ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1894

Prof. W. W. Goodwin

ΑΘΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΗ

ΕΝ ΑΘ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚ

ΤΟΜΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ

ΑΘΗ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

18

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΤΥΜΟΥ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ΜΕΣΑΡΕΑΣ

Κεφάλαιον Α'.

Ἡ παραγωγὴ τῆς λέξεως μεσαρέα - Μεσαρέα ἐκ τοῦ μεσάρις - μεσάρι εἶναι γλωσσικῶς δυνατή.

Ὅπως περὶ πολλῶν ἄλλων σκοτεινοτέρων τὸ ἔτυμον λέξεων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς, λ.χ. *Μορέα*, *ἔτσι* (πρβλ. Ἀθηνᾶς τόμ. Α'. σελ. 271 καὶ Ε'. σελ. 230 κἑξ., 491 κἑξ., 549), *ἀκόμη*. καὶ ἄλλων, οὕτω καὶ περὶ τῆς λέξεως *Μεσαρεᾶς* διέλαβον ἀπὸ πολλοῦ τινες ὑπὸ περιεργίας κινούμενοι, ἀλλ' ἂν μὴ σφάλλωμαι, ἀνεπιτυχῶς. Πρώτη πασῶν τῶν γνωστῶν μοι ἐτυμολογιῶν φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ τῆς ἐν Κύπρῳ Μεσαρκᾶς ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κύπρου προταθεῖσα τῷ 1788, καθ' ἃ ἐλέγχει ἡ γραφή του *Μεσαορία*, ἐκ τοῦ μέσα + ὅρος. Ὅτι ἐκ τοῦ μεσαορία κανονικῶς ὤφειλεν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ νὰ γίνῃ *μεσαρία*, κατ' ἐπικράτησιν μὲν τοῦ *α*, ἀποβολὴν δὲ τοῦ *ο*, δὲν ἀμφιβάλλει ὁ ἐπὶ τὰς σχετικὰς δυνάμεις τῶν φωνηέντων τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης ὁπωσδήποτε τὴν προσοχὴν ἐπιστήσας, πρβλ. ἐν τῷ ἅμα — *ἐντάμα*, ἐχάωσες — *ἐχάσες*, τῶν προ(β)άτων — *τῶν πράτων*, ψόαι — ψοάριον — *ψάρι*, τὸ ἄδικο — *τἄδικο*, *τὰ 'ρτύκια*, *τὰ 'ρφανὰ* κτλ. κτλ. πρβλ. περὶ τούτων Einleitung σελ. 312 κἑξ. Ἡ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν ἄρα ταύτην ἀπαιτουμένη ἀποβολὴ μὲν τοῦ *ο* ἐπικράτησις δὲ τοῦ *α* οὐδὲν ἄπορον παρέχει· ἀπορίας δ' ὅμως καὶ ἀμφιβολίας μεγάλης ἐπιδεκτικὴ εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ δημιουργία καὶ ὕπαρξις τοῦ τύπου *μεσαορία*, οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τὸ *-ια*, διότι τὰ τοπικὰ ὀνόματα δὲν λήγουν μὲν παρ' ἡμῖν ἀναγκαίως πάντα καὶ πάντοτε, δύνανται δ' ὅμως νὰ καταλήγουν εἰς τὴν κατάληξιν ταύτην, ὅπως κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν διὰ τὸ σωθὲν *α* πρὸ φωνήεντος, διότι τὸ *μεσο-* καὶ τὸ *μεσα-* λαμβάνεται παρ' ἡμῖν ἐν συνθέσει πρὸ συμφώνου, λ. χ. μεσότειχος, μεσοσόμαρα, μεσόστρατα, μεσοβασιλεία,

μεσόγεια, μεσοκαιρίτης, μεσοκαλόκαιρο, μεσοχείμωνο, μεσοπέλαγα, μεσάνυχτα κτλ., ἀλλὰ πρὸ φωνήεντος μόνον *μεσ-* λ. χ. *μεσημέρι*, οὐχὶ μεσαημέρι, *μεσόρανα* ἀντὶ μεσούρανα - νῶ ἐν Κρήτῃ, *μεσουρανίς* ἐν Λευκάδι, *μεσῆλιξ μεσαύλιον*, *μέσαρνον*, *μεσαρίστερος*, *μεσάραιον*, *μεσάντιον*, *μέσαιμον*, *μεσάγκυλον*, *μεσάγριος*, *μεσαφέτης*, *μεσεγγύη*, *μεσέμβολον*, *μεσέγκωνον*, *μεσόμφαλος*, *μεσουργέω*, *μεσῳδικός*, *μεσωρία*, *Μεσαμπελεᾶς*, Μονὴ ἐν δήμῳ Καρπενησίου. Καὶ δεύτερον διὰ τὸν φθόγγον *ι* ἐν τῷ *-ρια* ἢ *-ρεια*, μεσαορία ἢ μεσωρεία, ἐπειδὴ κατωτέρω θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι οὐχὶ εἰς παλαιότερον τύπον λήγοντα εἰς *-ρία* ἀλλ' εἰς τύπον εἰς *-ρέα* ὀφείλει ν' ἀναχθῇ ἡ λέξις μεσαρέα - ρεά. Ἡ σημασία τῆς λέξεως κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην δὲν παρέχει, φρονῶ, μεγάλα καὶ ἀνυπέρβλητα κωλύματα· διότι ἂν μὴ ὑπῆρχον ἄλλοι λόγοι κατὰ τῆς ἐτυμολογίας ταύτης, ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι κατ' ἀρχὰς τὸ μεσαορία ἐλέγετο ἐπὶ τῶν μεταξὺ ὀρέων κειμένων πεδιάδων καὶ καθόλου χωρῶν, ἔπειτα δὲ ἡ προσηγορία αὕτη κατέστη καθολική, πρὸς δὲ καὶ ὅτι μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ *ο*, τῆς λέξεως ὅρος ἔτι μᾶλλον ἐπισκιασθείσης, συνεδέθη διὰ παρετυμολογίας πρὸς μόνον τὸ μέσα, ὥστε ἐδήλου πᾶσαν χώραν κειμένην ἐντὸς ἢ μεταξύ τινων οἱωνδήποτε σημείων, λ. χ. ποταμῶν, ῥυάκων, λόφων κτλ. Ἀλλὰ καθ' ἃ εἶπον, λόγοι φωνητικοὶ ἰσχυροὶ ἐναντιοῦνται αὐτῇ καὶ ἀνάγκη νὰ κριθῇ ἀπαράδεκτος.

Ἄλλην ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ **massa massara massaria** προήνεγκεν ὁ φίλος κ. Ἀντώνιος Μηλιαράκης λέγων ὅτι οἱ τύποι τοῦ ὀνόματος *Μεσαρέα*, *Μεσαρεά*, *Μεσαρά*, *Μεσαρέ*, *Μασάδα* δὲν εἶναι Ἑλληνικοί, ἀλλὰ προῆλθον ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ **massaria** ἢ **masseria**, δι' ἧς ἐκαλοῦντο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα μεγάλαι ἰδιοκτησίαι καὶ μέρη καλλιεργημένα. Εἰς ταῦτα παρετήρησα ἐγὼ (σελ. 61 τῆς Εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ καθηγητοῦ κ. Κόντου), ὅτι ἐάν τις παρατηρήσῃ ὅτι ἡ *Μεσαρεὰ* καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Ἰκάρῳ καὶ ἐν Σύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ οὔτε μεγάλας ἰδιοκτησίας οὔτε μέρη καλλιεργημένα σημαίνει, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκτάσεις χώρας καὶ ταύτας ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας, δυσκόλως πείθεται περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἐτυμολογίας ταύτης. Οὕτω π. χ. ἐν Ἰκάρῳ ἀντικεῖται ἡ *Πέρα Μαρὶ* = Πέρα Μερεὰ πρὸς τὴν *Μεσαρέ*, ἐν Παξοῖς ἡ *Περαμεσαρεὰ* (περίπου ταὐτὸν τῷ Πέρα Μερεὰ) πρὸς τὸ *Μεσαρεά*, ἐν Σύρῳ *Μεσαρεὰ* σημαίνει τὰ ἐνδότερα,

τὰ *μέσα μέρη τῆς* νήσου. Πρόσθες τούτοις ὅτι.... τὸ Χῖον *μεσαρεὰ* δὲν νοεῖται ἄλλως ἢ *διὰ τοῦ μέσου, διὰ τῆς μέσης μερεᾶς* καὶ τότε, ἐλπίζω, βλέπει ἕκαστος, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ παραγωγὴ εἶναι ὅλως ἀπίθανος». Ἐζήτησα λοιπὸν τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως ἐκ φυσικῆς τῆς χώρας ἰδιότητος, οὐχὶ ἐξ ἐπικτήτου νὰ παραγάγω καὶ ἑρμηνεύσω, καὶ πρὸς τοῦτο προέτεινα ἄλλην ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ *μέσα μερεά*-*μεσαρεὰ* κατὰ συγκοπήν. Εἶναι δηλ. γνωστὸν ὅτι ἐκ δύο διαδοχικῶν ὁμοίων φθόγγων ἢ συλλαβῶν ἀποβάλλεται πολλάκις ὁ ἕτερος· τοῦτο συνέβαινε καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, πρβλ. Kühner-Blass Ἑλλην. Γραμματικῆς Α'. σελ. 285 καὶ G. Meyer Ἑλλ. Γραμματικῆς σελ. 292-3, καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ, καθὰ πρὸ πολλοῦ ἀπέδειξα διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn T. ΛΓ' σελ. 118 κἑξ. Ἀναγράφω δὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι ὀλίγα παραδείγματα, λ.χ. *ἀλισφακεὰ* ἀντὶ *ἐλελισφακεά*, *ἀλληβόθκεια* ἀντὶ *ἀλληλοβοήθεια* ἐν Βελβενδῷ, *ἀροδάφνη* = *ῥοδοδάφνη* καὶ *βορβόπηλα* = *βορβορόπηλα* ἐν Κύπρῳ, *Δεμότοιχον* Ἀλώσ. 758, 974, *Βραχώρι* ἀντὶ Βραχοχώρι ἢ Βλαχοχώρι (?), *κὰ τὰ Κράβαρα* κατὰ τὰ Κράβαρα, *κατύχη* = κακὴ τύχη ἐν Κύπρῳ, *κασταλαὴ* = καταστααλαὴ ἐν Βελβενδῷ, *καταχτερὸς* ἀντὶ καταταχτερὸς ἐν Θήρα, *καχράη* καὶ *κακοχράχη* = κακὸν χρόνον νὰ ἔχῃ ἐν Κύθνῳ, *Μαυράχι* = Μαύρη — Ῥάχι ἐν Βελβενδῷ, *μὲ τὰ πρόβατα* ἀντί μετὰ τὰ —, *τὴ ναχτὴ* = τὴν τιναχτὴ ἐν Καππαδοκίᾳ, *σάμι* = σησάμι ἐν Νάξῳ, τὰ τεσσαρά(κο)ντα = *τὰ σαράντα*, *σαρακοστή*, *σταματήρα* = σταματητήρα ἐν Βελβενδῷ, *σύνομος* = συνώνυμος ἐν Κρήτῃ, *τοὺν τὴ* = τούτην τήν, *'ς τὴ ψὴ σου* = 'ς τὴν ψυχή σου, μέσα εἰς τὸ σπῖτι — *μὲ 'ς τὸ σπίτι*. κτλ. Ὅτι λοιπὸν εἶναι δυνατὴ ἡ συγκοπὴ τοῦ μέσα μερεὰ εἰς *μεσαρεά*, δηλοῦται ἐπαρκῶς, νομίζω, ὑπὸ τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων.

Ἀλλ' ὁ κ. Α. Μηλιαράκις δὲν ἐπείσθη τῇ ἐτυμολογίᾳ ταύτῃ, διὸ καὶ ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν ζήτησιν τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ἐκδοὺς μακρὰν πραγματείαν περὶ τούτου καὶ πειρώμενος διὰ πολλῶν ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀληθὲς τῆς ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐτυμολογίας αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο μὲν δὲν συμφωνῶ μετὰ τοῦ φίλου κ. Μηλιαράκι, τοῦτο δὲ φαίνεταί μοι ὅτι τὸ ζήτημα καθ' ἑαυτὸ μικροῦ λόγου ἄξιον (ἐτυμολογία μιᾶς λέξεως ἐκ τῶν τοσούτων μυριάδων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης!) καθίσταται σπουδαιότατον διὰ τὰ μεγάλα ἱστορικὰ πορίσματα

τὰ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ταύτης καὶ ἐκ μόνης ταύτης συναγόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Μηλιαράκι, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἔρευνα αὐτοῦ δύναται, ἐλπίζω, νὰ συμβάληται τι εἰς γνῶσιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς, δὲν νομίζω ἄσκοπον νὰ ἐπανέλθω καὶ ἐγὼ ἐπὶ τὸ πρᾶγμα.

Ἀρχόμενος ὁ κ. Μηλιαράκις λέγει πολὺ ὀρθῶς ὅτι «Τὰ γεωγρα-
» φικὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων χωρῶν, ἀποτελοῦντα, οὕτως εἰπεῖν,
» ἐπιγραφὰς γεγλυμμένας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐγένοντο πολλάκις ὑποκεί-
» μενον μελέτης ἐπιφανῶν φιλολόγων. καὶ ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὡς
» πηγαὶ διαφόρων ἱστορικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν γνωμῶν καὶ κρίσεων.
» Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἴτε ἀναφέρονται εἰς ὄρη, πεδία, ποταμούς, λί-
» μνας, πηγάς, παραλίας, θαλάσσας, ἀκρωτήρια ἢ ἄλλας τοποθεσίας
» μερικωτέρας, εἴτε εἰς τόπους κατῳκημένους, χωρία, πολίχνας ἢ πό-
» λεις, εἶναι ζῶντα ἱστορικὰ καὶ γλωσσικὰ μνημεῖα, ἔχοντα ὡς πρὸς
» τοῦτο τὴν αὐτὴν ἀξίαν, οἵαν καὶ αἱ ἐπὶ λίθων, μετάλλων καὶ κε-
» ράμων ἐπιγραφαί, ἃς κατέλιπον αἱ προγενέστεραι γενεαί. Πολλάκις
» ἐν ἐλλείψει πηγῶν ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν ὀνομάτων τούτων καὶ τοῦ
» σχηματισμοῦ δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν ἱστορικὰ συμπεράσματα άναμ-
» φηρίστου ἀκριβείας. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι πλεῖσται θέ-
» σεις ἀρχαίων πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἄλλων ἐθνῶν τῆς τε
» Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἀνευρέθησαν, ἐν ἐλλείψει ἄλλων βοηθη-
» μάτων, τῇ βοηθείᾳ τῶν περισωθέντων ἀρχαίων ὀνομάτων αὐτῶν,
» πολλαχοῦ παραμεμορφωμένων. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου δικαίως
» καὶ ὀρθῶς θεωρεῖται ὅτι πᾶσα ἀντικατάστασις σημερινῶν ὀνομάτων
» δι' ἀρχαίων, καὶ πᾶσα μεταβολὴ ἔτι τῆς ῥίζης ἢ τῶν καταλήξεων
» αὐτῶν, ἐπιχειρουμένη ὑπὸ τῶν γεωγραφούντων ἢ ὑπὸ τῶν διοικη-
» τικῶν ἀρχῶν ἄνευ μελέτης, ἰσοδυναμεῖ πρὸς καταστροφὴν ζωντα-
» νῶν μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς γλώσσης, ἄνευ πρα-
» κτικῆς ἢ ἠθικῆς ὠφελείας, πλὴν προσωρινῆς τινος ἐπιδείξεως τῶν
» καταστροφέων, ἀποτέλεσμα οὔσης ἡμιμαθείας ἢ καὶ πλήρους ἀμα-
» θείας περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν τόπων καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν.

» Οἱ Ἰταλοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Ἱσπανοί, οἱ Γερμανοὶ
» οὐδαμοῦ ἐν ταῖς γεωγραφίαις αὐτῶν ἢ ἐν τῇ διοικήσει ἀντικατέστη-
» σαν, ὅταν ἀπετέλεσαν ἴδια αὐτοτελῆ κράτη, τὰ γεωγραφικὰ ὀνό-
» ματα τῶν τόπων των διὰ τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ διετήρησαν τὰ ὑπάρ-
» χοντα μεταγενέστερα εἰς οἷον τύπον εὗρον αὐτά, ἐνῷ παρ' ἡμῖν

»ἄνευ λόγου ἐπῆλθεν ἀνατροπή. Εἰς διδακτικὸν ἐγχειρίδιον συγχρό»νου Γεωγραφίας ἀναγινώσκομεν «εἰς τὴν ἐπαρχίαν Θηβῶν ὄρη εἶνε »Κιθαιρών, Ἑλικών. Ποταμοὶ Ἰσμηνός, χυνόμενος εἰς τὴν λίμνην »Ὑλίκην καὶ Ἀσωπός. Πόλεις Θῆβαι, Θεσπιαί, Λεῦκτρα, Πλα»ταιαί, Αὐλίς, Δήλιον». Ἀλλὰ πλὴν τῶν Θηβῶν τὰ λοιπὰ ὀνόματα »δὲν ὑπάρχουσι σήμερον ὅπως ἀναγραφῶσιν εἰς ἐγχειρίδιον συγχρόνου »γεωγραφίας».

Εἰς ταῦτα παρατηρῶ πρῶτον ὅτι διὰ τοῦτο ἀκριβῶς διότι «τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων χωρῶν ἀποτελοῦσιν ἐπιγραφὰς γεγλυμμένας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους» δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ καταδικάσω μετὰ τοῦ φίλου κ. Μηλιαράκι *πᾶσαν ἀντικατάστασιν σημερινῶν ὀνομάτων δι' ἀρχαίων* καὶ νὰ προτείνω εἰς μίμησιν τὰ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ γινόμενα καὶ μόνα ταῦτα. Διότι καθὼς δὲν θεωροῦμεν κακὸν νὰ ἐξαφανίσωμεν τὰ ἐπὶ τῶν παλιμψήστων κωδίκων ἐπιγεγραμμένα νεώτερα καὶ μικροῦ λόγου ἄξια κείμενα, ὅπως ἀναγνώσωμεν τὰ ὑπ' αὐτὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου ἢ τινος ἄλλου θεσπεσίου ἀνδρός, καὶ καθὼς δὲν θεωροῦμεν ἀπρεπὲς νὰ καταρρίψωμεν τὸ ὑπάρχον καὶ ἀκμάζον Καστρί, ὅπως ἀνακαλύψωμεν τὰ κεκαλυμμένα ὑπ' αὐτὸ τῶν Δελφῶν ἐρείπια κτλ., οὕτω δὲν δύναμαι ἐγὼ τοὐλάχιστον, εἰ καὶ τὴν νεωτέραν γλῶσσαν καὶ ἱστορίαν μᾶλλον τῆς ἀρχαίας καλλιεργῶ, νὰ θεωρήσω ἄτοπον τὴν ἐκβολὴν λ. χ. τοῦ πονηρᾶς ἡμέρας τῆς πατρίδος ἀναμιμνήσκοντος ἡμᾶς *Μιστρᾶ* ὑπὸ τῆς ἐνδόξου *Σπάρτης*, ἧς τὸ δόρυ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ καθόλου τὸν πολιτισμὸν τῆς Εὐρώπης ἐν Πλαταιαῖς, οὐδὲ τὴν ἐκβολὴν τοῦ *Ζητουνιοῦ* ὑπὸ τῆς *Λαμίας*, οὐδὲ τὴν τῆς *Κάπραινας* ὑπὸ τῆς *Χαιρωνείας*, οὐδὲ τὴν τοῦ *Κόκλα* ὑπὸ τῶν ἐνδόξων *Πλαταιῶν*, οὐδὲ τὴν τῆς *Βοστίτσας* ὑπὸ τοῦ *Αἰγίου*, οὐδὲ τὴν τῆς ἀδόξου *Κούλουρις* ὑπὸ τῆς θείας *Σαλαμῖνος* κτλ. κτλ. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα προκειμένου περὶ τόπων τὸ πάλαι μὲν ἀδόξων, ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἐνδόξων γενομένων, λ.χ. Πιτυοῦσσα — *Σπέτσες*, Ψύρα — *Ψαρά*, (Ψύριος ἀνὴρ=εὐτελής, ἀκάθαρτος — *Ψαριανὸς*=ἥρως.), Κάλλιον — *Καρπενῆσι*, Ἐλαιοῦς — *Μεσολόγγι* κτλ. Οὐδὲ δύναμαι ἐγὼ τοὐλάχιστον νὰ ἐννοήσω τί μέγα κακὸν συμβαίνει, ἂν λ. χ. ἀντὶ Μεντέλη λέγωμεν *Πεντέλη* καὶ *Ἐλευσὶς* ἀντὶ Λεψῖνα καὶ *Αἴγινα* ἀντὶ Αἴγενα καὶ *Θῆβαι* ἀντὶ Φῆβα καὶ *Πάτραι* *Ἀθῆναι* ἀντὶ Πάτρα Ἀθῆνα, κτλ., ἐκτὸς ἂν ἀταλαιπώρως θέλωμεν νὰ πεισθῶμεν τῷ ἐν μα-

καρίᾳ ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων τολμῶντι νὰ διδάσκῃ ἡμᾶς, ὅτι ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῶν τοπωνυμικῶν ὀνομάτων ἐξέλιπεν ἐκ τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἐνῷ ἓν βλέμμα ἐπὶ τὸν χωρογραφικὸν πίνακα τοῦ κ. Νουχάκι ἢ ἐπὶ τὴν Στατιστικὴν τῆς Κρήτης τοῦ κ. Ν. Σταυράκι ἢ ἐπὶ Γεωγραφικὸν πίνακα οἱονδήποτε τῆς Ἑλλάδος ἀρκεῖ νὰ πείσῃ πάντας περὶ τοὐναντίου.

Καὶ ἐν τῇ χρήσει ἄρα τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων τοπωνυμιῶν, ὅπως καὶ ἐν τῇ γραπτῇ ἡμῶν γλώσσῃ, ἐπεκράτησε παρὰ τῷ καθόλου ὀρθῶς κρίνοντι ἔθνει ἡμῶν ὁ τοσοῦτον ἀδίκως καὶ ἀτόπως χλευασθεὶς **συμβιβασμὸς** τῶν ἀντιμαχομένων ἀξιώσεων τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας.

Δεύτερον παρατηρῶ ὅτι συμφωνῶν πληρέστατα τῷ κ. Μηλιαράκι περὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων ὑπό τε ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν ἔποψιν, φρονῶ ὅτι ἀκριβῶς τούτου ἕνεκα ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἀνάγκη πολλῆς προσοχῆς, ἵνα μὴ ἀταλαιπώρως ἀπονέμωμεν τοῖς ξένοις ὅσα ἀνήκουσιν ἡμῖν. Εἶναι δ' ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐν τῷ παρόντι ζητήματι ἔτι μείζων, ἐπειδὴ ὁ κ. Μηλιαράκις στηριζόμενος, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῆς ἐτυμολογίας ταύτης χαρακτηρίζει ὡς κτήσεις τῶν ξένων πλείστας ἑλληνικὰς χώρας.

Ὁ κ. Μηλιαράκις ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς πραγματείας αὐτοῦ καταλέγει τοὺς τύπους, ὑφ' οὓς φέρεται τὸ ὄνομα, ἤτοι 1) *Μεσαρέα*, 2) *Μεσαρϛά*, 3) *Μεσαρέ*, 4) *Μεσαρά*, 5) *Μεσαρκά*, 6) *Μισαρjά*, 7) *Μασάδα* καὶ 8) *Μάσαρι*. Τούτων οἱ 6 πρῶτοι εἶναι παραλλαγαὶ διαλεκτικαὶ τοῦ πρώτου τοῦ καὶ ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων μνημείων ἀποδεικνυομένου ἀρχαιοτέρου τύπου *Μεσαρέα*, ἐξ οὗ τὸ μὲν διὰ συνιζήσεως ἐγένετο *Μεσαρϛά*, τὸ δὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ προῆλθεν ὁ τύπος *Μεσαρὲ* (ἴδε κατωτέρω), τὸ δὲ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Κρήτῃ ὁ τύπος *Μεσαρρὰ* (ἴδε κατωτέρω), ἐν δὲ Κύπρῳ διὰ συνιζήσεως καὶ τροπῆς τοῦ συμφωνοειδοῦς j εἰς πλῆρες καὶ ἄηχον σύμφωνον *κ* (ἴδε κατωτέρω) ὁ τύπος *Μεσαρκά*, ἐν δὲ τῇ Ἠπείρῳ διὰ τροπῆς τοῦ ἀτόνου *ε* εἰς *ι* κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἐν τῇ Βορείᾳ Ἑλληνικῇ ὁ τύπος *Μισαρjά*. Ὁ δὲ 7ος τύπος *Μασάδα* προφέρεται σήμερον ἐν Πάρῳ οὐχὶ Μασάδα ἀλλὰ *Μεσάδα*, καθὰ ὁ φίλος κ. Ἰωάννης Πρωτόδικος εἶπέ μοι· ἀλλ' εἴτε ὁ μετὰ τοῦ *ε* εἴτε ὁ μετὰ τοῦ *α* τύπος εἶναι ἀρχαιότερος, πάντως οὗτός τε καθὼς καὶ ὁ 8ος *Μάσαρι* δὲν δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸν

πρῶτον *Μεσαρέα-Μεσαρῥά*, διὸ ἐξεταστέοι καθ' ἑαυτούς. Ἡ Μεσάδα κειμένη μεταξὺ Δρ;οῦ καὶ Τσιπίδου δύναται κάλλιστα νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ *μέσα* ἢ *μέσον*, *μεσὰς-άδα* κατὰ τὸ *ἀγριάδα*, *ἀπλάδα*, *ἀπλοχωράδα*, *βαθάδα*, *κοιλάδα*, *λαγκάδα*. Τὸ δὲ Ῥόδιον *Μάσαρι* (μεθ' ἑνὸς σ οὐχὶ μετὰ δύο ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τῶν Ῥοδίων) (ἴδε κατωτέρω) δύναται νὰ νομισθῇ ὅτι προῆλθεν ἔκ τινος κτήτορος αὐτοῦ *Μάσαρι* ὅπως καὶ τὸ *Γζάνναριν* αὐτόθι ἀπό τινος *Γζάνναρι* καὶ ὅπως πλεῖσται κῶμαι καὶ τόποι ἀπὸ κτητόρων ὠνομάσθησαν. Διότι ὁ προπαροξυτονισμὸς αὐτοῦ εἶναι ἀνερμήνευτος, ἂν ὑποτεθῇ ὡς βάσις οὐδέτερον εἰς-άρι(ον), καὶ οὐδὲν ἄλλο δῆθεν ἀνάλογον οὔτε Ῥόδιον οὔτε Ἰταλικὸν δύναται νὰ αἰτιολογήσῃ αὐτόν. Ὅπως δήποτε ἔκ τε τοῦ Μεσάδα καὶ τοῦ Μάσαρι οὐδὲν δύναται ἀναμφισβήτητον καὶ βέβαιον νὰ πορισθῇ περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς Μεσαρέας.

Ὁ κ. Μηλιαράκις ἔπειτα ἀποβάλλει τὴν ἐτυμολογίαν τὴν ἐκ τῆς συνθέσεως τοῦ *μέσος* καὶ *ὄρος* λέγων ὅτι τὸ ο τοῦ ὄρος ὤφειλε νὰ περιέχηται ἐν τῇ λέξει καὶ ὅτι οὐδ' ἡ σημασία συνᾴδει πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην. Ὅτι δ' ὅμως οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα εὐκόλως ἀναιροῦνται, ἐλέχθη ἀνωτέρω σελ. 4. Ἐπίσης ἀποβάλλει καὶ ἣν ἐγὼ πρότερον εἶχον προτείνει παραγωγὴν κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ *Μέσα Μερῥά*. Κανονικὴν καὶ ὁμαλὴν βεβαίως οὐδ' ἐγὼ ἐθεώρησα ταύτην, ἀφοῦ πᾶσαι αἱ τοιαῦται συγκοπαὶ δὲν συμβαίνουν κατὰ φθογγικοὺς νόμους ἀπαραβάτους, ἀλλὰ προέρχονται κατὰ πρῶτον ἐξ ἀτομικῶν σφαλμάτων, ἅτινα τυχόντα μιμήσεως καθολικεύονται. Δυνατὴ δ' ὅμως εἶναι καὶ πᾶς ὁ τὰς ἀνωτέρω (σελ. 5) συγκοπὰς ἐνθυμούμενος ἐλπίζω ὅτι θὰ κρίνῃ αὐτὴν μετ' ἐμοῦ ὁμοίως δυνατήν, ἔστω καὶ ἄν, ὡς λέγει ὁ κ. Μηλιαράκις, «αἱ λέξεις *Μέσα Μερῥά* εἶναι εὔφωνοι, δισύλλαβοι καὶ εὐπρόφερτοι, καὶ ὅτι δὲν ἠξεύρει σύνθετον λέξιν μὲ τὸ *μερῥὰ* συντετμημένην».

Ἄλλον ἰσχυρὸν ἀληθῶς λόγον κατὰ τῆς ἐτυμολογίας ταύτης ἐπιφέρει ὁ κ. Μηλιαράκις ὅτι ἐν Τήνῳ τὸ μὲν ἀνατολικὸν μέρος λέγεται *Μέσα Μερῥά*, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς νήσου, ἐκτὸς τῆς *Μέσα Μερῥᾶς*, κεῖται ἡ *Μεσαρῥά*. Δυστυχῶς ἐν τῷ νεωτάτῳ τῆς Τήνου χάρτῃ δὲν ἀναγράφεται ἡ Μέσα Μερῥά. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξευρὼν ἄλλην πιθανωτέραν, ὡς ἐλπίζω, καὶ ὁμαλὴν κατὰ πάντα ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, οὐδ' ἐγὼ ὑποστηρίζω πλέον τὴν ἐκ τοῦ Μέσα Μερῥὰ διὰ συγκοπῆς ἐτυμολο-

γίαν, δὲν θὰ συζητήσω πρὸς τὸν φίλον κ. Μηλιαράκην περὶ τούτου καὶ πείθομαι προθύμως ὅτι καὶ ἀληθῆ καὶ ἰσχυρὰ λέγει. Μετ' ἀκριβῆ δηλ. τοῦ πράγματος ἔρευναν ἐπείσθην ὅτι ἡ λέξις δὲν εἶναι σύνθετος καὶ συγκεκομμένη ἀλλὰ παράγωγος ἐκ τοῦ *μεσάρις μεσάρι-μέσος*. Ἀκριβῶς δὲ ταύτην ἀποβάλλει ὁ κ. Μηλ. λέγων ὅτι ἐκ τοῦ μέσος ἠδύνατο μὲν νὰ σχηματισθῇ *μεσάρι* καὶ ἐκ τούτου *μεσαριά*, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην ἢ ἀφῃρημένην σημασίαν. Ἰδοὺ τοὺς λόγους του:
« Ἡ κατάληξις *-αρι* προσδίδει εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ῥίζης δηλούμενον τὴν
« ἔννοιαν πλειοτέρας ὀντότητος καὶ μεγέθους, οἷον κεφαλάρι σημαίνει
« τὴν μεγαλειτέραν πηγὴν ὕδατός τινος τόπου, κοντάρι μέγαν κοντόν,
« γαλάρι τὸ πρόβατον τὸ μὴ παῦσαν νὰ καταιβάζῃ γάλα, μανάρι τὸ
« πρόβατον τὸ ἐπὶ χρόνον πολὺν τραφὲν πλησίον τῆς μάνας του· πα-
« λαμάρι ὀνομάζεται τὸ χονδρὸν σχοινίον τὸ πληροῦν τὴν παλάμην·
« τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ σιτάρι, κριθάρι, θυμάρι, κουφάρι, πιθάρι, κελ-
« λάρι, σφογγάρι, πρινάρι, ζυμάρι, φεγγάρι, χορτάρι, ποδάρι, μα-
« στάρι, λιθάρι, ῥιζάρι, ἀστάρι, ζωνάρι, οὐσιαστικὰ αὐτοτελῆ, σημαί-
« νοντα αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἄνευ ὑποκοριστικῆς ἐννοίας. Κατὰ τὴν
« ἔννοιαν δὲ ταύτην τὸ μεσάρι θὰ ἐμφαίνει τι κείμενον κυρίως ἐν μέσῳ,
« ἢ τὸ διὰ μέσου γενόμενον· ἡ τονιζομένη δὲ κατάληξις *-ριὰ* ὡς σφογ-
« γάρι σφογγαριά, δοξάρι δοξαριά, ζάρι ζαριὰ ἐκφράζει τὴν ἀφῃρη-
« μένην ἔννοιαν τοῦ ὑπὸ ῥίζης δηλουμένου. Ἀλλὰ τοιαύτην ἔννοιαν
« δὲν ἔχει τὸ ὄνομα Μεσσαριά, ἑπομένως δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ *μεσάρι*.
« Ἴσως ὑπολάβῃ τις ὅτι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ *μέσα* προσετέθη ἑτέρα
« κατάληξις τῆς νεοελληνικῆς ἡ *ριά*. Ἡ κατάληξις ὅμως αὕτη προσ-
« τιθεμένη εἰς τὰ οὐσιατικὰ σημαίνει πληθὺν τοῦ ὑπὸ τῆς ῥίζης δη-
« λουμένου σκότι σκοταριά, κληματαριά, λυκουριά, μαγγουριά, κλεφ-
« τουριά, βλαχουριά, στρατιωτουριά, κτλ. οὐδόλως ὅμως ἡ ἔννοια
« αὕτη δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Μεσσαριάν, διότι θὰ ἐσήμαινε τὸ
« πολὺ πολὺ πληθὺν « μεσῶν » ὅπερ δὲν ἔχει ἔννοιαν ».

Εἰς τοῦτο παρατηρῶ α') ὅτι τὰ παρατεθέντα παραδείγματα δὲν μοι φαίνονται οὔτε πάντα ἐπιμελῶς ἐκλελεγμένα οὔτε πάντα ὀρθῶς ἡρμηνευμένα. Οὕτω λ.χ. τὸ *γαλάρι* δὲν περιέχει ὑποκοριστικὴν κατάληξιν—*αρι(ο)ν*, διὸ οὐδὲ σημαίνει *μικρὸν γάλα* ὃ γαλατάκι λέγεται, ἀλλ' εἶναι οὐδέτερον ἐπιθέτου εἰς —*άρις* (=λατ. aris) - *αρέα*-*άριν*, περὶ ὧν ἴδε κατωτέρω. Τὸ δὲ *παλαμάρι* λέγεται καὶ Ἰταλιστὶ pala-

maro καὶ ὁ τύπος οὗτος μετὰ τῆς σημασίας ταύτης ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης εἰσήλασεν εἰς τὴν ἡμετέραν ὅπως καὶ τοσαῦται ἄλλαι ναυτικαὶ λέξεις, πρβλ. G. Meyer Ἀλβαν. Λεξ. 319 καὶ Γρηγ. Παππαδοπούλλου ἐν Πανδώρᾳ Τομ. ΙΖ'. σελ. 247. Ἡ εἰκασία τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ ἐν Ἀτ. Δ'. 382 ἣν ἀσπάζεται καὶ ὁ κ. Μηλιαράκις ὅτι δηλ. «πιθανὸν ὅτι παλαμάριον ὠνομάσθη διὰ τὸ πάχος ὥστε νὰ πληροῖ τὴν παλάμην» εἶναι γλωσσικῶς ἀδύνατος, διότι τὰ δηλοῦντα τὸ δι' οὗ πληροῦταί τι λήγουσι παρ' ἡμῖν οὐχὶ εἰς -*άρι* ἀλλ' εἰς -*ά*, οἷον· *παλαμξά*, *καραβξά*, *καλαθξά* κτλ. Περὶ τούτων ἴδε τὰ διαληφθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἐν Βυζαντιακῷ περιοδικῷ Τομ. Β'. σελ. 272 κέξ. Οὐδὲ *τὸ κοντάρι* σημαίνει «μέγαν κοντόν,» ἀλλ' ἁπλῶς κοντὸν ἄνευ μεγεθυντικῆς τινος σημασίας. Μόνον *τὸ κεφαλάρι*=κυρία πηγὴ τοῦ ὕδατος, φαίνεται ὅτι ἔχει ὄντως μεγεθυντικὴν ἔννοιαν, αὕτη δ' ὅμως δὲν κεῖται ἐν τῇ καταλήξει ἀλλ' ἐν τῷ θέματι αὐτῷ, τ.ἔ. ἡ δαψιλεστέρα πηγὴ ὡς ἡ ὑπάτη, ὡς ἡ κεφαλή, ἀντιτίθεται ταῖς δευτερευούσαις· διὰ τοῦτο ἐν Εὐρυτανίᾳ λέγεται θέσις τις *Κεφαλόβρυσο* ὡς κυρία πηγή, καὶ ἐν Λιβισίῳ καὶ ἐν Κρήτῃ *μάννα τοῦ νεροῦ* καλεῖται ἡ κυρία πηγὴ τοῦ τοῦ ὕδατος (πρβ. καὶ κεφαλοχώραφο=ὁ μέγιστος καὶ ἄριστος τῶν ἀγρῶν ἐν Ἠπείρῳ). Πρὸς τούτοις ἐν Κρήτῃ λέγονται μεθ' ὑποκοριστικῆς ὁμολογουμένως καταλήξεως *κεφάλξα* οἱ λόφοι, οὐχὶ ὡς μικρότεροι κεφαλῆς, ἀλλ' ὡς ὑψηλότεροι τῶν πέριξ τόπων. Ἐν δὲ Κυθήροις κεφαλάρι καλεῖται τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς οἰκίας, πρβλ. Πανδώρας ΙΓ'. 389, πρβλ. καὶ «*αὐτὸς εἶναι κεφαλὴ τοῦ τόπου*, ἢ *τὸ κεφάλι* καὶ *οἱ κεφαλάδες*. Καὶ τὸ *μανάρι* οὐχὶ ἀπὸ τοῦ μάννα παρακτέον, διότι θὰ ἐδήλου μικρὰν μητέρα οὐχὶ γαλαθηνὸν παχὺν ἀμνόν, καὶ κατόπιν καθόλου παχὺ ζῷον οἰκόσιτον. Πιθανωτέρα δὲ φαίνεταί μοι ἡ ἐκ τοῦ ἀμνὸς - ἀμνάριον - (ἀ) - μνάρι - μανάρι παραγωγή, ἣν προέτεινε δὲν ἐνθυμοῦμαι νῦν τίς.

Ὁμοίως ἐσφαλμένως καταλέγονται τὰ δύο παραδείγματα εἰς -αρέα -αρξά (οὕτω γραπτέα μετὰ τοῦ ξ, ἴδε κατωτέρω) *σκωταρεά* καὶ *κληματαρξά* εἰς τὰ εἰς -ουρjά (οὕτω μετὰ τοῦ ξ, ἴδε κατωτέρω) λήγοντα, καὶ ἐσφαλμένως γίνεται λόγος περὶ καταλήξεως -ρξά. Διότι τὰ μὲν εἰς-*αρεά* προῆλθον οὐχὶ ἐξ ὀνομάτων ληγόντων εἰς -*α*, ἀλλ' ἐκ τῶν εἰς -*άρι(ον)* καὶ -*άρις* - *αρύς* (ἴδε κατωτέρω), τὰ δὲ εἰς -*ουρjά* οὐχὶ ἀπὸ ὀνομάτων ληγόντων εἰς -*ου*, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀφῃρημένων καὶ τὴν Λα-

τινικὴν κατάληξιν ἐχόντων *-ura-ούρα*. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ εἰς *-αρjά* δὲν σημαίνουν ἀληθῶς πληθὺν τοῦ ὑπὸ τῆς ῥίζης σημαινομένου ὅπως τὰ εἰς -ούρα καὶ μάλιστα τὰ ἐκ τούτων κατὰ τὸν τύπον τῶν ἀφῃρημένων καὶ περιληπτικῶν εἰς -jά ἐπεκταθέντα εἰς -ουρjά. Ἐντεῦθεν λέγεται χαλικούρα καὶ σιλιτούρα ἐν Ἠπείρῳ = πολλοὶ χάλικες, καὶ χαλικουρjά, λιαπουρjά = πολλοὶ Λιάπιδες, σκουτούρα, ἀνακατούρα, θολούρα, ξενούρα, παγούρα, πεζούρα, χασούρα, φαγούρα κττ. ἔπειτα κλεφτουρjά, λυκουρjά, θηλυκουρjά = πολλὰ θηλυκά, μπερμπαντουρjά. κτλ.

Καὶ τοῦτο δ' ἄξιον σημειώσεως ὅτι ὀλίγων μόνων ζητεῖται ν' ἀποδειχθῇ ἡ μεγεθυντικὴ σημασία, ἐπιφέρεται δ' ὅτι *τοιαῦτα εἶνε καὶ τὰ*...» Καὶ ἔπειτα περὶ τούτων λέγεται ὅτι σημαίνουν «*αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἄνευ ὑποκοριστικῆς ἐννοίας*». Καὶ ὅτι μὲν ἀληθῶς δι' αὐτῶν δὲν δηλοῦται ὑποκοριστικὴ σημασία, οὐδεμία ἀμφιβολία, ἀλλὰ δὲν πρόκειται, φρονῶ, περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἂν δι' αὐτῶν ἐμφαίνηται καὶ μεγεθυντική, ὅπως ὁ κ. Μηλιαράκις διισχυρίσθη περὶ τοῦ κοντάρι, κεφαλάρι, παλαμάρι, γαλάρι, καὶ ὅπως κατόπιν τοῦ «*τοιαῦτα εἶναι* καὶ τὰ...» ἕκαστος κατ' ἀκολουθίαν σκεπτόμενος περιέμενε νὰ ἴδῃ.

6) ὅτι τὰ εἰς *-άριον* οὔτε τὸ πάλαι οὔτε σήμερον ἔχουσιν ἀληθῶς μεγεθυντικὴν ἔννοιαν· πρβλ. Ἡρῳδιανοῦ Α'. 534,4 καὶ Β'. 13, 23 «Τὰ διὰ τοῦ -αριον *ὑποκοριστικὰ* παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι συστέλλει τὸ *α*, ἱππάριον, πλοιάριον, φυτάριον...» καὶ Lud. Schwabe De deminutivis Graecis et Latinis σελ. 63» αριον suffixum satis frequens, reperiuntur enim fere centum octoginta exempla nominum eo *deminutorum*...» καὶ Leo Meyer Συγκριτικῆς Γραμματικῆς Β'. 481-2 καὶ Kühner-Blass Ἑλλην. Γραμμ. Β'. 277. Καὶ σήμερον δ' ἀκόμη σῴζονται ἀληθῆ ὑποκοριστικὰ εἰς *-αρι* πολλά, ὧν ἔνια ἐκ Κρήτης ἀναγράφω:

Ζώνη ἡ τῶν ἀνδρῶν, *ζωνάρι* τὸ τῶν νηπίων καὶ τῶν κατὰ τὸν τρόπον τῆς Δύσεως ἐνδυομένων· κῆπος-*κηπάρι*, τοῦτο καὶ ἐν Κύθνῳ, κλῶνος-*κλωνάρι*, κρεμνὸς-*κρεμνάρι*, κριjὸς-*κριjάρι*, λέσκα (=λέσχη, δηλοῦται δὲ ἐπίπεδον ἢ καὶ ὀλίγον κεκλιμένον μέρος κρημνοῦ χρησιμεύοντος εἰς διαμονὴν τῶν ζώων)-*λεσκάρι*, λωστὸς-*λωστάρι*, μίτοι-*μιτάρια*, μουνοῦχος-*μουνουχάρι*, πετεινὸς (=ἀλέκτωρ) - *πε-*

τειτάρι, πρῖνος (τὸ δένδρον) - *πρινάρι* ὅταν εἶναι ἀκόμη μικρὸς ἢ χθαμαλὸς ὡς θάμνος, σκίζα (σχίζα) - *σκιζάρι*, σκῖνος - *σκινάρι*, σπήλαιος - *σπηλαιζάρι*, χόρτο - *χορτάρι*, *λογγάρι* ἐν Κεφαλληνίᾳ = μικρὸν δάσος· *ψυχάρια* ἐκαλοῦντο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα τὰ ἀργυρώνητα ἀνδράποδα, οὐχὶ βεβαίως ὡς μεγάλαι ψυχαί, ἀλλ' ὡς μικραὶ καὶ εὐτελεῖς. Ἐν ἄλλοις ἀπετρίβη ἀληθῶς ἡ ὑποκοριστικὴ ἔννοια καὶ κατέστησαν ἰσοδύναμα τοῖς πρωτοτύποις, φαινόμενον λίαν σύνηθες ἐν πάσῃ γλώσσῃ, ἀλλὰ δὲν προσέλαβον διὰ τοῦτο καὶ μεγεθυντικὴν ἔννοιαν, ὅπως φρονεῖ ὁ κ. Μηλιαράκις. Διότι καθ' ὃν τρόπον *τὸ ἀσκί*, *τὸ βιβλίο*, *τὸ κεφάλι*, *τὸ πόδι*, *τὸ τραπέζι*, *τὸ χέρι*, *τὸ χτένι* κττ. σημαίνουν σήμερον ἀκριβῶς ὅ,τι τὸ πάλαι ἐδήλουν ὁ ἀσκός, ἡ βίβλος, ἡ κεφαλή, ὁ πούς, ἡ τράπεζα, ἡ χείρ, ὁ κτείς, οὕτω καὶ τὰ εἰς *-άρι*, *ζευγάρι*, *κοντάρι*, *κριθάρι*, *πιθάρι*, *μαστάρι*, *σιτάρι*, *σφουγγάρι*, *χορτάρι* κττ. σημαίνουν ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ σήμερον ὅ,τι τὸ πάλαι τὰ πρωτότυπα ζεῦγος, κοντός, κριθαί, μαστός, πίθος, σῖτος, σφόγγος, χόρτος. Διότι οὐδεὶς βεβαίως πιστεύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον μείζους ἢ ἐλάσσους πόδας, χεῖρας, ἀσκούς, μαστούς, σίτους, κριθάς, χόρτους κτλ.

Τὰ μεγέθους δηλωτικὰ σχηματίζομεν ἡμεῖς δι' ἄλλων καταλήξεων, οὐχὶ διὰ τοῦ *-άρι*. Οὕτω λ.χ. κατὰ τὴν σχέσιν τὴν παρατηρουμένην μεταξὺ τύπων οἷον:

ἡ γάστρα - τὸ γαστρί, ἡ δᾷδα - τὸ δαδί, ὁ βίλλος - τὸ βιλλί, ἡ βράκα - τὸ βρακί, ὁ γῦρος - τὸ γυρί, ἡ ζεύλα - τὸ ζευλί, ὁ κάλαθος - τὸ καλάθι, ὁ κάμπος - τὸ καμπί, ὁ κάπρος - τὸ καπρί, ὁ κάραβος - τὸ καράβι, ὁ κλάδος - τὸ κλαδί, ὁ κόμπος - τὸ κομπί, ὁ κύκλος - τὸ κυκλί, τὸ κῶλον - τὸ κωλιό, ἡ μάνδρα - τὸ μανδρί, ἡ πέτρα - τὸ πετρί, ἡ πλάκα - τὸ πλακί, ὁ πύργος - τὸ πυργί, ἡ ῥάβδος τὸ - ῥαβδί, ἡ ῥίζα τὸ ῥιζί, ἡ ῥίνη - τὸ ῥινί, ἡ ῥώξ - ῥῶγα - τὸ ῥωγί, ὁ σάκκος - τὸ σακκί, ἡ σκάλα - τὸ σκαλί, ὁ σκόμβρος - τὸ σκουμβρί, ἡ σμίλη - τὸ σμιλί, ἡ σούβλα - τὸ σουβλί, ὁ σπάρος - τὸ σπαρί, ὁ σπόρος - τὸ σπορί, ὁ στάμνος - τὸ σταμνί, ἡ στράτα - τὸ στρατί, ἡ σφῦρα - τὸ σφυρί, ἡ τάβλα - τὸ ταβλί, ὁ τοῖχος - τὸ τοιχιό, ὁ Τοῦρκος - τὸ Τουρκί, ὁ τράγος - τὸ τραγί, ἡ τρίγλη - τὸ τριγλί, ἡ τρούλλα - τὸ τρουλλί, ἡ τρῦπα - τὸ τρυπί, ὁ τύπος - τὸ τουπί, ὁ φάγρος - τὸ φαγρί, ὁ φόρτος - τὸ φορτιό, ὁ χοῖρος - τὸ χοιρί, ὁ ψῆφος - τὸ ψηφί, ὁ ὦμος - τὸ ὠμίν (ἐν Πόντῳ) κττ.,

ἐσχηματίσθησαν καὶ ἄλλα πολλά, ὧν τὰ μὲν εἰς *-ι* ἔχουν τὴν συνήθη, τὸ δὲ εἰς *-ος* καὶ *-α* τὴν μεγεθυντικὴν σημασίαν. πρβλ.

τὸ ἀσκὶ - ὁ ἄσκος καὶ ἡ ἄσκα, τὸ βυζὶ - ὁ βύζος καὶ ἡ βύζα, τὸ γυαλὶ

- ἡ γυάλα, τὸ δενδρί - ὁ δένδρος, τὸ καρφὶ - ἡ κάρφα, τὸ κελλὶ - ἡ κέλλα, τὸ κερὶ - ἡ κέρα, τὸ κλειδὶ - ἡ κλεῖδα, τὸ κρασί - ὁ κρᾶσος καὶ ἡ κράσα, τὸ παιδὶ - ὁ παῖδος καὶ ἡ παίδα, τὸ παννὶ - ἡ πάννα, τὸ πουλλὶ - ἡ πούλλα, τὸ ῥαβδὶ - ὁ ῥάβδος καὶ ἡ ῥάβδα, τὸ σακκὶ - ἡ σάκκα, τὸ σκαμνὶ - ἡ σκάμνα, τὸ σπαθὶ - ἡ σπάθα, τὸ σταμνὶ - ἡ στάμνα, τὸ σταυρὶ - ἡ σταύρα, τὸ στροφὶ - ἡ στρόφα, τὸ τυρὶ - ὁ τῦρος καὶ ἡ τύρα, τὸ φλασκὶ - ὁ φλάσκος καὶ ἡ φλάσκα, τὸ χαρτὶ - ἡ χάρτα, τὸ χτένι - ἡ χτένα, τὸ ψωλιὸ ὁ ψῶλος, κτλ.

Κατὰ τὸ σχῆμα δὲ τούτων ἐλέχθησαν καὶ ἄλλα μεγεθυντικὰ δισύλλαβα ἐκ πρωτοτύπων καὶ πολυσύλλαβα ἐξ ὑποκοριστικῶν ἄλλας διαφόρους πρότερον ἔχοντα καταλήξεις λ. χ.

ἡ βροντὴ - ὁ βρόντος, αἱ κριθαὶ - ὁ κρῖθος, ἡ πεύκη - ὁ πεῦκος, ἡ πορδὴ - ὁ πόρδος, ἡ κεφαλὴ - τὸ κεφάλι - ὁ κέφαλος καὶ ἡ κεφάλα, τὸ (ὀ)δόντι - ἡ (ὀ)δόντα, τὸ (ὀ)μμάτι(ον) - ἡ ἀμμάτα καὶ ὁ ἄμματος, τὸ ἀκόνι - ἡ ἀκόνα, τὸ βελόνι - ἡ βελόνα, τὸ καλύβι - ἡ καλύβα, τὸ χελώνι - ἡ χελώνα, τὸ καράβι - ἡ καράβα καὶ ὁ κάραβος, τὸ πιγούνι - ἡ πιγούνα καὶ ὁ πίγουνος, τὸ ὀνύχι(ον) - ἡ ἀνύχα, τὸ καλάθι - ἡ καλάθα καὶ ὁ κάλαθος, τὸ καμάκι(ον) - ἡ καμάκα καὶ ὁ κάμακος, τὸ τουφέκι - ὁ τούφεκος καὶ ἡ τουφέκα, τὸ ὀρχείδιον - ἀρχείδι - ἡ ἀρχείδα καὶ ὁ ἄρχειδος, τὸ καρύδι - ἡ καρύδα καὶ ὁ κάρυδος, τὸ ὀφρύδι - φρύδι - ἡ φρύδα, τὸ ξυράφι - ἡ ξυράφα, τὸ χωράφι - ἡ χωράφα καὶ ὁ χώραφος, τὸ (ὀ)ψάρι - ἡ ψάρα, τὸ ποδάρι - ἡ ποδάρα καὶ ὁ πόδαρος, τὸ ἱππάριν - ὁ ἄππαρος, τὸ καλαμάρι ἡ καλαμάρα καὶ ὁ καλάμαρος, τὸ κελλάρι - ὁ κέλλαρος καὶ ἡ κελλάρα, τὸ κοντάρι - ἡ κοντάρα καὶ ὁ κόνταρος, τὸ πουλάρι - ὁ πούλαρος καὶ ἡ πουλάρα, τὸ μουλάρι ὁ μούλαρος καὶ ἡ μουλάρα, τὸ γαϊδούρι - ὁ γάιδαρος, τὸ γομάρι - ὁ γόμαρος, τὸ τροπάρι - ἡ τροπάρα, τὸ φεγγάρι - ὁ φέγγαρος καὶ ἡ φεγγάρα, τὸ μουσκάρι - ὁ μούσκαρος καὶ ἡ μουσκάρα, τὸ καντάρι - ἡ καντάρα, τὸ φτυάρι - ἡ φτυάρα, τὸ τομάρι - ἡ τομάρα καὶ ὁ τόμαρος κτλ.

Κατὰ μικρὸν δ' αἱ καταλήξεις *-άρα* καὶ *-άρος* ἐξελήφθησαν ὡς μεγεθυντικαὶ καθόλου καὶ δὴ λέγεται *κεφάλα* καὶ *κεφάλαρος* καὶ *κεφαλάρα*, *κοιλιὰ - κοῖλος - κοίλαρος* καὶ *κοιλάρα*, *ἀφτί - ἄφταρος* καὶ *ἀφτάρα*, *σπίτι σπίταρος* καὶ *σπιτάρα*, *δούλα - δούλαρος - δουλάρα*, *στῆθος - στήθαρος* κτλ.

γ') ὅτι δέν μοι φαίνονται ὀρθὰ οὐδ' ὅσα λέγει ὁ κ. Μηλιαράκις διδάσκων ὅτι « . . . τονιζομένη ἡ κατάληξις *-ριὰ* ὡς σφογγάρι σφογγαριά, δοξάρι - δοξαριά, ζάρι - ζαριὰ ἐκφράζει τὴν ἀφῃρημένην ἔννοιαν τοῦ ὑπὸ τῆς ῥίζης δηλουμένου. Ἀλλὰ τοιαύτην ἔννοιαν δὲν ἔχει τὸ ὄνομα Μεσσαριά, ἑπομένως δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ μεσάρι ».

Ὅστις ἐπέστησέ ποτε τὴν προσοχήν του ἐπὶ τὰς σημασιολογικὰς μεταβολάς, ἠξεύρει ὅτι αὗται τελοῦνται κατὰ νόμους ὡρισμένους, καὶ ὅτι τούτων τις διδάσκει ὅτι ἡ σημασία μεταβαίνει εὐκόλως ἐπὶ τὰ τοπικῶς ἢ χρονικῶς ἢ αἰτιωδῶς συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα. Λέγεται ἄρα κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡ *βουλὴ* οὐ μόνον ὡς ἀφῃρημένον τοῦ βούλεσθαι καὶ βουλεύεσθαι ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν βουλευομένων καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ βουλεύονται, ὁμοίως ἡ *δουλεία* καὶ ἐπὶ τῶν δούλων, *πτωχεία* καὶ ἐπὶ τῶν πτωχῶν, ἡ *θεραπεία* καὶ ἐπὶ τῶν θεραπόντων, ἡ *Τουρκιὰ* καὶ ἐπὶ τῶν Τούρκων, ἡ *χριστιανοσύνη* καὶ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν, ἡ *ἑταιρεία* καὶ ἐπὶ τῶν ἑταίρων, ἡ *κυβέρνησις* καὶ ἐπὶ τῶν κυβερνητῶν, καὶ καθόλου ὀνόματα ἐσχηματισμένα διὰ πάσης σχεδὸν ἀφῃρημένης καταλήξεως δύνανται νὰ παραληφθῶσι καὶ ὡς συγκεκριμένα.

Πρβλ. πάχος βάθος, τάχος, πάθος, πένθος, κλέος, μένος, ἔρεβος, ἔρευθος, ἔθος, ἦθος, θράσος καὶ θάρρος, σθένος, κτλ. ἀλλ' ὅμως γένος, ἔπος, κέρδος, κτλ. ἅτινα καὶ ἀφῃρημένα καὶ συγκεκριμένα, τὸ δὲ βρέφος, τέκος, τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων, τεῖχος, πέος, σκέλος, ἔγχος, ἕλκος, κτλ. μόνον συγκεκριμένα· ἐκ τῶν εἰς-ότης λ. χ. φιλότης λέγεται καὶ ὁ φίλος, πρβλ. ἀρχαιότητες, Ἐξοχότης, Μεγαλειότης, Ὑψηλότης, Πανοσιότης, Μακαριότης, Λογιότης, Ἱερολογιότης, ἔπειτα ἡ ἐμὴ μετριότης. Ἐκ τῶν εἰς-σύνη λέγεται ἱερωσύνη καὶ ἐπὶ τοῦ ἱερωμένου, δεσποσύνη = δεσποινίς, ἡ ἁγιωσύνη σου, ἡ δικαιοσύνη = οἱ δικασταὶ καὶ τὰ δικαστήρια κτλ. Ἐκ τῶν εἰς-ὰς-άδος καὶ-ις-ιδος λέγονται ἄλλα μὲν ἀφῃρημένα, ἄλλα δὲ συγκεκριμένα, ἄλλα δὲ ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν σημασιῶν, λ. χ. χιλιάς, μονάς, δεκάς, δωδεκάς, εἰκοσάς, ἰκμάς, τριάς, ὁμάς, φυλλάς, νιφάς, γενειάς, ὀργάς, χολάς, τὰ ἐπίθετα μαινάς, μηκάς, φυγάς, νομάς, μιγάς, κτλ. καὶ ἡμερίς, ἐπιφυλλίς, χιμαιρίδα ἐν Κυθήροις ἡ οὔπω τεκοῦσα αἴξ, ἀρνάδα, ἀγελάδα, ἀγριάδα, κοιλάδα, μεράδα, ὁμάδες-ἀμάδες, ῥιφάδα, φυλλάδα κτλ.

Ἐκ τῶν εἰς-τις-σις, μάστις, κράστις, πρίστις, κύστις, ἄκνηστις συγκεκριμένα, τὰ δὲ θέσις, βρῶσις, τίσις, ποίησις, κυβέρνησις, πρόβασις, φύσις, κτῆσις, ὄψις, κτλ. ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐννοιῶν.

Ἐκ τῶν εἰς-η-α, θήκη, σκευή, οἰνοχόη, προχόη, τολύπη, χλόη, πόρπη, καλύβη, στέγη, πηγή, πυγή, χορδή, γάστρα, μήτρα, φράτρα, αὔρα, ἕδρα, σφαῖρα, ψύλλα, ἅμαξα, κτλ.

Ἐκ τῶν εἰς-ια, γωνία, ἑστία, κοπρία, φατρία, σηπία, οἰκία, φλιά, σκιά, ἀχυρμιά, ἀνθρακιά, πρασιά, ἐσχατιά, στρατιά, ἀρία (δρυὸς εἶδος) κτλ.

Κατ' αὐτὰ λέγομεν ὄντως πολλὰ εἰς-*αρέα*-*αρεὰ* ἀφῃρημένα ση-

μαίνοντα πληγὴν ἢ ὀσμὴν ἢ μέτρον καὶ φορτίον, λ.χ. *μαχαιρξά*, *κονταρξά*, *τομαρξά*, *χορταρξά*, *ζευγαρξά*, *φτυαρξά*, *μουλαρξὰ* κτλ. καθ' ἃ πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀπέδειξα διεξοδικῶς ἐν τῷ Βυζαντιακῷ περιοδικῷ τοῦ καθηγητοῦ κ. Καρόλου Krumbacher, λέγομεν δ' ὅμως καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς *-αρέα-αρξὰ-αρκὰ* (Κύπρῳ) μετὰ συγκεκριμένης σημασίας, ὅπως τὰ κάτωθι παραδείγματα πείθουσιν.

Ἀ γ κ ω ν α ρ ε ὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ = ὁ μέγας λίθος ὁ κατά τινος βαλλόμενος (ἀγκωνάρι). — ἀ μ ο λ υ τ α ρ ε ὰ αὐτόθι τὸ μακρὸν ἔρνος τῶν ἀμπέλων οὗ μικρὸν μέρος κόπτουν κατὰ τὴν κλάδευσιν (ἀμολυτάρι)· — ἀ μ π ο λ ι α ρ ὲ = ἡ μνηστὴ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ (ἐμβολιάζω = σημειοῦμαί τι ἐκλεκτόν). — ἀ π α λ α ρ ε ὰ ἐν Ῥοδίοις ᾄσμασιν 28 = παροψίς, τρυβλίον, πρβλ. Κοραῆ Ἀτ. Α'. 338 ὅπου καὶ ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως ἐκ τοῦ λατ. apalare προτείνεται καὶ πρὸς τούτοις λέγεται ὅτι ἐν Χίῳ ἡ λέξις δηλοῖ δίσκον, κατὰ δὲ τὸν μακαρίτην Ἀλ. Γ. Πασπάτην ἐν Χιακῷ Γλωσσαρίῳ ἡ λέξις δηλοῖ τὰ συνήθη γλυκίσματα καὶ ἐδώδιμα τὰ προσφερόμενα τοῖς παρευρισκομένοις εἰς τὰ μνημόσυνα. — ἀ π α ν α ρ έ α ἐν Κυθήροις τὸ ἄνω μέρος τῆς μύλης, τὸ περιστρεφόμενον, ἐν δὲ Κεφαλληνίᾳ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἄρτου· — ἀ π λ ω τ α ρ έ α ἐν Μεγάροις καὶ Κυθήροις = τὸ μέρος ἐν ᾧ ἁπλώνουσι τὰ σῦκα ἢ ἄλλο τι, καὶ ἐν Χίῳ ἁπλωταρεὰ λέγεται μεγάλη τις ὁδός· — ἀ π ο κ α τ α ρ ε ὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ κάτω μέρος τοῦ ἄρτου· — ἀ π ο λ υ τ α ρ έ α ἐν Κυθήροις = ὁ χονδρὸς τοῦ κλήματος βλαστὸς ὁ κατὰ τὴν κλάδευσιν ἀφιέμενος (ἀπολυτάρι), ἐν Ἰκαρίᾳ δὲ καὶ τῇ δυτικῇ Κρήτῃ ἀπολυταρὲ = ἡ διὰ τοῦ ἀπολυταρξοῦ (= λαγωβόλῳ) πληγή.— ἀ σ β ε σ τ α ρ ε ά = ἀσβεστοκάμινον ἐν Ἠπείρῳ. -β α ρ ε ὰ (κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ σφῦρα)· — β α σ τ α γ α ρ ε ά ἡ ἅλυσις ἢ τὸ σχοινίον ἐξ οὗ κρέμαται ἡ κανδήλα ἐν Τενέδῳ. — β α σ τ α ρ κ ὰ ἐν Κύπρῳ = βακτηρία· — β ο σ κ α ρ ὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ, β ο σ κ α ρ ρ ὰ δ' ἐν τῇ ἀνατολικῇ = ἡ ἐν τοῖς ἀγροῖς τροφὴ τῶν ζώων. — β ρ α σ τ α ρ ὲ αὐτόθι = λουτρὸν θεραπευτικὸν θερμὸν μετὰ ἀρωμάτων χρήσιμον εἰς πολλὰς ἀσθενείας. — Β ο υ ρ κ α ρ ε ὰ (λίμνη παρὰ τὴν Ζαβέρδαν)· — γ ε μ ι σ τ ε ρ κ ὰ = πλακοῦς (Κύπρῳ)· — γ λ ο υ σ σ α ρ ε ὰ ἐν Λιβισίῳ καὶ γλωσσαρκὰ ἐν Κύπρῳ, κλωσσαρέα δὲ ἐν Τετραποδ. 378 = κλῶσσα· — ἡ δ α σ κ α λ α ρ ὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ ὁ σωματώδης διδάσκαλος ἀπὸ τοῦ δασκάλαρος· — ζυγαρεὰ = ὁ ζυγὸς δι' οὗ σταθμώμεθα· — θυμαρεὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ = ὁ θύμος· — κ α β α λ λ α ρ ε ὰ ἐν Βελβενδῷ τῆς Μακεδονίας δηλοῖ χόρτον τι (πρβλ. Μπουντώνα ἐν Ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου Κοραῆ Α'. 33), ἐν Κεφαλληνίᾳ δὲ καβαλλαρεὰ τὴν στέγην τῆς οἰκίας· — κ α λ α μ α ρ ε ὰ παρά τινος Πατρέως ἤκουσα τὴν λέξιν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ τε μελανοδοχείου (καλαμάρι) καὶ τῆς γραφῖδος καὶ καθόλου τῶν ἀπαιτουμένων εἰς γραφήν, ἐν Λεύκτροις δὲ σημαίνει τὸ ἐν τῷ καλαμαρίῳ περιεχόμενον. — Κ α λ α ν τ α ρ ὲ = θέσις τις ἐν Ἰκάρῳ· — κ α τ α ρ έ α ἐν Κυθήροις τὸ κάτω

μέρος τῆς μύλης, τὸ ἀκίνητον. — κεφαλαρεὰ = τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς τῶν ἀμνῶν καὶ τὸ τοῦ χαλινοῦ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου, ἐν Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐν δὲ Κύπρῳ κεφαλαρκὰ = ὁ χαλινός, κεφαλαρρὰ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Κρήτῃ = λόφος ὑψηλὸς (ὃς ἐν τῇ δυτικῇ κεφάλι), κεφαλαρjὰ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Κρήτῃ ἀντὶ κεφαλαλγία δηλοῖ ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ λ.χ. Κυθήροις, Ἠπείρῳ τὸν κεφαλόπονον. — κλειδαρεὰ ὅθεν κλειδαρρὰ ἡ ἄλλως κλειδωνεὰ ἐν Ἡρακλείῳ καὶ κλειδαρκὰ ἐν Κύπρῳ· — κληματαρεὰ = τὸ κλῆμα τὸ ἄλλως κρεββατῖνα λεγόμενον ἐν Κρήτῃ καὶ κρεββαταρεὰ ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν Τενέδῳ δὲ κρεββαταρεὰ = ὁ ἱστὸς ὁ ὑφαντικός· — κορμαρεὰ = τὸ μέγα σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ ἀνατολικῇ Κρήτῃ κορμαρρά, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ κορμαρὲ (ἀπὸ τοῦ κόρμαρος - κορμάρι)· — κρεμασταρεὰ = τὰ κρεμάμενα. — κριθαρὲς τόποι ἐν οἷς αἱ κριθαὶ εὐδοκιμοῦν ἐν Κρήτῃ. — λαιμαρεὰ = ὁ λαιμὸς τῶν φορεμάτων, καὶ τὸ περὶ τον λαιμὸν τῶν ἐζευγμένων ὑπὸ τὴν ἅμαξαν ἵππων δερμάτινον περίβλημα ὃ ἐν Κρήτῃ λέγεται ὁ κάσσος· πρβλ. Ἡσυχ. κάσσον· ἱμάτιον τραχὺ καὶ παχὺ περιβόλαιον. Ὁμοίως ἐλέγετο πρὸ ἐτῶν ἐν Κρήτῃ ὁ κάσσος καὶ ἐπί τινος ἐνδύματος ὁμοίου τῷ νῦν ζιπώνι, ἀλλὰ νῦν ἐξέλιπε καὶ τὸ ἔνδυμα καὶ ἡ ὀνομασία του· — λαιμουδαρὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ τὸ περὶ τὸν λαιμὸν μέρος τοῦ ὑποκαμίσου· — ληταρέα ἡ σωρεία τῶν χειροβοληθέντων σταχύων ἐν Καρπάθῳ· — λλιαρκὰ = μικρὰ ποσότης ἐν Κύπρῳ (ὀλίγος)· — λυγαρεὰ = λύγος· — μαγγαναρέα Πουλολόγου 286· — μαλαχταρὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ σανὶς ἐφ' ἧς μαλάσσοντες πλάσσουσι τοὺς ἄρτους, τὸ ἄλλως πλαστερὸ λεγόμενον· — μαντιλαρεὰ = σταφυλή τις μέλαινα ἐν Κύθνῳ καὶ ἐν Θήρᾳ, ἔνθα καὶ ἀσπρομαντιλαρεά. — Μαρμαρεὰ (μαρμάρι) — μασταρεὰ καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ μουσταρὲ = οἱ μαστοὶ τῶν προβάτων, βοῶν κλπ· — μελισσαρεὰ = μελισσὼν Κοραῆ Γραμ. τῆς Νεωτ. Ἑλλην. σελ. 73, ὅπου καὶ περὶ ἄλλων καταλήξεων γίνεται λόγος· — μολυβαρεὰ ἡ μολύβδαινα ἐν Κατιρλί· — μουργαρεὰ ἐν Λευκάδι μέγας κάδος χρήσιμος διὰ τὰς ἀκαθαρσίας τοῦ ἐλαίου, τὴν ἀμόργην· — μουτταρκὰ σχοινίον δενόμενον εἰς τὴν μύτην τοῦ ζῴου ἵνα ἕλκηται ἐν Κύπρῳ· — ὀγκιαρκὰ αὐτ. ἀγγεῖον χωροῦν 100 δρ. οἴνου ἢ ἐλαίου· — περαματαρεὰ = πορθμεῖον ἐν Θήρᾳ (Πεταλᾶ 125)· — περβολαρὲ = θέσις κατάλληλος ἵνα γίνῃ περιβόλι = κῆπος, ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ. — πλεμοναρεὰ τὸ πεπηγὸς ἄφθονον αἷμα ἐν Κεφαλληνίᾳ· — πλοκαρεὰ = ὁ πλεκτὸς φράκτης τῶν κήπων καὶ ἀμπέλων ἐν Ἠπείρῳ· — Πλουματαρέ θέσις ἐν Ἰκάρῳ· — ποδαρεὰ τὸ περὶ τὸν πόδα μέρος τῆς βράκας, ἐν Πάρῳ δὲ δηλοῖ μέτρον γῆς καὶ τὰ ἐλαιόδενδρα, ἃ ἐν Κρήτῃ ῥίζες ἐλαιὲς λέγομεν, λ. χ. ἔχω 100 ῥίζες ἐλαιές· ἐν δὲ Κύθνῳ ποδαρεὰ λέγεται τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγροῦ· — ῥοδαρεὰ = ῥοδῆ, ἡ συνήθως ῥοδεά, ἐν δὲ Τήνῳ ἡ ἀνθοδέσμη· — σ(υ)κωταρεὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ ἧπαρ καὶ ὁ πνεύμων τῶν σφαζομένων ζῴων (συκωτάρις - συκώτι). — σφαγαρεὰ ἡ ἑβδομὰς τῶν ἀπόκρεων ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐν δὲ τῇ

δυτικῇ Κρήτῃ τὸ περὶ τὸν λαιμὸν μέρος τῶν σφαγίων, καὶ μεταφορικῶς τὰ γυμνά τινος, λ.χ. εὑρήκαμεν τὴ(ν) σφαγαρέν του = εὕρομεν ποῦ εἶναι ἀδύνατος· — τ ρ ι β α ρ ὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ ἴχνος ἀνθρώπων κοιμηθέντων που ἢ ζῴων κυλισθέντων· — τ σ ι λ λ α ρ κ ὰ = ἡ κόπρος τῶν ὀρνίθων, ἡ ἀλλαχοῦ κουτσουλλεὰ καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ κουτσουλλέ.— τ σ ι π ο υ ρ ε ὰ αἱ πατηθεῖσαι σταφυλαὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ· χ ο ρ τ α ρ ε ὰ μεταχειρίζεται δὶς ὁ Ἐμμ. Λυκούδης ἐν Ἑστίας 23 Ἰανουαρίου 1894 ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν χόρτων.

δ´) παρατηρῶ ὅτι διέλαθε τὸν φίλον κ. Μηλιαράκιν καὶ τοῦτο ὅτι προσηγορικὰ *συγκεκριμένα* ὀνόματα εἰς *-αρεὰ* σχηματίζονται καὶ ἄλλοθεν, ἤτοι ἐκ τῶν ὀνομάτων εἰς *-άρις* καθὰ ἐν τῷ προμνημονευθέντι περιοδικῷ σελ. 275 κἑξ. ἀπεδείχθη.

προβλ. ἀ γ κ α λ ι δ α ρ κ ὰ ἡ συνάγουσα καὶ δένουσα τὰ δράγματα ἐν Κύπρῳ (ἀγκαλιδάρις)· — ἀ λ η σ μ ο ν α ρ ε ὰ = ἡ ἐπιλανθανομένη (ἀλησμονάρις) — ἀ λ υ φ α ν τ α ρ ε ά, ἀναφαρκὰ ἐν Κύπρῳ καὶ ἀνυφανταρὲ ἐν Ἰκάρῳ (ἀνυφαντάρις), ἀνυφαντοὺ δὲ ἐν Κρήτῃ·— ἀ ν α β ρ υ τ α ρ ὲ ἐν Ἰκάρῳ (ἀναβρυτάρις)· — ἀ ν α μ α λ λ ι α ρ ε ὰ (ἀναμαλλιάρις) — ἀ ν α π λ α ρ ε ά· — ἀ π ο μ ο ν α ρ ε ὰ (ἀπομονάρις)· — ἀ ρ χ α ρ ε ὰ (ἀρχάρις)· — ἀ φ ο ρ μ α ρ ε ὰ (ἀφορμάρις)· — ἀ ρ ρ ω σ τ α ρ ε ὰ (ἀρρωστάρις)· — β α ρ ε σ α ρ ε ὰ (βαρεσάρις)· — β ρ ω μ ι α ρ ε ὰ (βρωμιάρις)· — β ρ ω μ ο μ υ ξ α ρ έ α (μυξάρις)· — β υ ζ α σ τ α ρ ε ὰ (βυζαστάρις - άρι) = τὸ ἀρνίον τὸ θηλαζόμενον.— γ α λ α ρ ε ὰ (γαλάρι) = τὸ ἔγγαλον ἐν Κρήτῃ καὶ γαλᾶτο ἐν Ἠπείρῳ λεγόμενον πρόβατον.—δ α ι μ ο ν ι α ρ ε ὰ (δαιμονιάρις)· — δ α κ ω ν ι α ρ ε ὰ καὶ δ α γ κ ω ν α ρ ε ὰ καὶ δ α κ α ν ι α ρ ε ὰ (δακανιάρις)· — δ ι ω μ α τ α ρ ε ὰ (διωματάρις)· — δ υ ν α μ α ρ ε ὰ (δυναμάρις)·— (ἑ) β δ ο μ α δ α ρ ε ὰ (ἑβδομαδάρις)· — (ἐ) μ π ρ ο σ τ α ρ ε ὰ (ἐμπροστάρις, ὁ προηγούμενος τράγος, τὸ κεσέμι)· — (ἐ) ν τ ρ ο π ι α ρ ε ὰ ((ἐ)ντροπιάρις)· — ἐ ρ ω τ α ρ ε ὰ Passow 522,4 (ἐρωτάρις)· — ζ η λ ι α ρ ε ὰ (ζηλιάρις), ἐν Κύπρῳ ἀζουλαρκά·— θ ε λ η μ α τ α ρ ε ὰ (θεληματάρις)· — θ ρ ο φ α ρ ὲ ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ ἡ τεθραμμένη καὶ παχεῖα ὗς (θροφάρις ὁ ἄρρην χοῖρος, θροφάρι)· — κ α β α λ λ α ρ ε ὰ (καβαλλάρις)· — κ α κ κ α ν α ρ ε ὰ ἡ κακκάζουσα ὄρνις ἐν Ἴμβρῳ· — κ α σ σ ι δ ι α ρ ε ὰ (κασσιδιάρις)· — κ α τ α λ α χ α ρ ὲ ἡ σφαῖρα ἡ τυχαίως λαχοῦσα καὶ ἀποκτείνασα· — κ α τ ε χ α ρ ὲ ἡ εἰδήμων (κατεχάρις)· — κ α ν α κ α ρ ε ὰ (κανακάρις)· — κ α υ κ η σ α ρ ε ὰ (καυκησάρις)· — κ ε λ λ α ρ ε ὰ (κελλάρις)· — κ ι τ ρ ι ν ι α ρ ε ὰ (κιτρινιάρις)· — κ ο ρ υ ζ ι α ρ ε ὰ (κορυτζιάριν Προδρόμου Δ´ 479)· — κ ο ν τ ο π ο δ α ρ ε ά (κοντοποδάρις)·—κ ο υ δ ο υ ν α ρ ε ὰ ἡ τὸν κώδωνα φέρουσα οἷς ἐν Κύθνῳ. — κ ο υ β ι κ ο υ λ α ρ έ α· — κ ο υ λ ο υ κ ι α ρ κ ὰ ὄνομα ποιμενικῆς κυνὸς ἐν Κύπρῳ (κ ο υ λ ο υ κ ι ά ρ ι ς)· — κ υ ν η γ α ρ ε ὰ (κυνηγάρις)· — λ α γ ω ν α ρ ε ὰ (λαγωνάρις)· — λ α γ ο υ τ α ρ ε ὰ (λαγουτάρις)· — μ ε σ α ρ έ α (μεσάρις - μεσάρι ἴδ. κατωτέρω)· — μ υ ξ ι α-

ρεὰ (μυξιάρις)· — νηστιμαρεὰ (νηστιμάρις = νηστεύων)·— ξεχαναρεὰ (ξεχανιάρις)· — οκνιαρκὰ (οκνιάρις) ἐν Κύπρῳ·— ὀρμορεὰ ἡ ὀργῶσα δάμαλις ἐν Κυθήροις (ὀρμάρις)· — ὀψιμαρκὰ ἐν Κύπρῳ (ὀψιμάρις)·—παραπονιαρεὰ (παραπονιάρις)·—περαταρεὰ (περατάρις) καὶ Περαταρεὰ· — περβολαρεὰ (περιβολάρις) — περισσαρεὰ (περισσάρις ὁ ὑπερήφανος καὶ ἐκλεκτικός, ἐπὶ ὑποψηφίων γαμβρῶν)·—πεταχταρεά καὶ ξεπεταχταρεά = ἡ πολὺ ζωηρὰ κόρη (πεταχτάρις)· — πισσιαρεὰ (πισσιάρις ὁ κολασμένος καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ κατασκευάζων πίσσαν)·— πορταρεὰ (πορτάρις) καὶ Πορταρεὰ ἐν Πηλίῳ ἀπό τινος θυρωροῦ· — πρωιμαρκὰ ἐν Κύπρῳ (πρωϊμάρις)· — πρωταρεὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ἐν Κύπρῳ πρωταρκὰ ἡ πρῶτον γεννήσασα, ἐν Κυθήροις δὲ πρωταρέα ἀσυνιζήτως, ἀλλαχοῦ πρωτάρα, ἐν δὲ Κρήτῃ πρωτόγεννη·— ῥιγασιαρεὰ (ῥιγασιάρις)· — ῥοζιαρεὰ (ῥοζιάρις)· — σαλιαρεὰ (σαλιάρις)· — σκιαζαρεὰ = ἡ δειλὴ (σκιαζάρις — σκιάζομαι)·— σκουλουρκὰ καὶ σκουλουκιαρκὰ ἐν Κύπρῳ, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Κρήτῃ σκουληκιαρὲ = ἡ σκωληκιῶσα (σκουληκιάρις)·— σπληνιαρεὰ (σπληνιάρις)· — ταξιμαρεὰ (ταξιμάρις)· — ὑφανταρκὰ ἐν Κύπρῳ (ὑφαντάρις)· — φοβιτσιαρεὰ (φοβιτσιάρις)· — χαλαζιαρεὰ (χαλαζιάρις)· — χερικαρεὰ (χερικάρις ὁ ἔχων καλὸν χερικόν)· — χρονιαρεὰ (χρονιάρις)· — χτικιαρεὰ (χτικιάρις ἐκτικὸς)·— ψειριαρεὰ (ψειριάρις), — ψεματαρεὰ (ψεματάρις, ἐν Κρήτῃ ψοματάρις)· — ψυχικαρεὰ (ψυχικάρις — ψυχικόν)· — ψωριαρεὰ (ψωριάρις).

Ἡ κατάληξις *-άρις* προελθοῦσα ἐκ τῆς λατ. γλώσσης εἶχε τὸ *α* μακρὸν καθὼς καὶ τὰ λατινικὰ εἰς *-αριον*, λ.χ. *σουδάριον*, *κελλάριον* (πρβλ. Ἡρῳδιανοῦ Α'. 365, 11 καὶ 534, 4 καὶ Β'. 13, 23), ὥστε διεστέλλοντο ταῦτα τῶν ἡμετέρων, *ἱππάριον*, *οἰνάριον*, *ὀψάριον*, *ἑσμάριον* (ἑσμός), ὅθεν *ἀσμάρι* μὲν ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῶν περδίκων, *σμάριζιάρι*, *ζιμάρι* δ' ἐν Κύθνῳ ἐπὶ μελισσῶν ὅπου καὶ *ἀσμοδόχος* ἀντὶ ἑσμοδόχος ἡ κυψέλη τῶν μελισσῶν καλεῖται (Βάλληνδα, Παρέργων σελ. 51) κτλ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξίσωσιν τῶν μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνέπεσον αἱ καταλήξεις αὗται, ὥστε τὰ εἰς *-αρέα - αρεὰ* εἴτε ἐκ τῶν εἰς *-άριον* εἴτε ἐκ τῶν εἰς *-άρις* προῆλθον, οὐδαμῶς διέφερον πλέον, καὶ ἑπομένως εὐκολώτατα ἠδύνατο τὸ αἴσθημα τῶν λαλούντων νὰ σαλεύῃ προκειμένου περὶ τῆς ἐκδοχῆς τούτων ὡς οὐσιαστικῶν ἀπὸ τῶν εἰς *-άριον* ἢ ὡς ἐπιθέτων ἀπὸ τῶν εἰς *-άρις*. Καὶ ἀληθῶς περὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἀναγεγραμμένων ἀνάγκη νὰ σκεφθῇ τις ὀλίγον πρὶν χαρακτηρίσῃ ἕκαστον, ὅπερ δὲν συμβαίνει προκειμένου περὶ λέξεων ἄλλων κατηγοριῶν. Ἄλλη δ' αἰτία

τούτου ἀναντιλέκτως εἶναι καὶ τοῦτο ὅτι πλεῖστα τῶν ἀνωτέρω καταλεχθέντων οὐσιαστικῶν εἰς -*αρεὰ* προῆλθον ἐξ ἐπιθέτων κατὰ παράλειψιν τοῦ κατ' ἀρχὰς λεγομένου οὐσιαστικοῦ. Ἔπειτα καθὰ ἐν τῷ Βυζαντιακῷ περιοδικῷ τομ. Β'. σελ. 235 κἑξ. ἀπεδείχθη, διὰ τῆς καταλήξεως έα-εὰ παράγονται ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων καὶ μεσαιωνικῶν χρόνων ὀνόματα θηλυκὰ δηλοῦντα τὸ μὲν συγκεκριμένα, οἷον φυτά, δέρματα, μέτρα, φορτία καὶ περιεχόμενα καθόλου, τὸ δὲ ἀφῃρημένα, οἷον ὀσμὰς καὶ πληγάς. Αὐτόδηλον δ' ὅτι προστιθεμένη ἡ κατάληξις αὕτη εἰς θέματα λήγοντα εἰς -*αρ* γίνεται -*αρέα*-*αρεά*, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ θέματος δύναται νὰ σχηματισθῇ ἓν ὄνομα δηλωτικὸν καὶ φυτοῦ καὶ ὀσμῆς, ἢ καὶ δέρματος καὶ ὀσμῆς καὶ μέτρου, ἤτοι συγκεκριμένον ἅμα καὶ ἀφῃρημένον. Οὕτω λ. χ. *χορταρεὰ* σημαίνει τὴν ὀσμὴν τῶν χόρτων, ἀλλὰ καὶ ὡς φυτὸν ἐλέχθη *χορταρεὰ* (ἴδε ἀνωτ. σελ. 18), *μουλαρεὰ* λέγεται ἐν Κρήτῃ καὶ τὸ φορτίον τοῦ ἡμιόνου καὶ ἡ ὀσμή, ἡ ἰδιότης αὐτοῦ, οὕτω λ. χ. ἤκουσά ποτε ἐν Κρήτῃ τινὸς λέγοντος «1000 γρόσια νὰ δώσω 'γώ, θὰ πάρω 'να μουλάρι, νὰ βγάνῃ μουλαρέ», καὶ «ἔδειξεν πάλιν τή(ν) μουλαρέν του», ἤτοι τὴν ἰδιοτροπίαν του, τὸ πεῖσμά του, τὸν θυμόν του κττ., πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ δέρμα τοῦ ἡμιόνου· ὁμοίως *γαϊδουρὲ* σημαίνει τό τε φορτίον τοῦ ὄνου καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ, ἤτοι τὴν ἀναίδειαν· *κουμαρὲ* λέγεται καὶ ἡ κόμαρος καὶ ἡ εὐωδία τῆς κομάρου ἢ τῶν κομάρων, ὁμοίως *ἀγγουρέ*, *ἀγκιναρέ*, *ἀγκισσαρέ*, *ἀζογυρέ* κτλ. Ὅτι ἄρα ὑπὸ τοιούτων πολυσήμων ἄριστα παρεσκευάσθη ἡ σύμπτωσις, ἐννοεῖ ἕκαστος.

Δῆλον ἄρα ὅτι τὸ *Μεσαρεὰ* ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῇ κάλλιστα ἐκ τοῦ μεσάρις-μεσάρι καὶ νὰ εἶναι ἐξ ἀρχῆς *συγκεκριμένον* εἴτε οὐσιαστικὸν εἴτε προσηγορικὸν (ποδάρι-ποδαρεά, ἀπολυτάρι-ἀπολυταρεά) καὶ ὅτι ἡ ἀφῃρημένη σημασία δὲν εἶναι ἡ μόνη ἣν τὰ εἰς -*αρεὰ* ἔχουσιν.

Κεφάλαιον Β'.

Ἡ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παραγωγὴ τῆς λέξεως Μεσαρέα εἶναι γλωσσικῶς ὅλως ἀνώμαλος καὶ δὴ ἀδύνατος καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δὲ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως μέσος μεσάρις ὁμαλὴ καὶ δὴ κάλλιστα δυνατή.

Πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι κατά τινα γλωσσολογικὴν ἀρχὴν πάντα τὰ κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ τοπωνυμικὰ προῆλθον ἐκ προσηγορικῶν διὰ τοῦ σχήματος τοῦ λεγομένου **κατ' ἐξοχήν**. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ εἶναι ἀναγκαῖον γνώρισμα τῶν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις ἀναφανέντων τοιούτων ὀνομάτων. Κατὰ τὸν νόμον ἄρα τοῦτον ὤφειλεν ὁ κ. Μηλιαράκις πρῶτον ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐλέγοντό ποτε ἢ καὶ σήμερον ἔτι λέγονται εἴτε τὰ δημόσια εἴτε τὰ τῶν τιμαριούχων χωροδεσποτῶν κτήματα *μασσαρίαι* ἢ *μεσσαρίαι*, ὅτι παρεχωροῦντο αὐτοῖς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην κττ., ὅτι δ' ἐκ τούτου τοῦ προσηγορικοῦ, ἅτε παριστῶντος τὴν ἰδιότητα ταύτην τῶν κτημάτων, προῆλθεν ἡ ἐπίκλησις αὕτη ὡς ὄνομα τῶν κτημάτων καὶ χωρῶν τούτων, παραλειφθέντων καὶ λησμονηθέντων τῶν πρὶν ὀνομάτων. Μάτην δ' ὅμως ζητεῖ τις ἐν τῷ βιβλίῳ του τὴν ἀπόδειξιν ταύτην. Οὐδαμοῦ ἀναφέρει παράδειγμά τι, δι' οὗ πράγματι ν' ἀποδεικνύηται, ὅτι ὄντως ἐλέγοντο ἐν Ἑλλάδι ἄλλοτε ἢ καὶ σήμερον λέγονται τὰ τοιαῦτα κτήματα, ὅπου διατηροῦνται αἱ τοιαῦται ἢ ἀνάλογοι σχέσεις, *μασσαρίαι*. Οὐδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς παραχωρητηρίοις ἐγγράφοις τοῖς τε Ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς ἀλλογλώσσοις, ἔνθα μάλιστα πάντων θὰ ἤλπιζέ τις ν' ἀνεύρῃ τὸν ὅρον τοῦτον, φέρονται ταῦτα ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην «*μασσαρίαι*»· τοὐλάχιστον οὐδὲν τοιοῦτον παράδειγμα παρέθηκεν ὁ κ. Μηλιαράκις. Πανταχοῦ τοῦ βιβλίου του ὅπου δίδει ὁρισμὸν τῆς λέξεως παρατηρεῖ τις εὐκόλως ὅτι ἢ πρόκειται περὶ σημασιῶν τῆς Ἰταλικῆς καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἐν χρήσει λέξεως οὐχὶ δὲ Ἑλληνικῆς καὶ ἐν Ἑλλάδι γνωστῆς, ἢ διὰ τῆς λέξεως ταύτης ὅπου ἐν Ἑλληνικῇ γῇ μνημονεύεται, ὅλως διάφορα πράγματα (λ. χ. ἀρχεῖον ἐν Κρήτῃ καὶ λεπτὰ ἐμπορεύματα ἐν Κύπρῳ) ἐσημαίνοντο,

οὐχὶ δὲ κτήματα οἱαδήποτε. Οὕτω λ. χ. ἐν σελ. 13-14 ἀναγινώσκεται:

« Ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ μέσου αἰῶνος ἡ λέξις φέρεται ὑπὸ τοὺς « τύπους massa, massara, massada, masseria, messaria, mes- « seria, massaritia, massaraticum. Ἐσήμαινε δ' ἀρχικῶς κτῆμα « μετὰ ἐπαύλεως ἀγροτικῆς, κατόπιν δὲ αὐτὴν τὴν ἐπὶ τοῦ κτήματος « κυριότητα. Ἐπίσης περιελάμβανεν ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῆς πᾶσαν κτῆ- « σιν. Massarius δ' ἐκαλεῖτο ὁ καλλιεργῶν γεωργὸς τὴν μασσάραν, « ὁ φύλαξ αὐτῆς, ἢ καὶ ὁ ἄποικος, ὡσαύτως ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· « παρ' Ἰταλοῖς δὲ γράφει ὁ Δουκάγγιος ἐσήμαινε καὶ τὸν φύλακα « τῶν πολεμικῶν σκευῶν, καὶ ἄλλων δημοσίων ἐργαλείων, καὶ τὸν « φύλακα ἔτι τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐξ οὗ προέκυψε καὶ ὁ τίτλος « massaria σημαίνων τὸ ἀξίωμα τοῦ μασσαρίου τοῦ διοικοῦντος τὸν « δημόσιον θησαυρόν, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν μασσαρίων magister massa- « riorum, ὁ maitre massier (ὁ μαστρομάσσαρος κληθεὶς παρὰ τῶν « Ἑλλήνων). Οἱ Λογγοβαρδικοὶ νόμοι περιέχουσι καὶ διατάξεις περὶ « τοῦ servus massarius, ὅστις εἶναι ὁ ὑπὸ μασσάριον ἐργαζόμενος.

« Ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἡ λέξις αὕτη ἑρμηνεύε- « ται ὡς ἀνωτέρω, ἐν χρήσει οὖσα ἔτι νῦν· πολλὰ δὲ χωρία τῆς Ἰτα- « λίας φέρουσιν ἐκ τοιαύτης τινὸς ἀφορμῆς τὸ ὄνομα Massaria.

« Ὁ Δουκάγγιος ἐν τῷ γλωσσαρίῳ αὐτοῦ τῆς παρηκμακυίας Λα- « τινικῆς παραθέτει καὶ παραπομπὰς εἰς συγγραφεῖς καὶ χρονογρά- « φους τοῦ μέσου αἰῶνος, ἐξηγῶν τὰς διαφόρους σημασίας τῆς λέ- « ξεως massaria.

« Ὁ Mas Latrie ἐπίσης ἐν τοῖς ἐγγράφοις περὶ τῆς ἱστορίας τῆς « Κύπρου παραθέτων Γλωσσάριον γράφει Massaria, Possession ter- « ritoriale καὶ Masserie, Office ou administration financière « chargée d'une gestion de recettes et de depenses.

« Ὡσαύτως εἰς τὸ Γλωσσάριον Λατινο-βάρβαρον, ὅπερ ὑπάρχει « ἐν τῷ Codice diplomatico Padovano, ἀναγράφεται ἐν λέξει Mas- « saricia, Mesaricia, Masayria, Masericia, lo stesso che Colo- « nia, terreno coltivato a abitato da un colono. Massarius com- « munis = quegli che abita e coltiva una colonia, massarisia « o masso.

« Ἡ λέξις δὲ αὕτη ἦτο ἐν χρήσει ἀπὸ τῆς 4ης ἔτι ἑκατονταετηρί-

«δος εἰς τοὺς δυτικοὺς λαούς. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ λέξις Mas ἔχει τὴν «αὐτὴν ἔννοιαν. Ἐν τῷ Glossaire de Centre de la France τοῦ «Comte Jaubert εὑρίσκομεν ἐν λέξει Mas: Etendue de terre la-«bourable.-Plusieurs localités et domaines de nos contrées s' «apellent le Mas».

Σελ. 16 «habere autem dicti marini Dandulo fuit triginta «sex milia yperperorum et quadrigenta quinquaginta yperpera «sine bestialis et equis et massaratico ipsius». Αὐτὸ τὸ mas-«saratico εἶναι αἱ μασσαρίαι, ἃς κατεῖχεν ἐν τῇ νήσῳ ὁ Δάνδολος, «ἰδίως δὲ ἡ περιοχὴ τῆς νῦν Μεσσαριᾶς, ἡ εὐφορωτέρα τῶν τῆς νή-«σου. Τὸ massaratico σαφέστερον ὁρίζει ὁ Stefano Magno χρονογρά-«φος Ἑνετὸς ἀναφέρων περὶ τοῦ Δανδόλου «lo haver del qual «Marin fo yperperi 36,000 et 450 senza i Animali et Cavali, «et Massariae di esso».

Σελ. 20 «Massa, Massada ἐν τῇ παρηκμακυίᾳ Λατινικῇ ἐσή-«μαινε certus agrorum modus, seu ut quidam volunt conglo-«batio et collectio possessionum ac praediorum, quam Graeci «σύγκτησιν vocant». Σελ. 23. «ἡ φυλακὴ τῆς Massa, ἤτοι τῶν «πολεμικῶν σκευῶν καὶ παντὸς κτήματος καὶ χρήματος τοῦ δημο-«σίου». Σελ. 35. «Ἡ ἐνταῦθα μνημονευομένη *Μεσσαρία* εἶνε ἡ «ἀρχὴ τοῦ massarii, ὅστις διετήρει τὰ ἀρχεῖα», Σελ. 38 σημ. «Ὁ Βουστρώνιος μεταχειρίζεται καὶ τὴν λέξιν *μασσαρία* ὑπὸ τὴν «ἔννοιαν τῆς συλλογῆς πολλῶν πραγμάτων ἐν σελ. 457». Σελ. 41 «ἐν Ἠπείρῳ καὶ δὴ ἐν Ἰωαννίνοις ἔτι καὶ νῦν τὸ ξενικὸν τοῦτο ὄνομα «μασσαρία καὶ ὡς προσηγορικὸν ὑπὸ ἄλλην σημασίαν εἶνε εἰσηγμέ-«νον, καλουμένων οὕτω τῶν ἀσπρορρούχων καὶ ἄλλων μικρῶν ἀντι-«κειμένων ὡς καὶ ἐν Κύπρῳ!». Ταῦτα ὁ κ. Μηλιαράκις.

Τὴν λέξιν *μασσαρία* καὶ *μασσερία* ἀναφέρει ὁ κ. Astorre Pellegrini ἐν σελ. 186 τοῦ βιβλίου του Il Dialetto di Bova, ἀλλὰ σημειοῖ ὅτι αὕτη λέγεται καὶ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ὑδροῦντι καὶ Νεαπόλει καὶ τὴν χαρακτηρίζει ὡς ἰδιάζουσαν τοῖς *Ἰταλικοῖς* ἰδιώμασι τῶν τόπων ἐκείνων, ἑρμηνεύει δὲ διὰ τοῦ masserizia = φειδώ, οἰκονομία, διάφορα ἐμπορεύματα. Ὁ αὐτὸς σελ. 260 ἀναγράφει καὶ Μεσάρι = fondo Bovese (οὐχὶ Μάσαρι ὅπως τὸ Ῥόδιον). Ἡ ὕπαρξις ἄρα τού-

των ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῆς Κάτω Ἰταλίας οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ χρήσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τῆς Ἑλλάδος γλώσσῃ.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οὔτε ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐδήλου ποτὲ ἀληθῶς τὰ τοιαῦτα κτήματα, οὔτε ἡ ἐκ ταύτης σχηματισθεῖσα massarius (1) ἐσήμαινέ ποτε παρ' ἡμῖν τοὺς καλλιεργητὰς τοιούτων κτημάτων, καθὼς οὐδὲ σήμερον οὐδαμοῦ σῴζεται. Ὁ κ. Μηλιαράκις παραδεχόμενος τοὐναντίον, πειρᾶται ἐν σελ. 48 νὰ ἑρμηνεύσῃ διατί ἡ λέξις *μασσάριος* δὲν διεσώθη λέγων ὅτι «Ἂν δὲ τὸ ὄνομα μασσάριος δὲν περιεσώθη ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, τοῦτο προῆλθε διότι ἦτο ἰδιότης πεπερασμένη τῶν καλλιεργητῶν, συνδεομένη μὲ τρόπον ἴδιον καὶ ὑποχρεώσεις ἰδίας αὐτῶν. Εὐθὺς ὡς κτῆμα τιμαριούχου ἔπαυσεν ὂν μασσάρα αὐτοῦ, οἱ καλλιεργηταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσι πλέον τὸ ὄνομα τοῦ μασσαρίου». Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῇ πρότερον ὅτι ὑπῆρχε τὸ ὄνομα ὡς προσηγορικὸν ἐν χρήσει καὶ ὅτι ἐλέγοντο οὕτω, *μασσάριοι*, κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα οἱ καλλιεργηταὶ ἐκεῖνοι καὶ ἔπειτα νὰ ζητηθῇ ὁ λόγος δι' ὃν ἐξέλιπεν ἡ ὀνομασία. Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρῶ ὅτι ὁ προτεινόμενος λόγος δὲν εἶναι ἀποχρῶν, καὶ ἀρκοῦσα ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι ἄλλη ὀνομασία αὐτῶν τούτων τῶν καλλιεργητῶν, τὸ ὄνομα *πάροικος* σῴζεται πολλαχοῦ, λ.χ. ἐν Χίῳ, ὅπου *πάροικοι* λέγονται οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων, πρβλ. Πασπάτη, Χιακοῦ Γλωσσ. 275 καὶ ἐν Κύπρῳ Σακελλαρίου Β'. 719. Καὶ ἡ ἐκ τοῦ πάροικοι σχηματισθεῖσα παροικία (πρβλ. κατοικία - κατοικιά) Παροικία - Παρκιά ἐν Πάρῳ δηλοῖ συνοικισμόν, κώμην, οὐχὶ χώραν τοιαύτην ἢ τοιαύτην. Ἐνῷ λοιπὸν καὶ ἄλλοτε ἐλέγοντο καὶ νῦν λέγομεν προσηγορικῶς *βασιλικά*, *βακούφια*, *μούλκια*, *τσιφλίκια*, *πρόνοιαι*, *τιμάρια*, *φέουδα*, *φίεϛ*, *χάσσια* (ἐν τοῖς περὶ τὴν Σιάτισταν τῆς Μακεδονίας τόποις, ὅπου πολλαὶ κῶμαι ἀνήκουσαι Ὀθωμανοῖς εὐπατρίδαις ἔχουσι μὲν διάφορον ἑκάστη ὄνομα, λέγονται δ' ὁμοῦ πᾶσαι προσηγορικῶς *χάσσια*, λ.χ.

(1) Ἐν τοῖς Παρέργοις τοῦ κ. Ἀντωνίου Βάλληνδα σελ. 87 ἀναγινώσκεται «*μάσσαρος* ἐν Τήνῳ μαστρωπός· *μασσαρεύγω* = συγυρίζω οἰκίαν, ἐπισκευάζω ἐν γένει, *μασσαρειά* = τὸ μασσαρεύειν, *μασσαρεύτρια* = ἡ μασσαρεύουσα.» Ἡ λέξις *μάσσαρος* (οὐχὶ μασσάριος) ἐξ ἧς προῆλθον αἱ λοιπαὶ παράγεται ἐκ τῆς Ἰταλικῆς massaro = φύλαξ οἰκίας, οἰκονόμος, γέρων, ἐτονίσθη δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης συλλαβῆς ὅπως τὸ ἄγκωνας, βούκολος, γέονας = ἡγεμόνας ἐν Ἰκάρῳ ἡ τῶν μελισσῶν βασίλισσα, κήφηνας αὐτόθι κτλ. πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Α'. σελ. 253.

«τὰ χωρjά αὐτά, δὲν εἶναι κεφαλοχώρjα, εἶναι χάσσια», πρβλ. καὶ Passow Carmina σελ. 20 ὅπου ἐν ᾄσματι τοῦ Πηλίου τὰ *χάσια* ἀντίκεινται πρὸς τὰ *Γρεβενά*·), οὐδέποτε οὐδαμοῦ λέγονται τὰ τοιαῦτα κτήματα *μεσαρεές*, οὐδὲ προσήγαγεν, ὡς εἶπον, ὁ κ. Μηλιαράκις μαρτυρίαν τινὰ τοιαύτην οὔτε ἐξ ἑλληνικῶν μνημείων τῶν παλαιοτέρων χρόνων οὔτε ἐκ τῆς νῦν λαλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ οὐ μόνον δὲν παρέθηκε θετικόν τι μαρτύριον, ἀλλὰ καὶ προσήγαγεν ἀρνητικόν, λέγω τὸ ἐν σελ. 28 σημ. 48 παρατεθὲν χωρίον Δωροθέου τοῦ Μονεμβασίας τοῦ ἀναγράφοντος πάσας μὲν τὰς ἄλλας ὅσας ὁ συγγραφεὺς ἐκεῖνος ἤξευρεν ὀνομασίας τῶν τοιούτων κτημάτων ἑλληνικάς τε καὶ ξένας, ἤτοι «*φίες λέγονται πρόνοιες ἢ φέουδα ἤγουν σπελίκια*» μόνον δὲ τὸ περιπόθητον *μεσαρεά* οὐχί· τοῦτο δ' ἀναντιλέκτως δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ τοιαύτη ὀνομασία τῶν τοιούτων κτημάτων. Ἐνῷ δ' αἱ λέξεις *massa*, *massaria* κτλ. *μασσαρία μασσάριος* κττ. οὐδαμοῦ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῇ τε παλαιοτέρᾳ καὶ τῇ νεωτέρᾳ εὑρίσκονται ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον ἠξεύρομεν σήμερον προσηγορικὴν ἔχουσαι σημασίαν, δηλωτικὴν τῶν τιμαρίων, ἐξ ἧς κατὰ τὸ εἰκὸς ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἡ χρῆσις αὐτῆς ὡς τοπωνυμίας, ἡ ἑλληνικὴ λέξις *μεσαρέα*, *μεσαρεά* εὑρίσκεται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος σημαίνουσα *τὰ ἐν μέσῳ*, *τὰ ἐντός*, *τὸ μέσον*, *τὰ μεταξύ*. Ἰδοὺ ὅσας περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἠδυνήθην νὰ λάβω πληροφορίας παρὰ διαφόρων μαθητῶν μου καὶ ἄλλων.

« Ἐν Ἠπείρῳ (Ζαγορίῳ, Πωγωνίῳ καὶ Μαλακασίῳ ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ) διὰ τῆς λέξεως *μεσαριὰ* (προφ. μισαρjὰ) δηλοῦται: «ἀγεώργητος ἀλλὰ χλοερὰ γωνία ἢ λωρὶς ἀγροῦ κεκαλλιεργημένου». — Ὡς πρὸς πολλοὺς ἀγροὺς συνεχεῖς, *μισαρjές* = τὰ μεταξὺ τῶν ἀγρῶν τούτων ἀγεώργητα μέρη (ἅτινα εἶναι χλοερὰ ὡς προφυλαττόμενα καὶ ὑπὸ τῶν περιβαλλόντων ταῦτα ἀγρῶν καὶ μὴ καταπατούμενα ὑπὸ τῶν ἀγελῶν.). Ὡς μεσαρjὰ συνήθως ἀφίνεται ἀνώμαλόν τι ἤ πως ἀγονώτερον μέρος τοῦ ἀγροῦ ἢ καὶ οἱονδήποτε μέρος αὐτοῦ· τὸ αὐτοφυὲς χόρτον προφυλάσσεται αὐστηρῶς ἀπὸ τῶν ξένων ζῴων, τῶν ἀγελῶν τοῦ χωρίου κτλ., ἵνα χρησιμεύῃ πρὸς νομὴν τῶν ζῴων τοῦ οἴκου μόνον (1) καὶ μάλιστα τῶν ἐπικουρούντων εἰς τὴν καλλιεργίαν

(1) Ἀντιθέτως πρὸς τὸν *μεράν* καὶ τὰ βοϊδολίβαδα καὶ τοὺς λοιποὺς βοσκοτόπους τῆς κοινότητος, οἵτινες χρησιμεύουν πρὸς νομὴν τῶν κοινῶν ζώων (ἀγελῶν, κοττῶν κλπ.).

καὶ τὸν θερισμὸν τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ χρόνῳ αἱ ἐργασίαι αὗται τελοῦνται, μετὰ τὸν θερισμὸν ὅμως καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς μεσαρjὲς εἶναι ἐλευθέρα ἡ νομὴ εἰς πάντα τὰ ζῷα μέχρι τῆς ἀρόσεως. Τὸ ἐκ τῆς μεσαρjᾶς πλεονάζον χόρτον συλλέγεται ὑπὸ τοῦ κυρίου πρὸ τοῦ θερισμοῦ τοῦ ἀγροῦ.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἠπείρου ὡς καὶ ἐν Ἰωαννίνοις ἡ λέξις μισαρjὰ εἶναι ἄγνωστος (1). Ἐν Βήτσῃ τοῦ Ζαγορίου παρὰ τὸ μεσαρjὰ ἐσχηματίσθη καὶ τὸ ῥῆμα *μισαρίζω* = βόσκω τὰ ζῷά μου εἰς τὲς μισαρjές· καὶ μεταφορικῶς = παρέχω ἐκλεκτὴν τροφὴν καὶ περιποίησιν εἰς τὰ ζῷά μου (βοῦς, αἶγας, πρόβατα κτλ. ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ μικρὰ παιδία εἰρωνικῶς)· διότι αἱ μεσαρjὲς ὡς μὴ καταπατούμεναι ὑπὸ τῶν ἀγελῶν καὶ ποιμνίων τῆς κοινότητος ἔχουσι χόρτον ἀφθονώτερον καὶ καλύτερον ἢ οἱ ἄλλοι κοινοὶ βοσκότοποι. Πλὴν τοῦ μισαρjὰ καὶ μισαρίζω λέγομεν ἐν Ζαγορίῳ παρὰ τὸ μισαρίζω καὶ τὸ ταὐτόσημον παραρρηματικὸν *μισάρισμα* (τὸ).

Εἰς τὸ μισαρjὰ ἀντιτίθεται ἐνίοτε καὶ τὸ *ὄξω μιρjά*, ἢ *πέρα μιρjὰ* ὡς καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς φράσεων δηλοῦται· «ποῦ τὸν ἰδάρισες τὸ λαγώ; ς' ἐκείν' τ' μισαρjά;-ὄχι, ὄξου μιρjὰ τὸν ἰδάρισα».-«Αἴ πιστικέ, πιστικέ, ποῦ τἄμπασες τὰ πρόβατα αὐτοῦ μέσα ςτοὶς μισαρjές, βγάλι τα ὄξου μιρjά,-ἤ-τράβα τα πέρα μιρjά.- ἰδοὺ καὶ ἄλλαι Ζαγοριακαὶ φράσεις ἐπὶ μισαρjᾶς: «Μὄφαε τις μισαρjές μου ὁ γιδάρις (ὁ αἰγοβοσκός) = μὄφαε τοὶς μισαρjές μου μὶ τὰ σφαχτά του = τὰ σφαχτά του μὄφαγαν τοὶς μισαρjές μου». «μπῆκαν κὶ μὄμασαν τοὺ χουρτάρ μου ἀπὸ τοὶς μισαρjές μου = -καὶ μὄμασαν τοὶς μισαρjές μου».-«θὰ ξανοίξω τὴ μισαρjά μου, jαν' ἀξήσῃ (αὐξήσῃ) τοὺ χουράφ μ».-«θέλουν μισάρισμα τἀρνιά, γιανὰ παχύνουν».-«ποῦ μισάριζες τὰ σφαχτά σου».

Ἐν Κάτω Σουδενοῖς τοῦ Ζαγορίου λέγεται καὶ ἡ λέξις *μέσες* (ἔκτασίς τις εἰς πολλὰς λωρίδας ἀγρῶν διῃρημένη καὶ τῶν ὡς λωρίδων

(1) Μήπως ὁ κ. Α. Μηλιαράκις ἤκουσε τὴν λέξιν *σαρjὰ* (ἡ) = ὁ ῥύπος καὶ τὸ ἀπόπλυμα τῶν πόκων τῶν προβάτων, ἥτις χρησιμεύει πολὺ εἰς τὴν πλύσιν καὶ ἀπόρρυψιν τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων καὶ ἐξέλαβε ταύτην ἀντὶ τοῦ μεσαρjά, δι' ἧς λέγει (σελ. 41, 42) ὅτι ἐν Ἰωαννίνοις καλοῦσι τάσπρόρρουχα; Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐπὶ 10 ἔτη ἐν Ἰωαννίνοις δὲν ἤκουσα τὴν λέξιν οὐδὲ οἱ Ἰωαννῖται οὓς ἠρώτησα γνωρίζουσι τὴν λέξιν μεσαρjά.- Τὸ *μεσάλι* (ἐν Ἠπείρῳ) ὕφασμά τι σχῆμα καὶ μέγεθος σινδόνης ἔχον δι' οὗ καλύπτουν τὴν προζύμην, τοὺς ἄρτους κτλ. οὐδεμίαν βεβαίως σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ *μεσάρι*.

δὲ ἀγρῶν τούτων ἕκαστος οὕτω καλεῖται, λ. χ. λέγουν «ποῦ θὰ κάνῃς χωράφι σήμερα, ἢ ποιὸ χωράφι θὰ σπείρῃς;-ςτὶς *μέσες*». Ἐκεῖ τὰς ἀγεωργήτους γωνίας τοῦ ἀγροῦ καλοῦσι *γρέβjες* (γρέβjα ἡ)· (ἡ λέξις *γρέβjα* ἡμῖν τοῖς $^3/_4$ τῆς ὥρας ἀπέχουσιν εἶναι ἄγνωστος). Ἐν Ἠπείρῳ λέγομεν καὶ τὴν λέξιν *πλαςjὰ* (ἡ) [παρὰ τὸ πλά(γ)ι]= τὰ ἐπικλινῆ μέρη καὶ χλοηφόρα (τῆς ἐξοχῆς)· ἤκουσα δὲ παρὰ βοσκοῦ ἐκ Λάκκας ἐπὶ τοιαύτης σημασίας καὶ τὴν λέξιν *πλαϊαρjὰ* (ἡ) ὅπερ ἴσως κατὰ τὸ μισαρjά.

Ἐν τέλει σημειῶ ὅτι ἐν Ἠπείρῳ ἡ λέξις μισαρjὰ *κοινῶς* ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ μέσα-μερjά, οὕτω λ.χ. καὶ χθὲς ἐρωτήσας τινὰς ἀμαθεῖς Ἠπειρώτας ἂν ἐγνώριζον τὴν λέξιν μεσαρjὰ καὶ τί ὑποθέτουν νὰ σημαίνῃ, ἔμαθον καὶ παρ' αὐτῶν ὅτι γνωρίζουσι τὴν λέξιν καὶ «λέγεται ἔτσι γιατὶ εἶναι μερjὲς-μερjὲς ἄσπαρτες ἀνάμεσα ςτὰ χωράφια ποῦ φαίνονται ὅλα σπαρμένα». Ἐν Ἠπείρῳ, ἐνθυμοῦμαι, ἁπλοϊκή τις γυνὴ ἔλεγέ μοι ἐν καιρῷ φθινοπώρου «γιὰ ἰδὲς τὲς πράσινες μεσαρjὲς πῶς χωρίζουν μέσα ςτὰ ὀργωμένα χωράφια σὰ λοῦτσες μικρὲς ἀνάμεσα ςτὸ μεγάλο τὸ βαρκό.

Τὸ ἐν Ἠπείρῳ χωρίον Μισαρjὰ εὑρίσκεται ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Καραμουτατςιᾶς μεταξύ τινων λόφων καὶ πλησίον δύο ὀρέων.—Τὸ χωρίον Μαζαράκι (οὗ οἱ κάτοικοι Μαζαρικςιῶτες) εὑρίσκεται παρὰ τὸν Καλαμᾶν ποταμόν.

Μόνον ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω σημασίας αἱ λέξεις μισαρjά, μισαρίζω καὶ μισάρισμα λέγονται ἐν Ἠπείρῳ καθ' ὅσον ἰδίοις ὠσὶν ἐγὼ ἤκουσα καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν Ἠπειρωτῶν ἐπληροφορήθην».

ΔΗΜΗΤΡ. Μ. ΣΑΡΡΟΣ

«Ἡ λέξις *μισαρjὰ* ἀπαντᾷ μᾶλλον παρὰ τοῖς ποιμέσι καὶ γεωργοῖς· δηλοῦσι δ' οὗτοι δι' αὐτῆς χῶρον χέρσον ἐν τῷ μέσῳ καλλιεργημένων ἀγρῶν ἢ ἀμπέλων, ὃ καὶ *μεσςόχτι* ἄλλως λέγεται κατὰ τὴν τῶν γεωργῶν γλῶσσαν. Ἀλλὰ καὶ χῶρον ἐκτεταμένον χέρσον περικλειόμενον ὅμως πάντοθεν ὑπὸ ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων ἡ λέξις δηλοῖ. Τὸν χῶρον τοῦτον φυλάττουσιν αἱ Κοινότητες πρὸς βοσκὴν τῶν κοινοτικῶν ζῴων, οἷον αἰγῶν, προβάτων, βοῶν, ἡμιόνων κτλ. Ἐγὼ εἶδον ἐν Πλησιβίτσῃ τῇ Παραθυαμίᾳ διδασκαλεύων συμβόλαιον μεταξὺ τῆς

τούτου ἀναντιλέκτως εἶναι καὶ τοῦτο ὅτι πλεῖστα τῶν ἀνωτέρω καταλεχθέντων οὐσιαστικῶν εἰς *-αρεὰ* προῆλθον ἐξ ἐπιθέτων κατὰ παράλειψιν τοῦ κατ' ἀρχὰς λεγομένου οὐσιαστικοῦ. Ἔπειτα καθὰ ἐν τῷ Βυζαντιακῷ περιοδικῷ τομ. Β'. σελ. 235 κἑξ. ἀπεδείχθη, διὰ τῆς καταλήξεως έα - εὰ παράγονται ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων καὶ μεσαιωνικῶν χρόνων ὀνόματα θηλυκὰ δηλοῦντα τὸ μὲν συγκεκριμένα, οἷον φυτά, δέρματα, μέτρα, φορτία καὶ περιεχόμενα καθόλου, τὸ δὲ ἀφῃρημένα, οἷον ὀσμὰς καὶ πληγάς. Αὐτόδηλον δ' ὅτι προστιθεμένη ἡ κατάληξις αὕτη εἰς θέματα λήγοντα εἰς *-αρ* γίνεται *-αρέα - αρεά*, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ θέματος δύναται νὰ σχηματισθῇ ἓν ὄνομα δηλωτικὸν καὶ φυτοῦ καὶ ὀσμῆς, ἢ καὶ δέρματος καὶ ὀσμῆς καὶ μέτρου, ἤτοι συγκεκριμένον ἅμα καὶ ἀφῃρημένον. Οὕτω λ. χ. *χορταρεὰ* σημαίνει τὴν ὀσμὴν τῶν χόρτων, ἀλλὰ καὶ ὡς φυτὸν ἐλέχθη *χορταρεὰ* (ἴδε ἀνωτ. σελ. 18), *μουλαρεὰ* λέγεται ἐν Κρήτῃ καὶ τὸ φορτίον τοῦ ἡμιόνου καὶ ἡ ὀσμή, ἡ ἰδιότης αὐτοῦ, οὕτω λ. χ. ἤκουσά ποτε ἐν Κρήτῃ τινὸς λέγοντος «1000 γρόσια νὰ δώσω 'γώ, θὰ πάρω 'να μουλάρι, νὰ βγάνῃ μουλαρέ», καὶ «ἔδειξεν πάλιν τὴ(ν) μουλαρέν του», ἤτοι τὴν ἰδιοτροπίαν του, τὸ πεῖσμά του, τὸν θυμόν του κττ., πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ δέρμα τοῦ ἡμιόνου· ὁμοίως *γαϊδουρὲ* σημαίνει τό τε φορτίον τοῦ ὄνου καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ, ἤτοι τὴν ἀναίδειαν· *κουμαρὲ* λέγεται καὶ ἡ κόμαρος καὶ ἡ εὐωδία τῆς κομάρου ἢ τῶν κομάρων, ὁμοίως *ἀγγουρέ*, *ἀγκιναρέ*, *ἀγκισσαρέ*, *ἀζογυρέ* κτλ. Ὅτι ἄρα ὑπὸ τοιούτων πολυσήμων ἄριστα παρεσκευάσθη ἡ σύμπτωσις, ἐννοεῖ ἕκαστος.

Δῆλον ἄρα ὅτι τὸ *Μεσαρεὰ* ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῇ κάλλιστα ἐκ τοῦ μεσάρις - μεσάρι καὶ νὰ εἶναι ἐξ ἀρχῆς *συγκεκριμένον* εἴτε οὐσιαστικὸν εἴτε προσηγορικὸν (ποδάρι - ποδαρεά, ἀπολυτάρι - ἀπολυταρεά) καὶ ὅτι ἡ ἀφῃρημένη σημασία δὲν εἶναι ἡ μόνη ἣν τὰ εἰς *-αρεὰ* ἔχουσιν.

Κεφάλαιον Β'.

Ἡ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παραγωγὴ τῆς λέξεως Μεσαρέα εἶναι γλωσσικῶς ὅλως ἀνώμαλος καὶ δὴ ἀδύνατος καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δὲ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως μέσος μεσάρις ὁμαλὴ καὶ δὴ κάλλιστα δυνατή.

Πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι κατά τινα γλωσσολογικὴν ἀρχὴν πάντα τὰ κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ τοπωνυμικὰ προῆλθον ἐκ προσηγορικῶν διὰ τοῦ σχήματος τοῦ λεγομένου **κατ' ἐξοχήν**. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ εἶναι ἀναγκαῖον γνώρισμα τῶν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις ἀναφανέντων τοιούτων ὀνομάτων. Κατὰ τὸν νόμον ἄρα τοῦτον ὤφειλεν ὁ κ. Μηλιαράκις πρῶτον ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐλέγοντό ποτε ἢ καὶ σήμερον ἔτι λέγονται εἴτε τὰ δημόσια εἴτε τὰ τῶν τιμαριούχων χωροδεσποτῶν κτήματα *μασσαρίαι* ἢ *μεσσαρίαι*, ὅτι παρεχωροῦντο αὐτοῖς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην κττ., ὅτι δ' ἐκ τούτου τοῦ προσηγορικοῦ, ἅτε παριστῶντος τὴν ἰδιότητα ταύτην τῶν κτημάτων, προῆλθεν ἡ ἐπίκλησις αὕτη ὡς ὄνομα τῶν κτημάτων καὶ χωρῶν τούτων, παραλειφθέντων καὶ λησμονηθέντων τῶν πρὶν ὀνομάτων. Μάτην δ' ὅμως ζητεῖ τις ἐν τῷ βιβλίῳ του τὴν ἀπόδειξιν ταύτην. Οὐδαμοῦ ἀναφέρει παράδειγμά τι, δι' οὗ πράγματι ν' ἀποδεικνύηται, ὅτι ὄντως ἐλέγοντο ἐν Ἑλλάδι ἄλλοτε ἢ καὶ σήμερον λέγονται τὰ τοιαῦτα κτήματα, ὅπου διατηροῦνται αἱ τοιαῦται ἢ ἀνάλογοι σχέσεις, *μασσαρίαι*. Οὐδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς παραχωρητηρίοις ἐγγράφοις τοῖς τε Ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς ἀλλογλώσσοις, ἔνθα μάλιστα πάντων θὰ ἤλπιζέ τις ν' ἀνεύρῃ τὸν ὅρον τοῦτον, φέρονται ταῦτα ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην «*μασσαρίαι*»· τοὐλάχιστον οὐδὲν τοιοῦτον παράδειγμα παρέθηκεν ὁ κ. Μηλιαράκις. Πανταχοῦ τοῦ βιβλίου του ὅπου δίδει ὁρισμὸν τῆς λέξεως παρατηρεῖ τις εὐκόλως ὅτι ἢ πρόκειται περὶ σημασιῶν τῆς Ἰταλικῆς καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἐν χρήσει λέξεως οὐχὶ δὲ Ἑλληνικῆς καὶ ἐν Ἑλλάδι γνωστῆς, ἢ διὰ τῆς λέξεως ταύτης ὅπου ἐν Ἑλληνικῇ γῇ μνημονεύεται, ὅλως διάφορα πράγματα (λ. χ. ἀρχεῖον ἐν Κρήτῃ καὶ λεπτὰ ἐμπορεύματα ἐν Κύπρῳ) ἐσημαίνοντο,

οὐχὶ δὲ κτήματα οἱαδήποτε. Οὕτω λ. χ. ἐν σελ. 13-14 ἀναγινώσκεται:

« Ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ μέσου αἰῶνος ἡ λέξις φέρεται ὑπὸ τοὺς « τύπους massa, massara, massada, masseria, messaria, mes« seria, massaritia, massaraticum. Ἐσήμαινε δ' ἀρχικῶς κτῆμα « μετὰ ἐπαύλεως ἀγροτικῆς, κατόπιν δὲ αὐτὴν τὴν ἐπὶ τοῦ κτήματος « κυριότητα. Ἐπίσης περιελάμβανεν ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῆς πᾶσαν κτῆ« σιν. Massarius δ' ἐκαλεῖτο ὁ καλλιεργῶν γεωργὸς τὴν μασσάραν, « ὁ φύλαξ αὐτῆς, ἢ καὶ ὁ ἄποικος, ὡσαύτως ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· « παρ' Ἰταλοῖς δὲ γράφει ὁ Δουκάγγιος ἐσήμαινε καὶ τὸν φύλακα « τῶν πολεμικῶν σκευῶν, καὶ ἄλλων δημοσίων ἐργαλείων, καὶ τὸν « φύλακα ἔτι τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐξ οὗ προέκυψε καὶ ὁ τίτλος « massaria σημαίνων τὸ ἀξίωμα τοῦ μασσαρίου τοῦ διοικοῦντος τὸν « δημόσιον θησαυρόν, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν μασσαρίων magister massa« riorum, ὁ maitre massier (ὁ μαστρομάσσαρος κληθεὶς παρὰ τῶν « Ἑλλήνων). Οἱ Λογγοβαρδικοὶ νόμοι περιέχουσι καὶ διατάξεις περὶ « τοῦ servus massarius, ὅστις εἶναι ὁ ὑπὸ μασσάριον ἐργαζόμενος.

« Ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἡ λέξις αὕτη ἑρμηνεύε« ται ὡς ἀνωτέρω, ἐν χρήσει οὖσα ἔτι νῦν· πολλὰ δὲ χωρία τῆς Ἰτα« λίας φέρουσιν ἐκ τοιαύτης τινὸς ἀφορμῆς τὸ ὄνομα Massaria.

« Ὁ Δουκάγγιος ἐν τῷ γλωσσαρίῳ αὐτοῦ τῆς παρηκμακυίας Λα« τινικῆς παραθέτει καὶ παραπομπὰς εἰς συγγραφεῖς καὶ χρονογρά« φους τοῦ μέσου αἰῶνος, ἐξηγῶν τὰς διαφόρους σημασίας τῆς λέ« ξεως massaria.

« Ὁ Mas Latrie ἐπίσης ἐν τοῖς ἐγγράφοις περὶ τῆς ἱστορίας τῆς « Κύπρου παραθέτων Γλωσσάριον γράφει Massaria, Possession ter« ritoriale καὶ Masserie, Office ou administration financière « chargée d'une gestion de recettes et de depenses.

« Ὡσαύτως εἰς τὸ Γλωσσάριον Λατινο-βάρβαρον, ὅπερ ὑπάρχει « ἐν τῷ Codice diplomatico Padovano, ἀναγράφεται ἐν λέξει Mas« saricia, Mesaricia, Masayria, Masericia, lo stesso che Colo« nia, terreno coltivato a abitato da un colono. Massarius com« munis = quegli che abita e coltiva una colonia, massarisia « o masso.

« Ἡ λέξις δὲ αὕτη ἦτο ἐν χρήσει ἀπὸ τῆς 4ης ἔτι ἑκατονταετηρί-

« δος εἰς τοὺς δυτικοὺς λαούς. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ λέξις Mas ἔχει τὴν « αὐτὴν ἔννοιαν. Ἐν τῷ Glossaire de Centre de la France τοῦ « Comte Jaubert εὑρίσκομεν ἐν λέξει Mas: Etendue de terre la-« bourable.-Plusieurs localités et domaines de nos contrées s' « apellent le Mas».

Σελ. 16 « habere autem dicti marini Dandulo fuit triginta « sex milia yperperorum et quadrigenta quinquaginta yperpera « sine bestialis et equis et massaratico ipsius». Αὐτὸ τὸ mas-« saratico εἶναι αἱ μασσαρίαι, ἃς κατεῖχεν ἐν τῇ νήσῳ ὁ Δάνδολος, « ἰδίως δὲ ἡ περιοχὴ τῆς νῦν Μεσσαριᾶς, ἡ εὐφορωτέρα τῶν τῆς νή-« σου. Τὸ massaratico σαφέστερον ὁρίζει ὁ Stefano Magno χρονογρά-« φος Ἐνετὸς ἀναφέρων περὶ τοῦ Δανδόλου « lo haver del qual « Marin fo yperperi 36,000 et 450 senza i Animali et Cavali, « et Massariae di esso».

Σελ. 20 « Massa, Massada ἐν τῇ παρηκμακυίᾳ Λατινικῇ ἐσή-« μαινε certus agrorum modus, seu ut quidam volunt conglo-« batio et collectio possessionum ac praediorum, quam Graeci « σύγκτησιν vocant». Σελ. 23. « ἡ φυλακὴ τῆς Massa, ἤτοι τῶν « πολεμικῶν σκευῶν καὶ παντὸς κτήματος καὶ χρήματος τοῦ δημο-« σίου». Σελ. 35. « Ἡ ἐνταῦθα μνημονευομένη *Μεσσαρία* εἶνε ἡ « ἀρχὴ τοῦ massarii, ὅστις διετήρει τὰ ἀρχεῖα», Σελ. 38 σημ. « Ὁ Βουστρώνιος μεταχειρίζεται καὶ τὴν λέξιν *μασσαρία* ὑπὸ τὴν « ἔννοιαν τῆς συλλογῆς πολλῶν πραγμάτων ἐν σελ. 457». Σελ. 41 « ἐν Ἠπείρῳ καὶ δὴ ἐν Ἰωαννίνοις ἔτι καὶ νῦν τὸ ξενικὸν τοῦτο ὄνομα « μασσαρία καὶ ὡς προσηγορικὸν ὑπὸ ἄλλην σημασίαν εἶνε εἰσηγμέ-« νον, καλουμένων οὕτω τῶν ἀσπρορρούχων καὶ ἄλλων μικρῶν ἀντι-« κειμένων ὡς καὶ ἐν Κύπρῳ». Ταῦτα ὁ κ. Μηλιαράκις.

Τὴν λέξιν *μασσαρία* καὶ *μασσερία* ἀναφέρει ὁ κ. Astorre Pellegrini ἐν σελ. 186 τοῦ βιβλίου του Il Dialetto di Bova, ἀλλὰ σημειοῖ ὅτι αὕτη λέγεται καὶ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ὑδροῦντι καὶ Νεαπόλει καὶ τὴν χαρακτηρίζει ὡς ἰδιάζουσαν τοῖς *Ἰταλικοῖς* ἰδιώμασι τῶν τόπων ἐκείνων, ἑρμηνεύει δὲ διὰ τοῦ masserizia = φειδώ, οἰκονομία, διάφορα ἐμπορεύματα. Ὁ αὐτὸς σελ. 260 ἀναγράφει καὶ Μεσάρι = fondo Bovese (οὐχὶ Μάσαρι ὅπως τὸ Ῥόδιον). Ἡ ὕπαρξις ἄρα τού-

των ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῆς Κάτω Ἰταλίας οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ χρήσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τῆς Ἑλλάδος γλώσσῃ.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οὔτε ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐδήλου ποτὲ ἀληθῶς τὰ τοιαῦτα κτήματα, οὔτε ἡ ἐκ ταύτης σχηματισθεῖσα massarius (1) ἐσήμαινέ ποτε παρ' ἡμῖν τοὺς καλλιεργητὰς τοιούτων κτημάτων, καθὼς οὐδὲ σήμερον οὐδαμοῦ σῴζεται. Ὁ κ. Μηλιαράκις παραδεχόμενος τοὐναντίον, πειρᾶται ἐν σελ. 48 νὰ ἑρμηνεύσῃ διατί ἡ λέξις *μασσάριος* δὲν διεσώθη λέγων ὅτι «Ἂν δὲ τὸ ὄνομα μασσάριος δὲν περιεσώθη ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, τοῦτο προῆλθε διότι ἦτο ἰδιότης πεπερασμένη τῶν καλλιεργητῶν, συνδεομένη μὲ τρόπον ἴδιον καὶ ὑποχρεώσεις ἰδίας αὐτῶν. Εὐθὺς ὡς κτῆμα τιμαριούχου ἔπαυσεν ὂν μασσάρα αὐτοῦ, οἱ καλλιεργηταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσι πλέον τὸ ὄνομα τοῦ μασσαρίου». Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῇ πρότερον ὅτι ὑπῆρχε τὸ ὄνομα ὡς προσηγορικὸν ἐν χρήσει καὶ ὅτι ἐλέγοντο οὕτω, *μασσάριοι*, κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα οἱ καλλιεργηταὶ ἐκεῖνοι καὶ ἔπειτα νὰ ζητηθῇ ὁ λόγος δι' ὃν ἐξέλιπεν ἡ ὀνομασία. Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρῶ ὅτι ὁ προτεινόμενος λόγος δὲν εἶναι ἀποχρῶν, καὶ ἀρκοῦσα ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι ἄλλη ὀνομασία αὐτῶν τούτων τῶν καλλιεργητῶν, τὸ ὄνομα *πάροικος* σῴζεται πολλαχοῦ, λ.χ. ἐν Χίῳ, ὅπου *παροίκοι* λέγονται οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων, πρβλ. Πασπάτη, Χιακοῦ Γλωσσ. 275 καὶ ἐν Κύπρῳ Σακελλαρίου Β'. 719. Καὶ ἡ ἐκ τοῦ παροίκοι σχηματισθεῖσα παροικία (πρβλ. κατοικία - κατοικιά) Παροικία - Παρκιά ἐν Πάρῳ δηλοῖ συνοικισμόν, κώμην, οὐχὶ χώραν τοιαύτην ἢ τοιαύτην. Ἐνῷ λοιπὸν καὶ ἄλλοτε ἐλέγοντο καὶ νῦν λέγομεν προσηγορικῶς *βασιλικά*, *βακούφια*, *μούλκια*, *τσιφλίκια*, *πρόνοιαι*, *τιμάρια*, *φέουδα*, *φίες*, *χάσσια* (ἐν τοῖς περὶ τὴν Σιάτισταν τῆς Μακεδονίας τόποις, ὅπου πολλαὶ κῶμαι ἀνήκουσαι Ὀθωμανοῖς εὐπατρίδαις ἔχουσι μὲν διάφορον ἑκάστη ὄνομα, λέγονται δ' ὁμοῦ πᾶσαι προσηγορικῶς *χάσσια*, λ.χ.

(1) Ἐν τοῖς Παρέργοις τοῦ κ. Ἀντωνίου Βάλληνδα σελ. 87 ἀναγινώσκεται «*μάσσαρος* ἐν Τήνῳ μαστρωπός· *μασσαρεύγω* = συγυρίζω οἰκίαν, ἐπισκευάζω ἐν γένει, *μασσαρειά* = τὸ μασσαρεύειν, *μασσαρεύτρια* = ἡ μασσαρεύουσα.» Ἡ λέξις *μάσσαρος* (οὐχὶ μασσάριος) ἐξ ἧς προῆλθον αἱ λοιπαὶ παράγεται ἐκ τῆς Ἰταλικῆς massaro = φύλαξ οἰκίας, οἰκονόμος, γέρων, ἐτονίσθη δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης συλλαβῆς ὅπως τὸ ἄγκωνας, βούκολος, γέονας = ἡγεμόνας ἐν Ἰκάρῳ ἡ τῶν μελισσῶν βασίλισσα, κήφηνας αὐτόθι κτλ. πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Α'. σελ. 253.

«τὰ χωρjά αὐτά, δὲν εἶναι κεφαλοχώρjα, εἶναι χάσια», πρβλ. καὶ Passow Carmina σελ. 20 ὅπου ἐν ᾄσματι τοῦ Πηλίου τὰ *χάσια* ἀντίκεινται πρὸς τὰ *Γρεβενά*·), οὐδέποτε οὐδαμοῦ λέγονται τὰ τοιαῦτα κτήματα *μεσαρjές*, οὐδὲ προσήγαγεν, ὡς εἶπον, ὁ κ. Μηλιαράκις μαρτυρίαν τινὰ τοιαύτην οὔτε ἐξ ἑλληνικῶν μνημείων τῶν παλαιοτέρων χρόνων οὔτε ἐκ τῆς νῦν λαλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ οὐ μόνον δὲν παρέθηκε θετικόν τι μαρτύριον, ἀλλὰ καὶ προσήγαγεν ἀρνητικόν, λέγω τὸ ἐν σελ. 28 σημ. 48 παρατεθὲν χωρίον Δωροθέου τοῦ Μονεμβασίας τοῦ ἀναγράφοντος πάσας μὲν τὰς ἄλλας ὅσας ὁ συγγραφεὺς ἐκεῖνος ἤξευρεν ὀνομασίας τῶν τοιούτων κτημάτων ἑλληνικάς τε καὶ ξένας, ἤτοι «*φίες λέγονται πρόνοιες ἢ φέουδα ἤγουν σπελίκια*» μόνον δὲ τὸ περιπόθητον *μεσαρjά* οὐχί· τοῦτο δ' ἀναντιλέκτως δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ τοιαύτη ὀνομασία τῶν τοιούτων κτημάτων. Ἐνῷ δ' αἱ λέξεις *massa*, *massaria* κτλ. *μασσαρία μασσάριος* κττ. οὐδαμοῦ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῇ τε παλαιοτέρᾳ καὶ τῇ νεωτέρᾳ εὑρίσκονται ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον ἠξεύρομεν σήμερον προσηγορικὴν ἔχουσαι σημασίαν, δηλωτικὴν τῶν τιμαρίων, ἐξ ἧς κατὰ τὸ εἰκὸς ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἡ χρῆσις αὐτῆς ὡς τοπωνυμίας, ἡ ἑλληνικὴ λέξις *μεσαρέα*, *μεσαρjά* εὑρίσκεται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος σημαίνουσα *τὰ ἐν μέσῳ*, *τὰ ἐντός*, *τὸ μέσον*, *τὰ μεταξύ*. Ἰδοὺ ὅσας περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἠδυνήθην νὰ λάβω πληροφορίας παρὰ διαφόρων μαθητῶν μου καὶ ἄλλων.

«Ἐν Ἠπείρῳ (Ζαγορίῳ, Πωγωνίῳ καὶ Μαλακασίῳ ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ) διὰ τῆς λέξεως *μεσαρjὰ* (προφ. μισαρjὰ) δηλοῦται: «ἀγεώργητος ἀλλὰ χλοερὰ γωνία ἢ λωρὶς ἀγροῦ κεκαλλιεργημένου». — Ὡς πρὸς πολλοὺς ἀγροὺς συνεχεῖς, *μισαρjὲς* = τὰ μεταξὺ τῶν ἀγρῶν τούτων ἀγεώργητα μέρη (ἅτινα εἶναι χλοερὰ ὡς προφυλαττόμενα καὶ ὑπὸ τῶν περιβαλλόντων ταῦτα ἀγρῶν καὶ μὴ καταπατούμενα ὑπὸ τῶν ἀγελῶν.). Ὡς μεσαρjὰ συνήθως ἀφίνεται ἀνώμαλόν τι ἢ πως ἀγονώτερον μέρος τοῦ ἀγροῦ ἢ καὶ οἱονδήποτε μέρος αὐτοῦ· τὸ αὐτοφυὲς χόρτον προφυλάσσσεται αὐστηρῶς ἀπὸ τῶν ξένων ζῴων, τῶν ἀγελῶν τοῦ χωρίου κτλ., ἵνα χρησιμεύῃ πρὸς νομὴν τῶν ζῴων τοῦ οἴκου μόνον (1) καὶ μάλιστα τῶν ἐπικουρούντων εἰς τὴν καλλιεργίαν

(1) Ἀντιθέτως πρὸς τὸν *μεράν* καὶ τὰ βοϊδολίβαδα καὶ τοὺς λοιποὺς βοσκοτόπους τῆς κοινότητος, οἵτινες χρησιμεύουν πρὸς νομὴν τῶν κοινῶν ζώων (ἀγελῶν, κοττῶν κλπ.).

καὶ τὸν θερισμὸν τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ χρόνῳ αἱ ἐργασίαι αὗται τελοῦνται, μετὰ τὸν θερισμὸν ὅμως καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς μεσαρjὲς εἶναι ἐλευθέρα ἡ νομὴ εἰς πάντα τὰ ζῷα μέχρι τῆς ἀρόσεως. Τὸ ἐκ τῆς μεσαρjᾶς πλεονάζον χόρτον συλλέγεται ὑπὸ τοῦ κυρίου πρὸ τοῦ θερισμοῦ τοῦ ἀγροῦ.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἠπείρου ὡς καὶ ἐν Ἰωαννίνοις ἡ λέξις μισαρjὰ εἶναι ἄγνωστος (1). Ἐν Βήτσῃ τοῦ Ζαγορίου παρὰ τὸ μεσαρjὰ ἐσχηματίσθη καὶ τὸ ῥῆμα *μισαρίζω* = βόσκω τὰ ζῷά μου εἰς τὲς μισαρjές· καὶ μεταφορικῶς = παρέχω ἐκλεκτὴν τροφὴν καὶ περιποίησιν εἰς τὰ ζῷά μου (βοῦς, αἶγας, πρόβατα κτλ. ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ μικρὰ παιδία εἰρωνικῶς)· διότι αἱ μεσαρjὲς ὡς μὴ καταπατούμεναι ὑπὸ τῶν ἀγελῶν καὶ ποιμνίων τῆς κοινότητος ἔχουσι χόρτον ἀφθονώτερον καὶ καλύτερον ἢ οἱ ἄλλοι κοινοὶ βοσκότοποι. Πλὴν τοῦ μισαρjὰ καὶ μισαρίζω λέγομεν ἐν Ζαγορίῳ παρὰ τὸ μισαρίζω καὶ τὸ ταυτόσημον παραρρηματικὸν *μισάρισμα* (τό).

Εἰς τὸ μισαρjὰ ἀντιτίθεται ἐνίοτε καὶ τὸ *ὄξω μιρjά*, ἢ *πέρα μιρjὰ* ὡς καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς φράσεων δηλοῦται· «ποῦ τὸν ἰδάρισες τὸ λαγώ; ς'ἐκείν' τ' μισαρjά;-ὄχι, ὄξου μιρjὰ τὸν ἰδάρισα».-«Αἴ πιστικέ, πιστικέ, ποῦ τἄμπασες τὰ πρόβατα αὐτοῦ μέσα ςτοὶς μισαρjές, βγάλι τα ὄξου μιρjά,-ἤ-τράδα τα πέρα μιρjά.- ἰδοὺ καὶ ἄλλαι Ζαγοριακαὶ φράσεις ἐπὶ μισαρjᾶς: «Μὄφαε τις μισαρjές μου ὁ γιδάρις (ὁ αἰγοβοσκὸς) = μὄφαε τοὶς μισαρjές μου μὶ τὰ σφαχτά του = τὰ σφαχτά του μὄφαγαν τοὶς μισαρjές μου». «μπῆκαν κὶ μὄμασαν τοὺ χουρτάρ μου ἀπὸ τοὶς μισαρjές μου = -καὶ μὄμασαν τοὶς μισαρjές μου».-«θὰ ξανοίξω τὴ μισαρjά μου, jαν' ἀξήσῃ (αὐξήσῃ) τοὺ χουράφ μ».-«θέλουν μισάρισμα τάρνιὰ, γιανὰ παχύνουν».-«ποῦ μισάριζες τὰ σφαχτά σου».

Ἐν Κάτω Σουδενοῖς τοῦ Ζαγορίου λέγεται καὶ ἡ λέξις *μέσες* (ἔκτασίς τις εἰς πολλὰς λωρίδας ἀγρῶν διῃρημένη καὶ τῶν ὡς λωρίδων

(1) Μήπως ὁ κ. Α. Μηλιαράκις ἤκουσε τὴν λέξιν *σαρjὰ* (ἡ) = ὁ ῥύπος καὶ τὸ ἀπόπλυμα τῶν πόκων τῶν προβάτων, ἥτις χρησιμεύει πολὺ εἰς τὴν πλύσιν καὶ ἀπόρρυψιν τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων καὶ ἐξέλαβε ταύτην ἀντὶ τοῦ μεσαρjά, δι' ἧς λέγει (σελ. 41, 42) ὅτι ἐν Ἰωαννίνοις καλοῦσι τάσπρόρρουχα; Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐπὶ 10 ἔτη ἐν Ἰωαννίνοις δὲν ἤκουσα τὴν λέξιν οὐδὲ οἱ Ἰωαννῖται οὓς ἠρώτησα γνωρίζουσι τὴν λέξιν μεσαρjά.- Τὸ *μεσάλι* (ἐν Ἠπείρῳ) ὕφασμά τι σχῆμα καὶ μέγεθος σινδόνης ἔχον δι' οὗ καλύπτουν τὴν προζύμην, τοὺς ἄρτους κτλ. οὐδεμίαν βεβαίως σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ *μεσάρι*.

δὲ ἀγρῶν τούτων ἕκαστος οὕτω καλεῖται, λ. χ. λέγουν «ποῦ θὰ κάνῃς χωράφι σήμερα, ἢ ποιὸ χωράφι θὰ σπείρῃς;-ςτὶς *μέσες*». Ἐκεῖ τὰς ἀγεωργήτους γωνίας τοῦ ἀγροῦ καλοῦσι *γρέβjες* (γρέβjα ἡ)· (ἡ λέξις *γρέβjα* ἡμῖν τοῖς $^3/_4$ τῆς ὥρας ἀπέχουσιν εἶναι ἄγνωστος). Ἐν Ἠπείρῳ λέγομεν καὶ τὴν λέξιν *πλασjὰ* (ἡ) [παρὰ τὸ πλά(γ)ι]= τὰ ἐπικλινῆ μέρη καὶ χλοηφόρα (τῆς ἐξοχῆς)· ἤκουσα δὲ παρὰ βοσκοῦ ἐκ Λάκκας ἐπὶ τοιαύτης σημασίας καὶ τὴν λέξιν *πλαϊαρjὰ* (ἡ) ὅπερ ἴσως κατὰ τὸ μισαρjά.

Ἐν τέλει σημειῶ ὅτι ἐν Ἠπείρῳ ἡ λέξις μισαρjὰ *κοινῶς* ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ μέσα-μερjά, οὕτω λ.χ. καὶ χθὲς ἐρωτήσας τινὰς ἀμαθεῖς Ἠπειρώτας ἂν ἐγνώριζον τὴν λέξιν μεσαρjὰ καὶ τί ὑποθέτουν νὰ σημαίνῃ, ἔμαθον καὶ παρ' αὐτῶν ὅτι γνωρίζουσι τὴν λέξιν καὶ «λέγεται ἔτσι γιατὶ εἶναι μερjὲς-μερjὲς ἄσπαρτες ἀνάμεσα ςτὰ χωράφια ποῦ φαίνονται ὅλα σπαρμένα». Ἐν Ἠπείρῳ, ἐνθυμοῦμαι, ἁπλοϊκή τις γυνὴ ἔλεγέ μοι ἐν καιρῷ φθινοπώρου «γιὰ ἰδὲς τὲς πράσινες μεσαρjὲς πῶς χωρίζουν μέσα ςτὰ ὀργωμένα χωράφια σὰ λοῦτσες μικρὲς ἀνάμεσα ςτὸ μεγάλο τὸ βαρκό.

Τὸ ἐν Ἠπείρῳ χωρίον Μισαρjὰ εὑρίσκεται ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Καραμουτατjᾶς μεταξύ τινων λόφων καὶ πλησίον δύο ὀρέων.—Τὸ χωρίον Μαζαράκι (οὗ οἱ κάτοικοι Μαζαρικjῶτες) εὑρίσκεται παρὰ τὸν Καλαμᾶν ποταμόν.

Μόνον ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω σημασίας αἱ λέξεις μισαρjά, μισαρίζω καὶ μισάρισμα λέγονται ἐν Ἠπείρῳ καθ' ὅσον ἰδίοις ὠσὶν ἐγὼ ἤκουσα καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν Ἠπειρωτῶν ἐπληροφορήθην».

ΔΗΜΗΤΡ. Μ. ΣΑΡΡΟΣ

«Ἡ λέξις *μισαρjὰ* ἀπαντᾷ μᾶλλον παρὰ τοῖς ποιμέσι καὶ γεωργοῖς· δηλοῦσι δ' οὗτοι δι' αὐτῆς χῶρον χέρσον ἐν τῷ μέσῳ καλλιεργημένων ἀγρῶν ἢ ἀμπέλων, ὃ καὶ *μεσjόχτι* ἄλλως λέγεται κατὰ τὴν τῶν γεωργῶν γλῶσσαν. Ἀλλὰ καὶ χῶρον ἐκτεταμένον χέρσον περικλειόμενον ὅμως πάντοθεν ὑπὸ ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων ἡ λέξις δηλοῖ. Τὸν χῶρον τοῦτον φυλάττουσιν αἱ Κοινότητες πρὸς βοσκὴν τῶν κοινοτικῶν ζῴων, οἷον αἰγῶν, προβάτων, βοῶν, ἡμιόνων κτλ. Ἐγὼ εἶδον ἐν Πλησιβίτσῃ τῇ Παραθυαμίᾳ διδασκαλεύων συμβόλαιον μεταξὺ τῆς

Κοινότητος καὶ ποιμένων, ἐν ᾧ ῥητῶς ἀπηγορεύετο αὐτοῖς ἡ εἰς μεγάλας καὶ μικρὰς μεσαρjὰς προσέγγισις τῶν προβάτων των.

Ἡ δὲ λέξις *μασαρjὰ* δὲν ἀπαντᾷ, ἀλλὰ *σαρjά* (1). δηλοῖ δ' αὕτη τὸν ῥύπον κυρίως μὲν τὸν ἐκ τῆς πλύσεως τῶν μαλλῶν τῶν προβάτων ἐξερχόμενον, ἐν γένει δὲ πάσης ἀκαθαρσίας, οἷον ἐνδυμάτων, ποδῶν, λ. χ. τὸ ποκάμσου εἶναι σὰ σαρjά· ἡ λέρα τῶν ποδαρjῶν σου μυρίζ σὰ σαρjά».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ὡσαύτως περὶ τῆς λέξεως Μεσαρgά γράφει μοι ὁ τελειόφοιτος κ. Σταμάτιος Ψάλτης.

«Ἡ λέξις *μεσαρgὰ* ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις τῆς Θρᾴκης δηλοῖ τὰς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως συνοικίας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *νάκρα*, δηλ. τὰς ἐν ταῖς ἄκραις τῆς πόλεως συνοικίας.

Φράσεις. «Τὸ σπίτdου ἔν 'ςτὴ μισαρgά». «Αὐτὸς κᾶται στὴ μισαρgά· δὲ φοβᾶται τοὶς κλέβδες».

Ἕτερος φοιτητὴς ἐπιστέλλει μοι ὅτι· «Ἐν τῇ πατρίδι τῇ ἐμῇ, τοῖς ὀρεινοτέροις τῆς Δωρίδος δήμοις, ἡ λέξις προφερομένη *μσαρjὰ* σημαίνει: 1) τοὺς ἐν ὄρει τινὶ εὑρισκομένους ὁμαλοὺς καὶ ποώδεις τόπους, οἵτινες φύουσι χόρτον περισσότερον τῶν λοιπῶν πετρωδῶν μερῶν. 2) πάντα ὁμαλὸν καὶ ποώδη τόπον. Ἐκ τῆς λέξεως ταύτης ἐσχηματίσθη ῥῆμα, τῇ τῶν ποιμένων γλώσσῃ μάλιστα ἴδιον, τὸ *μσαρjάζω*=ὁδηγῶ τὰ κτήνη καὶ μάλιστα τὰ πρόβατα εἰς ὁμαλὸν καὶ ποώδη τόπον πρὸς βοσκήν. Ἐκ τούτου ἡ φράσις: βόσκω τσ (εἰς τὰς) *μσαρjές*=ὁδηγῶν εἰς αὐτὰς τὰ πρόβατα βόσκω ταῦτα. Τὰ ἀνωτέρω φαίνονταί μοι πιθανῶς ἑρμηνεύοντα τὴν ἐν τῇ Κρήτῃ Μεσαρgὰν καλουμένην, ἥτις εἶναι ἡ πεδινωτέρα καὶ εὐφορωτέρα τῆς νήσου».

Ὅτι δὲ ἡ λέξις μεσαρjὰ σῴζεται καὶ ἐν Παρνασσίδι ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἤκουσα παρὰ τοῦ κ. Γ. Κρέμου.

Καὶ ἐν Σιατίστῃ εὔχρηστεῖ ἡ λέξις καὶ ἀπαγγέλλεται *μισαρgὰ* οὐχὶ μισαρjὰ (ὅπως γράφει ὁ κ. Μηλιαράκις ἐν σελ. 11), διότι προέρχεται ἐκ παλαιοτέρου τύπου μεσαρέα (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Α'. σελ. 276 καὶ

(1) Τὴν λέξιν σαρgὰ ἀναγινώσκει τις καὶ ἐν τοῖς Γλωσσαρίοις τῆς Ἠπείρου, πρβλ. Ζώντων Μνημείων Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως Τομ. Α'. σελ. 4, καὶ 53, ἡ δὲ μασσαρgὰ οὐχί.

Ε'. 235, 502) καὶ σημαίνει ὁμοίως τὰ μεταξὺ ἐσπαρμένων ἀγρῶν βοσκήσιμα μέρη. Ἐν Μεγάροις δὲ προφέρεται ἀκεραιοτέρα, ἤτοι ἀσυνιζήτως ἡ *μεσαρέα* σημαίνουσα, καθ' ἃ ὁ ἀξιότιμος συμπολίτης μου κ. Σταῦρος Μαυρουκάκις εἶχε τὴν καλωσύνην νά μοι ἀνακοινώσῃ, «ἄσπαρτον ἀγρὸν περιστοιχιζόμενον ὑπὸ ἐσπαρμένων ἢ καὶ ἐν μέρει μὲν ὑπὸ ὁδοῦ ἢ ὁδῶν ἐν μέρει δὲ ὑπὸ ἐσπαρμένων ἀγρῶν». Καὶ ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς λέγεται αὐτόθι κανονικῶς *μεσαρὲς* (ἀντὶ μεσαρέες) ὅπως καὶ ἐν Ὀλύμπῳ καὶ Σιατίστῃ. Οὕτω λέγουσιν οἱ Μεγαρεῖς κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ἰδίου Μαυρουκάκι «παιδί, πᾶρε τὰ ζωντανὰ καὶ πήγαινε νὰ τὰ βοσκήσῃς σήμερα κάτω 'ς τοὺς *μεσαρές*». Ὁμοίως μανθάνω παρὰ φιλτάτου ἀρχαίου συμφοιτητοῦ μου, τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ κ. Παναγιώτου Ἡρειώτου σχολάρχου Αἰγίνης, ὅτι καὶ ἐν Αἰγίνῃ ὡσαύτως ἀσυνιζήτως προφερόμενον τὸ ὄνομα *μεσαρέα* λέγεται καὶ προσηγορικῶς δηλοῦν «τὸ μέσον ἀγροτικῆς τοποθεσίας» καὶ τοπωνυμικῶς. Καὶ παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μοι κ. Π. Καβαδίου ἔμαθον ὅτι ἐν Σάμῃ τῆς Κεφαλληνίας τὸ ὄνομα *μεσαρε̮ὰ* λέγεται εἰς δήλωσιν χώρας μεταξὺ λόφων, ὀρῶν κττ. κειμένης.

Ὁμοίως γράφει μοι ὁ κ. Κ. Ῥωμαῖος, φοιτητὴς ἐκ Κυνουρίας, ὅτι ἡ λέξις *μεσαρέα* δηλοῖ καὶ ἐν τῇ ὀρεινῇ Κυνουρίᾳ «τὰ μέρη ὅπου εἶναι βοσκὴ διὰ τὰ κτήνη. Τὰ μέρη ταῦτα λέγονται καὶ *μαζερὰ* καὶ *χορταρότοποι* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *μαδάρα*=γυμνὸν καὶ αὐχμηρὸν ἔδαφος. Λέγεται καὶ ῥῆμα *μεσαρίζω*, λ. χ. «πῆγε νὰ μεσαρίσῃ τὰ βῶϊδjα=νὰ τὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὰς βοσκάς». Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας λέγεται ἡ *μεσαρεὰ* καὶ τὸ ῥῆμα *μεσαρίζω* καὶ ἐν Λακεδαίμονι, ἰδίᾳ ἐν Σελλασίᾳ, καθὰ ὁ κ. Γ. Ἀντωνόπουλλος εἶπέ μοι. Ἐπίσης ἀγγέλλει μοι ὁ γυμνασιάρχης κ. Κ. Νεστορίδης ὅτι καὶ ἐν Μάνῃ «*Μεσαρε̮ὰ* καὶ *μεσαρε̮ές* λέγονται τὰ ἐν τῷ μέσῳ κείμενα κτήματα, καὶ ἐν Μάνῃ μὲν τῇ Μέσῃ σημαίνει ἡ λέξις τὸ χέρσον (ἢ ὡς τὸ λέγουσι χέρισον) κτῆμα τὸ ἐν μέσῳ περίπου ἄλλων καλλιεργημένων ἀγρῶν, *μεσαρε̮ές* δὲ ἐν τῷ δήμῳ Μαλευρίου οὐ μακρὰν τοῦ Γυθείου λέγονται κτήματα ἐν ἐπιπέδοις τόποις μεταξὺ λόφων. *Μεσαρε̮ὰ* σημαίνει καὶ πᾶν πρᾶγμα ἐν μέσῳ κείμενον καὶ ἄνθρωπον ἐν μέσῳ ἄλλων εὑρισκόμενον. Ἐν τῷ δήμῳ Κολοκυνθίου ἤκουσα καὶ ῥῆμα *μεσαδεύω* (1),

(1) Τὸ ῥῆμα *μεσαδεύω* προϋποθέτει τὸ ἀνωτέρω (σελ. 9) μεσὰς - μεσάδα ὅθεν τὸ Πάριον ***Μεσάδα***.

ἄγω, ὁδηγῶ τὰ ποίμνια εἰς μεσαρεάν». Καὶ ἐν Σέρραις *μεσαρεὰ* σημαίνει τὸ μέσον τῆς πίττας, καθὰ ὁ φοιτητὴς Κ. Βασιακῦρος εἶπέ μοι. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Ἀττικῆς, λ. χ. ἐν Μενιδίῳ διὰ τῆς λέξεως μεσαρεὰ οἱ χωρικοὶ καλοῦσι πάντα ἄσπορον ἀγρὸν μεταξὺ ἐσπαρμένων ἢ ἀμπελώνων, λ. χ. «τἔκαμες τὸ ζωντανό; τὸ 'δεσα 'ς τὴ(ν) μεσαρεὰ 'κεῖ κάτω». «Ἀπὸ ποῦ πέρασες τὰ πρόβατα; μὴν ἐχάλασες τἀμπέλι; ὄχι τὰ πέρασα ἀπὸ τὴ(ν) μεσαρεά».

Ἐν Λαγκαδίοις τῆς Γορτυνίας *μεσαρεὰ* καλεῖται ὁ μεσότοιχος δύο δωματίων, ἐν Κυθήροις δὲ ἡ *μεσαρία* (1), καθὰ ὁ φίλος κ.Π.Κυπριώτης ἐδήλωσέ μοι, σημαίνει τὰ ἐντόσθια τῶν σφαζομένων ζώων, λ. χ. «ἐπῆρα ἢ ἐπούλησα τὴ(ν) μεσαρία», πρβλ. καὶ Πανδώρας Τόμ. ΙΔ' σελ. 368. Ταῦτα ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ λέγονται *τἀπομέσα* καὶ *τἀπομισούδια* καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ μεσαιακά, ἐν Κεφαλληνίᾳ δὲ *μεσαρικά*. (Τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐντόσθια λέγονται ἐν Κρήτῃ *σωθικὰ* ἀντὶ *ἐσωτικὰ* διὰ τὸ ἔσωθεν). Ἐν Χίῳ δὲ *μεσαρεὰ* λέγεται ἡ διὰ μέσου τῶν ἀγρῶν ἄγουσα συντομωτέρα ὁδός, λ. χ. «πάμ' ἀπὸ 'δῶ μεσαρεά, νὰ μὴν κάμωμε γῦρο». Ἐν Καρυστίᾳ λέγεται τό τε θηλυκὸν ἡ *μεσαρεὰ* καὶ τὸ οὐδ. τὸ *μεσάρι* ἐπὶ τοῦ μεταξὺ καλλιεργημένων ἢ ἐσπαρμένων ἀγρῶν ὑπολειπομένου ἀκαλλιεργήτου διαστήματος εἰς παραγωγὴν χόρτων καὶ εἰς νομήν. Ἐν Ἰκαρίᾳ καὶ ἐν Πόντῳ σῴζεται πλῆρες τὸ ἐπίθετον, ἤτοι λέγουσιν *ὁ μεσάρις*, *τὸ μεσάριν* ἐπὶ τοῦ μεσήλικος, λ. χ. «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶν' ἀκόμη μεσάρις, ἢ αὐτὸ τὸ βῶδι εἶναι μεσάρι». Ἀπέναντι τῆς Χίου, εἰς τὰ Ἀλάτσατα, τὸ οὐδ. μεσάρι δηλοῖ τὸ ἐκ τοῦ μέσου τῶν μεγάλων ἰχθύων κοπτόμενον τεμάχιον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν οὐράν, λ. χ. «δὲν θέλω τὴν κεφαλήν, οὐδὲ τὴν οὐρά(ν), τὸ μεσάρι θά μου κόψῃς». Ἀλλαχοῦ δὲ *μεσάρι*

(1) Ὁ τόπος *μεσαρία* ἐν Κυθήροις εἶναι παράδοξος, διότι οἱ Κυθήριοι διατηροῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσυνίζητα καὶ ἀσύγχυτα τὰ συμπλέγματα -*ια* καὶ -*εα*. Ἐπειδὴ δ' ὅμως ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων μαρτυρούντων ὑπὲρ τοῦ -*εα* ὡς ἀρχαιοτέρου, ἡ μεμονωμένη τούτου μαρτυρία οὐδὲν δύναται, διὰ τοῦτο εἰκάζω, ὅτι ἐκανονίσθη τοῦτο κατὰ τὰ ἐν τῇ μεσαρίᾳ περιεχόμενα κύρια συστατικὰ *κοιλία καρδία*. Οὕτω λ. χ. ἐκανονίσθη τὸ γένος τοῦ συνδετικοῦ συνθέτου ἐν Νάξῳ *κεφαλοποδιὰ* ἀντὶ τὰ κεφαλόποδα (=ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ μετ' αὐτῆς ὁμοῦ πωλούμενοι πόδες τῶν σφαζομένων ζῴων) διὰ τὴν περιεχομένην ἐν αὐτοῖς κεφαλήν. Ὁμοίως τὰ *ἰχνόποδα*=ἴχνη ποδῶν διὰ τὰ ἴχνη (ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἰχνόποδα πρβλ. τὰ *μαλλιοκέφαλα* =τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς, τὸ *ὀποκάρπασον* κττ.).

σημαίνει τὸν μεσότοιχον ἢ τὸ μεταξὺ ἀγρῶν μέρος. Κατ' αὐτὰ πανταχοῦ *μεσάρις*, *μεσαρεά*, *μεσάρι*, δηλοῦσι τὸ μεταξύ, τὸ ἐν μέσῳ τινῶν εὑρισκόμενον καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας, τοῦ δάσους, τοῦ σπηλαίου κττ. εὑρισκόμενα εἶναι φύσει καὶ ἐντὸς αὐτῶν, τὸ *μέσα* (ἀπὸ τοῦ μέσος) καὶ τὸ πρὸς τὸ μέσα σχετισθὲν *μεσάρι μεσαρεὰ* δηλοῦσι καὶ τὰ ἐντόσθια. Ἐν Τήνῳ καὶ ἀλλαχοῦ, καθὰ φαίνεται, ἡ μεσαρεὰ ἐσχετίσθη μόνον πρὸς τὸ μέσον, οὐχὶ πρὸς τὸ μέσα, ἐντεῦθεν ἐλέχθη Μεσαρεὰ (*μέσον*), ἀλλὰ παρὰ τοῦτο καὶ Μέσα-Μερεὰ (μέσα).

Κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἄρα γλωσσικὴν ἀρχὴν ἡ μὲν παραγωγὴ τῆς τοπωνυμίας *Μεσαρεὰ* ἐκ τοῦ προσηγορικοῦ *μεσαρεὰ* τοῦ καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχοντος καὶ χώραν τοιαύτην ἢ τοιαύτην σημαίνοντος εἶναι δυνατὴ καὶ πιθανή, ἡ δὲ ἐκ τοῦ massaria, massa κτλ. μασσαρία τοῦ εἴτε ἀγνώστου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἴτε ἄλλα πράγματα οὐχὶ γαίας σημαίνοντος (ὅπου ἐν δύο μόνον χώραις ἐν Κύπρῳ καὶ Μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ εὑρέθη) οὐχί.

Δεύτερον ἀναγράφων ὁ κ. Μηλιαράκις τοὺς διαφόρους Ἰταλικοὺς τύπους τῆς λέξεως massa, massara, massada, massaria, messaria, messeria, massaratia, massari, massaro, massaraticum δὲν λέγει ἐκ τίνος τούτων φρονεῖ ὅτι προῆλθεν ὁ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατῶν *Μεσαρέα-Μεσαρεά*. Μόνον ἐν σελ. 49 ἀποφαίνεται ὅτι ἐν τοῖς Κρητικοῖς τύποις *Μεσαρὰ* καὶ *Μεσαρὲ* ἀναγνωρίζει τὸν τύπον massára, ἐν δὲ τῇ Ῥοδίῳ *Μάσαρι* τὸ Ἰταλικῆς τινος κώμης Massári. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ῥοδίου Μάσαρι εἶπον ἀνωτέρω σελ. 9 τί φρονῶ. Περὶ δὲ τῶν Κρητικῶν τύπων παρατηρῶ ὅτι ἐν τούτοις ἐγὼ δὲν δύναμαι ν' ἀναγνωρίσω τὸ Ἰταλικὸν massára, διότι κατὰ πρῶτον προσκρούω εἰς τὸν διάφορον τόνον, ἔπειτα εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ τελικοῦ φωνήεντος τοῦ Μεσαρὲ-massára. Ὁ κ. Μηλιαράκις ἐν τῇ σπουδῇ του παρέβλεψε τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς ταύτας, ἀλλ' ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον ἐγὼ ἠξεύρω, ὁ τόνος τῶν Ἰταλικῶν λέξεων τῶν εἰσελθουσῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν καταβιβάζεται ἀπὸ τῆς παραληγούσης ἐπὶ τὴν λήγουσαν, οὐδὲ τὸ τελικὸν αὐτῶν *α* τρέπεται εἰς *ε*. Δὲν λέγομεν βέβαια *γολλετὲ* ἀντὶ *γολέττα*, οὐδὲ *κοντεσσὲ* ἢ *κοντεσσὰ* ἀντὶ *κοντέσσα* κτλ. Ὥστε ἡ ταύτισις τῶν τύπων Μεσαρὰ Μεσαρὲ καὶ massara εἶναι κατὰ ταῦτα ἀδύνατος.

Ὁμοίως ἀδύνατον ἐλέγχουσι τὴν ἀναγωγὴν τῶν τύπων Μεσαρέα

Μεσαρὲ καὶ Μεσαρὰ εἴς τινα τῶν ἀνωτέρω καταλεχθέντων Ἰταλικῶν καὶ ἄλλοι βαρυσήμαντοι γλωσσικοὶ λόγοι λαμβανόμενοι τὸ μὲν ἐκ τῆς καθολικῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, τὸ δὲ ἔκ τινων αὐτῆς ἰδιωμάτων, ἅτινα ἐπὶ παλαιοτέρας βαθμῖδος, ὡς εἰπεῖν, ἱστάμενα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον εἶναι νὰ λαμβάνωνται πρὸ ὀφθαλμῶν προκειμένου περὶ τοιούτων γλωσσικῶν φαινομένων, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἰδιώμασι τούτοις. Καὶ ὅταν ἡ μαρτυρία τούτων αὕτη συμφωνῇ πρὸς τὴν τῶν παλαιοτέρων γλωσσικῶν μνημείων, τότε ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἀποβαίνει ἀπροσμάχητος, καὶ σφάλλεται δεινῶς ὁ ταύτης παραμελῶν.

Λοιπὸν κατὰ πρῶτον παρατηρῶ ὅτι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς συμπάσης ἑλληνικῆς γλώσσης οἱ τύποι οἱ λήγοντες εἰς *-έα -εά -έ-ά* (Μεσαρέα-εά-έ-ά) κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύναντο νὰ παράγωνται ἔκ τινος τῶν ἑξῆς τύπων: massa, massada, massara. Τοῦτο γίνεται δῆλον εὐκόλως εἰς πάντα, ἂν μόνον ἀναλογισθῇ, ὅτι οὐδεὶς μορφολογικὸς ἢ φθογγικὸς νόμος ἐπιβάλλει τὸν μετασχηματισμὸν εἰς *-αρέα -αρεά* τοπικοῦ ὀνόματος ὁπωσδήποτε λήγοντος πρότερον. Διότι αἱ τοπωνυμίαι δὲν λήγουσι παρ' ἡμῖν ἀπαξάπασαι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάληξιν, λ.χ εἰς -εά, ὥστε νὰ εἶναι ἀναγκαῖος ὁ κατ' αὐτὴν ἐξομαλισμὸς τῶν ἄλλως ἐχόντων, ὅπως λ.χ. συμβαίνει συχνότατα ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν φυτῶν, τῶν πληγῶν κττ. Λέγομεν λοιπὸν τὰ ἀπὸ φυσικῆς ὡς εἰπεῖν ἰδιότητος τῆς χώρας ληφθέντα τοπικὰ ὀνόματα, ὅπως παρελάβομεν, ἤτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμετάβλητα.

προβλ. τάγόρη, τάγόρηα, —ἀγριάδα, —ἀκρογιαλιὰ γυρογιαλιά, —ὁ ἄμμος καὶ ἡ ἄμμο καὶ ἡ ἀμμουδιά καὶ ἀμμουδάρα, —ἀρμί = λόφος καὶ ἀρμὸς = λόφος συνδέων μείζω ὄρη, —ἄσπα = μέρος γῆς ὅπου πολλὰ χώματα κατέπεσαν, ἐν Ἰκάρῳ σαφέστερον σπάσματα, —ἀσπρό(γ)η καὶ ἄσπουργας (ἐν Κρήτῃ) —βαρ(υ)κὸς βαρκότοπος καὶ διακεκριμένως βαρὺς τόπος ὁ νοσώδης ἐν Κρήτῃ, —οἱ βουνοὶ ἐν Καλύμνῃ = οἱ λόφοι, —τὰ βουνιά δὲ αὐτόθι = τὰ ὄρη, τὸ βουνό,—βράχος-βράχια,—γιαλὸς ἡ γιαλιά, — διασέλλι διάσελλο, —κάμπος, — καντούνα, καντούνι, —κατήφορος καὶ κατηφοριά, — καυκάλα = ξηρὸς τόπος πετρώδης, —κάψαλος = καύσαλος = τόπος οὗ τὰ δένδρα ἢ οἱ θάμνοι ἐκάησαν, —κεφάλι, — κοκκινιά καὶ ῥουσσιά καὶ ῥουσσόγεια καὶ κοκκινόχωμα, καὶ φυρρόγει —κοπρισιά καὶ κοπροχώραφο, — κρεμνός, κρεμνάρι,—κορ(υ)φή, —λαγκὸς καὶ λαγκάδια καὶ λαγκαδιά, λάκκος, —λεπίδα εἶδος γῆς ἐν Κρήτῃ ὃ ἐν Καλύμνῳ πατελλιά, χρήσιμον εἰς τὰ τῶν οἰκιῶν δώ-

ματα ἅτε ἀδιάβροχον.—Λόγκος λογγάρι=μικρὸν δάσος ἐν Κεφαλληνίᾳ, —μαδάρα, —μεράδα, —ὅρος, —ὄχτα-ες,=παπούρι λόφος ἐν Κρήτῃ — πεζούλα, —περιγιάλι, —πετρές,—πλάγι καὶ Πλαγιά ἐν Ἰκάρῳ, πλαγιαρjά ὡς ἐναντίον τοῦ μισαρjά καὶ κατ' αὐτὸ σχηματισθὲν ἀναφέρει ἀνωτέρω ὁ κ. Σάρρος. —πλάκα πλακὶ καὶ πλακεὰς, —πόρος—πόρτα πορτί, —ποταμοί οἱ περὶ τοὺς ποταμοὺς ἀγροὶ ἐν Καλύμνῃ, ποταμίδα δὲ ἐν Κρήτῃ, ἀλλαχοῦ ἡ ποταμιὰ καὶ τὰ ποτάμια, —ῥάχι, ῥαχούλα, καὶ ῥαχιά, —ῥέμα καὶ ῥεματιά, —ῥίζα, καὶ ῥίζωμα= ἀνήφορος ἐν Κρήτῃ, —σελλί, —σιόπατο= ἐπίπεδον (πεδίον),—σκουρί=μέρος πετρῶδες (σκυρίον),—φαράγγι,—χάλαρα, χάλαρη χάλαρες,—χαλασές,—χαλέπα,—χαλικεάς,—χῦμα=κατήφορος ἐν Κρήτῃ.

(Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν τῶν ἀπὸ φυτῶν εἰλημμένων ἴδε Ἀθηνᾶς Ε΄. σελ. 493 κἑξ.,) περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῶν σχέσεων τῶν κατακτήσεων ἴδε ἀνωτέρω σελ. 24).

Οὐδεὶς ἄρα βλέπει διατί δὲν ἠδύναντο νὰ μείνουν ἀμετάβλητοι οἱ τύποι οὗτοι ἀλλ' ἔπρεπε νὰ μεταβληθῶσιν ἐπὶ τὸ ὁμοιόμορφον εἰς -*αρεά* πάντες καὶ ταῦτα ἄνευ ἴχνους τινὸς τῆς προτέρας πολυμορφίας αὐτῶν, (πλὴν ἄν τις ἐπιμένῃ τὸ ἐν Πάρῳ *Μεσάδα* ὡς τοιοῦτον νὰ θεωρῇ, διότι τὸ Ῥόδιον *Μάσαρι* δὲν δύναται διὰ τὸν τόνον καὶ τὸ ἁπλοῦν *σ*). Πρόσθες τούτοις ὅτι ὁ ἐξομαλισμὸς οὗτος κατ' ἀνάγκην ἀμείλικτον ὤφειλε νὰ γίνῃ ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ χωρίς, ἀφοῦ λέγεται ὅτι πανταχοῦ ὑπὸ τῶν Φράγκων εἰσήχθη πρῶτον ἡ λέξις, καὶ ὅμως παραδόξως ἐπετελέσθη πανταχοῦ ὁμοιομόρφως, καὶ ὅτι μάλιστα ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου κατηρτίσθη, διότι κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν Φράγκων ἐμφανίζεται καὶ οὗτος ἑνιαῖος. Ὅτι ταῦτα πάντα εἶναι εἰς ἄκρον ἀπίθανα, θὰ μοὶ ὁμολογήσῃ, ἐλπίζω, ἕκαστος.

Δεύτερον παρατηρῶ ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν οὐδ' ἐκ τῶν τύπων τῶν ληγόντων εἰς -ria, οἷον massaria masseria κττ. ἠδύναντο νὰ προέλθωσιν οἱ γνωστοὶ τύποι *Μεσαρέα*-*Μεσαρέ*-*ά*-*εά*. Διότι τὰ παροξύτονα εἰς -ia Ἰταλικὰ ὀνόματα, τονιζόμενα οὕτως ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς παρακμῆς τῆς Λατινικῆς γλώσσης κἑξ. κατὰ Ἑλληνικὰ πρότυπα (πρβλ. Emil Seelmann Die Aussprache des Latein σελ. 48-9 καὶ 54-6), ὅτε ἀπὸ τοῦ 12 ἢ 13ου αἰῶνος κτλ. ἤρχισαν νὰ εἰσελαύνωσι μετὰ τοῦ τονισμοῦ αὐτῶν τούτου εἰς τὴν Ἑλληνικήν, δὲν ἔπαθον συνίζησιν, ἀλλὰ προφέρονται ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἀσυνίζητα.

· Πρβλ. ἀλλεγρία, ἀρτιλ̥ερία, βαζαρία, γαλαρία, γαλερία(=στοά), καβαλλαρία, καγκαλ̥αρία (παλαιὰ πράγματα ἐν Κεφαλληνίᾳ), καντζελλαρία καὶ καγκελλαρία, κασσελαρία (=ἄθροισμα πολλῶν κιβωτίων ἐν Κεφαλληνίᾳ), κοjοναρία (αὐτόθι), κοκκεταρία, κονσολαρία (=χαρὰ αὐτ.), κουμανταρία (ἐν Κύπρῳ κουμανταρκά), λοτταρία, μασκαρία, μασαρία=λεπτὸν ἐμπόρευμα παρὰ Σάθᾳ Μεσ. Βιβλ.Β'. 618 (ἡ δι'ἑνὸς σ γραφὴ παρὰ Σάθᾳ οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι καὶ ῥάσω καὶ πάσω κττ. ἀναγινώσκονται αὐτόθι) καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 23), μεσκιναρία, μεσσαρία ἐν Κρητικῷ ἐγγράφῳ παρὰ Σάθᾳ·—μουλαρία, μουφλουζαρία καὶ μουφλουσαρία, μπανι̥ομαρία (μαγειρικός τις τρόπος), μπατσολαρία (=χονδρὸς ἀστεϊσμὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ), μπατταρία (ἐν Ἠπείρῳ μπατταρjὰ) ἐν δὲ Κύπρῳ πατταρία, μπερμπανταρία, μπεσκαριά, μπιραρία, μπι̥αγκαρία, μπουκαλαρία ἄθροισμα πολλῶν φιαλῶν, μυλορδία =ἐπιτηδειότης εἰς ἐπιτέλεσιν κακῶν πράξεων, πορκερία, ῥεμπετθαρία ἐν Καλύμνῃ, σπετσαρία, σταμπαρία, ταπετσαρία, τεζωρερία, τραμπουκαρία, τρατταρία,, τσουβαλαρία = ἄθροισμα σάκκων σταφίδος, φανταρία, φασσαρία. Πρβλ. προσέτι ἀγεντσία, γαλαντομία, γκελωζία=ζηλοτυπία καὶ ζαλουζία εἶδος φύλλων παραθύρων κο(υ)μπανία, (ἡ συντροφία, κουμπάνι̥α τὰ τρόφιμα, τὰ ἐπιτήδεια, τὰ ἐφόδια), πατανία, πολιτσία, σκαμπαβία, σκριβανία, καὶ τὰ νεωτερικὰ καφφεταρία, νεφωταρία ἐν Καλύμνῃ ἡ μεγάλη φλόξ, τραπεζαρία κττ. Παρὰ Σάθᾳ Μεσαιων. Βιβλιοθ. Β'. ἀναγινώσκονται καὶ ἄλλα πολλὰ ξένα ὀνόματα ἀσυνίζητα, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἀσυνιζήτους τούτους τύπους φέρονται ἄλλοι μετὰ συνιζήσεως, ὥστε οὐδὲν δύναταί τις ἐκ τούτων νὰ συμπεράνῃ ἀσφαλὲς συμπέρασμα· πρβλ. ἀρτία=πολιτεία, ἀρτιλαρία, ἀσσενιδία, γριππαρία, κουμενταρία, κουρτεσία, λαγκία, λουξουρία, παρουνία, παταλία, περδεσκία, πετσία, σατία, σουπερπία, ταλία, τζογία, φαλία, φαμιλία κττ.

Ἐνῷ δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν πάσχουσι συνίζησιν ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ, τὰ Ἑλληνικὰ τὰ λήγοντα εἰς -ία καὶ -έα πάσχουν συνήθως ἐν ταύτῃ, ὥστε διαστέλλονται σφόδρα αὐτῶν.

Τρίτον παρατηρῶ ὅτι καὶ ὅσα τυχὸν τῶν ξένων τούτων ἐπηλύδων εἰς -ria ἔπαθον ἔν τινι τῆς Ἑλλάδος ἰδιώματι συνίζησιν, ταῦτα συνέπεσον τοῖς ἡμετέροις εἰς -ρι̥ά -ρjά, οὐδέποτε δὲ οὐδὲν οὐδαμοῦ -καθὰ πάλιν ἡ σύμπασα Ἑλληνικὴ γλῶσσα περιφανῶς ἐλέγχει -ἐτράπη εἰς *ρέα*, ὅπως ἀποδεδειγμένως ἐλέγετο πρότερον τὸ Μεσαρέα καὶ νῦν ἔτι λέγεται ἐν Μεγάροις καὶ ἐν Αἰγίνῃ ἡ *μεσαρέα* καὶ ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐν Τραπεζοῦντι ἡ *Μεσαρέα* (ἴδε κατωτέρω). Τοὺς τρεῖς τούτους λόγους πα-

ρέχει ἡ καθολικὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἰδιώματα δέ τινα αὐτῆς τούςδε: Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Α'. σελ. 276 ἐδιδάχθη, ὅτι ἂν ἡμεῖς ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ προφέρωμεν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον τὰς πρότερον σαφῶς διακρινομένας συλλαβὰς -*ρέα* καὶ -*ρία* (ρεὰ-ριὰ=ρjά), ὑπάρχει ὅμως ἰδίωμά τι, τὸ τοῦ Ὀλύμπου, καθαρῶς διαστέλλον τὰς συλλαβὰς ταύτας, τὴν μὲν εἰς ρεὰ τὴν δὲ εἰς ρjὰ τρέψαν. Κατόπιν ἐξέθηκα ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ κ. Krumbacher, ὅτι ἄλλα τινὰ ἔτι ἰδιώματα οἷον τὸ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κύμης, τῆς Αἰγίνης, τῶν Μεγάρων, τοῦ δήμου Λεύκτρων τῆς Μάνης, τῶν Κυθήρων, σαφέστερον διακρίνουσι ταύτας ἅτε ἀσυνιζήτους διασῴζοντα. Ἐπὶ τούτων δὲ στηριζόμενος καὶ πρὸ μικροῦ ἠτυμολόγησα ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τὴν λέξιν Μορέας ἀπὸ τοῦ μορέα οὐχὶ ἀπὸ τοῦ μορία ἢ Μάργαια, καὶ τότε ἐν τῷ Βυζαντιακῷ περιοδικῷ τοῦ κ. Krumbacher ἀπέδειξα ὅτι ἡ κατάληξις -*έα* ἀντὶ τῆς -*ία* ἢ ἀντὶ ἄλλων ποικίλων καταλήξεων ἐπέδωκεν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καὶ τοῖς μεσαιωνικοῖς χρόνοις μέγιστον, ὅτι τὰ πλεῖστα φυτῶν ὀνόματα μετεπλάσθησαν εἰς -*έα*, ἵνα δηλωθῇ οὕτως ἀντίθεσις τοῦ φυτοῦ πρὸς τὸν καρπόν του, τὸ ἄνθος του, τὴν ῥίζαν του κτλ., *μυρτέα μύρτον*, *κουκκουραρέα κουκκουνάρι*, *κουμαρέα κούμαρον*, *τριανταφυλλέα τριαντάφυλλον*, *ῥιζαρέα ῥιζάρι*, *βρουλλέα βροῦλλον* κτλ. Ὁμοίως ἀπέδειξα ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν δερμάτων εἰς-*έα* ἐπέδωκαν, *βουβαλέα*, *μοσχέα*, *σκυλλέα* κτλ., ὁμοίως ὅτι τὰ τῶν πληγῶν, *ἀξιναρέα*, *γρονθέα*, *κονταρέα*, *ῥαβδέα*, *σπαθέα*, τὰ τῶν ὀσμῶν καὶ κηλίδων *ἀπηγανέα*, *καπρέα*, *κρασέα*, *λαδέα*, *τομαρέα*, *ψαρέα κτλ.* τὰ τῶν μέτρων καὶ φορτίων καὶ καθόλου τῶν περιεχομένων ποσοτήτων, *ἀγκαλέα*, *ἀσκέα*, *δακωνέα*, *καλαμαρέα*, *μπεννέα*, *πιρουνέα*, *ῥαχέα* (ἐν Ἀλατσάτοις ὅ,τι ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἅπαξ τις φέρει), *τυλιγαδέα* (αὐτόθι ὅ,τι περὶ τὸ τυλιγάδι ἅπαξ τυλίσσεται), *φουρνέα*, *χουλιαρέα* κτλ. Ὅτι κατ' αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς -*ια* ἢ καὶ ἄλλως λήγοντα πρότερον, ἐλθόντα σημασιολογικῶς εἰς σχέσιν πρός τινα τῶν τάξεων τούτων κατέληξαν εἰς -*έα*, λ. χ. *κοπρέα* ἀντὶ κοπρία, ὡς ὀσμῆς δηλωτικόν, *θημωνέα*, ὡς ὅλου περιεχομένου ποσοῦ, ὁμοίως *πηχέα*, *πιθαμέα*, *ποτισέα* κτλ. ὡς μέτρων, *ῥιξέα*, *σπρωξέα*, *τσιμπέα*, *θωρέα* ἐν Κυθήροις = βλέμμα (coup d'oeil), *βρισέα* κτλ. ὡς πληγῶν κτλ. Ἐκτὸς τούτων μετεπλάσθησαν κατὰ τὰ ἐκεῖ ἐκτεθειμένα καὶ πάντα τὰ σῳζόμενα θηλυκὰ εἰς -*εῖα* καὶ κατέληξαν εἰς -*έα*, λ. χ. *βαθέα*, *βαρέα*,

βραδέα, *θηλέα*, *παχέα*, *πλατέα* κττ. Κατ' αὐτὰ δὲ ἐλέχθη καὶ *ἀραία*(1) καὶ *μακρέα* καὶ *παλαία* (κατὰ τὸ *νέα* μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἀρχαῖα, ὃ ἀμφίβολον ἂν ἐσῴζετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς μεταβολῆς) κτλ.

Πάντα ταῦτα παλαιότερον πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ εἰς *-έα* λήγοντα, ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Ἰκάρου (ἀποικισθείσης ἐκ Κρήτης κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας) ἀπώλεσαν τὸ τελικὸν αὐτῶν ἄτονον *α*, ἀφομοιωθὲν τῷ προηγουμένῳ καὶ τονουμένῳ *έ*, ὥστε λήγουν εἰς *έ* μόνον. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τούτων ἐλπίζω Θεοῦ θέλοντος νὰ διαλάβω προσεχῶς ἐν ἐκτάσει, περιορίζομαι ἐν τῷ παρόντι ἀναγράφων ὅσα ἔχω πρόχειρα ἐκ τῆς δυτικῆς Κρήτης ἐπίθετα θηλυκοῦ γένους εἰς *-αρέ* ἀπὸ ἀρσενικῶν εἰς *-ύς - άρις*, καὶ οὐσιαστικὰ εἰς *-αρέ*. Τὸν τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης ἀνάλογον τύπον τούτων δύναται ἕκαστος εὐκόλως νὰ σχηματίσῃ κατὰ τὰ εὐθὺς κατωτέρω ῥηθησόμενα καὶ διὰ τοῦτο δὲν θ' ἀναγράψω αὐτούς.

Ἀ μ β ο λ ι̯ α ρ ὲ (ἀμβολι̯άρις - άρι = ἐκλελεγμένος, προσφιλής, λ. χ. ἀμβολι̯άρι ἀρνὶ = τὸ ὑπὸ τοῦ μισθωτοῦ ποιμένος ἐκλεχθὲν ἐξ ὧν ποιμαίνει ὡς ἴδιον, ἀμβολιαρὲ = ἡ μνηστή· ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου, σημείου ἐπὶ τοῦ ὠτὸς τοῦ ἐκλεχθέντος ἀρνίου· — ἀ ν α μ α λ λ ι̯ α ρ ὲ (ἀναμαλλι̯άρις - άρι, ὁ ἄνω καὶ δὴ ἀκτένιστα ἔχων τὰ μαλλι̯ά)· — ἀ π λ ω τ α ρ ὲ (ἁπλώνω, τὸ μέρος ἐφ' οὗ ἁπλώνομέν τι εἰς ξηρασίαν)· — ἀ ρ π α χ τ α ρ ὲ (ἀρπαχτάρις - άρι = ἅρπαξ, ἁρπαχτός)· — ἀ π ο μ ε ι ν α ρ ὲ καὶ ἀ π ο μ ο ν α ρ ὲ (ἀπομονάρις - καὶ ἀπομεινάρις - ρι = ὁ ὑπολειπόμενος, λ. χ. μετὰ τὸν θάνατον τῶν συγγενῶν του καὶ δὴ ὁ ζῶν, ἀπομονὴ καὶ ἀπόμεινα)· — ἀ π ο ρ ρ ο β ο υ χ τ α ρ ὲ = ἐφόρμησις ἐν Φιλίστορος Δ'. 512 ἀπὸ τοῦ ἀπο καὶ ρουβάσσω = ὁρμῶ· — ἀ ρ ρ ω σ τ α ρ ὲ (ἀρρωστάρις - άρι, ἄρρωστος, πολλαχοῦ λέγεται μετὰ τῆς -καταλήξεως _ι̯άρις ἀρρωστι̯άρις)· — ἀ φ ο ρ μ α ρ ὲ (ἀφορμάρις - άρι = εὐερέθιστος, παράφρων, ἀφορμή)· — β α ρ ὲ (ἀπὸ τοῦ βαρέα, δηλ. σφῦρα)· — β α ρ ε σ ι̯ α ρ ὲ (βαρεσι̯άρις - άρι = ὀκνηρός, βαρεσι̯ὰ - βαρειοῦμαι)· — β ι σ τ ι ρ ὲ (ἀπὸ τοῦ βιστιρῶ καὶ βιστιρίζω, ἴδε Κοραῆ Ἀτ. Β', 264)· — β ο σ κ α ρ ὲ (βοσκὴ = χόρτα)· — β ρ α σ τ α ρ ὲ (ἀπὸ τοῦ βραστὸς - άρι, = θερμὸν λουτρὸν μετὰ εὐωδῶν χόρτων)· — β ρ ω μ ι̯ α ρ ὲ (βρωμι̯άρις - άρι, βρῶμα)· β υ ζ α σ τ α ρ ὲ = ἡ θηλάζουσα (βυζαστάρι, τὸ θηλαζόμενον ἀρνίον, βυσταστὸς βυζάνω)· — γ α ϊ δ ο υ ρ ὲ (γάϊδαρος, ἡ ἰδιότης τοῦ ὄνου, ἤτοι

(1) Ἀπὸ τοῦ ἀρσενικοῦ *ἀρὺς* καὶ τοῦ οὐδετέρου *ἀρύ*, ὃ πολλαχοῦ γνωστὸν ἀντὶ τοῦ *ἀραιὸς* ἐσχηματίσθη ὁμαλῶς ὁ *ἀρυ - λόγος* (= κόσκινον ἀραιόν) (*ἀρλόγος* ἐξ οὗ *- ἀρλόος* καὶ περαιτέρω *ἀρλὸς* ἐν Καρπάθῳ, ἐν δὲ Σικίνῳ διὰ μεταθέσεως *ἀλόργος*) οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀραιολόγος, *ἀραι̯ολόγος*, ὅπως ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται, διότι τὸ *αιο* δὲν ἠδύνατο νὰ συσταλῇ εἰς *ι*.

ἀναισχυντία, τὸ δέρμα αὐτοῦ καὶ ὅ,τι ἅπαξ φέρει). — γ ο μ α ρ ὲ (γομάρι, = ὁ φόρτος λ. χ. μιὰ γομαρὲ σιτάρι, ὡς μέτρον)· — γ ρ α ῖ (= γραῖα) - δαιμονιαρὲ (δαιμονιάρις - άρι)· — δ α κ α ν ι α ρ ὲ (δακανιάρις - άρι καὶ δακωνιαρὲ ἀπὸ τοῦ δακάνω)· — δ α σ κ α λ α ρ ὲ (= μέγας δάσκαλος, δασκάλαρος)· — δ ε κ α ρ έ, δ ω δ ε κ α ρ έ, ε ἰ κ ο σ α ρ ὲ κτλ. — δ ι α κ ο ν ι α ρ ὲ (διακονιάρις = ἐπαίτης, ἀπὸ τοῦ διακονοῦμαι = ἐπαιτῶ)· — δ ι π λ α ρ ὲ (διπλάρι, ἡ διὰ τῆς πλατείας ὄψεως τοῦ ξίφους πληγή)· — δ ο ξ α ρ ὲ (δοξάρι, ἑκάστη τοῦ τόξου τῆς λύρας κίνησις εἰς παραγωγὴν ἤχου)· — ἐ ρ γ α τ σ ι α ρ ὲ (ἐργατσιάρις - άρι ἐργῶ - ἔργασα = ῥιγῶ καὶ ῥιγάζω)· — ζ ε υ γ α ρ ὲ (ζευγάρι, ὁ ἀγρὸς ὃν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀροτριᾷ ἓν ζεῦγος καὶ ὁ μισθὸς ἐπὶ τούτῳ)· — ζ η λ ι α ρ ὲ (ζηλιάρις - άρι = φθονερός, ἀπὸ τοῦ ζηλεία)· — ζ ω ν τ α ρ ὲ (ζωντάρις - άρι, ἀπὸ τοῦ ζώντα - ζωντανός)· — θ ε λ η μ α τ α ρ ὲ (θεληματάρις-άρι, ἀπὸ τοῦ θελήματα)· — θ ρ ο φ α ρ ὲ (θροφάρις - άρι = εὐτραφής, χοῖρος, θροφὴ = τροφή)· — θ υ μ α ρ ὲ (θυμάρι, τόπος θύμων)· — κ α β α λ λ α ρ ὲ (καβαλλάρις - άρι, καβάλλα)· — κ α ν α κ α ρ ὲ (κανακάρις - άρι, κανάκι καὶ κανακίζω)· — κ α π π α ρ ὲ (κάππαρις, τὸ φυτὸν τῆς καππάρεως)· — κ α ρ ὲ (= καρέα ἀντὶ καρύα)· — κ α σ σ ι δ ι α ρ ὲ (κασσιδιάρις - άρι, κασσίδα)· — κ α τ α λ α χ α ρ ὲ (καταλαχάρις, λ.χ. ἡ μπάλλα ποῦ τὸν εὑρῆκεν ἦτον καταλαχαρὲ τ. ἔ. τυχαία, καταλαχαίνω)· — κ α τ ε χ α ρ ὲ (κατεχάρις - άρι = ἔμπειρος, κατέχω, = οἶδα)· — κ α υ κ η σ α ρ ὲ (καυκησάρις - άρι, καυκιοῦμαι = καυχῶμαι)· — κ ο ν τ α ρ ὲ (κοντάρι, πληγὴ διὰ τούτου)· — κ ο ρ μ α ρ ὲ (κόρμαρος κορμὶ = μέγα σῶμα). — κ ο υ μ α ρ ὲ (κούμαρος - κόμαρος)· — κ ρ ε μ α σ τ α ρ ὲ (= τὸ ἐφ' οὗ κρεμῶμεν τὰς σταφυλὰς ἢ ὅ,τι ἄλλο, ἃ κρεμαστάρια λέγονται, ἐκ τοῦ κρεμαστός)· — κ ρ ι θ α ρ ὲ ς (ἀγροὶ φέροντες μόνον κριθάς, τ. ἔ. ἄγονοι)· — κ υ ν η γ α ρ ὲ (κυνηγάρις - άρι = κυνηγός, ἤτοι κύων, ἀπὸ τοῦ κυνήγι)· — λ α γ ω ν α ρ ὲ (λαγωνάρις - άρι, σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ κυνηγαρέ)· — λ α ι μ ο υ δ α ρ ὲ (τὸ περὶ τὸν λαιμὸν μέρος τοῦ φορέματος)· — λ υ γ α ρ ὲ (λυγάρι = λύγος)· — μ α ν α ρ ὲ (πληγὴ διὰ τῆς μανάρας = πελέκεως, 'Ιταλ.)· — μ α ξ ε λ λ α ρ ὲ (πληγὴ διὰ τοῦ μαξιλλαριοῦ = προσκεφάλαιον, ἡ λέξις 'Ιταλ.)· — μ α ρ α ζ ι α ρ ὲ (μαραζιάρις μαράζι = φθίσις, Τουρκ.)· — μ α χ α ι ρ ὲ (μαχαίρι, πληγὴ διὰ τούτου)· — μ ε ρ ὲ (μέρος, π έ ρ α μ ε ρ έ, ἔ ξ ω μ ε ρ έ, μ έ σ α μ ε ρ έ, καὶ ἐν 'Ικάρῳ Π έ ρ α Μ α ρ έ (1)· — Μ ε σ α ρ ὲ (μεσάρις-άρι, μέσος). μουλαρέ-

(1) 'Ο κ. Μηλιαράκις γράφει ἐν σελ. 25 ὅτι δὲν λέγεται *Πέρα Μαρέ*, ὅπως ἐγὼ ἀκούσας τοῦτο πολλάκις παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἔγραψα, ἀλλὰ Πέρα Μεριά. Διότι, λέγει, ὁ φθόγγος *ε* δὲν φαίνεται ἐξ ὅσων ἔγραψα περὶ τῶν φθογγικῶν ἀλλοιώσεων τούτου ἐν τῇ 'Ικαρίᾳ διαλέκτῳ ὅτι τρέπεται εἰς *α*. Εἰς ταῦτα παρατηρῶ ὅτι ὁ γνήσιος 'Ικαρικὸς τόπος εἶναι ὁ ὑπ' ἐμοῦ μνημονευόμενος *Πέρα Μαρέ*, μετὰ τοῦ *α*, καὶ τὸ μὲν τελικὸν *ε* αὐτοῦ ἀντὶ *εα* ἡρμηνεύθη ἤδη, τὸ δὲ ἐν τῇ παραληγούσῃ *α*, Μαρὲ ἀντὶ Μερέ, δὲν εἶπον ἐγὼ ὅτι κατὰ τροπὴν τοῦ *ε* εἰς *α* ἐγένετο, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τοῦ Μεσαρέ(*α*), πρὸς ἣν θέσιν ἀντίκειται ἡ Πέρα Μαρέ, ἤτοι πρόκειται περὶ *ἀλληλοφυοῦς* ἢ *συμφυρτοῦ* σχηματισμοῦ ἐκ τοῦ Μερὲ × Μεσαρὲ = Μαρέ. πρβλ. τὰ διειλημμένα μοι περὶ τούτων ἐν περιοδικῷ Kuhn Τομ. ΛΓ'. σελ. 112 κἑξ.

μουλάρι, ἡ ἰδιότης αὐτοῦ, ἡ ἐπιμονή, τὸ δέρμα καὶ τὸ φορτίον)· — μ ο υ σ κ α ρ ὲ (μουσκάρι, ἡ ὀσμὴ καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ)· — μ ο υ σ τ α ρ ὲ (μουστάρι = μαστάρι - μαστός)· — μ π ρ ο σ τ α ρ ὲ (ἐμπροστάρις -άρι, ὁ προηγούμενος τοῦ ποιμνίου τράγος, αἴξ κτλ)· — ν η σ τ ι μ α ρ ὲ (νηστιμάρις - άρι, ὁ νηστεύων τὴν τεσσαρακοστὴν)· — ν τ ρ ο π ι α ρ ὲ (ντροπιάρις - άρι, ἐντροπή, = αἰδήμων). — ξ ε χ α ν ι̯ α ρ ὲ (ξεχανι̯άρις - άρι, ξεχάνω, = ἐπιλήσμων)· — π α ι γ ν ι δ ι̯ α ρ ὲ παιγνιδι̯άρις - άρι, παιγνίδι̯α, = φιλοπαίγμων)· — π α ρ α π ο ν ι̯ α ρ ὲ (παραπονι̯άρις-άρι, π α ρ ά π ο ν ο ν, = μελαγχολικός, καρδι̯ά μου παραπονι̯αρὲ τίνος παραπονᾶσαι;)— π ε ρ α τ α ρ ὲ (περατάρις -άρι, ὁ περῶν, διαβάτης)· — π ε ρ β ο λ α ρ ὲ (περβολάρις, περιβόλι, κατάλληλον μέρος διὰ περιβόλι)· — π ε τ α χ τ α ρ ὲ καὶ ξ ε π ε τ α χ τ α ρ ὲ (ξεπεταχτάρις -άρι, πεταχτός)· — π ο δ α ρ ὲ (ποδάρι, τὸ περὶ τὸν πόδα μέρος τοῦ φορέματος)· — π ο υ λ α ρ ὲ (πουλάρι, ἡ ἰδιότης αὐτοῦ τ. ἔ. τὸ ἀκατάστατον, ἀτίθασον)· — π ρ ι ν α ρ ὲ (= πρινάρι πρῖνος)· — ῥ ι ζ α ρ ὲ (ῥιζάρι, ῥίζα, ἐρυθρόδανον)· ῥ ο δ α ρ ὲ (ῥοδάρι - ῥόδον)· — ῥ ο ζ ι̯ α ρ ὲ (ῥοζι̯άρις - άρι, ῥόζος, = ὁ πλήρης ὄζων καὶ δὴ δυσσυμβίβαστος). — σ κ α ρ ὲ (σκάρα = γὺψ καὶ δὴ σκαρὲ = ὅσον τρώγει τὸ ἀδηφάγον τοῦτο πτηνόν, ἤτοι πολύ)· — σ κ ο υ λ η κ ι̯ α ρ ὲ (σκουληκι̯άρις - άρι, σκώληξ = ὁ σκωληκόβρωτος)· — σ π ι λ η ν ι̯ α ρ ὲ (σπιληνι̯άρις - άρι, σπιλῆνα = σπλήν, κατ' ἀνάπτυξιν ἑνὸς ι μεταξὺ τοῦ σπ καὶ λ. = σπληνιῶν)· — σ υ μ μ ι σ ι̯ α ρ ὲ (συμμισι̯άρις σὺν καὶ μισὸς ὅρος γεωργικός, = ὁ τοὺς ἀγροὺς ἄλλου καλλιεργῶν καὶ λαμβάνων τὸ ἥμισυ τῶν καρπῶν ὃς καὶ συζευ(κ)τὴς ἐν Κρήτῃ λέγεται). — σ υ μ π ρ α γ α ρ ὲ (συμπραγάρις - γράρι, συμπραγὸς ἀπὸ τοῦ συμπραγὴς = δίδυμος)· — σ φ α γ α ρ ὲ (σφαγάρι, τὸ περὶ τὸν λαιμὸν μέρος τοῦ προβάτου καὶ ἔπειτα καθόλου τὸ ἀσθενὲς μέρος τινός, ἡ πτέρνα τοῦ Ἀχιλλέως, εὑρήκαμεν τὴ(ν) σφαγαρέν του)· — τ α β ε ρ ν α ρ ὲ (ταβερνάρις - ταβέρνα)· — τ α ξ ι μ α ρ ὲ (ταξιμάρις - άρι, ἡ τάξιμον, ὑπόσχεσιν τῷ Θεῷ ἢ ἁγίῳ τινὶ δοῦσα)· — τ ο μ α ρ ὲ (τομάρι, ἡ ὀσμὴ τῶν δερμάτων). — τ ρ ι β α ρ ὲ (τριβή, τὰ ἴχνη κυλιομένων ἢ καθημένων)· — τ ρ ι τ α ρ ὲ (τριτάρις, ὁ ἐπὶ τῇ τρίτῃ μόνον μοίρᾳ καλλιεργῶν ἀλλοτρίους ἀγρούς)· φ ο β ι τ σ ι̯ α ρ ὲ (φοβιτσι̯άρις - άρι, φόβος, = δειλός)· — φ χ υ̯ α ρ ὲ (φχυάρι-πτυάριον, ὅσον λαμβάνει τὸ πτύον)· — χ α λ α ζ ι̯ α ρ ὲ (χαλαζι̯άρις, - άρι, χοῖρος πάσχων χάλαζαν)· — χ α λ ι ν α ρ ὲ (χαλινάρι, πληγὴ δι' αὐτοῦ)· — χ ε ρ ι κ α ρ ὲ (χερικάρις - άρι, χερικὸ = ἐγχειρῶ καὶ δὴ ἡ ἀρχήν, μάλιστα καλὴν ποιοῦσα, ἡ αἴσιος)· — χ ο ρ τ α ρ ὲ (χορτάρι, ἡ ὀσμὴ τῶν χόρτων καὶ ἔπειτα πρὸς τὸ χορταίνω = κορέννυμι σχετισθέν, ἀστείως δηλοῖ κόρον)· — χ τ υ π α ρ ὲ (μέγας κτύπος, συμφορὰ μεγάλη)· — ψ α ρ ὲ (ψάρι, ἡ ὀσμὴ τῶν ἰχθύων, ἐν Κύθνῳ δηλοῖ ἁλιείαν· Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀσπρίου ὃ ψ ά ρ ι̯ α καλοῦσιν ἐν Κρήτῃ (= εἶδος ἀρακᾶ, ἀπὸ τοῦ ὄψον - ὀψάριον, πρβλ. καὶ τὴν ὀνομασίαν μαγερει̯ά = ὄσπρια) ἐσχηματίσθη τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ τοῦ τὰ ψάρι̯α παράγοντος ψ α ρ έ)· — ψ ε ι ρ ι̯ α ρ ὲ (ψειρι̯άρις - άρι, ψεῖρα = φθείρ = φθειριῶσα)· — ψ ο μ α τ α ρ ὲ (ψοματάρις - άρι, ψόμα = ψεῦμα, = φιλοψευδής)· — ψ υ χ ι κ α ρ ὲ

(ψυχικάρις - άρι, ψυχικὸ = εὐσεβὲς ἔργον ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς γινόμενον καὶ δὴ = ἐλεήμων, μεταφορικῶς δὲ καὶ ἡ αἰσχρᾶς διαγωγῆς γυνή)· — ψ ω ρ ι α ρ ὲ (ψωριάρις - άρι, ψώρα, = ψωραλέα). Πρὸς τούτοις λέγεται αὐτόθι καὶ Ἀ ν δ ρ ὲ ς καὶ Β ο ρ ὲ ς κττ. ἀντὶ Ἀνδρέας Βορέας καὶ ἐλαὶ καὶ σαμαὶ (1) κττ. ἀντὶ ἐλαία σαμαία κττ.

Ἐν τῇ ἀνατολικῇ δὲ Κρήτῃ ταῦτα ἀπαγγέλλονται ἄλλως, τ. ἔ. γενομένης τῆς συνιζήσεως τὸ ε τῆς διφθόγγου καταστάσης ιὰ ὡς ἡμίφωνον ἀφωμοιώθη τῷ προηγουμένῳ ρ καθ' ὁλοκληρίαν, οὕτω δ' οἱ κάτοικοι τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης ἀπαγγέλλοντες τὸ ρὰ τοῦτο διαίρουσι τὸ στόμα ὡσεὶ κατόπιν τοῦ ρ εἵπετο ἀληθῶς ε, καὶ ἐκβάλλουσιν οὕτως ἰσχυρόν, σχεδὸν διπλοῦν ρρ. Λοιπὸν ὅσα ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ καὶ ἐν Ἰκάρῳ λήγουσιν εἰς -ρέ, ἐν τῇ ἀνατολικῇ λήγουσιν εἰς -ρρά. Τοῦτο φαίνεται ὂν ἐν χρήσει ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, ὅπως ἀποδεικνύεται ὑπὸ τοῦ Ἐρωτοκρίτου, πρβλ. Α. Γιάνναρι σελ. 30 καὶ ἔπειτα ἐν τῷ Λεξιλογίῳ *ἀφορμαρά*, *βαρά*, *γρά*, *μερά*, *παραμερᾶς*, *ζυγαρά*, *παραπετρὰ* κτλ., ὑπὸ Ἀβραὰμ 567 βαρὰ βαρά, 667 γρά, καὶ ὑπὸ τῆς Ἐρωφίλης Β'. 349 *βαραναστενάζει* καὶ Γ'. 317 *βαρὰ* κατὰ τὸ χειρόγραφον τοῦ Legrand, καὶ τρίτον ὑπὸ πολλῶν ἐγγράφων, ἅτινα ἀπὸ τοῦ 1600 κέξ. χρονολογούμενα ἀνέγνων ἐν Ἰκάρῳ καὶ πολλοὺς τύπους εἰς -ρὲ λήγοντας παρέχοντα. Τρεπόμενα δὲ ταῦτα οὕτως ἐν μὲν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ καὶ Ἰκάρῳ εἰς -ρέ, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ Κρήτῃ εἰς -ρρά (2), οὐ μόνον, καθὰ ἀνωτέρω εἴδομεν, τῶν Ἰτα-

(1) Ἐν Κρήτῃ σαμαὶ δηλοῖ οὐχὶ σημαίαν πολεμικὴν ἢ ἄλλην, ἀλλ' ὅπερ ἐν Κύθνῳ καὶ ἀλλαχοῦ λέγουσι *χαραγήν*, ἤτοι τὸ σημεῖον τὸ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ὠτὸς τῶν ἀμνῶν καὶ ἐρίφων χαραττόμενον κατὰ τὴν πρώτην κουρὰν ὡς σύμβολον τοῦ ἰδιοκτήτου. Ὁμοίως λέγεται *σαμαὶ* τὸ ἁλιευτικὸν σημεῖον τοῦ παραγαδίου, τῶν κόρτων κττ. Καὶ ἐκ τούτου ῥῆμα *σαμώνω* = σημειῶ. Τὴν σημασίαν καὶ χρῆσιν ταύτην παρὰ τοῖς ποιμέσιν ἠγνόει μὲν νεανίσκος τις, ἀλλ' ὅμως μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης τὴν ἄγνοιαν θρασύτητος ἠρνήθη τὸν δωρικὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως, λόγῳ ὅτι ἡ σημασία αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον νεωτέρα! Ὁμοίως πρὸς ἀναίρεσιν τῶν περὶ τῆς ποικίλης ἡμῖν παραδόσεως τοῦ ἀρχαίου γλωσσικοῦ θησαυροῦ διαληφθέντων ἐν Einleitung σελ. 27 κἑξ. καὶ 157 κἑξ. ὁ αὐτὸς λογιώτατος διισχυρίζεται ὅτι τὸ πολλαχοῦ τῆς Βορείας Ἑλλάδος ἐν χρήσει ἡ ῥάγα ἀντὶ ἡ ῥῶγα ἐγένετο κατ' ἀφομοίωσιν, εἰ καὶ διαρρήδην ἐν Einleitung σελ. 332 ἐδίδαξα ὅτι τονούμενον φωνῆεν δὲν ἀφομοιοῦται ἄλλῳ. Ὡς φαίνεται, χαρακτὴρ τοῦ τε σοφοῦ σχολάρχου καὶ τῶν ἀξίων αὐτοῦ μαθητῶν εἶναι τὸ νὰ μὴ δύνανται νὰ νοῶσι μηδ' αὐτὰ τὰ ὑπ' ἄλλων πρότερον σαφέστατ' ἀποδειχθέντα, πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Ε'. σελ. 516

(2) Καὶ ἐν Καρπάθῳ φαίνεται ὅτι συμβαίνει ταὐτό, διότι ἐν χειρογράφῳ Καρπαθίᾳ

λικῶν εἰς -ria (-ρία), ἀλλὰ καὶ τῶν γνησίων Ἑλληνικῶν τῶν παλαιότερον εἰς -ρία ληγόντων καὶ οὐχὶ κατά τινα ἀναλογίαν (πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 35) εἰς-ρέα τραπέντων κατέστησαν παντελῶς διάφορα. Οὕτω δὲ λέγεται ἐν Κρήτῃ *καβαλλαρία*, *καντζελλαρία*, *σπετσαρία*, ἐν Ἰταλίᾳ *μασσαρία*, κττ. μετὰ δισυλλάβου -*ρία*, ἀλλὰ *κακομοιρjά*, *καλοκαιρjά*, *ἀνημπορjά*, *θωρjά*, *Μπαρμπαρjά*, κττ. μετὰ μονοσυλλάβου *ρjὰ* (καὶ j!), ἀλλ' ὅμως παρὰ ταῦτα πάντα *καβαλλαρὲ*-*ρρά*, *βαρὲ*-*ρρά*, *Μεσαρὲ*--*ρρά*, *γραῖ*, - *γρρᾶ*, *κρὲς*-*κρρᾶς*, *βορὲς*-*βορρὰς* κτλ. κτλ. (Τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων τούτων προσεχῶς).

Ἐκ τούτων γίνεται πασιφανὲς ὅτι ἂν ἡμεῖς ἐμανθάνομεν παρὰ τῶν Ἰταλῶν τὸ ὄνομα *Μασσαρία* κατὰ τὸν ΙΓ'. αἰῶνα κἑξ., οὐδέποτε θὰ ἐτρέπομεν αὐτὸ οὔτε εἰς *Μεσαρέα*, ὅπως πρότερον ἐλέγετο, λ. χ. ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Μορέως καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ, οὔτε εἰς *Μεσαρρὰ* οὔτε εἰς *Μεσαρέ*.

Ἡ μαρτυρία ἄρα τῶν Κρητικῶν ἰδιωμάτων καὶ ἡ τοῦ Ἰκαρικοῦ συνηγορεῖ ἰσχυρῶς ὑπὲρ παλαιοτέρου τύπου εἰς -ρέα, καὶ πρὸς τὴν σαφῆ διδασκαλίαν ταύτην τῶν Κρητικῶν ἰδιωμάτων καὶ τοῦ Ἰκαρικοῦ συνᾴδει πληρέστατα καὶ ἡ παλαιοτέρα γραφὴ Μεσαρέα καὶ ἰδιαιτέρως τὸ Αἰγινητικὸν καὶ Ποντικὸν καὶ Μεγαρικὸν *μεσαρέα Μεσαρέα* καὶ τέλος τὸ ἰδίωμα τοῦ Ὀλύμπου (1). Εἴδομεν δηλ. ἀνωτέρω σελ. 28-9 ὅτι ἐν Μεγάροις καὶ ἐν Σιατίστῃ, ἔνθα δὲν λέγεται μὲν τὸ τοπικὸν ὄνομα Μεσαρεά, ἀλλὰ μόνον τὸ προσηγορικὸν μεσαρέα-μεσαρεά, ὁ τύπος ἀπαγγέλλεται μετὰ τοῦ ε οὐχὶ μετὰ τοῦ j. Ἐν δὲ Αἰγίνῃ, ὅπου ἀμφότερα τὸ *μεσαρέα* καὶ τὸ *Μεσαρέα* καὶ ἐν Πόντῳ ὅπου τὸ *Μεσαρέα*, ὁμοίως μετὰ τοῦ ε. Ὥστε ἡ μαρτυρία τῶν ἰδιωμάτων τούτων προκειμένου περί τε τοῦ προσηγορικοῦ καὶ τοῦ τοπωνυμικοῦ οὐ μόνον συνᾴδει κάλλιστα πρὸς τὴν παλαιοτέραν τοῦ ὀνόματος

Συλλογῇ δημωδῶν ᾀσμάτων ἀνέγνων *μεργιαρὰ* (ἀμεργιάρις - άρι) καὶ πρὸς τούτοις μάλιστα *τὴθ βαθὰν αὐγήν*,=βαθεάν, ὅπερ οὐ Κρητικόν.

(1) Ἐν τῷ ἰδιώματι τοῦ Ὀλύμπου λέγεται ἐπίσης *λιαπουρjά*, *κλεφτουρjά*, *λυκουρjὰ* κττ. καὶ πληθ. *λιαπουρjές*, *κλεφτουρjές*, *λυκουρjὲς* κτλ. ἀεὶ μετὰ τοῦ j· ἀλλὰ κουμαρεά, κρεββαταρεά, κονταρεά, μαχαιρεά, βαρεὰ κττ. ἀεὶ μετὰ τοῦ εά, καὶ πληθ. *κρεββαταρὲς* ἀντὶ *κρεββαταρέες* (τῶν δύο *εε* εἰς ἓν συγχωνευθέντων πρὸ τῆς τροπῆς τοῦ ἀτόνου *ε* εἰς *ι*), *κονταρές*, *μαχαιρές*, *κουμαρές*, *μπλές*, (μηλέαι), *μπρὲς* (=μορέαι) κτλ. Πρβλ. τἀνωτέρω σελ. 11 - 12 περὶ τῆς ἀναγκαίας διακρίσεως τῶν καταλήξεων -αρεὰ καὶ ουρjὰ λεχθέντα.

Μεσαρέα ὀρθογραφίαν καὶ πρὸς τὸ ἐν Κρήτῃ ἀποδεδειγμένως προϋπάρξαν *Μεσαρέα*, ἐξ οὗ καὶ μόνου ἠδύναντο νὰ ἀναπτυχθοῦν οἱ τύποι *Μεσαρὲ καὶ Μεσαρά*, ἀλλὰ καὶ πείθει ὅτι τὸ Μεσαρέα ἐπ' οὐδενὶ εὐλόγῳ λόγῳ δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ μεσαρέα-ρεά, ἀφοῦ ὅπως σημασιολογικῶς οὕτω καὶ φωνητικῶς πληρέστατα συμφωνοῦσι, καὶ δὴ ἐλέγχει ὅτι παραγωγὴ τούτου ἀπὸ ὀνόματος λήγοντος εἰς *-ρία* καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ Ἰταλικοῦ εἰς *-ria* εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀδύνατος.

Ὅπως τὸ Αἰγινητικόν, τὸ Μεγαρικόν, τὸ Ποντικὸν καὶ τὸ Ὀλύμπιον καὶ τὰ Κρητικὰ καὶ τὸ Ἰκαρικόν, οὕτω καὶ τὸ τῶν νοτίων Σποράδων καὶ τὸ τῆς Κύπρου ἰδίωμα καὶ ἡ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ λαλουμένη Ἑλληνικὴ ἐξελέγχουσι τὴν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ παραγωγὴν τῆς Μεσαρεᾶς ἀδύνατον. Οἱ λόγοι οὓς ταῦτα κατ' αὐτῆς ἀντιτάσσουσι δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν τελικὴν συλλαβὴν *-ρεά*, ἀλλ' ἀναπληροῦντα τρόπον τινὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν Κρητικῶν, τοῦ Ὀλυμπίου κλπ., εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως. Εἶναι δηλ. ἀπὸ πολλοῦ γνωστόν, ὅτι ἐπὶ τῶν νοτίων Σποράδων καὶ ἐπὶ τῆς Κύπρου (1) τὰ διπλᾶ σύμφωνα διαστέλλονται ἐν τῇ προφορᾷ τῶν ἁπλῶν, τοῦτο δ' ἀληθεύει ἐπί τε τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν ξένων λέξεων· πρβλ. Κόντου Εἰκοσιπενταετηρίδος σελ. 54 κἑξ. Λοιπὸν ἂν αἱ λέξεις *Μεσαρέα*, *Μάσαρι*, *μεσάρις*, *μεσάρι* ἦσαν ἀληθῶς ξέναι, ἤτοι ἂν κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ massa massaria κτλ., ὤφειλον κατ' ἀνάγκην ἀπαραίτητον ν' ἀπαγγέλλωνται ἐν Κύπρῳ καὶ Ῥόδῳ καὶ Ἰκάρῳ ἀείποτε μετὰ διπλοῦ *σσ*, ἤτοι *Μασσαρκά*, *Μάσσαρι*, *Μεσσαρέ*, *μεσσάρις* οὐχὶ δὲ μεθ' ἑνός, ὅπως ὄντως ἀεὶ προφέρονται.

Ἰδοὺ τί γράφει μοι ἐκ Κύπρου προσφιλέστατος μαθητής μου, ὁ κ. Σῖμος Μενάρδος Δ. Φ. «Ἔχετε πολὺ δίκαιον ἰσχυριζόμενος ὅτι ἂν ἦτο διπλοῦν *σσ* ἐν τῇ *Μεσαρκά*, θὰ διετηρεῖτο ἐν τῇ Κυπρίᾳ προφορᾷ. *Ἐγὼ τοὐλάχιστον πλειστάκις εὑρὼν διπλασιασμὸν κληροδοτηθέντος ἁπλοῦ συμφώνου*, **οὐδέποτε παρετήρησα διπλοῦ τινος ἁπλοποίησιν**, πλὴν ἂν μετὰ τὸ διπλοῦν ἀκολουθῇ ὑγρόν, ὡς ἐκλησιά». Ὅτι δ' ὁ κύριος Μενάρδος παρετήρησε καὶ ἐμελέτησε τὴν προ-

(1) Ἐπὶ τοῦ φαινομένου τούτου πρῶτος φαίνεται ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν Σαλουμίδης τις ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν ἐν ἔτει 1864 ἀρ. 542 σελ. 515 γράψας τάδε: «Τὸ φιτύλλι ἑνικῶς προφέρεται διακεκριμένως μὲ δύο λλ, καθὼς καὶ πᾶσα ἄλλη λέξις γραφομένη μὲ διπλοῦν σύμφωνον, ὡς λοῦκκος = λάκκος, καὶ λάκκος = φρέαρ, λλιόν-

φορὰν τῶν Κυπρίων ἐπιμελέστερον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε περὶ αὐτῆς διαλαβόντων, μάρτυς ἀληθὴς ἐστιν ἀρίστη πραγματεία αὐτοῦ περὶ τῶν φθογγικῶν φαινομένων τῆς ἐν Κύπρῳ λαλουμένης, ἥτις, ἐλπίζω, μέλλει νὰ τυπωθῇ ἐν προσεχεῖ τινι τεύχει τῆς Ἀθηνᾶς. Πρὸς τούτοις ἵνα μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ κινδυνεύηται τὸ πρᾶγμα, συνέλεξα ὅσας ἠδυνήθην ἐκ τοῦ προχείρου λέξεις ἑλληνικὰς καὶ ξένας ἐχούσας διπλοῦν σύμφωνον. Ταύτας διῆλθον μετὰ δύο νέων φοιτητῶν ἐκ Κύπρου, ἑνὸς Ῥοδίου, ἑνὸς Κασίου καὶ ἑνὸς Καλυμνίου, εὗρον δ' ὅτι ἀληθῶς καθ' ἃ ὁ κ. Μενάρδος παρετήρησεν, ἐν μὲν τῇ Κύπρῳ οὐδέποτε, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις νήσοις σπανιώτατα καὶ ἀείποτε δι' αἰτίαν τινὰ ἰδιαιτέραν (1), γίνεται ἁπλοποίησις τῶν ἐτυμολογικῶς διπλῶν.

Οὕτω λ. χ. λέγεται μετὰ διπλοῦ κκ, Βερίκοκκο, κακκὰ κάμνει (ἐν Ῥόδῳ), κακκάρι χόρτον τι ἐν Κύπρῳ, κάκκαρος=ἔδαφος ξηρὸν καὶ κακκαρότοπος ἐν Ἰκάρῳ, ὅπου οἱ αὐτοὶ τόποι καυκάλλια καὶ καυκάλλες λέγονται, ἐν δὲ Τήνῳ καυκάρα· κοκκάριν, κόκκαλον, κόκκινος, κουκκί, κουκκουβάϳα, λάκκος, λοῦκκος, φλόκκος καὶ βλόκκος, πρόκκα, ῥόκκα, σορόκκος, τακκοῦνι.

Μετὰ διπλοῦ λλ· ἀλλά, ἄλλος, βάλλω, γίλλος, γρυλλία τὰ χοιρίδια ἐν Λέρῳ, ὅθεν γουρλιὰ ἐν Καλύμνῃ (2), γρουστάλλι=κρυστάλλι, τὸ

νομαι = λιποθυμῶ, κρεμμός, ῥάμμα, πολλυνίσκω, φελλός...» Δυστυχῶς ὅμως ἀνέμιξε καί τινα ἐσφαλμένα παραδείγματα καὶ ταῦτα φαίνεται ὅτι ἐκώλυσαν τὴν περαιτέρω τοῦ πράγματος ἐξέτασιν.

(1) Οὕτω λ. χ. καὶ ἐν Καρπάθῳ δύο συμφώνων ἑπομένων ἢ τοῦ ρ ἁπλοποιεῖται τὸ ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ ν πρὸς τὸ ἑξῆς προελθὸν διπλοῦν σύμφωνον, ὥστε λέγεται σύκλυσι, τὸ πρῶτο χρόνο, τὴ χρουσοβασίλισσα, τὴ ῥήισσα, σύριζα. Ὁμοίως ὅταν ἕπηται ἄλλο διπλοῦν, λ.χ. *γοῦννα* ἀλλὰ *γουνέλλα*, *Ἄννα* ἀλλὰ *Ἀνεζούλλα* κττ., συχνὰ δὲ καὶ δι' ἀναλογίαν λ.χ. *καλιεργία* ἐν Ἰκάρῳ διὰ τὸ *καλός*, ἐν Καρπάθῳ ὀρθῶς καλλουργία, *μεσὰ* ἀντὶ μεσαιὰ - μεσσὰ διὰ τὸ *μέσος*, ὅπως λέγεται νησσὰ ἀντὶ νησιὰ ἐξ οὗ καὶ νησσὶ κατόπιν δι' ἀναλογίαν.

(2) Ὅπως τὸ *γρυλλία* (γρύλλος) ἐγένετο διὰ μεταθέσεως *γουρλιά*, οὕτω τὸ ἐκ τοῦ trulla — τρούλλα τὸ τρουλλὶ — *τουρλί*=λόφος καὶ ἡ Τουρλωτὴ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Σητείᾳ τῆς Κρήτης ὄνομα κώμης, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐκ τοῦ γράω γραίνω =κοιλαίνω παραχθὲν *γρώνη* ἐγένετο *γούρνα*, καὶ δὴ οὐδὲν ἔχει κοινὸν τῷ λατ. urna, πρὸς ὃ συνήθως παραβάλλεται· πρβλ. περὶ τούτου Ἀθηναίου τόμ. Ι', σελ. 422-3 καὶ Einleitung σελ. 91 καὶ 106 ἔνθα καὶ ἐκ τοῦ Διγενῆ (ἐκδόσεως Legrand καὶ Σάθα) στ. 1810 παρετέθη παράδειγμα *Χαλκογούρνα*. Καὶ ὁ φίλτατός μου κ. G. Meyer παρέθηκεν ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ Βυζαντιακῷ περιοδικῷ τόμ. Γ', σελ. 159 τινὰ ἐκ τῶν τελευταίων αἰώνων παραδείγματα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ παλαιότατον τὸ τοῦ Διγενῆ. Τὸ δ' ὄνομα ἡ *γρούνα* ἢ *γουρούνα* ἀνάγεται εἰς τὸ παρ' Ἡσυχίῳ *γρώνα*=σῦς θήλεια καὶ εἶναι ὅλως διαφόρου ἀρχῆς τοῦ γρώνη - γούρνα· περὶ τούτων πρβλ. Ἀθηναίου τόμ. Ι', σελ. 422-3 ὅπου ταῦτα κατὰ πρῶτον σαφῶς διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων.

κάλλος τοῦ ἀλέκτορος ἐν Χίῳ καὶ τὰ κάλλη ἐν Ῥόδῳ, κόλλα, μαλλὶ καὶ τριχομαλλῶ, μέλλεται καὶ μέλλει, παλληκάρι, πολλὰ καὶ κατ' αὐτὸ πολλὺ καὶ πολλύνω -ννίσκω, καὶ τοὐναντίον ἐλλίον, ἐν δὲ Χίῳ καὶ μεγαλλώνω, σκύλλος, στέλλω, σύλληψι ἐν Ῥόδῳ τὸ πάθος τῶν ἐγκύων, ἡ κίσσα, καὶ συλληψεύομαι, συλλοή, συλλοΐζομαι, φύλλο, φυλλά(δ)ες, ψάλλω, ψελλός, Ἀπρίλλις, βελλᾶνος, βελλάδα, βελλέντζα (ἐν Καλύμνῃ βελέτζα), βούλλα -λλώνω. Αἱ καταλήξεις -έλλα καὶ -έλλο(ν) -ελλος, -αλλος, -άλλα, ούλλης, -ούλλα ἐν πλείσταις λέξεσιν ἑλληνικαῖς καὶ ξέναις ἀγρέλλα (=ἀγριελαία) ἀγρέλλι καὶ ἄγρελλος ἐν Ἰκάρῳ, βαρέλλι, βιδέλλο, γουνέλλα, δαντέλλα (ἐν Καλύμνῃ ταdέλλα), καδάλλος, καδάλλα, κάγγελλα, καννέλλα, καπέλλο, καστέλλι, κορδέλλα, κουκούλλα, κοπέλλα -λλι, λίβελλος, μακέλλις -λλάρις -λλεύγω (ἐν Καλύμνῃ ματσελλεύγω) μακελλειό, μαντέλλο, μαστέλλο, μουσκούλλα, μπιζέλλι, νεραζζούλλα ἐν Ἰκάρῳ, ὀμβρέλλα, Πατέλλα θέσις ἐν Καλύμνῃ, παστέλλι, πεζούλλα ἐν Ἰκάρῳ, πορτέλλα πορτέλλο -ούλλα, πλατέλλα καὶ πλατέλλι ἐν Ῥόδῳ ἀντὶ πατέλλα κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ πλατύς, ῥοστέλλο, ῥουστέλλο ἐν Καλύμνῃ, σακκούλλα, σαρδέλλα καὶ ἐν Καλύμνῃ τσαρδέλλα, σέλλα -λλώννω σελλὶ καὶ Σελλὶ καὶ Σελλάδι, σκουτέλλα -λλι, τρούλλα -λλί, φελλί, φλανέλλα καὶ ἐν Καλύμνῃ φανέλλα, φουντανέλλα, φουστανέλλα, Φραδέλλος ἐν Ἰκάρῳ, φωνούλλα, ψυχούλλα κττ. Κατὰ μικρὸν ἡ κατάληξις αὕτη ὑπεισῆλθε, καὶ ὅπου οὐκ ἔδει, κατ' ἀναλογίαν, ἐπειδὴ οἱ λαλοῦντες ὑπέλαβον ὅτι αὕτη ὑπεκρύπτετο ἐν ταῖς τελικαῖς συλλαβαῖς τῶν λέξεων, καὶ δὴ εἶπον καὶ κρεμάλλα καὶ καήλλα (ἐκάηκα καημένος), μαυρήλλα, ἀσπρήλλα, κάψαλλος καψαλλὲ ἐν Ἰκάρῳ, (οὐχὶ ὅμως καὶ κεφάλλα ἀλλὰ μεθ' ἑνὸς λ, διὰ τὸ κεφάλι) σφάκελλον ἐν Καρπάθῳ, θρού(β)αλλα αὐτόθι κττ. Καζζελλαρία, κασκαβάλλι, κέλλα κελλί, κολλάρο, μαξιλλάρι, πουλλὶ καὶ πάντα τὰ μετὰ τοῦ pullus σύνθετα καὶ δὴ εἰς -πουλλος -πουλλα -πουλλον λήγοντα, ἀλεπόπουλλον ἐν Ῥόδῳ, ἐμποτόπουλλον, κονταρόπουλλον, παιδόπουλλον, χαρκόπουλλον, ψαρόπουλλον, Τουρκόπουλλον -ος, πιθόπουλλον, σκλαβόπουλλον, σπαθόπουλλον, σκλαβοπούλλα κττ. σακελλάριος.

Διὰ διπλοῦ μμ, ἀμμέ, ἄμμος, Ἀμμούδα, βάμμα βαμμένος, γράμμα -μμένος, θρεμμάρι ἐν Καρπάθῳ, κάλυμμα καὶ καμμύτσης=ὀφθαλμιῶν αὐτόθι, κόμμα -μμένος προκομμένος, κρομμύδι, ξεραμμένος, πικραμμένος, πλήμμη πλημμύρα -μμυρίζω -ρισμα ἐν Ῥόδῳ, πλύμμα (=πλύσις ἐν Κύπρῳ), ῥάμμα -μμένος, σκάμματα - σκαμμένος, στρέμμα -μμένος, συμμαζεύγω, τρίμματα -μμένος, ψιμμύθι=ἡ λεπτὴ καὶ ἄνευ λίθων γῆ ἐν Καρπάθῳ. Ἀλλὰ πρᾶμα, τάμα, καμένος, ζηλεμένος, ἀναπαμένος, θεραπεμένος, κλιαμένος κλιάμα κττ., ἀεὶ μεθ' ἁπλοῦ μ, διότι τὸ γ καὶ τὸ β πρὸ τοῦ μ δὲν ἔπαθον ἀφομοίωσιν ἀλλ' ἀποβολήν. Κουμμέρκι, σκάμμα, σούμμα τὸ ἄθροισμα, ἀλλὰ σούμα τὸ οἰνόπνευμα ἐν Κύπρῳ.

Διὰ διπλοῦ νν, τὰ εἰς -ννυμι -ννύω ἀρχαῖα ῥήματα λήγουσι σήμερον εἰς -ννω, στρώννω, χώννω, ζώννω, σβήννω, κττ. κατ' αὐτὰ δὲ ἐπλά-

σθησαν πλεῖστα ἄλλα εἰς -ννω λ.χ. πίννω, φτάννω, καὶ κοντοφτάννω, βγαίννω, ἀφίννω κττ. (πρβλ. Εἰκοσιπενταετηρίδος Κόντου σελ. 55, 57 καὶ 71)· μάννα, μαννάκι ἐν Ῥόδῳ· ἀντέννα, γούννα, κάννα, καλαμοκάννι, κολώννα, πάννα, παννὶ πάννιστρο -ννίζω, πέννα κτλ.

Διὰ διπλοῦ ππ, ἄππαρος ἀππάριν, καππάριν καππαρκά, παπποῦς, κάππα, κούππα, πίκουππα καὶ πόκουππα, μάππα, πούππα=μέτωπον ἐν Ἰκάρῳ, τσάππα καὶ τσαππί, τσίππα, τσιππούνι.

Διὰ διπλοῦ ρρ, θαρρῶ ἐν Κάσῳ, καταρροϊκὸ=ἡ συνάγχη αὐτόθι, χείμαρρος, Ἰγκλιτέρρα, καπάρρο, καρρό, περρούκα, φαρρᾶς=γρασίδι.

Μετὰ διπλοῦ σσ, ἀγγέλισσα, ἀγγόνισσα, ἀρχόντισσα, γειτόνισσα, γερόντισσα, δασκάλισσα, δούκισσα, κόντισσα ἐν Κάσῳ, ὀκνιάρισσα καὶ οὕτω πάντα τὰ εἰς -ισσα· ἀλλάσσω, παραλλάσσω=παραφρονῶ ἐν Ῥόδῳ καὶ παραλλαμένος=ὁ παράφρων αὐτόθι, πάσσω, πράσσω, τάσσω, τινάσσω, (ὑ)λάσσω, φράσσω, χαράσσω καὶ οὕτω πάντα τὰ εἰς -σσω καθ' ὅσον σῴζονται· κατ' αὐτὰ δὲ ἐλέχθη καὶ ἀρπάσσω καὶ στάσσω κττ. γλῶσσα, γλωσσάρι ἐν Ῥόδῳ αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου φαρκῖδες καὶ ἐλαῖαι, γλωσσοφαγιὰ καὶ γλωσσοτρώγω καὶ πρόγλωσσος=προπετὴς αὐτ., θάλασσα, λύσσα, μέλισσα, πίσσα καὶ πάντα τὰ εἰς -σσα ἐφ' ὅσον σῴζονται· γλωσσαρκὰ=κλῶσσα ἐν Κύπρῳ, κισσάρι ἡ κίσσηρις, ἐν Καλύμνῃ δὲ πίσσαρο, κισσός, κυπαρίσσι καὶ ἐν Καλύμνῃ τσυπαρίσσι. Τὰ λήγοντα εἰς -ουσα ἀεὶ μεθ' ἑνὸς σ, ἅτε ἐκ τῶν μετοχῶν οὐχὶ δ' ἐκ τῶν ἐπιθέτων εἰς -οεσσα -ουσσα προελθόντα, ἀγκοῦσα, ἀναβάλλουσα, ἀναρροῦσα, βρωμοῦσα, γαλατοῦσα ἐν Ῥόδῳ, γαλαταρεὰ ἀλλαχοῦ, ἐν Κύθνῳ ἡ γαλοῦσα=ἡ θηλάζουσα καὶ πολὺ γάλα παρέχουσα, ἐν Καλύμνῃ δὲ γαλατοῦσα σημαίνει λίθον γαλακτώδους χρώματος φερόμενον ὡς περίαμμα, καλανδροῦσα ἡ φίλανδρος ἐν Καρπάθῳ, ξαθθομαλλοῦσα, παρπατοῦσα=ἁμάξιον μικρὸν ἐφ' οὗ τὰ νήπια ἱστάμενα συνηθίζουν νὰ βαδίζουν, φαρμακοῦσα=φαρμακεύτρια, κττ. Πολλὰ τούτων πιθανῶς ὡρμήθησαν ἀπὸ τῶν ἐπιθέτων εἰς -οῦσσα (πρβλ. Κορ. Ἀτ. Δ', 73), ἀλλὰ προσηρμόσθησαν ταῖς μετοχαῖς καὶ ἐκφέρονται μεθ' ἑνὸς σ· δουκέσσα, κοντέσσα, κουρτέσσα, πριγκιπέσσα καὶ πάντα τὰ εἰς -εσσα. κομπάσσο, ἐν δὲ Καλύμνῃ κουμπάσσο, μισσεύγω ἐν Κάσῳ, μπάσσο, μπούσσουλας, πάσσο, ποσσέσσο, ροῦσσος, ρουσσόγεια, φουσσάτο ἐν Κύπρῳ.

Μετὰ διπλοῦ ττ, πιττάκι, πιττακώννω (συμφυρτὸς σχηματισμὸς τοῦ πιττάκιον καὶ πίττα, ἐντεῦθεν ἡ ἔννοια τοῦ πιέζω, ἣν ἤδη παρὰ Προδρόμῳ Α'. στ. 29 ἔχει). βάττα = πήλινον ἀγγεῖον, βουττῶ, καὶ οὕτω πάντ' ἀνεξαιρέτως τὰ εἰς τὰς Ἰταλικὰς καταλήξεις -άττα -έττα -έττο, -έττι, -όττο λήγοντα λ. χ. Βαλέττας, γάττα καὶ ἐν Ἰκάρῳ κάττα, γολέττα, καπόττο, κασκέττο, κοκέττα, κολλέττο, κορωνέττα, κουφέττο, κραβάττα, λαντζέττα, λόττο, λουκέττο, μανικέττι, μπιλιέττο, Νικολέττα, λέττο, μπερέττα, μπουρλόττο, (καὶ πιάττο ἐν Κάσῳ κατ' αὐτά), πίττα, σαΐττα, σερβιέττα, σκαπέττα-ττι, σκαρλάττο, σκέττος, στιλέττο, τράττα, τρουμπέττα, τσιρῶττο, φέττα, φουρκέττα. ντιρεττῶρος, Σεττέβρις, σκριττόριο· πρὸς τούτοις ἐλέχθη ἐν Εἰκοσι-

πενταετηρίδι Κόντου σελ.54-56, ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτῶν νήσων προφέρονται καὶ διπλᾶ θθ, φφ, χχ, ἐξ ἀφομοιώσεως προελθόντα καὶ ἐντὸς τῆς λέξεως καὶ ἐν τῇ συνεκφορᾷ αὐτῶν, λ. χ. ἀθθὸς ἀθθίζω, ἀθθότυρος διάθθισμα ἐν Καρπάθῳ = ἡ πτῶσις τῶν ἀνθέων, ἀλόθθι, γρόθθος, γροθθέ, κέριθθα, = κήρινθος ἐν Καρπάθῳ, μαθθαίννω, παθθαίννω, πεθθερά, πεθθερός, ῥεδίθθι, ἐγλυκάθθηκεν, ἐγράθθηκεν, ἐθερμάθθηκεν, ἐξεράθθηκεν, ἐλευκάθθηκεν, ἐμαράθθηκεν, ἐπικράθθηκεν, ε(ὐ)φράθθηκεν, νύφφη μέφφομαι, μποῦφφος, συφφάμελος ἐν Καρπάθῳ, ἔχχεντρα ἐν Ἰκάρῳ διὰ τὸ χχέλυ, λόχχη, κοχχύλι, ὄχχερη (ἐκ τοῦ ἔγχειρον) ἐπὶ τοῦ ἐχέτλη ἐν Καρπάθῳ, σιχχαίννομαι, ζάχχαρι, συνάχχι, τυχχαίνω, λαχχαίνω, ξελέχχω κττ.

Ἰδιαιτέρας δὲ σημειώσεως ἄξια εἶναι τὰ ἐν Καλύμνῃ παρατηρούμενα πάθη τῶν διπλῶν τούτων· αὐτόθι δηλ. ἀντὶ κκ, ττ, θθ, ππ, ἀπαγγέλλονται κχ, τθ, πφ, πρβλ. κοκχάριν, κοῦκχος, κουκχουδάjα, λάκχος, μερόκχα, σορόκχος, τακχοῦνι, κάπφα, κάπφαρι καὶ καπφαρὸς βοῦς ὁ μέλας οὗ ἡ ῥάχις λευκὴ καὶ καπφαρὰ σῦκα τὰ ἀρχόμενα νὰ ὡριμάζουν καὶ μαυρίζουν ὃ καπφαρίζουν λέγεται· τσάπφα, τσίπφα, βουτθῶ, κάτθα, γολέτθα, καπότθο, κασκέτθο, κουφέτθο, λότθο, λοτθαρία, λουκέτθο, μπουρλότθο, πίτθα, ῥεμπετθαρία, σαΐτθα, σκέτθος, φέτθα, ἀτφὸς-τθίζω Ἀτθή, ἄγκατθας τοὺς ἀγκάτθους, ξατθή, ματθαίνω, ἐγλυκάτθηκεν, ἐμαράτθηκεν, ἐξεράτθηκε κττ. ἀρδίτθι = ῥεδίνθιον, ἀρδιτθσὰ κτλ.

Μετὰ τῆς χρήσεως ταύτης τῶν εἰρημένων νήσων συμφωνεῖ, ὡς ἤδη εἶπον, καὶ ἡ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ λαλουμένη Ἑλληνική, τ. ἔ. καὶ ἐνταῦθα διαστέλλεται τὸ διπλοῦν σσ τοῦ ἁπλοῦ. πρβλ. Morosi Studi σελ. 112 in essu, tosso, posso, (ἔσω τόσος πόσος) troviamo il raddopiamento... del σ». Λέγεται λοιπόν, καθὰ εἴδομεν ἀληθῶς ἀνωτέρω σελ. 23 (πρβλ. Astorre Pellegrini σελ. 186) μετὰ διπλοῦ σσ τὸ Ἰταλικὸν massaria = masserizia, ἀλλὰ (αὐτ. σελ. 260) μεθ' ἑνὸς σ τὸ Ἑλληνικὸν Mesári = Fondo Bovese Μεσ-άρι. Καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ ἄρα λαλουμένη Ἑλληνικὴ συνηγορεῖ θαυμασίως ὑπὲρ τῆς παραγωγῆς τοῦ Μεσάρι (Μεσαρεὰ) ἐκ τοῦ μέσος, ἀποτρέπει δὲ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τῆς ταὐτίσεως τοῦ massaria καὶ Μεσαρεά.

Τὰ διαληφθέντα περὶ τῶν ἰδιωμάτων πρῶτον μὲν τῆς Αἰγίνης, τῶν Μεγάρων καὶ τοῦ Πόντου, τῶν ἀσυνίζητα καὶ δὴ ἀσύγχυτα διαφυλάττοντα τὰ συμπλέγματα -έα καὶ -ία, ἔπειτα δὲ τοῦ Κρητικοῦ καὶ Ἰκαρίου καὶ τοῦ Ὀλυμπίου τῶν ἐπιτρεπόντων μὲν τὴν συνίζησιν ἀμφοτέρων τῶν συμπλεγμάτων, διαφόρως δ' ὅμως διατιθέντων αὐτά,

καὶ τρίτον τῶν νοτίων Σποράδων, τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ Ἰταλιωτικοῦ, τῶν διαστελλόντων ἐν τῇ προφορᾷ τὰ διπλᾶ σύμφωνα τῶν ἁπλῶν, καὶ ἡ παρατήρησις ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἢ καὶ μικρῷ πρότερον ἀρξάμενα νὰ εἰσελαύνωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἰταλικὰ ὀνόματα εἰς -ria διατίθενται διαφόρως τῶν γνησίων Ἑλληνικῶν εἰς -ρία καὶ -ρέα, ταῦτα ἐπιρρίπτουσι πολὺ φῶς ἐπὶ τὰς γλωσσικὰς σχέσεις τοῦ μέσου αἰῶνος. Ἐπειδὴ δῆλον ὅτι τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα δὲν μεταβάλλονται πανταχοῦ συγχρόνως, ἀλλ' ἄλλα μὲν ἐν ταύτῃ ἄλλα δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ προτρέχουσι καὶ ἄλλα πάλιν καθυστεροῦσι, διὰ τοῦτο τὰ διάφορα ἰδιώματα, τὰ παριστῶντα ἡμῖν διάφορα ὡς εἰπεῖν γλωσσικὰ στρώματα, μέγιστον συμβάλλονται εἰς διαλεύκανσιν τῶν παλαιοτέρων σχέσεων, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον τὰ ποικίλα γεωλογικὰ στρώματα συμβάλλονται εἰς ἑρμηνείαν τῶν παλαιοτέρων παθημάτων τῆς γῆς. Εἶναι δὲ ἡ ἐκ τούτων ὠφέλεια τοσούτῳ μᾶλλον πολυτιμοτέρα ὅσῳ μεῖζον καὶ ψηλαφητότερον εἶναι τὸ σκότος τὸ περιβάλλον καὶ καλύπτον τὴν ἀνέλιξιν τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἀφ' οὗ χρόνου ἐπικρατησάσης μιᾶς διαλέκτου πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ταύτης μόνης καὶ οὐδὲ ταύτης συνῳδὰ τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς κατὰ τοὺς προϊόντας χρόνους γραφομένης, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἡ ἀληθῶς λαλουμένη κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς τούτους αἰῶνας ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σωτῆρος μέχρι σήμερον, ἄγνωστος, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἶναι ἡμῖν. Λοιπὸν ἐκ τούτων μανθάνομεν ὅτι διεστέλλοντο καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, (ἀλλ' ἄγνωστον μέχρι τίνος χρόνου) ἐν τῇ καθόλου Ἑλληνικῇ τὰ διπλᾶ σύμφωνα τῶν ἁπλῶν, καὶ ὅτι ἡ ἀπαγγελία αὕτη οὕτω συνήθης ἦτο εἰς τὰ φωνητικὰ καὶ ἀκουστικὰ ὄργανα τῶν Κυπρίων καὶ ἄλλων τινῶν νησιωτῶν κατὰ τὴν κατάκτησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων, ὥστε τὴν διαφορὰν ταύτην σαφῶς καὶ ἐν τοῖς ἀλλογλώσσοις ἀντελαμβάνοντο καὶ παρέστησαν. Ἐντεῦθεν δὲ σῴζουσι τὴν διαφορὰν ταύτην ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς καὶ ξέναις λέξεσι μέχρι σήμερον.

Ὁμοίως μανθάνομεν, ὅτι τὰ παλαιότερον ἀσυνίζητα ἀπαγγελλόμενα συμπλέγματα -έα -ία εἶχον ἤδη κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἐν ταῖς πλείσταις χώραις τῆς Ἑλλάδος πάθει συνίζησιν, καὶ δὴ ἦσαν ἀκουστικῶς ἀλλοῖα τῶν Ἰταλικῶν εἰς -ria, διὸ οὐδὲ συνέπεσον αὐτοῖς μέχρι σήμερον. Ὁμοίως διδασκόμεθα ὅτι ἡ συνίζησις αὕτη τῶν τονουμένων ἐπὶ τοῦ πρώτου φωνήεντος συμπλεγμάτων δὲν εἶχε συμβῆ πανταχοῦ,

ἀφοῦ καὶ σήμερον ἔτι πολλαχοῦ δὲν ἔγινεν, πρὸς δὲ καὶ ὅτι πρῶτον κατέστη μονοσύλλαβον τὸ -ία καὶ ἔπειτα τὸ -έα, ἐντεῦθεν καὶ ἡ μείζων τροπὴ εἰς σύμφωνον τοῦ ι τοῦ ία ἐν τῷ Ὀλυμπίῳ καὶ τῷ Κρητικῷ ἰδιώματι, ἡ διατήρησις δὲ ἐν τῷ συμπλέγματι *έα* τοῦ *ε* ὡς ἡμιφώνου ἐν τῷ Ὀλυμπίῳ, διάφορος δὲ διάθεσις αὐτοῦ ἐν τοῖς Κρητικοῖς ἰδιώμασι καὶ ἐν τῷ Ἰκαρικῷ. Ἐξ αὐτῶν διδασκόμεθα ὡσαύτως ὅτι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα πλεῖστα ὀνόματα ἐπλάσθησαν (καθὼς καὶ ὅτι ἄλλα μετεπλάσθησαν) εἰς *-έα* σημαίνοντα φυτά, δέρματα, ὀσμάς, κηλῖδας, πληγάς, μέτρα, φορτία καὶ περιεχόμενα καθόλου, καθὼς καὶ ὅτι τὰ θηλυκὰ τῶν *-ὺς* καὶ *-άρις* ἐπιθέτων ἐσχηματίζοντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς *-έα* κττ., πάντα πράγματα περὶ ὧν ἡ μεσαιωνικὴ παράδοσις ἢ οὐδὲν ἢ σφόδρα συγκεχυμένα λέγει. Οὕτω τὰ σημερινὰ ἰδιώματα χρησιμεύουσιν ὡς μαγικὸν θαυμάσιον κάτοπτρον, ἐν ᾧ ἀντικατοπτρίζονται αἱ παλαιότεραι τῆς γλώσσης ἡμῶν σχέσεις, ἀλλὰ περὶ τούτων ἐλπίζω Θεοῦ θέλοντος προσεχῶς ἀκριβέστερον νὰ διαλάβω.

Συγκεφαλαιῶν τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα λέγω ὅτι ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως Μεσαρέα ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης προσκρούει πρὸς πολλὰς γλωσσικὰς δυσκολίας, διότι α΄) στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης δοξασίας, ὅτι τὰ μὲν εἰς *-άρι* ἔχουσι μεγεθυντικὴν σημασίαν, τὰ δὲ εἰς *-αρ̧ὰ* ἀφῃρημένην· β΄) παραβαίνει γλωσσικὴν ἀρχήν, καθ' ὅσον παραδέχεται καὶ ἀνευρίσκει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὡς τοπωνυμικὸν τὸ Μεσαρέα ἄνευ τῆς χρήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ πρότερον ὡς προσηγορικοῦ· γ΄) ἀπαιτεῖ χωρισμὸν τοῦ τοπωνυμικοῦ *Μεσαρέα Μεσαρ̧ὰ* ἀπὸ τοῦ πολλαχοῦ ἐν χρήσει προσηγορικοῦ *μεσαρέα μεσαρ̧ά*, ἐπειδὴ τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ὑποληφθῇ ξενικὸν διά τε τὴν σημασίαν καὶ τὴν τοπικὴν αὐτοῦ ἔκτασιν καὶ τὴν χρῆσιν παρὰ τοῖς ποιμέσι καὶ γεωργοῖς, ἀνθρώποις ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους μακρότερον διασῴζουσι τὰ ἀρχαῖα· δ΄) ὑποτίθησι ταύτισιν τοῦ Ἰταλικοῦ **massara** καὶ τοῦ Κρητικοῦ *Μεσαρὰ* καὶ τοῦ Κρητικοῦ καὶ Ἰκαρικοῦ *Μεσαρέ*, ἀδύνατον διά τε τὸν τόνον καὶ τὸ τελικὸν φωνῆεν· ε΄) παραβαίνει τοὺς νόμους τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπαιτοῦσα ἢ περιττὴν καὶ καθόλου ἀσυνήθη παρέκτασιν τῶν massa massara εἰς *Μεσαρέα* καὶ ταύτην πανταχοῦ καὶ ὁμοιόμορφον καὶ ταχίστην ἢ ἀπολύτως ἀδύνατον τροπὴν τοῦ Ἰταλικοῦ τύπου -ria εἰς *-ρέα*, ἐνῷ οὐ μόνον τὰ ἐκ

τῆς Ἰταλίας κομισθέντα διατηροῦνται καθόλου ἀσυνίζητα, ἀλλὰ καὶ τὰ γνήσια ἑλληνικὰ τὰ εἰς *-ρία* λήγοντα, οὐδέποτε ἐτράπησαν παρ' ἡμῖν εἰς *-ρέα*, πλὴν τῶν ἐν σελ. 35 μνημονευθεισῶν ἐξαιρέσεων, εἰς ἃς δὲν ὑπάγονται τὰ τοπωνυμικὰ καὶ δὴ οὐδ' ἡ *Μεσαρέα*· ϛ') παραβαίνει τοὺς φθογγικοὺς νόμους τοῦτο μὲν τοῦ δυτικοῦ Κρητικοῦ καὶ τοῦ Ἰκαρικοῦ ἰδιώματος, τοῦτο δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ Κρητικοῦ, ἐπειδὴ ὑποτίθησιν ὅτι εἶναι δυνατὸν τὸ *Μεσαρὰ* καὶ τὸ *Μεσαρέ* νὰ ἀνάγωνται εἰς παλαιότερον τύπον λήγοντα εἰς *ria*, ἐνῷ μόνον ἐκ τύπου εἰς *-ρέα* λήγοντος δύνανται νὰ προέρχωνται· ζ') παραμελεῖ τῆς τε παλαιοτέρας παραδόσεως ἐχούσης ἀεὶ *Μεσαρέα* καὶ τῆς πρὸς ταύτην συνᾳδούσης μαρτυρίας τῶν Σιατιστέων ἀπαγγελλόντων *μισαρşά*, οὐχὶ μεσαρjά, καὶ τοῦ Αἰγινητικοῦ, Μεγαρικοῦ καὶ Ποντικοῦ, ἐν οἷς πᾶσιν ἀσυνιζήτως κατὰ τὸν παλαιότερον τρόπον ἀπαγγελλόμενον σῴζεται τὸ *-ρέα* ἀπαθές· η') παραμελεῖ σπουδαιοτάτης μαρτυρίας τῆς διαλέκτου τῶν νοτίων Σποράδων καὶ τῆς Κυπρίας καὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικῆς, καθ' ἣν ἂν ἡ λέξις ἦτο ξένη, ἔδει ν' ἀπαγγέλληται ἐκεῖ ἀεὶ μετὰ διπλοῦ *σσ*. Πάντων τούτων τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι, ἐλπίζω, ἡ ἐμὴ ἐκ τοῦ *μέση-μέσα-μεσάρις-μεσαρέα*, ἀπηλλαγμένη· ὀφείλει ἄρα νὰ προτιμηθῇ τῆς τοῦ κ. Μηλιαράκι.

Κεφάλαιον Γ'.

Ἡ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παραγωγὴ τῆς λέξεως Μεσαρέα παλαίει καὶ πρὸς γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς μεγάλας δυσκολίας, ἡ δὲ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς πρὸς οὐδεμίαν.

Ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ὑπολάβῃ τις, ὅτι ἂν καὶ γλωσσικῶς εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐτυμολογία αὕτη, ἐπιβάλλεται ὅμως ἱστορικῶς καὶ γεωγραφικῶς καὶ δὴ προκειμένης οὕτω συγκρούσεως ἀξιώσεων γλωσσικῶν καὶ γεωγραφικῶν τὸ πρᾶγμα μένει ἀκόμη ἀμφίβολον, διὰ τοῦτο παρατηρῶ ὅτι προκειμένου περὶ ἐτυμολογίας, ἤτοι περὶ γλωσσικοῦ πράγματος, οὐδένα ἄλλον νόμον δύναμαι ἐγὼ νὰ θεωρήσω κύριον ἢ τοὺς γλωσσικούς, καθὼς προκειμένου

περὶ στρατιωτικῶν πᾶς ἀληθὴς στρατιώτης μόνους τοὺς στρατιωτικούς, περὶ θρησκευτικῶν ὁ κληρικὸς μόνους τοὺς θρησκευτικοὺς κττ. Νομίζω δ' ὅτι δίκαιον εἶναι νὰ συγχωρηθῇ καὶ εἰς ἐμὲ ὁ φανατισμὸς οὗτος ἐν τοῖς γλωσσικοῖς, καὶ δὴ νά μοι ἐπιτραπῇ νὰ πιστεύω μάλιστα πάντων τούτοις τοῖς νόμοις, καὶ δὴ καὶ ὅτι ἐτυμολογία παραβαίνουσα τούτους καὶ ταῦτα οὕτως ἰλαδὸν ἀδύνατον νὰ ἀληθεύῃ καὶ ἂν πᾶσα ἡ γεωγραφία συνηγόρει αὐτῇ. Ἐλπίζω δ' ὅτι μετ' ἐμοῦ θὰ συμφωνήσῃ πᾶς ἔχων πλήρη συνείδησιν τῆς σπουδαιότητος τῶν γλωσσικῶν νόμων. Ἀλλ' ἐπειδὴ δυστυχῶς ἡ συνείδησις αὕτη παρ' ἡμῖν εἰσέτι δὲν ἀνεπτύχθη, ἀναγκάζομαι νὰ προσθέσω ἀκόμη ὀλίγα τινά, ὅπως ἀποδείξω, ὅτι οὐδὲ γεωγραφικῶς καὶ ἱστορικῶς ἐπιβάλλεται ἀληθῶς ἡ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς παραγωγὴ τῆς λέξεως, ἀλλὰ τοὐναντίον πολλὰ τὰ ἄπορα παρέχει εἰς αὐστηρὰν κριτικὴν ὧν τὰ προχειρότερα ἀναγράφω.

α') Ἂν Μεσαρεὰ ἐδήλου κατ' ἀρχὰς τιμάριον, κτῆμα χωροδεσπότου ἤ τι τοιοῦτον, διατί πανταχοῦ εἶναι ἐν χρήσει καθ' ἑνικὸν ἀριθμόν, ἐνῷ βεβαίως καὶ τὰ κτήματα ταῦτα ἦσαν πολλὰ καὶ τὰ τοιούτων πραγμάτων χαρακτηριστικὰ λοιπὰ ὀνόματα οἷον *βακούφια*, *βασιλικά*, *βασιλικαὶ* ἢ *αὐθεντικαὶ γαῖαι*, *ἰμπλάκικα*, *μούλκια*, *πρόνοιαι*, *σπελίκια*, *στρατεῖαι*, *τιμάρια*, *τσιφλίκια*, *φέουδα*, *φίες*, *φραγκότοποι*, *χάσια*, *χωριά*, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, λέγονται, ἂν μὴ μόνον, τοὐλάχιστον συνηθέστερον κατὰ πληθυντικόν; Ἡ ἐνδεχομένη ἀντίρρησις ὅτι ἡ μεσαρεά ὡς ἀφῃρημένον περιληπτικὴν ἔχον σημασίαν δὲν ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ πληθυντικόν, εἶναι ἀνακριβής, διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι καὶ τὰ ἀφῃρημένα ὅταν καταστῶσι συγκεκριμένα — καὶ τοιοῦτον βεβαίως θὰ κατέστη καὶ τὸ μασσαρία ἀφοῦ ἐδήλου κτήματα — σχηματίζουσι καὶ πληθυντικὸν ἀριθμόν· πρβλ. *πρόνοιαι* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, τὰ *τέλη* τῶν Λακεδαιμονίων, *ἀρχαιότητες*, *χρεία* ἐν Κρήτῃ δηλοῖ καὶ τὰς παροψίδας, ἐν Κλαύδῳ δὲ καὶ τοὺς σάκκους τῶν δημητριακῶν καρπῶν, ἐντεῦθεν λέγεται *χρειjὲς χρειjῶν*· τὰ αὐτὰ καλοῦνται αὐτόθι καὶ *χρειασεῖδjα* ὃ ὑποκοριστικὸν τοῦ χρείασις· ὁμοίως λέγεται *δόσις*-*δοσεῖδjα*=τὰ δῶρα, ὕφανσις-*φασεῖδjα*=ὑφάσματα κτλ.

β') Διατί ἑκασταχοῦ σχεδὸν μία μόνη Μεσαρεά; Οἱ Φράγκοι χωροδεσπόται εἶχον κτήματα οὐ μόνον ἐν μιᾷ θέσει τῶν νήσων καὶ τῆς Πελοποννήσου. Τοῦτο εἶναι ἱστορικῶς μεμαρτυρημένον περὶ Κρήτης, Κύπρου καὶ ἄλλων νήσων. Διατί λοιπὸν μία μόνη θέσις ἐν Κύπρῳ

καὶ Κρήτῃ νὰ καλῆται οὕτως, ἐνῷ ἐπὶ τῆς Κρήτης ἦσαν 132 τιμάρια καὶ ταῦτα ἐπὶ ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς νήσου; Διατί δὲν εὑρίσκομεν Μεσαρέας καὶ ἐν Σητείᾳ, Κυδωνίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου, ὅπου ἀποδεδειγμένως ὑπῆρχον τιμάρια; Καὶ διατί δύο μόναι Μεσαρέαι ἐν Πελοποννήσῳ, ἐνῷ αὕτη ἦτο διῃρημένη εἰς 94 φέουδα; Ἔπειτα φαντάσθητε μίαν Μεσαρέαν τ.ἔ. ἓν τιμάριον ὅλην τὴν Ἀρκαδίαν, διότι αὕτη φαίνεται ἀντιδιαστελλομένη πρὸς τὴν Ἠλείαν ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Μορέως «*τἀρχοντολόγι τοῦ Μορεῶς κ' ὅλης τῆς Μεσαρέας*». Ὁμοίως ἓν τιμάριον ὅλην τὴν Μεσαρέαν τῆς Κύπρου καὶ τῆς Κρήτης. Τὴν ἔκτασιν τοῦ ὀνόματος τῆς Μεσαρέας ἐν Κρήτῃ πειρᾶται ὁ κ. Μηλιαράκις νὰ ἑρμηνεύσῃ λέγων ὅτι ἦτο κτῆμα τῆς πολιτείας καὶ δὴ ἀδιανέμητον, ἀλλὰ περὶ τῆς Μεσαρέας ἐν Κύπρῳ καὶ Πελοποννήσῳ οὐδὲν λέγει. Ἀπορεῖται λοιπὸν πῶς δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὴν μίαν Μεσαρέαν ἐν Κύπρῳ καὶ Πελοποννήσῳ. Ἀλλ' οὐδὲ τὴν περὶ τῆς Κρητικῆς Μεσαρέας ἀπορίαν λύει πιθανῶς ὁ διϊσχυρισμὸς τοῦ κ. Μηλιαράκι· διότι δεδόσθω ὅτι ἡ Μεσαρέα ἦτο κατ' ἀρχὰς κτῆμα τῆς πολιτείας καὶ ἀδιανέμητος· κατόπιν ὅμως καὶ τοῦτο μάλιστα λίαν ἐνωρὶς πολλὰ αὐτῆς μέρη παρεχωρήθησαν εἰς πολλοὺς ὡς τιμάρια, καὶ τοῦτο εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον. Οὕτω προέκυψαν ἐκ τῆς μιᾶς Μεσαρέας, ἤτοι ἐκ τοῦ ἑνὸς κτήματος, πολλαί, καὶ ἡ νέα αὕτη σχέσις, ἐπελθοῦσα ἐνωρὶς καὶ ἐπικρατήσασα ἐπὶ αἰῶνας ὤφειλε πάντως ἀκριβῶς μάλιστα διὰ τὴν ἀντίθεσίν της πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν νὰ δηλωθῇ διὰ γλωσσικοῦ τύπου, τ. ἔ. ὤφειλεν ὁ ἑνικὸς Μεσαρέα νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς πληθυντικὸν Μεσαρέας, ὅπερ δὲν ἔγινεν. Αἰτία τούτου πάντως εἶναι ὅτι ἡ ὀνομασία οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τὰς τοιαύτας τύχας τῆς χώρας, ἀλλὰ πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν, τὴν ἀεὶ ἀμετάβλητον. Καὶ ἂν δέ τις ἤθελε καταφύγει εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ ὄνομα καθ' ἑνικὸν ἀριθμόν, *Μεσαρέα*, εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς κατακτήσεως καὶ τῆς παραχωρήσεως ἢ διανομῆς χρόνῳ καταστῆ σύνηθες ὄνομα τῆς χώρας, διὸ καὶ παρέμεινεν ἀμετάβλητον, πάλιν δι' αὐτοῦ τούτου ὁμολογεῖ ὅτι τὸ ὄνομα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παραχωρήσεως δὲν ἦτο δηλωτικὸν τιμαρίων ἐν Ἑλλάδι, ὅπως λέγει ὁ κ. Μηλιαράκις.

γ') Εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ κατακτηταὶ μάλιστα τὰς περὶ τὰ φρούρια χώρας καὶ τὰς περὶ τὰς ὀχυρὰς καθόλου θέσεις καταλαμβάνουν καὶ σφετερίζονται, ἅτε καὶ ἀσφαλέστερον περὶ τὰ φρούρια διάγοντες καὶ

εὐκολώτερον τὰς γαίας ταύτας ἐπιτηροῦντες. Τοῦτο δύναται ἕκαστος νὰ μάθῃ εὐκόλως ἐξετάζων τὰ σημερινὰ ἐν Τουρκίᾳ πράγματα, καὶ οὕτω πάντως ἐποίουν καὶ οἱ Φράγκοι κατακτηταί. Λοιπὸν ἔπρεπεν αἱ Μεσαρξὲς νὰ κεῖνται παρὰ τὰς πόλεις καὶ παρὰ τὰ φρούρια, ἤτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ ὅμως παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν οὐδεμία κεῖται παρὰ τὴν θάλασσαν, παρ' ἣν συνήθως αἱ πόλεις καὶ τὰ φρούρια, ἀλλὰ πᾶσαι ἐν τοῖς μεσογείοις, ἐν οἷς κεῖνται καὶ τὰ ποικίλα ἀπὸ τοῦ Μεσο-ἀρχόμενα σύνθετα τοπωνυμικά (ἴδε κατωτέρω), τὰ ὁμοίαν περίπου ἀντίληψιν τῶν λεγόντων καὶ ὅμοιον χαρακτηρισμὸν τῶν τοποθεσιῶν παριστῶντα. Κεῖνται λοιπὸν παραδόξως πᾶσαι μεταξὺ ὀρέων ἢ λόφων ἢ ποταμῶν ἢ ῥυάκων, παρὰ τὰς μισγαγκείας, ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῶν νήσων κττ. Οὕτω π. χ. ἐν Ἄνδρῳ ἡ Μεσαρξὰ κεῖται τὸ μὲν ἐν μέσῳ δύο ῥυάκων, τὸ δὲ μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων· ὁμοίως κεῖται ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς Σύρου μεταξύ τινων ὀρέων ἡ Μεσαρξά, οὐδ' ἐξικνεῖται ἀληθῶς μέχρι τῆς θαλάσσης, καθὰ ὁ φίλος κ. Κλῶν Στέφανος, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐξακριβώσας τὰ κατὰ τὴν νῆσον, εἶχε τὴν καλωσύνην νά μοι εἴπῃ. Καὶ ἐν Κρήτῃ ἡ Μεσαρὰ Μεσαρὲ κεῖται μεταξὺ δύο ὀροσειρῶν, πρὸς βορρᾶν μὲν τῆς Ἴδης, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ἄλλης ὀροσειρᾶς πληθυντικῶς *αἱ Μεσαρίτικες Γιαλιὲς* ὀνομαζομένης, δι' ὧν χωρίζεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης καθισταμένη μεσόγειος (καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον τὰ Μεσόγεια τῆς Ἀττικῆς χωρίζονται τῆς θαλάσσης διὰ διαφόρων λόφων)· ὅτι δ' εἰς τὴν θέσιν Μάταλλα ἡ Μεσαρὰ ἐφάπτεται τῆς θαλάσσης, τοῦτο οὐδὲν ἀποδεικνύει, ἀφοῦ καὶ ὡς λιμὴν τῆς ὅλης πεδιάδος χρησιμεύουν τὰ Μάταλλα καὶ πολιτικῶς εἰς ταύτην ἀνήκουν, καὶ κατ' ἔκτασιν, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα κεῖνται ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ἐδόθη τὸ ὄνομα καὶ εἰς αὐτά. Ὁμοίως μεσόγειος εἶναι ἡ Μεσαρξὰ καὶ ἐν Τήνῳ, Κέῳ, Κερκύρᾳ, Ἠπείρῳ (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 25 τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Σάρρου περὶ ταύτης εἰρημένα), Κύπρῳ, Πελοποννήσῳ. Παρὰ τοῦ ἐκ Μυλοποτάμου τῆς Κρήτης καταγομένου φοιτητοῦ κ. Γ. Στεφανάκι ἔμαθον ὅτι ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ κώμῃ, Πασαλήταις, «ὑπάρχει κτῆμα δέκα περίπου στρεμμάτων καλούμενον *Μεσαρέ*, ἅτε κείμενον μεταξὺ δύο μικρῶν ῥυάκων συναντωμένων εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν».

Ἐν Κύθνῳ οἱ μὲν κάτοικοι τῆς Χώρας, ἤτοι τῆς πόλεως Κύθνου, ὀνομάζουσι Μεσαρξὰν μόνον «περιοχήν τινα ἀγροτικὴν παρακειμένην

τῇ ΜΔ ἄκρᾳ τῆς χώρας» (Ἀντ. Βάλληνδα Κυθνιακῶν σελ. 30), οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Σύλλακα, οἱ μακρότερον οἰκοῦντες ὀνομάζουσιν οὕτω καὶ τὴν Χώραν αὐτήν. Ἀλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι οὗτοι εἶναι ἥττονος πίστεως ἄξιοι ἅτε μακρὰν διαμένοντες καὶ διὰ τοῦτο ἀμελέστερον διαστέλλοντες τὰς μερικὰς τοποθεσίας, φαινόμενον λίαν σύνηθες. Οὕτω π.χ. οἱ κάτοικοι τοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης καλοῦσι Σφακιανοὺς καὶ τοὺς Ῥιθυμνίους! Μεσαρεὰ ἄρα καὶ ἐν Κύθνῳ σημαίνει πεδιάδα χωριζομένην τῆς θαλάσσης, κειμένην μεταξὺ τοῦ *Ἐπανωχωρίου* καὶ *Κατωχωρίου* (Βάλληνδα ἔνθα ἀνωτ. σελ. 31) καὶ ὑπὸ λόφων περιβαλλομένην, καθὰ ὁ κ. Κινδύνης, δυνάμενος διὰ τὰς πρὸς τοὺς Κυθνίους σχέσεις του νὰ ἠξεύρῃ τὰ κατὰ τὴν νῆσον, εἶπέ μοι.

Ἐν Λευκάδι τὴν Μεσαρεὰν ἐγκλείουσι δύο ὅρμοι, ἡ Βασιλικὴ καὶ τὸ Σκίδι (=Συκίδιον), δηλοῖ δ' αὕτη ἔκτασιν μεγάλην γαιῶν καὶ συνορεύει πρὸς ὄρος.

Ἐν Ἰκάρῳ ὁ πεδινὸς καθόλου δῆμος *Μεσαρὲ* ἀντικείμενος τῷ δήμῳ *Πέρα-Μαρὲ* κεῖται μεταξὺ τῆς Πέρα-Μαρὲς καὶ μακρᾶς ὀροσειρᾶς πρὸς ἀνατολὰς φερούσης διάφορα ὀνόματα. Ὅτι δ' ἐξικνεῖται μέχρι τῆς θαλάσσης, αἰτία εἶναι ἡ μέχρις αὐτῆς ἔκτασις τοῦ πεδίου.

Καὶ ἐν Πόντῳ δὲ ἔμαθον παρὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Δημ. Οἰκονομίδου καὶ τοῦ τελειοφοίτου κ. Χ. Δρακοντίδου ὅτι δύο κῶμαι μεσόγειοι καὶ μεταξὺ ὀρέων κείμεναι ὀνομάζονται *τὰ Μεσαρέας*. Καὶ ἐν Σερίφῳ δὲ ὑπάρχει τοποθεσία κατέχουσα σχεδὸν τὸ κέντρον τῆς νήσου ὀνομαζομένη Μεσαρεά, καθὰ ὁ κ. Ἀδ. Ἰωαννίδης εἶπέ μοι, προσθεὶς ὅτι οἱ Σερίφιοι καθὼς καὶ οἱ Θηραῖοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐπίκλησις Μεσαρεὰ προῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν νήσων θέσεως τῶν μερῶν τούτων.

Καὶ ὁ κ. Π. Βλαστὸς ἐν τῷ βιβλίῳ του Γάμῳ ἐν Κρήτῃ σελ. 164 λέγει ὅτι ἡ ἐν Κρήτῃ Μεσαρεὰ «πιθανὸν νὰ ὠνομάσθη οὕτως ὡς κατέχουσα τὸ εὐρύτερον μέρος κατὰ τὸ μέσον τῆς νήσου» ἢ «τὸ φάλι τῆς Κρήτης» ὅπως λέγουσιν ἐν Μυλοποτάμῳ. Καὶ ἀληθῶς τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν παρέχει ἡ θέσις τῆς Μεσαρεᾶς καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ Κερκύρᾳ καὶ Θήρᾳ καὶ Σερίφῳ καὶ Ἰκάρῳ καὶ Σύρῳ καὶ Τήνῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἤτοι πανταχοῦ σχεδὸν ἡ Μεσαρεὰ φαίνεται κατέχουσα τὸ εὐρύτερον μέρος κατὰ τὸ μέσον τῶν νήσων, ἢ τὸν ὀμφαλὸν αὐτῶν. Καὶ ἐν τῇ καταγραφῇ τῶν Κεφαλληνιακῶν κτημάτων τῇ γενομένῃ τῷ 1262 ἡ Μεσαρία φαίνεται ἐπὶ τοῦ εὐρυτέρου καὶ μέσου μέρους τῆς Παλικῆς

καὶ μεταξὺ τῆς Κάτω Γῆς καὶ Ἄνω Γῆς κειμένη, ἤτοι ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων χωρῶν περιλαμβανομένη, τούτου δ' ἕνεκα καὶ βραδύτερον ἀντὶ Μεσαρία ἐλέχθη *Μέση Γῆ* ὡς σαφέστερον τοῦ μεσαιωνικοῦ Μεσαρέα.

Εἴδομεν δ' ἀνωτέρω σελ. 25 κέξ. ὅτι ἡ λέξις μεσαρεὰ δηλοῖ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ μεταξὺ ἐσπαρμένων ἀγρῶν ἢ ἄλλως ὁπωσδήποτε χαρακτηριζομένων μερῶν ἐδάφη. Πρὸς τούτοις σημειωτέον ὅτι ἐπειδὴ τὰ ἐδάφη ταῦτα πολλάκις εἶναι πεδινὰ (ὀροπέδια) (ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Καρδαμύλοις τῆς Χίου λέγονται ταῦτα *λάκκοι* καὶ ἐννοοῦνται οὕτως ἐπίπεδα μέρη καὶ εὔφορα), κατέστη ἡ ὀνομασία *μεσαρεὰ* κατὰ μικρὸν ἰσοδύναμος τῇ πεδιάδι, καὶ πρὸς τούτοις ἐπειδὴ αἱ πεδιάδες εἶναι εὐφορώτεραι φύσει ἢ τὰ ἐπικλινῆ μέρη, *τὰ πλάγια*, διὰ τοῦτο παρ' ἡμῖν ἡ λέξις μεσαρὲ σημαίνει καὶ τὸ πεδινὸν καὶ εὔφορον ἔδαφος. Οὕτω λέγεται π.χ. «ἐπᾶ ὁ τόπος εἶναι μεσαρὲ» τ.ἔ. εὔφορος, γόνιμος. Καὶ ἐν Δωρίδι δὲ καὶ Κυνουρίᾳ εἴδομεν ὅτι δηλοῖ τοὺς ποώδεις τόπους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ξηροὺς καὶ ἀγόνους (ἀνωτ. σελ. 28, 29). Οὐδὲν λοιπὸν θαῦμα ἂν καὶ πεδιάδας μικρὰς ὠνόμασαν διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου πολλαχοῦ εἰς μόνον τὸ ἐπίπεδον αὐτῶν ἀποβλέψαντες.

Καὶ ἐν Αἰγίνῃ δέ, γράφει μοι ὁ φίλτατός μου κ. Π. Ἠρειώτης, ὅτι τὸ ὄνομα «*Μεσαρέα* ὡς τοπωνυμία ὑπάρχει εἰς δύο μέρη, ἐν τῷ χωρίῳ, ὃ καλεῖται Πόρτες, τόπῳ σχεδὸν ἐπιπέδῳ πέντε λεπτὰ ἀπέχοντι τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν τῷ χωρίῳ, ὃ καλεῖται Μισαγρός. Πέριξ τῆς δευτέρας Μεσαρέας ὑπάρχουσι βουνὰ ἢ μᾶλλον λόφοι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων σχηματίζεται λεκάνη καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ταύτης ὕψωμα ἢ λοφίσκος, ὅστις μετὰ τοῦ πέριξ χώρου φέρει τὸ ὄνομα τοῦτο. Οὐ μακρὰν ὑπάρχει χείμαρρος, ἀπέχει δ' αὕτη τῆς θαλάσσης πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας χωριζομένη ἀπὸ ταύτης διὰ βουνῶν». Ἔπειτα καθὼς ἐν Κυθήροις *μεσαρία* ὠνομάσθησαν τὰ ἐντόσθια, τὰ *μεσαρικὰ* ὑπὸ τῶν Κεφαλλήνων, τὰ *απομέσα* καὶ *ἀπομεσούδια* ὑπὸ τῶν δυτικῶν καὶ τὰ *μεσαμικὰ* ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν Κρητῶν, οὕτως ἠδύναντο κάλλιστα καὶ τὰ ἐνδοτάτω τῶν νήσων νὰ ὀνομασθῶσι διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου.

Πρὸς τούτοις εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ὄνομα *μέσος μέσα* συχνότατα ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ παραλαμβάνεται εἰς παράθεσιν ἢ σύνθεσιν καὶ παραγωγὴν ὀνομάτων, πρβλ. ὅσα ὁ κ. Νουχάκις ἀναγράφει ἐν τῷ χωρογραφικῷ πίνακι αὐτοῦ, Μέσα Βουνά, Μέσο Βουνό, Μέσα Δημαρίστα, Μέσα Νύφη, Μεσάριστα, Μεσαρίστικα, Μεσαχώρι, Μεσαμ-

πελιᾶς μονή, Μεσαιακό, Μεσινό, Μεσοβούνι, Μεσηγῆ, Μεσόγεια, θέσις ἐν τῇ Ἀττικῇ, Μεσολόγγι-λογγάκι, Μεσορουγιώτικα, Μεσοχώρι Μεσοχώρια, Μεσῶντας καὶ δι' ὧν δηλοῦται ἀνάλογός τις ἔννοια ὁποία καὶ διὰ τοῦ Μεσαρεά. Ἐκ τοῦ μέσος ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μεσαῖος ὅθεν ἡ *μεσαιὰ* δηλοῦσα ἀλλαχοῦ μὲν τὴν μεγίστην μεσαίαν δοκόν, ἣ καὶ ἀξόνι λέγεται ἐν Ἰκάρῳ, ἀλλαχοῦ δὲ τὴν ταινίαν τὴν διὰ τῆς κοιλίας τῶν ὑποζυγίων διερχομένην καὶ κρατοῦσαν τὸ σάγμα. Ἐκ τοῦ μεσαῖος προῆλθεν καὶ τὸ μεσαιακὸς καὶ ἐν Ἰταλίᾳ *μεσακό*, δηλοῦν τὸ τέκνον τὸ μεταξὺ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ νεωτέρου ἢ καθόλου πᾶν πρᾶγμα περιλαμβανόμενον μεταξὺ δύο ἄλλων. Ἐκ τοῦ μεσαῖος προῆλθε καὶ τὸ ῥῆμα *μεσαιάζω* =πληρῶ τι μέχρι τοῦ μέσου. Ἐκ τοῦ μέσος ἐσχηματίσθη, καθὰ ἀνωτέρω εἴδομεν, καὶ τὸ *μεσάρις*, εὔχρηστον ἐν Ἰκάρῳ καὶ ἐν Πόντῳ καὶ δηλοῦν τὸν μεσήλικα, οὗ τὸ θηλυκὸν εἶναι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος *μεσαρέα* καὶ τὸ οὐδέτερον *τὸ μεσάρι*, λ. χ. ἄνθρωπος *μεσάρις*, βῶδι *μεσάρι* (πρβλ. τὸ ἡμέτερον *μεσοκαιρίτης* καὶ τὸ τοῦ κωμικοῦ Ξενάρχου παρ' Ἀθηναίῳ 569 *μεσόκοπος*). Καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ παρὰ τὴν Λάρισαν καὶ Φάρσαλον *μεσάρις* λέγεται ὁ ποιμαίνων ἐν ταῖς *μισαρεὲς* (διότι καὶ αὐτόθι λέγεται ἡ λέξις μισαρεὰ δηλοῦσα τοὺς καλλιεργησίμους μὲν ἀλλ' ἐπὶ ἓν ἢ καὶ δύο ἔτη ἀκαλλιεργήτους ἀφειμένους ἀγροὺς μεταξὺ ἄλλων καλλιεργουμένων). Ἐκ τοῦ μεσάρι δὲ πάλιν ἐσχηματίσθη τὸ ἐπίθετον *μεσάρικος*, οὗ τὸ οὐδέτερον λέγεται καὶ ἐν Πόντῳ καὶ ἐν Σύμῃ καὶ ἐν Σμύρνῃ δηλοῦν τὸ πλῆρες κατὰ τὸ ἥμισυ, καὶ ἐν Οἰνόῃ τοῦ Πόντου προφέρεται *μιτσάρκο* δηλοῦν σταμνίον μετρίου μεγέθους ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλο μέγα· *μεσαρικὰ* ἐπὶ τῶν ἐγκάτων λέγεται, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἐκ τοῦ μέσος παρήχθη καὶ τὸ *μεσᾶτος* (κατὰ τὸ γεμᾶτος) σημαῖνον τὸ μέχρι τοῦ μέσου πεπληρωμένον ἀγγεῖον. Ἐκ τοῦ μέσος προῆλθεν καὶ ὁ *μεσίτης*, λέξις δημώδης ἐν Κρήτῃ σημαίνουσα ὁμοίως τὸν ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων, λ. χ. τῶν τεσσάρων σάκκων τῶν περιεχόντων τὰς ἠλεσμένας ἐλαίας καὶ ἀλλεπαλλήλως τεθειμένων καὶ συμπιεζομένων εἰς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐλαίου ὁ μὲν κατώτατος, ὡς ἐπὶ τοῦ πάτου ὤν, λέγεται *πατίτης*, ὁ δὲ ἀνώτατος ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς (τρούλλας) *τρουλλίτης*, οἱ δὲ δύο οἱ ἐν τῷ μεταξὺ *μεσῖτες* καὶ ἰδιαιτέρως εἰς ἀντιδιαστολὴν ὁ μὲν *ἀπάνω μεσίτης*, ὁ δὲ *κάτω μεσίτης*· *ὁ μεσίτα* λέγουν καὶ οἱ Τσάκωνες.

Καὶ ἐν Κυθήροις λέγονται, καθὰ ὁ φίλος κ. Π. Κυπριώτης εἶχε

τὴν καλωσύνην νά μοι δηλώσῃ, *μέσαρα* «τὰ πρὸς τὴν πόλιν χωρία, λ.χ. *αὐτὸς εἶναι ἀπὸ τὰ μέσαρα*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ βόρεια τῆς νήσου χωρία, τὰ ὁποῖα ὡς κείμενα μακρὰν τῆς πόλεως λέγονται *ἔξω χωριά* (1)».

Οὕτω διὰ τῆς λέξεως *μέσος μέσα* ἐν συνθέσει καὶ παραγωγῇ δηλοῦνται *τὰ ἐν μέσῳ*, *τὰ μεταξὺ δύο ὀρέων*, *δύο ποταμῶν*, *δύο ὁρίων ἡλικίας*, *καθόλου δύο ἄλλων πραγμάτων*, ἔπειτα *τὰ ἐντὸς* (ἀπὸ τοῦ μέσα), *τὰ ἐνδοτάτω* κτλ. Τὰ ἐνδοτάτω ταῦτα ἔτυχον τῆς ἐπωνυμίας ταύτης φύσει ἀπὸ τῶν κατοίκων μιᾶς τινος θέσεως (πρβλ. Προσεσπέρα ἐν Ἰκάρῳ, διότι κεῖται δυτικῶς τῶν Ῥαχῶν, ὑφ' ὧν ἀπῳκίσθη ἐπ' ἐσχάτων, πρότερον εἰς αὐτὰς ὡς ἐξοχὴ ἀνήκουσα), ὥστε δυνατὸν ἀπὸ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῆς νήσου νὰ μὴ ἀπέχῃ ἡ μεσαρεὰ λεγομένη πολὺ τῆς θαλάσσης, πρβλ. «μέσα 'ς τὴν Ἀνατολή, 'ς τὴν Ῥουσσίαν» κτλ. Ἐν Ἁγίῳ Βασιλείῳ τῆς Κρήτης λέγουν «μέσα 'ς τὰ Σφακιὰ» ἐπὶ τῶν ἐνδοτάτω τῶν Σφακίων, ἅτινα ὅμως εἶναι παράλια. Ἐπ' ἐσχάτων ἀνέγνων ἐπιγραφὴν βιβλίου «*Εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς*». Ταύτας τὰς σημασίας τοῦ ἐν μέσῳ, τοῦ μεταξύ, τοῦ ἐντός, τοῦ πεδινοῦ, τοῦ εὐφόρου, εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἔχει καὶ τὸ προσηγορικὸν ὄνομα ἡ μεσαρεά, καὶ ταύτας δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν πανταχοῦ ὅπου τὸ ὄνομα κατέστη τοπωνυμία Μεσαρέα, καὶ ταῦτα πολύ, φρονῶ, εὐκολώτερον καὶ φυσικώτερον ἢ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ massaria, τοῦ σημαίνοντος ἐκεῖ μὲν πολλὰ καὶ διάφορα, παρ' ἡμῖν δέ, ἰδίως ἐν Κύπρῳ, ἐπὶ τῆς σημασίας μόνης τῶν λεπτῶν ἐμπορευμάτων ὁμολογουμένως γνωσθέντος.

δ') Ἡ ἐν Κερκύρᾳ Μεσαρεὰ ἐν τῷ δήμῳ Ἰστωναίων καὶ ἐν τῷ εὐρυτέρῳ μέρει τῆς νήσου καὶ μακρὰν τῆς πόλεως, ἤτοι τῆς κυρίας ἕδρας τῶν ξένων κειμένη, ἐμφανίζεται κατὰ τὸ 1246, ἤτοι χρόνον ἱκανὸν πρὸ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς νήσου ὑπὸ τοὺς Φράγκους. Ὁ κ. Μηλιαράκις λέγει ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη «εἶναι βεβαίως λείψανον τῆς πρὸ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου Νορμανικῆς κατακτήσεως τῆς νήσου ὑπὸ Ῥοβέρτου τοῦ Γουϊσκάρδου (1081), τοῦ υἱοῦ τούτου Βοημούνδου

(1) Ὁ τύπος *μέσαρα* προῆλθεν, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ἐκ συμφύρσεως δύο ἄλλων τύπων *μεσαρέα* καὶ *μεσόχωρα*, ὅπως ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἔξω χωριὰ λέγονται τὰ μέρη ταῦτα. Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ ἂν προῆλθε, ξενικῆς καταγωγῆς δὲν δύναται νὰ εἶναι, ἀφοῦ προφανῶς ἀντίκειται τῷ ἔξω χωριά.

(1085) καὶ τῆς ἑπταετοῦς κατοχῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν 1207-1210, μετὰ τὴν ὁποίαν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ, τοῦ Δεσπότου τῆς Ἠπείρου λεγομένου». Ἀλλ' εἶναι, ἐρωτῶ, γνωστὸν ἢ κἂν πιθανὸν ὅτι κατὰ τὰς βραχυχρονίους ταύτας ἐπιδρομὰς καὶ καταλήψεις μᾶλλον ἢ πραγματικὰς κατακτήσεις τῆς νήσου παρεχωρήθησαν τιμάρια; καὶ ἂν ἐδόθησαν, τότε ἓν μόνον ἐδόθη καὶ τοῦτο οὕτω μακρὰν τῆς πόλεως; καὶ τούτου γενομένου, ἀφοῦ τάχιστα ἑκάστοτε οἱ ξένοι ἐξεβάλλοντο ἐκεῖθεν, ἔμελλεν ἐν οὕτω βραχεῖ χρόνῳ νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ καταστῇ ἀπὸ προσηγορικοῦ κύριον τὸ μισητὸν τοῦτο ὄνομα, νὰ λησμονηθῇ δὲ τὸ πρότερον;

ε΄) Πῶς συμβαίνει ὥστε ἡ παρὰ τὴν Ἀμοργὸν Σχινοῦσσα, νησὶς ἐλαχίστη, νὰ εἶναι διῃρημένη εἰς δύο κώμας, ὧν ἡ μία μόνη καὶ αὕτη οὐχὶ ἡ παράλιος ἀλλ' ἡ μεσόγειος καὶ πεδινὴ νὰ καλῆται Μεσαρεά; Ἡ νῆσος εἶναι οὕτω μικρὰ ὥστε καὶ σήμερον πᾶσα ἀνήκει εἰς τὴν ἐν Ἀμοργῷ Μονὴν τῆς Χοζοβιωτίσσης. Ἂν λοιπὸν παρεχωρεῖτο ἀληθῶς ὡς τιμάριον, θὰ παρεχωρεῖτο βεβαίως ἡ νησὶς πᾶσα, οὐχὶ μόνον ἓν μέρος αὐτῆς. Εἶναι μάλιστα ζήτημα ἂν ποτε κατῴκησαν καὶ ἂν ἔσχον κτήματα ἐπὶ τῆς Σχινούσσης ξένοι κατακτηταί. Διότι καὶ ἄλλαι τοιαῦται μικραὶ νῆσοι ἀνεγνώρισαν μὲν τῶν ξένων τὴν κυριαρχίαν καὶ ὑπετάχθησαν αὐτοῖς, ἀλλὰ δὲν κατῳκήθησαν ὑπ' αὐτῶν οὐδ' ἔσχον ποτὲ οὗτοι ἐπ' αὐτῶν γαίας. Οὕτω λ. χ. ἡ νησὶς Κλαῦδος ἐν τῷ Λιβυκῷ πελάγει ἀπέναντι τῶν Σφακίων εἶναι μὲν ὑποτελὴς τοῖς Τούρκοις, ἀλλ' οὗτοι οὔτε κατῴκησαν οὔτε κτήματα ἔσχον ποτὲ ἐπ' αὐτῆς. Πρβλ. καὶ ὅσα περὶ τούτων ἐξέθηκε διὰ μακρῶν ὁ κ. Ἀντώνιος Βάλληνδας ἐν τοῖς Παρέργοις Φιλολογικοῖς Πονηματίοις αὐτοῦ σελ. 9, ἔνθα ταῖς ἄλλαις νήσοις «*ὤν ἔνιαι οὐδέποτε εἶδον ἀλλογενῆ ἔποικον*» συγκαταλέγει καὶ τὴν Ἰκαρίαν. Τὴν σχέσιν ταύτην εἶχον ἐγὼ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὅτε ἀποβλέπων εἰς τὸν ἄκρατον Ἑλληνισμὸν(1)

(1) Ἐπειδὴ ἐγὼ παρετήρησα ὅτι ἓν μόνον ξένον ὄνομα τόπου, τὸ *Πούντα*, ἤκουσα ἐν Ἰκάρῳ, ὁ κ. Μηλιαράκις ἀναφέρει σελ. 30 σημ. 52 ὅτι τὰ μερίσματα τῆς νήσου, οἱ δῆμοι ὀνομάζονται διὰ τῆς λέξεως *καρτέρια*, καὶ ταύτην ἐν σελ. 55 σημ. 124 χαρακτηρίζει ὡς ξένην, λέγων ὅτι δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. Σάθαν παράγοντα τὸ καρτέρι ἐκ τοῦ καρτερῶ, «διότι, ἐπιφέρει, τοιοῦτο *παράγωγον μὲ τοιαύτην κατάληξιν δὲν δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ καρτερῶ. Τὰ εἰς -έρι οὐσιαστικὰ δὲν εἶνε παράγωγα ἐκ ῥημάτων*». Εἰς ταῦτα παρατηρῶ ὅτι πρῶτον τὸ *καρτέρι* δὲν εἶναι τοπωνυμία, ἀλλ' ὄνομα πολιτικῆς διαιρέσεως, ἔπειτα ὅτι ἡ ἀπόδειξις τῆς ξενικῆς ἢ Ἑλληνικῆς αὐ-

τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων τῆς Ἰκάρου ᾔκασα ὅτι οὐδέποτε αὕτη ἔσχε ξένους κατοίκους, οὐχὶ δὲ ὅτι οὐδέποτε κατεκτήθη ὑπὸ ξένων. Τοῦτο καὶ αὐτὸς πρὸ πολλοῦ ἐκ τῆς ἱστορίας ἤξευρον καὶ ὁ φίλος κ. Γ. Ζολώτας, μεθ' οὗ περιῆλθον τὴν νῆσον εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐξακριβώσας τὰ ζητήματα ταῦτα πολλὰ περὶ τούτων ἐν ταῖς ὁμιλίαις διεξήρχετο. Καὶ ἂν λοιπὸν ἡ νῆσος Ἴκαρος παρεχωρήθη ἀληθῶς τῷ Bajatino τῷ 1191, ὅπερ ἐμοὶ ἐφείσθω σφόδρ' ἀμφιβάλλειν, τότε ὤφειλε πᾶσα ἡ νῆσος, οὐχὶ μία κώμη αὐτῆς, νὰ ὀνομασθῇ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ δηλοῦντος τὴν σχέσιν ὅλης τῆς νήσου. Τὸ αὐτὸ δὲ ῥητέον καὶ περὶ τῆς Σχινούσσης.

ϛ') Ἐν Ἠπείρῳ οἱ Φράγκοι μικρὸν ἴσχυσαν, εἶναι δ' ἄγνωστον ἂν ἐκεῖ ἔσχον οὗτοι τιμάρια, καὶ ὅμως καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει Μεσαρҗά, ἐν Πογωνιανῇ. Ὁ κ. Μηλιαράκις λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην διὰ δύο ὑποθέσεων, α') ὅτι καὶ οἱ ἐν Ἠπείρῳ ἐπὶ καιρόν τινα ἰσχύσαντες ἐγχώριοι ἡγεμόνες ἵδρυσαν τιμάρια καὶ β') ὅτι ὠνόμασαν αὐτὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου. Ἀλλ' ὅταν γλωσσικοὶ νόμοι ἀποβάλλουν ὡρισμένως ἐτυ-

τοῦ καταγωγῆς ὀφείλει νὰ ἐπιτευχθῇ δι' ἄλλων ἐπιχειρημάτων, οὐχὶ δὲ δι' ὅσων προτείνει ὁ κ. Μηλιαράκις. Δυστυχῶς δὲν εὐκαιρῶ πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐξετάσω ἱστορικῶς τὴν λέξιν, διὸ ἀναγκάζομαι νὰ ἐπέχω· τοσοῦτον δὲ ὅμως παρατηρῶ ἀπὸ τοῦδε, ὅτι τὰ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς καταγωγῆς αὐτῆς ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Μηλιαράκι δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῶν πραγμάτων. Διότι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου παρετηρήθη καὶ ἐδιδάχθη διὰ μακρῶν ὅτι ἀπὸ τῶν ῥημάτων παράγονται οὐδέτερα καὶ εἰς -ος καὶ εἰς -ι(ο), πρβλ. βροντῶ τὸ *βρόντος*, βρουχᾶται τὸ *βροῦχος*, βυθίζω τὸ *βύθος*, γεμίζω τὸ *γέμος*, γνωρίζω τὸ *γνῶρος*, δροσίζω τὸ *δρόσος*, κτλ. ἐν Einleitung σελ. 365-7, τὸ *καθισιό*, τὸ *μεθύσι* (τὰ *μεθύσια* Θανατικῷ Ῥόδου 573), *τὸ συχώριο, τὸ κατάντιο, τὸ συγύριο, τὸ παρακάλι(ον)*, (Ἀβραὰμ 101) *τὸ κολάκιο, τὸ ζύγι, τὸ συνήθι, τὸ καταφρόνιο, τὸ ξαγόριο, τὸ ἀναγόριο, τὸ φιλοκάλι - φρο(υ)κάλι, τὸ ξαρέσκειο*, τὸ *γάστρι, τὸ ξόδι* κτλ. ἐν Einleitung 369-371. Βεβαίως τούτων πολλὰ προῆλθον ἐκ τῶν θηλυκῶν κατὰ διαφόρους ἀναλογίας καθὰ ἐκεῖ διὰ μακρῶν ἐξετέθη. Ἀλλ' ἀκριβῶς καθ' ὃν τρόπον ἐλέχθη *συμπάθειο* (Ἀβραὰμ 896) ἀντὶ συμπάθεια ἀπὸ τοῦ συμπαθῶ, *κατευόδιο* ἀντὶ τοῦ κατευοδία ἀπὸ τοῦ κατευοδῶ, *κατάντιο* ἀντὶ καταντία ἀπὸ τοῦ καταντῶ, *μεσημέρι* ἀντὶ μεσημερία, (ὁ) *λημέρι* ἀντὶ ὁλημερία ἀπὸ τοῦ *λημεριάζω* καὶ *νυκτέρι* κατ' αὐτό, οὕτως ἠδύνατο νὰ λεχθῇ καὶ *καρτέρι* ἀντὶ τοῦ καρτερία ἀπὸ τοῦ καρτερῶ. Καὶ καταλήξεως *-ερι* οὐδεμία ἀνάγκη ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνον *-ι* καὶ *-ιο*. Ὅτι δὲ ἡ ἔννοια τῆς ἐνέδρας ἣν ἔχει τὸ *καρτέρι*, κάλλιστα δύναται ν' ἀναπτυχθῇ ἐκ τῆς τοῦ *καρτερῶ* (=προσδοκῶ, περιμένω ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, πρβλ. Προδρόμ. Δ'. 531 *καρτέρησον* μικρόν, ὅτι οὐδὲν ἔχω»), καταλαμβάνει ὅστις ἐνθυμηθῇ τὸ Ὁμηρικὸν Γ. 107 *δεδεγμένος ἐν προδοκῇσιν* (=περιμένω εἰς τὸ καρτέρι) ἀπὸ τοῦ δέχομαι, ἐξ οὗ καὶ προσδοκάω, καραδοκέω κτλ. πρβλ. καὶ *δόχι* ὑποκοριστικὸν τοῦ δοχὴ ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ = ἐνέδρα.

μολογίαν τινά, αὕτη δὲν δύναται, φρονῶ, νὰ στηριχθῇ διὰ τοιούτων ὑποθέσεων.

ζ') Πῶς θὰ ἑρμηνεύσωμεν τὰς ἐν Τραπεζοῦντι δύο *Μεσαρέας*, ἀφοῦ ἐκεῖ, ὡς γνωστόν, οὔτε κατακτήσεις οὔτε τιμάρια ἔσχον ποτὲ οἱ Φράγκοι; Περὶ τούτων γράφει μοι ὁ γνωστὸς ἑρμηνευτὴς τῆς Ποντικῆς διαλέκτου, καθηγητὴς κ. Δημοσθένης Οἰκονομίδης, ὅτι «λέγομεν πληθυντικῶς *τὰ Μεσαρέας*, ὡς ὄνομα χωρίου τινὸς πλησίον τῆς Τραπεζοῦντος ΝΑ αὐτῆς κείμενον· ὡς δ' ἤκουσα παρ' ἄλλου ἀπαντᾷ *τὰ Μεσαρέας* καὶ ἐν Κρώμῃ τῆς Χαλδίας». Πῶς λοιπόν, ἐρωτῶ καὶ πάλιν, θὰ ἑρμηνευθῇ ἡ ἐμφάνισις τοῦ ὀνόματος ἐν τῷ Πόντῳ, ἂν ἡ λέξις ἐδήλου τιμάριον; Ἢ θὰ καταφύγωμεν πάλιν καὶ περὶ τούτων εἰς τὰς ὑποθέσεις ὅτι ἐδόθησαν καὶ ἐκεῖ γαῖαι εἴτε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων Κομνηνῶν εἴτε ὑπὸ τῶν διαδεξαμένων αὐτοὺς Σουλτάνων εἴς τινας οἱουσδήποτε καὶ ὅτι αἱ γαῖαι αὗται ὠνομάσθησαν διὰ τοῦ καθολικοῦ ὀνόματος massaria-Μεσαρέα; Ἀλλὰ πλὴν ἄλλων δὲν ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῇ διὰ κειμένων, ὅτι ἐν Ἑλλάδι *μασσαρία* ἦτο τὸ καθολικὸν τῶν γαιῶν τούτων ὄνομα; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως ὅτι ἡ λέξις αὕτη, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς χώραις τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου εἴτε ὡς προσηγορία εἴτε ὡς τοπωνυμία σῴζεται, δὲν δύναται νὰ εἶναι νεωτέρα τοῦ πολιτικοῦ διαμελισμοῦ τῆς Βυζαντίνης αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἀναγκαίως, παλαιοτέρα, τ.ἔ. *μεσαιωνική*.

Ὅτι καὶ αἱ μνημονευθεῖσαι γεωγραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ ἀπορίαι τῆς ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ massa massaria παραγωγῆς τῆς λέξεως Μεσαρέα δὲν στεροῦνται σημασίας καὶ σπουδαιότητος, θά μοι ὁμολογήσῃ, ἐλπίζω, ἕκαστος.

Κεφάλαιον Δ'.

Οὐδ' ἄλλοι λόγοι φαίνονται ὑποστηρίζοντες τὴν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παραγωγὴν τῆς λέξεως Μεσαρεα.

Ὑπὲρ τῆς ξενικῆς καταγωγῆς προβάλλει ὁ κ. Α. Μηλιαράκις καὶ ἄλλους λόγους ἤτοι πρῶτον ἐν σελ. 37 σημ. 71 ὅτι ὁ Mas-Latrie ἀναφέρει ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐν Κύπρῳ Μεσαρεᾶς ἐλέγετο διαφοροτρόπως:

Messorée, Messaoria, Massaria Massargha. Συμπεραίνει δ' ὁ κ. Μηλ. ἐντεῦθεν ὅτι «ἐὰν τὸ ὄνομα ἦτο Ἑλληνικόν, δὲν θὰ ὑπῆρχον ἀναμφιβόλως τόσοι τύποι ἔστω καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ξένων. Δὲν εἶναι δ', ἐπιφέρει, τὸ ὄνομα Μεσσαρία τόσον δύσκολον εἰς τὴν προφορὰν ὥστε νὰ μὴ τὸ ἀκούωσιν εὐκρινῶς οἱ ξένοι». Δεύτερον σελ. 44-6 ὅτι ὅπου τὸ Ἑλληνικὸν Χρονικὸν τοῦ Μορέως ἔχει τὸ ὄνομα Μεσαρέα, ἐκεῖ τὸ Γαλλικὸν δὲν ἔχει αὐτό, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ montagnes de l'Escorta, ἤτοι τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἔχει «Καὶ ἀφ' ὅτου ἐσωρεύθησαν ἐκεῖ 's τὴν Ἀνδραβίδα τάρχοντολόγι τοῦ Μορεῶς κ' ὅλης τῆς Μεσαρέας», τὸ δὲ Γαλλικὸν Et quand li noble home dou plain de la Morée et le peuple des casaux de toute la contrée et des montagnes de l'Escorta virent. Ἐντεῦθεν δὲ συνάγει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο ἄγνωστον τοῖς Φράγκοις ὡς γεωγραφικὸν ὄνομα, γνωστὸν δὲ μόνον ὡς ὄνομα ἰδιότητος τῆς χώρας καθ' ὃν χρόνον συνετάχθη τὸ Γαλλικὸν χρονικόν, ὅτε δέ, ἐπιφέρει, μετὰ ἑκατονταετηρίδα τὸ ὄνομα τοῦτο, οὗτινος χρῆσιν ἔκαμνον οἱ Ἕλληνες, ἀπώλεσε τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν, ἔμεινεν εἰς αὐτοὺς ὡς γεωγραφικὴ ἔκφρασις, τὴν ὁποίαν καὶ μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου ὡς μᾶλλον εὔληπτον, ἀντὶ τῆς ἀγνώστου Γαλλικῆς κτλ.» Τρίτον σελ. 50-1 ὅτι καὶ ἄλλοι, οἷον ὁ περιηγητὴς Τουρνεφόρτιος καὶ ὁ Σπ. Ζαμπέλιος καὶ ἄλλοι ἐφρόνουν ὅτι ἡ λέξις ἦτο ξένη. Τέταρτον σελ. 51 ὅτι καὶ ἄλλα ὀνόματα τῆς αὐτῆς περίπου ἐννοίας ὑπάρχουσι παραμείναντα ὡς γεωγραφικὰ ἐκ ξένων καταχτήσεων, λ.χ. Μούλκι, Ἰμπλάκικα κτλ. Πέμπτον (σελ. 47) ὅτι τὸ ὄνομα εὑρίσκεται μόνον ὅπου οἱ Φράγκοι ἐδέσποσαν καὶ οὐχὶ πρὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος.

Τῶν λόγων τούτων ἡ ἀποδεικτικὴ δύναμις δέν μοι φαίνεται ἰσχυρά, διότι πρῶτον ἐκ τῆς μεγάλης ποικιλίας λέξεώς τινος ἐν τῷ στόματι τῶν ξένων καταχτητῶν ὀρθότερον ἢ ὅπως ποιεῖ ὁ κ. Μηλιαράκις δύναται ἕκαστος νὰ συμπεράνῃ τἀναντία αὐτῷ, ὅτι δηλ. ἡ λέξις δὲν ἦτο τῶν ξένων, ἀλλὰ τῶν αὐτοχθόνων, διὸ καὶ διέστρεψαν αὐτὴν οἱ ξένοι οὕτω· διότι φύσει τὰ ἀλλότρια διαφθείρονται εὐκολώτερον. Ὀρθῶς δὲ λέγει περὶ τούτου ὁ καλὸς φίλος κ. John Shmitt ἐν σελ. 26 der Chronik von Morea ὅτι εὑρίσκει φυσικώτατον ὅτι καὶ ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Γάλλος τοὺς ξένους φθόγγους ἐζήτουν νὰ προσαρμόσουν πρὸς τοὺς τῆς ἰδίας γλώσσης καὶ ἐντεῦθεν αἱ μεγάλαι διαστροφαὶ τῶν Γαλλικῶν μὲν

λέξεων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ χρονικῷ, τῶν Ἑλληνικῶν δὲ ἐν τῷ Γαλλικῷ.

Δεύτερον ἐκ τούτου ὅτι τὸ Γαλλικὸν κείμενον δὲν ἔχει ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν τὴν ὀνομασίαν Μεσαρέαν ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς τὴν γενικωτέραν ἔκφρασιν *ὄρη τῶν Σκόρτων*, δύναταί τις πάλιν πολὺ ὀρθότερον νὰ συναγάγῃ τὸ ἐναντίον συμπέρασμα, ὅτι ὁ μὲν Ἑλληνιστὶ χάριν τῶν ἐγχωρίων γράψας μετεχειρίσθη τὸ ἀκριβὲς ὄνομα, ὁ δὲ Γαλλιστὶ δι' ἄγνοιαν τῶν καθ' ἕκαστα καὶ πρὸ πάντων ἐπειδὴ οἱ ἐν Γαλλίᾳ ἀναγνῶσταί του δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἔχουν οὕτως ἀκριβεῖς γεωγραφικὰς γνώσεις ὥστε νὰ ἠξεύρουν ποῦ κεῖται ἡ Μεσαρέα, προετίμησε τὸ ἀοριστότερον μὲν ἀλλὰ τοῖς Γάλλοις γνωστότερον διὰ τὸ φρούριον Σκόρτα, καὶ δι' αὐτὸ εἶπεν *τὰ ὄρη τῶν Σκόρτων*. Ἀπὸ τοῦ φρουρίου Candia ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν ξένων ὅλη ἡ Κρήτη Candia, ἐνῷ οἱ ἐγχώριοι οὐδέποτε ἐλησμόνησαν τὸ προσφιλὲς αὐτοῖς ὄνομα τῆς Κρήτης. Δὲν εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον συνετάχθη ἑκατὸν ὅλα ἔτη μετὰ τὸ Γαλλικόν, τοὐλάχιστον τὸ ὑπάρχον Γαλλικόν, ἀφοῦ πειστικῶς ὑπὸ τοῦ κ. John Shmitt ἀπεδείχθη ὅτι τὸ μὲν Ἑλληνικὸν πρὸ τοῦ 1327 ἐποιήθη, τὸ δὲ Γαλλικὸν βραδύτερον κατὰ τὸ 1333· τοῦτο δὲ τὸ νεώτερον τοῦ Ἑλληνικοῦ, τὸ σῳζόμενον Γαλλικὸν κείμενον, ὅπερ μάλιστα φαίνεται μετάφρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ, (πρβλ. John Schmitt ἔνθα ἀνωτ. σελ. 25 κέξ. καὶ ἰδιαιτέρως σελ. 126) δὲν ἔχει τὴν Μεσαρέαν, ἣν ἔχει τὸ Ἑλληνικόν· ὥστε περὶ μεταβολῆς τῆς σχέσεως καὶ σημασίας τοῦ ὀνόματος ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο κειμένων χρόνῳ οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ. Δὲν ἐννοῶ δὲ τέλος ἐγὼ διατί ἔμελλε νὰ εἶναι εἰς τὸν δῆθεν μεταφράστην ἄγνωστος ἡ ὀνομασία «*ὄρη τῶν Σκόρτων*», ὅπως λέγει ὁ κ. Μηλιαράκις, ὥστε ἐδέησε νὰ εἴπῃ Μεσαρέαν ἀντὶ τούτων.

Τρίτον, ἐπειδὴ τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα δὲν λύονται διὰ ψηφοφορίας, οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει τὸ πόσοι καὶ ποῖοι πρότερον ἐξήνεγκον ἀσύστατόν τινα γνώμην, ἤτοι πόσοι ἐσφάλησαν. Ἔπειτα παρατηρῶ ὅτι ἡ περὶ τούτου γνώμη των δὲν ἐρρήθη σαφῶς, συνάγεται δὲ μόνον ὑποθετικῶς ὑπὸ τοῦ κ. Μηλιαράκι ἐκ τοῦ διαφόρου τρόπου καθ' ὃν ἔγραφον τοὺς τύπους τῆς λέξεως, ὅπερ βεβαίως δὲν ἰσχύει μέγα.

Τέταρτον ἐγένοντο μὲν ἄλλα ὀνόματα σχέσεων πρότερον δηλωτικὰ κατόπιν γεωγραφικά, ἀλλὰ ταῦτα ἀποδείκνυται καὶ διὰ κειμένων καὶ διὰ τῆς λαλουμένης σήμερον γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅτι ἦσαν

πρότερον προσηγορικὰ τ. ἔ. δηλωτικὰ τοιούτων σχέσεων· τοὐναντίον δὲ τὸ μασσαρία καὶ μασσάριος οὔτε ὑπὸ τῆς παλαιοτέρας γραμματείας οὔτε ὑπὸ τῆς νῦν λαλουμένης πιστοῦται ὅτι ἦσάν ποτε παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν αὐθεντικῶν γαιῶν, τιμαρίων, παροίκων ἐν χρήσει. Ἡ παραβολὴ ἄρα τούτων καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἑρμηνεία τοῦ Μεσαρεὰ ἀνεπιτυχής.

Πέμπτον τὸ ὄνομα εὑρίσκεται καὶ ἐν Ἠπείρῳ, ἔνθα οἱ Φράγκοι ἐλάχιστα ἐδέσποσαν, ὡς προσηγορικὸν δὲ καὶ ἐν Δωρίδι καὶ ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐν Σιατίστῃ, ἔνθα ἔτι ὀλιγώτερον, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐν Πόντῳ ἔνθα οὐδαμῶς. Ἔπειτα οὐδὲ τὸ προσηγορικὸν ὄνομα *μεσαρεὰ* τὸ ἀπὸ τῆς Θρᾴκης μέχρι τοῦ Ταινάρου γνωστὸν ἀναγινώσκεται οὔτε ἐν τοῖς πρὸ τοῦ 12 αἰῶνος οὔτε ἐν τοῖς μετ' αὐτὸν συντεταγμένοις βιβλίοις· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ ἐλλόγως τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο οὐδὲν θαυμαστόν, ἀφοῦ εἶναι πασίγνωστος ἡ ὀλιγωρία, μεθ' ἧς οἱ ἐκ Βυζαντίου ἀναγράφουν τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ 13 αἰῶνος. Ἡ Ἑλλὰς οὔτε παλαίστρα αἱρέσεων καὶ ἐμφυλίων στάσεων (καὶ ἡ μόνη γενομένη στάσις, ἡ κατὰ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, τῷ 727 εἶχε θρησκευτικὸν οὐχὶ πολιτικὸν χαρακτῆρα καὶ αἰτίαν) χρηματίσασα οὔτε ὑπὸ συντεταγμένως προβαινόντων κατακτητικῶν ἐθνῶν ἀπειλουμένη, καθὼς ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπὸ τῶν Περσῶν, Ἀράβων καὶ Σελτσουκιδῶν Τούρκων, καὶ ἡ Θρᾴκη καὶ ἡ Μακεδονία ὑπὸ πολυωνύμων ἐπιδρομέων καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐλάχιστα ἠδύνατο νὰ ἐφελκύσῃ πρὸ τῶν Φράγκων τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῆς ἐν Βυζαντίῳ Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἱστορούντων τὰς κυβερνητικὰς πράξεις χρονογράφων. Οἱ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβάλλοντες ἀλλογενεῖς εἰσήρχοντο, ὡς φαίνεται καὶ καθὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀλβανῶν ἐλέγχει, μᾶλλον ὡς εἰρηνικοὶ καὶ ἐργατικοὶ ἄνθρωποι ἢ ὡς κατακτηταί. Διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν αὐτοὺς οὐχὶ ἐν πόλεσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑπαίθρων διάγοντας εἴτε ὡς γεωργοὺς εἴτε ὡς ποιμένας, οὐχὶ δὲ πολιτευομένους καὶ ἐργαζομένους ἀπὸ κοινοῦ σχεδίου κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Αὕτη δὲ τὸ μὲν διὰ τῆς μεταδόσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τὸ δὲ διὰ μικρῶν τινων στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν (λ.χ. ἐπὶ Εἰρήνης) καὶ μέτρων (λ.χ. τῶν στρατιωτικῶν ἀποικιῶν) ἠδύνατο νὰ συγκρατῇ τοὺς ἀνθρώπους τούτους ἐν ἡσυχίᾳ καὶ κατὰ μικρὸν ἐξημερώνῃ. Ἐντεῦθεν ὁ ὀλίγος καθόλου περὶ τῶν Ἑλληνικῶν

πραγμάτων λόγος ἐν τοῖς Βυζαντιακοῖς συγγραφεῦσιν, οἵτινες κατὰ κανόνα μόνον τὰς ἐπισήμους τῆς κυβερνήσεως πράξεις καὶ τὰ πρὸς ταύτας σχέσιν ἔχοντα γεγονότα ἀναγραφῆς ἄξια ἐνόμιζον, οὐχὶ δὲ τὰ ἰδιαίτερα τῶν λαῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλως βεβαίως θὰ εἶχον τὰ πράγματα, ἂν ἐσῴζοντο ἡμῖν τὰ ἰδιωτικὰ κατ' ἐπαρχίας ἔγγραφα, ἢ τὰ τῶν συμβολαιογραφείων. Καὶ αὐτὸς ὁ πολύκροτος καταστὰς Μορέας ἅπαξ μόνον πρὸ τῶν Φράγκων ἀναφέρεται καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ τῆς Κυβερνήσεως ἀλλὰ κατὰ τύχην ἔν τινι χειρογράφῳ, ὃ ἀγαθός τις καλόγηρος ἐν Ἤλιδι ἀντέγραψεν! Διὰ ταῦτα πάντα τὴν εἰκασίαν, καθ' ἣν ἡ λέξις Μεσαρεὰ εἶναι ξένη, ἐπειδὴ δὲν ἀπαντᾷ πρὸ τῶν Φράγκων, δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ θεωρήσω ἰσχύν τινα ἔχουσαν, νομίζω δ' ὅτι, ἂν τυχὸν ἤθελεν ἡ ἀρχὴ καὶ μέθοδος αὕτη ἐπικρατήσει, πολλοῦ φωτὸς ἐκ τῆς νέας Ἑλλάδος ἐπὶ τὴν μεσαιωνικὴν δυναμένου νὰ πέσῃ, θὰ ἐστέρει αὐτήν.

Οὔτε ὑπὸ γεωγραφικῶν ἄρα καὶ ἱστορικῶν οὔτε ὑπὸ ἄλλων οἱωνδήποτε λόγων ἐπιβάλλεται ἀληθῶς ἡ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ massa massaria παραγωγὴ τῆς Μεσαρεᾶς, ἀφοῦ ἀκριβῶς τοὐναντίον λόγοι ἱστορικοὶ καὶ γεωγραφικοὶ καὶ ἄλλοι οὐχὶ ὀλιγώτεροι τῶν γλωσσικῶν ἀντιτάσσονται αὐτῇ καὶ ἀφοῦ πρὸς πολλὰς καὶ μεγάλας, ὡς εἴδομεν, παλαίει δυσκολίας· φρονῶ δὲ ὅτι αὗται οὐδὲ τὸν φίλον κ. Μηλιαράκιν θὰ διέφευγον, ἂν μὴ προκατειλημμένος ὑπὸ τῆς ἐσφαλμένης αὐτοῦ ἐτυμολογίας ἐπειρᾶτο παντὶ σθένει νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τὰς γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς σχέσεις, ὅ, τι ἄλλη, σφαλερωτάτη μάλιστα μάθησις, ἡ ἐτυμολογία, ὑπηγόρευον αὐτῷ, ἀλλ' ἂν ἀσχέτως πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ ἐτυμολογίαν ἐβασάνιζεν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἀλλὰ καὶ ἂν τυχόν τι, ἤθελε κατορθώσει νὰ ἐξεύρῃ διά τινος οἱασδήποτε τέχνης καὶ μηχανῆς λόγους ἀποχρῶντας εἰς λύσιν τῶν μνημονευθεισῶν γεωγραφικῶν καὶ ἱστορικῶν καὶ ἄλλων δυσκολιῶν, πάλιν ὑπολείπονται ἐναντίοι τῇ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παραγωγῇ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος λέξεως οἱ ἐκτεθέντες γλωσσικοὶ νόμοι, ἀπόλυτον καὶ ἀναντίλεκτον παρέχοντες βεβαιότητα. Διὰ τούτων δ' ἐγὼ μάλιστα ἐπεδίωξα καὶ τούτοις ἐπέμεινα ν' ἀποδείξω τὸ ὀρθὸν τῆς ἐμῆς ἐτυμολογίας ἐκ τοῦ *μέσος-μεσάρις-μεσαρέα-μεσάρι*, τὸ σφαλερὸν δὲ τῆς τοῦ κ. Μηλιαράκι ἐκ τοῦ massa κτλ., ἵνα μὴ ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνης στηριζόμενοι οἱ ἱστορικοὶ χαρακτηρίζωσιν ἀναποδείκτως καὶ ἐσφαλμένως ὡς δουλοπαροίκους τοσούτους τῶν

πατέρων ἡμῶν καὶ ὡς ξένας τοσαύτας ἐκτάσεις τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ἢ τίς δὲν ἐνθυμεῖται ποσάκις ἡ ἀκρόπολις τῆς συμπάσης Ἑλλάδος, ἡ θεία νῆσος τοῦ Πέλοπος, ἐχαρακτηρίσθη ὡς Σλαυικὴ χώρα καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Σλαῦοι, καὶ ταῦτα διὰ τὴν ἐκ τοῦ Σλαυικοῦ more ἐτυμολογίαν, ἥτις ἦτο μὲν ὅλως ἀσύστατος καὶ αὐτὸ τοῦτο γλωσσικῶς ἀδύνατος (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Ε'. σελ. 506 κέξ.), ἐπιστεύθη δ' ὅμως παρ' ἀξίαν ἐπὶ μακρόν, ἐπειδὴ δὲν ἀνῃρέθη ἐγκαίρως;

Φίλος παλαιὸς καὶ εἰλικρινὴς ἀναγνοὺς πρό τινος ὅσα ἔγραψα περὶ τῆς λέξεως Μορέας, ἐπέστειλέ μοι παίζων ἅμα καὶ σπουδάζων, ὅτι ἂν τοσαῦτα περὶ ἑκάστης Ἑλληνικῆς λέξεως ἐπιχειρῶ νὰ γράφω, οὐαὶ τοῖς ἀναγνώσταις μου· δὲν ἀμφιβάλλω δ' ὅτι ἔτι μᾶλλον θὰ ἐκπλαγῇ ἀναγνοὺς ταῦτα περὶ τῆς Μεσαρεᾶς. Εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην, ἥτις πιθανὸν καὶ εἰς ἄλλων νὰ ἐπέλθῃ τὴν διάνοιαν ἀπαντῶ, ὅτι ἂν μὴ παντάπασι σφάλλωμαι, ἐν τούτοις ἀληθῶς εἰπεῖν δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς λέξεως, ἀλλὰ τὸ μὲν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν πατέρων ἡμῶν, τὸ δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ μεθόδου ἧς ἀναγκαῖον νομίζω ὅτι εἶναι νὰ γίνηται χρῆσις κατὰ τὰς ἐτυμολογικὰς ταύτας ἐργασίας, περὶ τῆς ἀρχῆς δηλ. ὅτι κατὰ πᾶσαν ἀπόπειραν εἰς ἐτυμολογίαν λέξεως ἀνηκούσης εἰς γλῶσσαν ἢ διάλεκτόν τινα, ἀπαραίτητος ἀνάγκη εἶναι προηγουμένης προπαιδείας καὶ ἀληθοῦς φιλολογικῆς ἀκριβείας, ὥστε νὰ ἠξεύρωμεν τοὺς φθογγικούς, τυπικούς, μορφολογικοὺς κλπ. νόμους τῆς γλώσσης ἢ διαλέκτου ταύτης, ὅσον οἷόν τε πληρέστερον, ἵνα ἐτυμολογοῦντες μὴ παραβαίνωμεν αὐτοὺς μήτε ἐν γνώσει μήτε ἐν ἀγνοίᾳ. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἐφαρμοζομένη εὐλόγως ἐπὶ πᾶσαν γλῶσσαν οὔτε ἄτοπος οὔτε περιττὴ πρέπει νὰ φανῇ προκειμένου περὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς. Ἢ τίς λ.χ. θὰ ἐτόλμα σπουδάζων νὰ ἐτυμολογῇ λέξεις τῆς Λατινικῆς γλώσσης ἄνευ φιλολογικῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς γλώσσης καὶ τῶν νόμων αὐτῆς (1); Καὶ ὁ ἐτυμολογῶν ἄρα τὸ μεσαιωνικώτατον Μεσαρέα

(1) Εἶχον γράψει τἀνωτέρω, ὅτε μετ' ἐκπλήξεως ἀνέγνων ἐν Revue Critique τῆς 11 Δεκεμβρίου 1893 σελ. 468, ὅτι, ὅπως τις δυνηθῇ νὰ διαγνώσῃ καὶ συναγάγῃ τὰς ἔκ τινος γλώσσης, λ.χ. τῆς Ἑλληνικῆς, εἰς ἄλλην, λ.χ. τὴν Τουρκικήν, εἰσελθούσας λέξεις, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἠξεύρῃ ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, ἀλλὰ μόνην ἐκείνην ἐξ ἧς αἱ λέξεις αὗται ἐλήφθησαν. Ἡ δ' ἔκπληξίς μου αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐπηυξήθη, ὅτ' ἐνεθυμήθην ὅτι ὁ ταῦτα λέγων διετείνετο πρότερον, ὅτι καὶ νόμους φωνητικοὺς νέους καὶ ἀγνώστους τῆς παραλαβούσης, ἤτοι τῆς ἀγνώστου αὐτῷ, γλώσσης ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ

ὀφείλει νὰ ἠξεύρῃ τοὺς νόμους τῆς παραγωγῆς τῶν λέξεων τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς, καὶ δὴ καὶ ὅτι ἐκ τῶν εἰς -*άρις* κατεσκευάζοντο θηλυκὰ εἰς -*αρέα*, ὧν πολλὰ ἐγένοντο ἔπειτα οὐσιαστικὰ παραλειφθέντος τοῦ οὐσιαστικοῦ αὐτῶν· ὁμοίως τοὺς νόμους τῶν φθογγικῶν παθήσεων αὐτῆς, καὶ δὴ ὅτι τὸ -*ρέα* ἦτο ἀδύνατον νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ -*ria* κττ. Καὶ ὁ ἐτυμολογῶν τὸ Ἰκάριον *Μεσαρὲ* καὶ τὸ Κύπριον *Μεσαρκὰ* καὶ τὸ Ἰταλιωτικὸν *Μεσάρι*, καθῆκον ἀπαραίτητον ἔχει νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι οἱ Ἕλληνες αὐτόθι διαστέλλουσιν ἀκόμη τὰ διπλᾶ σύμφωνα τῶν ἁπλῶν καὶ ὅτι ἀπαγγέλλοντες ἐν τούτοις ἁπλοῦν *σ* διδάσκουσι μεγαλοφώνως, ὅτι αἱ λέξεις αὗται οὐκ ἐκ τοῦ massaria παράγονται. Καὶ ὁ ἐτυμολογῶν τὸ Κρητικὸν *Μεσαρὰ* καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ Ἰκάριον *Μεσαρέ*, ὀφείλει νὰ μὴ ἀγνοῇ ὅτι τῶν εἰρημένων διαλέκτων οἱ φωνητικοὶ νόμοι μόνον εἰς τὸν τύπον *Μεσαρέα*, οὐχὶ δὲ εἰς τύπον massaria, ἐπιτρέπουσι ν' ἀναγάγωμεν τοὺς τύπους αὐτῶν. Καὶ ὁ ἐτυμολογῶν τὸ Ποντικὸν καὶ Αἰγινητικὸν *Μεσαρέα* ἀναγκαῖον νὰ ἐνθυμῆται ὅτι τὰ ἰδιώματα ταῦτα διαστέλλοντα ἀκόμη καθόλου εἰπεῖν πιστῶς τὰ ἀρχαῖα συμπλέγματα τῶν φθόγγων -*ία* καὶ -*έα* βοῶσιν ὅτι οἱ τύποι αὐτῶν μόνον ἐκ παλαιοτέρου *μεσαρέα*, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον ἐκ τύπου εἰς -ria ἢ ρία λήγοντος δύνανται νὰ νοηθῶσι. Πιθανὸν νὰ φανῶσιν εἴς τινας αἱ ἀπαιτήσεις μου αὗται ὡς ἰσοδύναμοι πρὸς ἀπαγόρευσιν ἀπὸ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἐπὶ πολὺν χρόνον. Οἱ ταῦτα τυχὸν ὑπολαβόντες πάμπολυ θ' ἁμαρτήσωσι τῆς ἐμῆς προαιρέσεως, διότι ἡ ἐπιθυμία μου δὲν εἶναι ν' ἀποτρέψω ἀλλὰ τοὐναντίον, καθ' ὃ ἔχω καθῆκον, νὰ προτρέψω εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην καταδεικνύων τίς ἡ ἀναγκαία προπαιδεία καὶ τίνα τἀπαραίτητα ἐφόδια εἰς τὰς ἐκστρατείας ταύτας, καὶ οὕτω διεγείρων εἰς ἀκριβεστέρας μελέτας. Θὰ εἶμαι δ' εὐτυχής, ἂν διὰ τῶν εἰρημένων περὶ τοῦ Μορέα καὶ τῆς Μεσαρέας συντελέσω εἰς μεθοδικωτέραν καὶ ἐπιστημονικωτέραν ἀναδίφησιν τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ ἱστορίας.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ἤτοι νόμον περὶ ἁρμονίας τῶν συμφώνων «par l'harmonie consonantique, pendant de l'harmonie vocalique» (Études σελ. οδ'. καὶ John Schmitt Déclaration σελ. 4) καὶ νόμον περὶ ἀφομοιώσεως τῶν ἁβροτέρων καὶ μαλακωτέρων φωνηέντων τῶν παραληφθεισῶν λέξεων Études σελ. ος' καὶ Schmitt σελ. 5).

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΤΡΑΓΙΚΩΝ

---

1. Σοφ. ἀπ. 84 (ἐκδ. Nauck).

ὁ δ' εἰ νόθος τις γνησίοις ἴσον σθένει·
ἅπαν τὸ χρηστὸν γνησίαν ἔχει φύσιν.

Ὀρθῶς ὁ ἀοίδιμος Ναύκιος οὐχὶ εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀπέδωκεν ἀμφοτέρους τοὺς στίχους γράψας

Α. οὐ δὴ νόθος τις γνησίοις ἴσον σθένει;
Β. ἅπαν τὸ χρηστὸν γνησίαν ἔχει φύσιν.

Ἐπειδὴ δ' ὅμως διὰ τῆς διορθώσεως ταύτης ὁ λέγων τὰ ἐν τῷ α' στίχῳ φαίνεται διεκδικῶν καὶ ἀποδεχόμενος ἃ καὶ ὁ ἀποκρινόμενος ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ φρονεῖ, ἡμεῖς δὲ φρονοῦμεν ὅτι ὁ λέγων τὰ ἐν τῷ α' στίχῳ ἔχει διάφορον γνώμην τοῦ ἄλλου καὶ δὲν παραδέχεται, ὅτι ὁ νόθος ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν τοῖς γνησίοις, ἀναγινώσκομεν·

Α. ὁ δὴ νόθος τοῖς γνησίοις ἴσον σθένει;
Β. ἅπαν τὸ χρηστὸν γνησίαν ἔχει φύσιν.

Τὴν γραφὴν *τοῖς* ἀντὶ τοῦ *τις* ἔχουσιν οἱ κώδικες SM καὶ A.

2. τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 85.

. . . .

στ. 11. μόνῳ δὲ χαίρειν καὶ νοσεῖν ἐξουσία
πάρεστιν αὐτῷ κἀποκρύπτεσθαι κακά.

Γραπτέον καὶ στικτέον

μόνῳ δὲ χαίρειν καὶ νοσοῦντ' ἐξουσία·
πάρεστιν αὐτῷ κἀποκρύπτεσθαι κακά.

3. τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 210.

τοιγὰρ ἰώδη φυλάξαι χοῖρος ὥστε δεσμίων.

Μήπως γραπτέον ;

τὸν γὰρ ὗν
ἤδη φύλαξαι χοῖρον ὥστε δεσμίαν.

Ὁ Βέργκιος ἔγραψε *τὸν γὰρ ἰώδη* λέγων ὅτι πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὁ Κέρβερος, ὁ δὲ Κασαύβων ἐκ τοῦ παρ' Ἀθηναίῳ 9, σ. 375 d *χοῖρον δὲ Ἴωνες καλοῦσι τὴν θήλειαν* ἔγραψε *χοῖρον ὥστε δεσμίαν.*

4. τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 219.

πρόποδα μέλεα τάδ' ὅσα κλαίομεν
τρόχιμα βάσιμα χέρεσι πόδεσι.

Τὸ τοῦ Εὐριπίδου (Ἠλ. 704). *Πᾶνα μοῦσαν ἡδύθροον πνέοντα* πρὸ διανοίας λαβόντες διορθοῦμεν τὸν πρῶτον στίχον ὧδε

πρόποδα μέλεα τάδ' ὅσα πνέομεν.

5. τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 220.

ᾤχωκε γὰρ κροτητὰ πηκτίδων μέλη
λύρας μοναύλοις τε χειμωντεως
ναὸς στέρημα κωμασάσης.

Τὸν δεύτερον στίχον ὁ μὲν Ναύκιος διώρθωσεν *λύρα μόναυλός θ'* (*μόναυλός τε Βαγνῆρος*) *οἷς ἐχαίρομεν τέως*, τὸν δὲ τρίτον ὁ μὲν Βαγνῆρος *ναός τ' ἔρημος*, ὁ δ' Ῥ. Ἔλλις *ναοὺς τ' ἐρήμοῖ πισσοχωνίας Ἄρης.*

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δύναται ὁ β' καὶ γ' στίχος νὰ διορθωθῇ ὧδε·

λύρας μοναύλου κἀλύμων αὐλῶν τόνοι
νάβλας τ' ἄημα κωμασάσης.

Περὶ τῆς νάβλας πρβλ. ἀπ. 765 *οὐ νάβλα κωκυτοῖσιν οὐ λύρα φίλα.*

6. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 226.

σοφὸς γὰρ οὐδεὶς πλὴν ὃν ἂν τιμᾷ θεός·
ἀλλ' εἰς θεοὺς ὁρῶντα, κἂν ἔξω δίκης
χωρεῖν κελεύῃ, κεῖσ' ὁδοιπορεῖν χρεών.

Τὸν β' καὶ γ' στίχον ὁ Σμιδίτιος διώρθωσεν ὧδε·

ἀλλ' οἱ θεοὶ σ' ἄγωσι (ἢ ὁρμῶσι), κἂν ἔξω δίκης
χωρεῖν τάχ' οἴῃ, κεῖσ' ὁδοιπορεῖν χρεών.

Καθ' ἡμᾶς διορθωτέος μόνος ὁ δεύτερος στίχος ὧδε·

ἀλλ' εἰς θεόν σ' ὁρῶντα, κἂν ἔξω δίκης

7. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 234.

ἔστι γάρ τις ἐναλία
Εὔβοιίς αἶα· τῇδε βάκχειος βότρυς
ἐπ ἦμαρ ἕρπει· πρῶτα μὲν λαμπρᾶς ἕω
κεκληματῶται χλωρὸν οἰνάνθης δέμας·
εἶτ' ἦμαρ αὔξει μέσσον ὄμφακος τύπον
καὶ κλίνεταί γε κἀποπερκοῦται βότρυς
δείλῃ δὲ πᾶσα τέμνεται βλαστουμένη
ὀπώρα καλῶς κἀνακίρναται ποτόν.

Ὅτι οἱ τρεῖς τελευταῖοι στίχοι νοσοῦσι καὶ τυφλῷ δῆλον. Ἐκ τῶν γινομένων διορθώσεων πιθανὴν νομίζομεν τὴν τοῦ Ναυκίου διορθοῦντος *πεπαίνεταί τε* ἀντὶ τοῦ *καὶ κλίνεταί γε*. Ἡμεῖς δέ, ὅπως ἅπαν τὸ χωρίον εὐοδωθῇ, διορθοῦμεν τοὺς στίχους τούτους ὧδε·

πεπαίνεταί τε κἀποπερκοῦται βότρυς·
δείλῃ δὲ πᾶσ' ἀποτέμνεται βλαστοῦ μὲν ἡ
καλή γ' ὀπώρα κᾆτα κίρναται ποτόν.

8. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 275.

τὸν Ἀίδαν γὰρ οὐδὲ γῆρας οἶδε φιλεῖν.

Ὁ Σμιδίτιος διορθοῖ τὸν στίχον τοῦτον ὧδε·

τὸν Ἀίδην γὰρ οὐδ' ὁ γηραιὸς φιλεῖ.

ἡμεῖς δὲ

τὸν Ἀίδην γὰρ οἶδεν οὐ γῆρας φιλεῖν.

9. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 342.

Πόσειδον, ὃς Αἰγαίου μέδεις
πρῶνας ἢ γλαυκᾶς μέδεις.
εὐανέμου λίμνας ἐφ' ὑψηλαῖς σπιλάδεσσι στομάτων

Τὸ προφανῶς ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ ἡμαρτημένον *στομάτων* ὁ μὲν Σμιδίτιος διώρθωσεν *ἐπωπῶν*, ὁ δὲ Ἔνιγγ *θοάζων*, ὁ δὲ Ἐρουερδῆνος *πολεύων*, ὁ δὲ Κόκκιος *σκοπέλων*, ἡμεῖς δὲ τὸ ὁμηρικὸν *πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα στενάχοντα* (ὀδ. 4,516.23,317) ἀναμνησθέντες γράφομεν τὸν τελευταῖον στίχον ὧδε·

εὐανέμου λίμνας ἐφ' ὑψηλαῖς σπιλάδεσσι στενάχων.

10. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 467

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδὲν οἶδά που τυχεῖν.

Τὸν στίχον τοῦτον, ὅς παρὰ Σουίδᾳ φέρεται,

λόγῳ γὰρ οὐδὲν ἕλκος οἶδά που χανόν,

ὁ μὲν Μεινέκιος διορθοῖ

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδὲν οἶδά πω μύσαν,

ὁ δὲ Κομπέρτζιος

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδὲν οἶδά πω χανὸν
μεμυκέναι,

ὁ δὲ ἡμέτερος Π. Παπαγεώργιος

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδὲν οἶδά που τυχὸν
τομῆς,

ὁ δὲ Σμιδίτιος

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδὲν οὐλοῦται χανόν.

ὁ δὲ Ναύκιος

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδὲν οἶδ' ἄκους τυχεῖν
(ἢ τυχὸν)

ἡμεῖς δὲ τὸ τοῦ Αἴαντος (στ. 581) ἀναμνησθέντες γράφομεν

λόγῳ γὰρ ἕλκος οὐδέν' οἶδά που τεμεῖν.

11. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 469.

Ἴδης δή ποτε μηλοτρόφῳ
ἀγενναι τὴ εἰ τὴν τῆς Ἴδης
τριολύμπιον ἅρμα.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο διεσώθη ἐν τοῖς σχολίοις εἰς Εὐριπίδου Ἀνδρομάχην στ. 276, ἔνθα λέγονται τάδε· «ὁ Μαίας τε καὶ Διὸς τόκος· ὁ Ἑρμῆς. μέμνηται δὲ τῆς ἱστορίας ἐκείνης, ἔνθα περὶ τοῦ μήλου ἦλθον κριθησόμεναι Ἥρα καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀφροδίτη παρὰ τῷ Πάριδι. τοιαῦτά ἐστι καὶ τὰ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν τοῖς Ποιμέσιν *Ἴδης*-*ἅρμα*».

Ἐκ τῶν ἐν τῷ σχολίῳ εἰκάζοντες διορθοῦμεν

Ἴδην δή ποτ' ἐς μηλοτρόφον
ἦγεν ὁ Μαίας Ζηνός θ' Ἑρμῆς
τριολύμπιον ἅρμα.

12. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 494.

τάδ' ἐστὶ κνισμὸς καὶ φιλημάτων ψόφος,
τῷ καλλικοσσαβοῦντι νικητήρια
τίθημι καὶ βαλόντι χάλκειον κάρα,

Διορθωτέον

τάδ' ἐστὶ κνισμὸς καὶ φιλημάτων ψόφος,
τὰ καλλικοσσαβοῦντι νικητήρια
τίθημι καὶ βάλλοντι χάλκειον κάρα.

Ἡ σύνταξις· τάδ' ἐστὶ κνισμὸς καὶ φιλημάτων ψόφος, τὰ (= ἃ) τίθημι νικητήρια καλλικοσσαβοῦντι καὶ βάλλοντι χάλκειον κάρα.

13. τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 511.

ἢ ποντοναῦται τῶν ταλαιπώρων βροτῶν
οἷς οὔτε δαίμων οὔτε τις θεῶν νέμων
πλούτου ποτ' ἂν νείμειεν ἀξίαν χάριν;
λεπταῖς ἐπὶ ῥιπῖσιν ἐμπολὰς μακρὰς
ἀεὶ παραρρίπτοντες οἱ πολύφθοροι
ἢ ἔσωσαν ἀκέρδαναν ἢ διώλεσαν.

Διορθωτέον καὶ στικτέον·

ἢ ποντοναῦται τῶν ταλαιπώρων βροτῶν,
οἷς οὔτε δαίμων οὔτε τις θεῶν νέμων
πλούτου ποτ' ἂν νείμειεν ἀξίαν χάριν,
λεπταῖς ὅτι ῥιπῖσιν ἐμπολὰς μακρὰς
ἀεὶ παραρρίπτοντες οἱ πολύφθοροι
ἢ ἔσωσαν ἀκέρδαναν ἢ διώλεσαν.

14. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 598.

κόμης δὲ πένθος λαγχάνω πώλου δίκην,
ἥτις συναρπασθεῖσα βουκόλων ὕπο
μάνδραις ἐν ἱππείαισιν ἀγρίᾳ χερὶ
θέρος θερισθῇ ξανθὸν αὐχένων ἄπο,
σπασθεῖσα δ' ἐν λειμῶνι ποταμίων ποτῶν
ἴδῃ σκιᾶς εἴδωλον αὐγασθεῖσ' ὑπὸ
κουραῖς ἀτίμως διατετιλμένης φόβης.
φεῦ, κἂν ἀνοικτίρμων τις οἰκτίρειέ νιν

πτήσσουσαν αἰσχύναισιν οἷα μαίνεται
πενθοῦσα καὶ κλαίουσα τὴν πάρος φόβην.

Τὸ κάλλιστον τοῦτο ἀπόσπασμα περιῆλθεν ἡμῖν οὐκ ὀλίγον ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων λελωβημένον. Πολλοὶ οἱ ἐπιχειρήσαντες νὰ θεραπεύσωσι τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν αὐτῷ, τελευταῖον δὲ ὁ Weil οὐχὶ ἀστόχως διώρθωσε τοὺς ἓξ τελευταίους στίχους γράψας

σπάσουσα δ' ἐν λειμῶνι ποταμίων πότων
ἴδῃ, σκιᾶς εἴδωλον αὐγασθεῖσ' ὑγρόν,
κουρὰς ἀτίμως διατετιλμένης φόβης·
φεῦ, κἂν ἀνοικτίρμων τις οἰκτίρειέ νιν
πτήσσουσαν αἰσχύναισιν οἷα μύρεται
πενθοῦσα καὶ κλαίουσα τὴν πάρος χλιδήν·

Καθ' ἡμᾶς δ' ὅμως μᾶλλον γραπτέον

σπῶσ' εἶτα δ' ἐν λειμῶνι ποταμίων ποτῶν
ἴδῃ, σκιᾶς εἴδωλον αὐγασθεῖσ' ὕπαρ,
κουρὰς ἀτίμως διατετιλμένης φόβης.

15. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 620.

τὸ δ' εὐτυχοῦντα πάντ' ἀριθμήσας βροτῶν
οὐκ ἔστιν οὗτος ὅντιν' εὑρήσεις ἕνα.

Τὸ ἀδιανόητον τοῦτο ἀπόσπασμα πολλοὶ πολλαχῶς ἐπειράθησαν νὰ ἐπανορθώσωσι. Καὶ δὴ ὁ μὲν Γρότιος ἔγραψε *τὸν δ' εὐτυχοῦντα*, ὁ Π. Παπαγεώργιος *τὸν εὐτυχοῦντα*, ὁ Ἔγγερος *σὺ δ' εὐτυχοῦντα*, ὁ Κόβητος *διευτυχοῦντα*, ὁ Οὐεκλεῖνος *τοὺς δ' εὐτυχοῦντας*, ὁ Σμιδίτιος, *πᾶν εὐτυχοῦντα*· ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τοῖς χειρογράφοις *πάντ' ἀριθμῆσαι* ὁ μὲν Γρότιος ἔγραψε *πάντ' ἀριθμήσας*, ὁ δὲ Σμιδίτιος *πάντας ἀθρήσας*. Ἀντὶ δὲ τοῦ *οὗτος* ὁ μὲν Γεσνῆρος ἔγραψεν *ὄντως*, ὁ δὲ Σμιδίτιος *οἶκος* ἢ *ὀρθῶς*. Εἰ καὶ ὁ Ναύκιος desperat de restituendo loco, ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι διορθωτέον τὸ χωρίον ὧδε·

ποῦ δ' εὐτυχοῦντα πάντ' ἂν ἀθρήσαις βροτόν;
οὐκ ἔστιν, οὗτος, ὅντιν' εὑρήσεις ἕνα.

16. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 655.

κυνηδὸν ἐξέπραξαν κνυζούμενον

Συμπληρωτέον καὶ διορθωτέον τὸν στίχον ὧδε

κυνηδὸν ἐξέπραξά ν⟨ιν⟩ κνυζώμενον

Ὁ Ἑρουερδῆνος διορθοῖ *ἐξήραξα νιν*, ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ τὸ *ἐξέπραξα* (= ἀπέκτεινα πρβλ. Οἰδ. Κ. 1655 καὶ Εὐρ. Ἑκ. 515).

17. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 766.

Ἐκ τοῦ παρὰ Πλουτάρχῳ (περὶ τ. ἐκλελ. χρηστηρίων κ. 9 σ. 414) λεγομένων «πολλὰ καλὰ τοῦ θεοῦ διδόντος ἀνθρώποις, ἀθάνατον δὲ μηδέν· *ὥστε θνήσκειν καὶ τὰ θεῶν, θεοὺς δὲ οὔ*, κατὰ τὸν Σοφοκλέα» εἰκάζοντες φρονοῦμεν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἔγραψεν ὧδε·

θνήσκειν μὲν οὖν τὰ τῶν θεῶν, θεοὺς δὲ μή.

18. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 769.

τὰ πλεῖστα φωρῶν αἰσχρὰ φωράσεις βροτῶν.

= τὰ πλεῖστα τῶν βροτῶν ἔργα πειρώμενος φωρᾶν φωράσεις αἰσχρά.

19. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 808.

ὀργὴ γέροντος ὥστε μαλθακὴ κοπὶς
ἐν χειρὶ θήγει ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται.

Διορθωτέος ὁ δεύτερος στίχος ὧδε

ἐν χείρ' ἐθήχθη, σὺν τάχει δ' ἀμβλύνεται.

Ὅτι ἡ μαλθακὴ κοπὶς *ἐν χειρὶ θήγεται* γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν νῦν κουρέων, οἵτινες πολλάκις τοὺς ξυροὺς θήγουσιν ἐν τῇ παλάμῃ αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἐν ἀκόνῃ ἢ ἄλλῳ τινί. Ἀντὶ τῆς δευτέρας *ἐν* καὶ ὁ Ματθίας καὶ ἄλλοι ὀρθῶς ἔγραψαν *σύν*, τὸ δ' *ἐθήχθη* ὀρθῶς διώρθωσεν ὁ Οὐεκλεῖνος, δὲν εἶνε δ' ὅμως ἀνάγκη οὐδὲ ὀρθὸν νὰ διορθωθῇ ὁ στίχος

ταχεῖ' ἐθήχθη καὶ ταχεῖ 'ἀμβλύνεται.

20. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 818.

ἐν τοῖσιν ἵπποις τοῖσιν ἐκλελεγμένοις
ἥδιον ἂν χωροῖμεν ἢ παντὶ σθένει.

ἀντὶ τοῦ *ἐν τοῖσιν*, ὅπερ ἄλλοι ἄλλως διορθοῦσιν, ἡμεῖς νομίζομεν γραπτέον *κέλησιν*.

21. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 827.

⟨ὡς⟩ πάνσοφον κρότημα Λαέρτου γόνος.

Οὕτω νομίζομεν τὸν στίχον συμπληρωτέον.

22. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 849.

μή μοι κρυφαῖον μηδὲν ἐξείπῃς ἔπος·
κλῇθρον γὰρ οὐδὲν ὧδ' ἄν εὐπαγὲς λάβοις,
γλώσσης κρυφαῖον οὐδὲν οὐ διέρχεται.

Διορθωτέον

μή μοι κρυφαῖον μηδὲν ἐξείπῃς ἔπος·
κλῇθρον γὰρ οὐδὲν ὧδ' ἂν εὐπαγὲς λάβοι
γλῶσσ', ἧς κρυφαῖον οὐδὲ ἓν διέρχεται.

Περὶ τῆς συντάξεως τοῦ διέρχεσθαι μετὰ γενικῆς πρβλ. Ὀμ. Ἰλ. 20, 100 *πρὶν χροὸς διελθεῖν* κ. ἀ.

23. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 855.

ὦ παῖδες, ἥ τοι Κύπρις οὐ Κύπρις μόνον,
ἀλλ' ἐστὶ πολλῶν ὀνομάτων ἐπώνυμος·
ἔστιν μὲν Ἅιδης, ἔστι δ' ἄφθιτος βία,
ἔστιν δὲ λύσσα μανιάς, ἔστι δ' ἵμερος
ἄκρατος, ἔστ' οἰμωγμός. ἐν κείνῃ τὸ πᾶν
σπουδαῖον, ἡσυχαῖον, εἰς βίαν ἄγον·
ἐντήκεται γὰρ πλευμόνων ὅσοις ἔνι
ψυχή· τίς οὐχὶ τῆσδε δεύτερος θεοῦ;

Τὸ ἐν τῷ ἑβδόμῳ στίχῳ *ἐντήκεται* εἶνε ἀδιανόητον· διὸ ὁ μὲν Μεινέκιος ἔγραψεν *ἀνθάπτεται*, ὁ δὲ Σμιδίτιος τὸν ὅλον στίχον μετέγραψεν *ἐντήκεται γὰρ τλημόνων, ὅσοις ἔνι ψυχῇ*. Ἡμεῖς δ' ὅμως ἀναμνησθέντες τὰ περὶ *Ἔρωτος* ἐν Ἀντιγόνῃ (στ. 781 κ. ἑ.) λεγόμενα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ φρονοῦμεν ὅτι ἀντὶ τοῦ *ἐντήκεται* γραπτέον *ἐντίκτεται*. Τὸ δὲ ἐν τῷ 8ῳ στίχῳ *δεύτερος* εἶνε διόρθωσις τοῦ Ναυκίου, ἐν τοῖς κώδιξι SM καὶ A ὄντος *τίς οὐχὶ τῆσδε τῆς θεοῦ βορός*; Ἀντὶ τοῦ *βορός* ἡμεῖς γραπτέον νομίζομεν *φορός*. Οὕτω δὲ ἡ φράσις *τίς οὐχὶ τῆσδε τῆς θεοῦ φορός*; (= τίς οὐχὶ τήνδε τὴν θεὸν φέρει;) ἐπιφέρεται πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν προηγουμένων *ἐντίκτεται γὰρ* κλπ.

24. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 864.

οὐκ ἔστι γῆρας τῶν σοφῶν, ἐν οἷς ὁ νοῦς
θείᾳ ξύνεστιν ἡμέρᾳ τεθραμμένος.

Τὸν δεύτερον στίχον ὁ Ναύκιος λέγει graviter corruptum, necdum sanatum. Τελευταῖον δὲ ὁ Weil λέγει· il me semble que le sens doit être : il n'est pas de viellesse pour les sages dont l'esprit a été mûri par une longue experience. Le seul mot à changer est donc θείᾳ ; il ne faut pas toucher à ἡμέρᾳ. Sophocle dit ailleurs ἤ που παλαιᾷ μὲν ἔντροφος ἀμέρᾳ (Aĩ. 131)· il aura écrit ici γραίᾳ . . . ἡμέρᾳ ou πολιᾷ . . . ἡμέρᾳ. Je m'arrête à cette dernière conjecture par de raisons paléographiques. Supposons la shute de la première lettre de vers ΟΛΙΛΙ qui ne présentait plus de sens, pouvait être changé en ΘΕΙΑΙ. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἂν ἡ λέξις *ἡμέρα* μεταφορικῶς ληφθῇ ὡς συνώνυμος τῷ *φωτί*, ὡς καὶ νῦν αὐτῇ χρώμεθα, οὐ μόνον οὐδεμιᾶς διορθώσεως ὁ στίχος δεῖται ἀλλὰ καὶ νοῦν σαφῆ παρέχει.

25. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1019.

. . . .

ταῦτ' οὖν φυλαξώμεσθα καὶ μοχθητέον,
ὦ παῖδες, ὡς ἂν μήτ' ἀπαιδεύτων βροτῶν
δοκῶμεν εἶναι κἀποδημοῦντος πατρός.

Τὸ *κἀποδημοῦντος* ἐνταῦθα οὐδένα λόγον ἔχει· διὸ ὁ μὲν Μ. Σμιδίτιος ἔγραψε *κἀποληροῦντος* ὁ δὲ Φ. Γ. Σμιδίτιος *κἀπὸ ληροῦντος* ὁ δὲ Οὐεκλεῖνος *κἀπὸ δημότου*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἔγραψε *κἀπολημῶντος* (=*μήτε ἀποληιῶντος*) δῆλον ὅτι *ἐσκοτισμένου τὰς φρένας* ὡς λέγει ὁ Σουΐδας ἐν λέξει *λήμη* ἑρμηνεύων τὸ Ἀριστοφάνειον (Πλούτ. 581) ὦ *κρονικαῖς γνώμαις . . . λημῶντες τὰς φρένας*.

26. Εὐριπίδ. ἀπ. 29.

σιγᾶν φρονοῦντα κρείσσον' εἰς ὁμιλίαν
πεσόντα· τούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος
μήτε ξυνείην, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
πέποιθε δούλους τοὺς φίλους ἡγούμενος.

Ὁ μὲν ἀοίδιμος Κόβητος τοὺς δύο πρώτους στίχους διώρθωσεν ὧδε

σιγᾶν φρονοῦντα κρεῖσσον ἢ ἐς αὐθαδίαν
πεσεῖν· τοιούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος.

ὁ δὲ Γομπέρτζιος

⟨φήμ' ἐγὼ⟩
σιγᾶν φρονοῦντα κρείσσον' εἰς ὁμιλίαν
πεσόντα

Ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν πρῶτον κῶλον νομίζομεν ἴσον τοῖςδε· *εἰς ὁμιλίαν πεσὼν κρείσσονι καὶ φρονῶν σίγα*· ἀντὶ δὲ τοῦ *τούτῳ δὲ* νομίζομεν γραπτέον *τοιῷδ'*.

27. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 92.

ἴστω τ' ἄφρων ὢν ὅστις ἄνθρωπος γεγὼς
δῆμον κολούει χρήμασιν γαυρούμενος·

Πολλοὶ τῶν κριτικῶν νομίζοντες, ὅτι ἡ λέξις *ἄνθρωπος* ἐνταῦθα δὲν ἔχει καλῶς, διορθοῦσιν ὁ μὲν *ὄλβιος*, ὁ δὲ *ἀργός*, ὁ δὲ *αὐθάδης*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι οὐδεμία ἀνάγκη διορθώσεως ὑπάρχει, τὸ δὲ χωρίον ταυτὸν τῷ *πᾶς ὅστις ἄνθρωπος ὢν* (εἰδὼς δῆλον ὅτι τὸ ἄστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων) *πλούτῳ ἐπαίρεται καὶ διὰ τοῦτο κολούει δῆμον ἴστω ὅτι ἄφρων ἐστίν*.

28. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 150.

οὐκ ἔστιν ὅστις εὐτυχὴς ἔφυ βροτῶν,
ὃν μὴ τὸ θεῖον ὡς τὰ πολλὰ συνθέλει.

Ὅτι νοσεῖ ὁ β' στίχος φανερόν. Καὶ ὁ μὲν Πόρσων ἀντὶ τοῦ *ὃν* διορθοῖ *ᾧ*, ὁ δὲ Σευφφέρτιος ἀντὶ τοῦ *ὡς* γράφει *εἰς*, ὁ δὲ Ἑϊμσοίθιος ἀντὶ τοῦ *πολλὰ συνθέλει* προτείνει *πόλλ' ἐπωφελεῖ*, ὁ δὲ Μοῦνρος, *πόλλ' αὔξειν θέλει*, ὁ δὲ Ἔνσιος *πολλὰ συστελεῖ*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ

ᾧ μὴ τὸ θεῖον εὖ τὰ πολλὰ συντελεῖ.

29. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 154.

Α. τὸ ζῆν ἀφέντες τὸ κατὰ γῆς τιμῶσί σου.
Β. κενόν γ' ὅταν γὰρ ζῇ τις, εὐτυχεῖ χρεών.

Ὀρθῶς ὅ τε Γρότιος καὶ Ἔγγερος διώρθωσαν *ἀφέντος* ἀντὶ τοῦ *ἀφέν-*

τες καὶ ὁ Μουσγράβιος *εὐτυχεῖν* ἀντὶ τοῦ *εὐτυχεῖ*. Ἡμεῖς δ' ὅμως νομίζομεν ὅτι καὶ τὸ *τιμῶσι* νοσεῖ. Διορθωτέον λοιπὸν *τίσουσι* ἀντὶ τοῦ *τιμῶσι*.

30. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 169.

⟨φεῦ, φεῦ⟩ ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν.

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸν στίχον.

31. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 172.

οὔτ' εἰκὸς ἄρχειν οὔτ' ἐχρῆν εἶναι νόμον
τύραννον εἶναι· μωρία δὲ καὶ θέλειν
ὃς τῶν ὁμοίων βούλεται κρατεῖν μόνος.

Ὅπως τὸ χωρίον παράσχῃ νοῦν τινά, νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ ὁ α' στίχος ὧδε·

οὔτ' εἰκὸς ἀρχὴν οὔτ' ἐχρῆν, οἶμαι, νόμῳ
τύραννον εἶναι· μωρία δὲ καὶ θέλειν.

ὅπερ ἴσον τῷ *οὔτ' εἰκὸς οὔτ' ἐχρῆν, οἶμαι, νόμῳ τύραννον ἀρχὴν εἶναι· ὃς δὲ τῶν ὁμοίων βούλεται κρατεῖν μόνος, εἰ ἐθέλει τύραννον ἀρχὴν εἶναι, μωρός ἐστιν*.

32. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 175.

ὅστις δὲ πρὸς τὸ πῖπτον εὐλόφως φέρει,
τὸν δαίμον' οὗτος ἧσσόν ἐστιν ἄθλιος.

Οὕτω μᾶλλον στικτέον

ὅστις δὲ πρὸς τὸ πῖπτον εὐλόφως φέρει
τὸν δαίμονα (=τύχην), οὗτος ἧσσόν ἐστιν ἄθλιος.

33. Τοῦ αὐτῶν ἀπ. 201.

καὶ μὴν ὅσοι μὲν σαρκὸς εἰς εὐεξίαν
ἀσκοῦσι βίοτον, ἢν σφαλῶσι χρημάτων,
κακοὶ πολῖται· δεῖ γὰρ ἄνδρ' εἰθισμένον
ἀκόλαστον ἦθος γαστρὸς ἐν ταυτῷ μένειν.

Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι ὁ τελευταῖος στίχος εἶνε ἐφθαρμένος· καθ' ἡμᾶς οὐδεμία φθορὰ ὑπάρχει, διότι ἡ φράσις *δεῖ-μένειν = δεῖ γὰρ τὸν εἰθισμένον ἀκόλαστον ἔχειν τὴν γαστέρα ἀεὶ τὸν αὐτὸν εἶναι*. Ὁμοίως

καὶ ἡμεῖς νῦν λέγομεν *νὰ κλαίῃς τὸν καλομαθημένον ἄνθρωπον καὶ ὄχι τὸν κακομαθημένον*.

34. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 228.

Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατὴρ
Νείλου λιπὼν κάλλιστον ἐκ γαίας ὕδωρ
. . . . , .
ἐλθὼν ἐς Ἄργος ᾤκισ' Ἰνάχου πόλιν,

Πασῶν τῶν εἰκασιῶν τῶν γενομένων ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου ἡ μᾶλλον τοῖς συμφραζομένοις ἁρμόζουσα εἶνε ἡ τοῦ Λουζακίου ἐν γύαις ἀντὶ τοῦ ἐκ γαίας. Νομίζομεν δ' ὅμως ὅτι τὸ ЄΚ ΓΑΙΑϹ μᾶλλον προῆλθεν ἐκ φθορᾶς τοῦ ЄΙϹ ΓΥΑϹ ἢ τοῦ ЄΝ ΓΥΑΙϹ. Τὸ *εἰς γύας* (= εἰς τοὺς ἀγρούς) ἀποδοτέον τῷ *κάλλιστον* (= ὠφελιμώτατον).

35. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 255.

δοκεῖς τὰ τῶν θεῶν ξυνετὰ νικήσειν ποτὲ
καὶ τὴν Δίκην που μάκρ' ἀπῳκίσθαι βροτῶν·
ἣδ' ἐγγύς ἐστιν, οὐχ ὁρωμένη δ' ὁρᾷ
ὃν χρὴ κολάζειν τ' οἶδεν· ἀλλ' οὐκ οἶσθα σὺ
ὁπόταν ἄφνω μολοῦσα διολέσῃ κακούς.

Ὁ α' στίχος μετρικῶς δὲν ὑγιαίνει· διὸ γραπτέον

δοκεῖς θεῶν τὰ ξυνετὰ νικήσειν ποτέ.

36. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 271.

πτηνὰς διώκεις, ὦ τέκνον, τὰς ἐλπίδας
οὐχ ἡ τύχη γε· τῆς τύχης δ' οὐχ εἷς τρόπος.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου στίχου ὁ μὲν Ἑρμαννὸς διώρθωσεν *ἔχει τύχη σε*, ὁ δὲ Ἑϊμσοίθιος *αὐχῶν τύχῃ γε*, ὁ δὲ Ἑρουερδῆνος *οὐκ ηὐτύχησα* ἀποδιδοὺς ἅμα τὸν στίχον τοῦτον εἰς ἄλλο πρόσωπον. Ἡμεῖς δὲ γράφομεν

εὔχου τύχῃ γε· τῆς τύχης δ' οὐχ εἷς τρόπος

37. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 282.

κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα

οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους·
οἳ πρῶτα μὲν ζῆν οὔτε μανθάνουσιν εὖ
οὔτ' ἂν δύναιντο· πῶς γὰρ ὅστις ἔστ' ἀνὴρ
γνάθου τε δοῦλος νηδύος θ' ἡσσημένος
κτήσαιτ' ἂν ὄλβον εἰς ὑπερβολὴν πατρός;
οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις
οἷοί τ'· ἔθη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ
σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς τἀμήχανον.
λαμπροὶ δ' ἐν ἥβῃ καὶ πόλεως ἀγάλματα
φοιτῶσ'· ὅταν δὲ προσπέσῃ γῆρας πικρόν,
τρίβωνες ἐκβαλόντες οἴχονται κρόκας.

Τὸ ἐν τῷ 6ῳ στίχῳ *εἰς ὑπερβολὴν πατρὸς* εὕρηται παρ' Ἀθηναίῳ, παρὰ δὲ Γαληνῷ φέρεται ἡ γραφὴ *εἰς ὑπεκτροφὴν πάτρας*. Ὁ Ἐρουερδῆνος ἀποδεχόμενος τὴν γραφὴν *πάτρας* καὶ νομίζων ὅτι προσδοκᾶται ἡ ἔννοια ad patriae utilitatem et auxilium διορθοῖ

κτήσαιτ' ἂν ὄλβον εἰς ἐπάρκεσιν πάτρας;

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἔγραψεν *οὐχὶ εἰς ὑπερβολὴν πατρὸς* οὐδὲ *εἰς ἐπάρκεσιν πάτρας*, ἀλλ' *εἰς ὑποστροφὴν πάτρας*, ὡς μαρτυρεῖ ἡ παρὰ Γαληνῷ κακῶς ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ἀναγνωσθεῖσα γραφὴ *εἰς ὑπεκτροφὴν πάτρας*. Ὅτι δὲ ἡ λέξις συνήθης τοῖς τραγικοῖς καὶ πεζοῖς πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Τ. 134. Εὐρ. Ἰφ. Τ. 671. Ξεν. Ἑλλ. 5, 2, 9. Δημοσθ. 12, 1. Ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ εὕρηται τὸ *ἐπιστρέφεσθαι* ἐν Σοφ. Φιλ. 595, Δημ. 10,9 *οὐδὲ ἐφροντίσατε οὐδὲ ἐπεστράφητε ἐπ' οὐδενὶ τούτων*. Καὶ τὸ *ἐπίστροφος* παρ' Ὁμήρῳ (Ὀδ. 1,177), ὅπερ ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει *ἐπιστροφὴν καὶ ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο ἀνθρώπων*. Καὶ τὸ ἁπλοῦν *στρέφεσθαι* (=φροντίζειν) εὕρηται παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Οἰδ. Τ. 788. Αἴ. 1117. Καὶ ἡ νῦν δὲ συνήθεια ὁμοίως λέγει (ὁ δεῖνα) *δὲν ἐγύρισε νὰ κυττάξῃ* (οὐκ ἐπεστράφη ἢ οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιήσατο) *τὴν πατρίδα του, τὸν πατέρα του, τὴν μητέρα του, τοὺς συγγενεῖς του, κανένα*. Πρὸς τὰ ἐν στίχῳ 10 κ. ἑ. πρβλ. Ξεν. ἀπομ. 2, 1, 31.

38. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 285.

. . . .

ὁ μὲν ζάπλουτος, εἰς γένος δ' οὐκ εὐτυχής,

7 ἀλγεῖ μὲν ἀλγεῖ, παγκάλως δ' ἀ λ γ ύ ν ε τ α ι
ὄλβου διοίγων θάλαμον ἥδιστον χερί.

Ὅτι τὸ *ἀλγύνεται* μετὰ τὸ διπλοῦν *ἀλγεῖ* οὐδένα λόγον ἔχει, πᾶς τις ὁμολογεῖ. Διὸ ὁ μὲν Ἑρμαννὸς διώρθωσε τὸν στίχον

ἀλγεῖ μέν, ἄλγος δ' εὐκόλως ἀμύνεται

ὁ δὲ Βάδαμος

ἀλγεῖ μέν, ἄλγει παγκάλως δ' ἀμύνεται

ὁ δὲ Ἔγγερος

γένει μὲν ἀλγεῖ, παγκάλως δ' ἀγάλλεται

καὶ ἄλλοι ἄλλως.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἀντὶ τοῦ *ἀλγύνεται* ἔγραψεν *ἀβρύνεται* = σεμνύνεται, θρύπτεται, καυχᾶται. Ὅτι ἡ λέξις συνήθης πρβλ. Αἰσχ. Ἀγ. 1178. Σοφ. Οἰδ. Κ. 1341. Εὐρ. Ἰφ. Α. 867. κλπ.

39. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 316.

γύναι, καλὸν μὲν φέγγος ἡλίου τόδε,
καλὸν δὲ πόντου χεῦμ' ἰδεῖν εὐήνεμον,
γῆ τ' ἠρινὸν θάλλουσα πλούσιόν θ' ὕδωρ
πολλῶν τ' ἔπαινον ἔστι μοι λέξαι καλῶν·
ἀλλ' οὐδὲν οὕτω λαμπρὸν οὐδ' ἰδεῖν καλὸν
ὡς τοῖς ἄπαισι καὶ πόθῳ δεδηγμένοις
παίδων νεογνῶν ἐν δόμοις ἰδεῖν θάλος.

Ὁ 3ος στίχος πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῖς κριτικοῖς. Καὶ ὁ μὲν Μεινέκιος ἀντὶ τοῦ *πλούσιον θ' ὕδωρ* ἔγραψε *ποτάμιον δ' ὕδωρ*, ὁ δὲ Σχνειδεβῖνος *πλούσιον θάλος*, ὁ δὲ Ναύκιος ὀρθῶς ὑπέλαβεν ὅτι τὸ παρ' Ἡσυχίῳ 3, σελ. 347 *πλούσιον θαλασσιοειδές, οἱ δὲ τὸ ὕδωρ*, ὅπερ διορθοῖ *πλούσιον θάλος· εὐειδές· οἱ δὲ «θ' ὕδωρ»* εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἀναφέρεται. Καθ' ἡμᾶς τὸ τοῦ Ἡσυχίου, ὅπερ βεβαίως, ὡς ἔχει, εἶνε παρεφθαρμένον, μαρτυρεῖ ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Εὐριπίδου ἔχει καλῶς καὶ ὅτι τὸ *πλούσιον* καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων οἱ μὲν συνῆπτον τῷ *θάλλουσα* οἱ δὲ τῷ *ὕδωρ*. Ὥστε τὸ τοῦ Ἡσυχίου χωρίον εἶχε καθ' ἡμᾶς οὐχὶ ὡς ὁ Ναύκιος φρονεῖ ἀλλ' ὧδε· *πλούσιον θάλλουσα, οἱ δὲ τῷ ὕδωρ*, ὅπερ σημαίνει ὅτι οἱ μὲν τὸ *πλούσιον* συνάπτουσι τῷ *θάλλουσα*, οἱ δὲ τῷ *ὕδωρ*. Τὸ *θαλασσιοειδὲς* προφανῶς προέκυψεν ἐκ τοῦ *θάλλουσα* καὶ διττογραφίας τοῦ *οἱ δέ*.

40. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 321.

ἦν γάς τις αἶνος, ὡς γυναιξὶ μὲν τέχναι
μέλουσι, λόγχῃ δ' ἄνδρες εὐστοχώτεροι,
εἰ γὰρ δόλοισιν ἦν τὸ νικητήριον
ἡμεῖς ἂν ἀνδρῶν εἴχομεν τυραννίδα.

Ἐὰν ὁ πρῶτος στίχος δεῖται διορθώσεως, καθ' ἡμᾶς ἔχοντας πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἀπ. 333 *φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει* διορθωτέον *παλαιὸς* ἀντὶ τοῦ *ἦν γάρ τις*.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 322.

ἔρως γὰρ ἀργὸν κἀπὶ τοιούτοις ἔφυ·
φιλεῖ κάτοπτρα καὶ κόμης ξανθίσματα,
φεύγει δὲ μόχθους· ἓν δέ μοι τεκμήριον·
οὐδεὶς προσαιτῶν βίοτον ἠράσθη βροτῶν,
ἐν τοῖς δ' ἔχουσιν ἡβητὴς πέφυχ' ὅδε.

Τὸ *ἡβητὴς* ἄλλοι ἄλλως διώρθωσαν (*ἐγκρατής*, *δεσπότης*, *εὐπετής*, *ἁβροβάτης*). Καθ' ἡμᾶς, ἐὰν ἦτο ἀνάγκη διορθώσεως, μόνον *ἡγητὴς* (=*ἡγητήρ*), ὡς καὶ παρ' Αἰσχ. Ικ. 236 εὕρηται, ἦτο δυνατὸν νὰ διορθωθῇ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον, διότι τὸ *ἡβητὴς* (= ποιῶν ἡβᾶν) ἐνταῦθα κάλλιστα κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ, ἣν ἔχει τὸ *ἡβᾶν* ἐς τῷ γνωστῷ ἐκείνῳ τοῦ Σιμωνίδου (;) σκολίῳ

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνητῷ·
δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι
τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως
καὶ τὸ τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων.

41. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 326.

ἆρ' οἶσθ' ὁθούνεχ' οἱ μὲν εὐγενεῖς βροτῶν
πένητες ὄντες οὐδὲν ἀλφάνουσ' ἔτι,
οἱ δ' οὐδὲν ἦσαν πρόσθεν, ὄλβιοι δὲ νῦν,
δόξαν φέρονται τοῦ νομίσματος χάριν
καὶ συμπλέκοντες σπέρμα καὶ γάμους τέκνων;
δοῦναι δὲ πᾶς τις μᾶλλον ὀλβίῳ κακῷ
πρόθυμός ἐστιν ἢ πένητι κἀγαθῷ·
κακὸς δ' ὁ μὴ ἔχων, οἱ δ' ἔχοντες ὄλβιοι.

Καὶ οἱ δύο *καὶ* ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ οὐδένα λόγον ἔχουσιν. Διὰ τοῦτο ἀντὶ τοῦ πρώτου ὁ Ἔγγερος ἔγραψεν *εὖ*, ὁ δὲ Ἔνσιος ἀντὶ τοῦ *καὶ γάμους* διώρθωσε *γενναῖον*. Καθ' ἡμᾶς ὁ στίχος διορθωτέος

καταπλέκοντες σπέρμα σὺν γάμοις τέκνων,

Ἡ *σὺν* παρὰ ποιηταῖς πρὸς δήλωσιν τῆς βοηθείας ἢ τοῦ τρόπου συνήθης. πρβλ. Σοφ. Αἴ. 833, 1245. Φιλ. 1335. Οἰδ. τ. 124. 643, 657. Εὐρ. Ἡρ. Μ. 1303 κ. ἀ.

42. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 534.

τὰς οὐσίας γὰρ μᾶλλον ἢ τὰς ἁρπαγὰς
τιμᾶν δίκαιον· οὔτε γὰρ πλοῦτός ποτε
βέβαιος ἄδικος

Ὁ α' στίχος δικαίως λέγει ὁ Ναύκιος ὅτι graviter laborat. Οὔτε ἡ τοῦ Ἑρουερδήνου διόρθωσις *ὁσίους τρόπους γὰρ* οὔτε ἡ τοῦ Ἑϊμσοιθίου *τὰς σὺν δίκας γε* φαίνεταί μοι πιθανή. Πιθανὴ θὰ ἦτο ἡ τοῦ Βοθίου διόρθωσις *οὔτι* ἀντὶ τοῦ *οὔτε*, ἂν μὴ ἐπήρχετο ἕτερον *οὔτε*. Ὀρθῶς ἔχει ἡ τοῦ Κοβήτου μετάθεσις τῶν δύο τελευταίων λέξεων. Καθ' ἡμᾶς ὁ Εὐριπίδης ἔγραψε τὸν πρῶτον στίχον ὧδε

τάξουσίᾳ γὰρ μᾶλλον ἢ τάξαρπαγῆς

ὅπερ ταὐτὸν τῷ *ἃ γὰρ ἔξεστιν ἔχειν μᾶλλον ἢ τὰ ἐξ ἁρπαγῆς τιμᾶν δίκαιον*.

43. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 359.

θετῶν δὲ παίδων ποῦ κράτος; τὰ φύντα γὰρ
κρείσσω νομίζειν τῶν δοκημάτων χρεών.

Ὁ Ἑρουερδῆνος ἀντὶ τοῦ *τῶν δοκημάτων* διορθοῖ τῶν *ἐπικτήτων* ἢ *μὴ προσηκόντων*. Οὐδεμία ἀνάγκη διορθώσεως, διότι *δοκήματα* ἐνταῦθα λέγονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς *τὰ φύντα* οἱ θετοὶ παῖδες, διότι *δοκοῦσι μὲν εἶναι παῖδες, πεφύκασι δ' οὔ*.

44. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 361.

ἐγὼ δὲ τοὺς καλῶς τεθνηκότας
ζῆν φημὶ μᾶλλον τοῦ βλέπειν τοὺς μὴ καλῶς

Ὀρθῶς λέγει ὁ Ναύκιος, ὅτι ὁ Σαλμάσιος conjecit *τοῦ βλέποντος μὴ καλῶς* invita sententia pariter ac metro· ἄλλοι προέτειναν *τοῦ βλέ-*

ποντος οὐ καλῶς ἢ τῶν βλεπόντων μὴ καλῶς· ὁ δὲ Ναύκιος νομίζει γραπτέον τὸν β΄ στίχον·

ζῆν φημί, ⟨φημὶ⟩ δ' οὐ βλέπειν τοὺς μὴ καλῶς

Ἡμεῖς δὲ νομίζοντες ὅτι ὡς δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως τοῦ *μᾶλλον* ὑπονοεῖται ἐκ τῶν συμφραζομένων τὸ *ἢ τεθνηκέναι*, τὸ δὲ *βλέπειν* κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *ζῆν* (πρβλ. ἀπ. 371. 835. 1013) διορθοῦμεν ἢ μᾶλλον ἀναγινώσκομεν

ζῆν φημὶ μᾶλλον κοὐ βλέπειν τοὺς μὴ καλῶς.

(δηλονότι τεθνηκότας).

45. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 403.

τίς ἆρα μήτηρ ἢ πατὴρ κακὸν μέγα
βροτοῖς ἔφυσε τὸν δυσώνυμον φθόνον;
ποῦ καί ποτ' οἰκεῖ σώματος λαχὼν μέρος;
ἐν χερσὶν ἢ σπλάγχνοισιν ἢ παρ' ὄμματα;
ἔσθ' ἡμῖν ὡς ἦν μόχθος ἰατροῖς μέγας
τομαῖς ἀφαιρεῖν ἢ ποτοῖσι φαρμάκοις
πασῶν μεγίστην τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων.

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τρίτου στίχου ὁ μὲν Οὐαλκενάριος εἴκασεν *τί δή ποτ' οἰκεῖ*, ὁ δὲ Κόβητος *τί ποτε κατοικεῖ*, ὁ δὲ Οὐεκλεῖνος *τί καί ποτ' οἰκεῖ ἢ ποῦ ποῖον οἰκεῖ*, ὁ Μεκλῆρος *ποῦ καὶ τί θακεῖ*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι μόνον πρέπει νὰ μετατεθῶσιν ἐναλλὰξ αἱ δύο λέξεις *ποῦ καί*. Ὁ δὲ ε΄ στίχος ὢν μετρικῶς ἡμαρτημένος διωρθώθη *ἔσθ' ἡμὶν ἢ ἧμιν*, ὅπερ, ὡς ὀρθῶς ὁ Ναύκιος παρατηρεῖ, δὲν ἐξαρκεῖ, καὶ ὑπ' ἄλλων ἄλλως, ὧν οὐδεὶς κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ηὐστόχησε. Διορθωτέον καθ' ἡμᾶς τοὺς τρεῖς τελευταίους στίχους καὶ στικτέον ὧδε·

ἔσται νιν ὡς ἦν μόχθος ἰατροῖς μέγας
τομαῖς ἀφαιρεῖν ἢ ποτοῖσι φαρμάκοις,
πασῶν μεγίστην τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων.

46. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 410.

τοιάνδε χρὴ γυναικὶ πρόσπολον ἐᾶν
ἥτις τὸ μὲν δίκαιον οὐ σιγήσεται,
τὰ δ' αἰσχρὰ μισεῖ καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἔχει.

Διορθωτέον

τοιάνδε χρὴ γυναικὶ προσπολεῖν ἐρᾶν,
ἥτις τὸ μὲν δίκαιον οὐ σιγήσεται,
τὰ δ' αἰσχρὰ μισεῖ καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς λέγει.

Τὰς γενομένας διορθώσεις ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ παραλείπομεν, περὶ δὲ τοῦ *κατ' ὀφθαλμοὺς λέγειν* πρβλ. Ἀριστ. Βάτ. 626 καὶ Ξεν. Ἱέρ. 1, 14.

47. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 468.

τὰ δ' ἄλλα χαῖρε κύλικος ἑρπούσης κύκλῳ

πρβλ. τὸ τῆς συνηθείας ἄς γυρίζῃ ἢ ἄς φέρῃ γῦρον ἡ τσίτσα (ξύλινον οἰνηρὸν σκεῦος, βομβύλη) ἢ τὸ ποτῆρι.

48. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 495.

τίς ἦν ὁ τυφλὰ τάδε βέλεμν' ἐφεὶς ἐμοί;
ὡς δ' οὐκ ἐφαινόμεσθα, σῖγα δ' εἴχομεν,
πρόσω πρὸς αὐτὸν πάλιν ὑποστρέψας πόδα
χωρεῖ δρομαῖος, θῆρ' ἑλεῖν πρόθυμος ὤν,
βοᾷ δέ· κἂν τῷδ' ἐξεφαινόμεσθα δὴ
ὀρθοσταδὸν λόγχαις ἐπείγοντες φόνον.

Ὁ ἕκτος στίχος μετρικῶς νοσεῖ· διὸ ὁ Βλάσιος γράφει *λόγχαισι τεύξοντες* ἀντὶ τοῦ *λόγχαις ἐπείγοντες*, ἡμεῖς δὲ προτιμῶμεν *λόγχαισιν οἴσοντες*. Πρβλ. Ὁμ. Ἰλ. 17. 757. 2,352. 3. 6 κ. ἀ.

49. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 522.

εἰ κερκίδων μὲν ἀνδράσιν μέλος πόνος,
γυναιξὶ δ' ὅπλων ἐμπέσοιεν ἡδοναί,
[ἐκ τῆς ἐπιστήμης γὰρ ἐκπεπτωκότες]
κεῖνοι τ' ἂν οὐδὲν εἶεν οὔθ' ἡμεῖς ἔτι.

Ἐκβλητέος ὁ τρίτος στίχος ὡς σχόλιον τοῦ τετάρτου.

50. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 533.

τερπνὸν τὸ φῶς τόδ'· ὁ δ' ὑπὸ γῆς Ἅιδου σκότος
οὐδ' εἰς ὄνειρον ἡδὺς ἀνθρώποις μολεῖν·
ἐγὼ μὲν οὖν γεγῶσα τηλικήδ' ὅμως
ἀπέπτυσ' αὐτὸ κοὔποτ' εὔχομαι θανεῖν.

Ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ *αὐτὸ* προτιμῶ *αὐτόν*, τὸν σκότον δῆλον ὅτι.

51. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 536.

φεῦ, τὰ τῶν εὐδαιμονούντων ὡς τάχιστα στρέφει θεός.

Νομίζω ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἔγραψεν

φεῦ φεῦ, τὰ τῶν εὐδαιμονούντων ὡς ταχὺ
στρέφει θεός.

52. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 568.

τὰς βροτῶν
γνώμας σκοπῶν ὥστε Μαγνῆτις λίθος
τὴν δόξαν ἕλκει καὶ μεθίησιν πάλιν.

Διορθωτέον

τὰς βροτῶν
γνώμας ἐτάζων ὥστε Μαγνῆτις λίθος
τήνδ' ἐξανέλκει καὶ μεθίησιν πάλιν.

53. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 598.

ὁ πρῶτος εἰπὼν οὐκ ἀγυμνάστῳ φρενὶ
ἔρριψεν ὅστις τόνδ' ἐκαίνισεν λόγον
ὡς τοῖσιν εὖ φρονοῦσι συμμαχεῖ τύχη.

Ὀρθῶς ὁ Βιλαμοβίτσιος δισῖδεν ὅτι αἱ λέξεις *ὁ πρῶτος εἰπὼν* δὲν εἶνε τοῦ Εὐριπίδου. Γραπτέον λοιπὸν ὡδέ πως

⟨οὐκ ἀστόχως ἄρ'⟩ οὐδ ἀγυμνάστῳ φρενὶ

Περὶ δὲ τοῦ *ἔρριψεν* ὅτι ἔχει ὑγιῶς πρβλ. Αἰσχ. Προμ. 312 *τραχεῖς καὶ τεθηγμένους λόγους ῥίψεις* καὶ Εὐρ. Ἑκ. 835 *μάτην ῥιφέντες λόγοι*.

54. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 602.

τί χρῆμα δράσας; φράζε μοι σαφέστερον

μήπως;

τί χρῆμ' ἔδρασας; φράζε μοι σαφέστερον.

55. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 640.

. . . ἀνθρώπων δὲ μαίνονται φρένες,
δαπάνας ὅταν θανοῦσι πέμπωσιν κενάς.

Συμπλήρου καὶ διόρθου τὸν πρῶτον στίχον

ἐσθλῶν περ ἀνθρώπων γε μαίνονται φρένες,

56. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 682.

ἡ παῖς νοσεῖ σου κἀπικινδύνως ἔχει,
Λυκ. πρὸς τοῦ; τίς αὐτὴν πημονὴ δαμάζεται;
μῶν κρυμὸς αὐτῆς πλευρὰ γυμνάζει χολῆς;

Τὸν τελευταῖον στίχον ἀδιανόητον ὄντα ἡμῖν διορθοῦμεν

μῶν κρυμὸς αὐτῆς πλευρὰ τυντλάζει χολῇς;

Περὶ τοῦ *τυντλάζειν* = ταράσσειν ἰδ. Ἡσύχιον· ὅτι δὲ *χολῇς* γραπτέον, ἥ τε σύνταξις μαρτυρεῖ καὶ ὁ παρ' ᾧ εὕρηται τοῦτο Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς (σ. 671,22) λέγων *πυνθάνεται γὰρ μή τι πλευριτικὴ γέγονε διὰ τὸ τοὺς πλευριτικοὺς βήσσοντας ὑπόχολον ἀνάγειν*.

57. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 704.

οἶδ' ἄνδρα Μυσὸν Τήλεφος . . . εἴτε δὲ
Μυσὸς γεγὼς ἦν εἴτε κἄλλοθέν ποθεν,
πῶς . . . Τήλεφος γνωρίζεται;

Οἱ στίχοι οὗτοι οἱ ἀτελεῖς ἐπήγασαν ἐκ τῶνδε τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου ἐπὶ τῆς παροιμίας λεγομένων (Archiv. f. Philol. u. Pädag. τομ. 14 σελ. 527) *ἐκεῖ γὰρ ἐρωτᾷ τις περὶ τοῦ Τηλέφου καὶ φησὶ τὸ «Μυσὸν Τήλεφον», εἴτε δὲ Μυσὸς ἦν εἴτε ἄλλοθέν ποθεν, πῶς ὅτι ὁ Τήλεφος γνωρίζεται*. Καὶ τὰς μὲν πρώτας λέξεις τοῦ στίχου συνεπλήρωσεν ὁ ἀοίδιμος Ναύκιος ἐκ τῶν Ἀχαρνέων τοῦ Ἀριστοφάνους (στ. 430) ὁρμηθείς, μετὰ δὲ τὸ *Τήλεφον* νομίζει ὅτι ἐξέπεσε τὸ *τιν'*. Τὴν μετοχὴν *γεγὼς* προσέθηκεν ὁ Οὐεκλεῖνος, ὃς καὶ τὸ χάσμα τοῦ τρίτου στίχου συμπληροῖ γράφων *τοῖς Ἀχαιοῖς*. Καθ' ἡμᾶς συμπληρωτέον·

οἶδ' ἄνδρα Μυσὸν Τήλεφον ⟨ὄνομ'·⟩ εἴτε δὲ
Μυσὸς γεγὼς ἦν εἴτε κἄλλοθέν ποθεν,
πῶς οὗτος ⟨ὢν ὁ Τήλεφος⟩ γνωρίζεται;

58. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 714.

τί γάρ με πλοῦτος ὠφελεῖ νόσον;

σμίκρ' ἂν θέλοιμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
ἄλυπος οἰκεῖν μᾶλλον ἢ πλουτῶν νοσεῖν.

Ὁ πρῶτος στίχος ὅτι νοσεῖ, δῆλον. Καὶ ὁ μὲν Κόβητος συμπληροῖ αὐτὸν γράφων *τί γάρ με πλοῦτος ὠφελεῖ πρὸς τὴν νόσον;* ὁ δὲ Σμιδίτιος *τί γὰρ βαρύν με πλοῦτος' ὠφελεῖ νόσῳ*, ὃ καὶ ὁ Ναύκιος ἐγκρίνει, ἀλλὰ νομίζει προτιμότερον ἡ λέξις *βαρὺν* νὰ τεθῇ ἐν τέλει τοῦ στίχου.

Καθ' ἡμᾶς γραπτέον καὶ συμπληρωτέον τὸν πρῶτον στίχον μᾶλλον ὧδε·

τί γάρ μ' ὁ πλοῦτος ⟨οὗτος⟩ ὠφελεῖ νόσῳ;

59. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 773.

μνησθεὶς ὅ μοί ποτ' εἶφ' ὅτ' ηὐνάσθη θεός.
αἰτοῦ τί χρῄζεις ἕν· πέρα γὰρ οὐ θέμις
λαβεῖν σε· κἂν μὲν τυγχάνῃς ἐ⟨ρεῖς ὅτι⟩
θεοῦ πέφυκας· εἰ δὲ μή, ψευδὴς ἐγώ.

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸν τρίτον στίχον.

60. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 776.

δεινόν γε, τοῖς πλουτοῦσι τοῦτο δ' ἔμφυτον,
σκαιοῖσιν εἶναι· τί ποτε τοῦτο ταἴτιον;
ἆρ' ὄλβος αὐτοῖς ὅτι τυφλὸς συνηρετεῖ,
τυφλὰς ἔχουσι τὰς φρένας καὶ τῆς τύχης;

Ὁ μὲν Μεινέκιος ἀντὶ τοῦ *τῆς τύχης* γράφει *τῆς τέχνης*, ὁ δὲ Ἅλμιος *δυστυχῆς*, ὁ δὲ Μοῦνρος *κοὐκ εὐστόχως*.

Καθ' ἡμᾶς ὁ τελευταῖος στίχος διορθωτέος

τυφλὰς ἔχουσι καὶ φρένας ἐκ τῆς τύχης.

61. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ 806.

ἀλλ' οὔποτ' αὐτὸς ἀμπλακὼν ἄλλον βροτὸν
παραινέσαιμ' ἂν παισὶ προσθεῖναι κράτη
πρὶν ἂν κατ' ὄσσων τυγχάνῃ με καὶ σκότος,
εἰ χρὴ διελθεῖν πρὸς τέκνων νικώμενον.

Τὸν τρίτον στίχον ὁ Μεινέκιος διώρθωσε

πρὶν γὰρ κατ' ὄσσων κιγχάνοι με καὶ σκότος,

ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ ὀρθῶς ὁ Γεσνῆρος γράφει *ἤ*, ὅπερ ἑρμηνευτέον *εἰ δὲ μή*, ἀντὶ τοῦ *εἰ*, ὁ δὲ Οὐϊτέλλιος *χρῇ* καὶ *τιμώμενος* ἀντὶ τοῦ *χρὴ* καὶ *νικώμενον*.

Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν διορθωτέον τοὺς δύο τελευταίους στίχους ὧδε·

πρὶν ἂν κατ' ὄσσων κιγχάνοι νιν ὁ σκότος,
ἢ χρὴ διελθεῖν πρὸς τέκνων νικώμενον.

62. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 815.

δμωσὶν δ' ἐμοῖσιν εἶπον ὡς ταυτηρίαις
πυρίδες καὶ διιπετῆ κτεῖναι

Τὸ ἀδιανόητον τοῦτο ἀπόσπασμα διέσωσεν ὁ Ἐρωτιανὸς (Γλωσσ. Ἱπποκρ. σ. 65,9) χάριν τῆς λέξεως *διιπετής*, ἣν ὡς λῆμμα μεταχειριζόμενος λέγει· *διιπετὴς ὁ γόνος· ἀντὶ τοῦ διαυγὴς καὶ καθαρός, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Φοίνικι λέγων « δμωσὶ δ' ἐμοῖσιν εἶπον ὡς ταυτηρίαις πυρίδες καὶ διηπέτη κτεῖναι*.

Καὶ ὁ δεύτερος τῶν στίχων καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἐρωτιανοῦ λεγόμενα δεικνύουσιν ὅτι ἐξέπεσεν ἡ λέξις *ὁ γόνος* ἡ συμφραζομένη τῷ λήμματι. Κρίνοντες ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ *διιπετής*, ὅπερ ὁ Ἐρωτιανὸς ἐνταῦθα λέγει ὅτι εἶνε συνώνυμον τοῦ *διαυγὴς* καὶ *καθαρός*, εἰκάζομεν ὅτι ὁ μὲν Ἐρωτιανὸς ἔγραψεν *διιπετὴς ὁ τόνος* καὶ οὐχὶ *διιπετὴς ὁ γόνος*, τὸ δὲ ἀπόσπασμα εἶχεν ὧδέ πως

δμωσὶν δ' ἐμοῖσιν εἶπον ὡς παυστήριον
γῆρυν νόσου δεῖ διιπετεῖ στῆναι τόνῳ.

63. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 816.

καίτοι ποτ' εἴ τιν' εἰσίδοιμ' ἀνὰ πτόλιν
τυφλὸν προηγητῆρος ἐξηρτημένον
ἀδημονοῦντα συμφοραῖς ἐλοιδόρουν,
ὡς δειλὸς εἴη θάνατον ἐκποδὼν ἔχων.

Ἀντὶ τοῦ *ἐκποδὼν* ὁ μὲν Ναύκιος προτιμᾷ *ἐμποδών*, ὁ δὲ Σμιδίτιος διορθοῖ τὰς δύο τελευταίας λέξεις *ὀρρωδῶν*, λέγων ἢ *ὀρρωδῶν ἄγαν*. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν οὐδεμιᾶς τὸ χωρίον δεῖται διορθώσεως, διότι τὸ *θάνατον ἐκποδὼν ἔχων* = κρατῶν μακράν, ἀποφεύγων τὸν θάνατον, οὐκ ἀποθνήσκων. πρβλ. Αἰσχ. Προμ. 344 *ἡσύχαζε σαυτὸν ἐκποδὼν ἔχων*. καὶ Χοηφ. 20 *ἐκποδὼν σταθῶμεν*.

64. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 899.

εἴ μοι τὸ Νεστόρειον εὔγλωσσον μέλος
Ἀντήνορός τε τοῦ Φρυγὸς δοίη θεός,
οὐκ ἂν δυναίμην μὴ στέγοντα πιμπλάναι,
σοφοὺς ἐπαντλῶν ἀνδρὶ μὴ σοφῷ λόγους.

Τὴν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ λέξιν *μέλος* ὁ μὲν Ναύκιος ὀνομάζει vitiosam, ὁ δὲ Βάρνης διορθοῖ *μέλι*, ὁ δὲ Οὐεκλεῖνος *στόμα*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι *εὔγλωσσον μέλος* ταὐτὸν τῷ *ἐμμελὴς γλῶσσα*.

65. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 908.

τὸ μὴ γενέσθαι κρεῖσσον ἢ φῦναι βροτοῖς.
ἔπειτα παῖδας σὺν πικραῖς ἀλγηδόσιν
τίκτω; τεκοῦσα δ' ἢν μὲν ἄφρονας τέκω,
στένω ματαίως εἰσορῶσά νιν κακούς,
χρηστοὺς τ' ἀπολλῦσ· ἢν δὲ καὶ σεσωσμένους
τήκω τάλαιναν καρδίαν ὀρρωδίᾳ.

Τὸν τέταρτον στίχον συμπληροῖ ὁ Συλβούργιος προστιθεὶς τὸν *μὲν* καὶ διορθεῖ τὸν ἐν τῷ πέμπτῳ τ[ε] γράφων δ'[έ]. Ἡμεῖς προτιμῶμεν τὴν τοῦ Ἐγγέρου συμπλήρωσιν διὰ τοῦ *νιν*, ὅπως μὴ μεταβληθῇ ὁ *τε*, ἀντὶ δὲ τοῦ *σεσωσμένους*, ὅπερ δὲν φαίνεται ἡμῖν ὑγιαῖνον, διότι δὲν εἶνε τὸ προσδοκώμενον ἀντίθετον τοῦ *ἄφρονας* γράφομεν *πεπνυμένους*, ὧν ἕνεκα ὄντως ἡ μήτηρ *τήκει τάλαιναν καρδίαν ὀρρωδίᾳ*, μὴ ἀπολέσῃ αὐτούς.

66. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 914.

κακὸν γυναῖκα πρὸς νέον ζεῦξαι νέαν·
ὁ μὲν μὰρ ἄλλης λέκτρον ἱμείρει λαβεῖν,
ἡ δ' ἐνδεὴς τοῦδ' οὖσα βουλεύει κακά.

Ὅτι ὁ πρῶτος στίχος ὡς ἔχει ἄσχετος πρὸς τοὺς ἑπομένους, φανερόν. Ὁ Σκαλιγῆρος ὀρθῶς μὲν τὸν νοῦν ἀπέδωκε γράψας

γραῖαν γυναῖκα πρὸς νέον ζεῦξαι κακόν·

ἀπίθανος δ' ὅμως φαίνεται ἡμῖν ἡ τοιαύτη ταραχὴ τῶν λέξεων. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ὁ μὲν Εὐριπίδης ἔγραψε

κακὸν γυναῖκα γραῦν νέῳ ζεῦξαι λίαν

οἱ δ' ἀντιγραφεῖς διέφθειραν.

67. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 921.

ἀωρὶ πόντου κύματ' εὐρέος περᾷ...
σμικραῖς ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσιν ἐλπίσιν.

Γραπτέον

ἀωρὶ πόντου κύματ' εὐρέος περᾶν
σμικραῖς ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσιν ἐλπίσιν

Ἂν μὴ ὁ νοῦς ποιητικῶς ἀσθενέστερος ἐγίνετο, καὶ τὸ *ἐλπίσιν* ἠδύνατό τις νὰ διορθώσῃ *ὁλκάσιν* εἰκάζων ἐξ ὧν ὁ παρ' ᾧ εὕρηται τὸ ἀπόσπασμα Δίων ὁ Χρυσόστομος λέγει· «ὦ παῖ Μνησαρχίδου ποιητὴς μὲν ἦσθα, σοφὸς δὲ οὐδαμῶς· οὔτε γὰρ *πίττῃ* τὴν ψυχὴν οὔτε *σχοινίοις* ἐπιτρέπουσιν οὔτε *τριδάκτυλον αὐτοὺς σῴζει ξύλον πεύκινον* ἀλλ' ἐπέτρεψαν βεβαίῳ καὶ μεγάλῳ πράγματι, τῇ τύχῃ».

68. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 939.

ὦ παγκάκιστα χθόνια γῆς παιδεύματα

Ὁ Φρίτσχιος ἀντὶ τοῦ *παιδεύματα* εἰκάζει *γεννήματα* ἢ *τεκνώματα*, ἀλλ' ἄνευ ἀνάγκης, διότι τὸ *παιδεύματα* αὐτὸ τοῦτο σημαίνει, *θρέμματα*, *παῖδας*, ὡς καὶ ἐν Ἱππολ. στ. 11 καὶ Ἠλ. στ. 887 εὕρηται.

69, Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 953.

. . . . . . , ... , ...

6 ἐκεῖνος εἰ μὲν μεῖζον ἠδίκηκέ τι
οὐκ ἐμὲ προσήκει λαμβάνειν τούτων δίκην·
ἃ δ' εἰς ἔμ' ἡμάρτηκεν αἰσθέσθαι με δεῖ.
ἀλλ' ἀγνοῶ δὴ τυχὸν ἴσως ἄφρων ἐγὼ
οὖσ', οὐκ ἂν ἀντείποιμι...

Διορθωτέον καὶ στικτέον

6 ἐκεῖνος εἰ μὲν οἶκον ἠδίκηκέ τι,
οὐκ ἐμὲ προσήκει λαμβάνειν τούτων δίκην·
ἃ δ' εἰς ἔμ' ἡμάρτηκεν αἰσθέσθαι με δεῖ.
ἀλλ' ἀγνοῶ δὴ τυχὸν ἴσως ἄφρων ἐγὼ
οὖσ'· οὐκ ἂν ἀντείποιμι . . .

Παρατηρητέον ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἀποσπάσματι (στ. 34) ἡ λέξις *παῖς* κεῖται ὡς παρ' ἡμῖν τὸ *κόρη* ἀντὶ τοῦ *ἄγαμος*.

70. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 967.

εἴης μοι, μέτριος δέ πως
εἴης μηδ' ἀπολείποις.

Ὀρθῶς ὁ Ναύκιος ἀμφιβάλλει, ἂν αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις τοῦ πρώτου στίχου ὑγιαίνουσιν. Διορθωτέον

εἴης μοι, μέτριος δ' ὅμως
εἴης μηδ' ἀπολείποις.

71. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 979.

οὔ τοι προσελθοῦσ' ἡ Δίκη σε, μὴ τρέσῃς,
παίσει πρὸς ἧπαρ οὐδὲ τῶν ἄλλων βροτῶν
τὸν ἄδικον, ἀλλὰ σῖγα καὶ βραδεῖ ποδὶ
στείχουσα μάρψει τοὺς κακούς, ὅταν τύχῃ.

Ἡ ἐπιφερομένη ἀντίθεσις *ἀλλὰ σῖγα καὶ βραδεῖ ποδὶ στείχουσα* μαρτυρεῖ ὅτι τὸ *προσελθοῦσα* νοσεῖ. Ἀντὶ δ' ὅμως τοῦ *προσᾴσσουσα*, ὅπερ ὁ Μεκλῆρος προτείνει, ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ *προσᾴξασ'*, ἅτε τῆς ταχύτητος προσφυέστερον διὰ τοῦ ἀορίστου ἐκδηλουμένης.

72. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1019.

δούλοισι γάρ τε ζῶμεν οἱ ἐλεύθεροι

Τὰ σχόλια τοῦ Πινδάρου (Πυθ. 4,71), ὅπου διεσώθη τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο, λέγουσιν « ἐπειδὴ δὲ οἱ οἰκέται τῶν δεσποτῶν τοὺς πόνους διαλύουσι τῇ θεραπείᾳ *λυσιπόνους* αὐτοὺς ἐκάλεσεν, ὡς Εὐριπίδης ». Ἐκ τούτων δῆλον ὅτι τὸ λῆμμα, οὗ χάριν ὁ σχολιαστὴς ἀναφέρει τὸ ἀπόσπασμα, ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ *δούλοισι*. Διορθωτέον λοιπὸν

τοῖς λυσιπόνοις γὰρ ζῶμεν οἵ γ' ἐλεύθεροι

περὶ τοῦ ἐν τῇ ϐ' θέσει ἀναπαίστου ἰδὲ Métrique Grecque par A. E. Chaignet ἐν σελ. 183.

73. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1024.

φθείρουσιν ἤδη χρήσθ' ὁμιλίαι κακαί.

Διόρθου τὸ ἐξ ἀβλεπτήματος τυπογραφικοῦ *ἤδη* γράφων *ἤθη*.

74. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1052.

νεανίας γὰρ ὅστις ὢν Ἄρη στυγῇ,

κόμη μόνον καὶ σάρκες, ἔργα δ' οὐδαμοῦ.
ὁρᾷς τὸν εὐτράπεζον ὡς ἡδὺς βίος
ὅ τ' ὄλβος ἔξωθέν τίς ἐστι πραγμάτων·
ἀλλ' οὐκ ἔνεστι στέφανος οὐδ' εὐανδρία,
εἰ μή τι καὶ τολμῶσι κινδύνου μέτα·
οἱ γὰρ πόνοι τίκτουσι τὴν εὐανδρίαν,
ἡ δ' εὐλάβεια σκότον ἔχει καθ' Ἑλλάδα,
τὸ διαβιῶναι μόνον ἀεὶ θηρωμένη.

Περὶ τοῦ τετάρτου στίχου ὁ Ναύκιος λέγει ὅτι locus nondum emendatus est. Εἰ καὶ πολλοὶ τῶν κριτικῶν συμφωνοῦντες τῷ Ναυκίῳ πολλαχῶς ἐπειράθησαν νὰ διορθώσωσιν, ἡμεῖς νοοῦντες τὸν στίχον ἰσοδύναμον τῷ *ὅ τ' ὄλβος ἐστι τις ἔξω πραγμάτων ὤν*, νομίζομεν ὅτι οὗτος μὲν οὐδεμιᾶς διορθώσεως χρήζει, ὁ δὲ τελευταῖος διορθωτέος

τὸ διαβιῶναι μοῦνον εὖ θηρωμένη

75. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1053.

μισῶ δ' ὅταν τις καὶ χθονὸς στρατηλάτης
μὴ πᾶσι πάντων προσφέρῃ μειλίγματα

Τὸ ἐν τῷ β' στίχῳ *πᾶσι πάντων* προφανῶς εἶνε διεφθαρμένον. Ἡμῖν οὔτε ἡ τοῦ Γεσνήρου διόρθωσις *πᾶσι πάντως* οὔτε ἡ τοῦ Σμιδιτίου *ἑταίροι καμάτων* ἀρέσκει. Νομίζομεν ὅτι ὁ Εὐριπίδης τὸν β' στίχον ἔγραψεν ὧδε

μὴ παυσιπόλεμα προσφέρῃ μειλίγματα

76. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1061.

μοχθοῦμεν ἄλλως θῆλυ φρουροῦντες γένος·
ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκεν ἔνδικος
τί δεῖ φυλάσσειν κἀξαμαρτάνειν πλέον;

Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀντὶ τοῦ *ἔνδικος*, ὅπερ ὁ Γεσνῆρος εἴκασεν, ὑπάρχει *ἔνδος* ἢ *ἔνδον*. Τούτου ἕνεκα ὁ μὲν Γαισφόρδιος τὸν β' στίχον διώρθωσε

ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκ' ἔνδον μένειν,

ὁ δὲ Μεινέκιος

ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκε κοσμία,

ὁ δὲ Κόβητος

ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκε σωφρονεῖν.

Καθ' ἡμᾶς διορθωτέον

ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκ' οἰκεῖν δόμους.

Οὕτω διωρθώσαμεν πρὸ διανοίας λαβόντες τὰ ἐν ἀπ' 1063 στ. 12-14 λεγόμενα, *ἥτις γὰρ ἡμῶν καρδίαν θύραζ' ἔχει, θᾶσσον μὲν οἰστοῦ καὶ πτεροῦ χαρίζεται, λάθοι δ' ἂν Ἄργου τὰς πυκνοφθάλμους κόρας.*

77. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1064.

ἀλλ' ἴσθ', ἐμοὶ μὲν οὗτος οὐκ ἔσται νόμος.
τὸ μὴ οὐ σέ, μῆτερ, προσφιλῆ νέμειν ἀεὶ
καὶ τοῦ δικαίου καὶ τόκων τῶν σῶν χάριν.
στέργω δὲ τὸν φύσαντα τῶν πάντων βροτῶν
μάλισθ'· ὁρίζω τοῦτο, καὶ σὺ μὴ φθόνει·
κείνου γὰρ ἐξέβλαστον οὐδ' ἂν εἷς ἀνὴρ
γυναικὸς αὐδήσειεν, ἀλλὰ τοῦ πατρός.

Ὅτι τὸ ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ *γυναικὸς* νοσεῖ, πάντες οἱ κριτικοὶ ὁμολογοῦσι. Καὶ δὴ ὁ μὲν ἡμέτερος Κοραῆς διορθοῖ

οὐδ' ἂν εἷς γένει
γυναικὸς αὐχήσειεν ἀλλὰ τοῦ πατρὸς

ὁ δὲ Μεινέκιος γράφει *τῆς μητρὸς* ἀντὶ τοῦ *γυναικός*, ὁ δὲ Ἔγγερος *οὐδ' ἂν εἷς μ' ἀνὴρ γένος σὸν αὐδήσειεν*. Ἡμεῖς διορθοῦμεν τὸν τελευταῖον στίχον ὧδε·

γόνον σὸν αὐδήσειέ μ', ἀλλὰ τοῦ πατρός.

78. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 1129.

Α. θεὸν δὲ ποῖον, εἰπέ μοι, νοητέον;
Β. τὸν πάνθ' ὁρῶντα καὐτὸν οὐχ ὁρώμενον.

Καὶ οἱ δύο στίχοι οὐχὶ εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀποδοτέοι, νομίζομεν, ἀλλ' εἰς δύο διάφορα.

79. Φρυνίχου ἀπ. 16.

ταῦρος ἀργιμήτης

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο διέσωσεν ὅ τε Εὐστάθιος ('Οδ. σελ. 1432,62) καὶ ὁ Ἡσύχιος (1 σ. 273) λέγων *ἀργιμήτας ταῦρος*. Ὀρθῶς λέγει ὁ

Ναύκιος ὅτι τὸ ἐπίθετον *ἀργιμήτης* ἢ *ἀργιμήτας* vitiose est formatum et ineptum καὶ ὅτι προσεδόκα τις *ἀργιμέτωπος*, ὡς περὶ τοῦ αὐτοῦ ταύρου, τοῦ διακομίσαντος τὴν Εὐρώπην, λέγει ὁ Μόσχος (2,85) *κύκλος δ' ἀργύφεος μέσσῳ μάρμαιρε μετώπῳ* καὶ ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Ψ 454) *ἐν δὲ μετώπῳ λευκὸν σῆμα τέτυκτο περίτροχον ἠΰτε μήνη*. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν διορθωτέον

ταῦρος ἀργιμήνης

ὡς τὸ χωρίον τοῦ Μόσχου, μάλιστα δὲ τὸ τοῦ Ὁμήρου μαρτυρεῖ.

80. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 21.

ἐγὼ δέ, μισεῖ γάρ μ', ἄπειμ' ἐξ ὀμμάτων.

Ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ (σ. 757) ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Φρυνίχου λαμβάνων ἀφορμὴν λέγει *ἐξ ὀφθαλμῶν οὐ λέγουσιν οὐδ' ἐκ προσώπου*. Πρὸς ταῦτα παραβλητέον τὸ τῆς συνηθείας *φύγε ἀπὸ τὰ μάτια μου* ἢ *φύγε ἀπ' ἐμπρός μου νὰ μή σε βλέπω*, ὅπερ ἐπὶ ἀνθρώπου, ὃν μισεῖ τις ἢ καθ' οὗ εἶνε ὠργισμένος, λέγεται.

81. Ἀχαιοῦ ἀπ. 9.

Α. μῶν Ἀχελῷος ἦν κεκραμένος πολύς ;
Β. ἀλλ' οὐδὲ λεῖξαι τοῦδε τῷ γένει θέμις·.
Α. καλῶς μὲν οὖν ἄγειν σκύθη πιεῖν.

Τὸν νοσοῦντα τρίτον στίχον ὁ μὲν Μεινέκιος διορθοῖ γράφων.

καλῶς μὲν οὖν ἂν ἐγχέαις Σκύθῃ πιεῖν.

ὁ δὲ Μετνῆρος

καλὸς μὲν οὖν ἄγαν ἂν ἦν Σκύθῃ πιεῖν,

ὁ δὲ Σμιδίτιος ἀντὶ τοῦ *σκύθη* γράφει *σκύφη*. Ἡμεῖς δὲ διορθοῦμεν

καλῶς μέν οὖν ἂν εἶχε τῳ Σκύθῃ πιεῖν

82. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 10.

⟨τῇ⟩ βακκάρει χρισθέντα καὶ ψυκτηρίοις
πτεροῖς ἀναστήσαντα προσθίαν τρίχα. .

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸν πρῶτον στίχον.

83. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ' 14.

ἀλλ' ὡς τάχιστα μέλανα δεῦρ' ἀμνὸν φέρειν
κοινόν τε γρὴ κρατῆρι καὶ κυλιχνίδας.

Διορθωτέον

ἀλλ' ὡς τάχιστα μέλανα δεῦρ' ἀμνὸν φέρειν
καινόν τε χρὴ κρατῆρα καὶ κυλιχνίδας.

84. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 32.

⟨δούλοισιν⟩ ὡς εὔδουλος, ὡς εὔοικος ἦν

Οὕτω συνεπληρώσαμεν ἐκ τῶν παρ' Ἀθηναίῳ (6,267 d) λεγομένων, *ὡς χρηστὸς ἐς τοὺς δούλους ἐστὶ καὶ τοὺς οἰκέτας*, ὁρμηθέντες. Οὐχὶ ἀφυῶς ὁ Καιβῆλος εἴκασεν *εὐοικέτης* ἀντὶ τοῦ *εὔοικος ἦν*.

85. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 34.

ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχὺς
καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ.

Διορθωτέον

ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσκελῶν ταχὺς
καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραδεῖ χρόνῳ.

Περὶ μὲν τοῦ ἀσκελὴς = ἄπους ἰδ. Πλάτ. Τιμ. 34 α, περὶ δὲ τοῦ *βραδεῖ* πρβλ. τὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Σπινθάρου ἐπικαλουμένου

γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ·
ἁλίσκεται μέν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται.

Περὶ δὲ τοῦ *βραδεῖ χρόνῳ* ἰδ. Σοφ. Τρ. σ. 395. Ἡ μεταβολὴ τοῦ *ἀσκελὴς* διὰ τοῦ *ἀσθενὴς* ἐξηγεῖται, διότι τὸ *ἀσκελὴς* = *ἄπους* (α-σκέλος) καὶ *ἀδύνατος*, *ἀσθενὴς* (α-σκέλλω). Ὁ παρατατικὸς *ἡλίσκετο* ἅτε δηλῶν τὴν ἐπικύρωσιν γνώμης, περὶ ἧς καὶ πρότερον ὑπῆρχεν ὑπόνοια, δὲν πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ἐνεστῶτος, ὥς τινες ἐνόμισαν.

86. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 41.

ἐδεξιοῦτο Βιβλίνου μέθης ἐκπώματι.

ὁ μὲν Καιβῆλος διώρθωσεν

ἐδεξιοῦτο βιβλίνου μεθεὶς χερὸς ἔκπωμα·

ὁ δὲ Ναύκιος

suspicatur μέθης ἐκπώματι ortum esse ex μεθύσματι, cui ἐκπώ est adscriptum. Ἡμεῖς δὲ διορθοῦμεν

ἐδεξιοῦτο Βιβλίνῳ με πώματι.

87. Ἰοφῶντος ἀπ. 2.

ἐπίσταμαι δὲ καὶ τάδ' οὖσά περ γυνή,
ὡς μᾶλλον ὅστις εἰδέναι τὰ τῶν θεῶν
ζητεῖ, τοσούτῳ μᾶλλον ἧσσον' εἴσεται.

Ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ *ἧσσον* ἐγράψαμεν *ἧσσον'*. Ὁ Ναύκιος ἀντ' αὐτοῦ γράφει *οὐδέν*.

88. Κριτίου ἀπ. 1.

. . . .
12 ⟨νόον⟩ πυκνός τις καὶ σοφὸς γνώμην ἀνὴρ
. . . .
24 ⟨κἀνταῦθ'⟩ ἔνεστι· τούσδε τοὺς λόγους λέγων

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τοὺς στίχους τούτους.

89. Ἀστυδάμαντος ἀπ. 6.

⟨Διόνυσος ὅς⟩ θεοῖσι τὴν ἀκεσφόρον
λύπης ἔφηνεν οἰνομήτορ' ἄμπελον.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸν πρῶτον στίχον.

90. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 8.

γένους δ' ἔπαινός ἐστιν ἀσφαλέστατος
κατ' ἄνδρ' ἐπαινεῖν ὅστις ἂν δίκαιος ᾖ
τρόπους τ' ἄριστος, τοῦτον εὐγενεῖ καλεῖν
ἐν ἑκατόν ἐστιν εὑρεῖν ἄνδρ' ἕνα,
κεἰ τοῦτον οἱ ζητοῦντές εἰσι μυρίοι.

Διορθωτέον καὶ στικτέον

μόνος δ' ἔπαινός ἐστιν ἀσφαλέστατος
κατ' ἄνδρ' ἐπαινεῖν, ὅστις ἂν δίκαιος ᾖ
τρόπους τ' ἄριστος· τοῦτον εὐγενῆ κάλει.
ἐν ἑκατὸν ⟨οἷόν τ'⟩ ἐστιν εὑρεῖν ἄνδρ' ἕνα,
κεἰ τοῦτον οἱ ζητοῦντές εἰσι μυρίοι.

91. Χαιρήμονος ἀπ. 12.

πολλὴν ὀπώραν Κύπριδος εἰσορᾶν παρῆν
ἄκραισι περκάζουσαν οἰνάνθαις χρόνου.

Διορθωτέον τὸν δεύτερον στίχον ὧδε

ἄκραισι περκάζουσαν οἰνάνθαις χρόαν.

ὅπερ ταὐτὸν τῷ *νέους ἄρτι ἰούλους φύοντας*. Περὶ τοῦ *περκάζειν* πρβλ. τὸ τοῦ Καλλιμάχου *ἄρτι γένεια περκάζων* (Lav. Pall. 76).

92. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 13.

κόμαισιν ὡρῶν σώματ' εὐανθῆ ῥόδα
εἶχον, τιθήνημ' ἔαρος ἐκπρεπέστατον.

Διόρθου

κόμαισιν ὡρῶν σήματ' εὐανθῆ ῥόδα
εἶχον, τιθήνημ' ἔαρος ἐκπρεπέστατον.

Ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰακωψίου *στέμματ'* ἀντὶ τοῦ *σώματ'* δὲν φαίνεται ἡμῖν πιθανὴ ἕνεκα τοῦ *ὡρῶν*· τὰ σήματα τῶν ὡρῶν εἰσὶ τὰ στέμματα.

93. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 36.

πλοῦτος δὲ πρὸς μὲν τὰς ὅλας τιμὰς ἰὼν
οὐκ ἔσχεν ὄγκον ὥστε καὶ δόξης τυχεῖν,
ἀλλ' ἔστι σεμνός· ἐν δὲ δόσει βροτῶν
ἡδὺς συνοικεῖν καί τιν' εἰληχὼς χάριν.

Ὀρθῶς ὁ Ναύκιος ἀντιμετατίθησι τὸ ἐν τῷ β' στίχῳ *ἔσχεν ὄγκον* καὶ τὸ ἐν τῷ γ' *ἔστι σεμνός*, ἀλλ' ὅπως τὸ ἀπόσπασμα παράσχῃ νοῦν τινά, διορθωτέον ὧδε

πλοῦτος δὲ πρὸς μὲν γ' ἥσσονας τιμῆς ἰὼν
οὐκ ἔστι σεμνὸς ὥστε καὶ δόξης τυχεῖν,
ἀλλ' ἔσχεν ὄγκον· εὐδοκιμοῦσι δὲ βροτῶν
ἡδὺς συνοικεῖν καί τιν εἰληχὼς χάριν.

Περὶ τοῦ ἐν τῇ τετάρτῃ χώρᾳ ἀναπαίστου ἰδ. métrique par A. l. Chaignet σελ. 183.

94. Θεοδέκτου Αἴας.

Ἐξ ὧν ὁ Ἀριστοτέλης (ῥητ. 2,23 σελ. 1399) λέγει περὶ τοῦ Αἴαντος τοῦ Θεοδέκτου, *ὅτι ὁ Διομήδης προείλετο Ὀδυσσέα οὐ τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἥττων ᾖ ὁ ἀκολουθῶν* ἐξάγομεν τούσδε τοὺς στίχους

Ὀδ. λέγει Τυδείδης ὥς γε σοῦ κρείσσων ἐγώ.
Αἴ. ἥσσων ἵν' ᾖς, κοὐ κρείσσον' ὄντα σ' εἵλετο.

95. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 6.

γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μαλακόφθαλμος κύκλος·
ἔπειτα δισσοὶ κανόνες ἰσόμετροι πάνυ,
τούτους δὲ πλάγιος διαμέτρου συνδεῖ κανών,
τρίτον δ' ἑλικτῷ βοστρύχῳ προσεμφερές.
ἔπειτα τριόδους πλάγιος ὡς ἐφαίνετο,
πέμπται δ' ἄνωθεν ἰσόμετροι ῥάβδοι δύο,
αὗται δὲ συντείνουσιν εἰς βάσιν μίαν·
ἕκτον δ' ὅπερ καὶ πρόσθεν εἶφ', ὁ βόστρυχος.

Ὅτι τὸ *μαλακόφθαλμος* εἶνε ἐφθαρμένον, οὐδεμία ἀμφιβολία. Ἀλλ' ἡμῖν οὔτε ἡ τοῦ Σκαλιγήρου διόρθωσις *καλόφθαλμος*, οὔτε ἡ τοῦ Οὐαλκεναρίου *μεσόμφαλος*, οὔτε ἡ τοῦ Οὐελκήρου *μεσόφθαλμος*, οὔτε ἡ τοῦ Ἑρουερδήνου *μακρόφθαλμος* ἀρέσκει, νομίζομεν δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψε *μελανόφθαλμος* ἀντὶ τοῦ *μαλακόφθαλμος*.

96. Πύθωνος ἀπ. 1.

ἔστιν δ' ὅπου μὲν ὁ κάλαμος πέφυχ' ὅδε
φέτωμ' ἄορνον· οὑξ ἀριστερᾶς δ' ὅδε
πόρνης ὁ κλεινὸς ναός . . . . .

Τὴν ἀδιανόητον λέξιν *φέτωμα*, ὁ μὲν Φιορίλλος διώρθωσε *φάτνωμα*, ὁ δὲ Φρίβελος *φηγών*, ὁ δὲ Μεινέκιος *ἕλωμ' ἄορνον* εἰκάζων, ὅτι δηλοῖ τόπον παρὰ τὴν Βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ περιγραφόμενον (Νεκυομαντ. 9, 1 σελ. 468). Ἡμεῖς ὑποπτεύοντες ὅτι περὶ δένδρου ὑψηλοῦ λίαν πρόκειται διορθοῦμεν *φίτυμ'* ἀντὶ τοῦ *φέτωμ'*.

97. Μοσχίωνος ἀπ. ἀπ. 6.

πρῶτον δ' ἄνειμι καὶ διαπτύξω λόγῳ
ἀρχὴν βροτείου καὶ κατάστασιν βίου.
ἦν γάρ ποτ' αἰὼν κεῖνος, ἦν ποθ' ἡνίκα
θηρσὶν διαίτας εἶχον ἐμφερεῖς βροτοί,
ὀρειγενῆ σπήλαια καὶ δυσηλίους
φάραγγας ἐνναίοντες· οὐδέπω γὰρ ἦν
οὔτε στεγήρης οἶκος οὔτε λαΐνοις
εὐρεῖα πύργοις ὠχυρωμένη πόλις·
οὐ μὴν ἀρότροις ἀγκύλοις ἐτέμνετο

μέλαινα καρποῦ βῶλος ὀμπνίου τροφός,
οὐδ' ἐργάτης σίδηρος εὐιώτιδος
θάλλοντας οἴνης ὀρχάτους ἐτημέλει
ἀλλ' ἦν ἀκύμων κωφεύουσα ῥέουσα γῆ.

Ὁ ἀοίδιμος Ναύκιος ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ *δυσηλίους* διορθοῖ *δυσαυλίους* ἢ *δυσχειμερίους*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι προσφυέστατα λέγονται αἱ φάραγγες *δυσήλιοι*, διότι ὄντως τοιαῦταί εἰσιν, ἕνεκα τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς φυομένων δένδρων· διὰ τοῦτο ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Μαρίου Κεφ. 11 συνάπτει τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῷ *σύσκιος* καὶ *ὑλώδης*. Ὡσαύτως δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον τὸ ἐν τῷ 9 στίχῳ *ἀγκύλοις* νὰ διορθωθῇ *καμπύλοις*, διότι ὑπ' ἄλλων οὕτω λέγεται, ἀφ' οὗ ὡσαύτως ἡ ἰδιότης τοῦ ἀγκύλου ἄριστα προσαρμόζεται τῷ ἀρότρῳ Τὸ δὲ ἐν 13 στίχῳ *κωφεύουσα ῥέουσα*, ὅπερ πλεῖστα παρέσχε πράγματα τοῖς κριτικοῖς, ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ *κώφιοῦσσ' ἀρρώξ τε*. Τούτων δὲ ἡ ἔννοια εἶνε σύμφωνος τῷ συμφραζομένῳ *ἀκύμων* (=ἄγονος), διότι καὶ νῦν τόποι ἄγονοι καὶ ἀγεώργητοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βρίθουσιν ὄφεων.

98. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 9.

σὺν αἶσι δόξῃ πρόσθε καὶ γένει μέγας
Ἄργους δυνάστης, λειτὸς ἐκ τυραννικῶν
θρόνων, προσίκτην θαλλὸν ἠγκαλισμένος
ἔστειχεν εἰς γῆν, ὄμμα συμπαθὲς φέρων
καὶ πᾶσι δεικνὺς ὡς τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης
τὴν κλῆσιν οὐ βέβαιον ἀνθρώποις νέμει.

Ὅτι αἱ δύο πρῶται λέξεις εἰσὶν ἐφθαρμέναι, καὶ τυφλῷ δῆλον. Αἱ γενόμεναι διορθώσεις οὐδεμίαν πιθανότητα ἔχουσιν. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ἐνταῦθα τὸ *σὺν αἶσι* προῆλθεν ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ κυρίου ὀνόματος *Συλεύς*, ᾧ ὁ Εὐριπίδης σατυρικὸν δρᾶμα ἐπέγραψε (ἰδ. σελ. 575 Nauck). Περὶ τούτου τάδε λέγονται ἐν τοῖς Κραμέρου ἀνεκδότοις (1 σ. 7). « Ἡρακλῆς πραθεὶς τῷ Συλεῖ ὡς γεωργὸς δοῦλος ἔσταλται εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν ἀμπελῶνα ἐργάσασθαι· ἀνεσπακὼς δὲ δικέλλῃ προρρίζους τὰς ἀμπέλους νωτοφορήσας τε αὐτὰς εἰς τὸ οἴκημα τοῦ ἀγροῦ θωμούς τε μεγάλους ἐποίησε καὶ τὸν κρείττω τῶν βοῶν θύσας καὶ τὸν πιθεῶνα διαρρήξας καὶ τὸν κάλλιστον πίθον ἀπο-

πωμάσας τὰς θύρας τε ὡς τράπεζαν θεὶς ἤσθιε καὶ ἔπινεν ᾄδων, καὶ τῷ προεστῶτι δὲ τοῦ ἀγροῦ δριμὺ ἐνορῶν φέρειν ἐκέλευεν ὡραῖά τε καὶ πλακοῦντας, καὶ τέλος ὅλον ποταμὸν πρὸς τὴν ἔπαυλιν τρέψας τὰ πάντα κατέκλυσεν». Πιθανὸν ὁ Συλεὺς οὗτος, ὁ τοῦ Ποσειδῶνος υἱός, ὑπὸ τοῦ Μοσχίωνος εἰκονίζετο ὡς ἱκέτης, ἀφ' οὗ ἔπαθεν ὅσα ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ Ἡράκλέους. Διορθωτέος λοιπὸν ὁ πρῶτος στίχος

Συλεὺς ὁ δόξῃ πρόσθε καὶ γένει μέγας

99. Λυκόφρονος ἀπ. 1.

παῖδες κρατίστου πατρὸς ἐξωλέστατοι,
ἐγὼ μὲν ὑμῖν, ὡς ὁρᾶτε, στρηνιῶ·
δεῖπνον γὰρ οὔτ' ἐν Καρίᾳ, μὰ τοὺς θεούς,
οὔτ' ἐν Ῥόδῳ τοιοῦτον οὔτ' ἐν Λυδίᾳ
κατέχω δεδειπνηκώς, Ἄπολλον, ὡς καλόν.

Διόρθου ἀντὶ τοῦ *κατέχω* γράφων *ποτ' ἔχω*.

100. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 2.

ἀλλὰ κυλίκιον
ὑδαρὲς ὁ παῖς περιῆγε τοῦ πεντωβόλου
ἀτρέμα παρεξεστηκός· ὅ τ' ἀλιτήριος
καὶ δημόκοινος ἐπεχόρευε δαψιλὴς
θέρμος, πενήτων καὶ τρικλίνου συμπότης.

Διορθωτέον τὸ *καὶ τρικλίνου* ἅτε ἀνάρμοστον πένησιν, οἷς συμπότης ὁ θέρμος ἦν, γράφων

θέρμος, πενήτων κἀτρικλίνων συμπότης.

101. Σωσιφάνους ἀπ. 1.

μάγοις ἐπῳδαῖς πᾶσα Θεσσαλὶς κόρη
ψευδὴς σελήνης αἰθέρος καταιβάτις.

Περὶ τοῦ β' στίχου ὁ Ναύκιος λέγει ὅτι εἶνε graviter corruptus, ὁ δὲ Οὐεκλεῖνος διορθοῖ αὐτὸν ὧδε

κεύθει σελήνην αἰθέρος καταιβάτιν

ὁ δὲ Βεργχάρδος

σπεύδει σελήνης αἰθέρος καθαίρεσιν.

Ἡμεῖς νομίζοντες ὅτι ὁ β' στιχος οὐδεμιᾶς διορθώσεως δεῖται νοοῦ-

μεν τὸ ἀπόσπασμα ὧδε· *πᾶσα θεσσαλὶς κόρη μάγοις ἐπῳδαῖς ψευδὴς καταιβάτις ἐστὶ σελήνης ἀπ' αἰθέρος*. Ὅτι δὲ τὸ καταιβάτις δύναται νὰ συνταχθῇ γενικῇ πρβλ. Εὐρ. Ἀνδ. 111

πολλὰ δέ μοι δάκρυα κατέβα χροός.

102. Τοῦ αὐτοῦ ἀπ. 2.

νῦν σοι πρὸς ὄψιν θυμὸς ἡβάτω, γέρον·
νυνὶ δεῖ γ' ὀργήν, ἡνίκ' ἠδικοῦ, λαβεῖν.

Διορθωτέον

νῦν σοι πρὸς ὀξὺ θυμὸς ἡβάτω, γέρον·
νῦν ἡδὺ γ' ὀργὴν ⟨σ',⟩ ἡνίκ ἠδικοῦ, λαβεῖν.

Περὶ μὲν τοῦ *ὀργὴν λαβεῖν* πρβλ. Εὐρ. Ἰκ. 1050, περὶ δὲ τοῦ *ὀξέος θυμοῦ* πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Κ. 1193.

103. Σωσιθέου ἀπ. 2.

. . . .

στ. 9 ἐργάζεται δ' ἐλαφρὰ πρὸς τὰ σιτία.

Διόρθου

ἐργάζεται δ' ὄλεθρον πρὸς τὰ σιτία.

104. Βιότου ἀπ. 1.

⟨γύναι,⟩ τὸ θρέψαι δ' ἐν βροτοῖσι πολλάκις
πλείω πορίζει φίλτρα τοῦ φῦσαι τέκνα.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸν α' στίχον.

105. Ἀδέσπ. ἀπ. 102.

τὸ μέλλον οὐδεὶς ἀσφαλῶς ἐπίσταται·
ἡ γὰρ τύχη βραχεῖαν ἢν λάβη ῥοπήν,
καὶ τοὺς ταπεινοὺς ⟨ὑψόσ' ἦρ' ὑπερνεφεῖς⟩
καὶ τοὺς ἀφ' ὕψους εἰς ζόφον κατήγαγεν.

Οὕτω συμπληροῦμεν ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες.

106. Ἀδέσπ. ἀπ. 111.

⟨ὡς ταῦτ'⟩ ἔμοιγε νῦν τε καὶ πάλαι δοκεῖ

παῖδας φυτεύειν οὔποτ' ἀνθρώπους ἐχρῆν
πόνους δρῶντας εἰς ὅσους φυτεύομεν.

Καὶ οὕτω δύναται νὰ συμπληρωθῇ ὁ α' στίχος.

107. Ἀδέσπ. ἀπ. 119.

τῶν γὰρ πενήτων πίστιν οὐκ ἔχει λόγος·
ἀνὴρ δὲ πλουτῶν, κἂν ἄγαν ψευδηγορῇ,
δοκεῖ τι φράζειν τοῖς κλύουσιν ἀτρεκές

Ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ ἐγράψαμεν *κλύουσιν ἀτρεκὲς* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς χειρογράφοις *ἀκούουσιν σαφές*.

108. Ἀδέσπ. ἀπ. 154.

⟨μισῶ⟩ λαθραίαν κύπριν, αἰσχίστην νόσων.

οὕτω συμπληροῦμεν τὸν στίχον τοῦτον.

109. Ἀδέσπ. ἀπ. 276.

χυτλὸς δὲ κρατὸς ὄγκος εὔσκιος παρῆν.

Διόρθου ἢ μᾶλλον ἀνάγνωθι τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις ΟΙCΟC

χυτλὸς δὲ κρατὸς οἶσος εὔσκιος παρῆν.

110. Ἀδέσπ. ἀπ. 283.

γύναι, τί μοι τραχεῖα κοὐκ εἰθισμένως
λαλεῖς;

Ὀρθῶς ὁ Βιλλαμοβίτσιος λέγει alienum esse τὸ λαλεῖς a poetae verbis. Γραπτέον

γύναι, τί μοι τραχεῖα κοὐκ εἰθισμένως
λάσκεις;

111. Ἀδέσπ. ἀπ. 297.

ἔνεισιν ἐν δειλοῖσιν ἀνδρεῖοι λόγοι

Διορθωτέον

ἔνεισι κἀν δειλοῖσιν ἀνδρεῖοι λόγοι.

112. Ἀδέσπ. ἀπ. 350.

τί δῆτα θύειν δεῖ σε κατθανούμενον;
ἄμεινον οὐδεὶς κάματος εὐσεβεῖν θεούς

Διορθωτέον

Α. τί δῆτα θύειν δεῖ σε κατθανούμενον;
Β. οὐδεὶς ἀμείνων κάματος ἢ σέβειν θεούς.

113. Ἀδέσπ. ἀπ. 410.

πολλοῦ σε θνητοῖς ἄξιον τίκτει πατήρ,
⟨ὡς⟩ μή τι παυσώμεσθα δρῶντες εὖ βροτούς.

Οὕτω συνεπληρώσαμεν τὸν β' στίχον.

114. Ἀδέσπ. ἀπ. 432.

ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἀμέλιος (ἐν Πορφυρ. βίῳ Πλωτίνου κ. 17 *ἠνάγκασμαι δ', ὡς ἔοικεν, ὥς που φησὶν ἡ τραγῳδία, ὢν φιλοπράγμων τῇ ἀπὸ τῶν τοῦ καθηγεμόνος ἡμῶν δογμάτων διαστάσει* **εὐθύνειν τε καὶ ἀποποιεῖσθαι** καὶ ὁ Πλάτων (ἐν Γοργίᾳ σ. 499 c) *καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον* **τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ** ἐξάγομεν τόνδε τὸν στίχον

ποίει τὸ παρὸν εὖ καὶ τὸ διδόμενον δέχου.

115. Ἀδέσπ. ἀπ. 434.

⟨ὥς φασι⟩, δῶρα καὶ θεοὺς παρήπαφεν.

Οὕτω συνεπληρώσαμεν τὸν στίχον τοῦτον.

116. ἀδέσπ. ἀπ. 440.

ταὐτὸ πρὸς τύμβον τε κλαίειν καὶ πρὸς ἄνδρα νήπιον

Δικαίως ὁ Ναύκιος ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ λέξις *νήπιον* ὑγιαίνει καὶ φρονεῖ ὅτι ἐνταῦθα προσεδόκα τις *ἀνήμερον*. Καθ' ἡμᾶς γραπτέον

ταὐτὸ πρὸς τύμβον τε κλαίειν καὶ πρὸς ἄνδρα νηλέα.

117. ἀδέσπ. ἀπ. 449.

ὅ τοι θρασὺς πρὸς ἔργον ἐκ πολλοῦ κακός.

Διόρθου

ὅ τοι θρασὺς πρὸς ἔργον εὖ τελεῖν κακός.

118. ἀδέσπ. ἀπ. 458.

ἀεὶ δ' ὁρῶντι τ' ὀξὺ καὶ τυφλὸς ἦν·

θυσίας γὰρ ἀπαρχὰς κρέας ἐπέμπομεν πατρὶ
. . περισσὸν ὦμον ἔκκριτον γέρας˙.
τὸ δέ γε σῦν κόψαντες, οὐ μεμνημένοι,
λήσειν δοκοῦντες, ἀντὶ τοῦ κεκομμένου
ἐπέμψαμεν βόειον, ὁ δὲ λαβὼν χερὶ
ἔγνω ἐπαφήσας εἶπέ τ' ἐκ θυμοῦ τάδε˙
τίς μοι τόδ' ἀντόμοιον μισητὸν κρέας
πέμπων; γέλωτα δή με ποιοῦνται κόροι
θύοντες ὕβρει˙ «τυφλὸς οὔτι γνώσεται»,
οὕτω λέγοντες, ὦ θεοί, μαρτύρομαι
ἐγὼ τάδ' ὑμᾶς καὶ κατεύχομαι κακὰ
αὐτοῖσιν ἀντὶ τῶνδε δὶς τόσα σχεθεῖν,
χαλκῷ δὲ μαρμαίροντες ἀλλήλων χρόα
σφάξειαν ἀμφὶ κτήμασιν τυραννικοῖς.

Διορθωτέον καὶ συμπληρωτέον

ἔοιχ' ὁρῶντί γ' ὀξὺ καὶ τυφλός ⟨περ⟩ ὤν˙
θύειν ἀπαρχὰς πέμπομεν κρέας πατρὶ
⟨συὸς⟩ περισσὸν ὦμον, ἔκκριτον γέρας.
τὸν δή γε σῦν κόψαντες, οὐ μεμνημένοι,
λήσειν δοκοῦντες, ἀντὶ τοῦ κεκομμένου
ἐπέμψαμεν βόειον˙ ὁ δὲ λαβὼν χερὶ
ἔγνω ⟨τ'⟩ ἐπαφήσας εἶπέ τ' ἐκ θυμοῦ τάδε˙
τίς μοι τόδ' αὖτ' ὄνειον μισητὸν κρέας
πέμπει; γέλωτα δή με ποιοῦνται κόροι
θύοντες ὕβρει˙ «τυφλὸς οὔτι γνώσεται»,
οὕτω λέγοντες . . . .
. . . .

119. ἀδέσπ. ἀπ. 473.

θεοῦ θέλοντος μετὰ πάντα γίγνεται.

Διορθωτέον

θεοῦ θέλοντος νευστὰ πάντα γίγνεται

οὕτω διωρθώσαμεν ἀναμνηθέντες τὸ

θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις.

120. ἀδέσπ. ἀπ. 489.

λύπας μὲν ἀνθρώποισιν, ὦ γύναι, θεοὶ
τοῖσιν διδοῦσιν οὓς ἂν ἐχθαίρωσ', ἐπεὶ
οὔ σφιν πονηρόν ἐστιν

Δὲν νομίζομεν ἀνασκαῖον τὸ *τοῖσιν* νὰ διορθωθῇ μήτε *τίσεις* μήτε *πᾶσιν*, διότι τὸ *τοῖσιν* ἐνταῦθα ταὐτὸν τῷ *τούτοις*.

121. ἀδέσπ. ἀπ. 497.

ὅστις λέγει κακ' εὖ φρονῶν σιγῇ στένει.

διορθωτέον

ὅστις δ' ἔχει κακ' εὖ φρονῶν σιγῇ στένει.

122. ἀδέσπ. ἀπ. 531.

θάλλουσα λυπῇ τοὺς ἄγαν ὑπέρθρονας

ὁ μὲν Εἰμσοίθιος διορθοῖ

βλάπτουσι λῦπαι τοὺς ἄγαν ὑπέρφρονας

ὁ δὲ Σμιδίτιος

σφάλλουσιν ἆται ἢ σφάλλουσι λῦμαι τοὺς
ἄγαν ὑπέρφρονας

ὁ δὲ Οὐεκλεῖνος

σφάλλουσι λῦπαι τοὺς ἄγαν ὑπέρφρονας.

Ἡμεῖς δὲ

θείνουσι λῦπαι τοὺς ἄγαν ὑπέρφρονας.

Περὶ τοῦ *θείνειν* πρβλ. Εὐρ. Ὀρ. 1302. Ἡρακλ. 272. Ἀριστοφ. Ἀχ. 564 κ. ἁ. Αἰσχ. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας 364.

123. Ἀδεσπ. ἀπ. 522.

ὅσοι δὲ φιλοσοφοῦντες ἐκμοχθοῦσί τι,
ἐνταῦθ' ὑπάρχει τῷ βίῳ γαστρὸς κρατεῖν·
διδάσκαλος γὰρ ηὐτέλεια τῶν σοφῶν
καὶ τῶν ἀρίστων γίγνεται βουλευμάτων.

Ὁ Ἑρουερδῆνος τὸν β' στίχον διορθοῖ

ἓν τοὖθ' ὑπάρχει τῷ βίῳ· γαστρὸς κρατεῖν,

ἡμεῖς δὲ

ἐνταῦθ' ἀπαρχὴ τῷ βίῳ γαστρὸς κρατεῖν.

124. Ἀδέσπ. ἀπ. 529.

αἰσχρὸν γ' ὅταν τις ἐπὶ γλώσσῃ φυεὶς
γλώσσῃ ματαίους ἐξακοντίσῃ λόγους.

Τὰ verba disperata *ἐπὶ γλώσσῃ φυείς*, ὡς καλεῖ αὐτὰ ὁ ἀοίδιμος Ναύκιος, ἄλλοι ἄλλως διώρθωσαν. Καὶ ὁ μὲν Οὐαλκενάριος ἔγραψεν ἀντ' αὐτῶν *εὐεπὴς γλώσσῃ φυείς*, ὁ δὲ Ἑρουερδῆνος *εὐεπὴς γεγὼς φύσει*, ὁ δὲ Ναύκιος *νοῦν ἐπὶ γλώσσῃ φορῶν*, ὁ δὲ Σμιδίτιος *λέγειν τις εὐφυὴς γεγώς*, ἡμεῖς δὲ διορθοῦμεν καὶ συμπληροῦμεν

αἰσχρόν γ' ὅταν τις ἐπὶ γλώσσῃ φυσῶν ⟨μέγα⟩
γλώσσῃ ματαίους ἐξακοντίσῃ λόγους.

125. ἀδέσπ. ἀπ. 577.

⟨ἴσθ' ὡς⟩ ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα.

οὕτω νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ συμπληρωθῇ ὁ στίχος.

Ἀθήνησι τῇ 21 Μαΐου 1893

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚ ΤΗΣ Κ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Περὶ τοῦ λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος κινηθεῖσα καὶ ὑπὲρ ὁλόκληρον αἰῶνα παραταθεῖσα ἀπησχόλει τοὺς ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων θεολόγους καὶ φιλολόγους σφοδρὰ καὶ φιλόνεικος συζήτησις περὶ τοῦ λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης, τῶν μὲν ὑπερμαχούντων τῆς καθαρότητος αὐτοῦ καὶ μόνον οὐχὶ ἐξισούντων αὐτὸ τῇ λέξει τῶν δοκίμων Ἑλλήνων συγγραφέων, τῶν δὲ ἀντεχομένων τῆς ἐναντίας γνώμης καὶ ἀποδεχομένων αὐτὸ ὡς ἐν τοῖς πλείστοις ἑβραΐζον. Οἱ πρῶτοι, κληθέντες *καθαρισταὶ* ἢ *καθαρεύοντες* (=puristae), συμφώνως τῇ τότε παρὰ τοῖς *ὀρθοδόξοις* λεγομένοις θεολόγοις κρατούσῃ αὐστηρᾷ καὶ γραμματολατρούσῃ δοξασίᾳ περὶ τῆς θεοπνευστίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἐνόμιζον καὶ ἐχαρακτήριζον ὡς ἀσεβῆ καὶ βλάσφημον τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης, οἱ τὰ πάντα καὶ ἐπὶ λέξει καὶ στίξει καὶ τονισμῷ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γράψαντες, δὲν ἔγραψαν ὀρθῶς καὶ κανονικῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ὅτι περιέπεσον εἰς σολοικισμοὺς καὶ βαρβαρισμούς. Ἐκ τοιαύτης δογματικῆς ἀρχῆς ὁρμώμενοι καὶ ὡς τὰ πολλὰ τοῦ εἰς τοιαύτας ἐρεύνας ἀπαιτουμένου ἱστορικοῦ πνεύματος ἐστερημένοι, κατεγίνοντο περὶ τὴν ἀδιάκριτον καὶ ἐπιπόλαιον συλλογὴν οἱωνδήποτε ὁμοίων καὶ ἀναλόγων παραδειγμάτων ἐκ τῶν θύραθεν συγγραφέων πάσης ἐποχῆς καὶ διαλέκτου καὶ παντὸς εἴδους λόγου, ἵνα ἐπιστομίσωσι τοὺς ἀντιφρονοῦντας, δεικνύοντες ὅτι τὰ ὡς ξενίζοντα καὶ κακῶς ἔχοντα ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ νομιζόμενα καὶ χαρακτηριζόμενα εὕρηνται καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν, ὅτι καὶ οὗτοι οὐκ ἄλλως ἔγραψαν καὶ ἐξεφράσθησαν, ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς ἐχρήσαντο λέξεσι καὶ φράσεσιν, αἷς καὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης. Οἱ δεύτεροι, οἱ *ἑβραϊσταὶ* κληθέντες, ἐξήταζον μὲν τὸ ζήτημα ἀνεξαρτήτως τῶν δογματικῶν προλήψεων

καὶ συμπερασμάτων τῶν πρώτων, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων ἐστερημένοι τοῦ ἱστορικοῦ πνεύματος καὶ περὶ τὴν μέθοδον χωλαίνοντες, περιέπιπτον εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον, ἑβραϊσμοὺς καὶ ξενισμοὺς εὑρίσκοντες καὶ ἐκεῖ, ἔνθα ἀκριβεστέρα ἐξέτασις καὶ παραβολὴ θὰ ἐδείκνυεν ὄχι μὲν ἴσως καθαρότητα κλασικήν, ἀλλὰ χρῆσιν καὶ ἐκδοχὴν συνᾴδουσαν πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἕλληνος λόγου. Τῶν ἀκροτήτων τούτων ἐπαμβλυνθεισῶν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῶν ἐλλείψεων ἑκατέρων τῶν τάσεων κατανοηθεισῶν, ἤρξαντο ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ περὶ τὴν Κ. Διαθήκην φιλολογοῦντες νὰ τέμνωσι μέσην τινὰ ὁδόν, καὶ διὰ νηφαλιωτέρας, μεθοδικωτέρας καὶ ἀκριβεστέρας μελέτης καὶ ἐξετάσεως κατεῖδον καὶ ἀνεγνώρισαν καθόλου τὸ ἐν ἑκατέραις ταῖς ἀκρότησιν ὑπάρχον ὀρθόν· καίτοι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα παρέκκλισις ἀπὸ τῆς μέσης καὶ διαμαρτία τοῦ ὀρθοῦ παρατηρεῖται καὶ σήμερον, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐν τοῖς νεωτέροις Γερμανοῖς ἑρμηνευταῖς δοκιμώτατος Meyer δὲν κατώρθωσεν ἔν τισι νὰ διαφύγῃ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἀρχαίων καθαριστῶν, προτιμῶν λ. χ. μᾶλλον νὰ ἐκλάβῃ *τοπικῶς* τὸ «ἵνα» ὅπου εὕρηται συντασσόμενον ὁριστικῇ (1 Κορ. 4, 6. Γαλ. 4, 17), ἤ, ἐκλαμβάνων αὐτὸ ἁπλούστατα *τελικῶς*, νὰ παραδεχθῇ χρῆσιν ἀπᾴδουσαν πρὸς τὴν τοῦ μορίου τούτου σύνταξιν παρὰ τοῖς δοκίμοις τῶν θύραθεν.

Οὐ μόνον δὲ περὶ τὴν διάγνωσιν τῶν ξενισμῶν καὶ τῶν ἑλληνισμῶν, τῆς δοκίμου χρήσεως καὶ τῆς πλημμελοῦς, τῶν ποιητικῶν τρόπων καὶ τῆς πεζῆς κυριολεξίας ἐγένοντο οἱ νεώτεροι ἐν τοῖς καθόλου νηφαλιώτεροι καὶ ἀκριβέστεροι, ἀλλ' ἐπεχείρησαν καὶ νὰ ἐξηγήσωνται ἱστορικῶς καὶ ψυχολογικῶς τὴν γένεσιν τοιούτου λεκτικοῦ ἰδιώματος, οἷον τὸ τῆς Κ. Διαθήκης, ἀναζητοῦντες καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν καθορίζοντες ἐκ τίνων στοιχείων καὶ ὑπὸ τίνας περιστάσεις διεμορφώθη τὸ ἰδίωμα τοῦτο. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν δύναται βεβαίως νὰ γίνηται λόγος περὶ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης, ὡς περί τινος ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι τῆς συλλογῆς ὁμοειδοῦς καὶ ὁμοιομόρφου λεκτικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλ' ἐν τοῖς διαφόροις μέρεσι κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς ὑποθέσεως καὶ τῶν συγγραφέων ὑπάρχει οὐ μικρὰ περὶ τὴν λέξιν ποικιλία καὶ διαφορά, παρατηρηθεῖσα ἤδη καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ἑρμηνευτῶν. Γνωστὴ ἡ τοῦ Ὠριγένους κρίσις περὶ τῆς λεκτικῆς διαφορᾶς καὶ ὑπεροχῆς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ὑπὲρ

τὰς ἄλλας ὁμολογουμένας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολάς· «ὅτι »ὁ χαρακτὴρ τῆς λέξεως τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιγεγραμμένης ἐπιστο»λῆς οὐκ ἔχει τὸ ἐν λόγῳ ἰδιωτικὸν τοῦ Ἀποστόλου, ὁμολογήσαντος »ἑαυτὸν ἰδιώτην εἶναι τὸ λόγῳ, τουτέστι τῇ φράσει, ἀλλ' ἔστιν ἡ »ἐπιστολὴ συνθέσει τῆς λέξεως ἑλληνικωτέρα, πᾶς ὁ ἐπιστάμενος κρί»νειν φράσεων διαφορὰς ὁμολογῆσαι ἄν» (παρ' Εὐσεβ. Ἐκ. Ἱστ. 6, 25). Ὁμοίαν γνώμην ἐξήνεγκε μαθητὴς τοῦ Ὠριγένους, ὁ Ἀλεξανδρείας Διονύσιος, περὶ τῶν λεκτικῶν διαφορῶν καὶ μειονεκτημάτων τῆς Ἀποκαλύψεως παρὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ Καθολικὴν Ἐπιστολήν, καίπερ ὑπὲρ τὸ προσῆκον ἐξαίρων τὴν λεκτικὴν τούτων καθαρότητα. «Ἔτι δὲ καὶ τῆς φράσεως »τὴν διαφορὰν ἔστι τεκμήρασθαι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐπιστολῆς »πρὸς τὴν Ἀποκάλυψιν. Τὰ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἀπταίστως κατὰ τὴν »Ἑλλήνων φωνήν, ἀλλὰ καὶ λογιώτατα, ταῖς λέξεσι, τοῖς συλλογι»σμοῖς, ταῖς συντάξεσι τῆς ἑρμηνείας γέγραπται· πολλοῦ γε δεῖ βάρ»βαρόν τινα φθόγγον ἢ σολοικισμὸν ἢ ὅλως ἰδιωτισμὸν ἐν αὐτοῖς εὑ»ρεθῆναι. Ἑκάτερον γὰρ εἶχεν, ὡς ἔοικε, τὸν λόγον (δηλ. ὁ θεο»λόγος Ἰωάννης), ἀμφοτέρους αὐτῷ χαρισαμένου τοῦ Κυρίου, τόν »τε τῆς γνώσεως, τόν τε τῆς φράσεως. Τοῦτον δὲ (τὸν πρεσβύτερον »Ἰωάννην) ἀποκάλυψιν μὲν ἑωρακέναι καὶ γνῶσιν εἰληφέναι καὶ προ»φητείαν οὐκ ἀντερῶ· διάλεκτον μέντοι καὶ γλῶσσαν οὐκ ἀκριβῶς »ἑλληνίζουσαν αὐτοῦ βλέπω, ἀλλ' ἰδιώμασί τε βαρβαρικοῖς χρώμενον, »καί που καὶ σολοικίζοντα· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον νῦν ἐκλέγειν. Οὐδὲ »γὰρ ἐπισκώπτων . . . ταῦτα εἶπον, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀνομοιότητα »διευθύνων τῶν γραφῶν» (παρ' Εὐσεβ. Ἐκ. Ἱστ. 7, 25). Ὅτι δὲ καὶ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς δὲν γράφει πάντοτε καὶ περὶ πάντων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ἕνεκα διαφόρων ὑποκειμενικῶν ἢ ἀντικειμενικῶν λόγων ἄλλοτε γράφει ἄλλως, καὶ τούτου πρόχειρα παραδείγματα πλὴν ἄλλων ἔχομεν τὰς δύο συγγραφὰς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ποῦ μὲν ἑβραΐζούσας, ποῦ δὲ ἑλληνοπρεπέστερον γεγραμμένας. Καί τοι λοιπὸν διὰ τοιαύτας ποικιλίας καὶ διαφοράς, εἴτε τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως πρὸς ἑαυτόν, εἴτε διαφόρων πρὸς ἀλλήλους, δὲν εἶναι δυνατὸν κατὰ ἀκριβολογίαν καὶ ἀπολύτως νὰ γίνηται λόγος περὶ ἑνός τινος ὁμοειδοῦς καὶ ὁμοιομόρφου λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης καθόλου, ὅμως ἐν σχετικῇ ἐννοίᾳ ἡ παραδοχὴ ἰδιαιτέρου λεκτικοῦ ἰδιώ-

ματος τῆς Κ. Διαθήκης εἶναι εὔλογος διά τινα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πᾶσιν αὐτῆς τοῖς συγγραφεῦσι κοινὰ στοιχεῖα καὶ γνωρίσματα. Τίνα δὲ ταῦτα;

Πρὸς ἀκριβῆ τούτων καθορισμὸν καὶ πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ τρία ταῦτα· 1) ὁποία τις ἦν ἡ τότε ἐν χρήσει οὖσα λαλουμένη τε καὶ γραφομένη ἑλληνικὴ γλῶσσα· 2) τίνες ὄντες καὶ ποίαν πρώτην ἀγωγὴν καὶ παίδευσιν λαβόντες, πῶς ἔπειτα ἔμαθον τὸ ἑλληνιστὶ διαλέγεσθαι καὶ γράφειν οἱ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου· καὶ 3) τίνα ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν λαλουμένης καὶ γραφομένης ἑλληνικῆς γλώσσης ἔσχον ῥοπὴν αἱ διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰσαχθεῖσαι ὅλως ἢ ἐν μέρει νέαι θρησκευτικαὶ ἔννοιαι καὶ ἀνάγκαι, χρῄζουσαι, ὡς εἰκός, ἀναλόγου ἐξωτερικῆς περιβολῆς. Καὶ ἵνα διὰ τῆς αὐτῆς εἰκόνος τῆς περιβολῆς παραστήσω τὴν εἰς τὸ προκείμενον συμβολὴν καὶ δύναμιν ἑκάστου τῶν προδηλωθέντων τριῶν παραγόντων, ὁ μὲν πρῶτος, ἡ τότε ἐν χρήσει οὖσα ἑλληνικὴ γλῶσσα, παρέχει τὴν πρώτην ὕλην, οἱονεὶ τοὺς μίτους καὶ τὰ νήματα τὰ πρὸς ἐξύφανσιν ἀναγκαιοῦντα, ὁ δὲ δεύτερος, ἡ ἐπὶ τῆς διανοίας καὶ τῆς συνθέσεως ἐπίδρασις τῆς πρώτης αὐτῶν ἰουδαϊκῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἔπειτα μαθήσεως, παρίστησιν αὐτὴν τὴν ὑφὴν τοῦ ὑφάσματος, καὶ ὁ τρίτος, ἡ τῶν νέων θρησκευτικῶν ἰδεῶν ῥοπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν κηρύκων, παρέχει τὸ ἱεροπρεπὲς σχῆμα τῆς περιβολῆς.

Α'.

Ἀλλὰ ποῖά τινα ἦσαν τὰ ἑλληνικὰ νήματα, τὰ πρὸς ἐξύφανσιν χρησιμοποιηθέντα, ἡ πρώτη γλωσσικὴ ὕλη ἡ ἐξ Ἑλλάδος παραληφθεῖσα; Αὕτη δὲν ἦτο ἡ καθαρὰ ἐκείνη ἐν τῇ Ἀττικῇ μὲν λαλουμένη, ὑπὸ διαπρεπῶν δὲ συγγραφέων τεχνουργηθεῖσα καὶ καλλιεργηθεῖσα *Ἀτθὶς* ἢ *Ἀττικὴ διάλεκτος*, ἡ γλῶσσα τῶν ἀθανάτων τραγικῶν ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν καὶ φιλοσόφων καὶ ῥητόρων, τῶν κλεϊσάντων τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων μέχρι τῶν μακεδονικῶν, ἐπειδὴ οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, τὸ ἑλληνιστὶ διαλέγεσθαι καὶ γράφειν ἔμαθον οὐχὶ ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν κλασικῶν συγγραφέων, ἀλλὰ πρα-

κτικῶς. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὡς βάσις τῆς γλώσσης αὐτῶν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ οὕτω καλουμένη *κοινὴ ἢ ἑλληνικὴ διάλεκτος* οἵαν ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Μακεδόνων ἐκ μελέτης ἢ καὶ μιμήσεως τῶν ἀττικῶν συγγραφέων ἔγραφον, οὐχὶ μὲν μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ ἐκεῖνοι ἀκριβείας καὶ καθαρότητος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλως ἀδοκίμως εἴτε Ἕλληνες ἐκ γενετῆς, εἴτε ἀλλογενεῖς, ἑλληνικῆς τυχόντες παιδείας. Βάσις τοῦ λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης ἦν ἡ τότε ἐπὶ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ἐν χρήσει οὖσα *δημώδης* γλῶσσα, καὶ δὴ οὐχὶ ἡ ἐν ταῖς καθαρῶς ἑλληνικαῖς χώραις, ἀλλ' ἡ ἐν ταῖς ἐξελληνισθείσαις ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς ἐν μέσῳ μιγάδος λαοῦ λαλουμένη, ἥτις εὑρεθεῖσα ὑπὸ ἀναλόγους περιστάσεις καὶ συνθήκας, ὑφ' ἃς καὶ ἡ νεωτέρα ἡμῶν δημώδης γλῶσσα, κατὰ τὸν ἀναπόδραστον νόμον τῆς ἀλληλεπιδράσεως, εἶχεν ὑποστῇ καὶ ὑφίστατο ὁλονὲν τὴν ἐπήρειαν διαφόρων τοπικῶν ἢ ὅλως ξένων καὶ ἑτερογενῶν στοιχείων. Ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς τοιαύτης ἑλληνικῆς, ἢ μᾶλλον ἑλληνιστικῆς γλώσσης παρέχει ἡμῖν ἡ ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' ἑρμηνευτῶν γνωστὴ ἡμῖν *αἰγυπτιακὴ ἢ ἀλεξανδρεωτικὴ* λεγομένη διάλεκτος, ἡ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ τότε λαλουμένη. Λέγομεν δὲ *ἀμυδράν*, ἐπειδὴ ἡ μετάφρασις τῶν Ο', ὡς τὰ πολλὰ ἀκολουθοῦσα κατὰ γράμμα τῷ ἑβραϊκῷ πρωτοτύπῳ, δὲν δύναται νὰ παράσχῃ ἀκριβῆ κατὰ πάντα καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς δημώδους ἀλεξανδρεωτικῆς γλώσσης, ἀλλ' ὅσα περὶ αὐτῆς δυνάμεθα μετά τινος ἀκριβείας νὰ μάθωμεν ἐκ τῶν Ο', ταῦτα ἀναφέρονται κυρίως τὸ μὲν εἰς τὴν χρῆσιν καὶ σημασίαν τῶν λέξεων, τὸ δὲ εἰς τὸ ὀρθογραφικόν, ἢ μᾶλλον φθογγολογικόν, καὶ εἰς τὸ τυπικὸν μέρος τῆς Γραμματικῆς. Καίτοι καὶ ἐνταῦθα, μάλιστα δὲ εἰς τὰ τελευταῖα δύο, ὁ καθορισμὸς τῶν ἰδιωτισμῶν τῆς ἐν λόγῳ διαλέκτου δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερὴς καὶ ἀσφαλής, διὰ τὴν πιθανότητα λαθῶν ἢ διορθώσεων τῶν ἀντιγραφέων καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν προελθοῦσαν διάφορον ὀρθογραφίαν τῶν κωδίκων. Ὁπωςδήποτε ὅμως ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχαιοτέρων τινῶν κωδίκων δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὡς τῆς ἀληθείας ἐχόμενον τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ Ἀλεξανδριωτικῇ διαλέκτῳ περιείχοντο ἀναμὶξ καὶ ἀδιακρίτως οὐ μόνον ποικίλαι ταῖς διαφόροις διαλέκτοις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἰδιάζουσαι περὶ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τοὺς γραμματικοὺς τύπους παραλλαγαί, ἀλλὰ καὶ διαφοραί, ἢ κατ' ἐξαίρεσιν μόνον ἔχουσαι ἀναλο-

γίας τινὰς καὶ ἐν ἐκείναις, ἢ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ αἰγυπτιακῇ διαλέκτῳ ἰδιάζουσαι ἀποκλειστικῶς. Παραδείγματα τῶν διαφόρων τούτων περιπτώσεων ἔχοντες πλεῖστα, ὡς ἐπαρκῆ πρὸς τὸ προκείμενον παρατίθεμεν ἐφεξῆς ὀλίγα τινά, ἀναλέγοντες αὐτὰ ἐκ τῆς 5ης κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ Tischendorf, ἔστιν ὅτε δὲ ἀνατρέχοντες καὶ εἰς τὸν Σιναϊτικὸν κώδικα.

Καὶ ἐν πρώτοις ὡς παραδείγματα *ἐναλλαγῆς φωνηέντων* σημειοῦμεν·

1) τὴν τοῦ *ε* καὶ *α* εἰς τὰ ἀριθμητικὰ *τέσσαρα* καὶ *τεσσαράκοντα*, καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν συλλογὴν γραφόμενα *τέσσερα* καὶ *τεσσεράκοντα* κατὰ τοὺς Ἴωνας. Ὁμοίως δὲ *μυσερὸς* (Λευϊτ. 18, 23) καὶ *μιερὸς* (2 Μακ. 4, 19). Ὑπὲρ τῆς γραφῆς καὶ προφορᾶς ταύτης τῆς λέξεως συνηγοροῦσι καὶ αἱ ἄλλαι ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀπαντῶσαι κακογραφίαι τῆς αὐτῆς λέξεως *μιαιρὸς* (5, 16, 15, 32) καὶ *μειερὸς* (9, 13). Ἀνάλογόν τι παρατηρεῖται καὶ περὶ τὸ ῥῆμα *καθαρίζω*, ἔστιν ὅτε (ὄχι ἐν τῷ Σιναϊτικῷ) γραφόμενον *καθερίζω* (2 Ἔσδρ. 6,20. Ἰουδὶθ 16, 18. Ψαλ. 11, 7. 1 Μακ. 13, 47. 50. 2 Μακ. 2, 18 κ. ἄλλ.). Τοῦ ἐπιθέτου *καθαρὸς* δὲν εὗρον διττογραφίαν.

2) τὴν τοῦ *ε* καὶ *η*. Οὕτως *ἀνάθημα* καὶ *ἀνάθεμα*, τὸ τελευταῖον συχνότερον ἐν τῇ καὶ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει παραγώγῳ αὐτοῦ σημασίᾳ (Λευϊτ. 27, 28-29. 2 Μακ. 9, 16. 3 Μακ. 13, 17 κ. ἄλλ.)· *σύνθημα* καὶ *σύνθεμα* (Κριτ. 12, 6. 2 Μακ. 8, 23, 13, 15. Ἐκκλ. 12, 11). Ὁμοίως ὡς διάφοροι γραφαὶ *ἀνάστεμα* καὶ *ἀνάστημα* (Γέν. 7, 4. 23. Σοφ. 2, 14. Ζαχ. 9, 8. Ἰουδ. 9, 11, 12, 8), *διάστεμα* καὶ *διάστημα* (Γεν. 32, 16. 2 Μακ. 14, 44. Ἰεζ. 41, 8. 42, 5. 13. 45, 2 κ. ἄλλ.), *σύστεμα* καὶ *σύστημα* (Γεν. 1, 10. 2 Μακ. 8, 5. 15, 12. 2 Βασιλ. 23, 15. Ἰεζ. 31, 4. κ. ἄλλ.), *κατάστεμα* καὶ *κατάστημα* (3 Μακ. 5, 45). *ὑπόστεμα* καὶ *ὑπόστημα* (3 Βασιλ. 23, 14. Ἱερ. 23, 18), *εὕρεμα* καὶ *εὕρημα* (Ἱερ. 45, 2. 46, 18. 51, 35. Σοφ, Σειρ. 20. 8. 29, 4. 35, 12) *ἕψεμα* καὶ *ἕψημα* (Γεν. 25, 29-34. 4 Βασιλ. 4, 38-40. Ἀγγ. 2, 12 κ. ἄλλ. Πρβλ. καὶ *ἐψεθῇ* καὶ *ἐψηθῇ*, Λευϊτ. 6, 28. 1 Βασιλ. 2, 13). Ὡσαύτως δὲ *κωπελάτης* καὶ *κωπηλάτης* (Ἰεζ. 27, 8-9. 26-27).

3) τὴν τοῦ *ε* καὶ *ι*. Οὕτως *ἀλεεῖς* καὶ *ἁλιεῖς* (Ἡσ. 19, 8. Ἱερ. 16, 16. Ἰεζ. 47, 10. Ἰὼβ 40, 26).

4) τὴν τοῦ *ε* καὶ *ο*. Οὕτω τῇ κοινῇ γραφῇ *ὀλοθρεύω*, *ὀλόθρευσις*, *ἐξολοθρεύω*, *ἐξολόθρευσις*, *ἐξολόθρευμα* ἀντίκειται καθ' ἅπασαν τὴν συλλογὴν ὡς διάφορος γραφὴ *ὀλεθρεύω*, *ἐξολεθρεύω* κ.τ.ἑξ., ἀπό γε τῆς παραγωγῆς (ὄλεθρος) βεβαίως ὀρθοτέρα καὶ προκριτωτέρα ἐκείνης.

5) τὴν τοῦ *αυ* καὶ *ευ*. *Ἐραυνῶ*, *διεραυνῶ*, *ἐξεραύνησις* φέρεται καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν συλλογὴν ὡς διάφορος γραφὴ τοῦ *ἐρευνῶ* κτλ. Τὸ οὐσιαστικὸν *ἔρευνα* ἅπαξ μόνον ἄνευ διττογραφίας (Σοφ. Σολ. 6, 9).

6) τὴν τοῦ *α* καὶ *η* ἐν τῇ κλίσει ὀνομάτων τινῶν καὶ ῥημάτων, ὡς ἐπὶ τὸ ἰωνικώτερον *μαχαίρης*, *μαχαίρῃ* (Γεν. 27, 40. Ἐξ. 15, 9. Δευτ. 13, 15. Ἰη. Ν. 19, 48. Ἱερ. 14, 12. 16. 18, 21. 19, 7. 20, 4 33, 23. 38, 2 κ. ἄλλ.), καὶ ἀντισρόφως ἐπὶ τὸ δωρικώτερον ἀνάστατε, ἀναβάτω (2 Βασιλ. 15, 14. Ἱερ. 28, 50. πρβλ. 1 Μακ. 4, 36. Σιν. κωδ.), καὶ *βλαστάσῃ* (2 Βασιλ. 23, 4).

Ἐνταῦθα σημειωτέον καὶ τὸ *ἀποκτέννω*, ὅπερ συχνὰ ἀπαντῶν ὡς διάφορος γραφὴ (Ἰησ. Ν. 8, 24. 2 Βασιλ. 4, 12. 3 Βασιλ. 11, 24. 18, 13. Ψαλ. 77, 34 κ. ἄλλ.), δυσκόλως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς λάθος ὀρθογραφικόν, ἀλλὰ δικαίως ἐκλαμβάνεται ὑπὸ πολλῶν ὡς σχηματισθὲν ἐπὶ τὸ αἰολικώτερον (κτα-, κτε-ν-, κτεν-ϳω=κτέννω, ὅπως *σπέριω*, *σπέρρω* ἀντὶ *σπείρω*, φθέρϳω, φθερρω, ἀντὶ *φθείρω*, ἐσχηματισμένα κατ' ἀναλογίαν τοῦ στέλϳω, στέλλω, ἀγγέλϳω, ἀγγέλλω κ. τ. ὁμ.). Κατ' ἀνάλογόν τινα τρόπον ἴσως ἐξηγητέα καὶ τὰ *βέννω*, *διαβέννω*, *ἀναβέννω* κτλ., ἅτινα ὁμοίως ἀπαντῶντα ἐν διαφόροις κώδιξι, καὶ δὴ πολλῷ συχνότερον τοῦ *κτέννω* (πρβλ. Γεν. 2, 6. Ἀριθ. 33, 51. 35, 10. Δευτ. 1, 41. 3, 21. 4, 26. 11, 8. 29. 1 Βασιλ. 1, 3. 5, 11. Ναοὺμ 2, 7 καὶ ἄλλ. συχνὰ) δυσκόλως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς λάθη ὀρθογραφικά.

Τῶν προσημειωθεισῶν φθογγολικῶν ἐναλλαγῶν τῶν φωνηέντων καὶ διφθόγγων διακριτέαι αἱ ὀρθογραφικαὶ αὐτῶν ἐναλλαγαί, μάλιστα δὲ αἱ τοῦ *ει* καὶ *ι*. Βεβαίως αἱ πλεῖσται τούτων οὐδὲν ἄλλο εἰσίν, εἰμὴ ἀνορθογραφίαι καὶ παροράματα, ἐξ ἀμελείας ἢ ἀγνοίας ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας προελθόντα, μαρτυροῦντα δὲ περὶ τῆς ταὐτότητος τῆς προφορᾶς αὐτῶν. Οὕτω συχνὰ γίνεται χρῆσις τοῦ *ει* ἀντὶ τοῦ *ι*. *Χείμα(ρ)ρος* καὶ *χείμερα* ἀντὶ *χίμαρος* καὶ *χίμαιρα* (Λευϊτ. 4, 23. 28. 29.

5, 6. 9, 15 κ. ἄλλ. συχ.), *ἀδικεία* ('Ιὼβ 36, 18. 'Ωση. 13, 12), *ἀνδραγαθεία* (1 Μακ. 8, 2. 9, 22. 10, 15), *λειτουργεία* ('Αριθ. 8, 24. 2 Μακ. 4, 14), *ἀληθεινὸς* ('Αριθ. 24, 3. Τωβ. 3, 5. 'Ιὼβ 26, 3. 25. κ. ἄλλ.), *εὐείλατος* (Ψαλ. 98, 8), *εὐειλατεύω* (Δευτ. 29, 20. 'Ιουδὶθ 16, 15), *ἤγγεισα* (Γεν. 35, 16. 48, 10 κ. ἄλλ.), *ἀπῴκεισα*, *κατῴκεισα* (4 Βασιλ. 17, 20. 24. 33. 'Ιερ. 13, 19 κ. ἄλλ.), *ἐκκλεῖται* ('Εξ. 23, 2. Κριτ. 19, 12. 'Ιωὴλ 2, 7 κ. ἄλλ.), *ἐξέθλειψαν* (Κριτ. 10, 12), *ἀφείκετο* (Γεν. 47, 4), συχνὰ *εἰδόντες*, *εἰδεῖν*, *εἴδετε* κ. τὰ ὁμ. (Γέν. 37, 4. 39, 14. 'Εξ. 16, 15 κ. ἄλλ.), ὡς καὶ ὁ ἀόριστος β' τοῦ *λείπω* (Γεν. 18, 11. 21, 15. 24, 27 κ. ἄλλ.). 'Ομοίως δὲ καὶ κύρια ὀνόματα, *Μηδεία* (Τωβ. 1, 15 κ. ἄλλ. 1 Μακ. 8, 8 κ. ἄλλ.), *'Αραβεία* ('Ησ. 10, 9. 11, 11 κ. ἄλλ.), *Καρμηλείτης*, *Γαλααδείτης* (2 Βασιλ. 2, 2. 17, 24-27) καὶ ἄλλα τοιαῦτα. 'Αντιστρόφως δὲ ἐν ἄλλοις γίνεται χρῆσις τοῦ ἁπλοῦ φωνήεντος ἀντὶ τῆς διφθόγγου. Οὕτω *δικνύω*, *δέδιγμαι*, *παράδιγμα* κτλ. ('Εσθ. 2, 9. 10. 3, 4. 2 Μακ. 2, 8. 23. 15, 10. 3 Μακ. 5, 26-31. 'Ιερ. 16, 4 κ. ἄλλ.), *λέλιμμαι*, *λίμμα*, *κατάλιμμα* κτλ. ('Ιη. Ν. 13, 1. 2. 21, 5. 20, 40. 1 Βασιλ. 11, 11. 2 Βασιλ. 9, 3. Μιχ. 4, 7. 5, 8. 'Ιὼβ 22, 20. Σοφ. Σειρ. 47, 22. 'Ησ. 10, 22. 14, 22 κ. ἄλλ. καὶ κατὰ τὸν Σιναϊτ. κώδ.), ὡς καὶ κύριά τινα ὀνόματα, *Δαρῖος* (1 Ἔσδρ. 2, 25. 3, 1 κ. ἄλλ. συχ.). *'Αντιόχια*, *Σελεύκια*, *Σαμάρια* (συχνὰ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς, καὶ κατὰ τὸ Σιναϊτ.)· καίτοι τὰ τελευταῖα ταῦτα φαίνονται μᾶλλον ἀναγνωστέα παροξυτόνως, ὡς ἀκολουθοῦντα ἄλλῃ ἀναλογίᾳ, ἢ ἐκληπτέα ὡς λάθη ὀρθογραφικά. 'Ομοίως φαίνονται ἐξηγητέα καὶ ἄλλα τινά. Τὰ συχνότατα *γείνομαι*, *παραγείνομαι* κτλ., *ἴδον*, *ἴδες*, *ἴδε* κτλ. ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἐπικὴν χρῆσιν (1). 'Ωσαύτως τὸ *ἀγγίον* (Γεν. 42, 25. 43, 10 κ. ἑξ. καθ' ἅπασαν τὴν συλλογὴν καὶ κατὰ τὸ Σιναϊτ.), ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ *ἄγγος*, ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ἀναλογίαν ὁμοίων ὑποκοριστικῶν, *τειχίον* παρὰ τὸ *τεῖχος* καὶ *ἑρκίον* παρὰ τὸ *ἕρκος*. Ἴσως καθ' ὁμοίαν ἀναλογίαν γράφεται καὶ *δάνιον* παρὰ τὸ *δάνος* καὶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ *δανίζω* κτλ. (Δευτ. 15, 6-10. 'Ησ. 24,

(1) 'Αξιοσημείωτος εἶναι ἡ διὰ διφθόγγου γραφὴ τῆς λ. *ἰδέα* (Γεν. 5, 3. Δαν 1,13, 15. 2 Μακ. 3, 16. 'Επιστ. 'Ιερ 62), ἐν ᾧ τὸ *εἴδωλον* γράφεται πολλαχοῦ (καὶ κατὰ τὸ Σιναϊτ.) δι' ἁπλοῦ φωνήεντος (1 Παρ. 16, 26. 'Ησ. 10, 11. 'Ωσ. 8, 4 κ. ἄλλ. συχ.).

2, κ. ἄλλ. κ. κ. τὸ Σιναϊτ.). Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ συχνὰ *δουλία* (Γεν. 30, 26. Ἐξ. 6, 6 κ. ἄλλ.), *σατραπία* (Ἰησ. Ν. 13, 3. Κριτ. 3, 3. 3 Βασιλ. 6, 18 κ. ἄλλ.), *δυναστία* (3 Βασιλ. 15, 23. 16, 27. 22, 46 κ. ἄλλ.), *θρησκία* (Σοφ. Σολ. 14, 18. 24) καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀνώμαλον. Καὶ τὸ συχνότατον *φλειὰ* ἀντὶ *φλιὰ* (Ἐξοδ. 12, 7 κ. ἑξ.) δύσκολον νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀνορθογραφία.

Τῆς ἐναλλαγῆς τῶν φωνηέντων οὐχ ἧττον ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς λέξεως τῇ προσθήκῃ φωνήεντός τινος, ὡς *ἀγαυρίαμα* (Ἠσ. 62, 7. Ἱερ. 31, 2. Βαρ. 4, 34).

Μετὰ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων προσοχῆς ἄξια εἶναι τὰ τῶν συμφώνων, καὶ δή·

1) ἡ *ἐναλλαγὴ* αὐτῶν, καὶ ἄλλων μέν, ὡς ἐπὶ τὸ δωρικώτερον *κλίβανος*, *ὀπιστοφανῶς* (Γεν. 9, 23) κ. ἄλλ., μάλιστα δὲ τῶν οὐρανισκοφώνων, ὡς *δράγματα* (Γεν. 27, 7-8), *δίδραγμα* (Νεεμ. 5, 11), *ἔδαγνον* (Ἀριθ. 21, 6), *γνήμη* (Κριτ. 15, 8), *δειγνύω* (Τωβ. 12, 6. 2 Μακ. 15, 10 κ. ἄλλ.), *λιγμός*, *λιγμίζω* ἢ *λιγμῶ* (Ἀμ. 9, 9), *παγίδα* (Ψαλ. 63, 6. 65, 11. 68, 23 κατὰ τὸν Σιναϊτικὸν κώδ.), *ἐχθραίνω* (Ἀριθ. 23, 5), *ἐχθὲς* (1 Βασιλ. 10, 11. 14, 21 κ. ἄλλ.) καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἅτινα δυσκόλως δύνανται νὰ θεωρηθῶσι πάντα ὡς λάθη ὀρθογραφικά.

2) ἡ *παρεμβολὴ συμφώνων*, καὶ δὴ οὐ μόνον ἡ διπλῶσις τῶν ὑγρῶν, οἷον *οἴμμοι* (Ἰὼβ 10, 15. Ψαλ. 119, 5. Μιχ. 7, 1 κ. ἀλλ. συχ.), *ἁμαρτάννω* (Ψαλ. 38, 2. 1 Βασιλ. 2, 25 καὶ ἄλλ.) καὶ τοιαῦτα ἄλλα, ἅτινα ἠδύναντο ἴσως νὰ νομισθῶσιν ὡς λάθη ὀρθογραφικὰ ἐκ τῶν συνήθων, ἀλλὰ καὶ ὡς προσθήκη ἑτέρου συμφώνου. Οὕτω πλὴν ἄλλων *ἀνακύμψαι* (Ἰὼβ 10, 15), *ἀντάμειμψις* (Ψαλ. 118, 112), *ἐκδειμαντούμενος* (Σοφ. Σολ. 17, 6), *συνχνὸς* (2 Μακ. 5, 9), *αἰχμαλωτεύω* (Ψαλ. 136, 3), καὶ συχνότερον *ἐχχθρὸς* (Ἐξ. 23, 22. Δευτ. 2, 19. Ἰὼβ 27, 7 κ. ἄλλ.).

3) ἡ *παράλειψις συμφώνων*, εἴτε συστατικῶν τῆς λέξεως, δυναμένη νὰ ἀποδοθῇ εἰς παραδρομὴν διὰ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν παραδειγμάτων, ὡς *ὀρθίσας* (Ἐξ. 24, 4. 34, 4), *ἠρυθοδανωμένος* (Ἐξ. 25, 5. 26, 16), *λευκαθίζω* (Λευϊτ. 13, 37. 39), εἴτε, ὅπερ πολλῷ συχνότερον, παράλειψις τοῦ συνήθους διπλασιασμοῦ τοῦ ρ ἐν συνθέσει και αὐξήσει. Οὕτως *ἔρανεν* (Λευϊτ. 8, 11. 30. 14, 7), *ἐπι-*

ρᾶναι (2 Μακ. 1, 21), *ἐπιραντισθῇ* (Λευϊτ. 6, 27), *ἔριψε*, *ἐπιρίφην*, *ἐπίριψον* κ. τοιαῦτα (Ἐξ. 7, 10. 22, 31. Ἰὼβ 16, 11. Ψαλ. 21, 26. 37, 17 κ. ἄλλ. καὶ κατὰ τὸ Σιναϊτ. ἀπόγρ.) καὶ ἕτερα. Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ συχνότατα ἀπαντῶσα (καὶ ἐν τῷ Σιναϊτ. κώδ.) δι' ἁπλοῦ ν γραφὴ τῶν λέξεων *γένημα*, *πρωτογένημα*, *ἐγενήθην*, μᾶλλον κατὰ παραγωγὴν παρὰ τὸ *γίγνεσθαι*, *γεγενῆσθαι* ἀντὶ *γεννᾶσθαι*, ἢ κατὰ λᾶθος ὀρθογραφικόν.

Πολλῷ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἐν συνθέσει, συναφείᾳ λόγου καὶ τῇ κλίσει ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων παρατηρούμενα ἰδιαίτερα πάθη τῶν συμφώνων, οἷα·

4) τὸ συχνότατα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ λέξει ἀμετάβλητον τοῦ *ν* πρὸ τῶν *χειλεοφώνων*, τῶν *οὐρανισκοφώνων*, τῶν *ὑγρῶν*, τοῦ *σ* καὶ τῶν διπλῶν ζ (ξ) *ψ*. Οὕτως *ἔνπορος* (Γεν. 23, 16), *συνπροπέμπω* (αὐτ, 12, 20. 18, 16), *ἐνπυρίζω* (Ψαλ. 10, 23. Σοφ. Σειρ. 8, 10), *σύνπας* (Ἐκκλ. 4, 14 κ. ἑξ.), *ἐνφανῶς* (Ψαλ. 49, 3), *ἐνφραγμὸς* (Μιχ. 5, 1. Σοφ. Σειρ. 27, 14), *ἐνβάλλω* (Ἱερ. 11, 19 κ. ἄλλ.), *ἐνβίωσις* (Σοφ. Σειρ. 31, 26), *ἐνβρίμημα* (Ἱερ. Θρῆ. 2, 6), *συνβιβάζω* (Ψαλ. 21, 8), *συνβόσκω* (Ἡσ. 11, 6), *ἐνγελῶ* (Ψαλ. 2, 4), *ἐνγαστρίμυθος* (2 Παρ. 35, 19) *ἐνχειρίδιον* (Ἐξ. 20, 25), *ἐνχρίω* (Ἱερ. 4, 30), *συνκλεισμὸς* (Ἱερ. 4, 5 κ. ἄλλ.), *συνλαμβάνω* (Ψαλ. 34, 8. Ἱερ. 18, 22 κ. ἄλλ.), *συνρέμβομαι* (Παροιμ. 13, 20), *ἐνμένω* (Ἱερ. 51, 25. 28), *σύνμετρον* (αὐτ. 22, 14), *σύνσημος* (Ἡσ. 49, 22), *συνσείομαι* (Ἀγγ. 2, 7. Σοφ. Σειρ. 16, 19), *σβενσθέντος* (αὐτ. 2, 3), *συνζυγής* (3 Μακ. 4, 8), *συνψηφίζω* (Ἱερ. 29, 21), *συνψη(σ)θεὶς* (αὐτ. 22, 19).

5) ἀντιστρόφως ἡ ἐν δυσὶν ἀλλεπαλλήλοις λέξεσι μεταβολὴ καὶ ἀφομοίωσις τοῦ *ν* καὶ τοῦ *κ* τῶν προθέσεων *ἐν* καὶ *ἐκ*. Οὕτως *ἐμμέσῳ* (Γεν. 2, 9. 3, 3. 3. 8. καὶ συχνότατα καθ' ἅπασαν τὴν συλλογήν), *ἐγγαστρὶ* (Γεν. 25, 51. Ἔξοδ. 2, 2. Κριτ. 13, 3-7. Ἀμ. 1, 3. 13. Ὠσ. 13, 16. Ἡσ. 8, 3 κ. ἄλλ.), ἐγχειμάρρου (Λευϊτ. 23, 40), ἐμμήτρᾳ (Σοφ. Σειρ. 49, 7), *ἐγγένους* (1 Μακ. 12,21· ἄλλως ταῦτα ἐν τῷ Σιναϊτ.).

6) ἡ διαφύλαξις τῶν ψιλῶν συμφώνων πρὸ τοῦ δασέος πνεύματος. *Οὐκ ἡ ὄψις* (Λευϊτ. 13, 31), *οὐκ εὗρον* κτλ. (Ἐξ. 16, 27. 1 Βασιλ. 10,21. 3 Βασιλ. 18, 12. 4 Βασιλ. 9, 35. Ψαλ. 16, 3. Δανιὴλ

2, 35 κ. ἄλλ.), οὐκ ἑωράκασιν (Δευτ. 21, 7), *οὐκ εἵλκυσεν* (Σοφ. Σειρ. 28, 19. οὕτω κ. τ. Σιναΐτ.), *οὐκ ὑπάρχει* ('Ιερ. Θρῆν. 1, 2), *κατέσταχα* ('Ιερ. 1, 10. 6, 17 κ. τὸ Σιναΐτ.) καὶ ἄλλα.

7) ἀντιστρόφως ἡ μεταβολὴ τῶν ψιλῶν εἰς δασέα πρὸ τοῦ ψιλοῦ πνεύματος· *οὐχ ἰδοὺ* (3 Βασιλ. 11, 41. 4 Βασιλ. 13, 8. 14, 15 κ. ἄλλ.), *καθεῖδε* ('Ιουδὶθ 6, 19), *ἐφ(ε)ῖδεν, ἀφιδὼν* κτλ. (Γεν. 16, 13. 31, 49. Ψαλ. 30, 8. 91, 12. 2 Μακ. 8, 2. 3 Μακ. 6, 8 κ. ἄλλ.), *ἐφήλπισα* (Ψαλ. 118, 43. 49. 74. 81. 114. 147), *ἀφήλπισεν* (Σοφ. Σειρ. 27, 21), *ἐφιορκία, ἐφιορκῶ* (αὐτόθ. 14, 25. 28) καὶ ἄλλα ὅμοια. Τελευταῖον δὲ σημειώσεως ἄξιοί εἰσι καί τινες τῶν ἰδιωτισμῶν καὶ ἀνωμαλιῶν, τῶν περὶ τὴν κλίσιν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων παρατηρουμένων, οἷαι·

1) ἡ κατὰ τὰ πρωτόκλιτα κλίσις τῆς ἑνικῆς αἰτιατικῆς τριτοκλίτων ὀνομάτων· *σάρκαν* ('Ιερ. 17, 5), *γυναῖκαν* ('Ρούθ 4, 11), *χεῖραν* (1 Βασιλ. 21, 8), *κοιλάδαν* (2 Βασιλ. 5, 18), *κοιτῶναν* (2 Βασιλ. 13, 10), *βολίδαν* (Νεεμ. 4, 17), *φρέναν* (3 Μακ, 5, 47), *Πτολεμαΐδαν* (1 Μακ. 10, 1), *ὑγιῆν* (Λευΐτ. 13, 15), *ἀσεβῆν* (Σοφ. Σειρ. 21, 27) καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα.

2) ἡ ἐπὶ τὸ ἰωνικώτερον διατήρησις τοῦ *μ* τοῦ ἐνεστῶτος ἔν τε τῷ μέλλοντι καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ παραγώγοις χρόνοις καὶ ὀνόμασι τοῦ *λαμβάνω· λήμψομαι, ἐλήμφθην, λῆμψις* κτλ (Γεν. 2, 23. 3,19. 23. 6, 11 καὶ ἑξῆς καθ' ἅπασαν τὴν συλλογήν, ὁμοιομόρφως).

3) ἡ κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς *μι* ῥημάτων τῇ προσθήκῃ τῆς συλλαβῆς *σα* ἐπέκτασις τοῦ τρίτου πληθ. προσώπου, μάλιστα μὲν τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου 2ου, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν χρόνων τῆς εὐκτικῆς, σπανίως μὲν τοῦ ἐνεστῶτος, συχνότερον δὲ τῶν ἀορίστων· *ἐδολιοῦσαν* (Ψαλ. 5, 11), *ἠνομοῦσαν* ('Ιεζ 22,11), *ἐθεωροῦσαν* ('Ιουδὶθ 10,10), *κατενοοῦσαν* ('Εξ. 33, 8), *ἐλαμβάνοσαν* ('Ιεζ. 22, 12), *ἐξαπεστέλλοσαν* ('Ιεζ. 23, 40), *ἐκρίνοσαν, ἀνεφέροσαν* ('Εξοδ. 17, 26), *ἐγεννῶσαν* ('Ιεζ. 31, 6), *ἐποιοῦσαν* ('Ιὼβ 1, 4. 1 Μακ. 14, 36), *ἀπεθάνοσαν* (Βαρουχ. 2, 25), *εὕροσαν* ('Ιη. Ν. 1, 22.'Αισμ. 'Αισμ. 3, 3. 5, 7. 'Ιερ. 2, 5 κ. ἄλλ.), *ἐλάβοσαν* (Κριτ. 1, 6. 'Ρούθ 1, 4 κ. ἄλλ.), *εἴδοσαν* (Ψαλ. 76, 17. 'Ιερ. Θρην. 2, 14 κ. ἄλλ. συχνά), *παρενεβάλοσαν, ἐνεβάλοσαν* κτλ. (Κριτ. 18, 12. 1 Μακ. 6, 11. 9, 2. Προσευχ. τριῶν Παίδ. παρὰ Δανιὴλ 45 κατὰ τοὺς Ο'), *ἐφάγοσαν*

(Γεν. 18, 8. Ἰη. Ν. 5, 11 κ. ἄλλ), *ἤλθοσαν* (Γεν. 14, 7. Ἐξ. 33, 26. Κριτ, 18, 15 καὶ ἀλλ. συχνότατα), *ἔσχοσαν* (1 Μακ. 10, 15) καὶ ἄλλα πολλά, ὡς καὶ *ἐκλείποισαν* (Ψαλ. 103, 35), *φάγοισαν* (Ἰὼβ 31, 8), *εἴποισαν* (Ψαλ. 34, 25), *ποιήσαισαν* (Δευτ. 1, 44), *ψηλαφήσαισαν* (Ἰὼβ 5, 14. 12, 25), *περιπατήσαισαν* (αὐτοθ. 20, 25) *ἔλθοισαν*, *θηρεύσαισαν*, *ὀλέσαισαν*, *πυρσεύσαισαν* (αὐτοθ. 18. 7-11. 20, 9-10) καὶ ἄλλα.

4) ἀντιστρόφως ἡ συγκοπὴ τῆς τοῦ παρακειμένου καταλήξεως *ασι* (=αντι) εἰς *αν*· *ἑώρακαν* (Δευτ. 11, 7), *παρέστηκαν* (Ἡσ. 5, 29), *πέποιθαν* (Ἰουδὶθ 7, 10), *ἐκκέχηναν* (1 Ἐσδρ. 4, 19) καὶ ἄλλα. Εἰς ταῦτα ἴσως καταλεκτέον καὶ τὸ *ἀνέψυχαν* (2 Βασιλ. 16, 14).

5) ἡ χρῆσις δευτέρων τινῶν ἀορίστων μετὰ καταλήξεων τοῦ πρώτου ἀορίστου, μάλιστα ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ τῆς ὁριστικῆς καὶ τῆς προστακτικῆς. Οὕτω πλὴν τῶν καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν Ἴωσί τε καὶ Ἀττικοῖς εὐχρήστων *ἤνεγκα* καὶ *εἶπα*, συχνότατα ἀπαντώντων καθ' ἅπασαν τὴν συλλογὴν (πρβλ. καὶ *εἴπαντες* Ἡσ. 3, 10), ἔχομεν τὰ *εὕραμεν*, *εἴδαμεν*, *ἐφάγαμεν* (Ψαλ. 131, 6. 1 Βασιλ. 10, 14. 2 Βασιλ. 19, 42), *εὗραν*, *εἶδαν*, *ἔφυγαν*, *ἐξέβαλαν*, *καθεῖλαν* (2 Βασιλ. 17, 20. 10, 14. 19. 4 Βασιλ. 6, 20. 2 Παρ. 29, 16. 2 Μακ. 10, 7), *ἔπεσαν*, *ἐνέπεσαν* κτλ. (Γεν. 14, 10. Δευτ. 2, 15. 16. Ψαλ. 56, 8. 68, 10. 77, 64 κ. ἄλλ.), *πεσάτω*, *συμπεσάτω* (Ἱερ. 44, 20. Ἰουδὶθ 6, 9), *ἀποπεσάτωσαν* (Ψαλ. 5, 10), *προειλάμην*, *προείλατο*, *ἐξείλατο* κτλ. (Σοφ. Σολ. 7, 10. Γεν. 21, 25. 31, 9. 16. 34, 8. 37, 21. Ἐξ. 18, 10. Δευτ. 7, 6. 7 κ. ἄλλ.), καὶ συχνότερον τὰ ἀπὸ τοῦ *ἐλθεῖν*, εἴτε ἁπλῶς εἴτε ἐν συνθέσει· *ἤλθαμεν*, *ἤλθατε*, *ἦλθαν* Δευτ. 2, 37. Γεν. 26, 27. 2 Παρ. 29, 17), *ἐλθάτω* (Γεν. 33, 14. Ψαλ. 54, 16. 78, 11 κ. ἄλλ.), *ἔλθατε* (Γεν. 19, 14. Δευτ. 1, 22. 2, 24, Ἰη. Ν. 2, 16. Ψαλ. 99, 4 κ. ἄλλ.), *ἐλθάτωσαν* (Ἰη. Ν. 6, 8. Ψαλ. 68, 28. 118, 77 κ. ἄλλ.). Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ὁ ἔν τισι τῶν ἐπιγραφῶν τῶν προφητειῶν τοῦ Ἱερεμίου ἀπαντῶν τύπος (ὁ λόγος ὁ) *γενάμενος* (14, 1. 25, 1. 37, 1. 41, 1. 42, 1. 47, 1. 51, 1).

6) ὁ κατὰ τὰ εἰς *ιζω* σχηματισμὸς τοῦ μέλλοντος τῶν εἰς *αζω* ῥημάτων, καὶ δὴ οὐ μόνον τῶν καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν εὐχρήστων, οἷαι *ἀναβιβῶ* (Ἀμ. 8, 10), *καταβιβῶ* (Ἰεζ, 26, 20), *συμβιβῶ* (Ψαλ. 31,

8), ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀχρήστων παρ' ἐκείνοις· *ἁρπῶμαι, ἁρπᾷ, ἁρπᾶται* =*ἁρπάσομαι* κτλ. (Ὡση. 5, 14. Λευϊτ. 19, 13. Ἰεζ. 18, 7), *δοκιμῶ* (Ἱερ. 9, 7. Ζαχ. 13, 9), *παραβιῶνται* (Ἀμ. 6, 10) καὶ συχνότερον *ἐργᾷ, ἐργᾶται, ἐργῶνται* (Γεν. 4, 11. 29, 27. Ἐξ, 20, 9, Λευϊτ. 25, 40. Ἰὼβ 33, 29. Σοφ. Σειρ. 13, 5. Ἡσ. 5, 10. Ἱερ. 37, 9 κ. ἄλλ.).

7) ἡ χρῆσις τῆς ἀρχαίας καταλήξεως *σαι* ἐν τῷ δευτέρῳ ἑνικῷ προσώπῳ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος τοῦ μέσου τύπου, ὡς *ἀποξενοῦσαι* (3 Βασιλ. 14, 6), *φάγεσαι* καὶ *πίεσαι* (Ῥοὺθ 2, 9. 14. Μιχ. 6, 14. Ἰεζ. 4, 9-12. 12, 18 κ. ἄλλ.).

8) ἀνωμαλίαι τινὲς περὶ τὴν αὔξησιν καὶ ἀναδίπλωσιν τῶν παρῳχημένων χρόνων, καὶ δὴ εἴτε ἐπὶ τὸ ἰωνικώτερον, ὡς *παράλειψις* τῆς εἰθισμένης χρονικῆς καὶ σπανιώτερον συλλαβικῆς αὐξήσεως· *εὐξάμην, προσεύξατο* κτλ. (Δευτ. 9, 26, 1 Βασιλ. 2, 1 κ. ἄλλ.), *εὐγμένος* (Ἀριθ. 6, 16-20), *εὔφρανα* (Ψαλ. 29, 1. 91, 4 κ. ἄλλ. συχ.), *κατεύθυνα* (Ψαλ. 58, 5. 77, 8. 100, 7 κ. ἄλλ.), *ἀνταναιρέθην* (Ψαλ. 108, 23), *οἴκησα, κατοίκησα, ἀποίκισα* κτλ. (2 Βασιλ. 2, 3. 1 Παρ. 17, 5. 1 Ἔσδρ. 5, 45. 1 Μακ. 13, 48. Ἱερ. 13, 19. 42, 10 καὶ ἄλλ.), *οἰκοδόμησα* (Ῥοὺθ 4, 11), *οἰκοδομήθη* (Τωβ. 1, 4), *ἔξωσα, ἐξώσθην, ἀπωσάμην, ὦσμαι* κ. τ. ὅμ. (Ἱερ. 23, 3. Μιχ. 4, 6. Ψαλ. 35, 13. 61, 4. 77, 60. 67. 87, 6. 88, 39 κ. ἄλλ. συχνά), *εἵρακα* (Ἰησ. Ν. 23, 3. 1 Βασιλ, 10, 24. 16, 7 καὶ ἄλλ. συχνότατα), (1) *ἐνοχήνωσεν* (Γεν. 13, 12)· εἴτε ὡς *αὔξησις ἔξωθεν γινομένη παρὰ τὴν συνήθη χρῆσιν*· *ἐπροφήτευον, ἐπροφήτευσα* (Ἀριθ. 11, 25-26. 2 Παρ. 18, 9. 11. 20, 37. Ἰουδὶθ 6, 2. κ, ἄλλ.), εἴτε ὡς *ἔξωθεν ἅμα καὶ ἔσωθεν γινομένη*· *ἐμετεμελήθη* (Ψαλ. 105, 45), *ἐκατέλαβε* (Ἱερ. 10, 19 ὄχι κ. τὸ σιναϊτ.), *ἐνεπεριεπατήσαμεν* (Κριτ. 18, 9), *ἐκατηρασάμην* (Νεεμ. 13, 25), *ἐδιελύσαμεν* (αὐτ. 1, 7), *παρεκατεθέμην, παρεκατέθετο* κτλ. (2 Μακ. 9, 25. Ἱερ. 47, 7. 48, 10), *ἐπροεφήτευσεν* (1 Βασιλ. 19, 24), *παρεσυνεβλήθη* (Ψαλ. 48, 21), *ἀπεκατέστησε* (Γεν. 40, 21. Ἱερ. 23, 7 κ. ἄλλ.), *ἀπεκατέστη* (Ἐξ. 4, 7. 14, 27)· εἴτε ὡς *ἁπλῆ αὔξησις ἀντὶ ἀναδιπλασιασμοῦ κειμένη*· *κατέβηκε* (3 Βασιλ. 19, 18), *ἐνέκρυπται* (Ἰησ.

(1) Ἴσως ὡς (ἀνωμάλως) ἀναύξητος μᾶλλον ἢ ἀνορθόγραφος ἐκληπτέα καὶ ἡ συχνότατα ἀπαντῶσα διάφορος γραφὴ *ἱστήκειν, ἱστήκεις, ἱστήκει* κτλ.

Ν. 7, 21), *ἐνεπυρισμένον* (1 Μακ. 11, 4)· εἴτε τέλος ὡς *ἀσυνήθης αὔξησις ἢ ἀναδίπλωσις· ἠργαζόμην, ἠργασάμην κατηργασάμην* ('Εξ. 15, 17. 36, 4. Ἰὼβ 34, 32 κ. τὸ σιναϊτ.), *ῥεριμμένον* (ὄχι ἐν τῷ σιναϊτ. Ἰουδὶθ 6, 13. Ἱερ. 43, 30), *τεθέληκα* (Ψαλ. 40, 12), *φεφύλαξαι* (1 Βασιλ. 22, 23).

Ἐάν τις τῶν συγχρόνων κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν καθαριστῶν τοῦ 17ου αἰῶνος ἀνελάμβανε τὴν ἀπολογίαν καὶ ὑπεράσπισιν τῶν ὡς ἀνωτέρω καταλεχθεισῶν διαφόρων γραμματικῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ἀλεξανδρεωτικῆς διαλέκτου, κατὰ τὴν ἐκείνων μέθοδον ἀναζητῶν καὶ συνάγων πανταχόθεν ἀνάλογα παραδείγματα, τὸ ἔργον αὐτοῦ θὰ ἦτο νῦν πολλῷ εὐχερέστερον ἢ πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων, καὶ παρ' ἡμῖν δὲ προχείρους ἀναλογίας καὶ ἐξηγήσεις ἐὰν μὴ εἰς πάσας, ἀλλ' εἰς πλείστας τῶν ἐν λόγῳ ἀνωμαλιῶν θὰ εὕρισκεν ὁ βουλόμενος καὶ ἄλλοθι μέν, μάλιστα δὲ ἐν τῷ γνωστῷ δοκιμίῳ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μαυροφρύδου καὶ ἐν τῇ βασάνῳ τῶν ἐρασμικῶν ἀποδείξεων περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ὑπὸ Παπαδημητρακοπούλου, παρὰ τούτῳ μὲν περὶ τῶν φθογγολογικῶν καὶ ὀρθογραφικῶν, παρ' ἐκείνῳ δὲ περὶ τῶν τυπικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἰδιωτισμῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ διάλεκτον ἐξετάζομεν οὐχὶ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὸ λεκτικὸν ἰδίωμα τῆς Κ. Διαθήκης, διὰ τοῦτο ἀντὶ ἀναλογιῶν ἐκ τῶν θύραθεν παρατίθεμεν ἐφεξῆς παραδείγματά τινα ἀνάλογα ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἐν ἀρχῇ ἐξενεχθείσης γνώμης, ὅτι βάσις τοῦ λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης δὲν εἶναι ἡ οὕτω λεγομένη *κοινὴ* ἢ *ἑλληνικὴ* διάλεκτος, ἡ γλῶσσα τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν ἀκμασάντων ὁπωςδήποτε ἐγκρίτων ἑλλήνων ἢ ἑλληνιστῶν συγγραφέων, ἀλλ' ἡ γλῶσσα ἡ δημώδης, οἷα ἐλαλεῖτο μὲν ἐν ταῖς ἐξελληνισθείσαις χώραις τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἐν μέσῳ λαοῦ συμμίκτου ἐκ στοιχείων ἑτερογενῶν, ὡς τὰ πολλὰ ἐστερημένου μορφώσεως καὶ τὴν γλῶσσαν μανθάνοντος οὐχὶ ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἐκ τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐκ τῆς ἀγορᾶς, γραπτὰ δὲ μνημεῖα εἶχε καὶ παρεῖχε τοῖς κήρυξι τοῦ Εὐαγγελίου πρόχειρα τὰ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ο' ἐκ μεταφράσεως ἢ πρωτοτύπου συγγραφῆς περιεχόμενα βιβλία τῆς Π. Διαθήκης. Τὴν ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν συγγραφέων τῆς Κ. Διαθήκης διπλῆν ταύτην ἐπιρροὴν τῆς τε λαλουμένης δημώδους γλώσ-

σης καὶ τῆς γραπτῆς αὐτῆς ἱερᾶς φιλολογίας ἐπιμαρτυρεῖ ἡ κοινότης τῶν αὐτῶν γλωσσικῶν φαινομένων παρ' ἑκατέραις ταῖς Διαθήκαις, ἡ ἀναμὶξ δηλ. καὶ ἀδιάκριτος χρῆσις ποικίλων φθογγολογικῶν καὶ γραμματικῶν παραλλαγῶν, εἴτε ἰδιαζουσῶν ταῖς διαφόροις διαλέκτοις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἴτε κατ' ἐξαίρεσιν μόνον ἐχουσῶν ἀναλογίας τινὰς ἐν ἐκείναις, εἴτε καὶ ἐστερημένων οἱαςδήποτε ἀναλογίας. Παραδείγματα τῶν λεγομένων ἔστωσαν·

1) ἡ ταυτότης τῶν φθογγολογικῶν ἐναλλαγῶν τῶν φωνηέντων. Οὕτω *τέσσερες* (-ρα) καὶ *τεσσεράκοντα*, τὸ μὲν πρῶτον ἐνιαχοῦ, καὶ μόνον κατ' ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικήν, τὸ δὲ δεύτερον πανταχοῦ κατά τε τὸν σιναϊτικὸν κώδικα καὶ τὰς νεωτέρας κριτικὰς ἐκδόσεις τοῦ Tischendorf, τοῦ Tregelles καὶ τοῦ Westcott καὶ Hort. Ὡσαύτως· *χλιερὸς* (Ἀπ. 3, 16) κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα. Ὁμοίως δὲ ὄχι μὲν κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων ἐγκρίτων κωδίκων κατὰ τὰς αὐτὰς ἐκδόσεις τοῦ Tischendorf καὶ Westcott *ἐκαθερίσθη* παρὰ Ματθ. 8, 3 καὶ Μαρκ. 1, 42. καὶ *κεκαθερισμένους* ἐν Ἑβρ. 10,2. κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Lachmann (1). Κατὰ τὰς αὐτὰς ἐκδόσεις τοῦ Tischendorf καὶ Westcott καὶ τὸν σιναϊτ. κώδικα ἀναγνωστέον καὶ Λουκ. 21, 5 *ἀνάθεμα*. Ὡσαύτως *ὀλεθρεύω*, *ἐξολεθρεύω* (Ἑβρ. 11, 28.Πρ. 3, 23) ὄχι μὲν κατὰ τὸν σιναϊτ. κωδ., ἀλλὰ κατὰ Lachmann, Tischen. Treg. καὶ West., τὸ δὲ *ἐραυνῶ*, *ἐξεραυνῶ* κτλ. πρὸς ταῖς ἐκδόσεσι ταύταις ἔχει συμμαρτυροῦντα καὶ τὸν σιναϊτικὸν κώδικα πανταχοῦ, ἑνὸς μόνου χωρίου ἐξαιρουμένου (Ἀπο. 2, 23 *ἐρευνῶν*). Καὶ ἐκ τῆς κλίσεως ὀνομάτων καὶ ῥημάτων παραδείγματα ἐναλλαγῆς τοῦ *α* καὶ *η* ἔχομεν· *σπείρης* (Πρ. 10, 1. 21, 31. 27, 1), *πρῴρης* (αὐτ. 27, 30), *μαχαίρης*, *μαχαίρῃ* (Ματ. 26, 52. Λουκ. 22, 49. Πρ. 12, 2. Ἑβρ. 11, 34. 37), *ἀνάβατε* (Ἀπ. 11, 12), *καταβάτω* (Ματ. 24, 17. 27, 42. Μαρ. 13, 15. 15, 32. Λου. 17, 3), *ζώνην χρυσᾶν* (Ἀπ. 1, 13) κατ' οὐκ ὀλίγας ἐκδόσεις καὶ τὸν σιναϊτικὸν κώδικα, μόνον ἐν Ἀπ. 13 10. 14 ἔχοντα *μαχαίρᾳ*, *μαχαίρας*.

Κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας ἀναγνωστέον αἰολικώτερον *ἀποκτέν-*

(1) Ἀντιστρόφως ἐπὶ τὸ δωρικώτερον *πιάζω* (=πιάνω) ἀντὶ *πιέζω* (Ἰω. 7, 30 κ. ἀλλ. πρβλ. Ἀισμ. 2, 15. Σοφ. Σειρ. 23, 21). κατά τινας δὲ κώδικας καὶ ἐκδόσεις τὸ ὑπωπιάζω 1 Κορ. 9, 27 γράφεται *ὑποπιάζω* =ὑποπιέζω.

νειν Ματ. 10, 28. Μαρ. 12, 5. Λου. 12, 4. 2. Κορ. 3, 6. Ἀπ. 6, 11., τοῦ σιναϊτικοῦ κώδικος ἔχοντος *ἀποκτείνειν* μόνον ἐν Λουκ. 13, 34 καὶ *ἀποκτέννειν* Ματ. 23, 37. Κατὰ τὸ τελευταῖον παράδειγμα ἀναγινώσκεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι *ἀναβέννω* Ματ. 20, 17-18. Μαρ. 1, 10. 10, 33. Ἰω. 6, 62. Πρ. 3, 1. *καταβέννω* Ἰακ. 1, 17. καὶ *παραβέννω* Ματθ. 15, 2-3., τοῦθ' ὅπερ κατ' ἐμὲ δυσκόλως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς λάθος ὀρθογραφικὸν ἀντὶ τοῦ *ἀναβαίνω* κτλ., ἀλλ' ἐκληπτέον ὡς *βέννω* καὶ ἐξηγητέον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ *κτέννω*, ὡς εἶπον ἀνωτέρω.

2) ἡ ταυτότης τῶν ὀρθογραφικῶν ἐναλλαγῶν τῶν φωνηέντων, καὶ ἄλλων μέν, μάλιστα δὲ τοῦ *ει* καὶ *ι*. Καίτοι δὲ καὶ ἐνταῦθα αἱ πλεῖσται τούτων εἶναι ἀναντιρρήτως παροράματα καὶ ἀνορθογραφίαι, προσοχῆς τινος ἄξιαι μόνον ὡς μαρτυροῦσαι περὶ τῆς ταυτότητος τῆς προφορᾶς τῶν ἐναλλασσομένων φωνηέντων καὶ διφθόγγων (1), ὅμως ὑπάρχουσί τινα παραδείγματα ἀξιοσημείωτα τὸ μὲν διὰ τὴν συχνὴν ἢ καὶ ὁμοιόμορφον χρῆσιν τῆς ἀσυνήθους γραφῆς, τὸ δὲ ὡς ἔχοντα λόγον τινὰ οἱονδήποτε. Οὕτω *λιμὸς* ἐπὶ δώδεκα χωρίων γράφεται κατὰ τὸν σιναϊτικὸν κώδικα τετράκις *λειμὸς* (Λουκ. 15, 14. 17. 21, 11. 1 Κορ. 11, 27)· ἡ δὲ *ἀπώλεια* ἐπὶ πλειόνων χωρίων δὶς μόνον διὰ διφθόγγου, (2 Πετ. 3, 7. 16), ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς γράφεται δι' ἁπλοῦ φωνήεντος. Ἡ αὐτὴ ἀναλογία παρατηρεῖται περὶ πολλὰς ἄλλας λέξεις. Ὁμοίως πανταχοῦ *καταλέλιμμαι*, *λίμμα*, *ὑπόλιμμα* (Πρ. 25, 14. Ρωμ. 9. 24. 11, 5), *νηστία*, *πορνία* (πλὴν 1 Θεσ. 4, 3), *πτωχία* (πλὴν 2 Κορ. 8, 2), *ἀσελγία* (πλὴν 2 Κορ. 12, 21. Ἐφ. 5, 19), **φαρμακία* (πλὴν Γαλ. 5, 20), **εἰδωλολατρία* (πλὴν Γαλ. αὐτόθ.), **δουλία*, **ὀφθαλμοδουλία*, **μεθοδία*, **εἰλικρινία*, **ἀλαζονία*, **κολακία*, **θρησκία* (πλὴν Κολ. 2, 18) καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἔτι δὲ **δάνιον*, **δανίζω*, **δανιστὴς* (ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως), ὡς καὶ **εἰδώλιον* (1 Κορ. 10,8), **πανδόκιον* (Λουκ. 10, 34) ἀντὶ τῶν συνήθων *εἰδωλεῖον*, *πανδο(κ)χεῖον* (πρβλ. τὰ ἀνάλογα *τελώνιον*, *γυμνάσιον*, *πολυάνδριον*). Ὡσαύτως δὲ καὶ κύρια ὀνόματα πόλεων· *Ἀντιοχία* (πλὴν Πρ. 11, 22. 27. 13, 14. 14, 26. 15, 30. 35), **Ἀτταλία*, **Σε-*

(1) Πρβλ. ἐκ μόνης τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀποκαλύψεως κατὰ τὸν σιναϊτικὸν κώδικα *ἐπίρασας* (2, 2. 10), *ἔχις* (2, 3), *ἔξεται* (2, 10), *ἔχεται* (2, 25), *ἀνύγων*, *ἀνύξει* (3, 7) καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα δι' ὅλου τοῦ κώδικος.

λευκία, **Φιλαδελφία*, **Λαοδικία*, **Καισαρία*, **Σαμαρία* καὶ **Σαμαρίτης*, πλὴν μιᾶς ἐξαιρέσεως, Ἰωαν. 4, 9., καὶ ταύτης ἐξ ὑστέρας χειρός. Αἱ πλείους τῶν γραφῶν τούτων, αἱ διὰ τοῦ (*) ἀστερίσκου σημειωθεῖσαι, ὡς ἱκανῶς μαρτυρούμεναι ὑπὸ τῶν κωδίκων ἐγένοντο ἤδη δεκταὶ καὶ ἐν ταῖς κριτικαῖς ἐκδόσεσι τοῦ Tischendorf καὶ Westcott. Ὁμοίως δὲ καὶ *εἰδέα* ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς *ἰδέα* (Ματ. 28, 3) κατά τε τὸν σιναϊτικὸν κώδικα (ἐξ ὑστέρας χειρὸς) καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἐγκρίτων κωδίκων γράφεται πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐκδόταις καὶ παρὰ Tregelles. Τὰ ἀναύξητα *ἴδον*, *ἴδες*, *ἴδε* κτλ.,συχνότατα ἀπαντῶντα ἐν τῷ σιναϊτικῷ κώδικι, ὅμως ἐκτὸς τῆς Ἀποκαλύψεως ἄλλοθι σπανιώτατα παρεδέξατο ὁ Tischendorf (Ματ. 13, 17. Λου. 5, 2. Ἰω. 19, 6) (1), οὐδαμοῦ δὲ τὰ *γείνομαι* καὶ *παραγείνομαι*, καίπερ οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶντα, καὶ δὴ ἐν τῷ σιναϊτικῷ κώδικι σπανίως μὲν διαστιζομένου τοῦ *ε* ὑπὸ δευτέρας χειρὸς (ὡς Ματ. 3, 1), συνήθως δὲ ἄνευ τινὸς διαστίξεως. Τοὐναντίον δὲ τὸ δημῶδες *πῖν* (=*πεῖν*, *πιεῖν* πρβλ. Ἀνθ. 11, 140) τοῦ σιναϊτικοῦ κώδικος καί τινων ἄλλων (Ματ. 27, 34. Ἰω. 4, 7. 9. 1 Κορ. 9, 4. 10, 7) ἐκδέδοται *πεῖν* παρὰ Tisch., Tregelles καὶ Westcott.

3) ἡ ταυτότης τῶν περὶ τὰ σύμφωνα διαφόρων παθῶν, εἴτε ὡς ἐναλλαγῆς αὐτῶν, εἴτε ὡς παρεμβολῆς τινος συμφώνου, εἴτε ὡς παραλείψεως τοῦ εἰθισμένου διπλασιασμοῦ τοῦ *ρ* ἐν συνθέσει καὶ αὐξήσει. Οὕτως ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ τε σιναϊτικοῦ κώδικος καὶ ἄλλων ἐγκρίτων ἀναγινώσκονται ἐν ταῖς νεωτέραις κριτικαῖς ἐκδόσεσιν *ὄρνιξ* ἀντὶ *ὄρνις* (Λου. 13, 34) καὶ *μασθὸς* ἀντὶ *μαστὸς* ἢ *μαζὸς* (Ἀπ. 1, 13) ἐπὶ τὸ δωρικώτερον· *σφυρὶς* ἀντὶ *σπυρὶς* (Ματ. 15, 37. 16, 17. Μαρ. 3, 8. 20. Πρ. 9, 25), καὶ *Ζμύρνα* ἀντὶ *Σμύρνα* (Ἀπ. 1, 11. 2, 8) ἐπὶ τὸ ἀττικώτερον· (πρβλ. καὶ ζβέννυμι 1 Θεσ. 5, 18 παρὰ Tisch. ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸ σιναϊτ.)· *ἐκχύννομαι* καὶ *συγχύννομαι* (Ματ. 23, 35. 26, 28. Μαρ. 12, 24. Λουκ. 11, 50. 22, 20. Πρ. 21, 31) ἐπὶ τὸ αἰολικώτερον· *διελέγχθησαν* (Μαρ.9,34), *σφυδρὸν* ἀντὶ *σφυρὸν* (Πρ. 3, 7) (2), *αἱμοροοῦσα* (Ματ. 9, 20), *ἄραφος* (Ἰω. 19, 23),

(1) Τὸ Φιλιπ. 1, 30 *ἴδετε* κατὰ τὴν κοινὴν ἔκδοσιν γράφεται διὰ διφθόγγου ἔν τε τῷ σιναϊτικῷ καὶ ἄλλοις.

(2) Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐν τῷ σιναϊτ. κώδικι ὁμοιόμορφος γραφὴ τῆς λ. *κράββατος* ὡς *κράβακτος*, ἑνὸς μόνου χωρίου ἐξαιρουμένου (Πρ. 5, 15 *κραβάττων*) Ὁ-

ἀπορίψας (Πρ. 27, 43), *περιρήξας* (αὐτοθ. 16, 22), *προσέρηξεν* (Λουκ. 6, 48-49), *ἐραβδίσθην* (2 Κορ. 11, 25), *ἐράπισαν* (Ματθ. 26, 67), *ἔριψαν* (Ματ. 15, 30. Πρ. 27, 19), *παραρυῶμεν* (Ἑβρ. 2, 1), *ἐπιράπτει* (Μαρ. 2, 21), *ἐπιρίψαντες* (Λουκ. 19, 35. 1 Πετ. 5, 7), *ἐράντισε* (Ἑβρ. 9, 19. 21), *ἐρύσθην* (2 Τιμ. 4, 17). Τοὐναντίον δὲ *ἐρρύσατο* πανταχοῦ εὕρηται ἐν τῷ σιναϊτικῷ διὰ δύο ρ. Ὁμοίως δὲ *ἐρριζωμένος* (Ἐφ. 3, 18. Κολ. 2, 7), *ἔρρωσο* (Πρ. 23, 30), *ἄρρωστος* (Ματ. 14, 14 κ. ἄλλ.), *ἀναντίρρητος* (Πρ. 10, 29. 19, 36), *ἄρρητος* (2 Κορ. 12, 4), *ἐρρέθη* (πλὴν Ἀπ. 6, 11), *ἔρρηξεν* (Λουκ. 9, 42) καὶ τὰ ἐκ τοῦ *διαρρήγνυμι* ἢ *διαρρήσσω* (Πρ. 14, 14. Ματ. 26, 65. Μαρ. 14, 63. Λουκ. 5, 6. 8, 29)· καίτοι ἐν τοῖς δυσὶ τελευταίοις χωρίοις αἱ νεώτεραι ἐκδόσεις (Tisch. Treg. West.) γράφουσι δι' ἁπλοῦ ρ. Ὡς δὲ ἡ κατὰ κανόνα σχεδὸν παράλειψις αὕτη τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ ρ ἐν αὐξήσει καὶ συνθέσει δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παραδρομὴ ἢ λάθος ὀρθογραφικὸν ἐκ τῶν συνήθων, ἀλλ' ἔχει αἰτίαν τινὰ ἄλλην, ἴσως φθογγολογικήν, οὕτως ἡ ὁμοιόμορφος καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ τε σιναϊτικοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐγκρίτων κωδίκων ὑπὲρ ἑαυτῆς ἔχουσα γραφὴ *γένημα* ἀντὶ *γέννημα*, αὕτη μὲν περὶ *τῶν ἐμψύχων* («γεννήματα ἐχιδνῶν» Ματ. 3, 7. 12, 34. 23, 33. Λουκ. 3, 7) ἐκείνη δὲ *περὶ τῶν καρπῶν τῶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν γινομένων* (κυρίως ἢ μεταφορικῶς Ματ. 26, 29. Μαρ. 14, 25. Λουκ. 12, 18. 22, 18. 2 Κορ. 9, 10), ἡ τοιαύτη γραφὴ ἀδύνατον νὰ ἀποδοθῇ εἰς παραδρομήν, ἀλλ' αἰτίαν ἔχει τὴν διάφορον παραγωγὴν παρὰ τὸ *γίγνεσθαι* (γεγενῆσθαι) ἀντὶ *γεννᾶσθαι*, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐν τῷ σιναϊτικῷ κώδικι τὰ ἀπὸ τοῦ θέματος τούτου προερχόμενα (*γεννᾶται, ἐγέννησα, γεγέννηκα, ἐγεννήθην, γεγέννημαι* κτλ. *γεννητός*· ἀντὶ *γέννησις* εὕρηται *γένεσις* Ματ. 1, 18. Λουκ. 1, 14) πανταχοῦ γράφονται ὁμοιομόρφως διὰ δύο ν, ἑνὸς μόνου χωρίου ἐπὶ τοσούτων ἐξαιρουμένου (2 Πετρ. 2, 12), ἔνθα διὰ τοῦτο φυλακτέα μετὰ τοῦ Tisch. ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος καὶ ὡς θέμα ἐκληπτέον τὸ γίγνεσθαι. Οὕτω δὲ ὀρθῶς εὕρηται τεθησαυρισμένη ἡ λέξις *γένημα* παρὰ τῷ *γέννημα* ἐν τοῖς νεωτέροις Λεξικοῖς τῆς Κ. Διαθήκης κατὰ τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις τοῦ τε Tischendorf καὶ ἄλ-

μοιόν τι συμβαίνει περὶ τὴν γραφὴν τῆς ἐν Κρήτῃ πόλεως (Ἰλ. 2, 647) *Λύκτου* καὶ *Λύττου*.

λων παρὰ τὴν ἐναντίαν γνώμην τοῦ Fritzsche, Meyer καὶ τοῦ ἀοιδίμου Δαμαλᾶ.

4) ἡ ταυτότης τῶν ἐν συνθέσει καὶ ἀκολουθίᾳ λόγου παθῶν τῶν συμφώνων, εἴτε ὡς μεταβολῆς τῶν ψιλῶν εἰς δασέα πρὸ τοῦ ψιλοῦ πνεύματος ἢ ἀντιστρόφως· ἐφιορκήσεις (Ματ. 5, 33), ἐφ' ἐλπίδι (Πρ. 2, 26. Ῥωμ. 8, 20 κατ' ἄλλους δὲ κώδικ. καὶ 1 Κορ. 9, 20 καὶ ἀφελπίζω Λουκ. 6, 35), οὐχ ἰδοὺ (Πρ. 2, 7), οὐχ ὀλίγην (αὐτ. 19, 23), οὐχ ἰουδαϊκῶς (Γαλ. 2, 14), ἀφίδω (Φιλ. 2, 23 κατ' ἄλλους δὲ κώδ. καὶ Πρ. 4, 29 ἔφιδε καὶ Λουκ. 17, 22 οὐχ ὄψεσθε), οὐκ ἕνεκεν (2 Κορ. 7, 12), οὐκ εὗρον (Λουκ. 24, 3), οὐκ ἔστηκεν (Ἰω. 8, 44)· εἴτε ὡς ἀμεταβλήτου διαφυλάξεως τοῦ ν καὶ ἄλλων μέν, ὡς παλινγενεσία (Τιτ. 3, 5. Ματ. 19, 28), πανπληθεὶ (Λουκ. 23, 18), μάλιστα δὲ τῶν προθέσεων ἐν καὶ σὺν πρὸ τῶν χειλεοφώνων, τῶν οὐρανισκοφώνων, τῶν ὑγρῶν, τοῦ σ καὶ τῶν διπλῶν ζ (ξ) ψ. Οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα ἐνμένω (Πρ. 14, 22 ὄχι Γαλ. 3, 10), ἐνπαιγμὸς (Ἑβρ. 11, 36), ἐνπαίξας (μόνον Λουκ. 23, 11), ἐνπνέων (Πρ. 9, 1), ἔνπροσθεν (μόνον Ἀπ. 4, 6), ἐνχρίω (αὐτ. 3, 18), ἐνγέγραπται (Λουκ. 10, 20. 2 Κορ. 3, 2-3), ἔνκυος (Λουκ. 2, 5), ἐνκάθετος (αὐτ. 20, 20). ἐνκαίνια (Ἰω. 10, 22), ἐνκαινίζω (Ἑβρ. 9, 18), ἐνκατοικῶ (2 Πετ. 2,9), ἐνκομβοῦσθαι (1 Πετ. 5, 5), ἐνκόπτω (Πρ. 24, 4. 1 Πετ. 3, 7), ἐνκεντρίζω (Ῥωμ. 11, 19-24), ἐνκακῶ (ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφ. ἐκκακῶ μόνον ἅπαξ Λουκ. 18, 11. ἐν τοῖς λοιποῖς χωρίοις ὁ σιν. κωδ. ἔχει ὁμαλῶς ἐγκακῶ), καὶ σπανίως ἐνκαταλείπω (Πρ. 2, 31. Ῥωμ. 9, 23. Ἑβρ. 10, 25). Τὰ λοιπὰ σύνθετα ἀπὸ τῆς ἐν ἀκολουθοῦσιν ὁμοιομόρφως τῇ κοινῇ χρήσει. Τοὐναντίον δὲ ἡ ἀπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως παραλλαγὴ εἶναι συχνοτέρα εἰς τὰ ἀπὸ τῆς σὺν σύνθετα, διὸ καὶ προτιμῶμεν διὰ τὸ σχετικῶς ὀλιγάριθμον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ἀντὶ τῶν παραλλασσόντων τὰ ἀκολουθοῦντα τῇ κοινῇ συνηθείᾳ μετὰ ἢ ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως. Συγγένεια καὶ συγγενὴς (πλὴν Ἰω. 18, 26), συγκρίνω (πλὴν 1 Κορ. 2, 13), συγγνώμη (1 Κορ. 7, 6), συγκατάθεσις (2 Κορ. 6, 16. ἄλλως Λουκ. 23,51 συνκατατεθειμένος), σύγχυσις (Πρ. 19,29. ἄλλως τὸ ῥῆμα συνκέχυται, συνχύννεται αὐτ. 19,32. 21, 31),

συγχαίρω (πλὴν Λουκ. 15, 6. 9), συγκακοπαθεῖν (2 Τιμ. 2, 3. ἄλλως αὐτ. 1, 8), συγκοινωνός, συγκοινωνεῖν (μόν. Φιλ. 4, 17, 1 Κορ. 9, 17. ἄλλως Ῥωμ. 11, 17. Ἐφ. 5, 17. Φιλ. 1, 7. Ἀπ. 1, 9. 18, 4), συμβάλλω (Λουκ. 14, 31. ἄλλως αὐτ. 2, 19), συμπόσιον (Μαρ. 6, 39), συμβιβάζω (πλὴν Ἐφ. 4, 16), συμβαίνω, σύμβουλος (μετὰ τῶν ἀπ' αὐτοῦ πάντων ὁμοιομόρφως πανταχοῦ), συμπαθὴς (1 Πετ. 3, 8. ἄλλως συνπαθῶ Ἑβρ. 4, 15 καὶ συνπάσχω Ῥωμ. 8, 17. 1 Κορ. 12, 26), συμπληροῦσθαι (Λουκ. 9, 51. Πρ. 2, 1), συμφυλέτης (1 Θεσ. 2, 14), σύμφυτος (Ῥωμ. 6, 5. ἄλλως συνφυεῖσαι Λουκ. 8, 7), συμφέρω, σύμφωνος (καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν πάντα πανταχοῦ ὁμοιομόρφως), συλλέγω (πλὴν Λουκ. 6, 44), συλλαμβάνειν-εσθαι (πλὴν Λουκ. 5, 7. Φιλ. 4, 3), συμμερίζεσθαι (1 Κορ. 9, 13), σύζυγος (Φιλ. 4, 3), σύμψυχος (αὐτ. 2, 2), συστενάζω (Ῥωμ. 8, 22), συστατικὸς (2 Κορ. 3,1), συστοιχῶ (Γαλ. 4,25), συστροφή, συστρέφω (Πρ. 19, 40 κ. ἀλλ.), συσχηματίζομαι (1 Πετ. 1, 14. ἄλλως Ῥωμ. 12,2), συστρατιώτης (Φιλ. 2,25. ἄλλως ἐν Φιλήμ. 2). Ἐν τοῖς λοιποῖς πᾶσι φυλάττει ὁ σιναϊτικὸς τὸ ν τῆς σὺν πανταχοῦ ἀμετάβλητον, καίτοι καὶ κατὰ τοῦτο οὐκ ὀλίγη ὑπάρχει ποικιλία κατὰ τοὺς διαφόρους κώδικας καὶ τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις (1).

5) ἡ ταυτότης τῶν ἐν τῇ κλίσει ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων παρατηρουμένων ἰδιωτισμῶν ἄλλων τε (2) καὶ

α') Τῆς κατὰ τὰ πρωτόκλιτα κλίσεως τῆς ἑνικῆς αἰτιατικῆς τριτοκλίτων ὀνομάτων, οἷα κατὰ μὲν τὸν σιναϊτικὸν κώδικα (καίπερ τινὰ διαστιζόμενα ὑπὸ ὑστέρας χειρὸς) ἔχομεν, ἀστέραν (Ματθ. 2, 10), τρίχαν (αὐτ. 5, 36), χεῖραν (Ἰω. 20. 25. 1 Πετ. 5, 6), ἀέραν (Πρ. 22, 23), Πτολεμαΐδαν (αὐτ. 21, 7), σφραγῖδαν

(1) Παραδείγματα τοῖς ἐν δυσὶν ἀλλεπαλλήλοις λέξεσι μεταβολῆς τοῦ ν τῆς προθέσεως ἐν, οἷα τὰ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης προσημειωθέντα *ἐγγαστρί*, *ἐμμέσω*, δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῷ σιναϊτικῷ κώδικι, καίτοι τὴν τελευταίαν γραφὴν (*ἐμμέσω*) παρεδέχθη ὁ Tischendorf ἐνιαχοῦ (Ἀποκ. 1, 13. 2, 1. 4, 6. 5, 6. 22, 2) τῆς 7ης αὐτοῦ ἐκδόσεως

(2) Ἀξιοσημείωτα ἑτερόκλιτα τῆς Κ. Δ. εἶναι τὸ *πλοῦτος* (μόνον κατ' ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ. 2 Κορ. 8, 2. Ἐφ. 1, 7. 2, 7. 3, 8. 16. Φιλ. 4, 19. Κολ. 1. 27. 2, 2 κατά τε τὸν σιναϊτ. κωδ. καὶ ἄλλους ἐγκρίτους καὶ τὰς ἐκδ. Lach. Tisch. Tregel.) τὸ *ζῆλος* (Φιλ. 2, 6. κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας συναϊτ. καὶ τοῦ Wesst.) καὶ ἴσως τὸ *ἦχος* (ἤχους Λουκ. 23, 5 κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας, ἐὰν μὴ ἐκληπτέον ὡς ἠχοῦς).

('Απ. 6, 9. 9, 4), κατ' ἄλλους δὲ κώδικας σημειοῦνται συγγενῆν ('Ρωμ. 16, 11), ἀσφαλῆν ('Εβρ. 6, 19), ποδήρην ('Απ. 1, 13), ἄρσεναν (αὐτ. 12, 13), εἰκόναν (αὐτ. 13, 14), μῆναν (αὐτ. 22, 2).

β') τῆς διατηρήσεως τοῦ μ τοῦ ἐνεστῶτος ἔν τε τῷ μέλλοντι καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ χρόνοις τε καὶ ὀνόμασι τοῦ ῥημ. λαμβάνω· λήμψομαι, ἀντελήμφθην, ἀνάλημψις, προσωπολήμπτης κτλ. πανταχοῦ ὁμοιομόρφως ἔν τε τῷ σιναϊτικῷ κώδικι καὶ ἐν ἄλλοις καὶ ἐν ταῖς ἀρίσταις τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἐκδόσεων.

γ') τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ 3 πληθυντικοῦ προσώπου τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ὁριστικῆς τῇ παρεμβάσει τῆς καταλήξεως σα. Οὕτω πλὴν τοῦ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης ἐδολιοῦσαν ('Ρωμ. 3, 13), εὕρηνται ἐν τῷ σιναϊτικῷ κώδικι καὶ ἐν ἄλλοις εἴχοσαν ('Ιω. 15, 22. 24) καὶ παρελάβοσαν (2 Θεσ. 3, 6):

δ') τῆς συγκοπῆς τῆς καταλήξεως τοῦ 3 πληθ. προσ. τοῦ παρακειμένου ασι (=αντι) εἰς αν. Οὕτω κατὰ μὲν τὸν σιναϊτ. κώδικα *ἑόρακαν* (Κολ. 2, 1 ἄλλως Λουκ. 9, 36), εἴρηκαν ('Απ. 19, 3) καὶ γέγοναν ('Ρωμ. 16, 7 ἐν μέρει δὲ καὶ 'Απ. 21, 6), κατ' ἄλλους δὲ κώδικας καὶ πέπ(τ)ωκαν ('Απ. 18, 3), εἰσελήλυθαν ('Ιακ. 5, 4), τετήρηκαν καὶ ἔγνωκαν ('Ιω. 15 6-7) εὕρηνται παρὰ Lachm. Tisch, Tregel. καὶ Westc.

ε') τῆς χρήσεως δευτέρων τινῶν ἀορίστων μετὰ καταλήξεων τοῦ πρώτου (1), καὶ δὴ οὐ μόνον εἰς τὰ καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὔχρηστα ἤνεγκα καὶ εἶπα (τοῦ τελευταίου ἀπαντῶντος καὶ ἐν τῇ μετοχῇ εἴπας Πρ. 22, 24. 24, 22 κατά τε τὸν σιναϊτικὸν κώδικα καὶ τὸν οὐατικανόν, παραληφθέντος δὲ καὶ εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις), ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ῥήματα, οἷα *ἀπέθαναν (Ματ. 8, 32), ἔβαλαν (Πρ. 16, 37), ἐλάβατε (1 'Ιω. 2, 27), *μετ(α)έλαβαν (Πρ. 27, 36), εὕραμεν (Λουκ. 23, 2), εὗραν (αὐτ. 8, 35), ἀνεῦραν (αὐτ. 2, 16), *εὑράμενος ('Εβρ. 9, 12). *εἶδα ('Απ. 17, 3. καὶ 6), *εἴδαμεν (Πρ. 4, 20*. Μαρ. 2, 12), *εἶδαν (Ματ. 13, 17*. Λουκ. 9, 32*. Πρ. 6, 15. 9, 35. 12, 16), *ἀνείλατε (2, 23), *ἀνεῖλαν (αὐτ. 10 39), ἀνείλατο (αὐτ. 7,

(1) Καὶ παρατατικοί τινες εὕρηνται μετὰ ὁμοίας καταλήξεως, ὡς *ἔκλααν* ('Απ. 5, 4), *ἔλεγαν* ('Ιω. 10, 20. 11, 47).

21), *ἐξειλάμην (αὐτ. 23, 27), *ἐξείλατο (αὐτ. 7, 10. 12, 11), *ἔπεσα (Πρ. 22, 7. 'Απ. 1, 17), *ἔπεσαν (Ματθ. 17, 6. 'Ιω. 18, 6. 1 Κορ. 40, 8 κ. ἄλλ.), *ἐξεπέσατε (Γαλ. 5, 4), *ἐξέπεσαν (Πρ. 12, 7), *ἐπέπεσαν ('Ρωμ. 15, 3), *προσέπεσαν (Ματ. 7, 25), *ἀνέπεσαν (Μαρ. 6, 40. 'Ιω. 6, 10), *ἤλθαμεν (Πρ. 28, 14), *ἤλθατε (Ματ. 25 36), *ἦλθαν (Πρ. 12, 10. 28, 15), ἀπῆλθα ('Απ. 10, 9), *ἀπῆλθαν ('Ιω. 18, 6*. 'Απ. 21, 1*. Ματ. 22, 22), *ἐξήλθατε (Ματ. 11, 7. Μαρ. 14, 48 κ. ἀλλ.), *ἐξῆλθαν (Πρ. 16, 40*. 1 'Ιω. 2,19), *ἐπῆλθαν ('Ιω. 4, 27. Πρ. 14, 19), *προσῆλθαν (Ματ. 5, 1), *ἐλθάτω (Ματ. 6, 10), *εἰσελθάτω (Μαρ. 13, 15), *παρελθάτω (Ματ. 26, 39), *εἰσέλθατε (αὐτ. 7, 13), *ἐξέλθατε ('Απ. 18, 4) καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατά τε τοὺς ἐγκρίτους κώδικας καὶ τὰς ἀρίστας τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἐκδόσεων· τῶν διὰ τοῦ * σημειουμένων ἐχόντων ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν μαρτυρίαν τοῦ σιναϊτικοῦ κώδικος (1).

ς') τῆς χρήσεως τῆς ἀρχαίας καταλήξεως σαι ἐν τῷ 2 ἑνικῷ προσώπῳ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος τοῦ μέσου τύπου. 'Οδυνᾶσαι (Λουκ. 16, 25) (κατα) καυχᾶσαι ('Ρωμ. 2, 17. 11, 18. 1 Κορ. 4, 7), φάγεσαι καὶ πίεσαι (Λουκ. 17, 8).

ζ') τῶν ἀνωμαλιῶν περὶ τὴν αὔξησιν καὶ ἀναδίπλωσιν τῶν παρῳχημένων χρόνων εἴτε ὡς παραλείψεως τῆς εἰθισμένης χρονικῆς ἢ συλλαβικῆς αὐξήσεως, εἴτε ἐν γένει ὡς ἀσυνήθους αὐξήσεως ἢ ἀναδιπλασιασμοῦ. Οὕτω πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ ευ ἀρχομένων ῥημάτων καὶ τῶν ὑπερσυντελίκων, συχνότατα φερομένων ἀναυξήτως, ἔχομεν ἐπαισχύνθη (2 Τιμ. 1, 16 ὄχι μὲν κατὰ τὸν σιναϊτ., ἀλλὰ κατ' ἄλλους ἐγκρίτους κώδικας παρεδέξαντο ὁ Lachm. ὁ Tischend. ὁ Tregell. καὶ ὁ Westcott), οἰκοδομήθη ('Ιω. 2, 20 κατὰ τὸν σιναϊτ. καὶ Tisch.), ἀποθάνετε (Κολ. 2, 20 κατὰ τὸν αὐτὸν κώδ.) ἑόρακα (Κολ. 2, 1. 18 κατὰ τὸν αὐτὸν κωδ. καὶ τὴν 8ην ἔκδοσιν τοῦ Tischendorf, ἐν τῇ 7ῃ ἔχοντος τὴν αὐτὴν γραφὴν καὶ 'Ιω. 9, 37. 15, 24 κ. ἄλλ.), ἔξωσα (Πρ. 7,

(1) 'Αξιοσημείωτος εἶνε ἡ ἐν τῷ 2 ἑνικ. προσώπῳ τοῦ 1 ἀορίστου καὶ τοῦ παρακειμένου χρῆσις τῆς καταλήξεως τοῦ 2 ἀορίστου. Οὕτως *ἀφῆκες, κεκοπίακες, πέπτωκες* ('Απ 2, 3-4) κατά τε τὸν σιναϊτ. κώδ. καὶ τὰς πλείστας τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων ἀπὸ Lachmann μέχρι Westcott.

45 ὄχι κατὰ τὸ σιναϊτ.), ἀπώσα(ν)το (Πρ. 7, 27. 39. Ῥωμ. 11, 1-2 καὶ κατὰ τὸ σιναϊτ.), ὠνήσατο (Πρ. 7, 16 καὶ κατὰ τὸ σιναϊτ.), ἐπροφήτευον, ἐπροφήτευσα (Πρ. 19,10. Ματ. 7, 22 καὶ ἄλλοθι συχνὰ κατά τε τὸν συναϊτικὸν καὶ ἄλλους ἐγκρίτους κώδικας καὶ τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις), ἀπεκατέστη (Μαρκ. 8, 25) καὶ ἀπεκατεστάθη (Ματ. 12. 13. Μαρ. 3, 5. Λουκ. 6, 10 κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας), ἠργάζοντο (Πρ. 18, 3), καὶ ἠργάσατο (Ματ. 25, 16. 26, 8. Μαρ. 14, 6 κ. ἄλλ. κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας), εἱλκωμένος (Λουκ. 16, 20 κατὰ τας αὐτὰς μαρτυρ. πλὴν Westcott), ῥεραντισμένοι (Ἑβρ. 10, 22 κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας, καὶ Ἀπ, 19, 13 κατὰ West., τοῦ σιναϊτ. καὶ τοῦ Tisch. ἐχόντων ἐνταῦθα περιρεραμμένον, ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς βεβαμμένον)(1).

Τῶν παρατεθέντων τούτων καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς φθογγολογικῶν καὶ γραμματικῶν ἰδιωτισμῶν τῆς ἀλεξανδρεωτικῆς διαλέκτου οὐδὲν ἧττον κοινοὶ ἀμφοτέραις ταῖς Διαθήκαις εἰσὶν οἱ λεξιλογικοὶ αὐτῆς ἰδιωτισμοί, οἱ εἰς τὴν χρῆσιν καὶ τὸ σημαινόμενον τῶν λέξεων ἀναφερόμενοι. Καίτοι δὲ καὶ τούτων ὁ καθορισμὸς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἐν πᾶσιν εὐχερὴς διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς ὧν ἀλλαχόθεν περὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἔχομεν γνώσεων καὶ μαρτυριῶν, ὅμως ἐν τοῖς καθόλου ὡς ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας δύναται νὰ λεχθῇ τοῦτο, ὅτι καὶ περὶ τὸ λεξιλογικὸν τῆς διαλέκτου ταύτης παρατηρεῖται τὸ αὐτὸ φαινόμενον, ὅπερ καὶ περὶ τὸ φθογγολογικὸν καὶ γραμματικὸν αὐτῆς μέρος· ὅτι δηλαδὴ παρὰ λέξεσι τῆς δοκίμου χρήσεως καὶ ἐκδοχῆς εὕρηνται ἀναμὶξ καὶ ἀδιακρίτως οὐ μόνον ἀπηρχαιωμέναι καὶ ἀρχαιότροποι λέξεις καὶ ἐκδοχαὶ λέξεων ἐκ πάσης διαλέκτου καὶ ἐκ παντὸς εἴδους λόγου ἀδιαφόρως παραλαμβανόμεναι, ἀλλ' ὅπερ πολλῷ σπουδαιότερον, καὶ λέξεις καὶ σημασίαι λέξεων, εἴτε τῇ δημώδει γλώσσῃ ἰδιάζουσαι, εἴτε καὶ ὅλως ἀρτιγενεῖς καὶ νεόπλαστοι, ὡς ταῦτα πάντα παρατηροῦνται παρὰ τοῖς ξενοφώνοις καὶ τὸ πρῶτον ξένην τινὰ γλῶσσαν μανθάνουσιν, οἵτινες, μήτε ἐκ τῆς ἀπὸ παίδων μαθήσεως καὶ τρι-

(1) Κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς *μεμνηστευμένη* ἀναγινώσκεται *ἐμνηστευμένη* (Λουκ. 1, 27. 2, 5), συμφώνως μὲν τῷ κανόνι, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ *μέμνημαι*, καθ' ὃ ἐσχημάτισται τὸ *μεμνηστευμένος*. Πρβλ. Raphael Kühner's Ausführliche Grammatik der Griechischen Sprache etc. § 200, Σημ. 4 (τῆς 2ας ἐκδόσεως).

βῆς μήτε ἐκ τῆς συστηματικῆς σπουδῆς καὶ μελέτης ἐθισθέντες νὰ διακρίνωσι, τί τῆς κοινῆς καὶ δημώδους ὁμιλίας καὶ τί τῆς γραφομένης καὶ ὑψηλῆς γλώσσης, τί τῆς ποιήσεως καὶ τί τοῦ πεζοῦ λόγου, τί ἀρχαϊσμὸς καὶ διαλεκτικὸς ἰδιωτισμὸς καὶ τί τῆς καθιερωμένης χρήσεως, οὐ μόνον μεταχειρίζονται ἀδιακρίτως τὰ μὲν ἀντὶ τῶν δέ, ἀλλὰ καὶ πλάττουσι μετὰ ἢ ἄνευ συνειδήσεως νέας λέξεις καὶ τύπους ἢ ἐκδοχὰς λέξεων κατ' ἀναλογίαν ἄλλων, καὶ ἐν ᾧ φαίνονται τηροῦντες τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς ἧς γράφουσι γλώσσης, παρουσιάζει τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ ἀνώμαλόν τι καὶ ἄηθες καὶ προσβάλλει δυσαρέστως τὴν ἀκοὴν τῶν εἰς ὁμαλὴν λέξιν καὶ καθιερωμένην χρῆσιν ἠσκημένων. Παραδείγματα τῶν διαφόρων προσημειωθεισῶν περιστάσεων ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς δημώδους χρήσεως παραληφθεισῶν εἴτε λέξεων εἴτε ἐκδοχῶν λέξεων ἢ καὶ ὅλως νεοπλάστων ὀνομάτων ἢ τύπων, εὑρίσκει ὁ βουλόμενος ἱκανὰ καὶ πρόχειρα παρὰ Winer (σελ. 26-31 τῆς πέμπτης ἐκδόσεως τῆς γραμματικῆς αὐτοῦ τῆς Κ. Δ.), μολονότι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία περί τινων ἐξ αὐτῶν.

Προσοχῆς ἀξία εἶναι ἡ ἐν τῇ ἀλεξανδρεωτικῇ διαλέκτῳ παρουσία καὶ χρῆσις ξένων λέξεων. Περὶ τούτων ἐὰν ἐκρίνομεν ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν Ο', ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, ὅπως ἡ νεωτέρα ἡμῶν δημώδης γλῶσσα ἦτο καὶ εἶναι ἐνιαχοῦ πλήρης τουρκικῶν λέξεων καὶ φράσεων, οὕτω καὶ ἡ ἀλεξανδρεωτικὴ διάλεκτος ἦν ἔμπλεως ἑβραϊκῶν λέξεων καὶ ἑβραϊσμῶν. 'Αλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐν λόγῳ συλλογὴ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι μετάφρασις, καὶ μετάφρασις ὡς τὰ πολλὰ δουλεύουσα τῷ γράμματι τοῦ ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπαντωσῶν πολυαρίθμων ἑβραϊκῶν λέξεων ὡς ὁπωςδήποτε εὔχρηστοι ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, καὶ μάλιστα τῶν ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐκεῖναι μόναι, ὅσαι, ὡς ὀνόματα μηνῶν, ἑορτῶν, θεσμῶν, μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ ἄλλων ὁμοίων, εἶχον ἀποβῆ τεχνικοί τινες ὅροι. Βεβαίως πλὴν τῆς ἑβραϊκῆς καὶ ἐξ ἄλλων γλωσσῶν τῆς 'Ανατολῆς περιεῖχεν ἡ ἀλεξανδρεωτικὴ διάλεκτος ἀναλόγους λέξεις καὶ φράσεις, ὅπως οὐδεμία ποτὲ γλῶσσα εἶναι ὁλοσχερῶς ἀπηλλαγμένη καὶ ἄμικτος τοιούτων ἑτερογενῶν στοιχείων, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ὡς ἀμιγὴς καὶ καθαρὰ θαυμαζομένη ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς ἀρχαίας καὶ κλασικῆς ἐποχῆς περιεῖχε τοιαῦτα, καὶ δὴ οὐ μόνον τὰ

προφανῶς καὶ μεμαρτυρημένως ξένα, οἷα τὰ σημιτικὰ κάμηλος (ἑβραϊ. *gamal*), ἀρραβὼν (τὸ αὐτὸ καὶ ἑβραϊ. πρβλ. Γεν. 38, 17-20), τὰ αἰγυπτιακὰ πυραμίς, ζῦθος, πάπυρος καὶ βίβλος (ἴσως δὲ καὶ τὰ στίμμι καὶ βαΐον), καὶ τὰ περσικὰ μάγος, παράδεισος, παρασάγγης, σατράπης, ἄγγαρος, γάζα, ἀκινάκης, τιάρα(ς), μανδύας, κίδαρις καὶ ἄλλα· ἀλλὰ καὶ ἕτερα γνήσια μὲν ἑλληνικὰ νομιζόμενα, ξένα δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πρωΐμως ἤδη εἰσαχθέντα εἰς χρῆσιν διά τε τῆς ἐμπορικῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμιξίας τῶν ἐθνῶν, οἷα λ.χ. μνᾶ (ἑβρ. maneh), φῦκος (ἑβρ. φούκ), χιτὼν ἢ κιθὼν (ἑβρ. κεθωνεθ), ὄφις (πρβλ. τὸ ἑβρ. epheh = ἔχις), σκορπίος (ἑβρ. καὶ ἀραβ. akrab), μέγαρον ἢ καὶ μάγαρον (ἑβρ. megharah = σπήλαιον) καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐκ τοιούτων ἑτερογενῶν στοιχείων ἐν τῇ ἑλληνικῇ συλλογῇ τῆς Π. Διαθήκης οὐδὲν ἢ ἐλάχιστον εὕρηται μὴ ἀπαντῶν καὶ παρ' ἄλλοις προγενεστέροις συγγραφεῦσιν, οὐδὲν δὲ ἴχνος παρατηρεῖται λατινικῆς λέξεως ἢ φράσεως, τοὐναντίον ἡ Κ. Διαθήκη περιέχει καὶ ἱκανὰς τοιαύτας, προϊόντα καὶ μαρτύρια μᾶλλον τῆς ἤδη τελεσθείσης πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς ἐπικρατήσεως τῆς Ῥώμης, ἢ τῆς ἀρχομένης ἠθικῆς ἐπιδράσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς. Οὕτω λατινικὰς μὲν λέξεις ἔχομεν· κολωνία (Πρ. 16, 22), κῆνσος (Ματ. 22, 17), κουστωδία (αὐτ. 27, 65), κεντυρίων (Μαρ. 15, 39), σπεκουλάτωρ (αὐτ. 6, 27), πραιτώριον (αὐτ. 15, 16. Ματ. 27, 27. κ. ἀλλ.), φραγέλλιον (Ἰω. 2, 15) καὶ φραγγελλῶ (Ματ. 27, 26. Μαρ. 15, 15), σικάριος (Πρ. 21, 38), τίτλος (Ἰω. 19. 19-20), λιβερτῖνος (Πρ. 6, 6), ἀσσάριον (Ματ, 10, 26), δηνάριον (αὐτ. 18, 28 κ. ἀλλ.), κοδράντης (αὐτ. 5, 26), λίτρα (Ἰω. 12,3), μίλιον (Ματ. 5, 41), ξέστης (Μαρ. 7, 4. 8), μάκελλον (1 Κορ. 10, 25), μεμβράνα (2 Τιμ. 4, 13), λέντιον (Ἰω. 13, 4), σιμικίνθιον (Πρ. 19, 2), σουδάριον (αὐτ. κ. ἀλλ.) καὶ ῥέδη (καίπερ γαλατικὴ λέξις, ἀλλὰ διὰ τῶν Ῥωμαίων εἰσαχθεῖσα εἰς χρῆσιν, rheda, Ἀπ. 18, 13)· λατινισμοὺς δέ· Σεβαστὸς = Augustus (ἀπὸ τοῦ Ὀκταυϊανοῦ ὡς τίτλος τῶν Αὐτοκρατόρων Πρ. 25, 21) καὶ σπεῖρα σεβαστὴ = cohors augusta (αὐτ. 27, 1), ἀνθύπατος καὶ ἀνθυπατεύω = proconsul (αὐτ. 13, 7. 8. 12. 18, 12. 13, 38), ἡγεμὼν = procurator (Ματ. 27, 2.

11 κ. ἄλλ.), στρατηγοὶ = praetores (duumviri Πρ. 16, 20), ῥαβδοῦχοι = lictores (αὐτ. 16, 35. 38), στρατοπεδάρχης = praefectus praetorio εἴτε cohortibus praetorianis (Πρ. 28, 16), καὶ ἄλλα· ἔτι δὲ καὶ φράσεις ὅλαι, οἷαι πλὴν ἄλλων ἀμφισβητουμένων αἱ ἀναμφισβήτητοι αὗται· ἐργασίαν δίδοναι = operam dare (Λουκ. 12, 58), τὸ ἱκανὸν ποιεῖν τινι = satis facere alicui (Μαρ. 15, 15), τὸ ἱκανὸν λαμβάνειν = satis accipere (Πρ. 17, 9), ἔχε με παρῃτημένον = habe me excusatum (Λου. 14, 18), συμβούλιον λαμβάνειν = consilium capere (Ματ. 12, 14. 22, 15 κ. ἄλλ.), πιθανώτατα δὲ καὶ τὸ τοῦ Ματθαίου 19, 18· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς = si ita res (= αἰτία) se habet hominis cum uxore.

Β'.

Ὅπως παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἡ χρῆσις καὶ παρουσία τοιούτων εὐαρίθμων ξενικῶν λέξεων καὶ φράσεων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὀλίγον θὰ παρέβλαπτε τὴν ὅλην ὑφὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἕλληνος λόγου, ἐὰν οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἦσαν Ἕλληνες τὸ γένος, ἢ τοὐλάχιστον ἐὰν εἶχον λάβει πάντες ἑλληνικὴν μόρφωσιν καὶ ἀγωγήν, ὡς δύναταί τις νὰ πεισθῇ περὶ τούτου ἀπὸ μὲν τῶν θύραθεν ἐκ τοῦ παραδείγματος Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου καὶ τοῦ Ἰωσήπου, ἀπὸ δὲ τῶν συγγραφέων τῆς Κ. Διαθήκης μάλιστα μὲν τοῦ συγγραφέως τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ ἀλλαχοῦ μέν, μάλιστα δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῶν Πράξεων γράφοντος ἐν συνόλῳ ἑλληνοπρεπῶς, παρὰ πᾶσαν τὴν χρῆσιν ξενικῶν τινων λέξεων ἢ φράσεων, εἴτε ἑβραϊκῶν εἴτε λατινικῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πλείους ἦσαν Ἑβραῖοι μὲν τὴν καταγωγήν, ἔμαθον δὲ τὸ ἑλληνιστὶ διαλέγεσθαι καὶ γράφειν, ὡς προείρηται, οὐχὶ ἐκ παίδων καὶ ἐκ συστηματικῆς παιδεύσεως καὶ μελέτης τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλ' ἐκ τῆς κοινῆς ὁμιλίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ὅλως ἑβραϊζούσης μεταφράσεως τῶν Ο', διὰ τοῦτο δὲν ἠδύναντο νὰ ἀπαλλαγῶσιν εὐχερῶς τῆς ἐπιδράσεως τῆς μητρικῆς γλώσσης καὶ καὶ τῆς ἄλλης αὐτῶν ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ διανοῶνται μὲν κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς Ἑβραῖοι, νὰ ἐκφράζωνται δὲ ἑλληνιστί, οἱονεὶ μεταφράζοντες τὰ ἑαυτῶν διανοήματα

ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς εἰς τὴν ἑλληνικήν, ὡς δοκιμάζουσι τοῦτο ἐν ἀρχῇ πάντες οἱ ξένην τινὰ γλῶσσαν ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ μανθάνοντες, μόλις σὺν τῷ χρόνῳ κατορθοῦντες νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς ἰσχύος τῆς πρώτης παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς. Αὕτη εἶναι ἡ κυρία αἰτία τοῦ ἑβραϊκοῦ χρωματισμοῦ καὶ τοῦ ξενίζοντος ἐκείνου ὕφους, ὅπερ πᾶς τις, καὶ ἐλάχιστα ἠσκημένος εἰς τὴν ὑφὴν καὶ σύνθεσιν τοῦ ἀκραιφνοῦς ἕλληνος λόγου, εὐχερέστατα διορᾷ καὶ αἰσθάνεται ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ πλείστου μέρου τῆς Κ. Διαθήκης, μάλιστα δὲ τῶν συνοπτικῶν λεγομένων εὐαγγελίων καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως (1). Τοῦ ἐν συνόλῳ ξενίζοντος τούτου ὕφους καὶ τοῦ καθόλου ἑβραϊκοῦ χρωματισμοῦ τῆς γλώσσης τῆς Κ. Διαθήκης διακριτέαι αἱ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἀπαντῶσαι ἐν αὐτῇ καθαρῶς ἑβραϊκαὶ (ἢ ἀραμαϊκαὶ) λέξεις καὶ φράσεις. Ὅπως αὗται μικρὸν θὰ παρέβλαπτον τὴν καθαρότητα τοῦ ἕλληνος λόγου τῇδε κἀκεῖσε ἀπαντῶσαι, καθὰ βλέπομεν τοῦτο συμβαῖνον παρὰ τοῖς καὶ γλωσσικῶς δοκίμοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, παρ' οἷς εὕρηνται ἐγκατεσπαρμένοι τοιοῦτοι ξενισμοὶ διὰ τὴν μελέτην καὶ χρῆσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ καθόλου ξενίζον ἐκεῖνο

(1) Τὸ καθόλου ξενίζον τοῦτο ὕφος τῆς Κ. Δ. ὁρίζει ἀκριβέστερον ὁ Winer (σελ. 37-38 τῆς 5ης ἐκδόσεως τῆς Γραμματικῆς αὐτοῦ) διὰ τῶν ἑξῆς. Dieser allgemeine Charakter (hebräisch-aramäischer Sprachdarstellung) ist theils in der Anschaulichkeit (daher Gebrauch der Praepositionen statt Casusformen, welche mehr Erzeugniss der Abstraction sind), und somit Umständlichkeit des Ausdrücks zu suchen (φεύγειν ἀπὸ προσώπου τινός, ἐγράφη διὰ χειρός τινος, πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ ἔσται.... καὶ ἐχχεῶ u. dgl.; Häufung der Pron. pers. und demonstr. besonders nach relat., die erzählende Formel καὶ ἐγένετο u. s. W.), theils in der Einfachheit, ja Monotonie, mit welcher der Hebräer (logisch mehr coordonirend als subordonirend) die Sätze baut und Satz an Satz anschliesst, daher in dem jüdischen Griechisch der so beschränkte Gebraucht der Conjuctionen (während gerade hierin die Nationalschriftsteller einen grossen Reichthum entfalten), daher die Einförmigkeit in Anwendung der Tempora, daher der Mangel an periodischer Verknüpfung oder Einfügung mehrereruntergeordneter Sätze in einen Hauptsatz und hiermit zugleich der dürftige Gebrauch der bei den Griechen so mannichfaltigen Participialconstructionen. In historischer Rede kommt noch die hervorstehende Eigenthümlichkeit hinzu dass die Worte einer Anderen fast immer directe angeführt werden, während eben das indirecte Einführen der Sprechenden bei den Griechen dem erzählenden Style ein so bestimmtes Colorit verleiht, und namentlich die Anwendung der Opstativs in so vielfacher Wendung herbeiführt, welchen Modus die griechisch schreibenden Juden fast nicht kennen.

τοῦ ὕφους τῆς Κ. Διαθήκης θὰ ὑπῆρχε, καὶ ἐὰν μηδεμία γνησίως ἑβραϊκὴ λέξις ἢ ἑβραΐζουσα φράσις καὶ τροπὴ ἐνυπῆρχεν ἐν αὐτῇ. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ τοῖς ἱεροῖς συγγραφεῦσιν ἡ παρουσία τοιούτων λέξεων καὶ φράσεων δὲν προέρχεται, ὡς παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσιν, ἐκ μόνης τῆς χρήσεως καὶ μελέτης τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἀλλ' αἰτίαν ἔχει τὴν αὐτήν, ἣν καὶ τὸ καθόλου ξενίζον αὐτῶν ὕφος, διὰ τοῦτο οὔτε κατὰ τὸ ποσὸν οὔτε κατὰ τὸ ποιὸν ἔχουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν παρ' ἑκατέροις, ἀλλὰ παρὰ μὲν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι καὶ ἐλάσσονες εἶναι καὶ φαίνονται ὥς τι ἑτερογενὲς καὶ ἐπείσακτον, παρὰ δὲ τοῖς ἱεροῖς συγγραφεῦσι καὶ πλείονες εἶναι καὶ παρίστανται ὥς τι συγγενὲς καὶ σύμφυτον τῇ ὅλῃ συνθέσει καὶ ὑφῇ τοῦ λόγου. Καὶ καθαρῶς μὲν ἑβραϊκαὶ ἢ ἀραμαϊκαὶ λέξεις ὑπάρχουσι σχετικῶς ὀλίγισται, καὶ δὴ τοιαῦται, οἷαι ἐχρησίμευον ὥς τινες τεχνικοὶ ὅροι ὑπὸ τῆς συνηθείας καθιερωθέντες πρὸς δήλωσιν εἰδικῶν τινων προσώπων καὶ πραγμάτων. Οὕτως ἀββᾶ (ἀραμ. Μαρ. 14, 36. Ρωμ. 8, 15. Γαλ. 4, 6), ἀλληλούϊα (Ἀπ. 19, 1-6), ἀμήν (συχνὰ καὶ κατὰ διαφόρους ἐκδοχάς), βάτος (ὄνομα μέτρου, *bath*, Λουκ. 16, 6), γέεννα (ἀραμ. Ματ. 5, 22 κ. ἄλλ.), κορβᾶν (Μαρ. 7, 11) καὶ κορβανᾶς (Ματ. 27, 6), κόρος (ὄνομα μέτρου, *cor*, Λουκ. 16, 7), μαμ(μ)ωνᾶς (ἀραμ. Ματ. 6, 24. Λουκ. 16, 13), μάννα (Ἰω. 6, 31. 49 κ. ἄλλ.), μαραναθᾶ (ἀραμ. 1. Κορ. 16, 22), Μεσσίας (Ἰω. 1, 42. 4, 24), Πάσχα (Μαρ. 14, 12 κ. ἄλλ.), ῥαββί (Ματ. 23, 7 κ. ἄλλ.), καὶ ῥαββο(υ)νί (Μαρ. 10, 51. Ἰω. 20, 16), ῥακά (ἀραμ. Ματ. 5, 22), Κύριος Σαβαώθ (Ῥωμ. 9, 29. Ἰακ. 5, 4), σάββατον (συχνά), σατᾶν καὶ σατανᾶς (συχνά), σάτον (ἀραμ. ὄνομα μέτρου, σαθα, Ματ. 13, 33. Λουκ. 13, 21), σίκερα (Λουκ. 1, 15), καὶ εἴ τινα ἄλλα τοιαῦτα. Πολλοὶ πλείονες τοὐναντίον εἰσὶν οἱ *ἑβραϊσμοὶ* (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὀλίγων ἀραμαϊσμῶν), εἴτε εἰς λέξεις μεμονωμένας, εἴτε εἰς φράσεις ὅλας ἀναφερόμενοι. Καὶ *λέξεις* μὲν ἑλληνικαὶ μετὰ σημασίας τῶν ἀντιστοίχων ἑβραϊκῶν (ἢ ἀραμαϊκῶν) λέξεων εὕρηνται ἱκαναὶ ὡς ἀνάθεμα (=ἀφόρισμα, ἀφωρισμένον) κατὰ τὸ ἑβρ. *cherem*. (συχνὰ ἐν τῇ Κ. Δ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ), ἀποκρίνεσθαι (=ἄρχεσθαι λέγειν, μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης ἐρωτήσεως) κατὰ τὸ ἑβρ. *anah* (Ματ. 11, 25. 12, 38 κ. ἄλλ. συχνά), ἀσύνετος (=

ἀσεβὴς) κατὰ τὸ ἑβρ. *nabal* (Ρωμ. 10, 19. 1, 21. 31. πρβλ. Σειρ. 15, 7), γιγνώσκειν (= συνεῖναι, συγγίγνεσθαι) κατὰ τὸ ἑβρ. *yadah* (Ματ. 1, 25. Λουκ. 1, 34), δικαιοσύνη (= ἀγαθοεργία) κατὰ τὸ ἑβρ. *sedakah* (Ματ. 6, 1. 2 Κορ. 9, 9-10. πρβλ. καὶ Δανιὴλ 4, 24. Ἱεζ. 18, 19. 21. Ἰὼβ 12, 8. 14, 11. κ. ἄλλ.), δόξα (λάμψις, λαμπρότης, κυρίως τε καὶ μεταφ.) κατὰ τὸ ἑβρ. *cabod* (Πρ. 7, 55. 22, 11. 1 Κορ. 15, 40-43 καὶ ἀλλαχοῦ συχνὰ ὡς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ), εἰ (= οὐ, οὐδαμῶς) κατὰ τὸ ἑβρ. *im* ἐπὶ ὅρκου καὶ βεβαιώσεως (Μαρ. 8, 12. Ἑβρ. 3, 11. 4, 3, συχνὰ ἐν τῇ Π. Δ.), εἰδέναι (= ἔννοιαν, πρόνοιαν ἔχειν τινός, ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαί τινος), κατὰ τὸ ἑβρ. *yadah* (1 Θεσ. 5, 12. πρβλ. καθ' ὅμοιον τρόπ. καὶ ἐπιγινώσκειν 1 Κορ. 16, 18 καὶ γινώσκειν Ψαλ. 1, 6 κ. ἄλλ. καὶ παθητ. γινώσκεσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ 1 Κορ. 8, 3 Γαλ. 4, 9), εἰρήνη (= εὐπραγία, σωτηρία, *salus*) κατὰ τὸ ἑβρ. *schalom* (συχνὰ ἔν τε τῇ Κ, Διαθ. καὶ ἐν τῇ Παλ.), εἷς (= πρῶτος) κατὰ τὸ ἑβρ. *echad* (Ματ. 28, 1 κ. ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ), ἐξομολογεῖσθαι ἢ ἀνθομολογεῖσθαι (= χάριτας ὁμολογεῖν δημοσίᾳ, δοξολογεῖν) κατὰ τὸ ἑβρ. *hodah* (Ματ. 11, 25. Λουκ. 2, 38. 10, 21 κ. ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ συχνά), ἐρωτᾶν (= παρακαλεῖν, πρβλ. καὶ τὸ ἀγγλικ. ask), κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν schaal (Ματ. 15, 23. Μαρ. 7, 26 κ. ἄλλ. συχνά), εὐλογεῖν (ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων = ἐπεύχεσθαί τινι τὰ ἀγαθὰ παρὰ τοῦ Ὑψίστου, ἀντιθέτως πρὸς τὸ καταρᾶσθαι, ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ = ἀξιοῦν τινα τῆς αὐτοῦ χάριτος, δαψιλεύειν τινὶ τὰ ἀγαθά), κατὰ τὸ ἑβρ. barech (Ματ. 5, 44. Λουκ. 6, 28. Πρ. 3, 26. Ἐφ. 1, 3 κ. ἄλλ. συχνὰ ὡς καὶ ἐν τῇ Παλ.), κοινὸς (= βέβηλος, ἀκάθαρτος) καὶ κοινῶ (= βεβηλῶ, μιαίνω) κατὰ τὸ ἑβρ. chol (Μαρ. 7, 2. 5, 15-23 κ. ἄλλ. συχνά· ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ο' μόνον ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς. 1 Μακ. 1, 47. 62 καὶ 4 Μακ. 7, 6, τῶν Ο' ἀποδιδόντων τὸ chol διὰ τοῦ βέβηλος· εὕρηται δὲ ἡ λέξις ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ καὶ παρ' Ἰωσήπῳ Ἀρχ. 12, 2. 13 καὶ 13, 1, 1), κρίσις (= κριτήριον, περὶ εἰδικοῦ τινος δικαστηρίου ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κυρίου ὑπάρχοντος) κατὰ τὸ ἀραμ. dinah (Ματ. 5, 21-22), ὀφείλημα, ὀφειλέτης, ὀφείλω (= ἁμάρτημα, ἁμαρτωλός, ἁμαρ-

τάνω) κατὰ τὸ ἀραμαϊκ. chob(a), hayab (Ματ. 6, 12. Λουκ. 11, 4. 13, 4), περιπατεῖν καὶ πορεύεσθαι (= διάγειν, πολιτεύεσθαι) κατὰ τὸ ἑβρ. halach (Ἐφ. 4, 1. 17. 5, 8. 15. Λουκ. 1, 6. Πρ. 9, 31 κ. ἄλλ. συχνά, ὡς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ), ῥῆμα (= πρᾶγμα, πρβλ. τὸ ὁμηρικ. ἔπος) κατὰ τὸ ἑβρ. dabar (Λουκ. 1, 65. 2, 15. 19. κ. ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ), σάρξ, πᾶσα σάρξ (= ζῶον, ἢ ἄνθρωπος, πᾶν ζῶον, πᾶς ἄνθρωπος) κατὰ τὸ ἑβρ. bassar, col-bassar (Ματ, 24, 22. Μαρ. 13, 20. Λουκ. 3, 6. Ἰω. 17, 2 κ. ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλ.), καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. Φράσεις δὲ καὶ συντάξεις ἑβραΐζουσαι (ἢ ἀραμαΐζουσαι) ὁμοίως εὑρηνται οὐκ ὀλίγαι, οἷαι· αἷμα ἐκχύνειν (= φονεύειν, ἀναιρεῖν) κατὰ τὸ ἑβρ. schaphach dam (Ματ. 23, 30. 35. Λουκ. 11, 50 κ. ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλ.), ἀκολουθεῖν ὀπίσω τινὸς (ἀντὶ ἁπλῆς δοτικῆς) κατὰ τὸ ἑβρ. halach acharey pheloni (Ματ. 10, 38. κ. Μαρ. 8, 34, ἔνθα κατὰ Lachm. ἐλθεῖν, καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ) (ἐξ)ανιστάναι σπέρμα τινί (= γεννᾶν τέκνα, ἔκγονά τινι) κατὰ τὸ ἑβρ. hekim zerah le . . (Ματ. 22, 24. Μαρ. 12, 19. Λουκ. 20, 28), γεύεσθαι θανάτου (= ἀποθνήσκειν), κατὰ τὸ ἀραμ. team mitha (Ματ. 16, 28. Μαρ. 9, 1 κ. ἄλλ. πρβλ. τὰς ἀναλόγους ἑβραϊκὰς φράσεις ἰδεῖν ἢ θεωρεῖν τὸν θάνατον (Λουκ. 2, 26. Ἑβρ. 11, 5. Ἰω. 8, 51), ἐνώπιον ἢ κατενώπιον ἢ ἔμπροσθέν τινος (= παρά τινι, κατὰ τὴν γνώμην καὶ κρίσιν τινός), κατὰ τὸ ἑβρ. liphne pheloni (Ἐφ. 1, 3. Κολ. 1, 22. πρβλ. καὶ τὸ ἀνάλογον ἐν ὀφθαλμοῖς τινος = beene pheloni Ματ. 21, 42. Μαρ. 12, 11), ζητεῖν τὴν ψυχήν τινος (= ἐπιβουλεύειν τῷ βίῳ τινός), κατὰ τὸ ἑβρ. bikkesch eth nephesch pheloni (Ματ. 2, 20. Ῥωμ. 11, 3), ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας (= γόνος, γέννημα, ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα) κατὰ τὸ ἑβρ. peri-beten (Λουκ. 1, 42. πρβλ. Δευτ. 28, 4, ἔνθα οἱ Ο′ ἀπέδωκαν τὴν ἑβραϊκὴν φράσιν διὰ τοῦ: τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας), ὁ καρπὸς τῆς ὀσφύος (τὸ τέκνον, οἱ ἔκγονοι, ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα), κατὰ τὸ ἑβρ. peri-chalassajim (Πρ. 2. 30. καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ συχνά), καρπὸς χειλέων (= αἶνος) κατὰ τὸ ἑβρ. peri sephath (Ἑβρ. 13, 15, ὡς καὶ ἐν τῇ Παλ.), λογίζεσθαι εἴς τι (= λογίζεσθαι ὥς τι) κατὰ τὸ ἑβρ. necheschab le (Ῥωμ. 2, 26. 4, 3. 5.

καὶ ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλ. πρβλ. καὶ τὰ ἀνάλογα γίνεσθαι, εἶναι εἴς τι. Ματ. 19, 5. 21, 42. Μαρ. 10, 8. 12, 10. καὶ ἄλλ. ὡς καὶ ἐν τῇ Παλ.), πλατύνειν τὴν καρδίαν (=ἀναπεπταμένην ἔχειν τὴν ψυχὴν ἢ τὴν διάνοιαν πρὸς ὑποδοχήν), κατὰ τὸ ἑβρ. hirchib-leb (2 Κορ. 6, 1. πρβλ. Ψαλ. 118, 39), ποιεῖν ἔλεος μετά τινος (=ἐλεεῖν τινα) κατὰ τὸ ἑβρ. *assah chessed im pheloni* (Λουκ. 1, 72. 10, 37· συχνὰ ἐν τῇ Π. Δ.), προσέθετο πέμψαι (=ἔπεμψεν αὖθις, πρβλ. Μαρ. 12, 4) κατὰ τὸ ἑβρ. *vayosseph lischloach* (Λουκ. 20, 11-12 πρβλ. καὶ 19, 11 καὶ Πρ. 12, 3) πρόσωπον λαμβάνειν ἢ προσωποληπτεῖν (= σκοπεῖν τὸ ἑκάστου ἀξίωμα) κατὰ τὸ ἑβρ. *nassa phanim* (Λουκ. 20, 21 κ. ἄλλ.), καὶ ἄλλαι τοιαῦται πολλαί, ἃς κρίνομεν περιττὸν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα πάσας, ὡς γράφοντες οὐχὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἀπαντώντων ἑβραϊσμῶν καθόλου, ἀλλὰ μόνον καθ' ὅσον οἱ ἑβραϊσμοὶ οὗτοι χρησιμεύουσιν ἡμῖν ὡς ἀποδείξεις καὶ τεκμήρια τοῦ ἐν ἀρχῇ ὡς δευτέρου σημειωθέντος παράγοντος τοῦ λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης, τουτέστι τῆς ἐπιρροῆς ἐκείνης, ἣν ἔσχεν ἐπὶ τοῦ ὕφους καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἡ πρώτη αὐτῶν ἰουδαϊκὴ ἀγωγὴ καὶ μόρφωσις.

Γ'.

Συναφὴς καὶ ἀνάλογος τῇ ἐπιρροῇ ταύτῃ εἶναι καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν ὅλως ἢ ἐν μέρει νέων θρησκευτικῶν ἰδεῶν, ὧν οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἦσαν κήρυκες καὶ ἀπόστολοι. Οἱανδήποτε καὶ ἂν ἔχῃ γνώμην περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς γλώσσης ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα φιλοσοφῶν, ὡς ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας καὶ ὑπὸ τῆς πείρας τῶν αἰώνων μεμαρτυρημένον δύναται νὰ θεωρηθῇ τοῦτο, ὅτι ἡ γλῶσσα, ὡς μέσον παραστάσεως καὶ μεταδόσεως τῶν ἐσωτερικῶν διανοημάτων, εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς ἃ ἐκφράζει διανοήματα καὶ συμβαδίζει τῇ ἀναπτύξει καὶ ταῖς πνευματικαῖς ἀνάγκαις τοῦ τε ἀτόμου καὶ ὁλοκλήρων λαῶν καὶ κοινωνιῶν. Κατὰ τοῦτο δὲ ὅπως ἅπαντα τὸν βίον καὶ ἅπασαν τὴν φιλολογίαν τῶν Ἰουδαίων διήκει καὶ ἐμψυχοῖ πνεῦμα θρησκευτικόν, οὕτως ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἔχει χροιὰν κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικήν. Τὸν θρησκευτικὸν τοῦτον χρωματισμὸν ἔχει βεβαίως καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς Κ. Διαθήκης κοινὸν πρὸς τὴν γλῶσσαν τῆς Παλαιᾶς.

τὸ μὲν διὰ τὴν αὐτὴν προδηλωθεῖσαν αἰτίαν, τὴν πρώτην ἰουδαϊκὴν ἀγωγὴν καὶ παίδευσιν τῶν κηρύκων τοῦ εὐαγγελίου, τὸ δὲ διὰ τὴν στενὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν Διαθηκῶν συγγένειαν καὶ τὴν σπουδαίαν καθ' ὕλην τε καὶ κατ' εἶδος ἐξάρτησιν τῆς Καινῆς ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς. Ἐπειδὴ ὅμως ἀφ' ἑτέρου παρὰ πᾶσαν τὴν στενὴν σχέσιν καὶ συνάφειαν τῶν δύο διαθηκῶν οὐκ ὀλίγη ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν, ἱκανῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν τοῦ εὐαγγελίου ἀληθειῶν ἢ ὅλως ἐλλειπουσῶν, ἢ στοιχειωδῶς μόνον καὶ ἀτελῶς ἐν τῇ Παλαιᾷ περιεχομένων, διὰ τοῦτο οἱ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου πρὸς ἔκφρασιν τούτων τῶν ὅλως ἢ ἐν μέρει νέων ἰδεῶν ἦσαν ἠναγκασμένοι ἢ νὰ δημιουργῶσι νέας ὅλως λέξεις, ἤ, ὅπερ καὶ συνηθέστερον, τὰς ἤδη ἐν χρήσει ὑπαρχούσας λέξεις νὰ περιβάλλωσιν ὅλως ἢ ἐν μέρει νέαν δύναμιν καὶ σημασίαν, ὃν τρόπον καὶ σήμερον βλέπομεν τοῦτο καθ' ἡμέραν συμβαῖνον διὰ τὰς ἑκάστοτε νέας ἀνακαλύψεις καὶ ἀνάγκας τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἄλλοτε ἀσφαλῶς ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκομεν συμβὰν ἐν πάσῃ βαθμίδι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν γραμμάτων. Τοιαῦται δὲ λέξεις, χρησιμεύουσαι ὥς τινες τεχνικοὶ ὅροι τῆς θεολογίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς γλώσσης τῶν πρώτων Χριστιανῶν (ἔπειτα δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης) ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι, οἷαι· ἀγάπη, ἀγαπᾶν· ἅγιος, ἁγιότης, ἁγιάζειν, ἁγιασμός· ἀδελφός, φιλάδελφος, ψευδάδελφος· ὁ αἰὼν οὗτος (ἢ ἐνεστώς), ὁ αἰὼν ἐκεῖνος (ἢ μέλλων, ἢ ὁ ἐρχόμενος)· ἀναγεννᾶν, ἄνωθεν γεννᾶσθαι· ἀνιστάναι, ἐξανιστάναι, ἀνάστασις ἢ ἐξανάστασις (ἐκ) νεκρῶν· ἀποκατάστασις· ἀπόστολος· ἀπώλεια, ἀπολλύμενος· βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν οὐρανῶν· βαπτίζειν, βάπτισμα, βαπτιστής· γλώσσαις λαλεῖν· διάκονος· δίκαιος, δικαιοσύνη, δικαιοῦν· δόξα· ἐκκλησία· ἐκλέγειν, ἐκλογή, ἐκλεκτός· ἐλπίς· ἐπαγγελίαι· ἐπίσκοπος, ἐπισκοπή· ἐπιστρέφειν, ἐπιστροφή· ἔργα, ἐργάζεσθαι· εὐαγγέλιον, εὐαγγελίζεσθαι, εὐαγγελιστής· ζῆν, ζωή, ζωοποιεῖν· θάνατος, ἀθανασία, ἀποθνήσκειν κτλ.· καλεῖν, κλῆσις, κλητός· κήρυξ, κήρυγμα· κληρονόμος, κληρονομία, κληρονομῶ· κόσμος, κοσμικός· Λόγος· λύτρον, λύτρωσις, λυτρωτής, ἀπολύτρωσις, κτλ.· μαθητής, μαθήτρια· μετάνοια, μετανοεῖν· μυστήριον· νόμος, νομικός, ἄνομος· οἰκοδομή,

οἰκοδομεῖν· οἰκονομία· παλιγγενεσία· πίστις, πιστεύειν, πιστός· πνεῦμα, πνευματικός· πρεσβύτερος, πρεσβυτέριον· προγινώσκειν, πρόγνωσις· πρόθεσις· προορίζειν· σάρξ, σαρκικός, σάρκινος· σώζειν, σωζόμενος, σωτήρ, σωτηρία· τύπος· υἱοθεσία· υἱὸς ἀνθρώπου· χάρις, χάρισμα, χαριτοῦν· χρῖσμα, χριστός, ψευδόχριστος, ἀντίχριστος· ψυχή, ψυχικός, καὶ ἄλλαι τοιαῦται.

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς ταύτης τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων παραγόντων τοῦ λεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Κ. Διαθήκης, καὶ καθόλου περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπαντώντων οἱωνδήποτε ξενικῶν καὶ ξενιζόντων στοιχείων οὐκ ὀλίγα ἐγράφησαν ἐν τοις νεωτέροις χρόνοις τὸ μὲν συνεπείᾳ τῆς ἐν ἀρχῇ σημειωθείσης συζητήσεως καὶ φιλονεικίας μεταξὺ τῶν ἑβραϊστῶν καὶ τῶν καθαριστῶν, τὸ δὲ ἐξ ἐπιστημονικοῦ καὶ πρακτικοῦ ἐνδιαφέροντος, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς κατανοήσεως τοῦ ἱεροῦ κειμένου. Παρ' ἡμῖν δυστυχῶς παρὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην φιλολογικὴν κίνησιν καὶ ἐργασίαν ἡ φιλολογία τῆς Κ. Διαθήκης οὔτε ἱστορικῶς οὔτε γραμματικῶς καὶ λεξιλογικῶς ἠξιώθη τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ μελέτης, εἰμὴ παρέργως καὶ ὡς ἐν παρόδῳ, καίτοι ἡ μελέτη αὕτη πολλαχῶς εἶναι ἀναγκαία καὶ χρήσιμος, καὶ δὴ οὐ μόνον τοῖς θεολογοῦσιν, ὡς βοήθημα σπουδαῖον τῆς ἐξηγήσεως, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλογογίαν διατρίβουσι, πρὸς διευκρίνησιν πολλῶν λεκτικῶν φαινομένων τῆς μετέπειτα ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τὴν μεγίστην ἐπιρροήν, ἣν εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἔσχεν ἐπί τε τῆς γραφομένης καὶ τῆς λαλουμένης γλώσσης ἡ κατ' ἰδίαν καὶ ἐπ' ἐκκλησίας δημοσίᾳ ἀνάγνωσις τῶν εὐαγγελίων καὶ τῶν ἐπιστολῶν. Τὰ γενικώτερα ταῦτα, ἐὰν ὁ Θεὸς διδῷ, ἔσονται ὥς τινα προοίμια μερικωτέρων μελετῶν καὶ συμβολῶν εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ λεξικογραφίαν τῆς Κ. Διαθήκης. Καίπερ καθ' ἑαυτὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ, ὅμως πολλοῦ λόγου ἄξια θὰ ἦναι τὰ δοκίμια ταῦτα, ἐάν, παρὰ πάσας τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν κινήσωσι παρ' ἡμῖν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἁρμοδίων καὶ παρορμήσωσιν εἰς ὁμοίας μελέτας τοὺς ἱκανωτέρους καὶ ἐν κρείττοσιν εὑρισκομένους περιστάσεσι καὶ συνθήκαις τοῦ τε ἄλλου καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ βίου. Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Ἐν Χάλκῃ, μηνὶ Αὐγούστῳ, 1893

Ταῦτα δὲν ἔχουσιν ἰδιαιτέραν κατάληξιν πρὸς ἔκφρασιν τοῦ θηλυκοῦ γένους, ὅπως ἔχουσι τὰ ἀνάλογα αὐτοῖς ἁπλᾶ ἐπίθετα. Ἡ τοιαύτη διαφορὰ καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀξιοπερίεργος καθ᾽ ὅσον ἡ σανσκριτικὴ καὶ λατινικὴ τοιαύτην διάκρισιν δὲν κάμνουσι μεταξὺ ἁπλῶν καὶ συνθέτων ἐπιθέτων καὶ τὰ σύνθετά των οὐδόλως ὑπολείπονται τῶν ἁπλῶν ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ γένους. Ἁπλῆ ὅμως παρατήρησις τῆς γενέσεως καὶ καταγωγῆς τῶν προκειμένων συνθέτων ἐξηγεῖ ἡμῖν τὸ φαινόμενον τοῦτο. Τὰ σύνθετα ἐπίθετα εἶναι διττῆς καταγωγῆς, ἢ προέρχονται ἐξ οὐσιαστικῶν, καὶ τοιαῦτα εἶναι πάντα τὰ κτητικὰ καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμενικῶν πάντα τὰ ἔχοντα τὸ δεύτερον συνθετικόν, τὸ οὐσιαστικόν, οὐχὶ τὸ κύριον τῆς συνθέσεως (1), ἢ προέρχονται ἐξ ἐπιθέτων, καθαρῶν ἐπιθέτων καὶ ῥηματικῶν. Τὰ τῆς πρώτης κατηγορίας ἐκφαίνουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, διότι ῥοδο-δάκτυλος Ἠώς, χρυσό-θρονος Ἥρη, Τρωϊάδες βαθύκολποι καὶ ἑλκεσί-πεπλοι, ἀλεξ-άνεμος χλαῖνα κλπ. ἔχουσι τὸ ἀρσενικὸν θέμα τοῦ δάκτυλο-ς, θρόνο-ς, κόλπο-ς, πέπλο-ς, ἄνεμο-ς καὶ πρὸς ἔκφρασιν τοῦ θηλυκοῦ γένους· καὶ τοὐναντίον χρυσο-κόμη-ς, αἰολο-μίτρη-ς, ἀ-κοίτη-ς, βαθυ-δίνη-ς, μεν-αίχμη-ς, (ἀ-)κερσε-κόμη-ς, φερε-μμελίη-ς κλπ. ἔχουσι τὸ θηλυκὸν θέμα κόμη, μίτρη, κοίτη, δίνη, αἰχμή, μελίη καὶ πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἀρσενικοῦ. Πάντα λοιπὸν τὰ ἔχοντα δεύτερον συνθετικὸν οὐσιαστικὸν δευτερόκλιτα εἰς ο ἦσαν φύσει ἀνεπιτήδια ἕνεκα τῆς καταγωγῆς των νὰ ἐκφρά φράσωσι τὸ θηλυκὸν γένος δι᾽ ἰδιαιτέρας καταλήξεως, ὅπως τὸ ἐκζουσι τὰ ἁπλᾶ ἐπίθετα εἰς ο-ς καὶ μεγάλη εἶναι ἡ πληθὺς τῶν τοιούτων κτητικῶν καὶ ἀντικειμενικῶν. Ἐκ τούτων δὲ ἐπηρεασθέντα καὶ τὰ ἐκ πρωτοκλίτων οὐσιαστικῶν σύνθετα ἐπίθετα βραχύνουσι τὸ τελικὸν αὐτῶν φωνῆεν καὶ οὕτως ἔχομεν ἄναυδος, πολύβουλος, βαθύζωνος, θρασυκάρδιος, ἱππόκομος, φυσίζοος, ἠερόφωνος, ἐπάρουρος κλπ. καὶ ὅπως τὰ παραδείγματα ἐκεῖνα οὕτω καὶ ταῦτα, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἔχω-

(1) Ἀρχέ-πολις, ἐνοσί-χθων, ἔναυλος, ἐπήρετμος κλπ., περὶ ὧν λέγομεν ἐν τῷ ϐ συνθετικῷ.

σιν ὡς θηλυκὸν τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν θέμα εἰς ᾱ (η), χρῶνται τῷ ἀρσενικῷ θέματι ο καὶ διὰ τὸ θηλυκόν. Τηλικαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐκ δευτεροκλίτων οὐσιαστικῶν καταγομένων συνθέτων ὥστε παρεσύρθησαν ὑπ' αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ θηλυκοῦ διὰ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ πάντα τὰ σύνθετα τὰ ἔχοντα δεύτερον συνθετικὸν ἐπίθετον ἢ ῥηματικὸν ὄνομα εἰς ο: ποικίλος, παμποίκιλος, παγχρύσεος, πολυδαίδαλος, ἡμίγυμνος, ἡμίλευκος, ἔκδηλος, τριπάλαιος, παλιρρόθιος, εὔδηλος, μεσαιπόλιος, χειμά-ρροος, παλίν-ορσος, εὔστροφος, εὔδμητος, παλινάγρετος, ἀδάκρυτος, θυμοβόρος, ξεινοδόκος, εἰροκόμος, ἀγρονόμος, φασσοφόνος, βοηθόος, τελεσφόρος, πολύτλητος, ὀδυνήφατος κλπ. εἰς πλῆθος.

Ἐνῷ λοιπὸν ἡ ἑλληνικὴ κατὰ τὴν πληθὺν τῶν εἰς ο-ς ἐκ δευτεροκλίτων οὐσιασιαστικῶν ἐρρύθμισεν ὄχι μόνον τὰ ἐκ πρωτοκλίτων, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἐξ ἐπιθέτων καὶ ῥηματικῶν ὀνομάτων εἰς ο καὶ οὕτω τὰ σύνθετα ἐπίθετα διέκρινεν ἀπὸ τῶν ἁπλῶν ἐπιθέτων, ἡ σανσκριτικὴ καὶ λατινικὴ ἐπεδίωξαν τὴν γενικὴν ἀφομοίωσιν καὶ τὰ ἐξ οὐσιαστικῶν εἰς ο καὶ (θηλυκῶν) εἰς ᾱ προερχόμενα σύνθ. ἐπίθετα ἐντελῶς ἀφωμοίωσαν πρὸς τὰ λοιπὰ ἐπίθετα ἁπλᾶ ἢ σύνθετα εἰς ο-ς. Οὕτως ἐν τῇ σανσκριτικῇ, ἂν ὡς δεύτερον συνθετικὸν εὑρίσκηται οὐσιαστικὸν εἰς a (=ο ἰνδογερ. καὶ ἑλλ.), κλίνεται ὡς πραγματικὸν ἐπίθετον εἰς α- καὶ σχηματίζει ἐπομένως τὸ θηλυκὸν εἰς ᾱ ἢ ῑ, ἂν δὲ εὑρίσκηται οὐσιαστικὸν (1) θηλυκὸν εἰς ā, βραχύνει τὸ τελικὸν ᾱ εἰς α διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον γένος, τηρεῖ δὲ τὸ ᾱ διὰ τὸ θηλυκὸν (Whitney § 324, 334, 367 b). Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ λατινικῇ τὸ οὐσιαστικὸν εἰς ο χρησιμεύει διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον, τὸ δὲ θηλυκὸν αὐτοῦ σχηματίζεται εἰς ᾱ: exanimus magnanimus trisulcus καὶ πλεῖστα ἄλλα, τὸ δὲ θηλυκὸν οὐσιαστικὸν εἰς ᾱ βραχύνει τὸ τελικὸν φωνῆεν ᾱ εἰς ο διὰ τὸ ἀρσεν. καὶ οὐδ., τηρεῖ δὲ αὐτὸ μακρὸν διὰ τὸ θηλυκὸν anguicomus, bivius κλπ. (Schröder Ueber die form. Untersch. σ. 351). Λοιπὸν ἀμφότεραι αἱ γλῶσσαι διὰ τῆς ἀφομοιώσεως ταύτης τῶν κτητικῶν καὶ τῶν γνωστῶν ἐκείνων ἀντικειμενικῶν πρὸς τὰ

(1) Οὐσιαστικὰ εὑρίσκονται ἐν τοῖς προκειμένοις συνθέτοις ἐν τῇ σανσκριτικῇ ὅπως καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, δηλ. ἐν πᾶσι τοῖς κτητικοῖς, καὶ ἐν ἐκείνοις τῶν ἀντικειμενικῶν, ἅπερ ἔχουσι δεύτερον συνθετικὸν οὐσιαστικὸν ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ πρώτου, ὅπερ ἐν τῇ σανσκριτικῇ εἶναι μετοχὴ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος ἢ πρόθεσις.

ἁπλᾶ ἐπίθετα καὶ τὰ σύνθετα τὰ ἔχοντα δεύτερον συνθετικὸν ἐπίθετον ἢ ῥηματικὸν ὄνομα εἰς ο ἐξήλειψαν πᾶν ἴχνος τῆς ἀρχαίας καταγωγῆς αὐτῶν ἐξ οὐσιαστικῶν, γενομένων τριγενῶν καὶ τρικαταλήκτων εἰς o-s, ā, o-m. Πρβλ καὶ Brug. γρ. ² 144 Osthoff Verlum 130, Schröder 350, Delbrück Synt. Forsch. iv 65. Καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ εὑρίσκονται σύνθετα τρικατάληκτα εἰς ο-ς, ᾱ, ο-ν καὶ δὴ συχνότερον παρὰ τοῖς ποιηταῖς, σπανιώτερον δὲ παρὰ τοῖς πεζοῖς. Ἂν δέ τις ἐξετάσῃ αὐτὰ (Kühner γρ. I 415-416) βλέπει ὅτι τὰ πλεῖστα εἰ μὴ σχεδὸν πάντα, εἰσὶν ἐκ τῶν συνθέτων τῶν ἐχόντων τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἐπίθετον ἢ ῥηματικὸν ὄνομα εἰς ο-τῶν δυναμένων ἐξ ἀρχῆς δι' ἰδιαιτέρας καταλήξεως νὰ ἐκφράζωσι τὸ θηλυκὸν γένος καὶ κατάγονται ἑπομένως ἐξ ἐποχῆς, ὅτε δὲν εἶχον ἀκόμη ἐντελῶς πάντα παρασυρθῇ ὑπὸ τῶν δευτεροκλίτων οὐσιαστικῶν εἰς ο-. Τὰ ὀλίγα δὲ παρὰ ποιηταῖς θηλυκὰ τῶν εἰς -ης εἴτε ἐξ οὐδετέρων ὀνομάτων εἰς εσ- (ὀνομ. -ος) εἴτε ἐκ ῥηματικοῦ ὀνόματος εἰς εσ- (ὀνομ. -ης) ὡς Τριτογένεια, ἠριγένεια, χαλκοβάρεια, ὁμηρικά, Κυπρογένεια, ἡδυέπεια, ἀρτιέπεια Ἡσιόδου, θεσπιέπεια τῶν ἀττ. ποιητῶν δὲν εἶνε ἀρχαϊσμοὶ ἀλλὰ νεωτερισμοί, διότι τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ης συνθέτων ὡς δεικνύει καὶ ἡ σανσκριτικὴ ἀρχικῶς ἦτο ὡς τὸ ἀρσενικόν, ὁ καὶ ἡ εὐμενής, τὸ εὐμενὲς=σκρ. sumánās ἀρσ. θηλ. sumánas, οὐδ.

Σημ. Τὰ δὲ ὀλίγα σχετικῶς δικατάληκτα ἁπλᾶ ἐπίθετα εἰς ο-ς καὶ ιο-ς ειο-ς ιμο-ς (Kühner γρ. I § 147 α. b.) προῆλθον ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν εἰς ο-ς συνθέτων, ἐνῷ κατὰ Delbrück (Synt. Forsch. iv 65) τὰ μὲν εἰς ο-ς ἁπλᾶ δικατάληκτα ἦσαν τὴν ἀρχὴν οὐσιαστικά, γενόμενα ἐκ παραθέσεως ἐπίθετα, τὰ δὲ εἰς ιο-ς ειο-ς ιμο-ς ὡς ὑπερδισύλλαβα ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν συνθέτων.

Ἐνιαυτὸς

θεωροῦμεν σύνθετον ἐκ τοῦ ἐνι-=ἕνο-ς περυσινός, παλαιός, πρβλ. καὶ ἧνι-ς, λατ. sēni-s μὲ μήκυνσιν τοῦ ε, καὶ ἐκ τοῦ Fετ- (Fέτ-ος) μὲ προτεθειμένον α: α-Fετ- α-F(ε)τ- αυτ- (πρβλ. pér-ut per-ut-i πέρυτ-ι πέρ-υσ-ι) διὰ τοῦ ο προσφύματος, ἐνι-αυτό-ς λοιπὸν=παλαιόν, περυσινὸν ἔτος. ἀ-Fετ-: αὐτ-=ἀ-Fεξ: αὐξ- τοῦ ἀέξω, αὔξω.

Γ. ΤΣΕΡΕΠΗΣ

ΑΡΜΟΖΩ ΚΑΙ ΟΡΜΑΖΩ, ΣΥΝΑΡΜΟΖΩ ΚΑΙ ΣΥΝΟΡΜΑΖΩ

Ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Ῥήνου τόμῳ ΜΘ' σελ. 37 κέξ. ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἐρνέστου Kuhnert διατριβὴ περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μαγικῶν φίλτρων πολλοῦ λόγου ἀξία. Αὐτόθι ἐν σελ. 53 μεταβάλλει τῇ εἰσηγήσει τοῦ καθηγητοῦ κ. Γουλιέλμου Schulze τὸ ἐν παπύρῳ *συνορμάσῃ* εἰς *συναρμόσῃ*. Ἀλλ' ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν εἶναι ἀναγκαία, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὄνομα *ὅρμος*, ὃ καὶ ἐπὶ τῆς ληγούσης ἐτονίζετο, πρβλ. Εὐσταθ. 1788, 47 «*ὀξύνεται* παρά τισι τῶν ἐσύστερον ὁ ὅρμος ὁ γυναικεῖος κόσμος»· ἀποδείκνυται δ' ὁ τονισμὸς οὗτος ἀληθὴς ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ Κυπρίου *ἁρμὸς* ἀντὶ παλαιοτέρου *ὁρμὸς* (πρβλ. Σακελλαρίου Κυπριακῶν τομ. Β'. σελ. 704)· πρβλ. πρὸς τούτοις καὶ τὸ κατὰ τὸ ὁρμὸς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος εἴρω πλασθὲν συνώνυμον *εἱρμός*, ἔπειτα τὰ ὀξύτονα ῥηματικὰ *θυμός*, *κομμός*, *κορμός*, *λευσμός*, *πλοχμός*, *πταρμός*, *σεισμός*, *τιλμός*, *φορμός*, *φραγμός*, *χυμός*, *ψαλμός* κτλ.

Ἐκ τοῦ ὁρμὸς τούτου παρήχθησαν ὀνόματα οὐκ ὀλίγα, λ. χ. *ὁρμιά*, ἐξ οὗ τὸ σημερινὸν *ὁρμίδι* (= σχοινίον λεπτὸν ἁλιευτικόν), *ὁρμαθός*, ὃ καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ σῴζεται δηλοῦν τὰ λίαν ὥριμα σῦκα, τ. ἔ. τὰ οὕτως ὥριμα ὥστε εἶναι σχεδὸν ἕτοιμα νὰ συνδεθῶσιν εἰς ὁρμαθούς· καὶ *ὁρμάθιον* καὶ *ὁρμαθίζω*, ἀνθ' οὗ ἐν Κρήτῃ νῦν *ὁρμαθιάζω* λέγουσι, καὶ *ἔνορμα*, *κάθορμα*, *ἔνορμος* παρ' Ἡσυχίῳ· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ ῥῆμα *ὁρμάζω* καὶ μετὰ σὺν *συνορμάζω* = συνάπτω, συνδέω ὡς εἰς ὁρμόν, συσφίγγω κτλ., πρβλ. *ἀμφιάζω*, *μιγάζω*, *ὁμάζω*, *ὀπάζω*, *πυκάζω*, *στιβάζω*, *συμβιβάζω*, *συνάζω* ἀντὶ συνάγω, *συνδυάζω*, *φράζω* κτλ. πάντα συγγενοῦς ἐννοίας καὶ λήγοντα εἰς -*άζω*.

Τὸ ῥῆμα *ὁρμάζω*, οὗ παλαιότατον παράδειγμα εἶναι τὸ ἐν τῷ παπύρῳ ἐκείνῳ συνορμάσῃ, καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα *ὁρμαστός*,

ὁρμαστή, *ὁρμάστρια* καὶ ἐκ μεσαιωνικῶν συγγραφέων εἶναι γνωστὰ (πρβλ. Liddel and Scott καὶ Passow ἐν λ.) καὶ σήμερον ἔτι σώζονται ἐν Κύπρῳ καὶ ἐπὶ τῶν νοτίων Σποράδων μέχρι Κάσου, Καρπάθου καὶ Ἰκάρου· πρβλ. Σακελλαρίου ἔνθα ἀνωτέρω 471-2 καὶ 704, ἔνθα καὶ *ἁρμάζω* = ἀρραβωνιάζω, νυμφεύω, καὶ *ἁρμαστὴ* = ἡ ἀρραβωνιαστική, *ἁρμαστὸς* = ἀρραβωνιαστικός, καὶ ἡ *ἅρμα*, ἡ *ἁρμασιὰ* καὶ παλαιότερα ἡ *ὁρμασιὰ* καὶ *ἁρμαστικὴ* καὶ *ἅρμασμαν* καὶ *ἁρμασμένος* φέρεται. Πρόσθες τούτοις ὅτι καθὰ ὁ αἰσχρὸς νοῦς τοῦ χωρίου διδάσκει, ὁ τὰ φίλτρα ἀπαγγέλλων οὐχὶ συναρμόσαι ἀλλὰ συνορμάσαι τὴν δεῖνα ἑαυτῷ ηὔχετο. Ὁ τονισμὸς ἄρα τοῦ Κυπρίου *ὁρμὸς* διδάσκει ὅτι ἡ παράδοσις περὶ τοῦ ὀξυτόνου τῆς λέξεως δὲν στερεῖται ὑποστάσεως καὶ ἡ μεσαιωνικὴ καὶ νεωτέρα χρῆσις τοῦ ῥήματος καὶ τῶν παραγώγων αὐτοῦ διδάσκει ὅτι καλῶς ἔχει τὸ ἐν παπύρῳ συνορμάσῃ.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων φαινομένων εἰς γνῶσιν τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπιθυμῶ ἓν ἢ δύο ἔτι νὰ ἀναγράψω παραδείγματα. Διαλαμβάνων ὁ πολὺς Αὔγουστος Fick ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn τομ. ΚΒ'. σελ. 210 περὶ τῆς λέξεως *κάραβος*, περὶ ἧς ὁ Ἡσύχιος μαρτυρεῖ ὅτι παρὰ τοῖς Μακεδόσιν ἐδήλου καὶ τὴν πύλην, γράφει ὅτι ἡ ἑρμηνεία τῆς γλώσσης φαίνεται ἐφθαρμένη, διότι οὐδὲν δύναται νὰ συνάψῃ τὸ κάραβος πρὸς τὸ πύλη. Καὶ ὅμως ἐν Κρήτῃ λέγεται κάραβος ἡ ὀπὴ ἐκείνη τοῦ περιβάλλοντος τὸν κῆπον τοίχου δι' ἧς τὸ ὕδωρ εἰσέρχεται εἰς τὸν κῆπον, μεταφορικῶς δὲ καὶ ὁ λάρυγξ, λ. χ. «τ(οῦ) ἀνθρώπου ὁ λάρουγγας εἶναι κάραβος, κ' ὅπου τοῦ συνορίζεται γίνεται γάϊδαρος». Καὶ λιμὴν δέ τις ἐν Ἁγίῳ Βασιλείῳ τῆς Κρήτης κεκρυμμένος ἐντὸς κρημνῶν ὑψηλῶν καὶ στενὴν εἴσοδον καὶ ἄδηλον τοῖς μακρόθεν ἔχων λέγεται Κάραβος. Ἐδήλου ἄρα ὁμολογουμένως ἡ λέξις καὶ πύλην ἢ θυρίδα τινὰ τὸ πάλαι.

Ὁ ἀοίδιμος Nauck ἐν τῷ πολλοῦ λόγου ἀξίῳ πονήματι αὐτοῦ De Aristoph. Byzantio σελ. 155 κἑξ. ψέγει τοὺς ὑπὸ τοῦ Φωτίου σελ. 246, 4 ἀναφερομένους ὑποκοριστικοὺς τῶν προσφωνήσεων τύπους «*Μάννη*· τὴν *μανίαν*, λέγουσι δὲ καὶ *μάναν* Ἀριστοφάνης» καὶ ἀποκαλῶν αὐτοὺς formas inauditas et incredibiles μετάβάλλει εἰς *μάμμα*, *μάμμη*, *μαμμία*. Καὶ ὅμως σήμερον ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι εἶναι πασίγνωστος ἡ *μάνα* καὶ ἡ *μανιά*, ἐπὶ δὲ τῶν νήσων ἡ *μάνα*, τὸ

μανάκι· πρβλ. καὶ τὸ παρὰ Λουκιανῷ *μαννάριον* καὶ τὴν πλήρη οἰκειότητος ἐπίκλησιν ὑπὸ τῶν αὐλικῶν τῆς αὐτοκρατείρας Θεοδώρας τοῦ Θεοφίλου *μάνα*. Ἀνάγκη ἄρα ἵνα κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μεταγενεστέρων τοὐλάχιστον γλωσσικῶν φαινομένων συνεξετάζηται καὶ ἡ μεσαιωνικὴ καὶ ἡ νεωτέρα χρῆσις.

Γ. Ν. Χ.

ΠΕΡΙ ΣΥΜΦΥΡΤΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ

Πολλάκις ἐν τῷ λόγῳ συμβαίνει ὥστε ἀντὶ μιᾶς, τῆς ἀπαιτουμένης, νὰ ἔρχωνται συγχρόνως εἰς τὴν συνείδησιν δύο συνώνυμοι λέξεις ἢ φράσεις καὶ τότε συμφύρονται εἰς ἄλλην, τρίτην, περιέχουσαν στοιχεῖα ἑκατέρας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγομεν σύμφυρσιν καὶ τὰ οὕτω παθόντα συμφυρτά. Οὕτω λ. χ. ἐκ τῶν συνωνύμων πετυχαίνω καὶ λαχαίνω προῆλθεν ἐν Κρήτῃ τὸ πετυλαχαίνω. Ἐκ τοῦ σφαλίζω καὶ μανταλώνω ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ σφανταλώνω· ἐκ τοῦ μαζώνω καὶ μαζεύγω ἐν Θήρᾳ τὸ μαζώβγω· ἐκ τοῦ χαραγὴ καὶ αὐγὴ τὸ πολλαχοῦ γνωστὸν χαραυγή· ἐκ τοῦ μεμόριον (memorium) καὶ μνῆμα τὸ μνημόρι-μνημούρι· ἐκ τοῦ τουρκικοῦ βajεστῶ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ βαρjοῦμαι τὸ βαρjεστῶ· ἐκ τοῦ ἁμαρτωλοὶ καὶ *armati armatori* τὸ ἁρματωλοί· ἐκ τοῦ κηρὸς-κερὶ καὶ πρόπολι(ς) ἐν Κύθνῳ τὸ κερόμπολι, ἐκ τοῦ τίς τίνος καὶ ποjὸς αὐτόθι τὸ πίς πίνος· ἐκ τοῦ τεῖντα-εἶντα καὶ ὅτε-ὅταν τὸ ὄντε,ὄντα· ἐκ τοῦ ὄροβος ῥόβι καὶ ῥεβίθια τὸ ἐν Κρήτῃ ῥοβίθια· ἐκ τοῦ ἀκὶς-ίδος (ἀ)κινάρα, ἀκάνθι καὶ τοῦ ἀγκύλη-λώνω, ἀγκίνι, ἀγκινάρι τὸ ἀγκίδα, ἀγκινάρα, ἀγκάθι· ἐκ τοῦ κνίδη κνίδα καὶ ἀγκίνι (ἐκ τοῦ ὄγκινος = uncinus. ἀλλὰ σχετισθέντος πρὸ τὸ ὄγκος, πρβλ. G. Meyer Ἀλβ. Λεξ. 12) τὸ ἀγκινίδα = ἡ ἀκαλύφη· ἐκ τοῦ ἀμολάρω (Ἰταλ.) καὶ ἀπολυτάρι ἀπολυτὸν ἀπολύω) τὸ ἀμολυταρεὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἀνθ' οὗ οἱ Κυθήριοι ἀπολυταρέα λέγουσιν· ἐκ τοῦ ὄφις καὶ σκορπιὸς τοῦτο μὲν

τὸ ὄφιος, πολλαχοῦ γνωστόν, τοῦτο δὲ τὸ Ἰκάριον σκόρπις, αὐτόθι δὲ καὶ Πέρα Μαρὲ ἐκ τοῦ Πέρα Μερὲ καὶ Μεσαρέ. κττ.

Καὶ ἐν ταῖς συντακτικαῖς πλοκαῖς, πρβλ. λέγω ὅτι καὶ λέγω πῶς, ἐντεῦθεν λέγω πῶς ὅτι, ἐν Νέᾳ Ἐφημερίδι ἔ. ἔ. ἀριθ. 111 σελ. 6 «ἐγὼ ἤξερα πῶς ὅτι...» ὁμοίως λέγω ὅτι καὶ λέγω νὰ καὶ ἐκ τούτων λέγω ὅτι νά... ἐκ τοῦ ἔχασα τάβγὰ καὶ τὰ καλάθια καὶ ἔχασα τὰ πασχάλια ἀνεπτύχθη τὸ ἔχασα τάβγὰ καὶ τὰ πασχάλια, Σκρὶπ 19 Δεκεμβρίου 1894· καὶ ἐκ τοῦ «τοῦ Ἕλληνος ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει» καὶ ὑποφέρω καημοὺς ἐγένετο «ὁ τῶν Ἑλλήνων τράχηλος καημοὺς δὲν ὑποφέρει» ἐν Ῥωμηῷ 23 Φεβρουαρίου 1894. Καὶ ἐν τῇ παραγωγῇ· πρβλ. λιμοκοντόρος ἀντὶ λιμοκόντης (λιμασμένος κόντες) κατὰ τὸ κανταδόρος, σολατσαδόρος κττ.

Τοιοῦτοι σχηματισμοὶ εὑρίσκονται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ· λ.χ. ἐκ τοῦ κρέσσων μέζων (κρετ-jων μέγ-jων, πρβλ. λιτ-jομαι-λίσσομαι, ἁρπάγ-jω ἁρπάζω) καὶ τοῦ χείρων ἀμείνων προῆλθε τὸ κρείσσων μείζων· ἐκ τοῦ ἑσσοῦσθαι καὶ νικᾶσθαι τὸ ἡττᾶσθαι, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι καὶ νικᾶν τὸ μεταγενέστερον ἡττᾶν κττ. Μάλιστα δ' ἐν ταῖς συντακτικαῖς πλοκαῖς πλεῖσται ἀναφύονται ἀνωμαλίαι καὶ σχήματα ἐκ τῆς συμφύρσεως τῶν συνωνύμων καὶ ἰσοδυνάμων· οὕτω λ. χ. συμφύρονται δύο συντακτικαὶ ἐκφοραί, ἡ ἀπαρεμφατικὴ καὶ ἡ ἀναλελυμένη, «εἶπον ὅτι σφίσι μὲν δοκοῖεν ἀδικεῖν οἱ Ἀθηναῖοι, βούλεσθαι δὲ καὶ τοὺς πάντας ξυμμάχους παρακαλέσαντες ψῆφον ἐπαγαγεῖν» Θουκυδ. Α'. 87. ἢ ἀντικείμενον καὶ πλάγιος ἐρωτηματικὸς ἢ εἰδικὸς λόγος «ἤλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν, τίς ἑκάστη εἴη» Ἀναβ. Γ'. ε'. 14. «Γῆν πάντες ἴσασιν ὅτι εὖ πάσχουσα εὖ ποιεῖ, Οἰκονομ. 20, 14 (πρόληψις)· ἢ ἐρωτηματικὸς καὶ ἀναφορικὸς λόγος «τὸ ναυτικὸν τὸ τῶν βαρβάρων, ὃ τίς οὐκ ἂν ἰδὼν ἐφοβήθη; Λυσ. Ἐπιταφ. κτλ. Ὁμοίως ἐν φράσεσιν ἄλλαις, λ.χ. ἐγὼ καὶ τὰ τέκνα καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν τέκνων, ὅθεν ἐγὼ μετὰ καὶ τῶν τέκνων· παρὰ Trinchera συχνὰ τὰ «μετὰ καὶ ἑτέρων καλῶν ἀνθρώπων, σὺν καὶ τοὺς ἐμοὺς ἀδελφοὺς κττ.

Γ. Ν. Χ.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΣ

---

1. Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2. Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶνε πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί*, *ἱστορικαί*, *ἀρχαιολογικαί*, *φυσικαὶ* καὶ *μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3. Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4. Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶνε ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5. Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6. Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται πρὸς τὸν γραμματέα τῆς ἑταιρείας.

7. Διὰ τῆς «ΑΘΗΝΑΣ» ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς τὸν γραμματέα τῆς ἑταιρείας.

8. Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν ἢ ἀλλοδαπόν.

9. Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10. Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ πληρώνουσι 16 δραχμάς, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11. Πᾶς νέος ἑταῖρος ἐπιθυμῶν ν' ἀγοράσῃ τοὺς προηγουμένους τέσσαρας τόμους λαμβάνει αὐτοὺς καταβάλλων δι' ἕκαστον δραχ. 8.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κ. Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην, γραμματέα τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1894

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΩΝΗΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ

Ἂν κεφαλαιωδῶς διαιρέσωμεν τὰ φωνητικὰ φαινόμενα τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰδιάζοντα εἰς τὴν λαλιὰν τῶν νῦν Κυπρίων, εἰς παθήματα φωνηέντων καὶ παθήματα συμφώνων, παρατηροῦμεν εὐθὺς ὅτι τὰ πρῶτα σχετικῶς εἰν' ὀλίγιστα. Διότι ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸ i ὁσάκις ἐγένετο j, τὰ λοιπὰ φωνήεντα καὶ αἱ δίφθογγοι προφέρονται καθὼς ὑπὸ τῶν ἄλλων τῆς σήμερον Ἑλλήνων. Ἐν μέσῳ δὲ λέξεως οὐδὲν τούτων, χωρὶς ἰδιαιτέρου τινὸς λόγου, ἀποβάλλουσιν οἱ Κύπριοι, καθὰ δὴ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ ἑλληνικοῦ νησιῶται, οἱ κατὰ τοῦτο σαφῶς διακρινόμενοι τῶν ἠπειρωτικῶν ἢ μᾶλλον τῶν βορείων (1). Ἀλλὰ τῶν ἀρκτικῶν φωνηέντων ἀπέκοψαν ἀνηλεῶς πλεῖστα μὴ τονούμενα, οὐ μόνον e, i, o, καθὼς ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ a. Ἡ ἀποκοπὴ τῶν πρώτων εἶναι κανών (2), ὥστε πολὺ χρησιμώτερον τῶν παραδειγμάτων εἶναι νὰ καταλεχθῶσιν αἱ ἀπολειπόμεναι· τούτων ἐξαιρέσεις. Ὡς τοιαύτας ἐκ μὲν τῶν ἀπὸ τοῦ e ἀρχομένων εὑρίσκει τις πλὴν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῶν ἀριθμητικῶν, τὰ σπάνια μόρια ἐξὸν καὶ ἐπειδήτις (3), τὰ ὀνόματα ἑβδομάδα, ἐλαιά, ἐρκομός, εὐκαρίστησι, ἔτι δὲ ἐλεημοσύνη, εὐλογιά, εὑρετή, ἐκλησιά, τὰ ἐπιρρήματα ἐχτὲς καὶ κατὰ τοῦτο ἐψὲς καὶ τέλος τὰ ῥήματα εὐλοῶ καὶ εὐκαριστῶ, εἰς ἃ δύναται νὰ προςτεθῇ καὶ τὸ φραστι-

(1) Χάριν περιεργίας ὑπομιμνήσκω ὅτι τὴν διαίρεσιν ταύτην ἔκαμε πρῶτος ὁ τοῦ Ἀνακρέοντος ζηλωτὴς Ἀθανάσιος Χριστόπουλος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ἀθ. Ψαλίδαν, δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Ἑστίᾳ τοῦ 1878, 21 Μαΐου· «ἠμποροῦμεν νὰ διαιρέσωμεν τὴν τωρενὴν ῥωμαίηκην γλῶσσαν κάλλιστα εἰς στερεωτικὴν καὶ νησιωτικήν, ἡ ὁποία ἔχει κάποιαις διαφοραῖς καὶ εἰς κλίσιν καὶ εἰς σύνταξιν».

(2) Πχ. γγίζω, κεῖ, δά, μπλέω, κοσιένα καὶ οὕτω πᾶσ' ἀπὸ τῆς ἐξ καὶ ἐπὶ ἀρχομένη λέξις, δρώννω, μερώννω, λιοπύριν, Γούμενος, Κονόμος, ψηλός, πομονή, ῥίζω, μόννω, φελῶ κλ.

(3) Ὁμοίως λέγεται καὶ ἀφοῦτις (;), τὸ αὐτὸ δὲ καὶ παφοῦτις (ἀπ' ἀφ' οὗ) καὶ παφῆς (ἀπ' ἀφ' ἧς, ἡμέρας ἐνν.).

κὸν αἰσκύνομαι. Ἡ συλλαβικὴ ὅμως αὔξησις τηρεῖται πάντοτε μετὰ σαφεστάτης τῆς ἐννοίας τοῦ παρελθόντος. Πολὺ τούτων ὀλιγώτερα εἶναι τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τῶν ἀρχομένων ἀπὸ τῶν παντοίων i, τῶν ἀτόνων· ἐκτὸς δῆλα δὴ τῶν εὐθὺς ἐκ τονουμένου παραγομένων ὡς ἰσιώννω ἐκ τοῦ ἴσιος, ὑστερινὸς ἐκ τοῦ ὕστερα, ἐκ τοῦ ὕπνος ὑπνοφᾶς, ἐκ τοῦ ἥλιος ἡλιακός, μόνον τὸ ἐκκλησιαστικὸν εἰκόνισμαν, τὸ σπάνιον ὑποψία καὶ τὸ τουρκικὸν ἰμπρίκκιν. Μὴ τονούμενον δὲ ἀρκτικὸν ο ἔχουσιν ἐκτὸς τῶν ὀχτὼ καὶ ὀγδόντα μόνα τὰ ὀκνιὰ (ὄκνος) καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ, ὀρκὴ (φραστικὸν καὶ τοῦτο) ὀγγιά, ὀφτός, ὀρκά, ὀρμός. Εἰς πάντα τὰ λοιπὰ τὸ ο προῆλθεν ἐξ ε ὡς ὀχτρός, ὀμπρός, εἰς δὲ τὰ ὀπλειὰ καὶ ὀσκιὰ εἶναι πρόσθετον χάριν εὐφωνίας εἰς τὴν αἰτιατικήν. Ἀδιστάκτως δὲ εἰς τὴν εὐφωνίαν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν σχεδὸν πᾶσαν ἐν ἀρχῇ τήρησιν ἀτόνων ε i ο.

Ἐπιθεωρῶν τις τὰς ἀναγραφείσας ἐξαιρέσεις καὶ παραλείπων τὰς ἀντωνυμίας, τἀριθμητικὰ καὶ τὰ σπάνια, βλέπει μετὰ τἀρκτικὰ φωνήεντα σύμφωνα διπλᾶ καὶ δυςπρόφερτα, μάλιστα κατόπιν τῶν τελικῶν ν, τῶν ἐν Κύπρῳ φυλαττομένων. Ἀλλὰ τἀποκοπέντα α εἶναι πολὺ ὀλιγώτερα. Παντοτινὸς εἶναι μόνος ὁ ἀποκεφαλισμὸς τῶν ἐκ τῆς ἀπὸ ἀρχομένων, ὡς ποσκεπάζω (σημ. καὶ προκύπτω), πολογιάζω (διώκω, ἀποβάλλω), πογελῶ (παύομαι γελῶν(1)), πόδκιακος (ὁ ἀποβαλὼν τὰ ῥάσα διάκος) καὶ τέλος ποφασίζω. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἀπὸ λέγοντες πό, καθὼς καὶ σήμερον, εἰς τὰ πὸ τοῦτον, πὸ κεῖνον, ποδά, ποκεῖ, πομπρός, ἐσχέτισαν ἐπὶ τέλους πρὸς τὸ πολύσημον ποῦ καὶ οὕτω κυρίως τοῦτο λέγεται πλέον ἀντὶ τῆς ἀπό· λ.χ. ποῦ τὴλ Λεμεσὸν ὡς τὴ Σκάλαν· ἐπῆρα το ποῦ τὸν Κωστῆν· ποῦ τὸ πρωὶν ὡς τὸ δείλις· ποῦ πλύμμαν τοῦ πλυμμάτου (ἀπὸ πλύσιν ὡς πλύσιν)· τοῦτον ἐν περίτου ποῦ τὸ ἄλλον· βρὲ ποῦ τὸ ψάριν. Ἄλλως τοιαῦται λέξεις δὲν εἶναι πολλαί· φτίν, κόμα, γοράζω, στράφτει, κρόννομαι, (ἀκροῶμαι, σημ. ὑπακούω), τιμάζω (καταρῶμαι), κλουθῶ, ἐν δημ. ᾆσμ., ρωστῶ καὶ νεβαίννω καὶ τινὲς ἄλλαι σύνθετοι ἐκ τοῦ ἄκρος, ὡς κρολοοῦμαι (ὠτακουστῶ), κροκωλιὰ (βαθὺ σκύψιμον) κλ. Τοὐναντίον δὲ εἰς ἄλλας προςτίθεται παρὰ φύσιν ἀρκτικὸν α, ὡς εἰς τὸ ἀβτέλλα καὶ τὰ ῥ. ἀχ-

(1) Π. χ. νὰ κάτσῃς μαζίν της ἐν πογελᾷς, τόσον ἀστεία εἶναι δῆλα δή.

νωρίζω, άππηδῶ, άσκοπῶ, άζουλεύκω. Διάφορα βεβαίως τούτων εἶναι τὰ ὀνόματα άμμάτιν, άθάσιν, άρκάκιν (κ. ῥυάκιν, ἀλλ' ἔπειτα μόνον κοίτη χειμάρρου βαραθρώδης), άσκέλλιν, άστοίχημαν, εἰς ἃ προσεκολλήθη προδήλως ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ ἄρθρου, καθὼς καὶ εἰς τὰ άππάριν καὶ άχνάριν. Ε δέ τινα τῆς ἀρχῆς, οἷον ὀχυρούμενα, μετετράπησαν ὡς ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς α, καθὼς τὸ τῆς ἐν εἰς τὸ άντροπή, άγγαστρωμένη, άγκαλιῶ, άμπλέπω, άθθυμοῦμαι, άνώρας (ἐνωρίς, κατὰ τὸ ἐξώρας, ὅπερ εἶν' ἄχρηστον) καὶ τῶν ἄλλων πλὴν τοῦ άρκάτης τὰ άξινάστραφα, άλαφρός, άρωτῶ, άχχέλιν, άγγόνιν, ἐξ οὗ ῥ. άγγονίζομαι, σημαῖνον ἱλαρῶς πως ἀποκτῶ, καθὼς «άγγονιστήκαμεν κορκούς», τρόπον τινὰ περιεστοιχίσθημεν ὑπ' αὐτῶν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ένάμισυ κατήντησεν άνάμισυ. Ἐπίσης ὅμως τὸ ἀρκτικὸν ε γίνεται ο, ὡς ὀρπίζω, όχτρός, όρμηνεύκω (παραινῶ) καὶ ὄξω, ὄξυπνος, όμορφος καὶ όφκαιρος (εὔκαιρος, κενός), ὅπου δῆλα δὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πέσῃ, εἴτε διὰ τὴν εὐφωνίαν εἴτε διὰ τὸν τόνον. Τροπῆς δὲ ο εἰς α παραδείγματα εἶναι τά, άφφάλλιν, άγκάνισμαν, άρφανός καὶ άνταν ἀντὶ ὄνταν, ἴσως δυνάμενα ν' ἀποδοθῶσι καὶ εἰς ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ἑπομένην συλλαβήν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ άποῦ (=ὁποῖος), βεβαίως ἀντὶ τοῦ όποῦ, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ποῦ, λεγομένου καὶ τούτου ἀοριστοαναφορικῶς. «Ποῦ μ' άγαπᾷ νὰ χαίρεται, ποῦ μὲ μισῇ νὰ σκάσῃ». Ἄλλως τοιαύτη τις ἀφομοίωσις εἶναι σπανία· γεναῖκα(1), σιμιδάλλιν, δικιμάζω, λουτουρκά, παρπατῶ· διότι τὰ όρωμαν, βούτουρος, άρμάζω εἶναι λίαν ἀμφίβολα.

Ὁμοίως ὀλίγα φαίνονται καὶ τῆς συγκοπῆς τὰ παραδείγματα· πλὴν τῶν κοινῶν σκόρτος ὁ, τὸ σκόροδον, καὶ πέρσι, τὸ περβόλιν, κλουθῶ, παρκάτου. Εἰς ὡρισμένους δὲ τόπους καθολικῆς τροπῆς φωνήεντος εἰς ἄλλο περίπτωσις, ἐκτὸς τῆς πανελληνίου, νομίζω, τοῦ ι εἰς ε πρὸ τοῦ ρ, ὡς πλὴν ἄλλων, μερσίνιν, μέρικος, (ὁ =ἡ μυρίκη) στερακιά (στύραξ) άχερον, Κερκακή (ὑπάρχουσιν

(1) Ἐκ τοῦ γεναῖκα παράγεται τὸ γεναικᾶτον, σημαῖνον περὶ γυναικὸς ὅ,τι τὸ άνθρωπιά διὰ τοὺς ἄνδρας. «Οἳ νὰ πῆς (=ὄντως), ἡ κοκκώνα Δεσποινοῦ ἔχει πάνω της πολὺ γεναικᾶτον». Ἀμφοτέρων ἀντίθετον εἶναι τὸ γαδουροσύνη.

ὅμως καί τινες ἐξαιρέσεις), εἶναι καὶ ἡ ἀντίστροφος αὐτοῦ μετὰ τὸ ξ τοῦ ξε, τουτέστι τῆς ἐξ· λέγεται δῆλα δή, ξικλειδώννω, ξιφοινικίζω (διὰ κλάδου φοίνικος καθαρίζω τὰς ἀράχνας τῶν τοίχων) ξιμολοῶ, ξιπολυῶ (τὸν κόμπον, ἤτοι λύω, ξαπολῶ δὲ = ἀνίημι), ξιντύννομαι καὶ ὁμοίως πάντα τὰ λοιπά. Ἴσως ὅμως ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν ἔχει λόγον ἐντελῶς φωνητικόν, ὡς ἄλλαι κατ' ἄλλας λέξεις, ἔχουσαι βεβαίως ἰδιαίτερον ἑκάστη. Διὸ περατοῦμεν τὰς περὶ φωνηέντων παρατηρήσεις, ἀναφέροντες ἔτι τοῦτο μόνον, ὅτι ἐν σειρᾷ δύο ἢ καὶ τριῶν ἕκαστον τούτων ἢ ἀπαγγέλλεται σαφῶς, ἢ ὁριστικῶς ἐκβάλλεται, ἀλλ' οὐδέποτε προφέρεταί τι μεταβατικῶς, λέγεται δῆλα δὴ ἢ τετρασυλλάβως ἀηδόνιν ἢ ἀδόνιν ἢ ἀετὸς ἢ ἀτός. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ου + ε παράγεται ω φύσει κείμενον ἐν μέσῳ τούτων, οὐδέποτε δ' ἐπὶ συναλοιφῆς αὐτῶν πίπτει τὸ ε· οὕτως ἀντὶ ποῦ ἔν (= ποῦ δὲν ἢ ποῦ ἔνι) λέγεται πῶν· πάμεντε σὲ κεῖνον πῶν καλὸς ἢ πῶν ἐν ἀκριδός· ὁμοίως ἵντα 'ν' που σῶκαμεν; = τί· ἐν δὲ τοῖς στίχοις εἶναι συχνόν, ὡς φαίνεσται, μῶππεσεφ φιλίν. Ἐν αὐτοῖς ἐνίοτε καὶ τὸ τελικὸν ι ἑνοῦται ὡς j μετὰ τοῦ φωνήεντος τῆς ἐπιφερομένης, ὡς «άπου ζουλεύκει ας σκάση», καίτοι πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ λέξει δὲν γίνεται j, ὡς σιωπῶ, Μαριοῦ, ἐμπόρειες (ἠδύνασο) κλ. Ταῦτα πρὸς διάκρισιν γράφω ἄνευ τοῦ σημείου τῆς συνιζήσεως.(1) Τοσαῦτα περὶ φωνηέντων

Ἀλλὰ τὰ σύμφωνα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πάσχουσιν ἐν Κύπρῳ πολλὰ καὶ χαρακτηριστικὰ πάθη. Διαιροῦμεν δὲ ταῦτα κεφαλαιωδῶς εἰς τρία, τὰς ἀποβολάς, τὰς μεταβολὰς καὶ τοὺς διπλασιασμούς· τὰς ἀποβολὰς διακρίνομεν τῶν ἐκκρούσεων, περὶ ὧν κατωτέρω. Ἀποβάλλονται λοιπόν, ἤτοι κυριολεκτικώτερον ἐξέπεσον βαθμηδὸν ἐκ τῆς προφορᾶς, κυρίως μόνα τὰ μέσα καλούμενα σύμφωνα β, γ, δ, εὑρισκόμενα μεταξὺ δύο φωνηέντων. Ὁ νόμος οὗτος ἰσχύει κατὰ τὸ μᾶλλον

(1) Ὅταν πρὸ τοῦ ι εἶναι πλείονα τῶν δύο συμφώνων, τότε πρὸς ἀποφυγὴν περιπλοκῶν προφέρεται τοῦτο κατὰ διάστασιν ἀπὸ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος· ὡς παντρειά, τάγγαστριοῦ, καμπριὰ (πληθ. τοῦ καμπρίν, ὁ ἀλλαχοῦ χασές), κοντριάζει (τὸ χτηνόν, ἤτοι κάμνει κόντραν, πληγὴν ἀπὸ τὸ στρατούριν ἢ σάμαν,— οὐχὶ σάμμαν ὡς παρὰ Σακελλαρίῳ), ξαστριὰ (= ἐξ - αστεριά)· ταύτης, σημειωτέον ἐν παρόδῳ, τὸ ἐναντίον φαινόμενον, ὅπερ θεωρεῖται σημεῖον βροχῆς, λέγεται κατὰ θαυμαστὴν μεταφορὰν ἐν τἄστρα κολυμπωμένα, δηλαδὴ μόλις διακρίνονται, ὡς νὰ ἦσαν εἰς τὸ βάθος ὕδατος πολλοῦ, ὡς αἱ ψηφῖδες τῆς θαλάσσης.

καὶ ἧττον μεταξὺ πάντων τῶν ἡμετέρων νησιωτῶν. Οὕτω λέγουσιν οἱ Κύπριοι, φοοῦμαι, δκιάολος, φλέα, (ὅθεν τὸ ρ. βλοτομῶ), κάουρος, ἀραώνα (ἡ), λαώννω (1), κα(α)λλικεύκω, συντροολῶ, ζαός, στραός (ἐξ οὗ ῥῆμα στραώννομαι γίνομαι τυφλός, ἀποτόμως δὲ λέγεται καὶ ἀντι τοῦ βλέπω· ἔν το στραώννεσαι;) κάος, σαοῦρα, καουρτίζω κλ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος, ἀποβαλὼν τὸ β κατήντησεν ἐν Πάφῳ παρερμηνευόμενος Ἅϊς Ἄκουας καὶ σήμερον οἱ πάσχοντες τὰ ὦτα πηγαίνουσι πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ χωρίον Κονιὰ πρὸς θεραπείαν (2). Ἡ δὲ τοῦ γ ἀποβολὴ κατέστη κανών, ἀπαράβατος ἐν τοῖς χωρίοις (3), ἂν δέ τις ἀκούσῃ που καμμίαν ἐξαίρεσιν, πάντως αὕτη δὲν ἐπικρατεῖ πανταχοῦ· (συχνότεραι βεβαίως εἶναι τὸ ἀγάπη καὶ ἐγώ). Τὸ πάθος ἐκτείνεται μέχρι τῶν συνθέτων· οἷον ἀναελῶ (=περιπαίζω), ἀναείρνομαι (ναυτιῶ), πόϋρος, στενοΰρης (ὁ γυρίζων τὰ στενά, τοὺς δρόμους)· ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου Μέσα Γειτονιὰ λέγεται μονολεκτικῶς Μεσαειτονίτης (4), ὁ μὴ ὀρείτης κατωήτης, ἀκούεται δὲ καὶ σκυλλόαμος τὸ σύνηθες σκυλλόγαμος (5). Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φράσεων ἀναλλοιώτων, ὡς ἅμεΰρευκε· ὁμοίως ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐκφορᾶς (sandhi) ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν ἐκπίπτουσι πολλὰ τῶν ἀρκτικῶν γ· ἐννὰ ἐνῇ, βρὰ ἐναῖκα. Τὸ

(1) Τὸ λαβώννω σήμερον ἐν Κύπρῳ σημ. μόνον καταπλήττω τινὸς τὸν νοῦν, ὡς ἐλάωσές με ἢ ἐξιλάωσες με=μ' ἐτρόμαξες, εἰδικώτερον δὲ τὸ λαώννομαι = σεληνιάζομαι. Οὕτω λαωμένος εἶναι σχεδὸν ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λεγόμενος ἀπόπληκτος· ὄντως τὸ τοῦ Δημοσθένους (XXI 143) «οὐχ οὕτως εἰμ' ἄφρων, οὐδ' ἀπόπληκτος ἐγώ», λέγεται κατὰ λέξιν ὑπὸ τῶν Κυπρίων «ἔν εἰμ' ἔτσι παιλλὸς μὲ (=μηὲ=μηδὲ) λαωμένος».

(2) Ὁ αὐτὸς Ἅγιος, τραπέντος τοῦ β εἰς φ, ὡς ἀναφέρεται κατωτέρω, μετεβλήθη κατὰ τὴν αὐτὴν πρόληψιν εἰς Ἄκωφον εἰς τὴν Χεροϊδκιάν.

(3) Π. χ. λόος, λοῆς, κακολοητής, συλλοΐζομαι, δκιαλοΐζομαι, ἀμολόητος, περιλοὴ (αεῖχαν τὴν περιλοὴν τοῦ Γιανναχοῦ» = ὡμιλοῦσαν περὶ Γ.) καλόηρος, λαός, ῥιῶ, ἔφαα, ἔφυα, φάουσα, μαείρισσα, γλήορα, παΐδιν, ἀρπάϊν, κυνηῶ, ῥαΐζω, κατηορῶ, τραούδιν, παναΰριν, μπήω, πνίομαι, μάος, σαΐττα, τρυόνιν, ζυός, ἄλοον, τρύος, τηάνιν, μαουλούκιν (προσκεφάλαιον, διότι κλίνει τις τὸ μάγουλον), ῥηάλια (νομίσματα regalia) καὶ τὰ εἰς -λόιν ἀθροιστικά, χωρκατολόιν, ἀρκοντολόιν κλ. κλ.

(4) Ὁμοίως μονολεκτικῶς ὁ χωρικὸς τῆς Ἁγιᾶς Φύλας (=Φυλάξεως) λέγεται Ἁϊφυλαξίτης.

(5) Διασκεδαστικὴ τῶν λυσσοδήκτων ἀγρυπνία τὴν 40ὴν νύκτα, νομιζομένη θεραπευτική.

γιλάριν λέγεται καὶ ἐλάριν, τὸ γητεύκω (γοητεύω, σημαῖνον κάμνω μαγειές, ναρκῶ τι) λέγεται καὶ ἡτεύκω. Τὸ j φαίνεται μᾶλλον ἀντέχον ἐν μέσῳ δύο φωνηέντων, διότι γ τινὰ πιθανῶς ἵνα μὴ πέσωσιν, ἐγένοντο j· ὡς ἐγιὼ (ἐν Λάρνακι κυρίως, εἰς δέ τινα χωρία ἀρχαϊκώτερον ἐγιώνυ ὡς καὶ ἐσούνυ τὸ σύ). Τὸ αἴγια (πρὸς ὃ πρβ. τὸ λεγόμενον ἀλλαχοῦ γιομίζω) καὶ μούγια (μυῖα) ἐγένοντο ἴσως ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ ἔχοντος τὸ j. Ὅμως ἐξ ἄλλου λέγεται ζυάζω, ὑές, ἀντὶ ὑγειές, εἰς τὴν φρ. «μὲ τὲς ὑές σου», Χακνάννης, Χακνώρκης καὶ γιάλι άλι τὸ κατὰ τὸν Κ. Λιβαδᾶν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ gala παραγόμενον ἀγάλια (1). Ἡ δὲ τοῦ δ ἀποβολὴ σήμερον εἶναι νόμος κατηργημένος εἰς τὰς πόλεις, ὥστε μόνον ἀποτελέσματα τῆς ἄλλοτ' ἐπικρατήσεως αὐτοῦ παρατηροῦμεν· ἕνεκα τούτου τὸ μηδὲν (= μή, ὡς οὐδὲν = οὐ) ἔγινε μὲν λεγόμενον καὶ ἀπαγορευτικῶς, καὶ τὸ μηδὲ μηὲ καὶ μέ, τὸ δίδω, δικῶ καὶ πάλιν διῶ, τὸ ἐδῶ δὰ μόνον δὰ (δαχαμαὶ = ἐνθάδε), τὸ ἔτσι δὰ μόνον ἐτσά (= μόλις· μὲ ἐτσὰ νάκκον = «οὐδὲ τυτθόν») τὸ τώρα δὰ μόνον τωρὰ καὶ ὁ ἀρκιδᾶτος (κήλων) ἀρκιᾶτος. Ἀλλ' ἀκούων τις τοὺς χωρικούς, δύναται νὰ σωρεύσῃ τοιαῦτα παραδείγματα ὅσα θέλει (2), ὡς ἀππηῶ, γάαρος καὶ γᾶρος, ἀερφὸς καὶ ἀρφὸς· οἱ πληθυντικοὶ εἰς -δες, πεθθεράες, γαμπροῦες, καβαλλάριες κλ.· συχνότατα δὲ εἶναι τὰ ὑποκοριστικὰ εἰς ούιν ἀντὶ ούδιν, ὡς π. χ. χερούιν, βερκούιν, ποούιν καὶ πλεῖστα τοιαῦτα, ἐξ ὧν εἶναι καὶ τὸ παράξενον ἴσιακατούιν, ἤτοι μικρὸν ἴσια κάτω, σύντομος κατήφορος. Ἐκ τούτων πλὴν τῶν ἀρσενικῶν εἰς ούδις (ὡς ἐπώνυμα Φραγκούδις, Ἀγγελούδις) ἔγειναν καὶ θηλυκὰ εἰς οῦδα, προφερόμενα καὶ ταῦτα παρὰ τῶν χωρικῶν οῦα, καθὼς κοπελοῦα καὶ ὑποκοριστικώτερον κοπελλουροῦα· νομισθέντος δ' ἔπειτα τοῦ α περιττοῦ, ἀφοῦ τὸ ου ἐπιδέχεται κλίσιν, τὸ οῦδα κατήντησε μόνον οῦ, ὡς κοροῦδα-κοροῦα-κοροῦ (3)· ὁμοίως γυαλλουροῦ ἡ μικρὴ γυαλλούρα, δῆλα δὴ γλαυκόμματος, ὅπως ἀπήρεσκεν εἰς τὸν Πλά-

(1) Ν. Ἡμέρα 957. Τοῦτο ἔχει καὶ περίεργον πληθυντικὸν γιαλιαλεῖτε (πρβλ. βαρδᾶτε) σημ. τὸ τοῦ Θουκυδίδου «Κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγεῖσθε».

(2) Πρβ. τὸ δίστιχον: Καὶ μὰ τὴν Παναΐαμ μας
Σὰν τὴν ἐφίλουν εἶαμ μας.

(3) Τὸ κόρη παρὰ Κυπρίοις ποιητικώτατα σημαίνει καὶ τὴν κάλυκα τοῦ ῥόδου, μόνον οὕτως ὀνομαζομένην. Ἡ τριανταφυλλεά μας ἐγέμωσεν κόρες

τωνα (1) Ἐντεῦθεν πᾶν ὄνομα γυναικεῖον ἐπὶ τὸ θωπευτικώτερον τρέπεται προχείρως εἰς οῦ· καθὼς Λενοῦ ἢ Ἑλεγκοῦ, Κατινοῦ, Χαρικλοῦ, Ἀννοῦ, Δομνοῦ, Μαριτσοῦ, Ζωιτσοῦ καὶ τέλος Ἀουστοῦ ἡ Αὐγούστα καὶ Φι(γ)ενοῦ ἡ Ἰφιγένεια. Ταῦτα πρὸ πάντων ἀγαπῶσιν οἱ Λεμεσιανοὶ καὶ οἱ Λευκωσιᾶται. Ἀλλὰ διαρκέστερον ἀποτέλεσμα τῆς ἀποβολῆς τοῦ δ εἶναι τοῦ δὲν ἡ συνήθης εἰς πολλοὺς νησιώτας ἐλάττωσις εἰς ἓν ἕνεκα τοῦ καὶ δὲν καὶ ποῦ δέν, καθὼς ὁμοίως λέγεται πάντοτε ἕ το (voici), καὶ τὸ ἰσάκκιν. Τὸ δὲν διετηρήθη σῶον μόνον εἰς τὸ ἀδδὲν = ἂν δέν, οὗ συχνότερον εἶναι τὸ ἀμμὲν = ἂν μή (2). Ὁμοίως μόνον εἰς τὸ ἀθθένα διεσώθη τὸ θ τοῦ θενά, λεγομένου ἄλλως ἐννά. Τὸ θ ἐνταῦθα, ἐξέπεσε παρὰ τὴν συνήθειαν, ἀφοῦ λέγεται ἔθεν = ἤθελεν (3), ἀλλὰ καὶ τὸ χ μόνον εἰς τὸ ὄχι, λεγόμενον ἀείποτε ὄι.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ β, γ, δ, παρατηροῦμεν ὅτι ταῦτα πεσόντα, φαίνεται, πρὸ πολλοῦ, τόσον ἀγνοοῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν ἀπειροτέρων καὶ ἀγραμμάτων, ὥστε συγχέουσιν αὐτὰ πειρώμενοι νὰ συμπληρώσωσι τά παραχθέντα χάσματα· δύναταί τις δῆλα δὴ ν' ἀκούσῃ παρὰ χωρικῶν εἰς τὰ τραγούδια «Ὅσοι μὲ φοδερίζουσιν», «Ἀντὰσ σειστῇ καὶ λυβιστῇ» κλ., εἶναι δὲ συχνὸν τὸ ῥώβα ἀντὶ ῥώγα. Οὕτω λέγεται καὶ καταβωὴ ὁ κατήφορος βεβαίως ἀντὶ καταγωγή (4). Ἴσως εἰς τοιαύτην ἀδέξιον ἀναπλήρωσιν δύναται ν' ἀποδοθῇ τὸ ἀνυπόλυτος ἀντὶ ἀνυπόδητος (τὸ ξυπόλυτος ἐν Κύπρῳ σημαίνει λυμένος) καὶ τέλος πομιλόριν (ντομάτα) ἀντὶ πομιδόριν, ἤτοι pomme d'or.

Ἐρχόμενοι νῦν εἰς τὰς οἱασδήποτε μεταβολὰς τῶν συμφώνων, παρατηροῦμεν ἀμέσως ὅτι πολλὰ τούτων καὶ καθ' ἑαυτὰ καὶ συμπλεκόμενα προφέρονται τόσον ἀλλοίως, ὥστε μόνον διὰ ξενικῶν χαρα-

(1) 253 Ε. Φαίδρῳ. Γυαλλούρης λέγεται ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς ποῦ γυαλλίζουν, ὡς τοῦ γάτου τουτέστι πρασινωπούς· (πρβ. γυαλλουρίζω τὰμμάδκια μου = τὰ γρυλλώνω) ὁ ἔχων γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς λέγεται βενετόμματος (θηλ. -όμματη).

(2) Οὐδέποτε λέγεται ἂν ἕν, ὡς ἐνιαχοῦ γράφει ὁ κ. Σακελλάριος, δυνατὸν μόνον νὰ λεχθῇ ἂν ἓν ἐνι, ὡς ἐναντίος ὅρος τοῦ ἂν ἔνι.

(3) Καὶ τὸ κολοβὸν τοῦτο ἀποβάλλει τὸ ἀρχικόν του ε, ὡς ἄτονον, ἐνίοτε εἰς τὰ ᾄσματα.

(4) Πρβ. καὶ Λουκᾶ Φιλ. Ἐπ. 78 «Ὥρα καλὴ κιῶρ' ἀβαχὴ» ἀντὶ ἀγαθή, τραπέντος τοῦ θ εἰς χ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

κτήρων εἶνε δυνατὸν ὁπωσοῦν νὰ παρασταθῶσιν. Οὕτω μεταβάλλονται τὰ κ καὶ χ πρὸ τῶν ε καὶ ι· τὸ δὲ γ οὐδὲν τοιοῦτο πάσχει καθὼς ἐν Κρήτῃ. Καὶ πρῶτον τὸ χ. Τοῦτο πρὸ ε καὶ ι λαμβάνει τὴν προφορὰν τοῦ Γαλλικοῦ *ch* ἢ τοῦ Ἀγγλικοῦ *sh* ἢ τοῦ Γερμανικοῦ *sch*, ἀλλ' ὄχι τόσον πολύ· καθὼς χαιρετῶ, χέριν, χηράτη, χυλός, χοῖρος (παραστῶμεν τό τε Χ τοῦτο καὶ τἆλλα παρηλλαγμένα Κ Σ κτλ. διὰ κεφαλαίων γραμμάτων, ἐλλείψει κρείσσονος τρόπου ἐν τῷ τυπογραφείῳ) (1). Τὸ δὲ Ἰταλικὸν sc(e) ἀντιστοιχεῖ πληρέστατα πρὸς τὸ διπλοῦν ΧΧ(ε), (ἐκ τοῦ γχ) καθὼς τυΧΧαίννω, σενάΧΧιν(5). Τὸ ἔρεΧΧεν καὶ βέΧΧει ἀντὶ τοῦ κανονικωτέρου βέsci, ἠκολούθησαν τὸ α' πρόσωπον, ὡς καὶ τὰ εὕρισκες, ἀρέσκει καὶ πάντα τὰ εἰς -ίσκω διαλεκτικὰ ῥ. (2).

Τὸ δὲ κ πρὸ ε καὶ ι προφέρεται περίπου tch, ὡς ὑπὸ τῶν Κρητῶν, ἀλλά πως ξηρότερον ἴσως· π. χ. Καιρός, Κημός, Κίτρος (ὁ) Κύρις. Κακῶς δὲ παριστῶσιν αὐτὸν διὰ τοῦ τσ, ὑπάρχοντος καὶ τούτου καὶ προφερομένου καθὼς ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' ἰσχυρότερον ἢ ἐν Ἀθήναις· ὡς τσαέρα, ἡ καρέκλα (3) τέτσος, ὁ κισσός, τσέστος, εὐρὺ κάνιστρον, (ἐκ τοῦ Ἰταλ. cesta) καὶ τὰ εἰς -άτσος, -άτσα μεγεθυντικὰ (π. χ. ἀθρωπάτσος), ἢ διὰ τοῦ τζ, φθόγγου

(1) Οὕτω διὰ Χ ἐκλαμβάνουσι καὶ τὰς τουρκικὰς λέξεις τὰς γραφομένας διὰ σὶν (ις' ψηφίον)· χαριΧεύκομαι, καϊΧίν. Ἀλλ' ὅταν ἀκολουθῇ σύμφωνον, τὸ σὶν οὐδὲν Ἑλληνικὸν παριστᾷ· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ γραφῇ πι*sh*τὶν (=ἐψήθη, παιγνίδιον, Λουκᾶ, Φιλ. Ἐπ. 111) καὶ ῥeshπέρης (=σπορεύς. Beaud. Et. 25).

(2) Σχηματίζουσι τοιοῦτον ἐνεστῶτα πάντα τὰ ἔχοντα τὸν ἀόριστον εἰς -να, ἔπλυννα-πλυννίσκω, ἔμεινα-μεινίσκω, ἐξέρανα-ξερανίσκω, ἀνέφανεν-ἀνεφανίσκει, ἔγιανε-γιανίσκει πιθανῶς κατὰ τὸ ἀπέθανεν-ἀποθνήσκει, σήμερον πεθανίσκει. Ἀλλὰ καὶ τούτων ὀλίγα, καθὼς ἐπληροφορήθην, ἀνὰ τὴν Πάφον καὶ τὴν Μεσαρκὰν προφέρονται ὡς sc(i) οἷον βρίΣΚει· οὕτω καὶ τὸ γινώΣΚει ἐν τῇ φρ. «ὁ Θεὸς γινώΣΚει», ὅπου μόνον καθ' ὅσον ἤκουσα λέγεται τὸ ῥ. Τὸ δὲ χάσκει προφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κύπρου χάΣΚει, μόνον ὅμως ἐπί τινος ἀνοικτοῦ καταλειφθέντος πράγματος π. χ. στέκεται καὶ χάσκει,, ἀλλὰ ποδὰ χάΣΚει δκυὸ δάχτυλα.

Τὸ ἐκ συνεχοῦς ὅμως ἐκφορᾶς σκ(ι), ἤγουν ὅταν τὸ μὲν ς εἶναι τελικόν, τὸ δὲ κ(ι) ἀρκτικὸν τῆς ἐπιφερομένης, ἀκούεται, κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ ς, ὡς ΚΚ, ὡς δηλαδὴ προφέρεται κουΚΚίν. π.χ. πάεις κεῖ; ἴντα θέλεις κυρά; μὲς κεῖν τάρμάριν κ.λ.

Τὸ ἄχιν =περίπου τῷ Ὁμηρ. ἄχος, σύνηθες εἰς τὴν φράσιν «ἔβκαλεν τὸ ἄχιν του» βεβαίως ἐστοίχησε τῷ ἄχ ἐξ οὗ παράγεται.

(3) Παρατηρητέον ὅτι τὸ Γαλλικὸν ch (chaire) ἔγεινε τσ, ὅπως καὶ εἰς τὰ πρότσα, ῥότσα, τάτσα (broche, roche, tache).

σχεδὸν ἀνυπάρκτου ἐν Κύπρῳ, διότι μόνον ἡγουμένου ν προφέρεται, καθὼς Φραντζῆς, Φραντζεσκοῦ (τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐπιχωριάζουσιν εἰς τὸ Πελέντριν (1)) ντζάρα, πιθάριν ἀλειφτόν, (ἐκ τοῦ Ἰταλ. giara) ντζανίν, ἴκτερος (οἱονεὶ κιτρινάδι ἐκ τοῦ Γαλ. jaune) (2). Μοναδικαὶ τῆς τοιαύτης τοῦ κ προφορᾶς ἐξαιρέσεις φαίνονται τὸ κοιλόν, ὅπερ ὅμως καὶ πολλοὶ προφέρουσι κοιλόν, τὸ νοίκιν καὶ τὸ κιρτάριν κατὰ μετάθεσιν ἀντὶ κριθάριν· διότι ὅσ' ἂν ἀκούσῃ τις εἰς τὰς πόλεις εἶναι νεωτέρα μίμησις τῶν ὀρεγομένων κομψότερον νὰ λαλῶσιν. Οὕτω προφέρονταί τινα τῶν εἰς -άκις ὑποκοριστικῶν ἐπεισάκτων εἰς τὴν Κύπρον, ὡς Μιχαλάκις, ἀλλὰ τὰ συνηθέστερα Νικολάκις, Γιωρκάκις καὶ Δημητράκις, ὡς καὶ τὰ ἐπώνυμα (Ππελαβάκις) προφέρονται κυπριακῶς. Γενικώτερα κάπως εἶναι τὰ δική σου καὶ κεντῶ, ἀλλὰ τοῦτο μόνον περὶ ἐργοχείρου, ὁ νέα χρῆσις, διότι προκειμένου περὶ πόνου λέγεται κεντῶ. Τὸ σκ(ε) προφέρεται καθὼς τὸ sc(e) τῶν Ἰταλῶν, ὡς σκέπω, σκύλλος, ἐξαιρουμένων τῶν ὀθνείων ἀσκέριν, πεσκέχιν (δῶρον), μισκίνης, σκέττος καὶ τῶν ἀρτίως εἰσαχθέντων σκεδὸν καὶ σκέδιον, ἔνθα τὸ σχ ἔπαθε μόνον τὴν πανελλήνιον εἰς σκ μεταβολήν. Ἐπειδὴ δέ, καθὼς εἴδομεν, τὴν αὐτὴν ἔχει προφορὰν καὶ τὸ διπλοῦν ΧΧ, ἐταυτίσθησαν ἐντελῶς τάscέλλια, σκέλη, καὶ τάscέλλια, τὰ χέλυα· ἤκουσα δὲ παρά τινος δεσποίνης φιλοτιμουμένης ν' ἀπαγγέλλῃ καθαροὺς τοὺς ἀνελληνίστους τούτους φθόγγους, νὰ λέγῃ προκειμένου περὶ φαγητῶν ἴντα μ' ἀρέσκουν τὰ παχεὰ ἀσκέλλια.

Κατόπιν δέ τινος ἐρρίνου φθόγγου τὸ κ(ε) προφέρεται καθὼς τὸ Ἰταλικὸν ng(e) (angelo), π.χ. ἐν κεῖ μέσα, ἐν καὶ (δὲν καί, = οὐδαμῶς), φλαγκὶν (ἧπαρ καὶ πνεύμων, ἐκ τοῦ Γαλλ. flanc), μάγκιπας. Ὁμοίως, ἐννοεῖται, προφέρεται Ἀγγελοῦ. Τὸ δὲ διπλοῦν

(1) Ἐπίσης τὸ Τζορτζῆς, ἀλλ' ὅμως πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ χωρὶς ν τζ ἔγεινε Ντζορζῆς, καὶ κατόπιν ἁπλούστερον Ντορζῆς.

(2) Ὅσαι λέξεις φέρονται παρὰ Σακελλαρίῳ διὰ τζ, λ.χ. τζίφος κλ. ἀκούονται μὲ τσ. Οἱ δὲ Χατζῆδες προφέρονται ὡς Χακῆδες, ὅπως δηλ. τὸ κακή· οὕτω δὲ καὶ πάντα τὰ Τουρκικὰ τὰ διὰ δζὶμ (ς' ψηφίου τῆς ἀλφαβήτου ὁμοίου περίπου τῷ Ἀγγλικῷ g(e)) καθὼς κιρρίττιν, ὁ τουρκικὸς ἀγὼν τοῦ ἀκοντίου, (δζιρὶδ-όγιουνοῦ) ὅπερ ἀγνοῶ πῶς ὁ Κ. Λουκᾶς ἐταύτισε μὲ τὸ κηρύκειον τοῦ Ἀργειφόντου. (Φιλ. Ἐπ. σ. 104). Ὁμοίως πογιακῆς, καφεκῆς κλ. Ἀπόδειξις αὕτη ὅτι τὸ κ προυφέρετο *tch* πάντως πρὸ τῆς τουρκικῆς καταχτήσεως. (1571) Ὁ κ. Beaudouin ἀπέδειξεν (Etude p. 38) ὅτι οὐχὶ καὶ πρὸ τῆς βενετικῆς (1489).

κ πρὸ μὲν a, o, u προφέρεται μετά τινος δασέος πνεύματος, ὡς τὰ κόκκαλος (ὁ) κοκκωτός (1), κοκκώνα (2), κουκκούλλιν, πρὸ δὲ τῶν e, i ὡς ἰσχυρότερον tch ἤτοι ttch, περίπου καθὼς Ἀγγλικὸν ch (chief) π. χ. κουΚΚίν, σαΚΚίν, κόΚΚινος, κουΚΚιστός, βοῦΚΚες, καὶ τὸ ὑποκοριστ. τοῦ λάκκος, λαΚΚίν (3).

Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα περὶ μεγάλης ἐξαιρέσεως. Πολὺ περισσότεραι τῶν ἀνωτέρω λέξεις προφέρονται δι' ἀμεταβλήτου κκε καὶ κκι. Αὗται παρελήφθησαν ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς. Οἱ Τοῦρκοι, καθὰ γινώσκουσιν οἱ τουρκομαθεῖς, ἔχουσι δύο εἰδῶν κ· τὸ κάφ, κδ' γράμμα τῆς ἀλφαβήτου, παρόμοιον τῷ ἡμετέρῳ κ, ἀλλά πως ἔρρινον, καὶ τὸ κιέφ (4), κέ, προφερόμενον ὡς κκέφ, ἤτοι κχέφ, ὅπως ἀληθῶς γράφει Κχαλίφης, κχίλιφ κλ. ὁ Σκ. Βυζάντιος ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει». Τὸ κιὲφ λοιπὸν ἕνεκα τοῦ δασυτάτου πνεύματος ἀντέχει παρὰ Κυπρίοις καὶ πρὸ e καὶ i· ἐνῷ δῆλα δὴ λέγεται κονάΚιν (tchiv) ὅπου καὶ τὰ δύο κ εἶναι κάφ, ἐξ ἄλλου προφέρεται ττενεκκές, πουρέκκιν, ττεφαρίκκιν, οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων κκέφιν, κκεμέριν, κκιρᾶς (ἐνοίκιον, ἀγώγιον), ἐξ οὗ κκιραΚῆς, κκιλίμιν (τάπης), κκέλης (φαλακρός), κκιλιπίριν (ἕρμαιον ἢ μᾶλλον occasion) καὶ πολλῶν ἄλλων. Τὸ κακὸν ὅμως εἶναι ὅτι τοιουτοτρόπως προφέρονται καί τινα σημερινὰ ὀνόματα Ἑλλήνων, ὡς λ.χ. Κολακκίδης, Πεζίκκης κ. ἄ. Τί δ' ἐξάγεται; Ὅτι συνεθισθέντες εἰς τὴν τουρκικὴν ταύτην προφορὰν οἱ Κύπριοι παραλαμβάνουσιν αὐτήν, ὁ λαὸς βεβαίως, ὁσάκις θέλουσι νὰ μὴ γείνῃ *tch*, νὰ τηρηθῇ δηλ. κατὰ τὸ ἐνὸν ἀμετάβλητον ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον τὸ κ, ὅπερ, πρὸ τονιζομένου μάλιστα, δὲν ἐμπορεῖ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ σταθῇ κυπριακῶς. Οὕτω καὶ τὸ ῥηθὲν κοιλὸν πολλοὶ χωρικοὶ προφέρουσι κκοιλόν (5).

(1) «Ἔν κοκκωτὴ τῆς εὐλογιᾶς, ἀμμᾶν καψοκαρτοῦσα». Δημ. ᾆσμα.

(2) Μεγενθυτικὸν τοῦ κοκκώνιν, ὑποκοριστικοῦ τοῦ κόκκων. Ὁ πολὺς Κύπριος Οἰκονομίδης, κατὰ τὸν Κ. Θερειανὸν (Ν. Ἡμέρα 533) ἐνόμιζε τὴν κατάληξιν Δωρικὴν «ἀντὶ κοκκώνη, ὡς Δίων Διώνη καὶ πλεῖστα ἄλλα».

(3) Οὕτω προφέρονται καὶ τὰ Τουρκικά, τσίμ (ζ' ψηφίον) ὡς ΚΚιπούκκιν.

(4) Μεταγράφω κατὰ τὸν λεξικογράφον Ἀβρ. Μαλλιάκαν.

(5) Οὕτως ἀληθῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὴν λαλιὰν τῶν ὑποτελῶν οἱ συζῶντες κατακτηταί. Μεταδίδουσι πρῶτον εἰς αὐτοὺς ἰδίας λέξεις, ἃς ἐκεῖνοι κατὰ μικρὸν ἐθίζονται νὰ προφέρωσιν ὡς ἀκούουσι καὶ ὁσάκις ἀπᾴδουσι πρὸς τοὺς ἰδικούς των νόμους. Κατόπιν ἀφοῦ

Ἐὰν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν τουρκικὴν ἀλφάβητον, εὑρίσκομεν καὶ δύο εἰδῶν πὲ μαλακὸν καὶ σκληρὸν β′ καὶ γ′ κατὰ τὴν σειράν. Καὶ τὸ μὲν σκληρόν, προφερόμενον μετὰ δασυτάτου πνεύματος, ἀποδίδουσιν οἱ Κύπριοι πιστῶς ὡς διπλοῦν π, προφέροντες οὕτω καὶ πάσας τὰς ἀπὸ τούτου λέξεις ὅσας ἐδανείσθησαν παρὰ τῶν Τούρκων. Καταλέγω τινὰς ἐκ τούτων· ππαρᾶς, ππασ̮ιᾶς, ππελάδιν, ππούλιν, ππούσῃ (ὁμίχλη), ππαλουζὲς (μουσταλευριά), ππερονζὲς (εἶδος πολυτίμου λίθου), ππερεντὲς (φορὰ πρὸς πήδημα). Οὕτως, ἐννοεῖται, προφέρονται καὶ τὰ ἑλληνικὰ καππάριν, ἀππάριν. Ἀλλὰ τὸ μαλακόν, ὅμοιον πρὸς Λατινικὸν b οὐδέποτε παρέλαβον εἰς τὴν λαλιάν των οἱ Κύπριοι· οὔτε Γάλλοι, οὔτε Βενετοί, οὔτε Τοῦρκοι κατώρθωσαν νὰ μεταδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸν φθόγγον τοῦτον, οὐχὶ ἀνοίκειον ἤδη ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ· τὰς διὰ τούτου ξένας λέξεις προφέρουσι διὰ καθαρωτάτου π, ὡς χαππάριν, κκ̮ιοπάνης, κκιπούκκιν, πηλὲ (τοὐλάχιστον), πέρκι (εἴπως, ἴσως) (1), πογάζιν, παρούτιν, πελᾶς, πόλικος, παρπέρης, παρκόνιν, πράδο, πράτσον, παστούνιν, πικάτσα, πουταλᾶς, πάν̮ιον, πάτσος, πιραρία καὶ πλείστας ἄλλας τοιαύτας σημερινάς, ὡς καὶ τὰ τῶν ξένων ἐπώνυμα (2). Τὸ δὲ περίεργον εἶν' ὅτι διὰ τὰς ἑλληνικὰς λέξεις μεταχειρίζονται τὸ μπ· οἷον μπορῶ, μπαίννω, μπλέω, μπήω, μπερτεύκω, μπότης, μπρόεμαν (3). Συχνοτέρα ἐξαίρεσις εἶναι τὸ μπακκίρα, προφέρεται νῦν ὅμως εἰς τὰ χωρία καὶ πακκίρα· ἄλλαι δὲ σπανιώτεραι τὰ μπακαλ̮ιάος καὶ μπαστάρτος.

Καὶ τὸ σκληρὸν τ, ἢ μᾶλλον τὰ δύο τοιαῦτα τῶν Τούρκων, προφέρουσιν οἱ Κύπριοι πιστῶς διὰ δύο τ· ἐννοῶ τὸ τέ, δ′ τῆς ἀλφαβήτου, καὶ τὸ τῆ, ιθ′, ὁμοιάζοντα περίπου πρὸς τὸ ἰσχυρὸν ἀγγλικὸν t (tea). Τὰ ττενεκές, ττεμπίχιν (σύστασις, ἐντολὴ) ἀρχίζουσιν ἐκ

τἀναγκαστὰ δάνεια πληθυνθῶσιν, ἐξοικειοῦται καὶ τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα εἰς προφορὰς ἀλλοτρίας. ὅπως καὶ τὸ φυλετικὸν εἰς ἔθιμα καὶ ἤθη. Περὶ τῆς τοιαύτης ἀποδοχῆς ἀνοικείων φθόγγων πρβ. ὅσα περὶ τῆς διαλέκτου τῶν Ἀδριανοπολιτῶν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ὑφηγητὴν κ. Σκιᾶν ὁ γεραρὸς καθηγητὴς κ. Κουμανούδης (Ἑστία; 1893 τόμ. Β′ σ. 20).

(1) Ἄλλα τουρκικὰ μόρια συνήθη γενόμενα μεταξὺ τῶν Κυπρίων εἶναι ταῦτα· δξα (γιόξα, ἤ), σάκκι (τάχα), ἄκ̮ιαπα (ἄράγε), ζαττὶ (ἄλλως τε καί), λέισα (οἰλέισα, δῆθεν, si dis placet).

(2) Ὁ πρώην ἀρχιδικαστὴς Bovill, καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐγράφετο Πόβιλ, καθὼς Πέλλ ὁ πρώην ἰδιοκτήτης ἀτμοπλοίων Bell.

(3) Ἐνταῦθα ἡ πρὸ συνεχύθη μὲ τὸ ἐμπρός.

τοῦ α΄, τὰ δὲ ττα϶ᾶς (τηγάνι) καὶ ττόππιν, ἐκ τοῦ ϐ΄. Ὁμοίως βιλαέττιν, φεραέττιν (τίτλος ἰδιοκτησίας), ττίρα, ττέλιν, τταΐνιν, ττοπποῦζα (ῥόπαλον), τταλίμιν, ττάππα κλ. Ἀλλὰ τὸ ἀντίστοιχον μαλακόν, δῆλα δὴ τὸ δάλ, ι΄ ψηφίον, ὅμοιον τοῦ Λατινικοῦ d, προφέρουσιν, ὡς καὶ τοῦτο, διὰ καθαροῦ τ· π.χ. γετέκκιν, ταϐᾶς (δίκη), τιϐάνι, τουϐάριν, τελικᾶτος, τόμινον, ἀπαραλλάκτως ὡς τωρά, ταπισόν, τέλεια.

Τὸ ἀραώνα (ἡ) καὶ Σάϐατον δὲν δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, ὁ δὲ μετὰ τὴν αὔξησιν μὴ διπλασιασμὸς τοῦ ρ, (ὡς ἔραψα, ἔριψα, ἐράπν (γ΄ πρ.) κλ. πιθανώτατα δὲν ἔχει φωνητικὴν αἰτίαν. Ἐπίσης καὶ τὸ ἄρωστος. Τώρα τὰ παπᾶς (ἀνὰ τὰ χωρία Κύρις καὶ ἀφέντης) καὶ μάνα (οὗ ἡ κλητικὴ μανά) δέονται, νομίζω, ἀποδείξεως ἂν ἔπρεπε νὰ προφέρωνται διὰ διπλοῦ, ὡς καὶ τὰ Ῥοῦσος καὶ Ῥουσία. Οὕτω τὸ τῆς πόλεως Λεμησσοῦ ὄνομα, ὅπερ, προφερόμενον Λεμεσό, γράφεται τοιουτοτρόπως δῆθεν ἀπό τινος Νέας Τελμησσοῦ, παράγεται πιθανῶς ἀπὸ τοῦ φραγκικοῦ Limeçon Ὡς εἰκός, καὶ τῶν ξένων λέξεων, ὅσας ἤκουσαν οἱ Κύπριοι παρὰ τῶν κατακτητῶν, τηροῦσι τὰ διπλᾶ. Εἰς τὰς τουρκικὰς εἴδομεν ὅτι φυλάττεται ὡς διπλῆ ἡ προφορὰ τῶν κέφ, ππὲ καὶ ττέ. Διπλοῦν ὁμοίως προφέρεται τὸ λ καὶ τ ὅλων τῶν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ληφθεισῶν ὅσαι λήγουσιν εἰς ella, ello καὶ etta, etto· πλὴν δὲ τούτων τὰ σύμφωνα τῶν περροῦκκα, σιρόκκος, φλόκκος. κασκαϐάλλιν, σοῦππα, καππέλλος (ὁ), σιρόππιν, σαΐττα, κάττος, λόττος, καπόττος, πποῦφφος κλ. Αἱ φαινόμεναι τυχὸν ἐξαιρέσεις, ὡς παπαγάλος, κουμπάσος, ἀνάγκη νὰ βασανισθῶσιν, ἂν ἐκληροδοτήθησαν ὑπὸ τῶν ξένων ἢ μήπως εἰσήχθησαν ὑπ' ἄλλων Ἑλλήνων, ὅπως λ. χ. τὸ πιζέλιν (pisello) ὅπερ ἐν Κύπρῳ μόλις ἐσχάτως ἐκαλλιεργήθη.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω βλέπει τις, ἡ Κυπριακὴ προφορὰ φυλάττει μὲν τὰ τραχέα κ, π, τ ὡς διπλᾶ, τοὐναντίον δὲ φεύγει τὰ b, d, καὶ τέλος τὸ g, ἂν λάϐῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι οὐδεμία μὲν ἑλληνικὴ λέξις ἀρχίζει παρὰ Κυπρίοις ἀπὸ γκ, ὡς ἀλλαχοῦ τὰ γκαϐός, γκαμήλα κλ., οὐδεμία δὲ ξένη μετ' αὐτοῦ παρεισέφρησε(1). Καὶ τὰ μὲν πρῶτα

(1) Τὸ γογγύζω κατὰ μεταπλασμὸν γογγῶ ἔγεινε κογγῶ, διελθὸν πιθανῶς διὰ προφορᾶς γγογγῶ.

προφέρει μετὰ δασέος πνεύματος, τὰ δὲ δεύτερα καθαρῶς, ὡς τὰ φύσει κ, π, τ· ὁμοίαν διαφορὰν τῆς προφορᾶς τῶν τριῶν τούτων γραμμάτων θὰ παρατηρήσωμεν ἀμέσως κατωτέρω, προχωροῦντες εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν συμπλεγμάτων τῶν συμφώνων.

Ὡς πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Κύπριοι πολλὰ συμφώνων συμπλέγματα μεταβάλλουσι· λ. χ. τὰ δύο διαφόρων δασέων καὶ τὰ δύο ψιλῶν εἰς σύμπλεγμα δασέος καὶ ψιλοῦ, λέγοντες φτεῖρα, εὐκαριστῶ, ἐχτὲς καὶ φτερνακίζομαι (πτάρνυμαι) (1), χτηνόν (2)· προφέρουσι δ' ἐπίσης μπ, ντ, στ ἀντὶ μϐ, νδ, σθ. Ἀλλὰ πλὴν τούτων ἠλλοίωσαν ἰδιωματικῶς καὶ ἄλλα συμπλέγματα.

1. Τὰ ργ καὶ ρχ γίνονται καὶ τὰ δύο ρκ, ἀντέχον καὶ πρὸ ε καὶ ι. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα κ διαφέρουσι· τὸ μὲν πρῶτον εἶναι καθαρόν, προδήλως ἀντικαταστῆσαν προφοράν τινα g, ἥν ἐνθυμίζει ποῦ μὲν τῆς Κύπρου ὀλιγώτερον, ποῦ δὲ περισσότερον (3). Οὕτω προφέρονται τὰ βέρκη, ὀρκή, ἀρκάτης. Τὸ δ' ἐκ τοῦ ρχ προφέρεται μετὰ δασέος πνεύματος, οἱονεὶ ρκχ, ὡς ἀρκεύκω, ἔρκομαι. Οὕτω σαφῶς ἐκ τῆς προφορᾶς διακρίνονται τὰ ἀρκή=ἀρχή, καὶ ἀρκεῖ=ἀργεῖ (4).

2. Τὰ δὲ ρδ καὶ ρθ γίνονται ρτ· περτίκιν, κάρταμα, λαρτίν, βόρτος, «ὁ τὰ βάρη δονῶν» Βυζαντιακὸς βόρδων, ὅθεν ὁ βορτωνόμυλος καὶ ἦρτεν, ξορτώννω, ἐφέρτηκεν (ἢ ἐφέρτην), ἐδερτήκασιν (ἢ ἐδέρτησαν)· ἀλλὰ πάλιν τὸ μὲν ἐκ τοῦ α΄ συμπλέγματος εἶναι τ καθαρόν, ὡς τὸ ἁπλοῦν (πρῶτα), τὸ δ' ἐκ τοῦ ϐ΄ ἔχει τὴν δασεῖαν προφοράν, ἐλαφροτέραν μὲν ἂν ὁ τόνος πίπτῃ πρὸ τοῦ ρ, ἰσχυροτέραν δέ, ἂν μετὰ τὸ τ.

3. Τὰ συμπλέγματα λκ, λπ, λτ, μεταβάλλουσι τὸ λ εἰς ρ, ὡς καὶ τὰ Πανελλήνια λϐ (λγ), λμ, λφ, προσλαμβάνουσι δὲ τὸ δασὺ πνεῦμα, καθὼς παρκόνιν (balcon), πέρκι (μπέλκχι), ὀρπίζω,

(1) Πτ προφέρουσι μόνον εἰς τὰς τουρκικὰς λέξεις ζαπτιές, Ἀπτουλλᾶς καὶ εἴ τις ἄλλη, ὅπου τὸ πτ ἀντιπροσωπεύει τὸ bd.

(2) Οὐδαμοῦ μοι συνέβη ν' ἀκούσω καθαρὸν κτ, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Beaudouin, Etude p. 35

(3) Ὁ γνωστὸς Κ. Γ. Λουκᾶς μ' ἐϐεϐαίωσεν ὅτι δύναταί τις ν' ἀκούσῃ καὶ σήμερον αὐτὸ ὡς γκ. Εἰς τὰς πόλεις προφέρεται καθαρὸν κ.

(4) Τὸ γαργαλίζω κατὰ μεταπλασμὸν γαργαλῶ ἔγεινε καρκαλῶ, τραπέντος τοῦ ργ εἰς ρκ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦ ἀρκτικοῦ γ. Ἀλλ' οὕτω μεταϐαλλόμενον, ἔλαϐε καὶ δασὺ πνεῦμα, ὡς νὰ ἦτο καρχαλῶ,

κάρπης (κάλπικος) (1), πορτός, βάρ' το. Σχεδὸν ἀδύνατον ὁ Κύπριος ν' ἀποφύγῃ τὴν μεταβολὴν ταύτην (2)· οὕτω καὶ τὰ ὀνόματα Μελπομένη, Ἀλκιβιάδης καὶ Ἐλπινίκη προφέρονται διὰ ρ. Ἐπειδὴ δὲ καθὼς εἴπομεν καὶ τὸ ρθ μεταβάλλεται εἰς ρτ(h), οὐδεμία διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ὀνόματος Μάρθας καὶ τῆς νήσου Μάλτας· ἀμφότερα προφέρονται Μάρτα (3).

4. Τὰ δὲ βγ καὶ βδ καὶ γδ προφέρονται καθαρῶς βκ, (ἀντέχον καὶ πρὸ ε καὶ ι) βτ, γτ. Π. χ. βκαίννω, ζευκάριν, (προφ. ἐννοεῖται, ζεβκάριν (4), ἐνῷ ἐφκαριστῶ), ραβτίν, ἐβτομάδα καὶ γτέρνω, γτίν. Ἐξαιροῦνται μόνον τὰ ἑβδομῆντα καὶ ὀγδόντα, βεβαίως ὅμως οὐχὶ παρὰ πάντων. Τὰ δὲ μυθολογούμενα σίγδινα καὶ μίγδινα τῶν καθαρογλωσσημάτων ἐπλάσθησαν ἴσα ἴσα πρὸς τροχισμὸν τῆς γλώσσης (5). Ἡ προφορὰ τῶν συμπλεγμάτων τούτων προφανῶς διῆλθε διὰ *bg*, *bd* καὶ *gd*, διὰ τοῦτο δὲ προφέρονται χωρὶς τινος πνεύματος. Γενικῶς δ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν περὶ τῶν κ, π, τ τῶν συμπλεγμάτων ὅτι δὲν ἔχουσι δασεῖαν προφοράν, ὁσάκις ἀντικαθιστῶσιν b, d, g, ὡς γίνεται κατάδηλον ἐκ τῶν παρπέρης, καρτερίμιν, ἀλάρκα.

Ἀλλὰ πῶς προφέρονται τὰ πρωτότυπα ρκ, ρπ, ρτ; Τοῦ ρκ παραδείγματα εἶναι τὸ σωθὲν ἐν Πάφῳ περκαστός, ἤτοι στικτός, ὡς «τὸ ταυρίμ μου τὸ περκαστόν», ὁ Μᾶρκος, ὁ πέρκαλ-

(1) Παροιμία, λεγομένη κυρίως ἐπὶ ὑποκριτοῦ· Ἐγὼ καταλαβαίννω τοσ σὰν τὸ ππαρᾶν τὸν κάρπην.

(2) Ἀκούεται ὅμως ἀκόμη κατ' ἐξαίρεσιν φίλτιχιν ἔνθα τὸ τ ἐντικατέστησε τὸ d.

(3) Διὰ τοῦτο Κύριός τις λεγόμενος Μάρτας ὑπογράφεται Μάλτας, ἐνῷ πιθανώτερον εἶναι Μάρθας.

(4) Διὰ τοῦ φθόγγου τούτου (βκ) μεταπλάττουσι τὸν ἐνεστῶτα συλλήβδην ὅσα ῥήματα σχηματίζουσι τὸν ἀόριστον εἰς ψα πάσης φύσεως· ὡς ἔθαψα - θάβκω, ἔραψα - ῥάβκω, ἔκαψα - κάβκω, ἐσύναψα - συνάβκω, ἔχαψα - χάβκω, ἔσκαψα - σκάβκω, ἔλειψα - λείβκω, (=ἐπιλείπω) ἔνιψα - νίβκω, ἔριψα - ῥίβκω, ἐξήλειψα - ξηλείβκω, ἔκοψα - κόβκω (ἀλλὰ ἴντα με κόφτει;), ἐμαείρεψα - μαειρέβκω, ἔνεψα - νέβκω κλ. εἰς εὐω, καθ' ἃ προφανῶς ἐπλάσθησαν τὰ προηγούμενα. Τηροῦσιν ὅμως ἔτι τὴν παράδοσιν τὰ κλαίω, πέμπω, κλέφτω βλάφτω, στράφτει, βάφτω, ἀλείφω (λέγεται καὶ ἀλείβκω) στρέφω, γράφω, ἔτι δὲ καὶ τὰ κατὰ μεταπλασμὸν παραχθέντα κρύφω καὶ τρίφω, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ γλείφω. Τὸ δὲ ἅψα (ἅψε τὸλ λύχνον) ἔχει ἐνεστῶτα ἀφταίννω.

(5) Μόνον ἐσχάτως ἐπληροφορήθην ὅτι χωρία τινὰ τηροῦσιν ἀκόμη τὸ γδ, ὡς γδύννω λέγουσιν εἰς Κελλάκιν· ἡ χρῆσις ὅμως εἶναι πολὺ περιωρισμένη.

λος ἤτοι προθυμότατος (1), κατάσαρκα (ἐπιρρ. = ἀμέσως ἐπὶ τοῦ σώματος), ἡ βάρκα καὶ τὰ παρκάτου (=κατώτερον) καὶ ἀρκούδα. Τοῦ ρπ τὰ ἀρπάσσω, καρπερόν, Καρπάσιν. Τοῦ δὲ ρτ εἶναι περισσότερα· καθὼς χόρτον, χορτάννω, ἄρτος (ὁ διὰ τὴν ἐκκλησίαν), ἀρτύματα (οὕτως ὀνομάζουσι τὸ πιπέρι), μάρτυρας, χαρτίν, πόρτα, Μάρτις, καὶ μαρτίν, τὸ ἀκολουθοῦν πρόβατον. Καὶ ταῦτα φαίνονται μᾶλλον μετὰ πνεύματος προφερόμενα, μάλιστ' ἂν ὁ τόνος πίπτει ἀμέσως κατόπιν· εἶναι δὲ πρόδηλος ἡ διαφορὰ πρωτοτύπου ρκ καὶ ρκ ἐκ j, προφερομένου καθαρώτατα. Τὸ δίστιχον

Τὴν πέτραν ποῦ ἐπάτησες Κ' ἔμπηκες μὲς στὴϐ βάρκαν
Ἀνὰ τὴν καπνίσω ξυλαλᾶν Κ' ἐννὰ τὴλ λούσω δάρκα.

καὶ χωρὶς τοῦ ν δὲν ὁμοιοκαταληκτεῖ τελείως ἕνεκα τῆς δασύτητος τοῦ κ τῆς βάρκας. Ἀλλ' ὅτι ταῦτα συνεξέδραμον πρὸς τὰ παράγωγα, δεικνύει τοῦ καθ' αὐτὸ ρκ ἡ τροπὴ πρὸ e καὶ i εἰς tch, ὡς σαρκερὸν ἤτοι ψαχνόν, κουμέρκιν, Τοῦρκοι, φουρκίζω καὶ κατ' αὐτὰ χαρκὶν τὸ χάλκινον σκεῦος, τὸ παρὰ Ξενοφῶντι χαλκίον. Τοῦτ' αὐτὸ παρετηρήσαμεν καὶ περὶ τῶν κληρονομηθέντων κκε καὶ κκι ὅτι δῆλα δὴ μεταβάλλονται, ἐνῷ τοὐναντίον ἀντέχουν τὰ κατόπιν εἰσαχθέντα. Τοῦτο δὲ πιθανῶς ἀποδεικνύει ὅτι καὶ τῶν διπλῶν κκ, ππ, ττ τὸ δασὺ πνεῦμα δὲν ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν, ἀλλὰ μετεδόθη κατόπιν ἀπὸ τῶν ὀθνείων (2). Ἡ τοιαύτη σύγχυσις ὑφίσταται καὶ σήμερον· πολλάκις ἀγρότης, εἰπὼν ἐφάκκησα διὰ ttch, λέγει μετ'

(1) Τὸ ἐπίθετον τοῦτο σημαῖνον κοινῶς τὸν ἔχοντα ὑπερβολικὴν καλωσύνην, σήμερον εὐχρηστεῖ μόνον εἰς τὴν περὶ προπετοῦς φράσιν Εὑρέθηκεν πέρκαλλος, ἤγουν ἑτοιμότατος, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν προτρέψῃ· ὥστε ὁ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ πέρκαλλος μαῦρος εἰκονίζεται λαμπρῶς ὡς θυμοειδὴς ἵππος, ὄχι ὡραῖος. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ Κ. Σακελλαρίου «ὑπέρκαλλος ἀρχ.» ἔκαμε τὸν κ. Ῥοΐδην νὰ νομίσῃ τὴν λέξιν συνώνυμον τοῦ πανώριος (Εἴδωλ. σ. 203). Οὐδόλως ὅμως παράδοξον ἡ λέξις νὰ μὴ σχετίζεται μήτε πρὸς τὴν ἀρχαίαν μήτε πρὸς τὴν νέαν σημασίαν τοῦ καλὸς νὰ εἶναι δὲ μόνον αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἰταλ. *bergolo*.

(2) Ὁ Κ. Beauduin (Etude p. 51) νομίζει τὴν τοιαύτην προφορὰν ὡς ἴσως παριστῶσαν τὴν ἀρχαίαν. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἡ παλαιὰ γλῶσσα πολλὰ τοιαῦτα διπλᾶ δὲν ἀφῆκε· ττ μὲν οὐδέν, ππ δὲ μόνον εἰς τὰ ἀππάριν καὶ καππάριν, καὶ κκ εἰς τὰ καταλεχθέντα, ἅπερ βεβαίως δὲν δύνανται νὰ στηρίξωσι τὴν ὑπόθεσιν ἐναντίον ἀγέλης ὅλης τουρκικῶν· ἔπειτα δέ, καθὼς εἴπομεν, τὰ κληρονομηθέντα κκε-κκι προφέρονται διὰ *ttch*. Δυστυχῶς πολὺ τῶν θείων προγόνων ἐγγυτέρους ἔχομεν ἀλλοφύλους ἐπιδρομεῖς.

ὀλίγον ἐφάκκησα, ἤτοι ἐφάκχησα. Παρετήρησα δὲ καὶ πεπαιδευμένον Κύπριον, ἀμφιβάλλοντα πῶς νὰ προφέρῃ πυρπολῶ ἢ πυρπλολῶ.

Αὗται μὲν λοιπὸν εἶν' αἱ μεταβολαὶ τῶν συμπλεγμάτων, αἱ γινόμεναι σταθερώτατα πανταχοῦ τῆς Κύπρου, καὶ ὧν ἡ παράβασις ποιεῖ δῆλον ὡς ξενίζοντα τὸν λαλοῦντα. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλαι κατ' ἄλλα χωρία. Τοιαῦται εἶναι αἱ πρὸ τῶν ὑγρῶν λ, ν, ρ ἐναλλαγαὶ συμφώνων οὐχὶ ἀσυνήθεις καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὡς πρὸ τοῦ ν τρέπεται τὸ γ εἰς χ· στεχνός, λεχνή, χνώμη, ἀκατάχνωτα, ἀχνωρίζω, παιχνίδιν, ἀδερφότεχνος· πρὸ τοῦ λ τὸ φ εἰς β· βκλαγκίν, βλασκίν, βλέες, βλοτομῶ, βλομώννω· ἔτι δὲ καὶ εἰς γ, ὡς εἰς τὸ γλέπω· πρὸ δὲ τοῦ ρ, ὅπερ, ὡς εἴδομεν, πολλῶν σκανδάλων εἶναι πέτρα, τὰ β, γ, δ, θ, κ, τ, φ, χ ὡς ἀκολούθως· τὸ ἄθρωπος λέγεται καὶ ἄγρωπος καὶ ἄδρωπος, τὸ ἀτράχτιν ἀδράχτιν καὶ ἀγράχτιν ὁμοίως τρωξαλλίδα, δρωξαλλίδα, ἄδριν καὶ ἄγριν, γρόνος, γρωστῶ, γρουσᾶ, χρίκελλος, (μεγενθυντικὸν τοῦ χρικέλλιν ὑποκοριστικοῦ τοῦ κρίκος), χρυσταλλένη, ἀγρωτήριν, βραμός, ἀλαβρὸς καὶ τέλος Βράγκοι, σύνηθες εἰς τὴν ἐπὶ θορύβου καὶ ταραχῆς λεγομένην φράσιν, Ἐπῆράμ μας οἱ Βράγκοι ἀναμιμνήσκουσαν τὸ ῥωμαϊκὸν **Hannibal ante portas**.

Ἐπίσης ἰδιωματικῶς ἐν Πάφῳ συγχέονται τὰ τρία δασέα· τὸ θ συχνὰ γίνεται χ, ἀντέχον καὶ πρὸ e καὶ i (1), ὡς χάλασσα, ἀχάσιν, ὄρνιχα, χανατώννω, χέλω, χυμώννω καὶ τέλος στηχώννω ἀντὶ στηθώννω, κάμνω στήθη, λεγόμενον ἐπὶ κόρης ἡβασκούσης, (ἐστήθωσεν ἡ Ῥοδοῦ). Ὁμοίως τὸ φ γίνεται χ καὶ τἀνάπαλιν· ἐχόρησα ἀντὶ ἐφόρησα, καὶ πάλιν ἐφώρησα ἀντὶ ἐχώρησα· κοινὰ δὲ εἶναι τὸ φολικάδιν καὶ χρυσοφός, ὡς τὸ φηκάριν ἀντὶ θηκάριν. Ὁμοία τις ἐναλλαγὴ γίνεται διαλεκτικῶς μεταξὺ τῶν β, γ, δ, κατὰ τὴν ἀρχήν, ὡς βοράζω, γουνάριν, γουλειὰ καὶ Γημήτρις. Τὸ β γίνεται καὶ φ εἰς τὰ καλύφη καὶ κόλλυφα. Ἐνταῦθα δύναται νὰ προστεθῇ καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ σφ εἰς φσ καταντήσαντος τέλος σσ, ὡς σφογγῶ φσογγῶ σσογγῶ, σφάζω φσάζω,

(1) Ἀνακριβῶς ἐν τῷ λεξιλογίῳ τοῦ Κ. Σακελλαρίου φέρεται ὅτι δῆθεν τὸ σπαθὶν γενόμενον σπαχὶν προφέρεται σπαchὶν καὶ τὸ χυμώννω (ἀντὶ θυμώννω) chυμώννω.

σσάζω, ζδήννω-βζήννω-ζζήννω. Τὰ πλεῖστα τούτων, καθὼς εἴπαμεν, εἰν' ἰδιωματικά, διασυρόμενα πολλάκις ὑπ' ἄλλων Κυπρίων.

Μεταβαίνοντες εἰς τὰ πολλὰ καὶ δεινὰ παθήματα τῶν μετὰ τοῦ j συμπλεκομένων συμφώνων παρατηροῦμεν γενικῶς ὅτι τοῦτο προφέρεται τραχύτερον ἢ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀνάγκη δὲ νὰ διαιρέσωμεν τὰ ἐξ αὐτοῦ φαινόμενα εἰς δύο· α') εἰς τὰς μεθ' ἑνὸς συμφώνου ἑνώσεις τοῦ j, καὶ β') εἰς τὰς μετὰ δύο. Ἀλλ' ἡ α' ὁμοταξία δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς ἓξ τάξεις. Τούτων 1) ἔστω ἡ μετὰ τῶν γ, λ, μ, ν ἕνωσις, ἅτε προσφερομένη καθὼς ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι· μαγειά, κοιλιά, μιά, παραξενιά.

2) μετὰ τοῦ ρ (ρ+j), ὅθεν παράγεται ρκ καθαρόν· ὡς Κυρκάκος, τερκαστός, μερκές, χωρκόν, ψαρκοῦ. Καὶ τὰ ὀργυιὰ δὲ καὶ λειτουργία ἔγειναν ὀρκὰ καὶ λουτουρκά· ὁμοίως τὸ κεφαλαλγία κεφαλαρκά. Οὕτω καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -άρις σχηματίζονται εἰς -ρκά, ἀναμαλλιαρκά, ἀντροπκιαρκά, γαλαταρκὰ κλ.

3) κατόπιν τῶν ζ, κ, σ, χ τὸ j ἑνούμενον ἐντελῶς μετ' αὐτῶν μεταβάλλει τὴν προφοράν των, γραφόμενον δ' ἐπέχει ὃν τόπον τὸ e εἰς τὸ Γαλλικὸν nous mangeons. Καὶ τὸ μὲν ζ+j παράγει φθόγγον ὅμοιον πρὸς τὸ j ἢ g(e) τῶν Γάλλων, ὡς μαzιὰ (θάμνοι), τοῦ μαραzιοῦ, τῶβ βυzιῶν καὶ zιῇ, ἀντὶ ζῇ (πρόφ. Γαλλ. ja, ji). Τὸ δὲ κ λαμβάνει καὶ πρὸ τοῦ a, o, u ἣν ἔχει προφορὰν πρὸ τῶν e, i, ἤτοι tch, στερακιά, κιό, αὔλακιοῦ (προφ. tcha, tche, tchu). Ὁμοίως τὸ μὴ Τουρκικὸν κκ+j τὴν ἰσχυροτέραν ttch, ὡς κουκκιά, σακκιάζω. Τὴν ἀπαράλλακτον προφορὰν ἔχει καὶ τὸ τσ+j οἷον κλωτσιά, τερατσιῶν, ῥοτσιά, πληγὴ μὲ ῥότσαν πέτραν, ἐξ οὗ τὸ ταυτόσημον πετριά (1). Ἐνταῦθα προσθετέον ὅτι καὶ σκ+j καὶ γκ(γγ)+j προφέρονται καθὼς τὰ σκe, σκi καὶ γκe, γκi, τουτέστιν ὡς τὰ Ἰταλικὰ sc(i) καὶ ng(i)· π. χ. φλασκιά, τῶν ἀσκιῶν, ἀγγειὰ (σημαίνει καὶ τὰ πιάτα), λιγγιῶ (ἰλιγγιῶ) σημαῖνον ὅτι καὶ τὸ ἀνακατώννομαι, «λιγγιῶ νὰ τὴθ θωρῶ». Καὶ τὸ χ+j προφέρεται καὶ πρὸ a, o, u καθὼς τὸ ἁπλοῦν χ πρὸ τοῦ e καὶ i ἤγουν ὡς τὸ Ἀγγλικὸν sh· σπανάχια, χιόνιν τοῦ μαστιχιοῦ, πρόφερε

(1) Παροιμία περὶ ἀργοῦ· Ἀχτυπᾷ τοὺς ἀνέμους πετριές.

sha, sho, shu. Τὴν ἀπαράλλακτον προφορὰν ἔχει καὶ τὸ σ+j· οἷον ὁ κάτοικος τῆς Λεμεσοῦ Λεμεσιανός, τετρακόσια, ἴσιος, τοῦ ἀθασιοῦ (1). Ἐντεῦθεν αἱ τόσαι συγχύσεις ἐν τοῖς κυπριακοῖς χειρογράφοις, καὶ τὸ δεινότερον, αἱ τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῶν εἰκασίαι ὅτι δῆθεν οἱ Κύπριοι τῶν μέσων αἰώνων ἔτρεψαν τὸ σ εἰς χ (2). Εἶναι μόνον τυχαία σύμπτωσις τῶν δύο φθόγγων, ὡς τόσαι ἄλλαι, καθιστῶσα γελοίους καὶ σήμερον τοὺς προσπαθοῦντας νὰ προφέρωσι κατὰ τὴν καθαρεύουσαν ἀγραμμάτους, ὅταν λέγωσι λ. χ. ἴχια ἀντὶ ἴσια. Χάριν ἐντελεστέρας διασαφήσεως ἀναγκαζόμεθα νὰ παραθέσωμεν μετὰ λεπτομεροῦς ἐξηγήσεως καὶ τὸν ἑπόμενον στίχον, ὃν συνήθως προβάλλουσιν ὡς καθαρογλώσσημα.

Ἡ ἀθασιὰ τῆς Ἀϊχὲς ἂν ἔχη ἀθάσια ἂς ἔχη.

Ἐνταῦθα μετ' ἐπανειλημμένην προφορὰν sh (σια, χε, χια, σια, χι) γεμίζουσαν οἱονεὶ τὸ στόμα, δυσκολεύεται κανεὶς νὰ προφέρῃ καθαρὸν τὸ ς τοῦ ἄς, ὅπερ οὕτω καταντᾷ χ, ἀπαγγέλλων δὲ πρωθυστέρως ὡς σ ἀντὶ sh τὸ χ τοῦ ἄ(ς) ἔχῃ, προκαλεῖ δι' ἀσεμνολογίας τὸν γέλωτα καὶ τὸ σκῶμμα.

4. Μετὰ τὰ β, δ, θ, π, φ τὸ j λαμβάνει τὴν προφορὰν τοῦ κλωμένου κ, ὡς δῆλα δὴ λέγουσιν ἐν Ἀθήναις παιδάκια, κιό καὶ οἵαν ἔχει τὸ κ φύσει πρὸ e καὶ i. Οὕτω βκιάζομαι, ῥόδκια, καρύδκια, δκιαλέω καὶ ὁμοίως πᾶσ' ἀπὸ τῆς διὰ ἀρχομένη λέξις, δκεβάζω, παίδκοι (παίδκοιος ὁ καθ' Ὅμηρον ἠίθεος), ῥεμέδκιον, ἀλήθκεια, θκὲ (θεῖε), τῶν ἀγκαθκιῶν, ῥουφκιά, τῶν χωραφκιῶν· ὁμοίως πκιάννω, πκὲ (πίε), πκοιός, πκοὶ (ποῖοι)· ἀλλὰ τὸ j τὸ κατόπιν δύο π γίνεται κ κλώμενον ἅμα καὶ δασυνόμενον, ἤτοι κχι καθὼς προφέρεται τὸ τουρκικὸν κχιαπὲς προσκύνημα· ὡς μπλάππιν, πληθ. μκλάπκχια, χανάππιν, πληθ. χανάπκχια· ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ δασὺ πνεῦμα τοῦ π μεταβαίνει εἰς τὸ κ. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἁπλοῦ ἤτοι καθαροῦ π τὸ κ ἔλαβεν εἰς πολλὰ χωρία δασὺ πνεῦμα· τοῦτο πιθανῶς διότι τὸ πκ δὲν ἠχεῖ καλῶς, ὡς σύμπλεγμα δύο ψι-

(1) Περίεργον πάθημα φαίνεται παθὸν τὸ σείομαι. Λεγόμενον ἐνωρὶς σχειοῦμαι μετέτρεψε τὸ χ εἰς κ καὶ σήμερον προφέρεται sciοῦμαι, ὡς νὰ ἦτο δηλ. σκειοῦμαι.

(2) Πρβ. Σακελλ. Κυπρ. Β', μθ'. — Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, τὸ ξεραχιά, ὅπερ εἶναι βεβαίως κακὴ γραφὴ τοῦ ξερασιά, μετ' ἀγανακτήσεως ἀπεκάλεσεν ἐν τοῖς Ἀτάκτοις «βαρβαρώτατον ὅλων τῶν χυδαϊσμῶν».

λῶν(1)· τὸ πκῆ (πίη) λοιπὸν ἔγεινε πκ*h*ῆ, πχῆ καὶ τέλος ἐν Πάφῳ πs*h*ῆ τὸ πκιάννω, πχιάννω, πs*h*άνω ὡς δῆλα δὴ νὰ ἦτο τροπὴ τοῦ ψιάννω καθὼς θὰ εἴδομεν κατωτέρω· ἐννοεῖται δ' ὅτι ἐκεῖ καὶ τοῦ τουλοῦππιν ὁ πληθ. τουλούπκχια, σπάργανα, κατήντησε τουλούπs*h*α.

5. Καὶ μετὰ τὸ τ τὸ j ἔγεινε κλώμενον κ, ἀλλ' ἀναγκάζει καὶ τὸ τ νὰ μεταβληθῇ, ἂν μὲν εἶν' ἁπλοῦν, εἰς δ, ἂν δὲ διπλοῦν, ἤτοι δασυνόμενον, εἰς θ· τὰ ἀμμάδκια, τοῦ σπιδκιοῦ· ὁμοίως ἡ παδκιὰ (τὸ ἴχνος), ἡ σπιριδκιὰ (ἡ ἀμπούστα τῶ σπίριτων, «τὸ κυτίον τῶν πυρείων»), ἀπὸ τὰ δέκατα δεκαδκιὰ (μούντζα) καὶ ὁ κάτοικος π. χ. τοῦ Κτήματος ἢ τῆς Νατᾶς (ἐν Πάφῳ) Χτημαδκιώτης καὶ Ναδκιώτης· τοῦ δὲ προμούττιν (τὸ κατὰ τὴν ἄκραν πρόσθετον μέρος τῶν ὑποδημάτων) ὁ πληθ. εἶναι προμούθκια· ὁμοίως τοῦ ῥουκέττιν (εἶδος χωρικοῦ φουστανιοῦ) ῥουκέθκια· ἐπειδὴ δὲ τὸ τέτοιος λέγεται τέθκοιος ἢ τίθκοιος δῆλον, ὅτι προὐφέρετο τέττοιος. Ἡ τοιαύτη τοῦ τ μεταβολὴ γελωτοποιεῖ πολλάκις τινὰς ἀγωνιζομένους ν' ἀποφεύγωσι τὴν τραχεῖαν τοῦ j ἐκφώνησιν, διότι προφέροντες αὐτὸ μαλακώτερον ὡς οἱ μὴ Κύπριοι, τηροῦσιν ἀναλλοίωτα τὰ ἐκ τοῦ τ προελθόντα δ ἢ θ, λέγοντες τραγελαφικῶς σπίδγια, ψωδγιά, τίθχοιος κλ. Τοῦτο διότι ἀδυνατοῦσι νὰ προφέρωσι τj.

6. Τέλος τὰ δύο διπλᾶ ξ καὶ ψ ἡγούμενα τοῦ j πάσχουσί τι παράδοξον· χωρίζονται εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθησαν γράμματα κ+σ καὶ π+σ, τὸ δὲ σ ἀμφοτέρων συζευγνύεται κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους μετὰ τοῦ j, ἤτοι γίνεται sh· οὕτω κλεπs*h*ά, κλαπs*h*άρις, ὁ ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ κλάμαν, ἀμακs*h*ά, τὸ φόρτωμα τοῦ ἀμακs*h*οῦ, κs*h*εῖ, δῆλα δὴ ξύει, στακs*h*ά, ἡ σταγὼν κλ.

Ἐρχόμεθα νῦν εἰς τὴν β' ὁμοταξίαν, ἤτοι νὰ ἴδωμεν τί γίνεται, ὁσάκις πρὸ τοῦ j ὑπάρχουσι δύο σύμφωνα, ὧν τὸ δεύτερον εἶν' ἐκ τῶν μὴ συνενουμένων εἰς ἓν σῶμα μετ' αὐτοῦ, καθὼς τἀνωτέρω περιγραφέντα τσ, σκ καὶ γκ.

Ἐπειδή, μεταβαλλομένου τοῦ j εἰς κ, τάσσονται τρία σύμφωνα κατὰ σειράν, ἐξ ἀνάγκης ἐκκρούεται τὸ ἕτερον τῶν πρὸ αὐτοῦ. Καὶ ἂν μὲν τὸ πρὸ τοῦ j εἶναι ρ, ἐκκρούεται τὸ πρὸ τοῦ ρ τούτου σύμ-

(1) Ἡ τουρκικὴ λέξις tlchapkin προφέρεται κκιαφκίνης, ἤτοι τὸ πκ ἔγεινε φκ, ὡς δηλ. τὸ πτ φτ. Καὶ ἡ πληθυντικὸς τοῦ νησσὶν εἶναι νησςιὰ ὡς ἀσκιά.

φωνον Οὕτως ἡ Κυθραία, ἀπὸ τοῦ Κυθρ*j*ὰ καταντᾷ Κυρκά, ἡ γραῖα-ρκά, τὸ χρέος-ρκός, τὰ ἀλεύρια-ἀλέρκα, τὸ αὔριον-ἄρκον, ὁ ἄγριος-ἄρκος, τὰ δάκρυα-δάρκα· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Βρυώνης, ἢ μᾶλλον τὸ ὑποκοριστικόν του Βρυωνὶς ἔγεινε 'Ρκωνῆς, ὡς καὶ ἡ 'Αγία Βρυώνα τῆς Πάφου 'Αγιὰ 'Ρκώνα. 'Αλλ' ὡς εἰκός, τὸ καταστρεπτικὸν τοῦτο σύστημα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῇ πανταχοῦ· πολλὰ λοιπὸν ὑπεχώρησαν, ὡς ὁ κρυὸς καὶ τὸ κριάς· (πρβ. τὸ μιάλος ἀντὶ με(γ)άλος). 'Αλλ' εἰς πολλὰ χωρία τῆς Πάφου καὶ τῆς Μεσαρκᾶς εὑρέθη τις ἄλλος τρόπος πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκπτώσεως· μεταξὺ τοῦ ἐκ τοῦ j παραχθέντος κ καὶ τοῦ ρ ἀνεπτύχθη φωνῆεν τι i, καλῶς οἰκονομοῦν τὴν δυσκολίαν τῆς προφορᾶς· ἐκεῖ τὸ κρέας ἔγινε κρικάς, ἡ κρυότη (τουτέστι τὸ κρύος, ὅπως ἄλλως λέγουσιν ἐν Κύπρῳ) κρικότη, τὸ τριῶν τρικῶν καὶ ἡ 'Αντριανοῦ 'Αντρικανοῦ χωρίον τι τῆς Πάφου λεγόμενον ἀλλαχοῦ Χολέτρια, ἐκεῖ ἀκούεται Χολέτρικα· ὁμοίως τὰ Μαντριὰ Μαντρικιά· καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἅγιον 'Ανδρέαν οἱ Καρπασῖται μετέβαλον — mirabile dictu — εἰς 'Αϊντρι κάν (1).

'Εὰν δὲ τὸ πρὸ τοῦ j καὶ κατόπιν συμφώνου (ν, ρ, σ, φ) εἶναι δ, π, τ, φ, (θ δὲν ὑπάρχει, διότι μετὰ ρ, σ καὶ φ τρέπεται, καθὼς εἴδομεν, εἰς τ) ἐκκρούονται αὐτά. Ἡ κεντjὰ λοιπὸν ἔγεινε κεγκιά, τὰ δόντjα δόγκια, ἡ ἀφεντjὰ ἀφεγκιὰ (λεγόμενον ἡ ἀφεγκιά σου καθὼς ἀλλαχοῦ ἡ εὐγενία σου) καὶ ἡ *bandiera*, σημαία, παγκέρα· ὁμοίως τὰ κουμπjὰ κουμκιὰ καὶ τὸ ἔμπυον ἔμκιον. 'Επίσης ἡ καρδία καρκιά, τὰ χαρτjὰ χαρκιά, ἐκ τοῦ κυβέρτιν κυβερκιά, καὶ πορκέρα, ἡ πορτιέρα, τὸ παραπέτασμα τῆς πόρτας καὶ καταχρηστικῶς τοῦ παραθύρου· ὁμοίως ἡ ὀμορφjὰ ὀμορκιά, τὰ ἀδέρφια ἀδέρκια. 'Επίσης ὁ Χριστιανὸς Χρισκιανός, ἡ ἀρώστjα ἀρώσκια (λεγ. καὶ ἀρωσκιά), ἡ νιστjὰ (ἑστία) νισκιὰ καὶ αἱ πέντε πρῶται ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου, (μέχρι τῆς ἑορτῆς τοῦ Σωτῆρος) νομιζόμεναι ἀποφράδες, Κακαουσκές. Ὁμοίως ἡ ψευτjὰ ψεφκιά, τὰ φτjὰ φκιά, καὶ τὸ θαφτjὸν (θάψιμον) θαφκιόν (2).

(1) Ὡς πρὸς τὴν συγκοπὴν ἀντὶ 'Αϊναντρικὰν πρβ. τούντην ἀντὶ τούτην τὴν καὶ τοῦντον ἀντὶ τοῦτον τόν.

(2) Ὅμοιος τῷ τύπῳ τούτῳ εἶν' ὁ τοῦ γλεπκειόν· προῆλθε δὲ βεβαίως ἐκ τῆς

Περιοριζόμενοι μόνον εἰς ταῦτα χάριν συντομίας, ὀφείλομεν ἰδιαιτέρως νὰ ἐξάρωμεν τοῦ ἐκ τοῦ j παραχθέντος κ τὴν εὐστάθειαν, ὅτι καίτοι μετὰ τὰς τοιαύτας ἀποβολὰς ἐρχόμενον εἰς συνάφειαν μετὰ σ καὶ ν, δὲν ἀλλάσσει κυπριακῶς τὴν προφοράν του. Ἐνῷ δῆλα δὴ προφέρεται καθὼς εἴδομεν όscιὰ τὸ όσκιά, ὅπου τὸ κ εἶναι πρωτότυπον, ἐξ ἄλλου προφέρεται καθαρῶς ἀνοσκιὰ ἡ ἀνοστ/ά, ἡ ἀσχημία. Ὁμοίως ἀρκογκιὰ ἡ ἀρχοντ/ά, ὁ πλοῦτος, ἐνῷ κοngιὰ τὰ κογγ/ά, τουτέστιν οἱ γογγυσμοί. Εἶναι δὲ τοῦτο τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον, καθόσον οἱ Κύπριοι, ἐνῷ τὸν εἰπόντα λ. χ. πουγγιάζω ἀντὶ πουngιάζω = βάλλω εἰς τὴν πούγγαν (empocher), ἐκλαμβάνουσι παραχρῆμα ξένον, οἱονεὶ τοῦ γλωσσικοῦ των αἰσθήματος ἐξεγειρομένου κατὰ τοῦ καθαροῦ γγια, προφέρουσιν ἀπαραλλάκτως οἱ ἴδιοι πουγκιάζω τὸ πουντ/άζω, τουτέστιν ἁρπάζω πούνταν.

Ἡ διάκρισις αὕτη τῆς ἀντοχῆς εἴδομεν ὅτι τηρεῖται πανταχοῦ· δῆλα δὴ πᾶν ὅπως δήποτε διαλεκτικῶς παραχθὲν κ, ὅπερ ἂς καλέσωμεν κυπρογενές, ἀντέχει πρὸ e, i καὶ ὡς κλώμενον (κια)· βασιλεύκει, ἀρκή, χαρκιά. Ἀλλὰ βεβαίως ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συμβῇ καμμία σύγχυσις· οὕτω προφέρεται εὐtchὴ καὶ ἀρtchίδιν, ὡς νὰ μὴ ἦτο παράγωγον τοῦ χ τὸ κ· τοὐναντίον δὲ καὶ φκαιρώννω τὸ φtchαιρώννω· πάλιν ἡ καταντ/ά, = ἡ κατάστασις τοῦ καταπεσόντος εὐπόρου, προφέρεται καὶ καταngιά· (ἔθ θωρει τὴν καταngιάν του, μόνον....). Εἰς πολλὰ δὲ χωρία προβαίνει συνεχῶς τὸ κακόν· ἐκτὸς τοῦ πκῇ γενομένου καθὼς εἴδομεν πshῇ λέγεται καὶ ἀρtchινῶ ἀντὶ τοῦ συνήθους ἀρκινῶ καὶ οὕτω πάντα τὰ ρκ τἀντικαθιστῶντα ρχ. Πρόκειται ἆράγε καὶ τὰ λοιπὰ κυπρογενῆ κ νὰ λάβωσι τὴν προφορὰν τῶν ἀρχαίων; Τοῦτο θὰ ἐπέφερε γενικὴν τὴν ἀναστάτωσιν ἐν τῇ διαλέκτῳ.

Περατοῦντες τὰς περὶ τῶν μεταβολῶν τῶν συμφώνων παρατηρήσεις, πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν γνωστὴν πρὸ τῶν δασέων ἀφομοίωσιν τοῦ ν, ἣν πιστῶς φυλάττουσιν οἱ Κύπριοι, προφέροντες πλιθθάριν, ἀθθός, πεθθερός, μαθθαίννω, ῥουδίθθιν, ἀγκάθθιν,

πλασθείσης γενικῆς τοῦ ὀνοματικοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ βλεπειοῦ· ὁμοίως τοῦ θαπτειοῦ, ἐξ ὀνομαστικῆς τὸ βλέπειν τὸ θάπτειν. Τὸ γλεπκειὸν σημ. ἐπίβλεψις, ἡ ἀμοιβὴ δὲ τοῦ ἐπιβλέποντος λέγεται γλέπιστρον.

σκάθθαρος — ἀφφάλλιν, νύφφη, — ἀχχέλλιν, τυχχαίννω, ῥέχχω, ῥοχχαλίζω, ἀσυχχώρητος, λεγόμενον καὶ φιλικώτερον ὡς πονηρίας θαυμαστικόν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐν Κύπρῳ πάθημα τοῦ ν. Πολὺ συχνοτέρα εἶν' ἡ γενικὴ αὐτοῦ ἐν τέλει λέξεως ἀφομοίωσις πρὸς τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τῆς ἐπιφερομένης, εἰς ἣν ἀμέσως ἐρχόμεθα καίτοι τὸ φαινόμενον τοῦτο διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν ἀνωτέρω μεταβολῶν, καθότι αὗται συμβαίνουσιν ἐν ἑκάστῃ λέξει καθ' ἑαυτήν, ἐνῷ τοῦτο κατ' ἐπίδρασιν τῆς ἑπομένης, τουτέστιν ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐκφορᾶς, ἤτοι τοῦ sandhi καθὼς λέγουσιν οἱ γλωσσολόγοι.

Ἐν πρώτοις ὅμως πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ Κύπριοι φυλάττουσιν ἐν τέλει λέξεως πιστῶς πᾶν ἀπὸ πάσης ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κληρονομηθὲν ν. Λέγουσι δῆλα δὴ τὸ καλόν (1) τὸ κακόν, ὡς οἱ Ἀττικοί, τὴν αἶγαν, τὸν ἄνδραν ὡς οἱ Ἀλεξανδρῖνοι, τὸ κρασίν, τὸ τυρίν, ὡς ὁ Βυζαντιακὸς δῆμος· πρὸς τούτοις δὲ τοῦτον, κεῖνον, τἄλλον, πολὺν (οὐδέτερα), τὸ γάλαν, τὸ δῶμαν, τὸ ζῶμαν, καὶ τὸ ἕναν, νομισθέντος ἐν γένει τοῦ ν ὡς χαρακτηριστικοῦ τοῦ οὐδετέρου, (πρβ. τὸ πρωΐν)· ἐπίσης ἐλούθην, ἐκόπην, ἐξέβην (γ' πρ.) κατὰ τὰ ἐνεργ., ὅπου τηροῦσι καὶ πρὸ συμφώνου τὸ εὐφωνικὸν τῶν ἀρχαίων ν, ὡς εἶδεν τον, ἔγραφέν της, λαλοῦσιν πῶς κλ. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα βεβαίως οὔτε σημερινὰ εἶναι, οὔτε ἰδιάζουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς μόνους τοὺς Κυπρίους. Ὡς μοναδικὰς ἐξαιρέσεις εὑρίσκει τις τὰ ἐπιρρήματα ποκεῖθθε, ποδῶθθε, πέρα (ἐπῆεν πέρα = ἔξω τῆς Κύπρου).

Ἂν τώρα προσεκτικώτερον ἐξετάσωμεν τὴν προφορὰν αὐτοῦ, παρατηροῦμεν ὅτι καθ' αὐτὸ τὸ τελικὸν τοῦτο ν δὲν προφέρεται καθὼς τὸ γράφομεν ὡς στοιχεῖον χωριστόν, ἀλλ' εἶν' ὡς ἀπήχησις εἰς τὸ κοῖλον τῆς ῥινός, τοσούτῳ μᾶλλον αἰσθητή, καθόσον ὁ τόνος πίπτει πλησιέστερον τοῦ τέλους. Ὄντως, ἂν αἱ λέξεις ληφθῶσι χωριστά, μόνον τῶν ὀξυτόνων δύναταί τις, γράφων τὸ ν, νὰ παραστήσῃ τὴν ἀληθῆ προφοράν. Τῶν δὲ προπαροξυτόνων ἴσως δικαιότερον εἶναι νὰ μὴ γραφῇ τὸ ν, ὅταν, ὡς εἴπομεν, δὲν ἀκολουθῇ λέξις ἄλλη, Καὶ

(1) Τοῦτο λεγόμενον ὡς μόριον ἀποβάλλει τὸ ν. Τὸ τοιοῦτο καλὸ ἔχει κατὰ τοὺς διαφόρους τῆς ἐκφράσεως τρόπους τὰς ἑξῆς σημασίας· 1) = λοιπόν· καλὸ ἐσ σ'ἀγαπᾶ (ὡς συμπέρασμα), ἐπίσης καὶ καλό; καὶ τώρα; 2) = πῶς γὰρ οὔ, ἀντὶ καλὸ ἔν ἐνι; π. χ. ἐδ δυνατός; — καλό: οὕτω καὶ εἰρωνικῶς· καλό! = ναί! βέβαια!

εἶχε πράγματι δίκαιον Κύπριός τις παραπονούμενος ὅτι δὲν προφέρουσιν ἐν Κύπρῳ καθὼς οἱ τῆς «Βαβυλωνίας» ὑποκριταὶ χαλλούμιν. Οὗτος εἶν' ὁ λόγος δι' ὃν εἰς τὸ τέλος τῶν δεκαπεντασυλλάβων στίχων τῶν χωρίων οἱονδήποτε ν δὲν σημαίνει τίποτε διὰ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν· καὶ εἰς ἐγγραμμάτων δὲ Κυπρίων καθαρεύοντα στιχουργήματα δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ στίχους ὑπάρχοντας ὡς ὁμοιοτελεύτους, ἐνῷ ὁ ἕτερος φέρει τελικὸν ν. (π. χ. καταθλίβῃ-καλύβην, νόθου-ἐπόθουν). Ἀληθῶς ἡ τοιαύτη ἀναρμοστία προερχομένη ἐκ τῆς ῥινὸς λανθάνει τὸν ἀπαγγέλλοντα νησιώτην.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ τελικὸν ν, ὅταν ἡ ἑπομένη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ παντὸς ἁπλοῦ συμφώνου πλὴν τῶν κ, π, τ(1) ἀφομοιοῦται μετ' ἐκείνου. Λαμβάνοντες ὡς παράδειγμα τὸ ἕνι, ὅπερ μόνον ἐν τέλει προτάσεως λέγεται τοιουτοτρόπως, ἀλλαχοῦ δὲ συγκόπτεται εἰς ἔν ἄτονον, ἔχομεν τοὺς ἑπομένους τύπους· ἐβ βαρετός, ἐγ γαμπρός, ἐδ δάσκαλος, ἐθ θυμοδκιάρης, ἐλ λαωμένος, ἐμ μαστρος, ἐρ ῥάφτης, ἐσ σαντανωμένος, ἐφ φευκᾶτος, ἐχ χαρτωμένος. Οὕτω δὲ μεταβάλλονται καὶ πάντα τὰ λοιπά. Π. χ. «Ἐχτὲς ἐκάμαμεσ σασμὸμ μὲ μιὰλ λεχνὴ στὴ βρύσιν». «Ἀδόνιν ἐκελάδασ σου πὰ στὴν πορτοκκαλεάσ σου». «Ὅσην παρηορκὰθ θωρῶ, τόσηχ χαρὰν νὰ πκιοῦσιν». «Καὶ μιὰφ φορὰσ σ' ἐφίλησα». «Ἐδῶκαμ μας τὸδ δανεικόν». «Ψῆννε τ' ὀφτὸσ σιὸσ σιὸν (σιγὸν σιγὸν) κλ. κλ. Μόνον ἡ τοιαύτη γραφή, καίτοι ξενίζουσα τὸν ἀναγνώστην, παριστᾷ τὴν Κυπριακὴν προφοράν, ὑποδεικνύουσα συγχρόνως καὶ πῶς οἱ μὴ προφέροντες διπλοῦν σύμφωνον Ἕλληνες ἀπώλεσαν κατ' ὀλίγον πᾶν τελικὸν ν.

Ἐὰν δὲ ἡ ἑπομένη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ δύο συμφώνων, ὧν τὸ πρῶτον δὲν εἶναι κ, π, τ, ἢ τῶν διπλῶν ξ καὶ ψ, ἐπειδὴ ἄλλως θὰ ἐγίνοντο τρία σύμφωνα, τὸ ν πνίγεται· π. χ. στὴ σκάλα βκάλλου ψάριν, ἐ ξερό ψουμιν, καθαρίζουσι χρυσόμηλα, ἐκόβκα φκιόρα καὶ θέλου σκότωμαν, μὲς στὸ φραμὸ βρομοῦ φτώ-

(1) Καὶ ταῦτα βεβαίως εἶναι διότι κατὰ παράδοσιν πάντων τῶν Ἑλλήνων κατόπιν τοῦ ν προφέρονται *g*, *b*, *d*. Ἂν ὅμως φραγκική τις λέξις εἰσαγομένη προφέρηται ξενικῶς διὰ νκ, νπ, ντ, ὑπὸ τοῦ λαοῦ προφέρεται διὰ δύο κκ, ππ, ττ. Οὕτω τὸ ἐπώνυμον Moncaster λέγεται Μουκκάστερ· κοινὸν δὲ εἶναι τὸ παταλόνια, διότι βεβαίως οἱ πρῶτοι φορήσαντες αὐτὰ φραγκικῶς ἔλεγον pantaloni ἀντὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς πανdαλόνια.

ματα. Ἀλλὰ τοῦτο, φαίνεται, δὲν ἦτο πάντοτε λίαν ἀρεστόν, πρὸς δὲ τούτοις ἐνίοτε συνεπέφερεν ἀσάφειάν τινα. Λ. χ. εἰς τὸ «ἀνά το στείλης» τὸ τὸ δὲν θὰ ἦτο φανερὸν τίνος γένους εἶναι. Διὸ πρὸ τῶν ἀπὸ δύο συμφώνων ἀρχομένων ῥημάτων μετὰ τὰς ἀντωνυμίας τόν, τὴν καὶ τὰ μόρια μέν, ἄν, ἕν, προτάσσουσιν εὐφωνικόν τι φωνῆεν ἰ, ἐν δὲ τῇ Πάφῳ ἐ, σῴζοντες οὕτω τὸ προπετὲς αὐτῶν ν. Λέγεται λοιπὸν «ἄμα τον ἰστείλης, ἔννα τον ἰστρέψω· ἂν ἰδρέξῃ, νὰ μέν ἰδκης ὄξω. Πάντοτε δὲ τοιουτοτρόπως μετὰ τὸ ἕν, ὡς ἕν ἰφταννω, ἕν ἰξιχαννω, ἕν ἰσδηννει, ἕν ἰγτερνεται. Διότι τὸ ἕν, ἂν ἀπέβαλλε καὶ τὸ ν, ὁσάκις δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀφομοιωθῇ μετὰ τοῦ ἑπομένου συμφώνου, θὰ κατήντα ξηρὸν ἕ, ὅπερ θὰ ἦτο βεβαίως ἄχρουν, ἐνῷ, καθὼς θὰ διαλάβωμεν, οἱ Κύπριοι ἀγαπῶσι νὰ τονίζωσι τὴν ἄρνησιν ἐμφαντικῶς. Τὸ ἰ λοιπόν, δι' οὗ τηρεῖται καθαρὸν τὸ ν, δὲν ἦτο μόνον εἰς τὴν προφορὰν καλόν, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον εἰς τὴν ἔμφασιν. Τοῦ μεταξὺ τοῦ ν καὶ δύο συμφώνων παρεντιθεμένου τούτου φωνήεντος ἡ χρῆσις ἐπεξετάθη. Ἐπειδὴ δηλ. καὶ τὸ νὰ μέρ ῥιας δὲν ἔχει καλῶς, ἐλέχθη καὶ νὰ μέν ἰριας· ὁμοίως ἕν ἰλΥει ἀντὶ τοῦ κακοφώνου ἕλ λΥει (1). Ὡς δὲ πάλιν ἐλέγετο ἔννα την ἰστρέψω, χάριν σαφηνείας ἐλέχθη καὶ ἔννα της ἰστρέψω τὸ κόΣΚινον λ. χ. Κατὰ τοῦτο δὲ θῶρε πῶς ἰστράφτει. Παραδείγματα τοῦ ἰ τούτου δύναται νὰ σωρεύσῃ τις ἀπὸ παντὸς δημοτικοῦ στίχου·

»Πάω στὴ βρύσιν Καὶ θωρῶ τὰ δέντρα πῶς ἰΣΚεϳόνται
»Μμὰ στὴν καρκϳὰμ μώδήθησαν τρεῖς κόμποι κ' ἕν ἰλΥόνται (2)
»Γιατ' ἕν ἰξερω, μάνα μου, ἂν ἰξαναβρεθοῦμεν
»Ὅπου Κϳᾶν πᾷς Κϳᾶν ἰσταθῇς».

Τὸ εὐφωνικὸν λοιπὸν τοῦτο φωνῆεν καὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι τὸ ἀρκτικὸν τῶν ἐν τοῖς στοιχείοις ἐ ἢ ἰ καταγεγραμμένων ῥημάτων τοῦ λεξιλογίου τοῦ Κ. Σακελλαρίου, πλὴν τῶν ὀλιγίστων, ὅσα ἐκ φύσεως ἀρχίζουσιν ἀπὸ τούτων· διότι παντελῶς εἶν' ἀνύπαρκτα καθ' ἑαυτά.

(1) Τὸ λ+j καίτοι συνενούμενον κυρίως εἰς ἓν λ διαφόρου προφορᾶς, ὑπὸ τῶν Κυπρίων φαίνεται νοούμενον ὡς δύο σύμφωνα. Πιθανῶς δὲ διὰ τοῦτο τὸ πλέον ἔγεινε πκϳόν, ἐκκρουσθέντος τοῦ λ, καὶ τὸ πλϳερώννω πκερώννω.

(2) Ποιητικῇ ἀδείᾳ ἐφύλαξε τὸν τόνον του τὸ ἐλυόνται.

Ἰστέλλω καὶ ἰχτίζω χωρίς νὰ προηγῆταί τις ἄλλη λέξις, Τοῦρκος μόνον τῆς Κύπρου δυνατὸν εἶναι νὰ προφέρῃ.

Ἡ ἐκ τοῦ ν κακοφωνία κατέστη καὶ ἀλλαχοῦ πλὴν τῶν ῥημάτων αἰσθητή. Εἴδομεν ὅτι τινὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπὸ ἀτόνου φωνήεντος καὶ δύο συμφώνων ἀρχομένων ἐτήρησαν τὸ φωνῆεν χάριν εὐφωνίας εἰς τὴν αἰτιατικήν. Ἡ αὐτὴ αἰτία συνδυασθεῖσα μετὰ τῆς παραδόσεως, καταφαίνεται καὶ εἰς ἄλλα. Τὸ ἡμέρα ἔχει τὸ ἡ μετὰ σύμφωνον καὶ τὸ χάνει μετὰ φωνῆεν· οἷον Ἴντα μέραν; μιὰν ἡμέραν καλήν· ἐπίσης τοῦτες τὲς ἡμέρες. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς εἰς προθέσεως· ἐνῷ δῆλα δὴ λέγεται πάω στὴχ Χώραν, ἐξ ἄλλου πᾶσιν εἰς τὴχ Χώραν καὶ πάεις εἰς τὴχ Χώραν. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ πολλοὶ παραβαίνουσι τὴν χρῆσιν ταύτην,

Ἐρχόμενοι νῦν εἰς τοὺς διπλασιασμοὺς τῶν συμφώνων, προτάσσομεν ἀμέσως ὅτι πᾶν ἀνεξαιρέτως ἁπλοῦν σύμφωνον δύνανται νὰ προφέρωσιν οἱ Κύπριοι μετὰ περισσοτέρας ἐπιμονῆς, τουτέστιν ὡς διπλοῦν. Οὕτω δὲ πιστῶς ἀπαγγέλλουσι πάντα τἀρχαιόθεν κληρονομηθέντα διπλᾶ πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ὅπου τὸ διπλοῦν παρηκολούθει καὶ τρίτον σύμφωνον, ὡς ἐκλησιά· (πρβ. καὶ ἄθρωπος)(1). Ἐκτὸς ὅμως τούτων καὶ τῶν ἕνεκα τοῦ ν καθὼς ἐξετέθη σχεδὸν ἀνὰ πᾶσαν φράσιν παραγομένων διπλῶν, ἐδιπλασιάσθησαν καὶ ἄλλα πολλῶν λέξεων ἁπλᾶ σύμφωνα. Συμβαίνει δὲ τοῦτο χωρίς τινος ἐπιδράσεως ἢ κἂν ἀναλογίας, ὡς πείθεται πᾶς ἔχων ἐνώπιόν του τὰ παρατασσόμενα ταῦτα παραδείγματα. Κεῖθθε, ἀνάθθεμαν, κλιθθάριν, οὔλλος, λλίος, ἀφάλλιν, ψαλλίδιν, σιμιδάλλιν, σήμμερα, κρεμμάζω, νναί, πίννω, ἔσσω, ποττέ, μούττη, χωραττᾶς, ἔφφορος, σγάφφω, βήχχας κλ. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν εἶναι ἢ ἁπλαῖ μονάδες παραβαλλόμενα πρὸς ὁλοκλήρους λέξεων ὁρμαθούς. Διότι πᾶσαι αἱ μὲ τὰς ἀκολούθους καταλήξεις λέξεις προφέρονται μετὰ διπλοῦ συμφώνου, π.χ. χάννω, δήννω, φανερώννω, ππαίννω, μικρόττερος, ὀμπρόττερος, καὶ κατὰ ταῦτα πάντα τὰ λοιπά. Καὶ τούτων ὅμως πολὺ περισσότερον βαρύνει τὸ ἀκμαῖον αἴσθημα τῶν Κυπρίων, τὸ διπλασιάζον εὐθὺς πάσης κοινῆς λέξεως, ὡς καὶ κυρίου ὀνόματος τὸ σύμφωνον, ὅταν μὴ συμφωνῇ

(1) Τὸ κρεβάτιν, ἀραώνα καὶ Σάβατον δὲν δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν.

πρὸς τοὺς ἐμφύτους γλωσικοὺς νόμους. Οὕτω πρέπει πάντως νὰ εἴπωσι λ.χ. Κοσσονάκκος, Τρικούππης, Τσαβέλλας, Κωλλέττης, αἰσθάνονται δὲ παραχρῆμα ξένον τὸν ἀπαγγέλλοντα ταῦτα δι' ἑνὸς κ, λ, π, τ. Ὡς εἰκός, τοῦ γλωσσικοῦ τούτου φαινομένου τὴν αἰτίαν εὐθὺς ἀποδίδει τις εἰς τὸν τόνον. Ἀλλ' ἂν ἐπιζητήσῃ γενικόν τινα νόμον, ἁμαρτάνει τῆς ἐλπίδος. Ὁ Κύπριος μὴ ἀνεχόμενος δι' ἁπλοῦ συμφώνου τὰ ῥηθέντα ὀνόματα, λέγει καθαρῶς ἀπὸ πολλῶν αἰώνων κουνούππιν, ἔλλα, φέττι. Εἶναι δὲ ψευδὲς ὅτι προφέρει διὰ δύο μ ψέμμαν, κᾶμμαν πρᾶμμαν, φαρμακεμμένος. βρεμμένος (1). Παρὰ δὲ τὰς σημειωθείσας καταλήξεις ὑπάρχουσιν ἄλλαι μεθ' ἑνὸς μόνου συμφώνου, καθὼς αἱ -συνη, -τος, -ένος, -ριν. Ὑπὸ τούτων καὶ μόνων ἀναγκάζεταί τις ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ἀρχικὴν περὶ τόνου γνώμην. Ἀλλ' ὡς εἰκὸς δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν τῆς παραδόσεως τὴν ἰσχύν. Ἀλήθῶς τάσις τις ἕνεκα τοῦ τόνου πρὸς διπλασιασμὸν τῶν συμφώνων ἐπικρατεῖ, ἀλλ' οὗτος συνετελέσθη μόνον ὁσάκις ἡ παράδοσις κατά τινα τρόπον ἠμαυρώθη ἢ δὲν ὑπῆρχεν, ὡς ἐπὶ τῶν νεωτέρας παραγωγῆς λέξεων, ἢ ἡ ἔμφασις ἀπῄτει φορέα τοῦ τόνου δυνατόν (2).

Ἰσχυρὸν δέ, φαίνεται, νομίζει τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα τῶν Κυπρίων τὸ τονούμενον φωνῆεν, ὅταν ἡγῆται ἢ ἕπηται δύο συμφώνοις ἢ τύχῃ πρὸ ἄλλου φωνήεντος· ἀσθενὲς ἄρα, ὅταν εἶναι μεταξὺ δύο συμφώνων ἁπλῶν. Τότε λοιπόν, ὅπου ἐπιμονή τις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τούτων δὲν προσέκρουε καταφώρως πρὸς τὴν παράδοσιν, ἀδιστάκτως ἐτελέσθη. Τὸ ζ, ὅπερ ἐν γένει σήμερον δὲν εἶναι πλέον διπλοῦν σύμφωνον, προφέρεται τοιουτοτρόπως ὑπὸ τῶν Κυπρίων, ὥστε σχεδὸν ἀπαιτοῦνται δύο γραπτὰ ζ πρὸς παράστασιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας· τοῦτο δὲ πρὸ πάντων ὁσάκις τονίζεται. Τὰ νεωτερικὰ ῥήματα

(1) Beaudouin, Etude p. 51. Σακελλάριος ἐν λεξ. Τὸ γ καὶ τὸ ἐκ τούτου υ ὁ πρὸ τοῦ μ δὲν ἀφωμοιώθησαν, τοὐναντίον, ἀπεβλήθησαν πανταχοῦ, πρβ. ζεμένος, ῥέμαν, κλάμαν, ἐξ οὗ κλαμοῦραν (συνεχὲς κλάμαν) ἐκ τούτου δὲ κλαμουρίζω, κάμνω παιδὶ νὰ κλάψῃ. Ἐξαιρεῖται τὸ θάμμαν, ὅπου πιθανώτατα συνέβη διπλασιασμὸς ἐξ ἐμφάσεως.

(2) Ὅτι ἀληθῶς ἡ ἔμφασις φέρει παρὰ Κυπρίοις διπλασιασμόν, γίνεται πρόδηλον ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἑκάστου, ὅταν εἴπῃ λ. χ. μετὰ πείσματος ἔν ἀδδύνατον ἢ παριστῶν μετ' ἀγανακτήσεως πόσον τὸν ἐνοχλεῖ κρότος τις, προφέρῃ μπαίνει μὲς τὰ κέρρατά μου.

εἰς -νω τὰ προκύψαντ' ἀπὸ τοῦ ἀορίστου (1) προφέρονται, καθὼς εἴδομεν, διὰ διπλοῦ ν. Ὁμοίως παρετηρήσαμεν ὅτι τὸ τελικὸν ν, ὅταν ὁ τόνος πίπτῃ ἐπὶ τῆς ληγούσης ἐνισχύεται πολλά· ὄντως τὸ ν τοῦ κρασὶν εἶναι διπλάσιον τοῦ παλαιόκρασον. Ἐλέχθη πρὸς τούτοις ὅτι τοῦ τόνου ἡ ἐγγυτέρα θέσις ἐπάγει δύναμιν εἰς τὸ δασὺ πνεῦμα. Τὰ δὲ *tch* καὶ *sh* ἀντέχουσι καλῶς. Οὕτω πολλοὶ τόνοι ἐστάθησαν ἀσφαλῶς. Εἰς ἄλλας δὲ λέξεις ὅπου ἡ παράδοσις δὲν ἐπέτρεπεν ἐνίσχυσιν τοῦ παρὰ τὸν τόνον συμφώνου, ἡ ἀνάγκη ἐξοικονομεῖται τοιουτοτρόπως, ἂν ἔχωσι συλλαβὰς περισσοτέρας τῶν δύο. Ὁ τόνος διχάζεται καὶ πίπτει κατά τι ποδικὸν μέτρον ἐπὶ συλλαβῆς ἰσχυρᾶς, π.χ. κάννουρῶ, μάλλαφῶ, βούστουρῶ, πούκουππά. Τοῦτο δὲ πιθανῶς ἐξηγεῖ τὴν πρό τινων ῥημάτων πρόςληψιν τοῦ α· τοιαῦτα, καθὼς εἴδομεν, εἶναι τὰ ἀσκοπῶ, ἀχτυπῶ, ἀππηδῶ, ἀρχόμενα ἀπὸ δύο συμφώνων.

Ἡ τοιαύτη τοῦ τόνου ἀπαίτησις δικαιολογεῖται ὑπὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ταύτην δὲ δεικνύει τοῦτο πρὸ πάντων, ὅτι δυνατὸν ἀπ' αὐτοῦ νὰ ἐξαρτῶνται καὶ τέσσαρες συλλαβαί, μόλις δὲ νὰ φανῇ χρεία δευτέρου κατὰ τὴν πέμπτην. Τοῦτο γίνεται φανερὸν εἰς τὸ ἀντίπιθαρκοψες, ἐπίρρημα, σημαῖνων τὴν τετάρτην ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας νύκτα (πόψε, ἄρκοψες, πιθάρκοψες, ἀντίπιθαρκοψες), ἐπὶ τῆς ληγούσης αὐτοῦ μόλις ἀκούεταί τις ἀμυδρὸς τόνος. Ἐπίσης λέγεται καλῶς ἐδώσαμεν του τα μετ' ἀμφιβόλου τονιδίου ἐπὶ τοῦ τά, κάλλιστα δὲ ἐβάδωσεν την, ἔδερεν την κλ. (2). Τὸ τοιοῦτο τοῦ τόνου προσὸν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Κυπρίους νὰ τονίζωσιν ἑκάστης προτάσεως τὴν ἐμφαντικωτέραν λέξιν, ἐγκλείοντες τὴν ἑπομένην, ὡς ἀκολούθως·

1) Τὰ ῥήματα πάντοτε μετὰ τὰ ἕν, μὲν καὶ πρὶν (νὰ), οἷον ἔφ φελα, ἔθ θεριζω, ἔδ δηννεται, ἔμ παρπατει, μέγ γελᾳς, μέμ παaίννῃς, μέσ σουζεσαι, μέμ παρπατῃς, πρίν να δῃ.

(1) Πόσην ἔχει δύναμιν ἐν Κύπρῳ ἡ τοιαύτη παραγωγὴ γίνεται καταφανὲς ἐκ τῶν προστακτικῶν παρπάτηννε, βούτηννε ἀπὸ τοῦ παρπάτησε, βούττησε, ἀντὶ τῶν κανονικῶν παρπάτε καὶ βούττα.

(2) Αἱ ἀντωνυμίαι πάντοτε ἐπιτάσσονται τοῦ ῥήματος, ὅταν μὴ προηγῆται τὰ ἕν, μέν, νά, ἐννά, ἢ ἐπὶ ἐμφάσεως καὶ ἄλλη λέξις· λ. χ. σήμμερα τον εἶδα, ἔτσι της εἶπα. Ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τὴν προστακτικὴν ἐπαμφοτερίζει· ἔτσι πέ μου καὶ ἔτσι μου πέ,

πρίν να πατε, πρίν ναρτουσιν. Ἐπίσης ὅταν ἐμφαντικῶς προηγῆται τὸ ἀντικείμενον ἢ τὸ κατηγορούμενον τοῦ ἔνι, καθὼς ἐν τοῖς στίχοις·

Λαμπρόν τρωω, λαμπρόν πιννω, λαμπρόμ με χαουρτίζει.
Κυρὰ τοῦ Κύκκου μιά ἐνι καὶ κείνη τοῦ Τροόδου

ὁμοίως

Καλῶς ἤρτεν κι ἀνεφανεν τὸ πρόσωπον π' ἀγάπουν

καὶ οὕτω καθεξῆς κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὅστις ἀναμιμνήσκει τοὺς ἰαπετικοὺς τῆς ἑλληνικῆς χρόνους.

2) Τὰ οὐσιαστικά, τὰ προσηγορικά, μετὰ τὰ κατηγορούμενα, δῆλα δή: έγ καλός παπας, έγ κακός ἀθρωπος, έμ παιλλή γεναικα, έχ χάφτας μαστρος· ἐπίσης έφτάμμηνων, τριῶ χρονων, δκυόλλογιων (1). Ὁμοίως δὲ τὰ κύρια ὀνόματα μετὰ τὰ κλητικὰ ἐπιφων. ἕ (εἰς τὰ χωρία γέ) καὶ βρέ βρά π.χ. ἕ Νικολα, βρέ Κωσταντη, βρά Κυρκακοῦ (2).

Ἡ τοιαύτη τοῦ τόνου ἔγκλισις, ἰδίως ἡ τῶν ῥημάτων, ἀνὰ πᾶσαν, ὡς εἰκός, φράσιν γενομένη, προστατεύει καὶ ἄλλα κατὰ παράδοσιν ἁπλᾶ σύμφωνα. Οὕτω τὰ γελῶ, βαρῶ, θωρῶ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ μόνον καταφατικῶς λεγόμενα πολεμοῦσι τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Πρέπει λοιπὸν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου, ὅπερ πρῶτον μὲν παρέχει διὰ τῶν τελικῶν ν τόσα διπλᾶ σύμφωνα, ἔπειτα δ' ἐπιτρέπει τὴν ἀλλαχοῦ θέσιν τοῦ κυρίου τόνου. Οὕτως αἱ πολλαὶ δεκάδες τῶν ὑπὸ τῆς παραδόσεως φυλαττομμένων μεθ' ἁπλοῦ συμφώνου λέξεων οἰκονομοῦνται δι' ἐλαφροτέρου τόνου, ὃν ἀναπληροῖ βαρύτερος ἀλλαχοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐν τῇ ζώσῃ λαλιᾷ πραγματικῶς ἐλαττοῦνται λίαν αἱ τοῦ τεθέντος κανόνος ἐξαιρέσεις, οὗ τὴν βάσιν εἶναι δύσκολον ἐντελῶς τις ν' ἀρνηθῇ.

Οὗτος ἀληθῶς ἐκτὸς τῆς ἑρμηνείας τῶν διπλασιασμῶν τῶν συμφώνων ἀνοίγει καὶ στάδιον εὐρύτερον εἰς τὴν ἐξήγησιν καί τινων ἄλ-

(1) Πόσον ἡ ἔγκλισις εἶν' εὔχρηστος, μαρτυρεῖ τρανῶς ὁ διπλασιασμὸς τοῦ συμφώνου τοῦ έφτάμμηνων καὶ δκυόλλογιων. Τοῦτο λέγεται καὶ εἰρωνικῶς ἀντὶ τοῦ μὴ πιστεύετε· πρὸς διηγούμενον π. χ. έννὰ γοράσω μιὰφ φορεσιὰν ἢ μᾶλλον ἀλλαὴν ἔτσι κ' ἔτσι δκυόλλλογιων.

(2) Τοῦτο συμβαίνει καὶ ὁσάκις ὁ καλῶν ὀνομάζει διὰ τῆς συνήθους ἐντάσεως τῆς φωνῆς.

λων φωνητικῶν φαινομένων ἐκτεθέντων ἐν τῷ προκειμένῳ δοκιμίῳ. Ἂν ἀληθεύῃ ὅτι φωνῆεν ἐν Κύπρῳ πλησίον ἄλλου δύναται νὰ φέρῃ καλῶς τὸν τόνον, ἐξηγεῖται τότε πληρέστερον διατί ἀποβάλλονται μεταξὺ δύο φωνηέντων τὰ τρία μέσα καλούμενα σύμφωνα. Ἂν δὲ χρειάζωνται διὰ τὸν τόνον δύο σύμφωνα, καταφανὲς γίνεται διατί τὸ j ἀπὸ ἡμιφώνου κατήντησε κ κλώμενον καὶ μή. Ἀλλὰ ταῦτα βεβαίως ἐπιδέχονται πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ χρῄζουσιν εἰδικωτέρας ἐρεύνης, συνδεομένης πρὸς εὐρυτέραν καὶ πολὺ σπουδαιοτέραν μελέτην ἐν γένει περὶ τοῦ τονου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς.

Ἐν Κύπρῳ, 1893.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Δ. Φ.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς ἀποβολῆς τοῦ β προσθετέα τὰ καράολος, κιούριν, κουαλῶ, κουάριν, ἄφοος τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς ἀποβολῆς τοῦ γ τὰ φιούρα καὶ ξερῶ ἐρωτηματικῶς ἀντὶ ζέρω γώ ;

Εἰς τὰ παστούνιν, πύρα κλ προσθ. τὰ πουρὸν (τὸν ἐν Ἀθήναις κομό, bureau) καὶ παρπούνια (τὰ ἐντελέστερα λέγονται στρίγλες).

Εἰς τὰ τουρκικὰ πάρμου, ὄζα, ἄκιαπα τὰ κκέσκε (μου) = εἴθ' ὤφελε, ἴσιολα δῆθεν.

Εἰς τὰ ῥεshπέρης, πιshτίν προσθετέα τὰ πεshκέχιν (δῶρον) καὶ μουshτερῆς,

Εἰς τὰ Καλακκίδης, Πεζίκκης Μαλικκίδης, Πατίκκης.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

1.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ
ΤΡΥΦΩΝ
ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ
ΜΕΛΙ ΤΙΩΝ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ
ΠΟΠΛΛΣ

ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ
ΜΑΡ ΚΟΣ
ΑΝ Π ΕΕ ΛΕ Λ ΑΟ ΣΣ
Ν Μ Ψ

ΤΡΥΦΩΝ

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ

. . . . Σ
Δ ΙωΙ Μ Ε Α Σ

ΑΜ . . . .
ΕΥ . . . .
. . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΜΙΚΥΘΙΩΝ
ΧΑΙΡΕ ΑΣ

ΚΟΡΡΑ ΓΟΣ
ΑΓΑΘΟ ΚΛΗΣ
ΜΕΝΕΣΤΡΑΤΟΣ
ΚΛΩ ΔΙ ΟΣ

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ

Ἡ ἐφηβικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ κεχαραγμένη ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης εἰς δύο τεμάχια τεθραυσμένης εὑρέθη ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν κήπῳ τοῦ Ἀναγνώστου Λιμπερίου, ὅπου καὶ ἡ ἐν σελ. 626ῃ τόμῳ

τετάρτῳ τῆς 'Αθηνᾶς δημοσιευθεῖσα. Ἡ πλὰξ εἶνε διῃρημένη δι' ὁριζοντίων γραμμῶν ἐξεχουσῶν ὀλίγον τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ εἶνε τὰ γράμματα κεχαραγμένα. ὅπερ ἡμεῖς διὰ τῶν ἁπλῶν γραμμῶν πως δηλοῦμεν. Τὰ γράμματα ἐνιαχοῦ εἶνε ἀπεξεσμένα καὶ διὰ τοῦτο μόλις ὁρατά, ὡς ἐν τῇ 11ῃ, 13ῃ, 14ῃ, 15ῃ, 16ῃ σειρᾷ, ὧν τινὰ ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν. Παρατηρητέον ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ ὁ χαράκτης ἔγραψεν Α ἀντὶ τοῦ Λ καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ τουναντίον Λ ἀντὶ τοῦ Α. Τὰ ἐν τῷ 9ῳ στίχῳ μικροτέρου σχήματος παρεμβεβλημένα γράμματα δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν τί λέγουσι. Τὰ γράμματα Ν, Μ, Ψ εἶνε κεχαραγμένα ἐντὸς τῶν ἐπ' αὐτῶν κειμένων μειζόνων τὸ μέγεθος γραμμάτων. Ἐν τῷ μέσῳ περίπου τοῦ εἰκοστοῦ στίχου ὅπου τὸ κενόν, εἶνε ἀπεικονισμένη λήκυθος καὶ κλάδος ἐλαίας, ἅπερ δεικνύουσιν ὅτι ὁ Κόρραγος ἐνίκησεν ἐν τοῖς ἀγῶσιν. Ὡς ἐκ τῆς ἑπομένης ἐπιγραφῆς, καίπερ μὴ πλήρους, ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὑρεθείσης εἰκάζομεν, ἐνταῦθα ἦτο γυμνάσιον.

2.

ΦΙ]ΛΟΚΑΙΣΑΡΚΑΙΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣΓΥΜΝΑΣ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ μεγάλης μαρμαρίνης πλακός.

3.

ΗΒΟΥΛΗΚΑΙΟΔΗΜΟΣ

Καὶ αὕτη εὑρέθη ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, εἶνε δὲ γεγραμμένη ἐπὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν τετραγώνου βάσεως.

4.

Ι Σ Α Τ Ο Ρ Ν Ι
Α Σ Κ Α Ι Τ Ο Υ Υ Ι
ΟΥΑΥΤΗΣΖΩΠΥΡΟΥ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐπὶ βάσεως μαρμαρίνης γεγραμμένη ἐξήχθη ἐκ τοῦ Εὐρίπου.

5.

Τ Ο Π[Ο Σ
Ε Υ Φ Α Ν Ο Υ Σ

Αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ βράχου κειμένου ἐπὶ τῆς εἰς Ἐρέτριαν ὁδοῦ ὀλίγον πορρωτέρω τῆς 12ης ἐπιγραφῆς τῆς ἐν σελ. 629ῃ τοῦ τετάρτου τόμου τῆς Ἀθηνᾶς δημοσιευθείσης.

6.

ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΣΚΑΙ·
ΑΘΥΡΜΙΣΣΑΡΑΠΙ
ΔΙΕΙΣΙΔΙΑΝΟΥΒΙ
ΔΙΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν ἐν τῷ ἀγρῷ Μουρτίκα. Ἐξ αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν μεγάλων θεμελίων λίθων τῶν ἐκεῖ εὑρεθέντων μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχεν αὐτόθι ναὸς Ἴσιδος Ἀνούβιδος καὶ Σαράπιδος, οἷς ὁ Ἀφροδίσιος καὶ ἡ Ἄθυρμις ἀνέθηκαν τὸ χαριστήριον τοῦτο. Ἡ πλὰξ εἶνε τετράγωνος, ἀλλὰ τὸ μέρος, ἐφ' οὗ κεῖνται τὰ γράμματα, ὂν σχήματος ἐλλειψοειδοῦς μετὰ προεκβολῆς ἑκατέρωθεν πρὸς τὰς βραχυτέρας πλευρὰς τοῦ τετραγώνου, ἧς τὸ μὲν πρὸς τὰ γράμματα μέρος στενώτερον, ἡ δ' ἀντικρὺ αὐτοῦ πλευρὰ εὐρυτέρα, ἐξέχει τοῦ ἄλλου ἐδάφους. Εὑρέθη δὲ ἡ πλὰξ εἰς δύο τεθραυσμένη. Σημειωτέον ὅτι τὸ ὄνομα Ἄθυρμις δὲν εὕρομεν ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἐξουσιασταὶ — Ἐξ οὗ ἔσται.

Εἰς Αἰσχύλου Περσῶν στίχον 1002 ἐσώθη σχόλιον ἐκδεδομένον ὑπό τε τοῦ Dindorf καὶ τοῦ Wecklein ὧδε:

«ἀγρόται στρατοῦ] γράφεται καὶ ἀκρόται ἐξ οὗ ἔσται ἀπὸ τοῦ ἄκρου· εἰ δὲ ἀγρόται ἀπὸ τοῦ ἄγειν καὶ ἀγείρειν»· καὶ πάλιν: «οἱ ἄρχοντες· εἰ δὲ ἀκρόται, οἱ ἄκροι».

Οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ἡμεῖς ὅτι τὸ ἀδιανόητον ἐξ οὗ ἔσται μεταγραπτέον ἐξουσιασταί, ἧς λέξεως καὶ ἀλλαχοῦ ποιοῦνται χρῆσιν οἱ σχολιασταὶ ὡς ἄλλοτε θὰ δειχθῇ.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Π. Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΑΙ ΕΚ ΜΕΡΩΝ ΔΥΟ ΚΑΙ ΕΙΚΟΣΙ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

---

1. Μέγα ποιοῦνται — μεταποιοῦνται.

Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ κεῖται Λόγ. ΚΖ', σελ. 332 α' (σελ. 400, 10 Διν δ.) «Καὶ ὑπὲρ μὲν τῶν λόγων αὐτῶν οὐδὲ εἷς λόγος αὐτοῖς· εἰ δὲ ἡ πόλις ἀρχαία καὶ παλαιῶν γέμουσα μυθολογημάτων, τοῦτο ἐξετάζουσί τε καὶ μεταποιοῦνται».

Πολλάκις ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Θεμιστίου ἐντυγχάνει τις τῇ λέξει *μεταποιεῖσθαι*, οἷον σελ. 24 γ' «ἆρ' ἂν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, δοκοίην χρέους ἀποστερῶν φιλοσοφίας ἐνδίκως *ματαποιεῖσθαι*;» καὶ σελ. 34 α' «τὸν Ὄσιριν κατακόψας *μετεποιεῖτο* ἀρχῆς οὐδὲν προσηκούσης» καὶ σελ. 86 α' «τῶν ὁπλιτῶν ἕκαστος καὶ τῶν ἱππέων — *μεταποιεῖται* τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ φιλοτιμίας» καὶ σελ. 233 δ' «οὐ ἐγὼ πάνυ γλίχομαι καὶ *μεταποιοῦμαι*» καὶ σελ. 247 γ' «προεδρίας τε *μεταποιούμενος* καὶ ἀξιῶν ὡς ἐν βοσκήμασιν ἄνθρωπος εἶναι» καὶ σελ. 251 α' «τὸν τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ ἀσωμάτου οὐσίας *μεταποιούμενον*» καὶ σελ. 255 γ' «οὐδὲ *μεταποιεῖται* τῆς κιθάρας ἡ Καλλιόπη» καὶ σελ. 285 δ' «εἰ ἐμπορίας *μετεποιούμην*» καὶ σελ. 292 γ' «ὅστις οὖν φιλοσοφίας *μεταποιούμενος* κτλ.» καὶ σελ. 295 β' «εἰ χρηστοῦ τινος ἕτερος *μεταποιοῖτο*» καὶ σελ. 306 δ' «εἰ μή τι καὶ ἀρετῆς *μεταποιουμένους* ἔγνωμεν» καὶ σελ. 329 β' «οὐδὲ ἄλλῳ τῳ συγχωροῦσα *μεταποιεῖσθαι* τῆς τέχνης». Πρβ. καὶ σελ. 187 β' «μᾶλλον *μεταποιητέον* τῷ βασιλεῖ ἢ βασιλεὺς τῆς Θέμιδος ἢ τῆς Ἐνυοῦς».

Ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις τούτοις κάλλιστ' ἔχει τὸ *μεταποιεῖσθαι*, ὃ παραπλήσιόν τι δηλοῖ τῷ *ἀντιποιεῖσθαι*. Φέρεται δὲ καὶ διττὴ γραφὴ ἐν σελ. 99 δ' «ὁ τὸν πώγωνα καθειμένος καὶ τοῦ φιλοσοφωτάτου τῶν βασιλέων *ἀντιποιούμενος*» καὶ *μεταποιούμενος*.

Ἀλλ' ἥκιστα ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος λέξις εὐαρμοστεῖ ᾗ ἐν ἀρχῇ παρεθέμεθα ῥήσει «εἰ δὲ ἡ πόλις ἀρχαία καὶ παλαιῶν γέμουσα μυθολογημάτων, τοῦτο ἐξετάζουσί τε καὶ *μεταποιοῦνται*». Τίς ποτε δύναται νὰ νοήσῃ τὸ *τοῦτο ἐξετάζουσί τε καὶ μεταποιοῦνται* (*αὐτοῦ*) ἤτοι *ἀξιοῦσι μετεῖναί σφισιν* (*αὐτοῦ*); Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Θεμιστίου *μεΤαποιοῦνται* ἀλλὰ *μέΓα ποιοῦνται*. Παντὶ δὲ καταληπτόν, νομίζομεν, ὑπάρχει τὸ «τοῦτο ἐξετάζουσί τε καὶ *μέγα ποιοῦνται*», τουτέστι: *περὶ πολλοῦ ποιοῦνται*.

Ἐγένετο δὲ χρῆσις τοῦ *μέγα ποιεῖσθαι* καὶ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ῥωμ.Ἀρχ.σελ. 102 «ἧς μέγα ἐποιοῦντο ἄρχειν» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀππιανοῦ σελ. 84, 24 Μενδ. «ὁ Σκιπίων πυνθανόμενός τε καὶ μέγα ποιούμενος ἐπὶ Καρχηδονίοις (ἐπὶ Καρχηδονίους) προσλαβεῖν καὶ βεβαιώσασθαι Σύφακα» καὶ σελ. 91, 1 «οἱ Καρχηδόνιοι μέγα ποιούμενοι Σύφακα ἐπὶ Ῥωμαίους προσλαβεῖν» καὶ σελ. 176, 22 «ἀνέστρεφεν ἐς Καπύην μέγα ποιούμενος μὴ περιιδεῖν πόλιν μεγάλην— ὑπὸ Ῥωμαίοις γενομένην» καὶ σελ. 202, 25 «αἰσθανόμενοι δ' οἱ Καρχηδόνιοι καὶ μέγα ποιούμενοι ἐς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον Σύφακα προσλαβεῖν» καὶ σελ. 232, 13 «ἀεί τε πλησιάζων καὶ μέγα ποιούμενος αἰχμάλωτον Ἀννίβαν ἀγαγεῖν Σκιπίωνι». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μόνοις τοῖς δυσὶ τελευταίοις χωρίοις ἔμεινεν ἡ γραφὴ ἀδιάφθορος, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀνεγνώσθη κακῶς ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων *μεταποιούμενος* ἀντὶ τοῦ *μέγα ποιούμενος* καὶ *μεταποιούμενοι* ἀντὶ τοῦ *μέγα ποιούμενοι*. Ἴδε Σχουειγαισῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀππιανοῦ Τόμ. Γ', σελ. 240.

Ἔχομεν δὲ καὶ ἐκ δοκίμων συγγραφέων μαρτύρια τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς. Ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρρήθη ἐν Κύρου Παιδείᾳ βιβλ. Ε', γ', 19 «ἐγὼ μέγα ποιοῦμαι φίλιον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις καταλείπων», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Γ', 42 «ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς μέγα ποιεύμενος ταῦτα ἤιε ἐς τὰ οἰκία» καὶ βιβλ. Ε', 24 «μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι» καὶ βιβλ. Η', 3 «μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα» καὶ βιβλ. Θ', 111 «ἐγὼ

δέ, βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς». Φέρεται δ' ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ καὶ γραφὴ *μεγάΛΑ μὲν ποιεῦμαι*, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ *μεγάΛΑ ποιεύμενος*. Ἅπαντα δὲ τἀντίγραφα ἔχουσιν ἐν βιβλ. Α', 119 «Ἅρπαγος μὲν—προσκυνήσας καὶ *μεγάΛΑ ποιησάμενος* ὅτι τε ἡ ἁμαρτάς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι κτέ.» (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 1116 Γαισφ. καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Β', σελ. 89 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 377 ἐκδ. β'). Ὁ Ναβῆρος νομίζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1854, σελ. 489 ὅτι ἀναγκαίως ἔχει νὰ γραφῇ *μέγα ΤΙ πεποιημένοι κατὰ τὸ δεινόν ΤΙ ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου καὶ δεινόν· ΤΙ ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν* (Πρβ. καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Δ', σελ. 5 ἐκδ. β'). Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ὅτι οὐδέποτε ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῇ προκειμένῃ φράσει τῷ πληθυντικῷ *μεγάλα* ἐχρήσατο. Τάδε γράφει ὁ μέγας κριτικὸς ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1883, σελ. 88 «I. 119: Ἅρπαγος—μεγάΛΑ ποιησάμενος ὅτι—ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο. Quod in Attica dicitur περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, apud Herodotum est μέγΑ ποιέεσθαι, non μεγάΛΑ. Omnes libri servant V. 24: μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, et VIII. 3: μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα. Sed vitiose IX. 111: μεγάΛΑ μὲν ποιεῦμαι ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ubi R habet verum μέγΑ μέν. Contra III. 42: μέγα ποιεύμενος ταῦτα vitiose in R scriptum est μεγάΛΑ».

Ὁμοίας ἐννοίας τῷ *μέγα ποιεῖσθαι* ἔχεται τὸ *πρᾶγμα ποιεῖσθαι*, ὃ ἀπαντᾷ παρ' Ἡροδότῳ βιβλ. Ζ', 150 «ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι». Πρβ. καὶ βιβλ. ϛ', 63 «τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι, πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παραυτίκα» (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 868 Γαισφ.).

Ὡς δὲ λέγεται *μέγα ποιεῖσθαι*, οὕτω καὶ *δεινὸν ποιεῖσθαι*. Ἡρόδ. Α', 127 «δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι» καὶ Δ', 147 «ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων» καὶ βιβλ. Θ', 110 «ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο τοῦτο μὲν ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδοῦναι». Πρβ. καὶ Θουκυδ. ϛ', 60 «δεινὸν ποιούμενοι πρότερον εἰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας σφῶν τῷ πλήθει μὴ εἴσονται κτέ.». Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ *δεινόν ΤΙ ποιέεσθαι*, οἷον βιβλ. Γ', 155 «δεινόν ΤΙ ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν» καὶ βιβλ. Η',

15 «δεινόν ΤΙ ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι» καὶ 93 «δεινὸν γάρ ΤΙ ἐποιεῦντο γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι». Παραπλησίαν τῷ *δεινόν ΤΙ ποιέεσθαι* ἔννοιαν ἐμφαίνει τὸ *δεινὸν χρῆμα ποιέεσθαι* βιβλ. Η', 16 «δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τράπεσθαι».

Ὁ Ναβῆρος δοξάζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1855, σελ. 21-2 ὅτι εἶπεν ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἐν βιβλ. Α', 127 *δεινόν ΤΙ ποιεύμενοι* καὶ ἐν βιβλ. Δ', 147 *δεινόν ΤΙ ποιεύμενος*. Ἐν βιβλ. Ε', 42 φέρεται διττὴ γραφή, «ὁ Δωριεὺς *δεινόν ΤΕ* ποιεύμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι» καὶ «*δεινόν ΤΙ* ποιεύμενος». Ὁ Ναβῆρος ἀναγινώσκει «ὁ Δωριεὺς *δεινόν ΤΙ ποιεύμενος* ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι» ἐκβάλλων ὡς παρεγγεγραμμένον τὸ *καὶ οὐκ ἀξιῶν*. Ἀλλ' ὁμοίαν τῇ Ἡροδοτείῳ ῥῆσιν βλέπει τις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Α', 102 «δεινὸν ποιησάμενοι καὶ οὐκ ἀξιώσαντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων τοῦτο παθεῖν». Ὡς δὲ προσέθηκεν ὁ Ναβῆρος ἐν οἷς ἐμνημονεύσαμεν χωρίοις τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν ΤΙ, οὕτως ἐξήλειψεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κειμένου ἐν βιβλ. Ε', 33 «ὁ δὲ *δεινόν ΤΙ* ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς κτέ.» καὶ κατέστησεν αὐτὸ ὅμοιον τῷ μετ' ὀλίγα ἀπαντῶντι «πυθόμενος δὲ κάρτα *δεινὸν ἐποιήσατο* ὁ Μεγαβάτης καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ». Πρὸ τοῦ Ναβήρου περιέγραψε τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν ὁ Σχαιφῆρος, καθὰ ἐδήλωσε καὶ ὁ Βαίριος ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου Τόμ. Γ', σελ. 54. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι ἐν βιβλ. Θ', 33 τὰ μὲν ἄλλα ἀντίγραφα ἔχουσι «Σπαρτιῆται δὲ πρῶτα μὲν ἀκούσαντες δεινὰ *ἐποίευν* τε καὶ μετίεσαν τῆς χρησμοσύνης τὸ παράπαν», ἓν δὲ «δεινὰ *ἐποιεῦντο* καὶ μετίεσαν» (Ἴδε Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Δ', σελ. 273 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 29). Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1884, σελ. 382 «Post pauca pro δεινὰ ἐποίευν ΤΕ καὶ μετίεσαν τῆς χρησμοσύνης τὸ παράπαν, recipe ex R: δεινὰ ἐποιεῦνΤΟ καὶ μετίεσαν». Χρῆσιν τοῦ πληθυντικοῦ *δεινά* εὑρίσκομεν καὶ ἐν βιβλ. Δ', 33 «δεινὰ ποιευμένους εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμψεται κτέ.». Πρβ. καὶ Ξενοφ. Ἀναβ. ϛ', α', 11 «ὁρῶντες δὲ οἱ Παφλαγόνες δεινὰ ἐποιοῦντο τὰς ὀρχήσεις ἐν ὅπλοις εἶναι», περὶ οὗ ἴδε Λ. Δινδόρφιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 271, καὶ Ἀγαθ. Σχολαστ. Ἱστορ. Β', 10 (Ἱστορ. Ἑλλ. Μικρ. Δινδ. Τόμ.

Β', σελ. 196, 2) «δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ χειρώσοιτο καὶ τὴν Εὐρώπην». Παραδείγματα τοῦ *δεινὸν ποιεῖσθαι* ἐκ μεταγενεστέρων συγγραφέων μνημονεύονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Β', σελ. 954 Διδ. Πρβ. Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Η', 9 «δεινὸν γάρ, εἰ μὴ καὶ τὴν ὄψιν ἐμφορηθείη τῆς εἰς Χαρίκλειαν κολάσεως, ἐποιεῖτο», κτλ.

Φέρονται δὲ καὶ ἄλλαι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ φράσεις ὅμοιαι οὖσαι τῇ *μέγα ποιεῖσθαι* καὶ *δεινὸν ποιεῖσθαι*, οἷον *ὅσιον ποιεῖσθαι*, *πρεσβύτερα ποιεῖσθαι*, *συμφορὴν ποιεῖσθαι*, κτλ.

ὅσιον ποιεῖσθαι. Ἡρόδ. Β', 170 «τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα».

πρεσβύτερα ποιεῖσθαι. Ἡρόδ. Ε', 63 «τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν». Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Ε', 17 «πρεσβύτερα τούτων ἀμφοτέρων τὰ τοῦ θεοῦ ποιησάμενοι».

συμφορὰν ποιεῖσθαι, *συμφορὰν μεγάλην ποιεῖσθαι*. Ἡρόδ. ς', 61 «ὁρέουσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους» καὶ Η', 69 «συμφορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους» καὶ Ε', 5 «αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται» καὶ Ε', 35 «ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε συμφορὴν ποιεύμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι». Πρβ. καὶ Δ', 79 καὶ Ζ', 117 καὶ Η', 10 (Ἴδε Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Γ', σελ. 9 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 99 ἐκδ. β'). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ περὶ τῆς Περεγρ. Τελ. 12 «οἱ Χριστιανοὶ συμφορὰν ποιούμενοι τὸ πρᾶγμα πάντα ἐκίνουν ἐξαρπάσαι πειρώμενοι αὐτόν» καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβλ. Ζ', ιβ', 1 «ἐποιεῖτο συμφορὰν εἰ καὶ Καλλικράτει μεταδώσει τῶν λημμάτων».

ἀσπαστὸν ποιεῖσθαι. Ἡρόδ. Ε', 98 «ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο κτέ.». Ἴδε Ἀβίχτην εἰς *Ἡρόδ.* Ε', 63.

ἀνασχετὸν ποιεῖσθαι. Θουκυδ. Α', 118 καὶ Β', 21 «οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 794 ε' «οὐκ ἀνασχετὸν ἐποιήσατο» (Πρβ. Κουστῆρον ἐν τῷ *περὶ Ῥημ. Μέσ.* σελ. 55 ἐκδ. Οὐολφ.). Εἶπε δ' ὁ Πλούταρχος καὶ *δεινὸν ποιεῖσθαι καὶ οὐκ ἀνεκτὸν* ἐν Θησεῖ κεφ. Ζ', 1 «δεινὸν οὖν ἐποιεῖτο καὶ οὐκ ἀνεκτὸν ἐκεῖνον μὲν — καθαίρειν γῆν καὶ θάλατταν, αὐτὸν δὲ τοὺς ἐμποδὼν ἄθλους ἀποδιδράσκειν». Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Κοραῆ εἶνε γεγραμ-

μένον *αὐτὸν — ἀποδιδράσκειν*. Ἄλλοι δ' εἴκασαν *αὐτόΣ*. Ἀκριβέστατα περὶ τῆς ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις συντάξεως θὰ διαλάβωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

ἕρμαιον ποιεῖσθαι. Πλάτ. Γοργ. σελ. 489 β' «οὐκ αἰσχύνει—ἐάν τις ῥήματι ἁμάρτῃ, ἕρμαιον τοῦτο ποιούμενος;». Φιλόστρ. σελ. 119 «ὁ δὲ ἕρμαιόν γε ἐποιήσατο τὸν λόγον». Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Η', 9 «ἕρμαιον ἁπάντων ποιουμένων ἐλευθέραν εὑρεθῆναι τῶν ἐγκλημάτων Χαρίκλειαν» καὶ Θ', 17 «ἕρμαιον τὸ ἐκείνων θράσος ποιούμενοι». Ἴδε καὶ Βάστιον εἰς *Ἀρισταίν*. σελ. 498 Βοισσ. καὶ Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ. Ἡρωϊκ.* σελ. 654.

εὕρημα ποιεῖσθαι. Ξενοφ. Ἀναβ. Β', γ', 18 «εὕρημα ἐποιησάμην εἴ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναι ἐμοὶ ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα». Φιλόστρ. σελ. 22 «εὕρημα δὲ τοὺς μάγους ἐποιεῖτο» καὶ σελ. 751 «αἱ δ' εὕρημα ποιησάμεναι τοὺς ξένους». Ἴδε Κυννῆρον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 152.

οἰωνὸν ποιεῖσθαι. Πλάτ. Νόμ. σελ. 702 γ' «τὸ νῦν ἐμοὶ ξυμβαῖνον — οἰωνόν τινα ποιοῦμαι».

αἴσιον ποιεῖσθαι. Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Αὐλ. 607 «ὄρνιθα μὲν τόνδ' αἴσιον ποιούμεθα».

πάρεργον ποιεῖσθαι. Εὐριπίδ. Ἠλ. 62 «τεκοῦσα δ' ἄλλους παῖδας Αἰγίσθῳ πάρα πάρεργ' Ὀρέστην κἀμὲ ποιεῖται δόμων». Πρβ. Ἑκάβ. 300 «διδάσκου μηδὲ τῷ θυμουμένῳ τὸν εὖ λέγοντα δυσμενῆ ποιοῦ φρενί» (Πρβ. Πφλούγκιον εἰς *Εὐριπ. Ἑκάβ.* σελ. 40 ἐκδ. β'). Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει (Λεξ. Βινδοβ.) σελ. 160,7 «*Ποιοῦμαι*: καὶ ἀντὶ τοῦ *ἡγοῦμαι*. Εὐριπίδης· μηδὲ τῷ θυμουμένῳ τὸν εὖ λέγοντα δυσμενῆ ποιοῦ φρενί. Καὶ θεολόγος· καὶ ἀντὶ βαπτίσματος ποιεῖται τὴν ὁρμὴν τοῦ βαπτίσματος». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἀποσπάσμασι τοῦ Εὐριπίδου σελ. 434, 256 ἐκδ. Ναυκ. β' «μακάριος ὅστις νοῦν ἔχων τιμᾷ θεὸν καὶ κέρδος αὐτῷ τοῦτο ποιεῖται μέγα». Ὁ Ἑρουερδὴν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Εὐριπίδου Ἴωνος σελ. 227 ἀναγινώσκει «καὶ κέρδος αὐτῷ τοῦτο *γίγνεται* μέγα». Ἀλλ' ὑπερμαχεῖ τῆς παραδεδομένης γραφῆς ὁ Φ. Γ. Σμιδίτιος ἐν ***Krit. Stud.*** Τόμ. Β', σελ. 455.

θαῦμα ποιεῖσθαι. Ἡρόδ. Α', 68 «τυγχάνεις θωῦμα ποιεύμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου» καὶ Η', 74 «θωῦμα ποιεύμενοι τὴν Εὐ-

ρυβιάδεω ἀβουλίην». Παυσαν. Ι', ιδ', 6 «θαῦμα οὖν ἐποιούμεθα εἰ ἀπηξίωσεν ἐκείνου μόνου μὴ προσέσθαι τὰ ἀπὸ τῶν Μήδων». Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γνώμη, καθ' ἣν τὸ *θαῦμα ποιεῖσθαι* ἰσοδυναμοῦν τῷ *θαυμάζειν* συντάσσεται ὁμοίως τούτῳ. Καὶ περὶ μὲν τῆς συντάξεως ταύτης θὰ γράψωμεν ἱκανὰ ἀλλαχοῦ. Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε ὅτι εἶπεν ὁ Παυσανίας καὶ «ὅτι μὲν ἄγαλμά οἱ παρέστηκεν Ἀθηνᾶς *οὐδὲν θαῦμα* ἐποιούμην τὸν ἐπὶ Ἐριχθονίῳ ἐπιστάμενος λόγον» (βιβλ. Α', ιδ', 6).

φαῦλον ποιεῖσθαι. Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', κε', 8 «Ἀλέξανδρος οὐ φαῦλον ποιησάμενος τὸ τῆς χελιδόνος» καὶ Γ', κδ', 5 «ἔνδηλος ἐγεγόνει οὐ φαῦλον ποιούμενος σῶσαι τοὺς ἄνδρας».

καλὸν ποιεῖσθαι. Πλούτ. Ἆγ. Ϛ', 1 «καλὸν ὁ Ἆγις, ὥσπερ ἦν, ποιούμενος». Πρβ. καὶ Κλεομ. ΙϚ', 2 «δικαίαν ἐποιοῦντο τὴν ἀξίωσιν τῶν Λακεδαιμονίων» καὶ Βροῦτ. Ϛ', 5 «τὴν ὑπὸ τῶν αναισχύντως λιπαρούντων ἧτταν—αἰσχίστην ἀνδρὶ μεγάλῳ ποιούμενος» καὶ Λυσ. Β', 3 «ὃ πολιτικῆς δεινότητος οὐ μικρὸν ἔνιοι ποιοῦνται μέρος» καὶ ΚΗ', 4 «ἃ τεκμήρια τῆς Ῥαμαδάνθυος αὐτόθι κατοικήσεως Ἁλιάρτιοι ποιοῦνται» καὶ Ὄθων. Δ', 5 «καὶ τὸ περὶ τὸν Θύμβριν δὲ σύμπτωμα σημεῖον ἐποιοῦντο οἱ πολλοὶ μοχθηρόν». Ἴδε καὶ Σχοιμαννὸν εἰς *Πλουτ. Ἆγ. καὶ Κλεομ.* σελ. 108.

δεύτερα ποιεῖσθαι. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 162 ε' «ἅπαντα δεύτερα τοῦ ζητεῖν (γρ. ἴσ. *μετελθεῖν*) τὸν φόνον ἐποιοῦντο». Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Β', 22 «ὡς πάντα δεύτερα αὐτῆς ποιεῖται».

Ὡς δ' εἶπεν ὁ Ἀρριανὸς *οὐ φαῦλον ποιούμενος* καὶ *οὐ φαῦλον ποιησάμενος*, οὕτω καὶ ὁ Θεμίστιος Λόγ. σελ. 332 γ' «τὰ ἐνθάδε τις μουσεῖα *φαῦλα ποιεῖται* καὶ ἀτιμάζει» καὶ σελ. 69 β' «τοῦτον ἐγὼ τὸν νόμον *οὐ φαυλότερον ποιοῦμαι* τῆς Περσῶν φιλίας». Ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται φράσεις ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Θεμιστίου, οἷον σελ. 54 β' «τὰ ξένια τῶν Μουσῶν *οὐκ ἀτιμότερα* τῶν τοῦ Ἡφαίστου *ποιεῖται*» καὶ σελ. 70 γ' «ἣν ἁπασῶν ἐγὼ πανηγύρεων *τιμιωτάτην ποιούμενος* κτέ.» καὶ σελ. 218 γ' «*ἐντιμότερον* ὡς τὰ πολλὰ *ποιουμένους* τὸ δοκοῦν τοῦ ὄντος» καὶ σελ. 132 γ' «ὃς μηδένα ἀνθρώπων ὅλως *ἀλλότριον* τῆς ἑαυτοῦ προνοίας *ποιεῖται*» καὶ σελ. 148 γ' «ἅπαντα δὴ ἴσης τὰ ἀδικήματα δίκης *ἄξια ἐποιήσω*, ἀλλὰ πάμπολυ διαφέρειν ὑπέλαβες τὸ κακοῦργον τοῦ ἀνοήτου». Πρβ. καὶ σελ. 87

γ' «πάντως οὐδὲ οὗτοι *φαύλης μερίδος* ἑαυτοὺς *ποιήσονται*» καὶ σελ. 354 δ' «*ἀντὶ τῶν ὑψηλοτάτων θρόνων ποιοῦμαι* τὰς τοῦ θεοειδεστάτου Θεοδοσίου φωνάς». Ἄξιον μνείας νομίζομεν καὶ τὸ τοῦ Παυσανίου βιβλ. Ι', κα', 6 «*ἐποιοῦντό τε ἐπ' ἴσης* γῆς σφᾶς τυχεῖν ἢ θηρία αὐτῶν ἐμφορηθῆναι».

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ἀρριανοῦ βιβλ. Α', ζ', 4 διττὴ φέρεται γραφή, «τῶν Θηβαίων τὸ τόλμημα οὐ φαῦλον *ποιουμένῳ*» καὶ «οὐ φαῦλον *ἡγουμένῳ*» (Ἴδε Ἐλλένδετον εἰς *Ἀρριαν*. *Ἀνάβ*. Τόμ. Α', σελ. 35). Καὶ ἐν τῷ Καίσαρι τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΛΔ', 2 πρὸς τῇ γραφῇ «τὴν μὲν φυγὴν οἱ ἄνθρωποι πατρίδα διὰ Πομπήϊον *ἡγοῦντο*, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καίσαρος στρατόπεδον ἐξέλειπον» ὑπάρχει καὶ ἡ «πατρίδα διὰ Πομπήϊον *ἐποιοῦντο*», ἣν προέκρινεν ὁ Σίντενις ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλουτάρχου Θεμιστοκλέους σελ. 70. Ἀλλ' ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Πλουτάρχου ἐτήρησε τὴν γραφὴν «πατρίδα διὰ Πομπήϊον *ἡγοῦντο*».

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν ταῖς εἰς Ἡλιόδωρον Σημειώσεσι σελ. 244 «Οὐχ ἅρπαγμα... ἡγεῖται τὸ πρᾶγμα: Ἀντὶ τοῦ, Ἡγεῖται, ἐν ταῖς ΚΑ καὶ ΑΑ γράφεται, Ποιεῖται· ὃ προέχειν τῆς ἑτέρας (καίπερ οὐ καταχωρίσαντες εἰς τὸ κείμενον) διατείνονται, ὅ, τε Κ καὶ ὁ Μ, τῇ τοῦ ὁμοίου παραθέσει (σελ. 274 καὶ 321). ἐνδέχεται μέντοι τὸν Ἡλιόδωρον, ἐν ἄλλοις εἰπόντα Ἅρπαγμα ποιεῖσθαι, ἐνταῦθα, ἢ ποικίλαι (γρ. *ποικῖλαι*) βουλόμενον τὰ τῆς συνθέσεως, ἤ, ὃ καὶ μᾶλλον εἰκός, εἰς τὴν χριστιανικὴν ἰδέαν τοῦ λόγου λεληθότως ὑποφερόμενον εἰπεῖν, Ἅρπαγμα ἡγεῖσθαι, κατὰ τὸ (Φιλιππησ. Β, ϛ'), *Οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ*».

Ἄξια παραθέσεως ὑπολαμβάνομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Βαστίου εἰρημένα ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 120 «Δεινὸν *ἐποιήσατο* μὴ οὐκ ἀμῦναι: Xylander, *indignum facinus se facturum putavit, si* etc. Verbis idem inest sensus, ac si scripsisset auctor δεινὸν ἡγήσατο τὸ μὴ οὐκ ἀμῦναι. Ita Parthenius cap. XVIII. p. 49. Usurpatur quoque ἕρμαιον *ποιεῖσθαί τι* pro *ἡγεῖσθαι*. Vid. Corayus ad *Heliod.* p. 244». Πρβ. Διόδ. Σικ. Γ', νε', 3 «*δεινὸν ἡγούμενος* εἰ—περιόψεταί τινα τῶν ἐθνῶν γυναικοκρατούμενα», κτλ.

Παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ Τόμ. Α', σελ. 567 κεῖται «νομίζω

δ' ἔγωγε πάντας μὲν προσήκειν ἀποδέχεσθαι τῶν δι' εὔνοιαν ὁτιοῦν λεγόντων καὶ μηδένα ὀχληρὸν *ποιεῖσθαι* τῶν τοιούτων». Μετεβλήθη δ' ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1877, σελ. 75-6 τὸ *ΠΟΙεῖσθαι* εἰς τὸ *'ΗΓεῖσθαι*. 'Αλλ' ἀπεδοκίμασε τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁ Φ. Γ. Σμιδίτιος ἐν *Krit. Stud.* Τόμ. Β', σελ. 455.

'Εμνημονεύσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μαρτύρια τοῦ *εὕρημα ποιεῖσθαι*. Φέρομεν δ' ἐνθάδε καὶ τοῦ *εὕρημα ἡγεῖσθαι* παράδειγμα ἐκ τοῦ Λυσίου 'Αποσπ. 16 Κοβ. «ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ μὴ εὕρημα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμήν». Λέγεται δὲ καὶ *ἕρμαιον ἡγεῖσθαι* ἢ *ἡγεῖσθαι εἶναι* καὶ *ἕρμαιον νομίζειν* καὶ *ἕρμαιον λογίζεσθαι*, οἷον Λιβάν. Τόμ. Β', σελ. 303, 19 «ἕρμαιον αὐτῶν τὴν τῆς πόλεως ἀτυχίαν ἡγησάμενοι». Πλάτ. Συμποσ. σελ. 271 α' «ἕρμαιον ἡγησάμην εἶναι καὶ εὐτύχημα ἐμὸν θαυμαστόν». Δημοσθέν. σελ. 986, 6 «τὴν ἡμετέραν ἀπειρίαν—ἕρμαιον νομίσαντες ἑαυτῶν». 'Αρισταίν. 'Επιστ. Α', 19 (σελ. 93 Βοισσ.) «ἡ μὲν οὖν μήτηρ ἕρμαιον αὐτῇ καὶ εὐτύχημα λογίζεται τοῦτο». Πρβ. καὶ Θεμίστ. Λόγ. σελ. 104 γ' «τό γε μὴ τὰ αὐτὰ παθεῖν τοῖς πολλοῖς *κέρδος ἡγήσονται*».

Εἶνε δὲ καὶ *συμφορὰν ἡγεῖσθαι* εἰρημένον παρὰ τῷ Πλάτωνι Φαίδ. σελ. 84 ε' «ὡς οὐ ξυμφορὰν ἡγοῦμαι τὴν παροῦσαν τύχην». Πρβ. καὶ Ξενοφ. 'Αγησ. Ζ', 4 «*συμφορὰν νομίζοντα* τὸ νικᾶν ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας πολέμῳ» καὶ ΙΑ', 9 «μείζω δὲ *συμφορὰν ἔκρινε* τὸ γιγνώσκοντα ἢ ἀγνοοῦντα ἀμελεῖν τῶν ἀγαθῶν».

Γίνεται δ' ὑπὸ τῶν 'Ελλήνων χρῆσις καὶ τοῦ *δεύτερα ἡγεῖσθαι* καὶ τοῦ *δεύτερα τίθεσθαι* καὶ τοῦ *δεύτερον ἄγειν*, οἷον Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. 351 «δεύτερ' ἡγεῖται τὰ τῆς οἴκοι διαίτης» καὶ Φιλοκτ. 1442 «τἄλλα πάντα δεύτερ' ἡγεῖται πατὴρ Ζεύς». Φιλόστρ. σελ. 740 «πάντα δεύτερα ἡγουμένους τοῦ πλεῖν». Λέων Διάκ. σελ. 41, 20 «τῷ τοι καὶ δεύτερα τὰ φθάσαντα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἡγούμενος». Πολύβ. ΛΒ', ι', 9 «ἐν ᾗ σὺ πάντα τἄλλα δεύτερα θέμενος ἐμοὶ προσέξεις τὸν νοῦν». Διόδωρ. Σικελ. ΛΑ', 14 «οὗτος δὲ τῆς νίκης πάντα δεύτερα τιθέμενος οὐ μόνον ἐκ μεγάλων κινδύνων ἐρρύσατο τὴν βασιλείαν». Λουκιαν. Συμποσ. ἢ Λαπίθ. 9 «εἰ γάρ με —δεύτερον ἄξεις τουτουὶ ἀνδρός». Λιβάν. 'Επιστ. 313, σελ. 151 «βουλοίμην δ' ἂν

σε (τὸ) τῶν σαυτοῦ μέγιστον μήτ' ἀγνοεῖν μήτε εἰδότα δεύτερον ἄγειν ἑτέρου». Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Ψευδολουκιανῷ Δημοσθ. Ἐγκωμ. 34 εἶνε εἰρημένον κατ' ἐνεργητικὴν φωνὴν «τῆς ὅπλων βίας τὴν τοῦ λόγου πειθὼ καὶ τὸ τῆς γνώμης ἐμβριθὲς οὐδαμῇ *τιθεὶς δεύτερον*». Πρβ. καὶ Θεμίστ. Λόγ. σελ. 193 β' «ἐγὼ δὲ *οὐ φαυλότερον τίθημι* τούτων τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀλεξάνδρου τροπαίων».

Ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Λιβανίου εὕρομεν καὶ τὸ *μέγα ἄγειν* καὶ *μεῖζον ἄγειν* σελ. 162 (Ἐπιστ. 334) «οἱ δὲ τὴν αὐτοῦ τοῦ δυναστεύοντος θέαν καὶ τῶν λίθων, οἷς ἐκεκόσμητο, μέγα ἦγον» καὶ σελ. 695 (Ἐπιστ. 1527) «ἐπεὶ καὶ σφῶν αὐτῶν μεῖζον ἄγουσι τὸ τῶν παίδων ἄνθρωποι». Πρβ. καὶ Πλούτ. Νικ. Ζ', 1 «*μέγα* μέν, ὥσπερ ἦν, *ἡγούμενοι* τὸ λαβεῖν αὐτοὺς Ἀθηναῖοι».

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ϞΖ', 14 φέρεται:

φιλοῦσι γάρ τοι τῶν μὲν ὀλβίων βροτοὶ
σοφοὺς ἡγεῖσθαι τοὺς λόγους, ὅταν δέ τις
λιτῶν ἀπ' οἴκων εὖ λέγῃ πένης ἀνήρ,
γελᾶν.

Ἀλλ' οὐδαμῶς τὸ *ἡγεῖσθαι* συνᾷδον τῷ μέτρῳ μετετύπωσεν ὁ Βαλκενάριος ἐν τῇ Διατριβῇ σελ. 8 εἰς τὸ *τίθεσθαι*. Γράφει δ' ἐν τοῖς ἔπειτα (σελ. 8-9) ὁ ἐπιφανέστατος κριτικὸς τάδε· «*Putare*, *reputare*, τὸ ἡγεῖσθαι saepe veteribus dicitur Τίθεσθαι ob eam rationem, quam indicarunt *Casaubonus*, et *Hemsterhusius* in *Misc. Obs.* V, 3, p. 66. — In versu Medeae 572, Τὰ λῷστα καὶ κάλλιστα πολεμιώτατα Τίθεσθε· scribi etiam ab *Euripide* potuit Ἡγεῖσθε· sic paulo ante, πάντ' ἔχειν νομίζετε. *Soph.* Elec. v. 1282, Δαιμόνιον αὐτὸ τίθημ' ἐγώ. Philoct. v. 513, τὸ κείνων Κακὸν τῷδε κέρδος Μέγα τιθέμενος· *illorum damnum huic velut in lucro ponens*, vel *in lucri rationes referens*: proximum accedit ad illud hoc in *Xenophontis* qui dicitur Agesil. p. 66, ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἡγούμενος πολίτην, — σώζεσθαι δὲ πάντας κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ τιθεὶς εἰ καὶ ὁ μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο. Sapiunt et ista Sophistam, qui meminerat ἡγεῖσθαι et τίθεσθαι vel τιθέναι in multis loquendi formis promiscue poni:

Heliodor. VIII, p. 404, 30, φιλίους μᾶλλον ἢ πολεμίους τοὺς ἐπιόντας ἐπιτιθεμένη· paulo post, pro τίθεσθαι, πείθεσθαι ex Codicibus, hic scribendum τιθεμένη· sic V. p. 210, 14, *malum* ἀγαθὸν μέγιστον τιθέμενοι. et VIII, p. 375, 29». Πρβ. καὶ Ἡλιόδ. Η', 11 «οὐδὲ τελευτὴν ἂν τοῦτο ἐθέμην ἀλλὰ πάντων κακῶν ἀνάπαυλαν» καὶ Εὐριπίδ. Ἴων. 1191 «ὁ δ' — οἰωνὸν ἔθετο (τὴν βλασφημίαν)» καὶ Φοιν. 858 «οἰωνὸν ἐθέμην καλλίνικα σὰ στέφη», οὗ μνησθεὶς ὁ Ψευδοπλάτων Ἀλκιβ. Β', σελ. 151 β' ἐπήγαγεν «οὕτω δὲ κἀγὼ παρὰ σοῦ τὴν δόξαν ταύτην οἰωνὸν τίθεμαι», καὶ Νεόφρ. Ἀποσπ. 2, 1 Ναυκ. «βούλευσαι καλῶς πρὶν ἐξαμαρτεῖν καὶ τὰ προσφιλέστατ' ἔχθιστα θέσθαι» καὶ Διονύσ. Ἁλικαρν. περὶ Συνθέσ. Ὀνομ. σελ. 422 Σχαιφ. «γέλωτος ἄξιον αὐτὸ τίθεμαι» καὶ Ἐπίκτ. Ἀποσπ. ΝΒ' «τοῦτό με τὸ κίνημα οὐκ ἐᾷ τὴν ἡδονὴν θέσθαι ἀγαθὸν καὶ τέλος τοῦ βίου» καὶ Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 529 ε' «φοβουμένη καὶ ἀναξίαν ἑαυτὴν τιθεμένη» καὶ Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 105 «οὐ τὸ παθεῖν καὶ δοῦναι δίκην δεινὸν νομίζουσιν ἀλλὰ μὴ μείζω προσπαθεῖν κέρδος τίθενται». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡλιοδώρου μεταβαλὼν τὸ *ἐπιτιθεμένη* εἰς τὸ *ὑποτιθεμένη* ἔγραψεν ἐν ταῖς Σημειώσεσι σελ. 276 «Ὑποτιθεμένη: Διώρθωκα τὸ βάρβαρον Ἐπιτιθεμένη».

Ἐν στίχῳ τοῦ Σοφοκλέους βλέπει τις παρειλημμένα ἀδιαφόρως τὸ *τίθεσθαι* καὶ τὸ *ποιεῖσθαι*. Φιλοκτ. 590 «Α. Σὲ *θήσομαι* τῶνδ' αἴτιον. Β. *Ποιοῦ* λέγων». Πρβ. καὶ Ἀντιγόν. 188 καὶ 190.

Ἐν τοῖς τοῦ Θεμιστίου Λόγοις ἐλέχθη μὲν *ποιεῖσθαι σημεῖον* ἢ *σημεῖον ποιεῖσθαι* καὶ *ποιεῖσθαι τεκμήριον*, ἐλέχθη δὲ *σημεῖον τίθεσθαι*, οἷον σελ. 72 β' «τοῦτο τοίνυν αὐτὸ πρῶτον ποιοῦμαι τῆς ὑμετέρας φύσεως σημεῖον» καὶ σελ. 109 β' «οὔπω χρηστῆς φύσεως σημεῖον ποιοῦμαι» καὶ σελ. 315 β' «σημεῖον αὐτὸ ποιοῦμαι τοῦ μὴ εἰκῇ λέγειν ἃ λέγω» καὶ σελ. 48 γ' «τί τούτου ποιοῦμαι τεκμήριον;» καὶ σελ. 444, 7 Δινδ. «σημεῖον οὐκ ἀγεννοῦς τίθεμαι φύσεως». Πρβ. καὶ Στράβ. σελ. 230 «τοῦτο *τίθεται σημεῖον* τοῦ Ἑλληνικὸν εἶναι κτίσμα τὴν Ῥώμην».

Ὁ Σουίδας μνημονεύει ῥῆσιν, ἐν ᾗ εἶνε τεθειμένον τὸ *ἐνθύμιον θέσθαι* σελ. 368 Βεκκ. «Ἐνθύμιον: ἄπορον, σεμνόν, κατὰ νοῦν· καὶ

δὴ τὰ πραχθέντα ἔθετο *ἐνθύμιον* καὶ γενόμενος τῶν Μυρμιδόνων ἐγκρατὴς παραλύει τὸν Ἄκαστον τῆς ἀρχῆς». Ἀλλὰ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ φέρεται βιβλ. Ζ', 50, 4 «ἡ σελήνη ἐκλείπει — καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οἵ τε πλείους ἐπισχεῖν ἐκέλευον τοὺς στρατηγοὺς *ἐνθύμιον ποιούμενοι* καὶ ὁ Νικίας κτέ.» καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ βιβλ. ΝΗ', ς', 1 «τούτων οὖν τῶν τεράτων οὔθ' ὁ Σηϊανὸς οὔτ' ἄλλος τις *ἐνθύμιον ἐποιήσατο*» καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Α', σελ. 458 «*ἐνθύμιον ποιησάμενος* τὸ τοῦ χοῦ τοῦ ἐμφορουμένου» καὶ σελ. 527 «*ἐνθύμιον ποιοῦμαι* τὴν τοῦ ἐνυπνίου φωνήν». Πρβ. καὶ σελ. 549 καὶ Ἀππιαν. σελ. 415, 3 καὶ Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', ι', 3. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Β', 175 ἔχουσι τἀντίγραφα «τὸν δὲ Ἄμασιν *ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον* οὐκ ἐᾶν ἔτι προσωτέρω ἑλκύσαι», ἀλλ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 57 καὶ ἐν *Mnemos.* 1883, σελ. 156 καὶ 1886, σελ. 7 διατείνεται ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψεν *ἐνθύμιον ποιησάμενον*, οὐχὶ *ἐνθυμιστόν*, ὅπερ ἀνελλήνιστον ἀποκαλεῖ. Ἀποκατέστησε δὲ καὶ ὁ Βαίριος παρὰ τῷ Ἡροδότῳ Τόμ. Α', σελ. 822 ἐκδ. β' τὸν τύπον *ἐνθύμιον*. Περὶ τοῦ προκειμένου ὀνόματος ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόβητος καὶ ἐν *Observat. in Dion. Halic.* σελ. 29-30. Πρβ. καὶ Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Μέρ. Γ', δ', σελ. 408 ἐκδ. μεγ. καὶ Βουρέσχιον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Θ', σελ. 184.

Εὑρίσκεται δὲ τοῖς ῥήμασι *ποιεῖσθαι* καὶ *τίθεσθαι* καὶ τὸ *προὔργου* (*πρὸ ἔργου*) καὶ συχνότερον τὸ συγκριτικὸν *προυργιαίτερον* συντεταγμένον. Ὁ Σουΐδας γράφει σελ. 900 Βεκκ. «Προυργιαίτατον καὶ προυργιαίτερον — *Θέσθαι* προυργιαίτερον τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου τὴν ἐξ αὐτῶν παλαμήσασθαι σωτηρίαν. Ὅπερ ἕπεται φύσει ἀνθρώπων ἐν τοῖς τελευταίοις κινδύνοις τὰ σφέτερα προυργιαίτερα *τιθεμένων*, ἀνεχώρησαν» καὶ «Προυργιαίτερον — Πολύβιος· οὐδὲν προυργιαίτερον *ποιουμένου* κατὰ τὸν βίον τοῦ κυνηγετεῖν. Λέγεται δὲ καὶ πρὸ ἔργου. Ἀρριανός· μάλιστα δὲ φίλια τὰ κατὰ νώτου ἑαυτῷ τε καὶ τῇ στρατιᾷ καταλιπεῖν πρὸ ἔργου *ἐτίθετο* ὁ στρατηγός. Ὁ δὲ αὐτοκέλευστος ἐτόλμα ἰέναι τῶν πρὸς αὐτοκράτορος ἐπηγγελμένων προυργιαιτέραν τὴν ἀπὸ τῆς τύχης στενοχωρίαν *πεποιημένος*». Πρβ. καὶ «Προὔργου — Προὔργου *νενόμικα* καὶ τούτων κἀκείνων τὴν ἀμετρίαν φυγών, ὅσα προσῆκε ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις, ταῦτα προσαρμόσαι». Τὸ

χωρίον τοῦ Πολυβίου κεῖται ἐν βιβλ. Η', κζ', 6. Πρβ. καὶ βιβλ. Α', α', 6 «τίς δὲ πάλιν οὕτως ἐκπαθὴς πρός τι τῶν ἄλλων θεαμάτων ἢ μαθημάτων, ὃς προυργιαίτερον ἄν τι ποιήσαιτο τῆσδε τῆς ἐμπειρίας;» καὶ βιβλ. Β', ζ', 10 καὶ βιβλ. Δ', ξϛ', 2 καὶ οδ', 3. Εἶπε δ' ὁ Πολύβιος καὶ «μήτε νόμον μήτε στήλην μήτ' ἄλλο μηθὲν προυργιαίτερον νομίζειν τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως» ἐν βιβλ. ΚΔ', ια', 2.

Τῆς φράσεως *προυργιαίτερον ποιεῖσθαι* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ Τόμ. Β', σελ. 899,3 καὶ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου Τόμ. Α', σελ. 179, 5 καὶ Τόμ. Β', σελ. 578, 11 καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Τόμ. Β', σελ. 576 καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους Ἀρχιδ. 35 καὶ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Γ', 109, 2.

Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ ἀπαντᾷ Λόγ. σελ. 361,12 Δινδ. «οὐχ ὅτι αὐτὴ προὔργου ποιεῖται ἐνδιαιτᾶσθαι ταῖς γωνίαις» καὶ σελ. 455, 9 «τὸ μηδὲν τοῦ κοινῇ λυσιτελοῦντος προὔργου ποιεῖσθαι». Παράδοξος ἡμῖν φαίνεται ἡ ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ χρῆσις τοῦ ἀπολύτου *προὔργου* ἀντὶ τοῦ συγκριτικοῦ *προυργιαίτερον*.

Τοῖς ὑπὸ τοῦ Σουίδα μνημονευθεῖσι παραδείγμασι τοῦ *προυργιαίτερον-προυργιαίτερα τίθεσθαι* προστίθεμεν τὸ ἐκ τοῦ Ἡλιοδώρου Αἰθιοπ. Γ', 6 «ἀσχολίας ἄλλης προυργιαίτερον τίθεμαι τὸ κατ' αὐτόν».

Παρὰ τῷ Ἰσαίῳ εἶνε εἰρημένον ἐν τῷ περὶ τοῦ Ἀστυφ. Κλήρ. 25 «πολὺ γὰρ προυργιαίτερον *ἡγεῖται εἶναι* τὸ χρηματίζεσθαι ἢ τὴν ἐμὴν συγγένειαν». Πρβ. Συνέσ. Ἐπιστ. Δ', σελ. 162 δ' «τὸν ἐν θαλάττῃ θάνατον ἀκριβεστάτην ἀπώλειαν *εἶναι τιθέμενος*».

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἐπὶ παθητικῆς διαθέσεως παρελήφθη τὸ ῥῆμα *τίθεσθαι* ὑπὸ τοῦ Πολυβίου βιβλ. Β', νζ', 15 «καὶ μὴν τό γε τοὺς πολίτας ἀποκτιννύναι *μέγιστον ἀσέβημα τίθεται* καὶ μεγίστων ἄξιον προστίμων» καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 239 «ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις πόλεσι πλεῖστον τὸ εὐερκὲς *πρὸς ἀγαθοῦ τίθεται*, Πραινεστίνοις δὲ συμφορὰ γεγένηται διὰ τὰς Ῥωμαίων στάσεις». Τὸ ἐπίθετον *πλεῖστον* ἐξήλειψεν ὁ Κόβητος ἐν *Miscellan. Crit.* σελ. 129 ὡς παρέγγραπτον ὄν.

2. Μέγα — μετά, μετά — μέγα.

Πολλάκις τὸ ἐπίθετον *μέγα* κακῶς ἀναγνωσθὲν μετέπεσεν εἰς τὴν πρόθεσιν *μετά*, οἷον *μέγα συμβάλλεται — μετασυμβάλλεται*, *μέγ' ἤλιτεν — μετ' ἤλιτεν*, *πῶϋ μέγ' οἰῶν — πῶϋ μετ' οἰῶν*, *μέγα τοῦτ' ἄν — μετὰ τοῦτ' ἄν*, κτλ.

μέγα συμβάλλεται — μετασυμβάλλεται. Ὡς παρὰ τῷ Ἀππιανῷ ἐγράφη πλημμελῶς *μεταποιούμενος* καὶ *μεταποιούμενοι* ἀντὶ τοῦ *μέγα ποιούμενος* καὶ *μέγα ποιούμενοι*, οὕτω καὶ παρὰ τῷ Ψευδιπποκράτει περὶ Ἀδέν. ΙϚʹ «τοῖσι δὲ ἄρρεσι καὶ ἡ στενοχωρίη καὶ ἡ πυκνότης τοῦ σώματος *μετασυμβάλλεται* μὴ εἶναι μεγάλους τοὺς ἀδένας» ἀντὶ τοῦ *μέγα συμβάλλεται*. Ὁ Ἑρμερίνσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱπποκρ. καὶ Ἄλλ. Παλ. Ἰατρ. Λειψ. Τόμ. Γʹ, σελ. 195 ἔγραψε «μέγα ξυμβάλλεται ἐς τὸ μὴ εἶναι κτέ.».

μέγ' ἤλιτεν — μετ' ἤλιτεν. Ἐν τῇ Ἡσιόδου Ἀσπίδι στίχ. 79 πάντα σχεδὸν τἀντίγραφα ἔχουσιν «ἤ τι *μετ'* ἀθανάτους μάκαρας — ἤλιτεν Ἀμφιτρύων» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ἤ τι *μέγ'* ἀθανάτους μάκαρας κτέ.». Ὁ Ἑρμαννὸς ἀνέγνω «ἢ μέγα δή τι θεοὺς μάκαρας κτέ.».

πῶϋ μέγ' οἰῶν — πῶϋ μετ' οἰῶν. Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γʹ, σελ. 255, 17 «ζητεῖται πῶς ὁ ποιητὴς τὴν ὀνομαστικὴν εἶπε *πῶϋ μετ' οἰῶν*». Πρβ. Ἰλ. Λ, 696 «ἀγέλην τε βοῶν καὶ *πῶϋ μέγ' οἰῶν*» καὶ Ο, 323 καὶ Ὀδ. Μ, 299. Ἴδε Ὄθωνα Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Βʹ, σελ. 770.

μέγα τοῦτ' ἄν — μετὰ τοῦτ' ἄν. Ἰσαῖ. ὑπὲρ Εὐφιλ. 12 «*μετὰ* τοῦτ' ἂν ἔφασαν εἶναι σημεῖον». Τὸ ὑγιῶς ἔχον *μέγα* ἀποκατέστησεν ὁ Ῥείσκιος.

χλίουσιν μέγα — χλίουσιν μέτα. Αἰσχύλ. Χοηφ. 137 «οἱ δ' ὑπερκόπως ἐν τοῖσι σοῖς πόνοισι χλίουσιν *μέτα*». Τὸ ἀνάρμοστον *μέτα* μετέβαλεν εἰς τὸ *μέγα* ὁ Τούρνεβος.

πρᾶγμα μέγα — πρᾶγμα μετά. Ἄλεξ. παρ' Ἀθην. σελ. 123 εʹ «πρᾶγμα δ' ἔστι μοι *μετὰ* φρέατος ἔνδον ψυχρότερον Ἀραρότος». Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε «πρᾶγμα δ' ἔστι μοι *μέγα* φρέατος ἔνδον», εὗρε δ' αὐτὴν ὁ Τούπιος ἐν *Emendat.* Τόμ. Βʹ, σελ. 142.

σκιάδειον μέγα — σκιάδειον μετά. Ἁρποκρατ. λ. *σκίρον* «τὸ σκί-

ρον σκιάδειόν ἐστι *μετὰ* ὕφω (*μετὰ* ὑπὸ)—πορεύονται ἥ τε τῆς Ἀθηνᾶς ἱέρεια καὶ ὁ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερεὺς καὶ ὁ τοῦ Ἡλίου». Τὸ χωρίον ἐπηνωρθώθη ὑπὸ τοῦ Βεκκήρου ὧδε· «τὸ σκίρον σκιάδειόν ἐστι *μέγα, ὑφ' ᾧ*—πορεύονται». Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ *Ἡλίου* ἔγραψεν *Ἀπόλλωνος* ὁ Κόβητος ἐν *Collect. Crit.* σελ. 157.

μέγα κῶας—*μετὰ κῶας*. Μίμνερμ. παρὰ Στράβ. σελ. 47 «οὐδ' ὁκόταν *μετὰ* κῶας ἀνήγαγεν αὐτὸς Ἰήσων ἐξ Αἴης». Ἄτοπον ὂν τὸ *μετά* μετετυπώθη εἰς τὸ *μέγα* ὑπὸ τοῦ Βρουγκίου ἐν τῇ ἐκδόσει Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου Τόμ. Α', σελ. 189 Λιψ. Κακῶς δ' εἶνε γεγραμμένον *οὐδ' ὁκόταν* ἀντὶ τοῦ *οὐδέ κοτ' ἄν*, ὡς παρετήρησεν ὁ Πόρσων ἐν *Adversar.* σελ. 311.

μέγα κῦμα—*μετὰ κῦμα*. Γεώργ. Παχυμ. Μελέτ. Η' «βορέης αἰθρηγενέτης *μετὰ κῦμα* κυλίνδων». Πρβ. Ὀδυσσ. Ε, 296 «βορέης αἰθρηγενέτης *μέγα κῦμα* κυλίνδων». Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Παχυμέρ.* σελ. 140.

μέγα φρονοῦντα—*μετὰ φρονοῦντα*. Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 76, 19 «ἐπὶ τῇ πράξει ταύτῃ καὶ τῇ νίκῃ *μετὰ* φρονοῦντα».

μέγα πλῆθος—*μετὰ πλήθους*. Κοκόνδρ. περὶ Τρόπ. ΙΓ' (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Η', σελ. 791, 9) «ὑπερβολή ἐστι λόγος σημαίνων μετὰ πλήθους ἐπιτατικός». Μεταγραπτέον «σημαίνων *μέγα πλῆθος* ἐπιτατικΩΣ».

Ἐν τῇ Βεκκηρείῳ ἐκδόσει τῶν εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίων σελ. 119, 623 φέρεται «ἵστη *μέτα* κῦμα» ἀντὶ τοῦ «ἵστη *μέγα* κῦμα» (Ἰλ. Φ, 313), ὃ ἀποκατέστησεν ὁ Ἑρμαννὸς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν σελ. 309. Ἐκ σημειώσεως εἰς τὰ Ἀριστοφάνους Σχόλια Νεφ. 633, σελ. 436 Διδ. μανθάνομεν ὅτι ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ «ἵστη *μέτα* κῦμα» κεῖται ἐν τῇ Ἀλδίνῃ αὐτῶν ἐκδόσει.

Ὁ Βεκκῆρος ἐν *Homer. Blätt.* Τόμ. Α', σελ. 284 μετέβαλε τὸ ἐν Ὀδυσσείας Μ, 370 «οἰμώξας δὲ θεοῖσι *μετ'* ἀθανάτοισι γεγώνευν» εἰς τὸ *μέγ'*. Ἐγκρίνεται δ' ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἐβελιγγίου ἐκδεδομένῳ Ὁμηρικῷ Λεξικῷ Τόμ. Α', σελ. 250. Πρβ. καὶ σελ. 1073.

Ὁ Βυττεμβάχιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Ζ', σελ. 445 τὸ ἐν τοῖς τοῦ Πορφυρίου παρὰ Στοβ. Ἐκλ. Φυσ. ΜΑ', 60 «ἔνθα δὴ τὸ *μετὰ* παιδείας ἑκάστῳ καὶ φιλοσοφίας ὄφελος,

ἂν—δύνηται κρατεῖν καὶ προσέχειν αὐτῇ» ὑπέλαβεν ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν τοῦ «ἔνθα δήπου *μέγα*—ὄφελος». Ὁ Κ. Οὐαξμούθιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Στοβαίου Ἐκλογῶν Τόμ. Α', σελ. 445, 26 ἀνέγνω «ἔνθα *δῆλον* τὸ μετὰ παιδείας ὄφελος». Ἡμεῖς ἀρεσκόμεθα μᾶλλον τῇ τοῦ Βυττεμβαχίου γραφῇ.

Ὁ Πιέρσων γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μοίριδος σελ. 194 «Ultimo denique versu pro τοι ἂν μέτα scribo τότ' ἂν μέγα φίλτατος εἴης». Πρβ. καὶ Ἰακώψιον εἰς *Ἀνθολογ*. *Ἑλλην*. Τόμ. Ζ', σελ. 242. Ἀλλ' ὁ Μεινέκιος λέγει ἐν *Anal. Alex*. σελ. 223 «Vs. 25. cod. τοι ἂν μέγα (non μετὰ) φίλτατος».

Τὸ ἐν ταῖς Χοηφόροις τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 1072 «ποῖ καταλήξει *μετακοιμισθὲν* μένος ἄτης» ὑπελήφθη ὑπὸ τοῦ Βαλκεναρίου ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 456 Λιψ. κακὴ ἀνάγνωσις τοῦ «*μέγα κοιμισθὲν* μένος ἄτης». Ὁ Ἑρμαννὸς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου Τόμ. Β', σελ. 575 ὑπερμαχεῖ τῆς παραδεδομένης γραφῆς ἐκδεχόμενος τὸ *μετακοιμίζεσθαι* ἀντὶ τοῦ *alio in loco, alia in persona quiescere*. Πρβ. καὶ Δινδόρφιον ἐν *Λεξ. Αἰσχυλ*. σελ. 212.

Ὁ Ἐρμερίνσιος ἐκδοὺς παρ' Ἱπποκρ. Τόμ. Α', σελ. 267 «ἢν δὲ διάφοροι ἔωσι *μέγα* (=διαφέρωσι μέγα) σφῶν αὐτέων, διαφοραὶ καὶ πλείονες γίγνονται τοῖσι εἴδεσι» ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «μετά vulgo. Facilen et veram Coraïs emendationem μέγα non recepit Littr.—Cornar. μέγα Latine expressit».

Ἐν ἐπιγράμματι λίθῳ ἐγκεκολαμμένῳ ἀντὶ τοῦ «ἔστι γὰρ καὶ ἐν φθιμένοις Νέμεσις *μέγα*» ἀνέγνω πλημμελῶς ὁ Περρῶτος *μετα*. Ἴδε τὰ ὑπὸ τοῦ Καιβελίου ἐκδεδομένα Ἑλληνικὰ Ἐπιγράμματα σελ. 143 (367, 9).

Μετέπεσε δ' ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως καὶ ἡ πρόθεσις *μετά* εἰς τὸ ἐπίθετον *μέγα* ἢ *μέγαν*, οἷον *μετὰ δὲ τὸ προοίμιον*—*μέγα δὲ τὸ προοίμιον*, κτλ.

μετὰ δὲ τὸ προοίμιον—*μέγα δὲ τὸ προοίμιον*. Λουκιαν. πῶς δεῖ ἱστορ. συγγρ. 55 «*μέγα* δὲ τὸ προοίμιον—εὐαφὴς καὶ εὐάγωγος ἔστω ἡ ἐπὶ τὴν διήγησιν μετάβασις». Ἴδε Σχαιφῆρον εἰς *Γρηγ*. *Κορ*. σελ. 246 καὶ Ἰακωβίτζιον εἰς *Λουκιαν*. Τόμ. Β', σελ. 46.

μετάκοινοι—*μέγα κοινοί*. Αἰσχύλ. Εὐμεν. 963 «δαίμονες ὀρθονόμοι,

παντὶ δόμῳ *μέγα κοιροί*». Τὴν ἀληθῆ γραφὴν *μετάκοιροι* ἀποκατέστησεν ὁ Τούρνεβος.

μετὰ βοῆς ἀντεξελαύνειν — *μέγα βοήσαντας ἐξελαύνειν*. Ἴδε Βυττεμβάχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Ϛ', σελ. 895.

μετὰ στάχυν — *μέγαν στάχυν*. Ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ ΙΑ', 9 ὁ κῶδιξ ἔχει «οὐδὲ γὰρ ἐργοπόνοισι *μέγαΝ* στάχυν ὄμβρος ἄκαιρος χρήσιμος» ἀντὶ τοῦ «*μετὰ* στάχυν». Πρβ. Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Γ', σελ. 27, 3 «μάχεται τῷ μὴ κατειλέχθαι Καύκωνας ἐν τῷ Καταλόγῳ τὸ· ἐνθάδε Καύκωνες πόλεμον *μέγαΝ* θωρήσσοντο». Ἐν Ἰλ. Υ, 329 κεῖται «ἔνθα τε (ἔνθα δὲ) Καύκωνες πόλεμον *μέτα* θωρήσσοντο».

Ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1878, σελ. 149 μετετυπώθη τὸ ἐν τῷ Καμίλλῳ τοῦ Πλουτάρχου «ἔφη γὰρ — κληθεὶς ὑπό τινος φθεγξαμένου *μέγα στραφῆναι*» εἰς τὸ *μεταστραφῆναι*. Ἡμεῖς νομίζομεν ἀναγκαιότατον τὸ *μέγα* μετὰ τὸ *φθεγξαμένου*· ὅθεν γραπτέον ἴσως «κληθεὶς ὑπό τινος φθεγξαμένου *ΜΕΓΑ* (*ΜΕΤΑ*)*στραφῆναι*».

Ὁ Ἑρουερδὴν ἠθέλησε καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδῃ κείμενον «ἢ μαλθακισθένθ' ὕστερον *μέγα στένειν*» νὰ μετατυπώσῃ εἰς τὸ *μεταστένειν* (ἐν *Exercit. Crit.* σελ. 134). Εἶνε δὲ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Ναυκίου πεφιλοπονημένῃ ἐκδόσει τοῦ Εὐριπίδου γεγραμμένον *μεταστένειν*.

Ὁ Ναύκιος γράφει ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Δ', σελ. 617, σημ. 50 «Bei Hesiod Theog. 173: ὣς φάτο· γήθησεν δὲ *μέγα* φρεσὶ Γαῖα πελώρη, scheint μέγα ein zufälliges versehen statt *μετὰ* zu sein, μετὰ φρεσὶ dagegen eine willkürliche Correctur für *ἐνὶ* φρεσί». Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι κάλλιστ' ἔχει ἡ παραδεδομένη γραφή.

Ἐν τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Σχολίοις φέρεται σελ. 611, 20 «Πυλίοισι *μέγ'* ἔξοχα: ἡ γραφὴ *μετά* ἀντὶ τοῦ ἐν Πυλίοις· μετὰ Πυλίων ναίων ἔξοχα δώματα». Ἴδε Λουδούϊχον ἐν *Ἀριστάρχ.* Τόμ. Α', σελ. 612, 27. Πρβ. καὶ σελ. 446, 23 καὶ Λαρόχην εἰς *Ἰλιάδ.* Τόμ. Β', σελ. 215 ἐκδ. κριτ.

Ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 514 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἐγὼ μὲν τὸ κείνων κακὸν τῷδε κέρδος *μέγα τιθέμενος* — πορεύσαιμ' ἂν ἐς δόμους». Ἀλλ' ἐν τοῖς Σχολίοις γίνεται ἐξήγησις τῆς γραφῆς

μετατιθέμενος, «τὸ ἐκείνοις λυποῦν τούτῳ κέρδος καὶ ὠφέλειαν μεταποιῶν» καὶ «τὸ κακὸν τὸ ἀπὸ τῶν Ἀτρειδῶν (κέρδος) μετατιθέμενος τῷ Φιλοκτήτῃ, οἷον εἰς ἀγαθὸν μεταποιῶν καὶ μεταβάλλων καὶ ἐπανορθῶν· λέγει γὰρ ὅτι βοηθήσω αὐτῷ, ἵνα ἐκείνους λυπήσω, ἐπανορθῶν αὐτῷ συμφορὰν τὴν ὑπὸ τῶν Ἀτρειδῶν γεγονυῖαν».

Ἐγράφη δὲ καὶ *Μετακλείδης* ἀντὶ τοῦ *Μεγακλείδης* καὶ τοὐναντίον *Μεγανείρας* ἀντὶ τοῦ *Μετανείρας*· ἔτι δὲ *Μέγαρα* ἀντὶ τοῦ *μετά*. Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ κεῖται σελ. 84, 17 «*Μετακλείδης* αἰτίαν φησὶ τοῦ μὴ λέγεσθαι Ἀθηναίας τὰς Ἀττικὰς γυναῖκας» (Πρβ. καὶ Λαρόχην ἐν *Homer. Textkr.* σελ. 42). Ἐν δὲ τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀπολλοδώρου βιβλ. Γ', θ', 1 ἡ γραφὴ τῶν ἀντιγράφων εἶνε «Ἀρκάδος δὲ καὶ Λεανείρας τῆς Ἀμύκλου ἢ *Μεγανείρας* τῆς Κρόκωνος, κτέ.». Διττὴν γραφὴν βλέπει τις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Παυσανίου βιβλ. Α', λθ', 1-2, *Μετάνειραν - Μετανείρας* καὶ *Μεγάνειραν - Μεγανείρας* (Πρβ. καὶ Μελλῆρον ἐν *Μνημοσ.* 1856, σελ. 78-9). Παρὰ τῷ Λιβανίῳ Τόμ. Α', σελ. 464, 5 ἀπαντᾷ «*Μέγαρα* τὰς πρεσβ... ἐκείνας ναυμαχίας», ἀνθ' οὗ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1877, σελ. 129 «ΜΕΤΑ τὰς περιβΟΗΤΟΥΣ ἐκείνας ναυμαχίας». Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ῥηθέντος Νόμ. σελ. 630 α' *Μεγαρέων πολίτην* εἶνε παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι *μέγα ποτὲ* γεγραμμένον λ. *Θέογνις* «ᾧ μὴ ἐπιστήσας Πλάτων ἐν Α' Νόμων τῶν ἐν Σικελίᾳ *μέγα ποτὲ* ἔφασκεν» (Ἴδε Δινδόρφιον εἰς *Ἁρποκρατ.* Τόμ. Α', σελ. 151, 1).

Ὅμοιαι ταῖς μνημονευθείσαις μεταβολαῖς εἶνε ἡ τοῦ *με τάν* εἰς τὸ *μέγαν* καὶ ἡ τοῦ *μετέγραφε* εἰς τὸ *με γέγραφε* καὶ ἡ τοῦ *κάμέγ' ἐκάλει* εἰς τὸ *καὶ μετεκάλει*. Αἰσχύλ. Ἱκέτ. 336 «Ἴδε *μέγαν* ἱκέτιν φυγάδα περίδρομον». Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 139, 23 «διὸ Ζηνόδοτος ἴσως *μετέγραφε*» καὶ «ἴσως *με γέγραφε*». Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 1182 «*κἀμέ γ' ἐκάλει* τὸν ἱερέα» καὶ «*καὶ μετεκάλει* τὸν ἱερέα». Πρβ. καὶ Σχολ. σελ. 385, 1 Διδ. (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Πλοῦτ.* σελ. 126 καὶ 382 καὶ 421). Πρὸ πολλοῦ δὲ διωρθώθη τὸ ἐν τῷ Αἰσχυλείῳ χωρίῳ *ἴδε μέγαν ἱκέτιν* μεταβληθὲν εἰς τὸ *ἴδε με τὰν ἱκέτιν*.

Εὑρέθη δὲ καὶ *ἀ Ταιομένου* γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ *ἀΓαιομένου* καὶ *αὐΓῇ* ἀντὶ τοῦ *αὐ Τῇ* καὶ *Γενέα* ἀντὶ τοῦ *Τενέα* καὶ *Τάβιοι* ἀντὶ τοῦ *Γάβιοι*.

Εὐστάθ. σελ. 1881, 18 «Ὅτι δὲ τὸ *ἀγαιομένου* καὶ *ἀταιομένου* γράφεται — οἱ παλαιοὶ δηλοῦσι κριτικοί». Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 162,15 «Ἀταίω: τὸ θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι· *ἀταιομένου* κακὰ ἔργα». Οὐχὶ *ἀΤαιομένου κακὰ ἔργα* ἀλλ' *ἀΓαιομένου* εἶπεν ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείας Υ, 16 (Πρβ. Δοιδερλῖνον ἐν *Homer. Glossar.* § 249 καὶ Λέρσιον ἐν *Popul. Aufs.* σελ. 415 ἐκδ. Β'). Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. ς', 61 ἔκειτο ἄλλοτε «φθόνῳ καὶ *ἄτῃ* χρεώμετος» ἀντὶ τοῦ *ἄγῃ* (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 704 Γαισφ.).

Εὐστάθ. σελ. 1564, 25 «ἔνθα καὶ ὁ τοῦ Ἀλκινόου θρόνος ποτὶ κέκλιται (ποτικέκλιται) *αὐγῇ* ἢ *αὐτῇ*». Καὶ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ «ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται *αὐτῇ*» (Ὀδ. Ζ, 308), τουτέστι *τῇ κίονι*, ὑπάρχει καὶ ἡ ἡμαρτημένη «θρόνος ποτικέκλιται *αὐγῇ*»· ταύτης δὲ μόνης βλέπομεν ἐξήγησιν ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις σελ. 319, 4. Παρὰ τῷ Γαληνῷ εἶνε μεταβεβλημένον ἐκ κακῆς γραφῆς τὸ *αὐΓῆς* εἰς τὸ *αὐΤῆς* Τόμ. Ε', σελ. 633 «εἴ γε δυνατὸν ἦν τοῖς ἰδίοις παθήμασιν *αὐτῆς* ἄλλο τι συναλλοιωθῆναι παρὰ τὸ φωτοειδὲς ὄργανον». Ὁ Ἰ. Μυλλῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος Δογμάτων συγγράμματος τοῦ Γαληνοῦ Τόμ. Α', σελ. 82 ἀνέγνω «παθήμασι *τῆς αὐγῆς*». Πρβ. Ἐμπέριον ἐν *Act. Societ. Graec.* Τόμ. Α', σελ. 354. Ἐγένετο δὲ καὶ τοῦ *Αὔγη-Αὔγῃ* πλημμελὴς ἀνάγνωσις *αὐτή-αὐτῇ*. Ἴδε Ἑρχῆρον εἰς *Ἀπολλόδ.* σελ. 102, 10 καὶ Δινδόρφιον εἰς *Σχόλ. Εὐριπ.* Τόμ. Α', σελ. 32 καὶ Κόκκιον εἰς *Φιλυλλ. Ἀποσπ.* 4 (Κωμ. Ἀποσπ. Τόμ. Α', σελ. 783).

Στέφ. Βυζάντ. σελ. 202, 7 Μειν. «*Γενέα*: κώμη Κορίνθου. Ὁ οἰκήτωρ Γενεάτης· ἀφ' οὗ παροιμία· εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Γενεάτης — Τινὲς δὲ *Τενέα* γράφουσι» καὶ σελ. 597, 19 «*Τάβιοι*: πόλις Ἰταλίας, ἐν ᾗ οἱ περὶ Ῥέμον ἐπαιδεύθησαν». Ἡ ὑγιὴς ἐκφορὰ εἶνε *Γάβιοι*, ἥτις μνημονεύεται ἐν σελ. 192, 6, καὶ *Τενέα - Τενεάτης*, ὡς φέρεται παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 380 καὶ παρ' ἄλλοις (Ἴδε Μεινέκιον ἐν *Ἀναλ.Ἀλεξ.* σελ. 287). Βλέπει δέ τις καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 219 γεγραμμένον «δοθῆναι πρὸς τῶν τρεφόντων *εἰσταβίους* πόλιν οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ Παλλαντίου κειμένην» ἀντὶ τοῦ *εἰς Γαβίους*. Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ τοῦ

Στράβωνος λέγεται σελ. 380 «Φέρεται δὲ καὶ χρησμὸς ὁ δοθείς τινι τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐρωτῶντι εἰ λῷον εἴη μετοικεῖν εἰς Κόρινθον *εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης*, ὅπερ κατ' ἄγνοιάν τινες παρατρέπουσιν *ἐγὼ δ' εἴην Τεγεάτης*». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. σελ. 301, 39, ἔνθα κεῖται «εὐδαίμων ὁ *Κορίνθιος*». Ἥκιστ' ἐπαινετὴ φαίνεται ἡμῖν ἡ γνώμη τοῦ Βερκελίου ἀποδοκιμάζοντος μὲν ἐν ταῖς εἰς Στέφανον τὸν Βυζάντιον Σημειώσεσι (Τόμ. Γ', σελ. 539 Δινδ.) τὴν παρὰ τῷ Στράβωνι ἐκφοράν, ἐγκρίνοντος δὲ τὴν παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ.

Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου ἀπαντᾷ σελ. 1859, 33 «Ἰστέον δὲ ὡς, εἴπερ γράφεται *ἀπὸ δρυὸς παλαιφάΤου*, ἀφορμὴν ἡ λέξις ἐτυμολογικὴν ἐνδίδωσι τῆς φηγοῦ· δῆλον γὰρ ὡς φηγὸς ἡ δρῦς, ἐπεὶ προκατῆρξε τοῖς ἀνθρώποις αὐτὴ τοῦ φαγεῖν» καὶ σελ. 1859, 44 «Εἰ δὲ γράφεται *δρυὸς παλαιφάΤου*, ἐνθυμητέον ὡς οὐ μόνον δρῦς παλαίφατος ἀλλὰ ὁμωνυμίας λόγῳ καὶ κύριον ἀνδρὸς σοφοῦ θεραπεύσαντος μύθους πρὸς ἱστορίαν». Παντὶ δὲ φανερὸν ἀποβαίνει ὅτι τὸ πρῶτον *παλαιφάΤου* εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *παλαιφάΓου*. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν σελ. 1859, 7 «οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι *παλαιφάτου* ἢ *παλαιφάγου*, ὡς καὶ ἐν Ἰλιάδι δηλοῦται, οὐδ' ἀπὸ πέτρης». Ποιεῖται δ' ἐν τοῖς ἔπειτα λόγον περὶ ἑκατέρας τῆς γραφῆς. Καὶ ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις φέρεται σελ. 674, 11 «Τινὲς δὲ *παλαιφάγου*, ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ ἐβαλανοφάγουν· παρὸ καὶ φηγὸς ὡς φαγός τις οὖσα». Πρβ. καὶ Λαρόχην εἰς *Ὀδύσσ.* Τόμ. Β', σελ. 145 καὶ Λουδούϊχον ἐν *Ἀριστάρχ*. Τόμ. Α', σελ. 627, 14.

Ὁ Γαληνὸς μνημονεύει διττὴν γραφὴν *τόνῳ* καὶ *γόνῳ* καὶ *ἐπιτείνεσθαι* καὶ *ἐπιγίνεσθαι*. Τόμ. ΙϚ', σελ. 584 «ἕτεροι δὲ τὸ *γόνῳ* (γρ. *τόνῳ*) *διέρχεται* διὰ τοῦ Γ γράφουσιν, οὐ διὰ τοῦ Τ, καὶ προστιθέασιν αὐτῷ τὸ εἴκελον ὅλην τὴν λέξιν ποιοῦντες τοιάνδε· *γόνῳ εἴκελον διέρχεται*» καὶ σελ. 585 «Ἔν τισι δ', ὡς ἔφην, τῶν ἀντιγράφων οὐ διὰ τοῦ Τ γέγραπται, *τόνῳ διέρχεται τὸ κενούμενον*, ἀλλὰ διὰ τοῦ Γ, *γόνῳ εἴκελον*, τουτέστι γόνῳ ὅμοιον» καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 844 «Δύο γραφαί εἰσι τῆς *ἐπιγίνεσθαι* λέξεως· μία μὲν διὰ τοῦ Τ στοιχείου τῆς τρίτης συλλαβῆς γεγραμμένης, ἄλλη δὲ διὰ τοῦ Γ. Ἀλλ' ἐάν τε κατὰ τὴν προτέραν *ἐπιτείνεσθαι* λέγῃ τοὺς κάμνοντας ἐν ἀρτίαις ἡμέ-

ραις ἐάν τε κατὰ τὴν δευτέραν *ἐπιγίνεσθαι* τὰ εἰρημένα συμπτώματα κατὰ τὰς ἀρτίας ἡμέρας, οὐκ εὐθέως ἐστὶ καὶ βέλτιον».

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ Λέξ. Ἱπποκρ. σελ. 60, 9 Κλ. «*Γονοειδές*: τὸ ὅμοιον γόνῳ, τουτέστι σπέρματι — Ἐὰν δὲ *τονοειδές* γράφηται, τὸ πνεῦμα τὸ μετὰ πόνου καί τινος συντονίας ἀναπνεόμενον λέγει». Ἐν ταῖς Κῳακαῖς Προγνώσεσιν εἶνε γεγραμμένον ΥΝΕ' «ἐν τοῖσι χολώδεσι κοιλίη ταραχώδης, σμικρὰ πυκνὰ διαδιδοῦσα μυξώδεα, *γονώδεα*, πόνον περὶ τὸ ἦτρον ἐμποιέοντα» καὶ ΧΜΔ' «τοῖσι χολώδεσι κοιλίη ταραχώδης, μικρὰ πυκνὰ διαδιδοῦσα, *τονώδεα* κτέ.» (Ἱπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 95 καὶ σελ. 122 Ἐρμερ.). Νομίζεται δ' ὑπὸ τοῦ Λ. Δινδορφίου ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Β', σελ. 726 τὸ *τονώδεα* ἐσφαλμένη γραφὴ τοῦ *γονώδεα*.

Εὐκόλως μὲν δύνανται νὰ συγχυθῶσι τὸ *Γόνος* καὶ *Τόνος*, οὐχὶ δὲ δυσκόλως τὸ *Τείνεσθαι* καὶ *Γίνεσθαι* (ἢ *Γείνεσθαι*). Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Ὑπερείδου σελ. 69 «Vulgata scriptura est IV. 26: ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρεῖχε παρὰ λόγον *ἐπιγιγνόμενος*. In Codd. non sic sed ΕΠΙΓΕΙΝΟΜΕΝΟΣ scribi solebat, ut apud Hyperidem vidimus ΓΕΙΝΕΤΑΙ et ΓΕΙΝΟΜΕΝΑΣ. In ea scriptura Γ et Τ confusa sunt more pervulgato: itaque vera lectio emicat, quae est παρὰ λόγον *ἐπιτεινόμενος*» (Πρβ. καὶ Ἐρουερδῆνα εἰς *Θουκυδ.* Τόμ. Α', σελ. 110).

Παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 1, 16 ἔχουσι τἀντίγραφα «τὴν μετ' αἰσθήσεως καὶ φαντασίας περὶ τὰ ἔνυλα εἴδη καὶ τὰ ἀχώριστα τῆς ὕλης *καταγεινομένην*» καὶ *κατατεινομένην* καὶ *καταγινόμενον*. Φανερὸν δὲ παντὶ ὑπάρχει ὅτι ἔγραψεν ὁ Σιμπλίκιος *καταΓινομένην*.

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου φέρεται κατὰ τἀντίγραφα σελ. 78 α' «ἐξ αὐτῶν τὰ κατασείοντα καὶ στρέφοντα πρὸς τοὐναντίον ὑπ' ἀσθενείας *ἐπιτείνεται* τοῖς φιλοσοφοῦσιν» καὶ σελ. 433 α' «οἷον βαφῇ σιδήρου τὸ προγνωστικὸν μόριον *ἐγγίνεσθαι* καὶ στομοῦσθαι τῆς ψυχῆς». Μετετυπώθη δ' εὐλόγως τὸ μὲν *ἐπιΤείνεται* εἰς τὸ *ἐπιΓίνεται* (*ἐπιγίγνεται*), τὸ δὲ *ἐγΓίνεσθαι* (*ἐνΓίνεσθαι*) εἰς τὸ *ἐνΤείνεσθαι*. Ἐν τῷ περὶ τοῦ Βίου καὶ τῆς Ποιήσεως Ὁμήρου συγγράμματι, ὃ εἰς τὸν Πλούταρχον κοινῶς ἀναφέρεται, κεφ. 131 ἀντὶ τοῦ «μένος γὰρ τὸ πνεῦμα προσαγορεύειν ἔοικε, τοῦτο δὲ *ἐΓΓίνεσθαι* καὶ φλέγε-

σθαι ἐπὶ τῶν θυμουμένων οἴεται» ἀνέγνω ὁ Βυττεμβάχιος *ἐΚΤείνεσθαι*. Πρβ. καὶ Σραδῆρον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Λειψάνων τῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα Ζητημάτων τοῦ Πορφυρίου σελ. 399.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἁρποκρατίωνος (καὶ τῷ τοῦ Φωτίου καὶ τῷ τοῦ Σουίδα) εἶνε γεγραμμένον «Περίοδος: — Περιοδικὰ νοσήματα καλοῦσιν οἱ ἰατροὶ τὰ τεταγμένως ἀνιέμενα καὶ αὖθις *ἐπιγινόμενα*». Μετέβαλε δὲ τοῦτο εἰς τὸ ὑγιῶς ἔχον *ἐπιτεινόμενα* ὁ Δοβραῖος ἐν *Adversar*. Τόμ. Α', σελ. 588. Ἀντίκεινται ἀλλήλοις τὸ *ἀνιέναι-ἀνίεσθαι*, ἐξ οὗ τὸ *ἄνεσις*, καὶ τὸ *ἐπιτείνειν-ἐπιτείνεσθαι*, ἐξ οὗ τὸ *ἐπίτασις*. Πρβ. καὶ *ἀνειμένως-ἐπιτεταμένως*.

Καὶ παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 766 ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων «ὥστε *ἐπιγίνεσθαι* τὸ παράδοξον» ἀντὶ τοῦ *ἐπιτείνεσθαι*, ὃ ἀποκατέστησεν ὁ Κασαύβων (Πρβ. καὶ Γροσκούρδιον ἐν *Strab. Erdbeschreib*. Τόμ. Γ', σελ. 282). Κεῖται δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Στράβωνος καὶ «ἀπὸ τοῦ νῦν Ἰλίου τὴν ἀρχὴν ἔχων —, *γινόμενος* δ' ἕως τῆς Κεβρηνίας» (σελ. 597). Ὁ Κραμῆρος ἐκδοὺς παρὰ τῷ Στράβωνι Τόμ. Γ', σελ. 30 «*τεινόμενος* δ' ἕως τῆς Κεβρηνίας» γράφει «γινόμενος codd., correxi e coni. Cor., pui ipse scripsit ἐκτεινόμενος». Ὁ Κοραῆς ἐν ταῖς εἰς Στράβωνα Σημειώσεσι σελ. 274 λέγει «Ἐκτεινόμενος: ΗΔ, ΑΤ *Γινόμενος*. Ἔστι δὲ καὶ ἀπροθέτως γράφειν, *Τεινόμενος*». Ἐπηνώρθωσε δ' ὁ Κοραῆς καὶ τὸ παρὰ Μάρκῳ Ἀντωνίνῳ βιβλ. Η', 57 «*γίνεται* γὰρ κατ' εὐθὺ καὶ ὥσπερ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον» ἀναγνοὺς *τείνεται*. Ἀντὶ τοῦ «ὥσπερ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον» ὁ Ῥείσκιος εἴκασεν «ὥσπερ *διερείδεται* πρὸς τὸ στερέμνιον», ὃ σφόδρ' ἐγκρίνει ὁ Πόλακος, ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος καὶ ἐμοὶ φίλτατος, ἐν τῷ Ἑρμῇ Τόμ. ΚΑ', σελ. 332.

Παρὰ τῷ Θεόγνιδι στίχ. 204 πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ «*Τίνονται* μάκαρες — ἀμπλακίας» φέρεται καὶ ἡ ἐσφαλμένη *Γίνονται*.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ Πλούτῳ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 1110 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν «ἡ γλῶσσα τῷ κήρυκι τούτων (τούτῳ) *τέμνεται*», ἄλλα δὲ *γίνεται*. ΤΕΜΝΕΤΑΙ - ΓΕΙΝΕΤΑΙ.

Παρετηρήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι κακῶς ἀναγνωσθὲν τὸ *μέΓα ποιοῦνται* ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Θεμιστίου μετέπεσεν εἰς τὸ *μεΤαποιοῦνται*. Εὕρομεν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ *Γεγενῆσθαι* γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ *Τε*

γενέσθαι σελ. 219, 8 Δινδ. «οὐκοῦν οὐδ' ἐμοὶ ἀπ' ἐλπίδος σύμπλῳ *γεγενῆσθαι* ὑμῖν καὶ συνεμπόρῳ». Πλημμελῶς ἐφέρετο ἄλλοτ' ἐν σελ. 258, 10 «σταθμοὶ δὲ ἐγείρονται καὶ ἐπαύλεις καὶ *Γῆ* πάλαι καταπυκνοῦται ῥᾳστώνῃ» ἀντὶ τοῦ «καὶ *Τῇ* πάλαι καταπυκνοῦΝται ῥᾳστώνῃ», ὡς κεῖται ἐν σελ. 467, 1 «σταθμοὶ δὲ ἐγείρονται καὶ ἱπποστάσια καὶ ἐπαύλεις καὶ τῇ πάλαι καταπυκνοῦνται ῥᾳστώνῃ» (Ἴδε Δινδόρφιον εἰς *Θεμίστ.* σελ. 258, 10). Πολλάκις δ' ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων συνεχύθησαν τὸ *γῇ-τῇ*, *γῆς-τῆς*, κτλ., ὡς μέλλομεν ἀλλαχοῦ νὰ παραστήσωμεν.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Ὑπὲρ μὲν τῶν λόγων αὐτῶν οὐδὲ εἷς λόγος αὐτοῖς.

Παρεθέμεθα ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Πρώτου Μέρους (σελ. 177) ἐκ τοῦ Θεμιστίου τὴν ῥῆσιν «Καὶ ὑπὲρ μὲν τῶν λόγων αὐτῶν οὐδὲ εἷς λόγος αὐτοῖς· εἰ δὲ ἡ πόλις ἀρχαία καὶ παλαιῶν γέμουσα μυθολογημάτων, τοῦτο ἐξετάζουσί τε καὶ μεταποιοῦνται (μέγα ποιοῦνται)».

Παρατηρήσεως ἀξίαν νομίζομεν τὴν φράσιν «ὑπὲρ μὲν τῶν *λόγων* αὐτῶν οὐδὲ εἷς *λόγος* αὐτοῖς», ἣ ὁμοία ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Λιβανίῳ Τόμ. Β', σελ. 271 «ὑμῶν εἴ τις ἦν *λόγων λόγος*». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Συνεσίου Δίων. σελ. 57 δ' «ἀλλ' ἐπράττετο *λόγον* ἑκάστου *λόγου*» καὶ ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ Τόμ. Α', σελ. 451, 1 «εἶχεν ἄν τινα *λόγον* ἴσως ὁ *λόγος*». Πρβ. καὶ Ψελλ. περὶ Ἐνεργ. Δαιμ. σελ. 7-8 Βοισσ. «τὴν δὲ μυστικὴν θυσίαν, ἀλεξίκακε (ἀνεξίκακε) *Λόγε*, τίς ἂν ἐξενέγκοι *λόγος*;» (Ἴδε τὴν σημείωσιν τοῦ Βοισσονάδου σελ. 207).

Παρέχουσι δ' ἡμῖν καὶ τῶν παλαιῶν συγγραφέων τινὲς τοιαύτης χρήσεως παραδείγματα, οἷον

Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ', α', 26 «ἔγνωσαν αὐτοὺς τοὺς μὲν ἑαυτῶν *λόγους* ἐν οὐδενὶ *λόγῳ* ποιουμένους».

Πλάτ. Λάχ. σελ. 196 β' «εἰ μὲν οὖν ἐν δικαστηρίῳ ἡμῖν οἱ *λόγοι* ἦσαν, εἶχεν ἄν τινα *λόγον* ταῦτα ποιεῖν» καὶ Νόμ. σελ. 891 α' «διὰ ταῦτα *λόγον* οὐδαμῇ ἔχει οὐδὲ ὅσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς *λόγοις* πάντα ἄνδρα κατὰ δύναμιν».Πρβ. καὶ Ψευδοπλάτ. Ἐπινομ. σελ. 983 δ' «πότερον ἔχει *λόγον* ὁ *λόγος* ἢ πάντως ὑστερεῖ». Μυριόλεκτον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ *λόγον ἔχειν τι*, τουτέστιν *εὔλογον εἶναί τι* (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 201). Ἐσχηματίσθη δὲ καὶ ἐπίρρημα *λογονεχόντως*, περὶ οὗ ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τομ. Α', σελ. 316. Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἐρρήθη ἐν Ἰφιγ. Αὐλ. 1139 «ὁ *νοῦς* ὅδ' αὐτὸς *νοῦν* ἔχων οὐ τυγχάνει» (Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Εἰρ.* σελ. 71 καὶ εἰς *Βατρ.* σελ. 338 καὶ 481).

Ἰσοκράτ. Παναθην. 22 «εἰ φανείην σπουδάζων καὶ πολλοὺς *λόγους* ποιούμενος περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι *λόγου*».

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Β', 115 «Πλανωμένου (πλανεομένου) δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ *λόγῳ* καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀλήθειαν, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἱκέται ἐξηγεόμενοι (ἐξηγεύμενοι) πάντα *λόγον* τοῦ ἀδικήματος. Τέλος δέ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς».

Ἀσμενιστὴ τῷ Ἰσοκράτει ὑπάρχει ἡ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ διττὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος *ἀρχή*, οἷον Πανηγυρ. 119 «ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς *ἀρχῆς* ἀπεστερούμεθα καὶ τοῖς Ἕλλησιν *ἀρχὴ* τῶν κακῶν ἐγίγνετο» καὶ Φιλ. 61 «εἴ τις φαίη τότε τὴν *ἀρχὴν* αὐτοῖς γίγνεσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν *ἀρχὴν* τῆς θαλάττης ἐλάμβανον» καὶ περὶ Εἰρήν. 101 «εἰ φαίη τότε τὴν *ἀρχὴν* αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν *ἀρχὴν* τῆς θαλάττης παρελάμβανον». Πρβ. καὶ § 105 «καίτοι πῶς χρὴ τὴν *ἀρχὴν* ταύτην ἐπαινεῖν τὴν τὰς *τελευτὰς* οὕτω πονηρὰς ἔχουσαν;» (Ἴδε Βαιτῆρον εἰς *Ἰσοκρ. Πανηγυρ.* σελ. 79 καὶ Ὄθ. Σνειδῆρον εἰς *Ἰσοκράτ.* Τόμ. Β', σελ. 67 ἐκδ. γ' καὶ Ῥεδάντζιον ἐν *Πίν. εἰς Δημοσθ.* σελ. 37 ἐκδ. δ').

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβλ. Ζ', ι', 5 «*ἀρχὴ* δέ σφισιν ἐγίνετο κακῶν Περσεὺς καὶ ἡ Μακεδόνων *ἀρχὴ* καταλυθεῖσα ὑπὸ Ῥωμαίων» καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Νεκρ. Διαλ. ΙΒ', 2 «ὅσοι τὸ

μηδὲν ἐξ *ἀρχῆς* ὄντες ὅμως ἐπὶ μέγα προυχώρησαν δι' αὐτῶν δύναμίν τε περιβαλόμενοι καὶ ἄξιοι δόξαντες *ἀρχῆς*» καὶ παρὰ τῷ Φωτίῳ Ἐπιστ. σελ. 152, 5 «τὸ μέχρι τοῦ νῦν ἀπ' *ἀρχῆς* τῆς *ἀρχῆς* ταύτης ἐθέλειν ἐξίστασθαι». Ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως μνημονεύεται σελ. 784 ῥῆσις τοῦ Τερπάνδρου ἔχουσα ὧδε· «Ζεῦ πάντων *ἀρχά*, πάντων ἀγήτωρ, Ζεῦ, σοὶ πέμπω ταύταν ὕμνων *ἀρχάν*». Ὁ Βέργκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 8 ἐκδ. δ' μετέβαλε τὸ *πέμπω* εἰς τὸ *σπένδω*.

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 71 «Τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἐλάμβανον: Μνημονεύει τοῦ χωρίου, ὡς ἀστείου, ὁ Ἀριστοτέλης (Ῥητορικ. Γ, ια'). Ἔπαιξε γὰρ ἐνταῦθα παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν· ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ κώλῳ, ἡ Ἀρχὴ σημαίνει τὴν ἔναρξιν, ἐν δὲ τῷ ἐχομένῳ τὴν Ἡγεμονίαν. Καὶ καλῶς ἂν εἶχεν, εἰ μὴ κατεκέχρητο τῇ παιδιᾷ ἐν πράγμασι σπουδαίοις· οὐ γὰρ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (σελ. 61), καὶ ἐν τῷ Συμμαχικῷ (σελ. 179) ἐχρήσατο τῇ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἀμφιβολίᾳ ταύτῃ, ἀγαπήσας ὑπερβαλλόντως δηλονότι οὐκ ὄντι τῶν καλλίστων εὑρήματι. Οὐ καλὰ δὲ λέγω, ὅσα μὴ οἷόν τε εἰς ἑτέραν μεθερμηνεῦσαι γλῶσσαν. Φέρε γάρ, εἴ τις αὐτὸ μεταφράζειν βούλοιτο εἰς τὴν τῶν Γαλατῶν φωνήν, πῶς ἂν ἄλλως ἑρμηνεύσειεν, ἢ διὰ παραπλησίας τινὸς παρηχήσεως, ἢ παρονομασίας, Que l'*empire* de la mer a *empirè* leur condition, οὐ μόνον γελοίας, ἀλλ' οὐδ' ἱκανῶς ἑρμηνευούσης τὸν νοῦν τοῦ ῥήτορος; Διὸ καλῶς ποιῶν καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς (γρ. *μεταφράστης*) οὐ συνέπαιξεν ἐνταῦθα τῷ Ἰσοκράτῃ (γρ. *ἸσοκράτΕΙ*), ἀλλ' ἀνεπιτηδεύτως ἡρμήνευσεν, εἰπών, La rovina sua esser nata dal suo affettar l'imperio del mare». Ἀλλ', ἂν εὔλογον ὑπάρχῃ νὰ μὴ ὑπολαμβάνηται καλὸν πᾶν τὸ μὴ δυνάμενον νὰ μεθερμηνευθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν, ἀναγκαίως ἔχει ν' ἀποδοκιμασθῇ μέγας ἀριθμὸς χρήσεων ἢ ἐκφορῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, περὶ ὧν ὁμολογεῖται παρ' ἁπάντων ὅτι κάλλισται καὶ χαριέσταται εἶνε.

Μεταγράφομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ Ῥητορικῇ εἰρημένα βιβλ. Γ', ια', 7 «Οὕτω δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα, οἷον τὸ φάναι *Ἀθη-*

ναίοις τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν μὴ ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν—ἤ, ὥσπερ Ἰσοκράτης, *τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν*· ἀμφοτέρως γὰρ ὃ οὐκ ἂν ᾠήθη τις ἐρεῖν, τοῦτ' εἴρηται, καὶ ἐγνώσθη ὅτι ἀληθές· τό τε γὰρ *τὴν ἀρχὴν* φάναι *ἀρχὴν εἶναι* οὐθὲν σοφόν, ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει ἀλλ' ἄλλως, καὶ *ἀρχὴν* οὐχ ὃ εἶπεν ἀπόφησιν ἀλλ' ἄλλως. Ἐν ἅπασι δὲ τούτοις, ἐάν τις προσηκόντως τὸ ὄνομα ἐνέγκῃ ὁμωνυμίᾳ ἢ μεταφορᾷ, τότε τὸ εὖ, οἷον *Ἀνάσχετος οὐκ ἀνασχετός*· ὁμωνυμίαν ἀπέφησεν ἀλλὰ προσηκόντως, εἰ ἀηδής».

Τὸ κύριον ὄνομα *Ἀνάσχετος* ἐγένετο ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *ἀνασχετός* ἀναβιβασμῷ τοῦ τόνου, ὡς τὸ *Ἄνεκτος* ἐκ τοῦ *ἀνεκτός*, τὸ *Ἔκλεκτος* ἐκ τοῦ *ἐκλεκτός*, τὸ *Σύνετος* ἐκ τοῦ *συνετός* καὶ τὸ *Ἐπαίνετος* ἐκ τοῦ *ἐπαινετός*. Πρβ. καὶ *Αἴνετος*, *Μένετος*, *Ἄρεστος*, *Θρέπτος*, *Ἵμερτος*, *Ἔραστος* καὶ *Ἔρατος*, *Ἄρατος*, *Ὀνόμαστος*, *Ἔλπιστος*, *Κλεῖτος*, *Χρῆστος*, *Ξύστος*, κτλ. Λέγεται δέ τις *ἀνασχετός*, ἂν εἶνε τοιοῦτος *ὥστ' ἀνέχεσθαί τινα αὐτόν*. Ὅθεν ὁ εἰπὼν *Ἀνάσχετος οὐκ ἀνασχετός* δηλοῖ μετὰ παιδιᾶς ὅτι ὁ Ἀνάσχετος ἀποφαίνει ψευδὲς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἅτ' οὐκ ὢν ἀνασχετός. Πρβ. *Θρασύβουλος*-*θρασύβουλος*, *Θρασύμαχος*-*θρασύμαχος*, *Πῶλος*-*πῶλος*, *Δράκων*-*δράκων*, περὶ ὧν ποιεῖται ὁ Ἀριστοτέλης λόγον ἐν Ῥητορ. Β',κγ',29 (Ἴδε καὶ Σπέγγελον εἰς *Ἀριστοτέλ.* *Ῥητορ.* Τόμ. Β', σελ. 330). Ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου ἐρρήθη ἐν τῷ Προμηθεῖ στίχ. 85 «ψευδωνύμως σε δαίμονες *Προμηθέα* καλοῦσιν· αὐτὸν γάρ σε δεῖ *προμηθέως*, ὅτῳ τρόπῳ τῆσδ' ἐκκυλισθήσει τύχης». Παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. ϛ', 51 εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ὑβνήρου «Ἰδών ποτε δύο κενταύρους κάκιστα ἐζωγραφημένους ἔφη· πότερος τούτων *χείρων* ἐστί;». Ἀλλὰ διὰ τῆς γραφῆς ταύτης ἀφανίζεται ἡ παιδιὰ τοῦ Διογένους λέγοντος μὲν «πότερος τούτων *Χείρων* ἐστί;», τουτέστιν ὁ καλούμενος Χείρων, νοοῦντος δὲ «πότερος τούτων *χείρων* ἐστί;». Τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν «πότερος τούτων *Χείρων* ἐστί;» βλέπει τις ἐν τῇ Κοβητείῳ ἐκδόσει Διογένους τοῦ Λαερτίου σελ. 145, 10. Ἀλλαχοῦ γράφει ὁ συγγραφεὺς οὗτος (βιβλ. ϛ', 59) «Εὐμόρφῳ μειρακίῳ ἀπιόντι εἰς συμπόσιον ἔφη· *χείρων* ἐπανήξεις. Τοῦ δὲ ἐπανελθόντος καὶ τῇ ἑξῆς εἰπόντος· καὶ ἀπῆλθον καὶ *χείρων* οὐκ ἐγενόμην· ἔφη· *Χείρων* μὲν οὔ, Εὐρυτίων δέ». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Σφ. 83 «μὰ τὸν κύν', ὦ Νικόστρατ', οὐ *φιλόξενος*· ἐπεὶ καταπύγων ἐστὶν ὅ γε *Φιλόξενος*» καὶ

Ἀθήν. σελ. 241 ε' «Φιλόξενος δ' ἡ Πτερνοκοπίς, ἐμπεσόντος λόγου ὅτι αἱ κίχλαι τίμιαί εἰσι καὶ τοῦ *Κορύδου* παρόντος, ὃς ἐδόκει πεπορνεῦσθαι, ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, μνημονεύω ὅτε ὁ *κόρυδος* ὀβολοῦ ἦν» καὶ Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 225 «συμβάντος γὰρ τοῦ περὶ τὰς *Πύλας* πάθους καὶ τῆς Ἑλλάδος λαμπρῶς—ἀνοιχθείσης, οἱ μὲν ὥσπερ *πύλας* τείχους ῥήξαντες εἰσεχέοντο» (Ἴδε Βολκμαννὸν ἐν *τῇ Ῥητορ. τῶν Ἑλλ. καὶ Ῥωμ.* σελ. 408). Πλημμελῶς ἔχει ἡ ἐν ἐπιγράμματι ἐκφορὰ «Στέφανος ὄντως ὁ *στέφανος* μαρτύρων» ἀντὶ τοῦ «Στέφανος ὄντως ὁ *Στέφανος* μαρτύρων» ἤτοι «ὁ Στέφανος ὄντως στέφανος μαρτύρων» (Ἴδε Ἐρουερδῆνα ἐν *Stud. Crit. in Ep. Gr.* σελ. 74). Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1074, 59 «Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ σίδηρος Ἄρης καὶ αἴνιγμά τι ποιεῖ ἀστεῖον βραχυλογικὸν τοιοῦτον: Ὑπόκειταί τις δρυτόμος τέμνων δάφνινον θάλος· ἐπεὶ δὲ ἡ δάφνη τὸ φυτὸν ὁμωνυμεῖ κόρῃ ἐρωμένῃ Ἀπόλλωνος, ἐκδέδωκέ τις αἰνιγματοποιὸς τὸ *ποῖ Φοῖβος πεπόρευτο Ἄρης ὅτ' ἐμίγνυτο Δάφνῃ;* Καὶ ἔστι τὸ πᾶν ἀστεῖον ἐνταῦθα ἐν τῷ μίγνυται· τὸ γὰρ ὁμοῦ εἶναι ἡ λέξις δηλοῖ, ὃ καὶ ὁ σίδηρος ἔχει κόπτων ξύλον καὶ ὁ συνὼν σώματι». Διὰ μόνης δὲ τῆς γραφῆς κατορθοῦται ἡ διαστολὴ τῶν κυρίων ὀνομάτων ἀπὸ τῶν ὁμοφώνων προσηγορικῶν ἢ ἐπιθέτων. Λέγοντες δὲ διὰ μόνης τῆς γραφῆς νοοῦμεν τὸν νῦν νενομισμένον αὐτῆς τρόπον· διότι ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις, ὡς εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν, οὐδὲν κατὰ τὴν γραφὴν διέφερον τὸ ἐπίθετον *χείρων* καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Χείρων*, ἀλλ' ὁμοίως ἀμφότερα ἐξεφέροντο, ΧΕΙΡΩΝ, ὡς ἐγράφετο ΚΟΡΥΔΟΣ, ΔΑΦΝΗ, ΓΝΩΜΗ, ΔΗΜΟΣ, κτλ. ἐπί τε τῶν προσηγορικῶν καὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ εἶνε παρατεθειμένα ἐκ τοῦ Λυγκέως τάδε (σελ. 245 δ') «Κορύδῳ συμπινούσης τινὸς ἑταίρας, ᾗ ὄνομα ἦν *Γνώμη*, καὶ τοῦ οἰναρίου ἐπιλιπόντος, εἰσφέρειν ἐκέλευσεν ἕκαστον δύ' ὀβολούς, *Γνώμην* δὲ συμβάλλεσθαι ὅ τι δοκεῖ τῷ δήμῳ». Ἐν δὲ τῷ Γοργίᾳ τοῦ Πλάτωνος κεῖται σελ. 481 δ' «ἐγὼ μὲν (ἐρῶν) Ἀλκιβιάδου τε τοῦ Κλεινίου καὶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ τοῦ τε Ἀθηναίων *δήμου* καὶ τοῦ Πυριλάμπους» καὶ σελ. 513 β' «εἰ μέλλεις τι γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων *δήμῳ* καὶ ναὶ μὰ Δία τῷ Πυριλάμπους γε πρός». Συνήθης ὑπῆρχεν ἡ φράσις *γνώμην συμβάλλεσθαι* (*ξυμβάλλεσθαι*), ἧς ἐμνήσθημεν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Δ', σελ. 39, διαβεβαιημένος δ' ἐπὶ κάλ-

λει ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Πυριλάμπους *Δῆμος*. Σημειώσεως ἄξια ἡμῖν φαίνονται τὸ «ἤμην πᾶσι Φίλητος ἀνὴρ τῆς Λυκίης Λιμύρων» καὶ τὸ «τοὔνομα καὶ τέχνην ἣν Διόδωρος ὅδε» (Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καιβελ. 615, 10 καὶ 621, 6).

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 801 Β' μνημονεύεται στίχος τοῦ κωμικοῦ Πλάτωνος ὧδε γεγραμμένος·

βόσκει δυσώδη κεφαλήν, αἰσχίστην νόσον.

Πλημμελῶς δ' ἔχον τὸ *κεφαλήν*, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ μέτρου μηνύεται, ἐπηνώρθωσεν ὁ Ἐλμσλήϊος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀχαρνέων σελ. 125 ἀναγνοὺς *Κέφαλον*. Παρατιθέμεθα ἃ ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἔγραψε «Pro κεφαλὴν, reposui Κέφαλον, oratorem nobilissimum, de quo consulendus Taylorus ad Lysiae vitam p. 103». Μεταγράφομεν δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου εἰρημένα ἐν *Κριτ. Παρατ. εἰς Πλάτ. Κωμ. Λείψ.* σελ. 154 «In tertio loco quum ederetur κεφαλήν, quod numeros et sententiam pessumdat, palmaria emendatione correxit utrumque Elmsleius, qui Κέφαλον restituit ad *Acharn.* vs. 584. Etiam Porsonus in idem inciderat: vid. *Annott. Pors. et Dobr. ad Acharn.* vs. 318. pag. 555. Dindorf. Ad Βόσκει intelligendum esse ὁ Δῆμος bene monet Meinekius. Ultima verba Gataker. in *Advers. Miscell.* pag. 77. ducta putat ex Eurip. *Orest.* vs. 10.

Ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον.

quod speciosum est». Ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1875, σελ. 14 μετέβαλεν ὁ Κόβητος τὸ *βόσκει* εἰς τὸ *βόσκεις*. Μετὰ παιδιᾶς δὲ πάντως εἶπεν ὁ Πλάτων «βόσκει (ἢ βόσκεις) *δυσώδη Κέφαλον*, αἰσχίστην νόσον» ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας τοῦ ῥήτορος *Κεφάλου* καὶ *κεφάλου* τοῦ ἰχθύος. Πρβ. καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 653. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κοραῆς ἐν ᾗ ἐποιήσατο τῷ 1824ᵗᵠ ἔτει ἐκδόσει τῶν Πολιτικῶν τοῦ Πλουτάρχου (σελ. 140) ἠγνόει τὴν πολλοῖς ἐνιαυτοῖς πρότερον εὑρεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐλσμληίου ἀληθῆ γραφήν.

Ἔχομεν δὲ καὶ ἄλλα νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα τῆς χρήσεως, καθ' ἣν ἡ αὐτὴ λέξις εἶνε δὶς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τεθειμένη ἐπὶ διαφόρου ἐννοίας, οἷον

Ἡράκλειτ. Ἀλληγ. Ὁμηρ. ΞΕ΄, σελ. 129 Μελλ. «τὸν *κόσμον* ἀπέδωκε τῷ *κόσμῳ*». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 985, 38 «ἐπεὶ δὲ *κόσμος* ὁ *κόσμος* ἐγένετο καὶ διεκρίθη τὰ πάντα καὶ ἐτάχθησαν ὧραι καὶ εὐκόσμως εἶχε τὰ ὑπὲρ γῆν κτέ.» καὶ σελ. 284, 7 «ἐξ ὧν ὡρμημένος τις εἰς ἔννοιαν σεμνὴν *κόσμου κόσμον* ἐκάλεσε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀσύγκριτον ναόν». Τὸ χωρίον τοῦ Ἡρακλείτου παρέθετο ὁ Λοβέκκιος ἐν τῷ εἰς Σοφοκλέους Αἴαντα Ὑπομνήματι σελ. 168 ἐκδ. γ΄. Ἐμνημόνευσε δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 544 α΄ «καὶ φιλοσόφων δὲ *αἱρέσεις* ὅλαι τῆς περὶ τὴν τρυφὴν *αἱρέσεως* ἀντεποιήσαντο».

Ψευδοπλάτ. Ἐπινομ. σελ. 990 β΄ «ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα *φύσις* ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆσαι μὴ θαυμαστῆς μετέχουσα *φύσεως*». Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Σοφοκλ. Αἴ.* σελ. 168 ἐκδ. γ΄, ἔνθα γίνεται μνεία καὶ τοῦ Εὐριπ. Ἰφ. Α. 765 «Ἄρης Πέργαμον — κυκλώσας ἄρει φονίῳ», ἐπιφερομένου «quod Matthiae et Hermannus funditus damnant».

Ἰσοκράτ. Ἐπιστ. Δ΄, 6 «τῶν ἅπαντα μὲν πρὸς *χάριν*, μηδὲν δὲ *χάριτος* ἄξιον λεγόντων». Περὶ τούτου λέγει ὁ Κοραῆς ἐν ταῖς εἰς Ἰσοκράτη Σημειώσεσι σελ. 305 «Χαριέντως καὶ ἐπαφροδίτως ἐκπέφρασται τὸ νόημα, Τῶν ἅπαντα μὲν λεγόντων ἐπὶ τῷ χαρίζεσθαι καὶ ἀρέσκειν τοῖς ἀκούουσι, μηδὲν δὲ τοιοῦτον συμβουλευόντων, ἐφ' ᾧ χάριν ἂν αὐτοῖς εἰκότως ὀφείλοιεν».

Ἰσοκράτ. Εὐαγόρ. 36 «ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολόγηκεν ὅστις οὕτω δεινοὺς καὶ φοβεροὺς *ποιησάμενος* τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὑτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι *πεποίηνται* διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ κτέ.». Πρβ. καὶ Νικοκλ. 28 «ὁ δὲ πατὴρ Εὐαγόρας, ἀπολεσάντων ἑτέρων τὴν *ἀρχήν*, πάλιν ἀνέλαβεν ὑποστὰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, καὶ τοσοῦτον μετέστησεν, ὥστε μηκέτι Φοίνικας Σαλαμινίων τυραννεῖν, ἀλλ' ὧνπερ ἦν *τὴν ἀρχήν*, τούτους καὶ νῦν ἔχειν τὴν βασιλείαν».

Ξενοφ. Ἀναβ. Γ΄, α΄, 25 «εἰ δ' ὑμεῖς τάττετέ με *ἡγεῖσθαι*, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν *ἡγοῦμαι* ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά» καὶ Ε΄, δ΄, 20 «πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν *ἡγεῖσθαι* τῷ ὄντι πολέμιοί εἰσιν οἷσπερ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀμελήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν

τάξεως καὶ ἱκανοὶ *ἡγησάμενοι* εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις ταὐτὰ πράττειν ἅπερ σὺν ἡμῖν δίκην δεδώκασιν».

Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 304 «Μυρωνίδης ὅτ' ἦρχεν ὁ γεννάδας, οὐδεὶς ἂν ἐτόλμα τὰ τῆς πόλεως διοικεῖν ἀργύριον *φέρων*, ἀλλ' ἧκ' ἂν ἕκαστος ἐν ἀσκιδίῳ *φέρων* πιεῖν ἅμα τ' ἄρτον ἕνα καὶ δύο κρομμύω».

Ἡρόδ. Α', 8 «ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην καί σεο *δέομαι μὴ δέεσθαι* ἀνόμων».

Ἡρόδ. Α', 30 «τοῦτο δὲ τοῦ *βίου* εὖ ἥκοντι, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ *βίου* λαμπροτάτη ἐπεγένετο».

Ὀδυσσ. Δ, 451 «πάσας δ' ἄρ' ἐπῴχετο, *λέκτο* δ' ἀριθμόν· ἐν δ' ἡμέας πρώτους λέγε κήτεσιν, οὐδέ τι θυμῷ ὠΐσθη δόλον εἶναι· ἔπειτα δὲ *λέκτο* καὶ αὐτός». Εὐστάθ. σελ. 1505, 20 «Ὅρα δὲ ὅτι τὸ *λέκτο* δὶς ἐνταῦθα κείμενον διττὴν ἑρμηνείαν ἔχει· τὸ μὲν γὰρ *λέκτο δ' ἀριθμὸν* ἀντὶ τοῦ ἠρίθμησε, τὸ δὲ *λέκτο καὶ αὐτὸς* ἀντὶ τοῦ εὐνάσθη ὡς εἰς ὕπνον». Ἐν Ἰλιάδος Ν, 275 φέρεται «τί σε χρὴ ταῦτα *λέγεσθαι*; εἰ γὰρ νῦν παρὰ νηυσὶ *λεγοίμεθα* πάντες ἄριστοι ἐς λόχον, κτέ.». Ἐκλαμβάνεται δὲ τὸ *λέγεσθαι* ἀντὶ τοῦ *διαλέγεσθαι* ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 14, 14 Δινδ. «Ὅτι πρόθεσις παρεῖται καὶ ἡ πτῶσις ἤλλακται· ἀντὶ τοῦ *περὶ τούτων διαλέγεσθαι*». Πρβ. καὶ σελ. 14, 19 «Ἡ διπλῆ δὲ ὅτι παραλλήλως τὸ *λεγοίμεθα* ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ *ἀριθμοίμεθα*, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ *διαλεγοίμεθα*». Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου εἰρημένα ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 930, 60 «Ὅτι πρὸς τὸν παρὰ τοῖς εἰδόσιν ἐθέλοντα περιαυτολογεῖν εἴποι ἄν τις οἰκείως τὸ τοῦ Ἰδομενέως πρὸς τὸν Μηριόνην *οἶδ' ἀρετὴν οἷός ἐσσι· τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι*; τουτέστι *μετρεῖν καὶ ἀπαριθμεῖσθαι τὰ οἰκεῖα καλά*· τὸ γὰρ *λέγειν* ἐπὶ τοῦ *λαλεῖν* οὐ χρᾶσθαί φασί τινες τὸν ποιητὴν ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ τῷ *μυθεῖσθαι* ἢ τῷ *εἰπεῖν*· διὸ οὐδὲ *λόγος*, φασί, κεῖται παρ' αὐτῷ ἀλλὰ *μῦθος*. Καὶ μὴν πολλαχοῦ ἐφάνη καὶ ἐπὶ τοῦ *διαλέγεσθαι* ἡ λέξις κειμένη, ὡς καὶ μετ' ὀλίγα ἐν τῷ *ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα*» καὶ σελ. 1206, 38 «Τὸ δὲ *λεγώμεθα* φανερῶς δηλοῖ τὸ *διαλεγώμεθα, λαλῶμεν*, εἰ καὶ ἡ πολλὴ τῶν παλαιῶν παρατήρησις βούλεται μὴ εὑρίσκεσθαι τὴν λέξιν ταύτην παρὰ τῷ ποιητῇ ἐπὶ τοιούτου σημαινομένου, καθὰ καὶ προδεδήλωται». Ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα θὰ ἐξετάσωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Ἰλ. Υ, 269 «ἀλλὰ δύω μὲν *ἔλασσε* διὰ πτύχας, αἱ δ' ἄρ' ἔτι τρεῖς ἦσαν, ἐπεὶ πέντε πτύχας *ἤλασε* κυλλοποδίων» (Ἴδε Ὄθ. Σνειδῆρον εἰς *Ἰσοκρ*. Τόμ. Β', σελ. 67 ἐκδ. γ').

Ἐν Ὀδυσσείας Γ, στίχ. 124 λέγει ὁ ποιητὴς «ἦτοι γὰρ μῦθοί γε *ἐοικότες*, οὐδέ κε φαίης ἄνδρα νεώτερον ὧδε *ἐοικότα* μυθήσασθαι». Ἀποφαίνεται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Εὐστάθιος ὧδε (σελ. 1460, 1) «Καὶ τοὺς αὐτοῦ λόγους τοῖς τοῦ Ὀδυσσέως εἰκάζει εἰπὼν ὅτι τε *μῦθοι ἐοικότες* τοῖς τοῦ πατρὸς δηλαδὴ καὶ ὅτι *οὐκ ἂν φαίης ἄνδρα νεώτερον ὧδε ἐοικότα μυθήσασθαι*, ὅ ἐστι καθήκοντα. Καὶ ὅρα ὅτι ἐν τόπῳ ἑνὶ ἐπὶ δύο σημαινομένων τὸ *ἐοικέναι* ἔθετο, ἤγουν ἐν τῷ *μῦθοι ἐοικότες* καὶ ἐν τῷ *ἐοικότα μυθήσασθαι*». Ἀλλ' ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις φέρεται σελ. 131, 16 «Πρεσβύτεροι, φησί, τῆς ἡλικίας οἱ λόγοι, καὶ *πάνυ τὸ εἰκὸς ἐν αὐτοῖς σώζεται*» (Πρβ. Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 357).

Περιττὸν δ' ἴσως ἀποβαίνει νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι δὲν εἶνε ἐν πᾶσι τοῖς ἀρτίως καταλεχθεῖσι χωρίοις ἐπιτετηδευμένη ἡ ἐπανάληψις τῆς λέξεως.

Ἐν τῷ Γοργίᾳ τοῦ Πλάτωνος ἀπαντᾷ σελ. 487 β' «ὥστε — τολμᾷ ἑκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὐτῷ *ἐναντία* λέγειν *ἐναντίον* πολλῶν ἀνθρώπων», ὅπερ οὐχὶ ἀνεπιτήδευτον.

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀλέξιδος παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 383 ε' κεῖται «Πολλῷ γ' ἀμείνων, ὡς ἔοικας, ἦσθ' ἄρα λογογράφος ἢ μάγειρος. *Ὃ λέγεις οὐ λέγεις*». Ὁ Δοβραῖος μετέγραφεν «ὃ λέγεις εὖ *λέγεις*», ὁ δὲ Μεινέκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 441 ὑπερεμάχησε τῆς παραδεδομένης γραφῆς «ὃ λέγεις οὐ λέγεις» ἐκδεχόμενος ἀντὶ τοῦ *οὐδὲν λέγεις*. Ὁ Κόβητος ποιεῖται περὶ τοῦ προκειμένου ἐν *Nov. Lect.* σελ. 21 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Miratus aliquis coqui facundum et elegans dicendi genus ita hominem laudat: πολλῷ γ' ἀμείνων, ὡς ἔοικας, ἦσθ' ἄρα λογογράφος ἢ μάγειρος, cui ille indignabundus reponit: ὃ λέγεις οὐ λέγεις, τέχνην δ' ὀνειδίζεις, *quod vis dicere non dicis*, id est quod dicis non significat id quod tu putas. Laudem tu hanc esse opinaris, sed opprobrium in artem est. Eodem modo dicitur saepe ἀλλ' ὅ τι λέγεις εἰπέ μοι, ut in Avibus 1382. παῦσαι μελῳδῶν ἀλλ' ὅ τι λέγεις εἰπέ μοι, et οὐκ οἶδ'

ὅ τι λέγεις, et ὅ τι λέγεις οὐ μανθάνω, et similia multa». Τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου ἐνέκρινε καὶ ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστῶν Τόμ. Δ', σελ. 168 καὶ ὁ Κόκκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 342, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν *Adversar. in Com. Gr. Fragm.* Μέρ. Α', σελ. 110, ὑφ' οὗ διττὴ προηνέχθη εἰκασία, «οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγεις» καὶ «ὃ λέγεις οὐ ψέγω». Ἡμεῖς συμφωνοῦντες τῷ Κοβήτῳ μνημονεύομεν ὅμοιον τῷ *ὃ λέγεις οὐ λέγεις* χωρίον ἐκ τοῦ Θεμιστίου σελ. 343 α' «ἐγὼ μὲν οὐ *λέγω* ὅντινα *λέγω*», ᾧ παραβλητέον τὸ ἐν σελ. 345 γ' «μηδὲ ἐξηγοῦ ἃ ἐγὼ *λέγω*, ὡς σὺ ξυνίης, ἀλλ' ὡς ἐγὼ *λέγω*».

Ὁ Κυννῆρος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων βιβλ. Α', ϛ', 8 «εὖ πράττειν: *felices esse*. Deinde *ὡς εὖ πράττοντες* existimantes se *rem bene gerere*. Est lusus verborum, quem veteres scriptores in deliciis habere satis notum est. Plat. Alcib. I. p. 116. B. Cf. *Stallbaumium* ad Plat. Charmid. p. 172.A. Hellen. VII, 1,27: τοὺς μὲν ἑαυτῶν *λόγους* ἐν οὐδενὶ *λόγῳ* ποιουμένους. Eadem sententia *Isocr.* Panath. p. 208, 16: *λόγους* ποιούμενος περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι *λόγου*. V. *Ioseph. Strangium* in Lips. Diar. Suppl. 1836, p. 362».

Ἱκανῶς, νομίζομεν, ἐξ ὧν διελάβομεν διεσαφήθη ἡ χάριν ἀστεϊσμοῦ δὶς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ γινομένη χρῆσις λέξεως ἐπὶ διττῆς σημασίας. Πολλὰ φέρονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁμώνυμα, οἷον *κόρη*, *ἱστός*, *κλεὶς*, *οὐρανός*, *σπερμολόγος*, *ὑστέρα*, *ἐπιδιδόναι*, *κήρυξ*, *δακτύλιος*, *γράμματα*, *ἀνήρ*, *Εὐριπίδης*, κτλ., οὐκ ὀλίγαι δ' ἐκ τῆς ὁμωνυμίας μεταδιώκονται παιδιαί, ὡς δηλοῦσι τὰ ὑπογεγραμμένα παραδείγματα.

Διογέν. Λαέρτ. ϛ', 68 «πρὸς Διδύμωνα τὸν μοιχὸν ἰατρεύοντά ποτε *κόρης* ὀφθαλμόν, ὅρα, φησί, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρεύων τὴν *κόρην* φθείρῃς» (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπ. Φοιν.* Τόμ. Α', σελ. 374 Λιψ.). Ὁ Ἄλεξις παρ' Ἀθηναίῳ λέγει σελ. 340 α' «Α. Τῷ Καλλιμέδοντι γὰρ θεραπεύω τὰς *κόρας* ἤδη τετάρτην

ἡμέραν. Β. Ἦσαν *κόραι* θυγατέρες αὐτῷ; Α. *Τὰς μὲν οὖν τῶν ὀμμάτων*, ἃς οὐδ᾽ ὁ Μελάμπους — καταστήσειεν ἄν». Κεῖται δὲ παρὰ τῷ Λαερτίῳ καὶ «δείξαντος αὐτῷ παιδαρίου μάχαιραν ἣν εἰλήφει παρὰ ἐραστοῦ, ἡ μὲν μάχαιρα, ἔφη, καλή, ἡ δὲ *λαβὴ* αἰσχρά» (βιβλ. ς', 62).

Στράβ. σελ. 378 «καὶ δὴ καὶ μνημονεύεταί τις ἑταίρα πρὸς τὴν ὀνειδίζουσαν, ὅτι οὐ φίλεργος εἴη οὐδ᾽ ἐρίων ἅπτοιτο, εἰπεῖν· ἐγὼ μέντοι ἡ τοιαύτη τρεῖς ἤδη καθεῖλον *ἱστοὺς* ἐν βραχεῖ χρόνῳ τούτῳ». Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου εἶνε τάδε γεγραμμένα σελ. 1760, 23 «Τὸ δέ γε *ἱστὸν νηὸς* πρὸς διαστολὴν εἰρῆσθαι δοκεῖ τοῦ ὑφαντικοῦ ἱστοῦ χάριν σαφηνείας· ὡς τό γε μὴ οὕτως ἑρμηνεύειν δώσοι ἄν ποτε λαβὰς λόγων τοῖς σκώπτουσιν. Ἐπεί τοι ἐκ τοιούτου τρόπου λόγος ἀστεῖος ἐξέπεσε παρὰ τοῖς παλαιοῖς διὰ τὸ ἐξ ὁμωνυμίας τῆς λέξεως ταύτης ἀσαφές. Λέγεται γὰρ ἐν Κορίνθῳ ἑταίρας τινὸς ἐπαινουμένης ὡς ἐργατικῆς εἰπεῖν τὸν ἀκούοντα ὅτι καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴη ἐργατική, ἥτις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δύο *ἱστοὺς* καθεῖλε. Καὶ δοκεῖ μὲν ὁ λόγος δηλοῦν δύο ἱστάρια, τὸ δ᾽ ἦν ἄλλως, ὅτι ταχὺ δύο ναυκλήρους ἀπήγαγεν ἐκείνη τοῦ εὐπορεῖν φοιτῶντας ἐπ᾽ αὐτήν» (Ἴδε καὶ Βαλκενάριον εἰς *Θεοκρ. Ἀδωνιαζ.* σελ. 338). Ὁ Μεινέκιος νομίζει ἐν *Vindic. Strabon.* σελ. 123 ὅτι ἦτο ἐμμέτρως εἰρημένον

εἰπεῖν· ἐγὼ μέντοι ἡ τοιαύτη τρεῖς ἤδη
καθεῖλον ἱστοὺς ἐν βραχεῖ χρόνῳ τούτῳ.

Εὐλόγως δ᾽ ὁ Κόβητος ἀποδοκιμάζει τὴν γνώμην τοῦ Μεινεκίου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 185.

Ψευδοπλούτ. Ἠθικ. σελ. 177 ς' «τῆς δὲ *κλειδὸς* αὐτῷ κατεαγείσης (καταγείσης) ἐν πολέμῳ καὶ τοῦ θεραπεύοντος ἰατροῦ πάντως τι καθ᾽ ἡμέραν αἰτοῦντος, λάμβανε, ἔφη, ὅσα βούλει· τὴν γὰρ *κλεῖν* ἔχεις». Πρβ. Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομ. Ε', α', 7 (Τόμ. Β', σελ. 52, 38 Διδ.) «ἡ γὰρ διαφορὰ πολλὴ ἡ κατὰ τὴν ἰδέαν, οἷον ὅτι καλεῖται *κλεὶς* ὁμωνύμως ἥ τε ὑπὸ τὸν αὐχένα τῶν ζῴων καὶ ᾗ τὰς θύρας κλείουσιν». Παρελαμβάνετο δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα καὶ πρὸς δήλωσιν μέρους θύννου, ὡς διδάσκει ὁ Ἀθήναιος σελ. 303 α' «Ἐπήνουν δὲ τῶν θύννων καὶ τὰς *κλεῖδας* καλουμένας, ὡς Ἀριστοφῶν ἐν Πειρίθῳ. Α. Καὶ μὴν διέφθαρταί γε τοὔψον παντελῶς· *κλεῖδες* μὲν ὀπταὶ δύο παρεσκευασμέναι. Β. Αἷς τὰς θύρας κλείουσι; Α. *Θύννου*

μὲν οὖν». Πρβ. καὶ Δίφιλ. παρ' Ἀθην. σελ. 357 α' «τὰ δὲ ὑπογάστρια αὐτοῦ (τοῦ ὀρκύνου) καὶ ἡ *κλεὶς* εὔστομα καὶ ἁπαλά». Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1108, 21 «Δῆλον δ' ἐκ τῶν παλαιῶν ὅτι *κληῒς* πολλὰ καὶ αὐτὴ δηλοῦσα, ὥσπερ καὶ τὸ *κλειδίον* καὶ ἡ *κλείς*, λέγεται καὶ ἐπὶ μέρους θύννων, ὡς ὁ Ἀθήναιος παρασημειοῦται — Οὕτω δὲ καὶ *ὀρφῶν κλειδία*, οἷον ἐν Γαδείροις *τὰ κλειδία τῶν ὀρφῶν* καθ' αὑτὰ ταριχεύονται. Κλειδίων δὲ θύρας χρῆσις παρὰ τῷ κωμικῷ εἰπόντι κακοηθέστατα κλειδία τὰ κρυπτὰ καὶ δυσεπιβούλευτα».

Ἀθήν. σελ. 344 β' «τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἀγρὸν καταβεβρωκότος εἰς ὀψοφαγίαν, ἐπειδὴ θερμόν ποτε καταβροχθίσας ἰχθὺν ἔφησε τὸν *οὐρανὸν* κατακεκαῦσθαι, λοιπόν, ἔφησεν, ἐστίν, ὁ Θεόκριτος, σοὶ καὶ τὴν θάλασσαν ἐκπιεῖν, καὶ ἔσῃ τρία τὰ μέγιστα ἠφανικώς, γῆν καὶ θάλασσαν καὶ *οὐρανόν*». Πρβ. καὶ Θεμίστ. σελ. 166 β' «χρυσῆν μὲν πλάτανον περιφέρεται (γρ. *περιεφέρετο*) καὶ χρυσοῦν *οὐρανόν*, φιλοσοφίᾳ δὲ ἀκόσμητος ἦν καὶ τὸν *οὐρανὸν* οὐχ ἑώρα τὸν ἀληθινόν».

Ἀθήν. σελ. 344 γ' «σκωπτόμενος ὑπό τινων σπερμολόγων εἰς ὀψοφαγίαν ἐρομένων τε ἐκείνων τί ἂν ἥδιστα φάγοι, ὁ Ἄλεξις, *σπερμολόγους*, ἔφη, πεφρυγμένους».

Ἀθήν. σελ. 585 δ' «Λεόντιον κατακειμένη μετ' ἐραστοῦ, ἐπεισελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον Γλυκέρας καὶ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς ταύτῃ μᾶλλον προσέχοντος, κατάστυγνος ἦν. Ὡς δ' ἐπιστρέψας ὁ γνώριμος αὐτὴν ἠρώτησε τί λυπεῖται, ἡ *ὑστέρα* με λυπεῖ, ἔφη».

Ἀθήν. σελ. 168 ς' «Ἐπιδόσεων δέ ποτε γινομένων, παρελθὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔφη· *ἐπιδίδωμι* κἀγώ. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν· *εἰς ἀκολασίαν*». Πρβ. καὶ σελ. 245 ς' «Χαιρεφῶντος δὲ τοῦ παρασίτου φήσαντος οὐ δύνασθαι *τὸν οἶνον φέρειν*, οὐδὲ γὰρ *τὸ εἰς τὸν οἶνον*, ἔφη» καὶ «καθ' ὃν δὲ καιρὸν Δημοσθένης παρ' Ἁρπάλου *τὴν κύλικα εἰλήφει*, οὗτος, ἔφη, τοὺς ἄλλους ἀκρατοκώθωνας καλῶν αὐτὸς *τὴν μεγάλην ἔσπακεν*». Ἐν σελ. 19 δ' λέγει ὁ Ἀθήναιος «Ἐποίησε δ' οὗτος καὶ παρὰ τὰς Ἀριστοτέλους ἀπορίας καὶ ἀνεγίνωσκε δημοσίᾳ διὰ τί ὁ ἥλιος δύνει μὲν κολυμβᾷ δ' οὔ, καὶ διὰ τί — τὰ τετράδραχμα *καταλλάττεται* μὲν ὀργίζεται δ' οὔ». Πρβ. Εὐστάθ. σελ. 764, 42 «Εἰς ὅπερ ἀστείως ἔπαιξέ τις, ἤγουν

εἰς τὸ μεταλαμβάνεσθαι τὸ ἀμείβειν ἀντὶ τοῦ καταλλάσσειν, ἀπορήσας ἀστείως ἐπὶ τῶν ἀμειβόντων ἐμπορευτικῶς πῶς ποτε τὰ τετράδραχμα καταλλάσσονται μὲν οὐκ ὀργίζονται δέ, ὡς δῆθεν τοῦ καταλλάσσεσθαι ὁμωνυμίας λόγῳ ἀντικειμένου πρὸς τὸ ὀργίζεσθαι». Γνωστὸν ὑπάρχει τὸ *καταλλάττειν τὸ νόμισμα*, κτλ. Φέρεται δὲ καὶ ὄνομα *καταλλαγή*, ἀνθ' οὗ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ ἀπαντᾷ *ἐπικαταλλαγή* Χαρακτ. Λ΄ «καὶ παρὰ παιδὸς κομιζόμενος ἀποφορὰν τοῦ χαλκοῦ τὴν *ἐπικαταλλαγὴν* προσαπαιτεῖν». Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1874, σελ. 71 διατείνεται ὅτι ἡ γνησία παρὰ τῷ Θεοφράστῳ γραφὴ εἶνε *καταλλαγήν*, ἄνευ τῆς προθέσεως *ἐπί*.

Μάχων παρ' Ἀθην. σελ. 349 β' «Στρατόνικος — ὁρῶν ἕκαστον τῶν πολιτῶν κατ' ἰδίαν κεκτημένον *κήρυκα* — σχεδόν τε τοὺς *κήρυκας* ἐν τῷ χωρίῳ πολὺ πλείους κατὰ λόγον τῶν δημοτῶν, ἐπ' ἄκρων ἐβάδιζε τῶν ὀνύχων ἐν τῇ πόλει σχέδην, δεδορκὼς ἀτενὲς εἰς τὴν γῆν κάτω. Πυνθανομένου δὲ τῶν ξένων αὐτοῦ τινος τὸ πάθος τὸ γεγονὸς ἐξαπίνης περὶ τοὺς πόδας, τοῦτ' εἶπε· τοῖς ὅλοις μὲν ἔρρωμαι, ξένε, καὶ τῶν κολάκων πολὺ θᾶττον ἐπὶ δεῖπνον τρέχω, ἀγωνιῶ δὲ καὶ δέδοικα παντελῶς μή ποτ' ἐπιβὰς *κήρυκι* τὸν πόδ' ἀναπαρῶ». Πρβ. Ἀρχέστρ. παρ' Ἀθην. σελ. 92 δ΄ «τοὺς κήρυκας δ' ἐπιτρίψαι ὁ Ζεύς, τούς τε θαλαστογενεῖς καὶ τοὺς ἀγοραίους, πλὴν ἑνὸς ἀνθρώπου». Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1108, 43 «Ὁ δ' αὐτὸς (Στρατόνικος) καὶ πρὸς τὴν ὁμωνυμίαν παίζων τοῦ κήρυκος, ἐπεὶ κῆρυξ οὐ μόνον τὸ κύριον καὶ ὁ ἱερὸς βασιλικὸς θεράπων ἀλλὰ καὶ θαλάσσιον ὄστρεον ἔχον ὀξύτητας κύκλῳ, ἐπεὶ ἐν Ἀβδηριτικῷ ἀγῶνι εὕροι κήρυκας πολὺ πλείους κατὰ λόγον τῶν δημοτῶν καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζοι δεδορκὼς ἀτενὲς εἰς τὴν γῆν καὶ ἐρωτηθείη τί πάθοι, τὰ μὲν ἄλλα ἐρρῶσθαι εἶπε τοὺς πόδας, ἀγωνιᾶν δὲ μήποτε, φησίν, ἐπιβὰς κήρυκι τὸν πόδα παρῶ· παίξας ἀστείως ἐν τῷ μεταβαλεῖν τὸν κατ' ἄνθρωπον κήρυκα εἰς τὸν ὡς εἴρηται θαλάσσιον». Ἴδε καὶ Κοραῆν εἰς *Ξενοκράτ.* σελ. 125.

Λουκ. Δημών. 17 «Ἐπεὶ δέ ποτε καὶ χρυσοῦν *δακτύλιον* ὁδῷ βαδίζων εὗρε, γραμμάτιον ἐν ἀγορᾷ προθεὶς ἠξίου τὸν ἀπολέσαντα, ὅστις εἴη τοῦ *δακτυλίου* δεσπότης, ἥκειν καὶ εἰπόντα ὁλκὴν αὐτοῦ καὶ λίθον καὶ τύπον ἀπολαμβάνειν. Ἧκεν οὖν τις μειρακίσκος ὡραῖος αὐτὸς ἀπολωλεκέναι λέγων. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὑγιὲς ἔλεγεν, ἄπιθι, ἔφη, ὦ παῖ,

καὶ τὸν σεαυτοῦ *δακτύλιον* φύλαττε· τοῦτον γὰρ οὐκ ἀπολώλεκας».

Φιλήμ. παρὰ Πλουτ. Ἠθικ. 458 α' «Α. Παρὰ τοῦ βασιλέως *γράμμαθ'* ἥκει σοι, Μάγα. Β. Μάγα κακόδαιμον, *γράμματ'* οὐκ ἐπίστασαι». Ὁ Κλέρικος ἔγραψε «*Μάγας*, κακόδαιμον, γράμματ' οὐκ *ἐπίσταται*», ὁ δὲ Ἀούπτιος «Μάγα; κακόδαιμον, γράμματ' οὐκ ἐπίσταται» (Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 522, 144).

Φερεκράτ. παρ' Ἀθην. σελ. 535 β' «οὐκ ὢν *ἀνὴρ* γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ, *ἀνὴρ* ἁπασῶν τῶν γυναικῶν ἐστι νῦν».

Ἀθήν. σελ. 247 α' «Δίφιλος δ' ἐν Συνωρίδι — Εὐριπίδου μνησθείς, κύβος δέ τις οὕτως καλεῖται Εὐριπίδης, παίζων καὶ πρὸς τὸ τοῦ ποιητοῦ ὄνομα ἅμα καὶ περὶ παρασίτων τάδε λέγει — Α. Πῶς ἂν βάλοιμ' *Εὐριπίδην*; Β. Οὐκ ἄν ποτε *Εὐριπίδης* γυναῖκα σώσει'. Οὐχ ὁρᾷς ἐν ταῖς τραγῳδίαισιν αὐτὰς ὡς στυγεῖ;» (Πρβ. Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 566).

Παρατιθέμεθα καὶ ἃ λέγει ὁ Ἀθήναιος σελ. 365 δ' «Τίνες δ' εἰσὶν αἱ συμβολαὶ αὐτὸς Ἄλεξις ἐν Μανδραγοριζομένῃ σημαίνει διὰ τούτων. Α. Ἥξω φέρουσα *συμβολὰς* τοίνυν ἅμα. Β. Πῶς *συμβολάς*; Α. τὰς ταινίας οἱ Χαλκιδεῖς καὶ τοὺς ἀλαβάστρους *συμβολὰς* καλοῦσι, γραῦ».

Τῷ Ἀριστοφάνει παρέσχον ἀφορμὴν εἰς παιδιὰν τὰ ὀνόματα *τόκος* καὶ *χοῖρος* καὶ *βάλανος* καὶ τὰ ῥήματα *ὑποκρούειν* καὶ *θωρήσσεσθαι*, οἷον Θεσμοφ. 845 «ἀξία γοῦν εἶ *τόκου* τεκοῦσα τοιοῦτον *τόκον*» καὶ Ἀχαρν. 791 «Α. Αἴκα παχυνθῇ — κάλλιστος ἔσται *χοῖρος* Ἀφροδίτᾳ θύεν. Β. Ἀλλ' οὐ *χοῖρος* τἀφροδίτῃ θύεται. Α. Οὐ *χοῖρος* Ἀφροδίτᾳ; μόνᾳ γα δαιμόνων» καὶ Λυσιστρ. 408 «Ὦ χρυσοχόε, τὸν ὅρμον ὃν ἐπεσκεύασας, ὀρχουμένης μου τῆς γυναικὸς ἑσπέρας, ἡ *βάλανος* ἐκπέπτωκεν ἐκ τοῦ τρήματος. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἔστ' ἐς Σαλαμῖνα πλευστέα· σὺ δ', ἢν σχολάσῃς, πάσῃ τέχνῃ πρὸς ἑσπέραν ἐλθὼν ἐκείνῃ τὴν *βάλανον* ἐνάρμοσον» καὶ Ἐκκλ. 256 «Τί δ', ἢν *ὑποκρούωσίν* σε; Β. Προσκινήσομαι ἅτ' οὐκ ἄπειρος οὖσα πολλῶν *κρουμάτων*» καὶ Εἰρήν. 1284 «Α. Εἶεν· ἐκόρεσθεν τοῦ πολέμου κᾆτ' ἤσθιον. Ταῦτ' ᾆδε, ταῦθ', ὡς ἤσθιον κεκορημένοι. Β. *Θωρήσσοντ'* ἄρ' ἔπειτα

πεπαυμένοι. Α. Ἄσμενοι, οἶμαι» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Θεσμοφ.* σελ. 222 καὶ εἰς *Ἀχαρν.* σελ. 373-4 καὶ εἰς *Λυσιστρ.* σελ. 211 καὶ εἰς *Ἐκκλησ.* σελ. 131 καὶ εἰς *Εἰρήν.* σελ. 307). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Μεινέκιος ἐν *Vindic. Aristoph.* σελ. 157-8 νομίζει ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἀξία γοῦν εἰ *πόκου* τεκοῦσα τοιοῦτον τόκον».

Ἐν τῷ Πλούτῳ εἶνε ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον στίχ. 1204 «Καὶ μὴν πολὺ τῶν ἄλλων χυτρῶν τἀναντία αὗται ποιοῦσι· ταῖς μὲν ἄλλαις γὰρ χύτραις ἡ *γραῦς* ἔπεστ' ἀνωτάτω, ταύτης δὲ νῦν τῆς *γραὸς* ἐπιπολῆς ἔπεισιν αἱ χύτραι». Πρβ. Εὐστάθ. σελ. 1450, 45 «Ἔτι σημείωσαι καὶ ὅτι γραῦς κοινῶς μὲν ἡ παλαιὰ γυνὴ καὶ πολιὰ τῷ χρόνῳ· ἄλλως δὲ καθ' ὁμωνυμίαν γραῦς καὶ τὸ ἐπαφρίζον ἐν ταῖς χύτραις, καθὰ δηλοῖ καὶ ὁ κωμικός, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ζωμοῦ· αὕτη δὲ καὶ ἐπίπαγος κατὰ Παυσανίαν καλεῖται». Παραπήγνυμεν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου γεγραμμένα σελ. 585 γ' «Μενάνδρῳ τῷ ποιητῇ δυσημερήσαντι καὶ εἰσελθόντι εἰς τὴν οἰκίαν Γλυκέρα προσενέγκασα γάλα παρεκάλει ῥοφῆσαι· ὁ δέ, οὐ θέλω, εἶπεν· ἦν γὰρ ἐφεστηκυῖα γραῦς αὐτῷ. Ἡ δέ, ἀποφύσα, εἶπε, καὶ τῷ κάτω χρῶ».

Μνημονεύομεν καὶ τὸ ἐν τῇ Λυσιστράτῃ κείμενον στίχ. 549 «Ἀλλ', ὦ *τηθῶν* ἀνδρειοτάτη καὶ μητριδίων ἀκαληφῶν», περὶ οὗ ποιεῖται λόγον ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1485, 38 γράφων «Ἐπεὶ δὲ καὶ γενικὴ τούτου (τοῦ οὐδετέρου *τήθη*) ἐστὶν ἀναλόγως τηθέων τηθῶν κατὰ τὸ στηθέων στηθῶν, παίζει παρὰ τοῦτο Ἀριστοφάνης ἐν Λυσιστράτῃ εἰπών· ὦ τηθῶν ἀνδρειοτάτη καὶ μητριδίων ἀκαληφῶν· παραλαλῶν ἐκεῖνος τὸ παίγνιον ὡς πρὸς φιλουμένας τροφοὺς καὶ μητέρας, ὧν τροφοὶ μὲν καὶ ὡς οἷον τῆθαι τὰ τήθεα, μητρίδια δὲ αἱ κατὰ θάλασσαν ἀκαλῆφαι». *Τῆθαι* ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ὠνομάζοντο αἱ τῶν μητέρων ἢ τῶν πατέρων μητέρες, αἳ καὶ *μάμμαι* ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐκαλοῦντο (Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Λυσιστρ.* σελ. 226).

Εἶνε δ' ὁ κωμικὸς εὐεπίφορος εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος παιδιὰν μάλιστ' ἐν ταῖς Νεφέλαις λέγων στίχ. 53 «Οὐ μὴν ἐρῶ γ' ὡς ἀργὸς ἦν, ἀλλ' *ἐσπάθα*· ἐγὼ δ' ἂν αὐτῇ θοἰμάτιον δεικνὺς τοδὶ πρόφασιν ἔφασκον· ὦ γύναι, λίαν *σπαθᾷς*» καὶ στίχ. 211 «Α. Ἡ δέ γ' Εὔβοια, ὡς ὁρᾷς, ἡδὶ *παρατέταται* μακρὰ πόρρω πάνυ. Β. Οἶδ'· ὑπὸ γὰρ ἡμῶν

παρετάθη καὶ Περικλέους» καὶ στίχ. 225 «Α. Ἀεροβατῶ καὶ *περιφρονῶ* τὸν ἥλιον. Β. Ἔπειτ' ἀπὸ ταρροῦ τοὺς θεοὺς *ὑπερφρονεῖς* ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς γῆς, εἴπερ;» καὶ στίχ. 638 «Α. Πότερα περὶ *μέτρων* ἢ ῥυθμῶν ἢ περὶ ἐπῶν; Β. Περὶ τῶν *μέτρων* ἔγωγ'· ἔναγχος γάρ ποτε ὑπ' ἀλφιταμοιβοῦ παρεκόπην διχοινίκῳ. Α. Οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ σ' ἀλλ' ὅ τι κάλλιστον *μέτρον* ἡγεῖ· πότερα τὸ *τρίμετρον* ἢ τὸ *τετράμετρον*; Β. Ἐγὼ μὲν οὐδὲν πρότερον *ἡμιεκτέου*. Α. Οὐδὲν λέγεις, ὤνθρωπε. Β. Περίδου νυν ἐμοί, εἰ μὴ *τετράμετρόν* ἐστιν *ἡμιεκτέον*» καὶ στίχ. 649 «Α. Πρῶτον μὲν εἶναι κομψὸν ἐν συνουσίᾳ ἐπαΐονθ' ὁποῖός ἐστι τῶν ῥυθμῶν κατ' ἐνόπλιον χὠποῖος αὖ κατὰ *δάκτυλον*. Β. Κατὰ *δάκτυλον*; Α. Νὴ τὸν Δί'. Β. Ἀλλ' οἶδ'. Α. Εἰπὲ δή. Β. Τίς ἄλλος ἀντὶ τουτουὶ τοῦ *δακτύλου*;» (Ἴδε Εὐδῆνα ἐν *Leipz. Stud*. Τόμ. Η', σελ. 180 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ*. σελ. 227-8 καὶ 270 καὶ 274 καὶ 397 καὶ 399 καὶ 401-2. Πρβ. καὶ σελ. 281-2).

Ἐγένετο δὲ χρῆσις μετὰ παιδιᾶς καὶ τοῦ *σὺν θεοῖς* ἢ *σὺν τοῖς θεοῖς* καὶ τοῦ *ἐν γαστρὶ λαμβάνειν*, οἷον Διογέν. Λαέρτ. Ϛ', 69 «Εἰσελθὼν εἰς διδασκάλου καὶ Μούσας μὲν ἰδὼν πολλάς, μαθητὰς δὲ ὀλίγους, σὺν θεοῖς, ἔφη, διδάσκαλε, πολλοὺς μαθητὰς ἔχεις». Ἀθήν. σελ. 348 δ' «Διδάσκων γὰρ κιθαριστάς, ἐπειδὴ ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἶχεν ἐννέα μὲν εἰκόνας τῶν Μουσῶν, τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος μίαν, μαθητὰς δὲ δύο, πυνθανομένου τινὸς πόσους ἔχοι μαθητάς, ἔφη· σὺν τοῖς θεοῖς δώδεκα» καὶ σελ. 246 β' «Τὸν δ' ὑπὸ τῆς γραὸς τρεφόμενον παράσιτον Παυσίμαχος ἔλεγε τοὐναντίον πάσχειν τῇ γραίᾳ συνόντα· αὐτὸν γὰρ ἐν γαστρὶ λαμβάνειν ἀεί. Περὶ τούτου καὶ Μάχων γράφει οὕτως—ὁ δεῖνα παράδοξόν γε ποιεῖς πρᾶγμ', ὅτι γραῦς ποιεῖ σ' ἐν γαστρὶ λαμβάνειν ἀεί. Ὁ δ' αὐτὸς παράσιτον ἀκούσας ὑπὸ γραίας τρεφόμενον συγγινόμενόν τε αὐτῇ ἑκάστης ἡμέρας, νῦν πάντα, φασί, γίνεθ'· ἡ μὲν οὐ κύει (κυεῖ), ἐν γαστρὶ δ' οὗτος λαμβάνει καθ' ἡμέραν». Λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *ἐν γαστρὶ ἔχειν* ἀντὶ τοῦ *κυεῖν* (*ἐγκυμονεῖν*, *κυοφορεῖν*) καὶ *ἐν γαστρὶ λαμβάνειν* ἀντὶ τοῦ *κυίσκεσθαι*. Ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ ἡ ἔννοια τοῦ *ἐν γαστρὶ λαμβάνειν* ἐσημαίνετο καὶ διὰ τοῦ ῥήματος *ἐγγαστροῦσθαι*, οὗ ὁ ἀόριστος *ἐγγαστρωθῆναι*· ἐσχηματίσθη δὲ καὶ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου *ἐγγαστρωμένη*. Ἐγίνετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου

ἐγγαστροῦν (*ἐγγαστρῶσαι*) πρὸς δήλωσιν τοῦ *ποιεῖν ἐγκύμονα* ἢ *ποιεῖν ἐν γαστρὶ ἔχειν* Καὶ ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν λαλιᾷ ὑπάρχει σύνηθες τὸ *γγαστρώνω-γγαστρώνομαι*, *γγάστρωσα-γγαστρώθηκα* (*γγαστρῶθκα*), *γγαστρωμένη*. Πρβ. καὶ *γγάστρωμα*, *κορίτζι κρυφογγάστρωτο*, κτλ. καὶ *γγαστριά*, *ἀνεμογγάστρι*.

Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος παιδιᾶς ἐξ ὁμωνυμίας. Ὁ Δημήτριος ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας καταλέγων παραδείγματα κακοζηλίας λέγει § 187 ὅτι «ἐπὶ τοῦ βουλευομένου Ἀλεξάνδρου δρόμον ἀγωνίσασθαι Ὀλυμπίασιν ἔφη τις οὕτως· Ἀλέξανδρε, δράμε σοῦ τῆς μητρὸς τὸ ὄνομα». Ἠδύνατο ἀντὶ τούτου νὰ ῥηθῇ «ὦ παῖ Ὀλυμπιάδος, δράμε Ὀλυμπιάδα». Ὅμοιον τῷ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου μνημονευθέντι φέρεται παρὰ τῷ Αἰλιανῷ Ποικ. Ἱστορ. ΙΓ'. 28 «οὗτος δὲ ὁ οἰκέτης ἐς Δελφοὺς ἀλώμενος ὑπὸ κυνῶν διεσπάσθη, τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότου δίκας ἐκτίσας ἀνθ' ὧν ἀπέδρα». Ὁ λόγος εἶνε περὶ Μάνου (ἢ Μάνους), τοῦ Διογένους τοῦ *κυνὸς* οἰκέτου, ὅς οὐ φέρων τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβὴν ἀπέδρα, εἰς Δελφοὺς δ' ἀλώμενος ὑπὸ *κυνῶν* διεσπάσθη, τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότου, τουτέστι τῷ *κυνί*, δίκας ἐκτίσας ἀνθ' ὧν ἀπέδρα. Ἡ γενικὴ πληθυντικὴ *διδύμων* ὁμοφωνεῖ τῷ κυρίῳ ὀνόματι *Διδύμων*. Ἐντεῦθεν ἐγένετο παιδιὰ ὑπὸ Διογένους τοῦ Σινωπέως, ὡς ἱστορεῖ Διογένης ὁ Λαέρτιος γράφων βιβλ. ϛ', 51 «ἀκούσας ποτὲ ὅτι *Διδύμων* ὁ μοιχὸς συνελήφθη, ἄξιος, ἔφη, *ἐκ τοῦ ὀνόματος* κρέμασθαι», ἤγουν *ἐκ τῶν διδύμων* ἤτοι *ἐκ τῶν ὄρχεων* (Ἴδε Μενάγιον ἐν *Παρατηρ. εἰς Διογ. Λαέρτ.* Τόμ. Β, σελ. 39 Ὑβν.). Σημειωτέον δ' ὅτι σῴζεται ἐκ δράματος τοῦ Σοφοκλέους (τῆς Τυροῦς) ἀπόσπασμα ἔχον ὧδε·

αὕτη δὲ μάχιμός ἐστιν ὡς κεχρημένη
σαφῶς σιδήρῳ (Σιδηρῷ) καὶ φοροῦσα τοὔνομα.

Ὁ Κόβητος νομίζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1877, σελ. 238 καὶ 1884, σελ. 112 ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους:

αὕτη δὲ μάχιμός ἐστιν ὡς κεκλημένη
σαφῶς Σιδηρῷ καὶ φρονοῦσα τοὔνομα.

τουτέστι: καὶ φρονοῦσα ὅμοια τῷ ὀνόματι, ἤγουν σκληρὰ καὶ ὠμά (Ἴδε καὶ Ναύκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 274, 597 ἐκδ. β').

Ἠδύνατο δὲ καὶ δόλος περὶ τὸν λόγον ἢ ἀπάτη νὰ ἐπιτευχθῇ ἐκ λέξεως διττὴν ἔννοιαν ἐμφαινούσης, ὡς γίνεται ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ τοῦ Πλάτωνος ἐκ τοῦ ῥήματος *μανθάνειν*, ὃ δηλοῖ μὲν συνήθως, καθὰ καὶ ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ διδάσκεται (σελ. 277-8), *λαμβάνειν ἐπιστήμην*, τίθεται δ' οὐχὶ ὀλιγάκις καὶ ἀντὶ τοῦ *συνιέναι* (*νοεῖν*, *ἐννοεῖν*, *καταλαμβάνειν*). Πρβ. καὶ Κοραῆν εἰς *Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ.* σελ. 275.

Πολλὰ ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατεχωρίσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παραδείγματα τῆς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κατὰ διττὸν τρόπον χρήσεως τῆς αὐτῆς λέξεως. Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε ὅτι καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἰδιωτικῇ συνηθείᾳ κυκλεῖται ἡ ῥῆσις «ἡ τιμὴ τιμὴ (=τιμὴν) δὲν ἔχει καὶ χαρά στον ποῦ τὴν ἔχει», τουτέστι: τῆς τιμῆς (ἤτοι τοῦ εἶναί τινα τίμιον) οὐκ ἂν εὑρεθείη ἢ ὁρισθείη τιμὴ (δηλ. ἀξία)· ἤγουν: τὸ νὰ ὑπάρχῃ τις τίμιος εἶνε πρᾶγμα ἀνεκτίμητον. Λέγεται δ' ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων *ἀνεκτίμητος* ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἐφ' ἧς εὑρίσκεται ἐνίοτ' ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ κείμενον τὸ ἐπίθετον *ἀτίμητος*. Μνημονεύεται δὲ καὶ ἡ παιδιὰ ἥδε. Ἠξίου τίς ποτ' ἐν συνεδρίῳ, σοφὸν ἑαυτὸν νομίζων, νὰ πείθωνται αὐτῷ πάντες καὶ ν' ἀποδέχωνται τὰς γνώμας αὐτοῦ ὡς *ἔχοντος γνώσεις*. Βαρέως δ' ἕτερος φέρων τὴν οἴησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ μεγαλαυχίαν καὶ οὐ μάλ' αὐτὸν ἐπὶ συνέσει θαυμάζων ἀνεφώνησε «*γνώσεις* ἔχεις, ἀλλὰ *γνῶσι(ν)* δὲν ἔχεις», τουτέστι: μάθησις μὲν ἔστι σοι, ἀλλὰ νοῦν οὐκ ἔχεις. Συχνὸν ἐν τῇ νῦν δημώδει φωνῇ ὑπάρχει τὸ *ἔχει γνῶσι(ν)* (ἢ *ἔχει γνώση*), ὡς καὶ τὸ *ἔχει μυαλό* ἢ *ἔχει μυαλά*, πρὸς δήλωσιν τοῦ φρονίμου ἢ συνετοῦ· καὶ πολυθρύλητον ἀπέβη τὸ «ὁ δεσπότης ἀπ(ὸ) τὸ Δαμαλᾶ δὲν εἶχε γνῶσι μήτε μυαλά». Φέρεται δ' ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν γλώσσῃ καὶ τὸ ἐπίθετον *γνωστικός*, ὃ ἀντιτιθέμενον τῷ *κουτός* ἢ *ἄμυαλος* (*τρελλός*, κτλ.) σημαίνει τὸν νοήμονα ἢ νουνεχῆ. Κατέστη δὲ σύνηθες τοῖς νέοις Ἕλλησι καὶ τὸ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν *ἔχει γνώσεις* (*ἔχει γνώσεις πολλάς*, *ἔχει γνώσεις ποικίλας*, *ἔχει γνώσεις ἱστορικάς*, *γεωγραφικάς*, κτλ.) λεγόμενον ἐπὶ τοῦ πεπαιδευμένου ἢ τετυχηκότος μαθήσεως καὶ ἐμπείρου καθεστηκότος. Πρβ. *connaissances*, *connaissances maritimes*, κτλ. (καὶ *ἵστωρ* - *ἴδρις* - *ἄϊδρις*, *πολύϊδρις* - *πολυΐδμων* - *πολυΐστωρ*, *δαήμων* - *ἀδαής* - *ἀδαήμων*, κτλ., *ἰδμοσύνη*, κτλ.). Ἐν

τῇ χυδαίᾳ λαλιᾷ γίνεται χρῆσις τοῦ *πολλὰ ξέρει ἢ ξέρει πολλά* (ὅθεν διὰ συνθέσεως ἐσχηματίσθη τὸ *πολύξερος*, *πολύξερο κεφάλι*), *οὖλα τὰ ξέρει*, *ξέρει τὸν ἄμμο τῆς θάλασσας*, κτλ. Πρβ. *πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ*, κτλ., *πάντα γυναῖκες ἴσαντι*, κτλ., *ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην καὶ μυρία ᾔδει*, κτλ.

Ἡ ῥῆσις «γνώσεις ἔχεις, ἀλλὰ γνῶσι δὲν ἔχεις» ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὰς παλαιὰς τάσδε·

πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει.
ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἂν μὴ νοῦς παρῇ.
γράμματα δεῖ μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν.
δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν.

Πρβ. καὶ Δημόκρ. παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. Δ', 83 «πολλοὶ πολυμαθέες νόον οὐκ ἔχουσι».

Ἐν τέλει μνημονεύομεν τὸ ἐν τῇ Διηγήσει κείμενον τοῦ ἐν Λευκάδι γενομένου σεισμοῦ τῷ 1769ᵗᵚ ἔτει «ἡ *μαύρΗ* Ἅγια *ΜαύρΑ*». Ἴδε τὸ Περιοδ. Σύγγραμμα τοῦ ἐν Κωνσταντ. Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου Τόμ. Η', σελ. 416.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Παρὰ φαῦλον ἡγησάμενος — περὶ φαῦλον ἡγησάμενος.

Παρὰ τῷ Προκοπίῳ φέρεται Τόμ. Β', σελ. 197, 23 Βόνν. «Περὶ φαῦλον γὰρ ἡγησάμενος τό τε φρούριον καὶ τοὺς τοῦ φρουρίου οἰκήτορας ξὺν τοῖς στρατιώταις κακῶν ἀπαθεῖς διασώσασθαι τὸ μὲν ὀχύρωμα εἴασε παντάπασι στρατιωτῶν ἔρημον, ἅπαντας δὲ ἀπαγαγὼν ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε ἐς παράταξιν διεκόσμησεν».

Οὐδείς ποτε τῶν Ἑλλήνων οὔτ' εἶπεν οὔτ' ἠδύνατο νὰ εἴπῃ *περὶ φαῦλον ἡγεῖσθαι ἢ ἡγήσασθαι*, ἀτοπωτάτης οὔσης ἐν τῇ τοιαύτῃ φράσει τῆς προθέσεως *περί*. Ἑλληνιστὶ λέγεται *παρὰ φαῦλον ἡγεῖσθαι*, ὃ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τῷ *περὶ ὀλίγου ἢ περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι*. Ἀναντίλεκτον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου ἐγράφη «*παρὰ φαῦλον γὰρ ἡγησάμενος* τό τε φρούριον καὶ τοὺς τοῦ φρουρίου οἰκή-

τορας ξὺν τοῖς στρατιώταις κακῶν ἀπαθεῖς διασώσασθαι», ὡς ἐν σελ. 320, 10 «*παρὰ φαῦλον ἡγησάμενοι* τὸ τὰ βελτίω σφίσιν αὐτοῖς ἑλέσθαι» καὶ ἐν Τόμ. Γ', σελ. 75, 6 «*παρὰ φαῦλον ἡγησάμενοι* κακοπάθειάν τινα ὑπὲρ ἀνοήτου φέρεσθαι (γρ. *αἵρεσθαι*) δόγματος». Συχνάκις δὲ συγχέονται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις αἱ προθέσεις *παρά* καὶ *περί*. Παρὰ τῷ Προκοπίῳ ἔκειτο ἄλλοτε Τόμ. Β', σελ. 69, 14 «*περὶ* Θευδᾶτον τὸν ἀδελφὸν Γότθων τηνικαῦτα ἄρχοντα ἦλθε» ἀντὶ τοῦ ὑγιῶς ἔχοντος «*παρὰ* Θευδᾶτον — ἦλθε». Ἀναγνωστέον δὲ καὶ ἐν σελ. 244, 9 «οὓς δὴ *παρὰ* τὸν Οὐίτιγιν πέμπειν διενοοῦντο» ἀντὶ τοῦ «*περὶ* τὸν Οὐίτιγιν πέμπειν διενοοῦντο». Ὀρθῶς εἶνε ἐν τοῖς ἔπειτα (σελ. 244, 21) γεγραμμένον «*παρά* τε Οὐίτιγιν τριταῖοι ἀφίκοντο καὶ τὰ γράμματα ἔδειξαν». Πολλὰ τῆς συγχύσεως ταύτης παραδείγματα μέλλομεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ νὰ καταλέξωμεν.

Τῆς φράσεως *παρὰ φαῦλον ἡγεῖσθαι*, ἧς μαρτύρια ἐμνημονεύσαμεν ἐκ τοῦ Προκοπίου, οὐδὲν διαφέρει ἡ διὰ τοῦ *ποιεῖσθαι* προενηνεγμένη. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου ἐρρήθη Τόμ. Α', σελ. 737 «*παρὰ φαῦλον ἡγεῖτο* δι' αὐτοῦ ποιήσασθαι καὶ κατασχεῖν» καὶ σελ. 596 «πότερον ὡς τὰς σπονδὰς *παρὰ φαῦλον ἐποιήσασθε* ἄν;» καὶ Τόμ. Β', σελ. 612 «τὸ δὲ τῆς πόλεως *παρὰ φαῦλον ποιεῖσθαι*».

Ἀπαντῶσι δὲ καὶ παρ' ἄλλοις μεταγενεστέροις αἵ τε φράσεις αὗται καὶ ἡ ἰσοδυναμοῦσα αὐταῖς *παρὰ φαῦλον τίθεσθαι*, οἷον παρὰ τῷ Λογγίνῳ σελ. 194 Οὐεισκ. «οἵα τε ἡ παρ' Ὁμήρῳ ποίησις μὴ *παρὰ φαῦλον ἡγησαμένῳ* κτέ.» καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ περὶ Τέχν. Ῥητορ. Δ', 2 «οὑτωσὶ δὲ μηδ' ἐν τούτῳ *παρὰ φαῦλον ποιεῖσθαι* τὸ μέρος τοῦ λόγου τούτου» καὶ παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ Ἐπιστ. ἐν Ῥην. Μουσ. Τόμ. ΜΒ', σελ. 20 «εἰ τὰς σὰς ἐπιστολὰς ἐγὼ *παρὰ φαῦλον ποιοῦμαι*» καὶ παρὰ τῷ Συνεσίῳ Ἐπιστ. ΞΖ', σελ. 214 γ' «ἵνα μηδὲν ἀγνοήσειεν ἡ σὴ θεοσέβεια, ἣν οὐ *παρὰ φαῦλον* ἀλλ' ἀντὶ παντὸς *ἐποιεῖτο* πεισθῆναι διὰ τῶν ἀποβάντων» καὶ παρὰ τῷ Φωτίῳ Βιβλιοθ. σελ. 254, 17 «ὥσπερ παρορῶν καὶ *παρὰ φαῦλον ποιούμενος* τὴν τοῦ διδασκάλου περὶ αὐτοῦ προφητείαν» καὶ Ἐπιστ. σελ. 224 Βαλ. «τὸν δὲ *παρὰ φαῦλον ποιούμενος* καὶ ὑπερορῶν» καὶ παρὰ τῷ Δεξίππῳ σελ. 18, 11 Βόνν. «καὶ ὅρκους καὶ πᾶσαν πίστεως βεβαιότητα *παρὰ φαῦλον τιθεμένων*» καὶ παρὰ Λέοντι τῷ Διακόνῳ σελ. 41, 20 «τῷ τοι καὶ δεύτερα τὰ φθάσαντα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἡγούμενος *παρὰ*

φαῦλον τὴν ὁρκωμοσίαν *ἐτίθετο*» καὶ παρὰ Γεωργίῳ τῷ Παχυμέρει ἐν Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 558, 1 «Ἀφροδίτη *παρὰ φαῦλον τιθεμένη* τοῦτον» καὶ παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ σελ. 269, 20 «*τιθεμένῳ παρὰ φαῦλον* ἡδυπάθειαν δυσκόλων ἐπιστάντων καιρῶν».

Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινᾶτος χρησάμενος τῷ ῥήματι *λογίζεσθαι* εἶπε Τόμ. Α', σελ. 202, 23 «ὑπὸ γὰρ γενναίου φρονήματος καὶ περιφρονητικοῦ τῶν ἐνταῦθα *παρὰ φαῦλον* τὰ τοῖς ἄλλοις περιμάχητα *ἐλογίζετο*».

Ἐφ' ὁμοίας ἐννοίας εἶνε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παρειλημμένον τὸ *παρ' ὀλίγον ποιεῖσθαι* καὶ *παρὰ μικρὸν ποιεῖσθαι ἢ ἡγεῖσθαι*, ὧν παραδείγματα φέρομεν τάδε.

Ξενοφ. Ἀναβ. Ϛ', ϛ', 11 «ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον, τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα». Δί. Κάσσ. Τόμ. Α', σελ. 57 Δινδ. «παρ' ὀλίγον τὴν ἰδίαν ἔχθραν πρὸς τὰ κοινῇ συμφέροντα ἐποιήσατο».

Ἰσοκράτ. Φιλ. 79 «μηδὲ παρὰ μικρὸν ἡγεῖσθαι τὸ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν». Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1416, 51 «ἵνα μᾶλλον προτρέψω σε πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, ἐὰν μὴ παρὰ μικρὸν ποιήσῃ». Πλούτ. Φιλοπ. ΙΕ', 1 «ταῖς εὐεργεσίαις ὑπερβάλλειν οὐ παρὰ μικρὸν ἡγεῖτο». Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Α', κθ', 5 «ἐγὼ δ' οὐ παρὰ μικρὸν ἡγοῦμαι Μενάνδρου διαμαρτεῖν ἐραστοῦ». Πρβ. καὶ Πλάτ. Πολιτ. σελ. 546 δ' «παρ' ἔλαττον τοῦ δέοντος ἡγησάμενοι τὰ μουσικῆς». Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 74 «Παρὰ μικρὸν ἡγεῖσθαι: Ἐν ταύταις ταῖς φράσεσι, Παρὰ μικρὸν, Παρ' ὀλίγον, καὶ ταῖς ὁμοίαις ὑπειλήφασί τινες τὴν πρόθεσιν δηλοῦν τὸ, Πάνυ, ὡς εἶναι ταὐτὰς τῷ Πάνυ μικρὸν, Πάνυ ὀλίγον κ.τ.λ. Καὶ ἴσως ἐντεῦθεν ἡ συνήθεια ἐπιτατικῶς κέχρηται τῇ, Παρὰ, ἐν πολλοῖς τῶν συνθέτων, οἷον Παραμικρός, Παραμεγάλος, Παραπαχὺς, ἀντὶ τοῦ Ἐλάχιστος, Μέγιστος, Παχύτατος· ἔστι δ' ἃ τῶν τοιούτων συνθέτων καὶ ἀπεναντίαν τῇ τῶν ἀρχαίων χρήσει ἐκληρώσαντο σημασίαν, οἷόν ἐστι τὸ, Παραφρόνιμος, ἡμῖν μὲν τὸν Φρονιμώτατον σημαῖνον, παρὰ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ (Οἰδ. Τύρ. 691) συνώνυμον ὂν τῷ, Παράφρων». Ἀντὶ τοῦ *ταὐτάς* ὤφειλεν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ νὰ γράψῃ *τὰς αὐτάς*. Συχνὸν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἰδιωτικῇ συνηθείᾳ ὑπάρχει τὸ *παρὰ πολύ* προφερόμενον *πάρα πολύ*. Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος λέγει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς καθ'

ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου σελ. 273 «Παρὰ πολὺ ἢ Παραπολὺ (προφ. κοιν. Πάρα πολύ), ἐπ. *Παρὰ πολὺ* καὶ *Παραπολύ* (*περιεγένοντο παρὰ πολὺ τῶν Σαβίνων*, Διονύσ. Ἁλικαρ.)». Ἡ ὀρθῶς ἔχουσα ἐκφορὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε *παρὰ πολύ* κατὰ διάστασιν, οὐχὶ ὑφ' ἓν *παραπολύ*. Εὑρέθη δὲ παρὰ συγγραφεῖ πολλῷ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως παλαιοτέρῳ, τῷ Θουκυδίδῃ, τὸ *νικῆσαι παρὰ πολὺ* καὶ τὸ *ἡσσηθῆναι παρὰ πολύ*. Ἐλέχθη δὲ καὶ *δεινότατον ἔργον παρὰ πολὺ* ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ *τῶν ὄψων μέγιστον παρὰ πολὺ* ὑπὸ τοῦ Ἀναξανδρίδου. Περὶ τῆς χρήσεως ταύτης θὰ διαλάβωμεν ἀκριβῶς ἀλλαχοῦ. Παρατηροῦμεν δὲ νῦν περὶ τοῦ *παρὰ μικρὸν ἡγεῖσθαι* ὅτι κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν τῆς *παρά* προθέσεως σημαίνεται διὰ τοῦ *παρὰ μικρόν* τὸ ἐγγὺς μικροῦ ὂν ἢ ὅμοιον μικρῷ ὑπάρχον. Πρβ. Ῥεβάντζιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* Τόμ. Β', σελ. 162 ἐκδ. δ' καὶ Ὄθ. Σνειδῆρον εἰς *Ἰσοκράτ.* Τόμ. Β', σελ. 35 ἐκδ. γ'.

Ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου ἐρρήθη καὶ *παρὰ βραχὺ θέσθαι* βιβλ. ΞΖ', ια', 2 «παρὰ βραχὺ τὴν ἑαυτοῦ ἀσφάλειαν πρὸς τὸ μηδένα ἐξ αὐτῶν συκοφαντηθῆναι θέμενος».

Ἰσχυρότερος ἀποβαίνει ὁ τρόπος τῆς ἐκφορᾶς, τιθεμένου ἐν αὐτῇ τοῦ *παρ' οὐδέν*. Γίνεται δ' ἐνίοτε χρῆσις καὶ τοῦ ῥήματος *ἄγειν*, ὃ οὐχὶ ὀλιγάκις παραπλησίαν ἔχει δύναμιν τῷ *τίθεσθαι* ἢ *ποιεῖσθαι* ἢ *ἡγεῖσθαι*. Λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *παρ' οὐδὲν τίθεσθαι* καὶ *παρ' οὐδὲν ἄγειν* καὶ *παρ' οὐδὲν ποιεῖσθαι* καὶ *παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι* καὶ *παρ' οὐδὲν λογίζεσθαι*· ἔτι δὲ *παρ' οὐδὲν εἶναι*.

παρ' οὐδὲν τίθεσθαι. Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 228 «λιτὰς δὲ καὶ κληδόνας πατρῴους παρ' οὐδὲν—ἔθεντο φιλόμαχοι βραβῆς». Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Τ. 731 «μὴ ἀπονοστήσας χθονὸς θῆται παρ' οὐδὲν τὰς ἐμὰς ἐπιστολάς». Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 252 α' «οὐσίας δι' ἀμέλειαν ἀπολλυμένης παρ' οὐδὲν τίθεται». Πλούτ. Δημοσθ. ΙΔ', 4 «παρ' οὐδὲν τῷ προσκροῦσαι τῷ δήμῳ θέμενος ἤλεγξεν». Λουκιαν. περὶ Θυσ. 3 «παρ' οὐδὲν τίθεσαι τὸν εὐεργέτην» καὶ Βίων Πράσ. 13 «παρ' οὐδὲν τίθεσαι τὰ ἡμέτερα πράγματα» καὶ Τοξάρ. 6 «ἀπαντᾶν πειρώμενον τοῖς τοξεύμασι καὶ παρ' οὐδὲν τιθέμενον εἰ ἀποθανεῖται σώσας τὸν φίλον». Διόδ. Σικελ. Ε', κη', 5 «εἰώθασι δὲ—ἐκ προκλήσεως μονομαχεῖν πρὸς ἀλλήλους παρ' οὐδὲν τιθέμενοι τὴν τοῦ βίου τελευτήν». Αἰλιαν.

περὶ Ζῴ. ΙΕ', 29 «τὴν διάνοιαν ἐξηνεμώθη καὶ τὰς θεὰς παρ' οὐδὲν ἐτίθετο» καὶ Ποικ. Ἱστορ. Θ', 41 «τοῦτο παραχρῆμα μὲν ἐξεφαύλισε Παυσανίας καὶ παρ' οὐδὲν ἔθετο» καὶ ΙΒ', 44 «παρ' οὐδὲν θέμενος τὴν ἐκ Διονυσίου τιμωρίαν καὶ καταδίκην» καὶ Ἀποσπ. 14 «παρ' οὐδὲν τιθέμενος τὴν τοῦ ἱεροῦ γράμματος συμβουλήν» καὶ 122 «καλῶς Ἡρόδοτος τὰς ὑπὲρ τῶν γυναικῶν οἰστρήσεις τε καὶ μανίας παρ' οὐδὲν ἐτίθετο». Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Ε', σελ. 174 «εἰ δέ τινες τὸν τῆς φύσεως πλοῦτον παρ' οὐδὲν θέμενοι τὸν τῶν κενῶν δοξῶν διώκουσι». Ἀρισταίν. Ἐπιστ. Α', 24 τέλ. «πρὸς σὲ πάντες ἐκεῖνοι σάτυροι—καὶ παρ' οὐδὲν τίθεμαι τούτους». Φώτ. Βιβλ. σελ. 464, 4 «τὸν θεωρίαν ἄνευ πράξεως πολιτικῆς ἀγαπήσαντα καὶ πάντα τὰ ἄλλα παρ' οὐδὲν θέμενον». Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Β', σελ. 236, 25 Δινδ. «τῶν πόλεων αἱ πλείους τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλίσκονται τοὺς τιμίους παρ' οὐδὲν τιθέμεναι». Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 58, 50 Διδ. «καταφρονῶ σου τῶν ἀπειλῶν καὶ παρ' οὐδὲν αὐτὰς τίθεμαι» καὶ σελ. 138, 48 «παρ' οὐδὲν αὐτὰ θέμενος—ὥρμησεν εἰς τὸ δικαστήριον». Εὐστάθ. σελ. 209, 27 «ὁ μὲν βασιλεὺς οὕτω παρ' οὐδὲν αὐτὸν τίθεται» καὶ σελ. 482, 12 «διὰ δὲ τὸν βασιλέα παρ' οὐδὲν θεμένου τὰ φίλτατα» καὶ σελ. 590, 8 «παρ' οὐδὲν θέμενοι τὴν συγγένειαν» καὶ σελ. 717, 49 «παρ' οὐδὲν τίθεται τὸ θεραπευτικὸν τῆς Ἀθηνᾶς ὁ πατὴρ Ζεύς» καὶ σελ. 815, 37 «ὡς οἷα παρ' οὐδὲν τιθέμενοι ἑαυτούς» καὶ σελ. 1224, 24 «ὡς ἄτοπον ὂν τὸν διοτρεφῆ τὴν ξενίαν τροφὴν—παρ' οὐδὲν θέσθαι» καὶ σελ. 1322, 9 «μὴ ἐξουθενοῦν καὶ παρ' οὐδὲν τίθεσθαι τὰ τῶν ἐπαίνων» καὶ σελ. 1858, 49 «οἷα παρ' οὐδὲν τιθεμένη καὶ τὰ τοῦ δήμου». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται «*Παρ' οὐδὲν θέμενος τοῦτο*: ἀντὶ τοῦ καταφρονήσας, παραλογισάμενος· τὰς σπονδὰς πατήσας καὶ τοὺς ὅρκους παρ' οὐδὲν θέμενος Ἀλέξανδρος Πελοπίδαν καθείρξας ἐφρούρει» (Ἴδε καὶ Βλομφίελδον εἰς *Αἰσχύλ*. *Ἀγαμ*. σελ. 197 καὶ Βάστιον εἰς *Ἀρισταίν*. σελ. 555 Βοισσ.). Παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ βιβλ. ΛΗ', κθ', 4 ἔχουσι τἀντίγραφα «οἱ γὰρ δυναστείας ἐρῶντες *παρ' οὐδενὶ* πάντα τἆλλα πρὸς τὸ τυχεῖν ὧν βούλονται τίθενται», ὅπερ εὖ ποιῶν ὁ Στούρζιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δίωνος Τόμ. Α', σελ. 429 μετέβαλεν εἰς τὸ *παρ' οὐδέν*. Εἶπε δ' ὁ Δίων καὶ ἐν βιβλ. ΛΘ', νη', 2 «τὸ ζῆν παρ' οὐδὲν πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονικίαν τιθέμενοι» καὶ βιβλ. ΝΘ', κγ', 3 «πάντα τε γὰρ

ἀεὶ τὰ διδόμενα αὐτῷ παρ' οὐδὲν ἐτίθετο». Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 16 Δινδ. «ὅτι μὲν γὰρ ἀποσφάξειν αὐτὴν εἶπε παρ' οὐδὲν ἔθετο». Σημειωτέον δ' ὅτι παρ' Ἀριστείδῃ εἶνε κατ' ἐνεργητικὴν φωνὴν τὸ ῥῆμα προενηνεγμένον Τόμ. Α', σελ. 692 «τοῦτ' αὖ παρ' οὐδὲν *θήσομεν*;», ὡς καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 765, 43 «ἐὰν — τοῦτον ὁ μαθητὴς Ἀχιλλεὺς ἐν τοιαύτῃ πολιᾷ παρ' οὐδὲν *θήσει*» καὶ σελ. 1164, 41 «πλὴν βοῶν καὶ προβάτων τὰ ἄλλα θρέμματα παρ' οὐδὲν *θεῖναι*». Πρβ. καὶ σελ. 1260, 43 «ὁ γὰρ πρὸ τούτου παρὰ φαῦλον *θεὶς* τὸν Πολυδάμαντα νῦν ἐπιμηθευσάμενος ἑαυτὸν μὲν καταλαμβάνει θρασὺν καὶ ἀτάσθαλον».

παρ' οὐδὲν ἄγειν. Σοφοκλ. Ἀντιγ. 34 «καὶ τὸ πρᾶγμ' ἄγειν οὐχ ὡς παρ' οὐδέν». Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 94 «ἐὰν καὶ παρ' οὐδὲν ἄγειν ἐπιστέλλων». Δί. Κάσσ. ΛϚ', με', 2 «Κρήτην μὲν ἢ τἆλλα τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ — παρ' οὐδὲν ἔτ' ἤγαγε» καὶ ΜΖ', κδ', 4 «ὕστερον δὲ — παρ' οὐδὲν αὐτὴν ἤγαγεν». Μάξ. Πλανούδ. ἐν Βαχμ. Ἀνεκδ. Τόμ. Β', σελ. 130, 14 «ἐκεῖνος τῆς ἀρχῆς δραξάμενος παρ' οὐδὲν ἦγε τοὺς ἄλλους».

παρ' οὐδὲν ποιεῖσθαι. Πολύβ. ΙΔ', ζ', 3 «ἑτοίμως τὴν παροῦσαν ὠφέλειαν οἱ στρατιῶται παρ' οὐδὲν ποιούμενοι διετίθεντο τοῖς ἐμπόροις» καὶ ΙϚ', ιγ', 3 «παρ' οὐδὲν ποιησάμενος τὰς προειρημένας πίστεις ἐπεβάλετο παρασπονδῆσαι τὴν τῶν Μεσσηνίων πόλιν» καὶ ΚΑ', κα', 4 «ἡμᾶς δὲ — παρ' οὐδὲν ποιήσεσθε». Δί. Κάσσ. ΟΑ', κδ', 3 «παρ' οὐδὲν ἂν τὸ πρᾶγμα ἐποιησάμην». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 29 γ' «παρ' οὐδὲν ἐποιήσατο κατηγορῆσαι τοῦ βασιλέως» καὶ Κάτ. Πρεσβυτ. Γ', 5 «παρ' οὐδὲν ἐποιήσατο γενέσθαι διάφορος». Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Ε', 3 «τὴν μὲν Βριάρεω μνήμην παρ' οὐδὲν ἐποιήσαντο» καὶ περὶ Ζῴ. ΙΔ', 28 «ὁ δὲ καὶ ταύτην παρ' οὐδὲν ποιεῖται τὴν χάριν». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 793 «ὧν δ' ἐξῆν ἡμῖν ἐπιεικείᾳ χρωμένοις ἀπολαύειν παρ' οὐδὲν ποιούμεθα» καὶ Τόμ. Β', σελ. 305 «σὲ δ' ὁρῶν καὶ συνὼν παρ' οὐδὲν ἐποιεῖτο». Θεμίστ. Λόγ. σελ. 364 γ' «παρ' οὐδὲν ἐποιεῖτο δήμου καὶ ὄχλου ὑπεροψίαν». Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Η', 5 «παρ' οὐδὲν μὲν τὸν προφήτην καὶ τὸ προφητικὸν ἀξίωμα ποιησαμένη».

παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι. Πλούτ. Γάλβ. Ε', 3 «παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι τὰ Γαλατῶν». Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 160 «παρ' οὐδὲν μὲν

ἡγούμενος εἰ καί τι πείσεται»·καὶ σελ. 577 «καὶ ταύτην παρ' οὐδὲν ἡγησάμενοι». Διόδ. Σικελ. ΙΓ', νε', 4 «τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς εἰρήνης αἰσχύνην παρ' οὐδὲν ἡγούμενοι» καὶ ΙΔ', λε', 5 «τήν τε εὐεργεσίαν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἱκέτας ὅσιον παρ' οὐδὲν ἡγησάμενος». Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1476 «αὐτὸς δ' ἐκ τῶν ὕπνων ἔφη ἀναστὰς παρ' οὐδὲν ἡγήσασθαι τὸ ὄναρ». Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 539 «καταφρονοῦσι δὲ θανάτου καὶ παρ' οὐδὲν ἡγοῦνται τὸ ζῆν». Φέρεται δὲ καὶ ἐν ψηφίσματι παρεγγεγραμμένῳ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ τοῦ Δημοσθένους σελ. 282, 164 «παρ' οὐδὲν ἡγούμενος τὰς ἡμετέρας συνθήκας» (Ἴδε καὶ Βαλκενάριον ἐν *Διατρ.* σελ. 9 καὶ Λοκέλλαν εἰς *Ξενοφ. Ἐφέσ.* σελ. 80 Πηρλ.).

παρ' οὐδὲν λογίζεσθαι. Σουίδ. «Ἐξεφαύλισαν: παρ' οὐδὲν ἐλογίσαντο» καὶ «Κλάειν ἐῶσι: καταφρονοῦσι, παρ' οὐδὲν λογίζονται».

παρ' οὐδὲν εἶναι. Σοφοκλ. Οἰδ. Τ. 983 «ἀλλὰ ταῦθ' ὅτῳ παρ' οὐδέν ἐστι ῥᾷστα τὸν βίον φέρει». Εὐριπίδ. Ὀρέστ. 569 «παρ' οὐδὲν αὐταῖς ἦν ἂν ὀλλύναι πόσεις». Ῥίνθων παρὰ Κικέρ. Ἐπιστ. πρὸς Ἀττ. Α', 20 «οἱ μὲν παρ' οὐδέν εἰσι, τοῖς δ' οὐδὲν μέλει». Θεμιστ. Λόγ. σελ. 226 β' «ᾧ παρ' οὐδὲν ἦν καὶ ἐν φαύλῳ ἀνθρώπου ἀποτεμεῖν κεφαλήν». Τὴν ῥῆσιν τοῦ Ῥίνθωνος μετέγραψεν ὁ Φρίσχιος ἐν τῷ εἰς τοὺς Ἀριστοφάνους Βατράχους Ὑπομνήματι (σελ. 31) ὧδε· «οἱ μὲν *γὰρ οὐκέτ'* εἰσί, τοῖς δ' οὐδὲν μέλει» (Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Βατρ.* σελ. 203). Παρὰ τῷ Ἀρριανῷ ἀπαντᾷ Ἀναβ. Α', ιη', 6 «νικηθεῖσι δὲ οὐ παρὰ μέγα ἔσεσθαι τὸ πταῖσμα» καὶ Α', κγ', 5 «οὐ παρὰ μέγα εἶναι ἐξελόντι οἱ τὴν πόλιν ἤδη πᾶσαν» (Πρβ. καὶ Ὀθ. Σνειδῆρον εἰς *Ἰσοκράτ.* Τόμ. Β', σελ. 35 ἐκδ. γ').

Ἐλέχθη δὲ καὶ *παρ' οὐδὲν κήδεσθαι* ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους Ἠλ. 1329 «πότερα παρ' οὐδὲν τοῦ βίου κήδεσθ' ἔτι ἢ κτέ.;» (Ἴδε Ῥαούϊον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm.* Τόμ. Γ', σελ. 76. Πρβ. καὶ Ἀβρέσχιον ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Αἰσχύλ.* Βιβλ. Β', σελ. 269-70 καὶ Βιβλ Γ', σελ. 26).

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 465 φέρεται «οὕτως ἔμοιγε τοῦδε τοῦ μόρου τυχεῖν *παρ' οὐδὲν ἄλγος*», οὗ γίνεται ἐξήγησις ἐν τοῖς Σχολίοις διὰ τοῦ *οὐδεμία λύπη*. Ὁ Ναύκιος πλημμελῆ ὑπολαμβάνων τὴν παραδεδομένην γραφὴν εἰκάζει (ἐν

Mél. Gréco-Rom. Τόμ. Β', σελ. 243) «οὕτως ἔμοιγε τοῦδε τοῦ μόρου τυχεῖν *παρ' οὐδέν*· ἀλλ' ἄθαπτον εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς μητρὸς πατρός τε τὸν θανόντ' ἠνεσχόμην», ὃ οὐ λίαν ἡμῖν ἀρέσκει. Πρβ. καὶ Γ. Δινδόρφιον εἰς *Σοφοκλ.* Τόμ. Η', σελ. 207 Ὀξ.

Ἐν τῷ πρὸς Μάρκελλαν συγγραμματίῳ τοῦ Πορφυρίου κεφ. Λ' κεῖται «δυστυχοῦντας δὲ μὴ *περὶ* μέγα τίθεσθαι τῶν τὸ εὐτυχεῖν». Ἔγραψε δ' ἀντ' αὐτοῦ ὁ Οὐσενῆρος «δυστυχοῦντας δὲ μὴ *παρὰ* μέγα τίθεσθαι τὸ εὐτυχεῖν», ὃ καὶ ὑπὸ τοῦ Ναυκίου ἐνεκρίθη ἐν τῇ Β' ἐκδόσει Συγγραμματίων τοῦ Πορφυρίου σελ. 293, 18. Ἐν τοῖς ἄνω ἐμνημονεύσαμεν παραδείγματα τοῦ *οὐ παρὰ μέγα* ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ. Εὕρομεν δὲ καὶ παρὰ τῷ Φιλοδήμῳ περὶ Ὀργ. ΜΒ', 6 (σελ. 138 Κομπ.) «οὐδὲν (ἡγούμενος) παρὰ μέγα τῶν ἔξωθεν» καὶ ΜΖ', 38 (σελ. 155) «οὐδὲν εἶναι παρὰ μέγα τῶν ἔξωθεν ἡγούμενος» καὶ ΜΗ', 19 (σελ. 156) «ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν τίθεται τὸ μηθὲν εἶναι παρὰ μέγα τῶν ἔξωθεν».

Ὁ πολὺς Κόβητος ποιούμενος λόγον (ἐν *Orat. de Arte Interpr.* σελ. 99) περὶ τοῦ κειμένου παρὰ τῷ Λυσίᾳ κατ' Ἐρατοσθ. 7 «ἀποκτιννύναι μὲν γὰρ ἀνθρώπους *περὶ οὐδενὸς ἡγοῦντο*, λαμβάνειν δὲ χρήματα περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο» ἀπεφήνατο ὅτι ἀλλότριον τοῦτο τῆς συνηθείας τῶν Ἀττικῶν ὑπάρχει, ὑφ' ὧν μόνον τὸ *παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι* εἶνε εἰρημένον. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λυσίου σελ. 85, 7 ἐτήρησε τὴν παραδεδομένην γραφήν. Πρβ. καὶ σελ. 63, 26 «καίτοι οὐ δήπου τὰς μὲν μικρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους *περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι*» καὶ σελ. 242, 31 «οὗτος μὲν ἅπαντας τοὺς πολίτας *περὶ οὐδενὸς ἡγήσατο*» καὶ σελ. 28, 71 «οἳ πάντα *περὶ ἐλάττονος* τῆς ἀρετῆς *ἡγούμενοι* αὐτοὺς μὲν ἀπεστέρησαν βίου, κτέ.».

Παραδοξοτέρα ἐφάνη ἡμῖν ἡ δόξα ἣν ὁ μέγας κριτικὸς δοξάζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ (1877, σελ. 77) γράφων ὅτι οἱ παλαιοὶ οὐχὶ ἄλλως ἔλεγον ἢ *περὶ πολλοῦ, περὶ πλείονος, περὶ πλείστου, παρ' οὐδὲν ΠΟΙεῖσθαι*, ἀνθ' οὗ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων παραλαμβάνεται τὸ *ἩΓεῖσθαι*. Ἱκανὰ μαρτύρια δύναταί τις ἐκ παλαιῶν συγγραφέων νὰ καταλέξῃ τῆς ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἀποδοκιμαζομένης χρήσεως. Ὁ Ἡρόδοτος εἶπε βιβλ. Β', 115 «εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδένα ξείνων

κτείνειν» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἥγημαι μὴ ξεινοκτονέειν» καὶ ὁ Θουκυδίδης βιβλ. Β', 89,9 «ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγεῖσθαι» καὶ ὁ Πλάτων Πρωταγ. σελ. 313 α' «ὃ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ, τὴν ψυχήν, κτέ.» καὶ Λύσ. σελ. 208 β' «καὶ δοῦλον, ὡς ἔοικεν, ἡγοῦνται περὶ πλείονος ἢ σὲ τὸν υἱόν» καὶ ὁ Ἰσοκράτης περὶ Εἰρήν. 135 «ἣν μηδὲν περὶ πλείονος ἡγῆσθε μετά γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν τοῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν» καὶ Αἰγινητ. 10 «περὶ πλείονος ἡμᾶς αὐτοὺς ἡγούμεθ' ἢ τοὺς ἀδελφούς» καὶ ὁ Δημοσθένης κατ' Ἀριστοκρ. 134 «μὴ τὴν ἤδη χάριν τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου παντὸς περὶ πλείονος ἡγεῖσθαι». Παρεθέμεθα δ' ἐν τοῖς ἄνω ἐκ τοῦ Λυσίου παραδείγματα τοῦ *περὶ οὐδενὸς ἡγεῖσθαι*. Ἐν τῷ κατὰ Φιλοκλέους λόγῳ τοῦ Δεινάρχου § 10 ἔχουσι τἀντίγραφα «ὅστις γὰρ ἀργύριον καὶ χρυσίον περὶ πλείονος τῆς πρὸς ὑμᾶς πίστεως *αἱρεῖται* καὶ μήθ' ὅρκου μήτ' αἰσχύνης μήτε δικαίου πλείω λόγον ἢ τοῦ λαμβάνειν ποιεῖται, οὗτος κτέ.». Ὁ Βλάσσιος ἐνέκρινεν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δεινάρχου τὴν ὑπὸ τοῦ Βαιτήρου καὶ Σαυπίου γενομένην μεταβολὴν τοῦ *αἱρεῖται* εἰς τὸ *ἡγεῖται*. Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Μαιτζνῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατὰ Λεωκράτους λόγου τοῦ Λυκούργου σελ. 94 «mira, quae obvia est apud Dinarch. in Philocl. § 10. περὶ πλείονος — αἱρεῖται, ubi ἡγεῖται reponendum esse videtur». Ἀλλ' ἐν τῇ ἔπειτα γενομένῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσει τοῦ Δεινάρχου (σελ. 74) ἀμνημονῶν ὅλως ἧς ἄλλοτ' ἀπεφήνατο ὀρθῆς γνώμης μετετύπωσε μὲν τὸ *αἱρεῖται* εἰς τὸ *ποιεῖται*, περιέγραψε δ' αὐτὸ ὡς παρεμβεβλημένον.

Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε τὸ ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Θεμιστίου ἁπάντων σελ. 17 β' «καίτοι εἰ ἀνθρώπους περὶ πολλοῦ *νενόμικε*, περὶ πλείστου *νομίζει* τοὺς φίλους, καὶ εἰ τοὺς ζῶντας ὑπ' αὐτὸν ἀγαπᾷ, μάλιστα ἀγαπήσει τοὺς καὶ συζῶντας». Ὁ Κοβῆτος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ (1862, σελ. 246) μεταβάλλει μὲν τὸ *νομίζει* εἰς τὸ *νομιεῖ*, παρατηρεῖ δ' ὅτι ἐσφάλη ὁ Θεμίστιος εἰπὼν παρὰ τὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ συνήθειαν *περὶ πολλοῦ νομίζειν* ἀντὶ τοῦ *περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι*. Οὐδεμία ἡμῖν ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι κατὰ τὸ *περὶ πολλοῦ ἡγεῖσθαι* ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Θεμιστίου καὶ ἄλλων ἴσως μεταγενεστέρων *περὶ πολλοῦ νομίζειν*, οὗ οὐδὲν παρὰ τοῖς ἐνδόξοις εὑρέθη παράδειγμα (Πρβ. καὶ Ἰ. Σμιδίτιον ἐν *Synonym. d. Griech. Spr.* Τόμ. Α', σελ. 337).

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Β', 1 «Καμβύσης Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωΐους ἐόντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην» προσθεὶς ὁ Κόβητος (ἐν *Μνημοσ.* 1883, σελ. 123) πρὸ τοῦ *ἐνόμιζε* τὸ *παρ' οὐδὲν* ἀνέγνω «ὡς δούλους πατρωΐους ἐόντας ΠΑΡ' ΟΥΔΕΝ ἐνόμιζε»· ἐπήνεγκε δὲ τάδε· «id est κατεφρόνει, λόγον οὐδένα ἐποιεῖτο, *contemnebat, nullam rationem habebat, non curabat.* Notum est et frequens παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, ποιεῖσθαι, ἡγεῖσθαι, et eodem sensu παρ' οὐδὲν νομίζειν dicitur».

Πολλάκις γίνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρῆσις τοῦ *περὶ πολλοῦ, περὶ πλείονος, περὶ πλείστου ποιεῖσθαι.* Ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ φέρεται «καὶ ταῦτα πεποίηκεν οὔτε χάριν οὐδὲ πρὸς ἕνα περὶ πλείονος ποιούμενος τῶν συμφερόντων τῇ φυλῇ οὔτε δωροδοκούμενος οὐδ' ὑφ' ἑνός» (Συναγ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 564, 10). Ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου εἶνε εἰρημένον ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1028, 54 «περὶ πολλοῦ γὰρ τὰς τῶν γυναικῶν ὕβρεις ποιούμεθα», ὃ ὁμοίαν ἐμφαίνει ἔννοιαν τῷ «μέγα γὰρ (ἢ δεινὸν) τὰς τῶν γυναικῶν ὕβρεις ποιούμεθα (ἢ ἡγούμεθα)». Λέγεται δὲ καὶ *περὶ παντὸς ποιεῖσθαι, περὶ παντὸς ποιητέον*, οἷον παρὰ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Α', δ', 1 «διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν περὶ παντὸς ἐποιεῖτο διαπράττεσθαι» καὶ Ἑλλην. Δ', α', 34 «σοί γε μέντοι φίλοι γενέσθαι περὶ παντὸς ἂν ποιησαίμεθα» καὶ Δ', η', 6 «περὶ παντὸς ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καὶ τιμωρήσασθαι» καὶ Ἀναβ. Α', θ', 16 «περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρους ποιεῖν» καὶ Β', δ', 3 «βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο» καὶ παρὰ Ψευδοξενοφῶντι Ἀπολ. 22 «Σωκράτης τὸ μὲν μήτε περὶ θεοὺς ἀσεβῆσαι μήτε περὶ ἀνθρώπους ἄδικος φανῆναι περὶ παντὸς ἐποιεῖτο» καὶ παρ' Ἰσοκράτει πρὸς Νικοκλ. 15 «περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν» καὶ Πανηγυρ. 174 «ὧν ἕνεκα περὶ παντὸς ποιητέον ὅπως κτέ.» καὶ παρὰ Πλάτωνι Πολιτ. σελ. 378 ε' «περὶ παντὸς ποιητέον ἃ πρῶτα ἀκούουσιν ὅτι κάλλιστα μεμυθολογημένα πρὸς ἀρετὴν ἀκούειν». Πρβ. καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. Δ', β', 30 «περὶ πολλοῦ ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν» καὶ Πλάτ. Πολιτ. σελ. 389 β' «ἀλλὰ μὴν καὶ ἀλήθειάν γε περὶ πολλοῦ ποιητέον» καὶ Κρίτ. σελ. 48 β' «οὐ τὸ

ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν» καὶ Θεμίστ. Λόγ. σελ. 117 6΄ «οὐδὲν γὰρ οὕτω περὶ πλείστου βασιλεῖ ποιητέον ἐστίν, ὡς κτέ.». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἱστορίαις τοῦ Πολυβίου βιβλ. Ε΄, μα΄, 4 «περὶ παντὸς ἐποιεῖτο βουλόμενος ἐπανελέσθαι τὸν ἀποκομίσαντα τὰς δυνάμεις» καὶ ν΄, 4 «περὶ παντὸς ἐποιεῖτο σπουδάζων διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν πολεμικῶν συστρατεύειν αὐτῷ τὸν Ἐπιγένην».

Ἐναντία τοῦ *περὶ πολλοῦ, περὶ πλείονος, περὶ πλείστου ποιεῖσθαι* ὑπάρχουσι τὸ *περὶ σμικροῦ ἢ ὀλίγου, περὶ ἐλάττονος, περὶ ἐλαχίστου ποιεῖσθαι*, οἷον Πλάτ. Νόμ. σελ. 950 6΄ «χρὴ δὲ οὔποτε περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοὺς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν» καὶ Πολιτ. σελ. 386 α΄ «τήν τε ἀλλήλων φιλίαν μὴ περὶ σμικροῦ ποιησομένοις». Ἰουλιαν. σελ. 89 α΄ «ὃν οὐδαμῶς ὅ γε ἔμφρων ἀνὴρ περὶ σμικροῦ ποιήσεται οὐδὲ ἀτιμάσει». Ἰσοκράτ. (ἢ Ψευδισοκρ.) Τραπεζιτ. 58 «ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως περὶ ὀλίγου ποιήσαισθε τὰς ἐκείνων ἐπιστολάς» καὶ πρὸς Καλλίμ. 63 «τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ περὶ ἐλάττονος φαίνομαι ποιούμενος τοῦ παρ' ὑμῖν εὐδοκιμεῖν». Πλάτ. Ἀπολ. σελ. 30 α΄ «ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος». Πρβ. καὶ Προκόπ. Τόμ. Γ΄, σελ. 22, 2, «ὅτι δὴ τῆς πολιτείας τὰ καιριώτατα αὐτὸς περὶ ἐλάσσονος πραγμάτων τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν πεποίηται». Παρὰ Λυσίᾳ ἐν τῷ κατ' Ἀλκιβιάδου Β΄ λόγῳ, § 11 ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «ὑμεῖς οὖν — τὰς τούτων δεήσεις περὶ ἐλαττόνΩΝ ποιησάμενοι τὰ δίκαια ψηφίσασθε». Ὁ Μάρκλανδος μετετύπωσε τὸ *ἐλαττόνΩΝ* εἰς τὸ *ἐλάττονΟΣ*, ἀλλ' ὁ Κόβητος νομίζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1882, σελ. 332 ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Λυσίου «περὶ ἐλάττονος ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ποιησάμενοι». Ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τοῦ Λυσίου (ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. Φόν. 26) ἔκειτο πλημμελῶς ἄλλοτε «ὃν (νόμον) σὺ παραβαίνων περὶ ἐλάττονος τῶν ἡδονῶν *ἐποίησΑΣ*» ἀντὶ τοῦ *ἐποιήσΩ*. Ἡ ἀτοπία τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ, ὃς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β΄, σελ. 289 - 90 λέγει τάδε· «Κατὰ μέσην γὰρ ἀείποτε διάθεσιν ἐκφέρεται τὰ τοιαῦτα, ὥστ' εἴπου ἐνεργητικῶς εὕρηται παρὰ τοῖς δοκίμοις, ἐν τοῖς γραφικοῖς ἁμαρτήμασι τοῦτο χρὴ καταλέγειν, ὡς τῆς Λατίνων φωνῆς μᾶλλον οἰκεῖον (plurimi facio), ἢ τῆς Ἑλληνικῆς, οἷόν ἐστι

τὸ τοῦ Λυσίου ('Απολογ. ὑπὲρ τοῦ 'Ερατοσθ. φόν. σελ. 28). *Ὃν (νόμον) οὐ παραβαίνων περὶ ἐλάττονος ἐποίησας*· γραπτέον γὰρ κἀνταῦθα, 'Εποιήσω, καὶ οὐχ, 'Εποίησας». Παρὰ τὴν συνήθειαν τοῦ παλαιοῦ ἑλληνισμοῦ εἶνε γεγραμμένον ἐν τῇ 'Ρωμαϊκῇ 'Ιστορίᾳ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ Τόμ. Γ', σελ. 540, 1 «πῶς τἆλλα τῶν ἐγκλημάτων ἅπαντα ἐν δευτέρῳ θέμενος λόγῳ τῷ τῆς Μασαλιανῆς αἱρέσεως ἐμπεφιλοχώρηκε μάλιστα καὶ περὶ πλείστου *πεποίηκε*».

Εὑρίσκεται δ' ἐνίοτε καὶ τῷ ῥήματι *εἶναι* συντεταγμένον τὸ *περὶ πολλοῦ* καὶ *περὶ πλείστου*, οἷον παρ' 'Ηροδότῳ βιβλ Α', 120 «καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστι κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σήν» καὶ παρ' 'Αντιφῶντι περὶ τοῦ Χορ. 6 «αὐτὰ τὰ πράγματα, περὶ ὧν οἱ κίνδυνοι, περὶ πλείστου ἐστὶν ὀρθῶς γιγνώσκεσθαι» καὶ παρ' 'Ανδοκίδῃ περὶ τῶν Μυστηρ. 29 «ὅπερ ἐμοὶ περὶ πλείστου ἐστὶν ὑμᾶς πεῖσαι» καὶ παρὰ Πλάτωνι Πολιτ. σελ. 374 γ' «τὰ δὲ περὶ τὸν πόλεμον πότερον οὐ περὶ πλείστου ἐστὶν εὖ ἀπεργασθέντα;» καὶ παρὰ Θεμιστίῳ Λόγ. σελ. 205 α' «οὕτω τοῖς τότε ἦν αὐτοκράτορσι περὶ πολλοῦ μηδεπώποτε ἀποστερεῖν τῶν προσηκόντων ἄθλων τὴν ἀρετήν». 'Ανδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει (Λεξ. Βινδοβ.) σελ. 145, 16 «*Περὶ πολλοῦ*: ἀντὶ τοῦ φροντίδος ἄξιον. Λιβάνιος· ἐμοὶ δὲ ἦν ἐκείνη περὶ πολλοῦ καὶ οὐδὲν ἐκώλυσεν (ἐκώλυεν) ἡ τύχη». Παρὰ Θουκυδίδῃ κεῖται βιβλ.Ϛ',11,6 «ὅσῳ καὶ περὶ πλείστου καὶ διὰ πλείστου δόξαν ἀρετῆς μελετῶσιν», οὐ γίνεται ἐξήγησις ἐν τοῖς Σχολίοις διὰ τῶνδε· «ὅσῳ *ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα* τὴν ἀπ' ἀρετῆς δόξαν θηρῶνται καὶ ἐν πλείστῳ χρόνῳ μελετῶσιν αὐτήν».

Παραλαμβανομένης τῆς προθέσεως *πρό*, λέγεται *πρὸ πολλοῦ ποιεῖσθαι*, ἀλλ' ἡ ἐκφορὰ αὕτη εἶνε πολλῷ σπανιωτέρα τῆς ἐχούσης τὴν πρόθεσιν *περί*. 'Ο 'Ισοκράτης εἶπε *πρὸ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην* (Φιλ. 138 καὶ Παναθην. 126 καὶ περὶ 'Αντιδ. 15 καὶ 'Επιστ. Β', 12) καὶ *πρὸ πολλοῦ ποιησαίμην ἄν* ('Επιστ. Ζ', 13). Εὕρομεν δὲ καὶ *πρὸ πλείστου τίθεσθαι* ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Διττεμβεργήρῳ (Συλλ. 'Επιγρ. 'Ελλην. σελ. 354, 6) «πάντα δὲ ταῦθ' ἡγούμενος δεύτερα καὶ πρὸ πλείστου θέμενος τὸ πρὸς τὴν πατρίδα γνήσιον καὶ ἐκτενές». Παρὰ τῷ Γαληνῷ φέρεται Τόμ. ΙΗ', 6', σελ. 368 «οἱ δ' ἀλεώτερά πως (γρ. *οἰδαλεώτερά πως*) ἔχοντες τὰ σκέλη *πρὸ παντὸς*

ποιοῦνται νύκτωρ αὐτὰ σχηματίζειν ὑψηλότερα τοῦ ὅλου σώματος». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν «*πρὸ πολλῶν* δ' ἂν ἐποιησάμην — ἀκμάζοντί μοι προσπεσεῖν τὸν κίνδυνον» (περὶ Ἀντιδ. 176).

Ὁμοίας τῷ *πρὸ πολλοῦ ποιεῖσθαι* ἐννοίας ἔχεται τὸ *ἀντὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι*, οὗ παράδειγμα φέρομεν τὸ ἐν ταῖς Διατριβαῖς τοῦ Ἐπικτήτου βιβλ. Δ', α', 151 «ὁλόκληρον αὐτὸ ἔχειν ἀντὶ πολλοῦ ποιοῦμαι». Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἀντὶ παντὸς ποιεῖσθαι* ὑπὸ τοῦ Συνεσίου Ἐπιστ. ΞΖ, σελ. 214 γ'. Πρβ. *αἱρεῖσθαί τι πρό τινος* καὶ *αἱρεῖσθαί τι ἀντί τινος*, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ.

Σημειώσεως ἄξιον μάλιστα φαίνεται τὸ ἐν τῷ Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 583 «τὰ δ' ἐν μέσῳ ἢ λῆστιν ἴσχεις ἢ *ΔΙ' οὐδενὸς ποιεῖ*». Ἐμνήσθη δὲ τῆς χρήσεως ταύτης ὁ Φρύνιχος ἐν Βεκκ. Ἀνεκδ. σελ. 35, 3 λέγων «Δι' οὐδενὸς ποιεῖσθαι τόνδε. Σοφοκλῆς. Χρῶ». Εἶνε δὲ καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 746 γεγραμμένον «Πλάτωνος μὲν λέγοντος· διὰ τοῦτο καὶ θεοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιστήμονες οὓς ἂν *ΔΙΑ πλείστου ποιῶνται* θᾶττον ἀπαλλάττουσι τοῦ ζῆν· Μένανδρος πεποίηκεν, κτέ.» ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ Ἀξιόχῳ τοῦ Πλάτωνος, μᾶλλον δὲ τοῦ Ψευδοπλάτωνος «οἱ θεοὶ τῶν ἀνθρωπείων ἐπιστήμονες οὓς ἂν *ΠΕΡΙ πλείστου ποιῶνται*, κτέ.». Ἴδε καὶ Κόβητον ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 522.

Εὑρέθη καὶ μόνη ἡ γενικὴ τεθειμένη, ἄνευ προθέσεως, ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 328 δ' «*πολλοῦ* γὰρ *ποιοῦμαι* ἀκηκοέναι ἃ ἀκήκοα Πρωταγόρου». Πρβ. Πολυδεύκ. Ε', 162 «ὃν *πολλοῦ* ἂν τις ἡγήσαιτο *τοῦ μηδενός*». Ὁ Ἀσώπιος γράφει ἐν τῇ Δευτέρᾳ Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ σελ. 613, § 115 ἐκδ. β' «Τὸ αὐτὸ δὲ ἐκφέρεται, ἀλλὰ πολὺ σπανιώτερον, καὶ διὰ γενικῆς ἀπροθέτου· *πολλοῦ γὰρ ποιοῦμαι ἀκηκοέναι ἃ ἀκήκοα Πρωταγόρου* (Πλ. *Πρωτ.* 328). Ὡσαύτως καὶ *πολλοῦ τιμῶμαι τὴν παρὰ σοὶ κατάκλισιν*» (Πλ. *Συμπ.* 175)». Ἴδε Κρυγῆρον ἐν *Ἑλλην. Γραμματ.* Μέρ. Α', § 47, 17, σημ. 2. Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Φιλήμονος ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Βεντληΐου «ὁ ποιῶν δ' *ἐλαχίστΟΥ* τὸ γεγενημένον (κακόν)» ἀντὶ τοῦ «ὁ ποιῶν δ' *ἐλάχιστΟΝ* τὸ γεγενημένον». Ἀποδοκιμάζων δὲ τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁ Κόκκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων

τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 515 γράφει «ἐλαχίστου Bentl. at *non dicitur ἐλαχίστου τι ποιεῖν, sed ποιεῖσθαι*». Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀστίου ἐξερρύη ἐν τῷ Πλατωνικῷ χωρίῳ πρὸ τοῦ ἐπιθέτου *πολλοῦ* ἡ πρόθεσις *περί*. Ὁ δὲ Γ. Δινδόρφιος ὑπελάμβανε πιθανώτερον ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος «*πρὸ* πολλοῦ γὰρ ποιοῦμαι ἀκηκοέναι κτἑ.». Παρατιθέμεθα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ϛ', σελ. 1296 «Cum praep. περὶ in hujusmodi locutionibus saepissime construxit etiam Plato: semel cum genitivo simplici Prot. p. 328, Δ: Πολλοῦ γὰρ ποιοῦμαι ἀκηκοέναι ἃ ἀκήκοα Πρωταγόρου· ubi si praepositio excidit, non περὶ addendum erit, quae Astii sententia fuit, sed probabilius πρὸ πολλοῦ... Sic Isocr. p. 110, B: Πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ποιησαίμην». Ἀλλ', ὡς ὁ Ἄστιος, οὕτω καὶ ὁ Κόβητος ἐνόμιζεν ὅτι ἡ πρόθεσις *περί* ἐξέπεσεν ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ῥήσει. Τάδε γράφει ὁ μέγας κριτικὸς ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880, σελ. 339 «Latinum est *magni facio*, sed Graecum ΠΕΡΙ πολλοῦ ποιοῦμαι. Sequente Πολλοῦ facile compendium $\overset{\varepsilon}{\pi}$ (id est περί) excidere potuit. Sexcenties et apud reliquos et apud Platonem legitur ποιεῖσθαι περὶ πολλοῦ, πλείονος, πλείστου, ἐλαχίστου, τοῦ παντός et sim. numquam sine praepositione». Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου εἶνε τὸ *ποιήσασθαι* συντεταγμένον τῇ γενικῇ *λόγου οὐδενός* βιβλ. Α', 33 «οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενός». Πρβ. καὶ βιβλ. Α', 120 «λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων» καὶ 143 «πολλῷ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστου» καὶ βιβλ. Γ', 4 «οἷα δὲ ἐόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ» καὶ 146 «τοὺς διφροφορεομένους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἔκτεινον» καὶ βιβλ. Δ', 138 «ἐόντες λόγου πρὸς βασιλέος».

Φανερὸν ἐκ τῶν διειλημμένων κατέστη ὅτι ἐλέγετο ἑλληνιστὶ οὐ μόνον *περὶ πολλοῦ*, κτλ. *ποιεῖσθαι* καὶ *περὶ οὐδενὸς ποιεῖσθαι* ἀλλ' ἐνίοτε καὶ *περὶ πολλοῦ* κτλ. *ἡγεῖσθαι* καὶ *περὶ οὐδενὸς ἡγεῖσθαι* καὶ ὅτι πρὸς τῇ φράσει *παρὰ φαῦλον*, κτλ. *ποιεῖσθαι*, *παρ' οὐδὲν ποιεῖσθαι* ἐγίνετο χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς *παρὰ φαῦλον*, κτλ. *ἡγεῖσθαι*, *παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι* καὶ τῆς *παρὰ φαῦλον*, κτλ. *τίθεσθαι*, *παρ' οὐδὲν τίθεσθαι*. Ἐρρήθη δὲ καὶ *πρὸ πλείστου τίθεσθαι* ὁμοίως

τῷ *πρὸ πολλοῦ ποιεῖσθαι*, ὡς ἐδηλώθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ *περὶ ἐλάττονος τίθεσθαι* ὑπὸ τοῦ Λυσίου (ἢ τοῦ Ψευδολυσίου) κατ' Ἀνδοκ. 45 «Ἀνδοκίδης δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἀδικήσας περὶ ἐλάττονος αὐτοὺς ἔθετο — ἢ Βάτραχος τοὺς ἀνθρώπους» καὶ *περὶ παντὸς τίθεσθαι* ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 302 «φιλίαν γε μὴν ἀνδρὸς τοιούτου περὶ παντὸς τίθεσθαι». Πρβ. καὶ σελ. 443 «ἀδόξων δ' ὄντων τῶν τόπων, οὐδ' ἡμῖν περὶ πολλοῦ θετέον». Παράδοξον ἡμῖν προσπίπτει τὸ φερόμενον ἐν τῷ Φιλοψευδεῖ τοῦ Λουκιανοῦ § 1 «οἳ αὐτὸ ἄνευ τῆς χρείας τὸ ψεῦδος *περὶ πολλοῦ τῆς ἀληθείας τίθενται*», ἔνθα τὸ *περὶ πολλοῦ* εἶνε τεθειμένον ἀντὶ τοῦ *περὶ πλείονος*, καθὰ παρετηρήθη καὶ ἐν τοῖς Σχολίοις σελ. 224 Ἰακ. Ὅμοιον τούτῳ ὑπάρχει τὸ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ κείμενον «μηδὲν τοῦ κοινῇ λυσιτελοῦντος προὔργου ποιεῖσθαι», περὶ οὗ ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν λόγος ἀλλαχοῦ (σελ. 189). Ὁ Ἰακώψιος ἀνέγνω ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Λουκιανοῦ «*πρὸ* πολλοῦ τῆς ἀληθείας τίθενται», ὃ ἐνέκρινε μὲν ὁ Βεκκῆρος, ἀπεδοκίμασε δ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 269 λέγων «In *Philopseude* 52, 1. τὸ ψεῦδος περὶ πολλοῦ τῆς ἀληθείας τίθενται, sine sensu. Bekker. πρὸ πολλοῦ quo nil proficimus, intelligerem περὶ πλείονος τῆς ἀληθείας». Ὁ Φρίσχιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Α΄, β΄, σελ. 103 μνημονεύσας ὃ εἴκασε μὲν ὁ Ἰακώψιος ἀπεδέξατο δ' ὁ Βεκκῆρος, ἐπιφέρει «quod graece dictum esse nego negavitque Cobetus V. L. p. 269, qui ipse dubitanter scripsit, περὶ πλείονος τῆς ἀλ. τίθενται, justo ille quidem audacius sed attice, velut De Conscr. Hist. c. 39». Οὐδαμῶς δ' ὤκνησεν ὁ Φρίσχιος νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὸ ἔδαφος ὡς γνησίαν γραφὴν τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθὲν «οἳ αὐτὸ ἄνευ τῆς χρείας τὸ ψεῦδος *παρὰ πολὺ* τῆς ἀληθείας *ΠΡΟτίθενται*».

Τὰ ῥήματα *ποιεῖσθαι* καὶ *τίθεσθαι* βλέπει τις συνωνύμως ἐν τῇ αὐτῇ ῥήσει κείμενα παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 94 «ἡμεῖς τὰ μὲν πλείστου ἄξια ὑπὲρ ἐλαχίστου *ποιούμεθα*, ἀνοίας δὲ καὶ ἀμαθίας — καὶ τὴν ἐσχάτην δυσσέβειαν περὶ πλείονος *τιθέμεθα*» καὶ παρὰ Πολυβίῳ βιβλ. Ϛ΄, νϛ΄, 3 «καθ' ὅσον γὰρ ἐν καλῷ *τίθενται* τὸν ἀπὸ τοῦ κρατίστου χρηματισμόν, κατὰ τοσοῦτο πάλιν ἐν ὀνείδει *ποιοῦνται* τὴν ἐκ τῶν ἀπειρημένων πλεονεξίαν». Τὸ *ἐν καλῷ τίθεσθαι* εὕρομεν καὶ παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 201 «τούς τε πατέρας τελευτήσαν-

τας κατεσθίειν ἐν καλῷ τιθέμενοι κτέ.». Περὶ τοῦ ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Κλήμεντος φερομένου *ὑπὲρ ἐλαχίστου ποιούμεθα* γράφει ὁ Κόβητος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 257: Οὔτε ὁ Κλήμης οὔτε τῶν Ἑλλήνων οὐδεὶς οὕτω λέγει «ὑπὲρ ἐλαχίστου ποιούμεθα» ἀλλὰ πάντες ἀεὶ «περὶ ἐλαχίστου» λέγουσιν.

Τοῖς ὑπὸ τοῦ Πολυβίου εἰρημένοις *ἐν ὀνείδει ποιοῦνται* καὶ *ἐν καλῷ τίθενται* πολλὰ ἔχει τις ὅμοια νὰ καταλέξῃ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, οἷον *ἐν λόγῳ ποιεῖσθαι*, *ἐν μεγάλῳ ποιεῖσθαι*, *ἐν δευτέρῳ ποιεῖσθαι*, *ἐν ὀλιγωρίᾳ ποιεῖσθαι*, κτλ. καὶ *ἐν λόγῳ τίθεσθαι*, *ἐν μεγάλῳ τίθεσθαι*, *ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι*, *ἐν ὀλιγωρίᾳ τίθεσθαι*, κτλ.

ἐν λόγῳ ποιεῖσθαι, *ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιεῖσθαι*. Ἡροδ. Α', 153 «τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος» καὶ Γ', 50 «τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο» καὶ Ζ', 14 «τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ» καὶ 57 «τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο». Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ', α', 26 «τοὺς μὲν ἑαυτῶν λόγους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους». Πλούτ. Νικ. ΙΓ', 7 «τοὺς ἐν λόγῳ ποιουμένους τινὶ τὰ τοιαῦτα δυσχεραίνειν» καὶ ΙΘ', 4 «ἐν μηδενὶ λόγῳ ποιεῖσθαι τὸν Γύλιππον» καὶ Γάλβ. ΙΗ', 4 «αὐτὸν δὲ τὸν Φλάκκον — ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὸ παράπαν ἐποιοῦντο». Θεμίστ. Λόγ. σελ. 27 β' «τοῦ μὲν δήμου τὰς ὀργὰς καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐν λόγῳ οὐδέποτε ἐποιήσατο» καὶ σελ. 111 γ' «ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιούμενος τὴν τοῦ στρατεύματος σωτηρίαν» καὶ σελ. 162 α' «οὐδεπώποτε ἐν λόγῳ τινὶ ἐποιήσω τὸν κληρονόμον τῆς ἀνωτάτω σοφίας». Ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου ἐγένετο μὲν πολλάκις χρῆσις τοῦ *ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιεῖσθαι* ἢ *ποιήσασθαι*, ἐλέχθη δὲ καὶ «ἐξ ὧν οὔτε *ἐν μεγάλῳ* οὔτε *ἐν σμικρῷ λόγῳ* τὸν Λογγῖνον ποιεῖσθαι δόξειν ἔμελλε» (βιβλ. ΞΗ', ιβ', 2). Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 119. Παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβλ. Ι', ιη', 3 εἶνε γεγραμμένον «οἵ τε ἄλλοι *οὐδενὶ λόγῳ* σφᾶς *ἐνεποιοῦντο*» ἀντὶ τοῦ «οἵ τε ἄλλοι *ἐν οὐδενὶ λόγῳ* σφᾶς *ἐποιοῦντο*». Σημειωτέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ παρ' Ἡροδότῳ καὶ «*ἐν ἀλογίῃ ποιεύμενον* τὸ τῶν Μήδων πλῆθος» (βιβλ. Ζ', 226), ὅπερ ὁμοίαν ἔννοιαν ἐμφαίνει τῷ *ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιεύμενον*. Καὶ τοῦτο δ' ἄξιον παρατηρήσεως ἡμῖν φαίνεται ὅτι εἶπε μὲν ὁ Ἡρόδοτος «τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιή-

σατο», εἶπε δὲ «τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο» (βιβλ. Α', 13), ᾧ ἐμφερῆ καὶ ἄλλα παρ' αὐτῷ φέρονται, ἐξ ὧν μνημονεύομεν τὸ «Γέλης μὲν ἐπικρατέειν λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο» (βιβλ. Ζ', 156). Εἶνε δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου εἰρημένον «οὐδένα λόγον ποιησάμενοι τῆς πρότερον ἀποφάσεως» (βιβλ. ΚΓ', ιζ', 1). Ἐγένετο δ' ὑπ' αὐτοῦ χρῆσις ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος φράσει καὶ τοῦ ῥήματος *τίθεσθαι*, οἷον «οὐ μικρὸν λόγον θέμενος ὁ στρατηγὸς τοῦ μείζονος ἐποιήσατο πρόνοιαν» (βιβλ. ΙΑ', κγ', 8). Ἀείποτε δ' ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐλέγετο κατὰ μέσον τύπον *οὐδένα λόγον τινὸς ποιεῖσθαι*. Παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ ἀπαντᾷ οὐ μόνον «τὺ δέ μευ λόγον οὐδένα ποιῇ» (Εἰδ. Γ', 32) ἀλλὰ καὶ «ὁ δέ μευ λόγον οὐδένα ποιεῖ» (Εἰδ. Β', 61), ὅπερ ἀπᾴδει τῆς συνηθείας τοῦ γνησίου ἑλληνισμοῦ. Ἴδε καὶ Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 263.

ἐν μεγάλῳ ποιεῖσθαι. Θεμίστ. Λόγ. σελ. 201 β' «ἧς καὶ αὐτοὶ (οἱ) βασιλεῖς ἐν μεγάλῳ ποιοῦνται τὰ ἀναθήματα» καὶ σελ. 226 γ' «ἐπεὶ οὐδὲ Κροῖσόν ποτε Λυδὸν ἐν μεγάλῳ ἐποιησάμην» καὶ σελ. 327 α' «καίτοι ἐν μεγάλῳ τὴν ἀλήθειαν ποιουμένη».

ἐν δευτέρῳ ποιεῖσθαι. Λιβάν. Τόμ. Δ', σελ. 778 «ἣν ἄνδρες οἰκοῦσιν ἐν δευτέρῳ ποιούμενοι τέκνα πατρίδος». Πρβ. Πλούτ. Δημοσθέν. ΙΓ', 4 «τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν σωτηρίαν οἴεται δεῖν ἐν δευτέρᾳ τάξει τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι καὶ τοῦ πρέποντος».

ἐν ὀλιγωρίᾳ ποιεῖσθαι. Θουκυδ. Δ', 5 «καὶ ἅμα πυνθανόμενοι ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιοῦντο» καὶ Ζ', 3 «οἱ δὲ ἐν ὀλιγωρίᾳ τε ἐποιοῦντο καὶ οὐδὲν ἀποκρινάμενοι ἀπέπεμψαν». Δί. Κασσ. ΛϚ', με', 3 «τότε μὲν ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὸν ἐποιήσατο» καὶ ΛΘ', κε', 3 «αὐτόν τε ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιεῖτο καὶ τὸν Καίσαρα ὑπερεσπούδαζε». Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ τόποις ἐγένετο ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου χρῆσις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος φράσεως.

ἐν ἴσῳ ποιεῖσθαι. Λιβάν. Ἐπιστολ. 451, σελ. 227 «ἃς ἐν ἴσῳ ποιοῦμαι τῇ πατρίδι». Πρβ. καὶ Ἡρόδ. Ζ', 138 «οὐκ *ἐν ὁμοίῳ* πάντες *ἐποιεῦντο*» καὶ Η', 109 (Ἴδε Βαίριον εἰς *Ἡρόδ*. Τόμ. Γ', σελ. 645 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 162 καὶ 286 ἐκδ. β').

ἐν σμικρῷ ποιεῖσθαι. Σοφοκλ. Φιλοκτ. 498 «τοὐμὸν ἐν σμικρῷ μέρος ποιούμενος». Ὑπάρχει καὶ γραφὴ *ἐν σμικρῷ μέρΕΙ*, ἣν ἐνέκρι-

νάν τινες. Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλ.* σελ. 111 καὶ Ἑλλένδετον ἐν *Λεξ. Σοφοκλ.* σελ. 437 ἐκδ. β'.

ἐν οὐδενὶ ποιεῖσθαι. Προκόπ. Τόμ. Α', σελ. 231, 7 «οἱ δὲ ξὺν τῷ Πέτρῳ ἐν οὐδενὶ τὰς ἐντολὰς ποιησάμενοι κτἑ.». Πρβ. Παυσαν. Ι', κη', 4 «χρυσὸν μὲν καὶ ἄργυρον *ἐν οὐδενὸς μερίδι* ἐποιήσαντο». Τὸ ἐναντίον τοῦ *ἐν οὐδενὶ ποιεῖσθαι* εἶνε *ἐν παντὶ ποιεῖσθαι*, οὗ φέρομεν μαρτύριον τὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου βιβλ. ΜΖ', κδ', 4 «πρότερον μὲν ἐν παντὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ἐποιεῖτο, ὕστερον δὲ — παρ' οὐδὲν αὐτὴν ἤγαγεν». Ὁ Ἑρουερδὴν νομίζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 106 ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Προκοπίου «ἐν οὐδενὶ ΛΟΓΩ τὰς ἐντολὰς ποιησάμενοι». Πρβ. Ἐπιστολογρ. Ἑρχ. σελ. 534, 18 «ὡς ἀδικοίην οὐ μετρίως *ἐν οὐδενὶ* φίλον ποιούμενος» καὶ σελ. 545, 18 «τὰς πατρίους πανηγύρεις *ἐν οὐδενὶ ΛΟΓΩ ποιῇ*».

ἐν ἐλαφρῷ ποιεῖσθαι. Ἡρόδ. Α', 118 «θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην» καὶ Γ', 154 «ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον». Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 2120 «τὸ κινδύνευμα ἐν ἐλαφρῷ ἐποιοῦντο». Δί. Κάσσ. ΛΘ', κϛ', 1 «οὐκ ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ἐποιήσατο» καὶ ΜΑ', θ', 1 «ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ποιουμένου» καὶ ΝΗ', δ', 1 «οὔτε ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ἐποιήσατο — οὔτε ἠμέλησεν». Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 417 Γαισφ. καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Α', σελ. 251 ἐκδ. β'. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βέργκιος ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Β', σελ. 129 ἐκδέχεται τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου «ἐν τῷ κάθημαι σὴν *ἐλαφρίζων* μάχην» ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἐν ἐλαφρῷ ποιούμενος.*

ἐν κέρδει ποιεῖσθαι. Ἡρόδ. Β', 121, 4 «τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν ἐν κέρδεϊ ποιευμένους» καὶ Ϛ', 13 «ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱερὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια». Λιβάν. Ἐπιστ. 582, σελ. 281 «τοῦτον εὕροις ἂν ἐν κέρδει ποιούμενον Ἰουλιανῷ συζῆν». Πρβ καὶ Γεβαυῆρον εἰς *Λυσ.* Τόμ. Α', σελ. 472.

ἐν παρέργῳ ποιεῖσθαι. Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Θ', 25 «ἐν παρέργῳ τότε τὸ ὀφθὲν ποιησάμενος».

ἐν λόγῳ τίθεσθαι, ἐν οὐδενὶ λόγῳ τίθεσθαι. Τυρτ. ΙΒ', 1 Βεργκ. «οὔτ' ἂν μνησαίμην οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην». Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', ε', 3 «οὐκ ἔφη χρῆναι ἐν λόγῳ τίθεσθαι Αὐταριάτας». Μαρκ.

'Αντων. Γ', 4 «οὐδὲ τὸν παρὰ τὸν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται». Δί. Κάσσ. ΛϚ', κϛ', 1 «ἅπερ ἡμεῖς μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τίθεσθε» καὶ ΟΗ', κ', 4 «ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ ἐπὶ θεραπείᾳ σφῶν πραχθέντα θέμενοι». Θεμίστ. Λόγ. σελ. 175 δ' «ἐν μὲν στρατηγῶν ἐξετάσει τὸν Φιλίππου ἂν θείμην ἐν λόγῳ». 'Ροῦφ. 'Εφέσ. σελ. 211, 5 Δαρ. «ἐν οὐδενὶ δὲ λόγῳ θέμενον τὸ ἕλκος». Πλούτ. 'Ηθικ. σελ. 1100 γ' «τὴν Νεοκλέους μαρτυρίαν — ἐν τοσούτῳ λόγῳ τιθέμενος καὶ ἀγαπῶν» καὶ Φωκ. ΚΑ', 3 «τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἔν τινι λόγῳ τιθέμενον» καὶ 'Αράτ. ΛΗ', 5 «τοὺς ἔν τινι λόγῳ τὴν 'Ελληνικὴν τιθεμένους εὐγένειαν» καὶ Πύρρ. Η', 3 «τὰς δ' ἄλλας γλαφυρίας ἐν οὐδενὶ λόγῳ τίθεσθαι». Πρβ. καὶ Μάρκελλ. Ϛ', 4 καὶ Λούκουλλ. Γ', 6 καὶ Πομπ. ΜΑ', 1 καὶ Βροῦτ. ΜΕ', 4 ("Ιδε καὶ Βαίριον εἰς *Πλουτ. Φλαμιν.* σελ. 123). 'Εν τῷ 'Ανθολογίῳ τοῦ Στοβαίου ΝΑ', 1 εἶνε ἡ ῥῆσις τοῦ Τυρταίου ὧδε γεγραμμένη· «οὔτ' ἂν μνησαίμην οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα *τιθείην*». 'Η δὲ γνησία γραφὴ *τιθείμην* ἐσώθη παρὰ τῷ Πλάτωνι Νόμ. σελ. 629 α' καὶ σελ. 660 ε' ("Ιδε καὶ Βαλκενάριον εἰς *'Ηρόδ.* σελ. 275 Γαισφ. καὶ εἰς *Καιν. Διαθ.* Τόμ. Α', σελ. 575). 'Εν τοῖς Φωκικοῖς τοῦ Παυσανίου κεφ. ΛΑ', 11 φέρεται «τῶν τὰ δρώμενα 'Ελευσῖνι ἐν *οὐδενὸς* θεμένων λόγῳ». 'Υπάρχει δὲ καὶ γραφὴ *οὐδενὶ*. Πρβ. 'Ηρόδ. Γ', 125 «*ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ* ποιεύμενος» καὶ Ζ', 222 «*ἐν ὁμήρων λόγῳ* ποιεύμενος» καὶ Πλούτ. Μαρ. Μ', 4 «τήν τε τῆς πόλεως ἐκείνης τύχην καὶ τὴν ἑαυτοῦ μεταβολὴν *ἐν παραδείγματος λόγῳ* θέμενος». 'Εν τοῖς Αἰθιοπικοῖς τοῦ 'Ηλιοδώρου βιβλ. Ε', 22 εὕρομεν «σὺ δὴ μόνος *ἐν οὐδενὸς λόγου μέρει* τέθεισαι τὰ καθ' ἡμᾶς».

ἐν οὐδεμιᾷ ψήφῳ τίθεσθαι. Φρύνιχ. ἐν Βεκκ. 'Ανεκδ. σελ. 54, 5 «Οὐδαμοῦ λέγω τοῦτον: ἀντὶ τοῦ ἐν οὐδεμιᾷ ψήφῳ τίθεμαι, οὐδενὸς ἄξιον ἡγοῦμαι». 'Ο Σοφοκλῆς εἶπεν ἐν τῇ 'Αντιγόνῃ στίχ. 183 «καὶ μεῖζον' (μεῖζον) ὅστις ἀντὶ τῆς αὑτοῦ πάτρας φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω».

ἐν μεγάλῳ τίθεσθαι. Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. ΙϚ', 11 «ἐν μεγάλῳ τίθενται ταύτας ἔχειν 'Ινδῶν αἱ γυναῖκες». Στράβ. σελ. 8 «ἐν μεγάλῳ γὰρ τίθενται τὸ πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα». 'Εν ταῖς 'Ιστορίαις τοῦ Πολυβίου κεῖται βιβλ. Γ', ϞΖ', 4 «ἐν μεγάλῳ τιθέμενοι καὶ τοῦτον τὸν πόλεμον» καὶ βιβλ. Ϛ', θ', 5 «οὐκέτι διὰ τὸ σύνηθες ἐν

μεγάλῳ τιθέμενοι τὸ τῆς ἰσηγορίας καὶ παρρησίας» καὶ βιβλ. ΛΘ', ι', 6 «τὴν αὑτῶν ἀσφάλειαν ἐν πλείστῳ τιθέμενοι» καὶ βιβλ. Θ', ιγ', 8 «οὐδὲ τὸν τόπον τῆς πράξεως ἐν μικρῷ θετέον» καὶ βιβλ. Δ', ς', 12 «ἅπαντα δ' ἐν ἐλάττονι θέμενοι τῆς σφετέρας πλεονεξίας ἀδεῶς ἐπόρθουν» καὶ βιβλ. Ε', οα', 4 «πάντ' ἐν ἐλάττονι θέμενος ὥρμησε». Πρβ. καὶ Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. 1625,23 (Τόμ. Α', σελ. 788) «ἐν ἐλάσσονι θέμενος τὰ ἑαυτοῦ».

ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι. Πλούτ. Φαβ. ΚΔ', 2 «ἐν δευτέρῳ καὶ γονεῖς καὶ παῖδας ἀεὶ τῶν τῆς πατρίδος καλῶν τιθέμενοι». Λέγει δ' ὁ Πλούταρχος καὶ *ἐν ὑστέρῳ τίθεσθαι* Πελοπ. ΚΘ', 3 «τὴν αὑτοῦ δόξαν ἐν ὑστέρῳ τῆς Πελοπίδου σωτηρίας τιθέμενος» καὶ Ἀριστείδ. Ϛ', 4 «τὴν δ' ἀρετὴν — ἐν ὑστέρῳ τίθενται» καὶ Κίμ. ΙϚ', 8 «τὴν τῆς πατρίδος αὔξησιν ἐν ὑστέρῳ θέμενον τοῦ Λακεδαιμονίων συμφέροντος» καὶ Μαρ. ΚΓ', 5 «τὴν αὑτοῦ δόξαν ἐν ὑστέρῳ τῶν πολιτῶν τιθέμενον». Ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις σελ. 438, 7 φέρεται «ὅτι τὸ αὑτοῦ ἀσφαλὲς ἐν *ἑτέρῳ* ἔθετο», μετετύπωσε δ' αὐτὸ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1879, σελ. 110 εἰς τὸ «ἐν *ὙΣτέρῳ* ἔθετο». Κατ' ἐνεργητικὴν φωνὴν εἶπε Φίλων ὁ Ἰουδαῖος Τόμ. Δ', σελ. 194 «τὰ περὶ τὰς προστάξεις καὶ ἀπαγορεύσεις *ἐν δευτέρῳ θείς*».

ἐν δευτέρῳ λόγῳ τίθεσθαι. Νικηφ. Γρηγ. Τόμ. Γ', σελ. 540, 1 «τἆλλα τῶν ἐγκλημάτων ἅπαντα ἐν δευτέρῳ θέμενος λόγῳ».

ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ τίθεσθαι. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 558, 8 «ὁ μὲν Κράντωρ τὴν ὑγείαν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ ἐτίθετο». Πρβ. Χορίκ. σελ. 209 Βοισ. «θυγάτριον — ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τῆς πατρίδος ἐθέμην». Ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἐλέχθη Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 2152 «βουλὴν μὲν ἢ δῆμον *ἐν οὐδεμιᾷ ΜΕΡΙΔΙ* τιθέμενοι».

ἐν ὀλιγωρίᾳ τίθεσθαι. Δί. Κάσσ. Τόμ. Α', σελ. 35, κε', 2 Δινδ. «τοὺς Κλουσίνους ἐν ὀλιγωρίᾳ θέμενοι πρὸς τὴν Ῥώμην ὥρμησαν». Πρβ. καὶ Αἰλιαν. Ἀποσπ. 106 «ἀνδρὶ ἐπιόρκῳ καὶ τὰ θεῖα *ἐν μηδεμιᾷ ὥρᾳ τιθεμένῳ*» καὶ Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Θ', 25 «τὸ ὄναρ *ἐν οὐδεμιᾷ φροντίδι τιθέμενος*».

ἐν ἴσῳ τίθεσθαι. Δί. Κάσσ. Τόμ. Α', σελ. 57, μ', 2 «ἐν τῷ ἴσῳ τό τε ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ δι' ἑτέρου τινὸς — εὖ τι τὴν πόλιν παθεῖν ἐτίθετο»,

ἐν οὐδενὶ τίθεσθαι. Ῥοῖφ. Ἐφέσ. σελ. 205, 12 «ὁ δὲ ἐν οὐδενὶ

θέμενος τὸ ἐνύπνιον ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τοὺς πόνους». Β' Μακκαβ. Ζ', 12 «ἐν οὐδενὶ τὰς ἀλγηδόνας ἐτίθετο». Εὐστάθ. σελ. 1462, 48 «ὡς οἷον ἐν οὐδενὶ τιθέμενοι τὸν Διόνυσον».

ἐν τιμῇ τίθεσθαι. Ἡρόδ. Γ', 3 «τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει, τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον ἐν τιμῇ τίθεται». Στράβ. σελ. 734 «τὸ πυρωπὸν τιθεμένων ἐν τιμῇ». Πρβ. καὶ Ἀππιαν. Ἴβηρ. 54 «οὐδ' *ἐν δόξῃ* ταῦτ' ἐκεῖνοι Κελτιβήρων *τίθενται*». Ἴδε καὶ Σχοιμαννὸν εἰς *Πλουτ. Ἀγ.* σελ. 150.

ἐν εὐχερεῖ τίθεσθαι. Σοφοκλ. Φιλοκτ. 875 «ταῦτα πάντ' ἐν εὐχερεῖ ἔθου». Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 190.

ἐν αἰσχρῷ τίθεσθαι. Εὐριπ. Ἑκ. 806 «ταῦτ' οὖν ἐν αἰσχρῷ θέμενος αἰδέσθητί με». Πλούτ. Ἀγησ. καὶ Πομπ. Συγκρ. Δ', 3 «ἐν αἰσχρῷ τίθεσθαι τὴν ἐν Θετταλίᾳ πρὸ μάχης διατριβήν». Ὁ Βαλκενάριος γράφει ἐν τῇ Διατριβῇ σελ. 9 «*Aliquid* sive *aliquem* ἐν τιμῇ τίθεσθαι, vel ἐν αἰσχρῷ, sunt *Euripideae* phrases; aliorum, τίθεσθαι ἐν γενναίοις· ἐν φιλοσόφοις· ἐν οὐδενί· ἐν λόγῳ πολλῷ· ἐν μεγάλῳ· *in magno habere*, *Sueton*. Caes. c. 23. *Casaub*. *in gloria ponebant*, *Livii* XXVI, c. 37. *Thomas Mag*. Ἐν σπανίοις ἐτίθει, κάλλιον, ἢ σπάνιον ἡγεῖτο». Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἐλέχθη «τὰ παρ' ἑτέροις εἰρημένα λαμβάνοντες ὀλίγου δεῖν πάντες οὐκ *ἐν αἰσχύνῃ τίθενται* τὸ ἔργον» (περὶ Λυσ. ΙΖ') καὶ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ «οὐ γὰρ ἂν τὰ κάλλιστα τῶν ἐθῶν *ἐν ψόγῳ ἐτίθεσο*» (Ἀναχάρσ. 14).

ἐν παρέργῳ τίθεσθαι. Λουκιαν. Σκύθ. 6 «μὴ δυσπρόσοδος ἢ καὶ ἐν παρέργῳ θῆταί σου τὴν ἔντευξιν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν» καὶ Ἀπολ. 15 καὶ Ζεύξ. 7 καὶ Ἡροδ. 8 καὶ περὶ τῶν ἐπὶ μισθ. συν. 22. Πρβ. καὶ Σοφοκλ. Φιλοκτ. 473. Ἐλέχθη καὶ *ἐν παρέργου τίθεσθαι χώρᾳ* ὑπὸ τοῦ Ἀριστοξένου παρ' Ἀθην. σελ. 545 γ' «τὰ δ' ἄλλα πάντα σχεδὸν ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν παρέργου τίθεσθαι χώρᾳ». Ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «ἐν *παρέργΩ* τίθεσθαι χώρᾳ». Ὁ Μεινέκιος ἀποφαίνεται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀθηναίου Τόμ. Δ', σελ. 249 ὅτι ἀναγκαίως ἔχει ἢ νὰ ἐκβληθῇ τὸ *χώρᾳ* ἢ νὰ γραφῇ *ἐν παρέργΩΝ τίθεσθαι χώρᾳ*». Ἀποκαθίσταται ἡ ὑγιὴς ἐκφορά, ἂν τὸ *παρέργΩ* μετατυπωθῇ εἰς τὸ *παρέργΟΥ*, ὡς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Καιβελίου.

Ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ τοῦ Ἰωσήπου φέρεται Τόμ. Δ', σελ. 112, 3 Νισ. «οὐ μὴν οἱ φύλακες *ἐν ὀλίγῳ* τὰς Ἀρχελάου ἐπιστολὰς *ἐποιοῦντο*» καὶ σελ. 118, 17 «ἀνδρῶν *ἐν ὀλίγῳ* τὸ θανεῖν *ποιουμένων*» καὶ σελ. 199, 18 «*ἐν ἐλάσσονι* τὴν καθ' αὐτὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς *ποιησάμενος*» καὶ σελ. 144, 9 «θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παρηλλαγμένας *ἐν ὀλίγῳ τίθενται*» καὶ σελ. 155, 23 «ἀνὴρ *ἐν ὀλίγῳ* τὸ ψεῦδος *τιθέμενος*» καὶ σελ. 177, 3 «ὅπως — *ἐν ὀλίγῳ* τὴν ἀχθηδόνα τοῦ παρόντος *τιθοῖο* (τίθοιο)» καὶ σελ. 248, 11 «τὴν μὲν Γαΐου τιμωρίαν *ἐν ὀλίγῳ τιθέμενοι* κτέ.». Πρβ. καὶ σελ. 72, 21 «*ἐν δεινῷ τιθέμενος* προσλήψει τοσῆσδε αὐτοὺς ὁμιλῆσαι δυνάμεως» καὶ σελ. 243, 10 «Χαιρέας δὲ *ἐν δεινῷ τιθέμενος* περιεῖναι τὴν θυγατέρα Γαΐου καὶ τὴν γυναῖκα». Ὁ Ναβῆρος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1885, σελ. 383 νομίζει ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου «ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ ΛΟΓΩ τὸ ψεῦδος τιθέμενος».

Ὁ Ἀριστείδης ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ *ἐν φαύλῳ τίθεσθαι* Τόμ. Β', σελ. 267 «εἰ — τότ' αὐτοὶ τοῖς βαρβάροις ὑπέκυψαν ἐν φαύλῳ θέμενοι». Εἶνε δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένον καὶ κατ' ἐνεργητικὴν φωνὴν *ἐν οὐδενὶ τιθέναι* καὶ *ἐν λόγῳ τιθέναι*, οἷον Τόμ. Α', σελ. 645 «ἐν οὐδενὶ θέντες εἰσβολὰς μὲν ἐτησίους κτέ.» καὶ Τόμ. Β', σελ. 434 «ἐκεῖνος τοὺς μὲν τῆς τραγῳδίας ποιητὰς οὐδ' ἐν λόγῳ τίθησιν». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 327 «ἃ δ' εὖ φρονοῦντες ἔπραττον ἐν οὐδενὸς μοίρᾳ *θήσομεν*, κτέ.;» (Ἴδε καὶ Βιγῆρον ἐν τῷ *περὶ Ἰδιωτ.* σελ. 296 ἐκδ. δ').

Τὴν ἐν τῇ αὐτῇ ῥήσει χρῆσιν τῶν ῥημάτων *ποιεῖσθαι* καὶ *τίθεσθαι*, ἧς παραδείγματα ἐμνημονεύσαμεν ἐκ τοῦ Πολυβίου καὶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, βλέπει τις καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Λιβανίου σελ. 238 (Ἐπιστ. 474) «ἐπιτιμώντων δὲ ἐνίων αὐτῷ τὸ τὸν οὐ διδάσκαλον πρὸ τοῦ διδασκάλου *ποιεῖσθαι*, τὸ δὲ τὸν φαυλότερον, ἔφη, πρὸ τοῦ βελτίονος *τίθεσθαι* τῶν καλῶν ὑμῖν εἶναι δοκεῖ;».

Σημειωτέον δ' ὅτι εὑρίσκονται καὶ τῇ *πρὸς* προθέσει μετὰ γενικῆς πτώσεως τὰ ῥήματα *ποιεῖσθαι* καὶ *τίθεσθαι* συντεταγμένα, οἷον *πρὸς ὀνείδους ποιεῖσθαι* παρὰ τῷ Λιβανίῳ καὶ τῷ Κυρίλλῳ, ὡς διδάσκεταί τις καὶ ἐκ τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου (Τόμ. ϛ', σελ. 1834 Διδ.), καὶ *πρὸς οἰωνοῦ τίθεσθαι* παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 13 δ').

Πρβ. καὶ Σουίδ. «Πρὸς οἰωνοῦ δεξιοῦ τιθέμενος ἐν πολεμίῳ χάρακι σταθμεῦσαι». Ἐγένετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *πρὸς οἰωνοῦ λαμβάνειν* (Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 444. Σουίδ. σελ. 1034 α΄ Βεκκ.) καὶ *δι' οἰωνοῦ λαμβάνειν* (Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 379). Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους κεῖται βιβλ. ϛ΄, 133 «ὃς τὸν ἀπὸ τῶν αἰσχίστων πόρον *πρὸς εὐπρεπείας δοκεῖ*».

Εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 220) ὅτι πρὸς ταῖς φράσεσι *παρ' οὐδὲν ποιεῖσθαι* καὶ *παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι* καὶ *παρ' οὐδὲν τίθεσθαι* φέρεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἡ *παρ' οὐδὲν ἄγειν*. Παρατηροῦμεν δὲ νῦν ὅτι λέγεται καὶ *περὶ πλείστου ἄγειν*, *περὶ πλείονος ἄγειν*, *ἄγειν ἐν τιμῇ*, κτλ.

περὶ πλείστου ἄγειν, *περὶ πλείονος ἄγειν*. Ἡρόδ. Θ΄, 7 «περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν». Ἀριστείδ. Τόμ. Β΄, σελ. 668 «τὴν οὐδὲν ἔχουσαν κέρδος λειτουργίαν περὶ πλείονος ἄγειν τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν ὑπὲρ ὑμῶν προαιρέσεως». Ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1879, σελ. 183 μετέβαλε τὸ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ βιβλ. Α΄, οθ΄, 2 «περὶ πλείστου πᾶς τις *Ἕξει* τὸ μὴ καταντᾶν ἐπὶ τὸν ὅρκον» εἰς τὸ «πᾶς τις *Ἄξει*». Ὁμοίαν μεταβολὴν ἐποιήσατο ὁ Κιρχόφιος ἐν ταῖς Ἱκέτισι τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 164, ἔνθα ἀντὶ τοῦ «ἐν μὲν αἰσχύναις *ἔχω* πίτνων πρὸς οὖδας» ἀνέγνω «ἐν μὲν αἰσχύναις *ἄγω* κτέ.».

ἄγειν ἐν τιμῇ. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 538 ε΄ «ἃ μάλιστα ἦγεν ἐν τιμῇ». Λουκιαν. Μεν. ἢ Νεκυομ. 13 «ἄγουσι δ' αὐτὸν ἐν τιμῇ». Πλούτ. Βρούτ. Κϛ΄, 4 «χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἐν τιμῇ τὸν Γάϊον ἦγε» καὶ Μαρ. Μ΄, 5 «ἐν τιμῇ μὲν ἦγε τοὺς περὶ τὸν νέον Μάριον». (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ΄, σελ. 2196 Διδ.). Ἐρρήθη δὲ καὶ κατὰ μέσην φωνὴν *ἐν τιμῇ τινα ἄγεσθαι* ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α΄, 134 «ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτω οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται» καὶ βιβλ. Β΄, 83 «τό γε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων». Ἐπὶ παθητικῆς διαθέσεως εἶπεν ὁ Στράβων σελ. 292 «καὶ τῷ θριάμβῳ παρῆν τῶν φιλτάτων *ἐν τιμῇ ἀγόμενος*» καὶ σελ. 715 «ὡς γυμνοὶ διατελοῖεν καὶ καρτερίας ἐπιμελοῖντο οἱ ἄνθρωποι *ἐν τιμῇ τε ἄγοιντο πλείστῃ*».

ἐν μοίρᾳ μεγάλῃ ἄγειν. Ἡρόδ. Β΄, 172 «κατώνοντο τὸν Ἄμα-

σιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον». Πρβ. καὶ Ἐλμσλήϊον εἰς *Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ.* σελ. 121.

ἐν ἀτίμῳ χώρᾳ ἄγειν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ζ', ς', 5 «τὰ δὲ Μακεδονικὰ νόμιμα — ἐν ἀτίμῳ χώρᾳ ἄγοντος». Ἴδε καὶ Ἐλλένδετον εἰς *Ἀρριαν. Ἀναβ.* Τόμ. Β', σελ. 376.

ἐν μοίρᾳ τινὸς ἄγειν. Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 824 «ἐν πατρίδος μοίρᾳ τὴν πόλιν ὑμῶν ἄγων».

Ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Σχολίοις φέρεται Τόμ. Δ', σελ. 64, 17 Δινδ. «Ἄγειν γὰρ τὸ τιμῆσαί φησιν ἐν πρώτοις ἐγώ· καὶ ἡγόμην δ' ἀνὴρ μέγιστος τῶν ἐκεῖ». Τὸ *ἐν πρώτοις ἐγώ* μετετυπώθη μὲν εἰς τὸ *ἐν πρώτοις ἄγω* ἢ *ἐν πρώτοις σ' ἄγω*, ὑπελήφθη δὲ τραγικοῦ ποιητοῦ ἀποσπασμάτιον. Ἴδε τὴν ὑπὸ Ναυκίου φιλοπονηθεῖσαν συναγωγὴν τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 925, 445 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ.* Τόμ. Α', σελ. 110. Τοῦ *ἄγειν* γίνεται ἐξήγησις διὰ τοῦ *τιμᾶν* καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 335, 25. Ἴδε καὶ Ἀβρέσχιον ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Αἰσχύλ.* Βιβλ. Γ', σελ. 203.

Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 4, 8 «Ἀντιφῶν δ' ἐν τῷ περὶ ἀληθείας φησί· *τοὺς νόμους μεγάλους ἄγοι*· ἀντὶ τοῦ *ἡγοῖτο*. Τούτου πολλὴ χρῆσις». Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 330, 2. Ἴδε Βουρέσχιον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Θ', σελ. 89.

Καὶ ἄλλα δ' ἔχομεν παραδείγματα τῆς ἐκφορᾶς, καθ' ἣν τὸ ῥῆμα *ἄγειν* εἶνε δυσὶν αἰτιατικαῖς συντεταγμένον, ὧν ἡ ἑτέρα κεῖται δίκην κατηγορουμένου, οἷον

Εὐριπ. Βάκχ. 1036 «Θήβας δ' ἀνάνδρους ὧδ' ἄγεις;».

Κρατῖν. Ἀποσπ. 112 Κοκκ. «Ψύρα τε τὴν Σπάρτην ἄγεις» καὶ 352 «Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες» (Ἴδε Ἑμστερρούσιον εἰς *Ἁρποκρ.* Τόμ. Β', σελ. 7 Δινδ.). Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1462, 48 «Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες, ἤγουν ὡς οἷον ἐν οὐδενὶ τιθέμενοι τὸν Διόνυσον».

Ἀνθολ. Παλατ. Ζ', 407, 9 «σὰς γὰρ ἀοιδὰς ἀθανάτων ἄγομεν νῦν ἔτι θυγατέρας». Ἴδε Φ. Γ. Σμιδίτιον ἐν *Krit. Stud.* Τόμ. Γ', σελ. 30.

Ἡρόδ. Ζ', 150 «οὐδαμοὺς μέζονας ὑμέων ἄξω». Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ.* σελ. 868 Γαισφ.

Θουκυδ. Η', 81, 2 «ἵνα — οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν (αὐτὸν) ἄγοιεν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλεῖον θαρσοῖεν». Σώπατρ. ἐν 'Ρητ. Οὐαλζ. Τόμ. Η', σελ. 74, 20 «ἐπῄνει δὲ τὸν ὑπηρετήσαντα τῷ βουλήματι καὶ τίμιον ἦγε πολὺ μᾶλλον ἢ πρότερον». Παρὰ Διονυσίῳ τῷ 'Αλικαρνασσεῖ 'Ρωμ. 'Αρχ. σελ. 1993 ἔχουσι τἀντίγραφα «οἱ μὲν οὖν πατρίκιοι τίμιον αὐτὸν ἐπὶ τούτοις *εἶχον*», μετετύπωσε δ' αὐτὸ εἰς τὸ *ἦγον* ὁ Κόβητος ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. 'Αλικ.* σελ. 187. Μετέβαλε δὲ καὶ ὁ 'Ερουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 369 τὸ ἐν τῷ Τοξάριδι τοῦ Λουκιανοῦ § 12 «ὁ Δεινίας οὐδὲν αὐτὸν ἐντιμότερον *εἶχε* τῶν κολάκων» εἰς τὸ *ἦγε*. 'Αλλὰ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Γ. Διινδορφίου γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Β', σελ. 230 κεῖται «ἐντιμότερον *ἦγε* τῶν κολάκων». Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 419· εἶνε δὲ τάδε· «ἣν εἶχε τῶν παλλακίδων τιμιωτάτην Herodian. I. 16 44. cui plura similia apposuit Irmiscus. In Joseph. Antt. XIX. 6. 945. ἐρασμιώτερον ἄγειν τινά, i. e. *venerari*, melius quadrat σεβασμιώτερον. Plutarch. Amat. XIX. 46. 'Αφροδίτην ἔχουσι μάλιστα σεβάσμιον. ubi paene malim ἄγουσι. Liban. Antioch. p. 293 T. I. ὃν μέγιστον ᾄδουσι θεόν praestat ἄγουσι, ut paulo post p. 314. τῶν ἑαυτοῦ τιμιώτατον ἦγε. Item Plutarch. An Vit. Infel. Sust. III 89. τὴν δὲ νικήσασαν μακαρίαν ᾄδουσι lege ἄγουσι». Παρὰ τῷ Πολυβίῳ ἀπαντᾷ σελ. 1247, 19 Οὐλσχ. «τοῦτ' οὐκ ἔπραξεν ἀλλ' ἐντιμότερον εἶχεν αὐτὸν ἢ πρότερον». 'Αλλὰ τὸ *εἶχεν* εἶνε προσθήκη τοῦ Μαΐου. Ὁ Κόβητος ἐν *Collect. Crit.* σελ. 14 ἔγραψεν «ἐντιμότερον αὐτὸν ἮΓΕΝ Ἢ πρότερον». Ὁ Δοβραῖος ἐν τῷ εἰς Θουκυδίδην Πίνακι (*Adversar.* Τόμ. Α', σελ. 107) λέγει «ἄγειν αὐτὸν τιμιώτερον. VIII. 81. med. Demosth. Philipp. III. p. 120. 17. ἐλευθέραν ἦγε τὴν 'Ελλάδα». Μεταγράφομεν ὅλην τοῦ Δημοσθένους τὴν ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε· «ἦν τι τότ', ἦν, ὦ ἄνδρες 'Αθηναῖοι, ἐν ταῖς τῶν πολλῶν διανοίαις, ὃ νῦν οὐκ ἔστιν· ὃ καὶ τοῦ Περσῶν ἐκράτησε πλούτου καὶ ἐλευθέραν ἦγε τὴν 'Ελλάδα καὶ οὔτε ναυμαχίας οὔτε πεζῆς μάχης ἡττᾶτο· νῦν δ' ἀπολωλὸς ἅπαντα λελύμανται καὶ ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε τὰ τῶν 'Ελλήνων πράγματα». Θαυμαστὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Δοβραῖος, ἀνὴρ συνετώτατος, ὑπέλαβεν ὁμοίαν τὴν χρῆσιν τοῦ ῥήματος *ἄγειν* ἔν τε τῷ *ἄγειν αὐτὸν τιμιώτε-*

ρον καὶ ἐν τῷ *ἐλευθέραν ἦγε τὴν Ἑλλάδα*. Ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Δημηγοριῶν σελ. 641 γράφει: «Num διῆγε? faciebat, ut Graecia libera maneret» *Schaeferus*. Sequitur Hirschig. Ann. Crit. p. 50. Eadem sententia est vulgati ἦγε ex usu proleptico, nec potest διάγειν cum adiectivo coniungi, ut monuit Klinkmueller Praef. init.» (Πρβ. καὶ Οὐεστερμαννὸν ἐν τῇ ἐκδόσει Λόγων Δημοσθένους Τόμ. Α', σελ. 212 ἐκδ. ε'). Ἀλλὰ καὶ ὁ Κόβητος ἀπεφήνατο ὅτι *διῆγε* ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, οὐχὶ *ἦγε*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου κριτικοῦ γεγραμμένα ἐν *Συμμίκτ. Κριτ.* σελ. 35 «Mendosum est ἦγε. Nemo intelligit quid sit τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν ἄγειν: sed facile est sententiam oratoris reperire. Erat tum, inquit, in hominum mentibus aliquid, quod efficiebat ut Graecia in libertate viveret. Adde duas literulas et hoc ipsum habebis ἐλευθέραΝ ΔΙῆγε τὴν Ἑλλάδα. Noto usu διάγειν aut neutrum est *aetatem agere* aut transitivum facere ut aliquis aetatem transigat. Nobilis locus est in oratione *de Corona* pag. 255. 10. ὁ γὰρ τότε πόλεμος — ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθονωτέροις καὶ εὐωνοτέροις διῆγεν ἡμᾶς τῆς νῦν εἰρήνης».

Ξενοφ. Ἀγησ. ΙΑ', 6 «τὰς μὲν τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτίας πρᾴως ἔφερε, τὰς δὲ τῶν ἀρχόντων μεγάλας ἦγε».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 35 ε' «ἄζηλον δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ μηδὲν ἄνευ χρημάτων καὶ δόξης ἀγόντων» (Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. ϛ', σελ. 293). Ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΛΘ',5 πρὸς τῇ γραφῇ «ἄλλως, φησίν, εὖ ποίει τοὺς φίλους καὶ *ἐνδόξους* ἄγε» ὑπάρχει καὶ ἡ «*ἐνδόξΩΣ* ἄγε». Ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Δ', σελ. 436 νομίζει ὅτι ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος «ἄλλοτε, φησίν, εὖ ἐποίεις τοὺς φίλους καὶ ἐνδόξΩΣ ἦγες». Διττὴ γραφὴ φέρεται καὶ παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 393 ε' «τοὺς ὄντως θεοὺς *ταπεινΩΣ* ἦγε» καὶ *ταπεινΟΥΣ*. Ὁ Λοβέκκιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 419 «Quod Eustathius Athemaei locum IX. 393. F proferens pro τοὺς θεοὺς ταπεινῶς ἦγε adjectivum ταπεινοὺς substituit, neque valde probo, neque improbo; est enim hoc usitatissimum: θαυμαστὸν ἄγειν τινὰ Aelian. H. An. X. 21. σεμνόν Dio Chr. XXXI. 586. Dion.

Hal. VIII. 69. 1675. σεμνότερον αὐτοὺς ἄγουσι Lucian. Merc. Cond. IV. 218».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Ζ', ιβ', 3 «ὅντινα ἴσον τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ ἄγει» καὶ Ζ', δ', 6 «ὅντινα ἴσον τῇ ἐμαυτοῦ κεφαλῇ ἦγον». Καὶ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια ἐμνημόνευσεν ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ ὁ Βοινῆρος ἐν *Act. Semin. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 22. Πρβ. καὶ Γρουνδομαννὸν ἐν *Berl. Stud.* Τόμ. Β', σελ. 252.

Λουκιαν. Ὀνείρ. ἢ Ἀλεκτρ. 18 «οὕτω διέθηκα τοὺς κατ' ἐκεῖνα Ἕλληνας, ὥστε θεὸν ἦγόν με».

Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. ΙΑ', 10 «ἄγουσί τε Αἰγύπτιοι θαυμαστόν γε αὐτόν».

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 57 «ἴσμεν Αἰγυπτίους ὅσον τινὰ ἄγουσι θεὸν Ἡρακλέα» καὶ σελ. 149 «συμφορὰν οὐ φαύλην ἄγειν τὸ συμβεβηκός». Ἀσμενίζει δ' ὁ Ἀριστείδης τῇ τοιαύτῃ χρήσει, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἃ ἐξ αὐτοῦ κατέλεξεν ὁ Σμίδιος ἐν ἐν *Ἀττικ.* Τόμ. Β', σελ. 187-8.

Λιβάν. Ἐπιστολ. 380 (σελ. 191) «τοῦ δὲ ἐλθεῖν ἐκεῖσε τὸ μένειν οἴκοι βέλτιον ἄγειν». Πρβ. καὶ Ἐπιστολ. 301 (σελ. 146).

Φρύνιχ. σελ. 418 Λοβ. «οἱ τὸν Μένανδρον μέγαν ἄγοντες καὶ αἴροντες ὑπὲρ τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν».

Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Θ', 9 «θεοπλαστοῦσι τὸν Νεῖλον Αἰγύπτιοι καὶ κρειττόνων τὸν μέγιστον ἄγουσιν». Πρβ. καὶ βιβλ. Β', 22 «αἳ τὸν ξένον ἴσα καὶ πατέρα ἦγον» καὶ βιβλ. Γ', 4 «τὴν γὰρ πρὸς θάτερον αὐτῶν συζυγίαν ἴσα καὶ ἀθανασίαν ἦγον».

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις κεῖται σελ. 358, 26 Διδ. «*Ἄγειν* τὸ νομίζειν καὶ ἡγεῖσθαι, ὡς παρὰ Συνεσίῳ ἡμέρα μὲν οὖν ἦν, ἥντινα ἄγουσιν Ἰουδαῖοι παρασκευήν». Τὸ χωρίον τοῦ Συνεσίου βλέπει τις ἐν Ἐπιστ. Δ', σελ. 161 δ'. Φέρεται δ' ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ καὶ «ἃς ἐγὼ καὶ φιλῶ καὶ *ἐν ἀδελφαῖς ἄγω*» (σελ. 167 α').

Ἐν τῷ περὶ τοῦ Πυθαγορείου Βίου Λόγῳ τοῦ Ἰαμβλίχου § 259 μνημονεύονται οἱ στίχοι οἵδε.

τοὺς μὲν ἑταίρους ἦγεν ἴσΟΝ μακάρεσσι θεοῖσι·
τοὺς δ' ἄλλους ἡγεῖτ' οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Ὁ Κόβητος ἐν *Collect. Crit.* σελ. 407 κελεύει ν' ἀναγνωσθῇ *ἦγεν*

ἴσΟΥΣ παραβάλλων αὐτὸ πρὸς τὸ *τίμιον ἄγειν τινά*. Ἴδε καὶ Ναύκιον εἰς *Ἰαμβλ. περὶ τοῦ Πυθ. Βί.* σελ. 182.

Παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ βιβλ. Α', ξζ', 3 κεῖται «τοὺς δ' ἐγχωρίους *ἀτιμότερΟΝ* ἄγοντος», ἀλλὰ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ἀπαντᾷ Τόμ. Β', σελ. 124 «ἀκόλουθα δὲ ὅμως ποιεῖ καὶ παιδοτρίβας ἰατρῶν *ἐντιμοτέρΟΥΣ* ἄγων» καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 129 γ' «καὶ τῶν λόγων αὐτῶν *προτιμοτέρΟΥΣ* ἄγεις τοὺς ἡμετέρους τῶν ὁμογλώττων» καὶ παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ εἰς τὸν Βί. τοῦ Μακαρ. Κωνστ. Β', κϛ', 1 «τοὺς παρόντας φόβους τε καὶ κινδύνους οὐκ ἄγουσι τῶν μελλουσῶν ἐκείνων ἐλπίδων *προτιμοτέρΟΥΣ*» καὶ παρὰ τῷ Ἀψίνῃ (ἢ τῷ Λογγίνῳ) σελ. 143, 23 Βακ. «διόπερ εἰκότως ὁ Δημοσθένης αὐτὴν *ἔντιμΟΝ* ἦγε». Πρβ. Πλάτ. Φαίδ. σελ. 64 δ' «τὰς ἄλλας — θεραπείας δοκεῖ σοι *ἐντίμους ἡγεῖσθαι* ὁ τοιοῦτος;» καὶ Ἡλιόδ. Αἰθ. Ε', 4 «ὃ πάντων τε *προτιμότερον ἐποιησάμεθα*». Τῷ ἐκ τοῦ Διοδώρου μνημονευθέντι «τοὺς δ' ἐγχωρίους *ἀτιμότερΟΝ* ἄγοντος» ἐμφερὲς ὑπάρχει τὸ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ εἰρημένον Τόμ. Β', σελ. 489 «*μειζόνΩΣ* ἄγουσι τὰ κατ' αὐτόν». Πρβ. καὶ Πλάτ. Πολιτ. σελ. 528 γ' «εἰ δὲ πόλις ὅλη ξυνεπιστατοῖ *ἐντίμΩΣ* ἄγουσα αὐτά». Ἐν τοῖς ὀλίγον πρὸ τῆς ῥήσεως ταύτης κειμένοις (σελ. 528 β') εἶνε γεγραμμένον «οὐδεμία πόλις *ἐντίμΩΣ* αὐτὰ ἜΧΕΙ». Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 419. Τοῦ *ἄγειν ἐντίμως* ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης βιβλ. Θ', ιγ', 1 «ἦγεν ὡς ἰδίας θυγατέρας ἐντίμως». Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 565 Διδ.

Σημειωτέον δ' ὅτι λέγεται καὶ *πρόσθ' ἄγειν τινά τινος* καὶ *ἔνερθε ἄγειν τινά τινος*, οἷον παρ' Εὐριπίδῃ Βάκχ. 225 «τὴν δ' Ἀφροδίτην πρόσθ' ἄγειν τοῦ Βακχίου» καὶ παρ' Ἡροδότῳ βιβλ. Α', 107 «πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου». Πρβ. καὶ Εὐριπίδ. Ἀποσπ. 645, 6 Ναυκ. «ἡ τἀπιεικῆ πρόσθεν *ἡγοῦνται* δίκης». Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Λόγ. σελ. 97 β' εἶνε ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου «εἰ — τοῦ βασιλεῖ προσήκοντος ἐπίπροσθεν *ἄγοιΤΟ* ΤΟ θυμῷ κεχαρισμένον»· μνημονεύεται δὲ καὶ γραφὴ «ἐπίπροσθεν *ἄγοι* τὸ θυμῷ κεχαρισμένον», ἣν ὀφείλομεν πάντως νὰ προκρίνωμεν. Λέγει δ' ὁ Θεμίστιος καὶ σελ. 205 β' «συνεστιωμένου τοῦ ἀδελφοῦ τὸν στρατηγὸν ἐπίπροσθεν *ἄγει*» καὶ σελ. 215 δ' «ἀρετὴν ἐπίπροσθεν *ἄγειν* φανε-

ροί γινόμεθα ἐσπουδακότες» καὶ σελ. 218 β' «οὐκ ἔνδηλός ἐστιν ἐπίπροσθεν *ἄγων* ἀλήθειαν καλλιεπείας;» καὶ σελ. 239 α' «εἰ — τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν ἀεὶ ἐπίπροσθεν *ἄγοι* τῆς χρήματα ἢ δόξαν φερούσης» καὶ σελ. 355 α' «εἰ δέ τινας ὑμῶν συμπείσουσι τῶν ἀρετῇ τεθαρρηκότων ἐπίπροσθεν *ἄγειν* τοὺς τῆς τύχης ἐκκρεμαμένους», ὡς καὶ ὁ Ἡλιόδωρος Αἰθιοπ. Α', 25 «εἰ — τὸν λῃστὴν τοῦ ἐρωμένου πιστεύοις ἐπίπροσθεν ἄγειν» καὶ Ε', 22 «διότι πάντων ἐπίπροσθεν ἄγει τὴν σωφροσύνην» καὶ Ζ', 28 «τὴν ἐκείνης ἐπιθυμίαν καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐπίπροσθεν ἄγοντες». Πρβ. καὶ Λιβάν. Ἐπιστολ. 96, σελ. 51 «τὸ τοὺς πάλαι συνήθεις πρὸ τῶν τὴν δύναμιν θεραπευόντων *ἄγειν*». Ἐν τοῖς τοῦ Λογγίνου εὕρομεν σελ. 188, 6 Οὐεισκ. «μετὰ τῶν ἐλλογιμωτάτων ἄγειν τὰ τούτου βιβλία φαίην ἂν δεῖν τοὺς ζητητικούς». Περὶ τοῦ παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ σελ. 539 «διετέλει δὲ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἐπαινῶν τὸν Πολέμωνα καὶ *ὑπὲρ θαῦμα ἄγων*» γράφει ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1873, σελ. 216 «Nihil est ὑπὲρ θαῦμα ἄγων, quod sine exemplo et praeter loquendi consuetudinem dictum est. Emenda ΥΠΕΡΘΑΥΜΑΖΩΝ. ἐπαινῶν — καὶ ὑπερθαυμάζων».

Ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ πολλάκις παρὰ τῷ Θεμιστίῳ ἀπαντῶντι *ἐπίπροσθεν ἄγειν* ἐμφαίνει τὸ *ἐπίπροσθεν ποιεῖσθαι*, οὗ φέρομεν παραδείγματα ἐκ τοῦ Πλουτάρχου Ἀράτ. ΚΔ', 4 «οὐκ ἄλλο τι τῆς αὐξήσεως τῶν Ἀχαιῶν ἐπίπροσθεν ποιούμενος» καὶ ἐκ τοῦ Παυσανίου βιβλ. Ι', β', 3 «πεφυκόσιν ἐπίπροσθεν εὐσεβείας τὰ κέρδη ποιεῖσθαι» καὶ βιβλ. Δ', δ', 6 «κέρδη τε ἄδικα ἐπίπροσθεν ἢ πιστὸς εἶναι ποιούμενος» καὶ ἐκ τοῦ Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Ϛ', ζ', 2 «τῆς μνήμης ὧν ἐπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ἐπίπροσθεν ποιησάμενος» καὶ ἐκ τοῦ Θεμιστίου σελ. 62 β' «τῆς ἑαυτοῦ ῥᾳστώνης ἐπίπροσθεν ἐποιήσατο τὴν Ῥωμαίων ἐλευθερίαν» καὶ ἐκ τοῦ Ἡλιοδώρου Αἰθιοπ. Η', 3 «πάντων ἐπίπροσθεν ποιοῦνται γένος τὸ ἴδιον ἀνακομίσασθαι» καὶ Ι', 16 «τῶν ἰδίων λυσιτελῶν τὸ τῆς πατρίδος ἐπίπροσθεν ποιούμενον». Ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐλέχθη κατ' ἐνεργητικὴν φωνὴν βιβλ. ΚΗ', ζ', 12 «οἱ δικασταὶ τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐπίπροσθεν ποιήσαντες τοῦ τῶν Ἀχαιῶν εὐσχήμονος ἀνέτρεψαν πάσας τὰς τιμάς». Παρὰ δὲ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ κεῖται Τόμ. Β', σελ. 51 «πολιτεύεσθαι δὲ ἐπιχειροῦσιν ἐκ περιουσίας καὶ πάντα ἔμπροσθεν τούτου τιθέν-

τες». Ἐγένετο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου χρῆσις τοῦ ἐνεργητικοῦ *τιθέναι*, οἷον Ἱκέτ. 514 «μὴ 'πίπροσθεν τῶν ἐμῶν τοὺς σοὺς λόγους *θῇς*» καὶ Ἑκ. 129 «τὰ δὲ Κασσάνδρας λέκτρ' οὐκ ἐφάτην τῆς Ἀχιλείας πρόσθεν *θήσειν* ποτὲ λόγχης» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 275-6). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἶνε εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου Ἀποσπ. 160 Κοκκ. «ἂν δ' αὐτὸς ποιῇς ταπεινὸν αὐτὸ καὶ *τιθῇς* ἐν μηδενί» καὶ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους σελ. 668, 148 «οὐ *τίθημι* ἐν ἀδικήματος μέρει», ᾧ παραβλητέον τὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Α', 35 «εἴ τι ἐν ἀδικήματι *θήσονται* πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεόμεθα», καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τὰ Ζῷ Ἱστορ. Ϛ', β', 4 «ἃ ἐν τέρατος λόγῳ *τιθέασιν*». Πρβ. καὶ Ξενοφ. Ἀγησ. Ζ', 3 «σῴζεσθαι πάντας κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ *τιθείς*, εἰ καὶ ὁ μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο». Ὁ Βαλκενάριος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ἡρόδοτον Σημειώσεσι σελ. 276 Γαισφ. «Ab his parum distat illud Euripidis Androm. vs. 209. τὴν δὲ Σκῦρον οὐδαμοῦ τίθῃς, vel τίθῃ. Scriptor non inelegans II. Macc. VII. 12. ἐν οὐδενὶ ἐτίθετο». Ὁ Εὐριπίδης ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου *τίθῃς* ἢ *τιθεῖς*. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ μεταγενεστέροις τὸ *οὐδαμοῦ τιθέναι τι* (Ἴδε Ἀβρέσχιον ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Αἰσχύλ.* Βιβλ. Γ', σελ. 92. Πρβ. καὶ Ῥουγκήνιον ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Ξενοφ. Ἀπομν.* σελ. 219 Δινδ.). Ὑπὸ τοῦ Ἡλιοδώρου Αἰθιοπ. Δ', 2 ἐλέχθη «τὴν ἐκ ταύτης ἀδοξίαν οὐδαμοῦ τίθεσαι;»

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Εἰνδόρφιος καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πλάτωνος Θεαιτ. σελ. 172 β' «ὡδέ πως τὴν σοφίαν ἄγουσι» ἐκδέχεται τὸ *ἄγουσι* ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἐφ' ἧς εἶνε τὸ ῥῆμα τοῦτο παρειλημμένον ἐν ταῖς φράσεσιν *ἐντίμως ἄγειν τινά*, *θεὸν ἄγειν τινά*, *παρ' οὐδὲν ἄγειν* (Πρβ. καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 50). Ἀλλ' ὁ Σταλβαύμιος ἀποδοκιμάζει τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἐν ᾗ ἔγραψε σημειώσει εἰς τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος.

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Κατὰ θέαν — μετὰ θέαν.

Παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ εὑρίσκομεν γεγραμμένον Τόμ. ς', σελ. 44 ἐκδ. Λιψ. «Ὁ μὲν δὴ μετὰ τοιαύτης αἰδοῦς ἐπεδήμησε βουλόμενος, εἴ πως οἷόν τε ἦν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαθὼν ὑπεξελθεῖν· οὐ γὰρ μετὰ θέαν ἀφῖκτο τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιδεδημηκὼς αὐτῇ πρότερον, ἡνίκα τὸν ἐπὶ Ῥώμης πλοῦν ἐστέλλετο πρὸς Τιβέριον, ἀλλ' ὁδῷ χρησόμενος ἐπιτόμῳ τῆς οἴκαδε ἀφίξεως».

Ἐπειδὴ τὸ *μετὰ θέαν* εἶνε ἐναντίον τοῦ *πρὸ θέας*, ὡς παρὰ Παυσανίᾳ βιβλ. Ι', κδ', 7 «ἰοῦσι δὲ ὡς ἐπὶ τὸν ναὸν αὖθις *μετὰ* τοῦ λίθου *τὴν θέαν*», ἀτοπώτατ' ἔχει ἡ φράσις «οὐ γὰρ *μετὰ θέαν* ἀφῖκτο τῆς Ἀλεξανδρείας», ἥτις οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ «οὐ γὰρ *κατόπιν θέας* (*ὕστερον θέας*) ἀφῖκτο τῆς Ἀλεξανδρείας»· ἀπαλλάττεται δὲ τῆς ἀτοπίας, ἄν, τῆς προθέσεως *μετά* εἰς τὴν *κατά* μεταβληθείσης, ἀναγνωσθῇ «οὐ γὰρ *κατὰ θέαν* ἀφῖκτο τῆς Ἀλεξανδρείας», ὅπερ τὴν αὐτὴν ἐμφαίνει ἔννοιαν τῷ «οὐ γὰρ θεασόμενος ἀφῖκτο τὴν Ἀλεξάνδρειαν» ἢ τῷ «οὐ γὰρ τοῦ θεάσασθαι ἕνεκα τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφῖκτο». Βλέπει δέ τις παρὰ τῷ Φίλωνι καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν γραφὴν Τόμ. Δ', σελ. 18 «κατ' ἐμπορίαν ἔνιοι πόθῳ χρηματισμοῦ πλέοντες ἢ κατὰ πρεσβείαν ἢ *κατὰ θέαν* τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς».

Φέρεται δ' ἡ σκοπὸν ἢ τέλος δηλοῦσα ἐκφορὰ αὕτη καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ καὶ παρὰ τῷ Ἀρριανῷ καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ.

Θουκυδ. Ε', 7 «κατὰ θέαν δὲ μᾶλλον ἔφη ἀναβαίνειν τοῦ χωρίου» καὶ Ε', 9 «καὶ νῦν ἀτάκτως κατὰ θέαν τετραμμένους ὀλιγωρεῖν» καὶ ς', 31 «οἱ δὲ ξένοι καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος κατὰ θέαν ἧκεν».

Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 531 «ἀναβάντες ἀπὸ τοῦ λιμένος εὐθὺς ἐβαδίζομεν ὀψόμενοι τοὺς ἀθλητάς, ὡς ἂν τὴν ὅλην ἐπιδημίαν πεποιημένοι κατὰ θέαν τοῦ ἀγῶνος».

Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1507 «ἀφίξονταί τε κατὰ θέαν ἐπὶ τούτους πολλοὶ τῶν ξένων» καὶ σελ. 1718 «πολὺ δὲ καὶ τὸ ἄνοπλον αὐτοῖς ἐκ τῆς πόλεως εἵπετο κατὰ θέαν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἅμα ἐφ' ἁρπαγήν τε καὶ ὠφέλειαν». Πρβ. καὶ σελ. 1508 «ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θέαν» καὶ «παρῆν ἐπὶ τὴν τῶν ἀγώνων θέαν».

Ψευδαισχίν. Ἐπιστ. Ι', 1 «κατὰ θέαν εἰς Ἴλιον ἀφικόμην τῆς τε γῆς καὶ θαλάσσης».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Δ', κα', 9 «αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν ἐς πεντακοσίους ἀνέβη κατὰ θέαν τῆς πέτρας».

Λουκιαν. Ἀπολογ. 15 «ὁπότε κατὰ θέαν τοῦ ἑσπερίου Ὠκεανοῦ καὶ τὴν Κελτικὴν ἅμα ἐπιὼν ἐνέτυχες ἡμῖν» καὶ Τοξάρ. 27 «ὁ μὲν Δημήτριος ἔτυχεν ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀποδημῶν κατὰ θέαν τῶν πυραμίδων». Ἀντὶ τοῦ *ἐς τὴν Αἴγυπτον* ἔγραψεν *ἐς τὴν ἄνω* ὁ Ἀρτμανὸς ἐν *Stud. Crit. in Luc.* σελ. 71-2.

Διογέν. Λαέρτ. Γ', 18 «τρὶς δὲ πέπλευκεν εἰς Σικελίαν· πρῶτον μὲν κατὰ θέαν τῆς νήσου καὶ τῶν κρατήρων».

Σωκράτ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Ζ', 48 (σελ. 839 Οὐσσ.) «συνέβη κατὰ θέαν αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ σαββάτων πάντας τοὺς τῆς γερουσίας συγκλητικοὺς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν παρεῖναι».

Σωζομεν. Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', 14 (σελ. 273 Οὐσσ.) «κατὰ θέαν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου μοναχοῦ εἰς τὴν ἔρημον ἦλθε».

Σουΐδ. σελ. 1092 α' Βεκκ. «Φιλίσκος Αἰγινήτης, ὃς κατὰ θέαν ἐλθὼν τῶν Ἀθηνῶν ἀκούσας Διογένους ἐφιλοσόφησεν».

Γεώργ. Παχυμ. Τόμ. Β', σελ. 82, 3 «ἐλθόντος δὲ καὶ αὐτοῦ βασιλέως ἅμα μὲν κατὰ προσκύνησιν ἅμα δὲ καὶ κατὰ θέαν τῶν τελουμένων».

Καντακουζην. Τόμ. Α', σελ. 526, 22 «Βυζάντιοι δὲ πανδημεὶ πρὸς ὑπάντησιν τοῦ βασιλέως ἐξελθόντες, ἔτι δὲ καὶ οἱ τῶν πέριξ χωρῶν τε καὶ πόλεων κατὰ θέαν βασιλέως, κτέ.».

Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 778, 19 «ὡς δ' ἱκανοὶ συνήθεις καὶ συγγενεῖς καὶ πλῆθος ἕτερον κατὰ θέαν ἡμῶν συνδραμὸν τῆς πορείας εἰχόμεθα».

Ἐνετύχομεν δὲ παρὰ τῷ Φίλωνι καὶ τῷ *κατὰ ζήτησιν* Τόμ. Δ', σελ. 116 «κατὰ ζήτησιν τροφῆς εἰς Αἴγυπτον πανοικὶ μεταστάν-

των», οὐ ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα πολλῷ πλείονα ὧν παρεθέμεθα τοῦ *κατὰ θέαν*. Εἶνε δὲ τάδε.

Ἡρόδ. Α', 94 «ἀποπλώειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν» καὶ Β', 44 «οἵ κατὰ Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν».

Σοφοκλ. Τραχ. 55 «ἀτὰρ ἀνδρὸς κατὰ ζήτησιν οὐ πέμπεις τινά, κτέ.;»

Εὐριπίδ. Κύκλ. 13 «σὺν τέκνοισι ναυστολῶ σέθεν κατὰ ζήτησιν».

Ἀπολλόδ. Β', ζ', 7, 14 «Ποίας παριὼν κατὰ ζήτησιν ποιμνίων ὑφῆψε».

Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 42 «ἄνδρες ὀλίγοι κατὰ βίου ζήτησιν ὑπὸ τῶν γειναμένων ἀποσταλέντες».

Διόδ. Σικελ. Δ', λα', 3 «παραγενομένου κατὰ ζήτησιν τῶν ἵππων εἰς Τίρυνθα» καὶ Ε', μη', 5 «μετὰ δὲ ταῦτα Κάδμον τὸν Ἀγήνορος κατὰ ζήτησιν τῆς Εὐρώπης ἀφικέσθαι πρὸς αὐτούς» καὶ νη', 2 «Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως κατὰ ζήτησιν τῆς Εὐρώπης» καὶ Θ', ιγ', 1 «παραγενομένων τῶν συγγενῶν κατὰ ζήτησιν».

Πλούτ. Μαρ. ΛϚ', 3 «ὀλίγον γὰρ ἔμπροσθεν αὐτόθι κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ συχνοὺς ἱππέας ὀφθῆναι διεξελαύνοντας» καὶ Ἠθικ. σελ. 295 ς' «τὴν Ὑπέρην κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ πλανωμένην εἰς Φερὰς πρὸς Ἄκαστον ἐλθεῖν».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Ϛ', κς', 2 «τῶν ψιλῶν τινας κατὰ ζήτησιν ὕδατος ἀποτραπέντας ἀπὸ τῆς στρατιᾶς».

Ἀππιαν. σελ. 47, 25 Μενδ. «ἀνίσταται μοῖρα Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ῥῆνον ἱκανὴ κατὰ ζήτησιν ἑτέρας γῆς».

Παυσαν. Ε', κε', 12 «ὁμοῦ Θάσῳ τῷ Ἀγήνορος κατὰ ζήτησιν ἐπλεύσαντες τῆς Εὐρώπης» καὶ Η', ιδ', 5 «γῆν τὴν Ἑλλάδα κατὰ ζήτησιν ἐπιόντα τῶν ἵππων».

Ἀθήν. σελ. 522 ς' «Ἰαπύγων — κατὰ Γλαύκου ζήτησιν ἀφικομένων καὶ κατοικησάντων».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 16 «ἀλωμένη γὰρ ἡ Δηὼ κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρὸς τῆς Κόρης». Ὁ Κόβητος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 193 περιέγραψε τὸ *τῆς θυγατρός* ὡς παρεμβεβλημένον.

Στέφ. Βυζάντ. σελ. 211, 17 «τοῦ κατὰ ζήτησιν Ἰοῦς ἐξ Ἄργους ἐλθόντος εἰς Συρίαν».

Βασίλ. Καισ. Ἐπιστ. ΙΔ' «μόλις ἀπογνοὺς τῶν ματαίων ἐλπίδων — κατὰ ζήτησιν βίου ἐπὶ τὸν Πόντον ἀπῆλθον».

Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Α', 17 «τὸν πατέρα σοι κατὰ ζήτησιν ἥξειν» καὶ Β', 8 «ὅπως ἂν — κατὰ ζήτησιν ἐκπλεύσειε τὴν ἐμήν» καὶ Β', 14 «κατὰ ζήτησιν ἥκοι τῆς Θίσβης ἐπὶ τὸ σπήλαιον» καὶ Ε', 8 «κατὰ ζήτησιν τῆς Θίσβης ἀφιγμένος ἐπὶ τὴν νῆσον» καὶ Ε', 11 «ὧν κατὰ ζήτησιν ἀλώμενον ἐν θρήνοις ἐγίνωσκε» καὶ Ϛ', 2 «κατὰ ζήτησιν τῆς Θίσβης ἐκπλεύσας» καὶ Ι', 34 «πολλὴν ἀληθέντι γῆν κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρός».

Ἀντων. Λιβερ. ΚΔ' «Δημήτηρ ὅτε πλανῆτις ἐπῄει γῆν ἅπασαν κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρός».

Κόνων Διηγήσ. ΚΕ' «κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου στόλῳ πλεύσας εἰς Σικανίαν» καὶ ΛΒ' «ὡς πέμψειε τοὺς υἱοὺς ὁ πατὴρ κατὰ ζήτησιν τῆς ἀδελφῆς» καὶ ΛΖ' «σταλῆναι δὲ Κάδμον οὐχ, ὡς Ἕλληνές φασι, κατὰ ζήτησιν Εὐρώπης».

Ἐρατοσθ. (Ψευδερατοσθ.) Καταστερ. ΙΗ' «κἀκεῖ ὠδινούσης αὐτῆς τὸν πατέρα ἐλθεῖν κατὰ ζήτησιν».

Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 527 «πλανᾶται κατὰ τροφῆς ζήτησιν ὁ κέφαλος» καὶ Βιβλιοθ. σελ. 109, 13 «Δεινίας κατὰ ζήτησιν ἱστορίας ἅμα τῷ παιδὶ Δημοχάρῃ (γρ. *ΔημοχάρΕΙ*) ἀποπλανηθεὶς τῆς πατρίδος».

Παλαίφ. περὶ Ἀπίστ. ΜΓ' (Εὔδοκ. σελ. 395, 21) «οἱ δὲ Ἀργεῖοι κατὰ ζήτησιν ἐξιόντες ὅπου ἀνεῦρον συλλαμβάνοντες ἐν δεσμοῖς εἶχον».

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμ. σελ. 270, 1 «Ὅτε κατὰ ζήτησιν Εὐρώπης τῆς ἀδελφῆς αὐτὸς (γρ. *αὐτοῦ*) πλανώμενος ἧκεν εἰς Δελφούς» καὶ σελ. 1469, 39 «ὡς ἀπὸ Φωκίδος εἰς Ἀθήνας κατὰ ζήτησιν σταλεὶς Ὀρέστης μαθήσεώς τε καὶ παιδεύσεως» καὶ Παρεκβ. εἰς Διον. σελ. 290, 16 Διδ. (Εὔδοκ. σελ. 133, 11) «Κάδμος ὑπὸ τοῦ πατρὸς κατὰ ζήτησιν τῆς ἀδελφῆς Εὐρώπης σταλείς» καὶ Μικρ. Συγγρ. σελ. 32, 15 «διεσπαρμένους ἄλλους ἀλλαχοῦ κατὰ ζήτησιν ὧν ἤθελον».

Τζέτζ. Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 900 «ἡ δὲ Κλήτη — ἔπλευσε κατὰ ζήτησιν αὐτῆς».

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 113, 10 «Κάδμος ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς κατὰ ζήτησιν πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός».

Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 487, 24 «ὃς δοκεῖ κατὰ ζήτησιν τοῦ πατρὸς εἰς Ἰθάκην ἐλθὼν κτέ.».

Σχολ. Πινδ. σελ. 344 «Κάδμος κατὰ ζήτησιν Εὐρώπης τῆς ἀδελφῆς στελλόμενος κτέ.» καὶ σελ. 349 «οἱ δὲ φύντες ἐξ αὐτῶν ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα κατὰ ζήτησιν τῶν πατέρων».

Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 62, 3 Τευβν. «παρασκευάζει αὐτοὺς ἐξιέναι κατὰ ζήτησιν».

Ὑπὸ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου εἶνε εἰρημένον σελ. 147, 16 «πεῖσαι τὸν βασιλέα στεῖλαι τοὺς *κατὰ ζήτησιν* τοῦ πρὸς τὸν ῥῆγα γράμματος τὴν τοῦ Στυππειώτου σκηνὴν *ἐρευνήσοντας*».

Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις σελ. 209, 31 Βεκκ. κακῶς ἀναγνωσθὲν τὸ «*κατὰ* δὲ βίου ζήτησιν εἰς Κύμην μετοικιζόμενος» μετέπεσεν εἰς τὸ «*μετὰ* δὲ βίου ζήτησιν», ὡς ὑπέμνησεν ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 279.

Παρατηρήσεως ἄξιον ὑπάρχει τὸ μετὰ τοῦ ἄρθρου προενηνεγμένον παρὰ τῷ Χαρίτωνι Λόγ. Η', 7, 7 «σὺ δὲ *κατὰ ΤΗΝ ζήτησιν* τῆς γυναικὸς ἐξελθὼν αὐτὴν μὲν οὐχ εὗρες». Ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1859, σελ. 302 ἀνέγνω «*κατὰ* [*τὴν*] *ζήτησιν* τῆς γυναικός» περιγράψας τὸ ἄρθρον ὡς κακῶς προσκείμενον. Εὕρομεν δὲ καὶ *κατὰ ΤΗΝ ἱστορίην* γεγραμμένον ἐν ἐπιστολῇ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Α', 43 «εἰ πλώσαντες μὲν ἐς Κρήτην *κατὰ τὴν* τῶν κεῖθι *ἱστορίην*, πλώσαντες δὲ ἐς Αἴγυπτον ὁμιλήσοντες τοῖς ἐκεῖ ὅσοι ἱερέες τε καὶ ἀστρολόγοι». Διαφέρει τούτων τὸ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου λεχθὲν βιβλ. Ε', 10 «προυκεχωρήκει γὰρ τότε *κατὰ ΤΗΝ θέαν*», ὃ εἰκότως μετὰ τοῦ ἄρθρου ἐξηνέχθη, ἅτ' ἀναφορᾶς οὔσης εἰς τὸ προειρημένον βιβλ. Ε', 7 «*κατὰ θέαν* δὲ μᾶλλον ἔφη ἀναβαίνειν τοῦ χωρίου».

Ἐμνημονεύσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐκ τοῦ Φίλωνος τὴν ῥῆσιν τήνδε· «*κατ' ἐμπορίαν* ἔνιοι πόθῳ χρηματισμοῦ πλέοντες ἢ *κατὰ πρεσβείαν* ἢ κατὰ θέαν τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς».

Οὐχὶ σπανίως γίνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρῆσις τοῦ *κατ' ἐμπορίαν* πρὸς δήλωσιν τέλους ἢ σκοποῦ· *κατ' ἐμπορίαν πλεῖν*, *εἰσπλεῖν*, κτλ., *κατ' ἐμπορίαν ἀφικνεῖσθαι*, κτλ., *κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμπειν*, κτλ.

κατ' ἐμπορίαν πλεῖν, κτλ. Πολύβ. Γ', κγ', 4 «κατ' ἐμπορίαν

πλεῖν Ῥωμαίοις ἔξεστι». Διόδ. Σικελ. Ε', κ', 1 «Φοίνικες — συνεχῶς πλέοντες κατ' ἐμπορίαν πολλὰς — ἀποικίας ἐποιήσαντο». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 245 «τῶν κατ' ἐμπορίαν πλεόντων». Λιβάν. Ἐπιστ. 177, σελ. 84 «πλέουσι δὲ κατ' ἐμπορίαν εἰς Σινώπην». Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Α', σελ. 107, 1 «τοὺς τὰ θηριώδη μέρη τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατ' ἐμπορίαν πλέοντας κωδωνοφορεῖν φασι». Παυσαν. Ϛ', ϛ', 10 «ἀνδρὸς ἤκουσα πλεύσαντος κατὰ ἐμπορίαν» καὶ Η', ε', 8 «Αἰγινῆται κατὰ ἐμπορίαν ἐσέπλεον ναυσὶν ἐς Κυλλήνην» καὶ Ι', ιζ', 1 «Ἑλλήνων δὲ οἱ κατ' ἐμπορίαν ἐσπλέοντες». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 410 α' «πόρρω δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναπεπλευκὼς οὐ κατ' ἐμπορίαν». Λουκιαν. Ἀληθ. Ἱστορ. Β', 29 «ἅτε κατ' ἄλλην ἐμπορίαν καταπλέοντας». Καντακουζην. Τόμ. Γ', σελ. 188, 19 «ὅσοι κατ' ἐμπορίαν εἰς Βυζάντιον — καταπλέουσι». Πορφύρ. Πυθαγ. Βί. 1 «προσπλεύσαντα τὸν Μνήσαρχον κατ' ἐμπορίαν μετὰ σίτου τῇ νήσῳ». Σημειωτέον δ' ὅτι παρέγγραπτον ὑπὸ τοῦ Ἑρουερδῆνος ὑπελήφθη (ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 347) τὸ *ἄλλην* ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Λουκιανοῦ «ἅτε *κατ' ἄλλην ἐμπορίαν* καταπλέοντας».

κατ' ἐμπορίαν ἀφικνεῖσθαι, κτλ. Ἡρόδ. Γ', 139 «ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μέν, ὡς οἰκός, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι». Διογέν. Λαέρτ. Η', 8 «ὡς οὖν εἰς ταύτην οἱ μὲν ἀγωνιούμενοι, οἱ δὲ κατ' ἐμπορίαν, οἱ δέ γε βέλτιστοι ἔρχονται θεαταί». Ἡρακλείδ. περὶ Πολιτ. ΛΗ' Κορ. «ὕστερον δὲ κατὰ ἄλλην ἐμπορίαν ἐλθόντα εὑρεῖν τοῦτον ἄθικτον». Εὐστάθ. σελ. 485, 11 «ἵνα μὴ νοοῖτο κατ' ἐμπορίαν ἢ ἐκ παρόδου ὁ Τυδεὺς εἰς Μυκήνας ἐλθεῖν». Πολύϐ. Γ', κϐ', 8 «τοῖς δὲ κατ' ἐμπορίαν παραγινομένοις μηδὲν ἔστω τέλος». Πρϐ. Ἰάμϐλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγ. Βί. 5 «κατ' ἐμπορίαν ἐν Δελφοῖς γενομένῳ». Ὁ Ναϐῆρος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1854, σελ. 487 μετέϐαλε τὸ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ *στρατευόμενοι* εἰς τὸ *στρατευΣόμενοι*.

κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμπειν. Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 32 «τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες». Πρϐ. καὶ Τραπεζιτ. 4 «ἐξέπεμψεν ἅμα καὶ κατ' ἐμπορίαν καὶ κατὰ θεωρίαν».

κατ' ἐμπορίαν ἀπαίρειν. Ἀθήν. σελ. 596 ϐ' «Χαράξου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς κατ' ἐμπορίαν εἰς τὴν Ναύκρατιν ἀπαίροντος».

κατ' ἐμπορίαν ἀποδημεῖν. Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1193, 31 «καὶ Τιμοσθένης ὁ Αἰγιλιεὺς ἀφικνεῖται κατ' ἐμπορίαν ἰδίαν ἀποδημῶν». Πρβ. καὶ Ἀριστοτέλ. Ἀθην Πολιτ. ΙΑ' «ἀποδημίαν ἐποιήσατο κατ' ἐμπορίαν ἅμα καὶ θεωρίαν εἰς Αἴγυπτον». Ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐλέχθη ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1762, 7 «Οἰκωφελία δὲ κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἡ οἰκουρία καὶ ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου διὰ γεωργίας τυχὸν ἢ τοιούτου τινός, οὐ μὴν *δι' ἀποδημίας τῆς κατ' ἐμπορίαν ἢ κατὰ πόλεμον*», ὃ δύναται μὲν νὰ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ «δι' ἀποδημίας τῆς χάριν ἐμπορίας ἢ πολέμου γινομένης», ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἄτοπον νὰ ἐκληφθῇ ἐφ' ὁμοίας ἐννοίας τῷ «δι' ἀποδημίας τῆς γινομένης ὅταν τις ἐμπορεύηται ἢ πολεμῇ». Πρβ. Πλάτ. Νόμ. σελ. 950 δ' «τὰς δὲ *κατὰ πόλεμον καὶ στρατείας ἀποδημίας* οὐκ ἐν ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν ὡς τούτων οὔσας» καὶ Ἡλιόδωρ. Αἰθιοπ. Β', 32 «καλούσης με *τῆς κατὰ τὴν πρεσβείαν χρείας*». Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους φέρεται § 57 «τοὺς μὲν *ΕΠΙ ἐμπορίαν* ἀποδημοῦντας» καὶ § 58 «*ΚΑΤ' ἐμπορίαν* ἀπεδήμει» (Ἴδε Μαιτζνῆρον εἰς *Λυκ.* σελ. 181 καὶ Ρεδάντζιον εἰς *Λυκ.* σελ. 141). Ὁ Ἔσιος ἀποφαίνεται (ἐν *Σημειώσ. εἰς Λυκ. κατὰ Λεωκρ.* σελ. 32) ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου γραφὲν εἶνε «τοὺς μὲν *ΚΑΤ' ἐμπορίαν* ἀποδημοῦντας».

κατ' ἐμπορίαν εἰσάγειν. Δημοσθέν. σελ. 935, 35 «ἢ τινας πώποτ' ἴστε ἢ ἠκούσατε οἶνον Ἀθήναζε ἐκ τοῦ Πόντου κατ' ἐμπορίαν εἰσάγοντας». Πρβ. Ψευδοδημοσθ. σελ. 1199, 51 «πότερα κατ' ἐμπορίαν ἀχθέντα ἢ ἀπ' αἰχμαλώτων γενόμενον ;» Ἀλλὰ τοῦτο δύναται καὶ ἄλλως νὰ νοηθῇ. Πρβ. καὶ Εὐστάθ. σελ. 1565, 32 «ἥν ποτε Ἀπείρηθεν νέες ἤγαγον ἢ μάχης νόμῳ ἢ κατὰ ἐμπορίαν».

κατ' ἐμπορίαν ἐκφέρειν. Προκόπ. Τόμ. Β', σελ. 9, 5 «ὅσοι οὖν ἐς τὴν πόλιν ἐσκομίζειν τὰ ἐπιτήδεια ἢ ἐνθένδε ἐκφέρειν κατ' ἐμπορίαν ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσιν αἰτίαν».

κατ' ἐμπορίαν ἐπιδημεῖν. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 86, 30 «ὁπόσοι δ' ἂν Σιδωνίων οἰκοῦντες ἐς Σιδῶνι καὶ πολιτευόμενοι ἐπιδημῶσιν κατ' ἐμπορίαν Ἀθήνησι», τουτέστιν: ἐπιδημῶσιν Ἀθήνησιν ἐμπορίας χάριν ἢ ἵν' ἐμπορεύωνται.

κατ' ἐμπορίαν συνέπεσθαι. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ϛ', κβ', 4 «τοὺς Φοίνικας τοὺς κατ' ἐμπορίαν τῇ στρατιᾷ ξυνεπομένους».

κατ' ἐμπορίαν παραβάλλειν. Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 303, 21 «ἐστρατολόγησεν Ἴβηρας κατ' ἐμπορίαν τῇ πόλει παραβαλόντας».

κατ' ἐμπορίαν στέλλεσθαι. Λέων Διάκ. σελ. 156, 4 «κατ' ἐμπορίαν πρὸς τὸ Βυζάντιον στελλομένους». Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 499, 19 «κατ' ἐμπορίαν στειλαμένων τὴν ἐς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων» καὶ σελ. 692, 22 «ἀργαλέας καὶ δολιχὰς ἐκδημίας κατ' ἐμπορίαν πολλαχῇ στειλάμενος». Πρβ. καὶ σελ. 637, 4 «πολλάκις γὰρ κατ' ἐμπορίαν ὧδε κατήχθη ἐς τὸ Βυζάντιον».

Σπανιωτέρα τῆς ἐκφορᾶς ταύτης ὑπάρχει ἡ *κατὰ πρεσβείαν*, ἧς φέρομεν τάδε τὰ παραδείγματα. Πολύβ. Δ', ζ', 2 «τῶν τε Μεσσηνίων παρόντων κατὰ πρεσβείαν καὶ δεομένων κτέ.» καὶ Λ', κ', 14 «ἅπασι τοῖς παραγεγονόσι κατὰ πρεσβείαν». Πλούτ. Δημητρ. ΚΖ', 3 «ἀφίκοντο γοῦν τινες παρ' αὐτοῦ κατὰ πρεσβείαν πρὸς Λυσίμαχον» καὶ Ἠθικ. σελ. 236 γ' «ἡκόν ποτε κατὰ πρεσβείαν Λάκωνες πρὸς Λύγδαμιν τὸν τύραννον». Διόδ. Σικελ. ΙΓ', πγ', 4 «ἀποσταλέντος οὖν αὐτοῦ πρὸς Κεντοριπίνους κατὰ πρεσβείαν κτέ.». Παυσαν. ς', ιζ', 8 «ἀφικόμενον κατὰ πρεσβείαν ὁμοῦ Τισίᾳ παρ' Ἀθηναίους» καὶ Ζ', η', 6 «ὅσοι σὺν Μετέλλῳ κατὰ πρεσβείαν ἧκον ἐκ Ῥώμης» καὶ Θ', ιγ', 2 «κατὰ πρεσβείαν ἐς Σπάρτην ἥκοντα Ἐπαμεινώνδαν». Πολυδεύκ. Θ', 40 «οἵ τε κατὰ δημοσίαν πρεσβείαν ἥκοντες καὶ οἱ κτέ.». Ἡλιόδωρ Αἰθιοπ. Ι', 27 «πάντων σχεδὸν τῶν κατὰ πρεσβείαν ἀφιγμένων ὀφθέντων». Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 64, 27 «ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἄνδρες Μυτιληναίων κατά τινα πρεσβείαν ἀφιγμένοι πείθουσι κτέ.». Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 149, 6 «κατὰ γὰρ πρεσβείαν αὐτοῖς παραβάλλων τοὺς μὲν ὑπερέβαλεν ἐν τοῖς πότοις». Παρὰ τῷ Ἀππιανῷ εἶνε κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰρημένον σελ. 1059, 8 Μενδ. «κατά τε πρεσβείας παρόντας ἐπὶ συνθέσει καὶ μετακεκλημένους».

Παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ ἀπαντᾷ βιβλ. Γ', 19 «παρέδωκε δ' αὐτὸν Πόλλιδι τῷ Λακεδαιμονίῳ κατὰ καιρὸν *ΔΙΑ πρεσβείαν* ἀφιγμένῳ», περὶ οὗ θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Συντάσσουσι δὲ καὶ ἄλλαις αἰτιατικαῖς οἱ Ἕλληνες τὴν πρόθεσι.

κατά, ἵνα παραστήσωσι τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους ἢ σκοποῦ, οἷον *κατ' ἐργασίαν*, *κατὰ λῃΐην*, κτλ.

κατ' ἐργασίαν. Ἡρόδ. Β', 135 «ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου». Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 55 «λέγοντα ὡς ἔμπορος ἐξέπλευσε καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀπεδήμησεν εἰς Ῥόδον» καὶ 57 «πῶς γὰρ οὐ δεινὸν τοὺς μὲν ἐπὶ ἐμπορίαν ἀποδημοῦντας σπεύδειν ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως βοήθειαν, τοῦτον δὲ μόνον ἐν τοῖς τότε καιροῖς καὶ κατ' ἐργασίαν ἐκπλεῖν, κτέ.;». Πρβ. καὶ Προκόπ. Τόμ. Α', σελ. 263, 7 «πολλοὶ ἔμποροι κατ' ἐργασίαν ἐν ταύταις οἰκοῦσιν».

κατὰ λῃΐην, *κατὰ ληστείαν*. Ἡρόδ. Β', 152 «ἀναγκαίη κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ ληΐην ἐκπλώσαντας ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον». Παυσαν Θ', κς', 2 «οἱ δὲ κατὰ ληστείαν σὺν δυνάμει ναυτικῇ πλανωμένην φασὶν αὐτὴν ἐς τὴν πρὸς Ἀνθηδόνι σχεῖν θάλασσαν». Πρβ. Ξενοφ. Ἑλλην. Α', β', 5 «οἱ Ἀθηναῖοι — διεσκεδασμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἰδίας λείας».

κατὰ κομιδήν. Ἡρόδ. Θ', 73 «ὡς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν κτέ.».

κατὰ πόρον. Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', α', 2 «ὁ μέντοι Τελευτίας τυχὼν ἐπὶ τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, κτέ.» (Ἴδε Μαδβίγιον ἐν *Συντ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* σελ. 76 ἐκδ. β'). Πρβ. βιβλ. Α', α', 8 «ᾤχοντο *ἘΠ' ἀργυρολογίαν*» καὶ βιβλ. Δ', η', 35 «*ἘΠ' ἀργυρολογίαν* ἐπαναπεπλευκέναι» (Ἴδε καὶ Ῥεδάντζιον εἰς *Λυκ.* σελ. 141). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος (ἐν *Nov. Lect.* σελ. 91 καὶ 314) παρέγγραπτον ὑπέλαβε τὴν πρόθεσιν *ἐπί* ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ξενοφῶντος «τυχὼν ἘΠΙ τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος» (Πρβ. καὶ Χαρτμαννὸν ἐν *Ἀναλ. Ξενοφ.* Τόμ. Α', σελ. 363 καὶ 384).

κατὰ πρᾶξιν. Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', δ', 2 «τούτῳ δ' ἀφιγμένῳ Ἀθήναζε κατὰ πρᾶξίν τινα κτέ.». Πορφύρ. Πυθαγ. Βί. 2 «ἐντεῦθεν δὲ κατὰ πρᾶξιν εἰς Σάμον ἐλθόντα καταμεῖναι».

καθ' ἁρπαγήν. Ξενοφ. Ἀναβ. Γ', ε', 2 «καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἁρπαγήν». Ἀγησ. Α', 30 «αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους καθ' ἁρπαγὴν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν». Παρα-

τηρητέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ *ΚΑΘ' ἁρπαγήν* εἶνε εἰρημένον ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς *ΕΙΣ ἁρπαγήν* βιβλ. Γ', δ', 22 «αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους *εἰς ἁρπαγὴν* πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν». Ἐλέχθη δὲ καὶ ἐν βιβλ. ϛ', ε', 30 «καταλιπόντες δὲ τὰ ὅπλα *ΕΙΣ ἁρπαγὴν* ἐπὶ τὰς οἰκίας *ἐτρέποντο*». Πρβ. καὶ Ἀναβ. Ε', δ', 16 «εἵποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὲς — *ἁρπαγῆς ἝΝΕΚΕΝ*». Παρὰ τῷ Αἰνείᾳ Τακτ. Ὑπομν. Iϛ', 7 κεῖται «ἐσπαρμένων ἤδη τῶν πολεμίων *ΠΡΟΣ ἁρπαγήν*», προκρίνει δ' αὐτοῦ ὁ Ἑρχῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰνείου σελ. 156 τὸ «ἐσπαρμένων ἤδη τῶν πολεμίων *ΕΙΣ ἁρπαγήν*». Ὡς δ' εἶπεν ὁ Ξενοφῶν *ΕΙΣ ἁρπαγὴν ἐτρέποντο*, οὕτω καὶ ὁ Προκόπιος Τόμ. Α', σελ. 392, 1 *ἘΣ ἁρπαγὴν τραπέσθαι*. Ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐγένετο χρῆσις τοῦ *ἘΦ' ἁρπαγὴν τραπέσθαι* βιβλ. Δ', 104 «εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τῷ στρατῷ τραπέσθαι». Πρβ. *ἐπὶ ζήτησιν τρέπεσθαι* (Πλάτ. Ἀπολ. σελ. 21 β'), *ὑποστρέφειν ἐπὶ ζήτησιν* (Ἡρόδ. Δ', 140), *μεταστρέφεσθαι ἐπὶ θέαν* (Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', α', 42), *ἐπὶ θέαν ἀνίστασθαι, εἰσβαίνειν ἐπὶ θέαν* (Ξενοφ. Οἰκον. Γ', 7 καὶ Η', 11. Πρβ. καὶ Iϛ', 7 καὶ Συμπ. Α', 2), *ἐπὶ θεωρίαν ἐξιέναι* (Πλάτ. Κρίτ. σελ. 52 β'), *ἐξιέναι ἐπὶ θήραν* (Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', β', 9), *ἐπὶ λείαν ἐκπορεύεσθαι* (Ξενοφ. Ἀναβ. Ε', α', 8 καὶ Αἰνεί. Τακτ. Ὑπομν. ΚΔ', 4) κτλ. (Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 19). Ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον Σχολίοις ἀπαντᾷ σελ. 350 «ὅτε *ἘΠΙ τὴν* τῆς Εὐρώπης *ζήτησιν* ἀπῆρεν ἐκ Φοινίκης», παρὰ δὲ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ φέρεται σελ. 93, 11 Μειν. «ἀπὸ Μεμβλιάρου τοῦ σὺν Κάδμῳ πλεύσαντος *ΕΙΣ ἀναζήτησιν* Εὐρώπης».

καθ' ἱστορίαν. Πλούτ. Κάτ. Νεωτ. ΙΒ', 1 «βουληθεὶς — πλανηθῆναι καθ' ἱστορίαν τῆς Ἀσίας». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 156 «τῶν ἐμπόρων τε καὶ καθ' ἱστορίαν ἢ χρείαν εἰσαφικνουμένων» καὶ σελ. 508 «ἐλθὼν ἀπὸ Αἰγύπτου καθ' ἱστορίαν τῶν περὶ τὸν θεόν». Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Β', 29 «ἦλθον δὴ καὶ εἰς τὴν σὴν Αἴγυπτον καὶ Καταδούπους αὐτοὺς καθ' ἱστορίαν τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νείλου». Σωκράτ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Α', 29 (σελ. 150) «καθ' ἱστορίαν τῶν γενησομένων κεκρυμμένως παρῆν» καὶ Γ', 23 (σελ. 450) ἐκ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ «διττὸς δὲ αὐτοῦ τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος, ὁ μὲν εὐπρεπέστερος καθ' ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐκεῖσε παι-

δευτηρίων». Σωζομεν. Ἐκκλ. Ἱστορ. Β', 26 (σελ. 195) «οἱ καθ' ἱστορίαν τῶν ἱερῶν τόπων πάντοθεν συντρέχουσι». Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Α', σελ. 325, 14 «ἐπείπερ ἥκεις Ἀθήναζε καθ' ἱστορίαν ἅμα τῶν ἐν τῷ θαλάμῳ τῷδε τῆς παρθένου θαυμάτων καὶ ὧν ηὔξω ἀπόδοσιν». Ὁ Ἀππιανὸς εἶπε μὲν σελ. 543, 8 «τοὺς Κόλχους ἐπῄει *ΚΑΘ' ἱστορίαν* τῆς Ἀργοναυτῶν — ἐπιδημίας», εἶπε δὲ σελ. 543, 15 «τὸν οὖν Πομπήϊον *ἘΠΙ τῇ ἱστορίᾳ* ἀνιόντα οἱ μὲν ἄλλοι παρέπεμπον».

κατ' ἄγραν, κατὰ θήραν. Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. ΙΓ', 1 «ἀπελθούσης κατὰ συνήθειαν κατά τε ἄγραν καὶ νομὴν τῆς ἄρκτου». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 405, 1 «ὅταν — πλοῖα κατ' ἰχθύων θήραν σαλεύῃ πολλά». Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 68, 8 «κατὰ γὰρ θήραν ἀγρίων τῆς ὁδοῦ ἐκτραπόμενοι κτέ.».

κατὰ πύστιν. Ψευδολουκιαν. Χαριδ. 25 «κατὰ πύστιν τοῦ πατρὸς εἰς αὐτὸν ἀφιγμένος». Ἀππιαν. σελ. 772, 4 «ἐξήλαυνεν ἐπὶ τὴν ἔω κατὰ πύστιν τῆς Πομπηΐου φυγῆς». Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 29 «τὸν Τηλέμαχον ἀποδημοῦντα πεποίηκε δήπου κατὰ πύστιν τοῦ πατρός». Γεώργ. Παχυμέρ. Τόμ. Β', σελ. 536, 14 «μία μὲν τριήρης ταχυναυτοῦσα εὐθὺ τῆς πόλεως ἔπλει κατὰ πύστιν βεβαίαν πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν Γενουΐτας».

κατὰ οἰκισμόν. Κλέαρχ. Σολ. παρ' Ἀθην. σελ. 256 β' «στείλας ἐπὶ τῆς Αἰολίδος κατὰ πύστιν ἅμα καὶ οἰκισμὸν τῆς τῶν προγόνων χώρας». Τῆς ῥήσεως ταύτης ἐποιήσατο μνείαν ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 947, 53.

κατὰ ξυνουσίαν. Φιλόστρ. σελ. 297 «τότε μὲν κατὰ ξυνουσίαν αὐτοῦ ἐσπλεῖν πάντας, νυνὶ δὲ κατὰ ἱστορίαν τῆς κρήνης».

κατὰ μνηστείαν. Δίων Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 326 «καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφικέσθαι κατὰ μνηστείαν ἔφη πιστεύοντα τῇ δυνάμει τοῦ πατρός». Μετ' ὀλίγα λέγει ὁ Δίων «ἐλθόντα δὲ μετὰ πολλοῦ πλούτου καὶ παρασκευῆς ὡς *ἐπὶ μνηστείαν* κτέ.».

κατὰ φρυγανισμόν. Πολύαιν. Α', 18 «ἔτυχον καὶ Πελοποννήσιοι ἄνδρες κατὰ φρυγανισμὸν ἥκοντες». Πρβ. Θουκυδ. Γ', 111 «πρόφασιν *ἘΠΙ λαχανισμὸν* καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες» καὶ Ζ', 4 «καὶ *ἘΠΙ φρυγανισμὸν* ἅμα ὁπότε ἐξέλθοιεν οἱ ναῦται» καὶ Πολυδεύκ. Ι', 128 «ὡς *ἘΠΙ φρυγανισμὸν* ἐξῆλθεν ἐν ἀγροί-

κῳ τῇ σκευῇ». Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Δ', σελ. 92.

κατὰ μάθησιν. Παυσαν. Β', η', 4 «ὃς παρὰ Ζήνωνα τὸν Μνασέου κατὰ μάθησιν σοφίας ἐφοίτησεν».

κατ' εὐχήν. Σωζομεν. Ἐκκλ. Ἱστορ. Δ', 5 (σελ. 320) «ἐκ πάσης ὡς εἰπεῖν γῆς κατ' εὐχὴν καὶ ἱστορίαν τῶν τῇδε τόπων Ἱεροσολύμοις ἐνδημοῦντες».

κατὰ πραγματείαν, κατὰ μάχην. Γεώργ. Παχυμέρ. Τόμ. Β', σελ. 283, 16 «Ἀνθεστηριῶνος εἰσπλευσάντων ἑπτὰ μακρῶν νεῶν κατὰ πραγματείαν καὶ λόγου διαδοθέντος ὡς καὶ στόλος νηῶν κατὰ μάχην προσαναβαίνει». Ὅμοιον τούτῳ δύναται νὰ νομισθῇ τὸ παρ' Ἀπολλοδώρῳ βιβλ. Α', ς', 2, 1 «Πορφυρίων δὲ Ἡρακλεῖ *κατὰ μάχην* ἐφώρμησε καὶ Ἥρᾳ».

κατ' ἀναχαιτισμόν, κατὰ κωλύμην. Γεώργ. Παχυμέρ. Τόμ. Β', σελ. 548, 9 «στρατιωτικὰς εἰσῆγε δυνάμεις κατ' ἀναχαιτισμὸν τῶν προσδοκωμένων θορύβων» καὶ σελ. 557, 14 «τῶν βασιλικῶν τριήρεων πλεουσῶν κατὰ κωλύμην τῆς ἔωθεν τῶν Περσῶν περαιώσεως». Πρβ. σελ. 370, 1 «εἴτε *κατά τινα κρίσιν* προσίοι τις εἴτε καὶ *κατὰ μεσιτείαν* τὴν πρὸς αὐτόν» καὶ σελ. 564, 14 «ὁμήρους δόντες *κατὰ πίστιν* τοῦ μή τι παθεῖν ἐκείνους ἀνήκεστον».

κατ' ἔρευναν. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 104, 47 «οἱ γὰρ μέλλοντες εἰσιέναι, ἵνα ἐπιθεάσωνται χρήματα τοῦ δημοσίου γενόμενα, ἢ κατ' ἔρευναν, γυμνοὶ εἰσίασιν». Ὀλίγον ἀνωτέρω τούτων κεῖται «ἔθος ἦν τοὺς εἰσιόντας εἰς οἰκίαν τινὸς *ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι* γυμνοὺς εἰσιέναι».

κατὰ χρησμόν. Τζέτζ. Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 476 «κατὰ χρησμὸν γὰρ ὁ Ἀγαμέμνων ἐλθὼν ἐν Δελφοῖς ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερῷ ἔθυσε Διονύσῳ». Ἴδε καὶ τὴν Τευβνήρειον ἔκδοσιν τοῦ Λυκόφρονος σελ. 85, 4.

Παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ κεῖται σελ. 171 «ἐρομένου δὲ Κορινθίου τινὸς (αὐτούς, τοὺς Λακεδαιμονίους) *κατὰ ἀχθηδόνα*, εἰ καὶ θεοφάνια αὐτῷ ἄξουσι, νὴ τὼ σιὼ (ναὶ τὼ σιώ), ἔφη, ἕτοιμά γε». Πρόδηλον δ' ὑπάρχει ὅτι διὰ τοῦ *κατὰ ἀχθηδόνα* δὲν δηλοῦται τὸ κινῆσαν αἴτιον ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Ὁ Φιλόστρατος λέγει «ἐπεὶ δ' ἤρετο Κορίνθιός τις (αὐτούς, τοὺς Λακεδαιμονίους) ἐπὶ τῷ ποιῆσαι (αὐτοὺς) ἀχθεσθῆναι ἢ ἐπὶ τῷ λυπῆσαι (αὐτούς), εἰ καὶ θεο-

φάνια αὐτῷ ἄξουσι, κτέ.». Ἀναγνωστέον δ' ἴσως *ἔφη ΤΙΣ* ἀντὶ τοῦ *ἔφη*. Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Δ', 40 εἶνε γεγραμμένον «καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχων ΔΙ' *ἀχθηδόνα* ἕνα τῶν ἐκ τῆς νήσου αἰχμαλώτων, εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ κἀγαθοί, ἀπεκρίνατο αὐτῷ πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄτρακτον, λέγων τὸν οἰστόν, εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε». Καὶ κατ' ἄλλους μὲν τὸ *δι' ἀχθηδόνα* ἐμφαίνει ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ *ὑπ' ἀχθηδόνος*, ὡς καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς σχολίοις ἐκλαμβάνεται «ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων συμφορᾷ», κατ' ἄλλους δὲ σημαίνει τέλος ἢ σκοπόν· συμφωνοῦσι δ' οὗτοι τῷ Πόρτῳ ἐξηγησαμένῳ αὐτὸ ἑλληνιστὶ ὧδε· «διὰ λύπην, ἵνα τὸν αἰχμάλωτον τοιούτῳ σαρκασμῷ καὶ ἐπηρεασμῷ μᾶλλον λυπήσῃ» (Ἴδε Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Μέρ. Γ', γ', σελ. 138 ἐκδ. μεγ.). Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1859, σελ. 125 καὶ 1880, σελ. 450 ὅτι ὁ Φιλόστρατος ἐν ᾗ παρεθέμεθα ἐξ αὐτοῦ ῥήσει «ἐρομένου δὲ Κορινθίου τινὸς *κατὰ ἀχθηδόνα* (*κατ' ἀχθηδόνα*), κτέ.» μιμητὴς ὢν τοῦ Θουκυδίδου μάρτυς ἡμῖν γίνεται τῆς γνησίας παρ' αὐτῷ γραφῆς οὔσης *ΚΑΤ' ἀχθηδόνα*. Ἐρρήθη καὶ ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου βιβλ. ΜΒ', ιγ', 4 «ἀλλ' ὁ μὲν Κάτων *ΔΙ' ἀχθηδόνα τῆς τοῦ Καίσαρος δυναστείας* καὶ ἄλλοι τινὲς δι' ἀπόγνωσιν τῆς παρ' αὐτοῦ συγγνώμης ἔς τε τὴν Ἀφρικὴν μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔπλευσαν κτέ.», καθὰ παρετήρησε καὶ ὁ ἐλλογιμώτατος Ναβῆρος ἐν *Μνημοσ.* 1886, σελ. 150. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε προφανῶς τεθειμένον ἀντὶ τοῦ *ἐπειδὴ ἤχθετο τῇ τοῦ Καίσαρος δυναστείᾳ*.

Καὶ τὸ *κατὰ φιλοσοφίαν* τὸ φερόμενον ἐν ψηφίσματι παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Ζ', 10 «ἐπειδὴ Ζήνων Μνασέου Κιτιεὺς ἔτη πολλὰ *κατὰ φιλοσοφίαν* ἐν τῇ πόλει γενόμενος κτέ.» νομίζομεν ὅτι καλῶς ἔχει νὰ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ *φιλοσοφίας ἕνεκα* ἢ *φιλοσοφίας χάριν*. Καθ' ὅμοιον ἴσως τρόπον ἐκδεκτέον τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθὲν ἐν Πολιτ. Β', θ', 5 (Τόμ. Α', σελ. 519, 22 Διδ.) «γυμνασθῆναι δ' αὐτὸν ἐν Κρήτῃ Λοκρὸν ὄντα καὶ ἐπιδημοῦντα *κατὰ τέχνην μαντικήν*».

Ὁ Οὐουνδῆρος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σοφοκλέους Φιλοκτήτου στίχ. 30 «Male editores omnes *καθ' ὕπνον καταυλισθεὶς* κυρεῖ, vel, ut antea legebatur, κατακλιθείς, explicant *dormit*. Immo

significant haec verba: *ad dormiendum recubuit*. De quo praepositionis κατά usu cfr. Matth. §. 581. ε. p. 1359». Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 15. Ὁ Ἐλλένδετος λέγει ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 371 ἐκδ. 6ʹ «Compono καθ' ὕπνον καταυλισθεὶς *prout dormientes solent*», ὃ ἥκιστα ἡμῖν ἀρέσκει.

Ἱκανὰ παραδείγματα τῆς προκειμένης ἐν τῷ λόγῳ ἐκφορᾶς παρέχει ἡμῖν ὁ Στράβων, οἷον σελ. 48 «εἰπών τε τοὺς ἀρχαιοτάτους πλεῖν καὶ *κατὰ ληστείαν ἢ ἐμπορίαν*» καὶ σελ. 144 «οἱ δὲ τὰς Γυμνησίας οἰκοῦντες λέγονται πρεσβεύσασθαί ποτε πρὸς Ῥωμαίους *κατὰ* χώρας *αἴτησιν*» καὶ σελ. 219 «οὐ γὰρ ἂν χώραν εὐδαίμονα ἀφέντες τῇ θαλάττῃ *κατὰ ληστείαν* ἐπέθεντο» καὶ σελ. 267 «ὥστε μηδὲ *κατ' ἐμπορίαν* πλεῖν» καὶ σελ. 342 «ὅποι φησὶν ἡ Ἀθηνᾶ βαδίζειν *κατὰ ΤΗΝ* τοῦ χρέους *κομιδήν*» καὶ σελ. 591 «παρασκευάζεσθαι διαβαίνειν ἐπ' αὐτὸν *κατὰ τιμωρίαν* ὧν ἔπαθον» καὶ σελ. 594 «ἐκεῖνος γὰρ *κατὰ* συγγενείας *ἀνανέωσιν* ὥρμησε προνοεῖν αὐτῶν» καὶ σελ. 673 «κτίσμα δ' ἐστὶ τῶν μετὰ Τριπτολέμου πλανηθέντων Ἀργείων *κατὰ ζήτησιν* Ἰοῦς» καὶ σελ. 808 «οἶνον κατάγοντος εἰς Ναύκρατιν Λέσβιον *κατ' ἐμπορίαν*» καὶ «ὁ δὲ καὶ τῷ ῥυθμῷ τοῦ ὑποδήματος καὶ τῷ παραδόξῳ κινηθεὶς περιπέμψειεν εἰς τὴν χώραν *κατὰ ζήτησιν* τῆς φορούσης ἀνθρώπου τοῦτο». Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Στράβωνι καὶ «συνέβη τοῖς περιλειφθεῖσιν ἀπελθοῦσιν ἐκ τῶν κινδύνων *ΚΑΤΑ ληστείας* τρέπεσθαι» (σελ. 150), ὃ πλημμελὲς ὑπολαμβάνει ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 95 ἀποφαινόμενος ὅτι σύνηθες καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τῷ Στράβωνι ὑπάρχει νὰ λέγωσι *ΠΡΟΣ* ἢ *ἘΠΙ ληστείας τρέπεσθαι* (Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ὄρν.* σελ. 85).

Καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ δ' ἀπαντῶσιν οὐκ ὀλίγαι φράσεις ὅμοιαι οὖσαι αἷς κατελέξαμεν ἔκ τ' ἄλλων καὶ τοῦ Στράβωνος, οἷον Τόμ. Αʹ, σελ. 66, 15 Νισ. «Ἰάκωβος δὲ — στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς *κατὰ γάμον* τῆς Λαβάνου θυγατρός» καὶ σελ. 89, 12 «ὁ μὲν τοῦτο ποιήσας ἀπαλλάσσεται *κατὰ ζήτησιν* χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων» καὶ σελ. 130, 5 «παρατυγχάνουσα τοῖς γινομένοις οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ *κατὰ θεωρίαν*» καὶ σελ. 141, 18 «δεῖται Ῥαγουήλου συγχωρῆσαι *κατὰ ὠφέλειαν* αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν»

καὶ σελ. 211, 12 «περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτει *κατὰ τιμὴν* τοῦ θεοῦ τοῦτο ποιῶν» καὶ σελ. 251, 20 «*κατ'* οὐδενὸς τούτων *πόρον* ἐνθάδ' ἥκουσαι ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν» καὶ σελ. 340, 13 « Ἀβιμέλεχος δὲ πυθόμενος ἐξελευσομένους αὖθις *κατὰ τρυγητὸν* τοὺς Σικιμίους» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 267, 17 «τοὺς παραγινομένους Ἀθηναίων ἢ *κατὰ πρεσβείαν* ἢ κτέ.» καὶ σελ. 313, 6 «τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ *κατ' ἀμοιβὴν* τῆς παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 25, 1 «συνελθόντος δ' εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πλείονος *κατὰ θεωρίαν* καὶ *πρεσβείας*, κτέ.» καὶ σελ. 74, 14 «ἀφικνουμένοις *κατὰ θυσίαν* ἐπὶ Ἱεροσολύμων» καὶ σελ. 118, 4 «οὔτι *κατὰ τὴν θρησκείαν* μόνον παρῆσαν» καὶ σελ. 125, 17 « Ἰουδαίων οἱ *κατὰ πολιορκίαν* τοῦ τάγματος τῇδε στρατοπεδευόμενοι» καὶ σελ. 187, 18 « Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸν Πετρώνιον — *κατὰ δεήσεις*» καὶ σελ. 200, 13 «περιεχομένου πολέμῳ τῷ ἐκείνῃ *κατὰ χείρωσιν* τῶν ἀφεστηκότων» καὶ σελ. 224, 20 «παρεσκεύαστο πλεῖν *κατὰ θεωρίαν* τῆς Αἰγύπτου» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 11, 30 «διὰ τοῦτο Φοίνικες μὲν αὐτοὶ *κατ' ἐμπορίαν* τοῖς Ἕλλησιν ἐπεισπλέοντες εὐθὺς ἐγνώσθησαν». Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 175, 4 «τρέπεται κατὰ δεήσεις» καὶ σελ. 88, 3 «κατὰ δικαιολογίαν πρὸς τὸν πατέρα τετραμμένου» καὶ σελ. 206, 17 «καθ' ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων τραπησόμενοι» καὶ σελ. 234, 10 «καθ' ἱκετείαν τρεπομένου τῶν στρατιωτῶν» καὶ σελ. 238, 1 «καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν καὶ συλήσεις τῶν ἱερῶν τρεπομένων». Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου καὶ «ἐπιπεσόντες κρύφα νυκτὸς μεθύουσι καὶ καθ' ὕπνον τετραμμένοις» (Τόμ. Δ', σελ. 207, 16). Σημειωτέον δ' ὅτι ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ «ἀφικνουμένοις *ΚΑΤΑ θυσίαΝ*» εἶνε γεγραμμένον «ἀφικνουμένοις *ΔΙΑ θυσίαΣ*».

Φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων κατέστη ὅτι πολλάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παραλαμβάνεται ἡ πρόθεσις *κατά* μετ' αἰτιατικῆς πτώσεως πρὸς δήλωσιν τέλους ἢ σκοποῦ. Ἐπειδὴ δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας τίθεται συχνάκις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ μετοχὴ τοῦ μέλλοντος μετὰ ῥημάτων κινήσεως σημαντικῶν, πᾶς τις κατανοεῖ ὅτι ἀδιαφόρως ἠδύναντο ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα ῥήματα νὰ συνταχθῶσι τῇ προθέσει *κατά* μετ' αἰτιατικῆς ἢ τῇ τελικῇ καλουμένῃ μετοχῇ, οἷον *ἥκω κατὰ θέαν*

-*ἥκω θεασόμενος*, *ἦλθον κατὰ ζήτησιν*-*ἦλθον ζητήσων*, κτλ. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1859, σελ. 302-3 «Frequenti usu dicitur κατὰ ζήτησιν ἰέναι pro ζητήσων, ut καθ' ἱστορίαν, κατ' ἐμπορίαν pro ἱστορήσων, ἐμπορευσόμενος, et χθιζὸς ἔβη *κατὰ* δαῖτα pro δειπνήσων in noto Homeri loco, ubi olim inepte μετὰ δαῖτα legebatur». Παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βλέπομεν τὴν ῥῆσιν «εἰ πλώσαντες μὲν ἐς Κρήτην *κατὰ τὴν* τῶν κεῖθι *ἱστορίην*, πλώσαντες δὲ ἐς Αἴγυπτον *ὁμιλήσοντες* τοῖς ἐκεῖ ὅσοι ἱερέες τε καὶ ἀστρολόγοι» καὶ τὴν «ὡς οὖν εἰς ταύτην οἱ μὲν *ἀγωνιούμενοι*, οἱ δὲ *κατ' ἐμπορίαν* — ἔρχονται» (βιβλ. Α', 43 καὶ βιβλ. Η', 8). Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Τόμ. Α', σελ. 103, 11 Νισ. «οὐ *κατὰ ἀδικίαν* δεῦρο ἤλθομεν οὐδὲ *κακουργήσοντες* τὰ βασιλέως πράγματα». Πρβ. σελ. 104,8 «ἐπεὶ — διισχυρίζεσθε μήτ' *ἐπὶ κακουργίᾳ* τῶν βασιλέως ἥκειν πραγμάτων κτέ.». Ἄξιον μνείας νομίζομεν καὶ τὸ ὑπὸ Πρόκλου τοῦ Διαδόχου εἰρημένον ἐν τοῖς εἰς Πλάτ. Τίμ. Ὑπομνήμασι σελ. 65 Σνειδ. «Σόλων ἀφίκετο εἰς Αἴγυπτον οὐ *καθ' ἱστορίαν* μόνον, ἀλλ' *ἵνα* καὶ χρόνον τινὰ κατὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους Ἀθηναῖοι *ζῶσιν*».

Εὑρίσκονται δ' ἐνίοτ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας παρειλημμένα καὶ τὸ *κατὰ τοῦτο* καὶ *κατὰ ταῦτα* καὶ τὸ *κατὰ τί*, οἷον

Σιμωνίδ Ἐπιγρ. Ἀνθολ. Παλατ. Ζ', 254 β' «Κρὴς γενεὰν Βρόταχος Γορτύνιος ἐνθάδε κεῖμαι, οὐ *κατὰ τοῦτ'* ἐλθὼν ἀλλὰ *κατ' ἐμπορίαν*»,

Ἡρόδ. Γ', 137 «*κατὰ* δὴ *τοῦτό* μοι δοκέει σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, *ἵνα φανῇ* πρὸς Δαρείου ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος» καὶ Ε', 37 «ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω *κατ' αὐτὸ τοῦτο* καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον κτέ.» καὶ Ζ',136 «οὔτε γάρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν οὔτε *κατὰ ταῦτα* ἥκειν». Πρβ. βιβλ. Ε', 22 «καταβάντος *ἐπ' αὐτὸ τοῦτο*».

Παυσαν. Ζ', ιγ', 2 «οἳ *κατὰ τοῦτο* ἦσαν ἀπεσταλμένοι, Λακεδαιμονίοις δικασταὶ καὶ Ἀχαιοῖς γενέσθαι». Πρβ. βιβλ. Β', ιγ', 8 «ἐς Φλιοῦντα ἐλθεῖν *κατὰ* δή *τι ἴδιον*», τουτέστιν: ἕνεκα ἢ χάριν πράγματός τινος ἰδίου.

Λιβάν. Ἐπιστ. 619, σελ. 297 «*κατὰ τοῦτο* δὴ τὸν ἀδελφὸν ἀπεσταλμένον πρόσαγε τῷ ἀγάλματι» καὶ 336, σελ. 163 «ἀλλὰ καὶ

κατ' αὐτὸ μέντοι *τοῦτο* λεκτέον, ὅπως ἀγρυπνῶν στρέφοιο τὴν νύχθ' ὅλην».

Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 267, 14 «*κατὰ τοῦτο* ξυνεπέμπετο, ὅπως ὁ μὲν ἀπογράφων ἔσται κτέ.». Πρβ. καὶ Λουκιαν. Χάρ. 24 «ἀπαλλαττώμεθα, ἐγὼ μὲν *καθ' ἃ* ἐστάλην, σὺ δὲ ἐπὶ τὸ πορθμεῖον».

Ἀριστοφ. Νεφ. 239 «ἦλθες δὲ *κατὰ τί*;» καὶ Εἰρ. 192 «ἥκεις δὲ *κατὰ τί*;» καὶ Ὀρν. 916 «*κατὰ τί* δεῦρ' ἀνεφθάρης;» καὶ Ἐκκλ. 543 «αἱ δὲ δὴ Λακωνικαὶ ᾤχοντο μετὰ σοῦ *κατὰ τί* χἠ βακτηρία;».

Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου εἶνε εἰρημένον βιβλ. Η', 64 «Ἔδοξε δέ σφι εὔξασθαι τοῖσι θεοῖσι καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. Ὡς δέ σφι ἔδοξε καὶ ἐποίευν ταῦτα· εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο, *ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας* νέα ἀπέστελλον ἐς Αἴγιναν» καὶ 83 «καὶ ἧκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἣ *κατὰ τοὺς Αἰακίδας* ἀπεδήμησε» καὶ 84 «Αἰγινῆται δὲ τὴν *κατὰ τοὺς Αἰακίδας* ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Ε', 82 «ἡ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ δένδρον ἀναρριχησομένη *κατὰ τὸν καρπὸν* ἐπείγεται».

Εἶνε δ' ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος χρῆσις τῆς προθέσεως *κατά* παλαιοτάτη ἀπαντῶσα καὶ ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσιν, οἷον Ὀδυσσ. Γ, 106 «πλαζόμενοι *κατὰ ληΐδ'* ὅπῃ ἄρξειεν Ἀχιλλεύς» καὶ Γ, 72 καὶ Ι, 253 «ἤ τι *κατὰ πρῆξιν* ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε, οἷά τε ληϊστῆρες, κτλ.;» (Πρβ. καὶ Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 453). Ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις σελ. 126, 3 γίνεται ἐξήγησις τοῦ *κατὰ πρῆξιν* διὰ τοῦ «*κατ' ἐμπορίαν* ἐπὶ τῷ ἰδίῳ κέρδει». Πλημμελῶς δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔχει τὸ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1457,51 «Ὅρα δὲ καὶ ὅτι τοὺς *πορευομένους* ἢ ἄλλως οὐκ ἐπὶ κακῷ πλέοντας κατὰ πρῆξιν πλέειν φησί», μετατυπωτέον δ', ἵν' ὑγιὲς καταστῇ, εἰς τὸ *ἘΜπορευομένους*. Ἐπ' ἐμφεροῦς τῷ *κατὰ πρῆξιν* ἐννοίας εἶνε τεθειμένον τὸ *ἐπὶ πρῆξιν* ἐν τῷ εἰς Ἀπόλλωνα Ὕμνῳ στίχ. 397 «οἱ μὲν *ἐπὶ πρῆξιν* καὶ χρήματα νηὶ μελαίνῃ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους ἔπλεον». Ὡς δὲ τὸ *πρῆξιν* ἐξελήφθη ἀντὶ τοῦ *ἐμπορίαν*, οὕτω τὸ *πρηκτῆρες* Ὀδυσσ. Θ, 162 «ἀρχὸς ναυτάων οἵ τε *πρηκτῆρες* ἔασιν» ἀντὶ τοῦ *ἔμποροι* ἢ *πραγμα-*

τευταί. Ὁ Εὐστάθιος λέγει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1590, 4 «*πρηκτῆρες* δὲ οἱ παρὰ τοῖς ὕστερον *πραγματευταί*» καὶ ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον σελ. 302, 8 Διδ. «*ἐμπορικοὶ* γὰρ ὄντες οἱ Φοίνικες καὶ *πρηκτῆρες* καὶ τρῶκται κατὰ τὸν ποιητὴν κτέ.». Πρβ. Ἡσύχ. «*Πρηκτῆρα*: δραστῆρα· ποτὲ δὲ *ἔμπορον*». Ὁ Κόβητος μετέβαλεν (ἐν *Nov. Lect.* σελ. 392) τὸ *πρηΚτῆρες* εἰς τὸ *πρητῆρες*, ἀλλὰ γενναίως τῇ παραδεδομένῃ γραφῇ συνηγόρησεν ὁ Βεκκῆρος ἐν *Homer. Blätt*. Τόμ. Β', σελ. 50 (Πρβ. καὶ Κ. Φ. Ἑρμαννὸν ἐν *Lehrb. d. Griech. Antiqu.* Μέρ. Γ', σελ. 363 ἐκδ. Ϛ'). Ἄλλην τῆς λέξεως ἐκδοχὴν βλέπει τις ἐν τῷ Ὁμηρικῷ Λεξικῷ τοῦ Ἐβελιγγίου Τόμ. Β', σελ. 222.

Ἐν τῷ εἰς Ἑρμῆν Ὕμνῳ στίχ. 65 φέρεται «ἆλτο *κατὰ σκοπιὴν* εὐώδεος ἐκ μεγάροιο». Γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Ματθίας ἐν ταῖς εἰς τοὺς Ὁμηρικοὺς Ὕμνους Παρατηρήσεσι σελ. 224 «ἆλτο κατὰ σκοπιὴν — *ad speculandum*, ut κατὰ ληίδα πλάζεσθαι, *ad praedandum* Od. γ, 106 κατὰ χρέος ἐλθεῖν Od. λ, 478 κατὰ θέαν ἥκειν Thucyd VI, 31». Ἡ γνώμη τοῦ Ματθίου ἔτυχεν ἀποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Βωμειστήρου ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ὁμηρικῶν Ὕμνων σελ. 197, ἀλλ' ἡμεῖς ἥκιστ' αὐτὴν ἐγκρίνομεν δοξάζοντες ὅτι ἐπὶ τοπικῆς σχέσεως εἶνε παρειλημμένη ἡ πρόθεσις ἐν τῷ *κατὰ σκοπιήν*. Πρβ. Ὀδυσσ. Ξ, 261 καὶ Ρ, 430 «ὀπτῆρας δὲ *κατὰ σκοπιὰς* ὤτρυνα νέεσθαι» καὶ Ἰλ. Λ, 806 «ὅτε δὴ *κατὰ νῆας* Ὀδυσσῆος θείοιο ἷξε θέων Πάτροκλος», οἷς ὅμοια καὶ ἄλλα ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν (Ἴδε Ἀβρέσχιον ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Αἰσχύλ.* Βιβλ. Α', σελ. 83-4. Πρβ. καὶ Ἄστιον εἰς *Πλάτ*. Τόμ. ΙΑ', σελ. 811). Περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσείας Λ, 479 «ἦλθον Τειρεσίαο *κατὰ χρέος*» θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ Ϛ' Μέρει.

ΜΕΡΟΣ Ε'.

1. Κατὰ δαῖτα — μετὰ δαῖτα.

Ἐν Ἰλιάδος Α, στίχ. 424 διττὴ ἐφέρετο γραφή, «Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας χθιζὸς ἔβη ΚΑΤΑ δαῖτα» καὶ «χθιζὸς ἔβη ΜΕΤΑ δαῖτα».

Τὴν ἐκφορὰν *μετὰ δαῖτα* βλέπει τις καὶ ἐν ἐπιγραφῇ (Ἐπιγρ. Ἑλλην. Σικελ. καὶ Ἰταλ. Καιβελ. 1290, 36, σελ. 340) καὶ παρὰ Στράβωνι (σελ. 3) καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ (βιβλ. Γ', 6', 3) καὶ παρ' Ἀθηναίῳ (σελ. 363 ε') καὶ παρ' ἄλλοις (Ἴδε Ναύκιον εἰς *Ἰλιάδ*. Τόμ. Α', σελ. 17 καὶ Λαρόχην εἰς *Ἰλιάδ*. Τόμ. Α', σελ. 21 ἐκδ. κριτ.). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Δι. Τραγ. 37 «Ἀλλὰ δῆλοί εἰσιν ἀποδημοῦντες ὑπὲρ τὸν Ὠκεανὸν ἴσως μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας· ἔθος γοῦν αὐτοῖς συνεχῶς ἰέναι παρ' αὐτοὺς *μετὰ δαῖτα* καὶ αὐτεπαγγέλτοις ἐνίοτε» καὶ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ Εἰδ. Ζ', 24 «ἢ *μετὰ δαῖτα* κλητὸς ἐπείγεαι;», οὗ γίνεται ἐξήγησις ἐν τοῖς Σχολίοις διὰ τοῦ «ἢ *ἘΠΙ εὐωχίαν* κεκλημένος σπεύδεις;» Ὁ πατὴρ τοῦ περὶ Ὁμήρου καὶ τῆς Ποιήσεως Ὁμήρου συγγράμματος, ὃ εἰς τὸν Πλούταρχον κοινῶς ἀναφέρεται, παρατίθεται τὸ *χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα* παράδειγμα μεταλλαγῆς προθέσεων λέγων βιβλ. Β', 60 «Οὕτω καὶ τὰς προθέσεις εἴωθε μεταλλάσσειν· *χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα*· ἀντὶ τοῦ *ἐπὶ δαῖτα*».

Ὁμοιότατον τῷ *χθιζὸς ἔβη ΜΕΤΑ δαῖτα* εἶνε τὸ ἐν Ἰλ. Τ, 345 «οἱ δὲ δὴ ἄλλοι *οἴχονται ΜΕΤΑ δεῖπνον*». Εὑρίσκομεν δ' οὐχὶ ὀλιγάκις ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ τὴν πρόθεσιν *μετά* αἰτιατικῇ πτώσει συντεταγμένην πρὸς δήλωσιν τέλους ἢ σκοποῦ, οἷον

Ὀδυσσ. Β, 307 «ἵνα θᾶσσον ἵκηαι ἐς Πύλον ἠγαθέην *μετ'* ἀγαυοῦ πατρὸς *ἀκουήν*» καὶ Δ, 701 καὶ Ε, 19 «ὁ δ' ἔβη *μετὰ* πατρὸς *ἀκουὴν* ἐς Πύλον ἠγαθέην» καὶ Ρ, 42 «ᾤχεο νηὶ Πύλονδε λάθρῃ — φίλου *μετὰ* πατρὸς *ἀκουήν*». Πρβ. Β, 214 «εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα νόστον *πευσόμενος* πατρὸς δὴν οἰχομένοιο» καὶ 263 «καί μ' ἐν νηὶ κέλευσας ἐπ' ἠεροειδέα πόντον νό-

στον *πευσόμενον* πατρὸς δὴν οἰχομένοιο ἔρχεσθαι». Ἐν Ὀδ. Ν, 414 κεῖται «ὅς τοι ἐς εὐρύχορον Λακεδαίμονα ᾤχετο *πευσόμενος μετὰ σὸν κλέος*», ἤγουν : ᾤχετο *μετὰ σὸν κλέος πευσόμενος*.

Ὀδυσσ. Α, 183 «πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον—ἐς Τεμέσην *μετὰ χαλκόν*», τουτέστι : πρὸς κτῆσιν χαλκοῦ ἢ ἵνα πορίσωμαι χαλκόν. Ἐν τοῖς Σχολίοις τοῦ Ψευδοδιδύμου πρὸς ἐξήγησιν τοῦ *ΜΕΤΑ χαλκὸν* εἶνε παρειλημμένον τὸ *ΔΙΑ χαλκόν*.

Ὀδυσσ. Φ, 17 « Ὀδυσσεὺς ἦλθε *μετὰ χρεῖος*, τό ῥά οἱ πᾶς δῆμος ὄφελλεν». Φέρεται δ' εἰς αὐτὸ σχόλιον ἔχον ὧδε· «ἐπὶ χρεῖος, χρέος ἀπαιτήσων καὶ ὀφείλημα, οὐ δάνειον ἀλλ' ἐξ ἁρπαγῆς». Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1899, 21 «Ὀδυσσεὺς μὲν μετὰ χρεῖος, ἤγουν *ΔΙΑ χρέος*, ὅπερ αὐτῷ πᾶς δῆμος ὤφειλε». Πρβ. καὶ σελ. 1930 39 «Τὸ δὲ μετὰ δαῖτα ἢ ἀντὶ τοῦ κατὰ εὐωχίαν ἢ μᾶλλον *ΔΙΑ δαῖτα*, ἵνα λέγῃ ὅτι οὐκ ἠρχόμην ἐς σὸν δόμον ἀεισόμενος μνηστῆρσι *ΔΙΑ τὸ φαγεῖν*, ἀλλ' ὅτι με ἦγον ἀνάγκη» καὶ σελ. 1797, 26 «Ὁ δὲ Τηλέμαχος παραγγέλλει τῷ δούλῳ καὶ τὸ ἀλλὰ σύ γ' ἀγγείλας ὀπίσω κίε μηδὲ κατ' ἀγροὺς πλάζεσθαι, ἤγουν πλάζου, μετ' ἐκεῖνον, ἤγουν *ΔΙ' ἐκεῖνον*, τὸν Λαέρτην». Περὶ τῆς τοιαύτης τῆς προθέσεως *διά* χρήσεως, ἥτις εἶνε συχνοτάτη ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ἡμῶν φωνῇ, θὰ διαλάβωμεν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ὀδυσσ. Υ, 153 «ταὶ δὲ *μεθ' ὕδωρ* ἔρχεσθε κρήνηνδε», ἤγουν «ἔρχεσθε *ὑδρευσόμεναι*». Πρβ. καὶ Ὑμν. εἰς Δήμ. 106 «ἐρχόμεναι *μεθ' ὕδωρ* εὐήρυτον». Ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ λέγεται *ἘΦ' ὕδωρ ἰέναι*, ὡς καὶ *ἘΦ' ὕδωρ πέμπειν*. Γνωστὸν παντὶ περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχολουμένῳ γράμματα ὑπάρχει τὸ Ξενοφώντειον (Κύρ. Παιδ. Ε', γ', 49) «*ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ*· ξύλα τις σχισάτω».

Ἰλ. Η, 417 «τοὶ δ' ὡπλίζοντο μάλ' ὦκα, ἀμφότερον, νέκυάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ *μεθ' ὕλην*· Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐϋσσέλμων ἀπὸ νηῶν ὤτρυνον νέκυάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ *μεθ' ὕλην* (Ἴδε Δοιδερλῖνον ἐν *Ὁμηρ. Γλωσσ.* Τόμ. Γ', σελ. 188). Ὁ Βεκκῆρος καὶ ἄλλοι ἐξέδωκαν «*ὠτρύνοντο νέκυς* τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ μεθ' ὕλην». Ἦτο δ' ἡ γραφὴ αὐτὴ τοῦ Ἀριστάρχου, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῶν εἰς Ἰλιάδα Σχολίων Τόμ. Α', σελ. 264, 26 Δινδ. «ὤτρυνον νέκυας : ὅτι Ἀρίσταρχος *νέκυς* ἐκτεταμένως καὶ *ὀτρύνοντο*, οὐκ *ὄτρυνον*» (Ἴδε Λουδούϊχον ἐν

Ἀριστάρχ. Τόμ. Α', σελ. 280, 31). Ὁ Ναύκιος περιέγραψε τὸν στίχον *ὤτρυνον—μεθ' ὕλην* ὡς ὑποβολιμαῖον ὄντα. Παρατηρήσεως ἀξία εἶνε ἡ περὶ τὴν σύνταξιν ποικιλία, καθ' ἣν τὸ αὐτὸ ῥῆμα πρὸς δήλωσιν τελικῆς ἐννοίας συνετάχθη μὲν τῷ ἀπαρεμφάτῳ *ἀγέμεν*, συνετάχθη δὲ τῇ ἐκφορᾷ *μεθ' ὕλην* (Ἴδε Σχαιφῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Ἐλλείψεων συγγράμματος τοῦ Βοσίου σελ. 330). Ὁ Εὐστάθιος λέγει ἐν τοῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 688, 40 «Δῆλον δὲ ὡς καινόσχημόν ἐστι τὸ ὡπλίζοντο νέκυάς τ' ἄγειν, ἕτεροι δὲ μεθ' ὕλην· ἦν γὰρ κοινότερον τὸ οἱ μὲν ὡπλίζοντο εἰς νεκύων ἀγωγήν, ἕτεροι δὲ εἰς ὕλην, ἢ καὶ ἄλλως, νέκυάς τε ἄγειν καὶ ξύλα. Ὅμηρος δὲ ὁμοιοσχημόνως ἔφρασεν, ὡς οὐκ ἄν τις ἕτερος». Ἀντὶ τοῦ *ὁμοιοσχημόνως*, ὅπερ ἀναρμοστότατον, γραπτέον *ἀνομοιοσχημόνως*.

Ἰλ. Υ, 329 «Καύκωνες *πόλεμον μέτα* θωρήσσοντο». Πρβ. *ἐς πόλεμον* καὶ *πόλεμόνδε*. Ἴδε Εὔνιον εἰς *Ἰλιάδ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 424 καὶ Δυντζῆρον ἐν *Homer. Abhandl.* σελ. 297.

Ἰλ. Λ, 699 «τέσσαρες ἀθλοφόροι ἵπποι αὐτοῖσιν ὄχεσφιν ἐλθόντες *μετ' ἄεθλα*». Ἴδε Λαρόχην εἰς *Ἰλιάδ.* Η, 418 καὶ Ἀμείσιον εἰς *Ὀδυσσ.* Α, 184.

Πίνδ. Πυθ. Δ', 68 Βεργκ. «*μετὰ* γὰρ *κεῖνο* (τὸ πάγχρυσον νάκος κριοῦ) πλευσάντων Μινυᾶν».

Πίνδαρ. Ἀποσπ. 172, 3 «καὶ *μετὰ ζωστῆρας* Ἀμαζόνος ἦλθεν». Τὸ πληθυντικὸν *ζωστῆρας* μετεβλήθη ὑπό τινων εἰς τὸ ἑνικὸν *ζωστῆρα*.

Πίνδαρ. Ὀλυμπ. Δ', 24 «χαλκέοισι δ' ἐν ἔντεσι νικῶν δρόμον ἔειπεν Ὑψιπυλείᾳ ἰὼν *μετὰ στέφανον*». Σχολ. «εἶτα προσιὼν τῇ Ὑψιπυλείᾳ *ἐπὶ τῷ στεφανωθῆναι* εἶπε».

Πίνδαρ. Πυθ. Θ', 105 «οἷοι — ἔβαν — *μετὰ καλλίκομον* μναστῆρες *ἀγακλέα κούραν*».

Πίνδαρ. Ἀποσπ. 74 «τρεχέτω δὲ *μετὰ Πληϊόναν*». Ὁ Βέργκιος ἀνέγνω «τρεχέτω δὲ *μέτα* Πληϊόναν», ὅ ἐστι: μετατρεχέτω δὲ Πληϊόναν.

Ἀπολλών. Ἀργον. Α', 4 «οἳ — χρύσειον *μετὰ κῶας* ἐΰζυγον ἤλασαν Ἀργώ».

Θεόκρ. ΙΓ', 16 «ὅτε τὸ χρύσειον ἔπλει *μετὰ κῶας* Ἰήσων» καὶ ΚΘ', 35 «νῦν μὲν κήπὶ τὰ χρύσεα μᾶλ' ἕνεκεν σέθεν βαίην καὶ φύλακον νεκύων *πέδα Κέρβερον*». Πρβ. Ἡρόδ. Ζ', 193 «εὖτ' *ἘΠΙ τὸ κῶας* ἔπλωον ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα».

Θεόκρ. ΚΔ', 42 «δαιδάλεον δ' ὤρμασε *μετὰ ξίφος*».

Εὐριπ. 'Αλκ. 46 «δάμαρτ' ἀμείψας *ἣν* σὺ νῦν ἥκεις *μέτα*».

Εὐριπ. 'Αλκ. 66 «Εὐρυσθέως πέμψαντος ἵππειον *μετὰ ὄχημα* Θρῄκης ἐκ τόπων δυσχειμέρων» καὶ 482 «Α. Καὶ ποῖ πορεύει; τῷ προσέζευξαι πλάνῳ; Β. Θρῃκὸς τέτρωρον *ἅρμα* Διομήδους *μέτα*».

Εὐριπ. 'Ηρακλ. 215 «φημὶ γάρ ποτε σύμπλους γενέσθαι — *ζωστῆρα* Θησεῖ τὸν πολυκτόνον *μέτα*».

Εὐριπ. 'Ικέτ. 670 «ἡμεῖς ἥκομεν *νεκροὺς μέτα* θάψαι θέλοντες».

Εὐριπ. Φοιν. 1317 «ἐγὼ δ' ἥκω *μετὰ* γέρων *ἀδελφὴν γραῖαν 'Ιοκάστην*». Γράφεται καὶ *ἥκω μέτα* ἤτοι *μεθήκω* ("Ιδε Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπ. Φοιν.* Τόμ. Α', σελ. 399 Λιψ.). 'Εκλαμβάνεται δ' ὑπό τινων οὕτω καὶ τὸ ἐν τῇ 'Αλκήστιδι «ἣν σὺ νῦν *ἥκεις μέτα*», τουτέστιν «ἣν σὺ νῦν *μεθήκεις*», καὶ τὸ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 343 «*ἦλθόν* με νηὶ ποικιλοστόλῳ *μέτα*», ἤγουν «*μετῆλθόν* με νηὶ ποικιλοστόλῳ». Πρβ. Εὐριπ. 'Εκ. 509 «ἥκω μεταστείχων σε» καὶ 511 «οὐκ ἄρ' ὡς θανουμένους μετῆλθες ἡμᾶς, κτέ.;» καὶ Μηδ. 5 «οἳ τὸ πάγχρυσον δέρος Πελίᾳ μετῆλθον» ("Ιδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 77 καὶ 303).

'Η πρόθεσις *μετά* ἐμφαίνει κυρίως τοπικὴν σχέσιν, ἀλλὰ φυσικῶς πως πολλάκις τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ παρομαρτεῖ ἡ τοῦ τέλους ἢ σκοποῦ, ἥτις καὶ λαμβάνει ἐνίοτ' ἰδίαν ὑπόστασιν. Λέγει ὁ ποιητὴς ἐν 'Ιλιάδ. Χ, 139 «ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν, ῥηϊδίως οἴμησε *μετὰ τρήρωνα πέλειαν*· ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὺ λεληκὼς ταρφέ' ἐπαΐσσει, *ἑλέειν τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει*» καὶ ἐν 'Οδυσσ. Ζ, 132 «αὐτὰρ ὁ βουσὶ μετέρχεται ἢ οἴεσσιν ἠ *μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους*· κέλεται δέ ἑ γαστὴρ μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν». Γίνεται δ' αὐτόθεν φανερὸν ὅτι καὶ ὁ κίρκος οἰμήσας μετὰ τρήρωνα πέλειαν σκοπὸν εἶχε τὸ ἑλεῖν αὐτὴν καὶ ὁ λέων ἐρχόμενος μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους ποιεῖ τοῦτο ἐπὶ τῷ λαβεῖν τινα αὐτῶν. Πρβ. 'Ιλιάδ. Ω, 41 «λέων δ' ὣς ἄγρια οἶδεν, ὅς τ' ἐπεὶ ἂρ μεγάλῃ τε βίῃ καὶ ἀγήνορι θυμῷ εἴξας εἶσ' ἐπὶ μῆλα βροτῶν, ἵνα δαῖτα λάβῃσιν». Παρασημειωτέον δ' ὅτι κατὰ τὸν Λέρσιον ἐν τῷ *De Aristarch. Stud. Homer.* σελ. 87 ἐκδ. β' ἀνεγινώσκετο ὑπὸ τοῦ 'Αριστάρχου ὧδε· «εἶσ' ἐπὶ μῆλα, βροτῶν ἵνα δαῖτα λάβῃσιν». 'Αλλ' ἡ

ἐκφορὰ αὕτη δὲν φαίνεται ἀποδεκτή (Ἴδε τὴν σημείωσιν τοῦ Λουδουΐχου εἰς τὸ μνημονευθὲν σύγγραμμα τοῦ Λερσίου σελ. 87 ἐκδ. γ'. Ἐποιήσατο δὲ λόγον περὶ τῆς Ὁμηρικῆς ῥήσεως ὁ Λουδουΐχος καὶ ἐν τῷ Ἀριστάρχῳ Τόμ. Β', σελ. 88, σημ. 54). Ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ὀδυσσείας Β, 206 «οὐδὲ *μετ' ἄλλας* ἐρχόμεθ', ἃς ἐπιεικὲς ὀπυιέμεν ἐστὶν ἑκάστῳ (ἐστὶ Fεκάστῳ)» κάλλιστα δύναταί τις νὰ προσεπινοήσῃ τὸ *μνηστεύσοντες* καὶ ἐν τῷ τῆς Ἰλιάδος Ν, 513 «οὔτ' ἄρ' ἐπαΐξαι *μεθ' ἑὸν βέλος* οὔτ' ἀλέασθαι» τὸ *ληψόμενον*. Πρβ. τὸ Πινδαρικὸν *ἰὼν μετὰ στέφανον* καὶ τὸ Θεοκρίτειον *ὥρμασε μετὰ ξίφος*. Λίαν διδακτικὸν ὑπάρχει τὸ φερόμενον ἐν Ἰλιάδος Ν, 247 «*μετὰ* γὰρ *δόρυ* χάλκεον ἤει *οἰσόμενος*». Ἐν Ὀδυσσ. Ν, 440 εἶνε εἰρημένον «ἡ μὲν ἔπειτα ἐς Λακεδαίμονα δῖαν ἔβη μετὰ παῖδ' Ὀδυσῆος», ἐν δὲ Ο, 1 «ἡ δ' εἰς εὐρύχορον Λακεδαίμονα Παλλὰς Ἀθήνη ᾤχετ' Ὀδυσσῆος μεγαθύμου φαίδιμον υἱὸν νόστου ὑπομνήσουσα καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι» (Πρβ. καὶ Φούγκιον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm.* Τόμ. Θ', σελ. 129 καὶ Λαρόχην εἰς *Ἰλιάδ.* Ν, 252). Νομίζομεν δ' ὅτι καλῶς ἔχει νὰ παραβληθῇ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος χρῆσις τῆς *μετά* προθέσεως πρὸς τὴν τοῦ ῥήματος *διώκειν*, καθ' ἣν λέγεται *τὰς τιμὰς διώκειν*, *ἡδονὴν διώκειν*, *τὰ καλὰ διώκειν*, *λαθραίαν Κύπριν διώκειν*, κτλ.

Ὁ Βαλκενάριος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ἡρόδοτον Σημειώσεσι σελ. 903 Γαισφ. «ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν. Dum *ad aureum vellus petendum Aeam navigabant*: id enim semper notat in talibus ἐπί: ἐπὶ τὸ κῶας, ἐπὶ τὸ νάκος πλεῦσαι. Poëtis μετά: Theocrit. XIII. 16. Ἀλλ', ὅτε τοι χρύσειον ἔπλει μετὰ κῶας Ἰήσων Αἰσονίδας, οἱ δ' αὐτῷ ἀριστῆες συνέποντο — Theocrito praeivit aliisque Homerus Od. α. 184. Πλέων — ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν: id est: ἐκεῖθεν ἀπάξων χαλκόν. In Theocriti Παιδικοῖς, βαίην — πέδα (id est μετὰ) Κέρβερον. Apud Xenoph. Ἀναβ. VI. p. 220, 31, ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι. Aristoph. Βατρ. 111. ἡνίκ' ἦλθες ἐπὶ τὸν Κέρβερον».

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 116 «Odyss. Θ. 7. τὸ *μετῴχετο* κεῖται διηνεκῶς ὅταν ΕΙΣ τινα πορεύηταί τις, sensu vacuum est, sed corrig. ἘΠΙ

τινα, id est ad aliquem *adducendum*, vel *arcessendum*, ut in vs. 47. μετῴχετο δῖον ἀοιδόν: ἡ *μετά* ἀντὶ τῆς *ἐπί*. Ire *petitum* aliquid apud Homerum est μετά τι ἰέναι, βῆ δὲ μεθ' ὕδωρ, μετὰ πῦρ, εἰς Τεμέσην μετὰ χαλκόν, et sic dicebatur: μετιέναι (μέθοδος), μετοίχεσθαι, μεθήκειν, μεταπορεύεσθαι, μεταπέμπεσθαι. Athenienses ἐπί τι et ἐπί τινα dicebant: ἐπὶ χρήματα πέμπειν, ἐπὶ στρατιάν, ἐπὶ κλίμακας, πλεῖν ἐπὶ τὸν Ἀλκιβιάδην et sim. Haec est Scholii sententia». Περὶ τοῦ πράγματος ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόβητος καὶ ἐν *Nov. Lect.* σελ. 66 (Ἴδε καὶ Φούγκιον ἐν *Stud. z. Griech u. Lat. Gramm.* Τόμ. Θ', σελ. 149 κἑξ. Πρβ. καὶ Φρασικλέα ἐν *Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* σελ. 379). Ὁ ποιητὴς εἶπε μὲν ἐν Ὀδυσσείας Ν, 415 «*ᾤχετο* πευσόμενος *μετὰ σὸν κλέος*», εἶπε δ' ἐν Γ, 83 «πατρὸς ἐμοῦ *κλέος* εὐρὺ *μετέρχομαι*, ἤν που ἀκούσω».

Περὶ τῆς ἐκφορᾶς *ἔβη ΚΑΤΑ δαῖτα* γινώσκομεν ὅτι ἔκειτο ἐν πολλαῖς ἐκδόσεσιν, ἦτο δὲ καὶ γραφὴ τοῦ Ἀριστάρχου. Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 53, 24 Δινδ. φέρεται «Λέξεις Ἀριστάρχου ἐκ τοῦ Α' τῆς Ἰλιάδος Ὑπομνήματος. Τὸ μὲν μετ' ἀμύμονας ἐπ' ἀμύμονας, ὅ ἐστι πρὸς ἀμώμους, ἀγαθούς· τὸ δὲ *κατὰ δαῖτα* ἀντὶ τοῦ *ἐπὶ δαῖτα*· οὕτως γὰρ νῦν Ὅμηρος τέθεικεν. Ἔνιοι δὲ ποιοῦσι *μετὰ δαῖτα*, ὅπως ᾖ αὐτοῖς αὐτόθεν τὸ *μετά ἐπί*. Χρῶνται δὲ καὶ πλείονες ἄλλοι τῶν ποιητῶν τῇ *κατά* ἀντὶ τῆς *ἐπί*. Καὶ Σοφοκλῆς· ἐγὼ κατ' αὐτόν, ὡς ὁρᾷς, ἐξέρχομαι. Οὕτως δὲ εὕρομεν καὶ ἐν τῇ Μασσαλιωτικῇ καὶ Σινωπικῇ καὶ Κυπρίᾳ καὶ Ἀντιμαχείῳ καὶ Ἀριστοφανείῳ» καὶ σελ. 54, 6 «Ἀρίσταρχος *κατὰ δαῖτα*» καὶ σελ. 58,3 «μετὰ στρατόν: Ἀρίσταρχος *κατά*, οὐ *μετά*· καὶ *χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα*». Πρβ. καὶ Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 96, 15 Βεκκ. «*Κατά*: — ἀντὶ δὲ τῆς *ἐπί χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα*» (Ἴδε καὶ Δυντζῆρον ἐν τῷ *De Zenod. Stud. Homer.* σελ. 82).

Ὁ Κόβητος ἰσχυρίζεται ἐν *Var. Lect.* σελ. 109 ὅτι μόνη ἡ ἐκφορὰ *κατὰ δαῖτα* ἁρμόζει τῷ Ὁμηρικῷ χωρίῳ ἰσοδυναμοῦσα τῇ μετοχῇ *δειπνήσων*, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ *μετὰ δαῖτα*, ὑφ' ἧς ἐμφαίνεται ἔννοια ἐμφερὴς τῇ τοῦ *ληψόμενος* ἢ *κομιούμενος δεῖπνον*. Ὑπερεμάχησε δὲ

τῆς γραφῆς *κατὰ δαῖτα* ὁ μέγας κριτικὸς καὶ ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1859, σελ. 303 καὶ 1876, σελ. 238, ἀπεφήνατο δ' ὅτι καὶ τὸ παρὰ Θεοκρίτῳ «ἤ *ΜΕΤΑ δαῖτα* κλητὸς ἐπείγεαι;» ἀναγκαίως ἔχει νὰ μετατυπωθῇ εἰς τὸ *ΚΑΤΑ δαῖτα* καὶ τὸ παρ' Ὁμήρῳ Ἰλ. Τ, 346 «οἱ δὲ δὴ ἄλλοι οἴχονται *ΜΕΤΑ δεῖπνον*» εἰς τὸ *ΚΑΤΑ δεῖπνον* (Πρβ. καὶ *Μνημοσ.* 1876, σελ. 246 καὶ Μελλῆρον ἐν *Μνημοσ.* 1854, σελ. 13-4). Καταχωρίζομεν ἐνθάδε τὰ ἐν *Μνημοσ.* 1876, σελ. 238 γεγραμμένα: Iliad. A. 423. λέγει Ἀρίσταρχος (scrib. λέξεις Ἀριστάρχου) ἐκ τοῦ Α.τῆς Ἰλιάδος ὑπομνήματος· «τὸ μὲν μετ' ἀμύμονας ἐπ' ἀμύμονας, ὅ ἐστι πρὸς ἀμώμους, ἀγαθούς· τὸ δὲ κατὰ δαῖτα ἀντὶ τοῦ ἐπὶ δαῖτα· οὕτω γὰρ νῦν Ὅμηρος τέθεικεν. ἔνιοι δὲ ποιοῦσι ΜΕΤΑ δαῖτα, ὅπως ᾖ αὐτοῖς αὐτόθεν τὸ ΜΕΤΑ ἐπί. χρῶνται δὲ καὶ πλείονες ἄλλοι τῶν ποιητῶν τῇ ΚΑΤΑ ἀντὶ τῆς ἘΠΙ. Σοφοκλῆς·

ἐγὼ κατ' αὐτόν, ὡς ὁρᾷς ἐξέρχομαι».

Operae pretium est cum his conferre antiquum Scholion ad Aristophanis *Aves* 1117.

οὐκουν δῆτα περιπόλους ἐχρῆν
πέμψαι κατ' αὐτὸν εὐθύς;

πρὸς τὴν ἐν Ἰλιάδι γραφήν·

χθιζὸς ἔβη ΚΑΤΑ δαῖτα.

sic enim hunc locum emendari oportere ostendimus in *Var. Lectt.* pag. 109. Quin verum sit κατὰ δαῖτα (non μετά) nemo dubitat, sed quibus utuntur poëtarum testimoniis Aristophanes et Aristarchus minus huc pertinent. Aliud est enim ἐξιέναι κατά τινα et πέμπειν περιπόλους κατά τινα, aliud ἔβη κατὰ δαῖτα. Dicitur enim κατὰ δαῖτα ut κατ' ἐμπορίαν, καθ' ἱστορίαν, κατὰ ζήτησιν βίου, κατὰ λείαν, ἥκεις δὲ κατὰ τί; et sim. permulta. Contra ἐξιέναι κατά τινα est *ire in hostem*, πέμψαι κατ' αὐτόν est *immittere in eum, mittere qui ex fuga retrahant et adducant.* Ἔβη κατὰ δαῖτα nihil aliud est quam δειπνήσων. Eodem modo Theocritus dixerat VII. 24.

ἢ ΚΑΤΑ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι;

non μετὰ δαῖτα. et Homerus Il. Τ. 346.

οἱ δὲ δὴ ἄλλοι οἴχονται ΚΑΤΑ δεῖπνον.

non quod vulgatur μετὰ δεῖπνον.

Ὁμοία τῇ Ἀριστοφανείῳ ῥήσει «οὔκουν δῆτα περιπόλους ἐχρῆν πέμψαι κατ' αὐτὸν εὐθύς;» ὑπάρχει ἡ Ἡροδότειος βιβλ. Γ', 4 «τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ *κατ' αὐτόν*». Νομίζει δ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1883, σελ. 264 καὶ 1884, σελ. 436 ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰλιανοῦ ἐλέχθη ἐν τῷ περὶ Ζῴων βιβλ. Γ', 46 «ἀγανακτεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ πέμπει *κατ' αὐτΟΝ* τοὺς ἀφαιρησομένους», οὐχὶ δὲ *κατ' αὐτΟΥ*, ἥτις εἶνε ἡ παραδεδομένη γραφή. Ὁ Βερνάρδυς γράφει ἐν *Ἐπιστημ. Συντ.* σελ. 239 «daher auch Il. α. 424. ἔβη κατὰ δαῖτα, Arist. Pac. 1040. κατὰ τὴν κνίσσαν (γρ. *κνῖσαν*) εἰσελήλυθεν, Av. 1178. πέμψαι κατ' αὐτόν, sogar Herod. 1, 84. κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον». Ἐν τῷ τοῦ Ἡροδότου «τότε δὲ δὴ αὐτός τε ἀναβεβήκεε (ἀνεβεβήκεε) καὶ *κατ' αὐτὸν* ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον» ἐμφαίνεται διὰ τοῦ *κατ' αὐτὸν* ἡ ἔννοια τοῦ *ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, βαδίζοντες κατὰ τὰ ἴχνη αὐτοῦ, τὴν αὐτὴν αὐτῷ ὁδὸν ἰόντες*. Εἶπε δ' ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἐν βιβλ. Θ', 53 «παρήγγελλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα ἰέναι *κατὰ τοὺς ἄλλους* τοὺς προϊόντας». Πρβ. καὶ βιβλ. Θ', 59 «ἦγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ διαβάντας τὸν Ἀσωπὸν *κατὰ στίβον* τῶν Ἑλλήνων ὡς δὴ ἀποδιδρησκόντων» (Ἴδε Βαίριον εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Δ', σελ. 300-1 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Ἄστιον εἰς *Πλάτ.* Τόμ. Ι', σελ. 468).

Ὁ Λουδούϊχος ἀποδοκιμάζει ἐν *Ἀριστάρχ.* Τόμ. Α', σελ. 195 ἣν ἐποιήσατο ὁ Κόβητος μεταβολὴν τοῦ κειμένου ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις «πρὸς τὴν ἐν Ἰλιάδι γραφὴν τὴν χθιζὸς ἔβη *ΜΕΤΑ δαῖτα*· οὕτως ἀξιοῦσιν Ἀριστοφάνην γράφειν» ἀναγνοὺς «πρὸς τὴν ἐν Ἰλιάδι γραφήν· χθιζὸς ἔβη *ΚΑΤΑ δαῖτα*». Ἔτυχε δ' ἀποδοχῆς ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ὁμήρου ὑφ' ἁπάντων σχεδὸν τῶν νεωτέρων φιλολόγων ἡ ἐκφορὰ «χθιζὸς ἔβη *ΚΑΤΑ δαῖτα*», ἥτις καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστάρχου ἦτο ἐγκεκριμένη (Ἴδε Ἀμείσιον ἐν *Παραρτ. εἰς Ἰλ.* Μέρ. Α', σελ. 62 ἐκδ. β' καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ὄρν.* σελ. 372.

Πρβ. καὶ Ὁμὴρ. Λεξ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 269 καὶ 664). Ὁμόψηφος δὲ τῷ Κοβήτῳ μετατυπώσαντι τὸ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ *ΜΕΤΑ δαῖτα* εἰς τὸ *ΚΑΤΑ δαῖτα* γενόμενος ὁ Μεινέκιος ἔγραψεν ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει τῶν Βουκολικῶν Ποιητῶν σελ. 251 τάδε· «μετὰ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι: κατὰ δαῖτα Cobetus Var. Lect. p. 110. Nollem relictum μετά, quod aut *post coenam* aut *ad dapem petendam* significat». Φέρεται δ' ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσι καὶ «νῦν δ' ἔρχεσθ' *ΕΠΙ δεῖπνον*, ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα» (Ἰλ. Β, 381 καὶ Τ, 275). Ἐν τῇ Θεογονίᾳ τοῦ Ἡσιόδου εἶνε εἰρημένον στίχ. 802 «οὐδέ ποτ' ἐς βουλὴν ἐπιμίσγεται οὐδ' *ἐπὶ δαῖτας*», ᾧ παραβλητέον τὰς παροιμίας «αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν» καὶ «αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν» (Ἴδε Σνειδεβῖνον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παροιμιογράφων Τόμ. Α', σελ. 37 καὶ Ῥεττίγιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Συμποσίου Τόμ. Β', σελ. 71). Παρὰ τῷ Πλάτωνι κεῖται Φαίδρ. σελ. 247 α' «ὅταν δὲ δὴ *ΠΡΟΣ δαῖτα* καὶ *ἘΠΙ θοίνην* ἴωσιν», περὶ οὗ ἐποιήσατο λόγον ὁ Ἄστιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Ι', σελ. 407. Πρβ. Συμπόσ. σελ. 174 γ' «ἄκλητον ἐποίησεν ἐλθόντα τὸν Μενέλεων *ἐπὶ τὴν θοίνην*, χείρω ὄντα *ἐπὶ τὴν* τοῦ ἀμείνονος» καὶ «κινδυνεύσω—φαῦλος ὢν *ἐπὶ* σοφοῦ ἀνδρὸς ἰέναι *θοίνην* ἄκλητος». Εἶπε δ' ὁ Ἡσίοδος καὶ «τὸν φιλέοντ' *ἐπὶ δαῖτα* καλεῖν» (Ἔργ. 342) καὶ ὁ Φερεκράτης «καλέσας *ἐπὶ δαῖτα* θάλειαν» (παρ' Ἀθην. σελ. 364 α'), ἀνθ' οὗ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ γίνεται χρῆσις τοῦ *ἐπὶ δεῖπνον*, *καλεῖν ἐπὶ δεῖπνον* καὶ *καλέσαι ἐπὶ δεῖπνον*, κτλ. Τίς φιλόλογος ὢν ἀγνοεῖ τὸ *καλέσαι ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὸ πρυτανεῖον* ἢ *ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὸ πρυτανεῖον καλέσαι*; Εὑρέθη δὲ καὶ «καλεῖν *ἐπὶ ΤΟ δεῖπνον*». Ἀλλ' ὁ Κόβητος παρέγγραπτον ὑπέλαβε τὸ ἄρθρον ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ἀρχ.* σελ. 52. Πρβ. καὶ *Μνημοσ.* 1859, σελ. 280. Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον ἐν *Adversar. in Poet. Com. Gr. Fr.* Μέρ. Α', σελ. 116. Παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ ἀπαντᾷ σελ. 742 «ἐκάλουν δὲ καὶ τὸν Πάτροκλον *ἐπὶ ΤΗΝ δαῖτα*». Ὁ Κυννῆρος ἀποφαίνεται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων βιβλ. Γ', ιδ', 1 «*ἐπὶ τὸ δεῖπνον*. D. ἐπὶ δεῖπνον. Utrumque dicitur, ἐπὶ δεῖπνον (ad coenandum) et ἐπὶ τὸ δεῖπνον (ad certam quandam coenam)». Ἀκριβῶς περὶ τοῦ πράγματος θὰ διαλάβωμεν ἀλλαχοῦ. Ὁμοίως τῷ *ἐπὶ*

δεῖπνον καλεῖν λέγεται *ἐπὶ ξένια καλεῖν*. Πρβ. καὶ *καλέσαι ἐπὶ ξένια ἐν τῷ πρυτανείῳ, καλέσαι ἐπὶ ξενισμὸν εἰς πρυτανεῖον, καλέσαι δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐπὶ τὰν κοινὰν ἑστίαν* (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβεργ. 240, 26, σελ. 347), *καλέσαι δὲ αὐτοὺς καὶ ἐπὶ ξένια εἰς πρυτανεῖον ἐπὶ τὴν κοινὰν ἑστίαν* (Συλλ. Ἐπιγρ. Βοιωτ. Κειλ. σελ. 21, 26), κτλ.

2. Κατά—μετά ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσιν.

Ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τῆς ἐν Ἰλιάδος Α, στίχ. 424 διττῆς ἐκφορᾶς κατὰ δαῖτα καὶ μετὰ δαῖτα. Παρατηροῦμεν δὲ νῦν ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις τοῦ ποιήματος τούτου τόποις εὑρίσκεται ἡ διττὴ γραφὴ ΚΑΤΑ καὶ ΜΕΤΑ, κατὰ λαόν-μετὰ λαόν, κατὰ στρατόν-μετὰ στρατόν, κτλ.

κατὰ λαόν—μετὰ λαόν. Ἰλ. Β, 163 (καὶ 179) «ἀλλ' ἴθι νῦν κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων». Σχολ. «Οὕτως *κατὰ λαόν* συμφώνως εἶχον ἅπασαι». Ἴδε Λουδούϊχον ἐν *Ἀριστάρχ*. Τόμ. Α', σελ. 208, 20 καὶ 26. Πρβ. καὶ σελ. 196, 27.

κατὰ στρατόν—μετὰ στρατόν. Ἰλ. Α, 484 «ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν». Σχολ. «Ἀρίσταρχος *κατά*, οὐ *μετά*· καὶ *χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα*».

μετὰ Τρῶας—κατὰ Τρῶας. Ἰλ. Η, 35 «ἦλθον ἀπ' Οὐλύμποιο μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς». Ἐν ὀλιγίστοις ἀντιγράφοις φέρεται ἡ γραφὴ *ΚΑΤΑ Τρῶας*.

μετὰ κλέος—κατὰ κλέος. Ἰλ. Ν, 364 «ὅς ῥα νέον πολέμοιο μετὰ κλέος εἰληλούθει». Σχολ. «Ἀριστοφάνης *κατὰ κλέος*». Πρβ. Ἰλ. Λ, 227 «γήμας δ' ἐκ θαλάμοιο μετὰ κλέος ἵκετ' Ἀχαιῶν σὺν δύο καὶ δέκα νηυσὶ κορωνίσιν», εἰς ὃ φέρεται τόδε τὸ σχόλιον· «Μετὰ τὴν ἀκοὴν τῆς ἐπιστρατείας τῶν Ἑλλήνων, κληδόνα ἢ φήμην ἀκούσας ὅτι ἐπεστράτευσαν τῇ Τροίᾳ». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος «*Μετὰ κλέος ἵκετ' Ἀχαιῶν*: ἀκούσας τὴν κληδόνα καὶ τὴν φήμην τῆς τῶν Ἀχαιῶν στρατιᾶς παρουσίας ἦλθεν, ἀφίκετο» (Ἴδε Εὔνιον εἰς *Ἰλιάδ*. Τόμ. Ϛ', σελ. 160. Πρβ. καὶ Σχαιφῆρον ἐν τῇ ὑπὸ Φουρίου ἐκδόσει τῶν Αἰσωπείων Μύθων σελ. CXCI). Ὁ Μουσοῦρος

ἔγραψε «στρατιᾶς *παρούσης*». Ἀλλ' ἴσως εἶνε κάλλιον ν' ἀναγνωσθῇ «τῆς τῶν Ἀχαιῶν *στρατείας* (ἡ) παρουσίας». Ἡ συνήθης νῦν ἐκδοχὴ τοῦ *μετὰ κλέος* εἶνε τοιάδε τις· «ἀκολουθῶν τῇ περὶ τῶν Ἀχαιῶν (περὶ τῆς στρατείας τῶν Ἀχαιῶν) φήμῃ» ἢ «πορευόμενος ἔνθα ἡ περὶ τῶν Ἀχαιῶν φήμη ἐκάλει (ἢ εἷλκεν) αὐτόν» (Ἴδε Ματθίαν ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμματ.* σελ. 1377 ἐκδ. γ'. Πρβ. καὶ Κόχιον εἰς *Ἰλιάδ.* Λ, 227). Ὁ Κόβητος δοξάζει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 246 ὅτι ἡ Ἀριστάρχειος γραφὴ ἦτο *κατὰ κλέος* καὶ κελεύει ν' ἀποκατασταθῇ αὕτη ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις τῆς Ἰλιάδος. Ἡ ἐκφορὰ *κατὰ κλέος* ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πινδάρῳ Πυθ. Δ', 124 «καὶ κασίγνητοί σφισιν ἀμφότεροι ἤλυθον κείνου γε κατὰ κλέος» καὶ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ Ποικ. Ἱστορ. Ζ', 1 «ἀφικομένη δὲ πρὸς τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα κλητὴ κατὰ κλέος τῆς ὥρας, κτἑ.» καὶ ΙΒ', 13 «ἀφίκετο ἐξ Ἑλλησπόντου παρὰ τὴν ἑταίραν τὴν Ἀττικὴν Γνάθαιναν ἐραστὴς ἀνὴρ κατὰ κλέος αὐτῆς» καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Β', 65 «Ἀρίστιππος τὸ μὲν γένος ἦν Κυρηναῖος, ἀφιγμένος δ' Ἀθήναζε, καθά φησιν Αἰσχίνης, κατὰ κλέος Σωκράτους» καὶ βιβλ. Ϛ', 10 «Ποντικοῖς γὰρ νεανίσκοις κατὰ κλέος τοῦ Σωκράτους ἀφιγμένοις περιτυχὼν ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἄνυτον» καὶ παρὰ τῷ Εὐναπίῳ σελ. 17 Βοισσ. «κατὰ δὲ τὸ κλέος ἀμφοῖν αὐξόμενον ἄνω καὶ συνέτυχόν ποτε ἀλλήλοις ἢ συνήντησαν, ὥσπερ ἀστέρες» καὶ σελ. 48 «καὶ δὴ καὶ εἰς Πέργαμον ἀφικνεῖται κατὰ κλέος τῆς Αἰδεσίου σοφίας» καὶ σελ 116 «εἴ τινες ἕτεροι — τῶν ἐπὶ σοφίᾳ περιβοήτων Χρυσανθίῳ κατὰ κλέος ἦλθον εἰς λόγους» (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Εὐνάπ.* Τόμ. Α', σελ. 571-2). Σημαίνει δὲ κυρίως τὸ *κατὰ κλέος* συμφώνως ἢ ἀκολούθως κλέει· ἐπειδὴ δὲ πολλάκις τὸ ἀκολούθως τινὶ γινόμενον παρίσταται ὡς δι' ἐκεῖνο λαμβάνον ὕπαρξιν, ἀποβαίνει τὸ *κατὰ κλέος* ἐμφερὲς κατ' ἔννοιαν τῷ *διὰ κλέος* ἢ *ὑπὸ κλέους*. Ὁ Ἀρίστιππος ἀφῖκτο Ἀθήναζε τῷ κλέει τοῦ Σωκράτους ἑπόμενος οἱονεὶ ἕλκοντι καὶ ἀναγκάζοντι αὐτὸν πρὸς τοῦτο. Ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ῥουμπέλου πεφιλοπονημένῳ Πινδαρικῷ Λεξικῷ εἶνε γεγραμμένον σελ. 239-40 «*secundum*, *pro*, *ad*, zufolge, nach, gemäss Py. IV 125: κασίγνητοί σφισιν ἀμφότεροι ἤλυθον κείνου γε κατὰ κλέος: auf die Kunde hin, zufolge; κατὰ τὴν Ἰάσονος ἐπάνοδον. Schol.». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ

Ζ', 490 εἶνε εἰρημένον «ἃς ἐπὶ πολλοὶ νυμφίοι ἱέμενοι πατρὸς ἵκοντο δόμον κάλλεος καὶ πινυτᾶτος *'ΑΝΑ κλέος*», ὃ μεταφράζεται ῥωμαϊστὶ «formae et peritiae *ob famam*». 'Εφ' ὁμοίας τῷ *κατὰ κλέος* ἐννοίας κεῖται τὸ *κατὰ πύστιν* ἐν τῇ Παλατίνῃ 'Ανθολογίᾳ Ϛ', 203 «ἡ γρηῦς ἡ χερνῆτις, ἡ γυιὴ πόδας, *πύστιν κατ' ἐσθλὴν* ὕδατος παιωνίου ἦλθέν ποθ' ἑρπύζουσα σὺν δρυὸς ξύλῳ, τό μιν διεσκήριπτε τὴν τετρωμένην», τουτέστιν: ἀκολουθήσασα ἢ πεισθεῖσα ἀγαθῇ πύστει, κινηθεῖσα ὑπ' ἀγαθῆς πύστεως, ὁρμηθεῖσα ἐξ ἧς ἠκηκόει ἀγαθῆς φήμης. Νέος Ἕλλην δύναται νὰ εἴπῃ *καθ' ἣν εἶχε καλὴν πληροφορίαν* ἢ *δι' ἣν εἶχε καλὴν πληροφορίαν*. Λατινιστὶ εἶνε μεθηρμηνευμένον «*famam ob* **bonam** aquae salutaris venit etc.». Ὁ Σουΐδας ποιεῖται μνείαν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ῥήσεως γράφων «Πύστεις: — Πύστις καὶ ἡ φήμη· πύστιν κατ' ἐσθλὴν ὕδατος παιωνίου ἦλθέν ποθ' ἑρπύζουσα σὺν δρυὸς ξύλῳ». 'Επιφέρει δ' εὐθὺς ἕτερον χωρίον «μαθὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν τῆς ἐπιστρατείας αὐτοῦ πύστιν προσιόντα» καὶ ἐξηγεῖται τὸ *κατὰ τὴν πύστιν* διὰ τοῦ «κατὰ φήμην ἢ ἐρώτησιν». Πρβ. καὶ «Κατὰ πύστιν: ναῦται δέ τινες κατὰ πύστιν ἐγχώριοι ἥκοντες οὐκ ἠδύναντο κεκρυμμένον ἀνιχνεῦσαι· ἀπεκέκρυπτο γάρ. Κατὰ πύστιν οὖν κατὰ φήμην». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἡ γραφὴ *ποθ' ἑρπύζουσα* φέρεται παρὰ τῷ Σουΐδᾳ καὶ ἐν λ. *γραῦς* καὶ ἐν λ. *διεσκήριπτε*. 'Αλλ' ὀρθῶς ἀνέγνω *ποθερπύζουσα* (= προσερπύζουσα, προσέρπουσα) ὁ Ἑμστερρούσιος, ὡς καὶ ὁ Ἐκκῆρος ἐν *Comment. Crit. de Anthol. Gr.* Μέρ. Α', σελ. 238. Ποιοῦμεν δὲ γνωστὸν ὅτι παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Ἰουδ. 'Αρχ. Ε', α', 16 εἶνε γεγραμμένον «ἥκειν τε *κατὰ πίστιν* τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντες ὁδὸν ἔφασκον», ὃ μετεφράσθη ῥωμαϊστὶ «aiebantque se *fide* virtutis ejus *adductos* venisse». 'Αλλ' ὁ Βεκκῆρος μετετύπωσε τὸ *κατὰ πίστιν* εἰς τὸ *κατὰ πύστιν*. Ἴδε καὶ Ναβῆρον ἐν *Μνημοσ.* 1885, σελ. 359.

Ὁ Βόσσιος ἀπεδοκίμαζε τὴν γραφὴν «ἐπεί ῥ' ἵκοντο *ΚΑΤΑ στρατὸν* εὐρὺν 'Αχαιῶν» ὡς ἀνάρμοστον οὖσαν. Τάδε γράφει ὁ ἀνὴρ ἐν *Krit. Blätt.* Τόμ. Α', σελ. 209 «ἵκοντο μετὰ στρατόν, wie v. 478 ἀνάγονται μετὰ στρατὸν ist die älteste Lesart der meisten Handschriften; κατὰ στρατόν, welches der Urheber des κατὰ

δαῖτα v. 424 Aristarch einführte, hiesse nach Homers Sprachgebrauch, si kamen *durch das Lager umher*, wie E 495 κατὰ στρατὸν ᾤχετο». Καὶ ἄλλοι δ' ἐγένοντο τῷ Βοσσίῳ σύμψηφοι, ὧν τὰς γνώμας παρέθετο ὁ Λουδούϊχος ἐν τῷ 'Αριστάρχῳ Τόμ. Β', σελ. 109. Οὗτος δ' ὁμολογεῖ μὲν ἐν σελ. 108 ὅτι ἀήθης εἶνε ἡ πρόθεσις *κατά* ἐν τῷ *χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα* (καὶ ἐν τῷ *ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατόν*), ἀλλὰ νομίζει ὅτι προέκρινεν ὁ 'Αρίσταρχος τὴν πρόθεσιν ταύτην τῆς *μετά* τῇ κρείττονι παραδόσει πεισθείς. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς *κατά* ἐπὶ παραπλησίας ἐννοίας τῇ *πρός* ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν λόγος ἐν τῷ Δ' Μέρει (σελ. 264). Πρβ. καὶ Λεξ. 'Ομηρ. 'Εβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 664 α'.

Ἐν 'Ιλιάδος Κ, 538 ἀντὶ τοῦ «αἰνῶς δείδοικα *ΚΑΤΑ φρένα* μή τι πάθωσιν 'Αργείων οἱ ἄριστοι» ἔγραφεν ὁ 'Αρίσταρχος «αἰνῶς δείδοικα *ΜΕΤΑ φρεσί*», ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν εἰς 'Ιλιάδα Σχολίων, ἐν οἷς κεῖται Τόμ. Α', σελ. 368, 18 «κατὰ φρένα: 'Αρίσταρχος *δείδοικα μετὰ φρεσί*». Πρβ. καὶ 'Αρίσταρχ. Λουδουΐχ. Τόμ. Α', σελ. 322, 22. 'Ο Ναύκιος εἴκασεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς 'Ιλιάδος «δείδοικα *ἐνὶ* φρεσί». Ἴδε καὶ ἃ ἔγραψεν ὁ ἀνὴρ ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Δ', σελ. 617, σημ. 50. Ἄξιον μνείας ὑπάρχει ὅτι ἐν 'Ιλιάδος Λ, 470 πρὸς τῇ γραφῇ «μή τι πάθησιν *ἐνὶ* Τρώεσσι μονωθείς» φέρεται καὶ «μή τι πάθησι *μετὰ* Τρώεσσι μονωθείς». 'Ο Εὐστάθιος λέγει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 856, 22 «δείδω μή τι πάθησιν *ἐνὶ* Τρώεσσι ἢ *μετὰ* Τρώεσσι μονωθείς». Πρβ. καὶ Σχολ. 'Ιλ. Τόμ. Α', σελ. 394, 31 «ἐνὶ Τρώεσσι: γρ. *μετὰ Τρώεσσι*».

Ἐν 'Ιλιάδος Ι, 54 κεῖται «καὶ βουλῇ *μετὰ πάντας ὁμήλικας* ἔπλευ ἄριστος», ὃ ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ *κατὰ πάντας ὁμήλικας* ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γράφοντος σελ. 735, 4 «καὶ βουλῇ μετὰ πάντας, ὅ ἐστι κατὰ πάντας, ὁμήλικας ἔπλευ ἄριστος». 'Ο Ναύκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς 'Ιλιάδος ὑπέλαβε τὸ *ΜΕΤΑ πάντας ὁμήλικας* πλημμελῆ ἀνάγνωσιν τοῦ *ΚΑΤΑ πάντας ὁμήλικας*· ἐνεκρίθη δὲ καὶ ὑπ' ἄλλων ἡ γνώμη τοῦ Ναυκίου. Προσκρούει τις ἀληθῶς τῇ φράσει «καὶ *μετὰ πάντας ὁμήλικας* ἔπλευ ἄριστος» ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν συνήθη χρῆσιν, καθ' ἣν λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ «πρώτῳ τοι *μετ' ἐμὲ* πρεσβήϊον

ἐν χερὶ θήσω» (Ἰλ. Θ, 289) καὶ «αἴ κε *μετ' Ἀργείην Ἑλένην* κάλλισται ἔωσιν» (Ἰλ. Ι, 140) καὶ ἄλλα τοιαῦτα (Ἴδε Λαρόχην εἰς *Ἰλιάδ*. Ι, 54). Ἀλλὰ καὶ ἐν Ὀδυσσείας Π, 419 φέρεται «καὶ δέ σέ φασιν ἐν δήμῳ Ἰθάκης *μεθ' ὁμήλικας* ἔμμεν ἄριστον βουλῇ καὶ μύθοισι», περὶ οὗ οὐδὲν εἶπεν ὁ Ναύκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ὀδυσσείας παλαιοτέρᾳ οὔσῃ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἰλιάδος. Τὸ *μεθ' ὁμήλικας* οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ *ἐν ὁμήλιξιν* ἢ κατὰ τὴν συνήθη νῦν καταστᾶσαν χρῆσιν *μεταξὺ τῶν ὁμηλίκων*. Πρβ. Ἰλιάδ. Β, 143 «τοῖσι δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε πᾶσι *μετὰ πληθύν*», περὶ οὗ εἶνε γεγραμμένον ἐν τοῖς Σχολίοις Τόμ. Γ', σελ. 99, 8 «τὸ δὲ *μετὰ πληθὺν* ἀντὶ τοῦ *ἐν τῷ πλήθει* ἢ *κατὰ τὸ πλῆθος*» (Ἴδε Ματθίαν ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμμ*. σελ. 1377 ἐκδ. γ' καὶ Φούγκιον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gr.* Τόμ. Θ', σελ. 128). Ἐν Ἰλιάδος Ρ, 149 ἀπαντᾷ «πῶς κε σὺ χείρονα φῶτα σαώσειας *μεθ' ὅμιλον*, κτλ.», ἀνθ' οὗ ὑπὸ τοῦ Ζηνοδότου ἐγράφετο *μεθ' ὁμίλου*, καθὰ λέγεται ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 132, 6 «διὰ τοῦ Ν, *μεθ' ὅμιλον*· παρὰ δὲ Ζηνοδότῳ *μεθ' ὁμίλου*, καὶ λόγον ἔχει ἀντὶ τοῦ ἔξω ὁμίλου». Ἐν Τόμ. Δ', σελ. 149, 11 γίνεται περὶ τοῦ *μεθ' ὅμιλον* ἡ παρατήρησις ἥδε· «τὸ δὲ μεθ' ὅμιλον οἱονεὶ ἐν πολέμῳ ἢ *ἐκ πολέμου*». Ἀτόπως ἔχει ἡ ἐξήγησις τοῦ *μεθ' ὁμίλου* διὰ τοῦ *ἔξω ὁμίλου* καὶ ἡ τοῦ *μεθ' ὅμιλον* διὰ τοῦ *ἐκ πολέμου*. Παράδοξον δ' εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένον ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1100, 12 «τὸ γὰρ φῶτα μεθ' ὅμιλον τὸν τοῦ δήμου ἄνδρα δηλοῖ». Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἄλλοι μὲν νοοῦσι τὸ *μεθ' ὅμιλον* ἀντὶ τοῦ *ἐν ὁμίλῳ*, ἄλλοι δ' ἀντὶ τοῦ *εἰς ὅμιλον*, Τρώων δηλ. (Ἴδε Λαρόχην εἰς *Ἰλιάδ*. Ρ, 149. Πρβ. καὶ Δυντζῆρον ἐν τῷ *De Zenod. Stud. Homer.* σελ. 70). Τὸ ἐν Ὀδυσσείας Χ, 352 «πωλεύμην μνηστῆρσιν ἀεισόμενος *μετὰ δαῖτα* (*μετὰ δαῖτας*)» ἐξηγεῖται μὲν ὁ Εὐστάθιος διὰ τοῦ *κατ' εὐωχίαν* ἀλλὰ προκρίνει τὴν ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας ἐκδοχὴν αὐτοῦ, καθ' ἣν δηλοῖ τὸ *χάριν εὐωχίας*. Τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένα παρεθέμεθα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 266 Πρβ. καὶ Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τομ. Α', σελ. 1074 β'). Τὴν προκειμένην χρῆσιν τῆς προθέσεως *μετά*, καθ' ἣν ἐμφαίνει τι ὅμοιον τῷ ὑπὸ τῆς *ἐν* σημαινομένῳ, δύναταί τις νὰ παραβάλῃ πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῆς ἐν τῷ *μετὰ χεῖρας* (*μετὰ χεῖρας ἔχειν*), ἤτοι *ἐν χερσί*,

καὶ ἐν τῷ *μεθ' ἡμέραν*, ἤγουν *ἐν ἡμέρᾳ* (Ἴδε Φούγκιον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gr.* Τόμ. Θ', σελ. 128-9).

Καὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ φέρεται διττὴ γραφὴ βιβλ. Δ', 1501 «μυρόμενοι δὲ τὰ μῆλα *μετὰ σφέας* οἴγ' ἐκόμισσαν» καὶ «*κατὰ σφέας* οἴγ' ἐκόμισσαν». Κακῶς δ' ἐν βιβλ. Γ', 909 εἶνε γεγραμμένον «τὰ μὲν δασόμεσθα *κατὰ* σφίσιν», ὃ μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἑρρ. Στεφάνου εἰς τὸ «δασόμεσθα *μετὰ* σφίσιν» (Ἴδε Βρούγκιον εἰς *Ἀπολλ. Ῥόδ.* Τόμ. Α', σελ. 325 Λιψ.). Σημειωτέον δ' ὅτι κεῖται μὲν παρὰ τῷ Ἀπολλωνίῳ βιβλ. Α', 741 «δὶς τόσση δὲ *ΜΕΤ' ἴχνια* νίσσετο πέτρη», κεῖται δὲ βιβλ. Α', 575 «ὁπότ' ἀγραύλοιο *ΚΑΤ' ἴχνια* σημαντῆρος μυρία μῆλ' ἐφέπονται». Μνημονεύεται δὲ καὶ ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 592 στίχος ἔχων ὧδε· «Κρῆσσα κύων ἐλάφοιο *ΚΑΤ' ἴχνιον* ἔδραμε γοργῶς», εἰς ὃ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Συλβουργίου ἡ παρατήρησις ἥδε· «Malet fortasse aliquis μετ' ἴχνιον, ut alibi : sed hoc loquendi genus alibi quoque usurpari commonstrabit Index». Ὁ Κόβητος μετετύπωσε τό τε παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ *ΚΑΤ' ἴχνιον* εἰς τὸ *ΜΕΤ' ἴχνιον* καὶ τὸ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ *ΚΑΤ' ἴχνια* εἰς τὸ *ΜΕΤ' ἴχνια*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου κριτικοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 514 : Ἡμάρτηται δὲ καὶ ἐν τῷ ἑξαμέτρῳ στίχῳ τὸ «κατ' ἴχνιον ἔδραμε» καὶ ἀντὶ τοῦ κατ' ἴχνιον μεταγράψαιμ' ἂν ἡδέως «μετ' ἴχνιον». ὡς ἐν τῇ Ἰλιάδι Σ. 321 :

μετ' ἀνέρος ἴχνι' ἐρευνῶν.

καὶ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ πολλάκις (β. 406, γ. 30, ε. 193, η. 38) :

ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
καρπαλίμως, ὁ δ' ἔπειτα *μετ'* ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἀπολλωνίου Ἀργοναυτικοῖς ὀρθῶς μὲν γέγραπται Α. 741 :

δὶς τόσση δὲ *μετ'* ἴχνια νίσσετο πέτρη.

ἀντὶ τοῦ «λίθος δὶς τοσοῦτος (τῷ Ἀμφίονι κτίζοντι τὰς Θήβας) ἠκολούθει», κακῶς δὲ Α. 575 :

κατ' ἴχνια σημαντῆρος | μυρία μῆλ' ἐφέπονται.

ἐχρῆν γὰρ καὶ νῦν «μετ' ἴχνια» γεγράφθαι.

Λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *κατ' ἴχνος*, δι' οὗ ἐμφαίνεται συμφωνία ἢ ἀκολουθία, οἷον *κατ' ἴχνος ᾄσσειν*, *κατ' ἴχνος διώκειν*, κτλ. (Ἴδε Ἀβρέσχιον ἐν *Παρατηρ. εἰς Αἰσχύλ.* βιβλ. Α', σελ. 83 καὶ Βερνάρδυν ἐν *Ἐπιστημ. Συντ.* σελ. 239. Πρβ. καὶ Πίν. εἰς Κλήμ. Ἀλεξ. Τόμ. Γ', σελ. 663 Δινδ.). Ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Θεμιστίου ἀπαντᾷ σελ. 63 δ' «τούτοις *κατ' ἴχνος* ἀκολουθεῖς» καὶ σελ. 68 γ' «αὐτῇ *κατ' ἴχνος* ἀκολουθῆσαι». Πρβ. καὶ Λογγῖν. σελ. 182 Οὐεισκ. «ὁ δὲ Ἀμέλιος *κατ' ἴχνη* μὲν τούτου βαδίζειν προαιρούμενος κτὲ.».

Παράδοξος ἡμῖν προσπίπτει ἡ ἐν Ὀδυσσείας Λ, 282 γραφὴ «τήν ποτε Νηλεὺς γῆμεν ἐὸν *ΜΕΤΑ κάλλος*, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα», ἧς ποιεῖται ἐξήγησιν ὁ Εὐστάθιος γράφων σελ. 1684, 58 «καὶ ἔγημε Χλῶριν *ΜΕΤΑ κάλλος*, τουτέστι *ΔΙΑ κάλλος*, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ «ἐὸν *ΔΙΑ κάλλος*», ἣν βλέπει τις καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ περὶ Συνθέσ. Ὀνομ. σελ. 206 Σχαιφ. Πρβ. Ὕμν. εἰς Ἀφροδ. 204 «ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς ἥρπασεν ὃν *διὰ κάλλος*» καὶ Ἀπολλόδ. Βιβλ. Γ', ιβ', 2, 3 «τοῦτον μὲν οὖν *διὰ κάλλος* ἀναρπάσας Ζεὺς δι' ἀετοῦ θεῶν οἰνοχόον κατέστησεν» καὶ ιδ', 4, 5 «ὃν Ἀφροδίτη *διὰ κάλλος* ἔτι νήπιον κρύφα θεῶν εἰς λάρνακα κρύψασα Περσεφόνῃ παρίστατο (παρέθετο)», κτλ. καὶ Ἰλ. Υ, 234 «τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν *κάλλεος εἵνεκα* οἷο». Καὶ προκρίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Ὁμήρου ἡ *διά* πρόθεσις, «ἐὸν *ΔΙΑ κάλλος*», ἀλλ' ἴσως ἐν τῇ γραφῇ «ἐὸν *ΜΕΤΑ κάλλος*» σῴζεται ἡ γνησία ἐκφορὰ «ἐὸν *ΚΑΤΑ κάλλος*». Ὁ Ἡσίοδος εἶπεν ἐν γυναικῶν καταλόγῳ, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ Πορφύριος ἐν Σχολ. εἰς Ἰλ. Τόμ. Δ', σελ. 50, 1 (καὶ ἐν Σχολ. εἰς Ὀδύσσ. σελ. 27, 12) «(Δημοδόκη), τὴν πλεῖστοι ἐπιχθονίων ἀνθρώπων μνήστευον καὶ πολλὰ καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ὀνόμηναν ἴφθιμοι βασιλῆες *ἀπειρέσιον ΚΑΤΑ εἶδος*». Πρβ. καὶ Πλούτ. Καμίλλ. ΙΕ', 3 «ἣν ἐπίτροπος παιδὸς ὀρφανοῦ πλούτῳ τε πρώτῳ τῶν πολιτῶν καὶ θαυμαζομένου *κατ' εἶδος*».

Ἀξία ἐπιστάσεως ὑπάρχει καὶ ἡ ἐν Ἰλιάδος Ο, 52 χρῆσις «τῷ κε Ποσειδάων γε, καὶ εἰ μάλα βούλεται ἄλλῃ, αἶψα μεταστρέψειε νόον *μετὰ* σὸν καὶ ἐμὸν κῆρ». Ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Πανταζίδου μεταπε-

φρασμένῳ καὶ διεσκευασμένῳ Ὁμηρικῷ Λεξικῷ λ. *μετά*, σελ. 420 φέρεται· 4) σημ. ἀναλογίαν, συμφωνίαν: κατά, ἀναλόγως, συμφώνως πρός, «μετὰ σὸν κῆρ» κατὰ τὴν καρδίαν σου, Ο 52 «μετ' ὄγμον» κατὰ τὸν ὄγμον, Σ 552, «μετ' ἴχνια βαίνω» βαδίζω κατὰ τὰ ἴχνη, ἐπὶ τὰ ἴχνη, β 406 κ. ἀ. «μετὰ κλέος» κατὰ τὴν φήμην, καθὼς ἤκουε, Λ 227, Ν 364. Πρβ. καὶ Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 1074-5. Ἀλλαχοῦ ὁ ποιητὴς λέγει *καθ' ἡμέτερόν γε νόον* καὶ *κατὰ θυμόν* (Ἰλ. Ι, 108 καὶ 645). Γνωστὸν εἶνε τὸ *χωρεῖν κατὰ νοῦν* (Ἀριστοφ. Εἰρ. 940) καὶ τὸ *κατὰ νοῦν πράττειν* ἢ *πράττειν κατὰ νοῦν* (Μένανδρ. Ἀποσπ. 539, 7 καὶ Ἀριστοφ. Ἱππ. 549. Πρβ. καὶ στίχ. 498). Ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐλέχθη Εὐθύφρ. σελ. 3 ε' «*κατὰ νοῦν* ἀγωνιεῖ τὴν δίκην» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α', 117 «ὅκως σοί τι ποιήσω *κατὰ νόον*» καὶ ἄλλα τούτῳ ὅμοια. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα Παρατηρήσεσι σελ. 97 «Apud bonos scriptores κατὰ νοῦν (et κατὰ γνώμην) semper significat *ex animi sententia*, et sic passim Dionysius dicit κατὰ νοῦν χωρεῖν. Interdum ut h. l. κατὰ νοῦν ἔχειν dixit pro *in animo habere*, quod Graece dicitur ἐν νῷ ἔχειν» καὶ σελ. 204 «Apud Veteres κατὰ νοῦν et κατὰ γνώμην semper significat *ex animi sententia* et sexcenties κατὰ νοῦν χωρεῖν apud Dionysium dicitur pro *ex animi sententia cedere* aut *succedere*. Κατὰ νοῦν ἔχειν autem veteribus est inauditum. Dicebant ἐν νῷ ἔχειν ut Romani in animo habere, ut iam supra in simili loco notavimus».

Ἐν τέλει μνημονεύομεν τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κείμενον «*ΜΕΘ' ὁδόν* : ἐν ἴσῳ τῷ *ΚΑΘ' ὁδόν*».

ΜΕΡΟΣ Ϛ'.

Κατὰ χρέος.

Ἐν Ὀδυσσείας Λ, 478 εἶνε εἰρημένον «ὦ Ἀχιλεῦ, Πηλέος υἱέ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν, ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος, εἴ τινα βουλὴν εἴποι, ὅπως Ἰθάκην ἐς παιπαλόεσσαν ἱκοίμην».

Μέλλοντες νὰ ἐξετάσωμεν, καθὰ ὑπεσχόμεθα ἐν τῷ Δ' Μέρει (σελ. 264) τὸ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ῥηθὲν «ἦλθον Τειρεσίαο *κατὰ χρέος*», παρατηροῦμεν πρῶτον ὅτι ἡ ἐκφορὰ *κατὰ χρέος* ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Λουκιανῷ περὶ Ὀρχήσ. 64 «βασιλικός τις ἄνθρωπος *κατά τι χρέος* ἥκων ὡς τὸν Νέρωνα ἐθεᾶτο μετὰ τῶν ἄλλων τὸν ὀρχηστὴν ἐκεῖνον» καὶ περὶ τοῦ Ἠλέκτρ. 2 «καὶ δὴ οὐ πρὸ πολλοῦ *κατ' ἄλλο μέν τι χρέος*, ἧκον δὲ ὅμως εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα» καὶ παρὰ τῷ Ἡλιοδώρῳ Αἰθ. Α', 17 «ἔφθην γὰρ δεῦρο, ὡς ὁρᾷς, *κατά τι χρέος ἐμὸν ἴδιον* ἐκπλεύσας» καὶ Δ', 16 «πλοῦς γάρ μοι πρόκειται *κατά τι χρέος* εἰς Σικελίαν». Εἶνε δ' ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας τεθειμένη καὶ ἐμφαίνει τι παραπλήσιον τῷ *χάριν πράγματος ἀναγκαίου ἢ ἐπείγοντος*. Πρβ. Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Α', σελ. 313, 7 «ὡς εἰς Ἅδην ἄλλον τὴν κατωτάτην ταύτην ἄλλην ἐσχατιὰν οὐκ ὤκνησας στείλασθαι, κατ' ἄλλο μὲν χρέος δήπουθεν, ἵνα δὲ μηδ' ἐν τοῖς φιλικοῖς ἔχοι τι πλέον ὁ Ἀμφιτρύωνος». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νοητέον τὸ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 204 «ὃς ἐν τῇ πόλει *κατὰ δή τι ἀναγκαῖον* ἐγεγόνει». Πρβ. Πλάτ. Νομ. σελ. 953 Β' «ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν *κατά τι δημόσιον* ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον» καὶ Παυσαν. Β', ιγ', 8 «ἐς Φλιοῦντα ἐλθεῖν *κατὰ δή τι ἴδιον*». Ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἐρρήθη Ὀρέστ. 150 «λόγον ἀπόδος *ἐφ' ὅ τι χρέος* ἐμόλετέ ποτε» καὶ ὑπὸ τοῦ Πινδάρου Ὀλυμπ. Α', 44 «ἦλθε καὶ Γανυμήδης Ζηνὶ τωὔτ' *ἐπὶ χρέος*», οὗ γίνεται ἐξήγησις ἐν τοῖς Σχολίοις ὧδε· «ΔΙΑ τὴν αὐτὴν χρείαν καὶ ἐπιθυμίαν». Ἴδε καὶ Ταφέλιον ἐν *Dilucid. Pindar.* Τόμ. Α', σελ. 29.

Ταῦτα προειπόντες περὶ τοῦ *κατὰ χρέος* μεταγράφομεν τὰ ὑπὸ τοῦ

Εὐσταθίου ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς εἰρημένα σελ. 1695, 5 «Ὅτι χρέος οὐ μόνον ἐπὶ ὀφειλῆς — ἀλλὰ καὶ τὸ χρειῶδες πρᾶγμα καὶ αὐτὴ ἡ χρεία, οἷον ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος. Τινὲς δὲ τὸ Τειρεσίαο κατὰ χρέος ἀντὶ τοῦ χρησμῴδημά φασιν». Ἂν τὸ *χρέος* δηλοῖ χρησμὸν ἢ μαντείαν, ὡς ἐκλαμβάνεται καὶ ἐν τῷ Ὁμηρικῷ Λεξικῷ τοῦ Ἐβελιγγίου, ἡ *κατά* ἐμφαίνει πάντως τέλος ἢ σκοπόν, ἂν δ' εἶνε ἰσοδύναμον τῷ *χρεία*, ὃ πολλῷ πιθανώτερον, δύναται τότε τὸ *κατὰ χρέος* νὰ νοηθῇ κάλλιστ' ἀντὶ τοῦ *χρείαν ἔχων* ἢ *χρῄζων*, *διὰ χρείαν* ἢ *ὑπὸ χρείας ἀναγκαζόμενος*. Πρβ. Ὀδυσσ. Λ, 164 «χρειώ με κατήγαγεν εἰς Ἀΐδαο ψυχῇ χρησόμενον Θηβαίου Τειρεσίαο» καὶ Α, 409 «ἢ ἑὸν αὐτοῦ χρεῖος ἐελδόμενος τόδ' ἱκάνει;». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡλιοδώρου Αἰθ. Β', 29 «τί δέ σε χρέος ἤγαγε; πάλιν ἠρώτων» καὶ Γ', 17 «τί χρέος ὄρθριόν σε ἄγει παρ' ἡμᾶς ἠρώτων» (Ἴδε καὶ Ἀρήνσιον ἐν *Beitr. z. Griech. u. Lat. Etym.* Μέρ. Α', σελ. 52 καὶ 75). Σημειωτέον δ' ὅτι λέγεται ἑλληνιστὶ *χρείαν ἔχω τινός* καὶ *χρεία μ' ἔχει τινός*, ᾧ ἐμφερὲς τὸ ἐν τοῖς Ἀχαρνεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 454 «τί δ', ὦ τάλας, *σε τοῦδ' ἔχει πλέκους χρέος*;». Ἔγραψε δ' οὕτως ὁ Βεντλήϊος ἀντὶ τοῦ «τί δ' ὦ τάλας γε τοῦδ' ἔχει πλέκους χρέος;». Εὑρέθη δὲ καὶ ἐν ἀντιγράφῳ τὸ ὑπὸ τοῦ Βεντληΐου γραφέν. Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1862, σελ. 446 ἀνέγνω «τί δ', ὦ τάλας *σύ*, τοῦδ' *ἔχεις* πλέκους χρέος;» (Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἀχαρν.* σελ. 63 καὶ 461).

Ἡ ἐκφορὰ *κατὰ χρέος* κεῖται καὶ ἐν τοῖς Ἁλιευτικοῖς τοῦ Ὀππιανοῦ βιβλ. Α', 583 «οὐδ' αἰεὶ προφανὴς πόρος ἄρσενος, ἀλλά οἱ εἴσω κέκρυπται, λεχέων δὲ *κατὰ χρέος* ἕλκεται», φέρεται δ' εἰς αὐτὸ τὸ σχόλιον τόδε· «εἰς χρῆσιν, τὴν χρείαν, κατὰ χρείαν, κατὰ χρῆσιν συνουσιασμοῦ». Τὸ *λεχέων κατὰ χρέος ἕλκεται* οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ *ὑπὸ χρείας* (*ὑπ' ἀνάγκης*) *τῆς συνουσίας ἕλκεται*.

Παρὰ Γεωργίῳ τῷ Παχυμέρει εἶνε εἰρημένον Τόμ. Β', σελ. 283, 15 «*κατὰ χρείαν* τῶν ἰατρευσόντων ἐκεῖθεν ἀπάρας πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου — μετῳκίζετο».

Οὐχὶ δ' ὀλιγάκις παραλαμβάνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ πρόθεσις *κατά* μετ' αἰτιατικῆς πτώσεως ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας, ἐφ' οἵας

τίθεται πολλάκις ἡ δοτικὴ πτῶσις ἢ ἡ πρόθεσις *διά* μετ' αἰτιατικῆς ἢ ἡ *ὑπό* ἢ *ἕνεκα* μετὰ γενικῆς ἢ ἡ μετοχή, οἷον *κατ' αἰτίαν*, *κατὰ φθόνον*, *κατ' εὔνοιαν*, *κατ' ἔχθραν*, *κατ' ἔχθος*, κτλ.

κατ' αἰτίαν. Αἰσχύλ. Προμ. 226 «ὃ δ' οὖν ἐρωτᾶτ', αἰτίαν καθ' ἥντινα αἰκίζεταί με, τοῦτο δὴ σαφηνιῶ». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 700 γ' «ἀλλὰ περὶ αὐτῆς διηπορεῖτο τῆς αἰτίας, καθ' ἣν τοῦτο πάσχει τὰ προσπίπτοντα τοῖς κέρασι τῶν βοῶν σπέρματα». Στράβ. σελ. 12, 22 Μειν. «τούτου διαφθαρέντος κατὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν». Ἰώσ. Τόμ. Α', σελ. 274, 13 «τῆς μὲν ἑτέρας ἐν τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 277, 23 «γνοὺς ὁ νεώτερος Ἀγρίππας — καθ' ἣν ἥκουσιν αἰτίαν». Ἡλιόδ. Αἰθ. Α', 33 «τὸν δὲ Θύαμιν ἐζώγρουν κατὰ τοιάνδε τινὰ αἰτίαν». Πρβ. καὶ Λιβάν. Ἐπιστ. 1062, σελ. 505 «τεύξεται δὲ διὰ τὸν τρόπον καὶ τοῦ γένους ἕνεκα — καὶ τῆς γε αἰτίας, καθ' ἣν ἥκει» καὶ Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Ε', σελ. 87 «τάχα γὰρ οὐκ ἀπὸ τῆς πληγῆς (ἐτελεύτησεν) — ἀλλὰ καθ' ἑτέρας αἰτίας, αἳ καὶ τοὺς ὑγιεινοτάτους τὰ σώματα πολλάκις ἐξαίφνης ἐπιθέμεναι διέφθειραν». Ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐρρήθη Ἠθικ. σελ. 675 ε' «ἡ πίτυς ἐζητεῖτο *καθ' ὃν λόγον* ἐν Ἰσθμίοις στέμμα γέγονε».

κατὰ φθόνον. Αἰσχύλ. Εὐμεν. 689 «ὅτ' ἦλθον Θησέως κατὰ φθόνον στρατηλατοῦσαι». Πλάτ. Γοργ. σελ. 457 δ' «χαλεπαίνουσί τε καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν». Ἴδε καὶ Δινδόρφιον ἐν *Λεξ. Αἰσχυλ.* σελ. 176.

κατ' εὔνοιαν. Ἀνών. Τραγ. Ἀποσπ. 82 «πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φρενῶν μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματ', ἀλλ' ἵνα κτέ.». Πρβ. καὶ Αἰσχύλ. Ἱκέτ. 940.

κατ' ὀργήν. Σοφοκλ. Τραχ. 932 «ἔγνω γὰρ τάλας τοὔργον κατ' ὀργὴν ὡς ἐφάψειεν τόδε». Σχολ. «συνεῖδεν ὡς ὀργισθεῖσα ἐπὶ τῷ ἠπατῆσθαι παρὰ τοῦ Νέσσου τὸ ἔργον τοῦτο διεπράξατο». Πρβ. καὶ Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', μβ', 2 «ἐκ τῆς *κατ' ὀργὴν* ἔριδος τὴν εἰς τοὔσχατον ὑπέμεινα βλάβην».

κατ' ἔχθραν (*κατὰ ἔχθραν*). Αἰσχύλ. Ἱκέτ. 335 «πότερα κατ' ἔχθραν ἢ τὸ μὴ θέμις λέγεις;». Ἀριστοφ. Εἰρ. 133 «ἦλθεν κατ' ἔχθραν ἀετοῦ πάλαι ποτέ». Θουκυδίδ. Δ', 24, 2 «μάλιστα ἐνῆγον οἱ Λοκροὶ τῶν Ῥηγίνων κατὰ ἔχθραν» καὶ Η', 51, 3 «δόξας δὲ

ὁ Ἀλκιβιάδης οὐ πιστὸς εἶναι ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν πολεμίων προειδὼς τῷ Φρυνίχῳ ὡς ξυνειδότι κατ' ἔχθραν ἀνατιθέναι» καὶ Η', 3, 1 «Οἰταίων τε κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν τῆς λείας τὴν πολλὴν ἀπολαβὼν χρήματα ἐπράξατο καὶ κτέ.». Πλούτ. Φαβ. Μαξ. Ζ', 3 ἐπάγοντος μάλιστα Μετιλίου καὶ παροξύνοντος οὐ κατὰ τὴν πρὸς Φάβιον ἔχθραν». Πρβ. καὶ Ἀππιαν. σελ. 809, 1 «κατὰ μὲν ἔχθραν ἰδίαν οὐδὲν ἐργασόμεθα» καὶ Πλούτ. Σύλλ. ΛΑ', 1 «ἀναιρουμένων πολλῶν καὶ κατ' ἰδίας ἔχθρας» καὶ Ἰώσηπ. Τόμ. Δ', σελ. 121, 10 «κατ' οἰκείων ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ἰουδαίων ἔχθρας ἐπὶ τὸ πολεμεῖν ὡρμημένων».

κατ' ἔχθος (*κατὰ ἔχθος*). Ἡρόδ. Η', 30 «οἱ γὰρ Φωκέες μοῦνοι —οὐκ ἐμήδιζον, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν—κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν», ὃ μεθερμηνεύει ῥωμαϊστὶ ὁ Βαλκενάριος *mulla alia de causa, quam quia oderant Thessalos*, καὶ Θ', 38 «προεθυμέετο κατά τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος». Θουκυδ. Α', 103, 3 «αὐτοὺς Ἀθηναῖοι δεξάμενοι κατ' ἔχθος ἤδη τὸ Λακεδαιμονίων ἐς Ναύπακτον κατῴκισαν» καὶ Δ', 1, 2 «ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακόσιοι ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας—οἱ δὲ Λοκροὶ κατὰ ἔχθος τὸ Ῥηγίνων» καὶ Ζ', 57, 5 «Πλαταιῆς δὲ καταντικρὺ Βοιωτοὶ Βοιωτοῖς (ἐμάχοντο) μόνοι εἰκότως κατὰ τὸ ἔχθος» καὶ 57, 7 «βουλήσει δὲ κατὰ ἔχθος τὸ Κορινθίων οὐχ ἧσσον εἵποντο». Πρβ. βιβλ. Α', 95, 4 «τοὺς ξυμμάχους τῷ ἐκείνου *ἔχθει* παρ' Ἀθηναίους μετατάξασθαι» καὶ βιβλ. Δ', 61, 3 «οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, ὅτι δίχα πέφυκεν, τῷ ἑτέρου *ἔχθει* ἐπίασιν» καὶ βιβλ. Β', 11, 2 «εὔνοιαν ἔχουσα *διὰ τὸ* Ἀθηναίων *ἔχθος* πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν» καὶ βιβλ. Γ', 101, 2 «ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς *διὰ τὸ* τῶν Φωκέων *ἔχθος* δεδιότες» καὶ βιβλ. Δ', 132, 1 «ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους *διὰ τὴν* τοῦ Βρασίδου *ἔχθραν*» καὶ βιβλ. Ζ', 57, 9 «Ἀργεῖοι μὲν γὰρ οὐ τῆς ξυμμαχίας *ἕνεκα* μᾶλλον ἢ τῆς Λακεδαιμονίων τε *ἔχθρας* καὶ τῆς παραυτίκα ἕκαστοι ἰδίας ὠφελίας Δωριῆς ἐπὶ Δωριέας (Δωριᾶς) μετὰ Ἀθηναίων Ἰώνων ἠκολούθουν» καὶ βιβλ. Α', 96, 1 «παραλαβόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν—ἑκόντων τῶν ξυμμάχων *διὰ τὸ* Παυσανίου *μῖσος*» καὶ βιβλ. Α', 25, 3 «ἅμα δὲ καὶ *μίσει* τῶν Κερκυραίων». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ

1880, σελ. 98 «Thucyd. II. 11. ἡ γὰρ Ἑλλὰς πᾶσα — προσέχει τὴν γνώμην εὔνοιαν ἔχουσα ΔΙΑ τὸ Ἀθηναίων ἔχθος. Thucydidea consuetudo est in tali re κατά ponere κατὰ φιλίαν, κατ' ἔχθος, κατ' ἔχθραν, κατ' ἀχθηδόνα, κατὰ διάφορον et similia complura. Magistelli sedulo annotant: ἡ *κατά* ἀντὶ τῆς *διά*, et hinc factum est ut διά nonnumquam in locum τῆς κατὰ irrepserit». Δυσπαράδεκτος ἡμῖν φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου κριτικοῦ. Ἰδίας μνείας ἄξιον νομίζομεν τὸ χωρίον τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Θ', 15 «τῶν Θηβαίων — ἔκειρε τοὺς χώρους, οὔτι *κατ' ἔχθος* αὐτῶν ἀλλ' ὑπ' *ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος*, ἔρυμά τε τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι κτέ.», ἀνθ' οὗ φέρεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ «ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος, *βουλόμενος* ἔρυμά τε τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι κτέ.». Ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1884, σελ. 381 παρέλαβε μὲν τὴν μετοχὴν *βουλόμενος*, ἐξήλειψε δὲ τὴν *ἐχόμενος*. Ἐγένετο δὲ χρῆσις τοῦ *κατ' ἔχθος* καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου Κάτ. Νεωτ. ΚΘ', 3 «δίκας ἐπάγοντος εἰς τὴν Πομπηίου χάριν μᾶλλον ἢ κατ' ἔχθος ἴδιον» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «Κοτυτώ: ὁ μὲν Εὔπολις κατ' ἔχθος τὸ πρὸς τοὺς Κορινθίους φορτικόν τινα δαίμονα διατίθεται». Πρβ. καὶ Σουίδ. «*Κατὰ τὸ πρὸς Ῥωμαίους ἔχθος* Λιβύων καὶ Γαλατῶν συνισταμένων».

κατ' ἔριν. Ἡρόδ. Ε', 88 «κατ' ἔριν τῶν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζονας ἢ προτοῦ».

κατὰ τὴν ἀδικίαν. Ἡρόδ. Ϛ', 136 «προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι». Ὁ Ἀβίχτης ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «*κατὰ τὴν ἀπόλυσιν*. κατὰ heisst hier *in bezug auf*, dagegen ist es im folgenden ζημιώσαντος δὲ *κατὰ* τὴν ἀδικίην *causal* zu fassen».

κατ' ἄλλο οὐδέν. Ἡρόδ. Α', 143 «ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, κτέ.» καὶ Θ', 109 «Ξέρξης δὲ παντοῖος ἐγίνετο οὐ βουλόμενος δοῦναι, κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, φοβεόμενος δὲ Ἄμηστριν», τουτέστι: δι' ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ' ἐφοβεῖτο Ἄμηστριν· ἤτοι: δι' οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν ἢ διότι ἐφοβεῖτο τὴν Ἄμηστριν.

κατὰ τοῦτο. Ἡρόδ. Β', 169 «πλήθεϊ δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ τοῦτο ἑσσώθησαν» καὶ Ε', 86 «εἰ ἕσσονες συγγιγωσκόμενοι

εἶναι τῇ ναυμαχίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν» καὶ ς', 65 «κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγεγόνεε» (Πρβ. καὶ βιβλ. Γ', 109 καὶ βιβλ. Ε', 3). Δημοσθέν. σελ. 373, 100 «ἐὰν μὲν οὖν κατορθοῖ τις, τιμήσεται καὶ πλέον ἕξει τῶν πολλῶν κατὰ τοῦτο» καὶ σελ. 416, 241 «καθ' αὑτοῦ συμβήσεται τούτῳ πεπρᾶχθαι, οὐ μόνον κατὰ τοῦθ', ὅτι παμμέγεθες σημεῖόν ἐστι τῶν πεπρεσβευμένων, ἀλλ' ὅτι καὶ κτέ.» καὶ σελ. 992, 26 «οὐ μόνον κατὰ τοῦτ' ἐκείνων πλεονεκτοῖεν ἂν εἰκότως, ὅτι καὶ γεγόνασι χρήσιμοι καὶ ἔσονται,ἀλλ' ὅτι καὶ κτέ.» (Ἴδε καὶ Ῥεδάντζιον ἐν *Πίν. εἰς Δημοσθ.* σελ. 94-5 ἐκδ. δ'). Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Δ', 9, 4 «κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν χωρήσας ἔταξε τοὺς ὁπλίτας ὡς εἴρξων», ὃ ἀντὶ τοῦ *διὰ τοῦτο* ἐξέλαβεν ὁ Δοβραῖος ἐν *Adversar*. Τόμ. Α', σελ. 60 «Tum κατὰ τοῦτο verto *quamobrem*,ut ἦλθες δὲ κατὰ τί Nub. 240» (Πρβ. Κρυγῆρον εἰς *Θουκυδ.* Δ', 9, 4). Ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐλέχθη βιβλ. Α', λγ', 1 «κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτο ξενιζόμενοι διετρέποντο», περὶ οὗ ἴδε Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb* σελ. 139, καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Γοργίᾳ σελ. 482 δ' «ἔγωγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι συνεχώρησε τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι». Ποιεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἄστιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. ΙΑ', σελ. 247 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «*κατ' αὐτὸ τοῦτο*. Heindorfius: *in hoc uno non laudo Polum*. Stallbaumius: *in hoc vel maxime non laudo Polum*. Immo est: *propter hoc ipsum* (vern. *oben desshalb*; *κατά* est enim *propter*, v *Matthiae*. Gram. gr. p. 1153)». Πρβ. καὶ Τόμ. Ι', σελ. 233 «*κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ'*: *hanc unam solam ob causam*, *quod* —». Τὸ *κατ' αὐτὸ τοῦτο* ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 438 «ξυμμαρτυρῶ σοι· καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτό γε ἀναξίου μὲν φωτὸς ἐξερήσομαι, κτέ.», μεθερμηνεύεται δ' ὑπὸ τοῦ Γ. Δινδορφίου ῥωμαϊστὶ ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 252: *hac ipsa occasione*, ἤ: *eum in finem*. Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 96.

κατὰ τοιόνδε. Ἡροδ. Δ', 48 «κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε» καὶ 50 «ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἔν τε θέρεϊ καὶ ἐν χειμῶνι ὁ Ἴστρος κατὰ τοιόνδε τι» καὶ 176 «περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἑκάστη φορέει κατὰ

τοιόνδε τι». Πρβ. καὶ βιβλ. ϛ', 1 «εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος *κατὰ κοῖόν τι* δοκέοι Ἴωνας ἀπεστάναι».

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα. Ἡρόδ. Ζ', 142 «κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γνῶμαι τῶν φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι».

κατὰ ξεινίην. Ἡρόδ. Β', 182 «ἐς μέν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος, ἐς δὲ Λίνδον *ξεινίης* μὲν οὐδεμιῆς *εἵνεκεν*» καὶ Ζ', 165 «κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην».

κατὰ φιλίαν. Θουκυδ. Α', 60, 2 «κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα οἱ πλεῖστοι ἐκ Κορίνθου στρατιῶται ἐθελονταὶ ξυνέσποντο» καὶ Γ', 95,1 «οἳ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἀείποτε φιλίαν ξυστρατεύσειν». Πρβ. καὶ βιβλ. Ζ', 57, 10 «καὶ Ἀκαρνάνων τινὲς ἅμα μὲν κέρδει, τὸ δὲ πλέον Δημοσθένους *φιλίᾳ* καὶ Ἀθηναίων *εὐνοίᾳ* ξύμμαχοι ὄντες ἐπεκούρησαν». Ἴδε καὶ Κυννῆρον ἐν *Διεξοδ. Γραμμ.* τῆς *Ἑλλην. Γλώσσ.* Τόμ. Β', σελ. 413 ἐκδ. β'.

κατὰ διαφοράν, κατὰ τὸ διάφορον. Θουκυδ. Ζ', 57, 11 «τῶν ἔξω Σικελίας Τυρσηνῶν τινες (ξυνεστράτευον) κατὰ διαφορὰν Συρακοσίων καὶ Ἰάπυγες μισθοφόροι» καὶ Β', 27, 2 «τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι κατά τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον καὶ ὍΤΙ σφῶν εὐεργέται ἮΣΑΝ».

κατὰ δύναμιν. Θουκυδ. Ε', 97 «κατὰ δύναμιν δὲ τοὺς μὲν περιγίγνεσθαι, ἡμᾶς δὲ φόβῳ οὐκ ἐπιέναι». Ἐν τοῖς Σχολίοις φέρεται «τοὺς δὲ μὴ καταστραφέντας ὑπὸ ἡμῶν οὐχὶ διὰ τὸ δίκαιον ἀλλὰ *δι' ἰσχὺν* μένειν ἐλευθέρους» Εἶπε δ' ὁ Θουκυδίδης καὶ «ὅμως δὲ *κατὰ τὸ δύνασθαι* ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο» (βιβλ. Β', 97, 4), οὐ πρὸς ἐξήγησιν εἶνε ἐν τοῖς Σχολίοις τεθειμένον τὸ *ΔΙΑ τὴν δύναμιν*. Ὁ Δοβραῖος ἐκλαμβάνει ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας τὴν πρόθεσιν ἐν *Adversar*. Τόμ. Α', σελ. 55 λέγων «κατὰ τὸ δύνασθαι puto significare, *the nobles were the more rapacious for the sake of obtaining influence with the King*». Τὴν γνώμην τοῦ Δοβραίου ἀποδοκιμάζει εὐλόγως ὁ Πόππος. Πρβ. καὶ Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb.* σελ. 139, σημ. 5.

κατὰ πενίαν, κατὰ κακίαν. Θουκυδ. Β', 37, 1 «οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων γέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κε-

κώλυται» καὶ 87, 3 «ὥστε οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἡσσῆσθαι προεγένετο».

κατὰ τὴν προενοίκησιν. Θουκυδ. Α', 25, 4 «κατὰ τὴν τῶν Φαιάκων προενοίκησιν τῆς Κερκύρας κλέος ἐχόντων τὰ περὶ τὰς ναῦς». Πρβ. καὶ Ἡλιόδ. Αἰθ. Η', 1 «Αἰγυπτίων δὲ καὶ τὰς Φίλας κατὰ τὴν προενοίκησιν τῶν παρ' ἑαυτοῖς φυγάδων ὡς ἂν δορυαλώτους (γρ. *δορIαλώτους*) ἑαυτοῖς προσνέμειν ἀξιούντων».

κατὰ τὴν νεότητα. Θουκυδ. Ε', 43, 2 «ὅτι — ἑαυτὸν κατά τε τὴν νεότητα ὑπεριδόντες καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν προξενίαν ποτὲ οὖσαν οὐ τιμήσαντες».

κατὰ στάσιν. Θουκυδ. Γ', 2, 3 «Τενέδιοι γὰρ ὄντες αὐτοῖς διάφοροι καὶ Μηθυμναῖοι καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν». Λυσ. κατὰ Νικομ. 13 «οὐ τῶν ἀδικημάτων ἕνεκα ἀλλὰ κατὰ στάσιν αὐτοὺς ἀπέκτειναν». Πρβ. καὶ Ἀπολλόδ. Γ', ιε', 5, 3 καὶ Κόνων. Διηγήσ. ΚΕ'.

κατ' ἐρημίαν. Θουκυδ. ς', 85, 3 «βούλονται ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ξυστήσαντες ὑμᾶς ὑπόπτῳ βίᾳ ἢ κατ' ἐρημίαν, ἀπράκτων ἡμῶν ἀπελθόντων, αὐτοὶ ἄρξαι τῆς Σικελίας».

κατ' ἔγκλημα. Θουκυδ. ς', 89, 2 «τῶν δὴ ἐμῶν προγόνων τὴν προξενίαν ὑμῶν κατά τι ἔγκλημα ἀπειπόντων, κτέ.» (Ἴδε Μαδβίγιον ἐν *Συντ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* σελ. 76 ἐκδ. β').

κατὰ φιλοτιμίας. Θουκυδ. Η', 89, 3 «κατ' ἰδίας δὲ φιλοτιμίας οἱ πολλοὶ αὐτῶν τῷ τοιούτῳ προσέκειντο».

κατὰ τὸ ὅμορον, *κατὰ τὸ νησιωτικόν*. Θουκυδ. ς', 88, 1 «τοῖς μὲν Ἀθηναίοις εὖνοι ἦσαν — τοῖς δὲ Συρακοσίοις ἀεὶ κατὰ τὸ ὅμορον διάφοροι» καὶ Ζ', 57, 7 «τῶν τε περὶ Πελοπόννησον νησιωτῶν Κεφαλλῆνες μὲν καὶ Ζακύνθιοι αὐτόνομοι μέν, κατὰ δὲ τὸ νησιωτικὸν μᾶλλον κατειργόμενοι».

κατὰ τὸ ἄφθαρτον καὶ ἀΐδιον. Πλούτ. Ἀριστείδ. ς', 3 «ζηλοῦν μὲν αὐτοὺς καὶ μακαρίζειν ἐοίκασι κατὰ τὸ ἄφθαρτον καὶ ἀΐδιον, ἐκπλήττεσθαι δὲ καὶ δεδιέναι κατὰ τὸ κύριον καὶ δυνατόν, ἀγαπᾶν δὲ καὶ τιμᾶν καὶ σέβεσθαι κατὰ τὴν δικαιοσύνην».

κατὰ τὴν παράστασιν καὶ τὴν ὁρμήν. Πολύβ. Ε', μη', 7 «κατὰ δὲ τὴν παράστασιν καὶ τὴν ὁρμὴν τὴν πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐρρίπτουν ἑαυτοὺς εἰς τὸν ποταμόν». Πρβ. καὶ βιβλ. Γ', ριε', 6 «αἱ δὲ τῶν

Ῥωμαίων σπεῖραι *κατὰ τὴν ἐκθυμίαν* ἑπόμεναι τούτοις κτέ.». Ἴδε Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präposit. bei Polyb.* σελ. 139.

κατὰ μανίαν. Ἀπολλόδ. Γ', ε', 2, 2 «ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἀγαύης κατὰ μανίαν ἐμελίσθη».

κατὰ μῆνιν. Ἀπολλόδ. Α', γ', 3, 1 «Κλειὼ δὲ Πιέρου τοῦ Μάγνητος ἠράσθη κατὰ μῆνιν Ἀφροδίτης» καὶ Β', ε', 9, 9 «συνεβεβήκει δὲ τότε κατὰ μῆνιν Ἀπόλλωνος καὶ Ποσειδῶνος ἀτυχεῖν τὴν πόλιν» καὶ Γ', ιδ', 4, 3 «αὕτη κατὰ μῆνιν Ἀφροδίτης—ἴσχει τοῦ πατρὸς ἔρωτα». Στράβ. σελ. 545, 5 «συμβῆναι δὲ τὸ πάθος κατὰ μῆνιν Ποσειδῶνος». Πρβ. Ἀπολλόδ. Α', θ', 2, 1 «Ἀθάμας δὲ ὕστερον *ΔΙΑ μῆνιν* Ἥρας καὶ τῶν ἐξ Ἰνοῦς ἐστερήθη παίδων» καὶ 16, 4 «ὁ δὲ εἴτε ἐπελθὸν ἄλλως εἴτε *ΔΙΑ μῆνιν* Ἥρας—τὸ χρυσόμαλλον δέρας ἔφη προσέταττον ἂν φέρειν αὐτῷ» καὶ Γ', ιδ', 3, 5 «αὗται δὲ *ΔΙΑ μῆνιν* Ἀφροδίτης ἀλλοτρίοις ἀνδράσι συνευναζόμεναι κτέ.». Ἔτι δὲ Γ', ιδ', 6, 8 «*ΔΙ' ὀργὴν* Ἀθηνᾶς ἐμμανεῖς γενόμεναι». Ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἐλέχθη Φοιν. 934 «παλαιῶν Ἄρεος *ἘΚ μηνιμάτων*», ὃ ἔθηκε καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ σελ. 244 δ' ἐκ τοῦ Εὐριπίδου παραλαβών.

κατὰ ζῆλον. Ἀπολλόδ. Β', δ', 12, 1 «συνέβη κατὰ ζῆλον Ἥρας μανῆναι». Πρβ. βιβλ. Β', δ', 5, 9 «Ἥρα δὲ *ΔΙΑ τὸν ζῆλον* Εἰλείθυιαν ἔπεισε τὸν μὲν Ἀλκμήνης τόκον ἐπισχεῖν, κτέ.». Τοῦ *κατὰ ζῆλον* ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ ὁ Πλούταρχος Ἠθικ. σελ. 676 ς' «ἐκ δὲ Νεμέας κατὰ ζῆλον ὁ τοῦ σελίνου στέφανος ξένος ὢν ἐπεισῆλθε δι' Ἡρακλέα» καὶ Θησ. ΚΕ', 4 καὶ ὁ Λουκιανὸς Δημών. 57. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἐλέχθη σελ. 832, 32 «κατά τε δὴ τὸν τοῦ ποιητοῦ ζῆλον καὶ κατὰ τὴν συγγένειαν τὴν ἀπὸ τῶν Αἰακιδῶν τῶν ἐν Μολοττοῖς βασιλευσάντων—ἐφιλοφρονεῖτο πρὸς τοὺς Ἰλιέας ὁ Ἀλέξανδρος».

κατ' ἄγνοιαν, κατὰ ἄγνοιαν. Ἀπολλόδ. Γ', δ', 4, 3 «ὑφ' ὧν κατὰ ἄγνοιαν ἐβρώθη». Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Ε', σελ. 66 «ἐπράχθη κατὰ ἄγνοιαν, οὐχ ἑκουσίῳ γνώμῃ». Στράβ. σελ. 436, 13 «τοιαύτη δ' οὖσα ὠλιγωρεῖτο πρότερον ἡ Ἰλλυρικὴ παραλία, τάχα μὲν καὶ κατ' ἄγνοιαν τῆς ἀρετῆς, τὸ μέντοι πλέον δι' ἀγριότητα τῶν ἀνθρώπων» καὶ σελ. 539, 16 «ὅπερ κατ' ἄγνοιάν τινες παρατρέπουσιν» καὶ σελ. 55, 15 καὶ σελ. 56, 2 καὶ 17. Πρβ. καὶ σελ. 55, 31 «μύθους παραπλέ-

κουσιν ἑκόντες οὐκ *ἀγνοίᾳ* τῶν ὄντων». Ἴδε καὶ Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb.* σελ. 139.

κατ' εὐγένειαν καὶ ἀρετήν. Πλούτ. Μαρκ. Α', 3 «οὐκ ἔχοντες — διὰ γῆρας ἀνάπαυσιν στρατειῶν ἀλλ' ἐπὶ στρατηγίας πολέμων κα. ἡγεμονίας κατ' εὐγένειαν καὶ ἀρετὴν ἀγόμενοι». Πρβ. καὶ Κλεομ. Γ', 1 «τῶν μὲν πλουσίων *καθ' ἡδονὰς ἰδίας καὶ πλεονεξίας* παρορώντων τὰ κοινά, τῶν δὲ πολλῶν διὰ τὸ πράττειν κακῶς περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπροθύμων καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν ἀφιλοτίμων γεγονότων».

κατ' αὐθάδειαν. Στράβ. σελ. 214, 15 «δυναστείας ἐπιπλοκὴν οὐκ ἐχούσας πρὸς ἀλλήλους κατ' αὐθάδειαν» («qui *ob fastum* coalescere invicem et consortia tueri non possent»). Πρβ. Πλούτ. Ἀλεξ. ΜΘ', 4 «οἱ δὲ *καθ' ὑπεροψίαν* (*καθ' ὑποψίαν*) ἤδη τοῦ Φιλώτου τραπόμενοι πρὸς ἕτερον κτέ.».

κατὰ πήρωσιν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ζ', κα', 7 «ὅσοι τε ἑκόντες καὶ ὅσοι ὑπὸ γήρως ἢ κατὰ πήρωσιν ἀπόλεμοι ἦσαν».

κατὰ πόθον. Ἀθήν σελ. 397 γ' «πολλοὺς παραγίνεσθαι κατὰ πόθον τῆς τῶν ὀρνίθων θέας». Ὑπόθ. Α' Βατρ. Ἀριστοφ. (Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 277, 1 Διδ.) «Διόνυσός ἐστι μετὰ θεράποντος Ξανθίου κατὰ Εὐριπίδου πόθον εἰς Ἅδου κατιών». Πρβ. καὶ Λιβάν. Ἐπιστ. 605, σελ. 290 «ἦλθεν ἐκ Φοινίκης παρ' ἐμὲ *κατὰ* λόγων *ἐπιθυμίαν*».

κατὰ δέος. Ἰώσ. Τόμ. Β', σελ. 37, 24 «κατὰ μέντοι γε δέος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλῦσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν». Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 46, 14.

κατ' ἀρρωστίαν. Ἰώσ. Τόμ. Β', σελ. 83, 15 «κατ' ἀρρωστίαν ἕπεσθαι μὴ δυνάμενον».

κατ' αἰδῶ. Ἰώσ. Τόμ. Β', σελ. 140, 12 «δέχονται δὲ αὐτὸν ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας κατά τε αἰδῶ τῆς τότε φυγῆς καὶ κατὰ τιμὴν τῆς προτέρας εὐπραγίας».

κατὰ χρείαν. Λιβάν. Ἐπιστ. 660, σελ. 315 «αὐτὸς δὲ κατὰ χρείαν τροφῆς ἔφασκες οἴκαδε τρέχειν». Τὸ παρὰ Ζωσίμῳ βιβλ. Δ', μη', 5 (σελ. 205, 24 Μενδ.) «τῆς δὲ ἀγνοεῖν εἰπούσης καὶ κατὰ ποίαν ἀφίκετο χρείαν» δύναται νὰ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ «ὑπὸ ποίας χρείας ἀναγκασθεὶς ἢ κινηθεὶς ἀφίκετο». Πρβ. καὶ Ἡλιόδ. Γ', 16 «ἐρομέ-

νου δὲ τοῦ ὑπηρέτου τίς ὁ κόπτων τὴν θύραν ἢ κατὰ ποίαν τὴν χρείαν». Ἀλλ' ἴσως εἶνε κάλλιον νὰ ἐκληφθῇ ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας, ὡς κεῖται παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Α', σελ. 156 «τῶν ἐμπόρων τε καὶ *καθ' ἱστορίαν ἢ χρείαν* εἰσαφικνουμένων». Ἴδε τὰ γεγραμμένα ἐν ἐν τῷ Ϛ' Μέρει, σελ. 282.

Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης λέγει (Λεξ. Βινδοβ.) σελ. 113,14 «Κατά: σημαίνει καὶ αἰτίαν. Κύπριος· κατὰ χρείαν μᾶλλον ἢ φιλοτιμίαν προήκοντα».

Πολλάκις ποιεῖται χρῆσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς ὁ Παυσανίας λέγων *κατ' ἔχθος* ἢ *κατὰ ἔχθος*, *κατὰ μῖσος*, *κατὰ φιλίαν*, *κατὰ συγγένειαν*, *κατὰ κῆδος*, κτλ.

κατ' ἔχθος, *κατὰ ἔχθος*. βιβλ. Α', λη', 8 «πολιτείας τε ἐπιθυμήσαντες παρὰ Ἀθηναίων καὶ κατ' ἔχθος τὸ Θηβαίων» καὶ βιβλ. Β', δ', 4 «Τελέστην μὲν κατὰ ἔχθος Ἀριεὺς καὶ Περάντας κτείνουσι» καὶ κϛ', 2 «ἀπεσχίσθησαν — Δηϊφόντης μὲν καὶ Ὑρνηθὼ κατ' ἔχθος τῶν Τημένου παίδων» καὶ Γ', δ', 5 «Δημάραρος μὲν δὴ κατὰ ἔχθος τὸ Κλεομένους καὶ οὐ σὺν τῷ δικαίῳ τῆς βασιλείας ἐπαύθη». Πρβ. καὶ βιβλ Γ', ι', 3 καὶ βιβλ. Δ', ιε', 8 καὶ βιβλ. Ε', δ', 9 καὶ κβ', 2 καὶ βιβλ. Θ', ζ', 2.

κατὰ μῖσος. βιβλ. Ι', ϐ', 1 «εἴτε Θεσσαλοὶ κατὰ τὸ ἐκ παλαιοῦ μῖσος — ἦσαν οἱ πράξαντες.

κατὰ φιλίαν. βιβλ. Ε', κζ', 7 «δῆλα δὲ ὡς οὗτος ὁ Λυκόρτας κατὰ φιλίαν ἀναθείη τοῦ Φόρμιδος» καὶ βιβλ. Ζ', θ', 4 «καί τι καὶ φρόνημα κατὰ φιλίαν προσειληφὼς τὴν Φιλοποίμενος» καὶ ιη', 6 «Πατρεῖς διέβησαν ἐς Αἰτωλίαν Ἀχαιῶν μόνοι κατὰ φιλίαν τὴν Αἰτωλῶν» καὶ βιβλ. Η', η', 6 «μετέσχον δὲ καὶ τοῦ ἐς Σικελίαν στόλου κατὰ Ἀθηναίων φιλίαν».

κατὰ συγγένειαν. βιβλ. Ζ', γ', 7 «ἐχόντων δὲ αὐτὴν ὁμοῦ τοῖς Κρησὶ Λυκίων καὶ Καρῶν τε καὶ Παμφύλων, Λυκίων μὲν κατὰ συγγένειαν τὴν Κρητῶν — Καρῶν δὲ κατὰ φιλίαν ἐκ παλαιοῦ πρὸς Μίνω» καὶ ιε', 5 «ἐς τὴν πόλιν ὑπ' αὐτῶν κατὰ συγγένειαν δή τινα παλαιὰν ἐδέχθησαν» καὶ βιβλ. Η', μθ', 7 «ἐπικουροῦντας κατὰ συγγένειαν Ἠλείοις» καὶ βιβλ. Θ', ε', 6 «Θήβας ὄνομα ἔθεντο κατὰ συγγένειαν τὴν Θήβης».

κατὰ κῆδος. βιβλ. Θ', ε', 7 «τήν τε ἁρμονίαν τὴν Λυδῶν κατὰ κῆδος τὸ Ταντάλου παρ' αὐτῶν μαθὼν κτέ.».

κατ' ἀξίωμα. βιβλ. Θ', ε', 4 «ἴσχυε μὲν καὶ αὐτὸς κατὰ γένους ἀξίωμα καὶ φιλίᾳ τοῦ βασιλέως» καὶ βιβλ. Ι', κ', 5 «ἡγεμονίαν οὗτοι κατ' ἀξίωμα εἶχον τὸ ἀρχαῖον».

κατὰ δέος. βιβλ. Ζ', γ', 9 «ἐς δὲ τὴν νῆσον διέβησαν δὴ κατὰ τὸ Περσῶν δέος».

κατὰ τοῦτο, *κατὰ τοιόνδε*. βιβλ. Ε', ζ', 3 «κατὰ τοῦτο οὖν, ὅτι τῇ Ἀρεθούσῃ τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ ὕδωρ μίσγεται, καὶ τοῦ ἔρωτος τὴν φήμην τῷ ποταμῷ πείθομαι γενέσθαι» καὶ βιβλ. Η', θ', 7 «τιμὰς δὲ ἐν Μαντινείᾳ κατὰ τοιόνδε ἔσχηκε».

κατ' ἄλλο οὐδέν. βιβλ. Γ', ιζ', 7 «ἁμαρτεῖν ἀδείας κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, φόνου δὲ ἄγος ἐκνίψασθαι μὴ δυνηθέντα» καὶ βιβλ. Η', ς', 5 «ἐπίκλησιν δὲ ἡ θεὸς ταύτην κατ' ἄλλο μὲν ἔσχεν οὐδέν, ὅτι δὲ ἀνθρώπῳ μὴ τὰ πάντα αἱ μίξεις, ὥσπερ τοῖς κτήνεσι, μεθ' ἡμέραν» καὶ βιβλ. Θ', ζ', 4 «Μιθριδάτῃ — προσεχώρησαν Θηβαῖοι κατ' ἄλλο — οὐδέν, τοῦ δὲ Ἀθηναίων δήμου φιλίᾳ» καὶ βιβλ. Ι', ζ', 8 «δάφνης δὲ στέφανος ἐπὶ τῶν Πυθίων τῇ νίκῃ κατ' ἄλλο μὲν — ἐστὶν οὐδέν, ὅτι δὲ τῆς Λάδωνος θυγατρὸς Ἀπόλλωνα ἐρασθῆναι κατέσχηκεν ἡ φήμη». Πρβ. καὶ βιβλ. Ι', ιβ', 7.

κατὰ αἰτίαν βιβλ. Ϛ', κε', 2 «ἀνθρώπων δὲ — μόνοι τιμῶσιν Ἅδην Ἠλεῖοι κατὰ αἰτίαν τήνδε» καὶ βιβλ. Ζ', θ', 6 «κατὰ αἰτίαν ταύτην ὑπὸ Ἀχαιῶν ἐκπεπτωκότας» καὶ βιβλ. Ι', κγ', 1 «ἡ πορεία κατὰ ταύτην μάλιστα ἐγίνετό σφισι βραδεῖα τὴν αἰτίαν» καὶ λζ', 4 «οὔτε κατὰ αἰτίαν ἥρωος οὔτε ἐπ' ἄλλῃ πέφυκεν ἐργάζεσθαι προφάσει». Πρβ. καὶ κε', 2 «ὁμοῦ Νέστορι ὁ Μενέλαος πλέων τότε κατὰ αἰτίαν ἀπελείφθη ταύτην, ἵνα μνήματος—ἀξιώσειε τὸν Φρόντιν».

καθ' ἥντινα αἰτίαν. βιβλ. Δ', κ', 9 «ἠρώτα καθ' ἥντινα αἰτίαν ἥκοι» καὶ βιβλ. Ε', κα', 7 «τὸ μὲν αὐτῶν δηλοῖ καθ' ἥντινα αἰτίαν ἀνετέθη τὰ ἀγάλματα» καὶ βιβλ. Ϛ', ιη', 3 «τὸν Ἀλέξανδρον πεπυσμένον καθ' ἥντινα αἰτίαν ἥκοι» καὶ βιβλ. Ζ', α', 6 «προδιηγησαμένῳ καθ' ἥντινα αἰτίαν τοῖς Λακεδαίμονα οἰκοῦσι καὶ Ἄργος — μόνοις Πελοποννησίων ὑπῆρξεν Ἀχαιοῖς καλεῖσθαι» καὶ δ', 10 «οὐ μέντοι ἐκεῖνό γε εἴρηκε, καθ' ἥντινα αἰτίαν Χῖοι τελοῦσιν ἐς Ἴωνας» καὶ ε', 5 «καθ' ἥντινα δὲ αἰτίαν, οὐδὲ αὐτοὶ τοῦτο οἱ Ἐρυ-

θραῖοι λέγουσιν» καὶ ιζ', 13 «διδάσκονταί ποτε οἱ Ἀχαιοὶ καθ' ἥντινα αἰτίαν στεφάνου τοῦ Ὀλυμπίασιν ἡμάρτανον». Πρβ. καὶ βιβλ. Ζ', ιθ', 1 καὶ βιβλ. Η', μγ', 1 καὶ βιβλ. Θ', λθ', 1. Ἐν βιβλ. Ζ', γ', 2 εἶνε γεγραμμένον «μανθάνει γὰρ παρὰ τῆς Μαντοῦς οἵτινές τε ἀνθρώπων ὄντες καὶ *κατὰ αἰτίαν ἥντινα* ἥκουσιν».

κατὰ ἀρχαιότητα. βιβλ. Ζ', ε', 5 «ἡσθείης δ' ἂν καὶ τῷ ἐν Ἐρυθραῖς Ἡρακλείῳ καὶ Ἀθηνᾶς τῷ ἐν Πριήνῃ ναῷ, τούτῳ μὲν τοῦ ἀγάλματος ἕνεκα, Ἡρακλείῳ δὲ τῷ ἐν Ἐρυθραῖς κατὰ ἀρχαιότητα». Πρβ. καὶ § 4.

κατ' ἀνδραγαθίαν. βιβλ. Ζ', α', 7 «μὴ — Τισαμενὸν ἐν κοινῷ βασιλέα ἕλωνται κατά τε ἀνδραγαθίαν καὶ γένους δόξαν». Πρβ. καὶ Ἡρόδ. Ε', 39 «εἶχε τὴν βασιληίην οὐ *κατ' ἀνθραγαθίην* σχὼν ἀλλὰ *κατὰ γένος*» καὶ 42 «εὖ τε ἠπίστατο *κατ' ἀνδραγαθίην* αὐτὸς σχήσων τὴν βασιληίην».

κατὰ ἁμαρτίαν. βιβλ. Θ', ε', 9 «ὡς δὲ — τὸν παῖδα ἀπέκτεινεν ἡ τεκοῦσα κατὰ δή τινα ἁμαρτίαν» («quum — puerum ipsa *ob certam noxam* mater peremisset»).

κατὰ πρόφασιν. βιβλ. Ζ', κε', 9 «ἀποδημοῦντες ἢ στρατείας ἕνεκα — ἢ κατὰ πρόφασιν ἄλλην». Πρβ. Πλούτ. Ἀντων. Α', 3 «τοῦ δὲ παιδαρίου καθ' ἑτέραν πρόφασιν ἐκποδὼν γενομένου, κτέ.» καὶ Σωζομεν. Ἐκκλ. Ἱστορ. Β', 27 (σελ. 196) «ἐθάρρησαν δὲ ταῦτα κατὰ πρόφασιν τοιάνδε» καὶ Διονύσ. Ἁλικαρν. Τεχν. Ῥητορ. Η', 11 «τῷ μὲν δοκεῖν δεικνὺς καθ' ἃς προφάσεις οὐ μενετέον αὐτῷ» καὶ Ἡροδ. Δ', 145 «ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος διὰ πρόφασιν, τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι» καὶ Ζ', 230 «οἱ μέν νυν οὕτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε» καὶ Δ', 135 «οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκεν κατελείποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδή, ὡς αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθῃσι» καὶ Θουκυδ. Ε', 31, 3 «ἔπειτα παυσαμένων διὰ πρόφασιν τοῦ πολέμου οἱ Ἠλεῖοι ἐπηνάγκαζον». Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι οὐδαμῶς ἡμῖν ἀρέσκει ἡ γνώμη, καθ' ἣν ἐπὶ τῆς πολλάκις καθ' ἑαυτὴν κειμένης αἰτιατικῆς *πρόφασιν* παραλαμβάνεται ἔξωθεν ἡ πρόθεσις *διά* ἢ *κατά* (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ.* σελ. 228-9). Ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος Ναβῆρος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1885, σελ. 58 ἐξαλείφει τὴν πρόθεσιν *κατά* ἐκ

τοῦ χωρίου τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α', 29 «ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα *κατὰ* θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας» λέγων «Dele praepositionem *κατά*, sicut recte legitur ex Homeri imitatione V 33: ἔπλωε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλήσποντον». Ὁμοίαν ῥῆσιν τῇ Ἡροδοτείῳ εὕρομεν παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1913 «διεξιὼν ἅπαντα τόπον *κατὰ πρόφασιν θεωρίας* δημοσιόν τε καὶ ἱερόν». Πρβ. καὶ Διογέν. Λαέρτ. Β', 52 «ἀφικομένου δὲ τοῦ Μεγαβύζου *κατὰ πρόφασιν τῆς πανηγύρεως*».

κατὰ συμφοράν. βιβλ. Ζ', κε', 5 «παρὰ τούτους σύνοικοι κατὰ συμφορὰν ἀφίκοντο ἐκ τῆς Ἀργολίδος». Πρβ. καὶ βιβλ. Η', μθ', 1 «φεύγων μὲν ἐκ Μαντινείας καὶ ἐν Μεγάλῃ πόλει κατοικῶν *κατὰ* τὴν οἴκοθεν *συμφοράν*», ὃ μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Σχουβάρτου καὶ τοῦ Οὐαλζίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Παυσανίου Τόμ. Γ', σελ. 231 εἰς τὸ «*μετὰ* τὴν οἴκοθεν συμφοράν».

Εὑρίσκεται καὶ τὸ *κατὰ τί* ἐνίοτ' ἐπ' αἰτιολογικῆς ἐννοίας εἰλημμένον, οἷον παρὰ Λυσίᾳ Κατηγ. Κακολ. 17 «κατὰ τί δὴ ταῦτα οὐκ ἐφυλαττόμην;» καὶ παρὰ Πλάτωνι Φαίδ. σελ. 61 ε' «κατὰ τί οὖν δή ποτε οὔ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι, ὦ Σώκρατες;» καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ περὶ τοῦ Θουκ. Χαρακτ. 15 «οὐκ ἔχω συμβαλεῖν κατὰ τί τὴν Λακωνικὴν προέκρινε τῆς Ἀττικῆς μᾶλλον» καὶ 32 «κατὰ τί δήποτε τούτους ἀγαθοὺς καλεῖ;». καὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ περὶ Συντάξ. σελ. 273, 23 «οἱ ἐπιζητήσαντες κατὰ τί οὐ περισπῶσιν» καὶ σελ. 275, 13 «οἱ ζητοῦντες κατὰ τί οἱ ὑποτακτικοὶ μέλλοντες οὐ περισπῶνται παρὰ Δωριεῦσι». Πρβ. καὶ Ἀθήν. σελ. 284 ε' (Ἴδε καὶ Σχαιφῆρον εἰς *Διονύσ. Ἁλικ. περὶ Συνθέσ. Ὀνομ.* σελ. 314). Ὁμοία χρῆσις ἐγένετο τοῦ *κατ' ὅ τι* ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Ϛ', 3 «ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεόμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος *κατ' ὅ τι* προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος — τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε». Πρβ. Ζ', 2 «ἐστασίαζον, ὁ μὲν Ἀρτοβαζάνης *κατότι* πρεσβύτατός τε εἴη παντὸς τοῦ γόνου καὶ ὅτι νομιζόμενα εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων κτέ.». Τῷ *κατότι* ἤτοι *καθότι* παραβλητέον τὸ *διότι*, ὃ καὶ αὐτὸ ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Α', 44 καὶ βιβλ. Γ', 55.

Ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις τοῦ Ἀριστοφάνους κεῖται στίχ. 559 «Α. Νὴ τὴν Ἀφροδίτην μακαρία τἄρ' ἡ πόλις ἔσται τὸ λοιπόν. Β. *Κατὰ τί*; Α. Πολλῶν οὕνεκα» καὶ στίχ. 604 «Α. Ἀλλ' οὐδέν τοι χρήσιμον ἔσται πάντως αὐτῷ. Β. *Κατὰ δὴ τί*; Α. Οὐδεὶς οὐδὲν πενίᾳ δράσει». Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐκκλησιαζουσῶν γράφει σελ. 154 «κατὰ τί; *Quamobrem*, vel. *quomodo?* Anglice, *in what respect?* Cf. 604. κατὰ δὴ τί;». Ἐν τῷ αὐτῷ δράματι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 543 «αἱ δὲ δὴ Λακωνικαὶ ᾤχοντο μετὰ σοῦ *κατὰ τί* χὴ βακτηρία;», ποιεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Βλαϋδέσιος τὴν παρατήρησιν τήνδε σελ. 154 «κατὰ τί. *Qua de causa*. Cf. Av. 916. κατὰ τί δεῦρ' ἀνεφθάρης. Pac. 192. Nub. 239. Pac. 133. κατ' ἔχθραν». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος ἐκλαμβάνει τὸ *ἥκεις δὲ κατὰ τί* καὶ ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας καὶ ἐπ' αἰτιολογικῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ὀρνίθων σελ. 372, 1178 καὶ σελ. 333. 916. Πρβ. καὶ Εἰρ. σελ. 152, 192. Ἴδε καὶ Τούπιον ἐν *Διορθώσ*. Τόμ. Γ', σελ. 126 Περὶ τοῦ *ἥκεις δὲ κατὰ τί* ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τῷ Δ' Μέρει (σελ. 263).

Ὁ Ἀριστοτέλης γράφει ἐν τοῖς μετὰ τὰ Φυσικὰ βιβλ. Δ', ιη', 3 (Τόμ. Β', σελ. 528, 34 Διδ.) «ὅλως δὲ τὸ καθ' ὃ ἰσαχῶς καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρξει· *κατὰ τί* γὰρ ἐλήλυθεν ἢ οὗ ἕνεκα ἐλήλυθε λέγεται καὶ *κατὰ τί* παραλελόγισται ἢ συλλελόγισται ἢ τί τὸ αἴτιον τοῦ συλλογισμοῦ» (Ἴδε Βονίτζιον εἰς *Ἀριστοτ. τὰ μετὰ τὰ Φυσ*. Τόμ. Β', σελ. 88). Ἄξια μνείας εἶνε καὶ τὰ ὑπ' Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως εἰρημένα ἐν τῷ περὶ Συνδέσμων (Βεκκ. Ἀν. σελ. 510, 1) «Τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρήμασι προσχρηστέον καὶ ἐπὶ τοῦ *διότι* καὶ ἔτι τοῦ *καθότι*· καὶ γὰρ ἡ *κατά* ἐν ἴσῳ παραλαμβάνεται τῇ *διά*, ὥς φαμεν *κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν* ἐν ἴσῳ τῷ *διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν*· *κατὰ τοῦτο ἐλήλυθα*, *διὰ τοῦτο ἐλήλυθα*. Οὕτως ἔχει καὶ ἡ εἰς καὶ ἡ πρός· πρὸς τί λυπῇ; διὰ τί λυπῇ; εἰς τοῦτο ἐλήλυθα, διὰ τοῦτο ἐλήλυθα». Πρβ. σελ. 499, 4 «ὥστε καὶ *κατὰ τοῦτο* ἀσύστατον τὸ ἀέκητι», ὃ δύναται νὰ νοηθῇ καὶ ἀντὶ τοῦ *ὡς πρὸς τοῦτο*. Πολλάκις δ' ὁ Ἀπολλώνιος ποιεῖται χρῆσιν τοῦ *καθό*, οἷον σελ. 497, 31 «καθὸ οὔποτε οἱ σύνδεσμοι τὴν Α στέρησιν ἀναδέχονται» καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ τοῦ *καθότι*. Περὶ τοῦ *πρὸς τί λυπῇ* καὶ τοῦ *εἰς τοῦτο ἐλήλυθα* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ. Θὰ διαλάβωμεν δ' ἐν οἰκείῳ τόπῳ καὶ περὶ τῆς χρήσεως μόνου τοῦ *τί* (*τίπτε*), ἄνευ προθέσεως, πρὸς δήλωσιν αἰτίας.

Παρατιθέμεθα ἃ ἔγραψεν ὁ Ἀβρέσχιος ἐν ταῖς εἰς Αἰσχύλον Παρατηρήσεσι καὶ ἃ ὁ Βυττεμβάχιος ἐν τῇ Κριτικῇ Βιβλιοθήκῃ.

Ἀβρέσχιος ἐν *Παρατηρ. εἰς Αἰσχύλ.* βιβλ. Α', σελ. 161 «κατὰ πρεσβείαν εἵλετο, ut κατὰ γῆρας ἀποθνήσκει Anton. Liberal. c. XXXIII. et XXXVII. et κατὰ τροφῆς ἔνδειαν c. XXXIX. Noster iterum vs. 689. ἦλθον Θησέως κατὰ φθόνον».

Βυττεμβάχιος ἐν *Βιβλιοθ. Κριτ.* Τόμ. Γ', Β', σελ. 49 «Ἠκολούθουν δὲ αὐτῷ κατὰ τὸ ξυγγενὲς σύμμαχοι προθυμότατοι Φράγγοι καὶ Σάξονες. Reprehendit Spanhemius Petavium vertentem κατὰ τὸ ξυγγενὲς *affinitatis nomine*, quod *ob cognationem*, *gentilitatem*, reddendum fuisset. Atqui in hoc non adeo argutandum erat, et Petavium reprehensione solvit usus Latinitatis. Potius monendum erat de forma Thucydidea. Ita enim L. VI. p. 474, D. Ed. Wechel: ἀξιοῦντες σφίσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς βοηθεῖν. L. I. p. 5, B: κατὰ τὸ ξυγγενές. p. 83, B: ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενές. L.III. p. 132, A. Quod item imitatus est Dionysius Hal. A. R. VI. p. 412: μέλλουσιν Ἀντιάται (γρ. *Ἀντιᾶται*) βοηθεῖν Κοριολανοῖς κατὰ τὸ συγγενές. I. p. 18. VIII. p. 485. Item communi forma διὰ τὸ συγγενές, I. p. 40». Πρβ. Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τόμ. Β', σελ. 667 «11. *propter*. A. 7, 3, 20. σύνθημα δ' εἶπον (Athenienses honoris causa) κατὰ τὴν συγγένειαν — Sic Π. 5,2, 11. in marg. Steph. κατὰ ταῦτα, probante Zeunio, ubi editi καὶ τὰ αὐτά. K I, 5. κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐθαυμάσθησαν» καὶ Δοβραῖον ἐν *Adversar.* Τόμ. Α', σελ. 105 «Si verum est προὐκαλοῦντο, legendum videtur καὶ κατὰ τὴν ὀλιγαρχίαν, *on the strength of* — ut alibi κατὰ τὸ ξυγγενές, etc.». Ὁ Θουκυδίδης φιληδεῖ τῇ ἐκφορᾷ *κατὰ τὸ ξυγγενές*, οἷον βιβλ. Α', 6, 3 «Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπὶ πολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχεν» καὶ βιβλ. Α', 95, 1 «ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενές» καὶ βιβλ. Γ', 86, 2 «τῆς δὲ Ἰταλίας Λοκροὶ μὲν Συρακοσίων ἦσαν, Ῥηγῖνοι δὲ κατὰ τὸ ξυγγενὲς Λεοντίνων» καὶ βιβλ. Ϛ', 6, 2 «Δωριῆς τε Δωριεῦσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς καὶ ἅμα ἄποικοι τοῖς ἐκπέμψασι Πελοποννησίοις βοηθήσαντες» καὶ βιβλ. Ϛ', 20, 3 «οὓς ἐλπίζω ἡμῖν κατὰ τὸ Λεοντίνων ξυγγενὲς προσέσεσθαι» καὶ βιβλ. Ϛ', 76, 2

«Λεοντίνων μὲν Χαλκιδέων ὄντων κατὰ τὸ ξυγγενὲς κήδεσθαι» καὶ βιβλ. ϛ', 88, 7 «λόγους ἐποιοῦντο ἀξιοῦντες σφίσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς βοηθεῖν» καὶ βιβλ. Ζ', 58, 3 «Κορίνθιοι δὲ — μόνοι παραγενόμενοι καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀμπρακιῶται κατὰ τὸ ξυγγενές» καὶ βιβλ. Η', 100, 3 «Ἀναξάνδρου Θηβαίου κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἡγουμένου». Ἐποιήσατο δὲ χρῆσιν ὁ Θουκυδίδης καὶ τοῦ *κατὰ ξυγγένειαν* βιβλ. Ζ', 57, 1 «οὐ κατὰ δίκην τι μᾶλλον οὐδὲ κατὰ ξυγγένειαν μετ' ἀλλήλων στάντες» καὶ βιβλ. ϛ', 50, 4 «Ἀθηναῖοι ἥκουσι Λεοντίνους ἐς τὴν ἑαυτῶν κατοικιοῦντες κατὰ ξυμμαχίαν καὶ ξυγγένειαν».

Ὁ Ματθίας λέγει ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμματ.* σελ. 1359 ἐκδ. γ' «*wegen*. Herod. 9, 37. κατὰ τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων, *wegen des Hasses, aus Hass gegen die Lacedämonier*. Vgl. 7, 142. Soph. El. 568. Antig. 174. Plat. Gorg. p. 474. D» καὶ ὁ Βερνάρδυς ἐν *Ἐπιστημ. Συντ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* σελ. 239 «ferner im Sinne *wegen* für viele meist poetische Stellen: Hesiod. fr. 73. ἀπειρέσιον κατὰ εἶδος. Soph. Trach. 230. κατ' ἔργου κτῆσιν, und wol auch El. 568. κατὰ σφαγάς. Arist. Pac. 133. κατ' ἔχθραν αἰετοῦ: von welcher Art noch Herodotus manches darbietet». Ἐξ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγράψαμεν φανερὸν ἐγένετο ὅτι πολλάκις μὲν ὁ Ἡρόδοτος ἐχρήσατο τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾷ, πολλάκις δ' ὁ Θουκυδίδης.

Ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 174 φέρεται «ἐγὼ κράτη δὴ πάντα καὶ θρόνους ἔχω γένους κατ' ἀγχιστεῖα τῶν ὀλωλότων», ᾧ ὅμοιον τὸ παρ' Ἰσαίῳ περὶ τοῦ Ἁγν. Κλήρ. 33 «εἰ μὲν κατ' ἀγχιστείαν τοῦ Ἁγνίου μετεῖναί φησι τῷ παιδὶ τοῦ ἡμικληρίου», ἐν δὲ τῇ Ἠλέκτρᾳ στίχ. 568 «οὐ κατὰ σφαγὰς ἐκκομπάσας ἔπος τι τυγχάνει βαλών», περὶ οὗ λέγει ὁ Ἐλλένδετος ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 371 ἐκδ. β' «sed nonne vulgata praeferenda: *cuius in caede gloriatus inverecunde locutus* est? Bernhardy l. c. p. 239 *caedis causa* interpretatur. Rectius autem quis *de caede* quam *propter caedem* gloriatur. Ὑπὸ τοῦ Ναυκίου γίνεται ἐξήγησις τοῦ *οὐ κατὰ σφαγὰς ἐκκομπάσας* διὰ τοῦ «*wegen* (eigentlich *bei*) *der Erlegung des Hirsches sich rühmend*». Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Ἠλ.* σελ. 104 καὶ 296.

Συχνάκις παραλαμβάνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ πρόθεσις κατά πρὸς δήλωσιν ὁμοιότητος ἢ συμφωνίας καὶ ἀκολουθίας, οἷον

κατ' ἄνθρωπον, καθ' Ἡρακλέα, κατὰ Νεῖλον, κατὰ τὸν πατέρα Ἅγνωνα, κατὰ πνιγέα, κτλ.

καθ' Ὅμηρον (κατὰ τὸν Ὅμηρον), κατὰ Φρῦνιν (τὰς κατὰ Φρῦνιν καμπάς), κατὰ Λυσίαν, κτλ. (Πρβ. Διόδ. Σικελ. Α', ε', 1 «ἀπὸ δὲ τῶν Τρωϊκῶν ἀκολούθως Ἀπολλοδώρῳ τῷ Ἀθηναίῳ τίθεμεν ὀγδοήκοντ' ἔτη πρὸς τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν»).

κατὰ κλέος (κατὰ κλέος ὃ πρὶν ἄκουον, κατὰ τὴν διαδεδομένην φήμην), κατὰ τὸν σὸν λόγον, κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν (κατά γε τὴν ἐμήν, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν), κτλ.

κατὰ στίβον, κατ' ἴχνος, κατὰ τὸν λαμπτῆρα (ἐπηκολούθει κατὰ τὸν λαμπτῆρα) κατὰ τὴν φωνήν (ὁ κροκόδειλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν), κτλ.

κατὰ ταῦτα, κατὰ ταὐτά (κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως, ὡσαύτως κατὰ ταὐτά), κατὰ τάδε (καττάδε), κατὰ τὰ πάτρια (καττὰ πάτρια, κατὰ τὰ πάτρια θύειν, κτλ.), κατὰ τὰ Σιμωνίδου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, κατ' ἄλλον τρόπον, κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, κτλ. (Πρβ. καὶ καθά, καθάπερ, ἰων. κατάπερ, καθαπερεί, καθαπερανεί).

κατὰ τὰς ὁμολογίας, κατὰ τὰς συνθήκας, κατὰ τὰ συγκείμενα, κατὰ τοὺς ὅρκους, κτλ. (Πρβ. Ἰσοκράτ. πρὸς Καλλίμ. 34 «ὥστ' οὐκ ἄξιον οὔτε κατὰ χάριν οὔτε κατ' ἐπιείκειαν οὔτε κατ' ἄλλο οὐδὲν ἢ κατὰ τοὺς ὅρκους περὶ αὐτῶν ψηφίσασθαι»).

κατὰ μοῖραν, κατ' αἶσαν, κατὰ κόσμον, κατὰ τρόπον, κατὰ τὸ προσῆκον, κτλ.

κατὰ ῥοῦν, κατὰ φύσιν, κατ' ἔθος (ἢ κατὰ φύσιν ἢ κατ' ἔθος), κατὰ συνήθειαν, κατὰ τὸ εἰωθός, κτλ. (Πρβ. Διογέν. Λαέρτ. Ζ', 87 «τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν» καὶ Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 312, 26 «Ὅτι θῦσαι οὐ σφάξαι, ὡς ὁ Τιμόθεος ὑπέλαβε καὶ Φιλόξενος, ὁμοίως τῇ ἡμετέρᾳ συνηθείᾳ, ἀλλὰ θυμιᾶσαι»).

κατὰ στάθμην, κατὰ μέτρον, κατὰ δύναμιν (καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι), κατὰ λόγον (σκοπεῖν κατὰ λόγον), κτλ.

κατὰ στοῖχον (= στοιχηδόν), κατ' εὐθυωρίαν, κατὰ κάθετον, κτλ.

κατὰ ψήφισμα, κατὰ νόμον, κτλ. (Πρβ. Δημοσθέν. σελ. 1100,67 «βουλευτέον ἐστὶν—τοῖς νόμοις ἀκολούθως». Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. Τόμ. Β', σελ. 1075 «καλῶς τε καὶ δικαίως καὶ ἀκολούθως τοῖς νόμοις» καὶ σελ. 1018 «καλῶς καὶ ἀκολούθως τοῖς νόμοις», οἷς ὅμοιον τὸ ἐν σελ. 695, 23 «συνλελαλήκασιν ὑπὲρ ἁπάντων ἀκολούθως τοῖς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένοις»).

κατὰ πρόσταγμα - κατὰ τὸ πρόσταγμα, κατὰ τὸ διάταγμα, κατὰ τὴν ὑφήγησιν, κατὰ παράδειγμα, κτλ. (Πρβ. Πλάτ. Πρωταγ. σελ. 326 γ' «ἡ πόλις αὖ τούς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν κατὰ παράδειγμα»).

κατὰ στοιχεῖον (κατ' ἀλφάβητον), κατὰ λέξιν, κτλ.

κατ' εὐχήν, κατὰ νοῦν (χωρεῖν κατὰ νοῦν, πράττειν κατὰ νοῦν), κτλ.

κατὰ δαίμονα, κατὰ θεόν, κατὰ τύχην, κατ' εὐτυχίαν (κατὰ συγκυρίαν, κατὰ περίστασιν), κτλ.

Ἐναντίαν ἔννοιαν τῆς ὑπὸ τῆς προθέσεως *κατά* δηλουμένης ἐμφαίνει *ἡ παρά*, *οἷον*

κατὰ μοῖραν — παρὰ μοῖραν,
κατὰ νόμον — παρὰ νόμον,
κατὰ φύσιν — παρὰ φύσιν,
κατὰ λόγον — παρὰ λόγον,
κατὰ γνώμην — παρὰ γνώμην,
κατὰ συνήθειαν — παρὰ συνήθειαν,
κατὰ τὸ εἰωθός — παρὰ τὸ εἰωθός,
κατὰ τὸ προσῆκον — παρὰ τὸ προσῆκον,
κατὰ τὴν βούλησιν — παρὰ τὴν βούλησιν,
κατὰ τὰς ὁμολογίας — παρὰ τὰς ὁμολογίας,

κατὰ τὰς συνθήκας — παρὰ τὰς συνθήκας,
κατὰ τοὺς ὅρκους — παρὰ τοὺς ὅρκους,

κτλ. Ὁ Δημοσθένης λέγει σελ. 581, 207 «*κατὰ τοὺς νόμους* δ' ἥντινα βούλει παρ' ἐμοῦ δίκην λάμβανε, ὧν δ' ἐγὼ *παρὰ τοὺς νόμους* ὑβρίσθην, μή μ' ἀφαιροῦ τὴν τιμωρίαν» καὶ σελ. 627, 20 «σκοπείσθω πότερον *παρὰ τοὺς νόμους ἢ κατ' αὐτοὺς* εἴρηται» καὶ ὁ Λυσίας κατὰ Φίλων. 29 «ὅτι οὐ *κατὰ τὸ προσῆκον* ἑαυτοῖς ἐβοήθησαν τῷ δήμῳ — ὅτι *παρὰ τὸ προσῆκον* ἑαυτῷ προύδωκε τὴν πόλιν» (Πρβ. καὶ κατ' Ἀλκιβ. Β', 6) καὶ ὁ Πυθαγόρειος Θεάγης παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. Α', 67 (Τόμ. Α', σελ. 24, 27 Μειν.) «ἁ δὲ *κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον* αὐτᾶς σύνταξις καὶ *παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον* παράβασις» καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος Τόμ. Ϛ', σελ. 161 «διάλυσις δὲ οὐδὲν ἦν ἄρα ἢ πρὸς τὴν κατὰ *φύσιν* ἑκάστων ἐπάνοδος· ὥστε κατὰ τὸ ἐναντίον ἡ σύνθεσις εἰς τὸ *παρὰ φύσιν* τὰ συνελθόντα βεβίασται». Ἐν δὲ τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται λ. *Καικίλιος* «περὶ τῶν *καθ' ἱστορίαν ἢ παρ' ἱστορίαν* εἰρημένων τοῖς ῥήτορσι». Πρβ. Ψευδαριστοτ. Ἠθικ. Εὐδ. Β', ζ', 8 (Τόμ. Β', σελ. 200, 3 Διδ.) «ἐγκρατεύεται δ' ὅταν πράττῃ *ΠΑΡΑ τὴν ἐπιθυμίαν ΚΑΤΑ τὸν λογισμόν*». Παρὰ τῷ Ἱπποκράτει Τόμ. Α', σελ. 405 κεῖται «τοῖσι μὴ *κατὰ λόγον* κουφίζουσι οὐ δεῖ πιστεύειν οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα *παραλόγως*». Εἶνε δ' ἀντὶ τοῦ *παραλόγως* παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΖ',β', σελ. 515 γεγραμμένον *παρὰ λόγον*. Ἐν τοῖς Ὀνειροκριτικοῖς τοῦ Ἀρτεμιδώρου φέρεται βιβλ. Α', 77 «στέφανον ἀναδεδέσθαι πεποιημένον ἐξ ἀνθέων τὸ μὲν καθόλου καὶ κοινὸν τῶν *κατὰ τὴν ὥραν* ἀγαθόν, τῶν δὲ *παρὰ τὴν ὥραν* πονηρόν» καὶ «οἱ δὲ ἐκ τῶν ἴων γεγονότες *κατὰ* μὲν *τὴν ὥραν* ἀγαθοί, *παρὰ* δὲ *τὴν ὥραν* μοχθηροί» καὶ «οἱ δὲ ἐκ τῶν ῥόδων *ΠΑΡΑ* μὲν *τὸν καιρὸν* πᾶσιν ἀγαθοὶ πλὴν τῶν νοσούντων». Εὖ ποιῶν δ' ὁ Ῥείσκιος μετέβαλε τὸ «ΠΑΡΑ μὲν τὸν καιρόν» εἰς τὸ «ΚΑΤΑ μὲν τὸν καιρόν».

Τῷ *κατὰ δύναμιν* ἀντίκειται οὐ μόνον τὸ *παρὰ δύναμιν* ἀλλὰ καὶ τὸ *ὑπὲρ δύναμιν*. Ὁμοίως λέγεται μὲν *κατὰ τὴν ἀξίαν*, λέγεται δὲ *παρὰ τὴν ἀξίαν* καὶ *ὑπὲρ τὴν ἀξίαν*. Πρβ. *κατ' αἶσαν - παρ' αἶσαν*· ἔτι δὲ *ὑπὲρ μοῖραν, ὑπὲρ μόρον* (ἢ *ὑπέρμορον, ὑπέρμορα*), *ὑπὲρ μέτρον*, κτλ. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ *πέρα τοῦ μέτρου* (καὶ *ἔξω τοῦ μέτρου*), κτλ.

Ἐν τῷ εἰς Ἑρμῆν Ὁμηρικῷ Ὕμνῳ στίχ. 431 κεῖται «τοὺς δὲ *κατὰ πρέσβιν* τε καὶ ὡς γεγάασιν ἕκαστος ἀθανάτους γεραίρων θεοὺς Διὸς ἀγλαὸς υἱός». Εἶπε δὲ καὶ ὁ Πλάτων Νόμ. σελ. 855 δ' «ὁ δικαστὴς ἑξῆς ἡμῖν ἐγγύτατα *κατὰ πρέσβιν* ἱζέσθω» καὶ σελ. 924 γ' «οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων (-μελέσθων) ἀεὶ *κατὰ πρέσβιν*». Πρβ. καὶ Αἰσχύλ. Πέρσ. 4 «*κατὰ πρεσβείαν* οὓς αὐτὸς ἄναξ Ξέρξης βασιλεὺς Δαρειογενὴς εἵλετο χώρας ἐφορεύειν». Ὁ Βλομφίελδος ποιεῖται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Αἰσχύλου Περσῶν σελ. 102 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Κατὰ πρεσβείαν. *Secundum senectutem*, vel, ut Schol. Hesychius, et Stanleius, *propter dignitatem*». Πρβ. Ματθίαν ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Ὁμηρ. Ὕμν.* σελ. 290. Ἐν τοῖς εἰς Αἰσχύλον Σχολίοις φέρεται σελ. 71, 13 Δινδ. «κατὰ πρεσβείαν: κατὰ τιμὴν αἱρεθέντες».

Φανερὸν δὲ παντὶ γίνεται ὅτι τῇ ἐννοίᾳ τῆς συμφωνίας ἢ ἀκολουθίας εὐκόλως παραβλαστάνει ἡ τῆς αἰτίας· διότι τὸ συμφώνως τινὶ γινόμενον οὐχὶ σπανίως κυβερνᾶται τρόπον τινὰ καὶ κανονίζεται εἰς τὰ τῆς γενέσεως ὑπ' αὐτοῦ παρέχοντος ἐνδόσιμον καὶ ἀφορμὴν ἢ διότι τὸ ἀποτέλεσμα παρομαρτεῖ συνήθως τῷ αἰτίῳ καὶ τὸ ἑπόμενόν τινι πολλάκις καὶ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶνε. Γνωστὸν δ' ὑπάρχει ὅτι παραλαμβάνεται ἐνίοτε τὸ *ἐπακολούθημα* ἐφ' ὁμοίου σημαινομένου καὶ τὸ *ἀποτέλεσμα* ἢ *συμπέρασμα*· ὅθεν λέγεται καὶ *κατ' ἐπακολούθημα*, περὶ οὗ γράφει ὁ πολὺς Κόβητος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 505: Σμικρόν τι πταῖσμα ἔξελέ μοι σελ. 429 ἐκ τούτων· «ἃ δὲ αὐτοὶ ἐξευρηκέναι φρυάττονται τούτων ὁ ἔλεγχος· κατεπακολούθημα δὲ καὶ περὶ τῆς ἐγκυκλίου καλουμένης παιδείας». Δίχα μοι διάτεμνε κατ' ἐπακολούθημα, οὕτω γὰρ τοῖς φιλοσόφοις λέγειν ἔθος, ὡς Κλήμης σελ. 331 «πάντων τῶν καλῶν αἴτιος ὁ θεός, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ προηγούμενον, τῶν δὲ κατ' ἐπακολούθημα» καὶ σελ. 434 «κατ' ἐπακολούθημα δ' αὖ τῆς ἐκλογῆς». Ἔστι δὲ τὸ Φραγκιστὶ λεγόμενον «par conséquent», καὶ πολλάκις τὸ ἐπακολουθεῖν, ἐπακόλουθος, -θως, -θία, -θητικός ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κείμενον εὑρήσεις. Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ τε ἁπλοῦ *ἀκόλουθος*, *ἀκολουθία*, *ἀκολουθεῖν*, κτλ. καὶ τοῦ συνθέτου *ἐπακόλου-*

θος, *ἐπακολουθία*, κτλ. θὰ διαλάβωμεν ἀκριβῶς ἀλλαχοῦ. Τοῦτο δ' ἐνθάδε μόνον λέγομεν, ὅτι παρὰ τῷ Στράβωνι φέρεται σελ. 224,25 «οὐδὲ τὸ τῶν μυῶν πλῆθος ἴδιον, *'ΑΦ' ΟΥ* καὶ λοιμικαὶ νόσοι πολλάκις *ἠκολούθησαν*».

Ὅταν λέγηται ὅτι γίνεταί τι *κατὰ φιλίαν*, μηνύεται μὲν συμφωνία ἢ ἀκολουθία, ἀλλὰ τοιαύτη ἀκολουθία, ἥτις ὀλίγον ἢ οὐδὲν διαφέρει τῆς σχέσεως αἰτιατοῦ καὶ αἰτίου. Ὅθεν τὸ *κατὰ φιλίαν* εἶνε παραστατικὸν ἐμφεροῦς ἐννοίας τῷ *φιλίᾳ* ἢ *διὰ φιλίαν* ἢ *ὑπὸ* (ἢ *ἕνεκα*) *φιλίας*. Πρβ. *φθόνῳ*-*ὑπὸ φθόνου*-*κατὰ φθόνον*-*διὰ φθόνον* καὶ *στάσει*-*διὰ στάσιν*-*κατὰ στάσιν* καὶ *ἀγνοίᾳ*-*ὑπ' ἀγνοίας*-*κατ' ἄγνοιαν* (-*δι' ἄγνοιαν*) καὶ *ἀνάγκῃ*-*ὑπ' ἀνάγκης* (-*ἐξ ἀνάγκης*)-*κατ' ἀνάγκην*. (Πρβ. Ἄστιον εἰς *Πλάτ*. Τόμ. ΙΑ', σελ. 791). Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι φέρεται Κύρ. Παιδ. Δ', γ', 7 «νῦν μὲν οὖν οὕτω ταῦτ' ἔχει κατ' ἀνάγκην» καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβλ. Ζ', κε', 6 «κατὰ ἀνάγκην δὲ ἐκλείπουσι Μυκηναῖοι τὴν πόλιν, ἐπιλιπόντων σφᾶς τῶν σιτίων».

Οἱ ὀνομαστοὶ Ὁλλανδοὶ φιλόλογοι *Herwerden* καὶ *Leeuwen* γράφουσιν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας σελ. 207 «Non multum differt (praepositio κατά) a διά in verbis κἂν τινι κατὰ τὸ γένος ἱερωσύνη γένηται 107, 5». Πρβ. Ἀπολλόδ. Α', η', 2, 7 «τὸ δέρας αὐτῇ (Ἑρχ. : *αὐτὴν*) ἀφείλοντο *κατὰ γένος* αὐτοῖς προσήκειν λέγοντες», κτλ. Παρὰ τῷ Λυσίᾳ ἀπαντᾷ ὑπὲρ τῶν τοῦ Νικ. Ἀδελφ. 6 «οὔτε *γένει* οὔτε οὐσίᾳ οὔθ' ἡλικίᾳ δοκῶν ἀνάξιος εἶναι τῆς πολιτείας μετασχεῖν» καὶ 11 «οἷς μάλιστα προσῆκε καὶ *διὰ γένος* καὶ διὰ πλοῦτον καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τιμᾶσθαι».

Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ κεῖται βιβλ. Δ', 99 «νομίζοντες τὴν μὲν Ὠρωπίαν — Ἀθηναίων *κατὰ τὸ ὑπήκοον* εἶναι», οὗ γίνεται ἐξήγησις ὑπὸ τοῦ Πόρτου ἑλληνιστὶ ὧδε· «διὰ τὸ ὑπήκοον, ὅτι τοῖς Ἀθηναίοις ὑπήκοος ἦν»· καὶ βιβλ. Α, 107, 7 «ἦλθον δὲ καὶ Θεσσαλῶν ἱππῆς τοῖς Ἀθηναίοις *κατὰ τὸ ξυμμαχικόν*» καὶ βιβλ. Β', 22, 3 «ἡ δὲ βοήθεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν *κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν* ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις» καὶ 101, 4 «μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι *κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν* καὶ ἐπὶ σφᾶς χωρήσωσιν» καὶ βιβλ. Γ', 3, 4 «αἳ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς *κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν* παροῦσαι» καὶ βιβλ. Δ', 61,4 «τοῖς γὰρ οὐδεπώποτε σφίσι *κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν* προσβοη-

θήσασιν κτέ.» καὶ βιβλ. Ε', 6, 2 «ὅπως παραγένοιτο στρατιὰ *κατὰ τὸ ξυμμαχικόν*» καὶ βιβλ. Ζ', 20, 1 «ἐς Ἄργος ἀφικομένῳ *κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν* παρακαλεῖν Ἀργείων ὁπλίτας ἐπὶ τὰς ναῦς» καὶ 33, 5 «τοὺς Μεταποντίους πείσαντες *κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν* ἀκοντιστάς τι ξυμπέμπειν κτέ.». Σημαίνει δὲ τὸ *κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν* συμφώνως ἢ ἀκολούθως τῷ συμμαχικῷ, ὡς ἐπετάττετο ἢ ἐπιτάττεται ὑπὸ τῆς συμμαχίας. Ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι εὐκόλως πολλάκις γίνεται μετάβασις ἢ μετάπτωσις ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς συμφωνίας ἢ ἀκολουθίας εἰς τὴν τῆς αἰτίας. Πρβ. Θουκυδ. Ζ', 57, 9 «Ἀργεῖοι μὲν γὰρ οὐ *τῆς ξυμμαχίας ἕνεκα* μᾶλλον ἢ τῆς Λακεδαιμονίων τε ἔχθρας καὶ τῆς παραυτίκα ἕκαστοι ἰδίας ὠφελίας». Ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις βιβλ. Ζ', 33 (σελ. 118, 24 Διδ.) φέρεται «Κατὰ τὸ ξυμμαχικόν: *συμφώνημα* δηλονότι, ἤγουν καθὼς ἀποτείνει ἡ συμμαχία». Τὸ «καθὼς *ἀποτείνει* ἡ συμμαχία» παράδοξον προσπῖπτον μεταβλητέον ἴσως εἰς τὸ «καθὼς *ἀπαιτεῖ* ἡ συμμαχία». Γελοιότατον δ' εἶνε τὸ *ξυμμαχικὸν συμφώνημα*. Ὁ Θουκυδίδης εἶπε *κατὰ τὸ ξυμμαχικόν*, ὡς *κατὰ τὸ νησιωτικὸν* καὶ *κατὰ τὸ ὅμορον*, ποιούμενος πολλάκις χρῆσιν τοῦ οὐδετέρου ἐπιθέτου ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ (Πρβ. Πόππον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Α', α', σελ. 168). Ὁ Σχαιφῆρος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Ἐλλείψεων συγγράμματος τοῦ Βοσίου σελ. 455 «Imo κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν ibi est ex noto Hellenismo, de quo supra ad v. Πρόσωπον, i. q. κατὰ τὴν ξυμμαχίαν. Sic Alciphron II. ep. 3 p. 236.ed.Bergl. ὧν οὔτε τὸ φιλικὸν βέβαιον, οὔτε τὸ διεχθρεῦον ἀκίνδυνον. i. e. ἡ φιλία, ἡ ἔχθρα» (Πρβ. καὶ σελ. 169 κἑξ. καὶ σελ. 420 καὶ σελ. 517). Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Θουκυδίδου ἐλέχθη βιβλ. Α', 107, 7 «ἦλθον δὲ καὶ Θεσσαλῶν ἱππῆς τοῖς Ἀθηναίοις *κατὰ τὸ ξυμμαχικόν*, οἳ μετέστησαν ἐν τῷ ἔργῳ παρὰ τοὺς Λακεδαιμονίους», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀριστείδου Τόμ. Α', σελ. 655 «Θετταλοί ποτε δεῦρ' ἐλθόντες ἱππεῖς *κατὰ συμμαχίαν* μετέστησαν παρὰ τὴν μάχην ὡς τοὺς Λακεδαιμονίους». Τοῦ *κατὰ συμμαχίαν* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. ϛ', 50, 4 «Ἀθηναῖοι ἤκουσι Λεοντίνους ἐς τὴν ἑαυτῶν κατοικιοῦντες κατὰ ξυμμαχίαν καὶ ξυγγένειαν». Πρβ. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 208,4 (σελ. 315-6) «Ἀχαιῶν οἱ διαβάντες κατὰ συμμαχίαν πρὸς βασιλέα Εὐμένη» καὶ

Ἰώσηπ. Τόμ. Γ', σελ. 320, 15 «σὺν ἱππόταις τε καὶ πεζοῖς κατὰ ξυμμαχίαν αὐτῷ παροῦσιν». Ἀλλὰ δύναται ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις νὰ ἐκληφθῇ ἐπὶ τελικῆς ἐννοίας τὸ *κατὰ συμμαχίαν*, ὡς κεῖται παρὰ τῷ Κανταχουζηνῷ Τόμ. Α', σελ. 295, 14 «ἧκεν εἰς Βυζάντιον κατὰ συμμαχίαν τῷ πρεσβυτέρῳ βασιλεῖ» καὶ σελ. 297, 4 «τοῖς κατὰ συμμαχίαν ἥκουσι Μυσοῖς». Πρβ. καὶ Πολύβ. Δ', νγ', 8 «οἱ δὲ Κνώσιοι—ἐπισπῶνται χιλίους ἐξ Αἰτωλίας ἄνδρας κατὰ συμμαχίαν» καὶ Φιλ. Ἰουδ. Τόμ. Ε', σελ. 66 «ἐγχωρίων τε καὶ τῶν κατὰ συμμαχίαν ἀφικνουμένων». Ὑπὸ τοῦ Κανταχουζηνοῦ ἐλέχθη Τόμ. Α', σελ. 298, 15 «εἰ — τοσούτους πέμψειε στρατιώτας *συμμαχήσοντας* τοῖς πολεμίοις» καὶ ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου βιβλ. ΙΓ', ξγ', 1 «ναύαρχος πεμφθεὶς σὺν τριάκοντα πέντε τριήρεσι Λακεδαιμονίοις *συμμαχήσων*», κτλ. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ κεῖται βιβλ. Ε', 81 «πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων *κατὰ τὴν συμμαχίην* τῶν Αἰακιδέων κτέ.», τουτέστιν ἀκολούθως τῇ ὑπεσχημένῃ συμμαχίᾳ τῶν Αἰακιδῶν ἤτοι πεποιθότων τῇ ὑπεσχημένῃ συμμαχίᾳ τῶν Αἰακιδῶν.

Ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἐν τῷ Κρατύλῳ εἰρημένον σελ. 409 α' «ἅλιος οὖν εἴη μὲν ἂν *κατὰ τὸ ἁλίζειν* εἰς ταὐτὸ τοὺς ἀνθρώπους — εἴη δ' ἂν καὶ ΤΩ περὶ τὴν γῆν ἀεὶ ΕΙΛΕΙΝ ἰών, ἐοίκοι δ' ἂν καὶ ὍΤΙ ποικίλλει ἰὼν τὰ γιγνόμενα ἐκ τῆς γῆς· τὸ δὲ ποικίλλειν καὶ αἰολεῖν ταὐτόν». Τὸ *αἰολεῖν* μετετύπωσεν ὁ Κόβητος εἰς τὸ *αἰόΛΛειν*.

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 651, 92 «Οἶμαι τοίνυν αὐτὸν κἀκεῖνον ἐρεῖν τὸν λόγον καὶ σφόδρα ταύτῃ ζητήσειν ἐξαπατᾶν ὑμᾶς, ὡς ἄκυρόν ἐστι τὸ ψήφισμα· προβούλευμα γάρ ἐστιν, ὁ δὲ νόμος ἐπέτεια κελεύει τὰ τῆς βουλῆς εἶναι ψηφίσματα· ὥστε, κἂν αὐτοῦ νῦν ἀποψηφίσησθε, ἥ γε πόλις φλαῦρον οὐδὲν πείσεται *κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο*». Ὁ Σχαιφῆρος γράφει ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Δ', σελ. 81 «κατά. Malim παρὰ, *per*, *propter*. Loquendi quidem mos id postulat, in scriptore quidem terso, cuiusmodi est Demosthenes: nam in alio minus emendato tantam diligentiam haud requisivero. Reisk. Tersum scriptorem dedecere praepositionem κατὰ sic usurpatam, seu vertas *quod attinet ad*, seu *secundum*, *ex*, eccui Reiskius persuadebit?». Ὁ Οὐηβῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατ' Ἀριστοκράτους

λόγῳ τοῦ Δημοσθένους σελ. 317 ἀντιλέγει τῷ Ῥεισκίῳ διὰ τῶνδε· «Deinde non debebat Reiskius παρὰ desiderare pro κατά; hoc enim *secundum* significans optimum est, illud h. l. ne graecum quidem, siquidem, quum proprie sit *iuxta* et hinc causae notionem adsciscat, significaret, *dum hoc psephisma valet*, quod abhorret a mente oratoris, cuius potius sententia haec est *dum non valet*». Ὁ Ῥείσκιος δοξάζων ὅτι τοῦ χωρίου ἡ ἔννοια εἶνε «τῇ γε πόλει οὐδενὸς κακοῦ αἴτιον γενήσεται τὸ ψήφισμα τοῦτο» προέκρινε τὴν διὰ τῆς προθέσεως *παρά* ἐκφορὰν «ἥ γε πόλις φλαῦρον οὐδὲν πείσεται *ΠΑΡΑ τὸ ψήφισμα τοῦτο*». Ἀλλ' ἥκιστα μεμπτὸν ἔργον θὰ ἐποίει ὁ Ῥείσκιος, ἂν ἐτήρει μὲν τὴν παραδεδομένην γραφήν, ἐξεδέχετο δὲ τὴν πρόθεσιν *κατά* ἐπ' αἰτιολογικῆς σημασίας (Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 287). Νέος Ἕλλην δύναται νὰ εἴπῃ «οὐδὲν κακὸν θὰ πάθῃ *ὡς ἐκ τοῦ ψηφίσματος τούτου*» ἢ «οὐδὲν κακὸν θὰ πάθῃ *ὅσον ἀφορᾷ* (ἢ *ὅσον ἀποβλέπει*) τὸ ψήφισμα τοῦτο». Πρβ. Διόδ. Σικελ. Ιϛʹ, ξγʹ, 1 «ἀνὴρ κατὰ μὲν τὴν στρατηγίαν καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐπαινούμενος, κατὰ δὲ τὴν πρὸς Φωκεῖς συμμαχίαν μόνην βλασφημούμενος» καὶ Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 45 αʹ «καὶ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν Λυσίου λόγον οὔτε κατὰ τὴν εὕρεσιν ἐπαινῶν καὶ τῆς ἀταξίας αἰτιώμενος ὅμως αὐτοῦ τὴν ἀπαγγελίαν ἐπαινεῖ» καὶ Διον. Ἁλικαρν. πρὸς Γναῖ. Πομπή. Ἐπιστ. 1 «οὐδ' ἂν τις ἔχοι κατ' αὐτὸ τοῦτο μέμψασθαί με τὸ μέρος, ὅτι τὸν ἐπιφανέστατον τῶν φιλοσόφων — ἐξετάζειν ἐπεβαλόμην» καὶ Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 25, 10 Τευβν. «ἐν μεγίστῳ κακῷ ἐστιν ὁ Αἴας τὸ μὲν κατὰ τὴν νόσον, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀπειλὴν τῶν βασιλέων», κτλ.

Παρατιθέμεθα ἐνθάδε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου γεγραμμένα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σύνταξιν σελ. 681, § 37 «Ὡσαύτως καὶ ἄλλων παρασχέσεων· ὡς εἰς τὸ *ἀνὰ ποταμόν*, π.χ. παρατηρεῖται ἡ ἔννοια τοῦ *ἄνω*, οὕτως εἰς τὸ *κατὰ ποταμὸν* ἡ ἔννοια τοῦ *κάτω*· τὸ *κατὰ ποταμὸν* εἶναι καὶ σύμφωνον μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ποταμοῦ· ἐκ τούτου ἡ ἰδέα τῆς συμφωνίας ἡ ὁποία, ἐντεῦθεν ὁρμωμένη ἔνθα κυριολεκτικῶς ἁρμόζει, ἐκτάνθη καὶ εἰς ἄλλα ἔνθα μόνον κατ' ἀναλογίαν ἠμπορεῖ νὰ ἁρμόσῃ, ὡς *κατὰ πατέρα*, *κατὰ μητέρα*, *κατὰ νόμον*, κτλ. ἔνθα ὁ νόμος θεωρεῖται ὡς ὑπογραμμὸς ἢ ὡς στάθμη κατὰ τὴν ὁποίαν

ἀντεξετάζονται αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς παραγώγου σχέσεως παράγεται πάλιν ἄλλη· ὁ συμφώνως, π χ. μὲ τὸ πάθος του ἐνεργῶν ἐνεργεῖ καὶ διὰ τὸ πάθος του, καὶ ἐκ τούτου ἡ ἰδέα τῆς αἰτιολογίας». Βδελυρώτατον εἶνε τὸ *ἐκτάνθη* ἀντὶ τοῦ *ἐξετάθη*. Πῶς δ' ἐκ τῆς τοπικῆς σημασίας ἀπετελέσθη ἡ τῆς συμφωνίας ἢ ἀκολουθίας καὶ ἐκ ταύτης ἡ τῆς ὁμοιότητος θὰ παραστήσωμεν σαφῶς ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

ΜΕΡΟΣ Ζ'.

Καθ' ἡμέραν.

Πολλάκις γίνεται ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων χρῆσις τοῦ καθ' ἡμέραν, ὃ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας σύνηθες ὑπάρχει ἰσοδυναμοῦν τῷ Ῥωμαϊκῷ quotidie. Ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ φέρεται καὶ τὸ κατ' ἦμαρ. Καταλέγομεν παραδείγματα τοῦ τε καθ' ἡμέραν καὶ τοῦ κατ' ἦμαρ.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 841 «ψυχὴν διδόντες ἡδονῇ καθ' ἡμέραν».

Σοφοκλ. Ἀποσπ. 329, 3 «ὧν ἐρᾷ καθ' ἡμέραν» καὶ 1019, 4 «προσλαμβάνειν δὲ δεῖ καθ' ἡμέραν ἀεί».

Σοφοκλ. Φιλοκτ. 797 «πῶς ἀεὶ καλούμενος οὕτω κατ' ἦμαρ κτέ. ;». Οἰδ. Κολ. 681 «θάλλει — ὁ καλλίβοτρυς κατ' ἦμαρ νάρκισσος».

Εὐριπ. Ἑκάβ. 317 «καθ' ἡμέραν κεἰ σμίκρ' ἔχοιμι». Μηδ. 1020 «παισὶ πόρσυν' οἷα χρὴ καθ' ἡμέραν». Ἀποσπ. 135,1 «ἢ που τὸ μέλλον ἐκφοβεῖ καθ' ἡμέραν» καὶ 286, 9 «τῶν εὐσεβούντων ἡσυχῇ καθ' ἡμέραν» καὶ 714, 2 «σμίκρ' ἂν θέλοιμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων κτέ.».

Εὐριπ. Ἑκ. 628 «ὅτῳ κατ' ἦμαρ τυγχάνει μηδὲν κακόν». Τρῳ. 392 «ἀεὶ κατ' ἦμαρ σὺν δάμαρτι καὶ τέκνοις ᾤκουν».

Θεοδέκτ. Ἀποσπ. 12, 5 «τοσῷδε μείζων γίγνεται καθ' ἡμέραν».

Ἀριστοφ. Ἱππ. 1101 «κριθὰςποριῶ σοι καὶ βίον καθ' ἡμέραν».

'Αντιφ. 'Αποσπ. 204, 9 Κοκκ. «ὅσ' ἂν καθ' ἡμέραν — εἰσαναλίσκων τύχῃ».

Φιλέτ. 'Αποσπ. 7, 2 «ἡδέως ζῆν τὸν βίον καθ' ἡμέραν».

'Επικράτ. 'Αποσπ. 2, 6 «τὸ καθ' ἡμέραν ὁρῶσα πίνειν κἀσθίειν μόνον».

Μένανδρ. 'Αποσπ. 174, 2 «τὸ κακὸν καὶ τἀγαθὸν καθ' ἡμέραν νέμειν ἑκάστῳ» καὶ 301, 2 «οὐ τῶν ἀναγκαίων καθ' ἡμέραν μόνον τιμὴν παρασχεῖν δυνατόν».

'Ιπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 425 «ὁκόσοισι ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην ῥίγεα γίγνεται, καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται».

Θουκυδ. Ϛ', 60, 2 «καθ' ἡμέραν ἐπεδίδοσαν μᾶλλον ἐς τὸ ἀγριώτερον» καὶ Ζ', 8, 1 «ὁρῶν καθ' ἡμέραν ἐπιδιδοῦσαν τήν τε τῶν πολεμίων ἰσχὺν κτέ.» καὶ 50, 3 «καθ' ἡμέραν τοῖς πᾶσι χαλεπώτερον ἴσχοντα».

Ξενοφ. Οἰκον. Θ', 9 «ὅσοις μὲν τῶν σκευῶν καθ' ἡμέραν χρῶνται οἱ οἰκέται». Κύρ. Παιδ. Γ', γ', 25 «προῆσαν τοσοῦτον καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν» καὶ Δ', 6', 37 «τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε» καὶ Η', ς', 11 «τὸν καλόν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ἐπιγεραίρειν». 'Ελλην. Ϛ', ε', 50 «ἑώρων ἐλάττονα τὴν στρατιὰν καθ' ἡμέραν γιγνομένην». περὶ 'Ιππ. Ε', 2 «ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ τετάχθαι τῷ ἱπποκόμῳ καθ' ἡμέραν τὴν κόπρον — ἐκφέρειν».

Λυσ. 'Απολ. Δωροδ. 3 «καθ' ἡμέραν ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύων καὶ ἀποδημῶν».

Πλάτ. Πρωτ. σελ. 318 γ' «εἰς ὅ τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται συγγιγνόμενος ἐκείνῳ».

Πολύβ. Ϛ', λδ', 8 «παραγίνεται δὲ καθ' ἡμέραν δύνοντος ἡλίου πρὸς τὴν τοῦ χιλιάρχου σκηνήν» καὶ ἀλλαχοῦ ("Ιδε Καιλκῆρον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Γ', σελ. 284-5).

Ποσειδών. παρ' 'Αθην. σελ. 540 γ' «ὑποδοχὰς ἐποιεῖτο καθ' ἡμέραν ὀχλικάς».

Πλούτ. 'Αράτ. ΙΖ', 3 «θέας ἐπετέλει καὶ πότους συνῆγε καθ' ἡμέραν». Πρβ. καὶ Ψευδοπλούτ. 'Ηθικ. σελ. 177 ς' «τοῦ θεραπεύοντος ἰατροῦ πάντως τι καθ' ἡμέραν αἰτοῦντος».

Διόδ. Σικελ. ΙΔ', ξγ', 1 «τὰ πράγματα καθ' ἡμέραν ἐγίνετο χείρω» (Πρβ. Καιλκῆρον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Γ', σελ. 285).

Στράβ. σελ. 813, 17 Μειν. «καθ' ἡμέραν τρόπον τινὰ σαλεύονται καὶ διίστανται» καὶ σελ. 1018, 1 «σίτησιν λαμβανόντων καθ' ἡμέραν πρόβατον» καὶ σελ. 1022, 5 «καθ' ἡμέραν δὲ εἰσιόντες ἐπᾴδουσιν».

Διοσκορίδ. Τόμ. Β', σελ. 65 «αἵ τε δριμυφαγίαι καὶ ἡ τοῦ ἀκράτου πόσις παραλαμβανέσθωσαν καθ' ἡμέραν».

Ματθ. Εὐαγγ. ΚϚ', 55 «καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμην διδάσκων».

Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 434, 10 Τευβν. «ἀλλ' αἰὲν ἐπ' ἤματι: ἀλλ' ἀεὶ καθ' ἡμέραν — ἐπινίσσεται ὁ Κηφισός».

Ἐν ἐπιγραφῇ Δωρικῇ παρὰ Καυήρῳ Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. 47, 111 (σελ. 38 ἐκδ. β') κεῖται «ὅπως — παρέχει ξύλα ξηρὰ καὶ ἱκανὰ τοῖς ἀλειφομένοις *κατ' ἁμέραν* ἀπὸ τετάρτας ὥρας ἕως ἑβδόμας».

Λέγεται καὶ ὁ *καθ' ἡμέραν βίος* (Σοφοκλ. Οἰδ. Κ. 1364. Εὐριπίδ. Ἠλ. 235 καὶ Ἀλκ. 788. Δημοσθέν. σελ. 298, 210), *ἡ τροφὴ ἡ καθ' ἡμέραν* (Ἰσοκράτ. Βουσ. 22), *τροφὴ ἡ καθ' ἡμέραν* (Ἀλεξ. Ἀποσπ. 141, 6. Ψευδοπλ. Ἐπιστ. σελ. 340 δ'), *ἡ καθ' ἡμέραν τροφή* (Φιλήμ. Ἀποσπ. 88, 6), *ἡ καθ' ἡμέραν τρυφή* (Μένανδρ. Ἀποσπ. 554, 1), *αἱ καθ' ἡμέραν δαπάναι* (Αἰσχίν. περὶ Παραπρ. 79), *τὰ καθ' ἡμέραν δαπανήματα* (Φιλήμ. Ἀποσπ. 96, 5), *τὰ συμπόσια τὰ πολλὰ καὶ καθ' ἡμέραν* (Ἀλεξ. Ἀποσπ. 156, 2), *αἱ συνουσίαι αἱ καθ' ἡμέραν* (Ἀνών. Κωμ. Ἀποσπ. 106, 9), *ἡ καθ' ἡμέραν δίαιτα* (Πλάτ. Νόμ. σελ. 762 ε'. Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. σελ. 359 α'. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 170 καὶ 173. Στράβ. σελ. 1023, 13. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 132 β') καὶ δωριστὶ *ἁ καθ' ἁμέραν δίαιτα* (Τίμ. Λοκρ. περὶ Ψυχ. Κόσμ. καὶ Φύσ. σελ. 103 β'), *δίαιτα ἡ καθ' ἡμέραν* (Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. σελ. 340 ε'), *τὸ καθ' ἡμέραν κέρδος* (Πλάτ. Νόμ. σελ. 831 γ'), *ἀλλαγὴ ἡ καθ' ἡμέραν* (Πλάτ. Νόμ. σελ. 742 α'), *τὰ καθ' ἡμέραν ἐπιτήδεια* (Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Δικαιογ. Κλήρ. 10), *τὰ καθ' ἡμέραν ἐπιτηδεύματα* (Θουκυδ. Β', 37, 2. Διον. Ἁλικαρν. περὶ Ἰσοκρ. 5), *τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον* (Θουκυδ. Γ', 37, 2), *τὰ καθ' ἡμέραν αἰκίσματα* (Λυσ. κατ' Ἀνδοκ. 26), *ἡ καθ' ἡμέραν ἀκρασία τοῦ βίου* (Δημοσθέν. σελ. 23, 18), *τὰ καθ' ἡμέραν ἀναγκαῖα* (Ἰάμβλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγ. Βί. 24), *αἱ καθ' ἡμέρην καταστάσιες* (Ἱπποκρ. Τόμ. Α', σελ. 413

Ἑρμ.), *ἀλφαὶ αἱ καθ' ἡμέραν* (Λυκόφρ. 1394). Κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ Θουκυδίδου εἰπόντος βιβλ. Α', 2, 2 «*τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς* πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν» ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἡλιοδώρου Αἰθ. Ϛ', 10 «*τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς* ῥᾷον εὐπορήσομεν».

Εὑρίσκεται τὸ *καθ' ἡμέραν* καὶ μετὰ μόνου τοῦ ἄρθρου προενηνεγμένον, πληθυντικῶς *τὰ καθ' ἡμέραν* καὶ ἑνικῶς *τὸ καθ' ἡμέραν* ἢ ποιητικῶς *τὸ κατ' ἦμαρ — τὸ κατ' ἆμαρ*, οἷον

Ἀλεξ. Ἀποσπ. 220, 9 «τὰ δὲ καθ' ἡμέραν τάδε». Μένανδρ. Ἀποσπ. 325, 13 «ὅταν λυπῇ τι τῶν καθ' ἡμέραν». Ξενοφ. Ἱέρ. Δ', 9 «ἔξεστι τὰς δαπάνας συντέμνειν εἰς τὰ καθ' ἡμέραν». Ἰσοκράτ. Βουσ. 20 «καὶ δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν καὶ διὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς» καὶ 39 «οἱ μὲν αὐτῶν ἀλῆται καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς κατέστησαν». Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Φιλοκτ.* σελ. 226.

Ἀριστοφάν. Ἱππ. 1126 «ἥδομαι βρύλλων τὸ καθ' ἡμέραν». Θουκυδ. Γ', 82, 2 «ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν». Ἰσοκράτ. Παναθην. 179 «ὥστ' ἐπιπόνως ἐργαζομένους μόλις ἔχειν τὸ καθ' ἡμέραν». Πλάτ. Πολιτ. σελ. 561 γ' «διαζῇ τὸ καθ' ἡμέραν οὕτω χαριζόμενος τῇ προσπιπτούσῃ ἐπιθυμίᾳ» καὶ Φαῖδρ. σελ. 240 β' «οἷς τό γε καθ' ἡμέραν ἡδίστοισιν εἶναι ὑπάρχει» καὶ Τιμ. σελ. 83 ε' «ὅσα — τοιαῦτα σῶμα τὸ καθ' ἡμέραν χεῖται καθαιρόμενον». Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. σελ. 331 β' «ἂν μέν μοι τὸ καθ' ἡμέραν ἔν τινι τρόπῳ δοκῇ ζῆν». Πολύβ. Δ', ιη', 2 «ποιεῖσθαι δὲ καὶ τὸ καθ' ἡμέραν τὴν δίαιταν ἐπὶ τῶν πυλώνων». Ἰώσ. Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΘ', α', 6 «μιαινόμενοι τὸ καθ' ἡμέραν αἵματι σφαγῆς καὶ βασάνου τῆς ἐκείνων». Ὁ Νίσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰωσήπου Τόμ. Δ', σελ. 218, 10 ἔγραψε «μιαινόμενοι τῷ καθ' ἡμέραν αἵματι κτέ.», ὅπερ ἥκιστ' ἐπαινετὸν ἡμῖν φαίνεται.

Σοφοκλ. Φιλοκτ. 1089 «τίπτ' αὖ μοι τὸ κατ' ἆμαρ ἔσται;» καὶ Ἀποσπ. 536, 1 «τὸ κατ' ἦμαρ ὅπως ἥδιστα πορσύνων». Εὐριπ. Ἠλ. 145 «οἷς ἀεὶ τὸ κατ' ἆμαρ διέπομαι» καὶ 181 «δακρύων δέ μοι μέλει δειλαίᾳ τὸ κατ' ἆμαρ» καὶ Ἴων. 123 «λατρεύων τὸ κατ' ἆμαρ».

Ὁ Ἄστιος γράφει ἐν τῷ Πλατωνικῷ Λεξικῷ Τόμ. Β', σελ. 32 «Cum artic. et praepos. κατὰ significat id quod *quotidianum* vel *diurnum* est, etiam *quod in diem* (h. e. in momentum) *durat*» καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Ι', σελ. 328 «*Τό γε καθ' ἡμέραν* est Latinorum *in diem*, quod non semper valet *quotidie*, sed *ad tempus* (nostrum *momentan* s. *auf Kurze Zeit*, *vorübergehend*, *für den Augenblick*)».

Προστίθεται δὲ πολλάκις τῇ αἰτιατικῇ *ἡμέραν* ἡ ἀντωνυμία *ἑκάστην*, οἷον *καθ' ἡμέραν ἑκάστην* ἢ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν* καὶ μετὰ τοῦ ἄνθρου *καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν* ἢ *κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην*.

Ἱπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 183 «ἐπαναδιδοῖ δὲ καὶ παροξύνεται καθ' ἡμέρην ἑκάστην». Θουκυδ. Β', 85, 4 «ὡς καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐλπίδος οὔσης ἀεὶ ναυμαχήσειν». Ἀλεξ. Ἀποσπ. 200, 6 «ὅλας δ' ἀφαιροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν». Λυσ. κατὰ Σιτοπ. 20 «μᾶλλον αἱροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν» καὶ κατ' Ἐργοκλ. 7 «ἐν τοῖς δεινοτάτοις κινδύνοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔσεσθε» καὶ κατὰ Νικομ. 2 «καθ' ἑκάστην δ' ἡμέραν ἀργύριον λαμβάνων τοὺς μὲν ἐνέγραφε, τοὺς δ' ἐξήλειφε» καὶ Ἀποσπ. 53, 4 Κοβ. «καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντα μὴ δύνασθαι τελευτῆσαι τὸν βίον». Ξενοφ. περὶ Ἱππ. Ε', 9 «βλάπτει δὲ τὰς ὁπλὰς ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βρέξις» καὶ Ἀπομν. Δ', 6', 12 «οὐκ ὀλίγα ἔστι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν» καὶ Ἑλλην. Β', α', 27 «ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν». Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 165 «αὕτη δὲ ἐπολιορκεῖτο καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπίδοξος ἦν ἁλῶναι». Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκράτ. 126 «ὑπόμνημα τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνιοῦσι». Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 260 γ' «καθ' ἑκάστην ἡμέραν μεθυσκόμενος». Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. Λ' «ἵνα κληροῦσθαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν ἐπιψηφιοῦντα». Πρβ. Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 270 ε' «τῶν δὲ ἡβώντων τὰ σώματα λεαινόμενα καὶ σμικρότερα *καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα ἑκάστην* γιγνόμενα» καὶ Στράβ. σελ. 56, 14 «δὶς τῆς παλιρροίας γινομένης *καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα*». Παραδείγματα τοῦ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν* ἐκ τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ ἐμνημόνευσεν ὁ Σχαιφῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Ἐλλείψεων συγγράμματος τοῦ Βοσίου σελ. 139. Πρβ. καὶ

Ἰώσηπ. Τόμ. Α', σελ. 205, 20 καὶ Φίλων Ἰουδ. Τόμ. Ϛ', σελ. 107 καὶ Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 270, 18 καὶ σελ. 444, 23 Τευβν., κτλ. Ἴδε καὶ Μειστερχάνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 192, 1562 ἐκδ. β'.

Ἰσοκράτ. Πλαταϊκ. 55 «ἄπολιν γενόμενον καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν κακοπαθεῖν» καὶ Εὐαγόρ. 43 «περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπιπτόντων». Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. ΚΖ' «ἐξῆν γὰρ τῷ βουλομένῳ Λακιαδῶν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐλθόντι παρ' αὐτὸν ἔχειν τὰ μέτρια». Κλημ. Ἀλεξανδρ. σελ. 70 «τὸ δὲ σήμερον καθ' ἑκάστην αὐτοῦ αὔξεται τὴν ἡμέραν». Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς εἰς Ματθ. σελ. 517 δ' «σοὶ δὲ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡμέραν διὰ τούτων τῶν μυστηρίων». Δημοσθέν. σελ. 247, 68 «κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην — τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ὑπομνήμαθ' ὁρῶσι» καὶ σελ. 310, 249 «τοὺς πρώτους χρόνους κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην ἐκρινόμην ἐγώ». Θουκυδ. Ϛ', 63, 2 «κατά τε τὴν ἡμέραν ἑκάστην προϊοῦσαν ἀνεθάρσουν μᾶλλον». Πρβ. Ἀριστοφ. Πλούτ. 1031 «οὔκουν *καθ' ἑκάστην* ἀπεδίδου *ΤΗΝ νύκτα* σοι;» καὶ Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 25 «ὃς *καθ' ἑκάστην πρυτανείαν* ἀπελογίζετο τὰς προσόδους τῷ δήμῳ» καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. ΜΖ' «οὓς δεῖ *κατὰ πρυτανείαν ἑκάστην* καταβάλλειν» καὶ ΜΗ' «τοὺς λογιουμένους ταῖς ἀρχαῖς *κατὰ ΤΗΝ πρυτανείαν ἑκάστην*» καὶ ΞΑ' «ἐπιχειροτονία δ' αὐτῶν ἐστι *κατὰ ΤΗΝ πρυτανείαν ἑκάστην*»· ἔτι δὲ ΜΖ' «γραμματεῖον *κατὰ ΤΗΝ καταβολὴν ἑκάστην* ποιήσαντες» καὶ ΞΓ' «βακτηρίαι παρατίθενται *κατὰ ΤΗΝ εἴσοδον ἑκάστην*». Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου κεῖται σελ. 277 α' «πολλῶν δ' ὄντων τῶν ἰχθύων, οὓς *κατὰ ΤΑΣ ἑκάστας ὥρας* ἐνδαινύμεθα» ἀντὶ τοῦ *κατὰ ΤΑΣ ὥρας ἑκάστας*.

Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους περὶ τῶν ἐν τοῖς ἄνω παρατεθειμένων ἐξ αὐτοῦ χωρίων Τόμ. Β', σελ. 152 «Κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην: Διὰ τὴν ἀσυνήθη χρῆσιν τοῦ ἄρθρου ἐν τοῖς τοιούτοις, γράφειν οὐκ ἀλόγως δεῖν οἴεται Οὐόλφιος, Καθ' ἑκάστην ἡμέραν» καὶ σελ. 230 «Καθ' ἑκάστην *τὴν* ἡμέραν: Ἀστερίσκοις διαλαβεῖν ᾠήθην δεῖν τὸ ἄρθρον, ὡς περιττόν. εἰκὸς γὰρ ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ Ἑκάστην γεννηθῆναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ.

194) διττῇ ἐνετύχομεν γραφῇ, Καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, καί, Καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν. Εὕρηται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν ὀλίγοις πάνυ Ἰσοκράτους χωρίοις ἡ ἔναρθρος αὕτη γραφή, μακρῷ πλειόνων οὐσῶν τῶν ἀνάρθρων» (Πρβ. καὶ σελ. 142). Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ἀποδοκιμαζομένη ἐκφορὰ ἀπαντᾷ πολλάκις παρὰ τῷ Ἰσοκράτει ἐν ἄλλοις μὲν τόποις κατὰ τὴν κοινὴν γραφήν, ἐν ἄλλοις δὲ κατὰ τὴν ἐν ταῖς νέαις ἐκδόσεσιν εὐλόγως ἐγκεκριμένην, οἷον

Β', 2 «περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθαι τὴν ἡμέραν» καὶ 11 «περὶ ὧν ὑμεῖς καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν».

Δ', 78 «περὶ τῶν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων» καὶ 128 «ἐπὶ μὲν τοὺς Ἕλληνας καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν στρατευομένους».

Ϛ', 65 «ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν γιγνομένας» καὶ 79 «τοὺς δ' αὑτῶν ὁρῶσι καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς ὄντας».

Ζ', 40 «ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων» καὶ 69 «τοὺς — ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν προστάττοντας ἡμῖν».

Η', 20 «καθ' ἑκάστην δὲ τὴν ἡμέραν πρὸς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν».

Ι', 56 «τῷ ποιεῖν ἡμᾶς εὖ καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν».

ΙΒ', 211 «ἐκεῖνοι γὰρ καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν εὐθὺς ἐξ εὐνῆς ἐκπέμπουσι τοὺς παῖδας».

ΙΘ', 30 «πυνθανομένη δὲ καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ὡς διέκειτο».

Ἐπιστ. Ε', 4 «περὶ τὰς πράξεις τὰς προσπιπτούσας καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν» καὶ Ϛ', 9 «τότ' ἤδη τὰς πράξεις τὰς καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν σκεπτέον».

(Ἴδε Βαιτῆρον εἰς *Ἰσοκρ. Πανηγυρ.* σελ. 23. Πρβ. καὶ Βενσελῆρον εἰς *Ἰσοκρ. Ἀρεοπαγ.* σελ. 252 καὶ 350). Ἐν ταῖς εἰς Ματθαῖον Ὁμιλίαις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου φέρεται σελ. 769 ε' «*καθ' ἑκάστην ἡμέραν* συνῆν ἐκεῖνος τῷ μὴ ἔχοντι ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι (κλίνῃ) καὶ *καθ' ἑκάστην* ἐπαιδεύετο *ΤΗΝ ἡμέραν* δι' ἔργων, κτέ.». Παρατηρήσεως ἄξιον εἶνε ὅτι ἔκειτο ἄλλοτε παρὰ τῷ Ἰσοκράτει Λόγ. Γ', 22 «οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις καὶ τοῖς *καθ' ἡμέραν* γιγνομένοις αἱ μοναρχίαι διαφέρουσιν ἀλλὰ καὶ κτέ.», ἀνθ' οὗ ὁ Κοραῆς ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ Στοβαίου παραλαβὼν «τοῖς

καθ' *ἡμέραν ἑκάστην* γιγνομένοις»· ἔγραψε δ' ἐν ταῖς Σημειώσεσι (σελ. 26) τάδε· «Καθ' ἡμέραν ἑκάστην: Ἡ γραφὴ ἐκ τοῦ Στοβαίου (σελ. 323), ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Καθ' ἡμέραν, ἀνθ' οὗ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην, καθὰ καὶ ἐν τῷ Εὐαγόρᾳ (σελ. 197)». Ἡ γνησία γραφὴ εἶνε *κατὰ ΤΗΝ ἡμέραν ἑκάστην*, ἣν βλέπει τις καὶ ἐν Λόγ. Β', 9 «τὰ συμπίπτοντα κατὰ ΤΗΝ ἡμέραν ἑκάστην» καὶ Λογ. Η', 129 «τῶν κατὰ ΤΗΝ ἡμέραν ἑκάστην ἀναγκαίων» καὶ Λόγ. ΙΒ', 30 «τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ ΤΗΝ ἡμέραν ἑκάστην προσπίπτουσι» (Πρβ. Βαιτῆρον εἰς *Ἰσοκράτ. Πανηγυρ.* σελ. 23). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτου σελ. 110 καὶ 415 ἀπαρεσκόμενος τῇ μετὰ τοῦ ἄρθρου προενηνεγμένῃ αἰτιατικῇ «καθ' ἑκάστην ἀπεδίδου ΤΗΝ νύκτα» εἴκασε «καθ' ἑκάστην *δῆτ'* ἀπεδίδου νύκτα» ἢ «καθ' ἑκάστην ἀπεδίδου *τι* νύκτα». Ἡ παραδεδομένη γραφὴ ἔχει ὑγιέστατα.

Ἡ ἐκφορὰ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν*, παραλειπομένου τοῦ ὀνόματος, γίνεται *καθ' ἑκάστην*. Γρηγόριος ὁ Κορίνθου λέγει ἐν τῷ περὶ Διαλέκτων σελ. 33 Σχαιφ. «Ἁπλῶς δὲ αἱ ἐλλείψεις τῶν Ἀττικῶν μὲν ἴδιαι, οἷον *καθ' ἑκάστην*· λείπει γὰρ *ἡμέραν*· ἐν βραχεῖ· λείπει γὰρ καιρῷ ἢ λόγῳ». Ἴδε καὶ Σχαιφῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Ἐλλείψεως συγγράμματος τοῦ Βοσίου σελ. 139 καὶ 179. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται «*Καθ' ἑκάστην*. Καθέκαστα δὲ ἐπίρρημα». Πρβ. καὶ «*Ἀν' ἑκάστην*: καθ' ἑκάστην. Ὅτι Φαμέας τις Καρχηδόνιος δεινὰ διατίθησι Ῥωμαίους ἀν' ἑκάστην· ἡμέραν».

Ὁμοίας ἐννοίας τῷ *καθ' ἡμέραν* ἢ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν* ἔχεται τὸ *ἑκάστης ἡμέρας*. Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου κεῖται σελ. 246 γ' «Ὁ δ' αὐτὸς παράσιτον ἀκούσας ὑπὸ γραίας τρεφόμενον συγγινόμενόν τε αὐτῇ *ἑκάστης ἡμέρας*.

νῦν πάντα, φασί, γίγνεθ'· ἡ μὲν γὰρ οὐ κύει (κυεῖ),
ἐν γαστρὶ δ' οὗτος λαμβάνει καθ' ἡμέραν».

Ὁ Γαληνὸς λέγει Τόμ. Ζ', σελ. 354-5 «πρὸς τὸν *καθ' ἡμέραν* παροξυνόμενον» καὶ «τὸν *καθ' ἑκάστην ἡμέραν* παροξυνόμενον» καὶ «ὁ μὲν *ἑκάστης ἡμέρας* παροξυνόμενος».

Ὁ Σοφοκλῆς ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ *κατ' ἦμαρ* (*κατ' ἆμαρ*) πρὸς δήλωσιν τοῦ *κατὰ τὴν ἡμέραν τήνδε* ἢ *κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν νῦν* ἐν Οἰδ. Κ. 1079 «τελεῖ, τελεῖ Ζεύς τι κατ' ἆμαρ». Εἶνε δ' εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους καὶ *καθ' ἡμέραν τὴν νῦν* ἔν τε τῷ δράματι τούτῳ στίχ. 3 καὶ ἐν τῷ Αἴαντι στίχ. 801. Πρβ. καὶ στίχ. 753 «εἶρξαι *κατ' ἦμαρ* τοὐμφανὲς *τὸ νῦν τόδε*». Ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ στίχ. 170 φέρεται «*μίαν καθ' ἡμέραν* ὤλοντο» καὶ ἐν τῷ Ἀγαμέμνονι τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 668 «*λευκὸν κατ' ἦμαρ* — ἐβουκολοῦμεν φροντίσιν νέον πάθος». Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ καὶ «ἀγὼ *κατ' ἦμαρ καὶ κατ' εὐφρόνην* ἀεὶ θάλλοντα μᾶλλον ἢ καταφθίνονθ' ὁρῶ (Ἠλ. 259), ᾧ παραβλητέον τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου λεχθὲν «σέβας ἀστῶν φόβος τε συγγενὴς τὸ μὴ ἀδικεῖν σχήσει *τό τ' ἦμαρ καὶ κατ' εὐφρόνην* ὁμῶς» (Εὐμεν. 695). Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Ἠλέκτρ.* σελ. 56. Ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις φέρεται σελ. 77, 15 Τευβν. «πάννυχα καὶ φαέθοντ': *κατὰ νύκτα καὶ ἡμέραν*».

Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει (Λεξ. Βινδ.) σελ. 120, 1 «*Λουόμενος τῆς ἡμέρας πολλάκις*: ἀντὶ τοῦ *καθ' ἡμέραν πολλάκις*».Πρβ. καὶ σελ. 56, 13 «*Εἰργάσατο τῆς ἡμέρας πολλάκις*: τῶν Ἀττικῶν ἐστιν». Ἐν τῇ ἐκφορᾷ *τῆς ἡμέρας πολλάκις* ἢ *πολλάκις τῆς ἡμέρας*, ἧς φέρομεν μαρτύριον ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους τὸ «καὶ γὰρ οὗτος ἦν πανοῦργος πολλάκις τῆς ἡμέρας» (Ἱππ. 250), ἡ γενικὴ *τῆς ἡμέρας* δὲν κεῖται ἐπὶ χρονικῆς σχέσεως ἀλλὰ κρέμαται ἐκ τοῦ ἐπιρρήματος *πολλάκις*. Κατὰ αὐτὸν τρόπον λέγεται *ἅπαξ τῆς ἡμέρας, δὶς τῆς ἡμέρας*, κτλ., *πεντάκις τῆς ἡμέρας*, κτλ., *τρὶς τῆς βραχείας ἡμέρας*, ὡς καὶ *ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, δὶς τοῦ ἔτους*,κτλ., *τετράκις τοῦ μηνός*, κτλ., *τετράκις τῆς πρυτανείας*, κτλ. Παντὶ γνωστὸς ὑπάρχει ὁ Αἰσώπειος μῦθος «Γυνή τις χήρα ὄρνιν εἶχε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ᾠὸν αὐτῇ τίκτουσαν. Νομίσασα δὲ ὡς, εἰ πλείους τῇ ὄρνιθι κριθὰς παραβάλοι, *δὶς* τέξεται *τῆς ἡμέρας*,τοῦτο πεποίηκεν. Ἡ δ' ὄρνις πιμελὴς γενομένη οὐδ' *ἅπαξ τῆς ἡμέρας* τεκεῖν ἠδύνατο». Ἐρρήθη καὶ *μανάκις τῆς ἡμέρας* ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ Πλάτωνος Ἀποσπ. 200 Κοκκ. Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ φέρεται σελ. 282 «πολλάκις ἡμέρας λούεσθαι». Ἀλλ' ὁ Συλβούργιος ἔγραψε «πολλάκις ΤΗΣ ἡμέρας λούεσθαι», ὡς καὶ ὁ Κόβητος ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 487.

Ἣν δύναμιν ἔχει ἡ πρόθεσις *κατά* ἐν τῷ *καθ' ἡμέραν*, τὴν αὐτὴν ἔχει καὶ ἐν τῷ *κατ' ἔτος* ἢ *κατ' ἐνιαυτόν*, ὃ ἐμφαίνει τὸ παρὰ τοῖς Λατίνοις διὰ τοῦ *quotannis* σημαινόμενον. Λέγεται δ' ὁμοίως καὶ *κατὰ μῆνα*.

κατ' ἔτος (*κατὰ ἔτος*). Θουκυδ. Δ', 53, 2 «Κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος». Ἀνθολ. Παλατ. ΙΔ', 42, 2 «κατ' ἔτος τίκτω παρθένος οὖσα γυνή». Ἀπολλόδ. Β', δ', 11, 4 «ὅπως πέμπωσιν αὐτῷ Θηβαῖοι ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη κατὰ ἔτος ἑκατὸν βόας» καὶ ε', 11, 8 «ἐὰν ξένον ἄνδρα τῷ Διὶ σφάξωσι κατ' ἔτος» (καὶ Γ', ιε', 9, 3 «κατὰ ἔτος Ἀθηναῖοι κούρους ἑπτὰ καὶ κόρας τὰς ἴσας τῷ Μινωταύρῳ βορὰν ἔπεμπον»). Διόδ. Σικελ. Γ', ϛ', 3 «τὰς θυσίας τὰς ἀπονεμομένας αὐτοῖς κατ' ἔτος». Στράβ. σελ. 310, 23 «ἣ συντελεῖται κατ' ἔτος». Δί. Κάσσ. ΜΔ', ν', 1 «ὑπὲρ οὗ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὔχεσθαι ἐψηφίσαντο». Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Β', α', 3 «τὰ Ἀφροδίσια ποιῶ ταῦτα κατ' ἔτος» καὶ γ', 10 «τῶν κατ' ἔτος Χοῶν». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβεργ. 247, 38 (σελ. 362) «τίθεσθαι αὐτῷ ἀγῶνα ἱππικὸν καθ' ἔτος ἐν τῷ Δαισίῳ μηνί». Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικχ. 3094, 11 (Τόμ. Β', σελ. 681) «ἐπὶ τῷ δίδοσθαι καθ' ἔτος διανομὴν τῇ βουλῇ». Εὑρέθη δ' ἐν ἐπιγραφῇ καὶ «ἐν τῷ καθ' ἔτος ἐνιαυτῷ» καὶ «εἰς μὲν τὸν καθ' ἔτος ἐνιαυτόν», περὶ οὗ ἐποιήσατο λόγον ὁ Βοίκκιος ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν Τόμ. Β', σελ. 1133. Σημειωτέον δ' ὅτι τῷ παρὰ τῷ Πλάτωνι φερομένῳ Φαίδ. σελ. 58 α' «ἔτυχε γὰρ — ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου, ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι *πέμπουσιν*» πρόσκειται ἐν τῷ μετωπίῳ τοῦ Βοδληϊανοῦ κώδικος ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς τὸ *κατ' ἔτος*, ὃ πάντως ἀπόβλητον. Ἄνευ τῆς προσθήκης ταύτης εἶνε προενηνεγμένη ἡ Πλατωνικὴ ῥῆσις ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 572 γ'. Ἴδε καὶ Ἄστιον εἰς *Πλάτ.* Τόμ. ΙΑ', σελ. 487.

κατ' ἐνιαυτόν. Ἀναξίλ. Ἀποσπ. 27 «ἡ μουσικὴ δ' ὥσπερ Λιβύη — ἀεί τι καινὸν κατ' ἐνιαυτὸν θηρίον τίκτει» (Πρβ. καὶ Δίφιλ. Ἀποσπ. 38, 5). Θουκυδ. Β', 13, 3 «προσιόντων μὲν ἑξακισχιλίων ταλάντων — φόρου κατ' ἐνιαυτόν» καὶ Ε', 18, 9 «τὸν δὲ ὅρκον ἀνανεοῦσθαι κατ' ἐνιαυτὸν ἀμφοτέρους». Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 298 ε' «κατ' ἐνιαυτὸν δέ γ' ἄρχοντας καθίστασθαι τοῦ πλήθους» καὶ

Κριτί. σελ. 111 γ' «καὶ δὴ καὶ τὸ κατ' ἐνιαυτὸν ὕδωρ ἐκαρποῦτο ἐκ Διός» καὶ Νόμ. σελ. 924 γ' «τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων ἀεὶ κατὰ πρέσβιν καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτοὺς κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλον ἕτεροι τρεῖς» καὶ σελ. 958 α' «ἐπειδὰν δὲ αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκδικασθεῖσαι σχῶσι». Ξενοφ. 'Αναβ. Γ', Ε', 12 «ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πενταχοσίας θύειν» καὶ Ζ', α', 27 «προσόδου οὔσης κατ' ἐνιαυτὸν — οὐ μεῖον χιλίων ταλάντων» καὶ Κύρ. Παιδ. Η', ς', 16 «ἐφοδεύει γὰρ ἀνὴρ κατ' ἐνιαυτὸν ἀεὶ στράτευμα ἔχων» καὶ 'Ελλην. Ϛ', α', 3 «καὶ τἄλλα διοικῶν ἀπελογίζετο κατ' ἐνιαυτόν» καὶ Οἰκονομ. Δ', 6 «βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων» καὶ Πόρ. Γ', 10 «πλείονα λήψονται κατ' ἐνιαυτόν» καὶ Δ', 39 «εἰ μὴ πλείονας ἀνθρώπους ἢ ὅσους αὐτὰ τὰ ἔργα προσαιτοίη κατ' ἐνιαυτὸν ἐμβάλλοιμεν». 'Αριστοτ. 'Αθην. Πολιτ. Γ', «ἤδη κατ' ἐνιαυτὸν αἱρουμένων τὰς ἀρχάς» καὶ Λ' «βουλεύειν μὲν κατ' ἐνιαυτὸν τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη γεγονότας» καὶ ΝΔ' «τοὺς κατ' ἐνιαυτὸν καλουμένους». Πολυβ. Α', ις', 2 «ἃ κατ' ἐνιαυτὸν προχειρίζονται» καὶ Δ', κ', 9 «χορεύουσι κατ' ἐνιαυτὸν — ἐν τοῖς θεάτροις» ("Ιδε Καιλκῆρον ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Γ', σελ. 285). 'Απολλόδ. Α', ζ', 4, 5 «οὗτοι κατ' ἐνιαυτὸν ηὔξανον πλάτος μὲν πηχυαῖον, μῆκος δὲ ὀργυιαῖον». 'Επιγρ. ἐν Mitteil. Inst. Athen 1884, σελ. 31 «ἐν τοῖς κατ' ἐνιαυτὸν τιθεμένοις εὐχαριστηρίοις ἀγῶσιν». Συναγ. 'Επιγρ. 'Ελλην. Βοικχ. 3068, Β', 22 (Τόμ. Β', σελ. 662) «ἐπιμελεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας τοὺς κατ' ἐνιαυτὸν αἱρουμένους» καὶ 2448, Ϛ', 25 (Τόμ. Β', σελ. 366) «ὁ δὲ αἱρεθεὶς συναγέτω σύλλογον καθ' ἐνιαυτὸν ἐν τᾷ δευτέρᾳ ἀμέρᾳ». Πρβ. καὶ Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 325, 21 Τευβν. «ἀπὸ τοῦ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἀροῦν» καὶ σελ. 446,11 «τὴν μύησιν τὴν συντελουμένην κατ' ἐνιαυτὸν ἐν 'Ελευσῖνι». Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἀπαντᾷ βιβλ. Α', 93, 3 «ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀρχῆς, ἧς κατ' ἐνιαυτὸν 'Αθηναίοις ἦρξε», ποιεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Πόππος τὴν παρατήρησιν τήνδε· «*κατ' ἐνιαυτὸν* verba aut insolentius dicta sunt pro κατά τινα ἐνιαυτόν, ἐνιαυτὸν ἕνα, quibus explicat Schol., aut cum ἀρχῆς ἧς ita cohaerent, ut ἀρχὴ κατ' ἐνιαυτὸν οὖσα sit ἐνιαυσία VI 59». 'Η παρατήρησις

αὕτη εἶνε μεταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ Σταλλίου ὧδε· «*κατ' ἐνιαυτόν* verba NON insolentius dicta sunt pro κατά τινα ἐνιαυτόν, ἐνιαυτὸν ἕνα, quibus explicat schol., SED cum ἀρχῆς ἧς etc.».

κατὰ μῆνα. Ἀριστοφ. Νεφ. 1287 «τί δ' ἄλλο γ' ἢ κατὰ μῆνα καὶ καθ' ἡμέραν πλέον πλέον τἀργύριον ἀεὶ γίγνεται ;» καὶ 756 «ὁτιὴ κατὰ μῆνα τἀργύριον δανείζεται» καὶ Πλούτ. 596 «τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆν' ἀποπέμπειν». Λυσ. κατὰ Διογείτ. 20 «οὐκ ἦν αὐτῷ κατὰ μῆνα οὐδὲ κατ' ἐνιαυτὸν γεγραμμένα». Πλάτ. Πολιτ. σελ. 359 ε' «ἵν' ἐξαγγέλλοιεν κατὰ μῆνα τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τὰ ποίμνια» καὶ Νόμ. σελ. 760 γ' «τούτοις δὲ διακληρωθήτω τὰ μόρια τῆς χώρας κατὰ μῆνα ἕκαστα ἑκάστοις». Ξενοφ. Οἰκον. Θ', 8 «χωρὶς δὲ καὶ τὰ κατὰ μῆνα δαπανώμενα ἀφείλομεν» καὶ Λακεδ. Πολιτ. ΙΕ', 7 «ὅρκους δὲ ἀλλήλοις κατὰ μῆνα ποιοῦνται». Δημοσθέν. σελ. 1209, 10 «τοὺς μισθοὺς οὓς — κατὰ μῆνα ἐδίδουν». Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ϛ', ι', 6 «διὸ πολλοὶ κατὰ μῆνα τίκτειν καὶ ὀχεύεσθαι οἴονται τοὺς τοιούτους τῶν ἰχθύων». Ἀπολλόδ. Β', δ', 7, 1 «ἕνα τῶν ἀστῶν παῖδα οἱ Θηβαῖοι κατὰ μῆνα προετίθεσαν αὐτῇ». Παρὰ τῷ Πλάτωνι Νόμ. σελ. 762 β' εἶνε κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰρημένον *κατὰ μῆνΑΣ*. Ἐν τῷ περὶ Ἁλοννήσου λόγῳ τοῦ Ψευδοδημοσθένους § 12 φέρεται «καὶ ἐμπορικαὶ δίκαι οὐκ ἦσαν, ὥσπερ νῦν, ἀκριβεῖς, *αἱ κατὰ μῆνα*», περὶ οὗ γράφει ὁ Φράγκιος «I. q. αἱ ἔμμηνοι, non quod singulis mensibus instituerentur, sed quia intra triginta dies dirimendae erant». Πρβ. καὶ Βαλέσιον εἰς *Ἁρποκρατ*. Τόμ. Β', σελ. 220 Διν8. Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ εἴπωμεν ἀλλαχοῦ.

Ὁμοίως τῷ *καθ' ἡμέραν*, κτλ. λέγεται καὶ *κατὰ πενθήμερον* καὶ *κατὰ πρυτανείαν* (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. Λ' καὶ ΝΔ'. Λυσ. κατὰ Νικομ. 5 καὶ ἄλλ.) καὶ ἕτερα τοιαῦτα. Ἐπὶ τοπικῆς σχέσεως εὑρίσκεται εἰρημένον τὸ *κατὰ στάδιον* καὶ ἄλλα τούτῳ ὅμοια. Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ Χαρακτ. ΙΙΙ' κεῖται «καὶ φέρων αὐτὸς τὸ ἀργύριον *κατὰ στάδιον* καθίζων ἀριθμεῖν».

Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος ἀποδοκιμάζει τὸ *κατ' ἔτος* λέγων σελ. 15, 3 «*Ἀμφιέτες* : οὐ *κατ' ἔτος*· ἔστι δὲ ἀντὶ τοῦ κατ' ἐνιαυτόν. Ὡσαύτως

καὶ ἀμφημερινὸν τὸ καθημερινόν». Πρβ. καὶ Μοῖρ. σελ. 45 «*Ἀμφίετες*, Ἀττικῶς· τὸ γὰρ κατ' ἐνιαυτὸν ἀμφίετες λέγεται, ὡς ἀμφημερινὸν τὸ καθημερινόν· τὸ δὲ *κατ' ἔτος* Ἑλληνικῶς». Παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων οὔτε τὸ *ἀμφίετες* εὑρέθη οὔτε τὸ *ἀμφιετεί*, περὶ οὗ γράφει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1385, 1 «καὶ ἐπίρρημα δὲ ἐντεῦθεν παρὰ τοῖς παλαιοῖς *ἀμφιετεί*». Ἴδε Σαλλιῆρον εἰς *Μοῖρ*. σελ. 45 Πιέρσ. Πρβ. καὶ ἃ ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 338.

Ὡς δὲ τὸ *καθ' ἡμέραν* ἐκφέρεται καὶ μετὰ τῆς ἀντωνυμίας *ἑκάστην*, οὕτω καὶ τὸ *κατ' ἔτος* - *κατὰ ἔτος* καὶ *κατ' ἐνιαυτὸν* καὶ *κατὰ μῆνα* μετὰ τοῦ *ἕκαστον*, οἷον

Θουκυδ. Α', 56, 2 «οὓς κατὰ ἔτος ἕκαστον Κορίνθιοι ἔπεμπον» καὶ Β', 31, 3 «ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐσβολαὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα» καὶ Γ', 58, 4 «ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ» καὶ Δ', 66, 1 «ἀεὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον δὶς ἐσβαλλόντων πανστρατιᾷ ἐς τὴν χώραν». Γαλην. Τόμ. ϛ', σελ. 739 «ἐν δὲ τῷ ὄρει τῷ Λιβάνῳ καθ' ἕκαστον ἔτος οὐκ ὀλίγον». Αἰλιαν. Ποικίλ. Ἱστορ. ΙΒ', 61 «καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπετέλουν αὐτῷ». Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικχ. 2448, Β', 7 (Τόμ. Β', σελ. 362) «τελὲν καθ' ἕκαστον ἔτος ἐμ μηνὶ Ἐλευσινίῳ δραχμὰς διακοσίας δέκα» καὶ 31 (σελ. 363) «συναγέσθω — καθ' ἕκαστον ἔτος ἐμ μηνὶ Δελφινίῳ» καὶ Δ', 9 (σελ. 364) «λαμβάνειν καθ' ἕκαστον ἔτος — δραχμὰς διακοσίας δέκα» καὶ 25 (σελ. 365) «τὰν δὲ συναγωγὰν — γίνεσθαι ἐμ μηνὶ Δελφινίῳ — καθ' ἕκαστον ἔτος ἁμέρας τρεῖς» καὶ 3067, 23 (Τόμ. Β', σελ. 656) «στεφανοῦν — καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσαεὶ ἐν τῷ θεάτρῳ» (Πρβ. καὶ στίχ. 27) καὶ 3068, Α', 25 (Τόμ. Β', σελ. 660) «τὴν ἐπιμέλειαν καθ' ἕκαστον ἔτος αἰεὶ ποιεῖσθαι τὸν ἀγωνοθέτην» καὶ 2347, γ', 48 (Τόμ. Β', σελ. 278) «ἀναγορεύειν καθ' ἔτος ἕκαστον τὸν ἱεροκήρυκα». Λέγει δὲ καὶ ὁ Φρύνιχος Σοφιστ. Προπαρ. σελ. 35, 30 «Διετησίως: ἀντὶ τοῦ δι' ἔτους, οἷον *καθ' ἕκαστον ἔτος*. Θουκυδίδης καὶ Ἀριστοφάνης». Ὁ Σχουάβιος ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Δ', σελ. 133-4 μετέβαλε τὸ *διετησίΩΣ* εἰς τὸ *διετήσιΟΣ*. Πρβ. καὶ Κοβητον ἐν *Μνημοσ*. 1886, σελ. 6. Παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ σελ. 740 εἶνε ὑπὸ τοῦ Καυσήρου ἐκδε-

δομένον «καθαίρεται μὲν ἡ Λῆμνος *καὶ καθ' ἕνα τοῦ ἔτους* καὶ σβέννυται τὸ ἐν αὐτῇ πῦρ ἐν ἡμέραις ἐννέα». Ἀλλ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται καὶ «καθαίρεται μὲν ἡ Λῆμνος *καθ' ἕκαστον ἔτος* καὶ σβέννυται κτέ.», ὃ εὐλόγως ἀποκατέστησεν ὁ Βοισσονάδης ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἡρωϊκῶν τοῦ Φιλοστράτου σελ.232. Πρβ. καὶ σελ. 626-7. Λέγεται καὶ *ἀν' ἕκαστον ἔτος*, ὡς καὶ *ἀν' ἑκάστην ἡμέραν*, οἷον Θεόφρ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ', δ', 4 «ἣ καθίησιν ἐκ τῶν κλάδων τὰς ῥίζας ἀν' ἕκαστον ἔτος». Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Η', α', 23 «ἔθυεν ἀν' ἑκάστην ἡμέραν οἷς οἱ Μάγοι θεοῖς εἴποιεν». Πρβ. *ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἀνὰ πᾶσαν ὥραν, ΚΑΤΑ πᾶν ἔτος*. Ἡρόδ. Α', 136 «δῶρα ἐκπέμπει βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος» καὶ ἀλλ. Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοιχκ. 3599, 16 (Τόμ. Β', σελ. 888) «ἀπὸ δὲ τῆς προσόδου γίνεσθαι ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐν τῷ Παναθηναίῳ—πομπὴν καὶ θυσίαν τῇ Ἀθηνᾷ». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 216, 95 (σελ. 359) «στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν — ἀνὰ πᾶν ἔτος τῆς πανηγύρεως». Ἀνθολογ. Παλατ. Θ', 430, 5 «νηδὺς δὲ τριτοκεῖ ἀνὰ πᾶν ἔτος». Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Δ', σελ. 193 «ἀνὰ πᾶν ἔτος ἑορτὴ καὶ πανήγυρις ἄγεται» (Πρβ. καὶ σελ. 324). Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', β', 8 «τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας». Ἀθήν. σελ. 1 δ' «ἃς ἀνὰ πᾶσαν ὥραν ποιεῖται». Ψευδαριστοτ. περὶ Φυτ. Α', 12 (Τόμ. Δ', α', σελ. 25, 30 Διδ.) «καί τινα μὲν κατὰ πᾶν ἔτος γεννῶνται καὶ ξηραίνονται», κτλ. Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐλέχθη καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν «τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι *ἀνὰ πάντα ἔτεα* τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ» (βιβλ. Η', 65).

Δίφιλ. Ἀποσπ. 89, 1 «ἓν ὀνάριον ἐξ ἀγροῦ μοι καταβαίνει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀγαπητῶς». Λυσ. περὶ τοῦ Σηκ. 25 «γνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν» καὶ κατὰ Διογείτ. 15 «φοιτᾶν δὲ καὶ σῖτον αὐτοῖς ἐκ Χερρονήσου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν». Πλάτ. Νόμ. σελ. 774 α' «ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον». Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 38 «καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους». Ἀπολλοδ. Α', ε', 3 «Περσεφόνη δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τὸ μὲν τρίτον μετὰ Πλούτωνος ἠναγκάσθη μένειν». Πλούτ. Ἀριστείδ. ΚΑ', 2 «τοῖς — κειμένοις αὐτόθι τῶν Ἑλλήνων ἐναγίζειν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν» καὶ Μαρ. ΙΑ', 4 «ἔτους ὥρᾳ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τοὔμπροσθεν ἀεὶ χωροῦντας κτέ.». Φίλ. Ἰουδ. Τόμ.

Ε', σελ. 39 «δρᾶν ἐφῆκεν ὁ νόμος ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον» καὶ σελ. 40 «καθ' ἕκαστον οὖν ἐνιαυτὸν ὑπομιμνήσκων ὁ θεὸς τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἀνέφηνε τὸ ἔαρ». Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 347 «χοὰς αὐτῷ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡ πόλις ἐπιτελεῖ δημοσίᾳ». Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικχ. 1569, 42 (Τόμ. Α', σελ. 742) «ἀπογράφεσθη δὲ Εὔϐωλον κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον» καὶ μετ' ὀλίγα «ὀφειλέτω ἁ πόλις τῶν Ἐρχομενίων—καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν».

Πλάτ. Νόμ. σελ. 830 δ' «τὰς δὲ οἷόν τινας μείζους τε καὶ ἐλάττους γυμνασίας μὴ ἔλαττον ἢ κατὰ μῆνα ἕκαστον ποιεῖσθαι». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμϐεργ. 246, 35 (σελ. 356) «καθ' ἕκαστον μῆνα θυσιάζων ὑπὲρ τοῦ δήμου» καὶ 67 (σελ. 358) «καθ' ἕκαστόν τε μῆνα ἐπιτελῶν τὰς πρεπούσας θυσίας». Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικχ. 1569,52 (Τόμ. Α', σελ. 742) «κὴ τόκον φερέτω—κατὰ μεῖνα ἕκαστον» (Ἴδε καὶ Μειστεράνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 192, 1562 ἐκδ. 6'). Ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Β', σελ. 494 φέρεται «τὸ αἷμα οὐ ταράσσεται βύζην ἀπιὸν *κατὰ μῆνα ἕκαστον*, ἀλλὰ χωρέει — ἄνευ πόνου *καθ' ἡμέρην* ἐς τὰς μήτρας—*καθ' ἡμέρην* δ' *ἑκάστην* τούτου ἕνεκα χωρέει ἀλλ' οὐκ ἐς ἅπαξ *κατὰ μῆνα*». Πρϐ. καὶ σελ. 495 «ταράσσεται τὸ αἷμα ἐν τῷ σώματι *κατὰ μῆνα ἕκαστον*».

Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 194 «Καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν: Ἐν τῷ ἐμῷ μετὰ τοῦ ἄρθρου, Καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν» καὶ σελ. 234 «Καθ' ἕκαστον * τὸν * ἐνιαυτόν: Ἀστερίσκοις δεῖν ᾠήθην διαλαβεῖν τὸ ἄρθρον· περὶ οὗ ἔπιθι τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 230) σημειωθέντα». Ἐν τῇ Διδωτείῳ καὶ τῇ Τευϐνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους φέρεται Δ', 29 «καὶ νῦν καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν δείκνυμεν» καὶ 31 «ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσι» καὶ Ε', 51 «ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν τεμνομένην» καὶ 104 «χρήματα πολλὰ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ἀναπέμπειν» καὶ Ζ', 18 «νῦν δὲ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον φερομένην» καὶ Η', 87 «ταφὰς ποιεῖν καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν» καὶ ΙΒ', 122 «τῶν εἰθισμένων καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν εἰσφέρειν εἰς τὸ θέατρον τὰς τότε γεγενημένας συμφοράς» καὶ ΙΕ', 21 «ὀμνύναι μὲν καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν» καὶ 110 «θύειν αὐτῇ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν» καὶ 213

«καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν θεωροῦντες ἐν τοῖς θαύμασι κτέ.» καὶ 249 «τὴν πόλιν ὁρῶσι καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν θυσίαν αὐτῇ ποιουμένην» (Ἴδε Βαιτῆρον εἰς *Ἰσοκράτ. Πανηγυρ.* σελ. 23). Ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐρρήθη βιβλ. Β', 24, 2 «τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἑκατὸν ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας καὶ τριηράρχους αὐταῖς» καὶ ὑπὸ τοῦ Λυσίου ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφ. Χρημ. 10 «ὑμῖν δὲ πολλὰ (δαπανῶντος) καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν». Εἶπε δ' ὁ ῥήτωρ καὶ ἐν τῷ κατὰ Νικομ. 21 «ΠΑΡ' ἕκαστον δὲ τὸν ἐνιαυτὸν ἐπεχείρησεν ἓξ ταλάντοις τὴν πόλιν ζημιῶσαι». Ὁ Κρυγῆρος προσέκρουσε τῇ μετὰ τοῦ ἄρθρου παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἐκφορᾷ *κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον*, ἐξέδωκε δ' ἐν βιβλ. Ϛ', 63, 1 «*κατά τε* [*τὴν*] *ἡμέραν ἑκάστην* προϊοῦσαν ἀνεθάρσουν μᾶλλον», περιγράψας τὸ ἄρθρον ὡς παρεμβεβλημένον. Ἴδε τὴν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο σημείωσιν τοῦ ἀνδρός. Ὁ Στάλλιος ἀποδοκιμάζει τὴν γνώμην τοῦ Κρυγήρου λέγων «*τὴν ἡμέραν ἑκάστην*. Frustra Krueg. articulus suspectus est. Cf. IV 98, 2 et eius Gr. § 50, 50 11 adn. 23». Παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 247, 68 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι τὸ ἄνευ ἄρθρου *καθ' ἡμέραν ἑκάστην* ἢ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν*, ἄλλα δέ, ἐν οἷς καὶ τὸ ἄριστον, τὸ μετ' ἄρθρου *κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην*, ὃ καὶ εὐλόγως προκρίνεται. Ἴδε Βοιμέλιον εἰς *Δημοσθέν. κατ' Αἰσχίν.* σελ. 94 καὶ 295 καὶ Μαιτζνῆρον εἰς *Λυκ. κατὰ Λεωκρ.* σελ. 290. Πρβ. καὶ Ματθίαν ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμματ.* σελ. 709 ἐκδ. γ' καὶ Κυννῆρον ἐν *Διεξοδ. Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* Τόμ. Β', σελ. 546-7 ἐκδ. β'. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ κεῖται βιβλ. Β', 37 «λοῦνται δὲ δὶς *ΤΗΣ ἡμέρης ἑκάστης* ψυχρῷ καὶ δὶς *ἑκάστης νυκτός*». Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. Λ' «ὀφείλειν δραχμὴν *ΤΗΣ ἡμέρας ἑκάστης*» καὶ ΞΒ' «δραχμὴν *ΤΗΣ ἡμέρας ἑκάστης* ἐκ Δήλου λαμβάνουσιν» καὶ Σουίδ. λ. *Τιμάρθης* (σελ. 1028 α' Βεκκ.) «τόξον μέγα ἐπὶ *ἑκάστης* τείνειν *ΤΗΣ ἡμέρας*».

Οἱ ἐπιφανεῖς Ὀλλανδοὶ φιλόλογοι *Herwerden* καὶ *Leeuwen* γράφουσιν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας σελ. 199 «ἕκαστος: — Articulus additur aut omittitur, praesertim ubi iungitur cum vocabulis quae per se eo carere possunt, ut κατὰ πρυτανείαν, ἡμέραν, ἔτος, ἐνιαυτόν sim.».

Τῆς μετὰ τοῦ ἄρθρου ἐκφορᾶς *κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον - καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν* ἔχομεν καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν Ἀττικῶν μαρτύρια, οἷον «ὁπόσην δ' ἂν ἄλφῃ μίσθωσιν τὸ τέμενος κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον, καταβαλλέτω τὸ ἀργύριον — τοῖς ἀποδέκταις» καὶ «εἰσφέροντες τὰς εἰσφορὰς καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν τὰς εἰς τὰ δέκα τάλαντα» (Συναγ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Δ', σελ. 66, 53 α', 15 καὶ Τόμ. Β', σελ. 114, 270, 14). Φέρεται δ' ἐν αὐταῖς καὶ *καθ' ἕκαστον ΤΟ μετακιόνιον, εἰς ἑκάστην ΤΗΝ θυρίδα, καθ' ἕκαστον ΤΟΝ κίονα, ἐφ' ἑκάστην ΤΗΝ χώραν, καθ' ἑκάστην ΤΗΝ χώραν, κατὰ ΤΟΝ κίονα ἕκαστον* (Τόμ. Β', Ϭ', σελ. 484-5, 1054, 35. 37. 67. 71. 76-7. 87-8) καὶ ἄλλα τοιαῦτα (Ἴδε Μειστεράνσιον ἐν *Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ.* σελ. 192, 1561 ἐκδ. Ϭ').

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ὁμοίαν ἔννοιαν ἐμφαίνουσι τὸ *καθ' ἡμέραν* ἢ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν* καὶ τὸ *ἑκάστης ἡμέρας*. Τοῦτ' αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ τοῦ *κατ' ἔτος - καθ' ἕκαστον ἔτος* ἢ *κατ' ἐνιαυτὸν - καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν* καὶ τοῦ *ἑκάστου ἔτους* ἢ *ἑκάστου ἐνιαυτοῦ* καὶ περὶ τοῦ *κατὰ μῆνα - καθ' ἕκαστον μῆνα* καὶ τοῦ *ἑκάστου μηνός*. Ἐν τῷ Φαίδωνι τοῦ Πλάτωνος κεῖται σελ. 58 Ϭ' «τῷ οὖν Ἀπόλλωνι εὔξαντο (ηὔξαντο), ὡς λέγεται, τότε, εἰ σωθεῖεν, *ἑκάστου ἔτους* θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἣν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου *κατ' ἐνιαυτὸν* τῷ θεῷ πέμπουσιν». Λέγεται καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου *τοῦ μηνὸς ἑκάστου* (Δημοσθέν. σελ. 967, 5 καὶ ἄλλ.), κτλ.

Ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ μνημονευθῇ ἐνθάδε ἡ γνώμη τοῦ Μοίριδος λέγοντος σελ. 284 «*Ὁσημέραι* Ἀττικῶς, *καθ' ἡμέραν* Ἑλληνικῶς». Συχνάκις γίνεται ἐν τῷ παλαιῷ ἑλληνισμῷ, ὡς δηλοῦται ἐξ ὧν ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, χρῆσις τοῦ *καθ' ἡμέραν*, φέρεται δ' ἐν αὐτῷ καὶ τὸ *ὁσημέραι*, οἷον

Ἀριστοφ. Σφ. 479 «κακοῖς τοσούτοις ναυμαχεῖν ὁσημέραι» καὶ Πλ. 1006 «πρὸ τοῦ γ' ὁσημέραι — ἐπὶ τὴν θύραν ἐβάδιζεν ἀεὶ τὴν ἐμήν».

Ἄλεξ. Ἀποσπ. 28, 1 «ὅστις ἥδεται γὰρ ἐσθίων ὁσημέραι».

Θουκυδ. Ζ', 27, 5 «ὁσημέραι ἐξελαυνόντων τῶν ἱππέων» καὶ Η', 64, 3 «τὴν δ' ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερίαν ὁσημέραι προσδεχόμε-

νοι». Ὑπάρχει ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ καὶ γραφὴ *ὅσαι ἡμέραι*. Ὁ Πόππος λέγει «Olim invitis libris melioribus ὅσαι ἡμέραι».

Πλάτ. Νόμ. σελ. 849 δ' «πᾶσαν δὲ ὕλην καύσιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουληθεὶς ὠνείσθω».

Παρὰ τῷ Πρισκιανῷ κεῖται XVIII, 251 (Τόμ. Β', σελ. 334, 7 Ἑρτζ.) «Illi *ὁσημέραι* καὶ *ὅσαι ἡμέραι*. Ὑπερείδης Δηλιακῷ· ἐνταυθοῖ θύεται τῷ Ἀπόλλωνι *ὁσημέραι* καὶ μερὶς αὐτῷ καὶ δεῖπνον παρατίθεται. Hinc Romani *cotidie* vel *quotidie* pro *quot dies* et *quotannis* pro *quotquot eunt anni*».

Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Ἑρμίππου ἐρρήθη Ἀποσπ. 4, 6 «οὐ παύσεται δι' ἡμέρας *ὁσημέραι* τροχάζων», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἄμφιδος Ἀποσπ. 43 «πίνουσ' *ἑκάστης ἡμέρας* δι' ἡμέρας». Εἴπομεν δ' ἐν τοῖς ἄνω ὅτι ὁμοίας ἐννοίας δηλωτικὰ ὑπάρχουσι τὸ *ἑκάστης ἡμέρας* καὶ τὸ *καθ' ἡμέραν* ἢ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν*. Πρβ. καὶ Ἐτυμολ. Μέγ. σελ. 635, 47 «Ὁσημέραι: πάντοτε, καθ' ἡμέραν, ὅσαι ἡμέραι».

Ἔχομεν δὲ καὶ ἐκ συγγραφέων τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα τῆς λέξεως *ὁσημέραι*, οἷον

Φιλόδημ. περὶ Ὀργ. ΚΘ', 25 (σελ. 101 Κομπ.) «ἀλλ' ὁσημέραι καὶ μικροῦ δεῖν — κατὰ πάντα παρακολουθεῖ».

Πλούτ. Κοριολ. ΚΘ', 2 «ἐν δὲ συστάσει καὶ λόγοις στασιαστικοῖς ὁσημέραι πρὸς ἀλλήλους ὄντων» καὶ Πελοπίδ. ΚΗ', 2 «τοὺς μὲν ἀθλίους πολίτας — ὁσημέραι στρεβλῶν καὶ φονεύων» καὶ Μαρ. ΛΔ', 3 «καὶ ὁσημέραι κατέβαινεν εἰς τὸ πεδίον», κτλ.

Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 173 «λουτρῶν τε ὁσημέραι θερμῶν» καὶ σελ. 298 «οἱ δὲ μαστιγοῦντες ὁσημέραι» καὶ σελ. 692 «ὁσημέραι φοιτᾶν ἐπὶ τὸ ῥεῦμα» καὶ Τόμ. Β', σελ. 283 «καὶ σύνεισι καὶ ἀκούουσιν ὁσημέραι».

Λουκιαν. Νιγρ. 20 «ταῦθ' ὁσημέραι βλέποντες ὀρέγονται καὶ πλούτου καὶ δυναστείας».

Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 500 «τὴν τῶν ὁσημέραι διὰ τῆς γαστρὸς ἡμῶν ἐκκενουμένων περιττωμάτων» καὶ Τόμ. ϛ', σελ. 710 «κακοχυμίαν ἀθροίζουσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν ὁσημέραι προσφερομένων αὐτούς».

Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. Β', 21 «ὁσημέραι μετὰ πλήθουσαν ἀγορὰν ἐξέρπειν τῶν φωλεῶν» καὶ Ζ', 43 «τῷ μὲν ὁσημέραι λαμβάνειν ἔργον

ἦν» καὶ Ι', 48 «καὶ ὁσημέραι χωρεῖν ἐς τὸ σοβαρώτερον». Πρβ. καὶ βιβλ. ΙΑ', 10 καὶ βιβλ. ΙΒ', 7 καὶ βιβλ. ΙΔ', 1 καὶ βιβλ. ΙϚ', 16 καὶ Ἀποσπ. 111 Ἐρχ.

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 545 «προσδοκώντων ὁσημέραι καὶ θαυμαστὰ ποιούντων» καὶ σελ. 574 «οἰκέται δ' αὐτομολοῦσιν ὁσημέραι» καὶ Τόμ. Β', σελ. 127 «ὁσημέραι βοῶντες καὶ κονδυλίζοντές γε ἐνίοτε» καὶ σελ. 186 «τῶν δὲ ἀνθρώπων ὁσημέραι φθειρομένων» καὶ σελ. 323 «συνῆσαν ὁσημέραι» καὶ σελ. 474 «ὁσημέραι συνεχῶς καὶ ὁλκάδες καὶ ἔμποροι κομίζονται». Ἴδε Σμίδιον ἐν *Ἀττικ.* Τόμ. Β', σελ. 135. Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 129 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 143.

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', ζ', 6 «τὸν ἄδηλον ὁσημέραι θάνατον ἀπεκδέχεσθαι» καὶ ξβ', 2 «γραμματίδια ὁσημέραι φοιτᾷ δίθυρα».

Ἐπιστολογρ. Ἐρχ. σελ. 567, ϟα' «τοιγαροῦν μετέωρος ἦν ὁσημέραι» καὶ σελ. 605, ε' «ἀλλὰ καλὸν ὁσημέραι μάχεσθαι πρὸς τὸν ἄνδρα».

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 681, 31 Βεκκ. «παρὰ δὲ τοῖς προσιεμένοις αὐτὴν ὁσημέραι νεοχμοῦσθαι».

Θεμίστ. Λόγ. σελ. 453, 14 Δινδ. «ἀλλ' ἔργα ὁσημέραι μετὰ τῶν τῆς Ἀκαδημίας (Ἀκαδημείας) παραγγελμάτων».

Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 707 29 «ἡμεῖς μὲν — ὁσημέραι ἐκ τῶν ὕπνων γινώσκομεν».

Ἡλιόδωρ. Αἰθιοπ. Η', 6 «ἐπιτείνων δὲ ὁσημέραι τὰ τῆς κολάσεως».

Νικηφ. Προγυμν. κεφ. Α' (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 426, 8) «τὸ κάλλος, τὸ τάχος, τὰς ὁσημέραι θήρας» καὶ κεφ. Ε' (σελ. 457, 20) «τοὺς πόδας τοῖς ὁσημέραι δρόμοις ἐκούφιζεν».

Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 117, 5 Τευβν. «τὰ τῆς μητρὸς καὶ τὰ Αἰγίσθου ὁσημέραι γινόμενα — παρατείνει τὸ πενθεῖν».

Ἀπαντᾷ δὲ τὸ *ὁσημέραι* καὶ ἐν Ἐπιχειροτονίᾳ Νόμων παρεγκειμένῃ ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους λόγῳ τοῦ Δημοσθένους § 23, σελ. 707 «ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ὁσημέραι». Ποιεῖται δ' αὐτοῦ μνείαν καὶ ὁ Φρύνιχος λέγων ἐν Σοφιστ. Προπαρ. σελ. 54, 2 «*Ὁσημέραι*: ἐπὶ τῆς παρεσχάτης εὗρον τὴν ὀξεῖαν κειμένην». Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Φρυνίχου ἀποβλέποντος εἰς τὴν προπαροξύτονον ἐκφορὰν *ἥμεραι* ἀντὶ τοῦ *ἡμέραι*, περὶ ἧς ἴδε Λέντζιον ἐν τῇ

συναγωγῇ τῶν τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Λειψάνων Τόμ. Α', σελ. 423. Ὁ Λοβέκκιος γράφει ἐν *Elem.* Τόμ. Α', σελ. 565, 5 «Ὁσήμεραι proparoxytonon est in Photii apographo Porsiano, sed cetera exempla ostendunt hac synaloephe accentum ron retrahi».

Ἐσχηματίσθη δὲ τὸ *ὁσημέραι* κατὰ συναλοιφὴν ἐκ τοῦ *ὅσαι ἡμέραι*, τουτέστιν *ὅσαι ἡμέραι εἰσίν*. Ἐν Ὀδυσσείας Ξ, 93 κεῖται «*ὅσσαι* γὰρ *νύκτες τε καὶ ἡμέραι* ἐκ Διός *εἰσιν*, οὔ ποθ' ἓν ἱερεύουσ' ἱερήϊον οὐδὲ δύ' οἴω», περὶ οὗ λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1753,10 «Ἐν δὲ τῷ *ὅσσαι νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐκ Διός εἰσιν* περιττῶς κεῖται καὶ ἀφελῶς τὸ *νύκτες*. Τὸ δὲ ὅλον περίφρασίς ἐστι τοῦ *αἰεί* καὶ τοῦ *ὁσημέραι* καὶ ἔστιν ὅμοιον τῷ *αἰεὶ ἐπ' ἤματι*». Γρηγόριος ὁ Κορίνθου ἀποφαίνεται ἐν τῷ περὶ Ἀτθίδος Διαλέκτου § 21 «Τὸ ὅσαι ἡμέραι *ὁσημέραι* λέγουσιν, *ὅσαι* δὲ *ὧραι* διαλελυμένως προφέρουσιν», ὁμοίως δὲ καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 257, 13 «*Ὁσημέραι* λέγε· *ὅσαι* δὲ *ὧραι*»· ὁ δὲ Κόβητος γράφει ἐν *Nov. Lect.* σελ. 747 ποιούμενος λόγον περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ κεφ. Γ', 4-5 τρὶς ἀπαντῶντος *ὅσα ἔτη* «ter scripserim Attico more ὁσέτη pro ὅσα ἔτη. Sic enim solebant dicere, ut ὁσημέραι et ὁσῶραι: sed divisim ὅσοι μῆνες». Πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου ἀντεῖπεν ὁ Σχάνζιος ἐν *Nov. Comment. Plat.* σελ. 101-2 διὰ τῶνδε· «Cl. etiam alteram respuit legem quam Cobetus sibi effinxit; N. L. p. 747 enim dicit: ὁσέτη, inquit, Attici solebant dicere ut ὁσημέραι et ὁσῶραι: sed divisim ὅσοι μῆνες. At Cl. Charm. 176 D. nobis praebet ὅσαι ἥμεραι (sic)». Τὸ ἀσυνάλειπτον *ὅσαι ἡμέραι* βλέπει τις καὶ ἐν τῷ κατ' Ἀθηνογένους λόγῳ τοῦ Ὑπερείδου σελ. 174 ἐκδ. Weil. «καθ(ήμε)νος δ' ἐν (τῇ) ἀγο(ρᾷ *ὅσ*)*αι ἡμέραι*» καὶ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους κεφ. 43 «ἔπειτα συνάγουσι τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, τὴν μὲν βουλὴν *ὅσαι ἡμέραι*, πλὴν ἐάν τις ἀφέσιμος ᾖ, τὸν δὲ δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἑκάστης». Ἀλλὰ παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι εἶνε γεγραμμένον σελ. 188, 5 «Τίνες δὲ αἱ κύριαι ἐκκλησίαι Ἀριστοτέλης δεδήλωκεν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ λέγων τοὺς πρυτάνεις συνάγειν τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, τὴν μὲν βουλὴν ὁσημέραι, πλὴν ἐάν τις ἀφέσιμος ᾖ, κτέ.». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Η', 95 «οὗτοι (οἱ πρυτά-

νεις) τὴν βουλὴν συνάγουσιν *ὁσημέραι*, πλὴν ἄν τις ᾖ ἄφετος, κτέ.».

Ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Θεμιστίου φέρεται μὲν σελ. 214, 1 καὶ σελ. 268, 5 Δινδ. «*ὁσημέραι* καὶ ὅσαι ὧραι», φέρεται δὲ σελ. 219, 4 καὶ σελ. 236, 29 «*ὅσαι ἡμέραι* καὶ ὅσαι ὧραι». Εὑρέθη δὲ καὶ «*ὁσημέραι* καὶ ὧραι» παρ' Ἀχιλλεῖ τῷ Τατίῳ ἐν Εἰσ. εἰς Φαινόμ. Ἀράτ. σελ. 96, ὃ ἔκρινε μετατυπωτέον ὁ Στούρζιος εἰς τὸ «*ὅσαι ἡμέραι* καὶ ὧραι» (Ἴδε Σχαιφῆρον εἰς *Γρηγόρ. Κορ*. σελ. 65). Ἐλέχθη δὲ καὶ «ὅσαι καὶ ἡμέραι καὶ νύκτες» ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Τόμ. Α', σελ. 479 καὶ «ὅσαι τε ἡμέραι καὶ ὅσαι νύκτες» ὑπὸ τοῦ Δαμασκίου παρὰ Φωτ. Βιβλ. σελ. 348, 27. Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ κεῖται περὶ Ζῴ. Ι', 50 «ἥπερ οὖν ἀναφύεται ὅσαι νύκτες» καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Φιλοψ. 18 «ἅπασι τοῖς ἐπὶ τῆς οἰκίας ὅσαι νύκτες φαινόμενον» καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Τόμ. Δ', σελ. 114, 11 «ἀπολαύοντα δὲ ἡδονῆς τῆς ἐπὶ τῇ ἀρχῇ ὅσαι νύκτες» καὶ παρὰ τῷ Ἡλιοδώρῳ Αἰθιοπ. Θ', 11 «ἐπιτηρούντων ὅσαι νύκτες τὴν ἔφοδον».

Κατὰ συναλοιφὴν *ὁσῶραι* εἶπεν ὁ Εὐστάθιος ἐν Μικρ. Συγγρ. σελ. 339, 62 «ὁσῶραι ναυστολεῖσθαι ποιεῖς», ἀλλ' ἐν σελ. 92, 33 εἶνε εἰρημένον «φοιτῶσι γοῦν παρ' αὐτὸν μυρίοι ὅσοι καὶ *ὅσαι ὧραι*». Πρβ. καὶ Ἀλέξ. Ἀφροδ. περὶ Πυρετ. 27 (Φυσ. καὶ Ἰατρ. Ἑλλ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 100, 29 Ἰδελ.) «ἐν ἀέρι τὰς διατριβὰς *ὅσαι ὧραι* ποιεῖσθαι» (Ἴδε καὶ Βοισσονάδην εἰς *Ἡρῳδιαν*. *Ἐπιμερ*. σελ. 103 καὶ Λοβέκκιον ἐν *Elem*. Τόμ. Α', σελ. 565-6). Ὁ Ἀσώπιος καταχωρίζει ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑλλήνων Ποιητῶν καὶ Συγγραφέων σελ. 271 βωμὸν ἐπιτύμβιον ὑπὸ Λάμπρου Φωτιάδου ποιηθέντα, οὗ ὁ τελευταῖος στίχος ἔχει ὧδε· «χάρις θεῷ λέγοιτ' *ὁσῶραι*». Ἰσοδυναμεῖ δὲ τὸ *ὁσῶραι* τῷ *καθ' ὥραν*, οὗ μαρτύριον φέρομεν τὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 989, 15 «καὶ νύκτωρ δὲ *καθ' ὥραν* ἀναγκάζεται τὴν κοίτην ἀλλάττειν διὰ τὰς ἐπιβουλάς». Πρβ. καὶ Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 333, 10 Τευβν. «οὐ προσδοκῶντες *καθ' ἑκάστην ὥραν* τὸν θάνατον», κτλ.

Τοῦ *ὁσέτη* ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους Θεσμοφ. 623 «Α. Ἀνῆλθες ἤδη δεῦρο πρότερον; Β. Δὴ Δία ὁσέτη γε». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 64 «τοῦτο διετέλει γινόμενον ὁσέτη» καὶ σελ. 84 «ἐπιτελουμένας ὁσέτη δημοσίᾳ» καὶ σελ. 97 «ἐπετέλουν Ῥωμαῖοι ὁσέτη» καὶ σελ. 397 «θύουσιν αὐτοῖς ὁσέτη τῶν μὲν ἐμψύχων οὐδὲν κτέ.». Τῇ ἀσυναλείπτῳ

ἐκφορᾷ *ὅσα ἔτη*, ἣν ἔχουσι τἀντίγραφα τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τρισὶ χωρίοις τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας κεφ. Γ', 4 καὶ 5, ἐντυγχάνει τις παρὰ τῷ Ἀρριανῷ Ἀναβ. Α', κζ', 4 «φόρους ἀποφέρειν ὅσα ἔτη Μακεδόσι» καὶ Δ', η', 1 «θύειν Διονύσῳ ὅσα ἔτη ἐν αὐτῇ Ἀλέξανδρον» καὶ Ἰνδικ. ΛΖ', 11 «ἐς ταύτην ὅσα ἔτη ἀφίεται ἐκ τῶν περιοίκων πρόβατα καὶ αἶγες» καὶ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ περὶ Ζῴ. Ε', 1 «τοῦτον ὅσα ἔτη τὸν ἀγῶνα ἀθλοῦσιν οἱ προειρημένοι ὄρνιθες» καὶ ΙΒ', 34 «καμήλων ἀγῶνα ὅσα ἔτη—ἐπιτελοῦσι» καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Λόγ. σελ. 134,33 «ἐπεδίδου τὸ μέγεθος τῶν εἰσφορῶν ὅσα ἔτη» καὶ παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ σελ. 741 «θύειν ὅσα ἔτη τῷ Ἀχιλλεῖ», εἰς ὃ φέρεται τὸ σχόλιον τόδε· «ἀντὶ τοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος».

Τοῦ *ὅσοι μῆνες* φέρομεν παράδειγμα τὸ τοῦ Δημοσθένους σελ. 744 142 «πρῶτον μὲν ὅσοι μῆνες μικροῦ δέουσι νομοθετεῖν τὰ αὑτοῖς συμφέροντα». Ἐν νόμῳ παρεγκειμένῳ ἐν σελ. 1136, 22 εἶνε γεγραμμένον «κληροῦν δὲ τὸν ἄρχοντα κλήρων καὶ ἐπικλήρων, *ὅσοι μῆνές ΕΙΣΙ* πλὴν τοῦ Σκιροφοριῶνος». Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Θεσμοφ.* σελ. 196, 624 καὶ εἰς *Πλοῦτ.* σελ. 341, 1006 καὶ εἰς *Σφῆκ.* σελ. 266, 479. Πρβ. καὶ Κοίνιον εἰς *Γρηγόρ. Κορ.* σελ. 64 Σχαιφ.

Ἐκ τοῦ *καθ' ἡμέραν* ἐγένετο τὸ *καθημέριος*, δωριστὶ *καθαμέριος*, οὗ μαρτύρια ἔχομεν τὸ τοῦ Εὐριπίδου Φοιν. 229 «ἃ καθαμέριον στάζεις τὸν πολύκαρπον οἰνάνθας ἱεῖσα βότρυν» καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους Ἠλ. 1413 «ὦ πόλις, ὦ γενεὰ τάλαινα, νῦν σε μοῖρα καθαμερία φθίνει φθίνει». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Διον. Περιηγ. σελ. 335, 4 Διδ. «βότρυν ἐκφερούσης καθημέριον». Τὸ χωρίον τοῦ Σοφοκλέους ἔχει πλημμελῶς, μετεγράφη δὲ κατὰ πολλοὺς τρόπους, «νῦν σου μοῖρα κτέ.», «νῦν σε μοῖρα — φθίνειν φθίνειν», «νῦν σε μοῖρα — φθίει φθίει», «νῦν σε μοῖρα — φθίνειν ἔχει», κτλ. Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Ἠλ.* σελ. 246 καὶ 332.

Τὸ *καθημέριος* εἶνε ὅμοιον κατὰ τὸν τύπον τῷ *ἐφημέριος* καὶ *πανημέριος* (καὶ *μεσημέριος*). Πρβ. καὶ *μεσσημάτιος* καὶ *ἐπημάτιος* καὶ *πανημάτιος*. Λέγεται δ' οὐ μόνον πεντασυλλάβως *ἐφημέριος* ἀλλὰ καὶ τετρασυλλάβως *ἐφήμερος*, ὡς *πανήμερος* καὶ *παρήμερος* καὶ *ἑτερήμερος* καὶ *ἀμφήμερος* καὶ *ὑπερήμερος*. Πρβ. καὶ *τριήμερος*, *τετραήμερος* - *τεθρήμερος*, *πενθήμερος*, *ἑξαήμερος*, *ἑφθήμερος*, *δεχήμερος*, *πολυή-*

μερος, *ὀλιγήμερος*, κτλ., *αὐθήμερος*. Ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἐπιδαύρου κεῖται «οὗτος τὸν τοῦ ποδὸς δάκτυλον — δεινῶς διακείμενος *μεθάμερα* ὑπὸ τῶν θεραπόντων ἐξενειχθεὶς ἐπὶ ἑδράματός τινος καθῖζε» (Ἴδε Ἰ. Βαυνάκκιον ἐν *Stud. auf dem Gebiet. d. Griech. u. d. Ar. Spr.* Τόμ. Α', σελ. 129). Τοῦ πονηροῦ κόμματος εἶνε τὸ *ἐφημερούσιος*, ὡς καὶ τὸ *ἡμερούσιος*. Ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ φέρεται «τέκτοσι μισθώματα καὶ *καθημερίσια*» (Συναγ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Δ', σελ. 76).

Ὑπάρχει καὶ ἐπίθετον *καθημερινός* ὁμοίως ἐσχηματισμένον τῷ *μεθημερινός* καὶ *ἀμφημερινός* καὶ *ἐφημερινός*. Πρβ. καὶ *αὐθημερινός* καὶ *μεσημβρινός* καὶ *ἰσημερινός*· ἔτι δὲ *ἡμερινός*. Ἴδε τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰρημένα ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 334.

Ὁ Γαληνὸς γράφει Τόμ. Ζ', σελ. 354 «Κατὰ γοῦν αὐτὴν ταύτην ἣν νῦν προχειριζόμεθα μῖξιν τοῦ τριταίου πρὸς τὸν καθ' ἡμέραν παροξυνόμενον οἶδά ποτε περὶ μὲν πρώτην ὥραν εἰσβάλλοντα παροξυσμὸν ἀκριβῶς τριταίου, κατὰ δὲ τὴν ἕκτην τοῦ καλουμένου πρὸς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἰδίως *καθημερινοῦ*· καλεῖν γὰρ ἔθος αὐτοῖς οὕτω τὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν παροξυνόμενον, εἰς ἀπυρεξίαν δὲ μὴ παυόμενον. Ἐγὼ δ' εἴωθα τὸν τοιοῦτον ὀνομάζειν *ἀμφημερινὸν* συνεχῆ· τὸ γὰρ *καθημερινὸν* ὄνομα τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἔστιν εὑρεῖν παρά τινι τῶν Ἑλλήνων γεγραμμένον, *ἀμφημερινὸν* δὲ πᾶν πρᾶγμα τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡσαύτως γιγνόμενον ὀνομάζουσιν. Ἀλλὰ γάρ, ὥσπερ ὁ Πλάτων φησί, καταφρονεῖν χρὴ τῶν ὀνομάτων οἷς τοσούτων τε καὶ τηλικούτων πραγμάτων πρόκειται σκέψις. Ὀνομαζέσθω τοιγαροῦν ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας ὁ μὲν ἑκάστης ἡμέρας παροξυνόμενος, εἰς δ' ἀπυρεξίαν παυόμενος *ἀμφημερινὸς* ἁπλῶς οὕτω, μηδὲν ἔτι προστιθέντων αὐτῷ κατὰ τὸν λόγον, ὁ δὲ μὴ παυόμενος *ἀμφημερινὸς* συνεχής. Ἐξέστω δ', εἴ τις βούλοιτο, καὶ θατέρῳ προστιθέναι τὸ διαλείπων». Πρβ. καὶ σελ. 334 καὶ 335 καὶ 336 καὶ 338 καὶ 347 καὶ 351 καὶ 356-8 καὶ Τόμ. Η', σελ. 627 καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 730 καὶ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 221 καὶ 223 καὶ 715.

Ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου λέγεται σελ. 15, 3 «Ἀμφίετες, οὐ κατ' ἔτος· ἔστι δὲ ἀντὶ τοῦ κατ' ἐνιαυτόν. Ὡσαύτως καὶ *ἀμφημερινὸν* τὸ καθημερινόν» καὶ ὑπὸ τοῦ Μοίριδος σελ. 45 «Ἀμφίετες Ἀτ-

τικῶς· τὸ γὰρ κατ' ἐνιαυτὸν ἀμφίετες λέγεται, ὡς *ἀμφημερινὸν* τὸ καθημερινόν· τὸ δὲ κατ' ἔτος Ἑλληνικῶς». Ὁ Σουίδας μνημονεύει καὶ τύπον *ἀμφήμερος* παρεχόμενος μάρτυρα τὸν Σοφοκλέα· «*Ἀμφήμερον* : τὸν ἀμφημερινὸν πυρετόν. Σοφοκλῆς Ποιμέσι· κρυμὸν φέρων γνάθοισιν ἐξ ἀμφημέρου». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ τοῦ Φρυνίχου σελ. 24, 31 «*Ἀμφήμερος* πυρετός: ὃν ἀμφημερινὸν οἱ ἰατροί».

Τὸ ἐπίθετον *ἀμφημερινός* ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πλάτωνι Τιμ. σελ. 86 α' «τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα ξυνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται, τὸ δ' ἐξ ἀέρος ἀμφημερινούς, τριταίους δ' ὕδατος διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς αὐτὸ εἶναι» καὶ παρὰ τῷ Ἱπποκράτει Τόμ. Α', σελ. 166 «ἀμφημερινοὶ δὲ καὶ νυκτερινοὶ καὶ πλάνητες πολλοῖσι πολλοὶ καὶ πουλὺν χρόνον παρέμενον ὀρθοστάδην τε καὶ κατακειμένοισι». Πρβ. σελ. 165 «πυρετοὶ ξυνεχέες καὶ τισι αὐτῶν ὀλίγοισι καυσώδεες, *ἡμερινοί*, νυκτερινοί, ἡμιτριταῖοι, τριταῖοι ἀκριβέες, τεταρταῖοι, πλάνητες» καὶ σελ. 182-3.

Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρεταίου σελ. 62, 5 Ἑρμ. «ὅκως τοῖσι πυρεταίνουσι *ἀμφημερινὸν* ἢ παρ' ἡμέρην» καὶ ὑπὸ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου Τόμ. Β', σελ. 280 «ἔτι γὰρ *ἀμφημεριναὶ* καὶ διάτριτοι καὶ τεταρταΐζουσαι παρὰ παισὶν ἰατρῶν λεγόμεναι περίοδοι». Πρβ. καὶ Ψελλ. ἐν Ἀνεκδ. Βοισσ. Τόμ. Α', σελ. 199. Εὑρέθη δ' εἰρημένον καὶ *ἀμφημερινῶν ἐπισημασιῶν* (Ἴδε Σαλλιῆρον εἰς *Μοῖρ.* σελ. 46 Πιέρσ.). Ἐν τοῖς Προβλήμασιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως εἶνε πλημμελῶς γεγραμμένον *ἀφημερινός* καὶ *ἀφημερινόν* καὶ *ἀφημερινοῦ* ἀντὶ τοῦ *ἀμφημερινός* καὶ *ἀμφημερινόν* καὶ *ἀμφημερινοῦ* (Φυσ. καὶ Ἰατρ. Ἑλλ. Μικρ. Ἰδελ. Τόμ. Α', σελ. 27, 10 καὶ 15 καὶ 26 καὶ 34 καὶ σελ. 56, 17 καὶ 24 καὶ 29). Πρβ. Ἀλέξ. Τραλλιαν. Τόμ. Α', σελ. 317 Πουσμ. «ὅτι *ἀμφημέρινός* ἐστι». Ποιεῖται δ' ὁ ἐκδότης τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Die Handschriften haben hier, wie später, stets ἀφημέρινος». Ἀντὶ τοῦ «*ἀμφημέρινός* ἐστι» ἀναγνωστέον «*ἀμφημερινός* ἐστι»· διότι *ἀμφημερινός* εἶνε ἡ ὀρθὴ ἐκφορά, οὐδέποτε δ' ἐλέχθη ὑφ' Ἕλληνος *ἀμφημέρινος*.

Τῷ *ἀμφημερινός* παραβλητέον τὸ *ἀμφιετηρίς*, ὃ μνημονεύεται μὲν ὑπὸ τοῦ Σουίδα λέγοντος «Ἀμφιετηρίς: ἑορτὴ κατ' ἔτος γινομένη», φέρεται δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλ-

ληνικῆς Ἀλληλογραφίας 1885, σελ. 133, 28 «ὁ πρὸς τοῖς ἱεροῖς τῆς τριετηρίδος καὶ ἀμφιετηρίδος» (Ἴδε καὶ Λιερμαννὸν ἐν *Diss. Phil. Hal.* 1889, σελ. 112). Εἶνε δὲ τὸ *ἀμφιετηρίς* ἐσχηματισμένον ἐκ τοῦ *ἀμφιέτηρος*, ὃ ἰσοδυναμεῖ τῷ *ἀμφιετής*. Περὶ τοῦ *ἀμφιετής* καὶ *ἀμφίετες* ἐποιησάμεθα λόγον ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 337-8.

Τοῦ ἐπιθέτου *καθημερινός* παρέχει ἡμῖν παραδείγματα ὁ Πλούταρχος λέγων *καθημερινὰ προσκρούματα* καὶ *σύνοδον καθημερινήν* (Ἠθικ. σελ. 141 β' καὶ σελ. 667 δ') καὶ *νοσηλείας καθημερινῆς* (Λυκ. Ι', 2) καὶ *κώθων καθημερινός* (Πύρρ. ΙΔ', 6) καὶ *τῶν δείπνων τὸ καθημερινόν* (Κλεομ. ΙΓ', 3). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Τόμ. Α', σελ. 205, 23 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 60, 19 καὶ σελ. 114, 21 *τὰς καθημερινὰς θυσίας* καὶ παρὰ τῷ Πολυαίνῳ βιβλ. Δ', β', 10 *καθημερινῆς διαίτης* καὶ παρὰ τῷ Ἱεροκλεῖ Ὑπομν. εἰς Χρυσ. Ἔπ. σελ. 118, 9 Γαισφ. *τῆς καθημερινῆς ζωῆς* καὶ ἐν τοῖς Σοφοκλέα Σχολίοις σελ. 286, 10 *τροφῆς καθημερινῆς*. Πρβ. καὶ Ἀλέξ. Ἀφροδ. ἐν Φυσ. καὶ Ἰατρ. Μικρ. Ἰδελ. Τόμ. Α', σελ. 56, 18 καὶ Πράξ. Ἀποστ. ς', 1 καὶ Ἰουδὶθ ΙΒ', 15 (Ἴδε Σαλλιῆρον εἰς *Μοῖρ.* σελ. 46 Πιέρσ. καὶ Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 53). Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 258 ς' κεῖται «δοκεῖ δέ μοι — ὁ καλὸς γάστρις οὐκ ἂν ὠκνηκέναι εἰπεῖν καὶ τὰ ἐξ Ὀμφάλης Ἴωνος τοῦ τραγῳδοποιοῦ

ἐνιαυσίαν γὰρ δεῖ με τὴν ὀρτὴν ἄγειν.

οἷον καθημερινήν». Εὐλόγως δὲ περιγράφεται τὸ *οἷον καθημερινήν* ὡς παρεμβεβλημένον.

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ *ἐπιούσιος* (*ἄρτος ἐπιούσιος*) νοεῖται ὑπό τινων ἀντὶ τοῦ *καθημερινός*. Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 501 ἐκδ. στερ. «Ἐπιούσιος — Ἄρτος ἐπιούσιος, Γρφ., ὁ καθημερινός» καὶ ἐν τῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου σελ. 141 ἐκδ. γ' «Καθημερινός — τὸ καθημερινὸν (ψωμί). Τὸν ἐπιούσιον ἄρτον». Πρβ. Ζωναρ. Λεξ. σελ. 794 «Ἐπιούσιος ἄρτος: ὁ τῇ ἑκάστῃ οὐσίᾳ ἡμῶν ἁρμόζων ἢ *ὁ καθημερινός*». Ἀντὶ τοῦ «ὁ *τῇ ἑκάστῃ* οὐσίᾳ ἡμῶν ἁρμόζων» κεῖται ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 362, 32 καὶ τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα λ. *ἐπιούσιος*

«ὁ *ἐπὶ τῇ* οὐσίᾳ ἡμῶν ἁρμόζων». Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου γεγραμμένα ἐν τῇ Ἐπικρίσει σελ. 60 « Ἀλλὰ μὴ (παρακαλοῦμεν) ἐπαίρῃς ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν καὶ αὐτὸν *τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον!* σὺ δ' ἡμᾶς ἀναγκάζεις, ἵνα προσευχόμενοι λέγωμεν, *τὸ ψωμί μας τὸ καθημερινόν*». Ὁ Ὠριγένης λέγει περὶ τοῦ *ἐπιούσιος* (περὶ Εὐχ. ΚΖ', Τόμ. ΙΖ', σελ. 208 Βερολ.) «Τί δὲ καὶ τὸ *ἐπιούσιος* ἤδη κατανοητέον. Πρῶτον δὲ τοῦτ' ἰστέον, ὅτι ἡ λέξις ἡ *ἐπιούσιος* παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν σοφῶν ὠνόμασται οὔτε ἐν τῇ τῶν ἰδιωτῶν συνηθείᾳ τέτριπται, ἀλλ' ἔοικε πεπλάσθαι ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν — Ἰσομοία τῇ *ἐπιούσιος* προσηγορία ἐστὶ παρὰ Μωϋσῇ γεγραμμένη, ὑπὸ θεοῦ εἰρημένη, ὑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι λαὸς *περιούσιος*. Καὶ δοκεῖ μοι ἑκατέρα λέξις παρὰ τὴν οὐσίαν πεποιῆσθαι, ἡ μὲν τὸν εἰς τὴν οὐσίαν συμβαλλόμενον ἄρτον δηλοῦσα, ἡ δὲ τὸν εἰς τὴν οὐσίαν καταγινόμενον λαὸν καὶ κοινωνοῦντα αὐτῇ σημαίνουσα» (Πρβ. καὶ Οἰκονόμον ἐν *Σωζομέν*. *Ἐκκλ*. *Συγγρ*. Τόμ. Β', σελ. 683-4). Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐκδέχεται τὸ *ἐπιούσιος* ἀντὶ τοῦ *ἐφήμερος* Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 252 α' «Οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ χρημάτων — ἀλλ' ὑπὲρ ἄρτου μόνον ἐκέλευσε τὴν εὐχὴν ποιεῖσθαι καὶ ὑπὲρ ἄρτου τοῦ *ἐφημέρου*, ὥστε μὴ ὑπὲρ τῆς αὔριον μεριμνᾶν. Διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, τουτέστι τὸν *ἐφήμερον*» (Ἴδε καὶ Φίελδον εἰς *Ἰω*. *Χρυσ*. *Ὁμιλ*. *εἰς Ματθ*. Τόμ. Γ', σελ. 49). Λέγεται δ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 1721 Διδ. ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἐξελάμβανε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἀντὶ τοῦ *τὸν μέλλοντα*, οἱονεὶ *τὸν ἐπιόντα*. Καὶ τῶν νεωτέρων ἄλλοι μὲν νομίζουσιν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίθετον συνέστη ἐκ τοῦ *ἐπί* καὶ *οὐσία*, ἄλλοι δ' ὑπολαμβάνουσιν αὐτὸ παράγωγον τοῦ *ἐπιοῦσα* (*ἐπιοῦσα ἡμέρα*) (Ἴδε Τούπιον ἐν *Διορθώσ*. Τόμ. Β', σελ. 574-7 καὶ Βαλκενάριον ἐν *Σχολ*. *εἰς Καιν*. *Διαθ*. Τόμ. Α', σελ. 190-1. Πρβ. καὶ Οὐϊνῆρον ἐν *Γραμματ*. *τῆς Καιν*. *Διαθ*. σελ. 88-9 ἐκδ. ς'). Ὁ Ναβῆρος ἰσχυρίζεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 285 ὅτι κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν κεῖται ἔν τε τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ κεφ. ς', 11 «τὸν ἄρτον ἡμῶν *τὸν ἐπιούσιον* δὸς ἡμῖν σήμερον» καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν κεφ. ΙΑ', 3 «τὸν ἄρτον ἡμῶν *τὸν ἐπιούσιον* δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν», εἰκάζει δ' ὅτι ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον «τὸν ἄρτον *αἰτοῦσιν* δὸς ἡμῖν σήμερον» καὶ «τὸν ἄρτον *αἰτοῦσιν* δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν».

Ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου εἶνε εἰρημένον Τόμ. Α', σελ. 521, 8 «ἰστέον ὅτι *ταῖς καθημεριναῖς* ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὰς δεξιῷ μέρει τοῦ θρόνου — καθέζεται — ἐν δὲ *ταῖς κυριακαῖς* ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ θρόνου — καθέζεται» καὶ σελ. 521, 20 «ἰστέον ὅτι *ταῖς κυριακαῖς* οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι μετὰ σαγίων ῥοῆς εἰσέρχονται εἰς τὴν προέλευσιν, *ταῖς δὲ καθημεριναῖς* ἀπὸ σκαραμαγγίων» καὶ σελ. 521, 23 «ἰστέον ὅτι, εἰ βουληθῇ ὁ βασιλεὺς *ταῖς καθημεριναῖς* ἡμέραις τούς τε μαγίστρους καὶ πατρικίους θεάσασθαι, μετὰ σαγίων ῥοῆς εἰσέρχονται εἰς τὸν βασιλέα· οἱ δὲ ὀφφικιάλιοι *ταῖς μὲν κυριακαῖς* μετὰ τῶν αὐτῶν ῥοῆς σαγίων, *ταῖς δὲ καθημεριναῖς* ἀπὸ σκαραμαγγίων».

Συχνότατον ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν γλώσσῃ εἶνε τὸ *καθημερνή* (καθημερινή) ἀντιτιθέμενον τῷ *γιορτή* (ἑορτή). Πρβ. καὶ *ῥοῦχα καθημερνά* -*ῥοῦχα γιορτινά* ἢ *φορέματα καθημερνά*-*φορέματα γιορτινά*. Λέγεται δὲ καὶ *τὸ καθημερνό*, *ἔχω τὸ καθημερνό μου*, *βγάζω τὸ καθημερνό μου*, κτλ. Ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκαγγίου σελ. 535 φέρεται «*Καθημερνά*, Κάθε ἡμέραν, Quotidie». Ἀντὶ τοῦ *καθ' ἡμέραν* καὶ *κατ' ἔτος* ἢ *κατ' ἐνιαυτὸν* γίνεται χρῆσις ἐν τῇ χυδαίᾳ λαλιᾷ τοῦ *κάθε μέρα* καὶ *κάθε χρόνο*. Πρβ. καὶ *κάθε μῆνα*, *κάθε φεγγάρι*, *κάθε βδομάδα*, *κάθε ξάμηνο*, *κάθε καλοκαῖρι*, κτλ., *κάθε λαμπρή*, *κάθε πρωτοχρονιά*, κτλ., *κάθε πρωΐ*, *κάθε μεσημέρι*, *κάθε βράδυ*, κτλ., *κάθε λίγο*, (*ἀπὸ λίγο καὶ κάθε λίγο*), *κάθε λίγο καὶ πολύ*, κτλ. Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου σελ. 140 ἐκδ. γ' «κάθε ὥρα'. Εἰ δέ τις λούοιτο πυκνῶς καὶ κατὰ ὥραν, Ἀρτεμίδ. Ὀνειροκρ. 66. Ὅσαι ὧραι. à toute heure, à tous coups». Παρὰ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ εἶνε ὑπὸ τοῦ Ἑρχήρου ἐκδεδομένον σελ. 58, 11 «εἰ δέ τις λούοιτο καθ' ὃν οὐ προσήκει τρόπον» ἀντὶ τοῦ «εἰ δέ τις λούοιτο πυκνῶς καὶ κατὰ ὥραν καθ' ὃν οὐ προσήκει τρόπον».

Ὡς ἐκ τοῦ *καθ' ἡμέραν* ἐσχηματίσθη τὸ *καθημέριος*, οὕτως ἐκ τοῦ *κατὰ μῆνα* τὸ *καταμήνιος*, οὗ τὸ πληθυντικὸν οὐδέτερον ὑπάρχει σύνηθες δηλοῦν τὴν κατὰ μῆνα γινομένην τῷ θήλει αἱματώδη ἀπόκρισιν. Πολλάκις ἀπαντᾷ τὸ *καταμήνια* ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις καὶ ἐν τοῖς

τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἐν τῷ περὶ Ζῴων Γενέσεως βιβλ. Α΄, 19 (Τόμ. Γ΄, σελ. 337, 16) λέγει «ἀναγκαῖον καὶ τὴν ἐν τῷ θήλει γινομένην αἱματώδη ἀπόκρισιν περίττωμα εἶναι· γίνεται δὲ τοιαύτη ἡ τῶν καλουμένων καταμηνίων ἔκκρισις». Εἶνε δ' ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ εἰρημένον καὶ «τὴν δ' ἀπόκρισιν τὴν *καταμηνιώδη* καὶ τὴν γονὴν περίττωμα εἶναι» καὶ «ἐπιόντος κατὰ μικρὸν τοῦ *καταμηνιώδους* περιττώματος (βιβλ. Γ΄, 1, Τόμ. Γ΄, σελ. 371, 21 καὶ σελ. 373, 29)· ἔτι δὲ «ἀλλ' ἡ μὲν ἵππος οὐ *καταμηνιώδης*, ἀλλ' ἐλάχιστον προΐεται τῶν τετραπόδων» (βιβλ. Β΄, 8, Τόμ. Γ΄, σελ. 369,25). Ἐν τῷ περὶ φύσιος παιδίου τοῦ ἐν τόκῳ συγγραμματίῳ, ὃ εἰς τὸν Ἱπποκράτη κοινῶς ἀναφέρεται, ἔχουσι τἀντίγραφα «πολλῇσι ἤδη εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν *καταμηνίων κάθαρσιν* αἱ μῆτραι ἔχανον». Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ κεῖται ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν παρ' Ἱπποκράτει Λέξεων σελ. 83, 16 Κλ. «*Καταμηνίων λύσιν*: ἀντὶ τοῦ ἐπέλευσιν», ὁ Ἐρίγγας ἐν *Παρατηρήσ. Κριτ.* σελ. 105 εἴκασεν ὅτι κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον ἐν τῇ ἀρτίως μνημονευθείσῃ ῥήσει ἦτο «εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν καταμηνίων *λύσιν* αἱ μῆτραι ἔχανον» (Πρβ. καὶ Ἐρμερίνσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱπποκράτους καὶ Ἄλλ. Παλ. Ἰατρῶν Λειψάνων Τόμ. Β΄, σελ. 518). Ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐλέχθη *τὸ καταμήνιον αἷμα* λ. *αἷμα* «τὸ γὰρ καταμήνιον αἷμα τῇ καταβολῇ τῆς γονῆς παγὲν καὶ σὰρξ γενόμενον διαπλάττεται ὑπὸ φύσεως». Βλέπει δέ τις τὸ ἑνικὸν *καταμήνιον* καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ΄, σελ. 320, 33 «ἢ τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον» καὶ σελ. 362, 6 «ὅτι ἐκ σπέρματος ἀνθρώπου καὶ καταμηνίου» καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Προβλ. Β΄, 73 (Φυσ. καὶ Ἰατρ. Ἑλλ. Μικρ. Τόμ. Α΄, σελ. 79,9 Ἰδελ.) «ἡ φύσις διὰ τὴν τοῦ ἐμβρύου διάπλασιν τὸ καταμήνιον συνάγει πᾶν ἐν τῇ μήτρᾳ».

Τὰ *καταμήνια* καλοῦνται καὶ *ἐπιμήνια* καὶ *ἐμμήνια* ἢ *ἔμμηνα*. Λέγεται δὲ καὶ *ἐπιμήνιος κάθαρσις* (Ἀρεταῖ. σελ. 139 Ἑρμ.) καὶ *ἐπιμήνιοι καθάρσεις* (Γαλην. Τόμ. Ϛ΄, σελ. 46) καὶ *ἔμμηνος κάθαρσις* (Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 651 δ΄. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 739, 1) καὶ *ἔμμηνοι καθάρσεις* (Γαλην. Τόμ. ΙΖ΄, β΄, σελ. 826 καὶ 827. Παῦλ. Αἰγινήτ. Ϛ΄, 72, σελ. 209, 9) καὶ *κάθαρσις ἐπιμηνίων* (Ἀρεταῖ σελ. 16) καὶ *ἐμμήνων κάθαρσις* (Γαλην. Τόμ. ΙΖ΄, β΄, σελ. 859

Πρβ. «ἐπὴν μὴ ἀποκαθαίρωνται τὰ καταμήνια» (Ἱπποκράτ. Τόμ. Β', σελ. 496),κτλ. καὶ «ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως καθαιρομένων γυναικῶν, εἶτ' ἐξαίφνης ἐπισχεθεισῶν τῶν καθάρσεων» (Γαλην. Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 860. Ἴδε καὶ σελ. 858-9) καὶ «ἡ δὲ τοῦ νεβροῦ ἰδίως μετὰ τὰς καθάρσεις προστεθεῖσα ἐπὶ τρεῖς ἡμέραις ἀτόκιόν ἐστι» (Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 207, 5), κτλ. Ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου ἐρρήθη Τόμ. Α', σελ. 76. 3 «ἐκαθέζετο δὲ φάσκουσα *τὴν κατὰ φύσιν κάθαρσιν* αὐτῇ ἐνοχλεῖν». Παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ φέρεται Τόμ. Α', σελ. 223 «γυναικὸς δὲ *τὸ ἐπιμήνιον* περιαλειφόμενον — ἀσυλλήπτους δοκεῖ ποιεῖν γυναῖκας». Ὡς δ' ἐλέχθη *τὸ καταμήνιον αἷμα*, οὕτω καὶ *τὸ ἔμμηνον αἷμα* ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου περὶ τοῦ Ἰουδ. Πολ. Ζ', ς', 3 «πρὶν ἄν τις οὖρον γυναικὸς ἢ τὸ ἔμμηνον αἷμα χέῃ κατ' αὐτῆς» καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Β', 222 «ἐν ᾗ τό τε ἔμβρυον συνίσταται καὶ τρέφεται καὶ τὸ ἔμμηνον αἷμα συναθροίζεται».

Ἐκαλοῦντο δ' *ἐπιμήνια* καὶ τὰ κατὰ μῆνα θυόμενα ἢ προσφερόμενα καὶ τὰ κατὰ μῆνα (ἢ ἐπὶ μῆνα) ἐφόδια. Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἐπιμήνιος σῖτος*. Βεκκ. Ἀν. σελ. 254, 12 «*Ἐπιμήνια*: τὰ καθ' ἕκαστον μῆνα θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως· ἢ τὰ ἐφόδια». Ἀθήν. σελ. 234 ε' «τὰ δὲ *ἐπιμήνια* θυέτω ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν παρασίτων». Ἡρόδ. Η', 41 «λέγουσί τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὡς ἐόντι *ἐπιμήνια* ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' *ἐπιμήνια* μελιτόεσσά ἐστι». Πολύβ. σελ. 1251, 16 Οὐλσχ. «διὸ καὶ τήν τε *τῶν ἐπιμηνίων* παρασκευὴν ἀνυπόπτως ἐποιεῖτο κτέ.» καὶ σελ. 1254, 4 «παραδείξαντος τὴν *τῶν ἐπιμηνίων* παρασκευήν». Πλούτ. Φλαμιν. Ε',1 «*τὸν ἐπιμήνιον σῖτον* μὴ μεμετρημένους», ὃ ὁ Κοραῆς ἐξηγεῖται διὰ τοῦ «τὸ κατὰ μῆνα διδόμενον μέτρον τοῦ σίτου μὴ λαβόντας» (Ἴδε Βαίριον εἰς *Πλουτ. Φλαμιν.* σελ. 89 καὶ εἰς *Ἡρόδ.* Τόμ. Δ', σελ. 59 ἐκδ. β'). Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 127, 6 «*Ἐπιμήνια*: Λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ τῆς ἱερείας. Ἔοικεν εἶναι *ἐπιμήνια* ἤτοι τὰ καθ' ἕκαστον μῆνα θυόμενα ἢ τὰ ὑπὲρ ὅλου τοῦ μηνὸς ἅπαξ ποτὲ γιγνόμενα θύματα». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*Ἐπίμηνοι*: οἱ ἱεροποιοί· ἐκαλεῖτο δὲ καὶ θυσία τις *ἐπιμηνία* ἡ κατὰ μῆνα τῇ νουμηνίᾳ συντελουμένη» καὶ «Ἱεροποιοί: *ἐπιμήνιοι*». Ὀρθῶς δ' ὑπὸ τοῦ Σκαλιγήρου μετεβλήθη τὸ *ἐπίμηνοι* εἰς τὸ *ἐπιμήνιοι* καὶ τὸ *ἐπιμηνία* εἰς τὸ *ἐπιμήνια*. Ἐν Δωρικῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα *ἐπιμήνιος - ἐπιμήνιοι* καὶ τὸ παράγωγον

αὐτοῦ ῥῆμα *ἐπιμηνιεύω* καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐσχηματισμένον θηλυκὸν *ἐπιμηνιεία*. Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοιχκ. Τόμ. Β', σελ. 363 - 7 «ἄνδρας τρεῖς ἀποδείξας *ἐπιμηνίος*» καὶ «τὸν μὲν τὰν πράταν *ἐπιμηνιεύοντα*» καὶ «τὰν πράταν *ἐπιμηνιεῖαν*» καὶ «οἱ δωρεὰν *ἐπιμηνιεύοντες*» καὶ «εἰ δέ κά τις μὴ *ἐπιμηνιεύσῃ* κατὰ τὰ γεγραμμένα» καὶ «εἰ δὲ κατὰ δωρεὰν *ἐπιμήνιοι* μηκέτ' ὦντι» καὶ «*ἐπιμηνιευσάτω* δὲ κατὰ αὐτὸν ὁ ἀρτυτήρ» καὶ «ὁ δὲ ἀρτυτὴρ εἴ κα μὴ ἐξοδιάξῃ *τοῖς ἐπιμηνίοις* κατὰ τὰ γεγραμμένα *ὁ μὲν ἐπιμήνιος* πάντως δεχέσθω — ὁ δὲ ἀρτυτὴρ ᾧ κα μὴ ἐξοδιάξῃ *ἐπιμηνίῳ* ὀφειλέτω δραχμὰς ἑκατὸν πεντήκοντα» καὶ «ὁ τὰν πράταν *ἐπιμηνιεύων* ἀμέραν» καὶ «οἱ δὲ *ἐπιμήνιοι* θύοντες τὰς θυσίας» καὶ «εἰ δέ κα ᾖ *ἐπιμηνιεία* δωρεάν» καὶ «ἐνγραφέτω *τός* τε *ἐπιμηνίος* καὶ τὸν ἀρτυτῆρα» καὶ «εἴ κά τις μὴ *ἐπιμηνιεύσῃ*» καὶ «ἐξοδιάξει (-αξεῖ) *τοῖς* τε *ἐπιμηνίοις* τὰ γεγραμμένα ἐν τοῖς νόμοις» καὶ «*τοῖς* δὲ *ἐπιμηνίοις* εἴ κα μὴ ἐξοδιάξῃ». Πρβ. καὶ σελ. 644 - 5 «καὶ μετὰ τοῦ λόγου *τοῦ ἐπιμηνίου* τὴν ἀπαίτησιν» καὶ σελ. 1130 «*τοῖς ἐπιμηνίοις τοῖς ἐπιμηνιεύσουσιν* ἐν τῷ καθ' ἔτος ἐνιαυτῷ» καὶ «οἱ δὲ ἀποδειχθέντες *ἐπιμηνιευέτωσαν*» καὶ σελ. 1131 «διδόναι *τοῖς ἐπιμηνίοις*» καὶ «*τοὺς ἐπιμηνίους* ἀρξαμένους ἀπὸ μηνὸς Ἀρτεμισιῶνος» καὶ «*οἱ ἐπιμήνιοι* διδότωσαν τὸ δελτίον» καὶ σελ. 1131, 59 καὶ 60 καὶ σελ. 1132, 85 (Ἴδε τὴν σημείωσιν τοῦ Βοιχκίου ἐν σελ. 1133. Ἐποιήσατο δὲ λόγον περὶ τοῦ *ἐπιμήνιοι* ὁ ἀνὴρ καὶ ἐν τῷ *Die Staatshaushalt. d. Athen*. Τόμ. Α', σελ. 273 καὶ Τόμ. Β', σελ. 8 ἐκδ. γ'. Πρβ. καὶ Βόσιον ἐν *Ἐλλείψ*. σελ. 201 Σχαιφ. καὶ Βαλκενάριον εἰς *Ἡρόδ*. σελ. 967 Γαισφ.). Φέρεται δὲ καὶ ἐν σελ. 122, 83 «ζητήσαντος ὑπὲρ τούτων τοῦ δήμου *ἐπιμηνιεῦσαι* καὶ προνοῆσαι χρησίμως τοῖς τε δανεισταῖς καὶ τοῖς χρήσταις», περὶ οὗ ποιεῖται ὁ Βοίχκιος σελ. 125 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «ἐπιμηνιεῦσαι, quod vulgo est *menstrua sacra facere*, longe aliter accipiendum videtur. Usurae sunt menstruae, et solent singulis mensibus pendi; videndum igitur, an ἐπιμηνιεῦσαι sit *dilationem per menses dare debitoribus*». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 1701 Διδ. εἶνε γεγραμμένον «In Marmor. Oxon p. 7 : Οἱ ἐπιμήνιοι τῆς βουλῆς καλεσάτωσαν τοὺς πρεσβευτάς, videndur esse οἱ πρυτάνεις». Περὶ τοῦ «*ἐπιμηνιεύοντος* Νυμφίου τοῦ Διοτρέφους, ἐπι-

στατοῦντος δὲ Διονυσίου τοῦ Ἱππομέδοντος» (Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικκ. Τόμ. Β', σελ. 879) ὁ μὲν Βοίκκιος λέγει (σελ. 881) «cave ἐπιμήνιον putes eponymum anni esse: ἐπιμήνιος enim sacerdos menstruus est τὰ ἐπιμήνια curans certis quibusdam diebus acta. Eponymus Iliensium fuit ἱερεύς (n. 3597.), ille fortasse qui ἱερεὺς τῶν πάντων θεῶν audit n. 3599. Tum ἐπιστάτην intellige praesidem comitiorum, ut Athenis», ὁ δὲ Διττεμβεργῆρος (ἐν *Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην.* σελ. 238) «Ilii quoque ut Athenis, Iasi, Zeleae epistata princeps fuisse videtur, qui senatus populique conciliis praeerat. Quae ratio inter eum et ἐπιμήνιον intercedat, non liquet. Nam is quoque prytanibus, qui per mensem negotia quotidiana senatus curabant, praefuisse videtur».

.

Παρετηρήσαμεν ὅτι τὰ *καταμήνια* προσηγορεύοντο καὶ *ἔμμηνα* ἢ *ἐμμήνια*. Λέγεται δὲ καὶ *ἔμμηνον σιτηρέσιον* καὶ *ἔμμηνα ἱερά* καὶ *ἔμμηνοι δίκαι*, κτλ. Ὁ Σουΐδας γράφει «*Ἔμμηνα*: κατὰ μῆνα. Μηλοσφαγεῖ θεοῖσιν ἔμμην' ἱερὰ τοῖς σωτηρίοις. Καὶ *ἔμμηνοι δίκαι* αἵ τε ἐμπορικαὶ καὶ ἐρανικαί». Τὸ ὑπὸ τοῦ Σουΐδα μνημονευόμενον χωρίον κεῖται ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 280. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι Νόμ. σελ. 828 γ' «θύοντας τούτων ἑκάστοις *ἔμμηνα ἱερά*». Περὶ τῶν ἐμμήνων δικῶν ἐγένετο λόγος ὑπὸ τοῦ Βοικκίου ἐν τῷ *Die Staatshaushalt. d. Athen.* Τόμ. Α', σελ. 64 ἐκδ. γ'. Πρβ. καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. ΝΒ'. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «ἘμμήνΙΟΙ: αἱ *καταμηνῖαι* λεγόμεναι θυσίαι», ἀνθ' οὗ ὁ Μουσοῦρος ἔγραψεν «αἱ *κατὰ μῆνα* γινόμεναι θυσίαι». Ἄλλοι ἀνέγνωσαν «αἱ *καταμηνιαῖαι* λεγόμεναι θυσίαι» καὶ «αἱ *καὶ μηνιαῖαι* (ἢ αἱ *καὶ ἱερομηνίαι*) λεγόμεναι θυσίαι» (Ἴδε Σμιδίτιον εἰς *Ἡσύχ.* Τόμ. Β', σελ. 76 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Ἠλέκτρ.* σελ. 58).

Ἐγίνετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ ὀνόματος *μηνιαῖα* πρὸς δήλωσιν τῶν καταμηνίων ἢ ἐπιμηνίων, ὡς βλέπει τις παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Ἠθικ. σελ. 907 ς' καὶ παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ Τόμ. Ε', σελ. 70 καὶ 71. Ἐρρήθη δὲ καὶ *μηνιαία κάθαρσις* ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως Προβλ. Β', 57 (Φυσ. καὶ Ἰατρ. Ἑλλ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 68, 34 Ἰδελ.).

Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν Ἀτάκτων Τόμ. Δ', σελ. 573 «Συνήθεια, οὐσ. θηλ. μὲ συνών. οὐδέτ. πληθ. τὰ Καταμήνια, Σ. Συνηθεῖα καὶ Σύνηθα, οὐδ. πληθ. Δ. Καταμήνια, Ἐπιμήνια, Ἐμμήνια καὶ Ἔμμηνα, Ἑλλ. (menstrues, règles), περιοδικὴ τῶν γυναικῶν αἱμορραγία. Εἰς τοὺς Ἑβδ. (Γενέσ. λα', 35) λέγει ἡ Ῥαχὴλ *Τὰ κατ' ἐθισμὸν τῶν γυναικῶν μοι ἐστί*. Ἀλλοῦ δὲ (Γενέσ. ιη', 11) τὰ ὠνόμασαν *Γυναικεῖα· ἐξέλιπε δὲ τῇ Σάῤῥᾳ γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα*».

Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἀπαντᾷ περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ϛ', κα', 4 (Τόμ. Γ', σελ. 126, 40) «αἱ δὲ *συνήθειαι* γίνονται μὲν ταῖς βουσίν, ὥσπερ ταῖς ἵπποις, ἧττον δέ» καὶ Ζ', β', 1 (σελ. 136, 18) «ἡ δὲ τῶν *γυναικείων* ὁρμὴ γίνεται περὶ φθίνοντας τοὺς μῆνας». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις τὸ ὄνομα *γυναικεῖα*. Περὶ τοῦ ἐν τοῖς Ἀφορισμοῖς Ε', 28 (Τόμ. Α', σελ. 432 Ἐρμ.) «*γυναικείων* ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυρίη» γράφει ὁ Γαληνὸς Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 817 «*Γυναικείων* εἴρηκε *τῶν ἐκκενουμένων* δηλονότι διὰ μήτρας ταῖς γυναιξὶ κατὰ τὰς ἐμμήνους καθάρσεις καὶ μετὰ τοὺς τόκους». Πρβ. καὶ σελ. 842 «ὥσπερ τῶν ἐλλιπῶς ἢ μηδὲ ὅλως *κενουμένων* καταμηνίων ἐδίδαξεν ἰάσεις ὁ Ἱπποκράτης, οὕτω καὶ νῦν τῶν ἀμέτρως *κενουμένων* διδάσκει».

Ἐκαλεῖτο δ' ἡ ἔμμηνος κάθαρσις καὶ *ἄφεδρος*, οἷον Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 176 «ἡ δὲ πυτία ποθεῖσα μετὰ ἡμέρας τρεῖς μετὰ τὴν ἄφεδρον ἀτόκιος εἶναι ἱστορεῖται» καὶ σελ. 206 «ποθεῖσα δὲ φθείρει ἔμβρυα, μετὰ δὲ τὴν ἄφεδρον ἀτόκιός ἐστιν» καὶ Τόμ. Β', σελ. 299 «λαγωοῦ πυτία μετὰ τὴν ἄφεδρον ποθεῖσα ἐπὶ ἡμέρας γ'». Λευιτικ. ΙΒ', 2 «κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς», κτλ. (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 2621 Διδ. Πρβ. καὶ Σπρέγγελον εἰς *Διοσκορ*. Τόμ. Β', σελ. 679). Ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ κεῖται κεφ. ΙΗ', 6 «καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν *ἀφέδρῳ* οὖσαν οὐ προσεγγιεῖ». Λέγεται δ' ἀλλαχοῦ ἡ ἐν ἀφέδρῳ οὖσα *ἀποκαθημένη*, οἷον Λευιτικ. Κ', 18 «καὶ ἀνήρ, ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς ἀποκαθημένης καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀπεκάλυψε, καὶ αὕτη ἀκάλυψε τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος αὐτῆς», κτλ. Πρβ. Ἡσύχ. «*Ἀποκαθημένη*: αἱμορροοῦσα». Ἐρρήθη δὲ καὶ *γυνὴ ἔμμηνος* ἐν τοῖς Γεωπονικοῖς βιβλ. ΙΒ', κ', 5 «γυνὴ ἔμμηνος μὴ εἰσιέτω εἰς σικυήλατα» (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 843). Ἐγί-

νετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ ὀνόματος *ἀφεδρεία* ἐν τοῖς παρὰ τῷ Σουίδᾳ (ἐκ τοῦ Δαμασκίου) λ. *Ἡραΐσκος* σελ. 379 α' Βεκκ. «εἰ γοῦν αἴσθοιτο φθεγγομένης — γυναικὸς ἀκαθάρτου τινός, ἤλγει παραχρῆμα τὴν κεφαλήν, καὶ τοῦτο σημεῖον ἐποιεῖτο τῆς ἀφεδρείας». Συνώνυμον τῷ *ἀφεδρεία* εἶνε τὸ *ἀποκάθισις*.

Ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις φέρεται Τόμ. Β', σελ. 816 «παρθένῳ ὁκόταν *τὰ ὡραῖα* μὴ γένηται, χολᾷ καὶ πυρεταίνει καὶ ὀδυνᾶται», τουτέστι τὰ καταμήνια, ἃ καθ' ὥραν (ἢ καιρὸν) ἐπιφαίνεσθαι εἴωθεν, ἃ ἡ ὥρα (ἢ ἡ προσφυὴς ἡλικία) προκαλεῖται. Πρβ. σελ. 574 «ὁκοῖα εἴρηται ἀμφὶ τῆς παρθένου, ἢ τὰ ἐπιμήνια πρῶτον φαινόμενα ὥρουσε ἄνω». Ἔγραψε δ' οὕτως ὁ Ἑρμερίνσιος ἀντὶ τοῦ «ἢ τὰ *ἐπιφαινόμενα* πρῶτα ὥρουσε ἄνω», ἀνθ' οὗ τῶν ἀντιγράφων τινὰ ἔχουσιν «ἢ τὰ *ἐπιμήνια* πρῶτα ὥρουσεν ἄνω».

Ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν γλώσσῃ σῴζεται ἡ λέξις *καταμήνια* καὶ ἑνικῶς *καταμῆνι*. Λεγεται δὲ καὶ *τάξι* (ἢ *τάξη*), *εἶνε στὴ τάξι της* (ἢ *τάξη της*). Κατέστη δὲ σύνηθες καὶ τὸ ὄνομα *περίοδος*, οἷον «τοῦτο(ν) τὸ(ν) μῆνα δὲν εἶδε τὴν περίοδό(ν) της», κτλ. Ἠκούσαμεν δὲ παρὰ Κερκυραίας γυναικὸς καὶ τὸ ὀθνεῖον *καραντίνα*. Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου σελ. 345 ἐκδ. γ': Συνήθεια (τὰ τῶν γυναικῶν). »Ἔμμηνα (τὰ), γυναικεῖα, ἐπιμήνια, μῆνες (Ἀριστοτ.), συνήθειαι (αὐτ.) règles, θ. ordinaires, menstrues, θ. πλ. menstruelles, mois. ἔχει τὰ συνήθειά 'της. »καθαίρεται τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν. »ἐν ἀφέδρῳ τυγχάνει οὖσα· »Ἀποκάθηται (Γραφ.) elle a ses mois (ses ordinaires).

Πρὸς δήλωσιν τοῦ κατ' ἔτος γινομένου παρελαμβάνετο πολλάκις τὸ ἐπίθετον *ἘΠέτειος* (ἰωνιστὶ *ἐπέτεος*), οἷον *ἐπέτειος φόρος*, *ἐπέτειοι θυσίαι*, *ἐπέτειοι νόσοι*, κτλ. Πρβ. καὶ *ἐπετειοφόρος* - *ἐπετειοφορῶ*. Εἶνε δὲ τὸ *ἘΠέτειος* ὁμοίως ἐσχηματισμένον τῷ *ἘΠΙμήνιος*. Περὶ τῆς ἐκφορᾶς *ἐπέτΕΙος* ἐγένετο λόγος ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Δ', σελ. 153. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας εὑρίσκεται οὐχὶ ὀλιγάκις τὸ *ἐτήσιος* κείμενον καὶ τὸ *ἐνιαύσιος* ἐνίοτε, οἷον *ἐτήσιοι θυσίαι*, *ἐτήσιος ἑορτή*, κτλ., *ἐνιαυσίη ὁρτή*, κτλ. Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ. Α', 57 «καὶ καρ-

πὸς μὲν ἐπέτειος, βρέφος δὲ ἐνιαύσιον· *ἑορτὴ δὲ ἐτήσιος ἡ κατ' ἔτος ἀγομένη*, διετήσιος δὲ ἡ διὰ παντὸς τοῦ ἔτους, ἣν Ὅμηρος ἂν εἴποι ἐπετήσιον» (Ἴδε Γλωσσ. Παρατηρ. σελ. 337). Ὑπάρχει δὲ καὶ ὄνομα *ἐτησίΑΙ* τιθέμενον ἐπὶ τῶν περιοδικῶς κατ' ἔτος πνεόντων ἀνέμων· λέγεται δ' *ἐτησίαι ἄνεμοι* καὶ κατ' ἔλλειψιν τοῦ *ἄνεμοι* συχνότερον *ἐτησίαι*. Παρὰ τῷ Πολυβίῳ βιβλ. Δ', μδ', 6 φέρεται «ἄν τε γὰρ ἀφ' Ἑλλησπόντου τρέχῃ τις τοῖς νότοις ἄν τ' ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐκ τοῦ Πόντου τοῖς *ἐτησίΟΙΣ*», ὃ μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ Σκαλιγήρου εἰς τὸ *ἐτησίΑΙΣ*. Πρβ. Γαλην. Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 388 «οἱ αὐτοὶ βορέαι εὐσταθῶς πνέουσιν ἡμέραις τεσσαράκοντα, οὓς *ἐτησίΑΣ* εἰώθασι καλεῖν» καὶ Τόμ. Ζ', σελ. 847 «μήτ' ἄλλοι τινὲς ἄνεμοι μήθ' οἱ *ἐτήσιΟΙ* καλούμενοι συνεχῶς τε καὶ ἀξιολόγως ἔπνευσαν». Ἐν τοῖς τοῦ Βαχμαννοῦ Ἀνεκδότοις φέρεται Τόμ. Β', σελ. 359, 22 «*ἘτησίΑΙ* ἄνεμοι γράφεται, οὐχὶ *ἐτήσιΟΙ*».

Συνήθη τοῖς νέοις Ἕλλησι κατέστησαν τὸ *ἐπέτειος ἑορτή*, *ἐτήσιον συμπόσιον*, *ἐνιαύσιοι ἐξετάσεις*, κτλ., καὶ τὸ ἐπίρρημα *ἐτησίως*, *συνέρχονται ἐτησίως*, κτλ. Λέγεται δ' ὑπ' αὐτῶν καὶ *μηνιαῖος μισθός*, *μηνιαῖον* (μηνιάτικο), *μηνιαία κατάστασις*, *μηνιαῖον περιοδικόν*, κτλ. Πρβ. Πολυδεύκ. Α', 59 «ἐκ δὲ μηνῶν σιτηρέσιον ἔμμηνον καὶ *μηνιαῖον* καὶ τριακονθήμερον καὶ ἑξάμηνον». Ἐσχηματίσθη δ' ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ καὶ ἐπίθετον *ἑβδομαδιαῖος*, *ἑβδομαδιαῖον φύλλον*, *ἑβδομαδιαία ἐπιθεώρησις*, κτλ. Ἐπίθετον *ἑβδομαδιαῖος* δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φωνῇ· ἀπαντᾷ δ' ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ τὸ *ἑβδομαδικός*, οἷον Γαλην. Τόμ. Θ', σελ. 916 «θαυμάζειν οὖν χρὴ τῶν ἑβδομαδικῶν περιόδων τὴν δύναμιν» (Πρβ. καὶ σελ. 914). Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 16.

ΜΕΡΟΣ Η'.

Παρ' ἡμέραν.

Ἀντικειμένως τῷ καθ' ἡμέραν δηλοῦντι τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάλειπτον παραλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὸ παρ' ἡμέραν, δι' οὗ σημαίνεται ὅτι παυόμενόν τι μετὰ μίαν ἡμέραν ἢ ἀφανιζόμενον ἀναφαίνεται πάλιν ἢ λαμβάνει αὖθις ὕπαρξιν, μιᾶς ὡσαύτως ἡμέρας παρελθούσης, οἷον πυρέττει τις παρ' ἡμέραν, τουτέστι μίαν μὲν ἡμέραν κατέχεται ὑπὸ πυρετοῦ, μίαν δὲ τυγχάνει ἀπύρετος ὤν, διαλείμματος ἑκάστοτε γινομένου. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται ὅτι παρ' ἡμέραν ἐν οὐρανῷ τις καὶ ἐν Ἅδου ἐστίν, ὅταν ἐναλλὰξ μίαν μὲν ἡμέραν διατρίβῃ ἐν τῷ οὐρανῷ, μίαν δὲ ἐν τῷ ᾅδῃ. Καταλέγομεν παραδείγματα τοῦ παρ' ἡμέραν, ὃ καὶ ἐν καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ὑπάρχει σύνηθες.

Ἱπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 400 (Γαλην Τόμ. Θ', σελ. 562 καὶ Τόμ. ΙΖ', Ϭ', σελ. 381 καὶ 387) «αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀνταποδόσιες, ἤν τε καθ' ἡμέρην ἤν τε παρ' ἡμέρην ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται». Ἀρεταῖ. σελ. 62, 5 «ὅκως τοῖσι πυρεταίνουσι ἀμφημερινὸν ἢ παρ' ἡμέρην».

Λουκιαν. Θε. Διαλ. ΚΔ',2 «τὰ μὲν τῆς Λήδας τέκνα παρ' ἡμέραν ἑκάτερος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ἅδου εἰσίν, ἐμοὶ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν κἀκεῖνα καὶ ταῦτα ποιεῖν ἀναγκαῖον». Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. ΙΓ', 38 «τὸν τῶν Διοσκόρων ζῇ βίον παρ' ἡμέραν τεθνηκώς τε καὶ ἀναβιούς». Ἀπολλόδ. Βιβλ. Γ', ια', 2, 6 «Ζεὺς ἀμφοτέροις παρ' ἡμέραν καὶ ἐν θεοῖς εἶναι καὶ ἐν θνητοῖς ἔδωκε». Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Δ', σελ. 258 «Διοσκόρους ἐκάλεσαν τὸ περὶ τῆς ἑτερημένου ζωῆς αὐτῶν προστερατευσάμενοι διήγημα· τοῦ γὰρ οὐρανοῦ συνεχῶς καὶ ἀπαύστως ἀεὶ κύκλῳ περιπολοῦντος, ἀνάγκη τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον ἀντιμεθίστασθαι παρ' ἡμέραν ἄνω τε καὶ κάτω γινομένων». Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 502, 8 «ὥστε παρ' ἡμέραν ἀμφοτέρους ὁτὲ μὲν ἐν

Ὀλύμπῳ διατρίβειν, ὁτὲ δὲ ἐν Ἀϊδωνέως». Πρβ. καὶ Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ σελ. 78, 15 «Ἑτερήμεροι: παρ' ἡμέραν» καὶ Ἡσύχ. «Ἑτερήμεροι: διηλλαγμένοι, παρ' ἡμέραν ζῶντες» καὶ Εὐστάθ. σελ. 1686, 28 «ἐφ' ὧν τὸ ἑτερήμεροι ζώουσιν ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμέραν, ὡς μιᾷ μὲν τεθνάναι ἀμφοτέρους, τῇ ἑτέρᾳ δὲ ζῆν» καὶ Σχολ. Πινδ. σελ. 506, 103 «κατὰ μὲν τὸν διεσκευακότα (τὰ) παρ' Ὁμήρῳ παρ' ἡμέραν αὐτοὺς ἀποθνήσκειν».

Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 484 «ἐναλλὰξ διπλασιάζοντας παρ' ἡμέραν». Πλούτ. Φαβ. Μαξ. ΙΕ', 1 «ὁ Τερέντιος ἐμβαλὼν αὐτὸν εἰς τὸ παρ' ἡμέραν ἄρχειν».

Λόγγ. Ποιμεν. Α', 20 «παρ' ἡμέραν ἐπὶ πότον ἄγουσι τὰς ἀγέλας, ποτὲ μὲν ὁ Δάφνις, ποτὲ δὲ ἡ παῖς», ἤγουν: ἐναλλὰξ ἐπὶ πότον ἄγουσι τὰς ἀγέλας, τῇ μιᾷ μὲν ἡμέρᾳ ὁ Δάφνις, τῇ ἑτέρᾳ δ' ἡ παῖς.

Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ *ἡμέραν παρ' ἡμέραν*, οἷον παρὰ Ψευδοδημοσθένει σελ. 1360, 46 «συνεῖναι δ' ἑκατέρῳ ἡμέραν παρ' ἡμέραν» καὶ παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 593 ς' «τὴν δὲ Νέαιραν εἶχον ἡμέραν παρ' ἡμέραν — Φρυνίων καὶ Στέφανος ὁ ῥήτωρ» καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ Ἠθικ. σελ. 132 ς' «τοὺς μὲν οὖν Λυδοὺς ἐν τῷ λιμῷ λέγουσι διαγαγεῖν ἡμέραν παρ' ἡμέραν τρεφομένους, εἶτα παίζοντας καὶ κυβεύοντας» καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ Τόμ. Α', σελ. 93, § 17 Δινδ. «ἀλλ' ἡμέραν ἠξίου παρ' ἡμέραν ἢ καὶ πλείους ἐναλλὰξ μόνος ἄρχειν» (Ἴδε καὶ Σχαιφῆρον εἰς *Λόγγ*. σελ. 193 Σειλ.). Κυκλεῖται δὲ καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ ἡ ἐκφορὰ *ἡμέραν παρ' ἡμέραν*. Τὸ παρὰ Παύλῳ πρὸς Ῥωμ. ΙΔ', 5 «ὃς μὲν *κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν*, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν» ὑπολαμβάνεται ἰσοδύναμον τῷ *προκρίνει ἡμέραν ἡμέρας*. Ὁ Οὐϊνῆρος γράφει ἐν τῇ Γραμματικῇ τῆς Καινῆς Διαθήκης σελ. 360 ἐκδ. ς' «Rö. 14, 5. κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν *beurtheilen* (achten) *Tag vor Tag* d. h. einen Tag dem andern vorziehen». Πρβ. καὶ Βαλκενάριον ἐν *Σχολ. εἰς Καιν. Διαθ.* Τόμ. Β', σελ. 154.

Ὡς δὲ λέγεται ποιητικῶς *κατ' ἦμαρ* ἀντὶ τοῦ *καθ' ἡμέραν*, οὕτω καὶ *παρ' ἦμαρ* ἀντὶ τοῦ *παρ' ἡμέραν*, οἷον Λυκόφρ. 565 «καὶ τοὺς μὲν ᾄδης, τοὺς δ' Ὀλύμπιοι πλάκες *παρ' ἦμαρ* αἰεὶ δεξιώσονται ξέ-

νους», οὐ γίνεται ἐξήγησις ἐν τοῖς Σχολίοις διὰ τοῦ *ἡμέραν παρ' ἡμέραν*. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκλαμβάνεται συνήθως καὶ τὸ Πινδαρικὸν Πυθ. ΙΑ', 63 «τὸ μὲν *παρ' ἆμαρ* ἕδραισι Θεράπνας, τὸ δ' οἰκέοντες ἔνδον Ὀλύμπου». Ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον Σχολίοις σελ. 420, 95 εἶνε γεγραμμένον «Τὸ μὲν παρ' ἆμαρ: Τὸ Ὁμηρικὸν παραφράζει τό· ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε τεθνᾶσιν». Ἐν τῷ Αἴαντι τοῦ Σοφοκλέους κεῖται στίχ. 475 «τί γὰρ *παρ' ἦμαρ* ἡμέρα τέρπειν ἔχει προσθεῖσα κἀναθεῖσα τοῦ γε κατθανεῖν;». Ποιεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Μουσγράβιος τὴν παρατήρησιν τήνδε (*Σοφοκλ.* Τόμ. ϛ', σελ. 552 Ἐρφ.) «παρ' ἦμαρ ex usu Graecorum debet esse *alternis diebus*, ut clare ostendit H. Stheph. in lexico v. παρά — Hoc igitur cum nullum hic locum habeat, malim τί γάρ ποτ' ἦμαρ, ut constructio esset, τί γὰρ ἡμέρα ποτὲ τέρπειν ἔχει, ἦμαρ προσθεῖσα; *quomodo enim vita delectare potest, diem adjiciens*». Ἡμέρα, *vita*, ut in exemplis citatis ad Eurip. Phoeniss. 554». Ὁ Ἑρμαννὸς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἴαντος σελ. 65 ἀποφαίνεται «Παρ' ἦμαρ est alternis diebus: v. H Steph. in Thes. v. παρά. Ἡμέρα παρ' ἦμαρ dicit, quia, duo deinde infert, προστιθέναι et ἀνατιθέναι — Hoc dicit: *quid potest dies prae alio die oblectationis afferre, quum nihil nisi de moriendi necessitate et addat aliquid et differat*» (Πρβ. καὶ Ἑλλένδετον ἐν *Λεξ. Σοφοκλ.* σελ. 308 ἐκδ. β' καὶ Βερνάρδυν ἐν *Ἐπιστημον. Συντ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* σελ. 258). Ἀλλ' ὁ Λοβέκκιος γράφει ἐν τῷ εἰς Αἴαντα Ὑπομνήματι σελ. 267 ἐκδ. β' «Interim Hermanni sententiam veri simillimam duco, hoc uno excepto, quod ἡμέρα παρ' ἡμέραν non alterni dies significare videntur sed ἡμέρα παρ' ἡμέραν θεωρουμένη sive ἡμέραι παράλληλα ἐξεταζόμεναι» καὶ «Ergo hoc dici videtur τί τερπνὸν τὸ ζῆν, τουτέστιν ἡ ἀπαράλλακτος τῶν ἡμερῶν ἐπαλληλία, τοῦ γε κατθανεῖν πάντως προκειμένου οὕπερ ἑκάστη ἡμέρα προστίθησί τι καὶ αὖ ἀνατίθησιν αὐτό, genitivo τοῦ κατθανεῖν ad verbum primarium προσθεῖσα accomodato». Ὁ Ναύκιος εἴκασε «προσθεῖσα κἀναθεῖσ' *ἀεὶ τὸ κατθανεῖν*» (Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Αἴ.* σελ. 112). Ἄξιον μνείας ἡμῖν φαίνεται τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀντιφῶντος ῥηθὲν ἐν τῷ περὶ τοῦ Ἡρῴδ. φόνου § 72 «μέγα τοι *ἡμέρα παρ' ἡμέραν* γιγνο-

μένη γνώμην — ἐξ ὀργῆς μεταστῆσαι». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 1455 ἀντὶ τοῦ «στρέφων μὲν ἕτερα, τὰ δὲ (τάδε) *πήματ'* αὖθις αὔξων» ἀποκατέστησεν ὁ Καντῆρος ἐκ τῶν Σχολίων τὸ ὑγιῶς ἔχον «τὰ δὲ *παρ' ἦμαρ* αὖθις αὔξων». Ὁ Ἐλμσλήϊος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ σελ. 288 λέγει «Recte quidem παρ' ἦμαρ, quod *in dies* interpretatur Brunckius». Ὁ Ναύκιος ἐξηγεῖται τὸ *παρ' ἦμαρ* διὰ τοῦ «nach Verlauf eines Tages».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἡ ἐκφορὰ *παρ' ἑτέραν* (*ἡμέραν*) ἢ *ἑτέραν παρ' ἑτέραν ἡμέραν* καὶ ἡ *παρὰ μίαν* (*ἡμέραν*) ἢ *μίαν παρὰ μίαν ἡμέραν*.

Ἱπποκράτ. Τόμ. Γ', σελ. 112 (Γαλην. Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 576) «ἐπιδέειν δὲ ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέρην ἢ παρ' ἑτέρην». Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 502, 11 «ἑτέραν παρ' ἑτέραν ἡμέραν οἱ δύο ἅμα ἢ μίαν παρὰ μίαν ἡμέραν ζῶσι».

Πορφύρ. περὶ Πλωτίν. Βί. Ζ', σελ. 106 Φαβρικ. «ἐκεῖ τε δειπνεῖν κἀκεῖ καθεύδειν, σιτεῖσθαι δὲ παρὰ μίαν» (Ἴδε Κρευζῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλωτίνου Τόμ. Α', σελ. XCIX). Γαλην. Τόμ. Ι', σελ. 781 «κἄπειθ' ἑξῆς τρέφε παρὰ μίαν» καὶ σελ. 999 «συμμέτρως μὲν τῇ κατακρούσει χρώμενος ἑκάστης ἡμέρας ἢ παρὰ μίαν». Δαμοκράτ. παρὰ Γαλην. Τόμ. ΙΓ', σελ. 988 «ἀλλαττόμενον παρὰ μίαν ἢ δύ' ἡμέρας». Ἡσύχ. «Ἑτερήμερος: ὁ μίαν παρὰ μίαν ἡμέραν ζῶν». Πρβ. καὶ Σχολ. Λουκιαν. σελ. 64 Ἰακ. Ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐρρήθη βιβλ. Γ', ρι', 4 «διὰ τὸ *παρὰ μίαν* ἐκ τῶν ἐθισμῶν μεταλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν τοὺς ὑπάτους» καὶ βιβλ. Ϛ', μ', 9 «*παρὰ* δὲ *μίαν ἡμέραν* τὰ μὲν ἡγεῖται τῶν στρατοπέδων καὶ κεράτων, τὰ δ' αὐτὰ πάλιν ἕπεται ταῦτα κατόπιν». Τὸ *παρὰ μίαν* βλέπει τις καὶ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Α', 65 «τὸ δ' εἰς τὴν ἐπιοῦσαν μὴ μένον ἐφήμερον, τὸ δὲ παρὰ μίαν ἑτερήμερον». Σημειωτέον δ' ὅτι τοῦ ἐπιθέτου *ἑτερήμερος* ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ λέγων σελ. 33, 28 «Ὁ Αἰθαλίδης Ἑρμοῦ παῖς ἦν ἑτερήμερος, καὶ μίαν ἡμέραν ὑπὸ τὸν ᾅδην διῆγεν, ἑτέραν δὲ ἐπὶ τῆς γῆς». Πρβ. Σχολ. Ἀπολλ. Ῥοδ. Α', 644, σελ. 51 Σχαιφ. «Διὸ καὶ ἑτερήμερος κήρυξ λέγεται διὰ τὸ μίαν μὲν ἡμέραν ὑπὸ τὸν ᾅδην, μίαν δ' αὖ ὑπὲρ τὴν γῆν διάγειν». Ἐν τοῖς Λιθικοῖς τοῦ Ψευδορ-

φέως ὁ παρ' ἡμέραν ἤτοι τριταῖος πυρετὸς καλεῖται *πυριφλεγέθων ἑτερήμερος* στίχ. 627. Γελοιότατον σφάλμα φέρεται ἐν τοῖς εἰς Λυκόφρονα Σχολίοις, στίχ. 565 (Λυκόφρ. Τευβν. σελ. 122, 2) «παρὰ τὸ Ὁμηρικόν· ἄλλοτε μὲν *ζωοὺς ἐστερημένοι*» ἀντὶ τοῦ «ἄλλοτε μὲν *ζώουσ' ἑτερήμεροι*» (Ὀδ. Λ, 303).

Ὁμοίως τῷ *παρ' ἡμέραν* λέγεται *παρ' ἔτος* (*παρὰ ἔτος*) ἢ *παρ' ἐνιαυτόν*· ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἡ ἐκφορὰ *ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτόν* ἐμφερὴς οὖσα τῇ *ἡμέραν παρ' ἡμέραν*· εὑρέθη δὲ καὶ τὸ *μῆνα παρὰ μῆνα*.

Ἀριστοτ. περὶ Ζῴ. Γεν. Γ', 6 (Τόμ. Γ', σελ. 382, 22 Διδ.) «καὶ τὸν μὲν τρόχον αὐτὸν αὑτὸν ὀχεύειν, τὴν δ' ὕαιναν ὀχεύειν καὶ καὶ ὀχεύεσθαι παρ' ἔτος».

Θεόφρ. περὶ Φυτ. Ἱστορ. Θ', ια', 9 «ταῦτα δὲ οὐχ ἅμα φέρει τὸν καρπὸν ἀλλὰ παρ' ἔτος, τὰ μὲν νῦν τὰ δ' εἰς νέωτα» καὶ περὶ Φυτ. Αἰτ. Γ', ζ', 7 «ἡ μὲν οὖν ἄμπελος ἀεὶ τὴν τομὴν ἐπιζητεῖ κατ' ἐνιαυτὸν διὰ τὸ εὐαυξές, τὰ δὲ ἄλλα τὰ μὲν παρ' ἔτος, τὰ δὲ διὰ τετραετίας» καὶ Δ', ϛ', 2 «ἔχει δέ τινα καὶ ἄλλως ἀπορίαν ἡ παρ' ἔτος βλάστησις» καὶ 3 «τελεοῦσθαι δὲ παρ' ἐνιαυτὸν ἄλογον».

Δίων Χρυσόστ. Τόμ. Β', σελ. 69 «πρὸς δὲ τούτοις αἱ δίκαι παρ' ἔτος ἄγονται παρ' ὑμῖν». Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 91.

Παυσαν. Ϛ', κϛ', 2 «λέγουσι δὲ καὶ Ἄνδριοι παρὰ ἔτος σφίσιν ἐς τοῦ Διονύσου τὴν ἑορτὴν ῥεῖν οἶνον αὐτόματον ἐκ τοῦ ἱεροῦ».

Διόδ. Σικελ. Δ', ξε', 1 «ὁμολογίας θέσθαι πρὸς ἀλλήλους παρ' ἐνιαυτὸν ἄρχειν» καὶ ΛΒ', ιβ', 2 «τὰς λεγομένας ὑαίνας τινὲς μυθολογοῦσιν ἄρρενας ἅμα καὶ θηλείας ὑπάρχειν καὶ παρ' ἐνιαυτὸν ἀλλήλας ὀχεύειν, τῆς ἀληθείας οὐχ οὕτως ἐχούσης».

Πλούτ. Νομ. ΙΗ', 2 «ἐπήγαγε παρ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον» καὶ Κλεομ. ΙΕ', 1 «ὁ μὲν Ἄρατος εἰωθὼς παρ' ἐνιαυτὸν ἀεὶ στρατηγεῖν ἀπείπατο τὴν ἀρχὴν καὶ παρῃτήσατο» καὶ Ἀράτ. Λ', 3 «αὐτὸς μὲν γὰρ — παρ' ἐνιαυτὸν ἦρχε» καὶ Λ', 4 «ὁ Λυδιάδης εὖ φερόμενος διετέλει καὶ παρ' ἐνιαυτὸν ἦρχεν ἐναλλὰξ τῷ Ἀράτῳ στρατηγῶν» καὶ ΛΗ', 2 «εἰωθὼς δὲ στρατηγεῖν παρ' ἐνιαυτόν, ὡς ἡ τάξις αὐτῷ περιῆλθε, καλούμενος ἐξωμόσατο». Πρβ. καὶ κεφ. ΚΔ', 4 «οὕτω δ' ἴσχυσεν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, ὥστ', εἰ μὴ *κατ' ἐνιαυτὸν* ἐξῆν, *παρ' ἐνιαυτὸν* αἱρεῖσθαι στρατηγὸν αὐτόν».

Ἀπολλόδ. Βιβλ. Γ', ς', 1, 1 «καὶ αὐτοῖς δοκεῖ τὸν ἕτερον παρ' ἐνιαυτὸν ἄρχειν». Πρβ. καὶ Ζηνόβ. Α', 30 (Παροιμιογρ. Ἑλλ. Τόμ. Α', σελ. 10, 4).

Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 654 «τὸν δὲ καρπὸν φέρει παρ' ἐνιαυτὸν καρύῳ ὅμοιον».

Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Γ', σελ. 57, 7 Δινδ. «εἰ γὰρ ἀλλήλοις ὑπεχώρησαν (Βαλκενάρ.: *συνεχώρησαν*) ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν ἄρχειν». Ἐν σελ. 9, 11 κεῖται «ἔχεσθαι τῆς ἀρχῆς ἕνα παρ' ἕνα καὶ ταύτης παραχωρεῖν θατέρῳ θάτερον», τουτέστιν: ἔχεσθαι τῆς ἀρχῆς ἐναλλὰξ ποτὲ μὲν τὸν ἕνα ποτὲ δὲ τὸν ἕτερον. Πρβ. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 106 ε' «ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναταί τις πλάττων ζῷα συγχεῖν καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν καὶ τοῦθ' *ἓν παρ' ἓν* ποιεῖν ἀδιαλείπτως» καὶ σελ. 106 ς' «ὁ περὶ ἡμᾶς ἀὴρ *ἓν παρ' ἓν* ἡμέραν καὶ νύκτα ποιῶν», ἤγουν *ὁτὲ μὲν τὸ ἕν, ὁτὲ δὲ τὸ ἕτερον*, καὶ Εὐστάθ. σελ. 181, 22 «Ὅρα δὲ ὅτι ἐν τῷ περὶ σκήπτρου δεῆσαν ἢ τῷ ἀτάρ συνδέσμῳ χρήσασθαι ἢ τῷ δέ ἐν ἑκάστῳ στίχῳ *ἕνα παρ' ἕνα* χάριν ποικιλίας τοὺς τοιούτους συνδέσμους ὁ ποιητὴς τίθησιν ἐκκλίνων τὸ μονοειδές» καὶ σελ. 181, 42 καὶ σελ. 828, 11. Ὅμοιον τούτῳ εἶνε τὸ *ἕτερος παρ' ἕτερον*, οὗ φέρομεν μαρτύρια ἐκ τοῦ Ἀππιανοῦ σελ. 286, 14 Μενδ. «ἡγεῖτο δ' ἀεὶ τῶν προνομευόντων χιλίαρχος ἕτερος παρ' ἕτερον» καὶ σελ. 662,21 «καὶ ὁπότε τις αὐτῶν ἀποθάνοι, βουλευτὴς ἕτερος παρ' ἕτερον ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἦρχεν». Πρβ. Σχουειγαισῆρον εἰς *Ἀππιαν*. Τόμ. Γ', σελ. 473.

Γέμιν. Εἰσαγ. σελ. 45 Ἄλμ. «διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν μῆνα παρὰ μῆνα πλήρη καὶ κοῖλον ἄγουσι», ἤγουν ἐναλλὰξ τὸν μὲν ἕνα πλήρη, τὸν δ' ἕτερον κοῖλον ἄγουσιν.

Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Βοικχίου γενομένῃ συναγωγῇ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν εἶνε εἰρημένον «ἀγέτω τὰ Διονύσια — *παρ' ἄτερον ἐνιαυτόν*» καὶ «μισθούσθω δὲ τοὺς τεχνίτας — *παρ' ἄτερον ἐνιαυτόν*» (1845, 17 καὶ 83, Τόμ. Β', σελ. 22 καὶ 24).

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Θεόφραστος τὰ μὲν κατ' ἔτος καρποφοροῦντα δένδρα καλεῖ *ἐπετειοφόρα*, τὰ δὲ παρ' ἔτος ἢ παρ' ἐνιαυτὸν *παρενιαυτοφόρα* περὶ Φυτ. Αἰτ. Α', κ', 3 «παρενιαυτοφόρα δὲ καὶ οὐκ ἐπετειοφόρα τῶν δένδρων ὡς τύπῳ λαβεῖν τὰ ξηρὰ καὶ ξυλώδη καὶ ὅσα μὴ ἐκ τῶν νέων ἀλλ' ἐκ τῶν ἕνων φέρει τοὺς καρπούς».

Ὁ Βιγῆρος γράφει ἐν τῷ περὶ Ἰδιωτισμῶν σελ. 650 ἐκδ. Ἑρμ. δ' «Decimo, παρὰ, intermissioni cuidam, vel alternae cessationi significandae adhibetur, idque modis pluribus. Primo, cum nomine numerali simul et nomine tempus significante; ut, παρὰ τρεῖς ἡμέρας, vel τρίτην ἡμέραν, id est, *tertio quoque die*: vel cum solo numerali; ut παρὰ μίαν *alternis diebus*; παρὰ τρίτην, *tertio quoque die*: vel unico nomine temporis, sine numerali; ut παρ' ἡμέραν, *altero quoque die*; παρὰ μῆνα, *altero quoque mense*; παρ' ἐνιαυτόν, *altero quoque anno*: vel denique nomine temporis repetito, sine numerali; ut, ἡμέραν παρ' ἡμέραν, μῆνα παρὰ μῆνα, ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν, eodem plane sensu». Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι κακῶς εἶνε παρειλημμένον τὸ ὄνομα *idiotismi* - *ἰδιωτισμοί* ἀντὶ τοῦ *idiomata* - *ἰδιώματα* (Ἴδε καὶ Ἑρμαννὸν εἰς *Βιγῆρ*. σελ. 864 ἐκδ. δ'). Τὸ ὄνομα *ἰδιωτισμός* παρήχθη ἐκ τοῦ ῥήματος *ἰδιωτίζω*, ὃ ἐκ τοῦ *ἰδιώτης* γενόμενον δηλοῖ μιμοῦμαι τοὺς ἰδιώτας ἢ διαλέγομαι κατὰ τοὺς ἰδιώτας. Ὅθεν τὸ *ἰδιωτισμός* συνωνυμεῖ τῷ *χυδαιότης* ἢ *χυδαϊσμός* ἢ *χυδαιολογία*.

Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα λόγον περὶ τοῦ *παρ' ἡμέραν*, κτλ. καὶ περὶ τοῦ *παρ' ἔτος* ἢ *παρ' ἐνιαυτόν*, κτλ. Ἀλλὰ τὸ διάλειμμα δύναται νὰ εἶνε καὶ δύο ἢ πλειόνων ἡμερῶν καὶ δύο ἢ πλειόνων ἐνιαυτῶν ἢ μηνῶν· ὅθεν λέγεται καὶ *παρ' ἡμέρας δύο*, *παρ' ἡμέρας τρεῖς*, κτλ., *παρὰ τρία ἔτη*, *παρὰ τριετῆ χρόνον*, κτλ., οἷον

Σωραν. περὶ Γυναικ. Παθ. σελ. 149,6 Ἑρμ. «ἀλλ' ἅπαξ τὸ πρῶτον καὶ διά τινων ἡμερῶν, εἶτα καὶ παρὰ δύο καὶ παρὰ μίαν, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ καθ' ἡμέραν καὶ οὐ μόνον ἅπαξ ἀλλὰ καὶ δίς».

Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 730 « Ἀμφημερινὸς μὲν οὖν ἐστιν ὁ καθ' ἑκάστην ἢ νύκτα ἢ ἡμέραν ἐπισημαίνων ἢ ἀνιέμενος, τριταῖος δὲ ὁ παρὰ μίαν, τεταρταῖος δὲ ὁ παρὰ δύο, πεμπταῖος δὲ ὁ παρὰ τρεῖς· ἑβδομαῖος ὁ παρὰ πέντε, ἐναταῖος ὁ παρὰ ἑπτά». Πρβ. Δαμοκράτ. παρὰ Γαλην. Τόμ. ΙΓ', σελ. 988 «ἀλλαττόμενον παρὰ μίαν ἢ δύ' ἡμέρας». Διοσκορ. Τόμ. Β', σελ. 277,8 «δεῖ δὲ λαμβάνειν ἐκ τούτου κυ. γ' ἢ δύο παρ' ἡμέρας γ' ἢ δ'».

Ἀθήν. σελ. 397 β' «ὁ ταώς, φησὶν Ἀριστοτέλης, σχιδανόπους ἐστὶ καὶ ποιολόγος καὶ τίκτει τριέτης γενόμενος — Τίκτει δὲ ἅπαξ τοῦ

ἔτους ᾠὰ δώδεκα· ταῦτα δὲ οὐκ εἰς ἅπαξ ἀλλὰ παρ' ἡμέρας δύο». Πρβ. Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ϛ', θ', 1 (Τόμ. Γ', σελ. 111, 9) «Ὁ δὲ ταὼς ζῇ μὲν περὶ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη, γεννᾷ δὲ τριέτης μάλιστα —Ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους μόνον τίκτει· τίκτει δ' ᾠὰ δώδεκα ἢ μικρῷ ἐλάττω· τίκτει δὲ *διαλείπων δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας* καὶ οὐκ ἐφεξῆς».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 942 ς' «οὐ γὰρ ἓξ μῆνας ἀλλὰ παρ' ἓξ μῆνας ὁρῶμεν αὐτὴν ὑπὸ τῆς γῆς—τῇ σκιᾷ λαμβανομένην, ὀλιγάκις δὲ τοῦτο διὰ πέντε μηνῶν παθοῦσαν».

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 404, 28 «οὐ καὶ πανήγυρις παρὰ τριετῆ χρόνον ἤγετο τὰ Ὀλύμπια».

Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 392 (σελ. 580) «ἂν (δὲ ποιῇ) ἁ πόλις τὰ Διονύσια ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ἐν ᾧ δεῖ τὰ Ἀνδρίνεα γίνεσθαι, γινέσθω παρὰ τρία».

Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. 2741, 15 (Τόμ. Β', σελ. 497) «ὡς δύνασθαι ἀπὸ τούτων παρὰ ἔτη τέσσερα πληροῦσθαι τὸν μουσικὸν ἀγῶνα». Πρβ. στίχ. 21 «προθεσμία δὲ εἰς τὸν ἐξῆς χρόνον καὶ τὴν ἐπιοῦσαν τετραετηρίδα ἔσται χρόνος κτέ.».

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 508 ς' κεῖται «ταῦθ' ὑμᾶς, ἔφη, περὶ Διονυσίου δεῖ λέγειν, οὐ ἐγὼ *παρ' ὀλίγας ἡμέρας* ἐπὶ τοῦ τραχήλου τὸ ξυρὸν ἔχω;», ὃ νοητέον ἀντὶ τοῦ *ἑκάστοτε ὀλίγων ἡμερῶν διαλείμματος γινομένου*. Πρβ. καὶ σελ. 9 δ' «αὐτοὺς γὰρ *παρ' ὀλίγας ἡμέρας* δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τῶν παίδων ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μισθωτοῦ διαθέσει», τουτέστιν: ὀλίγας ἑκάστοτε ἡμέρας διαλείποντας.

Παρὰ τῷ Λιβανίῳ εἶνε τεθειμένον τὸ *παρ' ἡμέραν* ἀντὶ τοῦ *καθ' ἡμέραν* Ἐπιστ. 466, σελ. 234 «τὰ ὄντα κοινά μοι κέκτηται, κἂν μὴ παρ' ἡμέραν τι πέμψαντος λάβω, δεινὰ πεπονθέναι φησί». Ἄλλα παραδείγματα τῆς τοιαύτης χρήσεως ἐκ τοῦ Λιβανίου ἐμνημόνευσεν ὁ Κόβητος ἐν τοῖς Συμμίκτοις Κριτικοῖς σελ. 148-9. Ἄξια δὲ παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς γεγραμμένα. «Confundit παρ' ἡμέραν et καθ' ἡμέραν quasi nihil interesset: nempe καθ' ἡμέραν est *quotidie*, ut κατ' ἔτος, κατ' ἐνιαυτόν, κατὰ μῆνα, et ὁσημέραι, ὁσέτη, ὅσαι μῆνες, ὁσῶραι. Contra παρ' ἡμέραν est *uno die interposito*, *alternis diebus*, *tertio quoque die*, ut παρ' ἑ-

νιαυτὸν στρατηγεῖν et παρ' ἡμέραν πυρέττειν de febri tertiana. Recte dixit Libanius I. 82. 4. de Iuliano: ὁ βασιλεὺς —καθ' ἑκάστην ἐποιεῖτο τὴν ἡμέραν θυσίας ὑπὸ τοῖς ἐν τῷ κήπῳ τοῦ βασιλείου δένδροις. et de eadem re I. 564.12. οὐ ῥᾴδιον βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔξω βασιλείων ἐφ' ἱερὰ βαδίζειν. sed vitiose in eodem argumento scripsit I. 394. 19. ἐπεὶ μὴ τρέχειν εἰς ἱερὸν ΠΑΡ' ἡμέραν ἔνεστιν, ἱερὸν ποιεῖται (leg. ποιεῖ) τὰ βασίλεια καὶ τὸν κῆπον. Fluctuant libri I. 337. 12. in aliis est παρ' ἡμέραν αὔξεται, in aliis καθ' ἡμέραν. Sed sine varietate I. 419. 18. χαίροντες τῇ φορᾷ τῆς ψυχῆς, ἣν παρ' ἡμέραν ἐκφέρεις. Contra I. 360.2. σωροὶ παρ' ἡμέραν πάσης ἰδέας ἰχθύων ἐπεισέρχονται, est discrepans lectio καθ' ἑκάστην ἡμέραν ab aliquo correctore profecta. Iterum vitiose tribus locis scribitur III. 275. 19. τῶν ἐπὶ τῆς ἡσυχίας παρ' ἡμέραν πραττομένων.et III.326.3. ἵπποι δὲ καὶ τέτρωρα παρ' ἡμέραν ταῖς διαδοχαῖς τὸ τάχος ἐπιτείνοντα. et IV. 626. 20. ἣν μὴ μείζω ποιῇς παρ' ἡμέραν τὴν οὐσίαν. Putat enim se dicere: *nisi opes* quotidie *augeas*, sed dixit perinepte *nisi tertio quoque die augeas opes*».

Ὅτι δ' ὅμως δὲν ἐλαμβάνετο ἀείποτ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ *παρ' ἡμέραν* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *καθ' ἡμέραν* δηλοῦται σαφῶς ἐκ χωρίου τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ χωρίων τοῦ Δημοσθένους. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ἐν ταῖς περὶ τὰ Ζῷα Ἱστορίαις βιβλ. Ϛ', ιζ', 5 (Τόμ. Γ', σελ. 120, 23) «σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἰχθύες ταχεῖαν λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν, πάντες δ' ἐν τῷ Πόντῳ θᾶττον· *παρ' ἡμέραν* γὰρ καὶ αἱ ἀμίαι πολὺ (γρ. ἴσ. *πάνυ*) ἐπιδήλως αὔξονται». Παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 107, 70 «οἱ τῆς *παρ' ἡμέραν* χάριτος τὰ μέγιστα τῆς πόλεως ἀπολωλεκότες» καὶ σελ. 681, 182 «εἰ γενήσεται τὰ πρὸς τοὺς Θρᾷκας εὐτρεπῆ τῷ Κερσοβλέπτῃ, *παρ' ἡμέραν* ἔξεστιν αὐτῷ βαδίζειν ἐπὶ Χερρόνησον ἀσφαλῶς». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου Ἀγησ. καὶ Πομπ. Συγκρ. Δ', 3 «ὃς εἰ μόνον ἐσκόπει τὸ *παρ' ἡμέραν* ἄδοξον, ὤφειλεν ἀντιστὰς ἐν ἀρχῇ διαγωνίσασθαι περὶ τῆς Ῥώμης». Ὁ Σχαιφῆρος γράφει ἐν *Appar. Crit.*

et Exeg. ad Demosth. Τόμ. Α', σελ. 540 «παρ' ἡμέραν h. l. non est *alternis diebus*, sed *unius diei*. ἡ παρ' ἡμέραν χάρις, *gratia diurna*. Hinc παρήμερος, quo utitur Pindarus Ol. I. 160., ubi Heynius confert ἐφήμερος. V. Schol. ad. h. l.». Λέγει δὲ καὶ ὁ Οὐηβῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατ' Ἀριστοκράτους λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 485 «παρ' ἡμέραν. *iusto unius diei itinere, in einem Tagemarsche, auf einen Tag*, ut dicunt παρ' ἐνιαυτόν, παρὰ τὸν πόλεμον. Confert Schaeferus orat. de reb. Chersones. 70 p. 107., ubi vid. eius adnotat., τῆς παρ' ἡμέραν χάριτος *pro diurna gratia*. Saepe significat *alternis diebus*. Vid. Matth. gram. § 588. c.». Ἴδε καὶ Ῥεδάντζιον ἐν *Πίν. εἰς Δημοσθέν.* σελ. 117 ἐκδ. δ'.

Ἐν ἐπιγραφῇ Δωρικῇ γραφείσῃ, ὡς νομίζεται, περὶ τὸ τέλος τῆς τετάρτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος φέρεται «ἂς κα πρωγγύως ποτάγωντι καὶ τὸ μίσθωμα ἀποδιδῶντι *πὰρ Ϝέτος* ἀεὶ Πανάμω μηνὸς προτερείᾳ» καὶ «ποταξόντι δὲ πρωγγύως τοῖς πολιανόμοις τοῖς ἀεὶ ἐπὶ τῶν Ϝετέων ἔντασσιν *πὰρ πενταέτηρίδα*» καὶ «ὅσσῳ κα μείονος ἀμμισθωθῇ *πὰρ πέντε Ϝέτη* τὰ πρᾶτα» (Συνάγ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοικκ. Τόμ. Γ', σελ. 700, ϛ. 101 καὶ 104 καὶ 111). Κεῖται δ' ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ἡ πρόθεσις *παρά* ἐπὶ χρονικῆς ἐννοίας ὅμοιόν τι δηλοῦσα τῇ προθέσει *κατά*.

Ἐρρήθη δὲ καὶ *παρ' ἑκάστην ἡμέραν* ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος Ἑλλην. Α', δ', 15 «κινδυνεύων ἀεὶ παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι» καὶ *παρ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν* ὑπὸ τοῦ Λυσίου κατὰ Νικομ. 21 «ὃς ἐν δυοῖν μὲν ἔτοιν πλείω ἤδη τοῦ δέοντος δώδεκα ταλάντοις ἀνήλωσε, παρ' ἕκαστον δὲ τὸν ἐνιαυτὸν ἐπεχείρησεν ἓξ ταλάντοις τὴν πόλιν ζημιῶσαι».

Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ ἀπαντᾷ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ', γ', 6 «ἄλλως τε καὶ εἰ δι' ἡμερῶν τινων πίνουσι, καθάπερ καὶ τὰ ἥμερα *παρὰ τρίτην ἢ τετάρτην* ποτίζεται ταῦτα» καὶ παρὰ τῷ Πολυβίῳ βιβλ. ϛ', λγ', 9 «τὸ μὲν ἔργον γίνεται κοῦφον διὰ τὸ *παρὰ τετάρτην ἡμέραν* ἑκάστῃ σημαίᾳ καθήκειν τὴν λειτουργίαν» καὶ παρ' Ἀντιγόνῳ τῷ Καρυστίῳ κεφ. ΡΞϚ', σελ. 211 Βεκμ. «*παρὰ τρίτον ἔτος* φέρειν ὑγρὰν ἄσφαλτον». Οὐδαμῶς δ' εὔλογον φαίνεται νὰ νομισθῇ ὅτι τὸ *παρὰ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν* καὶ τὸ *παρὰ τρίτον ἔτος* κεῖνται ἐπὶ

τῆς ἐννοίας τοῦ διαλείψεως γενομένης (πάσης) τρίτης ἢ τετάρτης ἡμέρας καὶ (παντὸς) τρίτου ἔτους. Ὡς εἶπεν ὁ Ξενοφῶν *παρ' ἑκάστην ἡμέραν* καὶ ὁ Λυσίας *παρ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν*, οὕτω καὶ ὁ Θεόφραστος *παρὰ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν* καὶ ὁ Πολύβιος *παρὰ τετάρτην ἡμέραν* καὶ ὁ Καρύστιος Ἀντίγονος *παρὰ τρίτον ἔτος*. Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε τὸ ἐν τῷ Ἀριστείδῃ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. Ε', 2 δὶς φερόμενον *παρ' ἡμέραν*· «καὶ *παρ' ἡμέραν* ἑκάστου στρατηγοῦ τὸ κράτος ἔχοντος» καὶ «χαίρειν γὰρ ἐῶν ἕκαστος ἤδη τὸ *παρ' ἡμέραν* ἄρχειν ἐκείνῳ προσεῖχεν». Ἐλέχθη δ' ἀλλαχοῦ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, ὡς ἐδηλώσαμεν ἐν τοῖς ἄνω (σελ. 349), «εἰ μόνον ἐσκόπει τὸ *παρ' ἡμέραν* ἄδοξον». Ἐπειδή, δέκα ὄντων τῶν στρατηγῶν, ἕκαστος ἦρχεν ἐκ περιτροπῆς μίαν ἡμέραν, ἐλάμβανε δὲ πάλιν τὴν ἀρχὴν μετ' ἐννέα ἡμέρας, πῶς δύναται νὰ ἐκληφθῇ τὸ *παρ' ἡμέραν* ἐπὶ τῆς συνήθους σημασίας, καθ' ἣν ὀφείλομεν νὰ νοήσωμεν ὅτι ἕκαστος τῶν δέκα στρατηγῶν ἦρχε μίαν ἡμέραν καὶ ἄμοιρος ἀρχῆς τὴν ἐπιοῦσαν ὧν εἶχε πάλιν τὸ κράτος, ὁ αὐτός, τῆς ἡμέρας ταύτης παρελθούσης; Δὲν εἶνε δ' ἴσως ἐπαινετὸν νὰ νομισθῇ ὅτι καταχρηστικῶς πως παρελήφθη ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου τὸ *παρ' ἡμέραν*.

Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ζ', β', 1 (Τόμ. Γ', σελ. 136, 22) εἶνε γεγραμμένον «καὶ ταῖς μὲν συνεχῶς καθ' ἕκαστον ὀλιγάκις τὰ καταμήνια φοιτᾷ, *παρὰ* δὲ *μῆνα τρίτον* ταῖς πλείσταις», ὃ μεθερμηνεύεται ῥωμαϊστὶ «idque *tertio quoque mense* plurimis». Ἀλλ' ὁ Αὔβερτος καὶ ὁ Οὐΐμμῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν περὶ τὰ Ζῷα Ἱστοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους Τόμ. Β', σελ. 340-1 δοξάζουσιν ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «καὶ ταῖς μὲν συχνὰς ταῖς δ' ἡμέρας ὀλίγας τὰ καταμήνια φοιτᾷ, *παραμένει δ' εἰς τρίτην* ταῖς πλείσταις».

Καταχωρίζομεν ἐνθάδε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου ἐν τῇ Δευτέρᾳ Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ γεγραμμένα σελ. 628, § 164 ἐκδ. β' «Ἐκ τῆς τοπικῆς ἀνεπτύχθη ἡ χρονικὴ σημασία· *τὸν δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρ' ὅλον τὸν βίον* (Γν.) — *Καρχηδόνιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι παρὰ τὸν πόλεμον βασιλεύονται* (Ἰσ. *Νικ.* ς') = ἐν καιρῷ πολέμου. — *παρὰ τὸν πάντα χρόνον* (Πλ.), *παρὰ πόνον*, *παρ' οἶνον* (Ξ), ὅθεν *παροινῶ*. — *παρὰ πότον*, *παρὰ τὸν καιρόν*, *παρ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον* (Δ.). — *παρ' αὐτὰ τὰ πράγματα* = πάραυτα, κτλ. Ὡσαύτως καὶ τῆς

παρ' ἡμέραν χάριτος τὰ μέγιστα ἀπολωλέκασιν (Δ. Χεῤῥον. 107) = ἕνεκα τῆς ἡμερησίας χάριτος· τοῦτο ὅμως σημαίνει καὶ τὸ *μίαν ἡμέραν ναὶ καὶ μίαν ὄχι*, ἤτοι *τριτοήμερα*. — *τὰ τῆς Λήδας τέκνα παρ' ἡμέραν ἑκάτερος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ἅδου εἰσίν* (Λουκ.)» καὶ σελ. 629, § 168 « Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ τὸ προσημειωθὲν *παρ' ἡμέραν ἢ ἡμέραν παρ' ἡμέραν* (Δ.) = καθ' ἡμέραν, ἀφαιρουμένης πάντοτε ἡμέρας εἰς τὸ μέσον. Ὀρθότατα δὲ ἔτρεψεν ὁ Κοραῆς τὸ πρώην παρ' ἡμῖν *ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὸν περιμένω* εἰς τὸ *ἡμέραν ἐξ ἡμέρας*, κτλ. Κατὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ *πληγὴν παρὰ πληγὴν ἑκάτερον* (Ἀρφ. *Β.* 656)· οὕτω καὶ *παρ' ἐνιαυτὸν* = ἐνιαυτὸν ναὶ καὶ ἐνιαυτὸν οὐχί ». Πρβ. Κρυγῆρον ἐν *Ἑλλην. Γραμματ.* Μέρ. Α', § 68,36 σημ. 2 καὶ 3 « Daher die temporale Bedeutung *während* (Doch kann z. B. παρ' ἡμέραν *auch* einen Tag um den andern, alternis diebus heissen) — Τὸν δόλιον ἄνδρα φεῦγε *παρ' ὅλον τὸν βίον*. Γν. Καρχηδόνιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι *παρὰ τὸν πόλεμον* βασιλεύονται. Ἰσ.— Τῆς *παρ' ἡμέραν* χάριτος τὰ μέγιστα ἀπολωλέκασιν. Δη. — (Τὰ τῆς Λήδας τέκνα *παρ' ἡμέραν* ἑκάτερος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ἅδου εἰσίν. Λουκ.)» καὶ «Ἔδει *παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα* τὴν τιμωρίαν ποιεῖσθαι. Δη. Εἰ ὑμῖν δοκῶ σπουδαιολογῆσαι μᾶλλον ἢ *παρὰ πότον* πρέπει, μὴ θαυμάζετε. Ξε. Μεγάλη ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη *παρὰ πάντ'* ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων *πράγματα*. Δη.» καὶ Ματθίαν ἐν *Διεξ. Ἑλλην. Γραμμ.* § 588 β-γ « Daher auch von der Zeit *während*, per, παρ' ἡμέραν, *während eines Tages, auf einen Tag*, Demosth. de Chers. p. 107, 8 (daher παρήμερος bei Pindar). — παρὰ νύκτας Il. ι, 470, *die Nächte hindurch.* παρ' ὅλον τὸν βίον, das ganze Leben hindurch. Herod. 7, 46. ἕτερα τούτου παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτρότερα. Eur. Alc. 947. παρ' εὐτυχῆ πότμον. Besonders drückt es einen *unmittelbare Nähe* aus und dient daher zur bezeichnung eines einzelnen bestimmten Augenblicks z. B. παρὰ τὸν καιρόν, *im Augenblick der Anwendung, zur rechten Zeit*, suo tempore, παρ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον, *im Augenblick der Gefahr*. Herod. 2, 124, 4. Demosth. p. 229, 19. παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα, *gerade bei der ungerechten Handlung, in demselben Augenblick, da diese verübt wird.* — So auch παρὰ τὴν πόσιν, inter potandum, *beim*

Trinken». Λέγει δὲ καὶ ὁ Φρασικλῆς ἐν *Γραμμ. τῆς Ἑλλ. Γλώσσ.* σελ. 381 «Ἔτι μετὰ χρόνου ὑπονοίας, οἷον *παρ' οἶνον* (ὅθεν *παροινεῖν*), *παρὰ τὸν βίον*, *παρὰ τὸν πάντα χρόνον* (Πλάτ. Φαιδ. 116. δ'.) — Ἔπειτα ἐπὶ ἀμέσου ἀκολουθίας, οἷον *παρ' αὐτὰ τἀδικήματα* (τουτ. εἰς αὐτὸν τὸν καιρόν, ὅπου ἔγειναν τὰ ἀδικήματα), ὅθεν *παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον* (Πλάτ. Πρωταγ. 325. δ'), καὶ τὸ *πάραυτα* (*παρ' αὐτά*, Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 743)» καὶ σελ. 382 «Ὅθεν ἡ Σωκρατικὴ φράσις, *οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτ' ἄλλα* (τουτ. δὲν γίνεται ἀλλέως, Ἀριστοφ. Νεφ. 648) καὶ τὸ *ἡμέραν παρ' ἡμέραν* (ὅπου μία ἡμέρα ἑκάστοτε ἀφίνεται ἐν τῷ μεταξύ), πρβ. *πληγὴν παρὰ πληγήν* (Ἀριστοφ. Βατρ. 655)». Ἴδε καὶ Ἄστιον εἰς *Πλάτ.* Τόμ. Ι', σελ. 101.

Περὶ τοῦ *ἡμέραν ἐξ ἡμέρας* καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐκφορῶν θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ· ἐνθάδε παρατηροῦμεν μόνον ὅτι ὑπὸ τοῦ Ἐπιφανίου ἐρρήθη Τόμ. Γ', σελ. 103, 4 Δινδ. «ἡ μὲν γὰρ παλαιοῦται *ἡμέραν ἐξ ἡμέρας*, ἡ δὲ ἀνακαινίζεται *ἡμέραν καθ' ἡμέραν*».

Συχνὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχει ἡ χρῆσις τῆς προθέσεως *παρά* πρὸς δήλωσιν χρόνου, οἷον *παρὰ τὴν ζόην* (=*ζωήν*), *παρὰ τὴν πόσιν*, *παρὰ πότον* - *παρὰ τὸν πότον*, κτλ.

παρὰ τὴν ζόην. Ἡρόδ. Ζ', 46 «ἕτερα τούτου παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτρότερα». Πρβ. βιβλ. Α', 32 «μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα πέντε».

παρὰ τὴν ἀρχήν. Ξενοφ. Ἀπομν. Β', α', 2 «τὸν εἰς τὸ ἄρχειν— νὴ Δία παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν», τουτέστιν «ὅταν ἐκεῖνος ἄρχῃ». Δὲν φαίνεται ἀποδεκτὴ ἡ γνώμη καθ' ἣν τὸ *παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν* ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ *διὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν*. Ἴδε Στούρζιον ἐν *Λεξ. Ξενοφ.* Τομ. Γ', σελ. 410. Ὁ Γ. Σαύπιος γράφει ἐν τῷ Ξενοφωντείῳ Λεξιλόγῳ σελ. 100 «de tempore, non exclusa caussae significatione, Comm. 2, 1, 2. παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν».

παρὰ τὴν πόσιν. Ἡροδ. Β', 121, 4.

παρὰ πότον, *παρὰ τὸν πότον*. Ἀντιφάν. Ἀποσπ. 124, 2. Ἐπικράτ. Ἀποσπ. 5, 2. Ξενοφ. Ἀναβ. Β', γ', 15 καὶ Συμποσ. Η',

41. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 156. Πολύβ. ΚΓ', ε', 11 καὶ 12. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 176 α' καὶ σελ. 177 α' καὶ σελ. 686 γ' καὶ ε' καὶ Λυσ. ΙΕ', 3. Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. ΙΒ', 13. Ἀθήν. σελ. 235 ς'. Στοβ. Ἀνθολ. Ε', 101 (Τόμ. Α', σελ. 135, 28 Μειν.). Πρβ. καὶ Ἡσύχ. «Τρία Στησιχόρου: ἔθος ἦν παρὰ πότον ᾄδεσθαι, ὡς καὶ τὰ Ὁμήρου» καὶ Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. 3068, Α, 20 (Τόμ. Β', σελ. 660) «ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τὸν πότον γενέσθω τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ — ἡ ἀναγγελία τοῦ στεφάνου» (Ἴδε καὶ Βαίριον εἰς *Πλουτ. Φλαμιν.* σελ. 120). Φέρεται δὲ καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν *παρὰ τοὺς πότους* ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 4 δ' καὶ ἐν τῷ Ἀρκτῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΜΗ', 4.

παρ' οἶνον. Ξενοφ. Συμποσ. Ϛ', 2. Ἴων παρ' Ἀθην. σελ. 603 ς'. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 671 δ' καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβ. καὶ σελ. 644 ς' «ἀμαθίην γὰρ ἄμεινον, ὥς φησιν Ἡράκλειτος, κρύπτειν, ἔργον δ' ἐν ἀνέσει καὶ παρ' οἶνον». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 506: Ὁ Κλεόβουλος (ὡς ἱστορεῖ ὁ Λαέρτιος Διογένης Α. 92) «συνεβούλευεν — οἰκέτην πάροινον μὴ κολάζειν, δοκεῖν γὰρ παροινεῖν». Ἀλλ' ἀνάξιον τοῦ Κλεοβούλου, ἑνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὄντος, οὕτως ἄτοπα καὶ μωρὰ συμβουλεύειν. Τό τε γὰρ πρᾶγμα τὸ μὴ κολάζειν δοῦλον παροινοῦντα ἠλίθιον, τὸ δὲ διὰ τί δοκεῖν γὰρ παροινεῖν πολλῷ ἔτι ἠλιθιώτερον. Εἷς τόνος τὰ πάντα ἐπανορθώσει. Γραπτέον γὰρ «οἰκέτην παρ' οἶνον μὴ κολάζειν· δοκεῖν γὰρ ἂν παροινεῖν». Μὴ κόλαζε (φησὶν ὁ σοφὸς) οἰκέτην μεταξὺ πίνων· δόξεις γὰρ μεθύειν. Ὀρθῶς γε, ὦ Κλεόβουλε.

παρὰ δεῖπνον, παρὰ τὸ δεῖπνον. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 133 β' καὶ γ' καὶ σελ. 680 γ' καὶ σελ. 737 α' καὶ σελ. 674 ε' καὶ σελ. 714 α' καὶ Ἀντων ΝΘ', 2 καὶ ἀλλαχοῦ. Διόδ. Σικελ. Ε', κη', 5. Ζώσιμ. Β', μζ',2 (σελ. 104,15 Μενδ.). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἑρουερδὴν ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 315 τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἐφίππου παρ' Ἀθην. σελ. 482 δ' «ῥήσεις τε *κατὰ δεῖπνον* Θεόδωρός μοι λέγοι», ὡς ἔγραψεν ὁ Πόρσων ἀντὶ τοῦ *κατὰ ΤΟ δεῖπνον*, μετέβαλεν εἰς τὸ *παρὰ δεῖπνον*. Ἀνέγνω δ' ὁ ἐπιφανὴς οὗτος φιλόλογος καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐπόλιδος παρὰ Πλουτ. Ἠθικ. σελ. 54 β' «τῶν

περὶ τάγηνον καὶ *παρ' ἄριστον* φίλων» ἀντὶ τοῦ *μετ' ἄριστον*, ὃ ὁ Σχαιφῆρος ὑπέλαβε πλημμελῆ ἀνάγνωσιν τοῦ *κατ' ἄριστον*. Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 349.

παρὰ τὸ συμπόσιον. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 667, 17.

παρὰ τὸ λουτρόν. Σωραν. περὶ Γυναικ. Παθ. σελ. 179, 5 Ἑρμ. «λελιπασμένῳ τῷ δακτύλῳ συνεχῶς παρὰ τὸ λουτρὸν τὰ οὖλα ψηλαφᾶν».

παρὰ τὴν συνουσίαν, παρὰ τὰς συνουσίας. Πολυϐ. Ι', λε', 2 καὶ ΚΒ', γ', 8 καὶ ΙΕ', κε', 31 καὶ ΚΓ', ε', 7.

παρὰ τὴν κύλικα. Πλούτ. Ἀντων. ΚΔ', 8 «τῇ παρὰ τὴν κύλικα θρασύτητι καὶ λαλιᾷ».

παρὰ τὴν δίαιταν. Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 132 ϐ' «ἐθιστέον οὖν παρὰ τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ὕδατος προσφέρεσθαι καὶ δύο καὶ τρία ποτήρια».

παρὰ τὸν πόλεμον. Ἰσοκράτ. Νικοκλ. 24 «ἔτι δὲ Καρχηδονίους καὶ Λακεδαιμονίους—οἴκοι μὲν ὀλιγαρχουμένους, παρὰ δὲ τὸν πόλεμον βασιλευομένους». Πλούτ. Νικ. Α', 3 καὶ Κικ. ΜΑ', 2. Ἀριστεἰδ. Τόμ. Α', σελ. 581. Πρϐ. Θωμ. Μάγιστρ. σελ. 307, 18. Ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου κατὰ Κτησιφ. 143 ἐλέχθη «ὥστε *παρὰ τὸν γενόμενον πόλεμον* μὴ κύριον γενέσθαι Στρατοκλέα — βουλεύσασθαι περὶ τῆς τῶν στρατιωτῶν σωτηρίας».

παρὰ τὸν ἀγῶνα, παρὰ τοὺς ἀγῶνας. Πλούτ. Τιμολ. ΚΖ', 5 «τῷ πάθει παρὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν οὕτω διατεινάμενος» καὶ Πύρρ. Η', 1 «τῆς φορᾶς ἐκείνου καὶ βίας παρὰ τοὺς ἀγῶνας». Ὁ Σχαιφῆρος εἴκασε *τῷ ἐνθουσιασμῷ*. Ἴδε Ἕλδιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλουτάρχου Αἰμιλ. Παύλου καὶ Τιμολέοντος σελ. 459.

παρὰ τὸν κίνδυνον, παρὰ τοὺς κινδύνους. Πλούτ. Φαϐ. Μαξ. ΙΕ', 3 καὶ Λυκ. ΚΒ', 1 καὶ Θεμιστ. Η', 1. Ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ ἔχουσι τἀντίγραφα *περὶ τοὺς κινδύνους*, ὃ ἐπηνώρθωσεν ὁ Βυττεμϐάχιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Ϛ', σελ. 1043.

παρὰ τὴν μάχην, παρὰ τὰς μάχας. Ἀριστεἰδ. Τόμ. Α', σελ. 655 καὶ Τόμ. Β', σελ. 553. Παυσαν. Ι', κα', 7. Πλούτ. Κλεομ. Β', 3 καὶ Ἀράτ. ΚΘ', 5 καὶ Νικ. ΚΕ', 2 καὶ Μαρ. ΙΑ', 8 καὶ ΚΗ', 2 καὶ Ἠθικ. σελ. 32 γ' καὶ σελ. 643 ε'.

παρὰ τὸν βίον. Λουκιαν. Νεκρ. Διαλ. ΙΕ', 4 «ἐμὲ δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἡ μνήμη τῶν παρὰ τὸν βίον ἀνιᾷ» καὶ Νιγρίν. 30 «οἱ μὲν ἐσθῆτας ἑαυτοῖς κελεύοντες συγκαταφλέγεσθαι τῶν παρὰ τὸν βίον τιμίων — εὐήθεις ἔτι καὶ παρὰ τὴν τελευτὴν διαμένοντες» καὶ 31 «εἰκάζειν οὖν ἠξίου τί πέπρακται τούτοις παρὰ τὸν βίον, εἰ τοιαῦτα περὶ τῶν μετὰ τὸν βίον ἐπισκήπτουσι». Ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἐρρήθη σελ. 574, 184 «ἐγὼ νομίζω πάντας ἀνθρώπους ἐράνους φέρειν *παρὰ τὸν βίον* αὐτοῖς». Ἀλλά τινα τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι *παρὰ ΠΑΝΤΑ τὸν βίον*. Ἐν τῷ περὶ Πένθους τοῦ Λουκιανοῦ § 16 φέρεται διττὴ γραφή, «τί σοι χρηστὸν εἶναι δοκεῖ *παρὰ τὸν βίον*, οὗ μηκέτι μεθέξομεν» καὶ *περὶ τὸν βίον*. Εὐκόλως συγχέονται ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων αἱ προθέσεις *παρά* καὶ *περί*. Τῆς ῥήσεως τοῦ Ἀππιανοῦ σελ. 46, 15 Μενδ. «πόᾳ ἐχρῶντο *παρὰ* τὰς ἀπορίας τροφῇ» ἐγένετο πλημμελὴς ἀνάγνωσις «πόᾳ ἐχρῶντο *περὶ* τὰς ἀπορίας τροφῇ». Τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν ἀποκατέστησεν ὁ Σχουειγαισῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀππιανοῦ Τόμ. Γ', σελ. 173. Εὑρέθη δὲ καὶ *περὶ τὰ γελοῖα* γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ *παρὰ τὰ γελοῖα* καὶ *περὶ τὸν βίον* ἀντὶ τοῦ *παρὰ τὸν βίον*, ὡς παρετήρησεν ὁ Βοισσονάδης ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Χορικίου σελ. 283-4. Ἐν τῷ Ῥωμύλῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΚΒ',2 ἀπαντᾷ «τοῦτο δ' ἐν Παλατίῳ φυλαττόμενον ἀφανισθῆναι *περὶ* τὰ Κελτικὰ τῆς πόλεως ἁλούσης». Ὑπάρχει δὲ καὶ γραφὴ «*παρὰ* τὰ Κελτικά», ἣν κρείττονα ὑπολαμβάνει ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Α', σελ. 375. Πρβ. καὶ Ῥαΰον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm* Τόμ. Γ', σελ. 68. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου «*περὶ* τὰ Κελτικά».

παρὰ τὴν τελευτήν. Λουκιαν. Νιγρίν. 30 «εὐήθεις ἔτι καὶ παρὰ τὴν τελευτὴν διαμένοντες». Φιλόστρατ. σελ. 502 «δοκεῖ δ' ἐνίοις ἀνὴρ ἀγαθὸς γενέσθαι παρὰ τὴν τελευτήν». Πρβ. Φρίσχιον εἰς *Λουκιαν*. Τόμ. Γ', Β', σελ. 99 «ita Charon interlocutor παρὰ τὸ πορθμεῖον αὐτὸ non minus attice dicit, quam παρ' αὐτὸ τὸ θανεῖν, ut alibi legitur, h. e. *in ipso mortis articulo*».

παρὰ τὴν ἀρχήν. Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 453 α' καὶ σελ. 525 γ' καὶ σελ. 564 δ' καὶ σελ. 654 δ' καὶ σελ. 767 ε' καὶ σελ. 814 δ'.

παρὰ τὴν θέαν. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 41 δ' «ἐκεῖνος γὰρ — εὐδοκιμοῦντι κιθαρῳδῷ παρὰ τὴν θέαν ἐπαγγειλάμενος δωρεάς τινας μεγάλας ὕστερον οὐδὲν ἔδωκεν ὡς ἀποδεδωκὼς τὴν χάριν· ὅσον γάρ, ἔφη, χρόνον ηὔφραινες ᾄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων».

παρὰ τὴν πορείαν. Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 457.

παρὰ τὴν φυγήν. Πλούτ. Μαρ. ΚΘ', 8. Πρβ. καὶ κεφ. ΛϚ', 6 «οἱ δὲ τοὺς τότε καὶ *παρὰ τὴν ἄλλην φυγὴν* ἀκούσαντας αὐτοῦ καὶ πιστεύσαντας ἀναγράψαι πρᾶγμα κομιδῇ μυθῶδες».

παρὰ τὴν στρατηγίαν. Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. ΙΔ', 10.

παρὰ τὴν τυραννίδα. Φιλόστρατ. σελ. 215 «ἦν μιαιφόνος παρὰ τὴν τυραννίδα καὶ ὠμὸς καὶ ἀσελγὴς δόξῃ». Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1859, σελ. 131 ὅτι ἐξερρύη πρὸ τοῦ *μιαιφόνος* τὸ μόριον *μή*. Τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχε καὶ ὁ Ὀλεάριος, ἀλλὰ κακὴν οὗτος ἐποιήσατο ἐκδοχὴν τοῦ *παρὰ τὴν τυραννίδα*, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κόβητος γράφων «Pessime idem παρὰ τὴν τυραννίδα accepit quasi esset *praeterquam quod in principatum involavit*. Dicitur ut παρὰ τὸ δεῖπνον, παρὰ τὸν πόλεμον, παρὰ πάντα τὸν βίον, similiaque complura et significat παρὰ τὸν τῆς τυραννίδος χρόνον, ἐν τῷ τυραννεῖν, sed quis nunc est qui talia nesciat? Peridoneum exemplum est in Xenoph. Memorab. II. I. 2. ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται *παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν*».

παρὰ τὴν μῆνιν. Φιλόστρατ. σελ. 702 καὶ 732. Σχολ. εἰς σελ. 702 «κατὰ καιρὸν τῆς μήνιδος, ὡς καὶ τὸ εἰ ἐντύχοις φυτῷ ἡμέρῳ εὐώδει παρὰ τὴν ἄνθην, ἤγουν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἄνθης» καὶ εἰς σελ. 732 «φορέσαι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μήνιδος» (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ. Ἡρωϊκ.* σελ. 501 καὶ 662). Τὴν ῥῆσιν *εἰ ἐντύχοις φυτῷ ἡμέρῳ εὐώδει παρὰ τὴν ἄνθην* (*παρὰ τὴν ἄνθην εὐώδει*) βλέπει τις παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ σελ. 663. Διαστρόφως δ' ἐκλαμβάνει τὸ *παρὰ τὴν ἄνθην* ὁ Μοσχόπουλος Ἐκλογ. λ. *παρά* λέγων «Μετὰ δὲ αἰτιατικῆς δηλοῖ — καὶ παραγωγήν τινος ἀπό τινος καὶ ἐξέλασιν, οἷον παρὰ τὸ πορίζεσθαι ὁ ἔμπορος καὶ παρὰ τὸ δῆμος καὶ σθένος Δημοσθένης. Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ· εἰ δὲ ἐντύχοις φυτῷ ἡμέρῳ καὶ παρὰ τὴν ἄνθην εὐώδει καὶ τὰ ἑξῆς, ἤγουν ἀπὸ τῶν ἀνθέων πέμποντι τὴν εὐωδίαν» (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ. Ἡρωϊκ.* σελ. 315 καὶ εἰς *Χορίκ.* σελ. 284). Ἀντὶ τοῦ *ἐξέλασιν* γραπτέον *ἐξέλευ-*

σιν, ὡς εἴκασε καὶ ὁ Βάστιος (Ἴδε Γρηγόρ. Κορίνθ. σελ. 353 Σχαιφ.).

παρὰ τὴν ἀποδημίαν, *παρὰ ταύτην τὴν ἀποδημίαν*. Πλούτ. Πομπ. ΜΒ', 7. Δημοσθέν. σελ. 395, 172.

παρὰ τὰς εὐθηνίας. Μῦθ. Αἰσώπ. 295 Ἁλμ. «οὕτως οἱ παρὰ τὰς εὐθηνίας τοῦ μέλλοντος μὴ προνοούμενοι παρὰ τὰς τῶν καιρῶν μεταβολὰς τὰ μέγιστα δυστυχοῦσι». Ὑπὸ τοῦ Βοισσονάδου εἶνε γεγραμμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Χορικίου σελ. 284 «In epimythio Fabulae AEsopicae 84, verba παρὰ τὰς εὐθηνίας latine sic reddita, *ubertatis causa*, reddenda potius opinor, *tempestatibus annonae faecundis*».

παρὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', μθ', 4.

παρ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον. Πλούτ. Ἀλεξ. ΛΒ', 2.

παρὰ τήνδε τὴν ἀναρχίαν. Ἀππιαν. σελ. 705, 15.

παρὰ τὴν ἰδίαν ὑπατείαν. Ἀππιαν. σελ. 710, 13.

παρὰ τὸν χθὲς ἀγῶνα. Ἀππιαν. σελ. 1035, 19.

παρὰ τὸν χρόνον τὸν προειρημένον. Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. Ζ', 23. Πρβ. Ἐπιστολογρ. Ἑρχ. σελ. 533 «ἀλλ' οὐδὲ *παρ' ὃν ἐσιώπων χρόνον* ἔδει δήπουθεν μηδὲν παρ' ἀλλήλων εἰδέναι».

παρὰ τὸν καιρόν. Δημοσθέν. σελ. 49, 33. Πρβ. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 7, 13: *παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀποδημίας*. Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 561 β': *παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως*. Συνέσ. περὶ Βασιλ. σελ. 3 β': *παρὰ τὸν καιρὸν τῶν λόγων*. Χορίκ. σελ. 20 Βοισσ.: *παρὰ τὸν μέγιστον τῶν δακρύων καιρόν*.

παρὰ τοιοῦτον καιρόν, *παρὰ τοῦτον τὸν καιρόν*. Δημοσθέν. σελ. 469, 41. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 12 γ' καὶ σελ. 1147 α'. Πρβ. καὶ Στοβ. Ἀνθολ. Α', 18 (Τόμ. Α', σελ. 8, 21 Μειν.) «ταῦτα πάσχειν ταχέως καὶ *παρὰ βραχὺν καιρόν*».

παρ' αὐτὸν τὸν καιρόν. Πολύβ. Β', κθ', 2 καὶ Γ', πε', 8 καὶ ἀλλαχοῦ. Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 811 γ' καὶ σελ. 813 β'. Πρβ. Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb.* σελ. 55.

παρὰ τοὺς μεγίστους καιρούς. Δημοσθέν. σελ. 470, 44. Πρβ. Οὐόλφιον εἰς *Δημοσθ. πρὸς Λεπτίν.* σελ. 331 Βρεμ. καὶ Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Γ', σελ. 260.

παρὰ τὰς χρείας. Δημοσθέν. σελ. 471, 46 καὶ σελ. 473, 55.

παρὰ τὰς εὐεργεσίας. Δημοσθέν. σελ. 483, 86.

παρὰ τὰς στρατείας. Πλούτ. Λυκ. ΚΒ', 2 καὶ Ἠθικ. σελ. 799 δ'.

παρὰ τὰς μεταβολάς. Πλούτ. Ἀριστ. Γ', 3.

παρὰ τὰς πολιτικὰς διαφοράς. Πλούτ. Φιλοποίμ. Γ', 1. Ἴδε Βαίριον εἰς *Πλουτ. Φιλοποίμ*. σελ. 10.

παρὰ τὰ γελοῖα-παρὰ τὰ σπουδαῖα. Ἰσοκράτ. πρὸς Δημόν. 31 «μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων», ἤγουν: μηδ' ὅταν ᾖ καιρὸς τῶν γελοίων σπουδάζων μηδ' ἐν καιρῷ τῶν σπουδαίων τοῖς γελοίοις χαίρων. Πρβ. καὶ Χορίκ. σελ. 283 Βοισσ. «ἀπειρόκαλον *παρὰ τὰ γελοῖα* σπουδάζειν».

παρὰ τὰ δεινά. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 170 «πέμπτον ἀνδρεῖον εἶναι τὴν ψυχήν, ἵνα μὴ παρὰ τὰ δεινὰ καὶ τοὺς πολέμους ἐγκαταλείπῃ τὸν δῆμον». Ὑπάρχει καὶ γραφὴ «παρὰ τὰ δεινὰ καὶ τοὺς *κινδύνους*». Ὁ Οὐειδνῆρος ἐξέδωκε «ἵνα μὴ παρὰ τὰ δεινὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν δῆμον» ἐξαλείψας τὰς τρεῖς ἐπιφερομένας λέξεις. Τοῦ *παρὰ τὰ δεινά* ἐποιήσατο πολλάκις χρῆσιν ὁ Πλούταρχος, οἷον Ἠθικ. σελ. 575 γ' καὶ σελ. 792 γ' καὶ σελ. 988 δ' καὶ Αἰμιλ. Παύλ. ΙΒ', 1 καὶ Πελοπ. Θ', 4 καὶ Πελοπ. καὶ Μαρκ. Συγκρ. Γ', 3 καὶ Βρούτ. ΙΔ', 4 καὶ Ἀντων. ΞΓ', 3. Ἴδε Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ*. Τόμ. Ϛ', σελ. 1043. Μεταβάλλει δ' ὁ Βυττεμβάχιος καὶ τὸ ἐν τῷ Πομπηΐῳ κεφ. ΞΑ', 4 «ἦν δὲ καὶ *παρ' αὐτὰ τὰ δεινὰ* ζηλωτὸς κτέ.» εἰς τὸ *παρὰ τὰ δεινά*. Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ καὶ «ὁ δὲ μεστὸς ὢν ταραχῆς *παρὰ τὸ δεινὸν* ἐπήρατο τὴν μάχαιραν ὡς καθιξόμενος» (Καίσ. ΛΘ', 4). Θέλει δ' ὁ συγγραφεὺς νὰ παραστήσῃ ὅτι τὸ δεινὸν ἐνεποίησε τῷ ἀνδρὶ τὴν ταραχήν· ὅθεν ἐξηγητέον τὸ χωρίον ὧδε· «ὁ δὲ μεστὸς ὢν ταραχῆς *διὰ τὸ δεινόν*» ἢ *ὑπὸ τοῦ δεινοῦ*.

παρ' αὐτὰ τἀδικήματα. Δημοσθέν. σελ. 229, 13 καὶ σελ. 523,26 καὶ σελ. 583, 215 καὶ σελ. 966,2. Ἰώσηπ. Τόμ. Β', σελ. 181, 8. (Ἴδε Ταύλωρον ἐν τῇ ὑπὸ Δόψωνος ἐκδόσει τῶν Ἀττικῶν Ῥητόρων Τόμ. Ϛ', σελ. 36). Ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην λόγῳ τοῦ Δημοσθένους § 139, σελ. 499 φέρεται διττὴ γραφή, «δεῖ κεκολασμένους αὐτοὺς *παρ' αὐτὰ τἀδικήματα* φαίνεσθαι» καὶ *παρὰ τἀδικήματα*· κεῖται δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῷ ἀρίστῳ ἀντιγράφῳ. Καὶ ὁ μὲν Σχαιφῆρος γράφει ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth*. Τόμ. Γ', σελ. 261 «παρ' αὐτὰ τἀδικήματα: παρὰ τἀδικήματα Bekker. Vulgata gravior. Et sic Ora-

tor saepius», ὁ δὲ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ πρὸς Λεπτίνην λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 162 «παρὰ sine αὐτὰ S. Ω.—Rectius. nam παρ' αὐτὰ τάδικ. est i. q. *ipsis recentibus iniuriis*. Gravior est autem ratio, si παρὰ τάδικ. i. e. per longius tempus, *durantibus iniuriis* earumque effectu protracto—si ne sic quidem punitos illos esse demonstrari potest».

παρ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Δημοσθέν. σελ. 230, 15 καὶ σελ. 303, 226. Πρβ. Πλούτ. Γ. Γράκχ. ΙΗ', 2 «παρ' αὐτὰ μὲν τὰ πραχθέντα ταπεινοῦ γενομένου καὶ συσταλέντος, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκφήναντος ὅσον εἶχεν ἱμέρου καὶ πόθου τῶν Γράκχων». Ὁ Φρίσχιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Γ', β', σελ. 99 «ellipsis est in formula παρ' αὐτὰ in Aesch. Agam. v. 716 et Herodian. Hist III, 11, 17 (i. e. statim, continuo) pro qua *vix usquam plene scribitur παρ' αὐτὰ τὰ πράγματα*». Πρβ. καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 449-50.

παρ' αὐτὰ τὰ συμβάντα. Δημοσθέν. σελ. 320, 285. Πρβ. καὶ σελ. 547, 101 «ἐγὼ γὰρ οἶμαι πάντας ἀνθρώπους φέρειν ἀξιοῦν παρ' αὐτῶν εἰς τὸν βίον αὑτοῖς ἔρανον *παρὰ πάνθ' ὅσα* πράττουσιν».

Ὅταν σκοπὸς ὑπάρχῃ νὰ δηλωθῇ ἡ ἔννοια τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους, μηδενὸς διαλείμματος γινομένου, προστίθεται τῷ ὀνόματι τῷ συντεταγμένῳ τῇ προθέσει *παρά* ἡ αἰτιατικὴ *πάντα* ἢ *ὅλον*, ἐὰν εἶνε ἄρρεν, οἷον *παρὰ πάντα τὸν βίον*, *παρ' ὅλον τὸν βίον*, κτλ., καὶ ἡ αἰτιατικὴ *πᾶσαν* ἢ *ὅλην*, ἐὰν εἶνε θῆλυ, οἷον *παρὰ πᾶσαν τὴν χορηγίαν*, *παρ' ὅλην τὴν λειτουργίαν*, κτλ.

παρὰ πάντα τὸν βίον, *παρὰ τὸν βίον ἅπαντα*. Πλάτ. Νόμ. σελ. 717 γ' καὶ σελ. 733 α' καὶ Πολιτ. σελ. 412 δ'. Ψευδαριστοτ. Ἠθικ. Μεγ. Β', ια', 1 (Τόμ. Β', σελ. 174, 44). Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 159 ε' καὶ Κάτ. Νεωτ. ΞΔ', 5. Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Δ', 1. Πρβ. Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 354.

παρ' ὅλον τὸν βίον. Ψευδοπλάτ. Ἐρυξ. σελ. 396 β'. Πολύβ. Β', νθ', 10 καὶ Ε', ι', 10 καὶ ἀλλαχοῦ. Λουκιαν. Νιγρίν. 30. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 112 β'. Λογγῖν. περὶ Ὕψ. Θ', 3. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 576, 5. Ἴδε καὶ Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb.* σελ. 55. Ἐν ταῖς εἰς τὸν Μένανδρον κοινῶς ἀναφερομέναις Μονοστίχοις Γνώμαις

κεῖται στίχ. 131 «δόλιον γὰρ ἄνδρα φεῦγε παρ' ὅλον τὸν βίον». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἀφροδισιάδος (Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικ. 2782, 43, Τόμ. Β', σελ. 518) «παρ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εὐεργέτην καὶ φιλόπατριν».

παρὰ πάντα τὸν χρόνον. Πλάτ. Φαίδ. σελ. 116 δ' καὶ Μενέξ. σελ. 249 γ'. Ἱπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 191 καὶ 670 καὶ 708 Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδ. 48. Δημοσθέν. σελ. 57, 2 καὶ σελ. 228,10 καὶ σελ. 463, 22 καὶ σελ. 500, 142 καὶ σελ. 681, 181. Πλούτ. Νικ. καὶ Κράσσ. Συγκρ. Γ', 6 (Ἴδε καὶ Ἄστιον εἰς *Πλάτ*. Τόμ. ΙΑ', σελ. 830). Πρβ. καὶ *παρὰ τὸν λοιπὸν χρόνον* καὶ *παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον* (Πλούτ. Λυσ. ΚΒ', 4 καὶ Λουκ. ΙΗ', 3).

παρὰ πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον. Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 957. Ἐν σελ. 655 φέρεται «*παρὰ τὸν τοῦ βίου χρόνον* ὥσπερ ἐξ αὐτοῦ γεγονότα τιμῶν καὶ φιλῶν — διετέλεσε», περὶ οὗ γράφει ὁ Κόβητος ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα Παρατηρήσεσι σελ. 76 «Deest aliquid. ΠΑΡΑ τὸν τοῦ βίου χρόνον significat *ante mortem*, *quum esset in vivis*, qnod h. l. ineptum est. Supple: ΠΑΡΑ (πάντα) τὸν τοῦ βίου χρόνον, ut pag. 957. παρὰ πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον».

παρ' ὅλον τὸν χρόνον. Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 450, 13.

παρ' ὅλον τὸν ἐνιαυτόν. Ἐπιγρ. ἐν Μουσ. καὶ Βιβλιοθ. 1876-1878, σελ. 28. Πρβ. καὶ Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. 2820, Α', 12 (Τόμ. Β', σελ. 531) «θύσασαν *παρ' ὅλους τοὺς ἐνιαυτοὺς* ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῶν Σεβαστῶν».

παρὰ πάντα τὸν λόγον. Δημοσθέν. σελ. 474, 56.

παρ' ὅλον τὸν λόγον. Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 223.

παρ' ὅλον τὸν ἀγῶνα. Δημοσθέν. σελ. 236, 34. Πολύβ. Α', να', 3.

παρ' ὅλον τὸν πλοῦν. Λουκιαν. Χάρ. 1. Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίχου περὶ τοῦ Πυθαγ. Βί. 16 «παρ' ὅλον τὸν πλοῦν ἐφ' ἑνός τε καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος διέμεινεν». Εὐστόχως δ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1877, σελ. 343 ἐπηνώρθωσε τὸ ἐν § 17 «μέχρι τῆς εὐτυχεστάτης συμβάσης αὐτοῖς καὶ ἀκυμάντου *πάροδον* (*παρόδου*) εἰς τὴν Αἰγυπτίαν ἠόνα τοῦ σκάφους προσοχῆς» γράψας «ἀκυμάντου *παρ' ὅλον* (*τὸν πλοῦν*) εἰς τὴν Αἰγυπτίαν ἠόνα κτἑ.».

παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν. Ἰσοκράτ. Πανηγυρ. 148.
παρὰ πᾶσαν τὴν χορηγίαν. Δημοσθέν. σελ. 514, 1. Πρβ. Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Γ', σελ. 506.
παρ' ὅλην τὴν λειτουργίαν (*λητουργίαν*). Δημοσθέν. σελ. 519, 14.
παρ' ὅλην τὴν ἀποδημίαν. Δημοσθέν. σελ. 400, 188.
παρὰ πᾶσαν τὴν κατηγορίαν. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 37.
παρὰ πᾶσαν τὴν πολιτείαν. Πλούτ. Ἀριστ. ΚΕ', 7.
παρ' ὅλην τὴν συνουσίαν. Ἀθην. σελ. 11 ς' καὶ σελ. 12 β'.
παρ' ὅλην τὴν ἑσπέραν. Χαρίτ. Β', 4, 1.
παρὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὁδόν. Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 541. Παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ φέρεται Τόμ. Α', σελ. 293 «τὸν μὲν γὰρ Ἕκτορα ἑλεῖν οὐκ ἐδύνατο *ΚΑΤΑ τὴν ἡμέραν ὅλην* διώκων», περὶ οὗ γράφει ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1894, σελ. 137 «Deleverim praepositionem, quae certum locum habet in formula κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην similibusque, sed ubi tempus per quod aliquid fit indicandum est a melioribus scriptoribus omitti solet». Περὶ τοῦ πράγματος θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ.

Τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους βλέπομεν καὶ ἐν ἄλλαις ἐκφοραῖς, οἷον Ἡρόδ. Β', 123 «ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται κτέ.» καὶ Πολύβ. Α', ιε', 12 «Φιλῖνον μὲν οὖν παρ' ὅλην ἄν τις τὴν πραγματείαν εὕροι τοιοῦτον ὄντα» καὶ ΛΒ', κε', 3 «ἐπανάξομεν τὴν διήγησιν ἐπὶ τὴν εἰθισμένην τάξιν, ᾗ χρώμεθα παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν» καὶ Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 131, 12 «ἐπεὶ παρ' ὅλην τὴν ἐξήγησιν τὸ ὅπερ ὂν ὡς οὐσίαν καὶ αὐτὸς ἐξεδεξάμην». Ἐπ' ἐμφεροῦς ἐννοίας εἶνε ἡ πρόθεσις παρειλημμένη ἐν τῷ τοῦ Δημοσθένους σελ. 24, 22 «μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα». Πρβ. καὶ Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', μδ', 3 «τύχη γὰρ παρὰ πάντα ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα» (Ἴδε Ῥαΰῖον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm.* Τόμ. Γ', σελ. 67).

Τῆς *παρά* προθέσεως αἰτιατικῇ πτώσει συντεταγμένης ἐπὶ χρονικῆς σημασίας ποιεῖται πολλάκις χρῆσιν ὁ Ἡλιόδωρος ὁ συγγραφεὺς τῶν Αἰθιοπικῶν, οἷον

σελ. 1,21 Τευβν. «ἀνθ' ὅπλων ἐνίοις *παρὰ τὴν μάχην* γεγενημέναι» καὶ σελ. 264, 21 «οὔτε τι *παρὰ τὴν μάχην* λαμπρὸν ἀποδεδειγμένους» καὶ σελ. 264, 3 «κἀντεῦθεν ἐξ ἑτοίμου *παρὰ τὰς μάχας* — ἀφαιρῶν ἕκαστος».

σελ. 17, 14 «ἐμοῦ δὲ *παρὰ πάντα τὸν θόρυβον καὶ τὸν χρόνον*, ὃν περὶ τῆς τιμωρίας διεχειροτόνουν, ὦ ματρυιὰ βοῶντος» καὶ σελ. 265, 13 «ἀνελεῖν μὲν τὸν Ὀροοδάντην *παρὰ τὸν θόρυβον* ἐπιβουλεύσαντος».

σελ. 28, 17 «τῶν ναυτῶν ἡμῖν *παρὰ τὴν εὐωχίαν* — ἐπιθεμένων» καὶ σελ. 157, 27 «οἷα δὴ *παρά τε τὴν εὐωχίαν καὶ τὸ ἀπρόσκορες* (γρ. *ἀπροσκορὲς*) *μῆκος* τῶν διηγημάτων τῆς πλείστης παρῳχηκυίας».

σελ. 38, 23 «μηδὲ *παρὰ τὸ ζέον* τῆς μάχης τῆς μνήμης τὸ κέρδος ἀποβαλόντες».

σελ. 43, 12 «ὃ *παρὰ τὸν φόνον* ὁ Θύαμις — ἐναπέλιπε τῇ σφαγῇ».

σελ. 45, 16 «*παρὰ* μὲν *τὴν πρώτην* ἐτύγχανε συγγνώμης» καὶ σελ. 224, 10 «ὃ *παρὰ* μὲν *τὴν πρώτην* ὀρθῶς ἴσως ἐγίνετο» καὶ σελ. 229, 8 «τῶν εἰς διακονίαν *παρὰ τὴν πρώτην* ὑπὸ τῆς Ἀρσάκης τοῖς νέοις δωρηθέντων» καὶ σελ. 246, 4 «ἀλλὰ μὴ *παρὰ τὴν πρώτην* ἑκοντὶ φέροντες αὐτοὺς ἐνεχείρισαν». Πρβ. καὶ Φιλόστρ. σελ. 28 «ἀριθμὸς δὲ τῶν σκύμνων *παρὰ* μὲν *τὴν πρώτην* τρεῖς, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας δύο» καὶ σελ. 729 «παιδὶ γὰρ ἐντεύξῃ αὐτῷ *παρὰ τὴν πρώτην* τοῦ λόγου» (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ. Ἡρωϊκ.* σελ. 593). Λέγεται καὶ *κατὰ τὴν πρώτην* καὶ ἄνευ προθέσεως *τὴν πρώτην*, *τὴν πρώτην εἶναι* (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 2150. Πρβ. καὶ Τούπιον ἐν *Διορθώσ.* Τόμ. Δ', σελ. 13). Ἔτι δὲ *ἀπὸ πρώτης* (Ἴδε Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1883, σελ. 214-5).

σελ. 46, 4 «τὰ δὲ καὶ τῆς Θίσβης αὐτῇ *παρὰ τὴν ἑταιρίαν* ἐξειπούσης» (*amica dum esset*. Πρβ. καὶ Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ. Ἡρωϊκ.* σελ. 315 ἀρχ.). Παρασημειωτέον δ' ὅτι ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ εἶνε *ἑταιρΕΙαν*, διὰ διφθόγγου.

σελ. 49, 4 «*παρὰ* δὲ *τὸν* τοῦ πολέμου *θόρυβον καὶ τὴν* τῶν ἐναντίων *ἔφοδον* — ἔλαθεν εἰς τὸ σπήλαιον καθεὶς» καὶ σελ. 51, 5 «*παρὰ* δὲ *τὴν ἔφοδον* τῶν πολεμίων καθῆκεν εἰς τὸ σπήλαιον».

σελ. 66, 23 «ἀνευφήμησαν τὸν θεὸν τῆς ἐπ' ἐμοὶ *παρὰ τὴν πρώτην ἔντευξιν* προφητείας».

σελ. 82, 32 «φανήσεσθαι *παρὰ τὴν ἀρχὴν* τοῦ λόγου διεγγυώμενος».

σελ. 107, 2 «*παρὰ τὴν ὁμιλίαν* τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα προσβλέψαι τὴν Ἀνδρομέδαν ἡ γραφὴ παρασχοῦσα».

σελ. 107, 20 «ὃν ὁ πατὴρ ὁ σὸς ἐμοὶ *παρὰ τὴν μνηστείαν* ἐδωρήσατο» καὶ σελ. 236, 1 «παρὰ πατρὸς τοὐμοῦ τῇ μητρὶ *παρὰ τὴν μνηστείαν* δοθείς» καὶ σελ. 286, 32 «δεδωκὼς δῶρον τῇ Περσίνῃ *παρὰ τὴν μνηστείαν*».

σελ. 147, 5 «ἵνα μηδὲ *παρὰ τὸν θάνατον* — χωρίζοιτο».

σελ. 235, 25 «*παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν* ἀεὶ *χρόνους* ἐπιφέρεσθαι προνοουμένη».

σελ. 261, 7 «ἃ χρὴ πράττειν *παρὰ τὸ ἔργον* ἐπιστείλας».

σελ. 261, 28 «ὡς αὐτίκα καὶ *παρὰ τὴν πρώτην συμβολὴν* ἁρπασόμενοι». Ὁ Ἱρσχίγιος ἐν *Ἐρωτ. Λόγ. Συγγρ.* σελ. 381, 52 ἐξέδωκεν ἐξ ἀντιγράφου «παρὰ τὴν πρώτην συμβολὴν *ἂν ἁρπασάμενοι*», ὃ εὖ ποιῶν ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος Ναβῆρος μετέβαλεν ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 327 εἰς τὸ *ἀναρπασόμενοι*.

σελ. 263, 25 «καὶ ἀπεστραμμένοις εἰς τοὐπίσω τοῖς τόξοις καὶ *παρὰ τὴν φυγὴν* βάλλοντες».

σελ. 265, 8 «τὸ γοῦν κυκλωθῆναι *παρὰ τὴν ἀρχὴν* καταδείσας, κτέ.».

σελ. 275, 28 «ταραχὴν — ἐσομένην μὲν *παρὰ τὰς θυσίας*, κτέ.».

Κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν φέρεται παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΖ'. α', σελ. 271 «ἐπεὶ ταῖς πλείσταις μὲν ἡ μήτρα φλεγμαίνει, τισὶ δὲ καὶ τὸ *παρ' αὐτῷ τῷ τόκῳ* ῥυὲν αἷμα [κενωθὲν] διάφορόν ἐστι κατὰ τὴν ποιότητα». Ἡ ὑγιῶς ἔχουσα γραφὴ εἶνε «τὸ *παρ' αὐτΟΝ τΟΝ τόκΟΝ* ῥυὲν αἷμα».

Καλὸν ἡμῖν φαίνεται νὰ παρατεθῶσιν ἐνθάδε τά τε ὑπὸ τοῦ Οὐολφίου γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ πρὸς Λεπτίνην λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 390 καὶ 478 Βρεμ. καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σχοιμαννοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἄγιδος καὶ Κλεομένους τοῦ Πλουτάρχου σελ. 179.

Τάδε εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Οὐολφίου γεγραμμένα· «In proximis manifesta vis particulae παρὰ de tempore, quod praesens vocant.

Opponuntur inter se παρὰ τὰς εὐεργεσίας atque ἐπειδὰν χρόνος διέλθῃ βραχύς» καὶ «Vertimus haec ideo, ut declaremus verba παρ' αὐτὰ τἀδικήματα, quae eadem potestate occurunt et alibi et apud Demosth. de Cor. p. 474. E. [ed. Francof.], ubi probe argutatur Taylorus, et eodem fere modo Schol.posterior ad h. l. Certa multis exemplis est haec vis illius praepositionis de *tempore* positae, quod vulgo *praesens* aut *durans* dicunt, unde lat. verti potest *in* vel *sub*. Ut in loco Xenoph. M. S. II. 1., malis nimium conjecturis vexato, παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν, *sub illius imperio*, *illo imperante*. Particulae παρὰ in Atticis nunquam propria notio est *propter*» (Πρβ. καὶ σελ. 331).

Ἃ δ' ἔγραψεν ὁ Σχοιμαννὸς ἔχουσιν ὧδε· «Pro παρὰ τὰς μάχας in libro de sollertia animalium dicitur ἐν ταῖς μάχαις, exiguo ad sensum discrimine. Usurpatur enim παρά de rebus tempore coniunctis, et quidem aut ita, ut significare simpliciter videatur, alteram eodem quo alteram tempore esse, aut, fieri eam tamdiu quam alteram, aut denique, fieri ante quam altera peracta sit. Atque hoc modo dicitur e. c. a. Plut. de s. n. v. c. 3 in. τὸ μὴ παρ' ἕκαστον ἀδίκημα τοῖς πονηροῖς ἐπακολουθεῖν κακόν, ἀλλ' ὕστερον. Demosth. pr. coron. p. 229, 20: ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίαις παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα χρῆσθαι., qualia qui cum Monkio ad Eurip. Alcest. v. 949 *statim post* significare dicunt, certe non satis accurate interpretantur, quamquam plerumque res fere eodem redit, et illud παρά non raro figurate magis et hyperbolice quam proprie dicitur. Secundi generis loquutiones sunt παρ' ὀλίγας ἡμέρας, ap. Plut. de fort. Alex. II c. 5. παρὰ πάντα τὸν χρόνον, παρ' ὅλον τὸν βίον ac similia, de quibus vid. Viger. p. 644. Buttmann. ind. ad Demosth. Mid. s. v. παρά. Sed ubi in universum nihil nisi coniunctio temporis indicari videtur, ut infr. c. 22 extr.: παρὰ τὰς τύχας. Philop. c. 3: τῷ πράῳ καὶ βαθεῖ καὶ φιλανθρώπῳ παρὰ τὰς πολιτικὰς διαφορὰς ἐμμένειν. Pyrrh. c. 8: τῆς φορᾶς ἐκείνου καὶ βίας παρὰ τοὺς ἀγῶνας ἐν τούτῳ σκιάς τινας ὁρᾶσθαι καὶ μιμήματα., potest sane etiam ἐν usurpari ut ἐν ταῖς τύχαις, ἐν ταῖς πολιτικαῖς διαφοραῖς,

ἐν τοῖς ἀγῶσιν, et nostro loco ἐν ταῖς μάχαις: interest tamen hoc, ut, qui ἐν usurpat, nihil nisi temporis, qui παρά, etiam rerum ipsarum quandam coniunctionem signifare videatur, velut causae, inpulsus, occasionis, accomodationis, quale quid etiam tertii generis exemplis fere subesse scite Taylorus animadvertit ad Demosth. l. l. appar. crit. II p. 37 sq.».

Ἄξια ἀναγνώσεως ὑπάρχουσι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ῥαυίου διειλημμένα ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm.* Τόμ. Γ', σελ. 66-9, ἐξ ὧν μεταγράφομεν τάδε·

«Cuius usus unum exemplum in Homeri carminibus reperitur εἰνάνυχες δέ μοι ἀμφ' αὐτῷ παρὰ νύκτας ἴαυον. I 470, nullum vero in hymnis vel apud Hesiodum; Thucydides quoque et poetae tragici Aristophanesque ab hoc usu abhorruisse videntur cuius usque ad tempora labentis graecitatis exempla rarissima sunt.

Pindari et Bacchylidis propemodum aequalium singuli loci leguntur; apud illum enim (Pyth. XI fin.) haec verba exstant: καὶ Κάστορος βίαν, σέ τε, ἄναξ Πολύδευκες, υἱοὶ θεῶν, τὸ μὲν παρ' ἆμαρ ἕδραισι Θεράπνας, τὸ δ' οἰκέοντες ἔνδον Ὀλύμπου i. e. per hunc diem — per illum i. e. alternis diebus; apud Bacchylidem autem (frgm. 19.) ὃς δὲ μυρία μὲν ἀμφιπολεῖ φρενί, τὸ δὲ παρ' ἀμάρ τε καὶ νύκτα μελλόντων χάριν ἑὸν ἰάπτεται κέαρ, ἄκαρπον ἔχει πόνον.

Duo exempla praebet Herodotus: παρὰ τὴν ζωήν in vitae cursu VII 46 ad quod exemplar dictae sunt locutiones παρὰ τὸν βίον, ubi praecipuum locum παρά de tempore usurpatum habet et μῆνες παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίγνονται τριήκοντα πέντε. I 32. Apud Xenophontem invenitur ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν. Mem. II 1, 2. Compluribus locis Plato praepositione intellectu temporali usus est velut in Prot. 325 D.: nutrix et mater et paedagogus et ipse pater inter se certant ut quam optumus existat ὁ παῖς παρ' ἕκαστον ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύντες i. e. per unamquamque

actionem et dictionem vel eo ipso tempore quo quidque vel fit vel dicitur».

Ἀποβλέπων τις εἰς τὸ πλῆθος τῶν παραδειγμάτων ἃ ἐκ τοῦ δοκίμου ἑλληνισμοῦ παρεθέμεθα τῆς ἐπὶ χρονικῆς ἐννοίας χρήσεως τῆς προθέσεως *παρά* αἰτιατικῇ συντεταγμένης μέλλει πάντως ν' ἀποδοκιμάσῃ ὡς ἀνάληθες ὂν τὸ «cuius (usus) usque ad tempora labentis graecitatis exempla RARISSIMA sunt».

Ἔλαθε δὲ τὸν ἐλλογιμώτατον ἄνδρα τὸ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ κείμενον βιβλ. Β', 121, 4 «ὡς δέ μιν *παρὰ τὴν πόσιν* φιλοφρόνως ἠσπάζοντο», ὃ ἐμνημονεύθη ὑπὸ τοῦ Φισχήρου ἐν ταῖς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν τοῦ Οὐελλήρου Παρατηρήσεσι Τόμ. Γ', ϐ', σελ. 269.

Ὅτι δ' οὐχὶ ἄλλως ἀλλοτρία τῆς τῶν τραγικῶν συνηθείας ἦτο ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος χρῆσις δηλοῦται ἐκ τοῦ ἐν τῇ Αλκήστιδι τοῦ Εὐριπίδου στίχ 926 ἀπαντῶντος «*παρ' εὐτυχῆ* σοὶ *πότμον* ἦλθεν ἀπειροκάκῳ τόδ' ἄλγος», οὗ ἐγένετο μνεία ὑπὸ τοῦ Ματθίου ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμμ.* σελ. 1379 ἐκδ. γ'. Ὁ Μόγκιος γράφει περὶ τούτου «*Confestin secutus prosperam fortunam.* Similis est usus τοῦ παρὰ in Demosthene περὶ στεφάνου 6. p. 229. 16. ἐφ' οἷς ἀδικοῦντά με ἑώρα τὴν πόλιν, οὖσί γε τηλικούτοις, ἡλίκα νῦν ἐτραγῴδει καὶ διεξῄει, ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίαις παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα χρῆσθαι». Ἀλλ' ὁ Ματθίας ἀποφαίνεται «Rectius vertisset: *eo ipso tempore, quo fortuna secunda utebaris.* Vid. Heindorf. ad Plat. Prot. p. 521» (Ἴδε καὶ Πφλούγκιον εἰς *Εὐριπ. Ἀλκ.* σελ. 120 Κλοτζ.).

Ὁμοίαν δύναμιν ἔχει ἡ πρόθεσις *παρά* ἐν τῷ *παραχρῆμα* (*παρὰ χρῆμα*), ὃ πολλάκις μὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ, οὐχὶ δ' ὀλιγάκις ἐν τῷ ἀδοκίμῳ· σπανίως δ' αὐτοῦ γίνεται χρῆσις ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ (Ἴδε Ναίκιον εἰς *Χοιρίλ.* σελ. 215. Πρϐ. καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 13). Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα φέρεται «Παραχρῆμα: παραυτίκα, εὐθέως», ἐν δὲ τῷ τοῦ Ἡσυχίου «Παραχρῆμα: παραυτίκα, *ἀθρόως*, εὐθέως». Ὁ Σμιδίτιος πεισθεὶς τῷ Κοβήτῳ περιέγραψε τὸ *ἀθρόως*, ἀλλ' ἡμῖν φαίνεται ἡ λέξις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἡσυχίου τεθει-

μένη. Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Α', δ', 14 εἶναι γεγραμμένον «ἐθέλοντος δὲ τότε κρίνεσθαι *παραχρῆμα* τῆς αἰτίας *ἄρτι* γεγενημένης ὡς ἠσεβηκότος εἰς τὰ μυστήρια». Ὑπολαμβάνει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 351 παρέγγραπτον τὸ *ἄρτι*, ὡς ἀδυνάτου ὄντος ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος νὰ συνάπτωνται τὸ *παραχρῆμα* καὶ τὸ *ἄρτι*. Ἐν χωρίοις οὐκ ὀλίγοις εὑρίσκονται ὁμοῦ κείμενα τό τε *παραχρῆμα* καὶ τὸ *εὐθὺς* ἢ *εὐθέως*. Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν *Nov. Lect.* σελ. 731 ὅτι τὸ *παραχρῆμα* εἶναι γνήσιον, τὸ δὲ *εὐθὺς* ἢ *εὐθέως* παρεισερρύη εἰς τὸν λόγον ἐν ὑστέροις χρόνοις. Τὸ πρᾶγμα θὰ ἐξετάσωμεν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ (Ἴδε Ναβῆρον ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 387-8 καὶ Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Β', σελ. 461 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 451. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 2291 καὶ Τόμ. Ϛ', σελ. 443 Διδ.). Σημειωτέον δ' ὅτι συνήθως μὲν γράφεται *παραχρῆμα*, ὑφ' ἕν, ἀλλ' ὑπό τινων προκρίνεται ἡ κατὰ διάστασιν ἐκφορά, *παρὰ χρῆμα*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀστίου εἰρημένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Ι', σελ. 195 «Ceterum, ut supra, sic hic deductis vocibus scribendum *παρὰ χρῆμα* pro παραχρῆμα, vid. *Coraes* ad Thucyd. vers. gallic. T. I. p. 316., quod probatur *Schäfero* quoque ad Dionys. de comp. verb. p. 192., cui quidem viro egregio in hoc litterarum genere maximam tribuimus auctoritatem» (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον ἐν *Elem.* Τόμ. Α', σελ. 597). Πρβ. *καθόλου-καθ' ὅλου*, *διόλου-δι' ὅλου*, *καθά-καθ' ἅ*, *καθό-καθ' ὅ*, *διό-δι' ὅ*, *προτοῦ-πρὸ τοῦ*, *ἐπίσης-ἐπ' ἴσης*, *ἐπίπαν-ἐπὶ πᾶν*, *ὑφέν-ὑφ' ἕν*, *ἐξαυτῆς-ἐξ αὐτῆς*, *ἀπαξάπαντες-ἅπαξ ἅπαντες*, κτλ., περὶ ὧν ἑτέρωθι (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Elem* Τόμ. Α', σελ. 599 κἑξ.). Ὁ Κοραῆς ἐν μὲν τῷ Προδρόμῳ γράφει σελ. να' «Ηὔξησε πρὸς τούτοις τὴν σύγχυσιν τῶν τοιούτων συνθέτων, καὶ ἡ μεταβολή, ἢ μετάθεσις τοῦ τόνου. Τοιαῦτα εἶναι τὸ Ἐπίπαν, Ἐπέκεινα, Ἐκποδὼν κτλ. ἀντὶ τοῦ Ἐπὶ πᾶν, Ἐπ' ἐκεῖνα, Ἐκ ποδῶν. Τοῦ Ἐπέκεινα μάλιστα ἡ ἀτοπία φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ, Ἐπὶ τάδε, τὸ ὁποῖον κἀνεὶς ἀκόμη δὲν ἐτόλμησε μήτε νὰ νοήσῃ μήτε νὰ γράψῃ ἐπιῤῥηματικῶς, Ἐπιτάδε», ἐν δὲ τοῖς Ἀτάκτοις Τόμ. Δ', σελ. 133-4 «Τὸ *Ἐπιτάδε*, ἢ μᾶλλον προπαροξυτ. *Ἐπίταδε* (ἤγουν *Ἐπὶ τάδε*, ὡς τὸ ἐναν-

τίον *Ἐπέκεινα*, ἀπὸ τὸ *Ἐπ' ἐκεῖνα*) δὲν ἐθησαυρίσθη ἀκόμη εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Λεξικὰ, ὡς ἐπίῤῥημα, μ' ὅλον ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὰς Χρηστομαθείας τοῦ Στράβωνος (τόμ. III, σελ. 362 τῆς ἐκδ. μου) *Γάβρητα, ἐπίταδε τῶν Σουήβων, ἐπέκεινα δ' ὁ Ἑρκύνιος δρυμός*. Λέξις καλὴ νὰ καταχωρισθῇ καὶ εἰς τὰ παλαιὰ, καὶ εἰς τὰ νέα μας Λεξικά». Πρβ. καὶ σελ. 717 «Ἐλανθάσθην λέγων (σελ. 134), ὅτι τὸ *Ἐπίταδε*, Ἑλλ. δὲν ἐθησαυρίσθη εἰς τὰ Λεξικά» καὶ Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 80 «καὶ *ἐπὶ τάδε* μὲν γίνονται τέττιγες, ἐπέκεινα δὲ οὐ (scrib. οὔ). Codex *ἐπίταδε* uno verbo. neque opus est dissecatione *Xylandri* in duo, ἐπὶ τάδε. Vid. Henr. Stephanus *ind. thes.* v. ἐπίταδε». Ἴδε καὶ Λοβέκκιον ἐν *Elem.* Τόμ. Α', σελ. 604-5 καὶ Τόμ. Β', σελ. 381.

Ἐλέχθη δὲ καὶ *παρὰ χρέος* ἀντὶ τοῦ *παραχρῆμα* ὑπὸ τοῦ Νικάνδρου Ἀλεξιφ. 614 «ἤν τε καὶ ἐμπλείουσα χαλικροτέρη πόσις οἴνης οἴη ἐπαλθήσειε *παρὰ χρέος*». Ἐν τοῖς Σχολίοις εἶνε γεγραμμένον «Χαλικροτέρη ἀντὶ τοῦ ἀκρατοτέρα πόσις οἴνου πολλὴ *παραχρῆμα* ἰάσαιτο». Λέγει δὲ καὶ ὁ Εὐτέκνιος ἐν τῇ Μεταφράσει «ἰᾶται δ' ὁ οἶνος αὐτὸ ἐκ τοῦ παραχρῆμα».Τὴν παρὰ τῷ Νικάνδρῳ χρῆσιν τοῦ *παρὰ χρέος* ἀντὶ τοῦ *παραχρῆμα* παρετήρησεν ὁ Ναίκιος ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν τοῦ Χοιρίλου σελ. 216. Μετέβαλε δ' οὗτος ἐν σελ. 214 (καὶ ἐν *Opusc.Philol.* Τόμ. Β', σελ. 104-5) καὶ τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Καλλιμάχου παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΠΑ',8 «ἄπνοα πάντ' ἐγένοντο *παραχρῆμ'*» εἰς τὸ *παρὰ χρέος*, ὃ ἔτυχεν ἀποδοχῆς ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ϛ', σελ. 443· ἐνέκρινε δ' αὐτὸ καὶ ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Καλλιμάχου σελ. 240. Πρβ. καὶ Ὄθ. Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Β', σελ. 372. Προηνέχθη δὲ τὸ *παρὰ χρέος* καὶ ὑφ' ἕν, *παραχρέος* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Elem.* Τόμ. Α', σελ. 597 καὶ Ὄθ. Σνειδῆρον εἰς *Νίκανδρ.* σελ. 310),

Τῷ *παραχρῆμα* συνωνυμεῖ τὸ *παραυτά* ἢ *παρ' αὐτά*, οὗ ἱκανὰ μνημονεύονται παραδείγματα ἐκ τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ϛ', σελ. 424 Διδ. Πρβ. καὶ Τούπιον ἐν *Emendat.* Τόμ. Δ', σελ. 178 καὶ Λοβέκκιον ἐν *Elem.* Τόμ.

Α', σελ. 605 καὶ Τόμ. Β', σελ. 381 καὶ Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb.* σελ. 55. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ Τόμ. Ε', σελ. 92 «τοὺς ἀνελόντας δικάσας *παραυτὰ* καθαροὺς εἶναι παντὸς ἄγους κτέ.» καὶ παρ' Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 645 α' «ὡς τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου *παραυτὰ* προσελθεῖν» καὶ ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις σελ. 318, 13 Τευβν. «ἀρτίχριστον: *παραυτὰ* χριόμενον». Πολλάκις τῆς λέξεως ταύτης ἐποιήσατο χρῆσιν Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Σοφ. Οἰκονόμος ἐν τῇ ἐκδόσει ΚΒ' αὐτοῦ Ὁμιλιῶν σελ. 23-4. Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις παρέθετο ἐν τοῖς Σχολίοις τοῖς εἰς τὸ Τέταρτον Βιβλίον τῆς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ Γραμματικῆς σελ. 207 δύο παραδείγματα τοῦ *παρ' αὐτὰ* ἐκ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ· εἶνε δ' ἐν ἀμφοτέροις γενικῇ συντεταγμένον, *παρ' αὐτὰ τῶν συμβαινόντων* καὶ *παρ' αὐτὰ τῆς κινήσεως* (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. ϛ', σελ. 425 Διδ.). Λέγεται δ' ἐν τῇ παρηκμακυίᾳ γλώσσῃ καὶ *παραχρῆμά τινος* καὶ *παρευθύς τινος*, κτλ., περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Πολυβίῳ σελ. 1349, 14 Οὔλσχ. φέρουσι τἀντίγραφα «τῇ δὲ *παρ' αὐτΟΥ* χάριτι καὶ ῥᾳστώνῃ δελεαζόμενον» ἀντὶ τοῦ ὑγιῶς ἔχοντος *παρ' αὐτΑ*, ὃ ἀποκατέστησεν ὁ Ῥείσκιος.

Ὁ Βαλκενάριος γράφει περὶ τοῦ *παραυτά-παρ' αὐτὰ* ἐν τῇ Διατριβῇ σελ. 179 «In tertium versum de tribus istis supra positis, pro Παρ' αὐτὰ δ' ἡσθεὶς, recepi Gesneri coniecturam, Παραυτίχ' ἡσθεὶς, tum quia τῷ δὲ hic locus non erat, tum quia Παραυτίκα legebatur et apud Tragicos, *Aesch.* Suppl. v. 774, *Eurip.* Or. v. 970. et apud quosvis Scriptores Atticos; (*West.* vid. in *Pauli* Epis. II, ad Cor iv, 17.) non item Παραυτὰ, in Epistolis *Socraticis*, *Ignatii*, apud *Gregor. Nazianzen.* similesque obvium». Ὡσαύτως ἀποφαίνεται ὁ Κόβητος λέγων ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 444 «In Euripidis loco — παρ' αὐτΑ Δ' ἡσθεὶς ὕστερον στένει διπλᾶ. nullus particulae adversativae locus est, at tu corrige: παραυτΙΧ' ἡσθεὶς ὕστερον στένει διπλᾶ. παραυτίκα Athenienses dicebant non παραυτά, quo sero nati Graeculi utebantur» (Πρβ. καὶ 1877, σελ. 241). Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Στουρζίου ἐν τῷ περὶ τῆς Μακεδονικῆς καὶ Ἀλεξανδρεωτικῆς Διαλέκτου Βιβλίῳ σελ. 189 γεγραμμένα «παραυτὰ pro παραυτίκα

quis dixerit, praeter *Polybium* 10, 15, 4. aliisque in locis, *Alexandrum Aphrodisiensem* problemm. 2, extr. et *Apsyrtum* in Geoponn. 16, 19. habebam neminem». Πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Βαλκεναρίου ἀντιτάσσεται ὁ Λοβέκκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 47 διὰ τῶνδε· «Παραυτά, quod Valckenarius negat apud Atticos reperiri, adstipulante Orellio ad Epist. Socr. p. 187., legitur in Aeschyl. Agam. 746. et consortes habet particulas temporis, κατ' αὐτό, ἐξ αὐτῆς». Κεῖται δὲ τὸ *παραυτά* (ἢ *παρ' αὐτά*) καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 672, 157 «τί δὴ συμβαίνει παραυτά, ὅθεν ἐξηλέγχθη τὸ πρᾶγμ' ἐπ' αὐτοφώρῳ;», περὶ οὗ ποιεῖται ὁ Σχαιφῆρος τὴν παρατήρησιν τήνδε (ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Δ', σελ. 121) «παρὰ ταῦτα. παρ' αὐτὰ August. primus. Reisk. Recte παραυτὰ Bekker. *statim*. Quapropter sequitur ἐπ' αὐτοφώρῳ. Fallitur Valckenarius παραυτὰ proprium dicens cadentis Graecitatis Diatr. Eurip. p. 179. B.: augurorque in classicis saepius repertun iri eandem quam h. l. passum depravationem». Πρβ. καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθέν κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 449.

Ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος Βέργκιος ἐδόξαζεν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Β', σελ. 216 ἐκδ. δ' ὅτι ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν *παραυτά* ἢ *παραυτίκα*. Καὶ μαθηταὶ τοῦ Κοβήτου ἐπιφανεῖς οὐχὶ ξένον τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου νομίζουσι τὸ *παραυτά* ἢ *παρ' αὐτά*.. Ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 45 μετέβαλε τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου «τὴν *πάροιθ'* εὐπραξίαν» εἰς τὸ «τὴν *παραύτ'* εὐπραξίαν» καὶ ὁ Ναβῆρος ἐν *Μνημοσ.* 1886, σελ. 142 τὸ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Δ', 14, 2 «ὅτι *περ αὐτῶν* οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ» εἰς τὸ «ὅτι *παρ' αὐτὰ* οἱ ἄνδρες κτέ.». Πρὸ τοῦ Ἑρουερδῆνος μετετύπωσε τὸ *πάροιθ'* εἰς τὸ *πάραυτ'* ὁ Μεινέκιος (Ἴδε Ναύκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 494 ἐκδ. Β'). Κατὰ τὸν Κόβητον (ἐν *Collect. Critic.* σελ. 221) ἡ Εὐριπίδειος ῥῆσις εἶχε κατ' ἀρχὰς ὧδε· «ὁρῶ δὲ τοῖς πολλοῖσιν ἀνθρώποις ἐγὼ τίκτουσαν ὕβριν τὴν *λίαν* εὐπραξίαν».

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ϛ', σελ. 424 Διδ. λέγεται «Suspectum est Euripidis exemplum ap. Stob. Flor. 113, 5: Παρ' αὐτὸ δ' ἡσθεὶς ὕστερον στένει διπλᾶ, ubi quum δὲ ferri ne-

queat, παραυτίχ' ἡσθεὶς correxit Gesnerus. Aliena vero sunt exx. Aeschyli Agam. 737 et Demosth. p. 672, 5, non magis huc referenda quam quod Diodorus dixit 12, 20, τὸν παρ' αὐτὰ ποιοῦντα». Περὶ τοῦ παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ ἀπαντῶντος «*πάραυτα* (*παραυτὰ*) δ' ἐλθεῖν ἐς Ἰλίου πόλιν λέγοιμ' ἂν κτέ.» γράφει ὁ Κέκκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου Ἀγαμέμνονος σελ. 323 «πάραυτα heisst nach Hesych soviel als παραχρῆμα, εὐθέως, παραυτίκα. Notwendig ist aber hier ber Begriff *ebenso;* auch ist die Conjunction δέ in diesem Zusamenhang logisch nicht wohl zu rechtfertigen. Ich schreibe daher mit Wieseler παρ' αὖ τάδ' ἐλθεῖν».

Περὶ τῆς διττῆς ἐκφορᾶς, τῆς κατὰ διάστασιν *παρ' αὐτά* καὶ τῆς ὑφ' ἓν *παραυτά*, ἐποιήσατο λόγον ὁ Λοβέκκιος ἐν *Elem*. Τόμ. Α', σελ. 605 καὶ Τόμ. Β', σελ. 381. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ κεῖται σελ. 349, 10 «Ἐξ ὑπογυίου: — Σημαίνει δὲ καὶ *παρ' αὐτὰ* καὶ ἀπερισκέπτως», ὡς καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα «Ἐξ ὑπογύου: *παρ' αὐτά*, ἀπερισκέπτως, ἐκ τοῦ σύνεγγυς», ἐν δὲ τοῖς εἰς Πλάτωνα Σχολίοις Μενεξ. σελ. 235 γ' φέρεται «Ἐξ ὑπογυίου: ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀπερισκέπτως, *παραυτά*». Ὁ Οὐηβῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατ' Ἀριστοκράτους λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 449 προέκρινε τὸ κατὰ διάστασιν προενηνεγμένον *παρ' αὐτά*. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου εἶνε προπαροξυτόνως γεγραμμένον «*Πάραυτα*: παραχρῆμα, εὐθέως, παραυτίκα», ὡς ἐκφέρεται ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ. Ὁ Κοραῆς λέγει ἐν *Ἀτάκτ*. Τόμ. Β', σελ. 419 «**Πάραυτα** (Ζ. Μόναυτα). *Πάραυτα*, προπαροξυτόνως σήμερον, ἀπὸ τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ τὸ ὀξύτονον *Παραυτά*. Οἱ ἀρχαιότεροι, *Παρ' αὐτὰ*, διαιρετῶς, ἢ *Παραυτίκα*, ἐπιρρηματικῶς» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 393 «**Πάραυτα**, Δ. εὐθὺς, χωρὶς ἀναβολὴν (sur le champ)· Παρ' αὐτὰ, καὶ (ἐπιρρηματικῶς) Πάραυτα, Ἑλλ. *Πάραυτα*, *παραχρῆμα*, *εὐθέως*, *παραυτίκα* λέγει ὁ Ἡσύχιος». Πρβ. καὶ Μαυροφρύδην ἐν *Δοκιμ*. *Ἱστορ*. *τῆς Ἑλλην*. *Γλώσσ*. σελ. 668 «Ἀπαντᾷ δὲ τὸ μὲν *παραχρῆμα* ἤδη παρ' Ἡροδότῳ Ζ'. 150, τὸ δὲ *πάραυτα* παρ' Αἰσχύλῳ Ἀγαμ. 737, ὅπου *παραυτὰ* τονιζόμενον συνήθως, ὀρθότερον μετετόνισεν ὁ Hermann *πάραυτα*, εἰς τὸν νῦν τονισμὸν ἀποβλέψας» καὶ μετ' ὀλίγα

«ἔπειτα τετονισμένον ὡς σήμερον φέρεται παρὰ Κωνστ. τ. Πορφ. Ἐκθέσ. 174, 7. καὶ *πάραυτα* ἄρχονται τὰ τροπάρια τῆς λιτῆς». Τὴν ἐκφορὰν *πάραυτα* ἐνέκρινε καὶ ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῷ Αἰσχυλείῳ Λεξικῷ σελ. 273.

Ἐκ τοῦ *παρ' ἡμέραν* ἐσχηματίσθη τὸ ἐπίθετον *παρήμερος*, δωρ. *παράμερος*, οὗ ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Πίνδαρος Ὀλυμπ. Α', 99 «τὸ δ' αἰεὶ παράμερον ἐσλὸν ὕπατον ἔρχεται παντὶ βροτῷ». Γίνεται δ' αὐτοῦ ἐξήγησις ἐν τοῖς Σχολίοις σελ. 45 διὰ τοῦ «ἑκάστῳ — τῶν ἀνθρώπων τὸ *ΠΑΡ' ἡμέραν* γινόμενον κρίνεται μέγιστον εἶναι», κτλ. καὶ διὰ τοῦ «τὸ δὲ *ΚΑΘ' ἡμέραν* καὶ ἀδιαλείπτως παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθὸν τοῦτο ἔξοχον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον γίνεται ἀγαθόν». Πρβ. καὶ Δισσένιον εἰς *Πίνδαρ* Τόμ. Β', σελ. 24 Σνειδ. «*τὸ δ' αἰεὶ παράμερον* sqq., *quod semper praesens est et manet*» καὶ Ῥούμπελον ἐν *Λεξ. Πινδαρ.* σελ. 359 «παράμερος *quotidie manens et praesens*». Πᾶς τις βλέπει ὅτι τὸ παρὰ Πινδάρῳ *παράμερον* δὲν ἐμφαίνει τὴν ἔννοιαν τοῦ *παρ' ἡμέραν* τοῦ ἀντικειμένου τῷ *καθ' ἡμέραν*. Καὶ ἐν τῇ ῥήσει τῇ ἀπαντώσῃ ἐν Πυθιον. ΙΑ', 63 «τὸ μὲν *παρ' ἆμαρ* ἕδραισι Θεράπνας, τὸ δ' οἰκέοντας ἔνδον Ὀλύμπου», εἰς ἣν φέρεται τὸ σχόλιον «ποτὲ μὲν *παρ' ἡμέραν* ἐν ταῖς Λακωνικαῖς ὄντας καθέδραις, ποτὲ δὲ ἐν τοῖς τοῦ Διὸς οἰκοῦντας», εἶνε, νομίζομεν, ἡ *παρά* ἐπὶ χρονικῆς σημασίας τεθειμένη καὶ δηλοῦται διὰ τοῦ τὸ *παρ' ἆμαρ* ὁ ἡμερήσιος χρόνος. Ὁ Πίνδαρος λέγει «*τὸ* μὲν *παρ' ἆμαρ* ἕδραισι Θεράπνας, *τὸ δὲ* (*παρ' ἆμαρ*) οἰκέοντας ἔνδον Ὀλύμπου», τουτέστι: *τὸν μὲν ἡμερήσιον χρόνον*, *τὸν δ'* (*ἕτερον ἡμερήσιον χρόνον*), ἤτοι *τὴν μὲν* (*μίαν*) *ἡμέραν*, *τὴν δ'* (*ἑτέραν ἡμέραν*). Πρβ. Νεμεον. Ι', 55 «μεταμειβόμενοι δ' ἐναλλὰξ ἁμέραν τὰν μὲν παρὰ πατρὶ φίλῳ Διὶ (Βοίκκ.: *Δί*) νέμονται, τὰν δ' ὑπὸ κεύθεσι γαίας ἐν γυάλοις Θεράπνας πότμον ἀμπιπλάντες ὁμοῖον».

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει βιβλ. Α', 65 κατὰ μὲν τὴν ἔκδοσιν τοῦ Δινδορφίου κεῖται «τὸ δὲ παρὰ μίαν, *παρήμερον*, ἑτερήμερον», κατὰ δὲ τὴν τοῦ Βεκκήρου «τὸ δὲ παρὰ μίαν ἑτερήμερον».

Ἱκανὸν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγον ἐποιησάμεθα περὶ τοῦ *παρ' ἡμέραν*, κτλ. τοῦ παραλαμβανομένου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *καθ' ἡμέραν*,

κτλ. Ἐλέγετο δ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ *διὰ τρίτης ἡμέρας* ἀντὶ τοῦ *παρ' ἡμέραν* καὶ *διὰ τρίτου ἔτους* ἀντὶ τοῦ *παρ' ἔτος*, κτλ. Τὴν χρῆσιν ταύτην θὰ διευκρινήσωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Μαΐου 1894.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤ. ΚΟΝΤΟΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

σελ. 178, 24 γραπτέον: ἐν μόνοις τοῖς δυσὶ τελευταίοις χωρίοις τοῦ Ἀππιανοῦ ἔμεινεν ἡ γραφὴ ἀδιάφθορος, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις τρισὶν ἀνεγνώσθη κακῶς κτέ.

σελ. 193, 17 γραπτέον: τὸ παρ' Εὐριπίδῃ Μηδ. 291 κείμενον

σελ. 216, 12 γραπτέον: τῆς τιμῆς δὲν εὑρίσκεται ἀξία (ἢ ἀντίτιμον, οὗ πολλάκις ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων γίνεται χρῆσις), ἡ τιμὴ εἶνε οὕτω μέγα πρᾶγμα, ὥστ' ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ἡ ἀξία αὐτῆς· ἤγουν κτέ.

σελ. 220, 1 γραπτέον: σελ. 273 ἐκδ. γ'

σελ. 223, 29 γραπτέον: Ῥαΰϊον

σελ. 225, 11 γραπτέον: παραδείγματα τοῦ *περὶ οὐδενός*-*περὶ ἐλάττονος ἡγεῖσθαι*

σελ. 247, 3 γραπτέον: ἦν· καὶ σελ. 255, 27: Ἀρτμανὸν· καὶ σελ. 256, 1-2: Ἑλ-ληνικοῖς

σελ. 267, 10 γραπτέον: νέκυάς τε ἄγειν καὶ ξύλα· Ὅμηρος δὲ κτέ.

σελ. 272, 12 γραπτέον: ἐν *Ἐπιστημ. Συντ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.*

σελ. 291, 4 γραπτέον: πολέμων καὶ ἡγεμονίας

σελ. 292, 4 γραπτέον: τὰ γεγραμμένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 282

σελ. 305-6 γραπτέον: ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατ' Ἀριστοκράτους λόγου τοῦ Δημοσθένους

σελ. 327, 31 γραπτέον: Νὴ Δία· καὶ σελ. 329, 23: χρὴ

σελ. 331, 15 γραπτέον: ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις

σελ. 339, 13 γραπτέον: ὤρουσε· καὶ σελ. 341, 12: ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ· καὶ σελ. 343, 4: οἰκέοντας· καὶ σελ. 343, 15: adjiciens?» καὶ σελ. 343, 21: *necessitate*

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

σελ. 181, 4. Πρβ. Δί. Κάσσ. Τόμ. Α', σελ. 39 Δινδ. «σκωφθεῖσα ὡς ἰδιῶτις τῶν ἀρχικῶν πραγμάτων — δεινὸν ἐποιήσατο» καὶ κτέ.

σελ. 184, 32. Πρβ. Πολύβ. σελ. 373, 19 «μεγάλης δὲ γενομένης τῆς ἀλυσιτελείας — δεινὸν ἡγοῦντο» καὶ κτέ.

σελ. 184, 33. Ὁ Λυσίας εἶπε πρὸς Σίμων. 17 «δεινὸν δ' ἡγησάμενος *εἶναι* καὶ αἰσχρὸν περιιδεῖν οὕτως ἀνόμως καὶ βιαίως ὑβρισθέντα τὸν νεανίσκον».

σελ. 185, 10. οἷον Ἐπιστολογρ. Ἑρχ. σελ. 564, πβ' «τρυφᾶν τῷ καιρῷ καὶ ἕρμαιον ἡγεῖσθαι τὴν ἀφορμήν» καὶ κτέ.

σελ. 186, 6. Ἐλέχθη δὲ καὶ «πάντα δεύτερα ἡγεῖσθαι *εἶναι*», οἷον Συναγ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Βοιχκ. 3137, Α', 4 (Τόμ. Β', σελ. 695) «ἀλλὰ πάντα δεύτερα ἡγησάμενος εἶναι πρὸς τὸ διαμεῖναι κτέ.»

σελ. 187, 9. καὶ Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Β', σελ. 253, 22 «τέκνων τε γενέσεως καὶ παιδοτροφίας οἰωνὸν τιθέμενοι».

σελ. 187, 30. Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 684 δ' τὸ *ποιεῖσθαι σημεῖον* καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον Σχολίοις σελ. 292, 3 Σχαιφ. τὸ *τεκμήριον ποιεῖσθαι*.

σελ. 189, 10. καὶ ὑπὸ τοῦ Δεινάρχου κατὰ Δημοσθέν. 11

σελ. 193, 2-3. *μεταδοῦν' ἐθέλοι* (μεταδοῦναι θέλοι) — *μέγα δοῦν' ἐθέλοι* (ἐθέλει). Θέογν. 104. Πρβ. Ἑρουερδῆνα ἐν *Παρατηρ. Φιλολ. εἰς Θέογν.* σελ. 5.

σελ. 195, 15. Ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις σελ. 389, 16 Τευβν. φέρεται «βρονταῖς *αὐΤαῖς*: γράφεται καὶ *αὐΓαῖς*· ταῖς βροντῶν αὐγαῖς ταῖς κεραυνίαις».

σελ. 195, 21. Καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 681 α' ἀντὶ τοῦ «πολυκίνητος γὰρ ἡ ὄψις οὖσα μετὰ πνεύματος *αὐΤὴν* ἀφιέντος πυρώδη θαυμαστήν τινα διασπείρει δύναμιν» ἀνέγνω ὁ Τούρνεβος *αὐΓήν*.

σελ. 195, 25. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 450: «Εὖ δὲ καὶ ἡ αὐτὴ δικαιολογουμένη πρὸς τὴν

Ἀθηνᾶν ἐπὶ τῷ χαλεπαίνειν αὐτῇ τετοκυίᾳ ἐν τῷ ἱερῷ λέγει·

σκῦλα μὲν βροτοφθόρα
χαίρεις ὁρῶσα κτέ.»

σελ. 481. ὁ ταῦτα ἐκδεδωκὼς τὸ δὴ λεγόμενον

οἴνου παρόντος ὄξος ἠράσθη λαβεῖν,

οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ οὕτω δικαιολογεῖται, ἀλλ' ΗΑΥΓΗ (ἡ Αὔγη) ἡ τὸν Τήλεφον τετοκυῖα, ὡς πάλαι δὴ ὁ Γρώτιος διώρθωκε. Χρήσιμον δὲ τοῖς νεωτέροις τὰ τοιαῦτα ἀκριβῶς ἐπισκοπεῖν. Ἐὰν δέ τις ταῖς τῶν παλαιοτέρων βιβλίων γραφαῖς προσέχῃ τὴν γνώμην, εὑρήσει ἀπειράκις τὸ Γ καὶ τὸ Τ συγχυθέντα, οὔτε γὰρ εὐδιάγνωστά ἐστι καὶ τῆς διανοίας τῶν γραφομένων οἱ μεταγράφοντες οὐδὲν φροντίζουσι. Τί δὲ τοῖς μεταγράφουσιν ἐγκαλοῦμεν ὅπου γε αὐτὸς ὁ Ἡσύχιος κατὰ στοιχεῖον γράφων ἐν τῷ Τ κατεχώρισε Τελγή ἀντὶ τοῦ Γέλγη, καὶ Τόρτυρα ἀντὶ τοῦ Γόργυρα, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. Πλειστάκις ὄψει τὸ αὐγή είς τὸ αὐτή μεταπεπτωκός, ὡς αὐτὰ πυρός, ἀντὶ τοῦ αὐγά.

σελ. 196, 24. Ὅτι ἐν τῷ «εἴπερ γράφεται ἀπὸ δρυὸς *παλαιφάΤου*» εἶνε τὸ *παλαιφάΤου* ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *παλαιφάΓου* παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Βαλκεναρίου ἐν *Opusc.* Τόμ. Β', σελ. 72. Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 225.

σελ. 199, 21. καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοδωρήτου Τόμ. Δ', σελ. 425, 12 «πάλιν ἐπὶ τὸν τοῦ *λόγου μεταβαίνει λόγον*». Πρβ. κτέ.

σελ. 206, 2-3. Πλάτ. Μέν. σελ. 81 ε' «*ἔχεις* με τοῦτο διδάξαι ὡς οὕτως *ἔχει*;» καὶ σελ. 82 α' «ἀλλ' εἴ πώς μοι *ἔχεις* ἐνδείξασθαι ὅτι *ἔχει* ὥσπερ λέγεις, ἔνδειξαι».

σελ. 208, 11-12. Παρ' Ἀπολλοδώρῳ φέρεται βιβλ. Β', η', 3, 5 «*συμβαλόντες* οὖν τὸν χρησμὸν τοῦτον ἡγεμόνα ποιοῦνται· καὶ *συμβαλόντες* τοῖς πολεμίοις καὶ τῷ πεζῷ καὶ τῷ ναυτικῷ προτεροῦσι στρατῷ». Ποιεῖται δ' ὁ Ἑύνιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀπολλοδώρου Τόμ. Α', σελ. 237 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Mox §. 5. συμβαλόντες οὖν τὸν χρησμόν, cum mox idem voc. sensu diverso, *congredi pugna*, repetatur, puto συλλαβόντες hic fuisse». Ἡ παραδεδομένη γραφὴ ἔχει κάλλιστα.

σελ. 215, 5-6. Ἄξιον μνείας εἶνε καὶ τὸ παρ' Ἀθηναίῳ κείμενον

σελ. 585 ς' « μαστιγίου δέ τινος μειρακιευομένου πρὸς αὐτὴν (τὴν Φρύνην) καὶ φαμένου *πολλαῖς* συμπεπλέχθαι, καθ' ὑπόκρισιν ἐσκυθρώπασεν· ἐπερωτήσαντος δὲ τὴν αἰτίαν, ὀργίζομαί σοι, εἶπεν, ὅτι *πολλὰς* ἔχεις ». Τὸ *πολλὰς ἔχεις* εἶπεν ἡ Φρύνη νοοῦσα μὲν δῆθεν τὸ *πολλὰς γυναῖκας ἔχεις*, ἐμφαίνουσα δ' ἀληθῶς τὸ *πολλὰς πληγὰς ἔχεις*. Ἴδε Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Β', σελ. 615. Παρατιθέμεθα καὶ τὰ περὶ τοῦ *κατὰ νοῦν* γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Βυττεμβαχίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Φαίδωνος σελ. 260 (1830) « κατὰ νοῦν ἐμαυτῷ. Acumen est in ambiguitate, qua κατὰ νοῦν *secundum mentem*, Anaxagorae placitum significat, et vulgo usurpatur *gratum*, *ex anini nostri sententia* ». Ἴδε καὶ Ἄστιον εἰς *Πλάτ.* Τόμ. ΙΑ', σελ. 730.

σελ. 216, 16. Περὶ τοῦ ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν γλώσσῃ κυκλουμένου *τιμή* (*μοῦ πῆρε τὴ(ν) τιμή(ν) μου, γιὰ μιὰ τιμὴ ζῶ*, κτλ.) καὶ *τίμιος* (*τίμια στέφανα*, κτλ.) θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ.

σελ. 220, 5. *παραπολύ*, ὃ πολλάκις ἀπαντᾷ ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν παλαιῶν (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Elem.* Τόμ. Α', σελ. 600-1). Εὑρέθη δὲ τὸ *παρὰ πολύ* παρὰ συγγραφεῖ κτέ.

σελ. 228, 7-8. Ἐλέχθη δὲ καὶ *περὶ οὐδενὸς ποιεῖσθαι*, οἷον Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Στρατ. 18 « ἐπικρύψασθαι τὴν ἀδικίαν περὶ οὐδενὸς ἐποιήσαντο ». Ἴδε καὶ Βόσιον ἐν *Ἐλλείψ.* σελ. 733 Σχ.

σελ. 228, 17. Παρὰ τῷ Θεόγνιδι φέρεται στίχ. 118 « οὐδ' εὐλαβίης ἐστὶ περὶ πλέονος », περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς Ἐλλείψεσι τοῦ Βοσίου σελ. 736. Πρβ. καὶ Βέργκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Β', σελ. 129 ἐκδ. δ'.

σελ. 240, 14. Παρέχει δ' ἡμῖν τοῦ *ἐν πρώτοις ἄγειν* παράδειγμα καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς λέγων ἐν τῇ πρὸς Γναῖον Πομπήϊον Ἐπιστολῇ κεφ. Γ' « οὐ τῶν ἀπερριμμένων ὄντα ἀλλ' ὧν ἐν πρώτοις ἦγον Ἀθηναῖοι ».

σελ. 253, 13. καὶ Πολιτ. σελ. 556 γ' « ὅταν παραβάλλωσιν ἀλλήλοις οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι ἢ ἐν ὁδῶν πορείαις ἢ ἐν ἄλλαις τισὶ κοινωνίαις ἢ κατὰ θεωρίας ἢ κατὰ στρατείας ἢ ξύμπλοι γιγνόμενοι ἢ ξυστρατιῶται » καὶ κτέ.

σελ. 256, 24. ὡς καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον σελ. 381, 17 Κειλ. « ἐκβάντα *ἘΠΙ τὴν Ὕλα ζήτησιν* ».

σελ. 256, 25. ἐν δὲ τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις σελ. 296, 18 Τευβν. «παραγεγονότα *ΔΙΑ τὴν* τῶν ἵππων *ἀναζήτησιν*».

σελ. 257, 8-9. *κατὰ θεωρίαν*. Ὑπερείδ. Ἀποσπ. 73 «κατὰ θεωρίαν τῆς Ἑλλάδος ἀποδημοῦντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν». Πρβ. Ἰσοκράτ. (ἢ Ψευδισοκρ.) Τραπεζ. 4 καὶ Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. ΙΑ'. Παρ' Ἡροδότῳ βιβλ. Α', 30 φέρεται «φιλοσοφέων γῆν πολλὴν *θεωρίης ΕΙΝΕΚΕΝ* ἐπελήλυθας».

σελ. 284, 31. καὶ Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 187, 20 Τευβν. «ἴσως *κατ' ὀργὴν* τοῦτο εἶπεν ἐρεθισθεὶς ὑπὸ τοῦ μάντεως».

σελ. 288, 21. Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου Τόμ. Α', σελ. 23, § 15 «κατά τε τὸ φύσει τοῖς πλείστοις πρὸς τοὺς συνάρχοντας *διάφορον* — πᾶσα αὐτῶν ἡ ἰσχὺς διεσπᾶτο καὶ κατετέμνετο».

σελ. 309, 34. *ἡ καθ' ἡμέραν θεραπεία τοῦ σώματος* (Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1386, 122),

σελ. 311, 33. καὶ Γαλην. Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 221 «τοὺς καθ' *ἑκάστην ἡμέραν ἢ νύκτα* παροξυνομένους».

σελ. 324, 33. καὶ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 437 «καθαίρειν ὁσημέραι καὶ μὴ ἅπαξ ἀθρόον».

σελ. 328, 18. καὶ Σχαιφῆρον ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Δ', σελ. 258

σελ. 329, 31. καὶ 412, 10 καὶ 17 καὶ 413, κτλ. καὶ Τόμ. Η', κτέ.

σελ. 334, 32. Γαλην. Τόμ. Η', σελ. 435

σελ. 334, 35. καὶ καταμηνίων κάθαρσις (Γαλην. Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 442)

σελ. 335, 14-15. Παρὰ τῷ Σωρανῷ περὶ Γυναικ. Παθ. σελ. 19, 12 φέρεται «Τὸ *ἔμμηνον* ὠνόμασται καὶ *καταμήνιον* ἀπὸ τοῦ κατὰ μῆνα γίνεσθαι καὶ *ἐπιμήνιον*, ὅτι καὶ τροφὴ γίνεται τῶν ἐμβρύων, ὡς καὶ τῶν πλοϊζομένων τὰ εἰς τροφὴν παρεσκευασμένα ἐπιμήνια καλοῦμεν. Λέγεται δὲ καὶ *κάθαρσις*, ἐπεί, καθὼς ἔνιοι λέγουσι, περισσεῦον αἷμα ἀποκρίνουσα κάθαρσιν παρέχει τῷ σώματι». Πρβ. σελ. 198, 15 «ἐπέχει τὸ ἔμμηνον». σελ. 200, 9 «κἂν — ἐπέχηται τὸ ἔμμηνον». σελ. 200, 12: ἐπέχεται τὸ ἔμμηνον. σελ. 242, 14 «περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐμμήνου». σελ. 227, 11 «κράτησις ἐμμήνων». σελ. 242, 2 ποτὲ μὲν ἐποχὴ τῶν καταμηνίων γίνεται τελεία; ποτὲ

δὲ καὶ ἄτακτος ἀπόκρισις». Εἶπε δ' ὁ Σωρανὸς καὶ *τὴν ἔμμηνον ἔκκρισιν* (σελ. 37, 13) καὶ *τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν* (σελ. 206, 13).

σελ. 344, 21. Σωραν. περὶ Γυν. Παθ. σελ. 204, 11 «παρὰ μίαν δοτέον τὴν τροφήν».

Ἐν σελ. 203, 23 ἐμνημονεύσαμεν ἓν εἶδος παλαιᾶς γραφῆς, τὸ εἶδος ἐκεῖνο, ὃ κοινότατον παρὰ τοῖς Ἕλλησι κατέστη καὶ γνωριμώτατον εἶνε. Περὶ δὲ τῆς συνηθείας, καθ' ἣν ἐμηνύοντο τὰ κύρια ὀνόματα διὰ μικρᾶς εὐθείας γραμμῆς ὑπερκειμένης, οἷον ΚΡΑ̅ΘΙΣ, κτλ., ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 531-2. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 267 «Πατροκλῆς: Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, Πρōκλῆς, καθὰ καὶ μετ' ὀλίγα Πρōκλεῖ, μετ' ἠγμένης εὐθείας γραμμῆς ἐπὶ τῇ πρώτῃ συλλαβῇ, ἀντὶ τοῦ Πατροκλῆς, καὶ Πατροκλεῖ. Ἄδηλον ὁποτέρα τῶν γραφῶν γνησία, οὐ μόνον διὰ τὸ ἀμφότερα τὰ ὀνόματα εὑρίσκεσθαι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀντιγραφέων. Φιλοῦσι γὰρ οὗτοι οὐ μόνον ταῖς συντεμνομέναις, ἕνεκα τοῦ ταχυγραφεῖν, λέξεσι, γραμμὴν ἐπιχαράττειν δηλωτικὴν τῆς συντμήσεως, ἀλλὰ καὶ τοῖς κυρίοις τῶν ὀνομάτων, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν προσηγορικῶν» (Πρβ. καὶ Βάστιον ἐν *Comment. Palaeogr.* σελ. 814). Ἀλλ' ἡ γραμμὴ κεῖται καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν κυρίων ὀνομάτων, οἷς ὅμοια προσηγορικὰ δὲν ὑπάρχουσιν.

Λαβόντες εἰς χεῖρας πρό τινος χρόνου τὸν Γ' τόμον τῆς Ἀθηνᾶς εἴδομεν μετ' ἐκπλήξεως ἐν σελ. 36 καὶ 37 γεγραμμένον ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΚΟΝΤΟΝ ἀντὶ τοῦ ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΝΤΟΝ.

Κ. Σ. Κ.

ΒΡΑΧΕΙΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ

ΠΕΡΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ

Τῆς ἀνάγκης τοῦ συμβουλίου διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς κάκιστ' ἐχούσης ἑλληνικῆς παιδείας ὑπὸ πάντων νῦν ὁμολογουμένης, καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου δὲ Ὑπουργοῦ τρανῶς κηρυχθείσης ἐν τῇ πρὸς τὴν Βουλὴν ἐκθέσει αὐτοῦ τῇ προτασσομένῃ τοῦ εἰρημένου νομοσχεδίου, ὡσαύτως δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπείας τῆς Βουλῆς, περιττὸν ἡμεῖς νῦν θεωροῦμεν νὰ προσθέσωμέν τι, καθόσον μάλιστα ὁ θεσμὸς οὗτος τοῦ συμβουλίου καὶ ἐν ἄλλοις πεπολιτισμένοις λαοῖς ὑπάρχων ἄριστ' ἔσχε καὶ ἔχει τὰ διὰ τὴν παιδείαν τῶν λαῶν ἐκείνων ἐπακολουθήματα.

Μεταβαίνομεν λοιπὸν ἀμέσως εἰς τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τοῦ συμβουλίου. Περὶ τούτου βραχὺν λόγον ἡμεῖς, δοθέντος καιροῦ, ποιησάμενοι καὶ ἄλλοτε (ἐν ταῖς Παρατηρήσεσιν εἰς τὸ νομοσχέδιον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τῆς 4 Δεκεμβρίου 1889 ἐν «Ἀθηνᾶς» τόμ. Γ' σελ. 92-93) ἐξηνέγκομεν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει ταῦτα νὰ εἶνε τοὐλάχιστον πέντε· λόγον δὲ τῆς τοιαύτης ἡμῶν γνώμης προυβάλομεν τόνδε, ὅτι οὕτω καὶ ἡ τῆς πολιτικῆς ἐπέμβασις δυσχερεστάτη καθίσταται ἢ καὶ ὅλως ματαιοῦται, καὶ ἡ αὐθαιρεσία ἑνὸς ἢ δύο τῶν μελῶν εὐκόλως καταπολεμεῖται. Λόγον νὰ μεταβάλωμεν τὰς σκέψεις ἡμῶν ἐκείνας δὲν ἔχομεν, τοὐναντίον ταύτας βεβαιοῖ ἡ πεῖρα τοῦ ὀλιγομελοῦς συμβουλίου τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως, οὗ ἡ σύστασις οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ παρακωλύσῃ τὰς συχνὰς ἀπολύσεις καὶ μεταθέσεις τῶν ἀτυχῶν δημοδιδασκάλων, ἃς καθ' ἡμέραν βλέπομεν ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν πιστεύομεν δ' ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ μεταβολαὶ ὀφείλονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν· ἂν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, ὃ ὅμως, ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν πι-

στεύομεν γινώσκοντες τὸ μόνιμον τῶν διδασκάλων ἐν ἄλλοις ἔθνεσι, τότε ἀνάγκη ἡ ὑπηρεσία νὰ μεταρρυθμισθῇ, ὥστε νὰ μὴ ἀπαιτῇ οὕτω συχνὰς τὰς μεταβολὰς τοῦ προσωπικοῦ, διότι ἄνευ τῆς τούτου μονιμότητος ἀδύνατος ἡ ἑνότης τῆς τε διδασκαλίας καὶ τῆς ἀγωγῆς, ἄνευ δὲ τῆς ἑνότητος ταύτης ἀδύνατα ἀγαθὰ ἀμφοτέρων τῶν παιδαγωγικῶν δράσεων ἀποτελέσματα. Ἡ ἑνότης ἐκείνη τῆς διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς εἶνε σήμερον κοινῇ ἀνωμολογημένη παιδαγωγικὴ ἀπαίτησις, ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς παιδαγωγικῆς ἀπαιτήσεως στηρίζονται αἱ πολλαὶ συζητήσεις καὶ ποικίλαι δοκιμαὶ πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας τῆς συγκεντρώσεως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ διὰ τῶν διδασκάλων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κρείττονος ἐκλογῆς καὶ διατάξεως τῆς διδακτέας ὕλης (πρβλ. H. Schiller, die einheitliche Gestaltung und Vereinfachung des Gymnasialunterrichtes σελ. 1-30 καὶ ἰδίᾳ σελ. 16-18).

Τούτων οὕτως ἐχόντων εὐχαρίστως λίαν εἴδομεν, ὅτι καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπεία τῆς Βουλῆς νομίζει, ὅτι πέντε τοὐλάχιστον πρέπει νὰ ὦσι τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου, διότι, ἵνα αὐταῖς τῆς ἐπιτροπείας ταῖς λέξεσι χρήσωμαι, «ἡ τοῦ συμβουλίου δύναμις οὕτω ἀπόλυτος, εὐρεῖα καὶ μοναρχικὴ θεμελιοῦται», ὥστε τὸ sine qua non τῆς βελτιώσεως τῆς ἡμετέρας παιδείας ἐκ τῶν χειρῶν τούτου μόνον νὰ ἐξαρτᾶται, δῆλα δὴ ἡ μονιμότης τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ ἐπακολουθήματα διά τε τὴν διδασκαλίαν καὶ ἀγωγήν (πρβλ. καὶ ἡμετέρων συμβολῶν τεῦχ. 1, σελ. 23).

Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ καθόλου συμφωνοῦμεν τῇ ἄλλῃ μεταρρυθμίσει, ἣν ἡ ἐπιτροπεία ἐπήνεγκεν εἰς τὸ περὶ συμβουλίου νομοσχέδιον, καθ' ἣν πᾶσα μεταβολὴ εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἀφορῶσα δέον νὰ ᾖ ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν Ὑπουργόν· ἐπίσης δ' ὅλῃ ψυχῇ ἀποδεχόμεθα καὶ τὸν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας προβαλλόμενον τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τούτου λόγον ἔχοντα ὧδε· «ἄνευ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τούτου ὅλη ἡ οἰκονομία τοῦ νομοσχεδίου ἄρδην καταπίπτει καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ νῦν καθεστώς, ἐπιπροσθέτοντες εἰς αὐτὸ καὶ τὰ τοῦ συμβουλίου καὶ τῶν ἐπιθεωρητῶν πρόσωπα». Ἀληθέστατα τὰ ῥήματα ταῦτα τῆς ἐπιτροπείας καὶ οὐδ' ἐλάχιστον ὄζοντα φατρίας, ὃ δὴ καὶ τὸ ἰδίᾳ ἐπαινετὸν τῆς ἐπιτροπείας. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ἰδίᾳ ἐξαίρομεν, διότι τοιοῦτον δείξασα πνεῦμα ἡ ἐπιτροπεία ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ἐκπαιδευ-

τικῶν νομοσχεδίων τρανῶς μὲν κατέδειξε τὴν ἄκραν φιλοπατρίαν αὐτῆς, ἄριστον δὲ παρέσχε παράδειγμα, διότι ἂν ὁμοίως διεξαχθῇ καὶ ἡ δημοσίᾳ γενησομένη ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησις, ἐλπὶς ὑπάρχει, ὅτι θὰ παραχθῇ γενναῖόν τι ἔργον διὰ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ὅτι τοῦτο θὰ τυγχάνῃ τοῦ σεβασμοῦ καὶ πάσης ἄλλης κυβερνήσεως ἅτε ἀπηλλαγμένον παντὸς φατριασμοῦ πολιτικοῦ, καὶ δὲν θὰ καταπέσῃ ἅμα τῇ πτώσει τῆς εἰσαγαγούσης τὰ νομοσχέδια Κυβερνήσεως.

Ἀλλ' ἐὰν συμφωνῶμεν τῇ ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπείᾳ τῆς Βουλῆς ὡς πρὸς τὸ ὑποχρεωτικὸν διὰ τὸν Ὑπουργὸν τῆς περὶ τοῦ προσωπικοῦ γνώμης τοῦ συμβουλίου, δὲν δυνάμεθα ὅμως ταύτῃ νὰ συμφωνήσωμεν περὶ τοῦ διὰ τὸν Ὑπουργὸν ὑποχρεωτικοῦ τῆς γνώμης τοῦ συμβουλίου, ἂν αὕτη ἀφορᾷ καὶ εἰς ἄλλα πλὴν τοῦ προσωπικοῦ ζητήματα, διότι ἡ φράσις τῆς ἐπιτροπείας «πᾶσα μεταβολὴ ἀφορῶσα ὁπωςδήποτε τὸ διδασκαλικὸν» δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένη ἀσαφείας. Ἂν διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἡ ἐπιτροπεία νοῇ καὶ τὰ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα πλὴν τοῦ τῶν προσώπων, τότε ὁ Ὑπουργὸς καθίσταται σκιᾶς ὄναρ καὶ οὐδὲν πλέον, ὑποβιβάζεται δ' εἰς ἁπλοῦν ὄργανον τοῦ συμβουλίου ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν, ὃ βεβαίως δὲν εἶνε ὀρθόν, ἅτε οὐχὶ σύμφωνον τῷ ἀξιώματι τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἀπόλυτος ἀνάγκη καὶ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἐκτροχιασθείσης πολιτικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καὶ τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς οὐχὶ ὑγιοῦς πολιτικῆς ἀτμοσφαίρας εἶνε νὰ δεσμεύσωμεν, ἐπιτραπήτω μοι ἡ λέξις, τὰς χεῖρας τοῦ Ὑπουργοῦ ἐν ᾧ ζητήματι καὶ νῦν αὗται δεδεσμευμέναι εἶνε, ἀλλ' «ὑπὸ προσώπων, ὡς λέγει ἡ ἐπιτροπεία, ξένων ὅλως τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως», διὸ καὶ ἀγνοούντων τέλεον τὰ κατ' αὐτὴν καὶ προβαλλόντων περὶ ταύτης ἀξιώσεις ἀσυμφώνους καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ συμφέροντα τῆς παιδείας, συμφώνους δὲ μόνον πρὸς τὰ πολιτικὰ συμφέροντα αὐτῶν, καὶ πάντα ταῦτα ἐπὶ μεγίστῃ ζημίᾳ τῆς παιδείας ἡμῶν, ὡς πάντες τε οἱ ἄλλοι ἀνομολογοῦσι καὶ αὐτὴ ἡ ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπεία τῆς Βουλῆς.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ προσωπικοῦ θὰ ἐπεθυμοῦμεν ἐν μιᾷ περιστάσει ἐλεύθερόν πως νὰ ἀφήσωμεν τὸν Ὑπουργὸν ἐν τῇδε· ἔνθα κατὰ πλειονοψηφίαν τὸ συμβούλιον ἀποφαίνεται γνώμην ὑπὲρ τῆς ἀπολύσεως ἢ μεταθέσεως διδασκάλου, νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ὁ Ὑπουργὸ. προστιθέμενος εἰς τὴν μειονοψηφίαν τοῦ συμβουλίου, ἂν βεβαίως αὕτη

ἐκ δύο μελῶν συνίσταται, νὰ ἀνακόπτῃ τὴν περὶ ἀπολύσεως ἢ μεταθέσεως διδασκάλου τινὸς ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου. Νομίζομεν δ' ἡμεῖς τοῦτο ὀρθόν, πρῶτον, διότι οὐχὶ τέλεον ἐξαφανίζομεν τὴν ἐν τοῖς προσωπικοῖς ζητήμασι δύναμιν τοῦ Ὑπουργοῦ, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου δὲν παραδίδομεν αὐτὸν ἢ μᾶλλον τοὺς διδασκάλους καὶ πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς πολιτικῆς· δεύτερον δὲ διότι ἄτοπον εἶνε νὰ ὑπογράφῃ ὁ Ὑπουργὸς διάταγμα ἀπολύσεως ἢ μεταθέσεως διδασκάλου, ἣν ἡ μὲν συνείδησίς του δὲν ἐγκρίνει, τὸ δὲ συμβούλιον αὐτὸ διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας ἀπεφάσισε· τρίτον, διότι οὕτω οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος μὴ αἱ περὶ ἀπολύσεως ἢ μεταθέσεως διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας γινόμεναι ἀποφάσεις τοῦ συμβουλίου γένωνται ὕποπτοι παρὰ τοῖς διδασκάλοις. Οἴκοθεν δὲ νοεῖται ὅτι ὁ Ὑπουργός, ἂν μὴ τῇ μειονοψηφίᾳ προστίθεται, θὰ θεωρῆται ὡς ἀποδεχόμενος τὴν γνώμην τῆς πλειονοψηφίας, ὅτε καὶ αὕτη μεῖζον περιβάλλεται τὸ ἠθικὸν κῦρος.

Περὶ τῶν προσώπων, ἃ θὰ ἀποτελῶσι τὸ συμβούλιον ἔχομεν τάδε νὰ παρατηρήσωμεν. Ἓν τῶν ἔργων τοῦ συμβουλίου εἶνε κατὰ τὸ ἄρθρον 2 ἐδάφιον 2 «ἡ σύνταξις ἐνιαίου προγράμματος τῶν τε δημοσίων καὶ δημοτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ ἡ παρασκευὴ ἐκπαιδευτικῶν νόμων, διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων». Ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε ὅλως παιδαγωγική, ἡ δὲ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη ἤδη ἀνεπτύχθη καὶ ὁσημέραι ἀναπτύσσεται οὕτω, ὥστε ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοτελὴς ἐγένετο ἐπιστήμη, διὸ καὶ ἀξία ὅλως ἰδίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἀντιπροσώπου καὶ θεράποντος κρίνεται παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς (πρβλ. Trüper, die Schule und die socialen Fragen, τεύχ. II σελ. 52-55, W. Rein, aus dem pädag. Universitätsseminar zu Jena, τεύχ. II σελ. XI κἑξ. Schiller, pädag. Seminarien σελ. 89. F. Hernemann, die Berliner Decemberkonferenz und die Schulreform σελ. 75, 84, 88). Τοιαύτης σήμερον γενομένης τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, δῆλον ὅτι οὐ παντὶ ῥᾴδιον ν' ἀποφαίνηται γνώμην περὶ παιδαγωγικῶν ζητημάτων στοιχοῦσαν τῇ νῦν ἐπιστήμῃ, ἂν μὴ θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς περὶ ταύτην ἠσχολήθη καὶ ἀσχολῆται, ἔστω καὶ ἐν προσθήκης μέρει, παρὰ τὴν ἐπιστήμην, ἧς τὴν θεραπείαν κύριον προέθετο τοῦ βίου αὐτοῦ σκοπόν. Ὃ ἄλλοτε ἐθεωρεῖτο ὡς ἀξίωμα, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ περὶ τὴν φιλολογίαν, μαθηματικά, φυσικὰ καὶ θεολογίαν μόρφωσις ἦτο

ἱκανὴ νὰ καταστήσῃ τινὰ καὶ καλὸν τῶν μαθημάτων τούτων διδάσκαλον ἐν τοῖς γυμνασίοις, ἱκανὸν δ' ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀποφαίνηται γνώμην περὶ παιδαγωγικῶν ζητημάτων, τοῦτο οὐδεὶς σήμερον ὡς ὀρθὸν παραδέχεται, οὔτε ἄτομον οὔτε κυβέρνησις, ὡς δῆλον γίνεται καὶ ἐκ τῶν προσπαθειῶν, ἃς πᾶσαι αἱ γνησίως προνοοῦσαι περὶ τῆς παιδείας καταβάλλουσι πρὸς διδακτικὴν καὶ παιδαγωγικὴν μόρφωσιν τῶν μελλόντων διδασκάλων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, διότι περὶ τῆς ἀνάγκης παιδαγωγικῆς τῶν διδασκάλων μορφώσεως οὐδεμία ποτὲ ὑπῆρξεν ἀμφιβολία ἀφ' οὗ χρόνου περὶ τῆς καθόλου τούτων μορφώσεως ἡ δέουσα ἐγένετο πρόνοια (πρβλ. K. Richter, die Reform der Lehrerseminare σελ. 1-51).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἄπορον ἡμῖν γε φαίνεται πῶς ἐν σχεδίῳ νόμου περὶ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου οὐδεμία ἐγένετο πρόνοια, ἵνα ἐν τούτῳ ἀντιπροσωπεύηται καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἥτις σήμερον λύει τὰ κυρίως ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα, οἷα εἶνε τὰ ἐν ἄρθρῳ 2, ἐδαφίῳ 2 μνημονευόμενα ὡς ἔργα τοῦ συμβουλίου. Ἕτερος λόγος, δι' ὃν ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη δέον ν' ἀντιπροσωπεύηται ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ συμβουλίῳ δι' ἑνὸς τοὐλάχιστον τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ θεραπόντων αὐτῆς εἶνε καὶ ὅδε· εἰς τοὺς ἐπιθεωρητὰς διὰ τοῦ 9ου ἄρθρου ἀνατίθεται ὀρθῶς καὶ «ἡ τῶν διδασκόντων καθοδήγησις εἰς τὴν προσφορωτέραν μέθοδον τῆς διδασκαλίας ἑκάστου». Ἀλλὰ βεβαίως δὲν εἶνε ἄτοπον νὰ ἀποδέξηταί τις, ὅτι δυνατὸν ἡ τοῦ διδάσκοντος γνώμη νὰ ᾖ ὀρθοτέρα τῆς τοῦ ἐπιθεωρητοῦ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἂν μὴ ὁ ἐπιθεωρητὴς ὑποχωρῇ ἀναγνωρίζων τὸ ὀρθὸν τῆς τοῦ διδάσκοντος γνώμης, ἀνάγκη οὗτος, ἵνα μὴ κρατῇ τὸ ἐσφαλμένον, ν' ἀναφέρῃ εἰς τὸ συμβούλιον, ὅπως τοῦτο ἀποφαίνηται ᾐτιολογημένως περὶ τῆς ὀρθοτέρας τῶν γνωμῶν. Ἀλλ', ἵνα ἡ γνώμη τοῦ συμβουλίου ἀποβαίνῃ ἑκάστοτε ὀρθή, ἀνάγκη ἐν αὐτῷ νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε καὶ παιδαγωγικός τις ἀνήρ, ὅστις ὡς εἰσηγητὴς νὰ διασαφῇ τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ συμβουλίου ἐπίκουρον ἔχων καὶ τὸ μέλος ἐκεῖνο τοῦ συμβουλίου, ὃ ἀντιπροσωπεύει ἐν αὐτῷ τὸ μάθημα περὶ τῆς σκοπίμου καὶ λυσιτελοῦς τοῦ ὁποίου διδασκαλίας ἠγέρθη διαφωνία μεταξὺ ἐπιθεωρητοῦ καὶ διδάσκοντος.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι ἡμῶν ἄγουσιν εἰς ἑτέραν ἔλλειψιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ συμβουλίου. Ἄτοπον δῆλα

δὴ ἡμῖν γε φαίνεται καὶ τὸ ὅτι ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ συμβουλίῳ δὲν θὰ ἀντιπροσωπεύωνται καὶ δύο ἄλλοι παράγοντες τῆς ἐν τοῖς σχολείοις μορφώσεως, ἡ θρησκεία καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν σπουδαιότητα ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν διὰ τὴν μόρφωσιν πάντων τῶν παιδευομένων θεωροῦμεν περιττόν, ὃ δὲ μόνον νὰ εἴπωμεν ἔχομεν εἶνε τόδε, ὅτι καθ' ἣν ἔχουσιν ἀμφότεραι αἱ ἐπιστῆμαι σπουδαιότητα ἀνάγκη νὰ ἀντιπροσωπεύωνται ἐν συμβουλίῳ σκοποῦντι τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω διαρρύθμισιν πάσης διδασκαλίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῶν δύο ἐπιστημῶν περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον πρέπει ἐν τῷ συμβουλίῳ πάντοτε νὰ ὑπάρχῃ καὶ εἷς φυσικὸς καὶ εἷς θεολόγος. Διὰ τοῦ ἄρθρου 2 ἐδαφίου 3 ὁρίζεται ἔργον τοῦ συμβουλίου καὶ «ἡ ἐξέτασις τῶν προαγωγὴν αἰτουμένων καθηγητῶν καὶ τῶν βουλομένων νὰ διδάσκωσι τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν». Ἀλλ' οἱ μέλλοντες νὰ ἐξετάζωνται προαγωγικὴν ἐξέτασιν καθηγηταὶ εἶνε καὶ θεολόγοι καὶ φυσικοί· διὸ ἀκατανόητον ἡμῖν εἶνε πῶς δυνατὴ ἔσται ἡ ἐξέτασις τούτων ὑπὸ τοῦ συμβουλίου, ἂν μὴ ἐν αὐτῷ ὑπάρχῃ πάντοτε καὶ φυσικὸς καὶ θεολόγος· ἀλλ' ὅμως οὗτοι ἀποκλείονται πάντοτε τοῦ συμβουλίου διὰ τοῦ περὶ τούτου νομοσχεδίου, Τῇ σκέψει ἡμῶν ταύτῃ συνηγορεῖ καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου καὶ ἐδαφίου διάταξις καθ' ἣν τῆς ἐξετάσεως τῶν βουλομένων νὰ διδάσκωσι τὴν γαλλικὴν δύναται νὰ μετέχῃ καὶ καθηγητής τις τοῦ μαθήματος τούτου ἔν τινι τῶν ἐν Ἀθήναις γυμνασίων. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὁ νομοθέτης ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην ὑπάρξεως ἐν τῷ συμβουλίῳ εἰδικοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐξεταζομένου μαθήματος, τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ἂν μὴ ἐν τοῖς μέλεσι τούτου καταλέγηταί τις γινώσκων τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ διὰ τοῦτο δυνάμενος νὰ ἐξετάσῃ αὐτήν. Ἀλλὰ τίς τῶν φιλολόγων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου δύναται νὰ θεωρηθῇ ἱκανὸς ἐξεταστὴς τῆς θεολογίας καὶ τῶν φυσικῶν; Τίς δὲ μαθηματικὸς τῆς θεολογίας ἢ καὶ τῆς Φυσικῆς; Διότι δύναναται μέν τις νὰ εἴπῃ ἡμῖν, ὅτι ὁ μαθηματικὸς δύναται νὰ ἐξετάσῃ καὶ φυσικὰ διὰ τὴν σχέσιν τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν πρὸς ἀλλήλας· ἀλλ' ἡμῖν ἐπιτραπήτω νὰ ἀμφιβάλλωμεν, διότι δὲν πρόκειται περὶ ἐξετάσεως μαθητῶν γυμνασίου, ἀλλὴ μελλόντων καθηγητῶν αὐτοῦ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δίκαιον, νομίζομεν, ἔχομεν ἐλαττωματικὴν κατὰ τοῦτο εἰπόντες τὴν διὰ τοῦ νομοσχεδίου σύστασιν τοῦ

συμβουλίου καθ' ἣν φυσικὸς καὶ θεολόγος δὲν καταλέγονται ἐν τοῖς μέλεσι τούτου.

Όταν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, καταρτισθῇ τὸ συμβούλιον, τότε οὐδεὶς φόβος μὴ ἐν ταῖς ἀποφάσεσί του παροραται τὸ μὴ ὑπὸ εἰδικοῦ καθηγητοῦ ἀντιπροσωπευόμενον μάθημα, ὑπερτιμᾶται δὲ τὸ ὑπὸ πολλῶν καθηγητῶν ἀντιπροσωπευόμενον, ἅτε ἔχον πολλοὺς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐροῦντας ἐκ ζήλου πρὸς αὐτὸ ἐπιστημονικῶς μὲν ἐπαινετοῦ καὶ εὐεξηγήτου, παιδαγωγικῶς δ' ὑπερβολικοῦ. Εἰς ἄρσιν τοιούτου κινδύνου ὅς ἀπίθανος δὲν εἶνε, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ πεῖρα ἄλλων ἐθνῶν (Schiller: die linheitl σελ. 13-16) θὰ συντελῇ καὶ ἡ τοῦ παιδαγωγικοῦ προσώπου ἐν τῷ συμβουλίῳ ὕπαρξις, ὃ ἕκαστον μάθημα ἐξετάζον καὶ κρῖνον οὐχὶ ἀπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς συμβολὴν αὐτοῦ θὰ ἐπιχέῃ διὰ τῶν σκέψεων καὶ λόγων αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπερβολικὴν θέρμην, μεθ' ἧς ἕκαστος εἰδικὸς καθηγητὴς θὰ ὑπερασπίζῃ τὸ ἑαυτοῦ μάθημα, τὸ ἀναγκαῖον ψυχρὸν ὕδωρ πρὸς καταστολὴν τῆς θέρμης ἐκείνης εἰς τὸ προσῆκον τῷ σκοπῷ τῶν σχολείων μέτρον. Οὕτω δῆλα δὴ ἁρμονικὴ ἔσται ἡ σύστασις τοῦ συμβουλίου καὶ ἀφατρίαστον θὰ παρέχῃ ὄψιν καὶ τοῖς καὶ παρ' ἡμῖν συντηρητικοῖς καὶ τοῖς ἄκροις μεταρρυθμισταῖς ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς ζητήμασι. Τοῖς ἱστορικοῖς μαθήμασι δι' ἣν μείζω ἔχουσι δύναμιν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, τῆς μορφώσεως ἠθικοῦ χαρακτῆρος, ὡς καὶ διὰ τὸ πολυσχεδὲς αὐτῶν παρέχομεν δύο ἀντιπροσώπους, διότι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ μαθηματικοῦ, θεολογικοῦ καὶ φυσικοῦ μέλους ὑπολείπονται δύο ἔτι μελῶν θέσεις, ὧν ἡ μὲν θὰ καταλαμβάνηται ὑπὸ τοῦ ἑκάστοτε διευθύνοντος τὸ φιλολογικὸν φροντιστήριον, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ καθηγητοῦ τοῦ φιλολογικοῦ ὡσαύτως τμήματος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς.

Ὅ τινα μέλη καὶ ἰδίως ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπείας τῆς βουλῆς εἶπεν, ὅτι δέον ἐν τῷ συμβουλίῳ νὰ ὑπάρχῃ καὶ νομικὸς καὶ ὁ τῆς ὑγιεινῆς ἰατρὸς καθηγητής, τοῦτο δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀναγκαῖον, οὐδ' ὀρθὸν διὰ τούς δε τοὺς λόγους.

Ἐν πρώτοις ὡς κύριον λόγον τῆς καὶ τούτων συμμετοχῆς εἰς τὸ συμβούλιον προβάλλει ἡ ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπείας τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας τοῦ συμβουλίου καὶ ἐπὶ τὰ τοῦ Πανεπιστημίου πράγματα.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ἡμῖν ὀρθόν, διότι τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν κατωτέρων τούτου σχολείων, γυμνασίων, ἑλληνικῶν καὶ δημοτικῶν σχολείων, ἐπιδιωκόντων διάφορον σκοπόν, τοῦ μὲν πρώτου τὴν εἰδικὴν μόρφωσιν, τῶν δὲ δευτέρων τὴν γενικήν, οὐχὶ ἄνευ κακῶν ἐπακολουθημάτων δι' ἀμφότερα τὰ εἴδη τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἔσται τὸ ἀναθεῖναι εἰς τὸ αὐτὸ σωματεῖον τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, καθόσον οὐχὶ ἀδύνατος εἶνε σύγχυσίς τις καὶ μεταγωγὴ μέτρων καταλλήλων διὰ τὸ ἓν εἶδος τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ εἰς τὸ ἄλλο. Εἶτα δὲ καὶ θὰ αὐξηθῇ ἡ ὑπηρεσία τοῦ συμβουλίου, διὸ καὶ δυσχερεστέρα ἔσται τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, ἃ οὐχὶ μόνον τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἔχωσι· καὶ ἀνάγκη δ' ἔσται πλειόνων συνεδριῶν, ἐν ᾧ ἡ ἐπιτροπεία διὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἠλάττωσεν ἀπὸ τεσσάρων εἰς δύο τὰς κατὰ μῆνα τακτικὰς συνεδρίας τοῦ συμβουλίου. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ μὴ ὀρθοῦ καὶ περιττὸν φαίνεται ἡμῖν ἡ ἐπέκτασις ἐκείνη τῆς τοῦ συμβουλίου ἐξουσίας καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀφ' οὗ ὑπάρχει ἡ σύγκλητος τούτου, ἥτις ἀνυσιμώτερον θὰ δύνηται νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἀναδιοργανώσεως ἀποκλειστικῶς τὸν νοῦν προσέχουσα εἰς τὴν τούτου βελτίωσιν, ὡς ἀνυσιμώτερον καὶ τὸ συμβούλιον θὰ σκέπτηται περὶ τῶν γενικῶν ἢ παιδαγωγικῶν ἐκπαιδευτηρίων μὴ ἀπασχολούμενον ὑπὸ πραγμάτων ὁπωσδήποτε ξένων τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ. Ἐκ τοῦ ὅτι ἐκ τῶν ἰατρῶν καθηγητῶν μέλη τινὰ τῆς ἐπιτροπείας θεωροῦσιν ὡς ἀναγκαίαν τὴν ἐν τῷ συμβουλίῳ παρουσίαν τοῦ τῆς ὑγιεινῆς καθηγητοῦ δύναταί τις νὰ συναγάγῃ οὐχὶ ἀτόπως, νομίζομεν, ὅτι καὶ ἄλλος λόγος πλὴν τοῦ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἐξουσίας τοῦ συμβουλίου καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὤθησε τὰ μέλη ἐκεῖνα τῆς ἐπιτροπείας νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἐν τῷ συμβουλίῳ παρουσίαν ἰατροῦ καὶ νομικοῦ, ἡ λύσις δῆλα δὴ ζητημάτων νομικῶν καὶ ὑγιεινῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν. Καὶ ὅτι μὲν καὶ τοιαῦτα ζητήματα θὰ ἀναφαίνωνται ἀναμφίβολον· ἀλλὰ διὰ μὲν τὰ νομικὰ ζητήματα ὑπάρχουσι καὶ νῦν ἄνδρες πρὸς τοῦτο τεταγμένοι, οἱ νομικοὶ σύμβουλοι, διὰ δὲ τὰ τῆς σχολικῆς ὑγιεινῆς καταλληλότερος ἔσται ὁ τῆς παιδαγωγικῆς ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ συμβουλίῳ, παρ' οὗ εὐλόγως δύναταί τις σήμερον ν' ἀπαιτῇ καὶ τῆς σχολικῆς ὑγιεινῆς εἰδήμων νὰ εἶνε, ἀφ' οὗ ἡ σωματικὴ ἀγωγή, καὶ δικαίως, ἴσης σήμερον θεωρεῖται ἀξίας τῇ ψυχικῇ καὶ τὸ περὶ ταύτης πραγματευόμενον μέρος τῆς παιδαγωγι-

κῆς ἐπιστήμης ὁμοταγὲς νομίζεται τοῖς ἄλλοις ταύτης μέρεσι (πρβλ. H. Schiller, praktische Pädgk. σ. 1, Dittes, Grundriss der Erzichungs — und Unterrichtslehre σελ. 3 κέξ. Lindner — Fröhlich, allgemeine Erzichungslehre σελ. 3-6).

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν τοῦ συμβουλίου προσώπων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, νῦν δ' ὀλίγα τινὰ προστίθεμεν περὶ τοῦ χρόνου τῆς τούτων ὑπηρεσίας. Περὶ τούτου, καίπερ ἐπὶ πολὺ σκεφθέντες, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν λόγον ἀποχρώντως δικαιολογοῦντα τὴν διάταξιν τοῦ νομοσχεδίου, καθ' ἣν ἡ ὑπηρεσία τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου ἔσται μόνον διετής. Ἡμεῖς ἄλλοτε (Ἀθηνᾶς τόμ. Γ' σελ. 93) ἀνθρωπίνως μόνιμα τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου καὶ διαρκῆ τὴν τούτων ὑπηρεσίαν ἐζητήσαμεν λόγον ἔχοντες τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνότητος ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ συμβουλίου καὶ τὴν ἀποφυγὴν ἁλμάτων, διότι μόνον ἑνιαίας τῆς ἐργασίας τοῦ συμβουλίου οὔσης ἐξασφαλίζεται καὶ τὸ ἑνιαῖον τῆς ἐν τοῖς σχολείοις καθόλου ἐργασίας καθ' ὃ μέρος αὕτη θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ συμβουλίου, ὡς διὰ τῆς μονιμότητος τῶν διδασκάλων κατορθωτὴ ἔσται ἡ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἑνότης τῆς ἐργασίας ἑκάστου σχολείου. Τὴν ἀρχὴν ταύτης τῆς ἑνότητος καὶ βαθμιαίας, ἄνευ ἁλμάτων, προόδου ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς ζητήμασι παλαιόθεν ἐτήρησε τὸ Πρωσσικὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργεῖον, διεφύλαξε δ' αὐτό τε καὶ τὰ Ὑπουργεῖα τῶν ἄλλων Γερμανικῶν χωρῶν ἐν ταῖς ἐσχάτως γενομέναις μεταρρυθμίσεσι τῶν γυμνασίων (πρβλ. τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα Humanistisches Gymnasium, 1892, τεύχ. I, σελ. 12, Schiller ἔ. α' σελ. 4 καὶ Frick, ἐν Lehrproben, τεύχ. 23, σελ. 111). Ἀλλ' ἂν τοιαύτη μονιμότης τῶν μελῶν συμβουλίου δὲν εἶνε δυνατὴ παρ' ἡμῖν διὰ λόγους, οὓς ἡμεῖς, ὁμολογοῦμεν, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξεύρωμεν, ἀνάγκη ὅμως πάντως εἶνε πενταετὴς νὰ εἶνε ἡ ὑπηρεσία τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου. Διότι, οὕτω ὁρισθείσης τῆς περιόδου τοῦ συμβουλίου, τὰ μέλη τούτου θὰ δύνωνται αὐτὰ καὶ νὰ δοκιμάζωσι τὰς ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθείσας, διδακτικὰς μάλιστα, ἀποφάσεις καὶ ἐκ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῶν ὀρθῶς νὰ κρίνωσι καὶ ἀσφαλῶς, τί τούτων δέον νὰ τηρηθῇ ἅτε ὑπὸ τῆς πράξεως, τῆς λυδίας λίθου πάσης παιδαγωγικῆς θεωρίας, ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ἀποδειχθὲν καὶ τί δέον νὰ μεταβληθῇ ἅτε ἐξελεγχθὲν ὑπὸ τῆς πράξεως ὡς οὐχὶ ἀνώσιμον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς. Εἴπομεν δ' ὅτι τοῦτο, πεν-

ταετοῦς τοὐλάχιστον οὔσης τῆς περιόδου τοῦ συμβουλίου, δυνατὸν ἔσται αὐτῷ, διότι ἵνα τι παιδαγωγικὸν μέσον δοκιμασθῇ δὲν ἀρκεῖ συνήθως ἓν ἢ δύο σχολικὰ ἔτη, ἀλλὰ τοὐλάχιστον χρόνος τοσοῦτος, ὅσον διαρκεῖ ἡ περίοδος τοῦ σχολείου ἐν ᾧ τοῦτο θὰ ἐφαρμοσθῇ, τριετὴς δὲ παρ' ἡμῖν εἶνε ἡ περίοδος τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, τετραετὴς δὲ ἡ τῶν γυμνασίων καὶ δημοτικῶν σχολείων· ὥστε τέσσαρα τοὐλάχιστον ἔτη δέον νὰ δοκιμάζηται παιδαγωγικόν τι μέσον παρ' ἡμῖν ἵνα ἀποβῇ ὀρθὴ καὶ ἀσφαλὴς ἡ περὶ αὐτοῦ κρίσις· κατὰ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος, περισυνηγμένων ἤδη ἱκανῶν ἐπακολουθημάτων τῶν ἐφαρμοσθεισῶν διατάξεων διὰ τῶν ἐπιθεωρητῶν ἢ διευθυντῶν τῶν διαφόρων σχολείων, ἢ καὶ ἀμέσως ὑπ' αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐν Ἀθήναις σχολείων, θὰ προβαίνῃ τὸ συμβούλιον εἰς τὴν ἀκριβῆ τούτων ἐξέτασιν, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἐξετάσεως ἐπιβαλλομένας μεταρρυθμίσεις τῶν διαφόρων παιδαγωγικῶν μέτρων. Ταύτην δὲ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θέντος τὰς κρινομένας καὶ μεταβαλλομένας διατάξεις συμβουλίου γενομένην θὰ καταλείπῃ ἡ ἀεὶ προηγουμένη τῇ ἑπομένῃ τοῦ συμβουλίου περιόδῳ ὡς παρακαταθήκην ἀρτίαν πως· ἐπὶ ταύτης δ' ἡ ἑπομένη περίοδος τοῦ συμβουλίου στηριζομένη θὰ δύνηται ἐν συνεχείᾳ ὁπωσδήποτε καὶ ἄνευ ἁλμάτων νὰ ἐργάζηται περαιτέρω ὑπὲρ τῆς προκοπῆς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Νῦν μεταβαίνομεν εἰς τὰ ἔργα τοῦ συμβουλίου. Καὶ ἐν πρώτοις ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν τὴν ἐπίλυσιν διαφορῶν ἀναφυομένων μεταξὺ τῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ τῶν διδασκόντων οἱανδήποτε καὶ ἂν ἔχωσιν αὗται φύσιν, παιδαγωγικήν, διοικητικὴν ἢ ἄλλην τινά. Ὅτι τοιαῦται διαφωνίαι θ' ἀναφύωνται εἶνε φυσικόν, ἐκτὸς ἂν οἱ διδάσκοντες θὰ ὀφείλωμεν νὰ ὑπακούωμεν τοῖς ἐπιθεωρηταῖς τυφλοῖς ὄμμασιν καὶ ἐν διδακτικοῖς καὶ παιδαγωγικοῖς ἔτι ζητήμασιν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν, διότι ἀντίκειται τῇ φύσει τῆς παιδαγωγικῆς, ἥτις εἶνε δημιουργικὴ ἐπιστήμη καὶ διὰ τοῦτο ἱκανὴν ἐλευθερίαν ἐπιτρέπει ἑκάστῳ διδάσκοντι περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν ἀρχῶν, αἳ οὕτως ἰδίαν προσκτῶνται ὄψιν παρ' ἑκάστῳ τῶν διδασκόντων, ἀνάλογον δὲ τῇ ἀτομικότητι αὐτοῦ τούτου καὶ τῶν διδασκομένων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ μὴ δεσμεύηται τέλεον ὁ διδάσκων ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἀναφύωνται διαφοραὶ

γνωμῶν, αἳ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας δέον νὰ λύωνται, διὸ καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀνωτέρα τις ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ ἔργον ἔχουσα καὶ τοῦτο, τοιαύτη δὲ δὲν δύναται ἄλλη τις νὰ εἶνε παρ' ἡμῖν ἢ τὸ συμβούλιον.

Εἶτα τέλεον συμφωνοῦμεν τῇ ἐν ἄρθρ. 2 ἐδαφ. 1, α΄ γενομένῃ προσθήκῃ, καθ' ἣν τὸ συμβούλιον ἀποφαίνεται γνώμην καὶ περὶ τῆς μισθώσεως παντὸς ἐκπαιδευτηρίου, διότι καὶ αὕτη ἐγένετο μέσον κτήσεως πολιτικῆς δυνάμεως, διὸ καὶ πολλάκις βλέπομεν τὸ ἐλεεινότατον θέαμα, τρυφερὰς καὶ ἀθῴας ὑπάρξεις διδασκομένας ἐν σχολείοις, ἃ ἡ φιλανθρωπία ἀπαγορεύει νὰ χρησιμεύωσι καὶ ὡς εἱρκταὶ καὶ τῶν τὰ ἔσχατα κακουργησάντων. Ὃ μόνον ἔχομεν ἡμεῖς νὰ προσθέσωμεν εἶνε τόδε, ὅτι πρέπει ἡ δέουσα νὰ γίνηται πρόνοια, ἵνα ἐξασφαλίζηται ὀρθὴ ἑκάστοτε κρίσις τοῦ συμβουλίου· τοῦτο δὲ καὶ κατορθωτὸν ἔσται, ἂν ὑπὸ τοῦ διευθύνοντος τὸ σχολεῖον καὶ τοῦ πολιτικοῦ μηχανικοῦ, ἐπισκεπτομένων τὰς προσφερομένας πρὸς μίσθωσιν οἰκίας, ἀποστέλλωνται εἰς τὸ συμβούλιον λεπτομερεῖς ἐκθέσεις αἰτιολογοῦσαι τὴν προτίμησιν ταύτης ἢ ἐκείνης ἐκ τῶν πολλῶν προσενεχθεισῶν πρὸς μίσθωσιν οἰκιῶν· ἔτι δ' ἄν, ἐξελεγχομένης τῆς γνώμης αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ οὐχὶ στοιχούσης τῇ πραγματικότητι, ἐπίκειται αὐτοῖς αὐστηρὰ τιμωρία.

Ἐν ἄρθρῳ 2 ἐδ. 3, ἔνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ ἐν τοῖς γυμνασίοις καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς τοῦ δυναμένου νὰ μετάσχῃ τῶν ἐξετάσεων τῶν τῆς γλώσσης ταύτης καθηγητῶν, δὲν λέγεται ὅτῳ τρόπῳ οὗτος θὰ διορίζηται μέλος τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπείας. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι δέον νὰ διορίζηται διὰ Β. Διατάγματος τῇ προτάσει δ' ὅμως τοῦ Συμβουλίου, οὗ ἐπίκουρος ἔσται. Ἐν τέλει τὸ ἄρθρον 4 κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα δέον οὕτω νὰ μεταρρυθμισθῇ. «Τὸν ἐκλιπόντα τυχὸν σύμβουλον πρὸ τοῦ τέλους τῆς πενταετοῦς αὐτοῦ ὑπηρεσίας ἀντικαθιστᾷ, διὰ Β. Διατάγματος διοριζόμενος, καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ τμήματος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς εἰς ὃ καὶ ὁ ἀεὶ ἐκλείπων ἀνῆκεν, ἢ τῆς θεολογίας, ἂν θεολόγος ἦτο ὁ ἀντικαθιστάμενος κ.τ.λ.».

Τοσαῦτα μόνον ἡμεῖς ἔχομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου, ἐπιφυλασσόμενοι, καιροῦ τυχόντες, νὰ γράψωμεν καὶ περὶ τοῦ νομοσχεδίου τῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἂν μὴ ἡμᾶς προλάβῃ ἡ τούτων ψήφισις, ὃ

ἀπὸ καρδίας εὐχόμεθα, εἰ καί τινα ἐν ἀμφοτέροις ἐλαττωματικῶς ἔχουσι.

Ἐν Λαρίσῃ τῇ 22 Φεβρουαρίου 1894.

Δ. Κ. ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Α'. Πλούταρχος.

Καὶ τοῖς ἄκρῳ δακτύλῳ ἀψαμένοις Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἶναι σήμερον γνωστὸν ὅτι ἡ λ. *μέταλλον* παρὰ τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσιν ἐδήλου τὸ *μεταλλεῖον*. Πρόχειρά εἰσι τὰ παραδείγματα, οἷον Θκδ. I, 100: ξυνέβη Θασίους αὐτῶν ἀποστῆναι διενεχθέντας περὶ τῶν ἐν τῇ ἀντιπέρας Θρᾴκῃ ἐμπορίων καὶ τοῦ *μετάλλου*, ἃ ἐνέμοντο. IV, 105: πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδην κτῆσίν τινα ἔχειν τῶν *χρυσείων μετάλλων* ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θρᾴκῃ. Ἀθην. ϛ' 231 B: ὁ δὲ ἄργυρος ὀλίγος ἦν ὁ ἐν τοῖς *μετάλλοις*. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Θεμιστοκλέους Δ' εἶπε τὰ τοῖς παιδίοις τῶν Ἑλλην. σχολείων γνωστά ἐκεῖνα: τὴν Λαυρεωτικὴν πρόςοδον ἀπὸ τῶν *ἀργυρείων μετάλλων* ἔθος ἐχόντων Ἀθηναίων διανέμεσθαι.

Τὰ δὲ ἐκ τῶν μεταλλείων ἐξορυσσόμενα, ἃ νῦν ἡ συνήθεια μέταλλα καλεῖ, ἐλέγοντο τὰ **μεταλλευόμενα**, οἷον Ἀθήν. ϛ' 233 B: «τῶν **μεταλλευομένων** τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν ἀρκεῖν νομίζοντες» (πρβλ. αὐτ. C: **τὰ μεταλλευθέντα**), ἢ **τὰ μεταλλικά**, οἷον Πλουτάρχ. Ἠθικ. 721 F: ἔστι δὲ κακόφωνος (ὁ σίδηρος) σφόδρα καὶ τῶν **μεταλλικῶν** κωφότατος.

Ἀλλ' ὁ νεώτατος τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου ἐκδότης Γρ. Βερναρδάκης ὑποπτεύει ὅτι ἀντὶ τοῦ *μεταλλικῶν* ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἔγραψε *μετάλλων*. Κατὰ τὴν σοφὴν ταύτην εἰκασίαν ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου ἔσται: *ὁ σίδηρός ἐστι κωφότατος τῶν* **μεταλλείων** !!!!!!!!

Β'. Προπέρτιος.

Prop. I, 2, κέ. κεῖται:

Nudus amor formae non amat artificem.
Aspice quo submittat humus formosa colores
Et veniant hederae *sponte sua* melius
Surgat et in *solis* felicius arbutus antris
Et sciat *indociles* currere lympha vias
Littora nativis **persuadent** picta lapillis etc.

Τῶν στίχων τούτων ὁ τελευταῖος εἶναι οὕτω γεγραμμένος ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν ἀρίστων τοῦ Προπερτίου ἀντιγράφων τῷ N, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ τῷ G ἀντὶ τοῦ persuadent ὑπάρχει *collucent*, ὅπερ εἶναι προφανῶς παραδιόρθωμα, τὸ δὲ ὀρθὸν ζητητέον ἐν τῷ persuadent. Εἶναι δὲ persEdent τ. ἔ. **per se dent.** Κατὰ ταῦτα ὁ στίχος ὧδε μεταγραπτέος

Littora nativOs per sE dent picta lapillOs.

Τὸ **per se** ἀντιστοιχεῖ τοῖς ἀνωτέρω κειμένοις *sponte sua* (στ. 10) *solis* = incultis (στ, 11), *indociles* (στ. 12).

Πρὸς τὴν ὅλην δὲ φράσιν πρβλ. Ovid. Met. I, 101. 102:

nec ullis
saucia volneribus *per* se *dabat* omnia tellus.

Γ'. Κικέρων.

Cic. Har. resp. § 29: Atque hunc tamen Deiotarum . . . regem appellari cum Brogitaro iubes. Sed *alter* est rex iudicio senatus appellatus per nos, *pecunia Brogitarus per te* appellatus, *alterum* putabo regem, si habuerit unde tibi solvat, quod ei per syngrapham eredidisti.

Εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ μὲν alter est . . . per nos λέγεται περὶ τοῦ Δηιοτάρου, τὸ δὲ alterum putabo κτλ. περὶ τοῦ Βρογιτάρου. Τὰ μεταξὺ ἄρα κείμενα *pecunia* . . . *per te* δὲν δύνανται νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν Βρογίταρον, περὶ οὗ ὕστερον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ alterum ὁ λόγος, ἀλλ' εἰς τὸν Δηιόταρον. Τὸ Brogitarus ἄρα ἐξαλειπτέον. Τούτου γενομένου ἀνάγκη πρὸ τοῦ pecunia νὰ παρεμβληθῇ **non**, ὅτε τὸ *non pecunia per te* θὰ δηλοῖ ἀρνητικῶς ὅπερ τὸ *iudicio senatus per nos.* Ὥστε τὸ ὅλον χωρίον μεταγραπτέον ὧδε:

Alter est rex iudicio senatus per nos, *non* pecunia per te appellatus, alterum putabo regem si habuerit unde tibi solvat quod ei per syngrapham credidisti.

Τὸ *non* καὶ ἄλλως ἐκπίπτει πολλάκις, ὡς ἔδειξεν ὁ Madvig ἐν Emend. Liv., εὐκολώτατα δὲ ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ μετὰ τὸ *nos*.

Σπ. Βάσης

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ἐν σελ. 367, 13 γραπτέον *ὅλως* ἀντὶ τοῦ *ἄλλως*.

Σελ. 392 ἐν τέλει πρόσθες: Ἴδε καὶ C. F. W. Müller, Cicer. [illegible] p. IX, 15.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ [illegible] τῶν κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κ. Γ. Δ. Παπαδ[illegible] ταμίαν τῆς Ἑταιρείας. Πᾶσα δ' ἄλλη ἐπιστολὴ [illegible] καὶ ἀναφερομένη πρὸς τὸν κ. Γ. Χατζιδάκην [illegible] δικὸς (ὁδ. Σκουφᾶ 19).

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1894

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΑΙ ΕΚ ΜΕΡΩΝ ΔΥΟ ΚΑΙ ΕΙΚΟΣΙ

ΜΕΡΟΣ Θ'.

---

1. Μεθ' ἡμέραν.

Τὸ μεθ' ἡμέραν ἐμφαίνει τοιαύτην ἔννοιαν, οἵαν τὸ παρὰ τοῖς νέοις Ἕλλησι σύνηθες ὂν ἐν καιρῷ ἡμέρας. Εὑρέθη δὲ καὶ ἡ ἐκφορὰ ΠΕΔ' ἀμέραν ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ῥωμαϊστὶ λέγεται *interdiu*. Μνημονεύομεν παραδείγματα τοῦ μεθ' ἡμέραν ἔκ τε τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ.

Εὐριπ. Ὀρέστ. 58 «τὴν — Ἑλένην, φυλάξας νύκτα, μή τις εἰσιδὼν μεθ' ἡμέραν στείχουσαν — εἰς πέτρων ἔλθῃ βολάς, προύπεμψεν εἰς δῶμ' ἡμέτερον».

Ἀριστοφ. Πλ. 930 «οἴμοι τάλας ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν».

Ἀντιφ. περὶ τοῦ Ἡρῴδ. Φόν. 45 «ἃ οὐδὲ μεθ' ἡμέραν ἄν τις οἷός τε ἐγένετο».

Λυσ. πρὸς Σίμ. 29 «ἦλθον ἐπὶ τὴν Σίμωνος οἰκίαν μεθ' ἡμέραν» καὶ περὶ τοῦ Σηκ. 15 «ὃς πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν» καὶ κατ' Ἀλκιβ. Α', 25 «ἐκώμαζε δὲ μεθ' ἡμέραν ἄνηβος ἑταίραν ἔχων».

Ξενοφ. Ἑλλην. Ϛ', Β', 30 «ἐν δὲ τοῖς μεθ' ἡμέραν πλοῖς ἀπὸ σημείων τοτὲ μὲν ἐπὶ κέρως ἦγε, τοτὲ δ' ἐπὶ φάλαγγος».

Δημοσθέν. σελ. 526, 38 «μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζε» καὶ σελ. 1267, 34 «οἳ μεθ' ἡμέραν μὲν ἐσκυθρωπάκασι καὶ λακωνίζειν φασί — ἐπειδὰν δὲ συλλεγῶσι καὶ μετ' ἀλλήλων γένωνται, κακῶν καὶ αἰσχρῶν οὐδὲν ἐλλείπουσι».

Φιλόχορ. παρὰ Διον. Ἁλικαρν. περὶ Δειν. 3 «περὶ τὸν αὐτὸν δὲ

χρόνον καὶ ἐν τῷ ἱερῷ μεθ' ἡμέραν, ἡλίου τ' ἐξέχοντος καὶ οὔσης αἰθρίας, ἀστὴρ ἐπί τινα χρόνον ἐγένετο ἐκφανής».

Ἀριστοτ. περὶ τῆς καθ' Ὕπν. Μαντ. Α' (Τόμ. Γ', σελ. 513,32) «αἱ γὰρ μεθ' ἡμέραν γινόμεναι κινήσεις — λανθάνουσι παρὰ μείζους τὰς ἐγρηγορικὰς κινήσεις».

Ψευδιπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 658 «καὶ μεθ' ἡμέρην κωματώδης».

Πολύβ. σελ. 447, 6 Οὐλσχ. «τῶν δὲ διαβουλίων καὶ τῆς μεθ' ἡμέραν συμπεριφορᾶς οὐ μετεῖχε» καὶ σελ. 474,20 «ἐπισφαλὴς γίνεται — ὁ μεθ' ἡμέραν καὶ κατὰ πρόσωπον κίνδυνος» καὶ σελ. 631, 13 «ὥστε καὶ μεθ' ἡμέραν πλεονάκις μεθύοντα καταφανῆ γενέσθαι τοῖς φίλοις».

Ἀπολλόδ. Α', θ', 18, 2 «κτείναντες δὲ πολλοὺς οἱ Ἀργοναῦται, μεθ' ὧν καὶ Κύζικον, μεθ' ἡμέραν, ὡς ἔγνωσαν, ἀποδυρόμενοι τάς τε κόμας ἐκείραντο καὶ τὸν Κύζικον πολυτελῶς ἔθαψαν».

Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 177 «κωμάζοντι μεθ' ἡμέραν ἀσελγῆ κῶμον» καὶ Τόμ. Β', σελ. 16 «τὴν μεγίστην ὕβριν εἰς τὴν πατρίδα ὑβρίζειν τοὺς μεθ' ἡμέραν τούτους κοιμωμένους» καὶ σελ. 30 «καὶ ταῦτα μεθ' ἡμέραν ἐκφανοῦς ὄντος ἡλίου πολλῶν παρόντων».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 83 α' «ἃς μεθ' ἡμέραν ὁ νόμος αἰσχύνῃ καὶ φόβῳ καθείργνυσιν» καὶ Ἀράτ. Η', 1 «εἴτε φύσει νωθὴς ὢν εἴτε μεθ' ἡμέραν κατάκοπος γεγονώς» καὶ Ι', 3 «θηρίων τινῶν ὄψεις ἐνεργοὶ διὰ σκότους οὖσαι μεθ' ἡμέραν ἀποτυφλοῦνται» καὶ Ποπλικ. Ι', 3 «ταχὺ πολλοὺς συναγαγὼν τεχνίτας ἔτι νυκτὸς οὔσης κατέβαλε τὴν οἰκίαν — ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους — θαυμάζειν τὴν μεγαλοφροσύνην».

Ἀππιαν. σελ. 706, 10 «τὸ σῶμά τινες τοῦ Κλωδίου μεθ' ἡμέραν προύθεσαν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων».

Διογέν. Λαέρτ. Γ', 5 «λέγεται δ' ὅτι Σωκράτης ὄναρ εἶδε κύκνου νεοττὸν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχειν — καὶ μεθ' ἡμέραν Πλάτωνα αὐτῷ συστῆναι» καὶ Η', 19 «οἴνου δὲ μεθ' ἡμέραν μὴ γεύεσθαι». Πρβ. καὶ Ἰάμβλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βί. 97 «ἀρίστῳ δὲ ἐχρῶντο ἄρτῳ καὶ μέλιτι ἢ κηρίῳ· οἴνου δὲ μεθ' ἡμέραν οὐ μετεῖχον». Εἶνε δὲ ταῦτα ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοξένου εἰλημμένα (Ἴδε Κόβητον ἐν *Collect. Crit.* σελ. 359). Περιβόητον δὲ κατέστη καὶ παντὶ γραμμάτων ἠμμένῳ γνωστὸν ὑπάρχει τὸ ὑπὸ Διογένους τοῦ Λαερτίου εἰρημένον βιβλ. ϛ',

41 «(Διογένης) λύχνον μεθ' ἡμέραν ἅψας, ἄνθρωπον, φησί, ζητῶ».

Ἀθήν. σελ. 438 ε' «τὰ περιλειπόμενα δὲ τῶν χρημάτων μεθ' ἡμέραν κωμάζων ὁτὲ μὲν ἐξέχει, κτέ.».

Φιλόστρ. σελ. 743 «μεθ' ἡμέραν ἕκαστα καὶ οὐκ ἐν κόσμῳ πραττόντων».

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 479 «καὶ ἕτερα — τοῖς μεθ' ἡμέραν ἀποδρᾶσιν ὁμολογήσαντα». Ἐν Τόμ. Β', σελ. 398 ἔχουσι τἀντίγραφα κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν «*οὐ μίαν* (*οὐδὲ μίαν*, *οὐδεμίαν*) *ἡμέραν* σώφρονες, ὡς Δημοσθένης φησίν, ἀλλ' αὐτοῖς καὶ ἡμέρα καὶ νὺξ ταὐτόν ἐστι δυνηθεῖσιν». Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε «*οὐδὲ μεθ' ἡμέραν* σώφρονες», ἣν ἀποκατέστησεν ὁ Καντῆρος ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ Δημοσθένους σελ. 1125, 80 «*μεθ' ἡμέραν* εἶ σὺ σώφρων, τὴν δὲ νύκτα, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία, ταῦτα ποιεῖς».

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 740, 28 «ἐπεὶ οὖν τινες καὶ μεθ' ἡμέραν γεννῶνται».

Πολυδεύκ. Ε', 41 «πολλάκις (φασὶ) παρευνασθέντας τοῖς θηρίοις μεθ' ἡμέραν ἄρχεσθαι τῆς μάχης».

Χαρίτ. Ἀφροδισ. Δ', 6, 1 «μεθ' ἡμέραν οὖν τήρησιν ἐποιεῖτο τῆς γυναικὸς ἀκριβεστέραν».

Προκόπ. Τόμ. Β', σελ. 612, 6 «μεθ' ἡμέραν δὲ τὸ γεγονὸς ἰδὼν Τωτίλας ἀπώσασθαι αὐτοὺς ἐν σπουδῇ εἶχεν».

Χορίκ. Γαζ. σελ. 123 Βοισσ. «ἐξ ὧν μεθ' ἡμέραν ὁρῶμεν».

Μαρῖν. Πρόκλ. ΛΖ', σελ. 92 «ὥστε καὶ νύκτα μεθ' ἡμέραν γενέσθαι». Πρβ. καὶ ΚΔ', σελ. 59.

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Γ', σελ. 428, 1 «εἰκὸς αὐτὸν διὰ τοὺς μεθ' ἡμέραν κόπους οὐκ αἰσθάνεσθαι φωνούντων» καὶ σελ. 427, 16 (Πορφύρ. Ζητ. εἰς Ἰλ. σελ. 145, 11 Σραδ.) «καλῶς δὲ οἱ ἑταῖροι τὴν μεθ' ἡμέραν τάξιν φυλάττουσι».

Σχολ. Ὀδ. σελ. 115, 6 «τὸ μὲν γὰρ λαθεῖν δυνάμενον καὶ μεθ' ἡμέραν πέπρακται—τὰ δὲ τῆς καθολικῆς τοῦ σκότους ἐπεληλυθότος». Τὸ *καθολικῆς* ἀτοπώτατον ὂν μετέβαλεν ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1873 σελ. 3 εἰς τὸ *καθολκῆς*· ἐξήλειψε δὲ καὶ τὸν σύνδεσμον *καί* ἐκ τοῦ «δυνάμενον *καὶ* μεθ' ἡμέραν».

Σχολ. Σοφοκλ. σελ. 175, 24 Τευβν. «εἰ γάρ τι ἡ νὺξ ἀφῇ ἐπὶ τῷ ἑαυτῆς τέλει ἀβλαβὲς μὴ φθάσασα αὐτὸ ἀπολέσαι, τοῦτο μεθ' ἡ-

μέραν ἀνήρπασται». Τὸ χωρίον τοῦ Σοφοκλέους ἔχει ὧδε· «τέλει γὰρ εἴ τι νὺξ ἀφῇ, τοῦτ' *ΕΠ'* *ἦμαρ* ἔρχεται.

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμ. σελ. 785,31 «Ἰστέον δὲ ὅτι τὴν μεθ' ἡμέραν δυσπραγίαν τῶν Ἀχαιῶν ἀναπληροῖ ἐν τῷ γράμματι τούτῳ διὰ δόλου νυκτερινοῦ ὁ ποιητής».

Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Β', σελ. 64, 24 «ἐνίοτε δὲ οὐδ' ἐγρηγορότες καὶ μεθ' ἡμέραν τῆς γλυκύτητος τοῦ φωτὸς αἰσθανόμεθα» καὶ σελ. 197, 3 «εἴπερ οὐ φαύλως ὁρίζονται τὰ ὀνείρατα τῶν μεθ' ἡμέραν ἀκουσμάτων καὶ φαντασμάτων ἀπηχήματα».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Ὕπαρ: *τὸ μεθ' ἡμέραν ὄναρ*, ἐν ἡμέρᾳ, οἷον φανερῶς, ἐναργῶς, ἀληθές» καὶ «Ὕπαρ: *μεθ' ἡμέραν*, ἀληθές». Πρβ. Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 684, 17 «Ὕπαρ: *τὸ μεθ' ἡμέραν* φαινόμενον *ἐνύπνιον*» καὶ Σουΐδ. «Ὕπαρ: ἀλήθεια οὐκ ἐν ὀνείρῳ, *τὸ μεθ' ἡμέραν ὄναρ*, οἷον φανερῶς, ἀληθῶς ὑπάρχον. Ἐμοὶ διηγοῦ σὺ τοὐμὸν ὄναρ, ἐγὼ δ' ἔοικα τὸ σὸν ὕπαρ ἀφηγεῖσθαι. Ὕπαρ λέγει *τὸ μεθ' ἡμέραν ὄναρ*, ὡς ἐναργῶς ὑπάρχον ἀληθὲς κατ' ἀποκοπὴν τῆς τελευταίας συλλαβῆς, τῆς ΧΟΝ». Γελοίως σφάλλονται οἱ νομίζοντες ὅτι διὰ τοῦ *ὕπαρ* δηλοῦται τὸ *μεθ' ἡμέραν ὄναρ* ἢ *ἐνύπνιον*. Ὀνομάζεται *ὕπαρ* μὲν ὃ ὁρᾷ τις ἐγρηγορώς, *ὄναρ* δὲ τὸ φαινόμενόν τινι καθεύδοντι ἢ τὸ καθ' ὕπνον φάντασμα. Κομψῶς δ' ἐλέχθησαν αἱ ἐλπίδες *ἐγρηγορότων ἐνύπνια*. Ὁ Ἀμμώνιος γράφει σελ. 139 «Ὕπαρ ὀνείρατος διαφέρει· ὕπαρ μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἐναργὴς ὄψις, ὄνειρον δὲ ἡ ἐν τῷ καθεύδειν φαντασία». Λαμβάνονται δὲ καὶ ἐπιρρηματικῶς αἱ λέξεις *ὕπαρ* καὶ *ὄναρ* καὶ ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ γίνεται ἐνίοτε χρῆσις τοῦ *καθ' ὕπαρ* καὶ *κατ' ὄναρ*. Πολὺν περὶ τῶν προκειμένων λέξεων ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 523-6 ἐκδ. β'. Πρβ. καὶ Ναβῆρον ἐν *Μνημοσ.* 1888, σελ. 100-1. Ἴδε καὶ Βαλκενάριον ἐν *Παρατηρήσ. εἰς Ἀμμών.* σελ. 217-8.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Πολύβιος συνάψας τὸ *ὕπαρ* καὶ τὸ *μεθ' ἡμέραν* εἶπε σελ. 716, 22 «μὴ μόνον κατὰ τὸν ὕπνον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὕπαρ καὶ μεθ' ἡμέραν διαλέγεσθαι τοῖς θεοῖς». Πρβ. Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 660 «πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ *ὕπαρ* ὤνησε καὶ *μεθ' ἡμέραν* ἐναργῶς προεῖπεν».

Εὑρέθη δὲ καὶ *μεθ' ἡμέραΣ* κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν γεγραμμένον ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Δ', σελ. 281, 24 «*μεθ' ἡμέραΣ* δὲ νηψάντων αὐτῶν, κτέ.». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν *μεθ' ἡμέραΝ* ἀποκατέστησεν ὁ Βαλκενάριος ἐν *Opusc.* Τόμ. Β', σελ. 67. Παρὰ τῷ Νεμεσίῳ περὶ Φύσ. Ἀνθρ. σελ. 337 Ματθ. εἶνε ἐκδεδομένον «ἐκδειματοῦνται νύκτωρ τε καὶ *μεθ' ἡμέραΣ*», λέγεται δ' ἐν ταῖς Σημειώσεσι «Mox, καὶ μεθ' ἡμέραν Δ. 1. Μ. 2. *Utroque modo dicitur*». Οὔτ' ἐλέχθη ποτὲ ὑφ' Ἑλληνικοῦ στόματος *μεθ' ἡμέραΣ* ἀντὶ τοῦ *μεθ' ἡμέραΝ* οὔτ' ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ. Πρβ. καὶ Δορβίλλιον εἰς *Χαρίτ.* σελ. 451 καὶ Βοισσονάδην εἰς *Μαρῖν. Πρόκλ.* σελ. 68 καὶ εἰς *Ἀρισταίν.* σελ. 550.

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις φέρεται σελ. 373, 53 Διδ. «*Μεθ' ἡμέραν*: ἀντὶ τοῦ *ἐν ἡμέρᾳ*. Ἀττικὸν δὲ τὸ σχῆμα· *μεθ' ἡμέραν* γάρ φασιν, οὐκ *ἐν ἡμέρᾳ*» (Πρβ. καὶ Σουΐδ. σελ. 696 β' Βεκκ.). Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Δημοσθένη Σχολίοις σελ. 777, 9 Δινδ. «*Μεθ' ἡμέραν* λέγει ἀντὶ τοῦ *ἐν ἡμέρᾳ*». Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει (Λεξ. Βινδοβ.) σελ. 121, 4 «*Μεθ' ἡμέραν* ἀντὶ τοῦ *κατὰ τὴν ἡμέραν*. Μάξιμος· ἐκεῖνος καὶ μεθ' ἡμέραν τὸν ἐρώμενον περιέπει καὶ ἀγάλλεται τῷ ἔρωτι». Πρβ καὶ Σχολ. Φιλοστρ. Ἡρωϊκ. σελ. 635 Βοισσ. «Μεθ' ἡμέραν: κατὰ τὴν ἡμέραν».

Ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 50, 24 Δινδ. εἶνε γεγραμμένον «*Μεθ' ἡμέραν* Ἀττικῶς, *καθ' ἡμέραν* καὶ *εἰς ἡμέραν* κοινῶς». Τὸ *μεθ' ἡμέραν* καὶ τὸ *καθ' ἡμέραν* διαφέρουσιν ἀείποτ' ἀλλήλων καὶ Ἀττικῶς καὶ κοινῶς, οὐδέποτε δὲ παρελήφθη ὑφ' Ἕλληνος τὸ *καθ' ἡμέραν* ἀντὶ τοῦ *μεθ' ἡμέραν*. Οὐδαμῶς ἐγκρίνομεν τὴν γνώμην τοῦ Βυττεμβαχίου λέγοντος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Ϛ', σελ. 1100 «In καθ' ἡμέραν acumen subesse videtur ambiquitatis. Etenim proprie quidem est *quotidie*; sed possit etiam accipi pro μεθ' ἡμέραν, *interdiu*: ut *suavitati diurnae* reddenda sit *suavitas nocturna*».

Πολὺν γέλωτα κινοῦσιν ἃ λέγει τις ἐν Ἀποσπάσματι Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ ἐν τῷ *De Emend. Rat. Gr. Gramm.* Μέρ. Α', σελ. 341, 147 «Τὸ *μεθ' ἡμέραν* λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ *κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἡμέρας*. Δοκεῖ δὲ οὐχ οὕτως διὰ

τὴν *μετά* πρόθεσιν ὑστεροχρονίαν δηλοῦσαν. Ἐκαινοτομήθη δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου. Οἱ γὰρ παλαιοὶ ῥήτορες *νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν* ἐτίθουν, ὅπερ ἐδήλου, ὡς ἂν εἴποι τις, μετὰ τὴν νύκτα τὴν ἡμέραν· οἱ δὲ μεταγενέστεροι τὸ παρηλλαγμένον ἀεὶ ζητοῦντες τῆς φράσεως καταλιμπάνοντες τὸ *νύκτωρ* μόνον τιθέασι τὸ *μεθ' ἡμέραν*». Ἀντὶ τοῦ «δοκεῖ δὲ *οὐχ οὕτως* διὰ τὴν μετά πρόθεσιν κτέ.» εἶνε γεγραμμένον ἐν Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 258, 15 «δοκεῖ δὲ *οὐκ ὀρθῶς* διὰ τὴν κτέ.».

Ὁ Κοραῆς ποιεῖται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 154 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Καὶ σημείωσαι τοῦ χρονικοῦ Μεταξὺ τὴν συγγένειαν μετὰ τῆς, Μετὰ, προθέσεως, παρ' ἣν καὶ προδήλως γέγονεν· οὕτω γὰρ κἀκείνη χρόνον πολλάκις δηλοῖ, οἷόν ἐστι τὸ, Μεθ' ἡμέραν».

Ὁ δὲ Φρασικλῆς γράφει ἐν τῇ Γραμματικῇ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 379 «Τὸ δὲ *μεθ' ἡμέραν* κυρίως σημαίνει *μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἡμέρας*». Πρβ. Βερνάρδυν ἐν *Ἐπιστημ. Συντ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* σελ. 254 «bemerkenswerth μεθ' ἡμέραν nach Erscheinung des Tages (schlechter μεθ' ἡμέρας), wonach Pind. μετὰ νύκτας gebildet» καὶ Ῥεδάντζιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* Τόμ. Β', σελ. 200 ἐκδ. δ' «μεθ' ἡμέραν — *bei Tage*; eig. nach Tagesanbruch» καὶ Κρέψιον ἐν τῷ *Die Präpos. bei Polyb.* σελ. 61 «Bemerkenswert ist auch das volkstümliche μεθ' ἡμέραν (gleich nach Tagesanbruch, also gleichbedeutend mit dem prägnanten ἅμα τῷ φωτί, dann überhaupt = interdiu, im gegensatz zu νύκτωρ)». Τὸ χωρίον τοῦ Πινδάρου κείμενον ἐν Νεμ. Ϛ', 6 ἔχει ὧδε· «καίπερ ἐφαμερίαν οὐκ εἰδότες *οὐδὲ μετὰ νύκτας* ἄμμε πότμος ἄντιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ στάθμαν». Ὁ Βοίκκιος λέγει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πινδάρου Τόμ. Β', Β', σελ. 404 «Μετὰ νύκτας, noctu, inter noctem, ut μεθ' ἡμέραν Eurip. Orest. 58» (Πρβ. καὶ Ματθίαν ἐν *Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμματ.* σελ. 1377 ἐκδ. γ'). Ὁ Μεζγῆρος ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν Πινδαρικῶν Ὠδῶν σελ. 415 μεταφράζει τὸ *μετὰ νύκτας*, νομίζων ὅτι ἡ πρόθεσις δηλοῖ ὑστεροχρονίαν, διὰ τοῦ *nach Verfluss der Nacht*. Ὑπῆρξε δὲ καὶ γνώμη, καθ' ἣν τὸ *μετὰ νύκτας* εἶνε ἡμαρτημένη γραφὴ τοῦ *κατὰ νύκτας*.

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου γεγραμμένα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σύνταξιν σελ. 702, § 35 «Τὰ *μεθ' ἡμέραν*, *μετὰ νύκτας*, κτλ. εἶναι μὲν παρ' Ἀττικοῖς καὶ μὴ Ἀττικοῖς = *τὴν ἡμέραν*, *τὴν νύκτα*, κτλ. (Εὐρ. Ορ. 58. κτλ. Πλάτ. Φαῖδρ. 251, κτλ. Πίνδ. Ν. Ϛ', 6, κτλ.)· δυνατὸν ὅμως νὰ ἀναχθῶσι καὶ ταῦτα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἔπειτα* = *μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἡμέρας*, *μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς νυκτός*, κτλ. ἤ, ὡς ἤθελεν εἶναι παρ' ἡμῖν, *μὲ τὴν ἡμέραν*, *μὲ τὴν νύκτα* = *ἀφ' οὗ φέξῃ*, *ἀφ' οὗ νυκτώσῃ*». Μεγάλως σφάλλεται ὁ Ἀσώπιος, ἂν νομίζῃ ὅτι τὸ ἰδιωτικῶς λεγόμενον *μὲ τὴν ἡμέρα(ν)* δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ τῆς ἀρχαίας γλώσσης *μεθ' ἡμέραν* νοούμενον ἀντὶ τοῦ *μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἡμέρας*. Οὐδέποτε ἡ ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν λαλιᾷ συνήθης πρόθεσις *μὲ* δηλοῖ ὑστεροχρονίαν, τὸ δὲ *μὲ τὴν ἡμέρα(ν)* ἐμφαίνει ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ ἐν τῇ φωνῇ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων φερομένῳ *ἅμα τῇ ἡμέρᾳ* ἢ *ἅμ' ἡμέρᾳ*. Πρβ. *ἅμα (τῇ) ἕῳ*, *ἅμα (τῷ) ἦρι*, κτλ. (Ἴδε καὶ Γλωσσ. Παρατηρήσ. σελ. 161). Ἐν τῇ Δευτέρᾳ Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ λέγει ὁ Ἀσώπιος σελ. 624, § 151 ἐκδ. β' «Συνήθεις τρόποι τοῦ λέγειν διὰ τῆς *μετά*, αἰτιατικῇ συντασσομένης, εἶναι τὰ *μεθ' ἡμέραν* = ἐν καιρῷ ἡμέρας, *μετὰ χεῖρας* = ἐν χερσίν. — *νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν* (Πλ. *Ν*. Α', 633). — *πολλῷ πλέον γε ἀγνοεῖν ἐστι νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν* (Ἀντ.). — *θεωρήσατε μάλιστα τὸ πρᾶγμα ἐκ τούτων ἃ νυνὶ μετὰ χεῖρας ἔχετε* (Αἰσχ.)». Πρβ. Κρυγῆρον ἐν *Ἑλλην. Γραμματ.* Μέρ. Α', § 68, 27, 2 ἐκδ. γ' «Vereinzelt sind Ausdrücke wie μετὰ χεῖρας ἔχειν *in Händen haben* und μεθ' ἡμέραν *bei Tage*. Θεωρήσατε μάλιστα τὸ πρᾶγμα ἐκ τούτων ἃ νυνὶ *μετὰ χεῖρας* ἔχετε. Αἰ. Πολλῷ πλέον γε ἀγνοεῖν ἔστι νύκτωρ ἢ *μεθ' ἡμέραν*. Ἀντ.».

Πολλάκις λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπὶ τοπικῆς σχέσεως *μετὰ χεῖρας* (*μετὰ χεῖρας ἔχειν*), πλειστάκις δ' ἐπὶ χρονικῆς *μεθ' ἡμέραν*. Ὡς δὲ τὸ *μετὰ χεῖρας* ἔχεται ἐμφεροῦς ἐννοίας τῷ *ἐν χερσίν*, οὕτως εὔλογον φαίνεται νὰ νοηθῇ καὶ τὸ *μεθ' ἡμέραν* ἐκλαμβανόμενον ἐφ' ὁμοίας σημασίας τῷ *ἐν ἡμέρᾳ* (Ἴδε ἃ εἴπομεν ἐν τῷ Ε' Μέρει, σελ. 278-9). Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις γράφει ἐν τοῖς Σχολίοις τοῖς εἰς τὸ Τέταρτον Βιβλίον τῆς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ Γραμματικῆς σελ. 202 «Α'. Τὸ ὕστερον· μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐγένετο τὰ Μηδικά. β'. ἀντὶ τῆς

ἐν· μετὰ χεῖρας ἔχω βιβλίον· τοιοῦτο δὴ καὶ τὸ τῶν Ἀττικῶν, μεθ' ἡμέραν, ἀντὶ ἐν ἡμέρᾳ».

Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Φουγκίου εἰρημένα ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm.* Τόμ. Θ', σελ. 128 «Alius accusativi e praepositione μετά pendentis usus non minus mirus quodammodo explicatur analogia linguae Latinae; nam sicut ibi particula *inter*, quae fere Graeco μετά respondet, cum accusativo coniungitur, quo in usu interdum vim nostri *während* accipere solet (cf. *inter noctem*, *inter cenam*, alia), ita μετά nonnunquam hac vi usurpatum cum accusativo coniungitur: μεθ' ἡμέραν Hdt. I. 150; μετὰ νύκτας Pind. Nem. VI, 9».

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ τοῦ Αἰσχίνου φέρεται § 133 «Θῆβαι δέ, Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, *μεθ' ἡμέραν ΜΙΑΝ* ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται». Μεθηρμηνεύθη δὲ λατινιστὶ μὲν «*uno die* ex media Graecia funditus abrepta est», γερμανιστὶ δὲ «wurde *an einem einzigen Tage* mitten aus Hellas heraus vertilgt». Πρβ. Φισχῆρον ἐν *Παρατηρ. εἰς Οὐελλ. Ἑλλην. Γραμματ.* Τόμ. Γ', β', σελ. 202 «Diod. Sic. 2, 16. p. 130. Wess. μετὰ τρίτον ἔτος *tertio anno*. Aeschin. p. 523. T. I. μεθ' ἡμέραν μίαν *uno die*». Τὸ πρᾶγμα θὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς ἀλλαχοῦ. Τοῦτο δὲ μόνον ἐνθάδε παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν τῷ Πομπηίῳ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. ΙϚ',4 φέρεται «λαβὼν ἱππεῖς προπομποὺς ἀπεχώρησεν εἰς πολίχνιόν τι τῶν περὶ τὸν Πάδον, ὅπου *μεθ' ἡμέραν μίαν*, ἐπιπέμψαντος τοῦ Πομπηίου Γεμίνιον, ἀνῃρέθη», τουτέστιν: *ἡμέρας μιᾶς παρελθούσης*. Ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ τοῦ Σοφοκλέους εἶνε εἰρημένον στίχ. 55 «ἀδελφὼ δύο *μίαν ΚΑΘ' ἡμέραν* αὐτοκτονοῦντε τὼ ταλαιπώρω μόρον κοινὸν κατειργάσαντ' ἐπαλλήλοιν χεροῖν» καὶ στίχ. 170 «ἐκεῖνοι πρὸς διπλῆς μοίρας *μίαν ΚΑΘ' ἡμέραν* ὤλοντο παίσαντές τε καὶ πληγέντες αὐτόχειρι σὺν μιάσματι». Πρβ. στίχ. 14 «*μιᾷ* θανόντων *ἡμέρᾳ* διπλῇ χερί». Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν τῷ Ζ' Μέρει, σελ. 315).

2. Μεθ' ἡμέραν — καθ' ἡμέραν.

Ἐπειδὴ εὐκόλως ἡ πρόθεσις μετά κακῶς ἀναγινωσκομένη μεταπίπτει εἰς τὴν κατά, εὑρίσκεται οὐχὶ ὀλιγάκις ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Ἑλλήνων γεγραμμένον καθ' ἡμέραν ἀντὶ τοῦ μεθ' ἡμέραν.

Γαλην. Τόμ. ΙϚ', σελ. 359 «διαφέρει δὲ καὶ ἡλιούμενος ἀὴρ τοῦ ἀνηλίου καὶ σκιεροῦ καὶ ὁ *καθ' ἡμέραν* τοῦ νύκτωρ». Πρβ. Ὀρειβάσ. Τόμ. Β', σελ. 291, 2 «διαφέρει δὲ καὶ ὁ ἡλιούμενος ἀὴρ τοῦ ἀνηλίου καὶ σκιεροῦ καὶ ὁ *μετὰ ἡμέραν* τοῦ νύκτωρ».

Σωραν. περὶ Γυναικ. Παθ. σελ. 154, 11 Ἑρμ. «ὅθεν καὶ *καθ' ἡμέραν* μὲν αὐτὸ δεῖ λούειν, οὐδέποτε δὲ νυκτός».

Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Ε', σελ. 72 «εἰς ταῦτα πονεῖται *καθ' ἡμέραν* καὶ νύκτωρ». Ἀδιάφθορος ἔμεινεν ἡ γραφὴ ἐν Τόμ. Β', σελ. 258 «οὐ *μεθ' ἡμέραν* μόνον ἀλλὰ καὶ νύκτωρ» καὶ σελ. 269 «καὶ γὰρ *μεθ' ἡμέραν* ἡλίου καὶ νύκτωρ σελήνης φαντασίαν ὡς ἑστώτων οἱ σώματος ὀφθαλμοὶ λαμβάνουσι» καὶ σελ. 280 «*μεθ' ἡμέραν* τε καὶ νύκτωρ περὶ τὰς αὐτὰς ὥρας κτέ.» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 196 «αἱ *μεθ' ἡμέραν* καὶ νύκτωρ συνεχεῖς καὶ ἀδιάστατοι ὄμβρων φοραί» καὶ σελ. 323 «τὸν μὲν ὑπὲρ τῶν *μεθ' ἡμέραν*, τὸν δ' ὑπὲρ τῶν νύκτωρ εὐεργεσιῶν» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 34 «*μεθ' ἡμέραν* γὰρ τὰ σώματα διανίστησι — νύκτωρ δὲ — πρὸς ἀνάπαυλαν καλεῖ» καὶ σελ. 50 «ἃς *μεθ' ἡμέραν* καὶ νύκτωρ ὑπομένουσι» καὶ σελ. 67 «ἀλλὰ καὶ *μεθ' ἡμέραν* καὶ νύκτωρ ὁπλοφορεῖν» καὶ σελ. 174 «ἀδιαστάτως *μεθ' ἡμέραν* τε καὶ νύκτωρ ἀναπνεόμενον» καὶ σελ. 312 «ἅπερ — ἐκεῖνοι θεαταῖς χρώμενοι τοῖς παρ' Ἕλλησι *μεθ' ἡμέραν* — σὺν τέχνῃ δρῶσιν, οὗτοι — νύκτωρ ἐν σκότῳ μεθύοντες — ἐπ' ἀτιμίᾳ — τῶν ὑπομενόντων ἐνεργοῦσιν».

Ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Σωζομενοῦ σελ. 62-3 Οὐσσ. εἶνε ἐκδεδομένον «καὶ λόγον τιθέναι ὧν ἐποίησε νύκτωρ καὶ *καθ' ἡμέραν*». Μνημονεύεται δὲ καὶ γραφὴ *μεθ' ἡμέραν*, ἥτις ὤφειλε νὰ εἶνε ἐν τῷ ἐδάφει κατακεχωρισμένη. Πρβ. σελ. 5 «φασὶ δέ σε *μεθ' ἡμέραν* μὲν τὰ περὶ τὰ ὅπλα καὶ τὸ σῶμα ἀσκεῖν — νύκτωρ δὲ τὰς

βίβλους περιέπειν» καὶ σελ. 54 «νύκτωρ καὶ *μεθ' ἡμέραν* αὐτὸν σίβει» καὶ σελ. 126 «νύκτωρ καὶ *μεθ' ἡμέραν* εὔχεσθαι» καὶ σελ. 852 «τὸν Ἰωάννην ἐφύλαττον οἱ τοῦ λαοῦ σπουδαιότεροι νύκτωρ καὶ *μεθ' ἡμέραν* ἀμοιβαδὸν παρακαθήμενοι (γρ.: *ΠΕΡΙκαθήμενοι*) τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον» καὶ σελ. 888 «κοινῇ τε νύκτωρ καὶ *μεθ' ἡμέραν* τὸν θεὸν ὑμνοῦσι».

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ζ', γ', 37 διττὴν ἔχουσι τἀντίγραφα γραφήν, τήν τε ὑγιαίνουσαν «*μεθ' ἡμέραν* μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγεῖται τοῦ στρατεύματος — νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησιν ἡγεῖσθαί ἐστι τὸ βραδύτατον» καὶ τὴν νοσοῦσαν «*καθ' ἡμέραν* μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις κτέ.».

Καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβλ. Δ', κα', 9 πρὸς τῇ ὀρθῇ οὔσῃ ἐκφορᾷ «*μεθ' ἡμέραν* γὰρ ἀεὶ καὶ νύκτα συνεχῶς οἱ αὐτοὶ τρίτην ἠμύνοντο» φέρεται καὶ ἡ πλημμελὴς *καθ' ἡμέραν*, ὡς καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ εἶνε γεγραμμένον βιβλ. ΜΒ', λη', 2 οὐ μόνον «κἀκ τούτου πολλαὶ μὲν μάχαι καὶ *μεθ' ἡμέραν* καὶ νύκτωρ αὐτοῖς ἐγίγνοντο» ἀλλὰ καὶ *καθ' ἡμέραν* (Ἴδε Στούρζιον εἰς *Δί. Κάσσ.* Τόμ. Β', σελ. 60). Καὶ παρὰ τῷ Πολυβίῳ βιβλ. Α', πδ', 8 (σελ. 99,13 Οὐλσχ.) καὶ παρὰ τῷ Ὀνησάνδρῳ Στρατηγ. Ϛ' καὶ παρὰ τῷ Ψευδολουκιανῷ Ἔρωσ. 44 εὑρίσκει τις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κείμενον τό τ' εὐαρμοστοῦν τῷ λόγῳ *μεθ' ἡμέραν* καὶ τὸ ἀτόπως ἔχον *καθ' ἡμέραν*.

Ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου ἐρρήθη σελ. 295 «καὶ ἃ μὲν ὁρῶσι *μεθ' ἡμέραν* — ὀνειρώδη καὶ ἀνεμιαῖα ποιεῖ τούτοις». Ἔν τινι δὲ τῶν ἀντιγράφων φέρεται μὲν *καθ' ἡμέραν*, ἀλλὰ τοῦ *κα* ὑπέρκειται τὸ *με*, ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς τεθέν.

Ἐν τῷ κατ' Ἀπίωνος συγγράμματι τοῦ Ἰωσήπου Λόγ. Α', 22,3 σελ. 36 ἐκδ. Ἰ. Γ. Μυλλ. ἀπαντᾷ «τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἔλεγε συνδιατρίβειν αὐτῷ καὶ νύκτωρ καὶ *καθ' ἡμέραν*». Τὴν αὐτὴν γραφὴν βλέπομεν καὶ ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἰωσήπου Τόμ. Β', σελ. 352, 32. Ἀλλ' ἡ Τευβνήρειος ἔκδοσις Τόμ. Ϛ', σελ. 199, 6 εἶνε ἀπηλλαγμένη τῆς πλημμελείας ταύτης.

Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων κακῶς *καθ' ἡμέραν* ἀντὶ τοῦ *μεθ' ἡμέραν* βιβλ. ΙΕ', κϛ', 4 «προσκαρτεροῦντες τοῖς κινδύνοις συνεχῶς καὶ *καθ' ἡμέραν* καὶ νυκτός» καὶ βιβλ. ΙϚ', οδ', 6 «συνεχῶς ἐκ διαδοχῆς ἐτειχομάχει κα'

καθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ» (Ἴδε Λ. Δινδόρφιον εἰς *Διόδ. Σικελ.* Μέρ. Β', α', σελ. 970 καὶ 1110).

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 281 «In Luciano 38, 45. fluctuant libri inter καθημέραν et μεθημέραν (nam sic scribae praepositiones solent cum suo nomine in scribendo coniungere, vid. Bastium p. 795), quae non possunt umquam confundi ab eo, qui quod scribat intelligit, nam hoc *interdiu* significat, illud *quotidie*; itaque ubi ita dicitur: *iuvenis postquam strenue per totum diem palaestrae et litteris operam dedit, sub vesperam cibum capit et* ἡδίους ὕπνους καθεύδει τοῖς μεθ' ἡμέραν καμάτοις ἐπηρεμῶν ἐπίφθονον, quid eo facias qui καθημέραν oscitanter supposuerit?» καὶ ἐν *Mnemos.* 1873, σελ. 379 «Plutarch. *de amore prolis* p. 496 E.

θάλπουσα καὶ ψύχουσα καὶ πόνῳ πόνον
ἐκ νυκτὸς ἀλλάσσουσα τὸν καθ' ἡμέραν.

Graecum est eo sensu ΜΕΘ' ἡμέραν, ut passim νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, sed καθ' ἡμέραν est ὁσημέραι *quotidie*, ut κατὰ μῆνα, κατ' ἔτος est ὅσοι μῆνες, ὁσέτη, *quot mensibus*, *quotannis*. Non possunt haec inter se mutare locum et semper idem significat μεθ' ἡμέραν, ut καθ' ἡμέραν et ἐφ' ἡμέραν *in diem* et δι' ἡμέρας *per totum diem*, et παρ' ἡμέραν *tertio quoque die*».

Τῇ ἡμαρτημένῃ ἐκφορᾷ *καθ' ἡμέραν* ἀντὶ τῆς *μεθ' ἡμέραν* ἐντυγχάνει τις καὶ ἐν ταῖς Χοηφόροις τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 817:

ἄσκοπον δ' ἔπος λέγων
νύκτα πρό τ' ὀμμάτων σκότον φέρει,
καθ' ἡμέραν δ' οὐδὲν ἐμφανέστερος.

καὶ ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 603:

τῷ συγγένωμαι; νύχιος ἢ καθ' ἡμέραν;

Ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν ταῖς Βάκχαις στίχ. 485:

τὰ δ' ἱερὰ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν τελεῖς;

Πρβ. καὶ Ὀρέστ. 58.

Παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ κεῖται Τόμ. Β', σελ. 251 «ἀλλ' οὐχ αὐτὸν ἀεὶ καὶ νύκτωρ *καθ' ἡμέραν* φροντίζοντα καὶ ἀγρυπνοῦντα τὴν

φυλακὴν ταύτην ἔχειν». Ὁ Γῆλος ἐν ᾧ ἐπέταξε τῇ ἐκδόσει τοῦ Ὀλυμπικοῦ τοῦ Δίωνος Ὑπομνήματι εἰς τὰς λέξεις ταύτας τοῦ λόγου σελ. 396 προσθεὶς τὸν σύνδεσμον *καί* ἀνέγνω «καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν». Τὸ χωρίον καθίσταται ὑγιές, ἂν προστεθῇ μὲν ὁ σύνδεσμος *καί*, μετατυπωθῇ δὲ τὸ *καθ' ἡμέραν* εἰς τὸ *μεθ' ἡμέραν*. Θαυμάζομεν δ' ὅτι ὁ Γῆλος περὶ οὐδενὸς ἐποιήσατο τὴν παρατήρησιν τοῦ Ρεισκίου «malim *καὶ μεθ'* ἡμέραν».

Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Αἰτ. Ϛ'. ζ'. 3 ἀντὶ τοῦ «ὥσπερ *καὶ καθ' ἡμέραν* ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης· αὕτη γὰρ τῆς νυκτὸς ὄζει μᾶλλον» ἐγράφη ὑπό τινων «ὥσπερ καὶ ἔστιν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης· αὕτη γὰρ τῆς νυκτὸς ὄζει μᾶλλον ἢ καθ' ἡμέραν» (Ἴδε Σνειδῆρον εἰς *Θεόφρ*. Τόμ. Δ', σελ. 501). Ἀλλ' οὐτ' ἄλλος Ἕλλην οὔτε ὁ Θεόφραστος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ «τῆς νυκτὸς μᾶλλον ἢ *ΚΑΘ' ἡμέραν*». Πολλάκις δὲ γίνεται ἐν τοῖς τοῦ Θεοφράστου χρῆσις τοῦ *νύκτωρ-ΜΕΘ' ἡμέραν* ἢ *ΜΕΘ' ἡμέραν-νύκτωρ* οἷον 435, 27 Σνειδ. «νύκτωρ μὲν συμμύει, μεθ' ἡμέραν δὲ ἐκπετάννυται». σελ. 458, 6 «ἢ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν». σελ. 649, 28 «διὸ καὶ τῶν ζῴων τὰ μὲν ἐν ἡμέρᾳ (Στέφαν.: *μεθ' ἡμέραν*), τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὀξυωπεῖν· ὅσα μὲν πυρὸς ἔλαττον ἔχει, μεθ' ἡμέραν — ὅσα δὲ τοῦ ἐναντίου, νύκτωρ». σελ. 658, 2 «καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς μεθ' ἡμέραν, ἐνίοις δὲ νύκτωρ εἶναι τὸ ἀλλόχρουν». σελ. 664, 4 «διὸ τοὺς μελανοφθάλμους μεθ' ἡμέραν καὶ τὰ λαμπρὰ μᾶλλον ὁρᾶν, τοὺς δ' ἐναντίους νύκτωρ». σελ. 669, 2 «ἐχρῆν ὁρᾶν, εἰ μὴ νύκτωρ, ἀλλὰ μεθ' ἡμέραν». Πρβ. καὶ σελ. 650, 4-7 καὶ σελ. 654, 9-14. Ἔτι δὲ σελ. 658, 5 καὶ σελ. 777, 4. Ὀρθῶς ἔχει ἡ παρατήρησις, ἣν ἐποιήσατο ὁ Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Δ', σελ. 501 «Verum μεθ' ἡμέραν est interdiu, καθ' ἡμέραν quotidie». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Β', σελ. 242 εἶνε γεγραμμένον «ὅπερ καὶ *καθ' ἑσπέραν* ἐστιν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης· αὕτη γὰρ τῆς νυκτὸς ὄζει μᾶλλον».

Παρὰ τῷ Ἀπολλοδώρῳ βιβλ. Α', ε', 1, 4 φέρεται «βουλομένη δὲ αὐτὸ ἀθάνατον ποιῆσαι τὰς νύκτας εἰς πῦρ κατετίθει τὸ βρέφος καὶ περιῄρει τὰς θνητὰς σάρκας αὐτοῦ· *καθ' ἡμέραν* δὲ παραδόξως αὐξανομένου τοῦ Δημοφῶντος, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ παιδί, ἐπετή-

...ησεν ἡ Μετάνειρα». Ἔχει δὲ κάλλιστα τὸ *καθ' ἡμέραν* ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ· διότι ὁ συγγραφεὺς προφανῶς ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὴν ἔννοιαν τήνδε· «ἐπεὶ δ' *ὁσημέραι* παραδόξως ηὐξάνετο ὁ Δημοφῶν». Λατινιστὶ εἶνε ἡ ῥῆσις οὑτωσὶ μεθηρμηνευμένη· «quum *in dies* puer, cui Demophonti nomen, praeter quam fieri solet cresceret».

3. Νύκτωρ — μεθ' ἡμέραν.

Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος ἀποφαίνεται σελ. 250, 3 «Νυκτὸς καὶ ἡμέρας Ἀττικοὶ λέγουσιν, ἤγουν ἐπὶ τῆς νυκτὸς καὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἐλλειπτικῶς ἔξωθεν· ἢ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἤγουν κατὰ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν. Τὸ δὲ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἁπλῶς Ἕλληνες».

Τοῦ νύκτωρ — μεθ' ἡμέραν ἢ μεθ' ἡμέραν — νύκτωρ ἱκανὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν μαρτύρια· γίνεται δ' αὐτοῦ πολλάκις χρῆσις καὶ ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ.

Εὐριπίδ. Βάκχ. 485 «τὰ δ' ἱερὰ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν τελεῖς;».

Μένανδρ. Ἀποσπ. 734 «ἃ γὰρ μεθ' ἡμέραν τις ἐσπούδασε, ταῦτ' εἶδε νύκτωρ». Ὁ στίχος:

ἃ γὰρ μεθ' ἡμέραν τις ἐσπούδασε

δὲν εἶνε πλήρης. Τῶν δὲ πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ γενομένων εἰκασιῶν προκρίνομεν τήνδε·

ἃ γὰρ μεθ' ἡμέραν πάνυ τις ἐσπούδασε (-κε)

(Ἴδε Μελλῆρον ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1852, σελ. 145 καὶ Ἰάκωβον ἐν τῇ ὑπὸ Μεινεκίου γενομένῃ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Ε', σελ. CCXCII).

Ἀντιφ. περὶ τοῦ Ἡρῴδ. Φόν. 44 «καὶ μὴν πολλῷ πλέον γε ἀγνοεῖν ἔστι νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν» (Ἴδε Μαιτζνῆρον εἰς *Ἀντιφ.* σελ. 221). Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ *γε ἀγνοεῖν* μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου εἰς τὸ *γεγωνεῖν* (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 360).

Λυσ. πρὸς Σίμων. 34 «οὐκ ἐτήρησα αὐτὸν οὐ μόνον οἷόν τ' ἦν (οἷός τ' ᾖ) λαβεῖν ἢ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν».

Ξενοφ. Ἀναβ. Δ', ς', 12 «καὶ νύκτωρ ἀμαχεὶ μᾶλλον ἂν τὰ

πρὸ ποδῶν ὁρῴη τις ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος». Πρβ. καὶ βιβλ. Ζ', γ', 37.

Πλάτ. Νόμ. σελ. 633 γ' «νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν» καὶ σελ. 674 β' «μηδέ γε μεθ' ἡμέραν μηδένα τὸ παράπαν — μηδ' αὖ νύκτωρ» καὶ σελ. 779 α' «μηδὲ τῷ φρουρεῖν ἀεί τινας ἐν αὐτῇ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν» καὶ σελ. 854 α' «παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε καὶ ἐπεγείρουσα νύκτωρ». Πρβ. καὶ 'Αλκιβ. Α', σελ. 106 ε' «οὔτε νύκτωρ οὔτε μεθ' ἡμέραν ἐξιὼν ἔνδοθεν».

Δημοσθέν. σελ. 735, 113 «εἰ μέν τις μεθ' ἡμέραν ὑπὲρ πεντήκοντα δραχμὰς κλέπτοι — εἰ δέ τις νύκτωρ ὁτιοῦν κλέπτοι».

Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 125 «λέγεις μὲν ὅτι Φιλίππῳ μεθ' ἡμέραν μόνος μόνῳ διελεγόμην, αἰτιᾷ δὲ εἰσπλεῖν με νύκτωρ κατὰ τὸν ποταμόν» καὶ 151 «τίς αὐτὸν εἶδε πώποτε ἀσχημονήσαντα ἢ μεθ' ἡμέραν — ἢ νύκτωρ;» καὶ κατὰ Κτησιφ. 77 «οὓς μεθ' ἡμέραν ἐπιορκῶν νύκτωρ φησὶν ἑαυτῷ διαλέγεσθαι».

'Αριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. 'Ιστορ. Ε', ιδ', 11 «πᾶσαν ὥραν ὀχεύειν δύναται καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ» καὶ Μετεωρολ. Β', δ', 3 «διὸ χειμῶνός τε μᾶλλον γίνεται τὰ ὕδατα καὶ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν». Πρβ. καὶ Ψευδαριστοτ. περὶ Θαυμασ. 'Ακουσμ. ΛΕ' «ταῦτα δὲ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν φανερά».

Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Αἰτ. Β', ιθ', 1 «ἔνια τῶν ἀνθῶν νύκτωρ μὲν συμμύει, μεθ' ἡμέραν δὲ ἐκπετάννυται» καὶ ἀλλ. Ἴδε ἃ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγράψαμεν σελ. 385.

Πολύβ. σελ. 52, 4 «παραβόλους ἀγῶνας διασυνίστατο καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ» καὶ σελ. 77, 24 «γινομένων δὲ πλειόνων ἀδικημάτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν» καὶ σελ. 99, 13 «ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ἐπιφαινόμενος ἐξέπληττεν» καὶ σελ. 614, 27 καὶ σελ. 982, 18 καὶ σελ. 1064, 5 καὶ σελ. 1121, 6 καὶ σελ. 1122, 16 καὶ σελ. 1332, 24. Ἴδε Κρέψιον ἐν τῷ *Die präposit. bei Polyb.* σελ. 61. Πρβ. καὶ Οὐουνδερῆρον ἐν *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 239-40.

'Απολλόδ. Γ', ε', 6, 6 «καὶ χεῖται δάκρυα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τοῦ λίθου». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐνόμισάν τινες ἀναγκαῖον νὰ ἐκβληθῇ ἡ γενικὴ *τοῦ λίθου*· ὁ δ' 'Ερχῆρος ἀπήλειψεν ὅλην τὴν ῥῆσιν.

Ἀντίγον. Καρύστ. ΞΒ' «τὴν δὲ γλαῦκα καὶ τὴν κορώνην πολεμίους εἶναι· τὴν μὲν κορώνην τῆς γλαυκὸς μεθ' ἡμέραν διὰ τὸ μὴ βλέπειν τὴν γλαῦκα, τὴν δὲ γλαῦκα τῆς κορώνης νύκτωρ διὰ τὸ τὴν κορώνην μὴ ὁρᾶν· διὸ καὶ κρατεῖν αὐτῶν τὴν μὲν νύκτωρ, τὴν δὲ μεθ' ἡμέραν».

Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 765 «ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ αὐτοὶ (οἱ αὐτοὶ) ταλαιπωροῦντες».

Στράβ. σελ. 77, 23 «μεθ' ἡμέραν μὲν ἀπρόσιτον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τῆς θειώδους ὀδμῆς, νύκτωρ δ' ἐκλάμπον πόρρω» καὶ σελ. 320, 25 «πλεῖται δὲ μάλιστα μὲν νύκτωρ — ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέραν» καὶ σελ. 364, 15 καὶ σελ. 500, 14 καὶ σελ. 989, 14.

Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β', σελ. 258 «οὐ μεθ' ἡμέραν μόνον ἀλλὰ καὶ νύκτωρ» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 196 «αἱ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ συνεχεῖς καὶ ἀδιάστατοι ὄμβρων φοραί» καὶ ἄλλ. Ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γεγραμμένα σελ. 382.

Μουσών. σελ. 148 Πηρλ. «τῷ συνεῖναι τῷ διδασκάλῳ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν».

Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 217 «ἐγὼ δὲ βαδίζω μὲν ὅποι βούλομαι — νύκτωρ, βαδίζω δὲ μεθ' ἡμέραν» καὶ Τόμ. Β', σελ. 350 «ὥσπερ οἱ φρενιτίζοντες, ἀεὶ μετέωρος οὗτος καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. Πρβ. καὶ σελ. 251.

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 100 ε' «ἀεὶ συνοικοῦσα τοῖς σπλάγχνοις καὶ προσπεφυκυῖα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν» καὶ Θησ. ϛ', 7 «καὶ νύκτωρ ὄνειρος ἦσαν αἱ πράξεις καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξῆγεν αὐτὸν ὁ ζῆλος» καὶ Λουκ. Γ', 3 «μεθ' ἡμέραν μὲν ὑφειμένοις πλέων τοῖς ἱστίοις καὶ ταπεινοῖς, νύκτωρ δ' ἐπαιρομένοις εἰς Ῥόδον ἐσώθη».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Δ', ιγ', 5 «εἶναι γὰρ τῇ Σύρᾳ πρόσοδον πρὸς βασιλέα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν».

Λουκιαν. Ψευδολογιστ. 2 «μᾶλλον δὲ κηρῦξαι ἃ πράττεις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν» καὶ πρὸς Ἀπαίδ. 4 «οἱ δὲ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διὰ χειρὸς ἔχουσιν αὐτά».

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Β', δ', 6 «Μένανδρον καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐμοὶ περικείμενον». Ἴδε Βεργλῆρον εἰς *Ἀλκίφρ.* σελ. 295-6 Σειλ.

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 210 «ὥστε νύκτωρ μὲν ἤστραπτεν ἀρ-

γύρῳ καὶ χρυσῷ, μεθ' ἡμέραν δὲ νύκτα ἐπῆγεν ὁσαχοῦ τοξεῦσαι κελεύσειε».

Πολύαιν. Στρατηγ. Δ', 17 «Τῆς δὲ στρατιᾶς οὐκ ὀλίγον μέρος νύκτωρ ἐκέλευσε καταλαβέσθαι τὰς ὑπωρείας. Μεθ' ἡμέραν πρεσβευτὰς ἔπεμψαν οἱ Ἀντιόχου στρατιῶται». Πρβ. καὶ βιβλ. Δ', 18, 1.

Μάρκ. Ἀντωνῖν. Γ', 4 «καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν». Ἴδε Γατακῆρον εἰς *Μάρκ. Ἀντων.* σελ. 72. Πρβ. καὶ Βαλκενάριον ἐν *Opusc.* Τόμ. Β', σελ. 67.

Μάξ Τύρ. Λόγ. ΚΑ', 8 «μὴ ἀνεὶς τὸν κάματον μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν».

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 681, 2 «ὥστε κοπούμενον νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπὸ τῶν πράγματα ἐχόντων ὀχλεῖσθαι».

Διογ. Λαέρτ. Ζ', 168 «νύκτωρ μὲν ἐν τοῖς κήποις ἤντλει, μεθ' ἡμέραν δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἐγυμνάζετο».

Ἀθήν. σελ. 440 α' «νύκτωρ τε ἀεὶ καὶ μεθ' ἡμέραν μεθύοντα» καὶ σελ. 445 β' «ἐξῆγέ τε κῶμον ἀεὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ» καὶ σελ. 461 γ' «χαλεποὺς γὰρ καὶ πλήκτας τοὺς ἥρωας νομίζουσι καὶ μᾶλλον νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν».

Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. Γ', 9 «ἡ γλαῦξ — νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς ᾠοῖς τῆς κορώνης, ἡ δὲ μεθ' ἡμέραν ἐκείνην ταὐτὸ δρᾷ τοῦτο».

Δί. Κάσσ. ΞϚ', κβ', 2 «μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἐν τῇ γῇ περινοστοῦντες».

Ἡρῳδιαν. Ἱστορ. Α', ιγ', 7 «νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπάλληλοι καὶ ἀκόλαστοι τοῦ σώματος ἡδοναὶ» καὶ Ε', δ', 8 «νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ὡδοιπόρει» καὶ Ζ', γ', 4 καὶ Η', β', 5.

Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 205 α' «οἱ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀκούοντες αὐτοῦ διαλεγομένου».

Συνέσ. εἰς τὸν Αὐτοκρ. Ἀρκάδ. σελ. 6 α' «ἵνα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν σχολάζωσι δυσχερῶν».

Ἀρισταίν. Α', 24 (σελ. 109 Βοισσ.) «ὃς οὐ νύκτωρ, οὐ μεθ' ἡμέραν διαλείπει τὴν ἐμὴν καταφλέγων καρδίαν».

Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Ϛ', 1 «ἐγὼ μὲν ᾤμην νύκτωρ σοι μόνον τὴν δειλίαν ἐνοχλεῖν — σὺ δὲ ἄρα καὶ μεθ' ἡμέραν ἦσθα λίαν — τολμηρός» καὶ Ι', 3 «νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν χοροὺς καὶ θυσίας — τοῖς θεοῖς ἀναγόντων».

Ἱεροκλ. παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΟΘ', 53 (Τόμ. Γ', σελ. 98, 5 Τευβν.) «ἐκ τοῦ συναναστρέφεσθαι νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτοῖς».

Ἐπιστολογρ. Ἑρχ. σελ. 467, 14 «ἔχουσα τοίνυν κατὰ νοῦν καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν σκόπει τὸ συμφέρον ταῖς τῆς ἡγεμονίας προσόδοις».

Σωζομεν. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 5 «φασὶ δέ σε μεθ' ἡμέραν μὲν τὰ περὶ τὰ ὅπλα καὶ τὸ σῶμα ἀσκεῖν — νύκτωρ δὲ τὰς βίβλους περιέπειν». Καὶ ἄλλα παραδείγματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως εἶνε ἐκ τοῦ Σωζομενοῦ κατειλεγμένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 383.

Μαρῖν. Πρόκλ. Γ', σελ. 6 «οὓς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξήντλει» καὶ ἀλλ. (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Μαρῖν. Πρόκλ.* σελ. 68 καὶ 94 καὶ 104).

Σουΐδ. λ. *ἀνίει* «μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν ἔτι ἀνιέντι τοῦ πλοῦ».

Σχολ. Ἀπολλ. Ῥοδ. Δ', 57, σελ. 487, 18 Κειλ. (Εὐδοκ. Ἰων. σελ. 257, 20 Φλ.) «δι' ὃ καὶ νύκτωρ σχολάζοντα τούτοις ὕπνῳ μὴ χρῆσθαι, κοιμᾶσθαι δὲ μεθ' ἡμέραν».

Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Β', σελ. 327, 16 «ὑπερευχομένοις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τῆς μεγίστης σου ἀντιλήψεως» Πρβ. καὶ σελ. 403, 18.

Κωνσταντ. Μανασσ. Συν. Χρον. στίχ. 1943 (σελ. 85) «βαδίζειν ὁπουδήποτε νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν».

Γεώργ. Κεδρην. Τόμ. Α', σελ. 577, 12 «μὴ ἀναπεσὼν δὲ τὸν διετῆ χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ' ἡμέραν, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια» καὶ Τόμ. Β', σελ. 524,7 «ἀδεῶς τε ἐσκεδάννυντο καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐν πότοις — ἦσαν».

Γεώργ. Παχυμέρ. Τόμ. Α', σελ. 24,14 «νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ μὴ καλὰ φανταζόμενον».

Νικηφ. Γρηγορ. Τόμ. Α', σελ. 175,16 «τὰ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκεῖθεν δεινά» καὶ σελ. 234,19 «οὐ διέλιπε λάθρα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτὸν ἐνοχλοῦσα» καὶ σελ. 260,1 «ὅλην ὥσπερ ἄμπωτις ἐξερρόφησε τὴν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μελέτην αὐτοῦ» καὶ σελ. 268,14 «τοῦτο νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ποιοῦντες οὐκ ἔληγον» καὶ σελ. 270,22 «ἐν ταῖς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν σχολαῖς λογικαῖς αὐτῷ συγγινόμενος» καὶ σελ. 499,14 «πολὺν γὰρ αὐτῷ περικεχύσθαι νύ-

κτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὸν ὄχλον» καὶ Τόμ. Β', σελ. 802,1 καὶ σελ. 816,9 καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ.

4. Νυκτός — μεθ' ἡμέραν, ἐν νυκτί — μεθ' ἡμέραν, κτλ.

Πρὸς τῇ ἐκφορᾷ νύκτωρ — μεθ' ἡμέραν ἢ μεθ' ἡμέραν — νύκτωρ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἡ νυκτός — μεθ' ἡμέραν ἢ μεθ' ἡμέραν — νυκτός. Γίνεται δ' ἐν αὐτῇ χρῆσις ἐνίοτε καὶ τοῦ ἐν νυκτί — μεθ' ἡμέραν καὶ τοῦ νύκτα — μεθ' ἡμέραν καὶ ἄλλων τοιούτων.

νυκτός—μεθ' ἡμέραν ἢ μεθ' ἡμέραν—νυκτός. Ἡρόδ. Β', 150 «πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιεύμενον» καὶ Δ', 146 «κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι νυκτός, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα». Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 251 ε' «οὔτε νυκτὸς δύναται καθεύδειν οὔτε μεθ' ἡμέραν οὗ ἂν ᾖ μένειν». Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. φόν. 41 «ἔπειτα — οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν τοῖς ἐπιτηδείοις μεθ' ἡμέραν παραγγεῖλαι καὶ κελεῦσαι αὐτοὺς ξυλλεγῆναι εἰς οἰκίαν τῶν φίλων (του) τῶν ἐγγυτάτω μᾶλλον ἤ, ἐπειδὴ τάχιστα ᾐσθόμην, τῆς νυκτὸς περιτρέχειν κτέ.». Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. Β', 7 «καὶ νυκτὸς ἀγρυπνεῖν δεῖ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπατᾶν καὶ ἐνεδρεύειν» καὶ Κυνηγετ. Θ', 17 «ἐν μὲν γὰρ τοῖς ὄρεσιν οὐ μόνον τῆς νυκτὸς ἁλίσκονται ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέραν διὰ τὴν ἐρημίαν· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τῆς νυκτὸς διὰ τὸ μεθ' ἡμέραν πεφοβῆσθαι τοὺς ἀνθρώπους» καὶ Ἀπομν. Γ', ια', 8 «ὅτι μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς νέμονται, κύνας νυκτερευτικὰς πορισάμενοι, ταύταις αὐτοὺς θηρῶσιν· ὅτι δὲ μεθ' ἡμέραν ἀποδιδράσκουσιν, ἄλλας κτῶνται κύνας». Ψευδαριστοτ. Προβλ. ΚΕ', 7 (Τόμ. Δ', α', σελ. 240,41 Διδ.) «διὰ τί τῆς νυκτὸς αἰθρία μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμέραν;». Θεόφρ. σελ. 654,14 Σνειδ. «νῦν δὲ πάντες ἅπαντα μεθ' ἡμέραν μᾶλλον ὁρῶσι πλὴν ὀλίγων ζῴων· τούτοις δ' εὔλογον τοῦτ' ἰσχύειν τὸ οἰκεῖον πῦρ, ὥσπερ ἔνια καὶ τῇ χρόᾳ διαλάμπειν μᾶλλον τῆς νυκτός». Αἰνεί. Τακτ. Ὑπομν. ΛΑ', 32 «εἶτα ἀφῆκαν νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν» καὶ ΛΘ', 6 «τοῖς — προσπελάζουσι τῷ τείχει ἐγγυτέρω τοῦ προσήκοντος νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν βρόχους ἡμέρας μὲν κρυφαίους κατεσκεύασαν νυκτὸς δὲ ἀκρύπτους». Ἀπολλόδ. Γ', ιγ', 6,1 «κρύφα

Πηλέως εἰς τὸ πῦρ ἐγκρύβουσα τῆς νυκτὸς ἔφθειρεν ὃ ἦν αὐτῷ θνητὸν πατρῷον, μεθ' ἡμέραν δὲ ἔχριεν ἀμβροσίᾳ». Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 746 «νυκτός τε περὶ τὴν βασίλειον αὐλιζόμενοι αὐλὴν καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξιόντι παρακολουθοῦντες». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 60 γ' «οὔτε μεθ' ἡμέραν οὔτε νυκτὸς ἀναπαυόμενος» καὶ σελ. 955 ς' «καὶ νοσοῦσι καὶ ὑγιαίνουσι νυκτὸς καὶ μεθ' ἡμέραν». Ἐπίκτ. Διατρ. Γ', κδ', 24 «ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐγὼ μεθ' ἡμέραν τε καὶ νυκτὸς διὰ τῶν ἐνυπνίων ἐκπηδῶν, κτέ.». Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Α', σελ. 300,27 «οὐ φυλάξει νυκτὸς καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπ' ἐμὲ φυλακάς». Ἐν τῇ Ὑποθέσει τοῦ Εὐριπίδου Ὀρέστου κεῖται «Μενέλαος ἐκ πλάνης ὑποστρέψας νυκτὸς μὲν Ἑλένην εἰσαπέστειλε, μεθ' ἡμέραν δὲ αὐτὸς ἦλθε». Φέρεται δὲ και γραφὴ «*ἐκ* τῆς νυκτὸς μὲν Ἑλένην εἰσαπέστειλε», ἣν βλέπει τις καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Δινδορφίου γενομένῃ ἐκδόσει τῶν εἰς Εὐριπίδην Σχολίων Τόμ. Β', σελ. 3,8. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἔν τισι τῶν παρατεθειμένων χωρίων εἶνε μετὰ τοῦ ἄρθρου προενηνεγμένη ἡ γενικὴ *νυκτός*.

ἐν νυκτὶ — μεθ' ἡμέραν ἢ μεθ' ἡμέραν — ἐν νυκτί. Ἀρριαν. Ἀναβ. ς', κς', 4 «οὐδὲ πρὸς τὰ ἄστρα ἐν νυκτὶ ἢ μεθ' ἡμέραν πρὸς τὸν ἥλιον μεμελετῆσθαί σφισι τὰς πορείας». Λουκιαν. Ψευδολογιστ. 31 «εἰ δὲ μή, ἐν νυκτί γε καὶ σὺν σκότῳ, τὸ δὲ μεθ' ἡμέραν, ἄπαγε, κομιδῇ ἄγριον καὶ θηριῶδες». Παυσαν. Η', ς', 5 «ὅτι δὲ ἀνθρώπῳ μὴ τὰ πάντα αἱ μίξεις, ὥσπερ τοῖς κτήνεσι, μεθ' ἡμέραν, τὰ πλείω δέ εἰσιν ἐν νυκτί». Λιβάν. Ἐπιστ. 493, σελ. 248 «οὔτ' ἐκεῖνος ἠδίκει κοιμώμενος μεθ' ἡμέραν ἀπὸ τῶν ἐν νυκτὶ φροντισμάτων». Φέρεται δὲ καὶ ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς «μήτε ἐν νυκτὶ μήτε *πεδ' ἀμέραν*» καὶ «αἰ δέ κα δεδαμναμέναν *πεδ' ἀμέραν*, ὀδελόν, αἰ δέ κ' ἐν νυττί, δύ' ὀδελόνς» (Ἐκλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καυήρ. 121, Α', 40, σελ. 78, ἐκδ. β' καὶ Ἐπιγρ. Γόρτ. Βαυν. σελ. 97, Β', 13).

μεθ' ἡμέραν — νύκτα ἢ νύκτα — μεθ' ἡμέραν. Δημοσθέν. σελ. 1125, 80 «μεθ' ἡμέραν εἶ σὺ σώφρων, τὴν δὲ νύκτα, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία, ταῦτα ποιεῖς». Θεόφρ. σελ. 658,3 «ἁπλῶς δὲ τὴν νύκτα μᾶλλον ὁμόχρων εἶναι τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἐμφαίνεσθαι δὲ μεθ' ἡμέραν, ὅτι τὸ φῶς συναίτιον τῆς ἐπιφάσεως (ἐμφάσεως)». Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. ΙΓ', 16 «καίεται δὲ τὸ πῦρ καὶ νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν». Ἐπιστο-

λογρ. Ἐρχ. σελ. 604,14 «σὺ δὲ ἄθυμος εἶ καὶ νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν». Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Α', 14 «Κνήμων ἐβόα νύκτα τε καὶ μεθ' ἡμέραν». Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Β', σελ. 100,3 «πρὸς τὸ ὑπερεντυγχάνειν σου νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν». Παρὰ τῷ Λογγίνῳ περὶ Εὑρέσ. ἐν Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Θ', σελ. 576,13 φέρεται «καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτα οὐκ ἐπιλήσῃ τὸ σύνολον». Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ «μεθ' ἡμέραν καὶ *νύκτΩΡ*». Καὶ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ δ' ἐξέδωκεν ὁ Ἑρχῆρος «*νύκτΩΡ* καὶ μεθ' ἡμέραν». Περὶ τοῦ παρὰ τῷ Λιβανίῳ ἀπαντῶντος Τόμ. Δ', σελ. 460, 20 «μήτε νύκτα *μήτε μεθ' ἡμέραν* ἀπαλλάττεσθαι τοῦ τὸν φίλτατόν μοι παῖδα δεδεγμένου χωρίου» γράφει ὁ Κόβητος ἐν *Collectan. Crit.* σελ. 295 «Scribendum: μήτε νύκτα μήθ' ἡμέραν de tempore numquam interrupto: dicebant alio sensu μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν *nec diu nec noctu*, sed pater amissum filium sine ulla intermissione *dies noctesque* lugebat».

μεθ' ἡμέραν — διὰ νυκτός. Πλάτ. Κριτί. σελ. 117 ε' «φωνὴν καὶ θόρυβον παντοδαπὸν κτύπον τε μεθ' ἡμέραν καὶ διὰ νυκτὸς ὑπὸ πλήθους παρεχομένων». Περὶ τοῦ *διὰ νυκτός, δι' ἡμέρας*, κτλ. θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

τὰς νύκτας — μεθ' ἡμέραν. Σουίδ. λ. *Φρεάντλης* «τὰς μὲν νύκτας ἤντλει ὕδωρ μισθοῦ, μεθ' ἡμέραν δὲ τοῖς βιβλίοις ἐσχόλαζε» (Πρβ. καὶ λ. *Κλεάνθης*).

μεθ' ἡμέραν — τῶν νυκτῶν. Λουκιαν. Κατάπλ. 27 «ἐγὼ τὰ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ εἶδον· οὐ γὰρ παρῆν· ἃ δὲ τῶν νυκτῶν ἐποίει καὶ ἔπασχεν, ὀκνῶ λέγειν». Περὶ τῆς γενικῆς *τῶν νυκτῶν* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ.

Ἐρρήθη δὲ καὶ *ἐν τοῖς ὕπνοις — μεθ' ἡμέραν* ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Σοφιστῇ σελ. 266 β' «τά τε ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ὅσα μεθ' ἡμέραν φαντάσματα αὐτοφυῆ λέγεται». Πρβ. καὶ Εὐσέβ. Προφητ. Ἐκλ. σελ. 68, 17 Γαισφ. «κατ' αὐτὸν οὐ μόνον τοῖς *μεθ' ἡμέραν* ἔργοις τε καὶ λόγοις ἀλλὰ καὶ ταῖς *κατὰ τὸν ὕπνον* ἐνθυμήσεσι καὶ φαντασίαις ἐνεργοῦντα» καὶ Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 829 γ'

«εἰ γὰρ ταῦτα *μεθ' ἡμέραν* ἐμεριμνῶμεν ἀεί, καὶ *ὄναρ* ἂν ἐν τούτοις ἦμεν».

Ϛ. Νυκτός — ἡμέρας, νύκτα — ἡμέραν, κτλ.

Κατὰ τὴν γνώμην Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου, ἣν παρεθέμεθα ἐν τοῖς ἄνω (σελ. 386) νυκτὸς καὶ ἡμέρας Ἀττικοὶ λέγουσιν ἢ νύκτα καὶ ἡμέραν· τὸ δὲ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἁπλῶς Ἕλληνες.

Συχνοτάτη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εἶνε ἡ χρῆσις τῆς γενικῆς πτώσεως εἰς δήλωσιν χρόνου, οἷον ἡμέρας, νυκτός, μεσημβρίας, δείλης, ἑσπέρας, κτλ., ἦρος, θέρους, μετοπώρου, χειμῶνος, κτλ. Λέγεται δὲ καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου τοῦ ἦρος, τῆς μεσημβρίας, τῆς νυκτός, κτλ. Εἶνε δ' αὐτόθεν φανερὸν ὅτι δύνανται ἀμφότεραι αἱ γενικαὶ νυκτός καὶ ἡμέρας ἢ ἡμέρας καὶ νυκτός νὰ παραλαμβάνωνται ἐν τῷ λόγῳ συνδεόμεναι ὡς τὰ πολλὰ διὰ συμπλεκτικῶν ἢ καὶ ἄλλων συνδέσμων, οἷον

Ἡρόδ. Β', 133 «πίνειν τε καὶ εὐπαθέειν οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα».

Ἱπποκράτ. (ἢ Ψευδιπποκρ.) Τόμ. Α', σελ. 136 «κάκιστον δὲ μὴ κοιμᾶσθαι μήτε τῆς νυκτὸς μήτε τῆς ἡμέρης»,

Ξενοφ. Ἀπομν. Β', β', 8 «σὺ δὲ πόσα — οἴει ταύτῃ — ἐκ παιδίου δυσκολαίνων καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς πράγματα παρασχεῖν, κτέ.;» καὶ Ἀναβ. Β', ϛ', 7 «φιλοκίνδυνός τε ἦν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους» καὶ Γ', α', 40 «εἴτε νυκτὸς δέοι τι εἴτε καὶ ἡμέρας» καὶ Κύρ. Παιδ. Β', γ', 23 «ἅμα μὲν ὅτι τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δ' ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός». Ψευδοξενοφ. Ἀπολογ. 31 «οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πίνων».

Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Δ', ι', 4 «καθεύδουσι δὲ τῆς νυκτὸς μᾶλλον ἢ τῆς ἡμέρας» καὶ Θ', β', 3 «ἡ μὲν γὰρ (κορώνη) τῆς μεσημβρίας διὰ τὸ μὴ ὀξὺ βλέπειν τὴν γλαῦκα τῆς ἡμέρας κατεσθίει ὑφαρπάζουσα αὐτῆς τὰ ᾠά, ἡ δὲ γλαῦξ τῆς νυκτὸς τὰ τῆς κορώνης· καὶ κρείττων ἡ μὲν τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ τῆς νυκτός ἐστιν».

Πρβ. καὶ Ἀθήν. σελ. 298 γ′ (Ἀριστοτ. Ψευδεπιγρ. Βαλ. Ῥώσ. σελ. 305) «νυκτὸς μὲν νέμονται, ἡμέρας δὲ ἐν τῇ ἰλύϊ ἀκινητίζουσι».

Ἀπολλόδ. Α′, ε′, 1, 1 «Δήμητρα (Δημήτηρ) δὲ μετὰ λαμπάδων νυκτός τε καὶ ἡμέρας κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν ζητοῦσα περιῄει».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 368 ε′ «καὶ γὰρ ὁ κύων χρῆται τῇ ὄψει νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὁμοίως». Πρβ. Ψευδοπλούτ. Βί. τῶν Δέκα Ῥητ. σελ. 842 γ′ «ἐμελέτα δὲ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας οὐκ εὖ πρὸς τὰ αὐτοσχέδια πεφυκώς».

Α′ πρὸς Τιμόθ. Ε′, 5 «προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας» Περὶ τούτου γράφει ὁ Κοραῆς ἐν τῷ Ἱερατικῷ Συνεκδήμῳ σελ. 170 «*Νυκτὸς καὶ ἡμέρας*. Σημαίνει, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους (*Dies et noctes*), καὶ τὸ εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἀσύνδετον *Ἡμέραν νύκτα*, καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἡ ἀνάλογος φράσις (nuit et jour), ὄχι τὸ ἀκριβῶς ἀδιάκοπον, ἀλλὰ τὸ συχνότατον (assidument)».

Ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ τοῦ Σοφοκλέους κεῖται στίχ. 780 «ὥστ' οὔτε νυκτὸς ὕπνον οὔτ' ἘΞ ἡμέρας ἐμοὶ πελάζειν ἡδύν». Πρβ. Τραγ. Ἀνων. Ἀποσπ. 7 «πόνῳ πόνον ἘΚ νυκτὸς ἀλλάσσουσα τὸν μεθ' ἡμέραν» καὶ Ὀδυσσ. Μ, 286 «ἘΚ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποί, δηλήματα νηῶν, γίγνονται» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Σοφοκλ. Ἠλ.* σελ. 140 καὶ 306). Ὁ μακαρίτης Βασιάδης γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Φιλιππικῶν τοῦ Δημοσθένους Τόμ. Α′, σελ. 116 «ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου: οὕτω καὶ ἐν τῷ (γρ. *τῇ*) § 2. Ἐν δὲ τῷ Φιλ. Γ. § 5· τὸ χείριστον ἐν τοῖς παρεληλυθόσι, τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει· ἐξ οὗ δῆλον, πῶς ἐκληπτέα ἡ πρόθεσις ἐκ· κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ ἡ πρόθεσις αὕτη ἐσήμαινε τὴν ἐξ οὗ χρόνου γίγνεταί τι ἀρχήν (Ἀσώπ. Εἰσαγ. λϐ′. § 42. ϛ′.)· ὕστερον δὲ ἡ πλείων χρῆσις τοσούτῳ (γρ. *τοσοῦτον*) ἐπεσκίασε ταύτην τὴν πρώτην σημασίαν, ὥστε οὐδὲν ἄλλο πολλάκις ἢ τὸν χρόνον, καθ' ὃν γίγνεταί τι, σημαίνει. οὕτω τὰ, ἐκ νυκτὸς, ἐκ νυκτῶν = ἐν νυκτί· ἐξ ἡμέρας = ἐν ἡμέρᾳ· ἐκ τοῦ λοιποῦ χρόνου = τὸν λοιπὸν χρόνον· ἴδ. Βερναρδ. Συντ. σελ. 226. Δημοσθ. περὶ Στεφ. § 203· οὐδ' ἠδυνήθη πώποτε τὴν πόλιν οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πεῖσαι. Σαύπ. ἐν ἅπασιν ὅμως τούτοις ἐνυπολανθάνει (γρ.: *ὑπολανθάνει* ἢ μᾶλλον: *λανθάνει*) ἡ πρώτη ση-

μασία· αὐτίκα τὸ τελευταῖον, ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου, σημαίνει, ὅτι οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ παρεληλυθότος χρόνου μέχρι τοῦδε οὐκ ἠδυνήθη τὴν πόλιν πεῖσαι· πρβλ. καὶ Μαίσνερ. ἐν τῷ Δεινάρχ. σελ. 162-3». Δὲν εἶνε νῦν καιρὸς νὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα μετ' ἀκριβείας, τοῦτο δὲ μόνον ἐν τῷ παρόντι παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ Στράβων ἐν μὲν σελ. 651, 24 λέγει «Ἔφορος δὲ τοὺς Αἰτωλοὺς εἰπὼν ἔθνος εἶναι μηδεπώποτε γεγενημένον ὑφ' ἑτέροις, ἀλλὰ *πάντα τὸν μνημονευόμενον χρόνον* μεμενηκὸς ἀπόρθητον — ἐξ ἀρχῆς μέν φησιν ἅπασαν τὴν χώραν Κουρῆτας κατασχεῖν, κτέ.», ἐν δὲ σελ. 652, 25 «εἰπὼν γὰρ ἀπόρθητον 'ΕΚ *τοῦ μνημονευομένου χρόνου παντὸς* τὴν Αἰτωλίαν, εἰπὼν δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς τὴν χώραν ταύτην τοὺς Κουρῆτας κατασχεῖν ὤφειλε κτέ.».

Διδάσκων Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος ὅτι «νυκτὸς καὶ ἡμέρας Ἀττικοὶ λέγουσιν, ἤγουν ΈΠΙ τῆς νυκτὸς καὶ ΈΠΙ τῆς ἡμέρας ἐλλειπτικῶς ἔξωθεν» (σελ. 250, 3) διδάσκει μὲν ἄτοπον δίδαγμα, ὁποῖα βλέπομεν πολλάκις παρὰ τοῖς παλαιοῖς γραμματικοῖς, ἀλλ' εἶνε πολλῷ τοῦτο ἀνεκτότερον τοῦ φερομένου ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Λοπαδιώτου (Λεξ. Βινδοβ.) σελ. 73, 4 «Ἐγείρεται τῆς νυκτός: ἐλλειπτικῶς ἀντὶ τοῦ *κατὰ τὸν καιρὸν* τῆς νυκτός» καὶ σελ. 127, 10 «Νυκτός καὶ τῆς νυκτός μετὰ ὄρθρου καὶ ἡμέρας καὶ τῆς ἡμέρας, πρωίας καὶ τῆς πρωίας: ἐλλειπτικῶς ἔχουσι τὴν σύνταξιν, ἤγουν *κατὰ τὸν καιρὸν* τῆς νυκτός καὶ *κατὰ τὸν καιρὸν* τῆς ἡμέρας καὶ *κατὰ τὸν καιρὸν* τῆς πρωίας καὶ τὰ ὅμοια».

Τοῦ *νύκτα — ἡμέραν* ἢ *ἡμέραν — νύκτα* παραδείγματα ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν τάδε.

Εὐριπίδ. Βάκχ. 187 «ὡς οὐ κάμοιμ' ἂν οὔτε νύκτ' οὔθ' ἡμέραν θύρσῳ κροτῶν γῆν».

Θουκυδ. Ζ', 77, 6 «σπουδὴ δὲ ὁμοίως καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἔσται τῆς ὁδοῦ».

Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', δ', 58 «ἔρρει αὐτῷ νύκτα τε καὶ ἡμέραν τὸ αἷμα» καὶ Ἀναβ. Ϛ', α', 14 «ἐμβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν».

Ψευδιπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 651 «ἄγρυπνος καὶ νύκτα καὶ ἡμέρην» καὶ σελ. 658 «ἔκφρων νύκτα καὶ ἡμέρην ἐτελεύτησε» καὶ σελ.

669 «ὕπνοι κωματώδεες καὶ ἡμέρην καὶ νύκτα τοὺς τελευταίους χρόνους». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 898 «ἐᾶν προσκεῖσθαι ἡμέρην καὶ εὐφρόνην».

Πολύβ. σελ. 534, 19 «συνεχῶς ἡμέραν καὶ νύκτα τὸν πλοῦν ποιούμενος» καὶ σελ. 1336, 13 «ἡμέραν καὶ νύκτα συνεχῶς διακαρτερῶν οὐδὲν ἔπασχεν».

Πράξ. Ἀποστ. Κ', 31 «τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον».

Ἐγένετο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Λιβανίου χρῆσις τοῦ τε *νύκτα — ἡμέραν* καὶ τοῦ *ἡμέραν — νύκτα*, καθὰ ἐδίδαξεν ὁ Λοβέκκιος ἐν *Παραλειπομ.* σελ. 62 καὶ 63.

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ε', η', 24 φέρεται «τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας διδέασι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιᾶσι· τοῦτον δέ, ἢν σωφρονῆτε, *τὴν νύκτα* μὲν δήσετε, *τὴν* δὲ *ἡμέραν* ἀφήσετε». Ὁ Κόβητος μετέγραψε «*νύκτωρ* μὲν δήσετε, *μεθ' ἡμέραν* δὲ ἀφήσετε», ὡς κεῖται ἐν βιβλ. Δ', ς', 12 καὶ βιβλ. Ζ', γ', 37. Ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐγκρίνωμεν τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ μεγάλου κριτικοῦ μεταβολήν. Ὑπὸ τοῦ Ἀντιφάνους ἐρρήθη Ἀποσπ. 231, 3 «ὅσα δένδρων ἀεὶ *ΤΗΝ νύκτα* καὶ *ΤΗΝ ἡμέραν* βρέχεται». Πρβ. καὶ Πολύβ. σελ. 1065, 8 «ὤρυττον ἀδιαπαύστως καὶ *ΤΗΝ νύκτα* καὶ *ΤΗΝ ἡμέραν*» καὶ Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 280 «τούτοις ἀεὶ φιλεῖ μάχεσθαι καὶ *ΤΗΝ νύκτα* καὶ *ΤΗΝ ἡμέραν*».

Λέγεται καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν *τὰς νύκτας — τὰς ἡμέρας* ἢ *τὰς ἡμέρας — τὰς νύκτας*, οἷον Ἡρόδ. Θ', 37 «τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ αὐλιζόμενος». Ξενοφ. Ἀναβ. Ε', η', 24 «τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας διδέασι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιᾶσι». Πρβ. καὶ Εὐριπίδ. Βάκχ. 237 «ὃς ἡμέρας τε κεὐφρόνας συγγίγνεται προτείνων εὐίους νεάνισιν». Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 194, 24 Διδ. κεῖται «ἵνα καὶ ἡμέρας καὶ *νύκτας* ἐν τῷ πένθει ᾖ». Ἀλλ' ἴσως μετατυπωτέον τὸ *νύκτας* εἰς τὸ *νυκτός*.

Ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσιν ἄλλοτε μὲν εὑρίσκεται τὸ *νύκτας τε καὶ ἤματα* τεθειμένον, ἄλλοτε δὲ τὸ *νύκτας τε καὶ ἦμαρ*, οἷον

Ἰλ. Σ., 340 «κλαύσονται νύκτας τε καὶ ἤματα δάκρυ χέουσαι» καὶ Ω, 745 «οὔ τέ κεν αἰεὶ μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἤματα δάκρυ χέουσα».

Ἰλ. Ε, 490 «σοὶ δὲ χρὴ τάδε πάντα μέλειν νύκτας τε καὶ ἦμαρ» καὶ Ὀδυσσ. Β, 345 «ἐν δὲ γυνὴ ταμίη νύκτας τε καὶ ἦμαρ ἔσχ', ἣ πάντ' ἐφύλασσε κτέ.» καὶ Κ, 28 καὶ 80 καὶ Ο, 476.

Εἶνε δὲ καὶ προτεταγμένον μὲν τὸ *ἤματα*, ἐπιτεταγμένον δὲ τὸ *νύκτας* ἐν Ἰλ. Ψ, 185 «κύνας μὲν ἄλαλκε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη *ἤματα καὶ νύκτας*». Ἐν χρησμῷ παρ' Αἰσχίνῃ κατὰ Κτησ. 108 εἶνε εἰρημένον *πάντ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας* (Πρβ. καὶ Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 76 ε'). Ἐν Ὀδυσσείας Β, 104 ἀπαντᾷ «ἔνθα καὶ *ἠματίη* μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν, *νύκτας* δ' ἀλλύεσκεν», ὅπερ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ λεχθῇ. Πρβ. καὶ Ὀδυσσ. Κ, 142 «ἔνθα τότ' ἐκβάντες δύο τ' *ἤματα* καὶ δύο *νύκτας* κείμεθ' ὁμοῦ κτέ.». Ὁ Ἀμείσιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ὀδυσσείας Β, 345 «νύκτας τε καὶ ἦμαρ, in dieser Wortstellung, wie κ 28. 80. ο 476. Ε 490. Χ 432. Ω 73; auch ε 388. ι 74. Σ 340. Ω 745. Die Griechen zählen nicht vom Tage, sondern von der Nacht an, wie die Orientalen, die Gallier (Caes. B. G. VI 18) und Germanen (Tacit. Germ. 11), auch in *nuit et jour*. Hier bezeichnet es sprichwörtlich die *Stetigkeit* der Sorge».

Ἐκ τοῦ *νύξ* καὶ *ἡμέρα* ἐσχηματίσθη ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ τὸ *νυχθήμερος*, *νυχθήμερον*, πληθ. *νυχθήμερα*. Πρβ. καὶ *νυχθημερινός*, *νυχθημερήσιος*. Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων καὶ *ἡμερονύκτιον* (*ἡμερονύχθιον*), ἀλλ' ὀλίγα αὐτοῦ παραδείγματα ἔχει τις νὰ μνημονεύσῃ, σπανίου ὄντος. Ἐν τῇ δημώδει ἡμῶν φωνῇ ὑπάρχει σύνηθες τὸ (*ἡ*)*μερόνυχτο*-(*ἡ*)*μερόνυχτα*. Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Ϛ', σελ. 335.

Θ. Ἡμέραν — νύκτωρ, ἡμέρας — νύκτωρ, κτλ.

Φέρεται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἡμέραν — νύκτωρ ἢ ἡμέρας — νύκτωρ ἢ ἡμέρᾳ — νύκτωρ, κτλ.

ἡμέραν — νύκτωρ. Πρισκιαν. XVIII, 240 (Τόμ. Β', σελ. 327

Ἐρτζ.) «Attici *μεθ' ἡμέραν καὶ ἡμέραν* ponunt per se et *νύκτωρ καὶ ἡμέραν*. Aristophanes· οὔτε νύκτωρ παύεται οὔθ' ἡμέραν». Πλούτ. Κράσσ. ΚΖ', 3 «ἄφυκτα γὰρ ἐφαίνετο τήν τε ἡμέραν αὐτοῦ προσμείνασι καὶ νύκτωρ εἰς πεδίον ἀχανὲς ἐμβαλοῦσιν».

ἡμέρας—νύκτωρ. Θεόφραστ. σελ. 654 Συειδ. «τὰ μὲν ἡμέρας, τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὁρῶμεν» καὶ σελ. 792 «χρονιώτερα δὲ καὶ ἰσχυρότερα τὰ πνεύματα γίνεται τὰ ἡμέρας ἢ νύκτωρ ἀρχόμενα». Πλούτ. Βρούτ. ΛϚ', 1 «ἡμέρας μὲν οὐδέποτε κοιμώμενος, νύκτωρ δὲ τοσοῦτον, ὅσον κτέ.» καὶ Σύλλ. ΙΕ', 4 «ἡμέρας μὲν ἀπεκρούσατο τοὺς πολεμίους, νύκτωρ δ' ἐπὶ Πατρωνίδα ταῖς δυσχωρίαις καταβὰς ἀπαντήσαντι τῷ Σύλλᾳ—συνέμιξε» καὶ Ἠθικ. σελ. 76 ε' «ἡμέρας τε καὶ νύκτωρ ἀεὶ τῇ κακίᾳ διαμεμαχημένον». Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 379 κεῖται «ἔνθα *δι' ἡμέρας* μὲν οὐδεὶς ἀπείργεται τῶν βουλομένων εἰσιέναι, νύκτωρ δὲ οὐδενὶ τῶν ἀρρένων ἐναυλίσασθαι θέμις». Ἀλλ' ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Παρατηρ. εἰς Διονύσ. Ἁλικαρν.* σελ. 53 «Recte Urbinas ἔνθα ΔΗ ἡμέρας. ΔΙ' ἡμέρας significat *per totum diem* δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ut διὰ νυκτός, δι' ἔτους, δι' ἐνιαυτοῦ, διὰ βίου, διὰ τέλους, ut apud Comicum est de strenuo potatore:

πίνει δ' ἑκάστης ἡμέρας δι' ἡμέρας.

Sententia manifesto postulat *interdiu — noctu*». Καλῶς ἔχει τὸ *δι' ἡμέρας* ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀλκίφρονος βιβλ. Α', β', 1 «μάτην ἡμῖν τὰ πάντα πονεῖται, ὦ Κύρτων, *δι' ἡμέρας* μὲν ὑπὸ τῆς εἵλης φλεγομένοις, *νύκτωρ* δὲ ὑπὸ λαμπάσι τὸν βυθὸν ἀποξύουσι», τουτέστι «*δι' ὅλης* μὲν *τῆς ἡμέρας* ὑπὸ τῆς εἵλης φλεγομένοις». Πρβ. Διόδ. Σικελ. Γ', ιϐ', 3 «προσκαρτεροῦσι τοῖς ἔργοις συνεχῶς καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ *δι' ὅλης τῆς νυκτός*».

τῇ ἡμέρᾳ — νύκτωρ. Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', 64,2 «θεασάμενος γὰρ τὸν διδάσκαλον τῇ ἡμέρᾳ σεμνὸν καὶ σκυθρωπὸν καὶ τοῖς νέοις ἐπιτιμῶντα, νύκτωρ δὲ περικαλύπτοντα τὴν κεφαλὴν τριβωνίῳ καὶ περὶ χαμαιτυπεῖα εἱλούμενον». Ὁ Κόβητος ποιεῖται περὶ τούτου ἐν *Var. Lect.* σελ. 71 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «τῇ ἡμέρᾳ — νύκτωρ: opponuntur ἀττικιστὶ νύκτωρ et μεθ' ἡμέραν». Γραπτέον δ' ἴσως «περι-

καλύπτοντα τὴν κεφαλὴν ΤΩ τριβωνίῳ». Πρβ. Λουκιαν. Νεκρ. Διαλ. Ι', 11 «μηδὲ νύκτωρ ἐξιὼν ἅπαντας λανθάνων ΤΩ ἱματίῳ τὴν κεφαλὴν κατειλήσας περίεισιν ἐν κύκλῳ τὰ χαμαιτυπεῖα».

Παρὰ Θεοφράστῳ περὶ Αἰσθήσ. 8 φέρεται «διὸ καὶ τῶν ζῴων τὰ μὲν *ἐν ἡμέρᾳ*, τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὀξυωπεῖν». Ἴδε Δοξογράφ. Διλσ. σελ. 501.

τῆς ἡμέρας — τὴν νύκτα, τῆς νυκτός — τὴν ἡμέραν, ἡμέρας — τὰς νύκτας. Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστ. Ϛ', δ', 2 (Τόμ. Γ', σελ. 108, 46 Διδ.) «ἐπῳάζει δὲ καὶ ὁ ἄρρην ἐν τῷ μέρει τῆς ἡμέρας, τὴν δὲ νύκτα ἡ θήλεια» καὶ Η', ϐ', 6 (σελ. 150,26) «νέμονται δὲ μᾶλλον τῆς νυκτός, τὴν δ' ἡμέραν εἰς τὰ βαθέα ὑποχωροῦσι» καὶ Θ', ιϐ', 3 (σελ. 182, 44) «οὗτος ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται διὰ τὸ μὴ βλέπειν ὀξύ, τὰς δὲ νύκτας θηρεύει, ὥσπερ οἱ ἀετοί».

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 888 ε' καὶ ἐν ταῖς Ἐκλογαῖς τοῦ Στοβαίου βιϐλ. Α', 24 (Τόμ. Α', σελ. 140,22 Μειν.) φέρεται «σϐεννυμένους δὲ *καθ' ἑκάστην ἡμέραν* ἀναζωπυρεῖν νύκτωρ, καθάπερ τοὺς ἄνθρακας». Ἀλλὰ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Δ', σελ. 797 Σχουλζ. «σϐεννυμένους δὲ *μεθ' ἡμέραν* νύκτωρ πάλιν ἀναζωπυρεῖσθαι, καθάπερ τοὺς ἄνθρακας».

7. Μεθημέριος, μεθημερινός. Μεθημερινῶν — καθημερινῶν.

Ἐκ τοῦ *μεθ' ἡμέραν* ἐσχηματίσθη τὸ *μεθημέριος*, οἷον Εὐριπίδ. Ἴων. 1048 «ἃ τῶν νυκτιπόλων ἐφόδων ἀνάσσεις καὶ μεθαμερίων». Πρβ. *καθημέριος*, κτλ., ὧν ἐμνήσθημεν ἐν τῷ Ζ' Μέρει. Ὡς δὲ λέγεται *ἀμφημερινός*, κτλ., οὕτω καὶ *μεθημερινός*, οἷον Πλάτ. Σοφιστ. σελ. 220 δ' «τῆς τοίνυν πληκτικῆς τὸ μὲν νυκτερινὸν — πρὸς πυρὸς φῶς γιγνόμενον — πυρευτικὴν ῥηθῆναι συμϐέϐηκε — τὸ δέ γε μεθημερινὸν — πᾶν ἀγκιστρευτικόν» καὶ Τιμ. σελ. 45 γ' «ὅταν οὖν μεθημερινὸν ᾖ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα». Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. ΙΒ', 2 «φυλακάς γε μὴν ἐποίησε μεθημερινὰς τὰς μὲν παρὰ τὰ ὅπλα εἴσω βλεπούσας». Ἀνδρόνικ. Ῥόδ. Ἠθικ. Νικομ. Παραφρ. Α', 20 (Φι-

λοσ. Ἑλλήν. Ἀποσπ. Τόμ. Γ', σελ. 328 Μουλλ.) «τῶν μεθημερινῶν κινήσεων τρόπον τινὰ καὶ ἐπὶ τοὺς ὕπνους διερχομένων». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 338 γ' «φθορὰς παίδων καὶ τυμπανισμοὺς ἐν ἀνδρογύνοις καὶ κυβείας μεθημερινάς» καὶ σελ. 383 ς' «τὰ λυπηρὰ καὶ σύντονα τῶν μεθημερινῶν φροντίδων — χαλᾷ καὶ διαλύει» καὶ σελ. 555 α' «ὄψεις ἐνυπνίων καὶ φάσματα μεθημερινά» καὶ σελ. 728 γ' «εἴκαζε κοιμήσεως μεθημερινῆς ἀποτροπῆς εἶναι τὸ σύμβολον» καὶ σελ. 785 ς' «δεῖπνα καὶ συνουσίας μεθημερινάς» καὶ Σύλλ. ΙΓ', 3 «αὐτὸς ἐνδελεχῶς πότοις μεθημερινοῖς καὶ κώμοις χρώμενος» καὶ Δίων. Θ', 5 «ὡς ἀπ' ἐννοίας μεθημερινῆς καὶ λογισμοῦ τῆς ὄψεως ταύτης εἰς τὸν ὕπνον αὐτῷ παραγενομένης» καὶ Ἀράτ. Ϛ', 5 «μειράκιον εἰς ἡδονὰς καὶ πότους μεθημερινοὺς τὰ τῆς φυγῆς ἐφόδια καταχρώμενον». Φίλων Ἰουδ. Τόμ. Α', σελ. 221 «ἀπρεπεῖς ἡδοναί, μεθημερινοὶ γάμοι, βιαιόταται ὕβρεις» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 348 «ἵνα ἐκ διαδοχῆς τοῦ μεθημερινοῦ φωτὸς καταλάμπηται τὰ ἅγια» καὶ «τοῦ καὶ νύκτωρ ἀδελφόν τι καὶ συγγενὲς ταῖς μεθημεριναῖς θυσίαις ἐπιτελεῖσθαι» καὶ «τοῦ μὲν σώματος τῶν μεθημερινῶν πόνων ἀφιεμένου» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 34 «καταδαρθέντες ὕπνῳ βαθεῖ τὸν μεθημερινὸν πόνον ἐκνοσηλεύονται». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 67 «ἀπορίας μεθημερινάς τε καὶ νυκτερινὰς ἀφεῖλε πολλοῖς» καὶ σελ. 752 «λέγω τὰς βλασφημίας καὶ τοὺς κώμους τουτουσὶ τοὺς μεθημερινούς». Πολυδεύκ. Η', 31 «φορᾶς ἀφανοῦς, μεθημερινῆς». Ἀνδρέας ὁ Λοπαδιώτης γράφει (Λεξ. Βινδ.) σελ. 122, 16 «Μεθημερινή: ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν. Ὁ μέγας Βασίλειος· καὶ ὅλως τῆς μεθημερινῆς ἀφροσύνης οὐδὲ ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις ἀφίστανται». Εἶπε δ' ὁ Βασίλειος καὶ «πεφύκασι γάρ πως αἱ καθ' ὕπνον φαντασίαι ὡς τὰ πολλὰ ἀπηχήματα εἶναι τῶν μεθημερινῶν φροντίδων», ᾧ ὅμοιον τὸ παρ' Ἰσιδώρῳ ἁπαντῶν «αἱ νυκτεριναὶ φαντασίαι — οὐ μόνον τῶν μεθημερινῶν εἰσι συντυχιῶν καὶ ὁμιλιῶν ἀπηχήματα, κτέ.» (Ἴδε Τούπιον εἰς *Λογγῖν*. σελ. 269 Οὐεισκ.). Ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου ἐλέχθη βιβλ. ΞΖ', ιζ', 1 «ἀναπαύσεσθαι *τὸ μεθημερινὸν* — ἔμελλε (Δομιτιανός)». Πρβ. Σουΐδ. λ. *Δομετιανός* (σελ. 307 β' Βεκκ.) «τοῦτον προσπεσόντα Δομετιανῷ καθεύδοντι *τὸ μεθημερινὸν* πατάξαι μέν, οὐ μὴν καιρίαν». Ἴδε καὶ Λοβέκκιον εἰς *Φρύνιχ*. σελ. 54.

Παρὰ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 270, 129 «οὐκ ἀπορῶν δ' ὅ τι

χρὴ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν εἰπεῖν ἀπορῶ τοῦ πρώτου μνησθῶ, πότερ' ὡς ὁ πατήρ σου Τρόμης ἐδούλευε παρ' Ἐλπίᾳ — ἢ ὡς ἡ μήτηρ σου τοῖς *μεθημερινοῖς γάμοις* ἐν τῷ κλεισίῳ τῷ πρὸς τῷ καλαμίτῃ (Καλαμίτῃ) ἥρωϊ χρωμένη τὸν καλὸν ἀνδριάντα καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον ἐξέθρεψέ σε». Τὸ *ἥρωϊ ἤ*, ὡς γράφεται ὑπ' ἄλλων, *ἥρῳ* ἐλλείπει ἔκ τινων ἀντιγράφων· ὅθεν καὶ νομίζουσί τινες γνησίαν ἐκφορὰν τὴν «ἐν τῷ κλεισίῳ τῷ πρὸς τῷ Καλαμίτῃ χρωμένη».

Περὶ τοῦ ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ *μεθημερινοῖς* γράφει ὁ Σχαιφῆρος ἐν *Appar. Crit. et Exeg. ad Demosth.* Τόμ. Β', σελ. 190 τάδε· μεθημερινοῖς. F. καθημερινοῖς. Omnes interpretantur quotidianas nuptias. τὸ μεθημερινὸν et νυκτερινὸν, ὥσπερ τὸ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, opponuntur. Perionius: *cum nova coniugia quotidie iniret.* Wolf. μεθημερινοὶ γάμοι sunt coitus qui de die fiunt: qui sunt inprimis flagitiosi. Nam qui pudoris sui non omnem prorsus curam abiecerunt, hi spurcitiem suam noctis tenebris occultare conantur, non radiis solis exponunt. V. Gesneri Thes. L. L. v. *Nonaria.* χρῆσθαι μεθημερινοῖς γάμοις est *de die in fornice prostare.* V. ad. h. l. Wesseling. ad Petiti Leges Atticas p. 575. et Pierson. ad Moerin p. 229. Reisk. Bene Reiskius. *quotidianas nuptias*, quod miror, interpretatur etiam Passowius Lex.Gr.s.v. citans Lobeckium ad Phrynich. p. 54. Is «*Diurnus et quotidianus*» inquit «μεθημερινός scribitur. Plato Soph. p. 220. D. Tim. p. 45. C. Philo de Cherub. p. 121. E. (quo loco μεθημερινοὶ γάμοι e Demosthene expressum est)» etc. Sed *quotidianus* dicitur καθημερινός, *diurnus* μεθημερινός: non minus certo discrimine, quam quo καθ' ἡμέραν (*quotidie*) et μεθ' ἡμέραν (*interdiu*) inter se differunt. Mox sic pergit: «μεθαμέριος—et *diurnum* (Eur. Ion. 1050.) et *meridionalem* (Theocr. VII.) significat». Sane *diurnum*: ubi autem *meridionalem*? Certe non in Theocrito, ubi scribendum τὸ μεσαμέριον. Summi facio, ut par est, Lobeckiana: sed pervellem vir egregius passim minus festinasset».

Τὸ *μεθημερινοὶ γάμοι* κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἀντὶ τοῦ *quotidianae nuptiae.* Θαυμάζομεν δ' ὅτι ὁ Λοβέκκιος καὶ

ἐλεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σχαιφήρου δὲ μετεπείσθη ἀλλ' ἐνέμεινε τῇ πλημμελεῖ δόξῃ. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 63, 71 «μεθημερινοὶ γάμοι ap. Demosthenem interpretatus sum *quotidianae nuptiae*, non temere festinanterque, ut Schaefero videtur, sed secundum Auctorem ad Herenn. IV. 34. qui hoc ipsum fortasse sumsit ex Demosthenis oratione a Cicerone in latinum conversa, et quia ex Plaut. Cist. I. 1, 43. *haec quidem cotidie viro nubit* intelligitur meritriculis exprobrari *quotidianas nuptias*. Saepe quidem κῶμοι et ποτοὶ (γρ. πότοι) μεθημερινοί, id est coenae tempestivae, exprobrantur luxuriosis Plut. An seni resp. IV. 106. Aristid. XL. 505. Vales. ad Dion. Cass. T.V. p. 59. ed. Sturz. sed quid criminis habent *diurnae nuptiae*? Si concubitus intelligi voluit orator, certe obscurius quam argutius loquutus est.—De festinatione mea certe miror eos conqueri, quorum libri meorum numerum decuplo superant». Μάτην πάντα ταῦτα εἶνε λελεγμένα, οὐδαμῶς δ' ἐξ αὐτῶν πειθόμεθα ὅτι ὀρθῶς τὸ *μεθημερινοὶ γάμοι* μεθηρμηνεύθη διὰ τοῦ *quotidianae nuptiae*. Λύπην δ' ἐμποιεῖ ἡμῖν ὁ λόγος τοῦ Λοβεκκίου· διότι ἰσχυρῶς ἀεὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ βλέπωμεν τοὺς σοφοὺς ἄνδρας μεγαλοψύχους ὄντας καὶ ἥκιστα ἰσχυρογνώμονας καὶ δυσέριδας. Ὁ Λοβέκκιος ἦτο, εἴπερ τις ἄλλος, εὐδόκιμος περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ μεγίστης παρ' ἅπασιν ὡς εἰπεῖν τοῖς φιλολόγοις ἠξιοῦτο ἀποδοχῆς· οὐδεὶς δ', ὡς εἰκός, φόβος ὑπῆρχε μή, ἀστόχων ἢ ἀτόπων ἀποδειχθεισῶν τινων ὧν ἀπεφήνατο παμπλείστων γνωμῶν, ἀμαυρωθῇ ἡ δόξα αὐτοῦ. Ἐγίνωσκε τοῦτο κάλλιστα ὁ Λοβέκκιος· ὀφείλων δὲ νὰ ὁμολογήσῃ γενναίως τὴν ἑαυτοῦ πλάνην προέκρινε νὰ ὑπερμαχήσῃ φιλονίκως ψευδοῦς ὑπολήψεως καὶ δὲν ἀπηξίωσε ν' ἀπορρίψῃ πικρὸν λόγον εἰς ἐλλογιμώτατον ἄνδρα, ὅστις δικαιότατα καὶ εὐλογώτατα πταίσματα αὐτοῦ ἤλεγξε, μετ' ἄκρας δ' εὐλαβείας τὸν ἔλεγχον ἐποιήσατο. Τίς δύναται εὐλόγως νὰ συμφωνήσῃ τῷ Λοβεκκίῳ νομίζοντι ὅτι ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὸ *μεθημερινός* καὶ ἀντὶ τοῦ *καθημερινός*; Ἐδόξαζε δ' ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 63 ὅτι τὸ *καθ' ἡμέραν* ἐνέφαινε καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ *μεθ' ἡμέραν*, ὃ παντελῶς ἀδύνατον. Νυστάζων δὲ πάντως ἔγραψεν ἐν τῇ ἐκ-

δόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 54 «vel μεθαμέριος reponere debuisset, quod et *diurnum* (Eur. Ion. 1050.) et *MERIDIONALEM* (Theocr. VII.) significat». Παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ Εἰδυλλ. Ζ', 21 φέρεται «Σιμιχίδα, πᾷ δὴ τὺ *μεΣαμέριον* πόδας ἕλκεις, κτέ.; » ἢ «πᾷ δὴ ΤΟ μεΣαμέριον πόδας ἕλκεις, κτέ.; » (Ἴδε Μεινέκιον ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει τῶν Βουκολικῶν Ποιητῶν σελ. 250). Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ Τούπιος ἀνέγνω «πᾷ δὴ τὺ *μεσαμέριοΣ* πόδας ἕλκεις, κτέ.; », ὃ λίαν μὲν τῷ Βαλκεναρίῳ ἤρεσε, σφόδρα δὲ τῷ Οἰκονόμῳ ἀπήρεσεν, ὅστις λέγει ἐν τῷ περὶ τῶν Ο' συγγράμματι Τόμ. Β', σελ. 105: Ἀλλαχοῦ δὲ εἶπε καὶ τὸ μεσαμέριον ὁ Θεόκριτος (ἐπὶ μεσημβρίας, ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ μεσημέριον) «Πᾶ δὴ τὸ μεσαμέριον πόδας ἕλκεις; (ζ, 21). Ὅπου μάτην ὁ Toupius διορθοῖ εἰς τὸ ἀνάλατον μεσαμέριος, γράφων· «Πᾶ δὴ τὺ μεσαμέριος» κτλ. (κατὰ τὰ ἑῷος, ἠοῖος, ἑωθινὸς, ἑσπέριος, κτλ. ταῦτα μὲν συνήθη, ἐκεῖνο δ' ἀνήκουστον)· ὅπερ καὶ Οὐαλκενῆρος φαίνεταί πως δοκιμάζων (adnot. ibid.)· ἀλλ' ἀκουστέος μᾶλλον αὐτὸς ὁ Θεόκριτος, ἐπιῤῥηματικῶς καὶ ἐνάρθρως γράφων «τὸ μεσαμβρινόν»· εἴη δ' ἂν καὶ ἀνάρθρως, «τὺ μεσαμέριον» (Kiessling). Ἀλλὰ καὶ ὁ Κόβητος ἰσχυρίζεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1861, σελ. 345 καὶ 347 ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου *μεσαμέριοΣ*, οὐχὶ *μεσαμέριοΝ*, ὡς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου «*παννημέριος* πολεμίζει» καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου Ἴων. 122 «σαίρω δάπεδον θεοῦ *παναμέριος*». Περὶ τοῦ πράγματος θὰ διαλάβωμεν μετὰ πλείστης ἀκριβείας ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Μεταγράφομεν ἐνθάδε καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Βοιμελίου εἰρημένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν κατ' Αἰσχίνου λόγων τοῦ Δημοσθένους σελ.174. καθημερινοῖς Wolfius coniecit. recte. Nam erravit quidem Lobeckius ad Phrynich. p. 54 et Paralip. p. 63, contendens etiam μεθημερινοῖς idem esse quod *quotidianis* meritoque Schaeferus affirmat non minus certum esse discrimen quam quod καθ' ἡμέραν (*quotidie*) et μεθ' ἡμέραν (*interdiu*) inter se differre. « Sed diurnae nuptiae quid criminis habent? Si concubitus intelligi voluit orator, certe obscurius quam argutius loquutus est». *Lobeckius*. Quotidiani concubitus cum sequentibus verbis conveniunt, ubi matrem prima iuventute

(cf. Appollonius in Aeschin.Vit. init.) meretricem fuisse significatur. Est enim ἀλληγορία κατὰ σεμνότητα, ἀποφεύγουσα τὸ αἰσχρὸν τῆς ἀκολασίας, ᾗ λέγει χρῆσθαι τὴν μητέρα αὐτοῦ, sunt verba Marcellini, quamquam vulgatam lectionem is rheror exhibet, ut Syrianus T. VI p 383. Conferas quaeso Auct. ad Herrenn. Lib IV cap. 34: *Translatio est, quum verbum in quandam rem transfertur ex alia re. Ea utimur . . . obscoenitatis vitandae causa sic: Cuius mater quotidianis nuptiis delectatur.* Hoc ipsum, ut apparet, sumptum e Demosthenis oratione a Cicerone latine conversa, observante Lobeckio. Bene contulit Victor Var. Lect. Lib. 21 cap. 3 Plauti Cist. I, 1, 43: *haec quidem quotidie viro nubit.* Adde Neaer. § 122: ἔχομεν τὰς—παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν παλλακείας scil. ἕνεκα. Τί ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ὠφελεῖται ὁ Βοιμέλιος πρὸς τὸν αὑτοῦ σκοπὸν ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν.

Ἡ παραδεδομένη γραφὴ *μεθημερινοῖς* ἔχει κάλλιστα, οὐδαμῶς δ' εὔλογον φαίνεται ν' ἀναγνωσθῇ *καθημερινοῖς*, ὃ ἀνάρμοστον δύναται νὰ νομισθῇ τῷ στόματι τοῦ Δημοσθένους (Ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γεγραμμένα σελ. 329).

Ἄριστα δὲ τὴν σημασίαν τοῦ *μεθημερινοῖς γάμοις* παρέστησεν ὁ Ῥείσκιος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Δισσένιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ τοῦ στεφάνου λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 300 «Sed μεθημερινοῖς γάμοις χρῆσθαι est potius *de die in fornice prostare*, explicante Reiskio et probante Schaefero, qui verissime monet μεθημερινὸς esse *diurnus*, et sic differre ab καθημερινὸς *quotidianus*, ut differt μεθ' ἡμέραν a καθ' ἡμέραν. Significatur igitur imprimis flagitiosa vita, quae ne noctis quidem tenebris se occultaret». Πρβ. καὶ Οὐεστερμαννὸν εἰς *Δημοσθέν. Λόγ.* Τόμ. Β', σελ. 78-9 ἐκδ. δ'.

Τὴν ἐσφαλμένην ἐκδοχὴν τοῦ *μεθημερινός*, καθ' ἣν ὑπολαμβάνεται ἰσοδύναμον τῷ *καθημερινός*, βλέπει τις καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 8?8 ἐκδ. στερ. «Μεθημερινὸς, ἡ, ὸν καὶ Μεθημέριος (ὁ, ἡ), ὁ γινόμενος τὴν ἡμέραν ἢ καθημέραν, καθημερινός. (ἐνίοτε) σημερινός, (κοιν.) τῆς

ἡμέρας». Λέγει δ' ὁ Βυζάντιος καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλ. Διαλέκτου σελ. 141 ἐκδ. γ' «Καθημερινὸς (προφ. κοιν. Καθημερνός), η, ον. Ὁ (ἡ, τὸ, οἱ, κτλ.) καθ' ἡμέραν, ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐφήμερος, μεθημερινὸς (Δημοσθ.), ἀμφημερινός». Πρβ. καὶ Λεξ. Ἑλλην. Γαζῆ Τόμ. Β', σελ. 378 (ἐκδ. 1836) «Μεθημερινός, ή, όν — 2) Καθ' ἡμέραν, καθημερινός, π. χ. κυβεῖαι, γάμοι (ἐν τῷ πορνοστασίῳ), Δημ. Στεφ. σ. 270,9. Lobeck Φρυν. σ. 54».

Τῷ *μεθημερινός* συνωνυμεῖ τὸ *ἡμερινός*, οἷον *ἡμερινὸν φῶς*, κτλ. Παρὰ τῷ Ἰαμβλίχῳ ἐν τῷ περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου φέρεται § 65 «ἐπί τε ὕπνον ἑσπέρας τρεπομένων τῶν ὁμιλητῶν ἀπήλλαττε μὲν αὐτοὺς *τῶν ἡμερινῶν ταραχῶν* καὶ ἐνηχημάτων κτέ.» καὶ § 114 «ἐπί τε γὰρ εὐνὰς τρεπόμενοι *τῶν μεθ' ἡμέραν ταραχῶν* καὶ περιηχημάτων ἐξεκάθαιρον τὰς διανοίας». Νομίζει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Collectan. Crit.* σελ. 342 ὅτι ἀναγκαίως ἔχει ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ *ΠΕΡΙηχημάτων* ἀντὶ τοῦ *'ΕΝηχημάτων*. Ἴδε καὶ Ναύκιον εἰς *Ἰάμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγ. Βί.* σελ. 45. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα κεῖται «Ἡμερήσιον: τὸ καθ' ἡμέραν διδόμενον» καὶ «*Ἡμερινὰ* ζῷα: τὰ παραφαινόμενα *μεθ' ἡμέραν*».

Μεθημερινῶν — καθημερινῶν. Ἐπειδὴ πολλάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μεταπίπτει ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως ἡ πρόθεσις *μετά* εἰς τὴν *κατά*, οἷον *μεθ' ἡμέραν - καθ' ἡμέραν*, κτλ., ἐγένετο καὶ τοῦ *μεθημερινῶν* μεταβολὴ εἰς τὸ *καθημερινῶν*. Παρ' Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 685 α' πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ «οὐκ ἔστιν ἑσπέρας καταλαβούσης ἐν κατηφείᾳ γενέσθαι, ὅπερ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πάσχουσι τὰς ἐκ τῶν *ΜΕθημερινῶν* κακῶν ἀναλογιζόμενοι φροντίδας» φέρεται καὶ ἡ ἡμαρτημένη *ΚΑθημερινῶν*.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Μαρτίου 1894.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ (1)

ΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ

ΤΩΝ

ΜΙΚΡΟΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΡΑΓΙΚΩΝ

Ἐκ τῶν ποιημάτων τῶν μικροτέρων ἀρχαίων ἑλληνικῶν τραγικῶν πλὴν τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ὑπελείφθησαν μόνον ἀποσπάσματά τινα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγένοντο γνωστὰ μέχρι τοῦδε 392 ἀνήκοντα εἰς πεντήκοντα τρεῖς τοιούτους ποιητάς. Ἐκτὸς δὲ τούτων τῶν ἀποσπασμάτων ἔχομεν καὶ ἄλλα 602 ἀδέσποτα, τὰ ὁποῖα δηλαδὴ ἀποδίδονται εἰς ἀνωνύμους τραγικοὺς ποιητάς. Τὰ ὀνόματα τῶν πεντήκοντα τριῶν ποιητῶν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποσπασμάτων των κατὰ χρονολογικὴν πιθανῶς τάξιν, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς· Χοιρίλος (4), Φρύνιχος (24), Πρατίνας (1), Ἀριστίας Φλειάσιος (7), Ἀρίσταρχος Τεγεάτης (5), Νεόφρων Σικυώνιος (3), Ἴων Χῖος (68), Ἀχαιὸς Ἐρετριεύς (56), Φιλοκλῆς (5), Μελάνθιος (1), Ἰοφῶν Σοφοκλέους Ἀθηναῖος (3), Νικόμαχος Ἀλεξανδρεύς (2), Σθένελος (1), Ἀγάθων

(1) Τὸ μὲν Α΄ μέρος, πραγματευόμενον περὶ τῶν μεταφορικῶν σχημάτων τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἐξεδόθη γερμανιστὶ παρὰ τῷ Calvary ἐν Βερολίνῳ ἐν ἔτει 1886 μετὰ τῆς ἑπομένης ἐπιγραφῆς· «Beiträge zur vergleichenden Tropik der Poesie. Erster Theil: Systematische Dastellung der Tropen des Aeschylus, Sophokles und Euripides mit einander verglichen und in poetischer und culturhistorischer Rücksicht behandelt» (Berliner Studien für classiche Philologie und Archäologie. Dritter Band. Drittes Heft)»· τὸ δὲ Β΄. μέρος, πραγματευόμενον περὶ τῶν μεταφορ. σχημάτων τοῦ Ἀριστοφάνους ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ πέμπτῳ τόμῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν ἔτει 1893.

(31), Θέογνις (1), Ξενοκλῆς (1), Κριτίας Ἀθηναῖος (9), Δικαιογένης Ἀθηναῖος (1), Ἀστυδάμας (ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος) (9), Σοφοκλῆς ὁ νεώτερος (1), Πολύιδος (1), Μέλητος (1), Χαιρήμων (41), Ἀντιφῶν (4), Διονύσιος ὁ τύραννος (12), Καρκίνος (10), Θεοδέκτης Φασηλίτης (18), Κλεαίνετος (2), Διογένης Σινωπεύς (2). Κράτης Θηβαῖος (4), Πύθων (1), Μοσχίων (10), Ἀλέξανδρος Αἰτωλός (1), Λυκόφρων Χαλκιδεύς (5), Φιλίσκος Κερκυραῖος (2), Σωσιφάνης (6), Σωσίθεος (5), Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ (1), Αἰσχύλος Ἀλεξανδρεύς (1), Ἀπολλωνίδης (2), Βίοτος (1), Χάρης (3), Δημῶναξ (2), Ἱπποθόων (6), Ἰσίδωρος (2), Μίμνερμος (2), Πατροκλῆς Θούριος (2), Πομπήιος Μάκρος (1), Σεραπίων (1), Ζηνόδοτος (1), Ζώπυρος (1), Θέσπις τουτέστιν Ἡρακλείδης Ποντικός (4).

Τὰ μεταφορικὰ σχήματα τῶν μικροτέρων καὶ ἀνωνύμων τούτων ἀρχαίων Ἑλλήνων τραγικῶν διαιροῦμεν εἰς τὰ ἑπόμενα συμπλέγματα· Αἱ κατηγορίαι τῆς *συνεκδοχῆς*· ὁ ἄνθρωπος, ἡ οἰκία, ἡ μυθολογία, ὁ πόλεμος· αἱ κατηγορίαι τῆς *μετωνυμίας*· ὁ ἄνθρωπος, τὸ ᾆσμα, ὁ πόλεμος, ἡ ἀμπελουργία, ἡ ναυτιλία, ἡ φύσις μετὰ τῶν ὑποδιαιρέσεων αὐτῆς· τὰ ζῷα, τὸ ὕδωρ, τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα· αἱ κατηγορίαι τῶν *μεταφορικῶν σχημάτων τῆς ἀναλογίας*· ὁ ἄνθρωπος, ἡ οἰκία, ἡ μαγειρική, τὰ ἀνθρώπινα ἐπιτηδεύματα ἐν γένει, ἡ θρησκεία, ἡ μυθολογία, οἱ ἀγῶνες, ὁ χορός, τὸ ᾆσμα, ἡ μουσική, ἡ ποίησις. ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ ἀγαλματοποιία, ἡ ἰατρική, ὁ πόλεμος, ὁ πολιτικὸς βίος, ἡ θήρα, ἡ ἁλιευτική, ἡ ἱπποτροφία καὶ ἡ ἱπποδρομία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ κηπουρικὴ καὶ ἡ γεωργία, ἡ ἀμπελουργία, ἡ ἐμπορία, ἡ ναυτιλία, ἡ φύσις μετὰ τῶν ὑποδιαιρέσεων αὐτῆς· αἱ γενικαὶ ἰδιότητες τῆς φύσεως, τὰ ζῷα, τὰ φυτά, τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

Τὴν δὲ ὕλην τῆς παρούσης διατριβῆς μου ἠρανίσθην κυρίως ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Nauck: «Tragicorum graecorum fragmenta (Editio secunda. Teubner, 1889).

Α'. Η ΣΥΝΕΚΔΟΧΗ

I. Ὁ ἄνθρωπος.

α'. *Ὁ ὀφθαλμὸς ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου.* I. ἐγὼ δέ, μισεῖ γάρ μ', ἄπειμ' ἐξ ὀμμάτων. Φρύν. 21. II. παῖδες, ἐκτὸς ὀμμάτων ἀπέλθετ'. Νεόφρ. 2, 10-11. III. ὦ κλεινὸν ὄμμα, νῦν πανύστατόν σ' ἰδὼν λείπω φάος τόδ'. Ἀδέσπ. 45.

β'. *Ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀντὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ.* στρέψον ἀνταυγεῖς κόρας. Ἀδέσπ. 67.

γ'. *Ἡ χεὶρ ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου.* τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; Ἀδέσπ. 46.

δ'. *Ὁ ποὺς ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου.* λαιθάργῳ ποδί. Ἀδέσπ. 227.

II. Ἡ οἰκία.

α'. *Ἡ θύρα ἀντὶ τῆς οἰκίας.* ἀλλ' ὦ θυρέτρων τῶνδε κωμῆται θεοί. Ἴων. 37.

β'. *Ἡ ἑστία ἀντὶ τῆς οἰκίας.* πρέμνον ἑστίας. Ἀδέσπ. 259.

III. Ἡ μυθολογία.

α'. *Ὁ ὀφθαλμὸς ἀντὶ τῶν θεῶν.* μέγα γὰρ ὄμμα δαιμόνων οἷς τίνουσ' ἀμοιβὰς κακῶν. Ἀδέσπ. 499.

β'. *Ὁ ὀφθαλμὸς ἀντὶ τοῦ Διός.* οὐχ εὕδει Διὸς ὀφθαλμός. Ἀδέσπ. 485.

γ'. *Ὁ ὀφθαλμὸς ἀντὶ τῆς Δίκης.* ἔστιν Δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. Ἀδέσπ. 421.

δ'. *Ὁ ποὺς ἀντὶ τοῦ Κάστορος.* Κάστορος δ' ἔργον ποδῶν. Ἴων. 1.

IV. Ὁ πόλεμος.

Ἡ λόγχη ἀντὶ τοῦ δόρατος. λόγχην ἣν φοροῦσι Γηγενεῖς. Ἀδεσπ. 84.

Β'. Η ΜΕΤΩΝΥΜΙΑ

I. Ὁ ἄνθρωπος.

α'. *Ἡ πνοὴ ἀντὶ τοῦ βίου.* ὅθεν ἅπασιν ἤρξατο τρέφειν ὅδ' αἰθὴρ ἐνδιδοὺς θνητοῖς πνοάς. Ἀδέσπ. 112, 3-4.

β'. *Τὸ νεαρὸν φρόνημα ἀντὶ τῆς νεότητος.* παίζετ', ὦ νέαι φρένες. Πομπ. Μακρ. 1, 4.

γ'. *Ὁ θεὸς ἀντὶ τοῦ ἔρωτος.* μηδεὶς ἄπειρος τῶν ἐμῶν εἴη φίλων ἔρωτος, εὐτυχῶν δὲ τὸν θεὸν λάβοι. Ζώπ.

δ'. *Ἡ Κύπρις ἀντὶ τοῦ ἔρωτος.* I. πεινῶσιν γὰρ ἡ Κύπρις πικρά. Ἀχ. 6. II. λαθραίαν Κύπριν, αἰσχίστην νόσον. Ἀδέσπ. 154. III. πλήρει γὰρ ὄγκῳ γαστρὸς αὔξεται Κύπρις. Ἀδέσπ. 186. IV. λήγει δὲ Κύπρις. Ἀδέσπ. 397.

ε'. *Ἡ εὐνὴ ἀντὶ τῆς συζύγου.* χρωματισθεὶς εὐθὺς ἐξ εὐνῆς φόνῳ. Ἀδέσπ. 275.

ς'. *Ὁ φθόνος ἀντὶ τοῦ φθονοῦντος.* τῶν εὐτυχούντων ἀνταγωνιστὴς φθόνος. Ἀδέσπ. 167.

II. Τὸ ᾆσμα.

Ἡ Μοῦσα ἀντὶ τοῦ ᾄσματος. κάλλιστα Μουσῶν φθέγγεται πλουτῶν ἀνήρ. Ἀδέσπ. 464.

III. Ὁ πόλεμος.

α'. *Ὁ Ἄρης ἀντὶ τοῦ πολεμίου.* εὖτ' ἂν Ἄρης νεοχμὸς ἐμπέσῃ στρατῷ. Ἴων. 63.

β'. *Τὸ δόρυ ἀντὶ τοῦ Ἀχιλλέως.* ἀντίου δορὸς ὀρνύμενος Ἀχιλλέως. Ἀδέσπ. 23.

γ'. *Ἡ λόγχη ἀντὶ τοῦ πολεμίου.* καὶ βαιὸς ὄχλος μυρίας λόγχης κρατεῖ. Μοσχ. 1.

δ'. *Ὁ ποὺς ἀντὶ τοῦ στρατοῦ.* στρατός ποτ' εἰς γῆν τήνδ' ἐπεστρώφα ποδί. Φρύν. 5.

ε'. *Ἡ φαρέτρα ἀντὶ τοῦ τοξότου*. πολλὴ φαρέτρα. Ἀδεσπ. 257.

ϛ'. *Ὁ στόλος ἀντὶ τοῦ χαλκίνου ἐμβόλου τοῦ πολεμικοῦ πλοίου*. χαλκόδοντας στόλους. Ἀδεσπ. 272.

IV. Ἡ ἀμπελουργία.

Ὁ σίδηρος ἀντὶ τοῦ ἀμπελουργοῦ. οὐδ' ἐργάτας σίδηρος εὐιώτιδος θάλλοντος οἴνης ὀρχάτους ἐτημέλει. Μοσχ. 6, 11-12.

V. Ἡ ναυτιλία.

Ὁ οἴαξ ἀντὶ τοῦ πηδαλίου. ἔφορος οἰάκων. Ἀδέσπ. 39.

VI. Ἡ φύσις.

1. Τὰ ζῷα.

Ἡ ἀκόρεστος γνάθος ἀντὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ σπαραγμοῦ. Ἴδε Γ'. XXV. 2. ια'.

2. Τὸ ὕδωρ.

α'. *Ἡ ῥοὴ ἀντὶ τοῦ ὕδατος*. πῖθι Πακτωλοῦ ῥοάς. Ἴων. 27.

β'. *Ὁ Ἀχελῶος ἀντὶ τοῦ ὕδατος*. μῶν Ἀχελῶος ἦν κεκραμένος πολύ; Ἀχ. 9.

3. Τὰ μετωρολογικὰ φαινόμενα.

Τὸ φέγγος ἀντὶ τοῦ ἡλίου. ἕν τ' ἔδωκε φέγγος ἕν τ' ἀφείλετο. Σωσιφ. 3, 3.

Γ'. ΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ

I. Ὁ ἄνθρωπος.

α'. *Ὁ αὐχήν*. ἕρση δὲ θαλερὸς ἐκτραφεὶς ἀμάρακος λειμῶσι μαλακοῖς ἐξέτεινεν αὐχένας (*καυλούς*). Χαιρήμ. 14, 16-17.

β'. *Ὁ πούς*. I. ὀρείοις ποσί (*κώπαις*). Ἀδεσπ. 244. II. οὐ χρὴ ποδώκη τὸν τρόπον λίαν φορεῖν. Ἀδέσπ. 519.

γ'. *Ὁ ὀμφαλός*. γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμφαλος (*μέσος*) κύκλος. Ἀγάθ. 4.

δ'. *Ἡ φλέψ*. γῆς φλέβες (*ποταμοί*). Χοιρ. 3.

ε'. *Τὸ ὀστοῦν*. γῆς ὀστοῖσιν (*πέτραις*) ἐγχριμφθεὶς πόδα. Χοιρ. 2.

ϛ'. *Ἡ μήτηρ*. ἡ γὰρ τυραννὶς ἀδικίας μήτηρ (*αἴτιος*) ἔφυ. Διονύσ. 3.

ζ'. *Τὸ τέκνον*. I. ἀνθηροῦ τέκνα (*ἄνθη*) ἔαρος πέριξ στρώσαντες. Χαιρήμ. 9. II. Ἴδε XV. δ'. III. τῆς δειλίας γὰρ αἰσχρὰ γίγνεται τέκνα (*ἀπόβασις*). Ἀδέσπ. 357.

η'. *Ἡ τιθήνη καὶ ἡ τροφός*. ἀγαθὴν τιθήνην καὶ τροφὸν γνώμης νέας. Ἀδέσπ. 305.

θ'. *Τὸ τιθήνημα* (*θρέμμα*). εὐανθῆ ῥόδα εἶχον, τιθήνημ' ἔαρος ἐκπρεπέστατον. Χαιρήμ. 13.

ι'. *Ἡ ἥβη*. I. νῦν σοι πρὸς ὄψιν θυμὸς ἡβάτω (*ἐπιτεινέσθω*), γέρον. Σωσιφ. 2. II Ἴδε XXV. 6. ε'.

ια'. *Ὁ βίος*. ἀείζων (*ἀκατάπαυστον*) πένθος. Ἀδεσπ. 22.

ιβ'. *Τὸ μένος*. πυρὸς φλέξον μένος (*μέγα πῦρ*). Ἀδέσπ. 90.

ιγ'. *Τὸ γῆρας*. μετὰ τὴν σκιὰν τάχιστα γηράσκει χρόνος. Ἀδέσπ. 508.

ιδ'. *Τὸ βλέμμα καὶ ἡ ὅρασις*. ὀξὺ βλέπει γὰρ ὁ χρόνος, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. Ἀδέσπ. 510.

ιε'. *Ὁ τυφλός*. τυφλῶν (*ἀπατηλῶν*) ὀνείρων. Ἀδέσπ. 335.

ιϛ'. *Ὁ γέλως*. ἀκύμαντος δὲ πορθμὸς ἐν φρίκῃ γελᾷ. Ἀδεσπ. 336.

ιζ'. *Τὸ βάδισμα καὶ ἡ ἄφιξις*. σχολῇ βαδίζων ὁ χρόνος ἀφικνεῖται τὸ πᾶν. Χαιρήμ. 20.

ιη'. *Ὁ δρόμος*. ἔκτυπον ἄγων βαρὺν αὐλὸν τρέχοντι (*ταχεῖ*) ῥυθμῷ. Ἴων. 42.

ιθ'. *Ἡ ἐπίθεσις*. τί δράσεις, θυμέ; ... ποῖ ποτ' ἐπῇξας (*ἀφηρπάσθης*) τάλας; Νεόφρ. 2, 1-3.

κ'. *Τὸ πήδημα*. πηδῶν ὁ θυμὸς τῶν φρενῶν ἀνωτέρω. Ἀδέσπ. 390.

κα'. *Τὸ πήδημα* (*καὶ τὸ μάντευμα*). πηδῶν (*ἀνερεθιζόμενος*) δ' ὁ θυμὸς ἔνδοθεν μαντεύεται (*προαισθάνεται*). Ἀδεσπ. 176.

κβ'. *Ὁ ἱδρὼς* (*ἡ βοσκὴ καὶ ἡ ἄγρα τοῦ θηρίου*). δρυός μ' ἱδρὼς (*ὀπὸς*) καὶ θαμνομήκης ῥάβδος ἤ τ' Αἰγυπτία βόσκει λινουλκὸς χλαῖνα, θήραγρος πέδη. Ἴων. 40.

κγ'. *Η δίψα.* ἴσχειν κελεύω χεῖρα διψῶσαν φόνου. Ἀδεσπ. 96.
κδ'. *Ὁ ἐραστής.* χορῶν ἐραστὴς κισσός. Χαιρήμ. 5.
κε'. *Ἡ πειθώ.* οἶνός μ' ἔπεισε. Ἀδέσπ. 570.
κϛ'. *Ἡ συμπάθεια.* εἰς γῆν ὄμμα συμπαθὲς φέρων. Μοσχ. 9,4.
κζ'. *Ἡ ἀπώθησις.* ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. Ἀδεσπ. 105.
κη'. *Ἡ ὑποδοχή.* προσκυνῶ . . . χώραν τε πᾶσαν Κέκροπος, ἥ μ' ἐδέξατο. Ἀδεσπ. 62.
κθ'. *Ἡ ἀνεύρεσις.* χρόνος . . . πόλλ' ἀνευρίσκει. Ἀδέσπ. 509.
λ'. *Ὁ σφαγεύς.* δεινὸς σοφιστής, τῶν ἀγυμνάστων σφαγεύς (*νικητής*). Ἀδέσπ. 323.

II. Ἡ οἰκία.

α'. *Ἡ σύνοικος.* σοφῆς δὲ πενίας σκαιότητα πλουσίαν κρεῖσσον σύνοικόν ἐστιν ἐν δόμοις ἔχειν. Κριτ. 5.
β'. *Ἡ οἴκησις.* χωρὶς γὰρ οἰκοῦσ' (*εἰσὶν*) ἀρεταὶ τῶν ἡδονῶν. Ἀδεσπ. 346.
γ'. *Ἡ θέρμανσις, ὁ λέβης καὶ τὸ πῦρ.* θεὸς δ' ἐπὶ σμικροῖσιν οὐ θερμαίνεται, ἀλλ' ὡς λέβης τις μείζονος δεῖται πυρός. Ἀδέσπ. 448. Παραβολή.
δ'. *Ἡ οἰκοσκευή.* καὶ νῦν τὰ δεινὰ ταῦτα καὶ τὰ πόλλ' ἔπη εἰς ὧδε μικρὸν τεῦχος (*σμικρότητα*) ἤθροισεν τύχη. Πατρ. Θουρ. 1, 1-2.
ε'. *Ὁ μικρὸς σίδηρος.* Ἴδε XXV. 1. β'.
ϛ'. *Ἡ λαμπάς.* ὦ καλλιφεγγῆ λαμπάδ' (*φῶς*) εἱλίσσων φλογὸς ἥλιε. Θεοδέκτ. 10, 1-2.
ζ'. *Ἡ πλάστιγξ.* ἀνώμαλοι πλάστιγγες (*δῶρα*) ἀστάτου τύχης. Ἀδέσπ. 179.
η'. *Ἡ ῥοπὴ τοῦ ζυγοῦ.* διχόρροπος (*ἀναποφάσιστος*) γνώμη. Ἀδεσπ. 341.
θ'. *Ἡ ῥοπὴ τοῦ ζυγοῦ (καὶ τὸ σκότος).* ἡ γὰρ τύχη βραχεῖαν ἢν λάβῃ ῥοπήν (*μεταβολήν*), ἢ τοὺς ταπεινοὺς ἢ τοὺς ἀφ' ὕψους εἰς ζόφον (*ἀτυχίαν*) κατήγαγεν. Ἀδεσπ. 102.
ι'. *Τὰ σαρώματα τῆς οἰκίας.* ὡς παλαιὸν οἰκίας σάρον (*γραῖαν*). Ἰων. 9. Παραβολή.

ια'. *Ἡ ἅμαξα*. οἱ δ' ἐπείγοντο πλωταῖς ἀπήναισι (*πλοίοις*) χαλκεμβόλοις. Ἀδέσπ. 142.

III. Ἡ μαγειρική.

Ὁ *μάγειρος*. ἦ γὰρ βέβηκα χεῖρας ἀρτάμων (*φονέων*) φυγών; Ἀδέσπ. 148.

IV. Τὰ ἀνθρώπινα ἐπιτηδεύματα ἐν γένει.

α'. *Ἡ δοκιμασία τοῦ χρυσοῦ*. κρίνει φίλους ὁ καιρὸς ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. Ἀδέσπ. 315. Παραβολή.

β'. *Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ξένου καὶ ἡ ὁμόνοια*. ἔνθα Περσικῷ νόμῳ ξενωθεὶς αὐλὸς ὁμονοεῖ χοροῖς. Διογ. Ἀθην. 10-11.

γ'. *Ἡ πλάνησις*. Ἴδε XXI. ιβ'.

δ'. *Ὁ κολαστὴς καὶ ὁ τομεύς*. δεινὸς κολαστὴς πέλεκυς αὐχένος τομεύς. Ἀδεσπ. 412.

V. Ἡ θρησκεία.

Τὸ μάντευμα. Ἴδε I, κα'.

VI. Ἡ μυθολογία.

Ἡ μαινάς. ἔναστρος ὥστε μαινάς. Ἀχ. 16. Παραβολή.

VII. Οἱ ἀγῶνες.

Ὁ σόλος. θανὼν μὲν οὖν Μαίανδρον ἐρρίφη ποδὸς σόλος τις ὥσπερ. Σωσίθ. 3. Παραβολή.

VIII. Ὁ χορός.

Τὸ *χόρευμα*. ἐκ τῶν ἀέλπτων μᾶλλον ὤρχησαι (*ἠρέθικας*) φρένας. Ἰων. 50.

IX. Τὸ ᾆσμα.

Ἡ ἐπῳδή. δυσπραξίᾳ ληφθεὶς ἐπῳδός (*εὐνοϊκός*) ἐστι τῷ πειρωμένῳ. Ἀδέσπ. 364.

X. Ἡ μουσική.

α'. *Ἡ σῦριγξ*. προθεῖ δὲ σῦριγξ Ἰδαῖος ἀλέκτωρ. Ἴων. 45. Παραβολή.

β'. *Ἡ χορδή*. κινοῦσα χορδὰς (*πάθη*) τὰς ἀκινήτους φρενῶν. Ἀδέσπ. 361.

XI. Ἡ ποίησις.

Ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ποιήματος. αἰδὼς δ' ἐπερρύθμιζεν (*ἐκαλλώπιζεν*) ἠπιώτατον ἐρύθημα λαμπρῷ προστιθεῖσα χρώματι. Χαιρήμ. 1, 3-4.

XII. Ἡ ἀρχιτεκτονική.

Ὁ ἀρχιτέκτων. ὁ γὰρ χρόνος μ' ἔκαμψε, τέκτων (*γενεσιουργὸς*) μὲν σοφός, ἅπαντα δ' ἐργαζόμενος ἀσθενέστερα.. Κράτ. 4.

XIII. Ἡ ἀγαλματοποιία.

Τὸ ἄγαλμα. Ἴδε XXI. ιδ'.

XIV. Ἡ ἰατρική.

α'. *Ἡ νόσος*. τάξίωμα γὰρ νοσοῦν. Μοσχ. 9, 10.

β'. *Τὸ φάρμακον*. I. ὁ χρόνος ἁπάσης ἐστὶν ὀργῆς φάρμακον (*καταπραΰνων*) Κριτ. 2. II. λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. Ἀδέσπ. 317.

XV. Ὁ πόλεμος.

α'. *Ἡ πύργωσις*. οἷα δὴ φιλοῦσιν ἰατροὶ λέγειν, τὰ φαῦλα μείζω καὶ τὰ δεῖν' ὑπὲρ λόγον, πυργοῦντες (*αὐξάνοντες*) αὐτούς. Μιμνέρμ. 2.

β'. *Ὁ ἐξοπλισμός*. τόδ' ἐξοπλίζει τοὔπος Ἀργεῖον λεών. Ἀδέσπ. 404.

γ'. *Ἡ ἀκόνησις*. I. Ἴδε XIX. γ'. II. ἄδοξον, ἄκραν γλῶσσαν ἠκονημένον. Ἀδέσπ. 423.

δ'. *Ὁ στρατός, τὸ δόρυ, ἡ ἀναχώρησις τοῦ στρατοῦ (ἡ θήρα καὶ τὸ τέκνον)*. ἔνθ' αἱ μὲν αὐτῶν εἰς ἀπείρονα στρατὸν (*πλῆθος*) ἀνθέων ἄλογχον (*ἀκίνδυνον*) ἐστράτευσαν (*ἐπορεύθησαν*) ἡδοναῖς θηρώμεναι (*δρέπουσαι*) τὰ λειμώνων τέκνα (*φυτά*). Χαιρήμ. 10.

ε'. *Τὸ ἀκόντισμα*. αἰσχρόν γ' ὅταν τις... γλώσσῃ ματαίους ἐξακοντίσῃ (*φθέγξηται*) λόγους. Ἀδέσπ. 529.

ϛ'. *Τὸ τόξον*. τόδ' ἔστι τὸ ζηλωτὸν ἀνθρώποις, ὅτῳ τόξον (*φορὰ*) μερίμνης εἰς ὃ βούλεται πέσῃ. Ἀδέσπ. 354.

ζ'. *Τὸ τόξευμα*. θερμά θ' ἡλίου τοξεύματ' (*ἀκτῖνας*) αἰνεῖν. Ἀδέσπ. 546, 7-8.

XVI. Ὁ πολιτικὸς βίος.

α'. *Ἡ δουλεία*. Ἴδε XXV. 2. β'.

β'. *Ἡ μετοίκησις*. I. τὰ δεινὰ πράσσει τὰς φρένας μετοικίσας (*μεταβαλών*). Μελάνθ. 1. II. χρεία δ' ἀνάγκης οὐκ ἀπῴκισται (*ἀπέχει*) πολύ. Χαιρήμ. 13.

XVII. Ἡ θήρα.

α'. *Ἡ θήρα*. Ἴδε XV δ'.

β'. *Ἡ κυνηγοῦσα γυνή*. ὦ Μοῖρα κεδνῶν καὶ κακῶν κυνηγέτι (*ἀκόλουθε*). Ἀδέσπ. 504.

γ'. *Τὸ κυνηγετικὸν δίκτυον*. ὅταν δ' ἔρωτος ἐνδεθῶμεν ἄρκυσι (*πάθεσι*). Δικαιογ. 1.

δ'. *Ἡ ἄγρα τοῦ θηρίου*. Ἴδε I. κϐ'.

XVIII. Ἡ ἁλιευτική.

Τὸ ἁλιευτικὸν δίκτυον. ἐν τοῖς ἐμαυτοῦ δικτύοις (*πανουργίαις*) ἁλώσομαι. Ἀδέσπ. 300.

XIX. Ἡ ἱπποτροφία καὶ ἡ ἱπποδρομία.

α'. *Ἡ ξυνωρίς*. ἄλλη ξυνωρίς (*κατὰ τὸν Ἡσύχιον = κατάστασις*). Ἀδέσπ. 198.

β'. *Ἡ ἡνία*. γαστρὸς δὲ πειρῶ πᾶσαν ἡνίαν κρατεῖν. Χάρ. 1.

γ'. *Ὁ χαλινός, ἡ δῆξις τοῦ χαλινοῦ* (*καὶ ἡ ἀκόνησις*). ἀλλ' ὦ τάλαν Θυέστα, καρτέρει δάκνων (*καταπαύων*) ὀργῆς χαλινόν (*πάθος*). παρακελεύομαι δὲ σοὶ τεθηγμένῳ (*ὠργισμένῳ*) νῦν. Θεοδέκτ. 9.

XX. Ἡ κτηνοτροφία.

α'. *Ἡ βοσκή*. Ἴδε Ι. κϐ'.

β'. *Ἡ ζεῦξις*. ζευχθεὶς (*ἐμπεσών*) γάμοισιν οὐκέτ' ἔστ' ἐλεύθερος. Ἱπποθ. 3.

γ'. *Ἡ ζεῦξις καὶ ὁ ζυγός*. στυγνὸν ἢ κατ' αὐχένων ἡμῶν ἐρείδεις (*ἐπιβαρύνεις*) τῆσδε λατρείας ζυγόν (*ἄχθος*). Μοσχ. 2.

δ'. *Τὸ κέντρον* (*καὶ ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης*). καί με συμφορᾶς ἀεὶ βαθεῖα κηλὶς ἐκ βυθῶν (*ἐκ βάθους ψυχῆς*) ἀναστρέφει λύσσης πικροῖς κέντροισιν (*ἐρεθισμοῖς*) ἠρεθισμένον. Ἀδέσπ. 104. 3-5.

XXI. Ἡ κηπουρικὴ καὶ ἡ γεωργία.

α'. *Ὁ φυτευτής*. αὐτὸς τραφεὶς δὲ τῶν φυτευσάντων (*γονέων*) ὕπο καλῶς, τὸν αὐτὸν ἔρανον αὐτοῖσιν νέμεις. Δικαιογ. 4.

β'. *Ἡ φύτευσις*. παῖδας φυτεύειν (*γεννᾶν*) οὔποτ' ἀνθρώπους ἐχρῆν πόνους ὁρῶντας εἰς ὅσους φυτεύομεν (*γεννῶμεν*). Ἀδέσπ. 111.

γ'. *Τὸ σπέρμα*. τοίων γὰρ ἀνδρῶν σπέρμ' (*ἀπόγονος*) ἔδωκεν Ἑλλάδος. Ἀδέσπ. 197.

δ'. *Τὸ βλάστημα*. I. ὦ χρυσέ, βλάστημα χθονός. Ἀδέσπ. 129, 1. II. βλάσταις τε τέκνων βριθομένα γλυκερὸν φάος ὁρῶσα. Ἀδέσπ. 373.

ε'. *Ὁ βλαστός*. Ἴδε XXV. 2. ε'.

ϛ'. *Ἡ ἄνθησις*. I. ἔστι δαίμων ἀφθίτῳ θάλλων βίῳ. Κριτ. 1, 17. II. θάλλουσα λυπῇ τοὺς ἄγαν ὑπέρφρονας. Ἀδέσπ. 521.

ζ'. *Ὁ μαρασμός*. δυσμάραντον (*ἄπαυστον*) κακόν. Ἀδέσπ. 339.

η'. *Ἡ ἄνθησις καὶ ἡ μάρανσις*. ἅπαντα θάλλει καὶ πάλιν μαραίνεται. Ἀδέσπ. 574.

θ'. *Τὸ ἄνθος*. I. νέῳ στίλβοντες ἄνθει (*ὡραιοτάτῃ ἡλικίᾳ*) καρτερὰς ἐπωμίδας. Ἀχ. 4. II. ἧς ἀγχιτέρμων ἥλιος διφρηλατῶν σκοτεινὸν ἄνθος (*χρῶμα*) ἐξέχρωσε λιγνύος εἰς σώματ' ἀνδρῶν. Θεοδέκτ. 17.

ι'. *Ἡ καρπολόγησις*. εἱμαρμένον δὲ τῶν κακῶν βουλευμάτων κακὰς ἀμοιβάς ἐστι καρποῦσθαι (*καρτερεῖν*) βροτοῖς. Ἀδέσπ. 352.

ια'. *Ἡ σπορά*. I. ἐν μὲν γενέσει πρωτοσπόρῳ (*πρώτῃ*) ἐστὶ μεγίστη. Θεοδέκτ. 18, 3. II. σπείρων (*ἐξαπλῶν*) θεοκτίσταν φλόγα. Ἀδέσπ. 85. III, Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρεν (*ἐγέννησεν*) τέκνα. Ἀδέσπ. 378. IV. ὁ σπείρας (*γεννῶν*) πατήρ. Ἀδέσπ. 546,1.

ιβ'. *Ἡ σπορὰ (καὶ ἡ πλάνησις)*. πολυσπερὴς (*διεσπαρμένη*) μέν, ὦ γέρον, καθ' Ἑλλάδα φήμη πλανᾶται. Θεοδέκτ. 16.

ιγ'. *Ἡ σπορά*. γνησίων ἐπὶ σπορᾷ (*γενεᾷ*) παίδων. Ἀδέσπ. 444.

ιδ'. *Ἡ σπορὰ (καὶ τὸ ἄγαλμα)*. ὦ κακοὶ κἀνάξιοι τῆς ἐμῆς σπορᾶς (*γενεᾶς*), Αἰτωλίδος ἀγάλματα (*ἀπεικονίσματα*) μητρός. Ἀδέσπ. 126.

ιε'. *Ὁ στάχυς*. σαρκήρη στάχυν (*πλῆθος*). Ἀδέσπ. 263.

XXII. Ἡ ἀμπελουργία.

α'. *Ἡ σταφυλή, ἡ ὡρίμανσις τῆς σταφυλῆς καὶ ἡ οἰνάνθη*. πολλὴν ὀπώραν (*παρθένον*) Κύπριδος εἰσορᾶν παρῆν ἄκραισι περκάζουσαν (*αὐξάνουσαν*) οἰνάνθαις (*τῇ ὡραιοτάτῃ ἐποχῇ τῆς ἡλικίας*) χρόνου. Χαιρήμ. 12.

β'. *Τὸ γλεῦκος*. σύμμικτον ὥστε γλεῦκος αὐλητήριον Ἀδέσπ. 420. Παραβολή.

γ'. *Ἡ σταγὼν καὶ ὁ πίθος*. θέλω τύχης σταλαγμὸν (*σμικρότητα*) ἢ φρενῶν πίθον (*ἀφθονίαν*). Διογ. Σινωπ. 2.

XXIII. Ἡ ἐμπορεία.

Ὁ ἑταῖρος τοῦ ἐμπόρου. ἄψυχον ἄνδρα λαμβάνειν συνέμπορον (*ἑταῖρον*). Ἀδέσπ. 337.

XXIV. Ἡ ναυτιλία.

α΄. *Τὸ πλοῖον, ἡ προσόρμισις αὐτοῦ, ὁ ἄνεμος καὶ ὁ κάλως.* ναῦς ὥς τις ἐκ μὲν γῆς ἀνήρτηται βρόχοις, πνεῖ δ' οὖρος, ἡμῖν δ' οὐ κρατεῖ τὰ πείσματα (*αἱ ἀνάγκαι*). Ἀδέσπ. 380.

β΄. *Ἡ ἄμμος, τὸ ἄγκιστρον τῆς ἀγκύρας καὶ ὁ σάλος.* ἕλκει γὰρ ἤδη θυμὸς οὐδ' ἔτ' ἀντέχει θινῶδες ὡς ἄγκιστρον ἀγκύρας σάλῳ. Ἀδέσπ. 379. Παραβολή.

γ΄. *Τὸ οἰάκισμα καὶ ὁ σταθμὸς τῶν πλοίων.* ἀκριβὲς οἰάκισμα (*σπουδή*) πρὸς σταθμὸν (*τέλος*) βίου. Ἀδέσπ. 287.

δ΄. *Ἡ ἐξάντλησις τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ πυθμένος τοῦ πλοίου καὶ ἡ ἐπεισροὴ αὐτοῦ.* καὶ τὴν μὲν ἐξηντλοῦμεν (*ἀπεμακρύνομεν*), ἡ δ' ἐπεισρέει (*πραγματοποιοῦται*). Ἀδέσπ. 89.

ε΄. *Ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης* Ἴδε XX δ΄.

ς΄. *Τὸ κῦμα.* I. ὅταν δ' ἐφέρπῃ κῦμα (*χρόνος*) λοίσθιον βίου. Λυκόφρ. 5. II. κλύδωνα (*κακὸν*) σαυτῷ προσφέρεις αὐθαίρετον. Ἀδέσπ. 568.

ζ΄. *Ὁ ἄνεμος καὶ ἡ πνοή.* δισσὰ πνεύματα (*αἰσθήματα*) πνεῖς (*ἐξεγείρεις*) Ἔρως. Ἀδέσπ. 187.

α΄. *Ἡ καταιγίς.* θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον (*κακὸν*) ἀνάγκη τλῆναι. Ἀδέσπ. 303.

θ΄. *Ὁ ταχὺς θύννος καὶ ἡ ἀνακίνησις τῆς θαλάσσης.* θύννος βολαῖος πέλαγος ὡς διαστροβεῖ. Ἀδέσπ. 341. Παραβολή.

ι΄. *Ὁ λιμήν.* λιμὴν (*ἄσυλον*) γὰρ Ἀΐδας ἀνιᾶν. Ἀδέσπ. 189.

XXV. Ἡ φύσις.

1. Αἱ γενικαὶ ἰδιότητες τῆς φύσεως.

α΄. *Τὸ πεδίον.* ὅταν δὲ πόντου πεδίον (*πέλαγος*) Αἰγαῖον δράμω. Ἴων. 60.

β΄. *Ἡ νάπη (καὶ ὁ μικρὸς σίδηρος) καὶ ὁ κλάδος τῆς πεύκης.* καὶ γὰρ ἐν νάπαις βραχεῖ πολὺς σιδήρῳ κείρεται πεύκης κλάδος (*ἐν στενῷ τόπῳ εἶναι δυνατὸν νὰ νικηθῶσι πολλοὶ πολέμιοι καὶ διὰ μικροῦ στρατοῦ*). Μοσχ. 1. Ἀλληγορία.

2. Τὰ ζῷα.

α'. *Ὁ ἀλεκτρυών*. ἐπὶ δ' αὐλὸς ἀλέκτωρ Λύδιον ὕμνον ἀχέων. Ἴων. 39. Παραβολή.

β'. *Ἡ πτῆξις, ὁ ἀλεκτρυὼν (καὶ ἡ δουλεία) καὶ ἡ κλίσις τῆς πτέρυγος*. ἔπτηξ' ἀλέκτωρ δοῦλον ὡς κλίνας πτερόν. Φρύν. 17. Παραβολή.

γ'. *Ἡ πτέρυξ*. I. ἴθι μοι, δόμον, οἰκέτα, κλῇσον ὑπόπτερος (*ταχύς*). Ἴων. 14. II. ὑπνωμέναι δ' ἔπιπτον ἐλενίων ἔπι ἴων τε μελανόφυλλα συγκλῶσαι πτερὰ (*φύλλα*). Χαιρήμ. 14, 12-13. III. δίνης πτερωτὸς (*μακρὰν ἀκουστός*) φθόγγος ἐξακούεται. Ἀδέσπ. 47. IV. πτεροφόρον (*ταχὺ*) Διὸς βέλος. Ἀδέσπ. 49, 6.

δ'. *Αἱ ὄρνιθες καὶ ὁ ἀετός*. εἷς μυρίους ὄρνιθας ἀετὸς σοβεῖ (*εἷς δυνατὸς ἄνθρωπος ἐκφοβεῖ πολλοὺς ἀσθενεῖς*). Σωσίθ. 1. Ἀλληγορία.

ε'. *Ἡ χελιδὼν (καὶ ὁ βλαστός)*. χάσκοντα λιμῷ μόσχον (*νεοσσὸν τῆς χελιδόνος*) ὡς χελιδόνος. Ἀχ. 47. Παραβολή.

ς'. *Ἡ νεοσσιά*. νοσσιὰν (*οἰκίαν ἢ οἰκογένειαν*) τέκνων, Ἀδέσπ. 189.

ζ'. *Ὁ μυκηθμός*. μυκαῖσι δ' ὠρέχθη τὸ λάινον πέδον. Ἀριστ. 6.

η'. *Τὸ θηρίον*. στέργειν θ' ὑδρηροῖς ὥστε θὴρ ἀεὶ ποτοῖς. Ἀδέσπ. 546. Παραβολή.

θ', *Ἡ δῆξις*. οὐκ ἦν ἄρ' οὐδὲν πῆμ' ἐλευθέρου δάκνον (*προσβάλλον*) ψυχὴν ὁμοίως ἀνδρός, ὡς ἀτιμία. Ἀδέσπ. 104, 1-2.

ι'. *Ἡ βορά*. ὠκεῖα δέ νιν φλὸξ κατεδαίσατο (*ἐφόνευσεν*). Φρύν. 6.

ια' *Ἡ ἐπιθυμία τοῦ σπαραγμοῦ καὶ ἡ βορά*. πεδία δὲ πάντα καὶ παράκτιον πλάκα ὠκεῖα μάργοις φλὸξ ἐδαίνυτο (*ἠρήμου*) γνάθοις (*ἡ ἀκόρεστος [μάργος] γνάθος σημαίνει μετωνυμικῶς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σπαραγμοῦ, τοῦτο δὲ μεταφορικῶς τὴν ἐπεκτεινομένην πυρκαϊάν*). Φρύν. 5.

ιβ'. *Ὁ λέων καὶ ἡ δορκάς*. μὴ πρὸς λέοντα (*ἰσχυρὸν ἄνθρωπον*) δορκὰς (*ἀδύνατος ἄνθρωπος*) ἅψωμαι μάχης. Ἀδέσπ. 135.

ιγ'. *Ὁ γηραιὸς λέων καὶ ὁ νεβρός*. γῆρας λεόντων κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν (*τὸ γῆρας τοῦ ἐξόχου ἀνθρώπου ἀξίζει περισσότερον ἢ ἡ νεότης τοῦ ταπεινοῦ*). Ἱπποθ. 5. Ἀλληγορία.

ιδ'. *Ἡ ἔχιδνα*. ἐκ τοῦ κακοῦ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακόν, ὡς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίνεται. Ἰσίδ. 1. Παραβολή.

3. Τὰ φυτά.

α'. *Τὸ φυτόν*. οὐδὲν ἔστιν ἀθλιώτερον φυτὸν (*πλάσμα*) γυναικός. Θεοδέκτ. 1.

β'. *Ἡ ῥίζα*. I. θεῖον δ' ἀπ' ἀμφοῖν ἔκγονον ῥιζωμάτων (*γονέων*) τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειεν λάτριν; Θεοδέκτ. 3. II. βαθυρρίζου (*ὑψηλῆς*) πέτρας. 'Αδέσπ. 203.

γ'. *Τὸ πρέμνον*. πρέμνον (*θεμέλιον*) ἑστίας. 'Αδέσπ. 259.

4. Τὸ πῦρ.

α'. *Τὸ πῦρ*. πυρὸς (*ὀξύτητος*) δ' ἐξ ὀμμάτων ἔλαμπεν αἴγλην. 'Αδέσπ. 33.

β'. *Ἡ πυρπόλησις*. ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ (*καταστρέφει*) δόμον. 'Αδέσπ. 311.

γ'. *Ἡ λαμπηδὼν καὶ τὸ φῶς*. λάμπει (*εἶναι ὀφθαλμοφανές*) δ' ἐπὶ πορφυρέαις παρῇσι φῶς (*σφοδρὰ αἴσθησις*) ἔρωτος. Φρύν. 13.

δ'. *Ἡ τῆξις*. κανθούς τ' ἐξέτηξε (*ἔρρανε*) δακρύοις. Μοσχ. 19, 9.

5. Τὸ ὕδωρ.

Ἡ πηγή. εὑρέθη δὲ Βακχίου γλυκεῖα πηγή (*ὀπός*). Μοσχ. 6, 24-25.

6. Τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

α'. *Τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου*. I. σὺ δ' ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς (*τὴν δόξαν*) ἀποσβεννὺς γένους. 'Αδέσπ. 9. II. Δίκας δ' ἐξέλαμψε θεῖον φάος (*σωτηρία*). 'Αδέσπ. 500.

β'. *Ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου*. ὄλβου δ' ἐμοὶ μὴ χρυσέου φαεννὰν ἀκτῖνα (*εὐλογίαν*) δαίμων διδοίη πάρος σοφίας ἢ τυραννίδα. 'Αδέσπ. 130, 2-4.

γ'. *Τὸ σκότος*. I. ἐξὸν σιωπᾶν κἀν σκότῳ (*ἀπορρήτῳ*) κρύπτειν τάδε. Αἰσχ. 'Αλεξάνδρ. 5. II. Ἴδε II. θ'. III. ὁ δ' ἀμφιβάλλει ταχύπουν κέλευθον ἕρπων σκοτίαν (*ἀπαίσιον*)... Ἅιδας. 'Αδέσπ. 127, 6-10. IV. σκοτεινὸς (*κρύφιος*) ὀργήν. 'Αδέσπ. 305.

δ'. *Τὸ νέφος*. ἕλκων ἐφ' αὑτὸν ὥστε κακίας νέφος. 'Αδέσπ. 75. Παραβολή.

ε'. *Τὸ ἔαρ* (*καὶ ἡ ἥβη*). ὡς ἔστιν ὑμῖν τοῦτ' ἔαρ (*ὡραιοτάτη ἡλικία*) παντὸς βίου, ἥβη δὲ λῦπαι φροντίδες θ' ἡβῶσ' (*αὐξάνονται*) ὁμοῦ. Πομπ. Μακρ. 1, 5-6.

ς'. *Ἡ χιών*. νιφόεσσ' (*λευκὴ*) Ἑλένη. Ἴων. 46.

Ἐπειδὴ ἡ ὕλη αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐπεξειργάσθην ὡς ἀνωτέρω, εἶναι μόνον ἐλάχιστον λείψανον τῶν τραγῳδιῶν, τὰς ὁποίας τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐν θαυμαστῇ ἀφθονίᾳ παρήγαγεν, τὰ μεταφορικὰ σχήματα τὰ συμπαρατεθέντα ἤδη ἐκ ταύτης τῆς ἐλλιπεστάτης ὕλης δὲν εἶναι τόσον καθ' ἑαυτὰ κατάλληλα, ὥστε νὰ ἐξαγάγωμεν ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα ἀκριβῆ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ποιητικήν. Προτιθέμενος ὅμως νὰ πραγματευθῶ ἐν ἐκτάσει τὰ μεταφορικὰ σχήματα πάντων τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ποιητῶν ὑπὸ τὰς ἄνω μνημονευθείσας δύο ἐπόψεις, δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω τὰ τῶν μικροτέρων καὶ ἀνωνύμων τραγικῶν, καθ' ὅσον καὶ αὐτὰ ἀπαρτίζουσι συμπληρωτικὸν μέρος τῆς συλλογῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ βασισθῇ ἡ μελέτη τῶν μεταφορικῶν σχημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Νῦν δὲ τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ παρατηρήσω, ὅτι τὰ μεταφορικὰ σχήματα τῶν μικροτέρων καὶ ἀνωνύμων τραγικῶν ὡς πρὸς τὰς κατηγορίας συμφωνοῦσι ἐν γένει πρὸς τὰ τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν, καὶ εἶναι πιθανὸν ἑπομένως, ὅτι προστιθέμενα καὶ αὐτὰ εἰς τὴν αὐξάνουσαν ἤδη συλλογὴν τῶν μεταφορικῶν σχημάτων, ὅτε θέλει δοθῇ καὶ περισσοτέρα εὐκαιρία πρὸς σύγκρισιν αὐτῶν, θὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ὁπωσδήποτε τὰ προσδοκώμενα συμπεράσματά μου ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ποιητικήν.

Ὡς πρὸς τὴν ῥητορικὴν ἔποψιν σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ πρὸς τούτοις ἀπαντᾷ καὶ ἓν *σύμπλεγμα ἐκ διαφόρων σχημάτων συνιστάμενον* (1) καὶ ἓν *διπλοῦν μεταφορικὸν σχῆμα* (2) (ὅρα τὸ β' μέρος τῶν συμβολῶν μου).

Ἐν Κλαυδιουπόλει (τῆς Οὐγγαρίας).

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΠΕΤΣ.

(1) Συνεκδοχὴ καὶ μεταφορικὸν σχῆμα τῆς ἀναλογίας. Ἀδέσπ. 259 (ἴδε Α'. ΙΙ. β' καὶ Γ'. XXV. 3. γ').

(2) Τὸ μετωνυμικὸν νόημα ὡς μεταφορικὸν σχῆμα τῆς ἀναλογίας. Φρύν. 5 (ἴδε Γ'. XXV. 2. ια').

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΙΚΑΡΙΑΚΑ ἤτοι ἱστορία καὶ περιγραφὴ τῆς νήσου Ἰκαρίας ὑπὸ Ε. Ι. Σταματιάδου. Ἐν Σάμῳ 1893 σελ. 159.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, πρῶτον περὶ τῆς Ἰκάρου συνταχθέν, περιέχει ἱστορίαν αὐτῆς, γεωγραφίαν, γλῶσσαν, βίον, ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων. Τούτου περικοπαί τινες κατεχωρίσθησαν πέρυσιν ἐν τῇ ἀξιολόγῳ ἐφημερίδι «Ἀμαλθείᾳ», ἐξ ὧν ἠδύνατό τις εἰδήμων νὰ κρίνῃ, ὅτι τὸ πόνημα τοῦ κ. Σταματιάδου δὲν εἶναι ἄμεμπτον καὶ ἄμοιρον σφαλμάτων.

Ἐντεῦθεν παρακινηθεὶς ἔγραψα παρατηρήσεις τινάς, ἃς πάνυ εὐγενῶς ἐφιλοξένησεν ἡ αὐτὴ ἐφημερίς. Εἰς τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας ἔκρινε καλὸν νὰ ἀπαντήσῃ ὁ κ. Σταματιάδης, μεμφόμενός με ἄλλα τε καὶ ὅτι δὲν ἐμελέτησα ἀρκούντως τὰ κατὰ τὴν νῆσον. Ἐπειδὴ δὲ κρίνω ὅτι αἱ τοιαῦται τοπογραφικαὶ μελέται πλείστης μὲν ὠφελείας γίνονται πρόξενοι, ἂν μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιστήμης ἐκτελῶνται, πλείστης δὲ ζημίας, ἂν τἀνάπαλιν ἐπιπολαίως συντάσσωνται, διότι ὡς πρῶται πηγαὶ τῆς περὶ τῶν χωρῶν τούτων γνώσεως θεωρούμεναι, πάμπολυ δύνανται νὰ ἀποπλανήσωσι τοὺς μέλλοντας ἐρευνητάς, διὰ τοῦτο νομίζω καθῆκον ἐμὸν νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν τοῦ βιβλίου ἀκριβέστερον, ἵνα δειχθῇ πόσης πίστεως ἄξιον εἶναι τοῦτο ἔν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῖς γλωσσικοῖς, ἅτινα, ὡς γνωστόν, δύνανται, ἐν ἐλλείψει πάσης ἄλλης ἱστορικῆς πηγῆς, νὰ χρησιμεύσωσι τοῖς γλωσσολόγοις καὶ τοῖς ἱστοριογράφοις τοῦ ἔθνους ὡς ἀσφαλεῖς πηγαί, σπουδαιότατα ἐθνολογικὰ καὶ γραμματικὰ συμπεράσματα ἐξ αὐτῶν πορίζομένοις.

Ὁ κ. Σταματιάδης ἠσχολήθη, ὡς λέγει, ἐπὶ μακρὸν εἰς σύνταξιν τῶν Ἰκαριακῶν. Δυστυχῶς δ' ὅμως δὲν περιῆλθεν οὐδ' ἅπαξ τὴν νῆσον, ἀλλὰ τὰς περὶ αὐτῆς εἰδήσεις παρελάμβανε παρ' Ἰκαρίων, παρ' ἐγχωρίων ἱερέων, παρὰ διδασκάλων ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν διαφόροις χω-

ρίοις τῆς νήσου διδαξάντων, παρὰ διοικητικῶν ὑπαλλήλων κτλ. Λυποῦμαι σφόδρα ὅτι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἀναγκάζομαι νὰ παρατηρήσω αὐτῷ, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐρεύνης δὲν εἶναι ὁ ἁρμόδιος· διότι ὁ ἱερεὺς ὁ Ἰκάριος ἀδύνατον ἦτο νὰ σαφηνίσῃ τῷ κ. Σταματιάδῃ τὰς σημασίας τῶν λέξεων, τὰς διαφορὰς αὐτῶν, τὰ γένη, τὴν ὀρθὴν γραφήν, τὸν τονισμόν, τὰς σχέσεις τῶν σημασιῶν πρὸς ἀλλήλας κτλ. Ἐπίσης ὁ διδάσκαλος ὁ Σάμιος καὶ ὁ τυχὼν διοικητικὸς ὑπάλληλος ὅλως ἀναρμόδιοί εἰσι νὰ πληροφορήσωσιν αὐτὸν ἀπταίστως καὶ ἀκριβῶς, ὄντες γενικῶς ἄπειροι τῆς γλώσσης καὶ τῆς προφορᾶς. Τούτου δ' ἕνεκα φαίνονται αὐτοῖς οἱ Ἰκάριοι φθόγγοι καὶ τύποι παράδοξοι, πολλάκις παντάπασιν ἀκατανόητοι εἰς τὸ οὖς αὐτῶν προσπίπτοντες. Ἐντεῦθεν οὗτοι σημειοῦσι τὰς λέξεις, ὡς νομίζουσιν ὅτι ἀπηγγέλθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰκαρίου, παρεφθαρμένας τουτέστι καὶ ἀκαταλήπτους, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς μεταφορικὴν μόνον σημασίαν, ἐπειδὴ εἰς ταύτην μόνον ἔτυχε νὰ ἀκούσωσιν αὐτάς. Πρόσθες τούτοις καὶ τὴν εὐτελῆ ἰδέαν, ἣν ἔχουσι περὶ τῶν Ἰκαρίων οὐκ ὀλίγοι τῶν περιοίκων, ὡς πρὸς τὴν προφορὰν λέξεών τινων. Βεβαίως τὸ πρᾶγμα θὰ εἶχεν ἄλλως, ὅπως εὐκόλως ἕκαστος ἀφ' ἑαυτοῦ νοεῖ, ἂν ὁ κ. Σταματιάδης ἀπεφάσιζέ ποτε νὰ δαπανήσῃ ἔστω καὶ εἴκοσι μόνον ἡμέρας εἰς ἐπίσκεψιν τῆς νήσου καὶ ἐπιχωρίως ἐξετάσῃ τὰ κατ' αὐτήν, ὅπερ ὤφειλε νὰ πράξῃ, γράφων μάλιστα περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς γεωγραφίας αὐτῆς. Διότι οὕτω πράττων θὰ εὕρισκε πολλοὺς προθύμους νὰ συνδράμωσιν αὐτῷ καὶ δώσωσι σαφεῖς ἐξηγήσεις, περὶ ὧν μάτην ἐν Σάμῳ παρ' οὐκ εἰδότων ἐζήτει πληροφορίας, θὰ ἀπέκτα δὲ καὶ γνῶσιν ἀκριβῆ τῆς χώρας, περὶ ἧς πολλὰ παράδοξα, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπωμεν, διδάσκει.

Περὶ τῆς διαλέκτου τῆς νήσου Ἰκαρίας διέλαβε πρὸ δύο ἐτῶν ὁ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις· ἀλλ' ὁ κ. Σταματιάδης δὲν εἶχε δυστυχῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐργασίαν ταύτην δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ 25ετηρίδι τοῦ κ. Κόντου. Τὴν μελέτην ταύτην τοῦ κ. Χατζιδάκι ἂν εἶχε μελετήσει ὁ κ. Σταματιάδης, δὲν θὰ ἐτόλμα πάντως νὰ κακίσῃ ἐμὲ ὡς ἄπειρον τῆς γνησίας τῶν Ἰκαρίων προφορᾶς, ὅπως μετὰ καταπληκτικῆς εὐκολίας ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ περὶ ἐμοῦ. Διότι ὁ κ. Χατζιδάκις περιελθὼν τὴν Ἰκαρίαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου αὐτῆς, τοῦ Πάπα, μέχρι τοῦ ἑτέρου, τοῦ Φαναρίου, ἀρκετὸν δὲ χρόνον ἐνδιατρίψας καὶ τὰ γλωσσικὰ τῆς νήσου ἐπιμελῶς ἐξετάσας, ἔγραψε τὴν ἀξιολογωτάτην ἐκείνην

γλωσσικὴν μελέτην μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων, ἀφορῶσαν οὐ μόνον εἰς τὸν Εὔδηλον καὶ τὸν Ἅγ. Κήρυκον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀγροικότερα χωρία τῆς νήσου. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι γνωστὸς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ὁ ἐρευνητὴς οὗτος, νομίζω ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως καταλληλότερος τοῦ κ. Σταματιάδου καὶ περὶ τὴν συλλογὴν γλωσσικῆς ὕλης καὶ περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν αὐτῆς. Μεταβαίνων δ' ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καὶ αὐτὸς ἀντιλαμβανόμενος τῶν πραγμάτων, εἶναι ὁμολογουμένως πλείονος πίστεως ἄξιος ἢ ὁ κ. Σταματιάδης, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἀλλοδαπὸς καὶ μακρὰν διαμένων, εἴτε ἐν Σάμῳ εἴτε ἀλλαχοῦ καὶ τὴν πρὸς κατάρτισιν τῶν Ἰκαριακῶν ὕλην μακρόθεν παραλαμβάνων. Ταῦτα λοιπὸν τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκι περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν γραφέντα θὰ μεταχειρισθῶ ὡς μαρτυρίας ἐν τοῖς ἑξῆς, προκειμένης ἀμφισβητήσεως μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Σταματιάδου, ἵνα καὶ αὐτὸς οὗτος καὶ πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀναγνῶσται πεισθῶσιν, ὁπόσην ἀληθῶς ἐπιστημονικὴν ἀξίαν δύνανται νὰ ἔχωσι τὰ τοῦ κ. Σταματιάδου Ἰκαριακά. Διότι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν λέγω δισχυριζόμενος ὅτι ταῦτα, συνταχθέντα, ὅπως συνετάχθησαν, ἀνατρέπουσιν ἐκ βάθρων τὸν ἀρχαϊκὸν ἡμῶν γλωσσικὸν θησαυρὸν καὶ πλείστους τῆς συμπάσης νεοελληνικῆς γραμματικοὺς κανόνας, ὡς θέλει πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν κατωτέρω.

Θὰ διαιρέσω δὲ τὸν ὃν προτίθεμαι ἔλεγχον εἰς τρία μέρη· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θὰ διαλάβω περὶ τῶν γλωσσικῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν γεωγραφικῶν καὶ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τοῦ βίου, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς νήσου. Τοῦ ἱστορικοῦ δὲν ἅπτομαι ἐν τῷ παρόντι· ἀλλά, κατὰ τὸ ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα, δύναταί τις ἐκ τοῦ ποιοῦ τῶν ἄλλων νὰ συμπεράνῃ, ὁπόσον καὶ τοῦτο ἐπιμελῶς ἔχει ἐξετασθῇ. Πρῶτον περὶ τῶν συμφώνων.

Ὁ κ. Σταματιάδης διδάσκει ὅτι, «τῶν Ἰκαρίων ἡ ἀλφάβητος στερεῖται σχεδὸν τοῦ γράμματος β, ἐν ὀλίγαις λέξεσιν αὐτοῦ προφερομένου»· εἶτα δὲ καὶ ὅτι «ἡ Ἰκαριακὴ διάλεκτος στερεῖται τοῦ στοιχείου φ καὶ β». Ἀλλ' ἐν σελ. 49 ὁ κ. Χατζιδάκις ῥητῶς λέγει ὅτι, «τὸ β παραλείπεται μεταξὺ φωνηέντων» καὶ κατωτέρω «ἀπαγγέλλεται λοιπὸν διπλοῦν τὸ ββ», ἐν οἷς παρατηρεῖ τις ὅτι ὄχι μόνον, ὡς λέγει ὁ κ. Σταματιάδης, δὲν στερεῖται ἡ διάλεκτος ἡμῶν τοῦ β, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἀπαγγέλλεται καὶ διπλοῦν. Ὁμοίως περὶ τοῦ φ λέγει

ὁ κ. Χατζιδάκης ἐν σέλ. 50, ὅτι οἱ φθόγγοι «ξ, κ, λ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ, δὲν παραλείπονται», καὶ ἀλλαχοῦ «λοιπὸν ἀπαγγέλλεται διπλοῦν τὸ φφ». Ἀναφέρομεν πρὸς πλείονα πίστιν καί τινα παραδείγματα ἐκ τῶν τοῦ κ. Χατζιδάκι· «ὑψηλοβ[ρ]βουνί(ν), μιαβ βολά, διαβαίννω, ἤβλεπε(ν), βολεῖ (73), ἀσβολέ, βρουλλέ, ὁ Βαθές· (ἐπιφέρει δ' ὁ κ. Σταματιάδης ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν βρύσι προφέρομεν ρύσι· ἀλλὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐν σελ. 112, ἐν Ἰκαρίῳ λαϊκῷ ᾄσματι γραφόμενον «καθάρια βρύσι ξέτρεξε καθάριο πη(γ)αδάκι», τί ποιήσωμεν;), τὸ Φίδος, τὸ Φυτρονόρος, ζέφω, φυλαχτό(ν), ἤφεξε(ν), Φλές, Ῥαφές (37), φωτερός, κορφή, σιφοῦνι, ὁ Φούσκας κτλ., ἐν οἷς φαίνεται ὅτι τὰ ῥηθέντα γράμματα προφέρονται παρ' ἡμῖν, ἐνυπάρχοντα μάλιστα καὶ εἰς κύρια ὀνόματα. Ὁ κ. Σταματιάδης λέγει ὅτι «τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ γ, τὸ ὁποῖον, ὁμιλοῦντες, ἐν ταῖς πλείσταις τῶν λέξεων παραλείπουσιν». Ὁ κ. Χατζιδάκις ὅμως γράφει ὅτι παραλείπεται μεταξὺ φωνηέντων, ἀλλ' ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ β οὐχί· καὶ κατωτέρω «τὸ γ ἐν τοῖς εἰς -βγω καὶ -ύγω συχνότατον καὶ πάντοτε εὔχρηστον» οἷον «σκάβγω, γκάβγω, θάβγω, σκύβγω κτλ. (72)». Ὅτι περὶ τούτων ἀτελῶς καὶ ἀνακριβῶς ἐκφράζεται ὁ κ, Σταματιάδης καὶ ὅτι ὄνομα ρύσι ἀντὶ βρύσι εἶναι παντάπασι πλασματῶδες, θά μοι ὁμολογήσῃ ἐλπίζω καὶ αὐτὸς οὗτος.

«Τὸ κ ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων προφέρουσιν ὡς γκ», γράφει ὁ κ. Σταματιάδης. Ἐὰν τοῦτο εἶχεν ὀρθῶς, ἄξιον ἀπορίας καθίσταται, πῶς ὁ κ. Χατζιδάκις νὰ μὴ ἀκούσῃ τοιαύτην προφορὰν τοῦ κ ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὅστις τοὐναντίον ἀναγράφει «καταχνιά, κόκκαλο(ν), κοκκάρι(ν), κόμμα, τὰ κάλλη σου, κωπέλλα, κίσσα, κισσός, κυπαρίσι κτλ.» οὐχὶ δὲ καὶ γκαταχνιά, γκόκκαλο κτλ. Ὁμοίως περὶ τοῦ π ὁ κ. Σταματιάδης γράφει· «τὸ π ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων ἰδίως προφέρεται ὡς μπ»· οὐδὲν περὶ τοῦ παραδόξου τούτου ἤκουσεν ὁ κ. Χατζιδάκις, ἀλλὰ παραθέτει «πάππους, πίττα, πικραμμένος, πολλύς, πίσσα, περίσσα, σέπομαι, ἀγαπῶ» καὶ οὐχὶ μπάππους, μπίσσα, σέμπομαι, ἀγαμπῶ κτλ. Μόνον ὅταν προηγῆται τὸ ν ἄλλης λέξεως, τότε τοῦτο ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ κ ἢ π τῆς ἑπομένης γινόμενον γ ἢ μ. Περὶ τούτου ὁ κ. Χατζιδάκις λέγει· «ὅταν δ' ἀρκτικὸν τῆς λέξεως εἶναι ἓν τῶν ψιλῶν κ, π, τ, τότε ἡ ἀφομοίωσις εἶναι ἄλλη τις ἀτελεστέρα, ἤτοι τροπὴ τοῦ ἀήχου ψιλοῦ εἰς μέσον ἠχηρὸν b, d, g, καθ' ὅσον τὸ

προηγούμενον τελικὸν σύμφωνον εἶναι ν, ἤτοι ἠχηρόν· οὕτω λέγεται τὸμ bάτον του, τὴγ gράbην του, τὸγ gακόν». Τοῖς δ' ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκι ἀκριβέστατα παρατηρηθεῖσι συμφωνῶ καὶ ἐγὼ καὶ θὰ συμφωνήσῃ καὶ πᾶς Ἰκάριος· ὅθεν ἐάν τις ἐπιχειρήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἰκάριος προφέρει ἢ ἐπρόφερε, γκακόν, γκαένε, γκάτω, μπερίσσα, οὗτος κατ' ἀνάγκην δὲν διδάσκει ἀκριβῆ πράγματα. Ὅτι ἐν τούτοις ὁ κ. Σταματιάδης σφάλλεται καὶ ἀνύπαρκτα διδάσκει, δύναμαι νὰ παράσχω καὶ ἄλλον μαρτυρα, περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ ὁποίου δὲν θὰ θελήσῃ ν' ἀμφιβάλῃ ὁ κ. Σταματιάδης. Εἶναι δ' οὗτος αὐτὸς ὁ κ. Σταματιάδης, ὅστις γράφει ἐν τῷ λεξιλογίῳ του, βανακή, βρῆχα, φραξίμι, φουρνεύκιο καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ὁμοίως ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν, ἃ κατεχώρισεν ἐν τῷ βιβλίῳ του, ἀναγινώσκονται· «τὰ πράσα πρασολόγουν τα (145) κεῖνος νερὸ ... κοιμᾶσαι ... (146)», καὶ ὄχι μπράσα, γκεῖνος, γκοιμᾶσαι· ἐπίσης λέγει μέν, ὡς ἀνωτέρω διέλαβον, ὅτι τὸ φ παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει, γράφει δ' ὅμως ἔπειτα «τὸν παπᾶ λέγουσι (οἱ Ἰκάριοι) φαφᾶ (122)». Ἐκ τούτων πάντων καθορᾷ τις πόσον ἐξηκριβωμένως ἔχουσιν ἐξετασθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Σταματιάδου τὰ περὶ προφορᾶς, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ γραφόμενα ὑπ' αὐτοῦ δὲν συνᾴδουσιν ἀλλήλοις· καὶ ἐκ τούτου δύναται πάντως νὰ συμπεράνῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ὁ κ. συγγραφεὺς τῶν Ἰκαριακῶν δὲν ἐβασάνισεν ἐπαρκῶς ὅσα ἔγραψεν.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν κακὴν γραφὴν τῶν λέξεων· καὶ πρῶτον μὲν τῶν ἐν τῷ λεξιλογίῳ, ἔπειτα δὲ τῶν ἐν τοῖς ᾄσμασι καὶ αἰνίγμασιν. Οὕτω λ.χ. γράφει ὁ κ. Σταματιάδης· «μαθένετε, ἐρτόνω, γρυλόνω, παόνω, συμπιρόνω, τζιγκρόνω, σκοτόνω, μαργόνω, φιμόνω, λοῦνε, στρῶνε, δίνει, σαβανόνουν, βγαίνει, σηκώνεται, ζώνεσαι κτλ. Ἀλλ' ὁ πολὺ παρατηρητικώτερος τοῦ κ. Σταματιάδου Χατζιδάκις λέγει ἐν σελ. 55· «ἐντὸς λέξεως παρατηρεῖται ἡ δίπλωσις καὶ τῶν ἐρρίνων μ, ν, καὶ ἐντεῦθεν πάντα τὰ εἰς -ννω», γράφονται τουτέστι διὰ διπλοῦ νν. Κατὰ τὴν ἀληθεστάτην ταύτην παρατήρησιν τοῦ κ. Χατζιδάκι τὰ ἀνωτέρω ἔχουσιν ὀρθῶς, ἂν γραφῶσι διὰ διπλοῦ νν· μαθθαίννετε, ἐρτώννω, γρυλλώνω, σα(β)ανώννουν κτλ. (ἐν σελ. 120 ἀναγινώσκεται τὸ τερατῶδες «μολυόνο σε» ἀντὶ μολυ(β)ώννω σε). Διότι εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κ. Χατζιδάκι ὅτι οἱ Ἰκάριοι ἐν τῇ προφορᾷ διακρίνουσιν ἀκριβέστατα τὰ διπλᾶ σύμφωνα τῶν ἁπλῶν. Κατὰ

ταῦτα κακῶς γράφει ὁ κ. Σταματιάδης τὰ ἑξῆς· κουσμιτάρω, ψαψαμίτης, βότα, πηκότο, βλάτα, σερβετάρισμα, ἀπείκοτα» ἀντὶ διπλοῦ ττ, ὡς χουσμεττάρω, ὅπερ καὶ χουσμεκιάρω λέγεται, ψαψαμίττης, βόττα, πικόττο, βλάττα, σερβεττάρισμα(ν), ἀπίκοττα· καὶ τὰ «κουτέλα, λαλάδι, χομέλι, μούτουλα, καβουλιάζω, σκολεύγω, σκυλοπότι, γρυλόνω, στέλε, τρούλα, ἀρβελίζω, ζάλω» ἀντὶ διπλοῦ λλ, ὡς κουτέλλα, λαλλάδι, χομέλλι, μούτουλλα, καβουλλιάζζω, σκολλεύγω, σκυλλοπότι, γρυλλώνω, στελλέ, τρούλλα, ἀρβελλίζζω, ὅπερ καὶ ἀρβελλιάζζω λέγεται, ζάλλω· ὁμοίως «κανιά, δαγκανιάρικος, ναίσκε» ἀντὶ διπλοῦ νν, ὡς καννιά, δαγκαννιάρικος, νναίσκε· ἐπίσης «λουπάζω, νάπος, κεραπᾶς, σκλούπα, σουπανιάζω, ράπι» ἀντὶ διπλοῦ ππ, ὡς λουππάζζω, νάππος, κεραππᾶς, σκλούππα, σουππανιάζζω, ράππη· ὁμοίως φλομιάζω, σφουνιάζω, ἐνεκακίζομαι, λαάζω, ἀρβελλίζω, σουππανιάζω, ἀνερίζω, κοπρίζω, ἀκονπέζω, ἀντὶ διπλοῦ ζζ ὡς φλομιάζζω, σπουνιάζζω, ἀνεκακίζζομαι, λαάζζω, ἀρβελλίζζω καὶ ἀρβελλιάζζω, σουππανιάζζω, ἀνερίζζω, κοπρίζζω, ἀκουμπίζζω, ὅπερ καὶ ἀκουμπῶ λέγεται.

Ὁμοίως αἱ λέξεις ἀθηβόλι, ἀμμήντα, ἀπαρή, ἀποκυρτίζομαι, ἄτζαχος, ἀχάραγγο, βολήση, βουταρέλα, βρωμοστυλόνω, ἔχερι, κάκαβρος, λακανίδα, παραχάγαλο, σέλουμο, σκελοκαμερήσης, τζίπος, ἔχουσιν ὀρθῶς γραφόμεναι οὕτως: ἀθθιβόλι (= ὑπόδειγμα), ἀμμ' εἶντα, ἀππαρέ (= ἴχνος ποδός), ἀποκορδίζζομαι, ἄτσαχχας, ἀχάραγο, βουλλίση, πουνταρέλλι (= περόνη), βρωμοσκυλλιάζζω, ἔχχερη, κάκκαυρος, λακκανίδα, παραχάχχαλο, σέλλωμα, σκυλλοκαμαρώσης, τσίππος. Τὸ δὲ ρέχω καὶ μαθένω γραπτέα ρέχχω, μαθθαίννω, διότι προῆλθον ἐκ τοῦ ρέγχω καὶ μανθάνω· ἐγένετο δὲ ἀφομοίωσις, ὅπως ὁ κ. Χατζιδάκις ἐδίδαξε (σελ. 56). Τὸ ἐφήλιο, ὡς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Σταματιάδου καὶ ὡς ἡρμηνεύθη ἐφήλιο = ἄμπελος, οὐδὲ ὁ κριτικώτατος νοῦς δύναται νὰ σαφηνίσῃ. Ἡ ὀρθὴ γραφή, καθ' ἃ καὶ ἡ προφορὰ διδάσκει, εἶναι ἐφφύλλιο(ν) τουτέστιν ἐμφύλλιον· σημαίνει δὲ τὸ ἑνὸς ἢ καὶ δύο ἐτῶν ἐμβολίασμα δένδρου, ἀφοῦ αὐξηθῇ καὶ γίνῃ δενδρύλλιον θάλλον ὁπωσδήποτε. Ὁ κ. Σταματιάδης ἐνησχολήθη μόνον περὶ τὴν συλλογὴν λέξεων, ἀπέλιπε δὲ εἰς γλωσσολόγον τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, ἀλλ' ὤφειλε πάντως νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν του ἐπὶ τὴν ὀρθὴν προφορὰν καὶ δὴ νὰ γράψῃ τὴν λέξιν διὰ διπλοῦ λλ καὶ

ἅμα νὰ ἑρμηνεύσῃ καλῶς αὐτήν· διότι τότε καὶ ὁ γλωσσολόγος ἐκ συμπεράσματος θὰ ἔγραφεν ἐφφύλλ̥ιο(ν). Αἱ ἐν ᾄσμασι καὶ αἰνίγμασιν ἀναγινωσκόμεναι λέξεις «σχίζω, χωρ̥ατοπούλα, βραχ̥ιόλ̥ια, τζομπάνισσα, βαθρακούλα, ἐξεθέτει, ἀνοίξῃ, σφουγγίζει, βουτηένο, μαρουλάκια, πολυπικράνης, σαββανώνουν, γυαλένιο, ῥοῖθι, ζεβλοδέταις, νύφη, κυπαρισσόμηλα, πουλάκια, κυττάζω, λουλούδια, μανοῦλα, κότταις», τὰς ὁποίας Ἰκάριος οὐδέποτε ἀπήγγειλεν οὕτω, προφέρονται ὡς ἑξῆς· σκίζζω, τσουππάνισσα, σπογγίζζει, πολλοπικράνης (παρὰ τῷ κ. Χατζιδάκι, πολλοπικραίννω, πολλομιλῶ κτλ.), ἐξεθέττει (= ἐκτίθησιν), βουττηένον(ν), ζευλοδέττες, κυτάζζω, κότες, ἀννοίξῃ, σαβανώννουν, ῥο(β)ίθθι (ἐκ τοῦ ἐρέβινθος), νύφφη, λουλλούδ̥ια, κυπαρισόμηλα περὶ τοῦ ὁποίου μάλιστα ὁ κ. Χατζιδάκις ὁμιλεῖ ἰδιαιτέρως «ἀλλὰ κυπαρίσι(ν)»· αἱ δὲ λοιπαὶ διὰ διπλοῦ λλ.

Ἐπίσης «τὸν πόνον τὸ πολύ, τὸ βυζίν σου» γραπτέα τὸμ bόνον τὸν bολλύν, τὸ βυζζί σσου· ὄχι δὲ μόνον ἡμεῖς, ἀλλ' οὐδ' οἱ ἄλλοι νησιῶται, οὐδ' οἱ Σάμιοι, καὶ καθόλου οὐδένες τῶν Ἑλλήνων οὐδαμοῦ λεγουσι «τὸ βυζίν σου» καὶ τὰ ὅμοια· ἄξιον δ' ἀπορίας πῶς ὁ κ. Σταματιάδης εὑρισκόμενος ἐν Σάμῳ καὶ ἐν ἐπιμιξίᾳ μετ' ἄλλων νησιωτῶν διηνεκῶς διατελῶν, νὰ μὴ γνωρίζῃ, ἀλλὰ νὰ γράφῃ οὕτως. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας παμπόλλας λέξεις ἔγραψε πλημμελῶς ὁ κ. Σταματιάδης· λ.χ. κουρ̥ιαγάρει ἀντὶ κουρ̥ιάρει = μέλλει μοι, λαύνω (sic!) ἀντὶ λάμνω, κουτζουνάδα ἀντὶ κουτσουνάδα, καζιφέρνω ἀντὶ καταφέρνο(μ)αι, καμᾶς ἀντὶ καμπᾶς = τάπης ἐγχωρίου κατασκευῆς, καμμύω ἀντὶ καμνύζω (τοὺς ὀφθαλμούς), κράτζα ἀντὶ κράτσα, κροταλῶ ἀντὶ κουρταλῶ, φυλάχω = θυλάκιον, ὃ παντελῶς ἄτοπον, ἀντὶ φυλάκι = θυλάκιον, χοράρω ἀντὶ χου(μ)άρω, ψάχνω ἀντὶ ψάχω, ὥργια ἀντὶ ὡρα̥ιά = ὡραία, βότσο ἀντὶ βότσος, ποκάρι ἀντὶ πουκάρι = πόκος, βυτίκα ἀντὶ βυτίνα = πίθος, βετζόνι ἀντὶ βετσόνι, βολιμωμένο ἀντὶ (μ)ολυβω(μ)ένος, νίπτω (sic) ἀντὶ νίβγω, ντάγ̥ια ἀντὶ ταγ̥ιά, ξελαστῶ ἀντὶ ξελαστό(ν), ξελαστὸν νερό = ἄφθονον ὕδωρ, καὶ «ποτίζζω (μ)ὲ ξελαστὸν νερό», ῥῆμα δὲ ξελαστῶ, ὡς γράφει ὁ κ. Σταματιάδης, δὲν ὑπάρχει παρ' ἡμῖν. Ὁμοίως ἔγραψε πορτίγια ἀντὶ παρτί(δ)α, πασπαρίτα ἀντὶ πασπαρίτης, περιατίνα ἀντὶ περιπατίνα, μπερλουὴ ἀντὶ περλοή, μπέταλο ἀντὶ πέταλο(ν) = ληνός, μπιλάδα = λευκὴ δὶς ἀντὶ μιλά(δ)α, νέποτας ἀντὶ νεμπότης (ἔμποτος καὶ ἐμπότιον παρὰ Βυζαντίνοις),

καταφαένος ἀντὶ καταραένος, κατάχωμα ἀντὶ κατάχυμα=δοκὸς τῆς στέγης, κατζιφᾶς ἀντὶ κατσιφᾶς=ἐργαλεῖον γεωργικὸν ἰδίως δὲ κηπουρικόν, κερασουλὲ ἀντὶ κερασολέ, χαλάω ἀντὶ χαλῶ, διότι ἀσυναίρετον τύπον ῥημάτων δὲν προφέρουσιν οἱ Ἰκάριοι, ὅπως οὐδ' οἱ ἄλλοι νησιῶται· ἀμοργὸ ἀντὶ ἀρμεῶς (Χατζ. σελ. 44), ἀμπόχτη ἀντὶ ἀπόχτι, ἀνακαικίζομαι ἀντὶ ἀνακακίζζομαι, ἀνακούρκουδα ἀντὶ ἀνακούρκου(μ)α, παράμερο ἀντὶ παρήμερο(ν), κάομαι ἀντὶ καώννω, καπανὸς ἀντὶ καμπανός, καράμωσι ἀντὶ κερά(μ)ωσι, πταπταμίδα ἀντὶ φταφτα(μ)ίδα, πυρουμάχι ἀντὶ πυρο(μ)άχι, πεντάλφα ἀντὶ πεντάρφα, ἀπομύχτουμαι ἀντὶ ἀπομύσσομαι καὶ ἀπομύχτομαι, ἀργόρα ἀντὶ ἀργούρα, ἀρχάρι ἀντὶ ἀρμάρι, ἀνῶϐλι ἀντὶ ἀνώφλι, ἀξόνη ἀντὶ ξόνι, ὀπιτὸ ἀντὶ ὀφτός, ὀχτὴ ἀντὶ ὀχτέ, παράτζης ἀντὶ παράτσης, κρέατα ἀντὶ κρέτα, Αἰθέρας ἀντὶ Ἀθέρας, μπέρνω ἀντὶ παίρω, ἀσϐόλη ἀντὶ ἀσϐολὲ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ὁποίου ἐξέπεσε τὸ α (ἀσϐολέ-α), ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ κ. Χατζιδάκις· ἄσσιρας ἀντὶ ἄτσηρας, ἀστάχη ἀντὶ ἀστάχι, τὸ δάσο ἀντὶ τὸ δάσος· (οὕτω γράφει ὁ κ. Σταματιάδης ποῦ μὲν τῶν λέξεων ἀφαιρῶν γράμματα ποῦ δὲ προσθέτων, ποῦ δὲ παραμορφῶν αὐτὰς καὶ ποῦ προσάπτων ἡμῖν ἀνυπάρκτους καὶ πρωτακούστους). Διότι τὰ τριτόκλιτα εἰς -ος σῴζονται παρ' ἡμῖν καλῶς, ὅπως ὁ κ. Χατζιδάκις παρετήρησε γράψας «τῶν οὐδετέρων εἰς -ος τῆς γ'. κλίσεως σῴζονται οὐκ ὀλίγα ἀλώϐητα· π.χ. τὸ δάσος, τὸ Φίδος σελ. 68». Ἐπίσης πλημμελῶς ἔγραψε συγχωρῶ (sic!) ἀντὶ συχχωρῶ, ἀλάτζι ἀντὶ ἀλάτσι, ἀπ' ἀερὲ ἀντὶ ἀπά'(μ)ερέ=ἀπάνω μερέ(α)· ἐκ τοῦ ἀπ' ἀερέ, ὡς ἔγραψεν ὁ κ. Σταματιάδης, οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ μαντεύσῃ πόθεν προῆλθεν ἡ σημασία τοῦ ἐπάνω μέρος, διότι ἀπά'(μ) ερέ=τὸ ἐπάνω μέρος ἐπὶ τόπων κατωφερῶν· ὁμοίως καερὲ ἀντὶ κά' (μ)ερὲ=κάτω μερέα· ζομάρι ἀντὶ σμάρι, θέκω ἀντὶ θέττω, θήκρα ἀντὶ θυίρα=θυρί(δ)α· γκιστέρνα ἀντὶ γιστέρνα «καὶ ἀντὶ κιστέρνα λέγουσι γιστέρνα», ὡς ἐπιμαρτυρεῖ μοι καὶ ὁ κ. Χατζιδάκις· γκορτέσα ἀντὶ χορτεσα, ἀχτινάδα ἀντὶ φτενάδα, βαϊλίντζω ἀντὶ βαϊλίζζω, ἐξ ἀνέμω ἀντὶ ἐξ ἀνέμου, δαουλὸ ἀντὶ δαυλός, ἀλατάρι ἀντὶ λατάρι, Ἴτζουπο ἀντὶ Ἴτσωπο(ν), πάρτε ἀντὶ πάρτη, ῥυγάκι ἀντὶ ῥυάκι, σαρτεύω ἀντὶ σαρτεύγω, σιταρπὸ ἀντὶ σιταρωπό(ν); σκαπτὸ ἀντὶ σκαφτό(ν), ταμπλάσσω ἀντὶ τὰ μπλάζζω καὶ «πλάζζω τ' ἀλεῦρι»=διασκορπίζω τὸ ἄλευρον· ῥῆμα δὲ ταμπλάσσω παρ' ἡμῖν ἀνύπαρκτον τζιρὸς ἀντὶ

τσιράς, τοσιμάνης ἀντὶ ντουσουμάνης, λοάζω ἀντὶ λο(γ)ιάζζω, λυπουργὸς ἀντὶ (ὑ)πουργός, μαλσαπῆς ἀντὶ μαρσαμπῆς, μαρμαρίτα ἀντὶ μαρμαρίτης, μάχσος ἀντὶ μάξους, φιάλαγγας ἀντὶ φκιάλακας, φουχλάδο ἀντὶ φ(χ)ουχ(β)λάρος, φουτᾶς ἀντὶ φοτᾶς. Ἡ αὐτὴ ἀνακρίβεια παρατηρεῖται καὶ ἐν παμπόλλαις λέξεσι καὶ φράσεσιν, ὧν τινας διορθῶ· ἀναγινώσκονται λοιπὸν «σιτάριν δεκαπέντε, μπράτζα, ’σ τὴν κλίνη της, χτυποῦνε» ἀντὶ σιτάριδ δεκαπέντε, μπράτσα, ’σ τὴγ κλίνην της, χτυποῦσι· τέτοιαν ἀντὶ τέθκοιαν, ’στὰ ξέναν ἀντὶ ’σ τὰ ξένα, τὰ μάτια ἀντὶ τὰ μμάθκια· περὶ τούτου ὁ κ. Χατζιδάκις λέγει «ἐν δὲ Κύπρῳ καὶ Ἰκάρῳ τὸ σιγμοειδὲς τοῦτο (μάθχια) ἐξασκῆσαν τὴν ἀφομοιωματικὴν δύναμιν αὐτοῦ μετεβλήθη κατόπιν ἀπὸ συριστικοῦ καὶ στενωτοῦ φθόγγου χι ἢ ch εἰς κλειστὸν κι· σπίθκια, μμάθκια». Προσέτι γράφει ὁ κ. Σταματιάδης γκερατᾶς, δείχνει, ἐβγάζει, κόφτει ἀντὶ κερατᾶς, δείχτει, (ἐ)βγάλλει, κόβγει· τὴ ζωή μου ἀντὶ τὴζ ζωήμ μου, ἤνευε ἀντὶ ἤγνεφε, ποῦ θάβουν ἀντὶ ποῦ θάβγουν, ἠνάσπουν, σπῆτι μας ἀντὶ ἠνέσπουν, σπῆτιμ μας, ἐν ρίσκεις το ἀντὶ (δ)ἐβ βρίσκεις το, τίπτα ἀντὶ τίποτα, τὸν ἄλλουν, περφατεῖ ἀντὶ τὸβ βάλλουν, περπατεῖ· πετιέται (ἐν αἰνίγματι μόνον) ἀντὶ πέτεται, τῆς ἔδωσεν ἀντὶ τῆς ἔδωκεν, ἀρνία (sic!) ἀντὶ ἀρνιά, ἀπὸ μεάλο ἑνος, τὸ ρουδὶ αντύλι, κελαϊδοῦν τὸ Μαϊ καὶ Ἀπρίλι, ἄλλουν αρὺ τὸ στοίχημα, ἀντὶ ἀπὸ (μ)ε(γ)άλογ γένος, τὸ ρουδὶμ μαντύλι(ν), κελαδοῦν τὸμ Μάϊν καὶ Ἀπρίλλι(ν), βάλλουβ βαρὺν τὸ στοίχη(μ)α· φαφάδες, στεανῶσαν, ἐσοῦ πρέπειν σου ἀντὶ παπά(δ)ες, στεφανῶσαν, ἐσοῦ πρέπει σου· πότισεν το ἀντὶ πότισέ το, διότι, ὡς ἐν τῷ γ΄. ἑν. προσώπῳ τῆς ὁριστικῆς δὲν προστίθεμεν ν (πρέπει σου), οὕτω καὶ ἐν τῇ προστακτικῇ. Πάνε τὸ νιὸ ἀμπρὸ ἀντὶ πᾶσιν τὸν νιὸγ γαμπρό(ν), τραέζι, κάνω ἀντὶ τραπέζι, κάμνω, δάφνη σουντωτὴ ἀντὶ δάφνη φουντωτή, τὸ πρωΐν, πίσων, ἄϊντε ἀντὶ τὸ πρωί, πίσω, ἄντε κτλ. Ὅτι δ’ ὁ κ. Σταματιάδης λίαν ἀμελῶς, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπω, παρέστησε τοὺς προφερομένους φθόγγους, ἀποδεικνύει καὶ τοῦτο, ὅτι πολλάκις τὴν αὐτὴν λέξιν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἀναγράφει· οὕτω λ. χ. γράφει κουρὰ καὶ κυσυρὰ τὴν προμήτορα, ἐν ᾧ μόνον κιουρὰ λέγουσιν οἱ Ἰκάριοι· ὁμοίως τζωγραφισμένη καὶ ζουγραφισμένη, ρατζοῦκα καὶ ματζοῦνα ἀντὶ ζωγραφισμένη, ρατσοῦνα (=ἡ κατὰ σταγόνας ροὴ ὕδατος ἰδίως δὲ τοῦ τῆς βροχῆς ἐκ τῆς στέγης καταπίπτοντος)· τοῦτ’ αὐτὸ

ἔγραψε καὶ περὶ τοῦ παρ' ἡμῖν λεγομένου «χάλα χώρα» ἢ «χάλα χώρου»=πορεύεσθαι τῇδε κἀκεῖσε, ἀναγράψας αὐτὸ πενταχῇ «σαλλαχωρῶ, χαλλαχωρῶ, σαλλαχώρει ἢ χαλλαχώρει, χάλα-χώρα». Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἀναγνώστης θ' ἀμφιβάλῃ τίνα τῶν διαφόρων τούτων τύπων πρέπει νὰ δεχθῇ.

Οἱ Ἰκάριοι βλασφημοῦντές τινα λέγουσιν ἐνίοτε καὶ «νά 'χῃς ἀνάθθε(μ)αν καὶ σὺ κι̮ ἄνταν ἦσου στὸγ γκόσμο» ἤτοι ὅταν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφάνης ἐν τῷ κόσμῳ, εἴθε νὰ μὴ ἐγεννᾶσο· ὁ κ. Σταματιάδης τὸ «κι̮ ἄνταν ἦσου» ἐκλαβὼν ὡς ὄνομα, ἔγραψεν αὐτὸ «κι̮ οἱ τανταneῖς σου»! Ὁμοίως ἔγραψε «ποῦ 'ταν μὲ τοῖς κουρσάροι, εἶχε δώδεκ' ἀδερφοὶ» ἀντὶ ποῦ 'ταν μὲ τοὺς κουρσάρους, εἶχεδ δώδεκ' ἀδελφούς, ὡς διδάσκει καὶ ὁ κ. Χατζιδάκις λέγων «ὅπως ἐν τοῖς φθόγγοις οὕτω καὶ ἐν τῇ κλίσει ἀρχαΐζει ἐν πολλοῖς τὸ ἰδίωμα τῶν Ἰκαρίων· τοὺς ναύτας, τοὺς καμίνους».

Καὶ τὰ ἐν σελίδι 122-3 δείγματα τῆς διαλέκτου ἡμῶν, πᾶν ἄλλο δύνανται νὰ ὦσιν ἢ τοιαῦτα· ἂν Ἰκάριός τις ὡμίλει οὕτως, ὁ ἕτερος παντελῶς δὲν θὰ ἐνόει αὐτόν· λέξεις παραμεμορφωμέναι τῇδε κἀκεῖσε εἰλημμέναι ὑπὸ τοῦ κ. Σταματιάδου καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν παρατεθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὰ περίφημα ἐκεῖνα διαλεκτικὰ ἡμῶν δείγματα. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν σελ. 108 «πές το γκόρη μου — τοὔπανε κ' ἡ παπαδζιαίς, τοὖπα κ' η ἐώ — ντρέπουμαι» εἰσὶ παντάπασιν ἀλλότρια τῶν Ἰκαρίων· τὸ δὲ δράκοντας=ἀρχιερεὺς παρὰ τίνος παρέλαβεν ὁ κ. Σταματιάδης, ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀδυνατῶ νὰ μαντεύσω. Ὁμοίως γράφει «τὰ σῦκα διαιροῦνται εἰς βόσυκα καὶ ἀχτινάβατα»· ἀλλὰ τὰ εἴδη τῶν σύκων τῆς Ἰκαρίας δὲν περιορίζονται εἰς δύο, ἀλλ' εἰς πολλά· λ. χ. βόσυκα, ἀρτανάβατα, μελισσά, κορόσυκα, τσαντίριχα κτλ.

Ὅπως δὲ περὶ τὴν γραφὴν τῶν λέξεων, οὕτως ἐσφάλη καὶ περὶ τὸν τονισμὸν πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Ἀναγράφω τινὰς τούτων, καὶ παραλλήλως ταύταις τὰς αὐτάς, ὀρθοτονουμένας· στάλος — σταλός, στέλε — στελλέ, κάρε — καρέ, παπάδι̮α — παπαδι̮ά, Παρασκεύα — Παρασκευγᾶ, Λεμόνι̮α — Λεμονι̮ά· περὶ τῶν τριῶν τελευταίων καὶ τῶν ὁμοίων παρατηρῶ ὅτι μόνον ἐπὶ κλητικῆς προσφωνήσεως ἀναβιβάζεται ὁ τόνος (παπάδι̮α, Παρασκεύγα, Λεμόνι̮α κτλ.). ποταπὸς — πόταπος, βόρβοι — βορβοί, ζαάρω — ζααρῶ, τζιρομέλε — τσιρομελλὲ κτλ.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἁμαρτημάτων γέμει τὸ βιβλίον τοῦ Σταματιάδου, ὅς βουλόμενος, ὡς λέγει, νὰ καταδείξῃ τὸν ἀξιοθαύμαστον ἀρχαϊκὸν γλωσσικὸν θησαυρὸν τῆς νήσου, ἀνέγραψε καὶ παντάπασιν ἀνυπάρκτους λέξεις· λ.χ. «ἀκόνι=ὥριμον, τοῦ ὀρθοῦ ὄντος ἄκουνιο κατ' ἀνάπτυξιν τοῦ ου, ἀντὶ ἄκναιο ὅπως ἐν Θήρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται καὶ τοῦτο ἀντὶ ἀκμαῖος. Ὁμοίως γράφει «χόμαι, χόω=νομίζω· ἀλλ' εἶναι δυνατόν ποτε ὄχι μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις νεοελληνικοῖς ἰδιώμασι νὰ ὑπάρχωσιν οἱ φθόγγοι -οω ἀσυναίρετοι; καὶ δὲν εἶναι κανὼν γενικὸς τῆς νεοελληνικῆς, ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκι πρὸ ἕνδεκα ἐτῶν διατυπωθείς, ὅτι δύο ὅμοιοι φωνήεντες φθόγγοι συγχωνεύονται πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς ἕνα, ἂν ἀρχαιόθεν διαδοχικῶς ἀπηγγέλλοντο; ἢ νομίζει ὁ κ. Σταματιάδης ὅτι ἐπιτρέπεται σήμερον εἰς οἱονδήποτε ν' ἀγνοῇ τὰς τοῦ κ. Χατζιδάκι ἐργασίας, ὅταν πραγματεύηται περὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτῆς; Ἐπίσης γράφει «κάμπτω, ἐγκάπτω=δραπετεύω, ἀφαντοῦμαι. Ἀλλὰ ταῦτα παντάπασιν ἀδύνατα ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ διά τε τὸ *πτ* καὶ τὸ πρὸ τούτων *μ*. Ἐν Ἰκάρῳ οὐδὲν τούτων, ὡς εἰκός, προφέρεται, ἀλλὰ μόνον (ἐ)γκάβγω (ἐν-κάμπτω), ὡς ἤκουσε καὶ ὁ κ. Χατζιδάκις. Οὐχ ἧττον δὲ παράδοξον εἶναι καὶ τόδε: «κόμπος=κρέας, καὶ «κομπόνω=τρώγω κρέας. Τὸ κρέας, τὸν τυρόν, τὰς ἐλαίας, τὰ ὠά, τοὺς ἰχθῦς καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα προσφάγια ὀνομάζομεν καθολικῶς, ἅτε κατὰ μικρὰς ἐνθέσεις, κόμβους, ἐσθιόμενα, «κομπώματα»· καὶ εἰς τὸ παιδίον δίδουσα ἡ μήτηρ, ἐκτὸς τοῦ ἄρτου, καὶ τυρὸν λέγει αὐτῷ «νὰ κομπώννῃς»=νὰ τρώγῃς οὕτω τὸν τυρόν, ὥστε νά σοι ἀρκέσῃ· κομπώννω δηλονότι δηλοῖ, τρώγων σὺν τῷ ἄρτῳ τοιοῦτόν τι προσφάγιον δάκνω ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ. Ταῦτα μόνα εὐχρηστοῦσι παρ' ἡμῖν· τὸ δὲ ὄνομα κόμπος ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ὀφείλεται εἰς εὐτράπελόν τινα ἀποικίσαντα εἰς Ἴκαρον καὶ ἀστειότητος χάριν πλάσαντα ὁ κόμπος ἀντὶ τοῦ κόμπωμα ὃ ἐπὶ παντὸς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὄψου, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τοῦ κρέατος μόνον· ὡς φαίνεται ἐκ τούτου παρέλαβε καὶ παρενόησεν ὁ κ. Σταματιάδης τὸ «κόμπος=κρέας. «Νέημα=μήτηρ»· ἐν τισι χωρίοις καλοῦσι τὴν μητέρα «ἧμμα»· τὸ δὲ *νε* εἶναι μόριον προτασσόμενον τῶν κλητικῶν, καθ' ἃ ὁ κ. Χατζιδάκις παρετήρησεν «ἐν τῇ ἐπικλήσει προτάσσουσι τοῦ κυρίου ὀνόματος τὸ μόριον *ε* ἢ *νε* καὶ ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον» δηλονότι ἐπὶ τῶν τονιζομένων εἰς

τὴν λήγουσαν· οἷον νὲ Κωνστάντι, νὲ Γεώργη κτλ., κατ' αὐτὰ λέγεται καὶ «νὲ ἦμμα» = μῆτερ. Ἄμα = ὑπώρεια· πρωτάκουστον ἡμῖν τοῦτο, ὡς καὶ τὸ «ἄνω = ἅπτω φωτιάν»· ἡμεῖς λέγομεν ὁμοῦ «βάλλω φωθκιά(ν) ἤτοι θέτω πῦρ εἰς καυσίμους ὕλας.

Ἀλλ' οὐ μόνον περὶ ταῦτα τὰ λεπτότερα, ὡς εἰπεῖν καὶ ἴσως ἀνώτερα ἢ κατὰ τὸν κ. Σταματιάδην, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὸ τὸ οὐσιωδέστατον καθῆκον παντὸς λεξικογράφου, τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας ἀκριβῶς, ἡμάρτησε σφόδρα ὁ κ. συγγραφεύς. Οὕτω λ. χ. γράφει· «Νίκαρη = πέτρα ἐν θαλάσσῃ». Ἄρα πᾶσαν πέτραν ἐντὸς τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης, σκόπελόν τινα ἐν αὐτῇ ὡρισμένον ἢ ἀόριστον, ἢ τί ἄλλο τέλος νὰ ὑποθέσῃ ὁ ἀναγνώστης; Νίκαρις (ὁ) καὶ ὄχι Νίκαρη (ἡ) εἶναι βράχος τις πρὸς νότον καὶ ἐγγύτατα τῆς νήσου μεταξὺ τῆς Πλαγιᾶς καὶ τοῦ Ξυλοσύρτη. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ «ἀχάραγγο = ἄνευ σημείου, ἄνευ γνωρίσματος»· ὅπερ, ὡς ἐγράφη δηλοῖ πᾶν πρᾶγμα ἄνευ σημείου, ἐνῷ τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων ἰδίως· «ἀχάρα(γ)ογ κατσίκι» = τὸ ἄνευ τοῦ ὡρισμένου διακριτικοῦ σημείου, τῆς «χαραῆς» ἐκ τοῦ χαράσσω κτλ.

Τὴν λέξιν «θάρφος» ὁ κ. Σταματιάδης ἑρμηνεύει διὰ τοῦ θάλπος καὶ μεσημβρία· ἀλλ' οὐχὶ θάρφος = μεσημβρία, ἀλλ' ὁ ὑπερβολικὸς κατὰ τὴν μεσημβρίαν καύσων. Ἐπίσης Ἐρυφὴ = κορυφή· οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὀνομασία ὀρεινῆς τοποθεσίας ἐν τῷ δήμῳ τῆς Περα Μαρές. «ἀνώφλι = τὸ ἐν τοῖς τοίχοις παρεντιθέμενον πρὸς σύνδεσμον αὐτῶν ξύλον»· οὐχὶ ἀλλὰ τὸ ξύλον τὸ τιθέμενον ἄνωθεν τῆς θύρας καὶ τῶν παραθύρων ὁριζοντίως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κατώφλι, τὸν οὐδόν. «ῥάδι = οὐρὰ βοός»· οὐχὶ μόνον τοῦ βοός, ἀλλὰ παντὸς ζῴου. «ἀλιὸς = καρκῖνος» οὐχὶ πᾶς καρκίνος, ἀλλὰ μόνον ὁ τῶν γλυκέων ὑδάτων λέγεται ἀλιός. «Ἀπόχτι = κρέας ἀλίπαστον»· οὐχὶ πᾶν ἀλίπαστον, ἀλλὰ μόνον τὸ ξηρόν. «Σμάρι = τὰ γονίδια τῶν μελισσῶν»· οὐχὶ τὰ γονίδια, ἀλλὰ τὸ σμῆνος τῶν μελισσῶν. «Στελλιαρώννω = διδάσκω»· οὐχὶ ἀλλὰ δέρω. «Ἐγώ δα = οἶδα ἐγώ», δυσκόλως πείθεταί τις περὶ τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας· ἡμεῖς λέγομεν μόνον ἐρωτώμενοι περί τινος «ἔ(γ)ω-δά' ναι = ἐδῶ δὰ εἶναι, τοῦ περὶ οὗ ἐρωτώμεθα εὑρισκομένου πλησίον ἡμῶν. Ἡ δὲ τροπὴ τοῦ δ εἰς γ εἶναι συνήθης παρ' ἡμῖν, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ κ. Χατζιδάκις. «ἀδωνίζω = βυθίζω»· οὐδὲν λέγει· τὸ ὀρθὸν εἶναι (ἀ) δονῶ καὶ σπανιώ-

κατα δονίζω καὶ λέγεται συνῳδὰ τῇ ἐτυμολογίᾳ αὐτοῦ (ἐκ τοῦ δονέω) ἐπὶ τῶν πηλίνων πίθων τῶν ἐκ τῆς κρούσεως ἦχον παραγόντων. «ἄσπα = τόπος κρημνώδης» · οὐχὶ ἀλλὰ τὸ ἀρκετοῦ ὕψους ἄκτιστον μέρος, τὰ μεταξὺ δύο χωραφίων. ἐκτισμένον δὲ λέγεται ὀχτέ. «ἄτσιρας = πέτρα μεγάλη ὀρθίως τεθειμένη» · ἄτσηρας παρατηρεῖ ὁ κ. Χατζηδάκις «ἐν Ἰκάρῳ δηλοῖ τοὺς περὶ τὴν ἅλωνα ὀρθοὺς λίθους» καὶ παράγει ἐκ τοῦ ἄνδηρον, δὲν σημαίνει ἄρα πᾶσαν ὀρθίαν πέτραν. «ἀρικουκλάς = ὕδωρ ῥέον χειμάρρου» · οὐχί, ἀλλὰ μόνον τὸ ῥέον μετὰ ῥαγδαίαν βροχήν, καθ' ἣν ἐκ τῶν καταρρεόντων ὄμβρων παρασύρονται πέτραι, δένδρα, τοῖχοι καὶ πᾶν τὸ προστυχόν. «ἄργειος = ἀργός» · οὐχί· τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅπως ὁ κ. Χατζιδάκις ἡρμήνευσεν ἄρȝος ἐκ τοῦ ἀρία = δρῦς· σημαίνει δ' αὐτὴν τὴν ἀρίαν δρῦν. «ἀκουνπίζω = ἐλπίζω» · τερατώδης φαίνεται ἡ γραφὴ νπ! καὶ ἀπατηλὴ ἡ ἐξήγησις· ἡ ἀληθὴς σημασία εἶναι στηρίζομαι ἁπλῶς, ἐξ οὗ στηρίζομαι ἐπὶ ἄλλου ἠθικῶς, ἵνα με βοηθήσῃ. «ματσόβεργα = δοράτιον πρὸς πλάσιν ἄρτου» · πρὸς πλάσιν ἄρτου οὔτε ἐν Ἰκαρίᾳ οὔτε ἀλλαχοῦ, νομίζω, μεταχειρίζονται δοράτια, ἀλλὰ πρὸς ἰδιαιτέραν τινὰ πλάσιν ζύμης, ἵνα ἐξ αὐτῆς κατασκευασθῇ ἡ λεγομένη κροῦστα. «με(γ)άλος = δυνατός, ἰσχυρός» · οὐχί, ἀλλ' ὁ μέγας γενικῶς· εἶτα δὲ καὶ ἰσχυρὸς ἐπὶ ἀνθρώπων. «κατακόβγω = καταλαλῶ τινος» · οὐχί, ἀλλὰ κόπτω ἐντελῶς τι· ἐντεῦθεν μεταφορικῶς, εἶμι ἑτοιμολόγος κατὰ τὰς φιλονικίας καὶ συζητήσεις, λέγω τὰ πράγματα ἄνευ συστολῆς τινος κτλ. «κατάλυμα = ἡ ὑπὸ τὸ δάπεδον δοκός» ! τοῦτο βεβαίως ἅ,τι ἐστὶν οὐδ' ἂν Ἀπόλλων μάθοι· ἔστι δ' οὐδὲν ἀληθῶς· καὶ πῶς; μὴ ὑπὸ τὸ δάπεδον, τὸ χῶμα, διότι τὰ δάπεδα τῶν οἰκιῶν ἐκ χώματος εἶναι κατεσκευασμένα ἐν Ἰκάρῳ, τίθεται δοκός τις οἱαδήποτε; κατάλυμα σημαίνει οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐρείπια οἰκίας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πεσούσης. «σιφοῦνι = κολοκύντη ἔχουσα ἑκατέρωθεν δύο καλάμους, ὧν τὸν μὲν βυθίζουσιν ἐν τῷ οἴνῳ, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου ῥοφῶσιν αὐτόν» · καὶ ταῦτα ἀνάπλεα ἀνακριβείας καὶ φαντασιώδη καὶ οὐδὲν ὑγιὲς ἐμφαίνοντα· σιφοῦνι εἶναι ὄργανον ἐκ κολοκύνθης ἔχον ἄνωθεν ὀπήν, ᾗ προσήρτηται πάντοτε καλαμίσκος δι' οὗ ἀντλοῦσιν ἐκ τῶν κατα γῆς κεχωσμένων πίθων τὸν οἶνον· ἔχει δὲ τὸ σιφοῦνι καὶ φυσικὸν τράχηλον, ᾧ προσαρμόζεται ἑρμητικῶς, ὁσάκις μόνον ἀντλοῦσιν οἶνον, κάλαμος μικρὸς (αὐλί), ὃν βυθίζουσιν εἰς τὸν πίθον. «κιθαρί = κτύ-

τημα εἰς μέρος διάκενον»· πρῶτον ὄνομα «κιθαρὶ» δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἦτο, νομίζω, δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλὰ μόνον τὸ ρῆμα κιθαρῶ = δονῶ καὶ λέγεται ἐπὶ πίθων φερόντων ρωγμάς. «λο(γ)ιάζζω = παρατηρῶ προσέχω εἴς τι»· οὐχὶ ἀλλ' ἐρευνῶ νὰ εὕρω τι, ὅπερ ἀπώλεσα. «λουμακιὰ = τὸ ἐν τῇ θαλάσσῃ μέρος ἐν ᾧ περικλείουσι τοὺς ἰχθῦς»· ἀσαφές, ἢ πῶς περικλείουσιν αὐτούς; λου(μ)ακιὰ σημαίνει λίμνην μικρὰν εἴτε παρὰ τὴν παραλίαν εἴτε ἐν ποταμῷ, ἐν ᾗ ἀγρεύουσιν ἰχθῦς ἢ ἐγχέλεις. «μαρμαρίτα = μέγας κοχλίας»· οὐδαμῶς, ἀλλὰ εἶδός τι κοχλίου ἀδιάφορον ἂν μικροῦ ἢ μεγάλου. «καμιζζόρα = σακκίον ἐκ φλανέλλης»· οὐχί, ἀλλ' ἐξ οἱουδήποτε ὑφάσματος. «καμπανὸς = στατὴρ»· οὐχί, ἀλλὰ μόνος ὁ ξύλινος στατήρ. «πῶμα = ἐπικάλυμμα πίθου»· οὐχί, ἀλλὰ πᾶν ἐπικάλυμμα εἴτε πίθου, εἴτε χύτρας καὶ λοιπῶν ἀγγείων. «πορειὰ = θύρα κήπου»· οὐχί, ἀλλὰ καθολικῶς ἡ θύρα τῆς αὐλῆς, τῆς περιοχῆς τοῦ οἴκου ἢ περιβόλου. «μπουρνίδι = ἀγγεῖον ὑέλινον ἢ χοϊνον»· οὐχὶ ἀλλὰ μόνον χοϊνον. «μπερλοὴ = κολοκύντη ἣν πληροῦσιν οἴνου»· οὐχὶ ἀλλὰ ἀσκὸς ὃν πληροῦσιν οἴνου, ὕδατος καὶ ἄλλων τοιούτων.

«Σκίζω = φωνάζω»· οὐδαμῶς, ἀλλ' ὅπως πανταχοῦ, σημαίνει καὶ ἐν Ἰκαρίᾳ σχίζω λ.χ. ξύλα κτλ., μεταφορικῶς δὲ μόνον λέγεται «ἠσκίστηκα νὰ φωνάζζω»· οὕτω λέγομεν πάντες λ.χ. ἔσκασα νὰ φωνάζω, ἀλλ' ὅμως δὲν δικαιοῦταί τις νὰ εἴπῃ σκάζω = φωνάζω. «πασπαρίτης = μικρὸς κοχλίας»· οὐχί, ἀλλ' εἶδός τι κοχλίου. «περίπατος = αὐλὴ κεκαλυμμένη ὑπὸ κλημάτων»· οὐχί, ἀλλὰ τὸ ἄνωθεν τῆς αὐλῆς σύμπλεγμα τὸ ἐκ κλημάτων καὶ δοκῶν, ἐφ' ὧν ἐξαπλοῦνται οἱ κλάδοι τῶν κλημάτων. «πικοῦτσι = πέλεκυς»· οὐχί, ἀλλὰ τὸ ὀπίσθιον ἀξίνης. «βετσόνι = αἲξ μετὰ τοῦ ἐριφίου της»· οὐχί, ἀλλὰ αἲξ οἰκόσιτος. «Βολι(μ)μένος = ὁ μῦς», αὐτὴ αὕτη ἡ λέξις δὲν σημαίνει μῦς, ἀλλὰ λέγεται περὶ τοῦ μυὸς οἱονεὶ ἐπιθετικῶς, ὅταν οὗτος ἐνοχλήσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ «ὁ βολυ(μ)ωμένος» = ὁ ἐπάρατος, ὁ ἄξιος καταστροφῆς, καὶ «ποῦ νὰ τὸβ βολυ(μ)ώσῃ ὁ θεός» = εἴθε νὰ καταστρέψῃ αὐτὸν ὁ θεός. «Φάρδη = δάσος»· οὐχί, πᾶν δάσος, ἀλλ' ὀνομασία θέσεώς τινος, ἐν ᾗ δάσος. «λατάρι = τράγος»· οὐχί, ἀλλὰ μόνον ἔνορχις τράγος. «φούστης = κλέπτης, ὁ περιβεβλημένος φουστανέλλαν, πειρατής»· κωμικὸν πλάσμα τοῦτο· φούστης, φούστιδες λέγονται οἱ πειραταὶ ἀπὸ τῶν πλοίων αὐτῶν φούστα-φοῦστες (fusta).

Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο σημειώσεως ἄξιον, ὅτι ἐνῷ ὁ κ. συγγραφεὺς οὐδεμιᾶς οὔτε ξένης οὔτε ἑλληνικῆς λέξεως τὸ ἔτυμον πειρᾶται ν' ἀνεύρῃ, ἀλλ' ὅλως ἀταλαιπώρως ἀναγράφει ἑκάστην μετὰ μιᾶς, ἣν πρώτην ἔτυχε νὰ μάθῃ, σημασίας, τῆς λέξεως φούστης θέλει ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ἔτυμον εἰς τὴν φουστανέλλαν, ὅ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἄτοπον (τὸ πρωτότυπον fusta ἐκ τοῦ παραγώγου fustanella) καὶ εἰς μυθοπλαστικὸν ἔργον ἤγαγε τὸν κ. συγγραφέα. «χαλκεύω=συντρίβω»· ἡ κυρία σημασία τούτου εἶναι ἡ τοῦ ἐπιδιορθῶ τὸν πέλεκυν, τὴν ἀξίνην καὶ πᾶν τοιοῦτον ἐργαλεῖον σιδηροῦν· μεταφορικῶς δὲ καὶ μετά τινος εἰρωνείας σημαίνει καὶ συντρίβω. «χάντακας=μεγάλη πέτρα ἔχουσα σχισμήν»· οὐχί, ἀλλὰ χάνδακας, χανδάκι σημαίνει τάφρον περὶ ἀγρόν τινα. «Χουσμεττάρω (ὅ καὶ χουσμεκιάρω λέγεται)=περιθάλπω, περιποιοῦμαι, ὑπηρετῶ»· οὐχί, ἀλλὰ μόνον κάμνω ὑπηρεσίας οἰκιακάς. «ἀλοιῶρι=μάνδρα χοίρων ἢ βοῶν»· οὐχί, ἀλλὰ μόνον ἡ τῶν χοίρων μάνδρα λέγεται οὕτως. «πουκάρια=τὰ ἔρια τοῦ προβάτου»· οὐχί, ἀλλὰ τὰ ἔρια ἑκάστου προβάτου περιεσφιγμένα κατὰ πόκους. «αἰθέρας=κορυφὴ ὄρους καὶ πᾶν ἐν γένει ὕψωμα»· οὐχί, ἀλλὰ μόνον αἱ κορυφαὶ καὶ αἱ ὑψηλαὶ ῥάχεις τῶν ὀρέων. «δευτέρι=ἀποθήκη»· οὐχὶ οὕτω καθολικῶς, ἀλλὰ μόνον τὸ ὄπισθεν τῆς οἰκίας διαμέρισμα, τὸ χρησιμεῦον ὡς στάβλος καὶ ἀποθήκη τροφῆς ζώων. «οὐρανιαί=αἱ ἐπὶ τῆς στέγης ἐν γένει τιθέμεναι» (τίνες;) οὐδὲν λέγει· ἀλλ' αἱ πλάκες αἱ τιθέμεναι ἄνωθεν τοῦ ἄξονος κατὰ μῆκος. «γρυλλώνω=ἀποπνίγομαι ἐν φαγητῷ»· οὐχί, ἀλλὰ ἀνοίγω ἰσχυρῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἴτε πνιγόμενος ἐσθίων, εἴτε σφιγγόμενος τὸν λάρυγγα, εἴτε ἁπλῶς. «Δαγκαννιάρικος=ὁ διὰ τῶν ὀδόντων εὐνουχισθεὶς ταῦρος»· ἂν ὁ κ. Σταματιάδης ἔγραφεν οὐχὶ ταῦρος, ἀλλὰ τράγος, θὰ ἔλεγε τὸ ἀληθές· διότι παρ' ἡμῖν τοὐλάχιστον ἀδύνατον οἱ ταῦροι νὰ εὐνουχίζωνται διὰ τῶν ὀδόντων. «ἄτσαχχας=λίθος λευκός»· οὐχί, ἀλλὰ εἶδος λίθου ὑπολεύκου, τὸ πυρίτιον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι. «σέλλωμα=κοιλάς, φάραγξ»· οὐχί, ἀλλ' αἱ μεταξὺ τῶν λόφων κλιτύες αὐτῶν. «σκαδράκι=κολοκύντη μικρά»· οὐχί, ἀλλὰ κολοκύνθιον μικρόν, ἤτοι ὁ καρπὸς τῆς κολοκύνθης. Ἡ σημερινὴ γλῶσσα διαστέλλουσα ἀκριβῶς ταῦτα, ἐπιβάλλει ἡμῖν κυριολεξίαν καὶ ἀκρίβειαν ἐν τούτοις. «σκάμμα =μικρὸς περίφρακτος ἀγρός»· οὐχί, ἀλλὰ χωράφιον ἐλαχίστης ἐκτάσεως σκαπτόμενον, οὐκ ἀρούμενον. «κουρταλῶ=κραυγάζω, ἀφίημι

φωνάς»· οὐχί, ἀλλὰ ποιῶ θόρυβον καὶ λέγεται ἐπὶ στερεῶν ἀντικειμένων. «λαζαρίνα=ὁ σωλὴν τοῦ πυροβόλου»· οὐχὶ πᾶς τοιοῦτος σωλήν, ἀλλ' εἶδός τι πυροβόλου μακροῦ. «λαλλάδι=χάλυψ τῆς θαλάσσης»· ἂν ἡ περὶ τὴν Ἰκαρίαν ἢ ἄλλη τις θάλασσα περιέχει χάλυβα, ἄγνωστον ἐμοί. λαλλάδι σημαίνει ἁπλῶς τὸν χάλικα ἢ κάχληκα τῆς ἄμμου. «λαλῶ=ἐλαύνω ζῷον, βόσκω»· οὐχί, ἀλλὰ μόνον ἐλαύνω κτλ.

Ἂν ἐν τοῖς γλωσσικοῖς, ἅτινα σχετικῶς εἶναι πολὺ εὐκολώτερα τῶν γεωγραφικῶν, οὕτως ἐπιπολαίως εἰργάσθη ὁ κ. συγγραφεύς, εὐκόλως δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν προτέρων τίνας μαργαρίτας περιέχει, ἐν οἷς διαλαμβάνει περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου. Οὕτω λ. χ. ἐν σελίδι 8-9 γράφει «Ὄντως δ' ἡ Ἴκαρος οὐδένα ἔχει λιμένα ἢ ὅρμον ὅπως ἐν αὐτῷ ναυλοχῶσι τὰ πλοῖα. . . . Τῶν Κεράμων ἀπώτερον ἓν μίλλιον εὕρηται νησίς, Καραβοστάσι, ἔνθα τὰ πλοῖα ἀγκυροβολοῦσιν ἐξησφαλισμένα μένοντα κατὰ πάσης τρικυμίας». Ὁ νοῦς παρὼν ἀπεδήμει ὅτε ταῦτα ἐγράφοντο, ἐντεῦθεν ἡ ἀντίφασις. Πρῶτον λέγει ὅτι ἡ Ἰκαρία οὐδένα ἔχει λιμένα ἢ ὅρμον, ἂν καὶ ἐπ' ἀληθείας ἔχῃ πολλοὺς ὅρμους, κατωτέρω δὲ ὅτι εἰς τὸ Καραβόσταμα ἔχει λιμένα ἀσφαλέστατον. Οὐδ' ἡ νησίς, ἣν ὀνομάζει Καραβοστάσι ὑπάρχει ἀληθῶς που, πλὴν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Σταματιάδου. Ὁ κ. Σταματιάδης οὐδέποτε περιελθὼν τὴν νῆσον, περιέγραψεν αὐτήν, ὡς ἐφαντάσθη· ἔκτισε χωρία ἀνύπαρκτα, ναούς, μετετόπισε χωρία καὶ ὄρη, ἀνέτρεψε ῥοὰς ποταμῶν, ὁλόκληρον δῆμον καὶ πεδιάδας μετέβαλεν εἰς ὄρη κτλ. Ταῦτα ἴσως καὶ δικαίως φαίνονται παράδοξα τῷ ἀναγνώστῃ, ἀλλὰ ταχέως θέλει ἐν τοῖς κατωτέρω παρατηρήσει ὅτι ἀληθῶς οὕτως εἰργάσθη. Ἰδού τινα γεύματα τῆς ἀκριβείας τῆς περὶ ἧς λόγος· «ἰδικώτερον δὲ τὸ μὲν πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Πάπαν μέρος αὐτοῦ (τοῦ ἐπιμήκους ὄρους τῆς Ἰκαρίας) καλεῖται Πέζη καὶ Ῥάντη, τὸ δὲ πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Φανάρι, Καψαλινόκαστρο καὶ Φάρδη καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου, Μεσαρεὰ καὶ Κοσκινᾶς». Ταῦτα παντάπασιν ἀνακριβῆ. Ὁ Ῥάντης (οὐχὶ δ' ἡ Ῥάντη) ὑψοῦται σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς νήσου καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πάπα, ἀπέχων παρασάγγας αὐτοῦ· τὰ δὲ πρὸς τὸ Φανάρι λέγονται γενικῶς «Ὑψηλές (αἱ)», ὧν μέρη εἰσὶν ἡ Φάρδη, τὸ Καψαλινὸν Κάστρο καὶ ἄλλα πρὸς τὸ αὐτὸ ἀκρωτήριον· ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς νήσου ὑψοῦται τὸ ὄρος

Κεφάλα (ἡ), ἡ Πούντα καὶ τοῦ «Χριστοῦ τὸ Βουνί»· ἡ δὲ Μεσαρὰ δὲν εἶναι ὄρος, ἀλλ' ὁλόκληρον τμῆμα τῆς νήσου περιέχον καὶ ὄρη καὶ πεδιάδας. Ὁμοίως ὁ Κοσκινᾶς εἶναι κοιλὰς μεταξὺ τῆς Κεφάλας καὶ τῆς Πούντας κειμένη, καὶ οὐχὶ ὄρος. Κατωτέρω γράφει «κέκτηται δὲ μόνον δύο ὑφόρμους, ὧν ὁ μὲν καλεῖται Ἅγ. Φωκᾶς, ὁ δὲ ἕτερος Κέραμοι». Παρέλιπε τὸν σπουδαιότατον ὅρμον τοῦ Εὐδήλου, ὅστις εἶναι σχεδὸν εἰπεῖν ἄξιος λόγου λιμήν, προσέθηκε δὲ τὰ Κεραμέ, κείμενα ἐν ὅλως ἀνοικτῇ παραλίᾳ.

Συχνότατα δὲ ἀναγράφει ἐσφαλμένως τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῶν κωμῶν· οὕτω λ. χ. γράφει ὅτι ἡ κώμη Χριστὸς σύγκειται ἐξ οἴκων 30· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 40· ὁ Ἅγιος Παντελεήμων ἐκ 30· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 52. Ἡ Εὐαγγελίστρια ἐκ 30· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 42. Ἡ Δάφνη ἐκ 30· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 46. Οἱ Φραντᾶτοι ἐκ 30· οὐχί, ἀλλ' ἐξ 60. Τὸ Μάραθθο(ν) ἐκ 15· οὐχί, ἀλλ' ἐξ 27. Ὁ Στάβλος (τὸ χωρίον, οὐχὶ δ' ἡ ἐνορία) ἐκ 30· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 15. Ὁ Μαγγανίτης ἐκ 15· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 36. Λαψαχάδες (αἱ) ἐκ 30· οὐχί, ἀλλ' ἐκ 42. Καθὼς δὲ περὶ τὸν τῶν κατοίκων ἀριθμόν, οὕτω σφάλλεται καὶ περὶ τὰς ὀνομασίας τῶν κωμῶν, γράφων «Τζουρέρο, Μπαφυγάτα, Ὀξαί (αἱ), Μαυράτο, Περδίκι, Μωλιπό, Πλωμάρι, Κά ἤ Ἀκαμάτρα, Κοτσίκια, Ἀράθουσα, Πλάγια, Φρυδᾶτον, Μάραθον, Καρχινάγρι», ἀνθ' ὧν γραπτέον, καθ' ἃ ἀληθῶς προφέρονται· Τσουρέδω «σ' τῶν Τσουρέδω» (Τσουρές -έδες -έδω(ν)), Μπαφυλλάτω(ν) (Μπαφύλλης -λᾶτοι -λάτω(ν)), ἡ Ὀξέ (Ὀξέ-α), Μαυράτω(ν), Μπερδίκι, Μυλ̦ωπό (μύλος. διότι ἐν αὐτῷ ὑπῆρχόν ποτε πολλοὶ ὑδρόμυλοι), Πλουμάρι, Κά-χωρ̦ό, Κοσσήκ̦α (οἶκος-σηκός), Ἀράθθωσα, Πλαγ̦ὰ ἥτις καὶ δὲν εἶναι χωρίον, ἀλλὰ περιοχὴ μεγάλη μεμονωμένας τινὰς οἰκίας περιέχουσα. Περὶ τῶν πλείστων τούτων διαλαμβάνει ὀρθῶς καὶ ὁ κ. Χατζιδάκις.

Ὁ κ. Σταματιάδης γράφει προσέτι: «Νά» κατάληξις πάντως τῆς λέξεως λιμένα ἢ ναῦς, διὰ τὸ σύντομον «Νὰ» λεγόμενον, κώμιον ἐκ δώδεκα οἴκων. Αὐτόθι φαίνεται ὅτι ἦτο λιμενίσκος τὸ πάλαι, ὃν οἱ ἐγχώριοι προσέχωσαν, οὐ σμικρὸν εἰς τοῦτο συντελέσαντος καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Μεσαρ̦ᾶς πηγάζοντος καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ἐκβάλλοντος ποταμίσκου τῆς Χάλαρης ... Αὐτόθι εὕρηται καὶ ναὸς ἀρχαῖος, ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τιμώμενος». Τούτων ἀληθῶς οὐδὲ

ἓν ἀληθές. Καὶ πρῶτον δὲν δυνάμεθα, ἀτυχῶς, νὰ συγχαρῶμεν τῷ κ. Σταματιάδῃ διὰ τὴν εἰκασίαν του ὅτι τὸ Νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ λιμένα ἢ ναῦς. Διότι ἐπισκεπτόμενός τις τὸν Νὰ καὶ παρατηρῶν αὐτόθι ἐρείπια ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ λαμπροτάτου, ὡς εἰκάζεται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ παρὰ τὸν ποταμὸν προχώματος πρὸς ἄμυναν ἀπὸ τῶν ὑδάτων, εὐκολώτερον πείθεται ὅτι ὁ Νὰς προῆλθεν ἐκ τοῦ ναός· χωμίον δ' ὁ Νὰς εἶναι φανταστικόν, διότι οὐδὲ εἷς οἰκίσκος ἐκεῖ που πλησίον εὑρίσκεται· οὐδὲ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ὑπάρχει· τοιοῦτος κεῖται ἐν Κάμπῳ τετράωρον ἀπέχοντι τοῦ Νᾶ. Ὁ ποταμὸς δὲ ὅστις κατὰ τὸν κ. Σταματιάδην πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Μεσαρές, ἐκβάλλει εἰς τὸν Νά, θ' ἀναγκάζηται βεβαίως νὰ ἀνέλθῃ ὄρη καὶ βουνοὺς ὁλοκλήρους, ἀνατρέπων τὸν ῥοῦν αὐτοῦ. Τἀληθὲς εἶναι ὅτι οὐχὶ ἐκ τῆς Μεσαρές, ἀλλ' ἐκ τῶν ὀρέων τῆς περιοχῆς τῶν Ῥαχῶν κατέρχεται ὁ ποταμὸς τῆς Χάλαρης. Κατωτέρω γράφει «Εὔδηλος, πρωτεύουσα τοῦ τμήματος, ἀπέχων ἡμίσειάν που ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης». Καὶ ὅμως ἂν μὴ ἦτο τοσοῦτον αταλαίπωρος ζητητὴς τῆς ἀληθείας ὁ κ. Σταματιάδης, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ μάθῃ, ἐρωτῶν οἱονδήποτε Ἰκάριον, ἢ καὶ γεωγραφικόν τινα χάρτην, ὅτι ὁ Εὔδηλος οὐδὲ ἥμισυ λεπτὸν ἀπέχει τῆς θαλάσσης. Ὁμοίως κατατάσσει τὸν Μαγκανίτην εἰς τὸν δῆμον Πέρα Μαρὲς καὶ μάλιστα εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Πάπα, ἐν ᾧ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν δῆμον τῆς Μεσαρές.

Προκειμένου περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς νήσου δὲν ἔχω δυστυχῶς, ὡς ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε μάρτυρά τινα, ἵνα ἐπικαλεσθῶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ εἰς ἔλεγχον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σταματιάδου ἡμαρτημένως διδασκομένων. Ἐλπίζω δ' ὅμως ὅτι ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης ἐκ τῶν προηγουμένων θὰ ἔχῃ ἤδη ἐσχηματισμένην πεποίθησιν περὶ τῆς ἀξιοπιστίας καὶ ἀκριβείας τῶν περὶ τούτων ὑπὸ τοῦ κ. Σταματιάδου εἰρημένων, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἐμῆς. Ὁ κ. Σταματιάδης, λέγει ὅτι, ἀναγράφων τὰ ὑπὸ τοῦ Γεωργηρήνου περὶ τοῦ βίου τῶν τότε Ἰκαρίων λεγόμενα, προσέθηκεν ὅτι ἐν τοῖς δυσμικοῖς τῆς νήσου χωρίοις ἀπαντᾷ ἢ ὁ αὐτὸς βίος ἢ λείψανα πάμπολλα τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν τοιούτων χωρίων ἐποιήσατο τὴν περιγραφήν. Ἐντεῦθεν λέγει ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων δὲν ἔχουσι περόνια, θεωροῦσι δὲ τὴν χρῆσιν τούτων παντάπασι περιττήν· τοῦτο ἀνακριβές, διότι δεδόσθω ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν ὁλοκλήρῳ χωρίῳ δύο πτωχοὶ οἶκοι ἐκ διαφόρων λόγων

στερούμενοι περονίων· τοῦτο ὅμως δὲν δύναται οὐδὲ πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ἔθιμον ὁλοκλήρου διαμερίσματος. Καὶ ἀνυπόδητοι βαδίζουσι πτωχοί τινες ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν Ἰκαρίᾳ· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται, ἂν μὴ εἶναι φιλοψευδὴς ἢ ἄκριτος, ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀνυποδησίαν εἰς πάντας τοὺς κατοίκους καὶ νὰ διισχυρισθῇ ὅτι οὐδ' αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τῶν ὑποδημάτων. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τινὰ τῶν περὶ τῶν δυσμικῶν χωρίων ὑπὸ τοῦ κ. Σταματιάδου γραφομένων ἔχουσιν ἀληθῶς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τοὐναντίον, ἤτοι ἐν τοῖς δυσμικοῖς χωρίοις τῆς νήσου ἀπαντῶσι λείψανα μόνον τοῦ ἐπὶ τοῦ Γεωργηρήνου βίου τῶν Ἰκαρίων. Κατωτέρω ὁ κ. Σταματιάδης γράφει· «Καλοῦντες δέ τινα ἵνα συμφάγῃ αὐτοῖς, ἐὰν μὲν εἴπωσιν αὐτῷ «Ὁρίσετε νὰ πιάσετε» σημαίνει ὅτι τὰ ἐδέσματα αὐτῶν σύγκεινται ἐκ γεωμήλων, χόρτων ἢ ὀσπρίων· ἐάν δὲ εἴπωσιν «Ὁρίσετε νὰ κομπώσετε», δηλοῦται ὅτι τὰ ἐδέσματα σύγκεινται ἐκ κρεῶν». Ταῦτα παντάπασι πλημμελῆ καὶ ἀνακριβῆ. Τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν οἶκον λέγομεν συνήθως «ὁρίσετε ἢ κουμπίσετε» (=καθίσετε), προσθέτομεν δὲ καὶ νὰ «πjάσετε», ἂν εἶναι τράπεζα παρατεθειμένη, ἐσθίοντι δὲ τῷ ξένῳ λέγομεν προσφέροντες ἐλαίας, τυρὸν κτλ., νὰ κομπώσῃ («κόμπωσε»).

Ἐπίσης λέγει «νυμφεύονται δὲ οἱ μὲν νέοι ἐν ἡλικίᾳ δεκαεπτὰ ἢ δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, αἱ δὲ κόραι πάντοτε σχεδὸν πρεσβύτεραι τῶν συζύγων αὐτῶν οὖσαι, ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι δύο ἐτῶν». Καὶ τοῦτο ἀνάληθες. Τοιαύτη διάκρισις οὔτε ὑπῆρξέ ποτε παρ' ἡμῖν, οὔτε νῦν ὑπάρχει. Ἀπορῶ δὲ πόθεν ἤντλησεν τὴν εἴδησιν ταύτην ὁ κ. συγγραφεύς· εἰκάζω ὅτι ἔγραψεν αὐτὴν χάριν παιδιᾶς. Διότι τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι καὶ ὑπανδρεύονται καὶ νυμφεύονται ἐν Ἰκαρίᾳ ὅπως ἤθελε τύχει. Ἕτερον «οἱ γάμοι τελοῦνται ἐν Ἰκαρίᾳ ἔν τισι μὲν χωρίοις τῇ πρωίᾳ τῆς Κυριακῆς καὶ ἐν τῇ χωρίου ἐκκλησίᾳ, ἐν ἄλλοις δὲ ἡμέρᾳ σαββάτῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ νυμφίου». Δὲν ἔχει οὕτως· οἱ γάμοι τελοῦνται ἀδιακρίτως εἰς πάντα τὰ χωρία τὴν πρωίαν ἢ ἑσπέραν εἴτε τῆς Κυριακῆς εἴτε τοῦ σαββάτου εἴτε ἄλλης ἡμέρας κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ἐν σελίδι 113 λέγει «ἐν περιπτώσει δὲ ἀσθενείας, τὸ φάρμακον, ᾧ χρῶνται, εἶναι ἁπλούστατον. Βράζουσι ῥώμιον, ἐνέχον πιπέριον καὶ δι' αὐτοῦ, θερμοῦ ὄντος, τρίβουσι τὸν νοσοῦντα καθ' ἅπαν τὸ σῶμα κτλ.» Καὶ τοῦτο ἐκαθολικεύθη ὑπὸ τοῦ κ. συγγραφέως, διότι καὶ ἂν ποτε γίνηται αὐτοῦ χρῆσις, δὲν ἐφαρμόζεται ὅμως ὡς τοιοῦτον γενι-

κῶς εἰς πᾶσαν νόσον, ἤτοι ἐν τῇ νήσῳ δὲν εἶναι ἐν χρήσει αὐτὸ μόνον τὸ φάρμακον, ἀλλὰ χρῶνται καὶ ἄλλοις. Τὸν Ἰκάριον, ὅταν κρυολογήσῃ, οἱ περιποιούμενοι θὰ τρίψωσιν εἴτε διὰ ῥωμίου, εἴτε δι' οἰνοπνεύματος, ἢ προσφέρουσιν αὐτῷ νὰ πίῃ τὰ λεγόμενα βραστικά, μολόχχαν, ἀψιθθέν, μελισπακξὰν καὶ ἄλλα. Ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ γράφηται ὡς μόνιμον ἔθιμον τὸ ἀνωτέρω· διότι ὅστις ἤθελεν ἀναγνώσει τὴν περὶ τούτου περικοπὴν τοῦ κ. Σταματιάδου, κρίνων ὀρθῶς, θὰ ὑπολάβῃ τὴν χρῆσιν τοῦ ῥωμίου ὡς τὸ μόνον φάρμακον.

Καθόλου δύναταί τις ἄνευ τινὸς ὑπερβολῆς νὰ διισχυρισθῇ, ὅτι τὰ ὑγιῶς ἔχοντα παρὰ τῷ Σταματιάδῃ εἶναι ἐλάχιστα, ὅτι δὲ τὰ πλεῖστα καὶ ἰδίως τὰ γλωσσικὰ εἶναι ἐσφαλμένως ἐκτεθειμένα ἢ κατὰ τὴν γραφὴν ἢ τὸν τόνον ἢ τὴν σημασίαν κτλ. Ἐπίτηδες δὲ προκειμένου περὶ γλωσσικῶν ἁμαρτημάτων τοῦ κ. Σταματιάδου ἐμνήμονευον ἑκάστοτε τῆς πραγματείας τοῦ κ. Χατζιδάκι, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ κ. Σταματιάδης, εἰ δυνατόν, πεισθῇ, ὅτι αἱ μαρτυρίαι ἐμοῦ εἶναι πολλῷ ἀξιοπιστότεραι τῶν ἑαυτοῦ. Λυποῦμαι δὲ σφόδρα ὅτι τοιαύτην καταδικαστικὴν γνώμην ἀναγκάζομαι νὰ ἐκφέρω κατὰ τοῦ βιβλίου τούτου· ἀλλὰ τοῦτο πράττω πεποιθὼς ὅτι ἐπιτελῶ καθῆκον ἐπιβαλλόμενον, ἵνα μὴ βιβλίον δυνάμενον νὰ θεωρηθῇ ὡς πρώτη πηγή, ληφθὲν ὡς ἀξιόπιστος βάσις ἐρευνῶν περὶ τοῦ ἰδιώματος τῆς νήσου ἡμῶν, ἀποπλανήσῃ τὸν μέλλοντα ν' ἀσχοληθῇ περὶ αὐτό.

Καταπαύω τὸν λόγον ἐνταῦθα τῆς βιβλιοκρισίας πέρα τοῦ προσήκοντος ἐκτεθείσης· ἐλπίζω δ' ὅμως ὅτι πᾶς οὐκ ἀταλαιπώρως πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔχων ἐπιστήμων θὰ ἐπείσθη ἐκ τῶν ἐξελεχθέντων πολυειδῶν ἁμαρτημάτων τοῦ βιβλίου, ὅτι τοῦτο βρῖθον τηλικούτων ἀνακριβειῶν εἶναι παντάπασιν ἀνάξιον νὰ λαμβάνηται ὡς πρώτη πηγὴ ὑπ' ὄψιν κατὰ πᾶσαν περὶ τῆς νήσου ἐπίσημον ἔρευναν, καὶ ὅτι εἴπερ ποτὲ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης, ἂν μὴ θέλῃ νὰ ἀπατᾶται, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀδιαλείπτως πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ παλαιοῦ «νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν».

Ι. Ν. ΠΟΥΛΙΑΝΟΣ
φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς, Ἰκάριος.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΣΕΛ. 145-173 ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΙΣΑΝ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΗΝ

Ἐν πρώτοις σημειωτέον ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἐν σελ. 156 παράγραφος «Τὸ ἀραώνα καὶ Σάβατον - ἐκαλλιεργήθη» ἀνήκει εἰς τὴν σελ. 169, ὅπου συνέχεται πρὸς τὴν (1) σημ. Ἀντὶ δὲ *κέφ* γρ. *κιέφ*. Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ *παπᾶς* ἀντὶ πατὴρ πιθανώτατα δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἀρχαῖον πάππα, ἀλλ' εἶναι τὸ τουρκικὸν *μπαμπά*, κανονικῶς λοιπὸν ὑπὸ τῶν κυπρίων προφέρεται δι' ἑνὸς π. Περὶ τῆς ἁπλοποιήσεως τοῦ διπλοῦ ρ θὰ γείνῃ πιθανῶς ἄλλοτε λόγος.

Ὁμοίως ἡ ἐν σελ. 148 σημ. (1) «Ὅταν πρὸ τοῦ j εἶναι πλείονα τῶν δύο συμφώνων» ἀνήκει εἰς τὴν σελ. 161, ὅπου πρόκειται περὶ τοῦ j. Καὶ ἡ ἐν σελ. 152 σημ. «Τὸ ἐκ συνεχοῦς ὅμως ἐκφορᾶς σκ(i)» ἔπρεπε νὰ ἦτο εἰς τὸ τέλος τῆς 153. Ἐπίσης δὲν ἀνήκει εἰς τὴν (1) σημ. τῆς 163 σελ. ἡ φρ. «Καὶ ἡ πληθυντικὴ τοῦ νησσίν...» ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τῆς ἐν σελ. 162 παραγράφου περὶ τοῦ σ+j, ἔχουσα ὡς ἑξῆς· «Τὸ διπλοῦν σσ+j προφέρεται sc(i)· οὕτω νηΣΣιὰ ὡς ἀΣΚιά».

Διορθωτέα δὲ ὡς ἀλλοιοῦντα τὴν ἔννοιαν τὰ ἑξῆς· Σ. 155 σημ. (2), ἐν τῇ φρ. «ὁ πρώην ἰδιοκτήτης» ἐξαλ. τὸ «πρώην». Σ. 159 σημ. (1), ἀντὶ «σημαῖνον κοινῶς» γρ. «ἴσως». Αὐτόθι σημ. (2), ἀντὶ «Etude p. 51» γρ. «50», πρὸ δὲ τοῦ *ἀππάριν* γρ. *παπποῦς*. Σ. 165, ἀντὶ «κυπρογενῆ Κ» γρ. «κυπρογενῆ κ»· καὶ ἐν τῇ φρ. «γενικὴν τὴν ἀναστάτωσιν» ἐξαλειπτέον τὸ «τὴν». Σ. 167, ἀντὶ «πᾶν τελικὸν ν» γρ. «τὰ τελικὰ ν». Σ. 169, ἀντὶ «πάσης κοινῆς λέξεως» γρ. «πάσης καινῆς λ.», ἤτοι νεωστὶ εἰσαγομένης. Σ. 170. σημ. (1) ἀντὶ «τὸ ἐκ τούτου υ β» γρ. «τὸ ἐκ τοῦ υ». Σ. 171, ἀντὶ «ἐγκλείοντες τὴν ἑπομένην» (λέξιν) γρ. «ἐγκλίνοντες». Σ. 172, ἀντὶ «ἀνὰ πᾶσαν φράσιν γενομένη» γρ. «γινομένη» καὶ κατωτέρω

ἐν τῇ φρ. «αἱ πολλαὶ δεκάδες» ἐξαλειπτ. τὸ «αἱ» καὶ κατωτέρω ἀντὶ «τοῦ τεθέντος κανόνος» γρ. «τοῦ ὑποτεθέντος». Σ. 173, ἐν ταῖς προσθήκαις, ἀντὶ «ἐντελέστερα» γρ. «εὐτελέστερα».

Κακῶς δ' ἐξετυπώθησαν αἱ ἑπόμεναι κυπριακαὶ λέξεις· Σ. 146, ἀντὶ *αἰσκύνομαι* γρ. *αἰΣΚύνομαι*. Αὐτόθι, ἀντὶ *ὀσκιὰ* γρ. *ὀΣΚιὰ*. Σ. 148, ἀντὶ *μισῇ* γρ. *μισᾷ*. Αὐτόθι, ἐν τῇ σημ. ἀντὶ *ἀνθρωπιὰ* γρ. *ἀθρωπκιά*, ὁλόκληρος δὲ ἡ φρ. «*ἡ κοκκώνα Δ. ἔχει πολὺ γεναικᾶτον*» γρ. «*ἡ κοκόνα Δ. ἔΧει πολλύγ γεναικᾶτον*». Σ. 149, ἀντὶ *σκυλλό-(γ)αμος* γρ. *ΣΚυλλό(γ)άμος*. Αὐτόθι, ἀντὶ *βρὰ ἐναῖκα* γρ. *βρά ἐναικα*. Σ. 150, ἀντὶ *ἐλάριν* γρ. *ἰλάριν*. Αὐτόθι, ἀντὶ *δικῶ* γρ. *δκιῶ*. Αὐτόθι, ἀντὶ *ἀρκιᾶτος* γρ. *ἀρΚιᾶτος*. Αὐτόθι, ἀντὶ *κοπελοῦα* γρ. *κοπελλοῦα*. Σ. 151, ἀντὶ *ἀθθένα* γρ. *ἀθθέννα*. Σ. 152, ἀντὶ τοῦ ἀνυπάρκτου *σενίΧΧιν* γρ. *ἀΧΧέλλιν*. Καὶ εὐθὺς κατωτέρω, ἀντὶ *ἔρεΧΧεν* καὶ *βέΧΧει* γρ. *ἔρεχχεν* καὶ *βέχχει*. Σ. 153 σημ. (2) ἀντὶ *τζίφος* γρ. ὡς φερόμενον παρὰ Σακελλαρίῳ *τίτζυρος*. Σ. 154, ἀντὶ *κικλιπίριν* γρ. *κκιλιππίριν*. Σ. 155, ἀντὶ *ππερονζὲς* γρ. *ππερουζές*. Αὐτόθι, ἀντὶ *χαππάριν* γρ. *χαπάριν*. Αὐτόθι, ἀντὶ *μπακαλιάος* γρ. *μπακκαΛιάος*, προσθετέον δὲ *μπακκάλλης* καὶ *μπόΛια* (χειρόμακτρον). Αὐτόθι, ἀντὶ *ττενεκὲς* γρ. *ττενεκκές*. Σελ. 157, ἀντὶ *βέρκη* γρ. *βέρκα*. Σελ. 158. σημ. (4) ἀντὶ *βάφτω* γρ. ἐν τῷ ἐπ. στ. μετὰ τὸ *κρύφω*, *βάφφω*. Σ. 161, ἀντὶ *γαλαταρκὰ* γρ. *καβαλλαρκά*. Σ. 164, ἀντὶ *Μαντρικιὰ* γρ. *Μαντρικά*. Σ. 166, ἀντὶ *πολὺν* γρ. *πολλύν*. Αὐτόθι, ἀντὶ *ἔγραφέν της* γρ. *ἔγραφεν της*. Σ. 169, μεταξὺ τῶν διπλασιασάντων τὸ σύμφωνον ἀντὶ *ἀφάλιν* γρ. *ἀφφάλλιν* καὶ ἀντὶ *πίννω* γρ. *κῶννος*. Ἐν τῇ αὐτῇ σ. ἀντὶ *ὀμπρόττερος* γρ. *ὀμπρίττερος*. Σ. 172, σημ. (1) ἀντὶ *φορεΣιὰν* γρ. *φορηΣίαν*. Σ. 160, ἀντὶ *βλασκὶν* γρ. *βλαΣΚίν*.

Μετὰ τἀνωτέρω καλὸν νομίζομεν νὰ προσθέσωμεν παραλειφθέντα τινὰ παραδείγματα μετά τινων παρατηρήσεων καὶ σημειώσεων, ἀναφερομένων καθόλου εἰς τὴν λαλιὰν τῶν ἐν λόγῳ νησιωτῶν.

Εἰς τὰ συγκεκομμένα (σ. 147) προσθετέον τὸ *τρασινὸς* = τωρινός.

Ἡ μετὰ τὴν συγκοπτομένην ἐξ συλλαβικὴ αὔξησις δὲν τρέπεται εἰς ι (ὡς *ξιστρέφω ξιστρώννω* κλ., περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν σ. 148) μόνον εἰς τὸ *ξεβαίννω*, διότι πιθανῶς ἔσωσεν αὐτὸ ἡ ἀναλογία πρὸς τὸ *ἀνεβαίννω* καὶ *κατεβαίννω*. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν δημ. ᾄσμ. σῴζεται καὶ τοῦ ἐμβαίνω ὁ ἀόρ. *ἐνέβην* (γ' πρ.)· «*Ἐνέβην ὁ Χριστὸς*

τατᾶς» (ἀνάδοχος) καὶ «ἀντὰν νεβῇ στὴν ἐκληΣ̧ιὰν» ἀντὶ δηλ. τοῦ συνήθους «νὰ μπῇ». Ὁ αὐτὸς χρόνος λέγεται καὶ *ἐμπέην*.

Εἰς τὸ ἐν σ. 148 *πάμεντε* σημειῶ ὅτι τὸ *τε* τοῦτο προςκολλᾶται κυρίως εἰς τὰς αὐθυποτάκτους καλουμένας ὑποτακτικάς, λ. χ. *παίζωμεντε τσοκκόν*; (στρεπτίνδα). Ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατήντησεν εὐρυτέρα, καθὼς εἰς τὸ δίστιχον

Εἰς τὸ στενὸν τῆς ἀγαπῶ πάμεν νὰ κάτσωμέντε
Ἅμα νὰ κράξῃ πετεινός, νά την ἀρπάξωμέντε.

ὁ τόνος τίθεται διὰ τὸ μέτρον. Ἡ κατάληξις αὕτη φαίνεται συγκόλλησις τῆς τοῦ β' πληθ. πρ. εἰς τὴν τοῦ α', ἐναργέστερον ἐκφράζουσα τὴν σύμπραξιν ἀμφοτέρων.

Εἰς τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου (σ. 149) προςθετέον ὅτι ἀνὰ τὸ Καρπάσιν ὀνομάζεται *Ἀϊνάκος*.

Ἐν σελ. 150 γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ συνήθους ὑποκοριστικῆς καταλήξεως *ού(δ)ιν*. Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι οἱ Καρπασῖται μετ' ἄλλων ἰδιωτισμῶν σχηματίζουσιν ὑποκορ. εἰς *ούριν*, ὡς *μανικούριν*, *μαντιλούριν*, *Γιαννούριν*, *πκ̧ατούρκα*, *βολικούρκα*, *κατσελλούρκα* (*κατσέλλα* = ἀγελάς). Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ παγκύπριον *καλαθούριν*. Ἐκ τούτων σχηματίζονται καὶ θηλ. εἰς *ούρα*, ὡς *γεναικούρα*, *λοττούρα*, *παττ̧ιχούρα*, *κουππούρα*, *πουλλαούρα*.

Εἰς τὰ περὶ τοῦ *γυαλλούρης* σημειωθέντα (σ. 151) παρατηρητέον ὅτι πράγματι προσοχῆς ἀξία, ἂν ὄντως τὸ ἐπίθ. τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ *γυαλλίζω*, εἶναι ἡ ὁμοιότης αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀρχαῖον *χαροπός*, ὅτι δῆλα δὴ ἀμφότερα ἐκ τῆς λάμψεως μετέπεσον εἰς τὴν σημασίαν ὡρισμένου χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ζῴων γενέσεως (Ε' α') λέγει· «Δεῖ δὲ λαβεῖν καθόλου περὶ τῶν διαφορῶν τῶν ὀμμάτων διὰ τίν' αἰτίαν τὰ μὲν γλαυκά, τὰ δὲ χαροπά, τὰ δ' αἰγωπά, τὰ δὲ μελανόμματ' ἐστίν». Ὡς αἰτίαν δ' εὑρίσκει κατωτέρω τὴν ποσότητα τοῦ ὑγροῦ.

Τὸ χ μεταξὺ δύο φωνηέντων φαίνεται πεσὸν πλὴν τοῦ *ὅ ι* (σ. 151) καὶ εἰς τὸ ἐπίρ. *Κεχ̧αμαί*, ἀντὶ *Κεῖ χαμαί*. Ἴσως ὅμως τοῦτο παρήχθη μᾶλλον ἐκ τοῦ *ἐκειδὰ χαμαὶ* συγκοπείσης τῆς συλλαβῆς *χα* μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ δ.

Εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ σελ. εἰκασίαν ὅτι τὸ *ἀνυπόλητος* εἶναι τὸ *ἀνυπόδητος*, πεσόντος τοῦ δ καὶ ἀναπληρωθέντος διὰ τοῦ λ, παρατηρῶ ὅτι τὸ λ δὲν ἐκπίπτει μεταξὺ δύο φωνηέντων, ὡς ἐνιαχοῦ τῆς Κρήτης (πρβ. *πουοόος*). Λέγεται ὅμως εἰς τὸ Καρπάσιν λαῶ ἀντὶ λαλῶ. Παγκύπριον δὲ εἶναι τὸ *ἀλώπως* ἀντὶ *λαλῶ πῶς*.

Ἐν σ. 152 ἐσημειώθη ὅτι τινὰ τῶν εἰς *σκω* σχηματίζουσι διαλεκτικῶς τὸ γ' πρ. εἰς scει ἀντὶ τοῦ συνήθους *σκει*· οὕτως εἰς τὸ Καρπάσιν ἤκουσα *ἀρέscει* μου. Ἀνὰ τὴν Μεσαρκὰν ὅμως κατὰ τὸ γ' πρ. *πλυννίscει* ἐσχηματίσθη καὶ τὸ α' *πλυννίscιω*. Διατί φυλάττεται τὸ σκ τοῦ *δίσκοι*, πρόδηλον· δύνανται δὲ νὰ παραβληθῶσι καὶ οἱ εἰς *chi* Ἰταλικοὶ πληθ.

Τὸ KK(i) (σ. 154) ὁμοιότερον ἢ πρὸς Ἀγγλικὸν ch εἶναι πρὸς διπλοῦν Ἰταλ. cc(i).

Ὅτι τὸ *κάφ*, ὅπερ ἐσφαλμένως ὠνομάσθη ἔρρινον, μεταβάλλει πρὸ e καὶ i ὡς Ἑλλ. κ τὴν προφοράν του, ἀποδεικνύουσι πλὴν τοῦ *κοτάΚιν* (σ. 154) καὶ τὰ ἑξῆς· *καῖΚιν*, *καβάΚιν*, *σοκκάΚιν*, *καππάΚιν*.

Ἐν σελ. 156 ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ κυπριακὴ προφορὰ φεύγει τὰ b, d, g. Τοῦτο φανερώνουσι καὶ αἱ τουρκικαὶ λέξεις αἱ ἀρχόμεναι ἀπὸ *κιέφ*, ὁμοιάζοντος πρὸς γερμανικὸν g· λέγουσι δηλ. οἱ Κύπριοι *κιούλιν*, *κιουβέζιν*, *κεντικελλένης* (ὁ ἄεργος στενογύρης), *κίρκινος* (le chameau en rut), *κιάρω* (ἔν το κιάρω = λυποῦμαι το). Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ κ τοῦτο, ἅτε προελθὸν ἐξ ἄλλου συμφώνου, τ. ἔ. ὄν, ὡς ὡρίσθη, κυπρογενές ἀντέχει πρὸ e καὶ i. Ὅτι δὲ πράγματι τὸ σημειωθὲν *κογγῶ* προῆλθεν ἔκ τινος *γγογγῶ* ἀποδεικνύει καὶ τὸ παραπλήσιον *παμπάΚιν*.

Τοῦ ἀορ. *ἄψα* (σ. 158 σημ. 4) ἐσώθη ἐν ᾄσμ. καὶ ὁ ἀρχαῖος ἐνεστὼς *ἄφτω*· «Κόρη τὸ καθημερινὸν ἄφτε τὴν Παναΐαν». Ἐνταῦθα σημειῶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἀόρ. *ἔαψα*, προσοχῆς ἴσως ἄξιος, ἐπειδὴ παντάπασιν εἶν' ἀσυνήθης ἐν Κύπρῳ τοιοῦτος σχηματισμός, γνωστὸν δὲ ὑπάρχει ὅτι κεῖται δὶς παρ' Ὁμήρῳ ὁ παθ. *ἐάφθη*.

Ἡ χρῆσις τοῦ γδ ἐλέχθη ἐν τῇ (5) σημ. τῆς 158 σελ. ὅτι εἶναι πολὺ περιωρισμένη. Χάριν ἀκριβείας σημειῶ ὅτι κατόπιν ἤκουσα πολλάκις ἀνὰ τὸ Καρπάσιν *γδίν*, *γδέρνω* καὶ ἄλλα.

Ἐνταῦθα καταγράφω καὶ ἄλλους ἰδιωματισμοὺς τῶν Καρπασιτῶν, ὅσους ὁ ἴδιος ἤκουσα, διελθὼν ἐσχάτως ὅλον τὸ ἀκρωτήριον. Ἄξιον

δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι πολλάκις παραλλαγή τις περιορίζεται μόνον εἰς ἓν χωρίον, φαίνεται δὲ παράξενος εἰς ἄλλο, μόλις ὥρας τινὰς ἀπέχον. Τοιαύτη τις ἐξέτασις ἀνὰ πάντα τὰ διαμερίσματα τῆς Κύπρου ἠμπορεῖ πιθανῶς νὰ ἐκτείνῃ πολὺ τὴν ἐν σελ. 160 παράγραφον περὶ τῶν ἰδιωματισμῶν τῶν χωρικῶν. Ἐκ τῶν προτέρων ὅμως δύναταί τις νὰ βεβαιώσῃ ὅτι αἱ τοιαῦται διαφοραὶ οὐδόλως δυσκολεύουσι τὴν μεταξύ των ὁμιλίαν, ὡς ἔγραψε πρό τινων μηνῶν ὁ κ. Γ. Λουκᾶς ἐν τῇ Ν. Ἡμέρᾳ (ἀρ. 1009). Διακρίνουσι πάντως ἐκ τῆς λαλιᾶς ἀλλήλους, ἀλλ' εἰς τοῦτο συντελοῦσιν ἡ ἀπαγγελία καὶ ὁ χρωματισμός, οὕτως εἰπεῖν, τῆς φωνῆς, καὶ ἐν γένει ὅλον τὸ ἦθος τοῦ λαλοῦντος. Αὕτη μοὶ φαίνεται ἡ κυριωτάτη διαλεκτικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου.

Τὸ ρσ πολλαχοῦ προφέρουσι ρτσ, ὡς *μερτσίνιν*, *πέρτσι*, *Ἄρτσος*. Τὸ δρ τρέπουσιν οἱ Καρπασῖται πάντοτε εἰς γρ, ὡς *γρώννω γρόπις*, *γρέμιν*· καὶ τὸ θρ εἰς χρ, ὡς *ἄχρωπος*, *ἀναχρήκα*. Ἐν γένει δὲ τὸ *θ* προφέρουσιν ὡς *χ* καὶ τὸ ἀρκτικὸν *δ* ὡς *γ*· λ. χ. *καλάχιν*, *γέρνω*. Θρυλεῖται δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις Κυπρίοις ὡς *καρπασίτικον* τὸ δίστιχον

Ἀποῦ τὸ Ῥιζοκάρπασον νὰ πάω τὴγ Γιαλοῦσαν
Ὅ,τι κοπέλλαν ἔχελα νὰ μοῦ την ἐγιοῦσαν.

Προφανῶς δὲ ἡ τοιαύτη τῶν μέσων συμφώνων ἐναλλαγὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων (σ. 160) γίνεται καθὼς εἰς τὰ *ῥώβα*, *καταβωή*, ἕνεκα τοῦ sandhi (*Ὁ [Δ]ημήτρις*, *ἡ [δ]ουλειά*).

Ὅπου πρὸ τοῦ j ὑπάρχει ρ συμπεπλεγμένον μετ' ἄλλου συμφώνου ἐλέχθη (σ. 163) ὅτι ἐκκρούεται τὸ πρὸ τοῦ ρ σύμφωνον. Οὗτος εἶν' ὁ γενικὸς κανών, τοιουτοτρόπως δὲ εἰς τὸ Ῥιζοκάρπασον λέγονται *ταρκὰ* τὰ ταυρία. Εἰς ἄλλην ὅμως κώμην τοῦ Καρπασιοῦ, τὴν εἰρημένην ἤδη Γιαλοῦσαν, ἀντὶ τοῦ συνήθους *ἄρκον* (αὔριον) ἤκουσα *ἄβκον* *ἄβκοψες*, *πιθαβκοῦ*, *ἀλέβκα*, ἐνταῦθα δηλονότι πίπτει τὸ ρ ἐκ τοῦ συμπλέγματος *βρj*. Οὕτως ἐλέχθησαν καὶ *Ὀβκοὶ* οἱ Ἑβραῖοι πρβ. Λουκᾶ Φιλ. ἐπισκ. σ. 20 καὶ Beaudouin Etude p. 48.

Πρὸς σωτηρίαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων μετὰ τοῦ ρj συμπλεγμάτων παρεμβάλλουσιν ἐκεῖ, ὡς ἐν Πάφῳ, i, λέγοντες *ἡ κοπρικά*, *τὰ κοπρικά*, *δικὸ τρικά* κλπ.

Τὸ διπλοῦν θθ, περὶ οὗ ἐλέχθη ἐν σ. 165 ὅτι πιστῶς φυλάττουσιν

οἱ Κύπριοι, οἱ Καρπασῖται προφέρουσιν ὡς διπλοῦν ττ, λέγοντες *συμπέττερος*, *ποΚεῖττε*, *ποδάττε* καὶ *κριττάριν*. Εἶναι δὲ καὶ τῶν ἄλλων συμφώνων ὁ διπλασιασμὸς συχνότερος εἴς τινα χωρία τῆς ἐπαρχίας· λέγεται λ. χ. *ἀλουππός*, *φακκὴ* καὶ ἄλλα.

Ἐν τῇ σημ. τῆς 167 σελ. παρετηρήθη ὅτι τὸ ντ τὸ μὴ προφερόμενον ἑλληνιστὶ νd, ἀποδίδουσιν ἐν Κύπρῳ διὰ δύο ττ. Πράγματι τὸ τουρκικὸν *ἐνταρί*, ὅπερ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες λέγουσιν *ἀντερί*, οἱ Κύπριοι προφέρουσιν *αττερίν*. Ἤκουσα δὲ λεγόμενον ὑπὸ χωρικοῦ καὶ *γαλαττόμος*.

Τὸ *πκερώνω*, ἐν τῇ σημ. τῆς 168 σελ. ὑπετέθη προελθὸν ἔκ τινος *πλιερώνω*, ἐκκρουσθέντος τοῦ λ, ὡς τὸ *πκιὸν* ἐκ τοῦ *πλέον*. Τὸ πλιερώνω δὲν εἶν' ἀνήκουστον ἐν Ἑλλάδι, ἴσως ὅμως τὸ κυπριακὸν *πjερώννω* εἶν' ἀνάλογον πρὸς τὰ Ἰταλικὰ pieno, pianta κλπ.

Ἐν σελ. 170 ἐσημειώθη (σημ. 1) ὅτι ἀνακριβῶς φέρεται παρὰ Σακελλαρίῳ (Β' λθ' καὶ μβ') καὶ Beaudouin (Etude, p. 51) ὅτι δῆθεν ἐν Κύπρῳ τὸ ἐκ τοῦ υ β καὶ τὸ γ ἀφομοιοῦνται πρὸ τοῦ μ, ἐνῷ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀποβάλλονται. Τῷ ὄντι, ἐν Ἀθήναις μὲν λέγεται *βουλιαγμένη*, *τράβηγμα* κλπ., ἐν Κύπρῳ δὲ *τύλιμαν*, *φύλαμαν*, *ἄλλαμαν*, *τάραμαν* (τοῦ Χάρου), *χάραμαν* (τοῦ φοῦ), *φραμός*, *ἀλλαμένος* (ἑορτασίμως ἐνδεδυμένος), *σφαμένος*, *μπημένος*, *πνιμένος*, καὶ *φυλάμενος*, *πετάμενος*, *συνάμενος* (κατὰ τὸ *κρεμμάμενος*). Ἐνταῦθα πιθανῶς κεῖται ὁ λόγος, δι' ὃν πολλαὶ τῶν εἰς -*γμένος* μετοχαὶ περιέπεσον ἐν Κύπρῳ εἰς ἀχρηστίαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἐνεστώς τινων ἐκ τῶν τοιούτων ῥ., τῶν ἐχόντων ἀόρ. εἰς *ξα*, σχηματίζεται κατὰ μεταπλασμὸν εἰς -σσω, ὡς *ἐπέταξα* (= ἀπέρριψα) *πετάσσω*, *ἅρπαξα ἁρπάσσω*, *ἔσταξα στάσσω*, *ἔπηξα πήσσω*, *ἔρεξα ῥέσσω* καὶ *ἐφάνταξα φαντάσσω* (περὶ πράγματος = εἶν' ἐπιδεικτικόν, frappant), *ἔλαξα λάσσω* (= ὑλακτῶ) κατὰ τὰ κληρονομηθέντα *χαράσσω*, *τάσσω*, *ἀλλάσσω*, *φρίσσω* (μένω ἄφωνος), *ταράσσω* (μετβ. καὶ ἀμτβ.). Τὰ πλεῖστα ὅμως σῴζουσι τὸν ἀρχαῖον ἐνεστ., τὰ δὲ *φυλάω*, *τυλίω* καὶ *βαστῶ* (*ἐβάσταξα*) τὸν πανελλήνιον.

Ἐρχόμενοι τελευταῖον εἰς τὴν ἔγκλισιν τοῦ τόνου, ἀναγράφομεν τὸ περίεργον δίστιχον

Τοῦρκος ἤτουρ, Ῥωμιός ἤτουν, πῶδειξεν τὴν ἀγάπην
Βασταερὴν καρκιάν εἶχεν ὁ ΣΚύλλος κ' ἔν ἐσάπην,

ἔνθα μόνον τὸ τελευταῖον ρ. ἐτήρησε τὸν τόνον χάριν τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ ρ. ἐγκλίνονται καὶ μετὰ τὰ ἐπιρρήματα, τ. ἔ. ὁσάκις ἐκεῖνα ἐμφαντικῶς προηγοῦνται· λ. χ. *ἐψές ἤρταμεν, σήμμερα φεύκω. καλά μας ἐκαμεν* κτλ. Τὸ *φορὲς* εἶναι πάντοτε σχεδὸν ἄτονον. Ἐν παρόδῳ δ' ἐνταῦθα προσθετέον εἰς τὰ κλητικὰ ἐπιφωνήματα, τα ἐγκλίνοντα τὸ ἑπόμενον ὄνομα, καὶ τὸ ἀρχαῖον ὦ, σῳζόμενον εἰς τὴν *Πιτσυλλιὰν* πρὸ τῶν προσηγορικῶν: *ὦ θκε, ὦ μανα, ὦ μαμμου, ὦ ταΚη* (πατέρα, πιθανῶς ἀφεντάκι), καὶ *ὦ βω*, ἀλλ' ὅμως *ἔ Τσοφη, ἔ Χουλη* (Χριστόδουλε), *ἔ Χαμπη, ἔ Πποιτου* (Δεσποινοῦ), *ἔ Τιινου* (Χριστίνα) κλπ. Τὰς γυναῖκας εἰς τὸ Ῥιζοκάρπασον προσαγορεύουσι διὰ τοῦ *βρή*, εἰς δὲ τὴν Γιαλοῦσαν διὰ τοῦ *μωρὴ* καὶ ἀλλαχοῦ διὰ τοῦ *κόρη*, λέγοντες καὶ *κόρη μανα*. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν οὐσιαστικῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπίθετα ἐγκλίνονται μετὰ τὰ ἐπιρρήματα. ὁσάκις ἐπ' ἐκείνων κεῖται ἡ ἔμφασις. Λ. χ. *ἐλ λιολ λοξὸν* σημ. εἶναί πως λοξόν, ἐνῷ δὲν ἔπρεπε νὰ ἦτο· *ἐλ λίολ λοξον* σημ. ὅτι ἡ λοξότης εἶν' ὀλιγωτέρα τῆς ἀπαιτουμένης. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀρκεῖ νὰ παραστήσῃ πόσον ὁ τόνος ὑπηρετεῖ τὴν ἔμφασιν ἐν Κύπρῳ.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ

ΙΒ'.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Καῖσαρ τῷ 60 π. Χ. ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς Ἰσπανίας ἐγγιζουσῶν τῶν ἀρχαιρεσιῶν (1) ᾔτει θρίαμβον, διὸ καὶ ἦτο ἠναγκασμένος κατὰ τὰ Ρωμαϊκὰ νόμιμα νὰ διατρίβῃ μετὰ τοῦ στρατεύματος ἔξω τοῦ πωμηρίου, τοῦ ἱεροῦ καὶ νομικοῦ τῆς πόλεως ὁρίου, μέχρις οὗ ἤθελεν ἔλθῃ ἡ τοῦ θριάμβου ἡμέρα. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ μετεπορεύετο ἅμα τότε καὶ τὴν ὑπατείαν, οἱ δὲ ἀρχήν τινα μεταπορευόμενοι κατὰ τὰ τότε νόμιμα ὤφειλον αὐτοὶ νὰ *ἀπογράψωνται* εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην, τ. ἔ. νὰ δηλώσωσι πρὸς τὸν ἁρμόδιον ἄρχοντα ὅτι παραγγέλλουσι τὴν ἀρχήν, ante trinundinum, τ. ἔ. 17 (ἢ κατά τινας 24) ἡμερῶν μεταξὺ τῆς ἀπογραφῆς καὶ τῶν ἀρχαιρεσίων διαλειπουσῶν, καὶ μετὰ τοῦτο νὰ παραμείνωσιν ἐν Ρώμῃ ὅλον τὸ trinundinum παραγγέλλοντες τὴν ἀρχήν. Ταῦτα δηλοῦσιν αἱ φράσεις intra legitimos dies profiteri (2) καὶ praesentem trinum nundinum petere (3). Κατὰ ταῦτα ὁ Καῖσαρ ἐνισταμένου μὲν τοῦ χρόνου ἐξ οὗ τὸ trinundinum ἤρχετο, τῶν δὲ πρὸς τὸν θρίαμβον ἀναγκαίων οὔπω συντελεσθέντων ἀμελήσας τοῦ θριάμβου, εἰςῆλθεν ἰδιώτης εἰς Ρώμην ἀντὶ τοῦ νὰ εἰσέλθῃ, ὡς ἐπεθύμει, cum imperio ἡγούμενος τοῦ νικηφόρου στρατοῦ, τ. ἔ. ἐν θριάμβῳ. Ταῦτα ἐκτίθενται καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι (4) καὶ δὴ καὶ παρὰ Σουητωνίῳ ἔν τινι χωρίῳ, οὗ ἡ ἑρμηνεία, καθ' ἃ φαίνεται δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦδε.

Τὸ χωρίον (5) ἔχει ὧδε: cum edictis iam comitiis ratio eius

(1) Πλουτ. Καισ. 13: «πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφιγμένος ἀρχαιρεσίας».

(2) Sall. Cat. 18, 3.

(3) Cic. ad. Fam. XVI, 12, 3: neque se iam velle absente se rationem haberi suam; se (γρ. *sed*) praesentem trinum nundinum petiturum.

(4) Πλούτ. ἔ. ἀ. Ἀππ. Ἐμφ. Β, 8: «Κάτωνος τὴν ἡμέραν τελευταίαν οὖσαν τῶν παραγγελιῶν ἀναλοῦντος ἐπὶ τοῖς λόγοις ἐξέδραμεν ὁ Καῖσαρ ὑπεριδὼν τοῦ θριάμβου καὶ παραγγείλας εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνέμενε τὴν χειροτονίαν.

(5) Suet. Caes. 18.

haberi non posset, nisi privatus introisset urbem, ... coactus est triumphum ne consulatu excluderetur omittere.

Κατὰ τὴν πρόχειρον τοῦ χωρίου τούτου ἑρμηνείαν ὁ Καῖσαρ προγεγραμμένων ἤδη τῶν ἀρχαιρεσίων ἔγνω νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν χαίρειν ἐάσας τὸν θρίαμβον. Τοῦτο δὲ δηλοῖ κατὰ Mommsen, ὅτι ὁ Καῖσαρ εἰςῆλθεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν τὸ πρόγραμμα τῶν ἀρχαιρεσίων ἐξεδόθη, ἥτις ἦτο ἅμα ἡ πρώτη τῶν ἡμερῶν ὅσας ἔδει ὁ παραγγέλλων τὴν ἀρχὴν νὰ διατρίβῃ ἐν τῇ πόλει. «Τοῦτο δέ, ἐπιφέρει ὁ Mommsen (RStr. I³, 502), συμφωνεῖ οἷς λέγει ὁ Ἀππιανός (1), ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐποιήσατο τὴν παραγγελίαν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῆς προθεσμίας, διότι τὸ trinum nundinum ὁ νόμιμος τῆς παραγγελίας χρόνος ἤρχετο τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν τὸ πρόγραμμα τῶν ἀρχαιρεσίων ἐξεδίδοτο». Ταῦτα ὁ Mommsen. Ἀλλ' ἂν τὸ trinundinum ἤρχετο ᾗ ἡμέρᾳ τὸ πρόγραμμα τῶν ἀρχαιρεσίων ἐξεδίδοτο, τὸ χρονικὸν σημεῖον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἦτο τὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος προγράμματος, ὁ τούτου ἄρα τοῦ σημείου ἔστω καὶ μικρῷ ὕστερον ἐμφανισθεὶς πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ ἀπογραψάμενος εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἐποίει τοῦτο τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῆς προθεσμίας, ἀλλὰ ληξάσης ἤδη τῆς προθεσμίας. Ἐὰν ἄρα ὁ Καῖσαρ εἰςῆλθεν εἰς τὴν πόλιν edictis iam comitiis, εἰςῆλθε μετὰ τὴν προθεσμίαν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ παραγγείλῃ τὴν ἀρχήν, μάτην ἄρα ἀφῆκε τὸν θρίαμβον, ὅπερ ὅμως οὐκ ἀληθές, διότι γινώσκομεν ὅτι ὁ Καῖσαρ ᾑρέθη τότε οὐδενὸς ἀντιλέγοντος ὕπατος. Κατὰ ταῦτα ἢ ὁ Σουητώνιος οὐδὲν λέγει ἢ τὸ χωρίον αὐτοῦ, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, νοητέον ἄλλως, καὶ δὴ ὧδε. Τὸ edictis iam comitiis δὲν σημαίνει, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐποιήσατο τὴν ἐπιφερομένην σκέψιν (ratio eius κτλ.) ἤδη ἐκδεδομένου τοῦ προγράμματος τῶν ἀρχαιρεσίων, ἀλλὰ ἀνήκει εἰς τὸ μέλλον, ὥσπερ καὶ τὸ ratio . . . posset, ὅπερ αἰτιολογεῖ, καὶ ἐξαρτᾶται ὥσπερ καὶ τοῦτο, ἐκ τοῦ nisi . . . urbem. Τὸ χωρίον δηλ. ἀναπτυσσόμενον ἔχει ὧδε: «cum, nisi privatus introisset urbem, *futurum esset ut comitia antequam ipse introisset edicerentur*, edictis*que* iam comitiis ratio eius haberi non posset, coactus est κτέ.

Σ. Βασης.

(1) Ἐμφ. Β, 8.

ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΡΑΤΕΑΝΟΣ

Ὁ ἐν Μαγνησίᾳ τῆς Σμύρνης ἀδελφός μου μοὶ ἀπέστειλε ταύτην τὴν φωτογραφίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν παρά τινος φίλου του ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Τουρκίας. Ὡς μοὶ γράφει δὲ εἶνε εἰλημμένη ἡ φωτογραφία ἐξ ἀναγλύφου μαρμαρίνου ἔχοντος ὕψος 39 ἑκατοστομέτρου καὶ 21 πλάτος. Μοὶ ἐζήτει δὲ πληροφορίας περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀναγλύφου καὶ περὶ τῆς σημασίας τῶν κάτωθεν τούτου εὑρισκομένων λέξεων. Νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ἄσκοπον καὶ ἐνθάδε νὰ ἀνακοινώσω τὴν περὶ τούτου γνώμην μου. Ὡς παρατηρεῖ πᾶς τις τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο εἶνε ἀναθηματικόν, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐπιγραφήν, ὁ Ἀπολλόδοτος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσκληπίδου ἀφιέρωσε πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἕνεκα ἀγαθοῦ τινος, ὅπερ παρ' αὐτοῦ ἀπέλαυσε. Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ παρίσταται ὁ ἀφιερωτὴς ὄρθιος κρατῶν τὰς δύο χεῖρας συνεσφιγμένας καὶ φαίνεται ὡσεὶ εὐχαριστῶν τῷ θεῷ. Παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εἰκονίζεται ταῦρος κερασφόρος, τὸν ὁποῖον προσέφερε θυσίαν πρὸς τὸν θεόν. Ἀντικρὺ τούτου παρίσταται ὁ Ἀπόλλων μετὰ ἐνδύματος συνεσφιγμένου κάτωθεν τῶν μαστῶν καὶ διήκοντος μέχρι τῶν ποδῶν. Τὸ στέρνον καὶ οἱ βραχίονες τοῦ θεοῦ εἶνε γυμνοί. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατεῖ κιθάραν μουσικὸν ὄργανον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς

στέφανον, ὃν ἐπιθέτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ταύρου. Κάτωθεν τῶν εἰκονιζομένων τούτων προσώπων ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή·

Ἀπολλόδοτος Ἀσκληπίδου Ἀπόλλωνι Κρατεανῷ χαριστήριον.

Γνωστὴ βεβαίως ἡ ἀπειρία τῶν ἐπιθέτων τῶν ἀποδιδομένων πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον Κρατεανὸς ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα δὲν εἶνε πολὺ σύνηθες. Καὶ ἐν ἄλλοις ἀναθηματικοῖς ἀναγλύφοις εὑρεθεῖσιν ἐν Μυσίᾳ εὕρηται τὸ ἐπίθετον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ μυθολογικὸν λεξικὸν τοῦ Roscher ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει προῆλθεν ἔκ τινος πόλεως τῆς Βιθυνίας, ἥτις ὀνομάζεται Κράτεια.

Ι. ΚΟΦΙΝΙΩΤΤΗΣ.

ΚΡΙΤΙΚΑ

Φωτίου Λεξ. σ. 430, 24.

πισσοκωνήτῳ πυρί· τῷ εὐκαύτῳ, ἐπεὶ τὰ καιόμενα *πυρὶ* χρίεται. Διόρθου *πίσσῃ* ἀντὶ τοῦ *πυρί*. Ὅτι ἀληθὲς πρβ. Ἡσύχ. 3 σ. 337 *πισσοκωνήτῳ πυρί*· πίσσῃ χρίουσιν ἵνα τάχιον κατακαίηται. καὶ 2 σ. 564 *κωνῆσαι*· πισσοκώνητον μόρον λέγουσιν ὅταν *πίσσῃ* καταχρισθέντες τινὲς ὑπὸ πυρὸς ἀποθάνωσιν.

Σχόλ. Βεν. Ἀριστ. Σφ. 289.

ἐγχυτριεῖς· ἀπὸ τῶν ἐκτιθεμένων παιδίων ἐν χύτραις· διὸ καὶ Σοφοκλῆς ⟨τὸ⟩ ἀποκτεῖναι χυτρίζειν ἔλεγεν ἐν Πριάμῳ καὶ Αἰσχύλος Λαίῳ καὶ Φερεκράτης. Ἀναγκαία ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου *τό*.

Σχόλ. Εὐρ. Ὀρ. 73.

οἱ δὲ τοῖς ἐναγέσι προσφθεγγόμενοι ⟨καὶ⟩ αὐτοὶ δοκοῦσι μιαίνεσθαι, ὡς καὶ ἐν Ἡρακλεῖ καὶ Ἰξίονι δέδεικται. Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὁ *καί*.

Ἀετίου 6. 7, 45.

ἐπὶ δὲ τούτων ὥσπερ τινὰ κέγχρην ἢ ὀρόβια μικρὰ ὁρᾷς ἐπανιστάμενα τῶν βλεφάρων ἐντός.

Διόρθου· ἐπὶ δὲ τούτων ὥσπερ τινὰ *κέγχρεια* ἢ ὀρόβια μικρὰ ὁρᾷς ἐπανιστάμενα τῶν βλεφάρων ἐντός.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΜΕΣΑΡΕΑ ΜΕΣΑΡΕ͜Α ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΗ

("Ιδε ἀνωτέρω σελ. 3 κἑξ.).

Περὶ τῆς τοπωνυμίας Μεσαρεᾶς εἶπα ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ προσηγορικοῦ μεσαρέα-μεσαρεά, θηλυκοῦ τοῦ μεσάρις μεσάρι, καὶ ὅτι πολλαχοῦ μὲν εἶναι μόνη ἡ τοπωνυμικὴ χρῆσις γνωστὴ *Μεσαρεά*, πολλαχοῦ δὲ τοὐναντίον μόνη ἡ προσηγορικὴ *μεσαρεά*, ὑπάρχουσι δ' ὅμως καὶ χῶραι ἐν αἷς ἀμφότεραι αἱ χρήσεις γινώσκονται. Εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν ταύτην καταλέγονται ἀκόμη καὶ δύο νῆσοι, ἡ Κύπρος καὶ ἡ Κῶς, διότι ἐν Κυπρῳ πλὴν τῆς γνωστῆς Μεσαρκᾶς εὐχρηστεῖ καὶ τὸ προσηγορικὸν ἡ *μεσαρκὰ* ἐπὶ τῆς μεσαίας θυγατρός, τῆς μεταξὺ τῆς πρεσβυτέρας καὶ τῆς νεωτέρας, καὶ ἐν Κῷ μεσαρτζὰ μὲν λέγεται τὸ μέσον τοῦ ἰχθύος, Μεσαρτζὰ δὲ χώρα τις μεταξὺ τῶν ὀρέων καί τινων παρὰ τὴν παραλίαν λοφίσκων. Ἡ προσηγορικὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος γινώσκεται, ὡς μανθάνω, καὶ εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας τῆς Θρᾴκης, ἔνθα *μεσαρεὰ* λέγεται τὸ περὶ τὴν μέσην τοῦ λαγοῦ ἢ ἀμνοῦ κοῖλον, ὃ πληροῦται κρέατος, ἀρωμάτων κττ. καὶ γίνεται *γεμιστόν*· ὁμοίως ἐν Σελλασίᾳ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἀρκαδίας ἡ *μεσαρεὰ* δηλοῖ τὸν ἀκαλλιέργητον ἀγρὸν τῶν μεταξὺ καλλιεργημένων κείμενον, καθὰ καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ ὁ φίλος κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλους ἐπέστησε τὴν προσοχήν μου ἐπὶ δύο χωρία τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδεδομένων Μνημείων τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων Τομ. Α'. σελ. 180-1, ὅπου ἀναγινώσκεται ἡ λέξις ἐν παλαιοτέροις ἐγγράφοις. Καὶ ἐν Κυθήροις λέγεται ὁ προσδοκώμενος ὁμαλὸς τύπος *μεσαρέα* ἐπὶ τῆς αὔλακος τῆς μεταξὺ διαφόρων ἀγρῶν διερχομένης καὶ τὸ ὕδωρ εἰς ἄλλον ἀγούσης. Ὀρθῶς ἄρα ᾔκασα ὅτι τὸ *-ία* ἀντὶ -έα τοῦ αὐτόθι μεσαρία ἐπὶ τῶν ἐντοσθίων αἰτίαν ἔχει τὸ καρδία κοιλία κτλ. μετὰ τοῦ *ία* ἀντὶ μετὰ τοῦ *έα* λεγόμενα.

Ὁμοίως ἀποδεικνύει ἡ ἐν Ἠπείρῳ τοπωνυμία «*Κεφαλὴ* = πηγὴ διαυγεστάτου ὕδατος παρὰ τὸ χωρίον Ἀραχωβίτσα» Ἑστίας σελ. 212 ἔτους 1894 ὅτι ὀρθῶς ἐδίδαξα (σελ. 11), ὅτι ἡ μεγεθυντικὴ ἔννοια, ἥτις φαίνεται περιεχομένη ἐν τῷ κεφαλάρι = κυρία πηγή, δὲν κεῖται ἐν τῇ καταλήξει άρι, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ λέξει *κεφαλή*, ὅπως καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Εὐρυτανίᾳ Κεφαλόβρυσον δηλοῦται.

Γ. Ν. Χ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Συνεδρία ΜϚ' (τῇ 21 Φεβρουαρίου 1893)

Ὁ μὲν κ. Ι. Ἀργυριάδης ἀνεκοινώσατο τοῖς Ἑταίροις διορθώσεις αὑτοῦ εἰς τὸν Αἰσχύλον καὶ τὰ Πολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους (ἰδὲ Τόμ. Ε' σελ. 377 κἑξ.), ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἀνθυπάτων καὶ ἀντιστρατήγων ἐκθεὶς τοὺς λόγους, δι' οὓς ὑπολαμβάνει αὐτοὺς ἰσοτίμους τοῖς ὑπάτοις καὶ στρατηγοῖς (Τόμ. Ε' σελ. 483).

Συνεδρία ΜΖ' (τῇ 7 Μαρτίου 1893).

Ὁ μὲν κ. Π. Καββαδίας ἀπὸ δύο ἐπιγραφῶν τῆς Ἐπιδαύρου ὁρμώμενος ἰσχυρίσατο ὅτι τρὶς ἐπεδήμησεν ὁ Ἀδριανὸς ἐν Ἑλλάδι, τῷ τε 124, ὅτε ἐξ Ἀθηνῶν ἐξέδραμεν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον καὶ ἐχορήγησε χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν οἰκοδομήματος ἐν τῷ ἱερῷ, ὀλυμπιείου καλουμένου, καὶ τῷ 129 καὶ τῷ 131, ὅτε αὐτοῦ παρόντος ἐγένετο ἡ καθιέρωσις τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὀλυμπιείου καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς Πανελλήνων ἑορτῆς. Ὁ δὲ εἰσηγητὴς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας κ. Ἡλίας Λιακόπουλος ἀνέγνω ἔκθεσιν τῆς τοῦ ἔτους 1892 διαχειρίσεως τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου (ἰδὲ Τόμ. Ε'. σελ. 553). Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἐκλογὴ συμβούλου πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποχωρήσαντος κ. Ἰωάννου Τυπάλδου, ἔλαβε δὲ πάσας τὰς ψήφους πλὴν μιᾶς ὁ κ. Σπυρίδων Βάσης.

Ἔκτακτος συνεδρία ΙΒ' (τῇ 20 Μαρτίου 1893).

Οἱ Ἑταῖροι μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν συνῆλθον εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Νομικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς

Παιδείας πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ εἰκοσιπενταετοῦς διδασκαλίας τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. *Κωνσταντίνου Σ. Κόντου*. Τὰ κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν ἰδὲ ἐν Τόμῳ Ε' σελ. 289 κἑξ.

Ἔκτακτος συνεδρία ΙΓ' (τῇ 4 Ἀπριλίου 1893).

Οἱ Ἑταῖροι συνῆλθον τὸ δεύτερον πρὸς τιμὴν τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας, κ. *Κωνσταντίνου Σ. Κόντου*, ἑρτάζοντος τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας αὐτοῦ. Τὰ κατὰ τὴν τιμητικὴν συνεδρίαν ἰδὲ ἐν Τόμῳ Ε' σελίδι 304 κἑξ.

Συνεδρία ΜΗ' (τῇ 18 Ἀπριλίου 1893).

Ὁ κ. Ἰωάννης Ἀργυριάδης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς τὰ Πολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἰδὲ Τόμ. Ε' σελ. 377 κἑξ.

Συνεδρία ΜΘ' (τῇ 16 Μαΐου 1893).

Ὁ μὲν κ. Σπ. Βάσης ἐπραγματεύθη περὶ τῶν οἰωνισμῶν παρὰ Ῥωμαίοις (ἰδὲ Τόμ. Ε' σελ. 480), ὁ δὲ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου ἀνεκοινώσατο κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἴς τινα χωρία τοῦ Σαββαϊτικοῦ Λεξικοῦ καὶ ἐπιγραφὰς ἐκ Χαλκίδος, πεμφθείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἑταίρου κ. Ι. Α. Μάτσα (ἰδὲ τόμ. Ε'. σελ. 487 καὶ 486), ὁ δὲ κ. Γ.Ν. Χατζιδάκις διὰ λόγων χρονολογικῶν καὶ γλωσσικῶν ἰσχυρίσατο ὅτι συγγραφεὺς τοῦ ποιήματος, τοῦ ἐπιγραφομένου «*Ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως*», δὲν εἶναι, ὡς φέρεται, ὁ ἐκ Ῥόδου Ἐμμανουὴλ Γεωργιλλᾶς, ἀλλ' ἕτερός τις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ Ἀδριανουπόλεως ἢ ἄλλοθέν ποθεν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Συνεδρία Ν' (τῇ 7 Νοεμβρίου 1893).

Ὁ μὲν κ. Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Κ. Σ. Κόντος ἀνεκοινώσατο τοῖς Ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς

τὸν Ἀπολλόδωρον, Σέξτον τὸν Ἐμπειρικόν, τὸν Πολύβιον, τὰ εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Σχόλια καὶ τὸν Πολυδεύκη, ὁ δὲ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου ἐπιγραφὰς ἐκ Χαλκίδος (ἴδε σελ. 174).

Συνεδρία ΝΑ΄ (τῇ 28 Νοεμβρίου 1893).

Ὁ μὲν Πρόεδρος ἀνεκοινώσατο τοῖς Ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις πλημμελῶς ἐχόντων χωρίων τοῦ Γαληνοῦ, Ζωσίμου, Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ, Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου, τοῦ Φωτίου, τῶν Σχολίων εἰς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν καὶ τοῦ Ζωσίμου, ὁ δὲ κ. Κωνσταντῖνος Ν. Ῥάδος διεσαφήνισε τὴν σημασίαν τοῦ ὁμηρικοῦ *ξυστοῦ ναυμάχου* ἑρμηνεύσας αὐτὸ ὡς πολεμικὴν τοῦ ναυτικοῦ μηχανήν, ὁμοίαν τῷ κριῷ, δι' ἧς ἀπὸ τοῦ καρχησίου μέσου ἐξηρτημένης ἔβαλλον οἱ ναῦται τὰ πληρώματα ἢ τὰς πλευρὰς τῆς πολεμίας νεώς, ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Ἀργυριάδης προέτεινε τοῖς Ἑταίροις διορθώσεις αὐτοῦ εἰς τὰ Πολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους (ἰδὲ Τόμ. Ε΄ σελ. 377 κέξ.).

Συνεδρία ΝΒ΄ (τῇ 16 Ἰανουαρίου 1894).

Ὁ κ. *Σπυρίδων Βάσης* ἡρμήνευσε χωρίον τοῦ Σουητωνίου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 469).

Ὁ κ. Κ. Ν. Ῥάδος ἐπραγματεύθη περὶ τῆς σχεδίας τοῦ Ὀδυσσέως δείξας ὅτι ἡ τοῦ Ὀδυσσέως σχεδία δὲν ἦτο τὸ κοινῶς καλούμενον *σάλι*, οὔτε τὸ γαλλιστὶ μὲν λεγόμενον radeau, γερμανιστὶ δὲ Floss, ἀγγλιστὶ δὲ raft, ἰταλιστὶ δὲ zattera, ὡς ἑρμηνεύουσιν οἱ ἀλλοδαποὶ ἑρμηνευταὶ τοῦ Ὁμήρου τὴν τοῦ Ὀδυσσέως σχεδίαν, ἀλλὰ παρεμφερὴς πρὸς εἶδος πλωτοῦ κιβωτίου, πρὸς τὸ γαλλιστὶ καλούμενον chaland, ὑπηρετικὸν ὀξύπρῳρον πλοῖον, ἔχον ἰσόπεδον τὸ βάθος καὶ ὄρθια τὰ πλευρά, ὃ οἱ Βυζαντῖνοι *χαλάνδιον* ἐκάλουν.

Ὁ κ. *Ι. Κοφινιώτης* ἡρμήνευσεν ἀνάγλυφον ἐν Μαγνησίᾳ εὑρεθὲν (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 471).

Ὁ κ. *Γ. Ν. Χατζιδάκις* διέλαβε περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὑποκοριστικῶν εἰς *-άριον*.

Συνεδρία ΝΓ' (τῇ 13 Φεβρουαρίου 1894).

Συνελθόντων τῶν ἑταίρων εἰς τακτικὴν συνεδρίαν ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς αἰθούσῃ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ὁ προεδρεύων κ. Δημοσθένης Τσιβανόπουλος ἀνήγγειλε τοῖς ἑταίροις τὸν θάνατον τοῦ ἐπιφανοῦς ἑταίρου *Ἀδόλφου Λόλλιγκ* ἐξάρας τὴν ἐπιστημονικὴν τοῦ ἀοιδίμου ἀξίαν καὶ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν ἐπιγραφικὴν ἐπιστήμην, καὶ ὀνομάσας τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ ζημίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπιστήμης καὶ συμφορὰν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας. Εἰ καὶ ἡ ἑταιρεία τὸν πολύκλαυστον καὶ διαπρεπῆ αὐτῆς ἑταῖρον καὶ στεφάνῳ ἐτίμησε καὶ ἡγουμένου τοῦ Προέδρου παρηκολούθησε τὴν κηδείαν αὐτοῦ, ὅμως νομίζει πρέπον, ἵνα ἡ ἑταιρεία τιμήσῃ τὸν ἄνδρα καὶ δι' ἰδίας τελετῆς, γενησομένης ἐν ἐκτάκτῳ τῶν ἑταίρων συνεδρίᾳ καὶ ἀπαγγελουμένου τοῦ προσήκοντος τῷ μεταστάντι ἐπαίνου. Τὴν πρότασιν τοῦ προεδρεύοντος ἐδέξαντο οἱ ἑταῖροι δι' ἀναστάσεως, παρεκάλεσαν δὲ τὸ προεδρεῖον νὰ ὁρίσῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκτάκτου τιμητικῆς συνεδρίας καὶ τὸν κ. Π. Καββαδίαν ν' ἀπαγγείλῃ τὸν ἔπαινον τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός.

Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν κ. Ι. Ἀργυριάδης προέτεινε τοῖς ἑταίροις διορθώσεις αὐτοῦ εἰς τὸν Θουκυδίδην, ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς λέξεως *Μεσαρεά* (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 3 κἑξ.).

Εἶτα συνεσκέψαντο οἱ ἑταῖροι περὶ τοῦ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ ὥρισαν ἐπιτροπείαν, ὅπως μελετήσασα τὸ ζήτημα ἀνακοινώσηται τοῖς ἑταίροις τὸ πόρισμα τῆς μελέτης αὐτῆς, ἡ δ' ἑταιρεία ποιήσηται τἀναγκαῖα διαβήματα παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ἂν ἔχῃ τι νὰ προτείνῃ αὐτῇ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς παιδείας.

Ἔκτακτος συνεδρία ΙΔ' (τῇ 16 Φεβρουαρίου 1894).

Ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐν τῇ ΝΓ' τακτικῇ συνεδρίᾳ ἐκλεχθείσης ἐπιτροπείας πρὸς μελέτην τοῦ περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων νόμου κ. *Σταμάτιος Βάλβης* ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπείας, ἧς οἱ ἑταῖροι πολλὰ μέρη συζητήσαντες ἀνέβαλον τὴν συζήτησιν τῶν λοιπῶν εἰς προσεχῆ ἔκτακτον συνεδρίαν.

Ἔκτακτος συνεδρία ΙΕ' (τῇ 27 Φεβρουαρίου 1894).

Προκηρυχθείσης κατὰ τὰ προεψηφισμένα τῆς πρὸς τιμὴν τοῦ ἀοιδίμου ἑταίρου *Ἀδόλφου Λόλλιγκ* ἐκτάκτου συνεδρίας συνῆλθον ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς αἰθούσῃ τοῦ πανεπιστημίου οἱ Ἑταῖροι μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν, ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας καὶ ὁ γενικὸς αὐτῆς πρόξενος, οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐνταῦθα ξένων ἀρχαιολογικῶν σχολῶν μετὰ τῶν ἑταίρων αὐτῶν καὶ πολὺ ἄλλο πλῆθος λογίων ἀνδρῶν. Ὁ προεδρεύων τῆς συνεδρίας ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. *Δ. Μ. Καλλιφρονᾶς* μετὰ βραχεῖαν εἰσήγησιν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συνεδρίας ἔδωκε τὸν λόγον πρῶτον μὲν εἰς τὸν γραμματέα τῆς Ἑταιρείας κ. *Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην*, ὅστις ἀναστὰς εἶπεν·

«Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία, φίλοι Ἑταῖροι καὶ φιλόμουσος ὁμήγυρις, δεινοτάτην ὑπέστη συμφορὰν ἀπολέσασα ἓν τῶν ἀγλαϊσμάτων αὐτῆς, τὸν προσφιλέστατον αὐτῆς ἑταῖρον Ἀ. Λόλλιγκ. Τὴν ἄφατον αὐτῆς ἐπὶ τῇ συμφορᾷ θλῖψιν ἐξεδήλωσε τιμήσασα τὸν τιμιώτατον καὶ πολύκλαυστον αὐτῆς ἑταῖρον στεφάνῳ, ἐπιγραφὴν φέροντι χρυσοῖς γράμμασι «*τῷ ἐπιφανεῖ αὐτῆς ἑταίρῳ Ἀ. Λόλλιγκ ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία*», καί, ἡγουμένου τοῦ σεβαστοῦ αὐτῆς προέδρου κ. Κ. Σ. Κόντου, προπέμψασα αὐτὸν εἰς τὴν αἰωνιότητα.

Ἐν δὲ τῇ ΝΓ' αὐτῆς τακτικῇ συνεδρίᾳ, τῇ συγκροτηθείσῃ τῇ 13 Φεβρουαρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀντιπροέδρου κ. *Δημοσθένους Τσιβανοπούλου*, ὁ προεδρεύων κ. Δ. Τσιβανόπουλος ἀγγέλλων τοῖς συνεδρεύουσιν Ἑταίροις τὴν μεγάλην τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας ἀπώλειαν ἐξῆρε διὰ συμπαθεστάτων λόγων τὴν ἐπιστημονικὴν τοῦ μεταστάντος ἀξίαν, τὰς ὑπὲρ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας πολυτίμους αὐτοῦ ὑπηρεσίας καὶ τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ ἀπεκάλεσε τὸν ἄωρον αὐτοῦ θάνατον ζημίαν ἀνυπολόγιστον τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ ἰδίως τῆς ἐπιγραφικῆς ἐπιστήμης, προέτεινε δὲ τοῖς Ἑταίροις, ἵνα πρὸς τιμὴν τοῦ ἀοιδίμου Ἑταίρου συνέλθῃ ἐκτάκτως ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία, εἷς δὲ τῶν Ἑταίρων ἐπαινέσῃ προσηκόν-

τως τὸν πολύτιμον ἄνδρα. Οἱ Ἑταῖροι δι' ἀναστάσεως ἀποδεξάμενοι τὴν πρότασιν τοῦ προεδρεύοντος ἀνέθεσαν τῷ μὲν συμβούλῳ τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καββαδίᾳ ν' ἀπαγγείλῃ τὸν ἔπαινον, τῷ δὲ προεδρείῳ νὰ διατάξῃ τὰ τῆς μνημοσύνου τελετῆς.

Τὸ προεδρεῖον, ὅπως τιμήσῃ προσηκόντως τὴν μνήμην τοῦ ἀγαπητοῦ Ἑταίρου καὶ παράσχῃ εἰς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ σεμνότητα ἀνταξίαν τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς, τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ἀγώνων, τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας πολυτιμοτάτων ἐργασιῶν, τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ἣν ἴσα πρὸς τὴν γενέτειραν ἠγάπα καὶ ἐτίμα ὁ ἀοίδιμος καὶ διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐράνων ἐλάμπρυνε καὶ ἐκόσμει, παρεκάλεσε τοὺς μὲν ἀντιπροσωπεύοντας παρ' ἡμῖν τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ἄλλον εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν εὐγενεῖς ἄνδρας, ἵνα μετάσχωσι τῆς σεμνῆς τελετῆς, τὸν δ' ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐπίτιμον ὄντα πρόεδρον τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας, ἵνα προεδρεύσῃ τῆς τιμητικῆς συνεδρίας καὶ περιάψῃ ἐπίσημον αἴγλην εἰς τὴν τιμήν, ἣν ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρία μετὰ πόθου ἀπονέμει παμφιλτάτῳ καὶ ἐπιφανεστάτῳ Ἑταίρῳ αὐτῆς.

Τὸ προεδρεῖον ἐκφράζει δι' ἐμοῦ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῷ τε κυρίῳ Ὑπουργῷ καὶ τοῖς σοφοῖς καὶ εὐγενέσι κεκλημένοις ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἀποδεξάμενοι τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ παρίστανται νῦν συμμετέχοντες τοῦ πένθους τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας περικοσμοῦντες δ' ἅμα καὶ λαμπρύνοντες τὴν ὑπὲρ Ἑταίρου αὐτῆς πολυτίμου καὶ πολυκλαύστου μνημόσυνον ταύτην τελετήν».

Ὁ προεδρεύων ὑπουργὸς ἔδωκεν εἶτα τὸν λόγον εἰς τὸν κ. Π. Καββαδίαν, ὅστις διεξήγαγεν ἔπαινον τῆς ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος τοῦ μεταστάντος ἑταίρου διεξελθὼν τὰ κατ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ μέχρι τοῦ πολυκλαύστου αὐτοῦ θανάτου. Ὁ κ. Π. Καββαδίας διέκρινε τρία στάδια ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ ἀοιδίμου τὸ *τοπογραφικόν*, τὸ *ἀρχαιολογικὸν καθόλου* καὶ τὸ *ἐπιγραφικὸν ἰδίᾳ*. Καὶ ἐν ἑκάστῳ μὲν τούτων ἐπέδειξεν ὁ ἀοίδιμος σπανίαν ἐπιστημονικὴν δεξιότητα, ἀλλ' ὡς ἐπιγραφικὸς οὐδένα ἔχει τὸν ἐφάμιλλον. Ὅ,τι ἀνεγίνωσκεν ὁ *Λόλλιγκ* ἦτο, εἶπεν, οὕτω καλῶς καὶ τελείως ἀνεγνωσμένον, ὥστε ἐδύνατο νὰ θραυσθῇ τὸ μνημεῖον, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή. Διὰ

παραδειγμάτων ἀπέδειξεν ὁ κ. Καββαδίας τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀοιδίμου. Ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε διέκριναν τριῶν εἰδῶν ἄλφα ἐν τῷ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου Ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὁ Λόλλιγκ εὗρε καὶ παρέδωκε 15 εἰδῶν ἄλφα καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἀναλογίαν καὶ τὰ λοιπὰ γράμματα. Ὁ κ. Καββαδίας κατέστησεν αἰσθητὸν ὁποῖον ἄνδρα ἀπώλεσεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφικὴ καὶ οἷον ἀγαθὸν καὶ φιλόπονον ἑταῖρον ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία.

Πρὸ τοῦ νὰ κηρυχθῇ δὲ ἡ λῆξις τῆς ἑορτῆς λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Καββαδίας προέτεινε τοῖς ἑταίροις, ἵνα γράψῃ ἡ Ἑταιρεία συλλυπητήριον πρὸς τὴν ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδήμειαν, ἧς ὁ ἀοίδιμος ἦτο ἐπίτιμον μέλος καὶ ἥτις τὴν στέρησιν αὐτοῦ ἴσα τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ βαρέως φέρει. Κυρωθείσης τῆς προτάσεως ὑπὸ τῶν ἑταίρων ὁ προεδρεύων Ὑπουργὸς ἐκήρυξε τὸ πέρας τῆς σεμνοτάτης τελετῆς.

Συνεδρία ΝΔ′ (τῇ 27 Μαρτίου 1894).

Γενομένης ἀπαρτίας πρὸς ἀρχαιρεσίας, πρῶτον μὲν ὁ γραμματεὺς ἀνέγνω ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν γ′ περίοδον τῆς ἑταιρείας πεπραγμένων (ἰδὲ σελ. 487), εἶτα δὲ ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας κ. Ἠλίας Λιακόπουλος ἐξέθηκε τὸν ἔλεγχον τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1893 ὑποβαλὼν καὶ τὰς ἑξῆς εὐχὰς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας: α′) νὰ κατατεθῶσιν αἱ πρὸς οἰκοδομὴν κτιρίου τῆς ἑταιρείας ἀποκείμεναι χίλιαι ἑκατὸν δραχμαὶ εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἐντόκως, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο, καὶ νὰ αὐξηθῶσιν ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ταμείου κατὰ χιλίας δραχμάς· β′) ἐκ τοῦ ὑπολοίπου περισσεύματος ν' ἀφαιρεθῶσι τριακόσιαι δραχμαί, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου· γ′) νὰ καταγραφῇ ἅπασα ἡ μὴ χρηματικὴ περιουσία τῆς ἑταιρείας ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ· δ′) αἱ εἰσπράξεις καὶ δαπάναι τῆς ἑταιρείας νὰ γίνωνται ἐπὶ τῇ βάσει προϋπολογισμοῦ, συντασσομένου κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου· ε′) ἡ ἐτησία ἐξέλεγξις νὰ γίνηται ἐπὶ τῇ βάσει ἀπολογισμοῦ, συντασσομένου ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Τὴν τρίτην εὐχὴν ἀπεδέξαντο οἱ ἑταῖροι καὶ ἀνέθεσαν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐκλεχθησόμενον Διοικητικὸν Συμβούλιον. Ἡ τετάρτη καὶ πέμπτη ἤρξατο ἤδη ἐκτελουμένη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀλλὰ δὲν ἐξετελέσθη ἀκριβῶς ἕνεκα κωλυμάτων, ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ Διοικητι-

κοῦ Συμβουλίου. Περὶ δὲ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἐγένοντο συζητήσεις εὑρεῖαι καταλήξασαι εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἵνα κρατηθῶσιν ἐκ τῶν περισσευμάτων δραχμαὶ χίλιαι ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Μετὰ ταῦτα προέβησαν οἱ ἑταῖροι εἰς ἀρχαιρεσίας, καθ' ἃς πρόεδρος μὲν ἀνεδείχθη ὁ κ. Κ. Σ. Κόντος, ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κ. Ἰωάννης Ν. Χατζιδάκις καὶ Δημοσθένης Τσιβανόπουλος, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης. Πρὸ τοῦ δὲ νὰ προβῶσιν οἱ Ἑταῖροι εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Συμβούλων, ὁ κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης παρεκάλεσεν αὐτούς, ἵνα ἀντικαταστήσωσιν αὐτὸν δι' ἄλλου προσώπου κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Συμβούλων, διότι τὰ κατ' αὐτὸν δὲν ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς ἑταιρείας ὡς ἀπαιτοῦσιν αἱ ἀνάγκαι αὐτῆς καὶ ὡς αὐτὸς βούλεται. Ἀλλὰ γενομένης ἐνστάσεως, ὅτι ἡ παραίτησις πρέπει νὰ κατατεθῇ ἐγγράφως, ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τῶν Συμβούλων, καθ' ἣν ἀνεδείχθησαν οἱ κ. Σπυρίδων Βάσης, Γ. Α. Παπαβασιλείου, Π. Καββαδίας, Ῥήγας Νικολαΐδης καὶ Γεώργιος Ν. Χατζιδάκις. Μετὰ ταῦτα ἐξελέξαντο ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν τοὺς αὐτοὺς ἑταίρους, ἤτοι τὸν κ. Ἠλίαν Λιακόπουλον, Π. Π. Οἰκονόμου καὶ Δ. Γ. Καμπούρογλουν.

Συνεδρία ΝΕ' (τῇ 8 Μαΐου 1894).

Ὁ μὲν *Κ. Ν. Ῥάδος* ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἀρχαιολογικὴν αὐτοῦ μελέτην περὶ τοῦ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἐκτεθειμένου ναυαγίου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ περὶ τῶν γινομένων ἐνεργειῶν ἔν τε τῇ Ἀμερικῇ καὶ τῷ Τύνητι ὑπὲρ τῆς σπουδῆς τῶν Ἑλληνικῶν ὡς γλώσσης *ζώσης*, ὁ δὲ κ. *Μιλτιάδης Πανταζῆς* ἐπραγματεύθη περὶ τῆς νοθείας τῶν Νόμων τοῦ Πλάτωνος. Μετὰ ταῦτα συνεζητήθησαν καὶ ἐπεψηφίσθησαν ὅ τε κατωτέρω κατακεχωρισμένος προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1894 καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπενεχθεῖσαι εἰς τὸν κανονισμὸν μεταβολαί.

Συνεδρία ΝϚ'. (τῇ 6 Νοεμβρίου 1894).

Ἐν τῇ τακτικῇ συνεδρίᾳ ταύτῃ ὁ πρόεδρος τῆς ἑταιρείας κ. Κων. Κόντος ἐπηνώρθωσε χωρία, ἃ εὗρε πλημμελῶς ἔχοντα. Ἀνέγνω *ἠρχιε-*

ρΑσατο (παρὰ Γαλην. Τόμ. ΙΓ', σελ. 600) ἀντὶ τοῦ *ἠρχιερΕΥσατο*, *ὡδί πως* (*ὡδεί πως*, παρὰ Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 22) ἀντὶ τοῦ *ὦ δ' εἶπεν*, *ἀπαντῴη* (παρὰ Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β', σελ. 250) ἀντὶ τοῦ *ἀπάντων*, *εὐλογισΤῇ* (παρὰ Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β', σελ. 236) ἀντὶ τοῦ *εὐλογισθῇ*, *οὔ μοι δοκεῖ* (ἐν Σχολ. εἰς Σοφοκλ. Ἠλ. 706) ἀντὶ τοῦ *ἐμοὶ δοκεῖ*, *τὸ ὤνευον* (παρὰ Σεξτ. Ἐμπειρ. σελ. 612, 9) ἀντὶ τοῦ *τορνεύοντες*, *ἄδην* (παρὰ Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β', σελ. 177) ἀντὶ τοῦ *ἄρδην*, *ξυνάσεται* (παρὰ Θεμιστ. Λόγ. 26, σελ. 323 β') ἀντὶ τοῦ *ξυνάγεται-συνέσεται*. Ἱκανὸν δὲ περὶ ἑκάστης μεταβολῆς λόγον ἐποιήσατο.

Μετὰ τὸν κ. Κ. Κόντον ὁ κ. Γ. Χατζιδάκις παρετήρησεν, ὅτι ἐπειδὴ τὸ ρ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὸ ἀκόλουθον ᾱ καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ ι, ε, υ, (*φορά*, *χαρά*, *πειράσομαι*, *ἑόρακα* ὅπως καὶ *γενεά*, *σοφία*, *καρύα*, *ἐάσω*, *ἀνιάσω*, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀναπληρωτικὴν ἔκτασιν ὁμοίως πάντα ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὸ πρὸ αὐτῶν ᾱ, *ἐμάρανα*, *ἐπίκρανα* καθὼς *ἐλέανα* *ἐμίανα*, *ἐπίανα*, καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη λέγεται *τὸν ὑγιέα-ὑγιᾶ*, *τὸν ἐνδεέα-ἐνδεᾶ*, *τὸν ὑπερφυέα-ὑπερφυᾶ* καὶ *ἡ ἀργυρέα-ρᾶ*, *ἡ πορφυρέα-ρᾶ* κτλ., διὰ ταῦτα πάντα ἐπιστεύθη ἀταλαιπώρως, ὅτι πανταχοῦ τὸ *ρεα* συναιρεῖται εἰς *-ρα* καθὼς τὸ *ιεα* εἰς *ιᾶ* καὶ τὸ *υεα* εἰς *υᾶ* καὶ τὸ *εεα* εἰς *εᾶ*· ἐντεῦθεν τὸ *τριήρεα-ρη*, *χαλκήρεα-η*, *πολυμερέα-ρῆ*, *παρεμφερέα-ρῆ*, *Θεοχάρη Φιλοχάρη* κτλ. ἐνομίσθησαν ἀναλογίας πλάσματα. Τοῦτο ὁ Χατζιδάκις ἀπέβαλεν εἰπὼν ὅτι ἐπειδὴ τὰ εἰς *-ρης -ρες* ἐν τῇ ἐν. αἰτ. τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν καὶ ἐν τῇ ὀνομ. καὶ αἰτ. τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐδετέρων καὶ τὰ εἰς *-ρος* τριτόκλιτα ἐν τῷ πληθυντικῷ καθὼς καὶ ὁ ὑπερσυντ. *ἐγρηγόρεα-ἐγρηγόρη* πάντοτε συναιροῦνται εἰς *ρη*, καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε εἶδε τύπους οἷον *τὰ ὄρα*, *τὰ θέρα*, *τὰ μέρα* κτλ. ἢ *τὸν ξιφήρα*, *τὸν ποδήρα*, *τὸν χαλκήρα*, *τὰ ποδήρα*, *ἐγρηγόρα* κτλ. ἀλλὰ πάντοτε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας *τὰ ὄρεα-ὄρη*, *τὰ θέρεα-θέρη*, *τὰ χαλκήρεα-ρη*, *ἐγρηγόρεα-ρη* κτλ., διὰ τοῦτο ἡ παραβολὴ τούτων πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. ἀρξαμένους ν' ἀναφαίνωνται τύπους οἷον *τὸν ὑγιῆ*, *τὸν εὐφυῆ*, *τὰ ὑγιῆ* κτλ., δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐπιτυχής. Κατὰ τὴν γνώμην ἄρα τοῦ Χατζιδάκι τὸ πᾶν εἶναι σαφὲς εὐθὺς ὡς διδαχθῇ, ὅτι τὸ *ρεα* συναιρεῖται εἰς *ρα* (ὅπως τὸ *εεα ιεα υεα* εἰς *εᾶ ιᾶ υᾶ*), ὅταν τὸ *α* εἶναι μακρόν, ὅπως λ. χ. τὸ

τῶν θηλυκῶν μετουσιαστικῶν, ἄλλως συναιρεῖται εἰς ρη. Ὁ δὲ πληθ. τῶν οὐδετέρων μετουσιαστικῶν δευτεροκλίτων *τὰ ἀργυρᾶ, τὰ σιδηρᾶ, τὰ πορφυρᾶ* δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν τοῦ ῥηθέντος νόμου, διότι ταῦτα ἔχουσι τὴν λεγομένην γραμματικὴν συναίρεσιν, ὅπως καὶ τἄλλα δευτερόκλιτα πληθυντικὰ οὐδέτερα *τὰ χρύσεα-χρυσᾶ, τὰ ὀστέα-ὀστᾶ, τὰ ἁπλόα-ἁπλᾶ*. Καὶ ὡς πρὸς ἓν ἀκόμη διακρίνεται τὸ σύμπλεγμα *ρεα* τοῦ *ιεα*, ὅτι ὁσάκις ἡ χασμῳδία ἐν τούτοις προῆλθεν ἐξ ἐκπτώσεως τοῦ F, τότε τὸ μὲν *ιεα* συναιρεῖται εἰς *ιᾶ* (*τὸν ἁλιᾶ, τοὺς ἁλιᾶς, τὸν Ἐρετριᾶ, τὸν Πειραιᾶ*), τὸ δὲ *ρεα* μένει ἀσυναίρετον, *τὸν σπορέα, τὸν Μεγαρέα, τὸν φθορέα* κτλ.

Μετὰ τὸν κ. Γ. Ν. Χατζιδάκιν ὁ κ. Μιλτιάδης Πανταζῆς ἀνέγνω συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῆς νοθείας τῶν Νόμων τοῦ Πλάτωνος.

Συνεδρία ΝΖ' (τῇ 13 Νοεμβρίου 1894).

Ὁ κ. Καββαδίας ὡμίλησε περὶ ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, σταδίου ἐχούσης ὧδε: « *Χαρμαντίδα[ι-]αδα Ἐπιδαύριος Ἀπόλλωνι Ἀσκληπιῶι ἀνέθηκεν. Θρασυμήδης ἐποίησεν* ». Ὁ τεχνίτης Θρασυμήδης εἶνε προφανῶς αὐτὸς ὁ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκηπιοῦ ποιήσας. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς βεβαιοῖ ἣν ἐξήνεγκε καὶ ἐν τῇ « Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι » καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ του Fouilles d'Epidaure γνώμην, ὅτι ὁ Θρασυμήδης ἤκμαζεν οὐχὶ κατὰ τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα, ὡς κοινῶς ἐπιστεύετο, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Θρασυμήδης ὁ ἐκ Πάρου ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς Ἐπίδαυρον, ὅτε ᾠκοδομεῖτο ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀνέλαβεν ὡς ἐργολάβος νὰ κατασκευάσῃ τὸ ἐκ χρυσοῦ ἐν μέρει καὶ ἐλέφαντος θύρωμα τοῦ ναοῦ, ὡς δεικνύει ἡ γνωστὴ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθεῖσα ἐπιγραφή, ἡ ἀναγράφουσα τὰς δαπάνας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Μετὰ τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ κατεσκεύασε καὶ τὸ ἐν τῷ ναῷ ἱδρυθὲν χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς παραδίδει ἡμῖν ὁ Παυσανίας. Δὲν ἀπῆλθε δ' εὐθὺς ἐξ Ἐπιδαύρου, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀγάλματα ἐποίησε, τοὐλάχιστον τὸ μαρμάρινον ἢ χαλκοῦν ἄγαλμα, οὗ τὸ βάθρον εὑρέθη νῦν ἐν τῷ σταδίῳ κατὰ

χώραν κείμενον, τὸ ὑπὸ Χαρμαντίδου τοῦ Ἐπιδαυρίου τῷ Ἀπόλλωνι καὶ Ἀσκληπιῷ ἀφιερωθέν.

Ὁ δὲ κ. Γ. Παπαβασιλείου ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἐπιγραφὴν ἐν Χαλκίδι εὑρεθεῖσαν καὶ κυροῦσαν τὸ τοῦ Αἰλιανοῦ χωρίον ϛ', 1.

Ὁ κ. Σπ. Βασης ἀνέγνω τάδε:

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ

ΙΒ'.

Λέγων ὁ Λίουιος I, 49, 7 ὅτι ὁ νεώτερος Ταρκύνιος: *domesticis consiliis* rem publicam administravit δὲν νοεῖ ὥςπερ οἱ ἑρμηνευταί, οἷς καὶ ὁ Mommsen (Str. III, 2, 1038 8.1) ἀκολουθεῖ, νομίζουσιν, ὅτι ἐχρῆτο ἀντὶ τῆς συγκλήτου ἰδίοις συμβούλοις ὑφ' ἑαυτοῦ ᾑρημένοις, ἀλλ' ὅτι διῴκει τὴν πολιτείαν κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ βουλάς, οὐχὶ κατὰ τὰς δημοσίας, τ. ἔ. τὰς τῆς Συγκλήτου, βουλάς. Οὕτω λέγεται (Κικ. Φιλιππ. III § 5) περὶ Καίσαρος τοῦ Ὀκταουιανοῦ, ὅςπερ ἰδιώτης ὢν ἄνευ ἐντολῆς τῆς Συγκλήτου (nec postulantibus nec cogitantibus nobis ἔ. ά. § 4) συνέλεξε στράτευμα ἵνα πολεμήσῃ τῷ Ἀντωνίῳ, ὅτι privato consilio rem publicam liberavit.

Ὅτι δὲ *domesticus* δύναται νὰ τεθῇ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ suus ἢ proprius δεικνύουσιν ἄλλα τε καὶ τάδε. Cicero de Or. II, 86: clamare contra quam deceat et quam possit hominis est... stultitiae suae quam plurimos testis *domestico* praeconio comparantis = (suo proprio, suo ipsius). Ἐνταῦθα ἡ ἐτυμολογικὴ σημασία τοῦ domesticus ἐκλείπει ὅλως, διότι ὁ clamator ἐκεῖνος δὲν ἐφώνει κατ' οἶκον, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγορᾷ. Caes. b. c. IX, 2: idque ita esse cum ex *aliorum* obiectationibus, tum etiam ex *domestico* indicio atque animi conscientia intellegebant = ex suo ipsorum.

ΙΓ'.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι πᾶν Sctum ἐγίνετο ἐν Ῥώμῃ per discessionem τ. ἔ. διαστάντων τῶν Συγκλητικῶν καὶ τῶν μὲν ἐπὶ θάτερα

τοῦ προεδρεύοντος ἄρχοντος μεταστάντων τῶν δὲ ἐπὶ θάτερα, οὗ γενομένου ὁπότερον τῶν μερῶν ἐφαίνετο τῷ χρηματίζοντι ἄρχοντι μεῖζον, τούτου ἡ γνώμη ἐνίκα, τ. ἔ. ἂν οὗτος παρεδέχετο τὴν προταθεῖσαν γνώμην, ἐγίνετο αὕτη Sctum, εἰ δὲ μή, ἀπεδοκιμάζετο. Διεγίνωσκε δὲ ὁ χρηματίζων ἄρχων πότεροι εἶναι πλείονες συνήθως ἐκ τῆς ὄψεως, ἀλλ' εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ὄψις δὲν εἶναι πάντοτε ἀσφαλὴς κριτὴς καὶ διὰ τοῦτο, εἰ μὴ πάντοτε, ἀλλ' ὅμως ἐνίοτε ἦτο ἀνάγκη νὰ γίνηται διαρίθμησις τῶν ἑκατέραν τῶν ὁμάδων ἀποτελούντων. Τοῦτο δέχεται καὶ ὁ Mom. καίτοι, λέγει, οὐδὲν ὑπάρχει τοιαύτης διαριθμήσεως παράδειγμα. Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ὑπάρχει τοιαύτης διαριθμήσεως παράδειγμα, ἐὰν οὕτω νοηθῇ χωρίον τι τοῦ πρὸς Τραϊανὸν πανηγυρικοῦ τοῦ Πλινίου (76) ἔχον ὧδε: triduum totum senatus sub exemplo tui sedit, cum interea nihil praeter consulem ageres; interrogavit quisque quod placuit; dissentire, discedere et copiam indicii sui rei publicae facere tutum fuit; consulti omnes atque etiam *dinumerati* sumus; vicitque sententia non prima sed melior.

Διὰ τῆς εἰρημένης περιγραφῆς σκοπεῖ ὁ Πλίνιος νὰ δείξῃ ὅτι οἱ ἐπὶ Τραϊανοῦ χρηματισμοὶ τῆς συγκλήτου διεξήγοντο μετὰ παραδειγματικῆς περὶ τοὺς καθεστῶτας τύπους ἀκριβείας, ἧς τεκμήριον τοῦτο ὅτι καίπερ πάντων τῶν συγκλητικῶν ἐρωτηθέντων γνώμην, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας σπανίως συνέβαινε, ὅμως γενομένης ὕστερον τῆς διαστάσεως ὁ χρηματίζων ἄρχων καίπερ ἤδη γινώσκων ἑνὸς ἑκάστου συγκλητικοῦ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν τῶν πλειόνων γνώμην, ὅμως τῆς ἀκριβείας χάριν διηρίθμησε τοὺς ἑκατέραν τῶν διεστωσῶν ὁμάδων ἀποτελοῦντας, ἵνα δηλωθῇ τῶν πλειόνων ἡ γνώμη.

Αὕτη εἶναι ἡ μόνη πιθανὴ τοῦ χωρίου ἐκδοχή. Διότι ἂν ἄλλως ἐκλάβωμεν τὸ χωρίον, οἷον ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐνίοτε πρὸς βεβαίωσιν τῆς παρουσίας ὡρισμένου τινὸς ἀριθμοῦ συγκλητικῶν γινομένην πρὸ τοῦ διαψηφισμοῦ ἀρίθμησιν, πολλὰ τότε προκύπτουσιν ἀπορήματα. Οὕτω πρῶτον ἐρωτᾶται ἂν ἅπαντα τὰ ἐν τῷ τριημέρῳ ἐκείνῳ βουλευθέντα ἦσαν τοιαῦτα, περὶ ὧν οἱ νόμοι ἐκέλευον, ὅπως ἡ διάγνωσις γίνηται παρόντος ὡρισμένου ἀριθμοῦ βουλευτῶν. Ἔπειτα ἡ ῥῆσις vicitque κτλ. κειμένη εὐθὺς μετὰ τὸ dinumerati sumus δεικνύει ὅτι ἐκ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διαριθμήσεως ἐγένετο γνωστὴ ἡ τῆς Συγκλή-

του διάγνωσις, τ. ἔ. καὶ τῶν πλειόνων γνώμη, οὐχὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν παρόντων βουλευτῶν. Πρὸς τούτοις ὁσάκις μνημονεύεται ἡ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὅλου τῶν παρόντων ἀριθμοῦ ἀρίθμησις γίνεται χρῆσις εὐλόγως οὐχὶ τοῦ dinumerare, ὅπερ μᾶλλον ἁρμόζει τῇ μετὰ χωρισμοῦ γινομένῃ ἀριθμήσει, ἀλλὰ τοῦ *numerare*. Τέλος δὲ καὶ τοῦτο λεκτέον, ὅτι, καθ' ἃ ἀλλαχοῦ ἐδείξαμεν (1), ἡ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν παρόντων ἀρίθμησις δὲν ἐγίνετο ὁσάκις πάντες ἦσαν διηρωτημένοι γνώμας, ὅπερ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει συνέβη.

(1) Ἀθηνᾶς Τόμ. Α'. σελ. 569 ἑ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

τῶν ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν γ' περίοδον (1892-1894) πεπραγμένων.

Φίλοι ἑταῖροι.

Περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν λήξασαν τρίτην περίοδον ἔχει νὰ εἴπῃ ὑμῖν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τὰ βραχέα ταῦτα.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἑταιρείας μετά τινας ἀναγκαίως ἐπελθούσας συμπληρώσεις ἀπετελέσθησαν ὧδε·

Τὸ μὲν *Διοικητικὸν Συμβούλιον* ὑπὸ τῶν κ. Κ. Σ. Κόντου *προέδρου*, Ι. Ν. Χατζιδάκι καὶ Δ. Τσιβανοπούλου *ἀντιπροέδρων*, Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου *γραμματέως*, Παναγιώτου Καββαδίου, Ῥήγα Νικολαΐδου, Σπυρίδωνος Βάση, Γεωργίου Α. Παπαβασιλείου καὶ Ἀντωνίου Μομφερράτου *συμβούλων· ἡ δ' ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία* ὑπὸ τῶν κ. Ἠλία Λιακοπούλου, Π. Π. Οἰκονόμου καὶ Δ. Γ. Καμπούρογλου· *ἡ δὲ τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελητεία* ὑπὸ τῶν κ. Γ. Ν. Χατζιδάκι, Σπυρίδωνος Βάση, Π. Καρολίδου, Γ. Κρέμου καὶ Π. Φέρμπου.

Ἐκ τῆς δευτέρας περιόδου παρέλαβε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον πρὸς συζήτησιν ὑπὸ τῶν ἑταίρων καὶ ἐπιψήφισιν τὸ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας παρεσκευασμένον ἤδη πρόγραμμα δημοτικῆς καὶ μέσης παιδεύσεως καὶ τὴν τοῦ κ. Π. Π. Οἰκονόμου πρότασιν περὶ ἱδρύσεως σχολῆς, ὅπως ἐν αὐτῇ ἀσκῶνται πρακτικῶς εἰς τὸ διδάσκειν οἱ φοιτηταὶ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς.

Οἱ ἑταῖροι συνῆλθον τῇ 13, 16 καὶ 19 Μαρτίου τοῦ 1892 καὶ συνεζήτησαν τὸ πρόγραμμα τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἐπελάβοντο δὲ καὶ τῆς συζητήσεως τοῦ προγράμματος τοῦ γυμνασίου· ἀλλ' ἠναγκάσθημεν νὰ διακόψωμεν ἐν τῷ μέσῳ τὴν ἐργασίαν, διότι ἀπηγορεύθη νὰ

συνεδρεύωμεν ἐνταῦθα ἐν ἑσπεριναῖς ὥραις. Ἐπειδὴ μόνον ἐν Κυριακαῖς ἐπιτρέπεται νὰ συνερχώμεθα ἐνταῦθα τὴν ἡμέραν, τὸ μὲν διὰ τὰς εὐθὺς ἐπιστάσας ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, τὸ δὲ διὰ τὴν ἕνεκα τῶν διακοπῶν διασπορὰν τῶν ἑταίρων ἀνεβλήθη μὲν εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἡ συζήτησις, δὲν κατωρθώθη δ' ὅμως μέχρι τοῦδε νὰ συνεχισθῇ ἐλλείψει τόπου πρὸς συχνὰς συνεδρίας.

Καὶ πολλὰς δὲ ἄλλας τῆς ἑταιρείας κινήσεις ἐματαίωσεν ἡ ἔλλειψις οἰκείας στέγης· ὅτι δὲ τούτου ἕνεκα καὶ τακτικαὶ ἔστιν ὅτε συνεδρίαι ἐν Κυριακαῖς ἀεὶ συγκαλούμεναι ματαιοῦνται, δὲν εἶναι ἀνάγκη βεβαίως νὰ ὑπομνήσω τοῦτο τοὺς οὐχὶ σπανίως πικρὰν τοῦ πράγματος πεῖραν λαμβάνοντας ἑταίρους.

Τὰ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς τῆς ἑταιρείας παρεμβαλλόμενα ταῦτα προσκόμματα βαρέως φέροντες οἱ ἑταῖροι σφοδρῶς ποθοῦσι τὴν ἄρσιν αὐτῶν. Διό, ὅτε ὁ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἑταῖρος κ. Ἠλίας Λιακόπουλος προέτεινεν ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 16 Μαρτίου τοῦ 1892 τὸ γνωστὸν ὑμῖν σχέδιον πρὸς οἰκοδομὴν ἰδίου τῆς ἑταιρείας κτιρίου, προθύμως ἐγκρίναντες αὐτὸ οἱ συνεδρεύοντες τότε ἑταῖροι ἐξελέξαντο πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιτροπείαν, συγκειμένην ἐκ τῶν κ. Ἠλία Λιακοπούλου, Παναγιώτου Π. Οἰκονόμου καὶ Σπυρίδωνος Οἰκονομίδου. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ηὐδοκίμησεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τὸ σχέδιον, μὴ ἐγγραφέντων ἱκανῶν ἑταίρων. Ὥστε μένουσιν ἔτι μόναι αἱ ὑπὲρ τοῦ θεμελίου τοῦ κτιρίου τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας δωρηθεῖσαι χίλιαι δραχμαὶ τῆς ἀοιδίμου Αἰκατερίνης Ι. Νεγροπόντου, αὐξηθεῖσαι διὰ τοῦ τόκου αὐτῶν εἰς 1100 δραχμάς.

Εἰ καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἰδίας στέγης πρὸς ἐλευθέρας καὶ ἀκωλύτους συνόδους τῶν ἑταίρων ἀπέστη μέχρι τοῦδε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ζητημάτων, συχνὰς ἀπαιτούντων συνόδους τῶν ἑταίρων πρὸς συζήτησιν, συνήρχετο οὐδὲν ἧττον ὁτὲ μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Προέδρου, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ἰ. Ν. Χατζιδάκι καὶ συνεσκέπτετο περὶ ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἄλλων ζητημάτων. Μὴ ἀρκεσθὲν δ' εἰς θεωρητικὰς περὶ τούτων ἐργασίας ἐπεσκέψατο καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Χαρίλαον Τρικούπην καὶ παρεκάλεσεν αὐτόν, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων καθιστὰς τὴν ἐκπαίδευσιν ἡμῶν ἀνεξάρτητον τῆς πολιτικῆς, βελτιῶν τὴν τύχην τῶν λειτουργῶν αὐτῆς καὶ μεταρρυθμίζων τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα.

Καὶ ὅτε δ' ὑπεβλήθη εἰς τὴν βουλὴν τῶν Ἑλλήνων τὸ περὶ διαρρυθμίσεως τῶν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου νομοσχέδιον, τὸ Δ. Σ. ὥρισεν ἐπιτροπείαν, συγκειμένην ἐκ τῶν κ. Ι. Ν. Χατζιδάκη, Σπυρ. Βάση, Γ. Ν. Χατζιδάκη, Ῥήγα Νικολαΐδου, Παναγιώτου Καββαδίου καὶ τοῦ γραμματέως τῆς ἑταιρείας, ἵνα μελετήσῃ τὸ νομοσχέδιον καὶ τὸ πόρισμα τῆς μελέτης ὑποβάλῃ εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας. Ἡ ἐπιτροπεία περάνασα τὸ ἔργον αὐτῆς ὑπέβαλεν αὐτὸ διὰ τοῦ προεδρείου εἴς τε τὸν πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Χαρίλαον Τρικούπην καὶ τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας κ. Κ. Κοσσονάκον.

Ἐκ τῶν πρὸς αὔξησιν τῶν πόρων τῆς ἑταιρείας φροντίδων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου μνημονευτέα τάδε·

Τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἠγόραζεν ἐπὶ δύο ἔτη ἀνὰ 500 δραχμῶν ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν. Τὸ Δ. Σ. ἔγραψε πρὸς τὴν Ἀκαδημεικὴν Σύγκλητον παρακαλοῦν ν' αὐξήσῃ τὴν ἀγοράν, ὑπεμίμνησκε δ' ἅμα ὅτι ἄλλοτε δισχιλίας κατ' ἔτος κατέβαλλε τὸ ἐθν. Πανεπιστήμιον δραχμὰς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Ἀθηναίου. Ἀλλ' ἕνεκα λόγων οἰκονομικῶν ἀντὶ αὐξήσεως ἔπαυσε καὶ τὴν πεντακοσιόδραχμον ἀγορὰν ἀντιτύπων τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἀπετάθη προσέτι τὸ Δ. Σ. καὶ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Χαρίλαον Τρικούπην ἐπικαλούμενον τὴν ἀρωγὴν τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ηὐδόκησε ν' ἀναγράψῃ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ὑπὲρ τῆς ἑταιρείας ἡμῶν, ἡ δὲ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἐνέκρινε δὶς ἤδη τὸ ἀναγεγραμμένον ποσόν. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις θὰ διατελέσῃ εὐεργετοῦσα τὴν ἑταιρείαν καὶ συντελοῦσα εἰς τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς ἔργου.

Εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ κ. Τρικούπη ὀφείλει ἡ ἑταιρεία χάριτας καὶ δι' ἄλλην αὐτῆς εὔνοιαν.

Τὴν ἐκ τῆς ἐλλείψεως στέγης δυσφορίαν τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας θέλων νὰ παραμυθήσῃ πως ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. Κωνσταντῖνος Παπαμιχαλόπουλος παρεχώρησε τῇ ἑταιρείᾳ ἡμῶν δύο τῶν ὑπογείων δωματίων τῆς Σιναίας Ἀκαδημείας πρὸς ἀπόθεσιν τῶν ἀρχείων αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ πρυτανεία τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἔχουσα τότε τὴν ἐπιστασίαν τῆς

Ἀκαδημείας ἀνήγγειλε τῷ Προεδρείῳ ὅτι οὐ μόνον νέας ἐγκαταστάσεις ἐν τῇ Σιναίᾳ Ἀκαδημείᾳ δὲν διανοεῖται νὰ ἐπιτρέψῃ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν αὐτῇ ἐγκαθιδρυμένας ἤδη ἑταιρείας, τὴν Ἀρχαιολογικὴν καὶ τὴν Φαρμακευτικήν, θὰ ἐξελάσῃ. Οὕτω δ' ἐκωλύθη τότε ἡ ἑταιρεία νὰ καταλάβῃ τὰ παραχωρηθέντα δωμάτια. Ἀλλ' ὁ νῦν ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. Δ. Μ. Καλλιφρονᾶς διέταξε τὴν ἐπιστασίαν τῆς Σιναίας Ἀκαδημείας νὰ παραδώσῃ τὰ τότε παραχωρηθέντα τῇ ἑταιρείᾳ ὑπόγεια δωμάτια, ἡ δὲ διαταγὴ αὐτοῦ προθύμως ἐξετελέσθη. Ἔχουσα ἤδη τὰ δωμάτια ταῦτα ἡ ἑταιρεία δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης, ἥτις σύγκειται νῦν ἐκ τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων, τῶν ἀντὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἀνταλλασσομένων, ἤτοι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τῆς Σκωτικῆς ἐπιθεωρήσεως, τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς καὶ τοῦ τῆς Γερμανικῆς, τῶν «Νέων χρονικῶν τῆς Ἀϊδελβέργης», (Neue Heidelberger Jahrbucher) καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν συγγραμμάτων, ἅπερ οἱ τούτων συγγραφεῖς αὐθόρμητοι ἔπεμψαν πρὸς τὴν ἑταιρείαν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐδωρήθησαν τῇ ἑταιρείᾳ ἰδιαιτέρας μνείας ἄξια βιβλία ἡ δίτομος Γραμματολογία τῶν Ἀλεξανδρεωτικῶν χρόνων τοῦ ἐπιτίμου ἡμῶν ἑταίρου κ. Franz Susemihl (μετ' ἄλλων αὐτοῦ μικροτέρων ἐκδόσεων Ἑλλήνων συγγραφέων), τὸ δίτομον σύγγραμμα τοῦ ἐπιτίμου ἡμῶν ἑταίρου v. Wilamowitz Aristoteles u. Athen, ὁ δήμαρχος κατὰ τὴν ἑλληνικὴν νομοθεσίαν ὑπὸ τοῦ κ. Τιμ. Φιλήμονος, Recueil des inscriptions grecques ὑπὸ τοῦ ἐπιτίμου ἡμῶν ἑταίρου R. Dareste, Μυκῆναι καὶ Μυκηναῖος πολιτισμὸς ὑπὸ Χρήστου Τσούντα, Βυζαντινὴ τέχνη καὶ Βυζαντινοὶ καλλιτέχναι ὑπὸ Γ. Ε. Μαυρογιάννη, Nachrichten von der Königl. Geselschaft der Wissenschaften und der Georg-Augusts-Universität zu Göttingen. Aus dem Jahre 1892 N° 1-16, Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικὸς Σύλλογος, σύγγραμμα περιοδικὸν τόμ. Κ', ΚΑ', ΚΒ', παράρτημα τοῦ ΙΘ' τόμου καὶ τοῦ Κ'-ΚΒ' καὶ Ζωγράφειος ἀγὼν τόμ. Α'.

Συνεδρίας τῶν ἑταίρων συνεκάλεσεν τὸ Δ. Σ. κατὰ τὴν γ'. περίοδον τρεῖς καὶ εἴκοσιν. Ἐν αὐταῖς ἐγένοντο ἀνακοινώσεις περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ὧν πολλαὶ μὲν κατεχωρίσθησαν ἤδη

ἐν τῷ Δ' καὶ Ε' τόμῳ τῆς Ἀθηνᾶς, τινὲς δὲ μέλλουσι νὰ καταχωρισθῶσιν ἐν τῷ Ϛ' τόμῳ.

Ἀνεκοινώσαντο δὲ οἱ ἑξῆς ἑταῖροι.

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Κ. Σ. Κόντος τρίς.
Ὁ κ. Π. Καββαδίας δίς.
Ὁ κ. Γεώργιος Ν. Χατζιδάκης ἑξάκις.
Ὁ κ. Σπ. Βάσης πεντάκις.
Ὁ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου πεντάκις.
Ὁ κ. Δ. Γ. Καμπούρογλους δίς.
Ὁ κ. Ἀνδρέας Σκιᾶς ἅπαξ.
Ὁ κ. Πέτρος Παπαγεωργίου ἅπαξ.
Ὁ κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἅπαξ.
Ὁ κ. Ἠλίας Λιακόπουλος ἅπαξ.
Ὁ κ. Ἰ. Κοφινιώτης τρίς.
Ὁ κ. Ἰωάννης Ἀργυριάδης πεντάκις.
Ὁ ἀοίδιμος Α. Λόλλιγκ ἅπαξ.
Ὁ κ. Γ. Σωτηριάδης ἅπαξ.
Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Ν. Ῥάδος τρίς.

Τὸ περιοδικὸν ἡμῶν κατὰ τὸ τέλος τῆς Β' περιόδου δι' οὓς ἐξεθέμεθα λόγους ἐν τῇ τότε λογοδοσίᾳ τοῦ Δ. Σ. εἶχεν ὑστερήσει. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Δ. Συμβουλίου ἐπεσπεύσθη ἡ ἔκδοσις καὶ ἐν βραχεῖ ἐξεδόθη τὸ γ' καὶ δ' τεῦχος τοῦ Γ' τόμου καὶ τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου ἔτι δὲ καὶ τὸ α' καὶ β' τοῦ Δ' τόμου, ἔκτοτε δὲ ἐξακολουθεῖ κανονικῶς ἐκδιδόμενον. Ἐτυπώθησαν δὲ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην 103 $^1/_4$ τυπ. φύλλα.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξελέξατο τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον *συνέδρους* μὲν ἑταίρους ἕνδεκα, τοὺς κ.

Ἐλευθέριον Ἐλευθεριάδην
Δημοσθένην Τσιβανόπουλον
Δημήτριον Σταυρόπουλον
Ἐμμανουὴλ Ζολώταν
Ἀλφρέδον Βιτάλην

Βασίλειον Ἀντωνιάδην
Θεόδωρον Ἀποστολόπουλον
Μιχαὴλ Κωνσταντινίδην
Λουκᾶν Μπέλλον
Γεώργιον Μ. Σακόρραφον καὶ
Σωτήριον Σακελλαρίδην
παρέδρους δὲ ἕνδεκα, τοὺς κ.
Σωτήριον Ζωζακίδην
Ι. Μάτσαν
Ἀντώνιον Οἰκονόμου
Ἰωάννην Τάσογλουν
Λυσίμαχον Καυταντζόγλου
Α. Παπαδόπουλον Κεραμέα
Στέφανον Γρύλλην
Κωνσταντῖνον Λάδδαν
Γεώργιον Δερβένην
Σταῦρον Φούντην καὶ
Κωνστ. Γ. Σαββόπουλον

Ἀλλ' ὑπέστημεν καὶ ἀνυπολογίστους ζημίας ἀπολέσαντες τρεῖς πολυτίμους συνέδρους ἑταίρους, Ἀλέξανδρον τὸν Κατακουζηνόν, τὸν ἀντιπρόεδρον τῆς Ἑταιρείας Ἀχιλλέα Ἀγαθόνικον καὶ τὸν Ἀδόλφον Λόλλιγκ. Τοὺς πολυκλαύστους ἑταίρους ἐτίμησεν ἡ ἑταιρεία στεφάνῳ καὶ προσεφώνησε διὰ τοῦ γραμματέως προσηκόντως, παρηκολούθησε δ' ἐν βαρεῖ πένθει τὴν κηδείαν αὐτῶν. Τοῦ δ' ἀγαπητοῦ ἑταίρου Ἀδόλφου Λόλλιγκ, διαμαρτυρομένου ὄντος τὸ θρήσκευμα, ἐτέλεσεν ἡ ἑταιρεία καὶ πολιτικὸν μνημόσυνον, οὗ προήδρευσεν ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. Δ. Μ. Καλλιφρονᾶς, μετέσχον δὲ κληθέντες οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐνταῦθα ξένων ἀρχαιολογικῶν σχολῶν μετὰ τῶν ἑταίρων αὐτῶν καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπήνεσαν δὲ τὸν προσφιλῆ ἑταῖρον ὁ γραμματεὺς τῆς ἑταιρείας καὶ ὁ σύμβουλος αὐτῆς κ. Π. Καββαδίας ἐπεξελθὼν προσήκοντα τῷ ἀοιδίμῳ ἀνδρὶ ἔπαινον.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία ἑώρτασε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ φαιδρὰ γεγονότα. Προσεκλήθη νὰ μετάσχῃ τῆς ἐν Παρισίοις τελουμέ-

νης ἑβδομηκονταετηρίδος ἑορτῆς τοῦ περιωνύμου Pasteur. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου καθίστατο τοῦτο ἀδύνατον, τὸ προεδρεῖον ἔπεμψε συγχαρητικὰ τηλεγραφήματα πρός τε τὸν διὰ τῆς ἑορτῆς τιμώμενον περίπυστον σοφὸν καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἑορτῆς ἐπιτροπείαν.

Ἕτερον φαιδρὸν καὶ χαρμόσυνον γεγονὸς ἑώρτασεν ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία μετὰ λαμπρότητος ἐκτάκτου δὶς συγκαλέσασα τοὺς ἑταίρους μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν εἰς ἐκτάκτους συνεδρίας, τῇ 29 Μαρτίου καὶ τῇ 4 Ἀπριλίου, πρὸς τιμὴν τοῦ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας αὐτοῦ ἑορτάζοντος σεβαστοῦ αὐτῆς προέδρου κ. *Κωνσταντίνου Σ. Κόντου*, ὅτε προεδρεύοντος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως πολλοὶ τῶν ἑταίρων ἐποιήσαντο τιμητικὰς ἀνακοινώσεις, τῇ δὲ 21 Μαρτίου παρέθηκαν δεῖπνον τῷ ἑορτάζοντι προέδρῳ οἱ ἑταῖροι, ἐν ᾧ συνειστιῶντο καὶ οἱ ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἑταιρείας ἡμῶν διατελέσαντες ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας.

Τὴν ταμιείαν διεξῆγε κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς γ΄ περιόδου ὁ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἑταῖρος κ. Ἀλ. Καράλης. Κατὰ δὲ τὸ β΄ ἔτος παρακληθεὶς ἀνέλαβεν αὐτὴν ὁ σύμβουλος τῆς ἑταιρείας κ. Γεώργιος Α. Παπαβασιλείου. Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου θὰ ποιήσηται ὑμῖν λόγον ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας κ. Ἠλίας Λιακόπουλος.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Φίλοι Ἑταῖροι.

Ἐκπληροῦντες καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1893 τὴν ἀνετεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν ἐξηλέγξαμεν τὰ τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν, λαμβάνομεν δὲ τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὰ ἑξῆς πορίσματα.

Εἰσεπράχθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1893 ἐν ὅλῳ...... δρ. 5,954,90
ἤτοι δρ. 520.20 ἐκ μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1892, καὶ δρ. 5,434.70 ἐκ συνδρομῶν μελῶν καὶ τῆς Σ. Κυβερνήσεως.

Ἐδαπανήθησαν δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1893 ἐν ὅλῳ... δρ. 4,087.77
ἤτοι δρ. 3,526 διὰ τὸ περιοδικὸν μέχρι τέλους τοῦ Ε΄ τόμου, καὶ δρ. 561.77 διὰ τὴν λοιπὴν τῆς Ἑταιρείας λειτουργίαν.

Οὕτως ὑπῆρχε κατὰ τὴν 22 Φεβρουαρίου 1894 περίσσευμα ἐκ............................. δρ. 1,867.13

Ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχον ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ ἕτεραι δρ. 1,100, προερχόμεναι αἱ μὲν 1,000 ἐκ τοῦ γνωστοῦ κληροδοτήματος τῆς ἀειμνήστου Αἰκατερίνης Νεγροπόντου, αἱ δὲ 100 ἐκ τόκου, ὃν ὁ τὸ ἄνω ποσὸν ἐπὶ ἔτος παραφυλάξας ἀξιότιμος πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας εὐηρεστήθη οἰκειοθελῶς καὶ ἐξ ἄκρας λεπτότητος νὰ παράσχῃ.

Κατὰ ταῦτα ἡ ὅλη χρηματικὴ περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀνήρχετο κατὰ τὴν 22 Φεβρ. ε.ε. ἡμέραν τῆς ἐξελέγξεως εἰς δρ. 2.967.13 ἃς ὁ κ. Ταμίας ἔχει κατατεθειμένας πρὸς ἀσφάλειαν παρὰ τῇ Βιομηχανικῇ.

Πρὸ τῆς εὐαρέστου ταύτης καταστάσεως ἡ Ἐπιτροπεία αἰτεῖται τὴν ἄδειαν νὰ ὑποβάλῃ μετὰ σεβασμοῦ τῇ Ἑταιρείᾳ τὰς ἀκολούθους σκέψεις. Αἱ μὲν δρ. 1100 αἱ διὰ τὸ Κτίριον προωρισμέναι νὰ κατατεθῶσιν εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἐντόκως, ἕως οὗ φθάσῃ ὁ χρόνος τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν. Εἰς τὸ ἄνω δὲ ποσὸν νὰ προστεθῶσιν ἤδη δρ. 1000 ἐκ τοῦ περισσεύματος, ὅπερ οὕτω θὰ μειωθῇ εἰς δρ. 867.13. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τούτου νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἕτεραι δρ. 300, ἵνα ἀποτελέσωσι τὴν βάσιν διαρκοῦς ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου, σχηματισθησομένου βαθμηδὸν καὶ μέλλοντος νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐκτάκτους ἀτυχεῖς

περιστάσεις. Διὰ τῶν ἀφαιρέσεων δὲ τούτων τὸ περίσσευμα θὰ μειωθῇ εἰς δρ. 567.13, ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο ἔσται ἱκανὸν πρὸς τὸ τρέχον ἔτος, ὡς ὑπῆρξεν ἴσον περίπου ποσὸν καὶ ἐν τῷ παρελθόντι.

Τὰ τηρούμενα δὲ βιβλία Ταμείου εὑρέθησαν ἐν ἄκρα τάξει, ἐφ' ᾧ δίκαιος προσήκει τῷ ἀξιοτίμῳ Ταμίᾳ ἔπαινος.

Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπεία κρίνει ἐπάναγκες νὰ συστήσῃ, ὅπως τὰς τῆς διαχειρίσεως κανονισθῶσιν ἄλλως ἢ ὡς μέχρι τοῦδε. Βεβαίως ἡ γλισχρότης τῶν πόρων τῆς Ἑταιρείας, ἰδίως δὲ ἡ ἀναμφισβήτητος ἐντιμότης τῶν διαχειρισάντων μέχρι τοῦδε τὴν περιουσίαν αὐτῆς κατέστησαν περιττὴν τὴν σκέψιν περὶ ἐφαρμογῆς πολυπλοκωτέρου λογιστικοῦ ἐν τῇ διαχειρίσει. Ἀλλὰ τοῦτο νομίζομεν δὲν εἶνε ἀποχρῶν λόγος, ἵνα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐξακολουθῇ τὸ αὐτὸ σύστημα, τοὐναντίον ποικίλοι εἶνε οἱ λόγοι οἱ περὶ τοῦ ἐναντίου συνηγοροῦντες, καὶ οὓς περιττὸν νὰ ἀπαριθμῶμεν ἐνταῦθα, ἀρκεῖ νὰ ῥηθῇ μόνον τοῦτο, ὅτι καλὴ διαχείρισις εἶναι ἡ κατὰ τοὺς λογιστικοὺς τύπους καὶ κανόνας διεξαγομένη. Διὰ ταῦτα προτείνομεν.

α') Νὰ καταγραφῇ ἅπασα ἡ μὴ χρηματικὴ περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, εἰς ὃ νὰ γίνωνται αἱ ἑκάστοτε προσθαφαιρέσεις, καὶ ὅπερ νὰ ἐξελέγχηται κατ' ἔτος.

β') Αἱ εἰσπράξεις καὶ αἱ δαπάναι τῆς Ἑταιρείας νὰ γίνωνται ἐπὶ τῇ βάσει προϋπολογισμοῦ, συντασσομένου κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ συμβουλίου.

γ') Ἡ ἐτησία ἐξέλεγξις νὰ γίνηται ἐπὶ τῇ βάσει ἀπολογισμοῦ, συντασσομένου ἐπίσης ὑπὸ τοῦ συμβουλίου.

Διὰ τῶν τριῶν τούτων μέτρων καὶ τῶν παρομαρτούντων αὐτοῖς τὰ τῆς διαχειρίσεως ἔσονται τοῦ λοιποῦ τῳόντι καὶ οἴκοθεν εὔτακτα, ἐνῷ, ἂν μέχρι τοῦδε ἐτηρήθη τάξις τις, ὀφείλεται τοῦτο μόνον εἰς τὴν καλὴν πίστιν καὶ ἀκεραιότητα τῶν ἀναμιχθέντων εἰς τὰ τῆς διαχειρίσεως.

Ὑποσημειούμεθα μετὰ σεβασμοῦ,

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Μαρτίου 1894.

Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία

Δ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Εἰσηγητὴς Η. ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

Προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1894

Δαπάναι

Α'. Εἰς περιοδικὸν			
1) Τυπωτικὰ 32 τυπογρ. φύλ. .	Δρ.	1280	
2) Τυπογρ. χάρτην (32 δεσμ.) .	»	480	
3) Εἰς ἐκτύπ. 4 ἐξωφύλλων . .	»	40	
4) Εἰς χάρτην 4 » . .	»	48	
5) Εἰς ἀποστολὴν περιοδικοῦ . .	»	300	
		Δρ.	2,148
Β'. Μισθὸν ὑπηρέτου		»	375
Γ'. Δικαίωμα εἰσπράκτορος 8 %		»	70
Δ'. Δαπάνας γραφείου		»	100
Ε'. Δαπάνας ἀπροόπτους		»	300
		Δρ.	2,993

Πρόσοδοι

Ἐκ περισσεύματος			Δρ.	1,867.13
Ἐκ συνδρομῶν ἑταίρων	παρέδρων .	Δρ. 360		
	συνέδρων .	» 1,275		
			»	1,635.—
Ἐκ πωλήσεως Ἀθηνᾶς			»	300.—
Ἐκ χορηγίας Κυβερνήσεως			»	2,500.—
			Δρ.	6,302,13

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Προεδρεῖον

Πρόεδρος	Κ. ΚΟΝΤΟΣ
Ἀντιπρόεδροι	ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
Γραμματεὺς	ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Σύμβουλοι

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
ΡΗΓΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἐπιμεληταὶ τοῦ περιοδικοῦ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΕΜΟΣ
Π. ΦΕΡΜΠΟΣ
Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

Εὐεργέται τῆς Ἑταιρείας

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ι. ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΟΥ

Δωρηταὶ τῆς Ἑταιρείας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
† ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1898

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

EDUARD ZELLER
JOHANNES SCHMIDT
A. KIRCHHOFF
† A. NAUCK
S. NABER
H. VAN HERVERDEN
TH. MOMMSEN
IWAN VON MÜLLER
B. DELBRÜCK
WILH. WUNDT
MAX HEINZE
FRANZ SUSEMIHL
HERMANN DIELS
ERNST CURTIUS
ADOLF MICHAELIS
† HEINRICH BRUNN
SALOMON REINACH
OTTO BENNDORF
C. M. FRANCKEN
J. J. HARTMANN
BERNHARD SCHMIDT
WILH. CHRIST
G. KAIBEL
N. WECKLEIN
VAN LEEUWEN
J. VAHLEN
FR. BLASS
O. RIBBECK
DOM. COMPARETTI
R. KEKULÉE
A. CONZE
GEORG TREU
G. PERROT
U. KOEHLER
R. DAREST
HENRIE WEIL
E. CAILLEMER
P. FOUCART
R. C. JEBB
W. G. RUTHERFORT
WILLIAM GOODWIN
BASIL D. GILDERLEEVE
† HERMANN HELMHOLTZ
C. JORDAN
ÉMILE PICARD
EMIL DU BOIS-REYMOND
WILAMOWITZ VON MOELLENDORFF

ΣΥΝΕΔΡΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΕΔΡΟΙ

ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ, ἐν Ἀθήναις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞ. Γ., Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀγρινίῳ.

ΑΛΗΜΟΝΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Χίῳ

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ Γ. ΕΜ., Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, πρώην γυμνασιάρχης, ἐν Ἀθήναις.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθ. τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.

ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Τεργέστῃ.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡ., διδάκτωρ τῆς νομικῆς.

ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ., Καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ.

ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ, Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.

ΑΣΠΙΩΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΒΑΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΒΕΛΕΝΤΖΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.

ΒΕΛΟΥΔΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΒΕΝΕΤΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

ΒΙΤΑΛΗΣ ΑΛΦΡΕΔΟΣ, Σχολάρχης ἐν Βαϊντηρίῳ.

ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., πρώην Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, διδ. φιλ.

ΓΕΝΕΡΑΛΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ῥεθύμνῃ.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜ., Καθηγητὴς ἐν Νεαπόλει Κρήτης.

ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Λευκάδι.

ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.

ΓΡΥΛΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, Σχολάρχης ἐν Νάξῳ.

ΔΑΛΛΑΣ Ε., Σχολάρχης ἐν Λευκάδι.

ΔΕΛΛΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Λευκωσίᾳ.

ΔΕΡΒΕΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Κύμῃ.

ΔΗΜΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι., Καθηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.

ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, Διευθυντὴς ἰδίου ἐν Ἀθήναις Λυκείου.

ΔΟΥΚΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Γυμνασιάρχης ἐν Πειραιεῖ.

ΔΟΥΚΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΔΟΥΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, δικαστὴς ἐν Ἀθήναις.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Γ., Καθηγητής.
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Βουρλῶν ἰατρός.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Ι., Σχολάρχης Τυρνάβου.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Καθηγητὴς τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ. Κ., Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΖΗΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ., Καθηγητὴς τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς.
ΖΟΛΩΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Χίῳ.
ΖΟΛΩΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.
ΖΥΓΑΛΑΚΗΣ Γ. Δ., διδ. ἐν Μηλέαις.
ΖΩΖΑΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Τρικκάλοις.

ΗΡΕΙΩΤΗΣ Π., Σχολάρχης ἐν Αἰγίνῃ.

ΘΑΛΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ, ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις.
ΘΟΙΒΙΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ. Δ. Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΙΑΣΕΜΙΔΗΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΙΕΡΟΚΛΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν., Διευθυντὴς ἰδίου ἐν Βραΐλᾳ Λυκείου.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀνδριτσαίνῃ.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ἐν Χίῳ.

ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α., Γενικὸς ἔφορος τῶν αρχαιοτήτων καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΛΕΛΛΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ., Γυμνασιάρχης ἐν Ἄρτῃ.
ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ Δ. Γ., ἔφορος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.
ΚΑΡΑΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΡΤΑΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Γ., βουλευτής.
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Κυθήροις.
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΟΣΜΑΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΤΑΙΒΑΙΝΗΣ Κ. Σ., Γυμνασιάρχης ἐν Σάμῳ.
ΚΑΦΙΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Κέῳ.
ΚΑΦΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ Λ.
ΚΕΡΑΜΕΥΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Πετρουπόλει.
ΚΕΦΑΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ (Κωνσταντινουπόλεως) Ἑλληνικῆς Σχολῆς.
ΚΛΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΛ., Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ἀρχιμ., διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΚΟΛΥΒΑΣ ΑΛΕΞΙΟΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΟΝΔΥΛΗΣ Δ., Γυμνασιάρχης ἐν Καλάμαις.
ΚΟΝΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΚΟΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ., Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΚΟΡΝΕΛΑΤΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Ληξουρίῳ.
ΚΟΡΦΙΩΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Β., Γυμνασιάρχης ἐν Λαρίσῃ.
ΚΟΡΩΝΑΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Χαλκίδι.
ΚΟΥΒΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Ἀμφίσσῃ.
ΚΟΥΖΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι.. Διευθυντὴς τῆς ἐν Κωνστάντζᾳ Ἑλληνικῆς Σχολῆς.
ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΑΚΗΣ Π., Σχολάρχης ἐν Σπάρτῃ.
ΚΟΥΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Βετολίστῃ.
ΚΟΥΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Καθηγητὴς ἐν Ἀνδριτσαίνῃ.
ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΡΕΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Ὑφηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ, Καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Λονδίνῳ.

ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Σχολάρχης.
ΛΑΝΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Λευκωσίᾳ.
ΛΑΣΚΑΡΙΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ, Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.
ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΛΙΑΤΗΣ Γ., Ἰατρὸς ἐν Σμύρνῃ.
ΛΙΒΑΔΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ, Γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν.
ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α., Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΛΟΛΛΙΓΚ Α., Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΛΥΚΟΠΑΝΤΗΣ ΜΙΧΗΛ, Σχολάρχης ἐν Πλατάνῳ τῆς Ναυπακτίας.
ΛΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Πταισματοδίκης Ἐν Ἀθήναις.
ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛΙΑΣ, Δικηγόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ΜΑΤΣΑΣ Ι., Σχολάρχης Χαλκίδος.
ΜΕΛΦΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Θεσσαλονίκῃ
ΜΙΧΑΗΛ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΜΙΧΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ., Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΜΠΕΛΛΟΣ ΛΟΥΚΑΣ, Ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις.
ΜΠΟΓΔΑΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ.
ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΝΥΣΤΕΡΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜ., Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.

ΞΗΘΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ἐν Ἀθήναις.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, Διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν,

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Ὑφηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΩΜΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Ῥόδῳ.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σέρραις.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Π. πρώην γενικὸς διευθυντὴς τῶν δημ. σχολείων.

ΠΑΪΖΗΣ Π., Γυμνασιάρχης ἐν Γυθείῳ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, Ἀρχιμανδρίτης ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ΠΑΝΑΓΟΣ Π., Σχολάρχης ἐν Ἀλμυρῷ.

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι., πρώην γυμνασιάρχης Ἰωαννίνων.

ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Λαμίᾳ.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΗΣΑΡΙΩΝ Κ., Σχολάρχης Σκριπεροῦ.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀνδριανουπόλει.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΣ, πρώην γυμνασιάρχης Σερρῶν.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΥΝΟΔΗΣ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικῆς σχολῆς.

ΠΑΠΑΖΟΥΡΗΣ Α. Ν., Καθηγητὴς ἐν Ἀμφίσσῃ.

ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν Βώλῳ.

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Ἀμφίσσῃ.

ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Πρόεδρος τοῦ μετοχικοῦ ταμείου.

ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ Γ., Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ, πρώην Γυμνασιάρχης ἐν Κυδωνίαις.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Πάτμῳ.

ΠΙΖΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Ἀμαρουσίῳ.

ΠΟΤΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. Καθηγητὴς ἐν Ἀνδριτσαίνῃ

ΠΟΥΛΑΚΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις.

ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ., Γυμνασιάρχης ἐν Ληξουρίῳ.

ΡΑΓΚΑΒΟΠΟΥΛΟΣ ΓΚΙΚΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.

ΡΑΛΛΗΣ ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΡΗΓΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Τρικκάλοις.

ΡΟΥΓΚΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Γυμνασιάρχης ἐν Αἰγίῳ.

ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ ΟΘΩΝ, Ὑφηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ., Σχολάρχης ἐν Τεγέᾳ.

ΣΑΓΚΡΙΩΤΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ., Καθηγητὴς ἐν Τρικκάλοις.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ῥόδῳ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Τυρνάβῳ.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.

ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΣ ΓΕΩΡΓ. Μ., Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΣΙΔΕΡΗΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Σάμῳ.
ΣΚΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΜΠΟΝΙΑΣ Α. Σ. καθηγητής.
ΣΤΑΗΣ ΒΑΛΕΡΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΣΤΑΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ.
ΣΤΑΘΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Ν., Σχολάρχης Ἄνω Βώλου.
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων.
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ Ν., πρώην Διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.

ΤΟΥΛΗΣ Π.Δ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΤΣΕΡΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου.
ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ Γ. Δ., Καθηγητὴς ἐν Γυθείῳ.
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ., Καθηγητὴς ἐν Μεσολογγίῳ.

ΦΕΡΜΠΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις
ΦΙΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Δημιτζάνῃ.
ΦΙΝΤΙΚΛΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΦΟΥΝΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, Σχολάρχης ἐν Πειραιεῖ.
ΦΡΑΓΓΙΣΤΑΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Ι., Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Π. Σ., δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.

ΧΑΪΝΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Βαρθολομίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πατεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΗ ΖΩΓΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΧΑΤΖΗ ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.
ΧΑΤΖΗ ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ- Ἰατρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ.
ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Φεραῖς.
ΨΑΛΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Καλαβρύτοις.
ΨΑΛΤΩΦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν., Δικηγόρος ἐν Σμύρνῃ.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Σελ. 392 στ. 2 γρ. Prop. I, 2, 8 κἑ.
Αὐτ. στ. 15 τὸ αὐτὸ ᾔκασεν ἤδη ὁ Scaliger.
Αὐτ. ἐν τέλει πρόςθες: Ἴδε καὶ C. F. W. Müller ἐν Κικέρ. II, 2 σελ. IX, 13 καὶ 3 σελ. XI, 35.

Σ. Β.

Σελ. 380,13 γραπτέον: συστάσεως.
» 383,11 » γίγνωνται.
» » 27 » Hornemann.
» 384, 5 » ἃς πᾶσαι αἱ γνησίως προνοοῦσαι περὶ τῆς παιδείας κυβερνήσεις νῦν καταβάλλουσι.
» 384, 8 » τῶν *δημοδιδασκάλων* ἀντὶ διδασκάλων.
» 386,13 κάτωθεν γραπτέον: πολυσχιδές.

Δ. Ζ.

Σελ. 472 κεγχρίον ἀντὶ τοῦ κέγχρειον.

Γ. Α. Π.

Α' ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

α' Ἑλληνικῶν

Α

Β

Γ

Δ

Ε

β' Λατινικῶν

Β' ΠΙΝΑΞ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Γ' ΠΙΝΑΞ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΩΝ

α' Ἑλλήνων

β' Ῥωμαίων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικὴ ἢ ἱστορικὴ [illegible] διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, [illegible] ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα πραγματεία καὶ βιβλιοκρισία εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ὑπὸ τοῦ περιοδικοῦ οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς [illegible], δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ *[illegible]* ἀποστέλλονται πρὸς τὸν *διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς τὸν γραμματέα τῆς Ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐτησίαν αὐτῶν συνδρομὴν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 12, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς [illegible].

11) Τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ [illegible] ἐκλέγεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ [illegible] τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος αὐτὸς συνεννοεῖται μετὰ τῶν συγγραφέων, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόνον αἱ τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν [illegible] τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἐὰν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλάξεως τῶν [illegible] ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ [illegible] τοῦ περιοδικοῦ [illegible].

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ [illegible] τοῦ περιοδικοῦ [illegible] τῆς Ἑταιρείας κ. Γ. Λ. [illegible] πρὸς τὸν διευθυντὴν [illegible] Γ. Ν. Χ[illegible]

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1895

Prof. W. W. Goodwin

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1895

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΚΕΦ. Α'.

Ξυνᾴσεται — ξυνάγηται, συνέσεται.

Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ κεῖται Λόγ. ΚϚ', σελ. 323 β' (σελ. 389, 24 Δινδ.) «Ἡ πρὸς Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος ἀτρέμα οὑτωσὶ προσιόντες σκοπῶμέν τε καὶ ἐξετάζωμεν, ὅπως ξυνάγηται ταῦτα ἀλλήλοις καὶ μιᾶς γνώμης φανεῖται καὶ διανοίας».

Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ «ὅπως *συνέσεται* ταῦτα ἀλλήλοις». Ἀλλ' οὔτε τὸ *ξυνάγηται* ἔχει ὀρθῶς οὔτε τὸ *συνέσεται*. Ὁ Κόβητος ποιούμενος λόγον ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1862, σελ. 430 περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου τοῦ Θεμιστίου γράφει «Pro ξυνάγηται in aliis libris est συνέσεται, unde elicias: ὅπως *ξύνεισί τε* ταῦτα ἀλλήλοις καὶ — φανεῖται. Sic enim et sententiae satisfactum est et syntaxi futurum postulanti. ξύνειμι apud Themistium ut apud caeteros ἀττικίζοντας promiscue aut praesentis temporis aut futuri notionem habet et usum».

Δὲν ἐγκρίνομεν ἡμεῖς τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου κριτικοῦ γενομένην μεταβολήν, νομίζομεν δ' ὅτι ἀποκαθίσταται ἡ ὑπὸ τοῦ Θεμιστίου τεθεῖσα λέξις, ἂν ἀναγνωσθῇ «σκοπῶμέν τε καὶ ἐξετάζωμεν ὅπως *ξυνᾴσεται* ταῦτα ἀλλήλοις καὶ μιᾶς γνώμης φανεῖται καὶ διανοίας», τουτέστιν: ὅπως ξυνῳδὰ ἔσται ταῦτα ἀλλήλοις, ἤτοι: ὅπως συμφωνήσει

ταῦτα ἀλλήλοις. Πρβ. Ἀρεταῖ. σελ. 18, 4 Ἑρμ. «χρὴ δὲ ταῦτα πάντα *ἀλλήλοισι ξυνῳδὰ* καὶ ξύμπνοα ἔμμεναι». Ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ Θεμιστίου, Λόγ. ΚΓ, σελ. 293 α' (σελ. 354, 1 Δινδ.), εἶνε γεγραμμένον «καὶ τοὔνομα περιῆφθαι *οὐξοδαπὸν* τῷ τριβωνίῳ», ὃ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1875, σελ. 342 μετέβαλεν εἰς τὸ «οὐ *ξυνᾷδον* τῷ τριβωνίῳ».

Μετέπεσε δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τὸ *ξυνᾴσεται* εἰς τὸ *ξυνέσεται*. Ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐλέχθη ἐν τῷ Φαίδωνι σελ. 92 γ' «Οὗτος οὖν σοι ὁ λόγος ἐκείνῳ πῶς *ξυνᾴσεται*; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμίας. Καὶ μήν, ἦ δ' ὅς, πρέπει γε, εἴπερ τῳ ἄλλῳ λόγῳ, ξυνῳδῷ εἶναι καὶ τῷ περὶ ἁρμονίας. Πρέπει γάρ, ἔφη ὁ Σιμίας. Οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ οὐ ξυνῳδός· ἀλλ' ὅρα». Πρὸς δὲ τῇ ὑγιεῖ οὔσῃ γραφῇ *ξυνᾴσεται* βλέπει τις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ τὴν ἡμαρτημένην *ξυνέσεται*. Καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 158, 25 ἔχουσι τἀντίγραφα οὐ μόνον τὸ ὀρθὸν «πῶς ἀνδρὸς σοφοῦ διαφωνεῖν δοκοῦντες λόγοι *συνᾴσονται* οἵ τε ἐν Κατηγορίαις λέγοντες κτέ.» ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσφαλμένον *συνέσονται*. Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τῷδε τοῦ Θεμιστίου, «*ᾄσῃ*, φησί, σπανιώτερον ἐν τοῖς θεάτροις» (Λόγ. ΛΓ', σελ. 364 β'), πλημμελῆ γραφὴν *ἔσῃ*.

Παρὰ τῷ Λουκιανῷ περὶ τοῦ Οἴκου § 4 ἀπαντᾷ «οὐκ ᾐσχύνετο γέρων ἄνθρωπος παρακαλῶν παρθένους *συνεσομένας* τὰ παιδεραστικά», ἀνθ' οὗ φέρεται καὶ γραφὴ *συνεψομένας*. Ὁ Πόρσων μετετύπωσε τὸ *συνεσομένας* εἰς τὸ *συνᾳσομένας* (Ἴδε τὴν ὑπὸ τοῦ Κιδδίου Β' ἔκδοσιν τῶν Συμμίκτων Κριτικῶν τοῦ Δαβεσίου σελ. 125). Μᾶλλον δὲ τῇ τοῦ Πόρσωνος ἀναγνώσει ἀρεσκόμεθα ἢ τῇ τοῦ Γ. Δινδορφίου ἐκδόντος παρὰ τῷ Λουκιανῷ «*συνεισομένας* τὰ παιδεραστικά» (Τόμ. Γ', σελ. 86. Πρβ. καὶ σελ. VII).

Ἐν τοῖς Πέρσαις τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 121 φέρουσι τἀντίγραφα «τὸ Κισσίων πόλισμ' ἀντίδουπον *ἔσεται*, ὀᾶ, τοῦτ' ἔπος γυναικοπληθὴς ὅμιλος ἀπύων» καὶ *ἔσσεται*. Μετεβλήθη δ' ὑπὸ τοῦ Βουρνηίου τὸ *ἔσεται* εἰς τὸ *ᾄσεται*, ὃ πολλοὶ μὲν ἀπεδέξαντο, σφόδρα δ' ἀπεδοκίμασεν ὁ Ἑρμαννὸς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου Τόμ. Β', σελ. 176, ἐγκρίνας τὴν γραφὴν *ἔσσεται*. Ὁ Οὐεκλῖνος γράφει ἐν ᾗ ποιεῖται ἀξιολόγῳ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου Τόμ. Α', σελ. 261 «*ᾄσεται* ἀντὶ τοῦ τῶν κωδίκων κακομέτρου *ἔσεται* εἴκασεν ὁ Burney. Ὁ τύπος *ἔσσεται*

ὑποδεεστέρων ἀντιγράφων οὐδαμοῦ ἑτέρωθι τοῦ Αἰσχύλου ἀπαντᾷ». Πρβ. καὶ Κίδδιον ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τῶν τοῦ Δαβεσίου Συμμίκτων Κριτικῶν σελ. 125.

Εὔκολον δ' ἦτο νὰ μεταπέσῃ τὸ *ξυνάσεται* εἰς τὸ *ξυνέσεται - συνέσεται*, ΞΥΝΑΙΣΕΤΑΙ - ΞΥΝΕΣΕΤΑΙ - ΣΥΝΕΣΕΤΑΙ. Παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ 'Υπομν. εἰς 'Αριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 183, 30 κεῖται «τοσοῦτον *ἀπᾴδει* τῆς τῶν εἰρημένων ἐννοίας», βλέπει δέ τις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ γραφὴν *ἀπαίδει - ἀπέδει*. 'Εγένετο δὲ καὶ τοῦ *αἴσθωνται* μεταβολὴ κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν εἰς τὸ *ἔσονται* παρὰ Λέοντι τῷ Διακόνῳ σελ. 198, 6 «ἡνίκα δὲ *αἴσθωνται* τοῦ τόπου».

Περὶ τῆς ἑτέρας ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Θεμιστίου γραφῆς «ὅπως *ξυνάγηται* ταῦτα ἀλλήλοις» παρατηροῦμεν ὅτι δύναται κάλλιστα νὰ νοηθῇ, ἂν ὑποληφθῇ ὅτι ἀνεγνώσθη μὲν ὑπὸ βιβλιογράφου πλανηθέντος *ξυνΑΓεται* ἀντὶ τοῦ *ξυνΑΙσεται*, προηνέχθη δὲ καθ' ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν *ξυνάγΗται* διὰ τὸ μόριον *ὅπως*. Καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ 'Υπομν. εἰς 'Αριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 392, 27 ἔχουσι τἀντίγραφα «οὕτω γὰρ *συνᾴσεται* τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις» καὶ *συνάγεται* (καὶ *ἂν συνᾴδοι*). Σημειωτέον δ' ὅτι συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων καὶ οἱ ἐνεστῶτες *ᾄδειν* καὶ *ἄγειν*, *ᾄδουσι* καὶ *ἄγουσι*, κτλ. (*ΑΙδειν - ΑΓειν*, κτλ.). Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *'Αρισταίν*. σελ. 292 (Πρβ. καὶ 'Αθηνᾶς Τόμ. ϛ', σελ. 241).

Τοῦ μέλλοντος *συνᾴσομαι - ξυνᾴσομαι* ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ Μάξιμος ὁ Τύριος Λόγ. Ζ', 7 «οὐδὲ κατὰ ὄρνιθας *ξυνᾴσονται* ἡμῖν» καὶ Κλήμης ὁ 'Αλεξανδρεὺς σελ. 414 «περὶ δὲ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Μωϋσέως *συνᾴσεται* ἡμῖν καὶ ὁ 'Εζεκίηλος» καὶ 'Αλέξανδρος ὁ 'Αφροδισιεὺς 'Υπομν. εἰς 'Αριστοτ. Τόμ. Α', σελ. 723, 27 «ὅσα δὲ τοῖς τούτων δόγμασι *συνᾴσεται*» καὶ Πρόκλος ὁ Διάδοχος 'Υπομν. εἰς Πλάτ. Τίμ. σελ. 371 Σνειδ. «ὅπως *συνᾴσεται* τοῖς τοῦ Πλάτωνος» καὶ σελ. 738 «πῶς γὰρ καὶ τῷ Πλάτωνι *συνᾳσόμεθα* διττὸν ποιοῦντι, κτέ.;». 'Ενομίσθη δ' ὑπό τινων ὅτι καὶ ὁ Αἰσχύλος ἔγραψεν ἐν ταῖς 'Ικέτισι στίχ. 243 «μόνον τόδ' 'Ελλὰς χθὼν *συνᾴσεται* στόχῳ» ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φερομένου *συνοίσεται*, ὃ ὁ 'Ερμαννὸς μετέβαλεν εἰς τὸ *συνήσεται* (Ἴδε Παλήϊον εἰς *Αἰσχύλ.* σελ. 26).

Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ καὶ ὁ ἁπλοῦς μέλλων *ᾄσομαι* καὶ ὁ τῇ προθέσει *ἀντὶ* συγκείμενος καὶ ὁ τῇ *πρός*, οἷον Λόγ. ΙΘ', σελ. 228 β' «οὐ γὰρ μῆνιν *ᾄσεσθε*» καὶ Λόγ. ΛΓ', σελ. 364 β' «*ᾄσῃ*, φησί, σπανιώτερον ἐν τοῖς θεάτροις» καὶ Λόγ. Δ', σελ. 54 α' «*ἀνταςόμεθα* ἅμα τοῖς Ἰταλιώταις ὑμνοποιοῖς» καὶ Λόγ. ΚΑ', σελ. 246 α' «οἱ τέττιγες δὴ *ᾄσονται* καὶ *προσᾄσονται* τῇ μεσημβρίᾳ καὶ τῷ ἡλίῳ». Ἀείποτε ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν, ὧν τῇ συνηθείᾳ ἠκολούθησεν ὁ Θεμίστιος, ὁ μέλλων τοῦ *ᾄδω*, *ἀντᾴδω*, κτλ. ἐσχηματίζετο *ᾄσομαι*, *ἀντᾴσομαι*, κτλ., οὐδέποτε δὲ *ᾄσω*, *ἀντᾴσω*, κτλ. Ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὁ Μοῖρις λέγων σελ. 38 «*Ἄσεται* παθητικῶς Ἀττικῶς, *ᾄσει* ἐνεργητικῶς Ἑλληνικῶς.

Παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 685,2 κεῖται «εἰ οὖν τὰ εἰσόογκα ἰσοβαρῆ κατ' αὐτοὺς ἀνάγκη εἶναι, πῶς *συνᾴσουσι* τοῖς φαινομένοις, ἐν οἷς ἔνια τῶν σωμάτων ἐλάττω τὸν ὄγκον ὄντα βαρύτερά ἐστιν;». Εἶνε δὲ τὸ *συνᾴσουσι* ἔν τινι τῶν ἀντιγράφων μεταβεβλημένον εἰς τὸ *συνᾴδουσι*.

Εἴπομεν πρὸ μικροῦ ὅτι ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἀείποτ' ἐλέγετο *ᾄσομαι*, *ἀντᾴσομαι*, κτλ., οὐδέποτε δὲ *ᾄσω*, *ἀντᾴσω*, κτλ. Ὁ κατ' ἐνεργητικὴν φωνὴν σχηματισμὸς οὗτος εἶνε ἀδόκιμος, ὡς καὶ ὁ *πλεύσω* ἀντὶ τοῦ *πλεύσομαι* καὶ ὁ *ἀκούσω* ἀντὶ τοῦ *ἀκούσομαι* καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι. Ὡς δ' ὑπὸ τοῦ Θεμιστίου ἐγένετο χρῆσις τῆς παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις νενομισμένης ἐκφορᾶς, οὕτω καὶ ὑπ' ἄλλων μεταγενεστέρων. Μνημονεύομεν ἃ ἔχομεν συνειλεγμένα ἐκ τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ παραδείγματα τοῦ τ' Ἀττικοῦ καὶ τοῦ ἀναττίκου τύπου.

Πλούτ. Νικ. Γ', 4 «οὓς αἱ πόλεις ἔπεμπον *ᾀσομένους* τῷ θεῷ».

Λουκιαν. Τίμ. 46 «καὶ μὴν ἐλεγεῖά γε *ᾄσῃ* μάλα περιπαθῶς» καὶ Ἀλ. ἢ Ἀναβ. 38 «*ᾀσόμενον* τὰς Φρυγῶν ξυμφοράς» καὶ Νεκρ. Διαλ. Β', 2 «πολλάκις συνείρων *ἐπᾴσομαι* ὑμῖν». Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς § 41 ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου καὶ ἄλλων «τίνας δὲ τέττιγας οὐκ *ἐπᾴσεσθαι*» ἀντὶ τοῦ *ἐπαγαγέσθαι* κατ' εἰκασίαν ἣν ὁ Βυττεμβάχιος ἐποιήσατο ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Φαίδωνος σελ. 194. Πρβ. Φρίσχιον εἰς *Λουκιαν*. Τόμ. Α', β', σελ. 98.

Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Α', σελ. 91 «*ᾄσεται* καὶ παραδέξεται» καὶ

σελ. 675 «οὐδὲ χεῖρον *ᾄσεταί* τις τῶν ᾀδόντων» καὶ σελ. 703 «εἰς ὄνου ὦτα *ᾄσεται*» καὶ Τόμ. Β', σελ. 380 «τῶν μουσικῶν μουσικώτερον *ᾄσεται* οὐκ ὢν ἔμπειρος μουσικῆς».

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 65 «ᾄδουσί τε καὶ *ᾄσονται*» καὶ σελ. 322 «ᾄδουσι μὲν πάντες καὶ *ᾄσονται*» καὶ σελ. 421 «τίς Ἐλευσίνιος Αἰσχύλος πρὸς χορὸν *ᾄσεται*;» καὶ σελ. 568 «ποίους ἐπινίκους ἅμ' αὐτοῖς ἐνταῦθα *ᾀσόμεθα*;».

Φιλόστρατ. σελ. 249 «δεῖ τοὺς προσφόρως *ᾀσομένους* αὐτὸν ἀπὸ γῆς αἴρεσθαι» καὶ σελ. 780 «Καΰστρῳ ταῦτα καὶ Ἴστρῳ *ᾄσονται*» καὶ σελ. 785 «αἱ Μοῦσαι αὐτὴν ἐκεῖ *ᾄσονται*» καὶ σελ. 805 «τὴν Ἀγροτέραν προϊόντες *ᾄσονται*» καὶ σελ. 809 «*ᾄσῃ* τὸν Διόνυσον».

Μάξιμ. Τύρ. Λόγ. Μ', 6 «Ἄτυϊ μὲν οὐκ *ᾄσεται* ἡ Καλλιόπη».

Ἀθήν. σελ. 623 δ' «εἰ ἐξέλθοι *ᾀσόμενος*».

Λιβάν. Ἐπιστ. 1033, σελ. 482 «παιᾶνα εἰς τοὺς αἰτίους *ᾀσόμεθα*» καὶ 1257, σελ. 593 «τὰ δ' ὑμέτερα ταχέως τις ἄλλος *ᾄσεται*».

Συνέσ. Δίων. σελ. 56 α' «οὐ μὲν δὴ καὶ εἰς νύκτα γε *ᾄσομαι*».

Ἰωάνν. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 768 β' «πάντες γὰρ αὐτήν, φησίν, *ᾄσονται* μετὰ ταῦτα».

Φώτ. Ἐπιστολ. σελ. 441 Βαλ. «*ᾄσεταί* τις μέλος εὐδαιμονίας».

Θεοφύλ. Διαλ. σελ. 18 Βοισσ. «*ᾄσομαι* τοίνυν κἀγώ» καὶ σελ. 58 «τὰς ὑπερκύκνους μελῳδίας *ᾀσόμενος*».

Μιχ. Ψελλ. Ἐπιστ. 1 (Μεσαιων. Βιβλιοθ. Σάθ. Τόμ. Ε', σελ. 221) «κάλλιστόν σοι *ᾄσομαι* τοῦ προοιμίου προοίμιον» καὶ Ἐπιστ. 154 (σελ. 404) «συνεπορθρίσει γάρ σοι καὶ *ᾄσεται* τὰ ἱερὰ ᾄσματα».

Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Βοικκ. 2715, α', 10 (Τόμ. Β', σελ. 483) «οἵτινες — *ᾄσονται* ὕμνον» καὶ 16 «*ᾄσοντας* τὸν συνήθη ὕμνον τῷ θεῷ».

Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. ς', 1 «οὐ δέονται τοῦ *προσᾴσοντος* καὶ ἐροῦντος» καὶ Ποικ. Ἱστορ. Θ', 4 «ἐμοῦ γὰρ αὐτὸς ἄμεινον *ᾄσεται*».

Φιλ. Ἰουδ. Τόμ. Β', σελ. 169 «οὐχ οὓς ἡ γεγωνὸς *ᾄσεται* φωνή» καὶ σελ. 277 «οὗ χάριν μελίσας *ᾄσω*» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 94 «τὸ ἐφύμνιον *ᾄσεται* Μωϋσῆς λέγων» καὶ σελ. 318 «τὰς ἁρμονίας καὶ μελῳδίας *ᾄσεται*» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 174 «ἐγρηγορὼς τὸν ἐπινίκιον *ᾄσεται* ὕμνον» καὶ σελ. 234 «*ᾄσονταί* τι μέλος ἐπάξιον». Περὶ τῆς

γραφῆς *μελίσας ᾄσω* ἐποιήσατο λόγον ὁ Σίγφριδος ἐν *Φιλωr*. σελ. 97, λ. *μελίζω*.

Γαλην. Τόμ. Ι', σελ. 12 «ἀλλὰ τίς ἡμῖν οὕτω μεγαλόφωνος ποιητής, ὃς *ᾄσεται* ταῦτα; τίνος Ὁμήρου νῦν εὐπορήσομεν ἐν ἐξαμέτρῳ τόνῳ τὴν Θεσσάλειον ὑμνήσοντος νίκην ἢ τίνος μελοποιοῦ κατὰ Πίνδαρον *ᾄσοντος* ὑψηλῶς ἐν διθυράμβοις — τὸν Θεσσαλόν;».

Θεοδώρ. Τόμ. Α', σελ. 771 «ὑπισχνεῖται γὰρ *ᾄσειν*» καὶ σελ. 981 «*ᾄσω* τὴν χαριστήριον ὑμνῳδίαν» καὶ Τόμ. Β', σελ. 278 «τὸ πολεμικὸν *ᾄσονται* μέλος» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 1227 «τὴν θαυμασίαν ἐκείνην *ᾄσομεν* ὑμνῳδίαν».

Ἱμέρ. Λόγ. Α', 6 «ἀφ' ὧν δὲ εἰκός τε καὶ χρὴ τὸν γάμον *ᾄσομεν*» καὶ Λόγ. Γ', 1 «εἰς τὴν σὴν ἐπιδημίαν *προσᾴσομαι*» καὶ Λόγ. ΙΓ', 12 «προσᾴδω τε νῦν καὶ αὖθις ἴσως *προσᾴσομαι*».

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 299, 24 «ἀλλ' ἦν θεὸς εἴποι ἄν, τουτέστιν *ᾄσοι*» καὶ σελ. 1404, 35 «τὸ δὲ ἀνεβάλλετο ἀντὶ τοῦ προανεκρούετο ὡς *ᾀσόμενος*» καὶ Μικρ. Συγγρ. σελ. 339, 82 «ἡμεῖς δέ σοι ἐκεῖνο *προσεπᾳσόμεθα*». Παρατηρητέον δ' ὅτι ὑπὸ παλαιοῦ θὰ ἐγίνετο χρῆσις οὐχὶ τοῦ μέλλοντος *ᾄσοι* ἀλλὰ τοῦ ἀορίστου *ᾄσειε* (ἢ *ᾄσαι*).

Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Α', σελ. 26, 20 «τὰ τοῦ ἀνδρὸς *ᾄσομαι* ἐμαυτῷ» καὶ σελ. 27, 8 «οὐ πάντῃ κενὴν *ᾄσω* μελεάζων ἀδώρητα» καὶ Τόμ. Β', σελ. 231, 17 «περιγενόμενος *ᾄσεις* τήνελλα καλλίνικος».

Εὐστάθ. Ὑσμίν. καὶ Ὑσμιν. Ϛ', 7 «σοὶ τὸν ὑμέναιον βασιλικῶς *κατεπᾴσονται*» καὶ «σοὶ μὲν ὁ καλὸς Σωσθένης ἐπιθαλάμιον *ᾄσει*» καὶ Ζ', 17 «οὐκ ἐπιθαλάμιον *ᾄσω* σοι».

Ῥήτ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 393, 10 «*ᾄσω* γαμήλιον» καὶ σελ. 470, 5 «*ᾄσομαι* καὶ τὰ ἐπιθαλάμια» καὶ σελ. 492, 27 «οὕτως ἀναφρόδιτον *ᾄσομαι*» καὶ Τόμ. Θ', σελ. 237, 1 «ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ καὶ ῥήτορες *ᾄσουσι* τὰς ἀρετάς».

Ξενοφ. Ἐφέσ. Γ', 5 «καὶ τὸν ὑμέναιον *ᾄσει* τις ἐπ' ἐμοί».

Ἀχιλλ. Τάτ. Β', 7 «ὡς *ἐπᾴσουσα*». Πρβ. Ἰακώψιον εἰς *Ἀχιλλ. Τάτ.* σελ. 510.

Ἐπιφάν. Τόμ. Δ', β', σελ. 17, 26 Διντ. «ποίας δὲ καὶ *ᾄσεις* ἐπιταφίους ᾠδὰς κτἑ.;».

Αἰνεί. Σοφιστ. Ἐπιστ. 18 (Ἐπιστολογρ. Ἑλλ. σελ. 29 Ἑρχ.) «κἀμὲ πρόγονον δι' ὑμᾶς ᾄσουσιν Ἴωνες».

Χορίκ. σελ. 142 Βοισσ. «καὶ ᾄσω τῷ κυνηγέτῃ τὸ κάλλος».

Ζωναρ. Ἐπιτ. Ἱστορ. Τόμ. Γ', σελ. 389, 7 Δινδ. «ἦκον οἱ βασιλικοὶ ψάλται τὰς ᾠδὰς ᾄσοντες τὰς ἑωθινάς».

Ψελλ. Βοισσ. σελ. 168 «τὸν ἐν τῇ ψυχῇ ᾄσεις παιᾶνα».

Τζέτζ. Ἐπιστολ. σελ. 96 Πρεσσ. «κώμους ὑμεναίων ᾄσειν ἐδόκουν».

Νικηφόρ. Γρηγορ. Τόμ. Γ', σελ. 135, 5 «νῦν ταῖς Μούσαις ᾄσω καὶ ἐμαυτῷ».

Νικήτ. Χων. σελ. 765, 11 «ἢ γοῦν ᾄσεις Δαβιδικῶς πρὸς τὸν θεόν».

Ἄνν. Κομν. Τόμ. Β', σελ. 344, 5 «τοὺς ἐπιτελευτίους ᾄσοντες ὕμνους».

Σχολ. Πινδ. σελ. 294 «τὸν Ἀσώπιχον γὰρ ἦλθον ἀείδων, ἀντὶ τοῦ ᾄσων ἤγουν ὑμνήσων» καὶ σελ. 440 «μέλλοντος ᾄσειν» καὶ σελ. 553 «τὸν ἐπίνικον ᾄσω». Ἐν σελ. 459 κεῖται «ᾄσει καὶ ὑμνήσει» καὶ «ᾄσεται καὶ ὑμνήσει».

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 132, 16 Διδ. «ἐγὼ γάρ: οὐκ ᾄσω δηλαδή».

Σχολ. Θεοκρ. σελ. 254, 8 Ἀρ. «καὶ ἐγὼ μὲν ᾄσω τὸ μελύδριον» καὶ σελ. 261, 7 «ἐνταῦθα δὲ τὸ αὐλήσουσιν ἀντὶ τοῦ ᾄσουσιν».

Καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀπαντᾷ ὅ τε δόκιμος μέλλων ᾄσομαι καὶ ὁ ἀδόκιμος ᾄσω, οἷον Κριτ. Ε', 3 «ᾄσομαι ἐγώ εἰμι τῷ κυρίῳ». Ψαλμ. ΙΒ', 6 «ᾄσω τῷ κυρίῳ» καὶ Κ', 14 «ᾄσομεν καὶ ψαλοῦμεν» καὶ ΚϚ', 6 «ᾄσομαι καὶ ψαλῶ τῷ κυρίῳ» καὶ Ρ', 1 «ἔλεος καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι, κύριε» καὶ ΡΓ', 33 «ᾄσω τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου». Ἡσαΐ. Ε', 1 «ᾄσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου». Πρβ. καὶ Θεοδώρητ. Τόμ. Α', σελ. 657 «ταῦτα ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσεν· ᾄσω τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε» καὶ σελ. 1044 «τοῦτο σαφέστερον ὁ Σύμμαχος εἴρηκε· πάντες οἱ ἐπὶ γῆς προσκυνήσουσί σε μελῳδοῦντες, ᾄσουσι τὸ ὄνομά σου». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ΚϚ' ψαλμοῦ μνημονευθὲν χωρίον εἶνε παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ γεγραμμένον Τόμ. Α', σελ. 771 ὧδε· «ᾄσω καὶ ψαλῶ τῷ κυρίῳ».

Γίνεται δὲ τοῦ μέλλοντος ᾄσω καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου μνεία λέγον-

τος «*Ἄσει*: ὑμνήσει» καὶ «*Ἄσω*: ψάλῶ, αἰνέσω, ὑμνήσω». Ὁ Μιχ. Ψελλὸς γράφει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν δασέων στοιχείων σελ. 72 Βοισσ. «Τὸν αὐτὸν οὖν πάλιν λόγον φαμὲν καὶ ἐπὶ τοῦ δ καὶ θ καὶ τ· πᾶν γὰρ ῥῆμα διὰ τούτων ἐκφερόμενον διὰ τοῦ σ ποιεῖ τὸν μέλλοντα· τοῦ γὰρ ᾄδω ὁ μέλλων ᾄσω καὶ τοῦ πλήθω πλήσω καὶ τοῦ ἀνύτω ἀνύσω». Σφάλλεται ὁ Ψελλὸς νομίζων ὅτι ἐκ τοῦ *πλήθω* ἐσχηματίσθη τὸ *πλήσω*. Ὁ μέλλων οὗτος ἔχει ἐνεστῶτα οὐχὶ τὸ *πλήθω* ἀλλὰ τὸ *πίμπλημι*.

Παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ σελ. 338 α' ἀντὶ τοῦ «ὅτι δῆτα ταῖς Μούσαις *ᾄσω* καὶ ἐμαυτῷ» ἐξέδωκεν ὁ Ἑρτλῖνος «ταῖς Μούσαις *ᾄδω* καὶ ἐμαυτῷ». Παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. ΚΕ', σελ. 125 φέρεται «προβασανίσαντες τῶν ἀκούειν σφῶν βουλομένων τὰς ψυχὰς καὶ κατ' ἰδίαν αὐτοῖς *προεπᾴσοντες* κτλ.». Ἀλλ' ἐν Τόμ. ΙΗ', σελ. 322 βλέπει τις τὴν ὀρθὴν γραφὴν *προεπᾴσαντες*. Πλημμελῶς ἔχει καὶ τὸ παρὰ Σοφονίᾳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΚΓ', α', σελ. 47, 14 «ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἐπαγωγαῖς *ἐπᾴσοντες* διαλυσόμεθα τέλεον», ὃ μετατυπωτέον εἰς τὸ *ἐπᾴσαντες*. Παρατηρητέον δ' ὅτι εὑρίσκεται παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. ΙΕ', σελ 191 γεγραμμένον «οὐ λέγομεν πῶς *ᾄσομεν* τὴν ᾠδὴν κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας, ἀλλὰ πῶς *ᾄσομεν* τὴν ᾠδὴν κυρίου οὐκ ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας», ἀνθ' οὗ ἐν Ψαλμῷ ΡΛϚ', 4 (Παλ. Διαθ. Τόμ. Β', σελ. 192 Διδ.) κεῖται «*πῶς ᾄσωμεν* τὴν ᾠδὴν κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;». Πρβ. Θεοδώρ. Τόμ. Α', σελ. 944, 1 καὶ σελ. 1027, 19 καὶ σελ. 1136, 8 καὶ σελ. 1330, 6 καὶ σελ. 1525, 29 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 1179, 27.

Ἐκ μεταγενεστέρων ποιητῶν παραδείγματα τοῦ τύπου *ᾄσομαι* (*ᾀσεῦμαι*) καὶ τοῦ *ᾄσω* (*ᾀσῶ*) ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ 1879, σελ. 456-7. Ἐποιησάμεθα δ' ἐν αὐτῷ σελ. 451 καὶ σελ. 460 λόγον καὶ περὶ τοῦ φερομένου ἐν τῇ Εἰρήνῃ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 1297 *ᾄσεις* καὶ τοῦ ἐν τοῖς Νόμοις τοῦ Πλάτωνος σελ. 666 δ' *ᾄσουσιν*, ἃ εἶνε ἀναμφιλέκτως γραφικὰ σφάλματα.

ΚΕΦ. Β'.

Περί που — παρά που, παρασήμων — περισήμων.

Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου φέρεται σελ. 772,63 «Χλόης γάρ, φασί, Δήμητρος ἱερὸν παρά που τὴν Ἀττικήν».

Οὐχὶ *παρά που*, ὅπερ ὅλως ἀνάρμοστον, ἀλλὰ *περί που* εἶπεν ὁ Εὐστάθιος, ὡς ἐν πολλοῖς ἄλλοις τόποις, οἷον

σελ. 791, 9 : *περί που* τὸ τέλος τῆς Ἰλιάδος ἔστιν εὑρεῖν.

840,12 : τὰς μὲν *περί που* τὴν Λαμψακηνῶν ἀφῆκε χώραν· καὶ 885, 41.

926,42 : τόπος οὐκ ἐπίσημος *περί που* τὰ κατὰ Τροίαν· καὶ 954, 45 καὶ 986, 4 καὶ 994, 46.

1070,53 : ἐξιστόρησαν *περί που* τὰ κατὰ Πελοπόννησον τέρας ὕδατος αἱματηροῦ· καὶ 1096, 6.

1119, 6 : γενομένης τῆς βολῆς *περί που* τὰ κατὰ τὴν γαστέρα· καὶ 1152, 11 καὶ 1182, 49.

1204,50 : ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ Δαρδανίᾳ *περί που* τὰς ὑπωρείας τῆς Ἴδης· καὶ 1215,2 καὶ 1239,4.

1347,53 : ὅτι τὰς αἰθούσας οὐχ ὑψηλάς τινας ἀλλὰ *περί που* τὴν αὐλὴν οὔσας ὁ ποιητὴς καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ· καὶ 1352, 53 καὶ 1389, 38 καὶ 1396, 49.

1452,61 : μέχρι καὶ νῦν φέρεται παρά τε ἄλλοις καὶ τοῖς *περί που* τὴν Παμφυλίαν· καὶ 1453, 1.

1509,24 : Ἠλύσιον δὲ πεδίον *περί που* τὰ κατὰ δύσιν πέρατα τῆς γῆς· καὶ 1524, 28 καὶ 1531, 41.

1610,45 : ἐρεῖ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ ποιητὴς *περί που* τὴν τοῦ Ν ῥαψῳδίαν· καὶ 1624, 47 καὶ 1665, 48 καὶ 1681, 47 καὶ 66 καὶ 1684, 23 (Εὐδοκ. Ἰων. σελ. 515, 23 Φλ.) καὶ 1695, 39.

1704,55 : πρὸς τῇ οἰκουμένῃ μὲν ἀληθῶς οὖσα *περί που* τὰ Τυρρηνικὰ ἢ Σικελικά· καὶ 1709, 49 καὶ 1716, 59 καὶ 1720, 54 καὶ 1781, 62.

1888,52 : Φιλοίτιον ἱστορεῖ Ὅμηρος — πέμπει περί που τὴν ἤπειρον νέμοντα· καὶ 1893, 15.

1951,60 : πιθανεύεται ὁ μῦθος ὀνείρους τόπον εἶναι περί που τὰ κατὰ τὸν Ἅδην.

Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου Τόμ. Α', σελ. 78 «περί τέ που γὰρ τὰ στήθη — διατρίβει καὶ πρὸς ἔμετον ἐπιτρέπεται» καὶ ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Βασιλάκη Προγυμν. Β'. 1 (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 429. 10) «περί που τὸν παρθενῶνα τίθησιν» καὶ Ε' (σελ. 455, 9) «Ἀχιλλεὺς περί που τὸ Πήλιον ἐθήρα» καὶ Ζ', 4 (σελ. 475, 27) «πορεύσομαι περί που τοὺς Ἅιδου μυχούς» καὶ ὑπὸ τοῦ Κριτοβούλου Ἱστορ. Β', 1 (Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλ. Μυλλ. Τόμ. Ε', σελ. 106) «κελεύει τειχίζειν καὶ φρούριον ἐρυμνὸν περί που τὴν Χρυσέαν» καὶ Β', 4 (σελ. 108) «ἔπλεον αἱ νῆες πᾶσαι περί που τὸν φρυκτὸν τῆς στρατηγίδος νεώς» καὶ Β', 7 (σελ. 109) «πόλεις ἔχουσα πολλὰς καὶ καλὰς ἐν τῇ μεσογείᾳ καὶ φρούρια ἐρυμνὰ περί που τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ» καὶ Γ', 16 (σελ. 129) «ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τοῦτον περί που τὴν παλαιὰν Ἐπίδαμνον» καὶ Δ', 9 (σελ. 142) «καὶ διδόασιν αὐτῷ — χώραν ἱκανὴν ἐς διατροφὴν περί που τὸν Στρυμόνα ποταμόν».

Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον Σχολίοις τοῖς ἐκ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος ἐκδεδομένοις ὑπὸ τοῦ Σχαιφέρου σελ. 195 «ὁ δὲ Καλλίχορος ποταμὸς Παφλαγονίας περί που τὴν *Ἡράκλειαν*», εἰς ὃ ἔγραψε σημείωσιν ὁ Σχαιφῆρος ἔχουσαν ὧδε· «Schol. ad I. v. 40 περί που τὴν Τρῳάδα. ad v. 834. p. 67 περί που τὰ μέσα. ad II. v. 1249. περί που τὸν Καύκασον. Eudocia p. 312. περί που Βοιωτίαν. Sic etiam Eustathius ad Homer. Od. p. 1684, 22. Simile est Scholiastae nostri ad I. v. 1110. πλησίον που τῆς Κυζίκου».

Τίθεται δ' ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ τὸ *περί που* καὶ κατ' ἐπιρρηματικὴν ἔννοιαν μετ' ἀριθμητικῶν ἐπιθέτων, οἷον καὶ *πεντακισχίλιοι περί που τὸν ἀριθμόν*, κτλ. (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. ϛ', σελ. 776 Διδ. Πρβ. καὶ Μουλλάχιον ἐν *Γραμματ.* τῆς *Δημώδ. Ἑλλ. Γλώσσ.* σελ. 384). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ Σωκράτους τοῦ Σχολαστικοῦ σελ. 690 Οὐεσ. «τοῦ πρὸ διακοσίων [καὶ] *περί που* ἐτῶν τελευτήσαντος». Πρβ. σελ 834 «μετὰ διακο-

σια ἔτη *που* τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς», κτλ. Ἐν ταῖς Ἱστορίαις τοῦ Κριτοβούλου βιβλ. Δ', 8 (σελ. 142) φέρεται «ἐκλέγεται δὲ καὶ παῖδας —*περὶ* πεντακοσίους *που* μάλιστα καὶ χιλίους». Ἐν τῇ Εὐτεκνίου Παραφράσει τῶν Νικάνδρου Θηριακῶν στίχ. 518 ἀνέγνω ὁ Σνειδῆρος «καὶ ἔστι *περί τι που* πηχυαία» ἀντὶ τοῦ «*περί τι οὐ* πηχυαία», ὃ ὀρθῶς ὁ Γ. Δινδόρφιος μετέβαλεν ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ϛ', σελ. 770 εἰς τὸ «*περί που* πηχυαία». Εἶνε δὲ τοῦτο ἰσοδύναμον τῷ «*ἑνὸς περί που* πήχεως».

Παρατηρητέον δ' ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου παράδειγμα ἐμνημονεύθη ὅμοιον οἷς ἡμεῖς κατελέξαμεν ἐν τοῖς ἄνω ἐκ τοῦ Εὐσταθίου.

Ὡς μετεβλήθη, πλημμελοῦς ἀναγνώσεως γενομένης, ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου τὸ *περί που* εἰς τὸ *παρά που*, οὕτω καὶ τοὐναντίον μετέπεσεν ἐν αὐταῖς τὸ *παρασήμων* εἰς τὸ *περισήμων*. Δὲν ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου σελ. 396, 43 «Πρίαμος μὲν πεύσεται τῆς Ἑλένης οἷα γεγυμνωμένους ἄρτι τοὺς Ἕλληνας ὁρῶν καὶ μὴ ἔχων, καθὰ πρίν, ἐκ *περισήμων* τινῶν γνωρίζειν αὐτούς», ὡς εἶνε νῦν παρ' αὐτῷ γεγραμμένον, ἀλλὰ «μὴ ἔχων, καθὰ πρίν, ἐκ *παρασήμων* τινῶν γνωρίζειν αὐτούς».

Πολλάκις δὲ ποιεῖται ὁ Εὐστάθιος χρῆσιν τοῦ τῇ προθέσει *παρὰ* συγκειμένου ὀνόματος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς, οἷον

σελ. 455, 26 «ἀνέκαθεν τὰ ἐρυθροβαφῆ βασιλέων ἦσαν *παράσημα*».

σελ. 485, 5 «ἕτεροι δὲ *παράσημα* εἶναι τοῖς ἥρωσι τούτοις φασὶν ἐν ταῖς ἀσπίσι λέοντα καὶ κάπρον».

σελ. 505, 21 «ἴσως γὰρ ταῦτα ἦσαν αὐτοῖς *παράσημα*».

σελ. 536, 39 «πάνυ γὰρ λαμπρὸν *παράσημον* καὶ ἡ αὐλῶπις».

σελ. 656, 24 «*παράσημον* αὐτοῖς διὰ τὴν ἐξ ἵππου παρωνυμίαν τὸν τόπον, ὡς εἰκός, κρίναντες».

σελ. 707, 62 «τὸ τῆς ῥηθείσης χρυσονώτου ἀσπίδος *παράσημον* εἰς τὴν τοῦ γέροντος ἀλληγοροῦσί τινες πολυτίμητον φρόνησιν».

σελ. 962, 4 «Αἴαντος γὰρ *παράσημον* ἡ ἀσπίς».

σελ. 1039, 39 «κρεμάννυται δ' ἐκ τῶν κανονίων καὶ τοῦ θρανίου ταινία εἰς *παράσημον* δηλαδὴ τῆς νηός».

σελ. 1381, 23 «ἃ καὶ ὡς ἐξαίρετόν τι *παράσημον* ἦν αὐτῷ».

σελ. 1495, 14 «ἣν (οὐλὴν) ἀπὸ πληγῆς εἶχεν ἀγρίου συὸς εἰς λαμπρὸν *παράσημον*, ὡς φανήσεται».

σελ. 1525, 19 «ὁποίῳ καὶ τὸ θεῖον γένος, οἱ ἐξ Ἑρμοῦ κήρυκες, ἐχρῶντο εἰς *παράσημον*».

σελ. 1536, 4 «καὶ ἔχει τὸ ἐκείνου γένος ἕως καὶ ἐσάρτι τὸ τοιοῦτον ἐπώνυμον εἰς εὐτυχίας *παράσημον*».

σελ. 1747, 16 «χηνίσκον λέγουσι νηὸς τύπωμά τι χηνὸς *παράσημον* ἐν ναυσίν».

σελ. 1837, 57 «πῶς οὐκ ἐξεκαλύφθη καὶ ἡ οὐλή, τὸ τοῦ Ὀδυσσέως, ὡς μετὰ ταῦτα φανεῖται, μέγα *παράσημον*».

σελ. 1962, 49 «πρῶτον μὲν τὴν οὐλήν, τὸ μέγα *παράσημον*, ἀπεγύμνωσεν».

Ἰδίας ἄξια μνείας νομίζομεν τὰ ἐν σελ. 1270, 22 εἰρημένα «Καλεῖ δὲ καὶ τὸν Δηίφοβον ἐν τούτοις λευκάσπιδα οἷα *ἐπίσημον*, ὡς εἰκός, ἔχοντα λευκὸν σάκος, καθὰ καὶ Ἀργεῖοι παρὰ Σοφοκλεῖ λευκάσπιδες ἱστοροῦνται· τῷ δὲ *παρασήμῳ*, φασί, τοῦ ὅπλου ἡ τοῦ φοροῦντος ἐμφαίνεται ἀρετή» καὶ τὰ ἐν σελ. 1310, 5 «Μάλιστα δὲ ἀπὸ *παρασήμου* χροιᾶς ἵππου μανθάνει τὸ πᾶν· φησὶ γὰρ Ὅμηρος· φράσσατο δ' ἵππον ἀριπρεπέα προύχοντα, ὅς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ λευκὸν σῆμα τέτυκτο περίτροχον ἠύτε μήνη. Καὶ ὅρα ὅτι καθηγητὴς γέγονε τοῖς μετ' αὐτὸν ὁ ποιητὴς καὶ τοῦ τοιαῦτα ἐν ἵπποις παρασημαίνεσθαι, ἅ φασιν οἱ χυδαΐζοντες *σύσσημα*» καὶ τὰ ἐν σελ. 1673, 33 «Ἐν ἐκείνοις δὲ καὶ παράσημος ὁ ἀδόκιμος ὡς ἀπὸ νομίσματος, ὃ κίβδηλον ὂν παράσημον ἐκαλεῖτο· εἰ καὶ ὕστερον δεδόξασται καὶ ἡ τοιαύτη λέξις διὰ τὰ βασιλικὰ *παράσημα* ἢ καὶ ἄλλως ἀρχοντικά». Περὶ τοῦ ὀνόματος *σύσσημον* ἴδε Δουκάγγιον ἐν *Γλωσσαρ.* σελ. 1494 καὶ Στούρζιον ἐν *Βιβλ. περὶ Διαλ. Μακεδ. καὶ Ἀλεξ.* σελ. 196. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 1534. Ἐν τῇ χυδαίᾳ λαλιᾷ λέγεται κατὰ παραφθορὰν *συυσσοῦμι*.

Εἶνε δ' ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ.955, 7 παρατεθειμένη ἡ ῥῆσις «εἰσέβαινον ἰσχάδες, τὸ *παράσημον* τῶν Ἀττικῶν». Ἐλήφθη δ' αὕτη ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἄλεξις παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 652 γ' «εἰσέβαινον ἰσχάδες, τὸ παράσημον τῶν *Ἀθηνῶν*, καὶ

θύμου δέομαι τινές». Φέρεται δὲ καὶ ἐν ἀντιγράφῳ τοῦ Ἀθηναίου ἡ πλημμελὴς γραφὴ *Ἀττικῶν*.

Καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τῶν εἰς Ὅμηρον Παρεκβολῶν τοῦ Εὐσταθίου εὑρίσκεται καθ' ἡμαρτημένην γραφὴν ἡ πρόθεσις *περί* ἀντὶ τῆς *παρά* κειμένη, οἷον

σελ. 213, 37 «ὁ *περὶ* τῇ κωμῳδίᾳ Κλέων».

σελ. 344, 45 «ἄλλο δέ, φασί, τὸ ἔλειον σέλινον τοῦτο *περὶ* τὸ πετροσέλινον» καὶ σελ. 1711, 1 «ἡ δὲ αὐδὴ ἄλλο τι *περὶ* ταῦτα». Πρβ. σελ. 1723, 42 «ἄλλη τις αὕτη *παρὰ* τὴν εἰρημένην νύκτα» καὶ σελ. 1798, 21 «ἄλλο ῥῆμα τοῦτο *παρὰ* τὸ κνυζώσω δέ οἱ ὄσσε» καὶ σελ. 1822, 22 «ἄλλη αὐτὴ οὖσα *παρὰ* τὴν — μίλακα» καὶ σελ. 1876, 51 «ἄλλο τι ὢν *παρὰ* τὸν σῖτον» καὶ σελ. 1910, 10 «τῶν Κενταύρων ἄλλο τι *παρὰ* τοὺς ἄνδρας ὄντων» καὶ σελ. 1932, 56 «ἄλλο τι *παρὰ* τὰ ἔργα» καὶ σελ. 361, 40 «ἄλλη ἐστὶ *παρὰ* τὰ Κωτύωρα», κτλ. Ἔτι δὲ σελ. 1895, 19 «ἕτερός τις *παρὰ* τὸν Σαρδόνιον» καὶ σελ. 1942, 59 «σῆμα τοῦτο ἕτερον *παρὰ* τὴν πολύγνωστον οὐλήν» καὶ σελ. 1718, 54 «ἀλλοῖον ὂν αὐτὸ *παρὰ* τὸ κτέ.» καὶ σελ. 1840, 60 «ἀλλοῖον δέ τι *παρὰ* τὰ δοκοῦντα κοινῶς» καὶ σελ. 1940, 52 «ἑτεροῖόν ἐστι *παρὰ* τὸ ἐκ πέτρης».

σελ. 499, 11 «ὁ δὲ Τελαμώνιος Αἴας Σιμοείσιόν τινα ἔβαλε στῆθος *περὶ* μαζὸν δεξιόν». Πρβ. Ἰλ. Δ, 480 «βάλε στῆθος *παρὰ* μαζὸν δεξιόν». Ὁμοίως λέγεται στίχ. 518 «βλῆτο *παρὰ* σφυρὸν — κνήμην δεξιτερήν».

σελ. 715, 34 «Καὶ γὰρ ἄλλοι τε καὶ ὁ Καισαρεὺς Προκόπιος τοῖς μὲν παλαιοῖς παρὰ μαζὸν ἱστοροῦσιν ἕλκεσθαι τὴν νευράν, τοῖς δὲ ὕστερον *παρ'* αὐτὸ μάλιστα τὸ δεξιὸν ὠτίον, εἰ μὴ ἄρα παίζειν ἐθέλοντες οἱ περὶ τὸν Νεοτέλην τρεῖς ἐροῦσιν ἑλκυσμοὺς νευρᾶς, δύο μὲν παλαιάς, τὴν παρὰ μαζὸν καὶ τὴν παρ' ὦμον, τρίτην δὲ τήν, ὡς εἴρηται, *περὶ* τὸ δεξιὸν ὠτίον».

σελ. 1783, 42 «ἐρωτηθεὶς ὁ συβώτης *περὶ* Ὀδυσσέως εἰ ζῶσιν οἱ δεσποτικοὶ γονεῖς, κτέ.». Πρβ. σελ. 1794, 17 «τὸν Ὀδυσσέα ἔπλασεν ἐρωτηθέντα *παρὰ* τοῦ Τηλεμάχου» καὶ σελ. 1826, 34 «ἵνα μὴ ἄλλο τι πλάσας ὑποπτευθείη *παρὰ* τοῦ Εὐμαίου» καὶ σελ. 1834,38 «μετὰ τὸ ξενισθῆναι *παρά* τινων» καὶ σελ. 1845, 23 «Πηνελόπη

ἐπαινεθεῖσα *παρὰ* τοῦ Εὐρυμάχου φησίν» καὶ σελ. 1866, 14 «*παρά* τινων δὲ δασυνόμενον», κτλ. Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου καὶ «ἡ *παρὰ* τῆς Ἀθηνᾶς ἀλλοίωσις τοῦ Ὀδυσσέως» (σελ. 1868, 52)· ἔτι δὲ «εἰ *παρὰ* τοῦ δεσπότου πάσχει τις κακόν» (σελ. 1784, 16).

σελ. 1941, 56 «λέγει δὲ καὶ ὡς ἡ μὲν ἱλαρῳδία *περὶ* τὴν τραγῳδίαν ἦν σεμνὴ οὖσα, ἡ δὲ μαγῳδία *περὶ* τὴν κωμῳδίαν». Πρβ. Ἀθήν. σελ. 621 γ' «φησὶ δὲ ὁ Ἀριστόξενος τὴν μὲν ἱλαρῳδίαν σεμνὴν οὖσαν *παρὰ* τὴν τραγῳδίαν εἶναι, τὴν δὲ μαγῳδίαν *παρὰ* τὴν κωμῳδίαν».

σελ. 1146, 35 «Συβαρῖται γοῦν ἱστοροῦνται πρῶτοι λοετροχόους *περιχύτας* εἰσαγαγεῖν πεπεδημένους τοῦ μὴ θᾶττον ἰέναι, ὥς φησιν ὁ δειπνοσοφιστής, καὶ ἵνα μὴ σπεύδοντες κατακαίωσι τοὺς λουομένους». Ὀρθῶς παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ εἶνε γεγραμμένον σελ. 518 γ' «περὶ δὲ Συβαριτῶν τί δεῖ καὶ λέγειν; παρ' οἷς πρώτοις εἰσήχθησαν εἰς τὰ βαλανεῖα λουτροχόοι καὶ *παραχύται* πεπεδημένοι τοῦ μὴ θᾶττον ἰέναι καὶ ὅπως μὴ σπεύδοντες κατακαίωσι τοὺς λουομένους». Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 444.

σελ. 1187, 64 «ἡ ἀπὸ τῆς τῶν γερόντων καὶ λοιπῶν ἀριστέων ὁμιλίας γλυκυθυμία, τῶν *περιμεινάντων* τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ τερπόντων πυκινῶς».

σελ. 1746, 1 «ἀπίθανον εἰπὼν καὶ δυσκατάστατον *περιστᾶν* ἐκ τῆς κατὰ κύνας μεταφορᾶς τὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπρεπές». Πρβ. Ἡρῳδιαν. Τόμ. Α', σελ. 444, 30 Λεντζ.

Νομίζομεν δ' ὅτι καὶ τὸ ἐν σελ. 497, 37 φερόμενον «εἴ γε χείμαρρος καὶ αὐτόν ποτε *περισύρων* φθείρει» εἶνε πλημμελὴς γραφὴ τοῦ *παρασύρων*. Εὕρομεν δὲ καὶ τὸ ἐναντίον σφάλμα, τὴν μετάπτωσιν δηλονότι τῆς προθέσεως *περί* εἰς τὴν *παρά*, ἐν σελ. 1182, 2 «ὅσοι δ' ἂν πολέμοιο περὶ στυγεροῖο λίπωνται, ἤγουν *παραλειφθῶσιν* ἐκ μάχης». Παντὶ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου «ἤγουν *περιλειφθῶσιν* ἐκ μάχης». Πρβ. Σχουάρτζιον ἐν *Μνημοσ.* 1886, σελ. 201.

Πολλὰ ἄλλα παραδείγματα τῆς συγχύσεως τῶν προθέσεων *παρά* καὶ *περί* θὰ καταλέξωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ. Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ Ϛ', σελ. 218.

ΚΕΦ. Γ'.

Παράλογος — περιλογισμός — ἐπιλογισμός.

Ἐν τῇ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Δευτέρᾳ πρὸς Ἀμμαῖον Ἐπιστολῇ τῇ περὶ τῶν Θουκυδίδου Ἰδιωμάτων κεφ. Γ' εἶνε γεγραμμένον «Γλωσσηματικὰ μὲν οὖν καὶ ἀπηρχαιωμένα καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστι τό τε ἀκραιφνὲς καὶ ὁ περιλογισμὸς καὶ ἡ περιωπὴ καὶ ἡ ἀνακωχὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ποιητικὰ δὲ ἥ τε κωλύμη καὶ ἡ πρέσβευσις καὶ ἡ καταβοὴ καὶ ἡ ἀχθηδὼν καὶ ἡ δικαίωσις καὶ τὰ παραπλήσια».

Λέξις *περιλογισμός* οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ *ἐπιλογισμός*, ἣν προκρίνει ὁ Κρυγῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ἱστοριογραφικῶν σελ. 224 ἀποφαινόμενος ὅτι ἡ *περί* ἡ ἐν τῷ *περιλογισμός* ἔλαβε τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου *περιωπή*. Ἀλλ' οὔτε εὑρίσκεται παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ τὸ *ἐπιλογισμός* οὔτ' εἶνε γλωσσηματικὸν ἢ ἀπηρχαιωμένον ἢ δυσείκαστον. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ καὶ ἄλλοις μεταγενεστέροις. Ὁ Γαληνὸς γράφει Τόμ. ΙΓ', σελ. 366 «ἃ κατὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων λόγον, ὃν *ἐπιλογισμὸν* αὐτοὶ καλοῦσιν, εὑρηκέναι φασὶ» καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 26 «Ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ λόγος ἐκ τοῦ φαινομένου ὁρμώμενος καὶ τοῦ ἀδήλου κατάληψιν ποιούμενος, *ἐπιλογισμὸς* δὲ ὁ κοινὸς καὶ συμφωνούμενος παρὰ πάντων λόγος. Ἀλλὰ πρῶτον ἐπιλογιστικῶς τῶν εἰρημένων σημείων σκεψώμεθα ὑπὲρ ἑκάστου· πολὺ γὰρ ἄμεινόν ἐστι διὰ συμφωνουμένου καὶ κοινοῦ πάντων ἀνθρώπων λόγου ποιήσασθαι τὴν πρώτην διδασκαλίαν ἤπερ εὐθέως ἐπὶ τὸν ἀναλογισμὸν ἔρχεσθαι». Λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *λογισμός*, *ἀναλογισμός*, *ἀντιλογισμός*, *ἀπολογισμός*, *διαλογισμός*, *ἐκλογισμός*, *ἐπιλογισμός*, *καταλογισμός*, *παραλογισμός*, *προλογισμός*, *συλλογισμός*-*προσυλλογισμός*, *ὑπολογισμός*. Δὲν φέρονται δὲ πάντα ταῦτα ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ. Ὑπὸ τοῦ Σνειδήρου ἐμνημονεύθη ἐν τῷ Λεξικῷ

τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καὶ λέξις *ἀπαραλογισμός* ἀλλ' ἄνευ μάρτυρος. Δύο δὲ μόνα ἐκ τῶν κατειλεγμένων ὀνομάτων βλέπει τις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ, τὸ *λογισμός* καὶ τὸ *ἀναλογισμός*, περὶ οὗ γράφει Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 48, 1 «Ὥσπερ ἐκ τοῦ λογίζομαι λογισμός, οὕτως ἐκ τοῦ ἀναλογίζομαι *ἀναλογισμός*. Ὁ αὐτὸς ἐν τῇ ὀγδόῃ· ὄντων δ' αὐτῶν ἐν τοιούτῳ ἀναλογισμῷ» καὶ ὁ Πολυδεύκης Β', 120 «καί, ὡς Θουκυδίδης, *ἀναλογισμός*». Ποιεῖται δὲ οὗτος μνείαν τοῦ προκειμένου ὀνόματος καὶ ἐν Δ', 163 λέγων «λογισμὸς λογίζεσθαι — συλλογίζεσθαι συλλογισμός — *ἀναλογισμός* ἀναλογίζεσθαι». Πρβ. καὶ Ϛ', 115 καὶ Γαλην. Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 26 καὶ Τόμ. Α', σελ. 128 καὶ 131 καὶ 155.

Ὑπὸ τοῦ Πόππου εἶνε ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Α', α', σελ. 240 τάδε γεγραμμένα· «Et περιλογισμός quidem vel ἐπιλογισμός omnino non legitur in Thucydidis libris — neque aliud compositum ex nomine λογισμός quam ἀναλογισμός (III, 36. VIII, 84), quod commune est ei atque Xenophonti et Demostheni, sed Grammaticis offensioni fuisse inde patet, quia et a Polluce et a Thoma e Thucyd. notatur».

Οὐδαμῶς εὔλογον φαίνεται νὰ νομίζῃ τις ὅτι τὸ *περιλογισμός* ἢ *ἐπιλογισμός* προῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ *ἀναλογισμός*, οὗ ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Θουκυδίδης, ἀτοπώτατον δὲ πάντως εἶνε νὰ ὑποληφθῇ ὅτι κατελέχθη τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἐν τοῖς γλωσσηματικοῖς καὶ ἀπηρχαιωμένοις καὶ δυσεικάστοις. Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔγραψεν ὁ Διονύσιος «τό τε ἀκραιφνὲς καὶ ὁ *παράλογος* καὶ ἡ περιωπὴ καὶ ἡ ἀνακωχή». Κακῶς δὲ τοῦτο ἀναγνωσθὲν ἐγένετο *περιλογ(ισμ)ός*, ὃ μετεβλήθη ἔπειτα εἰς τὸ *ἐπιλογισμός*. Ἀσμενίζει δ' ὁ Θουκυδίδης τῷ οὐσιαστικῷ ὀνόματι *παράλογος*, οἷον βιβλ. Α', 78, 1 «τοῦ πολέμου *τὸν παράλογον* ὅσος ἐστί, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι προδιάγνωτε» καὶ βιβλ. Β', 85, 2 «ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς — πολὺς *ὁ παράλογος* εἶναι» καὶ βιβλ. Γ', 16, 2 «οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὁρῶντες πολὺν *τὸν παράλογον* κτέ.» καὶ βιβλ. Ζ', 28, 3 «*τὸν παράλογον* τοσοῦτον ποιῆσαι τοῖς Ἕλλησι τῆς δυνάμεως καὶ τόλμης» καὶ 55, 1 «ὁ *παράλογος* αὐτοῖς μέγας ἦν». Πρβ. καὶ βιβλ. Β', 61, 3 «δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον καὶ τὸ πλείστῳ *παραλόγῳ* ξυμβαῖνον» καὶ βιβλ. Ζ', 61, 3 «μνήσθητε τῶν ἐν τοῖς

πολέμοις *παραλόγων*» καὶ βιβλ. Η', 24, 5 «εἰ δέ τι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις τοῦ βίου *παραλόγοις* ἐσφάλησαν».

Εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου εἰρημένον ἐν βιβλ. Α', 78, 1 *τὸν παράλογον* φέρεται τὸ σχόλιον τόδε· «*Παράλογον*: ἀπροσδόκητον. Ἀρσενικῶς *τὸν παράλογον*». Λέγει δὲ καὶ ὁ Πολυδεύκης Β', 119 «καὶ Θουκυδίδης *πολὺν τὸν παράλογον* φησίν» καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 303, 16 «Παράλογον Ἕλληνες οὐδετέρως, *ὁ παράλογος* δὲ Ἀττικοί. Ὁ αὐτός· τοῦ δὲ πολέμου τὸν παράλογον ὅσος ἐστί» καὶ ὁ Φώτιος Λεξ. σελ. 386, 17 «*Παράλογον* λέγουσιν ἀρσενικῶς οἵ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Θουκυδίδης τὸ παράδοξον καὶ ὃ οὐκ ἄν τις προσδοκήσειεν, οἷον τοῦ πολέμου τὸν παράλογον καὶ ὅτι ἐγένετο πολὺς ὁ παράλογος» (Πρβ. καὶ Σχολ. Λουκιαν. σελ. 134 Ἰακ.). Ἐν τῷ Λεξικῷ Ἀνδρέου τοῦ Λοπαδιώτου (Λεξ. Βινδοβ.) φέρεται σελ. 141, 16 «*Παράλογος* ἀρσενικῶς Θουκυδίδης· οὐκ ἄν τις προνοήσειεν· οἷον τοῦ πολέμου τὸν παράλογον». Ἀποφαίνεται δ' ὁ Ναύκιος ὅτι ὀρθότερον θὰ ἦτο ὑπὸ τοῦ λεξικογράφου γεγραμμένον «Παράλογος ἀρσενικῶς, ὃ οὐκ ἄν τις προνοήσειεν.. Θουκυδίδης. οἷον τοῦ πολέμου τὸν παράλογον». Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἀνδρέου εἶχε κατ' ἀρχὰς ὧδε· «*ΠαράλογοΝ* ἀρσενικῶς Θουκυδίδης (ὃ) οὐκ ἄν τις προνοήσειεν, οἷον τοῦ πολέμου τὸν παράλογον».

Ὁ Σουίδας γράφει «*Παράλογον* λέγουσιν ἀρσενικῶς οἵ τ' ἄλλοι καὶ μάλιστα Θουκυδίδης τὸ παράδοξον καὶ ὃ οὐκ ἄν τις προσδοκήσειεν, οἷον τοῦ πολέμου τὸν παράλογον καὶ ὅτι ἐγένετο πολὺς ὁ παράλογος. Προκόπιος· οἱ μὲν ἄλλοι τοῦ πλήθους ἐκλογιζόμενοι τὸν παράλογον, ἔδοξε μανιώδης εἶναι αὐτοῦ ἡ ἔννοια. Καὶ αὖθις· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις θάμβος καὶ ἀπιστία πρὸς τὰ γινόμενα παρέστη πλείων ἢ τοῖς τὰ παράλογα ὀνείρατα ὁρῶσι» καὶ «*Παράλογος*. Θουκυδίδης· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐν παντὶ δὴ ἀθυμίας ἦσαν καὶ ὁ παράλογος αὐτοῖς μέγας ἦν, πολὺ δὲ μείζων ἔτι τῆς στρατιᾶς (στρατείας) ὁ μετάμελος. Καὶ αὖθις· οἱ δὲ σοφίσμασι καὶ παραγωγαῖς ἐκκρούοντες ἡμᾶς ἀεί τε καὶ καθ' ἡμέραν κύριοι τῶν ἡμετέρων ἐκ τοῦ παραλόγου γεγένηνται». Ἔλαβε δ' ὁ Σουίδας τὸ χωρίον τοῦτο, ὃ παρέθετο καὶ ἐν λ. *παραγωγαῖς*, ἐκ τοῦ Προκοπίου Τόμ. Β', σελ. 343, 16. Σημειωτέον δ' ὅτι κεῖται παρὰ τῷ Προκοπίῳ Τόμ. Α', σελ. 463, 18 «πᾶσι μὲν οὖν τὸν τοῦ πλήθους ἐκλογιζομένοις παράλογον ἔδοξε μανιώδης αὐτοῦ ἡ ἐν-

[illegible]

[illegible]

Ἀρριαν. Ἀναβ. Α΄, θ΄. 5 «τῆς [illegible] μᾶλλόν τι προσέβαλεν ἢ ἐς τι ξύμπαν Ἑλληνικὸν [illegible] τὸν παράλογον παρέσχεν». Πρβ. Ἑλλενδέτου εἰς Ἀρριαν. Ἀναβ. Τόμ. Α΄, σελ. 236-7. Πρβ. καὶ Βεστήρου ἐν *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ΄, σελ. 10. Ἐμνήσθη δὲ καὶ ὁ Κρυγῆρος τῆς παρὰ τῷ Ἀρριανῷ χρήσεως τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος *παράλογος* ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ἱστοριογραφικῶν σελ. LIX.

Δί. Κάσσ. ΜΒ΄, π΄, 1 «ὁ *παράλογος* πρός τε τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα πολὺς ἐφαίνετο» καὶ ΜΗ΄, κθ΄, 3 «τοσοῦτος μὲν δὴ καὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν πολέμων *παράλογός* ἐστι». Πρβ. καὶ Στούρζιον εἰς *Δί. Κάσσ.* Τόμ. Α΄, σελ. 291.

Ἀππιαν. Μιθριδ. 93 «πολὺς ὢν ὁ τοῦδε τοῦ πολέμου *παράλογος* — ἀμηχανίαν ὁμοῦ καὶ φόβον εἰργάζετο».

Προκόπ. Τόμ. Α΄, σελ. 324, 3 «ἐκλογιζόμενοί τε ἡλίκος ὁ *παράλογος* ἦν». Πρβ. καὶ Τόμ. Β΄, σελ. 136, 18 «τεκμαιρόμενος πολλῷ τοῦτο τῷ *παραλόγῳ*» καὶ σελ. 215, 4 «ἐπίδειξιν τοῦ *παραλόγου* ποιούμενοι» καὶ Τόμ. Γ΄, σελ. 121, 24 «οἱ πρόσθεν πονηρότατοι δόξαντες τοσούτῳ *παραλόγῳ* — πρὸς τῶν ἐπιγεγενημένων ἡσσήθησαν». Ἄλλα ἐκ τοῦ Προκοπίου παραδείγματα βλέπει τις ἐν τοῖς ἄνω.

Περὶ τῆς προκειμένης λέξεως ἐγένετο λόγος ὑπό τ' ἄλλων καὶ τοῦ Πόππου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Γ', α', σελ. 433-4 καὶ β', σελ. 411. Ἐν Μέρ. Α', α', σελ. 242 γράφει ὁ Πόππος «De ὁ Παράλογος sufficient dicta ab Interprr. ad I, 78· et ad Thom. M. Non multum diversum Μετάμελος VII, 55., quo utitur etiam Dio Kass.». Λέγει δὲ καὶ ὁ Οὐεκλῖνος ἐν *Stud. zu Eurip.* σελ. 406 «Bei Lobeck Paralip. p. 385 heisst es: omnino substantiva in ος exeuntia quae a verbis primitivis ducta actionem significent, perrara sunt: μετάμελος, ἀνακέλαδος, ἀνάπαλος. Das Wort μετάμελος wird als Adjektiv gebraucht, als Substantiv findet es sich bei Thucydides (VII 55) und spräteren. Dieser Gebrauch scheint zu den Eigenthümlichkeiten des Thucydideischen Stils zu gehören. So findet sich παράλογος sonst immer als Adjektiv, nur bei Thucydides kommt es als Substantiv vor wie ὁ παράλογος αὐτοῖς μέγας, πολὺ δὲ μείζων ἔτι τῆς στρατείας ὁ μετάμελος». Περὶ τοῦ ἐπιθέτου *μετάμελος* ποιεῖται ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου Τόμ. Δ', σελ. VII τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Neque 23, 13, ἐπολυπλασίαζον pro ἐπολλαπλασίαζον, aut 25, 11: Διὸ πᾶσα ἡ πόλις ταῖς διαδιδομέναις φήμαις μετάμελος οὖσα πολλῆς ἀγωνίας ἐπληροῦτο, quod est adiectivum μετάμελος scripserat Diodorus, quo Byzantini demum sunt usi, ut schol. recens Soph. El. 544, δύσθυμος] μετάμελος, et saepius Georgius Acropolita et Ioannes Cinnamus, quorum locos indicant indices edd. Bonnensium». Παρὰ τῷ Σουΐδᾳ φέρεται λ. *Ναβουθαί* «ὁ δὲ Ἀχαὰβ *μετάμελος γενόμενος* καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγε μὴ τρεφόμενος κτέ.». Ἀλλ' ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ τοῦ Ἰωσήπου Ἀρχαιολογίᾳ βιβλ. Η', ιγ', 8, ὅθεν ἐλήφθησαν τὰ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα, εἶνε γεγραμμένον «Ἀχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ *μετάμελος*, καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν οὐχ ἁπτόμενος τροφῆς κτέ.».

Ἄξιον παρατηρήσεως νομίζομεν ὅτι, ῥηθέντος ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα «Παράλογον λέγουσιν *ἀρσενικῶς* οἵ τ' ἄλλοι καὶ μάλιστα Θουκυδίδης», μνημονεύεται εἰς πίστωσιν τοῦ λόγου ἀτοπώτατα καὶ τόδε

τὸ χωρίον «[illegible] τῆς δὲ Ὑ[illegible] [illegible] καὶ [illegible] παρ' [illegible] παράδοξα [illegible] ἢ τῆς [illegible] παράλογα [illegible] [illegible]». Γράφει δ' ὁ Σουΐδας καὶ «Παράλογον: τὸ ἀνέλπιστον. τὸ παρὰ προσδοκίαν». Οὐδέ τις ἂν [illegible] [illegible] τὸ μὴ τὸ [illegible] [illegible] παράλογον [illegible] ὡς μέγεθος παρασκευῆς ἐστι τοῦ παραδόξου».

Τοῦ ἀνελπίστου, παράλογα. Ἐξ τοῦ [illegible] [illegible] παράλογος. ἔχει τις [illegible] [illegible] παραδείγματα [illegible] [illegible], ἐκ τοῦ Ἀριστείδους ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Πολυβίῳ καὶ παρ' ἄλλοις μεταγενεστέροις. Ἐν τῇ Ξενοφῶντος Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ κεφ. Ε', 3 εἶναι εἰρημένον «πολλὰ δὲ καὶ παράλογα γίγνεται ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων». Φέρεται καὶ ἐν ταῖς παλαιοτέραις ἐκδόσεσι τοῦ Θουκυδίδου τὸ προκείμενον ἐπίθετον, ἀλλ' εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κρυγήρου, ὀρθότατ' ἔχουσαν, ἀλλότριον τοῦ συγγραφέως τούτου. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ λογιωτάτου ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ἱστοριογραφικῶν σελ. 267 «Utilior videbitur haec observatio. Quod Thuc. I, 78. legitur τοῦ πολέμου τὸν παράλογον, conferunt interprr. cum hujusmodi dictionibus: ὁ πλεῖστος τοῦ χρόνου I, 5. Putarunt igitur, Thucydidem voce παράλογος ut adjectivo usum esse. Quod nunquam fecit. V. II, 61. 85. III, 16. VII, 28. 55. 61. VIII, 24. Cui sententiae qui loci repugnare videntur, nulla opera possunt corrigi. Sunt autem hi: VII. 71 extr.: ἢν μή τι παράλογον γίγνηται. ubi παρὰ λόγον scribendum, (cf. II, 64. VI, 33.) et I, 65: ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παράλογον γένηται. ubi eadem emendatione adhibita ad ἄλλο ex praegressis repete pronomen τι — Etiam II, 90: γενομένου τούτου τοῦ ἀπροσδοκήτου καὶ παραλόγου· τοῦ cum nonnullis libris omittendum et ex optimis codicibus παρὰ λόγον reponendum. Denique I, 140: διόπερ καὶ τὴν τύχην, ὅσα ἂν παρὰ λόγον ξυμβῇ. pro vulg. παραλόγως praestant codd.». Ὁ Διδῶτος ὑπερμαχῶν τῆς γραφῆς *ἄλλο παράλογον* ἐν τῇ Α' ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Τόμ. Α', σελ. 430 εἶπε «Goeller et Poppo ont corrigé παρὰ λόγον. Cette correction ne nous paraît pas bien justifiée. Thucydide s'est servi (liv. 6, § 46) du mot ἄλογος au lieu de ἀπροσδόκητος: καὶ τῷ μὲν Νικίᾳ προσδεχομένῳ ἦν τὰ περὶ Ἐγεσταίων, τοῖν δὲ ἑτέροιν ἀλογώτερα. Pourquoi ne se ser-

virait-il pas aussi de παράλογον? D'ailleurs nous lisons liv. 2, § 61, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον, et § 91, τοῦ ἀπροσδοκήτου τε καὶ παραλόγου». Ἀλλ' ἐν τῇ Β' ἐκδόσει Τόμ. Α', σελ. 478 ἔγραψε «Poppo, Goeller, Krüger, Arnold et Donaldson ont préféré παρὰ λόγον. Bekker dans ses deux éditions et Haase ont conservé παράλογον. Le ms. 255, *Suppl. gr.* écrit παρὰ λόγον. Je regrette de ne m'y être pas conformé» (Πρβ. καὶ Πόππον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Δ', σελ. 119).

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔγραψε Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς «Γλωσσηματικὰ μὲν οὖν καὶ ἀπηρχαιωμένα καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστι τό τε ἀκραιφνὲς καὶ ὁ *παράλογος* καὶ ἡ περιωπὴ καὶ ἡ ἀνακωχὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις», κακῶς δὲ τὸ *παράλογος* ἀναγνωσθὲν ἐγένετο *περιλογ(ισμ)ός*, ὃ μετεβλήθη ἔπειτ' εἰς τὸ *ἐπιλογισμός*. Πολλάκις συνεχύθησαν αἱ προθέσεις *περί* καὶ *ἐπί*, πλειστάκις δὲ μετέπεσον εἰς ἀλλήλας ἡ *παρά* καὶ ἡ *περί*, συχνάκις δὲ προσετέθη ἢ ἀφῃρέθη ἓν ἢ πλείονα γράμματα, ὡς παρεστήσαμεν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Α', σελ. 315 καὶ σελ. 335. Παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Β', β', σελ. 57, 24 εἶνε γεγραμμένον «ἃ ὑπάγεσθαι δεῖν εἶπε τοῖς *ὁριστικοῖς* προβλήμασιν» ἀντὶ τοῦ *ὁρικοῖς* καὶ σελ. 128, 1 «ὡς *ὁριστικῶν* ἐμνημονεύσαμεν» ἀντὶ τοῦ *ὁρικῶν* (Πρβ. καὶ σελ. 44, 7 καὶ 9 καὶ 10 καὶ 13 καὶ 17 καὶ 18 καὶ σελ. 48, 3 καὶ σελ. 54, 21 καὶ σελ. 125, 22 καὶ σελ. 296, 4 καὶ σελ. 404, 22 καὶ σελ. 496, 5). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 374 τὸ παρ' Ἰωσήπῳ Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΕ', θ', 3 «μηδένα τοῦ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν *ὑπολογισμὸν* ποιούμενος» ὑπελήφθη ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *ὑπόλογον*. Περὶ τοῦ ὀνόματος *ὑπόλογος* θὰ γράψωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Περὶ τοῦ *ΠΑΡΑλογος* - *ΠΕΡΙλογ(ισμ)ός* - *ἘΠΙλογισμός* παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀπολλοδώρου βιβλ. Α', ε', 1, 2 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἐπὶ τὴν ἀπ' ἐκείνης κληθεῖσαν Ἀγέλαστον ἐκάθισε πέτραν ΠΑΡΑ τὸ Καλλίχορον φρέαρ καλούμενον» καὶ «ΠΕΡΙ τὸ Καλλίχορον φρέαρ» καὶ «ΕΠΙ τὸ Καλλίχορον φρέαρ». Παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ τῶν παρ' Ἱπποκρ. Λέξ. Συν. σελ. 57, 13 πρὸς

τῇ [illegible] γραφῇ «[illegible] ΠΕΡΙ τὸ κεφάλαιον [illegible] γί-νεσθαι» φέρεται καὶ ἡ «ΕΠΙ τὸ κεφάλαιον» (κεφ-επι) καὶ ἡ «ΠΑΡΑ τὸ κεφάλαιον» κεφ-παρα. Τρίτην γραφὴν βλέπε τις καὶ παρὰ τῷ [illegible] Τομ. [illegible] Τόμ. Ζ΄, σελ. 609. [illegible] «[illegible]» καὶ ΠΕ-ΡΙ[illegible] - ΠΕΡΙ[illegible] καὶ ΠΑΡ[illegible].

Ἐν τέλει λέγομεν ὅτι πάντως μὲν πολλάκις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ τὸ ὄνομα *ἀνακωχή*. ἀλλ' ἡ ὀρθὴ αὐτοῦ ἐκφορὰ εἶναι *ἀνοκωχή*, ὡς διδάσκει καὶ παλαιὸς γραμματικὸς ἐν Ἀνεκδότοις Βεκκήρου γράφων (σελ. 406, 19, «*Ἀνοκωχὴν* διὰ τοῦ Ο τὴν ἀνοχὴν λέγουσι· πολὺ δέ ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ». Τὸ ὄνομα παρήχθη ἐκ τοῦ ῥήματος ἀνέχω, ἐξ οὗ καὶ τὸ *ἀνοχὴ* (*ἀνοχαί*). Πρβ. *διοκωχή*, *κατοκωχή* - *κατοκώχιμος*, *μετοκωχή*, *παροκωχή*, *περιοκωχή*, *συνοκωχή*. Μετ' ἀκριβείας περὶ τοῦ *ἀνοκωχή* καὶ τῶν ὁμοίως αὐτῷ ἐσχηματισμένων μέλλομεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ νὰ διαλάβωμεν. Θὰ εἴπωμεν δ' ἀλλαχοῦ τὰ δέοντα καὶ περὶ τῶν ἄλλων λέξεων τῶν ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως μνημονευθεισῶν ἐν τῇ ῥήσει, ἣν παρεθέμεθα ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε, ὡς καὶ περὶ ἑτέρων τινῶν ἀπαντωσῶν παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ, οἷον *πίσυνος*, κτλ.

ΚΕΦ. Δ΄.

§ 1. Ἀφορμῆς μέν τινος [χρημάτων] εἰς αὐτὰς δεόμενος.

Ἐν τῷ Προτρεπτικῷ τοῦ Γαληνοῦ κεφ. ΙΔ΄ (Τόμ. Α΄, σελ. 37-8 Κυνν.) φέρεται «Ἔστι δ' οὐδ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει· ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. Καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμά-

των οὗτοι μάλιστα· ἀλλ', ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μέν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δ' οὐκ ἔχειν ταύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες».

Κατ' οὐδένα πειθόμεθα ἡμεῖς τρόπον ὅτι εἶπεν ὁ Γαληνὸς «*ἀφορμῆς* μέν τινος *χρημάτων* εἰς αὐτὰς δεόμενοι», νομίζομεν δ' ὅτι ἐγράφη μὲν ὑπ' αὐτοῦ «*ἀφορμῆς* μέν τινος εἰς αὐτὰς δεόμενοι», τεθὲν δ' ὑφ' ἑτέρου τινὸς τὸ *χρημάτων* ἐν τῷ μετωπίῳ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ *ἀφορμῆς* εἰσεφθάρη ἔπειτ' εἰς τὸ ἔδαφος. Πολλὰ δ' οὕτω παρέγγραπτα φωρᾷ τις ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν παλαιῶν.

'Αφορμὴ πολλάκις ἐν τῇ 'Ελληνικῇ γλώσσῃ λέγεται τὸ ἀφ' οὗ τις ὁρμώμενος ἐπιχειρεῖ τινι ἔργῳ· εὐθυβολώτατα δὲ τὰ χρήματα καλοῦνται ἀφορμὴ εἴς τι ἅτ' ἀνυσιμώτατ' ὄντα εἰς ἐμπορικὴν ἢ ἄλλην πρᾶξιν. Μαρτύρια τῆς τοιαύτης τοῦ ὀνόματος τούτου χρήσεως παρέχουσιν ἡμῖν ὁ Λυσίας καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ ἄλλοι, οἷον

Λυσ. παρ' 'Αθην. σελ. 611 ς' «Οὗτος γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὀφείλων ἀργύριον ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς Σωσινόμῳ τῷ τραπεζίτῃ καὶ 'Αριστογείτονι προσελθὼν πρὸς ἐμὲ ἐδεῖτο μὴ παριδεῖν αὐτὸν διὰ τοὺς τόκους ἐκ τῶν ὄντων ἐκπεσόντα. Κατασκευάζομαι δ', ἔφη, τέχνην μυρεψικήν· *ἀφορμῆς* δὲ δέομαι, καὶ οἴσω δέ σοι ἐννέ' ὀβολοὺς τῆς μνᾶς τόκους».

Ξενοφ. 'Απομν. Β', ζ', 11-2 «'Αλλὰ νὴ τοὺς θεούς, ἔφη ὁ 'Αρίσταρχος, οὕτω μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥστε πρόσθεν μὲν οὐ προσιέμην δανείσασθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὃ ἂν λάβω οὐχ ἕξω ἀποδοῦναι, νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων *ἀφορμὴν* ὑπομενεῖν αὐτὸ ποιῆσαι. 'Εκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν *ἀφορμή*, ἐωνήθη δὲ ἔρια κτέ.» καὶ Πόρ. Δ', 34 «Εἰ δέ τινες λογιζόμενοι παμπόλλης ἂν δεῖν *ἀφορμῆς* εἰς ταῦτα πάντα οὐχ ἡγοῦνται ἱκανὰ ἄν ποτε χρήματα εἰσενεχθῆναι, μηδὲ οὕτως ἀθυμούντων». Πρβ. καὶ κεφ. Γ', 6 καὶ 9 καὶ 12. 'Εν τῷ Οἰκονομικῷ λέγει ὁ Ξενοφῶν κεφ. Α', 16 «ὁπόταν ὁρῶμέν τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ *ἀφορμάς*, ἀφ' ὧν δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους, αἰσθανώμεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν» (Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 2695).

Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 26 «ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ'

ὑμῶν ἐξεκομίσατο χρήμασιν *ἀφορμῇ* χρώμενος, ἐκ τῆς Ἠπείρου παρὰ Κλεοπάτρας εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον».

Ἀριστοτέλ. Πολιτ. Ϛ', γ', 4 (Τόμ. Α', σελ. 596, 6 Διδ.) «τὰ μὲν ἀπὸ τῶν προσόδων γινόμενα συναθροίζοντας ἀθρόα χρὴ διανέμειν τοῖς ἀπόροις, μάλιστα μὲν εἴ τις δύναται τοσοῦτον ἀθροίζων, ὅσον εἰς γηδίου κτῆσιν, εἰ δὲ μή, πρὸς *ἀφορμὴν* ἐμπορίας καὶ γεωργίας» καὶ 5 (σελ. 596, 17) «χαριέντων δ' ἐστὶ καὶ νοῦν ἐχόντων γνωρίμων καὶ διαλαμβάνοντας τοὺς ἀπόρους *ἀφορμὰς* διδόντας τρέπειν ἐπ' ἐργασίας». Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ «εἴ τις δύναται τοσοῦτον *συναθροίζων*», ὃ ὁ Σουσεμίλιος μετετύπωσεν εἰς τὸ *συναθροίζειν*. Περιττὸν δ' ἴσως εἶνε νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων προεφέρετο *ἁθρόος* καὶ *ἁθροίζω*, μετὰ δασέος πνεύματος.

Παρὰ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 186, 29 «Ἀλλὰ μὴν εἴ γ' ἐπὶ χρήμασιν αὐτῷ μέγ' ἐπέρχεται φρονεῖν, καὶ ταύτην ἀσθενεστέραν *ἀφορμὴν* τῆς ὑμετέρας εὑρήσει. Ὁ μέν γε χρυσίον, ὥς φασιν, ἄγει πολύ — ἡμῖν δὲ τὸ τῆς χώρας τίμημα ὑπάρχον *ἀφορμήν*, ἑξακισχίλια τάλαντα, ἀκούσεται, ὑπὲρ ἧς ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας ἐκείνων ἀμυνούμεθα, οἱ Μαραθῶνι τῶν προγόνων αὐτοῦ μάλιστ' ἂν εἰδεῖεν, ἕως δ' ἂν κρατῶμεν, οὐκ ἔνι δήπου χρήμαθ' ἡμᾶς ἐπιλείπειν» καὶ σελ. 677, 171 «τῷ μὲν Ἀθηνοδώρῳ συνέβη διαφεῖναι τὴν δύναμιν χρήματα οὐκ ἔχοντι παρ' ὑμῶν οὐδ' *ἀφορμὴν* τῷ πολέμῳ» καὶ σελ. 947, 11 «Καίτοι εἰ ἦν ἰδία τις *ἀφορμὴ* τούτῳ πρὸς τῇ τραπέζῃ, τί δήποτ' ἂν εἵλετο τοῦτο μᾶλλον ἢ ἐκείνην; οὔτε γὰρ ἡ πρόσοδος ἦν πλείων ἀλλ' ἐλάττων—οὔτε τὸ κτῆμα ἥδιον, εἰ προσῆν χρήματα τῇ τραπέζῃ ἴδια» καὶ σελ. 958, 44 «Εἰ δὲ τοῦτ' ἀγνοεῖς, ὅτι πίστις *ἀφορμὴ* πασῶν ἐστι μεγίστη πρὸς χρηματισμόν, πᾶν ἂν ἀγνοήσειας» καὶ σελ. 1102, 5 «καὶ τὰ χρήματα ἀποστερεῖν ἐνεχείρησεν, ἃ τῆς τραπέζης εἶχεν *ἀφορμὴν*» καὶ σελ. 1116, 47 «ἐγὼ δ' ὃν μὲν τρόπον ἐσκευωρήσατο τὴν μίσθωσιν, ὅπως τὴν *ἀφορμὴν* τῆς τραπέζης κατάσχοι, εἶπον καὶ διεξῆλθον ὑμῖν» (Πρβ. καὶ σελ. 48, 29 καὶ σελ. 477, 68 καὶ σελ. 948, 13 καὶ 14. Ἴδε καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθ.* κατ' Ἀριστοκρ. σελ. 470 καὶ Ῥεδάντζιον ἐν *Πίν. εἰς Δημοσθ.* σελ. 49 ἐκδ. δ' καὶ Ὑτνῆρον ἐν *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 111 καὶ 101). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Πολυδεύκει Γ', 84 «τράπεζα πολυάργυρος, *τραπέζης ἀφορμαί*». Παρατηρητέον δ' ὅτι τὸ ἐν τῇ πρώτῃ

παρατεθείσῃ ῥήσει τοῦ Δημοσθένους κείμενον *ἑξακισχίλια τάλαντα* παρέγγραπτον ὑπελήφθη ὑπὸ τοῦ Σχαιφήρου καὶ ἄλλων (Ἴδε Βοιμέλιον εἰς *Δημοσθέν. Δημηγορ.* σελ. 803 καὶ Κόβητον ἐν *Συμμ. Κριτ.* σελ. 73). Νομίζει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Συμμ. Κριτ.* σελ. 74 ὅτι δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους κατὰ μέλλοντα «ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας *ἀμυνΟΥμεθα*» ἀλλὰ κατ' ἐνεστῶτα «ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας *ἀμυνΟμεθα*».

Ἐλέγχθη δὲ καὶ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1004 «οὔτε τὴν χώραν σπειρόντων ἔτι καὶ φυτευόντων τῶν γεωργῶν οὔτε τὴν θάλατταν πλεόντων καὶ διαμειβομένων τὰς διαποντίους ἀγορὰς τῶν ἐμπόρων οὔτε ἄλλην ἐργασίαν οὐδεμίαν δικαίαν ποιουμένων τῶν πενήτων· εἰς ἅπαντα γὰρ ταῦτα τοῖς δεομένοις *ἀφορμῆς* οὐδένα τῶν εὐπόρων τὰ ἑαυτοῦ χρήματα προήσεσθαι».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*Ἀφορμή*: ἡ νῦν ἐνθήκη λεγομένη. Ἀριστοφάνης· μέλλει δὲ πέμπειν τοὺς εἰς ἀφορμήν» (Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήνων Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 567, 724 καὶ Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τοῦ Ἀριστοφάνους σελ. 330, 673).

Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 69, 15 «*Ἀφορμή*: ὅταν τις ἀργύριον δῷ ἐνθήκην, *ἀφορμὴ* καλεῖται ἰδίως παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς» (Πρβ. καὶ Σουΐδ. λ. *ἀφορμή*). Ὁ δὲ Φρύνιχος λέγει σελ. 223 «*Ἐνθήκη*: τὸ μὲν παρενθήκη ὅπως ὑπὸ Ἡροδότου εἴρηται ὕστερον ὀψόμεθα· τὸ δὲ ἐνθήκη, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἄτοπον· *ἀφορμὴν* γὰρ λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι». Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 223-4 καὶ Ῥουθερφόρδιον εἰς *Φρύν.* σελ. 304-5.

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 108 «Ἀφορμήν. Χρημάτων χορηγίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος ἐργάζεταί τις τέχνην τινὰ ἢ ἐμπορίαν. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι καί, Ἐνθήκην, αὐτὴν ἐκάλεσαν (Φρύν. σελ. 96), καί, Προβολὴν (Σχολιαστ. Εὐριπίδ. Μηδ. 342)· καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ τῶν Γερμανῶν Vorschuss. Τῶν δὲ νῦν οἱ μὲν Ἰταλοχυδαΐζοντες, Καπιτάλε, οἱ δὲ Τουρκοχυδαΐζοντες, Σιρμαγίαν καλοῦσι, προσῆκον καλεῖν, Κεφάλαιον» καὶ σελ. 334 «Ἀφορμήν. Οἷς ἀνωτέρω (σελ. 108) ἐσημειωσάμην προστίθητι καὶ τὸν Ἁρποκρατίωνα (λέξ. Ἀφορμή),

νοια εἶναι», οὐχὶ «οἱ μὲν ἄλλοι τοῦ πλήθους ἐκλογιζόμενοι τὸν παράλογον, ἔδοξε κτἑ.», ὡς εἶνε ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα γεγραμμένον.

Παρὰ μόνῳ τῷ Θουκυδίδῃ ἐκ τῶν παλαιῶν ἐντυγχάνει τις τῷ κατ' ἀρσενικὸν γένος προενηνεγμένῳ οὐσιαστικῷ ὀνόματι *παράλογος*, ὃ κάλλιστ' ἠδύνατο Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς εἰς τὸ ἄηθες αὐτοῦ ἀποβλέπων νὰ συγκαταλέξῃ τῷ *ἀκραιφνές καὶ περιωπή καὶ ἀνακωχή*. Παρέχουσι δ' ἡμῖν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος παραδείγματα καὶ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς ζηλώσαντες τὴν Θουκυδίδειον χρῆσιν, οἷον

Πλούτ. Ἀντων. ΜΕ', 1 «τοῖς Πάρθοις ἐπιχειροῦσι πολὺς ἀπήντα *παράλογος*» καὶ Ἀποσπ. Α', 4, 1 «πολὺς δὲ αὐτῶν *ὁ παράλογός* ἐστιν». Πρβ. καὶ Ἠθικ. σελ. 1034 α' «πολλὴν δὲ μάχην καὶ *παράλογον* ἔχει τὸ τὰ σώματα καὶ τοὺς βίους οὕτω μακρὰν ἀποξενώσαντας τὰ ὀνόματα ταῖς πατρίσι τηρεῖν».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', θ', 5 «τοῖς δράσασιν αἰσχύνην μᾶλλόν τι προσέβαλεν ἢ ἐς τὸ ξύμπαν Ἑλληνικὸν μέγαν *τὸν παράλογον* παρέσχε». Ἴδε Ἐλλένδετον εἰς *Ἀρριαν. Ἀνάβ.* Τόμ. Α', σελ. 236-7. Πρβ. καὶ Βοινῆρον ἐν *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 10. Ἐμνήσθη δὲ καὶ ὁ Κρυγῆρος τῆς παρὰ τῷ Ἀρριανῷ χρήσεως τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος *παράλογος* ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ἱστοριογραφικῶν σελ. LIX.

Δί. Κάσσ. ΜΒ', ιη', 1 «*ὁ παράλογος* πρός τε τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα πολὺς ἐφαίνετο» καὶ ΜΗ', κθ', 3 «τοσοῦτος μὲν δὴ καὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν πολέμων *παράλογός* ἐστι». Πρβ. καὶ Στούρζιον εἰς *Δί. Κάσσ.* Τόμ. Α', σελ. 291.

Ἀππιαν. Μιθριδ. 93 «πολὺς ὢν *ὁ* τοῦδε τοῦ πολέμου *παράλογος* — ἀμηχανίαν ὁμοῦ καὶ φόβον εἰργάζετο».

Προκόπ. Τόμ. Α', σελ. 324, 3 «ἐκλογιζόμενοί τε ἡλίκος *ὁ παράλογος* ἦν». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 136, 18 «τεκμαιρόμενος πολλῷ τοῦτο *τῷ παραλόγῳ*» καὶ σελ. 215, 4 «ἐπίδειξιν *τοῦ παραλόγου* ποιούμενοι» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 121, 24 «οἱ πρόσθεν πονηρότατοι δόξαντες τοσούτῳ *παραλόγῳ* — πρὸς τῶν ἐπιγεγενημένων ἡσσήθησαν». Ἄλλα ἐκ τοῦ Προκοπίου παραδείγματα βλέπει τις ἐν τοῖς ἄνω.

Περὶ τῆς προκειμένης λέξεως ἐγένετο λόγος ὑπό τ' ἄλλων καὶ τοῦ Πόππου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Γ', α', σελ. 433-4 καὶ β', σελ. 411. Ἐν Μέρ. Α', α', σελ. 242 γράφει ὁ Πόππος «De ὁ Παράλογος sufficient dicta ab Interprr. ad I, 78· et ad Thom. M. Non multum diversum Μετάμελος VII, 55., quo utitur etiam Dio Kass.». Λέγει δὲ καὶ ὁ Οὐεκλῖνος ἐν *Stud. zu Eurip.* σελ. 406 «Bei Lobeck Paralip. p. 385 heisst es: omnino substantiva in ος exeuntia quae a verbis primitivis ducta actionem significent, perrara sunt: μετάμελος, ἀνακέλαδος, ἀνάπαλος. Das Wort μετάμελος wird als Adjektiv gebraucht, als Substantiv findet es sich bei Thucydides (VII 55) und spräteren. Dieser Gebrauch scheint zu den Eigenthümlichkeiten des Thucydideischen Stils zu gehören. So findet sich παράλογος sonst immer als Adjektiv, nur bei Thucydides kommt es als Substantiv vor wie ὁ παράλογος αὐτοῖς μέγας, πολὺ δὲ μείζων ἔτι τῆς στρατείας ὁ μετάμελος». Περὶ τοῦ ἐπιθέτου *μετάμελος* ποιεῖται ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου Τόμ. Δ', σελ. VII τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Neque 23, 13, ἐπολυπλασίαζον pro ἐπολλαπλασίαζον, aut 25, 11: Διὸ πᾶσα ἡ πόλις ταῖς διαδιδομέναις φήμαις μετάμελος οὖσα πολλῆς ἀγωνίας ἐπληροῦτο, quod est adiectivum μετάμελος scripserat Diodorus, quo Byzantini demum sunt usi, ut schol. recens Soph. El. 544, δύσθυμος] μετάμελος, et saepius Georgius Acropolita et Ioannes Cinnamus, quorum locos indicant indices edd. Bonnensium». Παρὰ τῷ Σουίδᾳ φέρεται λ. *Ναβουθαί* «ὁ δὲ Ἀχαὰβ *μετάμελος γενόμενος* καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγε μὴ τρεφόμενος κτέ.». Ἀλλ' ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ τοῦ Ἰωσήπου Ἀρχαιολογίᾳ βιβλ. Η', ιγ', 8, ὅθεν ἐλήφθησαν τὰ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα, εἶνε γεγραμμένον «Ἀχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ *μετάμελος*, καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν οὐχ ἁπτόμενος τροφῆς κτέ.».

Ἄξιον παρατηρήσεως νομίζομεν ὅτι, ῥηθέντος ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα «Παράλογον λέγουσιν *ἀρσενικῶς* οἵ τ' ἄλλοι καὶ μάλιστα Θουκυδίδης», μνημονεύεται εἰς πίστωσιν τοῦ λόγου ἀτοπώτατα καὶ τόδε

τὸ χωρίον· «τοῖς δὲ Ῥωμαίοις θάμβος καὶ ἀπιστία πρὸς τὰ γινόμενα παρέστη πλείων ἢ τοῖς τὰ *παράλογα ὀνείρατα* ὁρῶσι». Γράφει δ' ὁ Σουΐδας καὶ «*Παράλογον*: τὸ ἀνέλπιστον, τὸ παρὰ προσδοκίαν. Οὐδέ τις ἦν ὃς οὐκ ἠθέλησε τὸ μὴ οὐ θεατὴς γενέσθαι παραλόγου οὕτως εἰς μέγεθος παρασκευῆς· ἀντὶ τοῦ παραδόξου».

. Τοῦ ἐπιθέτου *παράλογος*, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη ἐπίρρημα *παραλόγως*, ἔχει τις οὐκ ὀλίγα παραδείγματα νὰ καταλέξῃ ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους· ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Πολυβίῳ καὶ παρ' ἄλλοις μεταγενεστέροις. Ἐν τῇ Ξενοφῶντος Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ κεφ. Ε', 3 εἶνε εἰρημένον «πολλὰ δὲ καὶ *παράλογα* γίγνεται ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων». Φέρεται καὶ ἐν ταῖς παλαιοτέραις ἐκδόσεσι τοῦ Θουκυδίδου τὸ προκείμενον ἐπίθετον, ἀλλ' εἶνε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κρυγήρου, ὀρθότατ' ἔχουσαν, ἀλλότριον τοῦ συγγραφέως τούτου. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ λογιωτάτου ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ἱστοριογραφικῶν σελ. 267 «Utilior videbitur haec observatio. Quod Thuc. I, 78. legitur τοῦ πολέμου τὸν παράλογον, conferunt interprr. cum hujusmodi dictionibus: ὁ πλεῖστος τοῦ χρόνου I, 5. Putarunt igitur, Thucydidem voce παράλογος ut adjectivo usum esse. Quod nunquam fecit. V. II, 61. 85. III, 16. VII, 28. 55. 61. VIII, 24. Cui sententiae qui loci repugnare videntur, nulla opera possunt corrigi. Sunt autem hi: VII. 71 extr.: ἢν μή τι παράλογον γίγνηται. ubi παρὰ λόγον scribendum, (cf. II, 64. VI, 33.) et I, 65: ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παράλογον γένηται. ubi eadem emendatione adhibita ad ἄλλο ex praegressis repete pronomen τι — Etiam II, 90: γενομένου τούτου τοῦ ἀπροσδοκήτου καὶ παραλόγου· τοῦ cum nonnullis libris omittendum et ex optimis codicibus παρὰ λόγον reponendum. Denique I, 140: διόπερ καὶ τὴν τύχην, ὅσα ἂν παρὰ λόγον ξυμβῇ. pro vulg. παραλόγως praestant codd.». Ὁ Διδῶτος ὑπερμαχῶν τῆς γραφῆς *ἄλλο παράλογον* ἐν τῇ Α' ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Τόμ. Α', σελ. 430 εἶπε «Goeller et Poppo ont corrigé παρὰ λόγον. Cette correction ne nous paraît pas bien justifiée. Thucydide s'est servi (liv. 6, § 46) du mot ἄλογος au lieu de ἀπροσδόκητος: καὶ τῷ μὲν Νικίᾳ προσδεχομένῳ ἦν τὰ περὶ Ἐγεσταίων, τοῖν δὲ ἑτέροιν ἀλογώτερα. Pourquoi ne se ser-

virait-il pas aussi de παράλογον? D'ailleurs nous lisons liv. 2, § 61, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον, et § 91, τοῦ ἀπροσδοκήτου τε καὶ παραλόγου». Ἀλλ' ἐν τῇ Β' ἐκδόσει Τόμ. Α', σελ. 478 ἔγραψε «Poppo, Goeller, Krüger, Arnold et Donaldson ont préféré παρὰ λόγον. Bekker dans ses deux éditions et Haase ont conservé παράλογον. Le ms. 255, *Suppl. gr.* écrit παρὰ λόγον. Je regrette de ne m'y être pas conformé» (Πρβ. καὶ Πόππον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Δ', σελ. 119).

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔγραψε Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς «Γλωσσηματικὰ μὲν οὖν καὶ ἀπηρχαιωμένα καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστι τό τε ἀκραιφνὲς καὶ ὁ *παράλογος* καὶ ἡ περιωπὴ καὶ ἡ ἀνακωχὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις», κακῶς δὲ τὸ *παράλογος* ἀναγνωσθὲν ἐγένετο *περιλογ(ισμ)ός*, ὃ μετεβλήθη ἔπειτ' εἰς τὸ *ἐπιλογισμός*. Πολλάκις συνεχύθησαν αἱ προθέσεις *περί* καὶ *ἐπί*, πλειστάκις δὲ μετέπεσον εἰς ἀλλήλας ἡ *παρά* καὶ ἡ *περί*, συχνάκις δὲ προσετέθη ἢ ἀφῃρέθη ἓν ἢ πλείονα γράμματα, ὡς παρεστήσαμεν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Α', σελ. 315 καὶ σελ. 335. Παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Β', β', σελ. 57, 24 εἶνε γεγραμμένον «ἃ ὑπάγεσθαι δεῖν εἶπε τοῖς *ὁριστικοῖς* προβλήμασιν» ἀντὶ τοῦ *ὁρικοῖς* καὶ σελ. 128, 1 «ὡς *ὁριστικῶν* ἐμνημονεύσαμεν» ἀντὶ τοῦ *ὁρικῶν* (Πρβ. καὶ σελ. 44, 7 καὶ 9 καὶ 10 καὶ 13 καὶ 17 καὶ 18 καὶ σελ. 48, 3 καὶ σελ. 54, 21 καὶ σελ. 125, 22 καὶ σελ. 296, 4 καὶ σελ. 404, 22 καὶ σελ. 496, 5). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 374 τὸ παρ' Ἰωσήπῳ Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΕ', θ', 3 «μηδένα τοῦ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν *ὑπολογισμὸν* ποιούμενος» ὑπελήφθη ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *ὑπόλογον*. Περὶ τοῦ ὀνόματος *ὑπόλογος* θὰ γράψωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Περὶ τοῦ *ΠΑΡΑλογος* - *ΠΕΡΙλογ(ισμ)ός* - *ἘΠΙλογισμός* παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀπολλοδώρου βιβλ. Α', ε', 1, 2 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἐπὶ τὴν ἀπ' ἐκείνης κληθεῖσαν Ἀγέλαστον ἐκάθισε πέτραν ΠΑΡΑ τὸ Καλλίχορον φρέαρ καλούμενον» καὶ «ΠΕΡΙ τὸ Καλλίχορον φρέαρ» καὶ «ΕΠΙ τὸ Καλλίχορον φρέαρ». Παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ τῶν παρ' Ἱπποκρ. Λέξ. Συν. σελ. 57, 13 πρὸς

τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ «μάλιστα δὲ ΠΕΡΙ τὴν κεφαλὴν εἴωθε γίνεσθαι» φέρεται καὶ ἡ «ΕΠΙ τὴν κεφαλήν» (*περί-ἐπί*) καὶ ἡ «ΠΑΡΑ τὴν κεφαλήν» (*περί-παρά*). Τριττὴν γραφὴν βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ΄, σελ. 609, 25 «τὴν δὲ συμπλοκὴν Ἀβδηρῖται *ἘΠάλλαξιν* ἐκάλουν» καὶ *ΠΕΡΙπάλαξιν*-*ΠΕΡΙπαλξιν* καὶ *ΠΑΡάλλαξιν*.

Ἐν τέλει λέγομεν ὅτι κεῖται μὲν πολλάκις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ τὸ ὄνομα *ἀνακωχή*, ἀλλ' ἡ ὀρθὴ αὐτοῦ ἐκφορὰ εἶνε *ἀνΟχωχή*, ὡς διδάσκει καὶ παλαιὸς γραμματικὸς ἐν Ἀνεκδότοις Βεκκήρου γράφων (σελ. 406, 19) «*Ἀνοχωχὴν* διὰ τοῦ Ο τὴν ἀνοχὴν λέγουσι· πολὺ δέ ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ». Τὸ ὄνομα παρήχθη ἐκ τοῦ ῥήματος *ἀνέχω*, ἐξ οὗ καὶ τὸ *ἀνοχή* (*ἀνοχαί*). Πρβ. *διΟχωχή*, *κατΟχωχή*-*κατΟχώχιμος*, *μετΟχωχή*, *παρΟχωχή*, *περιΟχωχή*, *συνΟχωχή*. Μετ' ἀκριβείας περὶ τοῦ *ἀνοκωχή* καὶ τῶν ὁμοίως αὐτῷ ἐσχηματισμένων μέλλομεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ νὰ διαλάβωμεν. Θὰ εἴπωμεν δ' ἀλλαχοῦ τὰ δέοντα καὶ περὶ τῶν ἄλλων λέξεων τῶν ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως μνημονευθεισῶν ἐν τῇ ῥήσει, ἣν παρεθέμεθα ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε, ὡς καὶ περὶ ἑτέρων τινῶν ἀπαντωσῶν παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ, οἷον *πίσυρος*, κτλ.

ΚΕΦ. Δ΄.

§ 1. Ἀφορμῆς μέν τινος [χρημάτων] εἰς αὐτὰς δεόμενος.

Ἐν τῷ Προτρεπτικῷ τοῦ Γαληνοῦ κεφ. ΙΔ΄ (Τόμ. Α΄, σελ. 37-8 Κυνν.) φέρεται «Ἔστι δ' οὐδ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει· ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. Καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμά-

των οὗτοι μάλιστα· ἀλλ', ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μέν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δ' οὐκ ἔχειν ταύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες».

Κατ' οὐδένα πειθόμεθα ἡμεῖς τρόπον ὅτι εἶπεν ὁ Γαληνὸς «*ἀφορμῆς* μέν τινος *χρημάτων* εἰς αὐτὰς δεόμενοι», νομίζομεν δ' ὅτι ἐγράφη μὲν ὑπ' αὐτοῦ «*ἀφορμῆς* μέν τινος εἰς αὐτὰς δεόμενοι», τεθὲν δ' ὑφ' ἑτέρου τινὸς τὸ *χρημάτων* ἐν τῷ μετωπίῳ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ *ἀφορμῆς* εἰσεφθάρη ἔπειτ' εἰς τὸ ἔδαφος. Πολλὰ δ' οὕτω παρέγγραπτα φωρᾷ τις ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν παλαιῶν.

'Αφορμὴ πολλάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ λέγεται τὸ ἀφ' οὗ τις ὁρμώμενος ἐπιχειρεῖ τινι ἔργῳ· εὐθυβολώτατα δὲ τὰ χρήματα καλοῦνται ἀφορμὴ εἴς τι ἅτ' ἀνυσιμώτατ' ὄντα εἰς ἐμπορικὴν ἢ ἄλλην πρᾶξιν. Μαρτύρια τῆς τοιαύτης τοῦ ὀνόματος τούτου χρήσεως παρέχουσιν ἡμῖν ὁ Λυσίας καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ ἄλλοι, οἷον

Λυσ. παρ' 'Αθην. σελ. 611 ϛ' «Οὗτος γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὀφείλων ἀργύριον ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς Σωσινόμῳ τῷ τραπεζίτῃ καὶ 'Αριστογείτονι προσελθὼν πρὸς ἐμὲ ἐδεῖτο μὴ παριδεῖν αὐτὸν διὰ τοὺς τόκους ἐκ τῶν ὄντων ἐκπεσόντα. Κατασκευάζομαι δ', ἔφη, τέχνην μυρεψικήν· *ἀφορμῆς* δὲ δέομαι, καὶ οἴσω δέ σοι ἐννέ' ὀβολοὺς τῆς μνᾶς τόκους».

Ξενοφ. 'Απομν. Β', ζ', 11-2 «'Αλλὰ νὴ τοὺς θεούς, ἔφη ὁ 'Αρίσταρχος, οὕτω μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥστε πρόσθεν μὲν οὐ προσιέμην δανείσασθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὃ ἂν λάβω οὐχ ἕξω ἀποδοῦναι, νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων *ἀφορμὴν* ὑπομενεῖν αὐτὸ ποιῆσαι. 'Εκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν *ἀφορμή*, ἐωνήθη δὲ ἔρια κτέ.» καὶ Πόρ. Δ', 34 «Εἰ δέ τινες λογιζόμενοι παμπόλλης ἂν δεῖν *ἀφορμῆς* εἰς ταῦτα πάντα οὐχ ἡγοῦνται ἱκανὰ ἄν ποτε χρήματα εἰσενεχθῆναι, μηδὲ οὕτως ἀθυμούντων». Πρβ. καὶ κεφ. Γ', 6 καὶ 9 καὶ 12. 'Εν τῷ Οἰκονομικῷ λέγει ὁ Ξενοφῶν κεφ. Α', 16 «ὁπόταν ὁρῶμέν τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ *ἀφορμάς*, ἀφ' ὧν δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους, αἰσθανώμεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν» (Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', Β', σελ. 2695).

Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 26 «ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ'

ὑμῶν ἐξεκομίσατο χρήμασιν *ἀφορμῇ* χρώμενος, ἐκ τῆς Ἠπείρου παρὰ Κλεοπάτρας εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον».

Ἀριστοτέλ. Πολιτ. Ϛ', γ', 4 (Τόμ. Α', σελ. 596, 6 Διδ.) «τὰ μὲν ἀπὸ τῶν προσόδων γινόμενα συναθροίζοντας ἀθρόα χρὴ διανέμειν τοῖς ἀπόροις, μάλιστα μὲν εἴ τις δύναται τοσοῦτον ἀθροίζων, ὅσον εἰς γηδίου κτῆσιν, εἰ δὲ μή, πρὸς *ἀφορμὴν* ἐμπορίας καὶ γεωργίας» καὶ 5 (σελ. 596, 17) «χαριέντων δ' ἐστὶ καὶ νοῦν ἐχόντων γνωρίμων καὶ διαλαμβάνοντας τοὺς ἀπόρους *ἀφορμὰς* διδόντας τρέπειν ἐπ' ἐργασίας». Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ «εἴ τις δύναται τοσοῦτον *συναθροίζων*», ὃ ὁ Σουσεμίλιος μετετύπωσεν εἰς τὸ *συναθροίζειν*. Περιττὸν δ' ἴσως εἶνε νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων προεφέρετο *ἀθρόος* καὶ *ἀθροίζω*, μετὰ δασέος πνεύματος.

Παρὰ τῷ Δημοσθένει κεῖται σελ. 186, 29 «Ἀλλὰ μὴν εἴ γ' ἐπὶ χρήμασιν αὐτῷ μέγ' ἐπέρχεται φρονεῖν, καὶ ταύτην ἀσθενεστέραν *ἀφορμὴν* τῆς ὑμετέρας εὑρήσει. Ὁ μέν γε χρυσίον, ὥς φασιν, ἄγει πολύ — ἡμῖν δὲ τὸ τῆς χώρας τίμημα ὑπάρχον *ἀφορμήν*, ἑξακισχίλια τάλαντα, ἀκούσεται, ὑπὲρ ἧς ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας ἐκείνων ἀμυνούμεθα, οἱ Μαραθῶνι τῶν προγόνων αὐτοῦ μάλιστ' ἂν εἰδεῖεν, ἕως δ' ἂν κρατῶμεν, οὐκ ἔνι δήπου χρήμαθ' ἡμᾶς ἐπιλείπειν» καὶ σελ. 677, 171 «τῷ μὲν Ἀθηνοδώρῳ συνέβη διαφεῖναι τὴν δύναμιν χρήματα οὐκ ἔχοντι παρ' ὑμῶν οὐδ' *ἀφορμὴν* τῷ πολέμῳ» καὶ σελ. 947, 11 «Καίτοι εἰ ἦν ἰδία τις *ἀφορμὴ* τούτῳ πρὸς τῇ τραπέζῃ, τί δήποτ' ἂν εἵλετο τοῦτο μᾶλλον ἢ ἐκείνην; οὔτε γὰρ ἡ πρόσοδος ἦν πλείων ἀλλ' ἐλάττων—οὔτε τὸ κτῆμα ἥδιον, εἰ προσῆν χρήματα τῇ τραπέζῃ ἴδια» καὶ σελ. 958, 44 «Εἰ δὲ τοῦτ' ἀγνοεῖς, ὅτι πίστις *ἀφορμὴ* πασῶν ἐστι μεγίστη πρὸς χρηματισμόν, πᾶν ἂν ἀγνοήσειας» καὶ σελ. 1102, 5 «καὶ τὰ χρήματα ἀποστερεῖν ἐνεχείρησεν, ἃ τῆς τραπέζης εἶχεν *ἀφορμήν*» καὶ σελ. 1116, 47 «ἐγὼ δ' ὃν μὲν τρόπον ἐσκευωρήσατο τὴν μίσθωσιν, ὅπως τὴν *ἀφορμὴν* τῆς τραπέζης κατάσχοι, εἶπον καὶ διεξῆλθον ὑμῖν» (Πρβ. καὶ σελ. 48, 29 καὶ σελ. 477, 68 καὶ σελ. 948, 13 καὶ 14. Ἴδε καὶ Οὐηβῆρον εἰς *Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ.* σελ. 470 καὶ Ῥεδάντζιον ἐν *Πίν. εἰς Δημοσθ.* σελ. 49 ἐκδ. δ' καὶ Ὑτνῆρον ἐν *Act. Sem. Phil. Erl.* Τόμ. Δ', σελ. 111 καὶ 101). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Πολυδεύκει Γ', 84 «τράπεζα πολυάργυρος, *τραπέζης ἀφορμαί*». Παρατηρητέον δ' ὅτι τὸ ἐν τῇ πρώτῃ

παρατεθείσῃ ῥήσει τοῦ Δημοσθένους κείμενον *ἑξακισχίλια τάλαντα* παρέγγραπτον ὑπελήφθη ὑπὸ τοῦ Σχαιφήρου καὶ ἄλλων (Ἴδε Βοιμέλιον εἰς *Δημοσθέν. Δημηγορ.* σελ. 803 καὶ Κόβητον ἐν *Συμμ. Κριτ.* σελ. 73). Νομίζει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Συμμ. Κριτ.* σελ. 74 ὅτι δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους κατὰ μέλλοντα «ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας *ἀμυνΟΥμεθα*» ἀλλὰ κατ' ἐνεστῶτα «ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας *ἀμυνΟμεθα*».

Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 1004 «οὔτε τὴν χώραν σπειρόντων ἔτι καὶ φυτευόντων τῶν γεωργῶν οὔτε τὴν θάλατταν πλεόντων καὶ διαμειβομένων τὰς διαποντίους ἀγορὰς τῶν ἐμπόρων οὔτε ἄλλην ἐργασίαν οὐδεμίαν δικαίαν ποιουμένων τῶν πενήτων· εἰς ἅπαντα γὰρ ταῦτα τοῖς δεομένοις *ἀφορμῆς* οὐδένα τῶν εὐπόρων τὰ ἑαυτοῦ χρήματα προήσεσθαι».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*Ἀφορμή*: ἡ νῦν ἐνθήκη λεγομένη. Ἀριστοφάνης· μέλλει δὲ πέμπειν τοὺς εἰς ἀφορμήν» (Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήνων Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 567, 724 καὶ Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τοῦ Ἀριστοφάνους σελ. 330, 673).

Ὁ Ἁρποκρατίων γράφει σελ. 69, 15 «*Ἀφορμή*: ὅταν τις ἀργύριον δῷ ἐνθήκην, *ἀφορμὴ* καλεῖται ἰδίως παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς» (Πρβ. καὶ Σουίδ. λ. *ἀφορμή*). Ὁ δὲ Φρύνιχος λέγει σελ. 223 «*Ἐνθήκη*: τὸ μὲν παρενθήκη ὅπως ὑπὸ Ἡροδότου εἴρηται ὕστερον ὀψόμεθα· τὸ δὲ ἐνθήκη, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἄτοπον· *ἀφορμὴν* γὰρ λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι». Ἴδε Λοβέκκιον εἰς *Φρύν.* σελ. 223-4 καὶ Ῥουθερφόρδιον εἰς *Φρύν.* σελ. 304-5.

Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 108 «Ἀφορμήν. Χρημάτων χορηγίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος ἐργάζεταί τις τέχνην τινὰ ἢ ἐμπορίαν. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι καί, Ἐνθήκην, αὐτὴν ἐκάλεσαν (Φρύν. σελ. 96), καί, Προβολὴν (Σχολιαστ. Εὐριπίδ. Μηδ. 342)· καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ τῶν Γερμανῶν Vorschuss. Τῶν δὲ νῦν οἱ μὲν Ἰταλοχυδαΐζοντες, Καπιτάλε, οἱ δὲ Τουρκοχυδαΐζοντες, Σιρμαγίαν καλοῦσι, προσῆκον καλεῖν, Κεφάλαιον» καὶ σελ. 334 «Ἀφορμήν. Οἷς ἀνωτέρω (σελ. 108) ἐσημειωσάμην προστίθητι καὶ τὸν Ἁρποκρατίωνα (λέξ. Ἀφορμή),

καὶ ἃ διὰ μακρῶν οἱ τὰ ἐκείνου ὑπομνηματίσαντες σοφοὶ Γαλάται εἰρήκασι περὶ τῆς Ἀφορμῆς». Ἐπισυνάπτομεν τούτοις ἃ ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ ἔγραψεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων καὶ τοῦ Πλάτωνος Γοργίου σελ. 288 «καλλίους ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον. Μεταφορικῶς ἐνθάδε τὸ *Ἀφορμάς*. Ἀφορμὴν (capital) κυρίως ἔλεγον οἱ Ἀττικοὶ ἅ τις κατετίθετο αὐτόθεν ἢ δανεισάμενος χρήματα, ἀφ' ὧν ὁρμώμενος, δι' ἐργασίας ἢ ἐμπορίας προσόδους ἑαυτῷ ἐποιεῖτο· ἐφ' ἧς σημασίας ἐχρήσατο ἀνωτέρω (σελ. 66) τῇ λέξει ὁ Ξενοφῶν. *Ἐνθήκην* ἐκάλουν αὐτὴν οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, (Ἁρποκρατ. λέξ. Ἀφορμή), ἐπὶ ναυτικῆς μάλιστα ἐμπορίας, παρὰ τὸ ἐντίθεσθαι εἰς πλοῖον· καὶ *Προβολὴν* δὲ οἱ μεταγενέστεροι, ὥς φησιν ὁ σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου (Μηδ. 342), οἱονεὶ πρώτην καταβολήν». Καλὸν ἡμῖν φαίνεται νὰ παρατηρηθῇ ἐνθάδε ὅτι πολλάκις ὁ Κοραῆς ἀντὶ τοῦ *προστίθει* ἔγραψε *προστίθητι*, ὃ ἀνελλήνιστον. Ἀποδοκιμάζομεν δ' ἡμεῖς καὶ τὸ *ἰταλοχυδαΐζειν* καὶ *τουρκοχυδαΐζειν*, ὧν γίνεται χρῆσις ὑπὸ τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀνδρός.

Ἐν ταῖς εἰς Ἁρποκρατίωνα Σημειώσεσι Τόμ. Β', σελ. 147 Δινδ. λέγεται «Aliquando ἀφορμὴ significat προβολὴν εἰς τὸ ζῆν, quod nos Galli dicimus *moyen de vivre*. Schol. Eurip. Med. 342. ἣν ἡμεῖς προβολὴν καλοῦμεν εἰς τὸ ζῆν, Ἀττικοὶ ἀφορμὴν καλοῦσι».

Ὠνομάζετο δ' ἡ ἀφορμὴ ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ *προχρεία*, ὡς μανθάνομεν ἐξ ὧν γράφει παλαιὸς γραμματικὸς ἐν Βεκκ. Ἀνεκδ. σελ. 472, 6 «Ἀφορμή:—ἣν νῦν πολλοὶ *πρόχρειαν* (γρ. *προχρείαν*) καὶ ἐνθήκην λέγουσι».

§ 2. Ἢ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει.

Ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Γαληνοῦ τῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε κεῖται «τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἢ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει», τουτέστι «τὸ τοιαύτην (ἡμᾶς) ἐπίστασθαι τέχνην, ἢ καὶ ναυαγήσασιν (ἡμῖν) συνεκκολυμβήσει».

Ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ Γαληνοῦ, Προτρεπτ. Ε' (Τόμ. Α', σελ. 9), φέρεται «Ὡς δ' εἰς Κυρήνην αὐτοῦ τὴν πατρίδα μέλλοντές τινες

πλεῖν ἐπυνθάνοντο μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλει, κελεύειν αὐτοῖς ἔφη ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ *ναυαγήσαντι* συνεκκολυμβήσει», ἤγουν «ἃ καὶ ναυαγήσαντί (τινι) συνεκκολυμβήσει». Ἀλλὰ καλλίων, νομίζομεν, ὁ λόγος καθίσταται, ἄν, τοῦ ἑνικοῦ *ναυαγήσαΝΤΙ* μετατυπωθέντος εἰς τὸ πληθυντικὸν *ναυαγήσαΣΙ*, γραφῇ «κελεύειν ΑΥΤΟΙΣ ἔφη ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ΝΑΥΑΓΗΣΑΣΙ συνεκκολυμβήσει».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. ς', 6 (Τόμ. Β', σελ. 4 Ὑβν.) «τοιαῦτα ἔφη δεῖν ποιεῖσθαι ἐφόδια, ἃ καὶ *ναυαγήσαντι* συγκολυμβήσει», τουτέστι «τοιαῦτα ἔφη δεῖν ποιεῖσθαί (τινα) ἐφόδια, ἃ καὶ ναυαγήσαντι (αὐτῷ) συγκολυμβήσει». Καλῶς δ' εἶνε γεγραμμένον *συγκολυμβήσει* ἀντὶ τοῦ *συνεκκολυμβήσει*. Τὸ ὑγιῶς ἔχον βλέπει τις καὶ ἐν τοῖς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ Παραλλήλοις Στοιχ. Β', Λόγ. ιγ', 138 (Στοβ. Ἀνθολ. Τόμ. Δ', σελ. 226 Μειν.) «Ἀρίστιππος παρεκελεύετο τοῖς νέοις τοιαῦτα ἐφόδια κτᾶσθαι, ἅτινα αὐτοῖς καὶ ναυαγήσασι *συνεκκολυμβήσει*». Λέγεται ἑλληνιστὶ *ἐκκολυμβᾶν*, δι' οὗ δηλοῦται τὸ εἰς τὴν γῆν ἐξιέναι (καὶ οὕτω σῴζεσθαι) κολυμβῶντα· ὅθεν μόνον τὸ *συνεκκολυμβήσει* ἁρμόζει τῇ προκειμένῃ ῥήσει, ὅλως δ' ἀνάρμοστον ἀποβαίνει τὸ *συγκολυμβήσει*. Ἐπειδὴ δὲ τῷ *ἐκκολυμβᾶν* συνωνυμεῖ τὸ *ἐκνήχεσθαι* (καὶ *ἐκνεῖν*), ἐλέχθη καὶ *συνεκνήχεσθαι* ἀντὶ τοῦ *συνεκκολυμβᾶν* παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βασιλείῳ ἐν τῷ πρὸς τοὺς Νέους κεφ. Ε' «ἀρετῆς ὑμῖν ἐπιμελητέον, ὦ ἄνθρωποι, ἣ καὶ ναυαγήσΑΝΤΙ *συνεκνήχεται* καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου γενόμενον γυμνὸν τιμιώτερον ἀποδείξει τῶν εὐδαιμόνων Φαιάκων». Ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶνε νὰ γραφῇ «ἣ καὶ ναυαγήσαντι *συνεκνήξεται* καὶ τιμιώτερον ἀποδείξει». Περὶ τῆς χρήσεως «ἣ καὶ *ναυαγήσαντι* συνεκνήξεται», καθ' ἣν προσυπακούεται ἡ ἀντωνυμία *τινὶ* ἢ ἰσοδυναμεῖ τὸ *ναυαγήσαντι* τῷ *ναυαγήσαντί τινι*, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Σημειωτέον δ' ὅτι κατὰ μὲν τὸν Γαληνὸν ὁ Ἀρίστιππος ἐκέλευε «ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι (ναυαγήσασι) συνεκκολυμβήσει», κατὰ δὲ τὸν Λαέρτιον Διογένη ὁ Ἀντισθένης εἶπε «τοιαῦτα δεῖν ποιεῖσθαι ἐφόδια, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει». Τῷ Γαληνῷ συμφωνεῖ καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ὁ Βιτρούβιος λέγων «Cum autem eius (Aristippi) comites in patriam reverti voluissent interrogarentque eum, quidnam vellet do-

mum renuntiari, tum ita mandavit dicere· *eiusmodi possessiones et viatica liberis oportere parari, quae etiam e naufragio una possent enatare*» (Ἴδε τὰς εἰς Διογένη τὸν Λαέρτιον Παρατηρήσεις τοῦ Μεναγίου Τόμ. Α', σελ. 399-400 Ὑβν.).

ΚΕΦ. Ε'.

§ **1. Δεδιξαμένη — δεδεξαμένη.**

Ἐν ταῖς Ἱστορίαις Ἰωάννου τοῦ Κιννάμου βιβλ. Ε', 11 φέρεται «Ἔνθα καὶ πάλιν βλοσυροῖς τοῖς προσώποις δεδεξαμένη τοῦτον ἡ τύχη βραχὺ εἶτα προσεμειδία καὶ ἀνεῖτο πρὸς χάριν θρυπτομένη πως καὶ διαφανῶς παίζουσα». Εἶνε δὲ ῥωμαϊστὶ μεθηρμηνευμένον ὧδε· «*Ibi torvo vultu illum excipiens paulisper fortuna arridere demum et quasi manifestius colludere visa est*».

Οὐδεὶς δύναται νὰ πεισθῇ ὅτι προηνέχθη ποτὲ μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ ὁ ἀόριστος τοῦ *δέχεσθαι*. Ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Κιννάμου σελ. 234, 4 ἀνέγνω μετ' ἐνδοιασμοῦ *διαδεξαμένη*. Ἀλλ' οὔτε ἡ τῆς ἁπλῆς μετοχῆς *δεξαμένη* ἔννοια οὔτε ἡ τῆς συνθέτου *διαδεξαμένη* ἁρμόζει τῇ ἐν τῷ λόγῳ ὑποκειμένῃ ῥήσει. Εὐκολωτάτη δὲ καθ' ἡμᾶς ἀποβαίνει ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθοῦς γραφῆς. Ὁ συγγραφεὺς ἀναμφιλόγως εἶπε «βλοσυροῖς τοῖς προσώποις *δεδιξαμένη* τοῦτον ἡ τύχη βραχὺ εἶτα προσεμειδία», τουτέστι «βλοσυροῖς τοῖς προσώποις *ἐκφοβήσασα* τοῦτον ἡ τύχη βραχύ». Ἐποιήσατο δὲ καὶ τοῦ ἐνεστῶτος *δεδίττεσθαι* ὁ Κίνναμος χρῆσιν ἐν βιβλ. Β', 6 (σελ. 43, 14 Μειν.) «ἄνδρες, ἔφη, Ῥωμαῖοι, μὴ δὴ τέχνη βαρβαρικὴ *δεδιττέσθω* τὴν ὑμετέραν ἀγχίνοιαν», ἤγουν: ἐκφοβείτω.

Ἐκ τοῦ Ἀττικοῦ λόγου ἓν μόνον μαρτύριον ἔχομεν τοῦ *δεδίξασθαι*, τὸ τοῦ Δημοσθένους σελ. 434, 291 «τουτουσὶ *δεδιξάμενος*». Ἐν τοῖς εἰς τὸν ῥήτορα Σχολίοις σελ. 444, 9 Δινδ. εἶνε γεγραμμένον «*Δεδιξάμενος*: ἀντὶ τοῦ εἰς δέος καταστήσας, ὡς ἀπὸ θέματος

τοῦ *δεδείξω*. Κακῶς δέ· ὤφειλε γὰρ *δεδειξόμενος*». Ὁ ἀόριστος *δεδίξασθαι* ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ *δεδίττεσθαι* (*δεδίσσεσθαι*) ὡς ὁ *αἰνίξασθαι* ἐκ τοῦ *αἰνίττεσθαι* (*αἰνίσσεσθαι*). Πρβ. *ἐλίσσεσθαι - ἐλίξασθαι, ἀίσσειν ἀΐσσεσθαι - ἀῖξαι ἀΐξασθαι, φρίσσειν - φρῖξαι, ἀποπλίσσεσθαι-ἀποπλίξασθαι, φοινίσσειν - φοινῖξαι* (*φοινίξασθαι*), *μειλίσσεσθαι - μειλίξασθαι, τυλίσσειν-τυλίξαι* (*ἐντυλίξαι*).

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Κάτ. Νεωτ. ΜΓ', 4 «οὓς μὲν *δεδιξάμενοι* τῶν πολιτῶν, οὓς δὲ συσκευασάμενοι χάρισι καὶ δωροδοκίαις» καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Ζεύξ. 4 «ὡς *δεδίξαιτο* σὺν παιδιᾷ τὰ βρέφη». Εἶπε δὲ καὶ Γεώργιος ὁ Παχυμέρης Τόμ. Α', σελ. 394, 5 «κἀκεῖνον μὲν τιμωρῆσαι, ἡμᾶς δὲ *δεδίξασθαι* ἐκεῖνον εἶναι τὸν πρέποντα». Ἀναγνωστέον δὲ καὶ ἐν σελ. 258, 19 «κἂν οὐκ ἐδόκει ἀποχρῶν πρὸς τὸ τὸν πατριάρχην *δεδίξΑσθαι*» ἀντὶ τοῦ *δεδίξΕσθαι*.

Ὁ Σουΐδας γράφει λ. *ἐπιδουπῆσαι* «Μένανδρος· οἱ δὲ Ἄβαροι κατὰ τὴν τοῦ πολέμου κίνησιν ἐβούλοντο ἦχον ἐγεῖραι ξυμμιγῆ τε καὶ ἄγριον, ἔτι τε οὖν ξὺν τῷ ἀλαλάγματι ἐπιδουπῆσαι τοῖς τυμπάνοις, ὅπως ἂν ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς ὁ κτύπος ἐξαρθείη, ὡς καταπλῆξαί τε καὶ *δεδίξασθαι* τὸ Ῥωμαϊκόν». Πρβ. καὶ λ. *δεδίξασθαι*. Θαυμαστὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Βερνάρδυς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σουΐδα Τόμ. Α', α', σελ. 1193 καὶ β', σελ. 401 προέκρινε τὴν γραφὴν «ὥστε καταπλῆξΑΙ τε καὶ *δεδίξΕσθαι* τὸ Ῥωμαϊκόν». Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Β', σελ. 931 Διδ.

Πολλάκις ἐντυχόμεν τῷ προκειμένῳ ἀορίστῳ παρὰ τῷ Προκοπίῳ λέγοντι Τόμ. Α', σελ. 246, 13 «ὅπερ *δεδιξάμενος* — ἔδεισε μή τι αὐτῷ ἐμπόδισμα εἴη ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ῥωμαίων γῆς» καὶ σελ. 269, 8 «ἀπειλαῖς τε πολλαῖς *δεδιξάμενος* ἀνεπυνθάνετο αὐτῶν» καὶ Τόμ. Β', σελ. 109, 7 «*δεδιξάμενός* τε τοὺς τοῦ ποταμοῦ ἀποπειρασαμένους καὶ ῥᾳδίως ὠσάμενος» καὶ σελ. 607, 5 «ταύτῃ τε Γότθους, ὡς οἴεσθε, *δεδιξάμενοι* εἶτα κάθησθε νῦν ἐν Ῥαβέννῃ» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 38, 10 «καίπερ πολλὰ *δεδιξαμένη*» καὶ σελ. 301, 8 «*δεδιξάμενοι* δὲ τοὺς ταύτῃ φρουροὺς ἐσπεπηδήκασιν».

Πλείονα παραδείγματα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀορίστου ἔχομεν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Θεοδωρήτου νὰ καταλέξωμεν, οἷον

Τόμ. Α', σελ. 49 «ἵνα τοὺς ἐπ' ἐκείνου καὶ μετ' ἐκεῖνον γεγενημέ-

νους *δεδίξηται* τὰ παραπλήσια μὴ τολμᾶν» καὶ σελ. 704 «οὕτω καὶ τὸν Ἰσραὴλ *δεδίξασθαι* θελήσας κτέ.».

Τόμ. Β', σελ. 705 «ἱκανὴ *δεδίξασθαι* καὶ τοὺς ἄγαν λιθίνους» καὶ σελ. 721 «*δεδίξασθαι* βουλόμενος τοὺς ἀκούοντας» καὶ σελ. 843 «λέγε τὰ *δεδίξασθαι* αὐτοὺς δυνάμενα» καὶ σελ. 854 «ἱκανὸν ἦν *δεδίξασθαι* τοὺς χρωμένους» καὶ σελ. 1454 «τῇ μὲν *δεδιξάμενος*, τῇ δὲ καταθέλξας».

Τόμ. Γ', σελ. 225 «πλεῖον αὐτοὺς *δεδίξασθαι* βουληθεὶς κτέ.» καὶ σελ. 879 «πείθουσι τοὺς μὲν βουκολήσαντες δι' ἁπλότητα, τοὺς δὲ *δεδιξάμενοι*» καὶ σελ. 1042 «τὸν μέγιστον ἐκεῖνον ἀριστέα οὐδὲν *ἐδεδίξατο* τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων» καὶ σελ. 1286 «οἱ ἀλιτήριοι δαίμονες οὐκ *ἐδεδίξαντο* τῆς φιλοσοφίας τὸν ἀθλητήν».

Τόμ. Δ', σελ. 1231 «ἵνα τοὺς τἀναντία προαιρουμένους τῇ παρουσίᾳ *δεδίξηται*».

Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ καὶ πλημμελὴς γραφὴ *δεδΕΙξασθαι* καὶ *δεδΕΙξάμενος* - *δεδΕΙξάμενοι*. Τόμ. Γ', σελ. 566 «ὥστε διὰ τούτων *δεδείξασθαι*» καὶ σελ. 896 «ὃν πάλαι μὲν Λεόντιος τὰς Φλαβιανοῦ καὶ Διοδώρου κατηγορίας *δεδειξάμενος* τῆς διακονίας ἐγύμνωσε» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 877 «τοὺς ῥᾳστώνῃ ξυζῶντας *δεδείξασθαι*» καὶ σελ. 932 «πολλαῖς μὲν ἀπειλαῖς *δεδειξάμενοι*». Ὑπὸ τοῦ Γαισφόρδου ἐγένετο ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς τοῦ Θεοδωρήτου Ἑλληνικῶν Παθημάτων Θεραπευτικῆς Πίν. σελ. 85 ἡ παρατήρησις ἥδε· «δεδείξασθαι τοὺς ῥᾳστώνῃ συζῶντας 99, 53, A δεδίξασθαι, ut 70,13. itemque idem A 126, 53, idem tamen et δεδοιττομένους pro δεδιττομένους 122, 28». Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου εἶνε ἡ μετοχὴ *δεδιττόμενος* διὰ τῆς διφθόγγου ΕΙ προενηνεγμένη «*ΔεδΕΙττόμενος*: ἐκφοβῶν». Πρβ. Ῥήτ. Ἑλλ. ΟὐαλΖ. Τόμ. Α', σελ. 423, 4 «τὰς δὲ τῶν κεράτων *δεδΕΙττεται* προβολάς» καὶ Εὐδοκ. Ἰων. σελ. 480, 18 Φλαχ. «ὃ τὰ βρέφη *δεδΕΙττεται*».

Εὕρομεν δὲ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ γεγραμμένον καὶ *ἐδΕΙδίξατο* ἀντὶ τοῦ *ἐδΕδίξατο* καὶ *δΕΙδίξασθαι* ἀντὶ τοῦ *δΕδίξασθαι* Τόμ. Γ', σελ. 136 «ἱκανῶς *ἐδειδίξατο*» καὶ σελ. 315 «ἱκανὸν δὲ τοῦτο καὶ τοὺς ἀναλγησίαν νοσοῦντας *δειδίξασθαι*». Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Προκοπίῳ Τόμ. Β', σελ. 607, 5 *δΕΙδιξάμενοι*, ὃ ἡμεῖς μετεβάλομεν εἰς τὸ *δΕδιξάμενοι*.

Παρὰ τῷ Ἀππιανῷ Ἐμφυλ. Ε', 79 ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «εἴτε τὴν Καίσαρος παρασκευὴν ἰδὼν πολλὴν οὖσαν — εἴτε τι σημεῖον *δΕΙδιΣάμενος*». Περὶ τῆς παραδόξου ταύτης ἐκφορᾶς γράφει ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1882, σελ. 229 «Vitiosa admodum oratione Appianus utitur, qui δειδισάμενος dixit pro δείσας vel φοβηθείς, deinde formam finxit barbaram pro δεδιξάμενος. Δεδίττομαι et apud Homerum δειδίσσομαι (ex δεδϜίσομαι) semper significat ἐκφοβεῖν, *terrorem incutere*». Ἀπιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀππιανοῦ χρῆσις τοῦ τύπου *δΕΙδιΣάμενος*, μεταβάλλομεν δ' αὐτὸν εἰς τὸν *δΕδιΞάμενος*, ὡς ἐποίησε καὶ ὁ Ναύκιος (Ἴδε τὴν ὑπὸ τοῦ Μενδελσῶνος ἔκδοσιν τοῦ Ἀππιανοῦ σελ. 1127, 1). Ὡς δ' ὁ Ἀππιανὸς εἶπε *δεδιξάμενος* ἀντὶ τοῦ *δείσας* ἢ *φοβηθείς*, οὕτω καὶ ὁ Πολύαινος *ἐδεδίξαντο* ἀντὶ τοῦ *ἔδεισαν* ἢ *ἐφοβήθησαν* βιβλ. Α', 12 «οἱ Βοιωτοὶ τὴν ὄψιν τοῦ πυρὸς — ἰδόντες *ἐδεδίξαντο* καὶ πρὸς ἱκεσίαν τῶν Θετταλῶν ἐτράποντο». Πρβ. καὶ Θεοδώρητ. Τόμ. Γ', σελ. 896 «τὰς Φλαβιανοῦ καὶ Διοδώρου κατηγορίας *δεδιξάμενος*» καὶ Σουίδ. «*Δεδιξάμενοι*: φοβηθέντες» καὶ «*Ἐδεδίξατο*: ἐφοβήθη». Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ κεῖται ὁ μέλλων ἐπὶ παθητικῆς διαθέσεως Μικρ. Συγγρ. σελ. 277, 57 «οὓς οὐδέν τι ἐκφοβεῖ διὰ τὸ μὴ ἔχειν πρᾶγμα, καθ' ὃ *δεδίξονται*», τουτέστι: φοβήσονται. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἀππιανός, παρ' ᾧ εἶνε ὁ ἀόριστος *δεδίξασθαι* ἐπὶ πάθους τεθειμένος, παρέλαβε τὸν ἐνεστῶτα *δεδίττεσθαι* ἐπ' ἐνεργητικῆς σημασίας ἐν Ἰβηρ. 13 (σελ. 71, 19 Μενδ.) «ὁ μὲν δὴ τὰ ἔθνη τὰ ἀγχοῦ πάντα ἐπιὼν ὑπήγετο ἢ πείθων ἢ *δεδιττόμενος* ἢ καταστρεφόμενος», τουτέστιν: ἐκφοβῶν. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 961, 22 «Τὸ δὲ *δειδίσσεσθαι* οἱ μεθ' Ὅμηρον καὶ παθητικῶς λέγουσιν, ἵνα, ὥσπερ ὁ αἰκιζόμενος καὶ ὁ αἰτιώμενος καὶ ὁ μεμφόμενος, οὕτω καὶ ὁ *δεδισσόμενος* διχῶς νοῆται, δηλῶν ποτὲ μὲν τὸν ἐκφοβοῦντα, ποτὲ δὲ τὸν φοβούμενον». Μετὰ πολλῆς περὶ τοῦ πράγματος ἀκριβείας θὰ διαλάβωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Μνημονεύεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους ὁ ἀόριστος *δεδίξασθαι* βιβλ. Δ', 29 «καταπλῆξαι, φοβῆσαι, ταράξαι, διαταράξαι, *δεδίξασθαι*». Πρβ. καὶ βιβλ. Α', 151 «ἥμεροι, πρᾷοι, μέχρι τοῦ *δεδίξασθαι* πολεμοῦντες». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*Δεδίξα-*

σθαι: ἐκφοβῆσαι, τὰ παιδία ἀπὸ φρέατος εἰς δέος ἄξειν, διῶξαι», ὃ κατὰ δύο ἐπεχείρησε τρόπους νὰ θεραπεύσῃ ὁ Κουστῆρος, ἀναγνοὺς μὲν

Δεδίξασθαι: ἐκφοβῆσαι.

Δεδίξεσθαι: ὡς παιδία ἀπὸ φρυάγματος εἰς δέος ἄξειν.

ἀναγνοὺς δὲ

Δεδίξασθαι: ἐκφοβῆσαι τὰ παιδία.

Δεδίξεσθαι: ἀπὸ φρυάγματος εἰς δέος ἄξειν.

Ὁ Ῥουγκήνιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ σοφιστοῦ Τιμαίου σελ. 182 ἔγραψε «*Δειδίξασθαι* (γρ. *δεδίξασθαι*): ἐκφοβῆσαι τὰ παιδία, ἀπὸ *τέρατος* εἰς δέος ἄξειν». Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Δεδίξασθαι*: ἐκφοβῆσαι, ὡς παιδία ἀπὸ *φάσματος* εἰς δέος *ἄξΑΙ*, διῶξαι». Περὶ τῆς ἐκφορᾶς *ἄξαι* ἴδε τὰ ὑφ' ἡμῶν γεγραμμένα ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 98.

Ὑπάρχει καὶ τύπος ἐπικὸς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀορίστου *δειδίξασθαι* ἐσχηματισμένος ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος *δειδίσσεσθαι*. Ἰλ. Σ, 164 «οὐκ ἐδύναντο δύω Αἴαντε κορυστὰ Ἕκτορα Πριαμίδην ἀπὸ νεκροῦ *δειδίξασθαι*». Ἐποιήσατο δ' ὁ Ὅμηρος χρῆσιν καὶ τοῦ μέλλοντος *δειδίξεσθαι* Ἰλ. Υ, 201 καὶ 432 «μὴ δή μ' ἐπέεσσί γε (με ἔπεσσί γε) νηπύτιον ὣς ἔλπεο *δειδίξεσθαι*». Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἡσιόδῳ Ἀσπ. 111 «οὔ τοι ἀτάρβητον Διὸς υἱὸν οὐδ' Ἰφικλείδην *δειδίξεται*». Πρβ. καὶ Λουκιαν. Φιλοψ. 31 «*δεδίξεσθαι* κἀμὲ ἐλπίζων» καὶ τοῖς πρὸς Κρόν. 4 «ὡς ἐμοῦ πρὸς οὐδὲν *δεδιξομένου* σε τῇ αἰγίδι καὶ τῷ κεραυνῷ» καὶ Προκόπ. Τόμ. Β', σελ. 101, 22 «*δεδίξεσθαι* Βελισάριον ὅτῳ δὴ τρόπῳ οἰόμενοι» καὶ Μένανδρ. Προτ. 14 (Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλ. Τόμ. Δ', σελ. 219 α' Μυλλ.) «ᾤοντο γὰρ ὡς ταύτῃ *δεδίξονταί* τε καὶ ἐκφοβήσουσι τὸν βασιλέα» καὶ Μιχ. Ἀκομιν. Τόμ. Α', σελ. 14, 1 «ἡ δὲ φιλοσόφως καὶ μάλα ἐμβριθῶς ὑποβλεψαμένη *δεδίξεται* μὴ ὑπερβάθμιον πόδα τείνειν».

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον πλημμελῶς «*ΔειδίΖεσθαι*: φοβήσΕΙΕΝ» ἀντὶ τοῦ *ΔειδίΞεσθαι*: φοβήσΕΙΝ.

Εἴπομεν ὅτι τὸ παρ' Ἰωάννῃ τῷ Κιννάμῳ *δεδΕξαμένη* εἶνε κακὴ ἀνάγνωσις τοῦ *δεδΙξαμένη*, ἐδηλώσαμεν δ' ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τῶν βι-

βλιογράφων καὶ *δεδΕΙξασθαι*, κτλ. ἀντὶ τοῦ *δεδΙξασθαι*, κτλ. Παρατηροῦμεν δὲ νῦν ὅτι πολλαχῶς διεφθάρη τὸ τοῦ Δημοσθένους *δεδιξάμενος*. Ὁ Βοιμέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν κατ' Αἰσχίνου λόγων τοῦ Δημοσθένους σελ. 661 μνημονεύει τάσδε τὰς γραφάς· *ΔΕΔΙΞΑΜΕΝΟΣ*, *δεξάμενος*, *διαδεξάμενος*, *δεδειξάμενος*, *δεδιξαίμενος*, *δεδιδαξάμενος*, *διδαξάμενος*, *δεδοιξάμενος*, *ἀποδεξάμενος*.

§ 2. Βλοσυροῖς τοῖς προσώποις δεδεξαμένη.

Ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Κιννάμου, ἣν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε κατεχωρίσαμεν, εἶνε γεγραμμένον «βλοσυροῖς τοῖς προσώποις δεδεξαμένη (δεδιξαμένη)».

Παρατηρήσεως ἀξίαν νομίζομεν τὴν φράσιν ταύτην ὁμοίαν οὖσαν τῇ Ὁμηρικῇ Ἰλ. Η, 212 «μειδιόων *βλοσυροῖσι προσώπασι*». Περὶ τοῦ πληθυντικοῦ *προσώπασι* γράφει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 676, 59 «Σημείωσαι—ὅτι πληθύνει τὰ πρόσωπα τῷ ἥρωϊ ὁ ποιητὴς οὐ μόνον ἀφελῶς κατὰ τὸν γράψαντα τὸ *πὺξ παίει αὐτὸν κατὰ τῶν προσώπων*, ἤγουν κατὰ τῆς ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν παρειᾶς, ἀλλὰ καὶ ὡς θαρσαλέῳ. Τὸ μὲν γὰρ θάρσος διαχέει, συστέλλει δὲ ὁ φόβος· διὸ καὶ ὁ μὲν θαρσῶν μακρὰ βαίνει οὐ συμποδιζόμενος τῷ δέει, ὁ μέντοι δειλιῶν ὀκλάζει καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους ἵζει πόδας. Ἔοικε δέ πως ἀρχὴν ἐντεῦθεν λαβεῖν ὁ εἰπὼν *ὄρεγμα παρηΐδων* τὴν τοῦ προσώπου ἔκτασιν καὶ πλατύτητα καὶ ὁ τὸ στόμα πληθύνας Ὁμηρικῷ ζήλῳ ἐν τῷ *ἀμφιπίπτων στόμασι*». Ἐν ἑνὶ δὲ μόνῳ χωρίῳ εἶπεν ὁ Ὅμηρος καθ' ἑνικὸν ἀριθμὸν «χαρίεν δ' ᾔσχυνε *πρόσωπον*» (Ἰλ. Σ, 24), πανταχοῦ δ' ἀλλαχοῦ, ὅπου χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τούτου ποιεῖται, ἐκφέρει αὐτὸ πληθυντικῶς, καὶ ὅταν περὶ ἑνὸς προσώπου λόγος γίνηται. Πρβ. καὶ Ὕμν. εἰς Ἀφροδ. 184 «καλύψατο καλὰ *πρόσωπα*».

Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος εἶνε παρειλημμένος ἐπὶ ἑνὸς προσώπου καὶ ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους Οἰδ. Κολ. 314 «κρατὶ δ' ἡλιοστερὴς κυνῆ *πρόσωπα* Θεσσαλίς νιν ἀμπέχει» καὶ Ἠλ. 1276 «μή μ' ἀποστερήσῃς *τῶν σῶν προσώπων* ἡδονὰν μεθέσθαι» καὶ Ἀποσπ. 787, 5 «ἔρχεται νέα *πρόσωπα* καλλύνουσα καὶ πλη-

ρουμένη» καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐφορίωνος παρ' Ἡρῳδ. περὶ Μον. Λέξ. σελ. 46, 14 «πάντα δέ οἱ νεκυηδὸν ἐλεύκαινον *τὰ πρόσωπα* (ἐλευκαίνοντΟ *πρόσωπα*)» καὶ ὑπὸ Λεωνίδου τοῦ Ταραντίνου Ἀνθολ. Παλατ. Θ', 322, 5 «αἰδοῖ πάντα *πρόσωπ'* ἐρυθαίνομαι» καὶ ὑπὸ Κοΐντου τοῦ Σμυρναίου Λόγ. Α', 659 «τῆς δὲ—ἐξεφάνη ἐρατῇσιν ὑπ' ὀφρύσι καλὰ *πρόσωπα*». Πρβ. καὶ Ἐμπεδοκλ. 188 Καρστ. «ἀνταυγεῖ πρὸς Ὄλυμπον ἀταρβήτοισι *προσώποις*». Ἴδε καὶ Μεινέκιον ἐν *Ἀναλ. Ἀλεξ.* σελ. 155.

Ἀποκατέστησαν δὲ καὶ ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 810 οἱ νέοι ἐκδόται, τοῦ Ἑρμαννοῦ ὑφηγησαμένου, τὸ «Τίμων ἦν τις ἀίδρυτος ἀβάτοισιν ἐν σκώλοισι *τὰ πρόσωπα* περιειργμένος» ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φερομένου *τὸ πρόσωπον* (Ἴδε καὶ Λ. Δινδόρφιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 112).

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα λ. *πύξ* κεῖται «ὁ δὲ πὺξ παίει αὐτὸν *κατὰ τῶν προσώπων*». Τὸ χωρίον τοῦτο ἐμνημονεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου, ὡς βλέπει τις ἐν τῇ ῥήσει, ἣν ἐκ τῶν εἰς Ὅμηρον Παρεκβολῶν αὐτοῦ παρεθέμεθα ἐν τοῖς ἄνω. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρ' Ἀχιλλεῖ τῷ Τατίῳ Λόγ. Α', ε', 3 «ὅλοις ἔβλεπον τὴν κόρην *τοῖς προσώποις*» καὶ ϛ', 1 «*τῶν* τε τῆς κόρης *προσώπων* γεμισθεὶς κτέ.» καὶ Λόγ. Β', ζ', 3 «τὴν χεῖρα ἐπιβαλὼν *τοῖς προσώποις* προσεποιούμην πεπλῆχθαι καὶ ἀλγεῖν» καὶ Λόγ. Γ', ζ', 2 «ἐπὶ δὲ *τῶν προσώπων* αὐτῆς κάλλος κεκέρασται καὶ δέος». Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀλκίφρονος βιβλ. Γ', 40, 4 ἐξεδόθη ὑπό τε τοῦ Σειλήρου καὶ τοῦ Μεινεκίου «τὴν αἰδῶ *τῶν προσώπων* ἀπέξυσται», προκρινάντων τὴν γραφὴν ταύτην τῆς καθ' ἑνικὸν ἀριθμὸν «τὴν αἰδῶ *τοῦ προσώπου* ἀπέξυσται». Ἴδε Ἰακώψιον εἰς *Ἀχιλλ. Τάτ.* σελ. 422.

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Β', ϛ', 11 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν *τοῖς προσώποις* ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐρρωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σωτήριον, οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο», ἄλλα δὲ «φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν *τοῖς ἄλλοις προσώποις* ἔφασαν φαίνεσθαι». Τῶν δ' ἐκδοτῶν τινὲς μὲν ταύτην ἀπεδέξαντο τὴν γραφήν, τινὲς δ' ἐκείνην· ὁ δὲ Κόβητος ἀνέγνω πρῶτον μὲν «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις τότε φαιδρὸν ἔφασαν φαίνεσθαι»,

ἔπειτα δὲ «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν αὐτοῦ τότε φαιδρὸν ἔφασαν φαίνεσθαι».

Ὁ Στούρζιος ποιεῖται ἐν τῷ Ξενοφωντείῳ Λεξικῷ Τόμ. Γ', σελ. 741 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Pluralis de uno, A. 2, 6, 7. τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς (2 Codd. inferunt ἄλλοις) προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι» (Πρβ. καὶ Λ. Δινδόρφιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 112).

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῷ Προλόγῳ τῆς Γ' ἐκδόσεως τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως σελ. 9 «τὸ στυγνὸν αὐτοῦ [ἐν τοῖς προσώποις]. Miror unde natum sit, sed tam vitiose dictum est quam supervacuum».

Ὁ Μαδβίγιος ἀποφαίνεται ἐν *Adversar. Crit.* Τόμ. Α', σελ. 346 περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου ὧδε «Καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι. Non potest ad ipsum Clearchum referri plurale illud προσώποις. Codd. meliores ἐν τοῖς ἄλλοις πρ., recte, opinor: inter ceteros vultus, in quibus timor apparebat». Πρβ. καὶ Ῥεδάντζιον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* Τόμ. Α', σελ. 120 ἐκδ. δ'.

Μεταγράφομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Οὐγίου διειλημμένα ἐν τῷ Κριτικῷ Προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως σελ. 25 «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς *ἄλλοις* προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι mel. ἄλλοις omittunt det. et vulg. (Dind.). Cobetus scripsit καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν αὐτοῦ τότε φαιδρὸν ἔφασαν φαίνεσθαι deletis ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις, Schenklius in censura edit. tertiae Cobetianae Zeitschr. für öst. Gymnasien 1875 p. 832: τὸ γὰρ στυγνὸν *ἄλλως* αὐτοῦ τ. φ. ἔ. φ. Restitui cum Rehdantzio et Madvigio Adv. cr. I p. 346 meliorum librorum testimonium ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις, ut esset: inter ceteros vultus, in quibus timor apparebat. Conferas locum a Rehdantzio laudatum Cyrop. V 2, 34: ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἐξεστηκότων προσώπων ἤθροισται (sc. φόβος). Item de pluribus Mem. III 10, 4: ὁμοίως σοι δοκοῦσιν ἔχειν τὰ πρόσωπα οἵ τε φροντίζοντες καὶ οἱ μή; contra de uno homine nisi apud poetas nunquam singularem numerum adhibitum videbis». Ἐπισυνάπτομεν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ Κυννήρου γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως σελ. 188 «Huc accedit, quod pluralis πρόσωπα de

unius ore dictus legitur quidem apud Achill. Tat. p. 421. Iacops., sed neque apud Xenophontem aliosque huius aetatis prosaicos scriptores. Denique elegantissime mihi dicta videntur verba: τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις ἐφαίνετο hac sententia: Clearchi trux vultus in periculis in ceterorum oribus laetus (i. e. laetitiam excitans) apparebat — Quam *Voigtlaenderus* proposuit coniecturam, e Plutarcho l. d. p. 620. Δ. ductam: τὸ στυγνὸν *ἄλλως* τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρ., elegans illa quidem est, sed non recipienda».

Ἀπίθανον ὑπολαμβάνομεν ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι» ἢ κατὰ τὰ κρείττω τῶν ἀντιγράφων «ἐν τοῖς *ἄλλοις* προσώποις», δυσπαράδεκτος δ' ἡμῖν ἀποβαίνει ἡ γνώμη τοῦ Μαδβιγίου. Διὰ τῆς γραφῆς τοῦ Κοβήτου ἀπαλλάττεται ἡ ῥῆσις πάσης δυσκολίας, ἀλλ' ἀδυνατεῖ τις νὰ νοήσῃ πῶς ἢ τίνος ἕνεκα ἐγένετο ἡ προσθήκη τοῦ *ἐν τοῖς προσώποις* ἢ *ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἄμεμπτος καθίσταται ὁ λόγος τοῦ Ξενοφῶντος, ἂν προενεχθῇ οὑτωσί· «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις *πρόσωπΟΝ* τότε φαιδρὸν ἔφασαν φαίνεσθαι», τουτέστι «καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν (ἤγουν ἐν τοῖς λόγοις καὶ τοῖς διαλόγοις, ἐν τοῖς παραγγέλμασι, κτλ.) πρόσωπον τότε (ἐν τοῖς δεινοῖς δηλονότι) φαιδρὸν ἔφασαν φαίνεσθαι». Οὐδεὶς τῶν φιλολογούντων ἀγνοεῖ ὅτι πολλάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνέβη ταραχὴ περὶ τὴν θέσιν τῶν λέξεων, εὐκολώτατον δ' ἦτο νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ *προσώπΟΙΣ* τὸ *πρόσωπΟΝ* λαμβάνον τὸν τύπον τοῦ πρὸ αὐτοῦ κειμένου *τοῖς ἄλλοις*.

Ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐλέχθη ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 676, 63 «Ἔοικε δέ πως ἀρχὴν ἐντεῦθεν λαβεῖν ὁ εἰπὼν *ὄρεγμα παρηΐδων* τὴν τοῦ προσώπου ἔκτασιν καὶ πλατύτητα καὶ ὁ τὸ στόμα πληθύνας Ὁμηρικῷ ζήλῳ ἐν τῷ *ἀμφιπίπτων στόμασι*». Τοῦ *ὄρεγμα παρηΐδων* ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Εὐριπίδης Φοιν. 307 «*παρηΐδων* τ' *ὄρεγμα* βοστρύχων τε κυανόχρωτα χαίτας πλόκαμον», τοῦ δὲ *ἀμφιπίπτων στόμασιν* ὁ Σοφοκλῆς Τραχ. 936 «ὁ παῖς δύστηνος οὔτ'

ὀδυρμάτων ἐλείπετ' οὐδέν, ἀμφί νιν γοώμενος, οὔτ' *ἀμφιπίπτων στόμασιν*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Ἀλκ. 413 «ὁ σὸς ποτὶ σοῖσι πίτνων *στόμασιν* νεοσσός». Πρβ. καὶ Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 1219.

Εὑρίσκεται δὲ καθ' ὁμοίαν χρῆσιν τεθειμένον καὶ τὸ πληθυντικὸν τοῦ ὀνόματος *μέτωπον* παρά τε τῷ Ὁμήρῳ καὶ ἄλλοις ποιηταῖς. Ὀδ. Ζ, 107 «πασάων δ' ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει ἠδὲ *μέτωπα*». Εὐριπ. Ἑλ. 1568 «μονάμπυκον δὲ Μενέλεως ψήχων δέρην *μέτωπά* τ' ἐξέπεισεν εἰσβῆναι δόρυ». Ἀγησίαν. παρὰ Πλουτ. Ἠθικ. σελ. 920 ε' «ἐν δ' ἄρα μέσσῃ γλαυκότερον κυάνοιο φαείνεται ἠΰτε κούρης ὄμμα καὶ ὑγρὰ *μέτωπα*». Ἀπολλών. Ῥόδ. Δ', 44 «λαιῇ μὲν χερὶ πέπλον ἐπ' ὀφρύσιν ἀμφὶ *μέτωπα* στειλαμένη καὶ καλὰ παρήϊα» καὶ 695 «ἡ μὲν ἐπ' ἀμφοτέραις θεμένη χείρεσσι *μέτωπα*». Ἄρατ. 698 «αἴθοπος Ὕδρης αὐχενίην κατάγει σπείρην καὶ πάντα *μέτωπα*». Ὁ Φρύνιχος μνημονεύει ἐκφορὰν «διεσκέδασται τὰ *μέτωπα*» ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ σελ. 32, 10 «*Γαληνίζει καὶ διεσκέδασται τὰ μέτωπα*: ἐπὶ γεγηθότος καὶ εὐγενῶς διακειμένου» (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ε', σελ. 948 Διδ.). Γραπτέον δ' ἴσως «ἐπὶ γεγηθότος καὶ εὐΘΥΜως διακειμένου». Ὁ Μεινέκιος γράφει ἐν *Vindic. Aristoph.* σελ. 218 «Plut. Vs. 942. καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέτωπον αὐτίκα δὴ μάλα. Constanter Aristophanes αὐτίκα μάλα coniungit nulla interposita particula—Nec versus bene tornatus est. Quare corrigendum videtur πρὸς τὰ μέτωπα δῆτ' αὐτίκα μάλα, in quibus τὰ μέτωπα dictum est ut τὰ πρόσωπα Lysistr. 810. Equ. 643». Ἐν τοῖς Ἱππεῦσι στίχ. 643 (646) κεῖται «οἱ δ' εὐθέως τὰ πρόσωπα διεγαλήνισαν». Διαφέρει δὲ τὸ χωρίον τοῦτο τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κατειλεγμένων, ἐν οἷς τὸ πληθυντικὸν ὄνομα εἶνε τεθειμένον ἐφ' ἑνὸς προσώπου. Ἐν ταῖς τοιαύταις φράσεσιν, οἵα ἡ ἀρτίως μνημονευθεῖσα ἐκ τῶν Ἱππέων, παραλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀδιαφόρως ὁ ἑνικὸς καὶ ὁ πληθυντικὸς ἀριθμός, ὡς διὰ πολλῶν παραδειγμάτων θὰ παραστήσωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ. Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτου σελ. 100 ἀποδοκιμάζει τὴν ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου γενομένην μεταβολὴν τῆς Ἀριστοφανείου ῥήσεως λέγων «Sed non convenit hic δῆτα. Si correctione opus est, corrigas melius πρὸς τὰ μέτωπα δὴ μάλ' αὐτίκα». Πρβ. σελ. 329, ἔνθα παρέ-

θετο ὁ Βλαϋδέσιος μαρτύρια τοῦ *αὐτίκα δὴ μάλα* ἐκ τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Αἰσχίνου.

Ὡς εὑρίσκονται τὰ ὀνόματα *πρόσωπον* καὶ *στόμα* καὶ *μέτωπον*, περὶ ἑνὸς ὄντος τοῦ λόγου, καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν κείμενα, οὕτω καὶ πολλὰ ἄλλα, οἷον *στῆθος-στήθεα στήθη*, *στέρνον-στέρνα*, *νῶτον-νῶτα*, *πυγή-πυγαί* (πρβ. *γλουτοί*), *ῥίς-ῥῖνες*, *ὑστέρα-ὑστέραι*, *γένειον-γένεια*, *κόμη-κόμαι*, *χαίτη-χαῖται*, *ἔθειρα-ἔθειραι*, *σφαγή-σφαγαί*, *φρήν-φρένες*, κτλ. Λέγεται δ' ὁμοίως καὶ *τόξον-τόξα*, *ἅρμα-ἅρματα* (πρβ. *ὄχεα*), *δίφρος-δίφροι*, *τέθριππον-τέθριππα*, *οἶκος-οἶκοι*, *δόμος-δόμοι*, *δῶμα* (*δῶ*)-*δώματα*, *βασίλειον-βασίλεια*, *μέγαρον-μέγαρα*, *μέλαθρον-μέλαθρα*, *μυχός-μυχοί*, *λέχος-λέχεα*, *λέκτρον-λέκτρα*, *χαλινός-χαλινοί*, *στέμμα-στέμματα*, *κρήδεμνον-κρήδεμνα*, *θρόνος-θρόνοι*, *σκῆπτρον-σκῆπτρα*, (*σκῆπτρα καὶ θρόνοι*), κτλ., *κράτος-κράτη*, (*θρόνων κράτη*, *κράτη τε καὶ θρόνους νέμω*), *γάμος-γάμοι*, *ἀνατολή-ἀνατολαί*, *δύσις-δύσεις*, (πρβ. *δυσμαί*), *ἀνοκωχή-ἀνοχαί*, *ἀρχή-ἀρχαί*, *τέρμα-τέρματα*, κτλ. Πρβ. καὶ *τῇ ἀληθείᾳ-ταῖς ἀληθείαις* (*ταῖς ἀληθείαισιν*).

Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς εἶνε πρόσφορος πρὸς δήλωσιν συνθέτου τινός, διμεροῦς ἢ πολυμεροῦς, ἔτι δὲ μεγάλου τινὸς ἢ εὐρέος καὶ οἱονεὶ ἐκ πολλῶν συγκειμένου μερῶν. Παραλαμβάνεται δ' εἰκότως ἡ πληθυντικὴ ἐκφορὰ καὶ εἰς παράστασιν ὄγκου ἢ σεμνότητος ἢ μεγαλειότητος. Πολλὰ περὶ τῆς χρήσεως ταύτης μέλλομεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ νὰ γράψωμεν.

ΚΕΦ. Ϛ'.

Πρὸς τὸ τοῦ στοιχειωτοῦ λέγοντος—πρὸς τῷ στοιχείῳ τοῦ λέγοντος.

Ἐν συγγραμματίῳ τοῦ ἀρίστου τῶν παρ' ἡμῖν ὀφθαλμικῶν ἰατρῶν Ἀναγνωστάκη, ἐπιγραφομένῳ Μελέται περὶ τῆς ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων, μνημονεύεται (σελ. 20) ῥῆσις Ἡλιοδώρου τοῦ Λαρισαίου ἔχουσα ὧδε· «Ἀλλὰ

πρὸς τῷ στοιχείῳ τοῦ λέγοντος ὅτι οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἅμα ὅλον ὁρᾶται ἡμεῖς εἴπωμεν ὅτι καὶ τεταρτημόριον τοῦ οὐρανοῦ ἅμα ὅλον ὁρᾶται».

Τῆς πρὸς τὸν μαθηματικὸν Εὐκλείδην ἀντιλογίας ταύτης τοῦ Ἡλιοδώρου ἡ ἀρχὴ κακῶς ἀναγνωσθεῖτα ὅλως ἀδιανόητος ἀπέβη· εὐκόλως δ' ὅμως δύναται ἀνὴρ περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχολούμενος γράμματα ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν γνησίαν γραφήν. Ὁ Ἡλιόδωρος ἔγραψεν «Ἀλλὰ *πρὸς τὸ τοῦ στοιχειωτοῦ* λέγοντος ὅτι οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἅμα ὅλον ὁρᾶται κτέ.». Φέρεται δ' ἐν τοῖς Ὀπτικοῖς τοῦ Εὐκλείδου Θεωρ. Α', σελ. 6 (ἐκδ. 1557) «οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἅμα ὅλον ὁρᾶται». Πρβ. καὶ σελ. 3 «ὥστε οὐχ ὁραθήσεται ἅμα ὅλα τὰ φαινόμενα».

Γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ Εὐκλείδης στοιχείων συντάκτης (elementorum scriptor) ὢν προσηγορεύετο *στοιχειωτής*. Παρέχουσι δ' ἡμῖν τοῦ ὀνόματος τούτου μαρτύρια Πάππος ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Σιμπλίκιος καὶ Πρόκλος ὁ Διάδοχος πολλάκις αὐτοῦ χρῆσιν ποιούμενος. Ἀπαντᾷ δὲ συχνάκις καὶ ἐν τοῖς εἰς τὰ Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου Σχολίοις.

Πάππ. Ἀλεξ. σελ. 634, 8 Οὔλσχ. «Εὐκλείδου τε τοῦ *στοιχειωτοῦ* καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Περγαίου καὶ Ἀρισταίου τοῦ πρεσβυτέρου» καὶ σελ. 654, 16 «τὸν δὲ *στοιχειωτὴν* οὐκ εἰκὸς ἀγνοῆσαι τοῦτο».

Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 414, 2 «ὡς τῷ δοθέντι τριγώνῳ ἴσον τετράγωνον συστήσασθαι ὁ *στοιχειωτὴς* προεβάλετο».

Πρόκλ. Διάδ. εἰς Εὐκλ. σελ. 135, 13 Τευβν. «ἀξιῶ μεμνῆσθαι τῆς τοῦ *στοιχειωτοῦ* κἀνταῦθα προθέσεως» καὶ σελ. 136, 13 «ὅρον καλέσας ὁ *στοιχειωτὴς* εἰκότως αὐτὴν καὶ πέρας ἀφωρίσατο» καὶ σελ. 144, 24 «ὃ καὶ αὐτὸς ὁ *στοιχειωτὴς* ἐν ταῖς διαιρέσεσι πραγματεύεται» καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ (Ἴδε σελ. 439).

Σχολ. εἰς Εὐκλ. σελ. 99, 17 (Εὐκλ. Τευβν. Τόμ. Ε') «δοκεῖ δέ μοι καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἀπιδὼν ὁ *στοιχειωτὴς* χωρὶς ἀπὸ τῶν γωνιῶν ποιήσασθαι τὴν διαίρεσιν» καὶ σελ. 105, 24 «τήν τε τοῦ *στοιχειωτοῦ* διάνοιαν ἐμφανίζοντες καὶ κτέ.» καὶ σελ. 119, 16 «διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων, ὡς παρὰ τῷ *στοιχειωτῇ*» καὶ σελ. 121, 24 «ᾧ χρῆ-

ται ὁ *στοιχειωτὴς* ἐπί τε τῆς βάσεως καὶ τοῦ ἐμβαδοῦ». Πρβ. καὶ σελ. 123, 12. σελ. 124, 10. σελ. 128, 3. σελ. 132, 11. σελ. 134, 21. σελ. 136, 1. σελ. 137, 16. σελ. 146, 24, κτλ. Ἐν σελ. 349, 21 φέρεται «τῷ μὲν *στοιχειωτῇ* οὐ περιάπτω τὸ ἁμάρτημα, τῷ γραφεῖ δέ».

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Κεδρηνῷ Τόμ. Β', σελ. 167, 6 «καὶ κανόνες εἰς μέσον προυτίθεντο τοῦ *στοιχειωτοῦ*» καὶ ἐν Ἀνων. Σχολ. εἰς Ἑρμογ. Ἰδ. Α', μα' (Ῥητ. Οὐάλζ. Τόμ. Ζ', σελ. 903, 4) «τὸ δὲ σχῆμα πεπερασμένον ἐστί, καθὰ καὶ ὁ *στοιχειωτὴς* βούλεται· σχῆμα γάρ ἐστι τὸ ὑπό τινος ἢ ὑπό τινων ὅρων περιεχόμενον». Πρβ. Εὐκλείδ. Τόμ. Α', σελ. 4, 7 Τευβν. «Σχῆμά ἐστι τὸ ὑπό τινος ἢ τινων ὅρων περιεχόμενον».

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ πρὸς δήλωσιν τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου παραλαμβάνεται ἐνίοτε μόνον τὸ ὄνομα *Στοιχεῖα*, ὡς παρὰ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 538, 25 «ὡς ἐν τοῖς *Στοιχείοις* ἐμάθομεν» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐμάθομεν ἀπὸ τοῦ ΙΘ' θεωρήματος τοῦ τρίτου βιβλίου τῶν *Στοιχείων*» καὶ μετ' οὐ πολλὰ «ἐπειδὴ ἐν μὲν τοῖς *Στοιχείοις* δέδεικται κτέ.» καὶ σελ. 539, 27 «διὰ τὸ ΙΔ' τοῦ πρώτου τῶν *Στοιχείων*» καὶ σελ. 651, 10 «τοῦτο δὲ δείκνυται ἐκ τοῦ τρεισκαιδεκάτου θεωρήματος τοῦ πρώτου τῶν *Στοιχείων*». Πρβ. καὶ σελ. 519, 23 «ὡς ἐν τοῖς *Ὀπτικοῖς* δέδεικται». Ἐσημαίνετο δ' ὁ Εὐκλείδης καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος *ὁ γεωμέτρης* ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν γεωμέτρης ὤν, ὡς παρὰ τῷ Φιλοπόνῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙϚ', σελ. 393, 3 «ἔστι γὰρ γνώμων, ὡς *ὁ γεωμέτρης* ὁρίζεται, παντὸς παραλληλογράμμου κτέ.».

Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος *στοιχεῖον* παρηγμένον ῥῆμα *στοιχειῶ-στοιχειοῦμαι*, περὶ οὗ εἶνε τάδε γεγραμμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 792 «Στοιχειόω [Litero, Gl.] Elementa doceo, Rudimentis instituo, Erudio principiis s. primordiis alicujus artis, Doceo artis incunabula, ut Budaeus interpretatur [Hesychius: Στοιχειούμεθα, διδασκόμεθα κατὰ τάξιν. Στοιχειουμένοις, διδασκομένοις]. Ex Creg. Naz., Στοιχειούμεθα φόβῳ, Timore instructi, Timoris prima elementa suscipientes».

Τοῦ ῥήματος τούτου, ἀγνώστου τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ὄντος, ἐποιή-

σατο χρῆσιν Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς καὶ Πάππος ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ἄλλοι τινές.

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 546, 8 «πάντες μὲν οἱ κατὰ τρόπον *στοιχειοῦν* δοκοῦντες τῶν φιλοσόφων—εἰώθασι διαιρούμενοι λέγειν κτέ.». Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Σέξτῳ καὶ «τούτων δὴ *προεστοιχειωμένων*, φημὶ κτέ.» (σελ. 622, 13), ὅπερ ὁ Ἰω. Ἀλβ. Φαβρίκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σέξτου Τόμ. Β', σελ. 45 μεθηρμήνευσε ῥωμαϊστὶ διὰ τῶνδε· «his prius traditis veluti quibusdam elementis dico etc.». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ϛ', σελ. 2014 μνημονεύεται καὶ τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ τοῦ Οἰκουμενίου εἰς Ἀποκάλ. σελ. 433, 4 «μὴ *προστοιχειωθέντες* ἀσφαλῶς».

Πάππ. Ἀλεξ. σελ. 662, 20 «οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι (εἰς τὴν) τῶν ἐπιπέδων τόπων τάξιν ἀποβλέποντες *ἐστοιχείωσαν*».

Ὠριγέν. Τόμ. Α', σελ. 243 «πάντες οὖν οἱ *στοιχειούμενοι* τῇ ἀρχῇ τῶν λογίων τοῦ θεοῦ κτέ.» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 26 «ὥσπερ γὰρ πάντα τὸν ἐσόμενον σοφὸν ἐν λόγοις ἀληθείας δεήσει *στοιχειωθῆναι* πρότερον καὶ ἐπὶ πλεῖον διαβῆναι τῆς στοιχειώσεως καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν στοιχείωσιν, οὐ μὴν ἐπιμένειν ἐπὶ τῇ στοιχειώσει κτέ.» καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 350 «ὡς τῆς στοιχειώσεως καὶ εἰσαγωγῆς γεγενημένης αὐτῷ ἐν ἀπάτῃ καὶ μὴ δυναμένῳ αὐτῷ *στοιχειωθῆναι* καὶ εἰσαχθῆναι εἰς θεοσέβειαν».

Σωκράτ. Σχολαστ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 413 Οὐσσ. «τοὺς ἠσθενηκότας περὶ τὴν πίστιν ἀνελάμβανε *στοιχειῶν* καὶ διδάσκων τὰ ἐκκλησιαστικὰ κηρύγματα».

Φώτ. Βιβλ. σελ. 159, 37 «ὁ δὲ Δ' τοὺς τῶν μοναχῶν εἰσαγομένους *στοιχειοῖ*» καὶ σελ. 197, 3 «τοῖς ἄρτι *στοιχειουμένοις* τὰ τελεώτερα μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς τελειώσεως συγκαλύπτεσθαι».

Παλλάδ. πρὸς Λαῦσ. ἐν Πατρολ. Ἑλλ. Τόμ. ΛΔ', σελ. 1010 «*στοιχειωθῆναι* ἐν τῷ μονήρει βίῳ» (Ἴδε Ε. Α. Σοφοκλ. Ἑλλην. Λεξ. σελ. 1012).

Σχολ. εἰς Εὐκλ. σελ. 73, 2 «ὁ δὲ Εὐκλείδης—τὰ σποράδην ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων θεωρηθέντα συνήγαγεν αὐτὸς εἰς στοιχείωσιν τάξιν αὐτοῖς καὶ ἀποδείξεις ἀκριβεστέρας ἐπιθεὶς ὡς πρὸς στοιχείωσιν· οὐ γὰρ ὅσα λέγειν δυνατόν, γράφει ταῦτα, ἀλλ' ὅσα *στοιχειοῦν* πέφυκε καὶ δι' ὧν καὶ τὰ μὴ γραφόμενα ἔστιν εὑρίσκειν».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 539, 22 καὶ ἐν τῷ τοῦ Σουΐδα σελ. 978 Βεκκ. φέρεται «*Στοιχειοῦσι*: διατυποῦσι», ἐν δὲ τῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται οὐ μόνον «*Στοιχειούμενοι* (*στοιχειούμεθα*): διδασκόμεθα κατὰ τάξιν» καὶ «*Στοιχειουμένοις*: διδασκομένοις» ἀλλὰ καὶ «*ΣτΥχΙοῦσι*: διατυποῦσι», ὃ ὁ Βεντλήϊος μετέβαλεν εἰς τὸ *στΟΙχΕΙοῦσι*. Ὁ Ἐρουερδὴν γράφει ἐν *Emendat. Select. in Hesych.* σελ. 28 «*στυχιοῦσι*· διατυποῦσι. Bentley στοιχειοῦσι. Fortasse latet forma Boeotica *στυχιοῦντι* sive-θι, aut si διατυποῦσι est dat. plur. participii, *στυχιού(ντεσ)σι*».

Εὑρέθη δὲ τὸ *στοιχειοῦν* καὶ ἐν ῥήσει τοῦ Χρυσίππου παρὰ Πλουτ. Ἠθικ. σελ. 1036 α' «τὰ ἐναντία *στοιχειοῦν* καὶ καταστοιχίζειν τοὺς εἰσαγομένους ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους». Ἀλλὰ περὶ τοῦ χωρίου τούτου θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥήματος ἐσχηματίσθησαν τὰ ὀνόματα τάδε.

στοιχειωτής. Ἴδε Ε. Α. Σοφοκλ. Ἑλλην. Λεξ. σελ. 1013. Πλημμελῶς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Βεκκήρου ἐν τῷ περὶ Συντάξεως Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 309, 5 «ἀναγκαίως οἱ *στοιχειῶται* ἐπενόησαν τὴν ἐπ' αὐταῖς γενομένην δισσὴν τάσιν». Ἐκ τῶν ἐν σελ. 433 γεγραμμένων μανθάνομεν ὅτι φέρεται ἐν τοῖς κώδιξι καὶ γραφὴ *στοιχειαταί* καὶ *στοιχειασταί*. Ἑλληνιστὶ λέγεται *στοιχειωτής* ὀξυτόνως, ὡς *ζηλωτής*, *ὀρκωτής*, *ἀναλωτής*, *βεβαιωτής*, *ὀρθωτής*, *διορθωτής*, *ἐπανορθωτής*, *θεμελιωτής*, *ἀνανεωτής*, *συμβιωτής*, κτλ. Διάφορον εἶνε τὸ *δεσμώτης*, ᾧ ὅμοιον τὸ παρ' Ἡσυχίῳ *κλοιώτης*. Σφάλλεται ὁ Ἀσώπιος γράφων ἐν τῷ Ὀρθογραφικῷ σελ. 60, § 29 «*δεσμώτης* ἐκ τοῦ *δεσμόω*, *μονώτης* ἐκ τοῦ *μονόω*, *βεβαιωτὴς* ἐκ τοῦ *βεβαιόω*, *ζηλωτὴς* ἐκ τοῦ *ζηλόω*, *θεμελιωτὴς* ἐκ τοῦ *θεμελιόω*, κτλ.». Τὸ *δεσμώτης* παρήχθη ἐξ ὀνόματος, ὡς τὸ *πεδήτης*, οὐχὶ ἐκ ῥήματος· τὸ δὲ *μονώτης* ἔχει πρὸς τὸ *μόνος*, ὡς τὸ *ἰδιώτης* πρὸς τὸ *ἴδιος* (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Α', σελ. 92). Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ φέρεται σελ. 257, 57 «Πᾶν ῥῆμα τῆς τρίτης συζυγίας τῶν περισπωμένων ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἢ διὰ τοῦ Ω ὀξέως ἐκφέρεται, οἷον χρυσῶ χρυσωτής, μισθῶ μισθωτής, ἢ διὰ τοῦ Ο βαρέως· ὁμόσω ὁμότης, ἀρόσω ἀρότης. Οὐκ ἄρα οὖν τὸ *δεσμώτης* ἀπὸ τοῦ *δεσμώσω* μέλλοντος· ἐπεὶ ὤφειλεν εἶναι *δεσμωτής*· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δεσμός» (Πρβ. καὶ Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ.

Β', σελ. 44, 34. Ἴδε καὶ Βαλκενάριον ἐν *Σχολ. εἰς Καιν. Διαθ.* Τόμ. Β', σελ. 508). Ἂν ῥηματικὸν ἦτο τὸ προκείμενον ὄνομα, οὐ μόνον ὀξυτόνως θὰ ἐξεφέρετο *δεσμωτής*, ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικὴν θὰ εἶχε σημασίαν. Ἀνάληθες εἶνε τὸ δίδαγμα τὸ ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις Αἴ. 105 «*Δεσμώτης* δὲ λέγεται καὶ αὐτὸς ὁ *δέσμιος*, ὡς ὁ δεσμώτης Προμηθεύς, καὶ ὁ *δεσμῶν*, ὡς Κρατῖνος ἐν Πυτίνῃ ἐπὶ τῶν δεσμοφυλάκων·

ὄψει γὰρ αὐτὴν ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου
παρὰ τοῖσι δεσμώταισι καταπιττουμένην.

(Πρβ. καὶ Σουίδ. σελ. 267 Βεκκ.). Καὶ ὁ *Μεινέκιος* δοξάζει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 128 ὅτι οἱ δεσμοφύλακες δηλοῦνται ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Κρατίνου, ὡς καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου «Πυτίνη: πλεκτὴ λάγυνος οἴνου. Ἔπλεκον δὲ ταύτας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ *δεσμῶται* καὶ σπυρίδας καὶ τὰ τοιαῦτα» (Πρβ. καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 71). Ἀλλ' ἡμεῖς ἄνευ ὄκνου ἀποφαινόμεθα ὅτι οὔτε παρελήφθη ὑπὸ παλαιοῦ Ἕλληνος οὔτε ὑπῆρχε δυνατὸν νὰ παραληφθῇ τὸ *δεσμώτης* πρὸς δήλωσιν τοῦ *δεσμοφύλακος*. Καὶ νῦν δὲ πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς δσμωτηρίοις καθειργμένων εἶνε ποικίλων ἔργων τεχνῖται. Λέγεται δὲ καὶ *φύλακες δεσμωτῶν* (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. Γ', 4) ἢ *δεσμωτῶν φύλακες* (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. ΚΔ') καὶ *συνδεσμῶται*-*ξυνδεσμῶται* (Θουκυδ. Ϛ', 60. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 516 γ') καὶ θηλυκῶς *δεσμῶτις*, *δεσμῶτιν ποίμναν* (Σοφοκλ. Αἴ. 234), κτλ. Οὐδενὶ τῶν φιλολογούντων εἶνε ἄγνωστος ἡ τραγῳδία τοῦ Εὐριπίδου ἡ ἐπιγραφομένη *Μελανίππη ἡ δεσμῶτις*. Παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ φέρεται Τόμ. Β', σελ. 89 «ἂν δ' ἄρα ἀγκιστρευθῇς (ὦ ψυχή) ὑπὸ πάθους, *δεσμῶτις* μᾶλλον ἢ *εἱρκτοφύλαξ* ὑπόμεινον γενέσθαι». Περὶ τοῦ *εἱρκτοφύλαξ* καὶ *εἱργμοφύλαξ* καὶ *δεσμοφύλαξ* καὶ *δεσμωτηρίου φύλαξ* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι. Ὅμοιον τῷ *ζηλωτής*, *ὀρκωτής*, κτλ. ὑπάρχει τὸ *ἐεδνωτής* (ἐκ τοῦ *ἐεδνοῦμαι*) καὶ πληθυντικῶς *ἐεδνωταί* *οὔ τοι ἐεδνωταὶ κακοί εἰμεν* (Ἰλ. Ν, 382), ὅπερ κακῶς ὁ Τυραννίων προπεριέσπα, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ Ἡρῳδιανὸς λέγων ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 19, 15 Δινδ. «*Ἐεδνωταί* ὡς *χρυσωταί* καὶ *ποιηταί*. Οὕτως πάντες. Τυραννίων δὲ προπερισπᾷ οὐχ ὑγιῶς» (Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 205, 14). Ἀκριβῶς περὶ τοῦ τόνου τῶν εἰς ΤΗΣ

πολυσυλλάβων ὀνομάτων θὰ διαλάβωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *ἀστυβοώτης* καὶ τοῦ *ἀγροιώτης* καὶ τοῦ *κλαρῶται*.

στοιχειωτικός. Κλήμ. 'Αλεξ. σελ. 673 «ἡ *στοιχειωτικὴ* τῶν παίδων διδασκαλία τὴν τῶν τεττάρων στοιχείων περιείληφεν ἑρμηνείαν» καὶ σελ. 771 «ταύτην ἀλληγορῶν *στοιχειωτικήν* τινα οὖσαν καὶ προπαιδείαν τῆς ἀληθείας». 'Ωριγέν. Τόμ. Β', σελ. 11 «μὴ τὰ ψευδῆ λαλεῖν δόγματα ἀλλὰ τὰ *στοιχειωτικὰ* τῆς ἀληθείας». Κεδρην. Τόμ. Β', σελ. 145, 16 «τοὺς *στοιχειωτικοὺς* λόγους ἐπειπών».Πρβ. καὶ Διογ. Λαέρτ. Ι', 30 «καλοῦσι δὲ αὐτὸ περὶ κριτηρίου καὶ ἀρχῆς καὶ *στοιχειωτικόν*».

στοιχείωσις. Διογ. Λαέρτ. Ζ', 39 «Εὔδρομος ἐν τῇ ἠθικῇ *στοιχειώσει*» καὶ 138 «ὥς φησι Ποσειδώνιος ἐν τῇ μετεωρολογικῇ *στοιχειώσει*». 'Επίκουρ. παρὰ Διογ. Λαερτ. Ι', 37 «ποιήσασθαι καὶ τοιαύτην τινὰ ἐπιτομὴν καὶ *στοιχείωσιν* τῶν ὅλων δοξῶν» (Πρβ. καὶ 44 «ἐν ταῖς δώδεκα *στοιχειώσεσί* φησι»). Νικόλ. Δαμασκ. ἐν 'Ιστορ. Μικρ. Δινδ. Τόμ. Α', σελ. 139, 5 «τὰ μὲν ὅλα, τὰ δὲ ἐκ μέρους, τὰ δὲ ἄχρι *στοιχειώσεως* παραλαμβάνειν». 'Αρχιμήδ. Τόμ. Α', σελ. 24, 6 Τευβν. «ταῦτα γὰρ ἐν τῇ *στοιχειώσει* παραδέδοται». Γαλην. Τόμ. ΙΕ', σελ. 175 «ἐχόμενον ἀεὶ τῆς 'Ιπποκράτους *στοιχειώσεως*». Φίλ. 'Ιουδ. Τόμ. Β', σελ. 133 «ὅσαι ἄλλαι—ἐν ταῖς περὶ τούτων *στοιχειώσεσιν* ἀναγράφονται διαφοραί». 'Ωριγέν. Τόμ. ΙΑ', σελ. 378 «οὕτω *στοιχείωσίς* ἐστιν εἰς τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ καὶ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων» (Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 27, 1. 2. 3. 6). Εὐσέβ. Προπ. Εὐαγγ. Α', α', 12 «*στοιχειώσεως* καὶ εἰσαγωγῆς ἐπέχοντα τόπον». Πρόκλ. Διάδ. εἰς Εὐκλ. σελ. 68, 14 «εἴ τίς ἐστιν περὶ γεωμετρίαν ὁδὸς συντομωτέρα τῆς *στοιχειώσεως*» καὶ σελ. 71, 7 «*στοιχείωσιν* αὐτῷ προκεῖσθαι φήσομεν» καὶ σελ. 73, 10 «κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ στοιχείου τὸ σημαινόμενον καὶ τὰ παρ' Εὐκλείδῃ στοιχεῖα συνετάχθη, τὰ μὲν τῆς περὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετρίας, τὰ δὲ τῆς στερεομετρίας· οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀριθμητικοῖς καὶ ἐν τοῖς ἀστρονομικοῖς *στοιχειώσεις* πολλοὶ συνέγραψαν» καὶ σελ. 74, 9 «κατὰ πάντας δὲ τούτους τοὺς τρόπους εὕροι τις ἂν τὴν Εὐκλείδου *στοιχείωσιν* τῶν ἄλλων διαφέρουσαν» (Πρβ. καὶ σελ. 75, 3 καὶ 11, κτλ. Ἴδε σελ. 496). Σχολ. εἰς Εὐκλ. σελ. 73, 20 «πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχα-

νόντων ὠφέλειάν φαμεν *στοιχείωσιν* γράφειν· ἀπὸ γὰρ τούτων ὁρμώμενοι καὶ τὰ ἄλλα δυνησόμεθα γινώσκειν, χωρὶς δὲ τούτων οὐδέν· διὸ καὶ *στοιχείωσις* ὀνομάζεται» καὶ σελ. 144, 26 «τὰ δὲ ἐν τῇ *στοιχειώσει* πορίσματα συναναφαίνονται μὲν κτέ.» καὶ σελ. 170, 14, «ὅσα δυνατὸν ἐν *στοιχειώσει* λέγειν» καὶ σελ. 171, 1 «τῆς τε τούτων καὶ τῆς ἐκείνων *στοιχειώσεως*» καὶ σελ. 173, 4 καὶ σελ. 219, 4 καὶ 7 καὶ σελ. 220, 2 καὶ 6. Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὁ μὲν Γαληνὸς γράφει Τόμ. ΙΘ΄, σελ. 356 «*Στοιχείωσίς* ἐστιν ἡ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ αὐτὸ (κατὰ τὰ αὐτὰ) καὶ ὡσαύτως διδασκαλία. Οἱ δὲ οὕτως· *στοιχείωσίς* ἐστιν ἀπὸ στοιχείων ἐπὶ τὸ τέλος ὁδός», ὁ δ' Ἡσύχιος «*Στοιχείωσις*: διατύπωσις ἢ πρώτη μάθησις». Πρβ. καὶ Φώτ. Λεξ. σελ. 540, 1 καὶ Σουίδ. σελ. 978 «*Στοιχείωσις*: ἀκριβεστάτη ἐπιτομή, ἡ πρώτη μάθησις, ἤτοι διάταξις».

στοιχείωμα. Ἐπίκουρ. παρὰ Διογ. Λαερτ. Ι΄, 36 «πρὸς ἁπλᾶ *στοιχειώματα* καὶ φωνὰς συναγομένων».

Ὑπάρχει καὶ ἐπίθετον διὰ συνθέσεως μετὰ τοῦ ἀποφατικοῦ Α σχηματισθὲν *ἀστοιχείωτος*, οὗ γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Ἀστοιχείωτα*: μὴ ἔχοντα ἀρχάς». Παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ ἀπαντᾷ Τόμ. Β΄, σελ. 155 «εἰσαγαγὼν—ἡμᾶς οἷα παῖδας ἄρτι μανθάνειν ἀρχομένους διὰ τῶν σοφίας δογμάτων καὶ θεωρημάτων καὶ μὴ *ἀστοιχειώτους* ἐάσας κτέ.» (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α΄, Β΄, σελ. 2240). Ὁμοίαν τούτῳ ἔννοιαν ἐμφαίνει τὸ *ἀνείσακτος*, οὗ τρία μαρτύρια εἶνε ἐκ τοῦ Ἰαμβλίχου παρατεθειμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου (Τόμ. Α΄, Β΄, σελ. 676). Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ Τόμ. Ε΄, σελ. 314 «οἱ δὲ καὶ λοιδοροῦντες σφοδρότερον *ἀνεισάκτους* τε καὶ φιλονείκους (φιλονίκους) ἀποκαλοῦσιν οὔ φασί τε διδάξειν τὸ λεγόμενον ἀπαιδεύτους ἀνθρώπους».

Τὸ ἁπλοῦν ἐπίθετον *στοιχειωτός* εὕρομεν παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ τιθέντι αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ἐκ στοιχείων συνεστῶτος ἢ συγκειμένου. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ΄, σελ. 555, 3 «τὸ γὰρ στοιχεῖον δι' ὅλου τοῦ *στοιχειωτοῦ* διήκει» καὶ σελ. 601, 3 «εἰς ὃ τὰ ἄλλα σώματα διαιρεῖται τὰ *στοιχειωτά*» καὶ σελ. 601,11 καὶ 17 καὶ 19. Τόμ. Θ΄, σελ. 201, 19 «εἰ γὰρ προϋπάρχει τὰ στοιχεῖα τοῦ *στοιχειωτοῦ*» καὶ μετ' ὀλίγα «καὶ ὅλως πανταχοῦ τὰ στοιχεῖα οὐκ ἔστιν ὅπερ τὰ *στοιχειωτά*» καὶ σελ. 246, 3 «τὰ μὲν στοιχεῖα ἐνυπάρχειν χρὴ τῷ *στοι-*

χειωτῷ» καὶ σελ. 246, 15 «εἴπερ τὸ στοιχεῖον ἐνυπάρχειν χρὴ καὶ συμπληροῦν καθ' αὑτὸ τὸ *στοιχειωτόν*» καὶ σελ. 630, 1 «τὸ γὰρ στοιχεῖον τοῦ *στοιχειωτοῦ* καταδεέστερον» καὶ σελ. 630, 11 «τὸ γὰρ στοιχεῖον ἐν τῷ *στοιχειωτῷ* ἐστιν» καὶ σελ. 637, 34 «τὸ δὲ στοιχεῖον ἐν τῷ *στοιχειωτῷ* ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ *στοιχειωτὸν* ἐν τῷ στοιχείῳ».

Ἐν τῷ ὑπὸ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου πεφιλοπονημένῳ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης κεῖται «ἀ-στοιχείωτος — the Verb. pass. ἀστοιχειόομαι is found in Oecum.». Τὸ χωρίον τοῦ Οἰκουμενίου μνημονευθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀσίου ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου (λ. *ἀστοιχειόω*) ἔχει ὧδε· «τῆς ὅλης κτίσεως *ἀστοιχειωθείσης*». Ἀλλὰ παντελῶς ἀσύστατον εἶνε τὸ ῥῆμα *ἀστοιχειῶ-ἀστοιχειοῦμαι*· οὐδαμῶς δ' ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενίου «τῆς ὅλης κτίσεως *ἀναστοιχειωθείσης*». Πολλὰ μαρτύρια τοῦ τε ῥήματος *ἀναστοιχειῶ-οῦμαι* καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ παρηγμένου ὀνόματος *ἀναστοιχείωσις* βλέπει τις κατειλεγμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', Β', σελ. 566-7. Παρεχόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἔνια τοῦ ῥήματος παραδείγματα. Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β', σελ. 5 «αἱ τῶν τελευτηκότων *ἀναστοιχειούμεναι* μοῖραι πάλιν εἰς τὰς τοῦ παντὸς δυνάμεις ἐξ ὧν συνέστησαν ἀποκρίνονται» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 10 «ὅσα γε εἰς τὸ μηδ' ὑφεστάναι δοκεῖν *ἀνεστοιχειωμένος*» καὶ σελ. 41 «προσηκόντως ὅλος εἰς ἱερὰν σπονδὴν *ἀναστοιχειωθεὶς* ἀνταποδίδοται» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 13 «τὰ μέρη τοῦ παντὸς εἰς μίαν φύσιν τοῦ ὕδατος *ἀναστοιχειούμενα* σπεύδειν». Ὠριγέν. Τόμ. Α', σελ. 84 «οἷον *ἀναστοιχειουμένου* τοῦ λόγου ἀπὸ τοῦ γεγονέναι αὐτὸν σάρκα». Ἰωάνν. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 181 α' «μεγάλα ἐπεδείξατο θαύματα, δι' ὧν ἅπασαν *ἀνεστοιχείου* τὴν κτίσιν». Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 508 «ἀναλύοντά τε καὶ οἷον *ἀναστοιχειοῦντα* καὶ φθείροντα τὸ ζῷον». Σχολ. εἰς Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 255, 19 «Ἀναλυθείητε εἰς ὕδωρ καὶ γῆν, διαλυθείητε καὶ ἀποθάνοιτε. Βέλτιον δὲ ἀκούειν· ἐξ ὧν ἐγένεσθε, εἰς ταῦτα πάλιν *ἀναστοιχειωθείητε*». Ὁ Σουΐδας γράφει «*Ἀναστοιχειοῖ*: ἀναπλάττει, ὡς μεταστοιχειοῖ μεταπλάττει». Πρβ. *ἀνασκευάζω-μετασκευάζω*. Παρατιθέμεθα καὶ τοῦ ὀνόματος μαρτύριον, οὗ δὲν γίνεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνεία. Γαλην. Τόμ.

Ζ', σελ. 251 «γίγνεται δή τις οἷον *ἀναστοιχείωσις* ἢ σύντηξις ἢ ἀνάλυσις ἢ ὡς ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ». Πρβ. καὶ Ἀλέξ. Ἀφροδισ. περὶ Κράσ. καὶ Αὐξήσ. Β' (Συμπληρ. Ἀριστοτ. Τόμ. Β', σελ. 215, 13) «οὔτε ἡ φθορά τε καὶ *ἀναστοιχείωσις* μῖξίς ἐστι» καὶ (σελ. 215, 18) «τῷ τῇ *ἀναστοιχειώσει* φθείρεσθαι ταῦτα» καὶ (σελ. 215, 23) «ἡ κρᾶσις γίνεται κατὰ *ἀναστοιχείωσίν* τινα». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐλέχθη καὶ *ἀντιστοιχείωσις* (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ. 994).

Ἐν τέλει καταχωρίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Ῥιχ. Σνειδήρου γεγραμμένα ἐν *Bodleian*. σελ. 9 «post verba τὰ εἰς ος add. cod: *ἰσοσυλλάβως κλινόμενα εἰς ῥήματα στοιχειούμενα*. Quibus adiectis locum restitutum videbis. Στοιχειοῦν verbo h. l. nulla alia notio subiecta esse potest quam μερίζειν, μερίζειν εἰς parti cuidam orationis attribuere (Apoll. pron. 67, 6. 70, 4 ed. meae; Lehrs Herod. 416) ut στοιχεῖον non solum litteram, sed etiam τὴν λέξιν tamquam elementum sententiae significat; cf. Ap. Dysc. synt. 313, 7 — Sext. Emp. adv. math XI 3 p. 546, 3 Bekk.: Πάντες μὲν οἱ κατὰ τρόπον *στοιχειοῦν* δοκοῦντες τῶν φιλοσόφων, . . . εἰώθασι *διαιρούμενοι* λέγειν τῶν ὄντων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων. Phot. στοιχείωσις . . . διάταξις».

Ἀλλ' ἴσως ἀντὶ τοῦ «ἰσοσυλλάβως κλινόμενα εἰς ῥήΜΑΤΑ *στοιχειούμενα*» ἀναγνωστέον «ἰσοσυλλάβως κλινόμενα εἰς ῥήΜΑΤΑ (*ΜΕΤΑ*)*στοιχειούμενα*», τουτέστι: μετασχηματιζόμενα, μεταπλαττόμενα. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 262, 15 καὶ ἐν τῷ τοῦ Σουΐδα φέρεται «*Μεταστοιχειοῦσα*: μετασχηματίζουσα» (Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 393, 1). Παραδείγματα τοῦ ῥήματος *μεταστοιχειοῦν* - *οῦσθαι* καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ παρηγμένου ὀνόματος *μεταστοιχείωσις* βλέπει τις ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ε', σελ. 896. Καθ' ὅμοιον τρόπον λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *μετασκευάζειν* - *εσθαι*, *μεθαρμόζειν* - *εσθαι* (-*όττειν* - *εσθαι*), *μετακοσμεῖν* - *εῖσθαι*, *μεταρρυθμίζειν* - *εσθαι*, κτλ. Εὕρομεν δὲ καὶ *μετεστόλισται* ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 291, 52 Διδ.

ΚΕΦ. Ζ'.

§ 1. Ὡδί πως (ὡδεί πως)—ὧδ' εἶπεν.

Ἐν τῷ Προτρεπτικῷ τοῦ Γαληνοῦ κεφ. Θ' (Τόμ. Α', σελ. 22 Κυνν.) ἀπαντᾷ «Εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον. Οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας ὧδ' εἶπεν·

Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν
(Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι).
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε».

Τοιαύτην λόγου ἐκφορὰν οὐδαμῶς ἡμεῖς πρέπουσαν εὑρίσκομεν Ἑλληνικῷ στόματι. Καὶ πᾶς δ' ἄλλος, νομίζομεν, μὴ ὅλως ἀγύμναστος περὶ τὰ τῆς συντάξεως ὧν συνορᾷ παραχρῆμα τὴν πλημμέλειαν τῆς ῥήσεως «Οὗτός ΕΣΤΙΝ ὁ καὶ τὸν Σωκράτην ΕΙΠΩΝ ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι καὶ τῷ Λυκούργῳ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΑΣ ὧδ' ΕΙΠΕΝ». Ἵνα δ' ἐμμελῆ αὐτὴν καταστήσωμεν, ἀναγινώσκομεν «Οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας *ὡδί πως*·

Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν
Ζηνὶ φίλος κτέ.».

Περιττὸν δ' ἴσως εἶνε νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι οὐχὶ δύσκολον ἦτο νὰ μεταπέσῃ τὸ *ὡδί πως* ἢ *ὡδεί πως* (ει=ι) εἰς τὸ *ὧδ' εἶπεν*.

Καὶ ἀλλαχοῦ δ' ὁ Γαληνὸς μέλλων νὰ μνημονεύσῃ ἃ ὑφ' ἑτέρου ἐρρήθησαν ποιεῖται χρῆσιν τοῦ *ὡδί πως* ἢ *ὧδέ πως*, οἷον

Τόμ. Α', σελ. 507 «διὰ βραχυτάτης ἐνεδείξατο ῥήσεως ὁ Ἱπποκράτης *ὡδί πως* εἰπών· ὡς γὰρ τὰ σπειρόμενά τε καὶ φυόμενα κτέ.» καὶ σελ. 532 «ἧς καὶ αὐτῆς ὀνομαστὶ πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐπιμέμνηται, ποτὲ μὲν *ὡδί πως* λέγων· ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα τὸ συνιστάμενον οὐ πύῳ ἴκελον ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη καὶ ῥεῦμα πολὺ καὶ ποικίλον· ὁτὲ δὲ πάλιν ὡδί· καὶ ἐν αἰδοίοισιν (αἰδοίοισι) ἄνθρακες

κτέ.». Πρβ. Ἱπποκράτ. Τόμ. Α΄, σελ. 214 «ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα τὸ ξυνιστάμενον οὐ πύῳ ἴκελον ἀλλὰ σηπεδὼν τις ἄλλη καὶ ῥεῦμα πουλὺ καὶ ποικίλον».

Τόμ. Δ΄, σελ. 798 «ἔπειτα προελθὼν ἐπὶ πλέον περὶ τῶν αὐτῶν *ὡδί πως* διεξέρχεται τὴν Ἀσίαν· πλεῖστον δὲ διαφέρειν φημὶ τῆς Εὐρώπης κτέ.». Γραπτέον «ὡδί πως διεξέρχεται· τὴν Ἀσίαν (τὴν Ἀσίην) πλεῖστον *δὴ* διαφέρειν φημὶ τῆς Εὐρώπης κτέ.» (Ἱπποκράτ. Τόμ. Α΄, σελ. 264). Πρβ. καὶ σελ. 797, 10 καὶ σελ. 806, 11.

Τόμ. Ζ΄, σελ. 934 «σαφῶς ἐνδείκνυται ταὐτὸ τοῦτο καὶ πολύ γε μᾶλλον, ὅταν *ὡδί πως* γράφῃ περὶ τῶν οὔρων· οἷσιν (οἷσι) οὖρα παχέα, θρομβώδεα, κτέ.».

Τόμ. Θ΄, σελ. 852 «ὑπὲρ τῆς εἰκοστῆς *ὡδί πως* γράφει· οἷσι δὲ περὶ τὰ ὦτα ἐγένετο, ἔκρινε μὲν εἰκοσταίοισι, κτέ.».

Τόμ. ΙΖ, α΄, σελ. 440 «ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν Ἐπιδημιῶν *ὡδί πως* γράφει· οἱ πόνοι ἐν περιόδοισιν (περιόδοισι), κτέ.».

Τόμ. Ζ΄, σελ. 644 «ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῶν Ἐπιδημιῶν—*ὡδέ πώς* φησιν· ἐνδεκάτῃ κατενόει, κτέ.» καὶ σελ. 842 «μικρὸν ἔτι προελθὼν *ὡδέ πως* γράφει· εἰκοστῇ λόγοι πολλοί, κτέ.».

Τόμ. Θ΄, σελ. 854 «αὐτά τε ταῦτα γράψας—ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐπὶ μὲν τῆς τρίτης καταστάσεως *ὧδέ πως*· ἔκρινε δὲ κτέ.» καὶ «περὶ ἧς ἐπὶ τέλει τῆς ὅλης διηγήσεως *ὧδέ πως* γράφει· τεσσαρακοστῇ ἤμεσεν ὀλίγα, κτέ.». Πρβ. Ἱπποκράτ. Τόμ. Α΄, σελ. 190 «ἤμεσε τῇ τεσσαρακοστῇ ὀλίγα, κτέ.».

Τόμ. ΙΖ΄, α΄, σελ. 257 «προσέγραψε τῇ στάξει τὸ ἄκρητον *ὧδέ πως* εἰπών· τῇ πέμπτῃ περὶ μέσον ἡμέρας (ἡμέρης) κτέ.».

Ἐν Τόμ. ΙΘ΄, σελ. 66 κεῖται «νομίζω δέ σοι τὰ ὑπὸ Ἀριστοφάνους ἀρκέσειν τὰ ἐκ τῶν Δαιταλέων *ὧδέ πως* ἔχοντα· πρὸς ταῦτα κτέ.». Φέρεται δὲ μετ' ὀλίγα «κἀκεῖνος μέντοι ἀντιπροβάλλει τῶν ἐν τοῖς Σόλωνος ἄξοσι γλωττῶν εἰς δίκας διαφερούσας *ὡδί πως*· ὁ μὲν οὖν σὸς κτέ.». Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀποσπασμάτων σελ. 108, 212 εἴκασε «τὰ *ἀπὸ* Ἀριστοφάνους» ἢ «τὰ *τοῦ* Ἀριστοφάνους» καὶ «γλωττῶν *τινας*» καὶ «*ὧδέ* πως» ἀντὶ τοῦ «*ὡδί* πως». Τὸ *ὡδί πως* ἔχει ὑγιέστατα, ἀσμενίζει δ' αὐτῷ ὁ Γαληνός, ὡς γίνεται φανερὸν ἐκ τῶν χωρίων αὐτοῦ, ἃ ἐν τοῖς ἄνω παρεθέμεθα (Πρβ. καὶ Τόμ. Η΄, σελ. 495, 15 καὶ Τόμ. ΙΖ΄, α΄,

σελ. 251, 11). Πολλὰ δὲ παραδείγματα τοῦ *ὡδέ πως* καὶ *ΩΔΙ ΠΩΣ* ἢ *ΠΩΣ ΩΔΙ* καὶ *οὕτω πως* καὶ *οὑτωσί πως* κατέλεξεν ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Σφηκῶν σελ. 415-6.

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Συμποσ. 25 «φησὶ δὲ περὶ αὐτῶν Ὅμηρος *ὡδέ πως*·

Ἠ λάθετ' ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ»

καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 675 «Θέσπις μέντοι ὁ τραγικὸς διὰ τούτων ἄλλο τι σημαίνεσθαί φησιν *ὡδέ πως* γράφων·

Ἴδε σοι σπένδω κναξζβὶ τὸ λευκὸν
ἀπὸ θηλαμόνων θλίψας κνακῶν·
ἴδε σοι κτέ.»

καὶ σελ. 682 «διττῶν εἰσηγεῖται διδασκαλίαν ὁδῶν *ὡδέ πως* γράφων·

ἡ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμὲς ἦτορ,
ἡ δὲ βροτῶν δόξαις, ταῖς οὐκ ἔνι πίστις ἀληθής»

καὶ σελ. 784 «ὑπόδειγμα Τερπάνδρῳ μάλιστα γίνεται πρὸς ἁρμονίαν τὴν Δώριον ὑμνοῦντι τὸν Δία *ὡδέ πως*·

Ζεῦ πάντων ἀρχά, πάντων
ἀγήτωρ Ζεῦ, σοὶ πέμπω
ταύταν τὰν ὕμνων ἀρχάν»

καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 505, 30 «Λέγει γοῦν *ὡδέ πως*· νῦν μὲν οὖν ἡμεῖς, ἃ λέγουσι τῶν μαθηματικῶν τινες, ἐννοίας χάριν λέγομεν κτέ.».

Ὁ Σουίδας ἐξηγεῖται τὸ *ὡδέ πως* διὰ τοῦ *οὕτω πως*. Ποιεῖται δὲ μνείαν καὶ τοῦ *ὡδί πῃ* καὶ *ὡδί πως*.

Τὸ ἐπίρρημα *ὧδε* παρήχθη ἐκ τῆς ἀντωνυμίας *ὅδε*· χάριν δ' ἐμφάσεως ἢ πρὸς ἐπίτασιν τῆς δείξεως ἐκφέρεται ἥ τ' ἀντωνυμία μετὰ τοῦ καλουμένου προσχηματισμοῦ (προσσχηματισμσμοῦ) Ι καὶ τὸ ἐπίρρημα, οἷον *ὁδί-ὡδί*. Πρβ. *οὑτοσί-οὑτωσί*, *ἐκεινοσί*, κτλ., *ἐνθαδί*, *ἐντευθενί* (*ἐνθενδί*), κτλ. ἔτι δὲ *δευρί*, *νυνί*. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 45, 2 «Ὅτι δὲ ἐπέκτασιν ποιεῖ οὐ μόνον τὸ Ι ἐν τῷ *οὑτοσί* καὶ *νυνί* καὶ *ἐνταυθί* κατὰ τὸν τεχνικὸν Γεώργιον—καὶ *νυνμενί*, φησί, καὶ *νυνγαρί* ἀντὶ τοῦ νῦν ἀλλὰ καὶ τὸ Η ἐν τῷ ὁτιή—Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Δ μετὰ τοῦ Ι, οἷον *ὁδί* καὶ *νυνδί* ἀντὶ τοῦ νῦν καὶ *ἐνθαδί*». Ἀκριβῶς περὶ τοῦ πράγματος θὰ διαλε-

θωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ. Ἴδε Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἱππέων σελ. 163.

Ὡς δὲ λέγεται *τοιόσδε τις* καὶ *τοιοῦτός τις*, οὕτω καὶ *ὧδέ πως* ἢ *ὡδί πως* καὶ *οὕτω πως*. Ποιεῖται δὲ χρῆσιν ὁ Γαληνὸς πολλάκις μὲν τοῦ *ὡδί πως*, ὡς γίνεται φανερὸν ἐξ ὧν ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἄνω, πολλάκις δὲ μόνου τοῦ *ὡδί* λέγων

ὡδὶ γράφει (Τόμ. Ζ', σελ. 828),

ὡδὶ γράφων, *ὡδὶ γράφοντος* (Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 446. Τόμ. Ζ', σελ. 835),

ὡδὶ γράψας (Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 282, 1 καὶ 13),

γράφων ὡδί (Τόμ. Θ', σελ. 18 καὶ 567 καὶ 591),

γράψας ὡδί (Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 256),

ἔγραψεν ὡδί (Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 280 καὶ 495 καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 343).

Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν Τόμ. Δ', σελ. 799 κειμένου *γράφει ὡδί* ἀνέγνω *ὡδὶ γράφει* ὁ Ἰ. Μυλλῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει μικρῶν τινων τοῦ Γαληνοῦ συγγραμμάτων σελ. XLVII.

Σημαίνεται δὲ διὰ τοῦ *ὧδέ πως* ἢ *ὡδί πως* κατ' ἀκριβῆ χρῆσιν τιθεμένου τοιαύτη ἔννοια, οἵα παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησι δηλοῦται συνήθως διὰ τοῦ *κατὰ τὸν ἀκόλουθον περίπου τρόπον* ἢ *κατὰ τὸν ἑξῆς περίπου τρόπον*, ὃ Ῥωμαϊστὶ λέγεται *in hunc fere modum*. Ἀλλ', ὡς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν κατειλεγμένων παραδειγμάτων δείκνυται, παραλαμβάνεται τὸ *ὧδέ πως* ἢ *ὡδί πως* καὶ ὅταν μνημονεύηταί τι ἀπαραλλάκτως ὅπως ἔχει. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Η', σελ. 1991 Διδ. «Et—ὡδί πως ap. Gregor., ut supra ὡδί πως: Ὡδί πως τῷ λόγῳ χρήσομαι, ubi tamen Bud. exp. simpliciter Hoc modo, non Hoc ferme modo, ut supra exposui ὡδί πως ap. Xenoph.».

§ 2. Ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατος Σωκράτης.

Ὁ Γαληνὸς γράφει ἐν ᾗ παρεθέμεθα ἐκ τοῦ Προτρεπτικοῦ ῥήσει ὅτι ὁ Πύθιος εἶπε τὸν Σωκράτην ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι.

Ὁ Πλάτων λέγει ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ σελ. 21 α' «Καὶ ἴστε δὴ οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅ τι ὁρμήσειε. Καὶ δή ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. Ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι. Καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὑτοσὶ μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε». Φέρεται δ' εἰς τὸ *ἀνεῖλεν* σχόλιον ἔχον ὧδε· «Χρησμὸς περὶ Σωκράτους δοθεὶς Χαιρεφῶντι τῷ Σφηττίῳ·

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης,
ἀνδρῶν δ' ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος».

Κεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Νεφ. 144, σελ. 88, 23 Διδ. «Δήμου δὲ ἦν ὁ Χαιρεφῶν Σφήττιος. Τούτῳ καὶ ἡ Πυθία δοκεῖ τὸν περὶ τοῦ Σωκράτους χρησμὸν εἰπεῖν

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης,
ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Τοῦτον Ἀπολλώνιος ὁ Μόλων ἐν τῷ κατὰ φιλοσόφων ἐψεῦσθαί φησι· τοὺς γὰρ Πυθικοὺς χρησμοὺς ἑξαμέτρους εἶναι, κτέ.» (Ἴδε Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν σελ. 254). Πρβ. καὶ Σουΐδ. λ. *σοφός* (καὶ Σχόλ. Λουκιαν. σελ. 117 Ἰακ.). Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ὠριγένους εἰρημένα ἐν τῷ κατὰ Κέλσου συγγράμματι Ζ', 6 (Τόμ. Κ', σελ. 8) «Εἰ γὰρ καὶ ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτην εἶπε σοφώτατον εἶναι (ὁ Πύθιος), ἤμβλυνε τὸν ἔπαινον αὐτοῦ τὸ πρὸς τούτου λεγόμενον περὶ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους ἐν τῷ *σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης*».

Ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Πυθίου ἢ τῆς Πυθίας τὸ περιβόητον κατα- στὰν «ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος» ἱστορεῖται καὶ ὑπὸ Διογένους τοῦ Λαερτίου γράφοντος βιβλ. Β', 37 «Ταῦτα δὴ καὶ τοιαῦτα λέγων καὶ πράττων πρὸς τῆς Πυθίας ἐμαρτυρήθη, Χαιρεφῶντι ἀνελούσης ἐκεῖνο δὴ τὸ περιφερόμενον

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος».

Λέγει δὲ καὶ Ἰουστῖνος ὁ Μάρτυς ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας Λόγῳ κεφ. 36 «Εἰ γὰρ ὁ τῶν παρ' ὑμῖν σοφῶν σοφώτατος Σωκράτης, ᾧ καὶ τὸ χρηστήριον ὑμῶν, ὡς αὐτοί φατε, μαρτυρεῖ λέγον

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος,

ὁμολογεῖ μηδὲν εἰδέναι, πῶς οἱ μετ' αὐτὸν καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐπηγ-

γέλλοντο εἰδέναι;». Πρβ. καὶ Παυσαν.'Αττ. ΚΒ', 8 «ᾧ (Σωκράτει) σοφῷ γενέσθαι μάλιστα ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ Πυθία μάρτυς» καὶ Ἑρμησιάν. παρ' Ἀθην. σελ. 599 α' «ὃν ἔξοχον ἔχρη Ἀπόλλων ἀνθρώπων εἶναι Σωκράτη ἐν σοφίῃ» (Ἴδε Λ. Δινδόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων καὶ τῆς Ἀπολογίας σελ. 207). Ὁ Μενάγιος ἐν ταῖς εἰς Διογένη τὸν Λαέρτιον Παρατηρήσεσι Τόμ. Α', σελ. 354 Ὑθν. μνημονεύει καὶ τὸ τοῦ Βαλερίου Μαξίμου «Socrates non solum hominum consensu, verum etiam Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus» καὶ τὸ τοῦ Τερτυλλιανοῦ «Socratem Apollo sapientissimum omnium cecinit. O Apollinem inconsideratum. Sapientiae testimonium reddidit ei viro, qui negabat deos esse».

Ἄξια μνείας νομίζομεν καὶ ἃ ἔγραψε Μάξιμος ὁ Τύριος Λόγ. Θ', 1 «Σωκράτην δὲ τὸν μηδὲ τῷ Ἀπόλλωνι παρασχόντα ἀμαθίας αἰτίαν —οὔπω καὶ νῦν πεπαῦσθαι συκοφαντούμενον» καὶ Λόγ. ΙΘ', 9 «διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόλλων ἐπῄνει Σωκράτην, ὅτι ἦν ὁμότεχνος αὐτῷ» καὶ Λόγ. ΛΘ', 5 «μάτην ἄρα αὐτῷ (τῷ Σωκράτει) ὁ Ἀπόλλων τὰ νικητήρια ἔδωκε, μάτην ἐπεψηφίσατο».

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου εἰρημένα Τόμ. Α', σελ. 309 Δινδ. «Ἀλλὰ μὴν ἑπτά γε ἀνδρῶν, ἵνα μηδὲ τοῦτο παρῶμεν, ἐνδόξων ἐπὶ σοφίᾳ γενομένων, εἷς ἀπὸ τῆς πόλεως γέγονε καὶ δυοῖν ἀρίστοιν νομοθέταιν ἅτερος αὐτὸς οὗτος. Δύο τοίνυν ἀνδράσι τῶν πρόσθεν ἐκ θεῶν ψῆφον δεδόσθαι παρειλήφαμεν, Λυκούργῳ τε τῷ Λακεδαιμονίῳ καὶ Σωκράτει τῷ παρ' ὑμῶν». Πρβ. Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 326 Δινδ.

Ὁ Ἀθήναιος καταγελᾷ τῶν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ γεγραμμένων λέγων σελ. 218 ε' «Κἂν ἄλλοις δ' ὁ Πλάτων φησὶ Χαιρεφῶντα ἐρωτῆσαι τὴν Πυθίαν εἴ τις εἴη Σωκράτους σοφώτερος· καὶ τὴν ἀνελεῖν μηδένα. Κἂν τούτοις δὲ μὴ συμφωνῶν Ξενοφῶν φησι· Χαιρεφῶντος γάρ ποτε ἐπερωτήσαντος ἐν Δελφοῖς ὑπὲρ ἐμοῦ ἀνεῖλεν ὁ Ἀπόλλων, πολλῶν παρόντων, μηδένα εἶναι ἀνθρώπων ἐμοῦ μήτε δικαιότερον μήτε σωφρονέστερον. Πῶς οὖν εὔλογον ἢ πιθανὸν Σωκράτη τὸν ὁμολογοῦντα μηδὲν ἐπίστασθαι σοφώτατον ἁπάντων ὑπὸ τοῦ πάντα ἐπισταμένου θεοῦ ἀναρρηθῆναι; Εἰ γὰρ τοῦτό ἐστι σοφία, τὸ μηδὲν εἰδέναι, τὸ πάντα εἰδέναι φαυλότης ἂν εἴη». Ἐν τῇ Σω-

κράτους Ἀπολογίᾳ τοῦ Ξενοφῶντος, ἥν τινες οὐχὶ γνήσιον αὐτοῦ σύγγραμμα ὑπολαμβάνουσι, κεῖται § 14 «Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἀκούοντες οἱ δικασταὶ ἐθορύβουν—πάλιν εἰπεῖν τὸν Σωκράτη· Ἄγε δὴ ἀκούσατε καὶ ἄλλα, ἵνα ἔτι μᾶλλον οἱ βουλόμενοι ὑμῶν ἀπιστῶσι τῷ ἐμὲ τετιμῆσθαι ὑπὸ δαιμόνων. Χαιρεφῶντος γάρ ποτε ἐπερωτῶντος ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ, πολλῶν παρόντων, ἀνεῖλεν ὁ Ἀπόλλων μηδένα εἶναι ἀνθρώπων ἐμοῦ μήτε ἐλευθεριώτερον μήτε δικαιότερον μήτε σωφρονέστερον. Ὡς δ' αὖ ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ δικασταὶ ἔτι μᾶλλον [εἰκότως] ἐθορύβουν, αὖθις εἰπεῖν τὸν Σωκράτη· Ἀλλὰ μείζω μέν, ὦ ἄνδρες, εἶπεν ὁ θεὸς ἐν χρησμοῖς περὶ Λυκούργου τοῦ Λακεδαιμονίοις νομοθετήσαντος ἢ περὶ ἐμοῦ· λέγεται γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντα προσειπεῖν αὐτόν· Φροντίζω πότερα θεόν σε εἴπω ἢ ἄνθρωπον». Τὰ ῥήματα ἃ εἶπεν ἡ Πυθία προσφωνοῦσα τῷ Λυκούργῳ βλέπει τις ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Γαληνοῦ, ἣν κατεχωρίσαμεν ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε. Πρῶτος δ' ὁ Ἡρόδοτος ἐποιήσατο μνείαν αὐτῶν βιβλ. Α', 65.

ΚΕΦ. Η'.

Δέον — δέ.

Παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ φέρεται Τόμ. Β', σελ. 10 «Οὗ χάριν ἐν ἑτέροις κεκατηραμένον ὑπὸ θεοῦ τὸν κρεμάμενον ἐπὶ ξύλου φησίν, ὅτι θεοῦ δὲ ἐκκρεμᾶσθαι. Ὅδε ἀπηώρησεν ἑαυτὸν σώματος, ὅ ἐστιν ἐν ἡμῖν ξύλινος ὄγκος, ἐπιθυμίαν ἐλπίδος ἀντικαταλλαξάμενος, ἀγαθοῦ τελείου μέγιστον κακόν».

Παντὶ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι νοσεῖ ἡ προκειμένη ῥῆσις· κατορθοῦται δ' ἡ ἴασις αὐτῆς, ἄν, τοῦ *δέ* εἰς τὸ *δέον* μεταβληθέντος καὶ τοῦ *ὅδε* εἰς τὸ *ὁ δέ*, ἀναγνωσθῇ «ὅτι θεοῦ *δέον* ἐκκρέμασθαι, *ὁ δὲ* ἀπηώρησεν ἑαυτὸν σώματος». Τῆς τοιαύτης χρήσεως οὐκ ὀλίγα παραδείγματα ἔχομεν πρόχειρα, ἀρκούμεθα δ' ἐν τῷ παρόντι μνημονεύοντες ἐκ τῶν εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίων τάδε. σελ. 82,50 Διδ. «*δέον* εἰπεῖν κό-

ρεις — *ὁ δὲ* μεμνημένος ὅτι εἰς δικαστήριον ἥξει ὑπὸ τῶν δανειστῶν δήμαρχος φησί» καὶ σελ. 91,42 «*δέον* εἰπεῖν ἡ γῆ ἕλκει τὰ κάρδαμα, *ὁ δὲ* ὡς ἄγροικος μὴ νοήσας τὸ εἰρημένον συνέχεε τὴν φράσιν» καὶ σελ. 340,47 «*δέον* οὕτως εἰπεῖν — *ὁ δὲ* οὐχ οὕτως εἶπεν» (Πρβ. καὶ σελ. 81,30 καὶ σελ. 98,17 καὶ σελ. 132,36). Ἐμφερὲς τούτοις εἶνε τὸ εἰρημένον ἐν σελ. 340,7 «*ἀντὶ* οὖν *τοῦ εἰπεῖν* ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὸ γράμμα σοῦ λαχὸν δικάζειν — *ὁ δὲ* σκώπτων αὐτοὺς ὡς γέροντας καὶ ἐγγὺς θανάτου ὄντας φησὶν κτέ.». Παρὰ τῷ Προκοπίῳ ἁπανταχ̃ Τόμ. Β', σελ. 40,21 «οἷς δὲ *παρὸν* ἀμαχητὶ ἐλευθέρους εἶναι, *οἱ δὲ* ὅπως τὴν δουλείαν βέβαιον ἕξουσιν ἐς ἀγῶνα καθιστῶνται, οὗτοι δὴ κτέ.» καὶ σελ. 230,6 «οἳ ἂν πολιορκουμένοις *παρὸν* τοῖς φιλτάτοις ἀμύνειν, *οἱ δὲ* τὴν ἀκίνδυνον ὄκνησιν πρὸ τῆς ἀγωνίας ἑλόμενοι τὴν ἐκείνων—ἐπικράτησιν τοῖς πολεμίοις δεδώκασι» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 67,12 «εἴ οἱ *παρὸν* ἐκ πάσης ἀπολεξαμένῳ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς γαμετὴν γυναῖκα ποιήσασθαι — *ὁ δὲ* τὸ κοινὸν ἄγος ἁπάντων ἀνθρώπων αὐτοῦ ἴδιον πεποιῆσθαι οὐκ ἀπηξίου». Πρβ. καὶ Γεώργ. Κεδρην. Τόμ. Β', σελ. 217,15 «καὶ ῥᾴδιόν οἱ κατασχεῖν λέγοντες τὴν Ταρσόν, ὁ δὲ μελλήσει καὶ ῥᾳθυμίᾳ προήκατο τὸν καιρόν». Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 81,22 «Ἡ γὰρ ἐν τῷ *ἕλκετο δέ* ἢ ἐν τῷ *ἦλθε δέ*, ἀναγκαίως ὁ *δέ* ἀντὶ τοῦ *δή* ληφθήσεται· πολλάκις δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ γίνεται, οἷον ἐμοῦ δὲ παραινοῦντος, *ὁ δὲ* ἀντέβαινε». Οὐδαμῶς ἀναγκαῖον οὐδ' εὔλογον ὑπάρχει νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἐν ταῖς οὕτω προενηνεγμέναις φράσεσιν εἶνε τὸ μόριον *δέ* ἀντὶ τοῦ *δή* παρειλημμένον.

Κεῖται δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀλκίφρονος κατ' ἐσφαλμένην γραφὴν *δέ* ἀντὶ τοῦ *δέον* καὶ ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ τοῦ Φρυνίχου καὶ παρὰ τῷ Λιβανίῳ.

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', 2 «ἥτις *δὲ* αἰσχύνεσθαι χορικῶς ἀπέξεσας τὴν αἰδῶ τοῦ προσώπου». Ἐπηνώρθωσε τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Βαλκενάριος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 465. Λιψ. ἀναγνοὺς «ἥτις, *δέον* αἰσχύνεσθαι χορικῶς, ἀπέξεσας τὴν αἰδῶ (γρ. *αἰδῶ*) τοῦ προσώπου».

Φρύν. Σοφιστ. Προπαρ. σελ. 10,4 «Ἀράμενον φέρειν: Ἀττικῶς· ἡ σύνταξις *δὲ* εἰπεῖν ἄραντα» Τὸ ὀρθὸν «Ἀττικὴ ἡ σύνταξις, *δέον*

εἰπεῖν ἄραντα» ἀποκατέστησεν ὁ Βάστιος ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 262 καὶ ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1876, σελ. 230.

Λιβάν. Τόμ. Γ', σελ. 33,16 «ἀλλ' Ἄνυτος, ὥσπερ τῆς φύσεως ἐπὶ τἀναντία πορευομένης, εἴ τις Ἀθηναίων φρονιμώτερος ἀναφανείη τῶν ἑτέρωθι γεγενημένων ἀνδρῶν, ἀγανακτεῖ, παραδοῦναι κελεύει τοῖς ἕνδεκα *δὲ* σωτῆρα τῶν νέων νομίζειν». Ὁ Λιβάνιος εἶπε «παραδοῦναι κελεύει τοῖς ἕνδεκα, *δέον* σωτῆρα τῶν νέων νομίζειν», ὡς παρετήρησεν ὁ Βάστιος ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 262 καὶ ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 149. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βάστιος μετὰ τὸ ῥῆμα *ἀγανακτεῖ* προσέθηκε τὸν σύνδεσμον *καί*.

Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Λιβανίῳ καὶ «ἵνα μηδὲν εἴπω *μηδὲ* ἐκεῖ» (Τόμ. Δ', σελ. 320, 15), ὃ ὁ Κόβητος μετέβαλεν ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 149 εἰς τὸ «ἵνα μηδὲν εἴπω *μὴ δέον* ἐκεῖ». Πρβ. καὶ 1859, σελ. 393.

Εἶνε δὲ καθ' ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν γεγραμμένον καὶ *Ῥόδαν* ἀντὶ τοῦ *Ῥοδανόν* καὶ *Βίθυν* ἀντὶ τοῦ *Βιθυνόν* καὶ *Μύκον* ἀντὶ τοῦ *Μύκονον* καὶ *Δορύλαι* ἀντὶ τοῦ *Δορύλαιον*, κτλ.

Ῥοδανόν – Ῥόδαν. Στέφ. Βυζάντ. σελ. 169, 6 «ἐπὶ τὸν *Ῥόδαν* ποταμὸν τῆς Γαλλίας».

Βιθυνόν – Βίθυν. Στέφ. Βυζ. σελ. 169, 20 «ἣ ἐκ μὲν Διὸς ἔσχε *Βίθυν*, ἐκ δὲ Κρόνου Δόλογκον».

Μύκονον – Μύκον. Ὀρθῶς μὲν παρὰ τῷ Στράβωνι φέρεται σελ. 487 «ἀφ' ὧν ἡ παροιμία πάνθ' ὑπὸ μίαν *Μύκονον* ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν ἐπιγραφὴν ἀγόντων καὶ τὰ διηρτημένα τῇ φύσει», πλημμελῶς δὲ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ σελ. 461,1 «ἀφ' ὧν ἡ παροιμία πάντα ὑπὸ μίαν *Μύκον* ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγαγόντων τὰ διῃρημένα τῇ φύσει». Σημειωτέον δ' ὅτι ἔχουσι τἀντίγραφα Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου καὶ «Ἀριστοφάνης δὲ *Ἀργύνει* διὰ διφθόγγου» (σελ. 114, 12), ὃ μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου εἰς τὸ *Ἀργύνειον*.

Δορύλαιον – Δορύλαι. Γαλην. Τόμ. ϛ', σελ. 515 «ἀλλὰ καὶ *Δορύλαι*, ἥ ἐστιν ἐσχάτη τῆς Ἀσιανῆς Φρυγίας πόλις». Πρβ. καὶ Μεινέκιον εἰς *Στέφ. Βυζάντ.* σελ. 236, 9.

Λείψανον – λείψαν, *λεγόμενον – λέγομεν*. Ἴδε Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 263.

ἕδρανον - ἕδραν. Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπίδ. Φοιν*. Τόμ. Α', σελ. 427 Λιψ.

Μαραθώνιον - Μαραθῶνι. Παυσαν. Ἀττικ. ΙΔ', 5 «ὁ δὲ τό τε ὄνομα πατρόθεν καὶ τὴν πόλιν ἔγραψε καὶ ὡς τῆς ἀνδρείας μάρτυρας ἔχει τὸ *Μαραθῶνι* ἄλσος». Οὐδενὶ τῶν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα σπουδαζόντων ἄγνωστον ὑπάρχει τὸ ἐπίγραμμα, ἐν ᾧ κεῖται:

ἀλκὴν δ' εὐδόκιμον Μαραθώνιον ἄλσος ἂν εἴποι
καὶ βαθυχαιτήεις Μῆδος ἐπιστάμενος.

Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ*. 1884, σελ. 148.

ἀσέληνον - ἀσελήν. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1620, 20 «τὸ δὲ μὴ σελήνην οὐρανόθεν προφαίνειν τὴν *ἀσελὴν* νύκτα συνέθετο παρὰ τοῖς μεθ' Ὅμηρον». Τὸ σφάλμα τοῦτο ἐμηνύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Βαλκεναρίου ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 465 Λιψ.

πάτριον - πατρί. Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ*. 1859, σελ. 393.

δρᾶσον - δρᾶς. Ἴδε Βάστιον εἰς *Γρηγ. Κορ*. σελ. 18 Σχαιφ.

τὴν νόσον - τινός. Φρύν. Σοφιστ. Προπ. σελ. 8, 1 «Ἀρρωστία σημαίνει μὲν πολλαχοῦ *τινός*, ἀλλὰ καὶ διαφέρει, ὅτι ἡ μὲν νόσος ἐστὶ καὶ μακρὰ καὶ ὀλιγοχρόνιος, ἡ δὲ ἀρρωστία τὴν μακροχρόνιον δηλοῖ». Ὀρθῶς ὁ Βάστιος μετέγραψεν ἐν *Ἐπιστ. Κριτ*. σελ. 262 «σημαίνει μὲν πολλαχοῦ *τὴν νόσον*». *τὴν νόσον - τὴν νόσ` -τινός*. Παρὰ τῷ Εὐναπίῳ σελ. 33 Βοισσ. ἀπαντᾷ «καὶ εἴς γε πέμπτον ἔτος *μηδενὸς* περὶ τῇ παιδίσκῃ φοβηθῇς, μὴ θάνατον, ἀλλ' ἥσυχος ἴσο καὶ ἔμπεδος». Γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ*. 1878, σελ. 336 «Scriptum olim fuisse suspicor: *μὴ νόσον* φοβηθῇς, μὴ θάνατον. Neglecto, ut sexcenties, compendio (`) ον significante μηνοσ in μηδενος conversum est».

κακὸν - κάκ. Σουΐδ. «Ὄζων *κὰκ* τῶν μασχαλῶν πατρὸς Τραγασαίου. Ἀριστοφάνης· οὐδ' ὥσπερ ὁ πονηρὸς Ἀρτέμων, ὁ ταχὺς ἄγαν τὴν μουσικήν, ὄζων *κὰκ* τῶν μασχαλῶν πατρὸς Τραγασαίου». Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐρρήθη ἐν Ἀχαρνεῦσι στίχ. 850 «ὁ περιπόνηρος Ἀρτέμων, ὁ ταχὺς ἄγαν τὴν μουσικήν, ὄζων *κακὸν* τῶν μασχαλῶν πατρὸς Τραγασαίου». Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Collect. Crit*. σελ. 154.

οὐχ ἱκανὸν - οὐχὶ κἂν. Λιβάν. Τόμ. Β', σελ. 515, 13 «πῶς οὖν *οὐχὶ κἂν* αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ τούτοις καὶ τοῖς τούτων πράγμασιν

ἱκανὸν οἱ στρατηγοί;». Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα περὶ τοῦ χωρίου τούτου ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 164 «Libanius II. pag. 515. 13. πῶς οὖν *οὐχὶ κἂν* αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ τούτοις καὶ τοῖς τούτων πράγμασιν, [ἱκανὸν] οἱ στρατηγοί; Optime correxit Reiscke: πῶς οὖν οὐχ ἱκανΟΝ αὐτοῖς, unde neglecta lineola -ον significante οὐχὶ κἂν natum est. Sed non vidit eadem opera sequens ἱκανὸν expungi oportere. Scriba errorem suum corrigens in margine adscripserat ἱκανὸν, quod manente errore in alienam sedem irrepsit. Saepe notavimus ea de causa syllabam -ον neglectam periisse. Hinc apud Libanium confusa sunt δέ - δέον, ὅς - ὅσον, ὅρον - θρόνον, ἐκ τῶν - ἑκόντων et sim. In libris minus vetustis -ον in *ultima* tantum syllaba sic scribitur, in antiquioribus etiam in medio vocabulo compendium hoc ponitnr, unde ἑκόντων in ἐκ τῶν conversum est». Περὶ τοῦ *θρόνον-ὅρον* ποιεῖται λόγον ὁ μέγας κριτικὸς ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 408. Λέγει δὲ τάδε «Libanius III. pag. 204, 5. τίς ἴσῃ ψηφίσματι καὶ γνώμῃ κοινῇ πρὸς ὍΡΟΝ ἀγόμενος; Scripserat Libanius πρὸς θρόνον *ad cathedram*. Rhetorum et Sophistorum θρόνοι sexcenties apud Libanium commemorantur. Confusa sunt Θ et Ο et periit lineola -ον significans». Πρβ. καὶ *Var. Lect.* σελ. XXVII ἐκδ. β΄.

Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου φέρεται *ἄσκι* ἀντὶ τοῦ *ἄσκιΟΝ* καὶ *κατάσκι* ἀντὶ τοῦ *κατάσκιΟΝ* καὶ *σειραί* ἀντὶ τοῦ *σίραιΟΝ* καὶ *θηλυφόν* ἀντὶ τοῦ *θηλυφόνΟΝ*. Ἴδε Ἄλβερτον εἰς *Ἡσύχ.* Τόμ. Α΄, σελ. 1545. Πρβ. καὶ σελ. 53.

Συμβαίνει δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις οὐχὶ ὀλιγάκις καὶ ἡ ἐναντία παραφθορά, καθ' ἣν περατοῦται ἡ λέξις εἰς τὸ ΟΝ κακῶς αὐτῇ προστεθέν, οἷον *Ἐλαιούντιον* ἀντὶ τοῦ *Ἐλαιοῦντι* καὶ *Αἰνιανόν* ἀντὶ τοῦ *Αἰνιάν* καὶ *Αἰσῖνον* ἀντὶ τοῦ *Αἶσιν*, κτλ.

Ἐλαιοῦντι-Ἐλαιούντιον. Στέφ. Βυζάντ. σελ. 263, 17 «τὰ τοπικὰ Ἐλαιουντόθεν καὶ Ἐλαιοῦντάδε καὶ *Ἐλαιούντιον*».

Αἰνιάν-ΑἰνιανΟΝ. Στέφ. Βυζ. σελ. 287, 3 «Λυκόφρων· μάντιν δὲ νεκρὸν Εὐρυτὰν στέψει λεώς· ὡς τὸ *Αἰνιανόν*».

Αἶσιν-ΑἰσῖνΟΝ. Ἀππιαν. Ἐμφυλ. Α΄, 87 «ἀρχομένου δ' ἦρος

περὶ τὸν *Αἴσῖνον* ποταμὸν—ἀγὼν καρτερὸς ἐγένετο». Ἴδε Μενδελσῶνα εἰς *Ἀππιαν*. σελ. 649, 12 καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ*. 1882, σελ. 213.

δορί-δόριΟΝ. Φώτ. Βιβλιοθ. σελ. 71, 22 «καὶ ὅ τι περ ἂν πρὸς τούτοις *δόριον* (*δόρειον*) ἐπικτήσηται πρὸς δυομένου ἡλίου, Πτολεμαίου εἶναι».

κοιτίδι-κοιτίδιΟΝ. Ἴδε Βάστιον εἰς *Γρηγ. Κορ*. σελ. 332 Σχ.

ἀωρί-ἀώριΟΝ. Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 476, 10 «Ἀωρί—: τὸ παρὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν καὶ τὴν ὥραν. Λέγουσι δὲ *ἀώριον τῶν νυκτῶν* καὶ *ἀώριον νύκτωρ*». Ἡ ὑγιῶς ἔχουσα γραφὴ εἶνε *ἀωρὶ τῶν νυκτῶν* καὶ *ἀωρὶ νύκτωρ*. Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἐκκλησ*. σελ. 67 καὶ σελ. 171.

πελοποννησιστί-πελοποννησίστιΟΝ. Ἴδε Βάστιον εἰς *Γρηγ. Κορ*. σελ. 331 Σχ.

ἀδεῖν-ἀδεῖνΟΝ. Ἴδε Βιλλοισῶνα εἰς *Ἀπολλων. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ*. σελ. 44. Πρβ. καὶ Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ*. σελ. 262-3.

ὀδάξ-ἔδαξΟΝ. Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπ. Φοιν*. Τόμ. Α', σελ. 465 Λιψ.

χῶρι-χωρίΟΝ. Σχολ. Πινδ. Νεμ. Α', 3 «Καλλίμαχος ἐν Ἑκάλῃ· οἵ νυ καὶ Ἀπόλλωνα πανάρκεος Ἠελίοιο *χωρίον* διατμήγουσι». Τὸ *χωρίον διατμήγουσι* ἐπηνωρθώθη μεταβληθὲν εἰς τὸ *χῶρι διατμήγουσι* ὑπὸ τοῦ Βεντλήιου, «cuius (λέγει ὁ Ὀθ. Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Β', σελ. 197-8) admirare insigne acumen verissime mendosum illud χωρίον emendantis, antequam in lucem editi erant *Apollon. Dyscol.* de Adverb. p. 549 (cf. Bast. ad Cregor. Cor. p. 332) atque p. 573, et *Ioannes Alex.* p. 37, 7, ubi nomine quidem auctoris non addito citatur χῶρι διατμήγουσι, sed Bentleio nihil erat nisi adverbium χῶρι ex Etym. Magn. et Eustathii locis cognitum».

τεμάχη μέν-τεμαχημένΟΝ. Φρύν. Σοφιστ. Προπ. σελ. 65, 3 «*Τεμαχημένον* ἐπὶ ἰχθύων, τόμους δὲ ἐπὶ κρεῶν καὶ σχελίδας». Ἴδε Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ*. σελ. 262.

ὅς-ὅσΟΝ. Λιβάν. Τόμ. Γ', σελ. 376, 1 «*ὅσον* ἂν μὴ συνενέγκῃ τὰ σχήματα τοῖς λόγοις ἀπώλεσε τὴν εὐφωνίαν». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Collect. Crit.* σελ. 269 «Reiske ὅσΩΝ coniicit et ἀπώ-

λεόΑΝ; at tu scribe ὃσ ἂν μὴ συνενέγκῃ. Accentus gravis librario visus ut saepe alibi syllabae -ον esse compendium».

ἡδί-ἥδιΟΝ. Σουίδ. «Περίθετος: προσωπεῖον. Ἀριστοφάνης· *ἥδιον* μὲν οὖν κεφαλὴ περίθετος, ἣν ἐγὼ νύκτωρ φορῶ». Ὁ Ἀριστοφάνης εἶπεν ἐν Θεσμοφοριαζούσαις στίχ. 257 «*ἡδὶ* μὲν οὖν κεφαλὴ περίθετος». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ταῖς Εἰκόσι Φιλοστράτου τοῦ νεωτέρου σελ. 863 «*ἥδιον* δὲ ἡ ἀναχαιτίζουσα τὴν κόμην καὶ βλοσυρὰ σὺν ἁβρότητι αὐτίκα μάλα διελεγχθήσεται τὴν φύσιν καὶ τὸ ξὺν ἀνάγκῃ ἐπίπλαστον ἐκδῦσα τὸν Ἀχιλλέα ἐκδείξει», ὃ ἀποκατέστησεν ὑγιὲς ὁ Ἰακώψιος μεταγράψας «*ἡδὶ* δὲ ἡ ἀναχαιτίζουσα τὴν κόμην κτέ.» Ἴδε Βάστιον εἰς *Γρηγόρ. Κορ.* σελ. 331 Σχ. καὶ Σχαιφῆρον εἰς *Διον. Ἁλικ. περὶ Συνθ. Ὀνομ.* σελ. 394-5.

ἓν ἀντί-ἐναντίΟΝ. Δίων Χρυσόστ. Τόμ. Β', σελ. 113 «ἵν' αὐτῷ περιῇ *ἐναντίον πάντων* Ἕλληνι δοκεῖν τε καὶ εἶναι». Ὁ Βαλέσιος ἀνέγνω, καθὰ σημειοῦται ὁ Ῥείσκιος, «ἵν' αὐτῷ περιῇ *ἓν ἀντὶ πάντων* Ἕλληνι δοκεῖν τε καὶ εἶναι». Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι ἐγράφη πλημμελῶς καὶ *ἐναντίΑ* ἀντὶ τοῦ *ἓν ἀντί*. Παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 682 εἶνε παρατεθειμένη ῥῆσις τοῦ Ἡρακλείτου ἔχουσα ὧδε· «αἱρεῦνται γὰρ *ἐναντία πάντων* οἱ ἄριστοι κλέος ἀέναον θνητῶν· οἱ δὲ πολλοὶ κεκόρηνται ὅπως κτήνεα κτέ.». Ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1860, σελ. 437 μετέγραψεν «αἱρεῦνται γὰρ *ἓν ἀντὶ πάντων* οἱ ἄριστοι κλέος ἀέναον· θνητῶν δὲ πολλοὶ κτέ.» ἀποβλέψας εἰς τὸ ἐν σελ. 586 εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος «Ἡράκλειτος *ἓν ἀντὶ πάντων* κλέος ᾑρεῖτο».

πᾶν τοὐμόν-πάντ' οὐ μόνΟΝ. Λιβάν. Τόμ. Α', σελ. 622, 15 «εἰ δ' οὐκ οἴεσθέ μοι ταύτης μεταδεδόσθαι τῆς χώρας, *πάντ' οὐ μόνον* ἀγνοεῖτε». Ὁ Κόβητος λέγει ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 406 «Saepissime compendium syllabae -ον accentui gravi simile omissum (ut in δέ pro δέον) aut perperam additum (ut in Πελοποννασιστίον pro Πελοποννασιστί) errores peperit. Libanius dixerat: *πᾶν τοὐμὸν* ἀγνοεῖτε. Felix vitium veterem crasin τοὐμόν incolumem servavit». Πρβ. καὶ *Var. Lect.* σελ. XXVII ἐκδ. Β'

Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «*ΑἴγαρΟΝ*: εἴθε γάρ» ἀντὶ τοῦ *αἰ γάρ* καὶ «Ἐξεσίην: δημοσίαν *ἐκπομπήνΟΝ*» ἀντὶ τοῦ *ἐκπομπήν* καὶ «*ΚοὐχίΟΝ*: καὶ οὐχί» ἀντὶ τοῦ *κοὐχί* καὶ «*Μεταμορ*-

φοῖΟΝ: τὴν μορφὴν ἀλλοιοῖ» ἀντὶ τοῦ *μεταμορφοῖ* καὶ «*Χάζεο τηλεΟΝ*: ἀναχώρει μακράν» ἀντὶ τοῦ *χάζεο τῆλε*. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Τούπιος ἐν *Διορθ*. Τόμ. Β', σελ. 164 ἀντὶ τοῦ *αἴγαρΟΝ* ἀνέγνω *αἲ γὰρ ΔΗ*, ὃ οὐδαμῶς ἀποδεκτόν. Κεῖται δὲ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ καὶ «*Χλαρόν*: κόχλαξ», περὶ οὗ γράφει ὁ Σμιδίτιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Δ', σελ. 288 «Ordo postulat χλάρ (Laconice pro χλάς, quo de cf. Bachm. Anecd. I 419, 6)». Τὴν γνώμην τοῦ Σμιδιτίου ἐγκρίνει ὁ Ἀρήνσιος ἐν *Beitr. z. Griech. u. Latein. Etym.* Μέρ. Α', σελ. 183 λέγων «Besonders beachtungswerth ist das A Bachm. 419, 6 als vulgäre Form für χλῆδος bezeugte *χλάς*, das ohne Zweifel χλαδός zu flectiren ist. Sehr gut hat M. Schmidt in der Hesychischen Glosse *χλαρόν* κόχλαξ (vor χλαρά) ein entsprechendes Laconisches χλάρ entdeckt».

Μεταβάλλει δ' ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 444 ἐκδ. β' καὶ τὸ παρὰ Θουκυδίδῃ βιβλ. Γ', 40, 7 «νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ *παρΟΝ αὐτίκα*» εἰς τὸ «μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ *παραυτίκα*».

Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Βαστίου ἐν *Comment. Palaeogr.* σελ. 770-1 γεγραμμένα. «Syllabae *ον* duplex compendium est. Nam indicatur aut lineola superscripta, quae ex regula duplo longior est accentu gravi typothetarum nostrorum — aut superscripto *ο* — *Priorem* notam saepe habuerunt pro ipso accentu gravi, ideoque syllabam *ον* neglexerunt, ubi legi eam oporteret. Sic in Phrynicho MS. reperias τινὸσ pro τὴν νόσον, δὲ pro δέον· v. Epist. p. 262. Nec raro lineola illa oculos plane fugit, scripseruntque, ut in Apollonii Lex. Homer., λείψαν pro λείψανον, λέγομεν pro λεγόμενον. v. *ibid.* p. 263. Confer quae ad *Gregor.* p. 18. et 331. dixi. E contrario syllaba *ον* vocibus passim intempestive addita est, quod accentus gravis pro nota eis tachygraghica haberetur. Sic Codex SGerm. 345. in Phrynicho dat τεμαχημένον pro τεμάχη μὲν, v. *Epist.* p. 262., et Codex Gregorii Πελοποννησίστιον pro Πελοποννησιστὶ, v. ad *Gregor.* p. 331. Eiusdem commatis est *ibid* p. 365. citatum τουτεῖον pro τουτεί. Saepe ον etiam ibi

male additum est, ubi accentus gravis non esset causa erroris. Sic factum in *οἶον*, pro οἱ, v. *Epist.* p. 208., in *ἀδεῖνον* pro ἀδεῖν, v. *ibid.* p. 263. Conf. not. ad *Gregor.* p. 332. ubi plura exempla collecta sunt».

Ἐπισυνάπτομεν τούτοις ἃ ἔγραψεν ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1859, σελ. 392-3 «Mirum est fugisse Criticos vitium quo obscuratur locus p. 278. C: οὐ γὰρ ᾤμην δεῖν ζυγομαχεῖν οὐδὲ παραστρατηγεῖν εἰ μή πού τι τῶν λίαν ἐπικινδύνων ἑώρων ἢ δέον γενέσθαι παρορώμενον ἢ καὶ τὴν ἀρχὴν *μηδὲ* γενέσθαι γιγνόμενον. In Codice est μὴ δὲ (cum acentu gravi) γενέσθαι, id est μὴ *δέον* γενέσθαι, quod etiam absque Codicis auxilio facile reperiri ac restitui potuisset. Compendium syllabae ον accentus gravis est, unde sexcenties factum est ut ον vel oscitanter omitteretur vel stolide pro gravi adderetur: sic δέ et δέον et alia permulta confundi solent. Sic apud Suidam v. περίθετος legitur: *ἥδιον* μὲν οὖν pro *ἤδη* μὲν οὖν, et apud Dionem Chrysost. II. p. 113. *ἐναντίον* πάντων pro ἓν ἀντὶ πάντων, et in Bekkeri Anecdot. p. 476, 11. ἀώριον pro ἀωρί. Ridicule apud Hesychium legitur *Αἴγαρον*· εἴθε γάρ, pro Αἲ γὰρ ex Homero, et in v. Ἐξεσίην non minus inepte ἐκπομπήνον pro ἐκπομπήν. Similia passim colligas. Contra in Euripidis Rheso vs. 327. libri dant τοὐπὶ θυσέλας pro τοὐπιὸν θεοῦ σέλας. Pro πατρὶ recte *πάτριον* reponit Theod. Canterus in Var. Lectt. I. 10. Hic quoque pervulgatus scribarum error est».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Φεβρουαρίου 1895

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤ. ΚΟΝΤΟΣ

Ἐν σελ. 12, 30 ἐξαλειπτέον τό: καί
Ἐν σελ. 20, 10 γραπτέον: δὲ αὐτῶν (δ' αὐτῶν)

ΕΡΝΕΣΤΩΙ ΚΟΥΡΤΙΩΙ

ΕΠΙ ΤΗΙ ΟΓΔΟΗΚΟΣΤΗΙ ΓΕΝΕΘΛΙΩΙ ΤΗΙ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1894 Ε. Ν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ ΠΟΙΗΤΑΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΗΝ ΣΟΦΟΚΛΕΑ ΚΑΙ ΑΙΣΧΥΛΟΝ

Εὐριπίδ. Ἠλέκ. 413 - 414.

Κέλευε δ' αὐτὸν [τόνδ'] εἰς δόμους ἀφιγμένον
ἐλθεῖν ξένων τ' εἰς δαῖτα πορσῦναί τινα.

Πρὸς διόρθωσιν τῶν στίχων τούτων προυτάθησαν ἤδη ὑπὸ μὲν τοῦ Camper «Κέλευε δ' αὐτὸν τῶνδ' εἰς δόμους ἀφιγμένων ἐλθεῖν κεἰς δαῖτα πορσῦναί τινα», ὑπὸ δὲ τοῦ Weil «Κέλευε δ' αὐτὸν τῶνδ' ἀφιγμένων δόμους ἐλθεῖν ξένιά τ' εἰς δαῖτα πορσῦναί τινα», ὑπὸ δὲ τοῦ Heimsoeth «Τῶνδε δεῦρ' ἀφιγμένων κτλ.», ὑπὸ δὲ τοῦ Herwerden «Ἐμῶν ξένων εἰς δαῖτα κτλ.», ὑπὸ δὲ τοῦ Czwalina «Κέλευε δ' αὐτὸν δαῖτα πορσῦναί τινα ἐλθεῖν ξένων τῶνδ' εἰς δόμους ἀφιγμένων», ὁ δὲ Nauck προτιμᾷ ταύτην τοῦ τελευταίου τὴν εἰκασίαν, ἐὰν μεταβληθῇ τὸ «δαῖτα πορσῦναί τινα» εἰς «δαιτὶ πορσύναντά τι». Ἀλλ' οὐδεμία τῶν εἰκασιῶν τούτων ἐφάνη πιθανὴ καὶ ἐπιτυχής, διότι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τὸ χωρίον τοῦτο οὐ διεῖδον ὅτι εἶχε δύο παρεισηγμένας λέξεις, οὐ μόνον τὸ «τόνδ'» ἀλλὰ καὶ τὸ «ἀφιγμένον». Ὁ ἀμαθὴς νοθευτὴς ἀναγνοὺς τοὺς στίχους 415 - 416 ἐνόμισεν ὅτι ἔδει περιέχεσθαι ἐν τῇ πρὸς τὸν γέροντα τροφὸν κελεύσει τῆς Ἠλέκτρας καὶ τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὀρέστου, ὅθεν εἰσήγαγε τὸ «τόνδ'... ἀφιγμένον» παριδὼν ὅτι τὸ «κέλευε» (στίχ. 413) οὐχ ἠνείχετο τὴν παρεισαγωγὴν ταύτην, διότι

ἐξέλαβεν αὐτὸ ὡς σημαῖνον καί τὸ «ἀπάγγελλε», πρβλ. στίχ. 120. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν τῇ θέσει τοῦ «ἀφιγμένον» ὑπάρχουσα πρότερον φράσις, ἥτις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦν τὸ «μάλ' αὐτίκα», πρβ. στίχ. 421, οὐ συνῆδε τῇ ῥηθείσῃ μετοχῇ ἐξέβαλεν αὐτήν. Ὅτι δ' ἡ παρεισαγωγὴ ἐγένετο, ὥσπερ λέγομεν, ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ «τόνδ'» ἐν τῷ κειμένῳ, ἥτις ἄλλως ἐστὶν ἀνεξήγητος.

Εὐριπίδ. Μήδ. 168 - 172.

Τροφ. Κλύεθ' οἷα λέγει κἀπιβοᾶται;
[Θέμιν εὐκταίαν Ζῆνά θ', ὃς ὅρκων
θνητοῖς ταμίας νενόμισται;]
Οὐκ ἔστιν ὅπως ἔν τινι μικρῷ
δέσποινα χόλον καταπαύσει.

Τοῦ χωρίου τούτου οἱ ἐν ἀγκύλαις δύο στίχοι σαφῶς φαίνονται παρεισηγμένοι ὑπὸ ξένης χειρός, διότι ἡ τροφὸς οὐδόλως ἔχει ἀνάγκην εἰπεῖν τῷ χορῷ ὅ τι ἡ Μήδεια λέγει καὶ ἐπιβοᾶται, ἐπειδὴ καὶ οὗτος παρὼν ἤκουσεν, ὡς ἐκείνη, τῶν λεχθέντων. Προσέτι ἡ προσκόλλησις αὐτῶν εἰς τὸν προηγούμενον στίχον περιττή ἐστι καὶ βιαία ἕνεκα τοῦ ἀναφορικοῦ «οἷα», ἔδει δ' ἐπαναλαμβάνεσθαι ἐν αὐτοῖς οὐ μόνον τὰ ἐπικληθέντα ὑπὸ τῆς Μηδείας ἀλλὰ καὶ τὰ λεχθέντα· τότε ὅμως ἀλλοία ἂν σύνταξις ἀναγκαία ἦν. Οὐκ ἐξετάζομεν δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰ καταλλήλως ἔχει τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Ἀπὸ τῶν χρόνων ὅμως τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γραμματικῶν συζητεῖται διατί, ἐν ᾧ ἡ Μήδεια ἐπικαλεῖται ἐν τῷ 160 στίχῳ τὴν Θέμιν καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ἡ τροφὸς λέγει ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ὅτι ἐπικαλεῖται τὴν Θέμιν καὶ τὸν Ζῆνα· οἱ δὲ νεώτεροι ἐκδόται ἀντὶ τοῦ διιδεῖν ὅτι ἡ ἀσυμφωνία προέρχεται ἐκ παρεισάκτων στίχων καὶ ἀποκόψαι αὐτούς, μεταβάλλουσιν αὐθαιρέτως τὸν 160 στίχον, οὗ ἡ γνησιότης ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ 208 στίχου· αὐτοῦ γὰρ φαίνεται σαφῶς ὅτι ἡ Μήδεια οὐκ ἐπεκαλέσατο τὴν Θέμιν καὶ τὸν Δία παρ' ἀλλήλους. Ὅσον δὲ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο συζητεῖται, φαίνεται ὅτι ἐπικαλεῖται αὐτὴν ἡ Μήδεια ὡς τὴν θεὰν τῆς συζυγικῆς πίστεως καὶ ἀγνότητος, ἵνα τιμωρήσῃ τὴν ἀπιστίαν τοῦ αὐτῆς συζύγου Ἰάσονος. Ὁ λόγος δέ, δι' ὃν οὐ ποιεῖται μνείαν ὁ χορὸς ἐν τοῖς

στίχοις 208-212 τῆς θεᾶς ταύτης, ἐστὶν ὅτι ἐκεῖ πρόκειται περὶ ὅρκων μόνον, ὧν ἔφορος καὶ προστάτης ἐστὶν ἡ Θέμις, ἡ ἐκτελέστρια τῶν βουλῶν τοῦ Διός.

Σοφοκλ. Ἀντιγ. 1033-1038.

Ὦ πρέσβυ, πάντες, ὥστε τοξόται σκοποῦ,
τοξεύετ' ἀνδρὸς τοῦδε, κοὐδὲ μαντικῆς
ἄπρακτος ὑμῖν εἰμι, τῶν δ' ὑπαὶ γένους
ἐξημπόλημαι κἀμπεφόρτισμαι πάλαι.
Κερδαίνετ' ἐμπολᾶτε τὸν πρὸς Σάρδεων
ἤλεκτρον, εἰ βούλεσθε, καὶ τὸν Ἰνδικὸν
χρυσόν· τάφῳ δ' ἐκεῖνον οὐχὶ κρύψετε.

Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁ Κρέων ὑπαινίσσεται ἀναντιρρήτως τὴν συμβουλὴν τοῦ Τειρεσίου ὡς ἐκ δωροδοκίας δοθεῖσαν, εἰς ἣν πεισθεὶς ἐθυσίασεν ἄλλοτε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μεγαρέα. Ἵνα οὖν αὕτη ἡ ἔννοια ἐν τῷ κειμένῳ σαφὴς γένηται, τὸ μὲν ἀκατανόητον καὶ ἄτοπον «ἄπρακτος» ἀναγνωστέον «ἄτρωτος», ὥσπερ ὀρθῶς ἤκασεν ὁ ἡμέτερος Πάλλης, διότι οὕτως ἀποκαθίσταται ἡ σχέσις μετὰ τῆς προηγουμένης προτάσεως, ἀλλ' ἡ κυρία δυσκολία ἔγκειται ἐν τῇ φράσει «τῶν δ' ὑπαὶ γένους», ἣν αἴρει τις γράφων «τοὺς γὰρ ἐγγενεῖς». Τούτων ὁ μὲν «γὰρ» ἀναγκαιότατός ἐστιν, ἵνα αἰτιολογηθῇ διατί τέτρωται ὁ Κρέων καὶ ὑπὸ τῶν μάντεων, τὸ δὲ «ἐγγενεῖς», ἵνα δειχθῇ τὸ καθ' ὃ τέτρωται. Εἰσὶν δὲ «ἐγγενεῖς» τὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ μέλη. Ἰδὲ σχόλιον εἰς στίχ. 659. Περὶ δὲ τῆς συντάξεως «τοὺς ἐγγενεῖς ἐξημπόλημαι κἀμπεφόρτισμαι» πρβ. Σοφ. Αἴ. 1178 «γένους ἅπαντος ῥίζαν ἐξημημένος» καὶ Αἰσχύλ. Πέρσ. 1017-1018 «στρατὸν μὲν τοσοῦτον τάλας πέπληγμαι».

Σοφ. Τραχ. 552-555.

ἀλλ' οὐ γάρ, ὥσπερ εἶπον, ὀργαίνειν καλὸν
γυναῖκα νοῦν ἔχουσαν· ᾗ δ' ἔχω, φίλαι,
λυτήριον λύπημα, τῇδ' ὑμῖν φράσω.
Ἦν μοι παλαιὸν δῶρον ἀρχαίου κτλ.

Πρώτη εἰκασία ἐρχομένη εἰς τὸν νοῦν πρὸς διόρθωσιν τοῦ προτελευταίου τούτων τῶν στίχων ἐστὶν ἡ ἐπιτυγχανομένη διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν λέξεων «λύπημα τῆδ'» εἰς τὰς «τῶν πημάτων», ἀλλ' ὑπάρχει ὑποψία καὶ οὐ μικρὰ ὅτι ὁ στίχος μετεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ παρεισαγαγόντος τοὺς πέντε(1) προηγουμένους τῶν προκειμένων στίχους 547-551 καὶ ὅτι ἀρχικῶς εἶχεν ὧδε.

«ἴαμα τῶνδε πημάτων ὑμῖν φράσω».

Οἱ δ' ἀσχοληθέντες πρὸ ἐμοῦ περὶ τὴν διόρθωσιν ταύτην ἐθεώρησαν μόνον τὸ «λύπημα» δεόμενον μεταβολῆς, ὅθεν προέτειναν ἀντ' αὐτοῦ «κήλημα» (Hermann), «χλίδημα» (Wecklein), «τέχνημα» (Blaydes) κτλ. Πρβ. τοῦ αὐτοῦ δράματος στίχον 535 καὶ καὶ Ἠλέκτρας τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ στίχ. 875-876, καὶ ἰδὲ τὸ Βυζαντιακὸν σχόλιον εἰς τὸν παρόντα στίχον. Οὐκ ἀκατάλληλον δ' ἂν ἦν καὶ τὸ «τῆσδε πημονῆς» εἰ ἐγέγραπτο ἀντὶ τοῦ «τῶνδε πημάτων». Πρβ. στίχ. 375-377 καὶ Αἰσχύλ. Ἱκέτ. 460.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 26-28.

τοξοδάμαντές τ' ἠδ' ἱπποβάται,
φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, δεινοὶ δὲ μάχην,
ψυχῆς ἐν τλήμονι δόξῃ.

Τὸν τελευταῖον τούτων τῶν στίχων ἀποβάλλομεν ὡς παρεισηγμένον. Φαίνεται ὅτι τῶν γραμματικῶν τις προσκρούσας τῇ ἀπονεμομένῃ ὑπὸ τοῦ χοροῦ τοῖς ἡττημένοις ὑπόχοις τοῦ Ξέρξου βασιλεῦσι δεινότητι ἐν ταῖς μάχαις διενοήθη περιορίσαι αὐτήν. Κατὰ τὸν παρεμβολέα οὖν οἱ βασιλεῖς οὗτοι οὐκ ἦσαν πράγματι *δεινοὶ τὴν μάχην*, ἀλλ' ἐν τῇ τολμηρᾷ κρίσει τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ὃ ὁ Σχολιαστὴς

(1) Οἱ πέντε οὗτοι στίχοι (547-551) ὅτι εἰσὶν ξένοι τοῦ Σοφοκλέους φαίνονται ἔκ τε τοῦ ὅτι εἰσὶν ἀνιάτως κακοσύνθετοι καὶ τοῦ ὅτι διαφωνοῦσι πρὸς τοὺς γνησίους 539-540 καὶ 545-546. Καὶ τῷ ὄντι ἐν μὲν ἐκείνοις ἡ Δηιάνειρα ἀγανακτεῖ καὶ ἀσχάλλει μὴ ἀνεχομένη δικαίως τὴν μεθ' ἑτέρας κοινωνίαν τῆς συζυγικῆς κοίτης, ἐν τούτοις δὲ τοῖς παρεισάκτοις (547-551) περὶ τούτου μὲν οὐδεμίαν ἔχει φροντίδα, φοβεῖται δὲ μὴ ἡ Ἰόλη ὡς νεωτέρα προτιμηθῇ ἑαυτῆς. Λογιστέοι δ' ἐν τοῖς ἐμβολίμοις τοῦ δράματος τούτου στίχοις καὶ οἱ 455-469 μετὰ τοῦ 544ου, περὶ ὧν λόγον ἐκτενῆ ποιησόμεθα ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ.

τοῦ Μεδικείου ἑρμηνεύει «ἐνυποστάτῳ δοκήσει καὶ πείσματι (=ἐμπιστοσύνῃ) ψυχῆς». Ἄλλη ταύτης ἑρμηνεία τοῦ παρεισάκτου στίχου ἀδύνατός ἐστιν· εἰς μάτην δὲ ἐπειράθησαν οἱ ἄλλοι σχολιασταὶ καὶ οἱ νεώτεροι ἐκδόται οἱ μὲν ἐξαγαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ πρόσφορόν τινα ἔννοιαν, οἱ δὲ διορθῶσαι αὐτόν. Ἡ παραδοξοτέρα ὅμως τῶν εἰκασιῶν ἐστιν ἡ τοῦ Heimsoeth, ὅς ἰδὼν μὲν τὸ «πείσματι» τοῦ σχολιαστοῦ, εὑρὼν δ' ἐν τῷ Ἡσυχίῳ τὸ «πείσῃ» ἑρμηνευόμενον δι' ἐκείνου, τουτέστιν τοῦ «πείσματι», ἐνόμισεν ὅτι ἀντὶ τοῦ «δόξῃ» ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἐμβολίμῳ στίχῳ κατ' ἀρχὰς «πείσῃ», ὡσανεὶ ἀντὶ τοῦ «δόξῃ» ἀνεγινώσκετο ἐν αὐτῷ «πείσματι», ἀλλ' ἔχομεν τὴν λέξιν «δόξῃ», ἣν δεῖ ἐξηγήσασθαι τίνι τρόπῳ εἰσελήλυθεν εἰς αὐτό. Ἀλλ' οὐχ ὁρᾷ τις καὶ κατὰ τί εἰσαγομένου τοῦ «πείσῃ» βελτιοῦται ἡ ἔννοια. Οὐκ ὀλιγώτερον δὲ παράδοξός ἐστι καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ κ. Wecklein πειρᾶται ὑποστηρίξαι αὐτὸ λέγων ὅτι ὑπὲρ τῆς εἰρημένης εἰκασίας συνηγορεῖ καὶ Ἀγαμ. 78, ἔνθα τὸ ὀρθὸν «πείσῃ» ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ γλωσσήματος *χώρᾳ*. Ἀλλὰ τίς συγγένεια μεταξὺ τοῦ *χώρᾳ* ἐκείνου τοῦ στίχου καὶ τοῦ «δόξῃ» τοῦ προκειμένου; Ἀπίθανος δὲ καὶ βεβιασμένη ἐστὶ καὶ ἡ ἑρμηνεία τοῦ Σχολιαστοῦ Β, καθ' ὃν ἡ συζητουμένη φράσις σημαίνει «οὐ μόνον τῷ εἴδει φοβεροί, ἀλλὰ δόξαν πᾶσιν παρέχουσιν ὡς ἄρα δεινοὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐν καρτερίᾳ καὶ γενναιότητι ψυχῆς.»

Αἰσχύλ. Πέρσ. 222-228.

δεύτερον δὲ χρὴ χοὰς
γῇ τε καὶ φθιτοῖς χέασθαι· πρευμενῶς δ' αἰτοῦ τάδε
σὸν πόσιν Δαρεῖον, ὅνπερ φῂς ἰδεῖν κατ' εὐφρόνην,
ἐσθλά σοι πέμπειν τέκνῳ τε γῆς ἔνερθεν ἐς φάος,
τἄμπαλιν δὲ τῶνδε γαίᾳ κάτοχα μαυροῦσθαι σκότῳ.
Ταῦτα θυμόμαντις ὤν σοι πρευμενῶς παρῄνεσα.
Εὖ δὲ πανταχῇ τελεῖν σοι τῶνδε κρίνομεν πέρι.

Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν στίχον παρεμβεβλημένον, τὸν τελευταῖον, ὅστις δείκνυται τοιοῦτος πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὸ «παρῄνεσα» τοῦ 227 ῥητορικῶς ὁ λόγος τοῦ χοροῦ πέπαυται· δεύτερον δὲ ἐκ τῆς ἀντιφάσεως, ἥτις περιέχεται ἐν αὐτῷ πρὸς τοὺς προηγουμένους. Ἐν ἐκεί-

νοίς γὰρ τοὐναντίον ὁ χορὸς ἀποφεύγει ἐπίτηδες ἐκδηλῶσαι τῇ Ἀτόσσῃ τὴν ἑαυτοῦ σκέψιν, ἵνα μὴ αὐξήσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνησυχίαν αὐτῆς, καθάπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν στίχων 218-219 καὶ τῆς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὸν Δαρεῖον παραπομπῆς· καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἐπιθέτου «θυμόμαντις», ὃ ἀναμφιβόλως μεταχειρίζεται ὁ χορός, διότι φοβεῖται μήπως διαψευσθῇ ἔπειτα ὑπὸ τῆς κακῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως, ἥντινα ὑποπτεύει. Τρίτον δὲ ἐκ τῆς κακῆς συντάξεως, διότι, ὅπως ἐστὶ συντεταγμένος, οὐ φαίνεται ποῖόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον τοῦ «τελεῖν». Τοιαῦται δ' ἀσάφειαι οὐκ εἰσὶν ἀναντιρρήτως ἴδιαι τῶν καλῶν χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τελευταῖον δ' ἐκ τῆς ἀποκρίσεως τῆς Ἀτόσσης στίχ. 229-232, ἐξ ἧς ἐξάγεται ὅτι ἐκείνη ἐκλαμβάνει ὡς εὐνοϊκὴν τὴν περὶ τοῦ ὀνείρου κρίσιν τοῦ χοροῦ, μόνον, διότι παρέχει αὐτῇ τὴν ἐλπίδα ὅτι διὰ τῶν συμβουλευθεισῶν προσευχῶν καὶ θυσιῶν ἀποτραπήσονται τὰ προμηνυόμενα κακά. Τὸ δὲ «τήνδ' ἐκύρωσας φάτιν» τοῦ 230 στίχου ἀναφέρεται εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ χοροῦ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν κακὴν ἔκβασιν, ὡς παρερμηνεύων λέγει ὁ κ. Wecklein, οὗ ἡ παρερμηνεία καταφανὴς γίνεται καὶ ἐκ τῆς ἑρμηνείας, ἣν αὐτὸς ἐκεῖνος δίδωσι τῆς αὐτῆς φράσεως ἐν στίχῳ 524. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ παρεμβολεὺς ὡρμήθη εἰς τὸ παρεμβαλεῖν τὸν συζητούμενον στίχον ἐκ πνεύματος χριστιανικῆς εὐσεβείας, ὡς ὁ τοὺς 842-844 ἐν τῷ αὐτῷ δράματι εἰσαγαγών· ἐπειδὴ κατὰ τὰ σχόλια, ἐν οἷς ἐνίοτε οἱ Βυζάντιοι παρεμβολεῖς ἐφρόντιζον ἀφιέναι ἑρμηνείας τῶν ὑφ' αὐτῶν εἰσαγομένων φράσεων καὶ στίχων, ὑποκείμενον τοῦ «τελεῖν» ἐστιν ὁ Δαρεῖος καὶ οἱ θεοί. Ἴσως ὅμως ἦλθεν αὐτῷ ἡ ἰδέα τῆς παρεμβολῆς ταύτης καὶ ἐκ τῆς περιεχομένης ἐν τῷ στίχῳ 523 ἐπιπλήξεως «ὑμεῖς δὲ φαύλως αὔτ' ἄγαν ἐκρίνατε», ἣν οὐχ ηὗρεν ἀρκούντως δικαιολογουμένην ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν στίχων 218-227. Ἀλλ' ἡ βασίλισσα ἀποτείνει ἐκεῖ τὴν μομφὴν ταύτην τῷ χορῷ ἁπλῶς διότι οὐκ εἶπε κρίνων ὅτι τὰ κακὰ ἦσαν ἤδη διαπεπραγμένα, ὡς σαφῶς ὑπὸ τοῦ ὀνείρου καὶ τοῦ θείου σημείου ἐδηλοῦντο, ἀλλὰ συμβουλεύων τὰς προσευχὰς καὶ τὰς προσφορὰς ἐνεποίσεν αὐτῇ τὴν ἰδέαν ὅτι οὐκ ἦσαν τετελεσμένα καὶ ἠδύναντο ἔτι ἀποτραπῆναι.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 238-243.

Ἀτ. Ὧδέ τις πάρεστιν αὐτοῖς ἀνδροπλήθεια στρατοῦ;

Χορ. Καὶ στρατὸς τοιοῦτος ἔρξας πολλὰ δὴ Μήδους κακά.
Ἄτ. Καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο; πλοῦτος ἐξαρκὴς δόμοις;
Χορ. Ἀργύρου πηγή τις αὐτοῖς ἐστι, θησαυρὸς χθονός.
Ἄτ. Πότερα γὰρ τοξουλκὸς αἰχμὴ διὰ χερὸς αὐτοῖς πρέπει;
Χορ. Οὐδαμῶς· ἔγχη σταδαῖα καὶ φεράσπιδες σαγαί.

Οἱ λόγοι, οἵτινες ἔπεισαν ἡμᾶς ὅτι οἱ ἀνωτέρω παρατιθέμενοι στίχοι εἰσὶ παρέμβλητοι, εἰσὶν οἵδε. Ἐν πρώτοις ἡ ἐρώτησις τοῦ πρώτου αὐτῶν (238) εἰσάγεται εἰς τὸν λόγον ἀποτόμως καὶ ἀσχέτως πρὸς τὸν προηγούμενον 237. Δεύτερον δ' ἐκ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως «Καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο» φαίνεται ὅτι ὁ χορὸς εἶπεν ἤδη ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν κάτοχοι καὶ πολυπληθοῦς καὶ ἀνδρείου στρατοῦ· ἀλλὰ πολυπληθῆ γε ὁ Αἰσχύλος οὐκ ἠδύνατο καλέσαι τὸν Ἀθηναϊκὸν στρατον. Ὁ κ. Wecklein (1), ἵνα ἐκποδὼν ποιήσηται τὴν πολυπλήθειαν ταύτην, ἐδέξατο τὴν διόρθωσιν τοῦ Kock, ὅστις μεταβάλλει τὸν «Καὶ» τοῦ 239 στίχου εἰς «Ναί»· ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη, δι' ἧς ἀποφεύγεται δῆθεν ἡ ἀπόκρισις περὶ τῆς πολυπληθείας, οὐκ ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῆς ἐρωτήσεως «Καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο» τοῦ ἑπομένου στίχου. Ἀληθὲς μέν ἐστιν ὅτι πρὸς ἄρσιν καὶ τῆς δυσκολίας ταύτης, ὁ κ. Wecklein ἀκολουθῶν τῷ Trendelenburg μετέθηκε τοῦτον (240) σὺν τῷ ἑπομένῳ 241 μετὰ τὸν 243. Ἡ μετάθεσις ὅμως αὕτη οὐκ ἔστιν συγχωρητή, ἐπειδὴ ἐν τῇ φράσει «καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο» ἐξυπακούεται τὸ «πάρεστιν αὐτοῖς», ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ 241 στίχου· ἐν ᾧ, ὅταν μετατεθῇ ὁ τὴν ῥηθεῖσαν φράσιν περιέχων στίχος μετὰ τὸν 243, ὑπονοηθήσεται ἐν αὐτῇ ἡ ἔλλειψις «διὰ χερὸς αὐτοῖς πρέπει», ὃ ἄτοπον. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ἀτόπου τῆς πολυπληθείας, ἥτις προσγίνεται διὰ τῶν στίχων 238-239 τῷ Ἀθηναϊκῷ στρατῷ, κεῖται περιττῶς ἐν αὐτοῖς καὶ ἡ φράσις «ἔρξας πολλὰ δὴ Μήδους κακά», διότι ἡ πληροφορία αὕτη σχεδὸν ὁμοίως ἐκπεφρασμένη περιέχεται ἐν τῷ γνησίῳ στίχῳ 247. Ὅτι δ' ἐν τούτοις αὕτη κεῖται νόθως, δείκνυται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Ἄτοσσα ἀκούει αὐτῆς ἀπαθῶς καὶ ὑπ' οὐδεμιᾶς, ὡς ἐν ἐκείνῳ, τῷ 247, καταλαμβάνεται ἀνησυχίας περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐκστρατείας. Ἀποβληθέντων δὲ τῶν 238-239

(1) Ἐν τόμῳ τετάρτῳ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, σελ. 129 καὶ 267.

συναποβάλλονται καὶ οἱ ἑπόμενοι δύο 240-241, ὡς ἓν μετ' αὐτῶν σῶμα ποιοῦντες. Οἱ ἀκόλουθοι δὲ δύο 242-243 ὅτι εἰσὶν παρείσακτοι ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῶν, διότι καὶ ἄμετρός ἐστι καὶ ἔχει τὸν σύνδεσμον «γὰρ» ἀδικαιολόγητον καὶ ὅταν ἔτι τεθῇ μετὰ τὸν 239. Οὐ φαίνεται δὲ διόρθωσίς τις τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ στίχου τούτου δυνατή· εἰς μάτην δ' ὁ κ. Wecklein ἠθέλησεν ἐξορίσαι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἐκδόσεως τὴν τοῦ μέτρου δεξάμενος τὴν εἰκασίαν τοῦ Enger, διότι οὔτε τὸ «λαοῖς» τούτου, οὔτε ἄλλη τις μεταβολὴ ἐδυνήθη ἀντικαταστῆσαι τὸ μόνον κατάλληλον ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν «αὐτοῖς» τῶν χειρογράφων. Τελευταία δ' ἀπόδειξις ὅτι ἅπαντες οὗτοι οἱ ἓξ στίχοι εἰσὶν ἐμβόλιμοι, ἐστὶν ὅτι ἀφαιρουμένων, ἀντὶ τοῦ ἐπελθεῖν εἰς τὸ κείμενον διατάραξίν τινα, τοὐναντίον κανονικώτατον γίνεται ἀποκαθισταμένης τῆς τε λογικῆς καὶ γραμματικῆς συνεχείας. Μετὰ γὰρ τὸ «πᾶσα . . . . γένοιτ' ἂν Ἑλλὰς βασιλέως ὑπήκοος» φυσικῶς ἔρχεται εἰς τὴν σκέψιν ἡ ἐρώτησις τοῦ 244 στίχου «τίς δὲ ποιμάνωρ ἔπεστι κἀπιδεσπόζει στρατῷ», ἥτις συμφώνως τοῖς κανόσι τοῦ ἕλληνος λόγου συνάπτεται μετ' ἐκείνου διὰ τοῦ συνδέσμου «δέ». Ἐπισημειωτέον δ' ὅτι ἡ Ἄτοσσα, εἰ ἐβούλετο ποιήσασθαι τὰς περιεχομένας ἐν τοῖς ἐμβολίμοις στίχοις ἐρωτήσεις, ὤφειλεν ποιήσασθαι αὐτὰς πρὸ τοῦ 236 στίχου.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 332-333.

Τοιῶνδ' ἀρχόντων ὑπεμνήσθην πέρι·
πολλῶν παρόντων ὀλίγ' ἀπαγγέλλω κακά.

Καὶ οὗτοι οἱ στίχοι οὐκ εἰσιν τῆς χειρὸς τοῦ Αἰσχύλου, ἅτε ὄντες καὶ περιττοὶ καὶ κακοσύνθετοι. Καὶ περιττοὶ μέν εἰσιν, διότι ὁ ἄγγελος οὐ καταπαύει ἐν τῷ μέρει τούτῳ αὐτὸς τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ βασίλισσα μὴ δυναμένη πλέον ἀκούειν ἀπαγγελλόμενα τοιαῦτα κακὰ καὶ αἴσχη τῶν Περσῶν, ὃ καταφαίνεται ἐκ τῆς φράσεως «ἀτὰρ φράσον μοι τοῦτ' ἀναστρέψας πάλιν» στίχ. 336. Κακοσύνθετοι δέ, διότι ὁ πρῶτος αὐτῶν χωλαίνει μετρικῶς καὶ ἔχει ἀκαταλλήλως κείμενον τὸ «τοιῶνδε», ὁ δὲ δεύτερος, διότι ἐστὶν ἀσύνδετος μετὰ τοῦ πρώτου ἀδικαιολογήτως. Περὶ τοῦ ἐναντίου βεβαίως οὐδένα πείθει ὁ κ. Wecklein παραπέμπων εἰς 391 στίχον, ὃν φθείρει

λίαν ἀνελληνίστως. Ματαιοπονία δ' ἐστὶ μεγάλη τὸ θέλειν διορθῶσαι αὐτούς, ἐπειδὴ ἔχουσι τὰ θεμέλια, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπὸ Βυζαντινῶν χαλκευθέντων, σαθρά. Οὐδὲ τὸ αὐθαίρετον «τοιῶνδ' ἄρ' ὄντων τῶνδ' ὑπεμνήσθην πέρι» τοῦ κ. Wecklein ἐστὶ μᾶλλον ἀποδεκτὸν τῶν ὑπ' ἄλλων προταθεισῶν εἰκασιῶν. Ὁ παρεισάκτης φαίνεται μὴ ἐννοήσας ὅτι ὁ Ἄγγελος διακόπτεται εἰς τὸν 331 στίχον ὑπὸ τῆς Ἀτόσσης ἐνόμισεν ὅτι ἔλλειπε τὸ τέλος τοῦ λόγου αὐτοῦ, ὅθεν εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον τοὺς προκειμένους στίχους. Προσθετέον δὲ τοῖς ἀνωτέρω λόγοις ὅτι καὶ τὸ «ὑπεμνήσθην» οὐ δοκεῖ τῶν πολὺ προσφόρων λέξεων ἐν τῷ στόματι τοῦ ἀγγέλου.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 350.

Θεοὶ πόλιν σῴζουσι Παλλάδος θεᾶς.

Καλὸς μὲν ὁ στίχος ὅδε καὶ γλυκὺς τοῖς Ἕλλησιν καὶ τοῖς φιλέλλησιν, ἀλλ' ἀτυχῶς παρείσακτος· ὃ φαίνεται πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι ἐστὶν ἄσχετος πρὸς τοὺς προηγουμένους, διότι ἐν ἐκείνοις ὁ λόγος οὐκ ἔστιν περὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς προστασίας αὐτῶν ὑπὸ τῶν θεῶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ συμμαχικοῦ τῶν Ἑλλήνων στόλου καὶ τῆς Σαλαμινίας μάχης. Καὶ εἰ προέκειτο ἔτι περὶ τῶν Ἀθηναίων μόνον, μετὰ τὸ «δαίμων τις κατέφθειρε στρατὸν» τοῦ 348 στίχου περιττὸς ἂν ἦν. Δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος αὐτῷ στίχου 351· διότι, εἰ ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχε τὸ «Θεοὶ πόλιν σῴζουσι Παλλάδος θεᾶς», πῶς ἔπειτα ἠδύνατο ἐρωτᾶν ἡ Ἄτοσσα εἰ «ἔτ' ἄρ' Ἀθηνῶν ἔστ' ἀπόρθητος πόλις;» Τοιαύτη ἐρώτησις παράλογος ἂν ἦν, καὶ ἡ ἀπόκρισις (στίχ. 352) εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀπέβαλλεν ἂν αὐτῆς πᾶσαν τὴν σημασίαν. Οὐ δυνατὸν δὲ μετατοπίσαι αὐτόν, ὥς τινες ποιοῦσιν, ἄλλοσέ που. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀσύνδετός ἐστιν ἀδικαιολογήτως. Ὁ δὲ παρεμβολεὺς ἦν φιλαθήναιος καὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς παρεμβολῆς ἀναγινώσκων τοὺς στίχους 351-352.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 364-374.

Ὁ δ' εὐθὺς (ὁ Ξέρξης) ὡς ἤκουσεν, οὐ ξυνεὶς δόλον
Ἕλληνος ἀνδρὸς (τοῦ Σικίννου) οὐδὲ τὸν θεῶν φθόνον,
πᾶσιν προφωνεῖ τόνδε ναυάρχοις λόγον·

εὖτ' ἂν φλέγων ἀκτῖσιν ἥλιος χθόνα
λήξῃ, κνέφας δὲ τέμενος αἰθέρος λάβῃ,
τάξαι νεῶν στῖφος μὲν ἐν στοίχοις τρισὶν
ἔκπλους φυλάσσειν καὶ πόρους ἁλιρρόθους,
ἄλλας δὲ κύκλῳ νῆσον Αἴαντος πέριξ·
ὡς εἰ μόρον φευξοίαθ' Ἕλληνες κακόν,
ναυσὶν κρυφαίως δρασμὸν εὑρόντες τινά,
πᾶσι στέρεσθαι κρατὸς ἦν προκείμενον.

Τῶν στίχων 370 - 371 τοῦ χωρίου τούτου ὁ κ. Wecklein ἑπόμενος τῷ Köchly μεταλλάσσει τὴν τάξιν γράφων 371 - 370, λόγον δὲ δίδωσι τόνδε (Ζωγρ. Βιβλ. Τ. 4, σελ. 274)· «Ἐκ τοῦ παραδεδομένου κειμένου οὐ μανθάνομεν τί ἔργον εἶχον αἱ περὶ τὴν νῆσον ταχθεῖσαι νῆες. Ἄνευ νεῶν οὐκ ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες φυγεῖν ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, αἱ δὲ νῆες ἦσαν συνηθροισμέναι ἐν τῷ στενῷ, εἰ δὲ οἱ ἔκπλοι ἐντεῦθεν ἦσαν κατειλημμένοι φυλασσόμενοι, τότε ἡ κύκλῳ τῆς νήσου παράταξις οὐδένα σκοπὸν εἶχεν». Πρῶτον μὲν παρατηροῦμεν ὅτι διὰ τῆς μεταθέσεως ταύτης οὐδόλως ἡ νομιζομένη δυσκολία αἴρεται, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ παράλογοι φράσεις καὶ βίαιαι συντάξεις γεννῶνται. Καὶ τῷ ὄντι, εἰ καὶ τὸ στῖφος τῶν νεῶν καὶ αἱ ἄλλαι ἕνα σκοπὸν παρατάξεως εἶχον, οὐχ ὁρᾷ τις διότι ὁ ποιητὴς οὐκ εἴρηκεν ἁπλῶς, ὅτι ἅπασαι αἱ νῆες ἐτάχθησαν φυλάσσειν τοὺς πόρους. Τίς δὲ ἡ χρεία τῆς ἀντιθετικῆς διαιρέσεως τοῦ ὅλου; Ἔπειτα δὲ μετατιθεμένων τῶν στίχων 370 - 371, ὁ 369 ἀπόλλυσι τὸν τοπικὸν αὐτοῦ διορισμόν, ὃς ἀναγκαῖός ἐστι διὰ τὰς ἀντιθέσεις «μὲν — δέ». Προσέτι δέ, εἰ καὶ συντακτικῶς ὁ τελικὸς διορισμὸς «ἔκπλους φυλάσσειν καὶ πόρους ἁλιρρόθους» δυσκόλως δύναται ἀποδοθῆναι μετὰ τὴν μετάθεσιν καὶ εἰς τὸ «νεῶν στῖφος», οὐ παράλογόν ἐστι τὸ θέλειν πρὸς τὸ φυλάξαι τοὺς πόρους καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἔκπλους τάττειν ναῦς πέριξ τῆς Σαλαμῖνος ἐν κύκλῳ; Ἐν ᾧ ὡς παραδεδομένοι εἰσὶν οἱ στίχοι ἔχουσι κάλλιστα καὶ κάλλιστα νοοῦνται ὑπονοουμένου ἔξωθεν εἰς τὸν 371 οὐ μόνον τοῦ «τάξαι» ἀλλὰ καὶ τοῦ «φυλάσσειν», ὡς ὁ Σχολιαστὴς Β σημειοῖ. Σκοπὸς δὲ τοῦ Ξέρξου τάττοντος ναῦς περὶ τὴν Σαλαμῖνα, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν στίχων 372 - 373 καὶ τῶν ἀκολούθων λόγων τοῦ Ἡροδότου (VIII, 76) «Τῶνδε εἵνεκα ἀνῆγον

τὰς νέας, ἵνα δὴ τοῖς Ἕλλησι μηδὲ φυγεῖν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων», ἣν μηδένα τῶν Ἑλλήνων (πρβ. καὶ Πλούταρ. Θεμ. XII) δυνηθῆναι ἐκφυγεῖν μήτε ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ παραλίας, μήτε διὰ τοῦ μεταξὺ τῆς Μεγαρίδος καὶ αὐτῆς στενοῦ. Καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐφυλάσσετο ἡ κατὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον παραλία τῆς Σαλαμῖνος, πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν ἠδύναντο σὺν εὐκολίᾳ, ἐντὸς τὸ πολὺ ἡμισείας ὥρας, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς πόροις παραλίας ἀφικέσθαι εἰς αὐτὴν καὶ ἐκφυγεῖν ἐπιβαίνοντες λέμβων καὶ ἄλλων μικρῶν πλοιαρίων· εἰ μὴ ὑπῆρχον δ' ἐχθρικὰ πλοῖα φράττοντα τὸ μεταξὺ Μεγαρίδος καὶ τῆς νήσου στενόν, ὅπου ὕστερον ἐκτίσθη τὸ φρούριον Βούδωρον, ἦν δυνατὸν πολλὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα παραβιάζοντα τοὺς ἐχθρικοὺς στοίχους ἐκφυγεῖν δι' αὐτοῦ. Ὅτι δ' ἦν ἅπασα ἡ Σαλαμὶς περιεζωσμένη, ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν φράσεων τοῦ Ἀριστείδου, ἃς εἶπεν (Ἡροδ. VIII, 79 καὶ 81) ἀπαγγέλλων τὴν κύκλωσιν· ἐρχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐξ Αἰγίνης πῶς ἐδύνατο γινώσκειν ἐξ αὐτοψίας (Ἡρόδ. VIII, 79) ὅ τι συνέβαινεν ἔσω τοῦ Ἐλευσινιακοῦ κόλπου; Κυρίως γε ἐν τῇ κινήσει, ἣν ὁ Αἰσχύλος ἀναγράφει ἐν τῷ 371 στ., περιλαμβάνεται ἡ κατάληψις τοῦ μεταξὺ Μεγαρίδος καὶ τῆς νήσου Σαλαμῖνος στενοῦ διὰ τῶν διακοσίων Αἰγυπτιακῶν πλοίων, περὶ ἧς λόγον ποιεῖται ὁ Διόδωρος (ΙΑ', 17) ἀρυσάμενος τὴν εἴδησιν ἐκ τοῦ Ἐφόρου, ἀλλ' ὁ Γρότιος (Ἱστορ. Ἑλλ. Τ. IV, σελ. 475-476. Ἔκδ. Λονδίνου 1884) θεωρεῖ αὐτὴν ἀνωφελῆ καὶ ἀπίθανον. Τὰ ἐπιχειρήματα ὅμως αὐτοῦ οὐ φαίνονται πολὺ ἰσχυρά. Πρῶτον μὲν εἰ ὁ Ἡρόδοτος μὴ ποιεῖται μνείαν τῆς ῥηθείσης καταλήψεως, δυνατὸν ὅμως γεγονέναι αὐτήν· ὡς γὰρ γνωστὸν ὁ ἱστορικὸς οὗτος καὶ συντομώτατός ἐστι καὶ λίαν ἀσαφὴς ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῆς κινήσεως τοῦ Περσικοῦ στόλου τῆς διαταχθείσης ὑπὸ τοῦ Ξέρξου εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Σικίννου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἑλλήνων. Οὐκ ἦν δ' ἀνωφελὴς ἡ τοποθέτησις πλοίων κατ' ἐκεῖνο τῆς θαλάσσης τὸ μέρος, διότι δυνατὸν ἦν, ὡς ἤδη εἴπομεν, καὶ πρὸ τοῦ συντελεσθῆναι τὴν ἐντὸς τῶν πόρων κύκλωσιν διαφυγεῖν δι' αὐτοῦ τὰς Ἑλληνικὰς ναῦς, καὶ μετὰ τὴν κύκλωσιν οὐκ ὀλίγας αὐτῶν διασπώσας τὴν ἅλυσιν τῶν Περσικῶν πλοίων· ἴσως δ' ἐτάχθησαν αὐτοῦ καὶ ἵνα μή τις ἐκεῖθεν ἔλθοι βοήθεια τοῖς Ἕλλησι κατὰ τὸν ἀγῶνα. Οὐδαμοῦ δὲ τοῦ Ἡροδότου λέγεται ὅτι τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα ἔλαβον

ἐνεργὸν μέρος ἐν τῇ Σαλαμινίᾳ μάχῃ· ἐκ γὰρ τοῦ χωρίου Ἡρόδ. VIII, 100, ἐν ᾧ ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς εὑρίσκει ἀπόδειξιν περὶ τούτου, οὐδὲν ἄλλο συνάγεται, ὅταν τις παραβάλῃ αὐτὸ πρὸς τὸ Ἡροδ. VIII, 68, ἢ ὅτι ὁ τοῦ Ξέρξου στόλος, ἅτε μὴ συγκείμενος ἐκ Περσῶν οὐκ ἐξετέλεσε τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ γράμμα ἐὰν λάβωμεν αὐτό, ὅτι δηλ. οἱ Αἰγύπτιοι ἐδείχθησαν «κακοὶ» κατὰ τὴν ναυμαχίαν, οὐκ ἐσμὲν ἠναγκασμένοι παραδέξασθαι ὅτι ἐπολέμησαν, διότι «κακοὶ» ἠδύναντο δειχθῆναι καὶ φεύγοντες ἀπὸ τοῦ στενοῦ, ὅπου ἐτάχθησαν, καὶ μὴ σπεύδοντες εἰς βοήθειαν τοῦ ἐντὸς τῶν πόρων μαχομένου Περσικοῦ στόλου. Καὶ ὁ πολυμαθὴς δὲ καθηγητὴς Γεώργιος Rawlinson (History of Herodotus Vol. IV, σελ. 317) οὐκ ἀνωφελῆ ἡγεῖται τὴν κατάληψιν τοῦ ῥηθέντος στενοῦ, ἀλλ' ἐπιπροστίθησιν ὅτι ἴσως οὐκ ἐγένετο διὰ πάντων τῶν Αἰγυπτιακῶν πλοίων. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ ἡ ἀκρίβεια περὶ τῆς καταλήψεως ταύτης, οὐ δύναταί τις ἀπορρῖψαι τὴν σαφῆ μαρτυρίαν τοῦ Αἰσχύλου περὶ παρατάξεως πλοίων περὶ τὴν Σαλαμῖνα· καὶ παρὼν γὰρ ἦν ἐν τῇ Σαλαμινίᾳ μάχῃ καὶ οἷος γινώσκειν τὰ κατ' αὐτὴν κάλλιον τοῦ μεταγενεστέρου Ἡροδότου, καὶ οὐδένα εἶχε λόγον ἐφευρίσκειν ἀνύπαρκτα πράγματα, καὶ λέγειν αὐτὰ ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων, οἳ ἐγίνωσκον, ὅσον ἐκεῖνος τὴν ἀλήθειαν.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 483 - 484.

Ναῶν δὲ ταγοὶ τῶν λελειμμένων σύδην
κατ' οὖρον οὐκ εὔκοσμον αἴρονται φυγήν.

Καὶ ἐνταῦθα εὑρισκόμεθα πρὸ παρεισάκτων στίχων. Ὅτι δ' εἰσὶ παρείσακτοι ἀποδείκνυνται πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι εἰσὶν ἄσχετοι πρὸς τὴν ἐρώτησιν τῆς Ἀτόσσης, διότι ἡ βασίλισσα αὕτη ἐρωτᾷ μόνον περὶ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ἐπειδὴ περὶ τοῦ ναυτικοῦ ἤκουσεν ἤδη ὅτι κατεστράφη ἐντελῶς· δεύτερον δέ, διότι ὁ σύνδεσμος «δὲ» τοῦ πρώτου αὐτῶν οὐ δικαιολογεῖται ἕνεκα τῆς ἀντιθέσεως, ἥτις ἀπαιτεῖται ἀναγκαίως ὑπὸ τοῦ «δὲ» τοῦ γνησίου 485 στίχου «στρατὸς δ' ὁ λοιπὸς κτλ.». Ὁ δὲ κ. Wecklein μὴ ὑποπτεύων ὅτι εἰσὶν παρέμβλητοι βούλεται θεραπεῦσαι αὐτοὺς μεταβάλλων κατὰ τὸν Robortelli τὸν «δὲ» τοῦ πρώτου εἰς «γὲ», ἀλλ' ὁ «γὲ» βεβαίως τότε μόνον ἦν ἂν δεδικαιολογημένος, εἰ ἡ Ἄτοσσα ἠρώτα περὶ τῶν πλοίων.

Ἐκτὸς δὲ τούτου τοῦ λόγου, δι' ὃν ἀπρόσδεκτός ἐστιν, οὐκ ἔστιν καὶ ἱκανὸς δεῖξαι τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν «δὲ» τοῦ 485 στίχου. Αἰτία δὲ τῆς παρεμβολῆς τῆς προκειμένης φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ τοῦ «ναῶν οἱ» καὶ τοῦ «τούσδε» τῶν στίχων 481-482, διότι ὁ νοθευτὴς ἀναγνοὺς μὲν «ναῶν αἱ» καὶ «τάςδε», ὡς πάντα τὰ χειρόγραφα ἐσφαλμένως φέρουσιν, ἰδὼν δ' ὅτι λόγος ἐν τῇ ἀποκρίσει τοῦ ἀγγέλου οὐκ ἐγίνετο περὶ τῶν διασωθεισῶν ἐκ τῆς ναυμαχίας νεῶν, ὑπέθηκεν ὅτι ἔλειπον στίχοι τινὲς περιλαμβάνοντες περὶ αὐτῶν, ὅθεν εἰσήγαγε τοὺς προκειμένους δύο. Τὸ σχόλιον δὲ «οὗτος ὁ σύνδεσμος (ὁ *δὲ*) συνάφειά ἐστι πρὸς τὴν ἄνω διήγησιν αὐτοῦ τοῦ ἀγγέλου, εἰ καὶ διὰ μέσου ἀπεκλαύσατο ἡ Ἄτοσσα τὴν τῶν Περσῶν δυστυχίαν» φαίνεται ὅτι ἀνῆκεν κατ' ἀρχὰς οὐ τῷ συνδέσμῳ «δὲ» τοῦ πρώτου τῶν ἐμβολίμων ἀλλὰ τῷ «δὲ» τοῦ γνησίου 485 στίχου· ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἀνῆκε τούτῳ δύναται ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνήκειν ἄνευ διαμφισβητήσεως καὶ φόβου τινὸς ἐκ τῶν φιλολόγων.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 768-769.

> ἄλλος δ' ἐκείνου παῖς τόδ' ἔργον ἤνυσεν·
> φρένες γὰρ αὐτοῦ θυμὸν ᾠακοστρόφουν.

Οἱ στίχοι οὗτοι φαίνονται ὅτι εἰσήχθησαν πρὸς πλήρωσιν τοῦ ὑπάρχοντος κενοῦ μεταξὺ τοῦ Μήδου καὶ τοῦ Δαρείου ἐν τῇ ἐξαριθμήσει τῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας· διότι εἰ ἦσαν τῆς χειρὸς τοῦ Αἰσχύλου, ἐν τῷ πρώτῳ αὐτῶν ἀντὶ τοῦ ἀνοήτου «ἄλλος δ' ἐκείνου παῖς» ὑπῆρχεν ἂν «δεύτερος δ' ὁ παῖς ἐκείνου» ἢ «εἶτα δ' ὁ παῖς ἐκείνου». Ὅτι δὲ ταῦτα ἔδει εἶναι σύμφωνα ταῖς ἀπαιτήσεσι τοῦ μέτρου, νοεῖται οἴκοθεν. Ἔπειτα, ἵνα δικαιολογηθῇ ὁ δεύτερος τῶν παρεισηγμένων στίχων, ἔδει ὑπάρχειν ἐν τῷ πρώτῳ λέξιν τινὰ δηλοῦσαν ἀγαθὴν τοῦ παιδὸς τοῦ Μήδου βασιλείαν· ἀλλ' οὐδεμία τοιαύτη ὑπάρχει. Πῶς δὲ ὁ Αἰσχύλος ἠδύνατο ἐπαινέσαι βασιλέα, οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἠγνόει; Οὐδὲν δὲ τῶν γνωστῶν ὀνομάτων τῶν Μήδων βασιλέων δύναται εἰσχωρῆσαι εἰς τὸν ῥηθέντα στίχον. Προσέτι δὲ καὶ ἡ φράσις «ἀπ' αὐτοῦ» τοῦ 770 στίχου δείκνυσιν ὅτι οἱ ἀποβαλλόμενοι οὗτοι στίχοι οὐχ ὑπῆρχον ἐν τῷ κειμένῳ ἀπ' ἀρχῆς· ὑπαρχόντων γὰρ αὐτῶν γεννᾶται ἀμφιβολία εἰ δεῖ ἀνενεγκεῖν αὐτὴν εἰς τὸν

Μῆδον ἢ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Αἰσχύλος οὐκ ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὰ ὀνόματα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρὸ τῶν Περσῶν ἀρξάντων τῆς Ἀσίας Μήδων βασιλέων· τὸν πρῶτον γὰρ αὐτῶν, τὸν Δηϊόκην, ὀνομάζει διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μηδικοῦ λαοῦ «Μῆδον», τὸν δὲ Δαρεῖον ὄντα πέμπτον τὴν τάξιν τίθησι τρίτον (1).

Αἰσχύλ. Πέρσ. 891 - 892.

Ἀντιστρ. Καὶ τὰς ἀγχιάλους
ἐκράτυνε μεσάκτους.

Αἱ λέξεις «ἀγχιάλους» καὶ «μεσάκτους» τοῦ χωρίου τούτου παρεδόθησαν ἐσφαλμένως ὑπὸ τῶν χειρογράφων. Καὶ τὴν μὲν πρώτην αὐτῶν ὀρθῶς καὶ δεδικαιολογημένως διώρθωσεν ὁ Pauw μεταβαλὼν εἰς «ἀμφιάλους», (πρβ. Ὁμήρ. Ὀδύσ. Β. 293, καὶ ἰδὲ ἐν τῷ βιβλίῳ Les Papyrus grecs. par M. M. W Brunet de Presle et E. Egger τὸν ὑπ' ἀριθ. 3 πάπυρον, ὅπου εὕρηται «ἀμφιμαχηταί» ἀντὶ τοῦ «ἀγχιμαχηταί» Ὁμ. Ἰλ. N, 150), ἡ δὲ δευτέρα διορθοῦται, ἐάν τις γράψῃ «παράκτους», διότι πᾶσαι αἱ ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ταύτῃ ἀναφερόμεναι νῆσοί εἰσιν *παράκτιοι* τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ δὲ κ. Wecklein γράφει ἀντὶ μὲν τοῦ «τὰς ἀγχιάλους» λίαν ἀπιθάνως «νηριτοτρόφους» ὃ λαμβάνει ἐξ ἐσφαλμένου χωρίου τοῦ Ἀθηναίου (3, 86[B]), ἀντὶ δὲ τοῦ «μεσάκτους» τὸ ἰσοδύναμον αὐτοῦ «μετάκτους».

Αἰσχύλ. Πέρσ. 946 - 950.

Ἀντιστρ. 1. Χορ. Ἥσω τοι καὶ πάνδυρτον
λαοπαθέα σέβων
ἁλίτυπά τε βάρη
πόλεως γέννας πενθητῆρος,
κλάγξω δ' ἀρίδακρυν ἰαχάν.

Τοῦ χωρίου τούτου μία μόνη διόρθωσις ὑπελείπετο τῷ κ. Wec-

(1) Περὶ τῶν ἄλλοτε ὑποδειχθέντων ὑφ' ἡμῶν δέκα ὀκτὼ ἐμβολίμων στίχων τοῦ αὐτοῦ δράματος ἰδὲ τὸ ἡμέτερον πονημάτιον «Quelques remarques critiques sur les Perses d'Eschyle. Paris, 1890.

klein, τῷ τελευταίῳ τοῦ Αἰσχύλου ἐκδότῃ, ἡ τοῦ «λαοπαθέα» (στίχ. 947), ὅ, ἐπειδὴ ἔχει τὴν «λὰ» συλλαβὴν μακράν, οὐκ ἔστιν ἡ ἀρχικὴ λέξις. Ἐκεῖνος ὅμως ἀντὶ τοῦ πειραθῆναι ποιῆσαι τοῦτο παρανοήσας ὅλως τὸ χωρίον, ὡς οὐκ ὀλίγα ἄλλα τοῦ Αἰσχύλου, κατέστησεν αὐτὸ διὰ μεταβολῶν ἀδικαιολογήτων καὶ ἑρμηνειῶν αὐθαιρέτων ἐντελῶς ἀκατάληπτον. Πρῶτον μέν, ἵνα ἐκποδὼν ποιήσηται τὴν ῥηθεῖσαν μετρικὴν δυσκολίαν ἐπενόησεν ὑπόθεσίν τινα, καθ' ἣν τὸ «λαοπαθέα» οὐκ ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ «λαὸς» ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐπιτατικοῦ «λὰ» (ἐν διαλύσει «λάο»), καὶ σημαίνει οὕτως «παμπαθῆ». Δεύτερον δέ, ἵνα χρήσιμον ποιήσηται τὴν νέαν ταύτην σημασίαν ἠναγκάσθη δοῦναι καὶ τῷ «βάρη» (στίχ. 948) νέαν σημασίαν λέγων ὅτι σημαίνει «τὰ πληρώματα τῶν πλοίων». Τρίτον δέ, ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ «πόλεως» (στίχ. 949), ἐπειδὴ ἐνοχλητικὸν ἦν ταῖς νέαις αὐτοῦ σημασίαις, εἰσήγαγεν ἀντ' αὐτοῦ τὰ γλωσσήματα «αὖ γόον» τοῦ 950 στίχου (1)· ἃ βούλεται ὑποστυλῶσαι λέγων ὅτι οὕτως τὸ «πάνδυρτον» τοῦ 946 στίχου προσλαμβάνει τὸ ἀναγκαῖον οὐσιαστικόν, τὸ «γόον», ἐν ᾧ οὐκ ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ῥηθὲν ἐπίθετον οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην ῥητοῦ οὐσιαστικοῦ, ἐπειδὴ ὑπακούεται τὸ «αὐδὰν» τοῦ 943 στίχου. Παραλείπομεν δ' εἰπεῖν ὅτι ἔδει ἐμποδισθῆναι αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην καὶ ὑπὸ τῆς θέσεως τῶν λέξεων, δι' ἣν τὸ «γόον» οὐ δύναται συναφθῆναι τῷ «πάνδυρτον», ἐπειδὴ ἐμπέδως γινώσκομεν ὅτι ἡ θέσις τῶν λέξεων συχνάκις οὐ λαμβάνεται (2) ὑπ' ὄψιν παρ' αὐτοῦ. Τελευταῖον δὲ λέγει ὅτι τὸ

(1) Τὸ μὲν «αὖ» κατ' ἀρχὰς ἐπεγράφη ἐπὶ τοῦ «κλάγξω δ' ἀρίδακρυν ἰαχάν», ἵνα δειχθῇ ὅτι ἡ φράσις ἐστὶν ἐπανάληψις τοῦ 941 στίχου· εἰσαχθέντος δ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ κειμένου ἐγένοντο καὶ αἱ ἄλλαι μεταβολαί, δηλ. ἡ ἀποβολὴ τοῦ «ἰαχὰν» καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ διὰ τοῦ «γόον», ἵνα ἐξισωθῇ ἴσως ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν πρὸς τὰς τοῦ ἀντιστοίχου τῆς στροφῆς στίχου 941.

(2) Ὡς π. χ. ἐν στίχ. 132 τῶν Περσῶν, ἐν ᾧ τὸ «μελισσᾶν» ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ οὐδεμίαν μεταβολὴν ὑπέφερε, μετεβλήθη κάκιστα εἰς «μέλισσαι». Ἐν στίχ. 713 τοῦ αὐτοῦ δράματος, ἐν ᾧ τὸ «Πέρσαις» ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἀνήκει τῷ «εὐαίωνα», διότι ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ τῶν βασιλέων ζωὴ ζῆται ἐπ' ὠφελείᾳ ἢ βλάβῃ τῶν ὑπηκόων λαῶν, ἐκεῖνος συνάπτει αὐτὸ τῷ «ζηλωτὸς» τοῦ προηγουμένου στίχου. Ἐν στίχ. 121 τοῦ αὐτοῦ δράματος τὸ «τοῦτο» τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐστι ὑποκείμενον καὶ οὐκ ἀντικείμενον τοῦ «στένηται». Ἐν στίχῳ 589 τὸ περιττὸν «Ἀλοσύδνας» οὐ δύναται διὰ τὴν θέσιν, ἣν κατέχει, συναφθῆναι τῷ ἐπιθέτῳ «τῆς ἀμιάντου» τοῦ στίχου 581. Ἐν στίχ. 908 τὸ ἄχρηστον «παλάμαισι», ὃ εἰσήγαγεν ἀντὶ τοῦ «πολέ-

«γέννας πόλεως πενθητῆρος» σημαίνει «τῆς γέννας τῆς πενθητρίας τῆς τῶν Μαριανδυνῶν»· ἐν ᾧ πρόκειται περὶ τοῦ Ξέρξου τοῦ πενθοῦντος τὴν ἀπώλειαν «τῆς γέννας τῆς πόλεως»· ἀλλὰ περὶ τούτου οὐ δύναταί τις μέμψασθαι αὐτόν, διότι καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες οὐ κάλλιον ἐνόησαν. Καὶ ὅμως νοεῖται εὐκόλως, ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Ξέρξης εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν κλαίων (στίχ. 934) καὶ ἐν διερρωγότι πέπλῳ (1) (πρβ. στίχ. 202, 471, 836-838, 849-850 καὶ 1031 καὶ ἐπὶ πλέον σημ. τοῦ κ. Wecklein εἰς στίχον 471) εἰς σημεῖον τοῦ πένθους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ στρατοῦ, δεύτερον δὲ, ὅτι τοὺς στίχους τοῦ προκειμένου χωρίου λέγει ὁ χορὸς εἰς ἀπόκρισιν τῶν στίχων 942-945, ἐν οἷς ὁ Ξέρξης παρακελεύεται αὐτῷ ἀφεῖναι «πρόσφθογγον» ἐπὶ τῷ δυστυχεῖ νόστῳ αὐτοῦ (στίχ. 936) καὶ «πάνδυρτον δύσθροον αὐδὰν», μὴ μόνον «κακοφάτιδα βοὰν» (στίχ, 937) καὶ τὴν «κακομέλετον ἰὰν Μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος» (στίχ. 944-945), τρίτον δὲ, τὴν μετοχὴν «σέβων» (στίχ. 947), ἥτις εἰ καὶ ἐγκρύπτει εἰρωνείαν τινά, ἐξωτερικῶς ὅμως

μοισι» τῶν χειρογράφων τοῦ ὀρθῶς μετατραπέντος ὑπὸ τοῦ Weil εἰς «πολέμοιο», οὐ δύναται προσκολληθῆναι τῷ «θεότρεπτα» τῶν στίχ. 906-907, ἀλλὰ μόνον τῷ «φέρομεν» καὶ τότε ἐξάγεται παράλογος ἔννοια. Ἐν στίχ. 831 τὸ «κεχρημένοι» ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ μόνον αἰτιολογικὴ μετοχὴ δύναται εἶναι, οὐδόλως ὑποθετική. Ἐν στίχ. 1019 τὸ «Περσᾶν» οὐ δύναται ἀποχωρισθῆναι τοῦ «μέγ' ἄλαστε» τῆς εἰκασίας αὐτοῦ. Τέλος ἐροῦμεν ὅτι τὸ «τινὰ» τῆς ἐσφαλμένης αὐτοῦ μεταβολῆς τῶν στίχων 604-605 οὐκ ἔστιν τὸ ὑποκείμενον τοῦ «φιλεῖ», ἀλλ' ὁ «κλύδων». Περὶ τούτου δὲ, ἐπειδὴ βλέπομεν ὅτι τέταρτον τοῦτο ἔτος, ἐξ οὗ ἐποιήσαμεν αὐτῷ τὴν παρατήρησιν ταύτην, οὐ μεταβάλλει γνώμην (ἰδὲ αὐτοῦ Aeschyli fabulæ κτλ. voluminis II auctariun σελ. 316), ἀναγκαζόμεθα γενέσθαι καταληπτότεροι παρατιθέντες δύο μόνον παραδείγματα τῆς αὐτῆς συντάξεως μετ' ἐξηλλαγμένων λέξεων· «ὅταν ὁ λῃστὴς φονεύσῃ τινά, φιλεῖ δειμαίνειν πάντα διερχόμενον στρατιώτην»· «ὅταν ἡ καταιγὶς ἐπέλθῃ ἄμπελόν τινα, φιλεῖ καταρρίπτειν πάσας αὐτῆς τὰς σταφυλάς».

(1) Οὐ δύναταί τις ἐννοῆσαι ποῦ στηριζόμενος ὁ κ. Wecklein λέγει ὅτι ὁ Ξέρξης παρουσιάζεται μετὰ νέου βασιλικοῦ ἱματισμοῦ, ὃν δῆθεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐκόμισεν, ἀφ' οὗ κάλλιστα γινώσκει ὅτι αὕτη οὐκ ἐπέστρεψεν (ἰδὲ σημ. αὐτοῦ εἰς στίχ. 853 καὶ πρβ. στίχ. 1031). Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν μετοχετευθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἴδησιν, καθ' ἣν ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς Αἰσχυλείου σκηνῆς οὐ συνεχώρει παρελθεῖν βασιλικὸν πρόσωπον ἐν ῥακενδύτῳ στολῇ, οὐ δεῖ λαβεῖν αὐτὴν κατὰ γράμμα. Ἐνταῦθα γὰρ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ δράματος ἀπαιτεῖ ὅπως ὁ πενθῶν Ξέρξης παρουσιασθῇ μετὰ τοῦ διερρωγότος πέπλου. Ἔπειτα δὲ δεῖ σημειῶσαι ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ ῥακενδύτου καὶ ἐπὶ πένθει φέροντος διερρωγός τι ἔνδυμα. Διατί δὲ καὶ ὁ Ξέρξης αὐτὸς ἐν στίχῳ 1061 κελεύει τῷ χορῷ διαρρῆξαι τὸν πέπλον αὐτοῦ; Διατί δὲ καὶ οἱ θρῆνοι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς; Ἆρά γε ταῦτα συνεχώρει ἡ ῥηθεῖσα μεγαλοπρέπεια;

δείκνυσι τὸ πρὸς τὸ τὸν βασιλέα ὀφειλόμενον σέβας· τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον τοὺς στίχους 952-956, ἐν οἷς δίδωσιν ὁ Ξέρξης τὸν λόγον, δι' ὅντινά ἐστιν ὁ *πενθητὴρ τῆς γέννας τῆς πόλεως*. Σημειωτέον δ' ὅτι εἰς τὸ «ἀπηῦρε» τοῦ 952 στίχου οὐκ ὑπακούεται τὰ «βάρη» ἀλλὰ τὸ «γένναν» στίχ. 949. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἑρμηνεία τοῦ κ. Wecklein, ἕτεροι δὲ πρὸς διόρθωσιν τοῦ «λαοπαθέα» προέτειναν «νεοπαθέα» (Weil), «γεοπαθέα» (Haupt), «λαπαθέα» (Enger), «δαπαθέα» (Klossowski), «πολυπαθέα» (Rauchenstein), «νεόκοπα» ἢ «νεόκοτά τε» (G. H. Schuetz), «σὰ πάθεά τε» (Burney). κτλ., ἀλλα πάντα ταῦτά ἐστι καὶ ἀκατάλληλα καὶ ἀδικαιολόγητα. Καθ' ἡμᾶς γραπτέον «στρατοπαθέα», ὃ φαίνεται Βυζαντιακὴ χεὶρ ἐκβαλοῦσα καὶ ἀντικαταστήσασα διὰ τοῦ «λαοπαθέα», ἵνα πορίσηται ἐκ τοῦ κειμένου εὐκολωτέραν ἔννοιαν. Σημειωτέον δ' ὅτι ἔν τισι χειρογράφοις εὕρηται καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ «στρατὸς» τοῦ στίχου 282 εἰς «λεώς». «Στρατοπαθέα» δὲ καὶ «ἀλίτυπα βάρη» εἰσὶν τὰ ἄχθη τὰ προξενηθέντα τῷ Ξέρξῃ ὑπὸ τῆς παθήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς τύψεως τῆς θαλάσσης, δηλ. τῆς ἐν αὐτῇ καταστροφῆς τῶν Περσικῶν πλοίων. Πρβ. Ἀγαμ. 1510 «ξιφοδηλήτῳ θανάτῳ» = θανάτῳ προξενηθέντι ὑπὸ τῆς δηλήσεως ξίφους.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 991-997

Ξέρξ. Ἰυγγά μοι δὴν
ἐσθλῶν ἑτάρων ἐπιδινεῖς.
Ἄλαστ' ἄλαστα στυγνὰ πρόκακα λέγω (1)·
βοᾷ βοᾷ μοι μελέων ἔντοσθεν ἦτορ.
Χορ. Καὶ μὴν ἄλλους γε ποθοῦμεν,
Μάρδων ἀνδρῶν μυριοταγὸν
Ξάνθιν κτλ.

Ἐν μὲν τῷ 991 στίχῳ τοῦ χωρίου τούτου ἐγράψαμεν «*δὴν*» (= *πολὺ*, καὶ ἐνταῦθα *παρὰ πολὺ*) ἀντὶ τοῦ «δῆτ'» τῶν χειρογράφων διὰ τρεῖς λόγους· πρῶτον μέν, διότι ἡ ἀποστροφὴ ἐν τέλει τοῦ στίχου οὐ κανονικὴ φαίνεται, δεύτερον δέ, διότι ἐνταῦθα οὐδόλως ἀπαιτεῖται βεβαιωτικὸν μόριον, ἕνεκα δὲ τῆς ἐπιπλήξεως καὶ δυσαρεσκείας, μεθ'

(1) Ἐξ ἡμετέρας διορθώσεως ἀντὶ τοῦ «λέγων» τῶν χειρογράφων.

ἧς ὁ Ξέρξης ἀποκρίνεται εἰς τὸν χορόν, τὸ «δήν» πολὺ ἁρμόζον ἐστί· ἔπειτα δέ, διότι δικαιολογεῖται παλαιογραφικῶς. Ἐν δὲ τῷ ἑπομένῳ, τῷ 992, εἰσηγάγομεν τὸ «ἐπιδινεῖς» ἀποβαλόντες τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις ἐσφαλμένον «ὑπομιμνήσκεις», ὃ ἀπ' ἐπεξηγήματος κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς ἀρχικῆς λέξεως. Συνήθως ἀπὸ τοῦ Hermann οἱ ἐκδόται δέχονται τὸ ὑπ' αὐτοῦ προταθὲν «ὑπορίνεις», ἀλλὰ ταύτην τὴν εἰκασίαν καὶ ὁ κ. Wecklein θεωρεῖ ἐπισφαλῆ, ὅς καὶ προτείνει «ὑποσαίνεις» ἢ «περιδινεῖς». Προυτιμήσαμεν δ' ἡμεῖς «ἐπιδινεῖς», διότι ὀρθοτέρως ἂν εἴποι τις «δινεῖν τὴν ἴυγγα ἐπί τινι» ἢ «δινεῖν τὴν ἴυγγα περί τινι». Ἐπισημειωτέον δ' ὅτι τὸ μὲν πρῶτον «ἄλαστ'» τοῦ 993 στίχου προσετέθη ὑπὸ τοῦ Hermann, τὸ δὲ «μοι» τοῦ ἑπομένου 994 ὑπὸ τοῦ Dindorf, ὡς ἀπήτει ἡ ἔννοια καὶ τὸ μέτρον τῆς στροφῆς.

Αἰσχύλ. Πέρσ. 1019 - 1024.

Χορ. Τί δ' οὐκ ὄλωλεν, μεγάλοιτε (1) Περσῶν;
Ξέρξ. Ὁρᾷς τὸ λοιπὸν τόδε τᾶς ἐμᾶς στολᾶς;
Χορ. Ὁρῶ ὁρῶ.
Ξέρξ. Καὶ τὸν ὀϊστοδέγμονα;
Χορ. Τί τόδε λέγεις σεσωμένον;
Ξέρξ. Θησαυρὸν βελέεσσιν.
Χορ. Βαιά γ' ὡς ἀπὸ πολλῶν.

Στίχ. 1020. Ὁ κ. Wecklein νομίζει ὅτι ὁ Ξέρξης λέγων «τὸ λοιπὸν τόδε τᾶς ἐμᾶς στολᾶς» ἐννοεῖ «τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἀκολουθίαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μυριοπληθῆ στρατιάν, ἣν ἔχων ἐστρατεύσατο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα». Ἀλλ' ὁ χορὸς γινώσκει ἤδη τοῦτο καὶ οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην μαθεῖν ἐκ δευτέρου. Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι, ἐάν τις ὑποθῇ ὅτι ὁ Ξέρξης λέγων «τόδε τᾶς ἐμᾶς στολᾶς» δείκνυσι τὸ ἐν χερσὶν αὐτοῦ κρατούμενον τεθραυσμένον τόξον, εὑρήσει τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν ἑρμηνείαν, τήν πρός τε τὸ κείμενον καὶ τὴν δραματικὴν λύσιν σύμφωνον.

Στίχ. 1022. Ὁ στίχος οὗτος φέρεται ὧδε ἐν τῷ Μεδικείῳ «Τὰν δέ τ' ὀϊστοδέγμονα;», ἀλλ' ὀρθῶς διιδὼν ὁ Porson ὅτι εἰ ἐγέγραπτο ἀπ' ἀρχῆς «τὰν δέ τ'», ὑπενοεῖτο ἂν ἡ φαρέτρα, ἣν δ' ἂν περιττὴ ἡ

(1) Περὶ τῆς διορθώσεως ἡμῶν ταύτης ἰδὲ τὸ ἡμέτερον φυλλάδιον «Quelques remarques critiques sur les Perses d'Eschyle. Paris, 1890.

αἴτησις διασαφήσεως, ἡ ὑπὸ τοῦ χοροῦ εἰς τὸν Ξέρξην ἀποτεινομένη ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ 1023, μετέβαλεν αὐτὸ εἰς «τόνδε», ὃ πάντες ἀπ' αὐτοῦ οἱ ἐκδόται τοῦ Αἰσχύλου παρεδέξαντο. Ὅτι μὲν τὸ «τὰν δέ τ'» ἐγεννήθη ἐκ βιβλιογράφων ὑπονοούντων *φαρέτραν* οὐδεμία τις ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἀλλ' ἡ διόρθωσις τοῦ Πόρσωνος γεννᾷ δυσκολίαν τινά. Ἐὰν γάρ τις εἴπῃ «τόνδε τ' οἰστοδέγμονα» ἀντὶ τοῦ «τὰν δέ τ' οἰστοδέγμονα», ἐπειδὴ δείκνυται διὰ τῆς χειρὸς ἡ φαρέτρα, ἐννοεῖ τις εὐκόλως, ἀφ' οὗ βλέπει αὐτήν, ὅτι πρόκειται περὶ αὐτῆς. Συνάγεται οὖν ἐκ τούτου ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ οὐκ ἦν «τόνδε τ' οἰστοδέγμονα» ἀλλὰ «καὶ τὸν οἰστοδέγμονα». Ἔγραψαν δ' οἱ βιβλιογράφοι «τὰν δέ τ'», καὶ οὐχὶ «καὶ τὰν», διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μέτρου.

Αἰσχύλ. Ἑ. ἐπὶ Θήβ. 478-483.

Ὁ σηματουργὸς δ' οὔ τις εὐτελὴς ἄρ' ἦν,
ὅστις τόδ' ἔργον ὤχμασεν πρὸς ἀσπίδι,
Τυφῶν' ἱέντα πύρπνοον διὰ στόμα
λιγνὺν μέλαιναν, αἰόλην πυρὸς κάσιν.
[ὄφεων δὲ πλεκτάναισι περίδρομον κύτος
προσηδάφισται κοιλογάστορος κύκλου.]

Ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Ἑ. ἐπὶ Θήβας, ἔχομεν κείμενον περιέχον ἐμβολίμους στίχους καὶ κανονιζόμενον ἀποκοπτομένων αὐτῶν. Οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι τοῦ χωρίου τούτου ὅτι εἰσὶν παρείσακτοι φαίνονται ἔκ τε τῆς κακῆς συντάξεως καὶ χρήσεως τῶν ἐν αὐτῆς λέξεων καὶ τῆς περιεχομένης περιττῆς λεπτομερείας (πρβ. στίχ. 495-507), καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ ῥήματος «προσηδάφισται», ὃ ἀναμφιβόλως οὐκ ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου τόσον ἀμαθῶς καὶ τόσον περιττῶς μετὰ τὸ «τόδ' ἔργον ὤχμασεν πρὸς ἀσπίδι». Ὁ κ. Wecklein (1) ὅμως ἑπόμενος,—ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον,—τῷ ὑπὸ τοῦ Ritschl ἀνακαλυφθέντι νόμῳ τῆς συμμετρίας ἐν τοῖς διαλογικοῖς μέρεσι τῶν Αἰσχυλείων δραμάτων οὐ μόνον οὐ διαβλέπει ξένην χεῖρα ἐν τοῖς ῥηθεῖσι δύο στίχοις, ἀλλ' ὑποτίθησιν ὅτι παρ' αὐτοὺς ὑπῆρχον ἔτι ἕτεροι

(1) Ζωγραφ. Βιβλιοθ. Τόμ. 4, σελ. 405.

πέντε, ἐν οἷς πρὸς τῇ ἀκριβεστέρᾳ περιγραφῇ τῶν περὶ τὴν ἴτυν τῆς ἀσπίδος ὑποτιθεμένων ὄφεων ἐγίνετο καὶ μνεία τῶν δρακοντοειδῶν ποδῶν τοῦ γίγαντος Τυφῶνος.

ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

Ἐδ̌jάβηκα-ἐδ̌jάηκα-ἐδ̌jάκα καὶ ἐν Τσακωνίᾳ ἐζάκα

Ὁ ἀόριστος *ἐδjάβηκε* λέγεται ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ ἐπορεύθη, ἀπῆλθεν, ἐτελεύτησεν, ἐν Πελοποννήσῳ δὲ ὁ ἄνευ τοῦ *β ἐδjάηκεν - ἐδjάκεν* ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῆς χερσονήσου τόπων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Τσακωνίαν ὁ *ἐδjάκεν* καὶ ἐγένετο *ἐζάκεν* = ἐπορεύθη, ἀπῆλθεν. Σημασιολογικῶς ἡ μετάβασις τοῦ διέβη, διῆλθεν εἰς ἀπῆλθεν, ἐξέλιπεν, οὐδεμίαν παρέχει δυσκολίαν, πρβλ. *ἐπέρασεν ὁ πόνος, ἡ θαλασσοταραχή, ὁ θυμός, καὶ αὐτὸ θὰ περάσῃ*, sic transit gloria κτλ. Φωνητικῶς δ' ὅμως ἔχει δυσκολίας τινάς, ἀλλ' ἂν μὴ σφάλλωμαι, οὐχὶ ἀνυπερβλήτους. Ἤτοι πρῶτον ἀπορεῖται περὶ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ *β*, ὅπερ οὔτε ἐν τῇ ἄλλῃ Πελοποννήσῳ οὔτε ἐν Τσακωνίᾳ ἀποβάλλεται μεταξὺ φωνηέντων (ὅτι ἐν Τσακωνίᾳ ἡ συλλαβὴ *βι* γίνεται *δι*, *δίε*, *ἄδυσσε* = *βίος ἄβυσσος* κτλ. εἶναι γνωστόν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ ἐδῶ οὐχὶ τροπή τις ἀλλ' ἀποβολὴ πρόκειται), ἔπειτα ἡ ἐμφάνισις τοῦ *ζ* ἀντὶ *δj*. Τούτων ἡ μὲν ἔκπτωσις τοῦ *β* ἐγένετο οὐχὶ φωνητικῶς ἀλλ' ἀναλογικῶς. Καθ' ὃν δηλ. τρόπον ἤδη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐλέχθη *ἀνεπάην* (Ἡρῳδιαν. Β' 800,48) κατὰ τὸ συνώνυμον *ἐκάην* (πρβλ. τὸ *τέμνειν* καὶ *κάειν* τῶν ἰατρῶν, δι' ὧν φέρουσιν ἀνακούφισιν, ἀνάπαυσιν), καὶ βραδύτερον κατ' ἀμφότερα τὸ συνώνυμον ὁμοίως *ἐθαραπάην* (*ἀναπαημένος, ἀναπαημός, ἀναπαή-θαραπαημένος, θαραπαημός, θαραπαή*), οὕτω, φαίνεται, ἐλέχθη καὶ τὸ *ἐδjάηκα* ἀντὶ ἐδιάβηκα ἅτε συνωνυμοῦν τοῖς ἀνωτέρῳ. Πρβλ. *ἔπεσα κατέπεσα* καὶ ἔπειτα κατ' αὐτὸ *ἔθεσα-κατ-, ἔστεσα-ἀν-κατ-* κτλ. ὅθεν *θέτω στένω* (Περιοδικοῦ Kuhn Τομ. ΛΓ' σελ. 111).

Τὸ δὲ *ζ* ἀντὶ *δj* εἶναι φωνητικῶς ὁμαλόν, διότι ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Τσακώνων τὰ συμπλέγματα *βj γj δj* γίνονται *ζ*, τῶν μὲν *β γ δ* ἀποβαλλομένων, τοῦ δὲ *j* εἰς *ζ* τρεπομένου, ὅπως καὶ ἐν τῷ *ὑζέ, μοῦζα* = υἱός, μυῖα. Πρβλ. *μοζού* = μογίων = μογέων, *ἐζού* = ἐγιὼ = ἐγὼ κατὰ τὸ (ἐ)τιού = σύ, *φοζούμενε* = φοβιόμενος = φοβεόμενος, *ζαλέχου ζαλετ'έ ἀζάλετ'ε* = δjαλέγω δjάλεχτὸς ἀδjάλεχτος, *ἄζα* = λάδjα, *βαννίζα* = Ϝαρνίδjα, κτλ. (Ἄλλως ὁ κ. M. Deffner ἐν Τσακων. Γραμμ. 103).

Γ. Ν. Χ.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ

Τὴν ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Collitz ὑπ' ἀριθ. 373 δημοσιευθεῖσαν ἐπιγραφὴν *χαμουνεθυσεταικορ*Ϝαι, ἀνέγνω τῶν φοιτητῶν τις ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀ. Οἰκονόμου διευθυνομένῳ ἐπιγραφικῷ φροντιστηρίῳ οὐχὶ ὅπως συνήθως ἀναγινώσκεται *Κάμουν ἔθυσε τᾶι κόρ*Ϝ*αι*, ἀλλὰ *Καμὼ ὗν ἔθυσε* κτλ. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ἦλθεν ὁ νέος, ἀγνοῶν πάντως τὴν συνήθη ἀνάγνωσιν, διότι ἐπεθύμει νὰ εὕρῃ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἔθυσε, τὸ θῦμα· οὕτω δ' ἀνεῦρε μὲν τὸ *ὗν*, ἔλυσε δ' ἅμα ἄλλας τινὰς φωνητικὰς δυσκολίας. Ἤτοι πρῶτον τὸ παράδοξον *ου*. Διότι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων δῆλον, ἱκανῶς παλαιά, τοῦ ἕκτου αἰῶνος π. Χ. (πρβλ. Kirchhoff Alphabet[4] 148), τότε δ' ἐγράφετο ἐν Θεσσαλίᾳ τὸ αὐτὸ σημεῖον *ο* καὶ ἀντὶ τοῦ βραχέος καὶ ἀντὶ τοῦ μακροῦ φθόγγου *ο* ἢ ō(=ω), (πρβλ. Meister Ἑλλ. Διαλ. Α' 296), δὲν παρελαμβάνετο δ' εἰς δήλωσιν τοῦ μακροῦ ō οὔτε τὸ *ω* οὔτε τὸ *ου*. Πρόσθες τούτοις ὅτι πιθανώτατα τῷ ἕκτῳ αἰῶνι π. Χ. τὸ μακρὸν ō δὲν εἶχε καταστῇ εἰσέτι τέλειον u, ὅπως βραδύτερον τῷ τετάρτῳ αἰῶνι φαίνεται. Διότι, ὅπως ὀρθῶς ὁ O. Hoffmann ἐν Ἑλλ. Διαλ. Β' 324 παρατηρεῖ, τό τε βραχὺ καὶ τὸ μακρὸν *ε* καθὼς καὶ ἡ νόθος λεγομένη δίφθογγος *ει* παρίσταντο καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ πρὸ τοῦ Ε' αἰῶνος διὰ μόνου τοῦ Ε, μόνη δ' ἡ γνησία δίφθογγος *ει* διὰ τοῦ ΕΙ, ἤτοι, Ϝ*αλίσκεται* = ἁλίσκηται, ἀλλὰ *Πει*[*θῶ*]· δῆλον ἄρα ὅτι διέφερον ἀλλήλων· ἀλλ' ὡσαύτως εἶναι πιθανὸν (τοῦτο τοὐλάχιστον παρατηρεῖται πανταχοῦ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος) ὅτι συνεβάδιζον τούτοις τὸ *ο* (=*ο*, *ω*) καὶ τὸ *ου*, ἤτοι διέφερεν εἰσέτι τὸ *ο* εἴτε μακρὸν εἴτε βραχὺ τῆς ἀρχαίας γνησίας διφθόγγου *ου* (βοῦς, σπουδάζω). Παντάπασιν ἄρα ἀπίθανον εἶναι ὅτι ὅτε ἐγράφη ἡ ἐπιγραφή, ἤτοι πολὺ πρὸ τῆ

παραδοχῆς τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ἠδύνατο τὸ σημεῖον τῆς γνησίας διφθόγγου *ου* νὰ ληφθῇ εἰς παράστασιν τοῦ μακροῦ ō, ἀφοῦ καὶ τὸ ō δὲν εἶχεν εἰσέτι καταστῇ u, καὶ τὸ γνήσιον *ου* ἀπηγγέλλετο εἰσέτι διφθογγικῶς ὅπως τὸ *ει*, *Πειθῶ*. Δεύτερον ἡ διάλεκτος τῶν Θεσσαλῶν καθὰ καὶ ἡ τῶν ἐν Ἀσίᾳ συγγενῶν αὐτοῖς Αἰολέων διετήρει ἐπὶ μακρὸν τὰ ἐκ τῶν ὑγρῶν καὶ πνευματωδῶν κατ' ἀφομοίωσιν προελθόντα διπλᾶ ὑγρά, πρβλ. Γόννοι (=γονϜοι), προξεννίουν (ξενϜος), συνμεννάντουν (μενσαι), κρεννέμεν (κριν-ιω), Κράννουν (κρασ-να), ἴσως καὶ Περραιβοί = ΠερϜαιβοί, ἔπειτα ἡπλοποίησε μετ' ἀντεκτάσεως, πρβλ. Meister Α' 302 καὶ Hoffmann Β' 485 κἑξ. Ἡ ἐμφάνισις ἄρα τοῦ ἀνομοιώτου ἔτι συμπλέγματος ρϜ ἀντὶ ρρ ἢ καὶ ἀντὶ μόνου ρ μετ' ἀντεκτάσεως εἶναι σφόδρα παράδοξος καὶ δυσπαράδεκτος. Πᾶσαι δ' αἱ ἀπορίαι καὶ δυσκολίαι αὗται πηγάζουσαι ἐκ τῆς ἐσφαλμένης δοξασίας ἣν ἐξήνεγκε μὲν πρῶτος ὁ Οἰκονομίδης ἐπανέλαβον δ' ἔπειτα ἄλλοι πολλοί (πρβλ. καὶ Fick ἐν Bezzenberger's Beiträge Ε' 20-21), καθ' ἣν τὸ *ου* εἶναι ἴσον τῷ *ω* καὶ δὴ ἡ ἐπιγραφὴ Θεσσαλική, αἴρονται ἂν ἀντὶ Θεσσαλικῆς ἐκλάβωμεν αὐτὴν Πελοποννησιακὴν (διὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων οὐχὶ Κορινθίαν ἢ Κερκυραίαν ἢ καθόλου ἀποικίας τινὸς ἐκ τῆς Κορίνθου)· διότι κατὰ τὰ πασίγνωστα ἐκ Κορίνθου καὶ Κερκύρας *ΔϜεινία*, *ΞένϜων*, *ΞενϜάρεος*, *ὄρϜος* ἔχει καὶ τὸ *ΚόρϜαι*. Οὐδὲ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων κωλύει, διότι καθὰ παρατηρεῖ ὁ Kirchhoff (ἔνθα ἀνωτέρω) οὐδὲν παρέχουσι τὸ ἰδιάζον τοῖς Θεσσαλοῖς. Οὕτως ἡ γνώμη τοῦ Richard Meister ἐν Ἑλλην. Διαλ. Α' 297 ὅτι διὰ τὸ *ου* ἀντὶ ō (=*ω*), *Καμουν*, ἡ ἐπιγραφὴ ἴσως δὲν εἶναι Θεσσαλική, ἀπεδείχθη διὰ τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως καὶ δὴ ἐξαφανίσεως τοῦ *ου* τούτου, *Καμῶ ἦν*, ἀληθεστάτη.

Γ. Ν. Χ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. KONRAD ZACHER (1)

Ἐν τῷ Γερμανικῷ περιοδικῷ Wochenschrift für klassische Philologie, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 18, 19 καὶ 20 τοῦ παρελθόντος Μαΐου 1894 κατεχωρίσθη ὑπὸ τοῦ κ. Konrad Zacher ἐπίκρισις τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθείσης πραγματείας, τῆς ἐπιγραφομένης «Le poète Aristophane et les partisans d'Érasme». Ἠθέλομεν ὄντως ὁμολογήσει πολλὰς χάριτας ἐπὶ τούτῳ τῷ κ. Zacher, ἂν σκοπὸς τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ ἦτο ἡ εἰλικρινὴς καὶ εὐσυνείδητος ζήτησις τῆς ἀληθείας, οὐχὶ δὲ προσωπικός, ἄζηλος καὶ ἀγεννὴς ἀγών.

Ἐν τῷ ἀριθμῷ 18 (σελ. 491-492) ὁ ἐπικριτὴς κατατείνει μετ' ἀφορήτου τερθρείας μακρὸν καὶ ὑπέρκομπον λόγον ὑπὲρ τῆς Γερμανικῆς ἐπιστήμης, ὡς εἴ τις διενοήθη ποτὲ νὰ ψέξῃ αὐτήν, συγχωρεῖ ἑαυτῷ καὶ τῷ Friedrich Blass καὶ παντὶ ἄλλῳ ὁμοδόξῳ νὰ γράφῃ ὅ,τι θέλει καὶ ὅπως θέλει περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς καὶ περὶ οἱουδήποτε ἄλλου ἐπιστημονικοῦ ζητήματος, παρέχων αὐτοῖς πᾶσαν ἄδειαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν πολλοῖς νὰ διαφωνῶσι, παντὶ δὲ ξένῳ καὶ ἑτεροδόξῳ ἀπαγορεύει διαῤῥήδην καὶ αὐστηρῶς μηδαμῶς νὰ ἀναμιγνύωνται ἐν πράγμασιν ἀλλοτρίοις καὶ μόνῳ τῷ κ. Konrad Zacher καὶ τοῖς αὐτοῦ ἑταίροις ἀνήκουσιν. Ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ 19 (σελ. 513 ὑποσημ.) μετὰ γαυριάματος καὶ πολλῆς ἀγροικίας ἀλαζονεύεται ὅτι θὰ καυτηριάσῃ ἡμᾶς δημοσίᾳ (öffentlich brandmarken), ὡς δῆθεν τολμήσαντας ἐν τῷ σεβαστῷ προσώπῳ τοῦ κ. Blass (οὗτινος ἔμπροσθεν αὐτὸς μέχρι ἐδάφους κλίνει τὴν κεφαλὴν) νὰ ὑβρίσωμεν αὐτὴν τὴν Γερμανικὴν ἐπιστήμην! Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς δεινοὺς καὶ ἀπειλητικοὺς τούτους λόγους ἀναγινώσκοντες καὶ ὁρῶντες τὸν ἄνδρα ὑπὸ ἀτόπου καὶ ἀγρίας

(1) Ἡ παροῦσα ἀπόκρισις καταχωρίζεται καὶ γαλλιστὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Ἀμστελοδάμῳ Φιλελληνικοῦ Συλλόγου «τῇ Ἑλλάδι».

νόσου ἐλαυνόμενον, συνεσχέθημεν ὑπὸ δέους, «μὴ τὸν δύστηνον ὧδέ μ' αἰκίσῃ», ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, μᾶλλον προσχόντες αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀνεθαῤῥήσαμεν κατανοήσαντες ἄνθρωπον ἥκιστα μὲν ἐπικίνδυνον, τετυφωμένον δέ τινα καὶ ἀλαζόνα σκινδαλαμοφράστην, δοξοσοφίας, μωροπονηρίας καὶ σοφιστείας ἔμπλεων, ἀτάκτως καὶ ἀκόσμως κινούμενον, καὶ οὐδὲν πλέον. Οὐδὲ ἠθέλομεν γράψει, ἀποκρινόμενοι πρὸς τοιοῦτον ἄνθρωπον, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Ἐπιστήμην ἀσχημονοῦντα, *ἔλεγχον* μόνον καὶ *διδασκαλίαν*, οὐδεμίαν δὲ *καυτηρίασιν* γινώσκουσαν, ἂν μὴ τὰς ἐρεσχελίας αὐτοῦ ἐξένιζεν, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐν ταῖς ἑαυτοῦ στήλαις φιλολογικὸν περιοδικὸν τῶν ἐν Γερμανίᾳ δοκιμωτάτων, καὶ μὴ ἤμεθα ἠναγκασμένοι ἑκόντες ἄκοντες νὰ κατέλθωμεν εἰς ἀγῶνα οὕτως ἀηδῆ καὶ ἄχαριν.

Ἐπιθυμῶν ὁ κ. Zacher νὰ φανῇ ὡς οἷόν τε ἀρεστὸς τῷ ἑταίρῳ καὶ πατριώτῃ αὐτοῦ Blass, δὲν ὀκνεῖ (σελ. 513 ἐν ἀρχῇ) μετ' ἀμφιβολίας νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ἐμῆς χρηστότητος, λέγων αὐτολεξεὶ τάδε· Herr P. ist ein im ganzen kenntnisreicher und jedenfalls sehr gewandter Fechter. Ob auch ein redlicher? Ἀλλ' *ἐντιμότερον* καὶ ὠφελιμώτερον αὐτῷ τε καὶ τῷ Blass θὰ ἦτο, ἂν ἐπεχείρει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶνε ψευδῆ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τοῦ Blass ἐν ταῖς σελίσιν 28, 29 (ὑποσημ.), 40 καὶ ἄλλοθι τῆς ἡμετέρας πραγματείας, νὰ ἀνασκευάσῃ δὲ καὶ ὅσα λέγομεν ἐν ταῖς σελίσιν 14 καὶ 15 περὶ τοῦ ἂν ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς συμφωνεῖ ἢ μὴ πρὸς τὴν κεφαλαιώδη ἀρχὴν τῶν παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων Ἐρασμικῶν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ νεκροῦ γράμματος, ἐπεχείρει δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ ὡσαύτως καὶ ὅσα ἄλλα λέγομεν ἐν τῇ «*Βασάνῳ*» καὶ ταῖς ἄλλαις ἡμῶν πραγματείαις περὶ τῆς προφορᾶς πάντων τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν· ἤ, ἂν τοῦτο ἀπέβαινεν αὐτῷ χαλεπὸν καὶ βαρύ, τὸ καθῆκον τὸ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ἀναγνώστην καὶ τὸν ἐπικρινόμενον ἀπῄτει παρ' αὐτοῦ, ὅσα μέρη τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἠξίωσε νὰ ἐξελέγξῃ, νὰ ἐξελέγξῃ μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ἐμπρεπούσης τῷ γνησίῳ καὶ ἀληθινῷ ἐπιστήμονι. Παραλείπων δὲ ὁ κ. Zacher τὰ κυριώτατα στοιχεῖα τῶν ἡμετέρων ἀποδείξεων, διαστρέφων τοὺς ἡμετέρους συλλογισμοὺς καὶ ἀποσπῶν αὐθαιρέτως καὶ κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως οὐκ ὀλίγα τῶν ἡμετέρων τεκμηρίων,

ἀκρωτηριάζων καὶ κολοβῶν αὐτά, ἔν τισι δὲ καὶ ψευδολογῶν καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων λέγων, οὐδὲν ἄλλο δεικνύει, ἢ ὅτι ὀλίγον ἐφρόντιζε τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου γράφων τὴν ἐπίκρισιν τῆς ἐμῆς πραγματείας.

Ἐπειδὴ δέ, λέγομεν, σκοπὸς τῆς ἐπικρίσεως τοῦ κ. Zacher ἦτο οὐχὶ ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἡ *καυτηρίασις* τοῦ τολμήσαντος νὰ γράψῃ κατὰ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ὑπὲρ ἧς οὕτω καρτερικῶς ἀγωνίζεται αὐτός τε καὶ ὁ Blass καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος τῶν ἑταίρων καὶ πάντες οἱ θερμοὶ θιασῶται τοῦ νεκροῦ καὶ ἐρασμικοῦ γράμματος, ἀποφεύγει μὲν νὰ βασανίσῃ τὰς σπουδαιοτέρας τῶν ἡμετέρων ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀποδείξεων καὶ τὴν πρὸς ταύτας συμφωνοῦσαν μαρτυρίαν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἄλλων συγχρόνων τεκμηρίων, ἢ μετατίθησί τινας αὐτῶν ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἐπικρίσεως, μόλις ἁπτόμενος αὐτῶν, διὰ τὸ ἀνεπαρκές, ὡς λέγει, τοῦ προσμετρηθέντος αὐτῷ χώρου, κατατρίβει δὲ τὸν πλείονα λόγον περὶ ἄλλα ἐλάττονος σπουδῆς ἄξια. Καὶ δὴ ἄρχεται τοῦ ἐλέγχου ἀπὸ παρηχήσεως ἐν τῷ Ἀριστοφάνει, περὶ ἧς ἡμεῖς οὐδένα λόγον ποιούμεθα ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματείᾳ, παραπέμπομεν δὲ τὸν βουλόμενον νὰ ἴδῃ τὴν περὶ ταύτης γνώμην ἡμῶν εἰς τὴν *Βάσανον*, ἣν ὁ κ. Zacher, ὡς αὐτὸς λέγει (σελ. 541), ὅλως ἀγνοεῖ. Ἡμεῖς λέγομεν ἁπλῶς (ἐν σελ. 4)· Pour plus de détails sur cette question, comme aussi sur la paréchèse de *τριήρης* et *Ἶρις* dans une autre comédie d'Aristophane les *Ὄρνιθες* (v. 1203-4), et sur la paréchèse de *λίθινον* et *ἀληθινὸν* dans un hymne des Athéniens à Démétrius Poliorcète voyez dans notre *Βάσανος* les pages 531-4. Ἀλλ' ὁ κ. Zacher δύναται, ὡς ἔοικε, νὰ ἐλέγχῃ καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα οὔτε εἶδεν οὔτε ἤκουσεν. Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῆς παρηχήσεως ταύτης ἐξετάζει καὶ ὅσα ἄλλα ἡμεῖς διαλαμβάνομεν περὶ τῶν παρ' Ἀριστοφάνει παρηχήσεων, συλλήβδην δὲ πάντα καὶ κατὰ σειράν, εἰ καὶ ἡμεῖς δὲν πραγματευόμεθα περὶ τῶν παρηχήσεων τούτων ἐν τῷ αὐτῷ μέρει τῆς ἡμετέρας πραγματείας, ἀλλὰ χωρὶς περὶ ἑκάστης ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ. Τὴν τάξιν ταύτην ἐτήρησεν ὁ κ. Zacher βεβαίως οὐχὶ ἀσκόπως οὐδὲ τυχαίως. Ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ, ἀφοῦ οὕτως ἔδοξε τῷ κ. Zacher, ἀνάγκη καὶ ἡμῖν νὰ ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ κατὰ πόδας καὶ ἐξετάσωμεν καὶ ἡμεῖς πρῶτον πῶς πραγματεύεται ὁ ἀνὴρ τὰ περὶ τῶν Ἀριστοφανείων παρηχήσεων,

Οὐδείς, λέγει, δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὑπάρχει παρήχησίς τις μεταξὺ τοῦ «*Ἶρις ταχεῖα*» καὶ «*τριήρης*», ἐπειδὴ λέξις *τριήρης* δὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις τῶν «*Ὀρνίθων*», τὸ δὲ ὄνομα *Ἶρις* ἐλήφθη ὡς *ὄνομα πλοίου*, ἕνεκα τῆς προηγηθείσης λέξεως *πλοῖον*. Ἔστω. Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Zacher ἐγίνωσκε τί ἡμεῖς λέγομεν περὶ τούτου ἐν τῇ «*Βασάνῳ*» καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἡμῶν πραγματείᾳ, καταχωρισθείσῃ ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος» (Τόμ. Α' 1883-4 σελ. 431 ὑποσημ.), πολὺ θὰ ἐφυλάσσετο νὰ ἰσχυρισθῇ ὅ,τι ἰσχυρίσθη. Ἰδοὺ τί ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 534): «Μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τῆς Ἴριδος «*Ἶρις ταχεῖα*», ἀφοῦ ὁ Πειθέταιρος ἐπείσθη ὅτι αὕτη δὲν ἦτο *κυνῆ*, ἀλλὰ *πλοῖον*, Ἶρις καλούμενον, διαμένει ἡμῖν τοὐλάχιστον ἀκατανόητος ἡ δευτέρα ἐρώτησις τοῦ Πειθεταίρου «*Πάραλος ἢ Σαλαμινία*», ἂν δὲν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πειθέταιρος ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσε «*Τριήρης ταχεῖα*», καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ φόβου σπεύδει νὰ ἐρωτήσῃ τὸ δεύτερον «*Πάραλος ἢ Σαλαμινία*». Τὴν ὁμολογίαν ταύτην δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ ὁ κ. Zacher, ἂν θέλῃ νὰ εἶνε ἀκόλουθος τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἑρμηνείᾳ. Ὅτι δὲ τοιαῦται παρακοαὶ οὐχὶ σπανίως συμβαίνουσιν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει βεβαίως δὲν ἀγνοεῖ ὁ κ. Zacher.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Zacher, ἀπὸ τῆς 4 σελίδος, παρερχόμενος πάντα τὰ μεταξύ, μεταπηδᾷ εἰς τὴν σελίδα 18, ἔνθα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς παρηχήσεως τῶν λέξεων *φέρε . . . καὶ μὴ ἀφαίρει*. Δὲν μνημονεύει δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς σελίδος, ἵνα ὁ ἀναγνώστης νομίζῃ ὅτι ἡμεῖς λέγομεν ταῦτα κατὰ σειρὰν καὶ χωρὶς ἄλλων προηγηθέντων σαφῶν τεκμηρίων, μαρτυρούντων ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς ϵ. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα, ἀρκεῖται νὰ ὀνομάσῃ ἡμᾶς *φανατικούς*, διότι ἡμεῖς ἁπλῶς λέγομεν· Aristophane ayant aussi en vue, *paraît-il*, cette ressemblance de son entre l'*αι* et l'*ε*, met en opposition dans l'Εἰρήνη (vers 771-772) le verbe *ἀφαιρῶ* (de la même racine que *ἀναιρῶ* = ἀνὲρῶ) avec le verbe *φέρω*: *φέρε τῷ φαλακρῷ . . . καὶ μὴ ἀφαίρει*. Ἀντὶ νὰ ὀνομάζῃ ἡμᾶς φανατικοὺς ὁ κ. Zacher προτιμότερον θὰ ἦτο αὐτῷ νὰ ἀνασκευάσῃ, καὶ ἂν ἠδύνατο δι' Ἀριστοτελικῆς ἀποδείξεως, ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς ὡς ϵ δυνάμεως τῆς *αι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους, νὰ μεταδιδάξῃ δὲ καὶ

ἡμᾶς πιστεύοντας ὅτι ἡ φράσις «*φέρε καὶ μὴ ἀφαίρει*» ὄντως ἀποτελεῖ παρήχησιν, ἂν ἡ αι ἐν τῷ *ἀφαίρει* ἐκφωνηθῇ κατὰ τὰς ἡμετέρας ἀποδείξεις ὡς ê. Τὸ δὲ λέγειν ξηρῶς um in *ἀφαίρει* eine Assonanz zu φέρε zu sehen, muss man schon Fanatiker sein, δὲν εἶνε ἴδιον κριτοῦ δικαίου καὶ εὐσυνειδήτου.

Ἐνῷ δὲ ὁ κ. Zacher μακρότερον ποιεῖται λόγον περὶ τῆς παρηχήσεως *Ἶρις* καὶ *τριήρης*, περὶ ἧς ἀγνοεῖ τὴν ἡμετέραν γνώμην, τοὐναντίον περὶ τῶν παρηχήσεων *βοῖ* καὶ *βοηθεῖν*, *ὑἵ* καὶ *ὑηνία* (Εἰρήν. στίχ. 923-8), περὶ ὧν ἡμεῖς διὰ μακρῶν λέγομεν (σελ. 2-4), ἀνασκευάζοντες πᾶσαν ἐναντίαν γνώμην, ὁ κ. Zacher ἐγκρίνει μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ συλλαβὴ *βο* καὶ τὸ φωνῆεν *υ* εἶνε ἱκανὰ πρὸς τὴν παιδιὰν τοῦ Ἀριστοφάνους, χωρὶς οὐδὲ γρῦ νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, τοῦ ἄγοντος εἰς τὸ ἀναγκαῖον συμπέρασμα, ὅτι, ἂν τὸ *η* ἐν τῷ *βοηθεῖν* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς φθόγγος πολὺ πρὸς τὸ *ι* πλησιάζων, ἡ παιδιὰ τοῦ ποιητοῦ θὰ ἀπέβαινεν ὑπόψυχρος καὶ ἀστοχωτάτη. Κατόπιν δὲ μετὰ 10 στίχους, μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκ τῆς Ἰωνικῆς δοτικῆς *οἲ* ὁμολογίαν ὅτι ἡ *οι* ἐν τῷ Ἀττικῷ *οἶς* ἐξεφωνεῖτο μονοφώνως, ὡς ἡμεῖς ἀποδεικνύομεν ἐν σελίδι 17 ἐκ τῶν ἑπομένων στίχων τῆς Εἰρήνης 929-933, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς χαρίεν ψεῦδος, ὅτι παρ' Ἀττικοῖς τὸ ζῷον, τὸ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καλούμενον Schaf, ἐκαλεῖτο οὐχὶ *οἶς*, ἀλλὰ *πρόβατον*, καταφεύγει δὲ καὶ εἰς τὸν ἀνακόλουθον ἅμα καὶ γελοῖον ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ παιδιὰ καὶ παρήχησις ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις τῆς Εἰρήνης 923-933 κεῖται ἐν ταῖς δοτικαῖς *βοΐ*, *ὑΐ*, *οἲ* καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐχὶ ἐν τοῖς ἤχοις *βοΐ βοη-θεῖν ὑΐ ὑη-νία*, *οἲ* (πρόβατον) καὶ *οἲ* (ἐπιφώνημα σχετλιαστικόν). Τοιαῦτα γενναῖα κατορθώματα κατορθοῖ ὁ γεννάδας Zacher, εἴτε διότι δὲν κατενόησε προσηκόντως τὸν ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις νοῦν τοῦ Ἀριστοφάνους, εἴτε διότι ἐν ἐπιγνώσει σοφιστεύεται, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τὸ μὲν *η* ὀλίγον διέφερε τοῦ *ι*, ἐν δὲ τῇ *οι* δὲν ἠκούετο οὔτε *ο* οὔτε *ι*. Λέγων ὁ κ. Zacher ὅτι ἡ παιδιὰ γίνεται μεταξὺ τοῦ *βο* καὶ *βοηθεῖν*, *υ* καὶ *ὑηνία*, οὐχὶ δὲ μεταξὺ τοῦ *βοΐ* καὶ *βοη-θεῖν*, *ὑΐ* καὶ *ὑη-νία*, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ἢ αὐθαιρέτως καὶ βιαίως ἀποκόπτει τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, ἀποφεύγων νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀβίαστον καὶ φυσικὴν λύσιν. Ὅτι ἐν τῷ *βοΐ* καὶ *βοηθεῖν* ἡ παρήχησις ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τὰς δύο συλλα-

6ὰς τῶν λέξεων τούτων ἀποδέχονται καὶ Ἐρασμικοὶ ἄνδρες καὶ δὴ φιλόλογοι Γερμανοὶ πολλῷ αὐτοῦ κρείττονες (ἰδὲ ἡμετέραν πραγματείαν σελ. 3)· τὴν πίστιν δὲ ταύτην δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ ἄρῃ ὁ ξηρὸς ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Zacher, διότι κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον πρέπει τις νὰ ἀποδεχθῇ τὸ μωρὸν καὶ ἄτοπον συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ *βοὸς* ἐνυπάρχει ἐν πάσῃ Ἑλληνικῇ λέξει ἀρχομένῃ ἀπὸ τῆς συλλαβῆς *βο*· καὶ ἂν ὁ Ἀριστοφάνης ἤθελεν ἐν ἄλλῃ τινὶ κωμῳδίᾳ νὰ ἐναλλάξῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ *βοὸς* πρὸς τὴν ἔννοιαν ἄλλης τινὸς λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ *βο*, ἠδύνατο κατὰ τὸν κ. Zacher ἐπιτυχέστατα καὶ μετὰ πολλῆς χάριτος ἀντὶ τοῦ *βοηθεῖν* νὰ μεταχειρισθῇ τὰς λέξεις *βομβεῖν*, *βοτανίζειν*, *βοστρυχίζειν* καὶ τὰς ὁμοίας, πάντες δὲ οἱ θεαταὶ οὐδὲ ἑκόντες θὰ ἠδύναντο νὰ κατάσχωσι τὸν γέλωτα ἐπὶ τῇ ὄντως κωμικωτάτῃ ταύτῃ καὶ χαριεστάτῃ ἐπινοίᾳ τοῦ ποιητοῦ· τὸ αὐτὸ δὲ θὰ συνέβαινε κατὰ Zacher καὶ ἂν ἐν τῷ στίχῳ 928 ὁ Ἀριστοφάνης ἀντὶ *ὑηνίᾳ* ἔγραφεν *ὑπηνηλίᾳ*, ἀφοῦ κατ' αὐτὸν καὶ τὸ *υ* μόνον ἦτο ἱκανὸν νὰ παραγάγῃ παιδιὰν καὶ παρήχησιν. Τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ κατανοῶν, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ κ. Zacher, οὐ μόνον δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τῆς παρηχήσεως *βοΐ βοη-θεῖν*, ἀλλ', ὡς εἴπομεν, οὐδὲ μνημονεύει ὅλως αὐτῆς. Εὐχερέστατον μὲν εἶνε τὸ ἰσχυρίζεσθαι τὸ ἐναντίον, χαλεπώτατον δὲ τὸ ἀναιρεῖν τὴν ἀλήθειαν. Θὰ ἦτο δύσκολον τῷ κ. Zacher διὰ πιθανῶν λόγων νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν παρηχήσεων τούτων ἐν τῇ 2 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας.

En lisant ces vers, et les quatre autres qui suivent immédiatement. il est facile de remarquer que toute la grâce et la force des arguments du chœur, pour établir la paix par des victimes, découle du son des mots *βοΐ*, *βοηθεῖν*, *ὑΐ*, *ὑηνίᾳ*, *οἶ*, où des idées entièrement différentes s'échangent entre elles, par la seule ressemblance des sons, d'une manière des plus comiques. Il n'y a certainement aucune dépendance logique ou réelle ou autre semblable entre la guerre et le bœuf, si ce n'est celle de l'homophonie des mots *βοΐ* et *βοηθεῖν*, par laquelle l'un hâte de suivre l'autre aux grands éclats de rire des spectateurs, rires qui proviennent de la confusion des sons *βοΐ θεῖν* avec *βοηθεῖν*. Toute la grâce de ce jeu des mots

disparaît entièrement si au lieu du datif *βοΐ* on écrit le génitif *βοός*, ou si au lieu de la forme attique *βοηθεῖν* on emploie la dorique *βοαθῆν* ou *βοαθεῖν*, ou encore si l'on prononce le mot *βοηθεῖν βοΐθεῖν*; on comprend de suite combien l'homophonie devient faible et forcée et le jeu de mot qui résulte froid et disgracieux. .... Et dans le *ὑΐ* de même que dans le *ὑηνία* ce n'est pas tant la suite provenant de la chose elle-même, que celle provenant de la ressemblance des sons qui produit l'effet, et c'est elle surtout qui pose avec tant de grâce devant la *grosse* et *grande ὑΐ* l'*ὑηνία* de Théagène. On peut facilement le comprendre si à la place du datif *ὑΐ* on met le génitif *ὑός* ou l'accusatif *ὗν*. Χαλεπόν, ὡς φαίνεται, ἀπέβαινε τῷ κ. Zacher νὰ ἀνασκευάσῃ ταῦτα, εὐχερὲς δὲ νὰ καταφύγῃ εἰς ἀτόπους, ἀνακολούθους καὶ αὐθαιρέτους ἰσχυρίσεις, οὐδαμῶς συμφωνούσας οὔτε πρὸς τὸ γράμμα οὔτε πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ. Χαριεντίζεται δὲ βεβαίως ὁ κ. Zacher, ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ ζῷον, τὸ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καλούμενον Schaf, οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον μόνον *πρόβατον*, διότι αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης, ἀφοῦ πρῶτον ὠνόμασε τὸν Ἰωνικὸν *ὄϊν πρόβατον* ἐν τοῖς στίχοις 937 καὶ 949, ἔπειτα πάλιν ἐν τῷ στίχῳ 1018 καλεῖ αὐτὸν Ἀττικῶς *οἶν* μονοσυλλάβως· «*Λαβὲ τὴν μάχαιραν εἶθ' ὅπως μαγειρικῶς σφάξεις τὸν οἶν*»· δὲν ὀκνεῖ δὲ καὶ τὸ τρίτον νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν *πρόβατον* ἐν τῷ στίχῳ 1022, ἵνα σαφέστατα ἐλέγξῃ ψευδόμενον τὸν κ. Zacher, ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐξ ἀνάγκης ἐχρήσατο τῇ Ἰωνικῇ λέξει *ὄϊς*, διότι τὸ ζῷον τοῦτο οἱ Ἀττικοὶ ἐκάλουν οὐχὶ *οἶν*, ἀλλὰ *πρόβατον*. Εἰς τὸ χαρίεν τοῦτο ψεῦδος κατέφυγεν ὁ κ. Zacher (καὶ ἄλλοθι δὲ τῆς ἐπικρίσεως ψεύδεται, ὡς θὰ ἴδωμεν, ὁ ἀνήρ), ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελίδι 17 περὶ τῶν 929-933 στίχων τῆς Εἰρήνης. On conclut de ces vers qu'il y avait une telle différence en ce temps là entre l'*οἶς* attique contracté et l'ionien *ὄϊς* non contracté, que le datif de celui-ci ne signifiait plus le mouton lorsqu'il était prononcé; il sonnait au contraire aux oreilles des Athéniens comme une interjection exprimant la crainte. De ces vers on conclut encore que les mot *παῖς* et *βασιλεῖ* et tous les autres de cette espèce étaient appelés par Aristophane

comme aussi plus tard par les grammairiens, et aujourd'hui encore par nous, *mots ioniens*, par la seule raison, sans doute, que les mots attiques *οἶς*, *παῖς*, *βασιλεῖ* rendaient un son assez différent des ioniens non contractés. N'est-ce pas aussi pour la même raison que dans d'autres vers de l'*Εἰρήνη* (46-47) Aristophane nomme le verbe non contracté *δοκέω* mot ionien, si ce n'est parceque dans la désinence de ce dernier deux sons se faisaient entendre, tandis que dans l'attique contracté *δοκῶ* on n'en entendait qu'un seul simple et élémentaire? Πόσον δὲ ἀπεπλανήθη ὁ κ. Zacher ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς Εἰρήνης, ἀρκεῖ νὰ δηλώσῃ καὶ μόνη ἡ παράθεσις αὐτῶν.

Τρυ. Τί δ' ἄλλο γ' ἢ ταύτην χύτραις ἱδρυτέον;
Χορ. Χύτραισιν, ὥσπερ μεμφόμενον Ἑρμείδιον;
Τρυ. Τῷ δαὶ δοκεῖ, βούλεσθε λαρινῷ βοΐ;
Χορ. Βοΐ; Μηδαμῶς, ἵνα μὴ βοηθεῖν ποι δέῃ.
Τρυ. Ἀλλ' ὑῒ παχείᾳ καὶ μεγάλῃ; Χορ. μή, μή, Τρ. Τιή;
Χορ. Ἵνα μὴ γένηται Θεαγένους ὑηνία.
Τρυ. Τῷ δαὶ δοκεῖ σοι δῆτα τῶν λοιπῶν; Χορ. ὀΐ.
Τρυ. Ὀΐ; Χορ. Ναὶ μὰ Δι'. Τρ. Ἀλλὰ τοῦτό γ' ἔστ' Ἰωνικὸν
τὸ ῥῆμ'. Χορ. Ἐπίτηδές γ', ἵν' ὅταν ἐν τἠκκλησίᾳ
ὡς χρὴ πολεμεῖν λέγῃ τις, οἱ καθήμενοι
ὑπὸ τοῦ δέους λέγωσ' ἰωνικῶς ὀΐ (923-933).

Ἀφοῦ δὲ ἤδη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀναγκάζεται ὁ κ. Zacher νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ παρὰ τοῖς Ἴωσιν *ὄϊς* οἱ Ἀττικοὶ ἐκάλουν *οἶς*, ὀφείλει πρὸς τούτοις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης μετεχειρίσθη οὐχὶ τὸ Ἀττικὸν *οἶς*, ἀλλὰ τὸ Ἰωνικὸν *ὄϊς*, διότι οἱ φθόγγοι *ο* καὶ *ι*, ὧν εἶχε χρείαν πρὸς δήλωσιν τοῦ σχετλιαστικοῦ ἐπιφωνήματος *ὀΐ*, δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ Ἰωνικῇ λέξει, καὶ ὅτι ὅσα αὐτὸς λέγει περὶ τῶν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις παρηχήσεων ἐλήφθησαν ἐκ τῆς δημιουργικῆς καὶ ἐρασμικῆς αὐτοῦ φαντασίας. Ἐκ τῆς μονοφώνου δὲ ἐκφωνήσεως τῆς *οι* παρ' Ἀττικοῖς κατανοεῖται διὰ τί καὶ ὁ Μνησίμαχος, ποιητὴς τῆς μέσης Ἀττικῆς κωμῳδίας, μετεχειρίσθη τὴν γενικὴν *οἰὸς* μετὰ βραχείας τῆς *οι*, *α.ιηνός*, *χοί-*

ρου, *βοός*, *ἀρνός*, *οἰός* (παρ' Ἀθηναίῳ IX, 403 στίχ. 47). Εἶνε δὲ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς Εἰρήνης τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Ἱπποτρόφου τοῦ Μνησιμάχου γίνεται δῆλον ὅτι ἐν τῇ συστολῇ τῶν διφθόγγων παρὰ τοῖς ποιηταῖς συνέβαινεν ὅ,τι καὶ ἐν τῇ συστολῇ τῶν μακρῶν φωνηέντων, ὡς διδάσκουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, καὶ οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη μήτε εἰς *j* νὰ τραπῇ τὸ *ι* αὐτῶν μήτε νὰ ἐκθλιβῇ, ὡς καὶ ὀλίγῳ ὕστερον διὰ πλειόνων διαλαμβάνομεν. Δὲν εἶνε δὲ ἀνωφελὲς νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ κ. Zacher οὕτω σκολιῶς καὶ συγκεχυμένως καὶ τροχάδην ἐπεξέρχεται τὰ κατὰ τὰς παρηχήσεις *βοί*, *ὑί*, *οἱ*, ὥστε εὐλόγως δύναταί τις νὰ παρομοιώσῃ αὐτὸν πρὸς ἄνθρωπον ἐπειγόμενον νὰ ἐξέλθῃ ἐκ μεγάλης στενοχωρίας.

Πάνυ δὲ ἐλευθερίως καὶ γενναίως χαριζόμενος ἡμῖν ὁ κ. Zacher τὴν ἐν τῇ 44 σελίδι μνημονευομένην ὑφ' ἡμῶν παράθεσιν τῶν λέξεων *εὐβουλία* καὶ *εὐωχία*, τὴν ἀπαντῶσαν ἐν τῷ 1008 στίχῳ τῶν «Ἀχαρνέων», *ζηλῶ σε τῆς εὐβουλίας, μᾶλλον δὲ τῆς εὐωχίας*, ἔρχεται ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ σελ. 52 περὶ τῆς ἐν τῇ αὐτῇ κωμῳδίᾳ τῶν «Ἀχαρνέων» (1219-1221) παρῳδίας *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ*. Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι καὶ ἐν τῇ παρῳδίᾳ ταύτῃ δύναταί τις νὰ ἴδῃ ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τὸ *β* καὶ *δ* εἶχον τὴν αὐτὴν ἣν καὶ παρ' ἡμῖν προφοράν, διότι μόνον κατὰ ταύτην δύναταί τις ἀκούων *β* νὰ νομίζῃ ἐνίοτε ὅτι ἀκούει *δ* καὶ ἀκούων *δ* νὰ νομίζῃ ὅτι ἀκούει *β*. Ὁ κ. Zacher ἀντιλέγει ὅτι ἡ παιδιὰ τοῦ Ἀριστοφάνους κεῖται ἐν τυχαίᾳ ἀντικαταστάσει ἑνὸς μόνου φθόγγου τῆς λέξεως δι' ἑτέρου· μετὰ σκώμματος δὲ προστίθησιν ὅτι εἶνε πολὺ διαφέρουσα ἡ παρ' ἡμῶν εἴδησις ὅτι ἐν τῇ νῦν ἡμῶν γλώσσῃ συμβαίνει ἐνίοτε σύγχυσις περὶ τὴν ἀκοὴν τοῦ *β* καὶ *δ*. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Zacher δὲν ἀναιρεῖ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον ἀποδεικνύει ὅτι τὸ *β* καὶ *δ* ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχον τὴν προφορὰν τοῦ Λατινικοῦ *b* καὶ *d*. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν ἀναιρεῖ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα, ὅσῳ ἐνταῦθα ἡ διὰ παρῳδίας παιδιὰ δὲν γίνεται διὰ προϋπαρχούσης πρότερον λέξεως, ἀλλὰ διὰ λέξεως αἰφνιδίως προκυπτούσης εἰς μέσον οὐχὶ διὰ τυχαίας, ἀλλὰ διὰ σκοπίμου ἐναλλαγῆς τῶν γραμμάτων *δ* καὶ *β*. Ἡ οὕτω δὲ γενομένη παρῳδία τότε μόνον ἀποβαίνει τελεία καὶ ὄντως Ἀριστοφάνειος, ἂν ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ *β* καὶ *δ* ἦτο

δυνατὴ καὶ εὔκολος καὶ ἀβίαστος ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὡς εἶνε καὶ νῦν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἂν καὶ τότε ἀκούων τις *σκοτιδινίῶ* εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἤκουσε *σκοτοβινιῶ*. Γνωστὴ δὲ εἶνε ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ *δ* καὶ *β* ἐν ταῖς λέξεσι *Δελφὸς* καὶ *Βελφός*, *ὀβελὸς* καὶ *ὀδελός*, *ἐσδέλλειν* καὶ *ἐκβάλλειν*. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera ἀπαντᾷ καὶ *βημόσιον* (σελ. 278) παρὰ τὸ *δημόσιον*, πολλάκις δὲ *Δισκόμης* παρὰ τὸ ὀρθὸν *Βισκόμης* (Vicecomes), ὅπερ δὲν συμβαίνει, ὅσον τοὐλάχιστον ἡμεῖς γινώσκομεν, ἐν τῇ Λατινικῇ, ἐν ᾗ τὸ b καὶ d ἔχουσι διάφορον τῶν ἀντιστοίχων Ἑλληνικῶν προφοράν. Ἔπειτα ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς εἰρημένης παρῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους, δὲν λέγομεν μεμονωμένα καὶ ὡς ἔχοντα καθ' ἑαυτὰ ἀπόλυτον κῦρος, ὅπως μωροπονήρως θέλει νὰ παραστήσῃ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ *β* καὶ *δ*. Πῶς ὁ κ. Zacher παρέδραμε τὴν ἐξέτασιν τῶν τεκμηρίων τούτων καὶ ἰδίᾳ τῆς περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *δ* σαφοῦς μαρτυρίας τοῦ Πλάτωνος (Κρατύλ. σελ. 427 Α), περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τῇ αὐτῇ 52 σελίδι, ἐν ᾗ καὶ περὶ τοῦ *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ*; Περὶ δὲ τῆς σκωπτικῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Zacher ὅτι εἶνε πολὺ διαφέρουσα ἡ παρ' ἡμῶν μεταδιδομένη εἴδησις περὶ τῆς παρ' ἡμῖν συγχύσεως τοῦ *β* καὶ *δ* ἐν τῇ ἀκοῇ μάλιστα πρῶτον ἤδη εἰς τὸ οὖς προσπιπτόντων κυρίων ὀνομάτων, μὴ δυναμένου ἐνίοτε τοῦ ἀκούοντος νὰ διακρίνῃ σαφῶς ἂν *β* ἢ *δ* ἤκουσεν ἐν αὐτοῖς, λέγομεν ὅτι ἡ παρ' ἡμῶν εἴδησις εἶνε οὐχὶ μόνον *διαφέρουσα*, ὡς αὐτὸς σκωπτικῶς λέγει, ἀλλὰ καὶ λίαν τοῖς ξένοις χρησίμη, καὶ αὕτη καὶ ἄλλαι πολλαὶ περὶ ἄλλων συμφώνων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν δασέων· ἂς ἂν ἐγίνωσκον οἱ ξένοι, δὲν θὰ ἰσχυρίζοντο οὕτω συχνῶς ὅτι τὸ *Θαλθύβιος* παραδείγματος χάριν ἀντὶ τοῦ *Ταλθύβιος* καὶ τὸ *Χυτνία* ἀντὶ τοῦ *Κυθνία* καὶ τὸ *φιδάκνιον* ἀντὶ τοῦ *πιθάκνιον* καὶ τὸ *Θεμισθοκλῆς* καὶ *φαρθένος* καὶ *Θέθις* καὶ *Ἀριστοκράθης* καὶ *Διοφείθης* καὶ *Φίτταχος* καὶ *Δίπιλος* καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ δασέα δὲν ἦσαν *δασέα* (spirantia), ὡς ὀνομάζουσιν αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, ἀλλὰ *δασυνόμενα* (aspirata). Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀποκρίσει ἡμῶν ταύτῃ πρὸς τὸν κ. Zacher δὲν ἔχομεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν δασέων, εἰμὴ ὕστερον ὀλίγα τινὰ ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς ὑπὸ τοῦ *Τοξότου* ατῶν Θεσμοφορια-

ζουσῶν» γενομένης μεταβολῆς τῶν δασέων εἰς ψιλά, συγχωρηθήτω ἡμῖν νὰ ἐπεκτείνωμεν μικρὸν ἔτι τὸν περὶ τῶν ἐρασμικῶν δασυνομένων λόγον. Ἤδη ἐν τῷ συγγράμματι ἡμῶν «*Βάσανος τῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐρασμικῶν ἀποδείξεων*» (σελ. 624 κἑξ.) τῆς τοιαύτης ἀντιμεταχωρήσεως τῶν ψιλῶν καὶ δασέων παρεθέμεθα οὐκ ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἐν αἷς οὐδὲν ὑπάρχει δασὺ πνεῦμα καὶ τὸ *φ*, *χ*, *θ* αὐτῶν πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ *δασυνόμενα* (aspirata). Ἐκεῖ γράφομεν ὅτι τὸ *φάτνη* ἐν Τραπεζοῦντι μὲν λέγεται *παθνίν* (*παθνίον*), ἐν δὲ Κύπρῳ *πάχνη*, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι *παχνί*(*ον*)· τὸ δὲ ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera *ἀκάνθιν* (σελ. 556) ἐν Τραπεζοῦντι λέγεται *ἀχὰντ* ἢ *ἀχάντιν*. Ἐν τῇ *Βασάνῳ* μνημονεύομεν ἔτι καὶ τὸ τοῦ Εὐσταθίου (σελ. 468, 33) «τὰ γοῦν *ἀκάνθια ἀχάντιά* τινές φασιν ἐῴων ἀνδρῶν» καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου λεγόμενον (1784, 44 καὶ 1259, 38) ὅτι τὸ *πάθνη* ἐγένετο ἐκ τοῦ *φάτνη* κατ' ἰδιωτικὴν ἀντιστοιχίαν, καθ' ἥν, ὡς φαίνεται, ἐγεννήθη καὶ ἐκ τοῦ *μονοχύτριν* τὸ *μονοκύθριν* τοῦ Πτωχοπροδρόμου (ἰδὲ καὶ Ἄτακτα Κοραῆ Τόμ. I σελ. 123)· κατὰ τὸν αὐτὸν δηλαδὴ τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐκ τοῦ *χύτρα* τὸ *κύθρη* τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου τῆς ἀπὸ τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος στερηθείσης τοῦ δασέος πνεύματος, καὶ ἕνεκα τούτου οὐδὲ *δασυνόμενα* (aspirata) δυναμένης νὰ ἔχῃ (1). Ἐν ταῖς αὐταῖς σελίσι τῆς *Βασάνου* πλὴν ἄλλων ὁμοίων παραδειγμάτων, οἷον τοῦ *θίγως* ἀντὶ *δίχως* ἐκ Τραπεζοῦντος, τοῦ *φόρδακα* ἀντὶ *βόρθακα* (*βάθρακος*, *βάτραχος*)

(1) Ὅτι ἤδη πρὸ τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὰ Ἑλληνικὰ *δασέα* δὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς *δασυνόμενα*, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις τεκμηρίοις, ὧν μνημονεύομεν ἐν τῇ *Βασάνῳ*, ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν δασέων λόγῳ (σελ. 616-659), ἀποδεικνύει καὶ ἡ Ἰωνικὴ διάλεκτος, ἥτις διεφύλαξε τὰ δασέα καὶ μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ δασέος πνεύματος· ὅπερ φθογγολογικῶς ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβῇ, ἂν τὰ Ἑλληνικὰ δασέα *χ*, *φ*, *θ* ἐξεφωνοῦντο ὡς *kh*, *ph*, *th*. Ἂν ἐν τῇ λέξει παραδείγματος χάριν *κατύπερθεν*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Νουδίας Ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ, τῶν ἀρχῶν τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος (Rœhl IGA 482), τὸ *θ* τὸ πρὸ τοῦ *ε* ἐξεφωνεῖτο ἀρχαιότερον ὡς th, τότε ἐκ τοῦ *kathúpertheν*, δὲν ἠδύνατο μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ δασέος πνεύματος νὰ προέλθῃ τὸ *κατύπερθεν*, ἀλλὰ τὸ *κατύπερτεν*. Τὸ *κατύπερθεν* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ μόνου τοῦ *kathúpertheν*, τοῦ *θ* ἐκφωνουμένου ὡς ἡμεῖς λέγομεν, οὐχὶ δὲ ὡς διδάσκει ὁ Blass καὶ πάντες οἱ νεώτεροι Ἐρασμικοί. Περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου φωνητικοῦ φαινομένου διαλαμβάνομεν καὶ ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher πραγματείᾳ (σελ. 57-59), ἀλλ' ὁ φίλος τῆς ἀληθείας ἐπικριτὴς οὐδὲ γρῦ ἠξίωσε νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ.

ἐκ Τσακωνίας, τοῦ ἐν πολλοῖς χωρίοις τῆς Ἑλλάδος *θυχατέρα* ἀντὶ *θυγατέρα*, τοῦ ἐν Bova τῆς Ἰταλίας *ἀφουθεία* ἀντὶ *βοήθεια*, ἀναφέρομεν καὶ ἄλλα πολλὰ παραδείγματα ἔκ τε τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἀνασκευάζοντα πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν ψιλῶν καὶ δασέων ἰσχυρισμοὺς τῶν Ἐρασμικῶν περὶ ὑπάρξεως *δασυνομένων* ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Εἰς τὰ ἐν τῇ *Βασάνῳ* παραδείγματα τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος προστιθέμεθα ἐνταῦθα καί τινα ἄλλα ὅμοια ἐκ τῶν μεμβρανῶν τοῦ Trinchera: *καθαλυθῆναι* ἀντὶ *καταλυθῆναι* (σελ. 194), *καθέρχεται* (σελ. 145), ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *κατέρχεται*, *τῶν ἐνθυγχαν(όντων)* παρὰ τὸ ὀρθὸν *τῶν ἐντυγχανόντων* (σελ. 323), *μεθ' ὅρχου* ἀντὶ *μεθ' ὅρκου* (σελ. 32), εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ (σελ. 31) λέγεται *μετὰ ὅρκον*, ἡ δὲ λέξις *ὅρκος* γράφεται σταθερῶς διὰ τοῦ *κ* ἐν πάσαις ταῖς μεμβράναις, ἐν αἷς ἀπαντᾷ, οἷον ἐν ταῖς σελίσι 54, 73, 242, 299, 355 κτλ. *θεόρεθρον* (σελ. 324, 366) ἀντὶ *θεώρητρον* (donum nuptiale), *ζημιωθήθω* ἀντὶ *ζημιώθήτω* (σελ. 219), *εἴθ' οὕθως* (σελ. 223) ἀντὶ τοῦ πλειστάκις ἀπαντῶντος *εἴθ' οὕτως*, *Αἰκαθερίνης* ἀντὶ τοῦ *Αἰκατερίνης* (σελ. 220-221, 355) *κοιμηθήριον* (σελ. 248), *κάχλιξι* ἀντὶ *χάχλιξι*, *χάλιξι* (σελ. 156), *κερσὶν* ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *χερσὶν* (σελ. 264), *Ἰωαχείμου* ἀντὶ *Ἰωακείμου* (σελ. 417)· *πράσχοντες*, *πράσχομεν* (σελ. 192) ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *πιπράσκοντες πιπράσκομεν*. Ὁμοίως διὰ τοῦ *χ* γράφεται ἡ αὐτὴ λέξις ἐν ταῖς σελίσι 211, 215, 229, 275. Τοὐναντίον *ἰσκυρὰ* (σελ. 211) ἀντὶ τοῦ συνήθους *ἰσχυρός*, *ἰσχύω*· *Νεσθώριος* ἀντὶ *Νεστόριος* (σελ. 234), *ἰσθάμεθα* (σελ. 239), *ἴσθαμαι* (σελ. 258), *ἴσθασθαι* (σελ. 303, 549). Πλειστάκις δὲ ἀπαντᾷ ἐν ταῖς αὐταῖς μεμβράναις *ζημιούστω*, *ζημιοῦσται*, *εἰσακούεσται*, *εἰσακουέστω* παρὰ τὰ ὀρθὰ *ζημιούσθω*, *ζημιοῦσθαι*, *εἰσακούεσθαι*, *εἰσακουέσθω*.

Ἂν οἱ ξένοι ἐγίνωσκον ἀκριβέστερον τὰ ἰδιώματα τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης, οὐδὲ ὁ Blass θὰ ἰσχυρίζετο (Über die Aussprache des Griechischen ἔκδ. 3 σελ. 103 περὶ τὸ τέλος) ὅτι ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν φωνητικῶν νόμων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης δεικνύουσι τὴν μεγάλην διαφορὰν τῶν φθόγγων. Διότι τὰ μὲν συμπλέγματα τῶν φθόγγων *στ* καὶ *σκ* οὐ μόνον ἑλληνικώτατα

εἶνε, ἀλλ' ἀπαντῶσι καὶ ἀντὶ τοῦ *σθ* καὶ *σχ* ἤδη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, ὁμοίως δὲ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀναφαίνεται καὶ τὸ σύμπλεγμα *χτ* ἀντὶ *κτ* (ἰδὲ Βάσανον, σελ. 624, 630). αἱ δὲ μεμβράναι τοῦ Trinchera καὶ ἄλλα Ἑλληνικὰ μνημεῖα τοῦ μέσου αἰῶνος (οἷον χειρόγραφον τῆς Βυζαντινῆς ἐποποιίας «Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας» ὁρμώμενον ἐκ τῆς δεκάτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἀντωνίου Μηλιαράκη ἐν Ἀθήναις 1881), μαρτυροῦσι σαφῶς ὅτι τὰ συμπλέγματα *φτ* καὶ *χτ* εἶνε νεώτερα τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, ἐν ᾧ ἡ προφορὰ τῶν καθ' ἡμᾶς *φ* καὶ *χ* ὑπῆρχε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Blass ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἤδη ἐν χρόνοις κατὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἀρχαιοτέροις, καὶ ὁ λόγος δὲν δύναται ἔτι νὰ εἶνε περὶ διαφόρου προφορᾶς τῶν δασέων, ἀλλὰ περὶ πολὺ μεταγενεστέρας τροπῆς τῶν ὑπαρχόντων ψιλῶν εἰς τὰ ὑπάρχοντα δασέα. Διότι ἐν μὲν τῷ χειρογράφῳ τῆς εἰρημένης Βυζαντινῆς ἐποποιίας οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ *φτ* καὶ *χτ* ἀντὶ *πτ* καὶ *κτ*, οὐδὲ ἐν ταῖς λέξεσι ταῖς ἐκφερομέναις κατὰ τὸν νεώτερον τύπον, ἐν δὲ ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera οὐδέποτε μὲν ἀπαντᾷ *χτ* ἀντὶ *κτ*, σπανίως δὲ καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις μεμβράναις ἀναγινώσκεται *υτ* ἤτοι *φτ* ἀντὶ *πτ* ἐν τῇ λέξει *ἀμετάτρευτος* (σελ. 257, 1179 μετὰ Χριστόν, 330, 1198 μ. Χρ. 338, 1200 μ. Χρ. 348, 1203 μ. Χρ. 384, 1228 μ. Χρ.). Ἀλλὰ καὶ οὕτω καθ' ἅπασαν τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα μ. Χρ. ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς μεμβράναις τὸ σύμπλεγμα *πτ*, ὡς δεικνύει μετὰ πλείστων ἄλλων καὶ ἡ γραφὴ *ῥάπτης* (σελ. 502, 1303 μ. Χρ.). Αἱ δὲ γραφαὶ *εὐπτά*, *εὐπτακόσια*, *εὐπτακοσιοστός*, αἵτινες ἀπαντῶσι παρὰ τὰς ὀρθὰς *ἑπτά*, *ἑπτακόσια*, *ἑπτακοσιοστὸς* ἐν ταῖς μεμβράναις τῆς ΙΓ' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, δεικνύουσιν οὐ μόνον ὅτι ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἤρξατο ἡ γένεσις τοῦ *φ* ἐκ τοῦ *π* πρὸ τοῦ *τ*, ἀλλὰ καὶ τὴν πάλην τῆς ἀρχαιοτέρας πρὸς τὴν νεωτέραν προφοράν. Ὁμοίως δὲ βλέπομεν ὅτι οὔτε ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera οὔτε ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἐποποιίᾳ τοῦ *Ἀκρίτα* ἀπαντᾷ *φτ* καὶ *χτ* ἀντὶ *φθ* καὶ *χθ* καὶ ἁπλοῦν *θ* ἀντὶ *νθ*. Καὶ ὅσα ὁ Blass γράφει ἐν τῇ σελίδι 103 περὶ διαφόρου δῆθεν δυνάμεως τῶν στοιχείων *φ*, *χ*, *θ* ἐν τῷ ἀρχαίῳ καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀλφαβήτῳ εἶνε ἀθεμελίωτα καὶ ἀσύστατα, ἀφοῦ ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τῶν τε δασέων καὶ μέσων ὑπῆρχε καὶ κατ' αὐ-

τὸν τὸν Blass πλείστας ἤδη ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένων παραφθορῶν.

Μετὰ τὴν μακρὰν ἴσως ταύτην παρέκβασιν μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς παρ' Ἀριστοφάνει γραφῆς *κειρύλος* ἀντὶ *κηρύλος* (Ὀρνιθ. 299), ἐν ᾗ ὁ κ. Zacher εὑρίσκει τὴν αὐτὴν παιδιάν, ἣν καὶ ἐν τῷ *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ* (σελ. 514 περὶ τὸ μέσον), λέγων ὅτι, ὡς ἐν τῷ *σκοτοβινιῶ* ἐγένετο ἀντικατάστασις ἑνὸς μόνου φθόγγου, οὕτω καὶ ἐν τῷ *κειρύλος* ἐγένετο ὁμοία ἀντικατάστασις, τραπέντος τοῦ *η* εἰς *ει*. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ κ. Zacher ἀναιρεῖ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελίδι 35. Aristophane nous enseigne également la simplicité du son de l'*ει* quand, tournant en ridicule le coiffeur Σποργίλος, il change en *Κειρύλος* le poule *Κηρύλος* (Ὀρνιθ. 299 et s.) par l'amincissement du son de l'*η* en celui de l'*ει*. Les inscriptions aussi nous apprennent que l'*ει* dérive de l'*η*; non seulement en Béotie où dès les temps les plus anciens tout *η* s'amincit en *ει*, mais encore en Thessalie, à Styre (Στύρα) de l'Eubée, (ainsi qu'il ressort de certaines plaques de plomb provenant de cette ville ionienne et remontant au 6ᵉ siècle av. J. C.) et même en Attique ainsi que le prouvent des inscriptions du 6ᵉ du 5ᵉ et du 4ᵉ siècle av. J. C. (Βάσ. p. 262, 534). Si de plus nous nous rappelons que le son provenant de l'amincissement de l'*υ* est représenté par l'*ει* et à Heraclée de l'Italie et à Théra et en Attique, et à Oropos et en Béotie, au 4ᵉ, au 3ᵉ et au 2ᵉ siècle avant J. C. et que de plus ce même *ει* représente à la même époque, dans ces mêmes pays et dans d'autres le son de l'*ι* long, nous ne pouvons avoir aucun doute que le diphthongue *ει*, au moins depuis Euclide, aît non seulement un son simple, mais un son qui ne différait en rien du *ι* long, pas même en ce qui regarde la longueur de la syllabe (v. Βάσ. p. 405-406 et Nouveaux documents etc. Ἑλλάς, Tom. II p. 260).

Ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ὑπὸ Ἀριστοφάνους γενομένη μεταβολὴ τοῦ *κηρύλος* εἰς *κειρύλος* οὐδένα ἄλλον ἔχει λόγον ἢ τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τῆς προφορᾶς τοῦ *η* καὶ τῆς *ει* (=ī), ὅπερ συνάγεται καὶ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Κρατύλῳ (418

Β. 419 Α). Ἀλλ' ὁ κ. Zacher, ἐνῷ εἰς πολλὰ σφάλματα καὶ λογικὰ καὶ πραγματικὰ περιέπεσεν ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν παρηχήσεων *Ἶρις, τριήρης, βοῖ, βοηθεῖν, ὗι, ὑηνία*, τοῦ Ἰωνικοῦ ὀνόματος *δῖ* καὶ τοῦ σχετλιαστικοῦ ἐπιφωνήματος *δί*, τοῦ *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ*, τοῦ *κειρύλος* καὶ *κηρύλος*, ὅμως ἔχει τὴν τόλμην, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλην τραχυτέραν λέξιν, νὰ ψέγῃ οὐχὶ ἑαυτόν, ἀλλ' ἡμᾶς ἐπὶ διαστροφῇ τῆς Λογικῆς.

Κατόπιν δὲ μέμφεται ἡμᾶς ὅτι τὸ μὲν *σκοτοβινιῶ* φέρομεν εἰς ἀπόδειξιν τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ *β* ἐπὶ Ἀριστοφάνους, ἀνακολούθως δὲ λέγομεν (ἐν σελ. 54) ὅτι τὸ *Βαλλήναδε*, ὅπερ *κεῖται* ἐν τῇ θέσει τοῦ *Παλλήναδε* (Ἀχαρν. 234) *οὐδὲν* ἀποδεικνύει περὶ τῆς αὐτῆς προφορᾶς τοῦ *β*. Ἐνταῦθα φανερῶς ψεύδεται ὁ κ. Zacher. Διότι ἡμεῖς δὲν λέγομεν ὅτι τὸ *Βαλλήναδε* κεῖται ἀντὶ τοῦ *Παλλήναδε*, ἀλλ' ὅτι ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ *Παλλήναδε*, οὐδὲ λέγομεν ὅτι τὸ *βλέπειν Βαλλήναδε* οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *β*, διότι, τοὐναντίον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Blass, ἐκ τοῦ εἰρημένου λόγου τῆς μὴ ταυτότητος τοῦ *Παλλήναδε* καὶ *Βαλλήναδε* καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *μβ* καὶ *μπ* οὐδέποτε σχεδὸν ἐναλλάσσονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀποφαινόμεθα ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν *β* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ Λατινικὸν *b*, ὅπερ πολὺ διαφέρει τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ κ. Zacher ὅτι «*οὐδὲν ἀποδεικνύει*». Ἰδοὺ τί ἡμεῖς ἀκριβῶς λέγομεν· Nous ne pouvons pas savoir comment se prononçait le *β* dans la phrase d'Aristophane *βλέπειν Βαλλήναδε* (Ἀχ. 234), par la raison que le Βαλλήναδε n'est pas le *Παλλήναδε*, mais c'est un autre mot créé par le poète, de *βάλλειν*, par analogie avec le *Παλλήναδε*, dans un but comique, comme il a créé aussi dans une autre de ses comédies le nom *Ἀχραδούσιος* (*Ἐκκλ.* 262) par analogie avec le *Ἀχερδούσιος*; cette formation par analogie ne permet pas de connaître quelle était dans ces mots la prononciation des lettres échangées. Mais cependant de ce que dans le dialecte attique, ainsi que dans la plupart des autres dialectes grecs, le *μπ* ne s'échange jamais avec le *μβ*, ni le *μβ* avec le *μπ* (si ce n'est dans le mot *Ἀμπρακιῶται*), comme aussi on n'échange jamais le *νδ* avec le *ντ*, de cela nous concluons à plus forte raison que le *β* et le *δ* avaient une pronon-

ciation différente de celle que leur donnent les partisans d'Érasme. Ὅτι δὲ τὸ *μϐ* καὶ *νδ* δὲν ἐναλλάσσονται πρὸς τὸ *μπ* καὶ *ντ* οὐδὲ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, γίνεται φανερὸν καὶ ἐκ τῶν μεμϐρανῶν τοῦ Trinchera καὶ ἐκ τοῦ μνημονευθέντος χειρογράφου τῆς Βυζαντινῆς ἐποποιίας τοῦ Ἀκρίτα. Μόνον ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ ἀπαντᾷ *ἐμπήκασι* ἀντὶ *ἐμϐήκασι* (σελ. 48, στίχ. 1514) καὶ *νὰ ἔμπῃς* ἀντὶ τοῦ *νὰ ἔμϐῃς* (σελ. 51, στίχ. 1617), ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἄλλαις λέξεσι τηρεῖται ἡ παλαιὰ προφορὰ *μϐ* καὶ ἐν αὐτῷ τῷ *ἐμϐαίνει* (σελ. 6 στίχ. 199). Ἀλλ' οὐδὲ ἐν ταῖς νῦν Ἑλληνικαῖς διαλέκτοις πανταχοῦ καὶ μάλιστα ἐπὶ δύο λέξεων τὸ *μϐ* γίνεται *μπ* καὶ τὸ *νδ* γίνεται *ντ*. Τούτου δὲ ἕνεκα καὶ διότι τὸ *Βαλλήναδε* δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ *Παλλήναδε*, οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὡς ὁ Blass (σελ. 95) ὅτι τὸ *ϐ* ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ Λατινικὸν *b*, οὐδὲ νὰ εἴπωμεν ὡς ὁ Zacher (ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς Leipzig 1888 σελ. 40) ὅτι τὸ *ϐ* μόλις ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ἤρξατο νὰ λαμϐάνῃ τὴν προφορὰν τοῦ *w*, ἀφοῦ πλεῖστοι ὅσοι λόγοι ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ *ϐ*, οὓς ὁ κ. Zacher φοϐούμενος μὴ περιέλθῃ πρὸς ἑαυτὸν εἰς ἀντίφασιν, ἐκ πολλῆς προνοίας ἀπέφυγε νὰ ἀνασκευάσῃ. Ἰσχυριζόμενος δὲ ὁ κ. Zacher ὅτι ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι τὸ *βλέπειν Βαλλήναδε οὐδὲν ἀποδεικνύει*, ἐνῷ ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι ἡ φράσις αὕτη, ὀρθῶς ἐξεταζομένη, δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Blass, καὶ ὀνομάζων λογικὴν ἀνακολουθίαν τὴν εὐσυνειδησίαν ἡμῶν, εἰπόντων ὅτι δὲν δυνάμεθα ἐκ μόνου τοῦ *βλέπειν Βαλλήναδε* νὰ γινώσκωμεν τίς ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ *ϐ*, ἂν συγχρόνως μὴ γινώσκωμεν ὅτι οὐδεμία σχεδὸν ἐναλλαγὴ γίνεται μεταξὺ τοῦ *μϐ* καὶ *μπ*, διὰ πάντων τούτων οὐδὲν ἄλλο κατορθοῖ ὁ κ. Zacher, ἢ παρέχει τοῖς ἄλλοις τὸ μέτρον τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐθυκρισίας καὶ εὐσυνειδησίας.

Ὅτι δὲ πολλαχῶς παραλογίζεται ἢ σοφιστεύεται ὁ κ. Zacher ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τῇ 29 σελίδι τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπικρινομένης πραγματείας ἡμῶν, ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαϐήτου *Βῆτα*, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ Ἑϐραϊκὸν Beth, ὁ Ἀριστοφάνης (Ἐκκλησ. 684) δὲν *γράφει* διὰ τῆς *αι* ὡς θὰ ἐπεθύμει ὁ Blass, ἀλλὰ διὰ τοῦ *η*. Ἡ γραφὴ δὲ αὕτη, λέγομεν, ἀποδεικνύει ὅτι ἐν ταῖς Ἑϐραϊκαῖς λέξεσι *Βαιθαγλά*, *Βαιθαλϐάθ*,

Βαιθανάθ, *Βαιθλεέμ*, *Βαιθαραβά*, *Βαιθωρών*, *Βαιθήλ*, κτλ. ταῖς οὕτωσὶ διὰ τῆς *αι* γραφομέναις ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ *αι* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς διδάσκει ὁ Blass, ἀλλὰ μονοφώνως, ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν· διότι ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις πρῶτον συνθετικὸν μέρος εἶνε αὐτὸ τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου, ἐν αὐτῷ δὲ ἠκούετο οὐχὶ ὁ ἐρασμικὸς φθόγγος τῆς *αι*, ἀλλ' ὁ φθόγγος ê, ὡς διδάσκουσιν οὐχὶ μόνον πάντες οἱ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης ἔμπειροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαιότατοι Ἕλληνες, οἵτινες τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἑαυτῶν ἀλφαβήτου δὲν ἔγραψαν διὰ τῆς *AI*, ἀλλὰ διὰ τοῦ E, τοῦ ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ διὰ τοῦ H σημαινομένου. Τί δὲ λέγει πρὸς ταῦτα ὁ κ. Zacher; Ἀφοῦ διέστρεψέ πως τὴν σειρὰν τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, καὶ τὸ il écrit ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φράσει Aristophane écrit le *Βῆτα* non par l'*αι*, αὐτὸς ἀντικατέστησε διὰ τοῦ *nennt* (*ὀνομάζει*), ἔπειτα ἐρωτᾷ μετ' ἀπορίας, τί διαφέρει ἡμῖν πῶς ἐξεφωνεῖτο τὸ Ἑβραϊκὸν Zere, ἤτοι τὸ ὑπὸ πάντων τῶν εἰδημόνων τῆς Ἑβραϊκῆς φωνῆς ὡς *ē* ἐκφωνούμενον, ἀφοῦ ὁ Blass λέγει ὅτι τὸ Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens ἐσήμαινε τὸν ἐρασμικὸν φθόγγον τῆς *αι*, τοιαύτην δὲ πληροφορίαν ἔλαβε κατ' ἰδίαν καὶ αὐτὸς ὁ κ. Zacher παρὰ φίλων εἰδημόνων τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης. Ἀλλὰ πολὺ πλανᾶται ὁ κ. ἐπικριτής, νομίζων ὅτι αἴρει τὸ κῦρος τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως δι' ἀντιρρήσεως, οὐδεμίαν δυναμένης νὰ ἔχῃ ἰσχὺν πρὸς τὴν σαφῆ μαρτυρίαν τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ τὴν ῥητὴν διδασκαλίαν ἀνδρῶν εἰδημονεστάτων τῶν Σημιτικῶν γλωσσῶν, ἁπάντων διδασκόντων ὅτι τὸ Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς ἡ Γερμανικὴ δίφθογγος ai, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦς καὶ μονοειδὴς φθόγγος. Καὶ ἂν ὁ κ. Zacher ἀμφιβάλλῃ, δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἀμφιβολίας, ἀναγινώσκων ὅ,τι περὶ τούτου λέγεται ἐν πάσαις ταῖς γραμματικαῖς τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, ὧν μνημονεύομεν μόνον τὰς ἑξῆς· W. Gesenius, Hebräische Grammatik umgearbeitet von E. Kautsch, 23 Auflage. Leipzig 1881 § 8 σελ. 29 καὶ ἑξῆς, ἔνθα ἀναγινώσκεται *Zērē mit Jod* = *ē* καὶ *Zērē ohne Jod* = ē. — J. Olshausen, Lehrbuch der hebräischen Sprache. Braunschweig. 1861 σελ. 60. — H. Ewald, Hebräische Sprachlehre, 4 Ausgabe. Göttigen 1874 σελ. 32 καὶ ἑξῆς. — H. E. Strack, Hebräische

Grammatik. 4 Auflage, 1891 σελ. 4. Τὰ αὐτὰ διδάσκουσιν, ὡς λέγομεν καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 284 σημ· 3) καὶ ὁ Seyffart καὶ ὁ Frankel καὶ ὁ E. Renan. Ὅτι δὲ οἱ Ἑβδομήκοντα δὲν διδάσκουσιν ἄλλην τινὰ διδασκαλίαν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Zere μετὰ τοῦ Jod γίνεται φανερὸν οὐχὶ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι τὰ αὐτὰ ὀνόματα *Βαιθωρών*, *Βαιθλεέμ* κτλ. μεταγράφουσι καὶ διὰ τοῦ *η*, *Βηθωρών*, *Βηθλεέμ* κτλ., ὡς λέγομεν ἔν τε τῇ «*Βασάνῳ*» (σελ. 412) καὶ τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher ἐπικρινομένῃ πραγματείᾳ (σελ. 30), ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διὰ τοῦ *η* γραφῶν τῶν ἑξῆς ὀνομάτων τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου *Βήθ*, *Ἤθ*, *Τήθ*, *Μήμ*, *Ῥήχς*, ἅτινα ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα γενομένῃ μεταφράσει τῶν Θρήνων τοῦ Ἱερεμίου γράφονται, ὡς λέγομεν, διὰ τοῦ *η*, εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἠκούετο ὁ φθόγγος τοῦ Zere μετὰ τοῦ Jod. Ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα διὰ τοῦ *η* μεταγραφὴ τοῦ φθόγγου Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens ἐξελέγχει ἐσφαλμένην τὴν γνώμην τοῦ τε Blass καὶ τῶν *ἀποκρύφων* φίλων τοῦ κ. Zacher διδάσκουσα ὅτι καὶ τότε ἐν τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασιν ἠκούετο ἁπλοῦς καὶ μονοειδὴς φθόγγος, οὐχὶ δὲ σύνθετος, ὡς ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου διατείνεται ὁ κ. Zacher. Καὶ ἄλλην δὲ ἔχομεν μαρτυρίαν ὑπὲρ τοῦ ἀρχαιοτάτου τῆς ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ γλώσσῃ ἁπλῆς ἐκφωνήσεως τοῦ Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens, τήνδε· ὅτι τὸ ὄνομα τῆς χώρας *Αἰλάμ*, ἐν ᾧ ἡ *αι* κατέχει τὴν θέσιν τοῦ εἰρημένου φθόγγου, ὑπὸ μὲν τῶν Ἑβδομήκοντα μεταγράφεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οὐχὶ μόνον διὰ τῆς *αι*, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ *η* καὶ διὰ τοῦ *ε*, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀσσυρίων ἐλέγετο 'Elamtu (ἰδὲ Frdr. Delitzsch Assyr. Studien I, 38 καὶ ἑξῆς), ὑπὸ δὲ τοῦ Πολυβίου καὶ τοῦ Στράβωνος *Ἐλυμαΐς*. Ἡ παρὰ τοῖς Ἀσσυρίοις γραφὴ 'Elamtu παρέχεται τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς ἁπλότητος τῆς *αι* ἐν τῷ *Αἰλάμ*, ἣν καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων γραφὴ ΒΕΤΑ ὑπὲρ τῆς ἁπλότητος τῆς *αι* ἐν τῷ *Βαιθλεέμ*, *Βαιθήλ*, κτλ. Τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς μαρτυρίας τῶν *ἀποκρύφων* αὐτοῦ φίλων συνορῶν, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ κ. Zacher, ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι 515 ἀποφαίνεται ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ ἐμὴ ἀπόδειξις δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχὺν μόνον πρὸς τὴν προφορὰν τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνιστῶν τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Διὰ τῆς ἀποφάνσεως δ' ὅμως ταύτης δὲν διασαφεῖ πῶς ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις δὲν βοηθεῖ καὶ εἰς γνῶσιν τῆς καθόλου δυνάμεως τῆς *αι* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην

γραμματικῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους 403 π. Χρ. κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ κατ' ἀνάγκην οὐχὶ μόνοις τοῖς ἐλληνίζουσι ξένοις· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ὤφειλε νὰ διασαφήσῃ τοῦτο ὁ κ. Zacher, ὅσῳ ἐκ τεκμηρίων παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Καλλιμάχῳ καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυρίων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *αι* εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κυρήνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ προκατειλημμένος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ εὐθυκρισίας εἶνε ὁ κ. Zacher, ὥστε νομίζει ὅτι καταλαμβάνει ἡμᾶς ἐπ' αὐτοφώρῳ παραλογιζομένους, διότι ἡμεῖς ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς ἡμετέρας πραγματείας εἴπομεν ὅτι τὸ *η* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο ὡς φθόγγος πολὺ πρὸς τὸ *ι* πλησιάζων, ἐκ δὲ τῶν γραφῶν *Βαιθλεέμ*, *Βαιθήλ* κατὰ τὸν ἡμέτερον συλλογισμόν, λέγει, συνάγεται ὅτι τὸ *η* ἐν τῷ Ἀριστοφανείῳ *Βῆτα* ἐξεφωνεῖτο ὡς ἀνοικτὸν καὶ μακρὸν *e*, καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ἐρωτᾷ (σελ. 515 ἐν ἀρχῇ), ποῦ μένει λοιπὸν ἡ Λογική; Wo bleibt denn die Logik? Πρὸς τοιαύτην ἐρώτησιν ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ ἀποκριθῶμεν ἢ τὴν ἀλήθειαν· ὅτι ἡ Λογικὴ ἀναντιῤῥήτως μένει ἐν τῇ κεφαλῇ παντὸς ἀνθρώπου ἔχοντος τὸν κοινὸν νοῦν, ἀπέπτη δέ, ὡς φαίνεται, ἐκ μόνων τῶν φρενῶν τοῦ κ. Zacher. Διότι καὶ κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ κατὰ τὴν πρακτικὴν Λογικὴν ἐν ἑνὶ συλλογισμῷ ἓν μόνον δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν συμπέρασμα, οὐχὶ δὲ πλείονα. Καὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου λοιπὸν συλλογισμοῦ συνάγεται μόνον ὅτι ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει Beth ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠκούετο ὁ φθόγγος ẹ, καὶ ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς *Βαιθαγλά*, *Βαιθωρὼν* τὴν ἀντ' αὐτοῦ γραφομένην Ἑλληνικὴν δίφθογγον *αι* οἱ Ἑβδομήκοντα δὲν ἐξεφώνουν ὡς ὁ Blass καὶ ὁ Zacher· οὐδαμῶς δὲ συνάγεται καὶ ἕτερον συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐξεφώνει τὸ *η* ὡς ẹ. Τότε θὰ συνήγετο τοιοῦτόν τι ἐκ τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, ἂν ἡμεῖς ἐλέγομεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψεν *η* ἐν τῷ *Βῆτα*, διότι οὕτως ἤκουσε παρὰ τῶν Ἑβδομήκοντα ἐκφωνουμένας τὰς εἰρημένας λέξεις *Βαιθαγλά*, *Βαιθωρών*, ἢ ἂν ἐλέγομεν ὅτι αὐτὸς ἀμέσως παρέλαβε παρὰ τῶν συγχρόνων Ἑβραίων καὶ Φοινίκων τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Ὡς δὲ ἡμεῖς λέγομεν, κατὰ τὴν Λογικὴν παντὸς ἀνθρώπου, ἀτάραχον καὶ ἥσυχον ἔχοντος τὸν νοῦν, συνάγεται μόνον ὅτι οἱ παραλαβόντες τὸν ἀλφάβητον παρὰ τῶν Φοινίκων ἔγραψαν διὰ τοῦ Ε τὸ ΒΕΤΑ, διότι τὸν φθόγγον τοῦτον ἤκουον ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ ἀντιστοίχου Σημιτικοῦ στοιχείου,

οὕτω δὲ ἐξεφώνουν καὶ αὐτοὶ τὸ Ε τοῦ Ἑλληνικοῦ γράμματος. Οὐδαμῶς δὲ συνάγεται ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτῷ καὶ μεταγενέστεροι δὲν ἠδύναντο πολλῷ χρόνῳ ὕστερον νὰ ἐκφωνῶσι τὸ *η* ἐν τῷ *Βῆτα* ὡς φθόγγον κλειστότερον, πρὸς τὸ *ι* πλησιάζοντα, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο *η*. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν συνάγεται τοῦτο, ὅσῳ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ τὸ *υ* ἐν ἑτέρῳ στοιχείῳ τοῦ ἀλφαβήτου, τῷ *Νῦ*, ἐξεφώνει ὡς τὸ γαλλικὸν *u*, οὐχὶ δὲ ὡς *ου*, ὅπως οἱ παραλαβόντες τὸν ἀλφάβητον παρὰ τῶν Φοινίκων, οὐδὲ ἐτήρει τὸν ἁδρότερον φθόγγον, τὸν ἀκουόμενον ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ Σημιτικῷ γράμματι *Νούν*, ὅστις καὶ ὕστερον τοῦ Ἀριστοφάνους ἐτηρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα, ὡς δηλοῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ *Νούν*, τὸ πολλάκις ἀπαντῶν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει τῶν Θρήνων τοῦ Ἱερεμίου. Ἂν ἐξ ἄλλων τεκμηρίων ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *η* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο, ὡς ἄνω λέγομεν, ἡ προφορὰ αὕτη οὐδαμῶς ἀποκλείεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, ἐξ οὗ, ἐπαναλέγομεν, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύεται ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ *αι* ἐν ταῖς ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης εἰρημέναις μεταγραφαῖς δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς ὁ κ. Zacher διδάσκει, ἀλλ' ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, διότι οὗτος ὁ φθόγγος ἠκούετο ἐν τῷ Σημιτικῷ Beth, οὐ μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν γραφὴν παρὰ τῶν Φοινίκων, ὡς δεικνύει τὸ Ἑλληνικὸν ΒΕΤΑ. Περὶ προφορᾶς τοῦ Η ἐπὶ Ἀριστοφάνους οὐδὲν συνάγεται ἐκ τοιούτου συλλογισμοῦ.

Τὴν ὡς *ê* ἐκφώνησιν τῆς *αι* ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα ἀποδεικνύομεν καὶ δι' ἄλλων μεταγραφῶν ἄλλης φύσεως, ἃς ὁ κ. Zacher δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ ἴδῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ «*Βασιίνῳ*» (σελ. 409-418). Ἂν δὲ ὁ κ. Zacher οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν τῶν διὰ τοῦ *η* γραφῶν *Βηθαγλά*, *Βηθωρών* κτλ., τοῦτο ποιεῖ, ἵνα μὴ προενέγκῃ εἰς μέσον μαρτύριον ἀντιμαχόμενον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Blass καὶ διότι, ὡς φαίνεται, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνασκευάσῃ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν γραφῶν τούτων, ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα οὐ μόνον τὸν φθόγγον ê, ἀλλὰ καὶ τὸν φθόγγον i ἐσήμαινον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποτὲ μὲν δι' ἀνοικτοτέρου φθόγγου, ποτὲ δὲ διὰ κλειστοτέρου, καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ αὐτῇ λέξει, οἷον ἐν τῷ ὀνόματι *Χελκίας* (Hilkia). Ταῦτα εἴχομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς Ἀριστοφανείου γραφῆς *Βῆτα* καὶ τῶν μεταγραφῶν

τῶν Ἑβδομήκοντα. Ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι αἰσθανόμεθα ἀληθῶς ἀνίαν, ἀναγκαζόμενοι νὰ ἀνασκευάζωμεν ἀντιῤῥήσεις ἀνθρώπου, ἑκόντος ἢ ἄκοντος διαστρέφοντος καὶ παραμορφοῦντος τήν τε λογικὴν καὶ πραγματικὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀνάγκη νὰ ἀνασκευάσωμεν καὶ ἄλλην διαστροφὴν τοῦ θαυμασίου τούτου ἀνθρώπου. Ἐνῷ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς σελίδος 40 μέχρι τῆς 51 διὰ πολλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Ὁμήρου καὶ ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀποδεικνύομεν ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, αὐτὸς παρέρχεται πάντα ταῦτα ἀνεξέταστα καὶ ἀποτόμως μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ Ἀριστοφανείου *Βῆτα* ἐξετάζει (ἐν σελίδι 515) ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ 51 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ *σεύω* καὶ τοῦ Ἀριστοφανείου *σοβεῖν*. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ δὲν ἀναγράφει ὅσα ἡμεῖς λέγομεν, ἀλλὰ λαμβάνων δύο μόνον λέξεις, τὸ *σεύω* καὶ *γραοσόβαι* κατασκευάζει ἐξ ἑαυτοῦ μωρόν τινα συλλογισμόν, ὃν ἔπειτα *ἐκ πολλῆς εὐσυνειδησίας* ἀποδίδει ἡμῖν, ὅλως ἀγνοοῦσι τοιούτους συλλογισμούς. Ὁμοίαν, λέγει, ἀντίφασιν δεικνύει ἡ ἑπομένη ἀπόδειξις. Αἱ λέξεις *σοβεῖν* (Ὄρνιθ. 34) καὶ *γραοσόβαι* (Εἰρ. 813) παράγονται κατὰ τὸν κ. Παπαδημητρακόπουλον ἐκ τοῦ *σεύω*, ἡ παραγωγὴ δὲ αὕτη κατ' αὐτὸν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι τὸ *β* ἐν τῷ *γραοσόβαι* καὶ τὸ *υ* ἐν τῷ *σεύω* ἐξεφωνοῦντο ὡς W. Ἂν δ' ὅμως, προστίθησιν, τὴν παραγωγὴν ταύτην στηρίζει ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ *σπεύδω* καὶ *σπουδή*, τότε ὤφειλε κατ' ἀκολουθίαν τὴν τελευταίαν λέξιν νὰ ἐκφωνῇ, οὐχὶ ὅπως ἐκφωνεῖ spude, ἀλλὰ spowde. Ὅτι οὐδαμῶς ἐπετρέπετο τῷ κ. Zacher νὰ χαλκεύσῃ τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν γραφομένων ἐν τῇ 51 σελίδι, ἂν ἦτο ἀληθὴς καὶ δίκαιος κριτής, ἀποδεικνύουσιν οἱ ἡμέτεροι λόγοι, οἵτινες αὐταῖς συλλαβαῖς ἔχουσιν ὧδε: Qu'Aristophane prononçait le *β* comme on le prononce chèz nous aujourd'hui, nous en avons pour preuve non seulement le mot *κασαυρεῖον*, mais encore les mots *σοβεῖν* et *ἀποσοβεῖν* (*Ὀρνιθ.* 34. *Βατρ.* 45) et le mot *γραοσόβαι* (*Εἰρ.* 813), parceque *la signification, la formation et l'apparition plus moderne* du mot *σοβεῖν* indique qu'il est dérivé de *σεύω*, en usage dans Homère par le changement du *βαῦ* de *σεύω* en *β*, parceque le son *βαῦ*

en grec ne peut former une diphthongue qu'avec le *α* et le *ι* et non lorsqu'il se trouve après le *ο*, auquel cas ou bien il se change en *β* devant une voyelle ou bien en *ου* devant une consonne, comme dans les mots: *σπουδή*, *οὗτος*, *τοῦτο*, *τοιοῦτος*. Ἐν τίνι φράσει τῶν ἄνω ὑφ' ἡμῶν λεγομένων ἐνυπάρχει ἡ ἐξ ἀναλογίας ἀπόδειξις, ἣν ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Zacher; Ἡ ἐξ ἀναλογίας αὕτη ἀπόδειξις εἶνε μωροπόνηρον ἐπινόημα τοῦ κ. Zacher, λαβόντος δύο λέξεις ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων καὶ παραλιπόντος πάντα τὰ ἄλλα, ἀποδεικνύοντα ὅτι, ἂν τὸ *υ* ἐν τῷ Ὁμηρικῷ *σεύω* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*, ὅπως οἱ Ἐρασμικοὶ διδάσκουσι, τότε ἐξ αὐτοῦ δὲν ἤθελον προκύψει τὸ *σοβεῖν* καὶ τὸ ἐκ τοῦ *σοβεῖν* *γραοσόβης*, ἀλλὰ τὸ *σουεῖν* καὶ *γραοσούης* ὅπως (ὡς λέγομεν ἐν τῇ 41 σελίδι) τὸ *βοῦς* ἐκ τοῦ *βοοῦς*, τὸ *οὐκ* ἐκ τοῦ *οούκ*. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ ταῦτα ὁ κ. Zacher κατέφυγεν εἰς συκοφαντίαν, ἥτις ὀλίγην περιποιεῖ αὐτῷ τιμήν. Σφάλλεται δὲ νομίζων ὅτι τὸ *γραοσόβης* δὲν παράγεται ἐκ τοῦ *σοβεῖν*, ἀλλ' ἐκ τοῦ *σεύω*, διότι ἄλλαι λέξεις δι' ὁμοίας παραγωγῆς σχηματιζόμεναι, οἷον ἡ λέξις *κεραύλης* ἐκ τοῦ *κέρᾳ αὐλεῖν*, ἡ *Ὀλυμπιονίκης* ἐκ τοῦ *Ὀλύμπια νικᾶν*, ἡ *τελώνης* ἐκ τοῦ *τέλη ὠνεῖσθαι* κτλ., δεικνύουσιν ὅτι καὶ τὸ *γραοσόβης* ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *γραῦς σοβεῖν*. Ἀλλὰ τὸ μὲν σφάλλεσθαι εἶνε ἴδιον παντὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ σοφιστεύεσθαι, ψευδολογεῖν καὶ συκοφαντεῖν, ὀλίγων. Πῶς δὲ δὲν σοφιστεύεται καὶ δὲν συκοφαντεῖ ὁ κ. Zacher, ὅταν ὅ,τι μὲν ἡμεῖς ἐκ πολλῶν συνάγομεν τεκμηρίων αὐτὸς λέγῃ ὅτι συνάγομεν ἐξ ἑνός, ἐν ἐπιγνώσει δὲ ἀποδίδῃ ἡμῖν ὅ,τι ἡμεῖς οὐδαμοῦ εἴπομεν, τὰ δὲ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα διαστρέφῃ, κολοβῇ καὶ ἀκρωτηριάζῃ, ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιούμενος οὔτε τὴν ἀλήθειαν οὔτε τὸν ἀναγνώστην, πρὸς ὃν ἔχει καθῆκον νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν; Τίς ἡ χρεία νὰ καταφεύγῃ εἰς σοφιστείας ὁ κ. Zacher, ἀφοῦ ἡ ἀλήθεια οὐδεμίαν ἔχει τοιούτων ἐπικουριῶν χρείαν;

Τί δὲ ἄλλο ἢ ψεύδεται καὶ ἀδικεῖ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher, ὅταν κατόπιν τῶν εἰρημένων λέγῃ (σελ. 515) ὅτι ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι τὸ *εὐκταῖος* ἐγένετο ἐκ τοῦ *εὐκτέος*, ἐκταθέντος τοῦ *ε* εἰς *αι* ἕνεκα τῆς τονώσεως τῆς συλλαβῆς *τέ*; Ποῦ λέγομεν ἡμεῖς ὅτι ἡ ἔκτασις αὕτη ἐγένετο ἕνεκα τοῦ ὑπάρχοντος τόνου; Ἡμεῖς ἐν σελ. 7 λέγομεν μόνον: Nous pouvons aussi trouver facilement pourquoi l'*ε* s'est

prolongé en *αι* seulement dans les adjectifs *εὐκταῖος* et *ἀπευκταῖος*, si nous refléchissons que les hommes, poussés par la nature elle-même, prolongent ou grossissent le son de leur voix pour marquer la force ou la durée de leurs souhaits, ou encore la grandeur de l'admiration dont leur âme est remplie. C'est ainsi que les Allemands lorsqu'ils disent «*es ist wunderbar*» accentuent le son de la syllabe *wun*, bien que dans leur langue les voyelles suivies de deux consonnes forment toujours une syllabe brève. Ἐν τίνι τῶν λέξεων τούτων ἰσχυριζόμεθα ὅ,τι ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Zacher; Ὅσα δὲ αὐτὸς λέγει περὶ τῆς Γερμανικῆς φράσεως es ist wunderbar δὲν ἀναιροῦσιν ἀλλ' ἐνισχύουσι τὴν ἡμετέραν γνώμην· διότι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι ἀλλαχοῦ μὲν τῆς Γερμανίας τὸ *u* τοῦ *wun* ἐκφωνεῖται πάντοτε μακρόν, ἀλλαχοῦ δὲ πάντοτε βραχὺ καὶ μόνον ἐν τῷ *n* ἐμμένει πλείονα χρόνον ἡ φωνή, οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ αἰτίαν ἢ τὴν ὑφ' ἡμῶν λεγομένην. Δὲν εἶνε δὲ χρεία οὔτε ἡ εὐχὴ οὔτε ὁ θαυμασμὸς νὰ ἐκφέρηται πάντοτε *μετὰ πάθους*, ἵνα εἶνε εὐχὴ ἢ θαυμασμός, ὡς θέλει ὁ κ. Zacher. Τὸ *πάθος* ἐν ἡσύχῳ καὶ ἀταράχῳ ὁμιλίᾳ ἔχει πολὺ τὸ θεατρικὸν καὶ γελοῖον· μικρὰ δέ τις παράτασις τῆς φωνῆς ἀρκεῖ πρὸς ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τούτων. Οὐχὶ δὲ βεβαίως ἐν ἀγνοίᾳ λέγει ὁ κ. Zacher ὅτι ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι τὸ *εὐκταῖος* προῆλθεν ἐκ τοῦ *εὐκτέος* ἕνεκα τοῦ τόνου, διότι δὲν πιστεύομεν ὅτι ὁ κ. Zacher εἶνε οὕτω μωρός, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι ἡμεῖς ἠδυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν τοιοῦτόν τι, ἀφοῦ ἡμεῖς ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι 6 παρατιθέμεθα ἱκανὸν ἀριθμὸν παραδειγμάτων τῶν εἰς *τέος* ῥηματικῶν ὀνομάτων ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐχόντων πάντων τὸν τόνον ἐπὶ τοῦ *ε*, καὶ δὲν συνεχωρεῖτο οὐχὶ ἡμῖν ἀλλ' οὐδὲ μικρῷ παιδαρίῳ νὰ εἴπῃ ὅ,τι ὁ κ. Zacher ψευδόμενος ἀποφαίνεται περὶ ἡμῶν. Καὶ οὐχὶ μόνον ψεύδεται ὁ ἀνήρ, ἀλλ' οὐδὲ ἀναφέρει τὸν κύριον λόγον, δι' ὃν ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι ἐν τῷ *εὐκταῖος* ἡ *αι* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον, ὅτι δηλαδὴ ἐν τῷ *εὐκτός*, ἐξ οὗ προῆλθον τὰ ἐπίθετα *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος*, ἀντὶ τῶν ἀχρήστων *εὐκτέος* καὶ *ἀπευκτέος*, δὲν ὑπάρχει οὔτε *α* οὔτε *ι*, ὡς μαρτυροῦσι πάντα τὰ ἄλλα εἰς *τέος* ῥηματικὰ ὀνόματα, ἅτινα, ὡς ἐν τῇ *Βασάνῳ* λέγομεν, ἐσχηματίσθησαν ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ Ὁμήρου. Ἀντὶ δὲ ὁ

κ. Zacher νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἀνασκευάσῃ τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰρημένα, καταφεύγει πρῶτον εἰς τὸ ψεῦδος, ἵνα εἴπῃ ὅ,τι ἀπρεπὲς ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ περὶ ἡμῶν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τὸν αὐθαίρετον ἰσχυρισμὸν (σελ. 516) ὅτι ἡ σημασία τοῦ *εὐκταῖος* δεικνύει ὅτι τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὰ εἰς *τέος* ῥηματικὰ ὀνόματα, καὶ ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ περαιτέρω σχηματισμὸς τοῦ *εὐκτός*. Ἀλλ' ὁ κ. Zacher ἐν τῇ μανίᾳ νὰ *καυτηριάσῃ* ἡμᾶς δὲν ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ ὅτι πολλὰ εἶνε τὰ ἀντιμαχόμενα πρὸς τοιοῦτον ἰσχυρισμόν. Πρῶτον, ὅτι ἐκ τῶν εἰς *τὸς* ῥηματικῶν ἐπιθέτων, ὡς καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ἀκριβέστερον λέγομεν, οὐδὲν ἐπίθετον εἰς *ταῖος* σχηματίζεται, ἀλλὰ μόνον εἰς *τέος*. Δεύτερον, ὅτι οὐδὲν ἐπίθετον *εὐκτέος* καὶ *ἀπευκτέος* ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, αἱ δὲ σποράδην ἐσφαλμέναι γραφαὶ μεταγενεστέρων χειρογράφων δὲν ἀποδεικνύουσι τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ϐ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἀρξαμένην σύγχυσιν τῆς *αι* ἤτοι τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *e* πρὸς τὸ βραχὺ καὶ συνεσταλμένον *ε*. Τρίτον ἀντιμάχεται πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Zacher αὐτὴ ἡ σημασία τοῦ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος*, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν οὐχὶ εἰς τὸν κ. Zacher, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς. Οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν κ. Zacher ὅτι ἡ κατάληξις τοῦ *εὐκταῖος* δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἡ κατάληξις τοῦ *ἐπεικτέος*, ὅτε ὁ Πλάτων σαφῶς διδάσκει τὸ ἐναντίον, λέγων «*οὐ τοῦτο εὐκταῖον οὐδ' ἐπεικτέον*» (Νομ. 687 Ε). Καὶ ἐν τῇ φράσει δὲ «*ἐπιστήμη ἀπευκταιοτάτη*» (Ἀξίοχ. 369 Β) οὐχὶ ὀλιγώτερον εἶνε φανερὰ ἡ σημασία τῆς καταλήξεως *τέος*. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ *εὐκταῖαι εὐχαὶ* τοῦ Ἀριστοφάνους (Ὀρνιθ. 1060) δύναται νὰ σημαίνῃ ἁπλῶς *εὐχάς* (vota), ὡς ἐσφαλμένως ἑρμηνεύει ὁ κ. Zacher, ἀλλ' *ὀφειλομένας εὐχάς*. Περὶ τῆς σημασίας τῆς καταλήξεως τοῦ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος* λέγομεν καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 373) καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher ἐπικρινομένῃ πραγματείᾳ. Ἀλλ' ὁ κ. Zacher πρὸς ταῦτα εὗρε προτιμότερον νὰ τηρήσῃ εὔφημον σιγήν, ὑπολαμϐάνων ἴσως ὅτι τὸ ἀντισχυρίζεσθαι καὶ τὸ δι' ἀποδείξεως ἀνασκευάζειν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Κατόπιν πάντων τούτων οὐδὲν παράδοξον, ἂν ὁ κ. Zacher διδάσκει ὅτι τὸ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος* ἐσχηματίσθη ὡς τὸ *ἀμοιϐαῖος*, *κλοπαῖος*, *πομπαῖος* καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπίθετα, ὧν ὁ σχηματισμὸς ἔχει ὅλως διάφορον ἀρχήν. Τοιαύτην

ἐσφαλμένην διδασκαλίαν ἔπρεπε νὰ περιμένῃ τις παρ' ἀνθρώπου, ὅστις, ἵνα πείσῃ ἡμᾶς ὅτι καὶ ἄλλο ὄνομα εἰς *ταῖος* ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, δὲν ὀκνεῖ μετὰ τῶν εἰρημένων ἐπιθέτων *ἀμοιβαῖος* κτλ. νὰ συγκαταλέξῃ καὶ τὸ *σταφιδευταῖος* (Ἱπποκρ. περὶ νούσων σελ. 497, 8). Ἀλλὰ συγκαταλέγων ὁ κ. Zacher τὸ *σταφιδευταῖος* μετὰ τῶν ἄλλων εἰς *αῖος* ἐπιθέτων, ἐλησμόνησε δύο τινά· πρῶτον μέν, ὅτι ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Ἱπποκράτους γράφεται πολλάκις ἐσφαλμένως *αι* ἀντὶ *ε*, ὡς καὶ αὐτὸς λέγει ἐν τῇ σελίδι 38 καὶ ἑξῆς τοῦ ἑαυτοῦ συγγράμματος, εἰς ὃ παραπέμπει ἡμᾶς «de nominibus graecis in *αιος*» καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ σφάλμα δύναται νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ «*Τρύγες στεμφυλίτιδες σταφιδευταῖαι ὑδαρέες*», τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ πέντε τῶν κωδίκων γράφουσι τὴν λέξιν διὰ τοῦ *ε* *σταφιδευτέαι* (ἰδὲ τὴν ἔκδ. τοῦ Littré Τόμ. VII σελ. 158). Δεύτερον δὲ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἐλησμόνησεν ὁ κ. Zacher νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ καὶ τῇ προηγουμένῃ γίνεται λόγος περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δέον νὰ παρασκευάζωνται τὰ ψυκτήρια τὰ διδόμενα ἐπὶ τοῖς πυρετοῖς, καὶ ἡ ἔννοια ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίῳ ἀπαιτεῖ πάντως τὴν διὰ τοῦ *ε* γραφὴν *σταφιδευτέαι*, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἑτέρου εἰς *ταῖος* ἐπιθέτου εἶνε ὅλως ἀστήρικτος καὶ ἀθεμελίωτος. Ἐνταῦθα τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κ. Zacher ὅ,τι αὐτὸς ἠξίωσε νὰ εἴπῃ περὶ ἡμῶν ἐν τῇ 515 σελίδι τῆς ἐπικρίσεως (περὶ τὸ μέσον), ὅτι αἱ ἰσχυρίσεις τοῦ ἐπικριτοῦ θεμελιοῦνται ἐπὶ ἀνεπαρκοῦς γνώσεως τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων καὶ τῆς φθογγολογίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς νοήσεως τῆς οὐσίας καὶ τῆς κινήσεως τὸν ἤχων· δυνάμεθα δὲ νὰ προσθέσωμεν καὶ τῆς ἐπιπολαίου ἀναγνώσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.

Μὴ δυνάμενος ὡσαύτως ὁ κ. Zacher νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν (ἐν σελίδι 31 καὶ ἑξῆς) περὶ τῆς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων συστολῆς τῆς *ει* εἰς *ι* βραχύ, ἀρκεῖται νὰ ταλανίσῃ καὶ πάλιν τὴν δεινὴν ἡμῶν ἄγνοιαν περὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν λέξεων, οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν τούτου φέρων, ἢ ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐν τῇ 31 σελίδι λέγομεν ὅτι τὸ ἀττικὸν *ὠφελία* προῆλθεν ἐκ τοῦ *ὠφέλεια*, κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, καὶ τὸ *ὀπτάνιον* ἐκ τοῦ *ὀπτανεῖον* συστολῇ τῆς *ει* εἰς βραχὺ *ι*, αὐτὸς δὲ νομίζει ὅτι ἐν τῷ *ὠφελία*

καὶ *ὀπτάνιον* τὸ ι ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς. Ἀλλὰ πρὶν ταλανίσῃ ἡμᾶς, ὤφειλε πρῶτον νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν ἡμετέραν γνώμην. Ὅτι βεβαίως πλὴν τῆς καταλήξεως *εια* καὶ *ειον* ὑπάρχει κατάληξις *ία* καὶ *ιον* γινώσκουσι καὶ οἱ πρῶτον διδασκόμενοι τὴν Ἑλληνικὴν γραμματικὴν παῖδες, καὶ ἡ γνῶσις τοῦ πολλῆς γραμματικῆς σοφίας χρῄζοντος τούτου πράγματος δὲν εἶνε κτῆμα μόνον τοῦ κ. Zacher. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἂν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παρὰ τὰς καταλήξεις *εια* καὶ *ειον* ὑπάρχουσι καὶ καταλήξεις *ία* καὶ *ιον*, ὅπερ οὐδεὶς οὐδέποτε οὐδαμοῦ διενοήθη νὰ ἀμφισβητήσῃ, ἀλλ' ἂν τὸ *ὠφελία* καὶ τὸ *ὀπτάνιον* προῆλθον ἢ μὴ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *ὠφέλεια* καὶ *ὀπτανεῖον*. Ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι προῆλθον ἐκ τούτων (ὡς λέγομεν καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* καὶ ἐν τῇ 31 σελίδι τῆς πραγματείας ἡμῶν, ἣν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἐπικρίνει ὁ κ. Zacher), ὅπως τὸ *Εὐρωπία* τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἐκ τοῦ *Εὐρώπεια*, τὸ *Προμήθια* ἐκ τοῦ *Προμήθεια*, τὸ *Πατρόκλια* ἐκ τοῦ *Πατρόκλεια* κτλ. Ὅτι δὲ ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ἡ *ει* οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ἐπειδὴ τὸ μὲν *Εὐρώπεια* ἀπαντᾷ ἐν ἀρχαίῳ Ἀττικῷ ἀγγείῳ (Kretschmer, Die griechischen Vaseninschriften 1894, σελ. 130-1, ἔνθα μνημονεύονται καὶ αἱ γραφαὶ *Θάλεια* καὶ *Θαλία*, αἵτινες ὡσαύτως ἀπαντῶσιν ἐπὶ ἀρχαίων Ἀττικῶν ἀγγείων), τὴν δὲ ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξιν τῆς *ει* ἐν τῷ *Προμήθια* ἀποδέχεται καὶ ὁ Meisterhans (ἔκδ. 6' σελ. 43), ἐν δὲ τῷ *Πατρόκλια* ὁ Kirchhoff (ἐν τῷ CIG, IV, σελ. IV b), καὶ οὐδείς, οὐδὲ ὁ Zacher δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐν αὐτοῖς δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἡ *ει*, ἀφοῦ ἡ ῥίζα τοῦ *Προμηθεὺς* λήγει εἰς *ε*, ἐν δὲ τῷ *Πατρόκλεια* ἡ *ει* εἶνε ἀναγκαία ὡς ἐν τῷ *Ὁμήρειος Θουκυδίδειος* καὶ τοῖς τοιούτοις. Τὸ αὐτὸ δὲ λέγομεν καὶ περὶ τῆς γραφῆς *Ἡράκλια* (Roehl, IGA, 497 B, 33) καὶ τῆς γραφῆς τοῦ Ἑκαταίου *Ἀμαζόνιον* (Lentz. Herod. II, 473, 33). Ὅτι δὲ καὶ τὸ *Ποσίδιον* προῆλθεν ἐκ τοῦ *Ποσείδειον* οὐδεὶς ὁ διαμφισβητήσων, δεικνύει δὲ καὶ ἡ ἑτέρα τῆς λέξεως γραφὴ *Ποσίδειον* καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Ποσείδειος* (Head Historia nummorum, 1887 σελ. 216). Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Zacher ὅτι τὸ Ἀττικὸν *ὠφελία* δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ *ὠφέλεια* (1), ὡς ἀναντιλέκτως τὸ

(1) Καὶ ὁ Πλάτων δὲ φαίνεται πιστεύων ὅτι καθ' ὁμοίαν συστολὴν τῆς *ει* προῆλθε τὸ *ἀμαθία* ἐκ τοῦ *ἀμάθεια*, ὅταν λέγῃ ἐν τῷ Κρατύλῳ (σελ. 437 B) « ἡ μὲν γὰρ

Εὐρωπίᾰ ἐκ τοῦ *Εὐρώπειᾰ*, ἀφοῦ τὸ *ὠφέλεια* ἦτο εὔχρηστον παρ' ἅπασι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὡς λέγει ὁ Ἡρωδιανός (ΙΙ, 611, 1), ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ τοῦ Σοφοκλέους (στίχ. 943); Τί δὲ κωλύει νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ τὸ *ὀπτάνιον* προῆλθεν ἐκ τοῦ *ὀπτανεῖον*, ἀφοῦ ἡ λέξις αὕτη παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἐλέγετο *ὀπτανήϊον* (Lentz. Herod. II 417, 10), ἐκ δὲ τοῦ *ὀπτανήϊον* δὲν ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ἀμέσως τὸ *ὀπτάνιον*, ἀλλὰ διαμέσως ἐκ τοῦ *ὀπτανεῖον*; Διὰ τί ὁ κ. Zacher, ἂν ὄντως κύριος σκοπὸς τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ ἦτο ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθείας καὶ ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἡ *ει* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν *ι*, δὲν ἐπεχείρησε νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματείᾳ καὶ ἐν τοῖς Nouveaux documents, ἀφοῦ δὲν ἐγίνωσκε τὴν ἡμετέραν «*Βάσανον*», ἵνα ἀνασκευάσῃ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πολυάριθμα ὑπὲρ τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς *ει* τεκμήρια, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ μόνον νὰ παραστήσῃ ἡμᾶς ἀγνοοῦντας ὅ,τι καὶ μικροὶ παῖδες γινώσκουσιν; Ψευδὲς δὲ εἶνε τὸ λεγόμενον ὑπὸ Zacher (αὐτόθι σελ. 545 τέλ.) ὅτι οὐδεὶς Ἐρασμικὸς ἔχων καὶ μικρὰν γνῶσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων θὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ γραφὴ ΠΡΥΤΑΝΕΟΝ προῆλθε κατ' ἔκθλιψιν τοῦ *Ι*, διότι πάντες οἱ Ἐρασμικοί, καὶ δὴ καὶ ὁ Blass, οὕτως ἰσχυρίζονται (ἰδὲ Meisterhans Gramm. κτλ. ἔκδ. 6' σελ. 34 καὶ σελ. 31 σημ. 194). Καὶ ἐπειδὴ οὕτω δοξάζουσι καὶ ἰσχυρίζονται, οὐδὲ περισπῶσιν ἐν τῇ εἰρημένῃ γραφῇ, ἀλλ' ὀξύνουσι τὸ *ε*, γράφοντες *πρυτανέον*. Ἂν ὁ κ. Zacher ἦτο φίλος τῆς ἀληθείας καὶ ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ὤφειλεν οὐχὶ περὶ ἡμῶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ Cauer, τοῦ Herwerden, τοῦ Blass, τοῦ Meisterhans καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδεμίαν ἔχουσι γνῶσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, ἐπειδὴ οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνοι λέγουσιν ὅτι τὸ *πρυτανεον* προῆλθεν ἐκ τοῦ *πρυτανεῖον* κατ' ἔκθλιψιν τοῦ *ι*. Τοσοῦτον δὲ τοῦτο εἶνε ἀληθές, καὶ τοσοῦτον φοβεῖται ὁ Blass νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ *ε* ἐν ταῖς γραφαῖς

τοῦ ἅμα *θεῷ* ἰόντος πορεία φαίνεται, ἡ *ἀμαθία*». Ὀλίγον δὲ διαφέρει ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ζήτημα, ἂν ταῦτα λέγει ὁ Πλάτων παίζων ἢ σπουδάζων, σαφοῦς ὄντος ἐκ τῆς ἄνω ῥήσεως ὅτι καὶ ἐπὶ Πλάτωνος ἦτο γνωστὸν ὅτι εὐχερῶς ἠδύνατο ἐκ τῆς *ει* νὰ προέλθῃ τὸ βραχὺ *ι*. Καὶ τοῦτο δὲ γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ *Κρατύλου* τοῦ Πλάτωνος, ὅτι εἷς τῶν χαρακτήρων τῆς νέας *τῆς καλῆς* φωνῆς τῶν Ἀττικῶν ἦτο καὶ ἡ συναίρεσις τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ διεστώτων φωνηέντων εἰς ἁπλοῦς φθόγγους (ἰδὲ ἡμετέραν *Βάσανον* σελ. 11).

πρυτανέα, *πρυτανεῖον*, *Αἴνεος* εἶνε μακρόν, ὥστε ἐν βραχυτάτῃ ἐπικρίσει, ἣν ἐποιήσατο τῆς πραγματείας ἡμῶν Nouveaux documents κτλ. ἐν τῷ Litterarisches Centralblatt 1891 N° 46 ὑπὸ τὸ στοιχεῖον B, μὴ τολμήσας νὰ ὑπογράψῃ ὁλόκληρον τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀτόπων ἰσχυρίσεων, ἰσχυρίσθη καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ὑφ' ἡμῶν παρατεθέντι Ἀττικῷ ἐπιγράμματι τῆς ἕκτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (Documents κτλ. σελ. 1) ἡ λέξις *Αἰνēo* δὲν εἶνε γενικὴ τοῦ *Αἴνειος*, ἀλλὰ τοῦ *Αἰνέας*, οὗ τὸ βραχὺ *ε* ἐλήφθη ὡς μακρὸν χάριν τοῦ μέτρου. Ἵνα δὲ πιστευθῇ, ἰσχυρίσθη καὶ ἕτερον ἰσχυρισμόν, ἐσφαλμένον καὶ τοῦτον, ὅτι παρ' Ἀττικοῖς δὲν ὑπῆρχεν ὁ τύπος *Αἰνείας* καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲ *Αἰνēας*. Ἀλλ' ὁ Kirchhoff ἐν τῷ CIA, IV, fasc. III, 422 14 ἐδίδαξε τὸν Blass ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε *Αἴνειος* καὶ ὅτι ἡ *ει* ἤρξατο ἀποβαίνουσα μονόφωνος καὶ ἰσοδύναμος τῇ νόθῳ διφθόγγῳ οὐ μόνον πρὸ συμφώνου, ἀλλὰ καὶ πρὸ φωνήεντος ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ὅτι δὲ κύριον ὄνομα *Αἴνειος* ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ δηλοῖ καὶ Θεσσαλικὴ ἐπιγραφὴ ἐκ Λαρίσης (O. Hoffmann, Die griech. Dialecte II σελ. 34, ἐπιγρ. 46, 11). Ἐνταῦθα πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι πλὴν τῶν γραφῶν τῆς ς' καὶ ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τῶν παρατεθεισῶν ἐν τῇ *Βασάνῳ*, ἐν τοῖς Nouveaux documents κτλ. καὶ τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher πραγματείᾳ καὶ ταῖς εἰς αὐτὴν *Additions* (ἃς ὡσαύτως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ κ. Zacher, εἰ καὶ οὐδαμοῦ μνημονεύει αὐτῶν), πλήν, λέγομεν, τῶν σαφεστάτων τούτων γραφῶν, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς ς' καὶ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐπῆλθε τελεία σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* καὶ τοῦ μακροῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ βραχέος *ι*, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τῶν αὐτῶν χρόνων τὸ αὐτὸ ἀποδεικνύουσαι. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ. Νῦν δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλων αἰτιάσεων τοῦ κ. Zacher, ἀφοῦ ἓν ἔτι παρατηρήσωμεν περὶ τῆς γραφῆς *πρυτανεον*· ὅτι αὕτη, ὁποτέρως ἂν ἐκληφθῇ τὸ E αὐτῆς, εἴτε μακρὸν εἴτε βραχύ, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῆς λέξεως *πρυτανεῖον*, ἀλλ' εἶνε φαινόμενον καθαρῶς φθογγικόν, καὶ ὅτι ὁ κ. Zacher, πιστεύων τὸ πρῶτον ἐξελέγχει αὐτὸς ἑαυτὸν παντελῶς ἀπερίσκεπτον καὶ ἀλόγιστον, ἀδυνατοῦντα νὰ διακρίνῃ πράγματα λίαν εὐδιάκριτα.

Συνεχίζων ὁ κ. Zacher τὴν ἐπίκρισιν τῆς πραγματείας ἡμῶν ἐν τῷ 20 φύλλῳ τοῦ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντος Γερμανικοῦ περιοδικοῦ (σελ. 540) καὶ θέλων δῆθεν νὰ ἀποκριθῇ πρὸς ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν ταῖς σελίσιν 27 καὶ 28, ἐκφράζοντες τὴν ἡμετέραν ἀπορίαν, πῶς ὁ Blass ἐν τῇ β' καὶ γ' ἐκδόσει τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς οὐδὲν λέγει περὶ τῶν γραφῶν *Ἀλκαῖκός*, *τροχαΐκός*, ἐξ ὧν ἐν τῇ α' ἐκδόσει τοῦ ἔτους 1870, συνάγεται, ὡς λέγει, σαφὲς μαρτύριον ὑπὲρ τῆς Ἐρασμικῆς προφορᾶς τῆς *αι*, πρὸς τὴν ἀπορίαν μὲν ἡμῶν ταύτην οὐδὲν ἀποκρίνεται ὁ κ. Zacher, ἀλλὰ καὶ πάλιν καταφεύγει εἰς τὴν ψευδολογίαν καὶ τὴν διαστροφήν. Καὶ πρῶτον, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡμεῖς οὐδεμίαν ἔχομεν ἔννοιαν τί ἐστι δίφθογγος, ὑποκρίνεται ὅτι παρὰ πάντα τὸν κόπον, ὃν ἀνέλαβεν, ἵνα μάθῃ, οὐδαμοῦ τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ τί ἡμεῖς ἐννοοῦμεν λέγοντες «diphthongues proprement dites καὶ fausses diphthongues. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤρκει μόνον ἡ ψευδολογία αὕτη, αὐθαιρέτως ἀποδίδει εἰς τὴν Γαλλικὴν λέξιν *distinctement* οὐχὶ τὴν σημασίαν deutlich, klar, *σαφῶς*, *εὐκρινῶς*, ἣν ἡμεῖς ἀποδίδομεν (ἐν σελ. 37 περὶ τὸ τέλος), ὡς συνάγεται ἐκ πάντων τῶν σύμφραζομένων, καὶ ἣν σημασίαν ἔχει ἡ Γαλλικὴ λέξις *distinctement*; ἀλλὰ τὴν σημασίαν *abgesondert*. Οὐδέποτε ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἔμελλε νὰ εὑρεθῇ Γερμανὸς γραμματικὸς ζητῶν διὰ τοιούτων μωροπονήρων ἐπινοημάτων νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν, ὅπερ καὶ μικροὶ παῖδες γινώσκουσιν, ὅτι αἱ δίφθογγοι δὲν ἀποτελοῦσι δύο συλλαβάς, ἀλλὰ μίαν. Ἐν τῇ προειρημένῃ 37 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας δὲν ἐξετάζομεν ἂν ἡ *ει* ἀποτελεῖ μίαν ἢ δύο συλλαβάς, ὥστε ὁ κ. Zacher μετά τινος δικαίου νὰ εἴπῃ ὅ,τι εἶπεν, ἀλλ' ἐν τῇ σελίδι ἐκείνῃ ἐρωτῶμεν τοὺς Ἐρασμικούς, διὰ τί ὁ Τοξότης τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν ἀποδίδει τὴν *ει* πάντοτε διὰ τοῦ βραχέος *ι*, οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ *ε*, ὡς ἔπρεπεν ἐνίοτε νὰ ἀποδίδῃ, ἂν ὄντως τὸ *ε* καὶ τὸ *ι* τῆς διφθόγγου *ει* ἤκουεν *εὐκρινῶς* (distinctement) ἐκφωνούμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὡς *εὐκρινῶς* ἐκφωνοῦνται ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν. *Ὑποκρίνεται* δὲ ἀληθῶς ὁ κ. Zacher ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐδαμοῦ τῆς ἡμετέρας πραγματείας εὗρε τί ἡμεῖς ἐννοοῦμεν λέγοντες diphthongues proprement dites et fausses diphthongues; διότι ἡμεῖς καὶ ἄλλοθι μὲν τῆς ἡμετέρας πραγματείας σαφῶς λέγομεν τοῦτο,

ἐν δὲ τῇ 15 σελίδι αὐτολεξεὶ λέγομεν τάδε· Si donc Blass eut entrepris cet examen, il aurait trouvé que non seulement les diphthongues proprement dites (γνήσιαι) *ει* et *ου* avaient déjà pris à une époque plus réculée que celle de la guerre Médique le simple son non composé des diphthongues fausses (νόθοι), mais aussi que le *αι* pouvait marquer déjà avant Euclide le son simple et inséparable de l'*e* long et ouvert. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγομεν καὶ ἐν τῇ 1 σελίδι τῆς ἑτέρας ἡμῶν πραγματείας τῆς ἐπιγραφομένης Nouveaux documents κτλ. ἣν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ κ. Zacher, ὡς αὐτὸς λέγει μετὰ 25 στίχους ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι 541.

Κατὰ ταῦτα οὐδὲν θαυμαστόν, ἂν ὁ κ. Zacher ἐν τῷ τέλει τῆς 540 σελίδος, καὶ πάλιν λαμβάνων σχῆμα *ὑποκριτοῦ*, ἰσχυρίζεται ὅτι μόλις ἐννοεῖ τί ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελ. 28 καὶ ἐν σελ. 77 (ἐν ταῖς Additions, ἃς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ κ. Zacher) καὶ ἐν τοῖς Nouveaux documents σελ. 14, περὶ τῶν γραφῶν *αιίτης*, *αιικός*, *αιία*, *αιίδης*, *αιίς*, *οιικός*, *οιία*, *οιίς*, ἐν αἷς ὑπάρχουσι δύο *ι* τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἑτέρου, καὶ τῶν γραφῶν *αἴτης*, *αἰκός*, *αἴα*, *αἴδης*, *αἴς*, *οἰκός*, *οἴα*, *οἴς*, ἐν αἷς ἓν μόνον *ι* ὑπάρχει, ἐκπεσόντος τοῦ ἑτέρου *ι*. Διότι ἡμεῖς σαφέστατα λέγομεν αὐτόθι ὅτι κατὰ τὴν ἐρασμικὴν ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* δὲν κατανοεῖ τις διὰ τί αἱ διὰ τῶν δύο *ι* γραφαὶ διατελοῦσι εὔχρηστοι μέχρι τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος (ἡ δὲ κατάληξις *αιικός* καὶ μέχρι σήμερον ἔτι), ἀφοῦ αἱ ἕτεραι γραφαί, αἱ διὰ τοῦ ἑνὸς *ι* ἄρχονται ἐμφανιζόμεναι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πινδάρου, καὶ πιθανώτατα ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Κάλλιστα δέ, λέγομεν, κατανοεῖται ἡ διατήρησις αὕτη, ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἤδη πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐν τῇ *αι* καὶ ἐν τῇ *οι* οὐδέτερον τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς φωνηέντων ἠκούετο. Τοῦτο δέ, λέγομεν, καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων συνάγεται, καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς γραφῆς τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Ἐλαιέα*, ἐν ᾗ τὸ μετὰ τὴν *αι* *ε*, ἐπειδὴ οὔτε εἰς τὴν ῥίζαν ἀνήκει, ὡς δηλοῖ ἡ ἑτέρα γραφὴ τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Ἐλαία*, οὔτε εἰς τὴν κατάληξιν *ια*, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ τοῦτο τὸ *ε* ἢ τὸν ἦχον τὸν προερχόμενον ἐκ τῆς παρατάσεως τῆς φωνῆς κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς *αι*. Σαφέστατα δὲ λέγομεν καὶ ὅτι, ἂν οἱ αὐτοὶ Ἑλληνοταμίαι τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης λέγουσιν *Ἐλαιίτας*, λέγουσιν οὕτως, διότι ἐν τῷ ὀνό-

ματι τῆς εἰρημένης πόλεως *Ἐλαίας* δὲν ἠκούετο οὔτε *α* οὔτε *ι*, ἀλλ' ὁ φθόγγος ē, ὅστις ἠκούετο καὶ ἐν τῇ καταλήξει τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων τῇ *αισι* (= ēσι), ἐν τῷ ὀνόματι *λαίθαργος* ἤτοι *λήθαργος* καὶ ἐν ταῖς λέξεσι *λαικάζω*, *λαικαστής*, ἀντὶ *ληκάζω*, *ληκαστής* κτλ. Λέγομεν δ' ἐν ταῖς εἰρημέναις ἡμῶν πραγματείαις καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* ὅτι οὐδὲν *ι* ἠκούετο κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς διὰ τῶν δύο *ι* γραφαῖς τῶν εἰρημένων καταλήξεων, διότι ἂν πρὸ τοῦ *ι* τῶν καταλήξεων *ίτης*, *ικός*, *ίς* κτλ. συμπέσῃ ἕτερον *ι* ἢ ἡ δίφθογγος *ει*, κατ' ἀπαράβατον καὶ ἀναγκαῖον κανόνα ὀφείλει τὸ ἕτερον τούτων νὰ ἀφανισθῇ, ὡς δηλοῦσιν αἱ γραφαὶ *Μαρωνείτης* ἢ *Μαρωνίτης*, *Δασκυλείτης* ἢ *Δασκυλίτης*, *Ζηλείτης*, *πολίτης*, *Δαρεικός*, *Μαντινικός*, *Δεκελεικός*, *Κεραμεικός*, *ἁρμονικός*, *μανικός*, *νεανικός*, *Θεσπικός*, *Ἐρετρικός*, *Δωρίς*, *νεᾶνις* κτλ., δηλοῦσι δέ, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, καὶ αἱ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁρμώμεναι διὰ τοῦ ἑνὸς *ι* γραφαὶ *αἴτης*, *αἰκός*, *αΐδης*, *αίς*, *οἴς* κτλ. Τί τούτων σαφέστερον; Καὶ ὅμως ὁ κ. Zacher οὐδαμῶς ὀκνεῖ πρὸς τῇ ἐξελεγχθείσῃ αὐτοῦ σοφιστείᾳ καὶ ὑποκρίσει νὰ ἰσχυρισθῇ τὸ ἐναντίον, νὰ ἰσχυρισθῇ δὲ καὶ γελοῖόν τινα ἰσχυρισμόν, ὅτι τὰ Γερμανικὰ *Freiim*, *breiig*, *bei ihm*, *Trauung* ἀναιροῦσιν ἄρδην τὰ λεγόμενα ὑφ' ἡμῶν. Ἀλλ' ὁ Blass, ὑπὲρ οὗ συνηγορεῖ, ἐν τῇ α' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς (Berlin 1870 σελ. 26) ἔχει ἐναντίαν τῷ κ. Zacher γνώμην. Ὁ Blass μετὰ τὰς γραφὰς *Θηβαΐς*, *Ἀλκαϊκός*, *τροχαϊκὸς* λέγει αὐτολεξεὶ τάδε· «Es wurde also das eine *ι ebenso* beseitigt, wie zwei *selbständige* im Griechischen nicht leicht nebeneinander geduldet werden». Ἐν ἄλλαις δηλαδὴ λέξεσι λέγει ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασι *Θηβαιίς*, *Ἀλκαιικός*, *τροχαιικὸς* τὸ ἕτερον *ι* ἐξεθλίβη, ὅπως ἐν τοῖς ὀνόμασι *Δωρίς*, *νεᾶνις*, *νεανικός*, *ἁρμονικός*, διότι, ὡς λέγει, οἱ Ἕλληνες δὲν ἠνείχοντο δύο *ι* τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἑτέρου οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον αὐτῶν ἀπετέλει τὴν δίφθογγον *αι*, οὔτε ὅτε ἑκάτερον ἀπετέλει ἰδίαν συλλαβήν. Τίνα σχέσιν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ τοῦ Blass τῷ κ. Zacher, ἔχουσι τὰ ἐκ τῆς Γερμανικῆς ἄσχετα παραδείγματα πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ φωνητικὸν νόμον, τὸν κελεύοντα οὐ μόνον τὸ ἕτερον τῶν ἀλλεπαλλήλων *ι* νὰ ἀφανισθῇ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὁλόκληρος ἡ *ει*; Διὰ τί ἐν οὐδεμιᾷ Ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ ἢ Ἑλληνι

σύγγραφεί ἀπαντᾷ *Μαρωνειίτης*, *Δασκυλειίτης*, *Κεραμειικός*, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἂν ἦτο ἀληθὲς τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Zacher, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ Γερμανικῇ, ἦτο οὕτως εὔκολος ἡ διατήρησις τοῦ ι τῶν διφθόγγων πρὸ τοῦ ἑτέρου ι; Καὶ τίς γνήσιος καὶ ἀληθινὸς ἐπιστήμων ἑρμηνεύει τὰ φωνητικὰ φαινόμενα γλώσσης τινὸς οὐχὶ κατὰ τοὺς φωνητικοὺς νόμους αὐτῆς ταύτης τῆς γλώσσης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς φωνητικοὺς νόμους ἑτέρας, καὶ ὅταν μάλιστα καὶ ἄλλαι πολλαὶ διαφοραὶ διακρίνωσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς γλώσσας ταύτας; Ἐνταῦθα ἁρμόζει νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κ. Zacher ὅ,τι αὐτὸς ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν γραφῶν τούτων λέγει περὶ ἡμῶν· Οἵαν ἀπίστευτον ἄγνοιαν τῶν νόμων τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων δεικνύει καὶ πάλιν ὁ ἐπικριτὴς καὶ οἵαν ἔλλειψιν περὶ τὴν λογικὴν μέθοδον! Ὅτι δὲ αἱ γραφαὶ *αΐς*, *αϊκός* κτλ. ἀποδεικνύουσι μόνον περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, οὐδὲν δὲ περὶ τῆς ἐπὶ Ἀριστοφάνους προφορᾶς τῆς *αι*, ὡς νομίζει ὁ Blass, πλὴν τῶν ῥηθέντων ἐν ταῖς εἰρημέναις πραγματείαις καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ *Βασάνῳ*, ἀποδεικνύει καὶ ἡ γραφὴ *ἐλαϊκὰ δένδρα*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν δυσὶ μεμβράναις τοῦ Trinchera τοῦ ἔτους 1331 (σελ. 504) καὶ τοῦ ἔτους 1203 (σελ. 523). Οὐδὲ ὁ Blass δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον ἔν τε ταῖς ἄλλαις λέξεσι καὶ ἐν τῇ λέξει *ἐλαΐας* (σελ. 11, 1000 μετὰ Χριστόν, σελ. 25, 1032 μ. Χρ.), *ἐλαιοτριβεῖον* (τρὶς σελ. 63, 1084 μ. Χρ.), τῆς *ἀγριελαΐου* (σελ. 127, 1125 μ. Χρ.), πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἐν τῇ γραφῇ *δύο δένδρα ἐλέας* (σελ. 406, 1242 μ. Χρ.). Τοιοῦτον ἰσχυρισμὸν θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἰσχυρισθῇ ὁ κ. Zacher, ἂν ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera δὲν ὑπῆρχεν ὁλοσχερὴς καὶ τελεία σύγχυσις τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*.

Οὐδεμίαν δὲ λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν μέθοδον τηρῶν ὁ κ. Zacher ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς διφθόγγου, ὃν ποιεῖται ὁ Sieverst ἐν Grundzüge der Phonetik, 3. Aufl. § 19, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, καὶ δὴ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, τὰς Ἑλληνικὰς διφθόγγους ἐξεφώνουν κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Sieverst. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τῇ *Βασάνῳ* ἔν τε τῷ ἰδίῳ λόγῳ περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως *Δίφθογγος* (συλλαβή) (1) παρὰ τοῖς

(1) Ἐν ταῖς αὐταῖς σελίσιν 107-110 ἀποδεικνύομεν καὶ πόσον πλανᾶται ὁ Blass λέγων *Δίφθογγος φωνή*.

ἀρχαίοις γραμματικοῖς (σελ. 107-110) καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ἀναλυτικῆς θεωρίας Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως (σελ. 304-313) ἀπεδείξαμεν ὅτι κατὰ τὴν περὶ ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων θεωρίαν τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν μόνον αἱ κατὰ *συμπλοκὴν δίφθογγοι* δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Sieverst, οὐδαμῶς δὲ καὶ αἱ *κατὰ κρᾶσιν*, αἵτινες κατ' αὐτοὺς ἀπέδιδον μίαν φωνὴν ἁπλῆν μονοειδῆ καὶ ἀσύνθετον. Ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 109, 110, 429) δύναται νὰ ἴδῃ ὁ κ. Zacher, ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ τὴν μεγάλην ἀντίφασιν τοῦ Blass, νομίζοντος ὅτι ἄλλα διδάσκει Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ ἄλλα ὁ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός, θὰ διδαχθῇ δὲ καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ γνώμη, ἣν ἀποφαίνεται περὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Σέξτου ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Λιψίᾳ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς κατὰ τὸ ἔτος 1888 (σελ. 13-14), εἶνε ὅλως ἐσφαλμένη, ὡς ἐσφαλμένη καὶ ἀστοχωτάτη πρὸς πλείσταις ἄλλαις εἶνε καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῦ γνώμη, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τῆς ὀρθῆς προφορᾶς. Ἀγνοεῖ, ὡς φαίνεται, ὁ κ. Zacher ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς γραμματικῆς, τῷ ἀναγνωστικῷ, ἀπητεῖτο «ἐντριβὴς κατὰ προσῳδίαν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων ἀνάγνωσις καὶ *ἀδιάπτωτος αὐτῶν προφορά*» (Σέξτ. πρ. Γραμμ. σελ. 655, 10-15 ἐκδ. Bekker). Αἱ θεωρίαι τῆς Φωνητικῆς οὐδαμῶς χρησιμεύουσιν εἰς τὴν γνῶσιν πῶς ἐκφωνεῖται τοῦτο τὸ γράμμα ἢ αὕτη ἡ δίφθογγος ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ γλώσσῃ, ἐν τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἄνευ ἄλλων ἀσφαλεστέρων, ἄνευ ἱστορικῶν μαρτυρίων. Ἐν τῇ *Βασάνῳ* θὰ διδαχθῇ ὁ κ. Zacher καὶ πᾶσαν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν καὶ τὴν μεγάλην πλάνην αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Blass περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν χωρίων Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, ἑρμηνευόντων αὐτὰ οὐχὶ ὅπως αὐτὸς ὁ Διονύσιος κελεύει καὶ πάντες οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν Γραμματικοὶ διδάσκουσιν, ἀλλ' αὐθαιρέτως κατὰ τὰς ἰδίας ἀρχὰς καὶ τὰ ἴδια δόγματα.

Ἀντὶ δὲ ὁ κ. Zacher νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματείᾳ (σελ. 19-23) περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων κατὰ τὴν συστολὴν αὐτῶν, ἀρκεῖται νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι ἐπὶ συστολῆς τῶν διφθόγγων τὸ *ι* αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο ὡς συμφωνικός τις φθόγγος μεταξὺ τοῦ *ι* καὶ *j* σαλεύων. Ἐλησμόνησεν, ὡς

φαίνεται, ὁ κ. Zacher ὅτι ἐνταῦθα δὲν ζητεῖται τίς εἶνε ἡ περὶ τούτου γνώμη τοῦ κ. Zacher ἢ ἡ γνώμη τοῦ Blass ἐκθλίβοντος ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τὸ ι τῶν διφθόγγων, ἀλλ' ἂν ὄντως εἶνε ὀρθαὶ αἱ γνῶμαι αὗται καὶ δὲν εἶνε ὀρθότερον ὁλόκληρος ἡ δίφθογγος νὰ ἐκφωνῆται συστελλομένη ὡς ἁπλοῦν καὶ βραχὺ φωνῆεν, ὡς διδάσκουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, οἵτε Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι (*Βάσανος* σελ. 355), ἐδίδασκε δὲ καὶ ὁ Βοίκχιος (CIG, I, σελ. 450 b), διδάσκει δὲ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης διὰ τῶν συστολῶν *τούτῳΐ*, *ταύτῃΐ* κτλ., ἐν αἷς ἂν τὸ προσγεγραμμένον ι ἐκφωνηθῇ ὡς *j*, τότε τὸ ω καὶ η διαμένουσι μακρὰ ἐναντίον τοῦ μέτρου, ἀπαιτοῦντος βραχεῖαν συλλαβὴν ἐν αὐτοῖς. Τὴν ὡς βραχέων φωνηέντων προφορὰν τῶν διφθόγγων ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν διδάσκει καὶ ὁ Μνησίμαχος ποιητὴς τῆς μέσης Ἀττικῆς κωμῳδίας, συστέλλων, ὡς εἴδομεν ἤδη, τὴν οι τῆς λέξεως *οἰὸς* εἰς βραχεῖαν συλλαβήν, αὕτη δὲ πάντως κατὰ τὰ πρότερον ἀποδεδειγμένα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς *oj*, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ, ὡς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοφάνους συνάγεται, δὲν ἠκούετο οὔτε ο οὔτε ι. Τὸ αὐτὸ δὲ διδάσκουσι καὶ οἱ Ἑλληνοταμίαι διὰ τῆς συστολῆς τῆς αι εἰς ε ἐν τῇ γραφῇ *Ποτιδεᾶται*, ἥτις κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ *Ποτειδαjαται* ἢ ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου *Ποτειδααῖται*, ἐξ οὗ, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 377-8) θὰ προήρχετο τὸ *Ποτειδᾶται*, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ *Ποτειδεᾶται*. Τὴν διδασκαλίαν τοῦ κ. Zacher περὶ τῆς τροπῆς τοῦ ι εἰς *j* ἐπὶ συστολῆς τῶν διφθόγγων ἐν τῷ τέλει τῆς λέξεως ἐξελέγχουσι καὶ οἱ Κύπριοι, οὐδέποτε τρέποντες τὸ ι τῶν διφθόγγων *αι*, *οι*, *ει* ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων πρὸ ἑτέρου φωνήεντος εἰς *j*. Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσι καὶ δύο Ἀττικοὶ ποιηταὶ τῆς Δ' ἢ Γ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος (CIA, II, 2225 καὶ 2724), ὅτε ὁλόκληρον τὴν ει ἐν τῇ λέξει *εὐσέβεια* συστέλλουσιν εἰς ι βραχὺ γράφοντες *εὐσεβίας*, ἢ ὅτι τὸ ι τῆς διφθόγγου ταύτης συστελλομένης δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς *j*; Δὲν δύναται δὲ ὁ κ. Zacher νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ *εὐσεβίας* εἶνε γενικὴ τοῦ *εὐσεβία*, διότι τύπος *εὐσεβία*, κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν πασῶν τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἦτο ἀνύπαρκτος ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχε τοιοῦτος τύπος, πάλιν ἡ γραφὴ *εὐσεβίας* θὰ ἐξήλεγχε σαφῶς τὴν γνώμην τοῦ κ. Zacher, διότι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἑτέρου τύπου φανερῶς θὰ ἐμαρτύρει, ὅτι οἱ δύο οὗτοι Ἀττικοὶ ἐπιγραμματοποιοὶ ἠναγκάσθη-

σαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν σπανιώτερον τύπον, ἐπειδὴ τὸ ι τῆς ει ἐν τῷ συνήθει τύπῳ *εὐσέβεια* δὲν ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς *j* κατὰ τὴν συστολὴν αὐτῆς (1). Πόθεν δὲ γινώσκει ὁ κ. Zacher, ἀφοῦ οὐδέποτε ἤκουσε φθεγγομένου παλαιοῦ Ἕλληνος, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄλλως ἐξεφώνουν τὰς διφθόγγους πρὸ συμφώνου καὶ ἄλλως πρὸ φωνήεντος; Πόθεν ἐδιδάχθη τὰς λεπτεπιλέπτους ταύτας παραλλαγὰς τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων; Διὰ τί δὲ ὁ κ. Zacher οὐδὲν λέγει περὶ τῆς Ὁμηρικῆς γραφῆς *Ἐνιῆνες* ἀντὶ *Αἰνιῆνες*, περὶ ἧς ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελίδι 20, οὐδὲ περὶ τῆς παρ' Ἀριστοφάνει συστολῆς τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* πρὸ τοῦ δεικτικοῦ *ι* ἐν ταῖς λέξεσιν αὑταιί (Ἀχ. 194. Ὀρνιθ. 1018), οὑτοιί (Ἀχ. 40, 115, 342. Νεφ. 187. Σφῆκ. 262. Ὀρνιθ. 1688. Λυσ. 1087, 1239), τοιουτοιί (Λυσ. 1087), τῆς ὁμοίας πρὸς τὴν παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀριστοφάνει συστολὴν τοῦ *ῳ* καὶ *ῃ* καὶ *ου* πρὸ τοῦ αὐτοῦ δεικτικοῦ *ι*, περὶ ὧν συστολῶν ἡμεῖς διὰ μακρῶν διαλαμβάνομεν ἐν ταῖς σελίσιν 21 καὶ 22, ἀλλ' ἀρκεῖται ἀντὶ πάσης ἀποκρίσεως νὰ ἀνακοινώσῃ ἡμῖν τὴν πολύτιμον εἴδησιν ὅτι ὁ φθόγγος τοῦ *ι* τῶν διφθόγγων ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο σχεδὸν ὡς *j* ὀλίγον αὐτοῦ διαφέρων; Πόθεν ἐδιδάχθη ὁ κ. Zacher ὅτι τοιοῦτος φθόγγος ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἰωνικῇ καὶ Ἀττικῇ διαλέκτῳ; Ἂν ὁ κ. Zacher ἦτο εἰλικρινὴς καὶ δίκαιος κριτής, ὤφειλεν οὐχὶ μόνον ταῦτα νὰ ἀνασκευάσῃ, ἀλλὰ καὶ πάντα ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 247-250 καὶ 368-372), διὰ πολλῶν ἐξελέγχοντες ἀμφοτέρας τὰς γνώμας, καὶ τῶν ἐκθλιβόντων τὸ *ι* τῶν διφθόγγων ἐπὶ συ-

(1) Κατὰ ταῦτα ἕνεκα τοῦ μέτρου ὡς βραχὺ ι πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ καὶ ἡ ει τῆς αὐτῆς λέξεως *εὐσεβείας* ἐν ἐπιγράμμασι εἰς τὸν σοφιστὴν Γοργίαν τὸν Λεοντῖνον τῶν μέσων τῆς Δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (Ern. Hoffmann. Syll. epigr. graec. etc. Hal. Sax. 1893 n. 357). Περὶ τούτου οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν αἱ προειρημέναι γραφαὶ *Προμήθια*, *Πατρόκλια*, *Ἡράκλια*, *Ἀνάκιον*, *Εὐρωπία*, *Θαλία* κτλ., οὐδεμίαν δὲ ὡσαύτως καὶ ἡ γραφὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Φιλεία*, ἥτις παρὰ τὴν ὀρθὴν καὶ συχνοτάτην *Φιλία* (θηλ. τοῦ Φίλιος) ἀναγινώσκεται ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καλῶν χρόνων (CIA II 2304. 4224. 4225). Ὑπὲρ τῆς αὐτῆς προφορᾶς τῆς ει καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς σαφηνείας μαρτυρεῖ πρὸς πλείσταις ἄλλαις καὶ ἡ γραφὴ *Σωσειάναξ*, ἥτις ἀντὶ τῆς γραμματικῶς καὶ μετρικῶς ὀρθῆς *Σωσιάναξ* ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγράμματι ἐκ Κιτίου τῆς Κύπρου τοῦ ἔτους 306 πρ. Χρ. κατὰ Kaibel (epihr. graec. n. 255). Πάντα τὰ ὀρθογραφικὰ καὶ φθογγικὰ ταῦτα φαινόμενα ἐξελέγχουσιν ὅλως πεπλανημένην τὴν γνώμην τοῦ κ. Zacher, ὅτι τὸ ι τῶν διφθόγγων ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐκφωνῆται ὡς *j*.

στολῆς αὐτῶν, καὶ τῶν τρεπόντων αὐτὸ εἰς *j*. Πρὸς δὲ τούτοις καθῆκον εἶχε νὰ ἀνασκευάσῃ καὶ ὅσα ἡμεῖς προσεθέμεθα ἐν ταῖς *Additions* (ἃς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν) ἐν τῇ σελίδι 78, ἔνθα παραπέμπομεν καὶ εἰς Ἀττικὰ ἐπιγράμματα τῆς Δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἔχοντα συνεσταλμένην πρὸ συμφώνου οὐ μόνον τὴν *ου* ἐν τῇ λέξει *Νικόβουλος*, ἀλλὰ καὶ τὴν *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς λέξεσι *κοινός*, *κεῖται* καὶ τῷ συνδέσμῳ *καί* (CIA, II, 3385, 2836, 1995). Ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἄσκοπον νὰ προσθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν ἐπιγράμμασι τῆς Ε' καὶ Ϛ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀπαντῶσιν ἐνίοτε αἱ δίφθογγοι συνεσταλμέναι πρὸ συμφώνου, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο μακρὸν φωνῆεν· οἷον ἐν Ἀττικῷ ἐπιγράμματι τῆς Ε' πρ. Χρ. ἑκατονταητηρίδος ἡ *ει* τοῦ κυρίου ὀνόματος *Λυσικλείδης* ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν βραχεῖαν συλλαβὴν τοῦ δακτύλου ἐν τῷ στίχῳ

Λυσικλείδης ἀνέθηκεν Ἐπανδρίδου ὑὸς ἀπαρχήν,

(CIA IV 422[16] σελ. 185. = Ern. Hoffmann. Syll. epigr. graec. n. 271). Ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ στίχου τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι ὁ ποιήσας τὸ ἄνω ἐπίγραμμα τὴν *ει* ἐξεφώνησεν ἐν τῇ συλλαβῇ *κλει* ὡς τὸ βραχὺ *ι* τὸ ἐν τῇ συλλαβῇ *νδρὶ* τοῦ ὀνόματος *Ἐπανδρίδου*. Εἶνε δὲ γνωστὸν καὶ ἐκ μολυβδίνων ἐλασματίων, ὁρμωμένων ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας ὅτι ἡ *ει* τῶν εἰς *ειδης* ὀνομάτων διὰ τῆς νόθου *ε* ἀπέβη ὁμόφωνος πρὸς τὸ βραχὺ *ι* τῶν ὀνομάτων εἰς *ιδης* ἤδη ἀπὸ τῆς Ϛ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (ἰδ. *Βάσανον*, σελ. 201-202). Τούτου δὲ ἕνεκα, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἔκ τε τῆς Ἀττικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *ει* πλείστων συλλαβῶν ἀπέβη ἰσοδύναμος πρὸς τὴν νόθον *ε* καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ *ι* ἤδη ἐν τῇ Ϛ' καὶ Ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὡς ἄλλοι, οἷον ὁ Ern. Hoffmann (Syll. κτλ. σελ. 21) ὅτι ἐγένετο αὐθαίρετος καὶ βιαία εἰσαγωγὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Λυσικλείδης* καὶ πολλῶν ἄλλων εἰς τὸ δακτυλικὸν μέτρον. Ἀλλὰ καὶ ἂν χαριζόμενοι τοῖς ἐναντία φρονοῦσι θελήσωμεν νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ βίας τινὸς ἐγένετο χρῆσις περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὀνόματος *Λυσικλείδης*, οὐδὲ οὕτως εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐγένετο χρῆσις μείζονος βίας ἢ ὅσης ἦτο χρεία ἵνα μακρὸν φωνῆεν συσταλῇ εἰς

ὁμόφωνον βραχύ. Διότι τοιαῦται πρὸ συμφώνου συστολαὶ μακρῶν φωνηέντων εἰς τὰ ἀντίστοιχα βραχέα ἐξ ἀνάγκης τοῦ μέτρου καὶ τἀνάπαλιν ἐκτάσεις βραχέων εἰς μακρὰ δὲν εἶνέ τι ἄγνωστον καὶ ἀσύνηθες ἐν τῇ μετρικῇ τῶν Ἑλλήνων τέχνῃ (ἰδὲ καὶ Ern. Hoffmann κτλ. σελ. 21). Δὲν βλέπομεν δὲ διὰ τίνα ἰσχυρὸν λόγον δὲν ὀφείλομεν καὶ τὴν *αι* νὰ ἐκφωνήσωμεν ὡς βραχὺ φωνῆεν καὶ δὴ ὡς *ε* ἐν τοῖς ὀνόμασιν *Αἰσχύλος* καὶ *Χαιρίων* δύο Ἀττικῶν ἐπιγραμμάτων τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἀφοῦ τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ τὴν συστολὴν αὐτῆς εἰς βραχεῖαν συλλαβήν, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον εἶνε δυνατὴ ἡ τροπὴ τοῦ *ι* εἰς *j*, ὡς κελεύει ὁ κ. Zacher. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα *Αἰσχύλος* ἀπαντᾷ ἐν τῷδε τῷ ἐπιγράμματι,

Διογέν[ης] ἀνέθηκεν Αἰσσχύλου ὑὺς Κεφαλῆος (1)

τὸ δὲ *Χαιρίων* ἐν ἑτέρῳ ἀρχαιοτέρων χρόνων,

Ὅσπερ δ]ὴ πατρὸς ὖς Χαιρίωνος ἐπεύχεται (εἶ)να[ι] (2)

Σημειωτέον δὲ ὅτι τοῦ ὀνόματος *Αἰσχύλος* ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γένηται χρῆσις ἐν δακτυλικῷ στίχῳ ἄνευ οὐδεμιᾶς βίας τοῦ μέτρου, καθ' ὅσον ἡ λέξις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν συλλαβῶν, καί, ἂν ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο τότε ὡς κελεύουσιν οἱ Ἐρασμικοί, εὐκολώτατον ἦτο τῷ ἐπιγραμματοποιῷ νὰ τάξῃ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν ἄλλῃ καταλληλοτέρᾳ χώρᾳ τοῦ στίχου. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἔλαβε τὴν πρόνοιαν ταύτην ὁ ποιητὴς ἕνεκα τῆς τότε μονοφώνου προφορᾶς τῆς *αι*, καὶ τὴν συστολὴν αὐτῆς εἰς βραχὺ φωνῆεν εὕρισκεν ὁμοίως εὔκολον, ὡς καὶ τὴν γενομένην ἔκτασιν τοῦ *υ* τῆς συλλαβῆς *σχυ* καὶ τοῦ *ι* τῆς συλλαβῆς *δι* ἐν τῷ ὀνόματι *Διογένης*, ἅτε τῆς συστολῆς τῶν διφθόγγων τοσοῦτον φθειρούσης καὶ μεταβαλλούσης τὴν φύσιν αὐτῶν, ὅσον καὶ ἡ ἔκτασις τῶν βραχέων φωνηέντων εἰς μακρά. Οὐδενὶ δὲ ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι κατὰ τὴν Ϛ' καὶ Ε' καὶ Δ' ἑκατονταετηρίδα πρ. Χρ. ὑπῆρχον Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ ἐπιγραμματοποιοὶ ἀγνοοῦντες πρᾶγμα ἁπλούστατον, ὅτι ὁ δάκτυλος συνίσταται

(1) CIA I 398. = Ern. Hoffmann, Syll. κτλ. n. 268.
(2) CIA IV 372[94] σελ. 88. = Hoffmann n. 213.

ἐκ μιᾶς μακρᾶς συλλαβῆς καὶ δύο βραχειῶν. Ἂν δὲ ἡ συστολὴ τῶν διφθόγγων πρὸ συμφώνου καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα σαφῆ τεκμήρια ἐκ τῆς Ε´ καὶ Δ´ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καταδικάζουσι τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν αὐτῶν, οὗτος ἕτερος λόγος. Δὲν πρέπει δ' ὅμως νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ τὴν μεγάλην ἀτοπίαν τοῦ κ. Zacher, οὐδαμοῦ τῆς ἐπικρίσεως ἐπιχειρήσαντος νὰ ἄρῃ ἀπὸ τοῦ Blass, εἰ καὶ χάριν αὐτοῦ ἤρατο τὸν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, τὴν δικαίως ὑφ' ἡμῶν ἐπιῤῥιφθεῖσαν αὐτῷ μομφὴν (ἐν τῇ 29 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας), ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς τοῦ Kühner ἀπὸ Ἐρασμιακῆς γνώμης καὶ οὐχὶ πρὸς ὄφελος τῆς ἀληθείας ἐξέβαλεν ὅσα ἐκεῖνος λέγει ἐν σελίδι 241 περὶ τῆς παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς ποιηταῖς συστολῆς τῶν διφθόγγων πρὸ συμφώνου. Καὶ ὅμως ὁ κ. Zacher ἔσχε τὸ θράσος, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλην λέξιν μᾶλλον αὐτῷ ἁρμόζουσαν, μετ' ἀμφιβολίας νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς χρηστότητος τοῦ ἡμετέρου χαρακτῆρος.

Πόσον δὲ ὀλίγον γινώσκει ὁ κ. Zacher νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ φαινόμενα τοῦ νόμου τῶν κράσεων, δεικνύει τοῦτο· ὅτι, ἐνῷ ἐν τῇ σελίδι 542 (περὶ τὸ μέσον) ἀποδέχεται ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν κεκραμένων λέξεων *θἄτερον*, *ἅτερος*, *ᾠζυρέ* ἐν τῇ 25 καὶ 26 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας, ἔπειτα ἀνακολούθως ἀποῤῥίπτει τὸ ἐκ τῶν λέξεων τούτων συναγόμενον ἀναγκαῖον συμπέρασμα, ὅτι αἱ κράσεις δὲν ἦσαν *ἀκαριαῖαι συναιρέσεις*, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Γεώργιος Κούρτιος, ἀλλὰ προϊόντα χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῶν τοῦ Ἀριστοφάνους. Οὐδένα δὲ λόγον ἀναφέρει τῆς ἀποῤῥίψεως ταύτης ἢ τὴν στερεὰν αὐτοῦ πίστιν, ὅτι οὐχὶ πᾶσαι αἱ κεκραμέναι λέξεις κατέρχονται ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Ἀλλ' ἡ προσωπικὴ πίστις τοῦ κ. Zacher, ὅσον στερεὰ καὶ ἂν εἶνε, οὐδαμῶς ἀρκεῖ νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι αἱ κράσεις παρ' Ἀττικοῖς ἦσαν ἐν μεγίστῃ χρήσει ἀπὸ τῆς ἕκτης τοὐλάχιστον π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, εἰ μὴ ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Ἐκ τῆς μεγίστης δὲ ταύτης καὶ ἀρχαιοτάτης χρήσεως τῶν κεκραμένων λέξεων συνάγεται ἀναγκαίως ὅτι αὗται δὲν ἠδύναντο ἑκάστοτε ὑπὸ τούτου ἢ ἐκείνου νὰ λαμβάνωσι διαφόρους μορφάς, ἀλλ' ἔπρεπε πάντοτε νὰ τηρῶσι τὴν μορφήν, ἣν ἡ καθ' ἡμέραν καὶ χρονιωτάτη χρῆσις ὥρισεν αὐταῖς. Τούτου δὲ ἕνεκα οὐδέποτε αἱ κεκραμέναι λέξεις ἔλαβον διὰ τοῦ χρόνου ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ διά-

φορον τῆς ἀρχαιοτάτης αὐτῶν μορφῆς, οὐδὲ ὅτε καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς αἱ δίφθογγοι ἀπέδιδον ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον ἦχον. Καὶ ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera, ταῖς γεγραμμέναις κατὰ τὴν δεκάτην μέχρι τῆς δεκάτης τρίτης μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὁσάκις ἀπαντᾷ κρᾶσίς τις, ἀπαντᾷ πάντοτε κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μορφήν, ὡς δεικνύουσι τὰ παραδείγματα *κἀγώ*, *κἀμοῦ*, *κἀκεῖθεν*. Τοῦτο δέ, διότι καὶ ἐπὶ τῶν κεκραμένων λέξεων συμβαίνει ὅ,τι καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης λέξεως ἁπλῆς ἢ συνθέτου, ἣν οὐδεὶς ἐν τῷ λέγειν ἢ γράφειν ἔχει τὴν ἐξουσίαν αὐθαιρέτως νὰ μεταβάλλῃ ἑκάστοτε, ὅπως αὐτὸς θέλει. Περὶ οὐδεμιᾶς δὲ τῶν κεκραμένων λέξεων τῶν ἀπαντωσῶν ἐν τοῖς κειμένοις τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Zacher ὅτι εἶνε ἐσχηματισμένη ἐναντίον τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως ἢ ὅτι ἀπειράκις δὲν εἶπεν ἢ δὲν ἤκουσεν αὐτὴν ἀρχαῖος Ἕλλην κατὰ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐν τοῖς χρόνοις, καθ'οὓς αἱ κράσεις ἦσαν εὐχρηστόταται ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ τῆς ἕκτης μέχρι τῆς τετάρτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον δύναται μετ' ἀποχρῶντος λόγου νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὰς κεκραμένας λέξεις *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια* δὲν ἔλεγεν Ἀττικὸς ἀνὴρ πλεονάκις τῆς ἡμέρας ἢ τὴν κεκραμένην λέξιν *θἄτερον*, *ἅτερος*, περὶ ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ, οὐδὲ ὁ κ. Zacher, ὅτι δὲν κατέρχεται ἀπὸ χρόνων πολὺ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀρχαιοτέρων. Ὑπὲρ δὲ τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς κεκραμέναις λέξεσι *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια*, συνηγοροῦσι πάντα τὰ φαινόμενα τοῦ νόμου τῶν κράσεων, περὶ οὗ ὁ κ. Zacher ἔκρινε καλόν, ὡς καὶ ὁ Blass, νὰ τηρήσῃ εὔφημον καὶ ἱερὰν σιγήν, εἰ καὶ ἡμεῖς λέγομεν περί τε τοῦ νόμου τούτου καὶ τῶν φαινομένων αὐτοῦ ἐν τῇ 24 σελίδι, πολλῷ δὲ πλείονα ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 24-36), ἔνθα ἀναιροῦμεν πάσας τὰς ἐκ τῶν κράσεων ἰσχυρίσεις τοῦ Γεωργίου Κουρτίου, καταδεικνύοντες καὶ τὰς ἀντιφάσεις, εἰς ἃς ἠναγκάσθη νὰ περιέλθῃ ὁ ἄλλως δεινότατος ἐκεῖνος Γραμματικὸς ἐκ τῆς ἐσφαλμένης αὐτοῦ γνώμης, ὅτι αἱ κράσεις εἶνε *ἀκαριαῖαι συναιρέσεις*. Οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται τὴν *αι* καὶ *οι* νὰ ἐκφωνήσωμεν κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον, ἀφοῦ ἡ κρᾶσις καὶ συναίρεσις εἶχον ὁλοσχερῶς συντελέσει τὸ ἑαυτῶν ἔργον ἤδη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Ἀριστοφάνους, ἡ δὲ *αι* καὶ *οι* εἶχον, ὡς εἴδομεν καὶ θὰ ἴδωμεν, δύνα-

μιν ἁπλῶν καὶ στοιχειωδῶν ἤχων ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην κοινῷ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφαβήτῳ.

Ὡσαύτως ἀντὶ δι' ἱστορικῶν τεκμηρίων νὰ ἀνασκευάσῃ ὁ κ. Zacher τὰς ἡμετέρας ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, Ἡσιόδου, Ὁμήρου καὶ πολλῶν ἐπιγραφικῶν μαρτυρίων ἀποδείξεις, ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* δὲν εἶχε φωνηεντικήν, ἀλλὰ συμφωνικὴν δύναμιν, λαμβάνει καὶ πάλιν τὸν μάταιον κόπον νὰ παραπέμψῃ ἡμᾶς εἰς ὅ,τι λέγει ὁ Sieverst ὁρίζων τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως *δίφθογγος*. Τί χρῄζομεν τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ *Sieverst* πρὸς γνῶσιν τῆς προφορᾶς τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* ἢ τῶν Γαλλικῶν *au* καὶ *eu* ἢ τῆς Ἀγγλικῆς *ew*, ἂν ἄλλοθεν μὴ γινώσκωμεν ταύτην; Ἂν ἐκ τῶν θεωριῶν τῆς Φωνητικῆς ἠδυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν τίς εἶνε ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων γλωσσῶν, θὰ ἦτο περιττὴ πᾶσα ἄλλη ἔρευνα. Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Zacher παραπομπῆς δὲν ἀναιροῦνται ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν δέκα σελίσιν (ἀπὸ σελ. 40-50) περὶ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*· δὲν ἀναιρεῖται δὲ οὐδὲ ἡ ἀπορία ἡμῶν, διὰ τί ἡ *αυ* καὶ *ευ* δὲν ἐγένοντο διὰ τοῦ χρόνου *ω* καὶ *ου*, ὅπως καὶ οἱ δύο συλλαβὰς ἀποτελοῦντες φθόγγοι *αου* καὶ *εου*, ἀλλ' ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὰς μετὰ βραχεῖαν ἀπουσίαν ὁ συμφωνικὸς φθόγγος, ὅστις ἐξ ἀρχῆς ἠκούετο ἐν αὐταῖς. Δὲν ἀναιρεῖται δὲ οὐδὲ ἡ ἄλλη ἀπορία ἡμῶν, διὰ τί ἡ δίφθογγος *οου* ἐν ταῖς λέξεσι *βοῦς*, *οὐκ* κτλ. ἀπετέλεσε προϊόντος τοῦ χρόνου διὰ τῆς κράσεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν φωνηέντων τὸν αὐτὸν φθόγγον, ὅστις γεννᾶται καὶ ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύο φωνὰς ἀποτελούντων διῃρημένων φθόγγων *ο–ου*, δὲν συνέβη δὲ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ*, ἂν ἀληθῶς τὸ *υ* αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*. Ἂν αἱ Ἑλληνικαὶ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ* εἶχον ὄντως τὴν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένην προφοράν, τότε διὰ τί οἱ δύο συλλαβὰς ἀποτελοῦντες φθόγγοι *αου* καὶ *εου*, ὅταν συνέρχωνται εἰς μίαν συλλαβήν, δὲν ἀποτελοῦσι τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ*, τὰς ἐχούσας κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς τὰ αὐτὰ στοιχεῖα *αου* καὶ *εου*, ἀλλ' ἰδιοτρόπως συνέρχονται εἰς *ω* καὶ *ου*; Διὰ τί ἐκ τοῦ *τιμάουσα*, *φιλέουσα* δὲν προῆλθε τὸ *τιμαῦσα*, *φιλεῦσα*, ἀλλὰ τὸ *τιμῶσα*, *φιλοῦσα*; Τί λέγει πρὸς ταῦτα, ἐρωτῶμεν τὸν κ. Zacher, ἡ Φωνητικὴ τοῦ Sieverst; Ἡμεῖς οὐδαμοῦ ἠρνήθημεν ὅτι οἱ φθόγγοι *αου*

καὶ *εου* δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι μίαν συλλαβήν, ὥστε μωροπονήρως νὰ παραπέμψῃ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher εἰς τὴν Φωνητικὴν τοῦ Sieverst. Ἡμεῖς εἴπομεν καὶ λέγομεν ὅτι οἱ φθόγγοι *αου* καὶ *εου* δὲν ἀποτελοῦσι δίφθογγον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀλλὰ δύο συλλαβάς. Δι' οὐδενὸς δὲ σαφοῦς τεκμηρίου ἀπέδειξαν τὸ ἐναντίον οἱ Ἐρασμικοί. Ἂν ἐν τῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ οἱ φθόγγοι *o* καὶ *a* ἀποτελοῦσι μίαν συλλαβὴν ἐν τῇ διφθόγγῳ *oi*, εἰς τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τὰ αὐτὰ φωνήεντα ἀποτελοῦσι μίαν συλλαβήν, ὥστε νὰ ψέξῃ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher, εἰπόντας ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ περὶ τοὺς φθόγγους *αου* καὶ *εου*. Ὡσαύτως ἀδυνατῶν ὁ κ. Zacher νὰ ἀναιρέσῃ ὅσα ἡμεῖς ἐν σελ. 42-44 λέγομεν ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* ἐν τῷ ἐπιῤῥήματι *εὖ*, ἣν δύναμιν καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους τεκμηρίων ἀποδεικνύομεν, οὐδεμίαν μέν, ὡς εἰκός, ἀνασκευὴν τῆς ἀποδείξεως ἡμῶν ἐπιχειρεῖ, ἀλλὰ μόνον θαυμάζει πῶς ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι τὸ Ἀριστοφάνειον *εὔρυθμος* ἀποδεικνύει ὅτι τὸ *υ* ἐν τῷ ἐπιῤῥήματι *εὖ* ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν. Ἀντὶ συχνάκις νὰ θαυμάζῃ ὁ κ. Zacher, ὅπερ συνήθως πάσχουσιν οἱ μωροί, ἔπρεπε νὰ ἀνασκευάσῃ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ σελίδι 41-42, ὅτι, ἂν ἐν τῷ *εὔρυθμος* τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐν τῷ *εὔρους* (ὅπερ ἀπαντᾷ παρὰ τὸ *διάῤῥους* ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὠρωποῦ τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος), ἠκούετο ὁ φθόγγος *ου*, τότε αἱ λέξεις αὗται ἔπρεπε νὰ μὴ γράφωνται δι' ἑνὸς *ρ*, ὅπως αἱ λέξεις *ἔκρυθμος*, *ἔκρους*, *ἐκρεῖν*, ἀλλὰ διὰ δύο *ρ*, ὅπως τὸ *ἄῤῥυθμος* καὶ *διάῤῥους* καὶ τὸ Ὁμηρικὸν *ἐΰῤῥοος*, ἐν ᾧ φυλάσσονται καὶ τὰ δύο *ρ*, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι τὸ *υ* τοῦ *εὖ* ἐπὶ Ὁμήρου πρὸ συμφώνου εἶχεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φωνηεντικὴν δύναμιν. Τὸ ὅτι τὸ *ευ* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἀποτελεῖ μακρὰν συλλαβήν, οὗτος δὲν ἦτο ἱκανὸς λόγος νὰ ἐκπέσῃ τὸ ἕτερον *ρ*, διότι οὐδέποτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγος γίνεται αἰτία ἐκπτώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν διττῶν συμφώνων.

Ἵνα δὲ ὁ κ. Zacher ἀνασκευάσῃ ὅσα λέγομεν ἐν σελίδι 55 καὶ ἑξῆς περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Τοξότου τῶν «*Θεσμοφοριαζουσῶν*» ἐσφαλμένης ἐκφωνήσεως τῶν *δασέων*, δὲν φυλάττει τὴν τάξιν τῶν ἡμετέρων συλλογισμῶν, ἀλλ' αὐθαιρέτως μεταβάλλει αὐτήν, μετὰ δὲ τοῦτο δὲν ὀκνεῖ καὶ πάλιν νὰ κακίσῃ ἡμᾶς, οὐχὶ δι' ὅσα ἡμεῖς

λέγομεν, ἀλλὰ δι' ὅσα αὐτὸς ἀποδίδει ἡμῖν. Ἡμεῖς δὲν λέγομεν, ὡς ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Zacher, ὅτι τὰ δασέα ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνοῦντο ὡς τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ σήμερον οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ἑλλάδα ξένοι περιπίπτουσιν εἰς τὰ αὐτὰ σφάλματα εἰς ἃ καὶ ὁ Τοξότης περὶ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν, ἀλλὰ λέγομεν ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν τὰ δασέα ὡς *kh*, *ph* καὶ *th*, δυσκόλως οἱ θεαταὶ θὰ ἠδύναντο νὰ αἰσθανθῶσι τὸ κωμικὸν κέντρον τοῦ Ἀριστοφάνους, σκώπτοντος τὸν Τοξότην ἐπὶ προφορᾷ, οὐδαμῶς σχεδὸν διαφερούσῃ τῆς προφορᾶς τῶν ψιλῶν. Ἡμεῖς ἐν τῇ σελίδι 54-55 ἐκ τοῦ σκώμματος τοῦ Ἀριστοφάνους κυρίως δὲν λαμβάνομεν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς, ἀλλὰ κατὰ τῆς προφορᾶς τῶν *δασέων* ὡς *δασυνομένων*, καὶ ἰσχυριζόμεθα ὅτι ἐκ τῶν σφαλμάτων τοῦ Τοξότου οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν τὰ *δασέα* ὡς *δασυνόμενα*. Τοσούτῳ δὲ ὀλιγώτερον, λέγομεν, ἀποδεικνύεται τοιαύτη προφορά, ὅσῳ οὐδεὶς σήμερον δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν ὅτι ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ τοῦ Τοξότου δὲν ὑπῆρχον δασυνόμενα, οὐδὲ νὰ ἀνασκευάσῃ τὰ πολλὰ καὶ σαφῆ τεκμήρια, τὰ μαρτυροῦντα ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τὰ Ἑλληνικὰ *δασέα* ἐξεφωνοῦντο ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν οὐχὶ δὲ ὡς *δασυνόμενα*. Ἡ καθ' ἡμᾶς, λέγομεν, προφορὰ τῶν Ἑλληνικῶν δασέων συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὸν γέλωτα, ὅστις βεβαίως θὰ ἐξεῤῥάγη τότε ἐν τοῖς θεαταῖς, ἐπειδὴ μόνη ἡ προφορὰ αὕτη παρέχει σαφῆ αἴσθησιν τῆς παραμορφώσεως, ἣν ἠδύναντο νὰ πάθωσι τὰ Ἑλληνικὰ δασέα, ἐκφωνούμενα ὡς ψιλά· ἡ σαφὴς δὲ αὕτη αἴσθησις τῆς διαφόρου ἐκφωνήσεως ἦτο ἀναγκαιοτάτη, ἂν ὁ ἐκ τοῦ κωμικοῦ σκώμματος γέλως ἔμελλε νὰ εἶνε φυσικὸς καὶ ἀβίαστος, οὐχὶ δὲ παρὰ φύσιν καὶ βεβιασμένος, ὡς θὰ ἦτο, ἂν τὰ Ἑλληνικὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὡς θέλει ὁ κ. Zacher καὶ οἱ ὁμοφωνοῦντες αὐτῷ. Παρὰ πᾶσαν δ' ὅμως τὴν διαστροφὴν τῶν ἡμετέρων λόγων, ὁ κ. Zacher δὲν ἀποκρούει ὅλως τὸ πιθανὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκφωνήσεως τῶν δασέων ἐπὶ Ἀριστοφάνους, καὶ ὁμολογεῖ μάλιστα ὅτι καὶ τὰ σύμφωνα *γ* καὶ *δ* καὶ πιθανῶς καὶ τὸ *β* εἶχον ἐν Ἀθήναις περὶ τὸ τέλος τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὴν παρ' ἡμῖν προφοράν. Πρὸς δὲ τούτοις λέγει ὅτι ἀποδέχεται καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν τοῦ *ζ*, ὑπὲρ τῆς προφορᾶς δὲ ταύτης τοῦ *ζ* ἔχει, λέγει, συμφωνοῦντας καὶ δύο μεγάλους γλωσσολόγους τὸν *Ascoli* καὶ *Havet*. Ἀλλὰ δυστυ-

χῶς οἱ λόγοι, οὓς ἀναφέρει ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς, εἰς ἣν παραπέμπει (1888 Leipzig), οὔτε κατὰ πάντα συμφωνοῦσι πρὸς τὰ λεγόμενα περὶ τῶν Ἑλληνικῶν συμφώνων ἐν τῇ σελ. 543 τῆς ἐπικρίσεως (πρβλ. τὰς τελευταίας σελίδας τῆς πραγματείας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς σελίδος 39 καὶ ἑξῆς), οὔτε εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἀνασκευάσωσι τὰς γνώμας τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων, καταλείπουσι δὲ ἰσχυρότατα πολλὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Blass, τοῦ Κουρτίου καὶ ἄλλων. Εἶνε δὲ θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ ἀνὴρ οὐχὶ τοσοῦτον ὅτι οὐδένα ἀποχρῶντα λόγον ἔχει ὑπὲρ τῶν ἀσταθῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων, ὅσον ὅτι, ἐνῷ εἰς σπουδαιότατα πράγματα διαφωνεῖ πρὸς τὸν Blass καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν προφορὰν τῆς *ει* (ἰδὲ τὴν 545 σελίδα τῆς ἐπικρίσεως), ὅμως παρὰ πάσας ταύτας καὶ ἄλλας διαφωνίας αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων Γερμανῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματι, οὐδένα ξένον ἀνέχεται νὰ γράψῃ τι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων ἔχοντα ἰδίαν γνώμην, ὅσον ὀρθὴ καὶ ἂν εἶνε αὕτη, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ φαίνηται αὐτὸς γελοῖος μᾶλλον διὰ παραλόγων καὶ σοφιστικῶν ἀντιῤῥήσεων, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ ξένην παρέμβασιν. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ τοιαύτη ξενηλασία εἶνε ὅλως ἀλλοτρία τῆς Γερμανικῆς ἐπιστήμης, ἀσπαζομένης τὴν ἀλήθειαν, ὁθενδήποτε καὶ ἂν προέρχηται αὕτη, ἀποδοκιμαζούσης δὲ τοιοῦτον αὐτοχειροτόνητον καὶ ἄκλητον ὑπέρμαχον, οἷος ὁ κ. Zacher.

Παρὰ τοιούτου ἀνθρώπου οὐδὲ ἡμεῖς προσδεχόμεθα ὅσα ὑπὲρ ἡμῶν λέγει περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπικρίσεως (ἐν ταῖς σελίσι 543 καὶ 544) οὐδὲ χρῄζομεν τῆς ἐπιδοκιμασίας αὐτοῦ, ὅτι μετὰ πολλῆς δεξιότητος ἐπραγματεύθημεν τὰ κατὰ τὰς καταλήξεις τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων *ῃσι*, *ἐσι*, *αισι*, *ασι* (ἀπὸ τῆς 8 σελίδος τῆς ἡμετέρας πραγματείας μέχρι τῆς 14)· οὐδὲ τοῦ ἄλλου ἐπαίνου αὐτοῦ χρῄζομεν, ὅτι ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ ἐδείχθημεν εὐμαθεῖς μαθηταὶ Γερμανικῆς ἐπιστήμης, διότι οἱ λόγοι οὗτοι προέρχονται ἐξ ἀνθρώπου, ὅστις, καίπερ γεννηθεὶς καὶ ἐκτραφεὶς ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὑπὸ Γερμανῶν διδασκάλων καὶ καθηγητῶν παιδευθείς, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τιμώντων τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὴν εἰλικρίνειαν καὶ χρηστότητα καὶ εὐσυνειδησίαν, αὐτὸς διὰ τῆς ἐπικρίσεως τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἀπέδειξεν ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἀρετῶν τούτων κέκτηται. Ἂν ἐκ τῆς γραφῆς καὶ τῶν φθόγγων τῶν εἰ-

ρημένων καταλήξεων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *αι* ἐν ταῖς γραφαῖς τοῦ Ἀριστοφάνους *πέτραισι*, *τύχαισι*, *πύλαισι* κτλ. κατέχει τὸν τόπον τοῦ Ε, τοῦ σταθερῶς γραφομένου ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις πολλῶν κωμῳδιῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο ἐπὶ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν συγχρόνων αὐτῷ νὰ ἐκφωνῆται ὡς οἱ Ἐρασμικοὶ διδάσκουσι, καὶ ἂν ὡσαύτως ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *η* τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, ἀφοῦ ὁ Ἀριστοφάνης ποιεῖται φανερὰν διάκρισιν μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καταλήξεως *αισι* (ἤτοι εσι) καὶ τῆς Ἰωνικῆς καταλήξεως *ησι*, ἀμφότεραι αἱ ἀποδείξεις αὗται δὲν ὀφείλονται οὔτε εἰς τὴν εὐμενῆ κρίσιν τοῦ κ. Zacher, οὔτε εἰς τὴν ἡμετέραν δεξιότητα, ἀλλ' εἰς μόνην τὴν φύσιν τοῦ ἐξεταζομένου πράγματος. Εἰς τὸν κ. Zacher ἀνήκει μόνον ἡ ἀντίρρησις ὅτι ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ τῆς καταλήξεως *αις* (τῆς ἐκ τῆς εσι γεννηθείσης) ἀναφαίνεται ἤδη ἀπὸ Σόλωνος. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἀντίρρησις αὕτη ὠφελεῖ, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸν κ. Zacher, οὔτε ὁ ξηρὸς αὐτοῦ ἰσχυρισμὸς ὅτι θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως συναγόμενον συμπέρασμα, ἂν δὲν ὑπῆρχον πλεῖστα καὶ ἰσχυρὰ τεκμήρια, ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ *αι* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο ὡς αὐτὸς διδάσκει, τὸ δὲ *η* ὡς ἀνοικτὸν *ē*, διότι ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ὡς ψιλὸς ἰσχυρισμὸς οὐδεμίαν ἔχει ἀποδεικτικὴν δύναμιν. Ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ *Βασάνῳ* διὰ πλείστων καὶ σαφεστάτων λόγων ἀπεδείξαμεν, ὅτι ἐξ *οὐδενὸς* Ἐρασμικοῦ τεκμηρίου γίνεται φανερὸν ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἡ *αι* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, τὸ δὲ *η* ὡς κλειστόν. Ὅτι τὸ *η* εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ καὶ κλειστοῦ *e* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ καὶ ἡ *αι* τὴν τοῦ ἀνοικτοῦ ὁμολογεῖ καὶ ὁ Brugmann (Gramm. κτλ. σελ. 26) καὶ ὁ Meister (griech. Dial. I, 83), ὅταν ἐν ταῖς εἰρημέναις σελίσι τῶν ἑαυτῶν γραμματικῶν ὁμολογῶσι τοῦτο περὶ τῆς *αι* καὶ τοῦ *η* τῶν Λεσβίων, ἑρμηνεύοντες τὴν γραφὴν *αἴμισυς*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τῶν ἀρχῶν τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀποδεχόμενοι τοιαύτην δύναμιν τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* οἱ δεινοὶ οὗτοι γραμματικοὶ ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῶν Λεσβίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁμολογοῦσιν ὅτι τὴν δύναμιν ταύτην εἶχεν ἡ *αι* καὶ τὸ *η* ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἀλφαβήτῳ, τῷ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου κοινοῦ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, καὶ δὴ καὶ τοῖς Μυτιλη-

ναίοις. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἴσως θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε, ἐξελέγχοντες πᾶσαν ἐναντίαν γνώμην, καὶ δὴ τὴν ὅλως ἐσφαλμένην καὶ ἀστήρικτον γνώμην τοῦ Otto Hoffmann περὶ τῶν ἐκ Λέσβου γραφῶν *Αἰσίοδος* καὶ *αἰμίσεων* (ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Die griech. Dialecte II σελ. 325 καὶ 420). Νῦν δὲ ἐξετάζομεν τὴν ἀντίρρησιν τοῦ κ. Zacher περὶ τῆς ἤδη ἀπὸ Σόλωνος ἐν χρήσει γραφῆς *αις*. Ἂν ὁ κ. Zacher ἦτο γνήσιος φίλος τῆς ἀληθείας δὲν θὰ ἔφερε τοιαύτην ἀντίρρησιν, διότι ἐκ τῶν παρὰ Σόλωνι γραφῶν συνάγεται μόνον ὅτι αἱ γραφαὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος, ἀλλ' εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, καθ' οὓς τὰ ἀρχαιότερα ποιήματα καὶ συγγράμματα μετεχαρακτηρίσθησαν εἰς τὸν Ἰωνικὸν ἀλφάβητον. Ὀνόματα πρωτόκλιτα ἀπαντῶντα παρὰ Σόλωνι κατὰ τὴν δοτικὴν πληθυντικὴν πτῶσιν εἶνε τὰ ἑξῆς· *ἀφραδίῃσιν* (4, στίχ. 5), *φίλαις* (4, 22) *κούφαις* (13, 36), *νούσοισιν ὑπ' ἀργαλέῃσιν* (13, 37), *κακαῖς νούσοισι* . . . *ἀργαλέαις* (13, 61), *πλευρῇς* (24, 4), *πολλαῖσιν* (37, 6). Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις γραφῶν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος καταλήξεως οὐδὲν ἄλλο διδασκόμεθα ἢ ὅ,τι καὶ ἐκ τῶν Ἀριστοφανείων γραφῶν *αισι*, *αις*, *ησι*, ἐπειδὴ ἡ γραφὴ *πολλαῖσιν* δεικνύει σαφέστατα ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι γραφαὶ ὁρμῶνται, ὡς λέγομεν, ἐκ χρόνων, καθ' οὓς ἐν Ἀθήναις ἐγίνετο χρῆσις τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου· καὶ ἂν ὁ κ. Zacher ἐξήταζεν ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα, δὲν θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ τῆς ἀποκεκομμένης καταλήξεως *αις* ἦτο εὔχρηστος ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος· ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἂν ἦτο, οὐδὲν θὰ ἀπεδείκνυε κατὰ τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς *αι* ἐπὶ Σόλωνος. Διότι ἡ διὰ τῆς αὐτῆς *αι* γραφὴ τοῦ *πολλαῖσιν* δεικνύει ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δοτικαῖς *φίλαις*, *κούφαις*, *κακαῖς*, *ἀργαλέαις* ἡ γραφὴ τῆς *αι* ἀντὶ τοῦ *ē* ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δηλαδὴ οὐχὶ φθογγολογικήν, ἀλλ' ὀρθογραφικήν. Δεικνύει δηλαδὴ ὅτι καὶ ἐν τῇ τελείᾳ καὶ ἐν τῇ ἀποκεκομμένῃ καταλήξει ἡ *αι* ἐγράφη ἀντὶ τοῦ ē διὰ τὸν λόγον, ὃν ἀναφέρομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ οὔτε τὸ E οὔτε τὸ H ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *e*, τὸν ἐν ταῖς καταλήξεσι *αισι* καὶ *αις* ἀκουόμενον, ἀλλὰ μόνον ἡ *αι*. Ὥστε καὶ ἀσφαλῶς ἂν ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Zacher ὅτι αἱ γραφαὶ *αισι* καὶ *αις* ὄντως ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος, καὶ οὕτω πά-

λιν θὰ ἀπεδείκνυεν ὅτι καὶ τότε ἡ αι εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τοῦ ê, ἣν καὶ ἐπὶ Ἀριστοφάνους. Πόσον δὲ ἡ ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς αι γραφὴ τῆς καταλήξεως *εσι* συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἐν Λέσβῳ γραφὰς *Αἰσίοδος* καὶ *αἴμισυς* εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν, αὐτοδήλου ὄντος ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Λέσβῳ ἐγράφη *αι* ἀντὶ *η* δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι ἡ δίφθογγος *αι*, οὐχὶ δὲ τὸ *η*, ἐσήμαινεν ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην κοινῷ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφαβήτῳ τὸν μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν φθόγγον ê. Δὲν εἶνε δ' ὅμως περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι λέγομεν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ (σελ. 11), ὅτι ἐν ταῖς πρὸ Εὐκλείδου Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἡ κατάληξις êσι οὐδὲ ἅπαξ γράφεται διὰ τοῦ Η, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τοῦ Ε, οὐδὲ ἐν ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ τὸ Η. Δὲν πρέπει δὲ οὐδὲ τοῦτο νὰ παραλίπωμεν, ὅτι καθ' ἅπασαν τὴν Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, καθ' ἣν συχνοτέρα ἢ πρότερον συνέβαινεν ἡ ἀποκοπὴ τοῦ ληκτικοῦ *ι* καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ χρόνου ἠκούετο ἐν Ἀθήναις ἡ ἀποκεκομμένη κατάληξις παρὰ τὴν τελείαν καὶ πλήρη êσι, ὁ ἐν ταύτῃ φθόγγος ê ἐσῴζετο μέχρι τέλους κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν πρὸ Εὐκλείδου Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν· καὶ ἔχομεν πᾶσαν τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ φθόγγος οὗτος ἠκούετο οὐ μόνον ἐν τῇ πλήρει καταλήξει, τῇ διὰ τῆς *αι* γραφομένῃ ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἀλφαβήτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀποκεκομμένῃ *αις*, τῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ χρόνου ἐξ ἐκείνης γεννωμένῃ. Ὅτι δὲ ἡ μεταξὺ τῆς ΑΙ καὶ τοῦ Η διαφορὰ δὲν ἦτο οὐδεμία ἄλλη ἢ ἡ τοῦ ἀνοικτοῦ καὶ κλειστοῦ ê, μαρτυρεῖ οὐ μόνον ὁ Ἀριστοφάνης, γράφων τὴν μὲν Ἰωνικὴν κατάληξιν διὰ τοῦ *η*, *νεφέλῃσι*, τὴν δὲ Ἀττικὴν *εσι* διὰ τῆς *αι*, *νεφέλαισιν*, ἀλλὰ καὶ δύο ποιηταὶ Ἀττικῶν ἐπιγραμμάτων, ὀλίγῳ νεώτεροι αὐτοῦ, ὁ ἕτερος δὲ ἴσως καὶ σύγχρονος, γράψαντες τὰ ἀρχαιότερα *κασιγνήτεσιν*, *φυλακεσιν* οὐχὶ διὰ τοῦ *η*, ὡς θὰ ἐπεθύμει ὁ Blass καὶ ὁ Zacher, ἀλλὰ διὰ τῆς ΑΙ *κασιγνήταισιν*, *φυλακαῖσιν* (CIA II 3840, 1 καὶ 1660, 14). Περὶ τῶν γραφῶν τούτων διελάβομεν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ, ἐν ταῖς *Additions* (σελ. 71). Τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς εἰρημένης διαφορᾶς τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* παρέχεται ἡμῖν καὶ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδην χρόνων, φέρουσα ἐν Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ τὴν δοτικὴν πληθυντικὴν τοῦ ὀνόματος *Νύμφη* γεγραμμένην οὐχὶ διὰ τοῦ *η*, ἀλλὰ διὰ τῆς *αι*, *Ἑρμῇ καὶ Νύμφαισιν* (Ἐφημ. Ἀρχ. 1793 σελ. 144). Οὑ-

δεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐν τῇ γραφῇ *Νύμφαισιν* ἡ αι σημαίνει τὸν φθόγγον Ε, τὸν γεγραμμένον ἐν τῇ αὐτῇ πτώσει τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν ἑτέρᾳ ἀναθηματικῇ ἐπιγραφῇ, ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 450 π. Χρ. CIA IV σελ. 120 N° 503 a). Βεβαίως ἂν ὁ χαράξας τὴν νεωτέραν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν ἤκουεν ἐν τῇ καταλήξει êσι τὸν φθόγγον τοῦ Η, τότε τὸ Ε τοῦ *Νύνφêσι* τῆς ἀρχαιοτέρας ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, θὰ ἔγραφεν οὐχὶ διὰ τῆς *αι*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *η*, ὡς καὶ τὴν κατάληξιν τῆς δοτικῆς *Ἑρμῇ*. Αἱ γραφαὶ *Ἑρμῇ καὶ Νύμφαισιν* διδάσκουσι καὶ ἄλλο τι τὸν κ. Zacher, ὅτι ἡ *αι* ἐν τῇ λέξει *καὶ* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Εὐκλείδου καὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς διδάσκει αὐτὸς καὶ ὁ Blass, ἀλλ' ὡς *ê* καὶ ὅτι αἱ κράσεις *κἀγώ*, *κἀκεῖνος*, *κᾆτα* κτλ. δὲν εἶνε *ἀκαριαῖαι συναιρέσεις*, οὐδὲ σημαίνουσι τὴν ἐπὶ Ἀριστοφάνους προφορὰν τῆς *αι* ἐν τῷ *καί*, ἀλλὰ κατέρχονται ἐκ χρόνων πολλῷ ἀρχαιοτέρων καὶ σημαίνουσι τὸν ἀρχαιότατον φθόγγον αὐτῆς· καὶ ὅτι ἡμεῖς εἴχομεν δίκαιον, ἐξ ἀρχῆς ἰσχυρισθέντες ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς κεκραμέναις λέξεσι *θαἰμάτια*, *θοἰμάτιον* ἀφ' ὧν χρόνων ἡ κρᾶσις καὶ ἡ συναίρεσις ὁλοσχερῶς συνετέλεσε τὸ ἑαυτῆς ἔργον, ἀπέδιδον οὐχὶ σύνθετον, ἀλλ' ἁπλοῦν καὶ μονοειδῆ φθόγγον. Τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *αι* ἐπὶ Ἀριστοφάνους παρέχεται καὶ Ἀττικὸν ψήφισμα τοῦ ἔτους 418 π. Χρ. διὰ τῶν γραφῶν *μυρίêσι*, *χιλίαισι*, *ταμίαισι*, *δραχμêσι*, *ἀποδέκταις*. Διότι ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ *μυρίêσι*, ἀντὶ *μυρίαισι* διδάσκει σαφῶς ὅτι ἡ *αι* ἡ γεγραμμένη ἐν ταῖς δοτικαῖς *χιλίαισι*, *ταμίαισι*, *ἀποδέκταις*, εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ ê τοῦ ἀκουομένου ἐν τῇ γραφῇ *δραχμêσι* καὶ τῇ ὡσαύτως τότε ἐν χρήσει γραφῇ τῆς τελείας δοτικῆς *ἀποδέκτêσι*, καὶ οὐδενὶ ἐπιτρέπεται παρὰ τὴν σαφῆ ταύτην μαρτυρίαν τοῦ Ἀττικοῦ τούτου ψηφίσματος νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ἡ *αι* ἐν τῇ ἀποκεκομμένῃ δοτικῇ *ἀποδέκταις*, *δραχμαῖς*, *μυρίαις* κτλ. δὲν εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου τοῦ μέχρι τέλους ἀκουομένου ἐν τῇ τελείᾳ καταλήξει *êσι*, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Zacher διδασκομένην. Ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ τοῦ ê, δυνάμεθα μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου νὰ εἴπωμεν, ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχύν, ἣν θὰ εἶχε *ῥητὴ μαρτυρία* τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν συγχρόνων αὐτῷ, ὅτι ἡ *αι* τότε ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*. Πρὸς τοιαύτην δὲ *ῥητὴν μαρτυρίαν* οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν ὑποθέσεις νεω-

τέρων γραμματικῶν, καὶ ἂν οὗτοι εἶνε δεινότατοι γλωσσολόγοι, γινώσκουσι δὲ τὸ ἔτυμον καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων ἀσυγκρίτως ὀρθότερον τοῦ Πλάτωνος καὶ πάντων τῶν ἄλλων γραμματικῶν ἀρχαίων ἢ νεωτέρων, καὶ αὐτοῦ τοῦ κ. Zacher, τοῦ οὕτω σφόδρα ἐπὶ γραμματικῇ δεινότητι ἐγκαλλωπιζομένου.

Κατὰ πάντα ταῦτα, ὅσον ἐκ τοῦ κ. Zacher, οὐδαμῶς κωλυόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ σήμερον ὅ,τι πρὸ δύο σχεδὸν ἐτῶν ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ, ἐν ταῖς *Additions*, σελ. 72 καὶ 73: L'inadmissiblité du son *aī* au datif pluriel des noms de la 1re déclinaison dont le radical se termine par une consonne est non seulement démontrée par les inscriptions attiques d'avant Euclide, puisque aucune d'elles n'a dans ces noms *αισι* au lieu de *ἐσι*, mais encore par les lois phoniques du dialecte attique. En effet, d'après ces lois phoniques tout *α* long précédé d'une consonne s'était changé en ê depuis une époque de beaucoup antérieure à Homère. L'absorption elle-même de l'*ι* *προσγεγραμμένον* dans les noms dont le radical se termine par une voyelle, comme *ταμίαισι*, *χιλίαισι*, *μυρίαισι* au lieu de *ταμίᾳσι*, *χιλίᾳσι*, *μυρίᾳσι*, témoigne que l'*α* qui précède l'*ι* était long non seulement dans le dialecte ionien qui le changea en *η* (*ταμίῃσι* etc.), mais aussi dans le dialecte attique; il était donc impossible que cet *α* restât immuable dans les noms dont le radical se termine par une consonne. Par conséquent, on ne peut en aucune manière démontrer que l'*αι* de la terminaison *αισι* ne remplace pas l'e long et ouvert.......................

.... Les partisans d'Érasme doivent donc démontrer qu'au 5e siècle av. J. C. la forme *αισι* existait dans le dialecte attique à l'encontre du témoignage irréfragable des inscriptions et des règles phoniques du dialecte attique, ou ils doivent avouer que les Athéniens disaient d'abord τêσι δραχμêσι et ensuite τêσι δραχμêς ou τêς δραχμêσι, jusqu'à l'époque de Platon où la forme apocopée prévalut complètement et qu'ils écrivaient *αισι* et *αις* depuis l'usage de plus en plus repandu de l'alphabet ionien même avant Aristophane. Après avoir avoué ce fait, les partisans d'Érasme doivent accepter

la conclusion inévitable de cet aveu, à savoir : que la graphie de la diphthongue *αι* dans la terminaison ἐσι et la forme apocopée ἐς ne provient pas d'une cause phonique mais orthographique, et que les Grecs depuis une époque antérieure à Euclide savaient qu'ils pouvaient écrire non seulement *ει* et *ου* pour représenter les sons simples des diphthongues improprement dites *ε* et *ο*, mais encore *αι* au lieu de l'e long et ouvert.

Εἰς τὴν αὐτὴν διαφορὰν τῆς *αι* καὶ τοῦ *η* ἀπέδομεν ὡσαύτως (σελ. 5) τὴν παρ' Ἀριστοφάνει διὰ τῆς *αι* γραφὴν τοῦ ὀνόματος *λαίθαργος* ἀντὶ *λήθαργος* (Ἱππ. 1068), εἰπόντες ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψε *λαίθαργος* ἀντὶ *λήθαργος*, ἐπειδή, ὡς φαίνεται, ὁ ἀλλαντοπώλης, εἰς οὗ τὸ στόμα ἐμβάλλει τὴν λέξιν ταύτην, ἐξεφώνει τὸν ἐν αὐτῇ φθόγγον τοῦ *η* κατὰ τὴν προφορὰν τῶν πολλῶν οὐχὶ ὡς κλειστόν, ἀλλ' ὡς ἀνοικτὸν *ê*, καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, ἵνα δηλώσῃ τὴν ἀνοικτοτέραν προφοράν, ἔγραψε τὸ ὄνομα τοῦτο οὐχὶ διὰ τοῦ *η*, ἀλλὰ διὰ τῆς *αι*. Ὁ κ. Zacher ἀδυνατῶν νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ ἐκ τῆς διττῆς γραφῆς τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἀναγκαῖον συμπέρασμα λέγει ἁπλῶς ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ γραμματικὴ ἑρμηνεία τοῦ *λαίθαργος* καὶ *λήθαργος*. Ἀλλὰ τοιαύτη ἑρμηνεία εἶνε ὅλως περιττή, διότι εἶνε βεβαιότατον ὅτι τὸ μακρὸν *α* τῆς ῥίζης *λαθ*, τὸ τηρηθὲν μέχρι τέλους ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο μακρὸν *α* τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, οὐδέποτε ἐκτείνεται ἐν τῇ Ἰωνικῇ καὶ Ἀττικῇ διαλέκτῳ εἰς *αι*, ἀλλὰ σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα μόνον εἰς *ê*· καὶ ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου *λάθαργος* μόνον τὸ *λêθαργος* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ. Ὅτι δὲ καὶ ὁ κλειστότερος φθόγγος τοῦ i ἠδύνατο πρό τινων συμφώνων ἢ κατόπιν τινῶν συμφώνων νὰ λαμβάνῃ ἐνίοτε τὸν ἀνοικτότερον φθόγγον τοῦ *ε*, μαρτυροῦσιν οὐ μόνον Ἀττικαὶ γραφαὶ τῶν Καισαρικῶν χρόνων, ἔχουσαι γεγραμμένον *ε* ἀντὶ *η* (Meisterhans Gramm. κτλ. ἐκδ. Ϭ' σελ. 15 ὑποσημ. 84), ὅπερ τότε, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, οὐδὲν διέφερε τοῦ βραχέος *ι*, ἀλλὰ καὶ αἱ μεμβράναι τοῦ Trinchera, ἵνα παραλίπωμεν τὸ συμβαῖνον ἐν ταῖς νῦν Ἑλληνικαῖς διαλέκτοις. Ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera, ἐν αἷς παρατηρεῖται τελεία καὶ ὁλοσχερὴς σύγχυσις τοῦ *η* καὶ *ι* καὶ *ει* καὶ *οι* καὶ *υ*, ἀναγινώσκονται αἱ ἑξῆς γραφαί. Πλειστάκις *δεμόσιον* ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *δημόσιον* ἢ

διμόσιον, ἐνίοτε δὲ ἀπαντᾷ καὶ ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ *δαιμόσιον*, οἷον ἐν σελ. 176, οὐχὶ δὲ σπανίως *Δεσκόμης* ἢ *Βεσκόμης* παρὰ τὸ *Δισκόμης* ἢ *Βισκόμης*, *Ἐρήνη* παρὰ τὸ *Εἰρήνη*, *Ἐλίας* παρὰ τὸ *Ἡλίας*, *κρένω* παρὰ τὸ *κρίνω*, *κρεμνὸς* παρὰ τὸ *κρημνός*, *ξηρορύαξ* καὶ *ξεροπόταμος*, *ἀπεχομένου* ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *ἀποιχομένου* ἢ *ἀπηχομένου* ἢ *ἀπειχομένου*, *Φρεδερίκου* ἀντὶ *Φριδερίκου* (ἅπαξ καὶ *Φριδερίγου* σελ. 404), *θεοστέρικτος* (σελ. 15), *ἐγούμενος* (σελ. 72), ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *ἠγούμενος* ἢ *καθηγούμενος*, *ὑπόδεμα* παρὰ τὸ *ὑπόδημα* (σελ. 117), *κλερονόμος* παρὰ τὸ πλειστάκις ἐν ταῖς μεμβράναις *κληρονόμος* ἢ *κλιρονόμος*, *στέκειν* παρὰ τὸ *στήκειν* ἢ *στίκειν*, *ἀνέλικα τέκνα* παρὰ τὸ *ἀνήλικα* κτλ. Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὅτι καὶ τὸ *λαίθαργος* τοῦ ἀλλαντοπώλου παρ' Ἀριστοφάνει ἔχει τὴν αὐτὴν φωνητικὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν

Ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ «Le poète Aristophane et les partisans d'Érasme» λέγομεν ὡσαύτως (σελ. 6) ὅτι καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς τοῦ Ἀριστοφάνους *λαικαστής*, *λαικάζω* παρὰ τὸ *ληκώμεθα* ἡ διαφορὰ τοῦ *η* καὶ *αι* οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ εἶνε ἢ ἡ τοῦ κλειστοῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ē*. Ὁ δὲ κ. Zacher νομίζει ὅτι αἴρει τὴν ἡμετέραν γνώμην, λέγων ὅτι ἐν τῷ *λαικάζω* ἐγένετο *διφθογγοποίησις* (diphthongisierung) τοῦ *η*, διότι καὶ αὐτὸς παραδέχεται, ὅπως καὶ ἡμεῖς, ὅτι τὸ *ληκάζω* (ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα *ληκώ*) εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ *λαικάζω*. Λέγει δὲ ὅτι τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἐν τῇ ῥίζῃ ταύτῃ ὑπάρξεως τοῦ φθόγγου *ē* ἔχει καὶ ὁ Γεώργιος Κούρτιος ἐν Grundzüge N° 532 καὶ ὁ Prellwitz ἐν τῷ Etym. Wörterb. d. gr. Spr. ἐν τῇ λέξει *λαικάς*. Ἀλλ' ἡ λέξις diphthongisierung, ἣν ἐπινοεῖ ὁ κ. Zacher, εἶνε ἀπὸ μηχανῆς θεός, εἰς ὃν καταφεύγει, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀμηχανίας, εἰς ἣν ἐμβάλλει αὐτὸν ἡ ἐμφάνισις τῆς *αι* ἐν τῷ *λαικάζω* καὶ *λαικαστής*. Ἔπρεπε δ' ὅμως ὁ κ. Zacher νὰ προσαγάγῃ καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα τοιαύτης διφθογγοποιήσεως τοῦ *ē*, πρὶν καταφύγῃ εἰς τοιοῦτο θαυμαστὸν ἐπινόημα, ἵνα μὴ καταφωρᾷ ἑαυτὸν βιαίως κόπτοντα τὸ ζήτημα, ὅπερ κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ λύσῃ. Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Blass καὶ Cauer, ὅτι ἡ καλουμένη νόθος δίφθογγος *ε* διφθογγοποιεῖται καὶ γίνεται γνησία, δὲν ἀρκεῖ οὐδὲ διὰ τὴν *ει*, πολλῷ δὲ μᾶλλον διὰ τὴν *αι*, ὥστε ὁ κ. Zacher ἄνευ οὐδενὸς ἑτέρου

παραδείγματος νὰ καταφύγῃ εἰς ὅμοιον ἰσχυρισμὸν καὶ περὶ τῆς *αι*. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφικὴ διδάσκει τὸ ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Blass καὶ Cauer, ὅτι ἡ γνησία δίφθογγος *ει* ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἄρχεται λαμβάνουσα πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐχ ἥκιστα ἐν Ἀττικῇ τὸν ἁπλοῦν καὶ μονοειδῆ φθόγγον τῆς νόθου διφθόγγου *ε*. Ἂν δὲ ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην Ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ προετιμήθη ἀντὶ τῆς νόθου ἡ γραφὴ τῆς γνησίας διφθόγγου *ει* καὶ αὕτη ἐπικρατεῖ μετ' Εὐκλείδην ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἡ δὲ νόθος οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἔτι ἐμφανίζεται, *οὐδὲ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς*, αἰτία τούτου εἶνε ἡ αὐτή, δι' ἣν προετιμήθη καὶ ἡ γραφὴ τῆς γνησίας διφθόγγου *ου* ἀντὶ τῆς νόθου *ο*, διότι δηλαδὴ ἦτο ἀδύνατον ἄλλως νὰ θεραπευθῇ ἡ ἐν τῷ παλαιοτέρῳ ἀλφαβήτῳ σύγχυσις τῆς *ει* πρὸς τὸ φωνῆεν *ε* καὶ ἡ τῆς *ου* πρὸς τὸ *ο*. Τούτου δὲ ἕνεκα, ἐπειδὴ ἡ θεραπεία αὕτη οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν κεφαλαιώδη ἀρχὴν τοῦ νεκροῦ καὶ Ἐρασμικοῦ γράμματος, ὁ Blass οὐδὲ ἐπεχείρησεν ὅλως νὰ εἴπῃ δύο τοὐλάχιστον λέξεις περὶ τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς καὶ τῶν αἰτίων τῆς Ἰωνικῆς μεταρρυθμίσεως, οὐδὲ ἂν ὁ τρόπος, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες ἐθεράπευσαν τὰς ἀτελείας τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτῶν ἀλφαβήτου συμφωνεῖ ἢ μὴ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν θιασωτῶν αὐτοῦ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ γρῦ εἶπεν ὁ Blass οὐδὲ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἀττικῶν γραφῶν *Κλίβουλος*, *Κλίσοφος* κτλ. ἐν αἷς τὸ *ι* εἶνε γεγραμμένον ἀντὶ τῆς νόθου διφθόγγου *ε*, οὐδὲ περὶ τῆς ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων συγχύσεως τῆς τε γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου πρὸς τὸ μακρὸν *ι* καὶ τούτου πρὸς ἐκείνας. Καὶ ὅ,τι ὁ Blass δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποδείξῃ περὶ τῆς διφθόγγου *ει*, τοῦτο προσάγει ὁ κ. Zacher ὡς ἀπόδειξιν διφθογγοποιήσεως τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ē* ἐν ταῖς γραφαῖς *λαικάζω* καὶ *λαικαστής*.

Τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχει καὶ ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Zacher, ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῆς λέξεως *κάσα* τῆς ἀπαντώσης παρὰ Λυκόφρονι καὶ τῆς λέξεως *κασαλβὰς* τῆς ἀπαντώσης παρ' Ἀριστοφάνει εἶνε οὕτω σκοτεινός, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἐκ τῆς γραφῆς *κασαυρεῖον* ἡμέτερον συμπέρασμα ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοτάτης προφορᾶς τοῦ καθ' ἡμᾶς *β* καὶ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*. Καὶ ἐνταῦθα ἀστόχως βάλλει ὁ κ. Zacher, διότι ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν περὶ τῆς γενέσεως τοῦ *κάσα* καὶ *κασαλβάς*, ἅτε ὅλως ἀσχέτου πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα.

λέγομεν δὲ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ *κασαυρεῖον* γίνεται ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον*. Καὶ ἂν κατὰ τὴν ἀντιλογίαν τοῦ κ. Zacher ἡ ἐτυμολογικὴ καὶ γραμματικὴ σχέσις τοῦ *κάσα* καὶ *κασαλβὰς* εἶνε σκοτεινή, τὸ σκοτεινὸν τοῦτο οὐδαμῶς κωλύει τὴν ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον* φανερωτάτην φθογγολογικὴν γένεσιν τοῦ *κασαυρεῖον*, περὶ ἧς ἡμεῖς ἐν τῇ 49 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν. Ἡμεῖς δηλονότι λέγομεν ὅτι τὸ *κασαυρεῖον* ἐγένετο ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον* τροπῇ τοῦ *λ* εἰς *ρ* καὶ ὑπερθέσει αὐτοῦ μετὰ τὸ *β*, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις λέξεσιν, καὶ συμπλοκῇ τοῦ *α* μετὰ τοῦ *β* εἰς τὴν δίφθογγον *αυ*. Ἡ συμπλοκὴ δὲ αὕτη, λέγομεν, ἐγένετο ὡς καὶ ἐν τῇ λέξει *νεῦρον* (nervum), διότι τὸ *β* ἀποχωρισθὲν τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἕνεκα τῆς παρεμβάσεως τοῦ *ρ*, εὔκολον ἦτο νὰ συμπλεχθῇ μετὰ τοῦ προηγουμένου *α* καὶ μετ' αὐτοῦ συναποτελέσῃ συλλαβήν. Ἀλλαχοῦ δέ, ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 572), λέγομεν ὅτι οἱ φθόγγοι *αβ* καὶ *αυ* ἦσαν πολὺ συγγενεῖς, τούτῳ μόνῳ διαφέροντες ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν *β* ἐσυλλαβίζετο μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, τὸ δὲ *υ συνεπλέκετο*, ὡς διδάσκουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, εἰς μίαν συλλαβὴν μετὰ τοῦ προηγουμένου *α* καὶ *ε*, ἔχον προφορὰν μεταξὺ τοῦ *ου* καὶ *β* σαλεύουσαν, ὁμοιοτάτην πρὸς τὴν τοῦ *βαυ*, ἤτοι πρὸς τὴν τοῦ F. Ἡ ἄγνοια τοῦ κ. Zacher περὶ τὴν γένεσιν τῶν λέξων *κάσα* καὶ *κασαλβὰς* δὲν εἶνε ἱκανή, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, νὰ ἄρῃ τὸ κῦρος τοῦ ἡμετέρου συμπεράσματος, οὐδὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ *κασαυρεῖον* δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον*, ὅπως ἡμεῖς λέγομεν, ἀφοῦ αἱ λέξεις αὗται πλὴν τοῦ στοιχείου *υ* καὶ *β* ἔχουσι κοινὰ πάντα τὰ ἄλλα, καὶ οὐδεὶς μετὰ λόγου δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ *υ* ἐν τῷ *κασαυρεῖον* δὲν κατέχει τὸν τόπον τοῦ *β* τοῦ ἐν τῷ *κασαλβεῖον*. Οὕτω δὲ ἔχοντος τοῦ πράγματος, ἕως ὁ κ. Zacher εὕρῃ τὴν γραμματικὴν σχέσιν τοῦ *κάσα* καὶ *κασαλβάς*, ἐπιτρέπεται ἡμῖν ἐκ τῶν προειρημένων νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ *υ* ἐν τῷ *κασαυρεῖον* ἔχει οὐχὶ φωνηεντικήν, ἀλλὰ συμφωνικὴν δύναμιν, ὡς γεννηθὲν ἐκ τοῦ *β*, τοῦτο δὲ πάλιν, ἂν εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ Λατινικοῦ *b*, δύσκολον ἦτο νὰ συμπλεχθῇ μετὰ τοῦ *α* εἰς τὴν δίφθογγον *αυ*.

Ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* μαρτυρεῖ οὐ μόνον ὁ Ἀριστοφάνης καὶ δι' ἄλλων τεκμηρίων, ἅπερ παρέδραμεν ἀνεξέταστα ὁ κ. Ζ. ἔτι δὲ πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ δια-

φόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ γραφαὶ τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Δαυνιοτειχῖται* καὶ *Δαμνιοτειχῖται*, ὧν ἡμεῖς μὲν μνημονεύομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ, ὁ δὲ κ. Zacher ἔκρινε καλὸν νὰ παρέλθῃ ἐν εὐφήμῳ καὶ ἱερᾷ σιγῇ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον τεκμήριον ἐξ ἄλλου ποιητοῦ τῆς Ἀττικῆς κωμῳδίας, ἡ γραφὴ *Βδεῦ* (Meineke Frag. Com. Τόμ. IV σελ. 688). Ἡ γραφὴ αὕτη δυσκόλως δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ Σdεῦ, ὡς νομίζει ὁ Blass (σελ. 114) παρὰ φύσιν μεταβολῇ τοῦ *σ* εἰς *β*, εὐχερέστατα δὲ ἐκ φυσικῆς ὑπὸ τῆς γλώσσης μεταφορᾶς τοῦ ἐν τῇ διφθόγγῳ *ευ* ἀκουομένου *βαυ* ἐν τῷ *Δεύς*. Ἡ γνώμη τοῦ Blass ἀντιμάχεται οὐ μόνον πρὸς τὴν κωμικὴν χάριν, ἀπαιτοῦσαν παρὰ κωμικοῦ ποιητοῦ, ἀξίου τοῦ ὀνόματος τούτου, νὰ λαμβάνῃ τὸ σκῶμμα ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἄνευ αὐθαιρέτου καὶ βιαίας αὐτῶν διαστροφῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν προφορὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ *δ* καὶ *ζ*. Ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *δ* καὶ τῆς ἐν πολλαῖς λέξεσι γενέσεως τοῦ *ζ* ἐκ τοῦ *γ* καὶ *δ* καὶ *σ* ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *ζ* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς zd, ὅπως νομίζει ὁ Blass, ἀλλ᾽ ὡς τὸ ἡμέτερον *ζ*. Καὶ ἵνα παραλίπωμεν ἐν τῷ παρόντι τὰ πολλὰ ἄλλα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς παραδείγματα, ἄλλως τε καὶ χρῄζοντα πλείονος χώρου ἢ ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ σκοπὸς τῆς ἡμετέρας ἀποκρίσεως πρὸς τὸν κ. Zacher, ἀρκούμεθα μόνον νὰ μνημονεύσωμεν τὰς γραφὰς *Σωζίας* ἀντὶ *Σωσίας* καὶ *Ζακωνίδης* ἀντὶ *Σακωνίδης*, αἵτινες ἀναγινωσκόμεναι ἐπὶ Ἀττικῶν ἀγγείων τῆς ϛ´ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (Kretschmer κτλ. σελ. 172), ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐν Ἀθήναις τὸ *ζ* ἤδη ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Blass διδασκομένην προφοράν, καὶ ὅτι ἡ γνώμη αὐτοῦ, ὅτι τὸ *Βδεῦ* προῆλθεν ἐκ τοῦ *Σdεῦ*, εἶνε ὅλως ἀστήρικτος καὶ ἀστοχωτάτη. Ἡ δὲ καθ᾽ ἡμᾶς γένεσις τοῦ *Βδεῦ* ἐκ τοῦ *Δεῦ* οὐ μόνον φυσικῶς ἑρμηνεύει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ *β* πρὸ τοῦ *δ*, ἀλλὰ καὶ συμφωνεῖ πρὸς τὴν μαρτυρίαν δύο ἑτέρων Ἀττικῶν ἀγγείων, καὶ ἀβιάστως, ἄνευ αὐθαιρέτου διαστροφῆς καὶ παραμορφώσεως τῆς λέξεως, μετὰ πολλῆς χάριτος παρεισάγει τὸν Δία ὡς βδέοντά τινα θνητόν, ὅπερ ἐσκόπει, ὡς φαίνεται, ὁ ποιητὴς διὰ τῆς ἐξαλλαγῆς τοῦ ὀνόματος. Δύο, ὡς λέγομεν, Ἀττικὰ ἀγγεῖα (Kretschmer σελ. 102 καὶ 230) ἀρχαιότερα τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, τὸ μὲν διὰ τῆς γραφῆς *Δεύς*, τὸ δὲ διὰ τῆς γραφῆς *Δβεύς* διδάσκουσι σαφῶς ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις

ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν ὑπῆρχεν ὁ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὔχρηστος τύπος *Δεύς*, καὶ ὅτι τὸ *β* τὸ μετὰ τὸ *δ* ἔχει φυσικὴν γένεσιν καὶ αἰτίαν, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν πρὸς τὸ ἐπινόημα τοῦ Blass. Ὅτι δὲ καὶ ὁ φθόγγος τοῦ *βαῦ* καὶ ὁ τοῦ *φ* καὶ ὁ τοῦ *ρ* ,καὶ ὁ τοῦ *λ* καὶ ὁ τοῦ *χ* εὐκόλως μεταφέρεται ὑπὸ τῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ εἰς ἑτέραν θέσιν, μαρτυροῦσι πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς παραδείγματα. Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ *Ὀάξου* τῆς Κρήτης, ἀνηκούσῃ εἰς χρόνους, καθ' οὓς ἠκούετο ἔτι καὶ ἐγράφετο ὁ φθόγγος τοῦ Ϝ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως ταύτης, παρὰ τὴν ὀρθὴν γραφὴν Ϝαξίων ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ Ϝαυξίων (Le Bas 65, 1. 13). Τὸ *υ* τῆς δευτέρας ταύτης γραφῆς δὲν ἔχει βεβαίως ἄλλην αἰτίαν ἢ τὴν ὑπὸ τῆς γλώσσης μεταφορὰν τοῦ Ϝ μετὰ τὸ *α*, μαρτυροῦσαν ὅτι καὶ ἐν Κρήτῃ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* πρὶν τραπῇ εἰς *ο* καὶ *ου*, δηλονότι πρὸ τῆς Β' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν καὶ δὴ τὴν τοῦ Ϝ ἤτοι τὴν τοῦ *βαῦ*. Ὁμοία μεταφορὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera. Διότι καὶ ἐν αὐταῖς πλὴν τῶν συνήθων γραφῶν *φάκτου* (factum) καὶ *ἀφέσεως*, ἐν ταῖς φράσεσι *φάκτου ἀγνοίας* καὶ *ὑπὲρ λύτρου καὶ ἀφέσεως*, ἀπαντῶσι καὶ αἱ γραφαὶ *φαύκτου* (ἐν σελ. 237 καὶ 240) καὶ *ἀφεύσεως* (σελ. 282), ἐν αἷς τὸ συμφωνικὸν υ ἀναντιλέκτως προῆλθεν μετενεχθέντος τοῦ φθόγγου *φ* μετὰ τὸ *α* καὶ *ε*, ὡς μετηνέχθη καὶ τὸ *ρ* ἐν ταῖς γραφαῖς *ἄρκτρος* καὶ *ἀρκτρῷα*, ταῖς πολλάκις ἀναγινωσκομέναις ἐν ταῖς μεμβράναις παρὰ τὰς ὀρθὰς *ἄρκτος* καὶ *ἀρκτῷα*, ἢ τὰς ὁμοίως ἐσφαλμένας *ἄκτρος* καὶ *ἀκτρῷα*. Ὁμοία μεταφορὰ καθορᾶται καὶ ἐν τῇ γραφῇ *κάχλιξι*, ἤτοι *χάχλιξι*, *χάλιξι* (ἐν σελ. 156). Ὡς δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις ἔλεγόν τινες *Στρειριεύς*, *στρατήρ*, *στλήλη*, *θυροκλιγκλίς* κτλ. (Meisterhans σελ. 62), οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν τινες, καὶ μάλιστα οἱ τῆς πρώτης ἡλικίας παῖδες, λέγουσι *βλιβλίον* ἀντὶ *βιβλίον* καὶ τὰ τοιαῦτα. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ τύπος *Ψαπφὼ* τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκ Λέσβου ποιητρίας προῆλθεν ἐκ τοῦ *Σαπφώ*, καθ' ὁμοίαν μεταφορὰν τοῦ φθόγγου *π*. Πᾶσαι αἱ φθογγικαὶ αὗται μεταφοραὶ δεικνύουσιν ὅτι καὶ ἐκ τοῦ *ΔεϜς* εὐκολώτατον ἦτο νὰ προέλθῃ τὸ *Βδεὺς* ἢ *Δβεύς*.

Περὶ δὲ τῆς λεπτεπιλέπτου διακρίσεως τοῦ *ι* καὶ τῆς *ει*, τῆς γινομένης ὑπὸ τοῦ κ. Zacher ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπικρίσεως (σελ. 545), ὅτι δηλαδὴ ἡ *ει* ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχε προφορὰν κλειστοτάτου *e*

πολὺ πρὸς τὸ ι πλησιάζουσαν, καὶ ἴσως μετά τινος παρηχοῦντος ἐλαφροῦ ι, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἠκούσαμεν διαλεγομένου τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ τινος τῶν συγχρόνων αὐτῷ, οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ ἀντείπωμεν πρὸς τὴν ἀπόφανσιν ταύτην τοῦ κ. Zacher, ἢ ὅτι αἱ λεπτεπίλεπτοι αὗται διακρίσεις ἀνήκουσιν εἰς ὀλίγους μόνον ἀνθρώπους, ἔχοντας ἐκ φύσεως τὸ προτέρημα νὰ αἰσθάνωνται καὶ τὰς λεπτοτάτας παραλλαγὰς τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, καὶ δὴ ἅπασαν τὴν ἀκρίβειαν καὶ χάριν καὶ ἡδύτητα τῶν Ἀττικῶν φθόγγων, ὧν ἀναντιλέκτως εἶνε ὁ κ. Zacher· τοῖς δὲ ἄλλοις θνητοῖς ἱκανώτατον εἶνε καὶ ἂν δυνάμεθα ἀνεκτῶς πως νὰ ἐκφωνῶμεν τοὺς φθόγγους ξένης τινὸς ἢ παλαιᾶς γλώσσης. Καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας λοιπὸν Ἑλληνικῆς ἡμεῖς τοὐλάχιστον μεγάλην κατάκτησιν θεωροῦμεν καὶ μόνην ἐκείνην τὴν γνῶσιν τῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν αὐτῆς, ἥτις εἶνε σήμερον ἐφικτὴ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν καὶ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀπροκαταλήπτου ἐξετάσεως τῶν ἀρχαίων τεκμηρίων· τὴν δὲ ἀκριβεστάτην ἐκφώνησιν τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων καταλείπομεν ἄλλοις, καὶ ἰδίᾳ τῷ κ. Zacher, τῷ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπικρίσεως (σελ. 493 περὶ τὸ τέλος) μετὰ πολλῆς ἐπιδείξεως καυχωμένῳ ἐπὶ ἐξαισίᾳ λεπτότητι ὠτὸς καὶ θαυμασίᾳ ἀσκήσει περὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἤχων πάσης φωνῆς καὶ γλώσσης.

Ταῦτα εἴχομεν νὰ ἀποκριθῶμεν πρὸς τὸν κ. Zacher, οὐχὶ ἵνα ἀμυνώμεθα αὐτὸν τοῖς ἴσοις, ἀλλ' ἵνα ὑπερμαχήσωμεν τῆς καταφρονηθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀληθείας, πείσωμεν δὲ καὶ αὐτὸν ὅτι πρὸς τὴν ἀλήθειαν οὐδὲν ἰσχύουσι τὰ σοφίσματα, ἡ ψευδολογία, ἡ οἴησις, ἡ μωροπόνηρος ὑπόκρισις καὶ ἡ κακόβουλος καὶ κακότεχνος διαστροφὴ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς Λογικῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1894.

ΘΕΟΔ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ

ΙΕ'. (1)

Ἐν τῇ Μνημοσύνῃ τοῦ 1890 σελ. 414 κ. ἑ. ὁ Valeton περὶ τῶν ἐν τοῖς οἰωνισμοῖς ὑπουργούντων τοῖς οἰωνιζομένοις ἄρχουσι τῆς τῶν Ρωμαίων πόλεως διαλαμβάνων ἀποδοκιμάζει τὴν κρατοῦσαν γνώμην, καθ' ἣν ἡ ὑπουργία αὕτη ἦτο ἔργον τῶν δημοσίων οἰωνοσκόπων, οἵτινες Λατινιστὶ καλοῦνται augures, ἀπετέλουν δὲ ἕνα τῶν τεσσάρων πρωτευόντων ἱερατικῶν παρὰ Ρωμαίοις συλλόγων. Ἡ ὑπουργία αὕτη, λέγει ὁ Valeton, ἦτο βαναυσική τις καὶ σχεδὸν εἰπεῖν δουλικὴ ἐργασία (illud officium constitisse in ministerio paullo sordidiore, mercenuario, tantum non servili). Ἀλλὰ τὰ χωρία τῶν παλαιῶν, ἐφ' ὧν οὗτος στηρίζει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, καθ' ἣν ἡ ὑπουργία αὕτη δὲν ἀπέκειτο τοῖς οἰωνοσκόποις, τὰ μὲν εἶναι πάντως ἐφθαρμένα, οἷον Cic. Legg. III § 43: Est autem boni auguris meminisse se maximis r. p. temporibus praesto esse debere Iovique O. M. consiliarium atque administrum datum *ut sibi eos, quos in auspicio esse iusserit*, caelique partes sibi definitas esse traditas, ἔνθα ἂν ἡ φράσις ut . . . iusserit εἶχεν ὀρθῶς, οἱ augures θὰ διέφερον τῶν ὑπουργούντων τοῖς οἰωνιζομένοις (qui in auspicio sunt). Τὰ δὲ τῶν χωρίων τούτων οὐδαμῶς βεβαιοῦσι τὴν τοῦ Valeton γνώμην, οἷον Διον. Ἀλ. Ρ. ἀρχ. III, 70: «Εἰς ἁπάσας τε τὰς δημοσίας ἐπισκέψεις οἱ τῆς πόλεως οἰωνομάντεις οὐκ ὄντα ἐκ τοῦ συστήματος (τ. ἔ. οὐκ ἀνήκοντα εἰς τὸ collegium augurum p. R.) παρεκάλουν αὐτὸν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν μαντευμάτων καὶ οὐδὲν ὅ,τι μὴ δόξειεν αὐτῷ προὔλεγον». Διότι τί τὸ παράδοξον, ἂν οἱ τεταγμένοι ὑπὸ τῆς πόλεως νὰ λύωσι τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων προτεινόμενα αὐτοῖς

(1) Τῶν Ρωμαϊκῶν ζητημάτων τὸ ΙΓ' καὶ τὸ ΙΔ' κεῖνται ἐν σελλ. 184 κ.ἑ., ἔνθα ἐσφαλμένως ἐπιγέγραπται ΙΒ' (ἀντὶ ΙΓ') καὶ ΙΓ' (ἀντὶ ΙΔ').

οἰωνιστικὰ ζητήματα ἐπεκαλοῦντο ἐνίοτε πρὸς τοῦτο τὴν σύμπραξιν σοφωτέρου αὐτῶν ἰδιώτου; Ἄλλωςτε τὸ ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Διονυσίου λεγόμενον παρ' οὐδενὶ τῶν Ρωμαίων συγγραφέων κεῖται, οἵτινες πρῶτον μὲν δὲν διακρίνουσι τὸν Navium τῶν δημοσίων οἰωνοσκόπων (1), ἔπειτα δὲ δὲν λέγουσιν ὅτι οἱ augures τούτῳ ἐχρῶντο συμβούλῳ, ἀλλ' ὅτι ὁ δῆμος (2). Κατὰ ταῦτα τὸ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου λεγόμενον δὲν πηγάζει ἐκ Ρωμαϊκῆς παραδόσεως, οὐδὲ δυνάμεθα ἄρα ἐξ αὐτοῦ νὰ συναγάγωμέν τι περὶ τῶν Ρωμαϊκῶν νομίμων. Τέλος ὑπάρχει χωρίον σπουδαιότατον πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα, ὅπερ ὁ μὲν Valeton παραδόξως παραφέρει ὡς μαρτυροῦν τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ, τὸ δ' ἀληθὲς κυροῖ περιφανῶς τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, καθ' ἣν οἱ τοῖς ἄρχουσι τὰ οἰωνιστικὰ ὑπουργοῦντες ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις, καθ' οὓς ἡ τῶν οἰωνισμῶν ἀκριβὴς διεξαγωγὴ ἦτο τῶν σπουδαιοτάτων, ἦσαν αὐτοὶ οἱ augures. Τὸ χωρίον ἔχει ὧδε (3): *Q. Fabi, te mihi in auspiciis esse volo*; respondet *audivi*. Hic apud maiores nostros adhibebatur peritus, nunc quilibet. Ἐνταῦθα ὁ V. παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο παρὰ τοῖς Ρωμαίοις τὸ πάλαι παρελαμβάνοντο ἐν ταῖς οἰωνοσκοπίαις ὑπουργοὶ οὐχὶ augures, ἀλλὰ periti ἁπλῶς (4). Ἀλλ' ὁ Κικέρων εὐθὺς μετὰ τὰ εἰρημένα λέγει: peritum autem esse necesse est eum, qui silentium quid sit intellegat ... hoc intellegere perfecti **auguris** est. Ὅτι δ' ὁ τὸ πάλαι παραλαμβανόμενος δὲν ἦτο ἀγενής τις καὶ βαναυσικὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων, οἵτινες ἐνεκρίνοντο εἰς τὸν τῶν δημοσίων οἰωνοσκόπων σύλλογον (5), δεικνύει καὶ ὁ τῆς προςκλήσεως τύπος, καθ' ὃν ὁ οἰωνιζόμενος προςηγόρευε τὸν ὑπουργήσοντα αὐτῷ Q. Fabi, ἥπερ προςηγορία εὐπατρίδῃ ἀνδρὶ προςήκει, ὥςπερ τἀνάπαλιν ταπεινοῖς ἀνδράσιν, οἷοι ἦσαν οἱ δημόσιοι κήρυκες, ἁρμόζουσα τυπικὴ

(1) Liv. I, 36, 3: Navius, inclitus ea tempostate augur, κατωτέρω δὲ auguriis certe *sacerdotioque augurum* tantus honos accessit (ἐκ τοῦ κατορθώματος τοῦ Ναουίου), ut κτλ. Πρβλ. Cic. Div. I, 32 Ex eo evenit ut et Tarquinius augure Atto Navio uteretur, et populus de suis rebus ad eum referret.

(2) Cic. ἔ. ἄ.

(3) Cic. Div. II, 70.

(4) Valeton ἔ. ἄ.: Cicero dicit apud maiores non **augures**, sed **peritos** a magistratibus esse adhibitos.

(5) Οἱ augures μέχρι τοῦ 300 π. Χ. ἐλαμβάνοντο, ὡς γνωστόν, ἐκ τῶν πατρικίων (Liv. X, 6).

προςηγορία εἶναι ἡ παρ' Οὐάρρωνι L. L, VI, 88: In commentariis consularibus scriptum sic inveni: «qui exercitum imperaturus est accenso dicito: «C. Calpurni voca in licium omnes Quirites huc ad me», διότι οἱ accensi ὥςπερ καὶ οἱ ἄλλοι δημόσιοι ὑπηρέται εἶναι plebei homines, τὸ δὲ Calpurnius εἶναι nomen plebeium.

Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τὸ in auspicio esse, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ τὸ ὑπουργεῖν τῷ οἰωνιζομένῳ ἄρχοντι, λέγεται ἔργον τῶν δημοσίων οἰωνοσκόπων. Οὕτως ὁ Κικ. de r. p. II § 16 λέγει: (Romulus) publicis rebus instituendis qui sibi **in auspicio essent** ex singulis tribubus singulos optavit augures. Ὁ δὲ augur Messala (1): nos praetore praetores creante veterem auctoritatem sumus secuti neque his **comitiis in auspicio fuimus.**

Ἐὰν δέ τις παρὰ πάντα ταῦτα διστάζῃ νὰ ἐγκρίνῃ τὴν κρατοῦσαν γνώμην ἀναξίαν νομίζων τὴν τοιαύτην ὑπουργίαν τοῦ σεμνοῦ τῶν οἰωνοσκόπων ἀξιώματος, μαθέτω παρὰ τοῦ Οὐάρρωνος ὅτι καὶ ἁπλῶς ὑπηρετικὰ ἔργα ὑπούργουν ἐνίοτε τοῖς ἄρχουσιν οἱ augures (2), πολὺ ἄρα μᾶλλον ἠδύναντο νὰ ἐπιτελῶσιν τοιαύτας ὑπουργίας, ὧν ἡ ἀκριβὴς διεξαγωγὴ ἰδίας ἔχρῃζεν ἐπιστήμης, οἷον ἦτο τὸ in auspiciis esse.

Σ. Βασης

(1) Παρὰ Γελλίῳ XIII, 15, 4.

(2) Varro L. L. VI, 95: augur consuli adest tum cum exercitus imperatur ... Consul **auguri imperare solet**, ut in licium vocet, non accenso aut praeconi.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΣ

---

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβάλλοντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ συγγραφέως, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς αὐτοῦ καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Δ. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Γ΄ Σεπτεμβρίου 38, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σκουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1895

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Μέρος Γ΄.

(ΕΙΔΩΛΩΝ ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ)

> Ὦ παῖ, γένοιντ' ἂν εὖ λελεγμένοι λόγοι
> ψευδεῖς, ἐπῶν δὲ κάλλεσιν νικῷεν ἂν
> τἀληθές· ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἀκριβέστατον,
> ἀλλ' ἡ φύσις καὶ τοὐρθόν· ὃς δ' εὐγλωσσίᾳ
> νικᾷ, σοφὸς μέν, ἀλλ' ἐγὼ τὰ πράγματα
> κρείσσω νομίζω τῶν λόγων ἀείποτε.
> ('Αποσκασμ. 'Ελλην. Τραγ. ἐκδ. Nauck 205).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης

Οὔτε παράδοξον οὔτε βεβαίως σφόδρα λυπηρὸν εἶναι ὅτι πολλάκις περὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἀκούομεν ἢ ἀναγινώσκομεν διαστρόφους γνώμας, ὅταν τὰς γνώμας ταύτας ἀποφαίνωνται ἄνθρωποι τυχαῖοι. Εἶναι δ' ὅμως καὶ παράδοξον καὶ λυπηρὸν καὶ ἐπιβλαβές, ὅταν τοῦτο ποιῶσιν ἄνδρες εἴτε ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐντεταλμένοι τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐπιστημῶν παρ' ἡμῖν εἴτε οἴκοθεν ἀναλαμβάνοντες νὰ διδάξωσι τὸ ἔθνος διὰ συγγραφῶν ὅσα αὐτοὶ κρίνουσι χρήσιμα. Οὕτω κατά τινας μὲν ἡ γλωσσικὴ δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν φιλολογίαν, ἀφοῦ, ὡς λέγουσιν, ἔργον ἔχει νὰ ἐτυμολογήσῃ τὰς σκοτεινὰς ὡς πρὸς τὸ ἔτυμον λέξεις· κατ' ἄλλους εἶναι μὲν αὕτη μάθημα φιλολογικόν, ἀλλὰ τὰ πορίσματα καὶ διδάγματα αὐτῆς, τοὐλάχιστον τὰ μέχρι τοῦδε, εἶναι οὕτως ἀόριστα καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀεροειδῆ, ὥστε σφόδρα ἀμφίβολον, ἂν οἱ ἀκροώμενοι ἢ ἀναγινώσκοντες καρπῶνται ἀληθῶς τι ἄξιον λόγου, πάντως δ' ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωνται αὐτὴν οἱ νέοι οὔτε κατὰ τὰς ἑλληνοδιδασκαλικὰς οὔτε κατὰ τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκφέρονται προφορικῶς, καὶ οὐχὶ ἅπαξ ἤκουσα ἐγὼ αὐτὸς

παρὰ συναδέλφων μάλιστα τὰς γνώμας ταύτας. Ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐξηνέχθησαν περὶ τοῦ μαθήματος τούτου γνῶμαι παντάπασι σφαλεραὶ καὶ βλαβεραί. Οὕτω λ. χ. ὁ πρῴην καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Δημ. Βερναρδάκις ἀποφαίνεται ἀξιωματικῶς ὅτι «Ὁ τελικὸς σκοπὸς καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργον τῆς γλωσσολογίας εἶναι ἡ διάρρηξις τοῦ πυκνοῦ πέπλου, ὅστις διαχωρίζει ἀφ' ἡμῶν τὸ πυκνὸν καὶ ἀτέκμαρτον σκότος (1) τῶν ἐπέκεινα πάσης ἱστορικῆς εἰδήσεως καὶ ἐκ πάσης ἀπόψεως ἀγνώστων χιλιετηρίδων, καὶ ἡ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ἀπειραίωνος τούτου ζόφου ψηλαφητὴ ἀναζήτησις γλωσσικῶν ἐμβρίων». Καὶ «Τὸ μέχρι τοῦδε καὶ κατ' ἐξοχὴν ἔργον τῆς γλωσσολογίας εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῶν παναρχαίων ῥιζῶν ἢ φθογγικῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ποικιλαχῶς κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους συνδυαζομένων καὶ μορφουμένων, προῆλθον αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ὁλομελείας τινός, τὸ ἔργον ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ εἶναι κατὰ μέγα μέρος εἰκοτολογία . . .». Καὶ «Θὰ ἦτο γελοῖον, ἐὰν ὁ μέλλων νὰ διδαχθῇ ἀρχαίαν τινὰ ἢ νεωτέραν γλῶσσαν, μετεχειρίζετο ὡς βοήθημα ὄχι τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ λεξικὸν τῆς γλώσσης ἀλλὰ τὴν γλωσσολογίαν, τὰς γλωσσολογικὰς γραμματικὰς καὶ τοὺς τύπους τῶν ῥιζῶν ἢ τὰ ῥιζολόγια» (Γλωσσικῶν ἀτοπημάτων Ἀναιρέσει σελ. 79).

Ἐπίσης ὁ κ. Ἐμμ. Δ. Ῥοΐδης διαλαμβάνων περὶ τοῦ γλωσσικοῦ λεγομένου παρ' ἡμῖν ζητήματος ὑπεστήριξε περὶ τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης δοξασίας καὶ θεωρίας, ἃς ἐγὼ μετὰ μεγάλης μου λύπης κρίνω ὅτι ὀφείλω νὰ ἀποκρούσω, ἅτε παντάπασιν ἐσφαλμένας. Ἀλλ' ἵνα ὁ ἀναγνώστης δυνηθῇ εὐκολώτερον νὰ παρακολουθήσῃ τὰ μέλλοντα νὰ ἐκτεθῶσιν, ἀνάγκη μικρᾶς τινος προεισαγωγικῆς κατασκευῆς.

Εἶναι πρᾶγμα πασίγνωστον ὅτι ἐν πολλαῖς γλώσσαις συνετάχθησαν λαμπρὰ φιλολογικὰ ἔργα ποιητικὰ καὶ πεζογραφικά, προτοῦ ἡ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης, ἡ γλωσσική, ἢ ὅπως συνήθως λέγεται ἡ γλωσσολογία, νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα τῶν γλωσσῶν τούτων, καὶ προτοῦ κἂν ἐμπειρικῶς νὰ καταστῇ γνωστὴ ἡ γραμματική, τὸ λεξικὸν κττ. αὐτῶν. Τοῦτο συνέβη ἐν τῇ Σινικῇ, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ, τῇ Ἰνδικῇ, τῇ Ἀραβικῇ καὶ ἐν μέρει ἐν ταῖς πλεί-

(1) Ὥστε ὁ πυκνὸς πέπλος δὲν καλύπτει ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὸ πυκνὸν καὶ ἀτέρματον σκότος, καὶ τοῦτο θὰ εὕρωμεν ἂν διαρρήξωμεν αὐτόν;

σταις τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Ὁμοίως εἶναι πασίγνωστον, ὅτι ἄλλαι πάλιν γλῶσσαι ἔτυχον ἐξαιρέτου γλωσσολογικῆς καλλιεργίας, ὥστε καὶ τὰ λεξικολογικὰ καὶ τὰ γραμματικὰ καὶ τὰ φωνητικὰ κλπ. κλπ. αὐτῶν φαινόμενα εἶναι ἄριστα ἡρμηνευμένα, ἀλλ' ὅμως ἡ χρῆσις αὐτῶν εἰς σύνταξιν καλλιτεχνικῶν, φιλολογικῶν μνημείων εἶναι μικρὰ ἢ καὶ ἴση τῷ μηδενί. Τοιαύτη γλῶσσα εἶναι λ.χ. ἡ Λιθουανική, ἡ Κελτική, ἡ Βασκικὴ καὶ αἱ πλεῖσται διάλεκτοι. Χρῆσις ἄρα γλώσσης τινὸς εἰς φιλολογικὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα καὶ ἐπιστημονικὴ αὐτῆς ἔρευνα φαίνονται προδήλως πράγματα οὐ μόνον διάφορα ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων. Ὅπως δὲ ὅλης γλώσσης οὕτω καὶ τύπου καὶ λέξεως καὶ συντάξεως κλπ. ἡ πρακτικὴ χρῆσις καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξακρίβωσις εἶναι παντάπασι διάφορα ἀλλήλων. Ἀνερμήνευτον λ. χ. εἶναι τὸ *ἀκόμη* καὶ ὅμως τὸ γράφομεν, ὁμοίως ἀνώμαλον τὸ *θὰ* ἀλλ' ὅμως εἶναι εὐχρηστότατον. Καὶ ἀντιστρόφως ὁμαλὸν τὸ περβόλι, παιδιά κττ. ἀλλὰ δὲν τὰ γράφομεν. Καθόλου ἄρα ἡ μὲν ἐπιστημονικὴ ἐξακρίβωσις τῶν γλωσσικῶν φαινομένων εἶναι ζήτημα καθαρῶς ἐπιστημονικόν, ἐξαρτᾶται ἐξ ὀλίγων, τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μελετήσουν καὶ ἐξεύρουν τὸν λόγον τὸν διέποντα τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα, ἡ δὲ πρακτικὴ χρῆσις τῆς γλώσσης ζήτημα καθαρῶς πρακτικόν, κρέμαται οὐχὶ ἐκ τῶν ἐπιστημόνων, ἀλλὰ κυρίως ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν, ἐκ τῆς διοικήσεως, ἐκ τῆς βαθμῖδος τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐκ μυρίων ἄλλων περιστάσεων αἵτινες κατὰ μικρὸν ὁρίζουσι τίνα ἐπιτρέπονται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον καὶ τίνα οὐχί, ἐν μιᾷ λέξει *ἐκ τῆς ἱστορίας*, καὶ δὴ *ζήτημα ἱστορικόν*.

Ζήτημα ἱστορικόν, ἅτε ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐξαρτώμενον, εἶναι προδήλως καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου παρ' ἡμῖν ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε μορφή, καὶ τοιοῦτον τὸ ὠνόμασα ἐγὼ διαρρήδην πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τονίσας ἰδίως ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἡ ἐξετάζουσα τὸ πῶς προῆλθον καὶ ἀνεπτύχθησαν τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα τῶν φθόγγων, τῶν τύπων, τῶν συντάξεων, τῶν σημασιῶν κλπ., πόθεν προῆλθεν αὐτὴ ἡ γλῶσσα καὶ αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι μεταβολαὶ αὐτῆς, ἡ ἐπιστήμη, ἔλεγον, αὕτη δύναται μὲν ὡς ἱστορικὴ ἐπιστήμη νὰ εἴπῃ τί ἦτο πρότερον καὶ ἴσως καὶ συμβουλεύσῃ τι περὶ τοῦ μέλλοντος, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ νὰ διαγράψῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ ἐν τῷ μέλλοντι, καθὼς οὐδ' ὁ ἱστορικὸς ὁ τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος

ἀνερευνῶν καὶ συγγράφων δύναται νὰ διευθύνῃ καὶ διαγράφῃ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι πορείαν τοῦ ἔθνους.

Ὁ κ. Ῥοΐδης ἐπιθυμῶν ν' ἀφαιρέσῃ τὸ ἀσφαλὲς ἔδαφος, ἐφ' οὗ καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ἱστάμην καὶ τὸ ζήτημα εἶχον τοποθετήσει ἐβάδισε μακρὰν κυκλοτερῆ πορείαν καὶ ἐξέθηκε τὸν ἀκόλουθον συλλογισμόν: Ἐπειδὴ ἡ γλωσσολογία περιορίζεται μὲν ἐν μόνοις τοῖς φωνητικοῖς καὶ τυπικοῖς, εἶναι δ' ἐπιστήμη φυσική, θετικὴ καὶ ἀκριβής, καὶ τὰ πορίσματα αὐτῆς βέβαια καὶ ἀναντίλεκτα καὶ ἡ μέθοδός της ὁποία καὶ ἡ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν· ἐπειδὴ αἱ ἰδιαίτεραι ἱστορικαὶ περιστάσεις οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσι σημασίαν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ δὴ τὸ ζήτημα οὐχ ἱστορικόν· ἐπειδὴ ὁ νόμος τῆς εὐκολίας εἶναι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐνεργὸς καὶ δὴ δι' αὐτὸν αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ἀδιαλείπτως βαίνουσιν ἐλαττούμενοι καὶ ἁπλοποιούμενοι, οὐδέποτε δ' αὐξανόμενοι ἢ ἐπανερχόμενοι εἰς ὃν πρὶν εἶχον πλοῦτον, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν καθολικὸν νόμον τοῦτον καὶ δι' αὐτὸ ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἤρχισαν νὰ σμικρύνωνται αἱ λέξεις καὶ ἐλαττῶνται καὶ ἁπλοποιῶνται οἱ τύποι· ἐπειδὴ ἡ ἀπώλεια τοῦ μεγέθους τῶν λέξεων καὶ ὁ ἐξαφανισμὸς τῶν τύπων δὲν εἶναι σημεῖον παρακμῆς καὶ καταπτώσεως, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀκμῆς καὶ προόδου εἰς τὸν πολιτισμόν· ἐπειδὴ καὶ ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἁπλοποιηθεῖσα κατέστη καὶ τελειοτέρα τῆς ἀρχαίας καὶ ἑνιαία ὥστε εἶναι μία πανταχοῦ, σαφὴς καὶ καταληπτὴ καὶ πλουσία· ἐπειδὴ καὶ οἱ σοφοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης μας καταδικάζουν διὰ τὴν χρῆσιν τῆς γραφομένης καὶ μας συνιστοῦν τὴν λαλουμένην· ἐπειδὴ κατεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ ἀδύνατον τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἀρχαίας, ὅπως ὠνειροπόλουν οἱ παλαιότεροι, καὶ ἐπειδὴ οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχει διγλωσσία· διὰ ταῦτα ἀνάγκη ἀμείλικτος ἐπιβάλλει *τὸν καθαρισμὸν τῆς καθαρευούσης* !

Κατὰ πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι τὸ συμπέρασμα δέν μοι φαίνεται οὔτε ἀντάξιον τῶν τοσούτων αἰτίων οὔτε καλῶς συνδεόμενον πρὸς αὐτά. Ἡ λογικὴ αὐτῶν ἰσχύς, ἂν ἦσαν ἀληθῆ καὶ ἂν ἀληθῶς εἶχον ἰσχὺν ὄντως ἀποδεικτικήν, θὰ ἐπέβαλλεν ἡμῖν, νομίζω, ἄλλο συμπέρασμα, τ. ἔ. τὴν πλήρη ἐκβολὴν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς γραφομένης καὶ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον καὶ χρῆσιν τῆς λα-

λουμένης. Ἔπειτα διατείνομαι ὅτι οὔτε τὰ προφερόμενα αἴτια εἶναι ἀληθῆ οὔτε τὸ συναγόμενον συμπέρασμα ἀποδεκτόν.

Ἐν τοῖς ἀκολούθοις θὰ ἐξετάσω ἓν ἕκαστον τῶν προταθέντων αἰτίων κατὰ σειρὰν καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸ συμπέρασμα. Θὰ φροντίζω δ' ἑκάστοτε ν' ἀντιτάσσω εἰς τοὺς μάρτυρας, οὓς ὁ κ. Ῥοΐδης προσάγεται ὑπὲρ τῶν γνωμῶν του, τὸ μὲν ἄλλους μάρτυρας, νεωτέρους καὶ κατὰ πάντα ἀξιοπιστοτέρους, τὸ δὲ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ διδάγματα, ὁποῖα αὐτὴ ἡ μητρικὴ ἡμῶν γλῶσσα δαψιλῆ παρέχει, τὸ δὲ τέλος αὐτὴν τὴν εὐθυκρισίαν τοῦ ἀναγνώστου μου. Διότι καὶ ἐνταῦθα κρίνω ἄξιον νὰ ὑπομνήσω ὅτι Ἑλληνικὸν εἶναι τὸ χρυσοῦν λόγιον *Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν*, καὶ ὅτι τούτου εἴπερ ἀλλαχοῦ που ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματι μεγίστην ἔχει ἀνάγκην.

Ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «*Ἡ ἐπιστήμη*» διατείνεται ὅτι ἡ γλωσσολογία οὔτε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς γλώσσης οὔτε περὶ τῆς συντάξεως, οὔτε περὶ τῆς σημασιολογίας τῶν λέξεων οὔτε περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἔχει νὰ φροντίσῃ ἢ περὶ μόνων τῶν φθόγγων καὶ τῶν τύπων, ὅτι τούτου ἕνεκα εἶναι φυσικὴ ἐπιστήμη.

Καὶ ἵνα μηδεὶς δυνηθῇ ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῶν λόγων του, προσήγαγε πολλὰς πολλαχόθεν μαρτυρίας, καὶ πρὸς τούτοις διατείνεται ὅτι οὐ μόνον πάντες πασῶν τῶν χωρῶν ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν χρόνων οἱ γλωσσολόγοι συμφωνοῦσι περὶ τῆς θέσεως τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐπιστημῶν (πρβλ. σελ. 16, 21 καὶ 24), οὐδ' ὑπάρχει, ἐπιφέρει, διαφωνία τις ἐν αὐτοῖς, ὅπως τις θὰ ἤκαζεν ἐξ ὧν ἐγὼ εἶπον πρὸ ἐτῶν περὶ τῶν τοῦ Humbold καὶ Schleicher ὀργανισμῶν· διότι, διατείνεται, ἐγὼ ἐσφάλην παρανοήσας τοὺς λόγους αὐτῶν, οἵτινες ὑπὸ «τοὺς ὀργανισμοὺς τούτους τοὺς φυσικούς, τοὺς ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, τοὺς γεννωμένους καὶ γηράσκοντας καὶ ἀποθνήσκοντας κατὰ νόμους ὡρισμένους» δὲν ἐνόουν ἐκεῖνοι ἀληθεῖς καὶ πραγματικοὺς ὀργανισμούς, ὀργανισμοὺς ὄντας ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνεξαρτήτους ἀπ' αὐτοῦ, ἔχοντας ζωὴν καὶ ἀτομικότητα ἰδίαν, ἀλλὰ μόνον ὅτι «δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λαλήσῃ ὅπως βούλεται, ἀλλὰ μόνον κατά τινας νόμους ἀπαραβάτους, ἐπὶ τοὺς ὁποίους δὲν ἔχει ἡ ἀτομικὴ αὐτοῦ θέλησις ἐπίδρασιν κάμμίαν».

Ἀλλ' οὔτε τὸ πρῶτον εἶναι ἀκριβὲς ὅτι δηλ. οἱ γλωσσολόγοι πάν-

τες πανταχοῦ καὶ πάντοτε συμφωνοῦσιν τὴν παράδοξον ταύτην συμφωνίαν καθ' ἣν ἡ γλωσσικὴ περιορίζεται ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ τύποις καὶ ὅτι εἶναι φυσικὴ ἐπιστήμη, οὔτε τὸ ἕτερον ἀληθὲς ὅτι ἐγὼ δὲν ἐνόησα τί ὁ Schleicher καὶ ὁ Οὐμβόλδος εἶχον κατὰ νοῦν, ὅτε ἔλεγον τὴν γλῶσσαν ὀργανισμόν. Διισχυρίζεται δὲ ταῦτα ὁ κ. Ῥοΐδης, διότι δὲν παρηκολούθησε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης ὅπως ὤφειλεν, ἀλλ' ἐξέλεξε συγγραφεῖς τινας ἀπηρχαιωμένους καὶ εἰς τούτων τὰς μαρτυρίας ἠρκέσθη. Διότι ἀληθῶς μετ' ἐκπλήξεως παρατηρεῖ ὅστις παρακολουθήσας τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἠξεύρει τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν ὅτι, ὅπως συμβαίνει πάντοτε εἰς τοὺς δημωδῶς ἐξετάζοντας τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ ζητήματα, νὰ λαμβάνωσιν ἐσφαλμένως μίαν μόνην, τὴν ἀρέσκουσαν αὐτοῖς, γνώμην καὶ ταύτην νὰ ὑποστηρίζωσιν ἐκθύμως, ἀδιαφοροῦντες ἂν ὑπάρχωσιν ἄλλαι πιθανώτεραι ἢ καὶ βέβαιαι ἔτι, οὕτω συνέβη καὶ εἰς τὸν κ. Ῥοΐδην. Οὐδεὶς τῶν ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας τὴν γλωσσικὴν ἀνακαινισάντων μεγάλων γλωσσολόγων τῆς Γερμανίας μνημονεύεται ὑπ' αὐτοῦ. Οὔτε ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς γλωσσικῆς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος (1869) Θεόδωρος Benfey, οὔτε ὁ Steinthal καὶ ὁ Lazarus, οἵτινες διὰ τῶν πολλῶν γλωσσολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν αὐτῶν συγγραφῶν καὶ δι' ἰδίου περιοδικοῦ οὕτω δαιμονίως ἐνεβάθυναν εἰς τὴν ψυχολογικὴν τῆς γλώσσης ἐξέτασιν (πρβλ. τοῦ Steinthal ἰδιαιτέρως τὸ Abriss der Sprachwissenschaft ἔκδ. 2α 1881), οὔτε ὁ Delbrück, ὅστις κατὰ τὸ 1880 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον (ἔκτοτε τρὶς) τὴν Einleitung in das Sprachstudium, οὔτε ὁ Brugmann, ὅστις τῷ 1885 ἐξέδωκε τὸ πάγκαλον αὐτοῦ βιβλίον Περὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς γλωσσικῆς, οὔτε ὁ Georg von der Gabelenz ὅστις κατὰ τὸ ἔτος 1891 ἐξέδωκε τὴν «Γλωσσικήν, τὸν σκοπόν, τὴν μέθοδον καὶ τὰ μέχρι τοῦδε πορίσματα αὐτῆς», οὔτε ὁ δαιμόνιος Paul ὅστις τῷ 1886 ἐδημοσίευσε τὸ δεύτερον τὰς Γενικὰς ἀρχὰς τῆς γλωσσικῆς, οὔτε ὁ Gröber, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1888 κέξ. ἐκδίδει μετὰ πολλῶν ἄλλων τὴν Σύνοψιν τῆς Ῥωμανικῆς φιλολογίας καὶ συνέγραψεν αὐτῆς ἄλλα τε καὶ τὴν μέθοδον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς γλωσσικῆς ἐρεύνης σελ. 210 κέξ., οὔτε ὁ Scherer, οὔτε ὁ Leskien, οὔτε ὁ Osthoff, οὔτε ὁ Schuchardt κλπ. Πάντες οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀγνοοῦνται, διότι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν ἠξίωσε προσοχῆς τινος τοὺς μετὰ τὸν

August Schleicher (ἀποθανόντα τῷ 1868) Γερμανοὺς γλωσσολόγους. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς μονομεροῦς ταύτης καὶ ἐλλιποῦς μελέτης εἶναι πάντα τἀνωτέρω παρατεθέντα διδάγματα, ὧν οὐδὲν δυστυχῶς ἀληθεύει.

Ἵνα δὲ ἕκαστος κατανοήσῃ πόσον διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀπηρχαιωμένας δοξασίας καὶ θεωρίας προφέρει εἰς τὸ κοινὸν ὁ κ. Ῥοΐδης γράφω τινὰ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν τῷ μεγάλῳ βιβλίῳ «Περὶ τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων» τῷ διαλαμβάνοντι ἀπὸ σελ. 536 κἑξ. «Περὶ τῆς γλωσσολογίας καὶ τῶν ἐργατῶν αὐτῆς» «Ἀπὸ τοῦ 1870 κἑξ. *ἤρχισε δευτέρα περίοδος ἀναπτύξεως τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης· τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἡ μέθοδος τῆς ἐρεύνης*. Ἡ μέθοδος τῶν παλαιοτέρων δὲν ἐστηρίζετο πάντοτε ἐπὶ τῶν γενικῶν νόμων τοῦ βίου τῆς γλώσσης· πολλάκις ὡρμῶντο ἐκ θεωριῶν αἵτινες συνεκρούοντο πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀνελίξεως τῆς γλώσσης, παρεγνώριζον ἰδίως ὅτι τὸ λεγόμενον συνήθως γλῶσσα εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀφαίρεσις ἐκ τῶν ἀτομικῶν γλωσσῶν. Κατενοήθη λοιπὸν πρῶτον ὅτι ἡ ἀληθὴς τῆς ἐρεύνης μέθοδος ἀνάγκη νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς γλωσσικῆς ἀνελίξεως, καὶ ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται ὀφείλουν νὰ ἑρμηνεύουν τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀεὶ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐξελίξει ὁμοίων διαμενόντων παραγόντων· ἔπειτα ὅτι ἀπαραίτητον εἶναι, ἵνα ἀποβληθῇ πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται τῇ φύσει τοῦ ἐξεταζομένου ὑποκειμένου οὐδὲ δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἀληθειῶν».

«Πρὸς τούτοις ὁ μὲν Steinthal τὴν ὑπὸ τοῦ Humbold εἰσαχθεῖσαν φιλοσοφικὴν τῆς γλώσσης ἐξέτασιν ἐστήριξεν ἐπὶ ψυχολογικῶν βάσεων, ὁ δὲ Scherer μάλιστα πάντων ἐξῆρε τὴν ἐπίδρασιν τῶν ψυχολογικῶν παραγόντων ἐπὶ τὴν μεταβολὴν τῆς γλώσσης, ὁ δὲ August Leskien διέστειλε τὰ ὅρια τῶν φωνητικῶν μεταβολῶν ἀπὸ τῶν ἀναλογικῶν σχηματισμῶν. Οὕτω δ' ἐγένετο δῆλον, ὅτι ἵνα τις κατανοήσῃ τὴν πρώτην καὶ ἀληθῆ αἰτίαν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ τὰς νέας καὶ νεωτάτας φάσεις τῶν γλωσσῶν, ἔνθα αἱ πηγαὶ καὶ δαψιλέσταται καὶ διαυγέσταται ῥέουσι, μάλιστα δὲ πάντων τὴν λαλουμένην σήμερον μητρικὴν γλῶσσαν, καὶ τὰ ἐντεῦθεν συναχθέντα πορίσματα νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τὰς μακρὰν φάσεις τῆς γλώσσης. Ὑπὲρ τῶν θεωριῶν τούτων καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων καὶ τῆς πρακτικῆς

ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ἀφαιρέσεων καὶ μεταφορῶν ἃς ἡ ἀρχαιοτέρα γραμματικὴ εἶχε καταστήσει συνήθεις, εἰργάσθησαν πλὴν τοῦ Leskien ὁ Osthoff, ὁ Brugmann καὶ ὁ Paul, οὗ τὸ βιβλίον Principien der Sprachgeschichte *παρέσχε τὴν πρώτην ἐκτενῆ, σαφῆ καὶ ἀπηλλαγμένην προλήψεων παράστασιν τῆς ἀληθοῦς φύσεως τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης. Κατὰ τὴν κρίσιν πάντων τῶν ἐμπείρων τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τῶν ἐξοχωτάτων ἔργων τῆς συμπάσης γλωσσολογικῆς γραμματείας*». (541).

Πάντας τοὺς ἄνδρας τούτους καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἐπελθοῦσαν β' περίοδον ἀγνοεῖ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὁ κ. Ῥοΐδης, εἰ καὶ παραδόξως διατείνεται ὅτι πάντες οἱ γλωσσολόγοι συμφωνοῦσιν αὐτῷ. Ἐντεῦθεν ἐν σελ. 25 σημ. ἀναγράφει ὡς χαρακτηριστικὰ διακρίνοντα τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον, ἣν σχολὴν ὀνομάζει, ἁπλούστατα μόνα τάδε: «τὴν πίστιν εἰς τὸ ἀλάθητον τῶν φθογγικῶν νόμων, τὴν κατὰ προτίμησιν μελέτην τῶν λαλουμένων διαλέκτων, τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς ἀκεραιότητος τῶν φθόγγων καὶ τῶν τύπων τῆς Σανσκρίτης, τὴν εὐρυτέραν χρῆσιν τῆς λεγομένης ἀναλογίας ἢ συνεκδρομῆς, τὴν παρά τινων τούτων καὶ ἰδίως τοῦ Hermann Paul ἐπίδοσιν εἰς τὴν σημαντικὴν καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μελέτης αὐτοῦ» ! Οὕτως ἀποσιωπᾶται καὶ παραλείπεται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ διὰ τῆς ψυχολογίας ἀνακαίνισις τῆς γλωσσικῆς !

Ἀλλ' οὐχ ἧττον παράδοξον εἶναι καὶ τόδε, ὅτι ἀναφέρει μὲν πολλάκις τὸν πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀποθανόντα Ἀμερικανὸν γλωσσολόγον Whitney καὶ τὸν Ἄγγλον Sayce, ἀλλ' ὅμως παρὰ προσδοκίαν δὲν πείθεται τοῖς λόγοις αὐτῶν, ἀλλὰ ἀδιαλείπτως ἀκολουθεῖ τοῖς ὑπό τινων Γάλλων ἀτόπως εἰρημένοις (ἴδε κατωτέρω). Ἐντεῦθεν διδάσκει τἀναντία οὐ μόνον τοῖς ἀνωτέρω μνημονευομένοις Γερμανοῖς ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ Whitney καὶ Sayce, τοῦτο δ' ἔσται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς λεγομένων.

Περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης.

Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς γλώσσης διδάσκει ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 4 ὅτι «Ἡ σημερινὴ γλωσσικὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁμολογοῦσα ἀνε-

πίδεκτον λύσεως ἢ τοὐλάχιστον ἄσχετον πρὸς αὐτὴν τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης». Καὶ ἐν σελ. 5 «Ἡ ἀναζήτησις αὐτῆς (τ. ἔ. τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης) εἶναι ἐξίσου ἀλλοτρία τῆς ἐπιστήμης τοῦ γλωσσολόγου, ὅσον καὶ τῆς τοῦ φυσιοδίφου ἡ ἐξήγησις τῆς δημιουργίας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, τὰ ὁποῖα περιγράφει» (Grimm). Καὶ «πῶς ἐγεννήθησαν αἱ ῥίζαι τῶν λέξεων, ἡ πρώτη αὕτη ὕλη τῆς γλώσσης, εἶναι ζήτημα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐξ ἴσου ἀνεπίδεκτον λύσεως, ὅσον καὶ τὸ τῆς γενέσεως οἱουδήποτε ἄλλου ὀργανισμοῦ» (Schleicher).

Ὅτε ἔγραφε ταῦτα ὁ κ. Ῥοΐδης, θὰ εἶχε, φρονῶ, τοιαύτας γνώμας πρὸ ὀφθαλμῶν, ὁποῖαι διετυπώθησαν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Βρυνετιὲρ συντομώτατα ὡς «χρεωκοπία τῆς ἐπιστήμης». Αἱ ἐπιστῆμαι, διατείνεται ὁ Γαλάτης ἐκεῖνος, εἶναι ἀνίκανοι νὰ διαφωτίσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς, ἐρωτᾷ, ἐγεννήθη ἡ γλῶσσα; πῶς ἐγεννήθη ἡ κοινωνία; πῶς ἡ ἠθική; Πάντες οἱ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἐπιχειρήσαντες νὰ ἐξηγήσωσι τὰ ζητήματα ταῦτα ἀπέτυχον οἰκτρῶς.

Ἀλλ' αἱ γνῶμαι αὗται καὶ οἱ δισχυρισμοὶ ἐψέχθησαν· ἐλέχθη πρὸς τὸν ἐκφράσαντα ταύτας ὅτι περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης προκειμένου ἡ γλωσσολογία, ἡ ψυχολογία καὶ ἡ φυσιολογία συνεργαζόμεναι συνέλεξαν καὶ συνέδεσαν τοσαῦτα γεγονότα ὥστε πιθανὸν ταχέως νὰ διαμορφωθῇ καθολική τις περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης ἔννοια.

Καὶ ἀληθῶς οὔτε οἱ φυσιοδίφαι τῆς σήμερον πείθονται ὅτι εἶναι ἔργον ἀλλότριον αὐτῶν ἡ ἐξήγησις τῆς δημιουργίας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, οὔτε οἱ γλωσσικοὶ ὅτι πρέπει νὰ καταλείπουν ἄθικτον καὶ ἀνεξερεύνητον τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης. Ἀλλὰ καθ' ὃν τρόπον σήμερον ὁ ζῳολόγος καὶ ὁ βοτανικὸς δὲν περιορίζονται μόνον ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν, ἀλλὰ ἐφαρμόζοντες τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων ἀνατρέχουν κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς τὰ πρῶτα εἴδη τῆς ζωῆς, ζητοῦντες ἀδιαλείπτως τοὺς νόμους τῆς ἐξελίξεως ταύτης τῶν ὄντων ἀπὸ τῶν ταπεινοτάτων εἰδῶν μέχρι τῶν ἀνωτάτων καὶ καθ' οὓς ἡ πρώτη ζωὴ εἰς τὴν ἄψυχον φύσιν εἰσῆλθεν, τ.ἔ. τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ γένεσιν πάσης ζωῆς, οὕτω καὶ ὁ γλωσσικὸς ἐκτείνει τὰς ἐρεύνας του κατὰ τὸ δυνατὸν μέχρι τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων φθόγγων, μεθ' ὧν διὰ τῶν ψυχολογικῶν αὐτοῦ δυνάμεων κατώρθωσεν

ὁ ἄνθρωπος νὰ συνάψῃ σημασίας, ἤτοι νὰ πλάσῃ γλῶσσαν. Καὶ καθὼς ὁ φυσιοδίφης δὲν δύναται νὰ χαράξῃ καὶ θέσῃ ὅρια μέχρι τίνος πρέπει νὰ προβαίνῃ ἐν τῇ ἐρεύνῃ του, ἀλλὰ προβαίνει πρὸς τὰ πρόσω ἀδιαλείπτως χωρῶν, οὕτως οὐδ' ὁ γλωσσικός. Καὶ ἂν μὴ τοῦτο ποιῇ, παύεται ὢν ἐπιστήμων.

Ὅτι δὲ κατὰ ταῦτα τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς γλώσσης δὲν θεωροῦσιν οἱ γλωσσικοὶ ἀλλότριον τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν, ἀλλ' ἐξετάζουσι καὶ πάσῃ δυνάμει πειρῶνται νὰ ἔλθωσιν εἰς λύσιν αὐτοῦ, τεκμήρια εἶναι τάδε: Ὁ πολὺς Οὐμβόλδος διδάσκει ὅτι «Ὁ σκοπὸς τῆς ἐρεύνης τῶν γλωσσῶν ἐπιτυγχάνεται μόνον ὅταν συνεξετασθῶσιν *ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τελειοποίησις τῶν γλωσσῶν*. Μόνον οὕτω δύνανται αἱ ἔρευναι αὗται νὰ διδάξωσιν ἡμᾶς νὰ μὴ θεωρῶμεν τὰς γλώσσας ὡς αὐθαίρετα καὶ τυχαῖα σημεῖα καὶ εἰσδύοντες εἰς τὸν πνευματικὸν βίον νὰ ζητήσωμεν τρόπους, δι' ὧν νὰ ἀνιχνεύσωμεν καὶ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀλήθειαν κτλ.».

Ὁμοίως ὁρίζει ὁ Benfey (σελ. 786 ἔνθα ἀνωτέρω) ὡς ἔργα τῆς γενικῆς γλωσσικῆς τάδε: «Πῶς ἐγεννήθη ἡ γλῶσσα; κατὰ τίνα τρόπον καὶ κατὰ τίνας νόμους ἐπετέλεσε τὸ ἔργον αὐτῆς ἐν ταῖς διαφόροις γλωσσικαῖς ὁμοφυλίαις, ἐν ταῖς διαφόροις γλώσσαις καὶ διαλέκτοις; πῶς ἔχουσιν οἱ τύποι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτῆς πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ἔργον ἢ τὴν ἰδέαν τῆς γλώσσης καθόλου, ἐν μιᾷ λέξει τίς ἡ ἀρχή, ἡ οὐσία καὶ ἀνέλιξις τῆς γλώσσης. Ἐν τῇ ἐρεύνῃ ταύτῃ πολλὰ μὲν ἐγένοντο μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἀνάγκη νὰ συνεργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ φιλοσοφία καὶ γλωσσική, ἵνα ἔλθωσιν εἰς ἀληθῆ πρόοδον». Καὶ ἐν σελ. 297 κρίνων τὸ Περὶ γενέσεως τῆς γλώσσης πασίγνωστον ἔργον τοῦ Herder οὐκ ὀλίγα διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης.

Ἰδοὺ δὲ καὶ τί ὁ πολὺς Steinthal ἐν τῇ Συνόψει τῆς γλωσσικῆς Τόμ. Α', σελ. 495-6 λέγει περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης:

«Ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῆς γλώσσης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος οὐδαμῶς προϋποθέτει, ὅτι αὕτη ὀφείλει τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς περιστάσεις, αἵτινες ζῳολογικῶς ἐξεταζόμεναι εὑρίσκονται ἐξαιρετικαί. τοὐλάχιστον δὲν εἶναι πᾶσαι ἐξαιρετικαί. Μάλιστα φρονῶ, ὅτι θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι θηλαστικὰ πολὺ ἀνεπτυγμένα, λ.χ. ὁ κύων, ὁ ἵππος, θὰ ἠδύναντο νὰ παραγάγωσι γλῶσσαν, ἂν μὴ ὑπῆρ-

χον κωλύματά τινα. Ταῦτα δὲ τὰ κωλύματα δύνανται νὰ καταδειχθῶσι, καὶ ἐν τῇ ἀπομακρύνσει τούτων κεῖται τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἄνθρωπος».

«Τὸ πᾶν φαίνεται ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ὀρθοβασίας. Εἶναι δὲ καθ' ὁλοκληρίαν καταληπτὸν πῶς ἡ ὀρθοβασία αὕτη ἀπὸ πιθηκοειδοῦς τινος ζῴου διὰ συνεχοῦς ἀσκήσεως ἠδύνατο νὰ προσκτηθῇ καὶ στερεωθῇ. Καθὰ δηλ. ὁ Caspary ὀρθῶς παρετήρησεν, ἠδύνατο κατά τε τὴν μάχην καὶ κατὰ τὴν ἀπαγωγὴν λείας νὰ καταστῇ εὐκολώτατα δήλη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ὠφέλεια τῆς ὀρθοβασίας. Ἐὰν δηλ. ἵνα μεταβῇ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετεχειρίζετο μόνον τὰ ὀπίσθια ἄκρα, τὰ δὲ πρόσθια ὅπως μάχηται, ἢ ἐὰν ὥπλιζεν αὐτὰ διὰ ξύλου ἢ ἔρριπτε δι' αὐτῶν λίθους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τοῦτο τοσοῦτο προφανεῖς ὠφελείας ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι παρεῖχεν εἰς αὐτόν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν διαφύγῃ. Ἐντεῦθεν θὰ προσελάμβανε μᾶλλον ὡρισμένως καὶ ἀποφασιστικῶς τὴν ὀρθοβασίαν. Φανταζόμενοι δ' ὅτι ἡ ἄσκησις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ χιλιάδας γενεῶν, ἐννοοῦμεν πῶς ἡ ὀρθοβασία ἀνεπτύχθη καὶ κατέστη σταθερὰ συνήθεια, καὶ τὰ ἄνω ἄκρα καὶ ὁ θώραξ προσέλαβον τὸν πρὸς τὸν σκοπόν των ἀναγκαῖον τύπον καὶ τὴν ἀμοιβαίαν θέσιν».

«Πρὸς τούτοις ἔδειξεν ὁ Jäger, ὅτι ἡ ὀρθοστασία εἶναι ἀπαραίτητος, ἵνα ὁ ἄνθρωπος κατὰ βούλησιν κρατῇ καὶ κανονίζῃ τὴν ἀναπνοήν του, ὅ ἀναγκαιότατον διὰ τὴν γλῶσσαν. Διότι κατὰ τὴν ὁμιλίαν ἐκπέμπεται τὸ πνεῦμα τμηματικῶς κατὰ διαλείμματα μεμετρημένα. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει οἱ μύες τῶν πλευρῶν καὶ τοῦ θώρακος νὰ εἶναι ὅλως εἰς τὴν διάθεσίν μας, ὅπερ μόνον κατὰ τὴν ὀρθοστασίαν εἶναι δυνατόν, κατὰ δὲ τὸ τετραποδητὶ βαίνειν παντάπασιν ἀδύνατον. Τούτου ἕνεκα πλὴν τοῦ ἀνθρώπου μόνον τὰ πτηνὰ ἔχουσι κυριότητά τινα ἐπὶ τῶν φωνητικῶν αὐτῶν ὀργάνων καί τινα ὀξύτητα καὶ βαρύτητα τῶν ἤχων».

«Λοιπὸν ἀφοῦ μόνος ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν δύναμιν τῆς ἐλευθέρας ἀναπνοῆς, μόνος οὗτος ἀπέκτησε καὶ τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν φωνητικῶν χορδῶν, καὶ οἱ λεπτοὶ μύες τοῦ λάρυγγος οἵτινες τὰς φωνητικὰς χορδὰς τείνουσι καὶ πρὸς ἀλλήλας πλησιάζουσιν ἢ ἀπομακρύνουσιν, οὕτω διεμορφώθησαν».

«Ἔπειτα ὀρθῶς ὁμολογεῖται ὅτι μετὰ τῆς ὀρθοστασίας ἀνεπτύχθη

καὶ τὸ κρανίον καὶ ὁ ἐγκέφαλος. Ἐντεῦθεν ἡ σύνδεσις μεταξὺ τοῦ αἰσθητηρίου καὶ τοῦ κινητηρίου γλωσσικοῦ κέντρου, δηλ. τῆς παραδοχῆς τοῦ ἤχου τῶν λέξεων διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν φθόγγων διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Ἐνταῦθα κεῖται ἡ δύναμις τοῦ μιμεῖσθαι φθόγγους, δύναμις ἐλλείπουσα τοῖς ἄλλοις θηλαστικοῖς, εὑρισκομένη δὲ εἴς τινα εἴδη τῶν πτηνῶν».

«Εὐθὺς δ' ὡς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔχομεν ὀρθοστατοῦν καὶ φθόγγους μιμούμενον θηλαστικόν, ἔχομεν ἐν αὐτῷ τοὺς κυριωτάτους ὅρους εἰς παραγωγὴν γλώσσης, και ἅμα τοὺς ὅρους τούτους εἰς περαιτέρω κατὰ μικρὸν ἀνάπτυξιν τοῦ λάρυγγος, τῆς λεπτοτέρας αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς, ἅμα δὲ καὶ τῆς λεπτοτέρας ἀναπτύξεως τῆς συνειδήσεως· τούτου δὲ δοθέντος κατανοεῖται εὐκόλως πῶς διὰ συνεχοῦς ἐπὶ πολλὰς γενεὰς ἀσκήσεως ἐπῆλθεν ἡ πλήρης ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς ὅλης κεφαλῆς»,

«Πάντοτε δισχυρίσθην, ὅτι ἡ ἄμετρος διαφορὰ ἥτις παρατηρεῖται μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἀλόγου ζῴου ἐν τοῖς γνωστοῖς ἡμῖν χρόνοις, στηρίζεται μόνον ἐπὶ ἐλαχίστης ἀρχαιόθεν παραλλαγῆς, ἥτις ὅμως τοιαύτης ἦτο φύσεως, ὥστε ἠδύνατο ὅλως ἐκτάκτως νὰ αὐξηθῇ. Πρότερον ἐφρόνουν, ὅτι ἡ πρώτη ἐκείνη διαφορὰ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ πλάστου, τώρα δ' ὅμως δυνάμεθα κάλλιστα κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως νὰ φαντασθῶμεν ὅτι αὕτη τοὐλάχιστον ἐν τοῖς καθόλου ἐκτήθη ἐν τῇ καθολικῇ ἀνελίξει τῆς φύσεως».

Καὶ σελ. 354 «Πρόκειται ν' ἀποδειχθῇ, τίνος ἕνεκα ἐκ μὲν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐκ τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς, προῆλθε γλῶσσα, ἐκ δὲ τῆς τῶν ἄλλων ζῴων οὐχί. Κατὰ τὰ λεχθέντα οὐδεὶς θ' ἀπορήσῃ διατί ἡ τῆς ψυχῆς τῶν ἄλλων ζῴων ἀνάπτυξις παύεται ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἄρχεται πλάσσουσα τὴν γλῶσσαν καὶ ἀναπτύσσουσα τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῇ φύσιν. . .».

«Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ἡ γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· μᾶλλον εἶναι δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου τελεσθεῖσα οὐχὶ ἄνευ τινὸς συνειδήσεως, ἂν καὶ μὴ πρᾶξις συνειδητή, εἶναι βαθμὶς τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῆς ψυχῆς καὶ ὀφείλει νὰ παραχθῇ ἐκ τῶν προηγουμένων αὐτῆς βαθμίδων. Μετ' αὐτῆς ἄρχεται ἡ ἀληθῶς ἀνθρωπίνη δρᾶσις, εἶναι ἡ γέφυρα ἡ ἄγουσα ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ζῴων εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ δ' ὑλικὰ εἰς

τὴν δημιουργίαν ταύτην ἠδύναντο ἐκ μόνης τῆς τάξεως τῶν ζῴων νὰ ληφθῶσιν. Ἐν τῷ ζῳώδει-ἀνθρώπῳ ἀνάγκη ν' ἀποδειχθῇ τὸ δυνατὸν τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης.

Καὶ ἐν Α' 367 «Ὅπως ἡ ἐπιτηδειοτάτη, ἡσυχωτάτη καὶ κανονικωτάτη κίνησις τῆς χειρὸς καὶ τοῦ βραχίονος ἀρχὴν ἔσχεν ἐκ τῶν ἀσκόπων καὶ ἀκανονίστων κινήσεων τοῦ παιδός, οὕτως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι καὶ ὁ ῥυθμὸς καὶ ἡ εὐφωνία τῶν γλωσσῶν, ἅτινα ἡμεῖς ἀπό τινων χιλιάδων ἐτῶν βλέπομεν, δὲν ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν διὰ μακρᾶς κατεργασίας ἐπετεύχθησαν ἐν διαστήματι ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐτῶν ἐκ φθόγγων τὸ κατ' ἀρχὰς ἀρρύθμων καὶ κατ' ἀνταναχλάσεις ἐκπεμπομένων».

Καὶ Α' 370 «Πῶς ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἐνόησε τὸν κατ' ἀντανάκλασιν ἐκπεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἦχον; πῶς ἦλθεν ἐπὶ τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ; πῶς ἐξεφράσθη δι' αὐτοῦ; πῶς ἔκαμε τὸν ἦχον τοῦτον γλῶσσαν; . . . Ἐδῶ ἄρχεται ἡ ἐργασία τοῦ συνάπτειν τὴν ἰδέαν μετὰ τοῦ φθόγγου . . . Παράστασίς τις δίδοται καὶ εὐθὺς ἐκβάλλεται φθόγγος τις. Τὸν ἐξ ἀνταναχλάσεως γενόμενον φθόγγον τοῦτον αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος συγχρόνως μετὰ τῆς παραστάσεως καὶ ἀμφότερα συνάπτονται ἐν τῇ συνειδήσει. Τὸ ἅπαξ γενόμενον θὰ ἤρκει ἴσως ἵνα τὴν κτηθεῖσαν ἔννοιαν πιστῶς ἐν τῇ μνήμῃ τηρήσῃ καὶ τὸν ἐξ ἀνταναχλάσεως φθόγγον μετ' αὐτῆς συνδέσῃ, ἀλλ' ὅμως καὶ θὰ ἐπανελαμβάνετο πάντως· διότι οὐδεὶς λόγος δι' ὃν τὸ γεγονὸς κατὰ πρῶτον οὕτως, ἔμελλε νὰ γίνῃ ἔπειτα ἄλλως . . .».

Καὶ ὁ Hermann Paul ὁλόκληρον κεφάλαιον, τὸ ἔνατον, γράφει ἐξετάζων τὸ ζήτημα περὶ τῆς πρώτης γενέσεως τῆς γλώσσης, ἔνθα πλὴν ἄλλων λέγει καὶ τάδε: « . . . Πολλάκις ἀνακύπτουσι δοξασίαι περὶ δυνάμεών τινων ἰδιαζουσῶν τῇ πρώτῃ ἀνθρωπότητι, ἐκλιπουσῶν δ' ἔπειτα..Τοιαῦται θεωρίαι πρέπει ἀμειλίκτως ν' ἀποβληθῶσι (1).

(1) Καὶ ὅμως παρὰ τὰς ἀπαγορεύσεις ταύτας τοῦ Paul γράφει ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 51-2 «Οἱ σκηνῖται τῶν Ἰμαλαΐων, τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἐπιστήμη περιωρίζετο εἰς τὴν ἀποθέωσιν τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἡ δὲ ἐργασία εἰς ἄρμεγμα δαμάλεων καὶ συγκομιδὴν αὐτοφυοῦς ὀρύζης, ηὐχαίρουν βεβαίως νὰ πλάττωσι δέκα ὀνόματα δι' ἕκαστον ἐκ τῶν ὀλίγων γνωστῶν αὐτοῖς πραγμάτων καὶ ν' ἀνυμνῶσι τὰ χρώματα τῆς Ἴριδος καὶ τὸν δίσκον τῆς πανσελήνου διὰ λέξεων δωδεκασυλλάβων, ἀλλ' ἀπολύτως ἀδύνατος ἦτο εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν ὁ συμβιβασμὸς τοιαύτης φωνητικῆς πολυτελείας μετὰ τῆς ἀνάγκης δραστηριωτέρας πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἐνεργείας. Εὐθὺς δὲ

Καὶ ἐν τῇ σημερινῇ σωματικῇ καὶ πνευματικῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει ἀνάγκη νὰ κεῖνται πάντες οἱ ὅροι ὅσοι ἀπῃτοῦντο διὰ τὴν πρώτην δημιουργίαν τῆς γλώσσης. Μάλιστα, ἐπειδὴ ἔκτοτε αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις ἐτελειοποιήθησαν, ἀνάγκη νὰ συναγάγωμεν ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ αἱ γλωσσοπλαστικαὶ δυνάμεις τῆς σήμερον εἶναι πολλῷ τελειότεραι ἢ κατὰ τὴν πρώτην δημιουργίαν. Ἂν δ' ἡμεῖς σήμερον καθόλου εἰπεῖν δὲν πλάττωμεν νέον γλωσσικὸν ὑλικόν, αἰτία εἶναι ὅτι δὲν αἰσθανόμεθα οὐδεμίαν πρὸς τοῦτο ἀνάγκην· διότι δυσκόλως δύναται νὰ γεννηθῇ παράστασις ἢ αἴσθημά τι ἐν ἡμῖν, ἀφ' οὗ νὰ μὴ ἄγῃ ἡμᾶς εἰς τὸ παραδοθὲν τῆς γλώσσης ὑλικὸν συνειρμός τις. Τοῦτο δὲ τὸ ὑπάρχον μέγα ὑλικὸν ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ πλάττωμεν νέον, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ διὰ τῶν συνθέσεων καὶ τῶν μεταφορικῶν χρήσεων αὐτοῦ εὐκόλως δύναται νὰ πολλαπλασιάζηται . . . Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν αὐταῖς τῶν πεπολιτισμένων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν ταῖς γλώσσαις οὐδέποτε ἔπαυσεν ἡ δημιουργία ὅλως νέου ὑλικοῦ . . . Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς γλώσσης πρέπει νὰ διακρίνωνται δύο περίοδοι, ἡ μὲν τῆς πλάσεως τῆς πρώτης ὕλης, τῶν ῥιζῶν, ἡ δὲ τῆς συνθέσεως αὐτῶν. Ἐν τῇ ἀνελίξει τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γραφομένην) οὐδεὶς ὑπάρχει χρόνος, ἐν ᾧ παύεται ἡ δημιουργία ὅλως νέου. Πρὸς δὲ καὶ εὐθὺς μετὰ τὰ πρῶτα δημιουργήματα ἴσχυσαν πάντως οἱ αὐτοὶ νόμοι τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως καὶ μεταπλάσεως τοῦ πρώτου ὑλικοῦ, οἵτινες παρατηροῦνται βραδύτερον. Ἐνταῦθα οὐδεμία κατὰ τὸ ποιὸν ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ποσὸν διαφορὰ δύναται νὰ ὑπάρχῃ».

Ὁμοίως διδάσκει ὁ Paul ἐν σελ. 33 «Ἂν ἀπταίστως ἔχῃ ἡ ἡμετέρα θεωρία, ἀνάγκη ἀπαραίτητος, ἵνα τὰ γενικὰ αὐτῆς πορίσματα τυγχάνωσιν ἐφαρμογῆς ἐπὶ πᾶσαν γλῶσσαν καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἀναπτύξεως βαθμῖδα καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν γένεσιν τῆς γλώσσης καθόλου. Τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης δύναται νὰ λυθῇ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν. Δὲν δυνάμεθα ἐπὶ τῆς παραδόσεως στηριζόμενοι

ἅμα παύσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ λαλῇ καθ' ὃν περίπου τρόπον τὰ πτηνὰ τὰ τερπόμενα εἰς τοῦ ᾄσματος αὐτῶν τὸν ἦχον, εἰσέρχεται ἡ γλῶσσα εἰς τὸ στάδιον τῆς παρακμῆς ἢ μᾶλλον τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ πάσης ὑπερτροφίας. Τὸν ἀπαράβατον τοῦτον νόμον ἐκφέρει ὁ Schleicher ὡς ἑξῆς: Εἰς τὸν βίον πάσης γλώσσης διακρίνονται ἀκριβῶς δύο στάδια ἀπ' ἀλλήλων, τὸ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς καὶ τὸ τῆς μειώσεως κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους».

νὰ διαγράψωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀνέλιξιν τῆς γλώσσης εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ ἐρώτημα εἰς ὅ δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν εἶναι: πῶς ἦτο δυνατὴ ἡ ἀρχὴ τῆς γλώσσης; καὶ εἰς τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπαρκῶς ὅταν δυνηθῶμεν νὰ παραγάγωμεν τὴν γλῶσσαν ἁπλῶς καὶ μόνον ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐκείνων τῶν παραγόντων οἵτινες καὶ σήμερον ἔτι εἶναι ἀδιαλείπτως ἐνεργοὶ εἰς περαιτέρω αὐτῆς διαμόρφωσιν. Οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδειχθῇ ἀντίθεσις μεταξὺ πρώτης ἀρχῆς τῆς γλώσσης καὶ ἀναπτύξεως αὐτῆς ἔπειτα. Διότι εὐθὺς ὡς ἐγένοντο τὰ πρῶτα βήματα, ὑπῆρχε γλῶσσα καὶ ἐξέλιξις αὐτῆς. Ὑπάρχουσι μόνον διαφοραὶ κατὰ ποσὸν μεταξὺ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς γλώσσης καὶ τῶν μετὰ ταῦτα περιόδων».

Ὁμοίως ὁ Gabelenz ἐν σελ. 292 ἔνθα ἀνωτ. προβάλλει τὰ ἐρωτήματα: «Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἔπλασε τὴν γλῶσσαν καὶ διατί οὕτω ποικίλην; Ἔπειτα οὐ μόνον ὁ ἄνθρωπος ἔπλασε τὰς γλώσσας ἀλλὰ καὶ αὗται διεμόρφωσαν τοὺς λαούς. Λοιπὸν τί μέρος ἔχει ἡ γλῶσσα εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν; τίς καὶ ποῦ στηρίζεται ἡ ἀξία της; Λοιπὸν οὐ μόνον τὴν ἀρχὴν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιδράσεις αὐτῆς, τὴν ἀξίαν, οὐχὶ μόνον τὰς δυνάμεις καὶ τύχας, δι' ὧν ἐγεννήθη καὶ ἐμορφώθη ἡ γλῶσσα ὁποία εἶναι ἑκασταχοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπ' αὐτῆς ἐγειρομένας καὶ ἐκφραζομένας δυνάμεις ἐρευνητέον». Ἐπιφέρει δ' ὅτι «τὸν πόθον τοῦ ἐξετάσαι τὰς πρώτας ἀρχὰς παντὸς ὄντος καὶ δὴ καὶ τῆς γλώσσης δὲν δύναται ν' ἀποκρούσῃ ἡ ἐπιστήμη». Καὶ «Τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης, ἂν δηλ. εἶναι δῶρον τοῦ θεοῦ ἢ προϊὸν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ἀντάξιον τοῦ θορύβου, τὸν ὁποῖον πρότερον παρήγαγεν. Ἡ ἐπιστήμη θέλει καὶ ὀφείλει κατὰ δύναμιν ν' ἀπομακρύνῃ τὸ θαῦμα καὶ ἐκτείνῃ τὸ κράτος τῶν ἐξηκριβωμένων νόμων ἐφ' ὅσον οἷόν τε πλεῖστον. Ὅτι ὁ πλάστης ἔδωκεν εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν κατὰ τὴν δημιουργίαν τὴν γλῶσσαν ὡς δῶρον, ἢ ὅτι ἐκάλεσε τὸν Ἀδὰμ καθ' ὃν τρόπον περιγράφεται ἀκριβῶς ἐν Γενέσει 2, 19-20 ἵνα ὀνομάσῃ τὰ ζῷα, τοιαῦτα καὶ παραπλήσια πράγματα δὲν δύναται ἡ ἐπιστήμη μήτε ν' ἀποδείξῃ μήτε ν' ἀνασκευάσῃ. Ἀλλ' ἂν ἐρωτήσῃ: ὑποτεθείσθω ὅτι οὐδὲν πάντων τούτων ἐγένετο, εἶχεν ὁ ἄνθρωπος ἐν ἑαυτῷ τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν τάσιν ἵνα πλάσῃ τὴν γλῶσσαν; Ἐὰν οὕτως ἐρωτήσῃ, τότε ἐκτελεῖ μὲν τὸ καθῆκον, ἐξασκεῖ δ' ἅμα καὶ τὸ δικαίωμα αὐτῆς». Μετὰ ταῦτα δὲ διὰ

πολλῶν ἑρμηνεύει πῶς ὁ ἄνθρωπος διὰ τὰς φυσικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας καὶ δυνάμεις ὁποίας σήμερον παρατηρεῖ καὶ εὑρίσκει ἐν αὐτῷ ἡ ψυχολογία, ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ πλάσῃ γλῶσσαν.

Καὶ ὁ Sayce ἐν τῷ Ι' κεφαλαίῳ Τόμ. Β' σελ. 300 κέξ. ἐξετάζει ἐκτενῶς τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης λέγων: «Ἵνα ὀρθῶς νοήσωμεν πρᾶγμά τι, ὀφείλομεν νὰ μάθωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ. Διὰ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας δυνάμεθα σήμερον νὰ χαράξωμεν ἀρκούντως ἀκριβῶς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον τῆς γλώσσης. Θὰ καταστήσῃ ἄρά γε ἡμᾶς ἱκανοὺς ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη νὰ ἀνακαλύψωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς γλώσσης; Δυνάμεθα ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν γλῶσσαν μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτῆς καὶ νὰ καταδείξωμεν τοὺς τρόπους δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος προσέλαβε τὴν δύναμιν τοῦ ἀρθροῦν λόγον; Οὐδεμία, ἀληθῶς, ἐπιστήμη δύναται μόνη νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀρχὴν τῶν γεγονότων καὶ φαινομένων ἐφ' ὧν στηρίζεται. Ταῦτα ἀνάγκη νὰ λάβῃ ὡς αἰτήματα καὶ ν' ἀρκεσθῇ καθ' ἑαυτὴν ἀνακαλύπτουσα τὰς σχέσεις τούτων πρὸς ἄλληλα, τοὺς διέποντας αὐτὰ νόμους καὶ τὰς ἀλλοιώσεις ἃς ὑφίστανται. Ἀλλ' αἱ μερικαὶ ἐπιστῆμαι ὑπόκεινται ἀλλήλαις, καὶ τὸ ἔργον ταύτης εἶναι νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν πραγμάτων ἀφ' ὧν ἐκείνη ὀφείλει νὰ ὁρμηθῇ. Ἡ γλωσσικὴ δυνατὸν νὰ μὴ δύναται καθ' ἑαυτὴν νὰ διαλύσῃ τὸ μυστήριον τὸ περιβάλλον τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνάρθρου λόγου· ἀλλὰ διὰ τῆς βοηθείας καθολικωτέρας ἐπιστήμης, τῆς ἀνθρωπολογίας, παύεται ὁπωσδήποτε τὸ μυστήριον νὰ εἶναι ἄλυτον, καὶ ἡ γένεσις καὶ χρῆσις τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου γίνεται τόσον ὀλίγον μυστηριώδης ὅσον καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἄλλων δυνάμεων τοῦ ἐξημερωμένου ἀνθρώπου». Ἔπειτα δ' ἐξακολουθεῖ ἐν πεντήκοντα ὅλαις σελίσιν ἑρμηνεύων τὴν γένεσιν τῆς γλώσσης.

Ὁμοίως διαλαμβάνει ὁ Whitney ἐν τοῖς Ἀκαδημ. Ἀναγνώσμασι, σελ. 550 κέξ. διὰ μακρῶν περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παρατεθέντων τεκμηρίων πείθεται ἕκαστος ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη δὲν θεωρεῖ οὔτε ἀδύνατον νὰ λυθῇ οὔτε ἀλλότριον αὐτῆς τὸ περὶ τῆς πρώτης γενέσεως τῆς γλώσσης ζήτημα, ὅτι δ' ἂν τοῦτο ἔπραττε, θὰ παρέλειπε καθῆκον αὐτῆς ἐπιβαλλόμενον, καὶ ὅτι ἀγωνίζεται ἀδιαλείπτως νὰ ἕλθῃ, καὶ νῦν ἔχει σφόδρα προσεγγίσει, εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ.

Περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης.

Ὁ κ. Ῥοΐδης διατείνεται ὅτι ἡ γλωσσικὴ περιορίζεται ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν φθόγγων καὶ τύπων, τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ ἐπρέσβευσαν καὶ νῦν ἔτι παρ' ἡμῖν πρεσβεύουσιν, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι πλημμελὴς καὶ ἀπαράδεκτος σήμερον ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς γλωσσικῆς ἐν μόνῃ τῇ φωνητικῇ καὶ τῷ τυπικῷ, ἀποκλεισμὸς δ' ἀπ' αὐτῆς πάντων τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς γλώσσης, λέγω τοῦ συντακτικοῦ, σημασιολογικοῦ, συνθετικοῦ, παραγωγικοῦ κλπ. κλπ. Διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι λαλοῦντες δὲν μεταχειριζόμεθα ἀληθῶς εἰπεῖν λέξεις οὐδὲ τύπους οὐδὲ φθόγγους, ἀλλὰ προτάσεις, ἤτοι λόγον ἠρθρωμένον, συντεταγμένον εἰς ἔκφρασιν τῶν συντεταγμένων, ἀπηρτισμένων ἐννοιῶν ἡμῶν. « Γλῶσσα (λέγει ὁ Gabelenz σελ. 3 ἔνθα ἀνωτ.) τοῦ ἀνθρώπου σημαίνει ἠρθρωμένην ἔκφρασιν τῆς ἐννοίας διὰ φθόγγων ». Καὶ ἀληθῶς εἶναι σήμερον ἀποδεδειγμένον, ὅτι οὔτε μεταξὺ συνεκφορᾶς δύο λέξεων ἐν τῇ προτάσει καὶ συνθέτου, οὔτε μεταξὺ συνθέτου καὶ ἁπλοῦ δύναται πάντοτε μετ' ἀσφαλείας νὰ διαχαράττηται ὅριόν τι· πρβλ. παρ' Ὁμήρῳ Διὶ φίλος ἢ Διίφιλος; πάντως ὅμως ὕστερον Δίφιλος. Πρβλ. ποδάγρα σύνθετον, ἀλλὰ καὶ στραβάγρα, κουφάγρα κττ., ἐν οἷς οὐχὶ πλέον σύνθεσις ἀλλὰ παραγωγή. Ὁμοίως χαρωπός, εὐωπός κτλ. σύνθετα, ἀλλὰ κοκκινωπός, συναυγωπὸς κτλ. οὐχὶ ἀλλὰ παράγωγα, ὥσπερ καὶ τὸ εἶμι, τίθημι κττ. οὐχὶ σύνθετα· *ποδαπός*, *πέρυσι*, *οὗτος* κττ. εἶναι σύνθετα, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ ἐτυμολογία αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὸ αἴσθημα τῶν Ἑλλήνων ταῦτα ἦσαν ἁπλᾶ, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ καθίζω, καθεύδω, ἀμφιέννυμι κττ. κατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ συνθέτων ἁπλᾶ, πρβλ. ἄμφια, καθιῶ! πρβλ. περὶ τούτων Brugmann Συνόψεως Β΄ σελ. 3 κέξ. καὶ Paul ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 274 κέξ., ὅπου διὰ πολλῶν ἀποδείκνυται, ὅτι οὔτε μεταξὺ συντακτικῆς συνεκφορᾶς τῶν λέξεων καὶ συνθέτου οὔτε μεταξὺ συνθέτου καὶ ἁπλοῦ δύναται νὰ χαραχθῇ ὅριον. Οὐδεὶς ἄρα δύναται νὰ ἐξετάζῃ μὲν τὰ πάθη τῶν λέξεων, νὰ παραλείπῃ δὲ τὰ τῶν προτάσεων, ἀφοῦ πρότασις καὶ λέξις δὲν διαστέλλονται ἀπ' ἀλλήλων ἀκριβῶς.

Ἔπειτα παρατηρεῖται ὅτι αἱ μέγισται μεταβολαὶ τῆς γλώσσης ἔχουσι τὴν αἰτίαν των ἐν τῇ συντάξει καὶ τῇ σημαντικῇ· διατί λ. χ. ἀπώλετο ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ εὐκτική, ἡ δοτική, τὸ γ΄ ἑνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς, ἡ ἀπαρέμφατος, ὁ μονολεκτικὸς παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός, ὁ μονολεκτικὸς μέλλων κττ. κττ.; Εἰς τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίας ταύτας οὐδεμίαν ἀπάντησιν θὰ δυνηθῇ νὰ δώσῃ ὁ γλωσσικός, ἂν θέλῃ νὰ περιορίζηται ἐν μόνῃ τῇ ἐξετάσει τῆς φωνητικῆς καὶ τοῦ τυπικοῦ. Τοὐναντίον δὲ θ' ἀπαντήσῃ ὁ καὶ τὰς συντακτικὰς καὶ σημασιολογικὰς σχέσεις ἐξετάζων. Διότι οὗτος θὰ δυνηθῇ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι παρὰ τἀρχαῖα στοιχεῖα ταῦτα ἀνεφάνησαν ἤδη ἔκπαλαι χάριν τοιαύτης ἢ τοιαύτης τοῦ λόγου ἀποχρώσεως ἄλλοι τινὲς νέοι καὶ ἐπήλυδες ὡς εἰπεῖν ἐκφράσεως τρόποι, δι' ὧν κομψότερον, σαφέστερον, ἰσχυρότερον κττ. ἐξεφράζοντο αἱ πρότερον διὰ μόνων τῶν εἰρημένων στοιχείων ἐκφραζόμεναι σχέσεις. Ὅτι δὲ τὰ νέα καὶ ἐπήλυδα ταῦτα ἐν τῇ συντάξει καὶ σημαντικῇ τυχόντα διὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτοῖς τότε καινὸν χαρακτῆρα μιμήσεως κατέστησαν συχνότερα, κατὰ μικρὸν δὲ οἱ νεωτερισμοὶ οὗτοι ἰσοδύναμοι σχεδὸν τοῖς ἁπλοῖς στοιχείοις, καὶ τέλος ὡς ἐκφραστικώτεροι, σαφέστεροι κττ. παρηγκώνισαν καὶ ἐξέβαλον αὐτά. Οὕτως ἐξεβλήθη ὁ γέγραφα διὰ τοῦ *ἔχω γεγραμμένον*, τὸ χρή σε λέγειν διὰ τοῦ *χρὴ ἵνα λέγῃς*, τὸ φοβείσθω διὰ τοῦ (*χρὴ*) *ἵνα φοβῆται*, τὸ λέγω σοι διὰ τοῦ *λέγω πρός σε* καὶ βραδύτερον *εἰς σὲ* κτλ, κτλ. Ἡ στενὴ ἄρα συνάφεια πάντων τῶν γλωσσικῶν φαινομένων, φθογγικῶν, τυπικῶν, λεξιλογικῶν, συντακτικῶν, σημασιολογικῶν κλπ. κλπ. δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἐξετάζοντα *τὴν γλῶσσαν* καθόλου, νὰ παραλίπῃ τούτων ἓν οἱονδήποτε, πολλῷ δ' ἧττον πλείω τοῦ ἑνός, ὅπως λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης.

Ὅτι δ' ἀληθῶς πάντα τὰ στοιχεῖα ταῦτα τῆς γλώσσης ἐξετάζει ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη, ἄλλη ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι πάντα τά τε γενικῶς περὶ τῆς γλωσσικῆς καὶ τὰ εἰδικῶς καὶ περὶ τῆς γραμματικῆς διαλαμβάνοντα βιβλία περιέχουσι καὶ τὰ μέρη ταῦτα. Οὕτω λ. χ. ὁ Paul ἔνθα ἀνωτ. ἐν μὲν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ διαλαμβάνει περὶ μεταβολῶν τῶν φθόγγων, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ καὶ ἑβδόμῳ καὶ δεκάτῳ τετάρτῳ περὶ τῶν μεταβολῶν τῶν σημασιῶν, ἐν δὲ κεφαλαίῳ ἕκτῳ καὶ δεκάτῳ ἕκτῳ περὶ τῶν συντακτικῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν μεταβολῶν αὐτῶν κτλ. Καὶ ὁ Gabelenz ἀπὸ σελ. 233 κἑξ. διαλαμβάνει περὶ τῶν σημα-

σιολογικῶν μεταβολῶν, ἀπὸ δὲ σελ. 316 κέξ. περὶ τῶν συντακτικῶν σχέσεων. Ὁ Brugmann ἐν τῇ Συνόψει αὐτοῦ οὐ μόνον σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν Β' τόμον πληροῖ διὰ τοῦ περὶ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως μέρους, σελ. 1-418, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς συντάξεως τῶν Ἰαπετίδων γλωσσῶν ἐπέτρεψε τῷ σεβαστῷ μοι Καθηγητῇ B. Delbrück, ὅστις πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τῆς συγκριτικῆς συντάξεως ἐκ σελίδων σχεδὸν 800(1). Καὶ ὁ Whitney ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τῶν Ἀκαδημεικῶν αὐτοῦ Ἀναγνωσμάτων διαλαμβάνει περὶ τῶν σημασιολογικῶν μεταβολῶν, ὡσαύτως ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Βίου καὶ Ἀναπτύξεως τῆς γλώσσης σελ. 77 κέξ.

Ἀλλ' ἵνα πάντες καὶ διὰ μαρτυριῶν ἄλλων πεισθῶσιν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ γλωσσικοῦ δὲν περιορίζεται σήμερον ἐν τῷ περὶ τῶν φθόγγων καὶ τῶν τύπων μέρει ἀναγράφω καὶ γνώμας τινὰς σοφῶν ἀνδρῶν περὶ τούτου. Οὕτως ὁ Οὐμβόλδος ὁρίζει τὸν σκοπὸν τοῦ γλωσσοδίφου ὧδε:

«Νομίζεται ὅτι ἐπιτελεῖται μέγα τι, ὅταν γραμματικά τινα ἰδιώματα καὶ σειραί τινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πολυπληθεῖς λέξεων συγκριθῶσιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ βαρβαρωτάτου ἔθνους ἡ διάλεκτος εἶναι πολλῷ εὐγενέστερον τῆς φύσεως ἔργον ἢ ὥστε κατατετμημένον οὕτως εἰς τυχαῖα κομμάτια νὰ προβάλληται εἰς ἐξέτασιν κατ' ἀποσπάσματα. Ἀποτελεῖ ὀργανικόν τι ὅλον καὶ ὡς τοιοῦτον ἀνάγκη νὰ ἐξετάζηται. *Ὁ πρῶτος ἄρα κανὼν εἶναι ὅτι ὀφείλομεν νὰ μελετῶμεν ἑκάστην γλῶσσαν ἐν συνόλῳ, νὰ ἀναζητῶμεν πάσας τὰς ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσας ἀναλογίας καὶ τὰς ἐκθέτωμεν συστηματικῶς, ἵνα οὕτως*

(1) Μόνος ὁ κ. G. Meyer ἀπέκλεισεν ἀληθῶς ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς αὐτοῦ τὸ συντακτικόν, ἀλλ' οὗτος ἠναγκάσθη εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ἐκδώσῃ ὑπερβαλλόντως μέγα βιβλίον, ἐντεῦθεν παρελείφθη οὐ μόνον τὸ συντακτικὸν ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως μέρος καθὼς (ὅπερ ἔτι μᾶλλον παράδοξον) καὶ αὐτὸ τὸ περὶ τονισμοῦ! Καὶ ὅμως ἰδοὺ τί περὶ τούτου λέγει ὁ Hirt ἐν Ἰαπετικαῖς Ἐρεύναις Τόμ. Α' σελ. 1, «Οἱ μὲν φθογγικοὶ λεγόμενοι νόμοι ἀκριβῶς εἰπεῖν εἶναι ἁπλῶς γεγονότα, ἤτοι ἁπλῶς λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ δεῖνος φθόγγου τοῦ δεῖνος χρόνου προῆλθεν ἔπειτα ὁ δεῖνα φθόγγος, μόνον δ' ὅταν ὑπάγωμεν φωνητικήν τινα μεταβολὴν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τόνου, δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος». Καὶ αὐτὴν ἄρα τὴν ἀληθῆ καὶ κυρίαν αἰτίαν τῶν φωνητικῶν μεταβολῶν παρέλιπεν ὁ κ. Meyer! Ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν ἐμιμήθησαν αὐτὸν οὔτε ὁ Karl Brugmann οὔτε ὁ Victor Henry οὔτε ὁ Domenico Pezzi ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν ἑλληνικῶν γραμματικῶν, οὐδὲ καθόλου ἄλλος τις, ὅσον ἠξεύρω. Ὑπάρχει δ' ἐλπὶς ὅτι ἐν τῇ παρασκευαζομένῃ νῦν τρίτῃ ἐκδόσει θὰ κατορθωθῇ ὑπὸ τοῦ κ. G. Meyer ὥστε τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον βιβλίον αὐτοῦ μὴ ἐκδοθῇ καὶ πάλιν κολοβόν.

ἀποκτήσωμεν τὴν ἐναργῆ διάγνωσιν τῆς γραμματικῆς συνδέσεως τῶν ἐννοιῶν, τοῦ πλάτους τῶν παριστανομένων ἐννοιῶν, τῆς φύσεως αὐτῆς τῆς παραστάσεως καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσης κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ζωηρᾶς τάσεως πρὸς ἔκτασιν καὶ ἐξευγενισμόν».

Καὶ ὁ Benfey (ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 560) ἀναγράφει ὡς καθήκοντα τοῦ γλωσσικοῦ 1) τὴν ἀκριβεστάτην τῆς γλώσσης, ἣν ἐξετάζει, αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν περιγραφὴν καὶ γνῶσιν· 2) τὴν ἐξεύρεσιν τῆς συγγενείας αὐτῆς πρὸς ἄλλας· 3) τὴν ἀπόδειξιν τῆς συγγενείας ταύτης καὶ τῶν μεταβολῶν ἃς ἡ ἐξεταζομένη γλῶσσα ἔπαθεν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς συμβιώσεως καὶ τοῦ χωρισμοῦ μέχρι νῦν· 4) τὸν καθορισμὸν τῆς σχέσεως τῆς ἐξεταζομένης γλώσσης πρὸς τὰς ἄλλας συγγενεῖς καὶ τὴν ἐξέτασιν ἂν συνάπτηται αὕτη στενώτερον πρός τινα τούτων ἢ μή· 5) τὸν καθόλου σκοπὸν τῆς γλώσσης.

Καὶ ὁ Gabelenz ἀπαιτεῖ ἵνα ὁ γλωσσικὸς προπαιδευθῇ πρῶτον μὲν τὴν φωνητικήν, ὥστε νὰ δύναται νὰ νοῇ τῶν φωνητικῶν παθήσεων τὰς αἰτίας, ἔπειτα τὴν ψυχολογίαν, ἵνα κατανοῇ τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας καὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, ἔπειτα τὴν λογικὴν καὶ τέλος τὸ μέγιστον ν' ἀποκτήσῃ γνῶσιν ἀκριβῆ τῶν ἐξεταζομένων γλωσσῶν. Ὁρίζει δὲ τὸ ἔργον τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης (σελ. 292 κἑξ.) ὧδε: *Ἡ τῆς γλώσσης ἐπιστήμη ὑπόθεσιν ἔχει τὴν λεκτικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν δύναμιν ταύτην ζητεῖ νὰ κατανοήσῃ οὐχὶ μόνον ὡς πρὸς τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις καὶ ἱκανότητας ἐξ ὧν συνέστηκεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνὸν ἐν τῇ καθολικωτάτῃ ἐκτάσει τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς*». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ῥοΐδης παρέθηκε (σελ. 33) τὸν Sayce διδάσκοντα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀλλοτρία τῆς γλωσσικῆς ἡ ἔρευνα τῆς φύσεως τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς γλώσσης, ἡ πρὸ πάντων ἀξία τῆς προσοχῆς τοῦ φιλοσόφου, καὶ ὅτι «ἔργον τῆς γλωσσολογίας εἶναι *ἡ ἐξέτασις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τῆς ἐκδηλουμένης ἐν τοῖς γλωσσικοῖς μνημείοις*». Ὅτι δ' ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια δὲν ἐκδηλοῦται ἐν μόνοις τοῖς φθόγγοις καὶ τοῖς τύποις τῆς γλώσσης ἀλλὰ μάλιστα ἐν τῇ συνθέσει, τῇ κατασκευῇ τῶν λέξεων καὶ προτάσεων και ἐν τῇ χρήσει, κυριολεκτικῇ καὶ μεταφορικῇ αὐτῶν, τοῦτο, νομίζω, οὐδεμιᾷ δύναται νὰ ὑπόκειται ἀμφιβολίᾳ. Οὐδ' ἀντιφάσκει βεβαίως πρὸς ἑαυτὸν ὁ Sayce, ὅταν ἀποφαίνηται μὲν ὅτι τὸ φωνητικὸν μέρος τῆς γλωσσικῆς εἶναι βεβαιότερον καὶ

ἀσφαλέστερον τῶν λοιπῶν, περιλαμβάνῃ δ' ἅμα καὶ ταῦτα εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ διατείνηται ὅτι πάντα ταῦτα ἔχει καθῆκον νὰ συνεξετάζῃ ἡ γλωσσική. Διότι δὲν εἶναι, φρονῶ, πρέπον ἵνα ἐπιστήμη τις μόνα τὰ ἐξηκριβωμένα κεφάλαια τοῦ ὑποκειμένου της περιλαμβάνῃ, ἀποκλείῃ δὲ πάντα τἆλλα δίκην νόθων τέκνων· ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ φιλοτιμῆται καὶ ἀγωνίζηται, ὅπως καὶ ταῦτα καλλιεργήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ καὶ καταστήσῃ ἐπίσης ἀσφαλῆ καὶ βέβαια, ὅπως καὶ τἆλλα. Οὕτω, νομίζω, δὲν ἀποκλείουσιν οἱ ἰατροὶ τὴν γενικὴν παθολογίαν ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, εἰ καὶ δὲν ἔχει βεβαίως καλλιεργηθῆ καὶ ἀναπτυχθῆ ὅσον ἄλλοι κλάδοι τῆς ἐπιστήμης ταύτης, λ. χ. ἡ χειρουργική. Καθὰ δὲ μανθάνω οὐδ' αὐτῆς τῆς μαθηματικῆς ἔχουσι πάντα τὰ μέρη ἐξ ἴσου ἀναπτυχθῆ, λ. χ. ὁ ὁλοκληρωτικὸς λογισμός, τὸ περὶ πιθανοτήτων κτλ., ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτου ἕνεκα ἀποκλείεται ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιζητεῖται καὶ τούτων ἡ ἐξακρίβωσις κατὰ τὸ ἐνόν.

Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξέφρασε τὰ κατὰ τὴν φύσιν τῆς γλώσσης καὶ τὸ ἔργον τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης σαφέστερον τοῦ Paul, ὅστις ἐν σελ. 21 διδάσκει ὅτι «Θεμελιῶδες καὶ πρῶτον καθῆκον τοῦ ἱστορικοῦ εἶναι νὰ βλέπῃ καθαρῶς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, οὗ τὴν ἀνάπτυξιν ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξετάσῃ». Καθῆκον ἄρα καὶ τοῦ γλωσσοδίφου εἶναι κατὰ πρῶτον νὰ φροντίσῃ νὰ ἐννοήσῃ καλῶς τίς ἐστιν ἡ ἀληθὴς φύσις καὶ οὐσία τῆς γλώσσης καὶ τίς ἡ ἔκτασις αὐτῆς. Γλῶσσα, ἐπιφέρει, λέγεται οὐχὶ τὸ σύνολον τῶν λέξεων ὁμογλώσσου ἔθνους κατὰ τοὺς τύπους μιᾶς καὶ μόνης γραμματικῆς, ἀλλὰ πλὴν ἄλλων καὶ ἡ τοιαύτῃ ἢ τοιαύτη σύνδεσις αὐτῶν πρὸς δήλωσιν τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν. Ἀλλ' ἵνα τοῦτο πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον κατανοηθῇ, ἀνάγκη μικρᾶς τινος παρεκβάσεως. Ἀφοῦ ἡ ψυχολογία ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρῃ καὶ διδάξῃ τὴν πασίγνωστον σήμερον καὶ ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν, ὅτι τὰ λεγόμενα καθολικῶς τέχνη, θρησκεία, γλῶσσα κττ. εἶναι ἀφαιρέσεις οὐδὲν πραγματικὸν δηλοῦσαι, ὅτι πᾶσα πρόοδος ἢ μεταβολὴ τούτων τελεῖται ἐν τῷ ἀτόμῳ, ἐν τῇ ψυχῇ ἑνὸς ἑκάστου καὶ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, καὶ δὴ ὅτι καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς ὅρος γλῶσσα Ἑλληνικὴ λ. χ. ἢ Γαλλικὴ ἢ ἄλλη τις οὐδὲν ἀληθές, πραγματικὸν δηλοῖ, ὅτι γλῶσσαν ἔχει κυρίως τὸ ἄτομον, αὕτη δὲ ἀπαρτίζεται οὐχὶ ἐκ λέξεων μόνον ἀλλ' ἐκ τούτων τε καὶ ἐκ τῆς μυριοτρόπου συν-

δέσεως αὐτῶν εἰς προτάσεις, εἰς συστήματα καὶ συστημάτια, εἰς *ὀργανισμούς*. Οὕτω λ. χ. εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν συνδεδεμένα τὰ ῥήματα πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ ὀνόματα ὁμοίως· καὶ πάλιν τούτων οἱ ἀριθμοί, τὰ πρόσωπα, ἡ διάθεσις, ἡ φωνή, αἱ ἐγκλίσεις, οἱ χρόνοι, αἱ πτώσεις, τὰ μεταβατικά, τὰ ἀμετάβατα, τὰ μετὰ γενικῆς ἢ μετ' αἰτιατικῆς συντασσόμενα, τὰ κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα ἢ κατ' ἐκεῖνο κλινόμενα κττ., ὁμοίως λ. χ. συντάσσονται εἰς διάφορα συστήματα κατὰ τὰς σημασίας αὐτῶν αἱ διάφοροι λέξεις, λ. χ. τὰ δοξαστικά, τὰ λεκτικὰ κττ. ῥήματα, τὰ πατρωνυμικά, τὰ ἐθνικά, τὰ ὑποκοριστικά, τὰ ὀργάνου ἢ τόπου δηλωτικά, τὰ περιεκτικά, τὰ πλησμονῆς κττ. σημαντικὰ ὀνόματα, τὰ τοπικά, τροπικά, χρονικά, αἰτιολογικὰ κλπ. μόρια, τὰ ὁμόρριζα πάντα πρωτότυπα καὶ παράγωγα, τὰ δηλοῦντα πράγματα συνημμένα ἢ ὅμοια λ. χ. αἱ ἁλιευτικαί, αἱ ναυτικαί, αἱ ποιμενικαί, αἱ χαλκευτικαί, αἱ φυτῶν, πληγῶν, ὀσμῶν, φορτίων κτλ. δηλωτικαὶ λέξεις κλπ. κλπ.

Τὰ διὰ μυριοκρίκου αὐτόχρημα ἁλύσεως συνδεόμενα συστήματα καὶ συστημάτια ταῦτα, οἱ διάφοροι οὗτοι ὀργανισμοί, ἀπαρτίζουσιν ἕνα ὅλον ὀργανισμὸν τῆς ὅλης γλώσσης· ταῦτα ἑδρεύουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἑκάστου ἡμῶν, ταῦτα ἀναπτύσσονται καὶ ταῦτα εἶναι οἱ ἀληθεῖς φορεῖς πάσης ἐξελίξεως, ἡ ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ γλῶσσα, ὅπως ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη συναρμογὴ τῶν λίθων κατὰ τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς κανόνας ἀπαρτίζει τὴν οἰκίαν, οὐχὶ οἱ τοιοῦτο ἢ τοιοῦτο σχῆμα ἔχοντες λίθοι. Αὐτόδηλον δ' ὅτι δὲν εἶναι γλῶσσα οὐδὲ τὰ ἀπαγγελόμενα, ἅτινα ὡς φυσικὰ φαινόμενα ἅμα τῇ παραγωγῇ αὐτῶν παρέρχονται, πολλῷ δ' ἧττον τὰ γραφόμενα (1). Ἐκ τῶν ὀργανισμῶν τούτων ἀρυόμεθα οἱ ἄνθρωποι τὴν δύναμιν τοῦ λέγειν, τ. ἔ. τοῦ πλάττειν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐκφράσωμέν τι, πάντ' ἀναγκαῖον ἡμῖν τύπον, πᾶσαν ἀναγκαίαν λέξιν, πᾶσαν σύνδεσιν καὶ πλοκὴν λέξεων, ἔστω καὶ ἂν μηδέποτε ἠκούσαμεν αὐτά. Ἡ μνήμη ἡμῶν δὲν ἐξαρκεῖ (2). Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι δύναταί τις νὰ ἠξεύρῃ πλείστας, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν πάσας, τὰς λέξεις ξένης τινὸς γλώσσης καθὼς καὶ τὴν κλίσιν ἤτοι τοὺς τύπους αὐτῶν, ἀλλ' ἐὰν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ δὲν ἔχῃ ταξινομήσει καὶ συνάψει αὐτὰς προσηκόντως, ὥστε νὰ

(1) Ἴδε Paul 23-25.

(2) Paul αὐτ. 85 κἑξ. ἐν τῷ περὶ ἀναλογίας κεφαλαίῳ.

ἔχῃ, ὡς λέγομεν, γλωσσικὸν αἴσθημα διὰ τὸν σύνδεσμον καὶ τὸν καθόλου ὀργανισμὸν τῶν στοιχείων αὐτῆς, ἀδύνατον νὰ ὁμιλήσῃ αὐτήν. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν διὰ συχνῆς ἀσκήσεως ἔλθῃ εἰς αἴσθησιν τῶν ποικίλων δεσμῶν τῶν συνδεόντων τὰ συστήματα καὶ συστημάτια, τὸν ὀργανισμὸν αὐτῆς.

Ἐκ τῶν εἰρημένων κατεδείχθη ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν συνίσταται μόνον ἐκ τῶν λέξεων καὶ τῶν ὡρισμένων τύπων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ποικιλωτάτης αὐτῶν συνδέσεως πρὸς ἀλλήλας τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἑκάστου ἡμῶν τελουμένης (1). Ἀλλ' ἐπίσης ἀποδείκνυται εὐκόλως ὅτι ἡ σύνδεσις αὕτη δὲν γίνεται ἐν πᾶσι τοῖς ὁμογλώσσοις ὁμοιομόρφως, ἀλλ' ὅτι καὶ ποικίλως σχηματίζεται καὶ ποικίλως ἀναπτύσσεται καὶ ποικίλως μεταβάλλεται. Διότι πολλὰ στοιχεῖα τῶν συστημάτων τούτων μικρὸν ἢ καὶ οὐδαμῶς ἐρχόμενα εἰς χρῆσιν ἐξασθενοῦνται καὶ ἐκλείπουν, ἐνῷ ἄλλα διὰ τὸν ἀντίστροφον λόγον ἐνισχύονται, ἔπειτα διὰ τὴν ἐπιμιξίαν προστίθενταί τισιν ἄλλα νέα, καὶ οὕτως ἐκ τῆς ἀπωλείας τινῶν καὶ ἐνισχύσεως ἄλλων καὶ προσθήκης νέων ἐπιγίνεται μεταβολὴ τῶν συστημάτων. Πρόσθες ὅτι τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀδιαλείπτως τακτοποιούμενα ὑπὸ τῆς ψυχῆς μεταβάλλουσι τάξιν καὶ θέσιν, ὥστε συχνότατα τὸ σύστημα τοῦτο ἐπαυξάνεται ἐπὶ βλάβῃ ἐκείνου (λ. χ. τὰ εἰς -ω ῥήματα ἐπὶ βλάβῃ τῶν εἰς -μι), ἢ γεννῶνται νέα συστήματα περιορίζοντα ἄλλα (λ.χ. τὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν εἰς *-έα*, δι' ὃ ἐλέχθη καὶ ἡ φιλοκαλέα καὶ ἡ καλλονέα καὶ ἡ μυρτέα κττ. ἀντὶ ἡ φιλοκαλία, ἡ καλλονή, ἡ μύρτος) κττ.

Οὕτως ἀποδείκνυται ψυχολογικῶς ὅτι καὶ ἡ ἐν τῇ ψυχῇ ἑνὸς ἑκάστου τοιαύτη ἢ τοιαύτη σύνδεσις τῶν γλωσσικῶν στοιχείων τελεῖται κατὰ ψυχολογικοὺς νόμους καὶ ἀπαρτίζει μέρος ἀναπόσπαστον τῆς γλωσσοπλαστικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Διὰ ταῦτα πάντα ὁ Paul ἐν

(1) Ὁ βουλόμενος ἂς παραβάλῃ πρὸς ταῦτα τὸν ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου σελ. 343 - 4 διδόμενον ὁρισμὸν τῆς γλώσσης, καθ' ὃν «Γλῶσσα μὲν λέγεται ἁπανταχοῦ τὸ σύνολον τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται τὸ ὁμόγλωσσον ἔθνος κατὰ τοὺς τύπους μιᾶς καὶ μόνης γραμματικῆς, ὕφος δὲ ὁ ἰδιάζων εἰς ἕκαστον συγγραφέα τρόπος ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν του δι' αὐτῶν τούτων καὶ οὐχὶ βεβαίως ἄλλων τύπων». Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἔλεγέ τις ὅτι οἰκία εἶναι οἱ λίθοι οἵ ἔχοντες σχῆμά τι ὡρισμένον συναρμολογοῦνται ὑπὸ τοῦ οἰκοδόμου. Καὶ ὅμως τὴν διαφορὰν ταύτην γλώσσης καὶ ὕφους ἐπανειλημμένως τονίζει ὁ κ. Ῥοΐδης καὶ διατείνεται ὅτι ἐπὶ τῆς οὐχὶ διαστολῆς τούτων στηρίζονται πᾶσαι αἱ περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος διάστροφοι γνῶμαι καὶ δοξασίαι!

σελ. 26 ἀναγράφει ὡς ἔργον τοῦ γλωσσοδίφου τὴν περιγραφὴν αὐτῶν τούτων τῶν μνημονευθέντων ὀργανισμῶν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἑδρευόντων, καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ παρασταθῶσιν οὗτοι ὅσον οἷόν τε πιστότατα, οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα στοιχεῖα ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, ὡς πρὸς τὴν σχετικὴν ἰσχὺν ἑκάστου αὐτῶν καὶ ὡς πρὸς τοὺς ποικίλους συνδυασμοὺς καθ' οὓς συνδυάζονται καὶ ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἰσχύος τῶν συνδυασμῶν τούτων, ἐν μιᾷ λέξει ἀνάγκη νὰ παρασταθῇ τοῦτο ὅπερ κοινῶς λέγεται *τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν αἴσθημα*. Καὶ ἐν σελ. 22-3 σαφέστερον ἔτι: «Τὸ ἀληθὲς ὑποκείμενον ἐρεύνης διὰ τὸν γλωσσοδίφην εἶναι σύμπασαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐκδηλώσεις τῆς λεκτικῆς ἐνεργείας πάντων τῶν ὁμογλώσσων ἀτόμων ἐν τῇ ἐπ' ἄλληλα ἐπιδράσει αὐτῶν. Πάντα τὰ συμπλέγματα τῶν φθόγγων, ἅ ποτε ἐξήνεγκέ τις ἢ ἤκουσεν ἢ διενοήθη μετὰ τῶν συνημμένων αὐτοῖς παραστάσεων, ἅτε σύμβολα αὐτῶν, πᾶσαι αἱ ποικίλαι σχέσεις εἰς ἃς ἐν τῇ ψυχῇ ἑκάστου ἀτόμου συνεδέθησαν οἱ φθόγγοι, πάντα ταῦτα εἶναι στοιχεῖα τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ ὤφειλον νὰ εἶναι ἅπαντα γνωστά, ἵνα εἶναι δυνατὴ πλήρης κατάληψις τῆς ἀνελίξεως. Μόνον ἓν μέρος τῶν ἐνεργουσῶν τούτων δυνάμεων γινώσκεται. Οὐ μόνον τὸ λέγειν καὶ ἀκούειν εἶναι ἱστορικὰ γεγονότα, καὶ οὐχὶ μόνον ὅσαι κατὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας ἠγέρθησαν παραστάσεις ἢ ὅσαι κατὰ τὸν χρόνον τοῦ σκέπτεσθαι διὰ τῆς συνειδήσεως διέρχονται εἰκόνες ...». Καὶ ἐν σελ. 31 ὡς κύριον σκοπὸν τοῦ ἔργου του ἀναγράφει «νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς τὴν κατὰ μικρὸν ἐξέλιξιν τὴν παρατηρουμένην τοῦτο μὲν ἐν ταῖς μεταβολαῖς τῆς γλώσσης ἑκάστου ἀτόμου, τοῦτο δὲ ἐν τῇ σχέσει τῶν διαφόρων ἀτομικῶν τούτων γλωσσῶν πρὸς ἀλλήλας».

Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια διδάσκουσιν οἱ νεώτεροι γλωσσικοί, οἱ ἐπὶ τῆς ψυχολογίας τὴν ἐπιστήμην ταύτην στηρίξαντες. Ἀλλὰ καὶ ἄν τις εἶναι ἄπειρος τῶν ὑπ' αὐτῶν εἰρημένων, νομίζω ὅτι δύναται καὶ οἴκοθεν σκεπτόμενος νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἄτοπον τοῦ ἐκ τῆς γλωσσικῆς ἀποκλεισμοῦ τηλικούτων γλωσσικῶν στοιχείων οἷον ἡ σημαντική, ἡ σύνταξις κτλ. «Ὁ ἄνθρωπος, διδάσκει ὁ κ. Ῥοΐδης, λαλεῖ ὡς ψιθυρίζει τὸ φύλλωμα τοῦ δένδρου σειόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου» (16), καὶ «Ἡ λαλιὰ εἶναι φυσικὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἡ ἄναρθρος φωνὴ εἰς

τὸ ζῷον· ὁ ἄνθρωπος λαλεῖ καθ' ὃν τρόπον βλέπει καὶ ἀκούει· ἡ δ' ἄρθρωσις τῶν ἤχων εἶναι ἐξ ἴσου ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς σκέψεως ὅσον καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἄλλων τοῦ σώματος ἡμῶν μελῶν». Τὸ σφάλμα τοῦτο νοεῖ ἕκαστος εὐκόλως ἐνθυμούμενος ὅτι πάντοτε καὶ πανταχοῦ πάντες, ἂν μόνον ἔχωμεν ὑγιᾶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῶν καὶ τὰ μέλη, βλέπομεν καὶ ἀκούομεν καὶ κινούμεθα ὁμοίως σχεδόν, ἀλλὰ λαλοῦμεν διαφόρως. (Δὲν βλέπουν οὐδ' ἀκούουν οἱ Γάλλοι διαφόρως ἡμῶν, λαλοῦν δ' ὅμως). Ὅτι αἱ μὲν κινήσεις τῶν ἄλλων μελῶν ἡμῶν καὶ τῶν φύλλων τοῦ δένδρου ἐκτελοῦνται ἀεὶ καὶ πανταχοῦ κατὰ φυσικοὺς καὶ φυσιολογικοὺς νόμους ἀπαραβάτους καὶ ὁμαλώτατα, τοὐναντίον δὲ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων αἱ κινήσεις οὐχί, ἀλλὰ ποικίλως κατά τε τόπους καὶ χρόνους. Προέρχεται δὲ τοῦτο ἐντεῦθεν ὅτι τὰ φωνητικὰ ἡμῶν ὄργανα ἵστανται ὑπὸ τὴν ἀδιάλειπτον ἐπίδρασιν τῆς ψυχῆς καὶ δὲν ἀφίνονται ἐλεύθερα πάντοτε νὰ ἐπιτελέσουν ἀφ' ἑαυτῶν ὅπως ἐσυνήθισαν τὸ ἔργον των, ἀλλ' ἐπιβάλλεται αὐτοῖς νὰ τὸ ἐκτελέσουν ὅπως θέλει ἡ ψυχή, ἤτοι νὰ κατασκευάσουν τοὺς ἤχους καὶ προφέρουν τὰς λέξεις ὅπως συνεδύασε καὶ μετέπλασεν αὐτὰς ἤδη ἡ ἀδιαλείπτως κατεργαζομένη τὸ ἐν τῇ συνειδήσει ὑπάρχον γλωσσικὸν ὑλικὸν ψυχή. Πρόσθες ὅτι οὐδ' ἐσυνήθισαν πάντες πανταχοῦ ὁμοίως, ἄλλων ἄλλα ἑκασταχοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τῶν πέριξ διδαχθέντων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. Καθ' ἃ ἤδη ἀνωτέρω ἐλέχθη, ὁ μεταπλασμὸς λ.χ. τοῦ *ἡ μύρτος*, *ἡ λύγος*, *ἡ συκῆ*, *ἡ φιλοκαλία*, *ἡ καλλονή*, *ἡ ἀχρὰς* κττ. εἰς *μυρτέα*, *λυγέα*, *συκέα*, *φιλοκαλέα*, *καλονέα*, *ἀχραδέα-ἀχλαδέα* δὲν ὀφείλεται εἰς τὰ φωνητικὰ ὄργανα οὐδ' ἐπομένως εἰς εἰς τὴν φωνητικήν, ἀλλ' ὅμως τούτου ἕνεκα δὲν εἶναι ἀλλοτρία τοῦ γλωσσικοῦ. Ὁμοίως ἡ χρῆσις τῶν ἐμπροθέτων ἀντὶ τῶν πρότερον ἀπροθέτων δὲν δύναται νὰ ἔχῃ προφανῶς τὴν αἰτίαν της ἐν τῇ φωνητικῇ, ἤτοι τὸ *ἐν οἴκῳ μένω*, *εἰς οἶκον εἶμι*, *λέγω πρὸς σὲ* κττ. ἀντὶ *οἴκῳ μένω*, *οἶκον εἶμι*, *λέγω σοι*. Ὁμοίως ἡ μεταβολὴ τῶν συντάξεων τῶν ῥημάτων λ. χ. *ὀπτῶμαί τινος*, *φλέγομαί τινος* διὰ τὴν σημασίαν, ἤτοι ὡς ἴσα τῷ *ἐρᾶσθαί τινος*. Ὁμοίως λέγεται *ἐξανίστασθαί τινι* ἀλλὰ καὶ μετ' αἰτιατικῆς, ὡς *φρονοῦντα γάρ νιν οὐκ ἂν ἐξέστην ὄκνῳ* (Σοφ. Αἴ. 82), διότι = ἐφοβήθην. Ὁμοίως ἡ φωνητικὴ δὲν θὰ δυνηθῇ ποτε ν' ἀπαντήσῃ, διατί ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀπώλοντο τοσαῦται λέξεις, διατί τοσαῦται πτώσεις ἐγένοντο ἐπιρ-

ρήματα, ἡ ἀντωνυμία ὁ, ἡ, τό, ἐγένετο ἄρθρον, κττ. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ γλωσσολογία περιοριζομένη ἐν τῇ φωνητικῇ ὑπάγεται μὲν ὑπὸ τὴν φυσιολογίαν καὶ δύναται νὰ λέγηται ὅ,τι τις θέλει· ἀλλὰ τότε προφανῶς δὲν εἶναι πλέον γλωσσικὴ ἤτοι ἐπιστήμη τῆς γλώσσης, ὅπως τὸ ὄνομά της ἐμφαίνει, ἀφοῦ τὰ μέγιστα καὶ σπουδαιότατα τῆς γλώσσης φαινόμενα ἐγκαταλείπει ἀνερμήνευτα, ἀλλότρια τοῦ ἔργου αὐτῆς κρίνουσα ταῦτα.

Ἔπειτα παρατηρῶ, ὅτι ἄν τις θέλῃ νὰ μὴ ἀπατᾶται ὑπὸ τῶν λέξεων ἀλλὰ νὰ προσέχῃ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, πείθεται ταχέως, ὅτι μόνον ὀνόματι οὐχὶ δὲ πράγματι ἀποκλείεται ὑπὸ τῶν τοιαῦτα δοξαζόντων ἡ σύνταξις καὶ σημαντικὴ ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς γλώσσης. Εἶναι δηλαδὴ προφανὲς ὅτι ἵνα δυνηθῶμεν νὰ παραβάλωμεν δύο φθόγγους ἢ δύο τύπους δύο ἢ πλειόνων γλωσσῶν ἢ δύο περιόδων τῆς αὐτῆς γλώσσης, καὶ ἴδωμεν τὴν συμφωνίαν ἢ διαφωνίαν αὐτῶν κτλ., λ. χ. medius καὶ μέσος, fumus καὶ θυμός, fero καὶ φέρω, εἰς μιὸν-ζιμιό, ποδάγρα-στραβάγρα κττ., ἀνάγκη πρότερον νὰ ἀποδειχθῇ δι' ἐτυμολογίας ὅτι ἢ ἀμφότεροι κατάγονται ἔκ τινος παλαιοτέρου ἢ ὁ ἕτερος ἐκ τοῦ ἑτέρου. Βάσις ἄρα καὶ πρώτη ἀρχὴ πάσης γλωσσικῆς ἐξετάσεως πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ὁμοίων ἢ διαφόρων, εἶναι ἡ ἐτυμολογία, ἔστω καὶ ἡ τῶν προφανῶν κατ' ἀρχὰς καὶ ὡς εἰπεῖν αὐτοδήλων. Ἀλλ' εἶναι καὶ τυφλῷ δῆλον, ὅτι ἡ σύνταξις καὶ ἡ σημαντικὴ οὐδέποτε ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται νὰ παραλείπωνται κατὰ πᾶσαν ἐτυμολογικὴν ἐργασίαν. Διότι ὅπως θὰ ἦτο ἐσφαλμένη ἡ ἐτυμολογία ἡ παραμελοῦσα τῶν τυπικῶν καὶ φθογγικῶν μεταβολῶν, οὕτως εἶναι ἀναντιλέκτως ἐσφαλμένη καὶ ἀσύστατος καὶ ἡ καταφρονοῦσα τῶν σημασιολογικῶν καὶ συντακτικῶν σχέσεων καὶ παραλλαγῶν. Ὑπόθες ὅτι τις ἐτυμολογεῖ τὸ ξυπάζω οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐκ-συ-(σ)πάζω, ὅπως ἀληθῶς ἔχει, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐξ-ιππάζω, τίνα νοῦν θὰ εἶχεν; Ὁμοίως θὰ ἦτο ἄτοπος ἡ τοῦ λατ. fortis=ἰσχυρὸς (ἀρχ. λατ. forctus) ἐκ τοῦ fero καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ dridhà, ῥίζ. dragh (δραχμή). Ὁμοίως ἡ μὲν φωνητικὴ δύναται νὰ ταὐτίζῃ τὸ νέον *ἐξομολογῶ* καὶ *ἐξαγορεύω* πρὸς τἀρχαῖα ἐξομολογῶ, ἐξαγορεύω, ἀλλ' ἡ σημαντικὴ καὶ τὸ συντακτικὸν τὰ χωρίζει, διότι ὁ ἱερεὺς οὐδὲν ἐκφέρει τῶν ἐξομολογηθέντων αὐτῷ. ἀλλὰ τότε πῶς *ἐξομολογᾷ* καὶ *ἐξαγορεύει*; Ἵνα τοῦτο νοηθῇ, ἀνάγκη νὰ λεχθῇ ὅτι μετὰ τῆς χρήσεως μετεβλήθη καὶ ἡ σύνταξις τῶν ῥη-

μάτων, καθ' ὅσον ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἄλλως συνεδέθησαν καὶ συνετάχθησαν τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ἄλλως συνεδέοντο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ. Ἡμεῖς δηλ. καθὼς ἐν τῷ ἁγιάζεται, βαπτίζεται, μυρώνεται, εὐλογεῖται, φωτίζεται, θάπτεται κττ. ἐννοοῦμεν πρᾶξιν ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐκτελουμένην, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐξομολογεῖται, ἐξαγορεύεται, καὶ δὴ κατὰ τὸ ἁγιάζεται ὁ λαός, ἀλλ' ἁγιάζει ὁ ἱερεύς, εὐλογεῖται ὁ γάμος, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ αὐτόν, βαπτίζεται βαπτίζει, μυρώνεται μυρώνει κττ. ἐπλάσαμεν καὶ τοῦ παθητικοῦ πλέον ἀντὶ μέσου ἐκληφθέντος ἐξομολογοῦμαι ἐνεργητικὸν ἐξομολογεῖ ὁ ἱερεύς, καὶ τούτου παραλλήλως τὸ συνώνυμον ἐξαγορεύω - ἐξαγορεύομαι. Οὕτω τὸ νῦν ἐξομολογῶ καὶ ἐξαγορεύω οὐδὲν κοινὸν ἔχει τῷ ἀρχαίῳ ἐξομολογῶ καὶ ἐξαγορεύω, ἀλλ' ἐπλάσθη ἐκ τοῦ κατ' ἀρχὰς μέσου καὶ ἔπειτα παθητικοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐλέχθη τὸ *ψηφίζω* ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ παθητικοῦ ψηφίζομαι, *χαρίζω* ἀπὸ τοῦ χαρίζομαι, *ἡττῶ* = νικῶ ἀπὸ τοῦ ἡττῶμαι, *βεβαιῶ* ἀπὸ τοῦ βεβαιοῦμαι, *ἁλίσκω* ἀπὸ τοῦ ἁλίσκομαι, *κτῶ* ἀπὸ τοῦ κτῶμαι, *ἐξηγῶ* ἀπὸ τοῦ ἐξηγοῦμαι κττ. καὶ ἀντιστρόφως ἀπὸ τῶν ὡς ἐνεργητικῶν μεταβατικῶν ἐκληφθέντων τύπων εἰς -ω ἐπλάσθησαν τὰ μέσα *ἀπαντῶμαι* ἀπὸ τοῦ ἀπαντῶ τινα, *δοκοῦμαι* ἀπὸ τοῦ δοκῶ (= νομίζω), *συνερίζομαι* ἀπὸ τοῦ συνερίζω, *ἐχθρεύομαι* κττ. πρβλ. περὶ τούτων Einleitung σελ. 198 κέξ.

Διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἁπαξάπαντες λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐτυμολογικὰς ἀποπείρας καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν σημασιῶν. Διαρρήδην μάλιστα ἀπαιτεῖ τοῦτο ὁ Whitney ἔνθα ἀνωτέρω διδάσκων ἐν σελ. 177 ὅτι «τὸ ἐρευνᾶν τὰ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν λέξεώς τινος δηλοῖ ἐξετάζειν ἀκριβέστατα πάσας τὰς περὶ *τὴν σημασίαν* καὶ τοὺς φθόγγους μεταβολὰς αὐτῆς, καὶ ἀνατρέχειν κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην εἰς ὅσον ἔνεστιν ἀρχαιοτάτους χρόνους». Καὶ 161-2 «ἡ μεταβολὴ *τῆς σημασίας* τῶν λέξεων εἶναι πολλῷ οὐσιωδεστέρα καὶ ἀναγκαιοτέρα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης ἢ ἡ μεταβολὴ τῶν τύπων· *ἡ ἔρευνα δὲ τῆς ἀναπτύξεως τῆς σημασίας λέξεώς τινος μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὴν πρώτην καὶ κυρίαν, εἶναι ἐν πάσῃ ἐτυμολογικῇ ἐρεύνῃ ἐξ ἴσου ἀπαραίτητον καθῆκον ὅπως καὶ ἡ ἔρευνα τῶν κατὰ μικρὸν ἐπελθουσῶν φθογγικῶν μεταβολῶν τῶν λέξεων μέχρι τοῦ ἀρχαιοτάτου τύπου αὐτῶν· μάλιστα τὸ πρῶτον εἶναι πολλῷ ὠφελιμώτερον, καθ'*

ὅσον παρέχει μᾶλλον διαφέροντα προβλήματα ἢ τὸ ἕτερον». Προφανῶς ἄρα δὲν δύναται ν' ἀποκλείηται ἡ σημαντικὴ καὶ ἡ σύνταξις ἐκ τῆς γλωσσικῆς, ἐκτὸς ἂν τις καὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἤτοι αὐτὴν τὴν βάσιν πάσης γλωσσικῆς ἐρεύνης συναποβάλλῃ.

Διαρρήδην δὲ διδάσκει καὶ ὁ Froehde Bezz. Beitr. Τόμ. Κ' 195 ὅτι «Ἡ ἀνάπτυξις τῶν σημασιῶν πολλάκις φαίνεται ἡμῖν παράδοξος καὶ ἀδιανόητος, ἀλλ' ὅμως *ἐπιβάλλεται* ἡ ἔρευνα αὐτῆς, μάλιστα ὁσάκις δύο ἢ πλείους λέξεις ὅμοιαι μὲν ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους ἀλλ' ἀσύναπτοι ὡς πρὸς τὰς σημασίας γίνεται ἀνάγκη ν' ἀναχθῶσιν εἰς δύο ἐξ ἀρχῆς διαφόρους τύπους μετὰ διαφόρου σημασίας ἑκάτερον». Καὶ αὐτὸς ὁ Sayce, ὃν ἀνέγνω καὶ οὐ πολλάκις ἐμνημόνευσεν ὁ κ. Ῥοΐδης, ὁλόκληρον συνέγραψε κεφάλαιον τῆς Εἰσαγωγῆς του, τὸ Δ', ἐν ᾧ ἐξετάζει ἡνωμένας τὴν φωνολογίαν καὶ τὴν σημασιολογίαν. Ἵνα δὲ δείξῃ ὁπόσην βαρύτητα ἀπονέμει εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐξέτασιν ἀμφοτέρων καὶ μάλιστα εἰς τὴν σημασιολογίαν, ἀναγράφει ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μέρους τούτου τοὺς ἀκολούθους βαρυσημάντους λόγους τοῦ August Pott «Ἀναμφιβόλως οἱ φθόγγοι εἶναι τὸ παραπέτασμα, ὑφ' ὃ κρύπτεται τὸ μυστήριον τῶν ἐννοιῶν, τὸ παρὰ τοῦ γλωσσοδίφου προσδοκῶν διαφώτισιν». Ὁμοίως διδάσκει ὁ Brugmann ἐν τῷ περὶ Γερμανικῶν Πανεπιστημίων σελ. 542 ὅτι «Ἡ σύνταξις περὶ ἧς ὁ Bopp καὶ οἱ ἄμεσοι διάδοχοι αὐτοῦ ὀλίγον ἐφρόντιζον, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1870 κἑξ. περιελήφθη εἰς τὰς γλωσσικὰς σπουδὰς καὶ ἔκτοτε ἐκαλλιεργήθη λίαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ B. Delbrück, ὃν καὶ ἱδρυτὴν τῆς συγκριτικῆς συντάξεως δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν».

Ἐννοῶ ἐκείνους ὅσοι φρονοῦν ὅτι μόναι αἱ φυσικαὶ καὶ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι καὶ πρέπει νὰ λέγωνται ἐπιστῆμαι, διατείνονται δ' ὅτι τὸ δίκαιον, αἱ θρησκεῖαι καὶ ἡ φιλολογία δὲν πρέπει ν' ἀξιῶνται τῆς προσηγορίας ταύτης. Οἱ τοιοῦτοι τοὐλάχιστον φαίνονται ἀκόλουθοι ἑαυτοῖς, καθ' ὅσον κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐξεταζομένου ἐν συνόλῳ, οὐχὶ τμηματικῶς, πράγματος κατατάσσουσι τὴν ἐξετάζουσαν αὐτὸ ἐπιστήμην εἰς ταύτην ἢ εἰς ἐκείνην τὴν κατηγορίαν. Δὲν ἐννοῶ δ' ὅμως ἐκείνους οἵτινες ἀξιοῦσιν, ἵνα ἓν μὲν μέρος τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ὁμοειδῶν φαινομένων τοῦ αὐτοῦ πράγματος, λ.χ. ἡ φωνητικὴ ἐκ τῆς γλώσσης, ὑπαχθῇ εἰς ταύτην, τὰ δ' ἄλλα αὐτῆς μέρη εἰς ἐκείνην τὴν κατηγορίαν, ὡσεὶ μὴ πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα

συνεδέοντο στενώτατα πρὸς ἄλληλα μηδ' ἐξηρτῶντο ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ ἐνθυμήθητε πόσον ἄτοπον θὰ εἶναι προκειμένου περὶ ἑρμηνείας τινός, οἷον ἐτυμολογίας, ὁ μὲν γλωσσικὸς νὰ ἐξετάζῃ μόνας τὰς τῶν φθόγγων σχέσεις, ὁ δὲ φιλόλογος τὰς συντακτικάς, σημασιολογικὰς κλπ., ἢ νὰ παραγγέλλῃ ἕτερος πρὸς τὸν ἄλλον τὴν ἡμίσειαν ἐργασίαν, ἵνα μόνον διὰ τῆς συνεργασίας ἀμφοτέρων δύνηται νὰ τελῆται ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐργασία! Καὶ τί θὰ διέφερον τότε οἱ λεγόμενοι ἐπιστήμονες οὗτοι τῶν τεχνιτῶν, ὧν ὁ μὲν λ.χ. κόπτει μόνον, ὁ δὲ ῥάπτει μόνον, ὁ δὲ ἄλλο τι ποιεῖ κττ. καὶ οὕτως οὐχὶ εἷς τις ἀλλὰ πολλοὶ διὰ καταμελισμοῦ ἐκτελοῦσι τὸ ἔργον των; Ναὶ μὲν καὶ ἡμῖν ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ μεγέθους τοῦ ἔργου ὁ μελισμὸς αὐτοῦ καὶ οὐδ' ἡμεῖς δυνάμεθα ν' ἀσχολώμεθα περὶ πάντας τοὺς κλάδους τῆς φιλολογίας ἐξ ἴσου συντόνως. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὀφείλομεν κατὰ δύναμιν νὰ παρακολουθῶμεν ἔστω καὶ παθητικῶς μόνον ταῖς γενομέναις προόδοις, ἔπειτα δὲ νὰ ἐνθυμώμεθα πάντοτε ὅτι τὸν μελισμὸν τοῦτον ἐπιβάλλει ἡμῖν τὸ μέγεθος τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ βραχὺ τοῦ βίου, οὐχὶ δὲ οὐδαμῶς αὐτὴ τοῦ ἐξεταζομένου πράγματος ἡ φύσις, ἀδιαίρετος καὶ ἑνιαία οὖσα.

Περὶ τοῦ κύρους καὶ τοῦ ἀνεξαιρέτου τῶν φθογγικῶν νόμων.

Ἀλλὰ καὶ ἄν τις ἤθελεν ἐπιμένει νὰ περιορίζῃ τὴν γλωσσικὴν ἐν μόνῃ τῇ φωνητικῇ, ἵνα ἔχῃ ἀσφαλῆ καὶ βέβαια πορίσματα αὐτῆς, ὡς θετικῆς ἐπιστήμης, πάλιν δὲν θὰ ἐπετύγχανε τοῦ σκοπουμένου, διότι οὐδ' ἐν τοῖς φωνητικοῖς παρέχει ἡ γλωσσικὴ οὕτω βέβαια καὶ ἀνεξαίρετα πορίσματα, ὁποῖα λ. χ. αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Τοῦτο ἀγνοοῦσιν ὅσοι ἄνευ ἀκριβοῦς φιλολογικῆς γνώσεως τῶν γλωσσῶν, φυσιοδίφαι συνήθως ἢ ἐρασίτεχνοι γλωσσικοὶ ἀποφαίνονται καθολικῶς περὶ ὧν ἀγνοοῦσι πραγμάτων. Ἀλλ' ὅστις μετὰ φιλολογικῆς ἀκριβείας ἐξήτασέ ποτε τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα εἴτε τῶν παρελθόντων αἰώνων εἴτε τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἠξεύρει ὅτι οἱ λεγόμενοι φθογγικοὶ νόμοι πάμπολυ ἀφίστανται τῆς ἀκριβείας ἐκείνης, ἣν ἔχουσιν οἱ συνήθως λεγόμενοι φυσικοὶ νόμοι. Δὲν ἁρμόζει βεβαίως εἰς ἐμὲ νὰ κατηγορήσω τὸ μάθημα οὗ τὴν διδασκαλίαν ἐπετράπην. Ἀλλ' ὅμως

ἀείποτε καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐμίσησα τὸν κόμπον καὶ τοὺς παχεῖς καὶ μεγάλους λόγους· οὐδέποτε ἠθέλησα δίκην καπήλου νὰ ἐπαινέσω τὰ ἐμὰ παριστῶν αὐτὰ κρείσσω καὶ καλλίω τοῦ ἀληθοῦς. Διὰ ταῦτα οὐδὲ σήμερον διστάζω παρρησίᾳ νὰ εἴπω, ὅτι οὐδ' αὐτῆς τῆς φωνητικῆς εἶναι ἀληθῶς ἀείποτε ἀνεξαίρετα τὰ διδάγματα. Καὶ αἰτία τούτου εἶναι ἡ ἱστορία, τ. ἔ. ὅτι ἡ γλῶσσα ἀκαταπαύστως ἐν τοῖς ἀνθρώποις μεταπλαττομένη καὶ μεταρρυθμιζομένη κατὰ τὸν πνευματικὸν διάκοσμον ἑκάστου τε καὶ τοῦ ὅλου ἔθνους ἑκάστοτε πολλὰ κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας ἔπαθε παθήματα, ὧν ἡμεῖς πολλάκις οὐδεμίαν ἔχομεν γνῶσιν. Οὕτω λ.χ. πάντες, οἷς ἐπιμελές ἐστιν εἰδέναι, ἐπίστανται ὅτι τὸ ἀντὶ τοῦ δ εὑρισκόμενον β ἐν τῷ βίος εἶναι ἀνωμαλώτατον, διότι τὸ ὑπερωικὸν ἰαπετικὸν g πρὸ μὲν τῶν ἁδροτέρων φωνηέντων γίνεται χειλικὸν β, πρὸ δὲ τῶν λεπτοτέρων ὀδοντικὸν δ· διὸ λέγεται κανονικῶς *βάραθρον* ἀλλὰ *δέρεθρον*, *βούλομαι* ἀλλὰ *δήλομαι*, *δέλλομαι*, κτλ. ἀλλ' ὅμως καὶ *βίος* ἀντὶ **δίος*. Γνωστὸν ὁμοίως ὅτι τὸ ἰαπετικὸν ὑπερωικὸν q κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον γίνεται π καὶ τ· ἐντεῦθεν τείνω καὶ ποινή, τίς καὶ πόσος, πῶς, πότερος, ἀλλ' ὅμως πάλιν κίς ἐν Λαρίσῃ, κῶς κττ. ἐν τῇ Ἰωνίᾳ.

Ὁμοίως λέγομεν ἐν τῇ συνήθει Ἑλληνικῇ γυναῖκα, γῦρος, γέρως, γείρω κττ. πάντα μετὰ τοῦ ἐν ἀρχῇ γ ὁμαλῶς· ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα λέγομεν ὁ ὕψος ἀντὶ ὁ γύψος. Ὁμοίως κεῖνος, κείτεται, κοίτη, κινεῖται κττ. πάντα μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ κ, ἀλλ' ὅμως πάλιν ἐν μὲν τῷ τσίχλα (ἐν Ῥόδῳ κίχλα) ἐτρέψαμεν τὸ κ εἰς τσ, ἐν δὲ τῷ γυψέλι (= κυψέλιον) εἰς γ. Ὁμοίως λέγομεν πόσος, ποταμός, ποτάμι, ποτίζω, πόνος πονῶ, πωρί (οὕτως ἐν Κρήτῃ), πῶς, ὅπως, πολύς, ποκάρι (οὕτως ἐν Κρήτῃ), ἀλλ' ὅμως ποῦμα = πῶμα, πουλῶ, πουλάρι κτλ. Ὁμοίως ξωμένω, ξεκάνω, ξένος, ξαίνω, κττ. ἀλλ' ὅμως τσώφλοιο = ἐξώφλοιον. Τοιαῦτα ἀνώμαλα ἤτοι ἄγνωστα. παραβαίνοντα τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους ἠδυνάμην νὰ παραθέσω πάμπολλα, ἀλλ' ἀρκούμενος τούτοις ἐρωτῶ μόνον, τίνος ἕνεκα ταῦτα ἐτράπησαν τὴν κακὴν ὁδὸν ταύτην; Ἂν δέ τις σήμερον μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ πράγματος δυσκόλως δύναται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο μετά τινος πιθανότητος, αὐτόδηλον ὅτι οὐδόλως οὐδεὶς ἠδύνατο ἐκ τῶν προτέρων νὰ προείπῃ τὰ παθήματα ταῦτα. Εἶναι ἄρα παντάπασι πλημ-

μελὲς ὅπως ἐκ τῶν ὑστέρων, ἤτοι ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀποδείκνυται, ὅπερ λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 8-9 ὅτι «Ἡ ἀσφάλεια τῶν φθογγικῶν τούτων νόμων εἶναι τοιαύτη, ὥστε δύναται ἐκ τῶν προτέρων νὰ βεβαιώσῃ ὁ γλωσσολόγος ὅτι, ἂν τυχὸν σῴζεται εἴς τινα νεωτέραν γλῶσσαν μία τις οἱαδήποτε ἀρχαία ἰνδοευρωπαϊκὴ (γρ. ἰαπετικὴ) λέξις, αὕτη ἐκφέρεται οὕτως και οὐχὶ ἄλλως, ἀνευρίσκων τοῦτο διὰ μεθόδου οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀσφαλοῦς τῶν ὑπολογισμῶν, διὰ τῶν ὁποίων κατώρθωσε, χωρὶς νὰ εὐθύνῃ τὸ τηλεσκόπιον εἰς τὸ στερέωμα, νὰ ὁρίσῃ ὁ Λεβεριὲ τὴν θέσιν, τὸν ὄγκον καὶ τὴν τροχιὰν τοῦ πέραν τοῦ Οὐρανοῦ ἀγνώστου καὶ ἀοράτου πλανήτου». Ταῦτα παντάπασιν ἐσφαλμένα, καὶ μόνοι οἱ ἀγνοοῦντες τὰ πράγματα δύνανται νὰ λέγωσι, διότι οἱ γλωσσικοὶ διαρρήδην κηρύττουσιν ὅτι τὸ ἀνεξαίρετον τῶν φθογγικῶν νόμων πιθανολογεῖται μὲν ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλὰ δὲν ἀποδείκνυται οὐδαμοῦ ἐκ τῶν ὑστέρων. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ παραδέχονται ὅτι πλὴν τῶν μεταβολῶν ἐκείνων ὅσαι γίνονται ὁμαλῶς ὡς ὑπαγόμεναι ὑπὸ νόμους τινάς, οὓς καλοῦμεν φθογγικούς, παρατηροῦνται καὶ ἄλλαι τινὲς παθήσεις αὐτῶν παντάπασιν ἀνερμήνευτοι. Ταύτας οἱ Γερμανοὶ ὀνομάζουσι συνήθως δι' ἄλλου ὀνόματος, ἤτοι Lautwandel, καὶ οὕτω διαστέλλουσι τῆς ὁμαλῆς Lautveränderung, πρβλ. Paul ἔνθα ἀνωτ. σελ. 59 κἑξ. Ἀλλὰ προφανῶς διὰ τούτου οὐδὲν ἀληθὲς ἐπιτυγχάνεται. Εἰς τὴν ἀκανόνιστον κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται λ. χ. αἱ μεταθέσεις, αἱ ἀνομοιώσεις, αἱ ἀφομοιώσεις κττ., πρβλ. γλήγορα Γληγόρις ἀλλὰ κριάρι (μόνον ἐν Κύπρῳ κλιάρι), παραθύρι, ὃ ἐν διαλέκτοις καὶ παλεθούρι καὶ παναθύρι λέγεται· ὁμοίως καραφλὸς ἀντὶ φαλακρός, ἀλλὰ καρύδι, καλάμι, κττ.

Πάντες λέγομεν ἀρσενικό, χέρσο, μερσίνη κττ. μετὰ ρσ, ἀλλ' ὅμως θάρρος καὶ θαρρῶ μετὰ διττοῦ ρρ ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Κοινῆς. Ὁμοίως λέγομεν πάντες γλῶσσα, θάλασσα, πίσσα, μέλισσα, βασίλισσα, γειτόνισσα, πράσσω, ἀλλάσσω, περίσσος κττ. ἀλλ' ὅμως ἤδη ἀπὸ τοῦ Πολυβίου πιττάκιον, πρὸς δὲ κύτταρον. Πανταχοῦ ὁ ἄκμων-ἀκμόνιον-ἀγμόνιον ἐγένετο ἀμόνι ἀποβληθέντος τοῦ κ ἢ μᾶλλον τοῦ *γ* πρὸ τοῦ *μ* τοῦ συμπλέγματος *κμ* - *γμ*· ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος ἐν τῇ λέξει ἀκμὴ ἀκμαῖος, ἀκμάζω, ὑπῆρξεν ἄλλη ἡ τύχη, διότι τοῦτο μέν, ὡς φαίνεται τοὐλάχιστον, ἀνεπτύχθη μεταξὺ τῶν δύο ἔτι ἀπαθῶν συμφώνων φωνῆέν τι *ο*, ἀκομή, ὅθεν ἔπειτα

ἀκόμη, τοῦτο δὲ τὸ μ ἐγένετο ν, ὅθεν ἔχομεν ἐν Θήρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἄκναιος, ἀκναιάζω ἀντὶ ἀκμαῖος, ἀκμάζω. Καὶ ὅμως οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη νὰ δικαιολογήσῃ φωνητικῶς οὔτε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ο οὔτε τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου, οὔτε τὴν διάφορον τοῦ ἄκναιος πάθησιν, πολλῷ δ' ἧττον ἠδύνατό τις νὰ προείπῃ τὰ ποικίλα παθήματα ταῦτα ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἀστρονόμος ἔπραξεν. Ὁμοίως λέγεται συνήθως καπινὸς -ινά, καπινίζω, ἀλλὰ πινίγω σπανιώτατα, ὕπινος δὲ οὐδέποτε, ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον ἠξεύρω, ἀλλ' ἀεὶ *ὕπνος ὑπνωτικό*, ὁμοίως ἀναπνέω ἀναπνοή κτλ. οὐδέποτε ἀναπινέω κτλ. Τὸ Ἰταλικὸν volta ἐν μὲν Χίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐγένετο βόρτα, ἐν δὲ Κρήτῃ βόλιτα κατ' ἀνάπτυξιν ἑνὸς φθόγγου ι κατόπιν τοῦ λ· θὰ ἠδύνατό τις ἆρά γε ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἴπῃ τίνος ἕνεκα *ὤφειλε* τοῦτο ἐν μὲν Χίῳ οὕτως καὶ οὐκ ἄλλως, ἐν δὲ Κρήτῃ πάλιν οὕτως καὶ οὐκ ἄλλως κτλ. νὰ διατεθῇ; ἢ καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἰδιάζουσαν ἀνάγκην ταύτην ἐν Χίῳ, Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ τούτων τε καὶ τῶν προμνημονευθέντων; Ἐὰν δύναται, ἂς πράξῃ τοῦτο, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Ὁμοίως ἐρωτᾶται διατί ἐν μὲν τῷ κοχλιάριον, κόχλαξ, κοχλίας ἐγένετο ἀφομοίωσις, ὅθεν χουλιάρι (ἀντὶ χου(χ)λιάρι δι' ἀνομοίωσιν), χόχλακας χοχλακῶ, χοχλιός (ἀλλὰ πάλιν διατί ἐν Νάξῳ κοχλιός;), ἀλλ' ἐν τῷ κε(γ)χρί(ον), κίχλα, κιχώρι(ον) κττ. δὲν ἔγινεν; Εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήματα οὐδεὶς ἀνθρώπων μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ.

Διὰ ταῦτα δὲ ὁ Gabelenz ἐν σελ. 184 γράφει ὅτι: «Ἤδη ὁ Schleicher, ἴσως δὲ καί τινες πρὸ αὐτοῦ, ἐδίδαξεν, ὅτι παρὰ τὴν μηχανικὴν ὡς εἰπεῖν τῶν φθόγγων μεταβολὴν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης καί τις ἄλλη, ψυχικὴ δύναμις, ἡ ἀναλογία. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο δὲν ἐκώλυσεν αὐτὸν νὰ καταλέξῃ τὴν γλωσσικὴν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, καὶ ἄλλα, *ἀσθενέστερα πνεύματα τῶν ὑλιζόντων τούτων χρόνων ἥρπασαν αὐτό*». Καὶ ἐν σελ. 200 «Τὴν διδασκαλίαν ὅτι οἱ φθογγικοὶ νόμοι ἐνεργοῦσιν ἄνευ ἐξαιρέσεως ὁμοιοτρόπως οὔτε ὡς δόγμα δύναμαι ν' ἀνομολογήσω οὔτε βεβαίως ὡς ἀποδεδειγμένον θεώρημα νὰ παραδεχθῶ, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς μεθοδολογικὴν ἀρχὴν ἐπιβάλλουσαν ἡμῖν νὰ σκεπτώμεθα ἀδιαλείπτως καὶ ἐρευνῶμεν μηδ' ἡσυχάζωμεν μέχρις οὗ εὕρωμεν ἢ τὸν φθογγικὸν νό-

μον καθ' ὃν τελοῦνται αἱ μεταβολαί, ἢ τὴν αἰτίαν δι' ἣν φαίνεται ὅτι παραβαίνεται ἐν ὡρισμέναις περιπτώσεσιν».

Ὁμοίως διδάσκει ὁ Delbrück ἐν Εἰσαγωγῇ σελ. 116 ἐκδ. 2 «Δὲν δύναταί τις νὰ μὴ ὁμολογήσῃ *ὅτι κατ' ἐπαγωγὴν τὸ ἀνεξαίρετον τῶν φθογγικῶν νόμων δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῇ*». Ἐν δὲ σελ. 129 συγκεφαλαιῶν τὰ εἰρημένα ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ἀνεξαιρέτου τῶν φθογγικῶν νόμων ὧδε «Εἴδομεν ποῦ δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ὅτι εὑρίσκονται τοιοῦτοι νόμοι. Πάντως οὐχὶ ἐν τῷ συνόλῳ φιλολογικῆς ἢ ἐθνικῆς τινος γλώσσης. Διότι δὲν δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ὅτι πάντα τὰ ὁμόγλωσσα ἄτομα παντελῶς ὁμοίως θὰ λαλῶσιν. Λοιπὸν μόνον περὶ ἑνὸς ἑκάστου ἀτόμου, ἢ μᾶλλον, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀκριβεῖς, μόνον ἐν ὡρισμένῃ στιγμῇ περὶ τῆς γλώσσης ἀτόμου τινὸς δυνάμεθα τοῦτο. Καὶ πάλιν ἐκ τούτου, ὅπερ ἄνθρωπός τις καθ' ὡρισμένην στιγμὴν προφέρει ἢ θὰ προέφερεν, ἂν ἤθελεν ἐκφέρει ἐκ τοῦ στόματός του σύμπαντα τὸν θησαυρὸν τῶν λέξεων, ἀνάγκη ν' ἀποχωρισθῇ πρῶτον πᾶν ὅ,τι δύναται ὡς δάνειον (ἐν τῇ εὐρυτάτῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως) νὰ ἐκληφθῇ, ἔπειτα δὲ καὶ πᾶσα ἐπὶ ἀναλογικῆς ἐπιδράσεως στηριζομένη μεταβολὴ τῶν φθόγγων. Ὅταν τοῦτο γένηται, τότε ὑπολείπονται οἱ διὰ τῶν φθογγικῶν μεταβολῶν κεκανονισμένοι φθόγγοι. Καὶ ἐν τούτοις μόνοις δυνάμεθα ἡμεῖς — ἂν πάλιν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τοὺς σάλους ἐκείνους οὓς πᾶσα μεταβατικὴ περίοδος παρέχει — νὰ περιμένωμεν ὅτι θὰ εὕρωμεν πλήρη ὁμαλότητα ἐν τῇ διαχειρίσει πασῶν τῶν ἀναλόγων περιπτώσεων, καὶ οὕτως δύναταί τις νὰ δισχυρισθῇ, ὅτι οἱ φωνητικοὶ νόμοι καθ' ἑαυτοὺς εἶναι ἀνεξαίρετοι».

«Οὕτως ὁμολογητέον μὲν ὅτι πλήρης ὁμαλότης ἐν ταῖς φθογγικαῖς μεταβολαῖς οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου τῶν γεγονότων εὑρίσκεται, πρόκεινται ὅμως ἀρκετοὶ λόγοι ἵνα παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁμαλῶς προβαίνουσα μεταβολὴ τῶν φθόγγων εἶναι εἷς τῶν παραγόντων, ἐκ τῆς συνεργασίας τῶν ὁποίων προκύπτει ὁ ἐν χρήσει τύπος τῆς γλώσσης. Ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ὅμως ἀληθῶς μόνον κατὰ προσέγγισιν θὰ εἶναι πάντοτε δυνατὸν νὰ καταδειχθῇ ὁ παράγων οὗτος σαφῶς».

«Συγχρόνως δὲ συνάγεται ἐκ τῶν εἰρημένων ἐὰν καὶ κατὰ πόσον δυνάμεθα προκειμένου περὶ φωνητικῆς νὰ ὁμιλῶμεν περὶ νόμων καὶ μάλιστα περὶ φυσικῶν νόμων. Οἱ φθογγικοὶ νόμοι οὓς ἡμεῖς θέτομεν,

εἶναι, ὅπως ἀπεδείχθη, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἰσότητες, αἵτινες ἔν τινι γλώσσῃ καὶ ἔν τινι χρόνῳ παρατηροῦνται, καὶ μόνον ὡς πρὸς ταῦτα ἰσχύουν. Ἀμφίβολον ἄρα ἂν καθόλου ἐπιτρέπηται ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου «*νόμος*». Ἀλλ' ὅμως ἀποφεύγω νὰ εἰσέλθω εἰς ἐξήγησιν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *νόμου*, ὅπως λέγεται ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις καὶ ἐν τῇ στατιστικῇ, ἐπειδὴ εὑρίσκω, ὅτι ὁ ὅρος *φθογγικὸς νόμος* οὕτως ἐπάγη, ὥστε δὲν δύναται πλέον νὰ ἐκβληθῇ, καὶ πρὸς τούτοις διότι δὲν δύναμαι νὰ προτείνω ἁρμοδιωτέραν ἔκφρασιν. Εἶναι δὲ καὶ ἀθῷος, *ἂν μόνον τις πάντοτε ἐνθυμῆται ὅτι οὗτος οὐδεμίαν ἄλλην ἢ τὴν εἰρημένην δύναται νὰ ἔχῃ σημασίαν. Οὐδαμῶς δὲ δύναμαι νὰ ἐπιδοκιμάσω τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν φθογγικῶν νόμων ὡς νόμων φυσικῶν. Πρὸς τοὺς τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς νόμους προφανῶς οὐδεμίαν ἔχουσιν ὁμοιότητα αἱ ἱστορικαὶ αὗται ἰσότητες.* Ἡ γλῶσσα σύγκειται ἐξ ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν καὶ δὴ οἱ φθογγικοὶ νόμοι δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὰ περὶ τῆς νομιμότητος τῶν φυσικῶν γεγονότων ἀλλ' εἰς τὰ περὶ τῆς νομιμότητος τῶν κατὰ τὸ φαινόμενον αὐθαιρέτων ἀνθρωπίνων πράξεων».

Περὶ τῆς θέσεως τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τώρα δυνάμεθα νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ μέγα ἐρώτημα: τίς ἐπιστήμη εἶναι καὶ ποῦ καταλέγεται ἡ γλωσσική; Κατὰ μὲν τὸν κ. Ῥοΐδην καταλέγεται εἰς τὰς φυσικὰς καὶ ἡ μέθοδός τις εἶναι ἡ φυσική, καὶ ταῦτα πρεσβεύουσι, λέγει, πάντες πανταχοῦ οἱ γλωσσολόγοι. Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν τὰ πράγματα δὲν ἔχουσιν οὕτως. Πρῶτον παρατηρῶ ὅτι τὸ πρᾶγμα φαίνεται σφόδρα παράδοξον, ὅταν τις ἐνθυμηθῇ, ὅτι πάντα μὲν τἆλλα ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, οἷον νόμοι, πολιτεύματα, θρησκεῖαι, ἤθη καὶ ἔθιμα, τέχνη καὶ ἐπιστήμη, κτλ. ὑπάγονται εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν λεγομένας ἱστορικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὸ εἶναι διὰ μόνου τοῦ γίνεσθαι κατανοεῖται, καὶ δὴ ἐν πᾶσι τούτοις ἡ ἐπικρατοῦσα μέθοδος εἶναι ἡ ἱστορική, μόνη δ' ἡ γλῶσσα, οὖσα βεβαίως — τοῦτο εἴδομεν ἀνωτέρω σελ. 154 κἑξ. ὅτι ἀνομολογεῖται σήμερον κοινῶς — καὶ αὕτη ἐπίσης ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δὴ κατὰ μικρὸν γιγνομένη, ἔχουσα ἄρα ἀνέλιξιν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ δὴ καὶ ἐν ταύτῃ τὸ εἶναι διὰ μόνου τοῦ γίγνεσθαι δέον νὰ νοηθῇ, μόνη,

λέγω, ἡ γλῶσσα πρέπει κατὰ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας νὰ ἐξετάζηται, εἰς ταύτας νὰ ὑπάγηται καὶ ἡ μέθοδός της πρέπει νὰ εἶναι ἡ φυσική!

Ἀλλά, λέγουσι, τὰ πορίσματα καὶ διδάγματα αὐτῆς εἶναι πολλῷ βεβαιότερα ἢ τὰ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν ἐπιστημῶν, προσεγγίζουσι δὲ λόγῳ πιθανότητος ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις. Κάλλιστ' ἐπαινῶ· ἀλλ' ἐρωτῶ, εἶναι τοῦτο λόγος ἀποχρῶν, ἵνα ἐπιστήμη τις ἐκτοπισθῇ, διότι τὰ διδάγματα αὐτῆς ἔχουσι μείζω ἢ ἐλάσσω πιθανότητα; Λοιπὸν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐπιστήμης δὲν θὰ ὁρίζῃ τοῦ λοιποῦ αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ποιὸν τῶν διδαγμάτων της; Ἂν ἐν τῇ γλωσσικῇ ἡ πρόοδος καὶ βεβαιοτέρα καὶ ταχυτέρα καὶ πλουσιωτέρα ἢ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἱστορικαῖς ἐπιστήμαις εἶναι, ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου κεῖται ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῆς γλώσσης καὶ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ. Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου ὁ Paul ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 5 «Ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ κλάδῳ τοῦ πολιτισμοῦ δύνανται μετὰ τηλικαύτης ἀκριβείας νὰ διαγνωσθῶσιν οἱ ὅροι τῆς ἀναπτύξεως ὅπως ἐν τῇ γλώσσῃ, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν πολιτισμὸν δύναται ὅσον τῆς γλωσσικῆς νὰ τελειοποιηθῇ ἡ μέθοδος. Οὐδεμία ἄλλη ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ὑπερβῇ ἐπὶ τοσοῦτον τὰ ὅρια τῆς παραδόσεως καὶ οὐδεμία ἄλλη προέβη ἐπὶ τοσοῦτον θεωρητικῶς καὶ δημιουργικῶς. Διὰ τὴν ἰδιότητα δὲ μάλιστα ταύτην φαίνεται μὲν στενώτερον συγγενὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἤγαγε δὲ πρὸς τὴν διεστραμμένην δοξασίαν (Verkehrtheit) νὰ θέλουν τινὲς ν' ἀποκλείσουν αὐτὴν ἐκ τῶν ἐπιστημῶν τοῦ πολιτισμοῦ».

Καὶ εὐθὺς δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βιβλίου του γράφει ὁ Paul «Ἡ γλῶσσα εἶναι, ὅπως πᾶν προϊὸν ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ὑποκείμενον τῆς ἱστορικῆς ἐξετάσεως». Καὶ ἐν σελ 19-20 «Ἐλέχθη ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις τῆς γλώσσης πλὴν τῆς ἱστορικῆς. Ὀφείλω ν' ἀρνηθῶ τοῦτο. Ὅ,τι λέγεται ὅτι δὲν εἶναι ἱστορικὴ ἀλλ' ὅμως οὐχ ἧττον ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις τῆς γλώσσης, εἶναι ἀκριβῶς εἰπεῖν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀτελὴς ἱστορική, ἀτελὴς δὲ τὸ μὲν διὰ τὸν ἐξετάζοντα, τὸ δὲ διὰ τὸ ἐξεταζόμενον ὑλικόν. Διότι εὐθὺς ὥς τις δὲν πιστοῖ μόνον μερικὰ γεγονότα, εὐθὺς ὡς πειραθῇ νὰ διίδῃ τὴν συνάφειαν αὐτῶν, νὰ ἐννοήσῃ τὰ φαινόμενα, εὐθὺς τότε εἰσέρχεται εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἱστορικῆς ἐξετάσεως, ἂν καὶ ἴσως ἄνευ ἐπιγνώσεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἐπιστημονικῶς τὴν γλῶσ-

σαν οὐ μόνον ὅπου πρόκεινται ἡμῖν διάφοροι ἀναπτύξεως βαθμίδες τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ ὅπου πρόκεινται παρ' ἀλλήλας σύγχρονοι διάφοροι φάσεις τῆς ἐξεταζομένης γλώσσης. Κάλλιστα μὲν ἔχει λ. χ., ἂν εἶναι γνωσταὶ πολλαὶ συγγενεῖς γλῶσσαι ἢ διάλεκτοι. Τότε ἡ γλωσσικὴ ὀφείλει οὐ μόνον νὰ πιστοῖ, τὰ ἐν ταῖς διαφόροις γλώσσαις ἢ διαλέκτοις ἀντιστοιχοῦντα ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παραδεδομένων νὰ ἀνοικοδομῇ κατὰ δύναμιν τοὺς οὐχὶ παραδοθέντας πρώτους τύπους καὶ τὰς πρώτας σημασίας. Ἀλλ' οὕτω προφανῶς μεταβάλλεται ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασις εἰς ἱστορικήν. Ἀλλὰ καὶ ὅπου μία μόνη ὡρισμένη φάσις μιᾶς μόνης διαλέκτου πρόκειται, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη εἶναι δυνατὴ μέχρι τινὸς βαθμοῦ ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις· διότι συγκρίνων τις λ. χ. τὰς διαφόρους σημασίας λέξεώς τινος πρὸς ἀλλήλας, ζητεῖ νὰ ὁρίσῃ τίς τούτων ἡ πρώτη ἢ τίς πρότερον ὑπάρχουσα ἀλλ' ἔπειτα ἀπολεσθεῖσα ἦτο ἡ πρώτη. Ἀλλ' εὐθὺς ὥς τις ὥρισε μίαν σημασίαν ὡς πρώτην, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ προῆλθον, ἐπίστωσεν ἱστορικὸν γεγονός. Ἢ συγκρίνει τις τοὺς συγγενεῖς τύπους πρὸς ἀλλήλους καὶ παράγει αὐτοὺς ἐξ ἑνὸς κοινοῦ πρώτου, καὶ τότε πάλιν πιστοῖ ἱστορικὸν γεγονός. Καθόλου δὲν δύναταί τις νὰ διισχυρισθῇ, ὅτι συγγενεῖς τύποι προέκυψαν ἐκ κοινῆς τινος ἀρχῆς, ἂν μὴ θέλῃ νὰ ὁμιλήσῃ ἱστορικῶς. Ἢ πιστοῖ τις μεταξὺ συγγενῶν τύπων καὶ λέξεων φωνητικὴν ἀλλοίωσιν, καὶ θέλει νὰ ἐξηγήσῃ αὐτήν, τότε ἀναγκάζεται νὰ εἴπῃ ὅτι αὕτη εἶναι ἀποτέλεσμα φθογγικῆς μεταβολῆς τ. ἔ. ἱστορικῆς πράξεως. Ἢ θέλει νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν κατὰ τὸν Οὐμβόλδον καὶ Steinthal ἐσωτερικὸν τῆς γλώσσης τύπον, τοῦτο θὰ δυνηθῇ μόνον ἐὰν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γένεσιν τῆς ἐκφράσεως καὶ τὴν κυρίαν σημασίαν αὐτῆς. Καθόλου εἰπεῖν δὲν ἐννοῶ, πῶς τις θὰ ἠδύνατο νὰ σκέπτηται περὶ γλώσσης ὀρθῶς, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ τὸ πῶς αὕτη ἐγένετο ἱστορικῶς».

Ὁμοίως γράφει ἐν σελ. 30 σημ. «Ἡ φιλολογία καὶ ἡ γλωσσικὴ δὲν δύνανται νὰ χωρίσωσιν ἀπέναντι ἀλλήλων τοὺς κύκλους τῶν ἐργασιῶν των οὕτως ὥστε ἡ ἑτέρα νὰ ἐπωφελῆται μόνον τὰ ἕτοιμα πορίσματα τῆς ἑτέρας· θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὁρίσῃ διαφορὰν μεταξὺ φιλολογικῆς καὶ γλωσσικῆς ἐπεξεργασίας οὕτως, ὅτι ἡ μὲν γλωσσικὴ ἀσχολεῖται περὶ τὰς γενικάς, τὰς διὰ τὴν χρῆσιν σταθερὰς σχέσεις τῆς γλώσσης, ἡ δὲ φιλολογία περὶ τὴν ἀτομικὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἀλλ'

ὅμως τὰ προϊόντα ἑνός τινος συγγραφέως δὲν δύνανται ἐπαρκῶς νὰ ἐκτιμηθῶσιν, ἂν μή τις ἠξεύρῃ κάλλιστα τίς ἡ σχέσις τῶν προϊόντων αὐτοῦ πρὸς τὸ σύνολον τῆς γλώσσης καὶ πρὸς τὴν καθολικὴν χρῆσιν. Καὶ ἀντιστρόφως ἡ μεταβολὴ τῆς καθολικῆς χρήσεως ἀδύνατον νὰ νοηθῇ, ἂν μὴ καλῶς μελετηθῇ ἡ ἀτομικὴ τοῦ λέγειν ἐνέργεια».

Ὁμοίως διδάσκει ὁ πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀποθανὼν πολυγλωσσότατος τῆς Γερμανίας ἀνὴρ Γεώργιος von der Gabelenz σελ. 13 κέξ. τοῦ μνημονευθέντος ἀνωτέρω βιβλίου του «Ἡ γλῶσσα εἶναι κοινὸν τοῦ ἀνθρώπου κτῆμα· μόνον δ' ὡς τοιαύτη, τ. ἔ. μόνη ἡ ἀνθρωπίνη γλῶσσα εἶναι ὑποκείμενον τῆς γλωσσικῆς. Κατ' αὐτὰ ἡ γλωσσικὴ εἶναι μέρος τῆς *περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιστήμης*, τῆς *ἀνθρωπολογίας* ἐν τῇ εὐρυτάτῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως . . . Ἡ γλῶσσα ἔθνους τινὸς εἶναι ἡ ἄμεσος ἔκφρασις τοῦ πνευματικοῦ του βίου, καὶ δὴ ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῆς ἀναπτύξεώς του ἐξηρτημένη. Κατὰ ταῦτα ἡ γλῶσσα εἶναι μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, καὶ καθ' ὅσον ἐξετάζει τὰς μερικὰς γλώσσας καὶ τὰς τύχας των εἶναι *ἱστορικὴ* ἐπιστήμη. Ἐπειδὴ δ' ὅμως πλὴν τῶν μερικῶν γλωσσῶν ἐξετάζει ἡ γλωσσικὴ καὶ τὴν κοινὴν βάσιν πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων γλωσσῶν, τὴν λεκτικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ ταῦτα ὅταν μὲν πρόκειται περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ παράγῃ φθόγγους, τότε τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς φυσιολογίας τῶν φθόγγων, ἥτις ὑπάγεται ὑπὸ τὴν φυσιολογίαν· ὅταν δὲ πρόκειται περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ν' ἀρθροῖ τὰς ἰδέας του, τότε ἡ ἐξέτασις γίνεται ψυχολογική· ὅταν δὲ πάλιν πρόκειται περὶ τῶν καθηκόντων, ἅτινα προβάλλονται εἰς τὴν γλῶσσαν ὡς εἰς ἔκφρασιν τῶν συνδέσεων τῶν νοημάτων καὶ διανοημάτων, τότε ἀπαντῶσιν ἡ λογικὴ καὶ ἡ μεταφυσική· οὕτω δὲ τὰ σπουδαιότατα μέρη τῆς λεκτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου κεῖνται ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ. Ἀλλὰ σημειωτέον τοῦτο καλῶς: μόνον τὰ ζητήματα ἐτέθησαν ἐκ τῶν προτέρων, δὲν ἐδόθησαν δ' ὅμως καὶ αἱ λύσεις, μόνον τοὺς τύπους τοῦ σκέπτεσθαι παρέχει ἡ λογική, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὺς δυνατοὺς τῆς ἐκφράσεως τύπους. Καὶ ἀπέναντι τῶν τοῦ διανοεῖσθαι τύπων τούτων αἱ μερικαὶ γλῶσσαι διάκεινται ποικιλώτατα, ἐνίοτε σφόδρα ἐλλιπῶς, σχεδὸν πάντοτε φανταστικῶς, αἰσθητὰ ἀναμιγνύουσαι. Ἔπειτα οὐ μόνη ἡ λογικὴ καὶ ἡ μεταφυσικὴ προβάλλουσι ζητήματα τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ

σύμπας ὁ σωματικὸς καὶ πνευματικὸς βίος τοῦ ἀνθρώπου παρέχει τὸ θέμα, ὃ ἡ γλῶσσα ὀφείλει νὰ κατεργασθῇ».

Οὕτως ὁ Gabelenz διδάσκει ὅτι εἰς λύσιν τοῦ ὑπάτου προβλήματος τῆς λεκτικῆς δυνάμεως τ.ἔ. τῆς κοινῆς βάσεως πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων γλωσσῶν, τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου ἵνα ὁμιλῇ, συμβάλλεται μὲν ἡ φυσιολογία καὶ ἡ φιλοσοφία, ἀλλ' αἱ ἐπιστῆμαι αὗται διὰ τὴν ἄπειρον ποικιλίαν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων μόνον καθολικώτατα περὶ τούτων δύνανται νὰ διαλάβωσι, τὸ πᾶν δ' ἀφίνεται εἰς τὴν μερικήν, τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν.

Διὰ δὲ ταῦτα καὶ ἐπιφέρει εὐθὺς ἔπειτα «*Παράδοξος μονομερὴς θεωρία ἦτο ἡ τάσις νὰ κατατάξωσι τὴν γλωσσικὴν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας*. Ταπεινὸν ὑλισμόν, ὁποῖος πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων συνετάραττε τὰς ἀώρους κεφαλάς, οὐδεὶς ἀληθῶς δύναται νὰ μεταπείσῃ ὅτι οὐχὶ πᾶσα ἐπιστήμη εἶναι φυσικὴ ἐπιστήμη. Καὶ ὅτε τέλος ὁ Κάρολος Darwin μετὰ τῆς θεωρίας αὐτοῦ προῆλθεν εἰς μέσον, ἔτεινεν αὐτῷ σοβαρὸς γλωσσολόγος, ὁ Αὔγουστος Schleicher, ἀδελφικὴν χεῖρα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος τοῦ γλωσσικοῦ εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τοῦ φυσικοῦ ἐπιστήμονος, ἀλλὰ τὸν ἐπιστήμονα δὲν ὀνομάζουσιν ἀπὸ τοῦ ὀργάνου ὃ μεταχειρίζεται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ ὃ κατεργάζεται, καὶ τοῦτο εἶναι πράγματι λίαν διάφορον. Τὰς ἐννοίας τῆς ἀναπτύξεως, τῆς ὑποδιαιρέσεως εἰς εἴδη, κττ. μετεχειριζόμεθα ἡμεῖς οἱ γλωσσικοὶ πολὺ πρὸ τοῦ Darwin, καὶ μεταβατικοὺς τύπους κατὰ χιλιάδας ἠξεύρομεν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὀρυκτοῦ ἱππαρίου καὶ τοῦ ἀρχαιοπτέρυγος. Οὐδεμίαν ἄρα ἔχομεν ἡμεῖς ἀνάγκην νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν τράπεζαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημόνων, καὶ ἂν οὗτοι ἡμῖν ποτε ἓν *καὶ* ἢ ἓν *ἤ*, μίαν ὑποτακτικὴν τοῦ ὑπερσυντελικοῦ ἤ τι τοιοῦτον ἀποδείξωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν σωμάτων, τῷ μόνῳ κτήματι αὐτῶν, μέχρι τούτου δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν. *Ὅστις πράγματι ἐν τῇ γλώσσῃ οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ εἰκόνας φθόγγων, πτώματα ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς τραπέζης χωριζόμενα καὶ κατακελιζόμενα, οὗτος βεβαίως ὀφείλει νὰ αἰσθάνηται ἑαυτὸν συγγενῆ πρὸς τὸν ἀνατομικόν. Ἀλλὰ δύναταί τις ὅλα ἔτη νὰ διατρίψῃ ἐν τῷ ἀνατομικῷ μουσείῳ καὶ παρὰ τὴν ἀνατομικὴν τράπεζαν, καὶ ὅμως νὰ μὴ γνωρίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δύναται νὰ ἀναλύῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη λέξεις καὶ τύπους λέξεων καὶ ὅμως οὐδεμίαν ἔννοιαν νὰ ἔχῃ περὶ τῆς*

οὐσίας τῆς γλώσσης. Ἡ γλῶσσα ζῇ καὶ μόνον ἐν τῇ ζωῇ δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ τὸ ζῶν».

«Λαλοῦσι περὶ ὀργανισμοῦ τῆς γλώσσης καὶ δικαίως, τοὐλάχιστον ἀβλαβῶς, ἐφ' ὅσον ἐνθυμοῦνται, *ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει ἴδιον βίον*, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἱκανότης καὶ λειτουργία τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τούτου ὁμολογηθέντος ἀνακύπτουσιν ἄλλαι συγγένειαι, γνήσιαι, γενετικῶς ᾐτιολογημέναι, οὐχὶ ἁπλαῖ ἀναλογίαι. Αἱ θρησκεῖαι, τὸ δίκαιον, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἐν μιᾷ λέξει σύμπας ὁ πολιτικὸς βίος τῶν ἐθνῶν ὁρίζεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν δυνάμεων ὅπως αἱ γλῶσσαι αὐτῶν, οὐδὲ δύνανται να ὁρίζωνται ὑπὸ ἄλλων».

Καὶ ὁ Whitney δὲ καὶ ὁ Sayce διαρρήδην ἀποφαίνονται ὅτι ἡ γλωσσικὴ εἶναι ἱστορικὴ ἐπιστήμη. Οὕτως ὁ Sayce ἐν Principes de philologie Comparée (Jovy) σελ. 23 γράφει: «Ὀνομάζοντες τὴν γλωσσικὴν ἐπιστήμην ὀφείλομεν πάντως νὰ μὴ θεωρῶμεν αὐτὴν θετικὴν ἐπιστήμην ὅπως λ. χ. τὴν ἀστρονομίαν». Καὶ σελ. 39 «Ἡ γλωσσικὴ ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι αἱ ἀσχολούμεναι περὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διαφέρει τῆς γεωλογίας. Εἶναι ἱστορικὴ ἐπιστήμη καὶ κατὰ τοῦτο διαστέλλεται τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν». Καὶ ἐν σελ. 70 κέξ. τῆς Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν γλωσσικὴν ἐξετάζων ὁ Sayce τὴν γνώμην τοῦ Schleicher καὶ τοῦ Γάλλου Hovelaque, καθ' ἣν ἡ γλωσσικὴ εἶναι φυσικὴ ἐπιστήμη λέγει διαρρήδην (σελ. 74) ὅτι «τοῦ Schleicher *αἱ θεωρίαι στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης παραδοχῆς, ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι πραγματικὴ οὐσία, ὑπάρχουσα μακρὰν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ στόματος τῶν λαλούντων αὐτήν*». Ὁμοίως ὁ Whitney ἐν τῷ δευτέρῳ ἀναγνώσματι (σελ. 50 κέξ.) διὰ μακρῶν ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἔχει ἱστορίαν καὶ ἀναπτύσσεται, καὶ ὅτι ἡ ταύτης ἐπιστήμη ἀνήκει εἰς τὰς ἐπιστήμας τὰς ἐξεταζούσας τὰ προϊόντα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, καὶ ὅτι ἡ μέθοδός της εἶναι ἱστορική. Καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Βίου καὶ τῆς Ἀναπτύξεως τῆς γλώσσης ἔγραφε πρὸ 20 ἐτῶν ὁ αὐτὸς ἀοίδιμος ἀνὴρ «Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ ψυχολογία διαγωνίζονται νὰ ἑλκύσουν ἑκατέρα πρὸς ἑαυτὴν τὴν γλωσσικήν, ἐνῷ ἐπ' ἀληθείας αὕτη οὐδετέρᾳ ἀνήκει».

Ἀλλὰ πάντων τῶν μνημονευθέντων ἀνδρῶν κρεῖσσον ὥρισεν ὁ κ.

Brugmann ἐν τῷ Περὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς γλωσσικῆς βιβλίῳ αὐτοῦ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα. Οὕτω γράφει ἐν σελ. 4 κέξ. «Καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς τελευταίαις δεκαετηρίσιν ἠναγκάσθησαν οἱ ἐπιστήμονες ὑπὸ νέων ἀνακαλύψεων, αἵτινες νέας ὅλως ἀπόψεις ἤνοιξαν εἰς τὴν ἔρευναν, νὰ ὁρίσωσι τὴν ἔννοιαν διαφόρων ἐπιστημῶν ἄλλως ἢ πρότερον. Δὲν δυνάμεθα ἄρα νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἑκάστη μάθησις εὗρε τὴν τελειωτικῶς ὀρθήν, τὴν δι' οὐδεμιᾶς προόδου μετακινητὴν θέσιν της ἐν τῷ συστήματι τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ τοῦτο πρὸ πάντων ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ἀείποτε καὶ μάλιστα τώρα ὅτε ἀκαταπαύστως χωρεῖ ὁ καταμελισμὸς καὶ ἡ εἰδίκευσις ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ζητήσει, ὅτι ὅπου πρόκειται ἁπλοῦς καταμελισμὸς τῆς ἐργασίας, δὲν πρέπει νὰ ἐγείρωνται τεχνητὰ ὅρια, ὅτι δὲ μόνον τοιαῦτα ὅρια πρέπει νὰ θεωρῶνται ὅτι ἀληθῶς ὑπάρχουσιν, ὅσα διὰ τῆς φύσεως τοῦ ἐξεταζομένου ὑποκειμένου, διὰ τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς χαράσσονται». Ἐξακολουθῶν δ' ἀποδεικνύει ὅτι πρότερον μὲν ἐνομίζετο ὅτι τὸ ἔργον τοῦ φιλολόγου ἦτο παντάπασι διάφορον τοῦ τοῦ γλωσσικοῦ, ἀλλ' ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἐπῆλθε προσέγγισις καὶ τὰ πρότερον διάφορα νομιζόμενα ἐθεωρήθησαν συγγενέστατα καὶ τέλος ἐταυτίσθησαν, διότι καὶ ὁ γλωσσικὸς ὅπως καὶ ὁ φιλόλογος τὸ αὐτὸ ἔργον ἔχουν νὰ ἐπιτελέσουν, ἤτοι τὴν ἐξεύρεσιν τῶν νόμων καθ' οὓς ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἔπλασεν ὅ,τι κατέλιπεν ἡμῖν. Καὶ ὁ μὲν γλωσσικὸς ἀσχολεῖται περὶ ἕνα μόνον κλάδον τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ τῶν παλαιοτέρων γενεῶν, ὁ δὲ φιλόλογος περὶ πάντας τοὺς κλάδους τοῦ θησαυροῦ τούτου. Ὑπάγεται ἄρα ἡ γλωσσικὴ ὑπὸ τὴν φιλολογίαν ἐν τῇ καθολικωτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ, καὶ ἀπαρτίζει αὐτῆς ἓν μέρος σπουδαιότατον, τὴν τῆς γλώσσης καθόλου ἐξέτασιν. Ὅτι κατ' ἀλήθειαν οὐδεὶς οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ χαράξῃ μεταξὺ γλωσσικῆς καὶ φιλολογίας ἀληθὲς καὶ ἀδιάσειστον ὅριον· ὅτι δ' εἶναι ψευδὲς ὅτι ὁ μὲν φιλόλογος καταλέγει, ὁ δὲ γλωσσικὸς ἑρμηνεύει, διότι ἂν τοῦτο ἠλήθευεν, ἡ τοῦ φιλολόγου περὶ τὴν γλῶσσαν ἀσχολία δὲν θὰ ἦτο πλέον ἐπιστημονικὴ ἀλλὰ βαναυσουργική. Ἀποδείκνυται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ψευδές, ἀφοῦ τοσαῦτα οἱ φιλόλογοι ἡρμήνευσαν μέχρι τοῦδε ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν γλωσσικῶν, διὰ μόνης τῆς ἱστορικῆς ἐξετάσεως τῶν φαινομένων, καὶ τἀνάπαλιν οἱ γλωσσικοὶ οὐκ ὀλίγα ἐφιλολόγησαν, λ.

χ. ὁ Schleicher ἐν τοῖς Λιθουανικοῖς, ὁ Ebel ἐν τοῖς Κελτικοῖς κλπ., ἀλλ' οἵτινες ὅμως τούτου ἕνεκα δὲν ἔπαυσαν νὰ εἶναι γλωσσικοί. Ὅτι ὁμοίως εἶναι ψευδὲς ὅτι ὁ μὲν φιλόλογος τὴν φιλολογικήν, τὴν γραπτὴν γλῶσσαν, ὁ δὲ γλωσσικὸς τὸν καθημερινὸν λόγον ἐξετάζουσιν. Διότι γίνεται μὲν τοῦτο συνήθως, ἀλλ' αἰτία εἶναι ὅτι οἱ φιλόλογοι καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τῆς γλωσσικῆς ἠσχολοῦντο καὶ νῦν ἔτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀσχολοῦνται, ὡς εἰκός, περὶ τὴν γλῶσσαν τῶν βιβλίων, τῶν περιεχόντων μάλιστα τὴν γνῶσιν τοῦ παρελθόντος, οἱ δὲ γλωσσικοὶ θηρεύοντές τὴν ἁπλουστάτην, τὴν ἥκιστα περίπλοκον φάσιν τῆς γλώσσης εὕρισκον καὶ εὑρίσκουσιν αὐτὴν φύσει ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ. Ἀλλ' ἂν ἡ γλωσσικὴ καθῆκον ἔχῃ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης μέχρις αὐτῆς τῆς γενέσεως τῶν γλωσσικῶν φαινομένων τ. ἔ. μέχρι τῶν ἀτομικωτάτων διακλαδώσεων, δῆλον ὅτι δὲν δύναται νὰ παραλίπῃ καὶ τὸ ἀτομικὸν μέρος ἑκάστου συγγραφέως, διότι καὶ τοῦτο φύσει ἐπετελέσθη κατὰ τοὺς αὐτοὺς ψυχικοὺς καὶ φυσικοὺς νόμους καθ' οὓς καὶ τὸ πάντων τῶν ἄλλων ὁμογλώσσων· φύσει ἄρα οὐδὲ κατὰ τοῦτο διαφέρει ἡ γλωσσικὴ τῆς φιλολογίας· τὸ πολὺ πολὺ πρόκειται πάλιν καὶ ἐδῶ καταμελισμὸς τοῦ ἔργου διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ. Ὁμοίως ἀποβάλλει ὁ Brugmann τὴν δοξασίαν, καθ' ἣν ὁ μὲν φιλόλογος ἀσχολεῖται περὶ τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πρώτης γραπτῆς παραδόσεως αὐτῆς, ὁ δὲ γλωσσικὸς περὶ τὴν προϊστορικὴν περίοδον, διδάσκων ὅτι ἡ ἱστορία μιᾶς οἱασδήποτε γλώσσης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ νῦν ἀποτελεῖ ἑνότητα ἀδιάσπαστον. Καὶ καθ' ὃν τρόπον εἶναι ἀδύνατος ἡ πλήρης κατάληψις τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἢ τῆς Γαλλικῆς ἄνευ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἢ Λατινικῆς, οὕτως οὐδ' ἡ κατανόησις τῆς γλώσσης τοῦ Ὁμήρου εἶναι δυνατὴ ἄνευ συνεξετάσεως καὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Ἔπειτα θὰ ἦτο καὶ ἀνάξιον τῶν φιλολόγων νὰ περιμένωσιν ἕτοιμα παρ' ἄλλης ἐπιστήμης διδάγματα περὶ τῆς γλώσσης, ἤτοι περὶ αὐτοῦ τούτου περὶ ὃ μάλιστα ἀσχολοῦνται. Πρόσθες ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐλαλεῖτο αἰῶνας πρὸ τοῦ Ὁμήρου, καὶ ὅτι ἡ σχέσις τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων πρὸς ἀλλήλας δύναται τότε μόνον νὰ νοηθῇ ἐπιστημονικῶς, ὅταν τις ζητήσῃ τὴν κοινὴν πασῶν ἀρχήν, ἥτις κεῖται πέραν πάσης παραδόσεως. Τὴν κοινὴν δὲ ταύτην ἀρχὴν δὲν δύναταί τις πάντοτε διὰ μόνης τῆς βοηθείας τῶν Ἑλληνικῶν διαλέ-

κτων νὰ νοήσῃ, ἀλλὰ πολλάκις ἐπιβάλλεται καὶ ἡ τῶν συγγενῶν γλωσσῶν συνεξέτασις. Ὁ Ἑλληνιστὴς ἄρα ἂν θέλῃ νὰ ἐξετάζῃ ἱστορικῶς τὴν γλῶσσαν δὲν δύναται νὰ στερηθῇ τῆς γλωσσικῆς μάλιστα ὡς πρὸς τὴν παλαιοτάτην περίοδον.

«Ἐκ τῶν εἰρημένων, λέγει ὁ Brugmann, συνάγεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ χωρισθῶσι φιλολογία καὶ γλωσσικὴ ἀπ' ἀλλήλων, ὁθενδήποτε καὶ ἂν πειραθῇ τις τούτου». Περὶ δὲ τῆς λεγομένης γενικῆς γλωσσικῆς διδάσκει ὁ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων σελ. 544 «Ἡ λεγομένη γενικὴ γλωσσικὴ (διάφορος τῆς φιλοσοφίας τῆς γλώσσης) φύσει οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ ἄθροισμα πασῶν τῶν μερικῶν γλωσσικῶν ἐπιστημῶν τῶν διαφόρων λαῶν καὶ ὁμοφυλιῶν αὐτῶν. Οἱ ἐρευνηταί, ὅσοι ἐκτείνονται ἐπὶ τοσοῦτον εὐρέος κύκλου, δύνανται νὰ λύωσι πολλὰ ζητήματα, μερικὰ καὶ καθολικά, τῆς γλωσσικῆς, ἅτινα δὲν λύονται εἰμὴ ἡμιτελῶς ἢ καὶ οὐδαμῶς ὑπὸ τῶν ἀσχολουμένων περὶ μίαν μόνην γλῶσσαν. Τῆς γενικῆς ταύτης γλωσσικῆς μέρη εἶναι λ. χ. ἡ γενεαλογικὴ συγγένεια τῶν γλωσσῶν, τὸ ζήτημα τῆς διαφόρου κατασκευῆς τῶν ἀνθρωπίνων γλωσσῶν κατά τε τὸν ἐξωτερικὸν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῶν τύπον. Ἐν τούτοις εἰργάσθησαν πλὴν τοῦ Οὐμβόλδου καὶ Pott, ὁ Steinthal καὶ τελευταῖος ὁ Georg von der Gabelenz δημοσιεύσας Die Sprachwissenschaft, ihre Aufgaben, Methoden und bischerigen Ergebnisse». Ὁμοίως διδάσκει ὁ Paul ἐν σελ. 1 ὅτι «Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὴν γενικὴν γλωσσικὴν ἡ ἱστορική, ὡς ἐμπειρική, διότι ἀμφότεραι αἱ ἔρευναι εἶναι ἐμπειρικαί, τ. ἔ. ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν ὑστέρων συναγόμεναι».

Τοσαῦτα ὁ κ. Brugmann καὶ ὁ Paul ἐδίδαξαν, καὶ οὐ μόνον οὐδεὶς ἀντεῖπεν ἐν Γερμανίᾳ ἔκτοτε ὡς κακῶς καὶ ἀτόπως ἐξήνεγκαν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πάντες οἱ λόγου καὶ προσοχῆς ἄξιοι ἐπιστήμονες συνεφώνησαν αὐτοῖς. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ τούτου ἐν Γερμανίᾳ οὐδεὶς τῶν νεωτέρων οὔτε γλωσσολογεῖ οὔτε φιλολογεῖ μόνον, ἀλλὰ πάντες οἱ σπουδάζοντες ἀμφοτέρας τὰς μαθήσεις παιδεύονται καὶ σφόδρα θὰ ᾐσχύνοντο νὰ ἐμφανισθῶσι μονομερῶς εἴτε ὡς φιλόλογοι ἄνευ γλωσσικῆς εἴτε ὡς γλωσσικοὶ ἄνευ φιλολογίας. Ἡ σύναψις δὲ τῶν μαθήσεων τούτων παρήγαγεν ἤδη τοὺς προσδοκωμένους ἀγλαοὺς καρποὺς ἐν Γερμανίᾳ. Ἀρχοῦμαι ν' ἀναγράψω τὰς

Questiones Epicae τοῦ καθηγητοῦ Wilhelm Schulze, θαῦμα φιλολογικῆς καὶ γλωσσικῆς εὐφυΐας καὶ πολυμαθείας, καὶ τοῦ Solmsen τὰς ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn τόμ. ΚΘ' γλωσσικὰς διατριβὰς καὶ τὰ ἐξαίρετα καὶ φιλολογώτατα Studien zur lateinischen Lautgeschichte.

Ἀλλὰ καὶ οἱ παλαιότεροι πάσῃ δυνάμει ἀγωνίζονται νὰ μὴ ἀπολείπωνται ἐν τῷ εὐγενεῖ ἀγῶνι. Ὅτε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ Johannes Schmidt ἔγραφε τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέγα ἔργον Zum Vocalismus, θέλων νὰ μάθῃ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὀρθογραφίαν τοῦ *νείφω*, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον ν' ἀποταθῇ πρὸς δόκιμον Ἑλληνιστήν, ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ πῶς ἐκφέρεται τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τοῖς χειρογράφοις. Ὅτε δ' ὅμως κατὰ τὸ 1889 ἔγραφε περὶ τῆς τροπῆς τοῦ α εἰς ε πρὸ τοῦ ο, ω, ου, λ. χ. *ποτέονται* ἀλλὰ *ἀμφεποτᾶτο*, *μενοίνεον* ἀλλὰ *μενοινάᾳ*, *οὖδας* ἀλλ' *οὔδεος* κττ. δὲν ἔπραξεν οὕτως, ἀλλ' αὐτὸς διελθὼν τὰς ἐπιγραφάς, τοὺς ποιητάς, τοὺς γραμματικοὺς καὶ λεξικογράφους εὗρε καὶ παραθεὶς ἡρμήνευσε ταῦτα. Ὁμοίως ἔπραξε καὶ ὅτε πρὸ μικροῦ ἡρμήνευσε τὰ περὶ τῆς ἀφομοιώσεως τῶν φωνηέντων ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn Τόμ. ΛΒ'. Ὁ Paul ὁ τὸ δόκιμον βιβλίον Principien der Sprachgeschichte συγγράψας εἶναι ἔξοχος Γερμανιστὴς καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ συνετάχθη ἡ ἐξαισία Σύνοψις τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας. Ὁ Delbrück ἐξέδωκε φιλολογικώτατον ἔργον πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ Ῥῆμα τῆς ἀρχαίας Ἰνδικῆς, ὁ δὲ Gabelenz καὶ γραμματικὴν καὶ κείμενα Σινικὰ πολλὰ ἐξέδωκε καὶ καθόλου ὁ πολυγλωσσότατος τῆς Γερμανίας ἀνὴρ ἐθεωρεῖτο. Ὁμοίως ὁ Brugmann ἐδίδαξεν ὡς φιλόλογος ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐν Γυμνασίῳ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον πραγματεύεται περὶ Ὁμηρικῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ καὶ διαρρήδην ἐξέφρασε τὴν στενήν, τὴν ἀχώριστον σχέσιν φιλολόγων καὶ γλωσσικῶν ὁ πολὺς Fick, ὅστις ἐν σελ. 1 τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἰλιάδος ἀπαντῶν τῷ 1885 τῷ καθηγητῇ Christ εἰπόντι ἄλλα τε καὶ τάδε: «Αὕτη ἐστὶν ἡ μέθοδος, μεθ' ἧς οἱ φιλόλογοι πραγματεύονται τὰ τοιαῦτα ζητήματα, καὶ ἧς ἡμεῖς δὲν θὰ ἀπαλλάξωμεν τοὺς γλωσσολόγους» γράφει: «Ἀνὴρ ἔχων οἷον ὁ Christ ἀξίωμα, ὤφειλε νὰ προσέχῃ καὶ μὴ εὐρύνῃ ἐπὶ μᾶλλον τὸ τυχαῖον χάσμα τὸ μεταξὺ δύο οὕτω συγγενῶν καὶ ἀλλήλας ἀναπληρουσῶν διευθύνσεων τοῦ ζητητικοῦ πνεύματος, ὅπως τῆς φιλολογίας καὶ τῆς

γλωσσικῆς. Οὐδὲ θὰ ἐπιτύχῃ τούτου, διότι νῦν ἤδη ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς πρώτης τάξεως ἐπιστημόνων, οἵτινες ἵστανται ὑπεράνω τῶν συνήθων φιλονικιῶν καὶ ἀγωνίζονται νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἀμφοτέρων τῶν μαθήσεων (1). Ἔπειτα διαμφισϐητῶ ἐγὼ πάσῃ δυνάμει πρὸς τὸν κ. Christ τὸ δικαίωμα νά μοι ἀρνῆται τὸ ἔντιμον ὄνομα τοῦ φιλολόγου. Εἶμαι οἴκοθεν φιλόλογος καὶ δὲν ἠξεύρω ἂν διὰ τῶν φιλολογικῶν μου ἐργασιῶν περιεποίησά ποτε ἀτιμίαν τινὰ εἰς τὴν φιλολογίαν . . .». Καὶ ὅμως ὁ Fick οὗτος ὁ καυχώμενος ὅτι εἶναι φιλόλογος ἐξέδωκε τετράκις ἤδη τὸ Συγκριτικὸν λεξικὸν τῶν Ἰαπετίδων γλωσσῶν. Καὶ περὶ αὐτοῦ λέγει ὁ Delbrück ἐν Εἰσαγωγῇ 47 «*Πόσα δὲν ἐξηυρέθησαν ὑπὸ μόνου τοῦ Fick!*» (δηλ. ὡς γλωσσικοῦ).

Τῆς εὐτυχοῦς συνδέσεως τῶν δύο τούτων μαθήσεων εἰς μίαν ἐπιστήμην, τὴν φιλολογίαν, ἔχομεν καὶ ἄλλο τρανὸν τεκμήριον, τὴν ὑπὸ τῶν γλωσσικῶν ἐξέτασιν καὶ ἔκδοσιν τῶν διαλεκτικῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Τὴν ἔκδοσιν τούτων ἀνέλαϐε πρὸ ἐτῶν ὁ Collitz καὶ οἱ ἄριστοι γλωσσολόγοι Fick, Bezzenberger, Prellwitz, Deecke, Hofmann, Meister, Baunack καὶ λοιποὶ μετέσχον τοῦ ἔργου. Πόσον δ' ἡ γνῶσις τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων διὰ τῶν φιλολογικῶν ἐργασιῶν τῶν γλωσσικῶν τούτων προήχθη, εἶναι σήμερον πασίγνωστον. Ἀλλ' ὅμως ταῦτα πράττοντες οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι δὲν ἐνόμιζον ὅτι περὶ ἀλλότρια ἠσχολοῦντο.

Ἐὰν δ' ἐπιτρέπηται νὰ ὁμιλήσω καὶ περὶ τῶν σπουδῶν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς παρ' ἡμῖν, εἶναι ἀληθὲς ἢ ὄχι ὅτι μόνον ἀφοῦ ἡ φιλολογικὴ καὶ ἡ γλωσσικὴ παιδεία συνημμέναι ἐφηρμόσθησαν ἐπ' αὐτήν, κατωρθώθη ὅ, τι κατωρθώθη; Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν δύναμαι νὰ νοήσω διατί οὔτε οἱ παλαιότεροι, οἱ ἀγλωσσολόγητοι, οὔτε τῶν νεωτέρων τις ἔχων μὲν ἴσως τῆς γλωσσικῆς εἴδησίν τινα ἀλλ' ἀφιλολόγητος ὅλως, ἀπέτυχον ἐν τῷ ἔργῳ καὶ ταῦτα οὕτως οἰκτρῶς, ὥστε ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐν τῇ Δύσει καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡ περὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀσχολία ὑπελαμβάνετο αὐτόχρημα ἀγυρτεία.

(1) Καὶ ὅμως παρ' ἡμῖν συνέϐαινον ἐπὶ πολὺ καὶ συμϐαίνουσιν ἀκόμη σήμερον παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τἀναντία, ἀφοῦ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἕδρας τοῦ Πανεπιστημίου δὲν κρίνεται, ὡς φαίνεται, οὔτ' ἀπρεπὲς οὔτ' ἀσύμφορον νὰ κατηγορῶνται μὲν τὰ μαθήματα τῆς γλωσσικῆς, ν' ἀποτρέπωνται δ' οἱ φοιτηταὶ ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως αὐτῶν!

Ἄλλην δ' ὅμως μορφὴν ἔλαβε τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἡ γλωσσικὴ μέθοδος συνήφθη μετὰ φιλολογικῆς ἐμπειρίας, ἤτοι ὅταν ἡ γλωσσικὴ ἐφηρμόσθη ἐπὶ τοῦ φιλολογικῶς ἐγνωσμένου ὑλικοῦ τῆς γλώσσης. Διότι βέβαια εἶναι ἄντικρυς γελοῖον νὰ ζητῇ τις νὰ ἐφαρμόσῃ μέθοδον ἐπὶ πράγματος ἀγνοουμένου ὑπ' αὐτοῦ. Ὅτε πρὸ ἐτῶν ἐδίδασκον ἐν τῷ Διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν, ἤκουσα μαθητοῦ τινος διδάσκοντος ἱστορίαν ἐν τῇ δοκιμαστικῇ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ, ἀλλ' οὕτω διαστρέφοντος αὐτήν, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ παρατηρήσω αὐτῷ μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος, ὅτι ἐσφάλλετο δεινῶς καὶ διέστρεφε διηγούμενος τὴν ἱστορίαν. Ἐπειδὴ δ' ὁ καθηγητὴς τῆς διδακτικῆς εἶπε τότε πρὸς ἐμέ, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐδίδαξε lege artis καί, ἂν περὶ τὰ καθ' ἕκαστα ἐσφάλη, οὐδὲν βλάπτει, ἐγὼ ἔχων ἄλλην ἰδέαν περὶ τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας, ἀπεσκοράκισα καὶ leges καὶ artes, ὅταν δὲν συμβαδίζωσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, τ. ἔ. τὴν ἀκριβῆ καὶ πλήρη γνῶσιν αὐτῶν. Ὅ,τι συνέβη εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, τοῦτο συνέβαινε καὶ θὰ συμβαίνῃ ἀείποτε εἰς τὴν γλωσικὴν ἔρευναν ὅταν γίνηται ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων, ἤτοι ἄνευ φιλολογικῆς παιδείας καὶ ἀκριβείας.

Διὰ ταῦτα ἐγὼ καὶ ἀπὸ τῆς ἕδρας καὶ ὁπόθεν ἄλλοθεν δύναμαι ἐπιμένω καὶ ἐπαναλαμβάνω ὅτι μόνος ὁ φιλόλογος δύναται καὶ νὰ γλωσσολογῇ καὶ προτρέπω τοὺς συνόντας ν' ἀκροῶνται καὶ τῶν κατ' ἐξοχὴν παρ' ἡμῖν λεγομένων φιλολογικῶν μαθημάτων, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξηκριβωμένου αὐτοῖς ὑλικοῦ τούτου ἐφαρμόζωσιν ὅσας παρ' ἐμοῦ μανθάνωσι γενικὰς ἀρχὰς καὶ γλωσσικοὺς νόμους. Θὰ ἐλυπούμην δὲ σφόδρα ἂν ποτε ἤθελε συμβῇ, ὥστε διὰ τὰ ἐμὰ μαθήματα οἱ νέοι νὰ ἀμελῶσι τῶν ἄλλων φιλολογικῶν μαθημάτων.

Ἵνα δὲ πεισθῇ ἕκαστος ὅτι ἄνευ τῆς ἀκριβεστάτης φιλολογικῆς γνώσεως τῆς γλώσσης εἰς μέγιστα κινδυνεύει νὰ περιπίπτῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν σφάλματα ὁ γλωσσοδίφης, ἀναγράφω ἀκόμη τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα. Τοὺς ἀντωνυμικοὺς τύπους *μὶν νὶν* ἠθέλησέ τις νὰ ἐτυμολογήσῃ ἐκ τῶν μορίων sme + ιν καὶ nu + ιν ὅθεν μ' ιν νϜιν— μιν νιν. Ἡ ἐτυμολογία ἐνομίσθη εὐφυὴς καὶ ἐπεδοκιμάσθη, ὅτε γνώστης ἀκριβὴς τῆς χρήσεως τῶν μορίων sme (Ἰνδ. sma) καὶ nu-νυ παρετήρησεν ὅτι ταῦτα οὐδέποτε τάσσονται πρὸ τῶν ἀντωνυμιῶν ἀλλ' ἀείποτε ἐπιτάσσονται, ἦτο ἄρα ἀδύνατον νὰ λεχθῇ nu + in,

sme - in. Ἀποδείξας δὲ τοῦτο δι' ἀκριβεστάτης ἐρεύνης ἐν ταῖς συγγενέσι γλώσσαις καὶ διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἀπέβαλε δικαίως τὰς ἐτυμολογίας.

Ὁμοίως παραβάλλοντες μέχρι τινὸς οἱ παλαιότεροι τὸν λέοντα πρὸς τὸ Ἰνδ. ravant (=ὠρυόμενος) ἀνεύρισκον ὅτι ὁ λέων ἦτο ζῷον γνωστὸν τοῖς ἔτι ἀχωρίστοις Ἰαπετικοῖς λαοῖς καὶ δὴ ἐκ τούτου συνῆγον συμπεράσματα σπουδαιότατα περὶ τῆς πρώτης κατοικίας αὐτῶν. Φωνητικῶς τὸ πρᾶγμα οὐδεμίαν ἐνέχει δυσκολίαν καὶ ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἐγένετο ἀποδεκτόν. Ἀλλ' ὅμως ὁ καθηγητὴς Pischel, γνώστης ἄριστος τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας, ἀπέδειξεν ἐν ταῖς Συμβολαῖς τοῦ Bezzenberger Κ'. 256 κἑξ, ὅτι κατά τε τὰς μαρτυρίας τῶν ἐγχωρίων Ἰνδῶν λεξικογράφων καὶ τὴν ὁμόφωνον χρῆσιν τῶν συγγραφέων τὸ rava- λέγεται ἐπὶ τῶν βατράχων καὶ λοιπῶν μικρῶν ζῴων, τὸ δὲ nada ἐπὶ τῶν λεόντων, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ Ἑλληνικὸν *ὠρύεσθαι ὠρυγὴ* λέγεται ἐπὶ κυνῶν καὶ μικρῶν ζῴων, τὸ δὲ *βρυχᾶσθαι* ἐπὶ τῶν λεόντων. Οὕτω δὲ δι' ἐξηκριβωμένης φιλολογικῆς ἐρεύνης καὶ διὰ μόνης αὐτῆς ἐγένετο καταφανές, ὅτι ἡ ἐτυμολογικὴ δῆθεν συγγένεια τοῦ λέων πρὸς τὸ ravant εἶναι ἀδύνατος· μετ' αὐτῆς δὲ ἔπεσον καὶ πάντα ὅσα ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ταύτης συνήγοντο περὶ τῆς προϊστορικῆς πατρίδος τῶν Ἰαπετικῶν λαῶν κλπ. συμπεράσματα. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ὁ Bechtel ὁ χωρίσας τὸ *ῥόθος ῥόθιος ῥοθιάς ῥοθιάζω* ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ stredan καὶ συνάψας μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ *vrădhat*, ἀφοῦ ἀπέδειξε διὰ φιλολογικῆς ἐξηκριβωμένης ἐξετάσεως τῆς χρήσεως τούτων ἐν ταῖς τρισὶ γλώσσαις, ὅτι τὸ μὲν *ῥόθος* καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ καθ' ἃ καὶ τὸ Ἰνδ. *vrădhat* λέγονται ἐπὶ τοῦ ἤχου, ψόφου, τὸ δὲ Γερμ. stredan ἐπὶ τοῦ διαπύρου, θερμοῦ, οὐχὶ δὲ ἐπὶ κρότου, ψόφου κττ. Bezz. Beitr. Κ' σελ. 251 κἑξ.

Ἀλλά μοι φαίνεται ὅτι αἰσθάνομαι τὸν ἀναγνώστην μου ἀσχάλλοντα καὶ ἐρωτῶντά με: Λοιπὸν ἀφοῦ τὰ πράγματα ἔχουν οὕτως ὅπως λέγεις καὶ προφανῶς πείθεις, πῶς ὁ κ. Ῥοΐδης ἠδυνήθη νὰ παραθέσῃ τοσούτους καὶ τηλικούτους μάρτυρας ὑπὲρ τῆς κατατάξεως τῆς γλωσσικῆς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντῶ ὅτι οἱ μάρτυρες τοῦ κ. Ῥοΐδου φαίνονται μὲν πολλοί, εἶναι δ' ὅμως ἐπ' ἀληθείας εἷς καὶ μόνος, τ. ἔ. ἓν μόνον εἶναι τὸ ἀρχέτυπον, ὁ Schleicher, οἱ δ' ἄλλοι ἀντίγραφα αὐτοῦ καὶ μάλιστα μετά

τινων ἀνορθογραφιῶν. Πῶς δὲ ὁ Schleicher ἦλθεν ἐπὶ τὴν διάστροφον δοξασίαν ταύτην ὅπως ὠνόμασεν αὐτὴν ὁ Paul, περὶ τούτου θὰ προσθέσω ὅσα ὁ κ. Delbrück ἐν τῇ εἰρημένῃ Εἰσαγωγῇ εἶπεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ Delbrüek κρίσις αὕτη περὶ τοῦ Schleicher μετ' ἐπανειλημμένας μάλιστα ἐκδόσεις τῆς Εἰσαγωγῆς παραμένει ἀμετάβλητος, δῆλον ὅτι οὔτ' ἄδικος οὔτ' ἐσφαλμένη δύναται νὰ εἶναι. Ἰδοὺ λοιπὸν τί γράφει ὁ κ. Delbrück ἐν Einleitung[2] 42-3 «Πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας διέκειτο ὁ Schleicher ἄλλως ἢ οἱ πλεῖστοι φιλόλογοι, καθ' ὅσον ἤξευρε πολλὰ τούτων πράγματα, ἰδίως τῆς βοτανικῆς. Λέγεται δ' ὅτι καὶ τὸ μικροσκόπιον μετεχειρίζετο ἀξίως λόγου εἰς ἐξέτασιν τῶν φυτῶν. Αἱ μελέται δ' αὗται καὶ κλίσεις αὐτοῦ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιδοῦσαι ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τὰς γλωσσικὰς αὐτοῦ θεωρίας. Ὅτε δηλ. περιπατῶν ἐν τῷ προσφιλεῖ του κήπῳ ἀνέλυε γλωσσικοὺς τύπους, πιθανὸν νὰ ἐφαντάζετο ὅτι ἀληθῶς εἰπεῖν τὴν αὐτὴν ἐργασίαν ἐργάζεται καὶ ὁ φυτὰ καὶ ὁ γλωσσικοὺς τύπους ἀναλύων· καὶ ἀναλογιζόμενος τὴν ὁμαλότητα τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως, περὶ ἣν μάλιστα ἐσπούδαζεν, εὕρισκε λίαν φυσικὴν τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ γλῶσσα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ *φυσικὸν ὄν*. Αἱ ἐντυπώσεις καὶ ἰδέαι αὗται διεμορφώθησαν ἐν τῷ ὀργανωτικῷ πνεύματι αὐτοῦ εἰς ἁπλῆν διδασκαλίαν, ἧς τὰ κεφάλαια εἶναι: *Ἡ γλῶσσα εἶναι φυσικὸς ὀργανισμός· ζῇ ὅπως οἱ ἄλλοι ὀργανισμοί, εἰ καὶ δὲν ἐνεργεῖ ὅπως ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου ἀνήκει ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις, καὶ ἡ μέθοδος, δι' ἧς πρέπει νὰ καλλιεργῆται εἶναι ἡ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν*».

«Εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἀπέδιδε μεγάλην σπουδαιότητα καὶ φρονῶ ὅτι ταύτας ἐθεώρει ὡς τὸ σπουδαιότατον αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κατόρθωμα. *Ἀλλὰ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συγχρόνων ἔκριναν ἄλλως καὶ σήμερον εἶναι σχεδόν τι πάντες σύμφωνοι, ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται τοῦ Schleicher δὲν δύνανται νὰ τύχωσιν ἐπιδοκιμασίας τινός*. Τὸν ὅρον «**ὀργανισμὸς**» εἶχε πρότερον μεταχειρισθῇ προκειμένου περὶ γλώσσης ὁ Bopp, ἀλλ' ἐνόει ὑπὸ τοῦτον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι αὐθαίρετον κατασκεύασμα (1). Τοιαύτην εἰκόνα δύναταί τις νὰ

(1) Κατὰ τὸν κ. Ῥοΐδην ἐν σελ. 14 ὁ Bopp ἐφρόνει περὶ τῶν ὀργανισμῶν τούτων ὅ,τι καὶ ὁ Schleicher, ὅπερ καθὼς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Delbrück τοῦ γράψαντος ἐπίτηδες χαρακτηρισμὸν τῶν ἀνδρῶν τούτων καταφαίνεται, δὲν εἶναι ἀκριβές. Ὅτι

ἐπιτρέψῃ, ἀλλ' εὐθὺς ὡς τὴν εἰκόνα ὡς πρᾶγμα ἐκλάβῃ, προκύπτει ἡ ἀντίφασις. Ἡ γλῶσσα βεβαίως *δὲν εἶναι ὄν*, ἀλλ' ἔκφρασις ὄντος, εἶναι ἄρα, ἄν τις θέλῃ νὰ λαλῇ τὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν γλῶσσαν, οὐχὶ ὀργανισμὸς ἀλλὰ λειτουργία (1). Καὶ ἡ κατάταξις τῆς γλωσσικῆς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας δυσκόλως θὰ γίνῃ ἀποδεκτή. Ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα εἶναί τι ὅπερ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ ἐμφανίζεται, ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς δὲν ἀνήκει ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις, τοὐλάχιστον ἄν τις τὴν ὀνομασίαν ταύτην μεταχειρίζηται ἐν τῇ συνήθει σημασίᾳ».

Τὴν περὶ τῆς θέσεως τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης δοξασίαν ταύτην ἐξήνεγκεν, ὡς βλέπετε, ὁ Schleicher καὶ *ἀσθενέστερα ὑλίζοντα πνεύματα ἥρπασαν αὐτήν*, καθὰ εὐφυῶς καὶ ἐπιχαρίτως ἐκφράζει αὐτὸ ὁ Gabelenz. Ἵνα δὲ κατανοήσῃ ἕκαστος τίνα ἀξίαν ἀποδίδουσιν ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὸν Hovelaque καὶ συντροφίαν, ἀναγράφω ἣν περὶ αὐτοῦ ἐξέφρασε γνώμην ὁ Gabelenz 29 «Ὁ... Hovelaque διατείνεται ἁπλούστατα Le linguiste n'a que faire d'être polyglotte, ou, du moins, il n'est point nécessaire qu'il soit. Εἰς ἀπόδειξιν τούτου ἐκθέτει ὀλίγα τινά, ἔνθα περιγράφονται διαδοχικῶς κατὰ σειρὰν αἱ μονωτικαί, αἱ συγκολλητικαὶ καὶ κλιτικαὶ γλῶσσαι τῆς γῆς, καὶ διὰ σειρᾶς θαυμασιωτάτων παρανοήσεων ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεὺς βεβαίως δὲν εἶναι πολύγλωσσος». Τοιοῦτοι καὶ χείρονες ἔτι εἶναι οἱ ἐκ Γαλλίας μάρτυρες οὓς παρέχει ὁ κ. Ῥοΐδης (2)· διότι ἐν Γαλλίᾳ

δ' οὐδ' ὁ Οὐμβόλδος οὐδ' ὁ Grimm οὐδ' ἄλλος τις τῶν παλαιοτέρων γλωσσικῶν ἐφαντάζοντο τοὺς ὀργανισμοὺς τούτους ὡς φυσικούς, δηλοῦται τοῦτο μὲν ἐξ ὧν ὁ Delbrück λέγει ἑρμηνεύων πῶς ὁ Schleicher ἦλθεν ἐπὶ τὴν παραδοξολογίαν ταύτην τὴν οὔτε τότε οὔτε σήμερον πιστευομένην, τοῦτο δὲ ἐξ ὧν ἀνωτ. σελ. 176 ὁ Gabelenz περὶ ἀσθενεστέρων πνευμάτων καὶ 182 περὶ τοῦ Darwin εἶπεν.

(1) Ἂν τις παραβάλλῃ τἀνωτέρω τοῦ Delbrück πρὸς τὰ ἐν σελ. 183 ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Sayce λεχθέντα «*αἱ θεωρίαι τοῦ Schleicher στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης παραδοχῆς ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι πραγματικὴ οὐσία ὑπάρχουσα μακρὰν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ στόματος τῶν λαλούντων αὐτὴν*» παρατηρεῖ ὅτι ἀδίκως μ' ἔψεξεν ὁ κ. Ῥοΐδης ὅτι παρενόησα τὸν Schleicher, διότι, λέγει, οὔτε ὁ Brugmann οὔτε ἄλλος τις τῶν νεωτέρων κατηγόρησε τοὺς ἱδρυτὰς τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης ὡς διδάξαντας ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναί τι ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 149). Αἰτία τούτου βεβαίως εἶναι ὅτι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν παρηκολούθησέ ποτε τῇ ἐξελίξει τῶν γλωσσικῶν πραγμάτων καὶ ἀγνοεῖ αὐτά.

(2) Περὶ δύο ἐκ τούτων τοῦ Chaignet καὶ Benloew δὲν δύναμαι ἢ χάριν διασκεδάσεως τῶν ἀναγνωστῶν μου ν' ἀναγράψω τὸ ἐν σελ. 41 σημ. ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδο-

δυστυχῶς δὲν ἀκμάζει οὔτε ἡ φιλολογία οὔτε τούτου ἕνεκα ἡ γλωσσική· ὥστε ἂν τις ἐξαιρέσῃ ἔντιμά τινα ὀνόματα νεωτέρων Γάλλων, οἷον τὸ τοῦ κ. Victor Henry, L. Havet, Ferd. de Saussure, οἵτινες ὅμως οὐδέποτε ἐξέφρασαν ὁποίαν ὁ Schleicher ἐδόξασε γνώμην, πάντες οἱ λοιποὶ στερούμενοι, ὡς φαίνεται, τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμονῆς εἰς φιλολογικὰς ἐξηκριβωμένας ἐργασίας δὲν δύνανται, ὡς εἰκός, οὐδ' εἰς τὴν γλωσσικὴν ἔρευναν νὰ διαπράξωσιν ἄξια λόγου ἔργα. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα προκειμένου περὶ τοῦ F. Max Müller· οὗτος εἶναι ἀναντιλέκτως τῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ὡς γνωστὸν ἡ δύναμις αὐτοῦ δὲν κεῖται ἐν τῇ γλωσσικῇ ἀλλ' ἐν τῇ μυθολογίᾳ καὶ τοῖς Ἰνδικοῖς· πρὸς δὲ τούτοις συνέγραψε τὸ βιβλίον του πρὸ πολλῶν (34) ἐτῶν, ἔκτοτε δέ, δι' ἄλλας ἀσχολίας ὡς φαίνεται, δὲν ἐξηκολούθησε νὰ μεταρρυθμίζῃ καὶ βελτιοῖ αὐτό, ἀλλ' ἐκδίδει σχεδὸν ἀπαράλλακτον ὅπως ἐν ἀρχῇ. Ἔπειτα ῥητέον καὶ τοῦτο ὅτι δὲν συνέταξε βιβλίον ἐπιστημονικόν, ἀλλὰ χάριν τῶν πολλῶν δημῶδες, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐν ἄλλοις (λ.χ. ἐν τῷ περὶ τῆς ὀρθοεπείας ζητήματι, ἴδε Ἀθηνᾶς Τόμ. Ε' σελ. 185) ἠκολούθησε τῷ Schleicher, διὰ τοῦτο ὑπεστήριξε καὶ ἐν τοῖς Ἀκαδημεικοῖς αὐτοῦ Ἀναγνώσμασι τὰς γνώμας αὐτοῦ, ἀλλ' ἀνῃρέθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του Whitney.

Ὁ κ. Ῥοΐδης ἀπέδωκε μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ὑπό τε ἄλλων καὶ ὑπὸ τοῦ Schleicher σφόδρα τονισθεῖσαν διαφορὰν τῶν ἐκ προνοίας μετὰ σκέψιν ἀπὸ τῶν ἀνεπιγνώστως γινομένων μεταβολῶν. Καὶ τοῦτο τὸ *ἐκ προνοίας* ἢ *οὐχὶ* ἔθηκεν ὡς βάσιν εἰς διαίρεσιν τῶν ἐπι-

παρατεθὲν χωρίον «Τὴν *ὁμόφωνον γνώμην* (!) τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω γλωσσολόγων συνοψίζει ὁ Chaignet ὡς ἑξῆς: Les racines *de tous les mots de toutes* les langues du groupe indo-européen *sont identiques*, *tous les suffixes determinants les sont également*...». La philosophie du Lang. σελ. 71. Ἂν τῶν ἐξεταζομένων τις ἐξέφραζέ μοι τὴν παχυλὴν ταύτην ἄγνοιαν τῶν πραγμάτων, κακῶς θ' ἀπήλλαττεν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ καλὸς Γαλάτης γράφει φιλοσοφίαν τῆς γλώσσης, καὶ ὁ φίλτατος Ῥοΐδης πείθεται αὐτῷ! Ὁμοίως διδάσκει ὁ Benloew, ὅτι «Αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι ἦσαν ἔργον τοῦ ἀσυνειδήτου λόγου καὶ ἀνεπτύσσοντο καθ' ὃν τρόπον οἱ φυσικοὶ ὀργανισμοί, *ἐνῷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν νεωτέρων συνέτρεξε καὶ ὁ μέτοχος συνειδήσεώς τινος ἑαυτοῦ*, *ἤτοι πρόθεσις τείνουσα εἰς ἀντικατάστασιν τῆς πρὶν περισσείας τύπων διὰ τρόπου ἐκφράσεως ἐναργεστέρου*». Ὥστε κατὰ τὸν σοφὸν τοῦτον οἱ τὰς νεωτέρας γλώσσας πλάττοντες ἐργάζονται ἐκ προνοίας πρὸς ἁπλοποίησιν καὶ ἐνάργειαν τῆς γλώσσης!

στημῶν εἰς ἱστορικὰς καὶ φυσικάς. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐσφάλη. Διότι δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι «πᾶσα ἀσυνείδητος πνευματικὴ ἐργασία πρέπει νὰ ἐξετάζηται φυσικῶς, ἡ δὲ ἱστορία γεννᾶται μετὰ τῆς συνειδήσεως» (29). Διότι πρῶτον ἐπειδὴ τὸ μέγιστον μέρος τῶν γλωσσικῶν μεταβολῶν τελεῖται ἄνευ σκέψεως καὶ προμελέτης, δῆλον ὅτι ἡ γλῶσσα καθόλου δὲν θὰ ἔχῃ ἱστορίαν. Καὶ ἀληθῶς τοῦτο διαρρήδην λέγεται ἐν σελ. 11 «Ἱστορίαν ἔχουσιν ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, καὶ ἡ φιλολογία, αἱ μεταβαλλόμεναι καὶ προοδεύουσαι διὰ πνευματικῆς ἐργασίας ἐχούσης συνείδησιν ἑαυτῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ γλῶσσα, ἡ ἀνεπιγνώστως (1) ἀλλοιουμένη εἰς τὸ στόμα τοῦ λαλοῦντος κατὰ νόμους ἀμετατρέπτους». Ἀλλὰ τοῦτο πρὸ 25 ἐτῶν ἔχον λόγον εἶναι παραδοξολογία σήμερον. Πρότερον δηλ. ἐπιστεύετο ὅτι μόνη ἐκείνη εἶναι κυρίως πνευματικὴ ἐργασία ἥν τις ἐπιτελεῖ μετὰ σκέψιν, ὅ,τι δ' ἄνευ σκέψεως καὶ προμελέτης, οὐχί. Ἐπειδὴ ἄρα ἐν τῇ γλώσσῃ αἱ μεταβολαὶ γίνονται ἀνεπιγνώστως, διὰ τοῦτο αἱ μεταβολαὶ αὗται ἐλέγοντο οὐχὶ *ἱστορία* ἀλλ' *ἀνάπτυξις*, ἣν δὲν ἐθεώρουν ὡς σημεῖον πνευματικῆς ἐνεργείας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὕτη ἐναργέστερον ἔτι κατεφαίνετο ἐν τοῖς φυσικοῖς ὀργανισμοῖς· πρβλ. σελ. 11 τῶν Εἰδώλων «τὸ ὄνομα ὀργανικῆς ἀναπτύξεως ἁρμόζει εἰς τὰς γλωσσικὰς ἀλλοιώσεις, τὰς προερχομένας ἐκ μόνου τοῦ ποικίλου κατὰ καιροὺς καὶ τόπους συνδυασμοῦ τῶν αὐτῶν πάντοτε στοιχείων (2) ἀνεξαρτήτως πάσης προαιρέσεως ἀνθρωπίνης».

Ἀφοῦ δ' ὅμως ἡ νεωτέρα ψυχολογία ἀπέδειξεν ὅτι οὐδεμία παράστασις εἰσελθοῦσα ἅπαξ εἰς τὴν συνείδησιν ἀπόλλυται ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλ' ὅτι μένει ἐκεῖ, ἔστω καὶ λανθάνουσα, καὶ μετ' ἄλλων συνδυάζεται μυριοτρόπως, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι ἡμῶν εἴτε αἱ αὐτόματοι ἢ μηχανικαὶ λεγόμεναι, εἴτε αἱ προμεμελετημέναι, πᾶσαι ἀνεξαιρέτως ἀρχὴν ἔχουσι καὶ ὁρμῶνται ἐκ τῶν ἐν τῇ συνειδήσει παραστάσεων ἡμῶν, ἔκτοτε οὐδεὶς δύναται νὰ διακρίνῃ τὰς ἄνευ σκέψεως ἢ

(1) Ὁ κ. Ῥοΐδης ὅστις διατείνεται ἐνταῦθα ὅτι τὰ τῆς γλώσσης μεταβάλλονται *ἀνεπιγνώστως*, παρέθηκε κατωτέρω τὸ χωρίον τοῦ Benloew, ὃ ἀνωτέρω σελ. 193 ἀναγινώσκεται, καθ' ὃ καὶ ἡ *συνείδησις* καὶ ἡ *πρόθεσις* συνειργάσθη κτλ., δὲν βλέπει δὲ τὴν ἐκ τούτων ἀντίφασιν!

(2) Ὅτι οὐχὶ πάντοτε ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων πλάττεται ἡ γλῶσσα, ἀλλ' ὅτι καὶ νέον ὑλικὸν προσγίνεται, ἴδε ἀνωτ. σελ. 158.

μετ' αὐτῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου εἰς πνευματικὰς καὶ μή, ἀφοῦ πᾶσαι ἐκ τῆς συνειδήσεως ἤτοι τοῦ πνεύματος ἀπορρέουσι καὶ ὁρμῶνται, καὶ πᾶσαι κοινὴν ἔχουσι τὴν πρώτην αἰτίαν, τὰς ἐν ἡμῖν παραστάσεις. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐκ τοῦ ἐκτὸς κόσμου κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν εἰσερχόμεναι παραστάσεις εἶναι ἄπειροι καὶ οἱ συνδυασμοὶ αὐτῶν ὁμοίως ἐν ἡμῖν ποικιλώτατοι, διὰ ταῦτα καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἄπειρος, λ.χ. τὸ δίκαιον, τὰ πολιτεύματα, τὰ θρησκεύματα, αἱ γλῶσσαι κλπ. Τοὐναντίον ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις μόνοι οἱ φυσικοί, οἱ χημικοὶ καὶ μηχανικοὶ νόμοι ἐφαρμόζονται ἀδιαλείπτως· τῶν ἐνεργειῶν δ' ὅμως τῶν νόμων τούτων οὐδεμία παράστασις ἀπολείπεται, αἰσθητὴ ἢ λανθάνουσα, ἔν τινι μέρει τῶν φυσικῶν σωμάτων, οὐδὲ συμβαίνουσι φύσει συνδυασμοὶ τῶν παραστάσεων ἐν αὐτοῖς, ὅπως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· διὰ τοῦτο οἱ φυσικοὶ καὶ λοιποὶ νόμοι ἐπὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων ἐνεργοῦσιν ἀεὶ ὁμοίως, ἀφοῦ οὐδεὶς ἄλλος νόμος ἐκ τῶν ἔσω ἀντενεργεῖ, ἐνῷ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ συμβαίνει τοὐναντίον συνεργασία ψυχῆς καὶ σώματος εἰς πᾶσαν ἐργασίαν καὶ οὐχ ἥκιστα εἰς τὴν γλωσσικὴν δημιουργίαν. Ἕνεκα δὲ τῆς συνεργασίας καὶ συγκρούσεως ταύτης τῶν ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν ἐνεργούντων ἡ αὐτὴ ἢ ὁμοία ἐπίδρασις τῶν τοῦ ἐκτὸς κόσμου φαινομένων ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον δὲν παράγει πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὰ αὐτὰ ἢ ὅμοια ἀποτελέσματα, ὅπως λ. χ. ἐπὶ τῶν ἀψύχων ὄντων. Διατί λ. χ. ὁ ἐλάχιστος θόρυβος φέρει ἀσυνειδήτως τὴν χεῖρα τοῦ πολεμιστοῦ ἢ τοῦ λῃστοῦ ἐπὶ τὸ ὅπλον ἢ τὸ ξίφος, τοὐναντίον δὲ τὴν τοῦ ἡσύχου πολίτου οὐχί; διότι αἱ παραστάσεις ἐκείνου ἀεὶ περὶ τὰ ὅπλα, τὴν ἄμυναν κττ. περιστρέφονται καὶ ἐξ αὐτῶν λαμβάνονται· ἐντεῦθεν αἱ τοιαῦται παραστάσεις αὐτοῦ εἶναι τοσοῦτον ζωηραὶ καὶ ἰσχυραί, ὥστε αὗται κανονίζουσιν οὐ μόνον τὰς μεμελετημένας ἀλλὰ καὶ τὰς μηχανικὰς ἢ αὐτομάτους αὐτοῦ ἐνεργείας, τὸ ἔνστικτον αὐτοῦ ὡς εἰπεῖν. Ὅ,τι ἄρα εἶναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἡσύχους σκόπιμον, εἰς ἐκεῖνον εἶναι μηχανικόν, ἀλλ' αἰτία τούτου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ αἱ τοιαῦται ἐκείνου καὶ τοιαῦται ἡμῶν παραστάσεις, ἤτοι ὁ πνευματικὸς ἑκάστου πλοῦτος τῶν παραστάσεων.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἄτομον ὅ,τι εἶναι σήμερον συνειδητὸν αὔριον δύναται νὰ γίνῃ ἀσυνείδητον· οὕτω λ. χ. ἡμεῖς ἐπί τινα μὲν χρόνον ὀρθογραφοῦμεν τὰς λέξεις οὕτως ἢ ἄλλως, διὰ τοῦ *ει* ἢ *ι* ἢ *οι*

ἢ η, διὰ τοῦ *αι* ἢ *ε*, διὰ διττοῦ *λλ* ἢ διὰ ἁπλοῦ *λ* κττ. προσέχοντες τὸν νοῦν, ἐκ προνοίας καὶ συνειδητῶς, ἀφοῦ δὲ συνηθίσωμεν μετὰ μακρὰν ἄσκησιν, ἀσυνειδήτως, ἄνευ τινὸς προσοχῆς· προσοχὴ τοὐναντίον θ' ἀπῃτεῖτο, ἂν διὰ λόγον οἱονδήποτε ἐσκοποῦμεν νὰ ἀνορθογραφήσωμεν αὐτάς. Ὡσαύτως ὁ μανθάνων νὰ νήχηται ἐπί τινα μὲν χρόνον ἐκτελεῖ τὰς ἀπαιτουμένας κινήσεις προμεμελετημένως καὶ συνειδητῶς, ἔπειτα δ' ἀσυνειδήτως καὶ ἀνεπιγνώστως. Καθόλου δὲ τοῦτο γίνεται ἐν πάσῃ ἐργασίᾳ εἰς ἣν ἐπὶ πολὺ ἠσκήθη τις, τ.ἔ. ἀπὸ συνειδητῆς καθίσταται ἀσυνείδητος· ἀλλ' οὐχ ἧττον πάντοτε εἶναι ἐργασία τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, πάντοτε τελεῖται καὶ κατὰ ψυχολογικοὺς νόμους, οὐχὶ μόνον κατὰ φυσικούς, καὶ σφόδρα θὰ ἐσφάλλετο ὁ κατὰ μόνους τοὺς φυσικοὺς νόμους ἐπιχειρῶν νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα ταῦτα. Ὅτι δὲ αἱ ἀσυνείδητοι αὗται ἐνέργειαι τελοῦνται καθόλου εἰπεῖν ὁμαλώτερον τῶν συνειδητῶν, τοῦτο δὲν εἶναι λόγος ἀποχρῶν νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων, ἀφοῦ ἡ αἰτία αὐτῶν εἶναι καὶ μένει πάντοτε ἡ αὐτή, τ. ἔ. ἡ ψυχή.

Διὰ ταῦτα σήμερον οὐχὶ τὸ προμεμελετημένον ἢ ἀπρομελέτητον, συνειδητὸν ἢ ἀσυνείδητον τῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ τὸ ψυχικὸν ἢ οὐ ψυχικὸν λαμβάνεται ὡς βάσις διαιρέσεως. Πρβ. Paul σελ. 6 ἔνθ' ἀνωτ. «Ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιστημῶν ὀφείλομεν νὰ ὀνομάσωμεν τὴν ἐνέργειαν ψυχικῶν παραγόντων. Τοῦτο φαίνεταί μοι ὁ μόνος δυνατὸς ἀκριβὴς χωρισμὸς τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἅτινα ἐξετάζουσιν αἱ καθαρῶς φυσικαὶ ἐπιστῆμαι... Τὸ ψυχικὸν ἄρα στοιχεῖον εἶναι ὁ κυριώτατος παράγων ἐν πάσῃ κινήσει τῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιστημῶν, περὶ τοῦτον στρέφεται τὸ πᾶν, καὶ ἡ ψυχολογία τούτου ἕνεκα εἶναι ἡ πρώτη βάσις πάσης ὑψηλότερον ἐννοουμένης ἐπιστήμης τοῦ πολιτισμοῦ».

Τούτου δ' ἕνεκα ἐξαιρουμένων τῶν φυσικομαθηματικῶν καὶ τῆς λογικῆς, ὧν οἱ νόμοι ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ ἴσχυον καὶ ἰσχύουν, διαιροῦνται αἱ λοιπαὶ ἐπιστῆμαι εἰς ἱστορικοφυσικὰς καὶ εἰς ἱστορικοκοινωνικὰς ἢ ἱστορικὰς τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ τῶν μὲν πρώτων, τῶν ἱστορικοφυσικῶν, τὰ ὑποκείμενα ἀνεπτύχθησαν, διεμορφώθησαν σὺν τῷ χρόνῳ, λ.χ. ἡ γῆ, τὰ ζῷα, τὰ φυτά, τὰ οὐράνια σώματα κλπ., ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις εἴτε ἱστορία αὐτῶν ἐτελέσθη καὶ τελεῖται ἀείποτε κατὰ νόμους φυσικούς, χημικούς, μηχανικούς, οὐχὶ δὲ κατὰ ψυχικούς. Τὰ πράγ-

ματα ταῦτα θὰ ἐγίνοντο καὶ ἂν μὴ ὑπῆρχε καθόλου ἄνθρωπος ἢ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Τῶν δὲ δευτέρων, τῶν ἱστορικοκοινωνικῶν ἐπιστημῶν, τὰ ὑποκείμενα οὐ μόνον ἐμορφώθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀνωτέρω φυσικῶν, χημικῶν κλπ. νόμων συνειργάσθη καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἂν μὴ ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρχεν, αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐπιστημῶν τούτων δὲν θὰ ὑπῆρχον· λ. χ. ἡ γλῶσσα, οἱ νόμοι, τὰ θρησκεύματα κλπ. Ταῦτα ἐξῆλθον κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου λαβόντος καὶ λαμβάνοντος ἔξωθεν μόνον παραστάσεις κατὰ τοὺς φυσικοὺς κλπ. νόμους, διὸ λέγονται καὶ ἐπιστῆμαι τοῦ πνεύματος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐπιστήμας τῆς φύσεως. Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κλάδοις παρατηρεῖται ἐξέλιξις (εἴτε ἀνάπτυξιν εἴτε ἱστορίαν ὀνομάζει τις ταύτην, οὐδὲν σημαίνει, εἶναι ἀγὼν περὶ λέξεων), ἀλλ' οἱ παράγοντες τῆς ἐξελίξεως ταύτης ἐν μὲν ταῖς ἱστορικοφυσικαῖς ἐπιστήμαις εἶναι μόνον φυσικοί, χημικοὶ καὶ μηχανικοί, ἐν δὲ ταῖς τοῦ πολιτισμοῦ πνευματικαῖς πλὴν τῶν εἰρημένων συνεργάζονται καὶ οἱ ψυχολογικοὶ διὰ τὰς ἐν τῇ ψυχῇ παραστάσεις καὶ τοὺς συνδυασμοὺς αὐτῶν. Ὅτι δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις ἀκριβῶς ἑκάστοτε τὰς τῶν ἔξω νόμων ἐπενεργείας ἀπὸ τῶν ψυχολογικῶν εἶναι γνωστὸν εἰς πάντα ψυχολογήσαντα.

Διὰ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων κατέστη, ἐλπίζω, δῆλον α') ὅτι τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης οὔτε ξένον τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης δύναται νὰ εἶναι οὔτε ὅλως ἄλυτον θεωρεῖται, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον πρεσβεύεται ὅτι δύναται νὰ λυθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ ταῦτα διὰ τῶν αὐτῶν καὶ σήμερον ἐνεργῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων· β') ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη δὲν περιορίζεται ἐν μόνῃ τῇ φωνητικῇ καὶ τῷ τυπικῷ, ἀλλ' ἐκτείνει τὴν ἐνέργειάν της ἐπὶ σύμπαντ' ἀνεξαιρέτως τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα, ἤτοι καὶ ἐπὶ τὰ συντακτικὰ καὶ τὰ παραγωγικὰ καὶ τὰ σημασιολογικὰ καὶ τὰ λεξιλογικὰ κλπ.· γ') ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη καταλέγεται οὐχὶ εἰς τὰς φυσικὰς ἀλλ' εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας, ἅτε οὐ μόνον πρᾶγμα σὺν τῷ χρόνῳ ἀνελισσόμενον ἐξετάζουσα ἀλλὰ καὶ τοῦτο προϊὸν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὅπως καὶ πάντα τἆλλα τοῦ πολιτισμοῦ μέρη. Πρὸς δὲ καὶ ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ἱστορικῆς τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιστήμης ταύτης δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη ἢ ἱστορική, ἐκ τῶν ὑστέρων ἢ ἐπαγωγικὴ λεγομένη, ἅτε ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἀπὸ

τῶν πραγμάτων, λαμβάνουσα τοὺς νόμους τοὺς διέποντας αὐτά.

'Αλλ' ἐπίσης κατεδείχθη καί τι ἕτερον, ὅτι ὁ κ. Ῥοΐδης ἅτε οὔτε φιλόλογος οὔτε γλωσσικὸς ὤν, ἀγνοεῖ μὲν τὰ ἐξεταζόμενα τῆς γλώσσης φαινόμενα καὶ πράγματα, ἀγνοεῖ δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς γλωσσικῆς, τ. ἔ. ἀγνοεῖ πότε καὶ ὑπὸ τίνος προηνέχθη ἑκάστη περὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἀρχὴ καὶ θεωρία, πῶς ἐβασανίσθη ἑκάστη, τίνες τούτων ἐνεκρίθησαν καὶ ἐγένοντο τῆς ἐπιστήμης κτῆμα ἀναφαίρετον καὶ τίνες πάλιν ἀπεδοκιμάσθησαν καὶ περιέπεσον εἰς λήθην παρὰ τοῖς ἀξίοις λόγου ἐπιστήμοσι, παραμένουσι δὲ καὶ πιστεύονται ἔτι παρὰ πάντα λόγον ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶς μὲν ἐχόντων πρὸς τὴν ἀληθῆ τῆς γλωσσικῆς κατάστασιν, λαβόντων δ' ὁπωσδήποτε γνῶσιν τῶν τοιούτων θεωριῶν (1). 'Αγνοεῖ πᾶσαν ἐργασίαν γενομένην ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ τοῦ Schleicher καὶ ἑξῆς, οὕτω δὲ συμβαίνει ὥστε ἐνῷ διὰ τοῦ Steinthal, Paul καὶ ἄλλων ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη, ὅπως καὶ πᾶσαι αἱ ἱστορικαὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς ψυχολογίας, τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἐν ἁπάσαις ταύταις σπουδαιοτάτου θεωρηθέντος, ὁ κ. Ῥοΐδης διατείνεται ὅτι ἡ γλωσσικὴ οὐδὲν ἔχει κοινὸν τῇ φιλοσοφίᾳ (2), ὑπάγεται δ' εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, αἵτινες πᾶσαι ἐξετάζουν πράγματα ἀλλότρια καθ' ὁλοκληκληρίαν πάσης ψυχικῆς ἐργασίας. Ἔπραξε δὲ τοῦτο διότι ἀγνοῶν πάντα ταῦτα εὑρὼν δὲ συγγραφεῖς τινὰς συμφωνοῦντας πρὸς ὃν προέθετο σκοπόν, τούτοις μὲν ἠκολούθησε, τοὺς δ' ἄλλους πάντας διὰ σιωπῆς ἀντιπαρῆλθε — πλὴν τοῦ Whitney καὶ Sayce, ὧν μνημονεύει μέν, δὲν παραδέχεται δ' ὅμως τὰ διδάγματα — ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ δικηγόροι ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀναφέρουσι μὲν τὰ ἄρθρα τῶν νόμων καὶ τὰς γνώμας τῶν νομοδιδασκάλων, ὧν αἱ γνῶμαι φαίνονται

(1) Διδάσκων ποτὲ ὁ διάσημος ψυχολόγος Wundt περὶ τοῦ συστήματος τοῦ Ἑγέλου εἶπεν ὅτι ἐν Γερμανίᾳ οὐδεὶς σήμερον ἀσπάζεται αὐτό, μόνον δ' ἐν Πορτογαλλίᾳ, ὡς μανθάνει, ὑπάρχει τις ὀπαδὸς τοῦ Ἑγέλου, ἅμα δὲ τῷ ῥήματι τούτῳ πάντες ἡδὺ ἐγέλασαν.

(2) Πόσον τοῦτο εἶναι ἐσφαλμένον, ἀποδεικνύεται οὐ μόνον ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὧν ὁ Paul ἐν σελ. 12 σημ. διαλαμβάνει ὅτι ὀφείλομεν πάντες πάσῃ δυνάμει ν' ἀγωνιζώμεθα κατὰ τοῦ εἰσελάσαντος δυασμοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης· καὶ ἐν σελ. 33 ὅτι «Ἐν τῇ ἀντιδράσει πρὸς ἀρχαιοτέραν ἐξέτασιν τῆς γλώσσης, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ γραμματικαὶ σχέσεις παρήγοντο ἐκ τῶν λογικῶν προέβησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπεχείρησαν ν' ἀποκλείσουν ἀπὸ τῆς γλωσσικῆς πᾶσαν τῆς λογικῆς ἀνάμιξιν. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν δύναται νὰ τύχῃ ἐγκρίσεως . . .».

εἴτε ἀληθῶς εἴτε καὶ ψευδῶς ὅτι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεώς των, παρασιωπῶσι δ' ἐπιμελῶς πᾶσαν τυχὸν ἐναντίαν διδασκαλίαν. Ἐπειδὴ δ' ἡ ἄγνοια πάντοτε δὲν εἶναι μόνον δεινὸν ἀλλὰ καὶ θάρρους παρεκτικόν, διὰ τοῦτο δὲν ἐδίστασε νὰ γράψῃ πρῶτον μὲν ὅτι πάντες πάντων τῶν χρόνων καὶ τῶν τόπων οἱ γλωσσικοὶ συμφωνοῦσι περὶ τῆς θέσεως τῆς γλωσσικῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καίτοι εἴδομεν ἀνωτέρω σελ. 191 τὸν κ. Delbrück διδάσκοντα ὅτι οὔτε οἱ σύγχρονοι συνεφώνησαν τῷ Schleicher τὴν παραδοξολογίαν ταύτην προενεγκόντι οὔτε οἱ νῦν γλωσσικοὶ ἀποδέχονται αὐτήν, ὅπως καὶ ἄλλως ἀπεδείχθη διὰ τῶν παρατεθέντων ἐκ τοῦ Paul, Delbrück, Brugmann, Gabelenz, Sayce, Whitney. Ἔπειτα δ' ὅτι οὐδεμία διαφωνία ἐν τοῖς γλωσσικοῖς περὶ τῆς θέσεως τῆς ἐπιστήμης ταύτης ὑπάρχει, ὅπως τις θὰ ἤκαζεν ἐξ ὧν ἐγὼ ἄλλοτε περὶ τοῦ Schleicher ἔγραψα, διότι πάντες, διατείνεται, ἄλλως ἢ ὅπως ἐγὼ εἶπον ἐνόησαν τοὺς ὀργανισμοὺς ἐκείνους περὶ ὧν λέγεται ὅτι γεννῶνται, ἀναπτύσσονται καὶ ἀποθνήσκουν κατὰ νόμους ἰδίους ὡς πᾶν τὸ *μετέχον* ζωῆς. (Καὶ ὅμως εἴδομεν τί λέγει περὶ τούτου ὁ Sayce καὶ ὁ Delbrück καὶ ὁ Gabelenz σελ. 182, 183, 191-2). Καὶ τέλος ἔψεξεν ἐμὲ ὡς παρανοήσαντα τὸν Schleicher, ὑπέβαλε δ' αὐτὸς τῷ Schleicher ἣν περὶ τῶν ὀργανισμῶν εἶχεν ὁ Bopp γνώμην.

Τὸ ζήτημα τοῦτο, ἂν δηλ. ἡ γλῶσσα μόνον κατὰ φυσιολογικοὺς νόμους μεταβάλλεται καὶ ἀναπτύσσεται, ὡς φυσικόν τι προϊόν, ἢ ἂν τοὐναντίον κατά τε φυσιολογικοὺς καὶ ψυχολογικούς, ἔχει πολλῷ μείζονα σπουδαιότητα καὶ δι' αὐτὴν τὴν γραφομένην ἡμῶν γλῶσσαν ἢ ὅσον θὰ ἐνόμιζέ τις ἀγνοῶν τὰ ἡμέτερα, τούτου δ' ἕνεκα ἐνόμισα καθῆκόν μου ἀπαραίτητον νὰ ἐπιμείνω ἐπὶ μακρὸν εἰς φανερὰν κατάδειξιν τῆς γνώμης ὅτι πλὴν τῶν φυσιολογικῶν καὶ οἱ ψυχολογικοὶ νόμοι κανονίζουσιν αὐτήν. Οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀνέγνων γνωστοῦ τινος κεκράκτου τὴν φοβερὰν παραδοξολογίαν ὅτι τὰ τῆς γλώσσης διέπονται ὑπὸ φυσιολογικῶν ἀπαραβάτων νόμων. Εἰς ταῦτα ἀναφερόμενος ἐρωτᾷ ὁ κ. Κ. Παλαμᾶς ἐν Ἐφημερίδι Κορομηλᾶ τῆς 29 Ἰανουαρίου 1895 ὀρθῶς: «Ἡ μόρφωσις τῆς ποιητικῆς γλώσσης ἔθνους τινὸς ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἐκ τῶν φυσιολογικῶν νόμων, εἰς οὓς ὑπόκειται ἡ γλῶσσα αὕτη ἐν τῇ φυσικῇ καταστάσει της (1), ἢ ἐξαρ-

(1) Οὐδ' ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει ὑπόκειται ἡ γλῶσσα κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε

τᾶται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν (γρ. ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καθόλου), παρεμβαίνοντα καὶ ἀποτυποῦντα ἐπὶ τῆς γλώσσης καὶ τὴν σφραγῖδά του, σφραγῖδα μὴ σχετιζομένην πρὸς τοὺς φυσιολογικοὺς νόμους;». Εἰς τὴν λογικωτάτην ταύτην ἐρώτησιν ἀπαντᾷ ὁ γεννάδας ἐκεῖνος μετὰ πολλοῦ θάρρους καὶ πλείονος ἀλογιστίας: «Ὄχι! δὲν εἶναι δυνατὸν τοῦτο . . !».

Αὐτόδηλον δ' ὅτι ἂν κατὰ τὴν ἀσύστατον ταύτην θεωρίαν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πάντῃ ἀμέτοχος πάσης γλωσσικῆς μεταβολῆς, ἀφοῦ πᾶσαι αὗται τελοῦνται κατὰ φυσικοὺς ἢ φυσιολογικοὺς νόμους, τότε ἐπιβάλλεται ἡμῖν τὸ κῦρος τῶν νόμων τούτων ἀμειλίκτως, τότε ἐπὶ μόνων τῶν νόμων τούτων τὴν τήρησιν ἀνάγκη νὰ προσέχῃ ἀδιαπτώτως ὁ γράφων, καὶ πᾶσα ἀπὸ τούτων ἀπόκλισις θὰ εἶναι ἐπιστημονικὸς ἀσύγγνωστος σολοικισμός, ἢ μᾶλλον ἀδύνατος (μήπως δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν ἄλλως ἢ κατὰ τοὺς ὡρισμένους φυσικοὺς τῆς ὀπτικῆς καὶ ἀκουστικῆς νόμους;)· ἂν δὲ τοὐναντίον μὴ εἶναι δρῶντες ἐν τῇ γλώσσῃ παράγοντες μόνοι οὗτοι ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἱστορικοὶ ἐπ' ἴσης ἰσχυροί, τότε ἡμεῖς δὲν θὰ καταπληττώμεθα ὑπὸ τῶν ἀλαζονευμάτων καὶ κραυγῶν τούτων, ἀλλὰ θὰ ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα ἄνευ προκαταλήψεως καὶ φόβου καὶ θὰ ἴδωμεν πῶς ἔχουσι καὶ τί διδάσκουσι.

Καὶ τόδε φαίνεταί μοι πολλῆς ἀπορίας ἄξιον, πῶς ὁ κ. Ῥοΐδης ἠδυνήθη νὰ περιορίσῃ μὲν τὴν γλωσσικὴν ἐπιστήμην ἐν μόνοις τοῖς φωνητικοῖς καὶ τυπικοῖς φαινομένοις, νὰ διατείνηται δ' ὅμως ἔπειτα ὅτι τῆς ἐπιστήμης ταύτης οἱ νόμοι ἔχουσι κῦρος ἀπαράβατον καὶ ἀδιάσειστον καὶ ὡς πρὸς τὴν γραπτὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ καὶ λεξιλογικὰ καὶ σημασιολογικὰ καὶ συντακτικὰ κλπ. πράγματα ἀνάγκη ἀπαραίτητος εἶναι νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν. Διότι πασίδηλον εἶναι βεβαίως ὅτι ὅπως οἱ φθόγγοι καὶ οἱ τύποι *πεφυκώς*, *σεσηπώς*, *προκεχωρηκώς*, *γεγονώς*, τῆς *νεώς*, *δεξάμενος*, *ἀφικόμενος*, ἡ *βαρύτης* κττ. οὕτω καὶ μάλιστα πολλῷ μᾶλλον ἡ χρῆσις πολλῶν ἀρχαιοπινῶν λέξεων λ. χ. *σχετλιάζω*, αἱ ἀγνωστότεραι σημασίαι, λ. χ. *κολάζω* = σωφρονίζω, *γεγωνὸς* = μεγαλοφώνως, κτλ. καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀρχαιότροπος σύνταξις καὶ πλοκὴ τῶν λέξεων καθιστῶσι τὸν λόγον καθόλου

λεχθέντα μόνοις τοῖς φυσιολογικοῖς ἢ καθόλου φυσικοῖς νόμοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ψυχολογικοῖς.

ἀρχαιοπρεπέστερον τ. ἔ. διαφορώτερον τοῦ συνήθους. Οὐδεὶς δύναται βεβαίως ν' ἀμφιβάλῃ ὅτι φράσεις οἷον *ἡ νεότης εἶναι πέλαγος πλῆρες τρικυμίας, τὸ δὲ γῆρας πλῆρες ἐνοχλήσεων* εἶναι ἀρκετὰ σαφεῖς καὶ εὔληπτοι καὶ εὔφωνοι, εἰ καὶ πλήρεις τριτοκλίτων ὀνομάτων καὶ τύπων, ἀπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου· τοὐναντίον δὲ φράσεις οἷον *πασῶν ὅσας οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς ἐργαζόμεθα ἀρετὰς τῆς εὐσεβείας οὐδεμία εἶναι ὑπερτέρα*, ἢ *οἱ νεώτεροι ὀφείλουν νὰ εἴκωσι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ ὁδοῦ καὶ ἕδρας* εἶναι σφόδρα ἀπροσπέλαστοι εἰς τὴν διάνοιαν τῶν ἀπαιδεύτων, εἰ καὶ πάντες οἱ τύποι αὐτῶν εἶναι πρωτόκλιτοι καὶ δευτερόκλιτοι καὶ δὴ οὐκ ἀπηγορευμένοι.

Αὐτόδηλον δ' ὅμως εἶναι ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη, ἂν κατὰ τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου περιορίζηται ἐν μόνοις τοῖς τυπικοῖς καὶ φωνητικοῖς, οὔτε περὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων οὔτε περὶ τῆς συντάξεως αὐτῶν καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν προτάσεων δικαιοῦται νὰ εἴπῃ τι μικρὸν ἢ μέγα. Καὶ ναὶ μὲν διαλαμβάνει ὁ κ. Ῥοΐδης οὐκ ὀλίγα καὶ περὶ τούτων, λ. χ. ἐν σελ. 271 ὅτι «Συνήθη δύνανται ν' ἀποβῶσι μόνα τὰ πρὶν ἄγνωστα πράγματα μετὰ τοῦ οἱουδήποτε αὐτῶν ὀνόματος, οὐχὶ ὅμως καὶ νέα ὀνόματα παλαιῶν καὶ μὴ ἀνωνύμων πραγμάτων». Καὶ «νέον ὄνομα ἐπιδέχονται μόνα τὰ νέα πράγματα, πᾶσα ὅμως ἀπόπειρα ἀλλαγῆς τοῦ ὑπάρχοντος πανελληνίου, εἶναι ἐξ ἴσου μωρά, ἄσκοπος, γελοία καὶ ματαία, ὡς ἂν ἐπεχείρει τις νὰ πείσῃ Πέτρον τινὰ ἢ Γεώργιον ὅτι πρέπει νὰ μεταβαπτισθῇ Πρόδικος ἢ Γοργίας» (1). Καὶ 327 «Τὸ ἀληθινὸν ὅμως καὶ ἀσυγχώρητον σφάλμα ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὴν τυχὸν ἐσφαλμένην, ἀλλ' εἰς τὴν οἱανδήποτε τοιούτων (δηλ. ἀρχαίων) στοιχείων χρῆσιν»· ἀλλαχοῦ διαλαμβάνει περὶ τοῦ πλούτου τῶν γνησίων δημοτικῶν λέξεων, κλπ. κλπ., ἅτινα προφανῶς ἀναφέρονται εἰς τὸ λεξιλόγιον τῆς γλώσσης οὐχὶ εἰς τοὺς φθόγγους καὶ τοὺς τύπους· ἐν δὲ σελ. 325-6 διδάσκει περὶ τῶν μέσων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἐκείνων ὧν ὁ τύπος τίθεται «οὐ μόνον ὅταν τὸ ὑποκείμενον ἐκτελῇ ἐνέργειαν ἐφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπιτρέπῃ νὰ ἐκτελεσθῇ παρ' ἄλλου ἡ ἐνέργεια ἐφ' ἑαυτοῦ» ἅπερ

(1) Ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι ἀκριβῆ, κατανοεῖ ἕκαστος εὐκόλως, ἂν μόνον ἐνθυμηθῇ ὅτι ἂν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἀπὸ ἑνὸς αἰῶνος καὶ ἑξῆς μὴ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ εἰσάγωσιν εἰς τὸν λόγον αὐτῶν ἀρχαίας Ἑλληνικὰς λέξεις ἀντὶ ξένων, ἡ γλῶσσα ἡμῶν θὰ ἔβριθε σήμερον ξενισμῶν, ἢ θὰ ἦτο πτωχοτάτη.

ἐν μέρει ὀφθαλμοφανῶς ἀναφέρονται εἰς τὴν σημασιολογίαν· ἀλλαχοῦ δὲ πολλαχοῦ ὁμιλεῖ περὶ καλλιτεχνικοῦ λόγου κττ. κττ., πάντων τούτων ἀναντιλέκτως πραγμάτων παντάπασιν ἀλλοτρίων τῆς περιωρισμένης γλωσσικῆς αὐτοῦ. Ἀλλὰ περὶ τούτων πάντων διαλαμβάνων ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν ὀνόματι τῆς γλωσσικῆς, ἧς καὶ μόνης τὸ κῦρος ἐπικαλεῖται εἰς λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, περιπίπτει προφανῶς εἰς μεγάλην ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτόν.

Τοῦτο δ' ἔπαθε διότι ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι αὐτοῦ ζήλῳ, ὅπως μ' ἐξελέγξῃ διδάξαντα ὅτι ὁ γραπτὸς ἡμῶν λόγος διεμορφώθη ὁποῖος εἶναι σήμερον ἕνεκα ἱστορικῶν ἀναγκῶν καὶ δὴ ὅτι πᾶς περὶ αὐτοῦ λόγος ὀφείλει νὰ λαμβάνηται ἐκ τῆς ἱστορίας κττ. ἠθέλησε ν' ἀντιτάξῃ πρὸς τοὺς ἱστορικοὺς τούτους λόγους ἄλλους πολλῷ ἰσχυροτέρους, αὐτὸ τοῦτο φυσικούς· ἐντεῦθεν ἥρπασε μὲν προθύμως ἣν εὗρεν ἀπηρχαιωμένην θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ γλωσσικὴ εἶναι θετική, φυσικὴ ἐπιστήμη, ἠναγκάσθη δ' ἵνα μὴ τὸ σφάλμα εἶναι προφανές, νὰ περιορίσῃ αὐτὴν ἐν μόνοις τοῖς φωνητικοῖς καὶ τῷ τυπικῷ, δὲν παρετήρει δ' ὅμως κατὰ τὸν περιορισμὸν τοῦτον ὅτι ἡ τοιουτοτρόπως εὐνουχιζομένη καὶ ἀνάπηρος καθισταμένη γλωσσική του σχεδὸν οὐδεμίαν πλέον εἶχεν ἐφαρμογὴν καὶ χρῆσιν προκειμένου περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Τοιαῦτα παθήματα πάσχουσι πάντοτε ὅσοι ἀνάγονται εἰς ξένα πελάγη καὶ ἀπαράσκευοι ἐπιλαμβάνονται τοιούτων ζητημάτων, ὅτε γίνονται εἰκότως θύματα τοῦ ἑκάστοτε ἀναγινωσκομένου ἢ ἀντιγραφομένου δοκίμου ἢ συνηθέστερον ἀδοκίμου συγγραφέως.

Βεβαίως ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἤτοι ἄλλο δικαίωμα ἔχει νὰ ὁμιλῇ ἐν ὀνόματι τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης ὅστις τῆς ἐπιστήμης ταύτης θεωρεῖ καθῆκον νὰ ἐξετάσῃ πάσας τὰς τύχας καὶ πάντα τὰ φαινόμενα τῆς γλώσσης, διότι καὶ ἡ γραφομένη εἶναι μέρος τῆς ὅλης γλώσσης καὶ ἀναπτύσσεται κατὰ νόμους ἱστορικούς, ψυχολογικοὺς κλπ. Διὰ ταῦτα ὁ Paul ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου του διαλαμβάνει περὶ τῆς *κοινῆς γλώσσης*. Τοῦ κ. Ῥοΐδου ἡ γλωσσικὴ τοσοῦτο μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἄν τις ἀπεπειρᾶτο νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν προφορὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ υ (ὡς τοῦ Γαλλικοῦ u) ἢ τῶν διφθόγγων αι, ει, οι (ὡς αἰ, εἰ, οἰ, πρβλ. ἀηδόνι, λειμόνι, βόηθα) κτλ. καὶ δὴ νὰ ἀπαγγέλλωμεν συρριζα, συγκόφτω, αιτία, εικόνα κττ. ἢ ἂν συνίστα τὴν χρῆσιν τῆς εὐκτικῆς τοῦ μονο-

λεκτικοῦ παρακειμένου κλπ. κλπ., θὰ ἐματαιοπόνει· οὐδαμῶς δ' ὅμως οὐδὲν περὶ τῆς χρήσεως σημασιῶν, λέξεων, συντάξεων κλπ. κλπ. ἅτινα ἀπαρτίζουσι τὸ σπουδαιότατον καὶ μέγιστον μέρος πάσης γραφομένης γλώσσης.

Ἔπειτα πῶς ὁ κ. Ῥοΐδης ὁ τοὺς φθογγικοὺς νόμους ἀνακηρύττων ἰσοδυνάμους τοῖς φυσικοῖς, θὰ δυνηθῇ νὰ ἑρμηνεύσῃ δι' αὐτῶν τὴν τροπὴν τοῦ *με* εἰς *μι* ἐν τῷ τέρατι *πλῶμι*! κττ. ἐν ᾧ λέγει (σελ. 311) ὅτι τὸ με ἐτράπη εἰς μι; πῶς τὴν συγκοπὴν τοῦ *οἴδασθα*. εἰς *οἶσθα* (σελ. 177), κλπ. κλπ.; Καὶ πῶς ἀφοῦ ἐπ' αὐτῶν καὶ μόνων ἐστήριξε τὴν γλωσσικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐκήρυξεν ὅτι πᾶν ὅ,τι δὲν συμφωνεῖ πρὸς αὐτοὺς εἶναι ἀπόβλητον, βάρβαρον κττ., ἔρχεται ἔπειτα (σελ. 393) καὶ λέγει ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς καθαρθείσης κατὰ τὰς ἰατρικὰς αὐτοῦ συνταγὰς γλώσσης «Βαρύτατα ἐλαττώματα εἶναι *ἡ παράβασις τῶν φθογγικῶν νόμων τῆς λαλουμένης καὶ ἡ ἐκ τῆς περιττοφωνίας δυσχρηστία εἰς καλλιτεχνικὸν λόγον*»;, ὥστε οὐδ' αὐτὴ θὰ εἶναι κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐπιστήμης κατεσκευασμένη· ἀλλὰ τότε τί θὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ παρόντος γνωστοῦ κακοῦ δι' ἄλλου κακοῦ ἢ καὶ χείρονος ἔτι — διότι ἀγνοεῖται τὸ ποσὸν τῆς κακίας αὐτοῦ —;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ νόμου τῆς εὐκολέας.

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ὁ κ. Ῥοΐδης ὑποστηρίζει τὴν ἀρχὴν καθ' ἣν ἡ διὰ τοῦ χρόνου ἐλάττωσις τοῦ μήκους τῶν λέξεων καὶ τοῦ πλήθους τῶν τύπων ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης λαλιᾶς, καὶ ὅτι ἡ ἐλάττωσις αὕτη εἶναι πάντοτε ἀνάλογος τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, ὅτι δὲ τούτων οὐδεμία ὑπάρχει ἐξαίρεσις. Ταῦτα δ' ὅμως εἶναι τοσοῦτον ἐσφαλμένα καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα ἐναντία, ὥστε θαῦμα φαίνεταί μοι πῶς ἀνὴρ εὐφυὴς οἷος ὁ κ. Ῥοΐδης ἠδυνήθη νὰ δια-

τείνηται αὐτά· πάντως αἰτία τοῦ παραδόξου τούτου θὰ εἶναι τὸ ὅτι δὲν ἔχει φιλολογικὴν παίδευσιν καὶ δὴ ἀγνοεῖ τὰ πράγματα τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης. Διότι ὅστις μετ' ἐπιμελείας τινὸς προσέσχε ποτὲ εἰς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης παθήματα, ἠξεύρει κάλλιστα ὅτι τῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων τῆς γλώσσης ἡμῶν ὀλίγοι μὲν σχετικῶς ἐβραχύνθησαν, οἱ πλείους δὲ καὶ ηὐξήθησαν. Ἐπιθεωρήσωμεν τοὺς γραμματικοὺς τύπους καθ' ὁμάδας· οἱ τῆς πρώτης κλίσεως ἐν μὲν τῷ ἑνικῷ δὲν συνεστάλησαν, *τιμή-τιμῆς*, *θάλασσα-θάλασσας*, *μέλισσα- μέλισσας*, *χαρά-χαρᾶς*, *μάννα - μάννας* κτλ. ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ ηὐξήθησαν ἢ κατὰ ἓν ς, *θάλασσες*, *μέλισσες*, *τιμές* ἢ κατὰ μίαν ὁλόκληρον συλλαβὴν *μαννᾶδες*, *μαθητᾶδες*, *ῥαφτᾶδες*, *ἀδερφίδες* καὶ *ἀδερφᾶδες*, *κεράδες*, *ποιητᾶδες*, *δεσπότιδες* καὶ *δεσποτᾶδες*, *κολυμβητίδες* καὶ *κολυμβητᾶδες*, *πραματευτίδες* καὶ *πραματευτᾶδες* κλπ.κλπ.Οἱ τῆς β' κλίσεως τύποι τῶν μὲν πλείστων ἀρσενικῶν ἢ μένουσιν ἀπαθεῖς, *ἄγγελος*, *δρόμος*, *θεός*, *ἄλλος* - *ἄγγελοι*, *δρόμοι*, *θεοί*, *ἄλλοι* κλπ. ἢ αὐξάνονται κατὰ μίαν συλλαβὴν ἐν τῇ γενικῇ πληθυντικῇ λ. χ. *τῶν ἀνθρώπωνε*, *τῶν δρόμωνε*, *τῶν Τουρκῶνε*, *τῶν ἀλλῶνε*· τῶν δ' οὐδετέρων εἰς *ιον-ιν-ι* καὶ τῶν οὐσιαστικῶν ἀρσ. εἰς *-ιος* φαίνεται ἀληθῶς ὅτι ἐξέπεσε τὸ *ο* τῆς τελικῆς συλλαβῆς· ἀλλ' ἡ ἔκπτωσις αὕτη, ὡς ἐξαίρεσις τῆς καθόλου σωτηρίας πασῶν τῶν τελικῶν συλλαβῶν τῶν νεοελληνικῶν λέξεων ἐμφανιζομένη, εἶναι ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἐξαιρέσεων ἐκείνων αἵτινες ἀληθῶς εἰπεῖν χρησιμεύουν μᾶλλον εἰς κύρωσιν ἢ εἰς ἀνατροπὴν τοῦ νόμου ὑφ' ὃν ὑπάγονται. Διότι σήμερον εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεώς τινος, ὅτι ἡ ἔκπτωσις αὕτη ἐγένετο διὰ ξένην, Ἰταλικήν, ἐπίδρασιν (πρβλ. Einleitung σελ. 314 κέξ.), περιορισθεῖσαν ἐν μόνοις τούτοις· δι' αὐτῶν ἄρα δὲν ἀποδεικνύεται, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, νόμος ἐπικρατῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καθ' ὃν ἀποκόπτονται καὶ πίπτουν αἱ τελικαὶ ἢ ἄλλαι οἱαιδήποτε συλλαβαὶ καὶ βραχύνονται οἱ τύποι τῶν ὀνομάτων. Διὰ τῆς συνιζήσεως κατέστησαν ἀληθῶς τὰ οὐδέτερα ἐν τῷ πληθυντικῷ καὶ τῇ γενικῇ τοῦ ἑνικοῦ μικρότερα κατὰ μίαν συλλαβήν, *παιδιοῦ*, *παιδιά*, *παιδιῶν*, ἀλλὰ πάλιν ηὐξήθησαν πολλαχοῦ κατὰ ἓν ε, *παιδιῶνε*, *σκυλλιῶνε*, καὶ πάλιν ὅμως οὐδ' οὕτως τὰ ὑποκοριστικὰ ταῦτα εἶνε βεβαίως βραχύτερα τῶν παλαιοτέρων πρωτοτύπων *ὁ παῖς*, *ἡ βίβλος*, *ὁ πούς*, *ὁ βοῦς*, *ἡ πλάξ*, *ἡ δᾴς*, *ἡ αὖλαξ* κλπ. Ἔπειτα ὅτε κατὰ τοὺς δοκίμους χρόνους ἐπλάσθησαν τὰ πο-

λυάριθμα ὑποκοριστικὰ (πρβλ. Ἀριστοφάνη), τότε βέβαια αἱ λέξεις ηὐξάνοντο καὶ ἡ γλῶσσα θὰ ἐξεβαρβαροῦτο κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην! Τῶν δὲ τριτοκλίτων οἱ τύποι μάλιστα ηὐξήθησαν· διότι πάντα ὅσων ἡ αἰτιατιατικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔληγεν εἰς *α* καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις εἰς *-αν*, ηὐξήθησαν κατὰ μίαν συλλαβήν: *ὁ πατέρας*, *ἡ μητέρα*, *ἡ ἐλπίδα*, *ἡ νύχτα*, *ὁ μῆνας*, *ἡ πλάκα* κτλ. καὶ ὁ πληθυντικὸς πολλῶν τούτων ὁμοίως φέρεται ηὐξημένος· πρβ. *βασιλεᾶδες* ἢ *βασιλεῖδες*, *ἀνδρᾶδες* (οὕτως ὁ Χριστόπουλλος), *μήνιδες*, *πατέριδες* κτλ. Λοιπὸν καθόλου περὶ ἐλαττώσεως συλλαβῶν ἐν τούτοις οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον περὶ αὐξήσεως αὐτῶν.

Καὶ ἐν ταῖς ἀντωνυμίαις καὶ ἐν τῷ ῥήματι ὁμοίως ἀποδείκνυται· πρβλ. *ἐσύ*, *ἐμένα*, *ἐσένα*, *ἐτοῦτος*, *αὐτῆνος*, *τῶν ἀλλῶνε*, *τῶν πολλῶνε*, *μιανῆς*, *μιανοῦ*, *ποιανοῦ*, *ποιανῆς*, *ὁ ἕνας τὸν ἄλλο* = ἀλλήλους, *ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυό* = πότερος κττ. Περὶ τοῦ ῥήματος διατείνεται ὁ κ. Ῥοΐδης (142) ὅτι καὶ ἀναλυθὲν ὅπως ἀνελύθη πάλιν κατέστη βραχύτερον· παρέβαλε δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου μόνον περιφραστικούς τινας μέλλοντας. Ἄλλα ὅμως διδασκόμεθα, ἂν παραβάλωμεν πάντας ἢ τοὐλάχιστον πολλοὺς νεωτέρους τύπους τοῦ ῥήματος πρὸς τοὺς ἀρχαίους· ἤτοι *πατάω*, *πατάεις*, *πατάει*, *πατούμενε*, *πατούσινε*, *ἐπατοῦσα*, *ἐπατοῦσες*, *ἐπατούσενε*, *ἐπατούσαμενε*, *ἐπατούσετε*, *ἐπατούσανε*, *ἐπατήθηκα*, *ἐπατήθηκες*, *ἐπατήθηκενε*, *ἐπατηθήκαμενε*, *ἐπατηθήκετε*, *ἐπατηθήκανε* κττ. κττ. Ἢ τὰ περιφραστικῶς λεγόμενα *θὰ πατήσω*, *θὰ γράψω*, *θὰ ἐπατοῦσα*, *θὰ ἔγραφα*, *ἔχω πατημένον*, *ἔχω γραμμένον* κττ. κττ.

Καθόλου ἄρα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐξαιρέσει τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ καὶ Ἰκάρῳ φαινομένων *ἡ ἐλαί*, *ἡ γραῖ*, *ἡ ῥαβδέ*, *ἡ μηλέ*, *ὁ Ἀνδρές*, *ὁ βορές*, *ὁ φονές*, *ὁ Κεραμές*, *ὁ πρινές*, *ὁ πλατανές*, *ὁ κερδές* . . . (1), ἅτινα ὡς διαλεκτικοὶ νεωτερισμοὶ δὲν δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν προκειμένου περὶ κρίσεως τῆς καθόλου νεωτέρας Ἑλληνικῆς, οὐδεμία ἀπολύτως ἀπεβλήθη συλλαβὴ διὰ φωνητικὸν νόμον ἐλευθέρως ἐνεργοῦντα οὔτε ἀπὸ τοῦ τέλους οὔτε ἀπὸ τοῦ μέσου οὔτε

(1) Περὶ τούτων πρβλ, Ἀθηνᾶς Τόμ. Ϛ' σελ. 36 κἑξ. Μόνον τὸ ὄνομα ὁ *βασιλές* εὐχρηστοῦν καὶ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Κυζίκῳ καὶ ἀλλαχοῦ δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ *βασιλέας* ὅπως τὰ ἀνωτέρω Κρητικὰ καὶ Ἰκάρια, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἐπισήμου ὁ *βασιλεύς* (-λέφς) κατ' ἀποβολὴν τοῦ *φ*.

ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν λέξεων, ὅτι δὲ τοὐναντίον διὰ ἀναλογίαν πλεῖσται λέξεις καὶ τύποι ηὐξήθησαν. Μόνον ὅπου φωνητικός τις νόμος δὲν εἰργάζετο ἐλεύθερος ἀλλ' οἱ παρακείμενοι φθόγγοι ἢ αἱ περιβάλλουσαι λέξεις συνήργουν, ἐκεῖ παρατηρεῖται ἐλάττωσίς τις. Τοῦτο συνέβη λ. χ. ὅπου ὑπῆρχεν ἄτονος φθόγγος i, παρέκειτο δὲ ὑγρὸν ἢ συριστικὸν λ. χ. *κορφή*, *στάρι*, *σπερνός*, *περβόλι* κττ. καὶ ὅπου ἐν ἀρχῇ ἀσθενεῖς φωνήεντες φθόγγοι i, e, διὰ τὸν Sandhi, τ. ἔ. διὰ τὴν ἐν τῇ συντακτικῇ συνεκφορᾷ σύγκρουσιν ἀπεβλήθησαν, ἢ ὅπου δι' ἀναλογίαν ἢ δι' ἀνομοίωσιν ἀπεβλήθη συλλαβή τις, λ. χ. *ὁ γούμενος*, *ἡ μέρα*, *ἡ κοδέσποινα*, *τὸ νύχι* κτλ., *δάσκαλος*, *συβάζω* κτλ., *δεμένος* διότι *δένω*, *θὰ δέσω*, *κομμένος* διότι *κόφτω*, *θὰ κόψω* κλπ., ἡ *παράδει* διότι ἡ *κόλασι* κτλ. περὶ ὧν διὰ πολλῶν διέλαβον ἐν Einleitung σελ. 321 κἑξ. καὶ 348. Ὁμοίως διὰ τῆς συνιζήσεως ἐξηφανίσθη πολλαχῶς μία συλλαβὴ ἔκ τε τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ μέσου τῶν λέξεων, πρβλ. *jατρός*, *jόθος*, *jά σου* = (ὑ)γειά σου), *ἀγκαλιάζω*, *πιάνω*, *παιδjά*, *ἀμπέλια* κτλ.· ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε πολυάριθμοι γραμματικοὶ τύποι οὔτε πᾶσαι αἱ λέξεις, ἀλλὰ μόνον εὐάριθμοι σχετικῶς ὑπέκυψαν τοῖς παθήμασι τούτοις, τῷ Sandhi, τῇ ἀνομοιώσει, τῇ ἀναλογίᾳ, τῇ συνιζήσει, ἐπῆλθε δὲ αὔξησις ἄλλων καὶ μάλιστα παμπόλλων γραμματικῶν τύπων, διὰ ταῦτα πάντα καὶ ἀμφίβολον καθόλου εἶναι ἂν ἐν συνόλῳ αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν δοκίμων χρόνων μέχρις ἡμῶν ἤτοι ἐν διαστήματι 2,000 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἐβραχύνθησαν, πάντως δὲ περὶ γλωσσικοῦ καθολικοῦ νόμου καθ' ὃν σὺν τῷ χρόνῳ αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατ' ἀνάγκην συστέλλονται, οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος. Ὥστε τὸ γλωσσικὸν ἀξίωμα τοῦ κ. Ῥοΐδου καθ' ὃ «ὡς ἐκ τοῦ μήκους τῶν ὀδόντων γνωρίζεται ἡ ἡλικία τῶν ἵππων, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ μήκους τῶν λέξεων δύναται νὰ ὁρισθῇ καὶ ἡ τῶν γλωσσῶν, πλὴν μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀντὶ μακροτέρων γίνονται βραχύτεραι ἐφ' ὅσον ἡ γλῶσσα γηράσκει. Ὁ δὲ γλωσσικὸς οὗτος κατὰ τοῦτο διαφέρει τῶν γραμματικῶν, ὅτι δὲν ἐπιδέχεται ἐξαίρεσιν καμμίαν» (1) σελ. 50, ἀποδείκνυται ὅτι ἔχει ἐξαιρέσεις πραγματικὰς παμ-

(1) Λ.χ. *ἵππος-ἱππάριον*, *κόρη-κοράσιον*, *λέμβος-λεμβάδιον*, *ἀργύριον-ἀργυρίδιον*, *λέξις-λεξείδιον*, *λόγος-λογύδριον* κςτ. κττ.

πόλλας καὶ ταύτας ἐκ τῆς ἡμετέρας γλώσσης, καὶ δὴ ὅτι δὲν εἶναι ἀληθές.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως γίνεται κατάδηλος ἡ ἀτοπία τῆς θεωρίας ταύτης· ἄν, καθὼς λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, ἐν τῇ γλώσσῃ ἀδιαλείπτως ἡ πρόοδος γίνηται δι' ἀποβολῆς στοιχείων καὶ σμικρύνσεως τῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων, καὶ ἂν αἱ παρατεθεῖσαι Ἰνδικαὶ πολυσύλλαβοι λέξεις παριστῶσιν ἡμῖν τὴν παλαιοτάτην βαθμῖδα τῆς παραδόσεως, πηλίκαι ἄρα θὰ ἦσαν αἱ λέξεις τῆς παλαιοτάτης Ἰαπετικῆς γλώσσης κατὰ τὴν πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν γλωσσῶν περίοδον; καὶ πρὸς τούτοις ἐπειδὴ ὅσῳ ἀπωτέρω χωροῦμεν, τοσούτῳ μείζους λέξεις κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἀνάγκη νὰ ὑποθέτωμεν, πηλίκαι θὰ ἦσαν αὗται ἔτι παλαιότερον κατὰ τοὺς γλωσσοπλαστικοὺς χρόνους; Βεβαίως θὰ ἠρίθμουν δεκάδας συλλαβὰς ἑκάστη. Καὶ ποῦ ἆρά γε εὗρον αὐτὰς οἱ κατὰ τὴν πρώτην, τὴν γλωσσοπλαστικὴν περίοδον, ἄνθρωποι ἐκεῖνοι; Τὴν ἀτοπίαν ταύτην νομίζει ὁ κ. Ῥοΐδης ὅτι αἴρει ὑποθέτων, καθ' ἃ εἴδομεν ἀνωτέρω σελ. 157 σημ., ὅτι τῶν παλαιοτάτων ἀνθρώπων ἡ γλωσσοπλαστικὴ ἐνέργεια ἦτο διάφορος τῆς τῶν νῦν, καὶ ὅτι κατὰ τὸν Schleicher «Εἰς τὸν βίον πάσης γλώσσης διακρίνονται ἀκριβῶς ἀπ' ἀλλήλων δύο στάδια, τὸ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους καὶ τὸ τῆς μειώσεως κατὰ τοὺς ἱστορικούς. Ὅσον μᾶλλον ἀναπτύσσεται τὸ πνεῦμα, κατὰ τοσοῦτον τείνει ν' ἀποσείσῃ τὸν ζυγὸν τοῦ ἤχου . . .».

Τὴν γνώμην ταύτην περὶ τῆς εἰς δύο στάδια διαιρέσεως τῆς γλώσσης, τὸ πρῶτον τῆς δημιουργικῆς ἀκμῆς ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις καὶ τὸ δεύτερον τῆς παρακμῆς ἐν τοῖς ἱστορικοῖς, ἐξήνεγκε πρῶτος ὁ πολὺς Οὐμβόλδος ἐν τῇ περιφήμῳ Εἰσαγωγῇ αὐτοῦ (1), οὖσαν

(1) Περὶ τοῦ Οὐμβόλδου λέγει ὁ Benfey ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Γλωσσικῆς σελ. 521 τάδε: «Ἐπειδὴ τοῦ Γουλιέλμου Οὐμβόλδου ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τάσεων, ὧν ἡ μὲν ἐπεκράτει κατὰ τὸν παρελθόντα ἡ δὲ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα (τότε μὲν ἡ φιλοσοφική, ἰδιαιτέρως Καντιανή, πρὸ πάντων ὑποκειμενική, ἐκ τῶν προτέρων, νῦν δὲ ἱστορική, ἀντικειμενική), διὰ τοῦτο οὐχὶ σπανίως ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐμφαίνει ἀσυνειδήτως τὸν ἀγῶνα ὃν ἀμφότεραι αἱ τάσεις ἠγωνίζοντο. Εἰ καὶ ἡ ἱστορικὴ διεύθυνσις ἡ κατισχύσασα ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς γλώσσης δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐξασκήσῃ ἐπ' αὐτὸν τὴν μεγάλην αὐτῆς δύναμιν καὶ εἰ καὶ αὐτὸς οὗτος ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἑνώσῃ ἀμφοτέρας, οὐχ ἧττον δὲν ἦτο ἱκανῶς ἰσχυρός, ὥστε νὰ μεταρρυθμίσῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὸν φιλοσοφικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ἐν ᾧ εἶχε παιδευθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ . . . καί τινες τῶν ἀντιφάσεων, τῶν ἀσαφειῶν καὶ τῶν πεπλανημένων

δὲ σύμφωνον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Hegel, ἠσπάσθη καὶ ὁ Schleicher, ἀλλ' εἶναι ψευδής, καὶ σήμερον ὑπ' οὐδενὸς τῶν λόγου ἀξίων γλωσσικῶν ἀναφέρεται εἰ μὴ ἵνα ἐπικριθῇ καὶ ἀπορριφθῇ. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 157-8. Καὶ ἀληθῶς πῶς δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι οἱ γυμνόποδες ἢ καὶ γυμνοὶ ὅλως, οἱ ἄοικοι καὶ ἄγριοι ἔτι προπάτορες ἡμῶν, οἱ παλαίοντες ἄοπλοι καὶ γυμνοὶ πρὸς πάντα τὰ δεινὰ τῆς φύσεως καὶ τὰ θηρία τῶν ἐρήμων, θὰ ηὐκαίρουν ἵνα, καθὰ λέγει ὁ Οὐμβόλδος, ἀσχολῶνται μᾶλλον περὶ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἢ περὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ἤτοι τὴν δήλωσιν τῶν δηλωτέων; Ἂν σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἐξαιρουμένων τῶν λογίων, τῶν γραφόντων καὶ τῶν ποιητῶν, ἂν σήμερον οἱ φυσικοὶ ἄνθρωποι, μηδέποτε σκέπτωνται περὶ τῆς γλώσσης μηδ' εὐκαιρῶσι νὰ ἐργάζωνται εἰς βελτίωσιν ἢ πλουτισμὸν αὐτῆς, πῶς ἔμελλον νὰ πράττωσι τοῦτο οἱ παλαιότατοι ἐκεῖνοι; Διατεινόμενος δὲ ὁ κ. Ῥοΐδης ταῦτα δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης περιπίπτει εἰς νέαν προφανῆ ἀντίφασιν, διότι διὰ τούτων ἀκριβῶς αἴρει ὅπερ ἀνωτέρω παρεδέχετο, τὸ ἀνεπίγνωστον τῆς γλωσσοπλαστικῆς ἐνεργείας. Καὶ ὅμως εἶναι σήμερον πασίγνωστον, ὅτι ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος καθὼς οὐδὲ τὸ μικρὸν παιδίον πρὸς ὃ παραβάλλεται συχνά, καὶ νέαν λέξιν καὶ νέον τύπον καὶ νέαν σημασίαν ἢ σύνταξιν κτλ. ἂν πλάττῃ, οὐδέποτε πράττει τοῦτο ἐπίτηδες, ἐκ προνοίας, ἵνα πλάσῃ τι διαρκὲς καὶ μόνιμον καὶ πλουτίσῃ δι' αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν. Οὗτος ἀρκεῖται, ἐκπληρῶν τὴν ἀνάγκην τῆς στιγμῆς, νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἐκφραστέον ὅπως δύναται· ἂν δὲ τὸ δημιουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τύχῃ νὰ κριθῇ ἁρμόδιον ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων αὐτό, καὶ τύχῃ μιμήσεως, τότε ἐγκριθέν, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν γίνεται δεκτὸν εἰς τὸν γλωσσικὸν θησαυρόν. Ταὐτὸν συμβαίνει καὶ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ξένης τινὸς λέξεως· ἤτοι ὁ πρῶτος μεταχειρισθεὶς ξένην τινὰ λέξιν ἐν τῷ λόγῳ του, δὲν σκοπεῖ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπειγόμενος νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του καὶ στερούμενος καταλλήλου ἐγχωρίου ἐκφράσεως, καταφεύγει χάριν τῆς στιγμιαίας ἀνάγκης εἰς τὴν ξένην λέξιν. Ἐὰν δὲ αὕτη πληροῖ ἀληθῶς κενὸν τῆς γλώσσης καὶ τύχῃ μιμήσεως,

δοξασιῶν αὐτοῦ συνίστανται μάλιστα ἐν τούτῳ ὅτι ἀμφότεραι αἱ διευθύνσεις αὗται ὅταν ἐφαρμοσθῶσιν, ἐμφανίζουσιν ἔν τισι σχέσεσιν ἀδιαλλάκτους ἀντιθέσεις, ὧν τὸ ἀσυμβίβαστον αὐτὸς οὗτος καθαρῶς δὲν διέβλεπεν».

ἐγκριθῇ τρόπον τινὰ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτόν, εἰσάγεται εἰς τὴν γλῶσσαν. Ἐὰν δὲ σήμερον ταῦτα οὕτως ἔχωσι — καὶ ἔχουσι προφανῶς οὕτως — οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει πείθων ἡμᾶς ὅτι ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις τὰ πράγματα ἐτελοῦντο ἄλλως (1).

Πρόσθες τούτοις ὅτι καθὰ σήμερον ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται, ἡ κλίσις καθόλου εἰπεῖν στηρίζεται ἐπὶ συνθέσεως, τ. ἔ. τὰ νῦν σχέσεων μόνων γραμματικῶν δηλωτικὰ στοιχεῖα ἦσαν πρὸ τῆς συνθέσεως ἐκείνης ἐννοιῶν σημαντικά. Ταῦτα συνεξεφέροντο ἐν τῷ λόγῳ καὶ ἐκ τῆς συχνῆς καὶ ἀεὶ ὁμοιοτρόπως γινομένης ἐν τῇ προτάσει συνεκφορᾶς τούτων ἐπῆλθε κατὰ μικρὸν ἡ συγκόλλησις αὐτῶν καὶ ἡ κατασκευὴ λέξεων καὶ τύπων ὁποῖοι πρόκεινται ἡμῖν. Ἀλλὰ προφανῶς ἡ τοιαύτη συγκόλλησις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ φθορὰ τῶν συγκεκολλημένων. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Paul ἐν σελ. 298 «Παντάπασιν ἀπόβλητος εἶναι ὁ συνήθης χωρισμὸς τῆς Ἰαπετικῆς κλίσεως εἰς περίοδον ἀνοικοδομίας καὶ εἰς περίοδον πτώσεως. Τοῦτο ὃ λέγουσιν ἀνοικοδομίαν ἐπιτυγχάνεται διὰ μόνης τῆς καταστροφῆς αὐθυπάρκτων πρότερον στοιχείων, καὶ ὅπερ λέγουσι πτῶσιν καὶ φθοράν, εἶναι ἁπλούστατα ἡ περαιτέρω ἀνέλιξις τῆς αὐτῆς λειτουργίας. Ἀνοικοδομία κατορθοῦται τῇ βοηθείᾳ τῆς συντάξεως καὶ δύναται νὰ τελῆται ἐν πάσῃ γλωσσικῇ περιόδῳ, καὶ τὸ νέον ἀνοικοδομηθὲν ἔρχεται εἰς ἀναπλήρωσιν ὅταν ἡ πτῶσις ὑπερβῇ μέτρον τι».

Ἔπειτα καὶ τόδε λεκτέον: ἂν ἦτο ἀληθὲς ὅτι σὺν τῇ ἡλικίᾳ τῶν γλωσσῶν σμικρύνονται αἱ λέξεις καὶ τοῦτο πάντοτε κατ' ἀναλογίαν τῶν χρονικῶν διαστημάτων, ἔδει πασῶν τῶν Ἰαπετίδων συγγενῶν γλωσσῶν αἱ λέξεις νὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ μέγεθος, ἀφοῦ πᾶσαι ὁμοίως εἶναι συνέχεια τῆς πάλαι ποτὲ ὑπαρξάσης μιᾶς ἐκείνης γλώσσης. Δὲν ἐγέννησε βεβαίως ἐκείνη διαδοχικῶς τὴν μίαν καὶ ἔπειτα τὴν ἄλλην, ὅπως αἱ μητέρες τὰς θυγατέρας αὐτῶν, ἀλλὰ ἡ πρότερον μία γλῶσσα

(1) Ὁ Paul ἐν σελ. 149 τοῦ βιβλίου του γράφει «Ὅπως ἐν τῇ φυσικῇ ἐξελίξει τῆς γλώσσης οὕτω καὶ κατὰ τὴν πρώτην δημιουργίαν αὐτῆς οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὑπῆρχε σκοπὸς δημιουργίας μονίμου τινὸς ὀργάνου ἀνακοινώσεως. Μόνη ἡ ἀνάγκη τῆς στιγμῆς παράγει νέον φθόγγων σύμπλεγμα. Ἀλλ' ἂν τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἅμα παραχθὲν θ' ἀπολεσθῇ ἢ ἂν θὰ παραμείνῃ ἐνεργόν, τοῦτο κρέμαται ἐκ τοῦ ποιοῦ του καὶ πολλῶν ἄλλων περιστάσεων». Καὶ σελ. 340 «ὁ πρῶτος μεταχειρισθεὶς ξένην λέξιν, δὲν σκοπεῖ συνήθως νὰ καταστήσῃ αὐτὴν εὔχρηστον ἐν τῇ γλώσσῃ του. Ἱκανοποιεῖ ἁπλῶς τὴν στιγμιαίαν ἀνάγκην τῆς συνεννοήσεως».

διεσχίσθη έπειτα εἰς πολλάς· πᾶσαι ἄρα ἔχουν τὴν αὐτὴν ἡλικίαν καὶ πασῶν τούτων αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι κατὰ τὸν γλωσσικὸν νόμον τοῦτον, τὸν οὐδεμίαν, ὡς λέγεται, ἐπιδεχόμενον ἐξαίρεσιν, ὤφειλον ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἰσομεγέθεις. Ὅτι δὲ τῆς μιᾶς παρεδόθησαν ἡμῖν παλαιότερον φιλολογικὰ ἔργα ἢ τῆς ἄλλης, τοῦτο οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ σημασίαν· βέβαια ἡ γραφὴ δὲν μεταβάλλει τὸν νόμον. Τὸ ῥηθὲν δὲ περὶ τῶν συγγενῶν Ἰαπετίδων ἰσχύει προφανῶς καὶ περὶ τῶν Νεολατινικῶν γλωσσῶν ἰδιαιτέρως καὶ οὕτω καθεξῆς· ἤτοι καὶ αὗται ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἰσομεγέθεις λέξεις, ὅπερ δὲν συμβαίνει· τούτου τεκμήρια δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προσαγάγω.

Ἀλλ' ὁ κ. Ῥοΐδης ἐπήνεγκε καὶ ὅτι κατὰ λόγον τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ προβαίνει ἡ καταστροφὴ αὕτη, καὶ ἴσως θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον αἱ συγγενεῖς Ἰαπετίδες γλῶσσαι καθὼς καὶ αἱ Νεολατινικαὶ διαφέρουσιν ὅπως διαφέρουσιν. Ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἀληθής, ὅπως αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυροῦσιν. Ἀρκεῖ δηλ. τις νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι τῆς Λατινικῆς γλώσσης αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ἐπὶ Πολυβίου ἦσαν πολλῷ μᾶλλον μεταβεβλημένοι ἢ οἱ τῆς Ἑλληνικῆς, ὥστε κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυβίου 209, «τηλικαύτη ἡ διαφορὰ γέγονε τῆς διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥωμαίοις τοῖς νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὥστε *τοὺς συνετωτάτους ἔνια μόλις ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν*». Καίτοι ὁ μὲν ἑλληνικὸς κόσμος εἶχε διαπράξει ἀληθῶς θαύματα ἔν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ καθόλου ἐν τῷ πολιτισμῷ; οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐλάχιστα.

Καὶ αὗται δὲ αἱ διάλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὤφειλον νὰ ἀναπτυχθῶσι παντάπασι διαφόρως, ἂν ἡ θεωρία αὕτη ἠλήθευεν. Ἤτοι ἡ μὲν τῶν δραστηρίων καὶ εὐτραπέλων Ἰώνων τῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης τῶν γραμμάτων τηλικαῦτα κατορθωσάντων ὤφειλε νὰ ἔχῃ σφόδρα περισταλῆ, ἡ δὲ τῶν βαρέων καὶ βραδυκινήτων Δωριέων καὶ πρὸ πάντων τῶν Λακώνων (περὶ ὧν ἴδε Θουκυδίδου Α' 70) ἥκιστα. Καὶ ὅμως τὰ πράγματα διδάσκουσιν ὅλως ἀλλοῖα, τ.ἔ. ὅτι ἡ τῶν Ἰώνων διάλεκτος ἐφίλει τὰ ἀσυναίρετα, ἡ δὲ τῶν Δωριέων καθ' ἅπερ σχεδὸν καὶ ἡ τῶν δραστηριωτάτων Ἀθηναίων τὰ συνῃρημένα καὶ ἠλαττωμένα τὸν ὄγκον. Καὶ πάλιν ἡ τῶν Ἀθηναίων (περὶ τῆς δραστηριότητος τῶν ὁποίων ἴδε Θουκυδίδην ἔνθα ἀνωτέρω) ἔπρεπε κυρίως νὰ μεταβληθῇ κατὰ τὸν ϛ', Ε' καὶ Δ' π.Χ.

αἰῶνα. Καὶ ὅμως εἶναι σήμερον πασίγνωστον ὅτι αὕτη ἀπὸ Σόλωνος μέχρι Δημοσθένους ἐλάχιστον σχετικῶς μετεβλήθη, καίτοι τὸ «δαιμόνιον πτολίεθρον», τὸ «ἔρεισμα Ἑλλάδος» κατὰ Πίνδαρον τηλικαῦτα κατώρθωσεν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἔργα, ὁποῖα οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἐν τοσούτῳ χρόνῳ. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον τεκμήριον τοῦ ὅτι ἡ θεωρία τοῦ κ. Ροΐδου αὕτη εἶναι πλημμελὴς καὶ ἀσύστατος, παρέχει τοῦτο μὲν ἡ καθόλου εἰπεῖν μακρὰς λέξεις καὶ μέγαν πλοῦτον τύπων διασῴζουσα Ἑλληνική, τοῦτο δὲ ἡ βραχυτάτας λέξεις καὶ μεγάλην πενίαν τύπων παρέχουσα Ἀλβανική, εἰ καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες καὶ τὸ πάλαι ἀνέπτυξαν θαυμάσιον πολιτισμόν, ὥστε μετὰ δικαίας τῷ ὄντι ὑπερηφανίας ἀπεκάλουν πάντας τοὺς ἀλλοφύλους βαρβάρους, καὶ διὰ πάντων τῶν αἰώνων μέχρι τῆς χθὲς ἔτι διετέλεσαν ὁ μόνος πεπολιτισμένος λαός, τὸ ἄλλας ὡς εἰπεῖν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ οὔτε τὸ πάλαι οὔτε ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μέχρι σήμερον παρήγαγόν τι λόγου ἄξιον (1). Ὁμοίως εἶναι σφόδρα παρηλλαγμένη ἡ γλῶσσα τῶν Κελτῶν, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Περσῶν, καίτοι πάντες οὗτοι δὲν ἐπρωταγωνίστησαν βεβαίως ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγένετο ἡλίου φαεινότερον, ὅτι ὁ κ. Ροΐδης ἐσφάλη ὑποστηρίξας τὰ ἀσύστατα ταῦτα· αἰτία δὲ τούτου εἶναι ὅτι ἀγνοῶν αὐτὰ τὰ πράγματα ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῶν ἀνελίξει πείθεται ἄλλοις καὶ λαμβάνων παρ' ἐκείνων ἀταλαιπώρως ὅ,τι νομίζει χρήσιμον εἰς τὸν σκοπόν του μεταφέρει εὐκόλως εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Ἐντεῦθεν τὰ μὲν παραδείγματα αὐτοῦ εἶναι ἐσφαλμένα καὶ στηρίζονται ἢ ἐπὶ ἐσφαλμένων ἐτυμολογιῶν ἢ ἐπὶ ἀγνοίας τῶν χρόνων ὧν προϊόντα προφέρει, αἱ δὲ παρεχόμεναι μαρτυρίαι εἶναι ἀνθρώπων ἐπίσης ἡμιτελῆ φιλολογικὴν παιδείαν κεκτημένων καὶ οὐχὶ κατ' ἐπαγω-

(1) Ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἀλβανῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησεν εἰς τὴν ἀλλοίωσιν καὶ φθορὰν τῶν ἀρχαίων φθόγγων καὶ τύπων καὶ δὴ πλείστας ἔχει μονοσυλλάβους λέξεις, δύναται μὲν καὶ ὁ ἄπειρος τῆς γλώσσης ταύτης εὐκολώτατα νὰ μάθῃ ῥίπτων ἓν βλέμμα ἐπὶ τὴν Γραμματικὴν τῆς γλώσσης ταύτης τὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ G. Meyer ἐκδοθεῖσαν ἢ εἰς τὸ Ἐτυμολογικὸν αὐτοῦ λεξικὸν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης, ἐδίδαξε δὲ διαρρήδην τοῦτο καὶ ἀνὴρ γνώστης ἄριστος τῶν κατὰ τοὺς Ἀλβανούς, ὁ φίλος Κ. Χ. Βάμβας ἐν Παρνασσῷ Γ' 291 εἰπὼν ὅτι «*Ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα τείνει φυσικῶς νὰ εἶναι βραχεῖα καὶ ἀποκεκομμένη, συγκρινομένη δὲ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παρουσιάζει τὸ ἰδίωμα τῆς Γαλλικῆς πρὸς τὴν Λατινικὴν . . .*».

γῆν, ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀπὸ πασῶν τῶν γλωσσῶν τῆς γῆς, ὡς ὤφειλον, συναγόντων τοὺς γενικοὺς περὶ γλώσσης νόμους, ἀλλὰ περιοριζομένων ἐν τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ (ἥτις δι' ἄλλας εἰδικὰς αἰτίας, λ. χ. τὴν ποικίλην λαῶν καὶ φυλῶν ἀνάμιξιν, τὸν ἰδιάζοντα αὐτῇ τονισμὸν κλπ. κλπ. κατώρθωσεν ἀληθῶς νὰ περιστείλῃ τὰς λέξεις σφόδρα), καὶ ἐκ ταύτης λαμβανόντων καὶ καθολικευόντων ἀτόπως τὰ ἐν αὐτῇ παρατηρούμενα. Διὰ τοῦτο οὔτε τοῦ Paul οὔτε τοῦ Gabelenz οὔτε τοῦ Brugmann οὔτε τοῦ Delbrück κλπ. μαρτυρίαν τοιαύτην παρέθηκεν ὁ κ. Ῥοΐδης, διότι ἐκεῖνοι ἠξεύρουν τὰ πράγματα καὶ δὲν περιπίπτουν εἰς τοιαύτας παραδοξολογίας, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπωμεν. Διότι δὲν ἠδύναντο βεβαίως ἐκεῖνοι ν' ἀναγράψουν, ὅπως ὁ κ. Ῥοΐδης πράττει, τὰ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας κακοζήλως ἀναπτυχθέντα ἐν τῇ γραπτῇ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ προφορικῇ γλώσσῃ, καὶ πᾶν μέτρον ὑπερβάντα σύνθετα καὶ νὰ παραστήσουν αὐτὰ ὡς τὰ πρῶτα τῶν Ἰαπετίδων γλωσσῶν καθόλου καὶ τῆς Ἰνδικῆς εἰδικῶς μαρτύρια· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἠξεύρουν κάλλιστα ὅτι τὰ παλαιότατα μνημεῖα τῆς Ἰνδικῆς γραμματείας, λ. χ. τὸ Rig-vēda καθὼς καὶ τὰ ἄλλα vēda παρέχουσι λέξεις μικράς, ὁποίας καὶ ἡ Ἑλληνική, ὅτι δὲ ἐνῷ ἐν τῇ φυσικῇ τοῦ λαοῦ γλώσσῃ, τῇ λεγομένῃ prakritā, αἱ λέξεις καθόλου εἰπεῖν μᾶλλον ἐφθείροντο, ἐν τῇ λεγομένῃ Sanskritā, τ. ἔ. τῇ γραφομένῃ, τῇ τελείᾳ, τῇ δοκίμῳ, ἀνεπτύχθη κατὰ μικρὸν ἡ μανία αὕτη τῶν συνθέτων, ἥτις, ὅπως πάντες οἱ συρμοί, πολλὰ ἐγέννησεν ἄτοπα καὶ οὐχ ἥκιστα τὰ τερατώδη ἐκεῖνα σύνθετα ἅτινα ὡς ὀρυκτὰ μαμμούθεια ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Ῥοΐδης.

Πολλῷ δὲ χείρονα εἶναι τὰ ἐν σελ. 67 κέξ. ἀναγραφόμενα παραδείγματα δῆθεν συγκοπῆς, λ. χ. τὸ oracla, circlum, spectaclum, περὶ ὧν λέγεται ὅτι προῆλθον κατὰ συγκοπὴν ἐκ τῶν oracula, circulum, spectacula· ἐνῷ ἐπ' ἀληθείας τοὐναντίον ἀληθεύει. Ταὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ dixisti - dixti, διότι καὶ τούτων δὲν παρήχθη τὸ βραχύτερον ἐκ τοῦ πληρεστέρου, ἀλλ' εἶναι ἀδελφοὶ τύποι ὅπως ὁ Osthoff ἐν Παρακειμένου σελ. 217 κέξ. ἐδίδαξεν. Ἐπίσης ψευδὲς εἶναι ὅτι τῶν προομηρικῶν Ἑλλήνων πάντα τὰ ῥήματα ἔληγον εἰς -μι· σφόδρα δὲ παράδοξος φαίνεταί μοι ἡ ἐν σελ. 70 ὑποσημείωσις, ἐν ᾗ γίνεται παραπομπὴ περὶ τούτου εἰς πάντας τοὺς γραμματικοὺς καὶ ἰδίως εἰς τὸν Victor Henry. Διότι ἀφοῦ πρῶτος ὁ μακα-

ρίτης Scherer πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου του Zur geschichte der deutschen sprache σελ. 229 κέξ. ἐξήνεγκε τὴν γνώμην, ὅτι ἀρχαιόθεν τὰ ῥήματα τῶν συγγενῶν γλωσσῶν ἦσαν διῃρημένα εἰς δύο τάξεις, τὴν τῶν εἰς -*ω* καὶ τὴν τῶν εἰς -*μι*, καθὰ περίπου ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διδάσκει, ἔκτοτε κατὰ μικρὸν ἡ προφανὴς αὕτη ἀλήθεια κατίσχυσε καὶ σήμερον οὐδεὶς πλέον πιστεύει τἀναντία. Οὕτω καὶ ὁ Brugmann καὶ ὁ G. Meyer καὶ ὁ Victor Henry οὐδὲ λέξιν γράφουσι περὶ προτεραιότητος τῶν εἰς -*μι* (πρβλ. Victor Henry § 86 (τῆς 4ης ἐκδόσεως) καὶ § 269, G. Meyer[2] § 443, K. Brugmann[2] § 111). Πῶς λοιπὸν γίνεται εἰς αὐτοὺς παραπομπὴ περὶ τοὐναντίου, ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ νοήσω. Ὅτι δὲ τὰ Αἰολικὰ *φίλημι*, *αἴνημι*, *στεφάνωμι*, *ὄρημι* κτλ. δὲν εἶναι ἀρχαία κληρονομία διασωθεῖσα ἀπαθὴς ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ, ἀλλὰ νεωτερικὰ κατ' ἀναλογίαν πλάσματα, ἐδίδαξε πειστικώτατα ὁ Richard Meister Ἑλλην. Διαλ. Τόμ. Α' σελ. 177 καὶ πάντες ἔκτοτε ἐπείσθησαν αὐτῷ.

Ἐπίσης εἶναι ἐσφαλμένον ὅπερ λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 71 ὅτι διὰ τῶν Ὁμηρικῶν *βλήμενος*, *δέγμενος* κττ. πιστοῦται, ὅτι ἔκτοτε χρονολογεῖται ὁ κατὰ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ ἀγών· διότι ταῦτα δὲν εἶναι παρακειμένου χρόνου, ἀλλ' ἀορίστου, ὅπως ἤδη πρὸ ἐτῶν ἐδίδαξεν ὁ Johannes Schmidt ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn Τομ. ΚΖ'. σελ. 320 κέξ. καὶ πάντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. Οὐδ' εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέβαλλον τὸν ἀναδιπλασιασμόν. Διατί δὲν ἐπιστώθη τοῦτο διὰ παραδειγμάτων; Τερατωδέστερα δ' εἶναι τὰ ἐν σελ. 76-7 λεγόμενα «Ἀντί: τὰ *τέρατα*, τὰ *κέρατα* κτλ. ἔλεγον (οἱ Ἀττικοὶ συγκόπτοντες βέβαια) τὰ *τέρα*, τὰ *κέρα*, τὰ *κρέα*, . . . τὴν *εἰκόνα* ἠκρωτηρίαζον εἰς *εἰκώ*, τὸν *Ποσειδῶνα* εἰς *Ποσειδῶ*, τὰς *γηραιάς*, *γραίας* ἢ *γράας* συνέτεμνον εἰς *γραῦς*, . . . ἀντὶ οἱ *βόες* καὶ τοὺς *βόας* ἔλεγον οἱ *βοῦς* τοὺς *βοῦς*, ταὐτίζοντες χάριν μονοσυλλαβισμοῦ τῶν δύο πτώσεων τὰς καταλήξεις (1), . . . τὸ *οἴδαστα* εἰς *οἶσθα*» κλπ. Ἐν σελ. 154 μανθάνομεν ὅτι τὸ *δέω* σημαίνει *χρειάζομαι* καὶ τὸ *ἧς* *ἦ* εἶναι τύ-

(1) Πόσον ἐσφαλμένη εἶναι ἡ δοξασία ὅτι οἱ Ἕλληνες χάριν μονοσυλλαβισμοῦ ἠδύναντό ποτε νὰ πράξουν τοιοῦτόν τι, ὁποῖον λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, μανθάνει τις εὐκόλως ἐνθυμούμενος ὅτι ἀκριβῶς μονοσύλλαβα ὀνόματα ἐλάχιστα ἔχει ἡ νεωτέρα Ἑλληνική! πρβλ. Foy ἐν Rezzenberger Beiträge Τομ. ΙΒ'. σελ. 67 κέξ.

ποι τοῦ *εἶμι* καὶ τοῦ *ἵημι* καὶ τοῦ *ἧμαι*! Ἐν σελ. 78 λέγεται ὅτι οὐχὶ οἱ Ἕλληνες ἀλλ' οἱ ἑλληνισταὶ (οἱ στερούμενοι δηλ. γλωσσικοῦ αἰσθήματος) ἔλεγον τοὺς δεδιπλασιασμένους παρακειμένους καὶ ὑπερσυντελικοὺς *τεταμίευμαι*, *ἐπεπαρῴνητο*, *ἐκδεδιῃτημένη*, *ὀμώμοται*, *προεληλυθυῖα* κττ. Καὶ ὅμως πρβλ. τεταμίευται παρὰ Λυσίᾳ Λ' 3, Ὑπερειδ. Α' 4, 10, ἐπεπαρῴνητο παρ' Αἰσχίνῃ Β' 154, ἐκδεδιῃτημένη παρὰ Θουκυδίδῃ Α' 132, ὀμώμοται παρὰ Δημοσθ. Κ' 159, Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 1007, ὀμώμονται Ἀνδοκ. Α' 98· τοῦ δὲ προεληλυθυῖα δὲν κρίνω ἀναγκαῖον νὰ καταγράψω παραδείγματα. Ἐν σελ. 79 διδάσκεται ὅτι τὸ *ἦσμεν* προῆλθεν ἐκ τοῦ ᾔδειμεν, ὅπερ ἢ ὅλως ἀνύπαρκτον ἢ μεταγενέστερον καὶ πολλῷ τοῦ ἦσμεν νεώτερον, πρβλ. Blass ἐν Γραμματικῇ Kühner Α' σελ. ιβ'). Ἀπέναντι τηλικούτων σφαλμάτων, ἅτινα ἡμεῖς οἱ φιλόλογοι οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ συγχωρήσωμεν εἰς τὸν πρὸς ἡμᾶς περὶ τούτων συζητοῦντα, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ μόνον λόγον συγγνώμης δύναταί τις νὰ προβάλῃ τὸ ὅτι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν εἶναι φιλόλογος, μικρὸν βεβαίως σημαίνουσι τὰ εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας ἀναφερόμενα λάθη, λ. χ. τὰ ἐν σελ. 45 ἀναγραφόμενα ὡς Ἰνδικὰ brathar, swastra, dhuitar ἀντὶ bhrātar, svasar, duhitar ἢ patni ἀντὶ patnī· ἢ ἡ ἐν σελ. 40 ἐσφαλμένη ἀναγραφὴ τῶν συγγενῶν λαῶν «οἱ Πέρσαι, Ἰνδοί, Λατῖνοι, Γότθοι, Ἴβηρες, Κέλται, Γερμανοὶ καὶ Σλαῦοι», ἐν ᾗ παρελείφθησαν μὲν οἱ Ἀρμένιοι, Ἀλβανοί, Βαλτικοὶ καί τινες ἄλλοι μικροὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης ὡς οἱ Μεσσάπιοι, Βένετοι, Θρᾷκες, Φρύγες, Λυδοί, Γεωργιανοὶ κλπ., ἐδιχάσθησαν δ' οἱ Γερμανοὶ εἰς Γερμανοὺς καὶ Γότθους, ὠνομάσθησαν δ' οἱ Λατῖνοι ὡς τὸ μόνον τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου συγγενὲς ἡμῶν φῦλον, παρελείφθησαν δὲ τὰ λοιπὰ φῦλα τῶν Ὄμβρων, Ὄσκων, Φαλίσκων κλπ., ἀνεμίχθησαν δὲ πάλιν ἀτόπως οἱ Ἴβηρες, οἵτινες ὅπως καὶ οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀπόγονοι αὐτῶν Βάσκοι δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰαπετικὴν ὁμοφυλίαν· πρβλ. Συνόψεως Ῥωμαν. Φιλολογίας Α' 324 κέξ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων περὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀπεδείχθη ὅτι 1) ὁ δῆθεν νόμος τῆς σμικρύνσεως τῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων ἀναλόγως τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαλούντων αὐτὰς ἐθνῶν εἶναι ἀσύστατος, ὅπως καὶ ἐκ τῶν προτέρων διὰ θεωρητικῶν λόγων καθίσταται πιθανὸν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων διὰ τῶν πραγμάτων ἀποδεί-

κνυται πασιφανῶς· 2) ἡ θεωρία περὶ τοῦ χωρισμοῦ δύο περιόδων ἐν τῇ φυσικῇ ἀναπτύξει τῆς γλώσσης, τὴν προϊστορικὴν τῆς δημιουργίας καὶ τὴν ἱστορικὴν τῆς φθορᾶς, εἶναι ἐπίσης ἀπόβλητος· 3) αἱ λέξεις ἐκεῖναι καὶ οἱ τύποι ὅσας ὡς ἀρχαιοτάτας δῆθεν, ὡς πρῶτα παραδείγματα τῆς παλαιοτάτης τῶν Ἰνδῶν γλώσσης προήνεγκεν ὁ κ. Ῥοΐδης, καθὼς καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς παρατεθέντα τεκμήρια τοῦ ἐπικρατοῦντος δῆθεν ἀείποτε ἀγῶνος πρὸς ἐλάττωσιν τῶν λέξεων, εἶναι ἄτοπα. Διὰ τούτων, ἐννοεῖται, δὲν διατείνομαι ὅτι δὲν συμβαίνουσιν ἀποβολαὶ φθόγγων καὶ τύπων ἐν ταῖς γλώσσαις σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ὅτι τοῦτο οὔτε νόμος καθολικὸς πασῶν τῶν γλωσσῶν εἶναι, ὅπως λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, οὔτε ἐν πάσαις ὁμοιοτρόπως τελοῦνται τὰ πάθη ταῦτα καὶ ἐν ἴσῳ βαθμῷ. Τοῦτο κρέμαται ἐκ τοῦ τονισμοῦ, ἐκ τῆς μίξεως διαφόρων ἐθνῶν καὶ ἐκ μυρίων ἄλλων ἱστορικῶν λόγων. Αὐτόδηλον δ' ὅτι ὅπου δι' ἔλλειψιν τῶν τοιούτων αἰτίων αἱ παθήσεις αὗται δὲν ἐπεγένοντο, ἀλλὰ τὰ παλαιὰ στοιχεῖα ἐσώθησαν ὅπως ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐκεῖ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει δι' ὃν πρέπει νὰ εὔχηταί τις τὴν ἀποβολὴν αὐτῶν καὶ νὰ νομίζῃ τοῦτο πρόοδον, ἀτοπώτατον δὲ βεβαίως εἶναι νὰ νομίζηται ὅτι ὅ,τι ἰδιάζει ὀλίγαις γλώσσαις εἶναι κοινὸς πασῶν νόμος καὶ βίᾳ ν' ἀναζητῆται ἐν αὐταῖς, ἀφοῦ καὶ τοὐναντίον, ἤτοι καὶ αὔξησις τῶν τύπων καὶ τῶν λέξεων συμβαίνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πολλαπλῆ ἡ τελειότης τῶν γλωσσῶν.

Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ὁ κ. Ῥοΐδης πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ τελειότης πάσης γλώσσης εἶναι ἀνάλογος τῆς ἁπλότητος τοῦ τυπικοῦ, τ. ἔ. ὅσῳ πενέστερον τὸ τυπικὸν γλώσσης τινός, τοσούτῳ τελειοτέρα εἶναι. Τὸ ἐκ πρώτης ὄψεως παράδοξον τοῦτο αἰτιολογεῖ λέγων ὅτι διὰ τὴν πτωχείαν τῶν τύπων γίνεται χρῆσις ἀναλύσεως καὶ

ὅτι διὰ τῆς ἀναλύσεως ἡ σαφήνεια εἶναι πολλῷ μείζων ἢ διὰ τῶν μονολεκτικῶς ἐκφραζομένων. «Ἡ σαφήνεια, λέγει, εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀνάλογος τῆς τελειότητος τῆς ἀναλύσεως, ἤτοι τῆς ἐκφράσεως *πάσης* σχέσεως διὰ λέξεως χωριστῆς, ὁ δὲ βαθμὸς ἀκριβείας, ὁ ἀπαιτούμενος παρὰ τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης, ἦτό τι ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν φύσιν τῆς συνθετικῆς αὐτῶν γλώσσης» (85). Καὶ «πολὺ σαφέστερον τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἐκφράζουσιν αἱ νεώτεραι *πᾶσαν* σχέσιν διὰ λέξεως χωριστῆς» (95). Καὶ «εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἡ ἱκανότης πρὸς τὴν δήλωσιν τῶν γραμματικῶν σχέσεων εἶναι *ἀπολύτως ἡ αὐτὴ* καὶ ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν δαψίλειαν ἢ πενιχρότητα τοῦ τυπικοῦ ἢ καὶ τὴν τελείαν ἔλλειψιν κλιτικῶν καταλήξεων» (108). Καὶ σελ. 82 «αἱ ἀλλοιώσεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι κοιναὶ εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς γλώσσας, μοιραία καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ παντὸς ἱστορικοῦ παθήματος, ἀνάπτυξις σπέρματος φυσικοῦ, μεταβολὴ ἐγκειμένη εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης λαλιᾶς. Τοῦτο κηρύττει ἡ ἐπιστήμη καὶ τοῦτο διδάσκει ἡ ἱστορία». Καὶ 80 «Ἡ ἐπίδρασις τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων ἐπὶ τὰς γλώσσας δύναται νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς τὴν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπὶ τὰ φυτά. Καύσων καὶ ψῦχος, βροχὴ ἢ ξηρασία, χάλαζα ἢ πλήμμυρα, δύνανται νὰ ἐπισπεύσωσιν ἢ νὰ βραδύνωσι τὴν ὡρίμανσιν τοῦ καρποῦ ἢ καὶ νὰ καταστρέψωσι τὴν συγκομιδήν, κατ' οὐδένα ὅμως τρόπον νὰ μεταβάλωσι τοὺς ἀπαραβάτους τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς καρποφορίας νόμους. Οὐχὶ ὀλιγώτερον τούτων ἄκαμπτος εἶναι ὁ διέπων τὴν γλωσσικὴν ἀλλοίωσιν νόμος τοῦ ἐλάσσονος κόπου» (1). Καὶ σελ. 93

(1) Ὁ κ. Ῥοΐδης πανταχοῦ τοῦ βιβλίου του κάμνει μεγάλην κατάχρησιν τῶν παραβολῶν κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅτι ἐν ἐπιστημονικοῖς βιβλίοις ἄτοπος εἶναι ἡ χρῆσις αὐτῶν, τούτου μάρτυρα θὰ προσαγάγω τὸν ἀοίδιμον Whitney, ὅστις ἐν Ἀναγνωσμ. σελ. 14 διδάσκει: «Θὰ ἀποβάλω κατὰ δύναμιν ἐκ τοῦ λόγου μου πάσας τὰς μεταφορικὰς λέξεις καὶ φράσεις, πάντας τοὺς φιλοσοφικοὺς καὶ γλωσσικοὺς ἐπιστημονικοὺς τεχνικοὺς ὅρους καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ ὁμιλῶ ἐν ἁπλῇ Γερμανικῇ γλώσσῃ. Τῆς διαδεδομένης δοξασίας, ὅτι δῆθεν ἡ γλῶσσα καὶ τὰ μετ' αὐτῆς συνδεόμενα εἶναι περικεκαλυμμένα ὑπὸ μυστηριώδους σκότους, αἰτία κατὰ μέγιστον μέρος εἶναι ὅτι κατὰ τὰς γλωσσικὰς ἐρεύνας καὶ ἑρμηνείας γίνεται ὑπερβάλλουσα χρῆσις μεταφορικῶν ἐκφράσεων, αἵτινες μᾶλλον ἐπὶ ἀναλογιῶν ἢ ἐπὶ γεγονότων στηρίζονται καὶ τὰ πράγματα ἅτινα ὀφείλουν νὰ παραστήσουν, περιβάλλουσι διὰ φωτὸς ἀμυδροῦ καὶ φανταστικοῦ ἀντὶ νὰ ἐξαίρωσι τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ἀκριβῆ γνωρίσματα αὐτῶν». Καὶ ὁ Paul ἐν σελ. 3 διδάσκει ὅτι ἀνάγκη προσοχῆς «ἵνα μὴ μεταφορικῶς μεταφέρωμεν τὰ ἐν ἄλλαις

«Πολὺ τελειότερα πρότυπα ἀναλυτικῆς ἀκριβείας (τῶν Σλαυικῶν καὶ Γερμανικῶν γλωσσῶν) εἶναι αἱ Νεολατινικαὶ γλῶσσαι, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν Νεοελληνικήν...» (Benloew).

Καὶ τώρα ἐρωτᾶται: εἶναι ἆρά γε αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ διδάγματα ταῦτα ἀληθῆ; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καθὰ αἱ Νεολατινικαὶ γλῶσσαι οὕτω καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ κατέστη πρότυπον τελείας ἀναλύσεως, ὅπως διδάσκει μὲν ὁ Γάλλος Benloew, πείθεται δ' αὐτῷ καὶ ἐπαναλαμβάνει ὁ κ. Ῥοΐδης; Ἀληθὲς εἶναι ὅτι οὗτος τοσαύτας παρέθηκε μαρτυρίας ὥστε οὐδεμίαν βεβαίως περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του θὰ ἀφῆκεν ἀμφιβολίαν ἐν τοῖς — οὐκ εἰδόσι τὰ πράγματα, διότι οἱ εἰδότες αὐτὰ δὲν δύνανται βεβαίως νὰ πεισθῶσιν αὐτῷ ταῦτα.

Κατὰ πρῶτον παρατηρῶ ὅτι πᾶσαι αἱ μαρτυρίαι αὗται εἶναι ἢ Γερμανῶν γλωσσικῶν πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων τελευτησάντων λ.χ. τοῦ Grimm, τοῦ Schleicher κττ., ἢ Γάλλων ἐπαναλαμβανόντων ἀταλαιπώρως τὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐκείνων παλαιότερον λεχθέντα καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἀπαρχαιωθέντα. Οὐδαμοῦ πάλιν γίνεται μνεία τοῦ Brugmann, τοῦ Delbrück, τοῦ Paul, τοῦ Gabelenz, τοῦ Gröber κλπ. νεωτέρων, διότι οὗτοι δὲν λέγουν οὐδ' ἠδύναντο νὰ εἴπωσι ταῦτα. Οἱ παλαιότεροι ἄρα ἐκεῖνοι ὁρμώμενοι ἀπὸ τῶν ἰδίων γλωσσῶν, αἵτινες ὄντως δεικνύουν τοιαῦτα φαινόμενα, καὶ ἑρμηνεύοντες κατὰ δύναμιν αὐτὰ ἔπλασαν τὴν ἄτοπον ἐκείνην θεωρίαν, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ Αἰθίοπες θὰ ἔπλαττον τοὺς θεοὺς αὐτῶν μέλανας καὶ οἱ βόες ὁμοίως βοῦς, καθὰ εὐφυῶς παρετήρησεν ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος. Οἱ δὲ νεώτεροι ὁρμώμενοι ἐν τοῖς κατ' ἐπαγωγὴν συλλογισμοῖς αὐτῶν ἀπὸ εὐρυτέρας πείρας καὶ ἀπὸ ψυχολογικῶν ἀκριβῶν παρατηρήσεων δὲν δύνανται νὰ πρεσβεύωσιν οὔτε ὅτι ἐν τῇ ἀναλύσει κεῖται πολλῷ μείζων σαφήνεια ἢ ἐν τοῖς μονολεκτικοῖς, οὔτε ὅτι ἡ ἱκανότης εἰς δήλωσιν τῶν γραμματικῶν σχέσεων εἶναι ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις ἡ αὐτὴ κτλ., διότι ταῦτα εἶναι ἁπλούστατα ἀναλήθη. Οὗτοι ἠξεύρουσιν ὅτι καὶ ἡ κατὰ πρῶτον συγκόλλησις αὐθυποστάτων

ἐπιστήμαις κτηθέντα πορίσματα ἐπὶ τὴν γλωσσικήν, δι' ὧν οὐδὲν ἄλλο κατορθοῦται ἢ αἱ ἀληθῶς ἐξερευνητέαι πραγματικαὶ σχέσεις νὰ καλύπτωνται». Καὶ ἐν σελ. 11 «ὅστις δὲν μεταχειρίζεται τὸν ἀναγκαῖον κόπον εἰς τὸ σκέπτεσθαι, ἵνα ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς λέξεως, οὐδέποτε θ' ἀνυψωθῇ εἰς ἐλευθέραν προκαταλήψεων θεωρίαν τῶν πραγμάτων. Ἡ ψυχολογία ἐγένετο ἐπιστήμη ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔπαυσε ν' ἀναγνωρίζῃ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις ὥς τι πραγματικόν . . .».

λέξεων καὶ ὁ ἀπαρτισμὸς οὕτω λέξεων κλιτῶν ἐγίνετο χάριν σαφηνείας καὶ σήμερον ἀκόμη ἀδιαλείπτως πλάττονται ποικίλαι καταλήξεις δηλωτικαὶ γραμματικῶν σχέσεων ὁμοίως χάριν σαφηνείας. Ἐπειδὴ ἄρα πᾶσα ἡ γλωσσοπλαστικὴ ἐνέργεια καὶ κατὰ τὴν γλωσσογονικὴν περίοδον καὶ μετὰ ταῦτα διαρκῶς κατὰ τοὺς αὐτοὺς ψυχολογικοὺς νόμους ἐγίνετο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ γίνηται καὶ ἀείποτε ἡ σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια κατ' αὐτὰς τὰς ἐργασίας ἐπιδιώκεται, εἶναι ὅλως παράλογον νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τὸ πάλαι συντιθέντες καὶ καταρτίζοντες τὸ τυπικὸν καθίστων τὴν γλῶσσαν ἀσαφῆ. Ἂν δὲ τυχὸν σήμερον τὰ συντεθειμένα ἐκεῖνα φαίνονται ἡμῖν ἀσαφῆ, τοῦτο οὐδὲν θαῦμα. Εἶναι γενικὸς νόμος, καθ' ὃν τὰ κατὰ πρῶτον σαφῆ καὶ ἐναργῆ καὶ ἐμφαντικά, εἴτε μονολεκτικὰ εἴτε περιφραστικὰ εἶναι, σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβάλλουσι τριβόμενα τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐπιζητεῖται σαφεστέρα ἔκφρασις· πρβλ. τὰ σημερινὰ *ἀπ' ὀπίσω του* ἀντὶ τοῦ μεταγενεστέρου *ὀπίσω του*, *ὕπαγε ὀπίσω μου*, *ἀπὸ πάνω του* ἀντὶ *ἐπάνω* (*ὄρους*), τὸ Ὁμηρικὸν *ἐξ ἐμέθεν* ἀντὶ *ἐμέθεν* μόνου κλπ. Ἀλλ' ἡ ἀμαύρωσις αὕτη δὲν χωρεῖ ἰσοταχῶς ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις. Ὅπου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνεμίχθησαν μετ' ἀλλογλώσσων, ὅπου οἱ λαλοῦντες γλῶσσάν τινα δὲν εὗρον κατὰ τὴν ἄφιξίν των εἰς ἣν κατῴκησαν χώραν, ποικίλα φῦλα συγχωνευθέντα ὑπ' αὐτῶν, καθόλου ὅπου ἡ βάσις, ἐφ' ἧς κινεῖται καὶ ἀναπτύσσεται ἡ γλῶσσα, οἱ ἄνθρωποι, ἦσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ διετέλεσαν μέχρι τοῦ νῦν ὁμοειδεῖς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀμιγεῖς ἀλλογλώσσων, ἐκεῖ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων μεγάλη πιθανότης ὅτι ἡ ἐξέλιξις ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τῶν προϋπαρχόντων, δὲν προβαίνει οὕτω ταχέως ὅσον ὅπου οἱ ἐναντίοι ὅροι ἐπεκράτησαν, καὶ δὴ ὅτι τὸ ὅλον θὰ φέρῃ συντηρητικὸν χαρακτῆρα, (πρβλ. Συνόψεως Ῥωμαν. φιλολογίας Α' 329).

Πρὸς τούτοις εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ νόμος τῆς φειδοῦς τοῦ κόπου ἢ τῆς εὐκολίας ἐν τῇ προφορᾷ δὲν ἐμφανίζεται ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις ὁμοιοτρόπως· ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου ὁ Paul σελ. 53-4 «Ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ πρὸς ἀλλοίωσιν τάσις ἑκασταχοῦ μᾶλλον ἐπὶ τάδε ἢ ἐπ' ἐκεῖνα ἄγει, δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τούτῳ ὅτι ἡ ἐπὶ τάδε ἀλλοίωσις εἶναι εὐκολωτέρα εἰς τὰ ὄργανα τοῦ λαλοῦντος . . . Ἀλλ' ἡ εὐκολία αὕτη ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν σχέσεων τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν, ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ τονισμοῦ, τοῦ τε ἐντατι-

κοῦ καὶ τοῦ μουσικοῦ. Διὰ τὴν μακρὰν συλλαβὴν εἶναι ἄλλο τι εὔκολον καὶ διὰ τὴν βραχεῖαν ἄλλο· διὰ τὴν τονουμένην ἄλλο καὶ διὰ τὴν ἄτονον ὁμοίως ἄλλο, διὰ τὴν περισπωμένην συλλαβὴν ἄλλο καὶ διὰ τὴν ὀξυνομένην ἢ βαρυνομένην ἄλλο. Πρὸς τούτοις ἡ εὐκολία κανονίζεται κατὰ μέγα πλῆθος σχέσεων, αἵτινες δύνανται νὰ εἶναι διάφοροι δι' ἕκαστον ἄτομον, ἀλλὰ καὶ εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα πλήθη ἀτόμων ὁμοίως ἢ ἀπαραλλάκτως ν' ἀνήκουν. Πρὸ πάντων παρατηρητέον τόδε ὅτι ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις ὑπάρχει σύστημά τι τῶν φθόγγων, ἐκ τούτου ἡ πορεία τῆς ἀποκλίσεως φθόγγου τινὸς ὁρίζεται κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τῆς πορείας τῶν ἄλλων. Μεγάλην δ' ἔχει σημασίαν καὶ ἡ ἀδιάφορος λεγομένη θέσις τῆς γλώσσης (ἤτοι τῆς θέσεως ἐν ᾗ εὑρίσκεται ὅταν δὲν ὁμιλῶμεν), διότι πᾶσα παραλλαγὴ αὐτῆς μεταβάλλει ὡς εἰκὸς τὴν εὐκολίαν δι' ἕκαστον φθόγγον».

Ἐκ τούτων δῆλον ὅτι τοῦ νόμου τῆς εὐκολίας αἱ ἐπιδράσεις δὲν εἶναι πανταχοῦ αἱ αὐταί, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον καὶ σφόδρα ποικίλαι. Ὥστε ἂν τυχὸν ὁ νόμος τῆς φειδοῦς καὶ τῆς εὐκολίας ἔν τινι γλώσσῃ ἐνεφανίσθη οὐχὶ ὡς ἐμμονὴ ἐπί τινος, τονουμένης συνήθως ἢ μακρᾶς ἢ ἀρκτικῆς συλλαβῆς, ἀλλὰ τἀνάπαλιν ὡς βράχυνσις τῶν μακρῶν συλλαβῶν, τότε ὁ χρόνος ὃν ἀποβάλλουσιν οὕτως αἱ μακραὶ συλλαβαὶ μεταφέρεται καὶ δαπανᾶται εἰς ἀπαγγελίαν τῶν βραχειῶν, καὶ οὕτω σῴζονται πᾶσαι. Ταῦτα δὲ πάντα ἀληθῶς συνέβησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἤτοι καὶ ἄνθρωποι ὁμόφυλοι κατῴκουν ἀρχαιόθεν τὴν Ἑλλάδα, ἐντεῦθεν ἡ μικρὰ σχετικῶς διαφορὰ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων αὐτῆς (πρβλ. τὰς ἐν Ἰταλίᾳ!), καὶ κατόπιν ἡ Ἑλλὰς δὲν κατεπλημμυρίσθη ὑπὸ βαρβάρων, ὅπως αἱ χῶραι ἐν αἷς ἐλαλεῖτο ἡ Κελτικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, καὶ ἤδη ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ἤρχισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ εὑρίσκουν εὐκολώτερον, διὰ τὴν ἔκτοτε ἐπικρατοῦσαν, ὡς φαίνεται, ταχεῖαν προφοράν, νὰ μὴ ἐμμένωσιν ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν μακρῶν φωνηέντων καθὼς οὐδὲ κατὰ τὴν τῶν διπλῶν συμφώνων, ἀλλὰ νὰ σπεύδωσιν ἐπὶ τὰς ἄλλας συλλαβάς, αἵτινες τότε, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ ἰσχύει τὸ ἀξίωμα, καθ' ὃ οὐδὲν ἀληθῶς ἀπόλλυται, προσέλαβον μείζονά πως χρόνον καὶ διὰ τοῦτο ἐσώθησαν μέχρι σήμερον καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ κλίσις.

Οὕτως ὁ νόμος τῆς φειδοῦς ἢ τῆς εὐκολίας ἐν τῇ προφορᾷ δὲν συντελεῖ πάντοτε εἰς ἀποβολὴν τῶν συλλαβῶν καὶ εἰς ἐλάττωσιν τοῦ

ὄγκου τῶν λέξεων καὶ τοῦ πλούτου τῆς κλίσεως, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν φαινομένων αὐτῆς ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς καταδείκνυται, καὶ εἰς σωτηρίαν αὐτῶν. Οὕτως ἡρμήνευσα ἐγὼ πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὴν σωτηρίαν τῆς κλίσεως ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ καὶ καθόλου τοῦ πολυσυλλάβου τῶν λέξεων ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn τόμ. Λ' σελ. 387, καὶ οὐδεὶς ἐν Γερμανίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ με ἤλεγξε σφαλέντα τοῦτο, ἀλλ', ὡς φαίνεται, πάντες συνεφώνησάν μοι. Ἐνῷ δ' ἐκ τοῦ νόμου τούτου ἐπῆλθε σωτηρία τῶν ὑπαρχόντων, ἄλλοι νόμοι, λ.χ. ὁ τῆς σαφηνείας, καὶ ἡ ἀναλογία οὐ σμικρὸν συνεβάλοντο εἰς αὔξησιν τοῦ ὄγκου αὐτῶν· πρβλ. εὑρέθην καὶ ὡς α' καὶ ὡς γ' ἑνικὸν (ἴδε Ἀθηνᾶς τόμ. Α' σελ. 521), ἐντεῦθεν *εὑρέθηκα εὑρέθηκες εὑρέθηκεν· ἐλέγαμε ἐλέγατε* καὶ κατ' αὐτὰ καὶ *ἐλέγανε* μετὰ τοῦ *ε* ἐν τέλει χάριν ἰσαρίθμων συλλαβῶν· *τὴν ἀκρίδαν*: *τὴν ἅμαξαν*:: *ἡ ἀκρίδα*: *ἡ ἅμαξα* κττ.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν παρέχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὅτι εἶναι ψευδὴς ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν ὅσῳ τελειοτέρα γίνεται ἡ γλῶσσα τοσούτῳ μᾶλλον ἀποβάλλει τῆς κλίσεως τὰ στοιχεῖα. Πάντες βεβαίως ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Δημοσθένους κατέστη πλουσιωτέρα, τελειοτέρα κττ. Εἶναι δ' ὅμως γνωστὸν ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὴν φρασεολογίαν, τὴν σύνταξιν κττ. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ τυπικὸν εἶναι πλουσιωτέρα· διότι ὁ Ὅμηρος ἀγνοεῖ τοὺς δασὺν ἔχοντας χαρακτῆρα παρακειμένους, λ. χ. *πέπραχα* παρὰ τὸν *πέπραγα*, *ἀνέῳχα* παρὰ τὸν *ἀνέῳγα*, *ἔρρηχα* παρὰ τὸν *ἔρρωγα*, *πέπηχα* παρὰ τὸν *πέπηγα*, *κέκλοφα* παρὰ τὸν *κέκλεβα* κττ. Ὁμοίως ἀγνοεῖ ὁ Ὅμηρος τὸν παθητικὸν λεγόμενον μέλλοντα εἰς *-θησομαι*, καὶ τὴν εὐκτικὴν τοῦ μέλλοντος εἰς *-σοιμι -σοιμην*. Ὥστε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα παρέχει ἡμῖν τὸ θαῦμα, ὅτι καὶ ἀναπτύσσεται, πλουτίζεται, τελειοῦται καὶ ὅμως σύναμα δὲν ἀποβάλλει οὐδ' ἐλαττώνει τὸ πολύμορφον τυπικὸν αὐτῆς ἀλλὰ καὶ τὸ αὐξάνει. Γνωστὸν δ' εἶναι τοῖς γλωσσικοῖς ὅτι καὶ κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα μετὰ τὸν χωρισμὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀρχεγόνου Ἰαπετικῆς ἔπλασε ποικιλίαν μεγάλην τύπων, λ. χ. τοὺς ἀορίστους εἰς *-θην*, σχεδόν τι πάσας τὰς ποικίλας προστακτικὰς τῶν τρίτων προσώπων, τοὺς λοιποὺς χρόνους (πλὴν τοῦ ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ) καὶ τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις (πλὴν τῆς ὁριστικῆς) τῶν παραγώγων ῥημάτων κλπ., διότι ταῦτα ἐν τῇ Ἰαπετικῇ γλώσσῃ μόνον ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν ἐσχημάτιζον,

ἔπειτα δὲ μετὰ τὸν χωρισμὸν αἱ καθ' ἕκαστον γλῶσσαι τελειούμεναι — ἢ κατὰ τὸν κ. Ῥοΐδην βαρβαρούμεναι — ἔπλασαν καὶ τοὺς λοιποὺς χρόνους καὶ συνεπλήρωσαν οὕτω τὸν διάκοσμον αὐτῶν ὅπως εἶχε καὶ ὁ τῶν πρωτοτύπων. Καὶ ὅμως οὐδεὶς φρονεῖ ὅτι πλάττουσα ταῦτα καὶ πλουτίζουσα τὸν διάκοσμον τοῦ τυπικοῦ αὐτῆς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐξεβαρβαροῦτο, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον ἐκαλλύνετο, ὅπως μαρτυροῦσι τὰ ἀθάνατα τοῦ Ὁμήρου ἔπη τὰ βραδύτερον ἐν αὐτῇ ποιηθέντα.

Ὅπως δ' ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξελέγχεται ἀσύστατος, οὕτως εἶναι πλημμελὴς καὶ ἡ ἄλλη καθ' ἣν «Εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἡ ἱκανότης πρὸς δήλωσιν τῶν γραμματικῶν σχέσεων εἶναι ἀπολύτως ἡ αὐτὴ καὶ ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν δαψίλειαν ἢ πενιχρότητα τοῦ τυπικοῦ ἢ καὶ τὴν τελείαν ἔλλειψιν κλιτικῶν καταλήξεων». Διότι πλεῖσται γραμματικαὶ σχέσεις οὐδεμιᾶς τυγχάνουσιν ἐν πλείσταις γλώσσαις ἐκφράσεως. Τοῦτο παρετήρησεν ἤδη ὁ Οὐμβόλδος, ὅστις γράφων πρὸς τὸν Abel-Rémusat λέγει ἄλλα τε καὶ τάδε: «. . . Ἀλλὰ πάντοτε εἶναι βέβαιον ὅτι δύναταί τις κατ' ἀρχὴν νὰ διισχυρισθῇ, ὅτι ὅταν γραμματική τις σχέσις διεγείρῃ ζωηρῶς τὸ αἴσθημα ἔθνους τινός, ἡ σχέσις αὕτη εὑρίσκει ἔκφρασίν τινα οἱανδήποτε ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἔθνους τούτου. Ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ζωηρῶς καὶ ἐναργῶς συλλαμβάνει ἐν τῇ διανοίᾳ του, πάντως τὸ ἐκφράζει καὶ διὰ τῆς γλώσσης του. Τὴν ἀρχὴν δὲ ταύτην δύναται καὶ ν' ἀντιστρέψῃ τις καὶ νὰ διισχυρισθῇ ὅτι: Ἂν γραμματική τις σχέσις δὲν ἐκφράζηται ἔν τινι γλώσσῃ, αὕτη δὲν προσβάλλει ζωηρῶς τὸ ἔθνος τὸ λαλοῦν τὴν γλῶσσαν ταύτην, οὐδὲ αἰσθάνεται αὐτὴν μετ' ἐναργείας καὶ ἀκριβείας». Ἁπάντων Ζ'. 294 κἑξ. Εἶναι δὲ τοῦτο τοσοῦτον προφανές, ὥστε ἄπορον πῶς ὁ κ. Ῥοΐδης ἠδυνήθη νὰ πεισθῇ τοῖς τἀναντία διδάξασιν. Οὕτω λ. χ. ἡ νέα Ἑλληνικὴ δὲν δηλοῖ διακεκριμένως δι' ἰδιαιτέρου τύπου τὴν ἐν τόπῳ στάσιν· *εἶμαι 'ς τὸν τόπο μου* καὶ *πάω 'ς τὸν τόπο μου*, *'ς τὸν τόπο! 'ς τὸ διάβολο!* πάντως διότι ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα οὕτω ζωηρῶς ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ Γερμανοὶ σήμερον τὴν ἀνάγκην τῆς διαρρήδην δηλώσεως τῆς σχέσεως ταύτης. Τἀνάπαλιν οἱ Γερμανοὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τῆς διαστολῆς τῆς ἐπαναλαμβανομένης κατὰ παράτασιν πράξεως ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀπὸ τῆς ἅπαξ μόνον γινομένης (*θὰ τρώγω θὰ φάγω*, *ἔτρωγα ἔφαγα*)·

οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον *πίνω ὕδατος*, ἡμεῖς *πίνω νερό*(1), παραλείποντες οὕτω τὸ ὑπ' ἐκείνων δηλούμενον ὅτι μέρος τοῦ ὅλου πίνω. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον *λέγειν τινὰ κακὰ* καὶ *λέγειν τινὶ κακά*, ἡμεῖς ἐν Ἀθήναις μόνον *τὸν εἶπα πολλὰ κακά*, καὶ *τὸν λέγω γελοῖον*. Οἱ ἀρχαῖοι διέστελλον κάλλιστα τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῆς μέσης, διότι ᾐσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς ῥητῆς διακρίσεως ταύτης, ἡμεῖς λέγομεν, *σκάσε! ἔσκασε τὸ ξύλον* καὶ *θά σε σκάσω*, *ἔσκισε τὸ σανίδι* καὶ *ἔσκισα τὸ φόρεμά μου*, *πεθαίνω* καὶ *θά σε πεθάνω* κτλ. καὶ οὕτω δὲν ἐκφράζει ἡ γλῶσσα ἡμῶν διακεκριμένην τὴν σχέσιν ταύτην. Αἱ πλεῖσται γλῶσσαι τῆς γῆς δὲν ἐκφράζουν τὴν διαφορὰν τοῦ γένους παντάπασιν, ἄλλαι διακρίνουσι δύο γένη μόνον ἐν ταῖς ἀντωνυμίαις, ἄλλαι τοὐναντίον καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἄλλαι δὲ καὶ ἐν τῷ ῥήματι κτλ. κλπ. Πρόδηλον ἄρα ὅτι δὲν ἔχουσι πᾶσαι αἱ γλῶσσαι τὴν αὐτὴν ἱκανότητα εἰς δήλωσιν πασῶν τῶν γραμματικῶν σχέσεων, ἀλλ' αἱ μὲν μᾶλλον, αἱ δ' ἧττον. Ὅτι δὲ ἡ ἀκριβὴς καὶ πλήρης ἔκφρασις τῆς ἐννοίας μετὰ πάντων τῶν παρεπομένων αὐτῆς εἶναι προτιμοτέρα τῆς ἐλλιποῦς, τῆς καταλειπούσης εἰς τὸν ἀκροατὴν τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν οὐχὶ ἐκφραζομένων σχέσεων, τοῦτο οὐδεμιᾷ, ἐλπίζω, δύναται νὰ ὑπόκειται ἀμφιβολίᾳ, μετὰ χαρᾶς δὲ βλέπω ὅτι καὶ ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 112 ἀντιφάσκων ἑαυτῷ θεωρεῖ μέγα πλεονέκτημα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς τὸ ὅτι δηλοῖ πάντοτε τὸ γένος τῶν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων δι' ἰδίας καταλήξεως *—ια —ισσα —αινα* . . . κτλ., καὶ ἀλλαχοῦ ἐπαινεῖ τὸν διπλοῦν μέλλοντα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς κτλ., ἀλλ' ὅμως πάλιν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν παλαιὰν ἁμαρτίαν ἐν σελ. 114-5 ἀποφαίνεται ὅτι οὐδεμία ζημία ἂν λέγηται ἀδιακρίτως καὶ ὁμοιότατα τοῦ *πατέρα* τὸν *πατέρα*, καὶ μάλιστα *οἱ ἀνθρώποι*, *τσ' ἀνθρώποι!*

Εἴδομεν ὅτι ὁ κ. Ῥοΐδης διισχυρίζεται ὅτι αἱ σχέσεις αἱ ἐκφραζόμεναι δι' ἰδιαιτέρας λέξεως εἶναι σαφέστεραι, καὶ δὴ πᾶσαι αἱ νεώτεραι γλῶσσαι αἱ πρὸς δήλωσιν *ἑκάστης γραμματικῆς σχέσεως* μεταχειριζόμεναι λέξιν τινὰ ἰδίαν εἶναι πολλῷ σαφέστεραι τῶν ἀρχαίων, τῶν

(1) Ἐν σελ. 116 διατείνεται ὁ κ. Ῥοΐδης ὅτι ἐν τῷ *γέμει χαρτία* ἀδύνατον νὰ μὴ θεωρήσωμεν τὰ *χαρτία* ὡς γενικὴν ἀκραιφνεστάτην. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀποφαίνεται καὶ περὶ τοῦ *ἕνα κομμάτι ψωμί*, *ἕνα ποτήρι κρασί*, *ἕνα κοπάδι χῆνες*. κλπ Τἀληθῆ περὶ τῶν τοιούτων ἐδίδαξεν ὁ Paul ἔνθα ἀνωτ. σελ. 120. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα πάμπολλα σφάλλεται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὁ κ. Ῥοΐδης, ὧν ὅμως τὸν ἔλεγχον παρατρέχω ὡς ἀλλότριον τῆς παρούσης μελέτης.

ἐχουσῶν ἐν ἑνὶ μονολεκτικῷ τύπῳ συνημμένα πάντα τὰ στοιχεῖα ταῦτα. Καὶ ταῦτα πάλιν ἐσφάλη ὁ κ. Ῥοΐδης πεισθεὶς ἀταλαιπώρως τοῖς ἀλλογλώσσοις τοῖς ἀπὸ μονομεροῦς ὄψεως τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τῆς γλώσσης αὐτῶν, κρίνουσι καὶ ἀποφαινομένοις τὴν πλάνην ταύτην. Διότι δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ νεώτεραι γλῶσσαι παριστῶσι *πᾶσαν* γραμματικὴν σχέσιν δι' ἰδιαιτέρας λέξεως, ὅπως κάλλιστα ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ἐκ τῆς γλώσσης ἡμῶν· πρβλ. *ἀγαπῶ ἀγαπᾷς ἀγαπᾷ ἀγαποῦμεν ἀγαπᾶτε ἀγαποῦν*, *ἀγαποῦσα ἀγάπησα*, *ἀγαποῦμαι*, *ἀγαπειοῦνται*, *ἀγαπηθήκανε*, *ἀγαπημένος*, *ἀγαπημένα* κτλ.· *χέρι*, *χεριοῦ*, *χέρια*, *ἄνθρωπος*, *ἀνθρώπου*, *ἄνθρωπο(ν)*, *ἀνθρώποι*, *ἀνθρώπων*, *ἀνθρώπους* κτλ.

Ἐρωτῶ δὲ πάντα τινὰ καὶ αὐτὸν τὸν κ. Ῥοΐδην, εὑρίσκει τὸ ἀγαπῶ ἧττον σαφὲς τοῦ io amo ἢ j'aime ἢ τὸ ἀγαποῦμαι τοῦ (io) sono amato, je suis aimé, ἢ τὸ ἀγαπειοῦνται τοῦ ils s'aiment l'ún l'autre; ἢ τὸ χεριοῦ ἀσαφέστερον τοῦ de la main; κττ. κττ. Ἐγὼ ὁμολογῶ παρρησίᾳ ὅτι δὲν εὑρίσκω ἀσαφέστερα τὰ ἑλληνικὰ τῶν Γαλλικῶν καὶ Ἰταλικῶν, εἰ δέ τις ἄλλος, μὴ φθονείτω (1).

(1) Ὁ κ. Ῥοΐδης ἐνόμισε καλὸν καὶ νὰ ψέξῃ τοὺς ἀρχαίους τύπους ἐν σελ. 142 γράψας «ὁ μὲν παρατατικὸς τοῦ ἐσθίω *ἤσθιον* κἄπως τρώγεται, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ μέλλων ἢ μᾶλλον οἱ τρεῖς μέλλοντες *ἔδομαι* ἢ *φάγομαι* ἢ ποιητικῶς *ἐδοῦμαι*, ὁ παρακείμενος *ἐδήδοκα*, ὁ ὑπερσυντελικὸς *ἐδηδόκειν*, καὶ ὁ ἀόριστος *ἠδέσθην*», καὶ προσθέσας φράσιν τινὰ τοῦ μακαρίτου Ζαμπελίου «ὁποία δυσκαταμάθητος ἀνωμαλία καὶ περιττὴ ποικιλία κατὰ τοὺς σχηματισμούς, τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις!» Ὡς φαίνεται, ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν ἐπέστησέ ποτε τὸν νοῦν εἰς τἀληθῶς συμβαίνοντα ἐν τῇ γλώσσῃ, δι' ὃ ἀγνοεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ φοβεραὶ ἀνωμαλίαι αὗται δὲν εἶναι αἰσθηταὶ τοῖς λαλοῦσιν ὡς μητρικὴν τὴν γλῶσσαν ταύτην, πρβλ. τὰ σημερινὰ ἀνωμαλώτατα *ἔρχομαι*, *ἦρθα*, *ἔλα*, *ἂς ἔρθῃ*, *ἐλᾶτε*, *ἂς ἔρθουν*!· *εἶμαι εἶσαι εἶναι*, *τρώγω ἔφαγα*, *βλέπω εἶδα κτλ.* Καὶ ὅμως τίς ἡμῶν ἔχει αἴσθησίν τινα τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων; Ἀτόπως ἄρα κακίζεται ἡ τοὺς μονολεκτικοὺς τούτους καὶ τοὺς τοιούτους σχηματισμοὺς ἔχουσα ἀρχαία γλῶσσα. Ἐν τέλει παρατηρῶ καὶ τοῦτο ὅτι πρὸς δείνωσιν τοῦ κακοῦ ὁ κ. Ῥοΐδης ἀνέγραψε τρεῖς μέλλοντας καὶ παρέστησε τὸ πρᾶγμα οὕτως ὥστε νὰ φαίνηται ὅτι ἡ δόκιμος γλῶσσα εἶχε τοσαύτην σωρείαν τύπων, ἐνῷ τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὅτε ἐν τοῖς δοκίμοις χρόνοις ἐλέγετο *ἔδομαι* δὲν ἐλέγετο *φάγομαι*, ὃ μόνον τῶν μεταγενεστέρων, τὸ δὲ *ἐδοῦμαι* εἶναι ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις καὶ μεταβάλλεται εἰς ἔδομαι.

Ὁ κ. Ῥοΐδης ἐνταῦθα μὲν ἐπαινεῖ τὰ ἀναλελυμένα, τὰ δι' ἰδιαιτέρας λέξεως δηλοῦντα, ὡς λέγει, ἑκάστην γραμματικὴν σχέσιν, ἐν δὲ σελ. 326 ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ γράφει περὶ τοῦ «*μάννα δὲ μ' ἐγγαστρώθη*» τοῦ Ἐρωτοκρίτου ὅτι «οὔτε εἰς τὴν ἀρχαίαν οὔτε εἰς ἄλλην γλῶσσαν δύναται νὰ εὑρεθῇ *μονολεκτικὸς τρόπος ἐκφράσεως* ἄξιος περισσοτέρων σχολίων...»· ὅτι ἐν τούτῳ «συμπλέκονται δύο ἀντίθετοι ἔννοιαι

Ἀλλ' εἴτε βαρβαρότητος σημεῖον εἶναι ἡ πολυτυπία, ὅπως ἀξιοῖ ὁ κ. Ῥοΐδης, εἴτε εὐγενείας ὅπως ἄλλοι θέλουσιν, εἴτε τὰ μονολεκτικὰ εἴτε τὰ περιφραστικὰ ἤθελέ τις (αὐθαιρέτως πάντοτε καὶ ἀνεπιστημόνως, διότι ἡ γλωσσικὴ ὡς ἱστορικὴ ἐπιστήμη δὲν δύναται ν' ἀπονέμῃ βραβεῖα!) νομίσει προτιμότερα, πάλιν παρατηρῶ ὅτι οὐδεμία παρέχεται ἡμῖν αἵρεσις τούτων ἢ ἐκείνων. Ἡ γλῶσσα ἡμῶν διασώσασα δι' οὓς εἴπομεν λόγους τὴν κλίσιν καθόλου καλῶς οὔτε κατέφυγεν εἰς ἀναλύσεις ὅπως αἱ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης γλῶσσαι, οὔτε ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς νόμους ὑπάγεται ὅπως ἐκεῖναι οὐδὲ πρέπει νὰ καταφρονῆται ὁ τυπικὸς αὐτῆς πλοῦτος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκεῖναι ἀπώλεσαν αὐτόν. Πάντα ἄρα τὰ ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων ποριζόμενα διδάγματα δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ μεταφέρωνται ἀταλαιπώρως ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, ἂν μὴ θέλωμεν ν' ἀπατώμεθα μὲν αὐτοὶ ν' ἀπατῶμεν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἑνότης τῆς λαλουμένης.

Ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ ἀναλαμβάνει ὁ κ. Ῥοΐδης ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ λαλουμένη νεωτέρα Ἑλληνικὴ ἦτο ἤδη ἀπὸ πολλῶν αἰώνων καὶ ἔτι σήμερον εἶναι πανταχοῦ ὁμοειδής, ἑνιαία, πᾶσι καταληπτή· ὅτι δ' ἐσφάλην ἐγὼ διισχυρισθεὶς ὅτι ἡ ἔλλειψις γλώσσης τινὸς γνωστῆς, παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐν χρήσει, ἠνάγκασε τοὺς μετὰ τὴν Ἅλωσιν λογίους Ἕλληνας νὰ πειραθῶσιν ὅπως ἐκ τῆς γλώσσης τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τῆς τῶν σχολείων καὶ ἔκ τινων ἔτι μικρῶν στοιχείων τῆς λαλουμένης συμπήξωσι τὴν ἔκτοτε κατὰ μικρὸν ἀρξαμένην νὰ διαμορφώνηται καὶ τελευταῖον ἐπικρατήσασαν γραπτὴν γλῶσσαν, ὁποία παρ' ἡμῖν εἶναι σήμερον ἐν χρήσει. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ

πάθους καὶ ἐνεργείας». Ὡς βλέπετε ἄλλοτε λαλεῖ ὁ ὑποβολεὺς Φράγκος καὶ ἄλλοτε τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα τοῦ Ἕλληνος· μόνη ἡ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης οὐχί.

διισχυρισμοῦ του ἐπάγεται ὁ κ. Ῥοΐδης α) ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν ἀκόμη οἱ ἐρευνηταὶ νὰ διαιρέσωσιν αὐτὴν εἰς διαλέκτους, ὅπερ, λέγει, θὰ ἦτο εὔκολον καὶ θὰ εἶχε πρὸ πολλοῦ γίνει, ἂν ὑπῆρχον ἀληθεῖς διαφοραὶ ἐν αὐτῇ καὶ μὴ ἦτο ὁμοειδὴς καὶ ἑνιαία πανταχοῦ· β) γνώμας καὶ μαρτυρίας τινὰς λογίων περὶ τούτου· γ) δημοτικά τινα ᾄσματα διαφόρων τόπων, ἅτινα ὡς ὅμοια, καίπερ ἐκ διαφόρων τύπων συνειλεγμένα, μαρτυροῦσι τὸ ἑνιαῖον αὐτῆς· δ) ὅτι μόνος ἐγὼ εἶπα ὅτι αἱ διάλεκτοι δὲν προσέπιπτον σαφεῖς τοῖς ἄλλας διαλέκτους λαλοῦσιν.

Λυποῦμαι πολύ, ὅτι οὐδὲ περὶ τούτων δύναμαι νὰ συμφωνήσω πρὸς τὸν κ. Ῥοΐδην. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὸν εἰς πόσας διαλέκτους διαιρεῖται ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα, ἀλλ' αἰτία τούτου δὲν εἶναι ὅτι αὗται ὀλίγον διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἀλλὰ τοῦτο ὅτι ἡμεῖς δὲν ἐμελετήσαμεν αὐτὰς ἐπαρκῶς εἰσέτι, καὶ δὴ καθὼς *εἰς τὸ σκοτάδι ὅλες αἱ ἀγελάδες εἶναι μαῦρες*, οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἀγνοουμέναις διαλέκτοις ταύταις ἡμεῖς βεβαίως δὲν ἠδυνήθημεν εἰσέτι νὰ ἀνεύρωμεν μεγάλας, χαρακτηριστικὰς διαφοράς. Τοῦτο, νομίζω, δὲν εἶναι θαῦμα, μᾶλλον τοὐναντίον θὰ ἦτο θαυμαστόν. Οὐδὲ τὰς μαρτυρίας τῶν λογίων ἐκείνων, παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων, κρίνω βαρυσημάντους, διότι—τοῦτο ἐλπίζω ὅτι ἐπιτρέπεται σήμερον εἰς ἐμὲ ἄνευ τινὸς φόβου ματαίας περιαυτολογίας νὰ εἴπω περὶ ἐμαυτοῦ—πλείονα πεῖραν ἔχω ἐγὼ σήμερον τούτων ἢ ἐκεῖνοι, ὥστε καθ' ὃν τρόπον δὲν ἀποδέχομαι οὔτ' ἐγὼ οὔτε τῶν συνεργατῶν τις ἄλλος τὰς περὶ πολλῶν φαινομένων τῆς γλώσσης ἡμῶν γνώμας αὐτῶν, οὕτως οὐδὲ τὴν περὶ τῆς ἑνότητος ταύτης ἀπόφανσιν αὐτῶν δύναμαι ν' ἀποδεχθῶ. Πολλῷ δ' ἧττον δύναμαι νὰ θεωρήσω ἀληθῆ τὴν διὰ παραθέσεως δημοτικῶν ᾀσμάτων (μεταβεβλημένων μάλιστα ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου ὀρθογραφικῶς) ἀπόδειξιν τῆς ἑνότητος, ἣν προσάγει ὁ κ. Ῥοΐδης, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ αὐτὸς ὁ προτείνας αὐτὴν ἀνῄρεσεν ἔπειτα γράψας ἐν σελ. 198 ὅτι «Ἡ μόνη κάπως—κατὰ τῆς ἑνότητος τῆς λαλουμένης—ἔνστασις θὰ ἦτο ὅτι ἡ ἐπικράτησις εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα λέξεων καὶ τύπων κοινῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀνὰ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας περιφορᾶς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἑπόμενον ἦτο ν' ἀποβάλωσι τὸ πλεῖστον τοῦ ἰδιωτισμοῦ αὐτῶν ἀπαύστως ὁμαλιζόμενα καὶ βαθμηδὸν μεταβαλλόμενα ἀπὸ ἐπαρχιακῶν εἰς οἰκουμενικά. Ἡ ὑπόθεσις φαίνεται εὔλογος». Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ ὑπόθεσις

ἢ μᾶλλον ἡ ἑρμηνεία τοῦ φαινομένου τούτου φαίνεται εὔλογος καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κ. συγγραφέα, πρὸς τίνα σκοπὸν προσήγαγε τὰ ᾄσματα ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἑνότητος τῆς λαλουμένης;

Ὅτι δ' ἀληθῶς οὕτως ἔχει ὁ ἐξομαλισμὸς καὶ ἡ ἰσοπέδωσις αὐτῶν, ἐξέθηκε μὲν ἀξίως λόγου καὶ ὁ κ. Ἰάκ. Πολυλᾶς, γίνεται δὲ δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἀκολούθων τοῦ Paul, σελ. 365-6, ἔνθα διαλαμβάνων περὶ τῆς κοινῆς γλώσσης διδάσκει: «Μόνον διὰ τὴν ἄμεσον συγκοινωνίαν ἰσχύει μέγα ἡ ἀνάγκη κοινῆς γλώσσης, διὰ δὲ τὴν ἔμμεσον πολλάκις οὐδ' ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη αὕτη, ἐὰν τὰ ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ ἀνακοίνωσις, εἶναι ὅλως διάφορα διαλεκτικῶς. Ἐὰν δηλ. ἡ ἀνακοίνωσις τελῆται δι' ἄλλων ἀτόμων, ὧν αἱ διάλεκτοι κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ, τότε δύναται τὸ ἀνακοινωτέον μεταβιβαζόμενον ἀπὸ μιᾶς διαλέκτου εἰς ἄλλην καὶ ἐκ ταύτης πάλιν εἰς ἄλλην *νὰ λάβῃ τοιαύτην μορφήν, ὥστε νὰ καταστῇ σαφὲς καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν θὰ τὸ ἐνόουν ἐν τῇ διαλέκτῳ, ἐν ᾗ κατὰ πρῶτον ἦτο. Τοιαύτη δὲ διαδοχικὴ μετάβασις τελεῖται προδήλως ὅταν ποιητικὰ προϊόντα μεταφέρωνται ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον προφορικῶς . . . . Οὕτω δὲ κατορθοῦται νὰ συνδέωνται διὰ τῶν προϊόντων τούτων καὶ χῶραι σφόδρα διαλεκτικῶς διαφέρουσαι ἀλλήλων καὶ ἄνευ μεσολαβήσεως κοινῆς τινος γλώσσης.* Μάλιστα ἡ συχνότατα παρατηρουμένη πρᾶξις αὕτη ἐμποδίζει ἀκριβῶς ὥστε διάλεκτός τις, ἐν ᾗ τυχὸν συνετάχθησαν ἔξοχα καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, νὰ τύχῃ δι' αὐτὰ διαδόσεως καὶ κατισχύσῃ τῶν ἄλλων, διότι δὲν διαδίδεται μετὰ τῶν μνημείων τούτων, τοὐλάχιστον οὐχὶ καθαρά . . . ». Τὰ δημοτικὰ ἄρα ᾄσματα καὶ καθόλου τὰ δημοτικὰ φιλολογικὰ προϊόντα οὐδέποτε οὐδαμοῦ παριστῶσι καθαρὰς τὰς διαλέκτους, καὶ δὴ δὲν δύνανται νὰ προσάγωνται μάρτυρες ὑπὲρ τῆς ἐλλείψεως αὐτῶν.

Ἔπειτα πολὺ πρὸ τοῦ 1879 εἶχον ἐγὼ μελετήσει τὰ ὑπὸ τοῦ Fauriel, Passow καὶ ἄλλων ἐκδεδομένα δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα, ἀλλ' οὐδεμίαν εἶχον ὑπόνοιαν τῶν φοβερῶν ἀλλοιώσεων τῶν φωνηέντων, ἃς ἡ βορεία ἑλληνικὴ παρέχει. Ὅτε δὲ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1879 μεταβὰς εἰς Ἰέναν εὗρον ἐκεῖ δύο καλοὺς κἀγαθοὺς Μακεδόνας, Ἰωάννην Δέλλιον καὶ Ἀθανάσιον Οἰκονομίδην καὶ μετ' αὐτῶν συνεξῆλθον εἰς περίπατον, παρετήρησα ὅτι ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν ἔλεγον *φέρου, λέγου, κόφτου, ἔρχιτι, λέγιτι*, καὶ εὐθὺς ἐνόησα ὅτι ἡ διάλεκτος αὐ-

τῶν τὰ ἄτονα *ο*, *ε* τρέπει εἰς *ου*, *ι*· βραδύτερον δὲ ἐν Ἀθήναις ἔσχον εὐκαιρίαν νὰ ἀποδείξω ταῦτα διὰ πολλῶν καὶ ἀναπληρώσω διὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι καὶ τὰ ἀρχαιόθεν ἄτονα *ου ι* πίπτουσιν· πρβλ. τὰ ἐν Περιοδικῷ τοῦ Kuhn Τομ. Α'. σελ. 388 κἑξ. καὶ ἐν τῇ Einleitung 342 κἑξ. περὶ τούτων διειλημμένα μοι. Διὰ τῶν παθήσεων τούτων ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ ἐν τῇ βορείᾳ Ἑλλάδι κατέστη σφόδρα διάφορος τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλ' ὅμως τὰ δημοτικὰ προϊόντα αὐτῆς οὐδὲν σχεδὸν ἴχνος τῶν παθῶν τούτων δεικνύουσιν· εἶναι ἄρα παντάπασιν ἀναξιόπιστοι μάρτυρες ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ἢ οὐχὶ διαλέκτων.

Καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 168-9 κατηγορεῖ, ἀδίκως μάλιστα, τοὺς ἐκδότας δημοτικῶν προϊόντων, λέγων ὅτι κακῶς ποιοῦσιν φροντίζοντες (ὅπως ἐγὼ πολλάκις συνεβούλευσα) νὰ καταγράφωσιν ὅσον οἷόν τε ἀκριβέστατα τοὺς προφερομένους φθόγγους καὶ εἰκονίζωσιν τὰς κατὰ τόπους ἀποχρώσεις τῆς προφορᾶς, διότι, ἐπιφέρει, προκύπτει οὕτως «ὁ ἐξαφνισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ, *ἡ διάσπασις ἢ τοὐλάχιστον ἡ ἐπισκίασις τῆς γλωσσικῆς ἑνότητος τῶν Ἑλλήνων* καὶ ἡ παροχὴ ἐπιχειρημάτων εἰς τοὺς ἱκανοὺς νὰ ἀρνηθῶσιν αὐτήν»· καὶ ἐν σελ. 209 σημ. 2 «Τὰ δημοτικὰ ᾄσματα τῆς Κύπρου ..... *κατέστρεψεν ἡ προτίμησις τῆς φωνητικῆς γραφῆς*» (καὶ ὅμως πόσον ἀπέχουσιν ἀκόμη!). Ταῦτα δ' ὅμως οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνουσιν ἢ ὅτι ὑπάρχει ἀληθῶς δυσκολία μεγάλη καταλήψεως καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν δημοτικῶν προϊόντων χώρας τινὸς ὅταν μεταβιβασθῶσιν εἰς ἄλλην, ἣν ὁ κ. Ῥοΐδης νομίζει ὅτι αἴρει συγκαλύπτων τὴν διάφορον προφορὰν τῶν λέξεων διὰ τῆς ἐκβολῆς πάντων τῶν χαρακτηριστικῶν τούτων ἐκ τῆς γραφῆς αὐτῶν, ὡσεὶ οὕτως ἐξεβάλλοντο αὐτὰ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ ἑκάστης διαλέκτου καὶ ἐκ τῆς ζώσης λαλιᾶς. Αὐτόδηλον δ' ὅτι ἂν τὰ φιλολογικὰ δημώδη προϊόντα μόνον διὰ τῆς τεχνητῆς καὶ ψευδοῦς ὀρθογραφίας, ἣν προτείνει ὁ κ. Ῥοΐδης, γίνωνται καταληπτὰ ἀποβάλλοντα ὅ,τι καθιστᾷ αὐτὰ ἀκατάληπτα, ἂν εἶναι οὕτως ἀσαφῆ, ἅτε ἐν διαφέρουσιν ἰδιώμασι συντεταγμένα, τὰ φιλολογικὰ προϊόντα, περὶ ὧν, καθὰ εἴδομεν ἀνωτέρω, ὁ Paul λέγει ὅτι μεταφερόμενα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀποβάλλουσι πᾶν τὸ ἰδιάζον τῷ τόπῳ ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐγένοντο, πολλῷ μᾶλλον ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀσαφὴς καὶ διαφέρῃ ὁ φυσικὸς τῶν κατὰ τόπους ἀπαιδεύτων Ἑλλήνων λόγος. Τὰ λυποῦντα τὸν

ὀφθαλμόν, ὡς λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, ὅταν ἀναγινώσκωνται, καθίστανται παντάπασιν ἀκατάληπτα ὅταν ἀκούωνται, ὅπως ἐγὼ πολλῷ κρεῖσσον τοῦ κ. Ῥοΐδου — ἐπιτραπήτω μοι καὶ τοῦτο — καὶ παντὸς ἄλλου ἠξεύρω. Ὅτε κατὰ πρῶτον τῷ 1878 μετὰ τοῦ ἐκ Καστορίας κ. Φιτάιου ἤκουσα ἐν Λειψίᾳ Μακεδόνων ἐμπόρων συνδιαλεγομένων ἔμεινα ἐνεός, οὐδ' ἠδυνάμην ἐπί τινα χρόνον νὰ ἐννοήσω, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐλάλουν ἑλληνιστί, πολλῷ δ' ἧττον νὰ παρακολουθήσω τὸν διάλογον αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις πολλάκις μοὶ συνέβη νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ λόγος τῶν ἐκ διαφόρων τόπων ἀπαιδεύτων Ἑλλήνων προσπίπτει πολλάκις ἀκατάληπτος εἰς τοὺς ἐξ ἄλλων χωρῶν ὁρμωμένους.

Περιπατῶν ποτε ἐν ὁδῷ Αἰόλου μετὰ παλαιοῦ συμμαθητοῦ καὶ φίλου ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Βάθη, συνήντησά τινι τῶν παλαιμάχων ἐκείνων Κρητῶν, οἷς αἰεὶ ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἠρώτησα αὐτὸν τί νέα ἤξευρεν· ἦν δὲ χρόνος ὅτε τὰ ἐν Κρήτῃ μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἔθος ἐταράσσοντο καὶ σφόδρα προσδόκιμος νέος ἀγὼν ἐφαίνετο. Ὁ δὲ ἀπήντησε πρὸς ἐμὲ ὧδε: *ἑπτὰ ς' τοῦ Βιβλάκι χαντῶ πῶς τὰ φέρασιν καὶ τὰ τυπώνουσιν ἐδά*!! Τούτων δ' ἀπαγγελθέντων διὰ μιᾶς, ἄνευ διακοπῆς, καὶ μετὰ τῆς Κρητικῆς προφορᾶς οὐδὲ ἓν ἐνόησεν ὁ πλησιέστατα ἱστάμενος καί, ὡς εἰκός, ἀκούσας πάντα μακαρίτης Βάθης. Ἐντεῦθεν δ' ἠρώτησέ με ἔπειτα ἰδιαιτέρως τί τάχα ἐσήμαινον οἱ λόγοι τοῦ Κρητὸς ἐκείνου, ὧν οὐδὲ τὴν ἔννοιαν αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ὑποτοπάσῃ, καὶ ἐγὼ ἡρμήνευσα τότε πάντα πρὸς αὐτόν.

Ὅτε δ' ἄλλοτε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ πατήρ μου ἡλίευε (παρεκαθήμην δ' ἐγὼ παιδίον ὂν παρ' αὐτῷ) ὑπὸ μέγαν βράχον προφυλάσσοντα ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ δεινοῦ ζεφύρου καὶ τῶν κυμάτων, προσῆλθε γέρων ποιμὴν καὶ πρὸ πάσης προσρήσεως εἶπε πρὸς ἡμᾶς τάδε: *Ὀοῖ, δέεε γατῶ, μω' ἀνιψέε, μὰ νάα 'χε λείπει κεῖνος ὁ βώσακας, μὰ τοῦ διαόου τό 'χε κάθεσται ασῖς ἀτοῦου*! Ἐπειδὴ δ' ἡμεῖς ἀπηντήσαμεν αὐτῷ ἀστειευόμενοι ὅτι πολὺ πρὸ ἡμῶν ὁ βράχος ἐκεῖνος ἦτο ἐκεῖ, ὁ γέρων προσέθηκεν «*Κατέεω το 'γὼ μω' ἀνιψέε, πῶς πάαda του, παdόοτικό dου ἦτον αὐτὸς ὁ βώακας ἀτουδά, μὰ ὁ όο μας*». Καὶ ἄλλα τούτου παραδείγματα ἐκ τοῦ φυσικοῦ εἰλημμένα ἠδυνάμην ν' ἀναγράψω, ἀλλὰ συντομίας χάριν ἀναγράφω ὀλίγα τινα ἐκ τῶν *Ἱστοριῶν Γεάννου*

τοῦ 'Εϐταχτείτη σελ. 30 «τώρα ἦταν μοναχὰ ποῦ περπάταγαν ἔτσι οἱ δυό, τὴν ὥρα τὴ γλυκειὰ τοῦ σκάρου. Γι' αὐτὸ καὶ τράϐαγαν (γρ. τραύαγαν) μὲ συλλογή, χωρὶς νὰ κρίνουν. Μὰ ὅσο νὰ ζυγώσῃ τὸ μεσημέρι, ἔκοψαν δρόμον μακρυνόν, ἀνάποδον καὶ πλάκωσαν . . .» 31 καλοῦν τὸν κόσμο ποῦ πάει κ' ἔρχεται λύση δέση ... Καὶ γίνεται βρόντος δυνατὸς καὶ σάλαγος μεγάλος, ἐκεῖ στὴ λάκκα κ' ἀχὸς ἀδιάκοπος χτυπάει ὡς τὰ βάθη τὸν ἀθέρα . . . 'Ο Κώστας ψηλότερος, στέρεος, ἀνοιχτοπάτης ἔρχονταν πρῶτος... μὲ μάτια τολμηρὰ αὐθαδιασμένα· 33 τὰ πρῶτα τὰ εἶχαν στοὺς σωροὺς ῥιγμένα, ἀδιάλεγα, ἀντάμα τὰ χονδροτρόκανα μὲ τὰ λειανὰ τροκάνια καὶ τὰ ξεροτρόκανα μὲ τὰ μισόγονα, μὲ τὰ διγόνια. 34 Πίσω εἶχαν τὰ χονδρόκυπρα πλειὸ ψηλὰ καὶ μεγάλα, μπροστὰ τὰ γλαρόκυπρα καὶ τὰ στερφόκυπρα πλειὸ χαμηλά, κ' ἀκόμα μπροστὰ εἶχαν τὰ κυπρέλλια. 35 Ὅλες οἱ λιαρόκαππες κ' οἱ κοντὲς κάππες τῆς στάνης καὶ τοῦ χωριοῦ κ' ὅλες οἱ ἀγκλίτσες κ' οἱ στραϐαγγοῦλλες ἐκεῖ ἦταν ἀνταμωμένες». κτλ. Ὡμοίως ἀναγινώσκονται ἐν τῇ Εἰκονογραφημένῃ 'Εστίᾳ τῆς 19 Φεϐρουαρίου ἐ. ἔ.

«Σοὔγραφε ῥοδοθάνατο ἡ τριμεροῦσω Μοῖρα».

καὶ

«Πλάϊ στὸ Δαρεῖο κάθεται ἡ μάργελη ἡ 'Απάμη».

καὶ

«Ψυχὴ φρουμάζει, κόκκινη ψυχὴ σὰν Αἱμοστάτης!» κτλ.

Ὅτι ἡ ἀσάφεια αὕτη δὲν θὰ συντελέσῃ πολὺ εἰς διάδοσιν καὶ ἀπαθανάτισιν τῶν τοιούτων ἔργων, τοῦτο θὰ μοὶ ὁμολογήσῃ, ἐλπίζω ἕκαστος (1).

Ἂν δὲ προκειμένου περὶ κοινῶν, ὡς λέγομεν, τόπων κατώρθουν οἱ ἐκ διαφόρων χωρῶν Ἕλληνες νὰ συνεννοῶνται ὁπωσδήποτε βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ χειρονομιῶν καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως τῶν περὶ ὧν ἐλάλουν πραγμάτων, τὸ πρᾶγμα ἀπέϐαινεν ὀφθαλμοφανῶς

(1) Πόσον φρονιμώτερον ἔπραξεν ὁ Λούθηρος ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν ἔγραφεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος, Θυριγγίας, ἔπειτα δ' ὅμως θέλων νὰ λαλήσῃ πρὸς σύμπαν τὸ ἔθνος ἔλαϐεν ὡς βάσιν τοῦ γραπτοῦ του λόγου τὴν ἐν ταῖς Αὐλαῖς τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας (μάλιστα ἐν Σαξωνίᾳ) λαλουμένην καὶ ἐγένετο οὕτως ἱδρυτὴς τῆς Γερμανικῆς γραπτῆς γλώσσης; 'Ημεῖς λαμϐάνομεν ὡς βάσιν τὴν ἐν ταῖς στάναις λαλουμένην!

πολλῷ δυσκολώτερον προκειμένου νὰ λαλήσῃ τις διὰ τῆς γραφῆς πρὸς ἀπόντας, ἄλλην διάλεκτον ὁμιλοῦντας, καὶ περὶ ἀσυνήθων, ἀνωτέρων, ἔξω τοῦ κοινοῦ πάτου εὑρισκομένων πραγμάτων, περὶ ὧν οἱ γράφοντες κατὰ χρέος ὁμιλοῦσι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμογλώσσους πάντας. Ἐνταῦθα ἡ πενία καὶ ἔλλειψις κοινῶν στοιχείων ἦτο καὶ εἶναι ἀκόμη σήμερον, ἄν τις μὴ μεταχειρίζεται τὴν γραφομένην, καταπληκτική. Διὰ τοῦτο ὅταν μὲν ἀναγινώσκωμεν ᾄσματα περὶ πατρίδος, ἔρωτος, κττ., ἐννοοῦμεν εὐκόλως, ὅταν δ' ὅμως πεζὸν λόγον περὶ πραγμάτων οὐ πανταχοῦ γνωστῶν, ὅπως τἀνωτέρω, οὐχὶ πλέον εὐκόλως. Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι ὅπως ἀναγνοὺς τὰς ἱστορίας Γιάννου τοῦ Ἐπαχτίτη πλεῖστα δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω, οὕτω μοι συμβαίνει καὶ ἄλλοτε πολλάκις ὁσάκις ἀναγινώσκω τοπικὸν χαρακτῆρα φέρον βιβλίον. Ἂν δ' εἰς ἐμὲ σήμερον ταῦτα δὲν εἶναι σαφῆ, βεβαίως πρότερον τοῖς ἄλλοις θὰ ἦσαν ἀσαφέστερα.

Τελευταῖον παρατηρῶ ὅτι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν εἶναι βεβαίως φίλος τῶν θαυμάτων — οὐκ ἐπὶ μομφῇ λέγω τοῦτο — καὶ πολλαχοῦ τοῦ βιβλίου του μέμφεται τοὺς ἀπονέμοντας τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐξαιρετικήν τινα θέσιν ἢ προνομίαν κτλ. Ἀλλὰ πῶς τότε αὐτὸς οὗτος κατώρθωσε νὰ γράψῃ (σελ. 181) «ὅτι *κατ' ἐξαιρετικὴν τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν* εἶναι ἀδιαίρετος καὶ μία μόνη τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἡ γλῶσσα», τοῦτο εἶναι εἰς ἐμὲ παντάπασιν ἀκατάληπτον. Προθύμως ὁμολογῶ ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ καὶ διὰ τὸ ἀμιγὲς καθόλου εἰπεῖν τῶν κατοίκων καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ γλώσσῃ ἐπικρατήσασαν ἐξίσωσιν τῶν μακρῶν καὶ βραχέων φθόγγων, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἶπον, δὲν ἐμφανίζονται μεγάλαι ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἀλλοιώσεις καὶ δὴ οὐδ' ἔκτακτοί τινες ποικιλίαι ἐν ταῖς νῦν διαλέκτοις, ὅπως λ. χ. ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Διατείνομαι δ' ὅμως ὅτι, καθὰ καὶ ἡ καθ' ἑκάστην πεῖρα δύναται νὰ διδάξῃ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ διδαχθῶσι τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἔζη ἄνευ ἐπαρκῶν λαϊκῶν σχολείων καὶ δὴ ἀμαθές, ἐπειδὴ ἦτο πολιτικῶς κατατετμημένον καὶ δὴ οὐδὲ διὰ τῆς διοικήσεως ἐπεβάλλετο αὐτῷ ὁπωσδήποτε ἑνιαία τις γλῶσσα, διὰ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ αἱ κατὰ τόπους διάλεκτοι δὲν ἦσαν σαφεῖς πᾶσιν, οὐδὲ γνωσταί· τούτου δ' ἕνεκα μετὰ τὴν φοβερὰν Ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ δούλωσιν ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔθνους ἡμῶν οἱ τότε γράφοντες δὲν ἠδύ-

ναντο νὰ πράξωσιν ἄλλως ἢ ὡς ἔπραξαν, ἤτοι δὲν ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν κατ' ἀρχὰς μὲν ἄλλην γλωσσικὴν φάσιν ἢ τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου του ἕκαστος συγκεκερασμένην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μετ' ἐκκλησιαστικῶν τύπων καὶ λέξεων, βραδύτερον δέ, ἐπελθούσης τῆς ἰδέας τῆς ἑνότητος εἰς τὸ ἡνωμένον ἐν τῇ δουλείᾳ ἔκτοτε ἔθνος, τὰ συνηθέστερα καὶ γνωστότερα ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Ἐκκλησίαν γνωστῆς ὁπωσδήποτε γλώσσης, καὶ τὰ ἧττον παρηλλαγμένα καὶ τὰ εὐδιάγνωστα, τὰ οὐδαμοῦ μὲν ἰδιάζοντα, ἀλλὰ πανταχοῦ γνωστὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς λαλουμένης. Εἰς τὴν πρώτην γλωσσικὴν φάσιν συνετάχθησαν τὰ Κρητικὰ ποιητικὰ ἔργα καὶ τὰ τῶν Κυπρίων πεζογραφήματα καὶ ἄλλα τινά, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία τοῦ Λάνδου, Θεοτόκη, Βουλγάρεως καὶ ἄλλων, ἃ καθόλου σαφέστερα, διότι δὲν ἀντιπροσωπεύουσιν ἀληθῶς εἰπεῖν τὸν λόγον χώρας τινὸς ὡρισμένης. Αἰτία δὲ τῆς μεταβολῆς ταύτης εἶναι ἀναντιλέκτως οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι τὰ κατὰ τὸν παλαιότερον τρόπον συντεταγμένα οὔτε σαφῆ προσέπιπτον οὔτε εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων τότε ἤρεσκον. Καὶ σήμερον δὲ ὅπως ἐγὼ οὐχὶ ἅπαξ ἔσχον εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσω, τὰ κατὰ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον τρόπον συνταχθέντα ἔργα κρίνονται πολλαχῶς ἀσαφῆ καὶ ἀηδῆ. Ὁ κ. Ῥοΐδης τοῦτο μὲν λέγει ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου ἔργα τῶν Κρητῶν εἶναι σαφῆ, ὅπερ οὐδὲν θαῦμα, ἅτε οὐχὶ ἐν ἁγνῇ Κρητικῇ διαλέκτῳ συντεταγμένα, τοῦτο δὲ διατείνεται ὅτι καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος εἶναι σαφέστατος πανταχοῦ· ἀλλ' ἐγὼ ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων πολλάκις ἠρωτήθην περὶ πολλῶν λέξεων καὶ φράσεων αὐτοῦ, καὶ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἂν ἦτο πανταχοῦ καταληπτός, ὅπως λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, πολὺ περισσότερον, ἢ ὅσον γίνεται, θὰ ἀνεγινώσκετο πανταχοῦ, καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν νήσων καὶ μάλιστα ἐν Κρήτῃ.

Ἀλλ' ὁ κ. Ῥοΐδης ἀνεῦρεν ὅτι ἐγὼ περιέπεσον εἰς ἀντίφασιν, ἅτε ἄλλοτε διδάξας τἀναντία, τ. ἔ. ὅτι ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ δὲν διαιρεῖται εἰς διαλέκτους ἀλλ' εἰς ἰδιώματα, καὶ ταύτην τὴν ἀπόφανσίν μου εὑρίσκει πολὺ συμφωνοτέραν πρὸς τὰ πράγματα (πρβλ. σελ. 211). Τὰ περὶ τούτων ὑπ' ἐμοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν λεχθέντα εὑρίσκονται ἐν Ἀθηναίου Τομ. Ι'. σελ. 91, 92 καὶ 482 (οὐχὶ 94, 483). Ἐάν τις λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἐπιστήσῃ τὸν νοῦν εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐγὼ τότε ἠγωνιζόμην νὰ δείξω ὅτι ἡ νεωτέρα

Ἑλληνικὴ δὲν κατάγεται ἐκ τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς Κοινῆς, ὅτι εἶναι καθόλου ὁμοιομερεστέρα ἢ ἡ ἀρχαία, διὰ τοῦτο ἔγραψα ἐν σελ. 92 «Ἂν δὲ ἡ γλῶσσα σήμερον ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος εἰς διαλέκτους *διαστελλομένας ἀλλήλων κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀρχαίων διαλέκτων* . . . ». Ἤξευρα δηλ. ἐγὼ ὅτι μέγας σάλος ὑπάρχει καὶ πολὺς ἐγείρεται θόρυβος περὶ τῶν λέξεων «*διάλεκτος*» καὶ «*ἰδίωμα*», καὶ διὰ τοῦτο ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀρχαίων διαλέκτων παρ' ἡμῖν μετρεῖται ἡ διαφορά, καὶ θέλων νὰ δείξω ὅτι πολλῷ πλέον διέφερον τὸ πάλαι ἀπ' ἀλλήλων αἱ διάλεκτοι ἢ σήμερον, ἐνόμισα καλὸν ν' ἀποφύγω ὅλως τὸν ὅρον *διάλεκτοι*, ἀφοῦ εὕρισκον ὅτι παρίστα πλέον τι τοῦ ἀληθοῦς. Διαφορὰς ἄρα παρεδεχόμην, ἀλλὰ φόβῳ μήπως νομισθοῦν μείζους τοῦ ἀληθοῦς, τ. ἔ. ὅσαι αἱ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων ἀπ' ἀλλήλων, ἀπέφυγον τὸν ὅρον *διάλεκτοι*, εἰπὼν *ἰδιώματα*. Πρόκειται ἄρα ἀγὼν μᾶλλον περὶ ὀνομάτων ἢ περὶ πραγμάτων, ἀφοῦ ἡ διαφορὰ οὕτως ἢ ἄλλως ὑπάρχει. Ὅτι δὲ ἔπειτα βραδύτερον μετὰ μακρὰς ἐργασίας εὗρον τὴν διαφορὰν μείζω ἢ τῷ 1880, οὐδὲν θαῦμα. Σήμερον διὰ τῆς παιδείας, διὰ τοῦ τύπου, μετὰ ἀγῶνας ἑνὸς αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα κατωρθώθη χάριτι θείᾳ νὰ ἔχωμεν ὄντως μίαν γλῶσσαν, ἀλλ' αὕτη ἐπετελέσθη καὶ ὁσημέραι ἐπιτελεῖται *ἐκβάλλουσα* τὰ ἑκασταχοῦ ἰδιάζοντα, τὰ ἀκατάληπτα καὶ ξενότροπα. Καὶ πάλιν δὲ τὸ ἑνιαῖον τῆς γλώσσης εἶναι σχετικόν, ἐπετελέσθη σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν ῥηθέντων μέσων, δὲν ὑπῆρχε δ' ὅμως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους· πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Β'. σελ. 213, ὅπου καὶ τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου τοιαύτη περὶ παλαιοτέρας μὲν πολυγλωσσίας καὶ ἀκαταληψίας, νεωτέρας δὲ διὰ τὴν παιδείαν γλωσσικῆς ἑνότητος παρατίθεται λόγος. Ἐπ' ἴσης δ' ἀπέκρουσε τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου ὑποστηριζομένην ταύτην ἐξ ἀρχῆς ἑνότητα καὶ ἄλλος ἀνήρ, ἀληθῶς σοφός, ὁ κ. Ἰάκωβος Πολυλᾶς. Ὥστε δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅπερ λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, ὅτι μόνος ἐγὼ διισχυρίσθην ὅτι αἱ διάλεκτοι τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης δὲν προσέπιπτον πανταχοῦ καὶ πᾶσι σαφεῖς. Εἰς ταύτην δὲ τὴν οὕτω σχηματισθεῖσαν ἑνιαίαν τῶν ἐγγραμμάτων γλῶσσαν παρεκίνησα ἐγὼ πρὸ πολλοῦ τοὺς λογοτέχνας παρ' ἡμῖν νὰ πειραθῶσι νὰ γράφωσιν.

Ὁ κ. Ῥοΐδης ἀρνεῖται ὅτι ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ ἔχει πολλοὺς καὶ ποικίλους τύπους, διατείνεται δ' ὅτι τῆς ἀρχαίας οἱ τύποι εἶναι

πολὺ ποικιλώτεροι. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ σφάλλεται, διότι τοὺς μὲν νέους δὲν ἠξεύρει, διότι οὐδέποτε ἠσχολήθη περὶ αὐτούς(1), τούτων — ἐλπίζω νά μοι πεισθῇ καὶ ὁ κ. Ῥοΐδης — ἔχω περισσοτέραν παντὸς ἄλλου πεῖραν ἐγώ)· τοὺς δὲ ἀρχαίους παριστᾷ πολλαπλασίους τοῦ ἀληθοῦς ἀριθμοῦ, ἐπειδὴ δὲν χωρίζει τοὺς ἀνήκοντας τῇ Ἀττικῇ ἢ τῇ Κοινῇ μόνῃ (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 223 τὰ περὶ τοῦ *ἔδομαι*, *φάγομαι*, *ἐδοῦμαι* λεχθέντα) καὶ τοὺς ἔτι ὀλιγωτέρους τούτων, οὓς ἐν τῷ συνήθει γραπτῷ λόγῳ συνήθως μεταχειριζόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ δεινώσει τοῦ κακοῦ ἀναμιγνύει πάντας καὶ τὸ σύνολον τούτων ἐμφανίζει ὡς τύπους τῆς ἀρχαίας, ὡσεὶ πάντες ἦσαν ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τόπῳ ἐν χρήσει.

Τελευταῖον ὑποτεθείσθω καὶ τοὐναντίον τοῦ ἀληθοῦς, ἤτοι ὅτι, καθὰ θέλει ὁ κ. Ῥοΐδης, ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς καὶ δι' ὅλου τοῦ χρόνου μία μόνη, ἁπλῆ, πανταχοῦ σαφὴς καὶ γνωστὴ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅτι τὸ τυπικὸν αὐτῆς ἦτο ἐπίσης ὀλιγάριθμον, ὁμαλὸν καὶ ἐκφραστικὸν κλπ. κλπ., πάλιν ἐρωτῶ: τίς ἡ ὠφέλεια τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐφ' ὅσον ἄνδρες γενναῖοι, καλλιτέχναι μεγάλοι δὲν μετεχειρίζοντο αὐτὴν καὶ ἐναποτιθέντες εἰς αὐτὴν τοὺς ἁδροὺς καρποὺς τῶν μεγάλων διανοιῶν των καθίστων αὐτὴν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἰδεῶν των οὐ μόνον γνωστήν, ἀλλὰ καὶ εὐγενῆ καὶ ἀγαπητήν; Ἔγιναν ταῦτα; οὐχί. Διατί δὲν ἔγιναν, τοῦτο ἐξήτασα μὲν ἐγὼ καὶ διὰ πολλῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν εἰλημμένων ἱστορικῶν ἰσχυροτάτων λόγων ἐπειράθην νὰ ἑρμηνεύσω, δὲν ἠρεύνησε δ' ὁ κ. Ῥοΐδης, ἐπειδὴ

(1) Ὅτι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν ἐμελέτησε τὰς εἰς τὴν νεωτέραν λαλουμένην γενομένας ἀπὸ 15 ἐτῶν ἐργασίας, ἀπόδειξις τρανὴ εἶναι τὰ ἐν σελ. 161 σημ. λεγόμενα, ἤτοι τὰ λείψανα τοῦ δωρισμοῦ ἐν τοῖς *δοῦλα*, *βελόνα*, *χελώνα*, *καλύβα*, ἡ διατήρησις τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τοῦ *η* ὡς *ε* εἰς τὰ *νερό*, *σίδερο*, *ξερός*, *στέκω* κττ. Καίτοι περὶ τούτων ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐδιδάχθη τἀληθὲς ἐν Ἀθηναίου Ι', 239 κἑξ. καὶ ἐν περιοδικῷ τοῦ Kuhn, τόμ. ΛΓ', 105 κἑξ. Ὁμοίως ὁ ἐν σελ. 162 δισχυρισμός, ὅτι δι' ἀντιπάθειαν τῆς ῥινοφωνίας τὸ τελικὸν *ν* τοῦ ἄρθρου μετετέθη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ εὐθὺς ἑπομένου οὐσιαστικοῦ, *τὸ νοικοκύρι*, *τὸ νῶμο* κττ., ὡσεὶ οὕτως ἐξέλειπε τὸ *νῦ* καὶ μὴ μᾶλλον ἐπολλαπλασιάζετο ἡ ῥινοφωνία, ἅτε τούτου καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας πτώσεις καὶ πάντας τοὺς ἀριθμοὺς οὕτω μεταδεδομένου, κττ. Δὲν λέγω ταῦτα ἐπὶ μομφῇ τοῦ κ. Ῥοΐδου, διότι βεβαίως δὲν δύνανται οὐδ' ὀφείλουν πάντες νὰ παρακολουθοῦν τὰς εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν γινομένας ἐρεύνας, πολλῷ δ' ἧττον νὰ συμβάλλωνται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτης ἀναδίφησιν, τοσοῦτο μόνον λέγω ὅτι ὅσοι δὲν φροντίζουν νὰ καλλιεργοῦν αὐτὴν οὐδὲ νὰ παρακολουθοῦν τὰς ἐρεύνας, οὗτοι βεβαίως δὲν δικαιοῦνται νὰ ὁμιλοῦν περὶ πολυτυπίας ἢ ὀλιγοτυπίας αὐτῆς.

διατείνεται ὅτι τὸ γλωσσικὸν ζήτημα παρ' ἡμῖν δὲν εἶναι ἱστορικὸν οὐδ' ἔχει πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους σχέσιν τινά, ἀλλὰ γλωσσολογικόν, καὶ δὴ ὑπάγεται μετὰ τῆς γλωσσικῆς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ὅπερ παντάπασιν ἀνάληθες. Λοιπὸν ἐρωτῶ καὶ πάλιν, τί πταίει ἡ παροῦσα ἢ καὶ ἡ ἀμέσως παρελθοῦσα γενεά, ἂν οἱ παλαιότεροι πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν μεγίστων ἱστορικῶν ἀναγκῶν μικρά τινα καὶ λόγου ἀνάξια ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἔπραξαν, μηδ' ἠδυνήθησαν κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους αἰῶνας νὰ δημιουργήσωσιν ἔν τινι μέρει τῆς Ἑλλάδος ἐθνικὴν φιλολογίαν πολλοῦ λόγου ἀξίαν, ἧς ἡ γλῶσσα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ πανταχοῦ; Βεβαίως θὰ ἦτο μέγα εὐτύχημα, ἂν που τῆς Ἑλλάδος ἐγίνετο τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, διότι ἡ διάλεκτος τοῦ τόπου τούτου, εἴτε πολὺ εἴτε ὀλίγον διέφερε τῶν ἄλλων, θὰ κατίσχυεν, ὅπως τοῦτο συνέβη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ πανταχοῦ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς παρ' ἡμῖν δὲν ἔγινεν. Ἐντεῦθεν οὔτε τόπου τινὸς ἰδιαιτέρως ἡ διάλεκτος ἐξενίκησεν· οὔτε ἐκ τῆς πανταχοῦ λαλουμένης ἦτο δυνατὸν νὰ συλλεχθῇ τὸ ὑλικὸν καὶ καταρτισθῇ ἐξ αὐτοῦ γλῶσσά τις γραπτή. Τοῦτο οὐδαμοῦ οὐδέποτε συνέβη, οὐδὲ ἐν τῇ κατατετμημένῃ πολιτικῶς Ἑλλάδι ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ. Διότι πλὴν ἄλλων πῶς ἠδύνατο ὁ Κρὴς ἢ ὁ Κύπριος ἢ ὁ Πελοποννήσιος νὰ ἠξεύρῃ τὰ ἐν ἄλλαις χώραις εὐχρηστοῦντα, ἀφοῦ ἕκαστοι μόνα τὰ ἴδια αὐτῶν ἠδύναντο νὰ ἠξεύρουν καὶ ταῦτα κατὰ φύσιν ὡς τὰ πασίγνωστα καὶ τὰ μόνα ὀρθὰ ἐθεώρουν;

Διὰ ταῦτα πάντα οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ὅσοι τυχόντες εὐρυτέρας παιδείας καὶ πειθόμενοι ὅτι ἡ διάλεκτος τοῦ τόπου αὐτῶν δὲν ἦτο τὸ κατάλληλον ὄργανον εἰς καθολικὴν τῶν γνωμῶν των διάδοσιν, ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ λαλήσωσιν οὐχὶ μόνον πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας των, ἀλλὰ πρὸς πᾶν τὸ Ἑλληνικόν, ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν νὰ διαμορφώσουν γλῶσσαν ἐπὶ τῇ βάσει οὐχὶ μιᾶς τινος διαλέκτου ἢ τῆς δῆθεν ὑπαρχούσης ἔκτοτε κοινῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαίας. Οὐδ' ἡμάρτησαν ἀληθῶς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, ὅπως ὁ κ. Ῥοΐδης δυσχυρίζεται, λέγων ὅτι «θέλουσι δώσει ἀπολογίαν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην». Ἐγὼ ὁμολογῶ παρρησίᾳ, ὅτι πειθόμενος τῷ Κοραῇ λέγοντι ὅτι «Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τις παρὰ τὰ δυνατά, καὶ διὰ νὰ κρίνῃ δικαίως τοὺς συγγραφεῖς πρέπει νὰ θεωρῇ τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραψαν», δὲν θὰ θελήσω οὐδέ-

ποτε νὰ καταδικάσω αὐτούς. Διότι δὲν εἶμαι τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων οἵτινες μεταβάλλουσι τὴν ἐξέτασιν τοῦ παρελθόντος εἰς δικαστήριον, ἀλλ' ἐκείνων οἵτινες λαμβάνουσι τὰ πράγματα ὅπως ἀληθῶς ἔχουσι καὶ ζητοῦσι νὰ ἐννοήσουν αὐτά, οὐδὲ συμβουλεύουσι καὶ προφητεύουσιν ἐκ τῶν ὑστέρων, τ. ἔ. ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς πῶς ἔπρεπε νὰ γίνουν ταῦτα καὶ πῶς ἐκεῖνα. Οὕτω δ' ἐξετάζων εὑρίσκω ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ζῶντες ὑφ' οὓς ἱστορικοὺς ὅρους ἔζων, *δὲν ἠδύναντο* νὰ πράξωσιν ἄλλως. Ἀπόδειξις δὲ τούτου πλὴν τῶν ἄλλων ἐν Ἀθηνᾶς τομ. Β'. σελ. 174 κέξ. εἰρημένων ἔστω καὶ τόδε, ὅτι δὲν προέβησαν εἰς τοῦτο καὶ δὲν ἤγαγον τὴν γραπτὴν ἡμῶν γλῶσσαν εἰς τὴν παροῦσαν αὐτῆς κατάστασιν διὰ νωθρότητα νοῦ, τ. ἔ., διότι ὅπως γηραιοί τινες Μωαμεθανοὶ τῆς Ἀσίας ἐχώρουν ἐπὶ τῆς πεπατημένης καὶ τετριμμένης ὁδοῦ, καὶ διότι οὐδέποτε οὔτε αὐτοὶ ἐσκέπτοντο οὔτε παρ' ἄλλων ἤκουον ὅτι δύναται καὶ ἄλλος τρόπος τοῦ γράφειν νὰ ἐφαρμοσθῇ κτλ. Ὅλως τοὐναντίον συνέβη, τ. ἔ. δι' ὅλου τοῦ χρόνου καὶ αὐτοὶ ἐσκέπτοντο πολύ — τοῦτο ἀποδεικνύουσι πασιφανῶς τὰ ἔργα ἄλλων τε καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Κοραῆ — καὶ παρ' ἄλλων ἀδιαλείπτως οὐκ ὀλίγα περὶ τῶν ἀρετῶν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας ἤκουον, καὶ ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα ἀείποτε ἐξηκολούθησεν ἀμετατρέπτως ἅμ' ἀρξαμένη ἡ πρὸς τὸν καθαρισμόν, ὡς λέγεται, πορεία τῆς γλώσσης. Τῶν πραγμάτων ἄρα ἡ βία καὶ ἡ λογικὴ ἀπεδείχθη καὶ ἐνταῦθα ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ πολλῷ ἰσχυροτέρα τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐλλιποῦς καὶ πλημμελοῦς σοφίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Πενία τῆς λαλουμένης.

Ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ προσπαθεῖ ὁ κ. Ῥοΐδης ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ μεγαλης πενίας ἢ περὶ μεγάλου πλούτου τῆς νεωτέρας λαλουμένης εἶναι ἀνακριβῆ, διότι, λέγει, αἱ ἀληθῶς λαϊκαὶ λέ-

ξεις, ἃς πᾶσα γλῶσσα ἔχει κατ' ἀνάγκην, εἶναι ἀρκούντως πολλαὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, διπλάσιαι ἢ ἐν τῇ Γαλλικῇ. Διέφυγε δ' ὅμως τὸν κ. Ῥοΐδην τὸ προφανὲς ἄλλως γλωσσικὸν ἀξίωμα, ὅτι τὸν πλοῦτον γλώσσης τινὸς δὲν ἀπαρτίζει μόνον τὸ πλῆθος τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλά, λ. χ. ἡ σημασία αὐτῶν, ἡ εὐκολία εἰς μεταφορικὴν αὐτῶν χρῆσιν, ἡ φρασεολογία, αἱ συντακτικαὶ πλοκαὶ κττ. κττ. «Ἡ γλῶσσα τῶν Σινῶν, λέγει ὁ Whitney ἐν Βίῳ καὶ Ἀναπτύξει τῆς γλώσσης σελ. 251, σύγκειται ἐκ πεντακοσίων περίπου μονοσυλλάβων λέξεων, ὅπως ἡμεῖς θὰ τὰς ἐθεωροῦμεν. Ἀλλὰ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ διαφόρου τονισμοῦ ἐκφράζονται διαφοραὶ ἐννοιῶν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν λέξεων διὰ τῶν σημαντικῶν τούτων διαφορῶν ἐν τῷ τονισμῷ ἀνέρχεται εἰς χιλίας πεντακοσίας καὶ ἐπέκεινα». Καὶ ὅμως ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ οὐ μόνον μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη γραμματεία συνετάχθη, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀρίστου Σινολόγου Γεωργίου von der Gabelenz μόνη ἡ Σινικὴ γλῶσα—πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς—ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἰθαγενῆ θαυμασίως ἀνεπτυγμένην πεζογραφίαν. Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τῆς γλώσσης ταύτης ὁ Whitney ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 252-3: «Ἡ γλῶσσα τῶν Σινῶν εἶναι τῶν μάλα ἀξιοσημειώτων παραδειγμάτων δεικνύουσα πῶς δύναται ἀσθενὲς ὄργανον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀνέγερσιν μεγαλοπρεπῶν κατασκευασμάτων· αὕτη ἐπαληθεύει τὴν ἀρχὴν — ἣν δυσκόλως δύναται ὁ γλωσσοδίφης νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαρκῶς — ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι ἁπλούστατα ὄργανον, τὸ δὲ πνεῦμα εἶναι ἡ δύναμις ἡ μεταχειριζομένη αὐτό, ἤτοι τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐν πάσῃ χρήσει οἱασδήποτε γλώσσης μᾶλλον θέλει νὰ νοηθῇ ἢ ἀληθῶς ἐκφράζεται, δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ πλείστου λόγου ἀξίαν ἐργασίαν διὰ τῶν πενιχροτάτων φραστικῶν μέσων καὶ διὰ τῶν ἀσθενεστάτων ὑποδηλώσεων, ὅτι ἐκ τῆς συντάξεως καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῶν γλωσσικῶν στοιχείων κατασκευάζει τὰς ἀπαιτουμένας ἀποχρώσεις τῶν ἐννοιῶν καὶ τὰς σχέσεις. . . . Ὀλίγαι γραμμαὶ δι' ἄνθρακος ἐρριμμέναι ἐπὶ σανίδος ὑπὸ γνησίου καλλιτέχνου δύνανται νὰ ἦναι σημαντικώτεραι, νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὸ αἴσθημα ζωηρότερον ἢ ὅλη εἰκὼν ἀνασκήτου χειρὸς ἐπιτελεσθεῖσα διὰ πάντων τῶν μέσων τῆς νεωτάτης ζωγραφικῆς». Ὁμοίως διδάσκει ὁ Gabelenz σελ. 380: «Ἐὰν κατόρθωμά τι κρίνηται τοσούτῳ μεγαλοφυέστερον, ὅσῳ ἥττων μὲν εἶναι ἡ καταβληθεῖσα χάριν αὐτοῦ δύναμις, μεῖζον δὲ

τὸ ἀποτέλεσμα, τότε ἐκ πασῶν τῶν γλωσσῶν ἡ Σινικὴ ἔχει τὰς δικαιοτάτας ἀξιώσεις νὰ καυχᾶται ἐπὶ μεγαλοφυΐᾳ».

Δὲν εἶναι ἄρα οὐδεμία ἀνάγκη ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰς λέξεις τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ἵνα μάθωμεν τὸν πλοῦτον ἢ τὴν πενίαν αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ ἐρωτήσωμεν ἄλλα τινὰ γενικώτερα καὶ πολλῷ σπουδαιότερα τοῦ ἁπλοῦ ἀριθμοῦ τῶν λέξεων. Οὕτω λοιπὸν κατὰ πρῶτον ἐρωτᾶται ἂν ὁ θησαυρὸς τῶν λέξεων τούτων, πολὺς ἢ ὀλίγος ἀδιάφορον, ἦτο πρότερον ἢ καὶ εἶναι σήμερον γνωστὸς καὶ ἂν εἶναι καθωρισμένος ἤτοι ἐξηκριβωμένος κλιτικῶς, σημασιολογικῶς, συντακτικῶς, ἂν εἶναι γνωστὴ ἡ ἑκασταχοῦ εἰς μεταφορικὰς ἐκφράσεις χρῆσις αὐτοῦ, ἂν εἶναι ἡ χρῆσις αὕτη ἀνεπτυγμένη κττ. ἢ μή. Διότι ὑποτεθείσθω ὅτι οἱ ἁλιεῖς τῆς Χαλκίδος ἢ τοῦ Μεσολογγίου ἔχουσιν, ὅπως ἀληθῶς ἔχουσι, πλουσιωτάτην φρασεολογίαν περὶ τῶν ἰχθύων, τῆς ἁλιείας κττ., ὅτι δὲ οἱ ποιμένες τῆς Δωρίδος, τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀρκαδίας ὁμοίαν περὶ τῶν ποιμνίων, τῆς τυροποιίας κττ., οἱ γεωργοὶ καὶ κηπουροὶ τῆς Χίου, Νάξου, Πάρου, Ζακύνθου ἀνάλογον περὶ τῆς γεωργίας, τῆς κηπουρικῆς, τῆς δενδροκομίας κττ. καὶ οὕτω καθεξῆς ὅτι οἱ ἑκασταχοῦ Ἕλληνες ηὑρίσκουσι πολλὰς καὶ καλὰς λέξεις καὶ σημασίας καὶ μεταφορὰς καὶ τύπους κλπ. κλπ., νομίζετε ὅτι δι' αὐτὸ αἱ λέξεις αὗται μετὰ τῶν σημασιῶν καὶ τῶν τύπων αὐτῶν εἶναι χρήσιμοι εἰς φιλολογικὰ ἔργα καὶ ὅτι δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις αὐτῶν, ἂν μὴ πρότερον δι' ἐργασίας μακρᾶς καταγραφῶσι καὶ γνωσθῶσιν; Βεβαίως οὐχί, διότι τὰ βιβλία ἐν οἷς θὰ ἐφέρετο ὁ πλοῦτος ἑκάστων, θὰ ἦσαν ὅλως ἄγνωστα τοῖς ἐξ ἄλλων χωρῶν ὁρμωμένοις, ὡσεὶ ἦσαν γεγραμμένα ἐν ἄλλῃ γλώσσῃ. (Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 229 τὰ τοῦ κ. Γ. Ἐπαχτίτη).

Πρόσθες τούτοις ὅτι καὶ ἂν καθ' ὑπόθεσιν πάντα ταῦτα ἦσαν γνωστὰ τοῖς γράφουσιν ὅπερ παντάπασιν ἀνάληθες, πάλιν δὲν θὰ ἦσαν πολὺ χρήσιμα αὐτοῖς· διότι ἀφοῦ πᾶσα λέξις γλώσσης τινὸς ἐκφράζει τοσοῦτον πλάτος καὶ βάθος ἐννοίας ὅσον τὸ μεταχειριζόμενον τὴν λέξιν ταύτην ἔθνος συνάπτει μετ' αὐτῆς, δῆλον ὅτι καὶ πᾶς ὁ θησαυρὸς τῶν λέξεων τούτων, καὶ ἂν συνελέγετο ἐπὶ τὸ αὐτό, θὰ ἐξέφραζεν ἀκριβῶς τοσαύτας ἐννοίας ὅσας εἶχε τὸ ἔθνος τότε. Ἐν ἄλλοις λόγοις ὅτι ὁ πλοῦτος τῶν λέξεων ἔθνους τινὸς τοσαύτας ἐννοίας παριστᾷ ὅσας τὸ ἔθνος τοῦτο συνάπτει μετ' αὐτῶν, καὶ δὴ πλοῦτος φραστικότητος τῆς γλώσσης καὶ πλοῦτος διανοίας τοῦ ἔθνους ταυτίζονται,

τοῦτο εἶναι ἀξίωμα τῆς γλωσσικῆς οὐδεμιᾶς ἀμφισβητήσεως ἐπιδεκτικόν. Ἀλλὰ τότε ἐρωτᾶται τίνας καὶ πόσας ἐννοίας καὶ γνώσεις ἠδύναντο νὰ ἔχουν οἱ ταλαίπωροι πατέρες ἡμῶν κατὰ τοὺς δεινοὺς ἐκείνους τῆς δουλείας, πτωχείας, καὶ παχυλῆς ἀγνοίας αἰῶνας, ἵνα ἔχουν καὶ ἀρκούντως πλουσίαν γλῶσσαν; Καὶ θὰ ἦτο ἄρά γε δυνατὸν νὰ γίνῃ τις χρῆσις τοῦ τοιούτου ὑλικοῦ εἰς ἔκφρασιν ἰδεῶν ὁπωσδήποτε ἀνωτέρων τοῦ κοινοῦ πάτου καὶ ὅμως νὰ εἶναι πάλιν σαφῆ τὰ γεγραμμένα; Ἵνα δυνηθῇ τις νὰ νοήσῃ ὁπωσδήποτε τὴν ἔκτακτον κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους αἰῶνας τῆς γλώσσης ἡμῶν πενίαν, ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν του ἐπὶ φαινόμενα πολλά, ὧν σπουδαιότατα νομίζω τάδε: πρῶτον ἡ χρῆσις τῶν συνωνύμων περιωρίσθη σφόδρα ὥστε μία λέξις παρέμεινεν εἰς ἔκφρασιν ποικιλωτάτων, τὸ πάλαι διὰ διαφόρων λέξεων ἢ διὰ διαφόρων συνθέτων ἐκφραζομένων ἐννοιῶν, πρβλ. λ. χ. *ζητῶ* καὶ ἐπὶ τοῦ ζητεῖν καὶ αἰτεῖν καὶ ἀπαιτεῖν καὶ ἐπαιτεῖν· *ἀφίνω* καὶ ἐπὶ τοῦ ἀφίημι καὶ ἐπὶ τοῦ ἐῶ καὶ ἐπὶ τοῦ λείπω καὶ καταλείπω καὶ ἐγκαταλείπω κλπ. δεύτερον παρέμειναν μὲν πολλαὶ ἀρχαῖαι λέξεις, ἀλλὰ κυρίως μόνοι οἱ φθόγγοι, τὸ σῶμα αὐτῶν ὡς εἰπεῖν, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ σημασία, ἡ ψυχή· λ. χ. *θεσπίζω* ἐν Κρήτῃ = προσπαθῶ, *ὀρχειοῦμαι* (= ὀρχοῦμαι) μόνον ἐπὶ τῶν παιζόντων ἀμνῶν καὶ ἐρίφων, *σαμαιὰ* = σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὠτὸς τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν, *τρύφος* (ὁ) ἐν Κρήνῃ ἐπὶ τῶν ψιχίων τῆς ἐν τῷ ὀρῷ ὑπολειπομένης μυζήθρας, *ποντάκι* ἐν Κρήτῃ ἐπὶ μικροτάτου ὅρμου ἐν βραχώδει παραλίᾳ, *ἀστέρεια* αὐτόθι ἐπὶ τοῦ στέρησις, πεῖνα, *ἀχτῖνα* ἐπὶ μόνης τῆς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνος, *τουπεῖ* (τυπεῖον) ἐπὶ μόνων τῶν ταλάρων κτλ. Ὁμοίως τὸ ῥῆμα *πλάσσω* ἐσώθη μέχρι σήμερον, ἀλλὰ λέγεται ἐπὶ μόνης τῆς κατεργασίας τοῦ ἄρτου· ὅτε δὲ πρό τινος χρόνου τῶν νεωτέρων τις ποιητῶν ἔγραψεν «*ὁ Φειδίας μὲ τὸ σκαλιστήρι του ξανάπλαθε τοὺς θεούς*», ἐσφάλη δεινῶς, διότι τὸ νῦν *πλάθω* δὲν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἀρχαίου πλάσσω ἢ πλάττω (πλάθω μὲ τὸ σκαλιστήρι!), ὥστε εἰσεβίασεν εἰς τὴν νέαν λέξιν τὴν σημασίαν τῆς ἀρχαίας. Αὐτόδηλον δ' ὅτι οὐδεὶς ἀγνοῶν τὸ ἀρχαῖον πλάττω θὰ ἐννοήσῃ τί λέγει ὁ ποιητής. Ἂν τις ἄρα θέλῃ τὸ νέον πλάθω νὰ μεταχειρίζηται, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ *εὔπλαστος* φύσις ἡ τῶν παίδων, *ἄπλαστον* ἦθος, αὐτὸ εἶνε *πλάσμα*, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ *πλάστου*, *ἀγγειοπλαστική*, ἡ *πλαστικὴ* τέχνη, ὅπως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καλλιτεχνίᾳ

λέγεται; *πλαστοὶ* ἢ *πεπλασμένοι* λόγοι, *πλαστὸν* ἦθος, *πλαστογράφος* κτλ. κτλ. διότι ἐν πᾶσι τούτοις κεῖται τὸ ἀρχαῖον, ἀνεπτυγμένον καὶ πολυσήμαντον *πλάσσω*, οὐχὶ δὲ τὸ ἔρημον καὶ πτωχὸν *πλάθω* τῆς νεωτέρας. Τὴν παρατήρησιν ταύτην δύναται νὰ κάμῃ τις περὶ πάσης σχεδὸν λέξεως, ὅτε μανθάνει εὐκόλως, ποία θὰ ἦτο ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα ἄνευ τῆς ἀρχαίας. Βεβαίως θὰ ἔβριθε ξένων λέξεων ὅπως καὶ ἡ Βουλγαρικὴ καὶ λοιπαὶ νέαι γλῶσσαι. Μετὰ τῆς φοβερᾶς δὲ πενίας ταύτης τῶν σημασιῶν ἠδελφωμένη ἔβαινε παραλλήλως καὶ ἡ καταπληκτικὴ σπάνις φράσεων ἑτοίμων πασιγνώστων καὶ ἐκφραστικῶν, αἵτινες πανταχοῦ δικαίως ὑπολαμβάνονται μέγας πλοῦτος τῆς γλώσσης· ὁμοίως δ' ἠλαττώθη σφόδρα καὶ ἡ μεταφορικὴ χρῆσις τούτων. Πῶς λοιπὸν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συνταχθῇ ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ βιβλίον ἐκτενὲς καὶ σαφές; πόθεν θὰ ἐλαμβάνοντο αἱ λέξεις διὰ τὰς ἀπαιτουμένας σημασίας καὶ αἱ φράσεις ἑκάστοτε; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν κατωρθοῦτο, τίνας κόπους θὰ ἀπῄτει ἡ συναγωγὴ καὶ κατεργασία τοῦ διεσπαρμένου καὶ ἀψύχου ὄγκου τούτου; Καὶ τίς θὰ ὑπεβάλλετο εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους καὶ πρὸς τί, ἀφοῦ πρόχειρος ἦτο ὁ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ποικίλος καὶ θαυμάσιος θησαυρὸς τῶν λέξεων, τῶν σημασιῶν, τῶν τύπων κλπ. καὶ οὗτος πᾶσι μὲν διὰ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς βιβλίοις χρῆσιν γνωστὸς καὶ ἀεὶ ὁ αὐτός, ἀρχαιόθεν δὲ τὴν εὐγένειαν (1) καὶ τὸ κλέος ἔχων;

Ἀλλὰ θά μ' ἐρωτήσῃ τις: Λοιπὸν πῶς ἠδυνήθησαν οἱ ἄλλοι λαοὶ καίτοι βεβαίως οὐδαμῶς τῶν Ἑλλήνων σοφώτεροι νὰ διαμορφώσωσι κατὰ μικρὸν γραπτὴν γλῶσσαν ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς τινος διαλέκτου αὐτῶν, καὶ ἡμεῖς δὲν ἠδυνήθημεν; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο εἶναι ἤδη δεδομένη τὸ μὲν ἐν 'Αθηνᾶς Τομ. Β'. σελ. 174 κέξ. τὸ δ' ἐν τοῖς ἀνωτέρω. Ἐν τοῖς λαοῖς ἐκείνοις καὶ διὰ τὰς πολιτικὰς τύχας καὶ διὰ τῆς γλώσσης τὴν μεγάλην ἀλλοίωσιν ἐπῆλθε διάρρηξις τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν. Ἀρξάμενοι δ' ἔπειτα κατὰ μικρὸν νὰ διαπλάττωνται εἰς πολιτικὰ κράτη ὁπωσδήποτε εὐνομούμενα δὲν ἠδύναντο φύσει ἄλλην ἢ τὴν λαλουμένην ὑπ' αὐτῶν γλῶσσαν νὰ μεταχειρισθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ διέπρεπον ἐν τοῖς πολεμικοῖς καὶ ἐφρό-

(1) Ὁ κ. Ῥοΐδης διισχυρίσθη ἄλλοτε ὅτι ἡ ἀνακάλυψις τῆς εὐγενείας καὶ δυσγενείας τῶν τύπων εἶναι ὅλως διόλου νεοελληνική, ἀγνοῶν, ὡς φαίνεται, ὅτι πολλῷ τραχύτερον ἐξεφράζοντο περὶ τούτων οἱ μεταγενέστεροι Φρύνιχος, Μοῖρις κλπ.

νουν μέγα, ἡ γλῶσσα αὐτῶν οὔτε παρεβάλλετο πρὸς παλαιοτέραν, τελειοτέραν γλωσσικὴν φάσιν οὔτε ἐνομίζετο ὑπ' αὐτῶν ἀγροῖκόν τι καὶ διεφθαρμένον ἰδίωμα, ἀλλὰ τοὐναντίον ὅπως καὶ τἆλλα τῶν λαλούντων αὐτήν, εὐγενής· τούτου δ' ἕνεκα πᾶν ὅ,τι παρελαμβάνετο ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ μικρὸν ἑκάστοτε ἦν καὶ ἀεὶ ἐν προσθήκης μέρει κατετάσσετο, καὶ δὴ δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ συμμορφωθῇ τῷ τύπῳ τῆς γλώσσης εἰς ἣν εἰσήγετο. Παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα ἐγένοντο ὅλως διαφόρως, καὶ ἐντεῦθεν τὰ διάφορα ἀποτελέσματα. Παρ' ἡμῖν ἡ ἱστορικὴ καὶ γλωσσικὴ συνάφεια οὐδέποτε διεκόπη· παρ' ἡμῖν τὰ ἀρχαῖα, τὰ δόκιμα ἤδη ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἐθαυμάζοντο καὶ ὡς πρότυπα κάλλους καὶ τελειότητος πάντοτε ἀδιαλείπτως προέκειντο καὶ προεκάλουν εἰς μίμησιν· παρ' ἡμῖν ἡ ἀρχαία γλῶσσα ἦτο καὶ διὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ διὰ τῶν βιβλίων ἐπὶ μακρὸν καὶ διὰ τῆς διοικήσεως ὡς εἰπεῖν καθηγιασμένη καὶ ἐπιβεβλημένη· παρ' ἡμῖν αἱ γλωσσικαὶ ἀλλοιώσεις οὐχὶ τοσαῦται ὅσαι ἐν ταῖς Νεολατινικαῖς γλώσσαις κτλ. Πάντ' ἄρα, ὅσα αἱ νεώτεραι ἀνάγκαι ἐκ τῆς λαλουμένης νεωτέρας ἐπέβαλλον ἑκάστοτε ἐπὶ τὴν καθεστηκυῖαν γραφομένην, ἦσαν ὀλίγα καὶ δὲν ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα, τὸ σπουδαῖον μέρος τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἀλλὰ τὸ πάρεργον, τὴν προσθήκην. Διὰ τοῦτο τὰ νέα ταῦτα προστιθέμενα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιβάλωσι τὸν τύπον των ἐπὶ τὴν ὑπάρχουσαν καὶ ἐν τῷ τυπικῷ, φωνητικῷ, συντακτικῷ κλπ. πεπηγυῖαν ὡς εἰπεῖν ἀρχαιόθεν γλῶσσαν (1). Πρόσθες ὅτι παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁ καταρτισμὸς τοῦ γραπτοῦ λόγου ἔβαινε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κανονικῶς καὶ πάντοτε παραλλήλως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν· παρ' ἡμῖν δὲ διὰ τὰς ἐκτεθείσας αἰτίας πρὸ μὲν τῆς Ἁλώσεως ἐπεκράτει ἡ ἀρχαία καὶ ὑπὲρ τῆς συγχρόνου λαλουμένης οὐδὲν σχεδὸν ἐγίνετο, μετὰ δὲ τὴν Ἅλωσιν διὰ τὰ ἐπισκήψαντα δεινὰ παρῆλθε πολὺς χρόνος μέχρις οὗ τὸ

(1) Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν καὶ σήμερον ἔτι αἱ ἀρχαῖαι λέξεις δὲν ἕλκονται πρὸς τὸν τύπον τῶν νέων, ἀλλ' ἀντιστρόφως αἱ νέαι πρὸς τὸν τῶν ἀρχαίων. Ἰδοὺ τί ἀναγινώσκω ἐν τῷ Ἄστει τῆς 2 Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. «Ἐπειδὴ αὐτὲς ἡ ἀναθεματισμένες ἡ ἀρχαῖες λέξεις δὲν παίρνουν τόσο εὔκολα τὸν δημοτικὸν τύπον, ἢ καὶ ἂν τὸν πάρουν, θὰ τὸν πάρουν δι' ἀπαισίου καὶ ὀχληροτάτου βιασμοῦ, ὅπως λέει καὶ ὁ Παπαδιαμάντης, καὶ καμμιὰ φορὰ μάλιστα εἰς τὴν φορὰν τοῦ λόγου ἔχουν τὴν αὐθάδειαν νὰ τραβοῦν (γρ. τραυοῦν) πρὸς τὸ μέρος τους καὶ τῆς δημοτικές . . . ». Ταῦτα γράφει ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς!

Ἑλληνικὸν ἀνανήψῃ ἐκ τοῦ φοβεροῦ ἀτυχήματος, τότε δ' ὅμως ὁ πολιτισμὸς τῆς Δύσεως ἦν τὰ μέγιστα ἀνεπτυγμένος, ὥστε οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους ἐσπούδαζον μὲν τὰς ξένας φιλολογίας καὶ ἐλάμβανον ἐκεῖθεν πολιτισμὸν ἀπείρῳ ἀνώτερον καὶ ποικιλώτερον τοῦ παρ' ἡμῖν, ἠναγκάζοντο δὲ ν' ἀγωνίζωνται ὅπως μεταφέρωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκφράσωσι δι' αὐτῆς σύμπαντα τὸν πνευματικὸν θησαυρὸν ὃν ἐκεῖθεν παρελάμβανον. Τοῦτο δ' ὅμως ἦτο πάλαισμα ἀνώτερον πάσης δυνάμεως, ἀφοῦ ἡ λαλουμένη γλῶσσα ἦτο τοσοῦτον πτωχή, αἱ δὲ ἐκφραστέαι ἔννοιαι οὕτω πολλαὶ καὶ ὑψηλαί, ὥστε ἐξ ἀνάγκης κατέφυγον εἰς τὴν ἀρχαίαν. Καὶ μεγάλοι καὶ ἔνδοξοι συγγραφεῖς ἂν ἐγεννῶντο κατὰ τοὺς μέσους ἢ καὶ τοὺς νεωτέρους πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνους, δυσκόλως πάνυ θὰ κατώρθουν ν' ἀντιταχθοῦν πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ἱστορίας ταύτην, ἀτυχῶς δ' ὅμως οὐδ' ἐφάνησαν, ὥστε οὐδ' ἐπεχειρήθη κἂν ὁ κατὰ τῆς ἀρχαιόθεν κληρονομηθείσης ἡμῖν καταστάσεως ταύτης ἀγών.

Αὐτόδηλον δ' ὅτι, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἡ νεωτέρα οὕτω παρηγκωνίσθη μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ ἔθνους, ἐγκατελείφθη ἀκαλλιέργητος καὶ ἄγνωστος καὶ πτωχὴ οὐχὶ μόνον κατὰ τὰς λέξεις ἀλλὰ μάλιστα πάντων κατὰ τὰς σημασίας, κατὰ τὴν μεταφορικὴν αὐτῶν χρῆσιν, κατὰ τὴν συντακτικὴν αὐτῶν πλοκὴν κτλ. Καὶ ἡ πολλαπλῆ καὶ φοβερὰ αὕτη πτωχεία καὶ δυσαναλογία μεταξὺ ἐννοιῶν ἐκφραστέων καὶ γλώσσης ἐκφραζούσης καθίσταται καὶ νῦν ἔτι δήλη εὐθὺς ὡς ἐπιχειρήσῃ τις νὰ μετεγγίσῃ εἰς αὐτὴν ὅσας ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης ἀλλογλώσσων φιλολογιῶν ἀρύεται ποικίλας γνώσεις. Τότε δ' ἀναγκάζονται ἑκόντες ἄκοντες οἱ γράφοντες νὰ ὁρμῶσιν ἐπὶ τὸν ἀκένωτον καὶ ὁπωσδήποτε ἐγνωσμένον θησαυρὸν τῆς ἀρχαίας. Ἀλλὰ τοῦτο ποιοῦντες ἀποδεικνύουσιν διὰ τῶν πραγμάτων (ἂν ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, ἀδιάφορον), ὅτι ἡ λαλουμένη γλῶσσα ἡμῶν εἶναι λίαν πτωχὴ ἢ ὥστε νὰ χρησιμεύσῃ ἄκρατος καὶ ἀμιγὴς εἰς φιλολογικὰ ἢ ἐπιστημονικὰ ἔργα, καὶ οὐδεμία ἀπαρίθμησις ἢ ἄλλη τις μαγικὴ δύναμις θὰ δυνηθῇ ν' ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον. Ἓν μόνον δύνανται αἱ τοιαῦται συζητήσεις περὶ τοῦ πλούτου αὐτῆς ν' ἀποδείξουν τόδε, ὅτι οἱ ταῦτα διατεινόμενοι δὲν ἠξεύρουν ἀληθῶς ποῦ κεῖται ὁ πλοῦτος τῶν γλωσσῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Οἱ ξένοι.

Ἐν τῷ ἕκτῳ κεφαλαίῳ ὁ κ. Ῥοΐδης πειρᾶται καὶ ἄλλην παραδοξοτέραν πως ἀπόδειξιν νὰ προσαγάγῃ κατὰ τῆς νεωτέρας γραφομένης ἡμῶν γλώσσης, λέγω δὲ παραδοξοτέραν, διότι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν ἀναλαμβάνει πλέον νὰ ὁμιλήσῃ ἐν ὀνόματι τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ προσάγει γνώμας λογίων τινῶν τῆς Δύσεως ἀποφαινομένων κατὰ τῆς γραπτῆς ἡμῶν γλώσσης. Τὰς γνώμας τῶν ἀνδρῶν τούτων θὰ ἐλογιζόμην καὶ ἐγὼ σπουδαιοτάτας καὶ δὴ ἀξίας νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἂν ὁ κ. Ῥοΐδης ἤ τις ἄλλος ἀπεδείκνυε πρότερον ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἶναι κάτοχοι γενικῆς τινος γλωσσικῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεῖς γνῶσται τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων· διότι τότε μόνον θὰ ἠδυνάμην νὰ πείσω ἐμαυτόν, ὅτι οὗτοι ἐξήτασαν μὲν καὶ ἐβασάνισαν πάντα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τὰ συμβαλόντα εἰς τὴν τοιαύτην, ὁποία σήμερον πρόκειται, διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἐπείσθησαν δὲ μετὰ ὥριμον περὶ τούτων σκέψιν ὅτι καὶ κακῶς ἐγένετο τὸ γενόμενον καὶ ἦτο καὶ εἶναι ἔτι σήμερον δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως. Διότι εἶναι, νομίζω, δίκαιον, ὅταν πρόκειται ν' ἀκούσωμεν ξένων συμβουλάς, ὅπως κατ' αὐτὰς κανονίσωμεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, ἤτοι αὐτὸν τὸν ἐπιούσιον ἡμῶν ἄρτον, νὰ ἐρωτήσωμεν καὶ μάθωμεν πρῶτον τίνες εἶναι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ σύμβουλοι οὗτοι, καὶ τίνα βαρύτητα δύνανται νὰ ἔχωσιν αἱ συμβουλαί των. Ὁ κ. Ῥοΐδης οὐδ' ἐπειράθη κἂν ν' ἀποδείξῃ τήν, καθὰ εἶπον, ἀπαιτουμένην ἁρμοδιότητα τῶν συμβούλων τούτων, τοὐναντίον μάλιστα ῥητῶς εἶπεν ὅτι οὗτοι εἶναι *ἀπροσδιόνυσοι κριταὶ* «ὁσάκις ἀφίνοντες τὰ γενικὰ προβαίνουσιν εἰς φιλολογικὰς ἐκτιμήσεις τῆς γλώσσης τῶν παρ' ἡμῖν πεζῶς ἢ ἐμμέτρως γραφόντων». Ὥστε κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι προκειμένου μὲν περὶ ὡρισμένων γραμματολογικῶν ἀρχῶν καὶ συγκεκριμένων, εἰδικῶς Ἑλληνικῶν, πραγμάτων εἶναι ἀπροσδιόνυσοι, προ-

κειμένου δὲ περὶ τῶν γενικῶν ζητημάτων τῆς γλώσσης, περὶ πραγμάτων δηλ. ἅτινα ἀμφίβολον ἂν ἐφαρμόζωνται ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἶναι ἁρμαδιώτατοι!

Ἀλλ' ὁ κ. Ῥοίδης οὔτε τοῦτο εὑρίσκει περίεργον, οὔτ' ἐξετάζει καθόλου ἂν οἱ κριταὶ οὗτοι ἔχωσιν ἁρμοδιότητά τινα εἰδικὴν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διότι, ὡς λέγει, οἱ γενικοὶ περὶ τῆς γλώσσης νόμοι εἶναι πανταχοῦ οἱ αὐτοί, καὶ «τὸ νὰ ἰσχυρίζεταί τις ὅτι ὡς ἐκ τῆς εὐγενεστέρας καταγωγῆς καὶ ἰδιαιτέρων ἱστορικῶν περιστάσεων δὲν ὑπόκειται εἰς τούτους ἡ Ἑλληνική, εἶναι τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ὡς ἂν ἔλεγεν ὅτι διαφέρει ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τοῦ Ἕλληνος ὁ ὀργανισμὸς ἢ ὅτι κατὰ διάφορον τοῦ ἀλλαχοῦ τρόπον ἀναπτύσσονται τὰ ζῷα, θάλλουσι τὰ φυτὰ καὶ ἀποκρυσταλλοῦνται τὰ ἅλατα ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος» (σελ. 39). Ἀλλ' οἱ διὰ τῶν ἀτόπων τούτων παρομοιώσεων ἐκφραζόμενοι δισχυρισμοὶ εἶναι παντάπασιν ἄτοποι· οὐχὶ ἡ «*εὐγενεστέρα καταγωγή*», ὅπερ ὡς μεταφορικὴ ἔκφρασις οὐδὲν ἀληθῶς λέγει, ἀλλ' «*αἱ ἰδιαίτεραι ἱστορικαὶ περιστάσεις*» ἐπιβάλλουσιν ἰδιαιτέραν ἐξέτασιν. Ἔπειτα εἴδομεν ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι φυσικὸν προϊόν, ὅπως τὰ φυτὰ οὐδὲ τὰ ἅλατα κτλ., ἀλλὰ ἀνθρωπίνη, τ. ἔ. τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν λειτουργία, καὶ δὴ καὶ ὅτι οἱ γενικοὶ νόμοι ταύτης οὐχὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐφαρμόζονται, οὐδὲ δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν. Εἴδομεν λ. χ. ὅτι ὑπάρχει μὲν ὁ καθολικὸς γλωσσικὸς νόμος τῆς εὐκολίας ἢ φειδοῦς, ἀλλ' ὅτι οὗτος ἐμφανίζεται ἀλλαχοῦ μὲν ὡς καταστροφεὺς τῶν βραχειῶν καὶ ἀτόνων συλλαβῶν, ἀλλαχοῦ δ', ὅπως παρ' ἡμῖν, ὡς σωτὴρ αὐτῶν. Τοῦτ' αὐτὸ δύναται νὰ δειχθῇ καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν γενικῶν λεγομένων τῆς γλωσσικῆς νόμων. Δὲν πρέπει ἄρα νὰ νομίζωμεν ὅτι τὸ γενικόν, τὸ ῥηθὲν ὀρθῶς περί τινος γλώσσης ἢ καὶ περί τινων γλωσσῶν, ἰσχύει καὶ περὶ πασῶν ἀπαραλλάκτως. Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσεί τις ἠξίου, ἵνα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν πᾶσι τοῖς Κράτεσιν ἐμφανίζωνται ἐφαρμοζόμεναι αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου, τῆς θρησκείας κλπ. Ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἐξετάζωμεν ἑκάστην γλῶσσαν χωρίς, ἵνα μανθάνωμεν τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν καὶ οὕτως εὑρίσκωμεν ὑπὸ τίνα μορφὴν ἐμφανίζονται ἐν αὐτῇ οἱ γενικοὶ γλωσσικοὶ νόμοι, εἰς τοῦτο δ' ἀπαιτοῦνται ὁμολογουμένως ἁρμόδιοι δι' ἑκάστην γλῶσσαν ἰδιαιτέρως καὶ οὐχὶ καθολικῶς μόνον διὰ

πάσας κριταί. Τοιοῦτοι δὲ βεβαίως δὲν εἶναι πάντες οἱ ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου μνημονευόμενοι *ξένοι*.

Ἐγὼ ἕνα μόνον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου μνημονευθέντων ἀνδρῶν εὑρίσκω ἔχοντα τὰς ἀνωτέρω ἀρετὰς ταύτας ἔν τινι μέτρῳ, τὸν κ. Κάρολον Krumbacher· διότι οὗτος καὶ τῆς ειδικῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ τῆς λοιπῆς καθόλου ἱστορίας τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων ἱκανῶς ἔμπειρος εἶναι· διὰ ταῦτα δ' ὁ κ. Krumbacher θεωρεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο ὀρθότατα οὐχὶ γλωσσικόν, ἀλλ' ἱστορικόν, καὶ καθὰ λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης (283) εἶναι «ἐπιεικέστερος» εἰς τὴν κρίσιν του. Καὶ οὗτος ὅμως ἀνομολογεῖ ὅτι «ἡ μετάνοια ἐπῆλθε πλέον ἀργά» . . . ὅτι «ἡ γραφομένη ἐρριζοβόλησεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν γραφόντων» κτλ. ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι τὸ βέβαιον, τὸ ἀναντίλεκτον, τὸ ἱστορικὸν γεγονὸς εἶναι ὅτι ἐνώπιον ἡμῶν ἔχομεν καθεστὼς ἐπιβληθὲν ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἱστορίας τρισχιλίων ἐτῶν εὐδοξίας καὶ ἀδοξίας, κατορθωμάτων καὶ παθημάτων, καὶ ὅτι τοῦτο ἐλλείψεις μὲν καὶ ἐλαττώματα βεβαίως ἔχει, δὲν εἶναι δ' ὅμως δυνατὸν οὔτε δι' ἐξορκισμῶν οὔτε διὰ συζητήσεων ματαιοσχόλων νὰ θεραπευθῇ, ἀλλὰ μόνον δι' ἔργων.

Οἱ δ' ἄλλοι κριταὶ καὶ κατακριταὶ οἱ εὐκόλως περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν ἀποφαινόμενοι ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ αὐτοῖς, εἶναι παντάπασιν ἀπροσδιόνυσοι· ἐσφάλησαν δὲ διὰ δύο λόγους, Α΄ ὅτι εἰς τὰς κατακρίσεις αὐτῶν πάντοτε ὡρμῶντο ἐκ τῆς ἐσφαλμένης προϋποθέσεως, εἰς ἣν ὅμως καὶ πολλοὶ τῶν παλαιοτέρων Ἑλλήνων παρέσχον ἀφορμήν, ὅτι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων σκοπὸς ἦτο νὰ ἐξαρχαΐζουν τὴν γραφομένην αὐτῶν γλῶσσαν ἀδιαλείπτως μέχρις οὗ ἐπανέλθουν εἰς τὴν τοῦ Πολυβίου ἢ καὶ τὴν τοῦ Ξενοφῶντος. Τοῦτο βεβαίως ἐφαίνετο, καὶ σφόδρα δικαίως, ἐκείνοις πάλαισμα μέγα καὶ αὐτόχρημα ἀδύνατον. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν Fauriel ἐδίδασκεν ἡμᾶς ὅτι ἡ δόξα τοῦ ἔθνους ἡμῶν δὲν κεῖται ἐν μόνῳ τῷ παρελθόντι ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ δὴ ὅτι μᾶλλον πρέπει νὰ φροντίζωμεν πῶς πρέπει νὰ λαλήσωμεν πρὸς ἅπαν τὸ ἔθνος σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ἢ πῶς ἐλάλουν οἱ ἀρχαῖοι κτλ., ἄλλος δ' ὅτι ματαιοπονοῦμεν ἐπιδιώκοντες τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης κτλ. Ἀλλ' ἡ αἰτία τῶν μομφῶν τούτων ἐξέλιπεν ἤδη πρὸ ἐτῶν πολλῶν· πρὸ 12 ὅλων ἐτῶν ἐγὼ εἶχον τὸ θάρρος νὰ χαρακτηρίσω ὡς *ἐθνικὴν συμφορὰν* τὴν ἐπάνοδον τῆς γραφομένης εἰς τὴν ἀρχαίαν, ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἤθελεν συντελεσθῇ, ὅπερ βεβαίως ἀπίθανον,

καὶ νὰ βοήσω τρόπον τινὰ «Μὴ περαιτέρω»! Τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἐξέφρασαν καὶ ἄλλοι ἔκτοτε, καὶ σήμερον ἀμφιβάλλω ἂν τῶν παρ' ἡμῖν λόγου καὶ προσοχῆς ἀξίων λογίων εὑρίσκηταί τις ἐμμένων τῇ παλαιᾷ ἐκείνῃ, τῇ διὰ τοῦ ἀγῶνος μάλιστα ἐμπνευσθείσῃ, δοξασίᾳ. Ὥστε τούτου ἕνεκα οὐδεμία τοῦ λοιποῦ δύναται νὰ ἐκφέρηται καθ' ἡμῶν μομφή.

Β') Ὅτι φύσει ἐν πάσῃ διαλέκτῳ ἐνυπάρχει τι τὸ ἀφελές, τὸ ἡδύ, ὅπερ συνήθως ἐλλείπει ἐν τῇ γραφομένῃ. Ἡ μὲν εἶναι χωρικῶν παῖδες ἀνυπόδητοι τρέχοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς πλήρεις ζωῆς καὶ εὐθυμίας, ἡ δὲ πολιτῶν παῖδες πορευόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον φέροντες τὰ βιβλία ὑπὸ μάλης, κεκαλυμμένοι βαρυτάτοις ἐνδύμασι! Ὅτε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Βερολίνῳ ἐμελέτων τὰ ἔργα τοῦ Fritz Reuter, οὕτως ἠρεσκόμην τῇ ἀφελείᾳ, τῇ χάριτι τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ὥστε ἦλθε στιγμὴ καθ' ἣν ἐθεώρησα τὴν γλῶσσαν ταύτην προτιμοτέραν τῆς γραπτῆς τῶν Γερμανῶν. Τὸ ἀφελές, τὸ χάριεν τῶν περιγραφομένων χαρακτήρων μετέφερον ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, τὰς ἀρετὰς δηλ. τοῦ περιεχομένου ἐπὶ τὸ περιέχον! Ταὐτὸν συμβαίνει καὶ τοῖς ξένοις ἀναγινώσκουσι τὰ δημοτικὰ ἡμῶν προϊόντα, ἤτοι θαυμάζουσιν, ὅπως καὶ ἡμεῖς, αὐτῶν τὴν χάριν, τὴν ζωήν, τὴν διαύγειαν, τὴν ἐν αὐτοῖς φιλοπατρίαν κτλ., καθ' ὃν τρόπον θαυμάζουν τὴν φύσιν, τὰ ἐνδύματα τῶν γενναίων ἁρματωλῶν καὶ κλεφτῶν κττ. Ἀλλὰ — καὶ ἐδῶ ἔρχεται, βλέπετε, πάλιν τὸ ἀλλὰ — καθ' ὃν τρόπον οἱ Γερμανοὶ ἀναγινώσκουσι μὲν ἡδέως τὰ τοῦ Reuter καὶ τὰ τῶν ἄλλων διαλεκτικῶν ποιητῶν καὶ μυθιστοριογράφων, ἠξεύρουν δ' ὅμως ὅτι ἡ ἐθνικὴ αὐτῶν γραπτὴ γλῶσσα καίπερ στερουμένη τῶν ἀρετῶν τοῦ λόγου ἐκείνων, οὐχ ἧττον διὰ λόγους ἱστορικοὺς κατέστη ἀναγκαία, ὅτι ἔχει καὶ ἄλλην ἀποστολήν, οὐχὶ μόνον τὴν πρὸς στιγμὴν τέρψιν, οὐδέποτε ἐφαντάσθησαν νὰ ἐκβάλουν αὐτὴν ἐκ τῆς χρήσεως εἰσάγοντες τὴν τῆς κάτω ἢ πεδινῆς Γερμανίας. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ κάμνωμεν, θὰ συνεβούλευον δ' ἀναμφηρίστως καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι, ἂν ἤξευρον τὰς ἱστορικὰς ἡμῶν ἀνάγκας καὶ τὸν ἐθνικὸν σκοπόν, ὃν ἐπιδιώκωμεν διὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης, τῆς ἅμα μὲν ἑνούσης ἡμᾶς πάντας σήμερον, ἅμα δὲ καὶ συνδεούσης πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους καὶ εὐκολυνούσης ἡμᾶς, ἵνα ἐκεῖθεν ἀρυώμεθα τὰ σοφὰ τῆς ἀληθοῦς φιλοπατρίας, τῆς ἀληθοῦς σοφίας, τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ καθόλου τοῦ ἀληθοῦς ἀνθρωπίνου βίου κλπ. διδάγματα.

Ἐκτὸς τούτων εἶναι γνωστόν, ὅτι ὅπως οἱ σήμερον πλήρεις ζωῆς καὶ εὐρωστίας χωρικῶν παῖδες καταταχθέντες εἰς τὰς τοῦ καλοῦ λεγομένου κόσμου τάξεις καὶ μεταλαβόντες τῶν συνηθειῶν ἐκείνου ἐνδύονται καὶ ἐξημεροῦνται καὶ γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι ἀποβάλλοντες πάντα ἐκεῖνα δι' ὧν ὡς ἀγροτῶν παῖδες εἷλκυον τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ ἰδιώματα· εὐθὺς ὡς γίνωσι γραπταὶ γλῶσσαι ἀποβάλλουσι τὴν προτέραν ζωήν, ἀποκρυσταλλοῦνται, γίνονται συνθηματικαί. Καὶ ἂν ἄρα σήμερον ἡμεῖς ἠθέλομεν πεισθῇ ἄλλοις, ἀνιστορήτοις, καὶ ἠθέλομεν παραλάβει ὡς γραπτὴν γλῶσσαν τὴν νῦν λαλουμένην, μετά τινα χρόνον ἢ θὰ ἐπανηρχόμεθα εἰς ἣν κατάστασιν εὑρισκόμεθα σήμερον, ἢ πάντως θὰ εἴχομεν γλῶσσαν στερουμένην τῶν ἐν τοῖς χωρικοῖς ἰδιώμασι παρατηρουμένων και ὑπὸ τῶν ξένων μάλιστα θαυμαζομένων ἀρετῶν.

Ἔπειτα δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἁπαξάπαντες οἱ γλωσσικοὶ καὶ σοφοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐμπαίζουσι τὴν γλῶσσαν ἣν γράφομεν. Διότι ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐδέποτε ἤκουσα τοιοῦτόν τι παρὰ τῶν ἐπισταμένων τὴν νεωτέραν ἡμῶν γλῶσσαν πρώτων τῆς Γερμανίας γλωσσικῶν Delbrück καὶ Brugmann· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς βιβλίοις τούτων καθὼς οὐδ' ἐν τοῖς τοῦ Paul, Gabelenz, εὑρίσκεταί τι κατ' αὐτῆς. Ὁ δὲ γλωσσικὸς ἅμα καὶ φιλόσοφος Steinthal ἐνθυμούμενος τὸ Σωκρατικὸν «ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀναρμόδιον κριτὴν εἰπὼν κάλλιστα καὶ φιλοσοφικώτατα: «Ἀλλ' ὅμως ἴσως ἠξεύρουσιν οἱ Ἕλληνες καλύτερον ἢ ἡμεῖς τί δύνανται καὶ τί ὀφείλουν νὰ πράξουν. Μήπως δὲν εἶναι πᾶσα ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησις πεποιημένη ἐν τεχνητῇ γλώσσῃ; κτλ.» πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Β'. σελ. 171 σημ. Καὶ ἀληθῶς πῶς θὰ ἠδύνατο ἄνθρωπος ἐχέφρων νὰ μεμφθῇ λαόν τινα διότι ταύτην μᾶλλον ἢ ἐκείνην τὴν λέξιν, καὶ τοῦτον μᾶλλον ἢ ἐκεῖνον τὸν τύπον κττ. εὑρίσκει ἐκφραστικώτερον, ἁρμοδιώτερον διὰ τὸν γραπτὸν αὐτοῦ λόγον; Τοῦτο φαίνεται καὶ εἶναι προφανῶς τοσοῦτο τερατῶδες, ὥστε οὐδέποτε οὐδαμοῦ περὶ οὐδεμιᾶς οὐδενὸς ἔθνους γλώσσης ἔγινεν οὐδὲ περὶ τῆς ἡμετέρας βεβαίως θὰ ἐγίνετο, ἂν μή, καθὰ εἶπον, ἐπεκράτει ἡ πρόληψις περὶ τοῦ κατὰ μικρὸν παντελοῦς ἐξαττικισμοῦ, καὶ ἂν μὴ ἡμεῖς μὲν ἤμεθα μικροὶ καὶ ἀσθενεῖς, ἐκεῖνοι δὲ ἀνῆκον εἰς ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρά. Ἀλλὰ νῦν, ἐπειδὴ ἡ μὲν πρόληψις ἐκείνη κατέπεσε παρ' ἡμῖν καὶ θὰ καταπέσῃ, ἂν μὴ κατέ-

πεσεν ἤδη, καὶ παρ' ἐκείνοις, ἡ δὲ πολιτικὴ ἰσχὺς καὶ τὸ μεγαλεῖον δὲν λαμβάνονται, φρονῶ, ὑπ' ὄψιν προκειμένου περὶ ἀληθείας ἐπιστημονικῆς, καιρὸς εἶναι ἢ ἐκεῖνοι νὰ παύσουν συμβουλεύοντες, ἢ τοὐλάχιστον, ὅπερ καὶ εὐκολώτερον, ἡμεῖς νὰ παύσωμεν προσέχοντες αὐτοῖς.

Ἀλλὰ καὶ διαρρήδην ἐπήνεσε τὴν γραπτὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ὡς ἔχουσαν ζωήν, χάριν, εὐκαμψίαν, καὶ ἄλλας πολλὰς ἀρετὰς ἀνὴρ Γερμανὸς καὶ γλωσσικὴν καὶ ἄλλην παιδείαν οὐ μετρίαν κεκτημένος καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ μακρὸν παρ' ἡμῖν, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἀθήναις, διαμείνας καὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν καὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα καθόλου ὅπως οὐδεὶς ἴσως ἄλλος ἐκ τῆς Ἑσπερίας καταμαθὼν καὶ μεταχειριζόμενος ἐν τῷ προφορικῷ καὶ γραπτῷ λόγῳ, λέγω τὸν κ. Κάρολον Foy, ὅστις δημοσίᾳ ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ Κορομηλᾶ ὀρθοτάτην ἐξέφρασε καὶ ἐπαινετικωτάτην περὶ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης γνώμην. Ὅτι δὲ καὶ ἄλλοι ὑπὲρ ταύτης ἔγραψαν, ἐλέχθη ἤδη ἐν τῷ προμνημονευθέντι τῆς Ἀθηνᾶς τόπῳ· ἀλλ' ἐμοὶ ἀρκεῖ ἡ γνώμη τοῦ Steinthal καὶ τοῦ Foy.

Τὸ ἐπιχείρημα ἄρα τοῦ κ. Ῥοΐδου κατὰ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης, ὅτι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ξένοι βοῶσι κατ' αὐτῆς(1), εἶναι πρῶτον μὲν ἀσήμαντον, ἀφοῦ, ὡς ἀληθῶς ἀπεδείχθη, οὗτοι εἶναι ἀπροσδιόνυσοι κριταί, ἅτε ἀγνοοῦντες μὲν τὰς ἡμετέρας ἱστορικὰς ἀνάγκας πρὸς ἃς παλαίομεν ἀπὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν, κρίνοντες δὲ περὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης κατ' ἀναλογίαν τῶν ἑαυτῶν γλωσσῶν ἤτοι πλημμελῶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἐσφαλμένον, ἀφοῦ οὐ μόνον πλεῖστοι καὶ μάλιστα οἱ ὄντως λόγου ἄξιοι Paul, Delbrück, Gabelenz, Brugmann, Osthoff κλπ. οὐδὲν οὐδέποτε εἶπον ἢ ἔγραψαν κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἤτοι ἐπιστάμενοι τὰ ἡμέτερα διαρρήδην ἐπήνεσαν αὐτήν, ὅπως ὁ κ. Foy, ἢ φιλοσοφικῶς ἤτοι ἀληθῶς ἐπιστημονικῶς

(1) Μετὰ χαρᾶς πολλῆς παρετήρησα ὅτι ἡ ἐπίκλησις αὕτη τῶν ἀλλογλώσσων εἰς τὸ ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἤρχισε ν' ἀπαρέσκῃ καὶ εἰς ἄλλους ἐξ ἄλλων λόγων ὁρμωμένους· οὕτω λ. χ. ἀνέγνων ἐν Ἄστει τῆς 31 Ἰανουαρίου «Τὸ μόνον σοβαρὸν ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἔχουν ἐπὶ τοῦ πνεύματός μας αἱ τοιαῦται (τῶν ξένων δηλ. περὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης) ἀποφάνσεις, εἶναι τὸ νὰ μᾶς ἐνθυμίζουν κάπου κάπου τὰ λαϊκὰ ἐκεῖνα ἀποφθέγματα, περὶ τοῦ ὅτι ὅ,τι ξέρει ἕνας τρελλὸς νοικοκύρις δὲν τὸ ξέρουν δέκα φρόνιμοι γειτόνοι, καὶ περὶ τοῦ ὅτι ὁ βρισκόμενος ἔξ' ἀπὸ τὸ χορὸ ξέρει παρὰ πολλὰ τραγούδια».

κρίνοντες ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς μὲν ἀναρμοδίους κριτάς, ἡμᾶς δὲ τοὺς Ἕλληνας ὡς μόνους ἁρμοδίους, ὅπως ὁ Steinthal.

Τοσαῦτα ἐπιχειρήματα κατὰ τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου ὡς ἐκ τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης εἰλημμένα προήνεγκεν ὁ κ. Ῥοΐδης, (ἐν τοῖς ἑξῆς δὲν ὁμιλεῖ πλέον ἐν ὀνόματι τῆς γλωσσικῆς). *Οὐδὲν τούτων ἠθέλησα ν' ἀφήσω ἀβασάνιστον*, ἐλπίζω δ' ὅτι τὰ μέχρι τοῦδε ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντα ἀρκοῦν νὰ πείσουν καὶ αὐτὸν τὸν Θωμᾶν, ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου παρατεθέντα ὡς δῆθεν τῆς ἐπιστήμης, περὶ ἧς ὁ λόγος, βέβαια καὶ ἀσάλευτα πορίσματα καὶ διδάγματα εἶναι δοξασίαι ἀπηρχαιωμέναι καὶ ἀπόβλητοι. Ἀπηρχαιωμέναι, λέγω, ἀπεδείχθησαν αἱ δοξασίαι α΄) ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς γλώσσης ἔρευνα ἀλλοτρία τοῦ γλωσσοδίφου, β΄) ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη περιορίζεται ἐν μόνοις τοῖς φωνητικοῖς καὶ τυπικοῖς, ἀφίνει δ' ἀνεξέταστα τὰ τῆς σημαντικῆς, τῆς συντάξεως, τῆς κατασκευῆς τῶν λέξεων κλπ., γ΄) ὅτι εἶναι παντάπασι διάφορος τῆς τε φιλοσοφίας καὶ τῆς φιλολογίας καὶ καταλέγεται εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, δ΄) ὅτι ὁ γενικὸς γλωσσικὸς νόμος τῆς εὐκολίας ἐπήνεγκε καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν τηλικαύτην ἀνάλυσιν ἡλίκην καὶ ἐπὶ τὰς νεολατινικὰς γλώσσας καὶ ὅτι δι' αὐτὸν αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ἐβραχύνθησαν (καὶ φαντάσθητε ὅτι ἡμεῖς σχεδὸν δὲν ἔχομεν μονοσύλλαβα, ἐνῷ ἡ ἀρχαία εἶχεν!) ε΄) ὅτι ἐν τῷ βίῳ τῶν γλωσσῶν παρατηροῦνται διάφοροι περίοδοι ἀκμῆς καὶ παρακμῆς, ἀσυνειδήτου καὶ συνειδητῆς δημιουργίας κτλ. ϛ΄) ὅτι κατὰ λόγον τῆς ἡλικίας τῶν γλωσσῶν προσγίνεται αὐταῖς ἡ τῶν φθόγγων καὶ τύπων φθορά· ζ΄) ὅτι κατὰ λόγον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαλούντων τὰς γλώσσας ἐθνῶν ἀποβάλλουσιν αἱ λέξεις τοὺς τύπους καὶ τοὺς φθόγγους καὶ ἀντὶ μονολεκτικῶν τύπων μεταχειρίζονται περιφραστικούς, ὥστε ὅσῳ μᾶλλον ἐκπολιτίζεται τὸ ἔθνος, τοσούτῳ πενεστέρα τύπων γίνεται ἡ γλῶσσα· η΄) ὅτι ἡ παλαιοτάτη Ἰνδικὴ γλῶσσα εἶχε πολυσυλλαβωτάτας λέξεις αἳ τοσούτῳ μείζονες φαίνονται ὅσῳ μᾶλλον ἀνερχόμεθα εἰς ἀπωτέρω χρόνους· θ΄) ὅτι ἡ ἀνάλυσις τῶν γλωσσῶν σημαίνει σαφήνειαν, ἡ δὲ σύνθεσις ἢ τὸ μονολεκτικὸν ἀσάφειαν· ι΄) ὅτι αἱ ἱστορικαὶ περιστάσεις οὐδὲν ἄλλο δύνανται ἐπὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν γλωσσῶν ἢ ὅσον καὶ ἐπὶ τὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων λ. χ. τὴν πῆξιν τῶν ἁλάτων αἱ καιρικαὶ μεταβολαί· ια΄) ὅτι πασῶν τῶν γλωσσῶν ἡ ἱκανότης πρὸς δήλωσιν τῶν γραμματικῶν σχέσεων

εἶναι ἀπολύτως ἡ αὐτή· ιβ') ὅτι ἡ λαλουμένη εἶναι πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας (πλὴν ἐν Τσακωνίᾳ καὶ Πόντῳ) μία, ἑνιαία, σαφὴς καὶ γνωστὴ πᾶσιν· ιγ') ὅτι ἡ λαλουμένη δὲν εἶναι πτωχὴ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔχει τοσαύτας λέξεις, ἐνῷ περὶ τῶν σημασιῶν, τῶν τε κυρίων καὶ μεταφορικῶν, τῶν συντάξεων αὐτῶν, περὶ τῶν ἑτοίμων φράσεων κτλ. οὐδεὶς ἐγένετο λόγος· ιδ') ὅτι οἱ ξένοι ἀπαξάπαντες κατηγοροῦσιν ἡμᾶς ὅτι τοιαύτην ἔχομεν γλῶσσαν. Αὐτόδηλον δ' ὅτι, ἀφοῦ πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἐπιστημονικὰ δῆθεν ἐπιχειρήματα ταῦτα ἐξηλέγχθησαν ἀνυπόστατα, πάντα τὰ ἐκ τούτων πορίσματα περὶ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης εἶναι ἐπ' ἴσης σφαλερὰ καὶ ἀσύστατα. Θὰ ἠδυνάμην ἄρα νὰ καταπαύσω ἐνταῦθα τὸν ἔλεγχον τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ῥοΐδου, ἂν σκοπὸς τῆς μελέτης ταύτης ἦτο μόνη ἡ ἐξέλεγξις τῶν ἐπιστημονικῶν σφαλμάτων καὶ ἂν μὴ τὰ ἑξῆς παρεῖχόν μοι εὐκαιρίαν εἰς ἔκθεσιν πραγμάτων τινῶν· διὰ ταῦτα θὰ ἐξακολουθήσω τὴν βάσανον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Λεπτομέρειαι καὶ πορίσματα τῆς γλωσσικῆς.

Ἐν τῷ τελευταίῳ, ἑβδόμῳ, κεφαλαίῳ καὶ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ὁ κ. Ῥοΐδης γίνεται πολὺ βιαιότερος ἢ μέχρι τοῦδε καὶ εἰς πλείονας περιπίπτει πλάνας καὶ ἀντιφάσεις. Διακριτέοι, λέγει οἱ παλαιότεροι ἀττικισταὶ τῶν νεωτέρων, διότι ἐκεῖνοι ὠνειροπόλουν τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης τοῦ Περικλέους, οὗτοι δὲ ἀφοῦ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπιχειρήσεως, τί θέλουν καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν καθαρεύουσαν καὶ μάλιστα εἰς τὸν περαιτέρω αὐτῆς ἐξαρχαϊσμόν; Ἀλλὰ πρῶτον οὐχὶ πάντες οἱ παλαιότεροι ὠνειροπόλουν τὴν ἀνάστασιν ταύτην (λ.χ. οὐχὶ ὁ Κοραῆς), ἔπειτα οἱ νεώτεροι εὑρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος, τῆς ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων καταρτισθείσης γλώσσης, ἠναγκάσθησαν ἑκόντες ἄκοντες νὰ χωρῶσιν ἐπὶ τῆς κεχαραγμένης

ὁδοῦ. Ὁ κ. Ῥοΐδης ἀρνεῖται καὶ δὲν θέλει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἱστορικὴν φύσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, καὶ ὅμως αὐτὸς οὗτος ἐν τέλει ἀντιφάσκων ἑαυτῷ καὶ τῇ καθόλου ἐπιβολῇ τοῦ βιβλίου του ἀποφαίνεται σελ. 364 «εἰς ἡμᾶς *τοὺς συνειθίσαντας ἀπὸ ἑκατὸν ἤδη ἔτη νὰ τὰς μεταχειριζώμεθα* (ἤτοι τὰς λέξεις) *κατὰ τύπον ἀρχαῖον, προξενεῖ δυσάρεστον αἴσθησιν ὁ μεταπλασμός.* Τὰ κἄπως δυσκατάποτα ἡ ἀνθρωπότη τῆς ἀνθρωπότης, ἢ ἡ ἀνθρωπότητα τῆς ἀνθρωπότητας μεταξὺ τῶν ὁποίων πρόκειται ἡ ἐκλογή...» Καὶ «Ἀφοῦ τῷ ὄντι ὁ κυριώτατος λόγος τῆς προτιμήσεως τῆς λαλουμένης ὡς γραπτῆς γλώσσης εἶναι ἡ ἀνικανότης τῆς καθαρευούσης νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς καλαισθησίας, *κἄπως ἀντιφατικὸν θὰ ἦτο νὰ θεωρήσωμεν θεμιτὴν τὴν χρῆσιν γλωσσικῶν στοιχείων* **ἀσυμβιβάστων** *πρὸς ταύτην*. Εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ μεγίστη καὶ μόνη δυσχέρεια τῆς χρήσεως τῆς δημώδους εἰς σπουδαῖον λόγον». Καὶ 353 «*Ἡ πληγὴ αὕτη εἶνε μὲν μέχρι τινὸς κληροδότηρα προαιωνίου πλάνης...*» καὶ 334 Μόνη ἡ ἐφαρμογὴ δὲν εἶναι δυστυχῶς ἐξ ἴσου εὐχερής... προσκρούουσα ἐνίοτε κατὰ τῶν *ἀπαιτήσεων τῆς εὐφωνίας καὶ τῆς γραπτῆς συνηθείας*». Καὶ 396 «*Ἡ τοιαύτη ἐκ τῆς μακρᾶς χρήσεως τεχνητῆς γλώσσης διαστροφὴ τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν αἰσθήματος εἶναι μὲν ἀξιοθρήνητος,* **ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ ἤδη ἀνεπίδεκτον ἐξαιρέσεως παράγοντα τοῦ προκειμένου εἰς λύσιν προβλήματος**». Ἀλλὰ τί ἄλλο, παρακαλῶ, διατείνομαι ἐγὼ ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν ἢ αὐτὸ τοῦτο, εἰς ὃ ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι τοῦ βιβλίου του ἀναγκάζεται νά μοι συμφωνήσῃ ὁ κ. Ῥοΐδης; Ἔπειτα, ἐρωτῶ, εἶναι ἆρά γε τὸ ἀπαιτούμενον ἔργον τοσοῦτον εὔκολον, ὥστε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι θὰ ἠδύναντο οἱ νεώτεροι, οἱ ὀπαδοὶ τῆς γραφομένης νὰ ἀποβάλωσιν αὐτήν, νὰ εἰσαγάγωσι δ' ἀντ' αὐτῆς τὴν λαλουμένην; Βεβαιότατα ὄχι, καὶ τὴν αἰτίαν τούτου ἀνομολογεῖ αὐτὸς ὁ κ. Ῥοΐδης, ὅστις γράφει ἐν σελ. 359-60 «*Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς ἕνα ἄνθρωπον νὰ ἐκτελέσῃ μόνος ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας εἰς ἄλλην τὸ ἔργον, τὸ συντελεσθὲν ἁπανταχοῦ διὰ πολυχρονίου ἀγῶνος πυκνῆς φάλαγγος λογίων, ἕκαστος τῶν ὁποίων προσεκόμιζε τὸν λίθον του εἰς τὸ οἰκοδόμημα, λέξιν δηλ., σύνταξιν ἢ φράσιν ἀκριβῶς συμφωνοῦσαν πρὸς τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς ζωντανῆς λαλιᾶς καὶ δεκτικὴν συγχωνεύσεως μετὰ ταύτης. Τοῦτο ἀκριβῶς πρέπει νὰ πράξῃ ὁ ἐπιχειρῶν νὰ μεταχειρισθῇ τὴν γλῶσσαν*

τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς δήλωσιν ἐννοιῶν, πρὸς τὰς ὁποίας οὐδὲν ἔχει κοινὸν οὔτε ὁ ἑλληνικὸς οὔτε ἄλλος οἱοσδήποτε λαός· τὸ ἔργον ὅμως εἶναι ἀνώτερον τῶν δυνάμεων παντὸς συγγραφέως. Τοῦτο δὲν περιορίζεται τῷ ὄντι εἰς τὸν σχετικῶς εὔκολον μεταπλασμὸν τῶν ἀρχαίων καταλήξεων, ἀλλ' ἀπαιτεῖ καὶ τὴν εὕρεσιν ἢ δημιουργίαν φράσεων εὐαρμόστων ἢ τοὐλάχιστον μὴ ἀσυμβιβάστων πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς δημοτικῆς λαλιᾶς. Μικρὸν τῷ ὄντι κέρδος θὰ ἦτο ἡ ἀντικατάστασις τῆς φραγκαττίκου διὰ γλώσσης φραγκορωμέϊκης, οἵα ἡ τῶν Καπουκίνων τῆς καθολικῆς προπαγάνδας... Ὁ μὴ θέλων νὰ ξενίσῃ, δύναται μὲν διὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἀπαύστου μελέτης τῶν ὀλιγίστων δημοτικῶν μνημείων ν' ἀνεύρῃ φράσεις τινας γνησίας νεοελληνικάς, ἀνεπαρκὴς ὅμως θὰ ἦτο ἡ διάρκεια συνήθους ἀνθρωπίνου βίου, ὅπως μόνος συγκομίσῃ ἢ φιλοτεχνήσῃ τὰς ἀρκούσας πρὸς συγγραφὴν βιβλίου..». Καὶ 363-4. «Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἀποδειχθείσης ἀχρήστου εἰς καλλιτεχνικὸν λόγον καθαρευούσης διὰ τῆς ζωντανῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων εἶναι μὲν κατορθωτὴ διὰ κοινοῦ ἀγῶνος τῶν λογίων, ἀλλὰ καὶ *ἀδύνατον σήμερον εἰς οἱονδήποτε αὐτῶν νὰ συγγράψῃ δημοτικῶς ὁλόκληρον βιβλίον ἀρεστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας...».* Καὶ 369 σημ. «Ἡ ἄνευ τῆς δεούσης παρασκευῆς ἄμεσος χρῆσις τῆς ἀμιγοῦς λαλουμένης εἶναι *διὰ λόγους σχετικοὺς πρὸς τὴν καλαισθησίαν* ἢ μᾶλλον τὴν στρέβλωσιν τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν αἰσθήματος ὑπὸ τοῦ λογιωτατισμοῦ, *δυσχερὴς εἰς μόνα τὰ φιλολογικὰ* (littéraires δηλ.) *ἔργα*, πολὺ ὅμως *εὐκολωτέρα* εἰς τὰ καθαρῶς ἐπιστημονικά....». Διὰ τούτων ὁ κ. Ῥοΐδης θέλει νὰ δικαιολογηθῇ διατί δὲν γράφει τὴν λαλουμένην καὶ εἶναι ὄντως ταῦτα κάλλιστα καὶ ἄριστα εἰρημένα· ἀλλὰ τίς δὲν βλέπει ὅτι τὰ κάλλιστα εἰρημένα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἅμα τὴν μεγίστην κατηγορίαν τῆς λαλουμένης, ἀφοῦ ἀποδεικνύουσιν ὅτι αὕτη (ἀδιάφορον τώρα τίνων ἕνεκα λόγων) ὁμολογεῖται νῦν παντάπασιν ἀνίκανος καὶ ἀδύνατος νὰ χρησιμεύσῃ εἰς γραπτὸν καλαισθητικὸν λόγον; Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ χρῆσις τῆς λαλουμένης εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, καὶ κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν μεγάλην καὶ παχυλὴν ἀμάθειαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ δὴ διὰ τὴν ἔλλειψιν πάσης προεργασίας ἦτο δυσκολώτατον καὶ ἔπειτα διὰ τὸν γενόμενον ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων καταρτισμὸν καὶ εἰσαγωγὴν τῆς γραπτῆς ἡμῶν γλώσσης κατέστη ἔτι δυσκολώτερον, ὅπως ὁμολογεῖ καὶ ὁ κ. Ῥοΐδης,

τότε εἶναι δίκαιον νὰ κατηγορῆται τὸ ἔθνος τὸ σήμερον ταῖς ἱστορικαῖς ταύταις ἀνάγκαις πειθόμενον καὶ τὴν συνήθη γραπτὴν γλῶσσαν μεταχειριζόμενον;

Οὗτοι εἶναι οἱ λόγοι δι' οὓς καὶ ὅσοι δύνανται τῶν νεωτέρων, δὲν γράφουν τὴν ἀρχαίαν, τ. ἔ. οὗτοι δὲν εἶναι εἰσηγηταὶ καινῶν τώρα ἀρχῶν, ἀφοῦ ἡ εἰσαχθεῖσα ἐπεκράτησεν καὶ κατὰ τὸν κ. Ῥοΐδην «ἐστρέβλωσε τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν αἴσθημα». Οὗτοι ἀρκοῦνται τῇ κρατούσῃ συνηθείᾳ, χωροῦσι τὴν τετριμμένην ἤδη ὁδόν, οὐδὲ βλέπουν τὴν ἀνάγκην καινοτομίας ἢ καὶ ἂν ἐπιθυμοῦν αὐτήν, δὲν αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς τὴν δύναμιν τοῦ ἀναμορφωτοῦ. Ὅτι δ' ὁ κ. Κόντος δὲν γράφει τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, διότι δὲν ἠξεύρει τὴν χρῆσιν τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων καὶ τῶν μορίων αὐτῆς, ὅτι εἶναι «ἰδιώτης, ἄπειρος γραμματικῆς» κττ., ταῦτα βεβαίως δὲν χρήζουσιν ἀναιρέσεως, καθὼς οὐδ' ἡ ἑτέρα κατηγορία καθ' ἣν «τὸ κοινὸν γνώρισμα τῶν ὀπαδῶν τοῦ κ. Κόντου εἶναι ἡ στείρωσις τοῦ πνεύματος καὶ ἔλλειψις εὑρετικότητος τελεία» (1). Διὰ τοιούτων φιλοφρονημάτων δὲν λύονται βεβαίως οὔτε ἐπιστημονικὰ οὔτε ἱστορικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα ὅπως τὸ παρόν.

Ἀλλ' ὁ κ. Ῥοΐδης εἰ καὶ παραδέχεται συνηθείας, στρεβλώσεις γλωσσικοῦ αἰσθήματος, κληροδοτήματα κττ., οὐχ ἧττον ἀντιφάσκων ἑαυτῷ διισχυρίζεται ὅτι καὶ ἡ γλωσσικὴ συγκαταλέγεται ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα οὐχὶ ἱστορικόν! Ἡ δὲ σύγκρουσις αὕτη ἡ ἐπελθοῦσα εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἐκδοχῆς τῆς γλωσσικῆς ὡς θετικῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ὡς ὑπὸ ταύτην τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην ὑπαγομένου καὶ κατὰ τὰ ἀμετακίνητα καὶ ἀσάλευτα πορίσματα καὶ διδάγματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ὀφείλοντος νὰ ἐξετάζηται καὶ κρίνηται, τοῦτο δ' ἐκ τῆς λο-

(1) Τοιαύτας κρίσεις περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν καὶ περὶ τῆς Ἀθηνᾶς οὐχὶ σπανίως ἀκούει τις ἐνταῦθα. Οὕτω λ. χ. πέρυσιν ἀξιότιμός τις βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ βήματος εἶχε τὴν εὐγένειαν νὰ χαρακτηρίσῃ πάντας τοὺς ἑταίρους δι' ὀνομάτων ἃ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀξιώματος ὃ ἔφερεν δὲν ἀναγράφω. Ἐν δὲ τῇ Ἐφημερίδι τῆς 1ης Μαρτίου γράφει ἄλλος περὶ τῶν αὐτῶν ἀνδρῶν τάδε· «... οἵτινες μέχρι τῆς σήμερον *οὐδὲν προσενεγκόντες εἰς τὴν ἐπιστήμην*, ἀλλ' ὡς παράσιτοι ἐκ τῶν ψιχίων ξένων τραπεζῶν σιτιζόμενοι ἔχουσι συμφέρον ...». Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι τὸ τοῦ φθόνου καὶ τῆς μισαλληλίας πάθος παρ' ἡμῖν ὑπερβὰν πᾶν ὅριον ἐτύφλωσεν ἡμᾶς ὅλως καὶ ἀπειλεῖ δεινὰς συμφοράς!

γικῆς βίας αὐτῶν τῶν πραγμάτων, τῆς βίας τῶν ἱστορικῶν ἀναγκῶν ἡμῶν, ἡ σύγκρουσις, λέγω, αὕτη ἐγένετο πασίδηλος, καθὰ καὶ ἀνωτέρω ἐν σελ. 148 παρετήρησα, καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ τοιούτου συμπερασματίου ἐκ τηλικούτων προηγουμένων προτάσεων. Διότι καθ' ἃ καὶ ἀνωτέρω σελ. 200 ἐλέχθη, δυοῖν θάτερον, ἢ εἶναι φυσική, θετικὴ καὶ ἀκριβὴς ἐπιστήμη ἡ γλωσσικὴ καὶ τὰ πορίσματα καὶ διδάγματα αὐτῆς ἀμετακίνητα καὶ ἀσάλευτα, ἰσχυρὰ κατὰ πάντας τοὺς τόπους καὶ χρόνους, καὶ τότε οὔτε «περὶ συνηθειῶν οὔτε περὶ δυσαρέστων ἢ εὐαρέστων αἰσθήσεων, οὔτε περὶ κληροδοτημάτων οὔτε περὶ διαστροφῆς τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος ἀξιοθρηνήτου μὲν ἀλλὰ καὶ ἀνεπιδέκτου ἐξαιρέσεως παράγοντος τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος» οὔτε περὶ οὐδενὸς τούτων οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος καὶ οὐδὲν τούτων δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὡς σημαῖνόν τι. (Μήπως ἐν τοῖς φυσικοῖς καὶ χημικοῖς φαινομένοις καὶ νόμοις δύνανται ταῦτα τίποτε;). Καὶ τότε φύσει ἐπιβάλλεται ἄλλο συμπέρασμα πολὺ γενναιότερον τοῦ ἁπλοῦ *καθαρισμοῦ τῆς καθαρευούσης*. Ἡ πάντων τούτων τῶν λεχθέντων οὐδὲν εἶναι ἀληθές, ἤτοι οὔτε ἡ γλωσσικὴ εἶναι θετικὴ ἐπιστήμη ἀλλ' ἱστορικὴ οὔτε τὰ διδάγματα καὶ οἱ νόμοι αὐτῆς αἰώνιοι καὶ πανταχοῦ ἰσχυροὶ ἀλλὰ χρονικῶς καὶ τοπικῶς περιωρισμένοι καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας ἐξηρτημένοι, καὶ δὴ οὐδὲ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα δύναται νὰ ἐξετάζηται καὶ κρίνηται κατὰ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἱστορικάς, καὶ τότε καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἀναγκῶν ἐπιβαλλόμενον καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν κ. Ῥοΐδην συμπέρασμα περὶ τῆς ἀναγκαίας χρήσεως τῆς νῦν γραφομένης, ἀναγκαιότατον καὶ ὀρθόν.

Τὰ μέσα ῥήματα, λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, ἔχουν ποικίλην ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ σημασίαν, δὲν ὑπάγονται ὑπὸ κανόνα, δὲν τὰ αἰσθανόμεθα, λοιπὸν τί τὰ θέλομεν; διατί δὲν μεταχειριζόμεθα τοὺς παθητικοὺς καὶ ἐνεργητικοὺς τύπους ἀντὶ τούτων, ἀφοῦ καὶ οἱ παλαιοὶ ἔλεγον ἀναμὶξ *αἰτῶ* καὶ *αἰτοῦμαι*, *ἐδεξάμην* καὶ *ἐδέχθην* κττ.; («οὐδεὶς δύναται σήμερον νὰ διακρίνῃ τὴν λεπτότητα τῆς προτιμήσεως ἑκάστοτε» σελ. 323). Ταῦτα βεβαίως δὲν θὰ ἔγραφεν ἀνὴρ ἔχων φιλολογικήν τινα παιδείαν, ἀλλ' ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν εἶναι φιλόλογος καὶ ἐξαιρεῖται, ἤτοι δύναται νὰ θεωρῇ ταῦτα πάντα ἰσοδύναμα, ἐγὼ δὲν θὰ θελήσω νὰ ἐξελέγξω αὐτά, παρατηρῶ δὲ μόνον ὅτι τὸ ζήτημα ὁ κ. Κόντος ἔθηκεν οὐχὶ ὅπως ὁ κ. Ῥοΐδης, τ. ἔ. ὁ κ. Κόντος δὲν

θεωρεῖ ἕνα μόνον ἢ δύο τύπους, ὅπως ὁ κ. Ῥοΐδης, ἀλλ' ὡς ἀληθὴς ἐπιστήμων κάτοχος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ σύνολον αὐτῶν καὶ οὕτω κρίνει. Τὴν γνώμην ταύτην, καθ' ἣν τὰ φαινόμενα τῆς γλώσσης ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωνται κατ' ἄτομα, ἀλλὰ κατὰ γένη, συστηματικῶς, ἐξέθηκα ἐγὼ πρὸ ἐτῶν ἐν Μελέτῃ σελ. 67—8 εἰπὼν ὅτι ὁ γράφων, *ἔβαλα*, *ἔκαμα*, *ἔφαγα*, *ἔλαβα* κττ. ὀφείλει δυοῖν θάτερον ἢ νὰ μὴ σχηματίζῃ μετοχὰς τούτων παντάπασιν ἢ νὰ σχηματίζῃ καθὰ καὶ τὰς τῶν ἄλλων εἰς -α ἀορίστων, τ. ἔ. εἰς -ας -αντος, οἷον *βάλας βάλαντος*, *κάμας*, *φάγας*, *λάβας* κττ. οὐχὶ δὲ *βαλών*, *λαβὼν* κττ. Τούτων τὸ β' βεβαίως εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ τὸ α' ἐπιζήμιον, διότι τότε πρέπει καὶ τῶν ἄλλων ῥημάτων αἱ μετοχαὶ ν' ἀποβληθῶσιν, ὅπερ βεβαίως ζημία. Συνεπέρανα δὲ ὧδε: Ὅπως λοιπὸν ἕκαστος βλέπει, αἱ τῇ πρώτῃ καὶ ἐλαχίστῃ μεταβολῇ μέλλουσαι ν' ἀκολουθήσωσιν ἀναγκαίως, καὶ πολλαὶ εἶναι καὶ σπουδαιόταται....! Καὶ «Ἡ μία μεταβολὴ θὰ συνεπαγάγηται εὐθὺς καὶ ἑτέραν ἢ μᾶλλον καὶ ἑτέρας. Διότι ὅπως ἐν λιθίνῳ οἰκοδομήματι ἡ ἐξαίρεσις ἑνὸς λίθου γίνεται πολλάκις αἰτία τῆς ἐξαιρέσεως καὶ ἀντικαταστάσεως καὶ ἄλλου ἢ καὶ ἄλλων, οὕτω καὶ ἐν τῷ γλωσσικῷ». Τὴν γνώμην μου ταύτην εὑρίσκει ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ὁ κ. Ῥοΐδης καὶ καταχωρίζει ἐν σελ. 396 τοῦ βιβλίου του, ἀλλὰ δυστυχῶς καίπερ ὀρθὴν δὲν τηρεῖ αὐτήν, ἀλλ' ἀποφαίνεται ὅτι δυνάμεθα νὰ λέγωμεν αἰτῶ ἀντὶ αἰτοῦμαι, σημειῶ ἀντὶ σημειοῦμαι, ἐδέχθην, ἰσχυρίσθην ἀντὶ ἐδεξάμην, ἰσχυρισάμην (322).

Ἂν ὁ κ. Ῥοΐδης ἐξήταζε τὰ φαινόμενα ταῦτα μὴ κατ' ἄτομα ἀλλὰ κατὰ συστήματα, πολὺ ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ἐτόλμα ν' ἀποφαίνηται οὕτως εὐκόλως. Διότι θὰ ἐδίσταζε βεβαίως νὰ προτείνῃ καὶ συστήσῃ ἀορίστους οἷον ὁ κ. ὑπουργὸς *ἥφθη* τοῦ ζητήματος ἀντὶ *ἥψατο* τοῦ ἅπτομαι, ὁ κ. εἰσηγητὴς *εἰσηγήθη* τὴν ὑπόθεσιν ἀντὶ *εἰσηγήσατο*, ὁ ἰατρὸς *ἰάθη* τὸν ἀσθενῆ ἀντὶ τοῦ *ἰάσατο* τοῦ *ἰῶμαι*, *ᾐτιάθη* ἀντὶ *ᾐτιάσατο* τοῦ αἰτιῶμαι, *ἐνεμήθη* ἀντὶ *ἐνείματο* τοῦ νέμομαι, *διετάθη* ἢ καὶ τὸ γελοιότερον *διετάνθη* ἀντὶ *διετείνατο* τοῦ διατείνομαι, *ἐλωβήθη* ἀντὶ *ἐλωβήσατο* τοῦ λωβᾶσθαι, *ἐλυμάνθη* ἀντὶ *ἐλυμήνατο* τοῦ λυμαίνομαι, κττ. κττ. Πάντες οὗτοι οἱ εἰς *-θην* χρόνοι ὁμολογοῦνται σήμερον ἀφόρητοι, καὶ δὴ καὶ οἱ μέλλοντες οἱ ἐξ αὐτῶν εἰς -θῶ. Ἀλλὰ τότε τί πρέπει νὰ γίνῃ; *πῶς θὰ λυμαινώμεθα καὶ ἰώμεθα καὶ διατεινώμεθα* κττ. κττ; Προφα-

νῶς ἢ πρέπει νὰ βιάσωμεν καὶ τῶν ῥημάτων τούτων τοὺς τύπους σήμερον ἡμεῖς καθ' ἃ ἡ λαλουμένη ἀπὸ πολλοῦ κάμνει διὰ τῶν *ἐδέχθηκα, ὑποσχέθηκα, ἐγγ(υ)ήθηκα, ἀπεκρίθηκα, ὑποπτεύθηκα, ἐμπιστεύτηκα, ἐργάστηκα, ἐπαρουσιάστηκα, ἐπεμελήθηκα, ἐσκέφθηκα, ἐπ-, εὐχήθηκα, ἐκαταχράστηκα, ἐμεταχειρίστηκα, ἐσυλλογίστηκα, ἐδιαμαρτυρήθηκα* κττ., ἢ πρέπει ν' ἀποβάλωμεν παντάπασι τὸν ἀόριστον καὶ μέλλοντα τῶν ῥημάτων τούτων, σχηματίζοντες αὐτὰ ἐλλειπτικῶς, ἤτοι *λυμαίνομαι - ἔβλαψα, - θὰ βλάψω, ἀπολυμαίνομαι - ἐκαθάρισα - θὰ καθαρίσω, διατείνομαι - διισχυρίσθην, - θὰ διισχυρισθῶ, ἰῶμαι - ἐθεράπευσα θὰ θεραπεύσω, ἅπτομαι, - ἤγγισα θὰ ἐγγίσω* κτλ., ἢ τρίτον ἀνάγκη νὰ σχηματίζωμεν τοὺς ἀορίστους αὐτῶν κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον εἰς *-αμην - ομην* (*ἀφικόμην ἐγενόμην* . . .) Τί τούτων τῶν τριῶν προτείνει ὁ κ. Ῥοΐδης, δὲν ἠξεύρομεν, διότι, εἰ καὶ διατείνεται ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου του, ὅτι συνέγραψε τοῦτο, διότι «οὐδεὶς οὔτε τῶν ἀρχαιοτέρων οὔτε τῶν σημερινῶν λογίων ἐθεώρησε πρέπον νὰ ἐξετάσῃ τὸ σύνολον τοῦ ζητήματος συστηματικῶς», δι' ὧν ὑπεμφαίνει ὅτι αὐτὸς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους ἐξήτασεν οὕτω τὸ ζήτημα, οὐχ ἧττον δὲν διαλαμβάνει περὶ ἑκάστου πράγματος προσηκόντως ἤτοι καθολικῶς καὶ μερικῶς ἀλλὰ μόνον κατ' ἄτομα. Οὕτω μανθάνομεν τί φρονεῖ περὶ τοῦ *ἐδέχθην* καὶ *διισχυρίσθην* ἀλλ' οὐχὶ περὶ τοῦ *ἐλυμάνθην*, τοῦ *ἰάθην* κττ.κττ. ἤτοι περὶ τοῦ συνόλου γένους τῶν ὁμοίως ἐχόντων καὶ ὁμοίως ὀφειλόντων νὰ κριθῶσι φαινομένων. Τὸ δεύτερον ἐκτελεῖται συνήθως ἐν τῇ πράξει, ἤτοι ἀποφεύγομεν ὅλως τοὺς παρῳχημένους τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ οὕτω καὶ τὰς συγκρούσεις πρὸς τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα, ὃ ἔχομεν τῶν ἀρχαίων τύπων. Ὅτι δ' ὅμως οὕτως εἰσάγονται εἰς τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον ἀνωμαλίαι, διότι τοιαῦται βεβαίως εἶναι τὰ ἐλλειπῆ, πρόδηλον. Τὸ τρίτον προτείνει ὁ κ. Κόντος, καὶ τοῦτο φαίνεταί μοι φυσικώτατον, διότι ὡς ἐπιστήμων ἀνὴρ ἔχων ἐνώπιόν του τὸ σύνολον τῶν ὁμοίων φαινομένων, οὐχὶ ἓν ἢ δύο παραδείγματα, θεωρεῖ καὶ ἐξετάζει τὸ ζήτημα ἐν τῷ συνόλῳ, καί, ὡς κάτοχος καὶ θαυμαστὴς τῆς ἀρχαίας γλώσσης, εὑρίσκει—οὐδὲ δύναταί τις ν' ἀπορήσῃ ἐπὶ τούτῳ—ὅτι σήμερον ἡ χρῆσις πάντων τῶν εἰς *-θην* ἀορίστων τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀντὶ τῶν μέσων ἐπὶ ἐνεργητικῆς ἢ μέσης σημασίας εἶναί τι ἀποτρόπαιον, ἅτε διαφθεῖρον τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καὶ ταῦτα

ἐνῷ κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε ἰσχύοντα ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἄλλοις ἡ ὀρθότης παρ' ἡμῖν ἐκρίνετο κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων, τῶν δοκίμων καὶ μεταγενεστέρων, χρῆσιν. Διὰ ταῦτα δέ, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ πολὺ πρὸ αὐτοῦ ὑπ' ἄλλων ἐγένετο ἡ εἰσαγωγὴ καὶ μάλιστα πολλαχῶς πλημμελῶς, τῶν μέσων ἀορίστων — διότι, τοῦτο σημειωτέον, ὁ κ. Κόντος δὲν εἶναι εἰσηγητὴς τούτων, ὅπως ὁ κ. Ῥοΐδης φρονεῖ —, ἔκρινε προτιμότερον νὰ προτείνῃ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν, ἥτις μέχρι τοῦδε πλειστάκις καὶ εἰς πλεῖστα ἐφάνη εὐένδοτος, ἢ νὰ ἐγκρίνῃ διάστροφον χρῆσιν τῶν ἀρχαίων στοιχείων, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὸν κ. Ῥοΐδην, «τὰ ἐννέα τοὐλάχιστον δέκατα τῶν εὐχρήστων εἰς τὸν γραπτὸν λόγον ῥημάτων εἶναι κοινὰ εἴς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν γλῶσσαν» (σελ. 331). Οὐδ' ἠδύνατο ὁ κ. Κόντος νὰ προτείνῃ, ὅπως ὁ κ. Ῥοΐδης πράττει, τὴν ἀποβολὴν καθ' ὁλοκληρίαν τῆς χρήσεως τῶν ῥημάτων τούτων ἐν τῷ παθητικῷ καὶ τῷ μέσῳ ἀορίστῳ, διότι ἐνόει κάλλιστα πόσας ἀνωμαλίας, ἤτοι πόσα ἐλλιπῆ θὰ ἐγέννα ἡ πρότασίς του αὕτη. Ὡσαύτως δὲν ἠδύνατο βεβαίως ὁ κ. Κόντος νὰ ἐκφράσῃ ὅπερ λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 327 ὅτι «τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀσυγχώρητον σφάλμα ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὴν τυχὸν ἐσφαλμένην, ἀλλ' εἰς τὴν οἱανδήποτε τοιούτων στοιχείων (δηλ. τῆς ἀρχαίας γλώσσης) χρῆσιν», ἀφοῦ ἤδη ἐπὶ ἕνα ὅλον καὶ ἐπέκεινα αἰῶνα ἡ ἐναντία ἀρχὴ ἐπεκράτησε καὶ τοσούτων ἀγαθῶν τῷ γραπτῷ ἡμῶν λόγῳ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοσούτων ἀρχαίων λέξεων καὶ φράσεων κλπ. ἐγένετο πρόξενος.

Τὸ λεχθὲν περὶ τῶν ἀορίστων καὶ μελλόντων τῶν ἀποθετικῶν καὶ ἄλλων ῥημάτων ἰσχύει καὶ περὶ τῆς χρήσεως ἐνεργητικῶν τύπων ἀντὶ μέσων, λ. χ. *ἅπτω* ἀντὶ *ἅπτομαι*, *εἰσηγῶ* ἀντὶ *εἰσηγοῦμαι*, *ἐπιλαμβάνω* ἀντὶ *ἐπιλαμβάνομαι*, *αἰτιῶ* ἀντὶ *αἰτιῶμαι*, *ἰῶ* ἀντὶ *ἰῶμαι*, *ἀποφαίνω* ἀντὶ *ἀποφαίνομαι* κττ. κττ. καθὼς ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐν τῇ δημοτικῇ λέγεται *χαρίζω*, *ψηφίζω*, *ἐξηγῶ*, (ἀλλὰ *δ(ι)ηγοῦμαι*, *ἀφηγοῦμαι*) κττ. Ἐπ' ἴσης δὲ ὁ αὐτὸς λόγος ἰσχύει καὶ περὶ τῆς αὐξήσεως ἐν τοῖς μετὰ προθέσεων συντεθειμένοις ῥήμασιν. Ὁ κ. Ῥοΐδης πάλιν ὁμιλεῖ περὶ μερικῶν περιπτώσεων, οὐχὶ περὶ τοῦ συνόλου τῶν φαινομένων *συστηματικῶς*. Ἀποβάλλει τὴν ἐσωτερικὴν αὔξησιν ἐν τῷ προσέχω *προσεῖχον προσέσχον*, καὶ σιωπᾷ περὶ τῶν παρῳχημένων τύπων τοῦ *ἀνέχω*, *ἀπέχω*, *κατέχω*, *συνέχω* κττ., ὥστε ἂν πει-

θόμενοι αὐτῷ λέγωμεν *ἐπρόσεχα*, *ἐπρόσεξα*, ὅπως ἐν τῇ λαλουμένη ἀληθῶς σχηματίζεται, τί θὰ εἴπωμεν ἀντὶ τοῦ *ἀνεῖχον ἀνέσχον*, *ἀπεῖχον ἀπέσχον*, *κατεῖχον*, *κατέσχον*, *συνεῖχον συνέσχον*; μὴ *ἐσύνεξα*, *ἄφεξα* ἢ *ἄπεξα* ἢ τί ἄλλο;

Ἔπειτα τὸ *συνέτρωγα* καὶ *συνέπινα* κηρύσσονται ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου ἀποδεκτά, διότι, ὡς λέγει, κανὼν τῆς τε ἀρχαίας καὶ νεωτέρας γλώσσης εἶναι, ὅτι «αὐξάνουσιν ἔσωθεν τὰ σῴζοντα ἐναργῆ καὶ ἀθόλωτον τὴν ἔννοιαν τῆς προθέσεως καὶ ἔξωθεν τὰ ἄλλα», καὶ «ὁ κανὼν εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ τὸ κῦρός του ἀπομένει ἀδιάσειστον». Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω τὴν ἀκρίβειαν τοῦ κανόνος, τοσοῦτον μόνον παρατηρῶ, ὅτι, ἂν οὗτος ἤθελε τύχει ἐφαρμογῆς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ, μεγάλης συγχύσεως θὰ ἐγίνετο παραίτιος· διότι, ἐρωτῶ, δὲν εἶναι ἐναργής, σαφὴς καὶ ἀθόλωτος ἡ ἔννοια τῆς *κατὰ* εἰς τὸ *κατατρώγω*, *καταπίνω*, *καταχώνω* κττ., τῆς *μετὰ* ἢ *ματὰ* καὶ *ξανα*- εἰς τὸ *ξανακάνω*, *ματακάνω*, *ξαναπερνῶ*, *ματαπερνῶ*, *ξαναπίνω*, *ξανατρώγω* κτλ., τῆς *διὰ* εἰς τὸ *διασκελίζω*, *διαβαίνω* κττ.; Πρέπει ἆρά γε ταῦτα νὰ αὐξάνωνται ἔσωθεν; Αὐτόδηλον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι τοῦ λοιποῦ περὶ ἑνὸς ἑκάστου συνθέτου θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνηται φιλολογικὴ ἐξέτασις τῆς σημασίας τοῦ τε ἁπλοῦ ῥήματος καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ προθέσεως, ἵνα εὑρεθῇ, ἂν εἶναι ἡ πρόθεσις ἐναργὴς ἢ μή, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κυριολεκτικῆς σημασίας θὰ αὐξάνηται ἔσωθεν, ἐπὶ δὲ τῆς μεταφορικῆς ἔξωθεν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι μεγίστη σύγχυσις ἐκ τῶν ἀτομικῶν τούτων κρίσεων κατ' ἀνάγκην θὰ προκύψῃ, εἶναι πασίδηλον. Ἀλλὰ τίς τότε θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀκολασίαν ταύτην; Μὴ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι «ἡ ἔξωθεν, ἐν ἀρχῇ τῆς προθέσεως, αὔξησις πάντων τῶν συνθέτων ῥημάτων δὲν εἶναι εὐχερής, προσκρούουσα ἐνίοτε κατὰ τῶν ἀπαιτήσεων *τῆς εὐφωνίας* καὶ *τῆς γραπτῆς συνηθείας*», καὶ μὴ δὲν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκρίνῃ τὸ συνέτρωγα καὶ συνέπινα; Καὶ τίνα ἀξίαν ἢ τίνας ἐλπίδας ἐπιτυχίας δύνανται νὰ ἔχουν προτάσεις προσκρούουσαι κατὰ τῆς εὐφωνίας, ἤτοι κατὰ τῶν θεοποιηθέντων φωνητικῶν νόμων καὶ τῆς συνηθείας;

Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Ῥοΐδου, ἵνα τὰ εἰς *-ότης* καὶ *-ύτης* θηλυκὰ ἀφῃρημένα, ἅτε εἰς τὴν γ' κλίσιν ὑπαγόμενα, ἐκβληθῶσιν ἐκ τῆς χρήσεως· ἤτοι καὶ ἐνταῦθα δὲν βλέπει τὸ σύνολον τῶν φαινομένων, ἀλλὰ μόνον μονάδας τινὰς αὐτῶν· διότι ἔστω, ἂν

ἀπαλλαχθῶμεν οὕτως τῶν εἰς -της, τί θὰ γίνουν τὰ εἰς -εύς, τὰ εἰς -ης, -υς, -ος, -τήρ -τωρ, -ων καὶ τοσαῦται ἄλλαι τάξεις; Κρίνει τις εὐκολωτέραν τὴν χρῆσιν τοῦ *νύξ νυκτός*, *φλὲψ φλεβός*, *γάλα γάλακτος*, *βοῦς βοός*, *πάχος πάχους πάχη παχῶν.... κτλ.* τῆς χρήσεως τοῦ *βαρύτης βαρύτητος*, *νεότης νεότητος*, *ἀνθρωπότης ἀνθρωπότητος*; Ἢ κρίνει τις ὅτι οὔτε *παχύτης* οὔτε *πάχος*, οὔτε *βαρύτης* οὔτε *βάρος*, οὔτε *πάθος* οὔτε *πένθος* πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ λέγωμεν; ἀλλὰ τότε πῶς θὰ ὀνομάζωμεν αὐτά; ἢ θὰ φύγῃ τότε ἐκ τῆς Ἑλλάδος πᾶν πένθος καὶ πᾶν πάθος καὶ μετ' αὐτῶν καὶ πᾶν *χρέος*; ἐπὶ τῷ ὅρῳ τούτῳ, γενέσθω ἡ ἐκβολή.

Δὲν εἶναι δ' ὀρθότερα οὐδὲ τάδε τοῦ κ. Ῥοΐδου. Τὰ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραλειφθέντα στοιχεῖα, ἤτοι οἱ τύποι, αἱ λέξεις κτλ. δὲν ἀπετέλεσαν, λέγει, μετὰ τῶν νέων ἓν ὅλον, ἀφοῦ κρᾶμα γραμματικῶν τύπων εἶναι καὶ ἀπεδείχθη ἀδύνατον ὑπὸ τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης κτλ. Καὶ ὅμως αὐτὴ αὕτη ἡ γλῶσσα ἣν συνιστᾷ ὁ κ. Ῥοΐδης εἶναι κρᾶμα, ἅτε παρέχουσα *συμβεβηκός*, *πεπαιδευμένος*, *γεγονός*, *διδάσκαλος*, *πεπρωμένον*, *τῆς πόλεως* (1) κτλ. παρὰ τὰ *καθαρισμένος πελεκημένος* κτλ., καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς δὲ καθ' ἑκάστην ἀκούομεν *τῆς πόλεως* καὶ *τῆς πόλις*, *ἐπωφελοῦμαι τῆς περιστάσεως* καὶ *ἐπωφελοῦμαι τὴν περίστασιν*, *ἡ ἀστυνομία* παρὰ τὸ *χαρτζά* κτλ.

Ἀλλὰ πάλιν ἐνῷ ἐνταῦθα διὰ τῶν ἐγκρινομένων ὑπ' αὐτοῦ τούτων παραβαίνει τὸ κῦρος τῶν φωνητικῶν καὶ τυπικῶν νόμων, οἵτινες κατὰ τὸν παλαιὸν Σοφοκλέα, «*πρόκεινται ὑψίποδες, οὐρανίαν δι' αἰθέρα τεκνωθέντες, ὧν Ὄλυμπος πατὴρ μόνος, οὐδέ νιν θνατὰ φύσις ἀνέρων ἔτικτεν, οὐδὲ μήν ποτε λάθα κατακοιμάσει, μέγας ἐν τούτοις θεὸς οὐδὲ γηράσκει*!», ἔπειτα ἔρχεται πάλιν ἐπ' αὐτοὺς καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν δυνάμεως καὶ τοῦ ἀπαραβιάστου ἀποφαίνεται ἐν σελ. 333 ὅτι «θεωρεῖ ὡς λογογραφικὸν κακούργημα τὴν χρῆσιν παντὸς τύπου δυναμένου νὰ ἑλκύσῃ ἐφ' ἑαυτὸν τὴν προσοχήν». Τὴν

(1) Παράδοξον ἀληθῶς φαίνεται πῶς ὁ κ. Ῥοΐδης καταδικάζει μὲν τὴν γραφομένην ὡς στερουμένην ἀκριβείας, χάριτος καὶ εὐφωνίας, καὶ μετ' αὐτῆς καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν διὰ τὸ πλῆθος, ὡς λέγει, τοῦ τελικοῦ *ν*, λ. χ. ἐν τῷ «τὸν βίον τῶν ἰδιωτευόντων μὲν ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων» ὅ, διατείνεται, ἠχεῖ ὡς καρέλασις ποίμνης προβάτων κωδωνοφόρων· δὲν εὑρίσκει δ' ὅμως ἔπειτα τὸ *συμβεβηκὸς* κακόφωνον, ἐπειδὴ τὸ εἶπεν ὁ Βηλαρᾶς, ὁμοίως οὐδὲ τὸ *τετελεσμένον*, ἐπειδὴ ἔτυχε τῆς εὐτυχίας νὰ γραφῇ ὑπὸ τοῦ Καταρτζῆ!

ἰδέαν ταύτην ἐξέφρασε καὶ ἄλλοτε ὁ κ. Ῥοΐδης, οἷον ἐν Παρέργων σελ. ιβ'. εἰπὼν ὅτι ἡ μετάθεσις ἑνὸς τόνου ἀρκεῖ πολλάκις νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα· ὅτι λ. χ. ἄλλα ἀνακαλεῖ εἰς τὸν νοῦν τὸ *Βυζαντινὸς* καὶ ἄλλα τὸ *Βυζαντῖνος*· καὶ κβ'. «πρὸς ἀπεικόνισιν οἱουδήποτε αἰσθήματος ἀδύνατον εἶναι νὰ χρησιμεύσωσι λέξεις κατὰ ἓν ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν διάφοροι ἐκείνων, τὰς ὁποίας αὐτομάτως ἐκστομίζομεν ὑπὸ τὸ κράτος εὑρισκόμενοι τοῦ αἰσθήματος τούτου» καί ιβ'. «αἱ λέξεις τότε μόνον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκπληροῦσαι τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ὁσάκις παρελαύνουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου ἐντελῶς ἀπαρατήρητοι»· καὶ σελ. ιγ'. «εἰς παράστασιν ἀμιγοῦς ἐννοίας δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι μόνον ἐντελῶς ἄχροοι, ἄοσμοι καὶ ἄϋλοι οὕτως εἰπεῖν λέξεις»· καὶ ιε'. «Ἄλυτον δι' ἐμὲ αἴνιγμα εἶναι πῶς διέφυγε τὸν φιλόσοφον νοῦν τοῦ Κοραῆ, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ μετὰ μέτρου καὶ κρίσεως διόρθωσις τῶν τύπων τῆς λαλουμένης ἤθελεν ἔχει ἄφευκτον ἀποτέλεσμα νὰ διχοτομῇ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου μεταξὺ τῆς γενομένης διορθώσεως καὶ τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως, καθιστῶσα ἀδύνατον τὴν ἀποκλειστικὴν ἐκείνην εἰς μόνην τὴν ἔννοιαν προσήλωσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας ὄζει πᾶν ἀνάγνωσμα γυμνάσματος μαθητικοῦ. Τὸ ἐπιχείρημα ὠνομάσαμεν ἀκαταμάχητον, διότι ὁ μὴ διχασμὸς τῆς προσοχῆς μεταξὺ τῆς ἰδέας καὶ τῶν ὑλικῶν τῆς παραστάσεως αὐτῆς μέσων οὔτε ἀτομικὴ ἡμῶν γνώμη εἶναι βεβαίως, οὔτε κανὼν μόνης τῆς τέχνης τοῦ γράφειν, ἀλλὰ στοιχειώδης ὅρος πάσης καλλιτεχνίας... Πᾶσα ἐφ' ἑαυτὴν καὶ οὐχὶ ὑπὸ μόνου τοῦ σημαινομένου αὐτῆς ἑλκύουσα τὴν προσοχὴν λέξις προξενεῖ ἐν τῷ λόγῳ αἴσθησιν, οἵαν παράκρουσις ἐν συναυλίᾳ, κηλὶς ἐπὶ εἰκόνος»· καὶ ιθ'. «Ἂν ἡμεῖς πιστεύωμεν ἀπαραίτητον τῶν λέξεων προσὸν τὸ νὰ παρέρχωνται ἐντελῶς ἀπαρατήρητοι, «ῥέουσαι ἡσυχῇ» ὡς τὸ ὕδωρ τῆς Σιλωάμ...».

Εἰς ταῦτα ἐγὼ παρετήρησα ἤδη πρὸ δέκα ὅλων ἐτῶν ὅτι «ὅπως ὁ ἀναγνώστης βλέπει, τὴν ἀρχὴν τῆς αἰσθητικῆς ταύτην ἐκ τῶν καλῶν τεχνῶν λαμβανομένην μεταφέρει ὁ κ. Ῥοΐδης καὶ ἐπὶ τὸν τρόπον τοῦ γράφειν, πράττει δὲ τοῦτο ἐπανειλημμένως καὶ ἀγωνίζεται νὰ συστήσῃ αὐτὴν πάσῃ δυνάμει καὶ *ἀκαταμάχητον* ὀνομάζει *ἐπιχείρημα*. Ἐν τούτοις ἡ σύγκρισις αὕτη τῆς διὰ τῶν λέξεων παραστάσεως ἐν τῷ λόγῳ πρὸς τὴν διὰ τῶν χρωμάτων ἐν τῇ ζωγραφικῇ καὶ

διὰ τῶν ἤχων ἐν τῇ μουσικῇ κττ. φαίνεταί μοι οὐ πάνυ ἐπιτυχής. Διότι ἡ κηλὶς καὶ ἡ παράκρουσις εἶνε πάντοτε κηλὶς καὶ παράκρουσις καὶ ἂν μυριάκις παρατηρήσῃ τις τὴν κηλῖδα ἐπὶ τῆς εἰκόνος ἢ ἀκούσῃ τὴν παράκρουσιν ἐν τῇ συναυλίᾳ, πάντοτε θὰ αἰσθάνηται τὸ αὐτὸ αἴσθημα, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀείποτε καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. Ἐν ταύτῃ συμβαίνει συχνότατα τοὐναντίον νὰ ἐθιζώμεθα διὰ τῆς χρήσεως εἰς ἄλλα ἢ τὰ συνήθη, ὥστε ἐπὶ τέλους τὰ διάφορα ἐπελθόντα καὶ ἀναπτυχθέντα νὰ φαίνωνται ἡμῖν φυσικά, τὰ δὲ παλαιότερα, τὰ πρώην συνήθη, νὰ ἐμποιῶσιν ἡμῖν τὸ αἴσθημα τοῦ ξένου. Ἀναντιρρήτως ὁ πρῶτος εἰπὼν π.χ. *ράβω σκάβω ἀλείβω* κττ. *ἡ γυναῖκα ὁ πατέρας* κττ, ἐνεποίησεν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ αἴσθημα τοῦ ἀλλοκότου, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν οἱ τύποι οὗτοι ἐπεκράτησαν καὶ ἐξέβαλον τοὺς ἀρχαιοτέρους *ῥάπτω, σκάπτω, ἀλείφω, ἡ γυνή, ὁ πατὴρ* κττ. Οὕτω δ' ἑρμηνεύεται τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐν τῇ γλώσσῃ μεταβολῶν, καὶ ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα ἀείποτε μεταβάλλεται καὶ δὴ μεταβολαὶ ποικίλαι καθ' ἑκάστην νέαι ἐμφανίζονται, ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἀείποτε ἡ προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστου ἐν πολλαῖς λέξεσι, τύποις κττ. διχάζεται μεταξὺ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ παριστάνοντος αὐτὴν μέσου, τῆς λέξεως, τῶν φθόγγων, τῶν τύπων, τῆς συντάξεως κττ.

Ὁ κ. Ῥοΐδης φαντάζεται, ὅτι ὅπως τὰ σημεῖα τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης $+$, $-$, $\times$, $=$, 0, $\sqrt{\ }$, κττ. εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθηματικοῦ οὐδὲν ἄλλο διεγείρουσιν αἴσθημα ἢ τὴν ὑπ' αὐτῶν παρισταμένην ἔννοιαν τῆς προσθέσεως, ἀφαιρέσεως κτλ., καὶ ὅπως τὰ μουσικὰ σημεῖα οὐδὲν ἄλλο ἢ τοὺς ὑπ' αὐτῶν παριστανομένους ἤχους, οὕτως ὀφείλουσι καὶ αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι καὶ αἱ συντάξεις κττ. ν' ἀποκρυσταλλωθῶσι καὶ ἀποτριβῶσι καὶ ἀφαιρεθῶσι πᾶν χρῶμα, ὥστε ἐν τούτοις οὐδὲν πλέον νὰ ἐμβλέπωμεν ἢ ὡς ἐν τοῖς μουσικοῖς καὶ μαθηματικοῖς σημείοις τὰ ὑπ' αὐτὰ νοήματα. Ἀλλὰ πόσον χρωματισμόν, πόσην δύναμιν, πόσην χάριν δὲν θ' ἀπέβαλλεν οὕτως ὁ λόγος! φαντάσθητε τὰς παρηχήσεις, τὰ ἀντίθετα, τὰ ὁμοιοτέλευτα, τὴν ἐκ τῆς καλῆς ἀπαγγελίας ἡδονὴν (διότι οὐδ' εἰς ταύτην θὰ ἐπετρέπετο νὰ προσέχῃ τις ὡς ἀπάγουσαν ἀπὸ τοῦ περιεχομένου), καὶ τόσα ἄλλα! Τίς ἀγνοεῖ τὰ λεγόμενα περὶ τῆς ἁρμονίας τῶν στίχων ἢ τῶν φθόγγων, περὶ τῆς μουσικῆς τῆς γλώσσης κττ.;

Τοσαῦτα εἶπον περὶ τούτου πρὸ δέκα ἐτῶν, ἔπειτα δὲ κατὰ τὸ 1890

ἐφρόντισα ν' ἀποδείξω διὰ μαρτυριῶν παλαιῶν καὶ διὰ παραδειγμάτων ἐπιγραφικῶν καὶ ἄλλων ἐν 'Αθηνᾶς Τομ. Β'. σελ. 173 κἑξ. ὅτι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὸ μὲν φωνητικὸν καὶ τυπικὸν καὶ συντακτικὸν τῆς γλώσσης ἡμῶν σφόδρα ἦτο μεταβεβλημένον ἀλλ' οἱ τότε συγγραφεῖς δὲν ἔγραφον ὅπως ἐλάλουν, ἀλλὰ πολυειδῶς ἐκανόνιζον τὸν λόγον κατὰ τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν, τὸ παλαιὸν τυπικόν, τὴν παλαιὰν σύνταξιν. Τῶν ἐκεῖ παρατεθέντων οὐδὲ ἓν ἐξήλεγξεν οὔτε ὁ κ. 'Ροΐδης οὔτε τις ἄλλος ὡς ἐσφαλμένον. Θὰ εἶναι ἄρα πάντα ἀληθῆ, τ. ἔ. μάρτυρες ἀψευδεῖς τῆς τότε διαφορᾶς τοῦ γραπτοῦ λόγου ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ κατά τε τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τὸ φωνητικὸν καὶ τυπικόν. 'Αλλὰ καὶ περὶ παλαιοτέρων χρόνων διαλαμβάνων εἶπον αὐτόθι Τομ. Β'. σελ. 215. ὅτι «οὐδ' οἱ παλαιοὶ λυρικοὶ καὶ τραγικοὶ ἀνεμίγνυον πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τὰ Δωρικὰ καὶ Αἰολικὰ καὶ ἐπικὰ στοιχεῖα (καθ' ὃν τρόπον οὐδ' ἡμεῖς οἱ νεώτεροι τὰ ἀρχαῖα καὶ νέα), ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνοι, ἂν καὶ ποικίλως ἀνεμίγνυον, μίαν ἀνάμικτον μὲν σαφῆ δ' ὅμως καὶ λαμπρὰν ἔγραφον γλῶσσαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεξαιρέτως μίαν, τὴν κεκραμένην ταύτην, μεταχειριζόμεθα, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ κ. Σουρῆς ἐν τῷ «'Ρωμηῷ».

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. 'Ροΐδης ἐν σελ. 372-3 διατείνεται ὅτι, «οἱ Αἰολισμοὶ καὶ Δωρισμοὶ ἀνεμιγνύοντο οὐχὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην (τὴν τῶν 'Αττικῶν), ἀλλ' εἰς μόνα τὰ ᾄσματα τοῦ τραγικοῦ χοροῦ...». Καὶ ὅτι «οὐδ' ἦτο ἡ τοιαύτη ἀνάμιξις οὔτε εἰς τὰ χορικὰ μέλη. οὔτε εἰς αὐτὰς τὰς ᾠδὰς τοῦ Πινδάρου αὐθαίρετος, ἀλλ' εἶχε λόγον καὶ κανόνας κττ.». Εἰς ταῦτα παρατηρῶ πρῶτον ὅτι ἂν ἡ ἀνάμιξις εἶχε λόγον καὶ κανόνας ἢ μή, ἂν ἦτο ἢ μὴ ἦτο αὐθαίρετος, τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα (οὐδ' ἐγώ, νομίζω, διισχυρίσθην ὅτι *αὐθαιρέτως* ἀνεμιγνύοντο πάντα, ἀλλ' ὅτι *οὐχὶ κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀναλογίαν*, καὶ δὴ ἦτο περιττὸν νὰ διδάσκωμαι τώρα τοῦτο (1))· τὸ ζήτημα περὶ οὗ νῦν πρόκειται εἶναι, ἂν *ἀνεμίγνυον καθόλου*, καὶ ἂν ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐντύπωσις ἢ ἐκ τοῦ λόγου των τούτου, τοῦ ανα-

(1) Ἄριστα κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ διέλαβε περὶ τούτων ὁ πολὺς Ahrens ἐν Verhandlungen der 13ter Versammlung deutscher Philologen in Göttingen τῷ 1852 σελ. 55-79, ἔνθα ὁ βαθὺς γνώστης τῶν διαλεκτικῶν ἐφυλοκρίνησε καὶ ὥρισε ταῦτα ἀποδείξας ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀναμίξεως ἐξήρτηται ἐκ τῆς πορείας τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας ἐν σχέσει πρὸς τὰς διαφόρους φυλάς.

μίκτου, τοῦ ἑλκύοντος ἀδιαλείπτως τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ἐπὶ τὰς παρηλλαγμένας λέξεις καὶ τύπους καὶ φθόγγους, ἡ ἐντύπωσις, λέγω, αὕτη, ἦτο ὁμοία πρὸς κηλῖδα ἐπὶ εἰκόνος ἢ πρὸς παράκρουσιν ἐν συναυλίᾳ, ἀφοῦ «πᾶσα ἐφ' ἑαυτὴν καὶ οὐχὶ ὑπὸ μόνου τοῦ σημαινομένου αὐτῆς ἑλκύουσα τὴν προσοχὴν λέξις» προξενεῖ τὰ αἰσθήματα ταῦτα.

Δεύτερον ὅτι δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν μόνοις τοῖς χορικοῖς ᾄσμασι καὶ ταῖς ᾠδαῖς τοῦ Πινδάρου ἐγίνετο ἡ ἀνάμιξις τῶν Αἰολικῶν, Δωρικῶν καὶ ἐπικῶν ἢ καθόλου ἀρχαϊκῶν στοιχείων, διότι καὶ ἐν τοῖς ἰάμβοις, τὸ δὲ μάλιστα περίεργον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πεζῷ λόγῳ ἐγίνετο (ἴδε κατωτέρω). Ἂν δέ τινες ἀγνοῶσι τοῦτο καὶ διατείνωνται τἀναντία, δὲν εἶναι, φρονῶ, δίκαιον νὰ παραπέμπωμαι ἐγὼ εἰς αὐτούς, ἵνα δῆθεν μάθω τὰ πράγματα.

Ὅτι δ' οὐδὲ σήμερον ἐν τῇ νῦν γραπτῇ ἡμῶν γλώσσῃ ἀπεργάζεται ἡ τοιαύτη ἀνάμιξις ἀρχαίων καὶ νέων στοιχείων τηλικαῦτα κακὰ ὁπόσα ἐκ τῶν λόγων τοῦ κ. Ῥοΐδου πάντως θὰ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ, μαρτυρεῖ μοι πάλιν αὐτὸς οὗτος, ὅστις ἐνῷ κηρύττει τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον ἀπόβλητον διὰ τὸν λόγον ὅτι στερεῖται ἀκριβείας, ζωηρότητος, χάριτος, εὐφωνίας καὶ δὲν ἠξεύρω τίνων καὶ πόσων ἄλλων ἀρετῶν, ὅτι «εἶναι ἄσπονδος πολέμιος πάσης εὐφωνίας καὶ εὐαρμοστίας» (306), καὶ ὅτι «τὸ κυριώτατον καὶ ψηλαφητὸν ἐλάττωμα αὐτῆς εἶναι ἡ ἔλλειψις ἐκφραστικῆς ζωηρότητος καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἀχρηστία πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν λογογραφίαν» (355) καὶ ὅτι «δὲν δύναται οὔτε νὰ λαληθῇ οὔτε νὰ χρησιμεύσῃ εἰς κἀνὲν γνωστὸν συγγραφῆς εἶδος (356)» κττ. (1), ἔπειτα ὁ αὐτὸς πάλιν ἀλλαχοῦ σελ. 87 διατείνεται ὅτι «ἡ παρ' ἡμῖν λεγομένη καθαρεύουσα... δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κἄπως ἐπαρκεστέρα εἰς παράστασιν τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν πολιτικήν...» ὅτι «ἐκφράζει *ζωηροτέραν τὴν ἀπεικόνισιν τῆς κομματικῆς πάλης*...» ὅτι λέξεις οἷον «*ἐγκάθετος*

(1) Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητον ὅτι ἄλλοι πάλιν ἐπ' ἴσης λογοτέχναι ταύτην τὴν οὕτως ἀναθεματιζομένην γραφομένην ἐπαινοῦσιν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, τ. ἔ. ὅτι ἐνέχει τὰ στοιχεῖα τοῦ καλοῦ, τῆς εὐρυθμίας καὶ τῆς κομψότητος, ὧν στερεῖται, λέγουν, ἡ λαλουμένη, ὅτι μόνη ἡ γραφομένη δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐκπολιτιστικῶς ἐπὶ τὸ ἔθνος. Οὕτω λ. χ. ὁ κ. Κλέων Ῥαγκαβῆς, ὁ Κ. Ἀναστασόπουλλος, Κ. Ν. Ῥάδος (Ἀθηνᾶς τόμ. Γ'. 268), Ἄγγελος Βλάχος, Δημ. Βερναρδάκις καὶ ἄλλοι, ὥστε οὐδὲ τοῦτο τοῦ κ. Ῥοΐδου εἶναι πᾶσιν ὁμοίως ἀποδεκτόν.

ἐπιρροή, *πολιτικὸς φίλος*, *ἐπιτήδειος*, *ἐξοικονομῶ*, *ῥεῦμα*, *μαυρίζω*, *κατακλεσις*, *ὄργια*, *ἐμπάθεια*, *συναλλαγὴ* καὶ αἱ ὅμοιαι *ἔχουσιν ἤδη οὐ μόνον ἀκριβῆ ἀλλὰ καὶ ἰδιάζουσαν νεοελληνικὴν σημασίαν* . . .». Καὶ ὅμως (ἂς ἐπιστήσῃ, παρακαλῶ, ὁ ἀναγνώστης τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοῦτο καλῶς), καὶ ὅμως, λέγω, αἱ λέξεις αὗται κλίνονται μὲν κατὰ τὴν ἀρχαίαν κλίσιν καὶ προσλαμβάνουσιν ἰῶτα καὶ τύπους ἀρχαίους καὶ μεταβάλλουσι κεραίας καὶ τόνους κτλ., ἀλλ' ὅμως συγκινοῦσιν ἡμᾶς, ἔχουσιν ἀκρίβειαν, ζωηρότητα καὶ δὲν ἠξεύρω τίνας ἄλλας ἀρετάς. Καὶ διὰ τί, ἐρωτῶ, τοῦτο; πάντως δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ διότι τῶν λέξεων τούτων ἕνεκα τοῦ περιεχομένου αὐτῶν ἐγένετο μέχρι τοῦδε μεγάλη χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ διὰ τὴν πολυχρηστίαν προσέλαβον τὰς ἀρετὰς ταύτας. Λοιπόν, ἂν τὸ παράδειγμα τῶν πολιτικῶν τούτων λέξεων ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὑποθέσωμεν, ὅτι ὅπως τὴν πολιτικήν, οὕτω καὶ τὰς ἄλλας ὄψεις τοῦ ἐθνικοῦ βίου, λ. χ. τὰς καλὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν κλπ. κλπ. ἐκαλλιεργοῦμεν οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς μεθ' ἧς τὴν πολιτικήν, ἔστι τις ὁ ἀμφιβάλλων ὅτι καὶ αἱ τῶν πραγμάτων τούτων σημαντικαὶ λέξεις θὰ καθίσταντο ἐθνικὸν κτῆμα, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ὁ τόπος αὐτῶν; Τὸ παράδειγμα ἄρα τῶν λέξεων τῆς πολιτικῆς ἀποδεικνύει τρανῶς (καὶ τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ ἐννοήσουν οἱ κατὰ τῆς γραφομένης καὶ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς κοπτόμενοι), ὅτι ὁ τύπος τῶν λέξεων δὲν εἶναι μέγα κώλυμα πρὸς τὴν εὐχρηστίαν, τὴν ζωηρότητα, τὴν ἀκρίβειαν καὶ λοιπὰς ἀρετὰς τοῦ λόγου. Ἂν δὲ μόναι αἱ πολιτικαὶ λέξεις ἐγένοντο ἐθνικὸν κτῆμα, ὅπως λέγει ὁ κ. Ῥοΐδης, ἡ αἰτία τούτου δὲν κεῖται ἐν τῷ τύπῳ τῶν ἄλλων λέξεων, ἀλλ' ἐν τῇ ἐλλιπεῖ μετὰ λόγου καὶ ζήλου ἀναπτύξει τοῦ καθόλου ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου.

Ὁ κ. Ῥοΐδης ἀπονέμει μὲν εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν «ἱκανότητα νὰ χρησιμεύῃ χονδρικῶς ὡς ὄργανον συνεννοήσεως» (σελ. 368), προτείνει δ' ἀντ' αὐτῆς οὐχὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς λαλουμένης ὅπως λαλεῖται, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς λέγει *καθαρισμὸν τῆς καθαρευούσης*, τ. ἔ. τὴν ἀποβολὴν τῆς μετοχῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου, τοῦ μέσου ἀορίστου, τοῦ β' ἀορίστου, τῶν εἰς *-μι* ῥημάτων, τῶν εἰς *-οω*, τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ, «τῆς διπλῆς, ἀττικῆς, ἀνωμάλου, κακοφώνου ἢ ἐπισκοτιζούσης τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος αὐξήσεως, τῶν ἐνενήκοντα

ἐννέα τοὐλάχιστον ἑκατοστῶν τῆς δοτικῆς ἰδίως δὲ τῆς τριτοκλίτου», πρὸς δὲ «καὶ ἄλλων τινῶν κατηγοριῶν τεράτων» ἀπροσδιορίστων ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθέντων (391). Καθόλου, λέγει, ἀπόβλητα πάντα ὅσα δύνανται ν' ἀποβληθῶσιν «ἄνευ δυσαρέστου προσκρούσεως εἰς τὴν συνήθειαν τοῦ ἀναγνώστου». Ἐπικαλεῖται δ' εἰς τὴν ἐκβολὴν ταύτην καὶ ἄλλους βοηθούς, «ἂν καὶ ἄλλοι θεωρήσωσι πρέπον νὰ ἐλαφρώσωσι τὸν γραπτὸν λόγον των, ἔστω καὶ ἀπὸ ἕνα μόνον ἕκαστος νεκρὸν τύπον . . . » (395). Ἀλλὰ πρῶτον μὲν παρατηρῶ ὅτι ὀφθαλμοφανῶς ὑπερβαλλόντως μεγάλη ἀφίνεται ἐλευθερία ἐνεργείας κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐργασίαν ταύτην εἰς τοὺς συγγραφεῖς, καὶ ὡς εἰκὸς τὸ κακὸν θὰ εἶναι μικρόν, ἂν τύχῃ νὰ εἶναι καλλιτέχναι τοῦ λόγου ὁποῖος ὁ κ. Ῥοΐδης, ἀλλ' ἂν μή, καὶ τοιοῦτοι βεβαίως εἶναι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπὶ τοῦ ὑπομονητικοῦ χάρτου ἐργαζομένων παρ' ἡμῖν, τότε ἐπίκουρον ἔχοντες καὶ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἀρχαίου λόγου, κατὰ τὴν συνταγὴν τοῦ κ. Ῥοΐδου, οὐδεὶς ἠξεύρει ποῦ θὰ καταλήξωσιν. Ἔπειτα νομίζω ὅτι ἐπὶ πολλῷ εὐρυτέρων βάσεων ἔθηκα ἐγὼ τὸ ζήτημα ἐν Ἀθηνᾶς Ε'. 213 κἑξ. εἰπὼν ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουν οἱ καλλιτέχναι πᾶν ὅ,τι ἐν ταῖς αἰθούσαις ἡμῶν λεγόμενον θὰ ἐνεποίει κακὴν αἴσθησιν εἴτε ὡς ἀρχαιοπινὲς εἴτε ὡς χωρικόν, ἔνθα καὶ διὰ παραδειγμάτων κατέστησα τὸ πρᾶγμα σαφές. Πρόσθες τούτοις ὅτι, ἂν μὲν αἱ ἐμαὶ ὁδηγίαι αὗται ἤθελον τύχει ἐφαρμογῆς ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν, τὰ ἔργα αὐτῶν θὰ συνετάσσοντο εἰς γλωσσικὸν τύπον μόνιμον, ἢ τοὐλάχιστον μεταβαλλόμενον βραδύτατα, ἤτοι μόνον μετὰ τῆς λαλουμένης γλώσσης· ἂν δὲ αἱ τοῦ κ. Ῥοΐδου (προτείνοντος οὐχὶ διὰ μιᾶς ἀποβολὴν τῶν μέχρι τοῦδε εἰσαχθέντων, διότι τούτου τὰς ἱστορικὰς ἀνάγκας ἀναγνωρίζει ἤδη καὶ αὐτός, ἀλλὰ βαθμιαίαν κατὰ μικρὸν ἁπλοποίησιν), ὁ λόγος τῶν καλλιτεχνῶν δὲν θὰ ἀπαρτίσῃ τὴν μέλλουσαν τοῦ ἔθνους γλῶσσαν, ἀλλ' ἁπλῶς μίαν, τὴν πρώτην, τῶν πολλῶν μεταβατικῶν μορφῶν, ἃς καθὰ αἱ ψυχαὶ κατὰ τοὺς παραδεχομένους τὴν μετεμψύχωσιν, μέλλει νὰ διέλθῃ ὁ γραπτὸς λόγος παρ' ἡμῖν μέχρι τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεώς του ἐν τῷ μέλλοντι — αἰῶνι.

Διότι ὁ κ. Ῥοΐδης δὲν προτείνει ἀληθῶς ὡρισμένον τύπον τῆς γλώσσης εἰς χρῆσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀνὰ παύσῃ μὲν ἡ κυβέρνησις δαπανῶσα χάριν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (ἀναντιλέκτως ἡρωϊκώτατον

φάρμακον!)(1) νὰ μεταγραφῶσι δ' οἱ κώδικες καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία εἰς γλῶσσαν συμφωνοτέραν (δηλ. ὁποίαν ἀνωτέρω ἡπλοποιημένην εἴδομεν ὅτι συνιστᾷ), καὶ εἰς αὐτὴν νὰ συντάσσωνται τὰ δημόσια ἔγγραφα, ν' ἀγορεύωσιν οἱ εἰσαγγελεῖς, νὰ ἐκδίδωσι τὰς ἀποφάσεις των οἱ δικασταὶ κττ.». Γενομένης δὲ τῆς γλώσσης ταύτης οὕτω γνωστῆς νὰ προβαίνωμεν τοῦ λοιποῦ περαιτέρω καθαρίζοντες καὶ ἀποβάλλοντες καὶ ἁπλοποιοῦντες καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις οὗ ἔλθωμεν εἰς τὸν ποθητὸν τύπον τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἤτοι εἰς τὴν πλήρη ταύτισιν αὐτοῦ πρὸς τὸν προφορικόν.

'Αλλ' εἰς ταῦτα παρατηρῶ πρῶτον ὅτι, ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ γλωσσῶν, οὐδαμοῦ ἡ Κυβέρνησις προηγεῖται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀείποτε ἕπεται προκειμένου περὶ τῶν τοιούτων, τ.ἔ. ἀείποτε ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε μοναρχικὸν εἴτε δημοκρατικὸν εἴτε ἄλλον τύπον φέρει τὸ πολίτευμα, καθὼς καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀρχαιοπρεπεστέρα φροντίζει νὰ εἶναι. Καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαίαις 'Αθήναις καὶ ἐν τῇ 'Ρώμῃ τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὕτως εἶχεν. Καὶ τὰς αἰτίας τούτου ἐννοεῖ ἕκαστος οἴκοθεν. Οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἄρα φαίνεται ὅτι δύναται νὰ συμβῇ ἄλλως. 'Αλλ' ἐλησμόνησα ὅτι ἡ χώρα ἡμῶν εἶναι ἢ θέλει νὰ εἶναι πρωτότυπος! Ἔπειτα ὅτι τὰ περὶ τῆς ταυτίσεως τοῦ γραπτοῦ πρὸς τὸν προφορικὸν λόγον λεγόμενα παρ' ἡμῖν φαίνονταί μοι οὐ μόνον ἄτοπα ἀλλὰ καὶ ἀπροσδόκητα. Ὁ κ. 'Ροΐδης ἐξακολουθεῖ δηλ. νὰ διατείνηται ὅτι «τοιούτου εἴδους διγλωσσίας, τύπους δηλ. τοῦ γραπτοῦ λόγου γελοίους εἰς τὸν προφορικόν, οὐδ' ἴχνος δύναται ν' ἀνευρεθῇ εἰς οὐδενὸς *ἡμερωμένου ἔθνους τὴν γλῶσσαν*, ἀλλ' εἶναι πληγή, συμφορά, κατάρα, 'Ερινὺς τῆς γλώσσης μας μοναδικὴ 353», καὶ «τοιαύτην διάκρισιν μεταξὺ τῶν *τύπων* τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου δὲν γνωρίζομεν ἡμεῖς εἰς οὐδενὸς ἡμερωμένου ἔθνους τὴν γλῶσσαν καμμίαν, οὐδ' ἔτυχέ ποτε ν' ἀκούσωμεν περὶ ὑπάρξεως τοιαύτης εἰς ἄλλας γλώσσας πλὴν τῆς τῶν 'Αράπιδων, τῶν 'Ατζέμιδων, τῶν Τζιφούτιδων καὶ τῶν 'Ελλή-

(1) Καθ' ἃ ἐν 'Αθηνᾶς Τόμ. Γ'. 265 ἐλέχθη, καὶ ἄλλος ἐξέφρασε τὴν παραδοξολογίαν ταύτην, ὅτι «χάρις εἰς τὰς κυβερνήσεις, χάρις εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας κατωρθώσαμεν νὰ μὴ ὑπάρχῃ λαὸς ἀναγινώσκων». Καὶ ἐκεῖνος μὲν δικαιολογεῖταί πως ὅτι ὀργιζόμενος διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του (ἐκδόσεως δηλ. τοῦ Πατριώτου του) εἶπε ταῦτα, ἀλλ' ὁ κ. 'Ροΐδης!

νων λογίων» (1) 347· ταῦτα, λέγω, εὑρίσκω ἄτοπα καὶ ἀπροσδόκητα· πρῶτον μὲν διότι ἀκριβῶς μικρὸν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν Εἰδώλων χρόνον ἀπέδειξα ἐν Ἀθηνᾶς τομ. Ε'. σελ. 181 κἑξ. διὰ ῥητῶν μαρτυριῶν ἀνδρῶν ὀνομαστῶν ὅτι οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Σουηδίᾳ ὑπάρχουσι παρ' ἀλλήλας δύο διακεκριμέναι γλῶσσαι, ἡ γραφομένη καὶ ἡ λαλουμένη, καὶ ὅτι ὁ πλουτισμὸς ἑκατέρας εἶναι διάφορος. Ἔπειτα δὲ διότι καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ῥοΐδης ἐν σελ. 385 λέγει ὅτι «ἀτρύτους καταβάλλουσι κόπους πρὸς κατάκτησιν τοῦ πλεονεκτήματος τούτου (τ.ἔ. τῆς ταυτότητος τοῦ γραπτοῦ καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου) *οἱ λαλοῦντες μὴ γραφομένας γλώσσας*», ὥστε ὑπάρχουσι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν κ. Ῥοΐδην ἄνθρωποι, ὧν ὁ προφορικὸς λόγος πολὺ ἀφίσταται τοῦ γραπτοῦ, ἀφοῦ λαλοῦσιν γλώσσας οὐ γραφομένας. Τρίτον διότι ἐν πάσῃ χώρᾳ ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι γραπτὸν λόγον, μάλιστα δὲ ὅπου ἀπὸ μακροῦ χρόνου τοῦτον κατήρτισαν, ὑπάρχει τοιαύτη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον οὐσιώδης διαφορὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ ἀναφερομένη οὐ μόνον εἰς τὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ συντάξεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς φθόγγους καὶ τοὺς τύπους. Ἀσιατικοί τινες λαοὶ μάλιστα ἔχουσι φρασεολογίαν τοῦ γραπτοῦ λόγου οὐ μόνον διάφορον ὅλως τῆς τοῦ προφορικοῦ, ἀλλὰ καὶ τούτου ἀκόμη διάφορον κατὰ τὰ πρόσωπα πρὸς ἃ ἀποτείνονται καὶ πρὸς τὴν ἑκάστοτε περίστασιν. Ταῦτα δὲ πάντα εἶναι γεγονότα οὕτω γνωστά. ὥστε, ἐπαναλαμβάνω, ἀπορῶ σφόδρα πῶς ὁ κ. Ῥοΐδης δύναται νὰ ἐξακολουθῇ ἰσχυριζόμενος τὸ ἐναντίον. Ἵνα δὲ μηδεμία ὑπολειφθῇ τινι ἀμφιβολία, ἀναγράφω μαρτυρίας τινάς.

Ἄρχομαι ἀπὸ τοῦ Steinthal ὅστις ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν γλωσσικῶν μελετῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις σελ. 387 (τῆς πρώτης ἐκδ.) γράφει «Ἡ γραπτὴ γλῶσσα οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ ταυτίζεται τῇ λαλουμένῃ· διότι ἡ λαλουμένη καὶ ὅταν ἀκόμη ἐκτείνηται ἐπὶ μικρᾶς χώρας καὶ ἐπὶ εὐαρίθμου πληθυσμοῦ, πάντοτε περιέχει ποικιλίας, διαλέκτους ἢ σπέρματα τούτων. Ἐκτὸς τούτου πᾶς λαὸς (καὶ αὐτὸς ὁ οὐδεμίαν ἔχων γραμματείαν, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἔχων

(1) Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ μάθω πόθεν ἔλαβεν ὁ κ. Ῥοΐδης τὰς εἰδήσεις ταύτας περὶ τῶν ἀνωτέρω γλωσσῶν, βεβαίως ἐμνημόνευσε τούτων ἁπλῶς καὶ μόνον, ἵνα παρατάξῃ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους πρὸς τοὺς λογίους Ἕλληνας ὡς ὁμοίους. Ὡς βλέπετε, ὁ κ. Ῥοΐδης φιλεῖ τὴν *δείνωσιν*.

ἀνεπτυγμένην) κέκτηται ἐκφράσεις καταλλήλους διὰ τὰ διάφορα ἐπιτηδεύματα λ. χ. διὰ τὴν οἰκιακὴν χρῆσιν, διὰ τὴν θρησκείαν κττ. καὶ μόνον δι' αὐτά· ἔχει λέξεις, ὧν κάμνει χρῆσιν μόνον ἐν τῇ ἐξάψει τοῦ πάθους, ἄλλας αἵτινες θεωροῦνται χυδαῖαι, οἰκειακαί, σεβασμοῦ δηλωτικαὶ κττ., ἐν μιᾷ λέξει ὑπάρχουσι πανταχοῦ σπέρματα πρὸς ὑψηλότερον καὶ ταπεινότερον τρόπον τοῦ λέγειν. Ὁ δὲ συγγραφεὺς καὶ ἰδιαιτέρως ὁ ἀφελής, ὁ θεωρῶν τὴν ἐργασίαν του ὡς ὑψηλόν τι, ὡς ἔκτακτον, ἂν μὴ αὐτόχρημα ἱερόν, πάντοτε καὶ ζητεῖ καὶ κατασκευάζει τὴν εὐγενεστέραν, ἀποφεύγει δὲ τὴν χυδαίαν ἔκφρασιν... Ὅσῳ περισσότερα γράφονται, τοσούτῳ ὀλιγώτερον θὰ εἰσέρχωνται τὰ ἰδιάζοντα τῇ διαλέκτῳ τοῦ ἑκάστοτε συγγραφέως εἰς τὸν γραπτὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τοσούτῳ μᾶλλον θὰ διαμορφῶται γραπτὴ γλῶσσα, ἥτις καὶ ὡς πρὸς τὰς λέξεις καὶ ὡς πρὸς τὰς συντάξεις καὶ φράσεις οὐδεμιᾷ τῶν λαλουμένων διαλέκτων θὰ ταυτίζηται. Ἀλλὰ τοιαύτη γραπτὴ γλῶσσα δὲν εἶναι νεκρὰ διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν λαλεῖται, εἶναι τεχνητή, ἀλλ' ὅμως ζῇ ἰδανικὴν ζωὴν καὶ ἡ ζωὴ αὕτη δύναται νὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυρὰ ὅσον καὶ ἡ τῆς λαλουμένης. Ἑκατέρα τούτων ἀνήκει ὡρισμένῃ μερίδι τῶν παραστάσεων τοῦ ἔθνους. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν αὗται εἶναι ὑγιεῖς καὶ ἐργάζονται προσηκόντως..., θὰ παραμένῃ καὶ ἡ γλῶσσα ἐν πλήρει ἀκμῇ, ἡ μὲν τεχνητὴ ὡς ἔκφρασις τῶν ὑψηλοτέρων παραστάσεων, ἡ δὲ λαλουμένη ὡς ἔκφρασις τῶν ταπεινοτέρων... Γονιμωτέρα εἶναι ἡ λαλουμένη, καθαρωτέρα καὶ εὐγενεστέρα ἡ τεχνητή...Ἡ δὲ γνώμη αὕτη περὶ τῆς σχέσεως τῆς γραπτῆς πρὸς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν ἐπιβεβαιοῦται μάλιστα πάντων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματείας. Οἱ Ἕλληνες δεικνύουσιν ἡμῖν πρὸς τούτοις ὅτι ὁ ἀκριβὴς ἀμφοτέρων χωρισμός, ἡ ἀπόστασις αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων δύναται νὰ εἶναι σφόδρα μεγάλη, ἀρκεῖ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ νὰ εἶναι ἱκανῶς ἰσχυρόν, ὥστε ἀμφοτέρας ἀδιαλείπτως νὰ συνάπτῃ πρὸς ἀλλήλας. Μάλιστα ἐὰν εὐτυχεῖς περιστάσεις διασῴζωσι τὴν σύνδεσιν ταύτην διαρκῶς ἰσχυράν, ἀνάγκη νὰ λεχθῇ ὅτι καθ' ὃν τρόπον πάντοτε ἡ τελειότης τῶν ὀργανισμῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀκριβεστέρου χωρισμοῦ τῶν μερικῶν ὀργάνων, οὕτω *καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς τεχνητῆς γλώσσης εἶναι τοσούτῳ καθαρωτέρα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἰσχυροτέρα, ὅσῳ μᾶλλον ἀφίσταται τῆς συνήθους λαλιᾶς*. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἑλληνικὴ γραμματεία. Διότι ἡ τεχνητὴ

γλῶσσα τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῆς εἶναι οὕτω καθαρά, οὕτω *κεχωρισμένη τῆς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου λαλουμένης, ὅσον ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ γραμματείᾳ*...».

Ἐν δὲ σελ. 29 τῶν Ἀκαδημ. Ἀναγνωσμάτων διδάσκει ὁ Whitney ὅτι: «Ὑπάρχουσι λέξεις καὶ σημασίαι λέξεων, αἵτινες δὲν εἶναι πλέον ἐν παγκοίνῳ χρήσει, ἀλλ' ἀπηρχαιώθησαν ἢ τώρα ἀπαρχαιοῦνται, αἵτινες ὅμως δὲν δύνανται νὰ ἐξορισθῶσιν ἐκ τῆς γραφομένης γλώσσης». Καὶ 33 «Κατ' αὐτὰ δὲν εἶναι προφανῶς παράδοξος ἡ γνώμη μου ὅτι ἐνῷ ἡμεῖς πάντες ἀνεξαιρέτως ὁμιλοῦμεν τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, οὐχ ἧττον δὲν ὑπάρχουν δύο Γερμανοὶ ὁμιλοῦντες ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν Γερμανικήν, τ. ἔ. τὴν αὐτὴν Γερμανικὴν ὡς πρὸς τὸν τύπον, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον».

Πολλάκις δ' ἐγὼ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Βερολίνῳ ἤκουσα νὰ γίνηται λόγος περὶ ἐλεεινῆς Γερμανικῆς γλώσσης τῶν ἀπαιδεύτων (scheussliches Deutsch), (περὶ τῆς ὅλως διαφόρου γλώσσης τῆς πεδινῆς Γερμανίας (Plattdeutsch) ἢ περὶ τῶν σφόδρα διαφόρων ἀπὸ τῆς γραφομένης διαλέκτων, λ. χ. τῆς Σουαβικῆς, Βαυαρικῆς κλπ. κλπ. οὐδεὶς λόγος), ἐκάκιζον δὲ οἱ λέγοντες ταῦτα καὶ φθόγγους καὶ τύπους καὶ συντάξεις κλπ. κλπ. Γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι ἀντὶ τῆς γενικῆς τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ γίνεται ἐν τῇ Γερμανικῇ λαλουμένῃ συνήθως χρῆσις τῆς δοτικῆς καὶ τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας, τ. ἔ. ἀντὶ τῆς φράσεως das Haus des Vaters, die Bücher des Sohnes (= ὁ οἶκος τοῦ πατρός, τὰ βιβλία τοῦ υἱοῦ) κττ. λέγουσι dem Vater sein Haus, dem Sohne seine Bücher! Οὐχὶ δὲ σπανίως κατ' ἀρχὰς ἐν Γερμανίᾳ ἐλέγετο πρὸς ἐμὲ ὑπὸ Γερμανῶν Sie sprechen wie ein Buch = ὁμιλεῖτε τὴν γλῶσσαν τῶν βιβλίων. Ὥστε καὶ ἡ γραφομένη Γερμανικὴ κατὰ πλεῖστα ἰῶτα καὶ κατ' ἀπείρους κεραίας διακρίνεται τῆς λαλουμένης, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐμποιεῖ τοῖς Γερμανοῖς ἐντύπωσιν οἵαν κηλὶς ἐπὶ εἰκόνος ἢ παράκρουσις ἐν συναυλίᾳ. Εἶναι δ' ἐκτὸς τούτου γνωστὸν ὅτι διὰ τὴν κατάχρησιν παμπόλλων ξένων λέξεων ἡ γλῶσσα τῶν Γερμανικῶν ἐφημερίδων δὲν εἶναι πάντοτε καταληπτὴ πᾶσι τοῖς Γερμανοῖς, ἐνῷ παρ' ἡμῖν πᾶς ἐπιστάμενος ἀνάγνωσιν νοεῖ τὰς ἐφημερίδας ὁπωσδήποτε.

Καὶ περὶ τῆς γλώσσης τῶν Σινῶν εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁμοίως διχάζεται εἰς γραφομένην καὶ λαλουμένην. Παραλαμβάνω δύο φράσεις

περὶ τούτου ἐκ τῆς *Νέας Ἐφημερίδος* 25 Ἰανουαρίου 1895 «Ἡ δὲ πρώτη ἀνυπέρβλητος δυσχέρεια (εἰς ἐκμάθησιν τῆς Σινικῆς) συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τις ὀφείλει κυριολογικῶς νὰ μάθῃ δύο γλώσσας· διότι ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ γλώσσῃ ὑφίσταται τοσοῦτον μεγάλη ἡ διαφορά, καθάπερ ἐν τῇ Σινικῇ, μεταξὺ τῆς καθωμιλημένης καὶ τῆς γραπτῆς...» Ἡ διαφορὰ δ' αὕτη εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐκώλυσε τοὺς Σίνας νὰ παραγάγωσι καὶ φιλολογικὰ ἔργα θαυμάσια καὶ καλλιτεχνικὸν πεζὸν λόγον ὁποῖον οἱ Ἕλληνες. Καὶ ὁ κ. Δημ. Βικέλας ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Διαλέξεων καὶ Ἀναμνήσεων αὐτοῦ λέγει ὅτι, «οὐδενὸς ἔθνους ἡ γραπτὴ φιλολογικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἀπαράλλακτος μὲ τὴν λαλουμένην. Τὸ ὁμοιόμορφον οὐδαμοῦ ἀπολύτως ἀπεκτήθη. Λέγεται καὶ νομίζεται συνήθως ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ ὑπερέχει τῶν ἄλλων γλωσσῶν ὡς πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἐὰν ἀνοίξῃ τις οἱονδήποτε Ἀγγλικὸν μυθιστόρημα..., θὰ ἴδῃ ὅτι ἐνῷ ἡ ἀφήγησις γίνεται εἰς τὴν συνήθη φιλολογικὴν γλῶσσαν, οἱ διάλογοι γράφονται εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν διαλεγομένων προσώπων, γλῶσσαν δυσνόητον εἰς τοὺς ξένους τοὺς γινώσκοντας μόνην τῶν βιβλίων τὴν γλῶσσαν. (Ἀκριβῶς δηλ. ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν γίνεται). Ἡ τοιαύτη διγλωσσία δὲν σκανδαλίζει τοὺς Ἄγγλους, διατί νὰ μὴ τὴν ἀνεχθῶμεν καὶ ἡμεῖς;» Χάριν δὲ περιεργίας ἀναγράφω διάλογον δύο Σκώτων ἐκ τῶν Ἀκαδημ. Ἀναγνωσμ. τοῦ πολλοῦ Max Müller Τομ. Β' σελ. 129 (τῆς Γερμανικῆς ἐκδ. τοῦ 1893). Τῶν Σκώτων τούτων ὁ μὲν εἶναι ἔμπορος ἐρίων, ὁ δὲ ἀγοραστής· προσέρχεται ὁ ἀγοραστὴς καὶ ἐρωτᾷ (δεικνύων τὰ ἔρια) Oo?(= wool=μαλλί;). Ὁ ἔμπορος: Ay, oo (=yes, wool=ναί, μαλλί).

Ἀγοραστής: A' oo? (=all wool=ὅλο μαλλί;).

Ἔμπορ. Ay, a' oo (=yes, all wool).

Ἀγορ. A' ae oo?. (=all same wool=ὅλο τὸ ἴδιο μαλλί;)

Ἔμπορ. Ay, a' ae oo (=yes, all same wool).

Ταῦτα βεβαίως παρέθηκεν ὁ κ. Müller ὡς δεῖγμα τρανὸν τῆς φοβερᾶς ἀποβολῆς τῶν φθόγγων καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀλλοιώσεως τῆς γλώσσης· ἐγὼ ἀρκοῦμαι εἰς τοῦτο ὅτι τὸ φωνητικὸν καὶ τὸ τυπικὸν τῆς λαλουλουμένης ἐν Ἀγγλίᾳ πλεῖστον διαφέρει τοῦ τῆς γραφομένης.

Περὶ δὲ τῆς Ἰταλικῆς μυθιστοριογραφίας διαλαμβάνων ὁ Ἰταλὸς κ. Ἀντ. Φραβασίλης ἐν Παρνασσῷ Τομ. Γ' σελ. 574 γράφει τὸ φοβερὸν ὅτι «Ὁ Ἰταλὸς συγγραφεὺς στερεῖται τοῦ ὀργάνου τοῦ ἀπαι-

τουμένου, ἵνα διαδώσῃ εἰς τὰ πλήθη τὴν αἴσθησιν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ· *στερεῖται γλώσσης κοινῆς εἰς σύμπαν τὸ ἔθνος, ὡρισμένης,* **ζώσης**. Τὸ ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ συγγραφέως σπανίως διαπερᾷ τὰ ὅρια ὄχι τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ἐν ᾗ ἐγράφη» (1).

Ἡ αὐτὴ δὲ διγλωσσία ὑπῆρχε καὶ ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸν χρυσοῦν λεγόμενον αἰῶνα τῆς Ῥωμαϊκῆς γραμματείας· διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλην γλῶσσαν ἐλάλουν μετὰ τῶν φίλων, συζύγων, τέκνων, δούλων καὶ ἄλλην ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τῇ συγκλήτῳ κλπ. Οὕτω διαλαμβάνει ὁ Κοϊντιλιανὸς ἐν XII, 10, 40 περὶ συνήθους λόγου (proletarius, cotidianus sermo), quo cum amicis, conjugibus, liberis, servis loquimur. Περὶ ταύτης τῆς γλώσσης, lingua rustica λεγομένης ἄλλως, διδάσκει ὁ Gabelenz σελ. 193 ὅτι ἀπέβαλε τὰς πτωτικὰς καταλήξεις, τὸν μέλλοντα, τὸν τύπον τῶν παθητικῶν ῥημάτων, ἐνίας τῶν πολυτιμοτάτων βοηθητικῶν λέξεων κττ. Ἤρχισαν δὲ αἱ φθοραὶ αὗται οὐχὶ ἀπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων καὶ ἑξῆς, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων, τῶν προδοκίμων. Ἤδη ὁ Κικέρων διηγεῖται ἐν Orator 48, 161 ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ τελικοῦ s, omnibu(s) princeps, ἦτό τι subrusticum, olim autem politius erat. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς μετρικῆς ὅτι τὸ τελικὸν s τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀεὶ τὴν πρὸ αὐτοῦ βραχεῖαν συλλαβὴν θέσει μακράν, καὶ ἂν ἕπηται ἄλλο σύμφωνον, λ. χ. tempu(s) fert, volvendu(s) per aethera vagit. Καὶ τὸ τελικὸν m δὲν ἀπηγγέλλετο ἐν τῇ Λατινικῇ γλώσσῃ τῶν δοκίμων καὶ τῶν παλαιοτέρων χρόνων, πρβλ. Seelmann Auspr. des Lat. 362 κέξ.· ἀλλὰ τοῦτό τε καὶ τὸ s ἐγράφετο καὶ ἀπηγγέλλετο σχεδὸν πάντοτε ἐν τῷ ἐπισήμῳ ἢ καλλιτεχνικῷ λόγῳ. Καὶ περὶ τοῦ δασέος πνεύματος λέγει ὁ Κικέρων ἐν Orator 48, 160 ὅτι, ἵνα νοῆται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, παρέλειπεν αὐτό: Quin ego ipse, cum scirem ita majores locutos esse, ut nusquam nisi in vocali aspiratione uterentur, loquebar sic, ut pulcros, Cetegos, triumpos, Kartaginem di-

(1) Τὸ ἀγαθὸν τοῦτο τῆς πανταχοῦ ἀνὰ πάντα τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον καταλήψεως τῶν γραφομένων πειρῶνται σήμερον νὰ ἐξαφανίσουν οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ γράφουν τὰ πονήματα αὐτῶν ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς ἐπαρχίας των, οὐδ ἐννοοῦν ὅτι διὰ τούτου περιορίζουν αὐτά, ὥσπερ καὶ τοῖς Ἰταλοῖς συμβαίνει, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Φραβασίλη. Καὶ ἐν μὲν τῇ μεγάλῃ Ἰταλίᾳ ὁ συγγραφεὺς καὶ περιοριζόμενος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του εὑρίσκει πάντοτε ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀναγνωστῶν, ἀλλ' ἐν τῇ μικρᾷ καὶ ἀμαθεῖ ἔτι Ἑλλάδι;

cerem...» Ἀλλὰ καὶ ἡ κλίσις τῆς Λατινικῆς γλώσσης εἶχε πάθει ἤδη ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ περιόδῳ δεινὰς ἀπωλείας. Οὕτω λ. χ. εἶναι γνωστὸν ὅτι τύπος οἷον natura, matrona ἠδύνατο ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ νὰ εἶναι καὶ ὀνομαστικῆς καὶ γενικῆς καὶ δοτικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἑνικοῦ καὶ ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ!

Καθόλου δ' εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Λατινικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Λατινικῆς γραμματικῆς ὅτι τὰ παλαιότερα Ῥωμαϊκὰ συγγράμματα καίτοι συντεταγμένα ἐν γλωσσικῷ τύπῳ ὁμοιοτάτῳ τῇ λαλουμένῃ ἦσαν ἄθλια (ἴδε Ὁρατίου Ἐπιστολ. II, 1), ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἦτο ἀσταθὴς καὶ ἀσύντακτος, ῥευστή, πολυτυπίαν καὶ ἀτυπίαν ἅμα παρέχουσα, καὶ ὅτι διὰ τῶν γραμματικῶν μελετῶν πολλῶν λογίων κατωρθώθη σὺν τῷ χρόνῳ ὁ καθορισμὸς ὡρισμένων τύπων, ὡρισμένης ὀρθογραφίας κλπ. καὶ ὅτι οἱ λόγιοι οὗτοι ἦσαν ἅμα καὶ γραμματικοὶ καὶ ποιηταὶ ἢ πεζογράφοι.

Εἶναι δὲ γνωστὸν ἄλλοθεν καὶ ἐκ τοῦ Κικέρωνος (ἐν Orator καὶ ἐν Ἐπιστολαῖς πρὸς Ἀττικὸν VII, 3), ὅτι δὲν ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μικρολογία τὸ συζητεῖν μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων περὶ τοῦ conjungere vocales (Orator 44, 150), περὶ τοῦ distrahere καὶ contrahere voces (αὐτόθι 45, 152), περὶ τῶν ἐπιτρεπομένων τύπων τῆς κλίσεως, λ. χ. deum ἢ deorum, scripsere ἢ scripserunt, eisdem ἢ iisdem, insipiens ἢ insapiens, περὶ τῆς διαφόρου ποσότητος τοῦ i ἐν τῷ indoctus καὶ insanus, infelix (48, 159), περὶ δασύνσεως ἢ οὐχὶ δασύνσεως τῶν συμφώνων, περὶ τῆς προφορᾶς ἢ παραλείψεως τοῦ τελικοῦ s, περὶ τῆς προσλήψεως Ἑλληνικῶν φθόγγων καὶ Ἑλληνικῆς κλίσεως ἐν ταῖς παρειλημμέναις Ἑλληνικαῖς λέξεσιν, ἐν ἄλλαις λέξεσι περὶ πάντων τῶν γραμματικῶν ζητημάτων. Ὁ δὲ Σουητώνιος ἐν τῷ De Grammaticis 11 λέγει περὶ τοῦ Π. Οὐαλερίου Κάτωνος: «Cato grammaticus Latina Siren, qui solus legit ac facit poetas. Is scripsit praeter grammaticos libellos etiam poemata, ex quibus praecipue probantur Lydia et Diana...» Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Καῖσαρ δὲν ἀπηξίωσε ν' ἀσχοληθῇ περὶ γραμματικὰ ζητήματα, διὸ καὶ ἔγραψε de Analogia.

Ἐπ' ἴσης εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ παρ' ἐκείνοις ὑπῆρχον δύο μερίδες, ἡ τῶν καθαρευόντων καὶ ἡ τῶν δημοτικῶν, καὶ ὅτι δεινῶς ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλας, ὁ δὲ Κάτουλλος καὶ σκώπτει τοὺς λεγομένους ἐθνικοὺς

(=δημοτικούς), ὁ δὲ Ὁράτιος ψέγει μάλιστα τῶν παλαιοτέρων τὸ πολυειδῶς κακόζηλον καὶ ἀκανόνιστον καὶ ἀόριστον. Καθόλου δὲ τὰ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τότε συμβαίνοντα πλείστην καὶ μεγάλην ὁμοιότητα ἔχουσι πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν. Καὶ τώρα ἡμεῖς ἔχοντες τὸ πείραμα ἐκεῖνο τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων δὲν πρέπει νὰ ἐρωτήσωμεν, ὁποτέρας ἄρα μερίδος τὰ ἔργα ὑπῆρξαν τελειότερα, ὠφελιμώτερα καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀθάνατα, καὶ νὰ κανονίσωμεν τὴν πορείαν ἡμῶν κατὰ τὸ δίδαγμα τοῦτο;

Ἀλλ' οὐ μόνον ὅπου ἔθνη ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἔχουσι καταρτίσει φιλολογικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἔθνη ἐχθὲς καὶ πρώην μόνον ἐσχημάτισαν γραπτὸν λόγον, καὶ αὐτόθι διαφέρει σήμερον οὗτος τοῦ προφορικοῦ. Πρὸ διετίας ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ λογίου κ. Δημ. Matov πραγματείαν τινὰ Βουλγαριστὶ γεγραμμένην καὶ διαλαμβάνουσαν περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Βουλγαρικῆς γλώσσης. Ἐπειδὴ δ' ἀτυχῶς δὲν εἶμαι κάτοχος τῆς γλώσσης ταύτης, ἐζήτησα καὶ εὗρον Βούλγαρόν τινα φοιτητήν, ὅστις ἐλάλει τὴν Βουλγαρικὴν ὡς μητρικὴν γλῶσσαν καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν νά μοι ἑρμηνεύσῃ πιστῶς χωρίον τι, ἐν ᾧ, ὡς ἐφαίνετο, ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ *Μορεᾶ* καὶ τοῦ κ. *Σάθα*. Τὸ βιβλίον ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ ἐμελέτησεν, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ νοήσῃ τί ἔλεγεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε παιδευθῆ τὴν Βουλγαρικὴν γραφομένην γλῶσσαν, ὥστε οὐδ' ἂν ὁ κ. Matov παρεδέχετο τὴν γνώμην τοῦ κ. Σάθα ἢ μή, ἠδυνήθη νά με βεβαιώσῃ. Οὕτω ταυτίζεται καὶ ἐν τῇ χθεσινῇ Βουλγαρίᾳ ὁ γραπτὸς λόγος μετὰ τοῦ προφορικοῦ!

Ἀλλ' ὁ κ. Ῥοΐδης ἐπιμένων ν' ἀνακηρύττῃ τὴν διγλωσσίαν ἀποκλειστικὸν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων κτῆμα ἠναγκάσθη νὰ περιορίσῃ αὐτὴν ἐν μόνοις τοῖς φθόγγοις καὶ τοῖς τύποις· ὥστε κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην δύναταί τις ν' ἀναμιγνύῃ ἀρχαίας λέξεις, συντάξεις, σημασίας, καὶ καθόλου ἀρχαίας χρήσεις, μόνον ἀρχαίους τύπους καὶ φθόγγους οὐχί· καὶ οὕτω ποιῶν οὐδὲν κακὸν ἀπεργάζεται, διότι ἡ γλῶσσα τότε διαμένει ζωηρά, σαφής, χαρίεσσα καὶ δὲν ἠξεύρω τί ἄλλο ἀκόμη. Ἡμεῖς εἴδομεν ἀνωτέρω σελ. 200-1 ὅτι ἡ ἀρχαιότροπος σύνταξις καὶ σημασία τῶν λέξεων καθιστᾷ τὸν λόγον πολὺ δυσληπτότερον ἢ οἱ τύποι αὐτῶν, ὥστε ἠξεύρομεν ὅτι ταῦτα δὲν ἔχουσιν οὕτως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ μὴ μείνῃ ἀπόρθητον οὐδὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὀχύρωμα,

παραθέτω ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τοιαῦτα τεκμήρια, δι' ὧν ἀναμφισβητήτως ἀποδείκνυται, ὅτι οὐδ' ὁ δισχυρισμὸς οὗτος τοῦ κ. Ῥοΐδου εἶναι ἀκριβής. Τὰ παραδείγματα ἔλαβον ἐκ τῶν τοῦ Εὐριπίδου, οὗτινος ὡς γνωστὸν ὁ λόγος εἶναι ἧττον παρηλλαγμένος ἢ ὁ τῶν ἄλλων τραγικῶν καὶ προσεγγίζει σχεδὸν τῷ πεζῷ (1).

Ἑκάβη 3 παῖς γεγὼς τῆς Κισσέως, 24 σφαγεὶς Ἀχιλλέως παιδὸς ἐκ μιαιφόνου, καὶ 499 Ἀγαμέμνονος πέμψαντος, ὦ γύναι, μέτα, καὶ Ὀρέστῃ 69 ἄν τι μὴ ἐκείνου πάρα σωθῶμεν, 702 τῶν ἅ σοι πάρα, 1040 ἔκ τοι με τήξεις, 1064 τί γὰρ προσήκει κατθανεῖν σ' ἐμοῦ μέτα, 1065 σῆς ἑταιρείας ἄτερ· 1091 κατθανούμεθα, 1093 κατθάνοιμι, 1775 Φοινίσσαις κατθανεῖν, 504 ἀντολάς, 1399 ἀπὸ δ' ἔθραυσεν, 876 ἐκ δ' ἔπνευσ' αὐτοῖς ἀράς, 1264 ἔξελθε δόμων πάρος, 1271 αὔτεῖς τῶνδε δωμάτων πάρος, 1326 δόμων ὕπερ, 1090 γῆς ὑπερθανών. Ἑκάβῃ 1189 ἐν φάει, καὶ Ὀρέστῃ 376 φάος δ' ὁρῶ, Φοινίσσαις 84 ὦ φαεννάς· Ὀρέστῃ 28 ματέρ' ἥ σφ' ἐγείνατο, Μηδείᾳ 33 ὅς σφ' ἀτιμάσας ἔχει, Φοιν. 1657 ἐγὼ σφε θάψω, κἂν ἀπεννέπῃ πόλις· 1168 ἀλλά νιν πάλιν κυναγὸς ὡσεί, παῖς σός, 1175 μηδ' ἂν τὸ σεμνὸν πῦρ νιν εἰργαθεῖν Διός, ὁμοίως κεῖται τὸ νὶν καὶ 1181, 1417, 1419, 1602 καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ· Ὀρέστῃ 843 διοιχόμεσθα, 703 προσηγόμεσθα, 1115 θησόμεσθα γόους, 1216 ὁπλιζώμεσθα, 1260 ἀπωλόμεσθα, 1354 πευσόμεσθα, 1590 φευξόμεσθα κλπ.· Ὀρέστῃ 1087 Φωκέων ἀκροπτόλιον, 1129 νύμφας ἔθηκεν ὀρφανὰς ξυναόρων, 1482 χεροῖν, ὁμοίως Φοινίσ. 1694 χερί, καὶ 754 καὶ 1699 χέρα, καὶ 1374 χερός, Μηδ. 4 χέρας κλπ. Ὀρέστ. 1581 παῖδα δὲ κτενῶ σέθεν, καὶ Μηδ. 64 σύνδουλον σέθεν, Ὀρεστ. 1584 τὸ παρὸν αἷμα ματέρος, Φοιν. 1157 λᾶαν ἐμβαλὼν κάρα, 1159 ξανθὸν δὲ κρᾶτα διεπάλυνε, 1182 χθών, 1184 ἐς χθόνα, 1244 πρόμον χθονός, 1246 ἔσταν=ἔστησαν κτλ. Μηδ. 1 Αἴθ' ὤφελ' Ἀργοῦς, 2 κυανέας Συμπληγάδας, 32 γαῖαν, Φοιν. 608 Μυκήναις=ἐν Μυκήναις κτλ. κλπ. Ὁμοίως λέγει ὁ Σοφοκλῆς Ἀθάνα, Ἀθάνας Αἴαντι 14, 74, 91,

(1) Πρβλ. Ἀριστομένους Βατράχοις στ. 939

«ὡς παρέλαβον τὴν τέχνην παρὰ σοῦ τὸ πρῶτον εὐθὺς
οἰδοῦσαν ὑπὸ κομπασμάτων καὶ ῥημάτων ἐπαχθῶν,
ἴσχνανα μὲν πρώτιστον αὐτὴν καὶ τὸ βάρος ἀφεῖλον
ἐπυλλίοις καὶ περιπάτοις μικροῖς τε τευτλίοισι
χυλὸν διδοὺς στωμυλμάτων ἀπὸ βιβλίων ἀπηθῶν...»

112, Τυρσηνικῆς 40 κλπ. Καὶ τώρα ἐρωτῶ πάντα ἐμπειρίαν τινὰ ἔχοντα τοῦ ἀρχαίου λόγου, εἶναι ταῦτα πάντα, τύποι καὶ φθόγγοι, γνήσια τοῦ Ἀττικοῦ λόγου προϊόντα ὁποῖος ἐλαλεῖτο τὸν πέμπτον αἰῶνα π. Χ;

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρόδοτος συνέμισγε τὴν Ἰάδα τῇ ποιητικῇ καὶ «ποικίλῃ τῇ Ἰάδι ἐχρῆτο»· πρὸς δὲ καὶ ὁ Θουκυδίδης γράφων τὰς λέξεις διὰ διπλοῦ *σσ* καὶ *ρσ* μετέβαλλε τὴν Ἀττικὴν προφοράν, διότι ἀρχαιόθεν ἐν Ἀττικῇ *ττ ρρ* ἀπηγγέλλετο, πρβλ. Meisterhans[2] σελ. 76-77. Ὁμοίως ἀλλότριον τῆς συνήθους ἐν Ἀθήναις λαλουμένης εἶναι τὸ *τετάχαται, ἐφθάραται* κλπ. κλπ. Ὡσαύτως εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ. ἐκλείπουν οἱ τύποι εἰς *-οισι* καὶ *-αισι* τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ὅμως ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ἐν τοῖς Βατράχοις ἀκόμη γράφει τοῖς μὲν γὰρ *παιδαρίοισίν* ἐστι κτλ., πασίγνωστον δ' εἶναι καὶ τοῦ Ξενοφῶντος τὸ *ἀμβάτης ἀμβολὰς* κτλ. κτλ. Καθόλου ἄρα ὁ γραπτὸς λόγος τῶν ἀρχαίων διέφερε τοῦ προφορικοῦ καὶ ὡς πρὸς τὰς λέξεις καὶ ὡς πρὸς τὰς συντάξεις καὶ *ὡς πρὸς τοὺς τύπους καὶ ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους*. Ὅτι δὲ οὐδ' ἐνόουν οἱ τότε Ἀθηναῖοι ἀκριβῶς τὰ τῶν συγχρόνων ποιητῶν, τοῦτο διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Βατράχοις στ. 926 κἑξ., πρβλ. τὰ ἐν Τομ. Ε΄ τῆς Ἀθηνᾶς σελ. 225 παρατεθέντα καθὼς καὶ τὰ αὐτ. σελ. 226 τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς παρηλλαγμένης μὲν σεμνῆς δ' ὅμως λέξεως. Ὥστε ἂν ἦτο ἀληθὴς ὁ φοβερὸς ἀφορισμὸς τοῦ κ. Ροΐδου σελ. 327, καθ' ὃν «ἡ χρῆσις τῷ ὄντι πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ *στοιχείων τὰ ὁποῖα δὲν αἰσθάνεται, εἶναί τι ἀνάξιον λογικοῦ ὄντος, ὑποβιβασμὸς εἰς ψιττακὸν τοῦ ἀνθρώπου*· οὐδ' ὑπάρχει, ἐπιφέρει, εἰς τὴν παρομοίωσιν ταύτην ἀνακρίβειά τις ἢ ὑπερβολή», ἄν, λέγω, ὁ ἀφορισμὸς οὗτος ἦτο ἀληθής, οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι θὰ κατεβιβάζοντο ἁπαξάπαντες ἄναυλα εἰς τὴν τάξιν τῶν ψιττακῶν. Λοιπὸν καιρὸς εἶναι, νομίζω, νὰ παύσῃ πᾶς λόγος περὶ διγλωσσίας, ὡς ἰδιαιτέρως ἰδιαζούσης ἡμῖν τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν, ἀφοῦ ἀπεδείχθη διὰ τῶν πραγμάτων ὅτι καὶ πανταχοῦ ἦτο καὶ εἶναι αὕτη οἷα καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ μέγα κακὸν δὲν δύναται νὰ κριθῇ. (Πρβλ. τὰ ἀνωτέρω σελ. 262 λεχθέντα περὶ τῶν λέξεων τῆς πολιτικῆς διαμάχης).

Οἱ Ἀττικισταί, διατείνεται ὁ κ. Ροΐδης (σελ. 338-9), «ἐτόλμησαν... νὰ παρουσιάσωσι τοὺς τύπους τῆς ἐφευρέσεώς των, οὐχὶ ὡς

ἰδικούς των εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν λογίων, ἀλλ' ὡς *ὀρθούς*. . . » Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι παντάπασιν ἀνακριβές· διότι οὐδένα τύπον *ἰδίας αὐτῶν ἐφευρέσεως*, ἀλλ' ἀείποτε *ἀρχαίους τύπους* ἐμφανίζουσιν ὡς ὀρθοὺς ἀπαξάπαντες οἱ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μέχρι σήμερον ὑπὲρ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης ἐργαζόμενοι. Οὐδὲ σημαίνει τι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Ῥοΐδου αὐτ. ὅτι τὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ὀρθὰ εἶναι ὀρθὰ ὅταν τις γράφῃ τὴν ἀρχαίαν, ἀλλ' ὅταν γράφῃ τὴν νέαν Ἑλληνικήν, ὀρθὰ εἶναι μόνα τὰ αὐτῆς. Διότι μέχρι τοῦδε ἄλλη ἐπεκράτησε συνήθεια, καὶ ἡ συνήθεια αὕτη δὲν εἶναι εὔκολον νὰ διαγραφῇ. Πολλῷ δὲ χείρονα εἶναι τὰ ἀκόλουθα «ἐπειδὴ δὲν γράφομεν οὔτε ἀρχαῖα οὔτε νέα, ἀλλὰ μῖγμα, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ περὶ ὀρθότητος, ἤτοι περὶ ὑποταγῆς εἰς τοὺς κανόνας εἴτε τῆς ἀρχαίας εἴτε τῆς νέας γραμματικῆς, ἀφοῦ τὸ μῖγμα συνεπάγει κατ' ἀνάγκην τὴν παράβασιν ἀμφοτέρων». Διότι τοῦτο σημαίνει ἀληθῶς πλήρη ἀκολασίαν, ἧς τὰ φοβερὰ ἀποτελέσματα δυσκόλως δύναταί τις νὰ ἀναμετρήσῃ. Ὁμοίως τὰ ἐν σελ. 382 «καθ' ὃν τρόπον *τὸ ἔσχατον γύναιον* ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὅπως Ἄγγλοι τυχοδιῶκται πανταχοῦ τοῦ κόσμου ἀγνοοῦσι μὲν τὴν ὀρθογραφίαν καὶ εἶναι τελείως ἄσχετοι πρὸς τὰς φιλολογικὰς μελέτας, ἀναδεικνύονται δ' ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα δόκιμοι συγγραφεῖς, οὕτως ὀφείλει νὰ γίνῃ καὶ παρ' ἡμῖν, οὐχὶ δὲ νὰ ταυτίζωμεν μετὰ τοῦ λογιωτάτου τὸν συγγραφέα, περιλαμβάνοντες εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τὴν καλλιεργίαν τῆς γραμματικῆς». Διότι οὐδεμία ὑπολείπεταί μοι ἀμφιβολία, ὅτι τούτων γενομένων ἡ πλήρης καὶ παχυλωτάτη ἀμάθεια θὰ ἐξηπλοῦτο τάχιστα ἀνὰ πάντα τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον· ἐπειδὴ οἱ μὲν Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι καὶ ὅταν ἀκόμη μηδεμίαν ἔχωσι γνῶσιν ἀρχαίας τινὸς γλώσσης καὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, δύνανται διὰ τὰς ἐν ταῖς νεωτέραις αὐτῶν γλώσσαις ἐκτενεῖς, πολυμερεῖς καὶ σπουδαίας γραμματείας νὰ μάθωσι τὸν ἀρχαῖον καὶ τὸν νέον πολιτισμόν, οἱ δὲ νεώτεροι Ἕλληνες οὐχί. Πρόσθες τούτοις ὅτι παρ' ἐκείνοις μὲν τοῖς μεγάλοις λαοῖς ἡ γλῶσσα ἀναπτυχθεῖσα ἤδη καὶ καταρτισθεῖσα λεξιλογικῶς, φρασεολογικῶς, σημασιολογικῶς, συντακτικῶς κλπ. δύναται κάλλιστα νὰ καλλιεργηθῇ καὶ γραφῇ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀγνοούντων ὅλως τὴν ἐτυμολογικήν, σημασιολογικήν, ἱστορικὴν κλπ. κλπ. αὐτῆς σχέσιν πρὸς τὴν Λατινικήν· παρ' ἡμῖν δ' ὅμως ὅλως τἀναντία, οὐδὲν ἐγένετο τούτων· διὰ ταῦτα δὲ ἐκεῖ μὲν ἡ γλῶσσα

κατέστη ἀνεξάρτητος ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας, παρ' ἡμῖν δ' οὐχί, καὶ μέγα μέρος τῆς νῦν χρήσεως κρέμαται ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως ἐκ τῆς ἀρχαίας, μεθ' ἧς ἀείποτε εὑρίσκετο μέχρι τοῦδε εἰς στενωτάτην συνάφειαν (ὅρα ὀρθογραφίαν, τονισμόν!), ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ μικρὸν μὲν παρηλλάγη, διὰ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἀεὶ ἐγινώσκετο καὶ ἀνεγνωρίζετο.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ἀκόμη δὲν πρέπει νὰ παρασιωπηθῇ. Ἂν ἐν τῇ μεγάλῃ Γαλλίᾳ ἀμαθῆ γύναια (πάντως σπάνια), ἑταῖραι ἢ καὶ ἄλλαι, κατορθοῦν διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ἔθνους ἐκείνου φιλοκαλίαν καὶ δι' ἐκτάκτου εὐφυΐας καὶ θυμοσοφίας τινὸς νὰ ἐκφράζωνται ἐπιχαρίτως, εἰ καὶ ἀνορθογράφως, φρονεῖ τις ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἐν οἷς ἡ φιλοκαλία δὲν εἶναι ἀκόμη τοσοῦτον ἀνεπτυγμένη, οἵτινες τοσοῦτον ὀλίγοι καὶ καθόλου ἀμαθεῖς ἀκόμη εἴμεθα, θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ κατορθώσωμεν ἄνευ παιδείας καὶ μορφώσεως ὅ,τι εὐάριθμοί τινες Γαλλίδες ἠδυνήθησαν; Καὶ δὲν εἶναι φόβος μήπως τοὐναντίον ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀπομάκρυνσις ἀποδώσῃ ἡμῖν ὀλεθρίους καρποὺς καὶ ὡς πρὸς τὰ γράμματα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἡμέρωσιν καὶ ὡς πρὸς τὴν φιλοπατρίαν, καὶ ὡς πρὸς πᾶσαν ἀρετήν; Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι σφόδρα φοβοῦμαι τοῦτο, διὸ καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα κρίνω τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ κ. Ῥοΐδου ὀλεθριωτάτην καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐθνοφθόρον. Ὅτι δὲ δὲν εἶναι ὑπερβαλλόντως μεγάλη ἀπαίτησις, ἵνα οἱ μέλλοντες συγγραφεῖς μελετοῦν καὶ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ γραμματικήν, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἵνα εἶναι ἔν τινι μέτρῳ καὶ γραμματικοί, τεκμήριον τούτου ἔστωσαν πλὴν ἄλλων οἱ μνημονευθέντες Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς, οἵτινες συνέγραφον καὶ ἅμα γραμματικῶς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἐξήταζον καὶ ἐρρύθμιζον.

Οὐδὲ τὴν ὑπὲρ τῶν ξένων λέξεων συνηγορίαν τοῦ κ. Ῥοΐδου ἐν σελ. 247 καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ εὑρίσκω ἐγὼ ἀβλαβῆ· διότι ἀποφεύγων νὰ ἐλέγξῃ τοὺς κατὰ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Ε' σελ. 210 κεξ. καὶ 227 μνημονευθέντας λόγους πειρᾶται κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ διὰ μιᾶς παρομοιώσεως νὰ συστήσῃ αὐτάς: «Κάπως παράδοξον, λέγει, φαίνεται, ἐνῷ παρέχομεν εἰς πάντα ἀλλοδαπὸν δικαιώματα Ἕλληνος πολίτου μετά τινα ἔτη διαμονῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἐπιμένωμεν θεωροῦντες ὡς ξένας λέξεις παμψηφεὶ ὑπο τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπ' αἰώνων πολιτογραφηθείσας». Καὶ ὅμως πλὴν τῶν ἐν τῷ προηγουμένως ὀνομασθέντι τόπῳ μνημονευθέντων ὑπάρχουσι καὶ ἄλ-

λοι σοβαρώτατοι λόγοι κατὰ τῆς χρήσεως αὐτῶν, ὧν ἕνα ἀναγράφω. Ἐπειδὴ οἱ μὲν Ἕλληνες τῶν Ἰονίων νήσων ἀπὸ αἰώνων ἔχουν πολιτογραφήσει πλείστας Ἰταλικάς, οἱ δὲ τῆς Ἠπείρου πλείστας Ἀλβανικάς, οἱ δὲ τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας πλείστας Σλαυϊκάς, οἱ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οὐκ ὀλίγας Τουρκικὰς καὶ ὀλίγας Ἀρμενικὰς κλπ., δὲν εἶναι δὲ δυνατὸν εἰς ἕκαστον ἑκασταχοῦ νὰ ἠξεύρῃ τίνες ξέναι λέξεις εἶναι πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἐν χρήσει καὶ τίνες ἐν μόνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ του, διὰ ταῦτα οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐπιτραπείσης τῆς χρήσεως τούτων τῶν μὲν Ἰονίων ὁ γραπτὸς λόγος θὰ βρίθῃ Ἰταλικῶν, τῶν δὲ Μακεδόνων καὶ Θρᾳκῶν Σλαυϊκῶν, τῶν Ἠπειρωτῶν Ἀλβανικῶν, τῶν δὲ Ἀσιατῶν Τουρκικῶν, Ἀρμενικῶν κλπ., ὅτι δηλαδὴ θὰ ἐπέλθῃ διάσπασις τῆς γραπτῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ δὴ καὶ τοῦ μόνον γλωσσικῶς καὶ θρησκευτικῶς, οὐχὶ δὲ δυστυχῶς καὶ πολιτικῶς συνδεδεμένου ἔθνους ἡμῶν. Ἔπειτα κατὰ τί ἄρά γε ὑπερέχει τὸ ξένον *νάρκι* ἢ *ταρίφφα* τοῦ Ἑλληνικοῦ *διατίμησις* παρ' ὃ καὶ ῥῆμα *διατιμῶ* καὶ παθητικὴ μετοχὴ *πρᾶγμα διατιμημένον* κτλ. ἢ τὸ *πολίτσα* τῆς *ἀστυνομίας* ὅτε ἔχομεν καὶ τὸν *ἀστυνόμον* καὶ τὸν *ἀστυνομικὸν κλητῆρα* κττ., ἢ τὸ *κουμμέρκι* τοῦ *τελωνεῖον* ὅτε ἔχομεν καὶ *τελώνης* καὶ *τελωνίζω* καὶ *τελωνιακοὺς φόρους* κτλ. κτλ., ἐγὼ ὁμολογῶ παρρησίᾳ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ νοήσω. Ἐκεῖνο ὅπερ καὶ ἐγὼ καὶ πᾶς ἄλλος Ἕλλην προφανῶς βλέπομεν, εἶναι ὅτι αἱ ξέναι λέξεις εἶναι ἡμιόνων δίκην ἄγονοι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ τάχιστα ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὸν γενικὸν τῆς γλώσσης διάκοσμον καθίστανται γονιμώταται, ὅπερ μέγα προτέρημα ὠνόμασε καὶ ὁ Κοραῆς.

Καὶ τώρα καταπαύων τὸν λόγον προβάλλω τὸ ἐρώτημα: Λοιπὸν τί λέγει ἡ ἐπιστήμη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος; Λέγει ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐκβληθῇ εἰς τὴν θάλασσαν ἡ γραφομένη; ὅτι εἶναι νεκρά, ἄχαρις, ἄτονος, καὶ δὲν ἠξεύρω τί ἄλλο; ὅτι μόνον τότε τὰ καθ' ἡμᾶς θὰ εὐροήσουν ὅταν ἐναγκαλισθῶμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ οἰνοπωλείου κττ.; Οὐχί, οὐδὲν τούτων. Ἡ ἐπιστήμη—καὶ σημειωτέον ὅτι δὲν πρόκειται περὶ καβαλλιστικῆς τινος μαθήσεως περὶ ἄγνωστα καὶ σκοτεινὰ ἀσχολουμένης, ἀλλὰ περὶ ἐπιστήμης τῆς γλώσσης, ἤτοι πράγματος προσπίπτοντος εἰς τὴν αἴσθησιν ἑκάστου, καὶ ἀναπτυσσομένου κατὰ νόμους ψυχολογικοὺς καὶ ἱστορικοὺς *προσιτοὺς* εἰς τὴν διάνοιαν παν-

τὸς λογικοῦ ἀνθρώπου (1)— ἡ ἐπιστήμη, λέγω, τῆς γλώσσης διδάσκει ὅτι ταῦτα πάντα ὅσα κηρύττουσιν οἱ ψευδοπροφῆται καὶ ψευδοδιδάσκαλοι τῆς ἐπαίνων χρῃζούσης γλωσσικῆς ἐκείνης, εἶναι πλημμελῆ καὶ ἀπόβλητα· ὅτι δὲ τὰ ἀληθῆ διδάγματα καὶ πορίσματα προκύπτουσιν ἐκ μόνων τῶν πραγμάτων, ἐκ μόνης τῆς ἱστορίας. Αὕτη δὲ μεγαλοφώνως βοᾷ πρὸς τοὺς ἔχοντας ὦτα ἵνα ἀκούωσι, καὶ ὄμματα, ἵνα βλέπωσι, καὶ νοῦν, ἵν' ἀντιλαμβάνωνται, ὅτι αἱ μὲν ἐπανειλημμένως ἀπὸ αἰώνων μέχρι τοῦδε γενόμεναι ἀπόπειραι τῆς εἰσαγωγῆς ἀκράτου γλώσσης εἴτε τῆς λαλουμένης εἴτε τῆς ἀρχαίας ἀπέτυχον, καὶ τοῦτο ἀνομολογοῦσι πάντες ἄνευ ἀντιλογίας τινός, ἡ δὲ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων μερίδων πολεμουμένη ἀνάμικτος κατίσχυσεν. Δὲν διατείνεται ἡ ἐπιστήμη ὅτι καλῶς ἢ κακῶς τοῦτο ἐγένετο, ἀλλ' ἀποφαίνεται μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὰ ἱστορικὰ ταῦτα βέβαια καὶ ἀναντίλεκτα σήμερον γεγονότα, προῆλθον πάντως ἐκ πολλῶν καὶ ἰσχυροτάτων λόγων. (Πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Β' σελ. 169 κἑξ.). Οἱ λόγοι δ' οὗτοι ἰσχύουσι μέχρι σήμερον ἀδιαλείπτως καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν πάντως ἀκόμη νὰ ἰσχύουν καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται, ἐφ' ὅσον ἄλλοι ἐπ' ἴσης ἰσχυροὶ ἢ καὶ ἰσχυρότεροι δὲν ἀντιταχθῶσιν αὐτοῖς. Τὰ δυνάμενα δὲ ν' ἀντιταχθῶσι μετ' ἀποτελέσματος πρὸς τούτους δὲν δύνανται νὰ εἶναι κενοὶ λόγοι, ἀλλ' ἔργα, γεγονότα ἱστορικά, μεγάλα, ὁποῖα ἀκριβῶς καὶ τὰ μέχρι νῦν ἰσχυρά, τ. ἔ. συγγραφεῖς νέοι καὶ συγγραφέων ἐξαίσια πονήματα νέα.

Κάλλιστα ἐξέφρασε τὴν δύναμιν ἣν οἱ παλαιότεροι δόκιμοι συγγραφεῖς ἔχουσιν οὐ μόνον ἐπὶ τὴν ἐπιβολήν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν διατήρησιν τῆς γραπτῆς γλώσσης ὁ κ. Michel Bréal γράφων ἐν σελ. 13 τῆς Ἱστορίας τῶν Λέξεων «Grand et inestimable bienfait pour une nation d'avoir dans sa littérature un livre sacré, lu et connu de tous! La langue peut ensuite subir toute sorte d'atteintes; il existe pour elle une source de purification. C'est le service que the HOLY BIBLE de 1611 a rendu à l'anglais, la traduction de LUTHER à l'allemand». Καὶ τώρα ἐρωτῶ, ποῦ εἶναι αἱ τοιαῦται αὐθεντίαι παρ' ἡμῖν, αἵτινες καὶ θὰ ἐπέβαλλον καὶ θὰ διετήρουν τὸν ἐπιβληθέντα γλωσσικὸν τύπον; Ἂν τινες σήμερον

(1) Ὀρθότατα διατείνεται ὁ κ. Παλαμᾶς ἐν «Ἐφημερίδι» Κορομηλᾶ 29 Ἰανουαρίου ἑ. ἔ. ὅτι «ἡ ἐπιστήμη (τῆς γλώσσης) δὲν εἶναι τόσον ἀμείλικτος καὶ τόσον ἀπρόσιτος θεότης, ὥστε κτλ.

αἰσθάνωνται ἐν ἑαυτοῖς τηλικαύτην δύναμιν, ἄς τολμήσουν ν' ἀντιπαραβληθῶσι καὶ ἀντιταχθῶσι τοῖς ἀρχαίοις καὶ δώσουν ἡμῖν τὰ ποθητὰ καὶ ἀναγκαῖα νέα πρότυπα· ὅσοι δ' ὅμως στεροῦνται ταύτης (1), φρονίμως θὰ πράξουν, ἂν ἀφήσουν κατὰ μέρος τὰ φαντασιόπληκτα πειράματα (ἀρκοῦσι τὰ μέχρι σήμερον γενόμενα), διότι οὕτω πράττοντες καὶ ἑαυτοὺς ζημιοῦσι, ἐπειδὴ τάχιστα ἀντιπαρέρχονται καὶ λησμονοῦνται, καὶ τὸ ἔθνος βλάπτουσι, ἐπειδὴ ἀποστρεφόμενον τὴν γλῶσσάν των δὲν μελετᾷ τὰ πονήματα αὐτῶν καὶ δὴ δὲν μορφοῦται ὅπως ὤφειλεν. Ἂς ἐννοήσουν τέλος πάντων ὅτι τὸ ἔθνος πιεζόμενον ὑπὸ ἀμειλίκτων ἱστορικῶν ἀναγκῶν καὶ πρότερον ἔκρινεν ὅπως ἔκρινεν καὶ νῦν κρίνει ὅπως κρίνει καὶ ἀρέσκεται εἰς αὐτά, διὸ καὶ μόνους ἐκείνους τῶν νεωτέρων ποιητῶν καὶ πεζογράφων ἀναγινώσκει ὁπωσδήποτε, ὧν ἡ γλῶσσα οὔτε φαίνεται εἰς αὐτὸ ὄζουσα καπηλείου καὶ ἐπαρχίας, οὔτε προσπίπτει ἀκατάληπτος, τῶν δ' ἄλλων τὰ ἔργα ἢ ἅπαξ ἢ οὐδέποτε ἀναγινώσκει. Ἐγὼ τοὐλάχιστον πρὸ ἑνὸς ἔτους παρὰ πλείστων ἤκουσα ὅτι περιοδικόν τι πολλοῦ λόγου πρότερον ἄξιον, διὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων χρῆσιν τῆς λαλουμένης «*ἐξεχυδαΐσθη, κατέστη ἀσαφὲς καὶ ἀηδὲς*» καὶ ὅτι δὲν τὸ λαμβάνουν πλέον ἀνὰ χεῖρας, καὶ ὄντως σχεδὸν κατεστράφη. Ἔ! λοιπὸν εἶναι δίκαιον, νομίζω, νὰ διδαχθῶσιν οἱ νεώτεροι ἡμῶν συγγραφεῖς ἐκ τοῦ παθήματος, ἐκ τοῦ νέου πειράματος καὶ νεωτάτου ἱστορικοῦ διδάγματος τούτου. Ἄλλως τε ἂς ἴδωσι καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν συμβαίνοντα καὶ ἂς κρίνουν! Ὁ μὲν φωνάζει «Κάτω ἡ γραμματική!» (2), ὁ δὲ «Πρὸς Θεοῦ, τὴν Γραμματικὴν προσέχετε!» Ὁ μὲν ἐκβάλλει ὅλως τὴν γραφομένην, ὁ δὲ τὴν καθαρίζει μόνον, ὁ δὲ πάλιν προτείνει, ὡς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης δῆθεν ἐπιβαλλόμενα, ὡς ἀλάθητον πανάκειαν, μετὰ μεγάλου πατάγου κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ διδάγματα, ἅτινα ὁ κ. Παλαμᾶς ἐν ἄρθρῳ τῆς «Ἐφημερίδος» 29

(1) Κατηγορήθην πρὸ ἐτῶν ὅτι ἐγὼ δὲν τολμῶ νὰ γράφω τὴν δημοτικήν, ἐπειδή, ὡς εἶπεν ὁ κατηγορήσας, «δέν με βαστοῦν τὰ κότσια». Ὁμολογῶ παρρησίᾳ, ὅτι δὲν αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἱκανὸν ν' ἀντιμετρηθῶ καὶ ἀντιταχθῶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους καλλιτέχνας τοῦ λόγου, καὶ ὅτι δι' αὐτὸ οὐχὶ νὰ παρευδοκιμήσω ἐκείνους, ἀλλὰ νὰ γίνω μαθητὴς αὐτῶν ἐπιθυμῶ, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ἐγὼ οὔτε καλλιτέχνης, ἀλλ' ἐπιστήμων εἶμαι, οὔτε ὡς καλλιτέχνου ἀλλ' ὡς ἐπιστήμονος ἔργα ἀξιῶ νὰ κρίνωνται ὅσα γράφω.

(2) Καθὰ ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Γ' σελ. 263 ἐλέχθη, τὴν αὐτὴν συμβουλὴν «Νὰ ριχθῇς τῆς Γραμματικῆς καὶ νὰ τὴν κάμῃς κομμάτια» ἔδωκε καὶ ἐφημερίς τις κατὰ τὸ ἔτος 1890.

Ἰανουαρίου 1895, ὀρθῶς χαρακτηρίζει ὡς *ακανόνας τοὺς ὁποίους καὶ πᾶς, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον Ἕλλην συγγραφεύς, θὰ ἦτο δύσκολον ν' ἀποδειχθῇ, καὶ ἀδύνατον νὰ ἐφαρμόσῃ!*» Ἂς λάβωσι πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τοῦτο ὅτι ἂν σήμερον πᾶς φιλόπατρις Ἕλλην λυπῆται σφόδρα ἐπὶ τῇ μεγάλῃ καὶ πολλῇ κακοδαιμονίᾳ καὶ ἀδοξίᾳ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἥτις ἐκδηλοῦται ἐν τῇ καθολικῇ ἐξαρθρώσει καὶ παραλύσει παντὸς ὅ,τι συγκρατεῖ τὰ ἔθνη, εἰς τοῦτο ἴσως οὐ μικρὸν συμβάλλεται καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα παρ' ἡμῖν σύγχυσις ἐν τῷ ζητήματι τῆς γραπτῆς γλώσσης. Διότι ὁ κηρύξας ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον πάσης ὑποχρεώσεως πρὸς τὰ παραδεδομένα καὶ κεκυρωμένα τῆς γλωσσικῆς καὶ γραμματικῆς συνηθείας, δὲν χρειάζεται, φρονῶ, ἄλλο ἰδιαίτερον θάρρος, ἵνα πράξῃ τοῦτο καὶ πρὸς τὰς ἄλλας παραδεδομένας καὶ κεκυρωμένας ἱεράς, ἐθνικάς, ἠθικὰς κλπ. παραδόσεις. Ἐντεῦθεν φερόμεθα πάντες μακρὰν μὲν τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων, δι' ὧν οἱ πατέρες ἡμῶν πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἐμεγαλούργησαν, ἐγγὺς δὲ τῆς ἀδοξίας καὶ παρακμῆς. Προφανὲς δ' εἶναι ὅτι ἡ ἀταξία καὶ ἀκολασία ἔν τινι κλάδῳ τοῦ ἐθνικοῦ βίου δὲν δύναται ἢ νὰ ἐπιδράσῃ ὀλεθρίως καὶ ἐπὶ τοὺς λοιπούς, μάλιστα δὲ πάντων ἡ ἀκολασία ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, τῆς γλώσσης. Ἂς ἐνθυμηθῶσι προσέτι ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ γραφομένη γλῶσσα παντὸς ἔθνους δὲν κατηρτίσθη ἐκ συγκολλήσεως ἢ συγχωνεύσεως τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων εἰς ἓν κρᾶμα, ἀλλὰ δι' ἐκβολῆς μὲν τῶν πολλῶν διαλέκτων, ἐπικρατήσεως δὲ μιᾶς μόνης ἕνεκα λόγων ἱστορικῶν· τοῦτο διδάσκει ἡ πεῖρα, οὐδ' ἦν ἄλλως γενέσθαι· διότι γραπτὴ ἑνιαία γλῶσσα σημαίνει οὐδὲν ἄλλο ἢ ἑνότητα τύπων, λέξεων, συντάξεων, σημασιῶν κττ. Λοιπὸν πῶς θὰ ἠδύνατό ποτε νὰ ἐπιβληθῇ παρ' ἡμῖν μία τις διάλεκτος ἐκβαλοῦσα τὰς ἄλλας, ἀφοῦ μέχρι σήμερον ἐν οὐδεμιᾷ διαλέκτῳ συνέγραψαν ἔξοχοι συγγραφεῖς δόκιμα ἔργα τοιαῦτα, ὁποῖα νὰ καταστῶσι προσφιλὲς ἀνάγνωσμα καὶ ἐντρύφημα τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου καὶ μετὰ τῶν ἰδεῶν των νὰ ἐπιβάλωσι καὶ τὴν χρῆσίν των καθόλου: Ἡμεῖς κατὰ τόπους λέγομεν *ἤρχουμουν*, *ἐρχόμανε*, *ἐρχόμουνα*, *ἀγαποῦμαι*, *ἀγαπειέμαι*, *ἀγαπειοῦμαι*, *ἀγαπειῶμαι*, *ἀγαπειοῦνταν*, *ἀγαποῦνταν*, *ἀγαπώντησαν*, *ἀγαπειώντησαν*, *φέρε μού το* καὶ *φέρε τό μου*, *δός μού το* καὶ *δός τό μου*, *οἱ πατέρες* καὶ *οἱ πατέριδες*, *λέγω σε τοῦτο* καὶ *λέγω σου τοῦτο*, *θὰ διῶ* καὶ *θὰ ἰδῶ* καὶ *θὰ 'δῶ*,

ἠξεύρω πῶς μ' ἀγαπᾷς καὶ *ἠξεύρω ποῦ μ' ἀγαπᾷς, ζυγιάζω* καὶ *ζγιάζου*, κτλ. κτλ. Πάντα ταῦτα πρῶτον μὲν δὲν ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ πλοῦτον τῆς λαλουμένης, ἐπειδὴ δὲν διαφέρουσι σημασιολογικῶς ὅπως οἱ ποικίλοι τύποι τῆς Ἀττικῆς καὶ Κοινῆς, ἔπειτα δὲ εἶναι γραμματικῶς ἴσα, ἤτοι πάντα ἑρμηνεύονται ὑπὸ τῆς Γραμματικῆς καὶ ἔχουσιν ἴσα δικαιώματα. Προφανὲς δ' ὅμως εἶναι ὅτι πάντων τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἅμα ἡ χρῆσις ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ εἶναι διὰ πασιγνώστους λόγους ἁπλούστατα ἀδύνατος· λοιπὸν τίνα θὰ προτιμηθῶσι τῶν ἄλλων καὶ τίς ὁ δικάσων; Ὁ Γραμματικὸς καὶ ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἤθελεν ἠξεύρει πάσας τὰς πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ χρήσεις λέξεων, τύπων, συντάξεων, σημασιῶν, πλοκῶν κλπ. κλπ. καὶ ἤθελε δύνασθαι νὰ ἑρμηνεύσῃ πάντα ταῦτα προσηκόντως (ἀμφότεραι αἱ ὑποθέσεις παντάπασιν ψευδεῖς καὶ ἀδύνατοι ἐν τῷ παρόντι), πάλιν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ τὴν προτίμησιν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν χρῆσιν, διότι ὡς ἱστορικὸς αἰτιολογεῖ καὶ ἑρμηνεύει τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ δὲν δικάζει περὶ τῶν ἀρετῶν ἢ ἐλαττωμάτων αὐτῶν καὶ δὴ οὔτε καθορίζει οὔτε ἐκλέγει. Μόνη ἡ χρῆσις ὡρισμένων λέξεων, τύπων, σημασιῶν, συντάξεων κλπ. γενομένη ὑπὸ ἐξόχων συγγραφέων καὶ σύμφωνος οὖσα πρὸς τὸ γλωσσικὸν τοῦ ἔθνους αἴσθημα (οὐχὶ βεβαίως τοῦ Ἀχιλλές, ζγιάζω, Ἐβρὼπ κτλ. κτλ.) θὰ κατώρθωνεν ἀληθῶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁριστικὴν κατίσχυσίν τινων καὶ τὴν ἀποβολὴν ἄλλων. Τοῦτο διδάσκει ἡ ἱστορία πάσης πανταχοῦ τοῦ κόσμου γραπτῆς γλώσσης. Παρ' ἡμῖν δ' οὔτε πρότερον ἔγινε τοιαύτη ἐργασία οὔτε σήμερον γίνεται προσηκόντως· διότι νεωτερίζοντες οἱ ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι ἡμῶν δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην φιλοπονίαν, ἵνα μελετήσουν ὁπωσδήποτε τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐν ᾗ φιλοτιμοῦνται νὰ ἐναποταμιεύουν τὰ διανοήματα αὐτῶν, ἀλλὰ φρονοῦσιν ὅτι κηρύξαντες ἑαυτοὺς ἀπηλλαγμένους καὶ ἀνωτέρους τῶν ἀπαιτήσεων τῆς γραφομένης κατέστησαν πάντῃ πάντως ἐλεύθεροι καὶ ἀπηλλαγμένοι πάσης ἄλλης ἀπαιτήσεως, ἐντεῦθεν τολμῶσιν ὅσας ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς οὔτ' ἐφαντάσθη οὔτ' ἐνόησέ ποτε χρήσεις. Ὀρθότατα δὲ παρετήρησεν ὁ γράφων ἐν τῷ «Ἄστει» τῆς 29 Ἰανουαρίου 1895 πρὸς τοὺς καινοτομοῦντας καὶ λέγοντας τρόπον τινὰ πρὸς τὸν λαὸν «*αὐτὴν τὴν σημασίαν δὲν τὴν εἶχες, πρέπει εἰς τὸ μέλλον νὰ τὴν πάρῃς*» ὅτι «*ἐν τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ δυστυχὴς ἀναγνώστης ἐξανίσταται, οὐδὲν συγκατατίθεται νὰ πάρῃ, καὶ*

τάρα πολὺ ἀνεκτικὸς ἴσως θὰ εἶναι, ἐὰν δὲν εἴπῃ καὶ αὐτὸς ἐξαγριούμενος πρὸς τὸν αὐθάδη συγγραφέα «ἔρχεσαι νὰ μ' ἀφήσῃς ἥσυχον;»

Ταῦτα εἶχον νὰ παρατηρήσω ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ῥοΐδου, ὅπερ, ὡς ἀπεδείχθη, δὲν εἶναι πολλοῦ γε καὶ τοῦ παντὸς δεῖ, ὁποῖον ὑπό τε τοῦ κ. συγγραφέως συνιστᾶται καὶ ὑπό τινων παρ' ἡμῖν νομίζεται, ἀλλὰ τοὐναντίον καθ' ὁλοκληρίαν ἐσφαλμένον καὶ μάλιστα περὶ τὰς πρώτας καὶ κυρίας τῆς ἐπιστήμης βάσεις. Τὸν ἐκτενῆ καὶ ἀκριβῆ ἔλεγχον τοῦτον ἐπέβαλέ μοι ὡς ἀπαραίτητον καθῆκον αὐτὸ τὸ περὶ οὗ πρόκειται ζήτημα καὶ οὐχ ἥκιστα ἡ ἐπιστήμη ἐξ ὀνόματος τῆς ὁποίας ἐνεφανίσθη καὶ ἐζήτησε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸ Κοινὸν ὁ κ. Ῥοΐδης. Διότι ἀφοῦ ἐγὼ ἐπετράπην ὑπὸ τῆς πολιτείας τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τῆς γλωσσικῆς, δέν μοι ἐπιτρέπεται νὰ σιωπῶ, ὅταν κακὴ τῆς ἐπιστήμης ταύτης γίνεται χρῆσις καὶ ἐσφαλμέναι περὶ αὐτῆς καὶ τῶν διδαγμάτων καὶ πορισμάτων αὐτῆς ἐκφέρωνται γνῶμαι, ἥκιστα δὲ πάντων ὅταν αὐτὴ ἡ θέσις τῆς μαθήσεως ταύτης ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐπιστημῶν μετακινῆται, διότι τὰ ἐκ τούτου δυνάμενα νὰ προκύψωσι δεινὰ εἶναι ἀνυπολόγιστα. Καθ' ἃ δηλαδὴ καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, τὸ ζήτημα λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον διατύπωσιν: ἢ ἡ γλωσσικὴ εἶναι φυσικὴ ἐπιστήμη, καὶ τότε δύναται ἕκαστος ἄνευ ἀκριβοῦς ἱστορικῆς, φιλολογικῆς γνώσεως τῆς γλώσσης νὰ γλωσσολογῇ, ἀρκούμενος εἰς τοὺς γενικωτάτους καὶ μικρὰν ἔχοντας ἀξίαν καὶ ἐφαρμογὴν γλωσσικοὺς νόμους, καὶ ὡς εἰκὸς σφαλλόμενος εὐθὺς ὡς ἀπὸ τῶν γενικῶν τούτων ἔλθῃ ἐπὶ τὸ ἐλάχιστον μερικὸν φαινόμενον. Τοιαύτη μάθησις εἶναι βεβαίως εὐκολωτάτη καὶ αὐτὸ τοῦτο τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐννοῶ νὰ γίνω εἰσηγητὴς αὐτῆς εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἢ ἡ γλωσσικὴ εἶναι ἱστορικὴ ἐπιστήμη, εἶναι μέρος τῆς καθόλου φιλολογίας ἀναπόσπαστον καὶ ἀπαραίτητον, καὶ τότε αὐτόδηλον ὅτι μόνος ὅστις ἀκριβῶς, ἱστορικῶς, φιλολογικῶς ἐπίσταται τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα, δύναται νὰ γλωσσολογηθῇ ὀρθῶς. Ταύτης ἐγὼ τῆς μαθήσεως διδάσκαλος θέλω νὰ εἶμαι καὶ ταύτης μέχρι τοῦδε ἐν πᾶσιν οἷς ἔγραψα καὶ ἐδίδαξα ποιοῦμαι χρῆσιν καί, ἂν μὴ σφόδρα σφάλλωμαι, οὐχὶ ἀνεπιτυχῶς, καὶ ταύτην ἐπιθυμῶ καὶ ἐργάζομαι ἀδιαλείπτως ἵνα εἰσαγάγω εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ παύομαι κηρύττων ὅτι ὃς ἂν μη φιλολογῇ, ἀδύνατον νὰ γλωσσολογῇ.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ Γ' ΤΟΜΟΝ ΤΗΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΕΙΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Ἐν σελ. XLIX τοῦ Δ' τόμου τῆς τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Βερναρδακείου ἐκδόσεως λέγει ὁ ἐκδότης περὶ τοῦ Wilamowitz ὅτι: editorem credulum nactus perpauca sanavit, multa male sana ut sana tractavit, plurima ut par erat pessime corrupit. Ἀληθέστατα ταῦτα, οὐχὶ ὅμως περὶ τοῦ Wilamowitz λεγόμενα, ἀνδρός, ὃν *μωμήσεταί τις* μᾶλλον ἢ *μιμήσεται*, ἀλλὰ περὶ **αὐτοῦ τοῦ λέγοντος**, πρὸς ὃν ὁ Wilamovitz εὐστοχώτατα ἠδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ τὸ τοῦ Ὁρατίου: mutato nomine de te fabula narratur. Ὅτι δ' οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἔδειξε μὲν ἤδη ὁ τῶν δύο τόμων ἔλεγχος, θὰ δείξῃ δ' εὐθὺς καὶ ὁ τοῦ τρίτου τόμου, ἐξ οὗ ὥσπερ καὶ ἐξ ἐκείνων ὀλίγα μόνον χωρία θὰ ἐξετάσωμεν, διότι ἂν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἠστοχημένα ἐπεχειροῦμεν νὰ ἐλέγξωμεν, ἡ ἐπίκρισις θὰ ἀπέβαινεν ἴση τὸν ὄγκον τῷ ἐπικρινομένῳ βιβλίῳ.

Σελ. (Βερν.) 28, 5 ἑ. (294 F): «Φιλόλογός γε καὶ φιλομαθής ἐστι μᾶλλον. Οὐ μὴν τοῦτο μάλιστα θαυμάζειν ἄξιον, ἀλλὰ πρᾳότης τε πολλὴν χάριν ἔχουσα, καὶ τὸ μάχιμον καὶ διαπορητικὸν ὑπὸ συνέσεως, οὔτε δύσκολον οὔτ' ἀντίτυπον πρὸς τὰς ἀποκρίσεις κτἑ.».

Ὁ ἐκδότης στίξας μετὰ τὸ *συνέσεως* δηλός ἐστι συνάπτων τὸ *ὑπὸ συνέσεως* τῷ *μάχιμον καὶ διαπορητικόν*, ὅπερ ἄτοπον, διότι πρῶτον τὸ *μάχιμον* δὲν γεννᾶται ἐκ τῆς *συνέσεως*, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὑπάρχει τοῖς ἀσυνέτοις. Ἔπειτα τὸ *μάχιμον καὶ διαπορητικὸν* ἐν ἀνδρὶ φιλολόγῳ καὶ φιλομαθεῖ οὐδὲν ἔχει τὸ *θαυμάζειν ἄξιον*. Τί εἶναι τὸ *θαυμάζειν ἄξιον* θὰ φανῇ, ἐὰν ἀφαιρεθῇ ἡ μετὰ τὸ *συνέσεως* ὑποστιγμή, οὗ γενομένου ὁ νοῦς ἔσται: ἄξιον θαυμάζειν τὸ μάχιμον καὶ διαπορητικὸν ὑπὸ συνέσεως οὔτε δύσκολον οὔτ' ἀντίτυπον πρὸς τὰς ἀποκρίσεις, τ.ἔ. ἄξιον θαυμάζειν ὅτι διὰ τὴν σύνεσιν τὸ μάχιμον καὶ διαπορητικὸν οὐκ ἦν δύσκολον οὐδ' ἀντίτυπον πρὸς τὰς ἀποκρίσεις, δηλ. ὅτι καίπερ μάχιμος καὶ διαπορητικὸς ὢν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος,

ὅμως διὰ τὴν σύνεσιν οὐκ ἦν δύσκολος, οὐδ' ἀντίτυπος πρὸς τὰς ἀποκρίσεις. Ὁ ἐκδότης αἰσθανόμενος μὲν ὅτι μετὰ τὴν *πραότητα* ἀτόπως καταλέγεται τὸ *μάχιμον*, ἀδυνατῶν δὲ νὰ νοήσῃ ὅτι αἰτία τοῦ κακοῦ ἦτο ἡ ὑποστιγμή, ἵνα καλύψῃ τὸ τραῦμα, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ, προτείνει νὰ γραφῇ *καί τε μάχιμον*. Εὐτυχῶς δὲν εἰσήγαγε καὶ ταύτην τὴν παραδιόρθωσιν εἰς τὸ κείμενον.

Σελ. 33, 17: τοὺς χρησμοὺς ἔνιοι φήσουσιν **εὖ καὶ** καλῶς ἔχειν ὅτι τοῦ θεοῦ εἰσιν· **ἄλλοι** τοῦ θεοῦ μὴ εἶναι, ὅτι φαύλως ἔχουσι. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐν ἀδήλῳ· τὸ δ' οὐκ εὖ τὰ ἔπη πεποιῆσθαι τὰ περὶ τοὺς χρησμοὺς καὶ σοὶ κριτῇ δήπουθεν, ὦ φίλε Σεραπίων... ἐναργές ἐστι».

Ἀφοῦ *ἐκεῖνο*, τ. ἔ. τὸ τοῦ θεοῦ εἶναι τὰ ἔπη, ἐν ἀδήλῳ ἐστί, τὸ δὲ τὰ ἔπη *οὐκ εὖ πεποιῆσθαι* ἐναργές ἐστι καὶ αὐτῷ τῷ θεοσεβεῖ Σεραπίωνι, πῶς εἶναι εὔλογον νὰ ὑπάρχωσιν οἱ φήσοντες **εὖ καὶ καλῶς** ἔχειν τὰ ἔπη ὅτι τοῦ θεοῦ εἰσι; Οὐδὲν τούτου ἀλογώτερον. Εὐτυχῶς ἡ ἀλογία αὕτη οὔτε τῷ Πλουτάρχῳ ἀνήκει, οὔτε τοῖς ἀντιγραφεῦσιν, ἀλλὰ τῇ αὐθαιρεσίᾳ τοῦ ἐκδότου, ὅστις τὸ κάλλιστα παραδεδομένον κείμενον παρανοήσας διέφθειρε. Ἰδοὺ τί λέγει κατὰ τἀντίγραφα ὁ Πλούταρχος: «τοὺς χρησμοὺς ἔνιοι φήσουσιν **οὐ** καλῶς ἔχειν ὅτι τοῦ θεοῦ εἰσιν, **ἀλλὰ** τοῦ θεοῦ μὴ εἶναι ὅτι φαύλως ἔχουσι.» Τ.ἔ. Θὰ εὑρεθῶσι τινὲς (τὸ *ἔνιοι* μετριότητος χάριν) **οὐδαμῶς** παραδεχόμενοι τὴν γνώμην σου, ὦ Σεραπίων, ὅτι οἱ χρησμοὶ ὡς θεοῦ ποιήματα, πρέπει νὰ θεωρῶνται τέλειοι, **ἀλλ'** ἀνάπαλιν φρονοῦντες ὅτι, ἐπειδὴ πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ τέλειοι, πρέπει νὰ μὴ θεωρῶνται θεοῦ ποιήματα. Καὶ τοὺς **ἐνίους** τούτους δὲν θὰ δυνηθῇς δυστυχῶς νὰ ἐπιστομίσῃς, ὦ Σεραπίων, διότι τοῦ μὲν σοῦ συλλογισμοῦ ἡ βάσις (ὅτι οἱ χρησμοὶ τοῦ θεοῦ εἰσιν) εἶναι ἀναπόδεικτος (*ἐν ἀδήλῳ*), ὁ δ' ἐκείνων συλλογισμὸς στηρίζεται ἐπὶ ἀναμφισβητήτου ἀληθείας, (ὅτι οἱ χρησμοὶ οὗτοι εἶναι φαύλως πεποιημένοι).

Ἡ τοῦ προκειμένου χωρίου διαφθορὰ δὲν εἶναι ἔργον μόνου τοῦ ἐκδότου, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς ὀφείλεται τῷ παλαιοτέρῳ κριτικῷ Περιζωνίῳ γράψαντι *ἄλλοι* ἀντὶ *ἀλλά*. Τὴν κορωνίδα ἐπέθηκεν ὁ Ἕλλην ἐκδότης γράψας **εὖ καὶ καλῶς** ἀντὶ τοῦ **οὐ καλῶς**. Ἔστω ἀμφοτέροις ἀΐδιος ἡ χάρις.

Σελ. 40, 16 (399 C) «καὶ περὶ τῆς νήσου πάλιν, ἣν ἀνῆκεν ἡ

πρὸ Θήρας καὶ Θηρασίας Θάλασσα· **καὶ** περὶ τὸν Φιλίππου καὶ Ρωμαίων πόλεμον· *ἀλλ' ὁπότε Τρώων γενεὰ κτέ.*».

Ὁ ἐκδότης εἰκάζει: *καὶ τὰ περὶ τὸν Φιλίππου κέ.* Κατὰ ταῦτα ὁ χρησμὸς (*ἀλλ' ὁπότε κέ.*) ἀναφέρεται εἰς μόνον τὸν πόλεμον Φιλίππου καὶ Ρωμαίων, ὁ δὲ εἰς τὴν νῆσον, ἣν ἀνῆκεν ἡ θάλασσα, ἀναφερόμενος χρησμὸς παρελείφθη. Ἀληθῶς δ' ὅμως ὁ μνημονευόμενος χρησμὸς (*ἀλλ' ὁπότε κέ.*) κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ κυρίως ἀναφέρεται εἰς τὴν νῆσον, ἡ δὲ τοῦ πολέμου μνεία εἶναι ἐν αὐτῷ βραχεῖα καὶ γίνεται μόνον πρὸς ὁρισμὸν τοῦ τῆς ἐκρήξεως χρόνου. Κατὰ ταῦτα ἡ τοῦ ἐκδότου εἰκασία εἶναι, ὡς συνήθως, ἀτυχής, μεταγραπτέον δὲ τὸ χωρίον ὧδε:

«Καὶ τὰ περὶ τῆς νήσου, ἣν ἀνῆκεν ἡ .... θάλασσα περὶ τὸν Φιλίππου καὶ Ρωμαίων πόλεμον» ἐξαλειφθέντος τοῦ **καί**. Οὕτως ἔχομεν ἓν καὶ μόνον γεγονὸς συμβὰν περὶ τὸν Φιλίππου καὶ Ρωμαίων πόλεμον, εἰς ὃ ὁ χρησμὸς ἀναφέρεται.

Σελ. 47, 8: Ἐπεὶ γὰρ οἱ Φωκέων τύραννοι πολλὰ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων συγχέαντες ἔκοψαν νόμισμα καὶ διέσπειραν εἰς τὰς πόλεις, Ὀπούντιοι συναγαγόντες **ὅσον ἀργύριον**, ὑδρίαν ἔπεμψαν ἐνθάδε τῷ Θεῷ καὶ καθιέρωσαν».

Ὁ ἐκδότης: malim *ὅσον ἦν ὅσιον*. Τί σημαίνει τοῦτο καὶ πρὸς τί ἡ εἰκασία; Τὸ *ὅσον ἀργύριον* ἔχει κάλλιστα ἐξυπακουομένου τοῦ *συνήγαγον*. Εἶναι δὲ ἡ ἐλλειπτικὴ αὕτη χρῆσις τοῦ **ὅσον** καὶ τοῖς ἄκρῳ δακτύλῳ ἁψαμένοις ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀρίγνωτος.

Σελ. 53, 23 (404 C.): «Καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἄδηλον ἡμῖν· ἕτερον δὲ **καὶ** δι' ἑτέρου φαινόμενον ἀναπίμπλαται τῆς ἐκείνου φύσεως». Τίς ὀφθαλμοὺς ἔχων δὲν βλέπει ὅτι ὁ **καὶ** ἐκεῖνος διαφθείρει τὸ νόημα;

Σελ. 57, 24 (405 F): «ὠλίσθαν**ον** εἰς ἐνφδὸν γῆρυν, ἐρωτικῶν τε κατεπίμπλ**αντο** μέτρων . . . τὰ συμπόσια».

Τἀντίγραφα *ὠλίσθαν**εν***· ὥστε γραπτέον καὶ κατεπίμπλ**ατο** ἀντὶ τοῦ κατεπίμπλ**αντο**. Ὁ ἐκδότης ἔγραψε μετὰ τοῦ Reiske ὠλίσθαν**ον**.

Σελ. 63, 4: «**ἐχρῆν** δ' ἄρα καὶ τυράννους ἀγνοῆσαι καὶ πολεμίους μὴ προαισθέσθαι». Οὕτως ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις *ἦν δ'*

ἄρα κατὰ διόρθωσιν τοῦ Reiske ὁ ἐκδότης. Ἀλλ' οὕτω ζητεῖται τὸ τοῦ *ἀγνοῆσαι* καὶ *προαισθέσθαι* ἀντικείμενον. Γραπτέον ἄρα: «ἦν δ' ἄρ' ἃ καὶ τυράννους **ἐχρῆν** ἀγνοῆσαι κέ.». Τὸ *ἐχρῆν*, ἀφ' οὗ τὸ **ἄρ'** ἃ ἐγένετο **ἄρα**, περιττὸν ὂν διεγράφη.

Σελ. 68, 1 (409 C): «ὢν παιδικόν ἐστι.... τὸ πάθος· **ὡς** γὰρ οἱ παῖδες ἴριδας μᾶλλον..... ἀγαπῶσι, **καὶ** οὗτοι τὰ αἰνίγματα... ἐπιποθοῦσι».

Ἂν οὕτως εἶχον τἀντίγραφα, πᾶς τις θὰ ἐβούλετο μᾶλλον ἀντὶ τοῦ **ὡς** νὰ ἦτο γεγραμμένον **καὶ** (**καὶ** γὰρ οἱ παῖδες... ἀγαπῶσι, *καὶ* οὗτοι.... ἐπιποθοῦσι). Ἀφοῦ δὲ τἀντίγραφα ἔχουσι **καί**, δὲν εἶναι ἀγανακτήσεως ἄξιον ὅτι ὁ ἐκδότης ἀγνοῶν τὴν παραβολικὴν δύναμιν τοῦ *καὶ*-*καὶ* διέφθειρε τὸν πρότερον **καὶ** εἰς **ὡς** μεταβαλών;

Σελ. 69, 6 γρ. Πρῖσκε ἀντὶ τοῦ Πρίσκε.

Σελ. 73, 1 (411 B): «τὴν ἀλαζονείαν τοῦ λόγου **διελέττειν**». Τὸ ῥ. τοῦτο ἔχει κάλλιστα σημαῖνον ὅ,τι καὶ τὸ *διαπτύσσειν*, οὐδ' ἀνάγκη νὰ μεταβληθῇ εἰς *διελέγχειν*, ὡς ἤκασεν ὁ Turnebus καὶ σὺν τούτῳ ὁ ἐκδότης.

Σελ. 78, 16 (413 D) γραπτέον: «πολλαχόθι τῆς οἰκουμένης χρηστήρια καθειστήκει» καὶ σελ. 79, 10 (413 F): «ὥσπερ **εἰ** βασιλεύς... ἑτέραις ἀποκλείων θύραις τοὺς πονηροὺς καθ' ἑτέρας εἰςδέχοιτο». Ὁ ἐκδότης ἐν μὲν τῷ προτέρῳ χωρίῳ γράφει *πολλαχόθ***εν**, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ παραλείπει τὸν **εἰ**. Ζεῦ ἀλεξίκακε!!!

Κατωτέρω: «εἰ ταύτην **ἀρχὴν** λαβὼν φαίη τις ὅτι τῆς κοινῆς ὀλιγανδρίας.... πλεῖστον μέρος ἡ Ἑλλὰς μετέσχηκε καὶ μόλις ἂν νῦν ὅλη παράσχοι τριςχιλίους ὁπλίτας, ὅσους ἡ Μεγαρέων μία πόλις ἐξέπεμψεν εἰς Πλαταιέας (sic) (οὐδὲν οὖν ἕτερον ἦν τὸ πολλὰ καταλιπεῖν χρηστήρια τὸν Θεὸν ἢ τῆς Ἑλλάδος ἐλέγχειν τὴν ἐρημίαν), ἀκριβῶς ἂν αὐτῷ **παράσχοιμι** τῆς εὑρησιλογίας».

Ἀντὶ μὲν τοῦ *ἀρχὴν* ὅπερ ἐνέβαλεν ὁ ἐκδότης, ἔδει μᾶλλον νὰ ἐμβληθῇ *αἰτίαν*, ἀντὶ δὲ τοῦ *παράσχοιμι* τῶν ἀντιγράφων τί μετα-

γραπτέον ἄδηλον, πάντως δ' ὅμως οὐχὶ *μετάσχοιμι*, ὡς ὁ ἐκδότης εἰκάζει. Τὸ πάντων δ' ὅμως δεινότατον εἶναι ὅτι τὸ «*οὐδὲν οὖν* .... *τὴν ἐρημίαν*», ὅπερ ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι τὸ συμπέρασμα τῶν ἡγουμένων, δι' οὗ συμπληροῦται ἡ αἰτιολογία τῆς σπάνεως τῶν χρηστηρίων (ἡ Ἑλλὰς νῦν ὀλιγανδρεῖ, τῶν πρὶν ἄρα χρηστηρίων πολλῶν ὄντων τὰ πλεῖστα θὰ ἦσαν ἔρημα καὶ ἀκολούθως εἰς οὐδὲν ἄλλο θὰ ἐχρησίμευον ἢ εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐρημίας τῆς Ἑλλάδος, δικαίως ἄρα οἱ θεοὶ ὡς περιττὰ κατέλυσαν αὐτά), ἐνεκλείσθη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου εἰς παρένθεσιν.

Σελ. 82, 5 (415 A): «ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι πλείονας λῦσαι καὶ μείζονας ἀπορίας οἱ τὸ τῶν δαιμόνων γένος ἐν μέσῳ **θέντες** θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ τρόπον τινὰ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν συνάγον εἰς ταὐτὸ καὶ συνάπτον ἐξευρόντες». Τοῦ χωρίου οὕτω γεγραμμένου ὁ νοῦς εἶναι ἀναγκαίως ὅδε: οἱ θέντες τοὺς δαίμονας ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων (τ. ἔ. οἱ **ὑποθέμενοι** ὅτι ὑπάρχουσι μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων δαίμονες) καὶ **ἐξευρόντες** ὅτι οὗτοι συνάγουσιν εἰς ταὐτὸ τὴν κοινωνίαν θεῶν καὶ ἀνθρώπων). Ταῦτα εἶναί πως ἀντιφατικά, διότι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα παρίσταται τοῦτο μὲν ὡς ὑπόθεσις (**θέντες**), τοῦτο δὲ ὡς ἀποκάλυψις ἀληθείας (**ἐξευρόντες συνάγον** κέ.). Αὗται αἱ ἀνωμαλίαι αἴρονται, ἐὰν ἐξαλείψωμεν τὸ **θέντες**, ὅπερ εἶναι **ἐπινόημα τοῦ ἐκδότου**(!!!), ἐμβάλωμεν δὲ μετὰ τὸ *ἀνθρώπων* τὴν ἐκπεσοῦσαν μετοχὴν **ὄν**: «οἱ τὸ τῶν δαιμόνων γένος γένος ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων **ὂν** καί... συνάγον ἐξευρόντες».

Σελ. 85, 9 (416 A): «καὶ γὰρ ὑμεῖς ὁμολογεῖτε δήπου τὸν Ἡσίοδον ἀνθρωπίνην ζωὴν τὴν γενεὰν λέγειν». Οὐδαμοῦ καλεῖ ὁ Ἡσίοδος τὴν γενεὰν *ἀνθρωπίνην ζωήν*, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς ὀνομάζει *γενεάν*. Ὀρθῶς ἄρα ὁ Reiske ᾔκασε: **τὴν** *ἀνθρωπίνην ζωὴν γενεὰν λέγειν*, ὅπερ ὤφειλε νὰ παραλάβῃ ὁ ἐκδότης.

Σελ. 88, 20: «χαλεπῶν καὶ δυστρόπων ὀργὰς καὶ βαρυθυμίας ἀφοσιούμενοι καὶ ἀποπιμπλάντες ἀλαστόρων, **ἐνίων** δὲ χαλεποὺς ἔρωτας οὐ δυναμένων, οὐδὲ βουλομένων σώμασι, καὶ διὰ σωμάτων ὁμιλεῖν». Τὸ *ἐνίων* (ἐξυπ. ἀλαστόρων) ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ *ἔρωτας* ἔχει

κάλλιστα, ἄπορον δὲ πῶς ὁ ἐκδότης ἀντὶ τούτου προτείνει **ἐνέοις**!!!!

Σελ. 113, 21 (427 D): «σπέρματα δὲ πυρὸς μὲν ἡ πυραμίς, ἐξ εἴκοσι καὶ τεσσάρων πρώτων τριγώνων, τὸ δ' ὀκτάεδρον ἀέρος ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ τῶν αὐτῶν **γέγνεται**. Γίγνεται τοίνυν κτλ.». Ἡ σύνταξις εἶναι: «σπέρματα δὲ πυρὸς μὲν **ἐστιν** ἡ πυραμίς, ἀέρος δὲ (ἐστι) τὸ ὀκτάεδρον». Ὥςτε τὸ πρότερον **γέγνεται** ὅλως περιττεύει καὶ διὰ τοῦτο ἐξαλειπτέον. Ὁ ἐκδότης ἀγνοήσας ὅτι τὸ *ἀέρος* ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐξυπακουομένου **ἐστὶν** (σπέρμα) ἐρωτᾷ εἰ γραπτέον **ὂν ἀέρος**!!!

Σελ. 143, 1 ἑ. (439 B): «Περὶ τῆς ἀρετῆς βουλευόμεθα καὶ διαποροῦμεν, εἰ διδακτόν ἐστι τὸ φρονεῖν, τὸ δικαιοπραγεῖν, τὸ εὖ ζῆν· **εἶτα** θαυμάζομεν εἰ ῥητόρων μὲν ἔργα καὶ κυβερνητῶν .... μυρία γ' ἐστίν, ἀγαθοὶ δ' ἄνδρες ὀνομάζονται καὶ λέγονται μόνον ... ἔργον δ' ἀμεμφὲς εἰς ἀρετὴν καὶ ἀκέραιον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν κτἑ.» Ὁ νοῦς εἶναι: «ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι διαποροῦσιν ἂν εἶναι διδακτὴ ἡ ἀρετὴ καὶ ἑπομένως δὲν διδάσκουσι τοὺς παῖδας αὐτῶν ταύτην, πῶς ἔπειτα (= **εἶτα**) θαυμάζουσι διότι, ἐνῷ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἅτινα **διδάσκονται**, ἀναφαίνονται διαπρεπεῖς ἄνδρες, ἐν τῇ ἀρετῇ, ἥτις **δὲν διδάσκεται**. οὐδείς; Τοὐναντίον θὰ ἦτο ἄξιον θαυμασμοῦ». Πᾶς τις βλέπει ὅτι τὸ *εἶτα* ἔχει κάλλιστα· ἄπορον δὲ πῶς ὁ Reiske μετέβαλε τοῦτο εἰς τὸ *εἶτ' οὐ*, οὗ ἡ ἔννοια ἀντίθετος τῇ εἰρημένῃ καὶ ἑπομένως παράλογος. Ἔτι δὲ θαυμαστότερον ὅτι ὁ ἐκδότης ὁ κατ' ἀρχὴν ἀποκρούων τὰς τοῦ κειμένου μεταβολὰς καὶ μάλιστα τὰς ὑπὸ Γερμανῶν ἢ ἄλλων βαρβάρων προτεινομένας, ταύτην δὴ καὶ ἄλλας παραδιορθώσεις χανδὸν ἐκπιὼν εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ εἰςήγαγε.

Σελ. 144, 15 (439 D): «οἶκον δὲ καὶ γάμον καὶ πολιτείαν καὶ ἀρχὴν οἷόν τε καλῶς μεταχειρίσασθαι μὴ γυναικί, μὴ θεράποντι:» Πάντως γραπτέον *μὴ* **μαθούσῃ** *γυναικί*. Πρβ. 439 E: οἴκου δὲ καὶ γάμου καὶ βίου καὶ ἀρχῆς κοινωνίαν ἀνέγκλητον ἐνδέχεται γενέσθαι *μὴ μαθόντων* ὅν τινα χρὴ τρόπον ἀλλήλοις συμφέρεσθαι;»

(ἀκολουθεῖ) Σ. ΒΑΣΗΣ

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρός οἱονδήποτε ἀδικήματος εἴτε ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας* ἢ *τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Γ'. Σεπτεμβρίου 38, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1895

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΚΕΦ. Θ'.

Κεκατήραμαι.

Ἐν τῇ ῥήσει ἣν ἐκ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου παρεθέμεθα ἐν ἀρχῇ τοῦ ἡγουμένου κεφαλαίου κεῖται «κεκατηραμένον ὑπὸ θεοῦ τὸν κρεμάμενον ἐπὶ ξύλου φησίν». Ἔγραψε δὲ ταῦτα ὁ Φίλων ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ εἰρημένον κεφ. ΚΑ', 23 «ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου».

Φέρεται δ' ὁ ἀναδιπλασιασμὸν ἔχων παρακείμενος τοῦ ῥήματος *καταρῶμαι* καὶ ἐν Ἀριθμ. ΚΒ', 6 «καὶ οὓς ἂν καταράσῃ σύ, *κεκατήρανται*» καὶ ΚΔ', 9 «οἱ εὐλογοῦντές σε εὐλόγηνται καὶ οἱ καταρώμενοί σε *κεκατήρανται*» καὶ ἐν Σοφ. Σειρ. Γ', 18 «*κεκατηραμένος* ὑπὸ κυρίου ὁ παροργίζων μητέρα αὐτοῦ». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος πρὸς Τρύφων. 89 «διὰ τοῦ ἐν τῷ νόμῳ *κεκατηραμένου* πάθους» καὶ 90 «διὰ τοῦ *κεκατηραμένου* ἐν τῷ νόμῳ θανάτου» καὶ 95 «διὰ τί ὡς *κεκατηραμένοι* —τὸν λόγον ποιεῖτε κτέ.;» καὶ ὑπὸ τοῦ Τζέτζου Ἐπιστ. σελ. 58 Πρεσσ. «ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Γελβουέ, ἃ *κεκατήρανται* ὅτι οὐκ ἐμυκήσαντο» καὶ ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ Τόμ. Α', σελ. 760, 1 «οὐ χρὴ δὲ προσκυνεῖσθαι τὸ ξύλον ὡς *κεκατηραμένον* ὄργανον».

Ὁ ὀρθῶς ἐσχηματισμένος τύπος εἶνε *κατήραμαι*· ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Λουκ. ΙΗ', 4 «ὦ *κατηραμένον*, ἔφη, ῥάκος» καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ περὶ τοῦ Ἰουδ. Πολ. Ε', θ', 4 «τί δὲ τῶν ὑπ' ἐκείνου *κατηραμένων* παραλέλειπται;» καὶ παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. ΙΕ', σελ. 294 καὶ 440 «ἐν τῇ *κατηραμένῃ* γῇ» καὶ Τόμ. ΙΖ', σελ. 288 «ὁμοίως τῇ *κατηραμένῃ* συκῇ» καὶ Τόμ. Κ', σελ. 44 «ἐν τῇ ἀρχῆθεν *κατηραμένῃ* ἐν τοῖς ἔργοις τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ γῇ»

καὶ παρὰ τῷ Ψευδιγνατίῳ Ἐπιστ. πρὸς Φιλαδ. Γ' (Πατέρ. Ἀποστολ. Τόμ. Β', σελ. 230, 26 Ζανν.) «ὅσοι δ' ἂν—τὴν κοινωνίαν ἀσπάσωνται μετὰ τῶν *κατηραμένων*» καὶ παρ' Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 662 β' «οὕτω καὶ τὸ νομίζειν διὰ τοῦτο αὐτὴν *κατηρᾶσθαι*» καὶ παρὰ τῷ Προκοπίῳ Τόμ. Γ', σελ. 121, 4 «αὐτὸς μὲν τῶν γεγραμμένων καὶ *κατηραμένων* ὀλιγωρήσας» καὶ παρ' ἄλλοις. Πρβ. *κατηρώμην* καὶ *κατηρασάμην* (καὶ *κατηράθην*). Βδελυροὶ εἶνε οἱ τύποι *ἐκατηρώμην* καὶ *ἐκατηράθην*, οὓς μνημονεύει ὁ Ε. Α. Σοφοκλῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ σελ. 644 ἐξ ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως.

Κακῶς πρόσκειται ὁ ἀναδιπλασιασμὸς καὶ τῷ παρακειμένῳ *δεδιήγημαι*, ὃν βλέπει τις παρὰ τῷ Ζωναρᾷ Ἐπιτ. Ἱστορ. Τόμ. Β', σελ. 20, 13 Δινδ. «ὡς *δεδιήγηται*» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 103, 24 «εἰ καὶ ἄλλοις οὐχ οὕτω τὰ περὶ αὐτοῦ *δεδιήγηται*» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 169, 16 «εἷς μὲν δὴ πόλεμος βαρβαρικὸς οὑτοσὶ *δεδιήγηται*». Πολλάκις τοῦ παρακειμένου τούτου γίνεται χρῆσις ὑπὸ τοῦ Προκοπίου λέγοντος

ὥσπερ μοι ἔμπροσθεν δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 205, 8),

ᾗπέρ μοι δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 406, 15 καὶ σελ. 468, 18),

ᾗπέρ μοι ἔναγχος δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 415, 12 καὶ σελ. 498, 18 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 255, 6),

ἐς ὅ μοι ἔναγχος δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 446, 20),

ὥσπερ μοι ἔναγχος δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 454, 19 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 216, 11),

ὅσα μὲν ἄχρι τοῦδέ μοι δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 461, 12),

ἐν τοῖς ἔμπροσθέν μοι δεδιήγηται λόγοις (Τόμ. Β', σελ. 461, 12 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 73, 6),

ᾗπέρ μοι οὐ πολλῷ ἔμπροσθεν δεδιήγηται (Τόμ. Β', σελ. 603, 20),

ἧς πέρι μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδιήγηται λόγοις (Τόμ. Β', σελ. 609, 9),

τῇδέ μοι δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 10, 2),

ᾗπέρ μοι τὰ πρότερα δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 21, 16),

ἅπερ μοι ἔμπροσθεν δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 23, 2),

ᾗπέρ μοι πρότερον δεδιήγηται (Τόμ. Γ', 39, 9),

ἅπερ ἐν τοῖς ἐγκαίροις δεδιήγηται λόγοις (Τόμ. Γ', σελ. 96, 19),

ἤδη μοι ἔμπροσθεν δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 108, 1 καὶ σελ. 294, 4),

ἐπεί μοι ἱκανῶς ὀλίγῳ ἔμπροσθεν δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 111, 1),

ἅπερ μοι καὶ πρότερον δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 111, 15),

ἤδη μοι ἔναγχος δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 114, 8),

ὥσπερ μοι δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 146, 19),

ᾗπερ μοι—ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν πολέμων δεδιήγηται λόγοις (Τόμ. Γ', σελ. 173, 9),

οἷός μοι ἔναγχος δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 193, 10),

ᾗπέρ μοι ἔμπροσθεν δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 207, 25),

ᾗπερ τοῖς ἀναγραψαμένοις τῶν ἱστοριῶν τὰ ἀρχαιότατα δεδιήγηται (Τόμ. Γ', σελ. 245, 2),

ἵνα δὴ (=ὅπου δὴ) *καὶ τοῦτό μοι δεδιήγηται* (Τόμ. Γ', σελ. 261, 13 καὶ σελ. 327, 2),

τά γε ἀμφὶ τῷ θεῷ ἄμεινον αὐτῷ ἢ κατὰ ἀνθρώπου δεδιήγηται φύσιν (Τόμ. Γ', σελ. 310, 6).

Κεῖται δὲ παρὰ τῷ Προκοπίῳ καὶ ἡ ἀπαρέμφατος *δεδιηγῆσθαι* (Τόμ. Β', σελ. 415, 6 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 144, 24) καὶ ἡ μετοχὴ *δεδιηγημένοις* (Τόμ. Β', σελ. 480, 7 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 248, 12). Εὕρομεν δὲ καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον *δεδιήγητο* παρ' Ἄννῃ τῇ Κομνηνῇ Τόμ. Β', σελ. 214, 9 «καθά γε καὶ πάλαι πολλάκις ἡμῖν *δεδιήγητο*». Ὑπὸ τοῦ Ἀγαθίου ἐρρήθη Ἱστορ. Δ', 13 (σελ. 235, 6 Βόνν.) «ὥς μοι ἕκαστα *προδεδιήγηται*» καὶ Ε', 9 (σελ. 296, 17) «ταῦτα ἔμοιγε ἀποχρώντως *ἐκδεδιήγηται*». Ἀνελλήνιστος εἶνε καὶ ὁ ἀόριστος *ἐ-διηγησάμην* καὶ *παρ-ε-διηγησάμην*. Ἐν τῷ Χρονικῷ Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ φέρεται σελ. 220, 2 «καταλεπτῶς *ἐδιηγησάμην* τῷ βασιλεῖ καὶ αὐθέντῃ μου» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Δ', σελ. 265, 12 Δινδ. «κόσμου δὲ ἕνεκα *παρεδιηγήσατο* τὰ λοιπά». Σημειωτέον δ' ὅτι παρ' Ἄννῃ τῇ Κομνηνῇ Τόμ. Α', σελ. 349, 1 πρὸς τῇ γραφῇ «ὡς οἱ τότε συμπαρόντες *διενίσταντο*» ὑπάρχει καὶ ἡ *ἐδιηγήσαντο* (καὶ ἡ *ἔλεγον*). Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι ἀδοκιμώτατον εἶνε τὸ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Φραντζῆ ἐπίρρημα *καταλεπτῶς*.

Ὁμοίως τῷ *δεδιήγημαι* ἐλέχθη *κεκατήχημαι* ὑπὸ τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Β', σελ. 458, 20 «ὑπὸ ἄλλων μὲν *κεκατηχῆσθαι*». Προη-

νέχθη δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὁ παρακείμενος τοῦ *καθεύδω* μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ, οἷον Τόμ. Β', σελ. 444, 27 «μίαν δ' ἐξ αὐτῶν—ἐν τῇ Πεπούζῃ *κεκαθευδηκέναι*». Κατὰ τὴν δόκιμον χρῆσιν τρεῖς μόνους χρόνους εἶχε τὸ ῥῆμα *καθεύδω*, τὸν ἐνεστῶτα καὶ τὸν παρατατικὸν *καθηῦδον* (*καθεῦδον*) ἢ *ἐκάθευδον* καὶ τὸν μέλλοντα *καθευδήσω*. Ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἐσχηματίσθη καὶ ἀόριστος *ἐκαθεύδησα* (*καθευδήσω*, κτλ.). Ἀπαντᾷ δ' ἡ ὁριστικὴ ἔγκλισις τοῦ χρόνου τούτου παρ' Ἰωάννῃ τῷ Φιλοπόνῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙΖ', σελ. 715, 23 «ὅτε *ἐκαθεύδησαν* καὶ ὅτε ἀνέστησαν» καὶ σελ. 717, 1 «ἢ πολλὰ *ἐκαθευδήσαμεν*» καὶ παρ' Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ σελ. 66, 15 Φλ. «Τὰ δὲ ξ' (ἔτη) *ἐκαθεύδησεν*» καὶ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 758, 22 «ἀριστήσας *ἐκαθεύδησα*» καὶ σελ. 840, 29 «ὡς τὸ εὔχομαι, *ἐκαθεύδησα*» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 70, 28 «ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον *ἐκαθεύδησα*» καὶ ἐν τοῖς εἰς Λουκιανὸν σελ. 252 Ἰακ. «εἴ τις *ἐκαθεύδησε* μὴ πιὼν τὸν ἴδιον κρατῆρα». Πρβ. σελ. 177 «*συνεκαθεύδησεν* Αἴθρᾳ τῇ θυγατρὶ τοῦ Πιτθέως» καὶ Σχόλ. εἰς Καλλιμ. Ὕμν. εἰς Ἄρτ. 232 (σελ. 122 Σνειδ.) «ἔνθα τῇ Νεμέσει ὁ Ζεὺς *συνεκαθεύδησεν*» καὶ Φώτ. Βιβλ. σελ. 78, 6 «ὅτι *συνεκαθεύδησεν* ἐν τῷ τῶν δημίων περιβόλῳ εἰσελθοῦσα τῷ Εὐφράτῃ». Ὁ Κόβητος ποιούμενος λόγον ἐν *Var. Lect.* σελ. 261 περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ψευδολουκιανῷ Λουκ. ἢ Ὄν. 6 «ὅπως—ἔλθῃ εἴσω παρ' ἐμὲ καὶ *καθευδήσῃ*» γράφει «extrema barbaries est ἐκαθεύδησα, sed sic isti solebant». Κακῶς νομίζεται ὑπὸ πολλῶν ὅτι καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐχρήσατο τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀορίστῳ. Κεῖται μὲν ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐντὸς Παθῶν βιβλίῳ κεφ. ΙΒ' (Τόμ. Β', σελ. 332 Ἑρμ.) «ἐπειδὰν θέλῃ *καθευδῆσαι*», ἀλλὰ πρῶτον μὲν δὲν εἶνε τὸ βιβλίον τοῦτο γνήσιον τοῦ Ἱπποκράτους σύγγραμμα, ἔπειτα δὲ φέρεται καὶ γραφὴ «ἐπειδὰν *μέλλῃ καθευδήσΕΙΝ*», ἣν ὀφείλομεν πάντως νὰ προκρίνωμεν. Τὸ παρ' Ἐπιφανίῳ *κεκαθευδηκέναι* δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ *κεκαθικέναι*, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ. Οὐδαμῶς δὲ συμφωνοῦμεν τῷ Γ. Δινδορφίῳ ἀποφαινομένῳ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Γ', σελ. 716 ὅτι τοῦ *κεκαθΕΥδηκέναι* ὀρθότερον ὑπάρχει τὸ *κεκαθΗΥδηκέναι*. Πρβ. *ἐκαθΕΥδησα* καὶ *ἐκαθΕΥδον*.

Ὡς ἐσχηματίσθησαν ἐν τῷ διεφθαρμένῳ ἑλληνισμῷ τύποι μετ'

ἀναδιπλασιασμοῦ *δεδιήγημαι* καὶ *κεκατήχημαι*, οὕτω καὶ *κεκατηγόρημαι*, *προκεκατηγόρημαι* - *προκεκατηγορήμην*, *προσκεκατηγόρημαι*. Ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ ἐρρήθη Τόμ. Γ', σελ. 259, 6 «ὃς *προκεκατηγόρητο* πρὸ βραχέος ἐπὶ τῇ τῶν Μασσαλιανῶν καὶ Βογομίλων αἱρέσει», παρὰ δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ κεῖται Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Α', σελ. 614, 18 «πῶς φαμεν ὅτι τὸ ζῷον ἕν ἐστι καὶ κατηγόρηται μὲν τὸ ἔστι κατὰ τοῦ ζῴου, *προσκεκατηγόρηται* δὲ τῷ ἔστι τὸ ἕν;». Μετ' ὀλίγα ἀπαντᾷ «ὃ κατὰ τοῦ ζῴου ἢ τοῦ ἀνθρώπου *ἐ-κατηγορήθη*». Πρβ. καὶ σελ. 537, 30 καὶ 33: *ἐ-κατηγόρουν* καὶ σελ. 642, 6: *ἐ-κατηγορεῖτο*. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν Τόμ. Β', β', σελ. 574, 5 δύο ἀντίγραφα ἔχουσι *προσσεσυλλογισμένας* ἀντὶ τοῦ *προσυλλελογισμένας*. Ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο ἀείποτε *κατηγόρηκα* καὶ *κατηγόρημαι*, ὡς *κατηγόρουν*, κτλ. Πρβ. *παρηγορῶ* - *παρηγόρουν* καὶ *προηγορῶ* - *προηγόρουν* καὶ *συνηγορῶ* - *συνηγόρουν*. Παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 228, 9 πρὸς τῇ ὑγιῶς ἐχούσῃ γραφῇ *κατηγόρησεν* φέρεται καὶ ἡ βάρβαρος *ἐ-κατηγόρει*. Κακῶς δ' εἶνε παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 358 γεγραμμένον «*ἐ-παρηγορήθη* ἡ ὀδύνη» ἀντὶ τοῦ *παρηγορήθη*.

Γελοιότατος ἀποβαίνει Γεώργιος ὁ Χοιροβοσκὸς σχηματίζων παρακείμενον *πεπρόσταχα* καὶ *πεπρόσταγμαι*. Τάδε λέγει ὁ ἀνὴρ ἐν Ἐπιμερ. εἰς τὸ Ψαλτήρ. σελ. 85, 21 «ὁ παρακείμενος *πεπρόσταχα*· καὶ ὤφειλεν εἶναι ἐπρόσταχα· ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἄφωνον πρὸ τοῦ ἀμεταβόλου— ἀναδιπλασιάζεται ὁ παρακείμενος» καὶ μετ' ὀλίγα «ὁ παθητικὸς παρακείμενος *πεπρόσταγμαι* καὶ ἐξ αὐτοῦ πρόσταγμα». Καθ' ὁμοίαν ἐκφορὰν ἐρρήθη ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ *ἐπισεσυμβήκει* Μεσαιων. Βιβλ. Σάθ. Τόμ. Δ', σελ. 149 «εἶτα δή τι *ἐπισεσυμβήκει* τοιοῦτον» καὶ σελ. 159 «εἶτα δὲ καί τι τοιοῦτον *ἐπισεσυμβήκει*». Κομψότατον δ' εἶνε καὶ ὃ εἶπε Γεώργιος ὁ Παχυμέρης Τόμ. Β', σελ. 184, 5 «τὴν πληροφορίαν ἔσχον ὡς *σεσυμπάθηνται* παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σοῦ». Ἐν τῷ ἐσχάτως παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἐγίνετο χρῆσις τοῦ παθητικοῦ *συμπαθεῖσθαι* - *συμπαθηθῆναι*, ὡς παρὰ Θεοδ. Στουδ. σελ. 184 γ' «φιλοφρόνως *συμπαθηθέντες* παρὰ τοῦ ξενοδοχοῦντος» καὶ παρὰ Κωνστ. Πορφυρογενν. Τόμ. Γ', σελ. 223, 18 «παρακαλοῦντες τοῦ *συμπαθηθῆναι* αὐτοῖς τὰς προσθήκας τῶν πάκτων». Ὑπὸ τῶν

ἐπισταμένων δ' ἀμέμπτως πως νὰ ἐλληνίζωσιν ἐλέγετο *συνεπάθουν* καὶ *συνεπάθησα*, οὐχὶ *ἐσυμπάθουν* καὶ *ἐσυμπάθησα*. Πρβ. *συνεμάχουν*, κτλ.

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου γράφει ὁ Ἄσιος Τόμ. Ζ', σελ. 1378 «Συνηθίζω, Consuesco. Jo. Climac. p. 224, 35, σεσυνηθίκαμεν, ubi tamen codd. aliquot συνειθίκαμεν, a συνεθίζω. At ib. p. 294, 10 legitur item σεσυνηθίκαμεν· 236, 34, σεσυνηθικώς· 269, 30, τοὺς σεσυνηθικότας». Ἀλλ' ἐν τῷ περὶ Βαρβαρισμοῦ καὶ Σολοικισμοῦ συγγραμματίῳ τῷ μετὰ τοῦ Ἀμμωνίου ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Βαλκεναρίου ἀπαντᾷ σελ. 203 «πᾶν τὸ ἐκ τῆς *συνηθισμένης* λέξεως μετενενηγμένον», ὅπερ δύναται νὰ νομισθῇ ὑπό τινος ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *συνΕΙθισμένης*.

Τοῦ ῥήματος *προφητεύομαι* εἶνε διττῶς ὁ παρακείμενος προενηνεγμένος, *προΠΕφήτευμαι* καὶ *ΠΕπροφήτευμαι*· ὅθεν διττὸν ἔχει καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος τύπον, *προ-Ε-ΠΕφητεύμην* καὶ *Ἐ-ΠΕπροφητεύμην*.

Ἰουστῖν. Μάρτ. πρὸς Τρύφ. 54 «ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰακὼβ *προπεφητευμένον*» καὶ 77 «ἡμεῖς γὰρ εἰς Ἐζεκίαν αὐτὸν λέγομεν *πεπροφητεῦσθαι*» καὶ 114 «ἃ γὰρ ποιῆσαι τὸν Χριστὸν *πεπροφήτευται*». Ἀπολογ. Α', 44 «*πεπροφητεῦσθαι* τὰ μέλλονται γίνεσθαι». πρὸς Τρύφ. 53 «οὕτως *προεπεφήτευτο* περὶ αὐτοῦ παθεῖν αὐτόν» καὶ «*ἐπεπροφήτευτο* διαρρήδην γενήσεσθαι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ» καὶ 66 «γεννηθῆναι αὐτὸν διὰ Ἡσαΐου *ἐπεπροφήτευτο*» καὶ 84 «ἐπειδὴ *ἐπεπροφήτευτο* μέλλειν γίνεσθαι» καὶ 87 «ὡς *ἐπεπροφήτευτο*» καὶ «ὅτι *ἐπεπροφήτευτο* τοῦτο μέλλειν γίνεσθαι» καὶ 88 «*ἐπεπροφήτευτο* ἐλεύσεσθαι ἐπ' αὐτὸν τὰς δυνάμεις». Πρβ. 76 «ὃ καὶ ἤδη πολλάκις πρὸς ὑμᾶς παρακεκαλυμμένως *πεπροφητευκέναι* αὐτὸν εἶπον». Ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ *προπεφητευκέναι*. Ἐν Ἀπολογ. Α', 35 κεῖται «εἰσελευσόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα *προ-Ε-φήτευτο*» ἀντὶ τοῦ *προ-Ε-ΠΕ-φήτευτο* ἢ *προ-ΠΕφήτευτο*.

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 604 «ταῦτ'—ἐν τῇ Γενέσει περὶ τὴν ἀνθρωπογονίαν *προπεφητεῦσθαι* λέγουσι».

Εὐσεβ. Εὐαγγ. Ἀποδ. Ϛ', ιγ', 23 «ἕκαστα τῶν *προπεφητευμένων* σκυθρωπῶν». Η', β', 106 «τούτων δὲ περὶ τῶν συμβεβηκότων

—*πεπροφητευμένων*». Θ', δ', 11 «τὰ περὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς αὐτόθι ἀφίξεως αὐτοῦ *πεπροφήτευται*». Ἐν τοῖς τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου κτλ. Δ' ἀπαντᾷ «ὁ σωτὴρ ἡμῶν—ἥξειν εἰς ἀνθρώπους κατὰ θείαν ἐπίπνοιαν *προ-πε-φήτευτο*».

Ἐπιφάν. Τόμ. Β', σελ. 16, 27 «τὰς μὲν ὑπὸ τῶν κοσμοποιῶν ἀγγέλων *πεπροφητεῦσθαι*, τὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ». Ἐν Τόμ. Α', σελ. 181, 12 εἶνε γεγραμμένον *προ-Ε-φήτευται* ἀντὶ τοῦ *προ-ΠΕ-φήτευται*.

Καὶ ἡ αὔξησις δὲ τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου τοῦ ῥήματος *προφητεύω-προφητεύομαι* ἄλλοτε μὲν ἐγίνετο μετὰ τὴν πρόθεσιν, ἄλλοτε δὲ πρὸ τῆς προθέσεως, οἷον

Βασιλ. Πρώτ. Ι', 10: *προεφήτευσεν*. Βασιλ. Τρίτ. ΙΗ', 29: *προεφήτευον*. Παραλειπ. Δευτ. Κ', 37: *προεφήτευσεν*. Ἔσδρ. Ε', 1: *προεφήτευσεν*. Ἀριθμ. ΙΑ', 25 καὶ 26: *ἐπροφήτευσαν*. Σοφ. Σειρ. ΜΗ', 14: *ἐπροφήτευσε*. Ἱερεμ. ΚΓ', 21: *ἐπροφήτευον*.

Πράξ. Ἀποστ. ΙΘ', 6: *ἐπροφήτευον*. Ματθ. Ζ', 22: *ἐπροφητεύσαμεν*. ΙΑ', 13: *ἐπροφήτευσαν*. ΙΕ', 7: *ἐπροφήτευσε*. Μάρκ. Ζ', 6: *ἐπροφήτευσεν*. Λουκ. Α', 67: *ἐπροφήτευσε*. Ἰωάνν. ΙΑ', 51: *ἐπροφήτευσεν*. Ἰουδ. Ἐπιστ. 14: *ἐπροφήτευσε*. Οὗτοι οἱ τύποι φέρονται ἐν τῷ Βατικανῷ κώδικι τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλ' εἶνε μεταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ διορθωτοῦ εἰς τὸν ἔχοντας τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν (Ἴδε Κόβητον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Καινῆς Διαθήκης σελ. πβ'. Πρβ. καὶ Οὐϊνῆρον ἐν *Γραμματ. τῆς Καιν. Διαθ.* σελ. 67 ἐκδ. ς').

Ἰουστῖν. Μάρτ. Ἀπολογ. 31: *προεφητεύοντο* καὶ *προεφητεύθη*. πρὸς Τρύφ. 53: *προεφητεύθη*.

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 206: *προεφήτευον*. σελ. 265: *προεφητεύετο*. σελ. 369 καὶ 400: *προεφήτευον*. σελ. 410: *προεφήτευσε*. σελ. 625: *προεφήτευσαν*. σελ. 765: *προεφητεύετο*. σελ. 813: *προεφητεύθη*.

Εὐσέβ. Εὐαγγελ. Προπαρ. Ι', δ', 11: *προεφήτευον* καὶ θ', 5: *ἐπροφήτευον* καὶ ι', 3: *προεφήτευσεν*. Εὐαγγελ. Ἀποδ. Β', γ', 20: *προεφητεύετο* καὶ 52: *προεφήτευε* καὶ Δ', ιε', 51: *προεφητεύετο* καὶ Ζ'. γ', 14: *προεφητεύετο* καὶ Η', β', 50: *προεφητεύθη* καὶ 51: *προεφήτευσε*.

Ἐπιφάν. Τόμ. Α', σελ. 179, 31: *ἐπροφητεύετο*. Τόμ. Β', σελ. 129, 33: *προεφητεύετο* καὶ σελ. 130, 10: *προεφήτευσε* καὶ σελ. 131,

21: *προεφήτευσεν* καὶ σελ. 132, 4: *προεφήτευον* καὶ σελ. 219, 31: *προεφήτευσα*.

Ἀθανάσ. παρὰ Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 310 Οὐσσ.: *ἐπροφήτευσαν* καὶ σελ. 311: *προεφήτευον*.

Μένανδρ. Ῥήτ. περὶ Ἐπιδεικτ. ΙΑ' (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Θ', σελ. 291, 4): *προεφήτευσεν*.

Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 349 τέλ.: *προεφήτευσαν*.

Ἡσύχ. «Προεθέσπισαν: *προεφήτευσαν*» καὶ «Ἐχρηματίσθη: *προεφητεύθη*».

Τοῦ *προεφήτευσεν* ἐγένετο μνεία καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα σελ. 886 β' Βεκκ.

Παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ εἶνε ὑπὸ τοῦ Νισίου ἐκδεδομένον Τόμ. Β', σελ. 317, 8 «καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις *ἐ-προφήτευσεν* οὗτος ὁ προφήτης». Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ *προ-ε-φήτευσεν*, ἥτις εἶνε πάντως προκριτέα. Πρβ. σελ. 61, 9: *προεφήτευσεν*. σελ. 78, 8: *προεφήτευσα*. σελ. 137, 3: *προεφήτευσε*. σελ. 224, 9: *προεφήτευσεν*. σελ. 229, 3: *προεφήτευσε*. σελ. 263, 21: *προεφήτευσε*. σελ. 264, 5: *προεφήτευσεν*. σελ. 274, 3: *προεφήτευσεν*. σελ. 293, 2: *προεφήτευσεν*. σελ. 310, 5: *προεφήτευσε*. σελ. 310, 12: *προεφήτευσεν*. σελ. 338, 15: *προεφήτευσεν*. σελ. 353, 5: *προεφήτευσε*. σελ. 354, 15: *προεφήτευσεν*. σελ. 360, 14: *προεφήτευσαν*. Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ ἐν Τόμ. Γ', σελ. 163, 9 φέρεται διττὴ γραφὴ *προ-ε-φήτευσεν* καὶ *ἐ-προφήτευσεν*, ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Νίσιος προέκρινε τὴν ἐκφορὰν τὴν μετὰ τὴν πρόθεσιν ἔχουσαν τὴν αὔξησιν. Πρβ. καὶ σελ. 5, 5: *προεφήτευσεν*.

Τὸν ἔσω ηὐξημένον τύπον βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Λόγ. Θ', σελ. 122 γ' «*προεφήτευσεν* ὁ θεὸς τὴν καθαίρεσιν τοῦ παλαμναίου» καὶ Λόγ. Κ', σελ. 235 α' «τῆς προφητείας ἣν *προεφήτευσας*» καὶ Λόγ. ΚϚ', σελ. 317 β' «*προεφήτευσεν* ἐν κοινῷ ἅπασι Μιλησίοις».

Ἐν Ἐκλογαῖς Ἱστοριῶν κατακεχωρισμέναις ἐν Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Β' ἀπαντᾷ *προεφήτευον* (σελ. 264, 17 καὶ σελ. 269, 12 καὶ 32) καὶ *προεφήτευσε(ν)* (σελ. 262, 14 καὶ σελ. 266, 13 καὶ σελ. 269, 16) καὶ *ἐπροφήτευε* (σελ. 267, 18) καὶ *ἐπροφήτευσε* (σελ. 267, 16) καὶ τὰ κομψότατα τάδε: *ἐπροεφήτευον* (σελ. 262, 2 καὶ 10 καὶ σελ. 263, 6 καὶ 24 καὶ σελ. 267, 20), *ἐπροεφήτευσε* (σελ. 267,

16). Τοιαύτας ἐκφορὰς πολλὰς μέλλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἑτέρωθι ἐκ τοῦ διεφθαρμένου ἑλληνισμοῦ.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου λέγεται λ. *προφητεύω* (Τόμ. Β', σελ. 1252) «Das Augment wird, obgleich es kein einfaches φητεύω giebt, doch dem Wortstamme selbst angefügt, προεφήτευον, προεφήτευσα, NT. Eben so wird es mit der Redupl. gehalten, προπεφητεῦσθαι, Clem. Al. p. 603», ἐν δὲ τῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου εἶνε γεγραμμένον λ. *προφητεύω* (σελ. 1332 ἐκδ. ζ') «in impf. and aor. I the common Edd. of LXX and N. T. place the augm. after the prep., προ-εφήτευον,-εφήτευσα, as if there were a werb φητεύω (so προεφητεῦσθαι for πεπροφητεῦσθαι, Clem. Al. 604, προεπεφήτευτο Just. M. 1. 35): but the correct forms ἐπροφήτευον, ἐπροφήτευσα have been restored from the Vat. and other good Mss.». Οὐδεὶς δύναται εὐλόγως νὰ κακίσῃ τοὺς τύπους *προεφήτευον*, *προεφήτευσα*, κτλ. ἀποβλέπων εἰς τοὺς ὁμοίως αὐτῷ ἐσχηματισμένους τούσδε· *προεξένουν*-*προυξένουν*, *προεμηθούμην*-*προυμηθούμην*, *προεθυμούμην*-*προυθυμούμην*, *προεφασιζόμην*-*προυφασιζόμην*, *προεμάχουν*-*προυμάχουν*, *προεστάτουν*-*προυστάτουν*. Ὑπὸ τοῦ Τζέτζου ἐλέχθη καὶ *ὑπεφήτευσα* Ἱστορ. Χιλ. Ε', 776 «αὐτὸς δὲ *ὑπεφήτευσα* γράφων ἀλληγορίας». Τὸ *ἐπροφήτευον*-*ἐπροφήτευσα* δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ *ἐπροοιμιαζόμην*-*ἐπροοιμιασάμην*. Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος μέλλομεν ἀλλαχοῦ νὰ γράψωμεν ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *προεχειρισάμην*-*προυχειρισάμην* (*προκεχείρισμαι*) καὶ *ἐπροχειριξάμεθα* καὶ περὶ τοῦ *ἐπροξένουν* καὶ *ἐπροβάτευον*, κτλ.

Εὕρομεν δὲ καὶ τὸν παρακείμενον τοῦ *προνοοῦμαι* κατὰ δύο τρόπους παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ προενηνεγμένον, οἷον βιβλ. ΙΒ', ξθ', 2 «*προνενοημένους* τὴν προδοσίαν» καὶ βιβλ. ΙΖ', κγ', 5 «ὑπέλαβε τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν καλῶς *πεπρονοῆσθαι*». Ὁ Εἰνιχένιος ἐκδοὺς παρ' Εὐσεβίῳ ἐν τοῖς εἰς τὸν Βι'. τοῦ Μακαρ. Κωνσταντ. Δ', λδ' «ὁ δὲ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ *πεπρονοημένος*» σημειοῦται (*Εὐσεβ. Συγγρ.* *Ἱστορ.* Τόμ. Β', σελ. 167 ἐκδ. β') «προνενοημένος Δ, quod rectius videtur Val. et recepit Ma. Cf. *Rost*. Gr. §. 68. Sed similiter πεπροφητευκέναι, πεπροφήτευται, πεπροφητεῦσθαι, ἐπε-

προφήτευτο legitur apud Justin. M. Vid. *Otto* ind. T. II. p. 585. *s. v. προφητεύειν*». Ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο *προ-ενοούμην-προυνοούμην* καὶ *προενοησάμην-προυνοησάμην* καὶ *προ-ενοήθην-προυνοήθην*· ὅθεν ὀρθότατα μὲν ἔχει ὁ τύπος *προ-νε-νόημαι*, παρακεκομμένος δ' εἶνε ὁ *πε-προνόημαι*. Πρβ. Πολύβ. Ϛ', μη', 2 «οὕτω νενομοθετηκέναι καὶ *προνενοῆσθαι* καλῶς».

Ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος ἐξέδωκεν ὁ Κοραῆς Τόμ. Α', σελ. 47 «ἐπεὶ καὶ γνώριμον ἦν τὸ πάθος τοῦ ποταμοῦ τῷ Ποιητῇ, ὡς *πεπαραμυθήμεθα*, καὶ κέχρηται τῷ ἐπιθέτῳ τούτῳ κατ' αὐτοῦ». Ἔγραψε δ' ἐν ταῖς Σημειώσεσιν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ (Τόμ. Δ', σελ. 18) «Πεπαραμυθήμεθα. Ἐκ ΔΓ, καὶ τῆς τοῦ Κασωβῶνος ἐκδόσεως, ΑΤ, *Πεπαραμυθεύμεθα*». Ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ *παραΜΕμυθήμεθα*, ἣν εὖ ποιῶν ἀπεδέξατο ὁ Κραμῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Στράβωνος Γεωγραφικῶν Τόμ. Α', σελ. 55. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 336 Διδ. Ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τοῦ ῥήματος *παραμυθοῦμαι* ἐλάμβανον τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν, οἷον *παρεμυθούμην* καὶ *παρεμυθησάμην*. Φανερὸν δ' ἐκ τούτου γίνεται ὅτι ἡ ὑγιὴς ἐκφορὰ τοῦ παρακειμένου εἶνε *παραμεμύθημαι*. Πρβ. Ἑρμογέν. περὶ Ἰδ. Β', 3 (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 308, 5) «*παραμεμύθηται* δὲ τῷ καὶ αὐτὸν ὥσπερ καταγινώσκοντα τῶν εἰρημένων εἰπεῖν».

Ὑπάρχει ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ παρακείμενος *κεκάμμυκα*, ὅστις ἐξ ἐνεστῶτος *καμμύω* σχηματισθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἕτερον τύπον. Παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ περὶ Συντάξ. σελ. 323, 22 κεῖται «ἵνα μὴ λέγω καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν *κεκάμμυκα*, κεκάθικα». Πρβ. σελ. 326, 9 «καμμύω *ἐκάμμυον*· ὅμοιον γὰρ τῷ ἔκαμπτον» καὶ Χοιροβοσκ. σελ. 524, 26 «ὡς ἐπὶ τοῦ καθέζομαι ἐκαθεζόμην, καθεύδω ἐκάθευδον, καμμύω *ἐκάμμυον*» καὶ σελ. 524, 32 καὶ σελ. 526, 23. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 207, 36 «Ὁποῖόν τι καὶ ἐν τῷ καμμύω γέγονε· κἀνταῦθα δὲ ἡ κατὰ πρόθεσις καθ' ἕξιν σύγκειται καὶ οὐ λογίζεται παρακεῖσθαι τῷ μύω ῥήματι· καὶ διὰ τοῦτο λογιζόμενον ὡς ἁπλοῦν οὐκ αὐξάνει ἔσωθεν, ὡς τὰ ἐκ προθέσεως συγκείμενα ῥήματα, ἀλλὰ

καὶ ἔξωθεν· οὐ γὰρ μόνον κατέμυσε φαμὲν ἀλλὰ καὶ *ἐκάμμυσεν*». Τοῦ *καταμύω* ὁ ἀόριστος εἶνε *κατέμυσα*, ἀλλὰ τὸ *καμμύω* δὲν δύναται ἄλλον ἀόριστον νὰ ἔχῃ ἢ τὸν *ἐκάμμυσα*, ὃν βλέπομεν ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κεφ. ΚΗ΄, 27 «τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν *ἐκάμμυσαν*». Πρβ. Σουΐδ. «Μύσαντος: καμμύσαντος καὶ ἔμυσας ἀντὶ τοῦ *ἐκάμμυσας*». Περὶ τοῦ ῥήματος *καμμύω*, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ τὸ ὄνομα *Καμμύτζης*, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι. Θὰ γράψωμεν δὲ καὶ περὶ τοῦ *καττύω* (*κασσύω*)-*καττύομαι*-*ἐκαττυόμην* (*παρεκαττυόμην*)-*κεκάττυμαι* (*ἐγκεκάττυμαι*, *συγκεκάττυμαι*) καὶ περὶ τοῦ *πεπρωγγύευκα*.

Ἐν τοῖς τοῦ Θεοδωρήτου φέρεται Τόμ. Β΄, σελ. 1600 «ὡς εἰς τοὺς ἐμοὺς *πεπαρανόμηκε* νόμους». Ἀλλ' ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν Τόμ. Γ΄, σελ. 10 «οὐκ ἐπὶ κρίσει καὶ τιμωρίᾳ τῶν *παρανενομηκότων* γεγενημένην» καὶ ἐν Τόμ. Δ΄, σελ. 1100 «τῶν *παρανενομημένων* τὸ μέγεθος περιττὸν ἡγοῦμαι καταλέγειν». Εὕρομεν δὲ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ καὶ τὴν ἐκφορὰν *διακεκονηκότων* (Τόμ. Α΄, σελ. 144) ἀντὶ τῆς *δεδιακονηκότων*. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ἀόριστος τοῦ *παρανομῶ* εἶνε διὰ τοῦ Η παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ προενήνεγμένος Τόμ. Δ΄, σελ. 1324 «εἰς τὸ γαληνὸν καὶ εὐσεβὲς ὑμῶν *παρηνόμησε* θέσπισμα». Πολλὰ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παρῳχημένων χρόνων τοῦ *παρανομῶ* ἔχομεν νὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει νῦν καιρός.

ΚΕΦ. Ι΄.

Δεδιῴκηται, μεμεθωδευμένος.

Ὁ Εὐστάθιος μνημονεύει δύο παρακειμένους ὁμοίους τῷ κεκατήραμαι, τὸν δεδιῴκηται καὶ τὸν μεμεθωδευμένος. Τάδε γράφει ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1325, 25 «Ἐκεῖνοι δὲ (οἱ μεθ' Ὅμηρον δηλ.) καὶ ἄλλως καινοτομοῦσι τὰς αὐξήσεις, ποτὲ μὲν ἔξω αὔξοντες, τὸ δὲ ἔσω ἀφιέντες ἀναύξητον, οἷον τέλος ἔχει

προφήτευτο legitur apud Justin. M. Vid. *Otto* ind. T. II. p. 585. s. v. προφητεύειν». Ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο *προενοούμην-προυνοούμην* καὶ *προενοησάμην-προυνοησάμην* καὶ *προενοήθην-προυνοήθην*· ὅθεν ὀρθότατα μὲν ἔχει ὁ τύπος *προ-νε-νόημαι*, παρακεκομμένος δ' εἶνε ὁ *πε-προνόημαι*. Πρβ. Πολύβ. ς', μη', 2 «οὕτω νενομοθετηκέναι καὶ *προνενοῆσθαι* καλῶς».

Ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος ἐξέδωκεν ὁ Κοραῆς Τόμ. Α', σελ. 47 «ἐπεὶ καὶ γνώριμον ἦν τὸ πάθος τοῦ ποταμοῦ τῷ Ποιητῇ, ὡς *πεπαραμυθήμεθα*, καὶ κέχρηται τῷ ἐπιθέτῳ τούτῳ κατ' αὐτοῦ». Ἔγραψε δ' ἐν ταῖς Σημειώσεσιν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ (Τόμ. Δ', σελ. 18) «Πεπαραμυθήμεθα. Ἐκ ΔΓ, καὶ τῆς τοῦ Κασωβῶνος ἐκδόσεως, ΑΤ, *Πεπαραμυθεύμεθα*». Ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ *παραΜΕμυθήμεθα*, ἣν εὖ ποιῶν ἀπεδέξατο ὁ Κραμῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Στράβωνος Γεωγραφικῶν Τόμ. Α', σελ. 55. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. ς', σελ. 336 Διδ. Ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τοῦ ῥήματος *παραμυθοῦμαι* ἐλάμβανον τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν, οἷον *παρεμυθούμην* καὶ *παρεμυθησάμην*. Φανερὸν δ' ἐκ τούτου γίνεται ὅτι ἡ ὑγιὴς ἐκφορὰ τοῦ παρακειμένου εἶνε *παραμεμύθημαι*. Πρβ. Ἑρμογέν. περὶ Ἰδ. Β', 3 (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 308, 5) «*παραμεμύθηται* δὲ τῷ καὶ αὐτὸν ὥσπερ καταγινώσκοντα τῶν εἰρημένων εἰπεῖν».

Ὑπάρχει ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ παρακείμενος *κεκάμμυκα*, ὅστις ἐξ ἐνεστῶτος *καμμύω* σχηματισθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἕτερον τύπον. Παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ περὶ Συντάξ. σελ. 323, 22 κεῖται «ἵνα μὴ λέγω καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν *κεκάμμυκα*, κεκάθικα». Πρβ. σελ. 326, 9 «καμμύω *ἐκάμμυον*· ὅμοιον γὰρ τῷ ἔκαμπτον» καὶ Χοιροβοσκ. σελ. 524, 26 «ὡς ἐπὶ τοῦ καθέζομαι ἐκαθεζόμην, καθεύδω ἐκάθευδον, καμμύω *ἐκάμμυον*» καὶ σελ. 524, 32 καὶ σελ. 526, 23. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 207, 36 «Ὁποῖόν τι καὶ ἐν τῷ καμμύω γέγονε· κἀνταῦθα δὲ ἡ κατὰ πρόθεσις καθ' ἕξιν σύγκειται καὶ οὐ λογίζεται παρακεῖσθαι τῷ μύω ῥήματι· καὶ διὰ τοῦτο λογιζόμενον ὡς ἁπλοῦν οὐκ αὐξάνει ἔσωθεν, ὡς τὰ ἐκ προθέσεως συγκείμενα ῥήματα, ἀλλὰ

καὶ ἔξωθεν· οὐ γὰρ μόνον κατέμυσε φαμὲν ἀλλὰ καὶ *ἐκάμμυσεν*». Τοῦ *καταμύω* ὁ ἀόριστος εἶνε *κατέμυσα*, ἀλλὰ τὸ *καμμύω* δὲν δύναται ἄλλον ἀόριστον νὰ ἔχῃ ἢ τὸν *ἐκάμμυσα*, ὃν βλέπομεν ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κεφ. ΚΗ', 27 «τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν *ἐκάμμυσαν*». Πρβ. Σουΐδ. «Μύσαντος: καμμύσαντος καὶ ἔμυσας ἀντὶ τοῦ *ἐκάμμυσας*». Περὶ τοῦ ῥήματος *καμμύω*, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ τὸ ὄνομα *Καμμύτζης*, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι. Θὰ γράψωμεν δὲ καὶ περὶ τοῦ *καττύω* (*κασσύω*)-*καττύομαι*-*ἐκαττυόμην* (*παρεκαττυόμην*)-*κεκάττυμαι* (*ἐγκεκάττυμαι*, *συγκεκάττυμαι*) καὶ περὶ τοῦ *πεπρωγγύευκα*.

Ἐν τοῖς τοῦ Θεοδωρήτου φέρεται Τόμ. Β', σελ. 1600 «ὡς εἰς τοὺς ἐμοὺς *πεπαρανόμηκε* νόμους». Ἀλλ' ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν Τόμ. Γ', σελ. 10 «οὐκ ἐπὶ κρίσει καὶ τιμωρίᾳ τῶν *παρανενομηκότων* γεγενημένην» καὶ ἐν Τόμ. Δ', σελ. 1100 «τῶν *παρανενομημένων* τὸ μέγεθος περιττὸν ἡγοῦμαι καταλέγειν». Εὕρομεν δὲ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ καὶ τὴν ἐκφορὰν *διακεκονηκότων* (Τόμ. Α', σελ. 144) ἀντὶ τῆς *δεδιακονηκότων*. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ἀόριστος τοῦ *παρανομῶ* εἶνε διὰ τοῦ Η παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ προενήνενεγμένος Τόμ. Δ', σελ. 1324 «εἰς τὸ γαληνὸν καὶ εὐσεβὲς ὑμῶν *παρΗνόμησε* θέσπισμα». Πολλὰ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παρῳχημένων χρόνων τοῦ *παρανομῶ* ἔχομεν νὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει νῦν καιρός.

ΚΕΦ. Ι'.

Δεδιῴκηται, μεμεθωδευμένος.

Ὁ Εὐστάθιος μνημονεύει δύο παρακειμένους ὁμοίους τῷ κεκατήραμαι, τὸν δεδιῴκηται καὶ τὸν μεμεθωδευμένος. Τάδε γράφει ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1325, 25 «Ἐκεῖνοι δὲ (οἱ μεθ' Ὅμηρον δηλ.) καὶ ἄλλως καινοτομοῦσι τὰς αὐξήσεις, ποτὲ μὲν ἔξω αὔξοντες, τὸ δὲ ἔσω ἀφιέντες ἀναύξητον, οἷον τέλος ἔχει

νέχθη δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὁ παρακείμενος τοῦ *καθεύδω* μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ, οἷον Τόμ. Β', σελ. 444, 27 «μίαν δ' ἐξ αὐτῶν—ἐν τῇ Πεπούζῃ *κεκαθευδηκέναι*». Κατὰ τὴν δόκιμον χρῆσιν τρεῖς μόνους χρόνους εἶχε τὸ ῥῆμα *καθεύδω*, τὸν ἐνεστῶτα καὶ τὸν παρατατικὸν *καθηῦδον* (*καθεῦδον*) ἢ *ἐκάθευδον* καὶ τὸν μέλλοντα *καθευδήσω*. Ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἐσχηματίσθη καὶ ἀόριστος *ἐκαθεύδησα* (*καθευδήσω*, κτλ.). Ἀπαντᾷ δ' ἡ ὁριστικὴ ἔγκλισις τοῦ χρόνου τούτου παρ' Ἰωάννῃ τῷ Φιλοπόνῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙΖ', σελ. 715, 23 «ὅτε *ἐκαθεύδησαν* καὶ ὅτε ἀνέστησαν» καὶ σελ. 717, 1 «ἢ πολλὰ *ἐκαθευδήσαμεν*» καὶ παρ' Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ σελ. 66, 15 Φλ. «Τὰ δὲ ζ' (ἔτη) *ἐκαθεύδησεν*» καὶ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 758, 22 «ἀριστήσας *ἐκαθεύδησα*» καὶ σελ. 840, 29 «ὡς τὸ εὔχομαι, *ἐκαθεύδησα*» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 70, 28 «ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον *ἐκαθεύδησα*» καὶ ἐν τοῖς εἰς Λουκιανὸν σελ. 252 Ἰακ. «εἴ τις *ἐκαθεύδησε* μὴ πιὼν τὸν ἴδιον κρατῆρα». Πρβ. σελ. 177 «*συνεκαθεύδησεν* Αἴθρᾳ τῇ θυγατρὶ τοῦ Πιτθέως» καὶ Σχόλ. εἰς Καλλιμ. Ὕμν. εἰς Ἄρτ. 232 (σελ. 122 Σνειδ.) «ἔνθα τῇ Νεμέσει ὁ Ζεὺς *συνεκαθεύδησεν*» καὶ Φώτ. Βιβλ. σελ. 78, 6 «ὅτι *συνεκαθεύδησεν* ἐν τῷ τῶν δημίων περιβόλῳ εἰσελθοῦσα τῷ Εὐφράτῃ». Ὁ Κόβητος ποιούμενος λόγον ἐν *Var. Lect.* σελ. 261 περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ψευδολουκιανῷ Λουκ. ἢ Ὄν. 6 «ὅπως—ἔλθῃ εἴσω παρ' ἐμὲ καὶ *καθευδήσῃ*» γράφει «extrema barbaries est ἐκαθεύδησα, sed sic isti solebant». Κακῶς νομίζεται ὑπὸ πολλῶν ὅτι καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐχρήσατο τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀορίστῳ. Κεῖται μὲν ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐντὸς Παθῶν βιβλίῳ κεφ. ΙΒ' (Τόμ. Β', σελ. 332 Ἑρμ.) «ἐπειδὰν θέλῃ *καθευδῆσαι*», ἀλλὰ πρῶτον μὲν δὲν εἶνε τὸ βιβλίον τοῦτο γνήσιον τοῦ Ἱπποκράτους σύγγραμμα, ἔπειτα δὲ φέρεται καὶ γραφὴ «ἐπειδὰν *μέλλῃ καθευδήσΕΙΝ*», ἣν ὀφείλομεν πάντως νὰ προκρίνωμεν. Τὸ παρ' Ἐπιφανίῳ *κεκαθευδηκέναι* δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ *κεκαθικέναι*, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ. Οὐδαμῶς δὲ συμφωνοῦμεν τῷ Γ. Δινδορφίῳ ἀποφαινομένῳ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Γ', σελ. 716 ὅτι τοῦ *κεκαθΕΥδηκέναι* ὀρθότερον ὑπάρχει τὸ *κεκαθΗΥδηκέναι*. Πρβ. *ἐκαθΕΥδησα* καὶ *ἐκαθΕΥδον*.

Ὡς ἐσχηματίσθησαν ἐν τῷ διεφθαρμένῳ ἑλληνισμῷ τύποι μετ'

ἀναδιπλασιασμοῦ *δεδιήγημαι* καὶ *κεκατήχημαι*, οὕτω καὶ *κεκατηγόρημαι*, *προκεκατηγόρημαι - προκεκατηγορήμην*, *προσκεκατηγόρημαι*. Ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ ἐρρήθη Τόμ. Γ', σελ. 259, 6 «ὅς *προκεκατηγόρητο* πρὸ βραχέος ἐπὶ τῇ τῶν Μασσαλιανῶν καὶ Βογομίλων αἱρέσει», παρὰ δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ κεῖται Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Α', σελ. 614, 18 «πῶς φαμεν ὅτι τὸ ζῷον ἕν ἐστι καὶ κατηγόρηται μὲν τὸ ἔστι κατὰ τοῦ ζῴου, *προσκεκατηγόρηται* δὲ τῷ ἔστι τὸ ἕν;». Μετ' ὀλίγα ἀπαντᾷ «ὃ κατὰ τοῦ ζῴου ἢ τοῦ ἀνθρώπου *ἐ-κατηγορήθη*». Πρβ. καὶ σελ. 537, 30 καὶ 33: *ἐ-κατηγόρουν* καὶ σελ. 642, 6: *ἐ-κατηγορεῖτο*. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν Τόμ. Β', β', σελ. 574, 5 δύο ἀντίγραφα ἔχουσι *προσσεσυλλογισμένας* ἀντὶ τοῦ *προσυλλελογισμένας*. Ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο ἀείποτε *κατηγόρηκα* καὶ *κατηγόρημαι*, ὡς *κατηγόρουν*, κτλ. Πρβ. *παρηγορῶ - παρηγόρουν* καὶ *προηγορῶ - προηγόρουν* καὶ *συνηγορῶ - συνηγόρουν*. Παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 228, 9 πρὸς τῇ ὑγιῶς ἐχούσῃ γραφῇ *κατηγόρησεν* φέρεται καὶ ἡ βάρβαρος *ἐ-κατηγόρει*. Κακῶς δ' εἶνε παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 358 γεγραμμένον «*ἐ-παρηγορήθη* ἡ ὀδύνη» ἀντὶ τοῦ *παρηγορήθη*.

Γελοιότατος ἀποβαίνει Γεώργιος ὁ Χοιροβοσκὸς σχηματίζων παρακείμενον *πεπρόσταχα* καὶ *πεπρόσταγμαι*. Τάδε λέγει ὁ ἀνὴρ ἐν Ἐπιμερ. εἰς τὸ Ψαλτήρ. σελ. 85, 21 «ὁ παρακείμενος *πεπρόσταχα*· καὶ ὤφειλεν εἶναι ἐπρόσταχα· ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἄφωνον πρὸ τοῦ ἀμεταβόλου— ἀναδιπλασιάζεται ὁ παρακείμενος» καὶ μετ' ὀλίγα «ὁ παθητικὸς παρακείμενος *πεπρόσταγμαι* καὶ ἐξ αὐτοῦ πρόσταγμα». Καθ' ὁμοίαν ἐκφορὰν ἐρρήθη ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ *ἐπισεσυμβήκει* Μεσαιων. Βιβλ. Σάθ. Τόμ. Δ', σελ. 149 «εἶτα δή τι *ἐπισεσυμβήκει* τοιοῦτον» καὶ σελ. 159 «εἶτα δὲ καί τι τοιοῦτον *ἐπισεσυμβήκει*» Κομψότατον δ' εἶνε καὶ ὃ εἶπε Γεώργιος ὁ Παχυμέρης Τόμ. Β', σελ. 184, 5 «τὴν πληροφορίαν ἔσχον ὡς *σεσυμπάθηνται* παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σοῦ». Ἐν τῷ ἐσχάτως παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἐγίνετο χρῆσις τοῦ παθητικοῦ *συμπαθεῖσθαι - συμπαθηθῆναι*, ὡς παρὰ Θεοδ. Στουδ. σελ. 184 γ' «φιλοφρόνως *συμπαθηθέντες* παρὰ τοῦ ξενοδοχοῦντος» καὶ παρὰ Κωνστ. Πορφυρογενν. Τόμ. Γ', σελ. 223, 18 «παρακαλοῦντες τοῦ *συμπαθηθῆναι* αὐτοῖς τὰς προσθήκας τῶν πάκτων». Ὑπὸ τῶν

ἐπισταμένων δ' ἀμέμπτως πως νὰ ἑλληνίζωσιν ἐλέγετο *συνεπάθουν* καὶ *συνεπάθησα*, οὐχὶ *ἐσυμπάθουν* καὶ *ἐσυμπάθησα*. Πρβ. *συνεμάχουν*, κτλ.

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου γράφει ὁ Ἄσιος Τόμ. Ζ', σελ. 1378 «Συνηθίζω, Consuesco. Jo. Climac. p. 224, 35, σεσυνηθίκαμεν, ubi tamen codd. aliquot συνειθίκαμεν, a συνεθίζω. At ib. p. 294, 10 legitur item σεσυνηθίκαμεν· 236, 34, σεσυνηθικώς· 269, 30, τοὺς σεσυνηθικότας». Ἀλλ' ἐν τῷ περὶ Βαρβαρισμοῦ καὶ Σολοικισμοῦ συγγραμματίῳ τῷ μετὰ τοῦ Ἀμμωνίου ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Βαλκεναρίου ἀπαντᾷ σελ. 203 «πᾶν τὸ ἐκ τῆς *συνηθισμένης* λέξεως μετενενηγμένον», ὅπερ δύναται νὰ νομισθῇ ὑπό τινος ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *συνΕΙθισμένης*.

Τοῦ ῥήματος *προφητεύομαι* εἶνε διττῶς ὁ παρακείμενος προενηνεγμένος, *προΠΕφήτευμαι* καὶ *ΠΕπροφήτευμαι*· ὅθεν διττὸν ἔχει καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος τύπον, *προ-Ε-ΠΕφητεύμην* καὶ *Ε-ΠΕπροφητεύμην*.

Ἰουστῖν. Μάρτ. πρὸς Τρύφ. 54 «ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰακὼβ *προπεφητευμένον*» καὶ 77 «ἡμεῖς γὰρ εἰς Ἐζεκίαν αὐτὸν λέγομεν *πεπροφητεῦσθαι*» καὶ 114 «ἃ γὰρ ποιῆσαι τὸν Χριστὸν *πεπροφήτευται*». Ἀπολογ. Α', 44 «*πεπροφητεῦσθαι* τὰ μέλλονται γίνεσθαι». πρὸς Τρύφ. 53 «οὕτως *προεπεφήτευτο* περὶ αὐτοῦ παθεῖν αὐτόν» καὶ «*ἐπεπροφήτευτο* διαρρήδην γενήσεσθαι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ» καὶ 66 «γεννηθῆναι αὐτὸν διὰ Ἡσαΐου *ἐπεπροφήτευτο*» καὶ 84 «ἐπειδὴ *ἐπεπροφήτευτο* μέλλειν γίνεσθαι» καὶ 87 «ὡς *ἐπεπροφήτευτο*» καὶ «ὅτι *ἐπεπροφήτευτο* τοῦτο μέλλειν γίνεσθαι» καὶ 88 «*ἐπεπροφήτευτο* ἐλεύσεσθαι ἐπ' αὐτὸν τὰς δυνάμεις». Πρβ. 76 «ὃ καὶ ἤδη πολλάκις πρὸς ὑμᾶς παρακεκαλυμμένως *πεπροφητευκέναι* αὐτὸν εἶπον». Ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ *προπεφητευκέναι*. Ἐν Ἀπολογ. Α', 35 κεῖται «εἰσελευσόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα *προ-Ε-φήτευτο*» ἀντὶ τοῦ *προ-Ε-ΠΕ-φήτευτο* ἢ *προ-ΠΕφήτευτο*.

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 604 «ταῦτ'—ἐν τῇ Γενέσει περὶ τὴν ἀνθρωπογονίαν *προπεφητεῦσθαι* λέγουσι».

Εὐσεβ. Εὐαγγ. Ἀποδ. ϛ', ιγ', 23 «ἕκαστα τῶν *προπεφητευμένων* σκυθρωπῶν». Η', β', 106 «τούτων δὲ περὶ τῶν συμβεβηκότων

—*πεπροφητευμένων*». Θ', δ', 11« τὰ περὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς αὐτόθι ἀφίξεως αὐτοῦ *πεπροφήτευται*». Ἐν τοῖς τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου κτέ. Δ' ἀπαντᾷ «ὁ σωτὴρ ἡμῶν—ἥξειν εἰς ἀνθρώπους κατὰ θείαν ἐπίπνοιαν *προ-πέ-φήτευτο*».

Ἐπιφάν. Τόμ.Β', σελ. 16, 27 «τὰς μὲν ὑπὸ τῶν κοσμοποιῶν ἀγγέλων *πεπροφητεῦσθαι*, τὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ». Ἐν Τόμ. Α', σελ. 181, 12 εἶνε γεγραμμένον *προ-Ε-φήτευται* ἀντὶ τοῦ *προ-ΠΕ-φήτευται*.

Καὶ ἡ αὔξησις δὲ τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου τοῦ ῥήματος *προφητεύω-προφητεύομαι* ἄλλοτε μὲν ἐγίνετο μετὰ τὴν πρόθεσιν, ἄλλοτε δὲ πρὸ τῆς προθέσεως, οἷον

Βασιλ. Πρώτ. Ι', 10: *προεφήτευσεν*. Βασιλ. Τρίτ. ΙΗ', 29: *προεφήτευον*. Παραλειπ. Δευτ. Κ', 37: *προεφήτευσεν*. Ἔσδρ. Ε', 1: *προεφήτευσεν*. Ἀριθμ. ΙΑ', 25 καὶ 26: *ἐπροφήτευσαν*. Σοφ. Σειρ. ΜΗ', 14: *ἐπροφήτευσε*. Ἱερεμ. ΚΓ', 21: *ἐπροφήτευον*.

Πράξ. Ἀποστ. ΙΘ', 6: *ἐπροφήτευον*. Ματθ. Ζ', 22: *ἐπροφητεύσαμεν*. ΙΑ', 13: *ἐπροφήτευσαν*. ΙΕ', 7: *ἐπροφήτευσε*. Μάρκ. Ζ', 6: *ἐπροφήτευσεν*. Λουκ. Α', 67: *ἐπροφήτευσε*. Ἰωάνν. ΙΑ', 51: *ἐπροφήτευσεν*. Ἰουδ. Ἐπιστ. 14: *ἐπροφήτευσε*. Οὗτοι οἱ τύποι φέρονται ἐν τῷ Βατικανῷ κώδικι τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλ' εἶνε μεταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ διορθωτοῦ εἰς τὸν ἔχοντας τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν (Ἴδε Κόβητον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Καινῆς Διαθήκης σελ. πβ'. Πρβ. καὶ Οὐϊνῆρον ἐν *Γραμματ. τῆς Καιν. Διαθ.* σελ. 67 ἐκδ. ς').

Ἰουστῖν. Μάρτ. Ἀπολογ. 31: *προεφητεύοντο* καὶ *προεφητεύθη*. πρὸς Τρύφ. 53: *προεφητεύθη*.

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 206: *προεφήτευον*. σελ. 265: *προεφητεύετο*. σελ. 369 καὶ 400: *προεφήτευον*. σελ. 410: *προεφήτευσε*. σελ. 625: *προεφήτευσαν*. σελ. 765: *προεφητεύετο*. σελ. 813: *προεφητεύθη*.

Εὐσέβ. Εὐαγγελ. Προπαρ. Ι', δ', 11: *προεφήτευον* καὶ θ', 5: *ἐπροφήτευον* καὶ ι', 3: *προεφήτευσεν*. Εὐαγγελ. Ἀποδ. Β', γ', 20: *προεφητεύετο* καὶ 52: *προεφήτευε* καὶ Δ', ιε', 51: *προεφητεύετο* καὶ Ζ', γ', 14: *προεφητεύετο* καὶ Η', β', 50: *προεφητεύθη* καὶ 51: *προεφήτευσε*.

Ἐπιφάν. Τόμ. Α', σελ. 179, 31: *ἐπροφητεύετο*. Τόμ. Β', σελ. 129, 33: *προεφητεύετο* καὶ σελ. 130, 10: *προεφήτευσε* καὶ σελ. 131,

21: *προεφήτευσεν* καὶ σελ. 132, 4: *προεφήτευον* καὶ σελ. 219, 31: *προεφήτευσα*.

Ἀθανάσ. παρὰ Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 310 Οὔσσ.: *ἐπροφήτευσαν* καὶ σελ. 311: *προεφήτευον*.

Μένανδρ. Ῥήτ. περὶ Ἐπιδεικτ. ΙΑ′ (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Θ′, σελ. 291, 4): *προεφήτευσεν*.

Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 349 τέλ.: *προεφήτευσαν*.

Ἡσύχ. «Προεθέσπισαν: *προεφήτευσαν*» καὶ «Ἐχρηματίσθη: *προεφητεύθη*».

Τοῦ *προεφήτευσεν* ἐγένετο μνεία καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα σελ. 886 β′ Βεκκ.

Παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ εἶνε ὑπὸ τοῦ Νισίου ἐκδεδομένον Τόμ. Β′, σελ. 317, 8 «καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις *ἐ-προφήτευσεν* οὗτος ὁ προφήτης». Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ *προ-ε-φήτευσεν*, ἥτις εἶνε πάντως προκριτέα. Πρβ. σελ. 61, 9: *προεφήτευσεν*. σελ. 78, 8: *προεφήτευσα*. σελ. 137, 3: *προεφήτευσε*. σελ. 224, 9: *προεφήτευσεν*. σελ. 229, 3: *προεφήτευσε*. σελ. 263, 21: *προεφήτευσε*. σελ. 264, 5: *προεφήτευσεν*. σελ. 274, 3: *προεφήτευσεν*. σελ. 293, 2: *προεφήτευσεν*. σελ. 310, 5: *προεφήτευσε*. σελ. 310, 12: *προεφήτευσεν*. σελ. 338, 15: *προεφήτευσεν*. σελ. 353, 5: *προεφήτευσε*. σελ. 354, 15: *προεφήτευσεν*. σελ. 360, 14: *προεφήτευσαν*. Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ ἐν Τόμ. Γ′, σελ. 163, 9 φέρεται διττὴ γραφὴ *προ-ε-φήτευσεν* καὶ *ἐ-προφήτευσεν*, ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Νίσιος προέκρινε τὴν ἐκφορὰν τὴν μετὰ τὴν πρόθεσιν ἔχουσαν τὴν αὔξησιν. Πρβ. καὶ σελ. 5, 5: *προεφήτευσεν*.

Τὸν ἔσω ηὐξημένον τύπον βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Λόγ. Θ′, σελ. 122 γ′ «*προεφήτευσεν* ὁ θεὸς τὴν καθαίρεσιν τοῦ παλαμναίου» καὶ Λόγ. Κ′, σελ. 235 α′ «τῆς προφητείας ἣν *προεφήτευσας*» καὶ Λόγ. ΚϚ′, σελ. 317 β′ «*προεφήτευσεν* ἐν κοινῷ ἅπασι Μιλησίοις».

Ἐν Ἐκλογαῖς Ἱστοριῶν κατακεχωρισμέναις ἐν Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Β′ ἀπαντᾷ *προεφήτευον* (σελ. 264, 17 καὶ σελ. 269, 12 καὶ 32) καὶ *προεφήτευσε(ν)* (σελ. 262, 14 καὶ σελ. 266, 13 καὶ σελ. 269, 16) καὶ *ἐπροφήτευε* (σελ. 267, 18) καὶ *ἐπροφήτευσε* (σελ. 267, 16) καὶ τὰ κομψότατα τάδε: *ἐπροεφήτευον* (σελ. 262, 2 καὶ 10 καὶ σελ. 263, 6 καὶ 24 καὶ σελ. 267, 20), *ἐπροεφήτευσε* (σελ. 267,

16). Τοιαύτας ἐκφορὰς πολλὰς μέλλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἑτέρωθι ἐκ τοῦ διεφθαρμένου ἑλληνισμοῦ.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου λέγεται λ. *προφητεύω* (Τόμ. Β', σελ. 1252) «Das Augment wird, obgleich es kein einfaches φητεύω giebt, doch dem Wortstamme selbst angefügt, προεφήτευον, προεφήτευσα, NT. Eben so wird es mit der Redupl. gehalten, προπεφητεῦσθαι, Clem. Al. p. 603», ἐν δὲ τῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου εἶνε γεγραμμένον λ. *προφητεύω* (σελ. 1332 ἐκδ. ζ') «in impf. and aor. I the common Edd. of LXX and N. T. place the augm. after the prep., προ-εφήτευον,-εφήτευσα, as if there were a werb φητεύω (so προεφητεῦσθαι for πεπροφητεῦσθαι, Clem. Al. 604, προεπεφήτευτο Just. M. 1. 35): but the correct forms ἐπροφήτευον, ἐπροφήτευσα have been restored from the Vat. and other good Mss.». Οὐδεὶς δύναται εὐλόγως νὰ κακίσῃ τοὺς τύπους *προεφήτευον*, *προεφήτευσα*, κτλ. ἀποβλέπων εἰς τοὺς ὁμοίως αὐτῷ ἐσχηματισμένους τούσδε· *προεξένουν-προυξένουν*, *προεμηθούμην-προυμηθούμην*, *προεθυμούμην-προυθυμούμην*, *προεφασιζόμην-προυφασιζόμην*, *προεμάχουν-προυμάχουν*, *προεστάτουν-προυστάτουν*. Ὑπὸ τοῦ Τζέτζου ἐλέχθη καὶ *ὑπεφήτευσα* Ἱστορ. Χιλ. Ε', 776 «αὐτὸς δὲ *ὑπεφήτευσα* γράφων ἀλληγορίας». Τὸ *ἐπροφήτευον-ἐπροφήτευσα* δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ *ἐπροοιμιαζόμην-ἐπροοιμιασάμην*. Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος μέλλομεν ἀλλαχοῦ νὰ γράψωμεν ποιούμενοι λόγον καὶ περὶ τοῦ *προεχειρισάμην-προυχειρισάμην* (*προκεχείρισμαι*) καὶ *ἐπροχειριξάμεθα* καὶ περὶ τοῦ *ἐπροξένουν* καὶ *ἐπροβάτευον*, κτλ.

Εὕρομεν δὲ καὶ τὸν παρακείμενον τοῦ *προνοοῦμαι* κατὰ δύο τρόπους παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ προενηνεγμένον, οἷον βιβλ. ΙΒ', ξθ', 2 «*προνενοημένους* τὴν προδοσίαν» καὶ βιβλ. ΙΖ', κγ', 5 «ὑπέλαβε τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν καλῶς *πεπρονοῆσθαι*». Ὁ Εἰνιχένιος ἐκδοὺς παρ' Εὐσεβίῳ ἐν τοῖς εἰς τὸν Βι'. τοῦ Μακαρ. Κωνσταντ. Δ', λδ' «ὁ δὲ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ *πεπρονοημένος*» σημειοῦται (*Εὐσεβ. Συγγρ. Ἱστορ.* Τόμ. Β', σελ. 167 ἐκδ. β') «προνενοημένος Δ, quod rectius videtur Val. et recepit Ma. Cf. *Rost*. Gr. §. 68. Sed similiter πεπροφητευκέναι, πεπροφήτευται, πεπροφητεῦσθαι, ἐπε-

προφήτευτο legitur apud Justin. M. Vid. *Otto* ind. T. II. p. 585. s. v. προφητεύειν». Ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο *προενοούμην-προυνοούμην* καὶ *προενοησάμην-προυνοησάμην* καὶ *προενοήθην-προυνοήθην*· ὅθεν ὀρθότατα μὲν ἔχει ὁ τύπος *προ-νε-νόημαι*, παρακεκομμένος δ' εἶνε ὁ *πε-προνόημαι*. Πρβ. Πολύβ. ϛ', μη', 2 «οὕτω νενομοθετηκέναι καὶ *προνενοῆσθαι* καλῶς».

Ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος ἐξέδωκεν ὁ Κοραῆς Τόμ. Α', σελ. 47 «ἐπεὶ καὶ γνώριμον ἦν τὸ πάθος τοῦ ποταμοῦ τῷ Ποιητῇ, ὡς *πεπαραμυθήμεθα*, καὶ κέχρηται τῷ ἐπιθέτῳ τούτῳ κατ' αὐτοῦ». Ἔγραψε δ' ἐν ταῖς Σημειώσεσιν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ (Τόμ. Δ', σελ. 18) «Πεπαραμυθήμεθα. Ἐκ ΔΓ, καὶ τῆς τοῦ Κασωβῶνος ἐκδόσεως, ΑΤ, *Πεπαραμυθεύμεθα*». Ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ *παραΜΕμυθήμεθα*, ἣν εὖ ποιῶν ἀπεδέξατο ὁ Κραμῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Στράβωνος Γεωγραφικῶν Τόμ. Α', σελ. 55. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. ϛ', σελ. 336 Διδ. Ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τοῦ ῥήματος *παραμυθοῦμαι* ἐλάμβανον τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν, οἷον *παρεμυθούμην* καὶ *παρεμυθησάμην*. Φανερὸν δ' ἐκ τούτου γίνεται ὅτι ἡ ὑγιὴς ἐκφορὰ τοῦ παρακειμένου εἶνε *παραμεμύθημαι*. Πρβ. Ἑρμογέν. περὶ Ἰδ. Β', 3 (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 308, 5) «*παραμεμύθηται* δὲ τῷ καὶ αὐτὸν ὥσπερ καταγινώσκοντα τῶν εἰρημένων εἰπεῖν».

Ὑπάρχει ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ παρακείμενος *κεκάμμυκα*, ὅστις ἐξ ἐνεστῶτος *καμμύω* σχηματισθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἕτερον τύπον. Παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ περὶ Συντάξ. σελ. 323, 22 κεῖται «ἵνα μὴ λέγω καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν *κεκάμμυκα*, κεκάθικα». Πρβ. σελ. 326, 9 «καμμύω *ἐκάμμυον*· ὅμοιον γὰρ τῷ ἔκαμπτον» καὶ Χοιροβοσκ. σελ. 524, 26 «ὡς ἐπὶ τοῦ καθέζομαι ἐκαθεζόμην, καθεύδω ἐκάθευδον, καμμύω *ἐκάμμυον*» καὶ σελ. 524, 32 καὶ σελ. 526, 23. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 207, 36 «Ὁποῖόν τι καὶ ἐν τῷ καμμύω γέγονε· κἀνταῦθα δὲ ἡ κατά πρόθεσις καθ' ἕξιν σύγκειται καὶ οὐ λογίζεται παρακεῖσθαι τῷ μύω ῥήματι· καὶ διὰ τοῦτο λογιζόμενον ὡς ἁπλοῦν οὐκ αὐξάνει ἔσωθεν, ὡς τὰ ἐκ προθέσεως συγκείμενα ῥήματα, ἀλλὰ

καὶ ἔξωθεν· οὐ γὰρ μόνον κατέμυσε φαμὲν ἀλλὰ καὶ *ἐκάμμυσεν*». Τοῦ *καταμύω* ὁ ἀόριστος εἶνε *κατέμυσα*, ἀλλὰ τὸ *καμμύω* δὲν δύναται ἄλλον ἀόριστον νὰ ἔχῃ ἢ τὸν *ἐκάμμυσα*, ὃν βλέπομεν ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κεφ. ΚΗ', 27 «τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν *ἐκάμμυσαν*». Πρβ. Σουΐδ. «Μύσαντος: καμμύσαντος καὶ ἔμυσας ἀντὶ τοῦ *ἐκάμμυσας*». Περὶ τοῦ ῥήματος *καμμύω*, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ τὸ ὄνομα *Καμμύτζης*, θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι. Θὰ γράψωμεν δὲ καὶ περὶ τοῦ *καττύω* (*κασσύω*)-*καττύομαι*-*ἐκαττυόμην* (*παρεκαττυόμην*)-*κεκάττυμαι* (*ἐγκεκάττυμαι*, *συγκεκάττυμαι*) καὶ περὶ τοῦ *πεπρωγγύευκα*.

Ἐν τοῖς τοῦ Θεοδωρήτου φέρεται Τόμ. Β', σελ. 1600 «ὡς εἰς τοὺς ἐμοὺς *πεπαρανόμηκε* νόμους». Ἀλλ' ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν Τόμ. Γ', σελ. 10 «οὐκ ἐπὶ κρίσει καὶ τιμωρίᾳ τῶν *παρανενομηκότων* γεγεννημένην» καὶ ἐν Τόμ. Δ', σελ. 1100 «τῶν *παρανενομημένων* τὸ μέγεθος περιττὸν ἡγοῦμαι καταλέγειν». Εὕρομεν δὲ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ καὶ τὴν ἐκφορὰν *διακεκονηκότων* (Τόμ. Α', σελ. 144) ἀντὶ τῆς *δεδιακονηκότων*. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ἀόριστος τοῦ *παρανομῶ* εἶνε διὰ τοῦ Η παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ προενήνεγμένος Τόμ. Δ', σελ. 1324 «εἰς τὸ γαληνὸν καὶ εὐσεβὲς ὑμῶν *παρΗνόμησε* θέσπισμα». Πολλὰ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παρῳχημένων χρόνων τοῦ *παρανομῶ* ἔχομεν νὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει νῦν καιρός.

ΚΕΦ. Ι'.

Δεδιῴκηται, μεμεθωδευμένος.

Ὁ Εὐστάθιος μνημονεύει δύο παρακειμένους ὁμοίους τῷ κεκατήραμαι, τὸν δεδιῴκηται καὶ τὸν μεμεθωδευμένος. Τάδε γράφει ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1325, 25 «Ἐκεῖνοι δὲ (οἱ μεθ' Ὅμηρον δηλ.) καὶ ἄλλως καινοτομοῦσι τὰς αὐξήσεις, ποτὲ μὲν ἔξω αὔξοντες, τὸ δὲ ἔσω ἀφιέντες ἀναύξητον, οἷον τέλος ἔχει

μοι πάντα, ἰατρέ, καὶ δεδιοίκηται πάλαι, ποτὲ δὲ διχῇ αὔξοντες, ἤγουν ἔσω καὶ ἔξω· τοιοῦτον γὰρ τὸ ΔΕΔΙΩΚΗΤΑΙ ἐκ τοῦ διοικῶ καὶ τὸ ἐκδεδιῃτημένος ἀπὸ τοῦ ἐκδιαιτῶ καὶ τὸ ΜΕΜΕΘΩΔΕΥΜΕΝΟΣ καὶ τὸ πεπαρῳνημένος καὶ τὸ μεμελοπεποιημένος καὶ τὸ ἠνώχλησε καὶ τὸ ἠνέῳγεν, ἵνα μή τις τἄλλα λέγῃ ὅσα χύδην ἔχῃ καὶ εἰς γνῶσιν πρόκειται».

Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀνταττικιστὴς σελ. 88, 18 «*ΔΕΔΙΩΚΗΜΕΝΑ*: Ἀντιφάνης Μηναγύρτῃ». Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 1285 «διακονῶ *ἐδιακόνουν* οἱ Ἀθηναῖοι καὶ *δεδιακόνηκα*, οἱ δὲ κοινολεκτοῦντες *διηκόνουν*· διοικῶ *ἐδιῴκουν* καὶ *ΔΕΔΙΩΚΗΤΑΙ* καὶ *διῴκουν*» (Ἴδε Βαλκενάριον ἐν *Opusc*. Τόμ. Β', σελ. 327-8 καὶ Λοβέκκιον εἰς *Φρύν*. σελ. 154. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Β', σελ. 1514 Διδ.).

Ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου μνημονευομένη ῥῆσις «τέλος ἔχει μοι πάντα, ἰατρέ, καὶ δεδιοίκηται πάλαι» εἶνε εἰλημμένη ἐκ τῶν τοῦ Μάχωνος παρ' Ἀθην. σελ. 341 γ', ἔνθα φέρεται

κἀκεῖνος εἶπε, τέλος ἔχει τὰ πάντα μοι,
ἰατρέ, φησί, καὶ δεδιοίκηται πάλαι.

Μετετύπωσε δ' ὁ Κουστῆρος τὸ *δεδιοίκηται* εἰς τὸ *δεδιῴκηται*, ὃ ἐνεκρίθη ὑπό τε τοῦ Δινδορφίου καὶ τοῦ Μεινεκίου καὶ τοῦ Καιβελίου.

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀντιφάνους παρ' Ἀθην. σελ. 223 α' κεῖται «τὰ *διῳκημένα* πρότερον». Γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Κόκκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήνων Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 91 «τὰ διῳκημένα Antiphanes scribere vix potuit. cf. 155. at Herwerdeni διῳχημένα neque usitatum Atticis est neque sententiae satisfacit. scr. τῴκονομημένα». Ὁ Κόκκιος νομίζει ὅτι εἶπε μὲν ὁ Ἀντιφάνης *δεδιῳκημένα*, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ Ἀνταττικιστής, δυσκόλως δ' ἠδύνατο νὰ εἴπῃ *διῳκημένα*. Ἡμεῖς τὴν ἐναντίαν ἔχοντες γνώμην διισχυριζόμεθα ὅτι ἠδύνατο μὲν ὁ Ἀντιφάνης νὰ εἴπῃ *διῳκημένα*, ὡς ἔλεγον πάντες οἱ Ἀθηναῖοι, οὐδαμῶς δὲ *δεδιῳκημένα*· ἀπορρίπτομεν δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνταττικιστοῦ ὡς οὐδεμιᾶς πίστεως ἀξίαν οὖσαν. Ὁ Πόρσων λέγει ἐν *Adversar*. σελ. 125 «Δεδιῳκημένα· Ἀντιφάνης Μηναγύρτῃ. Grammaticus Sangermanensis apud Ruhnken. ad Timaeum p. 11. Imo hanc

formam habet Aesopus fab. 242. ed. Hudson». Εὔλογον δ' ἴσως εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ καὶ παρὰ τῷ Μάχωνι *διῴκηται* ἀντὶ τοῦ *δεδιοίκηται*·

ἰατρέ, φησί, καὶ διῴκηται πάλαι.

Ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο *διῴκουν*, *διῴκησα*, *διῴκηκα* - *διῴκημαι* - *προδιῴκημαι*, οἷον Δημοσθέν. σελ. 616, 74 «ὡς καλῶς αὐτοῖς *διῳκημένων*» καὶ σελ. 625, 14 «ἡτοίμαστο δ' αὐτοῖς τοῦτο τὸ προβούλευμα καὶ *προδιῴκητο*». Πρβ. καὶ Ὀρειβάσ. Τόμ. Α', σελ. 417, 8 «ταῦτα — δυνήσεται — ἀμβλῦναι τὴν τοῦ οἴνου δύναμιν *προδιῳκημένα*» καὶ Προκόπ. Τόμ. Γ', σελ. 148, 2 «τὰ τῇδε *διῳκημένα* — οὐδεμιᾷ μελλήσει ἐπέρρωσε» καὶ Πολυδεύκ. Θ', 156-7 «ἐκβέβηκεν, ἀποβέβηκε, διῳκήθη — τὸ ἐκβεβηκός, τὸ ἀποβεβηκός, τὸ *διῳκημένον*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Διττεμβεργήρῳ *Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ.* 172, 17, σελ. 274 «ἐπαινέσαι τοὺς στρατηγήσαντας — ἐπὶ τοῖς *διῳκημένοις* κατὰ τὴν ἀρχήν». Πρβ. καὶ Συλλ. Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 240, β' 22, Τόμ. Β', α', σελ. 102.

Ἐν ῥήσει ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας παρ' Ἁρποκρατ. σελ. 279, 12 εἶνε ἐκδιδομένον «ὁ ἐπώνυμος ὁ τῷ προτέρῳ ἔτει *δεδιητηκώς* (*δεδιῃτηκώς*)». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ «ἔτει *δὲ δεικτικῶς*» καὶ «ἔτει *δεδεικτικῶς*» ἢ *δεδεικτικώς* καὶ ἐν τῇ ἐπιτομῇ *ἐπιδεδημι*(*η*)*κώς*. Πρβ. Φώτ. Λεξ. σελ. 541, 25 καὶ Σουίδ. σελ. 980 α' Βεκκ. Μετέγραψε δ' ὁ μὲν Σχουάρτζιος «ὁ τῷ προτέρῳ ἔτει *εἰληχώς*», ὁ δὲ Καυσῆρος *λελειτουργηκώς*, ὁ δὲ Βαλεντ. Ῥώσης ἐν *Ἀριστοτ. Ψευδεπιγρ.* σελ. 456 *δεδιῳκηκώς*, ὃ ἐνεκρίθη καὶ ὑπὸ τοῦ Λαγγίου ἐν *Leipz. Stud.* 1878, σελ. 161. Μνημονεύεται μὲν ἐν Κραμ. Παρ. Ἀνεκδ. Τόμ. Δ', σελ 114, 8 παρακείμενος *δεδιῴκηκα*, ἀλλ' ἀπιθανώτατον εἶνε ὅτι τοιούτου τύπου χρῆσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιήσατο, τύπου πρέποντος τῇ γλώσσῃ ἀνθρώπων κακῶς ἑλληνιζόντων, ὡς ὁ Μαλαλᾶς λέγων *ἐδιῴκουν* (σελ. 69, 17) καὶ *ἐδιῳκεῖτο* (σελ. 214, 7) καὶ *ἐδιῳκοῦντο* (σελ. 127, 14) καὶ *ἐδιΟΙκουν-ἐδιΟΙκει* (σελ. 69, 2 καὶ 8). Ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους κεφ. 53 κεῖται «ὁ ἐπώνυμος ὁ τῷ προτέρῳ ἔτει *δεδιΑΙτηκώς*», περὶ οὗ θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Θαυμαστὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Μεινέκιος ἐξέδωκεν ἐν τοῖς τοῦ Πυθαγορείου Ἱπποδάμου παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ϞΗ', 71 (Τόμ. Γ', σελ. 234, 16) «τὰ μὲν ὧν ὑπὸ θεῶν *δεδιοικημένα* ἄφθαρτα ἐόντα

κτέ.» ἀντὶ τοῦ *διοικημένα*. Κάλλιστ' ἔχει τὸ *διοικημένα* κατὰ τὴν Δωρικὴν ἐσχηματισμένον διάλεκτον. Ἴδε Ἀρήνσιον ἐν τῷ *Περὶ Διαλ. Δωρ.* σελ. 286 καὶ σελ. 299. Πρβ. καὶ Μειστῆρον ἐν *Stud. z. Griech. u. Lat. Gramm.* Τόμ. Δ', σελ. 423.

Περὶ τοῦ *μεμεθωδευμένος* παρατηροῦμεν ὅτι εἶνε τύπος τοῦ πονηροῦ κόμματος. Οὐδεὶς τῶν δοκίμων οὔτε *μεθοδεύω* εἶπεν οὔτε *μεθοδεύομαι*. Καὶ ἂν δ' ἐγίνετο ὑπ' αὐτῶν χρῆσις τοῦ ῥήματος *μεθοδεύομαι*, ὁ παρακείμενος αὐτοῦ θὰ ἐσχηματίζετο *μεθώδευμαι*, οὐχὶ *ΜΕμεθώδευμαι*. Πρβ. Ἑρμογ. περὶ Ἰδ. Α', 7 (Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 236, 12) «τραχεῖαι γὰρ ἔννοιαι τραχέως ἐκεῖ καὶ *μεθωδεύθησαν*» καὶ Α', 10 (σελ. 252, 10) «*μεθωδεύθη* γὰρ οὕτως» καὶ Β', 3 (σελ. 310, 13) «ἀλλὰ *μεθωδεύθη* μέν πως ἄλλο τι ὄν» καὶ Βασιλ. Δευτ. ΙΘ', 27 «καὶ *μεθώδευσεν* ἐν τῷ δούλῳ σου πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα». Κακῶς παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Η', 83 εἶνε γεγραμμένον «οὗτος πρῶτος τὰ μηχανικὰ —*ἐμεθώδευσε*», ἐπηνωρθώθη δ' ὑπὸ τοῦ Κοβήτου μεταβληθὲν εἰς τὸ *μεθώδευσε*. Ἐν ταῖς εἰς Ματθαῖον Ὁμιλίαις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου σελ. 761 β' πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ *μεθώδευσε* φέρεται καὶ ἡ πλημμελὴς *ἐμεθΟδευσε*. Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου βλέπει τις καὶ τοὺς κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον προενηνεγμένους τύπους *μεθώδευσεν* (σελ. 31, 15 καὶ σελ. 1508, 63) καὶ *μεθώδευον* (σελ. 1913, 40) καὶ *μεθωδεύετο* (σελ. 1258, 66) καὶ τοὺς παρακεκομμένους *ἐμεθώδευσε(ν)* (σελ. 7, 8 καὶ σελ. 1496, 29) καὶ *ἐμεθώδευσαν* (σελ. 1822, 10) καὶ *ἐμεθΟδευσεν* (σελ. 1048, 12). Τὴν ἐκφορὰν *μεθώδευσε* εὕρομεν καὶ ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 394, 29 Διδ., τὴν δὲ *μεθώδευον* καὶ ἐν τῷ Περὶ Ὑπακοῆς καὶ Εὐπειθείας κτέ. συγγράμματι αὐτοῦ § 5 (Μικρ. Συγγραμμ. σελ. 14, 26). Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φωτίου σελ. 244, 20 κεῖται «ὅλης αὐτῶν τῆς πίστεως προδοσίαν *ἐμεθώδευσε*», ἀλλ' ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένον σελ. 269 Βαλ. «τῷ κοινῷ προσδραμεῖν *ἐμεθΟδευε* δεσπότῃ». Πρβ. καὶ Ἀμφιλόχ. σελ. 266 «ἡ—παναγία τριὰς *ἐμεθΟδευσεν*» καὶ Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 515, 15 «αὐτός τι τοιουτότροπον *ἐμεθΟδευσε*» καὶ σελ. 711, 1 «τὴν Ἀλεξίου καθαίρεσιν *ἐμεθΟδευον*» καὶ Βασιλικ. Τόμ. Α', σελ. 725, νθ' «ὡς χρεώ-

στην με *ἐμεθΟδευσεν*» καὶ Τόμ. Β', σελ. 713, λη' «εἰ μὴ περὶ τῶν καρπῶν *ἐμεθΟδεύετο*» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 371, κθ' «αὐτὸν οὐκ *ἐμεθΟδευσεν* εὔπορον ἔτι τυγχάνοντα» καὶ σελ. 457 «αὕτη τὴν προῖκα *ἐμεθΟδευεν*» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 445, ιη' «*ἐμεθΟδευσεν* τὸν ἀληθῆ Τιτίου δεβίτωρα». Ἀλλὰ Τόμ. Β', σελ. 145, ξα' «τὸν ἐμὸν *μεθΩδευσε* δεβίτωρα» καὶ σελ. 452, β' «τὴν κατὰ τὸ ἀληθὲς κεχρεωστημένην ποσότητα *μεθΩδευσεν*».

Ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τῷ ἡγουμένῳ κεφαλαίῳ περὶ τοῦ τύπου *δεδιήγημαι*. Τὴν ἐκφορὰν ταύτην ὅλως ἡμεῖς ἀλλοτρίαν ὑπολαμβάνομεν τοῦ καθαροῦ καὶ γνησίου ἑλληνισμοῦ κατ' οὐδένα τρόπον πειθόμενοι ὅτι προηνέχθη ποτὲ ὑπὸ παλαιοῦ Ἕλληνος ὁ παρακείμενος τοῦ *διηγοῦμαι* μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ. Ὅθεν οὐδαμῶς ἀρεσκόμεθα τῇ ἐγκεκριμένῃ ὑπό τινων παρὰ τῷ Ἀντιφῶντι Κατηγορ. Φαρμακ. 31 γραφῇ «ἐμοὶ μὲν οὖν *ΔΕδιήγηται* καὶ βεβοήθηται τῷ τε τεθνεῶτι καὶ τῷ νόμῳ» ἀντὶ τῆς ὑγιέστατ' ἐχούσης *διήγηται*. Πρβ. Ἱπποκράτ. Τόμ. Α', σελ. 267 «διάφορα αὐτὰ ἑωυτῶν μᾶλλόν ἐστι τῶν *προδιηγημένων*». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ *διηγῆσθαι* καὶ *προδιηγῆσθαι* εἶνε παρειλημμένα ἐν οἷς ἐμνημονεύσαμεν χωρίοις ἐπὶ παθητικῆς ἐννοίας. Πρβ. *ἀφηγῆσθαι* (*ἀπηγῆσθαι*) καὶ *ὑφηγῆσθαι*. Ὁ ἐνεστὼς οὐδέποτ' ἐτίθετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ πάθους, παρὰ δὲ τῷ Ἰσοκράτει Ἐπιστ. Ζ', 2 (σελ. 428 Κορ.) ἀντὶ τοῦ «ἡγοῦμαι δὲ καὶ *τὰ διηγούμενα* περὶ τοῦ σοῦ πατρὸς συμβάλλεσθαι μεγίστην πίστιν πρὸς τὸ δοκεῖν εὖ φρονεῖν σε» τὸ ἄριστον ἀντίγραφον φέρει *τὰ διηγγελμένα*.

Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ βιβλ. Ε', 108 «Ἱστιαῖος *μεμετιμένος* ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν» καὶ βιβλ. ϛ', 1 «Ἱστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος *μεμετιμένος* ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδις» καὶ βιβλ. Ζ', 229 «ὡς *μεμετιμένοι* τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδεω κτέ.». Ὁ Μαυροφρύδης γράφει ἐν *Δοκιμ*. *Ἱστορ*. *τῆς Ἑλλην*. *Γλώσσ*. σελ. 102 «*Ἐμετίετο* (ὀρθότερον παρὰ τὸ *μετίετο*), Ἡροδ. Α', 12. *μεμετιμένος* (ἀντὶ τοῦ *μεθιμένος*) παρὰ τῷ αὐτῷ πολλάκις». Μόνον τὸ *μετίετο* εἶνε ὀρθόν, τὸ δὲ *ἐμετίετο* ὅλως ἀπόβλητον. Περὶ τοῦ *μεμετιμένος* λέγει ὁ Βαίριος ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου Τόμ. Γ', σελ. 211 «μεμετιμένος. Eadem forma inve-

nitur VI, 1. VII, 229: quibus tribus locis Bergk. ad Anacreont. Reliqq. p. 204 scribi vult μεμετειμένος. Equidem cum Bredov. p. 316 nil mutandum censui». Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ Βρεδοβίου διειλημμένα ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Herod.* σελ. 316-7 «Haec una forma est μεμετιμένος, tribus in locis obvia VII. 229. VI. 1 (μεμετιμένος codd. F. a. c. μεμετημένος S. V. b. d. μετειμένος f.) et V. 108 (μεμετιμένος recte vulgat. μεμετημένος S. V. b. d. μεμετειμένος F.) ubi reduplicatio praepositioni praeposita pro omissa diphthongo ει est posita, quae in ι transiit, quod illa forma ad thema ἴω referenda esse videtur. Si autem diphthongus ει suum locum obtinet, reduplicatio vel omnino augmentum ante praepositionem omittatur necesse est; sic dixit noster μετείσθω IV. 98. ἀνεῖται II. 65. ἀνειμένος II. 16. VII. 103. Erravit igitur Buttm. (gr. gr. I, § 108 Not. 4) contendens, ἐμετίετο apud Herod. I. 12 a cod. M. pro vulgato μετίετο exhibitum, melius esse; immo vero vulgata μετίετο hic, ut I. 114 ἐπείτε μετείθη (sic edd. pleraeque cum M. K. F. a. ἐπεὶ ἐμετείθη b. d. ἐπείτε ἐμετείθη Ald. al.) vel mordicus sunt retinenda, et illa vitiosa librariis imputanda, ex analogia quadam non satis perspecta formata. Ut enim in simplici ἵετο IX. 78. ἵεσαν I. 57. IV. 135 augmentum aut omnino non admittitur, aut certe non apparet, sic etiam in compositis nulla erat causa, cur ab Herodoto illud ante praepositionem poneretur; et profecto dixit προσίετο et μετίετο I. 48. μετίεσαν IX. 33. συνίεσαν IV. 113. ἀπίει IV. 157. ἀπείθησαν VI. 111. VII. 122». Πρβ. καὶ Κυννῆρον ἐν *Διεξοδ. Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* Τόμ. Α', σελ. 517 ἐκδ. β'. Τῇ ἐκφορᾷ *ἐμετίετο* ὁμοία εἶνε ἡ *ἐμεθίει*, ἣν εἰσήγεν ὁ Ζηνόδοτος εἰς τὴν Ὁμηρικὴν ποίησιν Ἰλ. Ο, 716, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῶν εἰς Ἰλιάδα Σχολίων Τόμ. Β', σελ. 89, 9 Δινδ. «οὐχὶ μεθίει: ὅτι Ζηνόδοτος γράφει οὐκ *ἐμεθίει*» (Ἴδε καὶ Λουδούιχον ἐν *Ἀριστάρχ.* Τόμ. Α', σελ. 559, 13). Τὸ *οὐχὶ μεθίει* μετέβαλεν ὁ Κόβητος εἰς τὸ *οὐΚὶ μεθίει* (Πρβ. καὶ Λαρόχην ἐν *Homer. Textkr.* σελ. 329). Ἐν τῇ Βεκκηρείῳ ἐκδόσει τῶν εἰς Ἰλιάδα Σχολίων φέρεται σελ. 435, 28 «οὐχὶ μεθίει: ἡ διπλῆ περιεστιγμένη, ὅτι Ζηνόδοτος γράφει οὐκ ἐμεθίει. Α. ὥστε βαρβαρίζειν τὸν Ὅμηρον· οὐκ

ἔστι γὰρ τὸ μεθίει σύνθετον ἐκ τῆς μετὰ καὶ τοῦ εἴω, ὡς εἴ τις λέγοι ἐμετεκάλει». Ἐπειδὴ δ' εἶνε γελοιότατον τὸ «*οὐκ* ἔστι γὰρ τὸ μεθίει σύνθετον», μετατυπωτέον ἴσως τὸ *οὐκ* εἰς τὸ *οὕτως* καὶ συναπτέον τοῖς ἡγουμένοις· «ὥστε βαρβαρίζειν τὸν Ὅμηρον *οὕτως*· ἔστι γὰρ τὸ μεθίει σύνθετον ἐκ τῆς μετὰ καὶ τοῦ εἴω· ὡς εἴ τις λέγοι ἐμετεκάλει».

Ὁ Βέργκιος ἀπεφήνατο ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν τοῦ Ἀνακρέοντος Λειψάνων σελ. 204 ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου *μεμετειμένος*. Ἀνέγνω δὲ καὶ ἐν ῥήσει τοῦ Ἀνακρέοντος «*μεμεθείκασ'*, ὡς Μεγίστης, τῶν ἀβακιζομένων» ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου «*μεμαθήκασιν* ὡς μεγίστη τῶν ἀβακιζομένων». Ἀλλὰ μεταδοξάσας ἔπειτα ἔγραψε «*μεμάθηκά σ'*, ὦ Μεγίστη, τῶν ἀβακιζομένων» (*Ποιητ. Λυρ. Ἑλλ.* σελ. 791 ἐκδ. Β'). Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου λέγεται σελ. 252, 13 «Μεθῆκεν καὶ *ἐμέθηκεν*: λέγουσιν ἑκατέρως, μᾶλλον δὲ μεθῆκεν· τὸ γοῦν *ἐμέθηκεν* Ἰακὸν καὶ παλαιόν». Ἀλλ' ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Ναβήρου γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ λεξικοῦ τούτου εἶνε μεταβεβλημένον τὸ *ἐμέθηκεν* εἰς τὸ *μεθέηκεν* (Ἴδε καὶ Σχουάρτζιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Αἰλίου Διονυσίου Λειψάνων σελ. 94). Ἐμφερὴς τῷ *ἐμέθηκεν* τύπος μνημονεύεται ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 385, 9 «*Ἐσυνῆκεν*: Ἀλκαῖος *ἐσυνῆκεν* καὶ Ἀνακρέων *ἐξυνῆκεν* πλεονασμῷ. Οὐκ ἔστι δὲ πλεονασμὸς ἀλλ' Ἀττικὴ κλίσις, ὥσπερ παροινῶ πεπαρῴνηκα καὶ ἐνοχλῶ ἠνώχληκα καὶ παρηνώχληκα» (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον ἐν τοῖς Στοιχείοις Τόμ. Α', σελ. 54-5 καὶ Βελσῆνκ ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ γραμματικοῦ Τρύφωνος Ἀποσπασμάτων σελ. 34). Ὁ Ναύκιος ἔγραψε προπαροξυτόνως *ἐσύνηκεν-ἐξύνηκεν*, ὃ ἐνεκρίθη καὶ ὑπὸ τοῦ Λεντζίου ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Ἡρωδιανοῦ Λειψάνων Τόμ. Β', σελ. 169, 11 (Πρβ. καὶ Βέργκιον ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν Ἑλλήνων Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 187, 131 καὶ σελ. 291, 146). Ἐφάνη δ' εὔλογον τῷ Ὀφμανῷ ἐν τῷ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Διαλέκτων συγγράμματι Τόμ. Β', σελ. 586 ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ἐν Αἰολικῇ ἐπιγραφῇ *μ' ἐκάθθηκε* ἀντὶ τοῦ *με κάθθηκε*. Αἰολικὸν ἐνομίσθη καὶ τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κείμενον «*Ἐδίωσεν*: ἐξέωσεν» ὑπὸ τοῦ Ἐρουερδῆνος ἐν *Emend. Sel. in Hesych.* σελ. 9. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ παρὰ τῷ Πινδάρῳ Ἰσθμ. Η', 34 ἀντὶ τοῦ «ἐπεὶ θεσφάτων *ἤκουσαν* (*ἐπάκουσαν*)» ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Βεργκίου ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν

Ἑλλήνων Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Α', σελ. 363 «ἐπεὶ θεσφάτων *ἐσυνῆκαν*», ὃ οὐδαμῶς ἀποδεκτόν.

Τὸν τύπον *μεμεθειμένος* εὕρομεν παρὰ Λαονίκῳ τῷ Χαλκοκονδύλῃ σελ. 170, 22 «Μωσῆς *μεμεθειμένος* καὶ ἀφεθεὶς ὑπὸ Τεμήρεω βασιλέως ἐκομίζετο ἐπὶ τὴν πατρῴαν χώραν», ἀλλ' οὐδ' ἐλαχίστη ὑπάρχει πιθανότης ὅτι τοιούτου τύπου ὁ Ἡρόδοτος χρῆσιν ἐποιήσατο. Ἀλλόκοτος δ' ἡμῖν φαίνεται ἡ ἐκφορὰ *ΜΕμετ-Ι-μένος* καὶ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι, ὡς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου *μετίετο* καὶ *μετείθη* καὶ *μετείσθω*, οὕτω καὶ *μετειμένος*, ὃ μετέβαλον οἱ βιβλιογράφοι εἰς τὸ *ΜΕμετειμένος* καὶ *μεμετΙμένος*, περὶ οὗ ὁ Κούρτιος λέγει ἐν τῷ περὶ Ῥήματος συγγράμματι Τόμ. Β', σελ. 170 ἐκδ. Β' «μεμετιμένος—auch im Stammvocal *sehr auffallend*». Καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει δὲ σελ. 1291, 26 ἔχει τὸ ἄριστον ἀντίγραφον *ΣΕσυγχωρηκέναι* ἀντὶ τοῦ *συγΚΕχωρηκέναι* (Ἴδε καὶ Γ. Δινδόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Β', σελ. XV).

Ἐνεστὼς βαρύτονος *ἴω*, *μεθίω*, κτλ. οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἰσχυρῶς δ' ἀποδοκιμάζομεν τὴν γνώμην τῶν δοξαζόντων ὅτι εἶπεν ὁ Ἡρόδοτος ἐπ' ἐνεστῶτος *ἐξίει*, κτλ. Ὁ Βαίριος γράφει ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου Τόμ. Α', σελ. 15 «ἐξίει πρὸς βορέην ἄνεμον. Variant libri, quorum alii ἐξίησι (ad vulgarem dicendi normam), alii ἐξήει, unde apud Schaeferum ἐξιεῖ. Quod recepimus ἐξίει, probatur constanti Herodoti usu, quem commonstravit Bredov. p. 393» (Πρβ. καὶ Κυννῆρον ἐν *Διεξοδ. Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ.* Τόμ. Α', σελ. 655 ἐκδ. Β'). Ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ εἶνε *ἐξιεῖ*, ὡς ἔγραψεν ὁ Σχαιφῆρος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1884, σελ. 136 «V. 16: κατίει σχοίνῳ σπυρίδα—καὶ—ἀνασπᾷ πλήρεα ἰχθύων. Κατίει est imperfectum et sententia praesens postulat. Itaque scribe κατιεῖ. Dicebant enim Iones ἵημι—ἱεῖς—ἱεῖ, ut τίθημι—τιθεῖς—τιθεῖ et δίδωμι—διδοῖς—διδοῖ, et in imperfecto ἐτίθεις, ἐτίθει, συνίει, κατίει, ἐδίδου cet.» καὶ σελ. 152 «VI. 20: Τίγρης ποταμὸς—ἐς θάλασσαν ἐξίει. Scribendum ἐξιεῖ. Similiter VI. 37: βλαστὸν οὐδένα μετιεῖ pro μετίει; et ad eandem normam corrigendi sunt loci ceteri ubi opus est praesenti tempore. Nempe ἐξίει, μετίει et sim. imperfecta sunt». Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Λιβανίου σελ. 441, 942 κεῖται κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν «ὅτου γὰρ ἅψαιτο Πρόκλος, τοῦτο *κεκατώρθωται*» ἀντὶ τοῦ «τοῦτο *καὶ κατώρθωται*», τοὐναντίον δ' ἐν ταῖς Προφητικαῖς Ἐκλογαῖς τοῦ Εὐσεβίου σελ. 49, 9 Γαισφ. φέρεται «οἱ καταρώμενοί σε *καὶ κατάρανται*» ἀντὶ τοῦ *κεκατήρανται*. Πρβ. σελ. 47, 4 «οἱ καταρώμενοί σε *κεκατήρανται*». Τέσσαρας γραφὰς βλέπει τις παρὰ Πρόκλῳ τῷ Διαδόχῳ εἰς Εὐκλείδ. σελ. 236, 13 Τευβν. «μηδεμιᾶς *μέν πω προωνομασμένης*» καὶ *ΠΕπροονομασμένης* καὶ *ΠΕπροΣονομασμένης* καὶ *πω πρὸς ὠνομασμένης*.

ΚΕΦ. ΙΑ'.

Τὸ ὤνευον — τορνεύοντες.

Παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ πρὸς Γραμματ. 59 (σελ. 612, 4 Βεκκ.) φέρεται «Παρὸ καὶ οἱ χαρίεντες ἐξ αὐτῶν περὶ πολλῶν ἐπραγματεύσαντο συγγραφέων, τοῦτο μὲν ἱστορικῶν, τοῦτο δὲ ῥητορικῶν καὶ ἤδη φιλοσόφων, ζητοῦντες τίνα τε δεόντως καὶ ἀκολούθως ταῖς διαλέκτοις εἴρηται καὶ τίνα παρέφθαρται, τί τε σημαίνει παρὰ Θουκυδίδῃ λόγου χάριν τὸ ζάγκλον καὶ τ ο ρ ν ε ύ ο ν τ ε ς, παρὰ δὲ Δημοσθένει τὸ ἐβόα ὥσπερ ἐξ ἁμάξης, ἢ πῶς ἀναγνωστέον παρὰ Πλάτωνι τὴν ΗΔΟΣ λέξιν, πότερον ψιλῶς ἐκφέροντα τὴν πρώτην συλλαβὴν ἢ δασέως, ἢ τὴν μὲν πρώτην ψιλῶς τὴν δὲ δευτέραν δασέως, ἢ ἀμφοτέρας ψιλῶς ἢ ἐναλλάξ.

Ὁ Δημοσθένης εἶπεν ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ § 122, σελ. 268 «καὶ *βοᾷς* ῥητὰ καὶ ἄρρητα ὀνομάζων *ὥσπερ ἐξ ἁμάξης*», ᾧ ὅμοιον τὸ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ῥηθὲν Διὶ Τραγῳδῷ § 44 «δαιμόνων οὐδενὸς ἀνὴρ φείδεται ἀλλ' *ἐξ ἁμάξης* παρρησιάζεται» καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Συνεσίου Ἐπιστ. ΟΘ', σελ. 225 β' «ἐγκραγὼν γὰρ αὐτῷ δίς που καὶ τρὶς *καὶ τοῖς ἐξ ἁμάξης* λοιδορησάμενος — ἀπέδειξε τὸ κάθαρμα μῦν ἀντὶ λέοντος». Κεῖται δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου

σελ. 504 «ἐγὼ δέ σοι δώσω οὐ τὰ ἐξ ἁμάξης οὐδὲ τὴν ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσιν».

Ἐν τοῖς εἰς Δημοσθένη Σχολίοις ἀπαντᾷ σελ. 268, 21 Δινδ. «Ἤδη γὰρ ἔγνωμεν ὡς ὅτι ἐν ταῖς πομπαῖς προσωπεῖά τινες φοροῦντες ἀπέσκωπτον τοὺς ἄλλους, ὡς ἐν ἑορτῇ παίζοντες, ἐπὶ ἁμαξῶν φερόμενοι. Ὅθεν καὶ ἡ παροιμία *ἐξ ἁμάξης με ὕβριζεν*», ἐν δὲ τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη σελ. 54, 5 Δυβν. «Ἑορτὴ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις τὰ Λήναια, ἐν ᾗ μέχρι νῦν ἀγωνίζονται ποιηταὶ συγγράφοντές τινα ᾄσματα τοῦ γελασθῆναι χάριν· ὅπερ ὁ Δημοσθένης εἶπεν *ἐξ ἁμάξης*. Ἐπὶ ἁμαξῶν γὰρ οἱ ᾄδοντες καθήμενοι λέγουσί τε καὶ ᾄδουσι τὰ ποιήματα» (Πρβ. καὶ Σουίδ. σελ. 375 α΄ Βεκκ.) καὶ σελ. 95, 47 «Ἐπειδὴ τὴν τρύγα χριόμενοι, ἵνα μὴ γνώριμοι γένωνται, οὕτω τὰ ἑαυτῶν ᾖδον ποιήματα ἁμάξης (γρ. ἴσ. *ἁμάξΑΙΣ*) ἐπικαθήμενοι. Διὸ καὶ παροιμία ὡς *ἐξ ἁμάξης λαλεῖ*, ἤγουν ἀναισχύντως ὑβρίζει. Τοῦτο δὲ ἐποίουν οἱ κωμικοὶ ποιηταί», ἐν δὲ τοῖς εἰς Λουκιανὸν σελ. 185 Ἰακ. «Ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Διονυσίων παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ ἁμαξῶν καθήμενοι ἔσκωπτον ἀλλήλους καὶ ἐλοιδοροῦντο πολλά. Παροιμία οὖν ἐκράτησεν ἐπὶ τῶν ὑβριστικῶς χρωμένων *τὰ ἐξ ἁμάξης*». Πρβ. σελ. 157 «Ὅλας ἁμάξας: Ἐπὶ τῶν ἄγαν ὑβριστικῶς ἀλλήλοις χρωμένων εἴρηται τοῦτο· καὶ γὰρ ἐν τοῖς Διονυσίοις ἐφ' ἁμαξῶν ἀναβαίνοντες—ἔσκωπτον ἀλλήλους, ἀφ' οὗ παροιμία *τὰ ἐξ ἁμάξης*. Οὗτος οὖν, ἵν' ἐνδείξηται πλέον τι ἐπὶ τῷ σκώμματι παρακολουθῆσαν τοῦ εἰωθότος, ὅλας εἶπεν ἁμάξας». Ὁ Λουκιανὸς ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ «*ὅλας ἁμάξας* βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων», ἵνα παραστήσῃ μέγα πλῆθος βλασφημιῶν. Πρβ. Διογενιαν. Παροιμ. Γ΄, 41 «*Ἁμαξιαῖα ῥήματα*: μεγάλα κομπάσματα». Ἴδε Μεινέκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Δ΄, σελ. 663.

Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 376, 46 λέγεται «Ἐπὶ τῆς ἁμάξης: Αἱ γὰρ Ἀθηναίων γυναῖκες ἐπὶ ἁμαξῶν ὀχούμεναι εἰς τὰ μεγάλα Ἐλευσίνα ἀπήρχοντο. Ὡς ἐπὶ ἁμαξῶν οὖν ὀχουμένων αὐτῶν, ἐπὰν εἰς Ἐλευσῖνα βαδίζωσιν εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια, καὶ λοιδορουσῶν ἀλλήλας ἐν τῇ ὁδῷ, τοῦτο εἶπεν· ἔθος γὰρ ἦν αὐταῖς τοῦτο» (Πρβ. Σουίδ. σελ. 1005 β΄).

Ἐν τοῖς χωρίοις ἃ ἐκ τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων ἐμνημονεύσαμεν εἶνε τεθειμένον τὸ ἑνικὸν *ἐξ ἁμάξης*-*τὰ ἐξ ἁμάξης*. Γίνεται δ' ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου μνεία καὶ τοῦ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν προε-

νηνεγμένου *τὰ ἐκ τῶν ἁμαξῶν* σελ. 565, 11 «*Τὰ ἐκ τῶν ἁμαξῶν*: ἐπὶ τῶν ἀπαρακαλύπτως σκωπτόντων· Ἀθήνησι γὰρ ἐν τῇ τῶν Χοῶν ἑορτῇ οἱ κωμάζοντες ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν τοὺς ἀπαντῶντας ἔσκωπτόν τε καὶ ἐλοιδόρουν. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῖς Ληναίοις ἐποίουν ὕστερον». Πρβ. καὶ Σουΐδ. σελ. 1005 β' «Τὰ *ἐκ τῶν ἁμαξῶν σκώμματα*: ἐπὶ τῶν ἀπαρακαλύπτως σκωπτόντων· Ἀθήνησι γὰρ κτέ.» καὶ Παροιμιογρ. Ἑλλ. Τόμ. Α', σελ. 453 «*Τὰ ἐκ τῶν ἁμαξῶν*: ἐπὶ τῶν ἀσελγέστερα σκωπτόντων τάττουσι ταύτην· Ἀθήνησι γὰρ ἐν τοῖς Διονυσίοις μεθυσθέντες κωμάζουσι, μεθ' ἡμέραν δὲ τοὺς ἀπαντῶντας σκώπτουσιν ἐφ' ἁμαξῶν καθήμενοι». Τῇ ἐκφορᾷ *τὰκ τῶν ἁμαξῶν* ἐχρήσατο ὁ Φιλήμων. Ἴδε τὴν ὑπὸ τοῦ Κοκκίου συναγωγὴν τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 489.

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἁρποκρατίωνος γεγραμμένα σελ. 253, 2 «Πομπείας καὶ πομπεύειν: ἀντὶ τοῦ λοιδορίας καὶ τὸ λοιδορεῖν Δημοσθένης ἐν τῷ ὑπὲρ Κτησιφῶντος. Μεταφέρει δὲ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς Διονυσιακαῖς πομπαῖς ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν λοιδορουμένων ἀλλήλοις. Μένανδρος Περινθίᾳ.

ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσι πομπεῖαί τινες
σφόδρα λοίδοροι».

Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἑρμογένης περὶ Μεθ. Δειν. Β' (Ῥήτ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 403, 7) «Πομπεύειν ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖν εἴλετο. Ἐν Ἀθήναις τοῖς Διονυσίοις ἐπόμπευον καὶ ἀλλήλοις διελοιδοροῦντο, καὶ τοῦτο ἐκαλεῖτο πομπεύειν» καὶ Γρηγόριος ὁ Κορίνθου ἐν τοῖς εἰς τὸ περὶ Μεθόδου Δεινότητος τοῦ Ἑρμογένους Σχολίοις (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Ζ', σελ. 1118, 6) «Νομικὸν δὲ ὄνομα τὸ τοιοῦτον πομπεύειν. Τοῦτο λέγει Δημοσθένης ἐν τῷ ὑπὲρ Κτησιφῶντος· καὶ ἔστι μεταφορικὸν ἀπὸ τῶν ἐν Διονυσιακαῖς πομπαῖς ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν διαλοιδορουμένων ἀλλήλοις· ἐν Ἀθήναις γὰρ Διονυσίων ἀγομένων ἀλλήλοις διαλοιδορεῖσθαι ἔθος ἦν· καὶ τοῦτο ἔλεγον πομπεύειν» (Πρβ. καὶ σελ. 1118, 14). Ἐν τοῖς Νόμοις τοῦ Πλάτωνος κεῖται σελ. 637 α' «οὐδ' ἔστιν ὅστις ἀπαντῶν κωμάζοντί τινι μετὰ μέθης οὐκ ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη, καὶ οὐδ' ἂν Διονύσια πρόφασιν ἔχοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥσπερ ἐν ἁμάξαις εἶδόν ποτε παρ' ὑμῖν ἐγώ· καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις πᾶσαν ἐθεασάμην τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν».

Ἐν τοῖς Ἱππεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 467 ἀπαντᾷ «σὺ δ' οὐδὲν *ἐξ ἀμαξουργοῦ* λέγεις;». Ποιεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Βλαῦδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱππέων σελ. 290 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Respicit forsan ad locutionem ἐξ ἁμάξης λέγειν». Τὸ αὐτὸ ἐδόξαζεν ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ὁ Βεργλῆρος, ἀλλ' εὐλόγως ἀπεδοκίμασε τὴν δόξαν αὐτοῦ ὁ Βρούγκιος γράψας «Nulla in his est allusio ad proverbium ἐξ ἁμάξης λέγειν, quod satis inepte somniat Berglerus» (Ἴδε τὴν Βεκκήρειον ἔκδοσιν τοῦ Ἀριστοφάνους Τόμ. Γ', σελ. 163).

Σκοποῦντες τὰ περὶ τῆς προκειμένης ἡμῖν παροιμίας παραδεδομένα βλέπομεν ὅτι ἔλαβεν αὕτη τὴν γένεσιν κατὰ τινα μὲν γνώμην ἐκ τῶν γελοιαστικῶν ποιημάτων ἃ κωμικοὶ ποιηταὶ ᾖδον καθήμενοι ἐφ' ἁμαξῶν, καθ' ἑτέραν δ' ἐκ τῶν λοιδοριῶν ἃς ἐποιοῦντο σκώπτοντες τοὺς ἀπαντῶντας ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Διονυσίων ἢ τῇ τῶν Χοῶν ἄνδρες ἐφ' ἁμαξῶν φερόμενοι. Ἡ πρώτη γνώμη ἥκιστ' ἀποδεκτὴ φαίνεται (Πρβ. Κουστῆρον ἐν τῇ Δυβνηρείῳ ἐκδόσει τῶν εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίων σελ. 407, 547). Βλέπει δέ τις καὶ τοῦτο ἐν τοῖς παραδεδομένοις, ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων ὀχούμεναι ἐφ' ἁμαξῶν εἰς Ἐλευσῖνα, τῶν μεγάλων τελουμένων μυστηρίων, ἐλοιδόρουν ἀλλήλας. Ἄξιον μνείας εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κλεομήδους εἰρημένον σελ. 112 Βακ. «ὧν τὰ μὲν ἐκ χαμαιτυπείων ἄν τις εἶναι φήσειε, τὰ δὲ ὅμοια τοῖς λεγομένοις *ἐν τοῖς Δημητρίοις ὑπὸ τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν γυναικῶν*» καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Φωτίου Λεξ. σελ. 538, 9 «Στήνια: Ἑορτὴ Ἀθήνησιν, ἐν ᾗ ἐδόκει ἡ ἄνοδος γενέσθαι τῆς Δήμητρος. Ἐλοιδοροῦντο δ' ἐν αὐτῇ νυκτὸς αἱ γυναῖκες ἀλλήλαις. Οὕτως Εὔβουλος». Ἴδε καὶ Βλαῦδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Θεσμοφ.* σελ. 220, 834.

Ὁ Δισσένιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ τοῦ στεφάνου λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 293 «ὥσπερ ἐξ ἁμάξης. Haec σκώμματα primum usitata fuerunt in Anthesteriis. Huius festi primus dies πιθοίγια, secundus χόες, tertius χύτροι dicebatur. Secundo die primum novum vinum bibeban et tum pompae fiebant laetae ac petulantes curribus, ubi qui occurrebant, conviciis obruebantur. Inde res etiam in Lenaea introducta. Idem fecerunt postea mulieres in Thesmophoriis». Ἴδε Βάκιον εἰς *Κλεομήδ.* σελ. 435 κἑξ. Πρβ. καὶ Βεντλήϊον ἐν *Dissert. op. the Epistl. of Phalar. etc.* σελ. 288 κἑξ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ῥῆμα *γεφυρίζω* συνωνυμοῦν τῷ *λοιδορῶ* ἢ *χλευάζω*, νομίζεται δ' ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ὅτι ἐπὶ γεφύρας τινὲς καθεζόμενοι ἔσκωπτον τοὺς παριόντας· νοεῖται δὲ γέφυρα ἡ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Κηφισοῦ. Ὁ Στράβων λέγει σελ. 400 «ποταμοὶ δ' εἰσὶν ὁ μὲν Κηφισὸς ἐκ Τρινεμέων τὰς ἀρχὰς ἔχων, ῥέων δὲ διὰ τοῦ πεδίου, ἐφ' οὗ καὶ ἡ γέφυρα καὶ οἱ *γεφυρισμοί*, κτέ.». Παρήχθη δ' ἐκ τοῦ *γεφυρίζω* καὶ ὄνομα *γεφυριστής-σταί*. Ἴδε Κοραῆν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Γ', σελ. 375. Πρβ. καὶ Ἰ. Σμιδίτιον ἐν *Synonym. d. Griech. Sprach.* Τόμ. Γ', σελ. 456.

Ἡ λέξις *ζάγκλον* μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Ϛ',4, 5 δηλοῦντος ἅμα καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς. Ὁ συγγραφεὺς λέγει «Ὄνομα δὲ τὸ μὲν πρῶτον Ζάγκλη ἦν, ὅτι δρεπανοειδὲς τὸ χωρίον ἐστί (τὸ δὲ δρέπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσιν), ὕστερον δὲ κτέ.». Παρὰ τῷ Στράβωνι ἀπαντᾷ σελ. 268 «παρ' ὧν τοὔνομα μετήλλαξε καλουμένη Ζάγκλη πρότερον διὰ τὴν σκολιότητα τῶν τόπων (*ζάγκλιον* γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ σκολιόν), Ναξίων οὖσα πρότερον κτίσμα κτέ.». Ἀλλ' ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Στράβωνος μετετύπωσε τὸ *ζάγκλιον* εἰς τὸ *ζάγκλον*. Φέρεται δ' ὅμως καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1716, 11 «Μεσσήνη—κτίσμα Πελοποννησίων Μεσσηνίων ἡ ποτε καλουμένη Ζάγκλη δι' ἣν ἔχει σκολιότητα· *ζάγκλιον* γὰρ παρὰ τοῖς ἐκεῖ τὸ σκολιόν· ὅθεν καὶ ζάγκλον τὸ δρέπανον». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 3 Διδ. εἶνε γεγραμμένον «Ubi scrib. videtur ζάγκλον, nisi ζαγκλὸν malis, quo accentu ἀγκλὸν scriptum ap. Hesych. cum interp. σκολιόν. Forma Dor. ΔΑΝΚΛΗ in numis: v. Eckhel. D. N. vol. I. p. 187, 219». Ἐπισυνάπτομεν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρηνσίου εἰρημένα ἐν τῷ περὶ Διαλέκτου Δωρικῆς συγγράμματι σελ. 95 «δάγκλον (cod. δάγκολον), δρέπανον pro ζάγκλον. Quamquam in hac quidem voce ea mutatio non solis Laconibus propria fuisse videtur, quum Zancle, urbs Sicula, in nummis Δάνκλη scribatur, vid. Mionn. Suppl. I. p. 400». Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἀχαρν.* σελ. 143, 911.

Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν καὶ ἃ λέγει Στέφανος ὁ Βυζάντιος σελ.

293, 7 «Ζάγκλη:—Οἱ μὲν ἀπὸ Ζάγκλου τοῦ γηγενοῦς—οἱ δὲ διὰ τὸ ἐκεῖ Κρόνον τὸ δρέπανον ἀποκρύψαι, ᾧ τὰ τοῦ πατρὸς ἀπέκοψεν αἰδοῖα. Νίκανδρος ἐν τῷ Η' Σικελίας· καί τις καὶ Ζάγκλης ἑδάη δρεπανηΐδος ἄστυ. Τὸ γὰρ δρέπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσι». Τὸ *δρεπανηΐδος* ἐμφαίνει ὁμοίαν ἔννοιαν τῷ *δρεπανοειδοῦς*, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ Ὄθ. Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν τοῦ Νικάνδρου σελ. 32.

Τοῦ ὀνόματος *ζάγκλον* ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Καλλίμαχος, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῶν κειμένων ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 406, 51 «Ζάγκλον: τὸ δρέπανον, ὥς φησι Καλλίμαχος· κέκρυπται γυνὴ ζάγκλον ὑποχθονίῃ». Πρβ. καὶ Τζέτζ. Σχολ. εἰς Λυκόφρ. 869 (σελ. 848) «Τὸ δρέπανον παρὰ Σικελοῖς ζάγκλον καλεῖται. Μέμνηται δὲ καὶ Καλλίμαχος ἐν δευτέρῳ Αἰτίων». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Καλλιμάχου ὑπὸ μὲν τοῦ Βεντληΐου ἀνεγνώσθη «κέκρυπται *βύρη* ζάγκλον ὑποχθονίῃ», ὑπὸ δὲ τοῦ Ῥουγκηνίου «κέκρυπται *γύπη* ζάγκλον ὑποχθονίῃ». Ἴδ. Ὄθ. Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Β', σελ. 432. Πρβ. καὶ σελ. 132 καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1861, σελ. 415-6.

Εἶνε δὲ καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος προενηνεγμένον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα ἐν τοῖς Ἀλεξιφαρμάκοις τοῦ Νικάνδρου στίχ. 180 «ἦμος ὑπὸ *ζάγκλῃσι* περιβρίθουσαν ὀπώρην ῥυσαλέην—κείροντες θλίβωσιν». Ἐν τοῖς Σχολίοις φέρεται «*Ζάγκλῃσι*: ταῖς δρεπάναις τῶν τρυγητῶν».

Ἱκανά, νομίζομεν, εἴπομεν περί τε τῆς φράσεως *ἐβόα* (*βοᾷς*) *ὥσπερ ἐξ ἁμάξης* καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος *ζάγκλον*. Μνημονεύεται δ' ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Σέξτου, ἣν ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε κατεχωρίσαμεν, καὶ λέξις *τορνεύοντες* ὡς ῥηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου. Ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη δὲν ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ· ἔπειτα δὲ τὸ ῥῆμα *τορνεύω* εἶνε σαφὲς καὶ γνώριμον καὶ οὐδαμῶς ἀναγκαία φαίνεται γραμματικὴ δεινότης πρὸς κατάληψιν ἢ ἐξήγησιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔγραψεν ὁ Σέξτος «τί τε σημαίνει παρὰ Θουκυδίδῃ λόγου χάριν τὸ ζάγκλον καὶ *τὸ ὤνευον*, παρὰ δὲ Δημοσθένει τὸ ἐβόα ὥσπερ ἐξ ἁμάξης (βοᾷς ὥσπερ ἐξ ἁμάξης)».

Ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ῥήματος *ὤνευον* ὁ Θουκυδίδης ἐν βιβλ. Ζ', 25, 6 «Προσαγαγόντες γὰρ ναῦν μυριοφόρον αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι πύργους τε ξυλίνους ἔχουσαν καὶ παραφράγματα ἔκ τε τῶν ἀκάτων

ὤνευον ἀναδούμενοι τοὺς σταυροὺς καὶ ἀνέκλων καὶ κατακολυμβῶντες ἐξέπριον». Εἶνε δ' ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις τάδε γεγραμμένα (σελ. 117, 10 Διδ.) «Ὤνευον ἀναδούμενοι τοὺς σταυρούς: Ὄνος μηχανή ἐστι περιαγωγῆς, ᾗ οἱ χρώμενοι ὀνεύειν λέγονται. Ἄλλως. Ὄνος ἐστὶ μηχανὴ ἐπ' ἄκρων τῶν ἀκατίων πηγνυμένη, ἀφ' ἧς περιβάλλοντες βρόχοις τοὺς σταυροὺς ῥᾳδίως ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνέσπων· ἔστι γὰρ ἡ μηχανὴ ἐπὶ τοσοῦτον βιαιοτάτη, ὥστε σαγήνην βαρεῖαν ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἀπόνως ἕλκεσθαι. Καλοῦσι δὲ τὴν μηχανὴν οἱ τοὺς χαμαιλίχοντας ἕλκοντες ἁλιεῖς ἠλακάτην. Ἐρρωμενέστερον (ἐρρωμενεστέρα) δὲ πρὸς τὴν ἀνέλκυσιν καθίσταται, ὅταν καὶ δίκρουν ξύλον πρὸ αὐτῆς τεθείη· ἐπ' εὐθείας γὰρ ἡ ἀντίσπασις τῶν ἀνελκομένων γίνεται».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα λέγεται «Ὤνευον: παρὰ Θουκυδίδῃ· ἐκίνουν καὶ περιῆγον· ὄνος γὰρ τοῦ μύλωνος (γρ. *μυλῶνος*) τὸ κινούμενον καὶ αἱ τοιαῦται μηχαναὶ ὄνοι. Θουκυδίδης· ὤνευον ἀναδούμενοι τοὺς σταυρούς· τουτέστιν ὄνοις ἐχρῶντο». Ἐπιφέρονται δὲ τούτοις τὰ ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις κείμενα «Ἔστι δὲ ὄνος μηχανὴ ἐπ' ἄκρων τῶν ἀκατίων πηγνυμένη—ἐπ' εὐθείας γὰρ ἡ ἀντίσπασις τῶν ἀνελκομένων γίνεται». Ἀλλ' εἶνε παρὰ τῷ Σουΐδᾳ γεγραμμένον *χαμαὶ λείχοντας* ἀντὶ τοῦ *χαμαιλίχοντας*. Ἴδε Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Μέρ. Γ', δ', σελ. 429.

Τῶν ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ Σουΐδα εἰρημένων πατὴρ εἶνε ὁ Αἴλιος Διονύσιος, ὡς μανθάνομεν ἐξ ὧν γράφει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 862, 37 «Ὄνος δὲ κοινῶς μὲν τὸ ζῷον τό τε χερσαῖον καὶ ὁ ἰχθύς, ὁ καὶ ὀνίσκος καὶ βάκχος. Ἡ δὲ ὁμωνυμία καὶ τι σκεῦος αὐτὸ οἶδε παρὰ τοῖς Ἀριστοτελικοῖς. Καὶ ἔστιν ἀπ' αὐτοῦ ὀνεύειν ῥῆμα, περὶ οὗ Αἴλιος Διονύσιος γράφων φησίν· *ὤνευον παρὰ Θουκυδίδῃ τὸ ἐκίνουν καὶ περιῆγον· ὄνος γὰρ τοῦ μύλου τὸ κινούμενον καὶ αἱ τοιαῦται μηχαναὶ ὄνοι*» (Ἴδε Σχουάβιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν τοῦ Αἰλίου Διονυσίου σελ. 197, 269. Πρβ. καὶ *Leipz. Stud.* Τόμ. Δ', σελ. 104).

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου εἰρημένα σελ. 407, 14 «*Ὤνευον*: ἀντὶ τοῦ ἐκίνουν καὶ περιῆγον ἀπὸ τῶν τοὺς μύλωνας (γρ. *μυλῶνας*) κινούντων ὄνων. Θουκυδίδης ἐν τῇ ἕκτῃ (ἐν τῇ ἑβδόμῃ)· ἔκ τε τῶν ἀκάτων ὤνευον ἀναδούμενοι τοὺς σταυρούς» καὶ

τὰ ὑπὸ τοῦ Φρυνίχου Σοφιστ. Προπαρ. σελ. 57, 21 «*Ὀνεύειν*: τὸ περιάγειν τὰ μηχανήματα, οἷς τούς τε λίθους καὶ τὰ ἄλλα ἕλκουσιν. Ὄνος δ' ἐστὶν αὐτὸ τὸ μηχάνημα τὸ διὰ τροχιλίων (γρ. *τροχιλιῶν*) καὶ σχοινίων». Εἴρηται ὀνεύειν ἤτοι ὅτι καὶ ὄνοις ἐχρῶντο πρὸς τὴν περιαγωγήν, οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἢ κατὰ μεταφορὰν ὄνων, ἐπεὶ καὶ οὗτοι ἀχθοφοροῦσιν».

Ἐν τῇ τοῦ Γαληνοῦ τῶν Ἱπποκράτους Γλωσσῶν Ἐξηγήσει (Γαλην. Τόμ. ΙΘ', σελ. 126) φέρεται« *Ὀνεύεσθαι*: ἤγουν δι' ὄνων ἐπιστροφῆς (γρ. ἴσ. *ΠΕΡΙστροφῆς*) τείνειν· ὄνοι δὲ καὶ ὀνίσκοι οἱ ἄξονες. Γράφεται δὲ κατονεύεσθαι». Παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ (Τῶν παρ' Ἱπποκρ. Λεξ. Συναγ. σελ. 102, 19 Κλ.) ἔχουσι τἀντίγραφα «*Οἰνεύεσθαι*: τείνειν» ἀντὶ τοῦ *ὀνεύεσθαι*. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου «*Ἰνεύει*: τείνει» μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἑμστερρουσίου εἰς τὸ *ὀνεύει*.

Τῶν ὀνομάτων *ὄνος* καὶ *ὀνίσκοι* γίνεται χρῆσις ἐν τῷ περὶ Ἀγμῶν καὶ περὶ Ἄρθρων συγγράμματι τοῦ Ἱπποκράτους (ἢ Ψευδιπποκράτους) κεφ. ΛΒ' (Τόμ. Γ', σελ. 42 Ἐρμ.) «*ὄνου* τε περιαγωγὴ καὶ μόχλευσις καὶ σφήνωσις» καὶ κεφ. ΙΓ' (σελ. 20) «ἣν δὲ θέλῃς, *ὀνίσκους* καταστήσας ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπ' ἐκείνων τὴν κατάτασιν ποιέεσθαι». Ποιούμενος δὲ περὶ αὐτῶν λόγον ὁ Γαληνὸς γράφει Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 593 «*Ὄνους* τε καὶ *ὀνίσκους* τοὺς ἄξονας ὀνομάζει. Τούτων οὖν τὴν περιαγωγὴν ἕν τι τῶν βιαιοτάτων φησὶν εἶναι, ὥσπερ καὶ τὴν μοχλείαν καὶ τὴν σφήνωσιν· ὀνομάζει δὲ σφήνωσιν τὴν διὰ τῶν σφηνῶν διάστασίν τε καὶ διαίρεσιν τῶν ξύλων» καὶ σελ. 485 «Τοὺς ἄξονας αὐτοὺς *ὄνους* εἴωθε καλεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ λέγειν ὄνου τε περιαγωγὴν (γρ. ἴσ. «ὥσπερ *κἂν τῷ* λέγειν ὄνου τε περιαγωγή»). Νῦν οὖν τοὺς μικροὺς ἄξονας *ὀνίσκους* εἴρηκεν ὑποκοριστικῶς, ὥσπερ ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τὴν μικρὰν δοκὸν δοκίδα». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 522 «Χεῖρον δ' οὐδὲν εἶναί φησι καὶ *ὀνίσκοις* εἰς τὰ τοιαῦτα χρῆσθαι· καλεῖ δ' οὕτως δηλονότι τοὺς ἄξονας».

Ἀπαντᾷ δ' ἐν τῷ περὶ Ἀγμῶν καὶ περὶ Ἄρθρων βιβλίῳ καὶ «ὥστε ἀπὸ τροχιλίης τὰ χαλώμενα εἶναι ὅπλα ἢ ἀπὸ *ὄνου*» (κεφ. ϛΑ,' Τόμ. Γ', σελ. 99). Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Ζ', 36 «ταῦτα δὲ ποιήσαντες κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες *ὄνοισι ξυλίνοισι* τὰ ὅπλα» καὶ ὑπὸ τοῦ Ψευδαριστοτέλους Μηχαν. ΙΘ'

(Τόμ. Δ', α', σελ. 65, 12 Διδ.) «μεταφέρουσι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς τροχιλέας ἐφ' ἑτέραν καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνης εἰς ὄνους καὶ μοχλούς». (Πρβ. καὶ ΙΔ', σελ. 63, 15). Ἴδε καὶ Βαίριον εἰς *Ἡρόδ*. Τόμ. Γ', σελ. 507 ἐκδ. β'.

Τὸ ὑποκοριστικὸν *ὀνίσκος* βλέπει τις καὶ ἐν τοῖς Βελοποιικοῖς τοῦ Φίλωνος § 51 «περιάγοντα ταῖς σκυτάλαις τὸν *ὀνίσκον* ἐναλλάξ» καὶ § 54 «καθ' ὃν τόπον ὁ *ὀνίσκος* ἦν ὁ κατάγων τὴν χεῖρα» καὶ § 57 καὶ § 58. Πρβ. καὶ Ἑμστερρούσιον εἰς *Ἡσύχ*. Τόμ. Β', σελ. 49 Ἀλβ.

Εἴπομεν ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔγραψεν ὁ Σέξτος «τί τε σημαίνει παρὰ Θουκυδίδῃ λόγου χάριν τὸ ζάγκλον καὶ *τὸ ὤνευον*, παρὰ δὲ Δημοσθένει κτέ.». Νομίζομεν δ' ὅτι προσφυέστατα τῷ ἑαυτοῦ σκοπῷ ἐμνήσθη ὁ Σέξτος τῆς λέξεως *ὤνευον*, ἧς τὴν σημασίαν δὲν δύναται νὰ γινώσκῃ ὁ μὴ ἱκανὴν περὶ τὰ γραμματικὰ ἐμπειρίαν κεκτημένος. Δὲν ἦτο δὲ δύσκολον ν' ἀναγνωσθῇ ὑπὸ βιβλιογράφου ἀμαθοῦς ἢ ὀλιγώρου *τορνεύοντες* ἀντὶ τοῦ *τὸ ὤνευον*. ΤΟΩΝΕΥΟΝ - ΤΟΡΝΕΥΟΝ - ΤΟΡΝΕΥΟΝ(Τες).

Περὶ τοῦ παρὰ τῷ Πλάτωνι ΗΔΟΣ παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ὀρθὴ αὐτοῦ ἐκφορὰ εἶνε *ἦ δ' ὅς*. Ἀκριβέστατα περὶ τοῦ ῥήματος *ἠμί-ἠσί* (Δωρ. *ἠτί*), *ἦν* (*ἦν δ' ἐγώ*), *ἦ* (*ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων*, κτλ., *ἦ δ' ὅς*, *ἦ δ' ἥ*) θὰ διαλάβωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Ἴδε Σχαιφῆρον εἰς *Γρηγ*. *Κορ*. σελ. 144-5 καὶ Γ. Δινδόρφιον ἐν *Θησ*. *Στεφ*. Τόμ. Η', σελ. 746 κέξ. καὶ Φρίσχιον ἐν *Ὑπομν*. *εἰς Ἀριστοφ*. *Βατρ*. σελ. 15 κέξ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ*. 1860, σελ. 428 καὶ Ναβῆρον εἰς *Φωτ*. *Λεξ*. Τόμ. Α', σελ. 254 καὶ 255. Πρβ. καὶ Λέρσιον ἐν τῷ *De Arist. Stud. Homer*. σελ. 95 ἐκδ. β'.

ΚΕΦ. ΙΒ'.

Ἀπημελημένος — ἀτημελημένος, ἀπημελημένα — ἀτημελημένα.

Παρὰ τῷ Προκοπίῳ εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Α', σελ. 396, 22 Βόνν. «Ἦν γὰρ ὁ Καρχηδόνιος περίβολος οὕτω δὴ ἀτημελημένος, ὥστε ἐσβατὸς ἐν χώραις πολλαῖς τῷ βουλομένῳ καὶ εὐέφοδος ἐγεγόνει» καὶ σελ. 465, 23 «Ἔστι δὲ καὶ φρούρια ἐνταῦθά πῃ ἀτημελημένα τῷ μὴ δοκεῖν ἀναγκαῖα τοῖς ταύτῃ ᾠκημένοις εἶναι».

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου λέγεται Τόμ. Α', Β', σελ. 2369 «[Ἀτημελέω.] in VV. LL. habetur et verbum Ἀτημελῶ, pro Non curo, Abjicio: quod verbum si apud aliquem probatum auctorem extat, fuerit ἀτημέλητος ab ejus passivo, sc. a 3 sing. praet.». Ἐπιφέρονται δὲ τούτοις ὑπὸ τοῦ Λ. Δινδορφίου προστεθέντα τάδε· «Schol. cod. Paris. Apoll. Rh. 1, 609: Διὰ τὸ ἀτημελῆσαι σφᾶς τῶν πρὸς αὐτὴν τιμῶν, ubi Laur. κατολιγωρῆσαι. Procop. Vandal. 1, 21, p. 226, B: Ἦν γὰρ ὁ Καρχηδόνιος περίβολος οὕτω δὴ ἀτημελημένος, ubi notandum augmentum more novitio omissum. Id. Gotth. 4, 22, p. 627, B: Τῷ ἀτημελεῖσθαι ἀντέχει».

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ Γεωργίῳ τῷ Παχυμέρῃ (Παχυμέρει) Τόμ. Β', σελ. 460, 11 «εἰς τρυγητὸν ἐξιοῦσι τῶν *ἀτημελημένων* κτημάτων» καὶ σελ. 558, 6 «*ἀτημελημένας* τὰς ἑκατέρωθεν νήσους ὁρῶντες» καὶ σελ. 574, 3 «αἱ δὲ *ἀτημελημέναι* κείμεναι καθωρῶντο».

Ἂν τις νομίζῃ ὅτι ἐποιήσατο ὁ Παχυμέρης χρῆσιν τοῦ ἀναυξήτου τύπου *ἀτημελημένων* - *ἀτημελημένας* - *ἀτημελημέναι*, δὲν θ' ἀκούσῃ παρ' ἡμῶν σφοδρὰν ἀντιλογίαν. Δισχυριζόμεθα δ' ὅμως ἐντονώτατα ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο ὁ Προκόπιος νὰ εἴπῃ ἄνευ αὐξήσεως *ἀτημελημένος* καὶ *ἀτημελημένα*. Ἀνενδοιάστως δ' ἀναγινώσκομεν παρ' αὐτῷ «ἦν γὰρ ὁ Καρχηδόνιος περίβολος—*ἀΠημελημένος*» καὶ «ἔστι δὲ καὶ φρούρια ἐνταῦθά πῃ *ἀΠημελημένα*».

Λίαν δ' ἀσμενίζει ὁ Προκόπιος τῷ ἐκ τοῦ *ἀπαμελοῦμαι* ἐσχηματισμένῳ παρακειμένῳ, οἷον

ἀπημέληται, ἀπημελῆσθαι. Τόμ. Α', σελ. 211, 22 «πρὸς Ῥωμαίων *ἀπημέληται* λίαν». Τόμ. Γ', σελ. 259, 11 «ἐρείπιον ἤδη πολλῷ πρότερον τῷ *ἀπημελῆσθαι* γεγενημένον». σελ. 312, 14 «τῷ *ἀπημελῆσθαι* καταπεσὸν ἤδη». σελ. 335, 23 «ψάμμου τε πλήθει τὰ πολλὰ τῷ *ἀπημελῆσθαι* καταχωσθεῖσα». Πρβ. καὶ σελ. 299, 2 «ὅτι *ἀπημέλητο* ταῦτα τοῖς ἐκ παλαιοῦ δειμαμένοις τὴν πόλιν».

ἀπημελημένος, ἀπημελημένη, ἀπημελημένον, κτλ. Τόμ. Α', σελ. 252, 20 «τινὲς δὲ καὶ *ἀπημελημένοι* ἀπορίᾳ τροφῆς εὐθὺς ἔθνησκον». σελ. 256, 19 «τοὺς *ἀπημελημένους* τῶν νεκρῶν ἔθαπτεν». σελ. 409, 10 «τοῖς ἤδη ἐς ἄγαν *ἀπημελημένοις*». Τόμ. Β', σελ. 51, 16 «οἴκημα ἦν κομιδῇ *ἀπημελημένον*». σελ. 335, 20 «δίαιταν δὲ σκληράν τε καὶ *ἀπημελημένην*». σελ. 360, 13 «καὶ τοῦτο δὲ *ἀπημελημένον* ὡς μάλιστα». σελ. 630, 10 «τὸ δὲ ἄλλο τῆς πόλεως τεῖχος *ἀπημελημένον* ὑπερεώρων». Τόμ. Γ', σελ. 132, 12 «ἐν τοῖς φαυλοτάτοις τε καὶ *ἀπημελημένοις* τῶν οἰκιδίων δίαιταν ἔχειν». σελ. 189, 13 «θήκας δὲ ξυλίνας ἐνταῦθά πῃ *ἀπημελημένας* τεθέανται τρεῖς». σελ. 226, 2 «*ἀπημελημένον* δὲ καὶ ἄλλως ἀφύλακτον ὄν». σελ. 230, 23 «ἀτείχιστόν τε καὶ *ἀπημελημένον* τὰ πρότερα ὄν». σελ. 242, 8 «ἦν δέ τι ἐπὶ Συρίας κομιδῇ *ἀπημελημένον* πολίχνιον». σελ. 248, 22 «ἀλλὰ καὶ ὣς ἡ πόλις *ἀπημελημένη* Ῥωμαίοις τούτοις δὴ ἀεὶ τοῖς βαρβάροις ἀπέκειτο». σελ. 287, 25 «πύργος ἐκ παλαιοῦ *ἀπημελημένος* εἱστήκει». σελ. 332, 6 «ἔρημα μὲν τὰ πολλὰ τετύχηκεν εἶναι *ἀπημελημένα* ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖστον (ἐπὶ πλεῖστον)».

Ἀπαντᾷ δ' οὐχὶ ὀλιγάκις παρὰ τῷ Προκοπίῳ καὶ τὸ ἐπίρρημα *ἀπημελημένως*, οἷον Τόμ. Α', σελ. 326, 5 «ὅπου δὴ (ὁπουδὴ) *ἀπημελημένως* ἐκάθευδε». Τόμ. Β', σελ. 183, 10 «τὸ τεῖχος *ἀπημελημένως* ἐδείμαντο». σελ. 556, 15 «οὐκ *ἀπημελημένως* οἶκοι ἐκτρέφουσιν». σελ. 598, 4 «πόλεμον τόνδε *ἀπημελημένως* διαφέρων». σελ. 626, 23 «*ἀπημελημένως* εἱστήκει». Τόμ. Γ', σελ. 200, 20 «ἀρχήν τε *ἀπημελημένως* πεποιημένον». σελ. 292, 15 «φρούριον οὐκ *ἀπημελημένως* ᾠκοδομήσατο». σελ. 293, 12 «τὰ πεπονηκότα τῷ χρόνῳ ἀνῳκοδομήσατο οὐκ *ἀπημελημένως* Ἰουστινιανός». σελ. 292, 24 «τὰ πεπονθότα οὐκ *ἀπημελημένως* ὁ βασιλεὺς ἐπηνώρθωσε». σελ. 300, 17 «πα-

ρέργως τε καὶ λίαν *ἀπημελημένως* ἐδείμαντο διατείχισμα κλίμακι ἁλωτόν».

Διττὴν γραφὴν βλέπει τις ἐν Τόμ. Β', σελ. 125, 1, τήν τε ὑγιῶς ἔχουσαν «ὑλώδης τε ἡ ὁδός ἐστι καὶ ἄλλως *ἀπημελημένη*» καὶ τὴν ἡμαρτημένην *ἀτημελημένη*. Φέρεται δὲ καὶ ὁ ἐνεστὼς *ἀτημελεῖσθαι* ἐν Τόμ. Β', σελ. 572, 20 «τάς τε (τῆς) πόλεως διεσώσαντο οἰκοδομίας καὶ τῶν ἐγκαλλωπισμάτων τὰ πλεῖστα, ὅσα οἷόν τε ἦν χρόνῳ τε τοσούτῳ καὶ τῷ *ἀτημελεῖσθαι* δι' ἀρετὴν τῶν πεποιημένων ἀντέχει(ν)». Ἀλλ' ἴσως εὔλογον εἶνε νὰ μετατυπωθῇ τὸ *ἀτημελεῖσθαι* εἰς τὸ *ἀΠημελΗσθαι*.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐλέχθη καὶ ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 572 «αἱ ἄλλαι *ἀπημέληνται* ἀρεταί» καὶ ὑπὸ τοῦ Λιβανίου Ἐπιστ. 536 (σελ. 262) «ἢ παυσόμεθά σε χάριν αἰτοῦντες ὡς *ἀπημελημένοι*» καὶ 1329 (σελ. 619) «ὁ δὲ λύπην τινὰ ἀπήγγελλεν ἐκείνου νομίζοντος *ἀπημελῆσθαι*» καὶ 1417 (σελ. 649) «εἰ δὲ καὶ τῶν λίαν ἦν *ἀπημελημένων*» καὶ 1450 (σελ. 663) «θῶμεν αὐτὸν ταπεινὸν καὶ τὸν ἄλλον *ἀπημελῆσθαι* χρόνον».

Ἐκ τοῦ δοκίμου ἑλληνισμοῦ τρία μαρτύρια τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παρακειμένου μνημονεύονται ἔν τε τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐν ἄλλοις λεξικοῖς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, δύο μὲν ἐκ τοῦ Ἡροδότου, ἓν δ' ἐκ τοῦ Σοφοκλέους. Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐρρήθη βιβλ. Γ', 129 «ὅκου δὴ (ὁκουδὴ) *ἀπημελημένον*» καὶ 132 «*ἀπημελημένον* ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι», ὑπὸ δὲ τοῦ Σοφοκλέους Φιλοκτ. 652 «εἴ μοί τι τόξων τῶνδ' *ἀπημελημένον* παρερρύηκεν». Παράδοξον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὸ Ἑλληνικώτατον *ἀπημελημένον* ἠθέλησεν ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φιλοκτήτου νὰ μεταβάλῃ εἰς τὸ βαρβαρώτατον *ἀτημελημένον*.

Ὑπάρχει δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ῥῆμα *ἐξαμελῶ-ἐξημέληκα* καὶ *ἐξαμελοῦμαι-ἐξημέλημαι*. Δύναται δὲ τὸ *ἀπαμελεῖσθαι-ἀπημελῆσθαι* νὰ παραβληθῇ τῷ *ἀπατιμάζεσθαι-ἀπητιμάσθαι*, οὗ ἔχομεν παράδειγμα τὸ τοῦ Αἰσχύλου Εὐμεν. 95 «ἐγὼ δ' ὑφ' ὑμῶν ὧδ' *ἀπητιμασμένη* κτἑ.». Πρβ. καὶ Ἡσύχ. «Τροπαγός: ὁ *ἀπητιμασμένος*». Ἐν Ἰλιάδος Ν, 113 φέρεται «οὕνεκ' *ἀπητίμησε* ποδώκεα

Πηλείωνα (Πηλείωνα)», γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1874, σελ. 368 «Compositum ἀπατιμᾶν et ratio et usus reiiciunt, quum ἀτιμᾶν et ἀτιμάζειν passim eo sensu legantur. Quid est facilius quam emendare: οὕνεκ' ἌΡ' ἠτίμησε». Ὁ Εὐστάθιος λέγει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 923, 1 «Τὸ δὲ *ἀπητίμησε* περιττὴν ἔχει καὶ αὐτὸ κειμένην τὴν πρόθεσιν, ὡς καὶ τὸ ἀπομηνίσας καὶ ἕτερα, περὶ ὧν προείρηται, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀπελωβήθη παρὰ Σοφοκλεῖ». Πρβ. Σχόλ. εἰς Ἰλ. Τόμ. Β', σελ. 248, 19 Διντ. «Ἀποσκίδνασθαι: ἀφ' ἑαυτοῦ χωρίζεσθαι· ἢ παρέλκει ἡ ἀπό, ὡς ἐν τῷ *ἀπητίμησε*» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 304, 32. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ἐπιγράμματι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων παρὰ Καιβελίῳ 1046, 54 (σελ. 466) «οὐδ' Ἕρσην γοργῶπις *ἀπητίμησεν* Ἀθήνη». Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἐξατιμάζειν* ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους Οἰδ. Κολ. 1378 «μὴ *'ξατιμάζητον*», περὶ οὗ ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1877, σελ. 229. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βέργκιος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Θεόγνιδι στίχ. 821 «οἳ δ' *ἀπὸ γηράσκοντας* ἀτιμάζουσι τοκῆας», τουτέστιν «οἳ δὲ γηράσκοντας *ἀπατιμάζουσι* τοκῆας», ἀντὶ τοῦ «οἳ δ' *ἀπογηράσκοντας* ἀτιμάζουσι τοκῆας».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀλλότριον τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶνε τὸ ῥῆμα *ἀτημελῶ - ἀτημελοῦμαι*, τὸ δ' ἐπίθετον *ἀτημέλητος* ἐσχηματίσθη διὰ συνθέσεως, *ἀ-τημέλητος*, ἐκ τοῦ ῥήματος *τημελῶ*, οὗ γίνεται χρῆσις ἔν τε τῷ δοκίμῳ καὶ τῷ ἀδοκίμῳ ἑλληνισμῷ.

Παντὶ δὲ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι εὐκολώτατον ἦτο ν' ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων *ἀΤημελημένος* ἀντὶ τοῦ *ἀΠημελημένος* καὶ *ἀΤημελημένα* ἀντὶ τοῦ *ἀΠημελημένα*. Μετέπεσε δ' ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως καὶ τὸ *Πέλμα* εἰς τὸ *Τέλμα* καὶ τὸ *ἀναΠλήσειν* εἰς τὸ *ἀναΤλήσειν*, κτλ. καὶ τοὐναντίον τὸ *Τρασιά - Τρασιάν* εἰς τὸ *Πρασιά - Πρασιάν*, καὶ τὸ *Τυρούς* εἰς τὸ *Πυρούς*, κτλ.

πέλμα - τέλμα. Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 1990. Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Β', σελ. 289 «**Πατοῦσα** (Ἑλλην. *Κοῖλον ποδός*, καὶ *Πέλμα* ἢ *Τέλμα*· διότι ἀμφιβάλλεται ἀκόμη ἡ γραφή) τὸ κατώτατον μέρος τοῦ ποδὸς τὸ πατοῦν τὴν γῆν». Οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑπάρχῃ εὔλογος περὶ τῆς γραφῆς ἀμφιβολία·

διότι ἀτοπώτατον πάντως εἶνε νὰ νομίζηται ὅτι τὸ ὄνομα *τέλμα*, ὃ συνωνυμεῖ τῷ *ἕλος*, παρελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ *πέλματος*, τουτέστι: *τοῦ κάτω τοῦ ποδός*.

ἀναπλήσειν - ἀνατλήσειν. Ὀδ. Ε, 302 «ἥ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ— ἄλγε' *ἀναπλήσειν*». Φέρεται καὶ γραφὴ πλημμελὴς *ἀνατλήσειν*, ἧς ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1542, 18 λέγων «Τὸ δὲ ἄλγε' ἀναπλήσειν ἀντὶ τοῦ ἐντελῶς παθεῖν καὶ πληρέστατα· γράφεται δὲ καὶ *ἀνατλήσειν*». Εἶνε δ' ὁ τύπος *ἀνατλήσειν* τοῦ πονηροῦ κόμματος· διότι οὐδέποτ' ἐσχηματίσθη ὑπὸ παλαιοῦ Ἕλληνος μέλλων *τλήσω* κατὰ τὴν ἐνεργητικὴν φωνήν. Εὕρομεν δ' ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου καὶ *ἀναΤλῆσαι* γεγραμμένον καθ' ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν ἀντὶ τοῦ *ἀναΠλῆσαι* σελ. 1742, 5 «ἵνα εἴπω ὅσα τοι αἶσα ἐν δόμοις κήδεα *ἀναΤλῆσαι*». Πρβ. σελ. 1742, 49 «*ἀναΠλῆσαι* δὲ κήδεα τὸ ἐντελῶς καὶ κατὰ τὸ πλῆρες ἀνατλῆναι, ὡς δεδήλωται ἀλλαχοῦ» (Ἴδε καὶ Βρεδόβιον ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Herod.* σελ. 60). Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Ἡσιόδῳ ἀπαντᾷ Θεογον. 709 «ὄτοβος δ' *ἄΠλητος* ὀρώρει», ἐν δὲ τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ κεῖται σελ. 667, 57 «ὄτοβος δ' *ἄΤλητος* ὀρώρει». Ταύτην δὲ τὴν γραφὴν ὑπολαμβάνει ὀρθὴν ὅ τε Ἑρμαννὸς ἐν *Opusc.* Τόμ. Ϛ', α', σελ. 182 καὶ ὁ Μυτζέλιος ἐν τῷ *De Emend. Theog. Hes.* σελ. 57.

περάτων - τεράτων. Ἴδε Βάκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ποσειδωνίου Λειψάνων σελ. 240 καὶ Ὑβνῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει Διογένους τοῦ Λαερτίου Τόμ. Β', σελ. 176.

πόκου - τόκου. Φώτ. Λεξ. σελ. 75, 7 «Ἠρινοῦ *τόκου*: ἐπεὶ ἔαρος οἱ φόροι ἐφέροντο». Τὸ ὀρθὸν *πόκου* εὗρεν ὁ Δοβραῖος ἐν *Adversar.* Τόμ. Α', σελ. 593. Ἴδε Ναβῆρον εἰς *Φωτ. Λεξ.* Τόμ. Α', σελ. 267 καὶ Σμιδίτιον εἰς *Ἡσύχ.* Τόμ. Β', σελ. 288. Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ὄρν.* σελ. 296, 714 καὶ εἰς *Ἀχαρν.* σελ. 303, 505.

οὔπω - οὕτω. Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 210, 131 καὶ σελ. 293, 12. Βλέπει δέ τις καὶ παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ σελ. 231 α' κείμενον κατὰ πλημμελῆ γραφὴν τὸ *οὔΤω* ἀντὶ τοῦ *οὔΠω* καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 892 καὶ 917.

παχέως - ταχέως. Πλάτ. Τόμ. Ζ', σελ. 22, 1-2 Σχανζ.

πόρευμα-τόρευμα. Εὐριπ. Ἡρ. Μαιν. 977 «ὁ δ' ἐξελίσσων παῖδα κίονος κύκλῳ *τόρευμα* δεινὸν ποδὸς—βάλλει πρὸς ἧπαρ». Ὀρθῶς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου *πόρευμα*.

παραχθέντες-ταραχθέντες. Ξενοφ. Ἀπολ. 4. Ἴδε Κοραῆν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων καὶ τοῦ Πλάτωνος Γοργίου σελ. 304.

Πίγρης-Τίγρης. Ἴδε Βρεδόβιον ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Herod.* σελ. 59.

περίρρυπος-περίρρυτος. Κράτ. παρὰ Διογ. Λαερτ. Ϛ', 85 «Πήρη τις πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ καλὴ καὶ πίειρα, *περίρρυτος*, οὐδὲν ἔχουσα». Τὸ *περίρρυΤος* μετέβαλεν εἰς τὸ *περίρρυΠος* ὁ Στέφανος. Πρβ. καὶ Rzach ἐν *Stud. zur Techn. des Nachhom. Her. Vers.* σελ. 89.

Εὐρώπου-Εὐρώτου. Ἴδε Κραμῆρον εἰς *Στράβ.* Τόμ. Β', σελ. 77 καὶ 321. Πρβ. καὶ Κοραῆν εἰς *Στράβ.* Τόμ. Δ', σελ. 128.

κἀπεπόρδει-κατέπαρδε. Ἴδε Κόβητον ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1858, σελ. 48 καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 20.

Ἀργιόπης-Ἀρσίου τῆς. Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Β, 595 φέρεται «Θάμυριν: οὗτος παῖς ἦν Φιλάμμονος καὶ *Ἀρσίου Τῆς* νύμφης» ἀντὶ τοῦ «*ἈργιόΠης* νύμφης» Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εὑρέθη ὑπὸ τοῦ Εὐνίου. Ἴδε Διν δόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Ἰλιάδα Σχολίων Τόμ. Α', σελ. 121, 6. Πρβ. καὶ Βέργκιον ἐν *Μικρ. Συγγρ.* Τόμ. Β', σελ. 163.

τρύγοιπος-τρυγητός, τρύγοιπον-τρυγητόν. Ἴδε ἃ ἐγράψαμεν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Ε', σελ. 437.

βουπόροις-βουτόροις. Σουΐδ. «*Βουτόροις*: τοῖς πλήττουσι τοὺς βόας. Μαυρούσιοι ἔχουσι δόρατα *βουτόροις* ὀβελοῖς ἴσα». Ἐλέγετο μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *ῥινοτόρος* ἐκ τοῦ *ῥινὸς* καὶ *τείρω*, ἀλλὰ *βουπόρος* ἐκ τοῦ *βοῦς* καὶ *πείρω*. Τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν βλέπει τις παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «*Βουπόρους ὀβελούς*: μεγάλους ὀβελίσκους» καὶ παρὰ τῷ Πολυδεύκει Ϛ', 88 καὶ Θ', 77 καὶ Ι', 95. Εἶναι δὲ παρὰ τῷ Σουΐδᾳ γεγραμμένον καὶ «*ΒΟπόρους* παρὰ Ἡροδότῳ ὀβελοὺς μεγάλους». Ὁ Ἡρόδοτος εἶπε βιβλ. Β', 135 «ποιησαμένη ὀβελοὺς *βουπόρους* πολλοὺς σιδηρέους—ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 346 «ταῖς μαγειρικαῖς

σφαγίσι καὶ τοῖς *βουπόροις* ὀβελοῖς παιόμενος ἀποθνήσκει». Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Β', σελ. 372-3.

πευθήν-τευθήν. Σουίδ. «*Τευθήν*: ὁ κατάσκοπος». Ὄνομα *τευθήν* δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀλλὰ *πευθήν* ἐκ τοῦ *πεύθομαι* παρηγμένον, ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ τὸ *πευθώ* (καὶ τὸ *πεύθη*, περὶ οὗ ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Ῥηματ*. σελ. 258). Πρβ. καὶ *ἀπευθής*, *νεοπευθής*, *φιλοπευθής*, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις φέρεται σελ. 275, 30 Βεκκ. «Τὸ δὲ ἐπίσκοπον τὸν εἰς πολεμίους στελλόμενον κατάσκοπον· τοῦτον δὲ ὕστερον καὶ *πευθῆνα* ἐκάλεσαν». Λέγει δὲ καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1458, 34 «Ἰστέον δὲ ὅτι ἐκ τοῦ τοιούτου πεύθω γίνεται καὶ *πευθήν πευθῆνος*, ὡς σωλήν σωλῆνος, ὁ στελλόμενος ἐφ' ᾧ τὰ τῶν πολεμίων πεύθεσθαι. Καὶ πολλὴ τῆς λέξεως ταύτης χρῆσις παρὰ τοῖς παλαιοῖς» καὶ σελ. 947, 51 «Οἱ δὲ τοιοῦτοι ὠτακουσταὶ εἶεν ἂν καὶ *πευθῆνες* ὡς ἀπὸ τοῦ πεύθω, οὐ παράγωγον ἡ πύστις» (Πρβ. καὶ σελ. 788, 10 καὶ 17 καὶ σελ. 799, 18). Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐπικτήτου Διατριβῶν σελ. 362 «πευθῆνες· πολυπράγμονες, φιλοῦντες πάντας περὶ πάντων ἐρωτᾷν καὶ τὰ μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντα ἐξετάζειν· καὶ μηδὲ μέχρι τούτου ἐφιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ παρακούειν αἰσχρῶς τῶν ἄλλων τὰ ἀπόρρητα τολμῶντες. *Πευθῆνες*, *ἐπήκοοι*, φησὶ Φώτιος». Ὁ Σουίδας ἐξηγεῖται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα διὰ τοῦ *μανδάτωρ*· «Πευθήν, πευθῆνος: ὁ μανδάτωρ». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ζωναρᾶ σελ. 1530 «Πευθήν: ὁ μανδάτωρ. Καὶ κλίνεται πευθῆνος. Ἀπὸ τοῦ πεῦσις ἡ ἐρώτησις ἢ ἡ ἀπόκρισις. Οἱ γὰρ μανδάτωρες ποιοῦσι τὰ μηνύματα ἔν τε τοῖς δικαστηρίοις καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς δικαζομένοις» (Ἴδε Πετάβιον εἰς *Θεμίστ*. σελ. 656 Δινδ. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 1023). Ὁ Τζέτζης εἶπεν Ἐπιστ. σελ. 16 Πρεσσ. «ἔνθεν τοι καὶ *πευθῆνας καὶ κατασκόπους* ἀπέσταλκε καὶ προκήρυκας», ὁ δὲ Θεμίστιος Λόγ. ΛΔ', σελ. 461, 16 Δινδ. «δέδοικε δὲ οὐδεὶς οὐ παλαμναῖον λογιστήν, οὐκ ἀλιτήριον ἐκλογέα, οὐ *τοὺς καταράτους πευθῆνας*». Σημειωτέον δ' ὅτι, ὡς φέρονται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα τὰ παρεφθαρμένα *βουτόροις* καὶ *τευθήν*, οὕτω καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως προελθόντα, ὧν μνημονεύομεν ἐν τῷ παρόντι τὸ *αἶψα* ἀντὶ τοῦ *λιτά* (Α = Λ καὶ Ψ = Τ). Λέγει ὁ Σουίδας «*Αἶψα*: θᾶττον. Λάζεο, τιμήεσσα Κυ-

θηριάς, ὑμνοπόλοιο *αἶψα* τάδε κλειτοῦ δῶρα Λεωνίδεω· ἐν ἐπιγράμματι». Ἀλλ' ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε «λάζεο—ὑμνοπόλοιο *λιτὰ* τάδ' ἐκ λιτοῦ δῶρα Λεωνίδεω» (Ἴδε Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 394 καὶ 1876, σελ. 375). Περὶ τῆς ἐκφορᾶς *λΕΙτός*-*λΕΙτοῦ* οὐδὲν νῦν λέγομεν.

Περμησσοῖο-*Τερμησσοῖο.* Ἴδε Μυτζέλιον ἐν τῷ *De Emend. Theog. Hes.* σελ. 33 καὶ Λεννέπιον εἰς *Ἡσ. Θεογον.* σελ. 1. Πρβ. καὶ Ἑρμαννὸν ἐν *Opusc.* Τόμ. Ϛ', α', σελ. 152-3 καὶ Σχούβαρτον καὶ Οὐάλζιον εἰς *Πανσαν.* Τόμ. Γ', σελ. 385. Περὶ τῆς διὰ δύο ΣΣ γραφῆς *ΠερμηΣΣός* καὶ τῆς δι' ἑνὸς *ΠερμηΣός* θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι.

Θεσπιῶν-*Θεστιῶν* (*Θεστίων*). Ἴδε Ἐύνιον εἰς *Ἀπολλόδ.* Τόμ. Α', σελ. 156. Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 136 καὶ Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 707, 32.

Πειρεσίαι-*τ' Εἰρεσίαι.* Ὁμηρ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 32 «Αἰγαί τ' *Εἰρεσίαι* τε καὶ ἀμφιάλη Πεπάρηθος». Ὀρθῶς ὁ Ῥουγκήνιος ἀνέγνω *Πειρεσίαι* ἀντὶ τοῦ *τ' Εἰρεσίαι.* Πρβ. στίχ. 52, ἔνθα πρὸς τῇ ὑγιῶς ἐχούσῃ γραφῇ *πίονα* φέρεται καὶ ἡ ἡμαρτημένη *τίονα.*

πεπραδῖλαι-*πετραδῖλαι.* Ἡσύχ. «*Πετραδεῖλαι*: οἱ μὲν τοὺς ἀποπνευματισμούς, οἱ δὲ εἶδος ἰχθύων». Βλέπει δέ τις παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ καὶ τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν «*ΠεΠραδῖλαι*: εἶδος ἰχθύων». Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Φωτίου εἶνε γεγραμμένον (σελ. 412, 23) «*Πεπραδίλαι*: πορδαὶ ἢ γένος ἰχθύων ὅμοιον μεμβράδι». Ἐν τοῖς Κανόσι τοῦ Θεογνώστου σελ. 111, 12 γίνεται μνεία τοῦ τρισυλλάβου τύπου *πραδίλη*, περὶ οὗ ἐποιήσατο λόγον ὁ Λοβέκκιος ἐν *Προλεγομ.* σελ. 108.

διάσπασις-*διάστασις.* Ἴδε Ἰδελῆρον εἰς *Ἀριστοτ. Μετεωρολ.* Τόμ. Β', σελ. 278. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Τούπιος ἐν *Διορθώσ.* Τόμ. Δ', σελ. 327 μετετύπωσε τὸ παρ' Ἡσυχίῳ «Ἀσφακέλιστον: *ἀπερίστατον*» εἰς τὸ *ἀπερίσΠαστον.* Ἀλλὰ δὲν ἐνέκρινε τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁ Σμιδίτιος.

παγῶδες-*ταγῶδες.* Σωραν. περὶ Γυναικ. Παθ. ΛΑ' «πήξεως δὲ καὶ παχύτητος, εἰ μετριοπαγές· τὸ μὲν γὰρ ὑγρὸν καὶ λεπτότερον καὶ ὑδαρὲς ἄτροφον καὶ κοιλίας ἐκταρακτικόν, τὸ δὲ παχὺ καὶ *ταγῶδες* δυσκατέργαστον κτέ..». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν *παγῶδες* ἀποκατέστησεν ὁ

Ἑρμερίνσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Γυναικείων Παθῶν συγγράμματος τοῦ Σωρανοῦ σελ. 141, 5

που-τοῦ. Εὐστάθ. σελ. 887, 41 «εἴ *τοῦ* ἐξαπίνης περιτύχοι τραυματίᾳ τινί». Γραπτέον «εἴ *που* ἐξαπίνης κτέ.».

δι' ἁπ(λ)ῆς-διὰ τῆς. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 52, 38 Διδ. «διὰ τῶν ἀφελῶν πεδίων: ἀντὶ τοῦ *διὰ τῆς* φράσεως». Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἱππέων σελ. 301, 527 εἴκασεν «ἀντὶ τοῦ *δι' ἀφελοῦς* φράσεως». Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τὸ «*διὰ τῆς* φράσεως» εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ «*δι' ἁΠ(λ)ῆς* φράσεως». Ἐν τοῖς ἔπειτα φέρεται «τὸ ἐπὶ τῆς φράσεως ἄκομψον καὶ *ἁπλοῦν* τοῦ Κρατίνου ἀλληγορεῖσθαί φασι τὸ ἀφελές». Καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ ἐγράφη κακῶς σελ. 945 «καὶ πτωχεύουσα ὧν τις ὑπὸ *τούτου* διαφθείρει σώζεται καὶ πλουτοῦσα τούτων ὧν ἐπιτρίβει πλοῦτος θανατοῦται» ἀντὶ τοῦ *Π(λ)ούτου*.

τρασιά-πρασιά, τρασιάν-πρασιάν. Ἴδε Βάστιον καὶ Κοίνιον εἰς *Γρηγόρ. Κορ.* σελ. 514. Πρβ. καὶ Βάστιον ἐν *Comment. Palaeogr.* σελ. 731.

τυρούς-πυρούς. Πλάτ. Τόμ. ΙΒ', σελ. 18, 21 Σχανζ.

Τεριναίω-Περιναίω. Ζηνόβ. Δ', 35 «θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτω *Περιναίω* τρέχει». Ἡ ἀληθὴς ἐκφορὰ τῆς παροιμίας εἶνε «θᾶΣΣον ὁ τόκος Ἡρακλείτω ΤΩ *Τεριναίω* τρέχει», ὡς παρετήρησεν ὁ Κόβητος ἐν *Mnemos.* 1873, σελ. 142 καὶ ἐν *Collectan. Crit.* σελ. 150. Πρβ. καὶ *Nov. Lect.* σελ. 726.

Τιτακίδαι-Τιπαγίδαι. Ἴδε Δάμιον ἐν *Observat. in Lex. Seguer.* σελ. 76. Πρβ. καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 9.

Τρώτιλον-Πρώτιλον. Ἴδε Πόππον εἰς *Θουκυδ.* Μέρ. Β', δ', σελ. 16 ἐκδ. μεγ.

Τιθραύστη-Πιθραύστη. Ἀθήν. σελ. 484 ε' «Δίφιλος *Πιθραύστη*». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν *Τιθραύστη* ἀποκατέστησεν ὁ Κασαύβων. Ἴδε Μεινέκιον ἐν *Histor. Crit. Com. Gr.* σελ. 455-6.

Τριταρταίχμη - Τριπαρταίχμη. Ἡρόδ. Α', 192. Ἴδε Βρεδόβιον ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Her.* σελ. 59.

ταχυτέραν-παχυτέραν. Ὀρειβάσ. Τόμ. Α', σελ. 502, 13 Δαρεμβ.

ἐπισκοτεῖν-ἐπισκοπεῖν. Γεωπονικ. Ζ', 5 (σελ. 472, 1. 6).

τοσῷδε-ποσῷ δέ. Πρόκλ. Διάδ. Ὑπομν. εἰς Πλάτ. Τίμ. σελ. 690, 12 Σνειδ.

εὐτρεπές-εὐπρεπές. Εὐριπ. Βάκχ. 844 «*πάντῃ τό γ' ἐμὸν εὐπρεπὲς πάρα*»: Εὖ ποιῶν ὁ Καντῆρος μετέβαλε τὸ *εὐΠρεπές* εἰς τὸ *εὐΤρεπές* (Ἴδε Ἐλμσλήϊον εἰς *Εὐριπ. Βάκχ.* σελ. 60 Λιψ.). Ὀρθῶς δὲ καὶ ὁ Μεινέκιος ὑπέλαβε τὸ ἐν ταῖς Ἱστορίαις Ἰωάννου τοῦ Κιννάμου βιβλ. Γ', 7 (σελ. 106, 11) «ὁπόσον ὅπλοις τε φράττοιτο καὶ ἐν ἐπιλέκτοις ἐστὶν *εὐπρεπὲς* ἔχοντα» ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν τοῦ *εὐΤρεπές*. Ἴδε καὶ Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθ.* Τόμ. ς', σελ. 989 καὶ Ἰακώψιον εἰς *Ἀχιλλ. Τάτ.* σελ 579 καὶ 620 καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1860, σελ. 254. Πρβ. καὶ Βαλκενάριον εἰς *Εὐριπ. Φοιν.* Τόμ. Α', σελ. 313 Λιψ. Ἐγένετο δ' ὑφ' ἡμῶν λόγος περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας Τόμ. Β', σελ. 314. Ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 152 μετετύπωσε τὸ παρ' Ἡσυχίῳ «Σχέδιον: — τὸ *ἀνευπρεπῶς* γενόμενον» εἰς τὸ «*ἀνευΤρεπῶς* γενόμενον (γινόμενον)». Ἀλλ' ἴσως δὲν εἶνε ἀναγκαία ἡ μεταβολὴ αὕτη. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ *εὐΠρεπής* μετέπεσεν ἐκ κακῆς γραφῆς εἰς τὸ *εὐΤρεπής* ἐν ταῖς Ἀριστοφάνους Ἐκκλησιαζούσαις στίχ. 427 καὶ τὸ *Πρέπουσι* εἰς τὸ *Τρέπουσι* ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 110, 2. Πρβ. καὶ Οὐαγνῆρον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν Τόμ. Β', σελ. 162.

ἀταλός-ἁπαλός. Ἴδε Δινδόρφιον εἰς *Κλήμ. Ἀλεξ.* Τόμ. Α', σελ. 140. Τὸ παρ' Ἀρχιλόχῳ «κλέψας ἐκ στηθέων *ἁπαλὰς* φρένας» μετέβαλεν ὁ Μεινέκιος εἰς τὸ *ἀταλάς*, ὃ καὶ ὁ Βέργκιος ἐνέκρινεν ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν Τόμ. Β', σελ. 414. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 267 «Ἔσφαλται δὲ τὸ *ἁπαλόφρων*. Αἱ φρένες γὰρ οὐχ *ἁπαλαὶ* καὶ μαλακαὶ καλοῦνται, ἀλλ' *ἀταλαί*, ὅθεν συχνὸν παρὰ τοῖς τῶν ἐπέων ποιηταῖς τὸ *ἀταλὰ φρονέων* καὶ *θυγάτηρ ἀταλὰ φρονέουσα* — Φιλοῦσι δ' οἱ ἀντιγραφεῖς τὰ παλαιὰ ταῦτα *ἀταλαὶ* φρένες καὶ *ἀταλὰ* φρονέοντα καὶ *ἀταλόφρων* εἰς τὰ γνωριμώτερα *ἁπαλαὶ* καὶ *ἁπαλά* καὶ *ἁπαλόφρων* παραφθείρειν». Περὶ τοῦ πράγματος ἐποιήσατο λόγον ὁ μέγας κριτικὸς καὶ ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1861, σελ. 352-3. Πρβ. καὶ Σπιτζνῆρον ἐν *Παρατηρ. εἰς Κόϊντ. Σμυρν.* σελ. 279-80 καὶ Κοιχλῦν εἰς *Κόϊντ. Σμυρν.* ΙΓ', 323, σελ. 555. Ὁ Ἑρμαννὸς νομίζει ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Αἰ-

σχύλου Πέρσ. 532 (535) «*ἀταλαῖς* χερσί» (Ἴδε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν τοῦ Αἰσχύλου Τόμ. Β', σελ. 218). Ἀλλ' ὑγιέστατ' ἔχει ἡ γραφὴ «*ἀπαλαῖς* χερσί». Πρβ. καὶ Ἐκκῆρον ἐν *Comment. Crit. de Anthol. Gr.* Τόμ. Α', σελ. 353.

ὀττευσάμενοι - ὀπτευσάμενοι. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Διον. σελ. 251, 32 Διδ. «βοὸς εὑρόντες κεφαλὴν ἀπέσχοντο τοῦ ὀρύσσειν, οἷα *ὀπτευσάμενοι* μόχθους καὶ δουλείαν συνεχῆ, ὃ καὶ οἱ βόες πάσχουσιν». Φέρεται καὶ γραφὴ *ὀπτΑσάμενοι*. Ὁ Βερνάρδυς ἐν τῇ ἐκδόσει Διονυσίου τοῦ Περιηγητοῦ σελ. 875 γράφει «videtur ὑποπτευσάμενοι opus esse». Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὁ Εὐστάθιος ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ *ὀΤτευσάμενοι*. Πολλὰ περὶ τοῦ ῥήματος *ὀττεύομαι* θὰ εἴπωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

ταώς - παώς. Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 167, 33 «καὶ *παὼς* Μηδικός». Πρβ. Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 164 «Μῆδον ταῶνα» καὶ σελ. 271 «ὄρνεις Ἰνδικοὺς καὶ ταῶνας Μηδικοὺς ἐκτρέφουσιν».

ὅτου - ὅπου. Ἐν τῷ Αἴαντι τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 33 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι «καὶ τὰ μὲν σημαίνομαι, τὰ δ' ἐκπέπληγμαι κοὐκ ἔχω μαθεῖν *ὅτου*», ἄλλα δὲ «κοὐκ ἔχω μαθεῖν *ὅπου*». Καὶ ἀλλαχοῦ δ' ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων *ὅΠου* ἀντὶ τοῦ *ὅΤου*, ὡς παρετήρησεν ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἴαντος σελ. 19. Ὁ Κόβητος μετετύπωσεν ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 444 τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Μενάνδρου «εὕροις δ' ἂν οὐδὲν τῶν ἁπάντων — ἀγαθόν, *ὅπου* τι μὴ πρόσεστι καὶ κακόν» εἰς τὸ «*ὅτῳ* τι μὴ πρόσεστι καὶ κακόν», ὁ δὲ Μουσγράβιος τὸ ἐν τῷ Ῥήσῳ τοῦ Εὐριπίδου (ἢ Ψευδευριπίδου) στίχ. 465 «εἰ γὰρ ἐγὼ τόδ' ἦμαρ εἰσίδοιμ' — *ὅπως* πολυφόνου χειρὸς ἀποινάσαιο λόγχᾳ» μετέβαλεν εἰς τὸ «*ὅτῳ* πολυφόνου χειρὸς κτέ.». Τὸ χωρίον τοῦ Μενάνδρου θὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς ἑτέρωθι.

ἡμιθνῆτι ἀπειλεῖν - ἡμιονήπια τελεῖν. *ἡμιΘνῆΤι - ἀΠειλεῖν - ἡμιΘνηΤια Πειλεῖν - ἡμιΟνήΠια Τελεῖν*. Θ = Ο. Ἴδε Κόβητον ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 183 καὶ ἐν *Μνημοσ.* 1873, σελ. 2.

τᾶς - πᾶς. Ἀρχιμήδ. Τόμ. Β', σελ. 242, 11 Τευβν. «ἁλίκος ὁ *πᾶς* γᾶς ὄγκος». Ὀρθῶς ὁ Οὐαλλίσιος ἀνέγνω «ὁ *τᾶς* γᾶς ὄγκος».

τάρ' ὦ - παρ' ᾧ. Ἀριστοφ. Ἀποσπ. παρ' Εὐσταθ. σελ. 1419, 54 «ἐπὶ Παλλαδίῳ, *παρ' ᾧ*, πάτερ, δώσεις δίκην». Ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψεν «ἐπὶ Παλλαδίῳ *τάρ', ὦ* πάτερ, δώσεις δίκην». Ἴδε Ἐλμ-

σλῆϊον εἰς *Ἀριστοφ*. *Ἀχαρν*. σελ. 122. Πρβ. καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 541.

κυλλήστεις-κυλληστεῖς. Φώτ. Λεξ. σελ. 185, 20 «*Κυλληστεῖς*: τοὺς ὀξεῖς ἄρτους Αἰγύπτιοι». Ἐπηνώρθωσε τὸ σφάλμα ὁ Πόρσων ἀναγνοὺς *κυλλήσΤεις*.

τετρήνας-πειρήνας. Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἑρμ. 48 «*πειρήνας* διὰ νῶτα λιθορρίνοιο χελώνης». Τὴν ἀληθῆ γραφὴν *τετρήνας* ἀποκατέστησεν ὁ Ματθίας. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ*. 1862, σελ. 308-9 καὶ Γεμόλλιον εἰς *Ὁμηρ*. *Ὕμν*. σελ. 202. Σημειωτέον δ' ὅτι τοὐναντίον ἐγράφη παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 749 ἐν ῥήσει Ἡροδοτείῳ *τό Τε ῥησθῆναι* ἀντὶ τοῦ *τὸ Πειρηθῆναι*.

ὑπέθραττε-ὑπέθραπτε. Γεώργ. Κεδρην. Τόμ. Β', σελ. 63, 20 «*ὑπέθραπτε* δὲ οὐδὲν ἧττον τὸν βασιλέα καὶ ἐξεδειμάτου καὶ ἡ τῆς οἰκείας μητρὸς ὄψις». Παντὶ φανερὸν ἀποβαίνει ὅτι τὸ ὑγιῶς ἔχον εἶνε *ὑπέθραΤτε*.

τλᾶσα-πλᾶσα. Ἡρῳδιαν. περὶ Διχρόν. ἐν Κραμ. Ἀνεκδ. Τόμ. Γ', σελ. 289, 22 «Τὰ εἰς ΣΑ λήγοντα θηλυκὰ εἴτε ἐπὶ ὀνομάτων εἴτε καὶ ἐπὶ μετοχῶν, εἰ ἔχοι τὴν πρὸ τέλους συλλαβὴν εἰς δίχρονον καταλήγουσαν, πάντως ἐκτεταμένον αὐτὸ ἔχει· πᾶσα, *πλᾶσα*, φῦσα, κτέ.». Τὸ *πλᾶσα* φέρεται καὶ παρὰ τῷ Ψευδοδράκοντι σελ. 21, 3 καὶ σελ. 95, 15. Ὁ Λέρσιος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Ἡρῳδιανῷ σελ. 355 «πᾶσα, *πτᾶσα*, φῦσα»· οὕτω δ' ἔγραψε καὶ ὁ Λοβέκκιος ἐν *Παραλειπομ*. σελ. 400. Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ «πᾶσα, *τλᾶσα*, φῦσα».

ἐτημελεῖτο-ἐπεμελεῖτο. Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 802 φέρουσι τἀντίγραφα «ὡς ἀνοίσουσαν ἐκ τοῦ τραύματος *ἐτημελεῖτο*» καὶ *ἐπεμελεῖτο* (καὶ *ἔτι μένει*..). Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἑρουερδῆνος (ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Δ', σελ. 374) ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Διονύσιος τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου *ἐτημέλει*.

τάλανες-πάντες. Εὐριπ. Ἑλ. 608 «ὦ ταλαίπωροι Φρύγες *πάντες* τ' Ἀχαιοί». Ὁ Ἑρμαννὸς μετέγραψε «*τάλανές* τ' Ἀχαιοί». ΤΑΛΑΝΕΣ-ΠΑΝΤΕΣ.

Πολλάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνεχύθησαν τὸ ἐπίρρημα *ἔτι* καὶ ἡ πρόθεσις *ἐπί*. Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Εὐσεβίου σελ. 52, 2 ἔχουσι

τἀντίγραφα *ἐπίμερος* ἀντὶ τοῦ *ἔτι μέρος*. Ὁ Κισλίγγιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοκρίτου σελ. 203 «ἐπάνωθεν pro vulgato ἔτ' ἄνωθεν ex Aldina lectione ἐπ' ἄνωθεν, probantibus Toupio, Valckenario et omnibus deinceps editoribus, refinxit Reiskius. Aldina lectio extat item in uno Cod. Med. Etiam in Epigr. XX. 3. est ἐπάνωθε. Neque tamen ἔτι, quod etiam Cd. Schellersh. tuetur, nihili prorsus est; dicunt enim Graeci, ἐκ παλαιῶν ἔτι, ἐξ ἐκείνων ἔτι τῶν χρόνων». Ἀκριβέστατα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ.

Ἐγένετο δὲ σύγχυσις ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων καὶ τῶν ἐπιρρημάτων *τότε* καὶ *ποτέ*. Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 314,45, 7. Πρβ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1880, σελ. 136 καὶ 140. Ἀνεγνώσθη δὲ πλημμελῶς καὶ *πώΠοτε* ἀντὶ τοῦ *πω Τότε*, ὡς παρετήρησεν ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1883, σελ. 351.

Παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ βιβλ. ΙΓ', ζ', 1 φέρεται «ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι *Πεισάνδρου* Ῥωμαῖοι—χιλιάρχους κατέστησαν τέτταρας». Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Διοδώρου Τόμ. Γ', σελ. ιη' «13, 7, 1, Πείσανδρος archon secundum inscriptionem nuper inventam scribendus Τείσανδρος». Περὶ τῆς διὰ διφθόγγου ἐκφορᾶς *Τείσανδρος* ἴδε Μειστεράνσιον ἐν *Γραμμ. τῶν Ἀττικ. Ἐπιγρ.* σελ. 144 ἐκδ. β'.

Ὁ Ῥείσκιος μετετύπωσε τὸ παρὰ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ σελ. 201, 27 Ἑρχ. «ἢ δειπνεῖν παρ' ἑαυτῷ ἢ πίνειν ἢ *συντείνειν* (*συντίνειν*) ἢ ἀπολέσαι τι» εἰς τὸ *συμΠίνειν* καὶ τὸ παρὰ τῷ Προκοπίῳ Τόμ. Γ', σελ. 32, 11 «ἅτε πρὸς αὐτῆς διασεσωσμένον αἰχμάλωτον *ἀναρπάσασθαι*» εἰς τὸ *ἀναρΤήσασθαι*. Ὁ δὲ Βυττεμβάχιος ἐν *Βιβλιοθ. Κριτ.* Τόμ. Γ', α', σελ. 100 μετέβαλε τὸ παρὰ τῷ Ἀππιανῷ Συριακ. 10 «*ταχὺ* γοῦν ἐλπίζοντα ἕξειν τὰ τρίτα» εἰς τὸ *Πάγχυ* κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ῥηθὲν βιβλ. Β', 31 «δοκέων *πάγχυ* δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι».

Ἐν τοῖς Χαρακτῆρσι τοῦ Θεοφράστου κεφ. Ζ' ἔχουσι τἀντίγραφα

«καὶ σκωπτόμενος ὑπομεῖναι καὶ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παιδίων, ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενον κελεύῃ λέγοντα *ταῦτα*· λαλεῖν τι ἡμῖν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ». Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξέβαλον τὸ *ταῦτα*, ἄλλοι δὲ μετετύπωσαν αὐτὸ εἰς τὸ *πάππα*· «ὅταν—κελεύῃ λέγοντα· *πάππα*, λαλεῖν τι ἡμῖν, κτέ.». Καὶ ἡμῖν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐρρήθη μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου *ΠάπΠα*, μετεβλήθη δ' ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων εἰς τὸ *ΤαῦΤα*. Ἧττον δ' ἀρεσκόμεθα τῇ ἀναγνώσει «*ἄττα*, λαλεῖν τι ἡμῖν». Ὁ Ἄστιος ὑπερμαχεῖ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου σελ. 100 τῆς παραδεδομένης γραφῆς, συμφωνεῖ δ' αὐτῷ καὶ ὁ Σχέππαρδος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου σελ. 95. Ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀστίου γεγραμμένα δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι ὑγιῶς ἔχει τὸ φερόμενον ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Θεοφράστου «ὅταν—κελεύῃ λέγοντα *ταῦτα*· λαλεῖν τι ἡμῖν, κτέ.».

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ μὲν Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ κεῖται σελ. 538, 17 «*Πυῆνις*: πόλις Κόλχων. Τὸ ἐθνικὸν *Πυηνίτης* τῷ λόγῳ τῶν εἰς ΙΣ ληγόντων» καὶ σελ. 640, 16 «*Τυῆνις*: πόλις Κόλχων—Τὸ ἐθνικὸν *Τυηνίτης*», ὑπὸ δὲ τοῦ Εὐσταθίου λέγεται ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς σελ. 387, 24 Διδ. «Ἄλλοι δὲ καὶ τὴν ἄρχουσαν μετὰ τοῦ Π προφέρουσι· καὶ εὕρηται τοιαύτη γραφὴ παρά τε τῷ Ἰουλιανῷ καὶ παρὰ τῷ Ἀρριανῷ δὲ ἐν τοῖς περὶ Ἀλεξάνδρου· πολλὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν οὕτω· τῶν ποταμῶν τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Πίγρητος, οἳ τὴν μέσην σφῶν Ἀσσυρίαν ἀπείργουσιν, ὅθεν καὶ Μεσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κληΐζεται, ὁ Πίγρης πολύ τι ταπεινότερός ἐστιν Εὐφράτου» (Ἴδε καὶ Κυννῆρον εἰς *Ξενοφ. Ἀνάβ.* σελ. 83). Ἄξιον παρατηρήσεως προσέτι νομίζομεν ὅτι ἐν μὲν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους Β', 28 εἶνε γεγραμμένον «τὰς μέντοι συνεστραμμένας μετὰ ῥύπου τρίχας ἡ κωμῳδία *σΤόρθυγγας* καλεῖ», ἐν δὲ τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου «*σΠόρθυγγες*: αἱ συνεστραμμέναι μετὰ ῥύπου τρίχες» (Ἴδε Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 597-8). Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ καὶ «*ἔγκαρΤα*: τοὺς κεκουρευμένους πυρούς· ἀλλὰ καὶ *ἔγκαρΠα* Φρύνιχος Δαναΐσιν». Πιθανώτατον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι μόνον τὸ ***ἔγκαρπα*** ἔχει ὑγιῶς.

ΚΕΦ. ΙΓ'.

Τὸ στόμα διαίρειν — στόμα αἴρειν.

Ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου σελ. 303 Βαλ. κεῖται «Τοῦτό με σιγᾷν (σιγᾶν) αὐτοὺς ἐπιτάττειν περιίστησιν εἰς ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο μηδὲ στόμα αἴρειν οὐκ ἐπιτρέπω διὰ τὴν ἐν λόγοις παρρησίαν, τὴν ἰσχύν, τὴν χάριν, τὴν ἔμφυτον πιθανότητα».

Ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἀνοίγειν τὸ στόμα* (ἐπὶ τῷ φωνὴν ἀφιέναι ἢ προΐεσθαι) δὲν λέγεται ἑλληνιστὶ *στόμα αἴρειν* ἀλλὰ *τὸ στόμα διαίρειν*, νομίζομεν ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Φωτίου «Διὰ τοῦτο *μηδὲ τὸ στόμα διαίρειν* οὐκ ἐπιτρέπω διὰ τὴν ἐν λόγοις παρρησίαν», ᾧ ὅμοιον εἶνε τὸ ἀπαντῶν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Προπαρασκευῇ τοῦ Εὐσεβίου βιβλ. ΙΔ', ιη', 21 (Φιλοσ. Ἑλλ. Ἀποσπ. Τόμ. Γ', σελ. 212 Μουλλ.) «βέλτιον οὖν ἡσυχίαν ἄγειν αὐτοὺς καὶ *μηδὲ τὸ στόμα διαίρειν*».

Τῆς φράσεως *διαίρειν τὸ στόμα* ἢ *τὸ στόμα διαίρειν* ἱκανὰ ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν μαρτύρια ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς καθόλου γλώσσης, οἷον

Δημοσθέν. σελ. 375, 112 «οὐ τοίνυν ἀντεῖπεν οὐδὲ *διῆρε τὸ στόμα*» καὶ σελ. 405, 207 «οὐδεὶς πώποτ' ἀκούων ταῦτ' ἀντεῖπεν οὐδὲ *διῆρε τὸ στόμα*» καὶ σελ. 536, 67 «μηδὲ *διᾶραι τὸ στόμα* περὶ αὐτοῦ ἔχειν ἐμέ».

Ἱπποκράτ. (ἢ Ψευδιπποκρ.) Τόμ. Β', σελ. 389 «αἱ γένυες πήγνυνται καὶ *τὸ στόμα διαίρειν* οὐ δύναται».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 70 δ' «ποῦ γὰρ ἔστι τούτοις *τὸ στόμα διᾶραι*, κτέ.;» καὶ σελ. 503 α' «ἂν δ' αὐτὸς ἄρξηται *διαίρειν τὸ στόμα*».

Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 2093 «ὥστ' οὐδὲ φωνὴν ἀξιοῦσί τινα ἡμῶν ἀφιέναι περὶ τῆς πατρίδος ἐλευθέραν οὐδὲ *διᾶραι τὸ στόμα*».

Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Α', σελ. 275 «ἀφανῶς ἡμᾶς ἔνδοθεν ἐλέγχει *μηδὲ διᾶραι τὸ στόμα* ἐῶν».

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 510 «καὶ οὔτε *διᾶραι τὸ στόμα* οἷός τ' ἦν ἀπορίᾳ τε εἰχόμην δεινῇ».

Ἰωάνν. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 384 β' «δυνηθῆναι *διᾶραι* (τὸ) *στόμα*» καὶ σελ. 727 γ' «ἄρα οὐκ ὀφθήσεται διασπασθεὶς πρὶν ἢ *διᾶραι τὸ στόμα*;». Ὅτε πρὸ ἐτῶν ἀναγινώσκοντες τὰς εἰς Ματθαῖον Ὁμιλίας τοῦ Χρυσοστόμου ἐνετύχομεν τῇ ῥήσει ταύτῃ, κατενοήσαμεν παραχρῆμα ὅτι τὸ *οὐκ ὀφθήσεται*, ἀνθ' οὗ φέρεται ἔν τινι τῶν ἀντιγράφων *οὐ φθαρήσεται*, εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ *οὐ φθήσεται*. Εἴδομεν δ' ἔπειτα ὅτι καὶ ὁ Φίελδος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Ματθαῖον Ὁμιλιῶν τοῦ Χρυσοστόμου Τόμ. Γ', σελ. 152 εὗρε τὴν ἀληθῆ γραφήν. Καὶ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει μετεβλήθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὸ *φθήσονται* εἰς τὸ *ὀφθήσονται* καὶ τὸ *φθῆναι* εἰς τὸ *ὀφθῆναι*. Ἴδε Κοραῆν εἰς *Ἰσοκρ.* Τόμ. Β', σελ. 41 καὶ 42 καὶ 239. Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

Συνέσ. Δίων. σελ. 55 δ' «βούλοιντο δ' ἂν καὶ *διάραντα* μόνον, ὥσπερ ἀνδριάντα, *τὸ στόμα* καὶ τὴν χεῖρα, ἔπειτα ἀφωνότερον ἀνδριάντος γενέσθαι».

Λιβάν. Τόμ. Δ', σελ. 714 «ὁ μὴ *διαίρων τὸ στόμα*» (Ἴδε Βάστιον ἐν *Append.* σελ. 56).

Θεόδ. Πρόδρ. Α', 367 (Ἐρωτ. Συγγρ. Ἐρχ. Τόμ. Β', σελ. 300). «πολλοὺς καθ' ἡμῶν ἐξερεύγεται λόγους χείλη πεταννὺς καὶ *διαίρων τὸ στόμα*» (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Εὐνάπ.* Τόμ. Α', σελ. 221).

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Κυρίλλου κεῖται «Ἀχανής:—ὁ μὴ κεχηνώς, μὴ *διᾶραι τὸ στόμα* δυνάμενος» (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς *Θεοκρ. Ἀδωνιαζ.* σελ. 232 α'). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Λουκιανὸν Σχολίοις σελ. 213 Ἰακ. «μειδίαμα ἄχρι τοῦ *τὰ ΧΕΙΛΗ διᾶραι*» (Πρβ. Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 254).

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Β', σελ. 1161 μνημονεύεται ἐξ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου χωρίον ἔχον ὧδε· «Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ χᾶναι οὐδὲ *διᾶραι τὸ στόμα* συνεχωρήσαμεν αὐτοῖς» (Πρβ. καὶ Τόμ. Ζ', σελ. 804). Ἐν Τόμ. Η', σελ. 1221 νομίζεται τὸ *χᾷναι* ἡμαρτημένη γραφὴ τοῦ *χᾶναι*. Τὸ *διᾷραι* μεταβλητέον εἰς τὸ *διᾶραι*, τὸ δὲ *χᾷναι* εἰς τὸ *χανΕΙΝ*. Βάρβαρον εἶνε τὸ παρ' Ἡσυχίῳ φερόμενον «*Χάναι*: ἀνοῖξαι στόμα» (Πρβ. καὶ Σνειδεβῖνον εἰς *Παροιμιογρ. Ἑλλ.* Τόμ. Α', σελ. 158). Ἑλληνιστὶ λέγεται *ἔχανον*, *χάνοιμι*,

κτλ. Τοῦ *χάνοιμι* ποιεῖται μνείαν ὁ Ἡσύχιος ἐξηγούμενος αὐτὸ διὰ τοῦ *εἴποιμι*. Βλέπει δέ τις παρ' αὐτῷ γεγραμμένον καὶ «*Ἤχανεν*: εἶπεν», περὶ οὗ ἑτέρωθι. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ κώδικι αὐτοῦ κειμένου «Χάνης: στόμα, χανιόν, ἀνοίγων στόμα» ἐξέδωκεν ὁ Σμιδίτιος «*Χάνος*: στόμα» καὶ «*Χανών*: ἀνοίγων στόμα». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐλέχθη καὶ *χανεῖν τι*, τουτέστιν (ἀνοίξαντα τὸ στόμα) *εἰπεῖν τι*. Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ*. *Σφ*. σελ. 242. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 1221 α'.

Παλαιὸς γραμματικὸς παρ' Ἑρμαννῷ ἐν τῷ *De Emend. Rat. Gramm. Gr.* σελ. 358 λέγει «*Διαίρω* τὸ διανοίγω ἐπὶ χειλέων ἢ ὀφθαλμῶν λεγόμενον αἰτιατικῇ, ὡς Δημοσθένης *διάρας τὰ χείλη* καὶ ὁ Θεολόγος *κᾆτα διάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶ*». Ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι φέρεται, ὡς διδάσκει ὁ Βάστιος ἐν *Append*. σελ. 56, «ἐπὶ χειλέων ἢ *ἐπὶ* ὀφθαλμῶν» καὶ «διάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶ *ἀντὶ τοῦ διανοίξας καὶ διαπετάσας*». Παρὰ τῷ Δημοσθένει δὲν εὑρίσκεται ἡ φράσις *διάρας τὰ χείλη*.

Ὁμοίως τῷ *τὸ στόμα διαίρειν* καὶ *τὰ χείλη διαίρειν* ἐρρήθη καὶ *τὰς γνάθους διαίρειν* παρ' Ἱπποκράτει (ἢ Ψευδιπποκράτει) Τόμ. Α', σελ. 728 «οὐκ ἠδύνατο—*τὰς γνάθους διαίρειν*, εἰ μὴ ἕτερος *διαίροι*».

Παρ' Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ Ὁμιλ. ΚΘ' εἰς Α' Ἐπιστ. πρὸς Κορινθ. Τόμ. Γ', σελ. 430 Ἐτ. εἶνε γεγραμμένον «Λέγεται τοίνυν αὕτη ἡ Πυθία γυνή τις οὖσα ἐπικαθῆσθαι τῷ τρίποδί ποτε τοῦ Ἀπόλλωνος *διαιροῦσα* τὰ σκέλη, εἶθ' οὕτω πνεῦμα πονηρὸν κάτωθεν ἀναδιδόμενον καὶ διὰ τῶν γεννητικῶν αὐτῆς διαδυόμενον μορίων πληροῦν τὴν γυναῖκα τῆς μανίας». Εὕρομεν δὲ τὸ *διαιροῦσα τὰ σκέλη* καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 327, 15 «Ἦν δὲ ἡ Πυθία γυνή, ἥτις, ὥς φασιν, ἐπικαθημένη τῷ τρίποδι τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ *διαιροῦσα* τὰ σκέλη πονηρὸν κάτωθεν ἀναδιδόμενον πνεῦμα διὰ τῶν γεννητικῶν ἐδέχετο μορίων καὶ οὕτω μανίας πληρουμένη—τὰ τῆς μαντείας ἢ μᾶλλον μανίας ἐφθέγγετο ῥήματα». Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἡ ὑγιῶς ἔχουσα γραφὴ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ῥήσεσιν εἶνε *διαίρουσα τὰ σκέλη*, ἤτοι ἀνοίγουσα τὰ σκέλη.

Ἐν τῷ Τοξάριδι τοῦ Λουκιανοῦ § 9 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἃ *διη-*

ρημένα τὸ στόμα καὶ παμμέγεθες κεχηνότα οὐδὲ τὸ σμικρότατον φθέγγεται». Ἀνάρμοστον δ' ὂν τὸ *διηρημένα* μετέβαλεν ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Δ', σελ. 467 εἰς τὸ εὐαρμοστοῦν τῷ χωρίῳ *διῃρμένα*. Ἀλλ' ἡ ὀρθὴ ἐκφορὰ εἶνε *διηρμένα* ἄνευ τοῦ ὑπογεγραμμένου Ι. Μετετυπώθη δὲ καὶ τὸ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀρισταινέτου βιβλ. Α', 1 «χείλη δὲ λεπτὰ καὶ ἠρέμα *διῃρημένα*» ὑπὸ τοῦ Μερκήρου εἰς τὸ *διῃρμένα* (*διηρμένα*). Ἴδε Εὔνιον εἰς *Ἀπολλόδ.* Τόμ. Α', σελ. 398-9 καὶ Σχαιφῆρον ἐν *Μελετ. Κριτ.* σελ. 10 καὶ 80 καὶ Βοισσονάδην εἰς *Εὐνάπ.* Τόμ. Α', σελ. 220-1 καὶ εἰς *Ἀρισταίν.* σελ. 213-4 καὶ Γήλιον ἐν *Βιβλιοθ. Κριτ. Νε'.* Τόμ. Β', σελ. 125.

Ὁ Κόβητος ἐγκρίνει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1860, σελ. 156-8 τὴν μεταβολὴν τοῦ *διῃρημένα* εἰς τὸ *διῃρμένα* ἔν τε τῇ ῥήσει τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἀρισταινέτου, πολεμεῖ ἰσχυρῶς τῇ ἀντιλογίᾳ ἣν ἐπιφανεῖς ἐποιήσαντο κριτικοὶ ἀποδοκιμάζοντες τὴν ἀνάγνωσιν «χείλη δὲ λεπτὰ καὶ ἠρέμα *διῃρμένα*» καὶ ἀποφαίνεται ὅτι τὸ παρ' Εὐμαθίῳ (ἢ Εὐσταθίῳ) ἐν τῷ καθ' Ὑσμίν. καὶ Ὑσμιν. Δράματι Γ', ϛ', 3 «τὸ στόμα συμμέτρως (ξυμμέτρως) *διέρρηκται*» εἶνε πλημμελὴς γραφὴ τοῦ *διῆρται*. Παρατιθέμεθα ἐξ ὧν ἔγραψεν ὁ μέγας κριτικὸς τάδε (σελ. 157) «Bastius et Boissonadius multis exemplis ipsi docuerunt confundi in libris διαίρειν—διαιρεῖν et διῃρμένος—διῃρημένος, sed ea observatione ubi opus est ipsi non utuntur. Idem de Schaefero dicendum est, qui quum multis exemplis docuisset διηρμένος in διῃρημένος depravari in *Melet. Crit.* p. 10 sq. vitiosam Aristaeneti scripturam defendit p. 80. argumento quod quale sit dicere nolo. Vide id apud ipsum. Constat inter omnes διαίρειν τὸ στόμα, διῆρε τὸ στόμα, διηρμένος τὸ στόμα Graece dici: constat διαιρεῖν esse *dividere*, *findere*, *diffindere*, *scindere*: constat διηρμένος et διῃρημένος saepe inter se permutari. Ergo si quando in libris διῃρημένος τὸ στόμα et χείλη διῃρημένα occurrunt, apparet esse in scriptura vitium et vera lectio est im promtu. Nil prosunt alii loci ubi eadem scriptura recurrit, namque idem mendum est locis pluribus recurrens—Esse autem omnia perinde mendosa ubi *os* vel *labella* διῃρημένα dicantur, ex ipsa verbi διαιρεῖν notione recte

intellecta et penitus perspecta certo colligitur—Διαιρεῖν recte ponitur de capite Jovis, quod Vulcanus securi diffidit, et χεῖλος διηρημένον est labellum aut vulnere aut naturae vitio *scissum fissumque*. Quod quum ita sit qui in formosa puella laudat χείλη ἠρέμα διηρημένα nescit quid dicat et intelligentibus risum debet. Laudat Bastius Luciani locum in Toxari II. p. 516. ubi in libris est: τοῖς κενοῖς τούτοις καὶ κωφοῖς προσωπείοις ἐοικότας ὑμᾶς ἀπολιποῦσαι, ἃ *διηρημένα* τὸ στόμα καὶ παμμέγεθες κεχηνότα οὐδὲ τὸ σμικρότατον φθέγγεται. Sed omnium consensu nunc recepta est Corais emendatio διηρμένα».

Ἀπαντᾷ δὲ καθ' ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν καὶ ἐν τοῖς Προγυμνάσμασι Νικολάου τοῦ Σοφιστοῦ κεφ. ΙΒ', 5 (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 403, 22) «τὸ δὲ στόμα *διηρημένον* εἰς λόγους ἀνεῖται» καὶ 6 (σελ. 406, 3) «τὸ δὲ στόμα *διῄρηται* εἰς ἄνοδον πνεύματος» ἀντὶ τοῦ *διηρμένον* καὶ *διῆρται*. Ἐν τῷ περὶ Ἰδεῶν τοῦ Ἑρμογένους Τόμ. Α', κεφ. 1 (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 194, 22) φέρεται «λέξις δὲ ἡ διὰ ἐπιθέτων καὶ ὅση δριμεῖα καὶ τῆς ποιητικῆς ἡ μὴ *διηρημένη* μηδὲ πλατεῖα τῇ φύσει». Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ *διηρμένη* μνημονευομένη ὑπ' Ἰωάννου τοῦ Σικελιώτου ἐν τῇ εἰς τὰς Ἰδέας τοῦ Ἑρμογένους Ἐξηγήσει Α', νθ' (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Ϛ', σελ. 126, 1). Λέγει δ' ὁ Σικελιώτης Ἰωάννης τάδε· «Καὶ τῆς ποιητικῆς ἡ μὴ διηρημένη. Διχῶς ἡ γραφὴ *διηρμένη* καὶ *διηρημένη*· *διηρημένη* μὲν κατὰ μῆρ' ἐκάη καὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν—ὅμοια καὶ τὰ τοιαῦτα βοόωσα, θεάων, Πηληϊάδεω, ἃ καὶ μᾶλλον γλυκύτητα ποιοῦσι. Καὶ μήποτε ἄρα διὰ τοῦτο *διηρημένη* θέλει εἶναι ἡ γραφή, ὅτι καὶ τὰ δύο τὰ προτεθέντα ἤδη (γρ. *εἴδη*) γλυκύτητα ποιοῦσιν. Αἱ δὲ *διηρμέναι* οὔ, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν Ἰώνων, οἳ πάνυ ἡδεῖς εἰσι *διηρημέναις* χρώμενοι λέξεσιν—*Διηρμέναι* δέ εἰσιν αἱ ἔχουσαι μέγεθος, αἵ εἰσι τῆς σεμνότητος οὐ ποιοῦσαι γλυκύτητα—Ὥστε κατ' ἐμὲ *διηρημένην* λέγει τὴν κεχηνυῖαν καὶ συγκρούουσαν τὰ φωνήεντα». Ἀκρίτως εἶνε ταῦτα εἰρημένα. Ὁ Ἑρμογένης ἔγραψε «τῆς ποιητικῆς ἡ μὴ *διηρμένη* μηδὲ πλατεῖα», ὡς «τῷ *διηρμένῳ* πρὸς μέγεθος» καὶ «ἐστὶ μέγας τῷ λόγῳ καὶ σφοδρὸς καὶ *διηρμένος*» καὶ «τῆς λέξεως αὐτῷ πολλαχοῦ *διηρμένης*» καὶ «σεμνὸς —καὶ *διηρμένος* πρὸς ὄγκον» (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ.

260, 19 καὶ σελ. 357, 1 καὶ σελ. 387, 17 καὶ σελ. 388, 14). Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Ἑρμογένους καὶ «ἧττον γὰρ ἡ τοιαύτη *διῇρται*» καὶ «ἑτέρως πως *διῇρται*» (σελ. 208, 12 καὶ σελ. 250, 12) καὶ «οὐκ ἔχει *δίαρμα* οὐδὲ μέγεθος» καὶ «οὐ μὴν *δίαρμά* τι οὐδὲ ἀξίωμα δύναιτ' ἂν ἔχειν ὁ τοιοῦτος λόγος» (σελ. 244, 4 καὶ σελ. 362, 4) καὶ «μάλιστα δὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα, τὸ ω καὶ τὸ α, *διαίρει* τε καὶ διογκοῖ τὸν λόγον» (σελ. 224, 18). Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς τῇ ὑγιῶς ἐχούσῃ γραφῇ *διῇρται* φέρεται καὶ ἡ πλημμελὴς *διήρηται*. Ἐν τοῖς Ἀνωνύμου Σχολίοις εἰς τὰς Ἰδέας τοῦ Ἑρμογένους εἶνε γεγραμμένον «Δίαρμα ἔχει καὶ ὄγκον—Ἔδει δὲ γράφειν *διῇρται*» καὶ «Εἰ μὲν *διήρηται* ἔχει, ἀντὶ τοῦ οὐχ ὡς ἐν τραχύτητι κομματική ἐστιν ἡ φράσις ἀλλὰ κατὰ μείζονα κῶλα διήρηται, ἅπερ ἔγνωμεν λαμπρότητος οἰκεῖα. Εἰ δὲ *διῇρται* ἔχει, ὅτι δίαρμα καὶ ὄγκον ὁ λόγος εἶχε διὰ μακροτέρων τῶν κώλων ἐξενεχθείς» (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Ζ', Β', σελ. 1008, 16 καὶ 21).

Καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ μετέπεσε τὸ *διηρμένος* εἰς τὸ *διηρημένος* βιβλ. Ε', 89 «ἄλλως τε ἐν ἅπασι ποικίλος τε καὶ *διηρημένος* τὴν λέξιν ἐστί». Τὸ ὀρθὸν *διηρμένος* ἀποκατέστησεν ὁ Κασαύβων. Ἴδε Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 1001.

Εὕρομεν δὲ καὶ *ἐξῃρήκασι* γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ *ἐξήρκασι* παρὰ τῷ Ψελλῷ εἰς τὸν Λογγίβ. Ἰωάνν. σελ. 169 Βοισσ. «Ῥωμαῖοι γὰρ ὄντες *ἐξῃρήκασί* τε τὴν πατρίδα τῷ λόγῳ καὶ πόλεις ἀλλοτρίας κατεχαρίσαντο». Πρβ. καὶ σελ. 152 «ἣν *ἐξαίρει* μὲν ὁ Ἰάμβλιχος, Ποσειδώνιος δὲ ἀθετεῖ ὁ φιλόσοφος». Ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου ἀπαντᾷ Ϛ', 20 «διὰ τὸ λίαν αὐτῆς εἰλικρινὲς καὶ εὐθὲς καὶ *ἐξῃρημένον* καὶ ἀκήρατον» καὶ 21 «ἡ τῶν Χριστιανῶν πίστις καὶ λατρεία ὑπερανέστηκε καὶ *ἐξῄρηται*». Γράφει δ' ὁ Βαλέττας ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐπιστολῶν τούτων σελ. 221 «Ἴσως γραπτέον ὀρθότερον *ἐξῃρμένον* (=ὑψηλόν, οὐράνιον) ἐκ τοῦ *ἐξαίρομαι*» καὶ σελ. 222 «Καὶ τοῦτο ἴσως γραπτέον *ἐξῇρται* ἐκ παραλλήλου κείμενον πρὸς τὸ *ὑπερανέστηκε*».

Μετεβλήθη δ' ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως καὶ τὸ *ἐξαρθέντες* εἰς τὸ *ἐξαιρεθέντες* ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 360 γ' καὶ τὸ *διάρ-*

σεως εἰς τὸ *διαιρέσεως* ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα λ. *πνεύσας* (Ἴδε Βερνάρδυν εἰς *Σουΐδ*. Τόμ. Β', 6', σελ. 321. Πρ6. καὶ Σχουειγαιουσῆρον εἰς *Πολύ6*. Τόμ. Ζ', σελ. 357 κἑξ.). Παρὰ τῷ Λι6ανίῳ Ἐπιστ. 163 (σελ. 80) κεῖται «ἑστηκότα δὲ ἐπὶ τῆς βαλ6ῖδος περιέσχε νέφος *αἱρεθὲν* ἐκ τῶν Οὐρσουάλου χειρῶν», ὃ μετατυπωτέον ἴσως εἰς τὸ *ἀρθέν*.

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἀνοίγειν τὸ στόμα* (ἐπὶ τῷ φωνὴν ἀφιέναι ἢ προΐεσθαι) λέγεται ἑλληνιστὶ *τὸ στόμα διαίρειν*. Τῆς φράσεως *ἀνοίγειν* (*τὸ*) *στόμα* βλέπει τις παραδείγματα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 804 α'. Εἶνε δ' ἐν αὐτῷ παρατεθειμένον καὶ τὸ ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῇ ἁπάντων κεφ. ϛ', 19 «ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου». Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου κεῖται σελ. 738 γ' «οἶμαι δὲ καὶ τὸ αἴρειν καὶ τὸ ἀνοίγειν οὐκ ἀπὸ τρόπου τῇ *τῶν χειλῶν ἀνοίξει* καὶ ἄρσει, καθ' ἣν οὗτος ἐκπίπτει τοῦ στόματος ὁ φθόγγος, ὠνομάσθαι».

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ τοῦ Θεοφράστου Χαρακτ. Γ' «παρασείσαντα δὲ δεῖ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων καὶ *διαράμενον* ἀπαλλάττεσθαι» προσυπακούουσί τινες τὸ ὄνομα *τὰ σκέλη*. Ὁ Κασαύ6ων γράφει «Διαράμενον autem dixit Theophrastus pro eo, quod Plautus non uno loco *grandi gradu*. Nam qui cursu contendunt, ut gradum grandiant, crura vehementer aperiunt, quod est διαίρεσθαι, sicut διαίρειν στόμα os aperire est» (Ἴδε Ἄστιον εἰς *Θεοφρ. Χαρακτ.* σελ. 68). Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἱππέων σελ. 435-6 νομίζει ὅτι ἐτέθη τὸ *διαράμενον* κατ' ἔλλειψιν τοῦ *τὰς χεῖρας*. Πρ6. καὶ Σχουειγαιουσῆρον εἰς *Ἐπικτ. Διατρ.* Τόμ. Β', σελ 447.

ΚΕΦ. ΙΔ'.

§ 1. Ἐξαιρῶ—ἐξαίρω, ἐξαιρεῖν—ἐξαίρειν, κτλ., ὑπεξαιρεῖς—ὑπεξαίρεις.

Ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ ἡγουμένῳ κεφαλαίῳ ἡμαρτημένην καθ' ἡμᾶς γραφὴν διαιροῦσα τὰ σκέλη ἀντὶ τοῦ διαίρουσα τὰ σκέλη. Παρατηροῦμεν δ' ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ ὅτι εὑρέθη καὶ τοὐναντίον τὸ βαρύτονον ῥῆμα ἐξαίρω καὶ ἐξαίρειν, κτλ. γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ περισπωμένου ἐξαιρῶ καὶ ἐξαιρεῖν, κτλ. καὶ τὸ ὑπεξαίρεις ἀντὶ τοῦ ὑπεξαιρεῖς. Εὐκολώτατα δὲ συγχέονται ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τύποι κατὰ μόνον τὸν τόνον διαφέροντες.

Παρὰ τῷ Λιβανίῳ ἀπαντᾷ Ἐπιστ. 258 (σελ. 127) «καίτοι τις οὐ τῶν ἐν φαύλῃ δόξῃ δεῖν *ἐξαίρειν* ἔφασκε τὸ ἰῶτα» καὶ 304 (σελ. 147) «Σωκράτη δὲ *ἐξαίρω* τοῦ λόγου» καὶ 1522 (σελ. 692) «Σωκράτη δὲ *ἐξαίρω* λόγου» καὶ παρὰ τῷ Ἑρμογένει περὶ Ἰδ. Α', 1 (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 196, 17) «*ἐξαίρω* μέντοι τοῦ λόγου τὸν ῥήτορα» καὶ παρὰ τῷ Ὀρειβασίῳ Τόμ. Γ', σελ. 452, 6 «τὸν γὰρ μικρὸν μῦν τὸν κατὰ τὴν διάρθρωσιν *ἐξαίρω* τοῦ παρόντος λόγου» καὶ παρὰ Γεωργίῳ τῷ Παχυμέρῃ (Παχυμέρει) Τόμ. Α', σελ. 218, 12 «*ἐξαίρω* δέ γε τοῦ λόγου τοὺς ἐπ' ἀναγκαίαις δοκούσαις χρείαις τινὰ τῶν ὄντων παρακατέχοντας». Ὀρθῶς εἶνε παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ γεγραμμένον Τόμ. Β', σελ. 269 Ἰεββ. «Πλάτωνα δὲ *ἐξαιρῶ* λόγου· ἱκανὸς γὰρ καὶ ἀμφότερα». Πρβ. καὶ σελ. 393 «Ὅμηρον δέ, εἰ βούλει, ποιητῶν *ἐξαίρει* λόγου». Παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 795, 13 πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ γραφῇ «Ἀσκληπιόδοτον *ἐξαιρῶ* λόγου τὸν ἄριστον τῶν Πρόκλου μαθητῶν» βλέπει τις καὶ τὴν ἡμαρτημένην *ἐξαίρωΝ*. Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου σελ. 691 «Παλαμήδην τε τὸν θεῖον *ἐξαιρῶν ἅπαντος λόγου* δι' Ὀδυσσέα Ἀχιλλεῖ τε μόνῳ κτέ.», ὃ κακῶς ἄλλοτ' ἐγράφετο *ἐξαίρων*. Φέρεται δ' εἰς τὴν φράσιν τοῦ Φιλοστράτου τὸ σχόλιον τόδε·

«ἐκβάλλων ἅπαντος διηγήματος». Πρβ σελ. 694 «*ἐξῃρήσθω* δὴ ὁ ἀγών», οὗ γίνεται ἐξήγησις διὰ τοῦ *ἐκβεβλήσθω* (Ἴδε Βοισσονάδην εἰς *Φιλοστρ*. *Ἐπιστ*. σελ. 55-6). Παρεθέμεθα ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Λιβανίου τήν τε μετὰ τοῦ ἄρθρου ῥῆσιν «Σωκράτη δὲ ἐξαίρω (ἐξαιρῶ) ΤΟΥ λόγου» καὶ τὴν ἄνευ τοῦ ἄρθρου «Σωκράτη δὲ ἐξαίρω (ἐξαιρῶ) λόγου». Μετὰ τοῦ ἄρθρου εἶνε ἡ φράσις προενηνεγμένη καὶ ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Λιβανίου Τόμ. Α', σελ. 379 «Φοίνικα δ' ἐξαιρῶ ΤΟΥ λόγου». Ἐξέδωκε δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ὁ Δινδόρφιος ἐξ ἀντιγράφου Τόμ. Β', σελ. 350 «Πλάτωνα δὲ ἐξαιρῶ ΤΟΥ λόγου». Πρβ. καὶ Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ*. *Φαῖδρ*. σελ. 71 ἐκδ. β'.

Ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 176 γ' ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «Σωκράτη δ' *ἐξαίρω* λόγου· ἱκανὸς γὰρ καὶ ἀμφότερα». Τὸ δ' ὀρθὸν *ἐξαιρῶ* ἀποκατέστησαν ὁ Είνδόρφιος καὶ ὁ Βεκκῆρος. Ἔκειτο δ' ἄλλοτε πλημμελῶς καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ σελ. 242 β' «Σιμίαν Θηβαῖον *ἐξαίρω* λόγου». Πρβ. καὶ Πολιτ. σελ. 394 β' καὶ σελ. 493 α'. Ἴδε Σταλβαύμιον εἰς *Πλάτ*. *Συμπόσ*. σελ. 26 ἐκδ. γ' καὶ εἰς *Πολιτ*. Τόμ. Β', σελ. 48 ἐκδ. β' καὶ Σχάνζιον εἰς *Πλάτ*. Τόμ. Β', α', σελ. 49, 14 καὶ σελ. 80, 10. Πρβ. καὶ Βάκιον εἰς *Κλεομήδ*. σελ. 323. Ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Τυρίου ἐλέχθη κατὰ μέλλοντα Λόγ. Ι', 4 «Ἐπίκουρον δὲ *ἐξελῶ* λόγου καὶ ποιητικοῦ καὶ φιλοσόφου».

Τὸ προπερισπώμενον *ἐξαιροῖτο* μετεβλήθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων εἰς τὸ προπαροξύτονον *ἐξαίροιτο* παρὰ τῷ Ξενοφῶντι περὶ Ἱππικ. Γ', 2 «εἰ ὁρῶντος μὲν τοῦ ὠνουμένου ἐμβάλλοιτο ὁ χαλινός, ὁρῶντος δ' *ἐξαίροιτο*». Τὸ σφάλμα τοῦτο ἐπηνώρθωσεν ὁ Στέφανος.

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου μετέπεσε τὸ *ἐξαιρεῖ* εἰς τὸ *ἐξαίρει* (σελ. 44 γ' καὶ σελ. 664 δ' καὶ σελ. 684 ε' καὶ σελ. 693 ε' καὶ σελ. 746 ϛ') καὶ τὸ *ἐξαιροῦσι* εἰς τὸ *ἐξαίρουσι* (σελ. 692 δ' δὶς καὶ σελ. 696 δ') καὶ τὸ *ἐξαιρῶσι* εἰς τὸ *ἐξαίρωσι* (σελ. 712 ϛ') καὶ τὸ *ἐξαιρῶν* εἰς τὸ *ἐξαίρων* (σελ. 716 γ' καὶ σελ. 719 γ'). Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Πολιτικῶν τοῦ Πλουτάρχου σελ. 162 «ἐξαιρεῖν. ΗΔ (παρὰ τὸ ἐξαιρέω), ΑΤ, ἐξαίρειν (παρὰ τὸ ἐξαίρω)». Ἴδε Βυττεμβάχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Η', σελ. 592. Πρβ. καὶ Βαίριον εἰς *Πλουτ*. *Φιλοποίμ*. *καὶ Φλαμ*. *καὶ Πύρρ*. σελ. 180 καὶ Μαδβίγιον ἐν *Adversar*. *Crit*. Τόμ. Α', σελ. 650. Σημειωτέον δ'

ὅτι καὶ ἐν ταῖς Φοινίσσαις τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 516 ἀνεγνώσθη ἐσφαλμένως «πᾶν γὰρ *ἐξαίρει* λόγος, ὃ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν» ἀντὶ τοῦ *ἐξαιρεῖ*, ὃ βλέπομεν παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Πύρρ. ΙΔ', 1 μνημονεύοντι τὴν Εὐριπίδειον ῥῆσιν. Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ εἶνε γεγραμμένον καὶ «*ἐξαιρεῖ* λόγος» (Λόγ. Β', σελ. 37 β') καὶ «*ἐξαίρει* λόγος» (Λόγ. ΙϚ', σελ. 207 δ'). Τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἰουλιανὸς γράφων σελ. 73 γ' «ταύτῃ κυβερνᾷ καὶ κατεργάζεται πράγματα τοσαῦτα, ὅσα οὐδὲ ὁ σίδηρος *ἐξελεῖν* ἰσχύσει». Ἴδε Πόρσωνα εἰς *Εὐριπ. Φοιν.* σελ. 43 Λιψ. καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1882, σελ. 439.

Παρὰ τῷ Λουκιανῷ περὶ Θυσ. 13 ὁ μὲν Ἰακωβίτζιος τοῖς ἀντιγράφοις ἀκολουθῶν ἐξέδωκε «τὰ ἔγκατα *ἐξαίρων*», ὁ δὲ Γ. Δινδόρφιος τῷ ὀρθῷ λόγῳ πειθόμενος «τὰ ἔγκατα *ἐξαιρῶν*». Πρβ. Προμηθ. 20 «τὰ ἔγκατα *ἐξαιρήσοντας*» (Ἴδε καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Μνημοσ.* 1879, σελ. 318). Τὸ *ἐξαίρων* ἀντὶ τοῦ *ἐξαιρῶν* κεῖται καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Β', σελ. 431 Δινδ. «εἰ δὲ ἁπλῶς ἐκπέμπεις αὐτὸν καὶ οὐδέσιν οὐδὲ ὧν ἐπαινεῖς ἐᾷς ὁμιλεῖν τὴν σαυτοῦ πόλιν, πράγματα σαυτῷ παρέχεις, τὰ μὲν *ἐξαίρων*, τὰ δὲ ἐγκαταλείπων». Γραπτέον δ' ἴσως «*τί* πράγματα (ΤΙ Πράγματα) σαυτῷ παρέχεις, τὰ μὲν ἐξαιρῶν, τὰ δὲ ἐγκαταλείπων;».

Ὀρθῶς ἔχει ἡ εἰκασία τοῦ Ματθαίου, καθ' ἣν τὸ παρὰ Ῥούφῳ τῷ Ἐφεσίῳ ἁπαντῶν σελ. 75, 11 Δαρ. «παντελῶς *ἐξαίρειν* τῆς διαίτης» εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *ἐξαιρεῖν*. Διττὴ γραφὴ φέρεται ἐν τοῖς Ἀρκαδικοῖς τοῦ Παυσανίου κεφ. ΜΘ', 3, ἡ ὑγιὴς «οὐδὲ τὰ θηρία ἠμέλει τὰ ἄγρια *ἐξαιρεῖν*» καὶ ἡ νοσοῦσα *ἐξαίρειν*.

Κεῖται δὲ κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν καὶ παρὰ τῷ Πολυδεύκει Β', 204 «τοὺς γὰρ ὑμένας *ἐξαίρουσιν*» καὶ 212 «ὃ *ἐξαίρουσιν* οἱ βουλόμενοι κενῶσαι τὴν ῥάβδον εἰς σύριγγα ἢ αὐλόν» καὶ παρὰ τῷ Ἀππιανῷ σελ. 12, 14 Μενδ. «ὅσα δὲ ἐν μέσῳ πρὸς ἑτέρους αὐτοῖς ἐγένετο, *ἐξαίρω* καὶ ἐς τὰ ἐκείνων μετατίθημι» καὶ παρὰ τῷ Στοβαίῳ Ἀνθολ. Τόμ. Γ', σελ. 26, 12 Μειν. «ὥστε, ἂν τοῦτον *ἐξαίρῃς* τὸν χρόνον, ἐν ᾧ ταῦτα πράττουσιν, ἀπολείπεται βραχὺς ἐκείνοις ὁ τῆς συμβιώσεως» καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙΑ', σελ. 19, 13 «τὴν δὲ ψυχὴν παντὸς *ἐξαίρων* πάθους» καὶ σελ. 33, 16 «τῆς δὲ τοιαύτης αἰτίας μόνον τὸν Ἀναξαγόραν *ἐξαίρει*»

καὶ σελ. 254, 23 «ἡ τοῦ ἀδιαιρέτου τῷ χρόνῳ πρόσθεσις *ἐξαίρει* τοῦ εἶναι χρόνον». Πρβ. καὶ σελ. 52, 34. Τὸν βαρύτονον τύπον *ἐξαίρει* ἀντὶ τοῦ περισπωμένου *ἐξαιρεῖ* εὕρομεν καὶ παρὰ Πρόκλῳ τῷ Διαδόχῳ Ὑπομν. εἰς Πλάτ. Ἀλκιβ. Α', Τόμ. Γ', σελ. 86 Κουσ. «*ἐξαίρει* τοῦ νεανίσκου πᾶσαν ὑπόνοιαν ὁ Σωκράτης» καὶ «*ἐξαίρει* μὲν —τὰς τῆς δυσκολίας προφάσεις, ὥσπερ ἰατρὸς ἀγαθὸς τὰ ἐμπόδια τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν ἐκκόπτων, ἀπὸ τῆς τοῦ νεανίσκου ψυχῆς· ἡ δὲ ὑπεξαίρεσις αὕτη διὰ φιλίας πρόεισι» καὶ παρὰ τῷ Ἑρμογένει περὶ Ἰδ. Α', 11 (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 258, 18) «ὅτι τε *ἐξαίρει* τὴν ὑπτιότητα». Πρβ. «ὑπτιότητα *ἐξαιροῦνται*» (σελ. 276,1) καὶ «ὑπτιότητα *ἐξαιρεῖσθαι*» καὶ «*ἐξαιρεῖται*—ὑπτιότητα» καὶ «*ἐξαιρεῖται*—τὴν ὑπτιότητα» (Β', 1, σελ. 297, 13 καὶ 15 καὶ 26).

Τὸ παροξυτόνως προενηνεγμένον *ὑπεξαίρεις* ἀντὶ τοῦ περισπωμένου *ὑπεξαιρεῖς* φέρεται ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου σελ. 392 «εἰ δὲ μὴ τοῦτο τολμᾷς, *ὑπεξαίρεις* δὲ τὸν υἱὸν τῆς ἀγγελικῆς οὐσίας». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Ὀππιανὸν Σχολίοις Ἀλ. Α', 77 (σελ. 266, 31 Διδ.) «καί, εἰ μὲν τύχοιεν ἔχειν δύο φωνήεντα, *ὑπεξαίρουσι* τὸ ἕν» ἀντὶ τοῦ *ὑπεξαιροῦσι*. Ἀνεγνώσθη δὲ πλημμελῶς καὶ *ὑπεξαίρωμαι* καὶ *ὑπεξαίρωνται* ἀντὶ τοῦ *ὑπεξαιρῶμαι* καὶ *ὑπεξαιρῶνται* (Ἴδε Βυττεμβάχιον εἰς *Πλουτ. Ἠθικ.* Τόμ. Ϛ', σελ. 826. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 152).

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ *καθαιρεῖ* μετέπεσεν εἰς τὸ *καθαίρει* ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 706 Β' «καὶ γὰρ ἐν ἰχθύων ἀγορᾷ μικρολογία *καθαίρει* δάκτυλον ὀψοφάγου» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἱπποκράτη καὶ Γαληνὸν Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 58 «ἀλλ' ὅμως τὸ σφοδρὸν καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν *καθαίρει* καὶ μετριάζει». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 351 «τὸ μελέτη πάντα *καθαίρει* Περιάνδρου τυγχάνειν βούλονται», ὃ μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 485 εἰς τὸ *καθαιρεῖ*. Ἴδε καὶ Βοισσονάδην εἰς *Ἀρισταίν.* σελ. 402.

§ 2. Αἱρεῖν — αἴρειν, αἱροῦσι — αἴρουσι, κτλ., ὑπεξαιροῦντα — ὑπεξαίροντα, κτλ. αἴρονται — αἱροῦνται, κτλ.

Ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις σελ. 57, 48 Διδ. φέρεται «Αἱρεῖ: πορθεῖ, χειροῦται· ὅθεν καὶ περισπᾶται· ἐπὶ γὰρ τοῦ ὑψῶσαι βαρύνεται». Οὐ μόνον βαρύνεται τὸ ῥῆμα τὸ σημαῖνον ὑψῶ ἀλλὰ καὶ ψιλοῦται. Εὐκόλως δ' ὅμως συγχέονται ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τύποι διὰ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐκφερόμενοι, οἷον αἱρεῖν-αἴρειν, κτλ., οὐχὶ δὲ δυσκόλως τύποι κατὰ τὴν ἐκφορὰν μιᾶς μόνης συλλαβῆς διαφέροντες, οἷον ὑπεξαιρΟΥντα—ὑπεξαίρΟντα, αἵρΕσθαι—αἱρΕΙσθαι, κτλ.

αἱρεῖν-αἴρειν, *αἱρῇ-αἴρῃ*. Κλήμ. Ἀλεξ. Τόμ. Β', σελ. 34, 27 καὶ σελ. 357, 24 Δινδ. Ἴδε καὶ Βοισσονάδην εἰς *Ἀρισταίν*. σελ. 402. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «ΑΙΡΕΙ: ἐγείρει, αὔξει, κουφίζει, βαστάζει, κατὰ κράτος λαμβάνει». Πρβ. Λόγ. Ἑρμ. Τόμ. Α', σελ. 393-4.

αἱροῦσι-αἴρουσι. Ἀριστοφ. Ἱππ. 867. Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἱππ.* σελ. 110. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 1052 γ'.

αἱροῖτο-αἴροιτο. Προκόπ. Τόμ. Γ', σελ. 196, 7 «ἡνίκα δέ που τροφὴν *αἴροιτο*» καὶ μετ' ὀλίγα «ἡνίκα δαῖτα *αἴροιτο*». Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην τοῦ *αἱροῖτο* χρῆσιν ὁ Προκόπιος ποιησάμενος ἔγραψεν «ἡνίκα δέ που τροφὴν *αἱροῖτο*» καὶ «ἡνίκα δαῖτα *αἱροῖτο*», ὡς ἐν σελ. 92, 6 «ἀριστῶσα μέντοι καὶ δεῖπνον *αἱρουμένη* ἐς πᾶσαν ἰδέαν ἐδωδίμων τε καὶ ποτῶν ἤρχετο» καὶ ἐν Τόμ. Α', σελ. 532, 14 «τοὺς μὲν ὕπνον *αἱρουμένους*, τοὺς δὲ σιτία» καὶ ἐν Τόμ. Β', σελ. 150, 12 «ἐς δὲ ἡμέραν μέσην ἄριστον ἐκέλευε τὸ στράτευμα *αἱρεῖσθαι*» καὶ σελ. 621, 9 «τό τε ἄριστον πάντας *αἱρεῖσθαι* κελεύσας κτέ.» καὶ σελ. 621, 15 «ἀπεῖπεν ἅπασι μήτε ἄριστον *αἱρεῖσθαι* μήτε ἀποδαρθεῖν». Πρβ. καὶ σελ. 558, 2 «κἂν τοῖς οἰνῶσι κατακραιπαλᾶν ἐν ἐξουσίᾳ ἐστὶ καὶ παροψίδας *αἱρεῖσθαι* πάσας». Λέγεται ἑλλη-

νιστὶ *σῖτον αἱρεῖσθαι*, *δεῖπνον αἱρεῖσθαι*, *δεῖπνον ἑλέσθαι*, *δόρπον ἑλέσθαι*, *δαῖτα ἑλέσθαι*, κτλ. Ὁ Σουΐδας γράφει «Αἱρούμενος: βουλόμενος. Καὶ *δεῖπνον αἱρουμένοις* ἀντὶ τοῦ ἑλομένοις δειπνεῖν καὶ αἱρῇ ἀντὶ τοῦ λαμβάνεις, μετέχεις· *σῖτόν τε αἱρῇ* τὸν αὐτὸν ἐκείνοις καὶ πόμα παραπλήσιον» καὶ «Ἡροῦντο: ἐλάμβανον· οἱ δὲ ὡς εἶχον χαμαὶ *δεῖπνον ἡροῦντο*». Πρβ. Μουσών. σελ. 195 Πηρλ. «ἀσκῶν καὶ ἐθίζων αὐτὸν *αἱρεῖσθαι σῖτον*, οὐχ ἵνα ἥδηται, ἀλλ' ἵνα τρέφηται», κτλ. Κακῶς ἐξηγεῖται ὁ Σουΐδας τὸ *δεῖπνον αἱρουμένοις* διὰ τοῦ *ἑλομένοις δειπνεῖν*. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Δ', 128 φέρεται «ἔδοξε πλανᾶν μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἑκάστοτε *ἈΝαιρεομένοισι* ἐπιτίθεσθαι» καὶ «νωμῶντες (νωμέοντες) ὧν σῖτα *ἈΝαιρεομένους* τοὺς Δαρείου ἐποίευν τὰ βεβουλευμένα». Ἐξαλείφει δὲ τὴν πρόθεσιν ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1884, σελ. 100 λέγων «Quia *cibum capere* apud Herodotum est σῖτα αἱρέεσθαι, non ἀναιρέεσθαι, scribendum αἱρεομένοισι et αἱρεομένους, cf. VII. 102: δὶς ἑκάστης ἡμέρης σῖτον αἱρέεσθαι. III. 26: ἄριστον αἱρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον». Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Ἀχαρν.* σελ. 121 καὶ 376 καὶ εἰς *Νεφ.* σελ. 128 καὶ 467. Παρεθέμεθα ἐν τοῖς ἄνω τὴν ῥῆσιν τήνδε τοῦ Προκοπίου «τοὺς μὲν *ὕπνον* αἱρουμένους, τοὺς δὲ σιτία». Ἔχομεν δὲ καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ συγγραφέως τούτου παραδείγματα τῆς φράσεως *ὕπνον αἱρεῖσθαι*, οἷον Τόμ. Α', σελ. 315, 5 «*ὕπνον*, ὡς τὸ εἰκός, μετὰ τὰ σιτία *αἱρουμένων*» καὶ Τόμ. Β', σελ. 120, 18 «οἱ μὲν *ὕπνον*, ὡς τὸ εἰκός, *ἡροῦντο*» καὶ σελ. 362, 19 «*ὕπνον* ἐκ περιτροπῆς τῶν ἄλλων *αἱρουμένων*» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 26, 20 «ἤσθιέ τε καὶ *ὕπνον ἡρεῖτο*». Δὲν ἐξετάζομεν ἐν τῷ παρόντι ἂν εἶνε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παρειλημμένον τὸ *αἴρομαι* ἀντὶ τοῦ *προσαίρομαι* ἢ *προσφέρομαι*· τοῦτο δὲ μόνον παρατηροῦμεν, ὅτι, ὡς λέγεται *βάρος αἴρομαι*, κτλ., *τὴν ἀσπίδα αἴρομαι*, οὕτω καὶ *αἴρομαι τὸ δεῖπνον*. Ἐν τοῖς Ἀχαρνεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους κεῖται στίχ. 1140 «*τὴν ἀσπίδ' αἶρου* καὶ βάδιζ', ὦ παῖ, λαβών» καὶ στίχ. 1142 «*αἶρου τὸ δεῖπνον* (*τὸ δεῖπνον αἶρου*)· συμποτικὰ τὰ πράγματα».

συναιρεῖ - *συναίρει*. Συνέσ. σελ. 118 γ' «καὶ τὴν πληγὴν φθάσας *συναίρει* τε καὶ καταβάλλει». Τὸ ὀρθὸν εἶνε *συναιρεῖ*. Ἴδε Κραβιγγῆρον εἰς *Συνεσ. Λόγ.* σελ. 152. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 1190 б'.

αἱροῦντος-*αἴροντος*. Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Α', σελ. 251 «ὅταν ἐξηττημένα καὶ παρειμένα ὑπὸ τοῦ *αἴροντος* αὐτὰ λόγου θεάσηται».

ἀναιρείσθω-*ἀναιρέσθω*. Διον. Ἀλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 431 «πᾶσα ἀναιρέσθω πολέμου πρόφασις». Περὶ τούτου γράφει ὁ Κόβητος ἐν *Παρατηρ. εἰς Διον. Ἀλικ.* σελ. 60 «Non est hic verbo ἀναίρειν locus. Legendum ἀναιρείσθω. Eodem sensu paullo ante dixit pag. 428. ἀφείσθω δὴ πᾶσα ἐγκλήματος πρόφασις». Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Προκοπίῳ Τόμ. Β', σελ. 624, 9 ἀπαντᾷ «οὐ μόνον δὲ Γότθοι *ἀνήροντο*», ὃ μετατυπωτέον εἰς τὸ *ἀνήρΗντο*.

ὑπεξαιροῦντα-*ὑπεξαίροντα*. Αἰλιαν. περὶ Ζῴ. ϛ', 38 «οἱονεὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν *ὑπεξαίροντα* τοὺς μέλλοντας ἀντιπάλους». Τὸ ὀρθὸν *ὑπεξαιροῦντα* ἀποκατέστησεν ὁ Κόβητος ἐν *Μνημοσ.* 1884, σελ. 437.

αἱρομένων-*αἱρουμένων*. Ὠριγέν. Τόμ. ΙΒ', σελ. 99 «Οὐκ εἶπεν ἀνοίξατε τὰς πύλας — ἀλλ' *ἄρατε*. Ὡς γὰρ κατιὼν κλίνας οὐρανούς, οὐκ ἀνοίξας κατέβη, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναληφθεὶς οὐκ ἀνοιχθεισῶν τῶν πυλῶν εἰσῆλθεν, ἀλλ' *αἱρουμένων*».

αἵρεσθαι-*αἱρεῖσθαι*. Ἰάμβλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βί. 232 «ἔχθραν ἑκόντα μὲν μηδέποτε *αἱρεῖσθαι* πρὸς τοὺς μὴ τελείως (Κόβ.: *τελέως*) κακούς, ἀράμενον δὲ μένειν εὐγενῶς ἐν τῷ διαπολεμεῖν». Ὁ Ναύκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Ἰαμβλίχου σελ. 161 ἐνέκρινε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἐρκλδου *αἵρεσθαι*. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Collectan. Crit.* σελ. 397 «Si non liquido aliunde constaret *suscipere* inimicitias, bellum et sim. dici αἵρεσθαι ἔχθραν, πόλεμον cet. hic ipse locus id demonstrare potuisset: quia perspicuum est αἵρεσθαι et ἀράμενον composita et coniuncta fuisse. Si αἱρεῖσθαι esset verum ἑλόμενον δέ fuisset necessarium. Sine vitio legitur in § 249. πόλεμον ἰσχυρὸν *ἤρατο* πρὸς τὸν Πυθαγόραν». Ἐπισυνάπτομεν τούτοις ἃ λέγει ὁ μέγας κριτικὸς ἐν *Miscellan. Crit.* σελ. 56 «Legendum esse ἄρασθαι pro αἱρεῖσθαι admonuit Dobraeus, sed Editores non audiunt. Est tamen res certissima; *suscipere bellum* Graece dicitur aut αἵρεσθαι πόλεμον aut ἀναιρεῖσθαι (non αἱρεῖσθαι), sed quia αἱρεῖσθαι et αἵρεσθαι in libris confundi solent circumferuntur etiamnunc manifesto mendosae lectiones, ut h. l. Idem vitium recurrit pag.

178, 25. ubi in S legitur: πόλεμον πρὸς αὐτὸν αἱρεῖσθαι, in caeteris rectissime ἄρασθαι. Ἀναιρεῖσθαι τὸν πόλεμον legitur pag. 11. 2. ἀνείλοντο τὸν πόλεμον, et pag. 180, 20. τὸ πόλεμον ἀνελέσθαι. Cf. *Var. Lectt.* pag. 212». Περὶ τοῦ πράγματος ποιεῖται λόγον ὁ Κόβητος καὶ ἐν *Observat. ad Dionys. Halicarn. Antiqu. Rom.* σελ. 105 καὶ 200 καὶ 216. Ἴδε καὶ Σχουειγαιουσῆρον εἰς *Ἀππιαν.* Τόμ. Γ', σελ. 519 καὶ Ἐλμσλήϊον εἰς *Εὐριπ. Ἡρακλ.* 505, σελ. 108 ἐκδ. 6' καὶ Βάστιον ἐν *Ἐπιστ. Κριτ.* σελ. 122. Πρβ. καὶ Γαρρῆρον ἐν *Observat. ad Dion. Halic. Ant. Rom.* σελ. 51-2. Ἄξια ἀναγνώσεως εἶνε καὶ ἃ ἔγραψεν ὁ Κόβητος ἐν *Mnemos.* 1884, σελ. 441. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ κείμενον Οἰδ. Κολ. 424 «ἧς νῦν ἔχονται *κἀπαναιροῦνται* δόρυ» μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ εἰς τὸ *κἀπαναίρΟνται*, ὃ ἀπεδέξαντο ὅ τε Δινδόρφιος καὶ ἄλλοι ὀνομαστοὶ φιλόλογοι.

συναίρεται-συναιρεῖται, συναιρόμενον-συναιρούμενον. Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 860 καὶ σελ. 896.

ἐξαιρόμενος-ἐξαιρούμενος. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐγένετο ἡμῖν αἰσθητὴ ἡ ἀτοπία τοῦ φερομένου ἐν τοῖς εἰς Αἰσχύλον Σχολίοις σελ. 19, 24 Δινδ. «ἀλλ' ὁ ποιητὴς φύσει τοῖς τεραστίοις *ἐξαιρούμενος* οὐ λεπτολογεῖται τὰ πράγματα». Εἴδομεν δ' ἔπειτα ὅτι καὶ ὁ Κιρχόφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου σελ. 347 μετέβαλε τὸ *ἐξαιρΟΎμενος* εἰς τὸ *ἐξαιρΟμενος*.

προσαιρόμεθα-προ(σ)αιρούμεθα. Τὸ *προσαιρΟμεθα* μετέπεσεν εἰς τὸ *προσαιρΟΎμεθα* ἐν τῷ περὶ Καρδίης συγγραμματίῳ τοῦ Ἱπποκράτους (ἢ Ψευδιπποκράτους) Β', Τόμ. Γ', σελ. 199 Ἑρμ. «ὁ γὰρ στόμαχος—ἐκδέχεται—ἄσσα *προσαιρόμεθα*». Πρβ. Τόμ. Β', σελ. 25 «ὅταν ταῦτα (τὰ ῥυφήματα) *προσαίρωνται*». Μετ' ὀλίγα κεῖται «ὁκόσοι δ' ἂν—*προσενέγκωνται* ξηρὸν σιτίον». Ἀπαντᾷ δὲ πολλάκις παρὰ τῷ Γαληνῷ τὸ ῥῆμα *προσαίρεσθαι-προσάρασθαι* ἐφ' ὁμοίας τῷ *προσφέρεσθαι-προσενέγκασθαι* ἐννοίας κείμενον, οἷον

Τόμ. Α', σελ. 363 «χωρὶς τοῦ *προσάρασθαί* τι».

Τόμ. Β', σελ. 113 «*προσάρασθαι* τὰ σιτία» καὶ σελ. 129 «πάμπολυ ποτὸν *προσηράμεθα*» καὶ σελ. 159, 11.

Τόμ. Γ', σελ. 275 «*προσάρασθαι* σῖτον». Παρὰ τῷ Ὀρειβασίῳ εἶνε γεγραμμένον Τόμ. Γ', σελ. 340, 8 «*προσαίρεσθαι* σιτία».

Τόμ. Ε', σελ. 31 «ὅπως ἁπάντων τε τῶν συνδειπνούντων ἔλαττον ὄψον προσενεγκώμεθα καὶ τῶν λίχνων ἐδεσμάτων ἀποσχώμεθα σύμμετρα τῶν ὑγιεινῶν *προσαράμενοι*».

Τόμ. Ϛ', σελ. 74 «ὀλιγώτερα καὶ ξηρότερα *προσαράμενος*» καὶ σελ. 204 «*προσαίρεσθαι* τὰς τροφάς» καὶ σελ. 265, 2 καὶ σελ. 267, 7 καὶ σελ. 369, 6.

Τόμ. Ζ', σελ. 141 «οὕτω καὶ τροφὴν προσενεγκάμενοι — οὕτω δὲ καὶ οἶνον πλείονα *προσαράμενοι*» καὶ σελ. 244 «ἃ δ' ἂν *προσάρηται* σιτία» καὶ σελ. 915, 6.

Τόμ. Ι', σελ. 538 «τροφὴν *προσαράμενος*».

Τόμ. ΙΑ', σελ. 336 «τὸν *προσαράμενον* αὐτῆς (τῆς βοτάνης)».

Τόμ. ΙΒ', σελ. 536 «τοσοῦτον *προσαραμένους* τροφῆς».

Τόμ. ΙΓ', σελ. 127 «μετὰ τὸ *προσάρασθαι* τὴν τροφήν» καὶ σελ. 128 «εἰ μὴ θᾶττον *προσάροιντο* (γρ. *προσάρΑΙντο*) πόμα καὶ σιτία» καὶ σελ. 124, 8 καὶ σελ. 146, 8.

Τόμ. ΙΕ', σελ. 611 «τροφὴν *προσάρασθαι*».

Τόμ. ΙϚ', σελ. 142 «πρὶν *προσαίρεσθαι* τροφήν».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Φιλοτίμου παρ' Ἀθην. σελ. 81 β' «τὰς δὲ πλείους *προσαράμενοι* μᾶλλον πέττομεν» (Πρβ. καὶ Ἰ. Μυλλῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει Μικρῶν τοῦ Γαληνοῦ Συγγραμμάτων σελ. κθ'). Ἐν ἀποσπάσματι Ῥούφου τοῦ Ἐφεσίου παρ' Ὀρειβασ. Τόμ. Α', σελ. 165, 5 κεῖται «πολλὴ ἀνάγκη αὐτό τε διαφθαρῆναι καὶ τὸ *προσαρθέν*». Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ *προσαΧθέν*, ἣν βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Ἀετίῳ, παρ' ᾧ εἶνε γεγραμμένον «ἀνάγκη αὐτό τε διαφθαρῆναι συνδιαφθαρῆναί τε καὶ τὸ *προσαχθέν*» (Ἴδε Ῥοῦφ. Ἐφέσ. σελ. 316, 9 ἐκδ. Δαρ. καὶ Ῥυλλ.). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐλέχθη καὶ *προσαρτέον* καὶ *πρόσαρμα* καὶ *πρόσαρσις*, ὧν μαρτύρια θὰ παρατεθῶσιν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις ἀπαντᾷ Τόμ. Α', σελ. 252, 13 Δινδ. «τοὺς παῖδας ταῖς τῶν ὄφεων γλώτταις τοὺς πόρους τῶν αἰσθητηρίων *καθαιρομένους*». Μνημονεύεται δὲ καὶ γραφὴ πλημμελὴς *καθαιρΟΥμένους*.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ.

423, 3 «Περιστοιχίζεται: *περιαίρει*, λαμβάνει· ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κυνηγῶν» μετέβαλεν ὁ Πόρσων εἰς τὸ *περιαιρεῖ*. Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Φωτίου «Περιστοιχίζεται: *περιείργει*, λαμβάνει».

ΚΕΦ ΙΕ'.

Ἀγγείων — αἰτίων.

Παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ φέρεται σελ. 331, 25 Βεκκ. «Κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τοῖς ἐμπειρικῶς ἰατρεύουσιν, οἷον τὸ ἔρευθος καὶ ἡ κυρτότης τῶν αἰτίων καὶ τὸ δίψος καὶ τὰ ἄλλα, ὧν ὁ μὴ διδαχθεὶς οὐκ ἀντιλαμβάνεται ὡς σημείων» καὶ σελ. 334, 25 «Τὸ γοῦν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἔρευθος καὶ ἡ τῶν αἰτίων προπάλεια καὶ ὁ ἔνικμος χρὼς καὶ ἡ πλείων θερμασία καὶ ἡ σφοδρότης τῶν σφυγμῶν καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῖς ὁμοίως κατά τε τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ἄλλην σύγκρισιν διακειμένοις οὐ τοῦ αὐτοῦ προσπίπτει σημεῖα οὐδ' ὡσαύτως πᾶσι φαίνεται, ἀλλ' Ἡροφίλῳ μὲν λόγου χάριν ὡς ἄντικρυς χρηστοῦ αἵματος σημεῖα, Ἐρασιστράτῳ δὲ ὡς μεταπτώσεως τῆς ἐκ φλεβῶν εἰς ἀρτηρίας, Ἀσκληπιάδῃ δὲ ὡς ἐνστάσεως νοητῶν ὄγκων ἐν νοητοῖς ἀραιώμασιν».

Ὁ Ἰ. Ἀ. Φαβρίκιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ Τόμ. Β', σελ. 458 «ἡ κυρτότης τῶν αἰτίων. ita mss Vratislav. et Ciz. pro ἄρθων ut habent editi sive ἄρθρων, ut legit Hervetus qui vertit *articulorum curvitas*. sed αἰτίων legendum patet ex sect. 219 ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἔρευθος καὶ ἡ τῶν αἰτίων προπάλεια καὶ ὁ ἔνικμος χρώς. idem itaque designant verba κυρτότης et προπάλεια, hoc est *tumor* ac *precedens lucta* humorum, ex qua tumor ille oritur *in causis*, hoc est in διαθέσεσι praeternaturalibus morbum antecedentibus. has enim αἰτίας vel αἴτια medici appellant, ut ex Galeno iam notavit H Ste-

phanus in vocabulorum Medicorum expositione p. 417 in voce νόσος. sic *causam* pro διαθέσει morbum antecedente ponit Coelius Aurelianus lib. 5 c. 10 tardarum passionum p. 583».

Οὐδεὶς μὴ εὐεπίφορος εἰς αὐτοσχεδιάσματα ὢν ἐπιχειρεῖ τῇ ἐξηγήσει ἀδιανοήτων ἐκφορῶν, οἷα εἶνε ἡ *κυρτότης τῶν αἰτίων* ἢ ἡ *τῶν αἰτίων προπάλεια*. Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις τὸ *αἰτίων* εἶνε ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τοῦ *ἀγγείων*. Ὁ Σέξτος ἔγραψεν «οἷον τὸ ἔρευθος καὶ ἡ κυρτότης τῶν *ἀγγείων* καὶ τὸ δίψος» καὶ «τὸ γοῦν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἔρευθος καὶ ἡ τῶν *ἀγγείων* προπάλεια καὶ ὁ ἔνικμος χρώς». Εἶνε δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ εἰρημένον *κύρτωσις ἀγγείων* Τόμ. ΙΔ', σελ. 729 «σημεῖα δὲ πλήθους νοσοποιοῦντος *κύρτωσις ἀγγείων* καὶ ἔρευθος ἐπὶ τὸ πρόσωπον (γρ. *ἐπὶ τοῦ προσώπου*) καὶ ὄγκος ὅλου τοῦ σώματος καὶ τῶν σφυγμῶν τὸ μέγεθος μετὰ εὐτονίας» καὶ ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως *κυρτουμένων τῶν ἀγγείων* σελ. 127 «αἵματος πίμπλαται πρότερον, ὡς ἐκ τῆς διατάσεως τῶν φλεβῶν *κυρτουμένων τῶν ἀγγείων* δείκνυται». Πρβ. καὶ σελ. 171 «ὡς καὶ τὰς γνάθους ἅμα ἄμφω ἐξογκοῦσθαι, τῶν περὶ τὸ πρόσωπον *ἀγγείων προσεπαιρομένων*» καὶ Σωραν. περὶ Γυν. Παθ. ΙΕ', σελ. 69, 14 Ἑρμ. «τὸ δὲ *ἔπαρμα τῶν ἀγγείων* τισὶ μὲν πρασίζον τι, τισὶ δὲ πελιδνόν».

Ὡς δ' ἐρρήθη ἡ *κυρτότης τῶν ἀγγείων* καὶ *κύρτωσις ἀγγείων*, οὕτω καὶ *φλέβες κυρταὶ* ὑπὸ τοῦ Ἀρεταίου σελ. 89, 12 Ἑρμ. «μῆλα ἐρευθῆ, *φλέβες* ἐν τῷ προσώπῳ *κυρταί*». Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τῆς φράσεως *ἀνοιδεῖν φλέβα*, *ἀνοιδεῖν τὰς φλέβας*, ὡς παρὰ Φιλοστράτῳ περὶ Γυμναστ. Ν' «καὶ *ἀνοιδοῦσα φλὲψ* καὶ κατηφὴς βραχίων» καὶ ἐν Εἰκόσ. Β', 23, 4 (σελ. 849) «ὁ αὐχὴν ἐμπίπλαται καὶ *ἀνοιδοῦσιν* αἱ περὶ αὐτὸν *φλέβες*». Πρβ. Θεόκρ. Α', 43 «ᾠδέ οἱ *ᾠδήκαντι* κατ' αὐχένα πάντοθεν *ἶνες*», κτλ.

Οὐχὶ σπανία ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος *ἀγγεῖα* πρὸς δήλωσιν τῶν μορίων τοῦ σώματος, ἐν οἷς περιέχεται ὑγρὰ ὕλη· κατ' εἰδικωτέραν δ' ἔννοιαν παραλαμβανομένης τῆς λέξεως, σημαίνονται τὰ ἐν οἷς φέρεται αἷμα, ὡς ἐν ταῖς ἔμπροσθεν παρατεθείσαις ῥήσεσι.

Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἀπαντᾷ περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Γ', ιθ', 1

(Τόμ. Γ', σελ. 51, 35 Διδ.) «πᾶν δ' αἱμά ἐστιν ἐν ἀγγείῳ, ἐν ταῖς καλουμέναις φλεψίν, ἐν ἄλλῳ δ' οὐδενί, πλὴν ἐν τῇ καρδίᾳ μόνον» καὶ κ', 1 (σελ. 52, 50) «πάντα δ' ὅσα φύσει ὑπάρχει ὑγρὰ ἐν τῷ σώματι, ἐν ἀγγείοις ὑπάρχει, ὥσπερ καὶ αἷμα ἐν φλεψὶ καὶ μυελὸς ἐν ὀστοῖς» καὶ περὶ Ζῴ. Μορ. Γ', δ' (σελ. 258, 14) «ὑγροῦ δ' ὄντος τοῦ αἵματος, ἀναγκαῖον ἀγγεῖον ὑπάρχειν, ἐφ' ὃ δὴ καὶ φαίνεται μεμηχανῆσθαι τὰς φλέβας ἡ φύσις» καὶ ε' (σελ. 261, 11) «τό τε γὰρ ὑγρὸν ἅπαν ἀγγείου δεῖται καὶ τὸ τῶν φλεβῶν γένος ἀγγεῖον, τὸ δ' αἷμα ἐν ταύταις» καὶ περὶ Ζῴ. Γενέσ. Β', δ' (σελ. 357, 10) «τροφὴ δὲ ζῴου ἡ ἐσχάτη αἷμα καὶ τὸ ἀνάλογον· τούτων δ' ἀγγεῖον αἱ φλέβες».

Παρὰ τῷ Γαληνῷ κεῖται Τόμ. ΙΑ', σελ. 141 «διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῶν ἀγγείων, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀρτηρίαι τύχωσιν οὖσαι, κτέ.» καὶ σελ. 151 «εἰ ἀντὶ φλεβὸς ἀρτηρίαν διαιρεῖσθαι συμβαίνει — ὁ μὲν πρὸ τοῦ τμηθῆναι τὸ ἀγγεῖον (ἔθανεν)» καὶ σελ. 178 «κινδυνευέτω τι τῶν ἐν τούτῳ ῥαγῆναι ἀγγείων· οὐδ' οὕτως φλεβοτομήσομεν κτέ.;» καὶ σελ. 179 «ἐνὸν κερδῆσαι καὶ τὴν ῥῆξιν αὐτὴν τῶν ἀγγείων» καὶ σελ. 180 «φόβος ἀγγεῖον ἐν θώρακι ῥαγῆναι». Πρβ. σελ. 153 «ἀρέσκει δ' αὐτῷ (τῷ Ἐρασιστράτῳ) πνεύματος μὲν ἀγγεῖον εἶναι τὴν ἀρτηρίαν, αἵματος δὲ τὴν φλέβα». Καταχωρίζομεν καὶ ἃ γράφει ὁ Γαληνὸς ἐν Τόμ. Β', σελ. 904 «Ταῦτα μὲν εἴρηται καὶ γέγονεν ἤδη δῆλον ὅτι τὸ χόριον τῇ μήτρᾳ προσφύεται κατὰ τὰ στόματα τῶν ἀγγείων μόνα, κατ' ἄλλο δ' οὐδέν. Ἡ δὲ πρόσφυσις γίνεται τόνδε τὸν τρόπον. Τὸ ἐν τῷ χορίῳ φυόμενον ἀγγεῖον ἀρχὴν ἔχει τὸ πέρας τοῦ εἰς τὴν μήτραν ἐμβάλλοντος, ὥστ' ἄν τινα φάναι ἓν εἶναι τὰ δύο· ἥνωται γὰρ κατὰ τὰ στόματα καὶ μεταλαμβάνει θάτερον παρὰ θατέρου· ἡ μὲν γὰρ φλὲψ τὸ αἷμα παρὰ τῆς φλεβός, ἡ δ' ἀρτηρία τὸ πνεῦμα παρὰ τῆς ἀρτηρίας» καὶ σελ. 906 «καὶ γάρ τοι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα οἷον ῥίζαι τινὲς οὖσαι πολλαὶ καὶ μικραὶ συμφύονται καὶ συμφυόμενα γίνονται μείζονα τῶν προτέρων· εἶτα ἐφεξῆς μείζονα γινόμενα περατοῦνται σύμπαντα εἰς δύο οἷον στελέχη, φλέβας μὲν τὰ φλεβώδη, ἀρτηρίας δὲ τὰ ἀρτηριώδη». Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 565 «ἡ μὲν οὖν ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ἀγγείων ὁρμηθεῖσαι διὰ τῶν λαγόνων φέρονται κάτω» καὶ σελ. 539, 8, κτλ. Μνημονεύει ὁ Γαληνὸς ῥῆσιν τοῦ Πραξαγόρου ἔχουσαν ὧδε Τόμ. Β',

σελ. 906 «κοτυληδόνες δέ εἰσι τὰ στόματα τῶν φλεβῶν τῶν εἰς τὴν μήτραν ἡκουσῶν», λέγει δ' αὐτὸς Τόμ. Δ', σελ. 538 «αἱ δ' ὄντως κοτυληδόνες ἀγγείων εἰσὶ πέρατα, δι' ὧν ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ τὸ περιττὸν τοῦ αἵματος ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν μήτραν ἐξοχετεύεται». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 114 «κοτυληδόνας δὲ τὰ στόματα τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων». Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ ῥῆσις τοῦ Πραξαγόρου εἶνε ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ Γαληνοῦ (Τόμ. ΙΖ', Β', σελ. 838) ὧδε προσενηνεγμένη· «κοτυληδόνες δέ εἰσι τὰ στόματα τῶν φλεβῶν *καὶ τῶν ἀρτηριῶν* τῶν εἰς τὴν μήτραν φερουσῶν».

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγει σελ. 121 «ἐπὰν οὖν κατὰ τοὺς τόκους ἀποκοπὴν λάβῃ τὸ *ἀγγεῖον*, δι' οὗ πρὸς τὸ ἔμβρυον τὸ αἷμα ἐφέρετο, μύσις μὲν γίνεται τοῦ πόρου, τὴν δὲ ὁρμὴν ἐπὶ τοὺς μαστοὺς τὸ αἷμα λαμβάνει—εἴτε αὖ ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς μαστοῖς παρακειμένων *φλεβῶν* ἀναστομουμένων κατὰ τὰς διατάσεις τῆς κυήσεως, τὸ αἷμα μεταχεῖται εἰς τὰς φυσικὰς τῶν μαστῶν σήραγγας».

Παρὰ τῷ Σωρανῷ περὶ Γυν. Παθ. ΙΘ', σελ. 94, 3 ἀπαντᾷ «συγκέκριται δ' ἐκ τεττάρων τὸν ἀριθμὸν ἀγγείων, δύο φλεβωδῶν καὶ δύο ἀρτηριῶν». Εὔλογον δ' ἴσως εἶνε νὰ μετατυπωθῇ τὸ *ἀρτηριῶν* εἰς τὸ *ἀρτηριωδῶν*.

Οὐχὶ ἀνωφελὲς εἰς τὸ προκείμενον νομίζομεν νὰ παρατεθῶσι καὶ ἃ γράφει ὁ Γαληνὸς περὶ τῆς λέξεως *κενεαγγία* ἐν Τόμ. ΙΖ', Β', σελ. 358 «Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν τὸ τῆς κενεαγγίας ὄνομα τινὲς μὲν ἐπὶ ἀσιτίας, τινὲς δ' ἐπὶ τῆς φλεβοτομίας ἀκούωσιν· ὁ γὰρ Ἱπποκράτης ἅπασαν κένωσιν ὀνομάζει κενεαγγίαν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπειδὴ κενὰ τὰ ἀγγεῖα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ πάσας τὰς κενώσεις».

Ἐσχηματίσθη δὲ καὶ ῥῆμα *ἀγγειολογῶ* καὶ ὄνομα *ἀγγειολογία*. Ἴδε Παῦλ. Αἰγινήτ. περὶ τῶν Χειρουργ. σελ. 92, 4. σελ. 174, 18. σελ. 182, 3. σελ. 274, 3. σελ. 278, 21. σελ. 334, 21 Βρι. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 230.

Λέγεται δὲ καὶ *ὁ χιτὼν τῆς φλεβός*, *ὁ χιτὼν τῆς ἀρτηρίας*, οἷον Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 153 «ὑφ' οὗ διατείνεσθαι μὲν τὸν χιτῶνα τῆς φλεβός, ἀναστομοῦσθαι δὲ τὰ πρότερον μεμυκότα πέρατα» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 591 «νευρώδης μὲν γὰρ ὁ τῆς ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς χιτών». Πρβ. καὶ σελ. 553, 2 καὶ σελ. 560, 7.

Ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι ἐκαλεῖτο καὶ τὸ χόριον *ἀγγεῖον*, καθὰ λέγει ὁ Σωρανὸς περὶ Γυναικ. Παθ. ΙΘ' «Οὗτος δὲ κέκληται χόριον καὶ *ἀγγεῖον* καὶ δεύτερον καὶ ὕστερον καὶ πρόρρηγμα· χόριον μὲν—*ἀγγεῖον* δὲ διὰ τὸ ἐμπεριστέγειν τὸ ἔμβρυον ἀγγείῳ παραπλησίως». Πρβ. Βεκκ. Ἀν. σελ. 316, 19 «Χόρειον (γρ. *χόριον*): ἄγγος ἢ ἀσκός» καὶ Σχόλ. εἰς Θεόκρ. σελ. 306, 19 Ἀρ. «Χόρια δὲ τὰ τῶν ἐμβρύων *ἀγγεῖα*» καὶ Ἡσυχ. «Χόρια: τὰ τῶν ἀρνῶν καὶ ἐριφίων *ἀγγεῖα*» (Ἴδε καὶ Ἐρμερίνσιον ἐν τῷ Προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περὶ Γυν. Παθῶν τοῦ Σωρανοῦ σελ. 101). Εὑρίσκομεν δὲ καὶ τὴν ὑστέραν *ἄγγος* ὠνομασμένην παρ' Ἱπποκράτει ἢ Ψευδιπποκράτει Ἐπιδημ. ϛ', ε', 11 «ἢν τῶν μαζῶν αἱ θηλαὶ καὶ τὸ ἐρυθρὸν χλωρὸν ᾖ, νοσῶδες τὸ *ἄγγος*». Περὶ τούτου γράφει ὁ Γαληνὸς Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 280 «Οὐ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους ἑρμηνείαν ἐστὶν *ἄγγος* ὀνομάσαι τὴν ὑστέραν. Τὸ γοῦν λεγόμενον εὔδηλόν ἐστιν· ἐὰν γάρ τι τῶν εἰρημένων σημείων περὶ τοὺς τιτθοὺς γένηται, νοσώδη διάθεσιν εἶναι κατὰ τὴν ὑστέραν δηλοῖ». Ὁ Ἐρμερίνσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱπποκράτους καὶ Ἄλλων Παλαιῶν Ἰατρῶν Λειψάνων Τόμ. Α', σελ. 591 ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε «De τὸ ἄγγος τοῦ μητρῴου μορίου hic forte olim scripto cf. adnn. ad § 8. supra. —Mirum sane esset τὸ ἄγγος nude pro *utero* fuisse positum».

Τοῦ ὀνόματος *ἀγγεῖα* ἐγένετο χρῆσις καὶ ὑπὸ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ σελ. 738, 13 «ἑψόμενον πρῶτον καὶ προμεταβάλλον ἐν μήτρᾳ τὸ σπέρμα τότε προσέρχεται τοῖς ἀναστομωθεῖσιν αὐτῆς *ἀγγείοις*». Εὑρίσκεται δ' οὐχὶ ὀλιγάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ *ἀναστομοῦται τὸ ἀγγεῖον*, *τὰ ἀγγεῖα*, *τὰ φλέβια*, *ἡ ὑστέρα*, κτλ., *ἀναστομοῦνται οἱ πόροι*, κτλ., οἷον Γαλην. Τόμ. Β', σελ. 904-5 «τῶν ἀναστομουμένων εἰς τὴν μήτραν ἀγγείων» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 594 «ἐκτὸς τῆς μήτρας ἀνεστομῶσθαι τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον» καὶ σελ. 537 «ἅτε δ' ὄντος μαλακοῦ ἔτι τοῦ περιέχοντος ὑμένος αὐτὸ καὶ τῶν ἀγγείων ἀνεστομωμένων», κτλ. Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 729 «γιγνώσκειν ἀναστόμωσιν ἀγγείου γεγονέναι, τῆς φύσεως τὸ βαρῦνον αὐτὴν ἀποκρινούσης», κτλ. Λέγεται δὲ καὶ *συναναστομοῦσθαι* καὶ *συναναστόμωσις*, οἷον Γαλην. Τόμ. Β', σελ. 375: *συναναστομούμενοι* καὶ σελ. 382: *συναναστομουμένη* καὶ Τόμ. Γ', σελ. 492:

συναρεστομῶσθαι καὶ Τόμ. Δ', σελ. 709 καὶ 718: *συναραστομώσεων* καὶ Τόμ. ΙΑ', σελ. 152 καὶ 154: *συναραστομώσεις*. Σημειωτέον δ' ὅτι δὲν γίνεται μνεία τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου.

Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ καὶ «ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν περὶ τὴν ὄψιν *ἀγγείων* τὰ μὲν ἐξόφθαλμα κομιδῇ πέπτωκεν ὑπὸ κυρτότητος, τὰ δὲ κοιλότερά ἐστι, τὰ δ' ἐν ὑπτίῳ πλάτει βέβηκεν, εἰκὸς καὶ διὰ τοῦτο ἀλλοιοῦσθαι τὰς φαντασίας» (σελ. 13, 1), ἀνθ' οὗ εἴκασεν ὁ Βεκκῆρος *ὀργάνων*. Ἀλλ' εὑρέθη καὶ *αἰσθητικῶν ἀγγείων* εἰρημένον παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ Τόμ. Α', σελ. 101 «ἀποτελεῖται δὲ ἡ κατ' ἐνέργειαν (αἴσθησις), ὅταν ἡ καθ' ἕξιν κινηθεῖσα ταθῇ μέχρι τῆς σαρκὸς καὶ *τῶν αἰσθητικῶν ἀγγείων*». Μετεβλήθη δ' ὅμως καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Μαγγηίου εἰς τὸ *ὀργάνων* (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 232 β').

Περὶ τοῦ *προπάλεια* παρατηροῦμεν ὅτι εἶνε παράγωγον τοῦ ἐπιθέτου *προπαλής*, ὃ συνωνυμεῖ τῷ *προπετής* ἤτοι *προπεπτωκώς*. Ὡς λέγεται *προπετὴς τράχηλος* καὶ *προπετὴς ὀφθαλμός*, κτλ., οὕτω καὶ *προπαλὴς τράχηλος* καὶ *προπαλὴς ὀφθαλμός* καὶ *προπαλὴς φάρυγξ*, οἷον Σωραν. περὶ Γυν. Παθ. σελ. 10, 1 Ἑρμ. (Ὀρειβάσ. Τόμ. Γ', σελ. 371, 4) «κατὰ μὲν γὰρ τὰ ἔμπροσθεν μέρη *προπαλέστερός* ἐστιν ὁ τῆς κύστεως τράχηλος» καὶ σελ. 293, 5 «ἄμεινον δὲ τὸ *προπαλὲς* ἀεὶ γενόμενον (γρ. *γινόμενον*)». Φιλόστρ. περὶ Γυμναστ. ΚΕ' «ἄλλα δὲ χαροπῶν τε καὶ γλαυκῶν καὶ ὑφαίμων ὀφθαλμῶν ἤθη, ἕτερα δὲ ξανθῶν καὶ ὑπεστιγμένων, *προπαλῶν* τε καὶ κοίλων» καὶ Λ' «δηλούτω τι καὶ *προπαλὴς* φάρυγξ καὶ ὤμων πτέρυγες» (Πρβ. καὶ Ἀδαμάντ. Φυσιογν. Β', 1 καὶ Α', 10 σελ. 373 καὶ 350 Φρανζ.). Εὖ ποιῶν ὁ Ἑμστερρούσιος μετετύπωσε τὸ παρὰ Πολυδεύκει Δ', 138 κείμενον «ὕπωχρος δ' ἐστὶ καὶ τὸ γένειον *προπαλαίτερος*» εἰς τὸ *προπαλέστερος*. Βλέπει δέ τις ἔν τινι τῶν ἀντιγράφων καὶ γραφὴν *προπαλαίΣτερος*. Πρβ. Ϛ', 120 «*προπαλὴς* γλῶττα». Καὶ τὸ παρὰ τῷ Λουκιανῷ δὲ φερόμενον ἐν Μυίας Ἐγκωμίῳ § 3 «ὀφθαλμοὶ δὲ *προπαγεῖς* πολὺ τοῦ κέρατος ἔχοντες» οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ πλημμελὴς τοῦ *προπαλεῖς* ἀνάγνωσις, ὡς παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τοῦ συγγραμματίου τοῦ Φιλοστράτου περὶ Γυ-

μναστικῆς σελ. 50. Ὁμοίως τῷ *προπαλής-προπάλεια* εἶνε ἐσχηματισμένον τὸ *ἐκπαλής-ἐκπάλεια*, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ.

Εἴπομεν ὅτι ἐν τῷ «ἡ κυρτότης τῶν *αἰτίων*» καὶ ἐν τῷ «ἡ τῶν *αἰτίων* προπάλεια» τὸ *αἰτίων* εἶνε ἡμαρτημένη γραφὴ τοῦ *ἀγγείων*. Οὐχὶ δυσκόλως συγχέονται ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὸ *ἀγγείων* καὶ *αἰτίων*. Γ=Ι, Γ=Τ, ΕΙ=Ι. Παρὰ τῷ Ὀρειβασίῳ Τόμ. Β', σελ. 550, 2 βλέπομεν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τό τε ὑγιῶς ἔχον «καθάπερ ἐξ ἀψύχων ἤδη τῶν *ἀγγείων* ἐκρέον» καὶ τὸ ἐσφαλμένον *αἰτείων-αἰτίων*. Τοῦ ἐν τῷ Κριτίᾳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 111 α' «τὸ δὴ τῆς θαλάττης *ἀγγεῖον* περὶ αὐτὴν τυγχάνει πᾶν ἀγχιβαθὲς ὂν» ἐγένετο καὶ πλημμελὴς ἀνάγνωσις *αἴτιον*, ὡς ἐδηλώθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν *Μνημοσ.* 1875, σελ. 171. Ὀρθῶς ὁ Δινδόρφιος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ σελ 193 γ' «ἐφ' ὧν καὶ λέγει· ἀμφίπολοι δ' ἀπεκόσμεον ἔντεα δαιτός· δῆλον ὡς τὰ ἀγγεῖα· καὶ γὰρ τῶν ὅπλων τὰ σκεπαστικά, θώρακα καὶ κνημῖδας καὶ τὰ τούτοις ἐμφερῆ, λέγουσιν ἔντη, καθάπερ *ἀγγεῖα* τῶν τοῦ σώματος μερῶν ὄντα» ἀντὶ τοῦ «καθάπερ *αἴτια* τῶν τοῦ σώματος μερῶν ὄντα».

Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς ἔγραψε σελ. 122, 20 «οἱ μὲν προσηγοριῶν αἴτιον εἶναι τὸ *αἴτιον* φάσκοντες»· φέρεται δ' ἀντ' αὐτοῦ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων τὸ γελοιότατον «οἱ μὲν προσηγοριῶν αἴτιον εἶναι τὸ *ἀγγεῖον* φάσκοντες». Ὁ Δίτζιος μετέβαλε τὸ παρ' Ὀρειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 260, 6 «τῷ τῆς τάσεως *ἀγγείῳ*» εἰς τὸ «τῷ τῆς τάσεως *αἰτίῳ*».

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐκ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τοῦδε παρατεθεισῶν ῥήσεων φέρεται «Ἐρασιστράτῳ δὲ ὡς μεταπτώσεως τῆς ἐκ φλεβῶν εἰς ἀρτηρίας». Σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν ἡ φράσις αὕτη εἶνε ἀδιάφθορος καὶ οὐχὶ ἀπίθανον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον «ὡς μεταπτώσεως *αἵματος* ἐκ φλεβῶν εἰς ἀρτηρίας». Ὁ Ἐρασίστρατος ὡρίζετο τὸν πυρετόν, καθὰ γράφει ὁ Γαληνὸς Τόμ. ΙΘ', σελ 342, «κίνημα αἵματος παρεμπεπτωκότος εἰς τὰ τοῦ πνεύματος ἀγγεῖα ἀπροαιρέτως γινόμενον». Λέγων δὲ *πνεύματος ἀγγεῖα* ὁ Ἐρασίστρατος ἐνόει τὰς ἀρτηρίας. Παραγράφομεν καὶ τάδε τὰ χωρία ἐκ τοῦ Γαληνοῦ. Τόμ. ΙΑ', σελ. 154

«τὴν παρέμπτωσιν ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας τοῦ αἵματος» καὶ σελ. 155 «μετάληψις γίνεται εἰς τὰς φλέβας τοῦ παρεμπεπτωκότος αἵματος εἰς τὰς ἀρτηρίας» καὶ σελ. 176 «κενούμεναι γὰρ αἱ φλέβες τῆς τροφῆς ῥᾷον παραδέχονται τὸ παρεμπεπτωκὸς αἷμα εἰς τὰς ἀρτηρίας». Πρβ. καὶ σελ. 152 «ὅτι παρέμπτωσις τοῦ πνεύματος ἐκ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὰς φλέβας γένοιτ' ἄν». Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν καὶ ἃ μνημονεύει ὁ Γαληνὸς ἐν σελ. 153 ἐκ τῶν τῷ Ἐρασιστράτῳ δοκούντων «Ἐπεὶ δέ τις αἰτία βίαιος ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας τὸ αἷμα μεταχθῆναι, αὐτὸ νοσεῖν ἀναγκαῖον ἤδη. Αἰτίας δὲ καὶ ἄλλας τινὰς καὶ οὐδεμιᾶς ἔλαττω τὸ πλῆθος εἶναι τοῦ αἵματος, ὑφ' οὗ διατείνεσθαι μὲν τὸν χιτῶνα τῆς φλεβός, ἀναστομοῦσθαι δὲ τὰ πρότερον μεμυκότα πέρατα, μεταχεῖσθαι δ' εἰς τὰς ἀρτηρίας τὸ αἷμα κἀντεῦθεν τῷ παρὰ καρδίας φερομένῳ πνεύματι προσκόπτον καὶ ἐνιστάμενον, ἀλλοιοῦντι τὴν ἐκείνου κίνησιν ἡνίκ' ἂν ἐγγὺς ᾖ καὶ κατ' εὐθὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦτ' εἶναι τὸν πυρετόν». Ἀναγνωστέον «*ἀλλοιοῦν* τὴν ἐκείνου κίνησιν». Ἴσως δὲ καὶ τὸ «*ἐπεὶ* δέ τις αἰτία κτέ.» μετατυπωτέον εἰς τὸ «*εἰ* δέ τις αἰτία κτέ.».

ΚΕΦ ΙϚ'.

§ 1. Σκίπωνος—σκίμποδος.

Παρὰ τῷ Γαληνῷ κεῖται Τόμ. Γ', σελ. 253-4 Κυνν. «Τοῦτο δ' ἐναργῶς ἐπειράθημεν ἐπί τινος νεανίσκου τῶν περὶ παλαίστραν ἐχόντων, οὗ διαπαλαίοντος ἀποσπασθεῖσα τῶν συνδέσμων ἡ μύλη τοῦ γόνατος μὲν ἀπεχώρησεν, ἀνέδραμε δ' ἐπὶ τὸν μηρόν· καὶ ἦν ἄμφω τούτῳ σφαλερά, τό τ' ὀκλάζειν καὶ τὸ βαδίζειν ἐν τοῖς κατάντεσιν, ὥστε σκίμποδος ἐδεῖτο τὰ τοιαῦτα διερχόμενος χωρία».

Ἐπειδὴ ἀτοπώτατ' ἔχει τὸ «ὥστε *σκίμποδος* ἐδεῖτο τὰ τοιαῦτα διερχόμενος χωρία», τουτέστι «*κραβάτου* ἐδεῖτο», μεταγράφομεν «ὥστε *σκίπωνος* ἐδεῖτο τὰ τοιαῦτα διερχόμενος χωρία», ἤγουν «*βα-*

κτηρίας ἐδεῖτο». Λέγει δ' ὁ Ἡσύχιος «*Σκίπων*: βακτηρία, ῥάβδος» καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος Τόμ. Β', σελ. 175 «Καὶ μὴν πάλιν *σκίπων*, βακτηρία, ῥάβδος ἑνὸς ὑποκειμένου διάφοροι κλήσεις, ᾧ τύπτειν καὶ ἀκραδάντως σκηρίπτεσθαι καὶ ἐπερείδεσθαι καὶ ἄλλα πλείω ποιεῖν ἔνεστι».

Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ καὶ *σκίΜπων* κατὰ πλημμελῆ γραφὴν ἀντὶ τοῦ *σκίπων* Τόμ. ΙΘ', σελ. 82 «Ἀντικοντώσιος: τῆς διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντερείσεως, ὅπερ (γρ. *ὥσπερ*) καὶ *σκίμπων* καλεῖται». Ὅτι δ' ἐγίνετο χρῆσις τῶν κοντῶν δίκην σκιπώνων δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ ἐν Τόμ. Γ', σελ. 188 «ὥστε χωρὶς *κοντῶν* ἀδυνατεῖν βαδίζειν τοὺς οὕτω δυστυχήσαντας, οὐ δήπου πρὸς τὴν κίνησιν τῶν σκελῶν ὠφελουμένους ὑπὸ τῶν ξύλων ἀλλὰ δηλονότι τὴν ἕδραν ἣν τέως εἶχον ἐκ τῶν ποδῶν».

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Α', σελ. 449 «Σκίμποσιν: Ἄμεινον τὸ γράφειν διὰ τοῦ ω Σκίμπωσιν (παρὰ τὸ, Σκίμπων, πρὸς διαστολὴν τοῦ Σκίμποσιν, παρὰ τοῦ Σκίμπους). Δ. Γ. Σκίπωσιν: Σκιπίωσιν. Εὕρηται δὲ καὶ διὰ τοῦ η ἡ πρώτη συλλαβὴ, Σκήπων, καθὰ καὶ τὸ συγγενὲς ὄνομα Σκῆπτρον, καὶ τὸ Σκηπάνιον, ἅπερ ἅπαντα βακτηρίαν δηλοῦσιν, ὡς τὸ παρὰ Ῥωμαίοις συγγενὲς τοῖς Ἑλληνικοῖς Scipio». Ἡ γνησία ἐκφορὰ εἶνε *σκίπωσιν* ἄνευ τοῦ στοιχείου Μ (Ἴδε Σχαιφῆρον εἰς *Πλουτ. Παραλλ. Βί.* Τόμ. Δ', σελ. 342).

Καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Δ', 172 πρὸς τῷ ὑγιεῖ τύπῳ «ἐπεὰν *σκίπωνα* προστήσωνται, μίσγονται» ἔχουσιν οἱ κώδικες καὶ τὸν ἡμαρτημένον *σκίΜπωνα*. Μετὰ τοῦ Μ εἶνε ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων προενηνεγμένον καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους (ἢ Ψευδιπποκράτους) ῥηθὲν Τόμ. Γ', σελ. 117 «ὑπὸ δὲ τὴν μασχάλην τὴν κατὰ τὸ ὑγιὲς σκέλος *σκίπωνα* περιφέρουσι», ὃ ἀβλαβὲς ἐσώθη παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 600. Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου διττὴ γραφὴ σελ. 543 ς' «*σκίπωνί* τε ἐστηρίζετο χρυσᾶς ἕλικας ἐμπεπαισμένῳ» καὶ *σκίΜπωνι*, ὡς καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ (ἢ Ψευδολουκιανῷ) Τραγῳδοποδ. 132. Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 995, 26 κεῖται «*σκίπωνί* τε ἐπεστηρίζετο χρυσᾶς ἕλικας ἐμπεπαισμένῳ».

Καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἑκάβῃ τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 65 «σκολιῷ *σκίπωνι* χερὸς

διερειδομένα» εγένετο μεταβολή εκ κακής αναγνώσεως εις τὸ *σκΙΜπωνι*. Πρβ. Σχόλ. εἰς Εὐριπ. Τόμ. Α', σελ. 235, 19-23 Δινδ. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν λέγεται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου «*Σκίπωνι* χειρός: βακτηρίᾳ χειρός» καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 862, 49 «ἀλλά που κατὰ τὸν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ σκολιὸν *σκίπωνα* χειρός» καὶ σελ. 1815, 11 «κατὰ τὸν τῆς Ἑκάβης παρ' Εὐριπίδῃ σκολιὸν *σκίπωνα*». Πρβ. καὶ σελ. 1170, 48 «οὐ γὰρ νάρθηκι ἐχρῆν ἢ σκολιῷ *σκίπωνι*». Ἴδε καὶ Πόρσωνα εἰς *Εὐριπ.* Ἑ*κ.* σελ. 10 Λιψ.

Ὁ Ἀριστοφάνης εἶπε τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ χρησάμενος ἐν Σφηξὶ στίχ. 727 «ὥστ' ἤδη τὴν ὀργὴν χαλάσας τοὺς *σκίπωνας* καταβάλλω». Βλέπομεν δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ γραφὴν *σκΙΜπωνας*· ἔτι δὲ *σκΗπωνας* καὶ *σκιπΙωνας*. Πρβ. καὶ Σουίδ. λ. *σκήπων*.

Ἀδιάφθορος ἔμεινεν ὁ τύπος ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Κρατίνου παρ' Ἀθην. σελ. 553 ε' «παρὰ χερσὶ δὲ μῆλον ἕκαστος ἔχων *σκίπωνά* τ' ἠγόραζον» καὶ ἐν τῷ Φιλοψευδεῖ τοῦ Λουκιανοῦ § 13 «ἢ *σκίπωνα* ἔχων ἐκεῖνος ἐπεστηρίζετο;» καὶ ἐν τῇ Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ τοῦ Αἰλιανοῦ βιβλ. Θ', 11 «κατεῖχε δὲ καὶ *σκίπωνα* χρυσᾶς ἕλικας ἔχοντα περιερπούσας» καὶ ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος σελ. 633 «ἔχοντές τινας τιμάς, προεδρίαν τε ἐν ἀγῶσι καὶ πορφύραν ἐπίσημον τοῦ βασιλικοῦ γένους, (καὶ) *σκίπωνα* ἀντὶ σκήπτρου». Ποιεῖται δὲ τούτου μνείαν ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς λέγων σελ. 25, 13 «Ὅτι δὲ καὶ διαφέρει σκῆπτρον *σκίπωνος* δηλοῖ ὁ γεωγράφος εἰπὼν βασιλεῖς τινας *σκίπωνα* ἔχειν ἀντὶ σκήπτρου» καὶ σελ. 1749, 46 «Ὅτι δὲ οὐ μόνον τοῦ νῦν πτωχικοῦ σκήπτρου, ἤτοι, ὡς εἰκός, ῥοπάλου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἄλλου ἁπλῶς σκήπτρου διαφορὰ πρὸς τὸν *σκίπωνα* ἐνδοξότερον ὄντα δηλοῖ ὁ γράψας ῥήτωρ τὸ προεδρίαν καὶ πορφύραν καὶ *σκίπωνα* ἀντὶ σκήπτρου». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ τοῦ Κρατίνου ἀποσπάσματι μετέβαλεν ὁ Μεινέκιος τὸ «*παρὰ* χερσί» εἰς τὸ «*μετὰ* χερσί» (Ἴδε καὶ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Σφ.* σελ. 322).

Εὕρομεν δὲ καὶ παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ γεγραμμένον σελ. 171, 19 «τὸν γὰρ *σκίπωνα*, ᾧ ἦν βακτηρευόμενος—σκοταῖος ἀναστὰς τῇ γῇ προσήρεισε». Πρβ. καὶ σελ. 592, 3.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ φέρεται σελ. 717, 48 «*Σκίπων*: Παρὰ τὸ σκηρίπτω κατὰ ἀποβολὴν τοῦ Τ καὶ τοῦ Ρ καὶ συγκοπῇ τοῦ Η *σκίπων*. Σημαίνει δὲ τὴν βακτηρίαν» (Πρβ. καὶ Ζωναρ. Λεξ. σελ. 1650). Ἐν τῷ Βοσσιανῷ κώδικι μετὰ τὸ «συγκοπῇ τοῦ Η σκίπων» πρόσκειται «Εὐριπίδης ἐν Ἑκάβῃ· κἀγὼ σκολιῷ σκίπωνι διερειδομένα. Σκηρίπτω δέ ἐστι τὸ ἐπερείδομαι, ὃ ἡ συνήθεια ἀκουλαβίζω λέγει». Τὸ *ἀκουλαβίζω* μεταβλητέον εἰς τὸ *ἀκ(κ)ουμβίζω*. Πρβ. Σουίδ. «Ἠρεικώς: σθενώσας καὶ *ὑπακουμβίσας*· καὶ ἤρεισεν: *ἠκούμβισεν*» καὶ λ. *ἀπερείδομαι* καὶ λ. *ἀπηρείσατο* καὶ λ. *ἐρείδω* (Ἴδε Δουκάγγιον ἐν *Γλωσσαρ*. σελ. 42 καὶ Ε. Α. Σοφοκλῇ ἐν *Ἑλλην. Λεξ*. σελ. 105.

Παρὰ τῷ Πολυβίῳ ἐξέδωκεν ὁ Οὔλσχιος σελ. 1262, 14 «τόν τε *σκΗπωνα* καὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον». Μνημονεύει δὲ καὶ γραφὴν *σκηπίΘνα*. Τὸ ὀρθὸν εἶνε *σκίπωνα*, ὃ βλέπει τις ἐν τῇ ὑπὸ Λ. Δινδορφίου γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Πολυβίου Τόμ. Δ', σελ. 30, 29. Ἴδε καὶ Σχουειγαιουσῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πολυβίου Τόμ. Η', α', σελ. 45. Παρατιθέμεθα ἃ ἔγραψεν ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 379 α' «In σκηπίωνα depravatum ap. Polyb. 32, 5, 3: Τόν τε σκηπίωνα καὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον. Qui tamen non librarii error est, sed eclogarii formam Latinam, quae in Polybium vix cadit, aut si caderet, certe per ι scribenda foret, inferentis. Qua utitur etiam Jo. Malalas p. 384, 3: Τοὺς σκηπίονας (vel potius —ίωνας) τῶν ὑπάτων». Πρβ. καὶ Δουκάγγιον ἐν *Γλωσσαρ*. σελ. 1391. Παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ ἀπαντᾷ Τόμ. Α', σελ. 62, 16 «*σκηπίΩνα* ἐπικείμενον τῷ ὤμῳ αὐτοῦ» καὶ σελ. 187, 14 «ἐν μὲν τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ κρατοῦσι *σκηπίΘνας* χρυσοῦς».

Τῇ διὰ τοῦ Η ἐκφορᾷ ἐντυγχάνει τις παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 776 «τῆς ὑπερεχούσης ἀεὶ μήκωνος τῷ *σκήπωνι* παίων τὴν κεφαλὴν ἀπήραττε» καὶ σελ. 786 «περιγράψει τῷ *σκήπωνι* τῆς γῆς μέρος» καὶ «ταῦτα τῷ *σκήπωνι* δεικνὺς πεύσεται παρ' ὑμῶν» καὶ «οὓς ἂν ἐκεῖνος τῷ *σκήπωνι* δεικνὺς πυνθάνηται». Ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ ἔχουσι τἀντίγραφα καὶ *σκΕπωνι* καὶ *σκΑΙπωνι*, ἀλλ' ἐν τῷ τρίτῳ φέρεται καὶ ἡ ὀρθὴ γραφὴ *σκΙπωνι*. Πρβ. καὶ Ἐρουερδῆνα ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Δ', σελ. 373.

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει Ι', 131 κεῖται «καὶ καλαύροπες δὲ—καὶ σκυτάλαι καὶ *σκίπωνες* καὶ βακτηρίαι προσήκουσι γεωργοῖς». Μνημονεύεται δὲ γραφὴ *σκΗπωνες* ἐν ταῖς εἰς τὸν Πολυδεύκη Σημειώσεσι σελ. 1704 Δινδ.

Ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας ἀπαντᾷ καὶ ἡ διὰ τοῦ Ι ἐκφορά, *σκίπων* (Ζ', 65, 4 καὶ Η', 75, 6 καὶ Θ', 298, 1), *σκίπωνα* (Ζ', 89, 7) *σκίπωνι* (Ζ', 224, 4 καὶ 413, 5), καὶ ἡ διὰ τοῦ Η, *σκήπων* (ϛ', 293, 1), *σκήπωνα* (ϛ', 294, 1), *σκήπωνος* (Ζ', 457, 1). Εἶνε δ' ἐν αὐτῇ γεγραμμένον *ἀσκΙπων* μέν, *φιλοσκΗπωνι* δέ (Θ', 298, 5. ϛ', 232, 7). Ὁ Ὄθ. Σνειδῆρος ποιεῖται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Α', σελ. 68 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «σκήπωνα Iacobs cum Pal., ut saepe ille codex habet (cf. Iacobs. ad VI 293, 1. VII 65, 4. 224, 413, 5. 457, 1.), cui ubique Iacobsius optemperavit. contra nihili esse formam σκήπων L. Dindorf. pronuntiat in Thes. Par. VII p. 379 A». Ὡς δ' ἐλέχθη *ἀσκίπων* καὶ *φιλοσκίπων*, οὕτω καὶ *βαρυσκίπων* ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου Ἀποσπ. 120. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἐκκῆρος ἐν *Comment. Crit. de Anth. Gr.* Μέρ. Α', σελ. 245 ἀντὶ τοῦ «Πανὶ *φιλοσκήπωνι*» εἴκασε «Πανὶ *φιλοπρηῶνι*» ἢ *φιλοσπήλυγγι*.

Τῆς διὰ τοῦ Η γραφῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ Ψευδηρῳδιανοῦ ἐν τοῖς Ἐπιμερισμοῖς λέγοντος σελ. 126-7 «Πᾶσα λέξις ἀπὸ τῆς ΣΚΙ συλλαβῆς ἀρχομένη διὰ τοῦ ἰῶτα γράφεται—Πλὴν τοῦ σκηνῶ τὸ κατοικῶ—*σκήπων* ἡ ῥάβδος καὶ κλίνεται *σκήπωνος*». Πρβ. καὶ Θεόγνωστ. Καν. σελ. 34, 10 «μήκων μήκωνος, *σκήπων σκήπωνος*». Γράφει δὲ καὶ ὁ Βοίκκιος ἐν *Μικρ. Συγγρ.* Τόμ. ϛ', σελ 58 «Hesychios hat die Glosse σκάπος (vielmehr σκᾶπος) in dem Sinne von κλάδος, welche mit σκήπων, *Stab*, zunächst verwandt ist, und wovon man das Lateinische *scapus* mit Recht abzuleiten scheint».

Ὁ Οἰκονόμος νομίζει ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πολυβίου *σκηπίων*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀριστοφάνους *σκίμπων*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν τῷ περὶ Γνησίας Προφορᾶς τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Βιβλίῳ σελ. 178 «οὐδὲ τὸ σκήπτω (Ἰλ. ξ, 457 καὶ Θουκ.), ἀπὸ τὸ σκίπτω,

σκίμπτω (Ὅμ. καὶ Πίνδ. Πυθ. δ), ὡς καὶ σκήπων (σκηπάνιον, Ὅμ. καὶ σκηπίων, Πολύβ.), καὶ σκίπων, σκίμπων (Ἀριστοφ.)».

Οὐδείς ποτε τῶν Ἑλλήνων εἶπε *σκίμπων*, τοῦ πονηροῦ δὲ κόμματος εἶνε ὁ διὰ τοῦ Η προενηνεγμένος τύπος *σκήπων* (καὶ *σκηπίων*). Μόνον τὸ *σκίπων* ἔχει ὑγιῶς. Βλέπει δέ τις τὴν ἐκφορὰν ταύτην καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἐπιδαύρου παρὰ Βαυνακκ. (*Stud. auf dem Gebiet des Griech. und der Ar. spr.* Τόμ. Α', σελ. 129) «τούτου καθημένου, παῖς τις ὕπαρ τὸν *σκίπωνα* ἁρπάξας ἔφευγε». Εὕρομεν δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Πισιδίας κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ Ἑρμῇ (1888, σελ. 542) «ἕρμα γουνάτων, ὁδοιπόρον *σκείπωνα*, τῷ διάνυον κέλευθα ἐρείδων χεῖρα». Πρβ. καὶ Ἐπίγρ. παρὰ Καιβελ. 257, 4 (σελ. 99): *σκείπωνι*.

Διὰ τοῦ Η γράφεται τὸ οὐδέτερον ὄνομα *σκηπάνιον*, οὗ γίνεται χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. Ν, 59 καὶ Ω, 247. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ ϛ', 83, 6 καὶ Ζ', 731, 2 καὶ Θ', 233,6. Πρβ. καὶ Καλλίμ. Τόμ. Β', σελ. 714 Ὀθ. Σνειδ. Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις φέρεται Τόμ. Δ', σελ. 5, 15 Δινδ. «*σκηπανίῳ*: Κυρηναῖοι οὕτω καλοῦσι τὸ σκῆπτρον· σκῆπτρον δὲ καὶ δόρυ Ποσειδῶνος ἡ τρίαινα». Λέγει δὲ καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 920, 36 «Οὕτω δὴ κἀνταῦθα τὸ τοῦ Ποσειδῶνος σκηπάνιον, ἤτοι σκῆπτρον, ἐρεθίζει τεραστίως τοὺς Αἴαντας. *Γλώσσης δέ, φασί, Κυρηναίων τὸ σκηπάνιον*». Γελοῖον εἶνε τοῦτο, ἥκιστα δ' ἐπαινετὸν φαίνεται τὸ κείμενον ἐν σελ. 1702, 17 «Τὸ δὲ σκηρίπτεσθαι ἀφ' οὗ συγκοπὲν τὸ σκήπτεσθαι ποιεῖ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ σκηπάνιον, ἀντέρεισιν δηλοῖ». Παρήχθησαν μὲν τὰ ὀνόματα *σκῆπτρον* καὶ *σκηπάνιον* ἐκ τοῦ ῥήματος *σκήπτομαι*, ἀλλὰ δυσκόλως τις πείθεται ὅτι ἐγένετο τοῦτο κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ *σκηρίπτομαι*. Ὁ Σουίδας γράφει «*Σκηπάνιον*: σκῆπτρον» καὶ «Σκήπων: ῥόπαλον· παρ' ὃ καὶ *σκηπάνιον*» καὶ «Βάκτρον: ῥάβδος—Λέγεται καὶ *σκηπάνιον*». Παρὰ δὲ τῷ Ἡσυχίῳ φέρεται «*ΣκΑπάνιον*: ἡ βακτηρία. Ἄλλοι σκίπωνα» καὶ «*Σκηπάνιον*: βακτηρία ἢ σκῆπτρον» καὶ «*Σκηπανίῳ*: τὰ αὐτά» καὶ «*ΣκηπΗνιον*: βακτηρία, τρίαινα, βάκτρον, κηρύκιον (κηρύκειον), ῥάβδος». Τὸ *σκΑπάνιον* εἶνε Δωρικὸς τύπος (Ἴδε Ἀρήνσιον ἐν τῷ

Περὶ Διαλ. Δωρ. σελ. 144). Παράδοξον δὲ προσπίπτει τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 519, 5 «Σκήπων: ῥόπαλον· παρ' ὃ καὶ *σκλ-πάνιον*», ὃ μεταβλητέον ἴσως εἰς τὸ *σκηπάνιον*. Πρβ. σελ. 519, 4 «*Σκηπάνιον*: σκῆπτρον». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις μνημονεύεται θηλυκὸν *σκηπάνη* σελ. 794, 27 «*σκηπάνη* σκηπάνιον» (Πρβ. σελ. 793, 34-5).

§ 2. Σκίμπους, σκιμπόδιον, σκιμποδίσκος.

Τὸ ὄνομα σκίμπους, ὃ εὕρομεν παρὰ τῷ Γαληνῷ καθ' ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν κείμενον ἐν τῇ ῥήσει «ὥστε σκίμποδος ἐδεῖτο τὰ τοιαῦτα διερχόμενος χωρία», ἀπαντᾷ ἔν τε τῇ δοκίμῳ καὶ τῇ ἀδοκίμῳ γλώσσῃ· παρέχει δ' ἡμῖν αὐτοῦ καὶ ὁ Γαληνὸς ἔνια παραδείγματα. Ἐφ' ὁμοίας τῷ σκίμπους ἐννοίας παραλαμβάνεται τὸ κράβατος, ἀλλ' ἀποδοκιμάζεται ὡς ἀλλότριον τοῦ παλαιοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ἀριστοφ. Νεφ. 255 «κάθιζε τοίνυν ἐπὶ τὸν ἱερὸν *σκίμποδα*» καὶ 709 «ἐκ τοῦ *σκίμποδος* δάκνουσί μ' ἐξέρποντες οἱ Κορίνθιοι». Ἐν στίχ. 633 ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἔξει τὸν *ἀσκάντην* λαβών», περὶ οὗ εἶνε ἐν τοῖς Σχολίοις γεγραμμένον «Ἀσκάντην δὲ τὸν *σκίμποδά* φησιν ἢ δίφρου τι εἶδος· οἱ δὲ τὸν κράβατον» καὶ «Τὸν σκάμνον, τὸν *σκίμποδα*». Πρβ Βλαϋδέσιον εἰς *Ἀριστοφ. Νεφ.* σελ. 396.

Πλάτ. Πρωταγ. σελ. 310 γ' «καὶ ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ *σκίμποδος* ἐκαθέζετο παρὰ τοὺς πόδας μου».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 976 β' «κροκοδείλῳ συγκαθεύδουσαν ἐπὶ *σκίμποδος* μαλακωτάτου κοσμίως παρεκτεταμένῳ».

Λουκιαν. Φιλοψ. 11 «ἑωρῶμεν αὐτὸν ἐπὶ *σκίμποδος* ὑπὸ τῶν ὁμοδούλων προσκομιζόμενον».

Ἐπίκτ. Ἀποσπ. 24 «ὥσπερ ἐπὶ σμικροῦ *σκίμποδος* θλιβόμενον ὑγιαίνειν ἄμεινον ἢ ἐπὶ πλατείας κλίνης κυλινδούμενον νοσεῖν».

Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 51 «καὶ ταῦτα μέντοι ἀπὸ κλίνης καὶ *σκίμποδος*» καὶ σελ. 535 «ἦν δέ τις ἐν προθύρῳ τοῦ πανδοκείου *σκίμπους*» καὶ σελ. 538 «παρελθὼν δὲ εἰς δωμάτιον καὶ *σκίμποδος* εὐπορήσας» καὶ «διενυκτέρευσα καθήμενος τὰ πλείω ἐπὶ τοῦ *σκίμποδος*».

Μουσών. σελ. 202 Πηρλ. «τοῦ μὲν *σκίμποδος* οὐδὲν χακίω παρεχομένου κατάκλισιν ἡμῖν τῆς ἀργυρᾶς ἢ τῆς ἐλεφαντίνης κλίνης».

Μάρκ. Ἀντων. Α', 6 «καὶ τὸ *σκίμποδος* καὶ δορᾶς ἐπιθυμῆσαι».

Ἡρῳδιαν. Ἱστορ. Α', δ', 1 Βεκκ. «ἡσυχῇ τοῦ *σκίμποδος* κουφίσας ἑαυτόν» καὶ ιζ', 3 «τίθησιν ἐπὶ τοῦ *σκίμποδος*» καὶ 4 «ἐπὶ τοῦ *σκίμποδος* κείμενον» καὶ Β', α', 6 «μηδ' ἀναθορεῖν τοῦ *σκίμποδος*». Πρβ. καὶ ς', 7 καὶ Ζ', ε', 4.

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 53 «κἀπὶ τοῦ *σκίμποδος* κατακείμενοι κτλ.» καὶ σελ. 190 «ἐγὼ δέ φημι καὶ τοὺς *σκίμποδας* οὐδὲν κακίω παρεχομένους κατάκλισιν τῆς ἐλεφαντίνης κλίνης» καὶ σελ. 217 «ἔτι γε μὴν οἱ ἀργυρόποδες *σκίμποδες* πολλῆς ἀλαζονείας εἰσὶ κατήγοροι».

Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Ϛ', μ', 6 «ὡς εἴχομεν ἐπὶ τῶν ἀστρώτων *σκιμπόδων* κατακείμενοι».

Λιβάν. Τόμ. Α', σελ. 96, 2 «τὸ ὡς ἥδιστα περὶ ταῦτα πονεῖν οἴκοι τε ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐπὶ δὲ τοῦ *σκίμποδος* ἐν τῷ διδασκαλείῳ».

Μιχ. Ψελλ. Μεσαιων. Βιβλ. Σάθ. Τόμ. Δ', σελ. 221 «*σκίμπους* τε ὑπέκειτο τοῖς ποσί».

Γαλην. Τόμ. Γ', σελ. 174 «θαυμαστὸν γὰρ ἂν καὶ τοῦτο τῶν Κενταύρων ἐκείνων εἴη, οὔτε τῷ *σκίμποδι* χρῆσθαι δυναμένων ὅλῳ οὔτ' ἐπὶ τῆς γῆς ἀναπαύεσθαι· δεῖται γὰρ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος ἑκατέρα θατέρου, ἡ μὲν ἀνθρώπειος *σκίμποδος*, ἡ δ' ἵππειος γῆς» καὶ Τόμ. Ι', σελ. 728-9 «εἰσφέρειν μέντοι καὶ τούτους εἰς τὸν οἶκον ἤτοι γ' ἐπὶ *σκίμποδος* ἢ φορείου τινός» καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 636 «*σκίμπους* δέ τις ἔζευκτο μικρὸν τῶν μέσων αὐτῆς κατωτέρω—καθέδρα δ' ἦν μία τοῦ *σκίμποδος* σύμμετρον ἐφ' ἑαυτῇ ἐπ' αὐχένι ἔχουσα· καταντικρὺ δὲ τοῦ *σκίμποδος* πρὸς τοῖς ἄνω πέρασι τῆς κλίνης ἐφεξῆς ἀλλήλων ἔκειντο δύο βάθρα» καὶ σελ. 638 «ἀναστορεσθῆναι τὸν *σκίμποδα* κελεύσας» καὶ σελ. 639 «μετακομίσας ἀπὸ τῆς κλίνης τὸ παιδίον ἐπὶ τὸν *σκίμποδα*». Ἀναγνωστέον δ' ἴσως «καθέδρα δ' ἦν *μετὰ τὸν σκίμποδα* σύμμετρον ἐφ' ἑαυτῆς *ὑπαυχένιον* ἔχουσα».

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ϛ', α', 4 τινὰ μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι «κατακείμενοι δὲ ἐν *σκίμποσιν* ἐδείπνουν καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων», τινὰ δὲ «κατακείμενοι δὲ ἐν *στιβάσιν* ἐδείπνουν», ὡς εἶνε καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ γεγραμμένον σελ. 476 γ'

παρατιθεμένῳ τὴν ῥῆσιν τοῦ Ξενοφῶντος. Τῶν δ' ἐκδοτῶν ἄλλοι μὲν ταύτην τὴν γραφὴν ἐνέκριναν, ἄλλοι δ' ἐκείνην.

Τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος ποιεῖται μνείαν ὁ Πολυδεύκης λέγων Ϛ', 9 «κλῖναι κλινίδες κλινίδια, *σκίμποδες*, ἀσκάνται» καὶ Ι', 35 «ἀλλὰ καὶ *σκίμπους* τῶν ἔνδον σκευῶν, ὃς καὶ ἀσκάντης ἐστὶν εἰρημένος καὶ σκιμπόδιον».Πρβ. καὶ Ι', 36 «καὶ μὴν τό γε τῇ κλίνῃ ἢ τῷ σκίμποδι ἐντεταμένον—σπάρτα, σπαρτία, τόνος». Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1077, 64 «ὅπερ ἀπὸ ῥήματός ἐστι τοῦ σκίμπτω, ὡς χρίμπτω, ἐξ οὗ εἰκὸς εἶναι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ δηλοῦται, τὸν παρ' Ἀττικοῖς *σκίμποδα*, εὐτελῆ κλίνην καὶ χθαμαλὴν πελάζουσαν τῇ γῇ».

Τὸ ὑποκοριστικὸν *σκιμπόδιον* μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Σκιμπόδιον*: εὐτελὲς κλινίδιον μονόκοιτον». Ἱκανὰ δ' αὐτοῦ μαρτύρια εἶνε ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου παρατεθειμένα Τόμ. Ζ', σελ. 392. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Γ', σελ. 174: *σκιμποδίῳ* καὶ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ Ποικ. Ἱστορ. Δ', 11: *σκιμποδίῳ* καὶ παρὰ τῷ Ἡρῳδιανῷ Ἱστορ. Ζ', ε', 3: *σκιμποδίου* καὶ παρὰ τῷ Ψευδολουκιανῷ Λουκ. ἢ Ὄν. 3: *σκιμπόδιον* καὶ παρ' ἄλλοις.

Πολλῷ σπανιώτερον τοῦ οὐδετέρου ὑποκοριστικοῦ *σκιμπόδιον* εἶνε τὸ ἀρσενικὸν *σκιμποδίσκος*, οὗ μαρτύρια βλέπει τις ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 392 ἐκ τοῦ Συνεσίου καὶ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου. Πρβ. *τρίπους*-*τριπόδιον*-*τριποδίσκος*.

Ὁμοίαν τῷ *σκίμπους* ἔννοιαν ἐμφαίνει τὸ *κράβατος* ἤ, ὡς συνήθως γράφεται, *κράββατος*, ὃ κεῖται μὲν ἐν ταῖς Διατριβαῖς τοῦ Ἐπικτήβιβλ. Α', κδ', 14 «ὡς τὸν *κράββατον* ἐν τῷ πανδοχείῳ» καὶ «ἂν οὖν ὁ πανδοχεὺς ἀποθανὼν ἀπολίπῃ σοι τοὺς *κραββάτους*», κεῖται δ' ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ πολλάκις, οἷον Μάρκ. Β', 4 «χαλῶσι τὸν *κράββατον*» καὶ Β', 9 καὶ 11 καὶ Ϛ', 55 καὶ Ἰωάνν. Ε', 8 «ἆρον τὸν *κράββατόν* σου» καὶ Ε', 9-11 καὶ Πράξ. Ε', 15 «ἐπὶ κλιναρίων καὶ *κραββάτων*»καὶ Θ', 33.

Γίνεται δὲ χρῆσις τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου καὶ ἐν τῷ τοῦ Σουΐδα καὶ ἐν τῷ τοῦ Ζωναρᾶ.

Φώτ. Λεξ. σελ. 520, 14 «Σκίμπους: *κράββατος* ἢ *σκάμνος*».

Ἡσύχ. «Ἀσκάντης: *κράββατος*, κλινίδιον εὐτελές» καὶ «Σκάνθαν: *κράββατον*» καὶ «Σκίμποδα: *κράββατον*» καὶ «Σκιμπόδων: «*κραββάτων*» καὶ «Σκίμπους: *κράββατος*» καὶ «Χάλανδρον: *κράββατον*».

Σουΐδ. σελ. 173 β' Βεκκ. «Ἁρμονίαι δὲ λέγονται καὶ τὰ συμπησσόμενα τῶν *κραββάτων* μέρη» καὶ σελ. 471 β' «Ἁρμονίας δὲ τὰ συμπησσόμενα τῶν *κραββάτων* μέρη» καὶ σελ. 1036 β' «Τόνος καὶ τοῦ *κραββάτου* τὰ σχοινία» Πρβ. καὶ σελ. 181 β' λ. *ἄσκαντος* καὶ σελ. 959 α' λ. *σκίμπους*.

Ζωναρ. Λεξ. σελ. 1650 «Σκίμπους: τὸ μέσον τοῦ *κραββάτου*, μεταφορικῶς δὲ καὶ ὅλος ὁ *κράββατος*». Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ εἶνε γεγραμμένον σελ. 717, 53 «Λέγεται δὲ τὸ *μέρος* τοῦ κραββάτου, μεταφορικῶς δὲ ὅλος ὁ κράββατος».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 174, 9 Δινδ. «Σίνις ἐγένετο, ὅστις εἶχε *κράββατον* ἀνὰ μέσον τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκράτει τοὺς παριόντας καὶ προσεμέτρει τῷ *κραββάτῳ*· καὶ εἰ μὲν ἦν μακρός, ἀπέκοπτεν ἐκ τῶν ποδῶν αὐτοῦ διὰ τὸ ἰσῶσαι αὐτὸν τῷ *κραββάτῳ*, κτἑ.». Ἴδε Στούρζιον ἐν τῷ περὶ Διαλέκτου Μακεδονικῆς καὶ Ἀλεξανδρεωτικῆς Βιβλίῳ σελ. 176. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον εἰς *Φρύν*. σελ. 63.

Ἐσχηματίσθη καὶ ὑποκοριστικὸν *κραβάτιον* ἢ *κραββάτιον*, οὗ ἔχομεν παραδείγματα τὸ ἐν ταῖς Διατριβαῖς τοῦ Ἐπικτήτου βιβλ. Γ', κβ', 74 «οὐ δεῖ αὐτὸν—τούτοις *κραββάτιον* ἑτοιμάσαι;» καὶ τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα «Κλίνη: τὸ *κραββάτιον*» καὶ τὸ ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου «Λέκτρα: *κραββάτια*». Ἴδε καὶ Ε. Α. Σοφοκλῆ ἐν *Ἑλλην. Λεξ*. σελ. 688.

Μνημονεύεται καὶ ὄνομα σύνθετον *χωλοκραβάτιον* ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 92, 30 Διδ. «Σκίμποδα: Τὸν κράβατον σκίμποδα λέγουσιν Ἀττικοί. Οἱ δέ φασι σκιμπόδιον ἰδίως λέγεσθαι τὸ *χωλοκραβάτιον*· σκιμβάζειν γὰρ τὸ χωλαίνειν παρὰ τοῖς παλαιοῖς. Ἢ τὸν σκιμβοὺς ἔχοντα τοὺς πόδας» (Πρβ. καὶ Σουΐδ. λ. *σκίμπους*). Ἐλέχθη δὲ καὶ *κραβατοπυρία* ἐν τῷ Μαρτυρίῳ τοῦ Ἰγνατίου Θ' (Πατέρ. Ἀποστολ. Τόμ. Β', σελ. 313, 12 Ζανν.) «*κραβατοπυρίαις* σε ἀναιρῶ».

Ὁ Φρύνιχος ἀποφαίνεται σελ. 62 «*Σκίμπους* λέγε, ἀλλὰ μὴ *κράββατος*». Λέγει δὲ καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 333, 2 «*Σκίμπους* ῥητορικόν, *κράββατος* κοινόν. Λιβάνιος ἐν τῇ τοῦ φθονεροῦ μελέτῃ· πεσὼν εἰς τὸν *σκίμποδα* τὸν οὐκ ἀμειφθέντα παρὰ τῆς τύχης. Λέγεται δὲ καὶ *σκίμπους* τὸ σκαμνίον. Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις· κάθιζε τοίνυν ἐπὶ τὸν ἱερὸν *σκίμποδα*» καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1944, 18 «Λέχος δὲ δῆλον ὅτι τὴν κλίνην λέγει, ἣν οἱ ὕστερον καὶ *ἀσκάντην* καὶ *σκίμποδα* ἔλεγον, ὡς δηλοῖ ὁ γράψας οὕτως· *ἀσκάντης* Ἀττικῶς, συνηθέστερον δὲ ὁ *σκίμπους*· ὁ δὲ *κράββατος*, φησί, παρ' οὐδενί». Πρβ. καὶ Μοῖρ. σελ. 58 «*Ἀσκάντης* Ἀττικῶς, *κράβατος* Ἑλληνικῶς» καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 154, 29 «*Ἀσκάντης*: κλινίδιον εὐτελές, ὃ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν *σκίμπους* ὀνομάζεται. Καλλίμαχος καί· τὸν μὲν ἐπ' *ἀσκάντα* κάθισεν· καὶ Ἀριστοφάνης· ἕξει τὸν *ἀσκάντην* λαβών· καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος Πρωταγόρᾳ· καὶ ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ *σκίμποδος* ἐκαθέζετο παρ' ἐμέ· Ὁ δὲ *κράββατος* οὐ παρ' ἑνί». Ἀντὶ τοῦ *Καλλίμαχος καὶ* ὁ μὲν Ναίκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῆς Καλλιμάχου Ἑκάλης σελ. 124 εἴκασε *Καλλίμαχος Ἑκάλῃ*, ὁ δ' Ὅθ. Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Β', σελ. 479 *καὶ Καλλίμαχος*.

Ἐν τοῖς βαρβαρισμοῖς κατέλεξε τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος *κράβ(β)ατος* ὁ Πολύβιος ὁ γράψας τὸ περὶ Βαρβαρισμοῦ καὶ Σολοικισμοῦ συνταγμάτιον, ὃ συνεξέδωκεν ὁ Ναύκιος τῷ Λεξικῷ Ἀνδρέου τοῦ Λοπαδιώτου καὶ ἄλλοις τισίν. Ἔχει δ' οὕτως ὁ λόγος τοῦ Πολυβίου (σελ. 285, 7) «Βαρβαρίζουσι δὲ καὶ οἱ ὅλως ἐκφύλοις ταῖς λέξεσιν ἢ καθόλου ὑπηλλαγμέναις χρώμενοι καὶ λέγοντες στίλλον μὲν τὸ γραφεῖον καὶ *κράβ(β)ατον* τὸν σκίμποδα». Ἀντὶ τοῦ *στίλλον* γραπτέον *στίλον*. Ἐκαλεῖτο δὲ ῥωμαϊστὶ *stilus* (ἢ *stylus*) τὸ γραφεῖον ἤτοι ἡ γραφίς (Ἴδε καὶ ἃ ἐγράψαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Παρνασσῷ 1879, σελ. 823).

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους εἰρημένα Ι', 35 «Ἀλλὰ καὶ σκίμπους τῶν ἔνδον σκευῶν, ὃς καὶ ἀσκάντης ἐστὶν εἰρημένος καὶ σκιμπόδιον. Ἐν δὲ τῇ Κρίτωνος Μεσσηνίᾳ καὶ τῷ Ῥίνθωνος Τηλέφῳ καὶ *κράββατον* εἰρῆσθαι λέγουσιν· ἐγὼ δ' οὐκ ἐντετύχηκα τοῖς δράμασιν. Τῶν γὰρ ἀδοξοτέρων ἡ χαμεύνη καὶ τὸ χαμεύνιον». Ὁ Κόκκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ',

σελ. 354 ἀνέγνω «ἐγὼ δ' οὐκ ἐντετύχηκα τοῖς δράμασιν· τῶν γὰρ ἀδοξοτέρων (εἰσίν)», οὗ κάλλιον τὸ «τῶν γὰρ ἀδοξοτέρων (*ἐστίν*)». Δὲν φαίνεται ἡμῖν εὔλογος ἡ ἀνάγνωσις αὕτη.

Ὁ Σωζομενὸς γράφει ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ Τόμ. Α', κεφ. 11 (σελ. 51 Οὐσσ.) «Λέγουσιν οὖν χρόνῳ ὕστερον κατά τινα χρείαν εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Κύπρου· εἶναι δὲ σὺν αὐτοῖς Σπυρίδωνα τοῦτον καὶ Τριφύλλιον τὸν Λεδρῶν ἐπίσκοπον, ἄνδρα ἄλλως τε ἐλλόγιμον καὶ διὰ νόμων ἄσκησιν πολὺν χρόνον ἐν τῇ Βηρυτίων πόλει διατρίψαντα. Συνάξεως δὲ ἐπιτελουμένης, ἐπιτραπεὶς Τριφύλλιος διδάξαι τὸ πλῆθος, ἐπεὶ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο παράγειν εἰς μέσον ἐδέησε τὸ *ἆρόν σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει*, *σκίμποδα* ἀντὶ τοῦ *κραββάτου* μεταβαλὼν τὸ ὄνομα εἶπε. Καὶ ὁ Σπυρίδων ἀγανακτήσας, οὐ σύ γε, ἔφη, ἀμείνων τοῦ κράββατον εἰρηκότος, ὅτι ταῖς αὐτοῦ λέξεσιν ἐπαισχύνῃ κεχρῆσθαι. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἀπεπήδησε τοῦ ἱερατικοῦ θρόνου, τοῦ δήμου ὁρῶντος, ταύτῃ γε μετριάζειν παιδεύων τὸν τοῖς λόγοις ὠφρυωμένον». Οὐδεὶς δύναται νὰ μὴ ἀποδοκιμάσῃ ἣν ἀκαιρότατα ὁ Τριφύλλιος ἐποιήσατο ἐπίδειξιν τῆς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δεινότητος. Εἶπε καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς σελ. 101 «ἀνάστα, φησὶ τῷ παρειμένῳ, *τὸν σκίμποδα* ἐφ' ὃν κατάκεισαι λαβὼν ἄπιθι οἴκαδε», ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Στουρζίου ἐν τῷ περὶ Διαλέκτου Μακεδονικῆς καὶ Ἀλεξανδρεωτικῆς Βιβλίῳ σελ. 176 καὶ ὑπὸ τοῦ Οὐσσηίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σωζομενοῦ Τόμ. Γ', σελ. 18. Ἀλλ' ἐν γραπτῷ λόγῳ τοῦτο γενόμενον εἶνέ πως ἀνεκτόν (Ἴδε καὶ Οἰκονόμον ἐν τῷ περὶ τῶν Ο' συγγράμματι Τόμ. Β', σελ. 929). Σημειωτέον δ' ὅτι, ἵν' Ἀττικωτέραν τὴν φράσιν ὁ Κλήμης καταστήσῃ, ἔγραψε σελ. 155 «διότι παγκάλως αὐτὸς αὐτὸν ἐξηγούμενος κόκκῳ *νάπυος* εἴκασεν» ἀντὶ τοῦ «κόκκῳ *σινάπεως*» (Ματθ. ΙΓ', 31 καὶ Λουκ. ΙΓ', 19). Ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Προπαρασκευῇ τοῦ Εὐσεβίου ΙΓ', ιγ', 12 εἶνε εἰρημένον «εἶτ' ἐπιφέρει· καὶ εἶπεν ὁ θεός· *γενέσθω* φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς» ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ Γενέσει κεφ. Α', 3 «*γενηθήτω* φῶς». Πρβ. καὶ Λογγῖν. (ἢ Ψευδολογγῖν.) περὶ Ὕψ. Θ', 9 «ταύτῃ τοι καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων θεσμοθέτης—εὐθὺς ἐν τῇ εἰσβολῇ γράψας τῶν νόμων, εἶπεν ὁ θεός, φησί, τί; *γενέσθω* φῶς, καὶ ἐγένετο· γενέσθω γῆ, καὶ ἐγένετο».

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι γράφεται συνήθως *κράββατος* διὰ διττοῦ Β. Ἐν τῷ Προλόγῳ τῆς ὑπὸ Κοβήτου καὶ Κυνῆνος ἐκδόσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης σελ. 81 φέρονται τάδε· «Perpetuo fere inter sese scriba et corrector dissident in nomine ΚΡΑΒΑΤΟΣ. Prima manus dedit κράβαττον Marc. 2, 4. 2, 9 et 2, 11 et Ioh. 5, 8, κραβάττων Act. 5, 15, et κραβάττου Act. 9, 33. Unico loco dedit κραβάτοις Marc. 6, 55, nisi (ut suspicamur) Maii is error est. Corrector ubique supposuit κράββατον, κραββάτου, κραββάτων et κραββάτοις, nosque eius auctoritatem secuti sumus. Revocat nos poëtarum Latinorum auctoritas, apud quos saepe *grabatus* legitur penultima longa correptaque prima, ut in Martialis choliambo XII. 32. vs. 11.

Ibat tribes *grabatus* et bipes mensa.

et in Moreto Virgiliano vs. 5.

Membra levat sensim vili demissa *grabato*.

quamobrem scripturam primae manns κράβαττον cet. potiorem esse iudicamus et ubique reponendam».

Πιθανώτατον φαίνεται ὅτι ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος εἶνε *κράβατος*, οὐχὶ *κράββατος* ἢ *κράβαττος*.

Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἰδιωτικῇ φωνῇ κυκλεῖται τὸ διὰ τοῦ Ε προηνηνεγμένον ὄνομα *κρεβ(β)ᾶτι*, ὃ ἔχει μὲν ὑποκοριστικὸν τύπον, ἰσοδυναμεῖ δὲ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τῷ πρωτοτύπῳ *κράβ(β)ατος*. Πρὸς δήλωσιν δ' ὑποκορισμοῦ ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ *κρεβ(β)ᾶτι* τὸ *κρεβ(β)ατάκι*. Πρβ. *παιδί-παιδάκι*, *χέρι-χεράκι*, *μάτι-ματάκι*, *χτένι-χτενάκι*, *ἀρνί-ἀρνάκι*, *δερμάτι-δερματάκι*, *σκαμνί-σκαμνάκι*, *καλάμι-καλαμάκι*, *τραπέζι-τραπεζάκι*, κτλ., *λιθάρι-λιθαράκι*, *κριθάρι-κριθαράκι*, *ζωνάρι-ζωναράκι*, *πουρνάρι* (πρινάρι)-*πουρναράκι*, κτλ.

Ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου πεφιλοπονημένῳ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου φέρεται σελ. 187 «Κρεββατάκι. Κλινίδιον. petit-lit» καὶ «Κρεββαταρηὰ, ἴδε Καλαμωτὴ καὶ Σκαλωσιά» καὶ «Κρεββάτι. Κλίνη, λέκτρον, λέχος (τὸ), κράββατος, lit» καὶ «Κρεββατοστρῶσι' (ἡ), ἴδε Κοιμησιόν» καὶ σελ. 253 «Ξυλοκρέββατον. Σορὸς (ἡ), φέρετρον, λέχος (τὸ νεκροφόρον), σκίμ-

πους (ὁ) καὶ κλίνη (νεκροφόρος). cercueil, bière (κυρίως τὸ σανδοῦκι), θ». Ἀντὶ τοῦ *κρεββαταρΗά* γραπτέον *κρεβ(β)αταρlά*. Ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ ἀπαντᾷ διττὴ ἐκφορά, *κραβαταρlα* καὶ *κραβαταρΕα*.

Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν *Ἀτάκτ*. Τόμ. Α', σελ. 238-9 «Κρεββατοστρώσια. ΔΓ, *Κραβατοστρώσια*. Σώζεται ἡ λέξις καὶ σήμερον, τὸ *Κρεβατοστρώσιον* (une garniture de lit)». Πρβ. Τόμ. Ε', σελ. 135 «**Κραββατοστρώσιον**, Δ. συνηθέστερον διὰ τοῦ *ε*, Κρεββατοστρώσιον». Ἐν τῷ εἰς τὸ Γλωσσάριον τοῦ Δουκαγγίου Παραρτήματι λέγεται σελ. 114 «Κραββατόπους, *Pes lecti*. Etymologicum Ms. ἑρμὶς σημαίνει κραββατόποδα», ἐν δὲ τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 1906 Διδ. «Κραββατοπόδιον, τὸ, Pes lecti. Lex. Ms».

Φέρεται δ' ἐν τῇ χυδαίᾳ λαλιᾷ καὶ ὄνομα *κρεβ(β)ατίνα*. Πρβ. καὶ Κοραῆν ἐν *Ἀτάκτ*. Τόμ. Ε', σελ. 287. Ἐσχηματίσθη δὲ καὶ ῥῆμα *κρεβ(β)ατώνω* καὶ ὄνομα ἐξ αὐτοῦ *κρεβ(β)ατωσιά*.

ΚΕΦ. ΙΖ'.

Τοῖς ἀπολήγουσι τοῦ Πηλίου [πέρασι].

Ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος φέρεται σελ. 436 (σελ. 615, 28 Μειν.) «Ἡ δὲ Βοιβηὶς λίμνη πλησιάζει μὲν ταῖς Φεραῖς, συνάπτει δὲ καὶ τοῖς ἀπολήγουσι τοῦ Πηλίου πέρασι καὶ τῆς Μαγνησίας».

Παράδοξος ἡμῖν φαίνεται ἡ φράσις «συνάπτει δὲ καὶ *τοῖς ἀπολήγουσι* τοῦ Πηλίου *πέρασι* καὶ τῆς Μαγνησίας», οὐδαμῶς δ' ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος «συνάπτει δὲ καὶ *τοῖς ἀπολήγουσι* τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Μαγνησίας» ἄνευ τοῦ ὀνόματος *πέρασι*, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἐξήγησις τῆς μετοχῆς *ἀπολήγουσι*. Εἶπε δ' ὁ Στράβων καὶ «Τῶν Θηβῶν δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ τὸ Κρόκιον πεδίον πρὸς τῷ *καταλήγοντι* τῆς Ὄθρυος, δι' οὗ ὁ Ἄμφρυσος ῥεῖ» (σελ. 435. τουτέστι «πρὸς τῷ *πέρατι* τῆς Ὄθρυος». Κεῖται δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Ῥοδίᾳ (Συλλ. Ἐπιγρ. Βοιχχ. Τόμ. Β', σελ. 574) «ἄλλον ἐπ̓[illegible]

ἐπεκολάψαμεν ἐν *τῷ ΚΑΤΑλήγοντι* τοῦ λόφου» καὶ «εἰς *τὸ 'ΑΠΟλῆγον* αὐτοῦ ὄρους ἐπεκολάψαμεν».

Καὶ ἄλλα δ' ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα τῆς χρήσεως τῆς συνάρθρου μετοχῆς *τὸ ἀπολῆγον-τὸ καταλῆγον* καὶ *τὰ ἀπολήγοντα -τὰ καταλήγοντα* πρὸς δήλωσιν τοῦ πέρατος καὶ τῶν περάτων, οἷον

Πολύβ. Ε', νθ', 5 «ᾧ πρὸς μὲν τὴν ἀφ' ἑσπέρας πλευρὰν προσκλύζει *τὸ καταλῆγον* τοῦ πελάγους τοῦ μεταξὺ κειμένου Κύπρου καὶ Φοινίκης».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 972 ς' «*τῷ* δ' *ἀπολήγοντι* τῆς οὐρᾶς ἐμαστίγου τὰς κνήμας» καὶ Φαβ. Ϛ', 1 «ἐμβάλλουσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν φέροντες εἰς *τὰ καταλήγοντα* τῆς Καμπανίας». Πρβ. καὶ Ἀριστείδ. ΙΑ', 7 «ἄφιππα ποιούσας *τὰ καταλήγοντα* καὶ συγκυροῦντα τοῦ πεδίου πρὸς τὸ ἱερόν».

Ἀθήν. σελ. 488 ε' «κατὰ μὲν τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἀγγείου φυλάττουσι τὴν διάσχισιν, κατὰ δὲ *τὸ ἀπολῆγον* πρὸς τὴν τοῦ χείλους ἔρεισιν πάλιν συμφυεῖς». Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 870, 17 εἶνε γεγραμμένον «τὸ σχίσμα διόλου τηροῦσαι *πρὸς τὸ ἀπολῆγον τῆς ἐρείσεως* συμφύονται». Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ γραφὴ «πάλιν *συμφύονται*». Ὁ Καιβέλιος ἐξέδωκεν ἀκολουθήσας τῷ Οὐϊλαμοβιτζίῳ «πάλιν συμφυεῖς (*εἰσιν*)».

Παυσαν. Η', λς', 7 «τοῦ δὲ ὄρους ὑπὸ *τοῖς καταλήγουσι* πόλεως σημεῖα Λυκόας».

Ῥοῦφ. Ἐφέσ. σελ. 178, 4 «παρατεταμένον τῷ θώρακι κατὰ *τὰ ἀπολήγοντα* τῶν πλευρῶν» καὶ σελ. 184, 12 «μάλιστα *τοῖς ἀπολήγουσι* τῶν ὀστῶν συμφυεῖς τυγχάνοντες» καὶ σελ. 192, 13 «συνήρμοσται δὲ *τῷ* τῆς περόνης *ἀπολήγοντι*».

Ὀρειβάσ. Τόμ. Δ', σελ. 286, 10 «κατὰ *τὰ ἀπολήγοντα* τοῦ βρέγματος ὑπεράνω τοῦ πρώτου ἅμματος ἁμματίζεται».

Πολυδεύκ. Β', 71 «*τὸ* δὲ *καταλῆγον* τῶν λογάδων πρέμνον καλεῖται» καὶ 177 «καὶ ταύτης *τὸ καταλῆγον* ἀντίστερνον» καὶ 197 «*τὸ* δ' *ἀπολῆγον* τοῦ ποδὸς κατόπιν πτέρνα». Πρβ. Α', 85 «*τὸ* δὲ *καταλῆγον* αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πρῷραν προεμβολίς» καὶ Β', 90 «*τὰ* δ' ἑκατέρωθεν αὐτῶν ἐπὶ τὰς γνάθους *καταλήγοντα* χαλινοί» καὶ 136 «ὑποτραχήλιον μὲν οὖν καλοῦσι τὸ ὑπὸ τοὺς αὐχένας μεταξὺ ὠμοπλατῶν *καταλῆγον* ἐπὶ τὸ μετάφρενον».

Φώτ. Λεξ. σελ. 405, 3 (καὶ Σουίδ. σελ. 835 β' Βεκκ.) «Πέζα: τὸ ἄκρον ἢ τὸ *ἀπολῆγον* τοῦ χιτῶνος».

Σχόλ. εἰς Καλλιμ. Ὕμν. εἰς Ἄρτεμ. 12 (σελ 116 Σνειδ.) «τὸ ἔχον φαν, τουτέστι *τὸ ἀπολῆγον* τοῦ ἱματίου».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου εἶνε παρειλημμένον τὸ ὄνομα *αἱ ἀπολήξεις*. «Στεφάναι: — καὶ αἱ τῶν βλεφάρων *ἀπολήξεις*». Πρβ. καὶ Δημήτρ. περὶ Ἑρμην. 182 «τῶν γὰρ κώλων ἀμφοτέρων *αἱ ἀπολήξεις* μετροειδές τι ἔχουσιν». Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ κεῖται σελ. 491 ε' «τούτων δ' αὖ συνάφεια κατὰ τὴν τελευταίαν *ΥΠΟληξιν*», ἀνθ' οὗ ὁ Καιβέλιος εἴκασεν *ἈΠΟληξιν*. Πρβ. καὶ Εὐστάθ. σελ. 870, 24 «ἑτέρας δὲ δύο ἐν ταῖς κάτω συναφείαις τῶν *ὙΠΟλήξεων*».

Ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 793 φέρεται «(ἡ μετοχὴ) Τὰ λήγοντα, **Ἡρ.**, ἀντὶ τὰ Πέρατα». Ἄγνωστον ἡμῖν ὑπάρχει ποῦ εἶπεν ὁ Ἡρόδοτος *τὰ λήγοντα*, γινώσκομεν δ' ὅτι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐλέχθη ἐν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 870 Β' «Φησὶ τοίνυν (ὁ Ἡρόδοτος) Ἀθηναίους λέγειν ὡς Ἀδείμαντος—ἔφευγεν—εἶτα μέντοι κέλης ἐλαυνόμενος αὐτῷ συνέτυχε περὶ *τὰ λήγοντα* τῆς Σαλαμινίας». Ἀλλὰ δὲν μνημονεύει ὁ Πλούταρχος αὐταῖς λέξεσι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἱστορημένα βιβλ. Η', 94.

Θαυμαστὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Κοιχλῦς, ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος ἐπὶ σοφίᾳ, παρατιθέμενος ἐν *Opusc. Philol.* Τόμ. Β', σελ. 344-5 ῥῆσιν ἐκ τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Ἀγαθίου βιβλ. Β', 5 (σελ. 74-5) ἀντὶ τοῦ «εἰ δέ γε ἐς ἀσπίδα παγείη, ἀποκρέμαται μὲν αὐτίκα ἐξ αὐτῆς καὶ ξυμπεριάγεται συρομένου ἐν τῷ ἐδάφει *τοῦ ἀπολήγοντος*» εἰκάζει «συρομένου ἐν τῷ ἐδάφει *τοῦ ἀπολείποντος*». Ἄριστ' ἔχει ἡ παραδεδομένη γραφὴ *τοῦ ἀπολήγοντος*, τουτέστι *τοῦ πέρατος*, οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ νοήσῃ τὸ «συρομένου ἐν τῷ ἐδάφει *τοῦ ἀπολείποντος*». Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Ἀγαθίᾳ καὶ «οἱ βάρβαροι ἤδη ὑπερβάντες τὸ προπετὲς τοῦ τείχους καὶ *ἀπολῆγον* καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ προεξέχον» (βιβλ. Ε', 22, σελ. 327, 15).

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐρρήθη καὶ τὸ *λῆγον μέρος* ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 796, 2 «καὶ δηλοῖ τὸ ληκτικῶς ἤγουν *τῷ λήγοντι μέρει* τοῦ ποδός, ὅ ἐστι τοῖς δακτύλοις ἢ καὶ τῷ πέλματι» καὶ τὸ *ἀπολῆγον μέρος* ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 348, 4 Δινδ. «σαυρωτὴρ δέ ἐστι *τὸ ἀπολῆγον μέρος* τοῦ δόρατος» καὶ ἐν τῷ Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης Περίπλῳ τῷ εἰς τὸν Ἀρριανὸν κοινῶς ἀναφερομένῳ ΛΓ' (Γεωγρ. Μικρ. Καρ. Μυλλ. Τόμ. Α', σελ. 283, 3) «κατὰ *τὸ ἀπολῆγον* αὐτοῦ *μέρος* ἑπτὰ νῆσοι πρόκεινται». Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου ἀπαντᾷ σελ. 457, 4 «Σφυρὰ δὲ λέγεται *τὰ ἀπολήγοντα* πρὸς τῷ ἀστραγάλῳ καὶ ἐκ πλαγίου ἐξέχοντα», ἐν δὲ τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 176, 14 «Σφυρά: *τὰ ἀπολήγοντα ΜΕΡΗ* πρὸς τῷ ἀστραγάλῳ καὶ ἐκ πλαγίων ἐξέχοντα τῆς κνήμης καὶ τῆς περόνης», ὡς καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 739, 34 «Σφυρόν: τὸ περὶ τὸν ἀστράγαλον ἤγουν *τὰ ἀπολήγοντα ΜΕΡΗ* πρὸς τῷ ἀστραγάλῳ». Πρβ. Ὀρειβάσ. Τόμ. Δ', σελ. 443, 11 «κατὰ *τὰ ἀπολήγοντα μέρη* τὰ πρὸς τῷ καρπῷ» καὶ σελ. 445, 4 «τῷ δὲ πήχει πάλιν κατὰ *τὰ ἀπολήγοντα μέρη* περιτιθέσθω βρόχος» καὶ σελ. 452, 9 καὶ σελ. 453, 7 καὶ σελ. 454, 12 «κατὰ *τὰ ἀπολήγοντα μέρη* τὰ πρὸς τῷ γόνατι».

Μνημονεύομεν καὶ τὸ ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου κείμενον σελ. 180 ε' «καὶ τὸ *λῆγον αὐτῶν* (τῶν ἡμερῶν), ἔτι δὲ καὶ τὸ ἕωλον τῆς συμποσίας οὐκ ἐπιλογιζόμενος», ὃ δύναται νὰ νομισθῇ ὅμοιον τοῖς προκατειλεγμένοις. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Φανερὸν ἐκ τῶν διειλημμένων κατέστη ὅτι λέγεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *τὸ ἀπολῆγον* ἢ *τὸ καταλῆγόν τινος*, ἤγουν τὸ πέρας τινός, καὶ *τὰ ἀπολήγοντα* ἢ *τὰ καταλήγοντά τινος*, τουτέστι τὰ πέρατά τινος. Παραλαμβάνεται δὲ καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ σύναρθρος μετοχὴ *τὸ προέχον* ἢ *προῦχον* καὶ εὑρίσκεται εἰρημένον *τὸ προέχον* ἢ *προῦχόν τινος*, ὅ ἐστι τὸ προέχον μέρος τινός, ἤτοι ἐκεῖνο τὸ μέρος τινὸς ὃ προέχει τῶν ἄλλων αὐτοῦ μερῶν. Γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ *τὰ προὔχοντα*.

Θουκυδ. Β', 76, 4 «ἡ δὲ ῥύμη ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιζε *τὸ προέχον* τῆς ἐμβολῆς». Πρβ. Σουΐδ. «Ἐμβολή: τὸ ἄκρον τοῦ κριοῦ τοῦ μηχανικοῦ ὀργάνου. Τῷ ἐπιφερομένῳ ἄχθει ἀποκαυλίζειν τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 670 α' «πρώτη γὰρ σχίσασα *τῷ προύχοντι* τῆς ὀρυχῆς (τοῦ ῥύγχους), ὥς φασι τὴν γῆν, κτέ.».

Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 706 «τοῦ μὲν οὖν ἀρσενικοῦ *τὸ προῦχον* καυλός».

Προκόπ. Τόμ. Γ', σελ. 61, 15 «ἐς *τὸ προῦχον* ἀναβᾶσα τῆς κλίνης» καὶ σελ. 296, 21 «κατὰ *τὸ* ἐν στενῷ *προῦχον* τοῦ τείχους» καὶ σελ. 321, 17 «ἐν *τῷ προύχοντι* γενέσθαι τῶν λόφων». Πρβ. καὶ σελ. 178, 2.

Πολυδεύκ. Α', 76 «*τὸ* δὲ *προῦχον* τοῦ ὑπερθυρίου γεῖσον καὶ γείσωμα» καὶ Β', 85 «ὥσπερ καὶ τοῦ λοβοῦ *τὸ* μὲν *προῦχον* προλόβιον κτέ.» καὶ 90 «καὶ *τὸ* μὲν *προῦχον* αὐτῶν προχειλίδια» καὶ 92 «ὧν *τὸ προῦχον* μύλαι διὰ τὸ λεαίνειν ἴσως τὴν τροφήν» καὶ 144 «τῶν δὲ δακτύλων *τὰ* μὲν *προύχοντα* κατὰ τὰς συμβολὰς κόνδυλοι» καὶ 171 «ὡς ἀκροποσθία καὶ ἀκροπόσθιον *τὸ* πόσθης *προῦχον*» καὶ 180 «τῶν δὲ σφονδύλων ἄρρεν μὲν καλεῖται *τὸ προῦχον*» καὶ 198 «τούτου δὲ *τὸ* μὲν *προῦχον* ὑπὸ τοὺς δακτύλους στῆθος ποδός» καὶ 207 «*τὸ* δὲ ἔξω *προῦχον* αὐτοῦ περὶ τὸν τράχηλον γαργαρεὼν καὶ πρόλοβος». Πρβ. καὶ Α', 81 «*τὰ* δ' ὑπὲρ αὐτὸ *προύχοντα*—προτεγίσματα» καὶ 86 «τὸ δ' ὑπὲρ *τὸ προῦχον* ἀκροστόλιον ἢ πτυχὶς ὀνομάζεται» καὶ 136 «*τὸ* δὲ *προῦχον* αἰχμὴ καὶ ἐπιδορατὶς καὶ στύραξ» καὶ Β', 39 «*τὸ* δὲ ὑπ' αὐτῷ *προῦχον* μέτωπον» καὶ 97 «*τὸ* μὲν δὴ ὑπὸ τοῖς χείλεσιν ἐκ τῆς κάτω σιαγόνος *προῦχον* ὀξύγενύς τε καὶ γένυς ὀνομάζεται» καὶ 138 «*τὸ* δὲ πρὸς τῷ ὤμῳ *προῦχον* βραχίονος κεφαλή» καὶ 140 «*τὸ* δὲ ἔξωθεν αὐτοῦ *προῦχον* ὠλέκρανον» καὶ 192 «οἱ δὲ ἀστραγάλους οὐ *τὰ προύχοντα* ἀλλὰ τὰ ἔνδον κρυπτόμενα ὑπὸ σφυρόν».

Φώτ. Λεξ. σελ. 436, 2 «Ποδεών: κυρίως τοῦ ἀσκοῦ *τὰ προύχοντα* ἤτοι τῶν ποδῶν τὰ δέρματα». Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 295, 21 λέγεται «Ποδεών: ποδεῶνές εἰσιν οἱ ἑκατέρωθεν τοῦ ἀσκοῦ προέχοντες».

Ἡσύχ. «Προλόβιον: *τὸ προέχον* τοῦ λοβοῦ» καὶ «Πρόποδες ὄρους: τῶν ὀρῶν *τὰ προύχοντα*».

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει φέρεται Β', 183 «τὸ μὲν εἰς δακτύλιον *νενευκὸς* αὐτοῦ κορυφὴ καλεῖται», ὑπὸ δὲ τοῦ Θεοφράστου ἐλέχθη περὶ Φυτ. Αἰτ. Ε', α', 3 «ἢ κλῶνες ἢ πτόρθοι ἢ ἀκρεμόνες ἢ ὅ τι χρὴ καλεῖν *τὰ ἐσχατεύοντα τῶν δένδρων*». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Β', 130 «ὅθεν καὶ ὑποδερὶς τὸ ἐν τοῖς πρόσθεν τοῦ τραχήλου *τελευταῖον*».

Κατελέξαμεν παραδείγματα τῆς συνάρθρου μετοχῆς *τὸ προέχον-προῦχον* καὶ γενικῇ συντεταγμένης καὶ καθ' ἑαυτὴν κειμένης. Γίνεται δ' ὁμοία χρῆσις καὶ τῶν μετοχῶν *τὸ ἀνέχον-τὰ ἀνέχοντα* καὶ *τὸ ὑπερέχον-τὰ ὑπερέχοντα*, οἷον

Πολυδεύκ. Β', 50 «ὀφρύας καλοῦσι *τὰ ἀνέχοντα* τῆς γῆς» καὶ Ζ', 145 «σφῦρα δὲ *τὸ* μεταξὺ τῶν ἀρηρομένων *ἀνέχον*» καὶ Δ', 133 «ὄγκος δέ ἐστι *τὸ* ὑπὲρ τὸ πρόσωπον *ἀνέχον* εἰς ὕψος λαβδοειδὲς τῷ σχήματι». Πρβ. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. Γ', ς', 6 «ἡ μὲν εἰς *τὸ προανέχον* ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς τὸν πόδα».

Πολυδεύκ. Β', 137 «*τὸ* μὲν *ὑπερέχον* τοῦ βραχίονος ἀκρωμία» καὶ 162 «*τὰ* τῆς γῆς *ὑπερέχοντα* μαστοὶ κέκληνται» καὶ 184 «*τὰ* δὲ *ὑπερέχοντα* ἀπὸ τούτων γλουτοὶ καὶ ἐφέδρανα». Πρβ. Ἡσύχ. «Ἄρρενα: ἄρσενα ἢ τῶν κονδύλων *τὰ ἐξέχοντα*» καὶ «Γείσωσις: *τὸ* τῆς στέγης *ἐξέχον*».

Ὡς δὲ λέγεται ἀπολύτως *τὸ προῦχον* καὶ *τὸ ἀνέχον* καὶ *τὸ ὑπερέχον*, οὕτω καὶ *τὸ διέχον* παρὰ Ξενοφῶντι Ἀναβ. Γ', δ', 22 «ὁπότε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἂν ἐξεπίμπλασαν, εἰ μὲν στενώτερον εἴη *τὸ διέχον*, κατὰ λόχους».

Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους κεῖται Α', 135 «*τὸ* ὑπὲρ αὐτὰς *προβεβλημένον* γεῖσον» καὶ 143 «*τὸ* δὲ *κυρτούμενον* ἀσπιδίσκη, *τὸ* δ' ἀπ' αὐτῆς ὑπὸ τὸν τόνον *κεκαμμένον* ἀζηλίς» καὶ 147 «*τὰ* δὲ ἀπὸ μὲν τῶν ῥυμῶν *ἀπηρτημένα*, ὑπὸ δὲ τοὺς αὐχένας τῶν ἵππων ἑλιττόμενα λέπαδνα» καὶ Β', 162 «*τὸ* δὲ *ὑποκαταβαῖνον* στέρνον» καὶ 172 «**οὗ** *τὸ χαλώμενον* λακόπεδον» καὶ Ι', 115 «**τοῦ** δὲ **λυχνέου** (λυχνείου) *τὸ ἀπευρυνόμενον*—πινάκιον ἢ πινακίσκιον» καὶ 143 «**τοῦ δόρατος** *τὸ ἱστάμενον* σαυρωτήρ, στύραξ». Πρβ. καὶ Β', 10 «ἐν *τῷ μεσεύοντι τῶν ἡλικιῶν*, ἐν τῇ κορυφῇ τῶν καθ' ἡλικίαν ἀναβάσεων».

Παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ φέρεται «Ῥόπτρον: ῥόπαλον ἢ τὸ *ἐπικαταπῖπτον* τῆς παγίδος καὶ συλλαμβάνον» καὶ «Σφηκὸς λόφου: τὸ ἄκρον τοῦ λόφου, *τὸ ἐπὶ* τῶν ὤτων *ἐπικρεμάμενον* τοῦ λόφου». Γραπτέον δ' ἴσως «τὸ ἐπὶ τῶν *νώτων* ἐπικρεμάμενον τοῦ λόφου». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου εὑρίσκεται γεγραμμένον «Ὕλην: *τὸ καθίζον* τοῦ οἴνου ἢ τοῦ ὕδατος» (σελ. 617, 20. Πρβ. Μειστῆρον εἰς *Ἡρῴδ*. σελ. 84). Μνημονεύομεν καὶ τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου καὶ τῷ τοῦ Φωτίου σελ. 210, 1 «Λαυκανία: *τὸ ἀπηρτημένον* τοῦ γαργαρεῶνος».

Ὑπὸ τοῦ Πολυαίνου ἐρρήθη βιβλ. Β', 6', 5 «καταλιπὼν τὴν λείαν κατὰ *τὸ διαλεῖπον τοῦ χάρακος* διεξεπαίσατο», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχ. Δ', γ', 3 «συνήει τε πάλιν *τῆς γῆς* τὸ περὶ ἐκείνοις *κεχηνὸς* καὶ καθίστατο», ᾧ ὅμοιον τὸ παρὰ τῷ Λουκιανῷ ἀπαντῶν Τίμ. 18 «οὕτως εὐρύτερον *τὸ* πρὸς τὴν ἔκχυσιν *κεχηνὸς τοῦ πίθου* καὶ ἀκώλυτος ἡ ἔξοδος». Πρβ. καί: *τοῦ σκαφιδίου τὰ ἀνεῳγότα*, *τὸ διερρωγὸς τοῦ ἱματίου*, κτλ.

Ἀπεφηνάμεθα ὅτι ἐν τῇ παρὰ τῷ Στράβωνι ῥήσει «συνάπτει δὲ καὶ τοῖς ἀπολήγουσι τοῦ Πηλίου πέρασι καὶ τῆς Μαγνησίας» ἀλλοτρίας χειρὸς προσθήκη ὑπάρχει τὸ *πέρασι*. Λαμβάνομεν νῦν εἰς χεῖρας τὴν Κραμήρειον ἔκδοσιν τοῦ γεωγράφου, ἵν' ἴδωμεν ἂν εἶνέ τι ἐν αὐτῇ περὶ τῆς γραφῆς σεσημειωμένον. Μανθάνομεν δ' ἐκ τῆς ἐκδόσεως ταύτης (Τόμ. Β', σελ. 310) ὅτι ἐν ἑνὶ τῶν ἀντιγράφων δὲν φέρεται τὸ ὄνομα *πέρασι*, ὅτι δηλ. ἐν ἑνὶ τῶν ἀντιγράφων ἔμεινεν ἀδιάφθορος ἡ ῥῆσις τοῦ Στράβωνος.

ΚΕΦ. ΙΗ'.

Μελάνδρυον—μελλήδρυον.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου εἶνε γεγραμμένον σελ. 256,25 Πόρσ. «Μελλήδρυον: ἡ τῆς δρυὸς μήτρα».

Λέξις *μελλήδρυον* οὔτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ οὔτ' ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ. Ὁ Φώτιος εἶπεν ἀναντιλέκτως «*Μελάνδρυον*: ἡ τῆς δρυὸς μήτρα».

Ὅτι δ' ἡ τῆς δρυὸς μήτρα ὠνομάζετο *μελάνδρυον* διδάσκει ὁ Θεόφραστος λέγων ἐν τῇ περὶ Φυτῶν Ἱστορίᾳ βιβλ. Α', ς', 2 «διαφέρουσι δὲ αὗται (*αἱ μῆτραι*) καὶ τοῖς χρώμασι· μέλαιναι γὰρ δὴ πᾶσαι καὶ *τῆς δρυός*, ἣν καλοῦσι *μελάνδρυον*» καὶ βιβλ. Ε', γ', 1 «καὶ ἡ μὲν πύξος ὅλη, τῆς δὲ ἐβένου ἡ μήτρα, ἐν ᾗ καὶ ἡ τοῦ χρώματός ἐστι μελανία —πυκνὸν δὲ καὶ *ἡ τῆς δρυὸς μήτρα*, ἣν καλοῦσι *μελάνδρυον*». Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ «μέλαιναι γὰρ δὴ πᾶσαι καὶ τῆς δρυός» ὁ μὲν Σνειδῆρος εἴκασε «μέλαιναι γὰρ δὴ πᾶσαι καὶ *μάλιστα* ἡ τῆς δρυός», ὁ δὲ Οὐϊμῆρος ἐξέδωκε «μέλαιναι γὰρ *τῆς ἐβένου* καὶ τῆς δρυός». Ἀλλ' ἴσως εἶνε κάλλιον ν' ἀναγνωσθῇ «μέλαιναι δὴ πᾶσαι καὶ *δὴ καὶ* ἡ τῆς δρυός».

Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐρρήθη ἐν Ὀδυσσείας Ξ, στίχ. 12 «*τὸ μέλαν δρυὸς* ἀμφικεάσσας». Ἐξελαμβάνετο δ' ὑπὸ τῶν παλαιῶν γραμματικῶν ἀντὶ τοῦ ἐγκαρδίου (ἤτοι τῆς μήτρας) τῆς δρυὸς ἢ ἀντὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς δρυὸς ἢ ἀντὶ τῆς δασύτητος τῶν φύλλων τοῦ δένδρου τούτου. Ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις φέρεται σελ. 580, 4 Δινδ. «*Τὸ μέλαν δρυός*: ἤτοι τὸ δάσος ἢ τὴν ἐντεριώνην, τὸ ἐγκάρδιον τῆς δρυός· *μελάνδρυον* γὰρ λέγεται διὰ τὴν χροιάν· ὁ δὲ Ἀριστοφάνης τὸν φλοιὸν τῆς δρυός. *Τὸ μέλαν δρυὸς* τὴν ἐντεριώνην φασὶν οὕτω καλουμένην· ὁ δὲ Ἀρίσταρχος τὸν φλοῦν. Ὁ δὲ Κράτης τὴν δασύτητα τῶν φύλλων *μελάνδρυόν* φησιν, ὡς καὶ Αἰσχύλος φησὶ Φιλοκτήτῃ· κρεμάσασα τόξον πίτυος ἐκ μελανδρύου» (Πρβ. Λουδούϊχον ἐν *Ἀριστάρχ*. Τόμ. Α', σελ. 603-4). Λέγει δὲ καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1748, 56 «*Μέλαν* δὲ *δρυὸς* οἱ μὲν τὴν ἐντεριώνην φασὶν ἤγουν τὸ ἐγκάρδιον τῆς δρυὸς μέλαν ὡς τὰ πολλὰ ὄν, Ἀρίσταρχος δὲ τὸν φλοῦν οὕτω νοεῖ. Κράτης δὲ τὴν δασύτητα καὶ πολλὴν πυκνότητα τῶν φύλλων *μελάνδρυον* καλεῖ ὡς αἰτίαν τῷ ξύλῳ μελανίας διὰ τῆς σκιᾶς· φέρεται δὲ καὶ Αἰσχύλου χρῆσις ἐν Φιλοκτήτῃ κρεμάσας τόξον πίτυος ἐκ μελανδρύου. Ἐν δὲ ῥητορικῷ λεξικῷ εὕρηται καὶ ὅτι μήτρα τὸ μέσον τοῦ ξύλου, ὅ τινες ἐντεριώνην λέγουσιν· ὥστε ταὐτὸν εἶναι τῷ λόγῳ τούτῳ μήτραν, ἐντεριώνην καὶ μέλαν δρυός». Ἐπισυνάπτομεν τούτοις ἃ εἶνε εἰρημένα ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς σελ. 273, 30 Διδ. «Διὸ καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἐν τῷ μέλαν δρυὸς ἀμφικεάσσας *μέλαν δρυός* τινες τὴν τῶν φύλλων εἶπον δασύτητα διὰ τὴν ἐξ

αὐτῶν ἀποτελουμένην μελανίαν τῆς σκιᾶς» καὶ σελ. 327, 21 «Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ μέλαν δυὸς ἀμφικεάσσας παρ' Ὁμήρῳ *δρυός μέλαν* τινὲς εἶπον τὴν τῶν φύλλων περιττότητα καὶ τὴν πύκνωσιν, ἀφ' ἧς τὸ τῆς σκιᾶς μέλαν γίνεται, ὡς καὶ πρὸ τούτων γέγραπται».

Περὶ τοῦ *μέλαν δρυός* ποιεῖται λόγον καὶ ὁ Ἡσύχιος γράφων «*Μέλαν δρυός*: ἡ ἐν τοῖς δένδροις δασύτης καὶ ἡ τῶν ξύλων ἐντεριώνη» καὶ «*Τὸ μελάνδρυος*: τὸ μέσον τοῦ ξύλου διὰ τὸ εἶναι εὔτονον τοῦτο τὸ μέρος. Ἄλλοι δὲ διαστείλαντες *τὸ μέλαν δρυός* εἰς δύο μέρη λόγου ἀποδεδώκασι τὸ μέσον τῆς δρυὸς μέρος (διὰ τὸ) μέλαν εἶναι καὶ ἄσηπτον διαμένειν». Δύσκολον ἀποβαίνει νὰ πεισθῇ τις ὅτι ἀντὶ τοῦ *μέλαν δρυός* ἐγράφη ποτὲ *μελάνδρυος*· διότι ἀλογώτατον ἦτο νὰ προενεχθῇ ὑφ' ἓν τὸ *μέλαν δρυός*, λίαν δ' ἄτοπον φαίνεται νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἐσχηματίσθη διὰ συνθέσεως τύπος *μελάνδρυος*. Ὅθεν ἀναγνωστέον ἴσως παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «*Τὸ μελάνδρυοΝ*: τὸ μέσον τοῦ ξύλου διὰ τὸ εἶναι εὔτονον τοῦτο τὸ μέρος. Ἄλλοι δὲ κτέ.».

Τῶν νέων φιλολόγων ἄλλοι μὲν ἐκλαμβάνουσι τὸ παρ' Ὁμήρῳ ἁπαντῶν *τὸ μέλαν δρυός* ἀντὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς δρυός, ὡς ἐξεδέχετο καὶ ὁ Ἀρίσταρχος, ἄλλοι δ' ἀντὶ τοῦ ἐγκαρδίου ἢ τῆς μήτρας τῆς δρυός (Ἴδε Δοιδερλῖνον ἐν *Ὁμηρ. Γλωσσαρ.* § 2149, Τόμ. Γ', σελ. 137-8 καὶ Ἀμείσιον ἐν *Παραρτήμ. εἰς Ὀδύσσ.* Ξ, 12, σελ. 21. Πρβ. καὶ Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελ. Τόμ. Α', σελ. 105-6 καὶ σελ. 1039). Τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν ἐγκρίνει καὶ ὁ Ἰ. Σμιδίτιος ἐν *Synonym. d. Griech. Spr.* Τόμ. Γ', σελ. 16 λέγων «Von einzelnem sei noch bemerkt, dass τὸ μέλαν δρυός, Od. 14, 12., nicht die Rinde sein kann, sondern das Kernholz, das wirklich dunkler ist, als übrige; dies zeigt schon die Verwendung zu den starken Pfälen».

Ἐκαλοῦντο δὲ *μελάνδρυα* κατὰ τὸν Ξενοκράτη καὶ τὰ τοῦ τεταριχευμένου θύννου μέρη πλὴν τοῦ αὐχένος καὶ τῆς κοιλίας. Ὁ λόγος τοῦ Ξενοκράτους ἔχει ὧδε (περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἐνύδρ. Τροφ. ΟΓ' Κορ.) «Τὰ δὲ ἐκ θύννων γινόμενα ταρίχη συχνὴν πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐνδείκνυται—Αὐχὴν μὲν γὰρ αὐτῶν γίνεται ὠμοτάριχος—Κοιλία δὲ τοῦ θύννου πρόσφατος μὲν ἐδώδιμος—Τὰ δὲ λοιπὰ μέρη,

μελάνδρυα καλούμενα διὰ τὴν ἐμφέρειαν πρὸς τὰς μελαινούσας τῆς δρυὸς ῥίζας, παρορμητικὰ ὀρέξεως».

Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοκράτους καὶ Γαληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἐνύδρων Τροφῆς σελ. 173. Μελάνδρυα καλούμενα. Προσέθηκα τὴν μετοχὴν, ἀναγκαίαν οὖσαν εἰς συνάρτησιν τοῦ λόγου. Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος, οὕτως καὶ Πλίνιος—Melandrya οὐδετέρως εἶπε, κατὰ τὸ Γεράνδρυον. Εὕρηται μέντοι καὶ Μελάνδρυες καὶ Γεράνδρυες, παρὰ τὰς εὐθείας Μέλανδρυς καὶ Γέρανδρυς. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν δένδρων, «Γεράνδρυες αἱ παλαιαὶ δρύες· καὶ τὰ παλαιὰ δένδρα, Γεράνδρυα» φησὶν Ἡσύχιος. Τοῦ δὲ Μελανδρύου ἡ σύνθεσις τῶν μεθ' Ὅμηρόν ἐστιν· ἐκεῖνος γὰρ διῃρημένως εἶπε (Ὀδυσ. ξ', 12),

— Τὸ μέλαν δρυὸς ἀμφικεάσσας,

ὅ ἐστι σχίσας. Σημαίνει δὲ, κατὰ μέν τινας τὴν μήτραν τῆς δρυός, καθ' ἑτέρους δὲ τὸν φλοιόν, κατ' ἄλλους δὲ τὴν δασύτητα τῶν φύλλων ὡς αἰτίαν τῷ ξύλῳ μελανίας (ἴδε Εὐστάθ. σελ. 1748)· οἷς ὁ βουλόμενος τοῦ ἀπόρου ἀπορώτερον ποιῆσαι τὸ μελάνδρυον προστιθέτω καὶ τὴν Ξενοκράτους ἐξήγησιν, Τὰς μελαινούσας τῆς δρυὸς ῥίζας. Οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστι τὸ μελάνδρυον, ἢ ἡ τῆς δρυὸς μήτρα, τουτέστιν αὐτὸ τὸ ξυλῶδες, περιαιρεθέντος τοῦ παχυτέρου φλοιοῦ, ὥς φησι Θεόφραστος (Περὶ φυτ. ἱστορ. Α, 9), «Διαφέρουσι δὲ καὶ ταῖς μήτραις... τῶν μέν ἐστι σαρκώδης, τῶν δὲ ξυλώδης, τῶν δὲ ὑμενώδης... ξυλώδης δὲ, πίτυος, ἐλάτης, πεύκης, καὶ μάλιστα ταύτης διὰ τὸ ἔνδαδος εἶναι. Τούτων δὲ ἔτι σκληρότεραι καὶ πυκνότεραι κρανίας, πρίνου, ΔΡΥΟΣ, κυτίσου, συκαμίνου, ἐβένου, λωτοῦ. Διαφέρουσι δὲ αὗται καὶ τοῖς χρώμασι· ΜΕΛΑΙΝΑΙ γὰρ δὴ πᾶσαι, καὶ τῆς ΔΡΥΟΣ, ἣν καλοῦσι ΜΕΛΑΝΔΡΥΟΝ». Καὶ τὴν μὲν ξυλώδη μήτραν, bois (ξύλον) ἁπλῶς καλοῦσιν οἱ νεώτεροι φυσιολόγοι, τὴν δὲ σαρκώδη, moelle (μυελὸν), ὃν δ' ὠνόμακα παχύτερον φλοιὸν πρὸς διάκρισιν τοῦ ἐξωτάτου φλοιοῦ (ὃν εἰκότως ἄν τις λέπος, ἢ λοπὸν, ὀνομάσειεν) aubier, παρὰ τὸ τῶν

Λατίνων alburnum. Τοῦτο τὰ μὲν παλαιὰ Γλωσσάρια ἑρμηνεύουσι, Στέαρ δένδρου, διὰ τὸ ἀναλογεῖν τῷ ἐπὶ τῶν ζώων μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ τῆς σαρκὸς στέατι· ἐξηγήσαιο δ' ἂν αὐτὸ λεξικώτερον διὰ τοῦ Λευκὸν (παρὰ τὸ album). Ταύτης γὰρ ἔτυχε τῆς κλήσεως εἰς διάκρισιν τῆς μήτρας, οὔσης μελαντέρας τὴν χρόαν· καὶ τοιοῦτόν τι ἐμφαίνει καὶ ὁ Θεόφραστος λέγων (Περὶ φυτ. ἱστορ. Γ, 10) περὶ τῆς πεύκης, «Ὅταν ἐκπεσόντα περισαπῇ τὰ ΛΕΥΚΑ καὶ τὰ κύκλω (γρ. κύκλῳ)· τούτων γὰρ περιαιρεθέντων, καὶ καταλειφθείσης τῆς μήτρας, ἐκ ταύτης πελεκᾶται». Διὸ καὶ Πλίνιος τὸν μὲν ἐξωτάτω φλοιόν, ἤγουν τὸ λέπος (écorce) παρεικάζει τῷ τῶν ζώων δέρματι, τὸν δὲ μετ' ἐκεῖνον (aubier) τῷ στέατι, τὴν δὲ μήτραν (bois) τῇ σαρκί, Pro cute cortex... proximi plerisque adipes: ii vocantur à colore alburnum... subest huic caro (*Plin. lib. XVI, cap. 38*), καὶ μικρὸν ὑποβάς, ἐν τοῖς ἰσχυροῖς τῶν ξύλων καταλέγει τὴν περιαιρεθεῖσαν τὸν λευκὸν φλοιὸν δρῦν, Deinde robur exalburnatum et huic nigricans color (*Idem ibid. cap.* 40). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς σημασίας τοῦ μελανδρύου· παραθώμεθα δὲ καὶ τοὺς μνημονεύσαντας αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ εἴτε θύννου, εἴτ' ὀρκύνου, μερῶν. Παρὰ μὲν οὖν τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 315) ταῦτα φέρεται περὶ τῶν ὀρκύνων, «Ἐν Γαδείροις μὲν οὖν τὰ κλειδία καθ' αὑτὰ ταριχεύεται, ὡς καὶ τῶν ἀντακαίων αἱ γνάθοι καὶ οὐρανίσκοι, καὶ οἱ λεγόμενοι μελανδρύαι ἐξ αὐτῶν ταριχεύονται. Ἱκέσιος δέ φησι τὰ ὑπογάστρια αὐτῶν λιπαρὰ ὑπάρχοντα τῇ εὐστομίᾳ πολὺ διαλλάσσειν τῶν ἄλλων μερῶν, τὰ δὲ κλειδία εὐστομώτερα εἶναι τούτων». Ἀλλαχοῦ δὲ (σελ. 121) ὁ αὐτὸς Ἀθήναιος παρὰ Διφίλου λαβών, λέγει· «οἱ δὲ λεγόμενοι μελανδρύαι, ὧν καὶ Ἐπίχαρμος μνημονεύει ἐν Αὐτομόλῳ Ὀδυσσεῖ οὕτως·

Ποτιφόριμον τὸ τέμαχος ἧς τὸ ΥΠΟΜΕΛΑΝΔΡΥΩΔΕΣ.

ΜΕΛΑΝΔΡΥΣ ΔΕ τῶν μεγίστων θύννων εἶδός ἐστιν κ.τ.λ.» Ταῦτα ἡμαρτημένα ὄντα καὶ τῇ στίξει καὶ τῇ γραφῇ ὑποψίαν ἐνεποίησε τοῖς κριτικοῖς τοῦ ἐξεῤῥυηκέναι τι τοῦ χω-

ρίου. Ἅπαν μὲν οὖν τοὐναντίον, εἰσεῤῥύη τι νόθον ὄνομα, ὅπερ ἐκβαλὼν, σαφὲς ποιήσεις τὸ λεγόμενον· «Οἱ δὲ λεγόμενοι μελανδρύαι (ὧν καὶ Ἐπίχαρμος μνημονεύει ἐν Αὐτομόλῳ Ὀδυσσεῖ οὕτως·

Ποτιφόριμον τὸ τέμαχος ἧς τὸ ΎΠΟΜΕΛΑΝΔΡΥΩΔΕΣ),

τῶν μεγίστων θύννων εἶδός ἐστιν» καὶ σελ. 175 «Πρὸς τὰς μελαινούσας τῆς δρυὸς ῥίζας. Ἴσως τὴν τελευταίαν λέξιν τρεπτέον εἰς τὸ Μήτρας· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς τὸν Ξενοκράτην ἀγνοῆσαι οὔτε τὴν κυριότητα τῶν ὀνομάτων, οὔθ' ἃ μικρὸν ἀνωτέρω παρεθέμεθα ἐκ τοῦ Θεοφράστου περὶ τοῦ μελανδρύου. Καὶ τοῦ Μελαινούσας δὲ, χρηστότερον τὸ Μελανιζούσας, καθὰ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν—περὶ τῶν κτενῶν, Πυξίζοντες εἴρηκε, καὶ οὐ Πυξοῦντες». Ἐγένετο δὲ καὶ εἰκασία, καθ' ἣν τὸ *ῥίζας* εἶνε πλημμελὴς γραφὴ τοῦ *σχίζας*. (Ἴδε Δαρεμβέργην εἰς *Ὀρειβάσ*. Τόμ. Α', σελ. 602). Περὶ τοῦ *μελαινούσας* ποιεῖται λόγον ὁ Κοραῆς καὶ ἐν σελ. 231 γράφων «Ἐνδέχεται μὲν τὴν μετοχὴν Μελαινούσας γραφικῶς ἡμαρτῆσθαι ἀντὶ τοῦ Μελανιζούσας, παρὰ τὸ Μελανίζω, ἀμεταβάτως εἰρημένον, ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ Μελανιάζω· ἐνδέχεται δὲ καὶ παρὰ τὸ Μελαίνω εἶναι, καὶ αὐτὸ ἀμεταβάτως νοούμενον. Ἴσως δὲ καὶ, Μελανούσας περιεργότερον ἔγραψεν ὁ Ξενοκράτης διὰ μονοφθόγγου παρὰ τὸ Μελάνω, κατὰ τὸ Ὁμηρικὸν (Ἰλιάδ. η', 64) «Μελάνει δέ τε πόντος»· ᾧ καὶ Ἀπολλώνιος (Ἀργοναυτ. δ', 1574) ἐχρήσατο, «Πόντοιο... βένθος ἀκίνητον μελανεῖ (γρ. μελάνει)». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ε', σελ. 711-2 Διδ. γενομένου λόγου περὶ τῆς ἐπ' ἀμεταβάτου διαθέσεως χρήσεως τοῦ ῥήματος *μελαίνω* καὶ μαρτυρίων αὐτῆς παρατεθέντων, ἀποδοκιμάζονται αἱ μεταβολαὶ ἃς ἐποιήσατο ὁ Κοραῆς τοῦ παρὰ τῷ Ξενοκράτει ἀπαντῶντος *μελαινούσας*. Ἐπάναγκες δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ παρατηρηθῇ ἐνθάδε ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἐξηγήσατο ὁ Κοραῆς τὸ *ἈΜΦΙκεάσσας* διὰ τοῦ *σχίσας*.

Ὁμοίως τῷ *μελάνδρυον* εἶνε ἐσχηματισμένον τὸ *γεράνδρυον*, οὗ παραδείγματα μνημονεύονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ.

Β', σελ. 580 ἔκ τε τοῦ Θεοφράστου καὶ ἐξ ἄλλων. Βλέπει δέ τις αὐτὸ καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 10 καὶ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ σελ. 1859, 23 καὶ παρ' ἄλλοις (Ἴδε καὶ Σπαννέμιον εἰς *Καλλίμ*. Τόμ. Β', σελ. 38 Ἐρν. καὶ Βοισσονάδην εἰς *Ἀρισταίν*. σελ. 622 καὶ Κοραῆν εἰς *Πλουτ. Πολιτ.* σελ. 134 καὶ Κόβητον ἐν *Μνημοσ.* 1881, σελ. 399). Λέγεται δὲ καὶ *γαμαίδρυον*, περὶ οὗ ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπ.* σελ. 252 καὶ Ἄσιον ἐν *Θησ. Στεφ.* Τόμ. Η', σελ. 1289, καὶ *ἀκρόδρυον-ἀκρόδρυα* καὶ *ἔνδρυον*. Ὁ Πολυδεύκης γράφει Α', 252 «καταλαμβάνουσι δ' αὐτὸν — εἰς τὸ τοῦ ζυγοῦ τρύπημα κερκίδα ξυλίνην ἐμβαλόντες, ἣ καλεῖται *ἔνδρυον*», ὁ δ' Ἡσύχιος «*Ἔνδρυον*: καρδία δένδρου καὶ τὸ μέσον». Φέρεται δ' ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου καὶ «*ἜνδρΟΙα*: καρδία δένδρου καὶ τὸ μέσον», ὡς καὶ «*ἌδρΟΙα*: πλοῖα μονόξυλα. Κύπριοι — Σικελοὶ δὲ ἄδρυα λέγουσι τὰ μῆλα· παρὰ δὲ Ἀττικοῖς ἀκρόδρυα» (Πρβ. Λοβέκκιον ἐν *Στοιχ.* Τόμ. Α', σελ. 44). Πολλάκις δ' ἀντὶ τοῦ Υ ἐγράφη κακῶς ΟΙ καὶ τοὐναντίον Υ ἀντὶ τοῦ ΟΙ. Σημειωτέον δ' ὅτι, τοῦ Ἐμστερρουσίου ὑφηγησαμένου, ἐξέδωκεν ὁ Σμιδίτιος παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «Ἔνδρυον: καρδία δένδρου καὶ τὸ *μέσ(αδ)ον*».

Τῷ ὀνόματι *ἄδρυα* ἐντυγχάνει τις καὶ ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 83 α' «Ἀριστοφάνης δ' ὁ γραμματικὸς ἐν Λακωνικαῖς γλώσσαις τὰ κοκκύμηλά φησι τοὺς Λάκωνας καλεῖν ὀξύμαλα Περσικά, ἅ τινες *ἄδρυα*». Ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ καὶ «Σέλευκος δ' ἐν γλώσσαις βράβυλά φησιν, ἦλα, κοκκύμηλα, *μάδρυα* τὰ αὐτὰ εἶναι· τὰ μὲν *μάδρυα* οἷον *μαλόδρυα*, τὰ δὲ βράβυλα ὅτι εὐκοίλια καὶ τὴν βορὰν ἐκβάλλοντα, κτέ.» (σελ. 50 α'). Ποιησάμενος δὲ τούτων μνείαν ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1963, 34 ἐπιφέρει «Καὶ ὅρα ἐν τούτοις τὸ *μαλόδρυα* ἤγουν Δωρικῶς *μηλόδρυα* πρὸς ὁμοιότητα τοῦ *ἀκρόδρυα*». Γελοιότατον ἡμῖν φαίνεται τὸ «μάδρυα οἷον μαλόδρυα», ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει ἢ ὅτι τὸ *μάδρυα* εἶνε συγκεκομμένος τύπος τοῦ *μαλόδρυα*. Περιττὸν δ' ἴσως ἀποβαίνει νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι οὐδέποτ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπῆρξεν ὄνομα *μαλόδρυα* ἢ *μηλόδρυα*. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Σνειδῆρος τὸ παρ' Ἡσυχίῳ *κελένδρυνον*, ἀνθ' οὗ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 154, 4 κεῖται *κελενδρύονα*, μετετύπωσεν εἰς τὸ *κελένδρυον*. Ἀλλὰ σαφές τι περὶ τούτου ἢ βέβαιον οὐδεὶς ἔχει νὰ εἴπῃ.

Τοῖς ὀνόμασιν *ἀκρόδρυον*, *μελάνδρυον*, κτλ. ὅμοιον κατὰ τὸν σχηματισμὸν ὑπάρχει τὸ *μεσόφρυον*, ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου ἐν *Παραλειπομ*. σελ. 252.

Γίνεται δὲ μνεία καὶ περιττοσυλλάβου τύπου *γεράνδρυς* καὶ *γεράνδρυες* ὑπὸ τοῦ Φρυνίχου Σοφιστ. Προπαρασκ, σελ. 32, 27 «*Γεράνδρυς*: οἷον παλαιὸν δένδρον» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «*Γεράνδρυες*: αἱ παλαιαὶ δρύες· καὶ τὰ παλαιὰ δένδρα γεράνδρυα». Πρβ. *ἐτυμόδρυς*, *ἡμερόδρυς*, *λινόδρυς*, *φελλόδρυς*, *χαμαίδρυς* καὶ *Καλαμόδρυς* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ*. σελ. 252). Περὶ τοῦ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Πινδάρου ἀπαντῶντος *ἄδρυς* ἴδε Βοίκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πινδάρου Τόμ. Β', β', σελ. 632.

Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε τὸ κατὰ τὴν ἰσοσύλλαβον κλίσιν προενηνεγμένον ἐπίθετον *μελάνδρυος*, *πίτυος μελανδρύου*, ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Αἰσχύλου. Δύναται δ' ὁ τύπος οὗτος νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν *πολυίχθυος*, οὐδ. *πολυίχθυον* (Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 417). Ἐλέχθη δὲ καὶ *ἄμυος* (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν *Παραλειπομ*. σελ. 252-3). Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Αἰσχύλου ἐν μὲν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις εἶνε γεγραμμένον «*κρεμάσΑΣΑ* τόξον πίτυος ἐκ μελανδρύου», ἐν δὲ ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου «*κρεμάσΑΣ* τόξον πίτυος ἐκ μελανδρύου». Τῆς ἀρσενικῆς μετοχῆς χρῆσιν ὁ Αἰσχύλος ἐποιήσατο· ἵνα δ' ἄρτιος ὁ στίχος καταστῇ, ὁ μὲν Βόθιος καὶ ὁ Κόβητος (ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1873, σελ. 19) ἀνέγνωσαν:

κρεμάσας ΤΟ ΤΟξον πίτυος ἐκ μελανδρύου,

ὁ δὲ Ναύκιος (ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 81, 251 ἐκδ. β'):

κρεμάσας ΔΕ τόξον πίτυος ἐκ μελανδρύου.

Παρεθέμεθα ἔμπροσθεν χωρία τοῦ Θεοφράστου, ἐν οἷς λέγεται ὅτι ἡ τῆς δρυὸς μήτρα ἐκαλεῖτο *μελάνδρυον*. Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε ὅτι πολλάκις ἐν τῇ περὶ Φυτῶν Ἱστορίᾳ τοῦ Θεοφράστου εὑρίσκεται τὸ ὄνομα *μήτρα* κείμενον πρὸς δήλωσιν τοῦ μεταξὺ τοῦ ξύλου τρίτου ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ, οἷον βιβλ. Α', ϛ',1 «Διαφέρουσι δὲ καὶ *ταῖς μήτραις*· πρῶτον μὲν εἰ ἔνια ἔχει ἢ μὴ ἔχει, καθάπερ τινές φασιν ἄλλα τε καὶ

τὴν ἀκτῆν· ἔπειτα καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσι τῶν μὲν γάρ ἐστι σαρκώδης, τῶν δὲ ξυλώδης, τῶν δὲ ὑμενώδης—Ἅπασαι δὲ σκληρότεραι καὶ κραυρότεραι τῶν ξύλων· διὸ καὶ οὐχ ὑπομένουσι καμπήν. Μανότεραι δὲ αἱ μὲν αἱ δ' οὔ—Ἔχει δὲ *τὴν μήτραν* τὰ μὲν μεγάλην καὶ φανεράν, οἷον πρῖνος, δρῦς, καὶ τἆλλα (τὰ) προειρημένα, τὰ δ' ἀφανεστέραν, οἷον ἐλάα, πύξος· οὐ γάρ ἐστιν ἀφωρισμένην οὕτω λαβεῖν ἀλλὰ καί φασί τινες οὐ κατὰ τὸ μέσον ἀλλὰ κατὰ τὸ πᾶν ἔχειν· ὥστε μὴ εἶναι τόπον ὡρισμένον· διὸ καὶ ἔνια οὐδ' ἂν δόξειεν ὅλως ἔχειν» καὶ βιβλ. Γ΄, θ΄, 3 «Ἐπεὶ καὶ τὴν αἰγίδα [τὴν] καλουμένην ἡ θήλεια τῆς πεύκης ἔχει· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐγκάρδιον αὐτῆς—Γίνεται δὲ ἐν τοῖς μέγεθος ἔχουσι τῶν δένδρων, ὅταν ἐκπεσόντα περισαπῇ τὰ λευκὰ καὶ τὰ κύκλῳ· τούτων γὰρ περιαιρεθέντων καὶ καταλειφθείσης *τῆς μήτρας* ἐκ ταύτης πελεκᾶται» καὶ ι΄, 5 «*Μήτραν* δ' ἔχει τὸ ξύλον μικρὰν καὶ οὐ πολὺ μαλακωτέραν τοῦ ἄλλου· μαλακὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλλο ξύλον» καὶ ις΄, 3 «*Μήτραν* δὲ ἔχει φανερωτέραν ἢ ὁ πρῖνος» καὶ βιβλ. Δ΄, ις΄, 4 «*Τῆς* δὲ *μήτρας* ἐξαιρουμένης, οὐθὲν ὡς εἰπεῖν φθείρεται δένδρον» καὶ βιβλ. Ε΄, α΄, 11 «Ὅσα δὲ ὑποπαράβορρα καὶ ἐν περίπνῳ, ταῦτα στρέφει καὶ παραλλάττει παρὰ μικρὸν ὁ βορέας, ὥστε εἶναι παρεστραμμένην αὐτῶν *τὴν μήτραν* καὶ οὐ κατ' ὀρθόν» καὶ ε΄, 2 «*Μήτραν* δὲ πάντα μὲν ἔχειν φασὶν οἱ τέκτονες, φανερὰν δ' εἶναι μάλιστα ἐν τῇ ἐλάτῃ· φαίνεσθαι γὰρ οἷον φλοιώδη τινὰ τὴν σύνθεσιν αὐτῆς τῶν κύκλων». Πρβ. καὶ 3-6 καὶ βιβλ. Α΄, α΄, 11 καὶ β΄, 1. Ἔτι δὲ περὶ Φυτ. Αἰτ. Ε΄, ιζ΄, 1. Ὡς δ' εἶπεν ὁ Θεόφραστος «ἅπασαι δὲ (αἱ μῆτραι) σκληρότεραι καὶ κραυρότεραι τῶν ξύλων», οὕτω καὶ «παντὸς δὲ ὡς εἰπεῖν ξύλου σκληροτάτη καὶ μανοτάτη ἡ μήτρα» (περὶ Φυτ. Ἱστορ. Ε΄, ε΄, 5).

Ἄξια δὲ μνείας μάλιστ' εἶνε ἃ λέγει ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ περὶ Φυτῶν Ἱστορίᾳ βιβλ. Α΄, β΄, 6 «Φλοιὸς δὲ καὶ *μήτρα* κυρίως μὲν λέγεται, δεῖ δὲ αὐτὰ καὶ τῷ λόγῳ διορίσαι. Φλοιὸς μὲν οὖν ἐστι τὸ ἔσχατον καὶ χωριστὸν τοῦ ὑποκειμένου σώματος· *μήτρα* δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ ξύλου τρίτον ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ, οἷον ἐν τοῖς ὀστοῖς μυελός. Καλοῦσι δέ τινες τοῦτο *καρδίαν*, οἱ δ' *ἐντεριώνην*· ἔνιοι δὲ τὸ ἐντὸς *τῆς μήτρας* αὐτῆς *καρδίαν*, οἱ δὲ *μυελόν* — Σύγκειται δὲ τὰ ὕστερον ἐκ τῶν προτέρων· ξύλον μὲν ἐξ ἰνὸς καὶ ὑγροῦ καὶ ἔνια σαρκός—*μήτρα* δὲ ἐξ ὑγροῦ καὶ σαρκός».

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου ἐγράφη κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν *μήΝα* καὶ *μητΕρα* ἀντὶ τοῦ *μήτρα*. «*ΜήΝα*: τὸ μέσον τοῦ ξύλου, ὅπερ (καὶ) καρδία καὶ ἐντεριώνη» καὶ «*ΜητΕρα*: —καὶ τῶν ξύλων τὸ ἐντός, ὃ καρδίαν τινὲς ἢ ἐντεριώνην καλοῦσι». Ὁ Κοραῆς ἐνόμιζεν ὅτι ἐκαλεῖτο ἡ ἐντεριώνη καὶ *μήνα*. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς γεγραμμένα ἐν *Ἀτάκτ*. Τόμ. Α', σελ. 62. Τοῦ δευτέρου ἀντιγράφου τὸ Μάναν, εἶναι ἀπὸ τὸ παλαιὸν Μήναν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκεῖνοι ἐσήμαιναν τὴν Ἐντεριώνην ἤγουν τὸ κατάμεσον σπογγῶδες σῶμα τῶν ξύλων τῶν φυτῶν, τὸ ὁποῖον σήμερον ὀνομάζομεν Καρδίαν (coeur, moelle). Ἴσως ὀνομάζεται κάπου καὶ Μάνα, ὁμωνύμως μὲ τὴν ὀνομαζομένην ἀπὸ τὸν Πρόδρομον Ψίχαν. Ὁ Ἡσύχιος λέγει, «Μήνα, τὸ μέσον τοῦ ξύλου, ὅπερ Καρδία καὶ Ἐντεριώνη». Τὴν αὐτὴν ἐξήγησιν κάμνει καὶ τοῦ Μήτρα, λέγων, κτέ.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος *μήτρα* ἐσχηματίσθησαν διὰ συνθέσεως τὰ ἐπίθετα *ἔμμητρος* καὶ *περίμητρος*. Ὁ Θεόφραστος λέγει περὶ Φυτ. Ἱστορ. Α', ς', 5 «Ἅπασαι δ' *ἔμμητροι*, καθάπερ καὶ τὰ στελέχη καὶ οἱ ἀκρεμόνες» καὶ Γ', θ', 2 «Ἔτι δὲ τὰ ξύλα τῆς μὲν ἄρρενος *περίμητρα* καὶ σκληρὰ καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις στρεφόμενα» καὶ 6 «Τὸ δὲ τοῦ ἄρρενος ποικιλώτερον καὶ παχύτερον καὶ σκληρότερον καὶ *περίμητρον* μᾶλλον· ὅλως δὲ φαυλότερον τὴν ὄψιν» καὶ περὶ Φυτ. Αἰτ. Ε', ιζ', 2 «Σημεῖον δ' ὅτι καὶ τὰ ξύλα τὰ *ἔμμητρα* διαστρέφονται κατειργασμένα ἤδη, μέχρι οὗ ἂν τελέως ἀναξηρανθῇ· διὸ καὶ ἐνσχιστα καὶ οὐκ *ἔμμητρα* ποιοῦσι τὰ τῆς ἐλάτης καὶ τῆς πεύκης». Πρβ. καὶ Ἀντιφάν. Ἀποσπ. 220, 1 Κοκκ. «*ἔμμητρον* ἂν ᾖ τὸ ξύλον, βλάστην ἔχει». Ἴδε καὶ Μεινέκιον εἰς *Θεόκρ*. ΚΕ', 209.

Τὸ ὄνομα *καρδία*, ὃ μνημονεύει ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ περὶ Φυτῶν Ἱστορίᾳ λέγων «Καλοῦσι δέ τινες τοῦτο *καρδίαν*, οἱ δ' ἐντεριώνην· ἔνιοι δὲ τὸ ἐντὸς τῆς μήτρας αὐτῆς *καρδίαν*, οἱ δὲ μυελόν», βλέπει τις καὶ ἐν ἄλλοις τόποις τοῦ συγγράμματος τούτου, οἷον βιβλ. Γ', ι', 2 «Πᾶν γὰρ εἶναι *καρδίαν*, ὅταν ὁ φλοιὸς περιαιρεθῇ» καὶ ιδ', 1 «Τὸ δὲ ξύλον ξανθὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ εὔινον καὶ γλίσχρον· ἅπαν γὰρ

καρδία» καὶ ιζ', 5 «Ἀσαπὲς δέ ἐστι τὸ δένδρον καὶ *καρδίαν* ἔχει στερεάν, οὐκ ἐντεριώνην» καὶ βιβλ. Ε', ε', 4 «Ταὐτὸ δὲ τοῦτο σημεῖον καὶ ὅτι πᾶσα μήτρα ἕλκεται καὶ αἱ τῶν σκληροτάτων, ἃς δή τινες *καρδίας* καλοῦσι» καὶ βιβλ. Θ', ϛ', 7 «Τότε δ' ἐξαιρεῖν αὐτοῦ τὴν *καρδίαν*· τοῦτο γὰρ μάλιστα δᾳδῶδες». Πρβ. καὶ Εὐστάθιον ἐν Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 309, 30 «Ἐθαρρήθη δὲ καὶ οὖθαρ λεχθῆναι ἀρούρης ἤτοι μαστὸς τὸ τῆς γῆς πιότατον καὶ τροφῆς ἀναδοτικὸν καὶ *καρδία* δένδρου τὸ ἐντός» καὶ ἐν Ἐπισκέψ. Βί. Μοναχ. 101 (Μικρ. Συγγρ. σελ. 238, 18 Ταφ.) «Ὃν οὐκ ἂν εἴποιμι, ἀλλ' οὐδὲ ἐνθυμηθείην, μελανδρύοις μὲν τεθηλέναι καὶ ἐβένοις καὶ ὅσοις ἄλλοις οὐ μόνον ἡ *καρδία* τὸ μέλαν φέρει ἀλλὰ καὶ ἡ ὁλότης τοιούτῳ πυκάζεται χρώματι». Ἐν τῷ περὶ Φυτῶν τοῦ Ψευδαριστοτέλους βιβλ. Α', 11 (Τόμ. Δ', α', σελ. 25, 4 Διδ.) λέγεται «Οἱ κλάδοι δ' οἱ γεννώμενοι ἐν τοῖς δένδροις καὶ οἱ φλοιοὶ καὶ οἱ φιτροὶ καὶ οἱ μυελοὶ οὐ γεννῶνται εἰ μὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χυμοῦ τῶν δένδρων· καί τινες καλοῦσιν αὐτὸν τὸν μυελὸν τὸν ἐν τοῖς δένδροις *μήτραν*, ἄλλοι *σπλάγχνα*, ἕτεροι δὲ *καρδίαν*».

Τίθεται δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ τὸ ὄνομα *ἐγκάρδιον*, οἷον παρὰ Θεοφράστῳ βιβλ Γ, η', 5 «Φασὶ δέ τινες οὐδ' *ἐγκάρδιον* εἶναι μόνῃ» καὶ θ', 3 «Ἐπεὶ καὶ τὴν αἰγίδα [τὴν] καλουμένην ἡ θήλεια τῆς πεύκης ἔχει· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ *ἐγκάρδιον* αὐτῆς» καὶ 5 «Ὅταν μὴ μόνον τὸ *ἐγκάρδιον* ἀλλὰ καὶ τὸ ἔξω τοῦ στελέχους ἔνδᾳδον γένηται» καὶ βιβλ. Ε', α', 2 «Ὡραῖον δὲ τμηθὲν τὸ δρύϊνον ἀσαπές τε καὶ ἀθριπηδέστατον (ἀθριπήδεστον) γίνεται καὶ σκληρὸν καὶ πυκνόν, ὥσπερ κέρας· πᾶν γὰρ ὅμοιόν ἐστιν *ἐγκαρδίῳ*» καὶ γ', 2 «Τορνεύεσθαι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ κύλικας Θηρικλείους, ὥστε μηδένα ἂν διαγνῶναι πρὸς τὰς κεραμεᾶς· λαμβάνειν δὲ τὸ *ἐγκάρδιον*». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ περὶ Ὑλ. Ἰατρ. Α', 150 «καὶ τὸ *ἐγκάρδιον* δὲ τοῦ πρέμνου — ποιεῖ πρὸς ὅσα καὶ ὁ βόρασσος» Πρβ. καὶ Σχόλ. εἰς Ὀδύσσ. σελ. 580, 4 καὶ Εὐσταθ. σελ. 1748, 56. Ἐν τοῖς Γεωπονικοῖς κεῖται βιβλ. ΙΒ', κε', 3 «τοῖς δὲ ἁπαλοῖς *ἐγκαρδίοις* τοῦ πηγάνου εἴ τις τὰ ὦτα βύσειεν, ἰαθήσεται κεφαλῆς πόνος».

Βλέπει δέ τις καὶ ἐπίθετον *ἀκάρδιος* παρὰ τῷ Θεοφράστῳ παρει-

λημμένον πρὸς δήλωσιν τοῦ οὐκ ἔχοντος καρδίαν περὶ Φυτ. Ἱστορ. Γ', ιϐ', 1 «Τὸ δὲ ξύλον τὸ μὲν τῆς κρανείας *ἀκάρδιον* καὶ στερεὸν ὅλον, ὅμοιον κέρατι τὴν πυκνότητα καὶ τὴν ἰσχύν, τὸ δὲ τῆς θηλυκρανείας ἐντεριώνην ἔχον καὶ μαλακώτερον καὶ κοιλαινόμενον· διὸ καὶ ἀχρεῖον εἰς τὰ ἀκόντια». Πρϐ. καὶ 3 «Ἡ δὲ κέδρος τὸ πλεῖστον *ἐγκάρδιον* καὶ ἀσαπές, *ἐρυθροκάρδια* δ' ἄμφω».

Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον «*ἘντερόνΙα*: ἐντεριΟνη, τὸ μεσΕτατον τῆς νεώς· ἤτοι τὸ μέσον τοῦ ξύλου, καρδία· οἱ δὲ μυελός» ἀντὶ τοῦ «*ἘντερόνΕΙα*: ἐντεριΩνη, τὸ μεσΑΙτατον τῆς νεώς,κτέ.». Πρϐ.Σχόλ. εἰς *Ἀριστοφ.Ἱππ.*1185 (σελ. 72, 32 Διδ.). Ἴδε Θησαυρ. Στεφ. λ. *ἐντεριώνη* (Τόμ. Γ', σελ. 1162). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Τούπιος μετέϐαλεν ἐν *Διορθώσ*. Τόμ. Δ', σελ. 122 τὸ «*ἤτοι* τὸ μέσον τοῦ ξύλου» εἰς τὸ «*ἢ* τὸ μέσον τοῦ ξύλου».

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ πλημμελῶς ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου γεγραμμένον *μελΛΗδρυον* ἀντὶ τοῦ *μελΑΝδρυον* παρατηροῦμεν ὅτι ἐγένετο μετάπτωσις τοῦ Α εἰς τὸ Λ καὶ τὸ Ν εἰς τὸ Η. Τῆς συγχύσεως τῶν στοιχείων Α καὶ Λ πολλὰ δύναταί τις νὰ καταλέξῃ παραδείγματα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ τῆς τῶν στοιχείων Ν καὶ Η. Ὁ Βάστιος λέγει ἐν τῇ ὑπὸ Σχαιφήρου ἐκδόσει Γρηγορίου τοῦ Κορίνθου σελ. 429 «nam litterae η et ν formis pictae maiusculis tam similes sunt, ut, nisi sensum vocis consulas, internoscere non possis». Πρϐ. καὶ *Commentat. Palaeograph.* σελ. 715 καὶ 726. Γράφει δὲ καὶ ὁ Κόϐητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1878, σελ. 383 «Difficillime in libris antiquis discernuntur H et N».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1895

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤ. ΚΟΝΤΟΣ

Διορθώσεις καὶ Προσθῆκαι.

Γραπτέον σελ. 39, 9: Ἀγησιάν. καὶ σελ. 300, 7: ἔχει· καὶ σελ. 306, 11: περὶ τοῦ Ῥήματος· καὶ σελ. 314, 4: σχοινίων· καὶ σελ. 316, 28: παρ'· καὶ 29: ἔστι· καὶ σελ. 350, 7: Ἡσύχ.

Γραπτέον σελ. 20, 34: ἡσσήθησαν, κτλ. καὶ προσθετέον σελ. 20, 35: Λέγει δ' ὅμως ὁ Προκόπιος καὶ «τῶν σφίσι ξυμβεβηκότων τὸ *παράλογον* ἐν νῷ ἔχοντες» καὶ «τό τε *παράλογον* τὸ αὐτῆς ἴδιον καὶ τὸ τοῦ βουλήματος ἀπροφάσιστον ἐπιδέδεικται» καὶ «τὰ γὰρ τοῦ βίου *παράλογα* τύχῃ τινὶ παρὰ δόξαν ἐλθόντα κτέ.» (Τόμ. Β', σελ. 129 18 καὶ σελ. 625, 21 καὶ σελ. 307, 13).

Προσθετέον σελ. 33, 21: Πρβ. καὶ Κλήμ. 'Αλεξ. σελ. 780 «ἀλλ' οὐδὲ τοὺς πανούργους *δεδΕΙξεται* λόγους κτέ.».

Προσθετέον σελ. 52, 23: Σημειωτέον δ' ὅτι λίαν ἀσμενιστὸν ὑπάρχει Κλήμεντι τῷ 'Αλεξανδρεῖ τὸ *ὡδέ πως*.

Γραπτέον σελ. 52, 24: διὰ τοῦ *οὕτω πως*, ὡς καὶ ὁ Φώτιος Λεξ. σελ. 659, 6. Ποιεῖται δ' ὁ Σουίδας μνείαν κτέ. Πρβ. καὶ Ἡσύχιον «*Ὧδέ πη*: ὡδέ πως».

Προσθετέον σελ. 53, 28: Πρβ. Γαλην. Τόμ. Β', σελ. 906 «ὁ γάρ τοι Πραξαγόρας *ὡδέ πώς* φησιν ΑΥΤΑΙΣ ΛΕΞΕΣΙ» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 469 «*ὡδέ πως* γράφων ΑΥΤΟΙΣ ΌΝΟΜΑΣΙ» καὶ Κλήμ. 'Αλεξ. σελ. 490 «ΚΑΤΑ ΛΕΞΙΝ *ὡδέ πως* λέγοντα» καὶ σελ. 514 «*ὡδέ πως* ἐπιφέρει ΚΑΤΑ ΛΕΞΙΝ».

Προσθετέον σελ. 293, 27: καὶ σελ. 147 «ἀφροντίστως εἶχε τῶν *ἐπισεσυμβηκότων*». 'Αλλ' ἐν σελ. 40 εἶνε εἰρημένον «ἡ δὲ ὑπόθεσις τοιαύτη τις *ἐπισυμβεβήκει*».

Προσθετέον σελ. 302, 28: Πρβ. καὶ Λόγ. Προεισόδ. τῆς 'Αγ. Τεσσαρ. 20 (σελ. 129, 20) *μεθώδευσα* (καὶ σελ. 196, 39 *μεθώδευται*).

Προσθετέον σελ. 322, 31: ὁ δ' Εὐστάθιος περὶ Ὑποκρίσ. 22 (Μικρ. Συγγρ. σελ. 93, 49) «ὑποκρίσεως νέφος καὶ τοὺς *πευθῆνας* ἐπηλυγάζον μέγα κακὸν ἐπιπέμπει καὶ τοῖς στρατεύμασι καὶ ταῖς πόλεσιν». Πρβ. καὶ Τζέτζ. Ἱστορ. Χιλ. Α', 126 καὶ Ζ', 133.

Προσθετέον σελ. 327, 27: Δύναται δ' ὅμως νὰ νομίσῃ τις ὅτι τὸ *ἐπεμελεῖτο* εἶνε ἐξήγησις τοῦ *ἐτημελεῖτο*.

Μεταθετέον τὰ ἐν σελ. 345, 35 - 346,4 εἰς τὸ τέλος τῆς σελ. 340.

'Εν 'Αθην. Τόμ. ϛ', σελ. 178, 9 (Φιλολογ. Παρατηρ. σελ. 2,9) γραπτέον «*ἀξιοῦσι μετεῖναι σφίσιν*». Κ. Σ. Κ.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΝ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

2-3. Ἆρ' οἶσθ' ὅ,τι — ζῶσαιν τελεῖ; Περὶ τοῦ ἐφθαρμένου τούτου χωρίου καὶ τῶν ποικίλων αὐτοῦ διορθώσεων καὶ ἑρμηνειῶν ἰδὲ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου ἐν ἔτει 1887 γενομένην ἐν Ἀθήναις ἔκδοσιν τοῦ δράματος, σελ. 285-289. Κατ' ἐμὲ διορθωτέον τὸ χωρίον οὕτω·

Ἆρ' οἶσθ' ὅ,τι 'στὶ τῶν ἀπ' Οἰδίπου κακῶν,
ὁποῖον οὐ Ζεὺς νῷν ἔτι ζώσαιν τελεῖ;

Πρβλ. καὶ τὴν τοῦ Σχολ. ἑρμηνείαν «ἆρ' οἶσθ' ὅ,τι ἐστὶ τῶν ἀπ' Οἰδίποδος κακῶν, ὁποῖον οὐχὶ ὁ Ζεὺς τελεῖ νῷν ἔτι ζώσαιν»;

4. Ἄτης ἄτερ. Περὶ τοῦ χωρίου τούτου, τοῦ πολλὰ ὑποστάντος ὑπό τε ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἰδὲ ἔκδ. Δ. Σεμιτέλου· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: ἄτης ἀπόν· πρβλ. Οἰδ. τύρ. 1284. «στεναγμός, ἄτη, θάνατος, αἰσχύνη, κακῶν ὅσ' ἐστὶ πάντων ὀνόματα, οὐδέν ἐστ' ἀπόν».

21. Τάφου. Βεβιασμένως ἑρμηνεύεται ἡ γενικὴ ὑπό τε τοῦ Schneidewinn καὶ τοῦ Wolf· αἴρεται δὲ πᾶσα δυσχέρεια, ἂν ἀντὶ τῆς γενικῆς γραφῇ ἡ δοτικὴ τάφῳ· ἰδὲ καὶ σημειώσεις εἰς στίχ. 395 καὶ 849. Περὶ τοῦ τάφου ταφὴν δηλοῦντος ἰδὲ λ. Σοφ. Ellendt.

24. Χρησθεὶς δικαίᾳ καὶ νόμῳ. Καὶ σόλοικον τὸ χρησθεὶς (χρησθεὶς σὺν δίκῃ) καὶ βάρβαρον (ἀντὶ χρησάμενος)· τὰς παμπόλλας διορθώσεις καὶ ἑρμηνείας ἰδὲ παρὰ Σεμιτέλῳ· ταύτας παρερχόμενοι μνημονεύομεν τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης, τῆς καὶ κρείττονος τῶν λοιπῶν· κατ' αὐτὸν γραπτέον: ἔνδικον ἀντί: σὺν δίκῃ, κρίνας ἀντί: χρησθείς, δικαίῳ ἀντί: δικαίᾳ· ἀλλὰ πολλαὶ αἱ μεταβολαί, τρεῖς ἐν τῷ στίχῳ· καθ' ἡμᾶς θὰ ἠδύνατο νὰ διορθωθῇ εὐχερέστερον τὸ χωρίον, μόνον ἂν ἀντὶ τοῦ: χρησθεὶς ἐγράφετο: τίσας· σὺν δίκῃ τίσας δικαίᾳ καὶ νόμῳ, ἤτοι σὺν δίκῃ δικαίᾳ (πρεπούσῃ ἁρμοζούσῃ τοῖς ὑπὲρ πα-

τρίδος μαχομένοις καὶ πίπτουσι) καὶ σὺν τῷ νόμῳ ἔκρυψε κατὰ χθονὸς τίσας (τιμήσας) ἔντιμον (κατηγορούμενον) διὰ τῆς πράξεως ταύτης· οὐδεμία δὲ δυσχέρεια ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ διὰ τὸ τίσας κείμενον καθ' ὑπερβατὸν σχῆμα· διότι τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα καὶ πολλῷ ἔτι δυσχερέστερα ὑπάρχουσι παρ' αὐτῷ ἄλλα· πρβλ. στ. 187 - 188· τοῦ δέ: σὺν δίκῃ—ἔντιμον ἀνάλογον τό: ἐχθρὰ προσκείσῃ δίκῃ (στ. 94). Οὕτως εὐκόλως θὰ ἀπηλλαττόμεθα τοῦ τερατώδους χρησθείς. Ἀλλ' ἴσως κρεῖττον θὰ διωρθοῦτο τὸ χωρίον οὕτω: χρηστόν, δίκαιον κἄννομον ἀντί: χρησθεὶς δικαίᾳ καὶ νόμῳ· περὶ τῆς ἐννοίας πρβλ. καὶ στίχ. 208 καὶ 210.

29 - 30. Οἰωνοῖς γλυκύν. Καὶ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ 29 στίχου καὶ ὅλος ὁ ἑπόμενος 30 στίχος παρέχουσιν ἔκφρασιν ὅλως ταπεινὴν καὶ εὐτελῆ, ἀνάρμοστον τῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ τῷ τραγικῷ τοῦ Σοφοκλέους ὄγκῳ· ἄχαρι καὶ ἄκομψον καὶ ψυχρὸν τό: εἰσορῶσι πρὸς χάριν· ἀκομψότερον τὸ ἐκ διορθώσεως: εἰσορμῶσιν· ἀνάρμοστον ὅλως τό: θησαυρόν· καὶ ἀναρμοστότερον τὸ ἐπίθετον αὐτοῦ: γλυκύν. Καὶ ἡ τοῦ Wolf γραφή: οἰωνοῖς γλυκὺν θησαυρὸν εἰσορῶσι πρὸς χάριν βορᾶς τετεχνημένην παρέχει ἔννοιαν. Καθ' ἡμᾶς ὁ μὲν 30 στίχ. ὀβελιστέος, ὅπως φρονεῖ καὶ ὁ κ. Nauck, ἀντὶ δὲ τοῦ: γλυκὺν γραπτέον ἐν τῷ τέλει τοῦ 29 στίχ. βοράν, μεθ' ὃ στικτέον διὰ τελείας.

40 Ἅπτουσ' ἂν ἢ λύουσα. Ἐκ τῶν πολλῶν γραφῶν καὶ διορθώσεων προτιμητέα αὕτη ἡ γραφή· κεῖνται δ' ἀμφότεραι αἱ μετοχαὶ μεταφορικῶς, ληφθείσης τῆς μεταφορᾶς ἐκ τοῦ ὑφαινομένου ἱστοῦ, ἔνθα τῇ ὑφαινούσῃ διπλῆ γίνεται σύμπραξις ὑπ' ἄλλης ἢ λυούσης (διαλυούσης τὰς περιπεπλεγμένας κλωστὰς) ἢ ἁπτούσης (συναπτούσης τὰς κεκομμένας)· σημαίνει λοιπὸν μεταφορικῶς τό: ἅπτουσα ἢ λύουσα οὐδεμιᾷ συμπράξει, οὐδεμιᾷ ἐπικουρίᾳ, οὐδεμιᾷ μηχανῇ, οὐδενὶ τρόπῳ. Τό: προσθείμην ἂν πλέον = ὠφελοίην ἄν σε, κέρδος ἄν τι παράσχοιμί σοι.

119. Ἑπτάπυλον στόμα. Ἡ φράσις τολμηρά, ἧς ὅμοιαι, ἀλλ' ἧττον τολμηραὶ αἱ ἑξῆς· «ἑπτάστομον πύργωμα Θηβαίας χθονός» (Εὐριπ. Φοιν. 287), «Ἐτεοκλέους θανόντος ἀμφ' ἑπταστόμους πύλας (Ἱκέτ. 401), «Θήβας λέγεις μοι τὰς (τό: τὰς ἐκ διορθώσεως τοῦ Dindorf ἀντί: καὶ) πύλας ἑπταστόμους» (Σοφ. ἀπόσπ. 778), «ἑπτάπυλον πόλεως ἕδος» (Αἰσχ. ἑπτ. ἐ. Θήβ. 165). Ὁ Blaydes

εἰκάζει: ἑπτάπυλον πόλιν ἤ: κύκλον ἀντὶ τοῦ: πόλιν· ὁ Nauck: ἑπτάπυλον πόλισμ', ὁ Schmidt: ἑπτὰ πυλώματα, ὁ Σεμιτέλος: ἑπταπύλῳ, ὃ συνάπτει τῷ: κύκλῳ, τὸ δέ: στόμα τῷ: ἀμφιχανὼν· τῶν ἀρχαίων ἡ ἑρμηνεία «τὸ ἄστυ τὸ ἑπτὰ πύλας καὶ στόματα ἔχον»· ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε καὶ ἡ ὀρθοτάτη καὶ τὸ χωρίον ὑγιῶς ἔχον οὐδεμιᾶς χρῄζει θεραπείας. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατεθεισῶν συγγενῶν φράσεων ἡ μάλιστα προσεγγίζουσα τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ἐστὶν ἡ αὐτοῦ τοῦ Σοφοκλέους «Θήβας λέγεις μοι τὰς πύλας ἑπταστόμους». Καθ' ὁμαλὸν τρόπον ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγεν «ἑπταστόμους πύλας», ἀλλὰ καθ' ὑπαλλαγῆς σχῆμα ἐποίησε διὰ τολμηρᾶς συνθέσεως τὴν φράσιν «ἑπτάπυλα στόματα», εἶτα δὲ ἐχρήσατο περιληπτικῶς καὶ τῷ ἑνικῷ ἀντὶ πληθυντικοῦ καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ τολμηρὰ φράσις «ἑπτάπυλον στόμα». Οὕτω περιληπτικῶς εἶπε καὶ ἐν στ. 107 φῶτα ἀντὶ φῶτας.

122. Πλησθῆναι καὶ στεφάνωμα. Ἐκ τοῦ ἀντιστοίχου τῆς στροφῆς στίχου φαίνεται ὅτι εἶνε ἡμαρτημένος ὁ στίχος· ὁ Τρικλίνιος ἔγραψε: πλησθῆναί τε καὶ στεφάνωμα· ὁ Nauck εἰκάζει: πλησθῆναι τό τε στεφάνωμα· ὁ Wolf ἔγραψε πλησθῆναι καὶ πρὶν στεφάνωμα· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: πλησθῆναι πρὶν καὶ στεφάνωμα.

124-6 Τοῖος ἀμφὶ νῶτ' ἐτάθη πάταγος Ἄρεος, ἀντιπάλῳ δυσχείρωμα δράκοντι. Τὸ χωρίον πράγματα παρέσχε· καὶ οἱ ἀρχαῖοι δὲ καὶ οἱ νεώτεροι οὐδεμίαν παρέχουσι τοῦ χωρίου ἑρμηνείαν σαφῆ καὶ ἀβίαστον. Ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς ἑρμηνεύει «πάταγος Ἄρεως περὶ τὰ νῶτα τοῦ ἀετοῦ ἐτάθη (τουτέστι δραπετεύειν καὶ νῶτα αὐτὸν διδόναι πεποίηκεν ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου δράκοντος), ὃς ἐποίησεν αὐτὸν (τὸν δράκοντα) δυσχερῶς χειρωθῆναι». Ὁ Musgrave καὶ Blaydes εἰκάζουσι: δυσχείρωτα ἀντί: δυσχείρωμα· ὁ Bergk διορθοῖ: Ἄρεος, ἀντιπάλοις δυσχείρωμα, δράκοντι. Ὁ Schmidt γράφει: τοῖος ἀμφὶ φῶτ' ἐτάθη πάταγος Ἄρεος ἀντιπάλῳ δοὺς χείρωμα δράκοντι· ὁ Σεμιτέλος διορθοῖ: τοῖος ἀμφ' αἰνῷ τ' ἐτάθη πάταγος Ἄρεος ἀντιπάλῳ δυσχίμῳ τε δράκοντι. Καθ' ἡμᾶς ὁ Σχολ. ἡρμήνευσε κατὰ τὸ ἥμισυ ὀρθῶς τὸ χωρίον· συμπληροῦντες δὲ τὰ ἐλλιπῆ καὶ διορθοῦντες τὰ πλημμελῆ καὶ σαφηνίζοντες τὰ ἀσαφῆ αὐτοῦ παρέχομεν τήνδε τὴν ἑρμηνείαν: τοῖος (διότι τοιοῦτος, ἤτοι τόσον ἰσχυρός, τόσον φοβερὸς) ἀμφὶ νῶτ' ἐτάθη (τοῦ ἀετοῦ, ὃ εὐχερέ-

στατα ἐκ τῶν ἡγουμένων παραλαμβάνεται) πάταγος Ἄρεος (ὑπὸ τοῦ δράκοντος), ἀντιπάλῳ δυσχείρωμα δράκοντι (παράθεσις: ὅς (Ἄρης) ἦν (πρότερον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νῦν) δυσχείρωμα, ἤτοι δυσχερὴς πρὸς τὸ χειροῦσθαι) δράκοντι (ὑπὸ τοῦ δράκοντος)· διατί δ' ἐγένετο αὕτη ἡ ἀνέλπιστος μεταβολή, δηλ. ἐκεῖνος, ὅς ἦν πρότερον δυσχείρωτος, νὰ ἔχῃ νῦν περὶ τὰ νῶτα τοῖον πάταγον Ἄρεος, αἰτιολογεῖ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον «Ζεὺς γὰρ κτλ.» (δράκων οἱ Θηβαῖοι, ἀετὸς οἱ Ἀργεῖοι). Παραλείπονται αἱ χρονικαὶ δηλώσεις: νῦν—πρότερον ἐννοούμεναι ἔξωθεν· τοιαύτη βραχυλογία καὶ ἐν στ. 162-163· «τὰ μὲν δὴ πόλεως—ὤρθωσαν (νῦν), πολλῷ σάλῳ σείσαντες (πρότερον)»· καὶ ἐν Οἰδ. ἐ. Κολ. 149 «κἀπὶ σμικροῖς μέγας (ὢν πρότερον) ὥρμουν (νῦν).

138. Εἶχε δ' ἄλλᾳ τὰ μέν. Γραφὴ τοῦ Schneidewin· τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν· εἶχε δ' ἄλλαι τὰ μέν· ὁ Wolf διορθοῖ: εἶχε δ' ἄλλᾳ τὰ Διός· ὁ Σεμιτέλος: εἶχε δ' ἄλλους δέος· ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ μετὰ τό: ἄλλᾳ φέρεται: τάδ'· γραπτέον καθ' ἡμᾶς: εἶχε δ' ἄλλᾳ (ἄλλῃ, ἄλλως, οὐχὶ ὅπως ὁ Καπανεὺς ἐφαντάζετο) μὲν τάδ', ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλους κτλ. τό: τάδε δηλ. ἐκ τοῦ πρώτου στίχου μετεπήδησεν εἰς τὸν δεύτερον καὶ ἐξέβαλε τό: δ', ἐν δὲ τῷ πρώτῳ κολοβωθὲν εἰς: τὰ ἐτέθη πρὸ τοῦ: μέν. Τὴν γραφὴν ταύτην ἔχει ὁ Τρικλίνιος καὶ φαίνεται ἡ ὀρθοτάτη. Ἐνταῦθα τό: ἐπ' ἄλλοις οὐδετέρως ἐξελάμβανεν ὁ Τρικλίνιος λέγων «ἄλλα κακὰ ἐπ' ἄλλοις, κακοῖς δηλονότι»· τοῦτο ὁ κ. Σεμιτέλος ἐκδέχεται ἀρσενικῶς· ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: ἄλλους, οὐχὶ δέ: ἐπ' ἄλλοις· τοῦτο καὶ αὐτὸς συνιδὼν βιάζει τὴν σύνταξιν ἐκλαμβάνων τό: ἐπ' ὡς ἐπίρρημα πλεοναστικῶς κείμενον: ἐπ'-ἐπενώμα.

146. Δικρατεῖς λόγχας στήσαντ' ἔχετον ἄμφω. Τὸ δικρατεῖς ὁ σχολιαστὴς ἑρμηνεύει «ἀμφοτέρωθεν ἠκονημένας· ἢ ὅτι ἀλλήλους ἀπέκτειναν καὶ ἡ ἑκατέρου λόγχη οὐκ εἰς κενὸν ἀπεπέμφθη, ἀλλ' ἐκράτησε τοῦ ἑτέρου» Οἱ νεώτεροι τὸ δικρατεῖς δέχονται ἰσοδύναμον τοῦ διπλᾶς. Ὁ Σεμιτέλος ἑρμηνεύει «διπλῆν νίκην νικησάσας ἢ κοινῶς ἀμφοτέρας κρατησάσας»· ἅπασαι αὗται αἱ ἑρμηνεῖαι ἔχουσί τι τὸ βεβιασμένον· ὁ Σοφοκλῆς τό: δικρατεῖς ἀποδιδόμενον εἰς τό: ἄμφω (ἄμφω κρατήσαντες) ἀπέδωκεν εἰς τό: λόγχας κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς, ἤτοι, ἀμφότεροι στήσαντες λόγχας κατ' ἀλλήλων, ἀμφότεροι κρατήσαντες καὶ κτείναντες ἀλλήλους ἔχουσι κοινοῦ θανάτου

μέρος· μεταφραστέον: διπλοῦν φονικὸν ἀποτέλεσμα σχούσας λόγχας. Πρβλ. καὶ Αἰσχύλου (ἑπτ. ἐπὶ Θήβ. στ. 953) «δυοῖν κρατήσας».

153. Ὁ Θήβας δ' ἐλελίζων. Τινὰ τῶν χειρογράφων ἔχουσιν: ἐλελίχθων, ἄλλα δ': ἐλελίζων· καὶ τό: Θήβας μετὰ μὲν τοῦ πρώτου ἐκληπτέον γενικῆς πτώσεως, μετὰ δὲ τοῦ δευτέρου αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ. Ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς ἑρμηνεύει «ὁ Θήβας Βακχεῖος, ὁ Θηβαγενὴς Διόνυσος, ὁ τῆς Θήβης πολίτης, ὁ ἐλελίχθων, ἄρχοι τῆς χορείας», ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἀνεγίνωσκεν ἐλελίχθων· αὕτη δὲ φαίνεται ὅτι εἶνε καὶ ἡ ὀρθοτέρα γραφή· τὸ δὲ Θήβας συναπτόμενον τῷ: ἐλελίχθων εἶνε γενικῆς πτώσεως· παρατηρητέον ὅτι ἐν τῷ δράματι τούτῳ ἑπτάκις μνημονεύσας ὁ ποιητὴς τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως χρῆσιν ἐποιήσατο τοῦ ἀρχαϊκωτέρου καὶ δὴ καὶ σεμνοτέρου καὶ μεγαλοπρεπεστέρου τύπου: Θήβη ἤ: Θήβα, ἑξάκις μὲν ἐν τοῖς λυρικοῖς μέρεσιν, ἅπαξ δὲ καὶ ἐν ἰαμβικῷ στίχῳ, οὐδέποτε δὲ τοῦ κοινοτέρου καὶ συνηθεστέρου πληθυντικοῦ: Θῆβαι· στ. 102· ἑπταπύλῳ Θήβᾳ· στ. 149· πολυαρμάτῳ Θήβᾳ· στ. 845· Θήβας εὐαρμάτου· στ. 937· Θήβης ἄστυ· στ. 940· Θήβης οἱ κοιρανίδαι· στ. 988· Θήβης ἄνακτες (ἰαμβ.) στ. 1121· ματρόπολιν Θήβαν. Ἐν τοῖς λοιποῖς δράμασιν ὁ Σοφοκλῆς ἀδιαφόρως ποιεῖται χρῆσιν ἀμφοτέρων τῶν τύπων. Ἡ γενικὴ δέ: Θήβας δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἢ κτητική: Θήβας Βάκχιος (ὁ πολίτης, ὁ πολιοῦχος θεὸς τῆς Θήβης), ἢ ἐξ ἀντικειμένου: Θήβας ἐλελίχθων, ὁ τὴν Θήβην σείων. Ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ συγχωνευθῶσιν αἱ δύο ἑρμηνεῖαι οὕτως: ὁ τῶν Θηβῶν πολιοῦχος Βάκχος, ὁ τὸ ἔδαφος αὐτῶν ταῖς χορείαις διασείων.

156. Κρέων ὁ Μενοικέως . . . νεοχμός. Πολλαχῶς ἀναπληροῦται ὑπὸ διαφόρων τὸ ἔλλειπον καὶ πολλαχῶς διορθοῦται καὶ μεταβάλλεται ὁ στίχος· καθ' ἡμᾶς ἀναπληρωτέον διὰ τῆς λέξεως: υἱὸς μετὰ τό: Μενοικέως, ἢ μᾶλλον διὰ τῆς λέξεως ἄρξας.

161. Κοινῷ κηρύγματι. Ὁ Schneidewin λέγει «κοινὸν κήρυγμα ist die allen Vertretern der Gesammtheit geltende und somit öffentliche Bekanntmachung»· ταὐτά που διὰ πλατυτέρων λέγει καὶ ὁ κ. Σεμιτέλος· «κοινὸν κήρυγμα ἤτοι δημόσιον, εἰ καὶ λογάδες τινὲς Θηβαῖοι ἦσαν οἱ δι' αὐτοῦ καλούμενοι, ἀλλ' οὐχὶ ἅπαντες οἱ πολῖται, διότι οὗτοι ἀντὶ πάντων ἐκαλοῦντο τῶν πολιτῶν καὶ

ὁ σύλλογος ἦτο οὐχὶ ἰδιωτικός, ἀλλὰ δημόσιος, συγκλήτου τοῦ δήμου ἐκκλησίας τόπον ἐπέχων». Οὔτε κήρυγμα ἐγένετο (οὐδεὶς κῆρυξ διὰ τῆς φωνῆς ἐδήλωσε τὴν τοῦ βασιλέως πρόσκλησιν), διότι ἐν στ. 164-5 λέγει: πομποῖσι (δι' ἀπεσταλμένων)-ἔστειλα καὶ προσεκάλεσα νὰ ἔλθητε ἐδῶ· ποῦ λοιπὸν τὸ κήρυγμα; οὔτε τό: κοινῷ σημαίνει δημοσίῳ· κάλλιστα ἀντ' αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ κῆται καὶ τὸ ἐπίρρημα κοινῇ, ἤτοι ἀπὸ κοινοῦ, ἤ: κηρύγματι, ὃ ἅπασι τοῖς γέρουσιν ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδενὸς δηλ. ἐξαιρεθέντος· τὸ δὲ κηρύγματι ἑρμηνευτέον κατὰ τὰ σήμερον λεγόμενα διαγγέλματι.

168-9. Ἀμφὶ τοὺς κείνων ἔτι παῖδας. Πολλὰ παρέσχε πράγματα τοῖς ἑρμηνευταῖς τὸ ἐνταῦθα κείμενον: κείνων ὃ ὑπονοεῖ καὶ τὸν Οἰδίποδα ὡς παῖδα τοῦ Λαΐου καὶ τὸν Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκη ὡς παῖδας τοῦ Οἰδίποδος κατὰ σχῆμά τι συγχύσεως καὶ ἀδιαφορίας τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐκφράσεως· οὕτω μόνον δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ τό: κείνων· αὕτη εἶνε ἡ ἑρμηνεία τοῦ Hermann, ἣ καὶ μόνη ἐστὶν ὀρθή, εἰ καὶ ὀλίγον τι δυσχερής. Ἄλλοι ἐννοοῦσιν ὑπ' αὐτὴν τὴν λέξιν τὸν Οἰδίποδα καὶ τὴν Ἰοκάστην ὑποθέτοντες ὅτι ἐξέπεσε στίχος τις προηγούμενος, ἐν ᾧ τῆς Ἰοκάστης ἐγίνετο μνεία· ἀλλ' ἀπίθανα ταῦτα. Πολλῆς δυσχερείας φαίνεται τὸ πρῶτον ἀπαλλάττουσα ἡ τοῦ Σεμιτέλου διόρθωσις: δυστήνοιν ἔτι παίδοιν· ἀλλὰ τό: δυστήνοιν παίδοιν εἴτε κατὰ γενικὴν ἐκληφθῇ, εἴτε κατὰ δοτικήν, εἶνε ἀνάρμοστον· τὸ ἐπιφερόμενον παράδειγμα «ἃ δ' ἀμφὶ τοῖν σοῖν δυσμοίροιν παίδοιν κακὰ νῦν ἐστι» (Οἰδ. ἐ. Κολ. 365) ἔχει καλῶς μετὰ τῆς δοτικῆς· διότι ἐνταῦθα στάσεως ἔννοια· ἀλλ' ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ κινήσεως ἔννοια (ἐμπέδοις φρονήμασι πρὸς τοὺς παῖδας ἐκείνων). Χρεία λοιπὸν αἰτιατικῆς ἐνταῦθα. Καὶ τοῦτο μὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ, ἂν ἠθέλομεν γράψει: ἀμφὶ δυστήνους ἔτι παῖδας· ἀλλὰ διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Κρέων θὰ φανῇ συμπαθῶν τοῖς παισὶν ἀμφοτέροις· ἀλλ' αὐτὸς τῷ μὲν Ἐτεοκλεῖ συνεπάθει, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ Πολυνείκει (ἰδὲ στ. 194-210)· ὥστε καὶ ἡ τελευταία διόρθωσις ἀντὶ νὰ ἀπαλλάξῃ δυσχερειῶν δυσχερεστέραν καθίστησι τὴν ἑρμηνείαν. Ὁ Brunk διορθοῖ: κείνου τότε· ὁ Bothe: κείνου γ' ἔτι· ὁ Blaydes: ἀμφὶ τὰ κείνου τέκνα | ἀεὶ (ἤ: πιστοὺς) μένοντας. Στερκτέον κατ' ἐμὲ εἰς τὴν τοῦ Hermann ἑρμηνείαν.

211-12. Σοὶ ταῦτ' ἀρέσκει—εὐμενῆ πόλει. Ἀμφότεροι οὐ-

τοι οἱ στίχοι πράγματα παρέσχον τοῖς ἑρμηνευταῖς· ὁ Dindorf διορθοῖ τὸν δεύτερον στίχον γράφων: κἀς τὸν εὐμενῆ ἀντί: καὶ τὸν εὐμενῆ καὶ ἐννοεῖ τὴν πρόθεσιν: ἐς ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέλος: τὸν τῇδε δύσνουν· ὁ Nauck ὑποπτεύει μᾶλλον ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἁμάρτημα· τοῦτο ὑποπτεύων καὶ ἐγὼ εἰκάζω: σὺ ταῦτα δράσεις ἀντὶ τοῦ: σοὶ ταῦτ' ἀρέσκει· ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου κατὰ τό: ποιῶ (ἐργάζομαι) τινά τι· τὸ δέ: ταῦτα εἰς τὰ ἡγούμενα ἀναφερόμενον δηλοῖ τὸ τιμητικὸν (209-210) καὶ ἀτιμαστικὸν τοῦ Κρέοντος (207-208).

215. Ὡς ἂν σκοποὶ νῦν ἦτε. Ὁ Schneidewin γράφει: ὡς οὖν σκοποὶ νῦν ἦτε. Ὁ Rauchenstein: ὥστ' οὖν σκοποὶ νῦν ἔστε. Ὁ Dindorf: πῶς ἂν—εἶτε· ὁ Wolf: ὡς ἂν εἶτε· ὁ Hermann: ὥστ' ἂν σκοποὶ νῦν εἶτε· ὁ Σεμιτέλος εἰκάζει: ὡς οὖν σκοποὶ μενεῖτε. Ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ: ὥστε σκοποὶ νῦν ἔστε. Τὸ ἔστε εἴκασε καὶ ὁ Dindorf.

234. Σοί, κεἰ τὸ μηδὲν ἐξερῶ. Περὶ τῶν διαφόρων διορθώσεων καὶ τῶν ἑρμηνειῶν τοῦ χωρίου ἴδε ἔκδ. Σεμιτέλου· εὐοδοῦται, νομίζω, τὸ χωρίον, ἂν ἀντί: σοὶ γραφῇ: ὅς.

252 καὶ 262. Ἀλλ' ἄσημος οὑργάτης τις ἦν. Οἱ μὲν ἀποδίδουσι τό: τίς εἰς τό: ἄσημος, οἱ δὲ εἰς τό: οὑργάτης, ἐκλαμβάνοντες τό: οὑργάτης τις ἴσον τῷ: ὁ ἐργασάμενός τις, ὅστις εἰργάσατο· ἀλλ' ἀκατάληπτον οὕτω, πῶς δύο ἀντίθετα, τὸ ἀόριστον: τις καὶ τὸ ὡρισμένον σύναρθρον: οὑργάτης, συνάπτονται. Τὰ ἀναφερόμενα παραδείγματα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ταύτης «(Φοῖβος) ἐπιστέλλει τοὺς αὐτοέντας τιμωρεῖν τινας» (ἀνθ' οὗ γράφεται καί: τοὺς αὐτοέντας χειρὶ τιμωρεῖν τινα) (Οἰδ. τύρ. 107), «ὅταν ὁ κύριος παρῇ τις» (Οἰδ. ἐ. Κολ. 288) δέονται μείζονος ἐρεύνης.—Ὁμοία εἶνε ἡ σύνταξις καὶ ἐν τῷ 262 στίχῳ «εἷς γάρ τις ἦν ἕκαστος οὑξειργασμένος», τό: οὑργάτης τοῦ πρώτου παραδείγματος ἀντιστοιχεῖ τῷ: οὑξειργασμένος τοῦ δευτέρου, τό: τις τῷ: εἷς τις (ἐν στ. 269 ἀντεστραμμένως: τις εἷς), τό: ἄσημος τῷ: ἕκαστος· καθ' ἡμᾶς συντακτέον οὕτως: οὑργάτης (ὑποκ.) τις (κατηγορούμ.), τὸ δέ: ἄσημος (παράθεσις), καὶ ἑρμηνευτέον: ὁ ἐργάτης ἦτο κάποιος, ὅς ἦτο ἄσημος. Οὕτω συντακτέος καὶ ὁ 262 στ. οὑξειργασμένος (ὑποκ.), εἷς (κατηγ.), τις (ἐπίθ. προσδ. τοῦ: εἷς), ἕκαστος (παράθεσις τοῦ: εἷς

τις)· ἡ ἔννοια: ὁ ἐξειργασμένος ἦτο ἕνας κάποιος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐξ ἡμῶν ἕκαστος. Ὁ 262 στίχος μετὰ τοῦ ἑπομένου «κοὐδεὶς ἐναργὴς» ἀποτελεῖ εἶδός τι ὀξυμώρου σημαίνων ἄλλαις λέξεσι: καὶ ἤμεθα καὶ δὲν ἤμεθα οἱ ἐξειργασμένοι τὸ ἔργον.

276. Ἄκων οὐχ ἑκοῦσιν. Ὁ Σοφοκλῆς, ἂν ἤθελεν, ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ἐνταῦθα τὸ τῆς παρηχήσεως σχῆμα γράφων: ἄκων νῦν ἄκουσιν· ἀλλὰ δὲν ἀρέσκεται πολύ, φαίνεται, εἰς τὸ τοιοῦτον σχῆμα, θέλων νὰ καταστήσῃ τὸν λόγον ὀγκώδη καὶ σεμνόν, πρὸς ὃ τὸ τοιοῦτον σχῆμα οὐδαμῶς συμβάλλεται. Καὶ ἀλλαχοῦ παρατηρεῖται ἡ τοιαύτη τοῦ Σοφοκλέους τάσις· οὕτως ἐν στ. 571 «παίσαντές τε καὶ πληγέντες», 271 «οὐθ' ὅπως δρῶντες καλῶς πράξαιμεν», 212 «τὸν τῇδε δύσνουν καὶ τὸν εὐμενῆ πόλει», 302-303 «ὅσοι δὲ μισθαρνοῦντες ἤνυσαν τάδε χρόνοι ποτ' ἐξέπραξαν ὡς δοῦναι δίκην»· ἐνταῦθα ἠδύνατο κάλλιστα ὁ ποιητὴς ἀντὶ τοῦ ἐξέπραξαν νὰ μεταχειρισθῇ χάριν τῆς παρηχήσεως τό: ἤνυσαν ἤ: ἐξήνυσαν ἄλλως μετασκευάζων τὸν στίχον, οἷον, ἐξήνυσάν ποθ', ὡς δίκην δοῦναι, χρόνοι· στ. 664· «καλῶς μὲν ἄρχειν, εὖ δ' ἂν ἄρχεσθαι»· καὶ ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν παρήχησιν γράφων: καλῶς μὲν—καλῶς δὲ ἤ: εὖ μὲν—εὖ δέ· στ. 674-5 «αὕτη—ἥδ'—ἥδε», στ. 898 «φίλη μὲν—προσφιλὴς δὲ—φίλη δὲ» Ἠλέκτρ. 267 «ὅταν ἴδω—εἰσίδω δὲ—ἴδω δέ»· Οἰδ. τύρ. 133 «ἐπαξίως γὰρ Φοῖβος, ἀξίως δὲ σύ»· Τραχ. 834· «ὃν τέκετο θάνατος—ἔτεκε δὲ δράκων» (ἐν τοῖς τελευταίοις ἓξ παραδείγμασι διετηρήθη καὶ ἀσθενής τις παρήχησις). Οἰδ. ἐ. Κολ. 1501· «σαφὴς μὲν ἀστῶν—ἐμφανὴς δὲ τοῦ ξένου».

287. Καὶ γῆν ἐκείνων. Τό: ἐκείνων οὐδαμῶς εὐαρμοστεῖ. Ὁ κ. Σεμιτέλος ἀνακινεῖ ὅλον σχεδὸν τὸν στίχον γράφων: καὶ γῆς ἐνοίκων τοὺς νόμους διασκεδῶν ἀντί: καὶ γῆν ἐκείνων καὶ νόμους διασκεδῶν· βεβιασμένον. Ἀρίστη φαίνεται ἡμῖν ἡ διόρθωσις τοῦ Blaydes γράφοντος: πατρῴαν ἀντί: ἐκείνων· ἀλλὰ συναπτέον οὐχὶ τῷ: διασκεδῶν, ἀλλὰ τῷ: πυρώσων. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἔννοιαν ἐξήνεγκεν ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς στ. 200-201 «ὃς γῆν πατρῴαν καὶ θεοὺς τοὺς ἐγγενεῖς, φυγὰς κατελθών, ἠθέλησε μὲν πυρὶ πρῆσαι κατ' ἄκρας».

303. Χρόνῳ ποτ' ἐξέπραξαν. Τὸ χωρίον τοῦτο ὁ κ. Σεμιτέλος διορθοῖ: χρόνοι ποτ' ἐξέπραξαν· ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ: χρόνος ποτ' ἐξέπραξεν.

318. Τί δὲ ῥυθμίζεις τὴν ἐμὴν λύπην ὅπου. Ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει: σχηματίζεις. διατυποῖς· ὁ Σεμιτέλος: σταθμίζεις, κανονίζεις, ἐξετάζεις· ὀρθοτέρα τῆς πρώτης φαίνεται ἡμῖν ἡ δευτέρα ἑρμηνεία τοῦ Σχολ.: διατυποῖς, ἀλλ' ἑρμηνευτέον τὸν ἐνεστῶτα ὡς προσπαθείας ἐνεστῶτα, ἤτοι διατί δὲ προσπαθεῖς νὰ διατυπώνῃς ποῦ εἶνε ἡ ἐμὴ λύπη· καταλληλοτέρα δὲ καὶ ταύτης καὶ ἀκριβέστερον ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὸ τοῦ Σοφοκλέους ῥυθμίζεις εἶνε ἡ καὶ ἐν τῇ δημώδει εὔχρηστος σύνθετος λέξις: διαρρυθμίζεις, προσπαθεῖς νὰ διαρρυθμίσῃς, ποῦ εἶνε ἡ λύπη ἡ ἰδική μου, ἣ προσεγγίζει τῇ τοῦ Σεμιτέλου.

338. Θεῶν τε τὰν ὑπερτάταν, Γᾶν ἄφθιτον, ἀκαμάταν ἀποτρύεται. Ἐκ τῆς θεᾶς μητρὸς Γῆς (Κυβέλης ἢ Ῥέας) κατὰ σχῆμα συνεκδοχῆς ἐννοεῖται ἡ τὴν θεὰν ἀντιπροσωπεύουσα γῆ ἐν τῷ: ἄφθιτον, ἀκαμάταν ἀποτρύεται. Ἀλλ' ὅπως στίζεται, τό: Γᾶν ἀτόπως ἀποδίδοται εἰς τό: ἄφθιτον, ἀκαμάταν ἀποτρύεται· ἢ λοιπὸν στικτέον οὕτω: θεῶν τε τὰν ὑπερτάταν Γᾶν, ἄφθιτον ἀκαμάταν ἀποτρύεται, ἢ γραπτέον: θεῶν τε τὰν ὑπερτάταν, γᾶν ἄφθιτον ἀκαμάταν ἀποτρύεται. Τοιαύτη μετάβασις ἐκ τῆς θεᾶς Γῆς εἰς τὴν γῆν καὶ ἐν ἀποσπ. Σόλων. 36. Β. «συμμαρτυροίη — Γῆ μέλαινα, τῆς ἐγώ ποτε ὅρους ἀνεῖλον».

341. Ἱππείῳ γένει. Τινὲς ἑρμηνεύουσι: ταῖς ἡμιόνοις· ἄλλοι: ταύταις τε καὶ τοῖς ἵπποις. Ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ: ἱππείῳ γένει περιφραστικῶς ἐδήλωσεν ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον τοὺς ἵππους· οὕτω καὶ ἐφεξῆς εἶπε φῦλον ὀρνίθων ἀντί: ὄρνιθας, θηρῶν ἔθνη ἀντί: θῆρας, πόντου εἰναλίαν φύσιν ἀντὶ ἰχθῦς.

342. Κουφονόων τε. Ἐκ διορθώσεως τοῦ Brunk, ἐν τῷ χειρογράφῳ: κοῦφον ἐόντε. Τὸ κουφονόων σχόλιόν τι ἑρμηνεύει: κούφως καὶ ταχέως φερομένων· ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε ἐναντία τῆς διορθώσεως καὶ παρέχει μοι τὴν ὑπόνοιαν, μὴ τό: κοῦφον ἐόντε τοῦ χειρογράφου πρέπει νὰ γραφῇ: *κοῦφον ἐόν τε·* διότι αὕτη μόνη ἡ γραφὴ δύναται νὰ παρέχῃ τὴν τοῦ σχολίου ἔννοιαν, ἡ ὁποία εἶνε καὶ ἡ ἐπιτυχεστάτη, ὡς δεικνύουσα τὸ πολυμήχανον τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ καὶ τὰ κοῦφα ὄντα καὶ πετόμενα καὶ φεύγοντα αὐτὸν πτηνά· τὸ δὲ ἐκ διορθώσεως κουφονόων ὑβριστικὸν ὂν ἄνευ λόγου τῶν ὀρνίθων εἶνε ὅλως ἀνάρμοστον, οὐ μόνον οὐδὲν προστιθὲν τῇ ἐννοίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὅλως παραβλάπτον αὐτήν.

360-362. Παντοπόρος· ἄπορος ἐπ' οὐδὲν ἔρχεται | τὸ μέλλον· Ἅιδα μόνου | φεῦξιν οὐκ ἐπάξεται. Τὰς ποικιλωτάτας διορθώσεις καὶ ἑρμηνείας τοῦ χωρίου τούτου ἰδὲ παρὰ Σεμιτέλῳ· τὸ χωρίον πάντως εἶνε ἐφθαρμένον· διορθωτέον καθ' ἡμᾶς ὧδε: παντοπόρος, ἄπορος ἐπ' οὐδὲν ἔρχεται· ἄτολμος Ἅιδᾳ μόνον φεύγειν οὐκ ἐφίξεται.

395. Τάφον κοσμοῦσα. Ἡ αἰτιατικὴ τάφον οὐδαμῶς ἄλλως δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἢ ὡς σύστοιχος αἰτιατική, ἤτοι κοσμοῦσα τὸ κόσμημα τοῦ τάφου (τὸ διὰ ταφῆς, δι' ἐνταφιασμοῦ γινόμενον)· ἀλλ' εὐχερέστερον καὶ ἁπλούστερον ἑρμηνεύεται τὸ χωρίον, ἂν ἀντί: τάφον γράψωμεν: τάφῳ· οὕτω, νομίζω, γραπτέον καὶ ἐν στ. 21 τάφῳ ἀντί: τάφου, ὃ βεβιασμένως ἑρμηνεύεται· ἰδὲ Schneidewin καὶ Wolf καὶ στ. 849.

415. Εἴ τις τοῦδ' ἀκηδήσοι πόνου. Ὁ μέλλων τῆς εὐκτικῆς φαίνεται ἀκατάλληλος· πολὺ καταλληλότερος ὁ ἀόριστος· γραπτέον πάντως: ἀκηδήσαι.

489-90. Καὶ γὰρ οὖν κείνην ἴσον ἐπαιτιῶμαι τοῦδε βουλεῦσαι τάφου. Ὁ Schneidewin ἑρμηνεύει: ἴσον ἐπαιτιῶμαι ἐκείνην τοῦδε τάφου, βουλεῦσαι, τῆς ἀπαρεμφάτου ἐπεξηγητικῶς τιθεμένης καὶ ἐξαρτωμένης ἐκ τοῦ ἐπαιτιῶμαι, ὥσπερ καὶ τῆς γενικῆς τάφου κατὰ τό: οὐδέ τι παιδὸς μνήσατο τηλυγέτοιο ἀπὸ δαπέδου ἀνελέσθαι (Ὁμηρ. ὕμν. εἰς Δήμ. 283, πρβλ. καὶ Σοφ. Φιλοκτ. 62 καὶ ἑξ. καὶ Οἰδ. ἐπὶ Κολ. 1211 καὶ ἑξ.). Ὁ Wolf γράφει: τάφους ἀποδίδων τό: τοῦδε εἰς τὸν Πολυνείκη· ὁ ἀρχαῖος Σχολ. ὑπονοεῖ τὴν περὶ εἰς τὸ τάφου· ὁ Hermann συντάσσει: ἴσον τοῦδε τοῦ τάφου κατὰ τό: δωμάτων ἴσον ἔχων (Εὐρ. Φοιν. 550). Ἅπαντα βεβιασμένα· καθ' ἡμᾶς διορθοῦται εὐχερέστατα τὸ χωρίον, ἂν ἀντί: τοῦδε γραφῇ: τῇδε (τῇ Ἀντιγόνῃ· συναπτέον δὲ τὴν δοτικὴν τῇδε τῷ ἴσον) καὶ ἀντί: τάφου ἡ αἰτιατική: τάφον, συναπτομένη τῷ βουλεῦσαι.

504. Ἁνδάνειν λέγοιτ' ἄν. Γραπτέον ἴσως: ἁνδάνον λέγοιτ' ἄν=λέγοιτ' ἂν ἀρέσκον (=καὶ ἀρέσκει καὶ λέγοιτ' ἂν (ὅτι ἀρέσκει, ὅτι ἀρεστόν ἐστι πᾶσι τοῦτο τὸ ἔργον)· ἀλλ' οὐ λέγεται (ὅτι ἀρέσκει). εἰ καὶ ἀρέσκει· φόβος γὰρ ἐγκλῄει γλῶσσαν (διότι ὁ φόβος βουλλώνει τὸ στόμα των).

506-507. Ἀλλ' ἡ τυραννὶς—ἃ βούλεται. Τοὺς δύο τούτους στίχους ἀναρμόστους εὑρίσκουσιν ἐνταῦθα οἱ ἑρμηνευταὶ καὶ ὀβελίζουσι· καὶ ἀληθῶς οὐδαμῶς ἑρμηνεύονται ἀβιάστως· πολλοὶ θεωροῦσιν αὐτοὺς τοῦ Εὐριπίδου. Ἀλλ' εὐαρμοστότατοί εἰσι τιθέμενοι μετὰ τὸν 509 στίχον, ὁπότε ἀποτελεῖται μία ὡραία ἀντίθεσις πρὸς τὸν χορόν, τούτου μὲν ὑπίλλοντος στόμα, τῇ δὲ τυραννίδι ἐξὸν λέγειν δρᾶν θ' ἃ βούλεται. Καὶ παραβλάπτεται μὲν διακοπτομένη ἡ στιχομυθία· ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραδείγματα· οὕτως ἐν στ. 44-45 ἔχομεν δύο στίχους ἀνθ' ἑνός· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ στιχομυθίᾳ (78-93) τὰ δίστιχα διαδέχονται μονόστιχα καὶ τἀνάπαλιν (78-79 καὶ 80-81 καὶ 84-5 καὶ 86-87). οὕτω καὶ ἐν στ. 404-405 πρὸ τοῦ διστίχου καὶ μετ' αὐτὸ ὑπάρχουσι μονόστιχα. Οὕτω καὶ ἐν Ἠλέκτρᾳ στ. 924-925 καὶ 930-931 καὶ 932-933 καὶ 938-939. Οὕτω καὶ ἐν στ. 1097-1119 τὰ δίστιχα διαδέχονται μονόστιχα· καὶ ἀλλαχοῦ· Τραχ. 64-78 καὶ 1203-1220. Φιλοκτ. 26-39 καὶ 245-254 καὶ 639-661 καὶ 893-926.

549. Τοῦδε γὰρ σὺ κηδεμών. Τὸ κηδεμὼν ἐνταῦθα=εἶ κηδεμών, ἤτοι κήδει. Ἀλλὰ δυσχερὴς ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία· ἴσως διορθωτέον τὸ χωρίον οὕτω: τοῦδε γὰρ κήδει μόνου

551. Δῆτ'· εἰ γέλωτ' ἐν σοὶ γελῶ. Τὸ χωρίον, ὅπως ἔχει, νόημα οὐδὲν ὑγιὲς παρέχει· περὶ τῶν διαφόρων διορθώσεων καὶ τῶν ἑρμηνειῶν ἰδὲ ἔκδ. Σεμιτέλου· ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ χωρίον πρέπει νὰ διορθωθῇ οὕτω: δή, κοὐ γελῶσ' ἐν σοὶ γέλων, ἤτοι ἀνιῶ σε, ἀλγοῦσα ὅμως (μὲ λύπην μου ὅμως) καὶ οὐχὶ γελῶσα γέλωτα ἐν σοί, διὰ τὴν σὴν ἀτολμίαν (ὅτι οὐ μετέσχες τῆς ταφῆς τοῦ Πολυνείκους).

557. Καλῶς σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγὼ 'δόκουν φρονεῖν. Τὸ χωρίον εἶνε πλημμελές, ὅπως καὶ ὁ Nauck παρατηρεῖ, καὶ ἡ θέσις τοῦ: μὲν καὶ τοῦ: τοῖς οὐχὶ καλή· διορθοῦται εὐχερέστατα τὸ χωρίον καὶ ἀποβαίνει κανονικώτατον οὕτω: τοῖς μὲν καλῶς σύ, τοῖς δ' ἐγὼ 'δόκουν φρονεῖν, ἤτοι τοῖς μὲν σὺ καλῶς ἐδόκεις φρονεῖν, τοῖς δ' ἐγὼ καλῶς ἐδόκουν φρονεῖν.

571-2. Ὦ φίλταθ' Αἷμων—υἱέσιν στυγῶ. Μεταλλακτέον τὴν θέσιν τῶν δύο τούτων στιχων, ἤτοι γραπτέον: 570. Ἰσμ. οὐχ ὥς γ' ἐκείνῳ τῇδέ τ' ἦν ἡρμοσμένα. 571. Κρέων· κακὰς ἐγὼ γυναῖκας υἱέσιν στυγῶ. 572. Ἰσμ. Ὦ φίλταθ' Αἷμον, ὥς σ' ἀτιμάζει

πατήρ. 573. Κρέων. Ἄγαν γε λυπεῖς καὶ σὺ καὶ τὸ σὸν λέχος.

601. Κατ' αὖ νιν φοινία θεῶν τῶν. Οὔτε τὸ ἄρθρον: τῶν εὐαρμοστεῖ ἐνταῦθα, οὔτε τὰ ἐπιφερόμενα «λόγον τ' ἄνοια καὶ φρενῶν ἐρινὺς» ἀπροσκόπτως συνάπτονται τῇ προκειμένῃ προτάσει· γραπτέον ἤ: θεῶν τις νερτέρων ἀμᾷ κοπὶς (ἰδὲ καὶ στ. 598: ἐρείπει θεῶν τις), ἤ: θεῶν τε νερτέρων. Τὸ δεύτερον κρεῖττον.

613-14. Οὐδὲν-ἕρπει ἄτας. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἀνιάτως νοσεῖ. Ὁ Heat διορθοῖ τρέπων τό: ἕρπει εἰς: ἕρπειν καὶ τό: πάμπολις εἰς: πάμπολύ γ'· ἂν τρέψωμεν καὶ τό: οὐδὲν εἰς οὐδέν', νομίζομεν ὅτι πλήρης ἐγένετο τοῦ χωρίου ἡ θεραπεία· γραπτέον λοιπόν: οὐδέν' ἕρπειν θνατῶν πάμπολύ γ' ἐκτὸς ἄτας. Ὁμοίαν σχεδὸν ἔννοιαν ἐκφέρει καὶ τὸ ἐν Οἰδ. ἐπὶ Κολωνῷ 252-4 «οὐ γὰρ ἴδοις ἂν ἀθρῶν βροτόν, ὅστις ἄν, εἰ θεὸς ἄγοι, ἐκφυγεῖν δύναιτο»· πρβλ. καὶ Ἠλ. 696 «ὅταν δέ τις θεῶν βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ὁ σθένων φυγεῖν»· καὶ ἀπ. 615· «οὐδ' ἂν εἷς φύγοι βροτῶν ποθ', ᾧ καὶ Ζεὺς ἐφορμήσῃ κακά»· (ἀντί: ᾧ καὶ γραπτέον ᾧ κε).

653-4. Ἀλλὰ πτύσας νυμφεύειν τινί. Τὰς δυσχερείας τοῦ χωρίου τούτου ἰδὲ παρὰ Σεμιτέλῳ· δὲν θὰ ἐνδιατρίψω εἰς αὐτάς· ἐκθέτω τὴν περὶ διορθώσεως γνώμην μου ἔχουσαν οὕτως.

653. Ἀλλ' ὥστε δυσμενῆ σὺ νυμφεύειν τινί

654. τὴν παῖδ' ἐν Ἅιδου τήνδ' ἀποπτύσας μέθες

628-9. Τῆς μελλογάμου νύμφης τάλιδος ἥκει | μόρον Ἀντιγόνης. Τό: μελλογάμου νύμφης θεωρούμενον ὡς ἑρμηνευτικὸν τοῦ τάλιδος ἀποβάλλεται ὑπὸ τοῦ Τρικλινίου καὶ πολλῶν νεωτέρων ὀρθῶς· ἄλλοι δ' ἀποβάλλουσι μόνον τό: νύμφης· κατὰ τοὺς τελευταίους τὸ μέτρον εὐοδοῦται «τῆς μελλογάμου τάλιδος ἥκει» (τετράμετρος ἀναπαιστικὸς ἀκατάληκτος)· κατὰ τοὺς πρώτους πρέπει ὁ τρίτος στίχος «τάλιδος ἥκει» καὶ ὁ τέταρτος «μόρον Ἀντιγόνης» νὰ συναφθῶσιν εἰς ἕνα τετράμετρον ἀναπαιστικὸν ἀκατάληκτον. Ἀλλ' οὕτως οἱ στίχοι τῆς στροφῆς γίνονται τέσσαρες, ὀλιγωτέρους δὲ τῶν πέντε δὲν εὑρίσκει τις ἐν ἀναπαιστικῇ στροφῇ ἐν ταύτῃ τῇ τραγῳδίᾳ· πλὴν δὲ τούτου λείπει τὸ ἀπαραίτητον ἀκατάληκτον δίστιχον. Καθ' ἡμᾶς λοιπὸν πρὸς ἄρσιν πασῶν τούτων τῶν δυσχερειῶν τὸ μὲν «τῆς μελλογάμου νύμφης» ὀβελιστέον μετὰ τοῦ Τρικλινίου, ἀντ' αὐτοῦ δὲ γραπτέον: τῆσδε ταλαίνης· οὕτως ὁ τρίμετρος στίχος γίνεται

ἀναπαιστικὸς τετράμετρος ἀκατάληκτος «τῆσδε ταλαίνης τάλιδος ἥκει», ὁ τέταρτος στίχος ἀναπαιστικὸς δίμετρος ἀκατάληκτος «μόρον Ἀντιγόνης» (ἀντὶ τοῦ: μόρον κρείττων καθ' ἡμᾶς ἡ τοῦ Blaydes διόρθωσις: μόρου), ὁ δὲ πέμπτος στίχος κατὰ τὸ σύνηθες τετράμετρος καταληκτικὸς «ἀπάτας λεχέων ὑπεραλγῶν»· οὕτω γραπτέον:

628. τῆσδε ταλαίνης τάλιδος ἥκει
629. μόρου Ἀντιγόνης
630. ἀπάτας λεχέων ὑπεραλγῶν.

Τῶν προστεθεισῶν δύο λέξεων «τῆσδε ταλαίνης» ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τῆς στροφῆς οὐ μόνον οὐδεμία παρέλκει, ἀλλὰ καὶ ἀμφότεραι προσφυέστατα ἔχουσι πρὸς τὴν τοῦ χωρίου ἔννοιαν· πλὴν δὲ τούτου τό: ταλαίνης οὐ πολὺ ἀπέχει τοῦ ἀκολουθοῦντος: τάλιδος, δι' ἣν ὁμοιότητα καὶ εὐκόλως νὰ ἐκπέσῃ ἠδύνατο· τούτου δὲ ἅπαξ ἐκπεσόντος, καὶ τό: τῆσδε, ὃ μόνον σχεδὸν ἦν ἄχρηστον, πλὴν δὲ τούτου καὶ εἰς τὸ μέτρον προσέκρουεν, ἔπρεπε νὰ παραλειφθῇ· ἴσως δ' εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ τὸ παρακείμενον: τῆς (τῆς μελλογάμου νύμφης), ἐλάχιστον ἀπέχον τοῦ: τῆσδε.

715. Ἐγκρατῆ πόδα. Τὰς διαφόρους διορθώσεις καὶ ἑρμηνείας εὑρίσκει τις παρὰ Σεμιτέλῳ, ὃς διορθοῖ: ἀγκράτος (ἀνὰ κράτος)· φέρεται δὲ καὶ γραφὴ ἐγκρατής· ἀλλ' εὐκολώτερον διορθοῦται τὸ χωρίον, ἂν ἀντί: ἐγκρατῆ γραφῇ: ἐγκρατῶς. Περὶ τῆς συγχύσεως τοῦ η καὶ ως ἰδὲ Γρηγ. Κορίνθ. Schäfer σελ. 567 καὶ 780.

747. Οὑτἄν. Γραπτέον ἴσως: οὔποτ' ἄν· οὐδὲν κωλύει ὅτι γίνεται δάκτυλος ἐν τῷ πρώτῳ ποδί· αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν Ἠλέκτρᾳ στ. 326 Χρυσόθεμιν· 433 οὐδ' ὅσιον.

849. Τάφου ποταινίου. Γραπτέον ἴσως: τάφῳ ποταινίῳ=διὰ ταφῆς καινοφανοῦς· ἰδὲ καὶ σημ. εἰς στ. 21 καὶ 395.

855. Πολύ. Γραπτέον ἴσως: Πολύν.

882. Κτήμασι. Πασῶν τῶν διορθώσεων ἀρίστην νομίζομεν τὴν τοῦ Seyffert: βλέμμασι, ἀνθ' ἧς ὅμως ἡμεῖς θὰ προετιμῶμεν νὰ γράψωμεν: ὄμμασι.

905. Οὐ γάρ ποτ' οὔτ' ἄν. Γραπτέον ἴσως: οὐ γάρ ποτ' οὖν οὔτ',.

916. Διὰ χερῶν. Ὁ κ. Σεμιτέλος προτείνει ἀντ' αὐτοῦ τοῦ ὅλως ἀκαταλλήλου: δι' Ἀχέρονθ'· γραπτέον ἴσως: διαφθερῶν.

923 Ξυμμάχων. Ἀναγκαῖον φαίνεται τό: ξυμμάχων νὰ τραπῇ εἰς: ξυμμαχοῦντ'.

996. Ἐπὶ ξυροῦ τύχης. Ὁ Blaydes διορθοῖ γράφων: ἀκμῆς ἐπὶ ξυροῦ· ὀρθότερον πρέπει νὰ γραφῇ: ἀκμῆς ἔπι ξυροῦ.

1013. Φθίνοντα σεμνῶν ὀργίων. Διόρθωσις τοῦ Nauck τρέψαντος τό: ἀσήμων τῶν χειρογράφων εἰς σεμνῶν· ὁ αὐτὸς θέλει καὶ τὸ μαντεύματα νὰ τραπῇ εἰς μαγεύματα· ὁ δὲ Wecklein ἀντὶ τοῦ: φθίνοντα εἰκάζει: φανέντα. Καθ' ἡμᾶς γραπτέον: φθίνοντ' ἄσημ' ἐν ὀργίοις μαντεύματα· ὁ ὅλος δὲ στίχος ἐπεξήγησις τοῦ τοιαῦτα.

1305. Τῶν δ' ὑπαὶ γένους. Διορθωτέον ἴσως: τῶν δ' ὑπ' ἐγγενῶν (= ὑπὸ δὲ τῶν ἐγγενῶν, συγγενῶν) ἤ: τοῖσδέ τ' ἐκ γένους.

1049. Πάγκοινον. Ἡ λέξις αὕτη ἐνταῦθα εἶνε ὅλως νοήματος ἐστερημένη· ἴσως ἀντ' αὐτῆς γραπτέον: νῦν πάλιν.

1071. Ἄμοιρον ἀκτέριστον. Τινὲς τὸ ἄμοιρον συνάπτουσι μετὰ τοῦ: θεῶν, ἀνθ' οὗ ὁ Σεμιτέλος εἰκάζει: γόων· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἐνταῦθα: κτερισμάτων ἄμοιρον, οὗ ὡς ἐξηγητικὸν ἔκειτο ἐν τῇ ᾠᾳ τὸ ἀκτέριστον, ὃ εἰσερπύσαν εἰς τὸ ἔδαφος ἐξεδίωξε τό: κτερισμάτων.

1096 Ἄτῃ πατάξαι θυμὸν ἐν δεινῷ πάρα. Τὸ χωρίον νοσεῖ ἐν ταῖς τρισὶ τελευταίαις λέξεσιν: ἐν δεινῷ πάρα, ἀνθ' ὧν καθ' ἡμᾶς γραπτέον: οὐ δεινοῦ πέρα;

1097. Δεῖ-Κρέον. Ἀντ' αὐτῶν γραπτέον ἴσως: δή-ἀκμή.

1122-3. Παρ' ὑγρῶν Ἰσμηνοῦ ῥείθρων. Ὅλως ἀπροσδιόνυσον, ἵνα μὴ εἴπω σόλοικον, τὸ χωρίον· γραπτέον: παρ' ὑγροῖς Ἰσμηνοῦ ῥείθροις.

1156. Οὐκ ἔσθ' ὁποῖον στάντ' ἂν ἀνθρώπου βίον. Τὸ χωρίον τεταραγμένον καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι βεβιασμέναι· ἰδὲ Schneidewin, Wolf καὶ Σεμιτέλον· διορθωτέον καθ' ἡμᾶς οὕτως: οὐκ ἔστιν ἐν ἀνθρώποισι βίος, ὃν στάντ' ἰδών,

1163. Εὔθυνε, θάλλων. Προσκόπτει ἡ ἑρμηνεία εἰς τὴν μετοχὴν θάλλων· αἴρεται πᾶσα δυσχέρεια, ἂν γραφῇ: εὔθυνε κἄθαλλ'.

1179. Πάρα. Ἀντ' αὐτοῦ δυσχερῶς ἑρμηνευομένου γραπτέον ἴσως: πρέπει.

1196. Ἐγὼ δὲ σῷ ποδαγός. Τό: δὲ δὲν ἑρμηνεύεται σαφῶς

ἐγὼ θὰ προετίμων νὰ παραλειφθῇ, διορθουμένου τοῦ στίχου οὕτω: ἐγὼ ποδαγὸς σῷ τό θ'.

1209. Τῷ δ' ἀθλίας ἄσημα. Σκοτεινὸν καὶ δυσερμήνευτον τὸ χωρίον· ἐφθαρμένον πάντως· διορθωτέον ἴσως: τῷ δ' ἀθλίας τοι σῆμα.

1282. Γυνὴ τέθνηκε τοῦδε παμμήτωρ. Τὸ παμμήτωρ δυσερμήνευτον ἐνταῦθα. ὅπως ἂν ἑρμηνευθῇ· γραπτέον ἴσως: μήτηρ τέθνηκε τοῦδε δυσμήτωρ. Τοιοῦτον ὀξύμωρον καὶ τὸ ἐν Ἠλέκτρᾳ στ. 1143 «μήτηρ ἀμήτωρ».

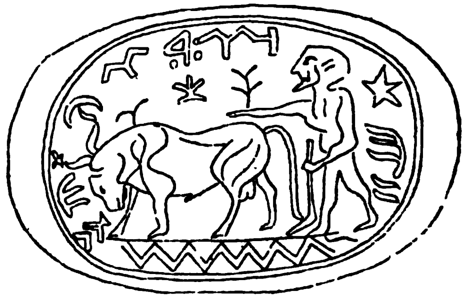
1301. Ἥδ' ὀξύθηκτος ἥδε βωμία πέριξ. Τὸ χωρίον φαίνεται λίαν ἐφθαρμένον. Καὶ ὁ μὲν Arndt εἰκάζει: ἥδ' ὀξυθήκτῳ βωμίᾳ περὶ ξίφει καί: πτώσιμος περὶ ξίφει ἀντὶ τοῦ: βωμία περὶ ξίφει. Ὁ Bergk: ἥδ' ὀξυθήκτῳ φοινία περὶ ξίφει | μύει κελαινὰ βλέφαρα· ὁ Donaldson: ἡ δ' ὀξύθηκτος ἥδε βωμία πτέρυξ· ὁ Blaydes; ἥδ' ὀξυθήκτῳ σφαγίδι βωμίᾳ πέρι· ὁ Gledisch: ἡ δ' ὀξυθήκτῳ φασγάνῳ περιπτυχής. Διορθωτέον ἴσως: ἥδ' ὀξυθήκτῳ φασγάνῳ βωμοῦ πέριξ.

1342. Καὶ θῶ. Γραπτέον: κλιθῶ, ὃ εὐκολώτατα ἠδύνατο νὰ μεταγραφῇ εἰς: καὶ θῶ, μικρὸν τοῦ Α διαφέροντος τοῦ Λ (ΚΛΙΘΩ-ΚΑΙΘΩ). Ἰδὲ Γρηγ. Κορίνθ. Schäfer σ. 428.

Ἐν Λαρίσῃ, τῇ 25 Ἰουλίου 1894.

ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ

Η εἰς τριπλάσιον περίπου μέγεθος ἀποτετυπωμένη ἐνταῦθα σφραγὶς παρίστησιν ἀροτῆρα μετὰ ταύρου καὶ φέρει δύο ἐπιγραφάς. Ἡ μὲν ἐν τῇ ᾤᾳ ἀπὸ δεξιῶν πρὸς τἀριστερὰ περιθέουσα δεικνύει τὰ σημεῖα:

?
zo· re· i· ta· u· e· mi· vo· me· si· o·

Ζωρηΐδαυ ἠμὶ FΩμεσίω (?)

Τὰ ὀνόματα *Ζωρός*, *Ζωριάδης* δὲν εἶνε ἄγνωστα, ἀλλὰ τὸ πατρωνυμικὸν τοῦτο προϋποτίθησι τὸ ὄνομα *Ζωρεύς*· ἐὰν ἔχῃ δίκαιον ὁ Meister λέγων ὅτι τὸ πρῶτον σημεῖον ὡς *ϙο* πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ, θὰ ἔχωμεν τότε τὸ ὄνομα *ϙΩρείδης* ἢ *-είτης*, γνωστὸν ὡς ἐθνικὸν τοῦ *Ωρεύς*. Τὸ δεύτερον ὄνομα εἶνε πολυειδῶς ἀμφίβολον, ἄλλως τε καὶ διότι τὸ *si* δὲν εἶνε βέβαιον καὶ τὸ τελικὸν ν τῆς γενικῆς λείπει.

Ἡ δὲ ἑτέρα ἐπιγραφή, ἡ ὑπεράνω τοῦ ταύρου κειμένη, ἔχει

pa· te· u·

ἴσως = *βᾶθ(ι) εὖ* «βαῖνε καλῶς»! ὡς ἐκφώνησις τοῦ ἀροτῆρος. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι ἀσαφέστερον ἐκτετυπωμένη.

Dr W. Deecke
Διευθυντὴς τοῦ ἐν Mülhausen (Ἀλσατίᾳ) γυμνασίου

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρὸς οἱονδήποτε ἀδικήματος εἴτε ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ καταχεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συνταξομένων πραγματειῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΣ

---

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Γ'. Σεπτεμβρίου 38, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1895

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ Α', Γ', Δ', Ε', Ζ', Η' ΚΑΙ Θ' ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ (1)

Βιβλ. Α'.

Κεφ. 138, 3 «ὁ δ' ἐν τῷ χρόνῳ, ὃν ἐπέσχε, τῆς περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κατενόησε (ὁ Θεμιστοκλῆς) καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας».

Ὁ πολὺς Cobet παρετήρησεν ἤδη περὶ τοῦ «ὅσα ἠδύνατο» ταῦτα: «sic verba Thucydidis ὅσα ἠδύνατο verissima stulte ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενίκηκεν» (Μνημοσ. τομ. 3, σελ. 93). Ἡ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς παρατήρησις εἶναι ὀρθοτάτη· διότι, καθὼς εἶναι παραδεδομένη ἡ γραφή: «*ὅσα ἠδύνατο*», προϋποτίθησιν, ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς τοσαῦτα τῆς περσίδος γλώσσης καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας κατενόησεν, ὅσα ἠδύνατο, ἄλλα δὲ οὐ κατενόησεν, ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο! Ἂν ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε τοῦ Θεμιστοκλέους τὴν διάνοιαν, καθὼς ὄντως κατὰ τὸν ἱστορικὸν ἐθαύμασε, ὁ θαυμασμὸς ἦν οὐχὶ διότι ὁ Θεμιστοκλῆς κατενόησε τῆς περσίδος γλώσσης καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας ὅσα ἠδύνατο, ἀλλὰ δι' ἄλλα τε καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα, ὅτι ἐν τῷ χρόνῳ, ὃν ἐπέσχε, «κατενόησε τῆς περσίδος γλώσσης καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας ὡς ἄριστα ἠδύνατο». Διὸ ἡμεῖς ἀντὶ τῆς παραδεδομένης γραφῆς «ὅσα ἠδύνατο» ὑποπτεύομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἢ «⟨ὡς⟩ ἠδύνατο», ἢ μᾶλλον ⟨ὡς ἄριστα⟩ ἠδύνατο· πιστεύομεν δέ, ὅτι ὁ Quintilianus, γράφων: «(Themi-

(1) Αἱ παραπομπαὶ γίνονται κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ J. Classen ἔκδοσιν τοῦ Θουκυδίδου, ἣν καὶ ὑπ' ὄψιν εἴχομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐργασίᾳ· πολλαὶ δὲ τῶν διορθώσεων ἀνεκοινώθησαν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῇ ἑταιρείᾳ.

stoclem) unum intra annum *optime* locutum esse persice constat» (XI, 2, 50), ἀνέγνω κείμενον, ἐν ᾧ ἐφέρετο ἡ γραφὴ «ἄριστα». Περὶ δὲ τῆς φράσεως «ὡς ἄριστα ἠδύνατο» πρβλ. Ἀντιφ. περὶ τοῦ χορευτοῦ 11 «ἐπειδὴ χορηγὸς κατεστάθην, ἐχορήγουν ὡς *ἄριστα ἠδυνάμην* καὶ δικαιότατα»' καὶ Θουκ. Η, 50, 24.

Βιβλ. Γ'.

Κεφ. 67, 1-4 «Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὁσιώτερον τετιμωρημένοι,»

Ὁ Kryg. εἰκάζει, ὅτι ἀντὶ τῶν «ἡμεῖς τετιμωρημένοι» πρέπει νὰ γραφῇ «ἡμᾶς τετιμωρημένους» τοῦτ' ἔστιν: «ἵνα εἰδῆτε ἡμᾶς τετιμωρημένους», ἤ, «ἡμεῖς δὲ δείξωμεν τετιμωρημένοι», ὁ δὲ Classen ἐξαρτᾷ τὴν μετοχὴν «τετιμωρημένοι» ἀπὸ τοῦ ῥήματος «εἰδῶμεν» ἢ τοῦ «φαινώμεθα». Καθ' ἡμᾶς δὲ οὐδεμία μεταβολὴ πρέπει νὰ γένηται τῶν: «ἡμεῖς τετιμωρημένοι», διότι ἀπ' οὐδενὸς ῥήματος ἐξαρτᾶται, ἀλλ' εἶναι πρότασις τελική, τῆς συντάξεως οὔσης ὡς ἑξῆς: «ἵνα εἰδῆτε — καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἵνα — (ὦμεν) τετιμωρημένοι»,

Βιβλ. Δ'.

Κεφ. 73,6 κτέ. «καλῶς δὲ ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφότερα ἔχειν, ἅμα μὲν τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἑκόντας ἄρξαι, ἐπειδή γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἑτοῖμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, *καὶ αὐτοῖς ὥσπερ ἀκονιτὶ τὴν νίκην δικαίως ἂν τίθεσθαι*, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρέας ὀρθῶς ξυμβαίνειν»

Ἀντὶ τοῦ: ἂν τίθεσθαι εὕρηται καὶ ἡ γραφή: ἀντιθέσθαι· ὁ δὲ Kryg. ἔγραψεν: ἀνατίθεσθαι ἀντὶ τοῦ: ἂν τίθεσθαι· ὁ δὲ Clas. καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι τὸ ἀπαρέμφατον: τίθεσθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ῥήματος: ἐνόμιζον (καλῶς δὲ ἐνόμιζον). Ἐν δὲ

ταῖς κριτικαῖς παρατηρήσεσιν ὁ Clas. νομίζει, ὅτι τά: «καὶ αὐτοῖς — ἂν τίθεσθαι» ἢ πρέπει νὰ μετατεθῶσιν εὐθὺς μετὰ τὰ ἐν τῷ στίχῳ 15: «ὥστε ἀμαχεὶ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς ὧν ἕνεκα ἦλθον» ἤ, τὸ πιθανώτερον κατ' αὐτόν, εἶναι σχόλιον εἰς ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο ὀβελιστέα.

Καθ' ἡμᾶς δὲ καλῶς τὸ προκείμενον ἔχει χωρίον καὶ οὐδὲν τὸ ὀβελιστέον, ἂν ἀντὶ μὲν τοῦ: «δικαίως ἂν» ⟨*ἐδικαίωσαν* = δίκαιον ἡγήσαντο⟩ ἀναγνωσθῇ, ἀντὶ δὲ τοῦ: ἀνατίθεσθαι ⟨*ἀνατεθήσεσθαι*⟩, ἀντὶ δὲ τοῦ: αὐτοῖς ⟨αὑτοῖς⟩, καθὼς μετέφρασεν καὶ ὁ Alm. Portus: «sibique quodammodo sine pulvere et labore, victoriam merito tributum iri». Κατὰ δὲ ταῦτα δῆλον, ὅτι τὸ ἀπαρέμφατον: ἀνατεθήσεσθαι οὐχὶ ἐκ τοῦ: ἐνόμιζον, ἀλλ' ἐκ τοῦ: ἐδικαίωσαν ἐξαρτᾶται.

Εὐφροσύνως δὲ εἴδομεν, ὅτι πολὺ πρότερον ἡμῶν καὶ ὁ Böhme ἀντὶ τοῦ: δικαίως ἂν ἔγραψεν: ἐδικαίωσαν.

Κεφ. 86, 4 καὶ ἐφεξ.

«οὐ γὰρ ξυστασιάσων ἥκω, οὐδὲ *ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν «νομίζω ἐπιφέρειν, εἰ τὸ πάτριον παρεὶς τὸ πλέον τοῖς «ὀλίγοις ἢ τὸ ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι».

Ἀντὶ τῶν: «οὐδὲ *ἀσαφῆ» ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἤ: «⟨οὐδ' αὖ ἀσφαλῆ⟩» ἤ: «⟨οὐδ' αὖ σαφῆ⟩»· πρβλ. Δ', 87, 5 «καὶ τὴν ἐλευθερίαν μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φαίνεσθαι . . .» καὶ 87, 19 «οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφιέμεθα . . .».

98, 18 «πᾶν δ' εἰκὸς εἶναι τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργομένῳ ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ».

Τὴν ἐν τοῖς χειρογράφοις φερομένην αἰτιατικήν: «κατειργόμενον» εἰς δοτικὴν «κατειργομένῳ» ἔτρεψεν ὁ Reisk. Ἕτεροι δὲ τῶν ἐκδοτῶν καὶ ἑρμηνευτῶν τοῦ Θουκυκίδου ἀντὶ τοῦ: «τῷ πολέμῳ — κατειργομένῳ» ἀναγινώσκουσι: «τὸ πολέμῳ — κατειργόμενον». Ἂν διὰ ταύτης ἢ δι' ἐκείνης τῆς γραφῆς τὸ χωρίον εὐοδοῦται, ἢ εἶναι

συγκεχυμένον, καθὼς ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, καὶ πῶς καθ' ἡμᾶς διορθωτέον, τοῦτο εὐθὺς ἐν τοῖς κατωτέρω θὰ δείξωμεν.

Ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου, ὥσπερ νῦν τοῦτο κεῖται, εἶναι: (ἔφασαν) δ' εἰκὸς εἶναι πᾶν ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργομένῳ». Κατὰ δὲ τὴν γραφήν: «τὸ πολέμῳ — κατειργόμενον» ἡ σύνταξις πάλιν ἔχει οὕτως: «εἰκὸς δ' εἶναι πᾶν τὸ πολέμῳ — κατειργόμενον ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ». Παραλείποντες ἐνταῦθα χάριν συντομίας νὰ καταδείξωμεν ὅτι, ἄν τε ταύτην ἄν τε ἐκείνην τὴν γραφὴν δεχθῶμεν, ἡ τοῦ χωρίου διάνοια δὲν εἶναι κατὰ πάντα πλήρης οὐδὲ σαφής, παρατηροῦμεν μόνον, ὅτι, ὅπως «καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ ξύγγνωμόν τι γίγνηται πᾶν τὸ κατειργόμενον πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι», ἢ κατὰ τὴν ἑτέραν γραφήν, «ὅπως πᾶν ξύγγνωμόν τι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ γίγνηται τῷ πολέμῳ — κατειργομένῳ», πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τὸ ἔργον, ὅπερ διὰ πόλεμον ἢ διὰ δεινόν τι πράξας τις ὑπὸ τοῦ θεοῦ συγχωρεῖται. Τοιοῦτο δέ τι ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ δὲν φαίνεται. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐνταῦθα λέγουσιν, ὅτι οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ πᾶς, ὅστις διὰ πόλεμον ἤθελε πράξει τι, ὅπερ κατ' ἀνάγκην καὶ οὐχὶ ἑκόντες καὶ αὐτοὶ ἔπραξαν, συγγνώμης καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ τυγχάνει. Τί δὲ δεινὸν κατειργάσαντο οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὸν πόλεμον, λέγεται ἐν τῷ κεφαλ. 97. Οἱ Βοιωτοὶ δηλονότι διὰ τοῦ ἑαυτῶν κήρυκος ἄλλα τε καὶ ταῦτα λέγουσι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους κατηγοροῦντες, ὅτι «Δήλιον τειχίσαντες ἐνοικοῦσι καὶ ὅτι ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι πάντα γίγνονται αὐτόθι, ὕδωρ τε, ὃ ἦν ἄψαυστον σφίσι πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι ἀνασπάσαντες ὑδρεύονται» (κεφ. 97, 12 κτέ.). Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πέμψαντες παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα ἄλλα τε ἔφασαν καὶ ταῦτα ἀπολογούμενοι: «ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι, ἣν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει προσθέσθαι, ἀλλ' ἐκείνους προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλθόντας ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι· *παν⟨τί⟩* δ' εἰκὸς εἶναι, τῷ πολέμῳ *⟨κατειργομένῳ καὶ δεινόν τι κατεργαζομένῳ⟩*, ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ». Τοῦτ' ἔστιν: «(ἔφασαν) δ' εἰκὸς εἶναι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι παντί, τῷ πολέμῳ κατειργομένῳ καὶ δεινόν τι κατεργαζομένῳ.

Οὕτω δὲ διορθουμένου τοῦ χωρίου νομίζομεν, ὅτι πλήρης καὶ σαφὴς παρέχεται ἡ ἔννοια αὐτοῦ, συνᾴδουσα οὐ μόνον πρὸς τό: «ξύγγνω-

μόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ», ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἡγούμενα καὶ τὰ εὐθὺς ἑπόμενα, ἅπερ εἶναι αἰτιολογικὰ τοῦ: «ξύγγνωμόν τι — Θεοῦ: «καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, *παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν* **τι τολμήσασι**».

Βιβλ. Ε', 15, 5.

«ἦσαν γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται αὐτῶν πρῶτοί τε καὶ ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς».

πρῶτοί τε καὶ ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς] ὅτι ταῦτα, οὕτω παραδεδομένα, ἐσφαλμένα εἶναι, λέγει ὁ Classen, ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται. Τὸ δὲ σφάλμα ἐζητήθη ἐν τῷ: «ὁμοίως», ἀνθ' οὗ ὑπ' ἄλλου μὲν ἐγράφη «ὁμοίων», ὑπ' ἄλλου δὲ «ὁμοίοις». Ὀρθῶς δὲ οὔτε τὸ *ὁμοίων*, οὔτε τὸ *ὁμοίοις* ἀντὶ τοῦ *ὁμοίως* ἐπιδοκιμάζονται ὑπ' ἄλλων τε καὶ ὑπὸ τοῦ Classen, ὅστις εἰκάζει ὅτι ἀντὶ τῶν: «ἦσαν γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται αὐτῶν» πρέπει νὰ γραφῇ: ἦσαν γὰρ *οἵ* Σπαρτιᾶται αὐτῶν κτέ., ὅπως οὕτω νοῆται, ὅτι «οὐχὶ πάντες οἱ Σπαρτιᾶται, ἀλλὰ τινὲς μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν πρῶτοι καὶ συγγενεῖς τῶν ἐπιφανεστάτων». Ἡμεῖς δ' εἰκάζομεν, ὅτι ἐξέπεσε πρὸ τοῦ *ὁμοίως* τὸ ἄρθρον *τοῖς*, ὅπερ τιθέμενον: «καὶ ⟨τοῖς⟩ ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς», παρέχει ταύτην τὴν ἔννοιαν: ἐξ αὐτῶν οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν πρῶτοι καὶ συγγενεῖς πρὸς τοὺς ὁμοίως σφίσι, τοῦτ' ἔστι καὶ συγγενεῖς πρὸς τοὺς ὁμοίως, ὥσπερ αὐτοί, εἶχον δηλονότι, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος, φίλους καὶ συγγενεῖς τοὺς δυνατωτάτους («οἱ γὰρ ἐκ Πύλου κομισθέντες ἦσαν ἐξ οἴκων τε πρώτων τῆς Σπάρτης καὶ φίλους καὶ ξυγγενεῖς τοὺς δυνατωτάτους ἔχοντες» Πλουτ. Νικ. κεφ. 10).

82, 4 «καὶ Ἀργείων ὁ δῆμος μετ' ὀλίγον ξυνιστάμενός τε καὶ ἀναθαρσήσας ἐπέθεντο τοῖς ὀλίγοις,»

Ὁ Classen ἔγραψε «*μετ' ὀλίγον*» ἀντὶ τοῦ «*κατ' ὀλίγον*», ὅπερ ἔχουσι τὰ χειρόγραφα. Μὴ ἀντὶ τοῦ «*κατ' ὀλίγον*» γραπτέον «⟨κατὰ ξυλλόγους⟩»; πρβλ. Θουκυδ. Β', 88, 5 «τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ

σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι ἐφοβοῦντο» καὶ Γ', 27, 7 «κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι . . .».

99, 1 καὶ ἐφεξῆς «Οὐ γὰρ νομίζομεν ἡμῖν τούτους δεινοτέρους, ὅσοι ἠπειρῶταί που ὄντες τῷ ἐλευθέρῳ πολλὴν τὴν διαμέλλησιν τῆς πρὸς ἡμᾶς φυλακῆς ποιήσονται, ἀλλὰ τοὺς νησιώτας [τέ] που ἀνάρκτους, ὥσπερ ἡμᾶς, καὶ [τοὺς] ἤδη τῆς ἀρχῆς τῷ ἀναγκαίῳ παροξυνομένους».

Νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ διαγραφῶσι, καθὼς θέλει ὁ Classen, τὸ μετὰ «τοὺς νησιώτας» *τε* καὶ τὸ πρὸ τοῦ «ἤδη» *τούς*. Διότι ἡ τοῦ ὅλου χωρίου ἔννοια καθ' ἡμᾶς εἶναι ἡ ἑξῆς: Δὲν εἶναι ἡμῖν οἱ ἐλεύθεροι ἠπειρῶται δεινότεροι, ἀλλ' οἱ νησιῶται, ὅσοι που εἶναι ἢ ἄναρκτοι, ὥσπερ ὑμεῖς, ἢ κατ' ἀνάγκην ἤδη ἄρχονται· διότι οἱ ἠπειρῶται δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι, πολὺ θὰ βραδύνωσι προφυλακτικὰ καθ' ἡμῶν νὰ λάβωσι μέτρα, καθ' ὅσον ἡ ἐλευθερία αὐτῶν ὑφ' ἡμῶν δὲν θὰ κινδυνεύῃ· οἱ δὲ νησιῶται, οἵ τε ἄναρκτοι, ὑφ' ὑμῶν νὰ ἀρχθῶσι μέλλοντες, δύνανται διὰ τὸ ἀλόγιστον εἰς κίνδυνον φανερὸν ἑαυτούς τε καὶ ἡμᾶς νὰ ἐμβάλωσιν, ὅπως μὴ ἀρχθῶσι, καὶ ὅσοι τούτων, ἤδη ἀρχόμενοι, ἐπειδὴ ἀνάγκη νὰ ἄρχωνται, ὑπὸ τοῦ ἀναγκαίου τῆς ἀρχῆς παροξυνόμενοι δύνανται καὶ οὗτοι διὰ τὸ ἀλόγιστον νὰ πράξωσι τὸ αὐτό, ὥσπερ οἱ ἄναρκτοι· καθὼς δηλονότι οὗτοι, ἵνα μὴ ἀρχθῶσι, δύνανται πάντα εἰς τὸ ἀλόγιστον νὰ ἐπιτρέψωσι καὶ νὰ κινδυνεύσωσιν, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι, ὑπὸ τοῦ ἀναγκαίου παροξυνόμενοι τῆς ἀρχῆς (τ. ἔ. παροξυνόμενοι ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἄκοντες νὰ ἄρχωνται ἀναγκάζονται) εἰς κίνδυνον δύνανται σφᾶς αὐτοὺς νὰ ἐμβάλωσιν. Κατὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, μείζονα νῦν ἔχοντες φόβον οὐχ οὕτως παρὰ τῶν ἠπειρωτῶν ἐλευθέρων, ὡς παρὰ τῶν νησιωτῶν ἀνάρκτων τέ που ὄντων, ὥσπερ οἱ Μήλιοι, καὶ τῶν ἤδη δουλευόντων, βούλονται χάριν τοῦ συμφόρου καὶ τοῦ χρησίμου ἀμφοτέροις, νὰ καθυποτάξωσι τοὺς ἀνάρκτους, ὅπως μὴ οἱ ἤδη δουλεύοντες ἐπαναστῶσιν, ἐκείνων ἀνάρκτων μενόντων.

105, 12 καὶ ἐφεξ. «τῆς δὲ ἐς Λακεδαιμονίους δόξης, ἣν διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν ὑμῖν πιστεύετε αὐτούς, μα-

καρίσαντες ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον».

ἣν — πιστεύετε] ὁ μὲν Kryg. καὶ ὁ Pop. τὴν αἰτιατικὴν *ἣν* συνάπτουσι πρὸς τὸ ῥῆμα *πιστεύετε* ὡς ἀντικείμενον κατ' ἀναλογίαν τοῦ «πίστιν πιστεύειν», ὁ δὲ Reisk. ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς *ἣν* ἀναγινώσκει δοτικὴν ᾗ, καὶ ταύτην ἀποδέχεται καὶ ὁ Classen, ἂν μὴ κατ' αὐτὸν ἀναγνωστέον «*καθ' ἣν*». Οὐδὲν δὲ τούτων καθ' ἡμᾶς ἀληθές· διότι ἡ πρότασις οὐχὶ ἀναφορική, ἀλλ' ὑποθετικὴ εἶναι· διὸ ἀναγνωστέον: ⟨*ἢν* διὰ τὸ — *πιστεύητε* αὐτούς⟩. Οὕτω δὲ ἡ σύνταξις εἶναι: «μακαρίσαντες δ' ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον «τῆς ἐς Λακεδαιμονίους δόξης, ⟨*ἢν*⟩ διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν «ὑμῖν ⟨πιστεύητε⟩ αὐτούς». Ταῦτα δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις λέγουσι, εἰς τὰ ὑπὸ τῶν συνέδρων τῶν Μηλίων ῥηθέντα ἀναφερόμενοι, ἅπερ εἶναι: «καὶ εἰ μή του ἄλλου, τῆς γε ξυγγενείας ἕνεκα «καὶ αἰσχύνῃ βοηθεῖν (τοὺς Λακεδαιμονίους)» κεφ. 104, 7-9.

κεφ. 111, 25-28 «σκοπεῖτε οὖν καὶ μεταστάντων ἡμῶν καὶ ἐνθυμεῖσθε πολλάκις ὅτι περὶ πατρίδος βουλεύεσθε, *ἣν μιᾶς πέρι καὶ ἐς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν ἔσται».

Ὅτι τὸ χωρίον: «ἣν μιᾶς πέρι — ἔσται», κατά τε τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἔννοιαν οὐχ ὑγιῶς ἔχει, δῆλον παντί· διὸ πολλοὶ πολλαχῶς αὐτὸ νὰ θεραπεύσωσιν ἐπειράθησαν, ὁ δὲ ἀρχαῖος σχολιαστὴς ταύτην δίδωσι τὴν ἐξήγησιν: «πολλάκις πρὸ ὀφθαλμῶν λάβετε ὅτι περὶ πατρίδος ἡ σκέψις μιᾶς οὔσης, περὶ ἧς ἐν μιᾷ βουλῇ ἢ κατορθώσετε ἢ σφαλήσεσθε». Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἐξηγήσεως οὐδαμῶς καταφαίνεται καὶ ὁποῖόν τι κείμενον ὁ σχολιαστὴς πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχεν. Ὁ δὲ Classen, οὐδενὸς τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν ἀποδεχόμενος τὴν διόρθωσιν οὐδὲ τὴν τοῦ Stahl: (ἧς μιᾶς πέρι καὶ ἐς μίαν βουλὴν . . . βουλεύσασθαι ἐξέσται»), αὐτὸς οὐδεμίαν προτείνει, ἀλλὰ μόνον ὑποπτεύει, ὅτι ἢ πρὸ τοῦ «*ἔσται*», ἢ μετ' αὐτὸ ῥῆμά τι ἐξερρύη, εἰς ὃ ἀποδίδοται, λέγει καὶ ἡ αἰτιατικὴ «*ἣν*». Ἡμεῖς δέ, ἐν ὄψει λαβόντες ἅπερ ἐν κεφ. 103, 6 πρὸς τοὺς Μηλίους οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν: («ὃ ὑμεῖς ἀσθενεῖς τε καὶ *ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες* μὴ βούλεσθε παθεῖν»),

ὡς ἑξῆς ἀναγινώσκομεν τὸ προκείμενον χωρίον: «ἢν ⟨ἐπὶ⟩ μιᾶς ⟨ῥοπῆς⟩ καὶ ἐς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν ⟨ἴστε⟩». Κατὰ δὲ ταῦτα ταύτην ἔχομεν τὴν ἔννοιαν: «ἐνθυμεῖσθε πολλάκις ὅτι περὶ πατρίδος βουλεύεσθε, ἢν γινώσκετε ὅτι ἐπὶ μιᾶς ῥοπῆς ἐστι καὶ (ταύτης) εἰς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν (τοῦτ' ἔστιν: ἄν τε τύχῃ ἄν τε μὴ κατορθώσῃ)». Ὀφείλομεν δὲ νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι πολὺ πρότερον ἡμῶν, καθὼς μετὰ ταῦτα εἴδομεν ἐν τῇ τοῦ Engelmann μεταφράσει, τὸ εἰρημένον χωρίον οὑτωσὶ διώρθωσεν ὁ Dobrée: «ἢ μιᾶς ἐπὶ ῥοπῆς — ἵσταται». Ὁποτέρα δὲ τῶν διορθώσεων πιθανωτέρα, ἄλλοι κρινέτωσαν· εἰ δὲ μηδετέρα, ἕτεροι τὰ ὀρθότερα εὑρέτωσαν.

Βιβλ. Ζ', 10, 18-25.

«ὥστε χρὴ σκοπεῖν τινα αὐτὰ καὶ μὴ μετεώρῳ τῇ πόλει
«ἀξιοῦν κινδυνεύειν καὶ ἀρχῆς ἄλλης ὀρέγεσθαι, πρὶν ἣν
«ἔχομεν βεβαιωσώμεθα, εἰ Χαλκιδεῖς γε οἱ ἐπὶ Θρᾴκης ἔτη
«τοσαῦτα ἀφεστῶτες ἀφ' ἡμῶν, ἔτι ἀχείρωτοί εἰσι καὶ ἄλλοι
«τινὲς κατὰ τὰς ἠπείρους ἐνδοιαστῶς ἀκροῶνται· ἡμεῖς δὲ
«Ἐγεσταίοις δὴ οὖσι ξυμμάχοις ὡς ἀδικουμένοις ὀξέως
«βοηθοῦμεν, ὑφ' ὑμῶν δ' αὐτοὶ πάλαι ἀφεστώτων ἀδικού-
«μεθα, ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι».

Ὀρθῶς ὁ Classen ἀφεῖλε τὴν τελείαν μὲν στιγμὴν μετὰ τὸ «ἀκροῶνται», τὴν μέσην δὲ μετὰ τὸ «βοηθοῦμεν», δι' ὑποστιγμῆς αὐτὴν ἀντικαταστήσας. Καὶ μετὰ τὸ «ἀκροῶνται» πρέπει καθ' ἡμᾶς ὑποστιγμὴ νὰ τεθῇ· διότι, ὡς ὀρθῶς καὶ ὁ Classen παρατηρεῖ, ὁ ὡς ὑποθετικὸς φαινόμενος σύνδεσμος *εἰ* («*εἰ* Χαλκιδῆς γε . .)» οὐ μόνον εἰς τὰ: «ἀχείρωτοί εἰσι» καὶ: «ἀκροῶνται ἀναφέρεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ: «ἡμεῖς δὲ — ὀξέως βοηθοῦμεν» καὶ: «ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι». Καταφανεστέρα δὲ ἡ τοιαύτη σύνδεσις γίνεται, ἂν ὁ συμπερασματικὸς λόγος («ὥστε χρὴ σκοπεῖν . . .)» ἐξενεχθῇ ἐρωτηματικῶς: «ὥστε πῶς οὐ χρὴ σκοπεῖν καὶ μὴ ἀξιοῦν — εἰ Χαλκιδῆς γε — ἔτι ἀχείρωτοί εἰσι καὶ ἄλλοι τινὲς — ἐνδοιαστῶς ἀκροῶνται, ἡμεῖς δὲ — ὀξέως βοηθοῦμεν, — αὐτοὶ δ' ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι;».

Κεφ. 12, 3 κτέ.

«Καὶ ταῦτα ὑπὲρ ἡμῶν δίκαιον ἐνθάδε εἶναι ἀναλοῦν,
« καὶ μὴ ὑπὲρ ἀνδρῶν φυγάδων τῶνδε ἐπικουρίας δεο-
« μένων».

«καὶ μὴ ὑπὲρ ἀνδρῶν φυγάδων τῶνδε]. Ἀντὶ τῆς λέξεως *φυγάδων* ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς *μιγάδων*· διότι μιγάδας καθ' ἡμᾶς ὁ Νικίας τοὺς Ἐγεσταίους ὑπολαμβάνει ἅτε μὴ καθαρῶς Ἕλληνας μηδ' ὁμοφύλους τοῖς Ἀθηναίοις. Τοὺς αὐτοὺς δὲ ἐν μὲν τῷ κεφ. 9, 5 καὶ «ἀλλοφύλους» ἀποκαλεῖ («καὶ μὴ οὕτω βραχείᾳ βουλῇ, λέγει, περὶ μεγάλων πραγμάτων ἀνδράσιν *ἀλλοφύλοις* πειθομένους πόλεμον οὐ προσήκοντα ἄρασθαι»), ἐν δὲ τῷ κεφ. 11, 29 «*βαρβάρους*» («ὥστε οὐ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἐγεσταίων ἡμῖν ἀνδρῶν βαρβάρων ὁ ἀγών»). Ὅτι δὲ ἡ Ἔγεστα ἦτο πόλις οὐχὶ καθαρῶς Ἑλληνική, παραδίδωσιν ἡμῖν τοῦτο αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης, λέγων: «Ἰλίου δὲ ἁλισκομένου τῶν Τρώων τινὲς διαφυγόντες Ἀχαιοὺς πλοίοις ἀφικνοῦνται πρὸς τὴν Σικελίαν καὶ ὅμοροι τοῖς Σικανοῖς οἰκήσαντες ξύμπαντες μὲν Ἔλυμοι ἐκλήθησαν, πόλις δ' αὐτῶν Ἔρυξ τε καὶ Ἔγεστα» (Θουκυδ. Ζ' 2, 13 καὶ ἑφεξ.). Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἐν Ζ', κεφ. 17, 6, συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς εἰς Σικελίαν στρατείας, λέγει: «καὶ τὸν ἐς Σικελίαν πλοῦν μὴ μεταγιγνώσκετε ὡς ἐπὶ μεγάλην δύναμιν ἐσόμενον· ὄχλοις τε *γὰρ ξυμμίκτοις* πολυανδροῦσιν αἱ πόλεις κτέ.» πρβλ. Ζ', κεφ. 18, 8-12. Διὰ τῆς παραδοχῆς δὲ τῆς γραφῆς *μιγάδων* μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς τῶν «*φυγάδων*» ἐκδηλοῖ καθ' ἡμᾶς ὁ Νικίας τὴν πρὸς τοὺς Ἐγεσταίους ἀπαρέσκειαν, πειρώμενος νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς Ἀθηναίους, ὅπως μὴ αὐτοῖς βοηθήσωσιν· διότι διὰ τοῦ ἐπιθέτου *μιγὰς* μᾶλλον καταδείκνυται, ὅτι οἱ Ἐγεσταῖοι εἶναι οὐχὶ ὁμόφυλοι, ἀλλὰ τρωϊκῆς καταγωγῆς, ἢ διὰ τοῦ ἐπιθέτου *φυγάς*, ὡς δοξάζει ὁ Classen: «was mir wahrscheinlicher ist, er erinnert . . . . an ihren trojanischen Ursprung . . . ., worin um so weniger für Hellenen ein Anlass zum Beistand lag». Ἄλλως δὲ πανταχοῦ τοῦ Θουκυδίδου, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, τὸ ἐπίθετον φυγὰς κεῖται, καθὼς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν, ἐν τῇ σημασίᾳ, καθ' ἣν δηλοῦται *ὁ ἐκπεπτωκώς, ὁ ἐξόριστος*.

18, 37 καὶ ἐφεξῆς «καὶ τὴν πόλιν (νομίσατε), ἂν μὲν ἡσυ-
« χάζῃ, τρίψεσθαί τε αὐτὴν περὶ αὐτὴν ὥσπερ ἄλλο τι, καὶ
« πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγγηράσεσθαι, ἀγωνιζομένην δὲ
« ἀεὶ προσλήψεσθαί τε τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὸ ἀμύνεσθαι οὐ
« λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ μᾶλλον ξύνηθες ἕξειν».

«καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγγηράσεσθαι»] νομίσατε λέγει ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅτι καὶ ἡ πόλις, ἂν μὲν ἡσυχάζῃ, αὐτὴ περ ἑαυτὴν κατὰ μικρὸν θὰ μειωθῇ καὶ θὰ καταλυθῇ (ὡς τὸ ὅλον τῆς πολιτείας σῶμα) πάντων μάλιστα, καὶ ὅτι *πάντες ἐπίστανται* (οἵ τε φαῦλοι δηλονότι τῶν πολιτῶν καὶ οἱ μέσοι καὶ οἱ πάνυ ἀκριβεῖς) ἀνωφελὲς καὶ ἄχρηστον θὰ γένηται, ὥσπερ τὸ ὑπὸ τοῦ γήρατος σῶμα, ἀγωνιζομένη δὲ ἀεὶ καὶ τὴν ἐμπειρίαν θὰ προσλάβῃ καὶ τὸ ἀμύνεσθαι οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ σύνηθες θὰ ἔχῃ». Ἡ γενικὴ *πάντων* εἶναι καθ' ἡμᾶς γενικὴ ἐξ ὑποκειμένου, καθὼς λέγουσιν οἱ γραμματικοί, εἰς τό: *τὴν ἐπιστήμην* (= ὅτι πάντες ἐπίστανται), οὐχὶ δὲ ἐξ ἀντικειμένου, ὡς ὑπὸ πολλῶν νοεῖται, ἑρμηνευόντων: πᾶν εἶδος δεξιότητος καὶ ἐμπειρίας, jede Art von Geschicklichkeit· ἢ μᾶλλον τό: «*πάντων*» εἶναι ἀρσενικοῦ οὐχὶ οὐδετέρου γένους. Τὰ δέ: «καὶ τὴν πόλιν — τρίψεσθαι — καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγγηράσεσθαι» ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ὡς τὸ ὅλον πρὸς τὸ μέρος. Ὡς δὲ διὰ παντὸς τοῦ λόγου, οὕτω καὶ ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ ἄριστα ὑποτυποῦται ὁ ἀκμάζων τῇ ἡλικίᾳ καὶ νεανικὸς Ἀλκιβιάδης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σώφρονα καὶ νηφάλιον, ἀλλὰ μελλητικὸν Νικίαν, ὧν ὁ μέν, ἵνα εἴπωμεν κατὰ τὸν ἱστορικόν, προθυμότατα τὴν εἰς Σικελίαν στρατείαν ἐνῆγεν, τῷ Νικίᾳ ἐναντιούμενος, ὁ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐβούλετο τὴν πόλιν ἀποτρέψαι, νομίζων αὐτὴν οὐκ ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι.

Ὁ δὲ Classen ὑποπτεύει, ὅτι τά: «καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγγηράσεσθαι» ἢ εἶναι παρεμβεβλημένα, ἢ ἀντὶ τοῦ: «ἐγγηράσεσθαι» ἁρμόζει νὰ εὑρεθῇ ἕτερον ῥῆμα μεταβατικόν, ὑποκείμενον ἔχον «*τὴν πόλιν*».

Αὐτόθι κεφ. 14, 3 κτέ.

«καὶ γνώμας προτίθει αὖθις (ὦ πρύτανι) Ἀθηναίοις, νο-
« μίσας, εἰ ὀρρωδεῖς τὸ ἀναψηφίσαι, τὸ μὲν λύειν τοὺς νό

« μους μὴ μετὰ τοσῶνδ' ἂν μαρτύρων αἰτίαν σχεῖν, τῆς δὲ « πόλεως βουλευσαμένης ἰατρὸς ἂν γενέσθαι».

Οὕτως ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς χειρογραφοις φέρεται τὸ προκείμενον χωρίον, ἔν τισι δὲ μόνον ἀντὶ τοῦ: «τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης» εὕρηται ἡ γραφὴ «τῆς δὲ πόλεως *κακῶς* βουλευσαμένης»· ἐν δὲ πάλιν ἀντὶ τοῦ «τὸ μὲν λύειν τοὺς νόμους» ἔχει «*τοῦ* μὲν λύειν τοὺς νόμους». Ὁ δὲ Classen ὑπολαμβάνων, ὅτι τό: «τὸ μὲν λύειν τοὺς νόμους» δὲν εἶναι (ὥς τινες οὐχὶ ὀρθῶς νομίζουσιν) ὑποκείμενον τοῦ «αἰτίαν σχεῖν», ἀλλ' αἰτιατικὴ ἀπόλυτος, ἐξηγεῖται οὕτως: «ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὑπέρβασιν τῶν νόμων»· ὁ αὐτὸς δέ, καθὼς καὶ ἄλλοι, κρίνων περὶ τῆς γραφῆς «*κακῶς*» ὅτι ἀτόπως εἶναι προστεθειμένη, ἑρμηνεύει τά: «τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης» ὡς ἑξῆς: «τῆς δὲ πόλεως ἐπειδὴ ἐβουλεύσατο»· ὁ δὲ νοῦς εἶναι κατ' αὐτὸν ὅδε: «μόνον ὁ πρύτανις δύναται μετὰ γενομένην ψηφοφορίαν νὰ φέρῃ μεταβολήν». Ἕτερος δέ τις ἀντὶ τῶν «τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης ἰατρὸς ἂν γενέσθαι» προτείνει τὴν γραφήν: «τῆς δὲ πόλεως ἐν τῷ βουλήσεως ἀσθενεῖ ἰατρὸς ἂν γενέσθαι»,

Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡμεῖς οὔτε τὴν προτεινομένην γραφὴν ἐννοοῦμεν, οὔτε τοῦ Classen τὴν ἑρμηνείαν νὰ ἀποδεχθῶμεν δυνάμεθα· διότι πῶς θὰ δυνηθῇ ὁ πρύτανις ἰατρὸς νὰ γένηται τῆς πόλεως, ἐπειδὴ (αὕτη) ἐβουλεύσατο; ἢ πῶς πάλιν ὁ πρύτανις μόνον μετὰ τὴν γενομένην ψηφοφορίαν δύναται νὰ φέρῃ μεταβολήν; Ἵνα ὁ πρύτανις τῆς πόλεως δυνηθῇ ἰατρὸς νὰ γένηται, προϋποτίθεται, ὅτι αὕτη δὲν ὑγιαίνει, ἀλλὰ νοσεῖ. Ἀλλ' ὥσπερ νῦν ἔχει τὸ χωρίον («τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης ἰατρὸς ἂν γενέσθαι») καὶ κατὰ τὴν διδομένην εἰς αὐτὸ ἑρμηνείαν ἡ πόλις φαίνεται, ὅτι δὲν νοσεῖ, ὁ δὲ πρύτανις θὰ γένηται ταύτης ἰατρός, ἐπειδὴ (αὕτη) ἐβουλεύσατο («für die Stadt, nachdem sie einen Beschluss gefasst hat»).

Ὡς ἀναγκαίαν ἡμεῖς ἀποδεχόμενοι τὴν ἔν τισι τῶν χειρογράφων κειμένην γραφὴν «κακῶς», γράφοντες δὲ ἀντὶ τοῦ: «τὸ μὲν λύειν» «*τοῦ* μὲν λύειν», ὡς ἕπεται ἀναγινώσκομεν τὸ χωρίον, πιστεύοντες, ὅτι οὕτω διορθούμενον ἱκανῶς θεραπεύεται καὶ εὐνόητον γίνεται:

«Καὶ γνώμας προτίθει αὖθις (ὦ πρύτανι) Ἀθηναίοις, νομίσας, εἰ ὀρρωδεῖς τὸ ἀναψηφίσαι, ⟨*τοῦ*⟩ μὲν λύειν τοὺς νόμους μὴ μετὰ το-

σῶνδ' ἂν μαρτύρων αἰτίαν σχεῖν, τῆς δὲ πόλεως ⟨*μὴ κακῶς*⟩ βουλευσαμένης ἰατρὸς ἂν γενέσθαι».

Κατὰ ταῦτα ὁ Νικίας, νομίζων ὅτι ἡ πόλις, «οὐκ ὀρθῶς, ἀλλ' ἀσκέπτως τὸ πρῶτον βουλευσαμένη» (Θουκ. ζ', 8, 19· 21, 8), διὰ τοῦτο νοσεῖ, πιστεύει, ὅτι ὁ πρύτανις, προτιθεὶς αὖθις γνώμας 'Αθηναίοις, ὅπως διὰ δευτέρας ψηφοφορίας λυθῶσι τὰ ἤδη ἐψηφισμένα, δύναται μὲν νὰ μὴ κατηγορηθῇ μετὰ τοσῶνδε μαρτύρων ὅτι λύει τοὺς νόμους, δύναται δέ, ἄν, ὡς αὐτὸς πιστεύει, ἡ πόλις νῦν μὴ κακῶς καὶ ἀσκέπτως, καθὼς τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὀρθῶς βουλεύσηται, ὅπερ ἐστὶν ἂν λύσῃ τὰ ἤδη ἐψηφισμένα, τὸν εἰς Σικελίαν δηλονότι πλοῦν,— δύναται ἰατρὸς αὐτῆς νὰ γένηται. «Ὁ μὲν Νικίας, λέγει ὁ Θουκυδίδης, τοιαῦτα εἶπε· τῶν δὲ 'Αθηναίων παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι στρατεύειν παρῄνουν καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν, οἱ δέ τινες καὶ ἀντέλεγον» (15, 1). Ἡ δὲ τῶν λέξεων τάξις αὕτη: νομίσας (=νόμισον δέ), εἰ ὀρρωδεῖς τὸ ἀναψηφίσαι, μὴ σχεῖν μὲν ἂν αἰτίαν τοῦ λύειν τοὺς νόμους μετὰ τοσῶνδε μαρτύρων (τὸ «μετὰ τοσῶνδε μαρτύρων» συναπτέον ἅμα καὶ πρὸς τὸ «σχεῖν ἂν αἰτίαν»), γενέσθαι δ' ἂν ἰατρὸς τῆς πόλεως (=γένοιο δ' ἂν ἰατρός) μὴ κακῶς βουλευσαμένης (=εἰ μὴ κακῶς βουλεύσαιτο).

Αὐτόθι 17, 1.

«Καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης καὶ ἄνοια παρὰ φύσιν δοκοῦσα εἶναι ἐς τὴν Πελοποννησίων δύναμιν λόγοις τε πρέπουσιν ὡμίλησε καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη ἔπεισε· καὶ νῦν μὴ πεφόβησθε αὐτήν».

- Ὁ Classen τὴν ἑπομένην δίδωσιν ἐξήγησιν εἰς τά: «καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης — ὡμίλησε καὶ ὀργῇ — ἔπεισε»: «ταύτην τὴν συμμαχίαν ἡ ἐμὴ νεότης κατὰ τῆς τῶν Πελοποννησίων δυνάμεως διεπράξατο». «'Αλλ' ὅμως, λέγει ἐν ταῖς κριτικαῖς παρατηρήσεσιν, οὐδαμῶς εἰμι πεπεισμένος περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῆς (τῆς ἐξηγήσεως»). Ἡμεῖς παραλείποντες χάριν συντομίας ὅσα περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου διὰ μακρῶν λέγει ὁ Classen ἐν ταῖς κριτικαῖς παρατηρήσεσιν, δηλοῦμεν μόνον τό γε νῦν πῶς καθ' ἡμᾶς διορθωτέον τὸ χωρίον. Ἡμεῖς

λοιπὸν νομίζομεν, ὅτι πρέπει ὡς ἑξῆς νὰ ἀναγνωσθῇ τὸ εἰρημένον χωρίον:

«Καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης — δοκοῦσα εἶναι, ἐς τὴν Πελοποννησίων δύναμιν λόγοις τε πρέπουσιν ⟨*ὁμιλήσασα*⟩ καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη, ἔπεισε· καὶ νῦν μὴ πεφόβησθε αὐτήν».

Ὅτι δὲ τό: «ὡμίλησε» εἰς τὴν μετοχὴν «⟨ὁμιλήσασα⟩» τρεπτέον, εἰς τοῦτο ἥ τε σύνδεσις πείθει («λόγοις *τε* πρέπουσι *καὶ* ὀργῇ πίστιν παρασχομένη») καὶ ὁ ἀρχαῖος σχολιαστής, ὅς οὑτωσὶ τὸ χωρίον ἐξηγεῖται: «καὶ ταῦτα ἐγένετο δι' ἐμὲ τὸν νέον καὶ παρὰ φύσιν ἀνόητον λογιζόμενον (ἐν παθητ. διαθέσει = δοκοῦντα), *λόγοις τε χρησάμενον* πρέπουσι πρὸς Ἀργείους καὶ Μαντινέας, καὶ ἀπειλήσαντα μετ' ὀργῆς αὐτοῖς, εἰ μὴ θέλοιεν προσχωρεῖν ἡμῖν». Περὶ δὲ τοῦ «*ὁμιλεῖν* λόγοις τε πρέπουσιν εἰς τὴν Πελοποννησίων δύναμιν καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη» θὰ διαλάβωμεν ἴσως ἄλλοτε, ὁπότε θὰ δηλωθῇ καὶ ἡ σημασία τοῦ «*ὁμιλεῖν λόγοις*», ὅπερ ὁ μὲν σχολιαστὴς διὰ τοῦ «*χρῆσθαι* λόγοις» ἑρμηνεύει, ὁ δὲ Valla διὰ τοῦ «*verbis uti*». Ἀλλ' ὅ τε ἀρχαῖος σχολιαστὴς καὶ ὁ Valla ἀνέγνωσαν οὐχὶ «ὡμίλησε» ἀλλ' ⟨ὁμιλήσασα⟩.

Αὐτόθι στίχ. 12 κτέ.

«ὅτι δὲ ἕκαστος ἢ ἐκ τοῦ λέγων πείθειν οἴεται, ἢ στα-
« σιάζων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ λαβὼν ἄλλην γῆν, μὴ κατορθώ-
« σας, οἰκήσειν, ταῦτα ἑτοιμάζεται».

Ἀναγνωστέον ὡς ἑξῆς καθ' ἡμᾶς:

«ὅτι δὲ ἕκαστος ἢ ἐκ τοῦ λέγων πείθειν οἴεται ἢ ⟨στασιάζειν⟩ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ λαβὼν ἄλλην γῆν — οἰκήσειν — ἑτοιμάζεται».

Ὅτι δὲ ἀντὶ τοῦ «στασιάζων» γραπτέον ⟨στασιάζειν⟩ νοουμένου ἐκ τοῦ ἡγουμένου: «ἐκ τοῦ πείθειν» τοῦ: «ἐκ τοῦ» (= ἐκ τοῦ στασιάζειν), δῆλον ἐξ ὧν λέγει ὁ σχολιαστής, ἑρμηνεύων τὸν νοῦν τοῦ χωρίου: «τῶν δημαγωγῶν ἕκαστος οὐ τοῦ κοινῇ συμφέροντος στοχάζεται, ἀλλὰ οἰκείου λήμματος, εἴτε ἐκ τοῦ λόγῳ πείθειν περιγένοιτο αὐτῷ τὸ λαβεῖν, εἴτε *ἐκ τοῦ στασιάζειν*· οὐ χαλεπὸν γὰρ νομίζεται τῷ μὴ κατορθώσαντι ἐκπεσεῖν τῆς πατρίδος καὶ ἄλλην γῆν

οἰκῆσαι· ἐμφαίνεται δὲ καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι οὐδεὶς ὡς πατρίδος τῆς ἰδίας πόλεως πεφρόντικεν».

Κεφ. 23, 1 κτέ.

«Ἢν γὰρ αὐτοὶ ἔλθωμεν ἐνθένδε μὴ ἀντίπαλον μόνον παρασκευασάμενοι, πλήν γε πρὸς τὸ μάχιμον αὐτῶν τὸ ὁπλιτικόν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλοντες τοῖς πᾶσι, μόλις οὕτως οἷοί τε ἐσόμεθα τῶν μὲν κρατεῖν, τὰ δὲ καὶ διασῶσαι».

Ἡ μὲν τάξις τῶν ἐν τῇ ὑποθέσει λέξεων εἶνε αὕτη:

«ἢν γὰρ αὐτοὶ ἔλθωμεν ἐνθένδε παρασκευασάμενοι πλήν γε πρὸς τὸ μάχιμον αὐτῶν μὴ τὸ ὁπλιτικὸν (ἡμῶν) ἀντίπαλον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλοντες τοῖς πᾶσι»,

ἡ δὲ διάνοια τοῦ ὅλου χωρίου ἡ ἑξῆς: πλήν γε πρὸς πᾶσαν καθόλου τὴν μάχιμον αὐτῶν δύναμιν πρέπει συγχρόνως νὰ παρασκευάσωμεν ἰδίᾳ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν (ἡμῶν) ἀντίπαλον πρὸς τὸ ἐκείνων· οὐδ' ἀρκεῖ δ' ἡ τούτων μόνον παρασκευή, ἀλλὰ πρέπει καὶ κατὰ τἆλλα πάντα αὐτοὺς νὰ ὑπερβάλλωμεν. Διότι ἐάν, αὐτοὶ ταῦτα πάντα παρασκευασάμενοι (ὁπλίτας δηλονότι πολλοὺς καὶ ἀντιπάλους πρὸς τοὺς ἐκείνων, καὶ τοξότας πολλοὺς καὶ σφενδονήτας, πρβλ. κεφ. 22, 25) καὶ κατὰ τἆλλα ὑπερβάλλοντες, ἔλθωμεν ἐνθένδε, οὕτω μόλις θὰ δυνηθῶμεν νὰ κρατῶμεν μὲν τῶν ἐκεῖ, τὰ δὲ οἰκεῖα καὶ νὰ διασώσωμεν.

Στιχ. 12 «παρασκευῇ δὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων ἀσφαλεῖ ἐκπλεῦσαι».

Ἀντὶ τοῦ: «*ἀσφαλής*», ὅπερ φέρεται ἐν τοῖς χειρογράφοις, ὁ Dobre. ἤκασεν: «ἀσφαλεῖ»· τὴν εἰκασίαν δὲ τούτου παραδεξάμενος ὁ Classen ἔγραψεν: «ἀσφαλεῖ». Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀναγνωστέον τὸ ὅλον χωρίον οὕτως:

«παρασκευῇ δὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων ⟨*ἀσφαλῶς ἐκπλεύσ⟨ομ⟩αι*⟩»· τῇ (μὲν) τύχῃ, λέγει ὁ Νικίας, ὅτι ἐλάχιστα παραδοὺς ἐμαυτὸν βούλομαι ἐκπλεῖν, παρασκευῇ δὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων ἀσφαλῶς ἐκπλεύσ(ομ)αι.

Κεφ. 21, 9 - 15.

«αὐτόθεν δὲ παρασκευῇ ἀξιόχρεῳ ἐπιέναι, γνόντας ὅτι
« πολύ τε ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν μέλλομεν πλεῖν, καὶ
« οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ στρατευσόμενοι καὶ εἰ τοῖς τῇδε ὑπη-
« κόοις ξύμμαχοι ἤλθετε ἐπί τινα, ὅθεν ῥᾴδιαι αἱ κομιδαὶ
« ἐκ τῆς φιλίας ὧν προσέδει, ἀλλ' ἐς ἀλλοτρίαν πᾶσαν
« ἀπαρτήσαντες, ἐξ ἧς μηνῶν οὐδὲ τεσσάρων τῶν χειμε-
« ρινῶν ἄγγελον ῥᾴδιον ἐλθεῖν»

Παρατηρητέον πρῶτον, ὅτι ἐν πολλοῖς τῶν χειρογράφων ἡ μετοχὴ «*ἀπαρτήσαντες*» εὕρηται κατὰ μέλλοντα χρόνον «ἀπαρτήσοντες»· τὸ ὅλον δὲ χωρίον ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς ὡς ἑξῆς: «αὐτόθεν ⟨δὴ⟩ παρασκευῇ ἀξιόχρεῳ ἐπιέναι, γνόντας ὅτι πολύ τε ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν μέλλομεν πλεῖν, καὶ οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ ⟨*στρατευσόμεθα*⟩ καὶ εἰ τοῖς τῇδε ὑπηκόοις ξύμμαχοι ἤλθετε ἐπί τινα, ὅθεν ῥᾴδιαι αἱ κομιδαὶ ἐκ τῆς φιλίας ὧν προσέδει, ἀλλ' ἐς ἀλλοτρίαν πᾶσαν ⟨*ἀπαντησόμεθα*⟩, κτέ. Ἀναγινώσκομεν δηλονότι 1) «αὐτόθεν ⟨δὴ⟩» ἀντὶ τοῦ: «*αὐτόθεν δέ*»· διότι ὁ Νικίας, ἐπειδὴ κατέδειξεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς παρασκευῆς καὶ ὅτι ἀνάγκη εἶναι οὐ μόνον ναυτικῆς «καὶ οὐ φαύλου στρατιᾶς», ἀλλὰ καὶ πεζὸς πολὺς νὰ συμπλέῃ, «εἴπερ βούλονται ἄξιον τῆς διανοίας δρᾶν καὶ μὴ ὑπὸ ἱππέων πολλῶν εἴργεσθαι τῆς γῆς — (αἰσχρὸν δὲ — ὕστερον ἐπιμεταπέμπεσθαι)», — κατὰ ταῦτα συμπεραίνει: «αὐτόθεν δὴ παρασκευῇ ἀξιόχρεῳ (δεῖ) ἐπιέναι . . . . .»· 2) παραδεχόμενοι, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν, τὴν γραφήν: «*ἀπαντᾶν*» ἀντὶ τοῦ «*ἀπαρτᾶν*», ἐκφέρομεν τὸν λόγον καθ' ὁριστικὴν τοῦ μέλλοντος, ἀντὶ τῆς μετοχῆς «στρατευσόμενοι — ἀπαντήσαντες»· διότι οὕτω καθ' ἡμᾶς ἀπαιτεῖ ἡ τῶν ἐννοιῶν σύνδεσις νὰ ἐξενεχθῇ ὁ λόγος «γνόντας, ὅτι — *μέλλομεν* πλεῖν, καὶ στρατευσόμεθα οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ — ἀλλ' ἀπαντησόμεθα». Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου σχολιαστοῦ λεγόμενα περὶ τῆς μετοχῆς «*ἀπαρτήσαντες*», ὅτι κεῖται αὕτη ἀντὶ τοῦ «ἀπαρτηθέντες», δὲν πείθουσιν ἡμᾶς.

Κεφ. 24, 1-4.

«Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα εἶπε, νομίζων τοὺς Ἀθηναίους
« τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων ἢ ἀποτρέψειν ἤ, εἰ ἀναγκά-
« ζοιτο στρατεύεσθαι, μάλιστα οὕτως ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι».

Ὁ μὲν Classen ἐξαρτᾷ τὸ ἀπαρέμφατον «ἐκπλεῦσαι» ἐκ τοῦ: «νομίζων», ἐξ οὗ καὶ τὸ «ἀποτρέψειν», ὁ δὲ Stahl ἐκ τοῦ *νομίζων* μὲν καὶ αὐτὸς ὑπολαμβάνει ὅτι πρέπει τοῦτο νὰ ἐξαρτᾶται, ἀλλὰ πρέπει κατ' αὐτὸν μετὰ τὸ «μάλιστα» νὰ προστεθῇ τὸ «ἂν» (μάλιστ' ἄν). καθ' ἡμᾶς δὲ οὐδέτερον τούτων ἀληθές· διότι τὸ «ἐκπλεῦσαι» εἶναι ὑποκείμενον τοῦ εὐκόλως νοουμένου «ἔσεσθαι», ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «*νομίζων*», ἀντὶ δὲ τοῦ «*ἀσφαλῶς*» ἀναγνωστέον ⟨ἀσφαλές⟩. Ὅτι δὲ τὸ «*ἀσφαλῶς*» πρέπει νὰ γραφῇ «⟨ἀσφαλές⟩», ὅτε ἡ σύνταξις εἶναι: «νομίζων — μάλιστα οὕτως ἀσφαλὲς (ἔσεσθαι) ἐκπλεῦσαι», δῆλον ἐκ τῶν εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἐπιφερομένων: «οἱ δὲ τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ οὐκ ἐξῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς, πολὺ δὲ μᾶλλον ὥρμηντο καὶ τοὐναντίον περιέστη αὐτῷ· εὖ τε γὰρ παραινέσαι ἔδοξε καὶ *ἀσφάλεια νῦν δὴ καὶ πολλὴ ἔσεσθαι*». Πρβλ. Α', 75, 4. Ζ', 89, 28-30. Η', 14, 20.

Κεφ. 31, 25 καὶ ἐφεξῆς.

«καὶ ἐς τὰ μακρότατα προθυμηθέντος ἑνὸς ἑκάστου ὅ-
« πως αὐτῷ τινι εὐπρεπείᾳ τε ἡ ναῦς μάλιστα προέξει καὶ
« τῷ ταχυναυτεῖν».

Ἀπὸ μακροτάτου φέρεται ἡ γραφή: «ἐς τὰ μακρότατα»· καὶ ὁ μὲν ἀρχαῖος σχολιαστὴς ἑρμηνεύει: «ἐπὶ πλεῖστον», ὁ δὲ Pop. γράφει: «Aptior videtur significatio summopere, quam in longissimum, et μακρὸς non raro est μέγας»· ὁ δὲ Classen «aufs äusserste», ὁ δὲ Herbst versteht κατὰ τὸν Classen: «auf die längste Zeit hin»· ἐν δὲ τῷ λεξικῷ τοῦ Passow σημειοῦνται ἐν τῇ λέξει «μακρὸς» ταῖτα: «ἐς τὰ μακρότατα προθυμεῖσθαι = ἐπὶ τὸ

πλεῖστον,: sich die grösste Mühe geben». Καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι· ἡμεῖς δέ, ὅπως μὴ ἐπὶ μακρότερον φέρηται ἡ γραφή: «ἐς τὰ μακρότατα», ἀποκαθίσταμεν ἀντ' αὐτῆς: «ἐς τὰ ⟨ἀκρότατα⟩», καθὼς πιστεύομεν, ὅτι αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης ἔγραψεν. Δῆλον δέ, ὅτι «ἐς τὰ ⟨*ἀκρότατα*⟩» ἔγραψεν ὁ ἱστορικός, ἐξ ὧν κατωτέρω λέγει: «καὶ ὁ στόλος οὐχ ἧσσον τόλμης τε θάμβει καὶ ὄψεως λαμπρότητι περιβόητος ἐγένετο ἢ στρατιᾶς πρὸς οὓς ἐπῄεσαν *ὑπερβολῇ*» (κεφ. 31,44). Γνωστὸν δέ, ὅτι πολλάκις συνεχύθη τὸ *μακρὸς* πρὸς τὸ *ἄκρος*. Οὕτως ἐν τῷ τοῦ Ξενοφῶντος λεξικῷ τοῦ Sturz. ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ λέξει «*μακρός*»: «καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιπαριόντες κατὰ τὰ *μακρὰ*» (Ξεν. Κ. Α. Ζ' (VI) 3, 19): «ita legunt nonulli pro κατὰ τὰ ἄκρα et Amasaeus vertit in longum directis ordinibus».

Κεφαλ. 62, 19.

«καὶ τἀνδράποδα ἀπέδοντο καὶ ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τάλαντα».

Πάντα τὰ χειρόγραφα ἀντὶ τοῦ «ἀπέδοντο» ἔχουσι τὴν γραφὴν «ἀπέδοσαν»· πρῶτος δὲ ὁ Bekker ἔγραψεν: «ἀπέδοντο» καὶ τούτῳ ἠκολούθησε καὶ ὁ Classen· διότι ὁ Θουκυδίδης καὶ πάντες οἱ Ἀττικοὶ λογογράφοι μόνον τὸν μέσον ἀόριστον τοῦ ῥήματος *ἀποδιδόναι* ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *πωλεῖν* μεταχειρίζονται, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν α' ἐνεργητικόν· ὁ δὲ Stahl ἀντὶ τοῦ «*ἀπέδοσαν*» γράφει «*ἀπεδόθησαν*»· ἀλλ' ἐν ταύτῃ τῇ σημασίᾳ (τοῦ *πωλεῖν*), παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Classen, ἀπαντᾷ ὁ παθητικὸς ἀόριστος; Ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, ὅτι ἡ φερομένη ἐν τοῖς χειρογράφοις γραφή: «ἀπέδοσαν» ἢ πρέπει νὰ τηρηθῇ, συμπληρουμένη διὰ τῶν: «⟨λύτρα λαβόντες⟩», ἤ, τὸ πιθανώτατον, νὰ γραφῇ ἀντ' αὐτῆς: «⟨*ἀπέλυσαν*⟩»· πρβλ. Ἀντιφ. περὶ τοῦ Ἡρώδ. φόνου, σελ. 62, 20 ἐκδ. Fr. Blass. «ἐπλέομεν δὲ εἰς τὴν Αἶνον, ἐγὼ μὲν ὡς τὸν πατέρα (ἐτύγχανε γὰρ ἐκεῖ ὢν τότε), ὁ δ' Ἡρώδης *ἀνδράποδα* Θρᾳξὶν ἀνθρώποις *ἀπολύσων*· συνέπλει δὲ *τά τε ἀνδράποδα* ἃ ἔδει αὐτὸν *ἀπολῦσαι*, καὶ οἱ Θρᾷκες *οἱ λυσόμενοι*». καὶ Ξενοφ. Ἑλλ. Δ', 8, 21 «καὶ Τιγράνην τὸν τὴν Στρούθα ἔχοντα θυγατέρα πορευόμενον εἰς Σάρδεις λαμβάνει (ὁ Δι-

φρίδας) σὺν αὐτῇ γυναικὶ καὶ *χρημάτων* πολλῶν *ἀπέλυσεν*». Φαίνεται δέ, ὅτι τὰ Ὑκκαρικὰ ταῦτα ἀνδράποδα ἔλυσάν τινες ἐξ αὐτοῦ τοῦ πληρώματος, οἳ συνεστράτευσαν χάριν ἐμπορίου (Ζ', 31, 5)· πρβλ. Θουκ. Η', 13, 17 «εἰσὶ δ' οἳ καί, αὐτοὶ ἐμπορευόμενοι, ἀνδράποδα Ὑκκαρικὰ ἀντεμβιβάσαι ὑπὲρ σφῶν πείσαντες τοὺς τριηράρχους τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ναυτικοῦ ἀφήρηνται». Ἂν δὲ πάλιν ἡ ὑφ' ἡμῶν προτεινομένη γραφὴ μὴ ὀρθὴ φαίνηται, πρέπει δὲ ἀντὶ τοῦ «*ἀπέδοσαν*» νὰ τηρηθῇ τὸ «*ἀπέδοντο*», τότε παρέλκουσι καθ' ἡμᾶς τά: «*ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν*» καὶ ἀναγνωστέον οὕτως: «καὶ τἀνδράποδα ἀπέδοντο [καὶ ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν] εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ⟨ταλάντων⟩».

Κεφ. 70, 17-19.

«οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀθροισθέντες ἐς τὴν Ἐλωρίνην ὁδὸν
« καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι ἔς τε τὸ Ὀλυμ-
« πιεῖον ὅμως σφῶν αὐτῶν παρέπεμψαν φυλακήν,»

Ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς ὡς ἑξῆς: «οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀθροισθέντες ἐς τὴν Ἐλωρίνην ὁδὸν καὶ ⟨ὡς⟩ ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι ἔς τε τὸ Ὀλυμπιεῖον [ὅμως] σφῶν αὐτῶν παρέπεμψαν φυλακήν,».

Τὸν δὲ λόγον, δι' ὃν νομίζομεν, ὅτι οὕτω τὸ προκείμενον χωρίον πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ, θὰ εἴπωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ παρακατιόντες (ἴδ. Θ', 1, 22).

Κεφ. 82, 12.

«αὐτοὶ δὲ τῶν ὑπὸ βασιλεῖ πρότερον ὄντων ἡγεμόνες
« καταστάντες οἰκοῦμεν, νομίσαντες ἥκιστ' ἂν ὑπὸ Πελο-
« ποννησίοις οὕτως εἶναι, δύναμιν ἔχοντες ᾗ ἀμυνούμεθα,»

Ἀντὶ τοῦ «οἰκοῦμεν» γράφομεν ⟨ᾠκοῦμεν⟩, ἡ δὲ σύνταξις αὕτη: «ᾠκοῦμεν δύναμιν ἔχοντες ᾗ ἀμυνούμεθα, νομίσαντες καὶ τὰ ἑφ.

Κεφ. 87, 16.

«ἐν παντὶ γὰρ πᾶς χωρίῳ καὶ ᾧ μὴ ὑπάρχομεν, ὅ τε οἰό-

« μενος ἀδικήσεσθαι καὶ ὁ ἐπιβουλεύων διὰ τὸ ἑτοίμην « ὑπεῖναι ἐλπίδα τῷ μὲν ἀντιτυχεῖν ἐπικουρίας ἀφ' ἡμῶν, « τῷ δέ, εἰ ἥξομεν, μὴ ἀδεεῖ εἶναι κινδυνεύειν, ἀμφότεροι « ἀναγκάζονται ὁ μὲν ἄκων σωφρονεῖν, ὁ δ' ἀπραγμόνως « σώζεσθαι».

Ἀντὶ μὲν τοῦ «ἀντιτυχεῖν» εἰκάζομεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τό: <*ἂν τυχεῖν*>, ἀντὶ δὲ τοῦ «ἀδεεῖ»: <*ἀδεῶς*> ἢ μᾶλλον <ἀδεές>. Γράφομεν δ' οὕτω, διότι οὕτως ἀπαιτεῖ ἥ τε ἔννοια καὶ ἡ σύνταξις τοῦ: «ὑπεῖναι ἐλπίδα», ἔπειτα δὲ δὲν πειθόμεθα εἰς ἃ περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἀντιτυχεῖν* λέγονται. Σημειωτέον δέ, ὅτι ἐν τοῖς χειρογράφοις κεῖται οὐχὶ «ἀδεεῖ», ἀλλ' «ἀδεεῖς», ἓν δὲ μόνον ἔχει «ἀδεῆ».

Κεφ. 91, 16.

«καὶ ὃ τῆς στρατιᾶς ἔτι χρησιμώτερον εἶναι νομίζω, ἄν- « δρα Σπαρτιάτην ἄρχοντα, ὡς ἂν τούς τε παρόντας ξυν- « τάξῃ καὶ τοὺς μὴ θέλοντας προσαναγκάσῃ».

Ἀντὶ τῶν: «ὡς ἂν — ξυντάξῃ καὶ — προσαναγκάσῃ» ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς τά: «<ὃς [ἂν] — ξυντάξει καὶ — προσαναγκάσει>».

Βιβλ. Η', 21, 15-18.

«ᾧ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς πέλας, οὐ δυνάμει ἔστιν ὅτε προὔ- « χοντες, τῷ δὲ θράσει ἐπιχειροῦντες καταφοβοῦσι, καὶ « σφᾶς ἂν τὸ αὐτὸ ὁμοίως τοῖς ἐναντίοις ὑποσχεῖν».

Μὴ ἀναγνωστέον ὡς ἑξῆς: «<ὡς> ἤ: <*εἰ*> — καὶ σφᾶς ἂν <τῷ αὐτῷ> ὁμοίως [τοῖς ἐναντίοις] <ἀντισχεῖν>»; τοῦτ' ἔστιν: καθὼς ἐκεῖνοι — ἐπιχειροῦντες: ἤ: *εἰ* ἐκεῖνοι — ἐπιχειροῦντες καταφοβοῦσι τοὺς πέλας τῷ θράσει, ὁμοίως καὶ σφᾶς ἂν τῷ αὐτῷ ἀντισχεῖν [τοῖς ἐναντίοις]· ὑπολαμβάνομεν δηλονότι, ὅτι τὸ «*ἐναντίοις*» παρέλκει, τὸ δὲ «*ὑποσχεῖν*» εἰς <ἀντισχεῖν> μεταβλητέον, ἀντὶ δὲ τοῦ: «*τὸ αὐτὸ*» γραπτέον: <τῷ αὐτῷ>»· δοτικ. ὀργαν. = διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀν-

τισχεῖν. Οὕτω δὲ καθ' ἡμᾶς διορθουμένου τοῦ χωρίου ἡ ἔννοια καθίσταταί πως ὁμαλωτέρα καὶ εὐνοητοτέρα ἢ διὰ τῆς παραδεδομένης γραφῆς. Περὶ δὲ τοῦ: «ὑποσχεῖν» ὅρα τὰ ὑπὸ τοῦ Classen σημειούμενα.

Κεφ. 29, 1-6.

«Τοὺς οὖν Θρᾷκας τοὺς τῷ Δημοσθένει ὑστερήσαντας, « διὰ τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν χρημάτων οὐ βουλόμενοι « δαπανᾶν, εὐθὺς ἀπέπεμπον, προστάξαντες κομίσαι αὐ« τοὺς Διατρέφει καὶ εἰπόντες ἅμα ἐν τῷ παράπλῳ (ἐπο« ρεύοντο γὰρ δι' Εὐρίπου) καὶ τοὺς πολεμίους, ἤν τι δύ« νηται, ἀπ' αὐτῶν βλάψαι».

«ἤν τι δύνηται, ἀπ' αὐτῶν βλάψαι»]. Ὁ μὲν Σχολιαστὴς τὸ «ἀπ' αὐτῶν» ἐξηγεῖται διὰ τοῦ: «δι' αὐτῶν»· ὁ δὲ Classen σημειοῦται ταῦτα: doch ist durch ἀπὸ die Benutzung der vorhandenen Mittel mehr ausgedrückt. (1, 91, 7. 2, 77, 1). Ungewöhnlich ist die Anwendung auf Personen». Ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, ὅτι τὸ εἰρημένον χωρίον πρέπει ὡς ἑξῆς ἴσως νὰ ἀναγνωσθῇ: «ἤν τι δύνηται ἀπ' αὐτοῦ, βλάψαι»· ἢ οὕτως: «ἤν τι δύνηται ⟨αὐτῶν⟩, τῶν πολεμίων δηλαδή, ⟨ἀπο⟩βλάψαι», ἀλλὰ μᾶλλον τό: «ἤν τι δύνηται ἀπ' αὐτοῦ» τοῦτ' ἔστιν, ἂν ἔχῃ δύναμίν τινα ἀπ' αὐτῶν (νὰ ἀρυσθῇ) ὥστε βλάψαι· πρβλ. Δ', 105, 5. Ἡ δὲ δύναμις τῆς προθέσεως *ἀπὸ* ἐν τῷ ἀποβλάπτειν εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἐν τῷ ἀποχρῆσθαι. Ὅτι δὲ ὁ ἀπὸ τῶν Θρᾳκῶν ὄλεθρος οὐκ ὀλίγος ἐγένετο τοῖς πολεμίοις, δῆλον ἐκ τῶν κατωτέρω: «καὶ τότε ἄλλη τε ταραχὴ οὐκ ὀλίγη καὶ ἰδέα πᾶσα καθειστήκει ὀλέθρου, καὶ ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων, ὅπερ μέγιστον ἦν αὐτόθι καὶ ἄρτι ἔτυχον οἱ παῖδες ἐσεληλυθότες, κατέκοψαν πάντας· καὶ ξυμφορὰ τῇ πόλει πάσῃ — ἐπέπεσεν αὕτη καὶ δεινὴ» (29, 25-30).

Κεφ. 42, 33.

«ἠπείγετο ἐπιθέσθαι τῇ πείρᾳ καὶ οἱ ξυντομωτάτην ἡ« γεῖτο διαπολέμησιν».

Ἀντὶ τοῦ: «οἱ» ἡμεῖς ὑποπτεύομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ: ⟨οὕτω⟩· μετὰ δὲ τὸ «ἡγεῖτο» νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον ⟨τὴν⟩· τοῦτ' ἔστι: καὶ οὕτω (εἰ δηλαδὴ ἐπίθετο τῇ πείρᾳ) ἡγεῖτο συντομωτάτην τὴν τοῦ πολέμου τελευτὴν (τοῦτ' ἔστι «τὴν διαπολέμησιν»).

Κεφ. 48, 10-12.

«χρημάτων γὰρ ἀπορίᾳ αὐτοὺς ἐκτρυχώσειν, ἄλλως τε «καὶ ἐπὶ πλέον ἤδη ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶ θαλασσοκρα-«τούντων».

Ἡ σύνταξις τοῦ προκειμένου χωρίου εἶναι αὕτη: «χρημάτων γὰρ ἀπορίᾳ (ᾤετο ὁ Νικίας) αὐτοὺς (τοὺς Συρακοσίους) ἐκτρυχώσειν, ἄλλως τε καὶ—θαλασσοκρατούντων (τῶν Ἀθηναίων)· πρβλ. 48,31-39· 49, 1 «ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα λέγων ἰσχυρίζετο, αἰσθόμενος τὰ ἐν ταῖς Συρακούσαις ἀκριβῶς, καὶ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν» κτε.

Κεφ. 48, 39-40.

«τρίβειν οὖν ἔφη χρῆναι προσκαθημένους, καὶ μὴ [χρή-«μασιν], ὡς πολὺ κρείσσους εἰσί, νικηθέντας, ἀπιέναι».

Οὐκ ἀποδεχόμενοι ἣν δίδωσιν εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον ἐξήγησιν ὁ Classen καθὰ αὐτὸς ἀναγινώσκει, διαγράφων τό: «χρήμασιν», ἡμεῖς ἀναγινώσκομεν ὡς ἑξῆς: «τρίβειν οὖν ἔφη χρῆναι προσκαθημένους καὶ μὴ ⟨ὡς⟩ χρήμασιν, ὧν πολὺ κρείσσους εἰσί, νικηθέντας ἀπιέναι». Κατὰ ταῦτα ὑποκείμενον μὲν τοῦ «τρίβειν (= ἐκτρυχοῦν, φθείρειν) εἶναι οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοί, ἀντικείμενον δὲ οἱ Συρακόσιοι· περὶ δὲ τῆς ἐννοίας τοῦ: «μὴ ⟨ὡς⟩ χρήμασιν — ἀπιέναι» πρβλ. 48, 25-30 «ἐκεῖσε ἀφικομένους τἀναντία βοήσεσθαι ὡς *ὑπὸ χρημάτων* καταπροδόντες οἱ στρατηγοὶ *ἀπῆλθον*· οὔκ οὖν βούλεσθαι αὐτός γε ἐπιστάμενος τὰς Ἀθηναίων φύσεις *ἐπ' αἰσχρᾷ τε αἰτίᾳ καὶ ἀδίκως* ὑπ' Ἀθηναίων ἀπολέσθαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἰ δεῖ, κινδυνεύσας τοῦτο παθεῖν ἰδίᾳ».

Κεφ. 49, 8-10.

«εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιὰν ἄνευ Ἀθηναίων ψη-
«φίσματος, ἀλλὰ τρίβειν αὐτοῦ, ἔφη χρῆναι ἢ ἐς τὴν Θά-
«ψον ἀναστάντας τοῦτο ποιεῖν ἢ ἐς τὴν Κατάνην,».

«τρίβειν αὐτοῦ»]. Ὁ Kryg. εἴκασεν: «αὐτοῦ» ἀντὶ τοῦ: «αὐτούς» ὁ δὲ Classen παρεδέξατο τὴν γραφὴν ταύτην. Ἡ γραφὴ ὅμως «*αὐτοὺς*» ἔχει καθ' ἡμᾶς ὀρθῶς· διότι τὸ: «τρίβειν» ἐνταῦθα δὲν εἶναι = διατρίβειν, μένειν, ἀλλὰ = βλάπτειν, φθείρειν (αὐτούς, τοὺς Συρακοσίους)· ὁ Δημοσθένης δηλαδὴ «περὶ μὲν τοῦ προσκαθῆσθαι (καθὼς ἐνόμιζεν ὁ Νικίας) οὐδ' ὁπωσοῦν ἐνεδέχετο· εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιὰν ἄνευ Ἀθηναίων ψηφίσματος, ἀλλὰ (εἰ δεῖ) τρίβειν αὐτοὺς (καθὼς ἐγνωμοδότει ὁ Νικίας), ἔφη χρῆναι *τοῦτο ποιεῖν* (τοῦτ' ἔστι τὸ: «τρίβειν αὐτούς») ἢ ἐς τὴν Θάψον ἀναστάντας ἢ ἐς τὴν Κατάνην .... τό τε ξύμπαν εἰπεῖν, οὐδενὶ τρόπῳ οἱ ἔφη ἀρέσκειν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι μένειν κτέ.» (6-19). Ὁ μὲν δηλονότι Νικίας τῆς γνώμης ἦν, προσκαθήμενοι νὰ τρίβωσι τοὺς Συρακοσίους, ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ὃς συνηγόρευεν αὐτῷ, «ὅτι τάχιστα ἤδη νὰ ἐξανιστῶνται καὶ νὰ μὴ μέλλωσιν· ἀλλ', ἀντιλέγοντος τοῦ Νικίου, οἱ Ἀθηναῖοι διεμέλλησάν τε καὶ κατὰ χώραν ἔμενον» (19-21).

Κεφ. 63, 7 καὶ ἐφεξ.

«τοῖς δὲ ναύταις παραινῶ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε καὶ δέο-
«μαι μὴ ἐκπεπλῆχθαί τι . . .».

Ἀναγνωστέα καθ' ἡμᾶς ὡς ἑξῆς: «τοῖς δὲ ναύταις ⟨*ἐν τῷ αὐτῷ καὶ τάδε*⟩ παραινῶ καὶ δέομαι ⟨*μήτ'*⟩ ἐκπεπλῆχθαι — ἐκείνην τε τὴν ἡδονὴν ἐνθυμεῖσθαι . . .» πρβλ. 64, 1, καὶ 63, 4.

Αὐτόθι στιχ. 13 καὶ ἐφεξ.

«οἳ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ἡμῶν τῆς

τε φωνῆς τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμήσει ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας [οὐκ ἔλασσον] κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι, ἔς τε τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπηκόοις καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι, πολὺ πλεῖον μετείχετε».

Ὁ Classen νομίζει, ὅτι τό: «*οὐκ ἔλασσον*» πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ ὡς οὐκ ἀναγκαῖον· ἕτερος δὲ ὑπολαμβάνει, ὅτι οὐχὶ τό: «οὐκ ἔλασσον», ἀλλὰ τό: «πολὺ πλεῖον» οὐχὶ ὀρθῶς ἐνταῦθα κεῖται καὶ διὰ τοῦτο διαγραπτέον· ἄλλοι δ' ἄλλως τὸ χωρίον νὰ ἑρμηνεύσωσι πειρῶνται. Ἡμεῖς δέ, ὑπολαμβάνοντες, ὅτι τό: «*οὐκ ἔλασσον*» δὲν κεῖται κατὰ χώραν τὴν προσήκουσαν, τολμῶμεν ὡς ἑξῆς αὐτὸ νὰ ἀποκαταστήσωμεν: «*ἐθαυμάζεσθε* ⟨*οὐκ ἔλασσον*⟩ *κατὰ τὴν Ἑλλάδα*»· οὕτω δὲ καθ' ἡμᾶς τιθέμενον οὐ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τό: «*πολὺ πλεῖον*» ὀρθῶς κεῖται καὶ οὐδέτερον διαγραπτέον, ἡ δὲ ἀντίθεσις ἄριστα καταφαίνεται· διότι τοῦ ὅλου χωρίου ἡ σύνταξις εἶναι αὕτη: «οἵ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ἡμῶν — ἐθαυμάζεσθε ⟨οὐκ ἔλασσον (ἡμῶν)⟩ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι ἔς τε τὸ φοβερὸν — πολὺ πλεῖον (ἡμῶν) μετείχετε».

Αὐτόθι στίχ. 17-18.

«ὥστε κοινωνοὶ μόνοι ἐλευθέρως ἡμῖν τῆς ἀρχῆς ὄντες [δικαίως ἂν] αὐτὴν νῦν μὴ καταπροδίδοτε,».

Πάντες σχεδὸν οἱ ἑρμηνευταὶ παραδέχονται, ὅτι ἡ παραδεδομένη γραφή: «δικαίως ἂν — μὴ καταπροδίδοτε», εἶναι ἡμαρτημένη καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Classen, μέχρις ἂν εὑρεθῇ ἡ ὀρθοτέρα, ἀποκλείει δι' ἀγκυλῶν τό: «δικαίως ἄν», ἄλλοι δὲ διορθοῦσι, γράφοντες ἀντὶ τοῦ: «δικαίως ἂν» «*δικαιοῦσαν*», «*κινδυνεύουσαν*», καὶ ἄλλοι ἄλλως τὸ χωρίον θεραπεύουσιν. Ἡμεῖς δ' ὧδέ πως αὐτὸ παραμυθούμεθα: «⟨δίκαιοι ἂν εἴητε, αὐτὴν νῦν ἣν μὴ καταπροδιδῶτε⟩». Ὁ δὲ ἡμέτερος Κ. Κόντος, ὁ περιφανὴς ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν φιλολόγοις, οὑτωσὶ τὸ εἰρημένον χωρίον πάλαι διώρθωσεν, καθὼς αὐτὸς ἡμῖν, ἀγνοοῦσι τὴν ἑαυτοῦ διόρθωσιν, ἔναγχος ἐγνώρισεν: «δικαιώσατ' αὐτὴν νῦν μὴ καταπροδιδόναι (= ἀξιώσατε μὴ καταπροδιδόναι)»· (ἀνάγν. Λόγ. Ἑρμῆν τόμ. Α', σελ. 300. 1867).

Κεφ. 71, 5-9.

«πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς ὅ τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικὼς καὶ διὰ τὸ (ἀνώμαλον τῆς τάξεως) ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν».

Τὰ ἐν τῇ παρενθέσει: «(ἀνώμαλον τῆς τάξεως)» εἶναι συμπλήρωσις ὑπὸ τοῦ Classen γενομένη, ὅστις παρατηρεῖ ταῦτα: «die eingefügte Ergänzung macht nicht Anspruch auf Sicherheit, sondern versucht nur statt der unverständlichen Uberlieferung den aus dem Zusammenhang notwendig sich ergebenden Sinn darzustellen: «und weil ihre Aufstellung am Strande eine ungleiche war (infolge der weit ausgedehnten Linie c. 69, 3), musste notwendig auch der Anblick des Kampfes für sie (von verschiedenen Standpunkten aus) ein ungleicher sein». Ἡ φαινομένη ἀσάφεια τοῦ εἰρημένου χωρίου αἴρεται, ὡς ἡμεῖς νομίζομεν, οὐχὶ διὰ τῆς συμπληρώσεως τῶν: «ἀνώμαλον τῆς τάξεως», ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης, ἀλλ' ἄν, καθ' ἡμᾶς, ἀντὶ τοῦ: «*διὰ τὸ*» ἀναγνωσθῇ: «⟨*δι' αὐτό*⟩», προστεθῇ δὲ τὸ ἄρθρον *οἱ* πρὸ τοῦ: «*ἐκ τῆς γῆς*» «⟨οἱ⟩ ἐκ τῆς γῆς», τοῦτ' ἔστι: καὶ δι' αὐτὸ δηλαδὴ τὸν οὐδενὶ ἐοικότα φόβον, καὶ δι' αὐτὸν δηλονότι τὸν φόβον, ὃς οὐδενὶ ἦν ἐοικώς, ἠναγκάζοντο οἱ ἐκ τῆς γῆς καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἀνώμαλον ἔχειν». Αὐτὰ δὲ τὰ εὐθὺς ἐπιφερόμενα, δι' ὧν αἰτιολογοῦνται τὰ ἀνωτέρω, ἱκανῶς, ὡς νομίζομεν, δικαιολογοῦσι τὴν ὑφ' ἡμῶν προτεινομένην διόρθωσιν: «δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἰ μέν τινες ἴδοιέν, — ἀνεθάρρησάν τε ἂν καὶ — ἐτρέποντο· οἱ δ' ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες —, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο· ἄλλοι δὲ — ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον».

Κεφ. 75, 11-13.

«καὶ οἱ ζῶντες καταλειπόμενοι τραυματίαι τε καὶ ἀσθε-

νεῖς πολὺ τῶν τεθνεώτων [τοῖς ζῶσι] λυπηρότεροι ἦσαν καὶ τῶν ἀπολωλότων ἀθλιώτεροι».

Ὀρθῶς ὁ Classen τῇ μετοχῇ «*τοῖς ζῶσι*» προσκρούσας μεταξὺ ἀγκυλῶν ἐνέκλεισεν· ἀντ' αὐτῆς δὲ εἰκάζει: «*τοῖς ὁρῶσι*». Ἡμεῖς δὲ προτείνομεν μᾶλλον ἀντὶ τοῦ «τοῖς ὁρῶσι» τό: «⟨*τοῖς ἀπιοῦσι*»⟩· διότι εὐθὺς κατωτέρω ἀναγινώσκομεν: «τῶν τε ξυσκήνων ἤδη *ἀπιόντων* ἐκκρεμαννύμενοι καὶ ἐπακολουθοῦντες ἐς ὅσον δύναιντο . . .» (στίχ. 16-17). Κατὰ ταῦτα ἡ ἔννοια εἶναι αὕτη: «καὶ οἱ τραυματίαι τε καὶ ἀσθενεῖς καταλειπόμενοι ζῶντες πολὺ λυπηρότεροι τῶν τεθνεώτων ἦσαν τοῖς *ἀπιοῦσι* (παρεῖχον δηλαδὴ μείζονα λύπην τοῖς ἀπιοῦσιν ἢ οἱ τεθνεῶτες) καὶ ἀθλιώτεροι τῶν ἀπολωλότων· πρὸς γὰρ ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν τραπόμενοι ἐς ἀπορίαν καθίστασαν (τοὺς ἀπιόντας), ἄγειν τε σφᾶς ἀξιοῦντες κτλ. (στίχ. 13-15).

Βιβλ. Θ', κεφ. 1, 22-23.

«ὅμως δὲ ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐδόκει χρῆναι μὴ ἐν-
« διδόναι, ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι † καὶ ναυτικὸν ὅθεν ἂν
« δύνωνται,».

Ἀντὶ τῶν: «ὅμως δὲ — ἐδόκει» αἱρετώτερον καθ' ἡμᾶς εἶναι νὰ ἀναγνωσθῇ οὕτως: «⟨ἐδόκει δὲ *καὶ ὡς*⟩ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων . . .». Νομίζομεν δέ, ὅτι καὶ ἐν 7, 76 «ὁρῶν δὲ ὁ Νικίας τὸ στράτευμα ἀθυμοῦν καὶ ἐν μεγάλῃ μεταβολῇ ὄν, ἐπιπαριὼν ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐθάρσυνε . . .» μετὰ τὸ «*παριὼν*» ἐξερρύη ὁ σύνδεσμος «*καὶ*» καὶ ἀναγνωστέον: «*καὶ ὡς*».Ἤδη ὁ πολὺς Cobet (ὅρα Μνημοσ. τόμ. 8, σελ. 70) περὶ τῆς διορθώσεως, ἣν ὁ Herwerden ἐποιήσατο ἐν τῷ χωρίῳ: «ὅμως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα» (Θουκ. Α', 10) γράψας, «praestat fortasse *καὶ ὡς*», παρετήρησεν ταῦτα: «Assentior, sed vitiose coniunguntur *ὅμως* et *καὶ ὡς*. Itaque verum esse existimo (expuncto *ὅμως*) φαίνεται δὲ καὶ ὡς ἐνδεεστέρα»· πρβλ. καὶ Θουκ. Α', 44, «ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς Πελοποννησίους πόλεμος καὶ ὡς ἔσεσθαι αὐτοῖς». Κατὰ ταῦτα ἐγράψαμεν ἀντὶ τῶν: «καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι» «καὶ ⟨ὡς⟩ ἐκ τῶν

παρόντων ξυνταξάμενοι», ἐγκλείσαντες δι' ἀγκυλῶν τὸ ἀκολουθοῦν «ὅμως» (Θουκ. Ζ', 70, 17-19). Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ χωρίῳ ὑπολαμβάνομεν, ὅτι τὸ «*ὅμως*» πρέπει νὰ διαγραφῇ καὶ νὰ ἀναγνωσθῇ καθὼς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐσημειώθη.

Μετὰ δὲ τό: «*παρασκευάζεσθαι*» ὁ Classen ὑπολαμβάνει, ὅτι ἐξερρύη τό: «*στρατιάν τε ὡς πλείστην*» ἢ τοιοῦτόν τι. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὀρθῶς ἔχει τὸ χωρίον, ἂν ἀντὶ τοῦ: «*μὴ ἐνδιδόναι*, ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι» ἀναγνωσθῇ ὡς ἑξῆς: «⟨*μήτ'*⟩ ἐνδιδόναι, ⟨*τά τε ἄλλα*⟩ παρασκευάζεσθαι καὶ ναυτικὸν κτέ.» πρβλ. Θ', 3, 16.

Κεφ. 5, 18 καὶ ἑφ.

«καὶ πολὺ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν αὐτοῦ οἱ ξύμμαχοι ὑπήκουον ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει Λακεδαιμονίων· δύναμιν γὰρ ἔχων εὐθὺς ἑκασταχόσε δεινὸς παρῆν».

Ἀντὶ μὲν τῶν: «ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει Λακεδαιμονίων» ἀναγνωστέα καθ' ἡμᾶς: «⟨*ἢ τῶν ἐν τέλει*⟩ Λακεδαιμονίων», ἀντὶ δὲ τοῦ «*εὐθὺς*» προτιμητέα ἡ γραφὴ «*αὐτός*»· πρβλ. Θ', 51, 8: «ἐστρατήγει δὲ καὶ κύριος ἦν αὐτὸς πράσσων ταῦτα». Διὰ τῶν γραφῶν τούτων δείκνυται, ὡς νομίζομεν, ὅτι ὁ Ἆγις (διότι περὶ τούτου ἐνταῦθα ὁ λόγος) πολλῷ μεῖζον ἴσχυε παρὰ τοῖς συμμάχοις, ἢ οἱ ἐν τέλει Λακεδαιμόνιοι τοῦτ' ἔστιν οἱ Ἔφοροι· διότι αὐτὸς ἔχων δύναμιν κύριος ἦν καὶ ἀποστέλλειν στρατιὰν εἴ ποί τινα ἐβούλετο καὶ συναγείρειν καὶ μετ' αὐτῆς δεινὸς ἑκασταχόσε παρῆν. Ἡ δὲ τῶν Ἐφόρων ἰσχὺς ἀπὸ πολλοῦ μὲν ἤρξατό πως μειουμένη, μᾶλλον δὲ ὡς εἰπεῖν κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν, τῶν βασιλέων τὰ ἐκείνων ἔργα ἰδιοποιουμένων. Τοιοῦτος δ' ἦν κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Ἆγις, δι' ὃν «καὶ νόμον ἔθεντο, λέγει ὁ ἱστορικός, ἐν τῷ παρόντι (418 π. Χ.), ὃς οὔπω πρότερον ἐγένετο αὐτοῖς· δέκα γὰρ ἄνδρας Σπαρτιατῶν προσείλοντο αὐτῷ ξυμβούλους, ἄνευ ὧν μὴ κύριον εἶναι ἀπάγειν στρατιὰν ἐκ τῆς πόλεως» (Θουκ. Ε', 63, 13· 60) πρβλ. Θ', 39, 6. Α', 128, 10. 131. Παρατηρητέον δέ, ὅτι ὁ ἱστορικὸς δι' ἰδίων ἐκφράσεων δηλοῖ τὴν πρὸς τοὺς Ἐφόρους ἀντίθεσιν τῶν βασιλέων, τὰ ἔργα ἐκείνων ἀντιποιουμένων καὶ αὐτοβούλως ἐνεργούντων· τὰς δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀρ-

χὰς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν βασιλέα ἢ ἁπλῶς διὰ τοῦ: «Λακεδαιμόνιοι», δηλοῖ ἢ διὰ τοῦ: «πόλις Λακεδαιμονίων» καὶ τοῦ: «αὐτός», ἢ διὰ τοιούτων παραπλησίων.

Κεφ. 5, 36.

«οἱ μὲν οὖν Χῖοι καὶ Τισσαφέρνης κοινῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔπρασσον».

Μὴ γραπτέον ἀντὶ τοῦ: «κατὰ τὸ αὐτὸ» «⟨καὶ⟩ τὸ αὐτό;».

Κεφ. 6, 20 καὶ ἐφεξῆς.

«ὅμως δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πρῶτον κατάσκοπον ἐς τὴν Χίον πέμψαντες Φρῦνιν, ἄνδρα περίοικον, εἴ αἵ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν ὅσαςπερ ἔλεγον καὶ τἆλλα εἰ ἡ πόλις ἱκανή ἐστι πρὸς τὴν λεγομένην δόξαν, ἀπαγγείλαντος αὐτοῖς ὡς εἴη ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἤκουον, τούς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθὺς ξυμμάχους ἐποιήσαντο».

Ἡ μετοχὴ «ἀπαγγείλαντος» ἀσυνδέτως ἐκφέρεται, διότι προσδιορίζει αἰτιολογικῶς τὸ κύριον ῥῆμα τῆς προτάσεως «ἐποιήσαντο», ἐν ᾧ ἡ μετοχὴ «πέμψαντες» εἶναι χρονική.

Κεφ. 9, 6-10.

«οὐ ξυγχωρούντων δὲ τῶν Κορινθίων, ἀλλὰ διατριβῆς γιγνομένης, οἱ Ἀθηναῖοι ᾐσθάνοντο τὰ τῶν Χίων μᾶλλον, καὶ πέμψαντες ἕνα τῶν στρατηγῶν Ἀριστοκράτη ἐπῃτιῶντο αὐτούς, καὶ ἀρνουμένων τῶν Χίων, [τὸ πιστὸν] ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν ἐκέλευον ἐς τὸ ξυμμαχικόν».

Ὅτι μὲν [τὸ πιστὸν] δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ «ναῦς» ὡς παραθετικὸς προσδιορισμὸς (καθὼς ὑπολαμβάνει ὁ Krüg. καὶ πάντες σχεδὸν οἱ τοῦ Θουκυδίδου ἐκδόται), ὀρθῶς κατέδειξε τοῦτο ὁ Classen· ἀλλὰ

καὶ ἡ εἰκασία τούτου, ὑποπτεύοντος ὅτι ἀντὶ τοῦ: «τὸ πιστὸν» πρέπει νὰ γραφῇ: «*τὸ πυστὸν*» ὡς ἀντικείμενον τοῦ: «ἀρνουμένων», δὲν φαίνεται ἡμῖν πιθανή· διότι, ἂν οἱ Χῖοι ἠρνοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις ὅ,τι οὗτοι παρ' ἄλλων ἐπληροφοροῦντο περὶ τῆς πίστεως ἐκείνων, οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἔμαθον τὰ περὶ τῆς ἀποστάσεως, καὶ τὰ περὶ τῆς πίστεως ἄρα τῶν Χίων οὐχὶ παρ' ἄλλων μόνον, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ ἰδίοις ὄμμασιν ἀντελάβοντο, καθὼς ῥητῶς ὁ Θουκυδίδης λέγει: «ἐν δὲ τούτῳ τὰ Ἴσθμια ἐγίγνετο, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (ἐπηγγέλθησαν γὰρ αἱ σπονδαὶ) ἐθεώρουν ἐς αὐτά, *καὶ κατάδηλα μᾶλλον αὐτοῖς τὰ τῶν Χίων ἐφάνη*» (κεφ. 10, 1) καὶ πάλιν: «οὐ ξυγχωρούντων δὲ τῶν Κορινθίων καὶ διατριβῆς γιγνομένης, οἱ Ἀθηναῖοι *ᾐσθάνοντο τὰ τῶν Χίων μᾶλλον*» (κεφ. 9, 6). Καὶ ἡ ἑτέρα δὲ εἰκασία τοῦ ἄλλως δεξιωτάτου ἑρμηνευτοῦ Classen ἀπίθανος καθ' ἡμᾶς εἶναι, ὅτι δηλαδὴ «*τὸ πιστὸν*» προσετέθη ὡς ἐπεξήγησις τοῦ «*ἰσχυρὸν*» (1, 14)· διότι, ὡς παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν, τὸ «ἰσχυρὸν» οὐδὲν πρὸς «τὸ πιστὸν» κοινὸν ἔχει, ἄλλως τε καὶ οὕτω μακρὰν αὐτοῦ κείμενον.

Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι οὔτε ἐνταῦθα εἶναι ἡ προσήκουσα θέσις τοῦ «*πιστὸν*», καὶ ἡ γραφὴ αὐτοῦ οὐχὶ ὑγιῶς εἶναι ἡμῖν παραδεδομένη· διὸ ὑποπτεύομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ εὐθὺς μετὰ τό: «ἐπῃτιῶντο αὐτοὺς» ἢ «*τὸ ἄπιστον*», (πρβλ. Θ' 66, 22), ἢ μᾶλλον «τὸ ⟨*οὐ πιστὸν*⟩» (πρβλ. Θ', 10, 10-12 «ἐπανεχώρησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τὰς γὰρ τῶν Χίων ἑπτὰ ναῦς — *οὐ πιστὰς* ἐνόμιζον»). Ἀναγνωστέον κατὰ ταῦτα: «ἐπῃτιῶντο αὐτοὺς ⟨τὸ *οὐ πιστόν*⟩»· διότι οὕτω μόνον νοεῖται, διὰ τί μὲν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Χίους ἐπῃτιῶντο, τί δὲ οὗτοι αὐτοῖς ἠρνοῦντο· οἱ μὲν δηλαδὴ Ἀθηναῖοι σφοδρῶς πρὸς τοὺς Χίους παρεπονοῦντο, ὅτι δὲν ἦσαν πιστοὶ (σύμμαχοι), τοῦθ' ὅπερ ἦν καὶ ἀληθὲς ὡς πρὸς τοὺς ὀλίγους ἐν Χίῳ, οἵτινες κρύφα εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἐπρεσβεύοντο (Θ', 7, 24)· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν Χίων, οὐκ εἰδότες τὰ ὑπὸ τῶν ὀλίγων πρασσόμενα (στίχ. 22), ἠρνοῦντο τὸ *οὐ πιστόν*, δι' ὃ αὐτοὺς ἐπῃτιῶντο οἱ Ἀθηναῖοι. Διὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα πεισθῶσιν, ὅτι ἡ ἄρνησις τῶν Χίων ἦν ἀληθὴς καὶ ὅτι ἀληθῶς πιστοὶ σύμμαχοι ἦσαν, ἐκέλευον αὐτοὺς ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν ἐς τὸ ξυμμαχικόν.

Αὐτόθι στιχ. 10-16.

«αἴτιον δ' ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν οἱ μὲν πολλοὶ τῶν Χίων οὐκ εἰδότες τὰ πρασσόμενα, οἱ δὲ ὀλίγοι καὶ ξυνειδότες τό τε πλῆθος οὐ βουλόμενοί πω πολέμιον ἔχειν, πρίν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσι, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐκέτι προσδεχόμενοι ἥξειν, ὅτι διέτριβον».

Ὁ πρὸ τοῦ «*ξυνειδότες*» *καὶ* κατὰ τὸν Classen εἶναι συμπλεκτικός, συνδέων τὸ *ὀλίγοι* μετὰ τοῦ ξυνειδότες: «die zu der oligarchischen, λέγει, Partei gehörten und um die Sache wussten». Ὁ *καὶ* δὲν συνδέει καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπιτείνει τὴν μετοχὴν ξυνειδότες ἐναντιωματικὴν οὖσαν· διότι ὁ νοῦς τοῦ χωρίου εἶναι ὁ ἑξῆς: οἱ μὲν πολλοὶ τῶν Χίων αἴτιοι ἐγένοντο αἱ ἑπτὰ νῆες νὰ ἀποσταλῶσι, διότι ἠγνόουν τὰ ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πραττόμενα περὶ ἀποστάσεως (καὶ διὰ τοῦτο ὁ Χαλκιδεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης «αἰφνίδιοι τοῖς Χίοις ἀφίκοντο, οἱ πολλοὶ ἐν θαύματι ἦσαν καὶ ἐκπλήξει» 14, 6)· οἱ δὲ ὀλιγαρχικοί, καίτοι συνῄδεσαν τὰ γιγνόμενα, ὅμως συνέπραξαν νὰ ἀποσταλῶσιν αἱ ἑπτὰ νῆες οὐ μόνον διότι οὔπω ἐβούλοντο πολέμιον ἔχειν τὸ πλῆθος πρίν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσι, πρὶν δηλονότι πολλούς τε κἀγαθοὺς συμμάχους λάβωσιν, καθὼς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης ἀλλαχοῦ λέγει (24, 23), ἀλλὰ καὶ διότι οὐκέτι προσεδέχοντο τοὺς Πελοποννησίους ἥξειν, διότι (οὗτοι) ἐχρονοτρίβουν καὶ ἀνέβαλλον.

Περὶ τοῦ *καὶ* πρὸ τῆς μετοχῆς «*ξυνειδότες*» πρβλ. καὶ Θ', 93, 2 «οἱ μὲν τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο» καὶ ἀλλαχοῦ ὡσαύτως.

Κεφ. 14, 8.

«ὥστε βουλὴν [τε] τυχεῖν ξυλλεγομένην».

Μὴ ἀναγνωστέον: ⟨*τότε*⟩ ἀντὶ τοῦ διαγραφομένου τε; τότε δηλαδή, ὅτε αἱ τῶν Λακεδαιμονίων νῆες κατέπλεον, ἔτυχε βουλὴ συλλεγομένη.

Κεφ. 21, 1.

«Ἐγένετο δὲ — καὶ ἡ ἐν Σάμῳ ἐπανάστασις ὑπὸ τοῦ δήμου τοῖς δυνατοῖς μετὰ Ἀθηναίων,».

Δὲν εἶναι, ὡς τινες ἐνόμισαν, περιττὴ ἡ πρόθεσις «ὑπὸ» (ὑπὸ τοῦ δήμου)· διότι τό: «ὑπὸ τοῦ δήμου» εἶναι ποιητικὸν αἴτιον τοῦ «ἐγένετο ἐπανάστασις», ὅπερ ἴσον τῷ ἐνεργητικῷ: «ἐπανάστασιν ἐποιήσατο ὁ δῆμος». Καὶ ὁ ἐν Σάμῳ δηλονότι δῆμος τοῖς δυνατοῖς ἐπανέστη τῶν Ἀθηναίων συμπραττόντων.

Κεφ. 22, 1 - 9.

«Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ αὐτοῦ θέρους οἱ Χῖοι, ὥσπερ ἤρξαντο, οὐδὲν ἀπολείποντες προθυμίας, ἄνευ τε Πελοποννησίων πλήθει παρόντες ἀποστῆσαι τὰς πόλεις καὶ βουλόμενοι ἅμα ὡς πλείστους σφίσι ξυγκινδυνεύειν, στρατεύονται αὐτοί τε — καὶ ὁ πεζὸς ἅμα Πελοποννησίων τε τῶν παρόντων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρῄει ἐπὶ † Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης».

Ἐπειδὴ αἱ Κλαζομεναὶ ἦσαν ἤδη ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀποστᾶσαι, πῶς εἶναι δυνατόν, ἐρωτᾷ ὀρθῶς ὁ Classen, νῦν νὰ νοηθῇ, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἐπ' αὐτὰς ἐπιπλέουσιν; Διὰ τοῦτο ἀδιστάκτως προτείνει ἀντὶ τοῦ «Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης» τὴν γραφήν: «ἐπὶ Φωκαίας τε καὶ Κύμης». Νομίζει δέ, ὅτι διὰ τῆς γραφῆς ταύτης ἀποσκευάζονται καὶ ἄλλαι τινὲς δυσκολίαι, περὶ ὧν διὰ μακρῶν ποιεῖται λόγον. Οὐδεμία, ὡς ἡμεῖς πιστεύομεν, οὔτε πρὸς τὰ ἡγούμενα, οὔτε πρὸς τὰ ἑπόμενα δυσκολία ὑπάρχει, ἂν διορθωθῇ τὸ χωρίον ὧδε: «⟨ὁ ἀπὸ⟩ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης»· πρβλ. Θ', 16, 5 «καὶ ὁ πεζὸς ἅμα ὁ τῶν Κλαζομενίων καὶ Ἐρυθραίων παρῄει». Ὁ δὲ ἀπὸ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης στρατὸς εἶναι «ὁ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων». Καὶ δὲν μνημονεύεται μὲν ῥητῶς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἡ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν τῆς Κύμης ἀπόστασις, ἐξ ὧν ὅμως κατωτέρω (κεφ. 31) λέγονται καταφαίνεται, ὅτι καὶ αὐτὴ ἦν ἤδη ἀποστᾶσα.

Οὕτω δὲ διορθουμένου τοῦ εἰρημένου χωρίου, καλῶς κεῖνται καὶ τὰ ἐν τῷ κεφ. 23, 27 «κατὰ πόλεις», ἅπερ δι' ἀγκυλῶν ἐγκλείονται· «ἀπεκομίσθη δὲ πάλιν [κατὰ πόλεις] καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός».

Κεφ. 24, 23 καὶ ἐφεξῆς.

«καὶ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν, εἰ τοῦτο δοκοῦσι παρὰ τὸ ἀσφαλέστερον πρᾶξαι, πρότερον ἐτόλμησαν (οἱ Χῖοι) ποιήσασθαι ἢ μετὰ πολλῶν τε κἀγαθῶν ξυμμάχων, μεθ' ὧν ἔμελλον ξυγκινδυνεύειν, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ τὴν Σικελικὴν ξυμφορὰν ὡς οὐ πάνυ πόνηρα σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα εἴη».

Ἀναγνωστέα καθ' ἡμᾶς ὡς ἑξῆς: «καὶ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν — [πρότερον] ἐτόλμησαν ποιήσασθαι, ⟨εἰ μὴ⟩ μετὰ πολλῶν τε κἀγαθῶν ξυμμάχων [μεθ' ὧν] ἔμελλον ξυγκινδυνεύειν καὶ (εἰ μὴ) τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο κτέ.», πρβλ. Δημοσθ. περὶ Στεφ. 163 καὶ Θουκυδ. Γ', 2· ὁ δὲ νοῦς τοῦ χωρίου οὗτος: Οἱ Χῖοι, ἂν μὴ ἔμελλον μετὰ πολλῶν τε κἀγαθῶν συμμάχων νὰ συγκινδυνεύωσι καὶ ἂν μὴ ᾐσθάνοντο, ὅτι οὐδ' αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντέλεγον ἔτι, ὅτι μετὰ τὴν Σικελικὴν συμφορὰν ἀναμφισβητήτως τὰ ἑαυτῶν πράγματα δὲν ἔχουσι πονήρως, οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν ἤθελον τολμήσει νὰ ποιήσωνται.

Κεφ. 25, 8 καὶ ἐφεξ.

«Μιλήσιοι ἐξελθόντες αὐτοί τε, ὀκτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ οἱ μετὰ Χαλκιδέως ἐλθόντες Πελοποννήσιοι καὶ Τισσαφέρνους τι [ξενικὸν] ἐπικουρικόν, καὶ αὐτὸς Τισσαφέρνης παρῆν καὶ ἡ ἵππος αὐτοῦ, ξυνέβαλον».

Γραπτέον ἀντὶ τοῦ: «τι» ⟨τὸ⟩ ξενικὸν ἐπικουρικόν, τοῦτ' ἔστιν οἱ ξένοι ἐπίκουροι, ἐν ἄλλαις λέξεσιν οἱ μισθοφόροι ἐπίκουροι τοῦ Τισσαφέρνους· οὐχὶ δὲ μέρος τι, ἀλλὰ πᾶν τὸ ξενικὸν ἐπικουρικὸν τοῦ Τισσαφέρνους ἐξῆλθεν.

Κεφ. 27, 6-18.

«ὅπου γὰρ [ἔξεστιν] ἐν ὑστέρῳ, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς πολεμίας καὶ ὅσαις πρὸς αὐτὰς ταῖς σφετέραις, ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρεσκευασμέναις ἐξέσται ἀγωνίσασθαι ὅποι τε βούλονται, οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ [ὀνείδει] εἴξας ἀλόγως διακινδυνεύσειν· οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι· καὶ τὴν πόλιν οὐ μόνῳ τῷ αἰσχρῷ, ἀλλὰ κᾶν τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ περιπίπτειν· ᾗ μόλις ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις ξυμφοραῖς ἐνδέχεσθαι μετὰ βεβαίου παρασκευῆς καθ' ἑκουσίαν, ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ, προτέρᾳ ποι ἐπιχειρεῖν, ἢ που δὴ μὴ βιαζομένῃ γε πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι».

«παρεσκευασμέναις»]· ἀνάγνωθι: «παρεσκευασμένους».

«οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ [ὀνείδει] εἴξας ἀλόγως διακινδυνεύσειν». Ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς ὡς ἑξῆς: «οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας ⟨*ἀλόγῳ*⟩ διακινδυνεύσειν» τοῦτ' ἔστι: οὐδέποτε εἴξας τῷ αἰσχρῷ δι' ὄνειδος ἄλογον (ἔφη) διακινδυνεύσειν· πρβλ. Θουκυδ. Ε', 111, 11-17. Ὁμηρ. Ἰλ. Κ, 162. Ν, 222.

«ὅποι τε βούλονται»] γραπτέον: «⟨ὁπότε βούλονται⟩»· πρβλ. Θουκ. Β', 84: «καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῷ τε ἐνόμιζεν εἶναι, *ὁπόταν βούληται*».

«οὐ μόνον τῷ αἰσχρῷ»] ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς: «⟨οὐκ ἂν μόνῳ⟩ τῷ αἰσχρῷ».

«ᾗ μόλις — ἐνδέχεσθαι»] γραπτέον: ⟨ᾗ⟩ μόλις — ⟨ἐνδέχεται⟩· πρβλ. Ε', 15-10. Η', 49, 8. Γ', 31, 10.

«καθ' ἑκουσίαν, ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ»] ἀνάγνωθι: «⟨*ἑκουσίᾳ καὶ μὴ*⟩ πάνυ γε ἀνάγκῃ»· πρβλ. Γ', 63, 11 «ἀλλ' ἑκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἵλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων».

Κατὰ ταῦτα τὸ ὅλον χωρίον ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς οὕτως: «ὅπου γὰρ ἐν ὑστέρῳ, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς πολεμίας καὶ ὅσαις πρὸς αὐτὰς ταῖς σφετέραις ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρεσκευα

σμένους ἐξέσται ἀγωνίσασθαι, ὁπότε βούλονται, οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας ἀλόγῳ διακινδυνεύσειν. οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι· καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἂν μόνῳ τῷ αἰσχρῷ, ἀλλὰ κἂν τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ περιπίπτειν, ἣ μόλις ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις ξυμφοραῖς ἐνδέχεται μετὰ βεβαίου παρασκευῆς ἑκουσία καὶ μὴ πάνυ γε ἀνάγκῃ προτέρα ποι ἐπιχειρεῖν, ἥπου δὴ μὴ βιαζομένη γε πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι».

Χάριν δὲ συντομίας ἀπεφύγομεν νὰ δηλώσωμεν καὶ τὸν λόγον, δι'ὃν ἐγένοντο αἱ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ σημειωθεῖσαι μεταβολαί· ἂν δὲ καὶ κατὰ πόσον αὗται εἶναι ἐπιτυχεῖς, ἄσμενοι παρὰ τῶν εἰδότων θὰ ἀκούσωμεν.

Περὶ τοῦ: «*ἥπου δὴ*» πρβλ. Θουκυδ. Α', 142, 10.

Ἔτι περὶ τοῦ: «⟨ἑκουσία καὶ μὴ⟩ πάνυ γε ἀνάγκῃ» ἀνάγν. Θουκ. ζ', 92, 28.

Κεφ. 28, 21 - 22.

«ὧν καθ' ἕκαστον στατῆρα δαρεικὸν παρ' αὐτοῦ ξυνέβησαν λαβεῖν».

Ἡ σύνταξις καθ' ἡμᾶς τῶν ἀνωτέρω εἶναι αὕτη: ξυνέβησαν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ στατῆρα δαρεικὸν καθ' ἕκαστον ὧν· τὴν γενικὴν δηλονότι «*ὧν*» ὑπολαμβάνομεν γενικὴν ἐπιμεριστικὴν τοῦ «καθ' ἕκαστον»· πρβλ. Θουκ. 3, 70, 1.

Αὐτόθι στίχ. 25.

«καὶ ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ Φίλιππον καθιστᾶσι».

Μὴ πρὸ τοῦ «*αὐτοῦ*» γραπτέον: «⟨*ἀντ'*⟩ *αὐτοῦ*»; τοῦτ' ἔστιν, ἀντὶ τοῦ Πεδαρίτου Φίλιππον καθιστᾶσιν;

Κεφ. 31, 1.

«ὁ δὲ Ἀστύοχος ὡς τότε ἐν τῇ Χίῳ ἔτυχε».

Ἀναγνωστέον ⟨ὅς⟩ ἀντὶ τοῦ «ὡς».

Κεφ. 44, 1.

«οἱ δ' ἐς τὴν Ῥόδον ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν,».

Ὁ Classen ὑπολαμβάνει, ὅτι ἡ μετοχὴ «ἐπικηρυκευομένων» εἶναι γένους οὐδετέρου, διαθέσεως δὲ παθητικῆς ἐνταῦθα τὸ ῥῆμα «ἐπικηρυκεύεσθαι», καθὼς τό: «ἐσαγγελθέντων» Θουκ. Α', 116, 3. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι παρέλκει ἡ πρόθεσις «ἀπὸ» (ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν), ἐπαναληφθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω: «ἀπεχώρησεν ἀπ' αὐτῶν» Θουκ. Θ', 43, 34. Αἱρομένης δὲ τῆς προθέσεως «ἀπό», ἡ μετοχὴ «ἐπικηρυκευομένων [ἀπὸ] τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν» εἶναι, ὡς εἰκός, γένους ἀρσενικοῦ, τὸ δὲ ῥῆμα «ἐπικηρυκεύεσθαι», ὡς πανταχοῦ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ, εἶναι διαθέσεως ἐνεργητικῆς.

Κεφ. 45, 12 καὶ ἐφεξῆς.

«λέγειν κελεύων (ὁ Ἀλκιβιάδης) τὸν Τισσαφέρνην πρὸς αὐτοὺς ὡς Ἀθηναῖοι ἐκ πλείονος χρόνου ἐπιστήμονες ὄντες τοῦ ναυτικοῦ τριώβολον τοῖς ἑαυτῶν διδόασιν, * * οὐ τοσοῦτον πενίᾳ, ὅσον . . .».

Ὀρθῶς τινες ὑποπτεύσαντες, ὅτι μετὰ τὸ «διδόασιν» ἐξέπεσαν λέξεις, ἀνεπλήρωσαν αὐτὰς οἱ μὲν διὰ τῶν: «καὶ τοῦτ' οὐ ξυνεχῶς», οἱ δὲ διὰ τῶν: «καὶ τούτου ἀεὶ μέρος τι κατέχουσι». Ἡμεῖς δὲ συμπληροῦμεν ὡς ἑξῆς: «καὶ τοῦτο οὐκ ἐντελές, ἀλλὰ κατὰ μέρος»· πρβλ. Θ', 29, 7. 45, 34. 78, 11-12. 83, 13.

Κεφ. 46, 12 καὶ ἐφεξ.

«εὐτελέστερα δὲ τάδ' εἶναι βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης καὶ ἅμα μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας αὐτοὺς περὶ ἑαυτοὺς τοὺς Ἕλληνας κατατρῖψαι».

Πρῶτος λίαν ἐπιτυχῶς διώρθωσεν ὁ Classen γράψας ἀντὶ τῶν: «τὰ δεινὰ» τὰ: «τάδ' εἶναι»· τὴν αὐτὴν δὲ διόρθωσιν πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἐποιήσαντο ὁ Madvig καὶ ὁ Stahl. Τὸ ὅλον δὲ χωρίον ἡμεῖς ὡς ἑξῆς ἀναγινώσκομεν: «εὐτελέστερα δὲ τάδ' ⟨ἂν⟩ εἶναι, ⟨εἰ⟩ βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης καὶ ἅμα — τοὺς Ἕλληνας ⟨*κατατρίψαι*⟩» πρβλ. Θ', 47, 5 «πεῖσαι δ' ἂν ἐνόμιζε μάλιστα ἐκ τοῦ τοιούτου, εἰ Τισσαφέρνης φαίνοιτο αὐτῷ ἐπιτήδειος ὤν».

Κεφ. 48, 26 καὶ ἐφεξῆς.

«βασιλεῖ τε οὐκ εὔπορον εἶναι, καὶ Πελοποννησίων ἤδη ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄντων καὶ πόλεις ἐχόντων ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ οὐ τὰς ἐλαχίστας — πράγματα ἔχειν».

«Befremdlich, παρατηρεῖ ὁ Classen, ist das einfache ὁμοίως ὄντων, was Reiske zu der Vermuthung ἰσχυόντων veranlasste». Ὁ δὲ ἀρχαῖος σχολιαστὴς ἑρμηνεύει τό: «ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄντων» οὕτως: «ὥσπερ καὶ Ἀθηναίων κρατούντων τῆς θαλάσσης». Κατὰ ταῦτα ἀντὶ τοῦ *ὄντων* γραπτέον ἢ καθὼς εἴκασεν ὁ Reisk. «*ἰσχυόντων*», ἤ, ὡς ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν,: «*νικώντων*» (= νικητῶν ὄντων)· πρβλ. Θουκυδ. Θ', 53, 13-16. 87, 28. 78, 5. 46, 34.

Κεφ. 53, 1 καὶ ἐφεξῆς.

«οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου πρέσβεις [τῶν Ἀθηναίων], ἀποσταλέντες ἐκ τῆς Σάμου καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, λόγους ἐποιοῦντο . . .».

Τῶν ἑρμηνευτῶν τινες διαγράφουσι τὰς λέξεις «τῶν Ἀθηναίων», τὴν γνώμην δὲ τούτων ἀποδέχεται καὶ ὁ Classen, ὅστις προστίθησιν, ἐκ τῶν χειρογράφων παραλαβών, πρὸ τοῦ «ἀφικόμενος» τὸν σύνδεσμον «*καί*». Καλῶς καθ' ἡμᾶς ἔχει τὸ χωρίον, ἂν ἀναγνωσθῇ ὡς ἑξῆς: «οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου πρέσβεις, ⟨*οἱ ἀπὸ*⟩ τῶν Ἀθηναίων ἀποσταλέντες ἐκ τῆς Σάμου ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, λόγους ἐποιοῦντο»· πρβλ. Θουκ. Θ', 63, 11. 55, 11. 77, 3. 86, 3. 89, 1.

Κεφ. 56, 22 καὶ ἑξῆς.

«ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι τι ἄλλ' ἄπορα νομίσαντες οἱ Ἀθη-«ναῖοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐξηπατῆσθαι, δι' ὀργῆς «ἀπελθόντες κομίζονται ἐς τὴν Σάμον...».

Ἀντὶ τῶν «οὐκέτι τι ἄλλ' ἄπορα» ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς οὕτως: «οὐκέτι τι ⟨*ἄλλ' ἢ*⟩ ἄπορα» κτλ.· πρβλ. Θουκ. Γ', 22, 38.

Κεφ. 60, 14.

«καὶ ἑώρων οὐκέτι ἄνευ ναυμαχίας οἷόν τε εἶναι ἐς τὴν «Χίον βοηθῆσαι».

«Es ist, λέγει ὁ Classen, dies die einzige Stelle in Th., wonach ὁρᾶν sich der infinit St. des Partic. findet. Krüger und St. schreiben εἶναι mit Hinweiss auf 2, 45, 1. 5, 66, 1. Da indess ὁρᾶν hier s. a. a. νομίζειν, γνῶναι ist, wird der Infin. wohl zu dulden sein». Καὶ ταῦτα μὲν παρατηρεῖ ὁ Classen. Ἡμεῖς δὲ νομίζοντες, ὅτι τὸ *ὁρᾶν* ἐνταῦθα δὲν κεῖται ταὐτόσημον τῷ «*νομίζειν*, *γνῶναι*», ὑποπτεύομεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ «οἷόν τε εἶναι» πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἤ: «⟨*ὄν*, *ἐνόν*⟩», ἤ: «⟨*δυνατὸν ὄν*⟩», ἢ καί: «⟨*οἷόν τε ὄν*⟩», ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης ἀλλαχοῦ γράφει· πρβλ. Θουκ. Δ', 22, 9 «ὁρῶντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν *οἷόν τε ὂν* ἐν πλήθει εἰπεῖν....»· καὶ Δ', 27, 56· καὶ Δ', 15,4 «καὶ ὡς εἶδον *ἀδύνατον ὂν* τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσιν...». Οὕτω δὲ δὲν εἶναι τὸ μόνον χωρίον, ἐν ᾧ τὸ «*ὁρᾶν*» ἀπαρεμφάτῳ ἀντὶ μετοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, καθὼς πανταχοῦ παρὰ Θουκυδίδῃ, τοῦτο μετοχῇ συντάσσεται.

Κεφ. 63, 4 καὶ ἐφεξῆς.

«καὶ παραπλεύσας † δυοῖν νεοῖν Ἀστύοχος ἐς Χίον κο-«μίζει αὐτόθεν τὰς ναῦς καὶ ξυμπάσαις ἤδη ἐπίπλουν «ποιεῖται ἐπὶ τὴν Σάμον».

Ὁ Classen ὑπολαμβάνων, ὅτι ἡ γραφὴ «δυοῖν νεοῖν» εἶναι ἡμαρτημένη (ich halte, λέγει, die zahl für verschrieben), τίθησι πρὸ τοῦ «δυοῖν» τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· πολλὰ δὲ περὶ τῆς γραφῆς ταύτης ὑποτοπῶν ἔν τε ταῖς ἑρμηνευτικαῖς ἐξηγήσεσι καὶ ἐν ταῖς κριτικαῖς παρατηρήσεσιν, ὡς δύναται ὁ βουλόμενος νὰ ἴδῃ, τελευτῶν ταῦτα προστίθησιν: «jedenfalls aber müsste ich die Stelle zu denjenigen zählen, welche nicht durch Revision ihre deutliche Ausführung erhalten haben». Καλῶς καθ' ἡμᾶς ἔχει ἡ γραφὴ «δυοῖν νεοῖν», ἂν ἀντὶ τοῦ «*κομίζει αὐτόθεν*» ἀναγνωσθῇ τό: «⟨*κομίζεται αὖθις*», ἢ τὸ «⟨*ἀποκομίζεται*⟩». Οὕτω δὲ ὁ Ἀστύοχος μετὰ τῶν δύο νεῶν ἃς ἦλθεν ἔχων ἐκ Μιλήτου εἰς Χίον ἐπανέρχεται πάλιν εἰς Μίλητον ἔχων ἃς ἐκ ταύτης λαμβάνει δώδεκα ναῦς καὶ ἤδη συμπάσαις ἐπίπλουν ποιεῖται ἐπὶ τὴν Σάμον· πρβλ. Θουκ. Θ', 103, 12. 107, 10-13.

Κεφ. 66, 10 καὶ ἐφεξ.

«ἀλλ' ἡσυχίαν εἶχεν ὁ δῆμος καὶ κατάπληξιν τοιαύτην, «ὥστε κέρδος ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῴη, ἐνό«μιζεν».

Ἀντὶ τῶν: «ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον», μὴ ἀναγνωστέον οὕτως: «⟨*οἱ μὴ πάσχοντί τι*⟩ βίαιον»; τουτέστιν: ὁ δῆμος τοιαύτην εἶχε κατάπληξιν, ὥστε κέρδος αὐτῷ ἐνόμιζεν (εἶναι), μὴ πάσχοντί τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῴη.

Αὐτόθι στίχ. 14.

«καὶ [ἐξευρεῖν αὐτοὶ ἀδύνατοι ὄντες] διὰ τὸ μέγεθος τῆς «πόλεως καὶ διὰ τὴν ἀλλήλων ἀγνωσίαν οὐκ εἶχον αὐτοὶ «ἐξευρεῖν».

Μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα ὅσα περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου ὁ Classen ἐν ταῖς κριτικαῖς αὐτοῦ σημειώσεσι λέγει. Παραπέμποντες δὲ τὸν βουλόμενον νὰ ἴδῃ τὰ περὶ τοῦ χωρίου τούτου σημειωθέντα εἰς αὐτὸν τὸν Classen, περιοριζόμεθα μόνον νὰ

δηλώσωμεν, πῶς ἡμεῖς τὸ εἰρημένον χωρίον ἀποκαθίσταμεν. Καθ' ἡμᾶς δὴ ἀναγνωστέον ὡς ἑξῆς:

«καὶ ἐξευρεῖν ⟨*αὐτὸ ἀδύνατον ὂν διά τε*⟩ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ διὰ τὴν ἀλλήλων ἀγνωσίαν οὐκ εἶχον αὐτοὶ ἐξευρεῖν».

Αὐτόθι στίχ. 16-17.

«κατὰ δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ προσολοφύρεσθαί τινι ἀγανακτήσαντα,».

Ἡ δοτικὴ «*τινι*» οὐχὶ πρὸς τὸ «προσολοφύρεσθαι», ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὸ «*ἀγανακτήσαντα*» συναπτέα.

Αὐτόθι στιχ. 22 καὶ ἐφεξ.

«καὶ τὸ ἄπιστον οὗτοι μέγιστον πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐ-
« ποίησαν, καὶ πλεῖστα ἐς τὴν τῶν ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέ-
« λησαν, βέβαιον τὴν ἀπιστίαν τῷ δήμῳ πρὸς ἑαυτὸν κα-
« ταστήσαντες».

Ὑπολαμβάνομεν, ὅτι ὑγιῶς τὸ ὅλον χωρίον ἔχει καὶ οὐδεμία μεταβολὴ ἐπενεκτέα, ὥς τινες ἐνόμισαν· ἡ δὲ σύνταξις εἶναι ὡς ἑξῆς: «καὶ τὸ ἄπιστον πρὸς τοὺς πολλοὺς μέγιστον ἐποίησαν οὗτοι («οὓς οὐκ ἄν ποτέ τις ᾤετο ἐς ὀλιγαρχίαν τραπέσθαι» στίχ. 21), καὶ πλεῖστα ἐς τὴν τῶν ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέλησαν, καταστήσαντες τῷ δήμῳ τὴν ἀπιστίαν πρὸς ἑαυτὸν βέβαιον».

Κεφ. 67, 9 καὶ ἐφεξ.

«καὶ ἐσήνεγκαν οἱ ξυγγραφῆς ἄλλο μὲν οὐδέν, αὐτὸ δὲ
« τοῦτο, ἐξεῖναι μὲν ἀζήμιον εἰπεῖν γνώμην ἣν ἄν τις
« βούληται».

Τῶν χειρογράφων τὰ μὲν ἔχουσι μετὰ τό: «*ἐξεῖναι μὲν*» «Ἀθηναίων ἀνειπεῖν», τὰ δέ: «Ἀθηναίων ἀνατρέπειν». Ἀντὶ δὲ τούτων

πρῶτος τὴν νῦν γραφὴν «ἀζήμιον εἰπεῖν» ἀποκατέστησεν ὁ πολὺς Wilamowitz, καὶ ταύτην ὁ Classen ἐν τῷ κειμένῳ *παραδεξάμενος* ἔγραψεν: «So hat (*ἀζήμιον εἰπεῖν*) Wilamowitz — M die Stelle vortrefflich hergestellt —. Die aufgenommne Verbesserung scheint mir auch wegen des folgenden μεγάλας ζημίας ἐπέθεσαν unzweifelhaft». Καίτοι δὲ ἡ τοῦ πολλοῦ Wilamowitz ἀποκατάστασις τοῦ χωρίου *τυγχάνει ἀρίστη καὶ ἀναμφίβολος οὖσα κατὰ τὸν ὀξὺν τοῦ Θουκυδίδου ἑρμηνευτὴν Classen*, ἡμεῖς τολμῶμεν νὰ μὴ στέρξωμεν αὐτὴν τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον πολὺ ἀφίσταται ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς χειρογράφοις φερομένων γραφῶν. Κατὰ ταύτας λοιπὸν εἰκάζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ τὸ «*ἐξεῖναι μὲν*» τό: «⟨*Ἀθηναίῳ παντὶ*⟩ εἰπεῖν γνώμην, ἣν ἄν [τις] βούληται». Πρβλ. Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. κεφ. 29: «οἱ δ' αἱρεθέντες πρῶτον μὲν ἔγραψαν ἐπάναγκες εἶναι « τοὺς πρυτάνεις ἅπαντα τὰ λεγόμενα περὶ τῆς σωτηρίας ἐπιψηφί- « ζειν, ἔπειτα τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς καὶ τὰς εἰσαγγελίας καὶ « τὰς προκλήσεις *ἀνεῖλον, ὅπως ἂν οἱ ἐθέλοντες Ἀθηναῖοι συμβου- « λεύωσι* περὶ τῶν προκειμένων». Ἡ ὑφ' ἡμῶν δὲ προτεινομένη διόρθωσις «⟨Ἀθηναίῳ παντὶ⟩» οὐ μόνον πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενα ἄριστα συνᾴδει, ὡς συμφανὲς γίνεται ἐκ τοῦ παρατεθειμένου χωρίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἃ αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης προστίθησιν εὐθὺς μετὰ τό: «ἣν ἄν [τις] βούληται»: «ἢν δέ τις, λέγει, *τὸν εἰπόντα* ἢ γράψηται παρανόμων ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ βλάψῃ μεγάλας ζημίας ἐπέθεσαν».

Κεφ. 68, 11 καὶ ἑφεξ.

«καὶ αὐτός τε (Ἀντιφῶν), ἐπειδὴ μετέστη ἡ δημοκρα-
« τία, καὶ ἐς ἀγῶνας κατέστη τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέ-
« ρῳ μεταπεσόντα τε ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο, ἄριστα φαί-
« νεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτιαθεὶς ὡς
« ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος».

Παρατηρητέον, ὅτι τινὰ τῶν χειρογράφων ἔχουσιν ἀντὶ τῶν: «τὰ τῶν τετρακοσίων» τά: «μετὰ τῶν τετρακοσίων», ἐλλείπει δὲ ἐν αὐτοῖς τὸ «*τε*» μετὰ τό: «μεταπεσόντα», προστεθὲν ὑπὸ τοῦ J. Brandis· ἔν τισι δὲ πάλιν δὲν φέρεται ἡ γραφή: «μετέστη ἡ δημοκρατία,

καὶ ἐς ἀγῶνας κατέστη μετὰ . . .», ἀλλὰ κεῖνται μόνον μετὰ τό: «*ἐπειδὴ*» τά: «τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο». Καθόλου δὲ τὸ εἰρημένον χωρίον, ὅπερ δεινῶς τεταραγμένον παραδέδοται, πῶς ὑπὸ τῶν τοῦ Θουκυδίδου ἐκδοτῶν ἑρμηνεύεται, δύναται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος, ἀναγινώσκων τὴν περὶ αὐτοῦ μακρὰν κριτικὴν σημείωσιν, ἣν ὁ Classen ποιεῖται. Αὐτὸς δὲ ὁ Classen τὸ χωρίον, ἔχον ὡς ἀνωτέρω παρετέθη, ὡς ἑξῆς ἐξηγεῖται: «καὶ αὐτός τε, ἐπειδὴ ἡ δημοκρατία κατελύθη καὶ εὐθὺς ὕστερον τὰ τῶν τετρακοσίων κινδύνοις περιέπεσαν καὶ οἱ τὰ τούτων φρονοῦντες μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δήμου κατάλυσιν κατεδιώκοντο, ἀναμφισβητήτως ἐκ πάντων τῶν μέχρι ἐμοῦ ἄριστα ἀπελογήθη».— Εἰς τῶν ἐπαϊόντων δὲ τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεγχον ἡμεῖς ταύτην τὴν διόρθωσιν τολμῶμεν νὰ ὑποβάλωμεν ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ: «καὶ αὐτός τε, ἐπειδὴ μετέστη ⟨*ἐκ δημοκρατίας*⟩ καὶ ἐς ἀγῶνας κατέστη ⟨μετὰ⟩ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέρῳ, ⟨*ὅτε* τὰ πράγματα⟩ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων, αἰτιαθεὶς ὡς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος». Ὡρμήθημεν δὲ εἰς τὴν εἰρημένην διόρθωσιν ἐκ τούτου μάλιστα, ὅτι ὁ Ἀντιφῶν, αἰτιαθεὶς (ὑπὸ τοῦ δήμου) ὅτι, εἴ τις ἕτερος, καὶ αὐτὸς μάλιστα εἰς τῆς ὀλιγαρχίας τὴν διοργάνωσιν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν συνέπραξεν (*αἰτιαθεὶς ὡς ξυγκατέστησε*), ἑπόμενον ἦν, ὅτε πάλιν μετὰ ταῦτα τὰ τῆς ὀλιγαρχίας κατελύθησαν καὶ οἱ ὀλιγαρχικοὶ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦντο, εἰς ἀγῶνας καὶ αὐτὸς *μετὰ τῶν* τετρακοσίων νὰ καταστῇ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον μεταστὰς ἐκ δημοκρατίας εἰς ὀλιγαρχίαν ἐτράπετο (ὅπερ «οὔποτέ τις ᾤετο») καὶ «πλεῖστα εἰς τὴν ἀσφάλειαν ταύτης ὠφέλησεν»· πρβλ. κεφ. 68, 3, 4. 66, 21, 23. Περὶ δὲ τῆς φράσεως «μεταστῆναι ἐκ δημοκρατίας» πρβλ. Πλάτ. Πολιτ. 9, 571 «αὐτὸς δὴ λοιπὸς — ὁ τυραννικὸς ἀνὴρ σκέψασθαι πῶς τε *μεθίσταται ἐκ δημοκρατικοῦ* γενόμενός τε ποῖός τις ἐστιν . . .».

Αὐτόθι στίχ. 21.

«πολὺ πρὸς τὰ δεινά, ἐπειδήπερ ὑπέστη, φερεγγυώτα-
«τος ἐφάνη «(ὁ Φρύνιχος)».

«ἐπειδήπερ ὑπέστη» «da er sich einmal in das unternehmen, οὕτως ἑρμηνεύει ὁ Classen, eingelassen hatte». Ἡμεῖς ὑποπτεύομεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ «*ὑπέστη*» πρέπει νὰ γραφῇ: ⟨*ἀπέστη*⟩ ἀπὸ τοῦ δήμου δηλονότι. Ὁ Φρύνιχος ἐπειδήπερ ἀπὸ τοῦ δήμου ἀπέστη «καὶ ἑαυτὸν πάντων διαφερόντως προθυμότατον ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν παρέσχε» (στιχ. 16), πολὺ πρὸς τὰ δεινὰ φερεγγυώτατος ἐφάνη· διότι (ὁ Φρύνιχος) κατὰ τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ «εἰς ὅσα κατέστη οὐκ ἀξύνετος ἔδοξεν εἶναι» (κεφ. 27, 26). Περὶ δὲ τοῦ «*ἀποστῆναι*» καὶ «*μεταστῆναι*» πρβλ. κεφ. 76, 9 «οὐ δεῖ ἀθυμεῖν ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἀφέστηκε· τοὺς γὰρ ἐλάσσους ἀπὸ σφῶν τῶν πλεόνων καὶ ἐς πάντα ποριμωτέρων *μεθεστάναι*».

Κεφ. 69, 13 καὶ ἐφεξῆς.

«τούτων δὲ διατεταγμένων οὕτως ἐλθόντες οἱ τετρακό-
« σιοι μετὰ ξιφιδίου ἀφανοῦς ἕκαστος, καὶ οἱ εἴκοσι καὶ ἑκα-
« τὸν μετ' αὐτῶν ["Ἕλληνες] νεανίσκοι, οἷς ἐχρῶντο εἴ τί
« που δέοι χειρουργεῖν, ἐπέστησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου
« βουλευταῖς».

Ἐν πᾶσι τοῖς κώδιξι πλὴν ἑνὸς εὕρηται ἡ λέξις «*Ἕλληνες*»· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ τοῦ Θουκυδίδου ἑρμηνευταί, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, μεταξὺ ἀγκυλῶν αὐτὴν ἐγκλείουσι, νομίζοντες, ὅτι εἶναι παρέγγραπτος, παρεντεθεῖσα πρὸς διάκρισιν τῶν δημοσίων δούλων, οἵτινες, ὡς τὰ πολλά, ἦσαν βάρβαροι Σκύθαι, καθὼς οἱ ἐν κεφ. 98, 3-5 μνημονευόμενοι: «Ἀρίσταρχος δ' αὐτῶν μόνος (ἔτυχε γὰρ καὶ στρατηγῶν) λαβὼν κατὰ τάχος *τοξότας* τινὰς [τοὺς βαρβαρωτάτους](1) ἐχώρει πρὸς τὴν Οἰνόην». Οἱ «νεανίσκοι» δὲ οὗτοι κατὰ τὸν Classen ἦσαν «eine «jeunesse dorée», in den Hetärien früh an ein gesetzloses Treiben, und Freude an Gewaltthaten gewöhnt hatte». Τὸ δὲ ὄνομα «Ἕλληνες» κατ' αὐτὸν «scheint auf Keine Weise zu passen: ob ein andrer darunter verborgen ist, ist schwer zu sa-

(1) Ὑπολαμβάνοντες, ὅτι ἡ γραφὴ «βαρβαρωτάτους» εἶναι οὐχὶ τοῦ Θουκυδίδου, μεταξὺ ἀγκυλῶν αὐτὴν ἐγκλείομεν.

gen: (Sollte etwa ein Kenner der Spartanischen Verhältnisse dem attischen νεακίσκοι das lakedämonische εἴρενες vergleichsweise beigeschrieben haben, welches die zum höhern Kriegsdienste berechtigten Jünglinge über 18 Jahre bezeichnet;)». Οἱ εἰρημένοι «*νεανίσκοι*» κατά τε τὸν Classen καὶ ἄλλους τῶν ἑρμηνευτῶν τοῦ Θουκυδίδου εἶναι ἐξ Ἀττικῆς, καθὼς καὶ οἱ ἕτεροι τοιοῦτοι, περὶ ὧν λόγος γίνεται ἐν κεφ. 92, 6 «ἐβοήθει δὲ καὶ Ἀρίσταρχος καὶ τῶν ἱππέων νεανίσκοι».

Ἡμῖν δέ, καίπερ γινώσκουσιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἄλλοθεν, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ μὲν διὰ τὸν πόλεμον, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς τελευταίους τούτου χρόνους τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐν πολλῇ ἦσαν ταραχῇ καὶ διαστάσει, *ἑταιρεῖαι* δὲ *καὶ συνωμοσίαι* ἐξ ἄλλων τε καὶ ἐκ νέων νεωτεριζόντων καὶ ἀλογίστως φιλοδοξούντων τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους, τὰ ἱερὰ καὶ τὰ δίκαια ἐλυμαίνοντο,— ὅμως δὲν φαίνεται πιθανόν, ὅτι τοσοῦτοι τὸν ἀριθμὸν (120) νεανίσκοι καὶ οὗτοι Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν τετρακοσίων συνέπραττον, ὑπὸ τούτων παραγόμενοι, ὥστε νὰ καταλυθῇ μὲν ἡ δημοκρατία, ἀντ' αὐτῆς δὲ ἡ ἄγαν ὀλιγαρχία νὰ καταστῇ· διότι πιστεύομεν, ὅτι, ὥσπερ «οἱ Πάραλοι ἄνδρες Ἀθηναῖοί τε καὶ ἐλεύθεροι πάντες — ἀεὶ δήποτε ὀλιγαρχίᾳ καὶ μὴ παρούσῃ ἐπέκειντο» (Θουκυδ. Θ', 78.25), οὕτως ἡ ἄλλη ἐν Ἀθήναις νεότης μετὰ τῶν δημοκρατικῶν μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἦσαν τεταγμένοι, ἄλλως τε καὶ «ἀχθομένων καὶ πρότερον τῶν πολλῶν τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντων πῃ ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος» (Θουκυδ.Θ',89,6). Κατὰ ταῦτα πιθανώτερον φαίνεται ἡμῖν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ πρὸ τοῦ «νεανίσκοι» ὄνομα «Ἕλληνες» δὲν εἶναι γραφὴ παρείσακτος παρεντεθεῖσα, ὥς τινες ὑπολαμβάνουσι, πρὸς διάκρισιν τῶν τοξοτῶν, οἵτινες ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, Σκύθαι, ἀλλὰ γνησία, αὐτὸ τοῦτο δηλοῦσα, ὅτι οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν νεανίσκοι ἦσαν Ἕλληνες, οὐχὶ ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις εἰς τὰ τῶν ἑταιρειῶν ἀναμιγνυομένων, ἀλλὰ ἐκ διαφόρων χωρίων ὑπηκόων (τοῖς Ἀθηναίοις) συλλεγέντες· διότι, ἵνα κατ' αὐτὸν τὸν Θουκυδίδην εἴπωμεν, καθὼς «οἱ ἀμφὶ τὸν Πείσανδρον παραπλέοντές τε, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσι κατέλυον, καὶ ἅμα *ἔστιν ἀφ' ὧν χωρίων καὶ ὁπλίτας ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυμμάχους ἦλθον ἐς τὰς Ἀθήνας*», οὕτω καὶ οἱ ἕτεροι

ἡμίσεις τῶν πρέσβεων αὐτοῦ, οὓς «ἐς τἄλλα τὰ ὑπήκοα χωρία ἄλλους ἄλλῃ διέπεμπον», ὑποπτεύομεν, ὅτι εἰς Ἀθήνας ἐπανῆλθον, ὁπλίτας τε ἴσως καὶ *ἱπποτοξότας* συμμάχους αὐτοῖς ἔχοντες, τοὺς μὲν ἐξ ἑλληνικῶν χωρίων ὑπηκόων, τοὺς δὲ ἐκ βαρβαρικῶν (Θουκυδ. θ', 65, 1-2. 64, 5), τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον «πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν εὐθὺς *οἱ Ἕλληνες πάντες* ἐπηρμένοι ἦσαν, — μάλιστα δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι ἑτοῖμοι ἦσαν καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῶν ἀφίστασθαι διὰ τὸ ὀργῶντες κρίνειν τὰ πράγματα . . .» (Θουκυδ. θ', 2, 1-15). Ἐκ τοιούτων ἄρα χωρίων ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβαρικῶν ἦσαν ἴσως συνειλεγμένοι ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Πείσανδρον οὐ μόνον οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν Ἕλληνες νεανίσκοι, «οἷς ἐχρῶντο (οἱ τετρακόσιοι) εἴ τί που δέοι χειρουργεῖν», ἀλλὰ καὶ οἱ «τῶν ἱππέων νεανίσκοι», μεθ' ὧν ὁ Ἀρίσταρχος (εἰς Πειραιᾶ) ἐβοήθει (Θουκ. θ', 92, 41), ἔτι δὲ καὶ «οἱ [βαρβαρώτατοι] τοξόται», οὓς οὗτος «λαβὼν κατὰ τάχος ἐχώρει πρὸς τὴν Οἰνόην» (Θουκυδ. θ', 98, 5). Διότι εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι, καθὼς «ἀφίκοντο καὶ Θρᾳκῶν τῶν μαχαιροφόρων — ἐς τὰς Ἀθήνας πελτασταὶ —, οὓς ἔδει τῷ Δημοσθένει ἐς τὴν Σικελίαν ξυμπλεῖν», τούτους δὲ «τῷ Δημοσθένει ὑστερήσαντας — εὐθὺς ἀπέπεμπον» (Θουκ. η', 27, 29), οὕτω, λέγομεν, πιθανὸν εἶναι, ὅτι νῦν οἱ περὶ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς καὶ οἱ τὰ τῆς συνωμοσίας συνειδότες πρὸς μείζονα φυλακὴν αὐτῶν καὶ ὅπως ἀσφαλέστερον τοῦ ἑαυτῶν τύχωσι σκοποῦ ἄλλοθέν ποθέν τινας ἑαυτοῖς συμμάχους συλλέξαντες ἐπηγάγοντο καὶ ἐκ Θρᾴκης «*τοξότας τινὰς* [τοὺς βαρβαρωτάτους]».

Οὕτως ἡμεῖς σκεπτόμενοι, πειθόμεθα, ὅτι τὸ ὄνομα «Ἕλληνες», ὅπερ κατὰ τὸν ἀοίδιμον τοῦ Θουκυδίδου ἑρμηνευτὴν Classen οὐδαμῶς ἁρμόζει («der Name Ἕλληνες scheint auf Keine Weise zu passen») πρέπει μᾶλλον νὰ τηρηθῇ, ἢ νὰ διαγραφῇ· διότι, ὡς ἡμῖν φαίνεται, εἶναι γνησία γραφὴ αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου, ὃς ἐνταῦθα μὲν ἀγνοῶν, ἢ θέλων ἴσως χάριν συντομίας νὰ μὴ ὀνομάσῃ τὰ χωρία, ἐξ ὧν οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν νεανίσκοι, ἐδήλωσεν αὐτοὺς γενικῶς διὰ τοῦ ὀνόματος «Ἕλληνες» («καὶ οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν μετ' αὐτῶν Ἕλληνες νεανίσκοι»), ὀλίγον δέ τι ἀνωτέρω ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ στίχ. 10 ἐμνημόνευσεν ὡρισμένως (ὡς συμμάχους τῶν τετρακοσίων) τοὺς Ἀνδρίους καὶ Τηνίους καὶ Καρυστίους καὶ Αἰγινήτας· «ἦσαν δέ, λέ-

γει, καὶ Ἄνδριοι καὶ Τήνιοι καὶ Καρυστίων τριακόσιοι καὶ Αἰγινητῶν τῶν ἐποίκων — ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἥκοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὅπλοις . . .».

Ὁ δὲ Classen ὑποπτεύει, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, μὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἕλληνες» ἄλλο τι ὑποκρύπτεται, ὅπερ οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν («ob ein andrer darunter verborgen ist, ist schwer zu sagen»). Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμεῖς ποτε τοιοῦτό τι ἐστοχασάμεθα, τὸν δὲ στοχασμὸν ἡμῶν περὶ τοῦ ὀνόματος «Ἕλληνες», ὅτι ἀντὶ τούτου ἴσως ἀναγνωστέον «Πελληνῆς», ἀνεκοινώσαμεν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ, δὲν κρίνομεν ἄσκοπον καὶ ἐνταῦθα διὰ βραχέων νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ἀφορμὴν εἰς τὴν εἰκασίαν ἡμῶν ταύτην ἔδωκεν στίχος τις ἐν τῇ τοῦ Ἀριστοφάνους Λυσιστράτῃ, ἐν ᾧ λέγονται ταῦτα:

ΠΡΥΤ. τί τὰ πράγμαθ' ὑμῖν ἐστι τἀν Λακεδαίμονι;
ΚΗΡ. ὀρσὰ Λακεδαίμων πᾶα καὶ τοὶ σύμμαχοι
ἅπαντες ἐστύκαντι· Πελλάνας δὲ δεῖ.
(Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 994).

Καὶ ὁ μὲν τοῦ Ἀριστοφάνους σχολιαστὴς ἑρμηνεύει τά: «Πελλάνας δὲ δεῖ» ὡς ἑξῆς: «ὄνομα γυναικὸς ἑταίρας· ἦν γὰρ παρ' αὐτοῖς πόρνη Πελλήνη τοὔνομα· ἐπιθυμοῦσιν οὖν τῆς πόρνης, *ἤγουν τῆς πόλεως Πελλήνης*· ἀντεποιοῦντο γὰρ αὐτῆς οἱ Λάκωνες»· τῶν δὲ νεωτέρων ἑρμηνευτῶν ἄλλοι ἄλλως ταῦτα ἐξηγοῦνται, οὐδαμῶς ὑπ' ὄψιν λαμβάνοντες τὰ τοῦ ἀρχαίου σχολιαστοῦ· ἡ τούτου ἄρα ἑρμηνεία εἶναι πάντῃ ἀπόβλητος καὶ οὐδέν τι ἀληθὲς ἐνέχει; Μὴ ἄρα αἱ τῆς πόλεως Πελλήνης γυναῖκες ζητοῦσι διὰ τοῦ κήρυκος τῆς Σπάρτης νὰ ἀποσταλῶσιν ὀπίσω εἰς Πελλήνην οἱ Πελληνεῖς νεανίσκοι, οὓς ἀπὸ συγκειμένου τινὸς ἴσως λόγου συλλέξαντες εἶχον παρ' ἑαυτοῖς οἱ ὀλιγαρχικοί;

Ὁ δὲ Α. Γεννάδιος ὑπολαμβάνει, καθὼς πρὸς ἡμᾶς διὰ ζώσης ἀνεκοίνωσεν, ὅτι πρέπει ἀντὶ τοῦ «Ἕλληνες νεανίσκοι» νὰ γραφῇ «Λάκωνες νεανίσκοι».

Μὴ ἄρα οἱ ἐν τῇ τοῦ Ἀριστοφάνους Λυσιστράτῃ μνημονευόμενοι Λάκωνες εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ ὑπὸ τοῦ Γενναδίου εἰκαζόμενοι «Λάκωνες νεανίσκοι»; Διότι ἐν τῇ Λυσιτράτῃ ἀναγινώσκομεν ταῦτα καὶ περὶ Λακώνων:

ΧΟΡ. ΓΕΡ. ἤδη γὰρ ὄζειν ταδὶ μειζόνων καὶ πλειόνων
πραγμάτων μοι δοκεῖ,
καὶ μάλιστ' ὀσφραίνομαι τῆς Ἱππίου τυραννίδος·
καὶ πάνυ δέδοικα μὴ τῶν Λακώνων τινὲς
δεῦρο συνεληλυθότες ἄνδρες ἐς Κλεισθένους
τὰς θεοῖς ἐχθρὰς γυναῖκας ἐξεπαίρωσι δόλῳ
καταλαβεῖν τὰ χρήμαθ' ἡμῶν τόν τε μισθόν,
ὅθεν ἔζων ἐγώ». (Στίχ. 616-630).

Καὶ ἐν στίχῳ 1274 :

ΛΥΣΙΣ. ἀπάγεσθε ταύτας, ὦ Λάκωνες ταςδεδὶ
ὑμεῖς.

Ὅτι ἐν τῇ τοῦ Ἀριστοφάνους Λυσιστράτῃ, ἥτις, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ αὐτὸ παρεστάθη ἔτος, καθ' ὃ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ἱστορούμενα συμβαίνουσι, πολλὰ στενὴν τὴν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐν Ἀθήναις πολιτικὴν μεταβολήν, εἶναι γνωστόν· διότι καὶ Καρύστιοι, περὶ ὧν, ὡς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐδηλώθη, μνεία ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου γίνεται, ἐν τῇ Λυσιστράτῃ μνημονεύονται·

ΧΟΡ. ΓΥΝ. «ἑστιᾶν δὲ μέλλομεν ξέ-
νους τινὰς Καρυστίους ἄν-
δρας καλούς τε κἀγαθούς».
(Στίχ 1059).

ἀλλὰ τίς μετὰ πλήρους βεβαιότητος δύναται νὰ πείσῃ ἡμᾶς, ἢ ὅτι ἡ γραφὴ «Ἕλληνες» εἶναι, ὥσπερ ἡμεῖς εἰκάζομεν, ἡ πιθανωτέρα, ἢ ὅτι ἀντὶ ταύτης ἀναγνωστέον «Πελληνῆς», ἢ κατὰ τὸν Γεννάδιον «Λάκωνες», ἤ, οὐδε μιᾶς τούτων ἀποδεκτῆς οὔσης, διαγραπτέον τὸ ὄνομα «Ἕλληνες», καθὼς οἱ πλεῖστοι τῶν ἑρμηνευτῶν ἀποδέχονται; Οἱ νεανίσκοι οὗτοι, «οὓς (οἱ τετρακόσιοι) ἐχρῶντο εἴ τί που δέοι χειρουργεῖν» καὶ μεθ' ὧν «ἐλθόντες μετὰ ξιφιδίου ἀφανοῦς ἕκαστος ἐπέστησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς οὖσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ», ἆρ' ἔχουσί τι τὸ κοινὸν πρὸς τοὺς νεανίσκους ἐκείνους, «οἷς θρασυτά-

τοις δοκοῦσιν εἶναι οἱ τριάκοντα παραγγείλαντες ξιφίδια ὑπὸ μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι ξυνέλεξαν τὴν βουλήν»; (Ξενοφ. Ἑλλ. Β΄, Γ΄, 23, 50, 55). Κείσθωσαν ἡμῖν ταῦτα ὡς εἰκασίαι καὶ ἀπορήματα, ὧν τὴν ἐπίλυσιν ἄσμενοι παρὰ τῶν κρειττόνων ἀποδεχόμεθα.

Κεφ. 71, 1-3.

«ὁ δὲ νομίζων τὴν πόλιν † οὐχ ἡσυχάζειν, οὐδὲ εὐθὺς
« οὕτω τὸν δῆμον τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν παραδώσειν,..».

Νομίζομεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ: «οὐχ ἡσυχάζειν» πρέπει νὰ γραφῇ «⟨*οὔπω*⟩ ἡσυχάζειν», ἀντὶ δὲ τοῦ: «παραδώσειν» μὴ ἀναγνωστέον: ⟨*προδώσειν*⟩;

Κεφ. 74, 7 καὶ ἐφεξ.

«τοὺς δὲ ἄλλους ἀφελόμενοι τὴν ναῦν καὶ μετεμβιβά-
« σαντες ἐς ἄλλην στρατιῶτιν ναῦν ἔταξαν φρουρεῖν . . .».

Παρέλκει ἡ μετὰ τὸ «στρατιῶτιν» λέξις «ναῦν». Πρβλ. θ΄, 62, 5 «βοηθήσας ναυσὶ τέσσαρσι καὶ εἴκοσιν, ὧν καὶ στρατιώτιδες ἦσαν ὁπλίτας ἄγουσαι» καὶ θ΄, 25, 5.

Αὐτόθι στιχ. 13.

«καὶ ἀντειπεῖν ἔστιν οὐδὲν πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν πο-
« λιτείαν,».

Ὑποπτεύομεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ «οὐδὲν» πρέπει νὰ γραφῇ «⟨*οὐδενί*⟩», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἡγούμενα: «ὡς πληγαῖς τε *πάντας* ζημιοῦσι»· οὕτω δὲ καὶ καταφανέστερον γίνεται, πῶς ὁ Χαιρέας «*πάντα* τὰ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐδείνωσεν»· πρβλ. θ΄, 66, 6 «ἀντέλεγέ τε οὐδεὶς ἔτι τῶν ἄλλων — εἰ δέ τις καὶ ἀντείποι — εὐθὺς ἐτεθνήκει».

Κεφ. 78, 12.

«οὐκ οὖν ἔφασαν χρῆναι μέλλειν ἔτι, ἀλλὰ διαναυ-
μαχεῖν».

Μὴ ἀντὶ τοῦ: «διαναυμαχεῖν» ἀναγνωστέον: «⟨ἤδη⟩ ναυμαχεῖν»; τοῦτ' ἔστιν: «ἔφασαν οὐ χρῆναι ἔτι μέλλειν, ἀλλ' ἤδη ναυμαχεῖν». Ἴσως δ' οὕτω γραπτέον καὶ ἐν κεφ. 79, 1-2 «ὥστ' *ἤδη* ναυμαχεῖν» ἀντὶ τοῦ: «ὥστε διαναυμαχεῖν».

Κεφ. 80, 10-17.

«καὶ αἱ μὲν τῶν Πελοποννησίων αὗται νῆες ἀπάρασαι « ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως λάθοιεν ἐν τῷ πλῷ τοὺς Ἀθη- « ναίους, χειμασθεῖσαι, [καὶ] αἱ μὲν Δήλου λαβόμεναι αἱ « πλείους μετὰ Κλεάρχου καὶ ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς « Μίλητον (Κλέαρχος δὲ κατὰ γῆν αὖθις ἐς τὸν Ἑλλήσ- « ποντον κομισθεὶς ἦρχεν), αἱ δὲ μετὰ τοῦ Ἑλίξου τοῦ Με- « γαρέως στρατηγοῦ δέκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον διασωθεῖ- « σαι Βυζάντιον ἀφιστᾶσι».

Ὁ Classen ἤδη παρετήρησεν, ὅτι τὸ ἀνωτέρω χωρίον, ὥσπερ παραδέδοται, δὲν εἶναι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου γεγραμμένον· διότι, λέγει, τὸ ῥῆμα «ἀφιστᾶσι», ὅπερ ὑποκείμενον ἔχει τό: «αἱ δὲ — δέκα», δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς τὸ ὑποκείμενον: «αἱ μὲν — αἱ πλείους μετὰ Κλεάρχου». Διὰ τοῦτο ὑπολαμβάνει, ὅτι πρέπει ἢ νὰ συμπληρωθῇ, ὡς ᾔκασεν ὁ Stahl, μετὰ τό: «ἐς Μίλητον» τό: «ἐνταῦθα ἔμειναν», ἢ νὰ γραφῇ χωρὶς τοῦ συνδέσμου «*καὶ*» τό: «ὕστερον πάλιν ἦλθον ἐς Μίλητον». Πάντως δέ, λέγει, ὁ μετὰ τό: «χειμασθεῖσαι» σύνδεσμος «*καὶ*» πρέπει νὰ διαγραφῇ».

Καθ' ἡμᾶς δὲ τὸ προκείμενον χωρίον ἀναγνωστέον ὡς ἑξῆς:

«καὶ αἱ μὲν τῶν Πελοποννησίων αὗται νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως λάθοιεν ἐν τῷ πλῷ τοὺς Ἀθηναίους, χειμασθεῖσαι καὶ Δήλου (; μὴ ἀντὶ Δήλου ἀναγνωστέον ⟨Μήλου⟩; πρβλ. θ', 39, 17) λαβόμεναι αἱ ⟨μὲν⟩ πλείους ⟨αἱ⟩ μετὰ Κλεάρχου [καὶ] ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς Μίλητον ⟨μένουσιν αὐτοῦ ἤ: ἐν αὐτῇ⟩ (Κλέαρχος δὲ κατὰ γῆν αὖθις ἐς τὸν Ἑλλήσποντον κομισθεὶς ἦρχεν), αἱ δὲ μετὰ Ἑλίξου — Βυζάντιον ἀφιστᾶσι»· πρβλ. η', 13. θ', 32, 5. 34, 5. 99, 18 «χειμασθεὶς δὲ ἀνέμῳ καὶ ἀναγκασθεὶς καταίρει ἐς τὴν Ἴκαρον καὶ μείνας ἐν αὐτῇ ὑπὸ ἀπλοίας — ἀφικνεῖται ἐς τὴν Χίον».

Κεφ. 81, 1.

«οἱ δὲ προεστῶτες ἐν τῇ Σάμῳ καὶ μάλιστα Θρασύβουλος, ἀεί τε τῆς αὐτῆς γνώμης ἐχόμενος, ἐπειδὴ μετέστησε τὰ πράγματα, ὥστε καταγαγεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ τέλος ἐπ' ἐκκλησίας ἔπεισε τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ψηφισαμένων,— ἄδειαν, πλεύσας — κατῆγεν . . .».

Ἀναγνωστέον καθ' ἡμᾶς οὕτως :

«οἱ δὲ προεστῶτες — καὶ μάλιστα Θρασύβουλος,— ἐπειδὴ ⟨*μετέστη*⟩ τὰ πράγματα— καὶ τέλος ἐπ' ἐκκλησίας ⟨*πείσας*⟩ τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν — πλεύσας — κατῆγεν . . .».

Αὐτόθι στιχ. 24 - 25.

«πιστεῦσαι δ' ἂν μόνως Ἀθηναίοις, εἰ σῶς αὐτὸς κατελ-« θὼν αὐτῷ ἀναδέξαιτο».

Ὑπολαμβάνομεν, ὅτι πρὸ τοῦ «μόνως» ἢ μετ' αὐτὸ ἐξέπεσε τό: «⟨*οὕτως*⟩»· πρβλ. Ξενοφ. Κ. Π. Γ' 2, 23 καὶ Ἀπομν. 1, 5, 6. Ἀντὶ δὲ τῆς γραφῆς: «εἰ σῶς αὐτός», ἣν οὕτως ἀποκατέστησεν ὁ Stahl, εὕρηται καὶ ἡ γραφή: «εἰ ὡς αὐτός», καί: «εἰ ὡς αὐτούς». Κατὰ ταῦτα μὴ μᾶλλον ἀναγνωστέα ὡς ἑξῆς ἡ ὑπόθεσις: «εἴ ⟨*πως*⟩ αὐτὸς κατελθὼν ⟨*αὐτοὺς*⟩ ἀναδέξαιτο»; Πρβλ. Θουκ. θ', 48, 21 «ἀλλ' ὅ τε Ἀλκιβιάδης, ὅπερ καὶ ἦν, οὐδὲν μᾶλλον ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δεῖσθαι ἐδόκει αὐτῷ (τῷ Φρυνίχῳ), οὐδ' ἄλλο τι σκοπεῖσθαι ἢ *ὅτῳ τρόπῳ* — ὑπὸ τῶν ἑταίρων παρακληθεὶς κάτεισι».

Κεφ. 86, 40 - 50.

«ἀφίκοντο δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, οἳ τότε ἐτάχθησαν ἐν τῇ στρατιώτιδι νηὶ ὑπὸ τῶν τετρακοσίων περιπλεῖν Εὔβοιαν καὶ ἄγοντες Ἀθηναίων ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν τετρακοσίων [πεμπτοὺς] πρέσβεις, Λαισποδίαν καὶ Ἀ-

ριστοφῶντα καὶ Μελησίαν, [οἳ] ἐπειδὴ ἐγένοντο πλέοντες κατ' Ἄργος, τοὺς μὲν πρέσβεις ξυλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν ὡς τῶν οὐχ ἥκιστα καταλυσάντων τὸν δῆμον ὄντας, αὐτοὶ δὲ οὐκέτι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀφίκοντο, ἀλλ' ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἄργους ἐς τὴν Σάμον τοὺς πρέσβεις ἀφικνοῦνται ᾗπερ εἶχον τριήρει».

Οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν ὀρθῶς ὀβελίζουσι τό: «*πεμπτοὺς*» καὶ τὴν πρὸ τοῦ: «ἐπειδὴ ἐγένοντο» ἀντωνυμίαν: «*οἳ*». Τούτοις δ' ἠκολούθησε καὶ ὁ Classen, ὃς ὅμως λέγει, «ὅτι δὲν εἶναι πεπεισμένος, ὅτι ἡ πρότασις «*καὶ ἄγοντες* κτέ.» οὕτως, ὥσπερ ἔχει, *διετυπώθη* ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου· περὶ δὲ τῶν πρέσβεων («καὶ ἄγοντες — πρέσβεις») ὁ αὐτὸς ὑπολαμβάνει, ὅτι εἶναι οἱ αὐτοί, περὶ ὧν καὶ ἐν κεφ. 71, 24 μνεία ἐγένετο. Ἂν μὲν οἱ πρέσβεις, περὶ ὧν ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ λόγος γίγνεται, εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ κεφ. 71, θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες ἐν κεφ. 89· τὸ ὅλον δὲ χωρίον ἡμεῖς ὡς ἑξῆς ἀναγινώσκομεν:

«ἀφίκοντο δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, οἳ τότε (ἴδ. κεφ. 74, 6 κτέ.) ἐτάχθησαν ἐν τῇ στρατιώτιδι νηὶ [ὑπὸ τῶν τετρακοσίων] περιπλεῖν Εὔβοιαν, ⟨*ἀγαγόντες τοὺς*⟩ Ἀθηναίων ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πρέσβεις, Λαισποδίαν καὶ Ἀριστοφῶντα καὶ Μελησίαν, ἐπειδὴ ⟨*δ'*⟩ ἐγένοντο — ἀλλ' ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἄργους ἐς τὴν Σάμον τοὺς πρέσβεις ἀφικνοῦνται ᾗπερ εἶχον τριήρει» (πρβλ. θ', 77, 3· 89, 28-29· 90, 11-13).

οἱ πρέσβεις δηλονότι, οὓς οἱ Πάραλοι εἰς Λακεδαίμονα ἐτάχθησαν νὰ ἀγάγωσι καὶ ἐπιστρέψαντες ἐντεῦθεν Εὔβοιαν νὰ περιπλέωσιν, ἦσαν ὁ Λαισποδίας καὶ Ἀριστοφῶν καὶ Μελησίας· ἀλλ' οἱ Πάραλοι ἀντὶ νὰ ἐπιτελέσωσιν ἣν αὐτοῖς (οἱ τετρακόσιοι) ἐνετείλαντο ἐντολήν, κατ' Ἄργος γενόμενοι, τοὺς μὲν πρέσβεις συλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν, αὐτοὶ δὲ ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἄργους τοὺς *τῶν Ἀργείων πρέσβεις* εἰς τὴν Σάμον ἀφικνοῦνται ᾗπερ εἶχον τριήρει· «ἀφίκοντο, λέγει ὁ Θουκυδίδης, οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, ἐπαγγελλόμενοι τῷ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων δήμῳ ὥστε βοηθεῖν» (κεφ. 86, 37-41). Τὸ ἄπορον δ' ἴσως εἶναι τοῦτο, πῶς οἱ τετρακόσιοι τοὺς Παράλους τάττουσιν εἰς Λακεδαίμονα νὰ ἀγάγωσι τὸν Λαισποδίαν, Ἀρι-

στρφῶντα καὶ Μελησίαν, ἐν ᾧ οἱ Πάραλοι κατὰ τὸν Θουκυδίδην (θ', 73, 26) «ἀειδήποτε ὀλιγαρχίᾳ καὶ μὴ ὑπαρχούσῃ ἐπέκειντο». Ἀλλ' ἡ ἀπορίᾳ αἴρεται, ἂν ἐνθυμηθῶμεν ὅσα πάλιν αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης (θ', 89) λέγει: «οἱ δ' ἐκ τῆς Σάμου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες πρέσβεις — ἀχθομένους καὶ πρότερον τοὺς πολλοὺς τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντας πῃ ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπέρρωσαν». Ἐκ τούτων ἄρα εἰκάζομεν ἡμεῖς, ὅτι οἱ Πάραλοι, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν τετρακοσίων μετὰ τῶν πολλῶν τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας, ἀχθομένων καὶ πρότερον καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντων πῃ ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος συννοηθέντες, τοὺς μὲν πρέσβεις δὲν ἤγαγον εἰς Λακεδαίμονα, ἀλλὰ συλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν, αὐτοὶ δὲ οὐκέτι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' εἰς τὴν Σάμον ἀφίκοντο. Ἀπορία δ' ἡμῖν ἑτέρα ἐγγίγνεται, διὰ τί ὁ ἱστορικός, ἐν ᾧ ἐδήλωσεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω (κεφ. 74, 7), ὅτι οἱ τετρακόσιοι «τῶν μὲν Παράλων τινὰς δύο ἢ τρεῖς ἔδησαν, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφελόμενοι τὴν ναῦν καὶ μετεμβιβάσαντες ἐς ἄλλην στρατιῶτιν [ναῦν] ἔταξαν φρουρεῖν περὶ Εὔβοιαν», διὰ τί, λέγομεν, οὐδαμοῦ μνημονεύει, ὅτι καὶ ἔταξαν αὐτοὺς (τοὺς Παράλους) νὰ ἀγάγωσι τοὺς πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα, περὶ ὧν ἐνταῦθα μόνον γίνεται λόγος. Διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, οἱ ἐν τῷ κεφ. 71 περὶ ξυμβάσεως ἐκπεμφθέντες εἰς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις δὲν πρέπει καθ' ἡμᾶς νὰ συγχέωνται πρὸς τοὺς εἰρημένους.

Κεφ. 87, 21 καὶ ἐφ.

«ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ σαφέστατον εἶναι διατριβῆς ἕνεκα καὶ ἀνοκωχῆς τῶν Ἑλληνικῶν τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀγαγεῖν, φθορᾶς μέν, ἐν ὅσῳ παρῄει (ὁ Τισσαφέρνης) ἐκεῖσε καὶ διέμελλεν, ἀνισώσεως δέ, ὅπως μηδετέροις προσθέμενος ἰσχυροτέρους ποιήσῃ, ἐπεὶ εἴ γε ἐβουλήθη, διαπολεμῆσαι ἂν ἐπιφανεὶς δήπου οὐκ ἐνδοιαστῶς· κομίσας γὰρ ἂν Λακεδαιμονίοις τὴν νίκην κατὰ τὸ εἰκὸς ἔδωκεν,».

Ἀντὶ τοῦ «*ἐπιφανεὶς*» τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν «*ἐπιφανές*», τοῦτο δὲ εἰς μετοχὴν ἔτρεψεν ὁ Reisk., τὸ δὲ πρὸ τοῦ: «ἐπιφανεὶς» *ἂν* προσέθηκεν ὁ Dobr. Τὴν μετοχὴν δὲ «ἐπιφανεὶς» ἀντὶ τοῦ «ἐπιφα-

νές» τῶν χειρογράφων, καὶ τὴν προσθήκην τοῦ «ἂν» συνεπιδοκιμάζουσιν ὁ Madvig. καὶ ὁ Stahl. κατὰ τὸν Classen, ὅστις ὡς ἀκολούθως ἐξηγεῖται τά: «ἐπεὶ εἴ γε ἐβουλήθη — οὐκ ἐνδοιαστῶς»: ἐπειδή, εἰ ἐβουλήθη, θὰ ἔφερεν (ὡς πιστεύω) εἰς πέρας τὸν πόλεμον, προϋποτιθεμένου δηλονότι (δήπου), ὅτι ἀναμφιβόλως (οὕτως ὥστε μηδεμία ἀμφιβολία περὶ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης νὰ ὑπάρχῃ) ἤθελεν ἐπιφανῆ».

Καθ' ἡμᾶς οὔτε ἡ μετοχὴ «*ἐπιφανείς*» ὀρθῶς ἐνταῦθα τίθεται, οὔτε τὸ «*ἂν*» ἀνάγκη ἦν νὰ προστεθῇ. Διότι ἡμεῖς ἀντὶ μὲν τοῦ «ἐπιφανείς» ὑποπτεύομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ⟨*ἐπιφανῶς*⟩, ἀντὶ δὲ τοῦ «δήπου οὐκ» τό: «δὴ καὶ οὐκ», τὸ δὲ μετὰ τό: «διαπολεμῆσαι» «*ἂν*» περιττὸν κρίνομεν. Ἡ δὲ διάνοια τοῦ χωρίου τούτου αὕτη: «ἐπειδή, εἰ ὄντως ἐβουλήθη, ἐπιφανῶς δὴ καὶ οὐχὶ ἐνδοιαστῶς εἰς τέλος τὸν πόλεμον θὰ ἔφερεν». Περὶ δὲ τῆς παραλείψεως τοῦ δυνητικοῦ «*ἂν*» ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου πρβλ. Θουκ. θ', 86,23. γ', 34, 2. δ', 25, 1. ζ', 55, 3. θ', 24, 24 καὶ ἀλλαχοῦ: περὶ δὲ τῆς ἐννοίας τοῦ «*ἐπιφανῶς καὶ οὐκ ἐνδοιαστῶς*» πρβλ. Θουκ. η', 47, 15-17. θ', 46, 34.

Κεφ. 89, 9 καὶ ἑφεξ.

«καὶ ξυνίσταντό τε ἤδη καὶ τὰ πράγματα διεμέμφοντο, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν πάνυ [στρατηγῶν] τῶν ἐν ὀλιγαρχίᾳ [καὶ] ἐν ἀρχαῖς ὄντων, οἷον Θηραμένην τε τὸν Ἅγνωνος καὶ Ἀριστοκράτην τὸν Σκελλίου καὶ ἄλλους, οἳ μετέσχον μὲν ἐν τοῖς πρῶτοι τῶν πραγμάτων, φοβούμενοι δ', ὡς ἔφασαν, τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην σπουδῇ πάνυ, τούς τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους † ἔπεμπον, μή τι ἄνευ τῶν πλειόνων κακὸν δράσειαν τὴν πόλιν, † οὐ τὸ ἀπαλλάξειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι χρῆναι ἀποδεικνύναι καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστάναι».

Κατεχωρίσαμεν ὅλον τὸ προκείμενον χωρίον, ὅπως ὁ ἀναγνώστης κρίνῃ, κατὰ πόσον ἡμεῖς τοῦ ὀρθοῦ ἐστοχασάμεθα ἐν τῇ διορθώσει αὐτοῦ, ὅταν πρότερον διὰ βραχέων ἴδῃ πῶς μὲν ἔκπαλαι τοῦτο φέ-

ρεται, τίνας δὲ μεταβολὰς οἱ νεώτεροι εἰς αὐτὸ ἐπειράθησαν νὰ ἐπενέγκωσι πρὸς ἐξήγησιν.

Ἐν ἅπασι μὲν τοῖς χειρογράφοις τὸ προκείμενον χωρίον ἔχει, ὥσπερ εἶναι παρατεθειμένον, ἐν ἑνὶ δὲ μόνον (τῷ Vat.) ἐλλείπει τὸ «τε» μετὰ τὸ «τοὺς» («τούς τε ἐς Λακεδαίμονα»), ἀντὶ δὲ τοῦ: «οὐ τὸ ἀπαλλάξειν» εὕρηται «οὐ τῶι ἀπαλλάξειν» ἀντὶ δὲ τῆς ὑποτακτικῆς «δράσωσι», ἥτις παρὰ τοῖς λοιποῖς κεῖται, φέρεται ἐν αὐτῷ ἡ εὐκτικὴ «δράσειαν». Τῶν δὲ νεωτέρων ἄλλοι ἄλλα εἰκοτολογοῦντες, διάφορα προτείνουσι πρὸς ὀρθὴν τοῦ χωρίου ἑρμηνείαν. Οὕτως ὁ Classen ὑπολαμβάνει, ὅτι πρέπει νὰ ὀβελισθῇ καὶ ὀβελίζει τό: «στρατηγῶν» («τῶν πάνυ στρατηγῶν») καὶ τὸν πρὸ τοῦ: «ἐν ἀρχαῖς ὄντων» σύνδεσμον «καί»· πάντες δὲ σχεδὸν παραλείπουσι τό: «ἔπεμπον», οἱ δὲ πλεῖστοι ἀντὶ τοῦ: «ἀπαλλάξειν» γράφουσιν: «ἀπαλλαξείειν», τὸ δὲ πρὸ αὐτοῦ: «οὐ τὸ» τρέπουσιν εἰς: «οὕτω», ἤ: «οὔτοι», ἤ: «οὔπω», τινὲς δὲ ἐξαρτῶσι τὸ ἀπαρέμφατον «ἀπαλλάξειν (ξείειν)» καὶ «χρῆναι» ἀπὸ τοῦ ῥήματος «ἔφασαν» («ὡς ἔφασαν»)· ἄλλος δὲ νομίζει, ὅτι ἐξέπεσε τὸ ῥῆμα «ἔλεγον», ἤ τοιοῦτό τι, ἕτερος δὲ προτείνει τὴν γραφήν: «οὔπω ἀπαλλαξείειν ἠξίουν»· ὁ δὲ Classen γράφει περὶ τῶν «οὐ τὸ (Vat. τῶι) ἀπαλλάξειν» καὶ «πρεσβευομένους ἔπεμπον», ὅτι ταῦτα εἶναι ἀδιανόητα· ἀλλὰ προείλετο νὰ καταλίπῃ αὐτὰ ἀναλλοίωτα μᾶλλον, καθὼς ἔχουσιν ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς χειρογράφοις, ἢ νὰ ποιήσηται μεταβολήν τινα, μὴ παρέχουσαν ἱκανὸν νοῦν· παρατεθεὶς δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τὰ τοῦ ἀρχαίου σχολιαστοῦ προστίθησι τάδε τὰ ὀρθότατα: «es muss daher eine frühe und tiefgehende Verschreibung angenommen werden». Πάντες δέ, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, νομίζουσιν, ὅτι τό: «πάνυ σπουδῇ» προσδιορίζει τὴν μετοχὴν «φοβούμενοι» ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ «σφόδρα, παρὰ πολὺ (gar sehr, in hohem Grade, admodum alacriter, vehementissime), καίτοι ὁμολογοῦσιν οἱ αὐτοί, ὅτι παρὰ Θουκυδίδῃ οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ τὸ «σπουδῇ» ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ δηλοῖ μόνον τὸ «ταχέως, ἐπειγομένως». Σημειωτέον δέ, ὅτι τινές, ἵνα πιστώσωσιν, ὅτι τὸ «σπουδῇ» ἐνταῦθα κεῖται οὐχὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ «κατὰ τάχος», ἀλλὰ τοῦ «λίαν, σφόδρα» ἐπάγονται χωρίον τι ἐκ τοῦ Φαίδωνος τοῦ Πλάτωνος, ἔνθα κεῖται μὲν τὸ «πάνυ σπουδῇ» ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει τό: «πάνυ σφόδρα», ἀλλά, ὡς αὐτὸς ὁ

Πλάτων ἐξηγεῖται, τό: «ὡς τάχιστα». Εἶναι δὲ τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος τοῦτο: «καὶ οὐκ ἂν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ *πάνυ σπουδῇ* λαβὼν τὰς βίβλους *ὡς τάχιστα* οἷός τ' ἦ ἀνεγίνωσκον, ἵν' *ὡς τάχιστα* εἰδείην τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χεῖρον». (Πλάτ. Φαίδ. 46, Β').

Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀναγνωστέον τὸ προειρημένον χωρίον ὡς ἑξῆς:

«καὶ ξυνίσταντό τε ἤδη καὶ τὰ πράγματα διεμέμφοντο, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν πάνυ στρατηγῶν ⟨ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας⟩ καὶ ⟨τῶν⟩ ἐν ἀρχαῖς ὄντων, οἷον Θηραμένην τε τὸν Ἅγνωνος καὶ Ἀριστοκράτην τὸν Σκελλίου (γρ. Σκελίου) καὶ ἄλλους, οἳ μετέσχον μὲν ἐν τοῖς πρῶτοι τῶν πραγμάτων, φοβούμενοι δ', ὡς ἔφασαν, τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, σπουδῇ πάνυ τούς [τε] ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους ⟨μετ⟩έπεμπον, μήτι ἄνευ τῶν πλειόνων κακὸν δράσειαν τὴν πόλιν, οὐ ⟨τῷ⟩ ἀπαλλάξειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι χρῆναι ἀποδεικνύναι καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστάναι».

Ὅτι δὲ ἀντὶ τοῦ: «ἔπεμπον» τὸ «⟨*μετ*⟩έπεμπον» πρέπει καθ' ἡμᾶς νὰ γραφῇ, τοῦτο καταφανές, ὡς πιστεύομεν, ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ γένηται· τὸ δέ: «οὐ ⟨τῷ⟩ ἀπαλλάξειν» ἐξηγητέον: *οὐ διὰ* τὸ ἀπαλλάξειν», (ἤ: «οὐκ *ἐπὶ* τὸ ἀπαλλάξειν») τουτέστιν: οὐ διὰ τὸ ἀπαλλάξειν τοῦ — ἐλθεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ χρῆναι ἀποδεικνύναι ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι τοὺς πεντακισχιλίους καὶ καθιστάναι τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν· ἴσως δὲ τηρητέον καὶ τὸν πρὸ τοῦ: «ἐς τὴν Λακεδαίμονα» σύνδεσμον «*τε*», ὅτε ἡ σύνταξις εἶναι αὕτη: «σπουδῇ δὲ πάνυ μετέπεμπον τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τούς τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους, φοβούμενοι, ὡς ἔφασαν, μή τι ἄνευ τῶν πλειόνων κακὸν δράσειαν τὴν πόλιν, οὐ τῷ ἀπαλλάξειν κτέ. Τὴν δὲ γενικὴν «τῶν πάνυ στρατηγῶν» («ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν πάνυ στρατηγῶν») ἐκλαμβάνομεν γενικὴν τοῦ ὅλου ἢ γενικὴν ἐπιμεριστικήν· περὶ δὲ τῆς ὑφ' ἡμῶν προτεινομένης γραφῆς «⟨ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας⟩» ἀντὶ τῆς παραδεδομένης: «τῶν ἐν ὀλιγαρχίᾳ» πρβλ. Θουκ. θ', 92, 29: «ξυλλαμβάνουσιν Ἀλεξικλέα, στρατηγὸν ὄντα *ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας*». Μετ' ἐπιφυλάξεως δὲ παραδεχόμεθα, ὅτι ἴσως ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος ⟨*μετέπεμπον*⟩ εἶναι καὶ τά: «τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην» ὁπότε πρέπει νὰ τηρηθῇ τὸ πρὸ τοῦ: «ἐς τὴν Λακεδαίμονα» «*τε*» («σπουδῇ πάνυ τούς τε ἐς τὴν

Λακεδαίμονα»), μετ' ἐπιφυλάξεως, λέγομεν, καὶ τοῦτο παραδεχόμεθα, ἔχοντες ἐν ὄψει τοῦτο μὲν τὰ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου λεγόμενα: «ἐψηφίσαντο δὲ καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους μετ' αὐτοῦ κατιέναι, καὶ παρά τε ἐκεῖνον καὶ παρὰ τὸ ἐν Σάμῳ στρατόπεδον πέμψαντες διεκελεύοντο ἀνθάπτεσθαι τῶν πραγμάτων», τοῦτο δὲ τοὺς τοῦ Θηραμένους λόγους, ὡς ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τοῖς «Ἑλληνικοῖς» παραδέδονται ἡμῖν, δηλωτικοὺς τοῦ πολιτικοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, εἶτα δὲ καὶ τὴν γνώμην, ἣν περὶ Θηραμένους τε καὶ Ἀριστοκράτους ὁ Ἀριστοτέλης ἀποφαίνεται ἐν τῇ τῶν Ἀθηναίων πολιτείᾳ, ὁ αὐτὸς δὲ αὐτόθι περὶ τοῦ Θηραμένους ἰδίᾳ· «αἰτιώτατοι δ' ἐγένοντο τῆς καταλύσεως Ἀριστοκράτης καὶ Θηραμένης οὐ συναρεσκόμενοι τοῖς ὑπὸ τῶν τετρακοσίων γενομένοις· ἅπαντα γὰρ δι' αὐτῶν ἔπραττον, οὐδὲν ἐπαναφέροντες τοῖς πεντακισχιλίοις» (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. κεφ. 33) καὶ ὁ αὐτὸς ἐν κεφ. 28: «περὶ δὲ Θηραμένους διὰ τὸ συμβῆναι κατ' αὐτὸν ταραχώδεις τὰς πολιτείας ἀμφισβήτησις τῆς κρίσεώς ἐστι· δοκεῖ μέντοι τοῖς μὴ παρέργως ἀποφαινομένοις οὐχ ὥσπερ αὐτὸν διαβάλλουσι πάσας τὰς πολιτείας καταλύειν, ἀλλὰ *πάσας προάγειν ἕως μηδὲν παρανομοῖεν*, ὡς δυνάμενος πολιτεύεσθαι κατὰ πάσας, ὅπερ ἐστὶν ἀγαθοῦ πολίτου ἔργον, παρανομούσαις δὲ οὐ συγχωρῶν ἀλλ' ἀπεχθανόμενος». Κατὰ ταῦτα μετ' ἐπιφυλάξεως, λέγομεν, παραδεχόμεθα, ὅτι ἴσως οἱ περὶ τὸν Θηραμένην, φοβούμενοι, μή τι ἄνευ τῶν (ἐν Ἀθήναις) πλειόνων κακόν τι δράσωσι τὴν πόλιν τό τε ἐν Σάμῳ στράτευμα καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, οἵ τε εἰς τὴν Λακεδαίμονα (παρὰ τῶν τετρακοσίων) πρεσβευόμενοι, ἤθελον νὰ μεταπέμπωσιν αὐτοὺς καὶ μετέπεμπον διὰ τοῦτο, οὐχὶ διότι ἔμελλον νὰ ἀπαλλάξωσι τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς ἄγαν ὀλίγους, ἀλλὰ διότι ἔπρεπεν ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι τοὺς πεντακισχιλίους νὰ ἀποδεικνύωσι καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν νὰ καθιστῶσιν.

Καὶ ἂν ἡ εἰκασία ἡμῶν περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ «τε» («τούς τε πρεσβευομένους») μὴ εἶναι πιθανή, ἀλλὰ πιθανωτέρα ἡ διαγραφὴ αὐτοῦ, (καθὼς τοῦτο ἐλλείπει, ὡς ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν, καὶ ἐν τῷ Vat. χειρογράφῳ, ὁπότε τὰ μέν: «τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην» εἶναι ἀντικείμενα τοῦ: «φοβούμενοι» τὰ δὲ «τούς [τε] ἐς Λακεδαίμονα πρεσβευομένους» ἀντικείμενον τοῦ ⟨*μετ*⟩έπεμπον», ἄν, λέγομεν, τοῦτο εἶναι τὸ πιθανώτερον, εἶναι ἆρά γε πι-

θανὴ καὶ ἡ εἰκασία, ὅτι ἀντὶ τῆς νῦν φερομένης γραφῆς «ἔπεμπον» πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ «⟨μετ⟩έπεμπον», ὁπότε ἄριστα μετ' αὐτοῦ, ἀντικείμενον ἔχοντος τό: «τοὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους», συνάπτεται τό: «*σπουδῇ πάνυ* (= λίαν ἐπειγομένως)», οὐχὶ δὲ μετὰ τοῦ «φοβούμενοι», ὡς πάντες σχεδὸν παραδέχονται; Τοῦτο θὰ ἀποδειχθῇ, ὡς πιστεύομεν, ἐκ τῶν εὐθὺς ἑπομένων, ἐφ' ἃ καὶ μεταβαίνομεν.

Πρέσβεις «οἱ τῶν τετρακοσίων μάλιστα — προεστῶτες, ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης λέγει, Φρύνιχός τε, — ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ, καὶ Πείσανδρος καὶ Ἀντιφῶν καὶ ἄλλοι οἱ δυνατώτατοι», πρέσβεις «ἀπέστελλον ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὴν ὁμολογίαν προὐθυμοῦντο 1) πρότερόν τε, ἐπεὶ τάχιστα κατέστησαν, 2) ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ σφῶν ἐς δημοκρατίαν ἀπέστη, καὶ 3) πολλῷ τε μᾶλλον ἔτι, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις σφῶν ἦλθον *ὁρῶντες τούς τε πολλοὺς καὶ σφῶν τοὺς δοκοῦντας πρότερον πιστοὺς εἶναι μεταβαλλομένους*» (Θουκ. θ', 90, 1 κτέ.). Καὶ τίνες μὲν ἦσαν οἱ περὶ συμβάσεως εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἐκπεμφθέντες πρέσβεις ὑπὸ τῶν τετρακοσίων, βουλομένων διαλλαγῆναι, εὐθὺς ἐπεὶ τάχιστα κατέστησαν, περὶ τούτου *ὀνομαστὶ* δὲν μνημονεύει που ὁ Θουκυδίδης· τούτους δὲ ἡμεῖς πρεσβευομένους εἰς τὴν Λακεδαίμονα κατὰ πιθανὸν λόγον εἰκάζομεν, ὅτι μεταπέμπονται πάνυ σπουδῇ οἱ περὶ τὸν Θηραμένην τε καὶ Ἀριστοκράτην· διότι ὁ Λαισποδίας, Ἀριστοφῶν καὶ Μιλησίας, οἵτινες ἐξεπέμφθησαν, «ἐπειδὴ τὰ ἐν Σάμῳ σφῶν ἐς δημοκρατίαν ἀπέστη», ἀντὶ νὰ ἀχθῶσιν εἰς Λακεδαίμονα συλληφθέντες παρεδόθησαν, ὡς εἴδομεν (κεφ. 86), τοῖς Ἀργείοις· ὁ δὲ Ἀντιφῶν καὶ Φρύνιχος καὶ ἄλλοι δέκα, οἵτινες «*κατὰ τάχος*, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις σφῶν ἦλθον», «ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῶν τετρακοσίων, φοβουμένων καὶ τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ τῆς Σάμου, ἐπιστειλάντων παντὶ τρόπῳ ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὸς ξυναλλαγῆναι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους», οἱ πρέσβεις οὗτοι «ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος οὐδὲν πράξαντες τοῖς ξύμπασι ξυμβατικὸν» (Θουκ. θ', 91, 2. Ἀριστοτ. Ἀθην. πολ. 32). Καθὼς δὲ οἱ περὶ τὸν Θηραμένην τε καὶ τὸν Ἀριστοκράτην «σπουδῇ πάνυ μετέπεμπον τοὺς εἰς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους», ἐπειδή, ἀφικομένων εἰς τὰς Ἀθήνας τῶν ἐκ τῆς Σάμου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντων πρέσβεων καὶ ἀπαγ-

γειλάντων τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, οἱ πολλοὶ τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντες πῃ ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπερρώσθησαν (κεφ. 89)· οὕτως «οἱ τῶν τετρακοσίων μάλιστα ἐναντίοι ὄντες τῷ τοιούτῳ εἴδει» ἀπέστειλαν *κατὰ τάχος* Ἀντιφῶντα καὶ Φρύνιχον καὶ ἄλλους δέκα εἰς τὴν Λακεδαίμονα.

Οὕτως ἡμεῖς κρίνοντες ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης ἡμῖν παραδίδωσι περὶ τοῦ τῶν Ἀθηναίων στασιασμοῦ, τῆς τε καταστάσεως ἅμα καὶ τῆς καταλύσεως τῶν τετρακοσίων, νομίζομεν, ὅτι εὐοδοῦνταί πως καὶ διαλευκαίνονται τὰ ἐν τῷ προειρημένῳ κεφαλαίῳ (89) δι' ὧν κατὰ λόγον τὸν πιθανώτατον ἐπιφέρομεν διορθώσεων ἐν αὐτοῖς, σκοτεινοῖς καὶ ἀβεβαίοις οὖσιν. Χάριτας δὲ θὰ ὁμολογήσωμεν τοῖς μέλλουσιν ἡμῖν νὰ καταδείξωσιν ἐλλογιμωτάτοις ἀνδράσιν, ὅτι περί τε τὰς ἄλλας ἡμῶν διορθώσεις καὶ περὶ τὰς τοῦ προκειμένου χωρίου οὕτω κρίναντες ἠστοχήσαμέν που τοῦ ὀρθοῦ, καὶ ἄσμενοι τὰ ὀρθότερα θὰ ἀποδεχθῶμεν.

Κεφ. 94, 11 κτέ.

«οἱ δ' οὖν Ἀθηναῖοι, ὡς ἠγγέλθη αὐτοῖς, εὐθὺς δρόμῳ ἐς τὸν Πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν, ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος [ἢ] ἀπὸ τῶν πολεμίων οὐχ ἑκὰς ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ὄντος».

Ὁ σχολιαστὴς ἤδη ἔκρινε «περιαιρετέον τὸν ἢ σύνδεσμον»· τῶν δὲ νεωτέρων ἄλλοι μὲν ἐπιδοκιμάζουσι τὴν ἐκβολὴν αὐτοῦ, ἄλλοι δὲ ἀποδοκιμάζουσιν, ἄλλοι δ' ἄλλως διορθοῦσι, καθὼς δύναται ὁ βουλόμενος νὰ ἴδῃ ἐν ταῖς τοῦ Classen κριτικαῖς παρατηρήσεσιν. Ἡμεῖς δὲ χάριν συντομίας ἀποφεύγοντες περὶ πάντων λόγον ἴδιον ἐνταῦθα νὰ ποιησώμεθα, περιοριζόμεθα νὰ δηλώσωμεν, πῶς μὲν ὁ Classen ἑρμηνεύει τὸ προκείμενον χωρίον, πῶς δὲ ἡμεῖς αὐτὸ διορθοῦμεν.

Ἵνα δὲ περιορισθῶμεν εἰς μόνην τὴν ὑπὸ τοῦ Classen διδομένην ἑρμηνείαν, οὗτος ὡς ἑξῆς ἐξηγεῖται: «Ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν μείζων (ἐπικινδυνότερος), ἢ ὁ ἴδιος πόλεμος, ἀπὸ τῶν πολεμίων, οὐχὶ μακράν, ἀλλ' ἐγγὺς τοῦ λιμένος ἐστίν». Οὗτος δέ, λέγει ὁ αὐτός, ὁ μόνος, ὡς πιστεύω, ὀρθὸς τοῦ χωρίου νοῦς ἀπαιτεῖ τὴν διαγραφὴν τοῦ συνδέσμου «ἢ», ἣν καὶ ὁ σχολιαστὴς ἀναγκαίαν ἔκρινεν.

Ἡμεῖς δὲ δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκ πασῶν τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἑρμηνειῶν καὶ διορθώσεων, ἃς δεξιοὶ ἑρμηνευταὶ καὶ ὀξεῖς τοῦ Θουκυδίδου κριτικοὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἐποιήσαντο, οὐδεμία φαίνεται τοῦ ὀρθοῦ εὐστοχήσασα· ὑποπτεύομεν δέ, ὅτι, ὥσπερ ἄλλα, οὕτω καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον ἔκπαλαι εἶναι ἐλλιπῶς ἡμῖν παραδεδομένον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συγκεχυμένον. Εἰς τὴν εἰκασίαν δ' ἡμῶν ταύτην ἀγόμεθα οὐ μόνον ἐκ τοῦ συνδέσμου «ἢ», ὃν ὁ σχολιαστὴς «περιαιρετέον» ἔκρινε, ὡς περιττῶς ἐνταῦθα κείμενον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς προθέσεως «ἀπὸ» («*ἀπὸ τῶν πολεμίων*»), ἥτις μετὰ τοῦ «ἢ» ξένης πάντως χειρὸς εἶναι καὶ οὐδαμῶς ἐνταῦθα ἁρμόζει.

Νομίζοντες δέ, ὁδηγὸν ἔχοντες αὐτὸν τὸν Θουκυδίδην, ὅτι ἐπαρκῶς δι' αὐτοῦ τὸ προκείμενον χωρίον θεραπεύομεν κατά τε τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἔννοιαν, ὡς ἀκολούθως ἡμεῖς τολμῶμεν νὰ συμπληρώσωμεν καὶ ἀποκαταστήσωμεν, ἐκποδὼν ποιούμενοι τὰ παρέλκοντα «*ἢ ἀπό*»:

«οἱ δ' οὖν Ἀθηναῖοι, ὡς ἠγγέλθη αὐτοῖς, εὐθὺς δρόμῳ ἐς τὸν Πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν, ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος ⟨ὄντος⟩, τῶν πολεμίων οὐχ ἑκάς, ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ⟨**ἐφορμούντων**⟩.

Ὁ δὲ νοῦς τοῦ χωρίου ὅδε:

οἱ δ' οὖν Ἀθηναῖοι, ὡς ἠγγέλθη αὐτοῖς, εὐθὺς δρομαῖοι εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐχώρουν *πανδημεί*, νομίζοντες, ὅτι ὁ πόλεμος, ὃν αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸν στασιασμὸν εἶχον, ἔτι μεῖζον ἢ νῦν τὴν πόλιν ἤθελε διαστήσει διὰ τοῦτο, ὅτι οἱ πολέμιοι, ὡς αὐτοὶ ὑπώπτευον, οὐ μακράν, ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ἐφώρμουν. Ἀνάγν. Θουκ. θ', 96, 10 κτέ.: «μάλιστα δ' αὐτοὺς καὶ δι' ἐγγυτάτου ἐθορύβει, εἰ οἱ πολέμιοι τολμήσουσι — ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἐρῆμον ὄντα νεῶν πλεῖν, καὶ ὅσον *οὐκ ἤδη ἐνόμιζον αὐτοὺς παρεῖναι*· ὅπερ ἄν, εἰ τολμηρότεροι ἦσαν, ῥᾳδίως ἂν ἐποίησαν, καὶ *ἢ διέστησαν ἂν ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν* **ἐφορμοῦντες**, ἤ, εἰ ἐπολιόρκουν μένοντες . . .» Ἰδ. καὶ θ', 92, 43. 93, 8-15. 94, 9-11· πρβλ. Η', 4, 19: «δι' ἐλάσσονος γὰρ *πρὸς τῷ λιμένι* τῷ τῶν Συρακοσίων **ἐφορμήσειν** σφᾶς,».

Κεφ. 96, 10-13.

«μάλιστα δ' αὐτοὺς καὶ δι' ἐγγυτάτου ἐθορύβει, εἰ οἱ πολέμιοι τολμήσουσι νενικηκότες εὐθὺ σφῶν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἐρῆμον ὄντα νεῶν πλεῖν».

«*Εὐθὺ*» ἀντὶ τοῦ: «εὐθὺς» ἔγραψεν ὁ Classen, ὅπως ἐξ αὐτοῦ, ὡς λέγει, ἐξαρτήσῃ τὴν γενικὴν «*σφῶν*». («*εὐθὺ σφῶν*»). ἣν ὁ Kryg. καὶ Pp. ἐκ τοῦ: «*Πειραιᾶ*» ἐξαρτῶσιν («*ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ σφῶν*»). Ἀλλ' οὔτε ἡ γραφή: «*εὐθὺ σφῶν*», ὀρθῶς κεῖται, οὔτε ἡ: «*εὐθὺς σφῶν*», καθὼς αὕτη ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρεται, ἀλλ' ἀναγνωστέον οὕτως: «⟨*εὐθὺς σφίσιν*⟩», ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης ἄλλοθι ἔγραψε καὶ ἐν Θ', 1, 16, ἔνθα τὰ αὐτὰ σχεδὸν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ διηγεῖται: «τούς τε ἀπὸ τῆς Σικελίας πολεμίους *εὐθὺς σφίσιν* ἐνόμιζον τῷ ναυτικῷ *ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλευσεῖσθαι*». Εὐνόητος δ' εἶναι ἡ σύγχυσις τοῦ «σφίσιν» πρὸς τὸ «σφῶν». «*Σφίσιν*» δὲ ἀντὶ τοῦ νῦν κειμένου «*σφῶν*» ἀναγνωστέον καὶ ἐν τῷ Η', 49, 16: «τά τε τῆς ἐμπειρίας χρήσιμα σφῶν ἔσται». Διότι, ὡς ἄλλοτε (ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ) θὰ καταδείξωμεν, ἐνταῦθα ἡ γενικὴ «*σφῶν*» οὐχὶ εἰς τὸ «*ἔσται*», ὥς τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀναφέρεται, ἀλλ' εἰς τὸ «*χρήσιμα*», οὐχὶ δ' ὡς γενική, ἀλλὰ δοτική: «*σφίσιν*».

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1895

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ

Παραλειφθεῖσαι διορθώσεις

Διορθωτέον σελ. 437 στιχ. 19 ἀντὶ τοῦ: «⟨οἱ *μὴ πάσχοντί τι*⟩ βίαιον» «⟨οἱ *μὴ πάσχειν*⟩ τι βίαιον».

«μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διολλύναι αὐτὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ». (Θουκ. Γ', 40, 6-9).

Ἀναγνωστέον ἀντὶ τοῦ: «*καὶ διολλύναι αὐτὸν*» τό: «*καὶ* ⟨*διολλύασιν*⟩ αὐτόν, τὸν κίνδυνον» κτέ. Πάντες δὲ οἱ κώδικες ἔχουσι τὴν γραφήν: «ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται τὸν κίνδυνον» κτέ. Ι. Α.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ

ΙϚʹ.

Μέχρι μὲν τοῦ 180 π. Χ. οὐδεὶς παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ὑπῆρχε νόμος ρητῶς ὁρίζων περὶ ἑκάστης τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τίνα ὤφειλέ τις νὰ ἔχῃ ἡλικίαν ἵνα ἄρξῃ αὐτήν (1). Τῷ δὲ 180 πρῶτον ἐκύρωσε τοιοῦτον νόμον ὁ δήμαρχος Λ. Οὐίλλιος ὁ Annalis διὰ τοῦτο ἐπικληθείς (2). Ὁ νόμος οὗτος λέγεται lex annalis καὶ annaria. Περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ νόμου τούτου οὐδὲν ἀκριβέστερον παραδίδοται ἡμῖν ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις μεγάλαι ἐγεννήθησαν ἀμφισβητήσεις περί τε τῆς ἐννοίας καὶ τῶν κατὰ μέρος διατάξεων τούτου τοῦ νόμου. Οὕτως οἱ μὲν ἀποδέχονται ὅτι ὁ εἰρημένος νόμος ὥριζεν ρητῶς καὶ ἀμέσως τὴν ἑκάστῃ ἀρχῇ προσήκουσαν ἡλικίαν (3), οἱ δὲ (4) ὅτι ἐμμέσως, τ. ἔ. ὅτι ὥριζε ρητῶς μὲν τήν τε *τάξιν*, καθ' ἣν ἔδει νὰ λαμβάνωνται αἱ ἀρχαί, καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα, ὅπερ ἔδει νὰ διαλείπῃ μεταξὺ δύο ἀρχῶν, ἔτι δὲ καὶ τὴν μιᾷ τῶν ἀρχῶν τούτων προσήκουσαν ἡλικίαν (5), ἐξ ὧν πάντων ἐμμέσως ὡρίζοντο καὶ αἱ ἡλικίαι, καθ' ἃς ἠδύνατό τις νὰ ἄρξῃ τὰς μὴ ρητῶς μνημονευομένας ἀρχάς.

Πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην γνώμην ἀντιπαρατηροῦμεν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος *τάξις* τότε μόνον ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν τῆς ἑκά-

(1) Πρβλ. Cic. Phil. V § 47: Apud antiquos Rulli, Decii, Corvini multique alii, recentiore autem memoria superior Africanus, T. Flamininus, admodum adulescentes consules facti etc.

(2) Liv. XL, 44. Ἴδε κατωτέρω.

(3) Τοιαύτη εἶναι ἡ τοῦ Madvig γνώμη.

(4) Mommsen, Herzog κ. ἄ.

(5) Ἴσως μάλιστα, λέγουσιν, οὐδὲ τοῦτο, διότι ἐν τοῖς πρὸ τοῦ Σύλλα χρόνοις ἵνα τις ταμιεύσῃ ἔδει νὰ ἔχῃ συντετελεσμένας δέκα στρατείας, ἤτοι νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τὸ 27ον ἔτος συντετελεσμένον.

στῃ ἀρχῇ ἐπιτηδείας ἡλικίας ὁρισμόν, ἐὰν μὴ ἐπετρέποντο πηδήματα, ἅπερ ὅμως δὲν ἦσαν πρὸ τοῦ Σύλλα ἀπηγορευμένα, ὅςτις πρῶτος κατ' Ἀππιανὸν (1) «στρατηγεῖν ἀπεῖπε πρὶν ὑπατεῦσαι καὶ ὑπατεύειν πρὶν στρατηγῆσαι». Ἔπειτα τῶν περὶ τοῦ νόμου τούτου μαρτυριῶν τῶν παλαιῶν τὸ γράμμα συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὴν προτέραν γνώμην (2), ἣν διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δεχόμενοι πειθόμεθα ὅτι ὁ Οὐίλλιος νόμος **ῥητῶς** καὶ **ἀμέσως** ὥριζε τὴν ἑκάστῃ ἀρχῇ προςήκουσαν ἡλικίαν.

Τὸ δὲ ἐν Cic. Phil. V, 46 κείμενον: ob eas causas senatui placere C. Caesarem .... senatorem esse sententiamque loco quaestorio dicere eiusque rationem, **quemcunque** (3) magistratum peteret, ita haberi ut haberi per leges liceret, si anno superiore quaestor fuisset δὲν ἀκυροῖ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἀλλὰ τοὐναντίον κυροῖ αὐτήν. Διότι ἂν ἡ ἡλικία ἑκάστης ἀρχῆς μὴ ἦτο ἀπολύτως ὡρισμένη, ἤρκει νὰ λεχθῇ eiusque rationem comitiis praetoriis etc.· ἀλλ' ἐπειδὴ ἑκάστης ἀρχῆς ἡ ἡλικία ἦτο, ὡς εἴρηται, ἀπολύτως ὡρισμένη δὲν ἤρκει ὁ προειρημένος ὁρισμός, ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη περὶ μιᾶς ἑκάστης ἀρχῆς νὰ δηλωθῇ ὅτι ἐπετρέπετο τῷ Ὀκταουιανῷ νὰ ἄρξῃ αὐτὴν τοσούτοις ἔτεσιν πρότερον, ὅσοις θὰ ἦρχεν αὐτὴν ἐὰν ἦτο τεταμιευκὼς τῷ 44 π.Χ., τ.ἔ. 11 ἔτεσι πρότερον,

(1) Ἐμφ. Α. 100.

(2) Liv. XL, 44 Eo anno rogatio primum lata ab L. Villio tr. pl. **quot annos** nati **quemque** magistratum peterent caperentque. Cic. Legg. VIII, 9 *aevitatem* annali lege servanto. Phil. V § 48: qnae est aetas (τὰ 33 ἔτη) nostris legibus X annis minor quam consularis. Paull. ex Fest. **annaria** lex apud antiquos dicebatnr, qua finiuntur anni magisrratus capiendi. Πρβλ. καὶ Cic. l. agr. II § 3 cum *multis annis post petissent quam praetores fuissent*, aliquanto *serius quam* **per aetatem** ac per leges liceret. Ἐνταῦθα διαστέλλεται σαφῶς τοῦ σχετικοῦ χρονικοῦ ὁρίου (multis .... fuissent) τὸ ἀπόλυτον (aliquanto serius etc.), τοῦτο δὲ τὸ δεύτερον **μόνον** ἀναφέρεται εἰς τοὺς περὶ ἡλικίας νόμους (per leges). Πρβλ. καὶ Κικ. Phil. V § 45. Δ. Κ. 53, 28: «τῷ τε Μαρκέλλῳ .... τὴν ὑπατείαν *δέκα θᾶττον ἔτεσιν ἤπερ ἐνενόμιστο* αἰτῆσαι καὶ τῷ Τιβερίῳ *πέντε* **πρὸ ἑκάστης** ἀρχῆς ἔτεσι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι ἐδόθη». Ἂν ὁ νόμος ῥητῶς ὥριζε μιᾶς μόνης ἀρχῆς τὴν ἡλικίαν, αὕτη μόνον ἤρκει χάριν τοῦ Τιβερίου νὰ ἐλαττωθῇ, οὐδὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιτραπῇ αὐτῷ **πρὸ ἑκάστης** πέντε ἔτεσι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. Liv. XXV, 2: quod nondum ad petendum (= ad aedilitatem petendam) **legitima aetas** esset. Ὁ ταῦτα γράφων ὑπολαμβάνει ὅτι ἡ l. **annalis** ῥητῶς καὶ ἀπολύτως ὥριζε τὴν ἡλικίαν ἑκάστης ἀρχῆς.

(3) Πρβλ. τὸ ἐν τῷ προειρημένῳ χωρίῳ τοῦ Δίωνος «**πρὸ ἑκάστης ἀρχῆς**».

ὅπερ ἐδήλωσε διὰ τῆς εἰρημένης περιφράσεως, καθ' ἃ ἔθος ἦτο τοῖς Ρωμαίοις νὰ καλύπτωσι διὰ τοιούτων περιφράσεων τὰς ἀναγκαίας τῶν νόμων παραβάσεις (1).

Σ. Βασησ

Ἡ ἐν σελ. 142 στ. 2 (κάτωθεν) ὑποσημείωσις μεταγραπτέα ὧδε

Τῶν Ρωμαϊκῶν ζητημάτων τὸ ΙΓ' καὶ ΙΔ' κεῖνται ἐν σελ. 484 τοῦ Ϛ' τόμου ἔνθα ἐσφαλμένως ἐπιγέγραπται ΙΒ' (ἀντὶ τοῦ ΙΓ') καὶ ΙΓ' (ἀντὶ τοῦ ΙΔ').

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ Γ' ΤΟΜΟΝ ΤΗΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΕΙΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

(Συνέχεια. Ἰδὲ σελ. 283-288).

Σελ. 145, 4 ἐ. (439 Ε): «πανταχοῦ σὺ ἄρ' εἶ». Ἄπορον πῶς ὁ Βερν., ὁ ἀμείλικτος τῆς χασμωδίας διώκτης ὁ πολλάκις ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ λόγου αἴρων αὐτήν, ἐνταῦθα, ἔνθα γράφων «πανταχοῦ σὺ γὰρ εἶ» ἠδύνατο καὶ τῆς χασμωδίας νὰ ἀπαλλάξῃ καὶ ἑλληνοπρεπέστερον νὰ καταστήσῃ τὸν λόγον, οὐδὲν ἐκίνησε.

Σελ. 158, 1. (445 Β): «τὴν δὲ (τ. ἔ. σωφροσύνην) εἰς τὸ μέσον ἀπαθείας [και ἀναισθησίας] καὶ ἀκολασίας τιθέντες.

Πῶς δύναταί τι νὰ καταστῇ εἰς μέσον τριῶν (ἀπαθείας, ἀναισθησίας, ἀκολασίας); Ἔπειτα καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἀνὰ δύο, ὡς εἰκός, μνημονεύονται ἄκρα, ὧν τὸ μέσον ἀρετὴ (*ἀνδρεία* μεταξὺ *θρασύτητος* καὶ *δειλίας*. *ἐλευθεριότης* μεταξὺ *μικρολογίας* καὶ *ἀσωτίας* κτλ.). Καὶ ἐν τῷδε ἄρα τῷ χωρίῳ δύο εἶναι, εἰς ὧν τὸ μέσον ἡ σωφροσύνη καθιστᾷ τὰς ἐπιθυμίας, *ἀπάθεια* καὶ *ἀκολασία*. Τὸ δὲ *ἀναισθησίας* οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἑρμήνευμα τοῦ *ἀπαθείας*.

(1) Διὰ τοιούτων περιφράσεων παρέχει ὁ στρατηγὸς τὰς καλουμένας actiones utiles, ὡς δεικνύουσιν αἱ εἰς ταύτας ἀναφερόμεναι formulae (Gaius IV, 34 κ. ἑ.).

Σελ. 195, 22 (459 D): οὐθ' ὁ τοξεύειν ἡμᾶς διδάξας **ἐκώλυσε** βάλλειν, ἀλλὰ μὴ ἐξαμαρτάνειν, οὔτε τῷ κολάζειν **ἐμποδὼν ἔσται** τὸ διδάσκειν εὐκαίρως τοῦτο ποιεῖν καὶ μετρίως κτἑ.

Παντὶ πλὴν τοῦ ἐκδότου φανερὸς εἶναι ὁ νοῦς τοῦ χωρίου. Ὡς, λέγει ὁ Πλούτ., ὁ τῆς τοξευτικῆς διδάσκαλος μὴ ἐπιτρέπων ἡμῖν νὰ τοξεύωμεν *ἀστόχως* (διαμαρτάνειν) δὲν *κωλύει* ἡμᾶς νὰ τοξεύωμεν, οὕτω καὶ ὁ τοῦ πῶς χρὴ κολάζειν διδάσκαλος ἀπαγορεύων ἡμῖν νὰ μὴ κολάζωμεν *ἀκαίρως* δὲν κωλύει ἡμᾶς νὰ κολάζωμεν».

Ἀλλ' ὁ ἐκδότης οὐδὲν τούτων νοήσας προτείνει νὰ γραφῇ *ἐκέλευσεν* ἀντὶ τοῦ *ἐκώλυσε*. Ἡλίκος ἂν ἦν θόρυβος εἰ Wilamowitz ἢ ἄλλος τις τῶν βαρβάρων τοῦτο ἐποίει! «Ὦ τάλαν, θὰ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ ἐκδότης, δὲν βλέπεις ὅτι τὸ *οὔτ' ἐκώλυσε* καὶ τὸ *οὔτ' ἐμποδὼν ἔσται* ἀντιστοιχοῦσιν ἀλλήλοις; »

Σελ. 198, 20 (460 F): ὡς δι' ἀσθένειαν ἢ **πλημμέλειαν** ἢ προπέτειαν .... *πλημμελοῦντας*.

Τὸ *πλημμέλειαν* delevit Stegmannus κατὰ τὸν ἐκδότην, ὅςτις ὅμως δὲν ἠκολούθησεν αὐτῷ νομίζων φαίνεται ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ *πλημμελοῦντες* διὰ *πλημμέλειαν* πλημμελοῦσιν, ἀλλά τινες καὶ δι' *ἐμμέλειαν* !!!!

Σελ. 241, 8 (477 F): «οὐχ ὅπως αὐτοὶ [μὲν] ἑαυτοῖς ἀναπνοὴν ... πορίζουσί ποθεν, ἀλλ' οὐδ' ἑτέρων ... προςδέχονται λόγον». Ὁ *μὲν* πάντως ἐξ ἀβλεψίας ἐτυπώθη ἐν τῷ κειμένῳ.

Σελ. 262, 18 (486 C): τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς τέχνης ἢ δυνάμεως ζητεῖν ἔνδοξον εἶναι ... οὐδὲν *ἐν φαύλοις* διαφέρει τοῦ μιᾶς ἐρῶντας ἀμφοτέρους βούλεσθαι πλέον ἔχειν ... τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου.

Κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ὁ νοῦς εἶναι: ὅπερ συμβαίνει *ἐν φαύλοις* πράγμασι, τὸ νὰ ζητῇ τις νὰ ὑπερβῇ ἕτερον κατὰ *τὴν τέχνην* ἢ *τὴν δύναμιν*, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν *τῷ ἔρωτι*. Κατὰ ταῦτα ἡ τέχνη εἶναί τι *φαῦλον* πρὸς τὰς ἐρωτικὰς ἀσχολίας παραβαλλομένη. Δύστηνε Πλούταρχε! Οἷά σε λέγοντα ποιοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκδόται. Ἡμεῖς δὲ ἀπαλλάξωμεν τοιούτων βλασφημιῶν τὸν Πλούταρχον γράφοντες: «**τοῦ** δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς τέχνης... ἔνδοξον εἶναι... οὐδὲν ἐν

φαύλοις διαφέρει **τὸ** μιᾶς ἐρῶντας κτλ.», οὗ γενομένου *τὸ ἐν φαύλοις* θὰ ἀνήκῃ εἰς τὰ ἑξῆς: *τὸ μιᾶς ἐρῶντας* κτλ.

Σελ. 270, 20 (489 F): «οὐ μόνον βασιλεὺς ἀνηγορεύθη διαδησάμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα τἀδελφοῦ Στρατονίκην ἔγημε καὶ **συνῆρχε**». Οὕτως ἔγραψεν ὁ Βερν. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις **συνῆλθε**, ὅπερ ἔχει κάλλιστα. Διότι ἀκριβῶς αὐτὸ τοῦτο χαρακτηρίζει τὴν πραότητα καὶ φιλαδελφίαν τοῦ βασιλέως Εὐμένους, ὅτι, εἰ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἄτταλος **συνῆλθε** τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ὅμως *κἀκεῖνον* (τὸν Ἄτταλον) εὐμενῶς ἐδεξιώσατο καὶ τὴν βασίλισσαν ἠσπάσατο. Τὸ **συνῆρχεν** οὐ μόνον ἀργὸν εἶναι, μετὰ τὸ «βασιλεὺς ἀνηγορεύθη διαδησάμενος», ἀλλὰ καὶ ἄτοπον.

Σελ. 287, 10 (496 B): «ἀλλὰ τὸ φύσει φιλόστοργον ἔκαμπτε καὶ ἦγεν».

Τὸ *ἦγεν* ἑρμηνεύεται διὰ τῶν κατωτέρω λεγομένων: *ἐπεστράφη καὶ ἀνείλετο*, πρὸς ἃ ἀντιτίθενται τὰ μικρὸν πρόσθεν: *οὐχ ὑπερέβη τὸ τέκνον, οὐδ' ἔφυγε*. Δὲν ἔφυγε δὲ τὸ τέκνον, ἀλλ' ἐστράφη πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνείλετο, διότι **ἤγετο** πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς φιλοστοργίας, ἥτις **ἔκαμπτε** τὴν δύναμιν τῶν πόνων τὴν ἀποτρέπουσαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν μητρικῶν καθηκόντων. Τὸ **ἦγεν** ἄρα σαφέστατον, οὐδ' ἀνάγκη τῆς εἰκασίας, ἣν ἐν ταῖς σημειώσεσι προφέρεται ὁ ἐκδότης προτείνων νὰ γραφῇ **ἦγχε**!!!!!!!

Σελ. 298, 22 (500 F): «τὴν ἄνοιαν, δι' ἧς ἀνήκεστος ἡ κακία τοῖς πολλοῖς συνοικεῖ». Τὸ *δι' ἧς* ἐξ ἀβλεψίας ἴσως ἐτυπώθη οὕτως ἀντὶ τοῦ *δι' ἥν*. Ἡ ἄνοια ποιοῦσα τὸν ἄνθρωπον ἀπιστίᾳ τοῦ νοσεῖν μὴ εἰδέναι ὧν δεῖται, καθ' ἃ προϊὼν λέγει ὁ Πλούταρχος, εἶναι *αἰτία δι' ἣν* ἀεὶ συνοικεῖ αὐτῷ νόσος ἀνήκεστος ἡ κακία.

Σελ. 300, 3 ἑ. (501 A): «ὁ μὲν τῷ σώματι νοσῶν εὐθὺς ἐνδοὺς καὶ καθεὶς εἰς τὸ κλινίδιον ἑαυτὸν *ἡσυχίαν ἄγει* .... οἱ δ' ἐν τοῖς ψυχικοῖς πάθεσιν ὄντες **τότε** μάλιστα πράττουσι, *τόθ'* ἥκιστα ἡσυχάζουσι».

Τί σημαίνει τὸ **τότε** πᾶς τις βλέπει. Σημαίνει δηλ. *ΟΤΕ ἐν τῷ*

ψυχικῷ πάθει εἰσί. Τοῦ δὲ ὅλου χωρίου ὁ νοῦς σαφέστατος. Οἱ μὲν σωματικῶς νοσοῦντες, καθ' ὃν χρόνον κατέχονται ὑπὸ τῆς νόσου *ἡσυχάζουσι καὶ ἀπρακτοῦσι*· οἱ δὲ ψυχικῶς νοσοῦντες, πᾶν τοὐναντίον, ἀκριβῶς **τότε, ὅτε** κατέχονται ὑπὸ τῆς νόσου, *μάλιστα πράττουσι καὶ ἥκιστα ἡσυχάζουσι*.

Τὸ σαφέστατον τοῦτο χωρίον ὁ ἐκδότης τοῦ Πλουτάρχου παρανοήσας προτείνει νὰ γραφῇ **ὅτε** ἀντὶ τοῦ **τότε**, οὗ γενομένου προκύπτει ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἀνθρώπων κατ' ἐξαίρεσιν οἱ ἐν τοῖς ψυχικοῖς πάθεσιν ὄντες, *ΟΤΕ μάλιστα πράττουσι, ΤΟΤΕ ἥκιστα ἀπρακτοῦσι* (= ἡσυχάζουσι), οἱ δὲ λοιποὶ ἄνθρωποι ἅμα *πράττοντες ἀπρακτοῦσι*. Τῆς ἀρχῆς ταύτης τὸ σπουδαιότατον πόρισμα, ὅπερ ἀληθῆ ἐπανάστασιν θὰ κινήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ τῶν λογικευομένων, εἶναι ὅτι ὁ λογικὸς Νόμος καθ' ὃν *Α οὐκ ἔστιν οὐκ Α* δὲν εἶναι ἀνεξαίρετος.

Τάλαινα Bibliotheca Teubneriana τί σοι ἐπεφύλαττεν ὁ μακρὸς χρόνος!

Σελ. 310, 25 ἑ. (505 E): «ἑταίρα τῶν περὶ Ἁρμόδιον ἦν καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς τυράννους *συνωμοσίας* ἐκοινώνει ταῖς ἐλπίσιν ὡς γυνή· καὶ γὰρ αὕτη περὶ τὸν καλὸν *ἐκεῖνον* ἐβάκχευσε κρατῆρα [**τοῦ ἔρωτος**] καὶ κατωργίαστο διὰ τοῦ θεοῦ τοῖς ἀπορρήτοις.

Ἡ ἀντωνυμία *ἐκεῖνος* δεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλου τινὸς καὶ σημαντικοῦ πράγματος, οἷον δὲν ἦτο βέβαια ἡ ἐρωτικὴ σχέσις τῆς ἑταίρας Λεαίνης πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἁρμόδιον, ἀλλ' ἡ *συνωμοσία ἐκείνη* δι' ἧς ἠλευθερώθησαν αἱ Ἀθῆναι. Ἔπειτα ἡ πρότασις «καὶ γὰρ κτέ.» εἶναι προφανῶς ἐπεξήγησις τῶν εὐθὺς ἡγουμένων, ἐν οἷς οὐχὶ περὶ τοῦ ἔρωτος τῆς Λεαίνης, ἀλλὰ περὶ τῆς συνωμοσίας, ἧς αὕτη ἐκοινώνει, ὁ λόγος.

Διὰ ταῦτα πάντα ἡ μὲν γενικὴ *τοῦ ἔρωτος* εἶναι πάντως ἐξαλειπτέα, ὁ δὲ *καλὸς ἐκεῖνος κρατὴρ* εἶναι ὁ τῆς συνωμοσίας. Ἀλλὰ πόθεν προῆλθε τὸ παρέμβλημα τοῦτο **τοῦ ἔρωτος**; Εἶναι δῆλον ὅτι ἑρμήνευμα τῆς γενικῆς *τοῦ θεοῦ*. Τοιαῦτα ἑρμηνεύματα ἔξωθεν εἰς τὸ κείμενον εἰσφθαρέντα φωρᾷ τις ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Πλουτάρχου οὐκ ὀλίγα.

Σελ. 344, 19 (519 C): ἔοικε γὰρ ἥτε *μοιχεία* πολυπραγμοσύνη τις ἀλλοτρίας ἡδονῆς καὶ ζήτησις καὶ ἔρευνα τῶν φυλαττομένων καὶ λανθανόντων τοὺς πολλοὺς ἥτε πολυπραγμοσύνη παράλυσίς **ἐστι** καὶ **φθορὰ** καὶ ἀπογύμνωσις τῶν ἀπορρήτων.

Εἶναι φανερὸν ὅτι **ἥτε** *μοιχεία*, **ἥτε** *πολυπραγμοσύνη* εἶναι ἀμφότερα ὑποκείμενα τοῦ κοινοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀμφοτέρων προτασσομένου ῥήματος **ἔοικε**. Τοῦ δὲ **ἐστιν** ἡ παρεμβολή, ἥτις ἀνακόλουθον ποιεῖ τὸν λόγον, εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος. Διὸ νομίζομεν ὅτι τὸ *ἐστι* προῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ **τις** (παράλυσίς **τις** = πολυπραγμοσύνη *τις*). Παρατηρητέα δὲ ἡ συμμετρία, καθ' ἥν, ὥςπερ τῇ *μοιχείᾳ* ἀποδίδονται αἱ τῇ *πολυπραγμοσύνῃ* κυρίως ἀνήκουσαι ἰδιότητες, οὕτω πάλιν τῇ *πολυπραγμοσύνῃ* ἀπονέμονται τὰ τῇ *μοιχείᾳ* κυρίως προςόντα τ. ἔ. *παράλυσις* καὶ **φθορὰ** καὶ *ἀπογύμνωσις*, ἵνα ἀποδειχθῇ ἡ ταυτότης μοιχείας καὶ πολυπραγμοσύνης. Τότε ἀποδεικνύεται αὕτη, ὅταν ἡ μὲν *μοιχεία* παρασταθῇ ὡς *ζήτησις καὶ ἔρευνα* (= πολυπραγμοσύνη), ἡ δὲ *πολυπραγμοσύνη* ὥς τις *φθορὰ* καὶ *ἀπογύμνωσις* (= *μοιχεία*).

Ὁ ἐκδότης οὐδὲν τούτων ὑποπτεύσας προτείνει ἀντὶ τοῦ *φθορὰ* νὰ γραφῇ «*φώρα*, quae Hesychio teste ἔρευνα est» ! ! ! ! !

Σελ. 351, 16 (522 A): «εἰ γὰρ ὑπὸ *σοῦ* πεισθεὶς ἀφικοίμην πρὸς αὐτήν, ἴσως ἄν με πάλιν ἀναπείσειεν **αὐτὴ** καὶ μὴ σχολάζοντα φοιτᾶν κτέ.».

Παρὰ Ξενοφῶντι (Κ. Π. V, 1, 8) κεῖται *ἐκείνη*, ὁ δὲ Πλούταρχος ἔγραψεν **αὐτὴ** διὰ τὴν πρὸς τὸ *σοῦ* ἀντίθεσιν. «Νῦν μέν, λέγει ὁ Κῦρος, θὰ μεταβῶ πρὸς τὴν Πάνθειαν ὑπὸ *σοῦ* πεισθείς, ἰδὼν δ' αὐτὴν καὶ γοητευθεὶς ὑπὸ τῶν θελγήτρων αὐτῆς θὰ μεταβῶ καὶ αὖθις πρὸς αὐτὴν ὑπ' **αὐτῆς ταύτης** ἀναπεισθείς. Ἄνευ λόγου ἄρα ὁ Βερν. μετέγραψεν **αὕτη**.

Σελ. 357, 20 (524 C): «τὸν δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν ἔχοντα καὶ πλειόνων ὀρεγόμενον οὐ χρυσίον ἐστὶν οὐδ' ἀργύριον τὸ θεραπεῦ**ΟΝ**». Γρ. τὸ θεραπεῦCον.

Σελ. 364, 25 ἑ.: «οὐδὲν πλέον ἔχουσιν οἱ πλούσιοι τῶν μέτρια κε-

κτημένων· ἀλλ' **ἄπλουτος** ὁ πλοῦτός ἐστιν . . . . . εἰ Καλλίας ὁ πλουσιώτατος Ἀθηναίων καὶ Ἰσμηνίας ὁ Θηβαίων εὐπορώτατος ἐχρῶντο τούτοις, οἷς Σωκράτης καὶ Ἐπαμεινώνδας». Οὕτω κατὰ τὸν ἐκδότην τινὰ τῶν ἀντιγράφων (τίνα?). Ὁ δὲ νοῦς σαφέστατος: εἰ ὁ πλοῦτος οὐδὲν πλέον παρέχει τῆς πενίας, *ἄπλουτός* ἐστι. Ἐν ἑτέροις δ' ὅμως ἀντιγράφοις κεῖται **τυφλός**, ὅπερ εἶναι παραδιόρθωσίς τινος ἀναγνόντος: *ἀλλὰ* **πλοῦτος** (= *ἀλλ' ἄπλουτος*) *ὁ πλοῦτος*. Ὁ Βερν. ἀμφότερα συνῆψε γράψας «τυφλὸς καὶ ἄπλουτος».. Ἀλλὰ τί βούλεται ἐνταῦθα ἡ *τυφλότης*;. Ἀλλοῖα εἰσὶ τὰ ἐν 528 Α..

Σελ. 372, 6 (530 Β): «ὥστ' ἡ δυσωπία»!! Τοῦ **ὥστ'** *ἡ δυσωπία* θὰ ἦτο προτιμότερον τὸ *ὥςτε ἡ δυσωπία* ἔστω καὶ μετὰ χασμωδίας. Περὶ δὲ τοῦ μικρὸν κατωτέρω ἐν Εὐριπιδείῳ στίχῳ κειμένου *ἀπέχθεσθαι* περιττὸς πᾶς λόγος, ἀφ' οὗ οὐδ' εἰπόντος ἐμοῦ ἄλλοτε ὅτι γραπτέον *ἀπεχθέσθαι* ἠβουλήθη ὁ ἐκδότης *ἐνὶ φρεσὶ βαλέσθαι*.

Σελ. 402, 8 (542 Β): «λανθάνει γὰρ οὕτω τὸν ἀκροατὴν (ἐξυπ. ὁ λέγων) τοῖς ἰδίοις ἐπαίνοις συνυποδυόμενον τὸ⟨ν⟩ τοῦ λέγοντος ἡδέως προσδεχόμενον· καὶ χαίρει μὲν (*ἐξυπ.* ὁ ἀκροατὴς) ἐφ' οἷς κατώρθωσε λεγομένοις, τῷ δὲ χαίρειν εὐθὺς ἕπεται τὸ θαυμάζειν καὶ ἀγαπᾶν δι' ὃν κατώρθωσε». Αὕτη εἶναι ἡ γραφὴ τῶν ἄλλων ἀντιγράφων, ἧς ἐγὼ μόνον τὸ **τὸ** εἰς **τὸν** μετέβαλον. Ὁ δὲ νοῦς σαφής: Ὁ ῥήτωρ, λέγει, κατορθοῖ νὰ ἐπαινέσῃ ἑαυτὸν χωρὶς νὰ νοήσῃ τὸν σκοπόν του ὁ ἀκροατὴς (*λανθάνει τὸν ἀκρ.*), ὅστις ἀκούων ἑαυτὸν ἐπαινούμενον σὺν τοῖς ἑαυτοῦ ἐπαίνοις ἡδέως παραδέχεται καὶ τὸν τοῦ ῥήτορος αὑτοῦ σχεδὸν ἀνεπαισθήτως συνεισχωροῦντα.

Ταῦτα πάντα εἰσὶ κατὰ τὸν Βερν. non uno nomine male sana. Τίνα δὲ εἶναι τὰ sana; Τὰ τοῦ D ἔχοντα ὧδε: «λανθάνει . . . συναποδυόμενος (*ἐξυπ.* ὁ λέγων), ὃς (*τ. ἔ.* ὁ ἀκροατής!!) τοῖς ὑπὲρ αὑτοῦ λεγομένοις ἥδεται καὶ χάριν μὲν ἐφ' οἷς κατώρθωσεν ἔχει (τίνι;!!!), τῷ δὲ **χαίρειν** εὐθὺς ἕπεται τὸ θαυμάζειν καὶ ἀγαπᾶν δι' ὃν κατώρθωσε». Ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ παρατηρητέα πρῶτον ἡ τραχεῖα μεταβολὴ τοῦ ὑποκειμένου (ὁ λέγων, ὁ ἀκροατής), ἔπειτα ἡ οὐδεμίαν ἀσαφείας ὑπερβολὴν καταλείπουσα ἔκφρασις «χάριν ἔχει ἐφ' οἷς κατώρθωσε» τέλος τὸ *χαίρειν* ἐκεῖνο, ὅπερ ἀναφέρεται ἀναγ-

καίως εἰς τὰ εὐθὺς προηγούμενα «καὶ χάριν . . . ἔχει», ἐν οἷς ὅμως οὐδεὶς λόγος περὶ **χαρᾶς**, ἀλλὰ περὶ **χάριτος**». Τοιαύτη εἶναι ἡ sanitas, ἣν παρέσχε τῷ χωρίῳ ὁ Βερν. τυφλῷ ἡγεμόνι, τῷ D, ἀκολουθήσας.

Δὲν εἶναι δὲ ὀλίγα τὰ χωρία, ἐν οἷς ἡ γνησία παράδοσις ἐν ἄλλοις κώδιξι διατηρουμένη διεφθάρη ὑπὸ τοῦ τὸ ἐν τῷ κώδικι D κείμενον συντάξαντος. Τοῦτο ἔν τισι χωρίοις ἦτο οὕτω καταφανές, ὥςτε καὶ αὐτὸς ὁ Βερν. ὁ περὶ τὸν κώδικα τοῦτον ἐπτοημένος ὡμολόγησε τὸ πρᾶγμα (Praef. vol. I σελ. XIX). Ἀλλ' ἐν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις χωρίοις ὁ ἐκδότης οὐ μόνον οὐδὲν ὑπώπτευσεν, ἀλλὰ **πᾶν τοὐναντίον** τὰ χωρία ταῦτα καταλέγει ἐν τοῖς **τεκμηριοῦσι τὴν τοῦ κώδικος ἀρετήν**. Θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀληθές. Ἐκ τῶν 115 χωρίων, ἅπερ ἐν σελ. XIX ἑ. τοῦ α' τόμου τῆς Βερναρδακείου ἐκδόσεως καταλέγονται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ κώδικος D ἀρετῆς, τὸ τέταρτον σχεδὸν ἐν μὲν τῷ κώδικι τούτῳ εἰσὶ διεσκευασμένα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἢ εἶναι ὅλως ἀδιάφθορα ἢ ἡ φθορὰ αὐτῶν εἶναι τοιαύτη, ὥςτε ὑπολείπονται ἱκανὰ τῆς ἀληθοῦς γραφῆς ἴχνη. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῶσι πάντα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος χωρία.

24 H: «Θεόςδοτον νῦν τὸ τυχηρὸν εἴρηκεν **ὡς** οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν τοῖς διὰ τὴν τύχην πενομένοις, ἀλλὰ τὴν μετ' ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ πολυτελείας ἀπορίαν αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον **οὖσαν**». Οὕτω τἄλλ' ἀντίγραφα πλὴν τοῦ D κάλλιστα. Τὸ **οὖσαν** *ἐπονείδιστον* ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ **ὡς**, ὥσπερ καὶ τὸ *ἄξιον ἐγκαλεῖν* (ἐξυπ. **ὄν**). Ἰσοδυναμοῦσι δὲ ταῦτα ἀλλήλοις (οὖσαν ἐπονείδιστον = ἄξιον ὀνειδίζειν = ἄξιον ἐγκαλεῖν).

Οὐδὲν τούτων νοήσας ὁ τοῦ D διασκευαστής, ἀγνοῶν δὲ πόθεν νὰ ἐξαρτήσῃ τὸ *τὴν μετ' ἀργίας . . . ἀπορίαν . . . οὖσαν* παρενέβαλεν ἀτόπως τὸ ῥ. *χακίζειν* μετὰ τὸ *ἀπορίαν*. Ταῦτα δὲ κατέπιεν ἀνυπόπτως ὁ Βερν.

40 F: «δεῖται γέ μήν οὐδ' αὐτὸ μικρᾶς εὐλαβείας, τάχα δὲ καὶ μείζονος· ὡς οἱ μὲν καταφρονητικοὶ . . ἧττον ὠφελοῦνται, οἱ δὲ θαυμαστικοὶ . . . μᾶλλον βλάπτονται». Οὕτω τινὲς κώδικες κάλλιστα. Συχνοτάτη δ' εἶναι ἡ τοῦ ὡς αἰτιολογικὴ χρῆσις παρὰ Πλουτάρχῳ, οἷον εὐθὺς κατωτέρω (B): «ἵν' οἱ μὲν λέγοντες μὴ μισῶσιν, οἱ δὲ λόγοι μὴ βλάπτωσιν· ὡς πολλὰ ψευδῆ . . . μανθάνομεν εὐνοίᾳ καὶ πίστει τῇ πρὸς τοὺς λέγοντας ἐνδεχόμενοι». Ἐν ἑτέροις δὲ κώδιξι κατὰ συνήθη παραφθορὰν ἀντὶ ὡς οἱ κεῖται *ὅσοι*, ἐν δ' ἑτέροις ἐκ τοῦ μείζονΟCWC προῆλθε *μείζονος ὅσῳ* (= μείζονΟCOCWC). Ἐν δ' ἑτέροις, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ τὸν D διασκευάσαντος ἀρχέτυπον, τοὐναντίον ἐξέπεσεν ὁ WC διὰ τὸ *μείζον*OC. Οὕτω δὲ ὁ διασκευαστὴς μὴ εὑρὼν τὸν αἰτιολογικὸν σύνδεσμον ἔγραψεν *οἱ μὲν γὰρ* ἀντὶ τοῦ *ὡς οἱ μὲν*, ὅπερ ὤφειλε νὰ γράψῃ. Τοῦτο δ' ἐγκρίνει καὶ ὁ Βερν.!

54 A: «ἐγὼ δ' οἶδα καὶ συνεκβαλόντα γαμετήν, ὡς ὁ φίλος ἀπεπέμψατο τὴν ἑαυτοῦ». Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες πλὴν τοῦ D, ὅστις ἀντὶ τοῦ *καὶ* γράφει *τινά*, ὅπερ ὅλως περιττόν. Τοὐναντίον δ' ὁ ἐπιδοτικὸς *καὶ* εἶναι χρησιμώτατος, ἅτε δεικνύων τὴν *ὑπερβολὴν* τῆς πρὸς τὸν φίλον κολακείας.

55 F: «ἔστι δὲ τοῦ πράγματος (ἐξυπ. *ὁ ἔπαινος*), ἂν ἀπόντας μᾶλλον ἢ παρόντας ἐπαινῶσιν, ἂν καὶ αὐτοὶ ταὐτὰ βουλόμενοι καὶ ζηλοῦντες, ⟨ἂν⟩ μὴ μόνους ἡμᾶς, ἀλλὰ πάντας ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἐπαινῶσιν, ἂν μὴ νῦν μὲν ταῦτα νῦν δὲ τἀναντία πράττοντες». Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες πλὴν τοῦ D. Ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ διορθωτέον μόνον τὸ πράττοντες εἰς πράττοντας, ἐξυπακουστέον δὲ τὸ *ἐπαινῶσι*. Ὁ δὲ νοῦς σαφής. Τότε ὁ ἔπαινος εἶναι τοῦ πράγματος ὅταν οἱ ἐπαινοῦντες μὴ ἐπαινῶσι τινὰ ἐπὶ ἀντιθέτοις πράξεσι, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν δύο ἀντίθετοι πράξεις νὰ εἶναι ἀμφότεραι ἄξιαι ἐπαίνου. Οὐδὲν τούτων νοήσας ὁ τοῦ D διασκευαστὴς παρενέβαλε *φαίνοιντο* μετὰ τὸ *πράττοντες*, συμπαρέσυρε δὲ εἰς τὴν πλάνην ταύτην καὶ τὸν Hercher, ᾧ γράψαντι *φαίνωνται* πιστῶς ἠκολούθησεν ὁ Βερν.

59 A: «εἰ τὸν (γρ. *τις*, ὡς ὁ Mez.) ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει τοῦτο ποιῶν

μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων· οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν ἐπαινῶν εἴη, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμός ἐστι καὶ πάμφορος». Οὕτως ἔχον ἐν τοῖς ἄλλοις κώδιξι τὸ χωρίον διεφθάρη ἐν τῷ D ὧδε· «**εἶτ'** οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει τοῦτο **μὴ** ποιῶν μᾶλλον ἢ . . . πράγματα ἔχων;». Τὴν γραφὴν ταύτην θεωροῦμεν διαφθοράν, διότι τὰ ἑπόμενα «οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος κτἑ.» δὲν ἀντιστοιχοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς τὴν τοῦ D γραφήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων κωδίκων. Οὕτω τὸ «οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν ἐπαινῶν εἴη» ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ ἄνευ ἐρωτηματικοῦ «οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει τοῦτο ποιῶν (= ἐγκωμιάζων)», οὐχὶ πρὸς τὸ **εἶτ'** *οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει τοῦτο* **μὴ** ποιῶν . . . ; πρὸς ὃ θὰ ἀντεστοίχει τοιάδε τις ἔκφρασις· «**καὶ** ἄνθρωπος ἂν ἄτοπος εἴη **μὴ** ἐπαινῶν».

36 E: Λακύδης . . . φεύγοντι δίκην Κηφισοκράτει . . . παρειστήκει. Τοῦ δὲ κατηγόρου τὸν δακτύλιον αἰτήσαντος, ὁ μὲν (= Κηφισοκράτης) ἡσυχῇ παρακαθῆκεν, αἰσθόμενος δ' ὁ Λακύδης ἐπέβη τῷ ποδὶ καὶ ἐπέκρυψεν· ἦν **δὲ** ὁ ἔλεγχος ἐν ἐκείνῳ». Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες. Ὁ δὲ D «ἦν *γὰρ* ὁ ἔλεγχος ἐν ἐκείνῳ», ὅπερ ἄτοπον. Διότι ὁ Λακύδης δὲν ἐπέκρυψε τὸν δακτύλιον, **διότι** «ὁ ἔλεγχος ἦν ἐν ἐκείνῳ», ἀλλ' ἁπλῶς διότι παρετήρησεν ὅτι αὕτη ἦτο ἡ ἐπιθυμία τοῦ φίλου του. Θὰ ἔπραττε δὲ τὸ αὐτὸ καὶ εἰ μὴ *ὁ ἔλεγχος ἐν ἐκείνῳ ἦν*. Ὁ **γὰρ** λοιπὸν δὲν ἁρμόζει ἐνταῦθα, ἀλλ' ὁ **δὲ**, ὃν ἔχουσι τἆλλα χειρόγραφα».

66 A: «φωράσομεν ἑαυτοὺς οὐκ ἐπαινοῦντος φίλου . . . δεομένους, ἀλλ' ἐλέγχοντος καὶ παρρησιαζομένου καὶ ψέγοντος ἡμᾶς **ἰδίᾳ** κακῶς πράττοντας». Πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ *ἰδίᾳ* παράβαλε 70 F: «οὐκ ἄμεινον ἦν . . . *ἰδίᾳ* ταῦτα λελέχθαι;». Ὥστε ἀμφίβολον τοὐλάχιστον εἶναι ἂν ἡ ἐν μόνῳ τῷ D κειμένη γραφὴ *νὴ Δία* εἶναι κρείττων.

73 C: «ἰατρὸς . . . ἐμπύου τὸ ἧπαρ ἀνθρώπου δείξαντος αὐτῷ τοῦ δάκτυλον ἡλκωμένον οὐκ ἔστι σοι εἶπεν, ὦ τᾶν, περὶ παρωνυχίας». Οὕτω πάντα τἀντίγραφα πλὴν τοῦ D. Ὁ δὲ νοῦς σαφής· «οὐ πρόκειταί σοι περὶ παρωνυχίας, οὐ περὶ παρωνυχίας ὁ ἀγών, ὁ κίνδυνος

κττ.». Ἀλλ' ἐν τῷ D κεῖται: «οὐκ ἔστι σοι . . . περὶ παρωνυχίας **ὁ λόγος**» τ. ἔ. οὐ λέγεις, οὐ ποιεῖ λόγον περὶ παρωνυχίας, ὅπερ ἄτοπον, διότι ἀκριβῶς περὶ παρωνυχίας ἐκεῖνος ἐποιεῖτο λόγον.

Τὸ χωρίον ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν 43 Β, ἔνθα κατὰ τὴν Βερναρδάκειον ἔκδοσιν κεῖται ὡσαύτως «. . . περὶ παρωνυχίας ὁ λόγος». Ἀλλ' ὑποπτεύομεν ὅτι καὶ ἐνταῦθα μόνος ὁ D ἔχει τὸ **λόγος**, καίτοι ὁ ἐκδότης οὐδεμίαν σημειοῦται διαφοράν.

74 Α: «ὅταν γὰρ ἢ μέλλοντας ἁμαρτάνειν ἐκκροῦσαι δεήσῃ . . . ἢ πρὸς τὰ καλὰ . . . ἀπροθύμως ἔχοντας . . . παρορμῆσαι θελήσωμεν, ἐς αἰτίας δεῖ **μεταφέρειν** ἀτόπους . . . τὸ γιγνόμενον». Οὕτως ὀρθότατα τἆλλα ἀντίγραφα πλὴν τοῦ D. Ὁ δὲ νοῦς σαφής· ἵνα τὴν φιλοτιμίαν τοῦ μέλλοντος ἁμαρτάνειν ἐξεγείρωμεν, πρέπει ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς αἰτίου, ὑφ' οὗ κινεῖται, νὰ ἀναφέρωμεν τὴν πρᾶξίν του εἰς ἕτερον αἴτιον *ἄτοπον καὶ ἀπρεπές*. Τὸ τοιοῦτον λέγεται **μεταφέρειν** τὸ γινόμενον ἐκ τῆς ἀληθοῦς αἰτίας εἰς ἑτέραν ἄτοπον καὶ ἀπρεπῆ. Γελοία δὲ εἶναι ἡ ἐν τῷ D γραφὴ ΠΕΡΙφέρειν, ἣν θαυμάζει ὁ Βερν.

96 a: «τὸ μὲν συναγωνιᾶν καὶ συνάχθεσθαι καὶ συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν (*ἐξυπ.* τοῖς φίλοις) **οὐ** πάνυ δύσοιστον τοῖς ἐλευθέροις καὶ γενναίοις ἐστί». Τίς ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ λόγου τούτου. Ἀλλ' ἐν τῷ D κεῖται «πάνυ δύσοιστον» ἄνευ τοῦ **οὐ**, ὅπερ, καίπερ παραλογώτατον ὄν, ἀσπάζεται ὁ ἐκδότης.

97 Ε: «εἰ δ' ἔστι σωφροσύνη . . . πῶς λόγον ἔχει μὴ εἶναι φρόνησιν, εἰ δὲ φρόνησις πῶς εὐβουλίαν μὴ εἶναι». Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες, ὁ δὲ D: «πῶς οὐκ εὐβουλίαν» ἀντὶ τοῦ «πῶς . . . εἶναι». Ἡ τοῦ D γραφὴ εἶναι συντακτικῶς ἀνωμαλωτέρα.

108 C: «τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμεν καὶ οὗ φαμεν **ἐρᾶν ἔσται φρόνησις**». Οὕτω διεφθαρμένον φέρεται ἐν τοῖς ἄλλοις ἀντιγράφοις τὸ τοῦ Πλάτωνος (Φαιδ. 66 Β): «καὶ οὗ φαμεν **ἐρασταὶ εἶναι, φρονήσεως**». Ἀλλὰ πολλῷ χεῖρον τῆς διαφθο-

ρᾶς, ἅτε κρύπτουσα τὸ ἕλκος εἶναι ἡ ἐν τῷ D παραδιόρθωσις «καὶ οὔ φαμεν ἐρᾶν, ἔστι δὲ φρόνησις».

111 B: «τὴν γὰρ εὐκαιρίαν . . . πανταχῇ **καθορῶμεν** πρωτεύουσαν» οἱ ἄλλοι κώδικες, ὁ δὲ D **θεωροῦμεν**, ὅπερ πολὺ φοβούμεθα μὴ προῆλθεν ἐκ παραδιορθώσεως. Ἴσως δηλ. ἐκπεσούσης τῆς πρώτης συλλαβῆς τοῦ *καθορῶμεν* τὸ ὑπολειφθὲν *θορῶμεν* μετεβλήθη εἰς *θεωροῦμεν*.

116 A: «εἰς ἀγύρτας καὶ γόητας ἀνθρώπους ἐμπεσόντες». Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες πλὴν τοῦ D, ἐξ οὗ λείπει τὸ *ἀνθρώποις*, ὅπερ ὁ Βερν. νομίζει ἀρετὴν τοῦ κώδικος, ἴσως διότι οὕτω γίνεται οἰκονομία χώρου καὶ μέλανος.

390 E: »εἰσὶ γὰρ θεοὶ δήπου καὶ δαίμονες καὶ ἥρωες, **εἶτα** μετὰ τούτους τὸ τέταρτον ἀνθρώπων γένος, ἔσχατον δὲ . . τὸ . . θηριῶδες». Οὕτω τἆλλ' ἀντίγραφα πλὴν τοῦ D, ἐν ᾧ κεῖται **καὶ** ἀντὶ τοῦ **εἶτα**. Ἀλλ' ὅτι τὸ δεύτερον τοῦτο ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος πιθανὸν καθιστῶσι τὰ ἑξῆς: «ἔτι δ' εἰ τὴν ψυχὴν . . . διαιροῖς, πρῶτον αὐτῆς . . . . τὸ θρεπτικόν, δεύτερον δὲ τὸ αἰσθητικόν, εἶτα τὸ ἐπιθυμητικόν, *εἶτ' ἐπὶ τούτῳ* τὸ θυμοειδὲς κτέ.», ἔνθα τὸ τέταρτον εἰσάγεται διὰ τοῦ *εἶτ' ἐπὶ τούτῳ*, ὡς ἀνωτέρω διὰ τοῦ *εἶτα μετὰ τοῦτο*.

471 D: «Οὐχ ἥκιστα τούτων εὐθυμίαν κολούει τὸ . . . μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν, εἶτ' ἀποτυγχάνοντας αἰτιᾶσθαι *δαίμονα* καὶ *τύχην*, ἀλλὰ μὴ τὴν αὑτῶν *ἀβελτερίαν*. Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοὶ τὸν λαγὼ⟨ν⟩ κυνηγετεῖν *δυστυχής* ἐστι, οὐδὲ τῷ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι μηδὲ ΕΙϹ (ΟΙϹ *ἐν τῷ* B) δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρός». Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες πλὴν τοῦ D. Ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ, ἐὰν μόνον τὸ ΕΙϹ ἢ ΟΙϹ διορθωθῇ εἰς ϹΥϹ (σῦς), τὸ χωρίον ἕξει κάλλιστα. Πρβλ. τὸ ὁμοιότατον τοῦ Ξενοφῶντος χωρίον, ὅπερ ἴσως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Πλούταρχος, Κ. Π. ΙΙ, 4, 20: «οἱ δὲ ἄριστοι . . . ἐδίωκον· καὶ ᾕρουν πολλοὺς καὶ **σῦς** καὶ ἐλάφους κτέ.». Ὅμοιον πλὴν ὅτι ἐν αὐτῷ προστίθεται τὸ ἐπίθετον *ἄγριος*, ὅπερ ἐν τοῖς ἄλλοις χω-

ρίοις ὡς εὐνόητον παραλείπεται, εἶναι τὸ ἐν 'Αναβ. V, 7, 24: «οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν, ὥσπερ ἢ **συὸς ἀγρίου** ἢ ἐλάφου φανέντος ἵενται ἐπ' αὐτόν».

Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ χωρίου γραφή, ὁ δὲ νοῦς σαφέστατος: «Οὔτε τύχη ἐναντιοῦται (= *δυστυχής ἐστι*) τῷ βουλομένῳ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ καὶ τῷ βοῒ κυνηγετεῖν, οὔτε δαίμων ἐναντιοῦται τῷ βουλομένῳ μὲν λαμβάνειν, ἀλλ' ὡς εἰκὸς μὴ λαμβάνοντι γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μηδὲ σῦς». Παρατηρητέα δὲ ἡ συμμετρία ἡ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ὑπάρχουσα, καθ' ἣν πρὸς μὲν τὸ *δαίμονα αἰτιᾶσθαι* ἀντιστοιχεῖ τὸ (*οὐδὲ*) *δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρός*, πρὸς δὲ τὸ *τύχην αἰτιᾶσθαι* τὸ *δυστυχής ἐστι*, πρὸς δὲ τὸ *ἀλλὰ μὴ τὴν αὐτῶν ἀβελτερίαν* τὸ *ἀλλ' ἀβελτερία . . . τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν*.

Πάντα ταῦτ' ἀγνοήσας ὁ τοῦ D διασκευαστὴς ἰδοὺ πῶς διέφθειρε τὸ χωρίον: «οὐδ' **ὁ** γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνων **οὐδ' οἷς** δαίμων **οὐκ** ἐναντιοῦται μοχθηρός, ἀλλ' ἀβελτερία . . . ἐπιχειροῦσι» ἧς τὴν νοθείαν τίς νοῦν ἔχων δὲν βλέπει;

477 D: «οὐχ ὥσπερ οἱ πολλοὶ Κρόνια καὶ **Διονύσια** καὶ Παναθήναια . . περιμένουσιν, ἵν' ἡσθῶσι καὶ ἀναπέμψωσιν ὠνητὸν γέλωτα, μίμοις καὶ ὀρχησταῖς μισθοὺς τελέσαντες». Τίς δὲν θὰ ἐθαύμαζεν ἂν ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐπισημοτάτων ἅμα καὶ κατ' ἐξοχὴν εὐθύμων καὶ φαιδρῶν ἑορτῶν ἔλειπον τὰ *Διονύσια*;Ὅμως δὲ λείπουσιν ἐκ τοῦ D, διότι ὁ τὸ κείμενον αὐτοῦ διασκευάσας ταχυγραφικήν τινα δήλωσιν τοῦ *Διονύσια* ἀνέγνω *Διάσια*. Οὕτω δὲ ἀντὶ τῆς ἐπισημοτάτης καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι γνωριμωτάτης πανηγύρεως εἰσήγαγεν εἰς τὸ Πλουτάρχειον κείμενον τὴν ἐπιχώριον τῶν 'Αθηναίων ἑορτὴν τὰ Διάσια, ἥτις ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ Θουκυδίδου χρόνοις ἦτο τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἄγνωστος (πρβλ. Θουκ. I, 126).

494 B: «ἐπῄνουν δὲ κἀκείνας, ὡς οὐκ ἀχαρίστους, οὐδ' ἀφιλοσόφους, τὰς ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας, *ὁμιλίας* ἀφροδισίων ἐνιαυτὸν ἁγνεῦσαι καὶ οἴνου.

Πᾶς τις καὶ μηδὲν ἄλλο γινώσκων ἀφ' ἑαυτοῦ προάγεται νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι τὸ *ὁμιλίας* ἐκεῖνο καὶ περιττὸν ὅλως ὂν καὶ ἄκομψον ποιοῦν τὸν λόγον οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶναι ἢ διάφορος, καὶ δὴ

σφαλερά, γραφὴ τοῦ *ὁμολογίας*, παραγραφεῖσα μὲν κατ' ἀρχὰς τῷ ὀρθῷ, ὕστερον δὲ παραληφθεῖσα εἰς τὸ κείμενον. Τοῦτο λοιπὸν τὸ σφόδρα ὕποπτον *ὁμιλίας* μόνον ἐν τῷ κώδικι D ὑπάρχει, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις κεῖται «τὰς ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας ἐνιαυτὸν ἀφροδισίων ἁγνεῦσαι» ἄνευ τοῦ *ὁμιλίας*.

501 E: «Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; τῶν παθῶν αὐτὸς ὁ καιρὸς ὑπόμνησίς ἐστι». Τίς προσκρούει τῷ ἀσυνδέτῳ; Τίς δὲ νομίζει ἀναγκαῖον νὰ προστεθῇ τι εἰς τὸ *τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν*; (=πρὸς τί νὰ πολυλογῶμεν;). Καὶ ὅμως ὁ D ἰδοὺ πῶς μεταβάλλει τὸ χωρίον· «τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν τῶν παθῶν, *ὧν* αὐτὸς ὁ καιρὸς ὑπόμνησίς ἐστι;», ὡς εἰ εἶχον ἤδη καταλεχθῇ τινα πάθη, παρελείπετο δὲ ἡ τῶν λοιπῶν ἀναγραφή!!

520 B: «καὶ ἄνευ δὲ τῆς κατάρας ἀπρεπὴς καὶ ὁ ἀνωφελὴς ὁ θησαυρὸς αὐτοῦ **τῶν** ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων». Οὕτω τἄλλ' ἀντίγραφα, ἐν δὲ τῷ D ἀντὶ τοῦ **τῶν** κεῖται **γέμων**, ὅπερ εἶναι μὲν τοῖς ἀνοήτοις σαφέστερον, ἀλλ' οὐχὶ σοφώτερον.

525 D: «ἀνελευθέρως καὶ ἀπανθρώπως καὶ ἀμεταδότως καὶ πρὸς *φίλους* ἀπηνῶς καὶ πρὸς **πόλιν** ἀφιλοτίμως». Οὕτω τἄλλ' ἀντίγραφα. Ὁ δὲ D *πολίτας* ἀντὶ τοῦ *πόλιν*, ὅπερ τίς ἐνταῦθα θὰ προτιμήσῃ, ἔνθα ἀντιτίθενται αἱ πρὸς τοὺς ἰδιώτας δωρεαὶ (φίλους) ταῖς πρὸς τὴν ὅλην **πόλιν**;

527 B: «ἡ χρῆσις αὕτη δι' ἣν θαυμάζεται ὁ πλοῦτος τίς; πότερον τῶν ἀρκούντων ἢ τῶν περιττῶν;». Οὕτω τἄλλ' ἀντίγραφα. Ὁ δὲ D: «τίνων τίς ἡ χρῆσις . . . πλοῦτος;». Ἀλλ' εἶναι φανερὸν ὅτι ἢ τὸ *τίνων* ἢ τὸ *τίς* περιττεύει, πιθανώτερον δὲ τὸ *τίνων*, ὅπερ φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς προσεγράφη ὡς ἑρμήνευμα τοῦ *τίς*, εἶτα δ' εἰς τὸ κείμενον εἰσεφθάρη. Καὶ ἡ θέσις δὲ τοῦ *τίς* ἡ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀντιγράφοις πολλῷ προσφυεστέρα.

527 F: «τοιαύτην ὁ πλοῦτος εὐδαιμονίαν ἔχει θεατῶν δεομένην καὶ μαρτύρων ἢ τὸ μηδὲν οὖσαν». Αὕτη ἡ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀντιγρά-

φοις σαφέστάτη γραφὴ παραγεμίζεται ἐν τῷ D ὧδε: «μαρτύρων, **οἷς δεῖ πᾶσιν ἐμπομπεύειν αὐτὸν ἢ τὸ μηδέν ἐστι».**

528 A: «τοιοῦτόν ἐστιν ἀρετὴ ἀλήθεια μαθημάτων τε κάλλος γεωμετρικῶν ἀστρολογικῶν· **ὧν τίνι** τὰ τοῦ πλούτου φάλαρα ταῦτα καὶ περιδέραια καὶ θεάματα κορασιώδη παραβαλεῖν ἄξιον . . ;». Τίς δύναται νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ὑπῆρξεν ἐκδότης προκρίνας τῆς καλλίστης ταύτης γραφῆς τὴν ἐν τῷ D ὧδε ἔχουσαν; «. . . ἀστρολογικῶν, **οἷς πάντα** τὰ τοῦ πλούτου . . . θεάματα κορασιώδη παραβαλεῖν ἄξιον». Τὰ **κορασιώδη θεάματα** εἶναι ἄξια νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸ **κάλλος τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων!!!!!**

Δὲν εἶναι φανερὸν ὅτι τοῦ ΤΙΝΙ-ΤΑ εἰς ΠΑΝΤΑ διαφθαρέντος ὁ τοῦ D διασκευαστὴς μετέβαλε καὶ τὸ **ὧν** εἰς **οἷς**, ἵνα ἀρθοποδήσῃ ἡ σύνταξις; Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ νοῇ τις συνεργάτης ὢν τῆς περιφήμου Bibliothecae Teubnerianae πράγματα καὶ τοῖς ἀρχαρίοις αὐτοῖς καταληπτά;

Τί λέγει περὶ τούτων ὁ Κύριος van Herwerden; Περιμένομεν τὴν ἀπόκρισιν.

544 A: «ἐμμελὴς δὲ καὶ χαρίεις ὁ λήθην τινὰ καθ' αὑτοῦ λέγων ἢ ἄγνοιαν ἢ φιλονικίαν ἢ πρός τινα μαθήματα καὶ λόγους **ἀκρόασιν**, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς:

αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
ἤθελ' ἀκουέμεναι . . . .».

Οὕτως οἱ ἄλλοι κώδικες πλὴν τοῦ D. Φανερὸν δ' εἶναι ὅτι ἀντὶ τοῦ **ἀκρόασιν** γραπτέον **ἀκρασίαν** τ. ἔ. ἀχαλίνωτον ὁρμήν. Ἀλλ' ὁ τοῦ D διασκευαστὴς τὴν πρόχειρον ταύτην διόρθωσιν παριδὼν διέφθειρε τὸ χωρίον τάδε γράψας «πρός τινα μαθήματα καὶ λόγων ἀκρόασιν **ὀλιγωρίαν**. Κατὰ ταῦτα ὁ Ὀδυσσεὺς λέγων

αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
ἤθελ' ἀκουέμεναι

κατεγίνωσκεν ἑαυτοῦ **ὀλιγωρίαν** πρὸς λόγων ἀκρόασιν!!!!!!

547 F: «ἄν. μή. τι μεγάΛΑ· Μέλλωμεν ὠφελεῖν κτέ.». Οὕτως οἱ ἄλλοι, ἔνθα τὸ ΛΑ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐπανάληψις τοῦ Μ. Ὥστε μεταγραπτέον **μέγα**. Ὁ D ἀστοχῶν ὡς συνήθως τῆς ὀρθῆς διαγνώσεως τοῦ νοσήματος ἔγραψε **τιΝΑ μεγάλα**. Καὶ τοῦτο δὲ θαυμάζει ὁ Βερν.

548 B: «τίν' Ὀρχομενίων τοῖς ἀποβαλοῦσι παῖδας . . . ὑπὸ Λυκίσκου προδοθέντας ἤνεγκε παραμυθίαν ἡ χρόνοις ὕστερον πολλοῖς ἀψαμένη νόσος καὶ κατανεμηθεῖσα τοῦ σώματος **ὃς ἀεὶ** βάπτων καὶ βρέχων εἰς τὸν ποταμὸν ὤμοσε καὶ κατηράσατο σαπῆναι προδόντος αὐτοῦ καὶ ἀδικήσαντος;». Οὕτως οἱ ἄριστοι κώδικες πλὴν τοῦ D, ἥπερ γραφὴ ὀρθῶς ἀναγινωσκομένη, τ. ἔ. **ὅσ' ἀεὶ** (= ὅσα ἀεὶ) ἔχει κάλλιστα. Ἀλλ' ὁ D ἀδυνατῶν νὰ ἀναγνῷ ὀρθῶς τὰ γεγραμμένα παραδιώρθωσεν **ὅσον ἀεί**. Τοῦτο δὲ ἁρπάσας ὁ Βερν. ἐπιφωνεῖ θριαμβευτικῶς: Nihil nos adiuvisset quod optimi codices omittunt *τὼ πόδε* (ὅπερ ἔχουσιν οἱ χείρονες, ἐν οἷς κεῖται «*ὃς ἀεὶ βάπτων καὶ βρέχων τὼ* **πόδε**), si codex D etiam **veram** (!) lectionem, qua locus **persanatur** (!!) non suppeditasset». Τοιαύτης veritatis καὶ τοιαύτης sanitatis προκριτώτερον τὸ ψεῦδος καὶ ἡ νόσος.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἱκανῶς, νομίζομεν, ἐδείχθη ὅτι ἡ προκειμένη ἔκδοσις τῶν τοῦ Πλουτάρχου Ἠθικῶν νοσεῖ **νόσον ὀργανικήν**, *τὴν δι' ὅλου τοῦ κειμένου διήκουσαν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον τῇ ἀληθείᾳ ἐκτίμησιν τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν ἐν τοῖς κώδιξι διαφόρων γραφῶν*. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρθὴ τῶν τοιούτων ζητημάτων λύσις εἶναι ἡ βάσις πάσης ἀληθοῦς διορθώσεως παλαιῶν κειμένων, ἕπεται ὅτι περὶ ἐκδόσεως ἐν τούτῳ μάλιστα τῷ μέρει ἀστοχούσης ὀρθὴν ἀπεφήνατο γνώμην ὁ Wilamowitz εἰπών: «fundamentum recensionis non esse iactum».

Μετὰ τὴν μακρὰν ταύτην παρέκβασιν ἐπανερχόμεθα ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν τῷ γ' τόμῳ τῆς Βερναρδακείου ἐκδόσεως τῶν Ἠθικῶν ἐσφαλμένως ἐκδεδομένων χωρίων:

Σελ. 411, 14 (545 F): «**ὁ 'κείνου** χορὸς . . . μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος». Ὡσαύτως 78 C.

Ὁ ἐκδότης γαυριᾷ, διότι κατώρθωσε νὰ ἀκριβώσῃ πῶς ἔχει πρὸς τὴν χασμῳδίαν ὁ Πλούταρχος. Ἀλλ' ἡμεῖς θὰ εἴχομεν αὐτῷ χάριν ἄν, ἀντὶ τούτου ἐφιλοτιμεῖτο μᾶλλον νὰ μάθῃ ἐκ τῆς ἐπιτυχούσης γραμματικῆς πότε γίνεται ἡ ἀφαίρεσις. Ἂν τοῦτο ἐγίνωσκε, θὰ εὕρισκε μὲν ἀδύνατον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ **ὁ 'κείνου**, θὰ ἔγραφε δὲ ἐν τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ **οὑκείνου**, ὥςπερ εὐθὺς κατωτέρω κεῖται *οὑμός*, καὶ ὥςπερ παρὰ Σοφοκλεῖ (Φιλοκτ. 625) κεῖται «*οὑκείνου πατήρ*».

Σελ. 417, 23 (548 BC): «δεῖ γὰρ ἐρυθριᾶν ἐπαινούμενον . . . καὶ καταστέλλειν τοὺς μέγα τι περὶ αὐτῶν λέγοντας, οὐκ ἐλέγχειν ὡς ὑποδεέστερον ἐπαινοῦντας, ὅπερ οἱ πολλοὶ ποιοῦσιν, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοὶ . . . ἀνδραγαθίας, ἄχρι ἂν τῷ **περὶ** *αὐτῶν* καὶ τὸν **παρ'** *ἑτέρων* ἔπαινον διαφθείρωσι».

Πρὸς τὸν **παρ'** *ἑτέρων* ἔπαινον ἀντίκειται οὐχὶ ὁ *περὶ αὐτῶν*, ἀλλ' ὁ **παρ'** *αὐτῶν*. Πρβλ. 436 D: τῇ **παρὰ** τῶν ὀφθαλμῶν αὐγῇ, ἔνθα τἀντίγρ. **περί**. **Περὶ** τίνος εἶναι ὁ ἔπαινος φαίνεται ἐκ τῆς συνεπείας.

Σελ. 418, 23 (548 E): «αἱ δ' ὑπὸ χεῖρα τοῖς τολμωμένοις ἀπαντῶσαι τιμωρίαι καὶ τῶν μελλόντων εἰσὶν ἐπισχέσεις ἀδικημάτων καὶ μάλιστα τὸ παρηγοροῦν τοὺς πεπονθότας ἔνεστιν αὐταῖς· ὡς ἔμοιγε καὶ τὸ τοῦ Βίαντος **ἐνοχλεῖ** πολλάκις . . . ἔφη γὰρ . . . πρός τινα πονηρόν, ὡς οὐ δέδιε μὴ οὐ δῷ δίκην, ἀλλὰ μὴ οὐκ αὐτὸς ἐπίδῃ».

Γρ. *ὡς . . . ἐνοχλεῖν*. Ἐπειδὴ ἡ ταχεῖα τιμωρία τῶν κακοποιῶν εἶναι παρηγορία τῶν κακῶς πεπονθότων, ἀναγκαίως ἐπέρχεται τῷ ταῦτα λέγοντι ὁ τοιαύτην ἔχων ἔννοιαν λόγος τοῦ Βίαντος. Ἐνταῦθα λοιπὸν ὁ ὡς ἰσοδυναμῶν τῷ ὥςτε συναπτέος ἀπαρεμφάτῳ.

Σελ. 432, 25: «ὥςπερ γὰρ Ἡρόδικον τὸν Σηλυμβριανὸν εἰς φθίσιν . . . ἐμπεσόντα καὶ μίξαντα . . . γυμναστικὴν ἰατρικῇ φησιν ὁ Πλάτων μακρὸν ποιῆσαι τὸν θάνατον αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίως νοσοῦσιν, οὕτω κτέ.».

Ἡ σύνταξις καὶ τοῖς παισὶ σαφής· «ὥσπερ Πλάτων φησὶν Ἡρό-

δικὸν ποιῆσαι τὸν θάνατον μακρόν, οὕτω κτλ.». Μόνος ὁ ἐκδότης τοῦ Πλουτάρχου ἀπορεῖ ἐνταῦθα καὶ προτείνει νὰ γραφῇ «ἧ φησιν», ἀντὶ τοῦ «φησιν», οὗ γενομένου ἢ ὁ ὥςπερ ἢ τὸ ἀπαρέμφατον *ποιῆσαι* μένει μετέωρον!!!!!

Σελ. 465, 19 (567 F): «τὰς ἐπὶ δευτέραν γένεσιν τρεπομένας ψυχὰς εἴς τε ζῷα παντοδαπὰ καμπτομένας βίᾳ καὶ μετασχηματιζομένας ὑπὸ τῶν ταῦτα δημιουργούντων, *τῶν μὲν ὅλα τὰ μέρη συνελαυνόντων, τὰ δ' ἀποστρεφόντων, ἔνια δ' ἐκλεαινόντων καὶ ἀφανιζόντων παντάπασιν ὅπως ἐφαρμόσειεν ἑτέροις ἤθεσι καὶ βίοις* κτὲ.».

Τῶν μὲν πῶς νοητέον; Πάντως *ψυχῶν*. Ἀλλὰ τότε τὰ ἑπόμενα *τὰ δ'* καὶ *ἔνια δέ*, ἅπερ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὸ *τῶν μέν*, εἶναι ἀκατάληπτα. Διὰ τοῦτο τινὲς ἐπεχείρησαν νὰ θεραπεύσωσι τὸ χωρίον μεταβάλλοντες τὸ *τὰ δ'* καὶ τὸ *ἔνια δέ*, ἥτις ὅμως εἶναι συχνὴ ἐπικουρία, διότι, ἵνα τἄλλα παραλίπωμεν, οὐδεμία ὑπάρχει πρὸς τὸ *ὅλα τὰ μέρη* ἀντίθεσις. Καθ' ἡμᾶς ἡ βλάβη ἔγκειται ἐν τῷ: τῶν μὲΝ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΡΗ, ὅπερ καὶ ἄλλως δὲν φαίνεται γνήσιον. Διότι τί σημαίνει **ὅλα** *τὰ μέρη*; Ἔχουσι τὰ *μέρη* ταῦτα ὡρισμένον μέγεθος; Ἢ τὰ *μέρη* νοητέα τὰ *μέλη*; Ἀλλὰ τότε διὰ τί δὲν προείλετο ὁ Πλούταρχος τὸν σαφέστερον καὶ ἀκριβέστερον τοῦτον ὅρον; Τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ μεταβληθῇ, καὶ δὴ ἀντὶ τούτου μεταγραπτέον τῶν μεΛΩΝ ΤΑ ΜΕΝ (τῶν μελῶν τὰ μέν), οὗ γενομένου ἀποκαθίσταται καλλίστη καὶ σαφεστάτη ἔννοια, ἤδε: «οἱ ταῦτα δημιουργοῦντες τὰ μὲν τῶν μελῶν συνελαύνουσι, τὰ δὲ ἀποστρέφουσι, τὰ δὲ ἐκλεαίνουσιν ἢ καὶ ὅλως ἀφανίζουσιν, ἵνα τὸ ζῷον οὕτω μεταβαλλόμενον προσαρμοσθῇ πρὸς ἕτερα ἤθη καὶ βίους».

Σελ. 478, 29 (572 F): «ἔστιν οὖν πρόνοια ἡ μὲν ἀνωτάτω καὶ πρώτη τοῦ πρώτου Θεοῦ νόησις *εἴτε* καὶ βούλησις οὖσα κτὲ.».

Γρ. νόησιC ΤΕ καὶ βούλησις οὖσα.

Σελ. 493, 11: * * τοῦ μνήματος * * πίναξ χαλκοῦς ἔχων γράμματα πολλὰ κτλ.

Ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ Ἀλκμήνης τάφου, ὃν ἀνέῳξεν ὁ Ἀγησίλαος. Τὰ διὰ τῶν ἀστερίσκων δηλωθέντα χάσματα ὁ Βερν. συμ-

πληροῖ ὧδε· «**ἐπάνω δὲ** *τοῦ μνήματος* **ἔκειτο πίναξ** κτλ., ὅπερ καὶ καθ' ἑαυτὸ παράλογον, διότι ἂν ὁ πίναξ ἔκειτο *ἐπάνω τοῦ μνήματος*, πῶς τότε πρῶτον, ὅτε ὁ τάφος ἀνεῴχθη, ἐγένετο τοσαύτη ζήτησις περὶ τῆς σημασίας τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων; Ἔπειτα ἐν σελ. 496, 1 ἑ. (579 F) λέγεται ῥητῶς «τὰ γράμματα . . . τοῦ πίνακος, ἃ παρ' ἡμῶν ἔλαβεν Ἀγησίλαος τὸν Ἀλκμήνης τάφον **ἀνασκευασάμενος**». Καὶ αὕτη λοιπὸν ἡ ἀναπλήρωσις δεικνύει τὸ ὅλως ἀνεπίστατον τῆς κριτικῆς τοῦ ἐκδότου ἐργασίας.

Σελ. 495, 3 ἑ. (478 C): σύννουν καὶ **διαλελυπημένον**. — Ὁ Βερν. προτείνει: **λίαν** *λελυπημένον*. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ δηλοῖ τὸ **δια**-*λελυπημένον*. Ὁ αὐτὸς προτείνει **νὴ Δία** *λελυπημένον*, ἥπερ εἰκασία πάντως ἐγένετο *Jove irato*.

Σελ. 501, 23: «ὁλκὴ **μία** καθ' αὑτὴν οὐκ ἄγει τὸν ζυγόν, ἰσορροποῦντι δὲ βάρει προστιθεμένη κλίνει τὸ σύμπαν ἐφ' ἑαυτήν».

Ἀλλ' ἂν ἡ **μία** ὁλκὴ εἶναι μέγα βάρος, δὲν ἄγει τὸν ζυγόν; Καὶ τί σημαίνει **μία** *ὁλκή*; Γράφε *ὁλκὴ* **μικρά**.

Σελ. 505, 2 (582 B): «ὥσπερ εἴ τις ἄπειρος γραμμάτων δυνάμεως . . . ἀπιστοίη ἄνδρα γραμματικὸν ἐκ τούτων ἀναλέγεσθαι πολέμους μεγάλους . . . καὶ κτίσεις πόλεων, πράξεις τε . . . βασιλέων, εἶτα φαίη φωνὴν ἢ ὅμοιόν τι μηνύειν . . . ἐκείνῳ **τῷ ἱστορικῷ** τούτων ἕκαστον.

Τὸ *τῷ ἱστορικῷ* δὲν ἔπρεπεν ἀκολουθῶν τῷ Wyttenbach νὰ μεταβάλῃ ὁ ἐκδότης εἰς τὸ *τ***ῶν** *ἱστορικ***ῶν**, ἀλλὰ νὰ θεωρήσῃ αὐτὸ ἑρμήνευμα τοῦ *ἐκείνῳ* = *τῷ ἱστορικῷ*.

Αὐτ. 23 (582 C): «ἀλλ', ὅπερ εἶπον, εἴτι Σιμμίας ἔχ**οι** λέγειν, ἀκουστέον».

Τὸ *ἔχοι* θὰ εἶχεν ὀρθῶς, ἂν μὴ ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ ἀκουστέον (ἐστί). Γραπτέον ἔχ**ει**.

Σελ. 513, 2 (585 C): «ἀλλ' ὁ τῶν δικαίων . . . κερδῶν πολ-

λάκις ἀφιστὰς ἑαυτὸν . . . προσεθίζεται μακρὰν εἶναι παντὸς ἀδίκου . . . λήμματος».

Ἡ *πρὸς* σημαίνει «πρὸς τῷ τῶν δικαίων ἀπέχειν, ἐθίζεται **καὶ** τῶν ἀδίκων ἀπέχειν. Οὐδένα λόγον ἄρα εἶχεν ὁ ἐκδότης νὰ μεταγράψῃ *προεθίζεται*, ἔνθα ἡ *πρὸ* οὐδὲν σημαίνει, διότι δὲν πρόκειται περὶ ὡρισμένου ἐν τῷ **μέλλοντι** χρόνου, οὗ *πρότερον* ἐθίζεται ὁ ἐθιζόμενος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀεὶ χρόνου (*μακρὰν* **εἶναι**) καὶ δὴ καὶ τοῦ παρόντος.

Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀδίκως ἐξεβλήθη τὸ *σ* ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, ἀλλαχοῦ δ' ὅμως διετηρήθη παρὰ τὸ πρέπον, οἷον σελ. 519, 18 (587 E): «ἀπὸ τῆς θύρας ἡσυχῇ προσῆγεν», ἔνθα γραπτέον *προῆγεν*, ὡς κεῖται 594 B: «καὶ προῆγεν ἀναστάς».

Σελ. 562, 3 (603 E): «τὸ μέγιστον, ἡσυχίας, ἧς διψῶσιν ἕτεροι, **σοὶ** *πολλάκις* τυχεῖν ἔνεστι· **ἀλλὰ** πεττεύοντας καὶ ἀποκρυπτομένους οἴκοι συκοφάνται καὶ πολυπράγμονες . . . εἰς ἀγορὰν καὶ εἰς αὐλὴν βίᾳ κατάγουσι, εἰς δὲ νῆσον οὐκ ἐνοχλῶν τις . . . ; δι' εὔνοιαν δὲ καὶ πόθον οἱ βέλτιστοι τῶν . . . οἰκείων πλέουσι».

Ταῦτα λέγονται ἐπὶ παραμυθίᾳ τοῦ ἐν νήσῳ φυγάδος, πρὸς οὗ τὸν ἥσυχον βίον παραβάλλεται ὁ τῶν ἐν Ῥώμῃ ἔτι διατριβόντων πλήρης ἐνοχλήσεων καὶ μεριμνῶν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν δηλοῦσι τὰ ἀπὸ τοῦ *τὸ μέγιστον* ἄχρι τοῦ *ἔνεστι* καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ *πεττεύοντες* κἑ. Πῶς λοιπὸν ταῦτα συνάπτονται διὰ τοῦ *ἀλλὰ* καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ *γάρ*; Ἔπειτα τί σημαίνει τὸ *πολλάκις*; Ὁ ἐν τῇ νήσῳ διατρίβων οὐχὶ *πολλάκις* ἀλλ' *ἀεὶ* ἡσυχάζει.

Τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ δυσκολίᾳ προσέκρουσε καὶ ὁ Reiske, ἀλλὰ δὲν εὗρε τὴν ἀληθῆ τοῦ κακοῦ θεραπείαν, ἥτις ὅμως εἶναι ἁπλουστάτη. Γραπτέον δηλ. καὶ στικτέον τὸ χωρίον ὧδε· «τὸ δὲ μέγιστον ἡσυχίας διψῶσιν ἑτέροιC OV (= *οὐ*) πολλάκις τυχεῖν ἔνεστιν, ἀλλὰ . . . κατάγουσιν· εἰς δὲ νῆσον κτέ.». Δύναταί τις καὶ συμφωνότερον τῇ παραδόσει νὰ γράψῃ «ἡσυχίας, ἧς διψῶσιν, ἑτέροιC OV πολλάκις κτέ.».

Σελ. 563, 25 (604 B):

πόντος ἁλός, ὃ πολεῖς ἀέκοντας ἐρύκει.

Οὕτω διεφθαρμένος ἐκδίδοται ὁ παρ' Ὁμήρῳ Ἰλ. Φ 59 στίχος:

πόντος ἁλὸς πολιῆς ὃ πολεας ἀέκοντας ἐρύκει·

ὁ δὲ περιβόητος στίχος, ὃν ᾖδον οἱ παῖδες ἐν Λακεδαίμονι (408, 19 = 544 Ε) διαφθείρεται ὧδε:

ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάρρονες!!!!!

Σελ. 570, 20 (606 Ε): «ταῦτ' ἤδη καὶ ἀχάριστα τοῦ Πολυνείκους, ἀτιμίαν μὲν εὐγενείας, ἀφιλίαν δὲ τῆς φυγῆς κατηγοροῦντος, ὃς *διὰ τὴν εὐγένειαν ἠξιώθη μὲν* γάμων βασιλικῶν, φίλων δὲ συμμαχίᾳ καὶ δυνάμει τοσαύτῃ πεφραγμένος ἐστράτευσε κτλ.

Ὡς ἔχει τὸ χωρίον ὁ νοῦς εἶναι, ὅτι ἀδίκως ὁ Πολυνείκης ἀτιμάζει τήν τ' εὐγένειαν καὶ τὴν φιλίαν, ἀφοῦ διὰ τὴν εὐγένειαν ἔτυχε μὲν βασιλικῶν γάμων, ἔσχε δὲ πολλοὺς συμμάχους. Ἀλλ' ἂν διὰ τὴν *εὐγένειαν* μόνην πάντα ταῦτα κατώρθωσεν ὁ Πολυνείκης, πρὸς ταύτην μόνην ἀποδείκνυται ἀχάριστος, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν *φιλίαν*. Φανερὸν ἄρα ὅτι τὸ χωρίον θεραπείας χρῄζει. Γίνεται δ' αὕτη διὰ μεταθέσεως τοῦ *διὰ τὴν εὐγένειαν*. Γραπτέον δηλ. «ὃς *ἠξιώθη μὲν διὰ τὴν εὐγένειαν* γάμων βασιλικῶν κτέ.». Οὕτω τὸ μὲν *ἠξιώθη . . . βασιλικῶν* ἀναφέρεται εἰς τὴν πρὸς τὸ **γένος** ἀχαριστίαν, τὰ δ' ἑξῆς *φίλων δὲ συμμαχίᾳ* κτέ. εἰς τὴν πρὸς τὴν φιλίαν.

ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Α'. Εκ Λαρισης

1

ΓΕ. . . .
ΒΟΛΙ. . .
ΚΑΤ
ΓΑΛΙΟ. .
ΙΛΑΔΑΙ
ΑΚΑΔ.Ι/
ΦΟΛΛΙΔΑΙ
ΚΡΑΝΝΙΔΑ(Ι
ΕΓΕΙΓΑΔΑΙ
Ο⧧ΙΟΥΝΑ(ΔΑΙ
ΘΡΟΥΙΑΤΑΙ
ΛΥΜ:ΑΤΙΑΔΑΙ ἢ ΛΥΚΙΑΤΙΑΔΑΙ
Κ)ΑΝΔΑΔΑΙ
. .ΥΚΚΙΔΑΙ
ΑΣΥΛΙΟ.ΛΔ(ΑΙ
ΚΑΝΔΑΔΑΙ
ΓΟΙΔΙΔΑΙ
ΑΨΙΑΔΑΙ
ΟΡΦ;ΙΔΑΙ
ΙΚΚΙΔΑΙ
ΓΛΑΥΚΙΔΑΙ
ΑΙΣΣΙΔΑΙ
ΣΙΡΒΥΛΑΙ
Α+ΥΡΡΙΔΑΙ
ΜΕΛΑΝΤΑΔ(ΑΙ
+ΑΛΑΙΜΑΔ(ΑΙ
ΕΥΡΟΝΔΑΙ
ΓΥΛΙΑΔΑΙ
ΑΙΓΙΝΥΜΙΔΑΙ
ΦΡΥΓΑΝΝΙΔΑ(Ι

Στήλη ἄκομψος λίθου κοινοῦ ἐπιχωρίου πωρίνου οὐδένα ἔχουσα ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον μηκ. 0,84, πλ. ἄνω μὲν 0,26, κάτω δὲ 0,33, πάχ. 0,24 τεθραυσμένη κάτω μὲν καὶ πρὸς δεξιὰν ἱκανῶς, πρὸς δ' ἀριστερὰν ὀλίγον, ἔχουσα ἐξαληλιμμένα ὡς ὑπὸ καύματος τὰ πρὸς δεξιὰν γράμματα τῶν πρώτων πέντε στίχων. Ἀνευρέθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει Λαρίσης κατὰ Φεβρουάριον 1892 ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου πρὸς ἀνατολὰς ἀκριβῶς καὶ παρ' αὐτὰ τὰ περισῳζόμενα θεμέλια μεγάλου τετραγώνου οἰκοδομήματος ἐκσκαπτομένου χώρου ὑπ' ἐργατῶν πρὸς

ἐξόρυξιν θεμελίων λίθων, ὑφ' ὧν καὶ ἐθραύσθη ἐξ ἀβλεψίας. Συνεκολλήθη προχείρως ὑπ' ἐμοῦ καὶ κατετέθη εἰς τὸ ὑπόγειον τοῦ Διδασκαλείου. Σύγκειται ἐκ στίχων 30. Σημειώσεως ἄξιον ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ συνυπάρχουσι τὰ γράματα Ξ καὶ + (ξ καὶ χ), ἐν ᾧ ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε εὑρεθείσαις θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς 5ης καὶ 6ης ἑκατονταετηρίδος τὸ μὲν γράμμα Ξ δὲν ὑπάρχει τὸ δὲ + ἐπέχει τὸν τόπον τοῦ ξ. Οὐδὲν τῶν ὀνομάτων ἀπαντᾷ ἐν τῷ τοῦ Pape λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Ὑποθέτω ὅτι εἶνε κατάλογος φρατριῶν συντελουσῶν εἰς τὸ ἐκεῖ που κείμενον θέατρον ἢ γυμνάσιον.

2

. ΑΡΑΤΡΥΦΩΝϹ ΤΟΥ
ΟΥΤΑΧΙΟ ΤΗΝ Β ΕΞΑ
ΜΗΝΟΝϹ ΠΕΜΟ ΟΙΕΔΩ .
ΚΟΤΕϹ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΙ
ΖΩϹΙΜΗ Η ΑΠΗΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΗ
ΥΠΟ ϹΟΦΗϹ ΤΗϹ ΠΟΤΑΜΩΝΟϹ

Χ ΚΒϹ

ΕΡΩϹ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΜΝΟϹ
ΚΑΙ ΦΟΡΤΟΥΝΑΤΟϹ ΚΑΙ
ΜΑΞΙΜΟϹ ΟΙ ΑΠΗΛΕΥΘΕΡΩ
ΜΕΝΟΙ ΥΠΟ ΕΡΩΤΟϹ ΤΟ.
Π.. ΤΟΥ ΥΠΕΡΕΚΑϹΤΟ.
ΠΑΡΑ ΟΝΗϹ
ΕΛΕΥΘΕ
ΥΠΟΠ
. ΟΥ

Παρὰ Τρύφωνος τοῦ
Οὐτάμιος (ταμιεύοντος) τὴν δευτέραν ἑξά-
μηνον (ἐπὶ) στρατηγοῦ . . . . οἱ δεδω-
κότες ἀπελεύθεροι
Ζωσίμη ἡ ἀπηλευθερωμένη
ὑπὸ Ξοφῆς τῆς Ποτάμωνος
δηνάρια 22 ¹/₂
Ἔρως καὶ Ἀμέριμνος
καὶ Φορτουνᾶτος καὶ
Μάξιμος οἱ ἀπηλευθερω-
μένοι ὑπὸ Ἔρωτος το(ῦ
Π;. του ὑπὲρ ἑαάστο(υ
παρὰ Ὀνη(σίμου
ἐλευθε(ρωθέντος
ὑπὸ Π . . . .
τ)οῦ

Στήλη λίθου κοινοῦ ἐπιχωρίου μηκ. 0,96, πλ. 0,47, πάχ. 0,12 τεθραυσμένη κάτω καὶ πρὸς δεξιὰν τριγωνικῶς. Τὰ γράμματα παντάπασιν ἀκανόνιστα τῶν ἐσχάτων ρωμαϊκῶν χρόνων. Εἶνε δὲ ἀναγραφὴ ἀπελευθερώσεως δούλων, ὡς αἱ πλεῖσται τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ εὑρεθεισῶν. Ἦν ᾠκοδομημένη ἐν μικρᾷ γεφύρᾳ παρὰ τὸν ἀτμόμυλον Χρίστου Γεωργιάδου, ὁπόθεν ἐξαχθεῖσα μετηνέχθη εἰς τὴν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ συλλογὴν τῇ 19ῃ Μαΐου 1892. Συμπληρῶ ἐν τῷ 12ῳ στίχῳ Π διότι διακρίνονταί πως ἴχνη τοῦ δευτέρου σκέλους τοῦ Π, μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ Τ ὑπάρχει χῶρος τοσοῦτος, ὥστε μία γραμμὴ μόνον γράμματος δύναται νὰ γραφῇ. Τί σημαίνει ἡ ἐν τῷ 3ῳ στίχῳ λέξις ΠΕΜΟ ἀγνοῶ. Τὸ ἐν στίχῳ 7ῳ ΧΚΒ< δηλοῖ δηνάρια 22 ¹/₂ ἰσοδυναμοῦντα πρὸς 15 στατῆρας. Ἐν δὲ τῷ 13ῳ, 14ῳ καὶ 15ῳ στίχῳ συμπληρῶ: Παρὰ Ὀνησίμου ἐλευθερωθέντος ὑπὸ Ποτάμωνος.

3

ΓΟΙΜΕΝΟΥ . . LΛ
ΠΑΝΤΑΤΙΜΑΣ \

ΝΤΑΠΛΑΤΙΟΧΟΙ-
ΚΟΛΑΟΣΤΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣΕΥΤ-

Τεμάχιον λίθου ὑποφαίου, ἴσως ἀναθηματικῆς στήλης, ἀκανόνιστον ἅτε πανταχόθεν τεθραυσμένον, μηκ. 0,13, πλ. 0,30 (κατὰ τὴν πλευρὰν τῆς ἐπιγραφῆς), πάχ. 0,15. Ἀνευρέθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῷ αὐτῷ ἔτει.

4

ΙΝΦΙΝϹΛΟΥΙΟ\ϹΕΥΔΗΜΟΥ(ΑΠϹ

Η Η
ϹΤΑΙϹΜΠΑΝΗΜΟΥΜΘϹΜΙϹΤΙ(ΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟϹΚΑΛΙϹΤΡΑΤΟΥΑΠϹϹΤΑ(ΙϹ
ϹΥΓϹΝϹΑϹΥΤΥΧΙΔΟϹΑΠϹϹΤΑΙϹ

Η
ΜΑΓΑΓΥΛΙΟΥϹΠΙΚΤΗΤΟϹΑΘΑΝΙΩΝΟϹ
ϹΥΤΥΧΙΔΟϹΑΠϹϹΤΑΙϹΑΠΟΛΛΩ(ΝΙΟϹ
ΑΝΤΙΓΟΝΟΥΤΟΥΛΥΚΟΥΑΠϹϹΤΑΙϹ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ(Τ)ϹΥΤ(ΥΧΙ)ΑϹΦΙΛΑ
ΑΠϹϹΤΑΙϹϹΥΤΥΧΙΑΦΙΛΩΝΟϹΑΠϹϹ(ΤΑΙϹ
ϹΛΠΙϹΦΙΛΩΝΟϹΤΟΥΦΙΛΑΙΝϹΤΑϹΑΠΕϹΤΑΙϹ
Λ)ΥΚΟϹΦΙΛΩΝΟϹΤΟΥΦΙΛΑΙΝϹΤΑϹΑΠϹϹ(ΤΑ
ΙϹΠΑΡΜϹΝΙϹΚΟϹΔΙΟΝΥϹΙΟΥΑΠϹϹΤΑ(ΙϹ

Η
ΜΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥϹΜΥΡΝΑΘϹΟΦΙΛΑϹΑΠϹϹ(ΤΑΙϹ
ΔΙΟΝΥϹΙΑΔΙΟΝΥϹΙΟΥΑΠϹϹΤΑΙϹ

Η
ΜϹΡΜΑΙΟΥΑΜϹΝΠΤΟϹΚΑΛΛΙϹΤΡΑΤΟΥΑΠϹ
ϹΤΑΙϹΗΔΙϹΤΑΤΗϹΘΑΥΜΙΟΥΤΗϹϹΥΝΟΙΚΟ(Υ
ΑΝΔΡΙϹΛΛΑΝΟΚΡΑΤϹΙΑΠϹϹΤΑΙϹ
ϹΛΠΙΔΙΩΝϹΛΛΑΝΟΚΡΑΤΟΥΑΠϹϹΤΑ(ΙϹ
ϹΥΑΓΟΡΑϹΛΛΑΝΟΚΡΑΤΟΥΑΠϹϹΤΑΙϹ
ϹΙΑΚΑΛΛΙϹΤΑϹΑΠΕ
ϹΔΩΚϹϹΤΑΙϹ

Στήλη μηκ. 0,50, πλ. 0,41, πάχ. 0,10-15 ἀποκεκρουσμένη ἄνω, ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἀναγραφὴ ἀπελευθερώσεως δούλων. Τὰ γράμματα τῆς δευτέρας ὡς καὶ τὰ τῶν δύο τελευταίων γραμμῶν 20ῆς καὶ 21ης μείζω. Κατέκειτο ἔν τινι παντοπωλείῳ τῆς συνοικίας Σουφλὰρ καὶ μετηνέχθη εἰς τὴν Συλλογὴν μηνὶ Μαΐῳ 1892. Παρατηρητέον ὅτι ὁ ἐν στίχῳ 5ῳ μὴν *Ἀγαγύλλιος* τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν Θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ, οὐδαμοῦ δὲ σημειοῦται ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν Θεσσαλικῶν μηνῶν, ὅσον ἡμεῖς ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν. Ἡ συγκεκομμένη λέξις ΑΠЄ ἀναγνωσθήτω *ἀπελεύθερος*· ἠδύνατο νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ *ἀπέτισε* ἢ *ἀπέδωκε*, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ 21ῳ στίχῳ τεθεῖσα λέξις *ἔδωκε* διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὀρθοτέρα ἡ πρώτη ἐκδοχὴ καὶ ὅτι ἡ λέξις *ἔδωκε* ἅπαξ ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ τεθεῖσα νοεῖται καὶ πανταχοῦ, ἔνθα ὑπάρχουσιν αἱ συγκεκομμέναι λέξεις ΑΠЄ СΤΑ,= ἀπελεύθερος ἔδωκε στατῆρας ιε'. Σημειωτέα τὰ ὀνόματα Εὐγένεα ἀντὶ Εὐγένεια, καὶ τὰ Θαύμιος, Σύνοικος καὶ Ἐλπιδίων μὴ ἀπαντῶντα ἐν τοῖς λεξικοῖς, καὶ τὸ ἐν στίχῳ 20ῷ Εἶα, ὅπερ ἀπαντῶν ἐν ἐπιγραφῇ (CIG 2, 3772 b, add.) θεωρεῖται ὡς ἀμφίβολον καὶ προσγράφεται αὐτῷ τὸ ἐρωτηματικὸν σημεῖον.

5

Στήλη μηκ. 1,16, πλ. 0,47, πάχ. 0,16 τεθραυσμένη κάτω, μετ' ἀετωματίου ἔχοντος ἀναγεγλυμμένα κομψῶς ῥόδακάς τε καὶ κυμάτια, καὶ γείσου, μεθ' ὃ ἀμέσως ἥδε ἡ ἐπιγραφή·

ΛΥΣΙΠΠΟΣ
ΛΥ€ΙΠΟΝΕΙΟ€

Λύσιππος Λυσιπόνειος.

Εὑρέθη ἐν σωρῷ λίθων παρὰ τὰ Ἰουδαϊκὰ μνήματα, ἔνθα ὑποθέτω ὅτι ἦτο τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον καὶ ἐξ ἄλλων εὑρεθέντων ἐκεῖ μαρμάρων κατὰ τὴν ῥυμοτομίαν τῆς πόλεως.

6

ΜΑΖΙΜΑΛΙΟ
ΝΥCΙΟΝΤΟΝΑ

ΝΝΔΡΑΚΑΙΛΙΟΝ
ΥCΙΟΝΤΟΝΙΔΙ
ΟΝΥΙΟΝΜΝΕΙΑ
CΧΑΡΙΝΗΡΩΕC
Χ)ΡΗCΤΟΙΧΑΙ
ΡΕΤΕ

Στήλη μικρὰ μηκ. 0,50, πλ. 0,30 καὶ πάχους 0,28 φέρουσα ἄνω ἀνάγλυπτον παράστασιν ἱππέως ἀποκεκρουμένην, ἧς μόνον οἱ πόδες τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ἱππέως ὑποφαίνονται, ἀτελεστάτης τέχνης καὶ κάτω δὲ τεθραυσμένη. Γράμματα ἀκανόνιστα. Παρατηρητέον τὸ ἐν τῷ 1ῳ καὶ 3ῳ στίχῳ Λ ἀντὶ Δ τοῦ ὀνόματος Διονύσιος ἐξ ἀβλεψίας βεβαίως τοῦ τεχνίτου.

7

Πλίνθος μηκ. 0,57, πλ. 0,57, πάχ. 0,23 ἐπιτυμβίου στήλης φέρουσα ἐπὶ μὲν τῆς ἄνω ἐπιφανείας ὀπὰς τρεῖς, ἐν αἷς ἐστηρίζετο ἡ εἰκών, ἐπὶ δὲ τῆς προσθίας τήνδε τὴν ἐπιγραφήν:

ΚΛΑΥΔΙΟΙ . . . . ΛΡΑΤΗΣΚΑΙΔΑ
ΜΑΡΕΤΑΔΑΜΑΡΕΤΑΝΤΗΝΕ
ΑΥΤΩΝΘΥΓΑΤΕΡΑΚΑΤΑΤΟ
ΤΟΥΔΗΜΟΥΨΗΦΙΣΜΑ

Κλαύδιοι: (Δαμο)κράτης καὶ Δαμαρέτα Δαμαρέτα ντὴν ἑαυτῶν θυγατέρα κατὰ τὸ τοῦ δήμου ψήφισμα.

Τὸ δεύτερον ὄνομα συνεπλήρωσα Δαμοκράτης διότι ἐπὶ τοῦ λίθου ὑπάρχει χῶρος δυνάμενος τέσσαρα νὰ περιλάβῃ γράμματα.

8

Κιονόκρανον ἀνῆκον πάντως εἰς ἀναθηματικὴν στήλην ἀποκεκρουμένον πρὸς ἀριστερὰ τριγωνικῶς μηκ. 0,76, πλατ. 0,68, πάχ. 0,30.

Ἐπὶ τῆς προσθίας πλευρᾶς τοῦ ἄβακος φέρει ἐν τέσσαρσι στίχοις τήνδε τὴν ἐπιγραφήν, ἧς τὰ γράμματά εἰσι διαφόρου μεγέθους.

ꓶΩΡΩΙΑΝΟΥΛΔΙ
ΙΩΡΙΑΣΤΩΝ
ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

9

ϹΩΦΡΟϹΥΝΗϹΑΙΕΤΗϹΜΝΕΙΟΝΤΟΥΤΑΝΑΚΕΙΤΑΙ
ΠΥΡΡΩΙΑΓΑϹΙΚΛΕΙΟϹΠΑΙΔΙΚΑΤΑΦΘΙΜΕΝΩΙ
ΕΙΔΗΝΤΟΥϹΑΓΑΘΟΥϹΑΝΑΓΕΙΝΗΛΘΕϹΑΝΕΙϹΦΩϹ
ΕΚΠΡΟΛΙΠΩΝΑΔΥΤΟΥϹΦΕΡϹΕΦΟΝΗϹΘΑΛΑΜΟΥϹ

Σωφροσύνης, ἀρετῆς μνημεῖον τοῦτ' ἀνάκειται
Πύρρῳ 'Αγασικλεῖος παιδὶ καταφθιμένῳ·
Εἰ δ' ἦν τοὺς ἀγαθοὺς ἀνάγειν, ἦλθες ἂν εἰς φῶς
ἐκπρολιπὼν ἀδύτους Φερσεφόνης θαλάμους.

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσε μὲν ἐν τῷ Bulletin de Correspondance Hellénique τομ. 13ῳ σελ. 404 ἀρ. 21 ὁ Gustavus Fougères, ὃς ἀναγνοὺς ἐν τῇ ἀρχῇ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣΜΕΤΗΣ προσέθηκε τάδε: «les premières lettres du second mot sont peu distinctes; peut-être faut-il lire ἀρετῆς, en remplaçant la liaison de καὶ par une virgule?», ἀνεδημοσίευσε δὲ ὁ B. Latyschew ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 1892 σελ. 302, ὃς ἐπαναλαμβάνων τὰς παρατηρήσεις τοῦ Fougères καὶ παραδεχόμενος, ὅτι δύναται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν πιστοῦται, νὰ συνυπάρξωσιν αἱ λέξεις *σωφροσύνη ἀρετὴ* ὡς γένος καὶ εἶδος, δὲν ἀρέσκεται εἰς τὴν διόρθωσιν, ἀλλ' ἀντιπροτείνει νὰ προστεθῇ ἡ λέξις *ἐρατὴ* ἢ ἄλλη τις τοιαύτη. Ἡμεῖς ἐπὶ διετίαν διατρίψαντες ἐν Λαρίσῃ καὶ πολλάκις τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀναγνόντες, ἅτε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπιτετραμμένοι παρὰ τοῦ Σ. Ὑπουργείου, οὐδέποτε οὐδαμοῦ αὐτῆς προσεκρούσαμεν διότι εὐκρινέστατα ἐπὶ τοῦ λίθου φαίνεται τὸ Α καὶ ἴχνη τοῦ δευτέρου γράμματος ἄνω, ὅπερ δὲν

εἶνε δυνατὸν νὰ ᾖ ἄλλο ἢ Ρ. Ὑποθέτομεν λοιπὸν ὅτι οἱ προμνημονευθέντες ἐκδόται τῆς ἐπιγραφῆς προήχθησαν εἰς τὰς εἰκασίας, διότι ἀνέγνωσαν ταύτην ἴσως ἐξ ἀποτυπώματος, ὡς συνέβη καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, ὁπότε εὐκολώτατον εἶναι νὰ μὴ ἀποτυπωθῇ γράμμα τι καλῶς καὶ νὰ ἐκληφθῇ ἀντ' ἄλλου. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν προκριτωτέραν τὴν ἐκ τοῦ λίθου ἀνάγνωσιν καὶ διόρθωσιν, ἄλλως τε καὶ ὅταν τὰ γράμματα ὦσιν ἀποτετριμμένα. Ἀναγινώσκομεν λοιπόν: *Σωφροσύνης ἀρετῆς* ὑποτιθέντες ἢ ὅτι ἐγράφη ὡς γένος καὶ εἶδος ἢ ὅτι ἁπλῶς παρετέθησαν αἱ λέξεις *σωφροσύνης ἀρετῆς*, νοουμένης μεταξὺ αὐτῶν ὑποστιγμῆς.

Β'. Εκ Ζαρκου

(Δήμου Φαρκαδόνος).

1

ΓΑΠΑΝΤΑΡΕΤΑ
ΚΑΙΝΕΥΣ
ΠΙΘΟΥΝΕΙΟΣ

Γᾶ πανταρέτα = γῆ πανταρέτη
Καινεὺς
Πιθούνειος.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἐπιγεγραμμένη ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως βάθρου τετραγώνου μηκ. καὶ πλ. 0,49· παχ. 0,40 φέροντος ἄνω κοίλωμα, ἐν ᾧ προσαρμόττει ἀκριβῶς κεφαλὴ γυναικὸς ὑπερφυσικοῦ μεγέθους μετὰ τοῦ λαιμοῦ, ὕψους ὄπισθεν ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς 0,55, περιμέτρου ἄνω τῶν ὀφρύων 1,15, εἰς τὸ ἄκρον δὲ τοῦ γενείου (πηγουνίου) 1,42· μήκους προσώπου ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ γενείου μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς κόμης 0,34, πλάτους ὁρατοῦ προσώπου ἄνω τῶν ὀφρύων 0,42· μήκους λαιμοῦ κάτω τοῦ γενείου 0,12. Φέρει δὲ κρήδεμνον καταλεῖπον ἀκάλυπτον τὸ πρόσωπον· ἔχει δὲ τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ἑλικοειδῶς ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ μετώ-

που καὶ καθικνουμένην ἑκατέρωθεν μέχρι τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ καλύπτουσαν τὰ ὦτα. Τὸ ἄκρον τῆς ῥινὸς εἶνε ἀποκεκρουμένον. Ὁ λίθος εἶνε σκληρὸς καὶ ὑπόφαιος, ὡς οἱ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἐκ τοῦ εἴδους τῶν γραμμάτων ἀνάγω αὐτὴν εἰς τὸ τέλος τῆς Δ' ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος. Σημειωτέον ὅτι τὰ γράμματα τῆς πρώτης γραμμῆς εἰσι μείζω τῶν λοιπῶν. Ὑποθέτω ὅτι παριστᾷ τὴν μητέρα τῶν θεῶν Γῆν καὶ ὅτι τὴν προτομὴν ἀνατίθησιν αὐτῇ Καινεύς τις (ὄνομα κοινὸν ἐν Θεσσαλίᾳ) Πιθούνειος (υἱὸς Π(ε)ίθωνος).

Ἀνέγνων: Γᾶ πανταρέτα = γῆ πανταρέτη, τεθέντος τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς, ᾗ ἀνατίθεται, κατ' ὀνομαστικήν. Δύναται νὰ νοηθῇ ὡς δοτικὴ τὸ: Γᾶ πανταρέτα, κατὰ παράλειψιν τοῦ προσγεγραμμένου ἰῶτα; Ἐπίθετον παντάρετος δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς λεξικοῖς.

Εὑρέθη ἡ κεφαλὴ μετὰ τοῦ βάθρου τῇ 22ᾳ Ἰανουαρίου 1892 ἐν θέσει Καστρὶ ἢ Παληοκάστρῳ ὥρας δύο ἀπεχούσῃ τοῦ Ζάρκου παρὰ τὰ ὅρια Ζάρκου καὶ Ἀλήφακα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ ποιμένων ἀναπτόντων πῦρ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ κεφαλή, ἐξ οὗ ἀπεκαλύφθη αὕτη. Ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ ἐπιστάτου Ζάρκου.

2

ΠΟΛ ΛΗΔΗ
ΣΤΑΣΙΑΡΧΕ

Πολ(υμ)ήδ(εα)
στασιαρχέ(σαντα).

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην φέρει ἐν δυσὶ στίχοις ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ ἄβακος κατὰ τὸ ἥμισυ σῳζομένου κιονόκρανον ἀνῆκον εἰς τιμητικὴν στήλην ἔχον ῥαβδώσεις εἴκοσιν ἐπὶ τῆς βάσεως, ἧς ἡ διάμετρος 0,29. Τὸ μάρμαρον λευκόν, ἡ δὲ γλυφὴ καλλίστη. Ὑποθέτω ὅτι ἀνατίθεται εἰς Πολυμήδη τὸν Λαρισαῖον, οὗ μνείαν ποιεῖται ὁ Θουκυδίδης ἐν Β, 22 «Ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν ἐκ μὲν Λαρίσης Πολυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος, ἐκ δὲ Φαρσάλου Μένων». Ἡ ἐπιγραφὴ ἄρα εἶνε τοῦ τέλους τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε ἄρχεται ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου εἰς τὴν

Ἀττικήν. Εὑρέθη ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἐν ᾗ καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἀπόκειται ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι.

Τὸ ῥῆμα στασιαρχέω δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ Θησαυρῷ, ἀλλὰ μόνον τὰ ὀνόματα στασιάρχης καὶ στασίαρχος. Ἠδύνατο ὅμως νὰ σχηματισθῇ ἐκ τοῦ στασιάρχης στασιαρχέω κατὰ τὸ βοιωταρχέω (ἰδὲ Θουκυδ. IV, 91 καὶ II ἐν ἀρχῇ· «Ἡγοῦντο δ' αὐτῶν βοιωταρχοῦντες Πυθάγγελος καὶ Διέμπορος») ἐκ τοῦ βοιωτάρχης.

3

ΙΠΠΟΣΤΡΑΤ
ΙΠΠΟΚΛΕΑΙ

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσε μὲν ὁ ἀοίδιμος Lolling ἐν Mittheilungen des D. Arch. inst. 1883 σελ. 112, 26 ἀναγνοὺς: Ἱππόστρατ(ος) Ἱπποκλέαιος· ἐδημοσίευσε δ' ὡσαύτως ὁ Paul Monceaux ἐν Bulletin de Corr. Hell. 1383 σελ. 51, 12 ἀναγνοὺς Ἱππόστρατος Ἱπποκλείδ(ου). Ἡμεῖς ἐξετάσαντες μετ' ἐπιστάσεως τὴν ἐπιγραφὴν ἐν Ζάρκῳ καὶ ἀντιγράψαντες ἀκριβῶς αὐτὴν εὑρίσκομεν μόνην τὴν τοῦ Lolling ἀνάγνωσιν ὀρθήν· διότι ἐν τῷ δευτέρῳ ὀνόματι διακρίνονται εὐκρινῶς ἐπὶ τοῦ λίθου αἱ συλλαβαὶ εαι τοῦ ὀνόματος Ἱπποκλέαιος.

4

Τεμάχιον στήλης τεθραυσμένον πανταχόθεν, ἧς σώζεται ἐλάχιστον μέρος τῆς βάσεως τοῦ ἀετωματίου μετ' ἀνθεμίου καὶ κατωτέρω ἥδε ἡ ἐπιγραφή·

ΣΤΟΛΑΟΝΘΕΙΡΑΜΕΝΕ
ΙΚΡΑΤΑΝΘΕΙΡΙΣΚΕΙΑ

στόλαον Θειραμένε
ικράταν Θειρίσκεια

ἧς τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ μέρος εἶναι τεθραυσμένον, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ὅσον πρὸς ἓν γράμμα, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ πρὸς δύο ἴσως· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πρὸς δεξιὰ εἶνε τεθραυσμένον. Καὶ ταύτην

τὴν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ ἀοίδιμος Lolling ἐν Mittheilungen 1887 σελ. 347, 140 ἀναγνοὺς

'Ακα)στόλαον Θειραμένε(ιον
'Επ)ικράταν Θειρίσκειαν

ἀλλ' οὐχὶ ὀρθῶς συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον ὄνομα 'Ακαστόλαον· καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ συμπληρωθῇ: 'Αστόλαον. Συνηγορεῖ δ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώμης τὸ μὲν ὁ τεθραυσμένος τοῦ λίθου χῶρος ἱκανὸς μόνον ἓν γράμμα νὰ περιλάβῃ, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, τὸ δὲ ἡ σύνθεσις τῆς λέξεως 'Αστόλαος ἐχούσης ὅμοια κύρια ὀνόματα τά: 'Αστόμαχος ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κραννῶνος παρὰ Leake τομ. Γ', 150 καὶ 'Αστόξενος ἐν C. I. G. 1710.

Γ'. ΕΚ ΓΟΜΦΩΝ

1

Στήλη ἀναθηματικὴ μηκ. 1,83· πλατ. μέσου 0,43· παχ. 0,26 μετὰ γείσου.

ΣΤΑΝΤΙΓΟΝΟΥΑΠΟΠΟ
ΛΕΜΟΚΡΑΤΟΥΣΛΥΚΙΣ
ΣΤΕ(Ι)ΜΑΣΙΘΕΟΥ ΚΟΣ
ΑΠΟΝΕΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥΚΑΙ
ΑΡΜΟΔΙΚΗΣΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

Στρατηγοῦ 'Αντιγόνου ἀπὸ Πο-
λεμοκράτους Λύκις
ς(;) Τειμασιθέου (;) Κόσ(σας
ἀπὸ Νεικοστράτου καὶ
'Αρμοδίκης 'Ηρακλείδης.

Ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ ὑποθέτομεν ὅτι τὸ Σ ἐπανελήφθη (;) ἐκ τοῦ τέλους τῆς προηγουμένης λέξεως. Ἡ δὲ μετ' αὐτὸ λέξις ἀνεγνώσθη Τειμασιθέου (;). Ἡ λέξις Κοσ εἶνε γεγραμμένη εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς λέξεως Τειμασιθέου· ἀνέγνων δ' αὐτὴν Κόσσας ἀγνοῶ, ἂν ὀρθῶς. Ἡ λέξις Κόσσας ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ CIG I, 2114. Τὸ ὄνομα Ἁρμοδίκη δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape. Εὑρέθη δὲ ἡ στήλη ἐν θέσει Ἐπισκοπῇ (τοῖς ἀρχαίοις Γόμφοις) καὶ κατάκειται ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ν. Κοντομήτρου ἐν Μουζακίῳ.

2

Βάθρον λίθου λευκοῦ καλλίστου μηκ. 1,10, πλατ. 0,45, παχ. 0,30 φέρον ἐπὶ μὲν τῆς ἄνω ἀπιφανείας τρεῖς ὀπάς, ἐν αἷς ἐστηρίζετο ἐπιτυμβίου ἴσως μνημείου ἀνάγλυφον, ἐπὶ δὲ τῆς προσθίας ὄψεως τέσσαρας ἐσοχὰς γεγλυμμένας, ὧν ἐν ταῖς δυσὶ μεσαίαις τήνδε τὴν ἐπιγραφήν:

ΝΙΚΑΣΙΠΠΟΣΞΕΝΑΡΧΟΥ
ΕΛΕΙΑΝΤΗΝΙΔΙΑΝΘΥΓΑΤΕΙ(Α

Νικάσιππος Ξενάρχου
Ἐλείαν τὴν ἰδίαν θυγατέρα.

Τὰ γράμματα εἶνε 0,04 τοῦ μέτρου Τοῦ Ρ εἶνε τεθραυσμένη ἡ κεφαλή, λείπει δὲ τὸ γράμμα Α τῆς λέξεως θυγατέρα. Εἶνε δὲ ἐντετειχισμένον παρὰ τὸ στόμιον φρέατος ἔξω τῆς κώμης Γελάνθης ἀπεχούσης 20 λεπτὰ τῶν ἀρχαίων Γόμφων κοιλανθὲν πρὸς ποτισμὸν τῶν ζῴων. Ἐκ τοῦ εἴδους δὲ τοῦ λίθου ἐκλεκτοῦ ὄντος καὶ τῶν γλυφῶν καὶ τῶν γραμμάτων εἰκάζεται ὅτι ἦν μνημεῖόν τινος τῶν ἐπιφανῶν.

Δ'. Εκ Μητροπολεως

(Παληοκάστρου 1 ½ ὥραν ἀπέχοντος τῆς Καρδίτσης).

1

ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟΣΛΕΟΝΤΟ(Μ)Ε
ΝΟΥΣΤΑΜΙΕΥΟΝΤΟΣΝΙΚΑ(Ν
ΔΡΟΥΤΟΥΑΝΤΙΓΟΝΟΥΟΙΓΕΓΟ
ΝΟΤΕΣΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΙ
ΘΕΜΙΣΤΙΟΥΤΡΙΤΗΔ..ΑΑΠΟ.
ΕΜΑΧΟΥΤΟΥΑΣΑΝΔΡΟΥ
ΘΕΜΙΣΤΙΟΥΤΡΙΤΗΣΜ\
ΑΠΟΗΡΑΚΛΕ(Ι).ΟΥΚΑΙ
ΥΤ∪ΝΣΑΩΝΟΣ

Τεμάχιον στήλης τεθραυσμένον κάτω καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ μικρὸν μηκ. 0,35, πλ. 0,37 μετὰ γείσου ἄνω. Ἀναγραφὴ ἀπελευθερώσεως δούλων. Εἶνε ἐντετοιχισμένον ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ὄψεως τοῦ παλαιοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοῦ κειμένου ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Γεωργίου. Ἰδὲ Ussing inscript. ineditae 1847 σελ. 15, καὶ Le Bas 1192.

2

. . . .
. . ΣΑΝ. . Σ. . .
ιΕΚΤΗΣΤΡΑΤΩΝΑ
ΔΩΡΑΑΠΟΤΙΜΟΚΡΑΤ
ΩΣΙΓΕΝΟΥΣΚΑΙΕΡ
/ΤΡΙΤΗΑΝΝΑΙΟ\
ΠΑΡΜΕΝΙΣΚΟ\
ΙΚΡΑΤΗΣΛΥΚΙΣ
ΙΜΑΧΟΣΑΓΙ
ΟΣΤΙΜΟΣΑΙΝ
ΛΛΛΙΠΠΟΣ

Ι Μ Ο Κ Ρ Α Τ Η Σ (Υ
Φ Ρ Ω Ν Θ Ε Ρ Σ Ω Ν Ο
Α Ω Ν Θ Ε Ο Δ Ω
Υ Θ Ω Ν Ο Σ
Σ Λ Υ Κ Ο Μ Η Δ

Στήλη λίθου ἐγχωρίου μηκ. 0,60, πλ. 0,32 καὶ 0,37, παχ. 0,23 τεθραυσμένη εἰς δύο καὶ ἀποκεκρουσμένη πρὸς τἀριστερά. Τὰ γράμματα τῶν γραμμῶν διαφόρου μεγέθους. Ἀναγραφὴ ἀπελευθερώσεως δούλων. Ἀπόκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ Εὐαγγέλη Πούλιου ἐν Παληοκάστρῳ (τῇ ἀρχαίᾳ Μητροπόλει).

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπιγραφῶν ἐν προσθήκης μέρει ἀνακοινούμεθα καὶ τάδε τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα ἐκ Θεσσαλίας.

1

Ἐν Μαυρομματίῳ, κώμῃ ἀπεχούσῃ 25 λεπτὰ τῶν ἀρχαίων Γόμφων, ἐν τῇ οἰκίᾳ Γ. Μπακατσῆ ὑπάρχει τετράγωνος λίθος ὑπόφαιος μηκ. 0,62, πλ. 0,62, ὕψους 0,45 κοῖλος ἐντὸς ἔχων ἄλλοτε ἐπίπωμα θραυσθέν. Εὑρέθη ἐν τοῖς Γόμφοις τῷ 1874ῳ· περιέχων ἐντός, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν εὑρόντων αὐτόν, κόνιν καφφεοειδῆ και ἐπ' αὐτῆς στέφανον ἀργυροῦν, ὅσον ἡ περίμετρος τῆς κοιλότητος, ἀνεπίγραφον. Ὡς ἦν ἑπόμενον τὴν μὲν κόνιν διεσκέδασαν οἱ εὑρόντες εἰς τὸν ἀέρα, τὸν δὲ στέφανον διένειμαν πρὸς ἀλλήλους καὶ κατεσκεύασαν διάφορα κοσμήματα.

2

Στήλη ἐπιτύμβιος μηκ. 0,75, πλ. 0,68 μετ' ἀετώματος, φέρουσα ἀνάγλυπτον ἐν πλαισίῳ τήνδε τὴν παράστασιν. Πρὸς τὰ δεξιὰ γυνὴ ὀρθία ἔχει ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ἄτρακτον, περὶ ἣν ἑλίσσεται νῆμα, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ποτήριον, ἐνδεδυμένη χιτῶνα ποδήρη πολύπτυχον καὶ ἱμάτιον ἐρριμμένον χαριέντως ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὦμον καὶ καθικνούμενον μικρόν τι κάτω τῆς ὀσφύος· πρὸς τἀριστερὰ δέ, χωριζόμενος ἀπὸ τῆς γυναικὸς διὰ στοᾶς, ἀνὴρ πενιχρῶς ἐνδεδυμένος κάθη-

ται ἐπὶ κλισμοῦ ἁπλοῦ τετραγώνου γυμνὸς τοὺς πόδας, ἐξ ὧν τὸν μὲν ἀριστερὸν ἐπερείδει παρὰ τὸν πόδα τοῦ κλισμοῦ, τὸν δὲ δεξιὸν προτείνει πρὸς λοῦσιν εἰς λεκάνην· καὶ τὴν μὲν δεξιὰν χεῖρα ἐπερείδει ἐπὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ κλισμοῦ, τὴν δὲ δεξιὰν ἐκτείνει εἰς τὸ στόμα γυναικός, θεραπαίνης, ἥτις τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ λούουσα τὸν πόδα φαίνεται ὡσεὶ ἐκπλαγεῖσα ἐκ σημείου, ὃ παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ ποδὸς καὶ ἦν ἕτοιμος νὰ ἐκβάλῃ κραυγήν, δι' ὃ πειρᾶται νὰ κωλύσῃ αὐτὴν ὁ ἀνήρ. Καὶ αὕτη ἡ γυνὴ φορεῖ χιτῶνα ὡσαύτως ποδήρη καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἁπλῆν διπλοΐδα καθικνουμένην μικρὸν κάτω τῶν γονάτων. Ὁ ἀνὴρ ἔχει ἐστραμμένα τὰ νῶτα πρὸς τὴν ὄπισθεν αὐτοῦ ἱσταμένην γυναῖκα, ἣν δὲν βλέπει. Αἱ κεφαλαὶ πᾶσαι εἶναι ἀποκεκρουσμέναι. Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἀνάγλυπτος αὕτη παράστασις ἀπεικονίζει τὴν παρ' Ὁμήρῳ Ὀδυσ. Τ 386-402 καὶ 476-481 σκηνὴν μεταξὺ Ὀδυσσέως, Πηνελόπης καὶ Εὐρυκλείας· ἴσως δὲ ἀνῆκεν εἴς τινα ἀποθανόντα μετὰ ἐπάνοδον ἐκ μακρᾶς ἐν τῇ ξένῃ διατριβῆς.

Εὑρέθη δὲ ἐν Γόμφοις (Ἐπισκοπῇ) καὶ ἀπόκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ Κ. Ζαννῆ ἐν Μουζακίῳ.

Τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀναγλύφου, ὡς καὶ τῆς ἐν Ζάρχῳ ἀποκειμένης κεφαλῆς μετὰ τοῦ βάθρου, σκοποῦμεν νὰ πέμψωμεν, ὅταν συμπέσῃ καιρός, φωτογραφίας πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Ἔγραφον κατὰ Ἰούλιον 1895

Ν. Γ. ΧΑΤΖΙΖΩΓΙΔΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Συνεδρία ΝΗ′ (τῇ 20 Νοεμβρίου 1894).

Συνελθόντες οἱ ἑταῖροι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐξελέξαντο Συμβούλους τοὺς κυρίους *Π. Π. Οἰκονόμον*, *Σταμάτιον Βάλβην* καὶ *Ἠλίαν Λιακόπουλον*.

Συνεδρία ΝΘ′ (τῇ 4 Δεκεμβρίου 1894).

Ὁ μὲν πρόεδρος κ. *Κ. Σ. Κόντος* ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις· ἀνέγνω δὲ

δέον (παρὰ Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Β′, σελ. 10) ἀντὶ τοῦ *δέ*,

ὑμνήσατε (παρὰ Πάππ. Ἀλεξ. σελ. 20, 2) ἀντὶ τοῦ *ὑπομνήσατε*,

νενόμιστΑΙ. (ΔΙ)εβλήθη (παρ' Ἱπποκρ. Τόμ. Α′, σελ. 318) ἀντὶ τοῦ *νενόμισται. ἐκλήθη*,

παράλογος (παρὰ Διον. Ἁλικ. περὶ τῶν Θουκυδ. Ἰδιωμ. Γ′) ἀντὶ τοῦ *περιλογισμός* (*-ἐπιλογισμός*),

ἀφορμῆς τινος εἰς αὑτὰς δεόμενοι (παρὰ Γαλην. Τόμ. Α′, σελ. 38) ἀντὶ τοῦ *ἀφορμῆς τινος χρημάτων εἰς αὑτὰς δεόμενοι*,

ἠθμοειδῶν (παρὰ Σοφον. Ὑπομν. Ἀριστοτ. Τόμ. ΚΓ′, α′, σελ. 93, 7) ἀντὶ τοῦ *ἰσθμοειδῶν*,

διατμισθείσης (παρ' Ἀλεξ. Ἀφροδ. Συμπληρ. Ἀριστοτ. Τόμ. Β′, β′, σελ. 109, 22) ἀντὶ τοῦ *διατμηθείσης*,

προελεύσονται (παρ' Ἀλεξ. Ἀφροδ. Ὑπομν. Ἀριστοτ. Τόμ. Α, σελ. 288, 24) ἀντὶ τοῦ *προοδεύσονται*.

Ὁ δὲ κ. Ν. Γ. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς λέξεως *Μυστρᾶς*.

(Ἐξετυπώθη ἐν τῷ Βυζαντιακῷ Περιοδικῷ Πετρουπόλεως).

Ὁ δὲ κ. Ἀντώνιος Οἰκονόμος ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἡ μέχρι τοῦδε ἀναγινωσκομένη (Röhl. Inscr. Gr. antiq. 75) «*Κάμουν ἔθυσε τᾷ ΚόρϜᾳ*», ἀνεγνώσθη ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ Φροντιστηρίῳ, τῷ διευθυνομένῳ ὑπ' αὐτοῦ, «*Καμὼ ὗν ἔθυσε τᾷ ΚόρϜᾳ*».

Συνεδρία Ξ' (τῇ 19 Φεβρουαρίου 1895).

Ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας κ. *Ἠλίας Διακόπουλος* ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῆς τοῦ ἔτους 1894 διαχειρίσεως τοῦ τῆς Ἑταιρείας Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἔχουσαν ὧδε·

Φίλοι Ἑταῖροι,

Ἐκπληρώσαντες καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν ἀνατεθειμένην ἡμῖν ἐντολὴν ἐξηλέγξαμεν τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν, λαμβάνομεν δὲ τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὰ ἑξῆς πορίσματα.

Εἰσεπράχθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1894 ἐκ περισσεύματος λήξαντος ἔτους	δρ.	2,967.13
ἐκ συνδρομῶν ἑταίρων παρελθόντων ἐτῶν. . .	»	895.—
» » » 1894	»	1,188.75
ἐκ πωλήσεως περιοδικοῦ	»	595.—
ἐκ χορηγίας Κυβερνήσεως	»	2,500.—
ἐκ τόκων κεφαλαίων	»	83.—
ἐκ παλαιοῦ λογαριασμοῦ	»	14.40
Ἤτοι εἰσεπράχθησαν ἐν ὅλῳ	»	8,243.31
Ἐδαπανήθησαν δὲ		
εἰς ϛ' τόμον περιοδικοῦ	δρ.	2,036.85
εἰς μισθὸν ὑπηρέτου	»	485.—
εἰς δικαίωμα εἰσπράκτορος	»	80.—
εἰς γραφείου δαπάνας	»	112.—
εἰς ἀπρόοπτα	»	353.35
Ἤτοι ἐδαπανήθησαν ἐν ὅλῳ.	»	3,067.20

Ὅθεν κατὰ τὴν ἐξέλεγξιν ὑπῆρχε περίσσευμα ἐκ δρ. 5,176.11. Ἐ τούτου δὲ αἱ μὲν δρ. 3000 κατετέθησαν ἀσφαλῶς ἐπὶ τόκῳ δρ. 5 %, αἱ δὲ λοιπαὶ οὖσαι εἰς πρώτην ζήτησιν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τόκῳ 3 %.

Ἡ ἐπιτροπεία ἐπιθυμοῦσα ἀείποτε νὰ προλαμβάνωνται ἐνδεχόμεναι ἀτυχεῖς περιστάσεις συνιστᾷ τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἑταιρείας, περὶ μὴ προαποστολῆς ὑπὸ τοῦ ταμίου ἀποδείξεων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὰς ἐπαρχίας εἰς μὴ καταβαλόντας τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ἑταίρους. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου τούτου κατὰ τὸ 1894 ἐπήνεγκεν τὴν μὴ εἴσπραξιν συνδρομῶν τοῦ 1894, ἐνῷ αἱ ἀναγραφόμεναι δρ. 895 ἐξ εἰσπράξεων παρελθόντων ἐτῶν ἀνάγονται εἰς τὰ πρὸ τοῦ 1894 ἔτη, ὧν εἶχον προαποσταλῆ αἱ σχετικαὶ ἀποδείξεις.

Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ δ' εὑρίσκοντο κατὰ τὴν ἐξέλεγξιν τεύχη ἐν ὅλῳ 9882 κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν σημείωσιν, ἥτις ὧδε συνάπτεται.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Φεβρουαρίου 1895.

Ἡ ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ
Δ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ
Η. ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ καὶ τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκι τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ «Ἀθηνᾶς».

Τόμος	Α'.	Β'.	Γ'.	Δ'.	Ε'.	ΣΤ'.
Τεῦχος	I, II	I	I	I	I	I
	449	414	529	573	532	232
	III, IV	II	II	II	II	II, III
	522	476	507	556	641	238
		III, IV	III	III	III	
		495	665	629	514	
			IV	IV	IV	IV
			610	395	655	250

Τὸ ὅλον 9882.

Μένουσι παρὰ τῷ κ. Χατζιδάκι 37 σώματα τοῦ IV τεύχους τοῦ ΣΤ' τόμου, 17 τοῦ II καὶ III τοῦ ΣΤ' τόμου καὶ 33 τοῦ IV τεύχους τοῦ Ε' τόμου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Φεβρουαρίου 1895.

Τὴν πρότασιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας, ὅπως ἡ Ἑταιρεία ἄρῃ τὸν περιορισμὸν τοῦ νὰ μὴ στέλλωνται πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑταίρους ἀποδείξεις καταβολῆς τῆς ἑαυτῶν συμβολῆς πρὶν ληφθῇ ἡ συμβολὴ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ταμίου, ἐδέξαντο οἱ ἑταῖροι.

Μετὰ ταῦτα ἐγένοντο ἀνακοινώσεις ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. *Κ. Σ. Κόντου* καὶ τοῦ *Γ. Ν. Χατζιδάκι*.

Ὁ κ. Κόντος ἀνέγνω

ἀντεῖχον (παρὰ Προκοπ. Τόμ. Β', σελ. 378, 20) ἀντὶ τοῦ *ἀντείχοντο*,

ἀντιστατοῦντος (παρ' Ἰω. Κιννάμ. σελ. 39, 10) ἀντὶ τοῦ *ἀντιστρατοῦντος*,

ἀντιταττομένους (παρὰ Θεοδωρ. Τόμ. Β', σελ. 205) ἀντὶ τοῦ *ἀντιπραττομένους*.

ἀνδρίον καὶ *ἀνδρίοις* καὶ *μισητίαν ἐμίσγετο* (παρὰ Προκοπ. Τόμ. Β', σελ. 409, 3 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 60, 1) ἀντὶ τοῦ *ἀνδρεῖον* καὶ *ἀνδρείοις* καὶ *μισητίΑΝ 'ΑΝεμίσγετο*,

προῆκται (παρὰ Φωτ. Λεξ. σελ. 427, 12) ἀντὶ τοῦ *πρόκειται*.

ὅσον ἐπὶ τῷ νῦν ὑπ' ἐμοῦ προκεχειρισμένῳ λόγῳ (παρὰ Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 11) ἀντὶ τοῦ *ὅσον ἐπὶ τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ προσκεχρημένων λόγων*,

κατεπόθη ὁ 'Αμφιάρεως αὐτῷ ἅρματι (παρὰ Ψευδοπλουτ. Συναγ. Παραλλ. Ἑλλ. καὶ Ῥωμ. ϛ') ἀντὶ τοῦ *κατεπόθη ὁ 'Αμφιάρεως τῷ ἅρματι*,

προκαλεῖται τὸν ἔρωτα (παρὰ Πλουτ. *Ἠθικ.* σελ. 767 γ') ἀντὶ τοῦ *προΣκαλεῖται*,

Παρετήρησε δ' ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Οὐγγήρου ἀνεγνώσθη *αὐτῷ ἅρματι* ἀντὶ τοῦ *τῷ ἅρματι*.

Ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ Υ ὑπὸ τῶν Λακώνων (ἐξετυπώθη ἐν τῷ Περιοδικῷ Kuhn τόμ. ΛΔ' σελ. 81 κέξ.).

Συνεδρία ΞΑ' (τῇ 26 Φεβρουαρίου 1895).

Ὁ κ. *Σπυρίδων Βάσης* διέλαβε περὶ τῶν ἐν τοῖς οἰωνισμοῖς ὑπουργούντων τοῖς ἄρχουσι τῆς τῶν Ῥωμαίων πόλεως (ἰδὲ σελ. 142)· ὁ δὲ κ. *Ἰωάννης 'Αργυριάδης* ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις διορθωτικὰς καὶ ἑρμηνευτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἰς τὸν Θουκυδίδην (ἰδὲ σελ. 401).

Συνεδρία ΞΒ' (τῇ 12 Μαρτίου 1895).

Ὁ μὲν κ. Πρόεδρος τῆς ἑταιρείας κ. *Κ. Σ. Κόντος* ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις διορθώσεις αὐτοῦ εἰς τὸν Γαληνόν, τὸν Ἰάμβλιχον, Σέξτον τὸν Ἐμπειρικὸν καὶ τὸν Προκόπιον· ἀνέγνω δὲ

λαχανίζειν (παρὰ Γαλην. Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 343) ἀντὶ τοῦ *λαχανίζεσθαι*,

χρῆσθαι δὲ — καὶ ὄψῳ λαχάνοις (παρ' Ἰαμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου 98) ἀντὶ τοῦ *χρῆσθαι δὲ — καὶ ὄψῳ καὶ λαχάνοις*,

ἀνειληφώς (παρὰ Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 62,22) ἀντὶ τοῦ *ἀπειληφώς*,

ἀγγείων (παρὰ Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 331, 26 καὶ 334, 26) ἀντὶ τοῦ *αἰτίων*,

ἐξ εἰκότων (παρὰ Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 99) ἀντὶ τοῦ *ἐξηκόντων*,

ἐπέλαβε (παρὰ Προκοπ. Τόμ. Β', σελ. 216, 5) ἀντὶ τοῦ *ἐπέβαλε*.

Ὁ δὲ κ. *Σπυρίδων Βάσης* διέλαβε περὶ τοῦ γ' τόμου τῆς Βερναρδακείου ἐκδόσεως τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου ὑποδείξας πολλὰ χωρία, ἅπερ ὁ ἐκδότης ἢ καλῶς ἔχοντα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις διέφθειρεν ἢ κακῶς ἔχοντα καὶ εὐκόλως δυνάμενα νὰ διορθωθῶσι, τινὰ δὲ καὶ ἤδη διορθωθέντα ὑπ' ἄλλων, ἀφῆκεν ἀδιόρθωτα (ἴδ. σελ. 283).

Ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκης ἐπραγματεύθη περὶ τῆς καταλήξεως *-πουλος* (ἰδὲ Παρνασσοῦ τόμ. ΙΖ' σελ. 561 κἑξ.

Συνεδρία ΞΓ' (τῇ 19 Μαρτίου 1895).

Ὁ μὲν Πρόεδρος κ. Κ. Σ. Κόντος ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἰς τὸν Προκόπιον. Ἀνέγνω παρ' αὐτῷ

ὅσα (ἐς) Βελισάριον — αὐτῇ ἐργασθείη (Τόμ. Γ', σελ 100, 12) ἀντὶ τοῦ *ὅσα Βελισάριον — αὐτὴ ἐργασθείη*,

ἀπημελημένος καὶ *ἀπημελημένα* (Τόμ. Α', σελ. 396, 23 καὶ σελ. 466, 1) ἀντὶ τοῦ *ἀτημελημένος* καὶ *ἀτημελημένα*,

αἱροῖτο (Τόμ. Γ', σελ. 196, 7 καὶ 11) ἀντὶ τοῦ *αἵροιτο*,

ἅτε ἀποσεμνυνΑμενον καὶ ὀΓκωθέντα, οὐδὲν αὐτῷ προσῆκον (Τόμ. Γ', σελ. 105, 1) ἀντὶ τοῦ *ἀποσεμνυνΟμενον καὶ ὀΡκωθέντα*,

ὅπως οἱ ἄρτοι (ἀκάθαρτοι) ὦσι καὶ σποδοῦ ἔμπλεοι (Τόμ. Γ', σελ. 145, 22) ἀντὶ τοῦ *ὅπως οἱ ἄρτοι ὦσι*.

Ὁ δὲ κ. Σπυρίδων Βάσης διέλαβεν αὖθις περὶ τοῦ γ' τόμου τῆς

Βερναρδακείου ἐκδόσεως τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου ὑποδείξας πολλὰς αὐτῆς ἐλλείψεις (ἰδὲ σελ. 283 κἑξ.). Ὁ δὲ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου ἐποιήσατο κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς τἀποσπάσματα τῶν Νεωτέρων Ἱστορικῶν, αἵτινες θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ ἑπομένῳ τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς». Ἡ δ' ἐν σελ. 484 τοῦ Ϛ' τόμου τῆς «Ἀθηνᾶς» μνημονευομένη ἐν Χαλκίδι εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου ἐν τῇ ΝΖ' συνεδρίᾳ ἀνακοινωθεῖσα τοῖς ἑταίροις ἔχει ὧδε.

Πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν ἀνεκοινωσάμην ὅτι παρὰ τὴν κώμην *Δουκὸν* ἐν θέσει *Πέϊ* εὑρέθη κεχαραγμένη ἐπὶ πλακὸς λευκοῦ μαρμάρου, καλυπτούσης νῦν τὸ στόμιον φρέατος, ἥδε ἡ ἐπιγραφὴ

Τ]ΕΜΕΝΟϟ
Α]ΘΗΝΑΙΗϟ

(ὅρα Ἀθηνᾶς τόμ. 3 σελ. 612).

Νῦν δὲ ἀνακοινοῦμαι τάδε, οἷσπερ ἐνέτυχον ἀναγινώσκων τὴν Αἰλιανοῦ ποικίλην ἱστορίαν (Ϛ', 1)

«Ἀθηναῖοι κρατήσαντες Χαλκιδέων κατεκληρούχησαν αὐτῶν τὴν γῆν ἐς δισχιλίους κλήρους, τὴν Ἱππόβοτον καλουμένην χώραν, *τεμένη δὲ ἀνῆκαν τῇ Ἀθηνᾷ* ἐν τῷ Ληλάντῳ ὀνομαζομένῳ τόπῳ, τὴν δὲ λοιπὴν ἐμίσθωσαν κατὰ τὰς στήλας τὰς πρὸς τῇ βασιλείῳ στοᾷ ἑστηκυίας, αἵπερ οὖν τὰ τῶν μισθώσεων ὑπομνήματα εἶχον».

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου κρίνων τις εἰκάζει ὅτι ἡ προμνημονευθεῖσα ἐπιγραφὴ εἶναι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ Εὔβοια ὑπετάχθη τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ τέμενος εἶναι ἓν ἐξ ἐκείνων, ἅτινα οἱ Ἀθηναῖοι *ἀνῆκαν τῇ Ἀθηνᾷ*.

Ἐν σελ. 12, 28 προσθετέον: Ἴδε καὶ Θησ. Στεφ. λ. *που* (Τόμ. Ϛ', σελ. 1539). Ἐξαλειπτέον δὲ τὰ γεγραμμένα ἐν σελ. 13, 9-11.

Ἐν σελ. 297, 15 γραπτέον: νὰ κακίσῃ τὸν τύπον *προεφήτευον* (*προεφήτευσα*, κτλ.).

Πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐκτησάμεθα τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα *Byzantinische Zeitschrift*. Εἴδομεν δ' ἐν αὐτῷ (Τόμ. Β', σελ. 107) ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Βραυνίου ἐπηνωρθώθησαν αἱ παρὰ τῷ Προκοπίῳ φερόμεναι πλημμελεῖς γραφαὶ *ἀτημελημένος* - *ἀτημελημένα*.

Κ. Σ. Κ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1894

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

EDUARD ZELLER
JOHANNES SCHMIDT
A. KIRCHHOFF
† A. NAUCK
S. NABER
H. VAN HERVERDEN
TH. MOMMSEN
IWAN VON MÜLLER
B. DELBRÜCK
WILH. WUNDT
MAX HEINZE
FRANZ SUSEMIHL
HERMANN DIELS
ERNST CURTIUS
ADOLF MICHAELIS
† HEINRICH BRUNN
SALOMON REINACH
OTTO BENNDORF
C. M. FRANCKEN
J. J. HARTMANN
BERNHARD SCHMIDT
WILH. CHRIST
G. KAIBEL
N. WECKLEIN
VAN LEEUWEN
J. VAHLEN
FR. BLASS
O. RIBBECK
DOM. COMPARETTI
R. KEKULÉE
A. CONZE
GEORG TREU
G. PERROT
U. KOEHLER
R. DAREST
HENRIE WEIL
E. CAILLEMER
P. FOUCART
R. C. JEBB
W. G. RUTHERFORT
WILLIAM GOODWIN
BASIL D. GILDERLEEVE
† HERMANN HELMHOLTZ
C. JORDAN
ÉMILE PICARD
EMIL DU BOIS-REYMOND
WILAMOWITZ VON MOELLENDORFF

ΣΥΝΕΔΡΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΕΔΡΟΙ

ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ.

ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀγρινίῳ.

ΑΛΗΜΟΝΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Χίῳ.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθ. τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.

† ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Τεργέστῃ.

ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ., Καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ.

ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς.

ΒΑΛΒΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΒΑΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΒΕΝΕΤΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., Γραμματεὺς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Λευκάδι.

ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.

ΓΡΥΛΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, Σχολάρχης ἐν Νάξῳ.

ΔΕΛΛΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Λευκωσίᾳ.

ΔΗΜΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι., Καθηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Γ., Καθηγητής.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ. Κ., Διευθυντὴς τοῦ ἐν Λαρίσῃ Διδασκαλείου.

ΖΟΛΙΝΔΑΚΙΣ ΠΑΥΛΟΣ Μ., Καθηγητὴς ἐν Κρήτῃ.

ΖΟΛΩΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Χίῳ.

ΖΟΛΩΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΘΑΛΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ, ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀνδριτσαίνῃ.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ἐν Χίῳ.

ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α., Γενικὸς ἔφορος τῶν αρχαιοτήτων καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΚΑΡΤΑΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Γ., βουλευτής.

ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΟΣΜΑΣ Π., Καθηγητής ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΤΑΙΒΑΙΝΗΣ Κ. Σ., Γυμνασιάρχης ἐν Σάμῳ.
ΚΑΦΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ Λ.
ΚΕΡΑΜΕΥΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Πετρουπόλει.
ΚΕΦΑΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ (Κωνσταντινουπόλεως) Ζωγραφείου.
ΚΛΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΛ., Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ἀρχιμ., διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΚΟΝΔΥΛΗΣ Δ., Γυμνασιάρχης ἐν Καλάμαις.
ΚΟΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ., Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΟΡΦΙΩΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Β., Γυμνασιάρχης ἐν Λαρίσῃ.
ΚΟΥΖΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Διευθυντὴς τῶν ἐν Κωνστάντσῃ Ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων.
ΚΟΥΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Γυμνασιάρχης ἐν Λαμίᾳ.
ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Ὑφηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ, Καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Λονδίνῳ.

ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Σχολάρχης.
ΛΑΝΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Λευκωσίᾳ.
ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΛΙΒΑΔΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ, Γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ὑφηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α., Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΛΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Πταισματοδίκης Ἐν Ἀθήναις.

ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ ΗΛΙΑΣ, Δικηγόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ΜΑΝΤΑΦΟΥΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ.
ΜΑΤΣΑΣ Ι., Σχολάρχης Χαλκίδος.
ΜΕΤΑΞΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Δ.
ΜΙΧΑΗΛ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΜΙΧΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΞΗΘΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, Διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σέρραις γυμνασίου.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΩΜΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Θεσσαλονίκῃ.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Π. πρώην γενικὸς διευθυντὴς τῶν δημ. σχολείων.

ΠΑΪΖΗΣ Π., Γυμνασιάρχης ἐν Γυθείῳ.
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι., πρώην γυμνασιάρχης Ἰωαννίνων.
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΣ, γυμνασιάρχης ἐν Μυτιλήνῃ.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν Βώλῳ.
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Πρόεδρος τοῦ μετοχικοῦ ταμείου.
ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ, Γυμνασιάρχης ἐν Σέρραις.
ΠΙΖΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Ἀμαρουσίῳ.

ΡΑΓΚΑΒΟΠΟΥΛΟΣ ΓΚΙΚΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Πάτραις.
ΡΑΛΛΗΣ ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Τεγέᾳ.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤ., Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σέρραις γυμνασίου.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.
ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΣ ΓΕΩΡΓ. Μ., Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΣΙΔΕΡΗΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Σάμῳ.
ΣΚΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΜΠΟΝΙΑΣ Α. Σ. καθηγητής.
ΣΜΥΡΝΑΚΗΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Ι.
ΣΤΑΘΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων.
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ Ν., Γυμνασιάρχης ἐν Σάμῳ.
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.

ΤΣΕΡΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου.
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ., Καθηγητὴς ἐν Μεσολογγίῳ.

ΧΑΪΝΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΗ ΖΩΓΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Φεραῖς.
ΨΑΛΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Καλαβρύτοις.
ΨΑΡΑΣ ΠΟΘΗΤΟΣ, Καθηγητής.

Α' ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

α' Ἑλληνικῶν

6' Λατινικῶν

Β' ΠΙΝΑΞ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Γ' ΠΙΝΑΞ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΩΝ

Δ' ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Έν σελ.	153	στ.	23	γρ.	φυσιοδΐφαι
»	163	»	20	»	διίφιλος
»	173	»	27	»	φυσιοδΐφαι
»	191	»	12 καὶ 19	»	αὐτοῦ
»	195	»	23	»	ἤ
»	204	»	34	»	*αὖλαξ*
»	263	»	19	»	τύπος
»	461	»	1	»	ἐδηλώθη
»	463	»	22	»	ἧς
»	471	»	9	»	ἀνθρώπους
»	475	»	6	»	παῖδας
»	480	»	2	»	πολέας
»	481	»	4	»	ΠΑΛΛΙΟ
»	481	»	4	»	(δεξιᾷ) ΟΡΦΙΔ;ΑΙ
»	483	»	6	»	Σοφῆς
»	483	»	12	»	ἑκάστο(υ
»	487	»	17	»	τοῦτ'
»	489	»	9	»	πανταρέτη = πᾶσαν ἀρετὴν ἀγαθή
»	490	»	14	»	1883 ἀντὶ 1383
»	495	»	3	»	λεκάνην
»	495	»	4	»	ἀριστερὰν ἀντὶ δεξιὰν
»	495	»	18	»	Ζάρκῳ ἀντὶ Ζάρχῳ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρὸς οἱονδήποτε ἀδικήματος εἴτε ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΣ

---

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμε-
[illegible] οδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.
[illegible] υντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς
[illegible] τολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων

[illegible] ιοηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέ-
[illegible] τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Γερανίου 14, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.